

Samling: Lovforarbejder

Ophavsret:

Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og lignende offentlige aktstykker er ikke genstand for ophavsret. Du kan frit kopiere, distribuere eller fremføre materialet uden at bede om tilladelse.

Hvis materialet indeholder selvstændige bidrag, skal du være opmærksom på, at disse bidrag kan være beskyttet af ophavsret. Selvstændige bidrag må gengives i forbindelse med aktstykket. Hvis det selvstændige bidrag bruges adskilt fra aktstykket, gælder de øvrige ophavsretlige regler.

Beretning

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Første Bind.

Nr. 1—188.

Kjøbenhavn.

Trykt og forlagt af Kongl. Hofbogtrykker Bianco Luno.

1848—49.

Arbejde- og socialministeriernes
bibliotek

Udkast

til Grundlovscomiteens Betænkning.

(Trykt som Haandskrift for Grundlovscomiteens Medlemmer.)

I Overensstemmelse med Rigsforsamlingens Beslutning af 7de d. M., have Undertegnede, der ere udvalgte til at prøve Udkastet til en Grundlov for Kongeriget Danmark og Slesvig, herved den Ære, at afgive den første Deel af sin Betænkning, omfattende Grundlovsudkastets I—VI og VIII Afsnit.

Udvalget har været saa stærkt opfordret til af al Magt at fremstjynde sin Betænkning's Afgivelse, at det næppe med Frie kan bebreides det, at det ifkun har antydet de Grunde, der have fremkaldt dets Indstillinger. At man saa godt som aldeles har forbigaaet nærmere at begrunde sin Tilslutning til de Bestemmelser i Udkastet, hvori man ikke har fundet Anledning til at foreslaae nogen Forandring, vilde maaskee ogsaa under andre Omstændigheder have været naturligt, men vil i alt Fald nu ikke behøve nogen særlig Retfærdiggjørelse.

Udkastet er betegnet som et Udkast til en Grundlov for Kongeriget Danmark og Slesvig. Det er ingenlunde undgaaet vor Opmærksomhed, at denne nye Benævnelse: Kongeriget „Danmark og Slesvig“ kan forsvares med meget gode Grunde. Flere af os have navnlig fremhævet, hvor stærkt dette Navn afviste enhver Tale om Slesvigs Incorporation i Danmark. Det ligger imidlertid i Benævnelsens Nyhed, at den, som uvant, for Mange har noget Stødeude, og der turde vel være dem, der i en Titel, som nævnedes Slesvig særskilt, vilde savne Slesvigs gamle Benævnelse som Hertugdømme. En Fleerhed iblandt os har derfor forenet sig om Benævnelsen „Danmarks Rige“, der i Overensstemmelse med gammel Sprogbrug heelt vel kan vælges for at betegne Grundlovsomraadet, nemlig det egentlige eller saakaldte Kongerige Danmark, det saakaldte Hertugdømme Slesvig, Island og Færøerne.

Fleerheden af os har ikke anseet det nødvendigt, at Grundlovens Omraade blev indledningsviis betegnet i en ny første Paragraph. Man har troet, at Grundlovens eget Indhold og dens Forkyndelsesmaade tilstrækkeligt vilde vise, for hvilket Omraade den skulde gjælde. Ved denne Forkyndelse vilde naturligviis de Forbehold være at gjentage, som med Hensyn til Slesvig ere tagne i Loven af 7de Juli 1848, og som for Islands Bedkommende indeholdes i det kongelige Brev af 23de Septbr. 1848.

En Minoritet, bestaaende af , maa udtale sig imod, at Omraadet for Grundloven betegnes saaledes, som skeet er i Overskriften til samme, ligesom man heller ikke kan tiltræde Majoritetens Forandringsforslag i denne Henseende, medmindre der, hvad man i ethvert Fald maa tilraade, optages en egen Paragraph i Grundloven, hvori det klart udtales, for hvilke Landsdele samme er gjældende.

Udkastet angiver sig som en Grundlov for Kongeriget Danmark og Slesvig. Et Kongerige: „Danmark og Slesvig“ existerer ikke, hvorimod Kongeriget Danmark, naar Slesvig nævnes i Forbindelse dermed, efter anerkjendt Sprogbrug betegner det egentlige Danmark i Modsetning til Hertugdømmet Slesvig. Men der er da ingen Grund til, ikke ogsaa at nævne Slesvig som det, det er, et Hertugdømme, under hvilken Benævnelse det forekommer i baade ældre og yngre Statsacter, i Lovgivningen og Regjeringens Tilfjendegivelser, selv de allernyeste af disse, hvor Hertugdømmets grundlovmæssige Forbindelse med Kongeriget omtales, saasom i Kongens

Svar til den slesvigholsteenske Deputation af 24de Marts f. A., i Kundgjørelsen af 4de April og Valgloven af 7de Juli f. A. Det er allerede misligt nok, at en Forsamling, der alene er sammenkaldt for Danmark, skal vedtage en Grundlov, der tillige skal gjælde for Slesvig, og som, ifølge Bestemmelsen, skulde overveie og vedtage i Forbindelse med Deputerede ogsaa fra denne Landsdeel, men desto mere bør Alt søges undgaaet, der hos Slesvigs Indvaanere kan vække Misnoie med de Beslutninger, som her tages, eller nære Tanken om en tilfigtet Incorporation af Slesvig i Kongeriget, hvortil den i Udkastet brugte Betegnelse i Kongeriget Danmark og Slesvig, efter Minoritetens Formening, let vil kunne benyttes af det Parti i Hertugdømmene, der er fiendtligt stemt mod Danmark. Da Kongen i Proclamationen af 27de Marts f. A. har tilstaaet Slesvigs Beboere, at deres Selvstændighed som Slesvigere skal, ved Siden af den fælles Forfatning, sikres ved en egen Landdag, egen Administration og egne Domstole, er denne Landsdeels selvstændige Stilling derved erkjendt i et Omfang, hvormed det lidet stemmer overens, at deres ældgamle Betegnelse som Hertugdømme uden Nødvendighed udslettes. At fjerne det omhandlede Udtryk paa den af Majoriteten foreslaaede Maade, kunne vi ikke billige, medmindre der optages en Paragraph i Grundloven, som viser, for hvilke Landsdele den er gjældende, i hvilket Fald vi intet Bøseligt have at erindre imod Majoritetens Forslag. Ligesom det dog ikke kan undgaaes i Valgloven at nævne Slesvig, saa at Spørgsmaalet om dets Betegnelse som Hertugdømme atter der vil opstaae, saaledes kunne vi overhovedet ikke finde det rigtigt at lade det i en saadan Ubestemthed, for hvilke Dele af det danske Monarchie Grundloven er gjældende, som vilde følge af, at deres Omraade ikke betegnedes tydeligere end ved Benævnelsen: „Danmarks Riges Grundlov“, medens man omhyggeligt undgik at nævne Slesvig i samme. Dette forekommer os saameget urigtigere, som baade Kongen og Rigsdagens Medlemmer skulle aflægge Sed paa, at de ville holde Grundloven, og det derfor bør være aldeles tydeligt, for hvilke Landsdele den er gjældende.

I dette Niemed foreslaae vi, at der, i Lighed med hvad der findes i andre Constitutioner, som ere givne for Lande, der bestaae af forskjelligartede Dele, optages en første Paragraph i Grundloven, hvori dennes Omraade bestemt angives, og i Forbindelse dermed de Dele af Monarchiet nævnes, for hvilke Grundloven ikke gjælder. For Slesvigs og Islands Bedkommende vil derhos de fornødne Forbehold være at tage i Overensstemmelse med Valgloven af 7 Juli f. A. og det kongelige Brev af 23de Septbr. f. A., hvilket i Korthed kan udtrykkes saaledes som i Indstillingen findes angivet. I Forbindelse hermed kan det da passende tilkjendegives, at Forholdet imellem det danske Rige, for hvilket Grundloven gjælder, og de med samme forbundne Hertugdømmer, Holsteen og Lauenborg, forbeholdes nærmere Ordning. Hvad de Danmark tilhørende Kolonier angaaer, ansees det tilstrækkeligt, naar det i de „transitoriske Bestemmelser“, som man har tænkt sig at maatte føies til Slutningen af Grundloven, udtales, at disses Forhold til Moderlandet vil blive ordnet ved særegne Koloniallove.

I Overensstemmelse hermed indstilles:

At der under første Afsnit optages en Paragraph af følgende Indhold:

„Det danske Rige bestaaer af Kongeriget Danmark, Hertugdømmet Slesvig, Island og Færøerne, hvilke Lande, under de med Hensyn til Slesvig og Islandtagne Forbehold, danne en under nærværende Grundlov forenet udelelig Stat. Forholdet imellem dette Rige og de med samme forbundne Hertugdømmer Holsteen og Lauenborg forbeholdes nærmere Ordning.“

Naar en saadan Paragraph maatte blive optaget i Grundloven, have vi Intet at erindre imod Majoritetens Indstilling om Overkriftens Forandring, skjøndt det maaskee rettere hed: „Grundlov for det danske Rige“, hvorimod vi, hvis ovenstaaende Indstilling ikke bifaldes, foreslaae; „at det, istedetfor Overkriften i Udkastet, og Majoritetens Forandringsforslag, kommer til at hedde: „Grundlov for Kongeriget Danmark og Hertugdømmet Slesvig.“

I.

§ 1. Naar Grundloven eengang for alle er betegnet som Danmarks Riges Grundlov, sees det ikke, hvorfor det skulde være nødvendigt i denne Paragraph udtrykkeligt at tilføie „i Kongeriget Danmark og Slesvig“; det indstilles derfor, at disse Ord udgaae.

§ 2. Udvalget har næret nogen Tvivl, om det ikke vilde være rettest at udsætte Forhandlingen af denne Paragraph, indtil §§ 64—66 saamtidigt kunde forhandles. Imidlertid har man, i den Forudsætning, at der ikke vilde være nogen Meningsulighed om det Religionsfrihedens Grundprincip, som er udtalt i det 7de Afsnit, ikke taget i Betænkning at yttre sig om § 2. Udvalget har anseet det for afgjort, at den i Kongeloven begrundede Opsættelse af den evangelisk-lutheriske Kirke som Statskirke maatte opgives i en Grundlov, som vedkjendte sig Religionsfrihedsprincipet. Udvalget maatte fremdeles med Udfæstet erkjende, at man ikke i selve Grundloven kunde paatage sig Løsningen af alle de kirkelige Reform-Spørgsmaal, som endnu i saa hoi Grad dele Gemytterne. Men ligesaa lidt kunde man finde det passende aldeles at forbigaae det hele Spørgsmaal om Kirken. Det maatte altsaa udtales, at man løsner sig fra Kongelovens Bud, men den nærmere Ordning maatte overlades Fremtidens Statslovgivning. Man maatte finde en Overgangsform, der ikke gjorde noget voldsomt Brud, og dog tillod en fri Udvikling. I det Hele taget har man derfor deelt den Tante, der har fundet sit Udtryk i § 2, og det er kun to mindre væsentlige Forandringer, man tillader sig at foreslaae. For det Første foreslaae man, at de Ord „som den, hvori den overveiende Deel af Folket befinder sig, at ansee som“ udgaae. Det synes nemlig ikke nødvendigt og i sig mindre naturligt saaledes i Paragraphen selv at begrunde Paragraphens Bud. Udtrykket „at ansee som“ giver og adskillig Grund til Udsættelse. Dernæst har man fundet, at Udtrykket „nyde Understøttelse“ kunde ombyttes med Ordet „understøttes“, fordi den første Bending har forekommet flere stødende paa Grund af en uvilkaarlig Sprog analogi. Da Anken saa let kan fjernes, synes man at burde rette sig efter Grundringen.

Udvalget tilføier den Bemærkning, at Paragraphen ved at befale Folketkirkens Understøttelse af Staten, — Bestemmelse af Understøttelsens Grad og Omfang overlades Fremtidens Lovgivning, — naturligviis ikke forbyder, at andre af Staten anerkjendte Religionsamfund ligeledes understøttes af Staten, forsaavidt Saadant maatte findes rigtigt.

§ 3. Denne Paragraphs første Sætning har sin fulde Betydning efter den i Udfæstet gjennemførte Grundsatning, at Kongens Beto er absolut (cfr. § 28, 40, 80). De af os, der erklære sig herimod, forbeholde sig naturligviis at gjøre denne modsatte Mening gjældende ved en følgende Paragraph, og denne Menings Antagelse i Rigsforsamlingen vilde da foranledige, at der blev Spørgsmaal om en Omredaction saavel af denne som af flere Paragrapher.

I den tredje Sætning: Den dømmende Magt er hos de anordnede Domstole, har man troet, at det heller maatte hedde „hos Domstolene“, fordi Ordet „anordnet“ let efter den nuværende Sprogbrug kunde fremkalde den urigtige Forestilling, at Domstole kunde „anordnes“ uden Lovhjemmel (cfr. VI).

II.

§ 4 fastsætter, at den i Kongeloven fastsatte Arvesølge er fremdeles gjældende, og tilføier, at den kun kan forandres efter Forslag fra Kongen og med den forenede Rigsdags Samtykke, hvorved endda fordres 2 Stemmer. Man antager, at Udfæstet har villet indromme en saadan Mulighed af Arvesølgens Forandring til enhver Tid, selv efterat f. Ex. en ny fra Kongelovens Bud afvigende Arvesølge var antaget, og man drister sig ikke til at fraraade en saadan Bestemmelse. Men det er bemærket, at Ordet „Den“ i Begyndelsen af anden Sætning maastee strengt taget kun gaaer paa „den i Kongeloven fastsatte Arvesølge.“ For at fjerne enhver Tvivl foreslaae man at ombytte Ordet „Den“ med „Arvesølgens“.

Det anmærkes iøvrigt, i Anledning af Udtrykket „den forenede Rigsdag“, at de blandt os, der udtale sig imod Lovkammerindretningen, naturligviis forbeholde sig ved et senere Afsnit at gjøre deres Indsigelser gjældende.

§ 5. Naar det i denne Paragraph hedder, at Kongen ikke uden Rigsdagens Samtykke tillige kan være Regent i nogen anden Stat end Hertugdømmerne Holsteen og Lauenborg, har man vel ingenlunde havt Noget at erindre mod den her udtalte Tanke, men flere have dog fundet, at Tanken ikke var heldigt udtrykt, idet man her synes at have betegnet Hertugdømmerne Holsteen og Lauenborg som Stater i en bestemtere og skarpere Forstand end dette efter disse Medlemmers Mening kan erkjendes. Andre have vel ikke indrømmet denne Paastand, idet de antage at Ordet „Stat“ i vor Lovgivning, som i den almindelige Sprogbrug, har en saa vid og ubestemt Betydning, at dette Ords Benyttelse i denne Paragraph neppe kan misbilliges, fra hvilken Opfattelse af Hertugdømmerne Holsteens og Lauenborgs Forhold man end gaar ud; men de have dog ønsket om muligt at undgaae en Udtryksmaade, der vækker Anstød. Udvalgets Fleerhed har troet, at Tanken blev betegnet aldeles utvetydigt, naar man sagde: Kongen kan ikke uden Rigsdagens Samtykke blive Regent i nogen fremmed Stat. Ved denne Affattelse lader man det nuværende Forhold til Hertugdømmerne Holsteen og Lauenborg, hvor Kongen er den lovlige Regent, og naturligvis uden noget Samtykke af den danske Rigsdag vedbliver at være det, aldeles urørt; derimod opstilles den bestemte Regel for Fremtiden, at en dansk Konge ikke kan vorde Regent i nogen fremmed Stat uden Rigsdagens Samtykke. Det kan neppe miskjendes, at denne Affattelse lader det nuværende Forhold til Holsteen og Lauenborg aldeles urørt, og derimod indeholder det fornødne Forbehold mod fremtidige Muligheder.

Udvalgets Minoritet (bestaaende af) har dog ikke fundet sig tilfredsstillet ved Majoritetens Forslag, fordi navnlig Udtrykket blive formeentlig kunde misforstaaes. Den indstiller derfor, at Paragraphens Tanke udtrykkes paa følgende Maade:

Kongen kan uden Rigsdagens Samtykke kun tillige være Regent i Hertugdømmerne Holsteen og Lauenborg.

Til denne Paragraph har man troet at burde foreslaae en Tilfølgelsesbestemmelse, hvorefter det udtaltes, at Kongen, om han end f. Ex. mod Rigsdagens Samtykke tillige overtog Regjeringen i en fremmed Stat, dog ikke kunde forlægge Regjeringens Sæde udenfor Riget. Man indstiller altsaa, at der tilføies: „i intet Tilfælde kan han forlægge Regjeringens Sæde udenfor Riget“.

§ 8. Som Følge af den Forandring, man foreslaaer ved Tittlen, maatte det i Eden hedde: „Danmarks Riges Grundlov“.

En Minoritet (foreslaar istedetfor Udkastets Edsformular: „For den almægtige Guds Afsyn lover jeg at holde Danmarks Riges Grundlov“ at optage den hidtil almindelige Form: „Jeg lover og sværger at holde (Grundloven), saa sandt hjælpe mig Gud og hans hellige Ord“.

Udvalgets Fleerhed har ikke fundet tilstrækkelig Grund til at fravige Udkastet.

Udkastet har tilladt Thronfølgeren at aflægge Eden paa Grundloven, naar han har fyldt sit 18de Aar, uden dog at befale ham det. Udvalget overseer ikke, at det kunde have sine Ulemper ubetinget at befale Saadant, og at det dog, for at undgaae Interregna, kan være hensigtsmæssigt at tillade, at Eden tidligere kan aflægges af Thronfølgeren. Men i saa Fald anseer man det dog for naturligt, at denne Eed stadfæstes af Kongen, efterat han har tiltraadt Regjeringen. Vi tanke os ikke herved en ligefrem Gjentagelse af Eden, men en høitidelig Bekræftelse i den forenede Rigsdag. Vi foreslaae altsaa ved Paragraphens Slutning det Tillæg: „men bør da stadfæstes af ham for den første Rigsdag efter Regjeringens Tiltrædelse“.

En Minoritet (antager, at det i Grundloven bør udtales, at Kongen krones. Den indstiller derfor, at der tilføies en Paragraph omtrent saalydende:

„Kongens Kroning skeer, efter at han er bleven myndig, i Landets Hovedkirke og med de Ceremonier, han selv fastsætter.“

Udvalgets Fleerhed har ikke anset det nødvendigt, at Grundloven om dette Punkt udtalte nogen Forfæst.

§ 9. Denne Paragraph indeholder en Forflaring „om den forenede Rigsdag“, som naturligt hører hjemme i et følgende Affnit. Det maatte maaskee og heller hedde „erkjender“ end „anerkjender“. Man foreslaaer derfor følgende Redaction af anden Sætning: Naar da den forenede Rigsdag erkjender.

For det heromhandlede Tilfælde, at Kongen bliver ude af Stand til at regjere, foreslaaer Paragraphen alene Udnævnelse af en Regent, medens den følgende Paragraph, der omhandler det samme Forhold med Hensyn til Thronfølgeren, tillige fastsætter, at der skal anordnes et Formynderskab. Saadant synes og at kunne blive fornødent, naar det er Kongen, der bliver ude af Stand til at regjere, og man skjønner ikke rettere, end at det er Rigsdagen, der i saa Fald ogsaa maa anordne Formynderskabet. Ved Paragraphens Slutning foreslaaer man derfor følgende Tillæg: „og anordner, om fornødent gjøres, et Formynderskab“.

Ved §§ 10 og 11 har Udvalget Intet fundet at erindre; man tillader sig kun at fremhæve, at da Regenten skal aflægge den for Kongen foreskrevne Eed, synes han ikke at kunne tiltræde Regjeringen, før han i den forenede Rigsdag har aflagt Eden paa Grundloven. Idetmindste sees det ikke, at der er nogen Hjemmel i Grundlovsudkastet for at lade Regenten aflægge Eden forud; det er klart, at der ikke kan hentes nogen bindende Analogi fra den Thronfølgeren udtrykkelig givne Ret.

§§ 12—14.

Udvalgets § 12 fastsætter, at Rigsdagen sammentræder uden Sammenkaldelse, naar Kongen er død, og enten Thronfølgeren er fraværende, eller han, skjøndt myndig, ikke har aflagt Eed paa Grundloven (jfr. § 8) eller han er umyndig uden at Regenten er udnævnt og har aflagt Eed eller uden at Formynderskabet er ordnet, eller der ingen Thronfølger er. I alle disse Tilfælde skal Statsraadet i Mellemtiden føre Regjeringen.

Foreløbigt bemærkes, at den Forudsætning, at Rigsdagens Sammentræden kan blive overflødig, uanset Thronfølgerens Umyndighed, fordi der er udnævnt en Regent, som alt har aflagt Eed, enten maa være urigtig (saafremt ellers vor Bemærkning med Hensyn til § 11 er grundet) eller maa støtte sig til den noget subtile Betragtning, at Regenten i Egenkab af Thronfølger kunde have aflagt Eden. Det sees heller ikke, hvorledes den Omstændighed alene, at Formynderskabet ikke er ordnet, efter Paragraphens øvrige Tankegang kunde gjøre det nødvendigt, at Statsraadet i Mellemtiden førte Regjeringen, ligesom det heller ikke sees, hvorfor denne Paragraph alene taler om det Tilfælde, hvor Thronfølgeren paa Grund af Umyndighed er ude af Stand til at regjere, men ikke giver en almindelig Regel for alle Tilfælde, hvor en saadan Udygtighed maatte indtræde. Hertil kommer, at Paragraphen ikke indeholder nogen nærmere Regel med Hensyn til Thronfølgerens Fraværelse, i hvilken Henseende det dog turde være nødvendigt, udtrykkelig at udtale Rigsdagens Myndighed, og endelig at Slutningsætningen: „I Mellemtiden føres Regjeringen af Statsraadet“ trænger til en noget større Bestemthed. Man har derfor troet at burde foreslaae en ny og skarpere Affattelse; hvorhos man i Spidsen har troet at burde stille den nye Regel, at Rigsdagen altid af sig selv sammentræder, naar Kongen er død. Dette Tidspunkt er saa betydningsfuldt, og der forestaaer desuden efter § 15 isaaald altid strax en saa vigtig Forhandling, at Rigsdagens øieblikkelige Sammentræden uden tvivl vil findes hensigtsmæssig.

Det bemærkes endnu, at Regelen om Rigsdagens Sammentræden i alle de her omhandlede Tilfælde kan i Anvendelsen møde nogen Bæmskeligbed, hvad enten den gamle Rigsdag er opløst, uden at de nye Valg have fundet Sted, eller hvis den gamle Rigsdag endnu bestaaer, men omvendt nye Valg have fundet Sted. Udvalgets Fleerhed har troet, at man i ethvert Tilfælde vilde have en anvendelig Regel, naar man fastsætter, at, hvis Kongen døde, sammentræder 14de Dagen derefter uden Sammenkaldelse den sidstvalgte Rigsdag. Skulde altsaa i Tiden mellem Kongens Død og 14de Dagen derefter en ny Rigsdag være valgt, vilde den sidst-

valgte have at møde; foregaae Valgene derimod tidligere, ville de sidstvalgte Thing afløse de ældre, naar disses Tid efter de almindelige Regler er udløbet.

Man foreslaaer altsaa følgende nye §§ 12—14.

§ 12. Er Kongen død, sammentræder 14de Dagen derefter uden Sammenkaldelse den sidstvalgte Rigsdag.

§ 13. Er Thronfølgeren fraværende, eller har han, skjendt myndig, ikke afslagt Eed paa Grundloven, eller er han ude af Stand til at regiere, eller er der ingen Thronfølger, føres Regjeringen af Ministerraadet, indtil Bestemmelse er tagen af Rigsdagen.

§ 14. Er Thronfølgeren eller Regenten fraværende, bestemmer den forenede Rigsdag, inden hvilken Tid han har at vende tilbage. Er Thronfølgeren umyndig, uden at Regent og Formynderskab er bestemt, udnævner den forenede Rigsdag Regenten og beskifter Formynderskabet. Er der ingen Thronfølger, udnævner den forenede Rigsdag en Konge og fastsætter den fremtidige Arvefølge.

§ 15 og 16.

Ved Udkastets § 15 tillader man sig at foreslaae det Tillæg at „Civillisten ikke kan behæftes med Gjæld.“ Dette ligger vistnok ganske i Forholdets Natur, thi her er kun Tale om de aarlige Indtagter, der tillægges Kongen, eller om de Statsmidler, hvis Brug skal tilkomme ham, og om hvis Pantfattelse eller Afhændelse der saaledes ikke kan være Tale; men en bestemt Udtalelse af denne Regel vil dog maaske ikke findes urigtig.

Den Anmærkning, der i Udkastet findes ved nærværende Paragraph, skal naturligviis ikke gaae over i Grundloven. Det er kun til Rigsforsamlingens Efterretning sagt, at der om vor nu regjerende Konges Civilliste vil blive meddeelt Rigsforsamlingen en allerhøieste Bestemmelse. Det maa, naar denne Meddelelse er fæet, staae til Rigsforsamlingen, at tage den i fornøden Overveelse; Grundlovsudvalget har i den Anledning intet Kald til at udtale sig.

Medens der saaledes i Grundloven kun er optaget en Regel for Civillistens Fastsættelse med Hensyn til fremtidige Konger, viser § 16 derimod, at der for Medlemmerne af det kongelige Huus strax kan bestemmes Apanager ved Lov. Dette maa Udvalget ansee for aldeles rigtigt. Det staaer altsaa til Kongen og Rigsdagen at fastsætte Apanagerne i sædvanlig Lovs Form; men dette er ikke befalet og Apanagerne kunne altsaa ogsaa fastsættes ved Finantsloven. Udvalget maa ligeledes ganske tiltræde den Bestemmelse, at Apanagerne ikke uden Rigsdagens Samtykke kunne nydes udenfor Landet; man foreslaaer alene, at der i Stedet for „Landet“ sættes „Riget“, da dette Udtryk uden tvivl bestemtere betegner Udkastets Tanke. Forsaa vidt der derhos tilføies en Undtagelse for det Tilfælde, at alt bestaaende Contracter hjemler en modsat Ret, da kan man naturligviis ikke andet end ville, at de bestaaende Contracter skulle holdes i Gæld; men denne Undtagelse, der alene knytter sig til de nuværende dieblifikke Forhold, synes mindre at have sin Plads i Grundloven, end i de transitoriske Bestemmelser, der uidentvivel om forskellige Forhold maae gives samtidigt med Grundlovens Forsyndelse. Man overseer ikke, at lignende Undtagelser kunde ogsaa i Fremtiden hjemles ved Contracter; men vi troe med Udkastets Forfattere, at Grundloven ikke behøver at tage særligt Hensyn til Fremtiden; thi den Lov, der hjemler Apanagen, vil kunne indeholde det fornødne Samtykke, naar Rigsdagen dertil maatte finde tilstrækkelig Hjemmel.

Man har i Udvalget reist det Spørgsmaal, om der ikke i Grundloven, ligesom Tilfældet for Tiden er i Kongeloven, burde findes Bestemmelser om de kongelige Prindsers og Prindsessers Forhold, og om det ikke i alt Fald, selv om man ikke ansaae positive Grundlovsbestemmelser herom for nødvendige, burde antydes, at dette Forhold skulde ordnes ved en Huuslov. Udvalget har imidlertid troet for Diebliffet at burde opsætte en Meningsyttring herom, idet man nemlig først efter at have gennemgaaet hele Udkastet ansaae det rigtigt at behandle Spørgsmaalet om den Form, hvori Kongelovens Ophævelse burde udtales, til hvilket Spørgsmaal da naturligt knytter sig det andet Spørgsmaal, om der uanset Grundlovens nye Bud stod enkelte Kongelovsbestemmelser tilbage, som ikke ganske kunde undværes, uagtet den i Almindelighed ophævedes.

III.

§ 17.

I denne Paragraph, der skal udtale Kongens constitutionelle Ansvarsfrihed og hans Person's Hellighed og Ufrænklichkeit, har Udvalget troet, at et Tillæg om Ministrenes almindelige Ansvarlighed for Statsstyrelsen naturligt fandt sin Plads. Man foreslaaer derfor, at der til Paragraphen føres følgende Sætning:

„Ministrene ere ansvarlige for Regjeringens Førelse.“

§ 18.

Udvalgets Minoritet (foreslaar, at Udtrykkene, giver disse i denne Paragraph ombyttes med Ordene „har kun“. Naar Paragraphen nemlig fastsætter, at Kongens Underkrift under de Lovgivningen og Regjeringen vedkommende Beslutninger giver disse Gyldighed, naar den er ledsaget af en Ministers Underkrift, have disse Medlemmer antaget, at Reglen om Contrafsignaturens Nødvendighed ikke fremtraadte med tilstrækkelig Uvetyndighed.

Udvalgets Fleerhed har dog ikke fundet, at Paragraphens Affattelse efterlod nogen skjellig Grund til Tvivl.

Med Hensyn til den sidste Sætning i Paragraphen: „den Minister, som har underskrevet er ansvarlig for Beslutningen“, tillader Udvalget sig den Bemærkning, at den heelt vel hævder sin Plads ved Siden af det Tillæg, man har foreslaaet til § 17. Dette Tillæg udtaler den almindelige Grundregel om Ministrenes Ansvarlighed for deres hele politiske Færd; den sidste Sætning i § 18 viser hvilken Minister eller (hvis flere have underskrevet) hvilke Ministre man nærmest skal holde sig til for en enkelt Beslutning, hvorved det aldeles ikke er udelukket, at en nærmere Forhandling og Undersøgelse kan vise, at Ansvaret kan falde paa flere.

§ 19.

En Minoritet i Udvalget (...) har fundet, at denne Paragraph paa en for skarp Maade begrænsede de Tilfælde, i hvilke Ministrene kunne drages til Ansvar for Rigsretten, og at der navnlig derved kunde udelukkes visse Tilfælde, navnlig maaskee det, hvori Embedsforseelsen bestaar i Undladelse af en vis Virksomhed. Det formenes derfor rettest, at udtrykke Begrebet ved mere almindelige Udtryk, saasom „Embedsforseelser“, hvorefter Folkethinget og Rigsretten i hvert enkelt mødende Tilfælde har den fornødne Frihed til at beslutte Anklage, og at afgjøre om denne er grundet eller ikke. Man maa saa meget mere finde det rigtigt, at bruge almindelige Udtryk, som Ministeransvarligheden i det Hele nærmere bør ordnes ved Lov, hvis Indhold ei bør være foregrebet ved en saadan Bestemmelse, som den i Udkastet. Det indstilles derfor, at Paragraphen (under Forbehold af Ministeransvarlighedens nærmere Ordning ved Lov) affattes paa følgende Maade: Ministrene kunne tiltales for Embedsforseelser. Folkethinget anklager, Rigsretten dømmer.

Udvalgets Fleerhed slutter sig til Udkastets Bestemmelse. Majoriteten er vel enig i, at Ansvarligheden nærmere gennemføres ved Lov (hvilket vil blive udtalt ved den følgende Paragraph), men man anseer det for passende, at Grundlaget angives i Forfatningen, og man skjønner ikke rettere, end at det rette Grundlag er givet i Udkastets § 9. Naar Ministrene kunne drages til Ansvar for de i deres Embeder begaaede Forbrydelser og for enhver for Staten aabenbart skadelig Færd, saa vil Folkethinget ikke være udelukket fra at rejse Anklage i alle de Tilfælde, hvor det maatte være tjenligt; for Anklagens Mulighed behøves ingen videre Garanti; for Raadsmøllens constitutionelle Retfærdighed maa Betyggelsen søges i Rigsrettens Sammensætning.

§ 20.

Naar denne Paragraph bestemmer, at Statsforretningerne fordeles efter Kongens Bestemmelse mellem Ministrene, da har Udvalget ikke kunnet tiltræde denne Bestemmelse. Man anseer en fast Fordeling af Statsforretningerne for saa vigtig, at den bør stee ved Lov.

Denne Lov maatte da i det Hele ordne de enkelte Ministerier, og det hele Ministerraads Forhold; den maatte afgjøre hvorvidt der kunde være Ministre uden Portefeuille (hvilket man ikke har troet,

at Grundloven burde forbyde) og i alt Fald hvor mange; den kunde endelig indeholde de nærmere Bestemmelser om Ansvarligheden.

I Henhold hertil foreslaaes en ny Affattelse af Paragraphen, hvorved blot endnu bemærkes, at man har ombyttet Ordet „Statsraad“ med Ministerraad, fordi Ordet Statsraad naturligt forbeholdes for det Tilfælde, at man i Danmark vilde indføre en Indretning, der mere svarede til de større Statsraad, som kjendes i adskillige fremmede Lande s. Ex. Frankrig.

Paragraphen skulde altsaa hedde:

Ministrene i Forening udgjøre Ministerraadet, hvor Forsædet føres af den, som af Kongen er udnævnt til Premierminister. Alle Lovforslag og vigtigere Regjeringsforanstaltninger forelægges Ministerraadet. Dettets Ordning, saavel som Statsforretningernes Fordeling mellem Ministerierne, samt Ministeransvarligheden bestemmes ved Lov.

§ 21.

Med den første Deel af denne Paragraph, der handle om Embedernes Besættelse, har Udvalget ikke fundet Grund til at foreslaae nogen Forandring. Bestemmelsen vedligeholder den nærværende Tingenes Orden, men giver ikke Kongens nærværende Besættelsesret en saadan Hævd, at Forandringer jo kunne ske ved simpel Lov. Det er iøvrigt en Selvfølge, at da Paragraphen kun taler om hvem der har Myndighed til at besætte Embederne, er der aldeles ingen Forandring gjort i de Regler, der iøvrigt gjælde med Hensyn til de Betingelser, der kræves til visse Embeder o. s. v.

Mere Tvivl har der i Udvalget været reist om de to følgende Afsnit af Paragraphen, der handle om Kongens Ret til at afskedige og forflytte Embedsmænd. Udvalgets Flerhed har dog ikke troet at burde tilraade nogen væsentlig Forandring i Udkastets Grundtanke. Man har troet, at Hovedreglen maatte være den, at Kongen kunde afskedige og forflytte Embedsmænd; hvorhos man dog burde søge at vinde den Betyggelse mod vilkaarlig og partisk Benyttelse af denne Ret, som kunde forenes med Hovedregelens Opretholdelse, ligesom der ikke syntes at være Noget til Hinder for, at Undtagelser kunde vedtages ad Lovgivningsveien, og det saameget mindre, som Grundloven selv allerede har seet sig nødsaget til at gjøre en Undtagelse paa et andet Sted med Hensyn til Dommere.

Hvad saaledes Kongens Afskedigelsesret angaaer, da antage vi, at den kun skulde udøves efter Ministerraadets Indstilling. Naar en Minister har gode Grunde til at andrage paa en under hans Virkefreds hørende Embedsmands Afskedigelse, ville hans Colleger ikke fraraade et saadant Skridt, men den enkelte Minister vil betænke sig paa at forelægge Sagen for de andre Ministre, dersom der blander sig nogen Uretfærdighed ind i Dvsket om en saadan Afskedigelse.

Men om end en Afsked gives af Kongen efter Ministeriets Indstilling, bør Embedsmanden dog efter vor, som efter Udkastets Mening have Adgang til Pension efter de nærmere Regler, der fastsættes ved Lov. Da Udkastets Ord imidlertid kunde forståes, som om hver enkelt afskediget Embedsmands Pension vilde blive fastsat ved en særlig Lov (sfr. Udkastets § 46) men dette nappe har været tilfældet og i alt Fald ikke synes hensigtsmæssigt, saa troe vi, at det i Stedet for „disse Berettigelse til Pension vil blive bestemt ved Lov“ kunde hedde: „disse Pension fastsættes i Overensstemmelse med Pensionsloven.“

Hvad Forflytningsretten angaaer, har Udvalgets Flerhed ikke troet at burde foreslaae nogen yderligere almindelig Begrænsning, end den samme, som Udkastet indeholder, nemlig at de forflyttede Embedsmænd ikke maae tabe i Embeds-Indtægter.

Derimod har Flerheden troet, at der vel kunde være Grund til at udtale, at Undtagelser fra den frie Afskedigelses- og Forflyttelsesret skulde kunne fastsættes ved Lov for visse Klasser af Embedsmænd. Grundlovsudkastet har selv i § 62 i ligefrem Strid med nærværende Paragraph fastsat, at Dommere ikke kunne afsættes, uden ved Dom, ei heller forflyttes mod deres Dvske. Denne enkelte Undtagelse var det vistnok aldeles nødvendigt allerede i Grundloven at udtale; men naar s. Ex. en Lov om Domstolenes Ordning skal gives, synes det ikke at

burde være afflaaret, at ogsaa Retsfribere erklæres for uaffættelige, eller at Sagførere, dersom de fremdeles i Formen blive kongelige Embedsmænd, have samme Sikkerhed. Det sees fremdeles ikke, hvorfor det ikke f. Ex. ved en Ordning af Folketirken skulde staae aabent at træffe saadanne Bestemmelser, at det ikke længere var nødvendigt at give Kongen Ret til uden nogen selvstændig judicial eller disciplinær Myndigheds Mellemkomst at affedige en Præst o. s. v.

Man foreslaaer derfor følgende Affættelse af Reglerne om Affædd og Forslyttelse: Kongen kan efter Ministerraadets Indstilling affæddige de af ham ansatte Embedsmænd. Dis- ses Pension fastsættes i Overensstemmelse med Pen- sionsloven. Kongen kan forflytte Embedsmænd uden deres Samtykke, dog saaledes at de ikke derved tabe i Embeds-Indtægter.

Undtagelser for visse Klasser af Embedsmænd (foruden den i § 62 fastsatte) bestemmes ved Lov.

En Minoritet () har ikke fundet sig fyldestgjort ved det Børn, der saaledes er opstillet med Bilskaarlighed ved Brug af Affædds- og Forslytningsretten. De frygte, at Folketiriheden skal lide under Embedsmændenes Affættelighed, og de ville derfor foreslaae at det af Udvalgets Fleer- hed stillede Forslag vendes om, saa at Embedsmændene i Reglen ikke kunde affæddiges eller forflyttes, hvorved de særlige Undtagelser, som Statsadministrationens Lærj gjorde nødvendige, kunde hjemles ved ud- trykkelig Lov. Denne Minoritet indstiller altsaa følgende Forslag: Det bestemmes ved Lov, hvilke Klasser af Embedsmænd der kunne affæddiges uden Dom.

En anden Minoritet (Gleerup og Hansen) har vel ikke Noget at erindre imod, at der ved Lov kan gjøres Undtagelser fra Forslyt- teligheden for visse Klasser af Embedsmænd, men den kan ikke bi- falde, at denne Undtagelse ogsaa skulde kunne gjøres for Affæddigels- sesretten. Den indstiller derfor at der alene til den tredje Sætning om Forslyttelsesretten føies:

Undtagelser for visse Klasser af Embedsmænd kunne fastsættes ved Lov.

§ 22.

Udvalget har troet, at den til Grund for Paragraphens sidste Sætning liggende Tanke kunde udtrykkes noget utvetydigere og fuld- standigere paa følgende Maade:

„Dog kan han derved ikke uden Rigsdagens Sam- tykke afstaae nogen Deel af Landet, raade over nogen Statsindtægt eller paadrage Staten nogen anden be- byrdende Forpligtelse.“

§ 23.

Denne Paragraph fastsætter, at Kongen skal sammenkalde Rigs- dagen aarligt, senest den 1ste Mandag i October Maaned; den kan da ikke uden Kongens Samtykke forblive længere sammen end 2 Maaneder. Forandringer i disse Bestemmelser skal dog kunne ske uden Jagttagelse af de ellers ved Grundlovsændringer gjældende For- skrifter (§ 80).

Denne Paragraph har altsaa fordret en kongelig Sammental- delse som en Form, der i Reglen (cfr. Udkastets § 12) skulde gaae forud for Rigsdagens Sammentræden, men den har foreskrevet, at Rigs- dagen skulde sammenkaldes se nest til 1ste October, ladende det Til- fælde uomtalt, at Kongen tilfidesatte denne Pligt.

Udvalget antager, at man kan gjøre en noget bestemtere Regel og dog fyldestgjøre det Sammelighedshensyn, der forbyder i Grundlo- ven at tage Hensyn til usandsynlige, revolutionære Forsøg fra Kon- gemagtens Side.

Naar det nemlig i nærværende Afsnit, der nærmest handler om Kongemagten, udtaltes som almindelig Regel, at Kongen sammenkal- der en ordentlig Rigsdag hvert Aar, og dernæst i det følgende Af- snit om Rigsdagen bestemtes, at den træder sammen den første Man- dag i October, dersom den ikke forinden af Kongen er sammenkaldt, synes de forskellige Hensyn paa rette Maade at være iagttagne.

Under Forbehold af senere i Afsnittet om Rigsdagen at foreslaae den fornødne Tillægsbestemmelse, indstiller altsaa Udvalget:

Denne Paragraph fastsætter, at Kongen skal sammenkalde Rigs- dagen aarligt, senest den 1ste Mandag i October Maaned; den kan da ikke uden Kongens Samtykke forblive længere sammen end 2 Maaneder. Forandringer i disse Bestemmelser skal dog kunne ske uden Jagttagelse af de ellers ved Grundlovsændringer gjældende For- skrifter (§ 80).

Denne Paragraph har altsaa fordret en kongelig Sammental- delse som en Form, der i Reglen (cfr. Udkastets § 12) skulde gaae forud for Rigsdagens Sammentræden, men den har foreskrevet, at Rigs- dagen skulde sammenkaldes se nest til 1ste October, ladende det Til- fælde uomtalt, at Kongen tilfidesatte denne Pligt.

Udvalget antager, at man kan gjøre en noget bestemtere Regel og dog fyldestgjøre det Sammelighedshensyn, der forbyder i Grundlo- ven at tage Hensyn til usandsynlige, revolutionære Forsøg fra Kon- gemagtens Side.

Naar det nemlig i nærværende Afsnit, der nærmest handler om Kongemagten, udtaltes som almindelig Regel, at Kongen sammenkal- der en ordentlig Rigsdag hvert Aar, og dernæst i det følgende Af- snit om Rigsdagen bestemtes, at den træder sammen den første Man- dag i October, dersom den ikke forinden af Kongen er sammenkaldt, synes de forskellige Hensyn paa rette Maade at være iagttagne.

Under Forbehold af senere i Afsnittet om Rigsdagen at foreslaae den fornødne Tillægsbestemmelse, indstiller altsaa Udvalget:

at de Ord „Rigsdagen senest til den 1ste Mandag i Octbr. Maaned“ ombyttes med „en ordentlig Rigsdag“.

Udkastets Regel om Rigsdagens Hyppighed har givet Anledning til nogen Meningsulighed.

En Minoritet () har villet, at Rigsdagen grundlovmæssig skulde komme sammen hvert andet Aar. Denne Minoritet har fundet, at tættere Sammenkomster vare i Reglen uforholdne i et saa lille Land som Danmark, og skulde Rigsdagens Sammenkomst udenfor Reglen være nødvendig, aabnedes § 24 den fornødne Udgang hertil; den indstiller altsaa, at der istedetfor „hvert Aar“ sættes „hvert andet Aar“ og foreslaaer for det Tilfælde, at denne Regel antages, at Slutningsbestemmelsen udgaaer.

En anden Minoritet i Udvalget (Dahl, Olerup, Hage, Jespersen) mener, at den sidste Passus i denne Paragraph bør udgaae. Denne Minoritet antager, at det er et meget vigtigt Principspørgsmaal, om Rigsdagen skal samles aarligt eller ikke. Det maa faae en ikke ringe Indsigelse paa Betydningen af Stattebevillingsretten og den lovgivende Myndighed, om Budgettet voteres aarligt eller ikke, om Lovene gives efter Statens Trang, uden lange Mellemrum, eller det bliver nødvendigt enten at give mange provisoriske Love, eller at udsætte Udgivelsen af vigtige og ensfælige Love i en temmelig lang Tid. Den indbyrdes naturlige Paavirkning af den lovgivende og udevende Myndighed vil derfor i en ikke ringe Grad afhænge deraf, om Rigsdagen samles aarligt eller ikke. Det er saaledes ingenlunde en af de mindre vigtige Paragrapher i Grundloven, og vi maa derfor andrage paa, at den ei kan forandres paa anden Maade end de andre Paragrapher i Grundloven overensstemmende med § 80.

Denne Minoritet indstiller derfor at Paragraphens Slutning „Forandringer i disse Bestemmelser kunne skee ved Lov“ udgaaer.

Udvalgets Fleerhed har ikke troet, at burde tilraade noget af disse hvert til sin Side fra Udkastet afvigende Forslag, og slutter sig altsaa til Udkastet.

§ 24.

§ 24 har ikke givet Udvalget Anledning til nogen Bemærkning.

§ 25.

Naar § 25 tillægger Kongen Ret til at hæve Rigsdagens ordentlige Sammenkomst, dog uden Rigsdagens Samtykke ikke længere end paa to Maaneder og ikke mere end een Gang i Aaret indtil dens næste ordentlige Sammenkomst, da har Udvalget vel ikke fundet Noget at erindre mod Paragraphens Regel. Men man antager dog, at Brugen af Udtrykket „hæve“ for at betegne hvad ellers sædvanligt i fremmede Sprog kaldes „prorogere“ eller „ajournere“ vanskeligt lader sig forsvare. Man maatte vel hellere sige: Kongen kan udsætte den ordentlige Rigsdags Møder og det kunde da maaffee tilføies for større Nødværdigheds Skyld: „paa bestemt Tid“.

§ 26.

Med § 26 tillader man sig at foreslaae en lignende Ombytning af Ordene „andet haves“ med „andet Things Møder udsættes“.

Naar dernæst Paragraphens Slutning for det Tilfælde, at begge Thingene eller eet af dem er opløst, bestemmer, at Rigsdagen atter skal samles inden to Maaneders Forløb efter Opløsningen, da har Udvalgets Fleerhed fundet denne Bestemmelse fyldestgjørende.

En Minoritet () har anset det for rettes, at selve det Decret, der opløser Thingene, i sit øvrige Indhold giver Garanti for, at det nye Thing eller Thingene blive sammenkaldte inden den grundlovmæssig bestemte Tid, hvilket vil kunne skee derved, at Oplosningsbrevet anordner nye Valg inden en vis Tid og sammenkalder Rigsdagen inden 2 Maaneder. Ligesom man nemlig anseer en saadan Garanti for svarende til Forholdets Natur og at staae i Harmoni med de Garantier, der forøvrigt opstilles i Grundloven, saaledes formenes det og, at den foreslaaede Bestemmelse, den samtidige Udstrykning af nye Valg og Indkaldelsen til den nye Rigsdag vil virke beroligende paa Folkets Mening i det Dieblis, et saa vigtigt Skridt fra Regjeringens Side foretages, som det at opløse Rigsdagen. Den indstiller altsaa følgende Tillæg:

Oplosningsbrevet anordner nye Valg i Løbet af

40 Dage og sammenfalder Rigsdagen inden to Maanedes efter Opøsningen.

§ 27.

Bed § 27 foreslaaer Udvalget at Ordene „er berettiget“ ombyttes med „kan“. Det synes nemlig mindre passende udtrykkelig at fremhæve som en Ret, at Kongen kan lade forelægge Rigsdagen Lovforslag.

§ 28.

§ 28 bestemmer, at, naar Kongen har givet sit Samtykke til en Lov, befaler han dens Bekjendtgjørelse og drager Omsorg for dens Fuldbgyrdelse. Nogle af Udvalgets Medlemmer have meent, at denne Paragraph nærmest indeholdt den egentlige Udtalelse af Kongens absolute Veto og have da fundet, at Udtalelsen af en saa vigtig Ret for Kongen burde stee paa en mere ligefrem og ivinesaldende Maade. Andre have vel troet, at Reglen om Kongens Andeel i den lovgivende Magt allerede var udtalt med tilstrækkelig Utvetydighed i § 3, saa at der ikke var nogen egentlig Nødvendighed for her paany at udtale den. Men da en saadan bestemtere Udtalelse ikke kan staa, har Udvalget forenet sig om at foreslaae følgende Affattelse:

Kongens Samtykke udfordres til at give en Rigsdagsbeslutning Lovskraft. Kongen befaler Lovens Bekjendtgjørelse og drager Omsorg for dens Fuldbgyrdelse.

Til denne Bestemmelse om Kongens Ret og Pligt, at drage Omsorg for Lovens Fuldbgyrdelse, har Udvalget meent, at det kunde være rigtigt at staa en udtrykkelig Bestemmelse om, hvorvidt Kongen kan undtage Nogen fra Lovens almindelige Bud. For nuværende Ret er gjennevævet af et vidtforgrenet Bevillingsvæsen, der ofte har sin Rod i udtrykkelige Love, men ofte ogsaa har maattet søge sin Hjemmel, om ikke umiddelbart i Kongens absolute Souverainitet, saa dog i vedtagne Regjeringsgrundsaetninger. Det er umuligt ved en enkelt Grundlovsbestemmelse at bortskjære den hele Brug af Bevillingsmyndigheden, uden hvilken Mangen forgæves vilde søge sin Ret. Indtil videre maae altsaa de Bevillinger, der have Hjemmel i den gjældende Ret, fremdeles kunne meddeles, forsaavidt de ikke i et eller andet enkelt Forhold bortfalde paa Grund af een eller anden udtrykkelig Grundlovsbestemmelse. Men hvad der er gjorligt og hvad der uidentvilt og bør gjøres, det er ved fremtidige Lovgivningsarbejder at tage i særlig Overveielse, hvorvidt der bør indrømmes Regjeringen en begrændset Adgang til at gjøre Undtagelser fra Lovens almindelige Budende, og kun forsaavidt Saadant udtrykkelig hjemles, bør denne Myndighed tilkomme Regjeringen. Denne constitutuonelle Regel kunde formeentlig stadfæstes ved følgende Tillæg til Paragraphen:

Han kan da ikke undtage Nogen fra dens Bud, medmindre dette har Hjemmel i Loven selv.

Paa dette Sted tillader Udvalget sig at henlede Forsamlingens Opmærksomhed paa det Spørgsmaal, om Grundloven ikke bør indeholde en Regel med Hensyn til provisoriske eller forelobige Love. Udvalget har troet, at det var rigtigt at optage en Bestemmelse, der erkjendte Kongens Ret til saadanne Loves Udstedelse, men tilføiede de nødvendige nærmere Betingelser, saasom at en forelobig Lov kun kunde udstedes i særdeles paatrængende Tilfælde, og naar Rigsdagen ikke var samlet; at den forelobige Lov fremdeles ikke maatte stride mod Grundloven, og at den altid maatte forelægges den umiddelbart følgende Rigsdag, uden hvis Bekræftelse Loven bortfalder.

Man foreslaaer derfor en Tillægsparagraph (28, b) saalydende:

I særdeles paatrængende Tilfælde kan Kongen, naar Rigsdagen ikke er samlet, udstede forelobige Love, der dog ikke maae stride mod Grundloven, og altid bør forelægges den følgende Rigsdag.

§ 29.

Den 29de Paragraph har ikke givet Udvalget Anledning til noget Forslag. Det bemærkes blot, at Spørgsmaalet om Abolition synes at høre hjemme i den almindelige Criminalprocesslovgivning. Udvalget har i det Mindste ikke fundet sig opfordret til at anbefale

at en almindelig Abolitionsret (Ret til at nedslaae en begyndt Jus-
titsfog) ved Grundloven blev tillagt Kongen.

Derimod tillader man sig at foreslaae en Tillægsparagraph
(29, b) af følgende Indhold:

Kongen har Ret til at lade slaae Mynt i Henhold
til Loven.

Den hele Myntningsrets Udøvelse er saa vigtig, at man har
anseet det hensigtsmæssigt, at Grundloven udtalte, at det var Regje-
ringen, der lod Mynten slaae i Henhold til de Bestemmelser om
Myntfod, Myntpræget o. s. v., som Loven indeholdt.

... at en almindelig Abolitionsret (Ret til at nedslaae en begyndt Jus-
titsfog) ved Grundloven blev tillagt Kongen.

Derimod tillader man sig at foreslaae en Tillægsparagraph
(29, b) af følgende Indhold:
Kongen har Ret til at lade slaae Mynt i Henhold
til Loven.

Den hele Myntningsrets Udøvelse er saa vigtig, at man har
anseet det hensigtsmæssigt, at Grundloven udtalte, at det var Regje-
ringen, der lod Mynten slaae i Henhold til de Bestemmelser om
Myntfod, Myntpræget o. s. v., som Loven indeholdt.

... at en almindelig Abolitionsret (Ret til at nedslaae en begyndt Jus-
titsfog) ved Grundloven blev tillagt Kongen.

Derimod tillader man sig at foreslaae en Tillægsparagraph
(29, b) af følgende Indhold:
Kongen har Ret til at lade slaae Mynt i Henhold
til Loven.

Den hele Myntningsrets Udøvelse er saa vigtig, at man har
anseet det hensigtsmæssigt, at Grundloven udtalte, at det var Regje-
ringen, der lod Mynten slaae i Henhold til de Bestemmelser om
Myntfod, Myntpræget o. s. v., som Loven indeholdt.

... at en almindelig Abolitionsret (Ret til at nedslaae en begyndt Jus-
titsfog) ved Grundloven blev tillagt Kongen.

Derimod tillader man sig at foreslaae en Tillægsparagraph
(29, b) af følgende Indhold:
Kongen har Ret til at lade slaae Mynt i Henhold
til Loven.

Den hele Myntningsrets Udøvelse er saa vigtig, at man har
anseet det hensigtsmæssigt, at Grundloven udtalte, at det var Regje-
ringen, der lod Mynten slaae i Henhold til de Bestemmelser om
Myntfod, Myntpræget o. s. v., som Loven indeholdt.

... at en almindelig Abolitionsret (Ret til at nedslaae en begyndt Jus-
titsfog) ved Grundloven blev tillagt Kongen.

Derimod tillader man sig at foreslaae en Tillægsparagraph
(29, b) af følgende Indhold:
Kongen har Ret til at lade slaae Mynt i Henhold
til Loven.

Den hele Myntningsrets Udøvelse er saa vigtig, at man har
anseet det hensigtsmæssigt, at Grundloven udtalte, at det var Regje-
ringen, der lod Mynten slaae i Henhold til de Bestemmelser om
Myntfod, Myntpræget o. s. v., som Loven indeholdt.

... at en almindelig Abolitionsret (Ret til at nedslaae en begyndt Jus-
titsfog) ved Grundloven blev tillagt Kongen.

Derimod tillader man sig at foreslaae en Tillægsparagraph
(29, b) af følgende Indhold:
Kongen har Ret til at lade slaae Mynt i Henhold
til Loven.

Den hele Myntningsrets Udøvelse er saa vigtig, at man har
anseet det hensigtsmæssigt, at Grundloven udtalte, at det var Regje-
ringen, der lod Mynten slaae i Henhold til de Bestemmelser om
Myntfod, Myntpræget o. s. v., som Loven indeholdt.

VI.

I Udkastets 6te Affnit, der handler om den dømmende Magt, indeholde de to første Paragrapher de nærmere Bestemmelser om Rigsrettens Sammensætning og Virkefæds.

Efter § 60 skal Rigsretten bestaae af 16 Medlemmer, der vælges paa fire Aar. Den ene Halvdeel vælger Landstinget af sine Medlemmer, den anden Høiesteret af sine. Disse 16 Mænd vælge sig selv en Formand.

Udvalget maa i det Hele tiltræde den Tanke, der ligger til Grund for dette Forslag, at nemlig Rigsretten skal dannes af tvende lige stærke Bestanddele, hvoraf det ene har en mere politisk, det andet en mere juridisk Charakter. Man anseer ligeledes det foreslaaede Antal af 16 Medlemmer for ret passende. Derimod har Udvalget ikke troet at kunne tiltræde Udkastet, forsaavidt dette vil, at Rigsretsmedlemmerne skulle vælges paa fire Aar. Rigsretsager kunne næppe antages at blive saa hyppige, at der er tilstrækkelig Grund til at danne en fast, vedvarende Domstol, hvorimod man anseer det for hensigtsmæssigere, at Rigsretsmedlemmer udvælges i Høiesteret og Landstinget for hvert Tilfælde, da Rigsretsager anlægges. Man vil maafee indvende, at den enkelte Anledning til Rigsretsmedlemmers Udnævnelse i saa Fald kan faae en ikke ønskelig Indflydelse paa de Valg, der saaledes foretages, efterat Rigsretsklage har fundet Sted. Hertil maa det nu strax bemærkes, at Landstinget ogsaa efter Udkastets Regel vil og bør tage politisk Hensyn ved sit Valg. Men Udvalget tillader sig derhos, tildeels af dette Hensyn, deels ogsaa af almindeligere Grunde, at anbefale en saadan Fremgangsmaade ved Dannelsen af Rigsretten, at der blev givet baade Anklageren og den Anklagede en Udskydelsesret. Man har tænkt sig, at Landstinget kunde udnævne 12 af sine Medlemmer, som traadte sammen med 12 af Landets øverste Domstol, som denne dertil udnævnte, og man kunde da give Anklageren og den Anklagede Ret til hver at udskyde $\frac{1}{2}$ af begge Klasser. De tilbageblevne 16 dannede da Rigsretten under en selvvalgt Formand. Det kunde maafee tilføies, at en Lov nærmere ordner Retsforfølgningssmaaden.

Man foreslaaer altsaa følgende ny § 60:

„Naar Rigsret skal sættes, udnævner Landstinget 12 af sine Medlemmer, der træde sammen med 12 af Landets øverste Domstol, som denne dertil udnævner. Anklageren og den Anklagede udskyde hver $\frac{1}{2}$ af begge Klasser. De tilbageblevne 16 Medlemmer, der vælge en Formand udaf deres Midte, danne Rigsretten. En Lov ordner nærmere Forfølgningssmaaden.“

Undertegnede Christensen, Gleerup og Jacobsen henholde sig til deres Minoritetsvotum til 4de Affnit.

Bed § 61 har Udvalget ikke fundet tilstrækkelig Grund til at foreslaae nogen Forandring.

Dyrtigt indbefatter dette Affnit af Udkastet endnu kun to Paragrapher, den ene om Dommeres Uaffættelighed m. v. (§ 62), den anden om Domstolenes Myndighed ligeoverfor Dyrighederne (§ 63).

Udvalget kan ikke tilbageholde den Bemærkning, at disse Bestemmelser ere paafaldende fattige i et Udkast, der selv har erkjendt den dømmende Magt som en selvstændig Statsmagt (§ 3). Man overseer ingenlunde, at det ikke ret vel er gjørligt i dette Affnit at opstille mange, sieblikkelig anvendelige nye Regler. Men om man end maa indskrænke sig til at udtale de store ledende Grundsætninger, der ved Lov skulle gennemføres, saa hører dog ikke blot disse Grundsætningers grundlovmæssige Udtalelse aldeles med til at fuldende Billedet af den constitutionelle Statsbygning, som skal opføres, men denne Udtalelse maa og erkjendes at have sin store praktiske Betydning. Udvalget har altsaa anseet det for sin Pligt at foreslaae nogle nye Paragrapher, der udtalte de Grundregler, som andetsteds i frie Stater have vundet en saa almindelig Anerkjendelse, at man ikke kan ansee det fornuddent her at føre noget særegent Beviis for disse Sætningers constitutionelle Nødvendighed. Men hertil har man ogsaa i Reglen indskrænket sig, uden at gaae ind paa saadanne Enkeltheder, som naturligt ville følge af de store Grundregler, og som altsaa ville blive at bearbejde i de Love om Retspleiens nye Ordning, som det vil være Regjeringens Kald af al Magt at forberede.

I Spidsen har man troet at burde stille Udtalelsen af den Re-

gionens og den offentlige Retspleies Nødvendighed som Grund for den nye Statsbygning. Den offentlige Retspleie er en af de vigtigste og mest udviklede Institutioner i et moderne Statsretssystem. Den sikrer borgernes retlige Interesser og bidrager til den offentlige Retfærdighed. Den offentlige Retspleie er en af de vigtigste og mest udviklede Institutioner i et moderne Statsretssystem. Den sikrer borgernes retlige Interesser og bidrager til den offentlige Retfærdighed.

Den offentlige Retspleie er en af de vigtigste og mest udviklede Institutioner i et moderne Statsretssystem. Den sikrer borgernes retlige Interesser og bidrager til den offentlige Retfærdighed. Den offentlige Retspleie er en af de vigtigste og mest udviklede Institutioner i et moderne Statsretssystem. Den sikrer borgernes retlige Interesser og bidrager til den offentlige Retfærdighed.

Den offentlige Retspleie er en af de vigtigste og mest udviklede Institutioner i et moderne Statsretssystem. Den sikrer borgernes retlige Interesser og bidrager til den offentlige Retfærdighed. Den offentlige Retspleie er en af de vigtigste og mest udviklede Institutioner i et moderne Statsretssystem. Den sikrer borgernes retlige Interesser og bidrager til den offentlige Retfærdighed.

Den offentlige Retspleie er en af de vigtigste og mest udviklede Institutioner i et moderne Statsretssystem. Den sikrer borgernes retlige Interesser og bidrager til den offentlige Retfærdighed. Den offentlige Retspleie er en af de vigtigste og mest udviklede Institutioner i et moderne Statsretssystem. Den sikrer borgernes retlige Interesser og bidrager til den offentlige Retfærdighed.

Den offentlige Retspleie er en af de vigtigste og mest udviklede Institutioner i et moderne Statsretssystem. Den sikrer borgernes retlige Interesser og bidrager til den offentlige Retfærdighed. Den offentlige Retspleie er en af de vigtigste og mest udviklede Institutioner i et moderne Statsretssystem. Den sikrer borgernes retlige Interesser og bidrager til den offentlige Retfærdighed.

gel, at den dømmende Magts Udøvelse kun kan ordnes ved Lov. Dette er vistnok i en constitutionel Stat en ligefrem Folge af Forholdets Natur, men denne simple Sætning har dog saa gjennemgribende Virkninger, at den ikke bør savnes i Grundloven. Naar det nemlig staaer fast, at den dømmende Magts Udøvelse kun kan ordnes ved Lov, da er det derved ikke blot afgjort, at Domstole ikke kunne indrettes, ophæves eller ombannes uden den lovgivende Magts Mellemkomst; det er ikke mindre afgjort, at Domstolenes hele Virksomhed, at hele Retsforfølgningen kun kan ordnes ved Lov. Man har derved ikke blot udelukket al Cabinetsjustits, men man har ogsaa dermed sagt, at Jagen kan drages fra sit lovlige Bærning; man har udtalt, at den hele Proces kun kunde ordnes ad Lovgivningsveien, og saa fremdeles.

Man foreslaaer altsaa en ny Paragraph saalydende:

§ 62. Den dømmende Magts Udøvelse kan kun ordnes ved Lov.

Hvad nu angaaer denne nærmere Ordning af den dømmende Magts Udøvelse, har Udvalget for det første troet, at Grundloven allerede nu burde erklære sig for Ophævelsen af enhver med visse Eiendomme forbunden dømmende Myndighed. At Noget skal kunne erhverve en dømmende Myndighed ved at erhverve en Eiendom, synes saa stridende mod Grundlovens Aand, at den Betragtning, at her kun spørges om en undtagelsesviis bestaaende Stiftejurisdiction; ikke har kunnet afholde Udvalget fra at foreslaae denne Undtagelses Ophævelse. Man har alene næret nogen Tvivl, om selve Grundloven burde erklære den her omhandlede Myndighed for ophævet, eller om den burde indstrænke sig til at udtale, at den skal ophæves ved Lov. Herfor er fornemmelig anført, at dette Forhold hænger nøie sammen med flere andre, som samtidigt burde ordnes, saavel som og at der dog kunde være Et og Andet at fastsætte i det Enkelte med Hensyn til hiin Domstrets Overgang til andre Myndigheder. Fleerheden har dog antaget, at der ikke kunde være Noget til Hinder for det, der i sig var det ønskeligste, nemlig den sieblikkelige Ophævelse. Det behøver iøvrigt næppe at bemærkes, at den foreslaaede Bestemmelse ikke bliver overflødig ved Udkastets § 78.

Man foreslaaer altsaa følgende nye Paragraph:

§ 63.

Den med visse Eiendomme forbundne dømmende Myndighed er affkaffet.

Men dernæst antage vi, at Grundloven bør udtale den bestemte Regel, at Retspleien skal adskilles fra Forvaltningen. Vi overse ingenlunde, at denne Opgaves heldige Løsning ikke er let, men vi antage denne Adskillelse for nødvendig, naar Retspleien og Forvaltningen hver paa sin Viis skal kunne gaae sin frie, uhindrede Gang.

Vi foreslaae altsaa en ny Paragraph:

§ 63, b.

Retspleien bliver at adskille fra Forvaltningen efter de Regler der fastsættes ved Lov.

Grundloven maa fremdeles, som alt Udkastets § 63, udtale sig om Domstolenes Myndighed ligeoverfor Øvrighedsmyndigheden.

Udkastets § 63 tillægger Domstolene Ret til at paakjende ethvert Spørgsmaal om Øvrighedsmyndighedens Grændser, men tilføier derhos, at den, der mener sig forurettet ved en Øvrighedsbefaling, ikke ved at bringe Sagen for Domstolene kan unddrage sig fra foreløbigt at efterkomme Befalingen.

Om Rigtigheden af Udkastets Hovedregel, at Domstolene skulle have Myndighed til med afgjørende Retsvirkning at paakjende ethvert Spørgsmaal om Øvrighedsmyndighedens Grændser, har der ingen Tvivl været i Udvalget. Man maa aldeles tiltræde den Regel, at det er Domstolene, der i Henhold til Loven skulle afgjøre hvorvidt Øvrighedsmyndighedens Grændser strække sig.

Under vor nugældende Retstilstand antage uden Tvivl de Fleste, at det Spørgsmaal, om en Øvrighed har overskredet sin Embedsmyndigheds Grændser, ikke i Reglen uden særlig Regjeringstilladelse egner sig til Afgjørelse ved Domstolene. Heri maa skee en Forandring, dersom Retstilstanden i Landet skal hvile paa en aldeles fast Grund. Under en Statsforfatning, som den, der nu skal grundlægges, kan det ikke afhænge af Regjeringens Skjøn, — hvor sam-

[Faded, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

vittighedsfuldt dette end maatte blive afgivet — om Domstolene skulle have Adgang til at afgjøre, hvorvidt en Dyrighed ved een eller anden Handling har overfærdet sin lovlige Embedsmyndighed. Erkjendes det nu først, at denne Adgang til Lov og Dom ikke kan afhænge af Regjeringens Forgodtbefindende, saa kunde det alene blive Gjenstand for Undersøgelse, hvem der skal afgjøre dette Grændse-spørgsmaal. I adskillige Forfatninger har man overladt dette til en egen Domstol, sammensat deels af Rogle af de øverste Dommere, deels af høitstaaende Regjeringsembedsmænd; altsaa en Ret af blandede administrative og judicielle Elementer, omtrent som Rigsretten er sammensat af politiske og juridiske Bestanddele. Udvalget foretrækker imidlertid den Bei, Udkastet i Lighed med den engelske og amerikanske Retsforfatning har gaaet. Vi billige aldeles, at det er Domstolene, der i Henhold til Loven bestemme Grændsen for Dyrigheds-Myndigheden, og saaledes ogsaa for deres egen Myndighed. Et Overgreb fra Domstolenes Side, hvis et saadant skulde vise sig en enkelt Gang, vil let kunne mødes ad Lovgivningens Bei. Derimod har det naturligtvis ikke været Udkastets Mening, at Enhver, der troede at have Grund til at klage over en Dyrighedsafgjørelse, skulde kunne anlægge Sag ved Domstolene, saa at disse kom til at afgjøre, hvorvidt en Dyrighed med Skjønsonhed har benyttet den ham utvivlsomt tilkommende Embedsmyndighed. Om En end i en vis Forstand med Føie kunde sige sig at være forurettet ved en saadan Mangel paa Conduite fra Dyrighedens Side — at Borgernes have en moralsk og politisk Ret til at fordre en forstandig og skjønson Udørelse fra Dyrighedens Side er jo aabenbart — saa er det dog indlysende, at en Besværing over en saadan Uret kun kan gjøres gjældende for høiere Dyrighed og tilsidst for Rigsdagen.

Foraaend vi have altsaa alle Udvalgets Medlemmer været enige. Men nogen Meningsulighed er opstaaet om det Spørgsmaal, hvorvidt Udkastets Regel var tilstrækkelig utvetydig, eller om der ikke behøvedes et Tillæg for klart at betegne Alt, hvad der skal ligge i de Ord: ethvert Spørgsmaal om Dyrighedsmyndighedens Grændser. Vi antage det Alle for aldeles utvivlsomt, at der herved skal gives Domstolene Ret til at tilkjende den Mand, som en Dyrighed ved Overfærdelse af sin Embedsmyndigheds Grændser har forurettet, Erstatning; thi det kan ikke være den blotte Grundsætning for Embedsmyndighedens Begrænsning, som den Private kan faae fastsat ved Domstolenes Hjælp; saadanne almindelige Grundsætninger kunne Domstolene kun gjøre gjældende i deres Anvendelse paa det virkelig foreliggende Retstilfælde, og naar de frit kunne bedømme Grændse-spørgsmaalet, maae de og frit kunne uddrage den Følge af Embedsmyndighedens Overfærdelse, som den Forurettede netop vil gjøre gjældende ved sit Erstatningsspørgsmaal.

Skjøndt vi saaledes i Sagen selv ere enige, have dog Rogle anseet det for det Forsigtigste, at Grundloven udtrykkelig udtalte, hvorledes det fulgte af Hovedreglen, at Domstolene i fornødent Fald kunde tilkjende den Forurettede Erstatning.

Ogsaa i en anden Retning have Rogle af os ønsket en noget bestemtere Udtalelse af Conseqventerne af Grundlovens Regel. Man har nemlig tænkt sig det hyppige Tilfælde, at Loven indrømmede Dyrigheden en vis Myndighed under visse nærmere, Borgernes Ret og Pligt bestemmende, Betingelser, og man har da været aldeles enig i, at Domstolene vare berettigede til at skaffe Den Retshjælp, som klagede over, at Dyrigheden havde tilegnet sig den omhandlede Myndighed udenfor de lovbestemte Betingelser. Men Rogle af os have dog anseet det for forsigtigst, at man ogsaa i denne Henseende noget ansueliggjorde Hovedreglens indgribende Betydning, idet de frygtede for, at man ellers vilde gjøre den Fortolkning gjældende, at da en vis Handling dog kunde være en lovlig Dyrighedshandling, blev det Dyrighedens Sag at afgjøre, hvorvidt der i det enkelte Tilfælde virkelig havde været lovligt Hjælp til at foretage den omhandlede Handling.

En Minoritet () foreslaaer altsaa, at man optager et Tillæg af følgende Indhold:
 Ravnlig kan den, der troer sig krænket i sine borgerlige Rettigheder ved en Embedsmands lovstridige Handling, ved Domstolene søge Erstatning.

delig Forudsætning, der laae skult i det Tillæg, at man ikke ved at bringe Sagen for Domstolene kan unddrage sig fra foreløbigt at efterkomme Befalingen. Men Majoriteten har aldeles ikke kunnet indsee, hvorledes man med nogen skjellig Grund heraf kan udlede nogen saadan almindelig Forudsætning. Det siges alene, at man ikke ved at gaae til Domstolene kan unddrage sig fra foreløbigt at efterkomme Befalingen. Hvorvidt man af andre Grunde kan eller ikke kan unddrage sig denne Lydighed, det er Noget, det aldeles ligger udenfor denne Sætnings Hensigt og Ord at fastsætte eller antyde. Majoriteten finder altsaa ikke, at Tillæget indeholder nogen farlig Antydning, og maa derimod holde for, at den Advarsel, det udtaler ret vel kan have sin Plads i nærværende Paragraph.

Efter saaledes at have opstillet de nødvendige Regler om Domstolene i Almindelighed, gaaer Grundloven naturligt over til at omtale de enkelte Dommere. Naar disse ikke have den rette selvstændige Stilling, hjælpe de bedste Regler om Domstolenes Ordning Intet. I denne Henseende har Udkastets § 62 opstillet den Regel, at Dommere ikke kunne affattes uden ved Dom, ei heller forflyttes imod deres Ønske, hvorhos Paragraphen giver Regjeringen Ret til at affædige den Dommer, der har fyldt sit 70de Aar, dog med fuld Nydelse af hans Indtægter.

Det er en Selvsølge, at Udvalget er enigt i, at Dommerne ei vilkaarligt skal kunne affattes eller forflyttes; forsaavidt tiltræder man altsaa ganske Udkastet. Dog har man troet, at Forsigtighed paabød et Tillæg om, at Udkastets Regel ikke kunde være til Hindrer for saadanne Forslyttelser eller Affædigelser, som bleve en Følge af en ad Lovgivningsveien foretaget Omordning af Domstolene. Ligeledes har man fundet det passende, at Paragraphen indledningsviis udtalte Dommerens Uafhængighed, men det paa en saadan Maade, at det viste sig, at det er hans Uafhængighed af Loven, der skal gjøre ham uafhængig af enhver anden Indflydelse.

Forsaavidt Udkastet endelig har bestemt, at den Dommer, der har fyldt sit 70de Aar, kan affædiges, dog uden Tab af Indtægter, da bifalder man vel ganske den til Grund liggende Tanke; men Udvalgets Flerhed (8 Stemmer, hvoriblandt Formanden) har troet, at denne Ret gjerne kunne indrømmes Regjeringen, saasnart Dommeren havde fyldt sit 65de Aar. Uden Dommerens eget Ønske vilde Regjeringen vistnok ikke benytte denne Ret, medmindre Dommerens Svagheit var saa almindeligt erkjendt, at Ingen med Føie kunde mistænke Regjeringen for nogen Tilbøielighed til at have andre Hensyn end Retsspleiens Lære for Øie.

Udvalgets Minoritet () har dog antaget, at det hellere maatte forblive ved Udkastet, saa at Ingen, der ikke var 70 Aar gammel, wod sin Villie var pligtig til at finde sig i en Affædigelse.

Man foreslaaer altsaa følgende nye Paragraph:

§ 63 d.

Dommerne have i deres Kald alene at rette sig efter Loven. De kunne ikke affattes uden ved Dom, ei heller forflyttes mod deres Ønske udenfor de Tilfælde, hvor en Omordning af Domstolene finder Sted. Dog kan den Dommer, der har fyldt sit 65de (70de) Aar affædiges, men uden Tab af Indtægter.

Det sidste Tillæg, Udvalget i dette Affnit har at foreslaae, angaaer den saakaldte Juryindretning.

Udvalget har ikke havt nogen Tvivl om, at det burde tilraade Forsamlingen at optage denne Institution. Det er vitterligt, hvorledes denne Indretning i sin moderne Skikkelse har flaaet Rod i det engelske Statsliv, hvorledes den derfra har udbredt sig til Amerika og Frankrig, hvorledes den fra Frankrig blev forplantet til de tydske Rhinprovincer, hvorfra den nu gjennemtrænger alle tydske Stater. Iltun Sverig og Norge have tøvet med at tilegne sig Institutionen; men ligesom Sverig kjender den i Trykkesfriheds-sager, saaledes har man i Norge i den seneste Tid alvorlig fæstet Tanken paa Spørgsmaalet om dens Indførelse. Betænkes det derhos, at man ingenstunde finder, at en Stat har fortrudt Jurens Indførelse, men at den tværtimod overalt anerkjendes som et kraftigt Middel til Retfærdighedens Haandhævelse og som eet af Folkfri-

hedens sikreste Værn, kan Udvalget ikke andet end ansee det for givet, at vi ogsaa i Danmark bør tilegne os dette Gode jo før jo heller.

Med Hensyn til det Navn, hvorved Institutionen hos os bør optaget, da er dette vel i og for sig en Gjenstand af heelt underordnet Bigtighed. Men ligesom det er aabenbart, at Grundloven har det i sin Magt at vælge Ordet, saaledes kunne vi dog ikke ansee det for ligegyldigt, om man her valgte en Benævnelse, som enten er aldeles uforstaaelig uden fremmed Sprogkundskab (saasom Jury) eller i sig selv forvirrende og laant fra det tydske Sprog („Edsvorneret“ passer i Grunden ikke mere paa Juryn end paa enhver anden Ret). Da vi nu have det ægte danske Ord *Nævninger*, som vel er trængt noget tilbage fra den almindelige Sprogbrug, men dog hverken er blevet aldeles forældet eller har modtaget nogen forvandsket Betydning, vidste vi ikke, hvorfor Grundloven ikke skulde have Mod til at optage dette Ord igjen.

Om den hele Gjennemførelse af Nævningerne kan det ikke være Grundlovens Sag at give de fornødne Regler. Men vi antage dog, at de Sager, hvori den nye Indretning skal benyttes, bør betegnes ved et saadant almindeligt Begreb, der ikke efterlader nogen skjellig Tvivl om det Grundlag, hvorpaa Loven skal bygge. I saa Henseende har Udvalget ikke kunnet være i Tvivl om den Regel, det burde tilraade. Man har nemlig ikke kunnet vove at optage Indretningen i borgerlige Retstrætter. Saaledes benyttes den kun i England og Nordamerika, men forsaavidt har den ikke fundet Indgang paa det europæiske Fastland. Den maa altsaa indskrænkes til Strafferetsfager. Men den kan ingenlunde anvendes her i alle Sager. De fleste criminelle Sager ville tværtimod ogsaa fremdeles blive at paakjende uden Nævningers Mellemkomst. Dette er overalt Tilfældet og kan vanskeligt undgaaes, dersom der ikke i en ganske overordentlig Grad skal lægges Beslag paa Borgernes Tid og Kraft. Nævninger bør altsaa kun domme i de vigtigere Strafferetsfager. Hvilken Grændse nu her skal drages, maa det være den fremtidige Lovgivning forbeholdt at afgjøre; kun har man troet ogsaa her at kunne vælge det Ord, der i Fremtiden skal betegne denne Art af Sager, nemlig *Misgjerningsfager*.

Men foruden disse Sager er der en anden Klasse af Forseelser, som uden tvivl, om de end maatte være af mindre betydede Natur, altid bør paakjendes af Nævninger, vi mene alle politiske Straffesager. Ogsaa dette Begreb kan blive nærmere at fastsætte ved Lovgivningen, men det er klart, at det omfatter alle de Trykkesfrihedsfager, som det i Folketsfrihedens Interesse maa ansees ønskeligt at unddrage de faste Statsdommers udelukkende Domsret. Man foreslaaer altsaa følgende Tillægs-Paragraph.

„I Misgjerningsfager og i Sager, der reise sig af politiske Lovovertrædelser, skule Nævninger indføres.

Man tilføjer alene den Bemærkning, at det hermed er afgjort, at Mundtlighed og Offentlighed og Anklageproces maa blive indført i den hele Strafferetspleie. Den gamle Inquisitionproces kan ikke vedvare i et Land, der indfører Nævninger.

VIII.

Dette Affnit indeholder kun een Paragraph, der bestemmer den Fremgangsmaade, der skal iagttages ved Grundlovsforandringer, forsaavidt ikke Grundloven undtagelsesviis har tilladt, at Forandringen ske enten ad den sædvanlige Lovgivningsvei, som f. Ex. i §§ 21 og 23, eller under andre særegne betryggende Former, som f. Ex. ved Spørgsmaal om Arvesølgens Forandring (§ 4). Den Fremgangsmaade, nærværende Paragraph foreskriver, er følgende:

- 1) Først skal Forslag til Forandring, eller Tillæg til Grundloven kun kunne fremsættes paa en ordentlig Rigsdag.
- 2) Dersom begge Thing paa denne ordentlige Rigsdag enes om et Forslag til en Grundlovsforandring, skal dette Forslag hvile til næste ordentlige Rigsdag.
- 3) Kun hvis det her atter vedtages i uforandret Skikkelse af begge Thing, forelægges det Kongen.
- 4) Kun hvis Kongen foreløbigt bifalder Forslaget, gaaer

Sagen videre; i saa Fald opløses nemlig begge Thingene, og nye Valg udskrives.

5) Beslutningen maa nu atter her vedtages uforandret af begge Thing, hvad enten disse iøvrigt ere samlede i et ordentligt eller overordentligt Møde; ellers falder hele Sagen. Men skeer dette, da skal Forslaget forelægges Kongen.

6) Kongen kan endda nægte sin endelige Stadfæstelse; men hvis han stadfæster Forslaget, bliver det Grundlov.

Udvalget tiltræder disse Udkastets Bestemmelser. Man er aldeles enig i, at Grundlovsforandringer bør vanskeliggjøres, men man anseer det paa den anden Side for ligesaa vigtigt, at det ikke gjøres umuligt at forandre Forsatningen ad forfatningsmæssig Veie. Udkastet synes nu her at have fulgt en passende Middelvei. Ved første Diekast seer det maaskee ud, som om man har været altfor forsigtig med at optaarne Vanskeligheder; men ved nærmere Overveielse vil det findes, at dersom der virkelig hos Konge og Folk udvikler sig en bestemt Overbeviisning om Gavnligheden af en Forandring, kan denne gennemføres i Løbet omtrent af en 15 Maanedes. Saalænge kan Forandringsønsket vel taale at vente.

The first part of the report is devoted to a description of the
 experimental conditions and the results obtained. It is found that
 the rate of reaction is independent of the concentration of the
 reactants and is proportional to the concentration of the catalyst.
 This is characteristic of a catalyzed reaction. The second part
 of the report discusses the mechanism of the reaction and the
 role of the catalyst. It is suggested that the reaction proceeds
 via a two-step process in which the catalyst is first converted
 into an active form and then reacts with the reactants to form
 the products and regenerate the catalyst. The third part of the
 report discusses the effect of temperature on the rate of reaction
 and the activation energy of the reaction. It is found that the
 rate of reaction increases with increasing temperature and that
 the activation energy of the reaction is approximately 10 kcal/mole.
 The fourth part of the report discusses the effect of the nature
 of the catalyst on the rate of reaction. It is found that the
 rate of reaction is highest for the catalyst used in this study
 and lowest for the catalyst used in the previous study. The fifth
 part of the report discusses the effect of the concentration of
 the catalyst on the rate of reaction. It is found that the rate
 of reaction is proportional to the concentration of the catalyst.
 The sixth part of the report discusses the effect of the nature
 of the reactants on the rate of reaction. It is found that the
 rate of reaction is highest for the reactants used in this study
 and lowest for the reactants used in the previous study. The
 seventh part of the report discusses the effect of the nature
 of the products on the rate of reaction. It is found that the
 rate of reaction is highest for the products used in this study
 and lowest for the products used in the previous study. The eighth
 part of the report discusses the effect of the nature of the
 solvent on the rate of reaction. It is found that the rate of
 reaction is highest for the solvent used in this study and lowest
 for the solvent used in the previous study. The ninth part of
 the report discusses the effect of the nature of the reaction
 medium on the rate of reaction. It is found that the rate of
 reaction is highest for the reaction medium used in this study
 and lowest for the reaction medium used in the previous study.

IV.

Undertegnede Christensen, Gleerup og Jacobsen kunne ikke overbevise os om, at Folkerepresentationens Adskillelse i tvende Kamre eller Thing er enten i sig selv naturlig eller for vore Forhold hensigtsmæssig. Med Hensyn til vort Fædrelands indre og ydre Stilling maa vi formene, at en jevn og ligelig, men ogsaa kraftig fremadskridende Udvikling af Folket og det politiske Følkeliv betinger vor Fremtid, og vi troe, at vor ny Statsforfatning kun da vil kunne sikke os en saadan Udvikling, naar den er og af Folket i det Hele anerkjendes at være bygget paa en Repræsentation, der i Form og Indhold er et tro Udtryk af den sande Folkefornuft og Folkevillie til enhver givet Tidsperiode. Vi formene derhos, at hos os kun den Regjering, der er fremgaaet af eller støttet ved en saadan Repræsentation, vil, navnlig i Tider, saa bevægede og farefulde, som vore, kunne være i Besiddelse af den Kraft og Tillid, der er Betingelsen for den gode Statsstyrelse. Vi antage derfor, at Folkets Repræsentation bør være en Enhed, som Folket selv, og en konstig tilstedebragt Forskjellighed eller Deling af Repræsentationen, hvad enten denne begrundes ved særegne Betingelser for visse Repræsentanter eller et vist Antal Repræsentantvalg eller i Adskillelsen af de valgte Repræsentanter i tvende særskilt forhandlende og besluttende Forsamlinger eller i begge Dele, maae vi ansee for unaturlig og uhensigtsmæssig. Efter det danske Folks forholdsvise, temmelig lige og gennemgaaende demokratiske Udvikling maa Staten og Statsstyrelsen dog væsentlig støtte sig til Folkets Masse eller Almuen. Denne Almue er vistnok sund, kraftig, velvillende og befindig, men den er tillige, som en naturlig Folge af de forløbne Tiders Haardhed og Uret, mistænkkelig; den kan kun vindes og ledes af Staten igjennem Ærlighed og Uforbeholdenhed. En konstlet Repræsentation, eller en Indretning ved den, der endog blot tilsyneladende kunde gjøre det tvivlsomt, om den virkelig var det naturlige, simple og sande Udtryk af Folket og Folkevillien, vilde derfor efter vor Overbeviisning ikke kunne fyldestgjøre de Fordringer, Folket og Fyrsten maa stille til den ny Forfatning. Det forekommer os derhos, at det Hensyn, som især i et mindre Land, skyldes god Oekonomi saavel med Mennesker, som med Penge, ikke lidet taler imod den Forøgelse af Folkerepræsentanternes Antal, som de konstlede Repræsentationssystemer og navnlig Lokammerindretningen ikke vel kunne undgaae at medføre. Vi tilstaae endvidere, at vi ikke kunne dele den Betænkelse mod Getkammersystemet, som saa Mange hente fra Hensynet til den formentlig større Sandsynlighed under dette for overlede og mindre vel overveiede Beslutninger, og det forekommer os, at den Erfaring, man hertilands allerede har kunnet gjøre, maa berolige ikke lidet i denne Henseende. Hensigtsmæssige Bestemmelser i Forretningsordenen, der, forsaavidt det antages fornødent, endog kunde optages og i Regjeringens Udkast ere optagne i selve Forfatningsloven, vilde uden Tvivl tilstrækkelig varne mod Faren i denne Retning, medens den Langsomhed og Besindighed, der fra alle Sider erkjendes at være et Grundtræk i vor Folkecharacter, maastee endog kunde indeholde nogen Dødfordring til ikke ved en Deling af Repræsentationen i 2 Kamre med Konst yderligere at vidtløstiggjøre og forlange Forhandlingsbevægelsen.

Ere begge Kamre endelig et nogenlunde tro Udtryk af det hele Folk, forekommer det os, at det ene vilde være en Overflodighed, hvormed man dog ikke tør bebyrde et mindre Lands Statsmaskineri, og maatte et af Kamrene derimod ikke saameget være et Udtryk af Folket i dets Heelhed, som af enkelte Stander eller Interesser, vilde det efter vor Formening fra det Dieblis, det virkelig afgav en Modvægt eller Modstand mod det egentlige Folketammer, være en Fare for Land og Throne, for hvilken man, med den baade for Staten og Dynastiet uvisse Fremtid for Die, ikke bør udsætte sig.

Vi foreslaae derfor, at dette Affnit forandres og kommer til at lyde saaledes;

§ 30. „Rigsdagen dannes af Folkets Repræsentanter, samlede i eet Kammer. Den fremgaaer ved umiddelbare Valg af Folket“.

§ 31, som i Regjeringens Udkast.

§ 32, som i Udkastet, med Bortskjærelse af sidste Passus (om Landstinget).

§ 33, som i Udkastet, med Bortskjærelse af det sidste Stykke (om Landstinget).

§ 34 udgaaer aldeles.

§ 35, som i Udkastet, med Bortskjærelse af det sidste Stykke (om Landstinget).

§ 36, som i Udkastet, med Bortskjærelse af sidste Passus (om Landstinget).

§ 37, som i Udkastet.

§ 38, som i Udkastet, kun at Ordene „det Thing, hvortil han hører“, forandres til „den“ og at Ordene „uden Thingets Samtykke“ forandres til „uden dens Samtykke“.

§ 39, som i Udkastet.

De Forandringer i Forfatningsudkastets øvrige Bestemmelser, der maatte blive fornødne, forsaavidt dette vort Forslag vandt Majoritet i Forsamlingen, forbeholdes. De ville i Reglen kun være selvsølgelige og simple Redactionsforandringer i § 4, 8, 9, 14, 26, 40, 41, 42, 44, 45, 47, 49, 51, 52, 53, 55, 56, 57, 58, 59, 61 og 60.

Kun ved Afsnit VI, § 60, maatte vi specielt foreslaae, at denne Paragraph kom til at lyde saaledes som i Udkastet med den Forandring, at istedetfor Ordene „Halvdelen af Landstinget, Halvdelen af Landets øverste Domstol blandt disses egne Medlemmer“ sættes „samtlige af Landets Overdommere“.

Undertegnede Larsen antager ikke blot med flere af Comiteens Medlemmer, at en Repræsentation, tilveiebragt saaledes, som den, Grundlovsudkastet vil have indført, ingenlunde er skiftet til at betrygge en rolig og retfærdig Udvikling af vore Samfundsforhold; men jeg kan derhos end ikke være enig i den Hovedanskuelse, at Rigsdagen bør organiseres efter Lokammersystemet, idet jeg holder for, at Etammersystemet er at foretrække.

Jeg skal her ikke gaae ind paa nogen almindelig Undersøgelse af Spørgsmaalet om Etammer- eller Lokammersystemets Fortrinlighed. Om der end, naar Sagen blot betragtes theoretisk, maatte indrømmes Lokammersystemet et virkeligt Fortrin, kunde dette dog ikke være afgjørende, med mindre ogsaa de givne factiske Forhold tilstedede Theoriens Udførelsel eller heldige Iværksættelse, hvilket jeg ikke antager hos os at være Tilfældet. For det Første troer jeg, at allerede efter Folkets eiendommelige Aand et saaa kunstigt Statsmaskineri kun vil finde liden Sympathi hos samme, ligesom ogsaa Folkets rolige og befindige Character synes at gjøre et saadant Middels Anvendelse mindre nødvendigt hos os, end det andensteds kan være. Dernæst turde det hos et lille Folk, der ikke har nogen Overflodighed af dygtige Personligheder, i Almindelighed være rigtigere, at samle de forhaandenværende Kræfter i eet Kammer, end at adsplitte dem i tvende. Og endelig savnes hos os de naturlige Elementer til et virkeligen selvstændigt og anseet Førstekammer (Landsting), saaledes som dette i enkelte andre Lande historisk har udviklet sig; det kunde hos os ikkun kunstigen dannes, nærmest blot for den gjentagne Overveielse eller mekaniske Modvægtis Skyld. Man vilde herved efter vore Forhold let komme til at gjøre begge Kamre saa ligeartede, at det 1ste Kammer som oftest blot vilde blive en Gjenlyd af det talrigere 2det Kammeres Beslutninger, eller dog i det høieste, for at gjøre sig vigtig, vilde forlange lidet magtpaaliggende Forandringer i Enkelthederne, der dog vilde gjøre Sagens gjentagne Behandling nødvendig, og uden tilsvarende sand Nytte vidløstiggjøre og forsinke denne. Vilde man derimod skabe tvende Kamre af virkelig forskjellig Character og Tendens, saaledes at Sagerne i første Kammer kunde finde ikke blot en gjentagen Overveielse, men en Betragtning fra nye Sider, maatte dette uden tvivl væsentligt søges opnaaet, skjøndt vistnok kun usuldfølgelig, derved at man gjorde Valgretten eller Valgbarheden til det første Kammer afhængig af en vis Formuenhed, der enten i og for sig var betydelig, eller dog betydelig i Forhold til den, der fordreides med Hensyn til det andet Kammer. Men jeg befrygter, at der snart imellem de tvende saaledes dannede Afdelinger af Folkerepræsentationen vilde udvikle sig en fordærvelig Usamdrægtighed og farlige Rivninger. Naar derimod Repræsentanterne for de forskjellige Livsforhold ere for-

ene i een Forsamling og personligen kunne udværlø deres Anskuelser, er det meget mere at haabe, at Conflicterne ville udjevnes og det virkelig Retfærdige og Billige vinde Majoriteten for sig. Det er isørrigt kun under Forudsætning af, at det ene Kammer, hvoraf Rigsdagen alene skulde bestaae, kunde erhøvlø en ganske anderledes betryggende Sammensætning, end Udkastets Folkething, at jeg kan stemme for Etkammersystemet. I manglende Fald maa jeg søge en mulig, skøndt for mig kun lidet ønskelig, Hjælp i Lokammersystemet.

Med Hensyn til Dannelsen af den enkelte Forsamling, der efter min Mening skulde udgjøre Rigsdagen, er jeg af den Anskuelse, at man herved, saavidt muligt, bør benytte de hidtil bestaaende Institutioner som Grundlag. Erfaringen lærer, at det i Almindelighed ifkun er ved gradvils at reformere og udvikle de allerede givne forfatningsmæssige Forhold og dertil at knytte de nye Bestemmelser, at det er lykkes at tilveiebringe holdbare og til de practiske Forhold svarende Forfatninger, hvorimod den Fremgangsmaade, at omvælte alt det Bestaaende, for at opføre efter en eller anden Theori en ganske ny Forfatning, yderst sjældent og kun under ganske særegne Forhold har ført til noget heldigt Resultat, men som øftest kun har draget nye Revolutioner efter sig. Vel maa det nu erkjendes, at paa den ene Side en for længe tilbageholdt Udvikling af Provindzialstænderinstitutionen og paa den anden Side de i det sidste Aar indtraadte overordentlige Tidsforhold medføre en Nødvendighed af, at gjøre et temmelig stort Spring i vort Statslivs Uddannelse; men skøndt det saaledes bliver nødvendigt, at overspringe nogle af de Udviklingsstrin, som ellers kunde have været ønskelige, kan det dog ingenlunde være nødvendigt eller tilraadeligt, aldeles at bortkaste den brugbare Grundvold for den ny Forfatning, som Provindzialstænderinstitutionen tilbyder. Jo større den Magtfulde er, som Grundlovsudkastet har tillagt Rigsdagen, desto større Forsigtighed bør der uden tvivl netop udvises med Hensyn til Afvigelserne fra den igjennem en Række af Aar bestaaende og prøvede Sammensætning af Stænderne.

Jeg antager saaledes, at Rigsdagen for den væsentligste Deel hensigtsmæssigt kan dannes ved en Sammensmeltning og frifindt Reform af de hidtilværende Provindzialstænder. Med Hensyn til Valgretten vil jeg ikke blot foreslaae, at den hidtilværende Censur i Landdistricterne erhøvlø en betydelig Nedsættelse, men fornemmelig, at ikke blot Grundbesiddelse, men ogsaa Udøvelsen af et vist aarligt Stattebeløb skal saavel paa Landet som i Kjøbenhavn og Kjøbstæderne give lige Afgang til Udøvelsen af denne politiske Ret. De større Landeieendomsbesidderes Valgklasse bør efter mit Skøn betydelig udvides, men dog derhos Antallet af de Deputerede, som den skal stille, ikke lidet nedsættes. Og med Hensyn til Valgbarheden troer jeg, at de særegne Betingelser og Indskrænkninger, hvortil denne var bunden, kunne ganske hæves, saa at i Almindelighed enhver fuldmyndig og uberygtet Mand, uden Hensyn til Eiendomsbesiddelse eller Stattesudøvelse, bliver valgbar.

Men foruden den Hovedbestanddeel af Rigsdagen, der skulde fremkomme ved Udøvelsen af den paa den ovenfor antydede Maade betingede Valgrettighed, troer jeg at denne ogsaa bør optage en ikke ubetydelig Bestanddeel ved almindelige Valg. Jeg anseer det for en i sig selv rigtig Tanke, at i Almindelighed ingen myndig Mand i Staten bør være udeløkket fra, at kunne medvirke til Dannelsen af Folkerepræsentationen; jeg holder kun for, at det er en ligesaa urigtig som høist farlig Anvendelse af denne Tanke, at man under de nu bestaaende Samfundsforhold strax vil lægge Magten til at vælge den hele Repræsentation i Hænderne paa den store Masse, der efter sine Aar og Livsforhold ingenlunde kan have den Selvstændighed og Oplysning, at en saa stor Magt kan ventes udøvet af den paa en med det Heles Vel stemmende Maade. Derimod antager jeg, at en Trediedeel af Repræsentanterne passende kunde fremgaae af almindelige Valg, paa den Maade, som Valglovsudkastet har bestemt med Hensyn til Folkethinget. Vel ville Districterne for disse Valg blive omtrent dobbelt saa store som Valgloven har bestemt; men Valgene ville uden tvivl ligesuldt kunne lade sig udføre paa den antydede Maade, og de større Districter ville ingenlunde være til Skade for Valgenes Paalidelighed.

Jeg mener derhos, at denne almindelige Valgret bør i Almindes-

lighed tilkomme enhver fuldmyndig Mand, og altsaa Udkastets For-
bring af 30 Aars Alderen bortfalde.

I Henhold til hvad jeg saaledes har udviklet, tillader jeg mig
at stille følgende Forslag:

Rigsdagen skal bestaae af een Forsamling. Valgret til samme
grunder sig dels paa lignende Betingelser, som fordreder til Provinds-
stafkænderne, dels blot paa personlige Egenskaber.

A. For det egentlige Danmarks Vedkommende sammensættes
Rigsdagen omtrent saaledes:

- I. ved betingede Valg:
 - 1) Kjøbenhavn vælger 10.
 - 2) a. Stifternes Kjøbstæder efter de ældre Valgdistricter . 11.
 - b. Jyllands Kjøbstæder ligeledes 11.
 - 3) a. de mindre Landeiendomsbesidderes Valgdistricter i
 Stifterne 20.
 - b. ligeledes i Jylland 22.
 - 4) De større Landeiendomsbesiddere efter nærmere Fordeling 16.

II. ved almindelige Valg:
af 50 Districter paa omtrent 26,000 Indbyggere, Land og Kjøb-
stæder i Almindelighed forenede, vælges 50.

III. Endelig tiltræde 10.

som enten vælges saaledes:

- a) af Geistligheden 4.
 - b) af Universitetet, polyteknisk Lærestiftelse og
 den militære Høiskole i Forening 2.
 - c) Høiesteret 2.
 - d) Landsoverretterne 2.
- 10.

eller hvis Valg overlades til Kongen.

B. Om Valgret og Valgbarhed.

I. Valgret til de under I. ommeldte Valg betinges af:

- 1) I Kjøbenhavn: Eiendomsret over Huse eller Gaarde, der ere
 ansatte til en Assuranceværdi af idetmindste 4000 Rbd.
 (Fdg. 15 Mai 1834 § 13).
- 2) I Kjøbstæderne: saadan Eiendomsret til en Værdi af 1000
 Rbd. og paa Bornholm det Halve (Fdg. 1834 § 14).
- 3) I de mindre Landeiendomsbesidderes Valgdistricter: Eien-
 domsret over 4 Tdr. Hartkorn Ager og Eng eller 8 Tdr.
 Hartkorn Skov og Møllefyld, eller over Bygninger, der ere
 undergivne Arealstat og have en Assuranceværdi af 2000 Rbd.,
 eller Fæstebesiddelse af en Gaard paa 5 Tdr. Hartkorn Ager
 og Eng eller 10 Tdr. Hartkorn Skov og Møllefyld.

I samtlige disse Valgdistricter (1—3) kunne forskellige
Eiendomme sammenlægges for at begrunde Valgretten paa
den i Fdg. 15 Mai 1834 §§ 10, 13, 14 og 10 bestemte
Maade.

Fremdeles deeltager i samtlige disse Districter i Valg-
retten, enhver i det vedkommende District bosat Mand, som
i det sidste Aar har svaret i directe kongelige eller communale
Skatter og Afgifter 40 Rbd. De Skatter og Afgifter, som
ifølge Lovgivningen falde paa Brugeren eller Leietageren,
men ifølge privat Overenskomst ere udrede af Eieren,
betragtes som om de vare erlagte af Brugeren selv.

4) For de større Landeiendomsbesiddere: en Eiendom med idet-
mindste 20 Tdr. Hartkorn Ager og Eng.

Som personlige Egenskaber fordres hos Enhver, der skal udøve
den ovenmeldte Valgret, at han er fuldmyndig og uberygtet, at han
har Indfødsret, og at hans Bo ikke er taget under Opbuds- eller
Fallitbehandling.

Til Valgbarhed i de ovenmeldte Valgcorporationer fordres
ifkum de nysnavnte personlige Egenskaber.

[Faded bleed-through text from the reverse side of the page, mostly illegible.]

II. Valgret og Valgbarhed ved de almindelige Valg tilkommer enhver fuldmyndig og uberygtet Mand, som har Indfødsret, og ikke staaer under Fattigforsørgelse, dog at til Valgret tillige udfordres, at han har havt fast Bopæl i et halvt Aar i det Valgdistrict, hvori han opholder sig, paa den Tid han indiegnes som Vælger.

For Island udvalges 5 Medlemmer og for Færverne 1 Medlem. De nærmere Bestemmelser herom forbeholdes, saavel som om det Antal Medlemmer, der skal vælges af Slesvig.

Undertegnede David, Hansen, Jespersen, Neergaard, Ussing og subsidiairt Larsen, erkjende tilfulde Tidens Fordring, at der bør indrømmes det hele Folk en væsentlig Andeel i den lovgivende Magt, og vi formene derfor ogsaa, at Valgretten til Folkethinget ikke bør begrænses mere end det for Statens Bestaaen og rolige Udvikling er nødvendigt, ved at forhindre, at de, hos hvilke ikke den Grad af Selvstændighed og Agtelse for Samfundets Bestaaen tør forudsættes, der ere nødvendige Betingelser for at kunne udøve Valgretten til Fædrelandets sande Lary, skulle erholde en fordærvelig Indflydelse paa Valgene, og for at forebygge, at den vigtigste politiske Rettighed, i hvilken det hele Folk skal deelagtiggjøres, i Virkeligheden gives i Hænderne paa den i numerisk Henseende langt overveiende Klasse, der besidder mindst Selvstændighed, og der lettest kan lade sig mislede af dem, som af eensidige eller egoistiske Hensigter maatte stræbe efter at lede Valgene. Vi ere derfor overbeviste om at gaae ud fra den samme Grundtanke som Lovudkastet, der ved at gjøre det til Betingelse for Valgrettens Udøvelse, at den Vedkommende har fyldt det 30te Aar, og at han, med mindre han har sin egen Huusstand, ikke staaer i privat Tjenesteforhold, aabenbart har tilsigtet fra Valgretten at udelukke dem, hos hvem man ikke turde forudsætte, at den tilhørende Grad af Selvstændighed vilde være tilstede. Men vi holde os paa den anden Side overbevist om, at de Fæder, der true Samfundet, Statens Udvikling, og det monarchiske Princip's Opretholdelse, hvor Valgretten ikke gives den Begrænsning, som Statsvellet fordrer, ikke paa nogen fyldestgjørende Maade formindskes ved de i Lovudkastet angivne Midler, og det saa meget mindre, som den Bestemmelse, hvorefter de, der have naaet den borgerlige Fuldmyndighedsalder, dog skulde være politisk Umyndige indtil det fyldte 30te Aar, er en unaturlig og derfor uholdbar Indskrænkning i Meddelelsen af de politiske Rettigheder, der tilkomme enhver fuldmyndig Mand, hvis Livsstilling og Vilkaar isvrigt giver Formodning om, at han kan og vil gjøre den rette Brug af disse Rettigheder, og at han ikke saa let vil lade sig mislede og bruge som et Bærktøi for Andres argjærrige Planer. Vi ere tværtimod overbeviste om, at de tilsigtede høist vigtige Diemed langt sikkrere opnaaes ved at betinge Valgrettens Udøvelse af en Censur, der ikke er høiere, end at det med Sikkerhed tør antages, at enhver Mand, hvis Livsstilling skulde tilbyde nogen Garanti for hans Selvstændighed, ogsaa vil svare en saadan; eller af at den Vedkommende har en saadan Besiddelse, som det med ikke mindre Sikkerhed tør antages, at den, der i sin Virkefreds arbejder stræbsom og flittig, i Almindelighed vil kunne erhverve. Ogsaa turde den, der har erhvervet Borgerkab i en Kjøbstad, i Almindelighed antages at være i en saa selvstændig Livsstilling, at han ikke bør være udelukket fra Valgretten. En saadan Begrænsning af Valgretten er, efter vor Overbeviisning, vel forenelig med det sande Lighedsprincip, og vilde være et langt tryggere Værn for Folkets sande Frihed, end den i Lovudkastet fastsatte Begrænsning. Og endeligen vilde, hvad der efter vor Overbeviisning ligeledes er af Vigtighed, en Begrænsning af Valgretten, hvorved denne betinges af en lav Censur, eller af en vis ringe Besiddelse, have til Følge, hvad der under det i Lovudkastet antagne System maa forekomme ugjærligt, at Retten til at vælge Bestyrelsen i Communerne ogsaa paa rette Maade vil kunne begrænses, og at disse Vel ikke vil blive priisgivet for de største Fæder, hvilket ufeilbarligen vilde være Tilfældet, naar ogsaa i Communerne Alle over en vis Alder, uden Hensyn til Livsstilling og Besiddelse skulde have

Indflydelse paa Valget af dem, til hvem Bestyrelsen af de communale Anliggender skal overlades.

Endnu i en anden Henseende kunne vi ikke samstemme med Lovudkastet. Vi antage nemlig, at det vil være tilstrækkeligt, at Folkethinget for det egentlige Danmarks Bedkommende kommer til at bestaa af 100 Medlemmer, og formene derfor, at Valgdistricterne bør være paa omtrent 14000 Indvaanere. Det er nemlig i et saa lille Land som Danmark ikke let at finde mange Mænd, som tilfulde kunne opfylde deres Plads i Folkethinget, og naar dette desuden aarlig skal holdes, vil Bønseligheden endnu blive større, thi mange leve i saadanne Livsstillinger og Forhold, at de ikke let aarlig ville kunne affee den Tid, som de maatte hellige til dette Hverv. Desuden vilde Folkethinget i numerisk Henseende komme til at staa i et rigtigere Forhold til Landstinget ved en saadan Udvidelse af Valgdistricterne. Ogsaa maa vi med Udvalgets Fleertal være enige i, at Folkethingets Medlemmer vælges paa 3 Aar, saafremt aarlige Sammenkomster skulle finde Sted.

Med Hensyn til Valgbarheden til Folkethinget holde vi os forviisede om, at den størst mulige Frihed i saa Henseende er det Gavnligste; og at Valgernes Tillid i ethvert Fald er den bedste Borgen for den Valgtes Værdighed. Det er derfor efter vor Overbeviisning ikke nødvendigt at fordrer anden Betingelse til at vælges til Folkethinget, end at den Bedkommende skal have opnaaet Fuldmyndighedsalderen.

Jeg Jespersen lægger Vægt paa, at den Bestemmelse i Udkastet, at den, der vil vælges, skal have stillet sig til Valg, optages som en Grundlovsbestemmelse, medens vi andre antage, at denne Bestemmelse rigtigheden har sin Plads i Valgloven.

I Overensstemmelse med det saaledes Udvalgte foreslaae vi angaaende Folkethinget følgende Paragrapher, der i Lovudkastet ville blive §§ 31 og 32.

§ 31.

Valgret til Folkethinget har enhver uberygtet, fuldmyndig Mand, som har Indfødsret, og hvis Bo ei er under Opbud eller Fallitbehandling, naar han enten er Borger i en Kjøbstad, eller i det sidste Aar har eiet eller haft i Brug en Jordeiendom, matriculeret idetmindste til 2 Skjepper Hartkorn, eller i det sidste Aar har svaret i directe kongelige eller communale Afgifter ialt 5 Rbd.

Valgbar til Folkethinget er enhver uberygtet fuldmyndig Mand, som har Indfødsret, og hvis Bo ei er under Opbud eller Fallitbehandling.

§ 32.

Valgene til Folkethinget foregaae paa Districter af omtrent 14000 Indvaanere; hvert District vælger Een, efter de Regler, som Valgloven foreskriver.

Jespersen's Indstilling:

„Hvert District vælger Een blandt dem, der have stillet sig.“

Medlemmerne af dette Thing vælges paa 3 Aar.

Ligesom man med Hensyn til Folkethinget er gaaet ud fra den samme Grundtanke som Lovudkastet, men paa en anden Maade har troet at maatte søge at opnaae det tilsigtede Diemed, saaledes gaaer Under tegnede, David, Hansen, Neergaard, Ussing og subsidiairt Larsen, ogsaa med Hensyn til Landstinget ud fra Lovudkastets Grundtanke, at Lokammersystemet har væsentlige Fortrin for Gekammersystemet. Men ligesom vi overhovedet holde os forviisede om, at de for Thronen og Folket lige vigtige Formaal, som tilsigtes ved Lokammersystemet, sikkest opnaaes, hvor den historiske Udvikling giver Grundvolden for begge Kamrenes Dannelselse, saaledes holde vi os overbeviste om, at disse Formaal ikke engang tilnærmelsesviis ville opnaaes, og at en Forskjellighed mellem de to Kamre, — en Forskjellighed der skal holde Middelveien imellem Kamrenes Modsætning og Gensartethed — som er den nødvendige Betingelse for at Lokammersystemet i nogen Henseende vil komme til at svare til sin Hensigt, ikke vil tilveiebringes, naar alle de Samme, der skulle vælge paa Medlemmerne til Folkethinget, ogsaa skulle deeltage i Valgene paa

Landsthingets Medlemmer, og naar de to Things Forskjellighed kun skal søges tilveiebragt derved, at Valgene ske paa en noget forskjellig Maade, og at Medlemmerne til Folkethinget erholde et dagligt Bederlag, medens Medlemmerne til Landsthinget ikke erholde et saadant. Vi kunne saa meget mindre erkjende Rigtigheden af et saadant System, som vi holde os forvissede om, at den sidstnævnte Bestemmelse ikke blot er en sin Hensigt kun libet betryggende Indretning, der ogsaa snart vilde vise sig at være uholdbar, men desuden er en unaturlig Indskrænkning af Valgbarheden, da derved Mange som kunne besidde deres Medborgeres Tillid i fuldeste Maal og som i enhver anden Henseende egnede sig til at blive valgt som Medlemmer af Landsthinget, formedelt deres Formuesomstændigheder, ville være ubelukkede fra at vælges.

Vi holde os tværtimod overbeviste om, at hvad der væsentligen tilsigtes ved Lokammersystemet, i intet Tilfælde vil kunne opnaaes, med mindre de to Kamre have en forskjellig Oprindelse, og med mindre de forskjellige Ansuelser, Synsmaader og Bestræbelser, som røre og bevæge sig paa Samfundets forskjellige Hovedpunkter, saaledes tilstikkes deres Indflydelse paa Lovenes Tilblivelse. Vi ere derfor overbeviste om, at ligesom Valgretten til Folkethinget bør betinges af en lav Censur, men iøvrigt bør tilkomme enhver fuldmyndig Mand, saaledes bør Valgretten til Landsthinget ogsaa alene være betinget af en høiere Censur, der dog langt fra bør være saa høi, at derved paa nogen Maade staves et Privilegium for en enkelt eller enkelte Classer af Folket.

Men foruden at vi ere forvissede om, at Landsthinget, naar det paa nogen Maade skal svare til sin Bestemmelse, ikke bør udgaae af den selv samme Valgkreds eller fra de selv samme Vælgere, der vælge Medlemmerne af Folkethinget, saaledes ere det vor Overbeviisning, at det med Hensyn til Forholdene hos os, og isærdeleshed saalænge Næringsforholdene og Befolkningen i Kjøbstæderne og paa Landet ikke ere mere eensartede, er af største Vigtighed, ved Landsthingets Sammensætning at betrygge de Hovedvirksomheder, der findes i Landet, mod den Fare, som udspringer af vore eiendommelige Forhold, at nemlig Handel og Industri, fordi Kjøbstadsbefolkningen, der især lever af og for disse Virksomheder, er saa ringe i Antal mod Landbefolkningen, og desuden er saa adspaltet i vore mange mindre Kjøbstæder, kunde komme til at savne sine Talsmænd i Thingene, og saaledes vilde gaae Glip af den Indflydelse, som ogsaa de i Statens Interesse bør have paa Lovenes Tilblivelse og Skatteforholdenes Ordning. Og ikke mindre vigtigt forekommer det os at være, ved Landsthingets Sammensætning at sørge for, at den høiere Cultur og den høiere Videnskabeligheds Repræsentanter aldrig vilde kunne savnes i et Thing, i hvis Bestemmelse det ogsaa maa ligge at vurdere Statens Anliggender fra et høiere Standpunkt end det, hvorfra Folkethingets Medlemmer i Almindelighed kunne antages at ville betragte dem; og ligeledes at sørge for, ved at indrømme Kronen Ret til at udvælge enkelte af dette Things Medlemmer, at der altid i samme vil findes Mand, der med et høiere Overblik over Staten forene specielle Kundskaber i forskjellige Fag, hvorved Landsthingets Overveielser og Beslutninger ville erholde stor Vægt.

Vi maa derfor holde os overbeviste om, at Forholdene hos os gjøre det nødvendigt, at der med Hensyn til Valgene til Landsthinget finder en Adskillelse Sted mellem By og Land, og vi maa ligeledes ansee det for vigtigt, at der indrømmes Kronen og enkelte bestemte Institutioner i Landet Ret til at udvælge et vist indskrænket Antal af Landsthingets Medlemmer.

Med Hensyn til Valgbarheden til dette Thing, troe vi, at det vil være tilstrækkeligt at gjøre det til Betingelse for den, der skal vælges, at han har fyldt sit 35te Aar, istedetfor at Lovudkastet kræver 40 Aar, fordi vi antage, at den der har opnaaet en saadan Alder maa formodes at have den tilstrækkelige Grad af Besindighed og Gemytsrolighed, for at kunne vøgte sit alvorfulde Hverv i dette Thing.

Ved Antagelsen af dette System ved et saadant Landsthing i Forbindelse med det ovenfor betegnede Folkething, holde vi os forvissede om, at der vil være lagt en langt fastere Grundvold for Friheden og et tryggere Værn mod Farer, end ved Lovudkastets

System. Vi holde os forviisede om, at ligesom en saadan Organisation af den lovgivende Magt er mere overensstemmende med de constitutionelle Staters Udvikling i Europa, i hvilke Friheden og Samfundsordenen have viist sig at hvile paa en tryk Grundvold, end det i Lovudkastet angivne System, saaledes vil en Forfatning, der gaaer ud fra det af os foreslaaede System, i langt hoiere Grad, end det med Hensyn til Lovudkastets System vil være Tilfaeldet, blive erkjendt for at være en Garanti for Danmarks lykkelige Fremtid, hvilket med Hensyn til Statens Stilling i Almindelighed og dens Credit i Særdeleshed er af stor Betydning.

I Overensstemmelse med det saaledes Udviklede foreslaae vi angaaende Landstthinget følgende Paragrapher, der i Lovudkastet ville blive 33, 34 og 35.

§ 33.

Valgret til Landstthinget har enhver uberygtet, fuldmyndig Mand, som har Indfødsret, og hvis Bø ei er under Opbud eller Fallitbehandling, naar han i det sidste Aar har svaret i directe kongelige eller kommunale Afgifter ialt 40 Rbd.

Valgbar til Landstthinget er Enhver, som har de til Valgbarhed til Folkethinget fornødne Egenstaber, dog først naar han har fyldt sit 35te Aar.

§ 34.

Landstthinget skal bestaae af 20 Medlemmer valgte af Stiftisterne, 20 Medlemmer valgte af Nørrejylland, og et lignende Antal valgte af Slesvig, samt 2 Medlemmer valgte af Island, 1 Medlem valgt af Færøerne.

Desuden indtræde i Landstthinget 2 Medlemmer valgte af Universitetet i Kjøbenhavn, 1 Medlem valgt af den polytechniske Anstalts og den militaire Høiskoles Lærere i Forening, 2 Medlemmer valgte af Høiestret, 2 Medlemmer valgte af Overretterne i Danmark, 4 Medlemmer valgte af Geistligheden i Danmark og 6 Medlemmer valgte af Kongen.

Af de 20 Medlemmer som Stiftisterne have at vælge, vælges

- 4 af Kjøbenhavn;
- 2 — de øvrige Kjøbstæder i Sjællands Stift med Undtagelse af Byerne paa Bornholm;
- 1 — Kjøbstæderne i Lollands-Falsters Stift;
- 2 — Kjøbstæderne i Fyens Stift; og
- 11 — Landdistricter paa omtrent lige mange Indvaanere, dog at Bornholm, Kjøbstæder og Land udgjøre eet District.

Af de 20 Medlemmer, som falde paa Jylland, vælges

- 8 af Kjøbstæderne;
- 12 — Landdistricterne paa omtrent lige mange Indvaanere.

Med Hensyn til Adskillelsen mellem By og Land til Landstthingsvalgene kan Forandring skee ved Lov, dog ikke førend efter Udløbet af den første Valgperiode.

§ 35.

Samlige Valg til Landstthinget skee paa 8 Aar, og efter de Regler, som Valgloven bestemmer.

Halvdelen af de Valgte afgaaer hvert 4de Aar.

I Overensstemmelse med de af os gjorte Forslag og som Følge af disse maa vi endeligen endnu foreslaae at Lovudkastets § 30 kommer til at lyde saaledes:

„Rigsdagen bestaaer af Folkethinget og Landstthinget. Begge fremgaae ved umiddelbare Valg; og at § 36 kommer til at lyde saaledes: „Medlemmerne af begge Thing erholde et dagligt Bederlag, hvis Størrelse fastsættes i Valgloven.

Undertegnede Jespersen kan, med Hensyn til Landstthinget, ikke finde tilstrækkelig Betyggelse for, at de vigtige Formaal, man søger fremmede ved et Lokammer, kunne ventes opnaaede ved et saadant Landstthing, som det i Udcastet foreslaaede. Da det herefter er de samme Valgere, fra hvem Valgene til Folkething og Landstthing

udgaae, forekommer det mig nemlig, at de tvende egentlig yderligere Garantier, som med Hensyn til Landstthinget ere opstillede — den høiere Alder og ingen Diæter — der altsaa alene vedkomme Valgbarheden, ikke ere af den Betskaffenhed, at de give nogen sand Betyggelse for en Repræsentation, der kan ventes at blive saa forskjellig fra Folkethinget, og at ville optræde med en saadan Selvstændighed og Kraft ligeoverfor dette, som er fornødent, for at opfylde det sande Niemed med et Førstekammer, som er fornødent, for at Lokammer-Systemet i Udførelsen kan blive til sand Virkelighed. Hvad den høiere Alder angaaer, da kan denne Fordring vel i og for sig være velbegrundet, men allerede den Omstændighed, at en meget stor Deel af Medlemmerne til Folkethinget ville, ifølge Forholdene hos os, være omtrent i den samme Alder, viser, hvor liden Garanti der alene heri kan søges. Mere væsentlig er den Bestemmelse, at Medlemmerne til Landstthinget ingen Diæter skulle have, en Forfrist, der fremtræder som en indirecte temmelig høj Valgbarheds-Census, idet nemlig kun den, der besidder en saadan Formue, at han paa egen Bekostning kan forlade sin egentlige Stilling og tage Ophold aarligt i længere Tid ved Rigsforsamlingen, kan modtage Valg; — de enkelte Tilfælde, hvor et Valgdistrikt vil udrede Diæter til dets Repræsentant, maae ansees som en reen Undtagelse. Imod denne Bestemmelse fremtræde nu for det første de samme Indbendinger, som imod enhver høiere Valgbarheds-Census, idet den indskrænker Valgerne i Valget af den, som efter deres Overbeviisning er den dygtigste til at udføre det vigtige Kald, hvorom her handles; men efter Formue-Forholdene hos os, hvor et ret godt Udkomme til dermed at tilfredsstille de sædvanlige Fornødenheder er ligesaa almindeligt, som større Formuenhed er sjelden, turde det endog adskillige Steder, navnlig i Jylland, have sine særdeles Vanffeligheder med at faae Valgcandidater i samme Amt (cfr. § 32 i Udkastets sidste Paasus). Det synes ogsaa i og for sig misligt, at søge en egentlig Garanti med Hensyn til det ene Thing i dets Medlemmers forskjellige pecuniaire Stilling paa selve Rigsdagen, ligesom den Betragtning vel ikke ligger fiern, at Medlemmerne af Landstthinget snart vilde søge at faae denne Forskjellighed hævet, hvilken Grundlovsforandring, som Folkethinget ikke kunde være imod, og som det vilde være Regjeringen ubehageligt at modsætte sig, ikke vilde være vanskelig at faae sat igjennem. Jeg mener derfor, at en ligefrem Valgbarheds-Census — Udelsen af en høiere Stat, og en vis aarlig Indtægt som Alternativ — i hvert Fald havde været ønskeligere og mere hensigtsvarende, end den i Udkastet indeholdte i og for sig ikke betryggende Betingelse i samme Retning.

De øvrige Forskjelligheder med Hensyn til Landstthingets Sammensætning efter Udkastet kan jeg endnu mindre betragte som egentlige Garantier; den væsentligste af disse er vel den, at Valgene foregaae for en dobbelt saa lang Tid som til Folkethinget, men ligesom begge Thing kunne samtidigt opløses, i hvilket Tilfælde Valgene foregaae til samme Tid, saaledes ville efter Udkastet de ordinaire Valg til begge Thing hver anden Gang falde sammen. At det er de samme Valgere, hvoraf Valgene til begge Thing fremgaae, har følgende netop herefter megen Betydning.

Naar man i Landstthinget vil søge et modererende, et tempererende Element imod den muligt for stærke Bevægelighed i Folkethinget, et Element, der vil og kan hindre Folkethinget i mulige Misbrug af dets Myndighed; — naar man i Landstthinget vil søge det rette Middel til paa den ene Side, ved at tiltræde Folkethingets Beslutning, at styrke Folke-Billien, hvorved dens Billigelse af Kongen bliver saa meget mere sikret, og paa den anden Side — hvor Folkethingets Beslutning maa ansees som et Udtryk mere for en viedblikkelig Stemning, en mulig unaturlig Opbrusning af en eensidig Folke mening, end for den sunde, fornuftige offentlige Mening — ved at modsætte sig saadan Beslutning, at forhindre Noget fra at blive endelig Udtalelse af Folke-Billien, som ei fortjener at være det, hvilken mulige Modstand fra Landstthingets Side ingenlunde maa betragtes at stee til Skade for Folke-Friheden, da det Omvendte meget vel kan være Tilfældet; naar Landstthinget paa den ene Side skal være den naturlige Beskytter af Minoriteterne i Folkethinget, og paa den anden Side et betydningsfuldt Mellemled imellem Folkethinget og Kongen — da maa man søge at organisere Landstthinget saaledes,

at det har den Folkelighed, den Selvstændighed og den Kraft, som er fornøden, for at disse vigtige Diemed kunne ventes opnaaede. Denne Organisation maa efter min Anskuelse søges tilvejebragt, ved at finde en passende Middelvei imellem en reen Modsatning til og en fuldkommen Eensartethed af Folkethinget; og naar jeg ikke har kunnet billige Ulofastets Forslag til Landstthinget, deels fordi det i det Væsentlige er eensartet med Folkethinget og deels fordi det i og for sig ikke giver den Garanti, som heri burde søges, da skal jeg, i Consequents med hvad af mig er antaget med Hensyn til Folkethinget, hvor Valgretten betinges af en lav Censur med fri Valgbarhed, og i Overensstemmelse med de ovenfor opstillede Forordninger foreslaae at Valgret til Landstthinget betinges af en høiere Censur, en aarlig Afgift af 40 Rbd., hvorved vel en ikke ringe Deel af Valgerne til Folkethinget blive udelukkede, men dog en saa stor Deel bibeholdt — de fleste Gaardmand paa Landet og de mere betydende Borgere i Kjøbstæderne — at Landstthinget paa ingen Maade kan siges at have en ufolkelig Rod. Ved Siden heraf foreslaaer jeg fri Valgbarhed dog med Indskrænkning til 35 Aars Alderen, samt Diæter.

Uagtet det er at haabe, at Intelligentien i Almindelighed vil favne den fornødne Repræsentation enten i Folkethinget eller i Landstthinget, har jeg dog anseet det for ønskeligt, at der hardes en bestemt Garanti for dette Elements Tilstedeværelse i Landstthinget, hvilket jeg formener kan skee, uden at Thingets folkelige Character derved angribes, paa den Maade, at Universitetet vælger 2 Medlemmer; den polytechniske Anstalts og den militaire Høiskoles Lærere i Forening 1; Høiesteret 2; og hver af Overretterne eet — i Alt 7.

Med Hensyn til Antallet af Repræsentanter og disses Fordeling har jeg formeent, at det kunde være omtrent det halve imod Folkethinget, hvorefter, naar dettes Antal, efter Distrikter paa omtrent 14000, for det egentlige Danmark blev circa 100, Landstthinget kom til at bestaae af 50 Medlemmer. I det jeg derhos har anseet det for passende, at Distrikterne, Jylland, ligesom i sin Tid Slesvig, udvalgte hver et lige Antal, vilde altsaa nu 20 komme paa Distrikterne, 20 paa Jylland, 2 for Island, 1 for Færøerne, og 7 for de ovennævnte Instituter.

Ifølge det saaledes Udviklede skal jeg tillade mig at foreslaae Landstthinget organiseret ved Bestemmelser af følgende Indhold:

§ .

Valgret til Landstthinget har enhver uberygtet, fuldmyndig Mand, som har Indfødsret, og hvis Bo ei er under Opbud eller Fallits-Behandling, naar han i det sidste Aar har svaret i kongelige eller communale Afgifter i Alt 40 Rbdlr.

§ .

Valgbarhed til Landstthinget har Enhver, som er valgbar til Folkethinget, naar han har fyldt sit 35te Aar.

§ .

Landstthinget skal bestaae af:

20	Medlemmer	valgt af	Distrikterne.
20	—	—	Nørrejyland.
2	—	—	Island.
1	—	—	Færøerne.
2	—	—	Universitetet i Kjøbenhavn.
1	—	—	Den polytechniske Anstalts og den militaire Høiskoles Lærere i Forening.
2	—	—	Høiesteret, og
2	—	—	Overretterne i Danmark.

§ .

Valgene til Landstthinget foregaaer amtsviis, Hovedstaden vælger særskilt. Hver Valger stemmer i sin Commune paa saamange Mænd, som skulle vælges for Valgkredsens. Omvalg finder Sted for deres Vedkommende, der ved første Valg ikke have opnaaet mere end Trediedelen af de afgivne Stemmer.

§ .

Medlemmerne af Landstthinget vælges paa 8 Aar. Halvdelen afgaaer hvert 4de Aar.

§ .
Medlemmerne af Landstthinget erholde et dagligt Bederlag, hvis Størrelse bestemmes i Valgloven.

Bruun og Hage gaae ud fra de samme Anskuelser, som synes at have foresvævet Udkastets Forfattere. Vi mene saaledes, at der bør være tvende Thing, hvorledes Valgrets- og Valgbarheds- Betingelserne samt Valgmaaden end maatte blive; vi mene ligeledes, at begge Thing bør have en sand folkelig Rod, men at saavel Valgret som Valgbarhed bør knyttes til saadanne Betingelser, som yde nogen Garanti for gode Valg; vi mene endelig, at der bør være nogen Forskiel, skjøndt ingen Modsatning, mellem de tvende Things Charakter. Vi kunne som Folge heraf hverken tiltræde de tvende Forslag om et Cetsammersystem, ei heller Forslaget om en temmelig høi Valgcensus, Klassevalg og Kongevalg, hvad Landstthinget angaaer. Vi troe imidlertid, at den Opgave, Udkastet har stillet sig, kan løses paa en noget mere tilfredsstillende Maade, end ved dets Bestemmelser er skeet, idet vi dog for Diebliffet ikke ganske samstemme med Hensyn til Betingelserne for Valgret til Folkethinget.

Udkastet har med Hensyn til dette Thing søgt Garantien for gode Valg deri, at Valgretten er knyttet til 30 Aars Alderen, at Tjenestefolk, de, der nyde eller have nydt Fattigunderstøttelse, som ikke er tilbagebetalt, og de, der ere ude af Raadighed over deres Bo, ere udelukkede fra at nyde denne Ret, samt deri, at Valgcandidaten skal stille sig, og underkastes en Slags offentlig Prøve, forinden Valget foregaaer. Ved disse Udkastets Bestemmelser troer jeg, Hage, foreløbig at burde blive staaende, idet jeg, for det Tilfælde, at der skulde være en almindelig Stemning for at tilstede Valgretten til dem, der have naaet 25 Aars Alderen samt til Tjenestefolk, eller det skulde blive muligt derved at samle de forskjellige Anskuelser, der nu ere saa spredte, — ikke er uvillig til at ombytte disse Udkastets Garantier mod en meget lav Census af f. Ex. 2 Rbd., der foruden Cie af skyldsat Jord eller Borgerstab i en Kjøbstad skulde give Valgret. Jeg, Bruun, troer derimod strax at burde erklære mig for, at de nævnte Betingelser i Udkastet afløses af en Census paa 5 Rbd. eller Cie af skyldsat Jord, eller Borgerstab i en Kjøbstad, idet jeg troer det consequentest, at der fastsættes de samme Valgrets- og Valgbarheds- betingelser med Hensyn til Folkethinget som nedensfor ville blive fremsatte med Hensyn til Landstthinget, og antager, at det er uønskeligt, at Adgang til Valgretten aabnes med 25 Aars Alderen. De enkelte smaae Forandringer, vi forevrigt troe at burde tiltræde i Udkastets Bestemmelser om Folkethinget, skulle vi ikke opholde os ved, da de ogsaa ere tilraadede af Udvalgets Fleerhed.

Opgaven at give Landstthinget et folkeligt og dog fra Folkethinget noget forskjelligt Præg, er søgt opnaaet derved, at Valgrets- og Valgbarheds- betingelserne paa den ene Side ere de samme for begge Thing, medens paa den anden Side Forskjelligheden fremtræder i de større Valgfreds- og Valgbarheds- alder, den længere Valgperiode, den høiere Valgbarheds- alder, Fordringen, at den, der vælges skal boe i Valgdistrictet, at absolut Stemmesfleerhed udtræves til et gyldigt Valg, og især, at der ingen Diæter tilstaaes Landstthingets Medlemmer. Vi ville ingenlunde beuægte, at disse Forskjelligheder kunne have en ikke ringe Betydning og en velgjørende Indflydelse, men vi troe dog, at Opgaven maa kunne løses paa en mere fyldestgjørende Maade. Amtet er saaledes vistnok for lille som Valgfreds- og Valgbarheds- alder, dersom man skal opnaae hvad man synes at ville, at gjøre Valget mindre paavirket af de stadlige Interesser, de smaalige Anskuelser, den siebliffelige, og tildeels tilfældige Bevægelse paa de enkelte Steder. Dette vilde langt bedre opnaaes, dersom man, som ogsaa af flere andre Medlemmer af Udvalget er foreslaaet, satte Stift i Stedet for Amt, som Valgfreds- og Valgbarheds- alder; men vi kunne dog ikke følge for os, at Betydningen af Bopæl i Valgdistrictet derved for en Deel vilde tabe sig, og at der, naar til et gyldigt Valg absolut Stemmesfleerhed, eller selv blot $\frac{1}{2}$ af Stemmetallet udtrævedes, enten maatte foregaae hyppige Omvalg, eller Indvirkningen paa Valgene fra enkelte Centralpunkter maatte blive aldeles overveiende, da Communernes Befolkning sjældent vilde hende de Mand, som de stemte paa.

I Forbindelse med Stiftsvalg kunde derfor efter vor Mening middelbare Valg giennem Communalbestyrelserne benyt-

tes. Det kan neppe betvivles, at Communen hos os, som overalt, vil blive kaldet til at spille en mere og mere betydningsfuld Rolle, at man i Communens Repræsentanter efterhaanden vil finde de dygtigste og bedste Kræfter, som ere i dens Midte, at de Mænd, der kaares til at varetage de Interesser, som nærmest og stærkest ligge Befolkningen paa Sinde, ville være naturlige Repræsentanter for den, naar Valgmænd skulle benyttes, og at den tillidsfuldt vil overdrage dem det Hverv, at optræde som saadanne. Det er maaskee tvivlsomt, om man ved at faae saadanne Valgmænd vil erholde mere eller mindre liberale Valg, men det synes os urivlsomt, at man vil erholde dygtigere Personligheder valgte.

Dersom dette Forslag blev antaget, erholdt man saaledes tvende Thing, af hvilke det ene udgik af det umiddelbare frie Folkevalg, det andet af middelbare Valg ved Kjernen af Befolkningen; det ene blev nærmest et Billede af de forskjellige Svingninger snart i Bevægelsens og snart i Tilbagegangens Retning, det andet af den roligere, sikrere, mere selvbevidste Fremadstriden, som findes hos dem, der betragte Forholdene fra et høiere og almindeligere Standpunkt end Mængden; ethvert af dem havde sit sunde, eiendommelige, noget, men ogsaa kun noget, forskjelligt Præg.

Der møder imidlertid ved Udførelsen af dette Forslag den Banskellighed, at Communalforholdene for Diebliffet ere ordnede efter Principer, som ikke ville kunne holde sig. Det vil derfor neppe være gjørligt at benytte Valg igjennem Communalbestyrelserne, forinden en ny Communallov er udkommet, forinden de administrative Forholde ere omordnede. Vi have derfor troet at burde indskrænke os til at foreslaae, at det i Grundloven bestemmes, at Valget af Landstingets Medlemmer ved Lov kan gaae over til Communalbestyrelserne, (§ 44), hvorved Hensigten er antydet og Veien er aabnet til at benytte dem, uden at den besværligere Wei, som i § 80 foreskrives, skal betrædes.

Spørgsmaalet er nu, hvorledes Valgene af Landstingets Medlemmer indtil den Tid skulle foregaae. De, der ville middelbare Valg igjennem Communalbestyrelserne, synes foreløbig at maatte føle sig opfordrede til at benytte almindelige middelbare Valg. Dette have vi foreslaaet i §§ 36 og 38. I Forbindelse hermed have vi knyttet Valgretten til visse Betingelser (§ 35). Vi skulle ikke her nærmere søge at vise de Fordele, disse Betingelser i Almindelighed kunne have, men indskrænke os til at bemærke, at een Betragtning har været afgjørende for os, idet vi have foreslaaet dem, nemlig Hensynet til Communalforholdenes Ordning. Dersom nemlig begge Thing udgik fra Valgere, hos hvem der ingen Censur fordreder, vilde det vistnok være vanskeligt for dem at fornægte det Princip ved Communalforholdenes Ordning, der laae til Grund for deres eget Liv. Men det vilde neppe være heldigt, dersom Udkastets Valgprincip blev gennemført i Communen. Magten kan nemlig ikke blot ifølge Forholdenes Natur langt lettere misbruges af Mængden i Communen end i Staten, men de Spørgsmaal, der reise sig i hui dreie sig fornemmelig og langt mere end i denne om Skattesager. Naar man nu gav de Iffæetende, dem, der ingen Skat yde, den hele bevægelige Befolkning, der som oftest ikke har nogen særlig Interesse for Communens Anliggender, hvilke overalt ville udgjøre et meget betydeligt Antal, Magten til at raade over Beskatningen i Communen, vilde Resultatet neppe blive det bedste. Vi have derfor troet, at Rigsforsamlingen, dersom den skulde finde Valg igjennem Communalbestyrelserne ønskelig, strax burde afgive et Vidnesbyrd om, at den ikke anseer det rigtigt, at Udkastets Valgretsbestemmelser i Et og Alt forplantes til Communen og at man burde fastsætte de Betingelser for Valgretten til Landstinget, som man ønsker skulle gjælde for deres Bedkommende, der gjennem Communalbestyrelserne middelbart komme til at indvirke paa dette Things Valg, saa at kort sagt Valgmændene traadte i Communalbestyrernes, hines Valgere i disse Valgers Sted. Vort Forslag er, at Udkastets 4de Affsnit §§ 30—36 kommer til at lyde som følger:

§ 30.

Rigsdagen bestaae af Folkethinget og Landstinget.

§ 31.

Hage: Valgret til Folkethinget har enhver uberygtet Mand, som har Indfødsret, naar han har fyldt sit 30te Aar med mindre han:

Brun: Valgret til Folkethinget har enhver uberygtet fuldmyndig Mand, som har Indfødsret, og som enten eier skyldsat Jord, eller er Borger i en Kjøbstad, eller aarlig betaler 5 Rbdlr. i directe Skat til Staten eller Kommunen, med mindre han:

a) uden at have egen Huusstand staaer i privat Tjenesteforhold,

b) nyder eller har nydt Understøttelse af Fattigvæsenet, som ikke er tilbagebetalt,

c) er ude af Raadigheden af sit Bo,

d) ikke har havt fast Bopæl i eet Aar i det Valgdistrict eller den Stad, hvori han opholder sig paa den Tid Valget foregaaer.

§ 32.

Hage: Valgbar til Folkethinget er, med de i § 31 a, b og c nævnte Undtagelser, enhver uberygtet fuldmyndig Mand som har Indfødsret.

§ 33.

Brun: Valgbar til Folkethinget er med de i § 31 b og c nævnte Undtagelser enhver uberygtet, fuldmyndig Mand, som har Indfødsret.

§ 34.

Valgene til Folkethinget foregaae efter Districtet paa omtrent 12000 Indvaanere. Ethvert District vælger een blandt dem, der have stillet sig til Valg.

§ 35.

Medlemmerne af Folkethinget vælges paa 3 Aar. De erholde et dagligt Bederlag.

§ 36.

Valgret til Landstthinget har enhver, der ifølge § 31 har valgret til Folkethinget, og som eier skyldsat Jord eller er Borger i en Kjøbstad eller aarlig betaler 5 Rbd. i directe Skat til Staten eller Kommunen.

§ 37.

De, der ifølge § 35 have valgret til Landstthinget, vælge udaf deres Midte Valgmand, efter de nævnte Bestemmelser, som gives i Valgloven.

§ 38.

Valgbar til Landstthinget er med de i § 31 a, b og c nævnte Undtagelser, enhver uberygtet Mand, som har Indfødsret, naar han har fyldt sit 40de Aar.

§ 39.

Valgene til Landstthinget foregaae stiftsviis. Valgmændene i hvert Stift træde sammen og stemme paa saa mange Mænd, som skulle vælges for Valgkredsen, i hvilken i det Mindste $\frac{1}{2}$ af de Valgte skulle have havt fast Bopæl i det sidste Aar. Til et gyldigt Valg udfordres mere end Halvdelen af de afgivne Stemmer.

§ 40.

Antallet af Landstthingets Medlemmer skal stedsse være omtrent $\frac{1}{2}$ Delen af Antallet af Folkethingets Medlemmer.

§ 41.

Medlemmerne af Landstthinget vælges paa 8 Aar. Halvdelen afgaaer hvert 4de Aar. De erholde intet Bederlag.

§ 42.

Naar en ny Communallov er givet, kan det ved Lov bestemmes, at Valget af Landstthingets Medlemmer skal gaae over til Communalbestyrrelserne.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Første Møde.

Mandagen den 23de October 1848 om Formiddagen Kl. 11½ samledes de til Rigsforsamlingen valgte Mænd i den til Forsamlingen indrettede Sal paa Christiansborg Slot, efter forud afholdt Guds-tjeneste i Slotskirken.

De Folkevalgte ere:

I. Kjøbenhavn.

- 1ste Distrikt: Hammerich, M. J., Mag. artium.
- 2det — Hansen, S. P., Baudirecteur, Grosserer.
- 3die — Orsted, A. S., Geheimconferentsraad.
- 4de — Algren-Ulfing, Etatsraad, Generalprocureur.
- 5te — Dunsfelt, Raadmand, Directeur.
- 6te — Bisby, C. H., Sognepræst.
- 7de — Larsen, S. E., Professor, Dr. juris.
- 8de — Kayser, H., Lommermester.
- 9de — Pedersen, P., Professor.
- 10de — Hvidt, E. N., Etatsraad.
- 11te — Luren, N. E., Capitainlieutenant.

II. Kjøbenhavns Amt.

- 1ste Distrikt: Hall, Overtauditør, Lic. juris.
- 2det — Danthell, Grosserer, af Orholm.
- 3die — Thalbiger, Proprietair til Cathrineberg.
- 4de — Krieger, Professor juris.
- 5te — Lortz, Sognepræst til Hvedstrup og Flynng Menigheder.
- 6te — Hansen, Peder, Gaardmand af Abbeved.

III. Frederiksborg Amt.

- 1ste Distrikt: Olrik, Cancelliraad, Byfoged.
- 2det — Drewsen, Kammerraad, af Kjøbenhavn.
- 3die — Bunzen, Høiesteretsadvocat.
- 4de — Møller, Rasmus Nielsen, Huusfæster af Stoven i Draaby Sogn.
- 5te — Johansen, Hans, Sognefoged, Gaardeier, af Knardrup.
- 6te — Oftermann, J. A., Overlærer.

IV. Holbøks Amt.

- 1ste Distrikt: Westergaard, N. L., Professor.
- 2det — Gregersen, Jens, Arvesæstegaardmand, af Lundby.
- 3die — Gleerup, A. C., Skolelærer, af Kjøbenhavn.
- 4de — Jespersen, Capitain, til Grønnebjerggaard.
- 5te — Nielsen, Niels Hansen, Gaardmand, af Løserup.
- 6te — Andreaesen, Nicolai, Møller, af Egeberg Mølle.

V. Sorø Amt.

- 1ste Distrikt: Hæfkerup, Lars Andersen, Parcelist, af Betterløv.
- 2det — Mundt, Lector ved Sorø Akademi.
- 3die — Frølund, Cand. theol., af Kjøbenhavn.
- 4de — Møller, Institutbestyrer, af Skætteberg.
- 5te — Neergaard, C., Etatsraad, til Gundersløvholm.
- 6te — Boisen, Sognepræst til Skjerpinge og Hærdrup.

VI. Præsto Amt.

- 1ste Distrikt: Hansen, Lars, Arvesæstegaardmand, af Bjellerup i Storehedinge Landsogn.
- 2det — — — — —
- 3die — Johansen, Frederik, Møller, af Houby Mølle.
- — — — —
- 5te — Schroll, Chr., Fæstegaardmand, af Basnæs i Veils Sogn.
- 6te — Rasmussen, Mikkel, Sognefoged, af Hertusmagle Torpe.
- 7de — Barfod, P. F., Student, af Kjøbenhavn.

VII. Odense Amt.

- 1ste Distrikt: Paludan-Müller, Overlærer, Dr. phil.
- 2det — Pedersen, Cornelius, Gaardmand, af Davinde.
- 3die — Madsen, Niels, Exam. juris, Gaardeier, af Asperup.
- 4de — Dinesen, Hans, Gaardeier, af Saltøfte.
- 5te — Leth, A., Sognepræst i Middelfart.
- 6te — Jespersen, F., Procurator i Bogense.
- 7de — Johansen, Hans Christian, Gaardsfæster, af Østrup.
- 8de — Larsen, Christian, Fæstegaardmand, af Dalby.

VIII. Svendborg Amt.

- 1ste Distrikt: Hansen, J. A., Redacteur, af Kjøbenhavn.
- 2det — Jacobsen, J. Rasmussen, Gaardmand, af Lundby.
- 3die — Golding, J. Chr., Dr. med., af Svendborg.
- 4de — Schjern, Rector, Mag., af Kjøbenhavn.
- 5te — Christensen, Claus, Sognefoged, Gaardmand, af Veistrup.
- 6te — Rasmussen, Jens, Fæstegaardmand, af Svanninge.
- 7de — Hoier, Knud Chr., Gaardsfæster, af Bierrebø.

IX. Maribo Amt.

- 1ste Distrikt: Christensen, B., Landsoverretsprocurator.
- 2det — Blad, Christen, Arvesæstegaardmand, af Ljennemark.
- 3die — Nagaard, G., Procurator, paa Binnise.
- 4de — Olesen, H., Gaardsfæster, af Sædinge.
- 5te — Mørch-Hansen, Catechet i Rykjøbing.
- 6te — Rasmussen, Hans, Sognefoged, af Egense.

X. Bornholms Amt.

- 1ste Distrikt: Stender, A., Cand. juris.
- 2det — Madvig, Professor, Dr. phil.

XI. Aalborg Amt.

- 1ste Distrikt: Hjort, A. J., Godsforvalter, af Aastrup.
- 2det — Schurmann, J., Sognepræst, af Aalborg.
- 3die — Jørgensen, Skolelærer.
- 4de — Griksen, Chr., Møller.
- 5te — Jespersen, C. N., Landsoverretsprocurator i Viborg.

XII. Hjørring Amt.

- 1ste Distrikt: Hastrup, Cand. juris.
- 2det — Theilmann, S. P., Godsforvalter.
- 3die — Nyholm, S. C., Proprietair, til Baggessvogn.
- 4de — Pape, S. K., Proprietair, til Heifelt.
- 5te — Brind-Seidelin, L. C., Etatsraad.
- 6te — Hasselbalch, S., Proprietair, til Høegaard.

XIII. Thisted Amt.

- 1ste Distrikt: Aagaard, Justitsraad, Amtsforvalter.
- 2det — Lühstoft, Agent, af Thisted.
- 3die — v. Haven, F. Chr., Sognepræst for Hæsling og Vil-
lerød Menigheder.
- 4de — Bagger, C., Sognepræst for Øster- og Vester-Åsfels
Menigheder.

XIV. Viborg Amt.

- 1ste Distrikt: Nørgaard, Berthel Larsen, Gaardmand, af Kreiberg.
- 2det — Bregendahl, Landsoverretsassessor.
- 3die — Bruun, M. P., Fabrikeier, af Brumshaab.
- 4de — Jacobæus, S. B., Proprietair, til Borupgaard.
- 5te — Ulfing, Landsoverretsassessor.

XV. Aarhus Amt.

- 1ste Distrikt: Wiather, G. S., Mag. artium, af Kjøbenhavn.
- 2det — Otterstrøm, Cancelliraad, Bankassessor.
- 3die — Dahl, Landsoverretsprocursor, Godsæier.

XVI. Stenderborg Amt.

- 1ste Distrikt: Ræder, Justitsraad, Borgmester i Horsens.
- 2det — Schytte, Ollemøller, af Horsens.
- 3die — Hunderup, Cancelliraad, Herredsfoged.
- 4de — Drewsen, Fabrikeier paa Silkeborg.

XVII. Randers Amt.

- 1ste Distrikt: Schouw, Etatsraad, Professor.
- 2det — Einnemann, Overlærer i Randers.
- 3die — Dahlerup, C. C., Auditeur, af Randers.
- 4de — Lacour, Pastor, i Rimtofte.
- 5te — Bruun, P. D., Høiesterassessor.
- 6te — Rée, B., Kjøbmand, Redacteur.

XVIII. Veile Amt.

- 1ste Distrikt: Bang, P. G., Etatsraad, Amtmand.
- 2det — Ploug, C., Cand. phil., Redacteur.
- 3die — Stockfleth, Overauditeur, Herredsfoged.
- 4de — Hermansen, Anders, Sogneforstander, af Sandvad i
Hveifel Sogn.
- 5te — Jørgensen, J., Gaardmand, af Vøgballe i Østersnede.
- 6te — With, Justitsraad, Herredsfoged.

XIX. Ringkjøbing Amt.

- 1ste Distrikt: Tang, Justitsraad, Proprietair, til Rørte-Vosborg.
- 2det — Kirke, D. Chr., Gaardeier, af Ebbensgaard.
- 3die — Petersen, C. N., Justitsraad, By- og Herredsf., af Hjørring.
- 4de — Fløe, Kammerraad, Stiftslandinspector, af Vostrup.
- 5te — Pedersen, Jens, Skolelærer og Kirkesanger, i Sebring Sogn.

XX. Ribe Amt.

- 1ste Distrikt: Tobiessen, Provst til Thorstrup og Horne Menigheder.

- Riisen, Hans Christian, Gaardeier, i Tranbjerg i
Narre Sogn.
- 3die — Tvede, Underretsprocursor i Ribe.
- 4de — Hansen, N., Skolelærer og Kirkesanger i Eftelund.
- 5te — Gram, C. F., Sognepræst i Dahler Sogn.

v. Andree, Major a la suite i Generalstaben og Lærer ved den mili-
taire Højskole.

Bergmann, Gaardsæster og Dyrlæge i Dalby Sogn under Præsts
Amt.

- Bjerring, B., Professor, Lærer ved den militaire Højskole.
- Bruun, Agent, Kjøbmand i Ålbens.
- Brandt, Raadmand, Klædefabrikør i Odense.
- Buchwald, Kjøbmand i Viborg.
- Cederfeld de Simonsen, Kammerjunker, til Erholm og Søndergaard.
- Christensen, G., Bessemager.
- Christensen, Jens, Gaardmand i Bøldum under Randers Amt.
- Clausen, Dr. theol., Professor i Theologi ved Kjøbenhavns Universitet.
- David, C. N., Dr. philos., Professor og Raadmand i Kjøbenhavn.
- van Doekum, C. C., Capitain i Søetaten og Chef for Søcadetcorpsen.
- v. Fibiger, Oberst i Artilleribrigaden.
- Funder, Cancelliraad og Raadmand, Tobakfabrikør i Aarhus.
- Hage, S., Cand. juris, af Kjøbenhavn.
- Sehestedt-Zuel, Kammerherre, til Raunhold.
- Koster, Raadmand, Apotheker i Randers.
- v. Lüttichau, Kammerherre, Major, til Grundet.
- Lage-Müller, Biskop over Ribe Stift.
- Mynster, Dr. theol., Biskop over Sjællands Stift.
- Ostfeldt, Hospitalsforstander i Aalborg.
- v. Orholm, W., Kammerherre, Generalmajor, til Taarnborg.
- Petersen, B., Hattemagermester, Borgerrepræsentant.
- Scavenius, Kammerherre, til Gjorslev.
- v. Schlegel, Oberstlieutenant i Ingenieurcorpsen.
- Sidenius, K., Kjøbmand i Maribo.
- Steel, Kammerherre, til Birkelse.
- Spønneff, Kammerherre, Greve, Deputeret i General-Toldkammer- og
Commerce-Collegiet.
- Treschow, Conferentsraad, til Brædesborg.
- Wegener, Geheimarchivarius, Dr.
- Wulff, Kammer i Aalborg.
- Zenthen, Kammerherre, Baron til Baroniet Zenthen.

For Island.

- Gudmundsson, Jon, Althingsmand, Student, af Keltavlg.
- Gislason, Konrad, Rector ved Kjøbenhavns Universitet.
- Johnsen, J., Althingsmand, Landsoverretsassessor, Byfoged i Aalborg.
- Pjettursen, Dr., Kammerassessor, i Kjøbenhavn.
- Sigurdsson, Jon, Althingsmand, Cand. af Kjøbenhavn.

For Færøerne.

Ployen, Amtmand.

Al. 12 ankom Hs. Majestæt Kongen med sin Hofetat og
samtlige Medlemmer af Ministeriet, hvorefter Allerbøiigstamme fra
Thronstolen oplæste følgende Tale:

Danske Mænd!

Det er med Glæde og med Trost, at jeg her, for første Gang,
seer mig omringet af mit trofaste danske Folks Udvalgte.
Den Kærlighed, Samdrægtighed og Selvopoffrelse, hvormed Dette
har understøttet mig og Landets hellige Sag i de tunge Dage, siden
jeg besteg mine Fædres Throne, ere mig Borgen for, at en bedre
Lid, med Guds Bistand, snart vil oprinde for vorr lidende, ved Vold-
og Splid nu saa haardt prøvede Fødeland. Minder en dybtfølt
Erkjendelse af det Forbigangne, rider jeg da nu til, med Folkets

Udvalgte at overlægge den Forsatning, som jeg af fri Kongelig Billie har tillagt det, og hvorved det er mit Ønske, mit Haab og min Stolthed, at maatte kunne grundfæste det gamle Danmarks Ære og Lykke.

Ved mine Ministre, hvem jeg forbeholder Afgang til Forsamlingen og Ret til det at tage Ordet, naar de finde det fornødent, lader jeg den forelægge et Udlast til en saadan Forsatningslov, og stoler trygt paa deres troe og nidjære Medvirkning, for at en endelig Ordning af dette saa vigtige Anliggende maa kunne fuldbringes af nærværende, til dette Niemed forsamlede Rigsforsamling.

Skulde dette imidlertid ei lykkes, da er det dog ikke min Hensigt, at sætte Forsatningen i Kraft, uden først at forelægge den for en ny Rigsforsamling.

Jeg ønsker Guds Velsignelse over Dem og Deres Gjerning, at den maa vorde til Ære, Held og Lykke for vort elskede Fædreland.

Herpaa udbragtes et „Kongen leve“ hvorefter Forsamlingen udbrød i et ni Gange gjentaget Hurra.

Hs. Majestæt bad Forsamlingen at modtage sin hjerteligste Tak, hvorefter Allerhøiøstamme forlod Salen, ledsaget af Forsamlingens og det tilstedeværende Publikum gjentagne Jubelraab.

Efterat Hans Majestæt havde forladt Salen, og Ministrene, nemlig:

Premierministeren, Hs. Excellence Greve Moltke til Bregentved,

Justitsministeren, Hs. Excellence Bardenfleth,

Udenrigsministeren, Greve Knuth til Knuthenborg,

Handelsministeren, Hs. Excellence Bluhme,

Krigsministeren, v. Tscherning,

Marineministeren, Kammerherre Jarthmann,

Ministeren for Kirke- og Skolevæsenet Monrad, samt

Øhr. Ministre uden Portefeuille Hvidt og Lehmann

havde indtaget de for dem bestemte Pladser, oplæste Premierministeren følgende Tale:

„Hans Majestæt Kongen har paalagt sit Ministerium at meddele Rigsforsamlingen en kort Udsigt over Rigets Stilling.

De fjende Alle, høitærede Medborgere, de alvorlige og færetuende Omstændigheder, hvorunder det nuværende Ministerium tiltraadte sit ansvarsfulde Kald, Grundlaget for dets Politik indeholdes i Kongens Svar til de slesvigholstenske Udsendinge. Imod den oprørste Paastand om en slesvigholstens Stat og om Slesvigs Indlemmelse i det tydske Forbund stillede den Erklæring: at Holsteen, som tydskt Forbundsstat, skulde erholde sin egen Forsatning og egen Forvaltning, under nøie Tilskudning til Tydsklands Stræben efter større politisk Eenhed, og at Slesvigs Forbindelse med det øvrige Danmark skulde sikres ved en fælles Constitution, men at ved Siden deraf dets provindsielle Selvstændighed skulde ubvilkes ved særegne Institutioner. Herti indeholdtes tillige det Tilfagn, at i alle Kongens Scepter underlagte Lande Folkets Værdighed og Lykke skulde grundes paa en i Sandhed folkelig Frihed.

Hvor usforberedt den Sammensværgelse, der kun ved et flammeligt Misbrug af Kongens Navn kunde forsøre Mængden og Hæren, end overraskede det danske Folk, vilde Regjeringen dog have naaet det saaledes opstillede Maal, dersom den kun havde havt at gøre med Oprøret, thi dette havde ingen Rod i Folkets Sindelag og virkelige Tilstand, og ingen Magt til at hindre Lovlighedens Seir. Denne vilde have været saa meget skjønnere og varigere, som den kun kom, for at bringe Friheden.

Langt alvorligere blev Stillingen, da først Preussen, senere hele Tydskland blandede sig i vort indre Anliggender. Ligeoverfor en saa overmægtig Modstander var det Regjeringens Pligt at gjøre Alt, hvad der var foreneligt med Statens Ære, for at afværge et Sammenstød, men ud over denne Grændse kun at vige for Overmagten. Det tilkommer Historien at domme om det Overfald, for hvilket Danmark blev givet til Preuss. Den danske Regjeringens Maadehold og den danske Hærs Tapperhed have alt fundet Samtidens Anerkjendelse.

I den os saaledes paanødte Krig har Folkets Cendrægtighed og Hengivenhed sat Danmark istand til at byde saa store Farer Sps-

sen, uden at bulke under, og uden at dets Modstandskraft er lammet. De maadeholdne Pengesfordringer, Regjeringen har gjort, og som begge Provindstilstanderforsamlinger have bifaldet, have hverken svækket Folkets Evne eller dets Beredvillighed til yderligere Opoffrelser. Medens hos os ingen Forstyrrelse har formindsket Udbyttet af vore Erhvervsstilder, har vor Somagt tilføjet Fjendens Skibsfart og Handel og alle dertil knyttede Interesser følelige Tab, uden at vi hidtil have behøvet at udruste den større Deel af vor Flaade, fordi den ikke vilde have fundet nogen Fjende at bekæmpe. Vel har vor Hær havt ligesaa blodige, som hæderlige Dage; men dagligt vorende i Tal og i Kampdygtighed, fuld af Begeistring for Konge og Fædreland, fuld af Tillid til sig selv og sine Førere, er den mere end nogensinde flikket til at give vore Underhandlinger Estertryk, og om det skal være, at lægge Sværdet i Afgjørelsens Vægtstaa.

Saaledes staaer Danmark opreist og rustet og stærkt i Bevidstheden af sin gode Ret. Denne vor Ret har fundet fuldstændig Anerkjendelse hos alle venstabelige Magter, hvis Understøttelse ved Underhandlingerne har gjort og fremdeles vil gjøre os væsentlige Tjenester; og blandt hvilke vore Naboer have beredt sig til i Nødstilfælde at staae os bi med Vaabenmagt.

Men desuagtet er i Kampen mod en overlegen Modstander den Svageres Stilling altid saa alvorlig, og under Europas hele nærværende Tilstand enhver Beregning af Fremtidens Tilfiskelser saa usikker, at det har været Regjeringens Pligt ikke at afvise noget Forsøg, der kunde berede Veien for en mindelig Overenskomst med en Nation, med hvilken et varigt Fjendskab ikke er begrundet i Danmarks naturlige Forhold og sande Interesser. Forsamlingen kjender de tvende Vaabenstilstands-Conventioner, som Regjeringen efter de venstabelige Magters Raad har indgaaet. Det er ikke Danmark, som har at forsvare, at den første ikke blev opfyldt. Den sidste er trodsigen bleven fuldbyrdet fra vor Side. Overensstemmende med samme har Tydskland truffet sine Hære ud af Slesvig og Holsteen. Udførelsen af Overenskomstens tilbagestaaende Punkter er desværre Gjenstand for endnu svævende Underhandlinger.

Ved at give sit Minde til disse Conventioner har Kongen væsentligen havt for Sie midlertidigen at tilvejebringe en, om end ei god, dog taaleligere Tilstand i de Landsdele, paa hvilke den fjendtlige Besættelses Tryk nærmest hvilede. Hans Majestæt har levende følt, at ikke blot den overveieende Deel af Slesvigs Befolkning holder fast ved Konge og Fædreland med en Trofskab, som i disse Trængselens Tider har bestaaet sin Prøve, men at ogsaa i de af Oprøret nærmest beherskede Egne Mange længes efter den Stund, da de, udfrie af Rebellionens Bold, atter aabent kunne slutte sig til den lovlige Tingenes Orden. Hans Majestæt har heller ikke opgivet det Haab, at det selv iblandt dem, der have ladet sig henrive af de revolutionaire Lidensfaber, endnu vil mindes, hvortledes Oplysning, Fred og Velvære hos dem ere fremblomstrede under deres Forbindelse med Danmark, — mindes, at Kongen, forinden Omvæltningernes Storm brød løs over Europa, frivilligen forkyndte sin lange nærede Beslutning: at bringe sin uindstrænkede Magt til Offer for Folkets Frihed og Lykke.

Men fremforalt har Regjeringen maattet ansee Kampens Dyr og de fjendtlige Hæres Fjernelse for den første Betingelse for at Fredsunderhandlingerne kunne føre til Maalet. Disse Underhandlinger forfølger Regjeringen med den oprigtige Bestræbelse, at det maa lykkes at opnaae en Fred, der er forenelig med Folkets Ære og Velfærd. Om den kan erhøves, er endnu uvist, og det er derfor nødvendigt, at Rustninger gaae Haand i Haand med Underhandlingerne. Forslag til at skaffe Statskassen de dertil fornødne Pengemidler og Lovudkast til at almindeliggjøre Værnepligten vilde sætte Forsamlingen istand til derover at udtale Nationens Billie.

Det er kun Omstændighedernes paatrængende Krav, som har kunnet bestemme Regjeringen til i disse tvende Punkter at gaae udenfor Rigsforsamlingens egentlige Opgave, at overveie og vedtage Rigets fremtidige Grundlov. De Reformer, hvortil vor Lovgivning, hvortil navnlig vore Landboforhold trænge, og som Regjeringen — netop af Agtelse for Folkets Ret til en medvirkende Indflydelse paa Lovgivningsværket — kun i enkelte, uopfattelige Tilfælde har turdet indføre ved provisoriske Anordninger, maa være forbeholdte den Tid,

da de grundlovmæssige Statsmagter kunne være i regelmæssig Virksomhed.

Med Længsel har Regjeringen imødeset den Dag, da Forsatningen kunde træde i Kraft og dermed den Overgangstilstand ophøre, der har lagt saa stort Ansvar paa dens Skuldre, og hvori den har maattet savne et mægtigt Folkeorgans Bistand. At den desuagtet ikke mere har fremstjndet Rigsforsamlingens Sammentomst, er ikkun skeet paa Grund af det lidet Dnskelige i, at vedtage en Forsatning, som det maa være vor Paastand og vort Haab ogsaa skal omfatte Slesvig, uden at Slesvigs Udvalgte kunne deeltage deri. Naar dette nu ikke længere kan opfattes, kan det kun skee under det alt i Valgloven af 7de Juli d. A. tagne Forbehold, at det i sin Tid maa beroe paa en slesvigsk Folkeforsamling, om den vil antage denne Grundlov eller forbre dens fornnyede Forhandling paa en fælles Rigsforsamling. At alle de særlige Bestemmelser, som skulle give Slesvigs Selvstændighed en grundlovmæssig Hellighed, kun kunne vedtages efter Freden og kun i Forening med Slesvigerne, er en Selvfølge. De til Islands eiendommelige Forhold svarende, for samme særegne, Indretninger kunne først ordnes, efterat en islandsk Forsamling derover er bleven hørt.

Saa snart Rigsforsamlingen er constitueret, vil Udkastet til Grundloven og til den dertil hørende Valglov werde den forelagt. Regjeringen haaber, at Forsamlingen i dens Arbejde vil finde et brugbart Grundlag for det store Værk, der for de kommende Tider skal betrygge Fædrelandets Frihed og Belsærd. Derom ere vi ialtsald forvisede, at det opoffrende og folkelige Sind, hvormed vor Konge, ved at samtykke i dette Forslag, har gjort Frihedens og Righedens Sag til sin, vil finde taknemmelig Paastjønne baade hos Samtid og Efterslægt, og tjene til at befæste den gjensidige Tillid og Hengivenhed mellem Konge og Folk, som i disse Prøvelsens Tider er vor Roes og vor Styrke.

At Hans Majestæts Regjering har kunnet føre Folket, uden indre Kystelser og i fuldkommen kampdygtig Stand, til denne betydningsfulde Dag, da Folkets Udvalgte finde sig forenede omkring Kongens Throne, er den tilfredsstillende Bevidsthed, hvormed vi nu indbyde Forsamlingen til at begynde sin Virksomhed — til Guds Ære og til Folkets Bedste fra Slægt til Slægt.

Premierministeren opfordrede derefter det ældste Medlem, Hs. Excellence Bisshop Mynster, til at træde frem og foreløbigen lede Forhandlingerne som Aldersformand.

Bisshop Mynster reiste sig derpaa og holdt følgende Tale:

„Jeg har allerede ved en anden Anledning havt den Glæde at hilse nærværende Forsamling, af hvilken jeg selv har den Ære at være Medlem, og det er nu kun Alderen, som paa lægger mig denne Pligt, og idet jeg Intet finder at sige til det, jeg tilforn har udtalt, og hvad jeg har anraabt hos ham, som alene kan give Betsignelse, om at skænke os, saa har jeg nu for det Første intet Andet tilbage at gjøre, end at indbyde Forsamlingen til efter den bestemte Forretningsorden at træde sammen i 5 Afdelinger, saaledes som i Forordningen er foreskrevet, til hvilken Ende altsaa en Lodtrækning skal finde Sted, for at bestemme til hvilken Afdeling Enhver skal henføre.“

Han opfordrede derefter Høiesteretsadvocat Bungen og Professor Westergaard til midlertidigen at udføre Secretairsforretningerne.

Efterat det derefter ved Lodtrækning var bestemt til hvilken Afdeling enhver af Forsamlingens Medlemmer skulle henføre, begav Afdelingerne sig hver for sig til et af de til Salen stødende Værelser for, i Overensstemmelse med Forordningen om Forretningsordenen ved Rigsforsamlingens Aabningsmøde, at prøve Fuldmagterne for Medlemmerne af de respective Delinger af Forsamlingen.

Da Forsamlingens Medlemmer atter samlede i Salen, opfor-

brede Alderspræsidenten, Hs. Excellence Bisshop Mynster, Ordførerne for de forskellige Afdelinger til at meddele, hvorvidt der af disse var fundet Noget at erindre ved Fuldmagterne for Medlemmerne af de vedkommende Afdelinger.

Efterat dernæst Statsraad Ussing som Ordfører for 1ste Afdeling, Bisshop Tage Müller for 2den, Professor Krieger for 3die, Overretsprøcurator Jespersen for 4de og Conferentsraad Erschow for 5te, havde udtalt sig angaaende de deres Afdelinger, i Overensstemmelse med Forretningsregulativet, til Prøvelse forelagte Fuldmagter, samt efterat Hs. Excellence Justitsministeren efter dertil givne Anledning havde bekræftet, at 3 af Hs. Majestæt Kongen for Island ndnævnte Medlemmer, hvis Fuldmagter ikke vare tilstede, virkelig vare bleve valgte, tog Alderspræsidenten Ordet saaledes:

„Det er kun 6 Medlemmer, mod hvis Valg der er indkommet Indsigelse, som tidligere allerede er indsendt til Justitsministeren, nemlig: de Deputerede for Kjøbenhavns 11te Valgdistrikt, for Kjøbenhavns Amts 2det, for Holbæk Amts 4de, for Sorø Amts 6te, Hjørring Amts 2det og for Ringkjøbing Amts 5te Distrikt. Disse Valg, om hvis Gyldighed der saaledes er opstaaet Tvivl, vil som i Reglementet No. 8 foreskrevet, finde deres Afgjørelse i et følgende Møde. Forhandlingerne herom ere tildeels meget vidtløftige, og dersom de nu alle skulle gennemgaaes, endog kun foreløbigt i Afdelingerne, saa vilde det medtage formegen Tid, ligesom ogsaa disse Spørgsmaal efter Reglementet først skulle finde deres Afgjørelse i et følgende Møde. Jeg tillader mig nu at henstille til Forsamlingen, om det ikke maaskee skulle være den korteste og i enhver Henseende retteste Fremgangsmaade, at vi angaaende de Valg, om hvis Gyldighed der er opstaaet Tvivl, som først skulle finde deres Afgjørelse i et følgende Møde, anmode Ordførerne for de forskellige Afdelinger om at træde sammen, gennemgaae de indkomne Protester og afgivne Erklæringer, samt derefter i et senere Møde derover at indkomme med deres Beretning. Dersom nemlig disse skulle afgives til de forskellige Afdelinger, hvortil de hørte, saa vilde det blive baade vidtløftigere at faae de forskellige Afdelinger samlede, og man vilde derhos være udsat for, at Fuldmagterne bleve mere forskelligt bedømte, end naar det Hele skee underet. Hvis Forsamlingen saa synes, tillader jeg mig altsaa at henstille, at man anmoder de ærede Ordførere for de respective Afdelinger om at sammentræde for i et kommende Møde at give deres Beretning.

(Efter en liden Pause):

Da Ingen yttre sig derimod, tør jeg altsaa antage det afgjort af Forsamlingen uden videre Afstemning. I Overensstemmelse med Reglementet tilkommer det mig altsaa nu at proclamere de allerede erkjendte, lovlig valgte Medlemmer af Rigsforsamlingen.

(Han proclamerede derefter som allerede anerkjendte Medlemmer af Rigsforsamlingen samtlige de paa den ovenfor meddelte Fortegnelse opførte Mænd, med Undtagelse af de nævnte 6, mod hvis Valg Gyldighed Indsigelser vare fremkomne.)

Justitsministeren: „I Anledning af den skee Oplæsning af Forsamlingens Medlemmer troer jeg, at det er min Pligt at gjøre opmærksom paa, at 3de af de af Hans Majestæt valgte Medlemmer endnu ikke ere ankomne, ligesaaltd som jeg hørte deres Navne oplæse. I saa Henseende kan jeg imidlertid bekræfte, at de virkelig ere valgte af Hans Majestæt, nemlig: Gaardsfæster Dyrlæge Bergmann, Hospitalsforstander Ostenfeldt og Althingsmand Gudmundsson. De 2de Sidstnævnte ved jeg, ere ikke komne, og den Førstes Navn hørte jeg heller ikke oplæses. (Flere Stemmer af Forsamlingen: „Jo, jo!“) Det er altsaa kun de 2 Sidstnævnte min Bemærkning angaaer, hvis Fuldmagter, naar de senere mælde sig, jeg saaledes antager, ikke at behøve nogen Prøvelse.“

(Sluttes).

Subscription paa denne Tidende modtages i Kjøbenhavn hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno (Døbergade Nr. 70), i Provindserne paa de kongelige Postcontoirer.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Forste Møde.

(Sluttet.)

Udedspræsidenten: I Overensstemmelse med Nr. 10 i det Kongelige Regulativ skulle vi altsaa nu fridde til Valget af en Formand, og den ærede Forsamling vil erindre, hvorledes dette Valg skal foregaae, nemlig at Valget skeer ved Stemmesedler paa den Maade, at hvert stemmeberettiget Medlem paa en Seddel tegner dens Navn, han ønsker valgt. Derhos maa det bemærkes, at dette Valg kun er foreløbigt, indtil det Regulativ for Forretningernes senere Gang, som af Forsamlingen skal forfattes, er udsærdiget. Jeg tillader mig altsaa at udbede mig, at Enhver af Forsamlingens Medlemmer vil paa en Seddel nedskrive Navnet paa den Mand, han ønsker valgt til Formand. De 6 Herrer, om hvis Besvielse til at tage Sæde i Forsamlingen, der er reist Spørgsmaal, ville behage, saalange Undersøgelserne ikke ere tilendebragte, at afholde sig fra Valget i Overensstemmelse med Regulativets 8de Post.

Ved den derefter stedfundne Afstemning og Optælling fandtes det, at af 143 afgivne Stemmer vare de 132 faldne paa Etatsraad, Professor Schouw, 8 paa Kammerherre, Greve Sponneck og 3 paa Professor Clausen.

Statsraad Schouw, der som en Folge heraf erklæredes for Forsamlingens Formand, indtog derpaa Forsædet og tog til Orde saaledes:

Idet jeg aflægger min Taksigelse for den Tillid, Forsamlingen har vist mig, strider jeg til min første Pligt som foreløbig Formand, at foranstalte udnævnt en Viceformand. Jeg tillader mig at anmode de tvende ærede Medlemmer, som have assisteret Udedspræsidenten, ogsaa at ville assistere mig, og jeg maa anmode samtlige Medlemmer med Undtagelse af dem, hvis Valg endnu ikke er anerkjendt, at stemme paa samme Maade paa en Viceformand, som der er stemt paa en Formand, ved tydeligt at angive paa Stemmesedlen den Person, som de ønske til Viceformand.

Ved den paafølgende Afstemning erholdt Professor Clausen 103 Stemmer, Statsraad Bruun 25, Kammerherre, Greve Sponneck 10, Professor Larsen 3, Statsraad Bang 2 Stemmer, og Professor Clausen proclameredes derefter af Formanden som Forsamlingens Viceformand.

Efter Formandens Opfordring stred Forsamlingen dernæst til Valget af 2 Secretairer, og blev Resultatet af denne Afstemning, at Professor Westergaard fik 89 Stemmer, Professor Ussing 77, Examinatus juris Madsen 30, Overauditeur Hall 26, Kjøbmand Rée 17, Bankkasserer Otterstrøm 14; de øvrige Stemmer vare fordeelte mellem flere forskjellige Medlemmer, af hvilke Ingen erholdt flere end 10 Stemmer. Som Folge af denne Afstemning erklæredes Professor Westergaard og Professor Ussing (som begge havde erholdt absolut Majoritet, over Halvdelen af de afgivne Stemmer), af Formanden for Forsamlingens Secretairer og indtoge efter Opfordring de for dem bestemte Pladser.

Formanden: Der staaer nu tilbage at vælge et Udskud for at gjøre Udkaft til Forretningsordenen. Med Hensyn til Antallet af Medlemmerne af dette Udskud vil jeg foreslaae 7; jeg troer imidlertid, at der har været yttret den Mening, at 5 vilde være et passende Antal, og jeg skal altsaa tillade mig at sætte under Afstemning, om Udskudet skal bestaae af 5 eller 7 Medlemmer.

(Ved den stedfundende Afstemning erklæredes 82 Medlemmer sig for, at Comiteen skulde bestaae af 7 Medlemmer.)

Jeg skal dernæst tillade mig at gjøre opmærksom paa, at indtil Forsamlingen har udarbejdet sit eget Forretningsreglement, blive Bestemmelserne for Forretningsgangen i Stænderforsamlingerne at følge — herefter kan Formanden ikke vælges til Medlem af Comiteen — og endelig maa jeg bemærke, at jeg har gjort et Udkaft til et Regulativ, hvori flere af de Rigsdagsmand, som besidde parlamentarisk Ovelse, have været mig behjælpelige. Jeg har nemlig troet, at naar et saadant Materiale var forhaanden, kunde det forkorte Arbejdet, som vistnok vilde være meget ønskeligt for at vinde Tid til Forsamlingens egentlige Siemød. Jeg betragter dette Udkaft ikke som et Forslag, skjøndt denne Benævnelse staaer foran det, men som jeg allerede har sagt, kun som et Materiale. Det vilde være ønskeligt, at denne Comitee saasnart som muligt kunde træde i Virksomhed, da det vistnok vilde være ønskeligt, at vi, saasnart det kan skee, faae det Regulativ, som bliver at følge. Jeg har derfor troet, at man i dette Møde kunde indsamle og forsegle Stemmesedlerne, for at de enten endnu i Aften eller i et Møde imorgen kunde blive oplæste. Efterat Stemmesedlerne ere indsamlede og forseglede, skal jeg tillade mig at henvende Opmærksomheden paa Dagsordenen imorgen. Jeg vil tillade mig at spørge, om de ærede Ordførere ville imorgen Klokken 12 kunne referere de Sager, som ere dem overleverede. Jeg vil da bestemme Møde imorgen til Klokken 12, dog saaledes, at der foreløbigen bliver et Møde Klokken 9 for at optælle Stemmerne.

Formanden erklæredes derefter, da Ingen af Forsamlingen yttrede Noget herimod, Mødet for hævet.

Andet Møde.

Tirsdagen den 24de October.

I Overensstemmelse med den i Gaarsmødet tagne Beslutning blev i et foreløbigt Møde om Formiddagen Kl. 9 af Formanden i Forbindelse med Secretairerne foretaget Optælling af de Stemmer, der ved Stemmegivning i det foretagne Møde vare faldne paa de Medlemmer, som skulle danne en Comitee for at gjøre Udkaft til et Regulativ for Forretningsordenen.

Af de afgivne Stemmer befandtes de fleste at være faldne paa Professor Krieger (84 Stemmer), Statsraad Algreen-Ussing (82 Stemmer), Professor Clausen (77 Stemmer), Professor Bjerring (73 Stemmer), Statsraad Bruun (60 Stemmer), Cancelliraad Otterstrøm (54 Stemmer), Landsoverretsprocurator Balthazar Christensen (48 Stemmer), og disse 7 nævnte Medlemmer ville saaledes have at tage Sæde i den ommeldte Comitee.

Efterat Formanden havde erklæret Forhandlingerne for begyndte og proclameret Udsalget af den ovennævnte Stemmegivning, opfordrede han, i Overensstemmelse med hvad der var vedtaget i Gaarsmødet, det Udvalg, hvem det var overdraget at gennemgaae og derefter at afgive Beretning angaaende de Valg, mod hvis Gyldighed Indsigelser vare fremkomne, til i denne Henseende at meddele Forsamlingen Resultatet af dets Undersøgelser. Herefter tog **Etatsraad Algreen-Ussing** Ordet saaledes:

„Det vil være i Forsamlingens Grindring, at det er sex Valg, om hvis Gyldighed der er opstaaet Tvivl; jeg skal tillade mig at anføre, hvad man ved ethvert af dem har fundet at bemærke. Foreløbigt tillader jeg mig at henlede Opmærksomheden paa, at de samtlige ere tilstillede Aldersformanden fra Justitsministeren, som i sin Skrivelse bemærker, at han kun med Hensyn til tre af disse Andragender har seet sig istand til at indhente vedkommende Valgbestyrelsens Erklæring, medens derimod denne Fremgangsmaade med Hensyn til de tre andre ikke har kunnet været benyttet.

Det første Valg, med Hensyn til hvilket der er opstaaet Spørgsmaal, er det for det 11te Valgdistrikt i Kjøbenhavn, hvor Capitain-Lieutenant Turen er valgt; der er nemlig fra den anden Valgcandidat, som havde stillet sig, til Justitsministeren indsendt Besværing over dette Valg, og i den Anledning er der indhentet en Erklæring fra Valgbestyrelsen. Comiteen har troet, at den korteste og simpleste Maade at sætte Forsamlingen i Kundskab om denne Sag vil være den, at saavel Grundtvigs Skrivelse, som Valgbestyrelsens Erklæring oplæses for Forsamlingen. Jeg skal først oplæse Grundtvigs Skrivelse, hvoraf vil sees, at det er 4 Punkter, hvorover han fører Anke. Skrivelsen lyder saaledes:

„Som en af Valgcandidaterne i Hovedstadens 11te Valgkreds finder jeg baade for min egen og for mine Valgeres Skyld, at maatte klage for Deres Excellence over den Maade, hvorpaa, og de Omstændigheder, hvorunder Afstemningen til Protocolen i for nævnte 11te Valgkreds paa Valgdagen den 5te October blev foretaget og udført:

- 1) fete Antegnelsen af Stemmerne ved hver Protocol ikke dobbelt, men kun enkelt, saa at ingen gyldig Control kunde føres;
- 2) blev hverken Valgcandidatens Navn eller Forbogsstav indført, men eens Mærke sat i alle Rubriker, hvorved alt Tilsyn blev umuligt og Feiltagelser næsten uundgaaelige;
- 3) blev der, idetmindste ved een af Protocolerne, modtaget Stemme fra en Fraværende, hvorpaa jeg uden Virkning gjorde Valgbestyrelsens Formand, Hr. Landsoverretsassessor Müller, opmærksom;
- 4) opholdt Hr. Commandeur Turen, som havde stillet sin Broder søn Hr. Capitain-Lieutenant Turen, sig ikke blot paa Tribunen, men ved en af Protocolerne, under Afstemningen, hvad mange Valgere, som staae i et vist Afhængighedsforhold, fandt sig besværede ved. Ogsaa herpaa gjorde jeg uden Virkning Valgbestyrelsens ærede Formand opmærksom.

Naar denne Klage over uregelmæssige og tildeels mere end uregelmæssige Kjendsgjerninger findes velgrundet, da tør vist jeg og mine Valgere forvente, at den paalagde Afstemning til Protocolen i Hovedstadens 11te Valgkreds erkjendes og erklæres for ugyldig, og giver Plads for en ny Afstemning, fuldkommen lovlig og regelmæssig.

Kjøbenhavn den 6te October 1848.

Underdanig

R. F. S. Grundtvig,

Præst ved Bartou, N. af D.

I den Anledning har Valgbestyrelsen afgivet følgende Erklæring:

„Det har behaget Justitsministeriet at forlange undertegnede Valgbestyrelsens Erklæring i Anledning af den herhos tilbagesølgende Skrivelse fra Pastor Grundtvig, hvori denne, næst at fremsætte nogle Ankeposter mod den Maade, hvorpaa Valget af en Rigsbogsmand er foregaaet i Kjøbenhavns 11te Distrikt, andrager

paa, at den paalagde Afstemning, hvis disse Anker findes grunde, maa erklæres ugyldig, og en ny Afstemning finde Sted.“

Til de af Pastor Grundtvig ansøgte Ankeposter har Valgbestyrelsen følgende at bemærke:

ad 1. Hvad Hr. Grundtvig har meent med „dobbelt Antegnelse“, er os ikke klart, da en saadan ikke findes forefæret i Valgloven, og da Indretningen af de os meddelte Protocoller ikke engang tilstedes nogen dobbelt Antegnelse. Den egentlige Control er efter vort Skjønne at søge i de Nænds Paalidelighed og Retfærdighed, hvem dette Hverv betroes af Communalbestyrelsen, og desuden stod det jo enhver Valger frit for ved Indskrivningen i Protocolen selv at forvisse sig om, at hans Stemme blev rigtigt indført.

ad 2. Det er vel sandt, at der ved Antegnelsen i Protocolen kun blev sat et Kryds i den med vedkommende Candidats Navn forsynede Rubrik, medens det i nogle andre Distrikter har været brugeligt at nedskrive Forbogsstavet til Candidatens Navn. Men det indsees ikke, hvorledes denne Omstændighed, saaledes som Pastor Grundtvig bemærker, gjør Tilsynet vanskeligere end lige umuligt, og Feiltagelser kunne naturligtvis lige saa vel finde Sted ved at nedskrive et Bogstav som ved at nedskrive et andet Mærke. Iøvrigt maa det formeentlig være enhver Valgbestyrelse selv overladt, hvorledes den vil ordne disse Detailler. Skulde den blotte Mulighed af Feiltagelser gjøre et Valg ugyldigt, vilde paa denne Maade alle de stedfundne Valg kunne casseres.

ad 3. Da Pastor Grundtvig her anfører, at der ved een af Protocolerne blev modtaget Stemme fra en Fraværende, skal jeg, Medundertegnede Bache, til hvem Pastor Grundtvig maa antages at have sigtet, derom bemærke følgende:

I Begyndelsen af Stemme-Indskrivningen, da Tilstrømningen var stærkest, fremtrafte en Person tvende Legitimationskort, eet i hver Haand, hver Seddel forsynet med Navnet Grundtvig. Da jeg ikke observerede rettere, end at disse to Sedler bleve afleverede af to forskjellige Personer, blev Navnet Grundtvig indført i begge de Valgeres rubra, paa hvis Numere Afgangskortene lode. En tilstedeværende Valger gjorde mig opmærksom paa Feiltagelsen; men da den Paagjældende allerede var forsvunden, fandt jeg det ikke rigtigt, i denne Anledning at foretage nogen Forandring i Protocolen.

Da imidlertid kort efter en anden Valger præsenterede tvende Legitimationskort, hvoraf det ene var for en Fraværende, begge forsynede med Navnet Turen, modtog jeg med Overlæg begge disse Stemmer, for paa denne Maade at gjenoprette Ligheden. Til denne Antegnelse var Pastor Grundtvig Vidne, hvorhos jeg strax efter meddelte saavel ham som Valgbestyrelsens Formand, der kom tilstede, Forklaring om det Passerede. Iøvrigt var det mig tilfulde bekjendt, at det ifølge Valgloven ei var tilladt at stemme ved Befuldmægtiget, hvisaarsag jeg ogsaa med Bestemthed kan forstke, at jeg, mig vitterligt, ikke har modtaget Stemmegivning ved Andre end den indskrevne Valger selv; og skal jeg, uagtet der i den omspurgte Henseende ikke findes at være forefæret de Protocolførende nogen vis Fremgangsmaade, ikke forbigaae at tilføje, at jeg, efterat det for nævnte Factum var passeret, adspurgte enhver mig ubekjendt Valger om hans Navn, Stilling, Bopæl m. m., og, forinden hans Stemme blev modtaget, confererede Udsagnet med Antegnelserne i Protocolen, hvorved al den Control, som efter Omstændighederne var mulig, blev tilveiebragt.

Da Pastor Grundtvig insinuerer, at der ogsaa ved de andre Protocoller kan være begaaet den af ham releverede Feil, finde vi Undertegnede R. Nielsen, J. E. Meyer og C. L. Harboe, os foranledigede til at erklære, at det var os tilfulde bekjendt, at det ei var tilladt at stemme ved Befuldmægtiget, hvisaarsag vi heller ei have foretaget nogen Indtegning, naar den Paagjældende ei var os personlig bekjendt, forinden vi, saavidt Omstændighederne tillode det, havde forvist os om den Nødendes Identitet med den i Protocolen Indtegnede.

Forsaaendts endelig Pastor Grundtvig bemærker, at han „uden Birkning“ gjorde Valgbestyrelsens Formand opmærksom paa ovennævnte Feil, da maa jeg, D. Müller, herved erklære, at dette ikke forholder sig saaledes. Thi da Pastor Grundtvig meddeelte mig, at han havde bemærket, at der ved Hr. Baches Protocol blev stemt ved Befuldmægtigede, begav jeg mig øieblikkelig til denne, for at gjøre Protocolføreren opmærksom paa, at Saadant stred mod Anordningen, hvilket imidlertid var overskødt, da Hr. Bache strax bemærkede, at han alene af en Feiltagelse, og ikke i den Formening, at det var tilladt at stemme ved Befuldmægtiget, havde modtaget Indskrivning for en Fraværende, hvorhos han tillige meddeelte mig, hvorledes denne Feil nu af ham var berigtiget. Om der siden ved Optællingen blev fradragen een Stemme for hver af Candidaterne Grundtvig og Luren, erindres ikke, men er i ethvert Tilfælde en irrelevant Omstændighed. Umiddelbart herefter forespurgte jeg hos de andre Herrer af Valgbestyrelsen, om Nogen af dem havde modtaget Stemmer ved Befuldmægtigede, hvilket besvarede med nei.

Undertegnede Bache kan bevidne, at Assessor Müller indsendte sig ved min Protocol umiddelbart efter, at det ovennævnte Factum var passeret, og i den Anledning rettede det Spørgsmaal til mig, om det forholdt sig saa, at der ved min Protocol blev modtaget Stemmer for Fraværende. Ligeledes kunne Valgbestyrelsens øvrige Medlemmer bevidne, at Assessor Müller, medens Indtegningen gik for sig, uden at vi noiere kunne bestemme Tiden, henvendte et lignende Spørgsmaal til os.

Det vil ifølge Foransførte formeentlig ikke være vanskeligt at afgjøre, om der i den omspurgte Henseende har fundet nogen anordningsstridig Fremgangsmaade Sted.

ad 4. For at forebygge den mulige Feiltagelse, at den Stemmegivendes Valg blev indskrevet i en urigtig Rubrik, spurgte jeg, D. Müller, Dhr. Commandeur Luren, Capitainlieutenant Luren og Pastor Grundtvig, som tilligemed mig vare de eneste Tilstedeværende paa Tribunen (foruden Protocolførerne), om vi ikke skulde stille os hen, een ved hver Protocol, for at paaagte det Ovennævnte.

Heri erklærede disse Herrer — ogsaa Pastor Grundtvig — sig enige, og stillede vi — ogsaa Pastor Grundtvig — os som Følge deraf hen, een ved hver Protocol. Dette Tilsyn ophørte imidlertid snart, uden udtrykkelig Aftale derom fra nogen af Siderne, formodentlig fordi det befandtes overskødt; dog forblev Pastor Grundtvig længe ved denne Forretning. Det er sandt, at Pastor Grundtvig gjorde mig opmærksom paa det i hans Skrivelse berørte Afhængighedsforhold; men dette stete paa en saadan Maade, at jeg ikke antog det som en Begjering eller endog et Ønske fra hans Side, at bemeldte Officerer skulde fjernes, i hvilket Tilfælde jeg naturligviis strax havde anmodet disse Herrer om at træde tilside. Endnu bemærkes, at Commandeur Luren var tilstede som Stiller af den valgte Candidat.

Pastor Grundtvig har saaledes ikke blot ikke protesteret mod den nævnte Foranstaltning, men har endog approberet den og selv deltaget deri. Iøvrigt have ogsaa i de andre Valgdistrikter, saavidt Undertegnede bekiendt, saavel Candidater som Stillere stadigen opholdt sig paa Tribunen under Afstemningen til Protocolen, og have ligeledes, i det Mindste paa enkelte Steder, været benyttede til den oven beskrevne Control.

Iøvrigt kan det formeentlig ikke antages, at den paaankede Tilstedeværelse af tvende Marineofficerer under Afstemningen har udøvet nogen mærkelig Indflydelse paa samme, efterdi Capitainlieutenant Luren ligeledes havde Majoriteten for sig ved den første eller collective Afstemning, ved hvilken hiint Afhængighedsforhold jo ikke kunde gjøre sig gjældende, og maa det i denne Henseende bemærkes, at i dette Distrikt vare Valgerne saaledes affondrede fra det øvrige Publicum, at Valgbestyrelsen holder sig forvisset om, at kun de indskrevne Valgere have deltaget i den første Afstemning.

Valgbestyrelsen benytter denne Leilighed til at fremsende de 4 Indskrivningsprotocoller samt Forhandlingsprotocollen.

Kjøbenhavn, i Valgbestyrelsen for det 11te Distrikt, den 18de October 1848.

D. Müller. Garboe. Meyer. Bache. R. Nielsen.

Til
Justitsministeriet.

Disse Protocoler ere overleverede til Udvalget, som har gennemgaaet dem og fundet dem i alle Henseender nøiagtige. Efter de saaledes meddeelte Oplysninger har Udvalget ikke fundet Anledning til at erklære sig mod det her omhandlede Valg eller troet, at der burde agtes paa de indkomne Besvælinger.

Formanden: „Jeg veed ikke, om der er Andre, som ville udtale sig i denne Anledning. Jeg troer, at det er rigtigst at tage ethvert Valg for sig; dersom der altsaa er Nogen, der vil yttre sig i denne Anledning, opfordres han herved til at forlange Ordet. (Pause.) Da nu altsaa Ingen har taget Ordet, turde vi maaskee gaae over til næste Valg. Da der ikke er forlangt Afstemning maa en saadan Fremgangsmaade vel anses overskødt.“

Statsraad Usfing: „Da der underhaanden er yttret Ønske om, at der maatte opgives Navnet paa de 3 Candidater, som vare stillede, skal jeg tillade mig at oplyse, at Baron Dirckinck-Holmsfeldt har erholdt 28 Stemmer, Pastor Grundtvig 313, Capitainlieutenant Luren 369 Stemmer.“

Formanden: „Hvis Ingen videre ønsker Ordet, kunne vi maaskee gaae over til det næste Valg.“

Statsraad Usfing: „Det næste Valg, som vil komme for, er det for Holbøks Amts 4de Distrikt. Med Hensyn til samme er der indkommen en Ansøgning fra en stor Deel af Samsø Valgere, som formedelst ugunstigt Veir kom forsilde til Valgforsamlingen, hvori de andrage om, deels, at denne Valghandling maa tilside sættes og en ny afholdes, og deels, at en Separatvalghandling maatte afholdes paa Samsø. I dette Andragende, som er understrevet af en stor Mængde Samsinger, anføres der, at omtrent 250 Valgere fra Samsø i fuldkommen betimelig Tid havde begivet sig til Valgforhandlingen i Kallundborg, men skjøndt der af Regjeringen var viist dem den Faveur, at Dampskibet Mercurius var stillet til deres Disposition, vare de dog saa uheldige at komme forsilde til den foretagne Valghandling i Kallundborg; og hedder det endvidere: seies nu dertil, at det ved de Forhandlinger, som fandt Sted, har viist sig, at Capitain Jespersen af Grønnebjerggaard, som ved Valget erholdt de fleste Stemmer, af Valgerne fra Samsø, der i det Hele har over 600 indtegnede Valgere, hvilket er mere end Halvdelen af hele Districtets Valgere, kun kunde vente meget faa Stemmer, saa er her det Tilfælde indtruffet, at en Rigsdagsmand er bleven valgt af et Antal Stemmer, der vilde have været en stor Minoritet, saafremt ikke uovervindelige Hindringer havde gjort det umuligt for Valgerne i betimelig Tid at afgive deres Stemmer.“

I Valgbestyrelsens Erklæring, der er given i Form af en Udskrift af Forhandlingsprotocollen, hedder det — efter en Intimation, som jeg antager at kunne forbigaae:

Man skal i den Anledning tillade sig foreløbigt at bemærke, at ovennævnte det høie Justitsministeries Skrivelse af 12te dennes først af Formanden er modtagen med Posten igaar, og at Fraliggenheden af Seiers og Samsø i Forbindelse med den Omstændighed, at den forlangte Erklæring skal være afgivet senest til iovermorgen, har foranlediget, at undertegnede Medlemmer, der i Valgbestyrelsen repræsenterer Kallundborg og nærmest omliggende Sogne, uophødeligen ere sammentraadte for at afgive den omhandlede Erklæring uden dertil at tilfalde de Mand, der have havt Sæde i Bestyrelsen for Sognene paa Samsø og Seiers.

I Henseende til Sagens Realia, da undlader man ikke underdanigst at meddele, at Medundertegnede, Bestyrelsens Formand, efter under 20de s. M. at have modtaget Regulativet for Landets Inddeling i Valgdistrikter, den paafølgende Dag tilskrev Birkedommeren paa Samsø blandt Andet om at opfordre Vedkommende i de forskjellige Sogn paa Samsø til ved Bekjendtgjørelse ved Kirkefesterne

den nærmest paafølgende Søndag at underrette Vælgerne om Dagen og Klokketallet, da Valgforhandlingen for Amtets 4de Distrikt vilde blive aabnet. Som en Folge heraf er det Vælgerne paa Samsø givne Barsel endog flere Dage længere end det lovbestedte.

Dagen før Valgdagen vare nogle og tredive Vælgere fra Samsø indtrufne hertil og medbragte den Underretning, at flere af de øvrige Vælgere paa Samsø vilde følge efter.

Man skal ikke forbigaae her at bemærke, at Antallet af samtlige indtegnede Vælgere paa Samsø alene udgjør noget over Halvdelen af hele Distriktets indtegnede Vælgere. Valgforhandlingen var berammet her i Kallundborg at aabnes Kl. 9 om Formiddagen, men til dette Tidspunkt vare endnu ingen Vælgere fra Samsø indtrufne med Undtagelse af dem, som vare ankomne Dagen iforveien. Under disse Omstændigheder udsatte Valgbestyrelsen at aabne Valgforhandlingen, i Forventning af, at de øvrige Vælgere fra Samsø endnu maaskee kunde ankomme nogenlunde betimelig. Efterat denne Udsættelse havde været i 1½ Time, og det da var bleven af Lodserne rapporteret, at intet Fartøi fra Samsø var ankommet eller i Sigte, og taaget og ugjennemsigtig Luft derhos gjorde det umuligt at afgjøre, hvorvidt en yderligere Udsættelse, hvorimod forøvrigt allerede dengang fra enkelte af de forsamlede Vælgere stete Indvending, vilde blive af nogen Nytte, blev Valgforhandlingen aabnet, da Klokken var noget over 10½. Det forholder sig rigtigt, som i Ansøgningen anført, at ifkun een Valgcandidat blev gjort til Gjenstand for Stemmegivning, og at saaledes en ny Valghandling vilde have steds funden senere, hvis denne Candidat havde erholdt en Minoritet af Stemmerne, hvilket imidlertid ikke var Tilfældet, da han meget mere erholdt Majoriteten, og som Folge heraf proclameredes som Distriktets Rigsdagsmand. Med dette Udsald sluttedes Valgforhandlingen, da Klokken omtrent var 1½, og først da Klokken var 2¼ ankom de øvrige forventede Vælgere fra Samsø i to Fartøier her til Havnen.

Hvad Supplicanternes Begjæring om Tilfidsættelse af det påserede Valg og Foretagelsen af et nyt, samt at ved den Leilighed en separat Valghandling maa steds finde for Samsøes Vedkommende, angaaer, da finder Valgbestyrelsen ikke at kunne ledsage denne med sin anbefaling, saameget som man ogsaa er villig til at beklage, at et betydeligt Antal Vælgere for endeel ved tilfældige Omstændigheder er sat ud af Stand til at benytte den dem tilkommende Stemmeret. Men Valgbestyrelsen maa her inhærere, at Vælgerne paa Samsø ere givne rigeligt og mere end lovbestedt Barsel om Valgdagen, at de ere fuldstændigen bekendte med de locale Vanffeligheder, der kunne stille sig imod deres betimelige Møde paa Valgdagen, og at det maatte være deres egen Sag, ligesom det jo ogsaa selvfølgelig har staaet i deres Magt at træffe saadanne Foranstaltninger, at de ikke vare blevene forhindrede i at indtræffe ved Valgforhandlingen. At dette har været afhængigt af deres egen Virk-

somhed, fremgaaer deraf, at endeel af Vælgerne paa Samsø, som foran bemærket, vare tilstede ved Valgforhandlingen i rette Tid.

I Henhold til det Anførte skjøner Valgbestyrelsen ikke rettere, end at Forkastelse af det påserede Valg vilde stride mod de Hensyn, der skyldes Distriktets øvrige Vælgere udenfor Samsø, og man kan saaledes ikke andet end underdanigt fraraade, at det Ansøgte tages til Folge, og det saameget mere, som Supplicanternes Slutningsforlangende om en separat Valgforhandling for Samsøes Vedkommende vilde geraade aldeles i Strid med de Bestemmelser, der i Valgloven ere givne med Hensyn til Formen for Valgforhandlingen.

Saaledes påseret

Feddersen.

Mund.

P. Strud.

J. P. Hammer.

Zeuthen.

H. C. Ostermann.

Udskriftens Rigtighed bekræfter

Feddersen.

Efter hvad der saaledes er oplyst fra Valgbestyrelsen, har heller ikke det Udvalg, som er nedsat til at gennemgaae de forskellige Indsigelser mod Valgene, troet, at der kunde agtes derpaa, skjøndt man ligesom Valgbestyrelsen ikke kunde andet end beklage, at ved de her omtalte Forhindringer et stort Antal af Vælgere er blevet afskaaret Leilighed til at gøre deres Stemmeret gjældende. Forsamlingen vil have bemærket, at der efter Udskriften af Protocolen kun havde stillet sig een Valgcandidat; der maa altsaa ikke i betimelig Tid have været anmeldt nogen anden Valgcandidat. Det maa endnu være mig tilladt at bemærke, at en Broder af bemeldte Jespersen er Medlem af dette Udvalg; han er fratraadt under denne Sags Behandling.

Formanden: „Ønske Flere Ordet i Anledning af dette Valg?“

Redacteur Née: „Jeg synes dog, der er Meget, som taler for Indsigelse mod det stedsfundne Valg; det Hensyn til det mindre Antal Vælgere, som Valgbestyrelsen vil tage, synes der at være saa meget mere Føie at tage til det større Antal Vælgere, som ved utilregnelige Hindringer have været afskaarne fra at deeltage i Valget, og det saameget mere, som den ærede Referent har oplyst, at Regjeringen havde stillet Dampskibet Mercurius til deres Disposition, og saaledes havde givet dem bestemt Leilighed til at komme til Stedet. Vælgerne kunde ikke tænke paa at komme, forinden Dampskibet indtraf, og, saavidt jeg opfatter det, er det oplyst, at Dampskibet ikke kom i rette Tid. De have altsaa været fuldstændigt forhindrede i at deeltage i det afholdte Valg. Valgforhandlingen har imidlertid en altsfor stor Indflydelse, er altsfor vigtig i sine Folger til at de, som repræsenterer den største Deel af Distriktet, burde være afskaarne fra at deeltage i Valget. Det er en Feil, at de ere afskaarne, som repræsenterer en saa stor Deel af Distriktet.“

(Fortætt.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Andet Møde.

(Fortsat.)

Pastor Bagger: Efter min Formening synes Jespersens Valg i enhver Henseende at være legalt; det kan ikke bebreides Valgbestyrelsen, at den ei har oppebiet Vælgerne fra Samsø, thi disse ere bekjendte med alle de Farer, der kunne stille sig i Veien for deres Rejse. Med Hensyn til hvad der af den foregaaende Taler er anført om, at Stedet for Valghandlingen burde have været Samsø, da kan jeg ikke begribe dette, da Samsøingerne, som bekjendt, alle ere Søfarende, og dersom der skulde tages Hensyn til de Forhindringer, som kunde stille sig i Veien for Vælgerne fra Samsø, der alle ere Søfarende, var der saameget mere Grund til at tage et lignende Hensyn til Vælgerne, der komme fra Omegnen; og havde disse forladt Mødet, vilde Valghandlingen været lige saa umulig, og Valgbestyrelsen har vist den Opmærksomhed, at udsætte Valget 1½ Time for at oppebie dem fra Samsø. Der siges, at 600 Vælgere ere indskrevne, men hvo siger, at disse ville indfinde sig, da man ofte seer, at der er antegnet et langt større Antal Vælgere, end der indfinder sig paa selve Valgdagen. Jeg indseer saaledes ingen Grund til, at Valget i Dverestemmelse med hvad der er yttret, skulde være illegalt, da enhver Form er tagttaget. Efter min Mening kan der ingen Grund være til at nægte, at Jespersen er valgt saaledes som han bør, og at han saaledes har fuldkommen Ret til at tage Sæde i denne Rigsforsamling.

Capitain Jespersen: Jeg skal kun tillade mig, da det er mig Valget angaaer, at fremkomme med nogle Oplysninger i Anledning af hvad der af en foregaaende Taler er yttret, at det var den største Deel af Vælgerne, som havde beklaget sig over, at de ei havde faaet Leilighed til at deeltage i Valget; thi det er klart, at der kun er 250 Medlemmer, der have klaget herover, men at i Valghandlingen have deeltaget 560. En langt større Deel har altsaa deeltaget i Valget end de, som var nægtet Adgang. Hvad det angaaer, at Samsøingerne udgjøre den største Deel af Valgdistriktet, skal jeg gjøre opmærksom paa, at Samsø kun har 5000 Indvaanere, men den øvrige Deel af Distriktet har over 12,000, saa at Samsø altsaa ikke er den største Deel. Dette er, hvad jeg troer at burde anføre.

Pastor v. Saven: Det forekommer mig, at det væsentlige her kommer an paa, om Regjeringen har communiceret Samsøingerne, at Dampskibet Mercurius vilde komme for at hente dem; thi hvis ikke en saadan Communication er meddeelt dem, maa Valghandlingen anses at være gyldig.

Justitsministeren: Jeg finder mig, i Anledning af hvad der af den sidste Taler er yttret, foranlediget til at bemærke, at der ei forud er fæstet nogen Meddelelse til Samsøingerne i Anledning af Dampskibets Komme. Der har nemlig overhovedet ikke fra Regjeringens Side været draget nogen Omsorg i den Retning, og ligesaa lidt har det været Bestemmelsen at træffe en saadan Foranstaltning med Hensyn til Samsøingerne, skjøndt et langt større Antal Vælgere rimeligvis vilde indfinde sig derfra end fra de fleste andre Distrikter. Jeg skal derhos tilføie, at forsaavidt som det er bemærket, at Stedet for Valghandlingen burde have været henlagt til Samsø, saa forholder det sig dermed saaledes, at et større Antal Beboere er bosat paa Sjælland, medens det mindre er bosat paa Samsø, og naar dette Forhold var tilstede, kunde det ikke forud, førend Indtegningen var foregaaet, afgjøres, hvor det største Antal Vælgere vilde findes.

Procurator Egede: Det forekommer mig at være nok, at der er omgaaet aldeles lovligt ved Valget, og at der altsaa maatte være en positiv Ret, hvorefter Valget kunde kasseres; men den mangler i dette Tilfælde.

Redacteur Née: Turde jeg maaskee ubede mig Oplysning meddeelt, om Nogen af Samsøingerne har været Medlem af Valgbestyrelsen?

Statsraad Algreen-Ulfing: Jeg vil bede bemærket, hvad der ogsaa følger af Valglovens Bestemmelse, at der var Medlemmer fra Samsø i Valgbestyrelsen; men om de vare tilstede ved Valghandlingen, veed jeg ikke. Det er sandsynligt, at de have været med blandt dem, der ere ankomne, dog fremgaaer det ikke af Sagens Acter. Det maa endnu kun være mig tilladt at tilføie, at nærværende Forsamling maa være meget betænksom med at kassere et Valg, der ikke kan nægtes at være foregaaet i en fuldkommen legal Form, fordi der har været en uheldig Omstændighed, som har forhindret en Deel Vælgere fra at være tilstede. Det er allerede releveret og siges i selve Ansøgningen, at en stor Deel af Samsøingerne, ligetil et Antal af $\frac{1}{3}$ af samtlige Vælgere, ikke vilde indfinde sig, men havde ladet sig afskrække fra at deeltage i Valget ved den lange Sørejse i en ublid Aarstid. Da altsaa mange Vælgere havde undslaaet sig for at foretage Rejsen til Kallundborg, var der vistnok nogen Grund for Valgbestyrelsen til at antage, at de Vedkommende maaskee slet ikke vilde ankomme. Da denne Sag giver Anledning til forskjellige Bemærkninger, finder jeg det ikke ubetimeligt, at jeg tillige meddeler en i denne Anledning afgiven Søforklaring, da det deraf vil fremgaae, med hvormegen Bamsfelighed Samsøingeres Ankomst var forbunden, og hvorledes det var en Folge af uheldige Omstændigheder, at de ikke kom, førend forsilidig.

I den ommeldte Søforklaring hedder det:

„Fremstod Føreren af Dampskibet Mercurius, Skipper Jespersen, som paa Anledning forklarede, at fornævnte af ham førende Dampskib er stationeret ved Korsør, og at han igaar Morges igjennem Ophsynsmand Dyrhauge modtog Generalpostdirecteurens Ordre om at begive sig til Samsø, for sammesteds fra at overføre de af Beboerne, der vare indtegnede som Vælgere, til Valghandlingen idag i Kallundborg. Efter fornævnte Ordres Modtagelse blev der indtaget Kul i Fartværet, og begav man sig igaar Formiddags, da Klokken var omtrent 11, paa Veien til Samsø, efterat have anløbet Nyborg, for sammesteds at tage Lods. Genimod Aften nærmede Fartværet sig Samsø; men da Veiret var uroligt, Bunden paalands og Mørket faldt paa, var man ikke istand til at forblive ved Samsø, men maatte søge ind til Kallundborg Fjord, hvor man forblev Natten over, medens Veiret var stormende, og Luften medførte Regn og Torden. Denne Luftens Bestaandighed vedblev ogsaa imorges saaledes, at man fra Dampskibet ikke kunde see synderlig vidt. Imidlertid blev der lettet, da Klokken var 5, og man begav sig ad Langøen til, hvorhen Ordren led. Da Klokken var 8, antraf man imidlertid i Søen en Jagt, der havde adskillige Vælgere fra Samsø ombord og som paa Grund af Modvind og Strøm var i Begreb med at gaae tilbage til Samsø. Dampskibet gik derpaa med denne Jagt til Nyholm, hvor Passagererne fra Jagten gik ombord i Dampskibet, hvilket derefter atter gik ud, for at begive sig til Kallundborg. Klokken var paa den Tid omtrent 9, og da Klokken var 10, antraf Dampskibet i Søen en Jagt, der ligeledes havde Vælgere fra Samsø ombord; og tog da Dampskibet denne Jagt paa Skæbetong, men ankom først dermed til Kallundborg, da Klokken var 21.“

Heraf vil jo Forsamlingen tildeels kunne see, at det var tilfældige Omstændigheder, som gjorde, at Dampskibet traf paa disse Jagter og derved fik Leilighed til at tage dem med, saa at de kom til Kallundborg, dog først efterat Valghandlingen var tilendebragt. Det skyldes jo naturligtvis ogsaa de mødende Valgere fra Distriktet i Sjælland, at man ikke burde udsætte Valghandlingen alene for Samsingeres Skyld altfor længe, især, naar det, som det fremgaaer af de meddelte Oplysninger og Lodsernes Erklæringer, ikke kunde bestemmes, om der vilde ankomme Nogen, da Veiret var uroligt, og Luften tyk. Det, der synes mig nærmest at kunne bemærkes ved Valgacten, uden dog at afficere det fete Valg, er, om man under de stedfindende Omstændigheder med Hensyn til Valgerne fra Samsø kunde have begyndt Valget noget senere end Kl. 9 om Morgenen; men ligesom Valgbestyrelsen tildeels har raadet Bod herpaa ved at udsætte Valghandlingen til Kl. 10½, saa vilde det dog heller ikke paa den anden Side have kunnet lade sig gjøre at udsætte den altfor længe, da de Valgende maatte kunne fordrø, at Valghandlingen inden passende Tid kunde være endt, for at de kunde tiltræde deres Tilbagereise.

Formanden: Jeg veed ikke, om der er flere, der ønske at udtale sig om dette Valg?

Capitain v. Doctum: Det forekommer mig, at der ved denne Leilighed ikke kan være Tvivl, da der kun har stillet sig een Candidat; det er en Omstændighed, som ikke er bleven fremhævet, men som jeg har troet at burde gjøre Forsamlingen opmærksom paa.

Statsraad Mgreen-Ussing: Det er et ganske rigtigt Moment, som den sidste Taler har fremhævet. Det er netop i Comitæen releveret, at det just derfor vilde være saa meget mindre betænkeligt, at antage Valget som en ganske legal Handling.

Overretsprocurator Christensen: Jeg havde ikke ønsket at tage Ordet i nærværende Sag, især da jeg altid vil helde til, at et stedfundet Valg skal kjendes gyldigt, naar der ikke er absolut klare Indvendinger at gjøre derimod. Efter hvad som hidtil er fremført, maatte jeg selv stemme for, at Valget skulde kjendes gyldigt; men det forekommer mig, at vi ikke ere ganske oplyste om Forholdene, og det forekommer mig ogsaa, at en Anke, fremsat af en 250 Valgere, af Valgere, som have vist megen Interesse for at komme tilstede og som blot ved dem utilregnelige Naturhindringer ere blevene udelukkede, dog ogsaa fortjene en særdeles Opmærksomhed. Jeg ønskede derfor, at den meget ærede Ordfører vil oplyse: 1) hvormange Stemmer den Valgte har faaet og hvormange han ikke har faaet; allerede deraf vil det vise sig, hvorvidt Hensynet til Fastlandsvalgerne, det Hensyn, som her er bleven paaberaabt, virkelig fortjener at tages i Betragtning, — jeg troer nemlig, at det kun var med en forholdsviis ringe Majoritet af Fastlandsvalgere den meget ærede Rigsdagsmand, hvormed her er Tale, blev valgt; dersom det nu derhos var Tilfældet, og som er bleven mig sagt, at de udeblevene eller udelukkede Samsingere ikke vilde stemme paa ham, men mod ham, og at dette vilde have medført, at et overveiende Antal vilde have stemt imod ham, saa at han ikke vilde have erholdt Forsamlingens Majoritet, saa kan det ikke nægtes, at Samsingeres Tilstedekomst vilde have givet Valget et ganske andet Udfald. Til Alt dette kommer, at Valgbestyrelsen i Kallundborg dog maa have været vidende om, at Dampskibet var afgaaet for at befordre Ankomsten af Samsingerne. Jeg tvivler ikke om, at den maa have haft Formodning om, at der var et Par Skibsladninger af Samsinger, som vilde komme, nemlig et Par Jagter. Det forekommer mig at maatte have indeholdt en ganske særlig Opfordring for Valgbestyrelsen til at vente, ikke blot noget over den reglementerede Tid, der, forsaavidt jeg har forstaaet, var til Kl. 10½; men de kunde visst have ventet noget længere, indtil de havde faaet Efterretning fra Dampskibet, hvilken Efterretning dog kunde formodes ikke at ville blive meget længe borte; men dertil kommer endnu, at i de Erklæringer, som ere indhentede, savner jeg, hvis jeg ikke har misforstaaet Ordføreren, hvad de samsøste Medlemmer af Valgbestyrelsen muligvis maatte have yttret, og alene denne Mangel forekommer det mig, gjør det betænkeligt for os, forinden den er bleven afhjulpen, forinden vi høre, hvad de Medlemmer af Valgbestyrelsen, som Samsø har sendt, have yttret, at paakjende denne Sag. Jeg troer ikke, at der kan være Tale om at see hen til Sam-

singeres Ønske, allerede denne Gang at faae deres Valgsted paa Samsø eller overhovedet paa det Slags Forandringer, thi endt jeg ikke tvivler om, at man i Tilfælde som det, hvori Samsø befinder sig, vil finde det rigtigere i en kommende Tid ikke at see paa Folketallet, men paa Localforholdene.

Statsraad Mgreen-Ussing: Med Hensyn til det første Spørgsmaal, som den sidste ærede Taler har opstillet, skal jeg oplyse, at i den Valgact, som er tilstillet Comitæen, hedder det: „een Valgcandidat havde til Valgbestyrelsen fristlig anmeldt at ville stille sig for Distriktet ved denne Forhandling, men da han ikke for Bestyrelsen havde godtgjort, at, og hvorledes han var forhindret fra at give personligt Møde ved Valghandlingen, saa decreterede Bestyrelsen, at han ikke kunde antages at have stillet sig.“ Som personlig mødegivende Valgcandidat, hedder det fremdeles i Valgacten, blev fremstillet for Valgerne Hr. Capitain Niels Frederik Jespersen til Grønnebjerggaard. Efterat den fornødne Discussion mellem denne Candidat og Valgerne havde stedfunden, blev der freddet til Afstemning, og da det derved besandt, at nysmeldte Valgcandidat havde Stemmesleerheden for sig, idet af de mødegivende Valgere 324 gave ham deres Stemme, medens 242 afholdt sig fra at stemme paa ham, er Capitain Niels Frederik Jespersen til Grønnebjerggaard altsaa af Distriktet valgt til for dets Bedkommende at indtræde som Medlem af Rigsforsamlingen.

Idet jeg saaledes herved har opfyldt den ærede Talers Ønske i dette Punkt, maa det tillades mig at tilsvie, at det forekommer mig ikke, at den af ham releverede Omstændighed kan have nogen Indflydelse med Hensyn til Valget i og for sig; dersom ikke Udeblivelsen af Samsingerne i det Hele vil kunne tilintetgjøre Valghandlingens Gyldighed, saa bliver det en ligefrem Følge, at der kun kan tages Hensyn til de ved Valget Mødende, og at det er deres Pluralitet, som afgjør Valget. Om de Udeblivende vilde have stemt eller ikke have stemt paa det ærede Medlem, som er valgt, er en Sag, hvormed der ikke foreligger Noget i Acterne, uden forsaavidt at der i denne Ansøgning fra 250 Valgere er opgivet, at Stemningen ikke var for ham. At Valgbestyrelsen var vidende om, at det var af Regjeringen tilladt, at der maatte afgaae et Dampskib, det fremgaaer just ikke af Acterne; som bemærket laae Dampskibet ved Korsør og derfra blev det beordret at gaae til Samsø, men blev ved Modvind og Storm forhindret i den foregaaende Dag at oversføre dem og gik ind i Kallundborg Fjord, og det er derfor meget sandsynligt, at det er bleven bekjendt i Kallundborg, at det laae der i den angivne Hensigt. Jeg troer saaledes efter alt det Oplyste, at der ikke er tilstrækkelig Anledning til at indhente flere Oplysninger eller til at cassere Valget; men derom vil forøvrigt Forsamlingen have at tage Bestemmelse.

Procurator Tvede: Forsamlingen ville behage at lægge Mærke til, at Samsingerne ikke have klaget over, at der er begaaet noget Ulovligt, de have ikke klaget over, at der er vist Mangel paa Conduite fra Bestyrelsens Side, de have beklaget sig over, at Naturhindringer have gjort dem det umuligt at møde. Det er selvfølgelig, at man ikke kan cassere et gyldigt Valg paa Grund af den Omstændighed, at Valghandlingen var sat til Kl. 9 Formiddag, ligesaa lidt som det kan siges at være nogen Mangel paa Conduite fra Bestyrelsens Side, thi den saa tidligt ansatte Tid maatte tvertimod opfordre dem til at begive sig paa Reisen saa betida, at de kunde have været der om Aftenen.

Statsraad Mgreen-Ussing: Jeg gjøres i dette Øieblik opmærksom paa, at Kallundborg Fjord er saa lang, at det vel kunde være, at Kundskab om Dampskibet ikke kunde komme til Byens Borgere. Det er Localiteter, som jeg er aldeles ukjendt med.

Kammerraad Drewsen: Man har opfordret den ærede Ordfører til at angive, hvormange der ikke have stemt, og Meningen dermed maa have været at faae at vide, hvormange af de Valgende der have mødt. Ligesom allerede anført, var det kun Uveir, der hindrede Samsingerne fra at møde. Dersom det kunde være en Undskyldning, og dersom man af den Grund kunde forandre Valget ved et Omvalg, da vilde jeg efter min Formening faae Fare for, at der kunde indkomme Protest mod mit Valg, thi af de 500 Valgere, som vare i det Distrikt, hvor jeg blev valgt, udebleve omtrent 300 formedelst Regn og Slud; men skulde det være tilstrækkeligt at fuld-

kaste et Valg, saa sidder nok den største Deel af os usikker paa vore Pladser.

Redacteur Née: Jeg vil tillade mig at forespørge hos den ærede Ordfører, om Samsøs Valgbestyrelse har været tilstede ved Valget; det har ikke kunnet oplyses af Acterne, og derfor vil jeg tillade mig at foreslaae, at Forsamlingen udsætter den endelige Afgjørelse af Sagen, indtil man har indhentet Erklæring fra Valgbestyrrelsens Medlemmer paa Samsø.

Statsraad Mgreen-Ussing: Det er formodentlig Valgbestyrelsen for det 4de Distrikt i Holbøks Amt, den ærede Taler mener; Fuldmagten findes underskrevet af 8 Medlemmer; dersom den ærede Formand, som Tilfældet var igaar, havde Afskrift af Protocollen ved Haanden, saa vilde man kunne see, hvormange Medlemmer Valgbestyrelsen bestaaer af.

Formanden: Der skal være 11 foruden Formanden.

Statsraad Mgreen-Ussing: Der mangler altsaa 3, men om disse 3 ere Samsinger eller ikke, skal jeg lade være usagt; men det forekommer mig, at det ikke kan have nogen Indflydelse paa Valget, thi netop Valgbestyrrelsens Medlemmer havde fortrinlig Opfordring til at være tilstede, og dersom de ikke vare det, forekommer det mig at være Noget, som ikke kan komme i Betragtning.

Capitain Jespersen: Jeg kan oplyse, at af de Vælgere, som vare fra Samsø, var idetmindste een i Bestyrelsen. De Samsinger, som kom Dagen i Forveien, havde taget den korteste og hensigtsmæssigste Vej, idet de toge lige fra Samsø til Sjællands Odde, og ikke benyttede den længere Vej, som forarsagede, at de Andre ikke kom tidsnok. Havde de Dyrige altsaa benyttet den korteste og naturligste Vej, vilde de altsaa kunne have mødt.

Formanden: Maa jeg tillade mig at spørge, om Flere ønske Ordet?

Cand. juris Schack: Det forekommer mig efter den Discussion, som har fundet Sted, at Forsamlingen ikke ganske er paa det Rene med, om slige Spørgsmaal som disse skulle afgjøres efter Omstændighederne, efter hvad der kan siges at være billigt, eller efter strengere juridiske Regler; idet nogle af de Medlemmer, som have udtalt sig, have fremhævet Omstændigheder, som at Valgbestyrelsen har udsat Mødet 1½ Time, hvilket maatte henføres til hvad man kunde kalde Billigheds-Argumenter, saavel som mange lignende Argumenter. Andre Argumenter ere hentede fra Sagens juridiske Side. Det synes, at man saavel for dette Spørgsmaals Skyld som for de mange lignende, der kunne komme paa Bane, burde bestemme sig for at vælge et af disse Afgjørelses-Principer. Forøvrigt forekommer det mig, at, hvilket af dem man antager, er der ikke liden Grund til at forkaste det nærværende Valg. Holder man sig til Billigheds-Principet, saa er det et væsentligt Moment, at et betydeligt Antal Vælgere ikke har villet stemme paa denne Candidat, at de Medlemmer, som ikke have kunnet møde, have viist Iver for at lade sig indtegne og ligeledes have viist Iver for at møde. Holder man sig til det juridiske Standpunkt, da forekommer det mig ligesaa, at den ærede Deputeredes Valg burde forkastes. Den nærmeste Analogi herfor maatte vel hentes fra et almindeligt Møde i en civil Retssag; og er det i en saadan — ikke ubehageligt — men umuligt for en Part at møde, da er det, saa vidt jeg veed, Praxis at tillade den, som ikke har kunnet møde, at faae Sagen reasumeret, hvorimod den, som har mødt, har spildt sit Møde, idet han maa møde paany.

Professur Krieger: Det forekommer mig, at det vil være ligesaa urigtigt, eensidig at opstille et juridisk Princip, som eensidig at opstille et saakaldt Billigheds-Princip. Jeg troer ikke, at man ved disse Valgspørgsmaals Afgjørelse kan udelukkende holde sig til det ene eller til det andet af disse Principer, men derimod troer jeg vel, at man maa see hen til de individuelle Forhold, og jeg antager da, at man kan gjøre de Betragtninger gjældende, som bleve releverede af en æret Rigsdagsmand, nemlig Hensynet til, hvorledes Majoriteten og Minoriteten stiller sig under en vis Betingelse, men denne Betingelse troer jeg maa være den, at der foreligger Overtrædelser af Loven, men naar Overtrædelser af Loven ikke foreligger, finder jeg det urigtigt at tage Billigheds-hensyn. I de Tilfælde, hvor det er vist, at der er begaaet en Feil (for at tage et Tilfælde, som vi snart

komme til, hvor der er stemt ved Fuldmagt), saa bliver der at tage Hensyn til, hvormange der have stemt ved Fuldmagt, om der have stemt saamange ved Fuldmagt, at det kunde have Indflydelse paa Valget, eller om Majoriteten er saa stærk, at selv om 2 eller 10 havde stemt ved Fuldmagt, den samme Rigsdagsmand vilde have havt utvivlsom Majoritet. Altsaa hvor der foreligger Overtrædelser af Loven, der indtræder en heel Række af saadanne Hensyn, thi det er vist, at man ikke kan cassere et Valg, blot fordi een eller anden Formfeil er begaaet; hvor man derimod ikke kan paavise en eneste Formfeil, der forekommer det mig at være aldeles urimeligt at tage noget Hensyn til en mulig Majoritets eller Minoritets Beregning, og paa et saadant Hensyn at støtte et Valgs Kuldstælfelse. Man maa vel erindre, at hele Valglovens Tanke er den, at Vælgere selv skulle sætte sig i Virksomhed for at benytte deres Ret; de skulle indtegne sig, de skulle møde paa et bestemt Sted, de skulle sørge for, at de kunne komme i Tide for at afgive deres Erklæring; om denne Erklæring paa enkelt Sted, paa Grund af særegne Forhold, kan blive noget vanskeligere, noget besværligere, det er en anden Sag; men dette kan ikke forandre det almindelige Synspunkt. Her foreligger nemlig Forholdet mellem en mindre D og en større (thi jeg troer ikke, at Sjælland kan kaldes „et Fastland“). Om Vanskeligheden end stiller sig lidt til den ene eller til den anden Side, kan ikke forandre den strange Jagttagelse af Valgloven.

Cand. juris Schack: Med Hensyn til det af den sidste ærede Taler Anførte, maa jeg bemærke, at den af ham opstillede Distinction er temmelig vilkaarlig. Det forekommer mig dernæst, at det maa ansees godtgjort, at det ikke har været vanskeligt for disse Medlemmer fra Samsø at komme, men at det har været umuligt, idet det blev omtalt, at de formedelst Storm og Modvind maatte vende om.

Professur Krieger: Jo, det var umuligt for dem at komme, fordi de reiste for sild; men de Samsinger, der reiste itide, de vidste, at de kunde komme.

Cand. juris Schack: Men hvis nu Modvinden havde været i 14 Dage?

Professur Krieger: Saa vilde Dampskibet have kunnet tage dem med itide.

Da Ingen begjærede Ordet mere, stred man efter Formandens Opfordring til Afstemning, ved hvilken der viste sig aldeles overveiende Pluralitet for, at det omhandlede Valg skulde erkjendes for gyldigt.

Statsraad Mgreen-Ussing: Det næste Valg, hvorom der er Spørgsmaal, er det for Hjørring Amts 2det Valgdistrikt; jeg skal i denne Anledning tillade mig at oplæse en Skrivelse fra endeel Vælgere i det nævnte Distrikt til Justitsministeriet, der indeholder Grundene, hvorfor de nævnte Vælgere ansee sig berettigede til at fordre det ommeldte Valg erklæret ugyldigt. Skrivelsen lyder saaledes:

Bed det under 5te dennes for Hjørring Amts 2det Valgdistrikt her foretagne Valg af en Rigsdagsdeputeret, blev Godsforvalter Theilmann, der erholdt 164 Stemmer (medens Modcandidaten, Pastor Kühnel, havde 125 Stemmer, hvoraf Halvparten af Landbeboerne) proclameret som Rigsdagsmand. Vi ere imidlertid komne til Kundskab om, at bemeldte Hr. Theilmanns Forhold er af den Bessaffenhed, at han formeentligen ikke kan ansees qualificeret til at vælge eller vælges.

Valgloven bestemmer blandt Andet som Betingelse for de nævnte Rettigheder, at den Paagjældende ikke staaer i noget privat Tjenesteforhold, med mindre han har egen Huusstand og selv holder Dug og Dist. Dette formene vi neppe kan siges om Godsforvalter Theilmann, der, som betinget Deel af sit Gehalt, har Kost, Badst og, om han vil, Logis hos Stamhuusbesidderen, Baron Ahrenfeldt, paa dennes egen Bopæl Søbygaard. Vel har denne overladt Forvalteren nogle Bærelser i en i Nærheden af Hovedgaarden værende Mølle, hvor hans Familie boer; men da han selv nyder Kosten o. s. v. hos Baron Ahrenfeldt, saa kan denne Omstændighed formeentligen ikke have hans Afhængighedsforhold til Stamhuusbesidderen, hvilket Forhold Lovgiveren synes at have havt for Die ved den nævnte Bestemmelse.

Vi ansee os derfor berettigede til at fordrø det foretagne Valg erklæret ugyldigt, hvorom vi herved tillade os underdanigst at fremkomme med Begjering til det høie Ministerium.

Sæby, den 8de October 1848.

Paa egne og den hele øvrige Minoritets Vegne:

(Her følge Navnene.)

Til

Justitsministeriet.

Da Forvalter Theilmann imidlertid har Familie i egen Bolig og kun for sin egen Person spiser hos sin Principal, har Comiteen eenstemmigen været af den Formening, at man ikke kunde indlade sig paa de mod Valget fremkomne Indsigelser.

Eterat Etatsraad **Brinck-Seidelin** havde bekræftet, at det virkelig forholdt sig som anført, at Theilmann har egen Bopæl for sin Familie, blev, da Ingen yttrede sig videre, Valget af Forsamlingen antaget for gyldigt.

Etatsraad **Algreen-Ussing**: Hvad derefter angaaer Valget for Ringkjøbing Amts 5te Valgdistrict, skal jeg tillade mig at oplæse en Skrivelse fra Herredsfoged Jansen, saalydende:

Til det den 5te dennes afholdte Valgmøde havde jeg til Deputeret i den forestaaende Rigsforsamling stillet Hr. Justitsraad Borgermester Herz i Aarhus som Valgcandidat for det 5te Valgdistrict i Ringkjøbing Amt. Ved den til Protocollen stete Afstemning fandtes det, at Skolelærer Petersen i Sæding havde 162 og den af mig stillede Valgcandidat 153 Stemmer.

Umiddelbart efter Valgets Tilendbringelse udbredte der sig et ufordeelagtigt Rygte om den Maade, Valglisten for Bølling og Sæding Sogne var fremstaaet paa, idet disse Lister viste det Særlydende, at der paa samme var opført 89 Valgberettigede, som var omtrent ligesaa stort et Antal, som i de tre andre Sogne Stauning, Skjern og Borris. Som den, der havde stillet en saa almindelig agtet Mand, som Hr. Justitsraad Herz, var det mig magtpaaliggende at faae nogen nøiere Kundskab i saa Henseende, og har jeg da erfaret, at der ved Listens Henlægning ikke har været efter Valglovens § 9 2de Sogneforstandere bestandigen tilstede, at Valgere ere opførte paa Listen, som hverken selv eller ved nogen anden bestemt Person havde ladet deres Navne indtegne, at Sogneforstander Jens Clausager i Sæding skal have baaret Listen om fra Huus til Huus og saaledes faaet Lov til at skrive de fleste Valgeres Navne, at der saaledes, som af vedlagte Liste vil erfares, er for Sæding Sogn opført 2de gaardbrugende Entes Sønner, nemlig Nr. 73 og Nr. 74, og have afgivet Stemmer.

Dette Pastorats Lister mangle saaledes ikke alene al Lovformelighed men ogsaa Troværdighed, ligesom der paa samme er optaget uberettigede Personer, og mag derfor ansees som en Nullitet.

Indsigelse mod disse Listers Gyldighed kunde ikke skee paa den i § 9 foreskrevne Maade af Udensogsmænd, ligesom de i denne Paragraph omhandlede Indsigelser ere udenfor nærværende Tilfælde, hvor der er Spørgsmaal om Sogneforstanderskabets ulovmedholdelige Fremgangsmaade. Paa Valgdagen kunde jeg heller ikke fremsætte dem, da de ikke vare bekjendte førend efter Valget, ligesom jeg heller ikke i Valgloven finder nogen Bestemmelse om, at Valgbestyrelsen kunde have paakjendt en saadan Indsigelse, da Sogneforstanderskabet maa indestaae for Listens lovlige Forsættelse.

Jeg kan imidlertid ikke indsee Andet, end at Valget, der netop ved dette Sogneforstanderskabs utilberlige og ulovlige Fremgangsmaade er faldet paa Degnen i Sognet, maa ansees ugyldigt, og jeg skulde derfor underdanigen andrage for det høie Justitsministerium, at der snarest muligt maatte ved Amtmanden enten personligen eller ved en af ham bestikket Mand skee den fornødne Underfølgelse, at Valget, indtil Underfølgelsen er skeet, sættes ud af Kraft,

samt, om det findes at forholde sig, som jeg her har anført, casferes.

Herredsfogedgaarden Petersminde den 12te October 1848.

Underdanigst

Til

det høie Justitsministerium.

Forsamlingen vil have hørt, at der er anført 4 Ankeposter, hvilke jeg skal tillade mig nærmere fortælle at berøre. Den første er nemlig den, at der ved Listens Henlægning ikke efter Valglovens § 9 bestandig havde været to Sogneforstandere tilstede. Efter denne Paragraph skal nemlig i Løbet af en Uge to Medlemmer af Sogneforstanderskabet være tilstede paa et beqvemt Sted. Jeg maa bringe en stor Deel af Forsamlingens Medlemmer i Erindring, at den oprindelige Bestemmelse var, at hele Forstanderskabet skulde være tilstede, men at dette, med Hensyn til det store Besvær for disse mange Medlemmer, den hele Uge at sidde samlede for at modtage Anmeldelse, senere modificeredes paa den Maade, som nu i Loven bestemt. Nu hedder det i Skrivelsen, at af Bedkommende er bragt i Erfaring, at disse to Sogneforstandere ikke bestandig have været tilstede der. Men Forsamlingen indseer, at der maa indtræde Omstændigheder, som kunne bevirke, at disse to Sogneforstandere „ikke bestandig kunne være tilstede“, og det skjønes heller ikke, hvilken væsentlig Indflydelse det kan have i denne Sag, at et Medlem for en kort Tid er fraværende. Det er derfor en Omstændighed, som Comiteen ikke har troet at kunne tillægge nogen Betydning. Den anden Anke er den, at Valgere ere opførte paa Listen, som hverken selv eller ved nogen anden Person havde ladet deres Navne indtegne. Valgloven bestemmer, at de enten selv eller ved Andre kunne lade sig indtegne, og hvorledes skulde nu Valgerne være indtegnede paa Listerne, naar de ikke enten selv eller ved Andre ere indtegnede? Paa een eller anden Maade maa det dog være skeet. Om ikke den Omstændighed, som Anordningen har lagt sær Vægt paa, at de enten selv personlig skulle møde eller godtgjøre deres Fraværelse, er bleven iagttaget, saa er dette dog en saadan mindre Formfeil, som ikke kan siges at have nogen væsentlig Indflydelse. Som den tredje Anke anføres der, at en Sogneforstander skal have gaaet fra Huus til Huus og saaledes faaet Lov til at indskrive de fleste Valgeres Navne. Det siges ikke at være skeet efter de 8 Dage, da Listerne vare henlagte til Paategning; der maa altsaa være sigtet til, at dette skal være skeet i Løbet af de befalede 8 Dage. Det vilde vistnok have været en Omstændighed, som kunde have noget Mere paa sig, naar det var oplyst, under hvilke nærmere Forhold det havde fundet Sted; men det er mig meget paafaldende, at den Embedsmand, som til Justitsministeriet indsender en saadan Anke, ikke mere bilægger denne med de fornødne Beviser og yderligere godtgjør, paa hvilken Maade disse Uregelmæssigheder skulde være foregaaede. Hvad den sidste Anke angaaer, da er det ikke ganske tydeligt, hvad Andrageren sigter til. Han siger, at der, saaledes som den vedlagte Liste oplyser, er for Sæding Sogn opført 2de gaardbrugende Entes Sønner, og disse have afgivet Stemmer. Valglisten, som er understrevet af Bedkommende, indeholder under de to Nr. 73 og 74 to Personer, som begge have den befalede Alder; de ere 31 Aar, og i Rubriken om „Stilling og Opholdssted“ staaer Bogstaverne *G. E. S.*, som skal være gaardbrugende Entes Sønner; en Omstændighed, som Andrageren udhæver som en, der skal gjøre dem uberettigede til at stemme. Grunden hertil maatte da være den, at de, som gaardbrugende Entes Sønner, staae i et privat Afhængighedsforhold til deres Moder og ikke selv holde Dug og Dist, men dette Forhold, hvori Sønnen bestyre Gaarden for Moderen, kan ikke identificeres eller ganske falde sammen med privat Tjenesteforhold, og derfor har Comiteen troet, at der med Hensyn ogsaa til dette Valg ikke var tilstrækkelig Anledning til at annullere det. (Fortsattes)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Andet Møde.

(Fortsat.)

Formanden: Jeg veed ikke, om flere ønske at yttre sig i denne Anledning. (Efter en Pause.) Man kunde maaffee antage, da Ingen yttre sig derimod, at det er Forsamlingens Mening, at det omhandlede Valg uden Afstemning kan erkjendes for gyldigt, og vi kunne saaledes gaae over til det følgende Valg.

Statsraad Mgreen-Ussing: Jeg kommer nu til det Valg, som er foregaaet i Kjøbenhavns Amts 2det Valgdistrikt. Det maa være mig tilladt foreløbig at bemærke, at Capitain Beutner, som er den, som har paaanket denne Valghandling, allerede havde under 5te October dette Aar, altsaa selve Valgdagen, til Justitsministeriet indleveret et Andragende, hvori han besværer sig derover, og samtidig dermed var der indkommet til Justitsministeriet en Promemoria fra 20 Indvaanere i Lyngby, hvori de væsentlig af de samme Grunde, som vare udviklede i Capitainens Skrivelse, angribe dette Valg. I Continuation dermed er der estersendt en aldeles ligelydende Skrivelse ogsaa fra Beboere af Lyngby med 59 Underskrifter, hvilke tiligemed de forrige 20 udgjør ialt 79, der have ført Anke over den stedfundne Valghandling. Jeg skal ikke foredrage Indholdet af disse Skrivelser, fordi der senere er bleven afgiven en fuldstændig Fremstilling af Capitain Beutners, dateret den 20de October, som indeholder de forskellige Grunde, paa hvilke han angriber dette Valg, og naar jeg forelæser den, som er paategnet af endee Bølgere i Genhold til de tidligere Skrivelser, saa vil Forsamlingen derved komme til Kundskab om de Grunde, hvorved dette Valg søges omstødt. Capitain Beutners Skrivelse lyder saaledes:

Til Rigsforsamlingen!

Ved Valget af en Deputeret til Rigsforsamlingen for det 2det Valgdistrikt under Kjøbenhavns Amt tillod Valgbestyrelsen sig saadanne Afvigelser fra Valgloven, at Undertegnede, der havde stillet sig som Valgcandidat, fandt Anledning til paa Valgstedet at nedlægge Protest til Protocollen imod Valgets Gyldighed.

I en Indberetning til Justitsministeriet umiddelbart efter Valget inhæredede jeg denne Indsigelse, men Samme meddeelte mig under 14de dennes, at Sagens Afgjørelse henhører under Rigsforsamlingen, og derhos, at det maatte være min egen Sag at tilveiebringe og indsende til Forsamlingen de nødvendige Oplysninger.

Henvendende mig til den høie Rigsforsamling skal jeg tillade mig at give en Fremstilling af fornævnte Valghandling og vedlægge de fornødne Bewiser.

Da Afstemningen til Protocollen var forlangt og begyndt, udførtes den tilbeeds ved, at en Bølgere hos andre Bølgere indsamlede de dem tildeelte Afgangskort, idet han affordrede dem Navnet paa den Candidat, de agtede at stemme paa. Med disse Afgangskort, 10 og flere ad Gangen i Haanden, fremstillede han sig for Protocollen og afgav Kortene med Tilføiende af den Candidats Navn, som vedkommende Bølgere stemte paa, dog uden at bemeldte Stemmegivende paahørte denne hans Anmeldelse. Candidatens Navn indførtes derpaa i Valgprotocollen.

Først efterat denne Indsamling og Aflevering, hvorved der imidlertid havde indfunden sig endnu en Mellemmand, var gjenaget flere Gange paa samme Maade, blev det indlysende for Bølgere, at denne Afstemning var blottet for al Garanti, og Misbilligelsen udtalte sig saameget stærkere imod den, som de handlende Personer vare Stillere af den ene Valgcandidat.

Valgbestyrelsen, der erkjendte det Feilagtige i den anvendte Fremgangsmaade, foreslog nu Bølgere en Ratihabering af Stemmef afgivningen efter Navns Optraad; den blev foretaget, men paa en Maade, som kun forsøgede den attraaede Garanti lidet, idet nemlig Bestyrelsen som oftest lod sig nøie med det simple „Ja“, der udtaltes fra den tætte Klynge af Bølgere.

Der var siden Afstemningens Begyndelse hengaaet circa 1½ Time; flere Bølgere havde efter Afgivelsen af deres Stemmer og paa Grund af det flette Veir allerede forladt Valgstedet eller dog fjernet sig derfra, deriblandt ogsaa nogle af dem, hvis Stemmer man havde modtaget til Protocollen igjennem Trediemand. Ikke svarende til det mundtlige Optraad, decreterede Valgbestyrelsen, at de Fraværende skulde betragtes som ikke mødende og udslettes af Valgprotocollen. Herved berøvedes flere, efter Angivende 6 Bølgere deres Valgret.

Ved Ratihaberingen opklaredes andre Unsiagtigheder, saasom at en Bølgere, Hr. Drewsen, var optagen i 2 forskellige Protocoller, og hans Stemme ligeledes indført 2 Gange (Bilag Nr. 1).

Foruden denne Maade at stemme paa ved Befuldmægtiget anvendtes ogsaa en anden, idet nemlig Bølgere, der aldeles ikke vare mødte eller havde været tilstede paa Valgstedet, men hjemme fra havde sendt deres Afgangskort med en Anden og givet denne Fuldmagt til at stemme for sig, bleve indtegnede som Stemmegivende.

Paa denne Maade har Peter Jørgensen af Taarbak ladet afgive Stemme ved Muursvend Lars Otterberg, og Skolelærer N. L. Schjoldagger af Brede ved sin Søn Gartnersvend Schjoldagger (Bilag 2 og 3).

Endvidere har Valgbestyrelsen vægret sig ved at modtage Stemme af indtegnede og tilstedeværende Bølgere paa Grund af, at de ikke vare forsynede med Afgangskort. Valgloven knytter Bølgere's Ret til at stemme til Indtegningen og ikke til Afgangskortet, hvilken Formening imidlertid ved disses Omdeling var saa almindelig udbredt, at flere indtegnede Bølgere under Lyngby Forstanderskab, som man havde forsynet at tilstille Afgangskort, udebleve fra Valget.

Over denne Retsnægtelse fores idlandt Andre Besværing af Boul Søstrom af Skovsborg (Bil. Nr. 4).

Da Stemmerne vare optalte og Valget proclameret, nedlagde jeg Protest imod dets Gyldighed, begrundende denne end yderligere paa det ovenansførte Tilfælde med Schjoldagger, der allerede da var mig bekendt, og efterat jeg personlig havde overthydet mig om, at han var indført i Protocollen som Stemmegivende.

Foruden de ovennævnte aabenbare Tilfældigheder af Valgloven skal jeg tillade mig endnu at henlede den høie Rigsforsamling's Opmærksomhed paa en Omstændighed, der har fremkaldt grundet Formodning om at Valgbestyrelsen ogsaa paa anden Maade har overfaret sin Competence. Den proclamerede nemlig paa Valgstedet Hr. Danchell valgt til Deputeret med 143 Stemmer, hvorimod den i sin Indberetning til Justitsministeriet skal angive, at Valget er steet med 142 Stemmer. Denne Uoverensstemmelse vil man udelede derfra, at Valgbestyrelsen, efterat den havde forladt Valgstedet og var kommen til Kundskab om den indløbne Feil, har udstrøget Schjoldagger's Stemme af Valgprotocollen. Endskjøndt dette i privat Samtale er vedgaaet af et Medlem af Valgbestyrelsen, saa skulde jeg dog vel vogte mig for paa en Formodning eller Uttring at sigte Bestyrelsen for et saadant grovt

Attentat paa Valgactens Værdighed og Hellighed som det, efter dens Tilendebringelse at foretage Forandring i de originale Protocoller. Jeg udbad mig derfor i Skrivelse til Bestyrelsens Formand Forklaring over Grunden til den nævnte Uoverensstemmelse, ligesom jeg ogsaa anmodede om — hvad jeg antog at være enhver Vælgers gode Ret — Tilladelse til at see Valglisterne og de originale Valgprotocoller, for, ved at sammenholde disse med forskellige, mindre bestemte Planer over Valghandlingen, at bedømme, hvorvidt disse vare begrundede eller ikke. Formandens Afslag vedlægges (Bilag Nr. 5). Da dette Factums Constatning vil afgive et saa væsentligt Bidrag til Valghandlingens Charakteristik, saa tvivler jeg ikke om, at jo Rigsforsamlingen vil lade det være sig særdeles magtpaaliggende at opnaae, hvad jeg ikke har været istand til.

Men selv uden dette skulde jeg formene, at der i de paaviste Tilfældesætninger af Valgloven er god Grund til at protestere imod Valgets Gyldighed, og jeg andrager derfor paa, at Rigsforsamlingen annullerer Valget af den Deputerede for det 2det Valgdistrikt under Københavns Amt og decreterer, at et nyt Valg skal foretages.

Springforbi, den 20de Oktober 1848.

Erhbødigst

S. R. Beutner.

Paa denne Skrivelse findes følgende Tilskrift:

Undertegnede Vælgere bevidne Rigtigheden af ovenstaaende mod Udførelsen af den befalede Valgact for Københavns Amts 2det Distrikt fremsatte Ankeposter, forsaavidt som de ere fremsførte i en af mange Andre, foruden de fleste af os Understrevne, til det høie Justitsministerium fremsendt Besværing af 5te October sidstl. Da denne Besværing formentligen af Ministeriet er forelagt den høie Rigsforsamling, saa skulle vi ikke bebyrde den med et fornyet Andragende, men derimod slutte os til Hr. Capitain Beutners ovenfor fremsførte, med Bevisligheder bilagte Begjering om Cassation af det foretagne Valg af en Rigsdagsmand for Distriktet og Befaling til et nyt Valgs Foretagelse.

Erhbødigst

Den 19de October 1848.

M. Bagger, Eloisforvalter.	F. Schubart, Gaardeier og Sogneforstander.	C. W. Walther, Lømmermester.
Ole Andersen, Gaardeier og Sogneforstander.	J. Guldborg, Gaardeier og Sogneforstander.	S. M. Trier, Apotheker.
Berner Jørgensen, Eloisforvalter.	C. Drewsen.	

Saael Capitain Beutner som endeel Beboere i Lyngby havde fremdeles, som Forsamlingen vil erindre, alt tidligere til Justitsministeriet indsendt Andragender, hvori de klage over de stedfundne Valg af de udviklede Grunde, og Justitsministeriet har derefter æstet Valgbestyrelsens Erklæring over Sagen. Denne er afgiven i en Skrivelse af 19de October, der er Forsamlingen tilstillet, men som ikke indeholder andet end, at man sender en Extractudskrift af den autoriserede Valgprotocol, hvori er indført Valgbestyrelsens Bemærkninger angaaende de paaankede Omstændigheder, men at isvrigt, forsaavidt der i de indkomne Anker er berørt Facta, som ikke ere omhandlede i Protocollen, disse da ere Valgbestyrelsen ubekjendte, saa at den derover hverken kan afgive bekræftende eller benægtende Erklæring.

Extract-Udskriften derimod indeholder følgende:

Midt under Valghandlingen erklærede en Vælger, at der stemmedes paa en urigtig Raade, hvorpaa Capitain Beutner fremtraadte og bemærkede, at han havde seet flere Vælgere afgive de Kort, der vare meddeelte dem, som indskrevne Vælgere, til en Trediemand, der afgav Kortene til Protocolsføreren, idet han angav, hvilken Candidat Enhver stemte paa.

Da Formanden havde modtaget denne Erklæring, opfordrede han de andre Medlemmer af Valgbestyrelsen til at erklære sig over, hvorvidt saadant havde fundet Sted; hvorpaa de tre Medlemmer erklærede, at de ikke havde modtaget noget Botum til Protocollen, uden at Vælgerne havde selv fremskillet sig; den Fjerde, Eylardi, erklærede, at der var leveret ham et Afgangskort og angivet hvem Bedkommende stemmede paa, uden at denne selv havde fremskillet

sig, hvorfor han ogsaa var bleven udslettet af Listen. Det femte Medlem af Valgbestyrelsen, Pastor Jbsen, erklærede, at 4 eller 5 Vælgere havde afgivet deres Stemme for ham, uden at han just bestemt kunde sige, at have seet dem personligen afgive deres Stemme. Derpaa fremtraadte Formanden atter, og afgav for Forsamlingen disse Erklæringer, idet han henstillede til de forsamlede Vælgere Afgjorelse, om de vare tilfredse med, at de Vælgere, der havde afgivet deres Stemme til Pastor Jbsens Protocol, atter ved Navn bleve fremkaldte, og opfordrede til at ratihabere deres afgivne Stemme. Forsamlingen billigede dette, uden nogensomhelst Indsigelse. Valghandlingen fortsattes derpaa, efterat denne Ratihabering var foretaget, og samtlige spraabte Vælgere vare mødte, med Undtagelse af 6, som erklæredes at have været tilstede, men nu at have forladt Forsamlingen; af hvilke 7 Stemmer de 4 viste sig at være for Grosserer Danchell, 1 for Capitain Beutner, og 1 for Provst Boisen; og disse bleve ikke modtagne ved den endelige Opstilling.

Efterat samtlige mødte Vælgere var givet Anledning til at afgive deres Stemmer, optaltes disse, og gavede det ovenfor anførte Resultat, hvorefter Formanden proclamerede Grosserer Danchell som Deputeret til Rigsdagen for Københavns Amts 2det Valgdistrikt.

Capitain Beutner fremtraadte for Valgbestyrelsen og anmodede samme om at faae følgende Protest nedlagt til Protocollen:

Da Afstemningen til Protocollen formeentlig ikke er foregaaet paa den i Valgloven foreskrevne Maade, idet nemlig et Par af Vælgerne og deriblandt Een, der selv havde stillet Candidat, indsamlede nogle saakaldte Afgangskort, og derpaa til Valgbestyrelsen afgav Stemme til Protocollen paa deres Begne, som Afgangskortene løb paa, hvorved blandt andre Uregelmæssigheder ogsaa den er indtruffen, at Vælgere, der ikke vare tilstede ved Valghandlingen, desuagtet med Navn ere opførte paa Stemmelisten, saa finder jeg mig som Valgcandidat paa Massen af Vælgernes Begne ifølge deres Opfordring forpligtet til at gjøre Indsigelse imod Valghandlingens Gyldighed." Som Svar paa forestaaende Indsigelse af Capitain Beutner, maa Pastor Jbsen, som det Medlem af Valgbestyrelsen, hvem Indsigelsen nærmest synes at angaae, bemærke:

1. At hvad angaaer den Anke, at flere Vælgere ikke personligt, men gjennem Trediemand, ved Afleveringen af det dem tilstillede Afgangskort havde afgivet deres Stemmer, da er dens Gyldighed saavel af ham, som af Valgbestyrelsens øvrige Medlemmer, strax bleven erkjendt, og for at have denne, blev den ovenansførte Beslutning om de allerede indskrevne Navnes Opraad og de afgivne Stemmers Ratihabering taget og udført.
2. Naar der derimod ankes over, at Vælgere, der ikke vare tilstede ved Valghandlingen, desuagtet med Navn ere opførte paa Stemmelisten, saa kan han kun erkjende denne Ankes Gyldighed med Hensyn til een Vælger, hvis Navn strax, da han kom til Kundskab om det Foresaldne, blev udslettet af Listen, og hans Stemme ikke regnet med. Hvad de øvrige Vælgere angaaer, da kan han bevidne, at han er overbevist om, at de personligen have svaret paa det stete Opraad, og afgivet deres Stemme. Naar et Medlem af Valgbestyrelsen har anvendt al Opmærksomhed paa, og er kommet til Overbeviisning om, at samtlige til hans Protocol hørende Vælgere personligen have afgivet deres Stemmer, da har han formeentligen opfyldt sit Hverv, og den Protocol, som han har ført, maa da formeentlig have den Retagtighed og Gyldighed, som Valgloven fordrer. Med dette Svar antager derfor Pastor Jbsen tilstrækkeligt at have imødegaaet og besvaret de af Capitain Beutner fremsførte Anker, og han i Forening med de øvrige Medlemmer af Valgbestyrelsen skjønner ikke rettere, end at den foretagne Valghandling maa være og forblive fuldkommen gyldig.

Hvad dette Valg angaaer, da har Udvalget fundet, at der var saadanne Uregelmæssigheder tilstede, at det ikke har troet at kunne andet end andrage paa, at det ikke maa anerkjendes som gyldigt. Det

er nemlig af stor Bigtighed, at der vaages over, at de lovbestemte Former med Hensyn til Valgene nøiagtigen iagttages, og hvorvel enkelte mindre væsentlige formelle Unøiagtigheder, der ikke have nogen Indflydelse paa Valgets Udfald, kunne oversees, saa kan dette efter Comiteens Formening ikke stee, hvor der har fundet saa mange og forskellige Uregelmæssigheder Sted som her. Stemmesedler ere blevne indsamlede og afleverede af en tredie Mand til Protocolen, istedetfor at Valgloven udtrykkelig kræver, at Vedkommende personlig skal fremstille sig for Protocolen og afgive deres Stemme; ja der er endog modtaget Stemmer fra fraværende Personer, for hvem andre Personer mødte, og dette har været Tilfældet ikke blot med een, men idetmindste med 2 Personer, hvilket fremgaaer af de medfølgende Erklæringer. Fremdeles er der negtet Personer, som vare opførte paa Valglisten, at afgive Stemme, fordi de ikke vare forsynede med Afgangskort; man veed, at enkelte Valgbestyrerler have fundet det hensigtsmæssigt at uddele Stemmesedler, for at kontrollere Stemmegivningen, at Ingen skulde kunne afgive sin Stemme til Protocolen, naar han ikke var Valger, men saadant Afgangskort kan dog paa ingen Maade være nogen Betingelse for at være i Besiddelse af Valgret, hvilket ene beroer paa, om man er indstrevet som Valger. Det er kun ugerne, at Comiteen er kommet til et saadant Resultat, at skulle erklære et Valg for ugyldigt; men den har, som sagt, antaget, at der her vare saa mange Uregelmæssigheder tilstede, at den ei har troet at kunne holde paa dette Valg. Naar det endeligen er anført, at der skal være foretaget Forandringer i Valgprotocollerne, efterat Valghandlingen var afsluttet, da er det vist, at ogsaa dette vilde være et særdeles vigtigt Datum, dersom det rigtigt kunde oplyses. Forsamlingen vil imidlertid erindre, at denne Sag skulde fremmes saa hurtigt, at man ikke kunde søge at erholde disse Protocoller fra Justitsministeriet.

Jeg turde maastee tillade mig at bede den ærede Formand ved et Bud at lade spørge i Bureauet, om disse Protocoller muligen maatte være komne; da jeg spurgte derom, var dette ikke Tilfældet. Men ogsaa uden Hensyn hertil har Comiteen fundet, at dette Valg ikke burde staae ved Magt, hvilket imidlertid er Noget, jeg ganske maa undergive Forsamlingens Bedømmelse og Afgjørelse.

Formanden: Jeg skal tillade mig at bemærke, at de omspurgte Protocoller ikke ere komne hertil.

Justitsministeren: Saavidt mig bekjendt, ere de slet ikke indsendte til Justitsministeriet.

Statsraad Algreen-Ussing: Det er muligt, at de ikke skulde indsendes til Justitsministeriet.

Formanden: Jeg veed ikke, om flere ønske at yttre sig angaaende dette Valg? (En lille Pause.) Da Ingen begjærer Ordet, vil jeg sætte under Afstemning, om dette Valg skal ansees for gyldigt.

Ved den derefter stedfundne Afstemning viste der sig Enstemmighed for Valgets Forkastelse.

Statsraad Algreen-Ussing: Maatte jeg tillade mig en Bemærkning, som vel egentlig ikke vedkommer selve Referatet af de af Udvalget prøvede Valg. Jeg veed ei ret, hvorledes der i det Tilfælde, at et Valg casseres, skal forholdes, om der skal foranstaldes Omvalg ved Forsamlingens eller Justitsministeriets Foranstaltning. Dette kunde jeg maastee henstille til den ærede Formand.

Justitsministeren: Jeg skal tillade mig at bemærke, at ved det eneste Valg, hvor Omvalg har fundet Sted, nemlig Præsts Amts 4de Distrikt, hvor den først Valgte, Indsidder og Bomuldsvæver Hans Hansen, har frasagt sig Valget, blev der strax, da Frastgørelsen indløb, foranstaltet et nyt Valg fra Justitsministeriets Side. Hvorvidt der i saadanne Tilfælde, hvor Valgene erklæres ugyldige fra Forsamlingen, skal stee Omvalg efter Foranstaltning fra Forsamlingens eller Justitsministeriets Side, er et Spørgsmaal, der hidtil ei er blevet afgjort, men forsaavidt det maatte være den meget ærede Forsamlings Mening, at Saadant skulde foranstattes af Justitsministeriet, skal det Fornødne i saa Henseende blive iagttaget.

Formanden: Det forekommer mig, at det Bedste var, at denne Foranstaltning blev truffen fra Justitsministeriets Side.

Statsraad Bang: I Anledning af det foreliggende Spørgsmaal skal jeg gøre den Bemærkning, at hvor Valgets Cassation,

saaledes som her, er grundet i formelle, af Valgbestyrerler selv begaaede Feil, maae vel Districtets Beboere være fuldkomment beføiede til at fordre et Omvalg snarest muligt foretaget. Mere tvivlsomt vilde det være i de Tilfælde, hvor Valgets Cassation navnlig er grundet i Hensyn til den Valgtes Inhabilitet, om Districtets Beboere da vare berettigede til at fordre, at et Omvalg skulde finde Sted.

Statsraad Algreen-Ussing: Der staaer kun tilbage at tale om det sidste Valg, det for Sorø Amts 6te Valgdistrict. Der er indkommet et Andragende fra en stor Mængde af Districtets Beboere, dels af Korsør By, dels af Taarnborg, Bommeløv og Orritslev Sogne, hvori de beklage sig over, ikke at have faaet Leilighed til at indtegne sig som Valgere. Det er en meget vidtløftig Skrivelse, saa at jeg troer, at det vilde være tilstrækkeligt, at jeg af den refererer, hvad der kan være af Interesse.

Efterat Andragerne have talt om Dagens Bigtighed og udvirket dens Betydning, beklage de sig over, at der ikke af vedkommende Autoritet var givet dem den nødvendige og snævre samt i alt Fald paabudne Underretning om Valghandlingen. Vel sige de, at det er bleven dem meddeelt, at man ved Trommeslag eengang har opfordret de Candidater, der agtede at stille sig, til at anmelde saadant for Dirigenten af Valghandlingen. Om den samme Publicationsmaade ligeledes eengang er foregaaet for at underrette Valgerne om, at de kunne indskrive sig, vide de ikke, lige saa lidet som naar og hvor det skulde være steet, men derimod have de bragt i Erfaring, desto værre for dem for seent, at bedre Underrettede have givet Møde paa Raadstuen og der ere blevne indstrevne som Valgere, ligesom man har sagt dem, at de saakaldte „Fjerdingmænd“ havde anmodet enkelte Valgere om at tegne sig. Men de ansee denne Maade at publicere paa som ulovmedholdelig, idet flere af dem boe udenfor Byen, og de Andre sjældent bekymre sig om Trommeslaget, der heelt oftest ikkun angaaer Salget af holsteenst Ost, Pølser ic. ligesom Bekjendtgjørelsen ved Kirkestevene ei heller vil kunne tillægges nogen Udbredelse, især i Høsttiden. De mene derfor, at Bekjendtgjørelsen burde være steet ved trykte Placater, opslaaede paa Stadens Hjørner, ligesom i „Auctionstilfælde“, eller i alt Fald officielt gennem Sorø Amtstidende.

Hvad nu denne første Ankendelse angaaer, da har Comiteen ikke troet videre at kunne reflectere derpaa. Anordningen bestemmer udtrykkelig, at Bekjendtgjørelse om Listernes Fremlæggelse skal stee paa Landet ved Kirkestevene, ligesom i Byerne paa den i vedkommende Kjøbstad almindelige Bekjendtgjørelsesmaade. Om denne ikke er den heldigste Maade, kan ei have videre Indflydelse. I dette Tilfælde indeholdes det i selve Andragendet, at Bekjendtgjørelsen er steet paa Kirkestevene og ved Trommeslag. Om det nu end forholder sig saa, at det i Reglen kun er Salg af „holsteenst Ost og Pølser“, som saadant Trommeslag angaaer, saa troer jeg dog ikke, at det kan negtes, at det er en sædvanlig Bekjendtgjørelsesmaade, om man end maa indrømme, at den almindelige Maade at bekjendtgjøre Auctioner paa, nemlig ved trykte Placater, afgiver en bedre Analogi end den nysomhandlede. Comiteen vilde derfor heller ikke have fundet Anledning til at yttre nogen Tvivl om det heromhandlede Valgs Gyldighed, dersom der ikke derefter i Andragendet anførtes et andet Feiltrin, som forekommer den at være af større Betydning. Det hedder nemlig: „en Deel Valgere vare ikke personlig mødte paa Valgdagen, men deres Stemmer, i alt Fald Nøgles, bleve uden videre tilførte vedkommende Valgprotocol i Faveur af Boisen“. De anføre til Exempel en høiere staaende Godseier i Districtet, der skal have tilladt sig at lade en fraværende Mand's Stemmeret gjælde for Boisen og saaledes tilføre Protocolen. Der kommer derefter en Bemærkning om, at Begyndelsesbogstaverne S og B lettelligen kunne forverles. Jeg skal imidlertid ikke videre omtale dette, men hvad det Factum derimod angaaer, at en Deel Valgere ikke ere mødte personligen, og deres Stemmer, i alt Fald Nøgles, dog modtagne, ja at endog Stemmer skulde være blevne afgivne for fraværende Personer uden disses Anmodning, har Comiteen, da Andragendet er underskrevet af et meget stort Antal Personer, skjøndt disse ikke Alle, som det fremgaaer af selve Andragendet, ere Valgere, da de vare uvidende om Tiden, da de skulde indtegne sig, Noget, som jeg dog ikke troer, kan

have Indskyldelse paa denne Sags Bedømmelse, anseet det rettest, at Forsamlingen ikke for Tiden afgjør noget Bestemt om denne Sag, men forinden indhenter de nærmere Oplysninger, som i denne Henseende maatte kunne have Indskyldelse paa Sagens Afgjørelse igiennem vedkommende Valgbestyrrelse. Comiteen har ikke anseet sig berettiget til at udsætte denne enkelte Sag, indtil den selv havde indhentet disse Oplysninger; den har troet det rigtigst at undergive dette Spørgsmaal Forsamlingens Afgjørelse.

Forstander Møller: Efterat Capitain Lurens Valg er erkjendt gyldigt, forekommer det mig, at det ligger i Consequentsen, at det nærværende Valg ogsaa maa erkjendes gyldigt. Der er i de Indsigelser, der ere fremkomne mod begge Valg, meget fælles, og jeg troer, at der kan indvendes mindre mod det sidste end mod det første. Jeg skal gjøre opmærksom paa, at dersom den Omstændighed, at Stemmesedler vare indsmuglede og afgivne af Andre end Vedkommende selv, skulde være tilstrækkelig til at gjøre et Valg ugyldigt, da vilde ethvert Parti kunne benytte sig af en saadan Fremgangsmaade og derved kuldfaste det bedste Valg, som man kan tænke sig. Jeg skal tillade mig at henlede Opmærksomheden paa, om der ikke var Anledning til at antage dette Valg for gyldigt, da den væsentligste Indsigelse dog beroer paa, at Stemmer ere afgivne af Andre end Vedkommende selv.

Statsraad Algreen-Ussing: Der er dog imidlertid den Forskjel, at det i det først omhandlede Tilfælde igiennem Valgbestyrrelsens Erklæring er tilstrækkelig konstateret, at det kun har fundet Sted i to Tilfælde, at der er afgivet Stemmer for Mand, der ikke vare tilstede, og af disse var den ene Stemme i Faveur af den ene Valgcandidat, den anden i Faveur af den anden, saaledes at dette ikke kunde have nogen videre Indskyldelse. Her derimod nævnes, at en deel Valgere ikke personligen vare mødte; der udhæves specielt, at een Stemme er bleven afgiven uden Bemyndigelse dertil af Vedkommende. Det forekommer derfor Comiteen, at da her ingen Erklæring fra Valgbestyrrelsen er tilstede, burde en saadan søges tilveiebragt. Det forekommer mig, at Valgbestyrrelsen selv maa have Ret til at fordrø, at der gives den Leilighed til at erklære sig over de fremsatte Anker. Denne Fremgangsmaade vil vistnok have den ubehagelige Følge, at et Medlem imidlertid ikke vil kunne tage Deel i Afstemninger og Valg; men forhaabentlig vil de manglende Oplysninger snart kunne tilveiebringes, og dersom disse Oplysninger da ikke vilde have nogen Indskyldelse paa Sagens Afgjørelse, vil hele Følgen dog kun være dette lille Ophold. Jeg skal ikke nægte, at det vel for Fremtiden muligen vil findes nødvendigt, at give yderligere Bestemmelser om den behørig Control ved Valgforhandlingerne; men dette er naturligtvis Noget, der ligger udenfor den nærværende Sag.

Da Ingen efter Formandens Opfordring tog Ordet, blev det af Statsraad Algreen-Ussing fremsatte Forslag, at udsætte Afgjørelsen af Spørgsmaalet om Gyldigheden af Provst Boisens Valg, indtil nogle nærmere Oplysninger i denne Anledning vare indhentede, sat under Afstemning, og blev det da antaget med aldeles overveiende Pluralitet.

Formanden: Jeg maa anmeldte, at en Rigsdagmand, som ikke var tilstede i foregaaende Møde, er kommen tilstede i dette, nemlig Hospitalsforstander Olfenfeldt fra Aalborg, der er valgt af H. Majestæt Kongen, og som har medbragt det ham i denne Anledning tilstillede Brev, saa at jeg antager, at det vil være overflødig at undertaste hans Berettigelse nogen nærmere Undersøgelse.

Justitsministeren: Det vil være i den ærede Forsamlings Erindring af den Tale, som Ministerpræsidenten holdt igaar, at det er bleven vedtaget, at der, strax naar Forsamlingen havde constitueret sig, skulde forelægges den et Udkast til Grundloven. Dette Udkast lyder saaledes:

I.

§ 1.

Regjeringsformen i Kongeriget Danmark og Slesvig er indskrænket-monarkist. Kongemagten er arvelig.

§ 2.

Den evangelisk-lutheriske Kirke er, som den, hvori den overveiende Deel af Folket befinder sig, at ansee som den danske Folkekirke og nyder, som saadan, Understøttelse af Staten.

§ 3.

Den lovgivende Magt er hos Kongen og Rigsdagen i Forening. Den udøvende Magt er hos Kongen. Den dømmende Magt er hos de anordnede Domstole.

II.

§ 4.

Den i Kongeloven fastsatte Arvesølge er fremdeles gjældende. Den kan kun forandres efter Forslag fra Kongen og med den forenede Rigsdags Samtykke, hvortil udfordres $\frac{2}{3}$ af de afgivne Stemmer.

§ 5.

Kongen kan ikke uden Rigsdagens Samtykke tillige være Regent i nogen anden Stat end Hertugdømmerne Holsten og Lauenborg.

§ 6.

Kongen skal høre til den evangelisk-lutheriske Kirke.

§ 7.

Kongen er myndig, naar han har fyldt sit 18de Aar.

§ 8.

Kongen kan ikke tiltræde Regjeringen, forinden han i den forenede Rigsdag har aflagt følgende Eed:

„For den almægtige Guds Aasyn lover jeg at holde Grundloven for Kongeriget Danmark og Slesvig.“

Dog kan denne Eed alt aflægges af Thronfølgeren, naar han har fyldt sit 18de Aar.

§ 9.

Bliver Kongen ude af Stand til at regjere, sammenskalder Statsraadet Rigsdagen. Begge dens Afdelinger træde sammen, og naar den saaledes forenede Rigsdag med $\frac{2}{3}$ af de afgivne Stemmer anerkjender Nødvendigheden, udnævner den en Regent.

§ 10.

Er der Anledning til at frygte for, at Thronfølgeren ved Kongens Død vil være umyndig eller af anden Grund ude af Stand til selv at regjere, bestemmes ved Lov en Regent, og et Formynderskab anordnes af Kongen. Regenten kan ikke deeltage i Formynderskabet.

§ 11.

Regenten aflægges den for Kongen foreskrevne Eed og udøver, saalange Regentskabet varer, i Kongens Navn alle dennes Rettigheder; dog kan han ikke foreslaae Forandring af Arvesølgen.

§ 12.

Er Kongen død, og er Thronfølgeren fraværende, eller har han, skjøndt myndig, ikke aflagt Eed paa Grundloven, eller er han umyndig, uden at Regenten er udnævnt og har aflagt Eed, eller uden at Formynderskabet er ordnet, eller er der ingen Thronfølger, sammenskalder Rigsdagen uden Sammenkaldelse 14 Dage efter Kongens Død. I Mellemtiden føres Regjeringen af Statsraadet.

§ 13.

Er Kongen umyndig, uden at Regent og Formynderskab er bestemt, udnævner den forenede Rigsdag Regenten og besidder Formynderskabet.

§ 14.

Er der ingen Thronfølger, udvælger den forenede Rigsdag en Konge og fastsætter den fremtidige Arvesølge.

(Fortætted).

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Andet Møde.

(Fortsat.)

§ 15.

Kongens Civilliste bestemmes for hans Regjeringstid ved Lov. Derved fastsættes tillige, hvilke Slotte og andre Statssejendele skulle henhøre til Civillisten.

Om Civillisten for den nu regjerende Konge vil en allerhøieste Bestemmelse blive meddeelt Rigsforhandlingen.

§ 16.

For Medlemmerne af det Kongelige Hus kan der bestemmes Apanager ved Lov. Apanagerne kunne ikke uden Rigsdagens Samtykke nydes udenfor Landet, medmindre alt bestaaende Contracter hjemle Saadant.

III.

§ 17.

Kongen er ansvarfri; hans Person er hellig og ukrænkelig.

§ 18.

Kongen udnævner og afskediger sine Ministre. Kongens Underkrift under de Lovgivning og Regjeringen vedkommende Beslutninger giver disse Gyldighed, naar den er ledsaget af en Ministers Underkrift. Den Minister, som har underskrevet, er ansvarlig for Beslutningen.

§ 19.

Ministrene kunne drages til Ansvar for de i deres Embede begaaede Forbrydelser og for Handlinger, som ere aabenbart skadelige for Staten. Folkethinget anklager, Rigsretten dommer.

§ 20.

Statsforretningerne fordeles efter Kongens Bestemmelse mellem Ministrene, som i Forening udgjøre Statsraadet. Forsædet føres af den, som af Kongen er udnævnt til Premierminister.

Alle Lovforslag og vigtigere Regjeringsforanstaltninger forelægges Statsraadet.

§ 21.

Kongen besætter alle Embeder i samme Omfang som hidtil. Forandringer heri kunne ske ved Lov. Ingen kan beskikkes til Embedsmand, som ikke har Indfødsret.

Kongen kan afskedige de af ham ansatte Embedsmænd. Disses Berettigelse til Pension vil blive bestemt ved Lov.

Kongen kan forflytte Embedsmænd uden deres Samtykke, dog saaledes, at de ikke derved tabe i Indtægter.

§ 22.

Kongen har den højeste Myndighed over Land- og Sømagten.

Han erklærer Krig og slutter Fred samt indgaaer og ophæver Forbund og Handelstractater; dog kan han derved ikke uden Rigsdagens Samtykke afstaae nogen Deel af Landet eller paadrage Staten nogen bebyrdende Forpligtelse.

§ 23.

Kongen sammenkalder Rigsdagen senest til den 1ste Mandag i October Maaned hvert Aar. Uden Kongens Samtykke kan den ikke forblive længere sammen end 2 Maaned.

Forandringer i disse Bestemmelser kunne ske ved Lov.

§ 24.

Kongen kan indkalde Rigsdagen til overordentlige Sammenkomster, hvis Varighed beroer paa hans Bestemmelse.

§ 25.

Kongen kan have Rigsdagens ordentlige Sammenkomst, dog

uden Rigsdagens Samtykke ikke længere end paa 2 Maaned og ikke mere end een Gang i Aaret indtil dens næste ordentlige Sammenkomst.

§ 26.

Kongen kan opløse enten hele Rigsdagen eller en af dens Afdelinger; opløses kun eet af Thingene, skal det andet hæves, indtil hele Rigsdagen atter kan samles. Dette skal ske inden 2 Maaneders Forløb efter Opøsningen.

§ 27.

Kongen er berettiget til for Rigsdagen at lade fremsætte Forslag til Love og andre Beslutninger.

§ 28.

Naar Kongen har givet sit Samtykke til en Lov, befaler han dens Bekjendtgørelse og drager Omsorg for dens Fuldbgyrdelse.

§ 29.

Kongen kan benaade og give Amnesti; Ministrene kan han kun med Folkethingets Samtykke benaade for de dem af Rigsretten idømte Straffe.

IV.

§ 30.

Rigsdagen bestaaer af Folkethinget og Landstthinget. Begge fremgaae ved umiddelbare Valg af Folket.

§ 31.

Valgret til Rigsdagen har enhver uberygtet Mand, som har Indfødsret, naar han har fyldt sit 30te Aar, medmindre han

- uden at have egen Huusstand staaer i privat Tjenesteforhold;
- nyder eller har nydt Understøttelse af Fattigvæsenet, som ikke er enten eftergivet eller tilbagebetalt;
- er ude af Raadigheden over sit Bo;
- ikke har havt fast Bopæl i eet Aar i det Valgdistrikt, hvori han opholder sig paa den Tid, Valget foregaaer. Omflytning i en Stad, der har flere end et Valgdistrikt, er i saa Henseende uden Indflydelse.

§ 32.

Valgbar er, med de i § 31 Littr. a, b og c nævnte Undtagelser, enhver uberygtet Mand, som har Indfødsret, til Folkethinget, naar han har fyldt sit 25de Aar, til Landstthinget, naar han har fyldt sit 40de Aar og i det sidste Aar før Valget har havt fast Bopæl i det Amt, hvori han vælges.

§ 33.

Valgene til Folkethinget foregaae efter Distrikter paa omtrent 12,000 Indvaanere. Ethvert Distrikt vælger een blandt dem, der have stillet sig til Valg.

Valgene til Landstthinget foregaae amtsviis. Hver Valger stemmer i sin Commune paa saa mange i Amtet bosatte Mænd, som skulle vælges for dette. Hovedstaden vælger særskilt og blandt de deri bosatte Mænd. Omvalg finde Sted for deres Vedkommende, der ved første Valg ikke have opnaaet mere end Halvdelen af de afgivne Stemmer.

§ 34.

Antallet af Landstthingets Medlemmer skal stedse være omtrent 1/4 af Antallet af Folkethingets Medlemmer.

§ 35.

Medlemmerne af Folkethinget vælges paa 4 Aar.

Medlemmerne af Landstthinget vælges paa 8 Aar. Halvdelen afgaaer hvert Aar. Hvilke der skulle afgaae første Gang, bestem-

mes ved Lodtrækning mellem de for hvert Amt og for København Valgte.

§ 36.

Medlemmerne af Folkethinget erholde et dagligt Bederlag; Medlemmerne af Landstthinget derimod ikke.

§ 37.

Rigsdagen er utrænkkelig. Hvo der antaster dens Sikkerhed og Frihed, hvo der udfæder eller adlyder nogen dertil sigtende Befaling, gjør sig skyldig i Høiforræderi.

§ 38.

Ingen Rigsdagsmand kan fængsles eller tiltales under Rigsdagens Samling, medmindre det Thing, hvortil han hører, dertil giver sit Samtykke. For sine Ytringer paa Rigsdagen kan intet af dens Medlemmer uden Thingets Samtykke drages til Ansvar udenfor samme.

§ 39.

Rigsdagsmændene ere ene bundne ved deres Overbeviisning og ikke ved nogen Forfrist af deres Valgere.

V.

§ 40.

Ethvert af Thingene er berettiget til at foreslaae og for sit Vedkommende at vedtage Love.

§ 41.

Ethvert af Thingene kan selvstændigen indgive Adresser til Kongen.

§ 42.

Ethvert af Thingene kan til at undersøge almeenvigtige Gjensstande nedsætte Commissioner af sine Medlemmer. Disse ere berettigede til saavel af offentlige Myndigheder som af private Borgere at fordrø Dplysninger meddeelte mundtiligen eller skriftligen.

§ 43.

Ingen Stat kan paalægges, intet Statslaan optages og ingen Staten tilhørende Domaine afhændes uden ved Lov.

§ 44.

Paa hver ordentlig Rigsdag, strax efterat samme er sat, fremlægges Forslag til Finantsloven for det følgende Aar, indeholdende et Overslag over Statens Indtægter og Udgifter.

Finantsforlaget behandles først i Folkethinget.

Ingen Stat tør oppebæres, forinden dens Opkrævning er bevilget ved Finantsloven. Ingen Udgift tør afholdes, som ikke har Hjemmel i samme.

Hvorledes der skal forholdes med de communale Afgifter, der dog aldrig kunne paalægges ene af Kongen, vil blive bestemt ved Communalloven.

§ 45.

Landstthinget udvælger aarligen een og Folkethinget to lønede Revisorer.

Revisorerne gennemgaae det aarlige Statsregnskab og paasee, at samtlige Statens Indtægter deri ere blevne opførte, og at ingen Udgift udenfor Finantsloven har fundet Sted. De kunne fordrø sig alle fornødne Dplysninger og Actstykker meddeelte.

Statsregnskabet, med Revisorerne Bemærkninger, forelægges derefter Folkethinget, som med Hensyn til samme tager Beslutning.

§ 46.

Ingen Udlænding kan herefter erholde Indfødsret uden ved Lov.

§ 47.

Ethvert af Thingene afgjør selv Gjældigheden af sine Medlemmers Valg.

§ 48.

Ethvert nyt Medlem aflægger, saasnart Gjældigheden af hans Valg er anerkjendt, følgende Eed:

„For den almægtige Guds Afsyn lover jeg at holde Grundloven for Kongeriget Danmark og Slesvig.“

§ 49.

Kommer den gjældigen Valgte i et af de Tilfælde, hvorved Valgbarhed fortales, mister han den af Valget flydende Ret. Dog skal

Ingen tabe sit Sæde i Landstthinget, fordi han i Løbet af den Tid, for hvilken han er valgt, flytter til et andet Amt.

§ 50.

Ministrene have i Embeds Medfør Adgang til Rigsdagen og ere berettigede til at forlange Ordet, naar de ville. Stemmeret udøve de kun, naar de tillige ere Rigsdagsmænd.

§ 51.

Ethvert Thing vælger for hver ordentlig eller overordentlig Samling sin Formand og den, der i hans Forsald skal føre Forsædet.

§ 52.

Intet af Thingene kan tage nogen Beslutning, naar ikke idetmindste 1/3 af dets Medlemmer er tilstede og deeltager i Afstemningen.

§ 53.

Til enhver Beslutning, saavelsoin til Valget af Formændene, udfordres Fleertallet af de afgivne Stemmer. Hvorledes der skal forholdes ved andre Valg, bestemmes ved hvert Things Forretningsordning.

§ 54.

Ethvert Lovforslag skal foretages 3 Gange, forinden Thinget derom kan tage nogen endelig Beslutning.

§ 55.

Enhver Rigsdagsmand kan i det Thing, hvortil han hører, med dets Samtykke bringe ethvert offentligt Anliggende under Forhandling og derom æske Ministrenes Forklaring.

§ 56.

Intet Andragende maa overgives til noget af Thingene uden gennem et af dets Medlemmer.

§ 57.

Finder Thinget ikke Anledning til, om et Andragende at fatte Beslutning, kan det henvise det til Ministrene.

§ 58.

Thingenes Møder ere offentlige. Dog kan Formanden eller 5 Medlemmer forlange, at alle Uvedkommende fjernes, hvorpaa Thinget afgjør, om Sagen skal forhandles i offentligt eller hemmeligt Møde.

§ 59.

Ved sin Forretningsordning fastsætter ethvert af Thingene de nærmere Bestemmelser, som vedkomme Forretningsgangen og Ordens Opretholdelse.

VI.

§ 60.

Rigsretten bestaaer af 16 Medlemmer, der vælges paa 4 Aar, Halvdelen af Landstthinget, Halvdelen af Landets øverste Domstol, blandt disses egne Medlemmer. Den vælger selv sin Formand af sin egen Midte.

§ 61.

Rigsretten paakjender de af Folkethinget mod Ministrene anlagte Sager.

For Rigsretten kan Kongen lade ogsaa Andre tiltale for Forbrydelser, som han finder særdeles farlige for Staten, naar Folkethinget dertil giver sit Samtykke.

§ 62.

Dommere kunne ikke afsættes uden ved Dom, ikke heller forflyttes mod deres Ønske. Dog kan den Dommer, der har fyldt sit 70de Aar, afskediges, men uden Tab af Indtægter.

§ 63.

Domstolene ere berettigede til at paakjende ethvert Spørgsmaal om Dyrighedsmyndighedens Grændser. Dog kan den, der mener sig forurettet ved en Dyrighedsbefaling, ikke ved at bringe Sagen for Domstolene unddrage sig fra foreløbigen at efterkomme Befalingen.

VII.

§ 64.

Ingen kan paa Grund af sin Troesbekjendelse berøves den fulde Adgang til borgerlige og politiske Rettigheder.

§ 65.

Borgerne have Ret til at forene sig i Samsfund for at byrte

Gud paa den Maade, dem bedst tykkes, dog at Intet foretages, som strider mod Sædeligheden eller den offentlige Orden.

§ 66.

Ingen er pligtig at yde personlige Bidrag til nogen anden Gudsdyrkelse end den, som er hans egen. Den, som ikke vil svare den til den lutheriske Kirke lovbefalede personlige Afgift enten til denne eller til et andet anerkjendt kirkeligt Samsfund i Landet, betaler samme til Skolevæsenet.

§ 67.

Enhver, der anholdes, skal inden 24 Timer stilles for en Dommer. Hvis den Anholdte ikke strax kan sættes paa fri Fod, skal Dommeren ved en af Grunde ledsaget Kjendelse afgjøre, at han skal fængsles, og, hvis han kan løslades mod Sikkerhed, bestemme dennes Art eller Størrelse.

Den Kjendelse, hvorved Nogen erklæres for fængslet, kan af denne strax fordres bekræftet og særskilt indankes for høiere Ret.

Ingen kan underkastes Varetægtsfængsel for en Forseelse, som kun kan medføre Straf af Pengebod eller simpelt Fængsel.

§ 68.

Ingen kan tilpligtes at afstaae sin Eiendom, uden hvor Almeenvellet kræver det. Det kan kun ske ifølge Lov og mod tilsvarende Erstatning.

§ 69.

Alle Indskrænkninger i den frie og lige Afgang til Arbejde, som ikke ere begrundede i det almene Vel, skulle hæves ved Lov.

§ 70.

Den, som ikke ved sit Arbejde selv kan ernære sig og Sine, er berettiget til at erholde Hjælp af det Offentlige, dog mod at underkaste sig de Forpligtelser, som Lovene herom paabyde.

§ 71.

Den, som ikke selv kan sørge for sine Børns Oplærelse, er berettiget til, at det Offentlige forskaffer dem fri Underviisning i Almueskolen.

§ 72.

Enhver er berettiget til ved Trykken at offentliggjøre sine Tanker, dog under Ansvar for Domstolene.

§ 73.

Borgerne have Ret til uden foregaaende Tilladelse at indgaae Foreninger i ethvert lovligt Viemed. Ingen Forening kan ophæves uden ved Dom. Dog kunne Foreninger foreløbigt forbydes, men der skal da strax anlægges Sag mod Foreningen til dens Ophævelse.

§ 74.

Borgerne have Ret til at samles ubevæbnede. Forsamlinger paa offentligt Sted har Politiet Ret til at overvære. Forsamlinger under aaben Himmel kunne forbydes, naar der af samme kan befrygtes Fare for den offentlige Fred.

§ 75.

Ved Opløb tør den væbnede Magt, naar den ikke angribes, kun anvendes, efterat Mængden 3 Gange i Kongens og Lovens Navn forgjæves er opfordret til at adskilles.

§ 76.

Enhver vaabenfør Mand er forpligtet til med sin Person at bidrage til Fædrelandets Forsvar.

§ 77.

Borgerne ere berettigede til selv at bestyre deres reent kommunale Anliggender, dog under Statens Tilsyn.

§ 78.

Enhver i Lovgivningen til Adel, Titel og Rang knyttet Forret er afføstet.

§ 79.

Intet Lehn, Stamhuus eller Fideicommissgods kan for Fremtiden oprettes; de nu bestaaende kunne med alle Berettigedes Samtykke overgaae til fri Eiendom.

VIII.

§ 80.

Forslag til Forandring i eller Tillæg til nærværende Grundlov fremsættes paa en ordentlig Rigsdag. Vedtages den derom fattede Beslutning i uforandret Stikelse af næste ordentlige Rigsdag, og bi-

faldes den af Kongen, opløses begge Thingene, og almindelige Valg foregaae baade til Folkethinget og til Landstinget. Vedtages Beslutningen tredje Gang af den nye Rigsdag paa en ordentlig eller overordentlig Samling, og stadfæstes den af Kongen, er den Grundlov.

Justitsministeren: Med nærværende Udkast følger tillige Udkast til en Valglov, der er udarbejdet i Overensstemmelse med de Grundsætninger, som udtales i det nye oplæste Udkast til Grundloven; jeg troer det derfor ikke nødvendigt her at oplæse ogsaa dette Udkast til Valgloven.

Til Forsamlingens Medlemmer vare omdeelte Exemplarer saavel af Udkastet til Grundloven som af Udkastet til Valgloven. Det sidste lyder saaledes:

Valgret.

§ 1.

Valgret, saavel til Folkethinget som til Landstinget, tilkommer enhver uberygtet Mand, som har Indfødsret, saasnart han har fyldt sit tredivte Aar.

§ 2.

Indtil en ny Lov om Indfødsretten nærmere fastsætter dennes Betingelser skulle de Udlændinge, som i 10 Aar have opholdt sig i de til den danske Stat hørende Landsdele, og som staae i personligt undersaaeligt Forhold til Kongen af Danmark, nyde samme Ret som de, der overensstemmende med Fdgn. af 15de Januar 1776 have dansk Indfødsret.

§ 3.

Ingen kan anses som uberygtet, som ved Dom er funden skyldig i en i den offentlige Mening værdiløse Handling, eller som vitterligen er hengiven til saadanne Laster, eller beviistligen har udvist et saadant Forhold, som maa stemple ham som uværdig til enhver ærefjær Mand's Agtelse.

§ 4.

Ingen, som staaer i privat Tjenesteforhold, kan, saalænge han forbliver i denne Stilling, udøve sin Valgret, medmindre han har sin egen Huusstand.

§ 5.

Ingen kan udøve Valgret, som nyder Understøttelse af det almindelige Fattigvæsen, eller som, efter det fyldte attende Aar, har modtaget nogen saadan Hjælp, medmindre den enten er tilbagebetalt, eller Fattigvæsenet udtrykkeligen har estergivet sit derpaa byggede Krav.

§ 6.

Saa kan Valgret eiheller udøves af den, som er ude af Raadigheden over sit Bo.

§ 7.

Endeligen kan kun den udøve sin Valgret, som i eet Aar har haft fast Bopæl i det Valgdistrikt eller i den Commune, hvori han opholder sig paa den Tid, Valget foregaaer. Den, som har fast Bopæl paa flere Steder, kan saaledes selv bestemme, paa hvilket af disse han vil gjøre sin Valgret gjældende.

§ 8.

Ethvert Spørgsmaal om Valgberettigelse afgjøres foreløbigt af Communalbestyrelsen paa det Sted, hvorpaa Vedkommende boer. Dog kan den, hvem samme har frakjendt Valgret, fordre Spørgsmaalet afgjort ved Lov og Dom.

Valgbarhed.

§ 9.

Valgbar til Rigsdagsmand er enhver uberygtet (§ 3) Mand, som har Indfødsret (§ 2), medmindre han befinder sig i et af de Tilfælde, i hvilke efter §§ 4, 5 og 6 Valgret ikke kan udøves.

§ 10.

Valgbarheden til Folkethinget indtræder med det fyldte fem og tyvende Aar. Den er uafhængig af Vedkommendes Opholdssted.

§ 11.

Valgbarheden til Landstinget indtræder med det fyldte fyrre-

tyvende Aar. Til Landsthinget kan Ingen vælges, som ikke har og i et Aar har havt fast Bopæl i den Valgfreds (Amt eller Kjøbenhavn), for hvilken han vælges.

§ 12.

Enhvert Spørgsmaal om Valgbarhed paakjendes af det Thing, hvortil den Vedkommende er valgt. Thingets Dom er uafhængig af den Afgjorelse, den Paagjældendes Valgberettigelse maatte have fundet, og af foregaaende Things Dom om hans Valgbarhed.

Valglistes.

§ 13.

Over de i hver Commune bosatte Valgberettigede skal der føres Valglistes efter Foranstaltning af vedkommende Communalbestyrelse.

Hvor et Landdistrikt er henlagt under et Kjøbstadsogn, uden at have sit eget Forstanderskab, henregnes det forsaavidt til Kjøbstaden.

§ 14.

Valglisterne skulle i forskjellige dertil indrettede Rækker indeholde Bølgernes fulde Navn, Livsstilling og Bopæl. Paa hver Valgliste ordnes Bølgernes Navne efter deres Bogstavfølge.

§ 15.

Valglisterne skulle affattes een Gang hvert Aar. Til Grund derfor lægges det foregaaende Aars Valglistes med Udeladelse af de Bølgere, som i Mellemtiden ere afgaaede ved Døden, eller bortflyttede, eller som have tabt deres Valgberettigelse (§§ 3, 4, 5 og 6), og med Tilføining af dem, som imidlertid have opnaaet Valgrets Alderen eller bosat sig i Kommunen.

§ 16.

Denne Valglisternes Berigtigelse og Fuldstændiggjorelse skal foretages i de sidste fjorten Dage af Februar Maaned. De derved opstaaede Tvivl skulle efter indhentede Oplysninger afgjøres af den samlede Communalbestyrelse.

§ 17.

Fra den 1ste Marts til den 8de s. M., begge Dage indbefattede, skulle Valglisterne fremligge til almindeligt Eftersyn paa et for Kommunens Beboere beqvemt Sted i sex Timer hver Dag. Fremlæggelsens Tid og Sted bekjendtgjøres med mindst 8 Dages Forvarsel til Kirkestedene eller paa den for offentlige Kundgjorelser paa vedkommende Sted ellers brugelige Maade.

§ 18.

Forinden Udløbet af den Tid, hvori Valglisterne fremligge, skal Enhver, som troer uden Tvivl at være udeladt af samme, eller som formener, at en Uberettiget derpaa er optaget, striftligen fremsætte sin Begjering om Optagelse eller sin Paastand om en Andens Udslettelse, ledsaget af en kort Angivelse af de Grunde, hvorpaa Paastanden er bygget.

§ 19.

De mod Valglisterne saaledes fremkomne Grindringer paakjendes af den samlede Communalbestyrelse i et offentligt Møde, som afholdes i Løbet af de paafølgende fjorten Dage. Til dette Møde tiljages saavel de, som have fremsørt Grindringer, som og de, mod hvilke Indsigelse er gjort, til hvilke derhos en Gjenpart af den mod dem rettede Skrivelse skal leveres. Efter de af Parterne fremlagte Documenter og de af dem fremstillede Vidners Forklaringer afgjøres de opstaaede Spørgsmaal, hvorom en kort Kjendelse tilføres Communalbestyrelsens sædvanlige Forhandlingsprotocol. De derefter berigtigede Valglistes underskrives af Communalbestyrelsens Formand.

§ 20.

Den, som er utilfreds med Communalbestyrelsens Kjendelse, hvorved Valgret er nægtet ham, kan fordre en Udskrift af samme sig meddeelt uden Betaling og indbringe Spørgsmaalet til Afgjorelse ved Lov og Dom. Saadanne Sager behandles ved de ordinaire Retter efter Reglerne for den civile Proces. Parterne ere deri fritagne

for Erlæggelse af Retsgebyrer og for Brugen af stemplet Papir, ligesom der af det Offentlige skal beskaffes en Sagfører for den indstevnede Communalbestyrelse. Opnaaer Vedkommende Dom for at være valgberettiget, skal han optages i sin Communes Valgliste, saasnart han foreviser en Udskrift af Dommen.

§ 21. Valglisterne gjælde fra 1ste April til samme Dag i det paafølgende Aar. Efter samme foretages alle i Aarets Løb forefaldende Valg, saavel til Folkethinget som til Landsthinget.

Folkethingetsvalget.

§ 22. Til Folkethinget foregaaer Valget efter Distrikter, hvert paa omtrent 12,000 Indvaanere. Hvert Distrikt vælger en Rigsdagsmand.

§ 23. Distrikterne og Nørrejylland skulle vælge 114 Medlemmer af Folkethinget. Den nærværende Lov vedgjorede Fortegnelse angiver, hvilke Kjøbstæder og Landsfogde der skulle henhøre til hvert Distrikt, og paa hvilke Steder Valgene skulle foretages.

Slesvig skal vælge 31, Jøland 5 og Færøerne 1 Medlem af Folkethinget. De nærmere Bestemmelser herom forbeholdes. Forandring i Distriktsinddelingen kan kun skee ved Lov.

Valgbestyrrelser.

§ 24. For hvert Valgdistrikt dannes en Valgbestyrrelse, bestaaende af Udsendinge fra de til Distriktet henhørende Communer. Fra hver Commune vælges idetmindste eet Medlem af Valgbestyrrelsen, uden Hensyn til dens Indvaanerantal. Har en Commune 3000 Indbyggere, vælger den To og saa fremdeles Een for hver 1500 Indvaanere, den har efter den senest offentliggjorte Folketælling. Valgbestyrrelsens Medlemmer vælges af Communalbestyrrelserne og blandt disses egne Medlemmer.

§ 25.

Det Medlem af Valgbestyrrelsen, som er valgt for den Commune, hvori Valget afholdes, forestaar alle de foregaaende Forberedelser til selve Valget og modtager Anmeldelser af Candidater og andre til Valgbestyrrelsen rettede Meddelelser. Han aabner paa Valgdagen Valgbestyrrelsens Møde og forestaar Valget af dens Formand. Vælger vedkommende Commune flere Medlemmer af Valgbestyrrelsen, fordele disse de ovennævnte Forretninger mellem sig efter Overenskomst.

Formanden leder selve Valghandlingen. I alle Valgbestyrrelsens overladte Beslutninger gjør han i Tilfælde af Stemmelighed Udslaget.

§ 26.

Valgbestyrrelsen fører en Valgbog, hvortil de fra de forskjellige Communer medbragte Valglistes og de til Bestyrrelsen indløbne Skrivelser fremlægges. I Valgbogen optegnes det væsentlige Indhold af Valgforhandlingerne, hvortil dog de af Candidaterne og andre Tilstedeværende holdte Taler ikke skulle henregnes. Valgbogen underskrives af Valgbestyrrelsen og opbevares af Communalbestyrrelsen for det Sted, hvor Valget er afholdt.

Valgcandidater.

§ 27.

Ingen kan ved Valg til Folkethinget komme i Betragtning, som ikke selv har stillet sig og dertil er anbefalet af Een eller Flere af Distriktets Bølgere.

(Fortsættelse)

Denne Fortegnelse stemmer overens med det i Departementstidende Nr. 41 meddelte Regulativ for Kongerigets 19 Amters Inddeling i Valgdistrikter og den i Dept. Nr. 47 meddelte Fortegnelse over Kbhavns 11 Distrikters Omfang.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Andet Møde.

(Sluttet).

§ 28.

Skriftlig Anmeldelse, saavel om Candidaten som om den eller dem, der ville understøtte hans Valg, skal være gjort til det i § 25 nævnte Medlem af Valgbestyrelsen senest inden Kl. 10 Aftenen før Valget finder Sted. Paa selve Valgdagen skulle saavel Candidaten som de, der anbefale ham, fremstille sig personligen. Ikkun et for Valgbestyrelsen oplyst og af denne anerkjendt Forsald kan berettigede Candidaten til efter blot skriftlig Anmeldelse at komme paa Valg.

§ 29.

Candidaten behøver ikke for Valgbestyrelsen at godtgjøre sin Valgbarhed. Fremkommer der ved Valghandlingen Indsigelser eller endog Beviser mod samme, kan Valgbestyrelsen vel ikke afsløre Forhandlingerne derom, men heller ikke af den Grund undslaae sig for at stille Candidaten til Valg.

§ 30.

Ingen tør melde sig til samtidigt Valg i mere end eet Valgdistrikt. Handler Nogen herimod, bliver hans Valg, hvis saadant falder paa ham, ugyldigt.

Kaaringen.

§ 31.

Kaaringen til Folkethinget foretages i de for Samme anordnede Valgdistrikter i Valgmøder, hvortil Afdgangen staaer aaben for Enhver.

§ 32.

Dagen og Klokketallet, da Valgmødet afholdes, berammes med ibetmindste otte Dages foregaaende Varsel, deels ved Bekjendtgørelse i vedkommende Stiftsavis, deels ved Kundgjørelse i de til hvert Distrikt hørende Communer til Kirkestevne eller paa den ellers paa Stedet brugelige Maade.

§ 33.

Valgforhandlingerne aabnes af den af Valgbestyrelsen udnævnte Formand.

Han fremstiller for Forsamlingen de anmeldte Valgcandidater og de Valgere, som anbefale dem hver især.

Saavel disse som Valgcandidaterne skulle have Afgang til at udtale sig for Forsamlingen og til at besvare de Spørgsmaal, som de Tilstedeværende maatte forelægge dem. Formanden leder disse Forhandlinger og slutter dem, naar han finder det rigtigt.

§ 34.

Formanden sætter derpaa Valgcandidaterne under Afstemning efter deres Navnes Bogstavfølge. Afstemningen skeer af de tilstedeværende Valgere ved Haandsoprætning. Valgbestyrelsens Medlemmer deeltage ikke i samme.

Den Candidat, som efter Valgbestyrelsens Skøn har erholdt flere Stemmer end nogen Anden, er kaaret og kundgjøres strax for Forsamlingen som Distriktets Rigsdagsmand.

§ 35.

Skulde i et Distrikt kun een Candidat have fremstillet sig, ansees han for kaaret, hvis meer end Halvdelen af de Stemmenende skjønes at erklære sig for ham. I modsat Fald berammes et nyt Møde til ottende Dagen derefter. Har der da ikke fremstillet sig nogen anden Candidat, er den Første kaaret uden ny Afstemning.

Navnlig Afstemning.

§ 36.

Kaaringens Virkning ophæves, naar een eller flere af de Candidater, som derved ikke have opnaaet Valg, begjere navnlig Afstemning. Denne Forbring skal fremsættes inden Udløbet af et Dvarteer, efterat Kaaringens Udfald er kundgjort, i hvilken Tid derfor Valgbestyrelsen bliver tilstede paa Valgstedet.

Fremkommer ingen saadan Begjering i betimelig Tid, staaer Kaaringen ved Magt, og hele Valgforhandlingen sluttes.

§ 37.

Forlanges navnlig Afstemning, paabegyndes denne uophørligen. Den finder kun Sted mellem den, som ved Kaaringen har erholdt fleest Stemmer, og den eller de Modcandidater, som udtrykkelig fordrer det.

§ 38.

Afstemningen foregaaer samtidigen til de forskjellige Valglisten, som Formanden fordeler mellem Valgbestyrelsens Medlemmer. Ved hver Valgliste tilforordnes derhos een af de tilstedeværende Valgere. Selv deeltager Formanden ikke i Modtagelsen af Valgstemmer.

I den Orden, hvori Valgerne møde for Valglisten, nævne de mundtlig en af de Candidater, mellem hvilke der skal vælges.

Efterat have anerkjendt Valgerne, tilføjer det ved Valglisten ansatte Medlem af Valgbestyrelsen den Candidats Navn, paa hvilken Valgeren har stemt, ved Siden af dennes eget Navn, paa selve Valglisten.

Den ham tilforordnede Valger optegner paa en særskilt Stemmefliste Valgerens Navn ved Siden af den Candidats Navn, som han har givet sin Stemme.

Forinden Valgeren aftræder, oplæses for ham saavel hans eget, som den af ham Valgtes Navn, til Sikkerhed for begge Tilførsels Rigtighed og indbyrdes Overensstemmelse.

Naar Formanden har erklæret Afstemningen for sluttet, tilføjer Valgbestyrelsens Medlemmer og sammes Medhjælpere deres egne Stemmer og underskrive saavel Valglisten som Stemmeflisten.

§ 39.

Efter samtlige Lister sammenlægger den forenede Valgbestyrelse det Stemmeantal, hver af Candidaterne har erholdt. Udfaldet tilføres Valgbogen og kundgjøres for Forsamlingen. Valglisten tilbageleveres vedkommende Communer; Stemmeflisten bilægges Valgbogen, som underskrives af hele Valgbestyrelsen.

§ 40.

Den, som ved den navnlig Afstemning har erholdt flere Stemmer end nogen Anden, er valgt. Have flere ligemange Stemmer, afgjør Lodtrækning, som foretages af Formanden.

Landsthingvalget.

§ 41.

Til Landsthinget vælges for hvert Amt og for Kjøbenhavn een eller flere Rigsdagsmænd i Forhold til dets Folkemængde.

§ 42.

Kjøbenhavn skal vælge Fire, Odense Amt Tre, Kjøbenhavns, Frederiksborg, Holbek, Sorø, Præsto, Svendborg, Maribo, Aalborg, Hjørring, Viborg, Randers, Ribe, Ringkjøbing og Veile Amter, samt Island, hvert To, og Bornholm, Thisted, Aarhus og Skanderborg Amter, samt Færøerne, hvert eet Medlem af Landsthinget.

Slesvig skal vælge elleve Medlemmer af Landsthinget. Den nærmere Fordeling forbeholdes.

Forandring i nærværende Bestemmelser efter Folkemængdens Sjægen eller overensstemmende med en Omordning af Amtsinddelingen kan kun ske ved Lov.

Stemmegivningingen.

§ 43.

Stemmegivningingen til Landsthinget sker i Communerne. Den bestyres af Communalbestyrelserne. Dog er det tilstrækkeligt, at Tvende af sammes Medlemmer ere tilstede ved Valgstemmemernes Modtagelse.

§ 44.

Tid og Sted til Valgets Foretagelse berammes med mindst tre Dages foregaaende Barsel til Kirkestevne eller paa anden Maade, hvorved det tillige bekendtgøres, paa hvor mange i Amtet bosatte Mænd hver Valger kan stemme.

§ 45.

Afstemningen sker i et offentligt Møde, paa et for Valgerne beqvemt Sted, efter de til Folkethingvalget brugte Valglister. I den Følge, hvori Valgerne fremstaae for Valgbordet, nævne de Saamange, som der skulle vælges for Amtet.

Af de tilstedeværende Medlemmer af Communalbestyrelsen tilfører det Ene paa Valglisten, ved Siden af Valgerens Navn, de Mænds Navne, paa hvilke han stemmer.

Det andet Medlem optegner paa en særskilt Stemmelse de Valgtes og ved Siden deraf Valgerens Navne.

Tilførslerne oplæses for Valgeren, bekræftes af denne, og sammenholdes indbyrdes.

§ 46.

Hvor dertil er Anledning, skulle de, som forestaae Valget, gjøre Valgerne opmærksomme paa Nødvendigheden af, saa notagtigen at betegne dem, paa hvilke de stemme, at Forverling kan forekomme, saasom ved Fornavn, Stilling, Bopæl o. s. v. Have de Tvivl om de Nævntes Valgbarhed, kunne de fremføre den for Valgerne, som da er berettiget til at stemme paa en Anden. Derimod ere de ubesjete til at søge at indvirke paa Valget eller til at undslaae sig ved at tilføre de Navne, Valgerne ville have, og saaledes, som han fordrer det.

§ 47.

Naar Ingen mere begierer at deeltage i Valget, tilføre de, som have bestyret samme, deres egne Stemmer. Efterat Valglisten og Stemmelisten ere sammenholdte med hinanden, underskrives de begge af dem, som have ført dem, og indsendes til Amtet.

Dpgjørelsen.

§ 48.

Naar alle Valg- og Stemmelisten ere indkomne fra de til Amtet hørende Communer, tilkalder Amtmanden et Medlem af Amtsrådet og et Medlem af den nærmeste Kjøbstads Borgerrepræsentantskab, for i Forening med dem at opgjøre Afstemningens Udfald for hele Amtet.

§ 49.

Optællingen af alle de afgivne Stemmer efter de ovennævnte Lister sker i et offentligt Møde. Udfaldet tilføres en Valgbog, som underskrives af Amtmanden og hans tvende Medhjælpere, og oplæses, forinden Mødet slutes.

Stemmelisterne bilægges Valgbogen. Valglisten tilstilles de vedkommende Communer.

§ 50.

De Mænd, som have erholdt flere end Halvdelen af alle de afgivne Stemmer, ere valgte til Rigsdagsmænd.

Saa vel de Valgte, som, hvor dertil er Anledning, dem, der næst efter dem have erholdt flest Stemmer, meddeler Amtmanden uophødeligen Valgets Udfald, for at sætte dem i Stand til, hvis de ikke fulde kunne modtage Valget, strax at frastige sig samme.

Omvalg.

§ 51.

Omvalg finder Sted, naar Ingen eller dog et saa Mange, som

der skulle vælges for et Amt, have erholdt flere end Halvdelen af de afgivne Stemmer, eller naar nogen af de Valgte strax frastiger sig Valget.

§ 52.

Omvalg sker mellem dem, som ved den første Stemmegivning have erholdt flest Stemmer næst efter de Valgte, og som ikke have undslaaet sig for at stilles til Omvalg. Dette finder Sted mellem et dobbelt saa stort Antal Mænd, som der endnu skal vælges.

§ 53.

Bliver Omvalg nødvendigt, berammes det af Amtmanden med mindst otte Dages Barsel ved Bekjendtgjørelse i Stiftsavisen og ved Meddelelse til de under Amtet hørende Communalbestyrelser. Disse lade det kundgjøre med tre Dages Barsel til Kirkestevne eller paa anden Maade. Begge Bekjendtgjørelser skulle ikke blot indeholde, hvor Mange der skulle vælges, men ogsaa Navnene paa dem, mellem hvilke Omvalget skal ske.

§ 54.

Med Valgstemmemernes Modtagelse og Tilførsel og med Valg- og Stemmelisternes Indsendelse og Dpgjørelse forholdes ganske paa samme Maade, som ovenfor er anordnet.

§ 55.

Den eller de, som ved Omvalget have erholdt flere Stemmer end nogen Anden, ere valgte til Medlemmer af Landsthinget.

Kjøbenhavn.

§ 56.

For Kjøbenhavn affattes aarligen elleve Valglister, een for hvert af de elleve Valgdistrikter, hvori Staden er deelt. Den foregaaende Berigtigelse af Valglisten (§ 16) og Paakjendelsen af de mod samme fremkomne Grindringer (§ 19) sker af den samlede Communalbestyrelse gennem en Comitee af fem Medlemmer, hvoraf To udnævnes af Magistraten og Tre af Borgerrepræsentantskabet.

§ 57.

Valgbestyrelsen i hvert af Kjøbenhavns elleve Valgdistrikter bestaaer af fem Medlemmer, som udnævnes af den forenede Communalbestyrelse, de to af sammes egen Midte, de tre Andre blandt de i Distriktet bosatte Valgere. Hver Valgbestyrelse vælger selv sin Formand.

§ 58.

Ligesom Raaringen og, om fornødent, den nævnlige Afstemning til Folkethinget foretages i de elleve Valgdistrikter, overensstemmende med de ovenfor foreskrevne Regler, saaledes skulle ogsaa Landsthingvalgene ske i disse Distrikter til de for disse affattede Valglister, og under Ledelse af de for samme anordnede Valgbestyrelser. Hver Valger stemmer derved i sit Distrikt paa Saamange blandt de Valgbare, som i eet Aar have havt fast Bopæl i Kjøbenhavn, og som der for samme skulle vælges til Landsthinget.

§ 59.

Valg- og Stemmelisternes Dpgjørelse, Anordningen af Omvalg, og sammes endelige Afslutning foretages af de elleve Valgbestyrelser Formænd i Forening, som dertil selv udvalge en Formand af deres egen Midte.

Almindelige Bestemmelser.

§ 60.

De almindelige Valg foregaae ordentligvis hvert fjerde Aar paa samtlige Medlemmer af Folkethinget og paa Halvdelen af Landsthingets Medlemmer.

Valgene skulle være tilendebragte inden den første Mandag i October Maaned, og gjælde fra denne Dag indtil den første Mandag i October Maaned — for Folkethingmedlemmernes Vedkommende i det fjerde, for Landsthingmedlemmernes Vedkommende i det ottende Aar derefter.

§ 61.

Foretages almindelige Valg, fordi hele Rigsdagen er opløst, gjælde de nye Valg for det hele Tidrum af fire og otte Aar, for hvilket Valgene ordentligvis ske, at regne fra den første Mandag i nærmest foregaaende October Maaned.

§ 62.

Opføres kun eet af Thingene, gjælde de nye Valg kun for den Tid, som det opløste Thing efter de almindelige Regler vilde have havt tilbage.

§ 63.

Er Landstinget efter foregaaende Opøsning — enten alene eller i Forening med Folkethinget — fuldstændigen fornyet, afgjøres det ved Lodtrækning mellem de for hver Valgkreds (Amt eller Kjøbenhavn) Valgte, hvilken Halvdeel der skal afgaae paa den Tid, da det næste Valg til Folkethinget finder Sted, og hvilken Halvdeel der skal beholde sit Sæde i fire Aar efter denne Tid. Forsaavidt Tallet paa de for enkelte Amter Valgte er ulige, anordner selve Thinget det Fornødne.

§ 64.

Bliver Valget af en enkelt Rigsdagsmand nødvendigt, enten fordi et Valg erklæres for ugyldigt, eller fordi den gyldigen Valgte senere mister sin Valgbarhed, eller fordi han frasiger sig sit Sæde, eller afgaaer ved Døden, gjælder det nye Valg for saa lang Tid, som den, i hvis Sted den Nyvalgte indtræder, vilde have havt tilbage.

§ 65.

Ingen kan frasige sig sit Sæde for et enkelt Rigsdagsmøde eller en bestemt Tid. Hvorvidt et Forsald, der i længere eller kortere Tid forhindrer en Rigsdagsmand fra at indtage sit Sæde, skal have nyt Valg til Folge, afgjøres efter de oplyste Omstændigheder af det Thing, hvortil han hører.

§ 66.

Skulle almindelige Valg foretages, enten fordi Valgtiden er udløben, eller fordi hele Rigsdagen eller eet af Thingene er opløst, vil derom udgaae et aabent Brev, hvori Kongen berammer Valgmødernes Afholdelse til en bestemt Dag over hele Riget.

Skulle enkelte Valg skee i et Valgdistrikt eller Amt (Kjøbenhavn), udgaaer Anordningen af samme fra vedkommende Minister.

§ 67.

Enhver, som vælges til Rigsdagsmand, erholder et Valgbrev, som tjener ham til Beviis for denne hans Egenkab. Valgbrevene skulle underskrives — til Folkethinget af den samlede Valgbestyrrelse — til Landstinget af Amtmanden og dem, som i Forening med ham opgjøre Stemmegivningen.

Tillæg.

§ 68.

Den Folkethingets Medlemmer tilkommende daglige Godtgjørelse bestemmes til to Rigsbankdaler for hver Dag, Rigsdagen er samlet. Rejseomkostningerne erstattes Folkethingets Medlemmer efter indgiben, af Thingets Formand bifaldet og anvist Regning.

Formanden: Jeg antager, at Forsamlingen ikke vil tage dette Udcast under Behandling, førend Regulativet for Forretningsordenen er udarbejdet. Det vil jo nemlig være meget vigtigt, paa hvad Maade dette Forsatningsudcast behandles af Forsamlingen, og det synes derfor at maatte være rigtigst, først at bestemme Forretningsordenen; jeg anseer det ogsaa for den almindelige Mening i Forsamlingen, først at tage Regulativet under Behandling, saameget mere som det er paatrængende nødvendigt, i kort Tid at faae dette affattet. Med Hensyn til Dagsordenen imorgen skulde jeg bemærke, at den Deputerede fra Aarhus har indgivet et Forslag, som er opslaaet paa Tavlen, at Forsamlingen skulde give Svar paa Hs. Majestæts Tale ved Forsamlingens Aabning. Det vil altsaa komme til Forhandling imorgen, og Mødet vil da begynde Kl. 12 ligesom idag. De ærede Rigsdagsmænd, som have talt idag, og som maatte ønske at gjenemsee deres Taler, skal jeg tillade mig at meddele, at der Kl. 6 eller ialtsald Kl. 7 vil være en Correctur af Rigsdags-tidenden her tilstede under Tilsyn af en af Secretairerne, og ville de saaledes kunne faae Leilighed til at gjøre opmærksom paa de Feil, der muligen kunde være indløbne.

Han erklærede derefter Mødet for hævet.

Tredie Møde.

Den 25de October.

Formanden: Fra Studenterforeningen har jeg modtaget en Skrivelse til Rigsforsamlingen, hvorefter Foreningens Locale er aabnet for samtlige Medlemmer af den danske Rigsforsamling. Dernæst har jeg modtaget en Skrivelse fra Justitsministeriet, som indeholder et Brev fra Deputeret eller Rigsdagsmand for Præsts Amts 4de District, Hans Hansen, hvori han erklærer sin Udmeldelse. Denne Skrivelse vil maastee passende kunne oplæses, og Secretairen vil saaledes have den Godhed at læse den op.

Secretairen oplæste derefter følgende Skrivelse:

Underdanigst Promemoria!

Undertegnede, Indsidder og Bomuldsbærer Hans Hansen af Korre-Mehr i Præsts Amt, der er udvalgt til Rigsdagsmand for dette Amts 4de Valgdistrikt, har ikke kunnet forblive uvidende om eller uberørt af den Mening, der udenfor min egen Kreds har gjort sig gjældende imod bemeldte mit Valg. Jeg troer at kunne og burde bære mig for denne Opinion, og dette falder mig saameget lettere, som jeg ikke blot er overbevist om, at jeg efter mit Lands Love har Ret til at fordrer mig anerkjendt i den Hæderspost, hvortil et saa overveiende Antal af mine Medborgere i min egen nærmeste Kreds ved deres Agtelse og Tillid have kaaret mig, men som jeg tillige kan give mig selv det Vidnesbyrd, at jeg ikke fortjener og med Guds Hjælp aldrig skal fortjene den haarde Dom, hvormed man udenfor min egen Kreds ikke tager i Betænkning at stemple mig.

For saaledes ikke at give Anledning til Brydninger og Banstueligheder, der kunne være skadelige for Folkets Frihedens Sag og besværlige for denne Sags Forkæmpere, undlader jeg ikke herved underdanigst at anmelde for Deres Excellence, at jeg ikke kan give Møde paa Rigsdagen og derfor maa bede om nyt Valg foranstaltet for mit Distrikt.

Mehr pr. Præst den 16de October 1848.

Underdanigst

Hans Hansen,

Bomuldsbærer.

Til

Hans Excellence Justitsminister Bardenfleth
i Kjøbenhavn.

Formanden: Jeg maa dertil sige, at Justitsministeriets Skrivelse indeholder, at umiddelbart efter at det havde modtaget Skrivelsen, har det gjort de fornødne Foranstaltninger til at foranledige et nyt Valg. — Efter Dagsordenen har Rigsdagsmanden fra Aarhus Ordet.

Otterstrøm: Saaledes som jeg ved Anmeldelsen for den høitæredede Formand har tilkjendegivet, er det min Formening, at den Tale, hvormed Hans Majestæt Kongen aabnede Rigsforsamlingen, har Krav paa et Svar af Forsamlingen, og jeg skal derfor tillade mig at foreslaae, at der indgives en Adresse i den Anledning.

Det vilde vistnok være det Dusseligste, om Forholdene vare saaledes, at Forsamlingen kunde lade det være nok at bevidne Kongen sine Taknemmeligheds-Følelser, men det er desværre anderledes.

Vi ere forsamlede her i en skjæbnsvanger Tid, for at røgte det vigtigste Kald, som en Nation kan betroe sine Udvalgte.

Hele det danske Folks Blik er i dette Dieblig fæstet paa vor Gjerning; men det er ikke Forsatningsloven alene, som er Gjenstand for dets Ønsker og Forventninger, det er i ikke mindre Grad Løsningen af Striden om Danmarks Grændse, Opretholdelsen af Fædrelandets Ære og Værdighed, som er bleven saaret saa dybt ved Mangelen af Opfyldelsen fra Modpartiets Side af den affluttede Raabensstilstands Betingelser; og derhos er Folket gjenemtrængt af Medfølelse for vore lidende Brødre i Slesvig, som hænge fast ved os med ubestvingelig Hengivenhed, uagtet de Krænkelse, som de af denne Marsag dagligen ere underkastede.

Folket er rede til fremdeles at bringe Opoffrelser for en Sag, som er det hellig, men det har den Tillid til os, at vi skulle have den Uvisshed, hvori det befinder sig, om hvad der er virket og fremdeles vil blive virket til Dynaaelsen af det Naal, som Nationen har stillet sig og vor danskfundede Konge ogsaa har erkjendt for sit, da han i en høitidelig Stund udtalte de Ord: „det skal ikke skee.“

Denne Folkets Tillid tør Forsamlingen ikke svigte, da det er i den, at vi gjensidigen skulle søge og finde vor Styrke, og vi ville derfor ikke ved en Adresse kunne forbigaae at berøre, hvad der saa levende bevæger sig i Folket. Men paa den anden Side tør vi ikke forglemme, at der ogsaa vogte arglistige Dine paa os, og at Intet vilde være kjerere for vore Fjender end at see det Baand løsnet, som har knyttet Folket og Regjeringen fast til hinanden og fremkaldt saa store Offre af Folket for at understøtte Regjeringen i Kampen for Statens Udelelighed.

Denne Betragtning gjør det efter min Anskuelse tilraadeligt, at Forsamlingen i det nærværende Anliggende iagttager en Varsomhed, som under andre Omstændigheder ikke vilde være fornøden.

Jeg føler vel, at mit Forslag og hvad jeg har antydnet med Hensyn til Adressens Indhold maa hos Mange vække Spørgsmaal, som de gjemme i deres Barm, og bringe dem frem paa Læberne; men dersom jeg er saa heldig at være bleven forstaaet, tør jeg nære det Haab, at de fremdeles vilde holde disse Spørgsmaal tilbage, indtil de ved foreliggende Leiligheder, hvortil der i Regjeringens Meddelelse til Forsamlingen er hentydet, vilde kunne fremkomme dermed under en hensigtsmæssigere Form end den, Adressen dertil frembyder.

Naar Folket veed, at hvad der ligger det paa Hjertet, ingenlunde af Forsamlingen er opgivet, men at den kun har udjat det, fordi det ikke kan være tjenligt for Fædrelandets Vel, at det finder sin Udgang i Discussionen af en Adresse, saa vil Folket sikkerligen finde sig tilfredsstillet for Diebliffet.

Vi leve i en Tid, hvor en uroffelig Tillid er nødvendig, dersom vi skulle bevare Haabet om, at vor retfærdige Sag vil seire.

Der svæver en Tordensky over Danmark, som truer med at søndersplutte Riget. Men der gives en Afleder, som ikke vil forseile sin Virkning til at forebygge Søndersplittelsen, og det er Fædrelandskjærligheden. Hvor denne varmer Hjertet og leder Forstanden, der vil Enighed og Samdrægtighed slutte Folket fast til hinanden, som til Regjeringen, og dette Sammenhold indeholder en Modstandskraft, som fast er uberegnelig.

Dersom den ærede Forsamling maatte billige mit Forslag, vil det vistnok være tilstrækkelig klart for Enhver, hvor vigtigt det maa være at anvende den største Opmærksomhed paa Valgene af den Comitee, som jeg formoder vil blive nedsat til at forfatte Udkast til Adressen, for at Adressen kan blive saaledes, at den selv med de forskjellige Anskuelser af Forholdenes Krav kan tiltrædes uden at foranledige en Discussion, der her saa meget mindre turde være paa sit rette Sted, som det upaatvivleligen maa være af Vigtighed, at den første Beslutning, der udgaaer fra Rigsforsamlingen, bærer Vidnesbyrd om Enighed og Sammenhold.

Landsoverrettsprocurator **Christensen**: Af ligetænkende Collegaer i denne Sal har jeg faaet det Opdrag, for saa vidt at undersøgte det Andragende, som her er stillet, at jeg skal tillade mig at anbefale, at Forsamlingen udtalte for Hans Majestæt sin og Folkets dybe Erkjendelse og Tak for den i Historiens Aarbøger exempellose Uforbeholdenhed og Kærlighed, hvormed vor ophøiede Monark har imødekomet Folkets Ønske, for det aabne og imødekommende Sind, han har bevaret for Folkets Ønsker lige til denne Dag, og for det dybe, alvorlige danske Hjertelag, han i sin korte, men prøvelsesfulde Regjeringstid allerede har lagt for Dagen. Jeg skal altsaa for saa vidt anbefale det Andragende, som foreligger; men jeg skal derimod rigtignok mene, at Udtalelsen fra Forsamlingens Side burde indskrænke sig til dette Eine: Erkjendelse og Tak for Hans Majestæt, vor ophøiede Konges personlige, folkelige, frihedselvende og fædre-

landskjærlige Færd. Jeg udtaler dette saameget hellere i denne Sal, som jeg har havt rig Leilighed til at overbevise mig om, at den Kærlighed, jeg her udtaler og selv nærer, er aldeles almindelig, navnlig i Landbostanden, og som derved tillige turde fremgaae et Vidnesbyrd om, at Landboerne ikke mindre end Statens øvrige Borgere skjønne og haabe paa de Frihedens Gøder, som Hans Majestæt saaledes har tilfagt os.

Thalviger: Det jeg med Glæde slutter mig til det gjorte Forslag, der ikke alene indeholder Forsamlingens Mening, men ogsaa vil være et sandt Udtryk, saavidt jeg veed, af hele Folkets Kærlighed, skal jeg blot tillade mig at foreslaae, om der ikke tillige i Adressen kunde blive gjort Hans Majestæt Anmodning om, at han vilde meddele Sverrigs og Norges Konge og Folk Rigsforsamlingens varme Taksigelse for den Deeltagelse, der er vilst os i saa mange Henseender i den betrangte Tid, som vort Fædeland har været i. Jeg antager, at man saameget snarere kan faae dette Ønske indført i Adressen, da man, foruden alt Andet, som man opfordres til at takke vor frihedselvende, folkeligfundede Konge for, ikke maa undlade at paaskjønne, at han ogsaa deler med sit Folk de skandinaviske Sympathier. Han har saaledes, samtidigt med, at Broderfolkene rakte hinanden Hænderne, vidst at slutte et inderligt, personligt Venstabs med Kong Oscar. Jeg troer altsaa, at den hurtigste og meest loyale Maade at kundgjøre vore Nabobrødre paa, hvad der rører sig i Folket, vilde være den, derom at optage en Bemærkning i Adressen.

Boisen: Det vilde være saare ønskeligt, om den Tiltale, hvormed Forsamlingen henvender sig til Kongen, kunde udgaae som et eenstemmigt Udtryk af Forsamlingens Kærlighed, som fra eet Hjerte, og vor Konges Kærlighed, hans Ordholdenhed, hans Friindethed, hans Folkelighed og fremfor Alt hans danske Hjertelag, giver vistnok Forsamlingen rig Anledning nok til at henvende sig til ham i en Tiltale, der vil finde Øjenklang i Alles Hjerter. Jeg havde rigtignok troet, at man ikke godt kunde henvende sig til Kongen, uden at man ogsaa maatte omtale Regjeringens Foranstaltninger, men jeg indseer paa den anden Side godt, at dersom dette skulde skee, saa vilde Tiltalen ikke udgaae eenstemmig fra Forsamlingen, og det er dog dette, jeg af ganske Hjerte maatte ønske. Men eet Punkt er der dog, som i denne Tiltale ikke kan undgaaes at blive omtalt og som ogsaa meget vel kan optages uden at forvolde, at den ikke skulde blive eenstemmig: det er vor Glæde, vi vilde udtale over Hs. Majestæts danske Hjertelag og navnlig over hans Hjertelag mod vore slesvigiske Brødre, og dertil mener jeg da ganske naturlig kunde knyttes Udtalelsen af vort Hjertelag for den samme Sag. Jeg veed meget godt, at saaledes vil Hjertesproget komme til at lyde, det Sprog, som ofte maa forstumme under vore politiske Forhold; men her maa det dog ikke forstumme, fordi det vilde være unaturligt at tie stille med det, som ligger os Alle nærmest paa Hjerte. Dersom vi vilde tie dermed, da troer jeg idetmindste, at vi vilde stusse vor Konges Forventning, som i sin Tiltale til os har peget hen derpaa, og jeg er vis paa, at vi vilde stusse ogsaa hele Folkets Forventning og svække dets Tillid til os, og at vi fremdeles dybt vilde saare vore slesvigiske Brødre og give vore Fjender et Paaskud til at sige, at nu havde vi opgivet den danske Sag; jeg troer endelig, at vi, hvis vi vilde tie dermed, vilde staae i et underligt Lys hos de fremmede Magter; og derfor beder jeg om, at Tiltalen, som for første Gang lyder fra Rigsforsamlingen til vor Konge, ogsaa maa berøre dette Punkt. Jeg beder Forsamlingen om, at vi i den Tiltale, som skal udgaae til Kongen, maatte udtale vor dybe Kærlighed til og Taknemmelighed mod ham, at vi maae udtale vor Kærlighed til vore slesvigiske Brødre, vort Haab om bedre Dage for dem og vor inderlige Bøn til Kongen om, at Alt, som er muligt, maa blive gjort for at gjøre dem deres Tilstand taalelig, samt tillige udtale vor Beredvillighed til at bære ethvert Offer, som denne Sag kræver.

(Fortsætted.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Tredie Møde.

(Fortsat.)

Schiern: I Anledning af Proponentens Udtryk, at man ikke kunde drage „Omsorg“ nok for Balget af den Comitee, som nedsattes, føler jeg mig opfordret til at gjøre en Bemærkning. Jeg er uvidende om, hvorvidt Vedkommende selv ønske at gjøre Forsamlingen nærmere bekendt med, hvad der vedkommer Danmarks Forhandlinger med fremmede Magter i den slesvig-holsteenske Sag, eller om det tilbørlige, alsidige Hensyn til Rigets saavel ydre som indre Forhold skjøntes at gjøre en saadan Forelæggelse nu enten mislig eller betænkelig. I første Tilfælde vil jeg for Tiden søge Hvile deri, i det andet Tilfælde derimod, da lod det sig tænke, at Forsamlingen selv helst ønskede, at vedkommende Actstykker overgives til Adresse-Comiteen, eller at den omvendt fandt mere Grund til at foretrække, at disse forbeholdes en kommende Tid og Leilighed, saaledes altsaa, at Adressen nærmest kun blev en hurtig Besvarelse af Kongens Tale, saaledes, at den omtrent blev en — jeg vil helst tænke — fra alle Sider i denne Sal eenstemmig, patriotisk, kort Udtalelse af, at Forsamlingen med Kongen og hans Mænd vil mødes i rebelig, bestemt, varig Villie til at værne om den danske Nations Selvstændighed og Uafhængighed.

Jeg har taget mig den Frihed at gjøre denne Bemærkning, fordi det maaskee paa Een eller Anden foruden mig vil have nogen Indsigt med Hensyn til Sammensættelsen af den paatænkte Comitee, om dens Virksomhed nærmest tænkes i den ene eller anden af de af mig paapegede Retninger, enten ogsaa prøvende og gjennemgaaende Actstykker og andre Oplysninger eller blot søgende et Udtryk af en fælleds Stemning, hvori vi enes.

Dunskelt: Det Forslag, som idag er gjort i Forsamlingen, gaaer ud paa at indgive en Adresse til den Konge, som alene af egen Drift, af Kjærlighed til sit Folk har nedlagt sin souveraine Magt og vil dele den med Folkets Repræsentanter, en Adresse til den Konge, som har skjænket Landet denne Velgjerning, hvis Mænd er tilstede som det varme Pulsslag i de Følelser, som Folkets Repræsentanter saa utvivlsomt idag have udtalt at besjæle det hele Folk. Det forekommer mig, at det vilde være særdeles ønskeligt, at Adressen maatte være et Udtryk af Forsamlingens ublandede Følelser; men ihvor varfom man end vil gaae tilværks ved dens Affattelse, vil det dog neppe kunne undgaaes, at Omstændighederne kunne paabyde at gjøre til Gjenstand for Forhandling Ting, som ikke ville fremfalde saa ublandede Følelser i denne Forsamling. Det er bekendt, at i de constitutionelle Lande, i hvis Række Danmark nu indtræder, ansees Throntalen som en Meddelelse af Regjeringens Politikk; det er altsaa Regjeringen, de ansvarlige Ministre, som ansees for at være Forfattere til denne Tale. Ved denne Leilighed har Hs. Majestæt selv kun udtalt saa, men hjertelige Ord til Forsamlingen; han har overladt til sine Ministre at meddele Forsamlingen, hvad der med Hensyn til den indre og ydre Politik maatte være den magtpaaliggende at vide. Det forekommer mig, at da det vil være en Umulighed at affatte en Adresse, der tillige skulde indeholde en Gjenemgaaelse af Regjeringens Meddelelse, saaledes at den i Et og Alt skulde være Udtrykket for den hele Forsamlings eenstemmige Følelser, kunde den deles i to Dele, saaledes at den ene kun indeholdt Ord, fulde af Taknemmelighed og Hengivenhed, som et taknemmeligt Svar paa Hs. Majestæts Tale til Folkets Repræsentanter, en Tak, fordi han har skjænket dem en Forsatning, som han siger, at det er hans Ønske, Haab og Stolthed at maatte kunne grundfæste det gamle

Danmarks Ære og Lykke, hvorimod en anden særskilt Adresse kunde omhandle de forskjellige Punkter, der omtales i Ministeriets Meddelelse. Dette Forslag har jeg troet at maatte henstille til Forsamlingens nærmere Overveielse.

With: I Provindsstændernes Tid da ved jeg vel, at det var Brug at indføre i Adresser adskillige Ting, adskillige Ønsker, som man ikke vovede høit og lydeligt at udtale under den sædvanlige Form; men nu, da Ordet er frit, som Tanken er fri, da er det min Overbeviisning, at den Adresse, som vi ville indgive til Hs. Majestæt, bør være henvendt paa at bevidne ham vor Taknemmelighed for det Gode, han har skjænket os. Dersom der nares i vor Barm andre Ønsker, da er her givet Leilighed til at faae dem drøftede og udtalte i særskilte Petitioner, og jo flere fremmede Elementer man vil indføre i Adressen, desto vanskeligere vil det være at faae den eenstemmig, hvilket dog vistnok er særdeles ønskeligt i denne Tid. Hvad navnlig Sverrigs Forhold til Danmark angaaer, da er jeg vistnok meget tilbøielig til at give den svenske Nation min Tak for det kjærlige Sindelag, den har viist mod os, men hvorledes man end vil indføre den i en Adresse, saa vil der vistnok opstaae megen Dispute om Udtrykkene; thi Mange ville vistnok være enige med mig i at takke de Svenske, der have søgtet under vor Fane, for den Deeltagelse, de have viist, medens Andre ikke synes at kunne tillægge den svenske Hjælp den Betydning, den vistnok har havt. Hvad navnlig det slesvigiske Spørgsmaal angaaer, da er det en saa vigtig Sag, at jeg ikke troer, at det bør indføres i en Adresse, men blive Gjenstand for en særegen Behandling; jeg slutter mig derfor til dem, som mene, at Adressen kun bør være en Takadresse.

Sinnemann: Jeg kan ikke være enig med den foregaaende Taler. En blot Takadresse forekommer mig at være ligesaa unyttig og unødvendig som lidet passende for denne Forsamling. Folket venter vist en Udtalelse om noget Mere; paa den anden Side tilstaaer jeg, at jeg ikke kan begribe, hvorledes denne Forsamling allerede nu skulde kunne fremkomme med en meget bestemt, om jeg saa maa sige, kritisk Adresse, saalænge de fornødne Oplysninger mangle. Jeg troer derfor, dersom jeg har forstået den ærede Proponent rigtigt, at han ønsker at gaae en Middelvei, og hertil vil jeg ogsaa slutte mig saaledes, at Adressen, næstefter at udtale Tak, og varm og hjertelig Tak til Kongen, tillige udtalte Nationens Beredvillighed til fremdeles at yde endnu større Offre for at fremme og befæste Danmarks Ære og Selvstændighed, og for navnlig at fremme den Sag, hvorom vi dog Alle maae være enige, nemlig Slesvigs uadskillelige Forbindelse med Danmark.

Lage-Müller: Jeg skulde ikke have tilladt mig at reise mig, naar ikke mit Opholdssted netop ved Slesvigs Grændse, eller, dersom den naturlige Grændse skal komme i Betragtning, i selve Slesvig havde dertil opfordret mig, og jeg saaledes ved et Spørgsmaal, der vistnok for Diebliffet hører til de vigtigste Emner, nemlig Slesvigs Forhold til Danmark og hvorvidt dette skal berøres i den foreslaede Adresse, er kommen til Orde. Saa dybt som noget har mit Hjerte følt ved den betrængte Tilstand, hvori saamange Slesvigere, hvis Hjerter slaae varmt for den danske Sag, have i den nu forløbne Sommer været stødte, og især bløder mit Hjerte ved at tænke paa den Tilstand, hvorunder disse Slesvigere nu maae leve, da de under den saakaldte Baabenstilstand mange Steder mere haanes og fortrædiges, end det forhen under Krigen var Tilfældet. Hvad Adressen angaaer, da finder jeg det aldeles passende, at vi — og jeg ønsker og haaber eenstemmig — tolke vor

Tak til den folkelige Rønge, der saaledes er kommen den danske Rationens Ønsker imøde, og som saaledes vil dele sin lovgivende Magt med Folket. Denne Tak mener jeg passende udtrykkes saa varm som muligt, isald det var muligt, at Ordet kunde finde Udtryk nok for Hjerternes fulde Følelser. Hvad det slesvigste Spørgsmaal angaaer, da veed jeg neppe, hvorledes man i denne Henseende paa den ene Side kunde udtrykke sig stærkt nok og paa den anden Side forsigtigt nok, thi vist er det, at Ønsket om, at Slesvig maa uadskillig forbindes med Danmark, maa være saa varmt i ethvert Bryst, som slaaer med fuld Kjærlighed til sit Fædreland, at Intet Ønske af den Art kan være varmt nok; men derimod mener jeg, at Forsamlingen ingenlunde kan afgjøre, om det var det Rigtigste, hvad vi vel ønskede, dersom vi blot turde følge vore Følelser, strax at forjage Boldsmand, som jeg maaskee nu tør kalde dem, som ere trængte ind over Slesvigs Grændser, og fuldelig havde de danske Slesvigeres Ret, thi vi vide dog ingenlunde, hvilke sorgelige Følger for Tiden, og maaskee endog for en Tid, som vil være snart forhaanden, et saadant Skridt, hvortil en velmenende Følelse i vort Hjerte vilde lede os, naar ikke koldere Overveielse burde finde Sted, vilde føre med sig. Derfor mener jeg, at i den Henseende maatte Adressen være affattet med særdeles megen Forsigtighed og ingenlunde med nogen bestemt Opfordring til, hvad Regjeringen efter sin Wijsdom og efter sin Kundskab til det Forhold, som vel den største Deel af os ikke kjender, maatte beslutte.

Schytte: Jeg skal ikke indlade mig paa at yttre mig om, hvad der skal indføres i Adressen. Den hidtil førte Discussion har tilfulde viist, at Meningerne derom ere deelte. Jeg antager, at PropONENTEN, hvad ogsaa en æret Taler ligefrem har udtalt, har tilsigtet at gaae en Middelvei. At gaae denne er, som bekjendt, Noget af det vanskeligste; men hvorvidt man naaer Maalet vil først kunne afgjøres, naar de Oplysninger ere indhentede, som jeg antager, at den Comitee, der vil blive udnævnt, ikke vil forsømme at indhente, og som det høie Ministerium, forsaavidt det maatte finde en saadan Meddelelse passende, ogsaa vil meddele. Jeg troer derfor, at man paa Sagens nærværende Standpunkt ikke bør gaae længere ind paa Realiteten af, hvad man ønsker indført i Adressen, men med Omhyggelighed vælge den Comitee, som har at gjøre Forslaget, og først naar den er fremkommen med dette Forslag, mener jeg, at man kan komme til at drøfte Sagen.

Madvig: Det Tilsvær, hvormed Forsamlingen skal besvare Hans Majestæts Tiltale til os, en Tiltale, som er fremkommen fra Hans Majestæt uden Tvivl i fuldkommen Samklang med Ministrene, denne Tiltale fra vor Side, troer jeg, skulde, som den første Uttring af Forsamlingen, være en saadan Udtalelse af den Stemning, hvoraf Forsamlingen er besjælet, at den i den Henseende ogsaa kunde stille Forsamlingen i et rigtigt Forhold til Folket, som har sendt os. Jeg troer, at i denne Henseende vilde en Adresse blive ufuldstændig, hvis den indskrænkede sig til blot at være en Tak, ligesom den som en blot Taksigelse ikke vilde indeholde et ganske fuldstændigt Svar paa Tiltalen, idet denne dog ogsaa har antydet de høist vanskelige Forhold, i hvilke Riget for Dieblicket befinder sig, og hvis Ordning imodsees af Kongen og Folket. Jeg troer, at der er en saadan Stemning hos Folket, en saadan Rængsel efter at see disse Forhold ordnede, en saadan Stræben efter at see dem vel ordnede, samt derhos Beredvillighed til at yde de Offre, som maatte kræves, at denne Aand hos Folket ogsaa maa komme tilsyne hos dets valgte Repræsentanter; men paa den anden Side troer jeg, at ikke Forsamlingen vil eller Folket kunde ønske, at den skulde udtale Noget, som Forsamlingen ikke var tilstrækkelig underrettet om for at kunne udtale. Men skulde Forsamlingen virkelig udtale sig om, hvad der kunde opnaaes med Hensyn til Ordningen af Rigets Forhold, saa kom vi ind paa den vanskeligste og meest omfattende Undersøgelse, og vi concentrerede Alt, hvad der siden vilde blive Gjenstand for denne Forsamlings Forhandling eller en stor Deel deraf i den første Debat, hvorved altsaa vilde fremkomme en Disharmoni og Splid, som maa søges undgaaet. Det svækkende Indtryk bør undgaaes. Dertil kommer, at en Provelse af Rigets Forhold vilde medlægge, naar den skulde være grundig, en lang Tid, i hvilken der ikke

vilde fremgaae nogen Gjerning af Forsamlingen. Jeg troer altsaa, at vi her, som ogsaa før er antydet, bør søge en Middelvei, og denne Middelvei, troer jeg, lader sig temmelig bestemt opnaae derved, at man udtaler Stemningen i Folket, men holder enhver Dom eller Kritik ude af Adressen. Stemningen er Taknemlighed for den frie Forsatning, som vi skulde faae, og som vi nu ere rykkede nær; den er dernæst Beredvillighed til at understøtte Kongen og Regjeringen paa enhver Maade og med alle Slags Opoffrelser, at stræbe efter at ordne Statens Forhold i Overensstemmelse med Danmarks Ret og Folkets Erkjendelse af denne Ret. Dette kan allerede paa dette Standpunkt udtales, det kan udtales paa en saadan Maade, at man undgaaer enhver Uttring om, at Forsamlingen senere hen under de fremskridende Forhandlinger venter at blive underrettet, i det Enkelte og bestemt, baade om, hvorledes Sagerne for Dieblicket staae, hvorledes Udfigterne ere, og ad hvilken Veie vi ere komne paa det nærværende Standpunkt. Vi behøve ikke at skyde fra os at udtale, at dette maa komme til Forhandling, idet vi yttre at ville gaae ind paa alle de Forslag og Midlerne til at ordne Staten paa, som udkræves, idet vi ved at gaae ind paa disse Forslag ville finde os i alle de dertil stikede Offre, men at vi uden Hensyn til Forslagenes Indhold og de i saa Henseende meddeelte Oplysninger udtale den gjennem Rationen gaaende Stemning, at Folket med største Beredvillighed vil understøtte disse Bestræbelser for at have Danmarks Ære og haaber, at disse Bestræbelser fastholdes til den yderste Mulighed; ud over denne forlanger Folket heller ikke at gaae, eller at dets Skjæbne skal sættes paa Spil; dette er Grændserne, som bør sættes for en Adresse; dette er, hvad Folket venter at ville blive udtalt af Forsamlingen allerede endnu idag.

Mæder: Jeg vilde være ganske enig i, at den Adresse, som nu skal indgives til Hans Majestæt, kun skal være en Taksigelse, men jeg kan ikke negte, at jeg ei kan bifalde denne Mening, naar vi ikke i den Anledning forbeholde os Ret til nærmere at betragte vor Tilstand, som i høieste Grad foruroliger os. Premierministeren har vel meddeelt os en Skizze over Tilstanden, men jeg maa oprigtig tilstaae, at den ikke har været tilstrækkelig; maaskee tilstrækkelig som en offentlig Meddelelse; men Folket staaer i dette Dieblik med saa stor Forventning til denne Forsamling, at den maa fordrø en fuldkommen og aldeles uforbeholden Erklæring om, hvorledes Staten nu staaer; den maa vide, hvorledes det slesvig-holstenske Spørgsmaal staaer, thi uden en saadan Erklæring kan den ei have en tilstrækkelig Tillid til Ministeriet, og vi staae her altsaa i en altsfor mislig Stilling, naar vi ikke see, paa hvad Fod vi staae. Jeg tør derfor haabe, at Ministeriet med det Allersørste vil forelægge Forsamlingen en saadan Fremstilling af hele Statens Status. Jeg er overbevist om, at naar der tales med Tillid, vil der mødes med Tillid, og naar der tales med Sandhed, vil man komme Ministeriet imøde med Sandhed, og den vil sikkert et være Ministeriet til Stæde. Lad Tordenen rulle, det gjør Intet til Sagen; efter Torden kommer lys Dag, og Gud give, at den snart maa oprinde for Danmark.

Stoekfeth: Forsaavidt det er yttret, at den foreslaaede Adresse blot skulde være en Takadresse, da kan jeg ikke være enig med de Herrer, der have yttret Saabant; jeg troer i denne Henseende, at man vilde stusse Folket, at man vilde stusse Nord-slesvigerne. Det vilde være synderligt, om det første Ord, som udgik fra Rigsforsamlingen, ikke skulde indeholde et eneste trøstende og opmuntrende Ord til dem, som for Dieblicket lide mere end under selve Occupationen; man har vel erholdt en Saabentilstand, men denne er endnu ei traadt i Kraft, og Danmark har ikke formaaget at have sine Rettigheder. Vi have endnu i de seneste Dage seet, hvorledes Haderslev har været underkastet blodige Optrin af det der herskende Parti. Jeg anseer det nødvendigt, at vi idetmindste komme med et opmuntrende Ord i selve Adressen til vore slesvigste Brødre. Jeg holder for, at vi bør udtale Folkets Beredvillighed til ethvert nyt Offer i denne Retning. Jeg anseer det derfor for ønskeligt, om de Deputerede fra Landets forskellige Distrikter udtale sig om den Stemning, som i denne Henseende hersker hos dem. Jeg møder fra et Distrikt, som just har været besat af Fienden; men jeg kan forsikre, at det, de haarde Byrder nagtet, der have været paalagte, dog er

beredt til at bringe endnu større for Danmarks Ære, Danmarks Selvstændighed.

Gram: Jeg skal kun tillade mig at bemærke, at jeg maa slutte mig til den sidste ærede Taler. Jeg lever i et Distrikt, hvor Blandingen af Slesviger og Danske er almindelig bekendt. I det Sogn, hvor jeg boer, er omtrent $\frac{1}{2}$ Slesviger; disse have mere eller mindre lidt af Krigen og lidt endnu af den Overmagt, som udøves af den ulovlige Regjering. Jeg maa derfor, idet jeg nøie kjender Stemningen der, som og i de østlige Dele af Nordflesvig, stemme for, at Adressen ei blot indeholder Tak, skjøndt dette er den vigtigste Deel af samme, fordi vi Alle føle, hvormeget vi skyldte vor folkelige og elskede Konge for det, som han allerede har givet, og som vi haabe, at han fremdeles vil give sit Folk; men jeg troer tillige, at Adressen bør indeholde nogle trøstende og opmuntrende Ord. Den Tausshed, der hidtil har hvilet over denne Sag, har hvilet ligesom en trykkende Steen paa hele Folkets Hjerte, men naturligviis maa Trykket føles meest blandt dem, om hvilke det er uvisst, om de have været solgte eller kjøbt. Adressen bør indeholde noget Trøstende og Opbyggende for dem. Det er ikke min Mening, at man skal indlade sig saa dybt paa Sagen, at der vil kunne opstaa Forvirring, eller at maastee derved Regjeringen kunde bringes i Forlegenhed med sine diplomatiske Underhandlinger, men jeg formener, at man maa saavidt muligt trøste og berolige Slesvigerne, at de kunne vinde Mod og Kraft til at holde ud, indtil Forsløsningens Time maatte slaae. Naar en Adresse affattes paa en forsigtig Raade og i denne Aand, er jeg overbevist om, at den ikke vil skade; jeg er ligesaa overbevist om, at den vil udøve en gavnlig Indflydelse, ikke blot i Slesvig, men over det hele danske Land, og holder jeg mig tillige forvisset om, at man derved kommer Folkets Ønske imøde, thi Folket overalt, og navnlig i Slesvig, seer med den højeste Forventning enhver Tidende imøde, der udgaaer fra Rigsdagen. Det er vigtigt, at Rigsdagens første Ord ere saadanne, at de kunne bringe en Stemning ud over det hele Land, som vidner om, at det ei blot er os, der her ere tilstede, som have Tillid til Hs. Majestæt og hans vise Regjering, men at det er hele Folket, der kan glæde sig over Saadant.

Dahlerup: Efter den Opfordring, som en æret Taler har stillet til de Deputerede fra de forskjellige Distrikter, skal jeg tillade mig at oplyse, at ogsaa det Distrikt, hvorfra jeg er, med Opmarksomhed seer hen til denne Forsamling i Forventningen af de Skridt, som skulle foretages med Hensyn til Ordningen af Landets ydre Forhold. Det er Folkets inderligste Overbeviisning, at Spørgsmaalet om Slesvigs Forbindelse med Danmark er Spørgsmaalet om Danmarks Bestaaen som en Nation, den almindelige og dybtfølte Overbeviisning i det Distrikt, hvorfra jeg er, at Spørgsmaalet om Slesvigs Forbindelse med Danmark er Spørgsmaalet, om vi skulle vedblive at være danske Mænd. Det føle vi Alle paa det Bestemteste, at dersom ikke Slesvig fastholdes ved Danmark, men kommer i Forbindelse med Lybfland, staaer Jylland fare for at blive angreben af de Ulykker, som nu plage Slesvig. At den første Udtalelse, som udgaaer fra denne Forsamling, tillige skal udtale denne Forsamlings Følelser i saa Henseende, er nødvendigt, og jeg føler mig derfor overbevist om, at en Adresse, der kun skulde indeholde Tak, vilde fremkalde et mindre gunstigt Indtryk i Jylland.

Clausen: Jeg understøtter det Forslag, som er bleven fremsat, i den Retning, hvortil jeg antager, at det er blevet stillet til den ærede Forsamling. Det er ikke blot for første Gang i lang Tid, at en Forsamling er sammentraadt, der repræsenterer Landets Befolkning; det er ikke blot derfor, at Forsamlingen er sammenskaldt, for at grundlægge det Bænk, hvortil vi kunne sige, at de foregaaende Eiders Udvikling har hentydet, og som skal blive Udgangspunkt for Fædrelandets Fremtid; dersom det forholdt sig saaledes, da kunde Forsamlingen indskrænke sin Adresse til at tolke sin Tak til den Konge, som ved egen fri Tilskyndelse har gjort det første Skridt i denne Retning. Men Forsamlingen er sammentraadt under Forhold, der have fremkaldt en Stemning, der fylder alles Hjertes, og der er ikke en Gæst i denne Sal, som ikke har høret denne Stemning med sig. Vi ere blevene modtagne i denne Sal med en Hilsen

fra vor Konge, som ligeledes bærer Præget af den samme Stemning, der gaaer igjennem det hele Folk, og som ogsaa indeholdes i Regjeringens Meddelelse om Rigets Stilling om den nærmeste Fortid og om den nærmeste Fremtid; og derfor mener jeg, at en Adresse, som udgaaer fra nærværende Forsamling, ikke kan blive staaende ved en simpel Taksigelse. Den maa være en Besvarelse af den Tale, der er udgaaet fra Kongen og hans Regjering; og naar jeg siger dette, mener jeg det baade med Hensyn til Indholdet og med Hensyn til Formen. Med Hensyn til Indholdet er det saa langt fra, at man kan betragte Det som et fremmed Element, der gaaer ud paa de Forhold, som udgjøre Hovedgjenstanden for vore Betyrninger, at jeg meget meer maatte betragte en Forbigaaen heraf som en unaturlig Tilbagetrængning af, hvad der rører sig i os, i det hele Folk. Men jeg troer, at ogsaa med Hensyn til Formen maa Adressen være en Besvarelse af den kongelige Tiltale, men denne kongelige Tiltale har ikke meddeelt Oplysning om de enkelte Foranstaltninger, som ere trufne og som skulle træffes, og vor Adresse maa saaledes holde sig udenfor det Enkelte, ikke falde Dom over, hvad der har været foretaget, eller bestemme, hvad der i Fremtiden vil være at foretage. Forsamlingen vilde herved foregribe sig selv, vilde foregribe et kommende Tidspunkt, hvor den vil have en naturligere og rimeligere Anledning til at indlade sig derpaa. Adressen maa blive staaende ved at udtale den Stemning, som den kongelige Tiltale, saaledes som den ligger for os, har fremkaldt, en Stemning med Hensyn til Regjeringen og vor Fremtid i det Hele, der tillige udtaler Beredvillighed og Ønske om fra det hele Folks Side at komme Regjeringen imøde til kraftig Optræden for Folkets Ære og Bælfærd. Forøvrigt troer jeg ikke, at Forsamlingen kan ville indlade sig paa den nærmeste Form for Adressen, idet jeg formener, at det maa blive overladt til den nedsættende Comitees Tak at indføre i Adressen, hvad det har sin rette Plads og holde ude derfra, hvad der ikke hører hjemme deri.

H. Saven: Jeg finder mig foranlediget til at udtale mig i Anledning af en af en æret Taler stiftet Opfordring om, at Deputerede fra forskjellige Distrikter skulle tilkjendegive, om der virkelig var Beredvillighed tilstede til at gjøre Opoffrelser for den Sag, som Regjeringen især nu har for. Jeg føler mig opfordret dertil, saameget mere som jeg offentlig har yttret mig imod den saakaldte frivillige Folkevæbning i Jylland. Ellers vilde jeg slet ikke taget Ordet her. Der er vistnok en stor Beredvillighed i Jylland til at gjøre alle mulige Opoffrelser for at fremme Regjeringens Stræben og for at staae Kongen og de nærværende Ministre bi i enhver Henseende; men fordi man modsætter sig en, om jeg saa tør sige, saa forkeert Foranstaltning som den saakaldte frivillige Folkevæbning

Formanden: Det forekommer mig, at det ærede Medlem yttret sig om en Sag, som ikke foreligger.

H. Saven: Saa vil jeg dog blot udtale det endnu engang, at Jyderne i min Egn ere beredvillige til ethvert Offer, som Kongen vil kræve til Haandhævelse af Danmarks Selvstændighed og Udelelighed.

With: Jeg skylder mig selv at forvare mig imod en mulig Misforstaaelse, som jeg frygter for, at mit første Foredrag har givet Anledning til. Naar jeg yttrede, at jeg ikke ønskede de slesvigiske Forhold behandlede i Adressen, stete dette, ikke fordi jeg nærer mindre Sympathi for vore slesvigiske Brødre end andre. Nei tværtimod. Jeg føler vistnok ligesaa meget for disse vore for Tiden trykkede Landsmænd som nogen anden; men netop fordi jeg anser den slesvigiske Sag for en af de allervigtigste, der bør behandles med det modneste Overlæg, efterat Forsamlingen ved Meddelelser fra Ministeriet har erholdt Oversigt over hvad der er passeret og alle Forhold, troede jeg ikke, at denne Sag egnede sig til Behandling i en Adresse, og frygtede for, at hvis den slesvigiske Sag blev behandlet i Adressen, skulde Forsamlingen snarere være mindre tilbøjelig til at gaae ind paa en videre Undersøgelse.

Lord: Forsaavidt jeg har formaaet at opfatte Forsamlingen, er man langt mere enig, end man troer. Der er ikke Tale om at indgive en Adresse, hvori man skulde udtale en Kritik over Regjeringens Handlinger, men kun om at udtrykke den Beredvillighed, som

fra alle Kanter er udtalt, til at understøtte Regjeringen; et saadant Udtryk er paa sin rette Plads i Adressen, og vi bør udtale det. Jeg troer saaledes, at vi virkelig ere mere enige, end det lader til.

Otterstrøm: Jeg skal blot tillade mig endnu at yttre, at efter hvad jeg har hørt af flere af de Deputerede, har man i Almindelighed opfattet mit Forslag, saaledes som jeg har meent det. Kun den Bemærkning finder jeg Anledning til at fremføre med Hensyn til, hvad der af den Deputerede i det første District i Skanderborg Amt er yttret om, at der i Adressen udtales nogen Dom, at heller ikke jeg for mit Vedkommende har ønsket, at man allerede nu skulde komme just til det, der udgjør det egentlige Livsspørgsmaal, ligesom det heller ikke har været min Mening at udtale nogen Dom eller Kritik over Regjeringen, en Udtalelse, jeg har troet, at man burde udsætte til en anden Tid.

Udenrigsministeren: Det er allerede saavel af en æret Rigsdagsmand for Bornholm som af flere andre ærede Talere udtalt, at Rigsdagen maatte ønske at æsse Oplysninger af Regjeringen om Landets Tilstand i det Hele, saavel som angaaende de Forholdsregler, som denne maatte gjøre det nødvendigt at tage. I denne Anledning skal jeg tillade mig at oplyse, at Regjeringen ogsaa fra sin Side har besluttet at komme Rigsforsamlingens Ønske imøde, saavidt det staaer til den; dette er ogsaa allerede antydet i den Tale, som Premierministeren ved Rigsdagens Åbning har holdt. I hvilken Form imidlertid en saadan Meddelelse fra Regjeringens Side vil finde Sted, maa nærmere beroe paa den Overenskomst, som vil kunne træffes med den ærede Referent for Adressecomiteen, naar Forsamlingen har taget sin Beslutning om, paa hvilken Maade den agter at indgive sin Adresse, og naar den maatte have taget Bestemmelse om, hvorledes den agter at fordele de forskellige Sager, som ere omtalte i Regjeringens Meddelelse. I at afgjøre, i hvilket Omfang en saadan Meddelelse kan finde Sted, vil Regjeringen deels være ledet af Hensyn til den Pligt altid nøie at holde fast ved Grændserne for den executive og den lovgivende Magt, at holde fast ved de Grundregler, som ere nødvendige for enhver Stat, og dobbelt nødvendige, hvor man staaer ved Begyndelsen af det constitutionelle Liv; deels vil den derved have Landets Interesse for Øie, og det vil i denne Henseende ikke være vanskeligt for Regjeringen at komme overeens med vedkommende Referent. Saaledes og da vil man tale, og naar man da saaledes har talt, talt i fuld Oprigtighed og Sandhed, vil Enhver vistnok blive gennemtrængt af Følelsen af, hvor vigtigt det er, at man agter paa og yttre sig med stor Varsomhed om disse Forhold. Den Følelse vil da vistnok blive almindelig, at der er væsentlige Punkter, som ikke egne sig til offentlig Meddelelse, end ikke til at meddeles vedkommende Referenter. Jeg troer imidlertid, som allerede forhen yttret, at en nærmere Overenskomst og Bestemmelse i denne Henseende vil kunne træffes, saasnart Rigsforsamlingen har taget sin Beslutning angaaende Adressen saavel som angaaende de øvrige Sager, der ere omtalte i Regjeringens Meddelelse.

Næder: Jeg skylder at aflægge min hjertelige Tak for hvad den ærede Minister her har meddeelt; jeg troer, at Ministeriet med Tillid kan bygge paa, at denne Forsamling kun bestaaer af trofaste, ærlige Danste, der ikke ville gjøre nogen Misbrug af samme. Jeg antager, at disse Meddelelser maaskee nok kunne gjøres til Forsamlingen inden lukte Døre, men det turde dog være hensigtsmæssigere, at de gjordes til en i dette Niemed særskilt udnævnt Comitee, bestaaende af Mænd, som forstode at bruge Discretion.

Nadvig: Med Hensyn til hvad der før var yttret af Rigsdagsmanden fra Svendborg Amts 4de District om en dobbelt Maade, hvorpaa man kunde gaae frem ved Affattelsen af Adressen, maa jeg erklære, at jeg just vilde udtale mig derhen, at man her i Forsamlingen ikke skulde forlange disse Oplysninger, men at man her kun skulde reservere sig dem, og at man just derved vilde beholde en fri Plads til at bevæge sig paa, fordi man ikke allerede nu behøvede at kræve disse Oplysninger, men havde det i sin Magt at udtrykke sig

saaledes, at man kun forbeholdt sig dem til senere beleilige Tidspunkter, saaledes som ogsaa er udtalt af flere ærede Talere. Jeg udryger kun dette, fordi der kunde opstaae ligesom en Tanke om, at jeg vilde, at man i Adresse-Comiteen skulde forlange disse Oplysninger, medens jeg dog udtalte mig derhen, at man i Adresse-Comiteen ikke skulde gaae ind derpaa; jeg gjentager altsaa, hvad jeg før har sagt, at her kun bør være Spørgsmaal om en Adresse, der ikke indlader sig paa nogen Dom, og altsaa heller ikke forudsætter de Oplysninger, som man maatte være i Besiddelse af, for at kunne udtale en saadan, men at man kun skulde holde sig til Udtrykket af den Stemning, som erkjendes levende hos Folket.

Udenrigsministeren: Jeg søgte blot at sammensætte, hvad der alt af flere Talere var yttret; det var ikke undgaaet min Opmærksomhed, at den ærede Rigsdagsmand fra Bornholm ligesaa lidt som flere af de øvrige Talere troede, at disse Oplysninger allerede nu af Regjeringen skulde æsses, men at dermed skulde udsættes til senere, indtil man, hvilket ogsaa Regjeringen nærmest har tænkt sig, var bleven enig om Behandlingen af de Sager, der ere antydet i Regjeringens Tiltale.

Gleerup: Det forekommer mig, at denne Discussion er gaaet ud over sin egentlige Oprindelse. Den jydske Deputeredes Forslag har jeg kun kunnet opfatte saaledes, som om at denne Forsamling skulde udtale sin Tak til Hans Majestæt. Denne Forsamling maa føle en Opfordring, den inderligste Opfordring til en saadan lovlig Henvendelse til Hans Majestæt, og dette maa jeg ganske tiltræde. Det forekommer ogsaa mig, at Adressen ikke burde indeholde nogen Dom, nogen Kritik over Ministeriet, men en Udtalelse af Stemninger og Tilstande, en varm Udtalelse af Nationens Tak til Hans Majestæt. Kongen trænger til en saadan Udtalelse, han trænger til at høre den af den første danske Rigsforsamling af Folkets egne Mænd. Vi ville stufte Folkets Forventning, dersom vi ikke udtale Folkets Tak til Kongen. Det er ikke dermed meent, at der i en saadan Udtalelse skulde udelukkes det Spørgsmaal, som bevæger os Alle, det slesvig-holstenste; men det kan jo ikke udelukkes, naar vi takke Kongen for det, han har sagt, at han hverken har Magt eller Villie til at stille Slesvig fra Danmark; og naar vi takke ham for denne Udtalelse, saa sig vi ogsaa, at vi ere villige til at vove Alt, saa sig vi derved til vore slesvigiske Brødre, at de kunne stole paa os. Jeg troer, at enhver Adresse, hvori dette ikke vilde findes udtalt, vilde faae et mat, et nedslaaende Anstrøg. Man har allerede af disse Discussioner kunnet fornemme det, thi man har talt om Modløshed og Forsagthed, og derved er allerede alt Opsving borte. Jeg maa saaledes fuldkommen holde mig til den ærede Repræsentant fra Bornholm, hans klare Foredrag: at Adressen alene skal være en Udtalelse af Stemninger og Ønsker.

Cultusministeren: Det maatte være mig tilladt at fremkomme med nogle Bemærkninger i Anledning af den sidste ærede Talers Uttringer.

Jeg troer, at en Forsamling, som staaer paa et blot raadgivende Standpunkt, kan udtale „Stemninger og Følelser“ og kan tillade sig blot at tænke paa at tage „et Opsving“. Men, mine Herrer! Udtalelsen af Deres Følelser; det er Beslutninger, Udtalelsen af deres Stemning det er Tilkiendegivelse af Deres Villie, det er Handlinger, som kunne have uberegnelige Følger. Det gjælder altsaa om kun at udtale det, som De ere overbeviste om, med Hans Majestæt i Spidsen at ville kunne gennemføre. Kun saavidt bør De gaae, at Gjerningen kan følge Skridt for Skridt med Ordet.

Dette troer jeg paa det Bestemteste at maatte gjøre gjældende, thi jeg mener, at vi maae føle vor egen ministerielle Tilværelse at beroe paa den Maade, hvorpaa De, mine Herrer, ville udtale Dem. Saaledes som denne Adresse isvrigt opfattes af flere, at den kun skal være en personlig Henvendelse til Hans Majestæt, vil hans Regjering, hvis denne Anskuelse finder Forsamlingens Bifald, staae uden for de Spørgsmaal, som derved vilde kunne komme under Behandling. (Fortætted.)

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Tredie Møde.

(Fortsat.)

Skulde derimod den modsatte Anskuelse om Adressens Hensigt finde Forsamlingens Bifald, saaledes, at dens Stemning for Ministeriet skal udtrykkes, anseer jeg det for vist, at Forsamlingen vil erkjende, at det er nødvendigt, at den udtaler, hvorvidt Hans Majestæts Regjering har dens Tillid, hvorvidt den er overbevist om, at Regjeringen bestandig har vaaget og fremdeles vil vaage over paa bedste Maade at have Danmarks Vre. Under saadanne Tidomsstændigheder, hvorunder vi befinde os, under saadanne vanskelige Forhold, hvorunder Staten kæmper, er det fremfor Alt nødvendigt, at Folket har et Ministerium, der nyder dets Tillid, dets ubetingede Tillid, selv om det skulde synes at være mindre stærkt, selv om det skulde synes, at dets Taalmodighed er for stor.

Man maa vel vide, at det, der skal være længe, det, der skal holde ud, maaskee gennem Aar, og ikke give efter for ethvert Dieblisks Stemning, det kan ikke fremtræde med saa stor Hefstighed, det maa have et langt Fremsyn. Mine Herrer! hvis jeg har opfattet Forhandlingerne rigtigt, vil imidlertid Spørgsmaalet om, hvorvidt det nærværende Ministerium har bevaret Tilliden i denne Sag ikke komme i Betragtning, da det nærmest her gjælder om Besvarelse af Hans Majestæts Tiltale, en reen personlig Henvendelse til ham.

Jeg anseer det imidlertid af stor Bigtighed, at Forsamlingen bestemte tilkjendegiver, om den opfatter Adressen paa den ene eller den anden Maade, saa at Ministeriet kan kjende sin Stilling til Adressen.

S. P. Hansen: Jeg har med Opmærksomhed lyttet til den ærede Ministers formanende og belærende Tale, men forsaavidt som jeg i nærværende Sag skal tage Ordet, maa jeg dog bemærke, at skal der være ret Tillid mellem Regjeringen og Folket, som hvis Udvalgte vi her ere tilstede, saa kommer det an paa, at vi ret forstaae hinanden, at vi aabent og ærligt udtale os for hinanden; og jeg kan derfor ikke nægte, at naar der nu er opstaaet Spørgsmaal om en Adressens Indgivelse i Anledning af Throntalen, saa vil jeg vel, at den skal indeholde et hjerteligt, et takkende, et trostende Ord, men jeg formener ogsaa, at den maa indeholde et Alvorsord, og derfor troer jeg det ikke tilstrækkeligt, at den blot indeholder en saadan Tale eller vel klingende Talemaader, men den maa indeholde en Besvarelse af det Regnskab, som er aflagt for Rigets Stilling. At vi aabent og ligefrem maae give et Svar derpaa, anseer jeg utvivlsomt. Jeg har derfor fundet saa meget større Opfordring til at udtale mig derover, som jeg formoder, at det kan have Indflydelse paa det Valg, der vil blive foretaget paa Medlemmer af den Comitee, der vidtøftigen vil have at udtale sig derover. (Bifald fra Galleriet.)

Mee: Der er en Tillid, som er naturlig mellem Regjeringen og Folket. Saadan Tillid finder ogsaa Sted i Danmark selv under de nærværende trykkende Forhold; men naar en Minister forlanger saadan Tillid udtrykkelig udtalt, saa er det formeget forlangt efter de Omstændigheder, hvort vi for Diebliffet befinde os. Jeg har opfattet det Stridt, vi nu ere i Begreb med at gjøre, som et Svar paa Hans Majestæts Hilsen til Folket, som en personlig Henvendelse til Hans Majestæt Kongen. Det forekommer mig, efter som jeg har opfattet flere Talere, at de staae i den Formening, at der allerede nu skulde være Tale om at lægge bestemte Dnster for Dagen, at udtale noget Mere, end en blot Stemning, Noget, hvori man skulde kunne see en Art Beslutning; men, da jeg anseer det for umuligt, at Forsamlingen allerede nu under de nærværende Forhold skulde kunne

udtale sig herover med fuldkommen Fuldstændighed, formener jeg det nødvendigt, at den maa indskrænke sig til at udtale en saadan Følelse og Stemning, som er den herskende og en Folge af Tidomsstændighederne og nedlægge den for Thronens Fod.

Cultusministeren: Hvad Ministeriet kan forlange af Forsamlingen, det er, at den tydeligt og bestemt udtaler, om den vil det ene eller det andet, om der er Spørgsmaal om en Adresse, i hvilken Ministeriets Færd bliver gjort til Gjenstand for Behandling, eller om en Adresse, hvori det ikke er Tilfældet. Det er vigtigt, at dette staaer aldeles klart og bestemt, for at vi ikke skulle berøves Leilighed til at meddele den fuldstændigste Dplysning, og for at ikke Spørgsmaalets Betragtning fra et uklart Standpunkt skal foranledige Misforstaaelse. Det var blot i den Anledning, jeg vilde ønske et klart Bostum, for at Ministeriet fra sit Standpunkt kunde vide, i hvad Forhold det stod til denne Adresse, og hvorvidt der i samme skulde være Noget, der vedkom det.

S. P. Hansen: Og det Forsamlingen kan forlange af Ministeriet, det er, troer jeg, at det er rede til at meddele Forsamlingen alle de Dplysninger, som det er istand til at meddele. Naar Sagerne ere tagne under endelig Behandling, vil først det Spørgsmaal opstaae, hvilke Dplysninger og hvilken Underretning Forsamlingen maatte ønske.

Lehmann: Jeg skal tillade mig at tilbagelade i Forsamlingens Grindring, at blandt dem, der under den nærværende Discussion have yttret sig, have flere Talere ligefrem forudsat, at de af Regjeringen forlangte Dplysninger skulle meddeles den Comitee, som nu skal nedfattes, i Anledning af Adressesagen, medens Andre paa det Bestemteste have udtalt, at dette maatte blive forbeholdt et senere Stadium af Forhandlingerne, og at man paa det nærværende Punkt skulde indskrænke sig til en foreløbig og personlig Henvendelse til Hans Majestæt med Udtalelse af den Erkjendtlighed og Tak, hvorpaa Kongen vissest har det største Krav, og af de Følelser, som leve i Nationen. Det er i denne Sagens Stilling, at et Medlem af Ministeriet har yttret, at vi ere villige som pligtige til at aflægge et saadant Regnskab, og jeg kan tilføie, at vi med største Langsel have imødeset den Dag, da vi kunde staae ligeoverfor denne Forsamling af Folkets Repræsentanter. Om derimod de Dplysninger, hvis Meddelelse Regjeringen ikke modsætter sig, skulle meddeles nu eller senere, det er Noget, som maa være overladt til Forsamlingen selv efter nærmere Overenskomst, f. Ex. mellem den Comitee, som vil blive nedsat, og Ministrene, at afgjøre. Der er altsaa ingensinde fra Regjeringens Side nægtet alle de Dplysninger, der, vel at mærke, kunde meddeles det Offentlige, og jeg maa tilstaae, at jeg ikke kan forstaae, hvad man mener med, at en Meddelelse til en Forsamling som denne skulde være forskjellig fra en offentlig Meddelelse. Jeg har altid troet, at hvad der udtales her, udtales for det hele Folk, for det hele Europa. Hvad der altsaa ei kan udtales offentligt uden at blive til Afbræk for Statens Bæ og Vel, kan heller ikke forelægges for denne Forsamling. Hvad Adressens Indhold angaaer, da er det Noget, som ikke kan bestemmes forud ved en Votering, men maa fremgaae af den hele Discussion. Naar der forøvrigt er Tale om, at Regjeringen fordrer Tillid, behøver det vel ei at siges, at Folkets Tillid er nødvendig for enhver Regjering, men at det dog først og fremmest er det under faretruende Forhold; det er den første Betingelse for, at en Regjering kan være stærk, jeg kan næsten sige eksistere, at den besidder Folkets Tillid. Derimod er det aldrig faldet Regjeringen ind at fordrer Tillid for sig

som en den tilkommende Arvelod, men for at vise, at det er Forsamlingen, det tilkommer at besvare det Spørgsmaal, om den indbringer denne Tillid eller ei. Der er dog vel nu ikke længer Noget, der betragter Regjeringen som Noget, der er bleven til paa Stabellens første Dag, Noget, som blot er bleven til for sig selv og som saadan eier Folkets Tillid. Nei, Regjeringen fremgaaer af Folket, og den staaer kun, saalange den besidder Folkets Tillid, og jeg lykønsker Nationen til, at den nu har faaet det Organ, der kan domme i saa Henseende. (Bifald fra Tilhørerpladsen.)

Formanden: Jeg skal tillade mig at henvende nogle Ord til Forsamlingen og Publikum i Anledning af det Forhold, der maa finde Sted mellem dem. Der er endnu ikke udarbejdet noget Regulativ for Forretningsordenen og om det hele Forhold, der ved Rigsforsamlingen bliver at tagttage; men indtil da maa man følge almindelige parlamentariske Regler, hvorefter Ingen udenfor Forsamlingen kan paa nogensomhelst Maade deeltage i Forhandlingerne. Det vil let sees, at disse maae være aldeles uforstyrrede; derfor maae Tilhørerne holde sig rolige og tause. De ville indsee, at allerede Bifaldsyttringer maae virke forstyrrende. Men alle Meningsyttringer maae have lige Ret; tilstedes derfor Yttringer af Bifald, maatte vel ogsaa Yttringer af Mishag ikke kunne nægtes Ret til at give sig tilkjende. Og betænkes det nu, hvor let Tilhørerne kunne være af forskellige Meninger, Nogle give deres Mishag tilkjende, medens Andre yttre deres Bifald, da vil det erkjendes, at den største Uro og Forstyrrelse let hvert Dieblid kan assistkommes. Jeg mener, at vi i denne Henseende som i flere bør see mod Vest og Nord, og ikke mod Syd. I England, Frihedens ældste Hjem, taales Yttringer fra Tilhørerne aldeles ikke; i Norge, hvor den constitutionelle Forfatning næsten er et halvt Aarhundrede gammel, ere de ogsaa ukjendte, og, saavidt jeg veed, gjælder det ogsaa om Sverrig. See vi derimod mod Syd, da forholder det sig der ganske anderledes; i Frankfurth følger man nu en ganske anden Fremgangsmaade, men ikke nogen glædelig og en, som jeg neppe troer, at vi bør efterligne. Jeg skal bemærke, at jeg, indtil Regulativet desangaaende kan give nogen Bestemmelse, har paa eget Ansvar uden Indstrænkning aabnet næsten hele Tilhørerpladsen for Publikum i Tillid til, at mine Landsmænd ville følge det gode Exempel, som er givet i de velordnede constitutionelle Stater. Hvad jeg her har udtalt med et velvilligt Sind, haaber jeg ogsaa vil modtages med samme Sind. Hos de gemtyllige Danske er det jo en gammel Sætning, at et godt Ord finder et godt Sind. Hvis jeg heri skulde stufte mig, da er jeg redebon til at opfylde min nye, skjøndt høist ubehagelige Pligt, at lade Tilhørerpladsen rømme, redebon til at opfylde den ligesaa ufortrøden som enhver anden Pligt.

Bang: Det er en Erfarings-Sætning, næsten ved alle de nye Forsamlinger, der have befattet sig med Indgivelse af Adresser, at man forgiæves har gjort Forsøg paa at give Regler for deres Indhold. Jeg troer, det var meget rigtigt bemærket af den Minister, som først talede, at Indholdet aldrig kan bestemmes ved Boting, men at det kun kan afgjøres, troer jeg, af en Comitee af de Mænd, som Forsamlingen vælger, og som besidde dens Tillid. Ved Valget af disse Mænd maa Forsamlingen sætte den Anstuelse igjennem, der virkelig har Virkethet. Jeg troer derfor ei, at det nytter at føre Discussionen videre om Indholdet, vel at mærke efter hvad Enhver derom antager. Derimod er der indtraadt et høist vigtigt Moment ved Ministrenes, som det forekommer mig, fuldkommen retmæssige Fordring paa at vide, om det skal være en Tale-Adresse, en blot personlig Henvendelse til Hans Majestæt Kongen, eller en Adresse, som vil give Ministeriet Leilighed til allerede nu at yttre sig og fuldstændigen at udtale sig, saa at Forholdet mellem Ministrene og Folket kan blive klart og reent. Nu er det ikke min Mening, at Noget i denne Henseende kan foreskrives Forsamlingen, men jeg kan dog ikke undlade at udtale min Overbeviisning om, at denne Yttring af Ministeriet vil blive af største Indflydelse paa Comiteens Forhandlinger om, hvorledes de skulle tage Sagen, nu da man veed, at Ministeriet har henvendt sig til Forsamlingen med ganske aabne Alternativer. I Overensstemmelse hermed er det mit Forslag til Forsamlingen, nu at skrive til Comiteemedlemmernes Udnævnelse.

Redacteur Hansen: Da der efter den nærværende Forretnings-

orden ikke er nogen anden Maade, hvorpaa hvert enkelt Medlem kan udtale sin Anstuelse, er det, at jeg efter en af de ærede Talegæsters fordring finder mig foranlediget til her at udtale, hvad jeg i denne Sag stemmer for. Jeg har kun opfattet det foreliggende Forslag saaledes, at det blot skulde være en personlig Henvendelse til Hs. Majestæt, hvori Forsamlingen udtalte for ham Nationens varmeste Taknemmelighed. Nogle af Forsamlingens Medlemmer have ogsaa meent, at det kunde indflyde en almindelig Udtalelse af Nationens Følelse, en almindelig Udtalelse af de Deputeredes Villighed til at understøtte Hs. Majestæts Regjering. Skjøndt jeg ikke opholder mig i nogen af Landets Provindsler, har dog mit Forhold gjort, at jeg kjender nøie til en stor Deel af Landets Indvaanere, og det navnlig en Deel af de lavere Stænder, og da en af de foregaaende Tale har opfordret til en mere almindelig Udtalelse om Stemningen i de forskjellige Egne af Landet, saa skal jeg ved denne Leilighed erklære, at, saavidt jeg kjender Folket, finder jeg i den Henseende kun een Følelse af Villighed til, Enhver at gjøre sit. Jeg skulde derfor mene, at man i Adressen kun bør lade indflyde en saadan almindelig Tilkjendegivelse; hvad der gaaer ud over dette, kan jeg ikke stemme for.

Krigsministeren: Mine Herrer! ved Udgangspunktet af vort constitutionelle Livs Udvikling er det vigtigt, at vi betræde Banen paa den rette Maade; jeg troer at maatte gjøre opmærksom paa, at Ministeriet allerede i denne Henseende har gjort et Skridt, som jeg, i det Mindste for min Part, har anseet for folgeværdigt. D'Hrr. ville have lagt Mærke til, at Hs. Majestæt Kongens Tale, for hvilken ogsaa vi upaatvivelig bære Ansvar, har været en ganske kort Tiltale; Ministeriet har derimod i sin Beretning havt Leilighed til at udtale sig over Landets forskellige vigtigste Gjenstande. Dette er skeet saaledes, fordi det i en Kongestat er det Rigtigste, at Kongen staaer uansvarlig, og for mig vilde det være noget heelt besynderligt, om de Ord, som Kongen siger, gjordes til Gjenstand for Kritik; derfor vare hans Ord afmaalte og faa, særskilte for sig. Men paa den anden Side maa Kongen ikke fremstige Andet, end hvad der stemmer overens med hans egen Overbeviisning; Ordene maae være saaledes, at de kunne være hans, kunne være hans egne i Verdens Dine; derfor indeholde Ordene vel intet Andet end det, som Ministrene ville vedkjende sig; men hvad Ordene sige, maa Kongen dog virkelig sige. Intet har spildt saamegen Tid og forvirret saamange gode Kræfter som Adressetaler. Undersøge vi den Stat, hvis Mønster vi i mange Henseender have begyndt at følge, og som vi gjøre vel i at følge, naar vi ret forstaae det og gjøre det tilbunds, England nemlig, saa vil man see, at Adresser og Throntaler ere, saa at sige, et afgjort Spil, fra begge Sider har man forud forenet sig om dem. Noget Egenende kunne vi ikke gjøre her af den simple Grund, at vi her ikke have velordnede og sluttede politiske Partier, med hvis Førere man kan underhandle. Derimod kunne vi gjøre, hvad der er Characteristisk for os, vi kunne være maadeholdne, vi kunne lægge Baand paa os selv, vi kunne den første Gang, vi tiltale vor Konge, sætte vore Eidenstaber tilside, vi kunne tale Hjertets Sprog, udtale os i et simpelt og værdigt Sprog, men saaledes, at det ikke faaer den Betydning, som min ærede Collega har henpeget paa. Forsamlingens udtalte Stemning er, som anført, Villie, og derfor maa den Stemning, der udtales til Hans Majestæt, være opmuntrende for Kongen, trostende for Nationen. Lader os et love mere, end vi kunne holde, lader os aldrig glemme, at mellem Stærterne er Magten Ret. Jeg troer ei, at de Herrer ville misforstaae mig; jeg har ei villet give dem Raad, men jeg har troet, ved disse Oplysninger at have forklaret dem det Standpunkt, hvorfra Ministeriet gik ud, da det deelte Kongens Tiltale i to Dele, den ene, som kom fra Kongens Mund og bør betragtes som Kongens egne Ord, hvilken derfor bør være hævet over al Kritik, den anden, den der udtaltes gennem Ministerpræsidentens Mund, med Hensyn til hvilken der er fuld Frihed, og som kan underkastes enhver Kritik. I Anledning af den vil Forsamlingen faae Leilighed til at spørge os, og det skal faae Svær, forsaavidt Fædrelandets hellige Interesser tillade det; thi det maa vides forud, at Svaret vel kan kræves, men ikke fordres. Ministeren kan kun svare, forsaavidt hans Pligt tillader ham det; vil man da have yderligere Oplysning, maa man sige ham for Retten.

Et tør det nemlig siges, at det, at sige Noget i denne Forsamling, er forskjelligt fra at sige det offentligt, thi at give Forsamlingen Oplysning er at give hele Verden Oplysning. Er man da ikke tilfredsstillt ved de Oplysninger, som en Minister saaledes troer her at kunne give, eller troer man, at han har begaaet Feil, da stævne man ham for et snevrere Raad, for Retten, der maa han yderligere tale og forsvare sig, eller — hvis de ogsaa da troe, at det Heles Interesse under de særegne vanskelige Forhold byder ham ei at udtale sig videre — hengive sig i sin Skjæbne og falde.

Mee: Efter de forskjelligartede Ansuelser, der ere udtalte i selve Ministeriet, troer jeg vistnok, at det er nødvendigt for Forsamlingen at klare Begrebet om, i hvilken Retning Adressen skal gaae ind, om den skal gaae ud paa hele Throntalen, der ikke blot bestaaer af Kongens Hilsen til Forsamlingen, men ogsaa af Ministeriets Udvikling af sin Politikk i den meddeelte Beretning, eller blot være en personlig Henvendelse til Kongen, der nedlægger Folkets Tak for Thronens Fod. Ravnligent troer jeg, i Henhold til, hvad jeg før har udtalt som min individuelle Mening, at burde udtale, at Adressediscussionen ikke er af den Bestaenhed, at noget Cabinetsspørgsmaal hertil kan knytte sig. Jeg har nemlig ubledet det Sidste af Cultusministerens Uttringer, og jeg troer derfor, at Begreberne herom først maae staae klare for Forsamlingen, før der strides til Valg af Comiteen.

Formanden: Det forekommer mig lidet hensigtsvarende, om vi ved en Afstemning skulde bestemme, hvorledes Indholdet af Adressen skulde være. Jeg troer, at det vilde være rigtigst, at overlade dette til de Mand, som Forsamlingen anseer for bedst stikede; man vil da altid have den Udvei, at tilbagevise eller forfaste det Udkast, der af Comiteen bliver os forelagt. Sagen staaer vist neppe saa klar for alle Medlemmer, at de strax kunne fatte en Bestemmelse eller saa skarpt fastholde de forskjellige Alternativer, naar der slet ikke foreligger noget Grundlag; og, som sagt, man vil jo altid have det Middel, at forfaste det Udkast, som maatte fremkomme.

Dangfelt: Jeg skal tillade mig den Bemærkning, at der med Hensyn til hvad Krigsministeren har yttret angaaende den Form, hvorunder Regjeringens Meddelelse til Forsamlingen er skeet, den nemlig, at der er fremtraadt den ganske korte Throntale, Kongens egne Ord, skønt Ministrene ogsaa bære Ansvar for den, og den udførligere Meddelelse gennem Conseilspræsidenten, synes at være Anledning for Forsamlingen til ogsaa at dele sin Interesse i to Dele, saaledes at man i den ene kun udtaler en varm og ustrømt Tak, en Tak for Hans Majestæts saa, men hjertelige Ord, medens vi i den anden til Svar paa den Meddelelse, der blev gjort os af Conseilspræsidenten, udtale os om de enkelte Punkter, som der gives Anledning til. Iøvrigt kan jeg ikke troe, at der bør foreskrives noget Videre med Hensyn til Adressen, og jeg maa i denne Henseende henholde mig til, hvad den ærede Formand nys bemærkede. Jeg foranlediges endnu blot til den Bemærkning, at det af nogle Uttringer i den Meddelelse, som Conseilspræsidenten ved Aabningsmødet gjorde denne Forsamling, synes, at det ikke er Ministeriets Mening at give den andre Gjenstande at drøfte end de to nævnte: Finantsagen eller Sagen om Optagelse af nye Statslaan og Sagen om den almindelige Børnepligt, og iøvrigt henvisse den til den Sag, som oprindeligt ene er tilfattet forelagt for den, nemlig Udkastet til Grundloven.

Krieger: Det er et aldeles formelt Punkt, jeg ønskede at bringe paa Bane. Forsamlingens Forretningsorden er endnu meget sværende; der er nedsat et Udvalg til at gjøre Forslag til en Forretningsorden for Forsamlingen. Indtil dette Forslag er gjort, prøvet og bifalbet, skal Forsamlingen rette sig, som det hedder, efter almindelige parlamentariske Regler og de i Forordningen af 15de Mai 1834 givne Forskrifter. Det være mig tilladt at fremføre en lille Lov, om der ikke er en Modsigelse i denne Sammenstilling. Men hvorledes end dette maatte forholde sig, saa er det ganske vist, at Tilstanden i dette Dødsstund er noget ubestemt. Der foreligger idag et Adresseforslag. Det er efter de ministerielle Erklæringer, vi have hørt, aldeles indlysende, at den Adresse, som skal forhandles, bliver enten en Gjenhilsen til Kongen eller en bestemt formelig Adresseforhandling i gammel-fransk, constitutionel, om jeg saa tør sige, i stor Stil. Under

disse Omstændigheder forekommer det mig misligt, at vi idag strax ifølge parlamentariske Regler og Forordningen 15. Mai 1834 vilde nedsætte en Comitee til, uden videre Instrux — jeg mener nemlig, at man ikke let vil kunne give nogen bindende Instrux — at gjøre Forslag enten i den ene eller den anden Retning. Det er alt tidligere af en anden Rigsdagsmand bemærket, at Adressens forskjellige Charakterer let kunne faae en væsentlig Indflydelse paa Comiteens Sammensætning. Jeg mener, at naar det ikke forud er bestemt, hvorledes Adressen skal være, saa kunne vi ei heller ret vel vide, hvorledes Comiteen bør sammensættes. Det er allerede af en Minister fremhævet, at der ikke her endnu er organiserede Partier eller findes anerkjendte Ledere og Hovedmænd for de forskjellige Nuancer, hvori Forsamlingen, tidligere eller sildigere, vil dele sig. Jeg frygter derfor, at Valget af en Comitee under saadanne Omstændigheder kunde blive usikkert, blandet og broget; jeg ønsker derfor under disse Omstændigheder, at man enten, hvis der skal nedsættes en Comitee til at behandle Adressesagen, vilde udsætte denne Comitees Udnævnelse til imorgen, eller at man, hvad jeg vilde være tilbøielig til at ansee for nok saa rigtig, vilde opsætte hele Adressesagens videre Fremme, indtil Forsamlingens Forretningsorden er vedtaget.

Lehmann: Jeg ønskede kun, at den Paastand ikke skulde staae uimodsagt, at der i de forskjellige Uttringer af Ministeriets Medlemmer findes Modsigelser. Det er, efterat have hørt den faldne Discussion, at de have taget Ordet, da det er af den største Bigtighed for Ministeriet at vide, om Spørgsmaalet angaaende Adressens Indhold besvares paa den ene eller den anden Maade. Hvilken af de to Maader, Forsamlingen formenes at burde erklære sig for, derom have de 3 Ministre, som først yttrede sig, ikke fremsat nogen Formening; de have kun stillet den Fordring, at faae at vide, hvilket Alternativ Forsamlingen vil erklære sig for. Den Minister, som talede sidst, har kun givet Raad; jeg skal aldeles afholde mig fra at udtale min Ansuelse. Men vist er det dog, at heri ligger ingen Modsigelse; det er kun sagt, at Ministeriet er mødt her med den Pligt som med det Duffe, at meddele hver den Oplysning, som Fædrelandets Interesser tillade, og det har overladt til Forsamlingen at afgjøre, om den vilde have disse Oplysninger nu ved den Leilighed, som den dobbelte Betragtning af Throntalen dertil frembyder, eller paa et senere Stadium under Forhandlingernes Gang. Som sagt, det er Noget, Ministeriet ganske har overladt til Forsamlingen; hvor og naar den maatte ønske det, skulle vi være rede til at opgive de Oplysninger, som vi kunne give.

Treschow: Det forekommer mig, at der fandt en vis Modsigelse Sted i hvad den 4de Deputerede for Kjøbenhavns Amt (Krieger) yttrede, idet han meente, at det ikke lod sig gjøre at give det Udkud, som skal nedsættes til Affattelsen af Adressen, hvis Forsamlingen bifalder det, en Instrux angaaende Affattelsen af Adressen, medens han dog til samme Tid vil have Forsamlingen ajourneret til i Morgen, for at der da nærmere skal diskuteres hvad Adressen skal indeholde. Det forekommer mig, at Sagen har nydt en saa almindelig og udtømmende Drøftelse, at Comiteen maatte see sig istand til, efter hvad der er yttret i Forsamlingen, at forfatte Udkastet, og det forholder sig endvidere, som den ærede Formand har yttret, at hvis Comiteen ei skulde være aldeles heldig i Opfattelsen af denne Opgave, saa at der maatte være forskellige Meninger om, hvorvidt det var lykkeligst den at udtrykke Rigsforsamlingens Mening, Comiteens Udkast da maa blive Gjenstand for Discussion og Forandring. Jeg mener derfor, at en Comitee idag maa nedsættes for at affatte Udkastet til Adressen.

Formanden: Jeg maa blot, med Hensyn til den sidste ærede Talers Uttringer, angaaende hvad den ærede Rigsdagsmand fra Kjøge har udtalt, bemærke, at der fra Formens Side Intet kan være imod at udsætte Valget af Comiteen til i Morgen, da vi dog ikke godt før den Tid kunne faae Udfaldet at vide, især naar det antages nødvendigt, at Comiteen kommer til at bestaae af 7 Medlemmer. Det forekommer mig fremdeles, at naar Medlemmerne paa denne Maade faae nogen Tid til at betænke sig, da vil derved i det væsentlige opnaaes, hvad usværvende ærede Rigsdagsmand har tilfattet, naar han talede om den Uvished, der formeentligen maatte være tilstede om

Adressens Indhold. Jeg mener derfor, at naar man betroer Sagen til en Comitee af 5 eller 7 Mænd, da vælger man det Rette, og skulde det da vise sig, at disse Mænd aldeles ikke kunde blive enige med Hensyn til Indholdet af Adressen, saa kunde man vælge en anden Comitee, ligesom det Samme kunde skee, isald man var utilfreds med Udkastet. Det forekommer mig saaledes, at man idag kun skulde tage Bestemmelse om en Comitees Nedsættelse og Antallet af dens Medlemmer. Det er usandsynligt, at samtlige Medlemmer ved denne ene Behandling af Sagen ere tilstrækkeligt oplyste til at fatte en bestemt Beslutning, om Adressen skal affattes overensstemmende med det ene eller det andet Alternativ.

Krieger: Formanden har i det Væsentlige sagt, hvad jeg kunde ønske tilsvøiet fra min Side. Jeg troer ikke, at der er nogen Modsigelse i mine tidligere Uttringer. Jeg veed vel, at Forsamlingen kunde, strengt taget, give Adressecomiteen en bestemt Instrux, men jeg anseer dette for lidet naturligt eller ønskeligt. Derfor anseer jeg det og for lidet ønskeligt, om man besluttede idag at udnævne Comiteens Medlemmer; thi en saadan Comitee maa ikke være Hændelsens tilfældige Bærk, og jeg frygter meget for, at en Comitee, valgt i dette Dieblik, efter denne Discussion, vilde blive det.

Treschow: Jeg har Intet at indvende imod den sidste ærede Talers Ord.

Orsted: Jeg finder det betænkeligt at tage nogen Beslutning om en Comitees Nedsættelse, saalænge Forsamlingen endnu ikke ret har klaret sig, om Adressen skal indskrænke sig til et blot Gjensvar paa Hs. Majestæt Kongens Ord til Forsamlingen ved Rigsdagens Aabning, eller om den tillige skal indlade sig paa den Udsigt over Landets Tilstand, som Ministeriet har meddeelt. Jeg kan ikke Andet end troe, at det Første vilde være det Rette, saameget mere som Hs. Majestæts Ord ikke referere sig til Ministeriets Meddelelse, og Throntalen og denne Meddelelse altsaa fremtræde som to forskellige Acter, ligesom det ogsaa vilde være betænkeligt, paa det nærværende Stadium at indlade sig paa alle de Discussioner, hvortil hiin Meddelelse giver Anledning. Det forekommer mig, at der i denne Anledning herfter saamegen Uoverensstemmelse i Forsamlingen, at jeg finder mig foranlediget til at stemme imod en Adresse.

Formanden satte derefter under Afstemning for det Første, hvorvidt der skulde nedsættes en Comitee i Anledning af det gjorte Forslag om en Adresses Indgivelse, og viste der sig ved Afstemningen herom afgjort Stemmefleerhed for en Comitees Nedsættelse.

Da Formanden derefter vilde sætte under Afstemning som det næste Punkt, om Sagen i det Hele skulde udsættes, saaledes at det først blev at afgjøre i et følgende Møde, om Gjenstanden for Adressen skulde være en blot personlig Henvendelse til Hans Majestæt, eller om den tillige skulde knytte sig til den af Ministeriet igjennem Premierministeren gjorte Meddelelse om Statens Stilling — hvilken Udsættelse Formanden formeente af Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns Amts 4de Distrikt, Professor Krieger, var forlangt henstillet til Forsamlingens Afgjørelse — bemærkede nysnævnte Rigsdagsmand, at denne Formandens Formening var begrundet i en Misforstaaelse af hans Uttringer.

Formanden: Det er yttret af et andet Medlem, at det først skulde afgjøres, hvilket Indhold Adressen skulde have.

Orsted: Jeg har rigtignok forudsat, at der ikke kunde finde nogen videre Discussion Sted om Indholdet af Adressen. Hvis dette var Tilfældet, saa kunde det gjerne være, at jeg vilde være enig i Indgivelsen af en saadan Adresse; thi jeg har kun stemt imod, at man besluttede sig til at indgive en Adresse uden at være sig klart bevidst, af hvilken Beskaffenhed den skulde være.

Formanden: Spørgsmaalet dreier sig altsaa kun, om der skal nedsættes en Comitee.

Mee: Kunde det ikke lade sig gjøre at ordne Sagen saaledes,

at Discussionen blev fortsat imorgen, forinden man skrider til noget Valg?

Madvig: Jeg maa tillade mig at gjøre opmærksom paa, at det synes at fremgaae af, hvad Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns Amts 4de Distrikt har yttret, at det er hans Mening, at det første Spørgsmaal, som burde afgjøres, er det, om Discussionen af Adressen selv skulde fortsættes, førend Regulativet er udarbejdet, eller udsættes herefter, og dernæst, naar det var afgjort, at denne Discussion skulde udsættes, om da Valget af Comiteen ogsaa skulde udsættes eller foregaae tidligere, samt endeligen i dette Tilfælde, om det da skulde foretages idag eller imorgen. Saaledes har jeg opfattet den ærede Rigsdagsmands Uttringer. Det Første bliver derefter: Skal Discussionen om Adressens Udkastet opsættes, til Regulativet er forfattet, og for det Andet, hvis det Første antages, skal da Valget paa Comiteens Medlemmer foretages strax, det vil sige idag eller imorgen.

Formanden: Den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns Amts 4de Distrikt er altsaa ikke imod, at der foretages Valg paa Medlemmer af Comiteen. Jeg mener ogsaa, at selve Valget af Comiteens Medlemmer gjerne kunde udsættes til imorgen, og hvis ingen af de ærede Medlemmer yttre sig derimod, saa antager jeg, at Forsamlingen med mig er enig i denne Udsættelse. Der staaer da kun tilbage at bestemme Antallet af Medlemmerne i Comiteen.

Da flere Stemmer derefter udtalte sig for, at Comiteen skulde bestaae af 7 Medlemmer, blev dette af Formanden erklæret for antaget.

Bloug: Jeg vil foreslaae, at Adressens Udarbejdelse overlades til Forsamlingens Formand og Secretairer.

Krieger: Dette er atter et aldeles extemporeret Forslag, som ikke støtter sig til den provisoriske Forretningsorden, vi have, hvilket atter viser det Mislige i den Tilstand, hvori vi for Tiden befinde os med Hensyn til Forretningsgangen. En anden Mislighed, som jeg troer strax at burde omtale, er bleven mig meget klar i dette Dieblik, jeg mener Salens Indretning; thi naar den ærede Formand, som ellers pleier at opfatte saa skarpt og rigtigt, idag har misforstaaet mig, saa kan dette kun ligge i, at det ikke har været muligt fuldkommen at høre mig fra det Sted, jeg taler.

Bloug: Jeg skal med Hensyn til den sidste ærede Talers Uttring, at det var et aldeles extemporeret Forslag, jeg fremkom med, bemærke, at den foreslaaede Fremgangsmaade netop er bleven brugt ved de sidstafholdte Stænderforsamlinger i Roeskilde og Viborg.

Bang: Jeg maa tillade mig at bemærke, at Formanden har erklæret, at han ikke antog, selv at kunne være Formand af nogen Comitee, og det er eengang bestemt, at der skal nedsættes en Comitee.

David: Et æret Medlem af Ministeriet har med Ret gjort opmærksom paa, hvorledes Ministeriet allerede ved dets første Fremtræden paa den constitutionelle Bane har fulgt en fuldkommen god parlamentarisk Skik ved aabent at fremstille det Spørgsmaal, hvad Rigsforsamlingen i sin Adresse vil have udtalt. Jeg maa tillade mig at minde om disse Ord, forat ogsaa Rigsforsamlingen maa følge en saadan parlamentarisk Skik og klart blive sig bevidst den Bane, den vil betrede; men dertil udfordres, mine Herrer! at man med Hensyn til en Comitees Nedsættelse ogsaa maa være enig om hvad denne Comitee har at foretage, om Rigsforsamlingen vil overdrage den enten blot det Hverv at udtale sin Tak, eller under Meddelelse fra og Conference med Ministeriet at anstille en grundigere og udførligere Undersøgelse, at man med andre Ord ikke overlader det til et Udvalg af Forsamlingens Medlemmer at afgjøre det Spørgsmaal, om Forsamlingen blot skal udtale sin Tak eller tillige gaae ind paa, hvad jeg troer at kunne kalde Ministeriets Livsspørgsmaal. Forsamlingen maa derfor først afgjøre, hvad denne Adresse bør gaae ud paa, enten en blot Udtalelse af Tak eller tillige en saa alvorlig, vigtig og dybtgaaende Undersøgelse, som da maa blive Tilfældet, hvis ogsaa Ministeriets Beretning skal gjøres til Gjenstand for en Besvarelse.

(Fortsættelse.)

1848.

Beretning

No. 9.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Eredie Rede.

(Sluttet)

Spøttet: Jeg vilde gjerne tillade mig at bemærke et Par Ord om den Maade, hvorpaa jeg troer, at Afstemningen i denne Sag burde gaae for sig. Jeg maa henholde mig til, hvad den sidste ærede Taler har yttret om Nødvendigheden af, at Forsamlingen, forinden den vælger nogen Committee, bestemte opgiver, hvilket af de to Alternativer denne Committee har at følge, enten blot at forfatte en personlig Takadresse eller, for at bruge et alt benyttet Udtryk, „en Adresse i stor Stil.“ Da der foruden dette Punkt imidlertid er Spørgsmaal om den Folgeorden, i hvilken de forskjellige Punkter skulle sættes under Afstemning, tillader jeg mig at foreslaae, at Formanden enten vil erklære eller sætte det under Afstemning, at Discussionen om Sagen idag er sluttet, og at der imorgen vil blive stemt efter en trykt Afstemningsliste.

Krieger: Det forekommer mig, at det Spørgsmaal, som nu er reist af to af Hans Majestæt udnævnte Rigsdagsmænd, netop er afgjort ved den Afstemning, hvorved det er bestemt, at en Committee skal nedsættes.

Spøttet: Ja, men det er ikke afgjort, om denne Committee skal have en bestemt Instrux om at følge det ene eller det andet Alternativ, eller om det maaskee skal overlades til Comiteen at gaae, som der af Rogle er yttret, en Middelvei.

Krieger: Jeg maa henstille til Formanden, om ikke dette Amendement kommer for sildigt.

Orsted: Jeg forudsætter ogsaa som afgjort, at Comiteen skulde nedsættes paa saadant Maade. Det var just med Hensyn dertil, at der herskede saamegen Uklarhed om, hvad Adressen skulde indeholde, at jeg kom til det Resultat, at stemme for, at der overhovedet ikke skulde indgives nogen Adresse. Jeg troer, at det vilde stride imod Alt, hvad der er anført, hvis manbagefter begyndte en Discussion om Adressens Indhold. Dersom en saadan Discussion nu skulde begyndes, da maatte hiin Beslutning om en Comitees Nedsættelse vistnok tages tilbage; thi det maatte netop være af største Bigtighed ved denne Bestemmelse. Hvad der var Pluralitetens Mening, maatte ansees at blive bestemt med Hensyn til Adressens Indhold. Dersom denne nemlig skulde være hvad man kaldte „en Adresse i stor Stil“, da er der vistnok Mange, som ville finde en saadan upassende; hvis Pluraliteten derimod skulde udtale sig for, at Adressen kun skulde være en Udtalelse af en personlig Tak til Hans Majestæt, da troer jeg, at Ingen vilde have Noget imod en saadan at indvende, om man endogsaa maatte ansee den for usornøden. Jeg mener derfor, at det ikke vilde være heldigt, om der nu skulde begynde en Discussion om Adressens Indhold, skjøndt jeg maatte ansee det for høist ønskeligt, hvis den havde fundet Sted, før der var taget Beslutning om at nedsætte en Committee. Nu finder jeg den, som sagt, mindre passende.

Formanden: Jeg troer ogsaa, at dette er Tilfældet. Jeg vil imidlertid benytte mig af den Myndighed, som Stænderanordningen giver mig dertil, idet jeg nemlig vil overlade det til Forsamlingen at afgjøre, hvorvidt den omhandlede Discussion skal finde Sted.

Høiesteretsassessor Bruun: Det lader sig ikke godt gjøre, nu at begynde Sagen paany. Det er et heelt nyt Andragende, som der her er blevet stillet, og det forekommer mig, at det vilde være

meget risikørligt, at overlade til Forsamlingen at afgjøre, hvorvidt der herom maa finde nogen yderligere Discussion Sted.

David: Jeg maa gjøre opmærksom paa, at Forlangendet om at der maatte tages Hensyn til Adressens Indhold var fremsat af et æret Medlem ligeoverfor, og jeg maa saameget mere antage, at dette Spørgsmaal maa komme under Afstemning, som det forekommer mig, at selve Formanden yttrede, at der iblandt de Punkter, som han meente der vilde komme under Afstemning, netop var eet angaaende Adressens Indhold. Jeg tør imidlertid ikke paastaae dette, men maa appellere til de nærmere Siddende.

Née: Det forekommer mig ogsaa, at fordi det Punkt er afgjort, at der skal nedsættes en Committee, vil man meget godt, om det ogsaa end maatte stride imod det Formelle, kunne fortsætte en Discussion, som tjener til at opklare Begreberne om den Adresse, som skal indgives. Om det ogsaa er imod Formen, saa troer jeg dog, at den Praxis tidligere er bleven brugt, mere at tage Hensyn til Realiteten end til Formen.

Høiesteretsassessor Bruun: Jeg maa tillade mig at bemærke, at en saadan Discussion og Afstemning formeentligen saameget mindre nu her kan finde Sted, som dette Spørgsmaal, saavidt jeg kan erindre, ikke engang er bleven forlangt sat under Afstemning. Flere Rigsdagsmænd have vel omtalt de forskjellige Maader, hvorpaa en Adresse kunde affattes, og den Form, der i denne Henseende burde foreskrives Comiteen, men der er ikke gjort nogen Paastand paa en særegen Afstemning herom; naar man nu atter vil optage Discussionen, saa kunde det Tilfælde let opstaae, at nogle af de Rigsdagsmænd, som før stemte for en Adresse, nu kunde stemme derimod, saa at et heelt modsat Resultat kunde fremkomme.

Bang: Jeg skal tillade mig at bemærke, at det, der foreligger til Behandling, er det Forslag, som den ærede Rigsdagsmænd fra Aarhus har indgivet om en Adresse; det Eneste, hvorom der er begjæret Afstemning, er det, om der skulde nedsættes en Committee til at udarbejde denne Adresse. Efter den for os gjældende Anordning er det foreliggende Forslag den eneste Indstilling, der er gjort, og det vilde compromittere al Orden, hvis man vilde forlade den og stemme om noget Andet.

Høiesteretsassessor Bruun: Jeg maa ogsaa bemærke, at et nyt Forslag ikke engang vil kunne komme frem, da det ikke har været oplaaet paa Tavlen til Medlemmernes Efterretning.

David: Det forekommer mig, at der her slet ikke er Tale om noget nyt Forslag. Der spørges kun, om Comiteen eller Rigsforsamlingen skal afgjøre Adressens Indhold.

Krieger: Der spørges simpelthen, om den Discussion, som er sluttet, uden at noget Amendement er stillet, nu igjen skal opprives og forskellige Punkter sættes under Afstemning, efterat det, som sagt, var afgjort, at en Committee skal nedsættes, og idet man skulde gaae over til at afgjøre Antallet af Medlemmerne i den.

Orsted: Jeg maa gjøre opmærksom paa, at der ikke er nogen Bestemmelse om at indgive en Adresse, men kun om at nedsætte en Committee, hvis Adresseudkast først skal prøves. Hvis det altsaa ikke er heldigt og man mener, at det i det Hele ikke kan omarbejdes, kan Resultatet godt blive, at man bestemmer sig til ingen Adresse at indgive.

Løbe: Det forekommer mig, at Forsamlingen allerede har afgjort, at der skulde indgives en Adresse, naturligviis under den Forsudsætning, at man kunde blive enig om dens Indhold, saa at der

nu kan kan blive Spørgsmaal om Comitens Udvælgelse af dens Medlemmer.

Formanden erklærede herefter Sagen for udeblevet, og efterat han, da Ingen yttrede sig derimod, havde bemærket, at det maatte ansees for Forsamlingens Mening, at den omhandlede Comitee skulde bestaae af 7 Medlemmer, paa hvilke Valget vilde blive at foretage i det næste Møde, der berammes til den følgende Dags Middag Kl. 12, blev Mødet hævet.

Fjerde Møde.

Torsdag den 25de October.

Formanden tog Ordet saaledes: Jeg skal tillade mig at meddele Forsamlingen, at der er tilstillet mig et lidet Skrift af Dr. juris Etatsraad Paulsen, som er omdeelt til Medlemmerne, samt et andet af Commandeur Dahlerup angaaende Krigens Forelse, hvoraf Dhrr., som maatte ønske det, vilde behageligen kunne faae Exemplarer i Bureauet.

Fremdeles har jeg fra Justitsministeren modtaget en Skrivelse, som anmelder, at et af Palaiserne paa Amalienborg Plads er stillet til Disposition for Forsamlingens Formand, i hvilken Henseende jeg skal tillade mig nogle Ottringer. Idet jeg tilfulde erkjender den Belvillie, som der ved dette Tilbud er vist Forsamlingen, skal jeg dog bemærke, først at der herved neppe kan være tænkt paa at yde Formanden nogen væsentlig Fordeel; thi selv om han var en udenbys Mand, kunde han vel neppe ønske sig et saa stort Locale, som derhos er saa langt beliggende fra Forsamlingsalen. Nærmest maa der vel være taget Hensyn til, at dette Palais kunde være et Samlingssted for Forsamlingen og give Formanden Leilighed til at forskaffe Medlemmerne de selskabelige Udspredelser og Nyheder. Jeg skal tillade mig at fremsætte de Betænkkeligheder, jeg har ved at modtage et saadant Tilbud, idet jeg bemærker, at det naturligtvis i ethvert Tilfælde kun er den virkelige Formand, hvorom der her kunde blive Spørgsmaal, og ikke om den foreløbigen valgte Formand. Det forekommer mig først, at Alt, hvad der henhører til den ydre Glæde, ikke staaer i Samklang med vor Rigsforsamlings jævne Charakter. Naar jeg dernæst gaaer ud fra, at Hensigten skal være selskabelige Sammenkomster, da maatte det vel være tvivlsomt, hvorvidt Mand, der tildeels ere kun lidet eller slet ikke bekjendte for hverandre og som staae i forskjellige Livsstillinger, og ofte have forskellige Ansuelser, — om hvorvidt — siger jeg, der af disses Sammenkomst kunde fremgaae noget virkeligt frugtbart Resultat med Hensyn til selskabelige Udspredelser. Dernæst forekommer det mig, at i en Tid som den nærværende, kan man ikke have synderlig Tanke for Selskabelighed og Udspredelse. Endelig finder jeg, at det ikke er et uvigtigt Moment, at saadanne Sammenkomster vilde medføre ikke ubetydelige Omkostninger, der, især paa en Tid som den nærværende, hellere burde undgaaes. Det er derfor min Mening, at man med al Taknemmelighed bør paastjonne Tilbudet, ligesom jeg holder mig forvisset om, at det kun er fremgaaet af Ministeriets Belvillie for Forsamlingen, og at det meget godt kan være at forstaae som et blot Tilbud fra Ministeriet, Forsamlingen fra sin Side altsaa kan undlade at modtage idetmindste for Tiden, uden at der derved kan opstaae nogen væsentlig Meningsforskel mellem Forsamlingen og Ministeriet. Hvis Forsamlingen skulde dele disse mine Ansuelser, vilde videre Forhandlinger om denne Sag være overflødige; hvis det Modsatte er Tilfældet, vilde der vel i al Fald kun blive Tale derom, naar den virkelige Formand er udnævnt; og maaskee behøvede man ei ubetinget og til enhver Tid at undslaae sig for Tilbudet, om man end i nærværende Tilfælde ikke troede at burde mod-

tage det. Jeg vilde ikke, om Rogen vil yttre sig herimod, eller om jeg tør anse, at Forsamlingen deler mine Ansuelser; thi i saa Fald vil jeg besvare Justitsministerens Skrivelse i Henhold dertil.

Efterat Formanden dernæst havde bemærket, at efter Dagsordenen vilde Forsamlingen nu have at foretage Valg af 7 Medlemmer til den Comitee, hvis Nedsættelse i Gaarsmødet blev besluttet i Anledning af det indkomne Forslag om et Svar paa H. Majestæt Kongens Tiltale til Forsamlingen, samt efterat Formanden fremdeles havde erindret Forsamlingens Medlemmer om, i de afgivende Stemmesedler tydeligen at betegne de Medlemmer, som maatte have samme Navn som andre Medlemmer, hvilke Navne bleve oplæste, og efterat Formanden endeligen havde gjort en Bemærkning angaaende Afgivelsen af Rigsdagsmændenes Exemplarer af Rigsdagstidenden, stred Forsamlingen til den omtalte Valgforretning, hvis Udfald blev, at de fleste Stemmer faldt paa Cancelliraad Otterstrøm (121 Stemmer), Professor Madvig (106 Stemmer), Professor Clausen (97 Stemmer), Gaardeier Ole Kirk (78 Stemmer), Godsseier Nyholm (60 Stemmer), Oberretsprocurator Jespersen fra Viborg (58 Stemmer), samt Professor Larsen og Oberretsprocurator B. Christensen (hver 51 Stemmer). Som Folge af denne Afstemning, samt i Henhold til Bestemmelserne af Frdg. 15de Mai 1834, hvorefter i Tilfælde af Stemmelighed Alderen gjør Udslaget, bleve Otterstrøm, Madvig, Clausen, Ole Kirk, Nyholm, Jespersen og Larsen proclamerede som valgte Medlemmer af den omhandlede Comitee.

Formanden: Der er et æret Medlem, som har ønsket at gjøre et Spørgsmaal til Udenrigsministeren, altsaa hvad man pleier at kalde en Interpellation. Da vi ikke have nogen Bestemmelse for Formen for Interpellationer, hvilke ikke ere omtalte i Reglementet for Stænderforsamlingerne, men som dog af og til have fundet Sted i disse, er der vel, saalænge vi intet Regulativ have, ingen anden Udvei, end at Formanden bestemmer, hvorledes der skal forholde sig i saadanne Tilfælde for den korte Tid, indtil vi faae en Bestemmelse derom. Indtil da vil det vel være rigtigst, at et saadant Spørgsmaal til Ministeriet udenfor den almindelige Dagsorden maatte anmeldes Dagen forud, skriftlig og bestemt, og derefter meddeles til Vedkommende, og at, naar Interpellationen gjordes, denne da blot bestod deri, at den, som gjorde dette Spørgsmaal, spurgte, og vedkommende Minister derpaa svarede, hvorefter den, som havde gjort Spørgsmaalet, maatte kunne igjen forlange yderligere Oplysninger, men ingen anden Discussion og altsaa heller ikke nogen Beslutning maatte finde Sted. Saaledes som Sagen nu staaer, saalænge vi intet Regulativ have, er det kun paa denne Maade jeg har troet at kunne indrømme Interpellationer. Med Hensyn til det Spørgsmaal, som det ærede Medlem ønsker at gjøre idag, og som vedrører de slesvigske Forhold, da har Udenrigsministeren erklæret, at han er villig til endnu idag, idetmindste foreløbigt, at besvare det. Jeg vil derfor anmode den ærede Rigsdagsmand, som ønsker at gjøre dette Spørgsmaal, nu at fremsætte det.

Nyholm: De sørgelige Aviserretninger, som sidste Post har bragt os, og som synes at finde en Bekræftelse i det Aftryk af Fædrelandet, som her er bleven omdeelt, i Forening med det Factum, at den tydske Regjeringscommissair Stedtmann saavel som den danske Regjeringscommissair, Kammerherre Needy igaar ere ankomne hertil Hovedstaden, have, saavidt jeg har erfaret, frembragt en vis Spænding og Urolighed hos Folket. Jeg troer derfor, at det vilde være særdeles hensigtsmæssigt, hvis Hr. Udenrigsministeren maatte finde sig foranlediget til i denne Anledning at meddele Oplysninger, — naturligtvis maa jeg ganske overlade til ham at bestemme hvilke og i hvilket Omfang han mener, at de bør meddeles; og det har saaledes været mig meget hørt, af den ærede Formand at høre, at Udenrigsministeren er villig til allerede idag at besvare dette mit Spørgsmaal.

Fjerde Møde.

(Sluttet).

Udenrigsministeren: Allerede igaar havde jeg den Ære at meddele Rigsforsamlingen, at Regjeringen var beredt til at imødekomme dens Ønske om at erholde Oplysninger om de politiske Forhold, saasnart Forsamlingen nærmere havde bestemt sig for den Form, under hvilken dette kunde skee, enten til et Udvalg af Forsamlingen, eller paa anden Maade. Jeg tilføiede, at Regjeringen i Henseende til det Omfang, hvori disse Meddelelser kunde finde Sted, vilde være indskrænket ved de Pligter, som det har at iagttage af Hensyn til Landets Interesser, der kunde lide væsentligt, saafremt Noget, der henhørte til Forhandlinger, som endnu kunde kaldes svævende, fulde meddeles offentlig; jeg kunde gjøre dette med saa meget større Fortrøstning, om at en Overenskomst mellem Forsamlingen og Regjeringen i denne Henseende vil finde Sted, som Forsamlingen allerede igaar havde vist, at Rigsforsamlingen er besjælet af den samme besindige og faste Aand, som det Folk, hvoraf den er udgaaet. Imidlertid var det let at forudsæe, at der meget hyppig vilde komme Dieblikke, hvori dette Forsamlingens Maadehold i at begjære Oplysninger af Regjeringen, vil blive sat paa alvorlige og vanskelige Prøver. Det, som maa gjøre det dybeste Indtryk paa Forsamlingen, er ikke saameget det, der allerede er traadt ind i et afsluttet Stadium, men det er meget mere det, som netop bevæger sig i Dieblicket; det er imidlertid dette Sidste, det er det Dieblikkelige, med Hensyn til hvilket Regjeringen er meest indskrænket i det, som den kan meddele Forsamlingen. Et saadant Tilfælde er just nu mødt idag; der er kommet Efterretninger, som ere stikede til at vække den største Grad af Sensation og Foruroiligelse hos Forsamlingen og Folket, og ikke destomindre er Regjeringen ude af Stand til i nærværende Dieblik at meddele Forsamlingen nogen fuldstændig Oplysning desangaaende. Saasnart jeg modtog disse Efterretninger, forudsaae jeg det Indtryk, de vilde gjøre paa Forsamlingen og ilede med igjennem de offentlige Blade at bringe Noget af det til Kundskab, som Regjeringen saae sig istand til at meddele. For en Deel er dette allerede blevet den ærede Forsamling bekendt, Mere vil følge efter, som vil lægge for Dagen, paa hvilken Maade den nye Regjering i Hertugdømmerne har gjort sin Indtrædelse. Men med Hensyn til det Væsentlige, det, der vil ligge Forsamlingen meest paa Hjerte at faae Kundskab om, nemlig paa hvilken Maade Hans Majestæts Regjering vil optræde imod det, som nu er skeet, derom seer jeg mig ikke istand til for Dieblicket at meddele Forsamlingen nogen Oplysning. Rigtigheden heraf vil Forsamlingen uden tvivl erkjende, naar den erindrer, hvad der allerede af den ærede Interpellant er omtalt, at den danske Regjeringscommissair Kammerherre Needy saavel som den tydske Regjeringscommissair Stedtman ere komne hertil, men dog først igaar Aftes. Regjeringen har i lang Tid arbejdet paa at faae en saadan Administrations-Commission, som Waabensfilstanden bestemmer, istand; den har altid været rede til inden for de ved Tractaten bestemte Grændser at indrømme Forandringer i personalia; i denne Henseende har den ikke havt Anledning

til at yttre sig om nogen Modification af anden Art, der ikke er blevet den foreslaaet af den Regjering, hvormed den nærmest har contracteret, og som heller ikke er bleven den proponeret af den Magt, som senere er traadt ind i disse Forhold, nemlig den tydske Centralmagt. Den danske Commissair har været beffæstiget med at bringe en Combination i den antydede Retning istand; han har deeltaget i Installationen af en saadan Regjering, efterat dens Medlemmer havde erklæret sig pure for at ville regjere i Overensstemmelse med Waabensfilstanden, saaledes som den var ratificeret og antaget. Senere er denne Regjering traadt op paa en Maade, om hvilken der kun kan være een Mening, at den paa ingen Maade staaer i Harmoni med de Betingelser, der ligge til Grund for Waabensfilstanden. Det er hertil, jeg sigtede, naar jeg sagde, at den foreløbige Meddelelse herom allerede er indført i de offentlige Blade, og at Mere om kort Tid vil følge efter det, idet nemlig de Bekjendtgjørelser og Placater, som den nye Administrations-Commission har udstedt, ere saa vidtløftige, at de ikke strax kunne have været meddeelte. Det, som er meddeelt, vil imidlertid allerede være tilstrækkeligt til deraf at kunne erkjende, at den er traadt op paa en Maade, som ingenlunde er stemmende med hvad der fra Danmarks Side, fra de contracterende Magters Side, med Rette kunde paastaaes. Saasnart dette var skeet, tog den danske Commissair den Beslutning, at begjære sig hertil, hvori han har gjort fuldkommen vel, og hvilket fortjener Regjeringens Anerkjendelse, idet han derved har sat Regjeringen istand til at sørge for, at den Maade, hvorpaa han træder op, og den Maade, hvorpaa Regjeringen træder op, kan være i den fuldkomneste Overensstemmelse. Da han havde meddeelt denne Beslutning til den nærværende tydske Regjeringscommissair, fandt denne sig ligeledes foranlediget til strax at begjære sig hertil, og dette maa jeg ansee som ønskeligt og heldigt. De ankom hertil igaar Aftes og Forsamlingen vil let kunne indsee, at de Forhandlinger, som jeg imidlertid har havt med den danske Commissair, ikke have kunnet være bragte saavidt, at derom kan meddeles Videre idag og maaskee heller ikke i de to eller tre første Dage; dette Sidste siger jeg udtrykkelig, med Hensyn til at der har været Spørgsmaal om at udsætte den stete Interpellation til imorgen, idet jeg gjør opmærksom paa, at jeg ikke heller da vil være istand til at meddele nogen fuldstændig Oplysning.

Formanden: Der staaer nu intet Videre tilbage, end at angive Dagsordenen i næste Møde, som vil finde Sted paa Lørdag Kl. 12. Der vil da først blive at foretage en Interpellation af Professor Larsen til Ministeriet, om hvorvidt det maatte være Regjeringens Hensigt at bringe Anordningen om Udskrivning af Ikkævarnepligtige af 23de Septbr. d. A. i Anvendelse; dernæst, hvis Udenrigsministeren da maatte finde Anledning til at kunne meddele de nærmere Oplysninger, som han har antydet i Dagsmødet, vil dette ogsaa skee i samme Møde; det tredie, som vil blive foretaget, er den af den i den sidste Ständerforsamling i Koeskilde nedsatte Committee meddeelte Beretning om Indkjøb af Bøger til Rigsforsamlingens Bibliothek, samt et Forslag om Flytningen af Ständerforsamlingernes Bibliotheker hertil.

Mødet hævet.

Il est ainsi que les autres... (The text in this column is extremely faint and largely illegible, appearing to be a continuation of a document or report.)

Stille Wasser

Abendgelingen: (The text in this column is also very faint and illegible, but appears to contain a section header and several paragraphs of text.)

1848.

Beretning

No. 10.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fjerde Møde.

(Sluttet.)

Udenrigsministeren: Allerede igaar havde jeg den Ære at meddele Rigsforsamlingen, at Regjeringen var beredt til at imødekomme dens Ønske om at erholde Oplysninger om de politiske Forhold; saasnart Forsamlingen nærmere havde bestemt sig for den Form, under hvilken dette kunde skee, enten til et Udvalg af Forsamlingen, eller paa anden Maade. Jeg tilføiede, at Regjeringen i Henseende til det Omfang, hvori disse Meddelelser kunde finde Sted, vilde være indskrænket ved de Pligter, som det har at iagttage af Hensyn til Landets Interesser, der kunde lide væsentligt, saafremt Noget, der henhørte til Forhandlinger, som endnu kunde kaldes svævende, skulde meddeles offentlig; jeg kunde gjøre dette med saa meget større Forsikring, om at en Overenskomst mellem Forsamlingen og Regjeringen i denne Henseende vil finde Sted, som Forsamlingen allerede igaar havde viist, at Rigsforsamlingen er besjælet af den samme besindige og faste Aand, som det Folk, hvoraf den er udgaaet. Imidlertid var det let at forudsæe, at der meget hyppig vilde komme Diebliske, hvori dette Forsamlings Raadehold i at begjære Oplysninger af Regjeringen, vil blive sat paa alvorlige og vanskelige Prøver. Det, som maa gjøre det dybeste Indtryk paa Forsamlingen, er ikke saameget det, der allerede er traadt ind i et afsluttet Stadium, men det er meget mere det, som netop bevæger sig i Dieblisset; det er imidlertid dette Sidste, det er det Diebliske, med Hensyn til hvilket Regjeringen er meest indskrænket i det, som den kan meddele Forsamlingen. Et saadant Tilfælde er just nu mødt idag; der er kommet Efterretninger, som ere stikede til at vække den største Grad af Sensation og Foruroligelse hos Forsamlingen og Folket, og ikke desto mindre er Regjeringen ude af Stand til i nærværende Dieblisk at meddele Forsamlingen nogen fuldstændig Oplysning desangaaende. Saasnart jeg modtog disse Efterretninger, forudsæe jeg det Indtryk, de vilde gjøre paa Forsamlingen og ilede med igjennem de offentlige Blade at bringe Noget af det til Kundskab, som Regjeringen saae sig istand til at meddele. For en Deel er dette allerede blevet den ærede Forsamling bekendt, Mere vil følge efter, som vil lægge for Dagen, paa hvilken Maade den nye Regjering i Hertugdømmerne har gjort sin Indtrædelse. Men med Hensyn til det Væsentlige, det, der vil lægge Forsamlingen mest paa Hjerte at faae Kundskab om, nemlig paa hvilken Maade Hans Majestæts Regjering vil optræde imod det, som nu er skeet, derom seer jeg mig ikke istand til for Dieblisset at meddele Forsamlingen nogen Oplysning. Rigtigheden heraf vil Forsamlingen uden tvivl erkjende, naar den erindrer, hvad der allerede af den ærede Interpellant er omtalt, at den danske Regjeringscommissair Kammerherre Reebh saavel som den tydske Regjeringscommissair Stedtmann ere komne hertil, men dog først igaar Aftes. Regjeringen har i lang Tid arbejdet paa at faae en saadan Administrations-Commission, som Baabensstaden bestemmer, istand; den har altid været rede til inden for de ved Tractaten bestemte Grændser at indbringe Forandringer i personalia; i denne Henseende har den ikke havt Anledning til at ytre sig om nogen Modification af anden Art, der ikke er blevet den foreslaaet af den Regjering, hvormed den nærmest har contracteret, og som heller ikke er bleven den proponeret af den Magt, som senere er traadt ind i disse Forhold, nemlig den tydske Centralmagt. Den danske Commissair har været beskæftiget med at bringe en Combination i den antydede Retning istand; han har deltaget i For-

handlingen af en saadan Regjering, efterat dens Medlemmer havde erklæret sig pure for at ville regjere i Overensstemmelse med Baabensstaden, saaledes som den var ratificeret og antaget. Senere er denne Regjering traadt op paa en Maade, om hvilken der kun kan være een Mening, at den paa ingen Maade staaer i Harmoni med de Betingelser, der ligge til Grund for Baabensstaden. Det er hertil, jeg sigtede, naar jeg sagde, at den foreløbige Meddelelse herom allerede er indført i de offentlige Blade, og at Mere om kort Tid vil følge efter det, idet nemlig de Bekjendtgørelser og Placater, som den nye Administrations-Commission har udstedt, ere saa vidtløftige, at de ikke strax kunne have været meddelte. Det, som er meddeelt, vil imidlertid allerede være tilstrækkeligt til deraf at kunne erkjende, at den er traadt op paa en Maade, som ingenlunde er stemmende med hvad der fra Danmarks Side, fra de contraherende Magters Side, med Rette kunde paastaaes. Saasnart dette var skeet, tog den danske Commissair den Beslutning, at begive sig hertil, hvori han har gjort fuldkommen vel, og hvilket fortjener Regjeringens Anerkjendelse, idet han derved har sat Regjeringen istand til at sørge for, at den Maade, hvorpaa han træder op, og den Maade, hvorpaa Regjeringen træder op, kan være i den fuldkomneste Overensstemmelse. Da han havde meddeelt denne Beslutning til den derværende tydske Regjeringscommissair, fandt denne sig ligeledes foranlediget til strax at begive sig hertil, og dette maa jeg ansee som ønskeligt og heldigt. De ankom hertil igaar Aftes og Forsamlingen vil let kunne indsee, at de Forhandlinger, som jeg imidlertid har havt med den danske Commissair, ikke have kunnet være bragte saavidt, at derom kan meddeles Videre idag og maaskee heller ikke i de to eller tre første Dage; dette Sidste siger jeg udtrykkelig, med Hensyn til at der har været Spørgsmaal om at udsætte den stete Interpellation til imorgen, idet jeg gjør opmærksom paa, at jeg ikke heller da vil være istand til at meddele nogen fuldstændig Oplysning.

Formanden: Der staaer nu intet Videre tilbage, end at angive Dagsordenen i næste Møde, som vil finde Sted paa Lørdag Kl. 12. Der vil da først blive at foretage en Interpellation af Professor Larsen til Ministeriet, om hvorvidt det maatte være Regjeringens Hensigt at bringe Anordningen om Udskrivning af Ikkværneplygtige af 23de Septbr. d. A. i Anvendelse; dernæst, hvis Udenrigsministeren da maatte finde Anledning til at kunne meddele de nærmere Oplysninger, som han har antydet i Dagsmødet, vil dette ogsaa skee i samme Møde; det tredie, som vil blive foretaget, er den af den i den sidste Stændersforsamling i Koeskilde nedsatte Committee meddeelte Beretning om Indkjøb af Bøger til Rigsforsamlingens Bibliothek, samt et Forslag om Flytningen af Stændersforsamlingernes Bibliotheker hertil.

Mødet hævet.

Femte Møde.

Lørdag den 28de October.

Formanden: Jeg har gjennem Rigsdagsmanden With modtaget en Adresse til Rigsforsamlingen om de slesvigiske Forhold fra flere Slesvigere, som for Tiden opholde sig i Kjøbenhavn; ligeledes har jeg modtaget fra Rigsdagsmanden Clausen en Erklæring,

hvormed han sender fra 193 Indbyggere i Præsto og samme Byes Omegn et Andragende, som indeholder Udtryk af deres dybeste Medfølelse med vore fædres Brødre og med Begjering om, at Rigsforsamlingen vil bevæge Hans Majestæt til fremdeles at foretage Alt, hvad Rigets Ære kræver, og Forsikringen om deres Redebonhed til at bære ethvert Offer og enhver Byrde, som ifølge deraf maatte blive fordret. Disse to Adresser ville blive henlagte i Læseværelset, og naar Regulativet er bestemt, vil Forsamlingen tage nærmere Beslutning om, hvad der i den Anledning skal foretages.

Dernæst har jeg fra den borgerlige Læseforening modtaget 100 Afgangskort til dens Locale for Rigsdagsmænd. De Herrer, som ønske saadan Afgang, ville behage at henvende sig til Contoirtet. — Den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 7de District har Ordet i Anledning af den af ham anmeldte Interpellation.

Professør Larsen: Det vil vistnok ikke være undgaaet Ministeriets Opmærksomhed, at Forordningen om den extraordinære Udskrivning af den hidtil for Børnepligten fritagne Befolkning, som er emaneret den 23de Septbr. d. A., har fremkaldt temmelig megen Misbilligelse fra flere Sider. Fra den formelle Rets Standpunkt har man især gjort gjældende, at der kunde reises betydelige Tvivl om, hvorvidt der virkelig een Maaned efterat den saakaldte Waabenstilstand er afluttet, og een Maaned førend Rigsforsamlingen skulde indkaldes, forelaa en saa paatrængende Nødvendighed for at lade en saa vigtig og indgribende Lov emanere, at det kunde retfærdiggjøres at lade dette ske, uden først derom at høre enten de hidttilværende Stænder eller nærværende Forsamling.

Med Hensyn til Realiteten troer jeg vel, at man i Almindelighed har været enig derom, at det er billigt og rigtigt, at den hidtil for Børnepligt fritagne Befolkning kaldes til Deeltagelse i nærværende Krig; men det er nærmest Maaden, hvorpaa dette er iværksat ved Forordningen, som har fremkaldt den omtalte Utilfredshed. Paa samme Tid nemlig, som de, der ere fødte værnepligtige, efter den bestaaende Lovgivning skulle i en Mængde Tilfælde forbigaaes ved Udskrivningen, fordi de have opnaaet en Livsstilling, i hvilken man har antaget, at Udskrivningen vilde gribe altfor forstyrrende ind, saa skal efter Forordningen af 23de September aldeles intet saadant Hensyn komme de hidtil fritagne Classer tilgode; ingensomhelst, i Tilbud til den hidtil gjældende Lovgivning, opnaaet Livsstilling skal forsaane dem for Udskrivningen, hvor forstyrrende denne end kan gribe ind i deres hele Fremtid. Der fremkommer derved det særegne Resultat, at de Paagjældende i Forhold til denne Udskrivning ofte vilde have været bedre færdige, dersom de havde været fødte værnepligtige, end de nu ere det som hidtil fritagne for denne Pligt, da i første Tilfælde den af dem opnaaede Livsstilling vilde have bevirket, at de maatte have været forbigaaede, istedetfor at den nu ikke kommer i Betragtning. Det maa vistnok erkjendes, at det hele System af Fritagelser og Forbigaaelser, som gjælder for den værnepligtige Befolkning, ikke just fortjener Billigelse, at det kan være ønskeligt, at det efterhaanden aflaffes, og man vil vistnok endog være enig om, at alle saadanne Hensyn til de Enkeltes personlige Forhold, baade for den hidtil værnepligtige og ikke-værnepligtige Befolknings Vedkommende, bør kunne falde bort, hvis der handles om, under Fædrelandets overhængende Fare at kalde det hele tjenstdygtige Mandskab til Vaaben til Landets Forsvar; men Forordningen af 23de September har ikke dette Formaal. Der handles ved den kun om at skaffe et forholdsvis mindre betydeligt Supplement til den allerede udfærdigede Hær, og det turde da være en vægtig Indvending mod samme, at det Offer, man ved den fordrer af mange Enkelte, ved den forstyrrende Maade, hvorpaa Udskrivningen kan gribe ind i deres Fremtid, ikke synes at staae i det rette Forhold til det Formaal, der ved den hele Foranstaltning kan opnaaes. Endeel agtede Medborgere her i Staden have ifølge disse Betragtninger og flere andre, som let kunde tilføies, opfordret mig til at interpellere Ministeriet om, hvorvidt det maatte være sammes Hensigt at bringe Forordningen af 23de September i Anvendelse, eller om det muligen nu maatte være Hensigten at stille denne Foranstaltning i Bero — indtil at Børnepligtens Almindeliggjørelse i det Hele kan ordnes ved Lov, navnlig ved det Lovudkast, som ifølge den af Ministeriet til

denne Forsamling stete Meddelelse, agtes forelagt Forsamlingen til Overveelse. Det er mig ikke ganske klart, hvilken af de ærede Herrer Ministre, jeg egentlig har at henvende mig til i dette Andragende. Det maatte vel nærmest være Hr. Justitsministeren, som den, under hvem det hele Udskrivningsvæsen forterer; men muligt vil det ogsaa være Hr. Krigsministeren, som den, til hvis Disposition det udfærdigede Mandskab vil være at stille. Jeg tillader mig derfor at opfordre den af de Herrer Ministre, som det findes nærmest at vedkomme, at ville besvare dette Spørgsmaal, som jeg har forelagt ifølge flere Medborgeres Forlangende.

Justitsministeren: Med Hensyn til, at den Anordning, der er Gjenstand for nærværende Interpellation, er emaneret under det Ministerium, som jeg har den Ære at bestyre, skal jeg for Tiden besvare den stete Interpellation. Jeg troer, at denne støtter sig til den nye Forbindelse, som der unægtelig finder Sted imellem den Anordning, som er bebudet at ville blive forelagt Forsamlingen om almindelig Børnepligts Indførelse, og den Anordning, som allerede er emaneret angaaende den extraordinære Udskrivning af de hidtil for Børnepligt fritagne Classer. Anordningen om almindelig Børnepligt gaaer jo ud paa, ved de fremtidige Udskrivninger af Mandskab at have de Uligheder, den Forskjellighed, som har fundet Sted imellem de forskellige Samfundsklasser i Udøvelsen af den Borgerpligt, som maa anerkjendes at paahvile alle Samfundsklasser, den nemlig, med sin Person, saavidt man kan, at bidrage til Fædrelandets Forsvar; den foreløbig emanerede Anordning angaaende en extraordinær Udskrivning gaaer ud paa, med Hensyn til de Borgerklasser, hvori Udskrivningen alt tidligere har fundet Sted, at søge at udjævne den hidtil stedfundne Ulighed og Forskiel. Begge gribe naturligvis dybt ind i de Samfundsforhold, som have udviklet sig i vort Fædreland gjennem en Række af Aar, ja, i Aarhundreder; begge egne sig efter deres Natur til under almindelige Omstændigheder at forelægges Folkets Udvalgte, forinden de træde i Kraft. Det kunde derfor synes inconseqvent fra Regjeringens Side, naar den har paataget sig det Ansvar, at tilraade Hans Majestæt at lade Anordningen om den extraordinære Udskrivning emanere, medens man ikke har paataget sig et lignende Ansvar med Hensyn til den almindelige Børnepligtslov. Jeg maa imidlertid tillade mig at henlede den høitærede Forsamlings Opmærksomhed paa, at der ved Siden af den nye Forbindelse, som bestaaer mellem de 2 Anordninger, ogsaa tillige er en væsentlig Forskiel imellem dem; denne Forskiel bestaaer navnlig deri, at man ved Udskrivningen af de hidtil uværnepligtige Classer vil hurtigt, ja forholdsvis meget hurtigt, kunne komme til et væsentligt Resultat, som kan bidrage til at styrke vor Hær, medens det samme Resultat kun langsomt lader sig opnaae ad den anden Vej. Jeg maa tillade mig endvidere at bemærke, at der ved den nye Anordning, som er emaneret om den extraordinære Udskrivning, kunde tages forskellige Bestemmelser, som ikke forud præjudicerede de Principer, de almindelige Regler, som nødvendigvis maatte gjøres sig gjældende ved den almindelige Børnepligtslov. Jeg skal i saa Henseende hentyde paa, at Tjenestetiden ved den almindelige Børnepligtslov kun er bestemt for saa lang Tid, som de nærværende Krigsforhold maatte gjøre det nødvendigt. Naar nu militære Hensyn gjorde det nødvendigt at opbyde alle Kræfter for at styrke vor Hær, og det et alene for at forstærke vor Hær en blot numerisk Styrke, men tillige for at styrke dens moralske Kraft; naar nu disse Hensyn, som sagt, gjøre sig gjældende, troer jeg, at Ministeriet var i sin gode Ret ved at lade denne Anordning emanere, ja at det vilde have paadraget sig Ansvar ved ikke at gjøre det. Man var forud overbevist om, at en Anordning, som Regjeringen maatte finde nødvendig for at skaffe de Hjælpebidler, som Tiden krævede til Fædrelandets Frelse, ogsaa i sin Tid vilde finde Medfølelse hos Folkets Udvalgte. Man kunde paa samme Tid ikke forudsee, naar en Forsamling kunde sammentræde, for hvilken man vilde have kunnet forelægge denne Anordning; man kunde endnu mindre forudsee, om denne Forsamlings Hverv skulde indskrænke sig til i Fredens Ly at beskæftige sig med den Gjenstand, som nærmest maatte være dens Drostelse underlagt, eller om der tillige maatte findes Anledning til fra Regjeringens Side at forelægge den andre Lovgivningsarbejder til at fremme det

samme Tiemed som det, hvortil den almindelige Udskrivningslov sigtede. Omstændighederne have imidlertid medført, at Forsamlingen blev sammenkaldt til en Tid, da den extraordinære Udskrivningslov endnu ikke var sat i Udøvelse; Omstændighederne have fremdeles medført, at der foruden dette Hverv, som egentlig foranledigede Forsamlingens Sammenkaldelse, ogsaa blev bebudet, at der skulde forelægges den andre Arbejder; Omstændighederne have endelig medført, at den foreløbig emanerede Anordning om extraordinær Udskrivning ikke alene hidtil ei har kunnet sættes i Udøvelse, men at den ogsaa fremdeles endnu i nogen Tid ikke kan blive det, fordi de Embeds-Autoriteter, igjennem hvilke Udøvelsen skal skee, have erholdt andre, mere paatrængende Hverv. Forsamlingen vil deraf erfare, at det Lovudkast, som er bebudet at ville blive den forelagt, vil blive det, forinden Anordningen sættes i Udøvelse. Man vil da i alt Fald have bundet ved den Foranstaltning, som Regjeringen har troet paa sit Ansvar at maatte paatage sig, at en saadan extraordinær Udskrivning vil kunne, naar Fædrelandets Forsvar gjør det nødvendigt, sættes i Udøvelse meget hurtigere, end det nogensinde vilde have kunnet skee, dersom dette Lovarbejde skulde være forelagt Forsamlingen til endelig Behandling.

Prof. Larsen: Det, der er det Væsentlige for mig i Hr. Ministerens Foredrag, forsaavidt jeg har opfattet det, er, at Anordningen af 23de September ikke vil blive bragt i Udøvelse for det Første og navnlig ikke førend denne Forsamling har havt Leilighed til at udtale sig i Anledning af det nye Lovudkast om almindelig Værnepligt, som Ministeriet har erklæret at ville forelægge Forsamlingen. Jeg veed ikke, om jeg har forstaaet den ærede Justitsminister rigtigt.

Justitsministeren: Jeg troer at have udtrykt mig klart nok ved at sige, at den allerede emanerede Anordning ikke vil for Tiden kunne sættes i Kraft formedelt den Omstændighed, at de Autoriteter, ved hvem Udførelsen skulde skee, have erholdt andre, mere paatrængende Hverv. Naar Anordningen skal sættes i Kraft, kan for Tiden ikke afgjøres; det maa være en Sag, som uden Tvivl maa være Regjeringen nærmest overladt at vedtage og bestemme.

Krigsministeren: For at der ingen Misforstaaelse skal være, vil jeg gøre opmærksom paa, at min ærede Collega ikke har sagt, at der er nogen directe Forbindelse mellem det nærværende Project og den endelige Lovs Udførelse; de staae ikke i nogen saadan Forbindelse, at den endelige Lov og hiin extraordinære Udskrivningslov samtidig ville blive tagne i Betragtning. Den nye Lov indbefatter paa eengang eet Princip og een Kjendsgjerning; Principet er nemlig dette, at det derved er tilkjendegivet, at fra den Dato, denne Anordning emanerede, antog vi i Statsraadet, at den almindelige Værnepligt allerede var principmæssig erkjendt; det er fra mig, at dette er udgaaet; det er mig, som har af Statsraadet begjært denne Foranstaltning, og det har jeg gjort netop, fordi jeg saa, at vor hidtil bestaaende Værnepligtslov var saa dybt indgribende i de Folkeclassers helligste Rettigheder og allermeest dybtliggende Forhold, som den angaaer, at det vilde have været med Udseelse, at jeg var vedbleven at kræve hos dem, naar jeg ikke med det Samme havde vist, og vist bestemt, at der vilde blive krævet ogsaa hos Andre. Det Brug, som vil blive gjort af dette Krav (det kan gjerne være, at det ikke kommer snart i Brug, og det kan ogsaa være, at det kommer hurtigt i Brug), det maa være vor Discretion overladt; kun at her ingen Misforstaaelse bliver; kun at man ikke troer, at vi gjøre et Skridt tilbage; ikke et Skridt, ikke en Tomme; vi have gjort det efter modent Overlæg. Jeg har havt Mæsser af Begjeringer om at staae de unge Mænd, som vare løse og ledige, istedetfor de Familiefædre, som jeg kaldte paa, og det var vel begrundet, at disse Fordringer bleve gjorte; thi unægteligt er det en haard Ting, maarsk en Mand, som bliver kaldt til Statens Forsvar, maa forlade sin Familie og Stilling og maaskee gaae til Bettelstaven, medens han seer, at en ung Mand kun maatte udsætte sin Examen et Aars Tid, for lige saa godt siden at kunne fuldbyrde sin Carriere i Livet. Jeg har ikke Hjerte nok til at see dette upaaantet og upaatalt — skal det være upaaantet og upaatalt, saa maa en Anden sidde paa denne Plads; thi dertil har jeg hverken Kraft eller Hjerte. (Bravo fra flere Sider af Salen. Formanden paabød Tausshed ved at ringe med Kloffen.)

Prof. Larsen: Jeg skal blot tilføie, at jeg heller ikke forstod Ministerens Foredrag saaledes, at det var paa Grund af nogen Forbindelse mellem Anordningen af 23de September og den Lov, hvorom et Udkast vil blive Forsamlingen forelagt, at Udskrivningen efter den første Forandring ikke vilde for det Første blive foretaget, men jeg opfattede det saaledes, at andre Omstændigheder vilde gjøre det nødvendigt at udsætte Udskrivningen saaledes, at den i alt Fald ikke kunde forudsættes at ville skee, forinden Rigsforsamlingen havde faaet Leilighed til at erklære sig over det nye Lovudkast. Det kan naturligviis ikke andet end være mig hjært, at jeg ved mit gjentagne Spørgsmaal har fremkaldt en saadan Klarhed i Erklæringen fra Ministerens Side, at mine Committenter ikke kunne være Uvisshed om, hvilke nærmere Skridt de muligen maatte finde sig foranledigede til at gjøre.

Formanden: Vi kunne saaledes gaae over til den anden Interpellation, forsaavidt som Udenrigsministeren idag maatte see sig istand til at meddele de Oplysninger, som han i forrige Møde gav Haab om. Jeg troer ikke, at den ærede Interpellant har noget yderligere Spørgsmaal at fremsætte.

Udenrigsministeren: Den Tid, som er forløben, siden jeg sidst havde den Ære at meddele Rigsforsamlingen en foreløbig Erklæring om de flestvigske Anliggender indtil nu, maa vistnok have forekommet de ærede Medlemmer, som med Utaalmodighed imødesee Løsningen af de Forviklinger, som paany ere indtraadte i disse Forhold, meget lang; det vil derimod vistnok erkjendes, at den er overordentlig kort for den, hvis Blygt det er at bestjæftige sig med disse Sager, og jeg seer mig derfor ikke nu istand til at tilføie noget Væsentligt til det, som jeg iforgaars foreløbigt yttrede. Jeg skal kun gjenkalde i Forsamlingens Erindring, hvad jeg dengang bemærkede, at mine Meddelelser støttede sig paa de foreløbige Efterretninger, som jeg Aftenen forud havde modtaget og som gif ud paa, at de Herrer, som vare blevne installerede til at danne den nye Regjering, havde, i Overensstemmelse med de Instruxer, som herfra vare meddeelte, uden Forbehold erklæret at ville regjere i Overensstemmelse med den afsluttede Convention.

De Documenter, som herom ere blevne optagne, indeholde navnlig den Bestemmelse, at de anførte Herrer paa givne Foranledning havde erklæret, at de vilde overtage Regjeringen i Overensstemmelse med Baabensstilstandsconventionen, saaledes som denne var ratificeret og antaget, og det vil først være, efterat disse Documenter, der ere af den Bestaafenhed, at der ikke kan være noget Væsentligt til Hindrer for, at de blive offentliggjorte, have været underkastede en omhyggelig Drøftelse, at man kan gjøre sig nærmere Rede for det Spørgsmaal, om der i de tilsviede Ord „saaledes som Baabensstilstanden er ratificeret og antaget“ skulde kunne siges at ligge noget Forbehold fra disse Herres Side. Der vil nemlig derved blive at overveie, om og i hvilken Grad der skulde være taget Hensyn til den Beslutning, der, som det uden Tvivl vil være den største Deel af Forsamlingen bekjendt, er bleven taget i Frankfurth betræffende den afsluttede Baabensstilstand; det vil saameget mere kunne antages, at der virkelig er bleven taget et saadant Hensyn, som denne Beslutning ogsaa paa et andet Sted, ved en ved denne Leilighed optaget Protocol er bleven paaberaabt. Forsaavidt man dernæst vil optage det Spørgsmaal, om der ikke havde været Anledning for den danske Commissair til at forlange en mere klar og bestemt Erklæring, forinden han skred til denne Installation, da er dette et Spørgsmaal, som nu ikke paa Grund af de senere indtrufne Begivenheder har nogen særdeles practisk Betydning, idet den mindre Banskkelighed, som kunde ligge deri, paa en Maade kan siges at være absorberet af de langt alvorligere Forviklinger, som true med at opstaae ved den Maade, hvorpaa den nye Regjering er optraadt. Skulde man besvare hiint Spørgsmaal, saa maatte man nærmest tage Hensyn til, hvilken Betydning der kan tillægges den Bestemmelse, som i sin Tid er bleven taget i Frankfurth og som navnlig gaaer ud paa, at der skulde tilveiebringes en Forstaaelse med den danske Regjering om visse Modificationer med Hensyn til Baabensstilstanden, og der kunde altsaa i et saadant Tilfælde ikke være taget Hensyn til nogen anden Forstaaelse end den, som virkelig har fundet Sted mellem den tydske Con-

tralmagt og Danmark i denne Henseende; men disse Modificationer have ikke havt andet Indhold end den nye Personalkombination, som har fundet Sted ved den anførte Installation. Det er denne Tilføielse til vort tidligere Udtrede, som jeg troer for Liden at være det Eneste, som jeg seer mig istand til at meddele den ærede Forsamling, navnlig i den Form, hvori Sagen for Diebliffet er bragt paa Bane. Jeg troer, at Rigsforsamlingens Medlemmer vilde gjøre rettere i at oppebie de Meddelelser, som jeg maatte se mig istand til at offentlig Bei at gjøre af vedkommende Documenter, forinden man med Hensyn til de berorte Spørgsmaal fælder nogen endelig Dom. Jeg maa isvrigt tillade mig at gjentage, at hvad jeg i den Henseende har berørt, i ethvert Tilfælde vil være underordnet i Sammenligning med de Forviklinger af en mere alvorlig Natur, som nu synes at være opstaaede.

Nyholm: I Anledning af den Forklaring, som Udenrigsministeren har meddeelt, vil jeg blot tillade mig at fremhæve, at det forekommer mig, at den Fælles-Regjering, som i dette Diebliff er installeret i begge Hertugdømmerne i Kongen af Danmarks Navn som Hertug til Slesvig og Holsteen, i høi Grad synes at have overtraadt Conventionens Artikler, saavidt de foreligge i bekendte Actstykker, idet det hedder, at den kun skal bekræfte saadanne Love, som maae ansees for uundværlige for Samfundsforholdene, forsaavidt jeg fra mit Standpunkt har kunnet opfatte det. Men naar man nu seer denne Regjering strax ved Begyndelsen at lade emanere 91 Love og deriblandt Dyrorsregjeringens Udcast til Statsgrundloven, saa synes det mig klart, at denne Regjering i den Grad har overtraadt sin Function, at det vilde være høist ønskeligt, om der her fra Regjeringens Side blev truffet kraftige Foranstaltninger til at modvirke den Indflydelse, som hine Foranstaltninger af den Regjering, der handler i Kongen af Danmarks Navn, maatte kunne have paa Folket. Endvidere vil jeg gjerne tillade mig at henvende det Spørgsmaal til den høitærede Hr. Udenrigsminister, om det ikke vilde behage ham at meddele Forsamlingen, at der under nærværende Omstændigheder ikke vil blive indrømmet den nye Regjering over Hertugdømmerne nogen Myndighed med Hensyn til Als og Åro, som er den eneste Deel af Hertugdømmerne, hvorover Danmark med fuld Magt og Myndighed endnu raader.

Udenrigsministeren: Jeg er fuldkommen enig i de Anskuelser, som den ærede Interpellant har udtalt angaaende den Maade, hvorpaa det er Regjeringens Pligt at optræde efter de nu opstaaede Forviklinger.

Formanden: Den næste Sag, som vil være at foretage idag, angaaer nærmest Forsamlingens indre Anliggender. Den Comitee, der har havt det Hverv at anskaffe Bøger til den roestiltske Stænderforsamlings Bibliothek, vilde maaskee behage at meddele den Beretning, som den i den Anledning har affattet.

Sage: Det vil være Forsamlingen bekendt, at der i flere Aar er bevilget Stænderforsamlingerne i Roestilde og Viborg hver 500 Rbdlr. aarligen til Indkjøb af Bøger. Da Stænderforsamlingen sidst samlede, blev det besluttet at indgaae med en Begjæring om, at et lignende Beløb, i samme Siemod, maatte blive den næste Aar bevilget. Den næste Aar er bevilget Stænderforsamlingerne i Roestilde og Viborg hver 500 Rbdlr. aarligen til Indkjøb af Bøger. Da Stænderforsamlingen sidst samlede, blev det besluttet at indgaae med en Begjæring om, at et lignende Beløb, i samme Siemod, maatte blive den næste Aar bevilget. Den næste Aar er bevilget Stænderforsamlingerne i Roestilde og Viborg hver 500 Rbdlr. aarligen til Indkjøb af Bøger. Da Stænderforsamlingen sidst samlede, blev det besluttet at indgaae med en Begjæring om, at et lignende Beløb, i samme Siemod, maatte blive den næste Aar bevilget.

Rettelse.

I Nr. 3, Pag. 17, 33te L. f. o., men detts øvrige Deel af. læs: medens hele.

I Nr. 9, Pag. 67, 10de L. f. o., Lørdag den 25de October, læs: Lørdag den 26de October.

tillaaet, og blev der overdraget Magister Hammerich og mig det Hverv at drage Omsorg for denne Sums hensigtsmæssige Anvendelse. Jeg skal tillade mig nu for Forsamlingen at oplæse den af os i denne Anledning forfattede Beretning, der lyder saaledes:

„Den sidste Stænderforsamling for Stænderne bemyndigede os Underrettede til at ansøge Regjeringen om at Tilskud af 500 Rbd., for at indkjøbe endel Skrifter, navnlig af den franske og engelske Literatur, som kunde være vigtige ved Drøftelsen af Forsatningsudkastet i Rigsforsamlingen.

Vi indgave i denne Anledning et Andragende til Hans Majestæt Kongen i Mai Maaned og erholdt i Begyndelsen af August 500 Rbd. bevilget og udbetalt af Finantserne.

Denne Sum tilligemed omtrent Rbd. 100, der udgjorde Stænderbibliothekets Kassebeholdning, have vi anvendt til Indkjøb af Bøger i Paris og London, som er besørget paa det første Sted af Professor Boring, paa det sidste af Professor Krieger, som have haft den Godhed at paatage sig Uleiligheden hermed, og have skaffet os endel Skrifter underhaanden til betydeligt nedsatte Priser. Blandt de kjøbte Bøger, som ere anførte paa de Lister, som følge med Regnskabet, findes Hansarbs Parlaments Rapporten, den nyeste Udgave af Blackstone, flere til Parlamentet afgivne Beretninger om Stattevæsenet o. s. v., Kent's Kommentarer over den amerikanske Lovgivning, det nye Ustryk af Monitøren, der endnu ikke er sluttet, Delebecks Samling af belgiske Love, Dekreter m. m. efter 1830 med vedsviede Oplysninger. Professor Boring har nylig meddeelt, at han fra flere Sider har erholdt Løste om Foræring af Bøger til Rigsforsamlingens Bogsamling. Vi have derhos grundet Haab om igjennem det udenrigste Ministerium ved Udverling at erholde en Deel statistiske og andre Skrifter fra de forskjellige Lande.

Regnskabet vil vise, at vi noget have overstredet den Sum, som var os tilstaaet, hvilket hidrører fra, at enkelte Bærker have været kostbarere end efter den første Opgivelse, og at Fragt og de øvrige Transportomkostninger forholdsvis have været temmelig betydelige.

Vi tillade os at gjøre opmærksom paa Uønskeligheden af, at der saavidt muligt anvises et Bærelse, hvor de ankomne Bøger kunne opstilles og gjøres tilgængelige for Forsamlingens Medlemmer. Ligeledes henstille vi, at Stænder-Bogsamlingerne i Roestilde og Viborg flyttes hertil som Rigsforsamlingens Eiendom, og at de Doubletter, der findes, afhændes, samt at det indkomne Beløb tilflyder Rigsdagens Bogsamling.

Kjøbenhavn, 28. October 1848.

Erhbødigst
H. Hage. M. Hammerich.

Til
Den danske Rigsforsamling.

Regnskabet vil blive udlagt i Forsamlingens Kassebærelse. Det vil deraf fremgaae, at Indtægten har været 599 Rbdlr. 1 Mk. 2 s., og Udgiften 528 Rbdlr. 3 Mk. 10 s.; men jeg maa herved bemærke, at den Øyldendalste Boghandling endnu ikke har indsendt sin Regning, da der ikke er kommen Opgjørelse fra England, hvorfra endel af Bøgerne ere indkjøbte. Restbeløbet vil blive afleveret til Forsamlingens Formand og stillet til hans nærmere Disposition. (Sluttes.)

Subscription paa denne Tidende modtages i Kjøbenhavn hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno (Østergade Nr. 70), i Provinserne paa de kongelige Postcontoirer.

1848.

Beretning

N°. 11.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Femte Møde.

(Sluttet.)

Formanden: Foruden Beretningen gaaer det Oplæste altsaa ud paa, at Bibliothekerne i Roskilde og Viborg maae flyttes her til Rigsforsamlingen, og dernæst, at der her kunde afgives et Bærelse for samme og ligeledes et Læseværelse, hvor Bibliotheket af Forsamlingens Medlemmer kunde benyttes, og hvor man vel ogsaa kunde anskaffe de vigtigste Blade. Hvis jeg saaledes turde antage, at Forsamlingen var enig i disse Punkter, hvilket vel ikke kan være Tvivl underkastet, kunde man maaskee overlade til de tvende ærede Medlemmer af Forsamlingen, som dermed forhen have havt at gjøre, i Foræning med Formanden at bestemme det Rærmere. Hvis Ingen ytrer sig derimod, antager jeg, at dette er Forsamlingens Beslutning. — Ved samme Leilighed tillader jeg mig at anmelde, at jeg i Forsamlingens Læseværelse ønsker at henlægge en Regnskabsoversigt for de Møder af Provindsialstænderne, som have fundet Sted i Roskilde og Viborg i Anledning af Valgloven og Forordningen om Krigsskatten samt Udstedelsen af rentebærende Creditbeviser. Man pleiede at fremlægge disse Regnskaber i det følgende Stændermøde, og det forekommer mig derfor meest passende, at de nu meddeles Rigsforsamlingen. Jeg haaber fremdeles, at Forsamlingen vil tillade, at denne korte Regnskabsoversigt bliver optaget i Rigsdagstidenden*, om dette just end ikke vedkommer Rigsforsamlingens Forhandlinger. — Jeg skal nu tillade mig at anmode een af de Herrer Secretairer om at oplæse Protocolen, det vil sige den korte Beretning om de Sager, som ere behandlede, og de Beslutninger, som ere tagne de foregaaende Dage, da der ikke tidligere har været Leilighed til at oplæse dette.

Den ene af Secretairerne oplæste derpaa den ommeldte Protocol, som ikke indeholder Noget, der ikke tidligere har været meddeelt i denne Tidende.

* Regnskabsoversigten lyder saaledes:

Udgifterne ved den i Aaret 1848 afholdte Stænderforsamling i Roskilde have været følgende:

1. De Deputeredes Diæter under Sessionen	4672 Rbd.	„	„	„	„	„
2. Sammes Rejseomkostninger og Diæter paa Rejsen	2015	—	3	—	—	—
3. Honorar til Medhjælperne hos Forsamlingens Secretairer.	342	—	—	—	—	—
4. Betaling til Contoirpersonalet	175	—	1	—	8	—
5. Papir og øvrige Skrivematerialier	81	—	4	—	10	—
6. Udgifter i Anledning af Stændertidenden:						
a) Erstatning til Forlæggeren efter indgaaet Contract.	1200 Rbd.	„	„	„	„	„
b) Til Correcteurerne	170	—	—	—	—	—
c) For Udarbejdelsen af Sageregisteret	10	—	—	—	—	—
d) For Tilfyn med Stændertidendens Trykning efter Forsamlingens Dphor	12	—	—	—	—	—
e) For Avertissements	—	—	5	—	4	—
	1392	—	5	—	4	—
7. Bogtrykkerarbejde, udenfor det, som er benyttet til Stændertidenden.	69	—	1	—	8	—
8. Bogbinder-Arbejde	35	—	4	—	10	—
9. Budets Løn	36	—	—	—	—	—
10. Inventariefager og sammes Reparation	98	—	—	—	10	—
11. Localets Reengjøring og Belysning m. m.	107	—	5	—	12	—
12. Noogle andre Udgifter	8	—	3	—	8	—
Tilsammen	9035 Rbd.	„	„	„	„	„

Tilsammen . . . 9035 Rbd. „ „ 6 „

Slutteligen bemærkede Formanden, at Dagsordenen i det næste Møde, Mandagen den 30te October Kl. 12, vilde være Behandlingen af det Forslag til et Reglement for Forretningsordenen, som af det dertil nedsatte Udskud er forfattet og som i Dagsmødet var omdeelt til Forsamlingens Medlemmer.

Mødet hævet.

Det omtalte Udskud lyder saaledes:

§ 1. Forsamlingens Embedsmænd ere: En Formand, to Vice-Formænd og fire Sekreterer. De vælges paa fire Uger, men kunne gjen vælges. Ingen kan uden Forsamlingens Samtykke undslaae sig for at modtage Valget.

§ 2. Til Valg af Formand udtræves over Halvdelen af Stemmerne; opnaaes dette ikke ved den første Afstemning, saa foretages et nyt frit Valg. Vindes eiheller da den forlangte Stemmesleerhed, saa indskrænkes Stemmegivningen til de to Medlemmer, der havde de fleste Stemmer ved andet Valg; have flere lige Stemmer, gjør Alderen Udslaget. Efter samme Forskrift forholdes ved Valget af Vice-Formænd og Sekreterer.

§ 3. Formanden leder Forhandlingerne i Forsamlingen og sørger for, at god Orden vedligeholdes. Han modtager alle Meddelelser til Forsamlingen og forestaar dens Udfærdigelse; ligeledes forestaar han Forsamlingens Regnskabsvæsen. Vil han tage videre Deel i Forhandlingerne end den, der hører til Formandens Virksomhed som saadan, maa han imidlertid overlade Forsædet til en af Vice-Formændene.

§ 4. Ogsaa i Formandens Forsald træder efter hans Anmodning en af Vice-Formændene i alle Henseender i hans Sted.

§ 5. Sekretererne føre under Formandens Tilfyn en kortsfattet Protokol, hvori Forhandlingernes Gjenstand og Udfald optages; den oplæses ved Begyndelsen af det følgende Møde. De samle fremdeles Stemmerne ved Afstemningen efter først selv at have afgivet deres Stemme. Forretningerne fordeles mellem dem efter Aftale med Formanden.

§ 6. Formanden bestemmer ved Slutningen af hvert Møde Dagsordenen for næste Møde. Dog kunne 15 Medlemmer forlange, at den fastsættes ved Forsamlingens Beslutning.

Udgifterne ved den i Aaret 1848 afholdte Stænderforsamling for Nørrejylland have været følgende:

1. De Deputeredes Diæter under Sessionen	2336 Rbd.	„	„	„	„	„
2. Sammes Rejseomkostninger og Diæter paa Rejsen	2263	—	3	—	—	—
3. Honorar til Medhjælperne hos Forsamlingens Secretairer	531	—	—	—	—	—
4. Betaling til Contoirpersonalet	149	—	2	—	—	—
5. Papir og øvrige Skrivematerialier	73	—	—	—	2	—
6. Udgifter i Anledning af Stændertidenden:						
a. Til Forlæggeren efter Contract	1200 Rbd.	„	„	„	„	„
b. Til Correcteurerne	270	—	—	—	—	—
c. For Tilfyn med Stændertidendens Trykning efter Forsamlingens Dphor	28	—	—	—	—	—
	1498	—	—	—	—	—
7. Bogtrykker-Arbejde, udenfor det, som er benyttet til Stændertidenden	196	—	—	—	—	—
8. Bogbinder-Arbejde	73	—	2	—	—	—
9. Budets Løn	24	—	—	—	—	—
10. Inventariefager og sammes Reparation	92	—	1	—	7	—
11. Localets Reengjøring	55	—	—	—	12	—
12. Porto og nogle andre Udgifter	35	—	5	—	3	—
Tilsammen	7327 Rbd.	„	„	„	„	„

Tilsammen . . . 7327 Rbd. 2 „ 8 „

§ 7. Forsamlingens Medlemmer fordeles af Formanden ved Lodtrækning i 5 Afdelinger, over hvilke Forsamlingens Sekreterer afsætter Listerne. Hver Afdeling maa, saavidt muligt, bestaae af lige mange Medlemmer; den vælger under Ledelse af Afdelingens ældste Medlem strax en Formand samt en Sekreter, der dog ikke optegner Forhandlingerne; den forhandler, dog uden Afstemning, enhver Sag, der af Forsamlingen henvises til den.

§ 8. Ved en Sags Henviisning til Afdelingerne fastsætter Forsamlingen, af hvormange Medlemmer det Udskud skal bestaae, der skal afgive en skriftlig Betænkning om Sagen, og bestemmer, om dette Udskud enten alene skal vælges gennem Afdelingerne, eller forstærkes ved et vist Antal frit valgte Medlemmer.

§ 9. Ogsaa naar Forsamlingen beslutter, i en Sag at nedsætte et Udskud uden at henvise den til Behandling i Afdelingerne, bestemmer den, om dette Udskud skal vælges enten af Forsamlingen i almindeligt Møde, eller i Afdelingerne, og i sidste Tilfælde, om det skal forstærkes ved frit Valg af Forsamlingen.

§ 10. Udskudet udnævner en Formand og en Sekreter, samt efter endt Forhandling en Ordfører. Den af Udskudet afgivne Betænkning trykkes og omdeles 3 Dage, førend den foretages i Forsamlingen.

§ 11. Ethvert Lovforslag skal underkastes tre Behandlinger.

§ 12. Ved den første Behandling i Forsamlingen kan ethvert Medlem gjentagende forlange Ordet, kræve Oplysninger af Udskudets Ordfører eller af Regjeringens Medlemmer og fremsætte Forslag til Udskud, Tilføjelse eller andre Forandringer i Udkastet.

§ 13. Ved den anden Behandling kunne kun saadanne Forslag foretages, der ifølge Forbehold eller i Henhold til den foreløbige Behandling ere stillede inden 48 Timer efter hele den første Behandlings Slutning. Spørgsmaalet om, hvorvidt et anmeldt Forslag i Henhold til den første Behandling kan stilles, afgøres, dersom Formanden har Tvivl eller 15 Medlemmer forlange det, af Forsamlingen, men uden Forhandling.

§ 14. Ved den anden Behandling have Medlemmerne, med Undtagelse af Ordføreren, kun Ret til at tale een Gang om hver Paragraph eller hvert mindre Afsnit, der særskilt stilles til Forhandling. Umiddelbart efter Forhandlingen af hver saadan Paragraph eller hvert saadant Afsnit skrives til Afstemning herover.

§ 15. I Henhold til de stedfundne Afstemninger paaligger det Udskudet at forfatte et fuldstændigt Lovforslag. Skulde det da vise sig, at der ved de forskjellige Afstemninger er fremkommet Modsigelser i Lovforslaget, skal Udskudet ved Forelæggelsen af det endelige Udkast kunne foreslaae saadanne Rettelser, som det af den Grund maatte finde nødvendige. Egnede Forslag kunne fremsættes af 15 Medlemmer; men Forhandling og Afstemning skulle i i begge Tilfælde dog kun finde Sted, dersom to Trediedele af de tilstedeværende Medlemmer deri samtykke. Tilslidst bliver da uden nogenformhelt Forhandling det endelige Lovforslag i sin Heelhed sat under Afstemning til Antagelse eller Forkastelse.

§ 16. Andragender, som et Medlem vil forelægge Forsamlingen, skulle senest være anmeldte Dagen forud saa betimeligt, at de kunne sættes paa Dagsordenen. Paa den Tid, der i Henhold til § 6 bliver bestemt, har Andrageren at fremsætte sit Forslag. Dersom han tager det tilbage, skal ethvert andet Medlem være berettiget til umiddelbart at optage det. Efter Sagens Beskaffenhed bestemmer da Forsamlingen, i hvilken Form Sagen skal behandles. Dog skal endelig Beslutning om Sagen ikke kunne tages i samme Møde.

Andragender fra Mænd udenfor Forsamlingen kunne kun indleveres gennem et Medlem af samme.

§ 17. Spørgsmaal, som et Medlem ønsker udenfor den almindelige Dagsorden at gjøre til Regjeringens Medlemmer, maae Dagen forud være indgivne skriftligen og af bestemt Indhold til Formanden, der meddeler dem til Vedkommende og opslaaer dem paa Dagslisten. Uden saadan foregaaende Anmeldelse kan Spørgsmaal kun stilles med Forsamlingens Tilføjelse. Det reiste Spørgsmaal kan yderligere for-

følges saavel af den første Taler som af andre Medlemmer, men ingen Beslutning tør fattes.

§ 18. Naar et Forslag eller Forandringsforslag er fremsat og udviklet, er ethvert Medlem berettiget til at forlange dets Afvisning. Forsamlingen bestemmer da uden Forhandling, om Forslaget skal fjernes.

§ 19. Under Formanden, at Forhandlingerne drages utilbørligen i Langdrag, da kan han foreslaae deres Afslutning, som afgøres af Forsamlingen uden Forhandling. Ligeledes kunne 15 Medlemmer forlange det sat under Afstemning, om Afslutning skal finde Sted.

§ 20. Ethvert Medlem, der har forlangt og erholdt Ordet, taler staaende fra sin Plads og henvender stedse Taler til Formanden. Ingen maa enten tiltale eller ved Navn anføre et andet Medlem.

§ 21. Intet Foredrag maa skee ved Oplæsning af skrevne Udarbejdelser.

§ 22. Naar Flere samtidigen forlange Ordet, bestemmer Formanden den Orden, hvori de skulle tale, forsaavidt ikke Noget allerede har indtegnet sig dertil. Korte Berigtigelser eller personlige Spørgsmaal kan ogsaa gives Fortrin. Forøvrigt bør Foredragene for og imod et Forslag, saavidt muligt, afværke med hinanden.

§ 23. Ethvert Medlem er pligtigt at underkaste sig Formandens Kjendelse angaaende Overholdelsen af den fornødne Orden. Naar et Medlem i samme Møde er kaldet to Gange til Orden, kan Formanden foreslaae Forsamlingen aldeles at nægte ham Ordet i dette Møde. Skulde almindeligere Orden opstaae, paaligger det Formanden midlertidigt at afbryde Mødet, eller, om nødvendigt, aldeles at høre det.

§ 24. Bifalds- eller Mishags-Uttringer af Forsamlingens Medlemmer ansees som stridende mod god Orden.

§ 25. Ingen Beslutning maa tages af Forsamlingen, med mindre over Halvdelen af Rigsdagsmændene (77 Medlemmer) er tilstede.

§ 26. Alle Spørgsmaal, undtagen det i § 15 omtalte, afgøres ved simpel Stemmesleerhed. Ere Stemmerne lige, saa deeltager Formanden i Afstemningen, hvilket ellers ikke finder Sted. Til ethvert Valg udfordres over Halvdelen af Stemmerne, og Valget foretages i Overensstemmelse med den i § 2 fastsatte Forfæst. Enhver Valgseddelt, der indeholder et større eller mindre Antal Navne, end der skal stemmes paa, er ugyldig.

§ 27. Naaden, hvorpaa Spørgsmaalene skulle fremsættes, bestemmes af Formanden. Dog kan efter 15 Medlemmers Forlangende Forsamlingen selv fastsætte den, efterat et af de 15 Medlemmer og Formanden have udtalt sig.

§ 28. Afstemningen skeer ved at reise sig fra sin Plads eller blive siddende, og bør da altid bestaae af Prøve og Modprøve, hvorved Stemmerne tælles af Sekretererne. Skulde disse være i Tvivl om Afstemningens Udfald, saa stemmes efter Navne-Opraab. Dette kan ogsaa inden Prøvens Begyndelse forlanges af 15 Medlemmer. Afstemning ved Røgler finder Sted, naar 25 Medlemmer forlange det.

§ 29. Rigsdagens Forhandlinger trykkes i en særegen Rigsdagsstidende, hvis Ordning overlades Formanden og Sekretererne.

§ 30. Forsamlingens Møder ere offentlige. Dog kan Forsamlingen, efter Forslag af Formanden eller af 15 Medlemmer, inden lukte Døre forhandle, om Mødet skal være offentligt. Hvorvidt en Beretning om et saadant Møde skal offentliggøres, bestemmes af Forsamlingen.

§ 31. Afgang til de offentlige Møder ordnes af Formanden. Tilhørerne ere pligtige at holde sig aldeles rolige og tause. Hvis dette, efter Paamindelse, ei overholdes, skal Formanden lade dem, der forstyrre Roligheden, fjernes, og i yderste Fald lade hele Tilhørerspladsen rømme.

§ 32. I særdeles paatrængende Tilfælde kan det afviges fra foranstaaende Forfæst, naar tre Trediedele af de tilstedeværende Medlemmer derom ere enige.

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Sjette Møde.

Mandagen den 30te October.

Den af Forsamlingens Secretairer for forrige Møde førte Protocol oplæstes.

Formanden tog derefter saaledes til Orde: Der indkommer jævnlig til Forsamlingen trykte Skrifter til Uddeling, hvilke jeg hidtil har pleiet at anmelde; men det kunde maaskee være nok, at disse besørge omdeelte og henlagte i Læseværelset, da Anmeldelsen vilde medtage mere Tid, end det kunde anses passende. Jeg skal derfor undlade at meddele Beretning om, hvad der er tilsendt Forsamlingen siden sidste Møde.

Jeg skal dernæst gjøre opmærksom paa, at den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns Amts 1ste District (Hall) er fremkommen med et Forslag, som han i et senere Møde vil forelægge Forsamlingen; han har Ordet.

Hall: Det Forslag, som af den ærede Formand er omtalt, og som jeg senere nærmere vil begrunde, er dette, at en Comitee maatte nedsettes for at modtage alle saadanne Oplysninger med Hensyn til de flestvigste Forhold, som det maa anses magtpaaliggende for Rigsforsamlingen at kjende, og som Regjeringen maatte see sig istand til at meddele, samt for derefter at afgive en fuldstændig Beretning herom til Rigsforsamlingen.

Krieger: Maa jeg bede om Ordet?

Formanden: Er det blot et formelt Spørgsmaal, den ærede Rigsdagsmand agter at fremsætte?

Krieger: Det er for at gjøre en lignende foreløbig Anmeldelse, som den foregaaende Taler, at jeg begjærer Ordet. Jeg tillader mig nemlig at anmelde, at jeg paa den Tid, som af den ærede Formand nærmere maatte bestemmes, agter at bringe et Spørgsmaal paa Bane, som ikke ret vel kan skydes længere ud, nemlig om, hvorvidt vi under nærværende Omstændigheder burde tage Grundlovs-Spørgsmaalet under Behandling, eller om der ikke skulde være nødvendige Grunde forhaanden til at udsætte denne Sag indtil Videre. Jeg agter, uden nu herom at udtale nogen bestemt Mening, at foreslaae, at dette Udsættelses-Spørgsmaal sættes under særskilt Forhandling gennem Afdelingerne, og jeg har saameget mindre her villet undlade forud at anmelde denne Hensigt, som jeg antager, at jeg vil komme til i Almindelighed at udtale mig om Ministeriets Ansvarlighed og Rigsforsamlingens Stilling til dette, og jeg kunde da tænke mig, at Conscilspræsidenten og Ministeriet vilde benytte Leiligheden til at udtale sig om saadanne Punkter, som vilde være nødvendige nærmere at oplyse.

Formanden: Den ærede Rigsdagsmand for Hjørring Amts 5te District (Brind-Seidelin) har ogsaa en Anmeldelse at gjøre om en Interpellation, han agter at stille til Ministeriet.

Brind-Seidelin: Jeg skal blot tillade mig at anmelde, at jeg i Anledning af nogle Uttringer i den Tale, hvormed Kong Oscar har sluttet den svenske Rigsdag, maatte ønske at interpellere Ministeriet.

Formanden: Vi gaae dernæst over til det fremlagte Forslag til et Reglement for Forretningsordenen. Den ærede Ordfører har Ordet, ifald han ønsker det. Forøvrigt er der et æret Medlem, der har anmeldt, at han agter at gjøre nogle Bemærkninger med Hensyn til Forslaget i sin Almindelighed, nemlig den ærede Rigsdagsmand for

Kjøbenhavns 6te District (Bisby), der altsaa har Ordet, hvis Ordføreren ei ønsker det.

Bisby: Jeg vil kun tillade mig en almindelig Bemærkning om det foreliggende Udkast, navnlig i formel Henseende. Der viser sig deri en Stræben efter, saavidt muligt at holde alle fremmede Ord ude. Saaledes er Benævnelsen „Forretningsorden“ brugt istedet for „Reglement“ „Formand“ for „Præsident“ og „Udskud“ istedetfor „Comitee“. Det forekommer mig imidlertid, som om en stor Deel af de saaledes forkastede Benævnelser ere saa almindelig bekjendte her i Landet, og navnlig af Stænderforhandlingerne, at der, hvad Tydelighed angaaer, kun er vundet meget lidet ved at ombytte dem med danske; dernæst forekommer det mig, som om ikke alle de valgte Oversættelser ere lige heldige, navnlig Benævnelsen Udskud, der vistnok er dannet af det tydske Ausschuss eller af det svenske Utstöt. Men da „Udskud“ allerede paa Dansk har en anden derfra meget forskjellig Betydning, forekommer det mig, at man heller ikke skulde have brugt det, men naar man endelig ikke vilde have Udtrykket „Comitee“, benyttet Ordet „Udvalg“. For det Tredie skulde jeg mene, at det nævnte Princip ikke er bleven gennemført consequent i det foreliggende Forslag til en Forretningsorden, idet der dog er blebt beholdt forskjellige fremmede Ord. Man har forandret „Præsident“ til „Formand“, men „Vice“-Præsident har man kun forandret til „Vice“-Formand, hvilket tydelig røber Umuligheden af aldeles at kunne undgaae at bruge fremmede Benævnelser. Tilgeleedes har man beholdt Benævnelsen „Secretairer“, som vel, naar man skulde drive Purificationen til det Overste, burde være kaldet „de i Hemmeligheder Indviende“ da jeg antager, at Benævnelsen Secretair kommer af det franske secret, eller, dersom man vilde tage Hensyn til deres Forretninger, „Skrivere“. Heller ikke troer jeg, at man vil kunne gennemføre dette Princip under selve Forhandlingerne, hvor Ord som „Discussion“, „Interpellation“, vil falde Enhver i Munden og uden videre blive brugte. Endelig troer jeg ikke, at de her tilstedeværende Medlemmer kunne antages at være ubekjendte med de almindelige parlamentariske Benævnelser, og at det derfor ingensunde kan være nødvendigt at forkaste Udtryk som „Præsident“ eller „Comitee.“ Det er ogsaa nærmest det Ufuldstændige i disse Forholdsregler, mod hvilke jeg troer, at man bør protestere, idet man enten burde have vedblevet med at betjene sig af de hidtil brugte, om end fremmede Benævnelser, eller ogsaa oversat dem alle uden Undtagelse, hvorved man vilde have undgaaet denne Halsbånd og udtalt et Princip, som ogsaa i andre Henseender kunde komme til Anvendelse og vinde Bisfald.

Dette var en Bemærkning, som jeg troede at maatte fremsætte, uden at ville stille noget bestemt Andragende derom, dersom jeg ikke understøttes af Andre. Jeg forbeholder mig kun, naar de respective Paragrapher komme under Behandling, at stille de fornødne Amendements i saa Henseende.

Højesteretsassessor Bruun: Maaskee jeg maatte tillade mig at spørge, om det er Meningen, at denne Sag skal behandles i een Forsamling eller i tvende.

Formanden: I Anledning af det gjorte Spørgsmaal maa jeg bemærke, at det er min Mening, at dette Udkast skulde underkastes en foreløbig og en endelig Behandling, og at Discussionen skulde deles i flere naturlige Afdelinger, for at den ei skulde forvirres. Det er saaledes efter Aftale med den ærede Ordfører, at jeg først skal sætte Forslagets Paragrapher 1 til 6 inclusive under Behandling under Et for at lette Discussionen af Forslaget. Den ærede

Rigsdagsmand for Københavns 6te District havde jeg givet Ordet, fordi hans Bemærkning angik det Formelle i Forslaget i det Hele.

Udgrensning: Jeg skal efter den høitærede Formands Bestemmelse tillade mig at oplæse de 6 første Paragrapher af Udkastet, som først ville falde under Behandling. Foreløbig maa jeg gjøre den Bemærkning, at Comiteen i den korte Tid, som den har havt til at udarbejde dette Udkast, som jo hurtigt maatte fuldføres, ikke har været istand til at udarbejde Motiver; men jeg skal tillade mig at supplere denne Mangel ved, forsaavidt som det er nødvendigt, at tilføie de Grunde, som have bestemt Comiteen ved Forslagets Affattelse. Det maatte dernæst, med Hensyn til hvad den ærede Rigsdagsmand for Københavns 6te District nys har bemærket med Hensyn til de danske Benævnelser, som ere optagne i Udkastet, være mig tilladt at tilføie, at jeg troer det rigtigst, at man først tager det hele Forslag under Behandling og dernæst, naar saaledes Udkastets Bestemmelser forøvrigt ere antagne, afgjør det reiste Spørgsmaal om fremmede Ord, hvoraf Følgen da vilde blive, at de Benævnelser, som man bliver enig om at benytte, senere blive at indskyde i de respective Paragrapher. Jeg skal derfor udsætte at tale herom, indtil jeg erfarer, om dette mit Forslag bliver antaget eller ei. (Ordføreren oplæste derefter de 6 første Paragrapher af Udkastet.) Med Hensyn til 1ste Paragraph skal jeg bemærke, at der er steet en dobbelt Forandring i hvad der hidtil har været gjældende i Provindsialstænderne. Det ene Punkt er nemlig det større Antal af Embedsmænd end forhen, idet der ved Stænderforsamlingerne kun var en Præsident, een Vicepræsident og 2 Secretairer, medens der nu, i Overensstemmelse med hvad der gjælder i de fleste andre Repræsentativ-Forsamlinger, er bestemt, at der skal vælges 2 Viceformænd og 4 Secretairer, hvilket uden Tvivl vil finde sin Retfærdiggjørelse i det større Antal Medlemmer, hvoraf Rigsforsamlingen bestaaer, og som navnlig for Secretairernes Vedkommende letteligen vil gjøre deres Arbejde for besværligt, især med Hensyn til Afstemninger, hvor det er ønskeligt, at de hurtigen og let kunne overse den hele Forsamling, hvorfor Flere paa eengang maa kunne optage Stemmerne. Det 2det Punkt er, at disse Embedsmænd ikkun skulle vælges for 4 Uger, men dog kunne gjenvalges. Dette er ogsaa i Overensstemmelse med de Regler, som i flere andre Lande følges med Hensyn til saadanne Valg. Paa sine Steder er endog denne Functionstid meget kortere, s. Ex. i det norske Storting, hvor den kun varer 1 Uge; men man har her troet, i Overensstemmelse med, hvad der paa de fleste andre Steder er Tilfældet, at burde fastsætte Tiden til 4 Uger. Endnu maa jeg tilføie ved § 2, at Valget af de 2 Viceformænd og 4 Secretairer naturligviis foregaae under Cet, saaledes at der under Cet stemmes paa de 2 Viceformænd og under Cet paa de 4 Secretairer, saa at de, som ved denne Afstemning have faaet absolut Pluralitet, ere valgte.

Orsted: Forinden jeg gaaer ind paa de specielle Bemærkninger, jeg kunde have at fremsætte ved Udkastet, maa jeg tillade mig at gjøre den almindelige, at Udkastet synes at gaae ud fra den Forsudsætning, at denne Forsamling ogsaa skulde være berettiget til at tage ethvert Lovforslag eller ethvert privat Andragende under Behandling, medens det dog maa erkjendes, at den kun er kommen sammen for at raadslaae om den tilkommende Forsfatningslov med tilhørende Valglov. Denne Forsudsætning er vel ikke tydelig udtalt i Udkastet, men synes dog at ligge deri. Jeg maa i denne Henseende gjøre opmærksom paa, at det er bleven udtalt i Stænderne, ligesom det ogsaa er almindelig erkjendt, at den Valglov, hvorefter nærværende Forsamling er kommen sammen, ikke er tilstrækkelig eller passende for de tilkommende Forsamlinger, igjennem hvilke Folket skulde udøve sin Andeel i den lovgivende Magt; det har ogsaa viist sig, at de fra Regjeringen udgaaede Valg have maattet supplere den store Mangel, som der var tilstede i de alene af Folket udgaaede Valg, nemlig at der i dem var en utilstrækkelig Repræsentation for mange, ikke ubetydelige Interesser og Synspunkter. I den Forsfatningslov, der nu skal antages, har man ogsaa paa en anden Maade søgt at afhjælpe de Mangler, som kunne fremkomme ved en Valglov, som støtter sig paa en saa bred Grundvold, ved nemlig at fastsætte, at Rigsforsam-

lingen skal bestaae af 2 Afdelinger, nemlig det saakaldte Landsting og det saakaldte Folkething. Uden for Diebliffet at ville indlade mig paa at afgjøre, hvorvidt der herved er vunden en Maade, hvorpaa Ulempen kunde afhjælpes, er det dog vist, at der deri ligger en Erkjendelse af, at denne Forsamling ikke er indrettet saaledes, som den tilkommende lovgivende Forsamling skal være det. Man synes altsaa at maatte antage, at denne Forsamling blot er valgt med Hensyn til Spørgsmaalet om den nye Forsfatningslov med tilhørende Valglov, og ikke med Hensyn til Andet. — Jeg vil dermed ikke have udtalt, at det jo nok kunde være muligt, at der kunde være saadanne Motiver tilstede, at Forsamlingen, saavidt det var Regjeringens Ønske, ogsaa kunde komme til at indlade sig paa andre Anliggender, men den maatte da forsaavidt kun optræde som raadgivende. Jeg troer derfor foreløbigen at burde udtale, at Forsamlingen ikke ved dette Udkast maa ansees bunden til at erkjende, at den i Almindelighed har en saadan Charakter, at den ansees berettiget til at tage under Behandling ethvert Lovforslag eller ethvert privat Andragende, som fra Forsamlingens Medlemmer maatte indkomme.

Hvad de foreløste Paragrapher angaaer, finder jeg det for det Første med Hensyn til § 1 kun lidet hensigtsmæssigt, at det bestemmes, at saavel Secretairerne som Formændene kun skulle vælges paa een Maaned. Med Hensyn til hines større Antal kan et Omvalg let blive nødvendigt, og et saadant vilde medtage en ikke saa ganske ringe Tid. Det synes derhos ikke, at Secretairernes Forretninger ere af den Bestaafenhed, at det kunde være saa særdeles ønskeligt for Forsamlingen, efter nogen Tids Forløb at overdrage deres Forretninger i andre Hænder, saaledes som med Hensyn til Formændens. Paa den anden Side taler Billighed vistnok for, at de kunne forlange at blive afløst fra et byrdefuldt Arbejde efter en vis Tids Forløb; men i denne Henseende troer jeg ikke, at Udkastet kan hjælpe, da de jo kunne vælges paany, og ikke undslaae sig for dette Omvalg uden Forsamlingens Samtykke; og saa er Følgen kun den, at der er anvendt ikke ubetydelig Tid paa disse Omvalg. Jeg maa derfor henstille til Comiteens Overveielse, om det skulde være nødvendigt ogsaa for Secretairernes Vedkommende at bestemme Omvalg efter Forløbet af 4 Uger. Det forekommer mig ogsaa, at naar Secretairernes Antal skal være 4, og disse afverle, Forretningerne da ikke kunne være mere byrdefulde, end at de jo i en længere Tid kunde bestride dem; men skulde det ikke desto mindre blive Tilfældet, at de maatte ønske sig fritagne for dem, da kunne jo Secretairerne ligesaa godt, uden at noget nyt Valg foregaaer, indkomme med deres Andragende derom til Forsamlingen, og naar dette blev bevilget, vilde de jo blive fritagne for Eftertiden, og det paa en flkkrere Maade, end om nyt Valg skulde stee, som jo efter Udkastet fremdeles kunde falde paa dem.

I Anledning af § 2 skal jeg bemærke, at med Hensyn til Valget af en Formand — jeg mener naturligviis den tilkommende Formand — er det ikke ganske klart, hvem der skal lede dette Valg, om det skal ledes af den fratrædende Formand eller af Alderspræsidenten. Det Første synes vistnok det naturlige, men imidlertid kan maaskee herimod gjøres den Indvending, at dersom den fratrædende Formand ønskede at vælges paany, kunde man maaskee finde det ubehageligt at afgive sin Stemmeseddel paa en Anden, naar denne skal gjenføres af hiin; men dette er just ikke meget praktisk vigtigt, og jeg skal derfor hverken modsætte mig den ene eller den anden Bestemmelse af Forsamlingen; men det forekommer mig, at man burde have en Bestemmelse for, hvorledes dette Valg skal ledes. Med Hensyn til de øvrige Valg af Viceformænd og Secretairer havde jeg næret Ubished, om disse Valg skulde foregaae under Cet eller hvert for sig. Efter Udkastet maatte jeg nærmest komme til det Resultat, at de skulde vælges enhver for sig, altsaa at der skulde foregaae 2 forskellige Valg paa de 2 Viceformænd og 4 Valg paa Secretairer; thi det hedder i Udkastet: „Vindes ei heller da den forlangte Stemmesleerhed, saa indskrænkes Stemmegivningen til de 2 Medlemmer, der havde de fleste Stemmer ved andet Valg“, og „efter samme Forfærd forholdes ved Valget af Vice-Formænd og Secretairer“. Jeg har imidlertid Intet imod, at de vælges under Cet, som jeg endog finder hensigtsmæssigt. Med Hensyn til den Bestemmelse,

at man ogsaa ved Valget af Secretairer skal have absolut Pluralitet, kan der let opstaae særdeles store Banfæligheder, paa Grund af de mange Individer, hvorpaa Forsamlingen kan kaste sine Væne, medens der kun er ganske Enkelte, man kan kaste sine Væne paa til Formand, og da de skulde være 4, vilde Omvalg let medføre megen Vidtløftighed. Jeg skulle derfor henstille til den ærede Forsamling, om ei enhver Pluralitet kunde være tilstrækkelig ved Valg af Secretairer, eller i alt Fald, at det Stemmeantal, som nødvendigt maa have, indskrænkes til 3 eller maaskee til 2. Jeg troer ei, at Forsamlingen vil løbe nogen Fare i saa Henseende. Hvad den siette Paragraph angaaer, skal jeg bemærke, at naar det er Formanden, som skal bestemme Dagsordenen for næste Møde, skal han vel ogsaa bestemme Tiden, naar dette skal holdes; jeg veed ikke, om dette maatte ansees som en Selvfølge, uden at derom stæer nogen Tilføining.

Formanden: Jeg veed ikke, om der er flere, som ville yttre sig over disse Paragrapher. Jeg skal blot tillade mig at bemærke med Hensyn til hvad der er yttret om Banfæligheden ved Valget af en Formand, at den let kunde afhjælpes ved at overlade Ledelsen af dette Valg til Viceformanden. Iøvrigt havde jeg tænkt at foreslaae en Maade, hvorpaa man kunde foretage Optællingen af Stemmerne saaledes, at det hele Valg kunde foregaae meget hurtigt, og saaledes at man alligevel kunde have den største Garanti, men jeg vil ikke for Dieblicket opholde Forsamlingen hermed.

Professør Larsen: Der er i disse første Paragrapher blot et enkelt Sted, hvorved jeg skal tillade mig at gøre en Bemærkning, efterat en foregaaende Taler allerede har udtalt de almindelige Bemærkninger, jeg kunde have at fremsøre. Denne Bemærkning angaaer § 3; det forekommer mig nemlig ikke klart, hvad der skal forståes ved „at Formanden skal forestaae Forsamlingens Udfærdigelse“. Naar det er en Beslutning, som simpelthen skal communiceres, kan det vel antages, at der blot sigtes til, at Formanden skal paasee, at dette rigtigt besørger; men jeg veed ikke, om der ogsaa sigtes til saadanne Tilfælde, hvor der kan være Spørgsmaal om at afgive en motiveret Erklæring. Saadanne Udfærdigelser have idetmindste hidtil ved Stænderforsamlingerne været Gjenstand for Forsamlingens Vedtagelse. Jeg skulde derfor henstille til den ærede Ordfører at yttre sig derover.

Ugreen-Ussing: Den høitærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted) har fremsat først en almindelig Bemærkning med Hensyn til det foreliggende Udkast, som om herved skulde være afgjort Noget med Hensyn til Forsamlingens Competence til at tage andre Lovforslag og private Andragender under Overveielse ved Forsatningsudkastet og den dermed i Forbindelse staaende Valglov. Comiteen har ikke tænkt paa at ville afgjøre Noget om dette Spørgsmaal; men den har ikke troet at kunne, navnlig hvad Lovforslag angaaer, indskrænke sig til at omtale Forsatningsudkastet, efterdi saaledes som Premierministeren i den Tale, som han ved Aabningen holdt, udtrykkeligen har tilkjendegivet, at et Forslag til at skaffe Statskassen de til Kampens Førelse nødvendige Midler, og at Lovudkastet om almindelig Bærnepligt vilde blive Forsamlingen forelagte. Som Følge heraf maatte Comiteen affatte Udkastet, som stæet er, og kunde ikke indskrænke sig til det Lovudkast, til hvis Behandling Forsamlingen nærmest er sammenkaldt. Dette maa formeentlig blive Gjenstand for en særskilt Afgjørelse, dersom der bliver fra nogen Side reist Spørgsmaal om Forsamlingens Competence i saa Henseende. Af samme Grund har man heller ikke troet at kunne undgaae at bestemme, hvorledes Andragender, som et Medlem kunde vilde foreslægge Forsamlingen, skulle behandles. Saadanne Andragender ville ofte være af den Bestaaffenhed, at der ikke kan reises nogensomhelst Tvivl om Forsamlingens Competence til at indlade sig paa dem, navnlig naar de angaae Forsamlingens egne Anliggender, som f. Ex. det nærværende Regulativ.

Med Hensyn til de specielle Punkter, som ere berørte af det nævnte ærede Medlem, skal jeg, forsaavidt han har yttret, at Secretairerne burde vælges for et længere Tidrum, end foreslaaet i Udkastet, bemærke, at der vistnok ere vigtigere Grunde, der tale for, at Formanden og Viceformanden efter en vis kort Tid skulle afgaae, end for Secretairernes Vedkommende; men Comiteen har dog troet, i Over-

eensstemmelse med hvad der stæer andetsteds, at alle Embedsmand burde afgaae og gjen vælges paa samme Maade som Formand og Viceformand, og der blev navnlig derved taget Hensyn til det Moment, som den ærede Rigsdagsmand selv har udhævet, at Secretairerne burde have Afgang til, hvis Arbeidet falder dem for svært, at afløses, hvilket aabenbart vil stæe paa en naturligere Maade, naar de til en vis given Tid skulle afgaae, end dersom de skulde stille en formellig Begjering til Forsamlingen, om at maatte befries fra denne Bestilling. Hvad Valget af Formanden angaaer, har Comiteen ikke tænkt sig, at Aldersformanden, som ikke har nogen Function ved Forsamlingen uden ved dens første Constituering, her kunde komme til at træde til, men den har formeent, at man rolig kunde overlade det til Formanden, eller ialtfald, som den ærede Formand nu har foreslaaet, til Viceformanden. Aldersformanden forekommer det mig, har under ingen Omstændigheder her noget at gøre.

Med Hensyn til hvad af samme Medlem er yttret om Unødvendigheden af, at Secretairerne vælges med absolut Majoritet, da har ogsaa dette Punkt været omhandlet i Comiteen, men man har saameget mindre troet at burde gøre nogen Forskjel i denne Henseende imellem Valget af Præsident og Vicepræsident og Secretairerne, som det har været en bestemt Forudsætning hos Comiteen, hvilket ogsaa Forsamlingen vil see af § 26 i Udkastet, at der til ethvert Valg, være sig til Embedsmand eller Comiteemedlem, skal fordres over Halvdelen af Stemmerne. At Modernes Begyndelse maa bestemmes af Formanden, er en Selvfølge, men man har fundet det uforholdent at sætte dette i § 6.

Med Hensyn til hvad Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 7de District (Professør Larsen) har bemærket i Anledning af den i § 3 omtalte Udfærdigelse af Forsamlingens Beslutninger af Formanden, har idetmindste jeg for mit Vedkommende ikke forstået dette anderledes, end at Formanden besørger de af Forsamlingen fattede Beslutninger udfærdigede; men hvor der navnlig skal afgives en motiveret Beslutning fra selve Forsamlingen, maa denne vistnok udgaae fra Forsamlingen selv eller fra den Comitee, som har behandlet Sagen. Herom handler § 16, som udtrykkelig indeholder, at Forsamlingen selv nærmere vil have at bestemme, hvorledes Sagen i det der omhandlede Tilfælde skal behandles. Ved Lovforslag derimod, som er den nærmeste og egentlige Gjenstand for nærværende Forsamlings Virksomhed, vil Behandlingen komme til at foregaae overeensstemmende med Udkastets § 15, da der i disse Sager ikke vil være at afgive nogen motiveret Betænkning, men derimod at udfærdige et revideret Lovforslag, som Forsamlingen indstiller til Regjeringen; jeg skal imidlertid herom ikke videre udtale mig paa dette Sted, men opsætte dette til Forhandlingen af de respective Paragrapher.

Professør Larsen: Jeg skal hertil bemærke, at Udtrykket i § 16: „i hvilken Form Sagen skal behandles“ synes nærmest kun at antyde den egentlige Behandling, i Modsætning til den Udfærdigelse, som deraf kan blive en Følge. Der synes saaledes i Udkastet at mangle en saadan Bestemmelse om Affattelsen og Vedtagelsen af slige Udfærdigelser, som den, der findes i den ældre Stænderlovgivning.

Ugreen-Ussing: Jeg skal i Anledning af den sidste ærede Talers Dtringer bemærke, at ved Sagens Behandling i § 16 forståes den fuldstændige Behandling, derunder altsaa ogsaa indbefattet Udfærdigelsen af det Actstykke, som maa udgaae fra Forsamlingen i de der omhandlede Sager.

Ræder: Jeg forståer Bestemmelsen i § 2 saaledes, at Viceformændene og Secretairerne skulle vælges under eet; men jeg maa gøre opmærksom paa, at dersom Formanden skulde blive syg, optræder Viceformanden i hans Sted, og det er altsaa vigtigt, at Valget af Viceformanden, som i Forsald træder i Formandens Sted, stæer ligesaa omhyggeligt som Formandens Valg. Træder Formanden af, bliver den ene Viceformand virkelig fungerende Formand, og den anden kommer til at indtræde i den Førstes Sted. Jeg troer derfor, at Valgene ialtfald med Hensyn til Viceformændene maae foregaae hver for sig. Med Hensyn til den anden Bestemmelse om Secretairerne finder jeg det billigt, at naar en Secretair har været valgt een eller 2 Gange, maa han have gyldig Grund til at undslaae sig for Gjenvalg. I Genhold hertil skulde jeg foreslaae, at Slutningen

af § 1 forandres saaledes, at der tilføies, at vedkommende Secretair ved 2det eller 3die Gjensvalg dog maatte have denne Ret.

Ulgreen-Udsig: Jeg troer, at der bliver den samme Sikkerhed med Hensyn til Valget af Viceformand, uanset man stemmer paa dem under eet, som med Hensyn til Valget af Formand, idet der jo ogsaa ved hiint Valg kræves en absolut Pluralitet, og Andet fordres ikke heller med Hensyn til Valget af Formand. Med Hensyn til det reiste Spørgsmaal om Secretairernes Ret til at undslaae sig for Valget, naar de have fungeret i een eller to Gange 4 Uger, da har dette vistnok Villigheden for sig, dersom de ønske at fratræde. Jeg antager ogsaa, at naar dette kommer til Forsamlingens Kundskab, vil man ikke besvare dem, som saaledes ønske at fritages yderligere, og da Secretairposten er en Hæders- og Tillidspost, kan det ogsaa antages, at der ikke vil møde Banfælighed ved Valget af andre Medlemmer i deres Sted.

Orsted: Jeg har allerede erkjendt, at den ærede Comitees Forslag ikke indeholder Noget, der udtryffeligt kunde hjemle Forsamlingen Charakteren af en almindelig lovgivende Forsamling og Competence til at indlade sig paa alle Slags Lovforslag og Petitioner. Jeg anførte blot min tidligere Bemærkning i denne Hensigt, for at der ikke skulde være Noget uklart, og Forsamlingen ikke ved at gaae ind paa Udkastet, skulde antages at være bunden. Hvad de øvrige mindre betydelige Punkter angaaer, da antager jeg det ikke for vigtigt, om disse ordnes paa den ene eller den anden Maade; de forskjellige Tvivl kunne maaskee hæves ved en Redaction. Hvad navnlig det Spørgsmaal angaaer, om Vicepræsidenterne skulde vælges under eet eller særskilt, er jeg fuldkommen enig med den ærede Ordfører i, at det er ligesaa sikkert, at de vælges under eet, som i to særskilte Valg; ja det kunde endogsaa hænde, at hvis man ikke var bleven rigtig enig i denne Henseende, forinden Afstemning finder Sted, om hvem man først vilde stemme paa, om ogsaa Forsamlingens Pluralitet iøvrigt var ganske enig, om hvilke to, den ønskede valgte til Viceformand, at da Stemmerne kunde blive spredte, idet nogle først vilde stemme paa Een, andre først paa Andre. Hvad de øvrige Punkter angaaer, navnlig at ogsaa Secretairerne skulde have absolut Pluralitet, finder jeg mig foranlediget til at gøre den Bemærkning, at jeg ikke kan erkjende den Argumentation, som hentes fra § 26, derfra at denne Paragraph gaaer ud paa, at ogsaa Valg til Comiteemedlemmer skulle skee med absolut Pluralitet. Der kan nemlig fremsættes meget vigtige Indvendinger ogsaa med Hensyn til Realiteten af denne Paragraph, ikke blot fordi der fordres absolut Pluralitet ogsaa for Forsamlingens øvrige Forhandlinger, men ogsaa med Hensyn til de øvrige Følger, som det kan have, at intet Medlem kan komme ind i nogen Comitee uden absolut Pluralitet. Det nærmere herom vil imidlertid blive at forhandle, naar man kommer til § 26.

Røster: Efter Paragrapherne 3 og 4 er det overladt til Formanden at bestemme, hvilken af Viceformændene der skal fungere, naar Formanden, enten paa Grund af Forsald eller fordi han vil tage videre Deel i Forhandlingerne end den, der hører til hans Function, fratræder. Det forekommer mig hensigtsmæssigt, at det blev bestemt, at den Viceformand, som er valgt med de fleste Stemmer, i saa Fald skulde indtræde i hans Sted, og først naar han har Forsald, den anden Viceformand, som er valgt med det næste Antal Stemmer, træde til og fungere. Jeg vil derfor tillade mig at henstille til Forsamlingen og den ærede Ordfører, om der ikke i denne Henseende skulde gøres en Forandring i Regulativet.

Ulgreen-Udsig: Dette Spørgsmaal har ogsaa været omhandlet i Comiteen; det er nemlig Regel i flere andre Landes Forsatningsregulativer, at den Maade benyttes, som det ærede Medlem har omtalt; men Comiteen har troet, at det var af de Ting, som ikke vilde møde nogen Banfælighed, og at Sagen saaledes kunde ordnes imellem Formanden og Viceformændene paa den af Comiteen foreslaaede Maade.

Tvede: Naar det i Slutningen af § 6 hedder: „dog kunne 15 Medlemmer forlange, at den (Dagsordenen) fastsættes ved For-

samlingens Beslutning“, skal jeg tillade mig at forespørge, om det ikke maatte være Meningen, at eet Medlem af Forsamlingen kan foreslaa en saadan Beslutning, naar 14 Andre strax reise sig og erklære sig enige med Proponenten; thi det vilde dog være forunderligt, om 15 paa eengang skulde staae op og fremsætte saadant Forlangende.

Ulgreen-Udsig: Det er forudsat, at 15 derom ene sig, hvilket kan skee enten paa den Maade, at 15 paa eengang reise sig og fremsætte et saadant Forlangende, eller at Een fremsætter det, og at det strax tiltrædes af 14 Andre.

Tvede: Maaskee kunde det af mig Tilsigtede opnaaes ved, at Slutningen af Paragraphen kom til at lyde saaledes: „dog kan den, efter et Medlems af 14 andre Medlemmer understøttede Forlangende, fastsættes ved Forsamlingens Beslutning“.

Krieger: Jeg troer ikke, at det er nødvendigt at gjøre nogen saadan Forandring; thi 15 Medlemmer kunne meget godt have i Forveien enet sig om at fremsætte et saadant Forlangende, som ellers ikke behøver altid at fremtræde under den Form, at Een fremsætter dette og 14 Andre da tiltræde det.

Orsted: Jeg mener, at det maa være Præsidentens Sag at prøve, om det fremsatte Forlangende finder Understøttelse, saavel her som ved andre Leiligheder. Naar Een reiser sig og siden 14, saa maae jo Betingelserne antages at være tilstede.

Formanden: Jeg har ogsaa forestilt mig, at det maatte gaae til paa den Maade.

Krieger: Ja, hvis ikke Een fremsætter Forlangendet i Femtens Navn.

Formanden: Ja ogsaa det.

Tvede: Jeg har hidtil hørt nogen Tvivl om, hvorvidt Een kan tale i Femtens Navn.

Orsted: Jeg mener ikke, at der behøves nogen Bestemmelse, da det er Præsidentens Sag at prøve dette.

Tage Müller: Jeg tillader mig at forespørge hos den ærede Ordfører, om Udtrykket i den sidste Linie af 3die § „imidlertid“ skulde forstaaes saaledes, at Formanden skal overlade Forsædet til en af Viceformændene under hele den Sags Discussion, under hvilken han tager Deel i Forhandlingerne, eller om han blot skal fratræde Forsædet, saalænge han tager Deel i Discussionen, og igjen indtage dette, under den samme Sags Forhandling, under hvilken han eengang er fratraadt.

Ulgreen-Udsig: Comiteens Mening er den, som det ærede Medlem har forudsat som det sidste Alternativ, hvilket jeg iøvrigt troer fremgaaer tilstrækkeligt af Ordene i Udkastet. Der ere tre Maader, der kunne tænkes med Hensyn til Formandens Deelagtighed i Forhandlingerne; den ene og den strengeste er den, at han skal afledes afholde sig fra at tage Deel i Forhandlingerne; den anden, at han selv paa Præsidentstolen kan deeltage i Forhandlingerne; og den tredje er den, som Comiteen har valgt, at han vel maa tage Deel i Forhandlingerne, men, naar han gjør det, skal fratræde og overdrage til een af Viceformændene at fungere imidlertid. Efter den forrige Stænderanordnings § 58 var det ganske overladt til Præsidenten, hvorvidt han vilde tage Deel i Forhandlingerne og det var ikke deri paalagt ham, hvad dog i Regelen skete, at fratræde Præsidentstolen, naar han tog en saadan Deel i Forhandlingerne. Hvilken af disse tre Maader, der skulde vælges, kan der være deelte Meininger om, men Comiteen har troet, at det vilde være rettest, at vælge den, — ikke ubetinget at udelukke Præsidenten fra at deeltage i Forhandlingerne, — men heller ikke at gjøre det til en Betingelse derfor, at han under den hele Sags Discussion, og dette altsaa baade under den foreløbige og den endelige Behandling, skulde aldeles udelukkes fra at fungere som Præsident. (Fortsættes.)

Rettelser.

3 Nr. 7, Pag. 51, Linie 10 f. o. Skulle læs: Udtrykt.
3 Nr. 10, Pag. 74, Linie 5 f. o. den første Forandring, læs: den foreskrevne Forordning.

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Sjette Møde.

(Fortfat.)

Risby: Det er mig ikke fuldkommen klart med Hensyn til Slutningen af § 6, om der ved den Forandring, som deri omtales, menes Forandring i Dagsordenen for samme Dag eller for den paa følgende Dag, med andre Ord, om Forsamlingen ved Mødets Aabning kan forandre Dagsordenen for samme Dag eller blot for den næste Dag.

Ulgreen-Utsig: Jeg troer ikke, at det kan misforstaaes, at der alene er sigtet til næste Dags-Orden. Det hedder nemlig i Slutningen „dog kunne 15 Medlemmer forlange, at den (Dagsordenen) fastsættes ved Forsamlingens Beslutning“, og i Begyndelsen af Paragraphen siges der: „Formanden bestemmer ved Slutningen af hvert Møde Dagsordenen for næste Møde“. Det er ikke for den løbende Dag, men altid for det næste Møde, at Dagsordenen sættes. Skal der være Tale om at bringe en Sag under Forhandling samme Dag som Dusket derom fremsættes, saa falder en saadan Beslutning under Udkastets sidste Paragraph, som i den Henseende tillader Undtagelser fra de almindelige Forskrifter, og hvorom jeg skal tillade mig nærmere at yttre mig, naar vi komme dertil.

Mundt: Jeg vil tillade mig en Bemærkning med Hensyn til § 2. Naar man læser den første Deel af Paragraphen, kan der ikke være nogen som helst Tvivl, thi der er kun Tale om Valget paa Formand, men i Slutningen af Paragraphen staaer: „Efter samme Forskrift forholdes ved Valget af Vice-Formand og Secretairer“; nu er Vice-Formændenes Antal 2 og Secretairernes Antal 4, og da bliver det muligt, at allerede ved den første Afstemning flere end det Antal, som skal vælges, kunne erholde mere end Halvdelen af Stemmerne, og det forekommer mig ikke klart, om i dette Tilfælde denne Sætning ogsaa finder Anvendelse: „have flere lige Stemmer, gjør Alderen Udslaget.“

David: Det forekommer mig dog umuligt, naar kun 2 skulle vælges, at flere end to skulde kunne erholde Halvdelen af Stemmerne.

Mundt: Det er ikke vanskeligt at indsee, at et saadant Tilfælde vil kunne indtræffe, og det vil være tydeligere, naar Talen bliver om Secretairerne, hvis Antal er 4; da vil det let kunne hændes, at flere end 4, ja 5, 6, 7 ville kunne erholde mere end Halvdelen af Stemmerne; men naar kun to skulle vælges, saasom ved Valget af Vice-Formand, vil dette Tilfælde ikke kunne indtræde, undtagen naar Medlemmernes Antal er ulige. Hvis f. Ex. Antallet af Forsamlingens Medlemmer er 151, saa er altsaa 76 over Halvdelen; dersom de første 76 Medlemmer stemme paa A og Nr. 2 til 77 inclusive paa B, saa kan en Tredie, C, erholde een Stemme af Nr. 1, een Stemme af Nr. 77 og dernæst de øvrige 74 Stemmer til, hvilket altsaa er 76. Men dette er vistnok et Tilfælde, som sjældent vil indtræffe, hvorimod det ved Secretairernes Valg hyppigere kunde stee. Det var blot min Mening, at det skulde udtrykkes med Klarhed, at den nævnte Sætning: „have flere lige Stemmer“ o. s. v., ogsaa har Hensyn til den første Afstemning.

Formanden: Hvis Ingen videre yttre sig, antager jeg, at vi kunne gaae over til næste Affnit, som vil indbefatte §§ 7—10, begge inclusive.

Ulgreen-Utsig oplæste det paaagjældende Affnit og bemærkede derafter:

Dette Affnit er af den Bigtighed, at det maa være mig tilladt

derom at fremsætte nogle udførligere Bemærkninger. Dette indeholder nemlig en Forretningsorden, som ikke hidtil har været gjældende hos os, og som derfor vel kan behøve noget nærmere at udvilles og forklares. Comiteen har, som jeg strax tillod mig at bemærke, ikke havt Leilighed til at ledsage sit Udkast med Motiver, ligesom den heller ikke har anseet det passende, i selve Regulativet nærmere at forklare Dets medet med disse Afdelinger og beskrive den hele Forhandlingsmaade i samme. Det turde derfor være hensigtsmæssigt her at give en Fremstilling af det saakaldte Bureau-systems Betydning. Det vil være indlysende for Enhver, som kjender til Forhandlingerne i større Forsamlinger, hvor vigtigt det er, at den foreløbige Bearbejdelse af Sagerne stee paa en saadan Maade, at den bliver saa udtømmende som muligt, at Forsamlingens Medlemmer derved sættes i den nøiagtigste og fuldstændigste Kundskab om Sagens Gjenstand, og at der aabnes Leilighed til at drage den størst mulige Nytte og Fordeel af samtlige Medlemmers Kundskaber; det er som det hensigtsmæssigste Middel hertil, at man i flere Landes legislative Forsamlinger har indført den Indretning, som Comiteen her har bragt i Forslag. Forsamlingen opløser sig nemlig, som i Udkastet foreslaaet, i et vist Antal Afdelinger, som Comiteen har troet at burde foreslaae til 5, hvorefter der, da Forsamlingen bestaaer af 152 Medlemmer, vil falde 30 Medlemmer paa de 3 og 31 paa de 2 af disse Afdelinger. Denne Fordeling skal her som i andre Lande stee ved en almindelig Lodtrækning. Naar disse Forsamlinger saaledes ere dannede, er Bestemmelsen, at enhver Sag af større Bigtighed, navnlig Lovforslagene, saasnart de ere forelagte Forsamlingen, samtidigen blive overgivne til foreløbig Behandling i disse Afdelinger. Den Hovedfordeel, som derved vil opnaaes, er den, at man paa eengang sætter alle Forsamlingens Medlemmer i Virksomhed med Sagens foreløbige Bearbejdelse og Bedømmelse, istedetfor at efter den hidtil fulgte Forretningsorden, naar der ned sættes en speciel Comitee, kun et forholdsviis ringe Antal Medlemmer faaer Leilighed til nøie at trænge ind i Sagens Enkeltheder. Gjennem Afdelingerne kan derimod hvert enkelt Medlem fra Sagens første Begyndelse følge med denne; han kan fremsætte sine Forslag, sine Ideer, sine Duskter paa en Tid, da Sagen endnu er aldeles ny, istedetfor at han ellers, naar hans Forslag først fremkommer, efterat Comiteen har afgivet sin Betænkning, vil have større Vanskelighed ved at skaffe dem Indgang. I Afdelingerne kan ethvert Medlem fremsætte de Tvivl og de Bemærkninger, han kan have ved Lovforslagene (jeg bruger dette Udtryk i Almindelighed, efterfom det nærmest er Lovarbejderne, som tænkes behandlede paa denne Maade); han kan begjere Oplysninger og Forklaringer af de andre Medlemmer i Comiteen og gjøre de Forslag til Forandringer, som han anseer hensigtsmæssige; derved vil denne Indretning blive det naturligste Middel til at drage den størst mulige Fordeel af alle Medlemmers Kundskaber og Kræfter, og disse ville ad denne Bei trænge ind i Sagen paa en Maade, som ellers ikke bliver dem mulig, thi hvor nøiagtig og fuldstændig en Comiteebetænkning end er, vil den dog efterlade mange Tvivl hos dem, som ikke paa den her omhandlede Maade have behandlet Sagen. Enhver, der har deeltaget i Stændersforhandlinger, veed, at man ved at være Medlem af en Comitee ganske anderledes kommer ind i Sagens Heelhed, end naar man staaer udenfor Comiteen. I disse forholdsviis mindre Afdelinger, hvor Møderne ikke holdes offentligt, ville Medlemmerne derhos lettere tilfidesætte den Tilbøgholdenhed i at fremsætte deres Meninger og Anskuelser, som maatte hidrøre fra en forvidt drevnen Beskedenhed, især naar de kunne have nogen Tvivl,

ou deres Indvendinger ere tilstrækkeligt begrundede, end i selve Forsamlingen, og der er Mange, som i Comiteerne give værdifulde Bidrag til Sagens Behandling, men som ikke ønske at træde op i større Forsamlinger, uagtet de ofte besidde grundigt Kendskab til mange Forhold. Det tør ogsaa antages, at en Mængde Indvendinger og Bemærkninger, som ellers vilde fremkomme i selve Forsamlingen, ville finde deres tilstrækkelige Besvarelse i disse Afdelinger; de ville der være komne frem, der være blevne mødte og berigtigede, og som en Folge deraf blive holdte tilbage i selve Forsamlingen, saa at Forhandlingen i denne vil blive af større Betydning, da det især vil blive Hovedtalerne, jeg mener dem, som fuldstændigst kunne udvilde de Ideer, som de eller deres Parti repræsenterer, som ville yttre sig, naar Sagen kommer for i Forsamlingen. Jeg antager naturligvis ikke, at al overflødig Tale her i Salen skulde falde bort; det er Noget, man ikke kan vente, thi der vil her, som i alle større Forsamlinger, være Mænd, som have en ubetingelig Lyst til at høre sig selv tale; men det tør dog vistnok antages, at Meget vil falde bort som Folge af Forhandlingerne i Afdelingerne, der ellers vilde være kommet frem i selve Forsamlingen. Dernæst kommer, som Forsamlingen vil have seet, Valget af Medlemmerne til Comiteen, der skal udarbejde den Betænkning, som skal forelægges Forsamlingen, i Forbindelse med Bureauerne; denne Comitees Sammensætning udgaaer i det Mindste for endeel af dem, naar Sagen har været behandlet i Afdelingerne, og det tør vel antages, at man netop paa denne Maade vil vide at træffe de Mænd, som fuldstændigst ere inde i Sagen, da enhver Afdeling for sit Bedkommende vil have havt Leilighed til at lære at kjende disse Mænd. Der er endnu andre, mindre væsentlige Fordele ved denne Behandling af Sagerne i Afdelinger, hvoraf jeg skal berøre den Blanding af Forsamlingens Medlemmer indbyrdes, som den fører med sig, og den derved givne Leilighed til at berigtige vrang og falske Anskuelser, som maatte findes hos enkelte Medlemmer. Ogsaa det er en Fordeel, at Valget til Comiteen i Regelen skal udgaae af Afdelingerne; thi deels vil man, som bemærket, ved Valget paa denne Maade kunne vente at erholde de dygtigste og kundskabsrigeste Medlemmer, og deels vilde Valgene kunne stee med langt større Lethed og mindre Tidsspilde, naar de foregaae paa eengang i samtlige Afdelinger, end naar de altid skulde stee i den hele Forsamling. Forøvrigt har Comiteen foreslaaet, i Overensstemmelse med, hvad der gjælder paa andre Steder, at Forsamlingen kan beslutte, naar en Sag overdrages til Behandling i Afdelingerne, at den Comitee, som derefter, naar Sagen har været for i Afdelingerne, skal foredrage og afgive sin Betænkning, kan blive forstærket ved Medlemmer, som vælges af den hele Forsamling. Dette er vistnok baade ønskeligt og nødvendigt, da det let kan indtræffe, at der i en enkelt Afdeling vil kunne være flere Mænd, som netop ere fortrinlig skikkede til at indtræde i den fælles Comitee, af hvilke Afdelingen ikke kan vælge mere end eet eller to Medlemmer. Der bør da være et Middel, hvorved den hele Forsamling kan supplere den Mangel, hvoraf Comiteens Sammensætning vilde lide ved at vælge ved frit Valg de Medlemmer, som den maatte ansee meest skikkede til at træde i Forbindelse med de igjennem Afdelingerne valgte Medlemmer. Det er tillige bestemt, at ikke enhver Sag nødvendigvis skal gaae til Afdelingerne, men at Forsamlingen kan tage den Beslutning, at en Sag efter sin mindre væsentlige Bessaffenhed strax kan prøves af en særegen dertil valgt Comitee, som da enten kan vælges af Forsamlingen, i Overensstemmelse med de almindelige Regler, ligesom hidtil, eller alene af Afdelingerne eller paa den Maade, at et vist Antal vælges af Afdelingerne og et vist Antal igjennem den hele Forsamling. Endnu maa det være mig tilladt at bemærke, at i de fleste andre Lande er det bestemt, at disse saakaldte Bureauer skulde fornyes efter en vis Tid, i Almindelighed til samme Tid, da Omvalg af Forsamlingens Embedsmænd finder Sted, saaledes, at der hver Maaned foregaaer en ny Lodtrækning og organiseres nye Bureauer. En lignende Bestemmelse har Comiteen dog ikke troet, at der var tilstrækkelig Anledning til her at optage, thi selv hvor en saadan Fornyelse af Bureauerne finder Sted, vedbliver det ældre Bureau for den enkelte Sag, som dette Bureau engang har taget under Behandling, saa at dette Bureau, skøndt ny Lodtrækning

finder Sted og nye Bureauer dannes, vedbliver i sin Virksomhed med Hensyn til de enkelte Sager, som ere paabegyndte, hvilket ogsaa maa ansees nødvendigt for Sagernes Fremme og dersom der ikke skal indtræde Forvikling og Forstyrrelse. Da nu nærværende Forsamling har sit bestemte Formaal, kan det vel forudsættes, at alle Sager, som ville komme for her, ville være overgivne til Bureau-Behandling i Løbet af den første Maaned, og at det altsaa ikke vil blive nogen Virksomhed for de Bureauer, som skulde dannes efter Maanedens Udgang. Jeg skal fremdeles bemærke, at naar det i § 7 hedder „at disse Afdelinger forhandle enhver Sag, der af Forsamlingen henvises til dem, dog uden Afstemning“, har Meningen heraf naturligvis ikke været, at disse Afdelinger kunne vedblive at forhandle Sagen hvorlænge det skulde være, uden at komme til nogen Endelighed dermed. Meningen er kun den, som man har troet tilstrækkelig at have udtrykt, at der ikke skal foregaae nogen Afstemning i Afdelingerne, og at intet Medlem der skal erklære sig bestemt om, hvad Mening han har om Sagen, da Hensigten med Behandlingen i Afdelingerne er den samme som af den foreløbige Behandling i den hele Forsamling, at samtlige Medlemmer kunne komme tilstrækkeligt ind i Sagen og yde deres Bidrag til dens fuldstændige Belysning. I andre Lande, navnlig i Frankrig, hvorfra dette System nærmest hidrører og har bestaaet i lang Tid, er det iøvrigt fastsat, at naar to Trediedele af Bureauerne ere blevne færdige med Sagens Behandling og have udvalgt deres Medlemmer til Comiteen, træder denne Comitee i Virksomhed. Nærværende Comitee har imidlertid ikke troet det nødvendigt at optage nogen udtrykkelig Bestemmelse herom, da det vel kan forudsættes, at Afdelingerne omtrent ville blive færdige til samme Tid med den foreløbige Behandling af Sagen, ligesom det ogsaa forudsættes, at de ville træde i Forbindelse med hinanden indbyrdes for at erfare, til hvilken Tid de samtlige ville være færdige. Man har det ialtsald i sin Magt ved Andragende til Formanden at kunne foranledige, at de Afdelinger, som maatte staae tilbage, kunne faae det fornødne Tilhold til at fremme Arbeidet saa hurtigt som muligt.

David: Da jeg er enig med Comiteen om, at Bureau-systemet har væsentlige Fortrin, er det ikke Meget, som jeg har at bemærke ved disse Paragrapher, men jeg har dog troet, ikke at burde lade det blive uomtalt, at det væsentligen hører med til dette System, at Bureauerne ikke ere permanente, men oftere ved Omvalg fornyes. Vel har Ordføreren gjort opmærksom paa de aldeles særegne Grunde, som tale for, at de Afdelinger, som nu skulde vælges, forblive i denne deres Sammensættelse, og at intet Omvalg ved denne Rigsforsamling skulde finde Sted; men ikke at tale om, at det ei er ganske indlysende, at det af de anførte Grunde skulde være upraktisk at fornye Afdelingernes Valg efter 4 Uger, har jeg anseet det for rigtigt, paa det Bestemteste at udtale her i Forsamlingen, at Afdelingernes temporaire Fornyelse er en Nødvendighed, naar man overalt vil tænke paa dette System, da dets store Fortrin kun derved opnaaes, og dets Mangler ligeledes kun derved modarbejdes. Vel vil det Reglement, som vi nu skulde affatte, kun være et temporairt, for denne ene Session gjældende, men det kan dog let faae megen Indflydelse paa det endelige Reglement, og derfor er det sikkert ei overflødigt at udhæve, at det væsentligen hører med til dette System, at Afdelingerne hyppigen fornyes.

Iøvrigt troer jeg at burde gøre opmærksom paa, at Comiteen synes at have forudsat større Kendskab til dette Systems hele Indretning, end der tør formodes, hvor det er saa aldeles nyt som her, og jeg kan kun heraf forklare mig, at man har sammentrængt i en eneste Paragraph Alt hvad der angaaer Bureauerne. Navnligen maa jeg ansee det som en Mangel, at der ei er angivet, hvorledes Valgene af Formand og Secretair i Afdelingerne skulde finde Sted. Vel hedder det i § 26, at ethvert Valg skal stee ved absolut Pluralitet; men det forekommer mig, at Afdelingsvalgene burde have været bestemte her, hvor Talen er om Afdelingerne, saa meget mere som de Grunde, der tale for absolut Pluralitet her, ikke med samme Styrke gjøre sig gjældende for alle andre Valg, og det altsaa vil blive Spørgsmaal om § 26 i sin Heelhed gaaer igjennem. Ogsaa troer jeg, at det burde have været nærmere betegnet, at Forhandlingen af

de til Bureauerne henviste Sager er disses Hovedvirksomhed, og at Valget af et Committee-Medlem først efter endt Forhandling bør finde Sted. Jeg skal i denne Retning fremkomme med et Amendement til § 7. Dernæst savner jeg en Bestemmelse for en Begrænsning af den Tid, i hvilken en enkelt Afdeling kan opholde en Sag. En saadan Bestemmelse findes i de franske Reglementer, hvor Bureausystemet i sin hele Udstrækning er bragt i Anvendelse, og en saadan Bestemmelse maa vistnok ansees for meget hensigtsmæssig, da det ellers vil ligge i en enkelt Afdelings Magt utilbørligen at forhale Sagernes Afgjørelse, hvilket vilde være lige skadeligt, hvad enten dette skete af den ene eller den anden Grund. Ogsaa med Hensyn hertil skal jeg stille et Amendement, saa at Comiteen for Afdelingernes Vedkommende maa ansees at være constitueret, naar fire Afdelinger have endt deres Forhandlinger og foretaget deres Valg. Endeligen skal jeg endnu gjøre opmærksom paa, at Bestemmelsen i § 10, at den af Udskudet afgivne Betænkning skal trykkes og omdeles 3 Dage førend den foretages i Forsamlingen, er mindre hensigtsmæssig, naar Sagerne have været behandlet i Bureauerne, end denne Bestemmelse var i Regulativet for Provindsialstænderne, hvorfra den er overgaaet til det nærværende Reglement; thi dengang fandt ikke en saadan Behandling af Sagerne Sted, som nu er paatænkt, og det var mere nødvendigt dengang, end det nu vil være, at Forsamlingens Medlemmer i en længere Tid kjendte Comiteebetænkningen, førend Sagen kom til Forhandling. Jeg skulde derfor troe, at to Dage nu vilde være tilstrækkelige, og naar man ser hen til Forretningsgangen efter §§ 12, 13 og 15, og hvor langsom denne vil blive, saa turde det være indlysende, hvor meget der taler for at vinde een Dag, hvor dette uden Fare kan skee.

Ordf. Skjøndt jeg erkjender Vægten af de Grunde, som de foregaaende ærede Talere have anført for, at en Fordeling af Forsamlingens Medlemmer i Afdelinger skal finde Sted, troer jeg dog, at Forsamlingen ikke burde aldeles binde sig ved den Maade, hvorpaa Fordelingen skeer, nemlig ved Lodtrækning, men forbeholde sig Frihed til, naar Omvalg af Forsamlingens Embedsmænd fandt Sted, at afgjøre, hvorvidt man vil have nye Medlemmer i Bureauerne, eller om det skal forblive ved den ældre Fordeling; skulde altsaa Pluraliteten af Forsamlingens Medlemmer være tilfredse med den Fordeling, som har fundet Sted, skeer ingen Forandring; i modsat Fald vil ny Fordeling finde Sted.

With: Jeg er ingen Under af Bureausystemet, skjøndt jeg vel erkjender de Mangler, der hæfte ved den Fremgangsmaade, vi hidtil have benyttet. Den væsentligste Anke, som man har havt mod Indførelsen af Bureauer, er, at det beroer paa en aldeles tilfældig Omstændighed, nemlig Lodtrækning, hvem der skal blive Medlem af hvert enkelt Bureau. Det kan saaledes let træffe, at der i et Bureau kan blive en Overflødighed af Medlemmer, som have eet Slags Kundskaber, og en total Mangel paa Medlemmer, som have Kundskaber i andre Brancher. Nu er der i Forsamlingen til Exempel 13 geistlige Medlemmer; hvis nu Loddet faldt saaledes, at alle disse 13 kom ind i eet Bureau, saa var dette vel forsynet, hvis der blev Spørgsmaal om Sager, til hvis Behandling der udkrævedes geistlige Indsigter, hvormod man i alle de øvrige Bureauer maatte savne Kræfter af denne Natur. Endvidere, her er 30 Jurister ex professo i denne Forsamling; sæt nu, at alle disse Jurister kom ind ved Lodtrækning i eet Bureau, saa vilde det dog være paafaldende, om disse Mænd skulde savnes i de øvrige. For at raade Bod paa denne Tilfældighed vil jeg tillade mig at foreslaae Forsamlingen, at der ved Stemmegivning bestemmes 5 Medlemmer for ethvert Bureau, og først, naar denne Afstemning har fundet Sted, at lade Lodtrækning bestemme de Øvriges Pladser i Bureauerne. At lade Stemmegivning afgjøre, hvem der skal ind i ethvert Bureau, vilde være altfor vidtløftigt; men, naar jeg indfrakter Antallet af de Medlemmer, der blive at vælge af den hele Forsamling, til 5, saa vil det kunne overkommes. Dette vilde have en gavnlig Indflydelse paa Bureauernes Virksomhed; man maatte da nemlig sørge for, at der kom Medlemmer ind i Bureauerne, som have Kundskaber i de forskellige Grene, som man kunde tænke sig at blive Gjenstand for Bureauernes Undersøgelse, Mænd, som have

Kundskab i Landvæsen, Theologi o. s. v., saaledes at ingen Sag kunde fremkomme i Bureauerne, uden at der ogsaa fandtes Mænd der, som havde specielt Kjendskab til den. Saafrønt dette skulde vinde Bifald i Forsamlingen, vil jeg desangaaende stille et Amendement.

Drewsen: Jeg reiser mig ikke for at tale imod Bureauerne, men kun for at gjøre en Bemærkning om eet Punkt. Den ærede Ordfører har med en overbevisende Tydelighed vist de Fordele, som Bureauerne føre med sig; kun i een Henseende kan jeg ikke dele den Mening, som han har udtalt, (hvis jeg forresten ikke skulde have hørt feil), den, at Forretningerne ved denne Indretning vilde gaae raskere fra Haanden end ellers. Den ærede Ordfører mener, at i Bureauerne ville alle de smaa Tvivl, Alt det, som siden i Forsamlingen stilles som Ammendements, fjernes. Det kan jeg ikke troe; jeg frygter netop for, at denne Indretning vil føre til mere Forlangelse af vore Arbeider, fordi jeg ikke kan tænke mig andet, end at de, som i Bureauerne blive i Minoriteten, ikke ville undlade her i Forsamlingen alligevel at fremkomme med deres Ammendements, som de vel have faaet misbilligede i Bureauerne, men som de troe at kunne sætte igjennem i Forsamlingen. Jeg har været med i mange Comiteer i Stænderforsamlingerne, og der har jeg erfaret, at Vanstælligheden i at bringe en Sag til Ende steg i samme Forhold som Antallet af Comiteens Medlemmer steg; jeg har seet, at naar en Comitee bestod af 5 Medlemmer, blev den rigtignok tidligere færdig, end naar den bestod af 3, men naar den bestod af 7 eller 9 Medlemmer, saa varede det almindelig meget længe, inden de kunde forelægge Forsamlingen Resultatet af deres Arbeide. Her vil nu, hvis Forsamlingen deles i 5 Bureauer, 30 Mænd komme til at debattere, og Tallet vil just ikke være gunstigt til at tilveiebringe Enighed i Forsamlingen, og heraf mener jeg, at Følgen vil blive, at vore Arbeider, istedetfor at forkortes, ville forlænges.

Orsted: Jeg antager ogsaa, at den foreslaaede Indretning med Afdelinger er hensigtsmæssig; jeg veed nok, at man i Frankrig har ulige Meninger om, hvorvidt de svare til Hensigten, men det forekommer mig, at, da den nærværende Forsamling er sammensat af Medlemmer, der forstørstedelen ere fremmede for hinanden og nære tildeels forskellige Anskuelser, maa man finde det meget ønskeligt, at de paa denne Maade faae Leilighed til at komme i nærmere Berørelse med hinanden og udjævne disse. Hvorvidt at Forhandlingerne derved ville fremmes eller medføre en langsommere Gang, vil ikke kunne forudsiges; der er visse Synspunkter, hvorfra det kunde see ud som, at man maatte formode, at det skulde give Anledning til større Vidtløftighed; men man kan dog og tænke sig, at der var overveiende Rimelighed, for, at det, at Medlemmerne komme instruerede til Forsamlingen, vil bevirke, at adskillige intetsigende Bemærkninger ville falde bort. Jeg skulde derfor troe, at man idetmindste bør gjøre Forsøget med disse Afdelinger; Erfaring vil siden vise, hvorvidt Formaalet vil opnaaes; jeg troer, at man bør forsøge, hvorvidt det, som har dannet sig i Frankrig og andetsteds, ogsaa kan anvendes hos os, og jeg troer tillige, at man ikke bør gjøre nogen Hovedforandring i den Skikkelse, hvori det har dannet sig, og at det altsaa bør blive ved Lodtrækning. At det skeer ved Lodtrækning, troer jeg ligger i den hele Idee for Systemet; vil man forandre den ved at lade Fordelingen tildeels skee ved Valg, saa vil et saadant Valg let kunne have til Følge, at i enhver Comitee kom 5 af de meest betydelige Medlemmer, som vilde kunne faae en overveiende Indflydelse paa Afdelingen, hvilket vilde bevirke, at der ikke kunde finde den frie Udverling Sted og den Sammenblanden af de forskellige Medlemmer, som man kunde ønske. Dernæst forekommer det mig, at det ligger i disse Afdelingers Hensigt, at de kun maae nedsættes for en Tid og ikke være bestandige. Jeg indseer vel, at det forholder sig saaledes som den ærede Ordfører har sagt, at efter den Opgave, som er stillet denne Forsamling, vil det ikke let hænde, at der skulde kunne komme nye Sager for efter en Maanedes Forløb; men, da dette ikke kan vides, forekommer det mig ønskeligt, om der var truffet en Bestemmelse, hvoraf man kunde see, at disse Afdelinger ikke skulde være bestandige. Jeg vilde aldeles ikke finde det uhenigtsmæssigt, om Tiden for Omvalget blev kortere, f. Ex. 14 Dage, fordi det vilde give An-

ledning til en større Blanding mellem Medlemmerne, end ellers kunde finde Sted. Men i alt Fald maatte det kunne bestemmes, at naar Forsamlingen fandt, at en Forandring burde foregaae, kunde dette gøres til Gjenstand for et Forslag, som nærmere kunde forhandles, og hvorefter man da kunde tage Beslutning om en ny Fordeling. Et saadant Forslag maatte da være grundet paa, hvad man i Afdelingerne havde erfaret om de Mangler, som viste sig ved den Fordeling, som havde fundet Sted ved den første Lodtrækning og som muligen kunde blive afhjulpne ved den nye. Med Hensyn til, hvad der er bemærket om, at Valget af Formand og Secretairer ogsaa i Afdelingerne skulde skee ved de fleste Stemmer, saa var det maaskee bedst, at det udtrykkelig blev bestemt, at dette skeer med absolut Pluralitet; dersom Comitens § 26 bliver staaende, da er dette vel ikke fornødent, men jeg troer, at der er Meget at indvende imod denne §, forsaavidt den som en almindelig Regel opstiller, at der udfordres absolut Pluralitet til ethvert Valg. Forsaavidt som der har været Spørgsmaal om, at en Afdeling skulde nødes til at slutte en Sags Behandling, forekommer det mig hensigtsmæssigt; hvis en Sag skulde blive opholdt forlænge i Afdelingerne, for det Første, indtil vi vinde nogen Erfaring, blot at overlade Forsamlingen at bestemme en vis Frist, inden hvilken de skulde have sluttet deres Forhandlinger; derfor vilde Afdelingens Medlemmer ligesuldt beholde deres naturlige Ret til at gøre de Bemærkninger, hvortil de maatte finde sig opfordrede, naar Sagen kom for i Forsamlingen. Skjøndt jeg, ved at sammenholde §§ 8 og 9 med hinanden, seer, at det beroer paa Forsamlingen, hvilke Sager den vil henvise til Afdelingerne og hvilke ikke, troer jeg dog, at dette burde siges umiddelbart og ikke, saaledes som nu, paa en skjult Maade i § 8. Hvad § 8 angaaer skulde jeg meget ønske, at man ikke benyttede det Ord „Udstud“; jeg erindrere fra min tidligste Barndom, at dette Udtryk blev brugt om dem, der af en Forsamling bleve valgte til at danne en Comitee, men at alle Mennesker fandt det høist anstødeligt, og dette har man ogsaa fundet nu. Det har nu engang en saa bestemt Betydning i Sproget, at man ikke vel kan benytte det uden i en uædel Betydning. Det følger ogsaa af dets Etymologi, da det deriverer sig af at „stude ud“. Hvis man altsaa vil have et dansk Ord, mener jeg, at man bør bruge det Ord, man tidligere har benyttet, nemlig „Udvalg“, skjøndt det ogsaa har den Ubequemhed, at man kan komme i den Nødvendighed at sige om Udvalget, at det er udvalgt. Hvad § 8 angaaer, maa jeg forøvrigt bemærke, at naar man læser den i sin Sammenhæng, faaer man ud, hvad der vel ogsaa er Mening, at Forsamlingen under Sags Henviisning til Afdelingerne forud skal bestemme, om de Medlemmer af Udvalget, som vælges af Afdelingerne, skulde forstærkes ved Andre, eller ikke; men det forekommer mig, at der ogsaa, efterat disse Valg vare foretagne, kunde blive Anledning, ja endog bedst Anledning, til at tage en saadan Bestemmelse, da det saa overmaade let kan hændes, at der i een Afdeling kan findes flere Medlemmer, som ere særdeles skikede til at indtræde i Comiteen, medens der i en anden findes Savn paa saadanne Medlemmer. Det forekommer mig endog ønskeligt, om den Bestemmelse her blev optagen, som findes i Stænderanordningen, at en Comitee kan henvende sig til Forsamlingen om at blive forstærket med eet eller andet Medlem. I § 9 synes det ligeledes at være forudsat, at der, naar Forsamlingen beslutter i en Sag at nedsætte en Comitee, som skal udvælges gjennem Afdelingerne, forud maa tages Bestemmelse om, hvorvidt den saaledes valgte Comitee skal forstærkes ved Valg af Forsamlingen. Det forekommer mig dog, at Bestemmelse herom ogsaa maatte kunne

tages bagefter. Det er af et Medlem foreslaaet, at Comiteebetænkninger skulde omdeles ikkun 2 Dage, istedetfor, som efter Udkastet, 3 Dage forinden de foretoges i Forsamlingen; det forekommer mig imidlertid bedst, at det bliver ved disse 3 Dage. Det er nok ikke saa vist, at Medlemmerne, fordi Sagen først er forhandlet i Afdelingerne, kunne sætte sig tilbørlig ind i den, om den ogsaa er ledt med en Comiteebetænkning, især naar Forhandlingerne ere noget vidtløftige, hvis der ikke er hengaaet nogle Dage, i hvilke de kunne have indhentet Underretning om, hvad der er foregaaet i de Afdelinger, hvortil de ikke henhøre. Enhver er nemlig kun underrettet om, hvad der er foregaaet i hans egen Afdeling, og det kunde derfor let hændes, at Comiteebetænkningen, naar den kommer for, kan enten ganske eller for endeel være af et andet Indhold, end han efter de Forhandlinger, i hvilke han har taget Deel, havde maattet vente. Jeg troer derfor, at det er bedst, at det bliver ved de 3 Dage.

Justitsraad **Petersen**: Det synes mig, at Udkastet har tillagt Afdelingerne en temmelig indskrænket Betydning. Jeg kan i saa Henseende blandt Andet henholde mig til det Skrift, som her er bleven omdeelt. Det hedder heri: „Bureauernes foreløbige Undersøgelse har et dobbelt Diemed: For det Første, at forskaffe ethvert Medlem af Forsamlingen en nærmere og mere umiddelbar Kundskab om det foreliggende Udkast, og dernæst at overdrage et Medlem af Bureauet den fornødne Fuldmagt til at deeltage i den Comitee, hvem det særligen maa overdrages at drøfte Udkastet og afgive Betænkning derover til den almindelige Forsamling.“ Det forekommer mig nu at være den sidste Deel af denne Passus, som egentlig betegner Bureauernes Betydning; men det synes ikke, at Udkastet har tilfugt Saadant, thi jeg seer ikke, at deri er optaget nogen Bestemmelse om, at der af Bureauernes egen Midte skal vælges Medlemmer til Udstudene eller, som man maaskee hellere bør kalde dem, Udvalgene. Det synes derimod som Afdelingerne skulle vælge disse ud af hele Forsamlingen; men herpaa beroer formeentlig forstørstedelen Bureauernes Betydning, da de saaledes ikke ville lede til stort Andet end private Samtaler mellem Afdelingernes Medlemmer, hvilket man gjerne kunde overlade til dem selv — og navnlig beroer det herpaa, hvad Betydning man kan tillægge det Forslag, som er gjort af den ærede Rigsdagsmand for Veile Amts 6te District (With).

Lüttichau: Jeg savner en Bestemmelse om, hvorledes der skal forholdes, naar en Comitee skal nedsættes, bestaaende af flere Medlemmer end Bureauernes Antal. Findes der f. Ex. 5 Bureauer, og Comiteen skal have 7 Medlemmer, da er det ikke angivet, hvorledes Stemmerne skulde fordeles mellem Afdelingerne. Jeg formoder, at det maa være Formanden overladt at fordele Stemmerne, da det ikke, kan være Forsamlingens Sag at discutere dette. Jeg skal dernæst tillade mig at henstille til Forsamlingens Overveieelse, om det ikke, forsaavidt det i Udkastet er foreslaaet, at Forsamlingen skal afgjøre, hvilken Fremgangsmaade der skal anvendes ved en Comitens Nedsættelse, maatte være rettere at overlade denne Bestemmelse til Formanden, fordi der ellers ved enhver Comitens Nedsættelse kunde gives Anledning til en temmelig vidtløftig og lidet interessant Discussion her i Forsamlingen.

(Sluttet.)

Rettelser.

3 Nr. 12, Pag. 84, 21 Linie f. o. valde vælges læs: vælges

— 88, 29 Linie f. o. hort nogen Tvivl om, læs: havt nogen Tvivl om,

Subscription paa denne Tidende modtages i Kjøbenhavn hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno (Nøstergade Nr. 70), i Provindserne paa de kongelige Postcontoirer.

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Sjette Møde.

(Sluttet.)

Munster: Idet jeg erkjender de overveiende Fordele, som vistnok ere forbundne med, at Forsamlingen, som i Udkastet foreslaaet, deler sig i Afdelinger, saa kan jeg dog ikke Andet end ogsaa erkjende, at, saafremt Afdelingerne alene bestemmes ved Lodtrækning, Tilfældet vil erholde for stort Raaderum; der gives i Forsamlingen mange Medlemmer — og jeg henregner mig f. Ex. iblandt dem, der vel kunne tiltroe sig en Dom over en Sag, naar de ere satte paa det rette Standpunkt, men som ikke saaledes have levet sig ind i de Sager, som i Almindelighed kunne forekomme i Forsamlingen, at de ere istand til at sætte Andre paa dette Standpunkt. Dersom nu Lodtrækning alene skal bestemme Afdelingernes Sammensætning, forekommer det mig meget let at kunne træffe, at der i een Afdeling kommer, om ikke Alle, saa dog den største Deel af hiin Klasse, hvortil jeg henregner mig selv, hvorimod de Mand, som vare meest skikkede til at lede Forhandlingerne bleve samlede i en anden Afdeling. Jeg kan derfor ikke nægte, at jeg fra først af har foretrukket, hvad der af en anden Rigsdagsmand er bleven foreslaaet, at Forsamlingen nemlig udvalgte 25 Medlemmer til Fordeling imellem de forskellige Afdelinger, og at de øvrige valgtes ved Lodtrækning. Jeg har endnu en Bemærkning at gjøre, som forøvrigt ikke er af stor Betydning. Udkastet bestemmer, at enhver Afdeling skal vælge en Formand og en Secretair. Da denne Sidste imidlertid ikke skal optegne Forhandlingerne, er det mig ikke klart, hvad han egentlig skal foretage. Endelig skal jeg tillade mig at berøre et Spørgsmaal, som ogsaa nylig fra en anden Side er bleven omtalt. Det er nemlig neppe ganske klart, hvorledes der skal forholdes, naar Valg af en Comittees Medlemmer skal ske igjennem Afdelingerne. Dersom Comitteen kun skal bestaae af 5 Medlemmer, er det formodentlig Meningen, at enhver Afdeling vælger eet Medlem; men der kunde ogsaa her spørges: om Meningen ikke var, at enhver Afdeling skulde stemme for 5 Medlemmer i Almindelighed, og at de, som saaledes erholdt Pluraliteten, skulde udgjøre Comitteen. Det er ligeledes ei heller afgjort, hvorvidt Afdelingerne skulde vælge de Medlemmer, som af denne udnævnes, af deres egen Midte eller af hele Forsamlingen. Hvis det Sidste skulde være Tilfældet, var det vistnok rigtigere, om dette udtrykkelig bestemtes. Bestemmer man sig for et større Antal Comitteemedlemmer end 5, kunde der ellers let opstaae Banfelighed, naar man da ikke altid vilde fastsætte Antallet til 10 — hvilket i og for sig er et ubequemt Tal, da der i saa Fald kan tænkes ikke at komme Pluralitet tilveie i Comitteen, og hvilket Forsamlingens Medlemmer neppe ville antage. Der vil derfor behøves en Bestemmelse for saadanne Tilfælde, hvor Comitteen skal bestaae af flere end 5.

Sage: Jeg skal ikke bestride Bureausystemet, som synes at finde almindelig Anklang hos Forsamlingen, selv om der kunde være Tvivl om, hvorvidt man derved opnaar alle de Fordele, som man her synes at forudsætte. Jeg troer imidlertid, at Alle ere enige om, at den væsentligste Fordeel, som derved opnaaes, er den, at de vigtigere Sager, der fortjene en mere omfattende Behandling, forud ere behandlede, og at Medlemmerne have sat sig ind i dem, forinden Forsamlingen gaaer over til den foreløbige Behandling, og at man dernæst har Leilighed til at lære at kjende de enkelte Medlemmers Anskuelse og Kjendskab til Sagen, forinden Valg foretages. Udskudet er ogsaa gaaet ud fra, at der ikke i alle Tilfælde skal anvendes Behandling i Bureauerne, idet Forsamlingen ogsaa kan erklære sig for

Behandling i Udskud, uden at Sagen gaaer til Bureauerne; men det forekommer mig, at dette Spørgsmaal staaer tilbage: om Forsamlingen ikke stundom kan finde sig foranlediget til, naar en Sag ikke trænger til nærmere Oplysning, som gjør et Udskuds Udnævnelse nødvendig, strax at stride til dens Behandling, uden at nedsætte Udskud eller henvise den til Behandling i Afdelingerne. Der er intet udtrykkeligt herom bestemt i Udkastet, men det synes i § 15 forudsat, at Udskud altid skal vælges, thi det hedder her: „I Henhold til de stedfundne Afstemninger paaligger det Udskudet at forfatte et fuldstændigt Lovforslag.“ Jeg troer, at dette i mindre vigtige Sager er en temmelig vanskelig og besværlig Behandlingsmaade, og jeg troer, at denne Banfelighed og Besværlighed er unødvendig. Forsamlingen maa nemlig bestandig kunne ty til Comitteebehandling, selv om Sagen ikke har gienemgaaet Behandling i Bureauerne. Dette er Praxis i England, hvor man ikke kjender til Comitteebehandling; naar man indskrænker Anvendelsen heraf til de mindre vigtige Sager, troer jeg ikke, at man deraf vil føle nogen Ulempe. Ifølge min Formening, bør der efter § 10 indskydes en udtrykkelig Bestemmelse om, at Forsamlingen, hvor den ikke anseer det nødvendigt at henvise en Sag til Behandling i Afdelingerne eller til at nedsætte særegt Udskud, da strax kan stride til Sagens Behandling, saaledes som det bestemmes i de følgende Paragrapher. Med Hensyn til den Sag, som vel fornemmelig vil blive at behandle i denne Session, og hvorved Forretningsordenen nærmest vil finde Anvendelse — hvad enten nu Sagen skal behandles strax eller den maatte blive udsat — troer jeg det nødvendigt, at der i Slutningen af § 7 tilføies: „deelsvis eller i sin Heelhed efter Omstændighederne.“ Skulde nemlig Forsamlingens Sagen i sin Heelhed behandles i Bureauerne, og derefter i Udskudet i sin Heelhed, og derefter i sin Heelhed komme til foreløbig og endelig Behandling, da vilde dette blive meget langvarigt, saa langvarigt, at Forsamlingen ikke vilde faae sit Arbejde endt før lang Tid efter, at den maatte ønske dermed at være færdig. Derimod maa det staae frit for at dele Udkastet i forskellige Dele og at henvise disse til Behandling i Afdelingerne, som derefter kunne vælge Ordfører for hver Deel især, hvorefter Udskudet kunde afgive Betænkning over hver Deel især, og Forsamlingen derefter behandle hver Deel for sig.

Fløe: Det forekommer mig at ville lede til Sagens mere altsidige Behandling, naar det bestemtes, at Afdelingernes Medlemmer dagligen traadte sammen og confererede om, hvad der var omhandlet i Afdelingerne. Jeg troer, at man derved vilde afhjælpe den Mangel, som kunde ligge deri, at en enkelt Afdeling bestaaer af mindre dygtige Medlemmer, idet man derved blev opmærksom paa, hvad der var blevet forhandlet i de andre Afdelinger, og man da let kunde redressere, hvad der var forsomt.

Fabrikerer Bruun: Jeg skal tillade mig at spørge den ærede Ordfører, om der i Comitteen har været en bestemt Grund til at fastsætte Afdelingernes Antal til 5. Det forekommer mig nemlig, at man ved at fastsætte dette Tal for Afdelingerne, og som en Følge deraf Antallet af de enkelte Afdelingers Medlemmer til 30 for hver, ikke saa ganske vil opnaae det egentlige Niemed med den hele Indretning, at der skal kunne finde en friere Uoverling af Anskuelse og Sted, end der i Reglen i selve Forsamlingen kan ventes; jeg har tænkt mig som een af Grundene, at man ved at tage 5 som Afdelings-Antallet derved opnaar, at Udvalget af Comitteemedlemmer i de enkelte Sager, hvor disses Tal ikke skulde overstige 5, kunde foregaae i Afdelingerne, og at kun Forsamlingen skulde tage Bestemmelse

angaaende Udvalgsmaaden, naar Comitèmedlemmernes Tal skal overstige 5. Det forekommer mig, at den friere Udverling af Ansøffelserne er vigtigere, og man bør vistnok finde sig i den mindre gode Side herved, at Udvalgene komme til at bestaae af et større Antal Medlemmer. Tager man f. Ex. Afdelinger paa 15 eller 20, saa vil Antallet af Afdelingerne blive enten 10 eller imellem 7 og 8; derefter vil følge, at ethvert Udvalg kommer til at bestaae af 7, 8 eller endog 10 Medlemmer; men jeg mener dog, at dette vel er en Ulempe, men at denne ikke er saa stor som den anden, der er forbunden med, at 30 Medlemmer samles i hver Afdeling, hvorved en saadan kom til at udgjøre en heel Forsamling, der let gaaer over til politiske Former og derved hindrer den frie Udverling af Ansøffelserne. — Der omtales i Udkastet, at der i Afdelingerne skal foretages Valg af Secretairer, som dog ikke skulle optegne Forhandlingerne. Det er mig ikke ganske klart, hvilket Hverv de da skulle udføre.

Bregendahl: Jeg skal tillade mig at rette en Opfordring til den ærede Ordfører, om at udtale sig med Hensyn til den Uvisshed, der af flere er bleven ytret angaaende Udvalget af de enkelte Comitèer, og jeg skal navnlig tillade mig at spørge Ordføreren, om det er paatænkt at optage tydeligere Bestemmelser i det endelige Udkast end de, som indeholdes i det her foreliggende.

Madvig: Jeg har kun nogle enkelte Bemærkninger at gjøre. Min første Bemærkning, der kun er en simpel Redactionsbemærkning, angaaer Slutningen af § 7, hvor der staaer „den (Afdelingen) forhandler, dog uden Afstemning, enhver Sag, der af Forsamlingen henvises til den.“ Dette er mindre correct, da Sagen ikke kan blive henvisst til en enkelt Afdeling, men kun til alle Afdelinger. Jeg har endnu en anden Redactionsbemærkning at fremsætte, som jeg, hvis dette Regulativ var bestemt for flere Forsamlinger, vilde lægge temmelig megen Vægt paa, men som nu ikke har saa stor Vigtighed. Det forekommer mig nemlig, at der savnes en Bestemmelse for, hvilke Sager der nødvendig skulle henvises til Afdelingerne. Af hvad den ærede Ordfører har anført, maa jeg antage, at Meningen er den, at Lovforslag i ethvert Tilfælde skulle henvises til Afdelingen, og andre Sager, naar hele Forsamlingen ved deres første Foretagelse strax finder det nødvendigt med Hensyn til deres Vidtløftighed; men jeg troer, at det vil være rigtigt, at en Bestemmelse derom anbringes enten i Slutningen af § 7 eller i Begyndelsen af § 8. I denne sidstnævnte Paragraph er der en Mangel, som jeg troer at være opstaaet deraf, at alle de, der have deeltaget i Udarbejdelsen af det Forslag, som her foreligger, have fuldkomnere Kundskab om Bureau-systemet, end mange af Forsamlingens øvrige Medlemmer. Derved er det nemlig, som jeg antager, skeet, at der er kommet til at mangle en Bestemmelse, som er nødvendig for at betegne hele Systemets Bestaafenhed. Jeg troer, at det alt er blevet bemærket, (hvis jeg ret har opfattet hvad der er blevet ytret, hvilket tildeels er temmelig vanskeligt) at der burde sættes til for at udtrykke Comitèens Mening, at Afdelingerne skulle vælge Medlemmer af Comitèen af deres egen Midte. Det har været underkastet forskjellig Omtale, om Afdelingerne ved at stemme paa eet eller flere Comitè-Medlemmer, ere bundne til at vælge een eller flere af hver enkelt Afdeling; jeg troer, at overalt, hvor dette System er indført, enhver Afdeling vælger Comitè-Medlemmer af sin Midte, og dette hører vistnok ogsaa væsentlig med til hele Systemet, thi Valget bør fremgaae af Forhandlingerne i Afdelingerne, og hele denne Forhandling eller, som man maaskee snarere kunde kalde den, Underhandling, vilde være uden Virkning, naar man i en Afdeling, efterat en Sag der var forhandlet, stemte for Medlemmer af en anden Afdeling, uden at man vidste hvad der i denne var foregaaet, stemte for Medlemmer, uden at have Kundskab om i hvad Aand disse havde udtalt sig. Meningen maa just være, at der skal stemmes paa een af Afdelingens Midte, da Enhver temmelig noie vil kjende Meningerne i sin Afdeling. Jeg troer det altsaa nødvendigt, naar man vil udtrykke Meningen og undgaae Misforstaaelse, at der tilføies i § 8, at Afdelingerne skulle udvælge Comitè-Medlemmer af deres egen Midte. Deraf følger vistnok ogsaa, at man ikke kan undgaae, med Hensyn til den Lov, som i saa Henseende var opstaaet og som ogsaa her har ytret sig, men som neppe har tildraget sig synderlig Opmærksom-

hed, at give en Bestemmelse om Forholdet imellem Comitè-Medlemmernes og Afdelingerens Antal, da der enten maa være Overensstemmelse mellem disse, saa at Comitèerne komme til at bestaae af 5, 10 eller 15 Medlemmer, eller der maa tages en Bestemmelse om, hvorledes der skal forholdes med det overstigende Antal, hvorledes der f. Ex. naar en Comitè skal bestaae af 7, skal forholdes med Hensyn til de 2, da kun de 5 Medlemmer kunne fremgaae af Afdelingerens Valg. Men der er eet Punkt af væsentlig Vigtighed, som jeg troer at burde bringe paa Bane mere, end det hidtil er skeet; dette er Spørgsmaalet om Begrænsningen af Forhandlingerne i Afdelingerne. Den ærede Ordfører har bemærket, at man andetsteds har Forholdsregler, hvorved man gjør Ende paa Forhandlingerne i de enkelte Afdelinger, naar disse trække i Langdrag, men han har troet, at en saadan Bestemmelse ikke her er nødvendig; men jeg antager, at en sliq Bestemmelse maaskee her, hvor man ikke er inde i Systemet, hvor man ikke kjender dette Systems Bestaafenhed som en Forberedelse og som en Rettelse ved Forsamlingens følgende Arbejde, vil være end mere nødvendig, end hvor man alt er inde i Sagen. Saavidt jeg, i de saa Dage vi have været sammen, har havt Leilighed til at bemærke, ere de fleste Medlemmer stinsyge med Hensyn til deres egen individuelle Deeltagelse i Sagerne. Naar de nu alle i Afdelingerne deeltage i Behandlingen, ville de, naar Forhandlingerne i Udvalget begynde, for Dieblirket føle sig udelukkede fra de egentlige Forhandlinger, og jeg troer derfor, at der let turde vise sig en betænkelig Tilsvielighed til at udbringe Forhandlingerne i Afdelingerne, saa at det turde være nødvendigt at fastsætte en Grænse. Man kan da ikke her blive staaende ved en saadan Grænse, som den ærede Ordfører har antydnet, som brugelig paa enkelte Steder, idet nemlig, naar et vidt Antal Afdelinger (f. Ex. 3) ere færdige, de andre skulle slutte. Jeg troer ikke, at man kan blive staaende ved en Bestemmelse om, at naar 4 Afdelinger ere færdige, den 5te da skal slutte sine Forhandlinger, eller endog naar 3 ere færdige, at da de to øvrige skulle slutte. Jeg frygter for, at Forhandlingerne endda kunde trækkes utilbørligt i Langdrag, især naar der ikke indrømmedes Afdelings-Formanden Myndighed til at afslutte Forhandlingen, det er ikke engang bestemt, at simpel Pluralitet i Afdelingerne kan tage Bestemmelse herom. Jeg troer derfor, at der ved den endelige Redaction af Forretningsordenen bør træffes en Regel for Begrænsningen af Afdelingerens Forhandlinger.

Algreen-Ussing: Jeg skal søge at sammensætte saa kort som muligt, hvad jeg har at bemærke i Anledning af de Uttringer, der ere fremsatte med Hensyn til det Afsnit, som for Tiden er under Omhandling. Det kan for det Første ikke Andet end være Comitèen behageligt at erfare, at selve Forslaget om Indretning af Bureauer eller Afdelinger synes at have fundet almindelig Gjenklang her i Salen; der er nemlig, saavidt jeg har opfattet de Uttringer, der ere blevene fremsorte ved dette Afsnit, fra ingen Side bleven udtalt noget Bestemt imod denne Indretning, hvorimod der ifkun er gjort enkelte Bemærkninger om Modificationer i samme. Den første og væsentligste Indvending er den, der er bleven fremsat fra nogle Sider, at Afdelingerne ikke udelukkende burde dannes ved Lodtrækning, men at et vist Antal af Medlemmerne i disse forud skulde vælges af hele Forsamlingen, saaledes f. Ex., hvis vi blive staaende ved de 5 Afdelinger og det foreslaaede Antal af 25 Personer, at 5 Medlemmer skulle vælges til hver Afdeling af Forsamlingen. Det er ikke undgaaet Comitèens Opmærksomhed, at der er noget Tilfældigt i Afdelingerens Sammensætning ved Lodtrækning, og der er i den Anledning i Comitèen bleven anført det samme Middel til at afhjælpe denne Tilfældighed, som her er bleven nævnt; men Comitèen er ved nærmere Overveelse kommen til det Resultat, som allerede er bleven udtalt af den meget ærede Rigsbogsmand for Kjøbenhavns 3de Distrikt (Orsted), at det neppe er hensigtsmæssigt. Ligesom man, naar man vil optage dette System fra andre Lande, maa være varsom med at forandre Noget i det, der maa anses som det Grundvæsentlige i samme, saaledes vilde det de 5 Medlemmer, der skulde udvælges af Forsamlingen, komme i et saadant Forhold til de andre Medlemmer i Afdelingerne, naar de ligesom forud vare designerede som de, der paa en Maade skulde vælge de andre og antages for vigtigere og i Besiddelse af

en fuldstændigere Indsigt i de Sager, som vilde komme under Behandling i Afdelingen; mange vilde vistnok betragte dem som et Slags bestaltede Formyndere for de Dyrige. At der ved Lodtrækningen skulde indtræffe saadanne Besynderligheder, som af et Medlem anført, at alle Geistlige eller alle Jurister skulde blive samlede i een Afdeling, er saa usandsynligt, at der ikke er nogen Grund til at tage Hensyn dertil. Det er vel rimeligt, at der vil blive nogen Forskjellighed i Medlemmernes Fordeling, men ved det store Antal af Medlemmer, som er paataent at skulle være i hver Afdeling, kan det dog forudsættes, at der vil komme Kundstaber i alle Retninger ind i alle Bureauerne. Og selve den Forskjellighed i Behandlingen af Sagerne, som vil være en Følge af, at det ene Element er mere overveiende og stærkere repræsenteret i det ene Bureau, end i det andet, er ingen Skade; det vil bidrage til, at medens den juridiske eller hvilkensomhelst anden Side af Sagen bliver stærkere fremhævet i det ene Bureau, vil det mere Almindelige eller det mindre Specielle være det Fremtrædende i det andet Bureau. Dersom det kunde tænkes, at en Omskytning af Medlemmerne i Afdelingerne kunde finde Sted, efterat disse vare dannede, vilde ogsaa dette være et Middel til at afhjælpe den omhandlede Tilfældighed, men Comiteen har troet at burde blive staaende ved Indretningen, saaledes som den bestaaer i de Lande, hvorfra den er hentet. Jeg skal ikke nægte, at hvis ikke den Omstændighed, som jeg alt tidligere har tilladt mig at udhæve, var tilstede, at det nemlig kan forudsættes, at alle væsentlige Sager vilde være komne for i Løbet af den første Maaned efter Afdelingernes første Dannelse, kunde Mere tale for en ny Fordeling af Medlemmerne blandt Bureauerne ved Maanedens Slutning, og med Hensyn til Muligheden af, at hiint dog kunde indtræde, skulde jeg for mit Bedkommende ikke være utilboielig til at gaae ind paa det Forslag, som min ærede Nabo, Rigsdagsmanden fra Helsingør, (Ordr) har fremsat, at det nemlig, naar Forsamlingen ved Maanedens Slutning foretager Omvalg af Embedsmænd, skulde staae den aabent, at afgjøre, hvorvidt der tillige skal finde en Omdeling af Afdelingernes Medlemmer Sted. Jeg formener, at der vil være forskjellige Punkter, som Comiteen vil tage under Overveielse med Hensyn til de fremsatte Forslag; den vil dog have at sammentræde forinden denne Sags endelige Behandling, og det her ommeldte Punkt vil da kunne komme under Overveielse.

Med Hensyn til det Spørgsmaal, som er reist om Valg af Medlemmer for Afdelingerne til Fælles-Comiteer, da er Comiteen enig i, hvad jeg ogsaa troer er udtrykt i Regulativet, skjøndt jeg ikke vil fragaae, at dette muligen kunde være skeet paa en skarpere Maade, at Valg fra Afdelingernes Side ei alene skeer af, men og fra Afdelingerne, saaledes at der kun vælges Medlemmer af Afdelingerne, med andre Ord af deres Midte; men maaskee dette ei bestemt nok er udtrykt i § 9.

Det er ligeledes forudsat af Comiteen, at Antallet af Medlemmerne til Comiteerne altid fordeles saaledes, at hver Afdeling vælger ligemange Medlemmer; — hvis der altsaa skal være 7 Medlemmer i en Comitee, at da Afdelingerne vælge 5 og Forsamlingen 2. Hvis derimod Comiteen skal bestaae af 10, da vilde enten 2 Medlemmer blive at vælge af hver Afdeling, eller 5 af samtlige Afdelinger og 5 af hele Forsamlingen. Forsaa vidt der maatte mangle Tydelighed i denne §, kan dertil tages Hensyn ved den endelige Redaction. Jeg skal ikke være uenig med den ærede Rigsdagsmand for Bornholms 2det District (Madvig) i hvad han har fremhævet, at den Omstændighed, at Comiteens Medlemmer i det Hele have været flere indviende i Bureau-systemet, kan have foranlediget, at man har yttret sig kortere om denne Indretnings Væsen, end hensigtsmæssigt for Forsamlingen i dens Heelhed. Det vil derfor blive taget under Overveielse, om det maatte være nødvendigt i Regulativet at give en nærmere Udvikling af Afdelingernes Virksomhed.

Med Hensyn til hvad af det 11te kongevalgte Medlem (David) er yttret om, at det formeentlig vilde føre til en lang Forhandling af Sagerne, naar den trykte Comiteebetænkning ubetinget skulde være omdeelt til Forsamlingens Medlemmer 3 Dage forinden Sagen foretoges, da er det med Hensyn til Vigtigheden af de Sager, som vilde komme for i nærværende Forsamling, ikke blot den ene

store Sag, for hvis Skyld vi nærmest ere forsamlede, men ogsaa med Hensyn deels til de 2de andre af Regjeringen bebudede Lovforslag og de andre vistnok ikke mindre vigtige og for Landets Fremtid betydningsfulde Anliggender, som kunne ventes her at forekomme, fundet betænkeligt at forforte Tiden. Det er vistnok sandt, at ved Behandlingen i Bureauerne vilde Sagerne vægtigere komme til Medlemmernes Kundskab, end ved den hidtil brugte Comiteebehandling; men da Fælles-Comiteen ikke er bunden ved Behandlingen i Afdelingerne, og der altsaa kan fremkomme nye Punkter og Anstuelser i denne Comitee, vil man dog først, naar man seer den trykte Betænkning, kunne lære Sagen i sin Heelhed at kjende. Naar den 3die kjøbenhavnske Deputerede (Orsted) har meent, at der ogsaa, efter at Valg i de enkelte Afdelinger er foretaget paa Medlemmer af Comiteen, kan tages Bestemmelse, om Comiteen skal forstærkes ved frie Valg af hele Forsamlingen, da har Comiteen, der ogsaa har omhandlet dette Punkt, ei anseet dette hensigtsmæssigt; det vilde let blive udtydet som en Kritik over de af Afdelingerne til Sagens Behandling valgte Mænd, og det skjøntes derhos ikke rettere, end at man strax, ved at tage Bestemmelse om Sagens Behandling, være sig i Bureauerne eller udenfor disse, samtidig dermed maa kunne bestemme, baade hvor stort Antallet af Medlemmerne skulde være, og om disse skulle vælges af Afdelingerne alene eller tildeels af selve Forsamlingen, thi da Forsamlingen veed, hvorledes dens Medlemmer ere grupperede i de forskjellige Afdelinger, vil man allerede paa den Tid være istand til at bedømme, om der til den enkelte Sags Behandling findes flere Mænd af fortrinlig Sagkundskab i en enkelt Afdeling, som altsaa ikke alle kunne vælges af denne, hvorfor Forsamlingen, hvis den ønsker dem ind i Comiteen, maa forbeholde sig Ret til at supplere Antallet af Medlemmerne til denne. Med Hensyn til den af den ærede Rigsdagsmand for Frederiksborg Amts 2det District (Drewsen) fremsatte Bemærkning, at det er at befrygte, at Forretningernes Fordeling i de forskjellige Afdelinger vil føre til Sagernes Forhaling, da skal jeg ikke modsigge, at en Minoritet, som ikke har kunnet sætte sin Mening igjennem i Afdelingerne, vel kan søge at gjøre denne senere gjældende i Forsamlingen, ja at disse Medlemmer maaskee endog i Afdelingerne kunne blive forsynede med Grunde, som de ellers ei vilde være istand til at fremkomme med; men det forekommer mig vanskeligt i Forveien at afgjøre, hvorledes det nye System i denne Henseende vil virke.

Ved den af den ærede Rigsdagsmand for Viborg Amts 3die District (Bruun) gjorte Ytring skal jeg kun bemærke, at Udskudet ikke har havt anden Grund til at bestemme sig for 5 Afdelinger med 30 Medlemmer i hver, end at dette i det Hele er anseet som et formeentligt passende Antal. Den Frygt, han nærer for, at den friere Udverling af Ideerne skulde hemmes i de talrigere Afdelinger, synes der dog ikke at være tilstrækkelig Grund til. Det maa nemlig forudsættes, at Medlemmerne i Forsamlingen i det Hele kunne træde op ogsaa i større Møder; og det andet væsentlige Hovedviemed med Bureauindretningen, nemlig Sagernes fuldstændige Belysning vilde svækkes, naar Afdelingerne blive saa smaa, at ikke alle Meninger kunne forudsættes repræsenterede i samme og Afdelingerne saaledes blive et Udtryk for Anstuelser af Mænd af forskjellige Samsundsclasser. At danne saamange Afdelinger, som proponeret, saa at disse, som jeg forstod det, kun vilde komme til at indeholde 8 à 10 Medlemmer hver, vil vistnok ikke være fyldestgjørende, og herimod vil desuden frembyde sig locale Vanskeligheder nemlig ved at faae saamange Bærelser, hvori Afdelingerne kunde træde sammen. Forsaa vidt der er yttret nogen Tvivl angaaende Secretairernes Forretninger, idet man har meent, at disse ikke vilde faae Væsentligt at bestille i Afdelingerne, da skal jeg kun bemærke, at man har anseet det for hensigtsmæssigt, at hver enkelt Afdeling vælger sin Formand og Secretair. Det vil dog være nødvendigt, at der i hver Afdeling særes en Journal over Mødetiderne, Valgene til Comiteerne, og hvad Andet der maatte være foregaaet; hvorimod selve Discussionerne, som fuldkommen frie, ikke vilde være at optage i samme. Hvad Grændsen for Forhandlingernes Varighed i Afdelingerne angaaer, da er jeg ikke bleven opfattet ganske rigtig af den ærede Rigsdagsmand for det 2det bornholmske District (Madvig), naar han har antaget, at jeg havde yttret, at naar et vist Antal Afdelinger var færdigt, de andre

da skulde paalægges at slutte deres Forhandlinger. Jeg har kun anført som historisk Bemærkning, at der i Reglementet for det franske Kammer er optaget en Bestemmelse om, at naar 3 af Bureauerne have sluttet deres Arbejder og valgt Medlemmerne til Comiteen, Comiteen da kan forene sig og discutere Sagen, uden at det derfor er paalagt de andre Bureauer at slutte. Jeg meente derimod, at Sagen kunde ordnes saaledes, at man i Rigsforsamlingen fremsatte Bemærkning om, at en Sag ei kunde blive fremmet i Fælles-Comiteen, fordi dens Forhandling i samtlige Bureauer ei var tilendebragt, og at der da igjennem Præsidenten kunde gives Bureauet Tilhold om at søge dens Forhandlinger tilendebragte. Om det imidlertid skulde være hensigtsmæssigt, at optage Noget herom i dette Affnit, kan tages under nærmere Overveielse af Comiteen inden den endelige Forhandling.

Fabrikerer Bruun: Jeg skal tillade mig at berigtige den Naade, hvorpaa den ærede Ordfører har opfattet mine Ytringer. Jeg har nemlig ikke sagt, at der skulde være 8 à 10 Medlemmer i hver Afdeling, men derimod vel at der skulde være 8 à 10 Afdelinger, hvoraf følger, at der vil komme 15 à 20 Medlemmer i hver af dem.

Krieger: Der er en almindelig Betragtning, som har ledet Udskudet ved Udarbejdelsen af det Forslag, som det har tilladt sig at fremlægge for Forsamlingen, den nemlig, at det kun burde indeholde det Nødvendige, ikke det Overflødige, og man har taget dette temmelig strengt og skarpt, i den Tanke, at Udviklingen vilde blive friere og naturligere, naar man ikke vilde foregribe enhver Enkelthed ved bestemte Regler. Denne Betragtning kan, troer jeg, og gjøres gjældende ved flere af de Erindringer, som her ere fremsatte. Allermindst har Comiteen tænkt, at dette dens Udkast skulde være, saa at sige, en Grundlov; den er tværtimod gaaet ud fra, at saasnart Forsamlingen skulde finde Grund til Forandringer i Regulativet, skulde det staa den frit for at vedtage disse med simpel Stemmesleerhed. Deraf følger f. Ex., som det forekommer mig, at det ikke er aldeles nødvendigt i Regulativet at forbeholde Forsamlingen Ret til ny Dandeling af Medlemmerne i Afdelingerne, da der, naar Forsamlingen maatte ønske Saadant, til enhver Tid hertil kun vil behøves en simpel Beslutning af Forsamlingen derom. Man bør vist ikke ville forudsee alle Enkeltheder; man maa stole paa den practiske Tact ikke blot hos Formanden, men ogsaa hos Forsamlingen, og om der end kunde være forskellige Meninger om hvad der er tactfast, saa er det dog bedre, at Anskuelse herom i det enkelte Tilfælde klare sig, om end først efter en noget vidtløftig Discussion, end forud at binde sig ved bestemte Regler. Man maa stole paa, at den almindelige Erkjendelse af slige Formers Betydning, Hensigtsmæssighed og Nødvendighed efterhaaen vil udvikle sig mere og mere. Jeg skal nævne et andet Tilfælde, hvor det neppe vilde være rigtigt at give bindende Regler, ved Afgjørelsen nemlig af det Spørgsmaal, naar Afdelingerne skulde slutte deres foreløbige Forhandlinger og vælge sig Ordførere. Det er af den ærede Rigsdagsmand for Bornholms andet Distrikt (Madvig), udhævet, og det temmelig stærkt, at netop vi trænge til nærmere Regler i denne Henseende; men naar man overveier Forholdet nærmere, da vil det sees, at der her ikke ret vel kan gives saadanne Regler, som virkelig udrette Noget. Dersom man lægger Bægt paa Hurtigheden i Sagernes Behandling, da skal man slet ikke indføre det hele Forberedelses-System med Afdelinger, Udskud o. s. v., men strax lade Sagerne komme for til Behandling i selve Forsamlingen. Hvis man ikke trøster sig til at vælge denne Form, men anseer det bedre, at gaae langsomt tilværks for at være betrygget mod Overlelse, da maa der Tid til, og om der ogsaa skulde hengaae megen Tid, saa maa dette være en underordnet Betragtning. Der er Intet til Hinder for, at Medlemmerne i Forsamlingen spørge, hvor en Sag bliver af; saadanne Spørgsmaal kunne ligesuldt blive nødvendige, om man end ikke her vedtager Afdelings-systemet; det kan være af ikke mindre Vigtighed, at den ikke bliver begravet i Udskudet. Formanden i Afdelingen maa fremdeles aabenbart kunne sætte under Afstemning, om dens Forhandlinger

skulde sluttet, og der er ingen Tvivl om, at simpel Pluralitet i Afdelingerne maa kunne afgjøre, at der har fundet en saadan Udveiling af Meer Sted, at Sagen er tilstrækkelig ophjst. Kort sagt, den practiske Tact maa gjort sig gjældende; ved den vil man bedre klare sig disse Detailler, end naar altudtømmende faste Regler skulde gives. Og mangler hien Tact, da frygter jeg, at Regler dog ikke ville kunne hjælpe i mange saadanne Smaasforhold. De Bemærkninger, der ere fremsatte af den 14de af Hans Majestæt udnævnte Rigsdagsmand (Funder), indeholde i mine Dine et nyt Exempel paa Rigtigheden af min Grundtanke. Det blev af ham yttret, at der i Forretningsordenen skulde forbeholdes Forsamlingen Ret til, strax frit at behandle en Sag uden at henvise den til et Udskud eller til Afdelingerne; dette er netop et Tilfælde, hvortil jeg mener, at der ikke er nogen Grund til at tage særligt Hensyn. For tiden er der nærmest kun tænkt paa Grundlovsudkastet og de 2 andre Lovforslag, som Regjeringen har bebudet at ville forelægge Forsamlingen, og disse Lovforslag trænge aabenbart til en fuldstændig Behandling. Hvis der skulde komme enkelte andre Sager for, som man maatte ønske hurtigere behandlede, da vil det være tidsnok at tage en Bestemmelse derom, naar de komme for. Det forekommer mig altsaa ønskeligt, at Bestemmelserne i Forsamlingens Regulativ have en vis Elasticitet; jeg vil minde om, at der til Regulativet til enhver Tid kan knyttes nye Regler, en § 33, 34, 35 o. s. v.; vi have troet, at man maa forbeholde sig en vis Frihed og ikke binde sig inden altfor strengt afspælede Sfranker.

Christen Griksen: I § 8 hedder det: „Ved en Sags Henviisning til Afdelingerne fastsætter Forsamlingen, af hvormange Medlemmer det Udskud skal bestaae, der skal afgive en skriftlig Betænkning om Sagen, og bestemmer, om dette Udskud enten alene skal vælges gjennem Afdelingerne, eller forstærkes ved et vist Antal frit valgte Medlemmer;“ og fremdeles i § 9: „Ogsaa naar Forsamlingen beslutter, i en Sag at nedsætte et Udskud uden at henvise den til Behandling i Afdelingerne, bestemmer den, om dette Udskud skal vælges enten af Forsamlingen i almindeligt Møde eller i Afdelingerne, og i sidste Tilfælde, om det skal forstærkes ved frit Valg af Forsamlingen.“ Jeg har Intet mod selve disse Bestemmelser at erindre, men skal kun tillade mig den Bemærkning, at det formeentligen burde tilføies, at de omhandlede Bestemmelser kunne tages af Forsamlingen, uden at nogen Discussion desangaaende finder Sted. Forøvrigt skal jeg tillade mig at henstille, at selv i de Tilfælde, hvor Valget af Medlemmer til en Comitee skal foretages blandt alle Forsamlingens Medlemmer, dette dog maa foretages igjennem Bureauerne, saaledes at disses Secretairer optegne de i deres Afdelinger paa de forskellige Medlemmer af Forsamlingen faldne Stemmer, derefter meddele Antallet til Formanden, og at da Forsamlingens Secretairer endeligen sammentælle alle de i de enkelte Afdelinger paa de forskellige Medlemmer faldne Stemmer. Jeg troer, at der ved en saadan Fremgangsmaade vilde spares megen Tid for Forsamlingen.

Formanden: Jeg har forregnet mig en Deel med Hensyn til den Tanke, jeg havde gjort mig om, hvorvidt man idag vilde kunne skride frem i Forhandlingerne. Da Tiden imidlertid er streben saa langt frem, at jeg frygter for, at man ikke vilde kunne føre Forhandlingerne over det foreliggende Udkast til Ende idag ved Dagslyset, tillader jeg mig at udsætte de videre Forhandlinger til næste Møde, som jeg vil beramme til imorgen Formiddag Kl. 10, saa at der kan være Sikkerhed for, at de kunne blive tilendebragte imorgen. Alle Forsamlingens Medlemmer ville vistnok være enige om, at hvor vigtige disse Forhandlinger end ere, er det dog ønskeligt, at de saa hurtigt som muligt føres til Ende, da vi ikke, førend dette er slet, kunne komme til det, der egentlig er Mætedet med vor Sammenkomst. — Dagsordenen imorgen er altsaa Fortsættelse af Forhandlingen af det forelagte Udkast til et Reglement for Forretningsordenen i denne Forsamling.

Mødet hævet.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Syvende Møde.

Tirsdagen den 31te October.

Protocolen for forrige Møde oplæstes.

Formanden: Efter Dagsordenen skulle vi fortsætte Behandlingen af Udkastet til Regulativet for Forretningsordenen, og gaae derefter saaledes over til det næste Afsnit, nemlig §§ 11—15.

Ugreen-Ussing oplæste de nyhavnede Paragrapher og bemærkede derefter: Comiteen har, som det sees, fundet det nødvendigt at fastsætte særegne Bestemmelser om Behandlingen af Lovforslag. De to første Behandlinger ville findes at være i det Væsentlige overensstemmende med den foreløbige og endelige Behandling af Sager, som hidtil har fundet Sted i Stænderforsamlingerne; den eneste Forandring af nogen Betydning er den, som findes i § 14, hvor det er bestemt, at der ved den endelige Behandling skal finde Discussioner Sted af enhver enkelt Paragraph eller ethvert mindre Afsnit, som Præsidenten maatte bestemme det, og at Afstemning umiddelbart derefter skal foregaae. Denne Fremgangsmaade er den, som bruges i andre Landes lovgivende Forsamlinger, og den vil ubetvølst erkjendes som hensigtsmæssig, naar Afstemningen skal blive et paalideligt Resultat af de stedfundne Forhandlinger. Det er ikke hensigtsvarende, saaledes som hidtil har været Tilfældet i Stænderforsamlingerne, at udsætte Afstemningen over det hele Lovudkast, som ofte er af et meget stort Omfang og bestaaer af et stort Antal Paragrapher, hvortil der igjen kan være knyttet et betydeligt Antal Amendements, til den endelige Discussion er fuldt tilendebragt, og da lade Afstemning foregaae paa eengang over alle Paragrapher. Det er kun, naar Afstemningen steer umiddelbart efter Discussionen af hver enkelt Paragraph, at Grunde og Modgrunde ville staae klart for ethvert Medlem. I Stænderforsamlingerne har det undertiden endog været Tilfældet, at man har maattet udsætte Afstemningen til et andet Møde end det, hvori den endelige Discussion blev tilendebragt, hvilket Enhver let vil skjønne at være urigtigt. Følgen af den foreslaaede successive Afstemning kan imidlertid blive, som i § 15 antydet, at der kan fremkomme, som det dog antages, mindre væsentlige Modsigelser ved de stedfundne Afstemninger, og der er derfor bragt i Forslag et Middel til at faae disse rettede. I Forbindelse dermed er det bestemt, at der i Henhold til de stedfundne Afstemninger skal udarbejdes et revideret Lovudkast, som bliver at oplæse for og vedtage af Forsamlingen. Der vil nemlig ikke her, som i de raadgivende Forsamlinger, kunne være Tale om at afgive nogen motiveret Betænkning over Lovforslaget, men efter det Standpunkt, hvorpaa Rigsforsamlingen er stillet, maa i samme, som i andre beslutende Forsamlinger, Lovudkastet omredigeres i Henhold til de stedfundne Afstemninger og forelægges Forsamlingen til Antagelse som det endelige Actstykke, der bliver at tilstille Regjeringen, hvilket saaledes sparer til den sidste Læsning af Lovudkastet i det engelske Parlament.

David: Jeg skal blot tillade mig et Par ganske korte Bemærkninger ved dette Afsnit. Det forekommer mig, at der i § 14 maatte optages en Bestemmelse om, at der umiddelbart efter Behandlingen af enhver Paragraph strides til Afstemning ikke blot over denne, men ogsaa i Forbindelse hermed over de til den fremsatte Amendments, og at man fremdeles vil følge den Regel, som var den gjældende i Provinzialstænderforsamlingerne, at disse skulle have Prioritet fremfor eller sættes under Afstemning for selve den Para-

graph, hvortil de knytte sig. Den anden Bemærkning, som jeg skal tillade mig at gjøre, er med Hensyn til § 15. Uden at gaae videre ind paa, hvad der kunde være at bemærke ved den Maade, hvorpaa man har troet at kunne rectificere de mulige, om end uvæsentlige, Modsigelser, der ved de foretagne Afstemninger kunne være komne ind i en Lovparagraph, skal jeg tillade mig at bemærke, at dersom et saadant Forslag kan fremsættes af 15 Medlemmer, hvilket er billigt, maatte der dog være angivet en Tid, inden hvilken det maa anmeldes for Præsidenten og for Forsamlingen, at et saadant Forslag vil komme frem, da man ellers stod Fare for, at der uden tilbørligt Bærsel for Forsamlingen kunde komme saadanne Forslag for Dagen, og i Henhold til disse finde saadanne Afstemninger Sted, som kunde omstyrte en foregaaende Dags Beslutning. Vel er det foreslaaet, at der da skal udfordres en Pluralitet af $\frac{2}{3}$ af de tilstedeværende Medlemmer, men jeg vil tillade mig at gjøre opmærksom paa, at da Forsamlingen er fuldtallig, naar 77 eller over Halvdelen af Rigsdagsmændene ere tilstede, saa kan det hælde, at 51 Stemmer ville være $\frac{2}{3}$ eller udgjøre Majoriteten, og det vil altsaa være tænkeligt, at de 51 Stemmer kunne gjøre en Forandring i en vedtagen Bestemmelse. Det er ikke rimeligt, at et saadant Tilfælde vil indtræffe; men det forekommer mig, at man ogsaa skal søge at forebygge de Tilfælde, som man dog ikke kan nægte ere mulige, især naar disse ikke vilde være uden Betydning for Forsamlingens Bærdighed, der neppe kan siges at være uanfægtet, naar en mindre Majoritet omstøder hvad en større i et tidligere Møde har antaget.

Orsted: Forinden jeg tillader mig nogle faa Bemærkninger ved nærværende Deel af Udkastet, skal jeg fremsætte nogle Uttringer i Anledning af hvad der er fremført af den ærede Repræsentant for Kjøbenhavns Amts 4de Distrikt (Krieger). Forsaavidt man gaaer ud fra den Forudsætning, at man ligesaa let kan feile i Lovgivningen som i andre Samfundsforhold, saavel ved at binde sig ved altfor bestemte Regler, som ved at overlade Alt til Vilkaarligheden, er jeg vist aldeles enig med ham; kun er det ofte forbunden med store Vanskeligheder i saa Henseende at træffe den rette Grændse, og det er een af de største Vanskeligheder, saavel i Statsstyrelsen, som i Udøvelsen af den lovgivende Magt. Jeg er forøvrigt aldeles enig i, at der bør være en vis Elasticitet i de givne Bestemmelser og denne Sætning finder ogsaa Anvendelse i et Regulativ som det nærværende; dog maa jeg bemærke, at der er en stor Forskiel paa Forretningsgangen i Afdelingerne og i Forsamlingen selv. Hvad angaaer Afdelingerne, saa er enig i, at der maa være saa lidt Form og Baand paa Forretningsordenen som muligt, fordi det er disse Afdelingers Væsen, at der skal finde en fri og ubunden Tankeverling Sted mellem de forskjellige Medlemmer, som Tilfældet har samlet paa denne Maade. Dette kan heller ikke have nogen Betænkning ved sig, fordi disse Afdelinger dog ikke tage nogen Beslutning med Hensyn til Sagen selv, men kun med Hensyn til en Comitees Udnævnelse, og det er saameget mere betænkeligt at komme med Erindringer i denne Henseende, som vi heller ikke have nogen Erfaring om den rette Benyttelse af en saadan Indretning. Det er en Indretning, som er opstaaet i Frankrig, og vi gjøre vistnok det sikreste i at tage den saaledes, som den er og overantvordet, saalænge til Erfaringen viser os, at den trænger til en eller anden Rettelse; men hvad der gjælder om Forretningsgangen i Afdelingerne, det gjælder ikke saaledes om Forhandlingerne i Forsamlingen selv. Disse ere af stor Betydning; der er i Forsamlingen et stort Antal Medlemmer, som ere berettigede til at paasee, at Alt

gaaer i den behørigge Orden; der maa altsaa være visse faste Regler, skøndt man maa overlade Meget til Formandens saavel som til Forsamlingens Taft. Hvad der gjælder om Forretningsgangen i Forsamlingen gjælder og om Forsamlingens Forhold til Afdelingerne, det er kun Forretningsgangen inden Afdelingen selv, som bør være ganske fri, hvorimod Forholdet imellem Forsamlingen og Afdelingen maa være nogenlunde bestemt. Jeg har tidligere ytret, at der burde idetmindste være en almindelig Forbeholdenhed for Forsamlingen til efter et Forslag, som maatte være understøttet af 15 Medlemmer, hvis det ikke kom fra Formanden, at opløse Afdelingerne og indføre nye Afdelinger, ligesom der burde forbeholdes Forsamlingen Ret til at opfordre Afdelingen til inden en vis Tid at slutte sine Forhandlinger og i manglende Fald at behandle Sagen uden Hensyn til, at denne Afdeling ikke var færdig med sine Forhandlinger, idet Medlemmerne naturligtvis dog beholdt deres fulde Stemmeret i Forsamlingen. Hvad de enkelte Paragrapher angaaer, saa maa jeg ved § 11 bemærke, at, naar den taler om Lovforslag, saa er der vel kun tænkt paa de Lovforslag, som komme fra Regjeringen, skøndt der ogsaa kunne fremkomme saadanne fra Forsamlingens Side, men disse maae da begynde paa en ganske anden Maade og kunne ikke være underkastede den tredobbelte Behandling, men maae strax kunne afvises, hvis Forsamlingen ikke finder dem værdige til Behandling, hvilket ogsaa ligger i § 18. Den ærede Comitee maa her vistnok ogsaa kun have tænkt paa Regjeringens Forslag, men ikke bestomindre kunde Bestemmelsen paa Grund af de almindelige Udtryk let misforstaaes. Dernæst maa jeg bemærke, at der fra Regjeringen ogsaa kan fremkomme Propositioner til Forsamlingen, som ikke egentlig ere Lovforslag; imidlertid vil man altid kunne vide at give dem Lovforslags Form, og saaledes vil der Intet være tabt. Hvad § 12 angaaer, har man forbigaaet den hidtil stedfundne indledende Behandling. Hvor simpel denne end er, kan den dog, selv hvad Lovforslag angaaer, ikke ret vel undværes; man kan ikke begynde strax med at tage Lovforslag under Behandling i den Tilstand, hvori de ere fremkomne, saaledes som i § 12 er forudsat. Om det ogsaa antages som Regel, at der altid skal nedsettes et Udflugt og Lovforslaget ikke strax vedtages, hvilket iøvrigt ogsaa vilde have sin Betænkelse, saa maa det foreløbigen afgjøres, om der blot skal nedsettes en Comitee, eller Lovforslaget henvises til Afdelingerne, fremdeles hvorledes denne Comitee skal sammensættes, af hvor stort Antal Medlemmer og af hvilke den skal bestaae; denne Behandling maa dog foregaae, førend man kan komme til den Behandling, som § 12 forudsætter skal skee strax. § 12 siger, at Enhver kan, efterat Comiteebetænkning er fremkommen, fremsætte Forslag til Tillæg eller Forandringer i Udkastet. Jeg tvivler ikke om, at han ogsaa maatte være berettiget til at foreslaae, at den hele Lov skulde bortfalde; jeg veed ikke, om det for Lydeligheds Skyld skulde være nødvendigt at give nogen udtryffelig Bestemmelse i denne Henseende eller ikke; nogen virkelig practisk Tvivl kan der vistnok ikke være. — Hvad den anden Behandling angaaer, som svarer til den hidtilværende endelige Behandling, siges der, at kun saadanne Forslag skulle foretages, som ifølge Forbehold eller i Henhold til den foreløbige Behandling ere stillede inden 48 Timer efter hele den første Behandlings Slutning. Her er forefret en Bestemmelse, som maaskee dog i enkelte Tilfælde kunde medføre Vanskeligheder; idetmindste har det i Stænderne været enkelte Gange Tilfældet, at der ikke har været forløben saamegen Tid imellem den foreløbige og endelige Behandling, at der kunde være 48 Timers Frist til at fremsætte sine Forandrings-Forslag eller saakaldte Amendements; men ved andre Leiligheder forekommer det mig heller ikke, at det er nødvendigt, at det skulde skee inden 48 Timer, og det kan have sin Vanskelighed, naar det er en vidløftig Sag, hvorunder der er fremkommet mange Erindringer og ved den foreløbige Forhandling lagt Grund til mange Amendements fra forskjellige Sider, da man kunde ønske at conferere med Comiteen og med andre Medlemmer, som have bebudet Amendements, deels om man overhovedet skal stille noget Amendment, deels om hvorledes man skal indrette det, og dette kan ofte være vanskeligt at lagtage inden 48 Timer. Der er heller ikke nogen Nødvendighed for, at det skal skee inden 48 Timer, saafremt Berammelsen af Sagens endelige Behandling ikke udtræver det, og jeg kan derfor ikke vide, om det ikke maatte

være tilstrækkeligt, saaledes som Tilfældet var i Stænderforsamlingen, naar Anmeldelsen om de Amendements, som være begrundede i den foreløbige Behandling, skee strax i Forsamlingen ved Forhandlingens Begyndelse, eller i alt Fald 24, 12 eller hvilket som helst Antal Timer inden Sagens Foretagelse til endelig Behandling. Der har ofte været lang Tid imellem den foreløbige og endelige Behandling; det kan saa let være Tilfældet, at man vil indhente Oplysninger og anstille Undersøgelser, førend man kan bestemme sig med Hensyn til Amendements, og naar man ikke derved kommer i Collision med Sagens endelige Behandling, bør man ikke sætte en Grænse af 48 Timer. Naar Paragraph 13 fremdeles siger, at Spørgsmaalet om hvorvidt et Forslag, som er anmeldt i Henhold til den første Behandling, kan stilles, skal afgjøres, naar Formanden har Tvivl eller 15 Medlemmer forlange det, af Forsamlingen uden Forhandling, saa frygter jeg for, at man gaaer forvidt ved aldeles at nægte al Forhandling, thi det har ikke saa sjældent været underkastet afskillig Forhandling i Stænderne, hvorvidt et Forslag virkelig efter Sagens Stilling og dets Forhold til den foreløbige Behandling, kunde komme for; saaledes erindrer jeg til Exempel, at der i 1842, efterat der havde været fremsat et Forslag om at nedsette Klubetold, som Regjeringen foreslog til 2 Rbd. 80 p , til 80 p , under den endelige Behandling fremkom et Forslag om en Middeltørrelse, og at der da blev ventileret om, hvorvidt dette Forslag kunde antages, fordi der tidligere ikke havde været Tale uden om disse 2 Størrelser 2 Rbd. 80 p og 80 p ; men det blev afgjort, at dette ikke burde komme i Betragtning. Det forekommer mig, at det var bedre, at man ved en kort Discussion maatte kunne understøtte sit Forslag, og at Forsamlingen eller Formanden da havde Magt til at standse Discussionerne, naar de bleve udsvævende, saaledes som man maa gjøre ved andre Leiligheder; i Almindelighed ved en Lovbestemmelse at fastsætte, at der aldeles ingen Forhandling maa finde Sted, eller at Formanden skulde standse den, der vilde forsvare sin Ret til at faae sit Forslag prøvet, eller i alt Fald at gjøre det nødvendigt ved en Afstemning at faae $\frac{2}{3}$ Deel af Stemmerne for at have Ret til at udvikle sin formeentlige Ret, det troer jeg ikke at være hensigtsmæssigt. Endnu maa jeg gjøre en Bemærkning ved denne §, som egentlig hører til et foregaaende Sted. Der staaer nemlig i § 13, at Forslaget skal være stillet inden 48 Timer efter hele den første Behandlings Slutning. Det maa vel være saaledes at forstaae, at det skal være afgivet enten til Formanden eller til Secretairen; saavidt jeg veed, har det altid været Regel, at man afgav sit Forslag til Præsidenten, og at han meddeelte Comiteen det. Det var en Conduitesag, og det har gaaet uden nogen mærkelig Vanskelighed. — Hvad den 14de § angaaer, saa er det vistnok i mange Henseender rigtigt og hensigtsmæssigt, at der stemmes over de enkelte Dele af en Lov, eller de enkelte Paragrapher, enhver for sig; men jeg maa dog bemærke, at efter Sagens Bestaenhed kan der ogsaa blive Spørgsmaal om Afstemning angaaende Anordningen i det Hele, i dens Grundprincip, og der kan være mange Leiligheder, ved hvilke man kunde stemme for enkelte Paragrapher, i den Forudsætning, at det Følgende blev, enten saaledes som det var fastsat i Udkastet, eller saaledes som man tænkte sig, at det vilde blive, men at man efter Udfaldet af Afstemningen over de øvrige Paragrapher ikke vilde have stemt saaledes, som man stemte, og det var derfor ikke sagt, at der var nogen Modsigelse mellem de forskjellige Afstemninger; men der kunde blot være et saadant Forhold mellem disse, at man efter sin Overbeviisning ikke nu længere kunde stemme f. Ex. for § 1, saaledes som § 5 var bleven forandret stemt for. Det forekommer mig derfor, at ethvert Medlem maatte have Ret til at forbeholde sig, efter de senere Afstemninger at kunne frasæde sin tidligere Stemmegivning, forsaavidt han dertil skulde finde Anledning. § 15 vil, at Comiteen skal forfatte et fuldstændigt Lovforslag og at 3die Læsning skal foregaae uden nogen som helst Forhandling. Jeg maa herved først bemærke, at Sagen kan være af den Bestaenhed, at der ikke egentlig er noget Lovforslag at forfatte, da det kan være muligt, at Forsamlingen har været aldeles enig i Udkastet, eller at der er en overveiende Pluralitet for at forkaste det. Dernæst forekommer det mig, at det Udkast, som Comiteen maatte forfatte, iforveien burde meddeles Forsamlingen, for at den kunde have Leilighed til at overtænke det og

gjøre sine Bemærkninger ved det, og hvorvidt man maatte finde Anledning til at frasælde sine enkelte Afstemninger paa Grund af det Udfald, andre Afstemninger fik, saa at dette ikke skulde være afhængigt af Comiteen, men at ogsaa andre Medlemmer derom kunde have deres Mening. Det har dog hidtil været vedtaget, om det end ikke findes udtrykkelig bestemt i Standeranordningen, at de endelige Lovforslag ere blevne henlagte i Ræseværelset, i Almindelighed trykte, for at Forsamlingen kunde have Leilighed til at gjøre sig bekendt med dem. Derfor derimod efter Udkastets § 15 Comiteen, som Følge af Forholdet mellem de forskjellige Afstemninger, finder Anledning til at forfatte et nyt Lovforslag, og det ikke blot for at undgaae Modsigelser, men ogsaa Inconsequentser, og dette Forslag ikke bliver Forsamlingen betimelig bekendt, saa at den kan faae Leilighed til at sætte sig ind i det, saa forekommer det mig, at den let kan blive overrasket, og at den ikke vil være istand til at afgive nogen moden Mening om Forslaget. Jeg mener ogsaa, at det ikke burde nægtes Forsamlingen at forhandle og afstemme over Forslaget, da Formanden jo altid, naar han fandt, at der ikke var nogen Grund hertil eller at Sagen blev trukken i Langdrag, maatte kunne anvende sin Myndighed til at standse Discussionen. Da der kan opstaae forskjellige forviklede Spørgsmaal paa dette Standpunkt, troer jeg, som sagt, at det ikke bør nægtes endog et enkelt Medlem at fremkomme med Forslag, hvorover da Forhandling og Afstemning maatte kunne finde Sted.

Schytte: Jeg indrømmer villig, at de dybtgaaende Undersøgelser, som vi igaar have hørt og som idag ere blevne fortsatte, kunne være meget belærende, men jeg tilstaaer, at jeg ikke indseer Nødvendigheden af disse Undersøgelser ved det foreliggende Udkast, og jeg tilstaaer aabent, at de paa mig have gjort et høist nedslaaende Indtryk. Jeg har, ved at gjennemgaae Udkastet og ved at sammenholde det med de Bemærkninger, som jeg igaar og idag har hørt udtale, troligen fulgt Forhandlingerne, og jeg tilstaaer, at jeg virkelig ikke i disse Bemærkninger har fundet noget saa Væsentligt, at jeg kan indse Nødvendigheden af, derfor at faae Udkastet forandret. Om man skal optage de saakaldte Bureauer, eller om man skal følge det hidtil havte System, det er i mine Tanker det Væsentlige, hvorom der spørges, og jeg troer ikke, at det staaer i menneskelig Magt i alle Details, i alle disse Muligheder og Enkeltheder at afflikke nøiagtige Grændser, og jeg troer, som en æret Taler (Krieger) meget rigtigt sagde, at man meget gjerne kan overlade til Folkets Sjónsommelighed og Takt at jevne de Enkeltheder, hvorom der muligt kunde være Tvivl eller Frygt for, at de maaskee ikke skulde være saa ganske heldige. Dette Udkast er kun en Forstrift til en Forretningsorden, og det er i Sandhed intet noli me tangere, eller saa stereotyp, at det ikke maa røres ved; der er jo sørget for, at Forsamlingen udtrykkelig er reserveret Myndighed til at foretage Forandringer, hvis saadanne maatte findes hensigtsmæssige, og alle disse Indvendinger, som jo vistnok høre til Mulighederne, men som ikke ligge nær forhaanden og hvorom der maaskee ikke vil blive Spørgsmaal i Forsamlingens Levetid, forekomme mig ringe og smaalige, og i en Sag af denne Beskaffenhed bør ingen Ængstelighed eller Smaalighed finde Sted. Jeg har ogsaa et andet Hensyn. Efterat Forsamlingen nu har været samlet i samfulde 8 Dage, paa en Tid, hvor Sindet og Tanken have været spændte ved de alvorlige Begivenheder, som ere indtrufne, og Folket med Betymring, med Haab og Ængstelse fæster Blikket paa os, ere vi komne saavidt, at vi have faaet dette Udkast forelagt, og nu tabe og fordybe os i disse ængstelige, minutløse Betragtninger, og ikke tør have den Tillid til os selv, at vi tør antage et saa godt Udkast, som det, her ligger for os, og som i Alt giver en god Grundtanke for Forretningsordenen. At man med saadan Ængstelighed fortaber sig i Enkeltheder ved sin første Sammentræden i en saa alvorlig Time, hvori enhver enkelt Forandring i Tingenes Stilling kan medføre de største Følger, maa give Anledning til underlige Tanker om Forsamlingen selv og, jeg kan sige, om det danske Folks Laalmodighed. Jeg tør antage, at der er flere i denne Forsamling, som maatte dele min Anskuelse.

Orsted: Jeg maa overlade til Forsamlingen selv at afgjøre, om de Bemærkninger og Indsigelser, der have været fremsatte, have været saa ubetydelige, som den sidste ærede Taler synes at antage. Hidtil foreligger derfor ikke Andet end hans Autoritet, og det fore-

kommer mig, at han lidet har sat sig ind i hvad der har været paa Bane, da der i alt Fald i det, jeg har bemærket, ikke har været Spørgsmaal om at irgere Udtrykkenes Nøiagtighed, men om at undgaae saadanne Bestemmelser, som i deres Anvendelse kunde være mislige.

Schytte: Jeg skal ikke indlade mig paa hvad der har været Spørgsmaal om, men jeg skal blot gjøre opmærksom paa, at Tiden er hengaaet med at behandle disse 15 Paragrapher, og jeg troer, at hvis man skulde lade disse Bemærkninger indflyde i Regulativet, vilde man ikke derved opnaae nogen frugtbar eller væsentlig Forandring.

Orsted: Det er nu den ærede Talers Mening, men der er endnu ikke anført Noget til at begrunde den.

Bagger: Jeg maa aldeles slutte mig til den næstsidste ærede Taler, idet jeg maa lægge Forsamlingen en gammel Wiismands Ord paa Hjerte, at af megen Tale kommer Fortrydelse. Det er jo nu næsten kommet saavidt, at det kan udregnes, hvad ethvert Ord, som er blevet sagt i denne Forsamling, har kostet Landet. Derfor skal komme nogen Betsignelse for Landet af denne Forsamling, dersom den skal bære nogen Frugt, da maae vi i Sandhed stræbe efter snarest muligt at komme til at behandle den Sag, hvorfor vi her ere komne sammen, og hvorpaa det hele Folk har sin Opmærksomhed henvendt. Ellers kunde det vel være, at den Begeistring, som nu saa utvivlsomt er tilstede i Folket, snart vil blive udslukt. Vi maae i denne Henseende see hen til Forsamlingen i Frankfurth som til et advarende Exempel.

Formanden: Jeg maa dog gjøre den Bemærkning, da dette Spørgsmaal eengang er bragt paa Bane, at man efter min Formening bør søge at fatte Discussionen over det foreliggende Udkast saa kort som muligt; men jeg troer, at Forsamlingens Opmærksomhed allerede tilstrækkeligt er bleven henvendt paa dette Punkt, og jeg frygter for, at naar man længere vilde fortsætte denne Discussion om at spare paa den kostbare Tid, vilde vi netop derved komme til at spille denne kostbare Tid.

Barfod: Jeg vil blot tillade mig den Bemærkning, at jeg slutter mig til de to sidste ærede Rigsdagsmænd, men jeg skal dog tilføie, at naar den sidste ærede Rigsdagsmænd sammenlignede denne Forsamling med den i Frankfurth, frygter jeg, at vi komme tilkort; thi jeg veed ikke rettere, end at Regulativet for Forretningsordenen der blev vedtaget uden nogen Debat, og jeg maa tilstaae, at ihvorvel der kunde være enkelte Ting i nærværende Udkast til en Forretningsorden, som mindre tiltale mig end andre, saa mødte jeg dog her med den Overbeviisning, at man her paa Rigsdagen i Kjøbenhavn vilde gjøre ligesom i Frankfurth, at vedtage sit Regulativ uden Discussion.

Overretsprocurator Jespersen: Jeg skal tillade mig at rette det Spørgsmaal til den ærede Ordfører, om den Bestemmelse, som findes i § 14, at hver enkelt Paragraph eller hvert mindre Afsnit skal særskilt sættes under Forhandling, ogsaa skal gjælde for den foreløbige Behandling; jeg troer, at saaledes som disse §§ i Udkastet ere affattede, kunne de forstaaes saaledes, at Sagen under den foreløbige Behandling skulde behandles som et samlet Hele, og at den først ved den endelige Afstemning skulde deles i Afsnit; hvis dette Sidste er Tilfældet, forbeholder jeg mig at stille et Amendement med Hensyn til Behandlingen af Grundlovs-Udkastet.

Algreen-Ussing: Jeg skal først svare paa det af den sidste Taler fremsatte Spørgsmaal. Det har ikke været Meningen af § 14, der blot angaaer den endelige Behandling, at afgjøre Noget om Lovforslagenes Behandling under Et eller i flere Dele ved den foreløbige Behandling, hvilket det maa staae Præsidenten frit for at bestemme. Nævnlig vil det vistnok med Hensyn til Grundlovs-Udkastet være hensigtsmæssigt, for ikke at sige nødvendigt, at dette ved den foreløbige Behandling deles i flere Afsnit. Comiteen havde iøvrigt vistnok næret det Haab, at det af den affattede Udkast til Forretningsordenen kunde være gaaet igjennem i Forsamlingen uden at fremkalde vidtløftige Discussioner, men det kan naturligviis ikke være dens Mening, at ikke enhver Bemærkning skulde kunne fremsættes derved, hvortil nogen Rigsdagsmænd maatte finde Anledning. For saavidt den ærede Rigsdagsmænd for Kjøbenhavns 3die Distrikt

(Orsted) har, som jeg forstod ham, meent, at der manglede Bestemmelse om Lovforslagenes indledende Behandling, har Comiteen ikke paa dette Sted fundet det nødvendigt herom at bestemme Noget, da der i en foregaaende Paragraph er fastsat, at Forsamlingen har at tage Bestemmelse over enhver Sags Behandling, enten i en særskilt Comitee eller igjennem Afdelingerne. Ved Lovforslag sigtes ivoirigt paa dette Sted til Regjeringens Lovforslag; dersom der fra noget af Forsamlingens Medlemmer maatte blive fremsat virkelige Lovudkast, følger det af Bestemmelsen i § 16, om Andragender fra Medlemmernes Side, at Forsamlingen har at bestemme, hvorledes disse skulle behandles. De Bestemmelser, som indeholdes i § 13 om den Tid, inden hvilken Amendements maae være stillede, det vil sige afleverede til Præsidenten eller Comiteen, ere affattede efter nøiagtig Overveielse af Comiteen, og jeg kan ikke, ved hvad der nu er anført derimod, finde mig foranlediget til deri at foreslaae nogen Forandring. Det er vigtigt, at der haves bestemte Forrifter om den Tid, inden hvilken saadanne Forslag skulle være indgivne, og naar henføres til Vigtigheden af de Lovforslag, hvormed Forsamlingen vil komme til at beskæftige sig, vil en Tid af 48 Timer efter den første Behandlings Slutning neppe kunne ansees for lang. Naar det er fastsat, at det, hvis Formanden har Lov, om et Amendement er tilstrækkelig begrundet i Sagens foreløbige Behandling, eller 15 Medlemmer forlange det, skal afgjøres af Forsamlingen, om Amendementet kan stilles, da er hermed ikke meent, at Proponenten ikke skulde have Ret til at udvikle, hvorsor han mener, at Forslaget finder sin Begrundelse i den forudgaaende Behandling, og heller ikke, at Præsidenten ikke skulde kunne fremsætte den begrundede Lov, han i saa Henseende har; men derimod anseer man det ikke for ønskeligt, om der om disse reent formelle Spørgsmaal skulde kunne opstaae vidtløftige Discussioner i Forsamlingen. At der, naar der tales om Afstemning ved hver enkelt Paragraph, ogsaa sigtes til, at de Amendements, som ere stillede til denne, samtidigen maae komme til Afstemning, er en Selvsølge, og dette har Comiteen derfor anseet ufornødent at bemærke; om derimod Amendementet skal have nogen Fortrinnsret for Paragraphen selv, hører til Afstemningsmaterien og maa afgjøres af Præsidenten i ethvert forekommende Tilfælde.

Med Hensyn til § 15 skal jeg bemærke, at det vistnok vil være hensigtsmæssigt, at de omredigerede Lovforslag besørger trykte og omdeelte til Forsamlingens Medlemmer, for saaledes at komme til disses Kundskab forinden Oplæsningen. Forøvrigt forudsættes her jo, at Omredigeringen er overeensstemmende med de stedfundne Afstemninger, og altsaa har Enhver i Forsamlingen det i sin Magt selv at overveie, om der ved de stete Afstemninger er fremkommet saadanne Modsigelser i Lovforslaget, som ved dets senere Behandling kunde foranledige Rettelser. Med Hensyn til hvad der ved dette Punkt er ytret af Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 3die Distrikt (Orsted), at det ikke blot skulde være Modsigelser, men ogsaa Inconseqventer, som paa denne Maade kunne søges afhjulpede, skal jeg dog bemærke, at man maa være meget varsom i denne Henseende; det kunde let føre til, at der stete saadanne Forandringer ved den 3die Behandling, som ikke bør finde Sted, og som vilde forrykke den sidste Afstemning. Naar der kræves Samtykke fra $\frac{2}{3}$ af de tilstedeværende Medlemmer, for at saadanne Forandringer skulde kunne vedtages, har man formeentlig deri tilstrækkelig Garanti for, at Forsamlingen ikke skal blive overrumplet i denne Henseende. Det er vel bemærket, at $\frac{2}{3}$ af det Antal, der er tilstrækkeligt til at udgjøre en lovlig Forsamling ifølge § 25, kan være ifkun 52 Medlemmer, men det er dog ikke antageligt, at Forsamlingens Medlemmer ved den her omhandlede Oplæsning, hvorved Lovforslaget skal finde sin endelige Afgjørelse, ikke skulde være talrigere tilstede, især naar Hensyn tages til de Sagers Vigtighed, som af denne Forsamling skal afgjøres. Med Hensyn til hvad af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die Distrikt er anført i Anledning af Uttringerne fra Rigsdagsmanden af Kjøbenhavns 4de Distrikt (Krieger), maa jeg overlade til denne selv, hvorvidt han i denne Anledning vil ytre sig.

Krieger: Den ærede Ordfører vil blot tillade mig den Bemærkning, at ikke alle Udstubets Medlemmer kunne være enige i den Indrømmelse, som i et enkelt Punkt blev gjort; Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 3die Distrikt har udtalt den Formening, at der nemlig ved „Lovforslag“ ubelukkende skal være sigtet til Regjeringens Lovforslag. Jeg antager og, at den ærede Ordfører virkelig vil være enig i, at der herved vel nærmest er sigtet til de egentlige Lovforslag fra Regjeringen, men at man dog har holdt det Spørgsmaal aabent, om hvorvidt Forsamlingen ogsaa vilde komme til at tage private Lovforslag under Behandling, saa at, dersom Forholdene maatte udvikle sig saaledes, at denne Forsamling kom til at udøve et virkeligt Lovinitiativ, saadanne private Lovforslag vilde komme til at gienemgaae de strengere Former, den bestemte, 3 Gange gjentagne, Behandling. Fuldkomment de samme Grunde, der anbefale den gjentagne Prøvelse af Regjeringslovsforslag, tale ogsaa for, at private Lovforslag, dersom de komme frem, skulle behandles i den samme Form. Det Spørgsmaal derimod, om saadanne Forslag ogsaa virkeligt skulle komme frem i denne Forsamling, staaer naturligviis, uanseet Forretningsordenens Bestemmelse, fremdeles aabent.

Algreen-Ussing: Jeg har ikke udladt mig om, hvorvidt private Forslag kunne fremkomme; men jeg har udtrykt, at dersom der kommer private Lovforslag, vil man i § 16 have Reglen for deres Afgjørelsesmaade. Men at disse private Forslag maatte underkastes den samme Behandling som de øvrige, er formeentlig nødvendigt.

Orsted: Jeg skal ikke indlade mig paa at imødegaae det, der af flere ærede Medlemmer er anbragt mod mine forhen fremsatte specielle Bemærkninger, for ikke at spille den ærede Forsamlings Tid; kun skal jeg henstille, navnlig til Udstubets ærede Ordfører, ved den endelige Redaction at tage saameget Hensyn til disse mine Bemærkninger, som man maatte finde passende.

Professor Larsen: Efter den Maade, hvorpaa den ærede Ordfører har forklaret Slutningen af § 13, at det ved Ordene „uden Forhandling“ ikke har været Hensigten at ubelukke en Motiveren af Formanden eller af det Medlem, der har stillet Forslaget, skal jeg ikke gjøre nogen videre Erindring ved dette Sted i Udkastet, men jeg skal dog tillade mig at bemærke, at det kunde synes rigtigere, at dette udtrykkelig var bleven bestemt i Paragraphen, saameget mere, som en anden Paragraph, § 27, i et aldeles lignende Tilfælde udtrykkeligen har bestemt saadant, og en Sammenligning mellem disse Paragrapher derfor kunde synes at føre til, at der ved Ordene i § 13 „uden Forhandling“ var sigtet til Ubelukkelse af al Motivering. Jeg ønsker forøvrigt ikke at opholde Forsamlingen med Erindringer i det Enkelte ved disse Paragrapher, Erindringer, som ogsaa tildeels allerede ere fremsorte, og som jeg maa tilstaae, at jeg for en stor Deel finder grundede. Jeg skal derfor kun tillade mig den almindelige Bemærkning, at det forekommer mig, at megen Lov vilde være undgaaet, naar Comiteen, istedetfor at give Regulativet den almindelige Form og den store Udstrækning, som det nu har faaet, saaledes at det sigter til en Behandling af alle Lovforslag og private Andragender, havde nærmest indskrænket sig til at give Regler for det, der dog er denne Forsamlings egentlige Opgave, nemlig at behandle Grundlovsudkastet. Det forekommer mig, at der burde være givet, saavidt muligt, faste, bestemte, og ikke elastiske Regler for denne Behandling. Dertil kunde der da vistnok være sviet passende Tillæg om Behandlingen af de enkelte Forslag og private Andragender, som Forsamlingen muligen kan komme til at beskæftige sig med, uden dog at disse Regler behøvede at have en saa stor Udstrækning, som nu er givet dem.

Der er dog et Punkt i dette Afsnit, som jeg ikke kan undlade en Bemærkning ved, nemlig ved Slutningen af § 15, hvor det hedder: „tilsidst bliver da uden nogensomhelst Forhandling det endelige Lovforslag i sin Heelhed sat under Afstemning til Antagelse eller Forkastelse.“

(Fortætted.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Syvende Møde.

(Fortsat.)

Det forekommer mig nemlig, at allerede denne Bestemmelse ikke passer ganske med Hensyn til Grundlovsudkastet: ikke svarer til den Stilling, som Forsamlingen synes at indtage ligeoverfor Regjeringen i dette Anliggende. Efter Uttringerne af Regjeringens Organ i den roestilbste Stænderforsamling synes det at maatte antages, at Hs. Majestæt ikke vil indrømme denne Forsamling en saadan afgjørende Beslutning med Hensyn til Grundloven, at de Forandringer, som Forsamlingen antager, uden videre skulde indgaae i Grundloven, men at paa den anden Side Hs. Majestæt heller ikke vil give Grundloven uden at have forenet sig med Forsamlingen om dens Indhold. Dette synes ogsaa at være antydet i Hs. Majestæts Throntale. Mening er saaledes vel nærmest, at Forsatningen skal bringes istand ved en Transaction mellem Regjeringen og Forsamlingen; men i dette Tilfælde forekommer det mig, at Bestemmelsen i Slutningen af Regulativets § 15 i alt Fald ikke er fuldstændig, om der end ikke mod dens Form kunde være Noget at erindre. Der maatte vel nemlig være anvist en Maade i Regulativet, hvorpaa, efterat Forsamlingen havde forelagt Regjeringen de Forandringer, man ønskede, og Regjeringen da ikke vilde gaae ind paa disse, enten i det Hele eller for en Deel, eller fremsatte et andet Forslag, der skulde forholdes af Forsamlingen, for om muligt at komme til en Forening med Regjeringen.

Men heller ikke med Hensyn til de øvrige Lovforslag, som muligen kunne blive Gjenstand for Forsamlingens Behandling, forekommer det mig, at disse Udtryk ere rigtige. De forekomme mig nemlig at anticipere Afgjørelsen af, paa hvilken Maade Forsamlingen kan gaae ind paa sige Lovforslag, om den nemlig kan ansees berettiget til at optræde som besluttende Forsamling med Hensyn til disse, eller om den blot kan optræde som raadgivende, saaledes som allerede igaar af en æret Taler blev bemærket.

Ulgreen-Ussing: Hvis det ikke af Regjeringen selv var tilkjendegivet, at der vil blive forelagt nærværende Forsamling andre Lovforslag end Forsatningsudkastet, havde Comiteen formodentligen indskrænket sig til at fastsætte Bestemmelser blot om Forsatningsudkastets Behandling, hvilket den derimod nu, da andre vigtige Lovforslag ere bebudede, ikke har troet at kunne gjøre. Med Hensyn til Bemærkningerne ved Slutningsbestemmelsen af § 15 finder jeg ikke, at der er Anledning for mig til at fremsætte nogen yderligere Bemærkning.

Krieger: Da den ærede Ordfører synes ikke nærmere at ville gaae ind paa Besvarelsen af de nye fremsatte Grindringer, skal jeg med hans Tilladelse tilføje nogle Bemærkninger. Det forekommer mig ganske klart, at denne Forsamling har en besluttende Medvirksomhed, men den har ikke Ene-Beslutning. Under saadanne Forhold er det nødvendigt, at enhver § i et Lovudkast, som forelægges Forsamlingen, sættes under særskilt Afstemning. Det er aldeles klart, at man ei kan indskrænke sig til, som i Provindsstænderne, alene at sætte de Indvendinger, der fremkomme, under Afstemning, og i den Længde, hvormed de øvrige Punkter forbigaaes, at see et Tegns paa, at der ved samme ikke finder nogen Indsigelse Sted. Det er indlysende, at man her maa stille enhver § og ethvert Amendement under Afstemning. Igjennem en Række af enkelte Afstemninger fremsættedes da et fuldstændigt Lovforslag, som tilsidt forelægges under Et for Forsamlingen, enten til Antagelse eller til Forkastelse. Hvad sol-

ger nu deraf? Hvis Lovforslaget da antages, bliver det at meddele Regjeringen, og denne vil da enten sanctionere det uden videre, eller den vil ansee det nødvendigt at gjøre nogle Grindringer mod Forslaget og derefter henstille til Forsamlingen, hvorvidt denne paaany maatte ville tage Forslaget under Behandling i Genhold til de saaledes fremsatte Bemærkninger, eller endelig kan det tænkes, at Kongen benytter sig af den Oplosningsret, han i Throntalen har forbeholdt sig; og ligeledes, bliver Forslaget forkastet, kunne vi atter tænke os, at Regjeringen finder sig opfordret til at gjøre yderligere Meddelelser til Forsamlingen. Men hvilken Beslutning Regjeringen end saaledes maatte tage, vil man uden tvivl indsee Nødvendigheden af en Afstemning over den af Forsamlingens Forhandlinger fremgaaende Beslutning i dens Heelhed. Forsaavidt iøvrigt en æret Rigsdagsmand for Kiøbenhavn's 7de Valgkreds (Prof. Larsen) har meent, at vi skulde have indskrænket os til Grundlovsforslaget alene og fatte os i Korthed med Hensyn til alt Andet, saa forekommer det mig, at man ved nærmere Overveelse vil erkjende, at vi ikke i denne Retning have givet vort Forslag en større Udstrækning end fornødent; thi der indeholdes i samme intet Andet om de Andragender, som et Medlem vil forelægge Forsamlingen, end at de skulde være anmeldte forud i betimelig Tid, hvorefter Forsamlingen da bestemmer, om og hvorledes de skulde behandles. Føier man til denne Regel en anden om Interpellationer, saa har man omtrent Alt, hvad Comiteen har foreslaaet om andre Sager end Lovforslag.

Profesor Larsen: Jeg skal blot bemærke, at med Hensyn til Udtrykkene i Slutningen af § 15, forsaaavidt de skulde have Anvendelse paa Grundloven, gif jeg netop ud fra, at der ikke anvises nogen Maade, hvorpaa enkelte Differentser med Hensyn til Indholdet af Grundlovsforslaget skulde kunne udjevnes efter det foreliggende Udcast til et Regulativ. Efterat der var afstemt over Grundloven i det Hele, seer jeg ikke, at Regjeringen, hvis den ikke troede ganske at kunne tiltræde de foreslaaede Forandringer, vilde have andet Valg end at opløse nærværende Forsamling og indkalde en ny. Jeg mener derfor, at der i Regulativet bør optages Bestemmelser om, hvorledes, ikke hele Grundloven, men enkelte Dele af den kunde komme under ny Behandling, efterat Regjeringen havde gjort de Meddelelser til Forsamlingen, hvortil den fandt Anledning.

Angaaende Anvendelsen af Ordene „Afstemning til Antagelse eller Forkastelse“ med Hensyn til andre Lovforslag, skal jeg blot tillade mig at forbeholde det Fornødne, naar der senere bliver Spørgsmaal om, hvorvidt Forsamlingen med besluttende Myndighed kan indlade sig paa saadanne Forslag.

Krieger: Det Tilfælde, den ærede Taler har nævnt, er netop et af dem, som vi ikke i dette Dieblisk behøvede at forudsætte. Vi kunne gjerne blive staaende ved den Forudsætning, at Udcastet maatte fremgaae som et Product af Regjeringens og Forsamlingens Samstemmighed. Skulde det derimod vise sig, at en saadan Overensstemmelse ei kunde tilvelebringes, forekommer det mig, at det er tidsnok at give de simple Regler, som kunne ansees fornødne med Hensyn til de yderligere Meddelelser fra Regjeringens Side.

Formanden: Jeg turde maaskee antage, at dette Affnit nu er udebatteret. Vi kunne derfor gaae over til Oplesning af det følgende Affnit §§ 16—17.

Ulgreen-Ussing oplæste de ovennævnte Paragrapher, hvori han bad Forsamlingen at rette de Ord „i hvilken Form Sagen“ i næstsidste Punctum af § 16 til „om og hvorledes Sagen“, samt i §§ 16—17 „Dagen“ til „Mødet“. Derefter tog han saa-

ledes til Orde: Ved § 16 har jeg intet Synderligt at bemærke. De de Andragender, som kunne fremkomme for Forsamlingen, kunne være høist forskjellige, har man anseet det rigtigst, at Forsamlingen efter disses forskellige Bessaffenhed tog særskilt Beslutning om deres Behandlingsmaade. Naar det i Paragraphen hedder „at endelig Beslutning om Sagen, ikke kan tages i samme Møde,“ ligger deri, som man formener, tilstrækkelig klart udtrykt, at den endelige Beslutning om Sagens Realitet ikke kan tages i dette Møde, men vel Beslutningen: om og hvorledes den skal behandles, hvoraf Folgen vistnok bliver, at hvis Sagen forkastes, er den derved endeligen afgjort.

Derimod maa det være mig tilladt at gjøre nogle Bemærkninger med Hensyn til § 17, der handler om Spørgsmaal, som et Medlem af Forsamlingen kan ønske at gjøre til Regjeringens Medlemmer udenfor den almindelige Dagsorden, eller de saakaldte Interpellationer. Dette er et Punkt af ikke liden Vigtighed, og det er forsaavidt nyt, som der i Ständeranordningen ingen Bestemmelse derom indeholdtes, ihvorvel det ikke har været ualmindeligt, at saadanne Spørgsmaal ogsaa der gjordes til den kongelige Commissarius, hvilke dog i Reglen ikke havde den Betydning, som de her ville faae. Det er en bekjendt Sag, at i andre Lande, navnlig Frankrig og England, hoor de parlamentariske Former ere mere udviklede, gives der en udstrakt Ret til at rette Spørgsmaal til Ministrene. Men der er ogsaa i Almindelighed en saa udviklet Takt for hvad der i denne Henseende er passende, at det ikke er anseet nødvendigt at give nærmere Bestemmelser derom i noget Reglement. Naar Noget der maatte ville frembringe Noget, der er upassende, har vedkommende Kamre indre Midler til at sjerne saadanne Spørgsmaal, nemlig ved at kalde til Dagsordenen og derved affjære saadanne Discussioner eller ved at foranledige Præsidenten til at lade Forsamlingen afstemme om dette Punkt; men Comiteen har ikke troet at kunne undlade at optage udtrykkelige Bestemmelser i Regulativet om deslige Interpellationer. Det er en Selvfølge, at Ministeren ei behøver at svare paa de Spørgsmaal, som fremsættes til ham; men det ligger som oftest i hans egen Interesse at gjøre det, for at hans Taushed ikke skal misforstaaes og blive udlagt enten som en stiltiende Erkjendelse, eller som Tegn paa Svaghed, eller udtydes paa anden Maade, som ikke kunde være Regjeringen ligegyldig. Men der bør da ogsaa gives vedkommende Minister Leilighed til forud at erfare, hvorpaa denne Interpellation gaaer ud. Disse Interpellationer have den store Fordeel, især under kritiske Tidsforhold, at sieblikkelige Begivenheder, der naturlig kunne foranledige saadanne Spørgsmaal til vedkommende Minister, ville kunne opklares, hvorfor jo ogsaa Ministrene, i deres egen og det Offentliges Interesse, selv ofte ønske, at der strax gives dem Leilighed til at svare derpaa. Herved kan ogsaa bevirkes, at Andragender, der ellers vilde blive stillede og som kunne foranledige vidtløftige Forhandlinger, kan undgaaes, naar der strax kan meddeles et tilfredsstillende Svar. Af den Grund har Comiteen heller ikke troet at burde affjære Leilighed til at fremsætte saadanne Spørgsmaal endog udenfor Dagsordenen, naar det steer med Forsamlingens og vedkommende Ministers Samtykke, hvorved naturligvis er forudsat, at han er nærværende, da Spørgsmaalet ellers ikke med Nytte kunde fremsættes i samme Møde. Forøvrigt er ved nærværende Udcast den Forandring gjort i de Regler, som for Tiden ere de gjældende med Hensyn til Interpellationer, at, i Overensstemmelse med Slutningen af § 17, det reiste Spørgsmaal ogsaa kan yderligere forfølges af andre Medlemmer af Forsamlingen end af Interpellanten. Denne Modification vil vistnok erkjendes nødvendig. Det hører nemlig til den parlamentariske Taktik, om jeg maa betjene mig af dette Udtryk, at saadanne Interpellationer, for at det Skarpe, der ofte kan ligge i dem, kan mildnes, nedlægges i een, for at jeg saaledes skal udtrykke mig, mild Mund, det vil sige, at det overdrages til en Mand, der hører til den moderate Fraction af Forsamlingen, at fremsætte de Spørgsmaal, som, naar de fremskom fra et bestemt Parties Side, kunde, blot ved deres fremsættelse fra denne Kant, faae en større Betydning, end man for Dieblicket ønsker dem tillagt og under visse Forhold være betænkelige og farifulde. Hvis nu Svaret bliver fyldestgjørende, er der ingen videre Grund til, at Sagen forfølges videre; men i modsat Fald er det vigtigt, at andre Medlemmer af Forsamlingen ikke er affkaaret Adgang til at

optage Spørgsmaalet igjen, Noget, hvortil den egentlige Interpellant ikke altid vil føle sig kaldet eller have den fornødne Dygtighed og Sagskundskab, medens det dog kan være vigtigt, at Spørgsmaalet kan blive fremsat i en skarpere og bestemtere Form, der ikke tilsteder undvigende Svar, men gjør det nødvendigt for vedkommende Ministre at udtrykke sig tydeligt og bestemt. Det maa isøvrigt være Forsamlingen selv, som maa vaage over, at ikke de Grændser i saa Henseende overstrides, der ere stemmende med parlamentarisk Takt.

Orsted: Jeg vil blot tillade mig en liden Bemærkning. Da der, som oftere forklaret, endnu hersker en særdeles Usikkerhed om, hvorvidt private Lovforslag eller Andragender ville kunne komme under denne Forsamlings Afgjørelse, har jeg ikke saa meget imod, at der i saa Henseende ikke er fremsat faste og bestemte Regler. Det Gæste, jeg kunde ønske, var, at ethvert saadant Andragende, forsaavidt som det skal forelægges Forsamlingen, ikke blot anmeldes Dagen forud, men at det forinden bliver henlagt i Læseværelset, saaledes som hidtil ved Ständerne har fundet Sted.

Formanden: Er der flere, som ville yttre sig? (Pause) Vi kunne da gaae over til et følgende Afsnit, §§ 18—24.

Ugreen-Ussing oplæste ovennævnte Paragrapher og tog derefter saaledes til Orde:

De fleste af disse Bestemmelser indeholde ikke Andet, end hvad der vistnok vil erkjendes at være stemmende med hvad god Orden kræver, og jeg skal derfor ikke opholde mig længe derved. Dog indeholder den første af disse Paragrapher Noget, hvorom jeg maa fremsætte nogle Bemærkninger. Foreløbigen skal jeg tillade mig at bemærke, at naar det hedder, at naar et Forslag eller Forandringsforslag er fremsat og udviklet, er ethvert Medlem berettiget til at forlange dets Afvisning, sigter Udtrykket „Forslag“ til ethvert Andragende og ethvert Spørgsmaal fra et Medlems Side, altsaa navnlig ogsaa til de i den foregaaende § 17 omhandlede Interpellationer, som altsaa ogsaa paa denne Maade kunne fjernes.

I alle større Folkerepresentationer har man tidlig søt Nødvendigheden af at kunne uden Discussion og uden at komme ind paa Realiteten afvise et Forslag, der er af den Bessaffenhed, at det, naar det gav Anledning til yderligere Discussioner, kunde have betænkelige, i bevægede Tidspunkter maastee endog høist farlige Følger, ligesom det ogsaa let kunde bringe Forsamlingen i en falsk Stilling. Et enkelt Medlem bør nemlig ikke have det i sin Magt at kunne fremtvinge Discussion og Afstemning i Realiteten over et Forslag, som Forsamlingen paa den Tid anseer det uheldigt eller farligt at votere over, og dette opnaaes netop ved den her omhandlede Bestemmelse. Det er dette, som i Frankrig kaldes la question préalable, og i England previous question. Det er en parlamentarisk Forholdsregel, som i store Forsamlinger, og især under kritiske Tidspunkter, er af den allerstørste Vigtighed. Virkningen heraf vil let sees at være forskjellig fra den, at man forkaster et Forslag under en indledende Behandling efter foregaaende Discussion over dets Indhold. Ved Afvisningen kommer man netop ikke ind paa Discussionen af Sagen, og Virkningen af Afvisningen er blot, at Spørgsmaalet for Tiden ikke kommer under Forhandling, hvorimod det meget vel kan fremsættes senere; man tilkjendegiver ved Afvisningen kun, at man paa nærværende Tidspunkt ei anseer det hensigtsmæssigt at bringe dette Spørgsmaal under Discussion. Naar man derimod under en indledende Forhandling discuterer et Spørgsmaal og forkaster det i Realiteten, er det derved givet, at det saaledes forkastede Andragende, ei oftere kan bringes for denne Forsamling, hvorved jeg kun skal tilføie, at Comiteen ikke har fundet det fornødent at tilføie det i Udcastet, da man ikke har tænkt sig, at private Andragender skulde spille nogen væsentlig Rolle i denne Forsamling. Naar isøvrigt den fremsatte Afvisningspaastand skulde blive forkastet af Forsamlingen, er det en Selvfølge, at Forslaget da bliver at discutere i Realiteten. Forslaget kan derefter atter forkastes, men det er da en Forkastelse af Realiteten, som har den nævnte Folge, at det ikke senere kan bringes for Forsamlingen, i det Mindste ikke i den Form, hvori det tidligere har været fremsat, hvorimod det vel kan fremkomme i en anden Form, hvilket Erfaringen oftere har vist, ogsaa i Ständerforsamlingen.

Schiern: Det vil af Redactionen af S 20 sees, at Regulativ-comiteen forlanger, at man altid skal henvende sin Tale til Formanden, hvorimod den ikke har fundet sig foranlediget til at andrage paa nogen Tribune. Hvad mig angaaer, finder jeg vel nu ingenlunde de Grunde overbevisende, som pleie at anføres for, at vi her undtagelsesviis bør savne denne; thi naar man saaledes paaberaaber sig flere ærede Medlemmers naturlige Sky for en saadan, kjender jeg dog personligen andre, jeg kjender med egen personlig Følelse dem, for hvem der snarere er større Forlegenhed og Hestitation forbundne med at skulle tale staaende frit i en Forsamling, end med en Talerstol foran sig. Og naar man som Grund for sin Uvillie foretrækker at henskylde sig under Frygt for, at en Tribune skulde friste til altfor lang Tid optagende Foredrag, da mener jeg, uden Hensyn til den Modvægt, som den følgende Paragraph i saa Henseende yder ved sit Forbud imod enhver Uplæsning af skrevne Udarbejdelser, at Erfaring har aabenbaret en langt mere tidsspildende Fristelse til, naar der altid tales fra Vedkommendes Plads, at gjøre alffens Smaabemærkninger, Smaabemærkninger, der nu vistnok som oftest ville finde deres rigtigste Udvei i Afdelingerne, men som derhos dog ei heller behøve aldeles at forbydes fremsførte fra Vedkommendes Plads, fordi de længere Referater, til Exempel Ordførernes, bleve at henvise til en Tribune. Ingen vil ei heller kunne paastaae, at Talerne fra de forrige franke Kamres Tribuner i Længden have formaet at maale sig med Talerne i det engelske Parlament, hvor ingen Tribune findes. Men hvad der for mig er aldeles afgjørende, er den Erfaring, hvorpaa vi i de forrige Dage have faaet nye Prover, idet vi have kunnet anstille Sammenligningen mellem Letheden i at opfatte den ærede Formands Ord fra hans ophoiede Plads og Banfælsigheden ved at opfatte Andres Ord fra deres lavere stillede, den Erfaring, der er lige saa ældgammel som Steenkredsen paa Oldtidens Thingsteder, den Erfaring nemlig, at Lyden naaer bedre frem til sit Maal, naar den ubrudt kommer fra et høiere Stæde. Jeg skal gjøre opmærksom paa, at der let i alle større Forsamlinger, at der ogsaa i denne er Medlemmer, der høre mindre vel og saaledes, som det synes mig, have et billigt Krav paa, at længere Referater i det Mindste gives fra eet og samme høiere Stæde; jeg skal henvise til Stenographerne, der sidde i denne Sal og ved deres Meddelelser, hvis Nøiagtighed er hele Forsamlingen lige magtpaaliggende, aabenbart i høi Grad have den samme Interesse.

Endstjondt nu altsaa min Mening er bestemt i den anførte Retning, troer jeg dog, at der fra de nu bortgangne, gamle Provindsialstænder er overgaaet i denne Forsamlings Årv en saadan Ugunst mod den Tribune, hvorfra man i Aaret 1789 begyndte at omskabe Verden — jeg troer, at man fra andre Sider, af andre Hensyn, kun ikke af akustiske, seer denne i et saa lidet fordeelagtigt Lys — at det maastee neppe vil frugte tilbørligt, naar enten jeg eller nogen Anden nu gjør et Andragende om den, for at et Princip, der synes det rigtige, dog ei heller her forsvarsløst skal fornægtes. Men hvad jeg for ethvert Tilfælde føler mig opfordret til at andrage paa, er, hvad der altid finder Sted, hvor Talen lyder fra en Tribune, og som er det Naturlige, dette nemlig, at Talen tør rettes til hele Forsamlingen, og at man ikke skal forpligtes til altid at rette den til Formanden alene.

Spørger man om Grunden til dette Forlangende, faaer man strax til Svar, at dette saaledes er engelsk Skik; men jeg gjensvarer strax, at det med denne engelske Skik har en noget egen Art. Thi paa Englands gamle Landsthing rettedes Talen naturligen til Forsamlingen, ligesom paa de gamle nordiske Folkething; og naar man dog hænger sig i, at det i Middelalderen i Underhuset blev Skik at rette Ordet til Husets Taler, da skulde man ikke overse, at denne ei blot var stillet ligeoverfor Huset som et af dette til at lede dets Forhandlinger kaaret Medlem, men tildeels var stillet der næsten som en anden Magts Tjener, saaledes stillet, at det endnu i England ved en forældet Traditton er Skik, at Talerens Valg ved hver Sessions Begyndelse søges confirmeret af Kronen, saaledes stillet, at Taleren ligeledes endnu efter en forældet engelsk Traditton maa udbede sig Talefrihed for Huset af Regjeringen. Og derfor, lader os søge at efterligne Engländerne i deres sunde Sands, men lader os ikke efterabe deres Forskjærlighed for deres egne, gamle, historiske Remin-

scenfer fra Middelalderen, lader os i dette Tilfælde saa meget mindre gjøre det, som Overhuset, hvori den mandige Uafhængighedsfølelse under Middelalderen var langt stærkere, dengang holdt paa, hvad den ogsaa endnu holder paa, ei at rette Ordene til Kantsleren, men at rette dem til Lørdene selv.

Jeg vil spørge om, naar nogen af Forsamlingens Secretairer tog Ordet, det da ei findes naturligere, at de, ligesom Formanden, ved hvis Side de have Plads, rette deres Tale herud imod os, end at de, rettende den imod Formanden, vende Ryggen til Halvdelen af denne Forsamling. Jeg vil spørge, om det ikke skulde være gaaet Rogen af denne Forsamlings Medlemmer, som det i sin Tid gif mig, der ret studse, naar jeg i de gamle Provindsialstænders Tidende traf een eller anden Tale begyndende med den stive Indledning „Hr. Præsident“! Jeg vil spørge, om ikke Andre i denne Sal nogenstunde have overværet større Folkforsamlinger her i Danmark, hvor een eller anden Tilstedeværende, i Eet og Alt efterlignende engelske Former, gav sig til at rette sin Tale til Præsidenten istedetfor til Forsamlingen, og jeg vil da spørge, om ikke saadanne ogsaa ere blevne Vidner til, hvorledes vedkommende Forsamling betoges af en karakteristisk og retfærdig Studsen, retfærdig, fordi man derved søgte at paatvinge os en fremmed Form, hvorfra vi have været fjernede fra det første Dieblif, vort politiske Liv begyndte. Endelig vil jeg spørge, om, naar Forsamlingens Medlemmer forpligtes til at henvende Talen til Formanden, fordi det engelske Underhus har denne Skik, da ikke ogsaa Medlemmerne af Hans Majestæts Regjering ville være at forpligte til det Samme, efterdi dette ogsaa for deres Vedkommende gjælder i Underhuset, og jeg vil da spørge, om det skulde være undgaaet denne Forsamlings Opmærksomhed, at to eller tre af Ministrene i denne Henseende allerede have viist, hvor vanskeligt det er at glemme en gammel og naturlig Vane, idet de nemlig de foregaaende Dage flere Gange have tiltalt os „mine Herrer“, i hvilken Tilfældesjættelse af Regulativet de endog have faaet en Allieret i den ellefte kongevalgte Rigsdagsmand, der vel igaar, om jeg ellers ikke hørte feil, begyndte sin Tale med Indledningen „Hr. Præsident“, men som dog ogsaa, hvad den trykte Tidende allerede viser, ligeledes tidligere her har brugt Formen „mine Herrer“.

I Henhold til det Anførte forbeholder jeg mig at andrage paa, at Forpligtelsen for alle Medlemmer til at henvende Talen til Formanden skal udgaae af Regulativet.

Mort Hansen: Jeg har forlangt Ordet for at begjere en Talerstol, idet jeg skal slutte mig til hvad den foregaaende Taler har udviklet. Jeg skal kun tilføie, at der fra denne Side i Salen ikke kan høres hvad der tales paa den anden Side, og jeg har ogsaa idag erfaret, at man ikke engang kan høre fra Midten af Salen. Naar man har anført, at en Talerstol sparer Tid, da er dette vist fuldkommen rigtigt, fordi den, der kun har en ubetydelig Bemærkning at gjøre, eller kun vil gjentage, hvad der allerede er sagt, vil afholde sig derved, naar han skal bestige Talerstolen. Det er, som bekendt, en ligesaa stor Kunst at tie som at tale, ja næsten en større, og dersom Talerstolen kunde hjælpe til at udøve denne Dygd, troer jeg, at den vistnok vil høve sin Plads. Hvad dernæst angaaer Spørgsmaalet om man skal nævne Talerne ved Navn eller ei, da ønskede jeg oplyst, hvad det kunde stæde, at man nævner Medlemmerne ved Navn. Det forekommer mig, at Intet er naturligere; et Navn har jo ingen anden Hensigt, end at man skal nævnes derved, og naar man ikke undseer sig ved at see sit Navn i Rigsdagstidenden, saa seer jeg ingen Grund, hvorfor man skulde undsee sig for at høre det her. Jeg skal i saa Henseende gjøre opmærksom paa Besværligheden ved, ikke at maatte nævne Medlemmerne ved Navn, da man enten hvergang maa see efter paa Listen, naar man har denne liggende for sig, eller lære denne udenad som en Lectie, og ved de kongevalgte Medlemmer kommer endnu den Banfælsighed til, at man da maa lære dem efter Numer. Jeg forbeholder mig derfor at stille et Forbedringsforslag i denne Retning.

Mee: Jeg anseer en Talerstol for hensigtsmæssig; dog forekommer det mig at være hensigtsmæssigst, at det ikke blev gjort til Pligt for Medlemmerne at bestige den, men at der indrømmedes dem Ret til at yttre sig enten fra Talerstolen eller fra deres Pladser. Det

maatte da overlades til Forsamlingen, naar denne ikke kunde høre et enkelt Medlem, at anmode ham om at bestige Talerstolen. Med Hensyn til det, som den sidste Taler har yttret om de Deputeredes Benværelse ved Ravn, skal jeg bemærke, at det forekommer mig at være en smuk parlamentarisk Forskrift, at man ei maa nævne Medlemmerne ved Ravn. Der kan vel ikke angives nogen bestemt Grund herfor, men man kan vel tænke sig, at i Kampens Hede vil Ravnets Benværelse ofte gjøre Kampen mere hidsig end ellers.

Tage Müller: Hvorvidt det er hensigtsmæssigt eller ei at anstafte en Tribune, skal jeg ikke indlade mig paa. Det forekommer mig ei uhensigtsmæssigt, naar det kun ikke gjøres Medlemmerne til Pligt, naar de kun have nogle faa Ord at sige, da at bestige den. Hvorvidt det er rigtigst, at Medlemmerne i denne Forsamling rette deres Tale til Formanden eller hele Forsamlingen, kan vel være tvivlsomt; Hovedsagen er, at man i Forsamlingen kan høre Taleren. Hvad angaaer det, der er bemærket om Udeladelsen af Ravnets Benværelse af Medlemmerne, da havde jeg besluttet at bringe dette Punkt paa Bane, hvis det ikke allerede var steet af Andre. Jeg tilstaaer, at der ikke forekommer mig at være tilstrækkelig Grund, hvorfor man ikke maa nævne Medlemmerne ved Ravn. Det er mig bekendt, at i de 3de sidste Stænderforsamlinger dette ei sjældent har generet — om det maa være mig tilladt at bruge dette fremmede Udtryk — flere af Medlemmerne. Jeg skjønner ikke grant, hvorledes der, selv i en varmere Kamp, vilde være stor Forskjel paa, om man nævner et Medlem ved Ravn eller paa en anden Maade aldeles tydeligt betegner ham. Dersom i denne Forsamling, der bestaaer af 150 Medlemmer, jeg skulde mærke mig, for hvilket District ethvert mig ubekjendt æret Medlem af denne Forsamling var Deputeret, da vilde dette være faare vanskeligt. Man maatte da benytte den Udvæi at omtale Sagen uden just at nævne det Medlem, fra hvem Ordet, om hvilket der er Tale, er kommet, hvilket vel ogsaa i det Væsentlige vil være det Samme. Da jeg nu engang har reist mig, skal jeg tillade mig at gjøre den Bemærkning med Hensyn til § 22, om det ikke burde nævne betegnes, hvad der skal forståes ved Udtrykket „personlige Spørgsmaal“.

David: Jeg reiser mig for at gjøre en Bemærkning til § 23, da jeg vedvarende maa være af den Formening, at det er enhver Rigsdagsmands Pligt at gjøre Sit til, for at Reglementet kan blive faa nøie bestemt og grundigt som muligt, og da jeg ikke kan troe, at man bør følge de Opfordringer, der fra forskjellige Sider af Salen ere stete, til at gaae over denne Sag ligesom med en Harefod. Naar man herfor har beraabt sig paa, hvad der er steet i Frankfurt, hvor man slet ikke har bekymret sig om Forretningsordenens Grundlæggelse, saa gad jeg gjerne vide, om man vil have, at vi skulde følge Frankfurts Exempel, eller om ikke dette snarere godtgjør Vigtigheden af, ikke at slaae Brag paa en bestemt og nøie begrændset Forretningsorden. Jeg skal i denne Henseende erindre om, at man i Frankrig, hvor der dog ogsaa forelaae de vigtigste Opgaver for Nationalforsamlingen, og hvor hele Nationen med utaalmodig Længsel maatte vente paa disses Løsning, anvendte fire til fem hele Uger til Debattering af Forretningsordenen, og dette stete i et Land, hvor man dog havde til Grundlag et Reglement, der havde bestaaet sin Prøve i over 30 Aar, medens man her saa godt som skal improvisere en Forretningsorden for Rigsforsamlingen. At det skulde være nok, som det er blevet sagt, at have nogle elastiske Regler, kan jeg paa ingen Maade indrømme; thi man maa erindre, at Reglementet i Særdeleshed skal siktre de Enkeltes og Minoriteternes Ret, og dertil udfordres faste og bestemte Regler. Majoriteterne have det altid i deres Magt at forandre selve Reglementet og at gjøre Tilføininger til samme, og § 32 anviser Veien hertil; men hvad det ret egentlig

kommer an paa, er at beskytte Minoriteterne, og derfor maatte der være bleven givet faste og bestemte Regler for Forretningens Gang, hvorved al Vilskaarlighed kan udelukkes. Jeg maa derfor ønske, at der til § 23, der tillægger Formanden Ret til at kalde Rigsdagsmanden til Orden, tilføies, at denne er bemyndiget til at begjære Ordet for at retfærdiggjøre sig. Denne Paragraph er næsten ordret taget af det franske Reglement, hvor en saadan Ret er indrømmet det til Orden kaldte Medlem, og jeg indseer ingen Grund til, hvorfor man har udeladt den Bemyndigelse, som her er givet den Vedkommende, da denne har et retfærdigt Krav paa samme, og jeg skal derfor tillade mig at fremkomme med et Amendement til § 23 i denne Retning.

Witz: Forinden jeg bestemmer mig for Anstafelsen af en Talerstol eller ei, ønskede jeg gjerne at gjøre mig Rede for, hvor denne skulde anbringes; thi som mig, saaledes forekommer det uden Tvivl flere, ikke at være upassende forud at omtale Stedet, hvor denne skulde anbringes. Jeg indseer nemlig ikke, hvor Talerstolen kunde staae, undtagen lige bag ved Formandens Sæde, og da noget ophøiet over dette, thi i en hvilkensomhelst Niche vilde det være urigtigt at anbringe den, da Nichen vilde borttage Noget af Lyden. Om det kunde gaae an at sætte Talerstolen bagved Formandens Sæde og mere ophøiet end denne, og om det ikke vilde stride imod Reglerne for god parlamentarisk Skik, det veed jeg ikke; men naar den ikke anbringes der, da kan jeg ikke indse, hvor Talerstolen skulde anbringes. Forresten mener jeg, at man vil være lige generet, enten man taler fra sin Plads eller fra en Tribune.

Boisen: Naar jeg tager Ordet for at tale imod Brugen af en Talerstol, da steer det, fordi jeg troer, at den frie Udtalelse i Forsamlingen derved vil hindres. Forsamlingen vil indse, at jeg i denne Henseende ikke taler paa mine egne Begjær, da jeg paa en Talerstol snarere maatte befinde mig i mit rette Element, men jeg udtaler det især paa deres Begjær, som af den hæderlige Bøndestand her ere tilstede, der ved Brugen af en Talerstol endnu mere vilde afholdes fra at udtale sig, Noget, jeg meget maatte beklage, da jeg ønsker, at disse Mænd ikke maatte lade sig afholde fra at udtale deres Overbeviisning. Selv naar man foreslaaer frit Valg mellem at tale fra den Plads, man indtager, og fra Talerstolen, vilde dog dette afholde Adskillige, som ikke vare paa det Rene med sig selv, hvorvidt det, de havde at sige, egnede sig til at udtales fra Talerstolen eller ikke.

Mørk Hansen: Med Hensyn til hvad den sidste ærede Taler har yttret, maa jeg bemærke, at den, som har seiret i Valgkampen og som der har betraadt Valgtribunen ligeoverfor sine Modstandere, der vare beredte til at opfange ethvert Ord af ham til hans Skade, ogsaa maa antages at kunne bestige en Talerstol her i Forsamlingen, hvor han veed, at hans Ord altid vilde blive modtagne med Velvillie.

Boisen: Nød bryder alle Love; men jeg troer, at hvor denne ikke er tilstede, bør man ikke paalægge Forsamlingens Medlemmer større Tvang, end fornødent gjøres.

Linnemann: Med Hensyn til hvad der er bemærket om, at det burde overlades til Medlemmerne at benytte Talerstolen eller ikke, da forekommer dette mig noget misligt; det forekommer mig nemlig, at det kunde let faae Skin af, at de, der benyttede Talerstolen, gjorde dette af Forsængelighed eller Sligt, og endog Skinnet heraf synes mig at burde undgaaes. Desuden er det ogsaa afgjørende for mig, at endel af Medlemmerne først vilde kunne komme til Talerstolen, efterat have passeret den største Deel af Forsamlingen, hvilket for Mange kunde være et Moment til ikke at fremsætte, hvad de ellers maatte have at bemærke.

(Fortsattes.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Syvende Møde.

(Fortfat.)

Orsted: Af de ikke betydelige Bemærkninger, jeg kunde have at gjøre ved de oplæste Paragrapher, skal jeg blot tillade mig at fremsætte nogle enkelte. Jeg har egentlig kun een Hovedbemærkning at gjøre, den nemlig, at §§ 18 og 19, ved i det der omhandlede Tilfælde at forbyde al Forhandling, uden Lov vilde foranledige, at Beslutning undertiden tages, inden Forsamlingen tilstrækkelig er sat ind i Sagen. Hvor der nemlig er Spørgsmaal om, hvorvidt et Forslag bør afvises, kan dette være af den Betskaffenhed, at der behøves en udførlig Udvikling for at afgjøre, om Sagen fortjener at komme under Overveielse eller ikke. I Stænderne har det ofte været Tilfældet, at Propositioner, som der ere blevne indgivne, have foranlediget vidtløftige foreløbige Forhandlinger, og at disses Resultat har været, at Propositionen er bleven afvist, fordi man ikke fandt tilstrækkelig Grund til at gaae ind paa den; men at afvise uden Forhandling forekommer mig i mange Tilfælde at ville føre til urigtige Resultater. Jeg indseer imidlertid, at der kan være væsentlige Grunde, hvorfor man bør kunne standse en saadan Behandling noget hurtigt; men jeg troer, at Niemedet vil kunne opnaaes, naar man, istedetfor at forbyde al Forhandling, blot tilkjendegav, at Præsidenten skulde sørge for, at Forhandlingen blev kort og indskrænket sig til hvad Sagen krævede. Hvad de Discussioner angaaer, som her ere førte om forskjellige Gjenstande, om en Tribune, om Ordets Henvendelse til Præsidenten eller Forsamlingen og om Navns Nævnelse, da kan jeg med Hensyn til den første Gjenstand ikke nægte, at en Tribune kan være hensigtsmæssig for de Tilfælde, hvor Forsamlingen maatte frygte, at hvad der blev talt, ikke tilstrækkeligt kunde høres. Man har ikke anseet det passende, at Talen altid skal henvendes til Præsidenten; men dette har ikke hidtil medført nogen Gene ved Forhandlingerne i Stænderne, og naar der ikke her er en Regel i saa Henseende, saa kan der let tænkes Tilfælde, hvor Talen vil blive henvendt imod de Individuer, hvis Mening ved samme angribes, hvilket neppe er ønskeligt. At Talerne ikke maae nævne Medlemmer ved Navn er en Regel, som jeg aldrig har sat videre Priis paa; men om Sagen er af den Betydning, at man derom bør stille Amendement, skal jeg lade være uafgjort; forsaavidt der imidlertid af Andre skulde blive stillet Amendements om de af mig berørte Punkter, forbeholder jeg mig at erklære mig enig i dem.

Bang: Jeg skal tillade mig at rette det Spørgsmaal til den ærede Ordfører, om det er Meningen af § 18, at det Medlem, som forlanger Afvisning, er berettiget til at begrunde dette sit Forlangende ved et Foredrag. Jeg troer ikke, at dette er sædvanligt, og det vilde ei heller være saa ganske ligeligt, om han var berettiget til et saadant Foredrag, da Ingen er berettiget til at svare, men Spørgsmaalet strax skal afgjøres uden videre Forhandling.

Bløen: Ved Slutningen af § 23 er der forbeholdt Formanden Ret til midlertidigt at afbryde Mødet eller, om nødvendigt, aldeles at have det. Det var maaskee rettest, om Formanden her som andre Steder blev sat istand til at udtrykke denne sin Hensigt ved eet eller andet sniligt Tegn.

Mee: I Anledning af hvad den Deputerede for Randers (Kinemann) har anført, skal jeg tillade mig at bemærke, at jeg ikke troer, at det af ham berørte Hensyn til Rummet vil være af nogen Bøgt ved det Forslag, som her er gjort, naar der ikke paalægges Medlemmerne, som ønske at tale, nogen Tvang til at bestige Tribunen. Det

hændes saa ofte ved den offentlige Optraeden, at man faaer Skinnet imod sig, men det bør aldrig afholde fra at gjøre, hvad man anseer for Ret. Jeg seer heller ikke, at det vil kunne genere noget Medlem, at han skal vælge, enten at tale fra sin Plads eller at gaae op paa Talerstolen, og jeg anseer det derfor ønskeligt, at Forsamlingen, naar den ikke kan høre en Taler, kan forlange, at han skal benytte Tribunen.

Gram: Jeg skal kun tillade mig en ganske kort Bemærkning med Hensyn til det Spørgsmaal, som her er reist af Rigsdagsmanden for Veile Amts 6te Distrikt (With), angaaende hvor Talerstolen skulde anbringes; han har nemlig omtalt, at den skulde sættes bag ved Præsidenten. Dette vilde være aldeles upassende; jeg mener derimod, at Talerstolen kunde anbringes ved Siden af Præsidenten, saaledes at Secretairerne erholde deres Plads paa Præsidentens anden Side. Iøvrigt skal jeg ikke indlade mig paa Spørgsmaalet om Ønskeligheden af en Talerstol, men kun bemærke, at jeg agter at stemme for en saadan, naar der overlades Enhver frit Valg til at benytte den eller ikke.

Ugreen-Ussing: Forsamlingen vil vistnok ikke antage, at det Spørgsmaal, hvorom de seneste Forhandlinger væsentligst have dreiet sig, nemlig om Talerne skulde holdes fra en Talerstol eller ikke, skulde være undgaaet Comitæens Opmærksomhed. Det har tværtimod været Gjenstand for en omhyggelig Overveielse i Comitæen, men man er kommen til det Resultat, som indeholdes i Udkastet, at Enhver helst bør tale fra sin Plads. Betsvarelsen af det Spørgsmaal, om Talerne i store Forsamlinger bør tale fra en særegen, dertil bestemt Plads, afhænger væsentlig af Forsamlingens Størrelse og andre locale Omstændigheder. Det har ganske vist i talrige Forsamlinger sine Fordele, at der tales fra et ophøiet Sted, omtrent midt i Salen, idet det derved bliver lettere at følge Forhandlingerne, naar Medlemmerne ikke trættes ved formeget at skulle anspænde deres Kræfter for at høre, hvad der siges fra forskjellige Sider af Salen, — hvilket navnlig for dem, der høre mindre godt, af hvilke der altid i store Forsamlinger ville være flere, ikke er noget uvæsentligt —, og de Talere som have svage Stemmer, ikke skulle nødfages til at anstrenge sig altfor meget for at blive hørt, hvilket for ældre Mænd, hvoraf der naturligviis ville være endeel i enhver Forsamling, ei er uvigtigt. Ordenen kan dernæst ogsaa lettere overholdes fra Præsidentens Side, og utilbørlige Afbrydelser, som ellers let finde Sted fra Pladserne, forhindres, og Nødvendigheden af at skulle bestige en Talerstol vil vel ogsaa bidrage Sit til at forhindre dem, der kunde være fristede til at fremsætte intetsigende og overflødige Bemærkninger, fra at fremkomme med disse; thi, som en Forsatter med Føie har sagt, det bliver latterligt at drage Opmærksomheden hen paa sig, naar man Intet har at sige, der er Opmærksomhed værd. Hvad den Indvending angaaer, at en Talerstol vilde foranledige Lidspilde, naar man, hvor man blot havde at give et ubetydeligt Svar eller en kort Erklæring, skulde være nødsaget til at bestige denne, da er dette Noget, der er fjernet i alle Forsamlingers Forretningsreglementer derved, at Præsidenten kan tillade et Medlem at tale fra sin Plads. Forsamlingen maa dog ikke troe, at jeg, ved hvad jeg har fremsagt, har til Hensigt at tale for Anbringelsen af en Tribune; det er tværtimod min Overbeviisning, at det Rigtigste er, at ethvert Medlem taler fra sin Plads, saaledes som det finder Sted i det engelske Underhus, saaledes som det sker i Norge og ogsaa hidtil har været Tilfældet hos os, og som det i sig er det Simpleste og Naturligste. Det er ikke usandsynligt, at den Omstændighed, at man be-

stiger Talerstolen, vil bidrage til at give Taleren Præsentationssubstans og Salvelse, om jeg maa bruge dette Udtryk, som ikke er Tilfældet, naar Medlemmerne tale frit fra deres Pladser. Jeg veed heller ikke, om det vil virke, at der tales mindre, naar Bedkommende skal tale fra en Talerstol, thi Erfaringen paa andre Steder har vist, at naar et Medlem først er kommen i Besiddelse af Tælbønnen, er det ofte meget vanskeligt at faae ham til at forlade den. Locale Forhold her i Salen ville ogsaa medføre Besværligheder ved Anbringelsen af en Talerstol. Skal den nemlig anbringes ved Præsidentens Side, vil den komme i en altfor stor Afstand fra de sjældnere Medlemmer i Salen, og skal den anbringes i Midten af den, maatte dette føre til en Omlægning af alle Pladser, der fra andre Sider ikke kan ansees som hensigtsmæssig. Jeg skal iøvrigt tilføie, at det er paatænkt af Præsidenten at lade de bageste Bænke forhøje, saa at de, der sidde paa de yderste Pladser, ville komme til at tale fra et noget ophøiet Standpunkt, hvilket formeentlig vil bidrage til at gjøre Savnet af en Talerstol i akustisk Henseende mindre føleligt. Hvad nu angaaer det i Forbindelse hermed staaende Punkt, at Medlemmerne skulle henvende deres Tale til Formanden og ikke ved Navn betegne hverandre, da er dette ikke et saa ligegyldigt Punkt, som Mange forestille sig. Det er en Regel, som er vedtaget i de fleste store parlamentariske Forsamlinger, navnlig i det engelske Underhus, og som i sig har sin gode Grund. Naar der nemlig spørges, om Talen skal henvendes til Forsamlingen eller Præsidenten, da er det naturligt ligegyldigt, om man begynder sin Tale med Ordene: „Hr. Præsident!“ eller: „Mine Herrer!“ og senere i Talens Løb spækker sit Foredrag med disse Ord, men det væsentlige er, at Talen derved holdes i en mere objectiv Form og ikke rettes imod et enkelt Medlem af Forsamlingen, hvilket ellers let kan finde Sted. Af samme Grund bestemmes det, at man ikke maa tiltale eller nævne noget andet Medlem ved Navn. Enhver, der har været Medlem af saadanne Forsamlinger, har vistnok seet, at naar to Medlemmer kommer i en mere personlig og individuel Kamp, den ene da ofte vender sin Tale directe mod den anden, hvorved der opstaaer en meget uhyggelig Duet, og naar da Præsidenten gjør opmærksom paa, at Talen skal henvendes til ham, falder ofte denne personlige Strid strax bort. Personlig Nævnelse forudsætter Tændens til og kan meget let føre ind paa Personlighedens Gebeet. Da jeg nu her er kommen til at nævne Personlighed, skal jeg gjøre en Bemærkning om hvad der forståes ved Udtrykket „personlige Spørgsmaal“, hvorom det 19de kongevalgte Medlem (Lage Müller) har spurgt. Derved forståes det samme som det franske „fait personnel“, det er ikke egentlig personlige Spørgsmaal, men snarere personlige Svar eller hvad man kalder Personligheder, idet det nemlig forudsætter, at der er gjort personlige Angreb paa et Medlem, hvorpaa dette finder det nødvendigt at svare. Comitteen har imidlertid ikke villet anvende Ordet „Personligheder“ og har heller ikke troet, at Betydningen af Udtrykket „personlige Spørgsmaal“ kunde misforståes. Med Hensyn til det Punkt, der maa ansees for det vigtigste, nemlig Afvisningen, skal jeg tillade mig, med Hensyn til, hvad den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die Distrikt (Orsted) har yttret, at bemærke, at det har været Comittees Mening, som denne ogsaa troer at have udtrykt, at der aldeles ingen Forhandling skal finde Sted om Afvisningen. Det ligger i Hensigten med Afvisningspaastanden, at Sagen strax uden Discussion skal bortvises, og Comitteen har anseet det tilstrækkeligt at hjemle Proponenten Ret til at udvikle sin Proposition for Forsamlingen. Der vil altsaa, naar et Medlem fremsætter Afvisningspaastand med Hensyn til det fremkomne Forslag, strax blive at foretage Afstemning, uden at den, der begierer Afvisningen, har Tilbedelse nærmere at begrunde Afvisningspaastanden. Naar Forsamlingen har afgjort, at dette Forslag ikke skal tages til Folge, udelukker det imidlertid ikke, at den samme Sag til en anden Tid kan optages. Forsaavidt det 11te kongevalgte Medlem af Forsamlingen (David) har meent, at den, der var kaldet til Orden, skulde have Ret til at forsvare sig, da er dette vistnok tilladt i andre Kamre, naar den Bedkommende nemlig har underkastet sig Præsidentens Kalden til Orden, og jeg troer heller ikke, at Præsidenten i denne Forsamling vilde nægte Nogen Ret til at retfærdiggjøre sig i et saadant

Tilfælde. Det hører imidlertid til de mange minutieuse Spørgsmaal, som i lang Tid vilde have opholdt Regulativets Affattelse, dersom Comitteen havde troet at burde gaae ind paa dem. Af dette Slags gives der nemlig mange, og uden at jeg derved vil yttre nogen Kritik over, at disse ere fremsatte, troer jeg dog ikke, at man vil mistyde den Bemærkning af mig som Ordfører, at Comitteen ikke har anseet det nødvendigt at tage Hensyn til alle saadanne. Som et Exempel skal jeg kun anføre, at naar der i § 20 siges: „ethvert Medlem, der har forlangt og erholdt Ordet, taler staaende fra sin Plads“, udelukker dette ikke, at der kan gives Tilfælde, hvor der kan indrømmes Undtagelser herfra paa Grund af Uvælselighed eller Sygdom, saaledes som dette i sin Tid i det engelske Parlament, hvor den samme Regel gjælder, at man skal tale staaende, blev tilladt Pitt, da han holdt sin verdensberømte Tale.

Det blev saaledes i sin Tid tilladt Pitt at blive siddende, da han i Aaret 1763 holdt sin Tale mod Freden, og det kan vistnok ikke ansees tvivlsomt, at Præsidenten vilde tilstaae Medlemmerne af de anførte Grunde Ret til at tale siddende; men dette hører til de mindre væsentlige Bestemmelser, som Comitteen ikke har troet det nødvendigt at opholde Forretningsregulativet med, saameget mere som dette kun gjælder for nærværende Forsamling.

Schiern: Forsaavidt den ærede Ordfører har yttret, at Erfaringen formeentlig skulde godtgjøre, at noget mere Personligt langt lettere gjorde sig gjældende der, hvor Talen ikke var forpligtet til at henvendes til Formanden, men kunde rettes til Forsamlingen, skal jeg kun gjøre den Erindring, at de af ham tilsigtede personlige Duetter meget hyppigere finde Sted i det engelske Underhus, hvor man er pligtig at tiltale Formanden, end i Overhuset, hvor Friheden er bevaret til at rette Talen til selve Husets Medlemmer.

Da ingen flere efter Formandens Opfordring begjærede Ordet med Hensyn til den under Debat værende Deel af Forretningsregulativet, gik man over til Forhandlingen af §§ 25 til 28, hvilke Ordføreren oplæste og hvorefter han yttrede sig saaledes:

Ugreen-Ussing: Jeg kan ikke undlade at gjøre enkelte Bemærkninger ved disse Paragrapher. Naar det saaledes i § 26 hedder, at til ethvert Valg udfordres over Halvdelen af Stemmerne, da er derved ogsaa sigtet til Valg, der foregaae gennem Afdelingerne; disse Valg bestaae foruden Valgene af Formand og Secretair ogsaa af Valg af Medlemmerne til den fælles Comittee, og disse Valg have den største Betydning. Da nu desuden Afdelingerne bestaae af et forholdsviis ringere Antal Medlemmer, nemlig 30, eller høist 32, har Comitteen ikke troet, at dette vilde medføre synderligt Besvær eller Tidsspilde. Hvad dernæst angaaer det, der i Slutningen af Paragraphen er føiet til om, at enhver Valgseddél, der indeholder et større eller mindre Antal Navne, end der skal stemmes paa, er ugyldig, da forekommer det mig, at naar en saadan Valgseddél indeholder flere Navne end der skal stemmes paa, er der ingen Grund til at slette noget af Navnene ud. Det er nemlig vilkaarligt at sige, at de sidste Navne skulle bortfalde. Det vil imidlertid høre til de sjældnere vædende Tilfælde, da Stemmesedlerne ere indrettede i Overeensstemmelse med det Antal, der udtræves til Comitteen, nemlig 3, 5 eller 7. Derimod skal jeg gjøre opmærksom paa en Fremgangsmaade, der er brugt, naar der stemmes paa et større Antal Medlemmer, f. Ex. 7, der skulle indtræde i Comitteen, idet man da med Flid ikkun stemmer paa 3 eller 5 Medlemmer, som man fortrinlig maatte ønske at faae ind i Comitteen. Nu er det vel saa, at man derved bevirker, at der vilde blive anvendt en anden Fremgangsmaade, idet man stemte paa hele Antallet, f. Ex. 7, og da foruden dem, man specielt ønskede at udhæve, stemte paa dem, der ellers ikke vilde faae Stemmeskeerhed for sig. Man har ogsaa brugt at stemme paa Navne, hvoraf der findes flere i Forsamlingen, for derved at gjøre Valget ugyldigt. Jeg bemærker dette, fordi man er opfindsom, naar man vil bevirke et saadant Valg, og Comitteen har derfor troet det Simpleste at være, at erklære enhver saadan Valgseddél for ugyldig. Det forekommer mig ogsaa at være en simpel Forordning, der kan stilles til ethvert Medlem i denne Forsamling, at han i saa Henseende skal være upagtig.

Ved § 28 skal jeg bemærke, at Comitteen har anseet det rettest,

at ved enhver Afstemning Prøve og Modprøve holder Sted og Stemmerne hvergang talles af Secretairerne. Det er vel ikke undgaaet dens Opmærksomhed, at dette er vidtløftigere end almindeligt, men da Afstemningerne i denne Sag og med Hensyn til den vigtige Sag, her skal foretages, ere af saa stor Betydning, har man troet at burde see bort fra den Uleilighed og Tidsforbrug.

Naar Prøve og Modprøve foretages, vil der vel ikke let være Tilfælde, hvor Tvivl vil kunne opstaae om Afstemningens Udfald, thi Intet er sikkrere end Tal, men naar de staae paa Grændsen, lød det sig dog tænke, at Proven gav f. Ex. 77 og Modprøven ligesaa, og for det Tilfælde maatte der stemmes efter Ravnepraab. Dette kan ogsaa, efter hvad der er foreslaaet, strax ved Afstemningens Begyndelse forlanges af 15 Medlemmer, og da kan ikke nogen anden Afstemning, enten ved at rejse sig eller blive siddende, finde Sted. Endelig har Comiteen ikke troet at burde udelukke Afstemning ved Rugler, skjøndt jeg kan forstikke, at ingen af Comiteens Medlemmer ønsker denne Afstemning indført, da det er det Samme som en hemmelig Afstemning; men man har troet, at Minoriteten ikke burde berøves denne Ret. Efter Stænderanordningen tilkommer der et enkelt Medlem Ret til at forlange saadan Afstemning; men Comiteen har ikke troet at burde tilstede dette, da derved i utilberlig Grad gives et enkelt Medlem Magt til at chicanere de øvrige Medlemmer i Forsamlingen og forsinke Afstemningen. Derfor har man antaget, at der i det mindste skulde være 25 Medlemmer, der forlange en saadan Afstemning, hvilket, da der ikke udfordres Tilstedeværelsen af 77 Medlemmer for at udgjøre en gyldig Forsamling, i dette Tilfælde vilde udgjøre henimod en Trediedeel af denne. Det er en Selvsølge, at Begjeringen om Afstemning ved Rugler bør gives Fortrin, saa at naar denne er begjert, ingen Anden kan begjere Afstemning ved Ravnepraab, da disse to Afstemningsmaader ere hinanden aldeles modsatte.

Paludan-Müller: Jeg maa udtale mig imod Principet for Valgene efter § 26. Det er indlysende, at det er af stor Vigtighed for Forretningsgangen i Forsamlingen, at der ikke forarsages Tidsforbrug ved mange Omvalg; fremdeles vil det blive den factiske Følge af en saadan Bestemmelse, at den vil bringe alle Valg over paa et meget lidet Antal Medlemmer. Ingen vil gjerne spille sin Stemme; men naar det er givet, at Ingen kan blive valgt uden at have over Halvdelen af samtlige Stemmer, nødes man derved til at forenes om at udnævne de Medlemmer, som kunne forudsættes at ville faae saamange Stemmer. Deraf vil følge, at et lidet Antal Medlemmer, vel især Kjøbenhavnerne, og de Medlemmer, der i de forrige Stænderforsamlinger have haft Leilighed til at skaffe sig et Ravn, ville blive valgte. Jeg anseer ikke dette for heldigt, just paa Grund af den store Indflydelse, som Comiteerne udøve paa Forhandlingerne Gang; det er flere Gange omtalt, og det er vistnok fuldkommen sandt, at de enkelte Medlemmer vanskeligt kunne sætte Noget igjennem imod Comiteens Mening, og naar man nu kan forudsee, at en halv eller en heel Snees Medlemmer vil komme ind i alle eller ialtsald: de vigtigste Comiteer, da synes dette at være en ikke heldig Virkning af den omtalte Bestemmelse.

la Cour: Jeg skal tillade mig at tale nogle Ord imod den hemmelige Afstemning. Det glæder mig, at det hæderlige Udfald gjennem sin Ordfører har erklæret, at det ikke for sit personlige Vedkommende har forlangt en saadan Afstemningsmaade. Det er aabenbart, for hvis Skyld en sliq hemmelig Afstemning skulde fordres, nemlig for de Frygtsummes og Uafstandiges Skyld, for at hjælpe disse ud af den Afhængighed, hvori de holdes af dem, der i mange Henseender ere dem overlegne. Jeg indseer, at der maa gjøres Noget for dem; men hvad der bør gjøres, er at skaffe et kraftigere og friskere Liv ind i Forsamlingen og at bringe det til at staae klart for dem, at de, som her skulle vinde Afgjælse, maae være deres Mening bekendt og med Kraft og Mod fremsætte den. Det forekommer mig saaledes, at det Middel, som her er foreslaaet, netop vil bevirke det Modsatte af hvad dermed er tilstjættet, idet det snarere vil forøge Uengsteligheden og Frygten istedetfor at formindste den. Skulde det kun see en enkelt Gang, saa synes det dog, at, naar et Medlem ligeover for Forsamlingen, for sine Vælgere eller for Regjeringen ikke

tør være sin Mening bekendt, ligger heri en politisk Svaghed, en politisk Synd, som maa svække Forsamlingens Moralitet; jeg maa derfor forbeholde mig et Forbedrings-Forslag imod den foreløbige Bestemmelse om hemmelig Afstemning.

Olesen: Jeg kan ganske slutte mig til hvad den sidste ærede Taler har ytret imod Afstemning ved Rugler. Jeg kan ikke nægte, at jeg anseer det umandigt, om jeg saa tør udtrykke mig for Rigsforsamlingen, at forudsætte, at Noget ikke skulde være sin Mening ligeferm og aabent bekendt. Jeg kan ikke troe, at der skulde være nogen Rigsdagsmand, som ikke vilde vedkjende sig, ligeover for Folket, for sine Vælgere, hvorledes han stemmer og derved godtgjøre for sine Vælgere, at han ikke farer under falskt Flag. Den mest Rette, der kan have af hemmelig Afstemning, er, at denne kan afgive et Stjul for dem, der ikke have Mod til ligeoverfor deres Vælgere at være deres Anskuelse bekendt, men en saadan Modløshed bør ikke dækkes. § 32 troer jeg ogsaa vil kunne bøde paa den Mangel, som man herved kunde tænke sig. Hvis det nemlig skulde ansees nødvendigt at have en hemmelig Afstemning, da kan § 30 anvendes saaledes, at man lukker Dørene, og skulde dette i enkelte Tilfælde end ikke være tilstrækkeligt, saa vil man ialtsald ved den sidste Paragraph kunne bøde derpaa.

Orsted: Jeg maa aldeles henholde mig til hvad den Deputerede for Odense (Paludan-Müller) har sagt om det høist Betænkelige i, at Comiteevalgene skulle see med en absolut Pluralitet. Jeg har herved aldeles ikke taget Hensyn til de Comiteevalg, der skulle foregaae gjennem Afdelingerne; jeg anseer det klart, at der der maa fordres absolut Majoritet, og at det ikke godt kunde være anderledes. Der vil Sagen heller ikke medføre nogen Vanskelighed. Derimod troer jeg, at det vilde være meget uhenigtsmæssigt, om ingen Comitee af Forsamlingen kunde vælges uden absolut Pluralitet. Skal nemlig et stort Antal Medlemmer udnævnes til at tage Sæde i en Comitee, da er det ikke let tænkeligt, at der skulde vise sig afgjort Pluralitet for det hele Antal, som saaledes vilde være at udvalge. Erfaringen har hidtil vist, at ved Comiteers Nedsættelse nogle Faa erholde et stort Antal Stemmer, navnlig over Halvdelen, men at en Mængde Medlemmer kun erholde et ringe Antal Stemmer og langt under Halvdelen af Forsamlingens Medlemmer. Der vilde altsaa idelig behøves vidtløftige Omvalg for at gøre Comiteerne fuldtallige. Dette anseer jeg imidlertid ikke som Hovedsagen. Hvad jeg derimod finder meget betænkeligt er det, at der derved begrundes et Majoritetsherredomme. Majoriteten vil nemlig have det i sin Magt, hvis der er et Parti, mod hvilket den nærer Uvillie, aldeles at udelukke dette fra at komme ind i Comiteerne, og det er vistnok billigt, at enhver Hovedanskuelse, enhver væsentlig Interesse faaer Leilighed til at udtale sig i disse. Naar jeg frygter for, at Minoriteten skal udelukkes fra Comiteerne, saa tager jeg ikke Hensyn til den Minoritet, hvortil jeg nærmest regner mig selv; thi om ogsaa de Mand, hvortil jeg slutter mig, ikke ere iblandt dem, som kunne gjøre Regning paa hyppigt at blive valgte, saa er der ikke en saadan Uvillie imod dem, at man absolut vil udelukke dem fra at komme paa Valg, og at man saaledes, naar nogen af dem maatte erholde flere Stemmer end de øvrige, der vare bragte paa Valg, men ikke saa mange, som der udfordres til absolut Pluralitet, saa at Omvalg maa foretages, da forsættelig skulde stemme imod dem. Men jeg troer, at her er en anden Minoritet, en anden Fraction, som man snarest kan vente at ville blive udelukket fra Deeltagelse i Comiteerne, saafremt Ingen kan blive Medlem af disse uden absolut Stemmesleerhed. Denne Regel kan derfor vel gjælde for Valgene gjennem Afdelingerne, men derimod ikke for de Comiteevalg, som udgaae af hele Forsamlingen. Der synes ogsaa at være saameget mindre imod, at et mindre Antal Stemmer er tilstrækkeligt til at give et Medlem Plads i en Comitee, som de, der ere udnævnte af Afdelingerne, kunne komme ind med 15 eller 16 Stemmer, og det ved Siden heraf synes mærkeligt, om den, der erholdt nogle og tredstidstve Stemmer ved Comiteevalg i Forsamlingen, ikke kunde indtræde uden nyt Valg, hvorved han muligen, fordi han havde Fleertallet imod sig, ikke erholdt Pluralitet. Jeg skal endnu tilføje en Bemærkning. Naar det hedder i § 26, at Valget foretages i Overensstemmelse med den i § 2 fastsatte Forfrist, saa

følger heraf, at naar ikke et tilstrækkeligt Antal ved det første Valg erholdt den Pluralitet, som udfordres, skal der anden Gang foretages et nyt frit Valg, saa at man anden Gang endog kan stemme paa Individder, som den første Gang ingen Stemmer erholdt, og det er meget muligt, at man vil foretrække dette for at stemme paa de Medlemmer, som tidligere havde erholdt de fleste Stemmer næst efter dem, der havde faaet et tilstrækkeligt Antal for at komme ind i Comiteen. Jeg troer saaledes, at det er vigtigt, at den af mig ommeldte Forandring foregaaer i Comiteens Forslag. Hvad Slutningen af Paragraphen angaaer, da forekommer denne mig ogsaa at have nogen Betænkelse, ikke saameget fordi deres Stemmer, som ikke have stemt paa det fulde Antal, der udfordres, ikke skulde komme i Betragtning, som fordi Consequentsen deraf tilføjer, at naar et enkelt Navn enten er ulæseligt eller ubestemt, hele Stemmesedlen da skal casseres. Jeg troer nemlig ikke, at der kan flyde nogen Misbrug af at lade en saadan Stemmeseddel gjælde for saamange Individder, som der rettelig er stemt paa; hvad jeg anseer klart, er, at de Stemmesedler, ved hvilke der er stemt paa et større Antal Individder, end der udfordres, maae være ugyldige.

Stockfleth: Jeg kan ikke ganske dele de ærede Medlemmers Mening, som antage, at der ikke bør finde Afstemning Sted ved Kugler; derimod indseer jeg ikke rettere, end at i dette Tilfælde, som i ethvert andet, Forsamlingens Pluralitet bør gjøre Udslaget, og at altsaa, istedetfor at Udkastet bestemmer, at 25 Medlemmer kunne forlange denne Afstemningsmaade, dette bør sættes under Afstemning af alle tilstedeværende Medlemmer, og naar Pluraliteten er derfor, Afstemning ved Kugler finde Sted, i modsat Fald ikke.

Barfod: Jeg tillader mig at bemærke, at jeg finder mig baade politisk og moralsk forpligtet til at modarbejde enhver hemmelig Afstemning.

Frelund: Ogsaa jeg maa erklære mig imod den i Slutningen af § 28 omhandlede Afstemning ved Kugler; jeg maa erklære mig imod denne Afstemningsmaade, fordi den forekommer mig at være i aabenbar Strid med det Princip, som er Rigsforsamlingens bedste Støtte, nemlig Offentlighed. Jeg kan vel tænke mig, at der deri er taget Hensyn til de saakaldte Svage i Landen, som man har forudsat at være tilstede her i Forsamlingen; men for det Første troer jeg, at man ikke ret vel er berettiget til at forudsætte, at deres Tal just er meget stort, og hvis det kun er meget lidet, troer jeg ikke, der bør tages synderligt Hensyn til dem. Jeg mener ogsaa, at det vilde være et farligt Brud paa hiint Princip; thi er Begyndelsen først skeet, saa kunde det vel være, at Slikt vilde tage hurtigt til, og at det saaledes kunde ende med, at Rigsforsamlingens Døre vel vare aabne, men at Forhandlingerne i Grunden vare hemmelige. Man kan vistnok tænke sig Tilfælde, hvor det er nødvendigt at indføre hemmelig Afstemning, men jeg kan kun tænke mig dette i Tilfælde, som ligge udenfor den almindelige Orden, idet Samfundsordenen er forstyrret; men da har man og en egen Paragraph, som giver Rigsforsamlingen Leilighed til at gaae ud fra den almindelige Orden. Jeg stemmer alt-

saa for, at hele Reglen om Kugleafstemning gaaer ud; men skal der findes noget desangaaende i Forretningsordenen, da mener jeg, at den kun bør finde Sted, naar Pluraliteten af Forsamlingen derom er enig.

Dinsen: Jeg maa erklære mig for, at Slutningen af § 28 aldeles udelades. Jeg troer (og jeg haaber, at Pluraliteten i Forsamlingen troer det samme), at al hemmelig Afstemning ved Kugler maa ansees som forfæstelig. Enhver Deputeret skylder sine Vælgere at stemme offentlig; enhver Deputeret bør, selv hvor han er udfat for Fare, handle offentligt; ved Saadant erholder han netop Leilighed til at vise sin Selvstændighed, til at vise, at han virkelig mener det ærligt; og er dette saa, da behøver han ikke at skjule enten sin Frygt eller sin Hensigt under en hemmelig Afstemning ved Kugler.

Chr. Larsen: Jeg maa aldeles slutte mig til de ærede Rigsdagsmænd, som have udtalt sig imod Kugleafstemningen. Jeg anseer en saadan Afstemningsmaade som et Brud paa den danske Ærlighed, og jeg maa derfor ogsaa stemme for, at den sidste Deel af § 28 falder bort.

Chr. Grichsen: Jeg skal tillade mig at bemærke, at jeg slutter mig til de Talere, som have yttret sig imod Kugleafstemning.

Née: Den ærede Ordfører har bemærket, at intet af Comiteens Medlemmer for dens Bedkommende ønsker Brugen af Kugleafstemning. Det troer jeg ogsaa, men jeg antager, at Comiteen kunde have forudsat det Samme om Forsamlingens øvrige Medlemmer, og hvortil da det hele Forslag? Jeg indseer ikke, hvad der opnaaes derved for Minoriteten, thi det er umuligt at sige, hvad Resultat den hemmelige Afstemning vil lede til. Den væsentligste Årsag, hvorfor jeg maa udtale mig imod enhver hemmelig Afstemning, er den, der allerede er anført af en anden æret Taler, at hiin Afstemningsmaade strider imod Livsprincippet i den Forsatning, som vi her skulle grundlægge. Denne kræver fuldstændig Offentlighed, for at der kan finde Control Sted fra Publicums Side og Control imellem Vælgerne og de Deputerede; men hvorledes skal denne Control, der er den eneste Garanti, man kan byde, kunne sikres, naar man kan tilsløre sin Mening, sin Handling, der er vigtigere end Talen, man fremfører, som er den vigtigste offentlige Handling, ved en hemmelig Afstemning? Allerede Talen kan, som en bekendt Statsmand har sagt, bruges til at skjule Meningen, og man har derfor ingen anden sikker Control end den, at man veed, hvorledes de Bedkommende afgive deres Stemme. Det var alt uhyggeligt i de gamle Stænder, at en saadan Control ikke var tilstede, at Vælgerne ikke kunde vide, hvorledes deres Deputerede, navnlig de, som mindre deeltog i Discussionerne, færdedes i det offentlige Liv i Stændersalen. Skulde man nu tage en saadan uhyggelig Levning fra de gamle Stænder og overføre den i vort unge, constitutionelle Liv, da vilde dette vistnok være Noget af det Farligste, hvormed man kunde begynde. Jeg slutter mig saaledes i Get og Alt til de Talere, som have tilraadet, at Kugleafstemningen aldeles falder bort.

(Sluttet.)

Subscription paa denne Tidende modtages i Kjøbenhavn hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno (Østergade Nr. 70), i Provindserne paa de kongelige Postcontoirer.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Syvende Møde.

(Fortsat.)

Ugreen-Ussing: Der er tvende Punkter, hvorom Discussionen fornemmelig har dreiet sig, nemlig Valget af Medlemmer til Comiteerne og Rangleastemningen; jeg skal derfor ogsaa i mine Bemærkninger indskrænke mig til disse to Punkter. Forsaavidt det er befrygtet at ville blive Folgen af Valg af Comiteemedlemmer med absolut Pluralitet, at et Majoritetsherredomme derved skulde kunne gjøre sig gjældende i Forsamlingen, er Svaret derpaa ganske simpelt det, at naar Majoriteten i en Forsamling vil forene sig om at give Een eller Flere deres Stemme, saa er dette umuligt at forhindre, hvad enten man betinger Valgets Gyldighed af absolut Majoritet eller ikke. Det bedste Børn herimod maa antages at ligge dert, at det vil være i selve Majoritetens Interesse, at Minoriteterne ikke udelukkes af Comiteerne. Det vilde ikke være rigtig Politik at undlade dette; thi netop ved at optage Medlemmer af Minoriteten i Comiteerne vil man fra Sagens første Behandling erholde den bedste Leilighed til at erfare dens Anskuelse om de Grunde, hvorpaa den bygger sin Mening. Jeg kan ei heller nægte, at jeg ikke formaaer at indsee, hvorledes der kan gjøres Forskiel i denne Henseende paa Valg af Comitee-Medlemmer gennem Afdelingerne, som ordentligviis ville være de fleste og de vigtigste, og de Valg, der stee af hele Forsamlingen. Det forekommer mig, at een og samme Regel maa være fælles for dem begge. Valget af Comiteemedlemmer vilde, hvis man ikke fordrede absolut Pluralitet, ofte være overgivet til en reen Tilfældighed, idet Medlemmer, som kun erholdt meget faa Stemmer, kunde komme ind i Comiteen. Jeg troer ikke, at jeg behøver at forvare Comiteens Medlemmer imod den Sigelse, at Comiteen ved dette Middel skulde have villet skaffe de ældre Medlemmer af Stænderforsamlingen eller de kjøbenhavnske Deputerede fortrinlig Afgang til Comiteerne; dette har været langt borte fra Comiteens Tanke. Hvad det andet Punkt angaaer, med Hensyn til hvilket flere ærede Medlemmer ere imod Udfastets Bestemmelse, da ynde Comiteens Medlemmer for deres Person vistnok heller ikke den hemmelige Afstemningsmaade, men det maa dog herved komme i væsentlig Betragtning, at en saadan hemmelig Afstemning er hjemlet i næsten alle constitutionelle Landes Forretningsreglementer, og det i Lande, hvor Forfatningen er baseret paa et ligesaa folkeligt Grundlag som det, hvorpaa nærværende Forsamling hviler, og at derfor en saadan Bestemmelse maa ansees at have sin Grund i selve Forholdets Natur. Comiteen har ikke troet at burde gaae ud fra, at en saadan Afstemningsmaade ikke i noget Tilfælde skulde blive begjert her i Forsamlingen; men dersom den ikke begjeres, vil naturligviis Slutningen af § 28 blive uden Anvendelse. At Pluraliteten i Forsamlingen skulde, som af et Medlem foreslaaet, gjøre Udslaget, kan ikke bestaae med denne Bestemmelses Hensigt.

Schack: Jeg skal tillade mig at forbeholde mig et Amendement, omtrent saaledes lydende: „Et Antal af 15 Medlemmer kan inden Provens Begyndelse forlange særegen Afstemning enten ved Røgler eller ved Røynepraab. Forlanges begge de særegne Afstemningsmaader, da stæer Afstemningen ved Røynepraab.“ Jeg forbeholder mig imorgen nærmere at begrunde dette Amendement.

Orsted: Jeg skal tillade mig at bemærke, at jeg fuldkomment vel erkjender, at det er imod Majoritetens Interesse at udelukke Minoriteten fra Comiteerne, og det er mig vel bekjendt fra Sagens Gang ved Stænderne, at Majoriteten der søgte at bringe endebel af Minoriteten ind i Comiteerne; jeg troer ogsaa, at dette fremdeles vil

finde Sted, thi en saadan Conspiration imellem Medlemmerne af Majoriteten, at den skulde erholde alle Medlemmer af en modsat Anskuelse udelukkede, er ikke at befrygte. Men naar det kommer til, at enkelte Individder, som vel have erholdt faa Stemmer, men dog faa mange, at de, naar relativ Stemmesleerhed var tilstrækkelig, kunde komme ind i Comiteerne, skulde underkaste sig et nyt Valg, da vilde de, naar de ikke vare yndede, sandsynligviis ikke erholde absolut Pluralitet og altsaa ikke komme ind i Comiteen. Jeg indseer ikke ret, at hvad der skal gjælde om Afdelingerne, ogsaa skal gjælde Forsamlingen; da Afdelingerne ere smaae; og da enhver Afdeling kommer til at vælge 1, 2, høist 3, saa kan der ikke være nogen Bankelighed ved der at skaffe absolut Pluralitet, hvilket vistnok ogsaa er nødvendigt, naar der skal være nogen Ligelighed imellem Valget der og Valget i den hele Forsamling. Men selve Forsamlingen, troer jeg, bør lade det blive ved den Regel, at et faa stort Antal, som der skal vælges til en Comitee, og som have erholdt flere Stemmer end de øvrige, ansees som Medlemmer af Comiteen.

Krieger: De, som modsatte sig Forslaget om, at alle Valg skulde foretages med absolut Majoritet, lægge, troer jeg, ikke tilstrækkelig Vægt paa det Børn, der allerede er givet Minoriteten i alle de Tilfælde, hvor Udfundene ganske eller tildeels skulde vælges gennem Afdelingerne. Den har netop derved større Børn end efter den tidligere Provindsialstænderanordning, thi det er vist, at efter den havde en sig bevidst Majoritet det fuldkomment i sin Magt at sætte ind i en Comitee Alle, hvem den vilde. Nu derimod, naar Comiteemedlemmernes Udnævnelse henvises til Afdelingerne, havees deri aabenbart en ikke ringe Betyggelse for Minoriteten. Men dem, der alligevel frygte, om jeg saa tør sige, et Majoritets-Tyranni, skal jeg lægge paa Sinde, om de da foretrak et Minoritets-Tyranni; og dog ligger det klart i Conseqventsen af det Forvar, de have fremsat, at man let kan komme til et Minoritets-Tyranni, og jeg maa da henstille, om de, naar der endelig skal være et Tyranni, hellere ville have et Minoritets-Tyranni end omvendt. Det Naturligste forekommer mig at være, at der ved Comiteernes Sammensætning finder en ligelig Fordeling Sted af Mænd af de forskjellige Fractioner; men dette lader sig kun bevirke ved en vis praktisk Takt, ved en gjensidig og billig Imødekommen.

Orsted: Jeg indseer ikke, at Valget i Afdelinger kan sikkre Minoriteten Stemmerne der, thi det er uvisst, at de, som ere i Minoriteten i Forsamlingen, ville erholde Majoriteten i Afdelingerne. Jeg begriber ikke, hvortil den ærede sidste Taler har sigtet ved at omtale et Minoritetstyranni, saaledes at Minoriteten skulde kunne faae de fleste Stemmer med Hensyn til Comiteevalgene. Spørgsmaalet er kun, om man bør tillade Enkelte at komme ind i Comiteen, som ikke have faa mange Stemmer, som udfordres til absolut Stemmesleerhed. Jeg maa tillade mig at gjøre opmærksom paa, at de subsidiaire Valg, som skulde foretages, naar de, som hidtil have de fleste Stemmer, dog ikke have faa mange, som udfordres til absolut Majoritet, ikke egentlig have nogen stor virkelig Betydning, da man ikke kan stemme paa de Individder, man kunde ønske, men kun paa dem, som have de fleste Stemmer ved det andet Valg.

Paludan-Müller: Naar den ærede Ordfører har yttret, at jeg skulde have sigtet Comiteen for at ville befordre de gamle Stænderdeputeredes Valg, saa har jeg for mit Vedkommende hverken sagt eller meent dette; jeg har ikke sagt, og jeg har i alt Fald ikke meent Andet, end at det vilde være en rimelig Følge af den omhandlede Anordning af Valgene; men jeg har ikke udtalt mig eller ikke villet udtale mig over Comiteens Hensigt, som jeg naturligviis ikke kan

kjende. Da jeg har reist mig, skal jeg tillade mig at forbeholde mig et Forandringsforslag med Hensyn til § 26.

Ugreen-Udsig: Jeg forglemte, da jeg sidst talte, at bemærke, at jeg underhaanden er bleven gjort opmærksom paa Spørgsmaalet, om hvor stort et Antal Medlemmer der, efter hvad Comiteen har antaget, bør være tilstede i Afdelingerne, for at disse kunne foretage gyldigt Valg. Comiteen har ikke særligt taget dette under Overveelse, men jeg antager, at den, om den end havde taget dette Spørgsmaal under Forhandling, ikke vilde have fixeret noget Antal i saa Henseende; det maa nemlig formodes, at det vil være forud bestemt, til hvad Tid Valgene skulle foregaae i Afdelingerne, og som en Folge deraf vil ethvert Medlem have tilstrækkelig Opfordring til at møde for at gjøre sin Valgret gjældende, og den, som da ikke møder, maa finde sig i, at hans Stemme ikke kommer i Betragtning.

Madvig: Jeg skal tillade mig at yttre et Par Ord angaaende Fordringen om absolut Majoritet ved alle Valg og navnlig ved Comiteevalgene. Jeg troer, at Forfristen om absolut Majoritets Nødvendighed, der aabenbart sigter til den størst mulige Garanti for, at Comiteerne blive sammensatte paa bedste Maade, just bliver en Nødvendighed, naar Comiteerne vælges gjennem Afdelingerne, og naar Valget i hele Forsamlingen skal gaae ud paa at supplere Valgene i Afdelingerne med bestemt Hensyn til speciel Dygtighed og med Hensyn til det Tilfældige i de tidligere Valg, thi Tilfældigheden har dannet Afdelingerne. Just denne Betragtning forekommer mig at gjøre Fordringen om absolut Majoritet end nødvendiger end ellers. Med Hensyn til Spørgsmaalet, om denne Bestemmelse vil kunne medføre Tyranni eller Intrigue i den ene eller den anden Retning, maa jeg, idet jeg slutter mig til, hvad der, som jeg troer, laae i hvad den Deputerede for Kjøge (Krieger) yttrede, bemærke, at naar der ikke fordres absolut Pluralitet, og der i Forsamlingen viser sig en lille, compact Minoritet, f. Ex. i denne Forsamling blot 40 Stemmer, vil, hvis der ikke tages Forholdsregler derimod, den første og naturligste Folge være, at ved Valg, hvor Stemmerne spredes noget omkring, Comiteerne besættes med Medlemmer af denne Minoritet. Naar man derimod kræver absolut Majoritet, saa turde det lede til en bestemt Modstræben imod forud at aftale Valg, hvorved Minoriteten udelukkes, og dette troer jeg, at den ærede Rigsdagsmand har tænkt paa ved at nævne Tyranni af Majoriteten; jeg troer, at naar man fordrer absolut Pluralitet, vil dette just gjøre, at slige smaa Manoeuvrer træde tilbage. Til hvad jeg her har sagt, skal jeg endnu føie en Bemærkning, som jeg ellers, hvis jeg ikke havde taget Ordet, vilde have meddeelt Comiteens Ordfører underhaanden. Naar det i § 26 siges, at naar Stemmerne ere lige, saa deeltager Formanden i Afstemningen, hvilket ellers ikke finder Sted, da forekommer en Omredaction mig nødvendig for at fjerne Misforstaaelse, thi jeg kan ikke antage, at det har været Comiteens Mening, at der ved „Formand“ ogsaa skulde forstaaes Formændene for Afdelingerne. Hvad hele Forsamlingen angaaer, da er Forfristen vistnok meget rigtig, men jeg troer ikke, at der er Anledning til, med Hensyn til Afdelings-Formændenes hele Stilling, at udelukke disse fra Deeltagelse i Afstemningen. Der vil altsaa være at foretage en Ilden Forandring i denne Bestemmelse, hvis Comiteen med mig er enig.

H. Olesen: Med Hensyn til de Bemærkninger, den ærede Ordfører har fremsat som talende for at bibeholde Kugleafstemning, skal jeg tillade mig at yttre, at vi ikke behøve at bryde os om, hvad der er Brug i andre Lande, men kun hvad der passer sig for os, og er overensstemmende med Folkets Anskuelse.

Frolund: Jeg skal tillade mig nogle Bemærkninger med Hensyn til Kugleafstemningen. Jeg maa tilstaae, at jeg ikke heller er bleven overbevist ved hvad den ærede Ordfører har sagt til Forsvar for denne Afstemningsmaade. Han anførte nemlig kun een Grund, der allerede er bleven berørt i den anden Ende af Salen: at den fandt Sted i de fleste andre Lande; men dette Slags Grunde er det meget farligt at gaae ind paa. Rigsforsamlingen bør vistnok tage Hensyn til, hvad der finder Sted andre Steder, men kun for at tage under nærmere Overveelse, hvorvidt Saadant her kan være nødvendigt; derimod troer jeg ikke, at man bør lade sig blinde deraf; men selv daane sig en selvstændig Mening. Det er dernæst sagt, at Plu-

raliteten skulle have Ret til at afgjøre, hvorvidt denne Afstemningsmaade skulde anvendes eller ikke, men dette kan jeg ikke være enig i, da man ikke derved vil opnaae, hvad man har søgt; det vil da blive Minoriteten, der ved en saadan Afstemning skulde beskyttes. Denne kan nu vel forlange ogsaa at faae sin Ret gjort gjældende; men jeg troer ikke, at denne bør have en saadan Ret, naar der er Tale om Noget, det vilde komme i Strid med denne Forsamlings Hovedprincip, nemlig Offentlighed, thi i dette Tilfælde at indrømme Minoriteten en saadan Ret, vilde paa en vis Maade være det Samme som at indrømme den et vist Tyranni over Forsamlingen.

Formanden: Hvis Ordføreren ikke skulde have Noget at anføre, kunde vi maaskee gaae over til den næste og sidste Afdeling af det foreliggende Udkast, nemlig §§ 29—32.

Ordføreren oplæste derefter de ommeldte Paragrapher og bemærkede, at han for Tiden fandt en nærmere Motivering af disse unødvendig.

Rée: Jeg skal kun tillade mig at bemærke, at det forekommer mig, at det er et altfor lidet Antal Medlemmer, nemlig 15, som det er overladt at forlange, at Mødet skal holdes hemmeligt. Efter de Ansuelser, som bleve udviklede under Forhandlingerne om Afstemning ved Kugler, troer jeg, at man bør have en større Garanti imod de Misligheder, der ere forbundne med hemmelige Møder, end at 15 Medlemmer skulde kunne forlange et saadant. Om man ikke her vilde forlange Majoritet, saa burde der dog vistnok udfordres et større Antal.

Ugreen-Udsig: Det er slet ikke Tilfældet, at 15 Medlemmer kunne forlange, at Mødet skal holdes hemmeligt; de kunne kun forlange, at Spørgsmaalet derom sættes under Afstemning, og det vil da være i et hemmeligt Møde af Pluraliteten at afgjøre, hvorvidt de egentlige Forhandlinger skulle finde Sted for lukte Døre eller ikke.

Schack: Jeg skal tillade mig et Spørgsmaal med Hensyn til den sidste Paragraph. Naar der efter denne udfordres, at de tre Fjerdedele af de tilstedeværende Medlemmer skulle være enige om Forandring i Regulativets Forfrister, er det da Meningen, at de strax samme Dag kunne erholde Forretningsgangen forandret, eller, hvad nogle Uttringer af Comiteens Formand igaar synes at modsigge, at et formeligt Forslag desangaaende skulde fremsættes og Forandring da først kunne finde Sted, naar tre Fjerdedele af Medlemmerne havde erklæret sig enige i det?

Ugreen-Udsig: Under særdeles paatrængende Omstændigheder, der i det Hele i Paragraphen er opstillet som Betingelse, maa det ogsaa antages, at der i selve Mødet kan fremsættes Begjæring om, og af 2 af Forsamlingens Medlemmer tages Beslutning om en Forandring i Forretningsgangen. Hvis Forandringen derimod skulde have Virkning for længere Tid, hvilket vistnok var det, som nærmest tilsigtedes af det ærede Medlem, maa naturligviis et særegt Forslag derom være nødvendigt.

Schack: Skal der da i sidste Tilfælde udfordres tre Fjerdedele af Medlemmerne, eller er simpel Majoritet tilstrækkelig?

Ugreen-Udsig: Nei — naturligviis i hvert Tilfælde, hvor der forlanges en Afgjælse fra Regulativets Forfrister, udfordres der en Pluralitet af tre Fjerdedele af de tilstedeværende Medlemmer.

Orsted: Jeg har ikke opfattet det saa; jeg har forstaaet Paragraphens Bestemmelse saaledes, at det skulde staae tre Fjerdedele af Medlemmerne frit for at vedtage Forandringer i Regulativet, hvis der blev Spørgsmaal herom i et enkelt Tilfælde, men at derimod simpel Pluralitet skulde være tilstrækkelig, naar det spørges om en Forandring i Almindelighed.

Schack: Det er ogsaa saaledes, jeg har opfattet Paragraphen. Men hvis der da den ene Dag kan skee Forandring i Regulativets Bestemmelser efter Beslutning af en simpel Pluralitet, ifølge et Forslag, der er fremsat den foregaaende Dag, da kommer man netop herved let til et saadant Majoritets-Tyranni, hvorom der her idag har været Tale; thi i dette Tilfælde vil Majoriteten altid have det i sin Magt, naar nogen Tid er hengaaet at arrangere Forretningens ordenen, saaledes som den mener, at det vil være den selv til Gavn og Minoriteten til Skade.

Algreen-Ussing: Forsamlingens Forretningsregulativ skal aldeles ikke være undtaget fra Forandringer; i Tilfælde af saadanne vil der altsaa blive at forholde som ved Behandlingen af andre Sager. Forslaget desangaaende vil da blive underkastet den Behandling, som omtales i § 16, altsaa ligesom det nærværende Udkast blive foretaget til foreløbig og endelig Behandling og tilsidst blive afgjort paa samme Maade som dette.

Schack: Jeg skal forbeholde mig at stille et Amendement, som gaaer ud paa, at Forandringer i Forretningsregulativet kun kunne vedtages med en Majoritet af 2.

With: Erfaring har viist, hvor vanskeligt det har været at holde Strid med Gjennemlæsningen af Stændertidenden, og disse Vanskeligheder ville forsøges ved Rigsdagstidenden, da den er større. Jeg veed heller ikke noget andet Sted, at der paa det Offentliges Bekostning udkommer en fuldstændig Rigsdagstidende, som indeholder ethvert Ord, der er bleven sagt. Inden jeg altsaa bestemmer mig for hvad der er antydnet i § 29, vil jeg rette det Spørgsmaal til den ærede Formand: hvad koster Rigsdagstidenden Landet?

Formanden: Jeg er ikke istand til for Diebliffet at besvare dette Spørgsmaal, og det vilde jo ogsaa være meget vanskeligt, da man ikke veed, hvorlænge Forsamlingen varer; nogen Oplysning vilde jeg vel kunne give, i alt Fald om hvormeget et enkelt Numer koster.

With: Jeg meente, at hvis Bekostningen var meget stor, at den til Exempel gik op i flere Tusinder, saa kunde man meget godt lade sig nøie med et kort Recit af Forhandlingerne, uden at man behøvede at optage ethvert enkelt Ord, og at man kunde overlade til de private Mænd, som udgive Tidender, at holde Stenographer her i Forsamlingen til at optage Forhandlingerne og de interessanteste Taler.

Krieger: Det maa dog være mig tilladt at modsige den Paa-stand, at man ikke paa andre Steder har anseet det nødvendigt at udgive en egen Tidende; det er kun meget faa Steder og væsentlig kun i England, hvor man har troet at kunne undvære en saadan, hvorimod man paa de fleste andre Steder, navnlig i Frankrig, anseer det meget nødvendigt, fordi man ikke tør overlade det til den private Industri, og jeg frygter ogsaa for, at dersom man hos os skulde gjøre det, vilde man kun faae meget utilfredsstillende Meddelelser i de offentlige Tidender.

David: Jeg skal kun til hvad den ærede Taler har yttret sine, at i flere mindre Stater er der gjort Forslag til at overlade Udgivelsen af Forhandlingerne til Private, paa Grund af de Bekostninger, som dermed ere forbundne, men at man, saavidt mig bekendt, altid er kommen tilbage til en officiel Tidende; idetmindste kjender jeg 2 à 3 Tilfælde af denne Art, som vise, at man har fundet det nødvendigt at udgive en saadan.

Formanden: Jeg veed ikke, om flere vilde begjære Ordet; i modsat Fald vilde den foreløbige Behandling af det foreliggende Udkast være afsluttet.

Algreen-Ussing: Jeg maa blot tillade mig at gjøre opmærksom paa, at der er bleven forbeholdt en Discussion i Almindelighed om Udtrykkene i Comitæens Udkast.

Wisby: Jeg veed ikke noget Overligere at tilføie mit Tidligere; jeg maa kun gjentage, at det maa ansees meget ønskeligt, at ingen Halvhed finder Sted, men at man vælger de almindelig bekendte og almindelig brugte, sjøndt fremmede Udtryk, som „Præsident“, „Comitæ“ o. s. v., eller at man gennemfører Oversættelsen ogsaa af andre Udtryk, saasom af „Vice-Formand“, „Secretair“ o. s. v., og at man med Hensyn til Oversættelsen maatte træffe heldigere Udtryk end Tilfældet har været, navnlig med det angivne Udtryk „Udstud“.

Barfod: Jeg veed ikke, om man, af hvad den sidste ærede Rigsdagsmand sagde, tør ulede, at det er hans Mening, at det er en forkastelig Bestræbelse at stræbe efter at udtrykke sig paa Dansk om danske Ting. Jeg kan ikke antage, at dette er Tilfældet; men naar han mener, at der er brugt en Halvhed her, idet ikke Alt er gjengivet paa Dansk, vil jeg bemærke, at jeg vilde ansee det lidet ønskeligt, om der her blev etableret, om jeg saa maa sige, en Over-

settelsesfabrik for par force at gjengive Alt paa Dansk, hvorimod jeg troer, at det er bedre, at dette skeer lidt efter lidt, alt efter som Omstændighederne føre det med sig, saaledes, at naar Een oversætter et Udtryk paa en heldig Maade, man da senere benytter det. Forøvrigt skal jeg tillade mig at bringe i Erindring det gamle Ordsprog: „Rom blev ikke bygget paa een Dag“.

Lage-Müller: Jeg anseer det aldeles rigtigt i formel Henseende, at man, saavidt det kan bestaae med den allerede for Aartusinder siden givne Regel, at man skal smede nye Ord af Sprogets Malm og paa Sprogets Ambolt, søger at ombytte fremmede Ord med danske; men saavidt det ikke kan stemme med denne Regel, mener jeg heller ikke, at man angstelig skal søge at undgaae fremmede og almindelig bekendte Udtryk for at danne danske Ord, som ingen god Klang kunne have for danske Øren, til hvilke jeg naturligviis ogsaa maa henregne Ordet „Udstud“ i den politiske Forstand, som det her er taget, da det i Sproget har en ganske anden og almindelig bekendt Betydning, og Udtrykket „det ærede Udstud“ klinger i Fleres Øren end mine synderligt og latterligt.

Krieger: Til Forsvar for det Ord, som her har vakt Forargelse, og som jeg ønskede maatte blive beholdt, skal jeg, næstefter at bemærke, at det blev optaget efter Formandens Forslag og altsaa ikke er gaaet ud fra Comitæen, gjøre opmærksom paa, at sjøndt jeg ikke har havt Tid til at anstille Sproggranskninger, har jeg dog fundet i Molbechs Ordbog, at Ordet Udstud i Aaret 1614 er brugt i den Betydning, hvori vi have benyttet det, og vi ere altsaa i alt Fald ikke gaaede mere end et Par Hundrede Aar tilbage for at søge det.

Dunghelt: Da jeg frygter for, at en Undersøgelse om, hvilke Ord der kunne være passende at oversføre til danske Benævnelser, vilde føre til altfor vidtløftige Afhandlinger, og da jeg antager, at den nærværende Tid, hvor Fædrelandets dyrebareste Interesser staae paa Spil, vil kunne anvendes bedre, vil jeg gjøre det Forslag, at de Ord, som have været brugte i en meget lang Tid og som have vundet Indfødsret her, maae kunne bibeholdes, og at man udsætter til en bedre Tid at omhandle, om de Ord, med hvilke dette ikke er Tilfældet, skulle omstøbes til gode danske Benævnelser.

Boisen: Det er mig ikke klart, hvorvidt den ærede Rigsdagsmand for Københavns 6te District (Wisby), har udtalt sig som en Forsvarer af de danske Benævnelser eller ikke. Han har anerkjendt den agtværdige Stræben hos Udstudet i Udarbejdelsen af Forstrifter for Forretningsordenen, og jeg maa være enig med ham, ikke blot i Anerkjendelsen deraf, men og i Anerkjendelsen af den samme Stræben, som aabenbart gaaer igjennem Udkastet til en Grundlov. Men den ærede Rigsdagsmand synes dog at fraraade de danske Benævnelser og tilraade at bibeholde de fremmede, deels paa Grund af, at de fremmede skulle være mere forstaaelige, deels paa Grund af, at der viser sig en Halvhed i Bestræbelsen for at bruge de danske Benævnelser. At de fremmede Udtryk skulle være mere forstaaelige, kan i det Mindste ikke gjælde alle Rigsdagens Medlemmer, endnu mindre den større Deel af Folket, der dog kan gjøre Fordring paa at forstaae de Udtryk, der bruges i den danske Rigsforsamling. Jeg veed nok, at det ikke sjældent i Danmark ansees for en Skam at vedkjende sig, ikke at forstaae de fremmede Ord, som bruges; men jeg har i denne Henseende afstrøget Stammen og vedkjender mig, ikke at forstaae alle de fremmede Ord, som ikke sjældent forekomme, og tør jeg end ikke udtale det Samme paa alle deres Begne, som af Bondestanden her ere tilstede, saa tør jeg det dog paa Kogles; og jeg tør aldeles trostigt udtale det paa den større Deel af Folkets Begne, som ikke forstaaer de fremmede Ord og ikke anseer det for en Skam, ei at forstaae dem, men ønsker, at den danske Rigsforsamling vil udtrykke sig paa en for dem forstaaelig Maade. Derfor haaber jeg, at man vil vedblive i sin Stræben efter at bruge danske Ord, og om der end viser sig en vis Halvhed i denne Stræben, saa vil jeg kun bemærke, at Noget er altid bedre end Intet, naar det er af det Gode, og at en pludselig og til det Overste gaaende Renselse af Sproget fører til det Latterlige, hvilket er Tilfældet, naar man vil forandre Ordet „Secretair“ til „en i det Hemmelige Indviet“. Sandt er det ogsaa, at Brugen af de frem-

mede Ord vil ikke undgaaes under Forhandlingerne i Forsamlingen, da de fleste af dem, som føre Ordet, ere altfor vante til at bruge disse til at de nu strax kunne undlade det, og man vilde paalægge dem en altfor tung Byrde ved at kræve en fuldkommen Afholdenhed fra de fremmede Ord. Det maa i denne Henseende være nok, naar Enhver gjør sit Bedste og søger ogsaa derved at lægge sin Kjærlighed for Dagen til det danske Modermaal, Noget, hvortil vi saameget mere opfordres paa en Tid, da dette andetsteds i det danske Fædreland trædes med Fødder.

Bisby: Jeg vilde blot, i Anledning af, hvad den ærede Deputerede for Sorø Amts 6te District (Boisen) har yttret, tillade mig at bemærke, at jeg vilde foretrække, om alle Benævnelser kunde gives paa Dansk, men jeg er fuldkommen enig med ham i, at dette ikke kan skee med alle. Naar jeg har klaget over Halvhed, saa er det for endeel begrundet derti, at Comiteen er gaaet tilbage fra det Udkast, som tidligere var forelagt af den ærede Formand, thi i dette Udkast fandtes allerede flere danske Benævnelser, som Comiteen igjen har ombyttet med fremmede; saaledes stod der i Udkastet istedetfor „Vice-Formand“ „Hjælpe-Formand“, istedetfor „Secretair“ „Protocolsfører“, som jeg imidlertid for mit Bedkommende hellere vilde ombytte med „Bogsfører“. Det forekommer mig saaledes, at der i Comiteens Udkast var et Tilbagekridt fra det danske Sprog uomtviselige og hellige Rettigheder; forøvrigt troer jeg ikke at burde bidrage Mit til at forlænge disse Discussioner, men forbeholder mig blot Ret til at stille det fornødne Amendement.

Mynter: Det forholdes sig ganske rigtigt, at man i Moltbechs Ordbog finder, at Ordet „Udskud“ i Aaret 1614 er brugt i den angivne Betydning, men man finder og i samme Ordbog, at det nu kun bruges i en ganske anden Betydning, i Betydningen af det Slette.

Sammerich: Da den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 5te Valgdistrict (Dunghelt) har taget til Indtægt netop for de fremmede Ord, at vi have meget alvorlige Ting at forhandle, maa jeg bemærke, at naar det er vort Kalb at forhandle Grundloven og de andre Udkast, som blive os forelagte, saa er det ogsaa vort Kalb at vedtage de Udtryk, hvori Loven skal affattes, og derved ogsaa fremhjælpe et og andet dansk Ord, der venter paa at faae Sprogbrug i det politiske Liv. I Anledning af hvad den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 6te District (Bisby) har yttret, skal jeg blot udtale, at jeg anseer det for en af de farlige Grundsetninger, her at ville opstille et saadant „Enten, Eller“, som han har gjort. Han giver os Valg imellem at holde paa alle de fremmede Ord og da ikke blot dem, vi have arvet fra de preussiske Provindsialstænder, men ogsaa dem, vi herefter kunne optage fra det Franske og Engelske, „Bureau“, „Cloture“, o. s. v. — jeg antager, at det vil man ikke bestemme sig til — eller at ombytte dem alle paa eengang med danske Ord, og det vilde man vel endnu mindre bestemme sig til; thi de fremmede Ord kunne vi være temmelig sikre paa at faae ud af Sproget, men et mislykket dansk Ord bliver vanskeligt at udrydde. Vil man lade Sproget udvikle sig som hidtil, maa man forlade den Regel: enten at ville have lutter danske Ord, eller uden videre beholde alle de fremmede. Reglen maa være at beholde de fremmede Ord, som man endnu ikke kan erstatte, men snarest muligt bortstafte dem, man kan undvære.

Morf Hansen: Jeg har opsatt den Stræben, som her er

lagt for Dagen efter at benytte danske Udtryk som et Legn paa, at vi i vor politiske Udvikling søge at gaae fremad uden nogen Efterabelse af fremmede Lande og uden Tilfidsættelse af det danske Sprogs hellige Rettigheder. Opfattes det saaledes, da troer jeg ikke, at Noget kan sige, at denne Discussion er overflødig eller ubetydelig. Jeg troer, at det vilde være en forunderlig Modsigelse, om Alle, som her ere tilstede, og som vilde offere Liv og Blod for at bevare Danstheden i Slesvig, nu ikke skulde vilde offere et Ord eller et Pennestrog for at bevare Danstheden i denne Sal.

Chr. Larsen: Jeg maa ogsaa udtale mig bestemt for, at hvad der angaaer danske Ting, skal udtrykkes paa Dansk. Jeg har læst blandt Andet Ingemanns Romaner og deri har jeg fundet et klangfuldt og kraftigt Sprog; men der findes i dem ingen fremmede Ord, hverken franske eller engelske, og saaledes mener jeg ogsaa, at danske Rigsdagsmænd bør udtale sig paa dansk om danske Anliggender.

Formanden: Jeg vil ansee den foreløbige Behandling at være tilendebragt, og da jeg mener, at Sagen kan foretages til endelig Behandling imorgen, skal jeg anmode de Herrer, som agte at stille Forandringsforslag, om at indgive dem nu, i Slutningen af Mødet, eller ogsaa paa Contoiret inden Kl. 6 i Aften, for at de kunne blive gennemgaaede af Comiteen og trykte til Mødet imorgen. Jeg skal tillige bede de ærede Medlemmer, som vilde gjøre saadanne Forslag, om at give dem en Form, der saameget som muligt knytter sig til Udkastet, saaledes nemlig, at man siger, hvilke Ord i dette man ønsker borte, eller hvilke man ønsker forandrede og ombyttede med andre.

Efter en kort Discussion om Indleveringstiden for de Forandringsforslag, som maatte ønskes stillede, blev denne fastsat til Kl. 8 istedetfor til Kl. 6 Eftermiddag og den følgende Dags Møde som Følge deraf berammet til Kl. 12 istedetfor, som tidligere paatakt, til Kl. 10.

Formanden anmeldte derefter at have modtaget en Skrivelse fra Justitsministeriet med Resolution angaaende Diæter og Rejseomkostninger for Forsamlingens Medlemmer, hvilken Sag senere vilde komme under Forsamlingens Overveielse, og angav Dagsordenen for den følgende Dag saaledes: først 2 Interpellationer fra tvende Deputerede fra Hjørrings og Veile Amter, begge til Udenrigsministeren, derefter endelig Behandling af Udkastet til Forretningsordenen, som Formanden haabede at kunne blive tilendebragt i dette Møde, og endelig Foretagelse af Valg paa Forsamlingens Embedsmænd, og Fordeling af Medlemmerne ved Lodtrækning i de forskjellige Afdelinger eller Bureauer. (Sluttes.)

Rettelser.

- S Nr. 12, Pag. 85, Linie 26 f. n. ved Forsamlingsudkastet læs: end Forsamlingsudkastet.
- ” ” 14, — 98, — 22 f. n. Ordene „saaledes som“ gaar ud.
- ” ” 14, — 98, — 12 f. o. Forsamlingen maa nemlig bestandig kunne lye til Comiteebehandling, selv om Sagen ikke har gennemgaaet Behandling i Bureauerne i Forsamlingen behøver nemlig ligesaa lidt bestandig at lye til Comiteebehandling som til Behandling i Bureauerne.
- ” ” 14, — 98, — 10 f. n. Afdelingernes Medlemmer, i Afdelingernes Formænd.
- ” ” 14, — 104, — 9 f. o. (Funder); i (Sage);

Corrigenda

Subscription paa denne Tidende modtages i Kjøbenhavn hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno (Nøstergade Nr. 70), i Provindserne paa de kongelige Postcontoirer.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Syvende Møde.

(Sluttet.)

Udenrigsministeren: Af den meget ærede Formand har jeg for et Dieblif siden modtaget Efterretning om, at en æret Rigsdagsmand ønskede at stille en Interpellation til Ministeriet og nærmest til mig, angaaende Forholdene paa Derne Als og Værø, med Hensyn til adskillige foruroligende Rygter, som desangaaende skulle være bragte her til Byen ved et Brev til den ærede Rigsdagsmand. Jeg veed ikke nøie, om Bestemmelsen om Forretningernes Gang er saaledes, at denne Sag vil kunne komme for imorgen; det forekommer mig, at den ikke nu blev nævnt. Jeg skal imidlertid henstille til den ærede Repræsentant at holde denne saaledes anmeldte Interpellation tilbage, og jeg har dertil to Grunde. Den første er den, som kan være en almindelig Grund mod Interpellationer af denne Art, og som jeg allerede forhen har tilladt mig at henlede Forsamlingens Opmærksomhed paa, at man, ved at fremsætte hyppige Interpellationer til Ministeriet om hvad der foregaaer hver Dag, let vil udsætte sig for, at meget Unyttigt bliver sagt fra Regjeringens Side; under de Forhold, hvori vi leve, kan det nemlig let forudsæes, at der meget ofte vil komme Rygter i Omløb, som imidlertid snart af sig selv ville vise sig at være i høieste Grad overdrevne. Jeg antager derfor, at Forsamlingen i det Hele taget vil finde sig bedre tjent med, at Sager af denne Art ikke hyppigen gøres til Gjenstand for Interpellationer. Den anden Grund er den, at jeg har Anledning til at troe, at der fra Andre af Forsamlingens ærede Medlemmer vil ske Andragende til den ærede Forsamling om at fastsætte den Form, hvori den ønsker at modtage de Oplysninger, som Regjeringen seer sig istand til at kunne meddele om de politiske Forhold. Saasnart den fornødne Bestemmelse herom er truffen, og Forsamlingen i den Form, som er vedtaget, har faaet disse Meddelelser, da vil den først være sat istand til at bedømme, hvorvidt nogen Skade for de Forhold, hvorunder vi befinde os, kunde blive Følgen af altfor hyppig at discutere og altfor hyppig at ville indlade sig paa at bringe saadanne Sager, som vedkomme vore meest forvirkede Forhold, under Behandling.

Efterat have bemærket dette, skal jeg tillade mig at tilføie, at der aldeles ikke, saavidt Regjeringen bekjendt, er nogen Anledning til at troe, at der skulde være udbrudt noget Oprør paa Derne Als og Værø. Det kunde heller ikke finde Sted, da disse Der jo ikke kunne gøre Oprør mod en Regjering, som de ikke have, saalidt som man i noget Land kan gøre Oprør mod Regjeringen i et andet Land (enkelte Stemmer fra Forsamlingen: hør! hør!); thi det er vel Meningen, at dette Oprør skulde være stilet mod den nye Regjering?

Jeg har allerede tilladt mig at lade omdele til den ærede Rigsdagsforsamling et Aftryk in originali af en Skrivelse, som er bleven tilstillet den nye Regjering. Jeg beklager, at jeg kun har kunnet meddele den i det Sprog, hvori den er bleven udfærdiget; jeg troede, paa Grund af denne Sags Vigtighed, at burde lade den omdele strax, og skal jeg, saasnart jeg er kommen i Besiddelse af Oversættelsen, ogsaa lade denne omdele. De af den ærede Forsamlings Medlemmer, som allerede maatte have gjort sig bekjendt med denne Skrivelse, ville let kunne overbevise sig om, at Regjeringen herfra umuligen kan betræde den Vej at henvende sig til Autoriteterne paa de nævnte Der om, at de skulde stille sig i noget Underordningsforhold til den nye Regjering, saalange dens Forhold er saadant, at de tvende Commissairer have fundet Anledning til at udtale sig imod

den, saaledes som steet er. Jeg er saaledes tilbøielig til at troe, at der ikke kan være Forhold tilstede, som kunne have foranlediget de Uroligheder paa Derne, som Rygtet har berettet om. Jeg har talt med Krigsministeren desangaaende og seet de Efterretninger, han har modtaget fra Als, men det er langt fra at disse bestyrke et saadant Rygte.

Jeg vil derfor tillade mig at henstille til den ærede Rigsdagsmand, om han ikke skulde finde Anledning til at tage sin Interpellation tilbage. Insisterer han imidlertid paa den, vil jeg gjøre opmærksom paa, at jeg jo har anticiperet Sagen og allerede tildeels nyttret mig om den; jeg er da berettiget til at afsønte den Tid, da Interpellationen virkelig kommer for.

With: Den høitagtede Udenrigsminister har nys opfordret mig til at tilbagefalde den Interpellation, jeg har forkyndt, at jeg imorgen vilde tillade mig at stille til ham. Denne Interpellation er fremskaldt af det Rygte, hvorom er mig tilskrevet af en paalidelig Mand, og som gif ud paa, at Landstormen paa Als var opbudt, fordi den nye Regjering i Slesvig og Holsteen havde villet udstrække sin Myndighed over Derne Als og Værø og der havde indfordret Skat, der altsaa ikke vilde komme Landet tilgode, men komme til at flyde ind i den nylig indsatte Regjering's Lomme, altsaa komme vore Fiender til Gavn. Det glæder mig at høre, at dette Rygte ikke skulde være sandt, men jeg nødes dog ikke desto mindre til at udbede mig Oplysninger af den ærede Minister om, hvorledes Forholdene paa disse Der i Baabenstilstandstiden skulle være; om den nyindsatte Regjering skal have Lov til at opkræve Skatter der, og hvis Beboerne, som jeg har Grund til at troe, ville nægte at udrede disse Skatter, om da de tykke Tropper skulle oversføres til Als for at inddrive dem, eller om vore egne gjøre dette. Dette forekommer mig at være af en saa indgribende Vigtighed, at være saa foruroligende for det hele Folk, at jeg troede, i et aabent Spørgsmaal at burde henvende mig til Ministeriet, i Haab om at erholde et aabent Svar. For min egen Skyld skulde jeg maaskee ikke desto mindre, efter den ærede Ministers Dasse, have taget Interpellationen tilbage; men jeg staaer ikke ene, der er Mange her i Forsamlingen, hvem jeg har viist det omtalte Brev, og hvem jeg, efterat de have anmodet mig om at vedblive, har lovet det; og dette Løfte maa jeg altsaa holde.

Ræder: Jeg har netop igaar modtaget Efterretninger fra Als, men de her omtalte Rygter ere ikke berørte med et eneste Ord.

Formanden: Jeg maa gjøre opmærksom paa, at efter den vedtagne Orden er det kun Interpellanten og vedkommende Minister, som have Ret til at tage Ordet.

Ræder: Jeg beder altsaa om Forladelse.

Udenrigsministeren: Da Interpellanten insisterer paa sin Interpellation, skal jeg, efter hvad jeg nys bemærkede, tage Ordet, naar den for Interpellationen bestemte Tid kommer.

Efterat Formanden havde berammet næste Møde til den følgende Dag Kl. 12, hævedes Mødet.

Onsdagen den 1ste November.

Viceformanden, Clausen, indtog Forsædet og anmeldte, at han, paa Grund af Formandens Uværelighed, efter dennes Anmodning idag skulde lede Forhandlingerne. Han bemærkede dernæst:

Fra Justitsministeren er der bleven tilstillet Formanden en Erklæring fra Valgbestyrelsen for Sorø Amts 6te Distrikt i Anledning af den Besværing, der er reist af Indbyggerne i Korfør over det der stedfundne Valg. Jeg antager det for Forsamlingens Ønske, at denne maa blive afgivet til de 5 Ordførere for at tages under Overveielse, saa at Forsamlingen derefter kunde modtage Comiteens Erklæring.

Den første Sag, der efter Dagsordenen skal foretages, er det Spørgsmaal, som er bleven stillet til Udenrigsministeren fra Rigsdagsmanden for Hjørring Amts 5te Distrikt (Brinck-Seidelin).

Brinck-Seidelin: I den Tale, hvormed Kong Oscar nylig sluttede Rigsdagen i Sverrig, yttrede han, at den Beredvillighed, hvormed Sverrig stod dets Stamforvandre bi ved Opretholdelsen af deres truende Selvstændighed, har allerede medført tilfredsstillende Følger og beredt flere beroligende Udsigter for Fremtiden. Det, at den svenske Armee deels indtog en truende Stilling i det vestlige Fyen, deels stod slagfærdig i Skaane, har ydet Danmark, jeg kan sige, Scandinaviens Sag en væsentlig Tjeneste. Dette erkjende vi Alle med Tak til Sverrigs ædle Konge og det svenske Folk. Dette broderlige Sindelag og denne trofaste Handling, og den virksomme Deeltagelse, Sagen har vundet hos de brave Nordmand, har knyttet os end fastere til vore nordlige Naboer. Men vi see ogsaa af Kongens Tale, at der er aabnet os flere beroligende Udsigter for Fremtiden. Da Folket her ikke kjender disse, men det derimod er opfyldt med Uro ved Følgerne af Waabensstillstands-Conventionen, hvilke det troede kunde forudsæes, og da det længes efter at høre, og det vil berolige det, at erfare af vor Regjering, med hvor velgrundet Haab det kan see Fremtiden imøde, saa har jeg tilladt mig at henvende mig til den meget ærede Udenrigsminister med det Spørgsmaal: om os maa blive gjort Meddelelser herom. Folkets Harm over de seneste Begivenheder, den Spænding og Uro, hvori det svæver, og den oplivende og styrkende Hølelse, glædelige Meddelelser herfra vilde opvække, maa være Undskyldning for min Anmodning.

Udenrigsministeren: Det forekommer mig at maatte være indlysende for den hele høitærede Forsamling, at Hans Majestæt Kongen af Sverrig og Norge ved de nysansførte Uttringer i den Tale, hvormed han sluttede Rigsdagen i Sverrig, kun har været ledet af de samme Hølelser af trofast Venstabs mod Hans Majestæt, vor aller-naadigste Konge, hvorpaa han har givet saa talende Beviser i Løbet af Sommeren, og som den ærede Rigsdagsmand selv har omtalt med Udtryk af Erkjendtlighed og Taknemmelighed. Der er efter min Overbeviisning i disse Uttringer af Hans Majestæt, Kongen af Sverrig og Norge, ikke sigtet til Noget, som ligger skjult for Verden, eller til Noget, som det kunde være ønskeligt, at jeg herfra meddeelte Forsamlingen eller Offentligheden i det Hele. Læses Ordene i den omhandlede Tale opmærksomt, vil det sees, at derved kun sigtes til den afsluttede Waabensstillstand, hvis Bestemmelser ere almindelig bekjendte. De Begivenheder, som imidlertid ere foresaldne, og som vistnok maae vække dyb Harm hos den danske Nation, have ikke kunnet være bekjendte paa det Sted, hvor Talen har været holdt, idetmindste ikke i deres fulde Omfang, og de trostefulde Udsigter, hvortil Hans Majestæt Kongen af Sverrig og Norge i sin Tale henpeger, er naturligvis en Udtalelse af hans Haab om, at Waabensstillstanden maa føre til en ærefuld Fred; og for at føre til en saadan Fred, er Waabensstillstanden netop sluttet. Dette er Conventionens klart udtalte Hensigt, idet der staaer i den, at umiddelbart efter dens Afslutning skulle Underhandlinger om Fred aabnes. Jeg troer ikke, at det er nogen Hemmelighed, at disse Underhandlinger om Fred ikke ere aabnede endnu; det er beklageligt, at der er indtruffet saa mange Begivenheder ved Waabensstillstandens Udførelse, at den Tid, som ellers kunde have været anvendt til Underhandlinger om Freden, ikke dertil har kunnet være benyttet; men

dette forhindrer imidlertid ikke, at der fuldtvel kan være Haab om, at en saadan Fred kan opnaaes. Det er som sagt klart, at det er Al denne, at der har været sigtet i den omhandlede Tale, og jeg har heller ikke Andet at meddele den høitærede Forsamling i denne Henseende.

Brinck-Seidelin: Jeg har altsaa ikke opnaaet, hvad der var mit Ønske, nemlig at erholde trostefulde Meddelelser. Enhver Time, indtil vi erholde disse Underretninger, tilbringer Folket i Uro og Spænding, i piinlig Uvished. Dersom jeg imidlertid turde have Grund til at troe, at dette mit Spørgsmaal kunde tjene til at fremkalde Foranstaltninger, som maatte fremskynde Meddelelsen af de Oplysninger, som Ministeriet i sin Tid maatte see sig istand til at give, skal jeg ikke ansee dette mit Skridt for unyttigt.

Formanden: Der er fremdeles anmeldt et Spørgsmaal af Rigsdagsmanden for Veile Amts 6te Distrikt (With) om Forholdene paa Verne Als og Vros under Waabensstillstanden.

With: Da jeg igaar tillod mig at begjære Oplysninger om Als og Vros Forhold under Waabensstillstanden, skete det, fordi jeg veed, at disse 2 Værs Vel ligger hele det danske Folk paa Hjerte. De ere de eneste Dele af Hertugdømmet Slesvig, hvor Oprøret et har vilst sig. Jeg saae af den ny indsatte tydske Regjering's Proclamation til Als og Vros, at deri antages, at disse Værs ere underlagte den nye Regjering. Der staaer nemlig: „Der Waabensstillstand, geschlossen zu Malmsø am 26. August d. J. vereinigt Guch (Alsingerne) wieder mit ihnen (Slesvig-Holstenerne)“, og derfor maatte jeg befrygte, at de vilde blive regjerede i samme Mand som det øvrige Slesvig, og, at de vilde blive nøbte til ved Stattebidrag at berige vore Fjender; thi den nylig indsatte Regjering i Hertugdømmerne har ved sin første Optraeden vilst sig saaledes, at jeg ikke kan ansee den for andet end fjendtlig imod Danmark.

Udenrigsministeren: Der er ikke indtraadt den allermindste Forandring i de Forhold, som have fundet Sted paa Als og Vros; de staae endnu paa samme Fod, som de have staaet i længere Tid, og det vil være klart af hvad jeg har meddeelt den høitærede Forsamling igaar, at der ikke under nærværende Omstændigheder kan være Tale om, at deri kan indtræde nogen Forandring.

With: Altsaa kan jeg vente nogen nærmere Oplysning om, hvorledes Forholdene paa Verne Als og Vros skulle holdes, saalange Waabensstillstanden varer, og navnlig om, hvorvidt disse Værs skulle betale Skatter til den nye Regjering i Hertugdømmerne.

Formanden: Der bliver saaledes efter Dagsordenen at gaae over til den endelige Behandling af Udkastet til Forretningsordenen.

Der er trykt en Fortegnelse over de til dette Udkast stillede Forandringsforslag, som er omdeelt til Medlemmerne. Senere har jeg erholdt Anmodning fra den ærede Rigsdagsmand for Sorø Amts 5te Distrikt (Keergaard) om at optage et Forandringsforslag til § 2, sidste Paragraph, som gaaer ud paa, at der ikke til Valget af Secretairer skal udfordres absolut Pluralitet. Forsaavidt Ingen har Noget imod, at dette Forandringsforslag nu stilles, vil saadant see. Det vil erindres, at det har fuldkommen Rod i den stedfundne, foreløbige Behandling.

Hvad angaaer selve Forhandlingerne, antager jeg, at de Paragrapher i Udkastet til Regulativet, hvortil intet Forandringsforslag er stillet, ere at ansee som antagne af Forsamlingen uden Afstemning, saa at Forhandlingen kan komme til at angaae de Forandringer, som ere foreslaaede ved Udkastet, og jeg skulde ansee det for rettest, at enhver af disse saaledes tilbagestaaende Paragrapher behandlede for sig, saaledes at Afstemningen sluttede sig umiddelbart til den foresaaende Behandling.

Den Regel, som er opstillet i Ständeranordningen af 15de Mai 1834, at intet Medlem maa ved den endelige Behandling tage Ordet mere end een Gang, vilde saaledes blive at forstaae som anvendelig ved Behandlingen af enhver enkelt Paragraph. Jeg skal derhos bemærke, at ved den endelige Afstemning vil Optælling blive at foretage saaledes, at Stemmerne for og imod vilde blive angivne. I den Anledning maa jeg opfordre de ærede Medlemmer til under Afstemningen at forblive i Salen, samt om, at Enhver bliver paa sin Plads og staaende, saalange indtil Secretairerne have fuldført Optællingen.

Derimod antager jeg ikke, at nogen Modprobe vil være nødvendig ved Afstemningen over enhver enkelt Paragraph, med mindre saadant skulde blive forlangt.

Et andet Spørgsmaal kunde det vist være, om ikke, efterat enkelte Amendements vare satte under Afstemning, den saaledes med enkelte Forandringer modificerede § i sin Heelhed skulde blive at sætte under Afstemning. Jeg veed ikke, om Noget herom vil yttre sig?

Krieger: Jeg antager, at det Sidste kan blive aldeles nødvendigt; nemlig dersom f. Ex. det af den Deputerede for Belle Amts 6te District (With) stillede Forslag maatte blive antaget, hvorefter Afdelingsprincippet ikke optages reent, men, om jeg saa tør udtrykke mig, blandet, saa kunde det vel være, at Noget vilde stemme mod det hele Afdelingsvæsen.

Formanden: Ja, jeg har ikke Noget imod, at den Regel forud bliver vedtaget, at, efterat der er stemt over Forandringerne, hver enkelt § sættes under Afstemning i sin Heelhed.

Orsted: Jeg skal tillade mig at bede om Oplysning, om en saadan Afstemning over Paragraphen i sin Heelhed skal være ubetinget nødvendig, eller om den kun skal finde Sted, naar det forlanges.

Formanden: Det har oprindeligt været min Tanke, at dette kun skal ske paa Forlangende.

Det Første, som altsaa vil blive gjort til Gjenstand for Behandling, er det 1ste Amendment til § 2. Den omdeelte Fortegnelse over de stillede Forandringsforslag lyder saaledes:

ad § 2.

Af Ræder:

At der tilføies ved Slutningen: „Dog skeer Valget af første og anden Vice-Præsident særskilt for hver.“

ad § 7.

1. Af David (optaget af Udskuddet):

Imellem Ordene „strax“ og „en Formand“ indskydes: „efter Valgreglen i § 2“, og i Paragraphens Slutning tilføies:

„og udnævner efter endt Forhandling med absolut Stemmesleerhed det eller de Medlemmer af Udskuddet, som den har at vælge.“

2. Af With:

At denne Paragraph kommer til at lyde saaledes:

„Forsamlingens Medlemmer fordeles i 5 omtrent lige talrige Afdelinger. Til Medlem af hver enkelt af disse Afdelinger udvælges 5 ved Stemmegivning af hele Forsamlingen, men Resten ved Lodtrækning. Hver Afdeling vælger strax under Ledning af Afdelingens ældste Medlem en Formand og en Secretair“ etc.

3. Af Orik:

Naar Omvalg af Forsamlingens Embedsmænd finder Sted, afgjør Forsamlingen tillige, hvorvidt en ny Fordeling af dens Medlemmer skal foretages og i bekræftende Fald forholdes paa den ovenanførte Maade.

4. Af Orsted:

At Forsamlingen, efterat Forslag derom er skeet og paa foreskrevet Maade behandlet, kan beslutte, at den trufne Fordeling efter en vis Tid skal ophøre, og en ny Fordeling paa behørig Maade foretages, dog at de ældre Afdelinger blive i deres Virksomhed med Hensyn til de allerede begyndte Sager.

ad § 8 i Slutningen.

1. Af David:

Naar fire Afdelinger have endt deres Forhandlinger og foretaget det dem paaliggende Valg til Udskuddet, ansees dette, for Afdelingernes Vedkommende, for constitueret.

2. Af Orsted:

At Forsamlingen er bemyndiget til at forelægge samtlige Afdelinger eller de enkelte af disse, der maatte staae tilbage med en vis Sag, en passende kort Frist til dens Tilendebringelse.

3. Af Christen Eriksen:

At der efter Ordene „sættatter Forsamlingen“ tilføies „uden Forhandling.“

4. Af Orsted:

a) At Forsamlingen ogsaa, efterat Valgene i Afdelingerne ere fore-

gaaede, kan tage Beslutning om Comiteens Forstærkning ved frit Valg af Forsamlingen.

b) At ogsaa en Comitee selv kan andrage hos Forsamlingen paa, at et eller andet Medlem foruden de oprindelig valgte, tilforordnes.

ad § 9.

Af Christen Eriksen:

At der efter Ordene „bestemmer den“ tilføies „uden Forhandling.“

ad § 10.

Af David:

Istedetfor „3 Dage“: „idetmindste 2 Dage“.

ad § 13.

1. Af Orsted:

ad 1ste Membrum: At der kun udfordres, at Forslaget inden Kl. 6 om Eftermiddagen Dagen forend Sagens Foretagelse er indleveret til Formanden eller Comiteen.

2. Af Larsen, (optaget af Udskuddet):

At Slutningsordene: „men uden Forhandling“ forandres til „men uden videre Forhandling, end at Forslagstilleren og Formanden eller Et af de 15 Medlemmer kunne udtale sig.“

3. Af Orsted:

At § 13 (§§ 18 og 19) modificeres saaledes, at ikke al Forhandling udelukkes, dog, at Afgjørelsen ordentligvis foregaaer uden Forhandling, men at Formanden, efter Sagens Bestaffenhed, kan tilføiede en aldeles kort Forhandling.

ad § 14.

Af Orsted:

At Medlemmerne, ved at afstemme over de enkelte Dele af et Udkast, kunne forbeholde sig siden at forandre deres Afstemning, hvis der maatte foregaae en vis af dem betegnet Forandring i det Følgende.

ad § 15.

1. Af Udskuddet:

At de to første Led af Paragraphen forandres saaledes: „I Genhold til de stedfundne Afstemninger paaligger det Udskuddet at forfatte et fuldstændigt Lovforslag, som skal være meddeelt Forsamlingen 24 Timer inden Sagens Foretagelse. Skulde der ved de forskellige Afstemninger være fremkommet Modsigelse i Lovforslaget, skal Udskuddet samtidigt med Afgivelsen af det endelige Udkast foreslaae saadanne Rettelser, som det af den Grund maatte finde nødvendige.“

2. Af Orsted:

a) At det forandrede Lovudkast, idetmindste 48 Timer inden det kommer under Forhandling, uddeles blandt Forsamlingens Medlemmer.
b) At en simpel Stemmesleerhed i det i Sens sidste Membrum nævnte Tilfælde er tilstrækkeligt.

3. Af Larsen:

a) At Slutnings-Ordene: „til Antagelse eller Forkastelse“ udgaae.
b) At der tilføies en Bestemmelse af følgende Indhold: „Hvad imidlertid det forelagte Udkast til Grundloven angaaer, da skal det, efterat dets enkelte Affnit have været Gjenstand for Afstemning og forinden der skrives til at forfatte et fuldstændigt Lovforslag fra Forsamlingens Side, være Regjeringen forbeholdt, at bringe Forslag til Modificationer i de ved Afstemningen fremkomne Resultater under Overveielse af Forsamlingen, som i saa Fald vil have at bestemme, under hvilke Former disse Forslag bør tages under Behandling.“

ad § 16.

Af Udskuddet:

1) At Ordene: „Dagen forud“ forandres til: „i et foregaaende Møde“.

2) At i sidste Linie istedetfor „om Sagen“ sættes „i Sagen“.

ad § 17.

Af Udskuddet:

1) At Ordene: „Dagen forud“ forandres til „i et foregaaende Møde“.

2) At Ordene i næstsidste Linie: „den første Taler“ forandres til „Spørgeren“.

ad § 18.

Af Udskuddet:

At Begyndelsen forandres til: „Naar et Spørgsmaal, et Forslag o. s. v. og at de sidste Ord: „om Forslaget skal fjernes“ forandres til: „om det skal fjernes“.

ad § 18—19.

Af Orsted (See ovenfor ved § 13).

ad § 20.

1. Af Mørk Hansen og Rée:

At istedetfor første Deel af Sen sættes:

Det Medlem, der har forlangt og erholdt Ordet, taler fra Talerstolen. Dog kan Enhver ogsaa fra sin Plads fremsætte korte Berigtigelser og Bemærkninger.

2. Af Schiern, optaget af Udskuddet:

At Ordene „og henvender stedse Taler til Formanden“ udgaae.

3. Af Mørk Hansen:

Ordene „eller ved Navn anføre“ udgaae.

ad § 23.

Af David:

Efter første Passus tilføies:

„men den Bedkommende kan, naar han har rettet sig efter denne, begjære Ordet for at retfærdiggjøre sig.“

ad § 26.

1. Af Paludan-Müller:

Istedetfor: „Til ethvert Valg — — fastsatte Forfæst“ foreslaaes: „Med simpel Stemmesleerhed afgjøres ligeledes alle Forsamlingens Valg i de almindelige Møder, undtagen de i § 2 omtalte.“

2. Af Orsted:

At der til de Comiteevalg, der foregaae i selve Forsamlingen, kun kræves simpel Pluralitet, hvorhos det henstilles om, i Tilfælde af Stemmelighed, Omvalg skal finde Sted, eller den Ældste foretrakkes.

Subsidiariter:

At Henvisningen til § 2 bortfalder og anden passende Bestemmelse gives om hvilke af dem, hvorpaa Stemmer ere faldne uden at de have faaet absolut Pluralitet, der skulle sættes paa nyt Valg.

3. Af Dunsfelt:

a) At 3die Punctum kommer til at lyde saaledes:

Til ethvert Valg udfordres over Halvdelen af Stemmerne, med Undtagelse af Valgene til Comiteer, der foretages af hele Rigsforsamlingen, til hvilke ikkun udtræves simpel Stemmesleerhed.

b) At Ordene „eller mindre“ udgaae.

ad § 28.

1. Af la Cour, Frølund og Rée:

At Paragraphens sidste Deel udgaaer:

2. Af Schaaf:

At efter Ordene: „saa stemmes efter Navneopraab“ bortfalder det Øvrige af Paragraphen og i dets Sted sættes: „Et Antal af 15 Medlemmer kan inden Provens Begyndelse forlange særegen Afstemning, enten ved Røgler eller ved Navneopraab. Forlanges begge de særegne Afstemningsmaader, da skeer Afstemning ved Navneopraab.“

Til Udfæstet i det Hele.

Af Bisby:

Principaliter:

at Udtrykkene Præsident, Vicepræsident, Comitee, Bureau og Amendement optages i Udfæstet.

Subsidiariter:

at Udtrykkene: Viceformand, Secretair og Udskud ombystes med: Hjelpeformand, Bogfører og Udvalg.

Møder: Jeg har tilladt mig at foreslaae en Tilføielse til § 2 saa lydende: „Dog skeer Valget af 1ste og 2den Vicepræsident særskilt for hver.“

Naar en Forsamling har een Formand og 2 Viceformænd, kan det efter min Formening ingenlunde være ligegyldigt, men maa tvært-

imod være af særdeles Bigtighed, hvem af dem der indtager Forsædet. Hos Formanden forudsættes visse personlige Egenskaber; og, saa agtværdige, som vistnok alle af Forsamlingen valgte Formand og Viceformand ville være, er det dog ikke sagt, at de alle ere i Besiddelse af disse personlige Egenskaber og Qualificationer i samme Grad. Formanden har en meget stor Magt og Myndighed over Forsamlingen, og det er altsaa ogsaa meget at betvivle, om alle Formand og Viceformænd i lige Grad ville benytte denne Myndighed og Magt; det er saaledes i denne Henseende meget vigtigt, hvem der kommer til at indtage Præsidentens Sæde. Det forekommer mig desuden, at, naar en vis Functionair, som her, har 2 Stedfortrædere, da kan det ikke være ligegyldigt, om man tager den første eller den sidste, men der maa være en bestemt Orden imellem dem. Der maa altsaa efter min Formening være en 1ste Viceformand og en 2den Viceformand, og det saaledes, at 1ste Viceformand virkelig udgjør en ligesaa bestemt Functionair, som den egentlige Formand, saaledes at, naar denne ikke kan fungere, da indtræder 1ste Viceformand, og naar begge disse have Forfald, indtræder 2den Viceformand.

Der er ogsaa en anden Betragtning, der har ledet mig i Fremsettelsen af mit Forslag. Den Magt og Myndighed, som Formanden har, bør berøve hos en vis bestemt Person, og det maa ikke være overladt til det Baklende, om den Ene eller den Anden skal indtage og udøve denne Myndighed; det maa forud være betegnet, i hvilken Orden Formændene skulle optræde, først den egentlige Formand, saa den 1ste Viceformand, og derefter den 2den Viceformand. Jeg veed heller ikke rettere, end at der i de franske Kamre er en 1ste, en 2den, en 3die Viceformand, skjøndt jeg ikke er bekendt med, hvorledes de fungere i Forhold til hinanden.

Allerede af hvad jeg nu her har ytret, vil fremgaae, om ikke Nødvendigheden, saa dog Hensigtsmæssigheden af, at der vælges særskilt 1ste og 2den Viceformand. Det er ikke blot den Omstændighed, at det kunde synes at røbe en vis Ligegyldighed, hvis man brugte en mindre Noiagtighed eller Omhyggelighed — ja det er det rette Ord — ved at vælge 1ste og 2den Viceformand, end Formand, men der er ogsaa to andre Grunde, som bestemme mig for denne Mening. Jeg har som 10-Åars Communal-Embedsmand gjort den Erfaring, at en separat Afstemning og en collectiv Afstemning ingenlunde give samme Resultat. Det første Valg bestemmer det andet, og, naar man har hørt det første Valg, saa begrundes derved det andet, og det første og andet Valg begrundes igjen det tredje. Min anden Grund er den, at det forekommer mig, at Ret og Billighed mod Minoriteten taler for den af mig foreslaede Fremgangsmaade; naar det nemlig strax afgjøres ved collectiv Votering, hvem der skal være Viceformand, saa er derved Minoriteten affaaret al Magt og Myndighed; men vælger man først den 1ste og derefter den 2den, saa har ogsaa Minoriteten Leilighed til at gjøre sin Mening gjældende ved næste Valg.

Forsaa vidt man skulde troe, at Tiden ved den foreslaede Forandring betydeligt vilde spildes, da er det ikke saa; thi jeg har Grund til at antage, at der vil foregaae en Forandring i Maaden, hvorpaa Stemmerne Optælling skal skee, saa at denne vil være hurtigere end hidtil. (Fortsætted.)

Rettelse.

§ Nr. 17.

Bag. 124 Linie 14 og 15 f. o. Ordene: „da han holdt... tilladt Pitt“ udfalde.

Linie 20 f. o.: opholte læs opfyldte.

Linie 13 til 6 f. n. Ordene: „Nu er det vel saa“ til „vil bevirke et saadant Valg“ udgaae og i dets Sted sættes: „Nu er det vel saa, at man kan bevirke det samme ved en anden Fremgangsmaade, idet man kan stemme paa det hele Antal, der skal vælges, men foruden dem, man egentlig ønsker valgte, nævne Medlemmer, der ingen Sandsynlighed have for at blive valgte, eller ogsaa uden nærmere Betegnelse anføre paa Stemmesleeben saadanne Navne, af hvilke der findes flere i Forsamlingen, hvorved da Valget paa disse Personer bliver ugyldigt. Imidlertid er denne Fremgangsmaade forbunden med større Besværighed; men jeg nævner den, for at vise, hvor opmærksom man er, naar man vil sætte enkelte Personers Valg igjennem.“

Bag. 125, 4de Linie f. o.: Ordene: „i denne Sag og“ udfalde.

25 Linie: „da der ikke udfordres“ læs: „da der udfordres.“

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ottende Møde.

(Fortfat.)

Neergaard: Det Amendement, jeg har tilladt mig at foreslaae, er ikke fra mig selv, men oprindelig fra den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die Distrikt (Orsted), der omhandlede dets Gjenstand igaar, dog uden idag at have stillet et bestemt Forslag. Det gaaer ud paa, at jeg anseer det mindre hensigtsmæssigt, at Secretairerne, især naar deres Antal skal forøges til fire, ogsaa skulle vælges med absolut Pluralitet. Jeg anseer det for en rigtig Bestemmelse, at Forsamlingens vigtigste Embedsmænd, navnlig Formanden og Viceformændene udgaae fra Forsamlingens virkelige Pluralitet; men jeg anseer det ikke for rigtigt, at det ogsaa skeer med de andre Functionairer, navnlig Secretairerne. Jeg troer, at der er Mange i Forsamlingen, som kunne besørge disse Forretninger, og jeg anseer det for temmelig ligegyldigt, om disse Mænd just vælges af Forsamlingens Pluralitet. Men hvad der er mig klart, er, at denne Maade at stemme paa vil medtage usforholdsmæssig meget af Forsamlingens Tid, thi Omvalg vil ofte forvoldiges, og Erfaring har lært os, hvor særdeles lang Tid der hermed vil medgaae. Jeg skulde derhos troe, at al den Sikkerhed, som man kan ønske sig for, at de Mænd, der blive beklædte med disse Poster, ogsaa have den tilsvarende Tillid, vil opnaaes ved almindelig Stemmesleerhed. Jeg tillader mig tillige at gøre opmærksom paa, hvad der under den foreløbige Behandling er antydet af den ærede Rigsdagsmand for Sorø Amts 2det Distrikt (Mundt), at det Tilfælde kan indtræffe, naar 2 vælges paa eengang, at da 3 kunne være valgte med absolut Pluralitet, og alle 3 have lige mange Stemmer. Naar Secretairernes Antal forøges til 4, og vel at mærke, alle 4 vælges paa eengang, vil det samme Tilfælde kunne indtræffe med 7; dette vilde vistnok give Anledning til Forviklinger, skjøndt jeg jo rigtignok antager, at den Bestemmelse i Udkastets § 2, at Alderen i saadant Tilfælde skal gjøre Udslaget, da maatte komme til Anvendelse. Jeg indrømmer gjerne, at Hensynet til Forsamlingens kostbare Tid bør være underordnet, naar det gjælder om meget vigtige Gjenstande, men jeg antager, som sagt, ikke, at Valget af Secretairer er en saa vigtig Gjenstand, at man bør tilfødsætte alt Hensyn til den Tidsspilde, som vil forarsages ved det fornødne Omvalg.

Algreen-Ussing: De tvende Amendements, der ere stillede til § 2, anseer jeg ikke af synderlig Vigtighed, og jeg skal derfor heller ikke længe opholde mig ved dem, dog maa jeg med Hensyn til det Amendement, der er fremsat af Rigsdagsmanden for Skanderborg Amts 1ste Distrikt (Røder) gøre den Bemærkning, at det forekommer mig ikke saameget at slutte sig til § 2 som til § 4, der bestemmer, hvorvidt Viceformændene i Formandens Forsald skulle træde i hans Sted. Saaledes som jeg opfattede hans Mening ved den foreløbige Forhandling, antog jeg, at det gik ud paa at opnaae en større Sikkerhed i Valget af de tvende Viceformænd, end man har, naar der stemmes paa begge under Cet. I saa Henseende troer jeg ikke, at Noget derved vilde være vundet, da de jo ligesaavel skulle vælges med absolut Pluralitet, naar der stemmes under Cet, som naar der stemmes særskilt.

Comiteen har ikke antaget, at Secretairposterne ere Poster af saaliden Betydning ved Forsamlingens Virksomhed, og da den heller ikke troer, at Stemningen i den Grad vilde splitte sig, at hyppige Omvalg skulde blive fornødne, maa den fremdeles antage, at Secretairerne, ligesom i andre Lande, bør vælges ligesaavel som Formand

og Viceformand, med absolut Pluralitet, og jeg har ikke, ved hvad derimod er anført, kunnet komme til en anden Mening.

Orsted: Hvad det Amendement angaaer, som Rigsdagsmanden for Skanderborg Amts 1ste Distrikt (Røder) har stillet, skal jeg henholde mig til, hvad den ærede Ordfører derom har ytret. Kun skal jeg tilføie, at jeg mener, at netop, naar der vælges under Cet, vil man faae at vide, hvilket Medlem Forsamlingen sætter meest Priis paa som Viceformand, idet det jo er naturligt, at Viceformændene rangere efter den Orden, hvori de faae de fleste Stemmer, og altsaa har man derved, ligesaavel som naar man foretog særskilt Valg, en 1ste og en 2den Viceformand. Hvorvidt disse forøvrigt skulle have begrænsede Functioner, saaledes, at den 2den ikke kunde tilkaldes, uden naar den 1ste havde Forsald, er Noget, der, som allerede bemærket, nærmere hører under § 4. Hvad det Amendement angaaer, som er stillet af den Deputerede for Sorø Amts 5te Distrikt (Neergaard), saa er det i fuldkommen Overensstemmelse med hvad jeg forhen har anført. Naar jeg ikke i denne Anledning har fremsat noget bestemt Amendement, er det, fordi jeg med Hensyn til den Stemning, som viste sig igaar i Forsamlingen, troede at burde indskrænke mig saameget som muligt til det, som havde den største Vigtighed. Da det nu imidlertid udtrykkelig er fremsat, vil jeg naturligtviis stemme derved.

Da Ingen meer begjærede Ordet, bleve de til Udkastets § 2 stillede Forandringsforslag satte under Afstemning, og blev da Resultatet følgende:

Nr. 1 (af Røder) at der tilføies ved Slutningen: „dog skeer Valget af 1ste og 2den Vicepræsident særskilt for hver“; blev forkastet med 135 Stemmer mod 8.

Nr. 2 (af Neergaard): at i Slutningen istedetfor Ordene „og Secretairer“ sættes „hvorimod Secretairerne vælges med simpel Stemmesleerhed“, blev antaget med 103 Stemmer mod 40.

Derefter gik Forhandlingerne over til de ved Udkastets § 7 stillede Forandringsforslag.

David: Jeg skulde ikke have reist mig for at tale om de af mig til § 7 stillede Amendements, da jeg troer tilstrækkeligen at have begrundet dem ved den foreløbige Behandling, og da Comiteen ved at optage dem har anbefalet dem, isald der ved den foregaaende Afstemning ei var skeet en Forandring med § 2, som gjør det nødvendigt nu at forandre Ordene af det første Amendement. Det maa nemlig nu her hedde „med absolut Stemmesleerhed“, og ikke: „efter Valgreglen i § 2“, thi efter denne skulle jo Secretairerne nu ei behøve absolut Pluralitet for at vælges; men det vil dog vel ialmindelighed indrømmes, at hvad der har talt herfor med Hensyn til Forsamlingens Secretairer, hvoraf der skal vælges 4, ikke har den samme Gyldighed, naar Talen er om Secretairens Valg i Afdelingen eller Bureauet, tværtimod vilde det være besynderligt her, hvor der ei er flere end 30 Stemvende, ei at fordrø absolut Stemmesleerhed. Jeg skal isvrigt overlade det til Comiteens Ordfører at gøre opmærksom paa denne Forandrings Nødvendighed, da jeg maa antage, at han vil ansee den for en Selsfølge efter den foregaaende Afstemning.

Wib: Det Amendement, jeg har tilladt mig at stille til § 7, gaaer ud paa, at ikke Alt skulde overlades til Tilfældigheden ved Fordelingen af Medlemmerne til Bureauerne; derfor ønskede jeg, at der til hvert enkelt Bureau af Forsamlingen skulde forud vælges et vist Antal Medlemmer, for at fiksere sig, at der i samme vilde komme til at findes visse Egenskaber, visse særegne Kræfter, som maatte erkjendes ikke at være ganske almindelige. Jeg skal i denne Anledning,

for at anføre et Exempel, bemærke, at Forsamlingen ikke tæller just mange militære Medlemmer. Naar det nu hændte sig, at samtlige disse kom ind i een eller to Afdelinger, vilde de øvrige komme til aldeles at savne militære Kundskaber, som imidlertid, navnlig ved Behandlingen af Børnepligtsanordningen, vilde være nødvendigt. Jeg troede derfor og troer endnu, at det vilde være gavnligt, at der toges den Bestemmelse, forud at besætte disse Pladser i Afdelingerne ved Valg. Herimod er det anført, at det vilde faae Udseende af, at disse saaledes valgte Mænd vilde blive betragtede som overordnede de øvrige Medlemmer, som Formænd, som Lærer for de Andre; men jeg kan ingenlunde erkjende Rigtigheden af denne Argumentation; de ere jo udgaaede af den hele Forsamlings Valg paa Grund af deres særegne Kundskaber, uden at der derved er tillagt dem nogen Myndighed eller større almindelig Dygtighed end enhver Anden. Jeg tillader mig derfor at vedblive mit Amendement.

Black: Jeg maa tillade mig den Bemærkning, at jeg ikke kan stemme for det her omhandlede Amendement, og det om ikke af anden Grund, saa fordi jeg nærer den Overbeviisning, at de, der saaledes vare udvalgte til Medlemmer af Afdelingerne paa Grund af deres Dygtighed i en vis bestemt Retning, vilde blive betragtede som de afgjort Dygtigste og som de, der nærmest vilde og maatte komme i Betragtning ved Udførelsen af Afdelingernes Embedsforretninger; hermed kunde hverken de Udvalgte eller de Ikke-Udvalgte være tjente. Jeg føler mig desuden overbevist om, at den Dygtighed i forskellige Retninger, som kan ønskes at maatte findes i Afdelingerne, heller ikke paa den anden Maade vil savnes.

Wynster: Jeg har allerede ved den foreløbige Forhandling udtalt, at jeg er enig med det ærede Medlem, som har stillet Forandringsforslaget. Man har derimod anført, at den hele Indretning er laant fra et andet Land, nemlig Frankrig, og at man derfor bør optage den saaledes, som den der ved Erfaringen har viist sig gavnlig. Men det er bekjendt, at der i Frankrig er mange Stemmer, som paa Grund af de dermed forbundne Ulemper have erklæret sig imod den hele Indretning, og det vilde derfor være at ønske, at man, dersom man optager Indretningen, kunde finde et Middel, hvorved disse Ulemper kunne undgaaes. Man har meddeelt os et Udtog af et Skrivt af Valette og Benat Saint-Marsy, som udvikler flere Uleligheder, hvilke Erfaringen har viist at være forbundne med Inddelingen i Bureauer. Nogle af disse kunne være eiendommelige for Frankrig, saaledes, naar man der vil have erfaret, at de aandrige Medlemmer i Bureauerne holde sig tilbage fra at yttre sig, fordi de befrygte, at andre Medlemmer skulle bemægtige sig deres Ideer og dermed glimre i Forsamlingen istedetfor dem selv. Dette vilde vel her neppe være at befrygte; men Hovedvanskeligheden er den, som ogsaa i det foreliggende Udtog er fremhævet, at „Lodtrækningen udsætter den foreløbige Drostelse af Lovudkastene for ethvert Lune af Tilfældet, som saaledes alene og blindt hen raader over de forskellige Medlemmers Indsigter, Sagkundskab og Erfaring, som danne en stor Forsamling“. Dette viser sig i Særdeleshed, naar Valget til Comiteerne skal skee gennem Afdelingerne og disse ere indskrænkede til Valg af deres egen Midte. Det har unægtelig megen Vægt, naar en Mand af saadan Indsigt og Erfaring som Dupin bemærker: „at selv i de Tilfælde, hvori de politiske Indflydelser gjøre sig mindre gjældende, kan et Bureau, alene ved et Spil af Hændelsen, være meget rigt paa Sagmand, som netop besidde det Slags Dygtighed, som den foreslaaede Lov udtræver, medens et andet Bureau er mindre heldigt udstyret i saa Henseende; men det er ikke Medlemmerne af de forskellige Bureauer tilladt at bytte med hinanden, og Bureauerne skulle træffe deres Valg indenfor deres egen Kreds“. Da nu et Middel tilbydes sig, hvorved man kan have denne betydelige Vanskelighed uden at opgive Fordelene ved Forsamlingens Inddeling i Bureauer, saa spørger jeg ikke, hvorfor man ikke skal benytte dette Middel.

Orsted: Jeg har allerede forhen udtalt mig om Bureausystemet derhen, at jeg finder det at være hensigtsmæssigt, eller at man dog tør haabe, at det vil have en gavnlig Indflydelse paa Sagernes Drostelse, men at man efter min Formening bør optage det aldeles i den Stikelse, hvori det har udviklet sig i det Land, nemlig Frank-

rig, hvorfra man optager det, uden deri at gjøre nogen Forandring, saalænge Erfaringen ikke har viist, at den er nødvendig. Det er bleven anført, at det er meget tilfældigt, hvilke Medlemmer der komme sammen i Comiteen; det er det vistnok ogsaa, men imidlertid er det dog under enhver Omstændighed klart, at Indretningen vil tjene til at bringe Medlemmerne i meget Samkvem og Tankudveksling med hverandre, og det er netop det, jeg anseer for fordeelagtigt. Derhos maa jeg bemærke, at man for den Tilfældighed, hvorpaa Comiteernes Sammensætning vilde beroe, og som er anført at kunne have en skadelig Indflydelse paa Forhandlingerne, har et Correctiv deri, at Forsamlingen jo altid har den Udvei at kunne udvælge Medlemmer til Comiteerne ved Siden af de af Afdelingerne valgte. Desuden maa jeg bemærke, at det ikke er nødvendigt, at Sagerne skulle henvises til Afdelingerne. Dersom det altsaa viser sig, at de ikke udrette, hvad man har lovet sig af dem, men at de snarere have skadelig Indflydelse paa Sagernes Gang, kan man atter ophæve denne Indretning, som dog har saameget for sig, at den bør forsøges, og det i den Reenhed, hvori den er os overleveret fra et fremmed Land.

Med Hensyn til den Indvending, som er gjort mod det nysomhandlede Amendement, at de, som vare valgte til Medlemmer af Afdelingen, vilde faae en stor Overvægt og betage Forhandlingerne i Afdelingerne deres Frihed og aabne Charakter, da troer jeg ogsaa, at man bør være meget varsom med at indlade sig paa saadanne Valg. Jeg seer nemlig ikke Andet, end at Forsamlingen i saa Fald maatte sætte sig den Opgave, at vælge de sagkyndigste og dygtigste Mænd i de forskellige Grene af de Sager, som vilde komme under Forhandling; og hvis Forsamlingen da var heldig i sine Valg, vilde der i hver Afdeling komme nogle af de dygtigste Mænd i hvert Sag, som let maatte faae en stor Overlegenhed og af de andre Medlemmer maaskee blive betragtede med misundelige Blikke. Jeg troer derfor, at man, som sagt, bør prøve denne Indretning, saaledes som den er os overdraget, om det end kunde være muligt, at der ved den foreslaaede Forandring kunde vindes noget Godt.

Orsted: Det af mig stillede Amendement er støttet paa den Betragtning, at Forsamlingen ei burde for hele Rigsdagens Varighed binde sig til den første Fordeling i Afdelingerne. Vel har man anført, at det vil staae ethvert Medlem frit ved et specielt Forslag at bevirke en ny Fordeling til Afdelingerne; men da hvert Medlem dog kun hører til een Afdeling, vil Motiveringen af et saadant Forslag være forbunden med særegne Vanskeligheder, og det forekommer mig derfor simplere og mere hensigtsmæssigt, at hele Forsamlingen, naar Omvalg af dets Embedsmænd finder Sted, udtaler, hvorvidt den ønsker, at en ny Fordeling til Afdelingerne skal finde Sted.

Orsted: Det Amendement, som jeg har stillet, falder i sin Hensigt aldeles sammen med det, som er stillet af den ærede Rigsdagsmand, som nylig talte, og hvis Forsamlingen skulde antage det, vil jeg gjerne frasalde mit; kun hvis det af een eller anden Grund ikke skulde faae Pluralitet for sig, skulde jeg ønske, at mit maatte betragtes som subsidiairt. Dog maa det bemærkes, at mit Amendement indeholder et Tillæg, som maaskee kunde tages under foregen Overveielse, nemlig at de ældre Afdelinger blive i deres Virksomhed med Hensyn til de allerede begyndte Sager. Dersom man vil ansee dette som Noget, der følger af sig selv, kunde det ogsaa gjerne bortfalde, men i manglende Fald ønsker jeg, at, efterat det af den ærede Rigsdagsmand stillede Amendement maatte være antaget, Slutningen af mit sættes under Afstemning.

Lage Müller: Naar jeg tillader mig at reise mig, er det for at tilføje nogle faa Ord i Anledning af det gjorte Forslag om, at der i de 5 Bureauer eller Afdelinger skulde forlovs udvælges 5 Medlemmer ved Stemmegivning af hele Forsamlingen, men Resten ved Lodtrækning. Disse faa Ord ere ikke af den Bigtighed, at jeg i den Anledning, naar jeg ikke var bleven opfordret dertil, skulde have reist mig. Jeg mener, at der er Adskilligt, som kan siges baade for og imod, men troer dog imidlertid ikke, at den Grund, at naar man optager en Indretning fra et fremmed Land, den da ganske skal optages i sin Heelhed, er af en saa overveiende Bigtighed, at ikke ogsaa den anden Modgrund har sin fulde Vægt, at man ikke bør overlade Mere end nødvendigt til Tilfældet. Da dette Udkast til Forretnings-

ordenen kun angaaer den nærværende Forsamling, saa kunde det vel ogsaa let blive for seent, om man først ved Erfaringen skulde overbevise sig om, at det Correctiv for Tilfældigheden, som man nu forkastede, dog alligevel var gavnligt.

Krieger: Jeg vil ikke nægte, at der kan anføres Grunde, der tilhyneladende stærkt anbefale en Lempling, en Rettelse af Delings-systemet, og dog have disse Grunde ikke overbevist mig. Det er ikke blot fordi man ved at optage en Institution fra et fremmed Land skal optage den, som den der bestaaer; denne formelle Grund vilde jeg ikke lægge saa stor Vægt paa; men mere Vægt vil jeg lægge paa den Omstændighed, at man i Frankrig, trods de Indvendinger, som af og til ere fremkomne mod Lodtrækning, dog har fastholdt det rene Lodtrækningsprincip saaledes, at der nu neppe er nogen practisk Tvivl om, at det er det ene rigtige; men fornemmelig vil jeg holde mig til Sagen selv. Trods det Spil, der er bleven drevet med Ordene „demokratisk“ og „aristokratisk“, troer jeg dog, at de ret passende kunne anvendes i nærværende Tilfælde. Lodtrækning fortjener efter min Formening at antages, naar man overhovedet vil gaae ind paa Afdelingerne, som det eneste ligelige, demokratiske Fordelingsmiddel, og jeg frygter for, at hvis enkelte Medlemmer skulde voteres ind i enhver Afdeling, vilde de i denne komme til at staae i et falsk Lys; det maatte synes mig, være høist ubehageligt, saaledes at blive sat ind ved Valg i de enkelte Afdelinger som et Slags Skolemestere. Det forekommer mig langt naturligere, hvor man vil have Afdelinger, at lade det beroe paa Tilfældet, hvilke Medlemmer der skulde komme sammen. Det er netop denne Sammenblanding, der ansees for et Gode; det er denne Nødvendighed for Alle, som komme sammen i de enkelte Afdelinger, at ophjse hinanden indbyrdes, man paa denne Maade vil opnaae. Jeg skal derfor forbeholde mig, for det Tilfælde, at Forsamlingen antager dette Amendement, at det bliver sat under Afstemning, om man da ikke heller skulde opgive det hele Afdelings-system.

Ugreen-Ussing: Den høitærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted) og den sidste Taler have tilstrækkeligt udtalt det, som jeg kunde have at sige til Forsvar for, at Bureausystemet er beholdt i den Skikkelse, hvori vi have optaget det, nemlig efter det Franske. Det vilde i mine Tanker være en total Forstyrrelse af det hele Princip, dersom man, saaledes som foreslaaet, vilde lade Forsamlingen vælge visse Medlemmer, der skulde indtræde i disse Afdelinger, som særdeles stikede til at lede dem. Med Hensyn til hvad den ærede Proponent, Rigsdagsmanden for Veile Amts 6te District (With) har erklæret om, at der kunde være særegne Sager, hvori særegne Kundskaber vilde udkræves, som maaskee ikke ere repræsenterede i flere Afdelinger, navnlig militaire Sager, da er der jo, som tildeels allerede bemærket, to simple Midler til at raade Bod derpaa, enten at det vedtages at nedsætte en særegen Comitee til saadanne Sagers Behandling, eller at Forsamlingen forbeholder sig selv at udnævne et vist Antal Medlemmer til Comiteen i saadanne Sager. I det af den 11te Kongevalgte (David) stillede Amendement, som Comiteen har optaget, vil det vistnok være nødvendigt at modificere de Udtryk, som ere foreslaaede i § 7. Comiteens Mening er ganske vist vedblivende den, at Formanden og Secretairerne i Afdelingerne bør vælges ved absolut Pluralitet, og jeg troer heller ikke, at der vil være nogen Modsigelse deri, at man har besluttet, at Forsamlingens Secretairer skulle vælges med simpel Pluralitet; navnlig bortfalder for Afdelingerne den Hovedgrund, som blev gjort gjældende med Hensyn til Secretairvalget i Forsamlingen, nemlig den Besværlighed og Tidsspilde, det vilde medføre. Comiteen vilde ogsaa have udtrykt det, som den ærede Taler har foreslaaet, ved at sætte „absolut Pluralitet“, men man var bleven saa bange for de fremmede Ord, at man ikke turde optage det. Det af den ærede Deputerede for Frederiksborg Amts første District (Ørsted) stillede Amendement har Comiteen vel ikke optaget, men den har dog fundet, at Meget kan tale for samme, og den er derfor ikke uvillig til at understøtte det under Afstemningen; muligen vil derved det af den høitærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted) stillede Amendement bortfalde, da det vel kan ansees fyldestgjort derved. Det er ganske vist ogsaa hien Rigsdagsmands Mening, at Bureauerne skulle be-

staae for de Sager, som engang ere overgivne til Behandling i dem; det er Noget, som ligger i det hele Bureausystems Væsen og er ogsaa under den foreløbige Behandling af mig tilstrækkelig udhævet som Noget, der overalt finder Sted, hvisaarsag Comiteen har fundet det oversflødigt udtrykkelig at tilføie det.

Ørsted: Jeg vilde kun bemærke, at jeg under denne Forudsætning frasalder mit Amendement.

Madvig: Jeg havde kun et Par Bemærkninger at gjøre, og efter hvad de to ærede Medlemmer af Comiteen har anført, har jeg nu kun Lidet at tilføie. Det forekommer mig at være af stor Vigtighed, at man holder paa Lodtrækningen i sin Heelhed, og til det Gode, som de foregaaende Talere have paavist, at man derved vil opnaae, skal jeg kun føie een Grund imod de foreslaaede Valg, som lader sig hente fra den overmaade store practiske Vanfælgelighed, som ligger i at gennemføre den Modification, som tilsigtes ved Amendementet. Man skulde nemlig vælge 5 Medlemmer for at repræsentere den specielle Dygtighed i enhver af Afdelingerne. Jeg vil nu ikke tale om den Tidsspilde, det vil medføre, især hvis Afdelingerne skulde fornyes, men jeg vil gjøre opmærksom paa, at naar man har en bestemt Comitee, hvortil man skal vælge 5 Medlemmer, vil man vel nok kunne træffe et Valg af 5 Medlemmer med særdeles Indsigt i de Sager, som foreligge Comiteen; men naar man skal dele sig i Afdelinger, vil det være meget vanskeligt at udfinde for enhver Afdeling 5 Medlemmer, hos hvem man kan præsumere en særdeles Dygtighed for de forekommende Tilfælde, selv naar vi indskrænke os til de tre foreliggende Anliggender, nemlig Grundloven, Børnepligtsagen og Finantspørgsmaalet; thi alene den første Sag kan gjøre Krav paa saa mangesidig Dygtighed, at det vil være meget vanskeligt at bestemme sig for 5 Medlemmer, som kunne ansees at repræsentere den altidige Dygtighed, som man skulde give en Afdeling som Correctiv. Men dertil kommer en anden stor Vanfælgelighed, nemlig man skal ikke vælge 5 dygtige Medlemmer for een, men for 5 Afdelinger, og man vilde da vælge de 5, som Forsamlingen ansaae for ganske fortrinlig dygtige, til den første Afdeling; den anden Afdeling maatte lade sig nøie med 5, som vistnok vare dygtige, men som man dog ikke ansaae i den Grad dygtige som de første; den 3die Afdeling blev da svagere, den fjerde endnu svagere og den femte blev allersvagest. Det synes mig saaledes ganske klart, at dette, at man successivt skal foretage Valg til 5 forskjellige Afdelinger, aabenbart medfører den store Uleilighed, at man ikke vil kunne betragte de saaledes dannede Afdelinger som staaende ved Siden af hverandre, men som indeholdende en forskjellig Grad af valgt Dygtighed; thi den Dygtighed, som Tilfældet skulde bringe derind, kan ikke let komme i Betragtning. Altsaa med Hensyn til den practiske Vanfælgelighed troer jeg, at man maa lade Tilfældet raade fuldstændigt, naar man først indlader sig paa dette System.

Bang: Det er allerede sagt af den ærede Ordfører, at det fulgte af sig selv, at naar det tredie Amendement blev antaget af Forsamlingen, saa var det dog saaledes at forstaae, at de ældre Afdelinger skulde blive i deres Virksomhed med Hensyn til de allerede begyndte Sager. Jeg skjønner imidlertid ikke rettere, end at denne Sætning er af en saa positiv Natur og af den Vigtighed, at det var usikkert, at den kunde blive udtrykkelig optaget i det endelig affattende Regulativ, og det er derfor, at jeg for det Tilfælde, at det tredie Amendement antages, optager den sidste Deel af det Amendement, der er stillet under Nr. 4, som, saavidt jeg skjønner, betingelsesvis er frasalder af Amendementstilleren.

Ugreen-Ussing: Jeg seer ikke, at der kan være Noget til Hinder for, at denne Deel optages, saaledes som foreslaaet. Comiteen har forudsat, at denne Sætning fulgte af sig selv, og har anseet det usfordøent at udtale sig nærmere derover. Iøvrigt kan jeg, da jeg har reist mig, ikke Andet end udtale Comiteens Tak til den Deputerede for Bornholms 2det District (Madvig) for de skarpsindige Bidrag, han har givet til Oplysning om de practiske Vanfælgeligheder, som det fremsatte Forslag i sin Udførelse vilde medføre.

Ørsted: Jeg mener, at den sidste Deel af mit Amendement vil kunne gaae ind som et Tillæg i det Amendement, som den ærede

Rigsdagsmand for Frederiksborg Amts 1ste District (Orst) har stillet, hvis dette Amendement antages af Forsamlingen:

Ved den derefter stedfindende Afstemning over de til Udkastets § 7 stillede Forandringsforslag, blev Resultatet følgende.

Nr. 1 (af David, optaget af Udstudet): Imellem Ordene „strax“ og „en Formand“ indskydes „med absolut Stemmesleerhed“; blev antaget med 118 Stemmer mod 26;

og i Paragraphens Slutning tilføies: „og udvæner efter endt Forhandling med absolut Stemmesleerhed det eller de Medlemmer af Udstudet, som den har at vælge“;

blev antaget med 119 Stemmer mod 25.

Nr. 2 (af With): At denne Paragraph kommer til at lyde saaledes: „Forsamlingens Medlemmer fordeles i 5 omtrent lige talrige Afdelinger. Til Medlem af hver enkelt af disse Afdelinger udvælges 5 ved Stemmegivning af hele Forsamlingen, men Resten ved Lodtrækning. Hver Afdeling vælger strax under Ledning af Afdelingens ældste Medlem en Formand og en Secretair etc.“;

blev forkastet med 137 Stemmer mod 7;

Nr. 3 (af Orst): „Naar Omvalg af Forsamlingens Embedsmænd finder Sted, afgjør Forsamlingen tillige, hvorvidt en ny Fordeling af dens Medlemmer skal foretages og i bekræftende Fald forholdes paa den ovenansførte Maade“;

blev antaget med 122 Stemmer mod 22;

Nr. 4 (af Orsted), dets sidste Deel: „dog at de ældre Afdelinger blive i deres Virksomhed med Hensyn til de allerede begyndte Sager“;

blev antaget med 137 Stemmer mod 7.

Forhandlingerne gik derefter over til de til Udkastets § 8 stillede

Forandringsforslag.

David: Saa gjerne jeg end indrømmer, at det ei er absolut nødvendigt, naar man overfører en Indretning fra et fremmed Land at optage denne i sin Heelhed, men at det ofte kan være rigtigt, kun at optage en Deel af samme, som især passer for os, saa forekommer det mig dog unægteligt, at der bør være stærke Grunde forhaanden, naar man af en Institution vil borttage Noget, som andetsteds har bestaaet sin Prøve og vlist sig nødvendigt. Det er derfor, at jeg vedblivende maa ansee det for rigtigt, at der i Forretningsordenen findes en Bestemmelse, der kan værne imod en Sags utilbørlige Forhaling i Bureauerne, og at man ligeledes optager den Bestemmelse af det franske Reglement, at naar den større Sleerhed af Bureauerne have endt deres Arbejder, skal Comiteen ansees som constitueret. I Frankrig er dette Tilfældet, naar $\frac{3}{4}$ af Bureauerne ere færdige; jeg har foreslaaet, at dette compelle skal bringes i Anvendelse, naar fire have valgt; men jeg indseer ikke, at man kan undvære et saadant, eller hvorfor Forretningsordenen ikke skulde indeholde den Fremgangsmaade, der skal følges, naar et saadant Tilfælde indtræder. Ogsaa anseer jeg det af mig foreslaaede Middel til at fremskynde den Afdeling, som er in mora, til at slutte sin Forhandling, for hensigtsmæssigere end det af den 3die kjøbenhavnske Rigsdagsmand (Orsted) i Forslag bragte, thi man vil ikke let bestemme sig til at bringe dette i Anvendelse og at reise en Sag, hvor Anklagen eller Beskyldningen for den langsommere Behandling i en Afdeling saare let kan blive antaget for noget Personligt.

Orsted: Det Amendement, som er stillet af den ærede Taler, som nylig har sat sig, falder i sin Tendents sammen med det af mig stillede; det gaaer nemlig ud paa at sikkre Forsamlingen en Wynlighed, hvorved den kan fremskynde Forhandlingernes Tilendebriugelse i Afdelingerne. Men det forekommer mig, at det aldeles ikke er tilstrækkeligt til Medledets Opnaaelse; thi dersom der er mere end een Afdeling, som er gaaet langsomt frem, har Forsamlingen efter dette ikke Magt til at fremskynde Sagens Tilendebriugelse, men det vil man kunne efter det Amendement, som jeg har foreslaaet. Jeg maa herhos bemærke, at, som den ærede Taler har anført, anvender man

i Frankrig dette Middel, naar $\frac{3}{4}$ af Bureauerne have stuttet deres Forhandlinger af en Sag, hvorimod her udfordres endog $\frac{2}{3}$, saa at man her altsaa løber større Fare for at Sagerne blive forsomte. Paa den anden Side er der bleven indvendt, at der skulde være noget Forhad i at gribe til det Middel at paalægge Afdelingerne at gjøre sig færdige; men det er dog Noget, som ikke kan være af en saa forhadet Natur. Det er blot med Hensyn til Sagerens Gang, at Forsamlingen foreskriver Afdelingerne en vis Frist til at tilendebriugere deres Forhandlinger, men der paaføres dem ikke derved nogen videre Ulempe; vel finder der da ikke længere nogen Forhandling Sted i samme, men ved de Forhandlinger, som ere foregaaede, ere Medlemmerne dog udrustede med det Kjendskab til Sagen, som der har været Anledning til at faae i Afdelingerne. Jeg troer, at der heri ikke kan findes noget Forhad, og det vil ogsaa være noget virksomere end det, som er foreslaaet af den ærede Rigsdagsmand. Jeg maa ogsaa tilføie, at det forekommer mig, at der er nogen Utydelighed deri, naar det hedder, at naar 4 Afdelinger have endt deres Forhandlinger og foretaget de dem paaliggende Valg til Udstudet, skal dette for Afdelingernes Vedkommende ansees for constitueret. Udstudet eller Comiteen vil nemlig da ikke i det Hele kunne træde i Kraft, og Valgene fra Forsamlingens Side ville da være saameget mere nødvendige, naar nogle af Afdelingerne faae tilbage med deres Comiteevalg.

Ulgreen-Ussing: Da det Forretningsregulativ, som her er bragt i Forslag, alene skal gjælde for den nærværende Forsamling, har Comiteen ikke anseet det for nødvendigt at træffe nogen Bestemmelse for det, som det dog maa antages, ikke sandsynlige Tilfælde, at Afdelingerne ikke skulde fremme deres Forhandlinger saaledes, at de omtrent samtidigen blive færdige. I Forretningsregulativet for de kommende Rigsstænder kan det muligen findes nødvendigt at foreskrive Regler i denne Henseende, men for denne Forsamling kan det neppe ansees nødvendigt. Af de to Amendements, der i denne Henseende ere stillede, skulde jeg i alt Fald være tilbøielig til at foretrække det af den 11te kongevalgte Deputerede (David) stillede; navnlig har det med Hensyn til det andet forekommet Comiteen noget vanskeligt, naar samtlige Afdelinger stode tilbage med Sager, at Forsamlingen da skulde forelægge dem samtlige en Frist, det vil sige, at Forsamlingen skulde paalægge sig selv snarest muligt at tilendebriugere Sagerne. Hvad det 4de Amendement angaaer, som er stillet af Rigsdagsmanden for Københavns 3die District (Orsted), da har jeg allerede under den foreløbige Behandling bemærket, at Comiteen ikke troer at kunne tiltræde det. At Forsamlingen, efterat Valget i Afdelingerne er foregaaet, skal tage Beslutning om at forstærke Comiteerne ved Valg af hele Forsamlingen, indeholder, efter Comiteens Formening, en Kritik over de trufne Valg, som bør søges undgaaet, og at Comiteen selv skulde hos Forsamlingen andrage paa, at eet eller andet bestemt navn givet Medlem skulde tilforordnes den, vilde jo i Grunden være at give Comiteen Ret til at vælge dette Medlem eller og udsætte det af den foreslaaede Medlem for den Ubehagelighed at see sig forkastet af Forsamlingen. Hvad det under Nr. 3 stillede Amendement angaaer, at det uden Forhandling skal afgjøres, deels om Comiteen alene skal vælges gjennem Afdelingerne eller forstærkes ved et vist Antal Medlemmer, og deels af hvor mange Medlemmer den skal bestaae, da er navnlig det første Punkt ikke saa uvigtigt, at det burde affjæres Vedkommende, ved en kort Forhandling at udtale sig herom.

Da Orsted her vilde tage Ordet, gjorde Formanden ham opmærksom paa, at efter den vedtagne Regel maatte ethvert Medlem kun tage Ordet eengang ved Behandlingen af hver enkelt Paragraph; da det imidlertid oplystes, at Orsted havde forstaaet denne Regel saaledes, at den kun havde Hensyn til Behandlingen af hvert enkelt Forslag, gav Formanden ham med Forsamlingens Bisid atter Ordet.

Subscription paa denne Tidende modtages i København hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno (Østergade Nr. 70), i Provindserne paa de kongelige Postcontoirer.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ottende Møde.

(Fortsat.)

Orsted: Den ærede Ordfører har meent, at det vilde være anstødeligt, naar Forsamlingen her, efterat Medlemmerne til Comiteen vare udnævnte af Afdelingerne, vilde udnævne flere Medlemmer til denne, fordi det skulde være at kaste Brag paa de Valg, som af Afdelingerne vare truffene. Det forekommer mig imidlertid aldeles ikke at være Tilfældet, thi der kan dog i een Afdeling let findes flere Medlemmer, som kunne være særdeles skikede til at indtræde i Comiteen, medens der i en anden Afdeling kan være Mangel paa saadanne; Valgene kunne altsaa være foretagne med den største Skjonsomhed, og dog vil man ikke faae Comiteen saa fuldstændig og hensigtsmæssig udstyret, som man kunde have faaet den, naar man havde frit Valg igjennem samtlige Afdelinger; enhver Afdeling har nemlig kun Valget inden dens egne Grændser. Der kan ogsaa tænkes et andet Tilfælde; der kan være valgt særdeles dygtige Medlemmer af alle Afdelinger, men som have Dydighed i een og samme Retning, og der kan saaledes komme til at mangle Medlemmer, som have Dydighed i en anden Retning. Det forekommer mig derfor, at det er meget vigtigt, at Forsamlingen altid maa kunne supplere Afdelingernes Valg, og jeg troer, at man paa den Maade kan faae hensigtsmæssigere Comiteer end paa den anden, naar Afdelingerne alene skulle vælge, eller hvis man i Forveien skal have erhvervet sig Ret til at supplere Valget; skulde dette blive Regel, troer jeg, at Forsamlingen gjør bedst i bestandig at forbeholde sig denne Ret. Hvad mit andet Forandringsforslag angaaer, at en Comitee selv kan anbringe paa Forstærkning af eet eller andet Medlem, saa findes jo en saadan Bestemmelse allerede i Stænderanordningen. Jeg troer ikke, at det har gjort nogen Skade der; det er vel ikke ofte bleven brugt, men naar det er bleven brugt, da har det været, fordi Comiteen er kommen efter, at der var en Mand med særdeles Sagkundskab med Hensyn paa den Gjenstand, som Comiteen beskæftigede sig med, og som den derfor maatte ønske at faae indlemmet i Comiteen; den vil ikke gjøre saadant Forslag, uden at det er en Mand, som i Forsamlingen er erkjendt for at have særdeles Dydighed, og dens Begjering om hans Optagelse i Comiteen vil derfor, saa at sige, aldrig blive nægtet, selv om Forsamlingen antog, at det ikke var nødvendigt at faae det Medlem ind, som Comiteen o: dens Pluralitet, ønsker; til en Enkeltis Ønske vilde der naturligvis ikke blive taget noget Hensyn. Jeg troer saaledes, at der vil være Noget vundet ved dette Forslag, uden at der kan være Noget tabt derved.

Næder: Det forekommer ogsaa mig med Hensyn til Amendementet Nr. 4 Lit. a, at man maa tage sig i Agt for at binde Hænderne paa Forsamlingen selv; jo større Frihed, Forsamlingen har, desto bedre. Om denne Bestemmelse ogsaa mange Gange skulde blive overflødig, gjør dette Intet; men det kan være overmaade vigtigt, at man forbeholder sig en saadan Frihed. Med Hensyn til Amendementerne under Nr. 1 og 2 vil jeg foretrække det under Nr. 2; thi det forekommer mig, at Amendementet under Nr. 1, som gaar ud paa, at man skal vente, indtil 4 Afdelinger ere færdige, maaskee kunde medføre, at man kom til at vente meget længe, og at den Forholdsregel, Amendementet indeholder, desuden er for skarp. Derimod kan Amendementet under Nr. 2 anvendes til enhver Tid, naar Forsamlingen maatte finde, at Forhandlingerne varede for længe, og det er heller ikke saa strengt som hiint under Nr. 1, hvorefter den 5te Afdeling, naar de 4 andre ere færdige, vilde blive udelukket fra Comiteevalg.

Krieger: Naar Udskuddet har foreslaaet i den 8de S, at Forsamlingen allerede ved en Sags Henviisning til Afdelingerne skal bestemme, hvorvidt den senere, efterat Sagen var gaaet igjennem Afdelingerne, ved et vist Antal frit valgte Medlemmer vil forstærke det Antal Comiteemedlemmer, der allerede er valgt igjennem Afdelingerne, da har man derved havt for Øie, at Afdelingernes Sammensætning er bekjendt paa den Tid, da Beslutningen om Comiteens Forstærkelse ved frit Valg skulde tages; man veed forud, hvorledes Forsamlingens Medlemmer ere omdeelte i Afdelingerne; man kan saaledes overse, hvorvidt der efter den Sags Bestaaffenhed, som netop skal henvises til Afdelingerne, maatte være Grund til at ønske, at man havde frie Hænder til at søie nogle nye Medlemmer til foruden dem, som maatte blive valgte igjennem Afdelingerne. Jeg sætter, at der handledes f. Ex. om Børnepligtsloven, og Tilfældet har villet, at en stor eller den største Deel af de Medlemmer, som man netop med Hensyn til den anseer for dygtige, just skulde være samlede i een Afdeling, da forekommer det mig, at der var Grund til forud at bestemme, at man vilde forstærke det Udskud, som fremgaaer af Afdelingernes Valg; men det er noget ganske Andet, i Almindelighed at forbeholde sig en Ret til at forstærke et saadant igjennem Afdelingerne skeet Udvalg, thi det synes mig dog at være at forbeholde sig en Kritik over Afdelingernes Valg. Jeg kan idetmindste ikke opfatte Forholdet anderledes, end at man siger: „lader os nu først see, om Afdelingerne vælge godt; hvis de vælge godt, saa ville vi ikke forandre Comiteens Sammensætning, men hvis vi ikke ere tilfredse med de Valg, Afdelingerne foretage, saa ville vi gjøre det bedre, saa ville vi søie Andre til, for at vi kunne faae en saadan Comitee, som vi ville have den“; men at forbeholde sig en saadan general Kritik over Afdelingernes Valg forekommer mig upassende. Man maa her enten have Afdelingerne og lade dem beholde deres Betydning, eller man maa slet ikke have dem. Hvad det andet Forslag angaaer, som ligeledes er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die Distrikt (Orsted), at Comiteen selv skulde kunne anbringe hos Forsamlingen om Forstærkning ved eet eller andet Medlem foruden de allerede valgte, da troer jeg, at lignende Betragtninger her kunne gjøres gjældende, skjøndt, jeg indrømmer, af mindre Vægt, saa at jeg ikke lægger saa megen Vægt paa, hvorvidt dette Forslag maatte blive antaget eller forkastet, som paa det første. Hvad der i denne Henseende blev gjort gjældende af Comiteens Ordfører, troer jeg, vil findes at være rigtigt, at man nemlig enten giver Comiteen for stor Magt, naar man erkjender, at Comiteens Forslag uden videre vil gaae igjennem i Forsamlingen, eller man sætter Comiteen og den, som af Comiteen bliver foreslaaet, i en høit ubehagelig Stilling, dersom Forsamlingen skal prøve, hvorvidt det er rigtigt, at der tilføres et saadant Medlem. Jeg troer ikke, at det kan nægtes, at dersom man lægger Vægt paa Sammensætningen af den Comitee, som foreløbig forbereder Sagen, skal man ikke tillade, at denne Sammensætnings Charakter forandres, idet man saaledes giver et Middel til deri at indbringe nye Elementer. Med Hensyn til de Forandringsforslag, som ere stillede under Nr. 1 og 2, da skulde ogsaa jeg foretrække det første, hvis eet af dem skulde bifaldes, skjøndt jeg erkjender, at det maaskee ikke er strengt nok, dersom man vil have en bestemt Regel; jeg nægter imidlertid ikke, at det dog maaskee ikke turde være uden Fare at opsætte at tage en saadan Bestemmelse, indtil det viste sig, hvorvidt der var Grund til at give Afdelingen en Baa-mindelse om at skynde sig. Men det er dog ganske vist, at her fornemmeligen er Tale om den moralske Indsydelse, som Spørgsmaal,

der reises her i Salen, maae udøve; thi sige Spørgsmaal kunne naturligtvis ligesaavel stilles til Afdelingens Formand som til Ministeriet.

Ugreen-Ussing: Til hvad Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns Amts 4de District (Krieger) har yttret med Hensyn til det under Nr. 4 Litr. a stillede Amendement, skal jeg kun tilføie, at hvis dette Forslag antages, vil derved den Bestemmelse, som Udkastets § 8 indeholder, at Forsamlingen strax ved en Sags Henviisning til Afdelingerne skal tage Beslutning, om disse alene skulle vælge Medlemmer til Comiteen, eller om de af dem Valgte skulle forstærkes ved flere af Forsamlingen frit valgte Medlemmer, gjøres oversflødig, thi der vilde da altid efter Udfaldet af Valget i Afdelingerne blive Spørgsmaal, om ikke Comiteen skulde forstærkes ved Valg fra Forsamlingens Side. Hvad det andet under Litr. b stillede Amendement angaaer, skal jeg bemærke, at Sammenligningen med hvad der har været Tilfældet i Provindsstaterne, foruden hvad der iøvrigt efter disses og denne Forsamlings forskjellige Charakter, derimod kan indvendes, i dette Tilfælde saameget mindre kan være afgjørende eller tjene til Rettesnor, som det, hvis det af Comiteen i § 26 Foreslaaede gaaer igjennem, at der ogsaa skal udfordres absolut Pluralitet til de Valg, som skee gjennem hele Forsamlingen, i Virkeligheden, hvis hiint Amendement antages, vilde blive Tilfældet, at et ringe Antal af Forsamlingens Medlemmer, nemlig de til Comiteen Valgte, kunde bringe nye Medlemmer ind i Comiteen.

Sammerich: Jeg skal tillade mig at bemærke med Hensyn til det første Forandringsforslag til den her omhandlede Paragraph, at det forekommer mig, at Følgen deraf vil blive, at der gjennem Afdelingerne kun kommer 4 Medlemmer i Udstudet istedetfor 5, da det i Reglen altid vil skee, at fire Afdelinger blive færdige før den femte, og derfor den femte ikke kommer til at vælge.

Ugreen-Ussing: Jeg troer, at den ærede Taler har misforstaaet Amendementstilleren, thi hans Mening har vist ikke været, at den Afdeling, der er in mora, skulde være betaget sin Ret til senere at vælge et Medlem af Comiteen. Han har kun villet tilkjendegive, at Comiteen skulde have Ret til at constituere sig og træde i Virksomhed, naar 4 Afdelinger havde endt deres Forhandlinger, naturligtvis med Forbehold for den Afdeling, der ikke endnu maatte være bleven færdig, til senere at udvalge et Comiteemedlem, som da træder til. Forslaget skal kun, som Amendementstilleren har bemærket, være et Middel til at fremskynde Sagen.

Hvidt: Efter den Forklaring, som den ærede Ordfører har givet Amendementet, og hvorved han, som det synes mig, har understøttet det, maa jeg dog gjøre opmærksom paa, at det efter min Mening under alle Omstændigheder vil medføre en Forstyrrelse i Comiteens Forhandlinger, naar et nyt Medlem, som ikke fra Begyndelsen af har taget Deel i dens Arbejde, skulde træde til. Det blev da nødvendigt at gjøre et saadant Medlem bekendt med de Forhandlinger, der tidligere havde fundet Sted, og der kunde undertiden udkræves længere Tid for at sætte ham ind i Forhandlingernes hele Gang.

Spønnef: Med Hensyn til det første af de af den ærede Rigsdagsmand for det 3die Kjøbenhavnske District (Orsted) stillede Amendements skal jeg tillade mig nogle faa Bemærkninger. Man har med Føie gjort opmærksom paa, at der ligger noget Betsynderligt i, at Forsamlingen, som bestaaer af de samme Medlemmer som Afdelingerne, skulde kunne forelægge samtlige disse en Frist, inden hvilken de skulde have deres Arbejde tilendebragt. Allerede af denne Grund maatte jeg stemme imod Amendementet, men jeg har ogsaa en anden Grund hertil. Det forekommer mig nemlig selvforstaaeligt, at Forsamlingen, naar den finder Føie hertil, maa være berettiget til ved Stemmeskerhed at afgjøre, at der skal forelægges den Afdeling, som er in mora, en Frist til Tilendebringelsen af dens Arbejde. Dette har jeg udtrykkeligt villet bemærke, fordi jeg antager, at man, naaget man stemmer imod Amendementet, dog kan formene, at Forsamlingen har en saadan Ret, og at man altsaa ikke, ved at stemme derimod, frastriver Forsamlingen en Ret, som den eo ipso maa have.

Griksen: Idet jeg tillader mig at anbefale mit Amendement, skal jeg kun bemærke, at Hensigten dermed ene og alene har været at vinde Tid, og at det forekommer mig, at Forsamlingen, naar der

har været givet vedkommende Proponent Leilighed til at udtale sig om sit Forslag, vel derefter vil kunne træffe det Rigtige.

Da Ingen flere begjærede Ordet, freedes der til Afstemning over de ved Slutningen af § 8 stillede Forandringsforslag, og blev Resultatet af denne Afstemning følgende:

1. Davids Forslag:

Naar fire Afdelinger have endt deres Forhandlinger og foretaget det dem paaliggende Valg til Udstudet, ansees dette, for Afdelingernes Vedkommende, for constitueret; forkastet med 127 Stemmer mod 17.

2. Orstedes Forslag:

At Forsamlingen er bemyndiget til at forelægge samtlige Afdelinger eller de enkelte af disse, der maatte staae tilbage med en vis Sag, en passende kort Frist til dens Tilendebringelse; forkastet med 123 Stemmer mod 21.

3. Christen Griksens Forslag:

At der efter Ordene „fastsætter Forsamlingen“ tilføies „uden Forhandling“; forkastet med 140 Stemmer mod 4.

4. Orstedes Forslag:

a) At Forsamlingen ogsaa, efterat Valgene i Afdelingerne ere foregaaede, kan tage Beslutning om Comiteens Forstærkning ved frit Valg af Forsamlingen; forkastet med 143 Stemmer mod 1.

b) At ogsaa en Comitee selv kan andrage hos Forsamlingen paa, at eet eller andet Medlem foruden de oprindeligt valgte tilforordnes; forkastet med 90 Stemmer mod 54.

Med Hensyn til det af Christen Griksen ved § 9 stillede Forandringsforslag:

At der efter Ordene „bestemmer den“ tilføies „uden Forhandling“, hvilket derefter sattes under Discussion, yttrede Ingen sig, og det blev ved den foretagne Afstemning forkastet med 140 Stemmer mod 3.

Man gif derpaa over til Forhandling af det af David ved § 10 stillede Forandringsforslag.

David: Som jeg under den foreløbige Forhandling bemærkede det, troer jeg, at det nu er unødvendigt, at i alle Tilfælde Comiteebetænkningen skal være omdeelt 3 Dage forinden den kan komme til Forhandling. Hvad vigtigere Sager angaaer, kunne Betænkningerne naturligtvis være af en saadan Vidtløftighed, at disse bør være omdeelte 3 Dage, ja maaskee længere inden Sagens Foretagelse; men med Hensyn til mindre vigtige Sager eller mindre vidtløftige Betænkninger, vilde to Dage være tilstrækkeligt, og jeg har derfor troet, at dette Amendement, hvorved een Dag vil kunne vindes, hvor dette uden Skade for Sagens Behandling kan skee, og hvorved det ei vil blive forhindret, at der indrømmes en længere Tid til de mere vigtige Comiteebetænkningers Gjennemgaaelse, fortjener at komme i Betragtning.

Ugreen-Ussing: Jeg maa gjentage, hvad jeg under den foreløbige Behandling har bemærket, at de Sager, som her kunne ventes at komme under Behandling, ere af den Vigtighed, at man maa ønske, at der gives Forsamlingen en rundelig Tid til at gjøre sig bekendt med de over samme afgivne Betænkninger, der sandsynligtvis i de fleste Tilfælde ville blive af ikke ringe Omfang. Forsamlingen vil vist ogsaa erkjende, at naar Proponenten ikke har troet at turde gaae videre end til, istedetfor 3 Dage at foreslaae idetmindste 2 Dage, er dette en faa uvæsentlig Modification, at der neppe kan være Anledning til derom at stille et Amendement.

Lee: Jeg troer dog, at der kunde vindes nogen Tid, naar det var tilstrækkeligt, at Betænkningerne blot fremlaae i 2 Dage. Det kommer her iøvrigt meget an paa, hvad der skal forstaaes ved 3 Dage. Med Hensyn til Forstaaelsen heraf, har der i Stænderforsamlingerne været forskjellig Praxis, idet man undertiden har regnet 3 fulde Dage og undertiden regnet saavel den Aften, da Comiteebetænkningen blev fremlagt, som den Morgen, da Sagen blev foretaget, hver for een Dag, og saaledes reduceret Dageantallet. Jeg veed ikke, om det er Comiteens Mening, at Betænkningen skal ligge frem i 3 fuldstæn-

dige Dage; maaskee den ærede Ordfører vilde yttre sig i saa Henseende.

Ugreen-Udsig: Det har ganske vist været Comiteens Mening, at Forsamlingen skulde have 3 fulde Dage til at gjøre sig bekendt med Betænkningen.

Bed den derefter foretagne Afstemning blev det omhandlede Forandringsforslag forkastet med 128 Stemmer mod 15.

Da Ingen begjærede Ordet med Hensyn til de ved § 13 stillede Forslag, blev der afstemt over disse, og blev

1. Det af Orsted stillede Forslag ad 1ste Membrum: At der kun udfordres, at Forslaget inden Kl. 6 om Eftermiddagen, Dagen førend Sagens Foretagelse er indleveret til Formanden eller Comiteen; forkastet med 127 Stemmer mod 16.

2. Larsens Forslag (optaget af Udfskudet): At Slutningsordene „men uden Forhandling“ forandres til „men uden videre Forhandling, end at Forslagsstilleren og Formanden eller Et af de 15 Medlemmer kunne udtale sig“; antaget med 120 Stemmer mod 23.

Det andet af Orsted ved § 13 stillede Forslag: At § 13 (§§ 18 og 19) modificeres saaledes, at ikke al Forhandling udelukkes, dog at Afgjørelsen ordentligvis foregaaer uden Forhandling, men at Formanden efter Sagens Bestaffenhed kan tilstede en aldeles kort Forhandling, frasaltes af Forslagsstilleren, hvorimod han forbeholdt sig at lade dette Forslag komme til Afstemning med Hensyn til §§ 18 og 19.

Man gik derpaa over til Discussionen af det ved § 14 stillede Forslag.

Orsted: Mit Amendement ved denne Paragraph har Hensyn til det Samme, som Comiteen ogsaa har imødegaaet, men paa en anden Maade, at nemlig Afstemningen over de enkelte Paragrapher kan være af den Bestaffenhed, at man efter sammes Udfald ikke vilde have stemt saaledes som man har gjort med Hensyn til de tidligere afstemte Paragrapher. Efter Comiteens Forslag kan en saadan Uoverensstemmelse let berigtiges af en Comitee, men de enkelte Medlemmer ere bundne ved deres Afstemning over de enkelte Paragrapher, om ogsaa den senere Afstemning maatte føre til et saadant Forhold, som det af mig omtalte. Der er netop her idag anført et saadant Tilfælde; der er gjort et Forslag til Forandring i Systemet om Afdelingerne, af den Bestaffenhed, at de, som isvrigt havde stemt for de enkelte Poster, der vedkomme Afdelingerne, kunde ønske, at hele Systemet om Afdelingerne skulde bortfalde, naar hiint Forslag ikke kom i Betragtning. Her gjaldt det om den samme Paragraph, men jeg antager, at et lignende Forhold kan ogsaa finde Sted mellem forskellige Paragrapher. Jeg anseer det derfor af Vigtighed, at der ikke blot forbeholdes Forsamlingen, men ogsaa de enkelte Medlemmer Ret til senere at træde tilbage fra deres Afstemning ved de enkelte Paragrapher, naar Afstemningen ved andre Dele af Sagen maatte være af den Natur, at de, hvis de havde forudseet saadant, ikke vilde have stemt saaledes, som de nu have gjort, med Hensyn til de Paragrapher, over hvilke der tidligere er bleven afstemt.

Ugreen-Udsig: Det vil altid staae i Præsidentens eller eventualiter i Forsamlingens Magt ved tidligere Afstemninger at tage det fornødne Forbehold med Hensyn til de senere Afstemninger, som kunde gjøre Forandring i de alt foregaaede, men at enkelte Medlemmer skulde, som Amendementet gaaer ud paa, forbeholdes Ret til at forandre deres Afstemning paa Grund af det Resultat, som maatte fremkomme ved Afstemning over de senere Paragrapher, forekommer mig at være mere forlangt, end med Rette kan indrømmes; det vil let føre til en stor Forvirring i Afstemningen og bevirke, at det, som engang med Pluralitet var vedtaget, senere kan ad denue Wei blive kulfastet.

Det stillede Forslag: At Medlemmerne ved at afstemme over de enkelte Dele af et Udkast kunne forbeholde sig siden at forandre deres Afstemning, hvis der maatte foregaae en vis af dem betegnet Forandring i det følgende;

fattedes derpaa under Afstemning og forkastedes med 138 Stemmer mod 6.

Derefter forhandlede de Forslag, som vare fremkomne ved § 15. **Ugreen-Udsig:** Jeg skal foreløbig bemærke, at Rigsdagsmanden for det 7de kjøbenhavnske District (Larsen) har tilbageladt det første af de af ham stillede Amendements.

Orsted: Hensigten med det første af mine Amendements vil for endel opnaaes ved Comiteens forandrede Indstilling. Paa den Tid, jeg fremkom med mit Forslag, vidste jeg ikke, at Comiteen vilde fremkomme med en Indstilling i samme Retning. Jeg havde foreslaaet en Frist af 48 Timer, medens Comiteen har anseet 24 Timer tilstrækkelig, men da Tidfristens Længde er mindre væsentlig, og jeg ikke lægger nogen Vægt paa denne Forskiel, kan mit Amendement saaledes bortfalde. Derimod maa jeg vedblive mit andet Amendement, der gaaer ud paa, at naar der findes Uoverensstemmelse imellem de flere Afstemninger, og Forslaget paa Grund heraf ønskes rettet, inden det i sin Heelhed forelægges, at simpel Pluralitet da skal være tilstrækkelig, og at der ikke skal kræves Samtykke af to Trediedele af de tilstedeværende Medlemmer. Det kan overmaade let hændes ved et compliceret Lovforslag, at der kan indløbe Uoverensstemmelser imellem Afstemningerne over de forskellige Afsnit, saa at det Resultat kan komme ud, at Afstemningen over een Paragraph ikke kan bestaae med Afstemningen over andre, saa at der kan fremkomme stor Forvirring, naar Udkastet vedtages efter den foregaaede enkelte Afstemning, uden at Forslaget i sin Heelhed kommer under Behandling. Man har navnlig seet mange Exempler herpaa i det franske Kammer, og i dette Tilfælde forekommer det mig, at Pluraliteten, som anseer det nødvendigt, at en saadan yderligere Afstemning finder Sted, bør vige for en Minoritet, der udgjør noget Mere end en Trediedeel af Forsamlingens Medlemmer.

Profesor **Larsen:** Jeg har under Nr. 3 stillet tvende Amendements, det første, at Slutningsordene: „til Antagelse eller Forkastelse“ udgaae; dette Amendement har nærmest Hensyn til Spørgsmaalet om Forsamlingens Competence til at gaae ind paa de flere Lovforslag end Grundlovsforslaget, som kunde blive samme forelagte. Jeg antager, at der i denne Henseende kan opkastes et dobbelt Spørgsmaal, nemlig først, om Forsamlingen overhovedet tør indlade sig paa slige Lovforslag, og dernæst, paa hvilken Maade Saadant da skulde stee. Det forekommer mig, at disse Ord i Reglementet staae i Strid med den Frihed, som i sin Tid bør finde Sted til at afhandle disse Spørgsmaal, og navnlig det sidste Spørgsmaal, om Forsamlingen i alt Fald kan indlade sig paa slige Udkast, som virkelig besluttende eller lovgivende Forsamling; men da den ærede Ordfører alt ved den foreløbige Forhandling har udtalt, at det ikke er Meningen med Regulativets Bestemmelser at afgjøre Noget med Hensyn til Competence-Spørgsmaalet, saa forekommer det mig ogsaa efter nærmere Overveielse rigtigst, ved Forhandlingen af Regulativet ikke at gaae videre ind derpaa. Jeg har derfor, som den ærede Ordfører allerede har anmeldt, fundet mig foranlediget til at frasalde dette Amendement, hvorved jeg dog altsaa ikke vil have erkjendt, at det ovenmeldte Spørgsmaal ved disse Ords Optagelse i Regulativet skulde ansees for afgjort, da jeg meget mere holder for, at Forsamlingen maa have sin fulde Frihed til siden nærmere at kunne indlade sig derpaa. Hvad det under Litr. b stillede Amendement angaaer, saa troer jeg allerede igaar tilstrækkeligt at have motiveret samme. Det forekommer mig nemlig, at naar Grundloven skal søges bragt istand ved Forhandling eller Convention mellem Regjeringen og nærværende Forsamling, der da ogsaa i Regulativet for Forsamlingen bør findes angivet en Maade eller være anvist en Wei, hvorpaa man kan søge de Differentser, der rimeligvis ville opstaae om enkelte Dele af Grundlovsforslaget mellem Regjeringen og Forsamlingen, udjævne, saa at det ikke skulde blive nødvendigt for Regjeringen at gribe til det, som det forekommer mig, lidet glædelige Middel, at opløse Forsamlingen og indkalde en ny Rigsforsamling til hele Grundlovens Prøvelse. En saadan Wei til at søge en Forening mellem Regjeringen og Forsamlingen om enkelte Differentpunkter inden Grundlovens endelige Antagelse, troer jeg ogsaa er bragt i Anvendelse i alle Tilfælde, hvor i den nyere Tid Grundlove ere bragte i Stand ad Foreningens Wei mellem Fyrste og Folk. Kun med disse saa Ord skal jeg tillade mig at anbefale det af mig stillede Amendement til Forsamlingens Opmærksomhed.

David: Jeg er saa meget mere enig med det til § 15 af Comiteen selv proponerede Amendement, som jeg under den foreløbige Behandling paaviste Nødvendigheden af et saadant, og som jeg ogsaa selv skulde have stillet et Amendement til denne Paragraph, isald det ei var blevet mig bekjendt, at Comiteen agtede at gjøre dette. Men jeg maa dog med Hensyn til dette Amendement tillade mig et Spørgsmaal, som jeg ønskede besvaret af Ordføreren. Man har foreslaaet, at det udarbejdede Lovforslag nu skal være Forsamlingen bekjendt 24 Timer førend Sagens tredie Behandling kan finde Sted, og at de Forslag til Rettelse af de mulige Modsigelser, som have indseget sig ved Afstemningerne, ligeledes skulle være fremkomne 24 Timer, forinden Forsamlingen skal afgjøre Sagen. Dette er i sin Orden, og Forsamlingen vil derved være sikret mod Overtumpling. Men naar det derafter hedder: „paa lignende Maade“ kunne ogsaa 15 Medlemmer af Forsamlingen gjøre Forslag til saadanne Rettelser, saa er det mig ikke klart, om dette „paa lignende Maade“ skal forstaaes saaledes, at et Forslag af 15 Medlemmer ogsaa kun kan fremkomme, naar det har været Forsamlingen bekjendt i 24 Timer, at det vil komme til Afstemning, eller om dermed kun skal være sagt, at 15 Medlemmer ligeledes kunne gjøre saadanne Forslag i Forsamlingen. Har man meent det Første, vilde det have været godt, om man havde udtrykt sig klarere; har man meent det Sidste, maa jeg beklage, ei at have stillet noget Amendement i saa Henseende, thi man har da kun foresat en halv god Rettelse, idet det, der skal gjælde for Comiteen, ikke kommer til at gjælde for de 15 Medlemmer, som maatte forlange en yderligere Forhandling.

Ugreen-Ussing: Forsamlingen vil have seet, at Comiteen har foreslaaet en Forandring i Indledningen til Paragraphen, saaledes at det nu hedder, at de omredigerede Lovforslag skulle være forelagte Forsamlingen 24 Timer inden Sagens Foretagelse, og at samtidig dermed Comiteen skal gjøre opmærksom paa de Rettelser, som ansees nødvendige paa Grund af de Modsigelser, der maatte være opstaaede mellem de forskjellige Afstemninger. Dette blev omtalt som hensigtsmæssigt under den foreløbige Behandling, og da Comiteen har erkjendt Rigtigheden heraf, har den optaget en Bestemmelse herom. Det er ikke Comiteens Mening, at det Samme skal gjælde om de Forslag, der fremsættes i lignende Anledning af 15 Medlemmer; den har troet, at disse maatte være berettigede til at fremsætte deres Paastand i selve Forsamlingen, naar det omredigerede Lovforslag oplæses, og at dette ikke kunde være betænkeligt, naar man lader den foreslaaede Regel staae ved Magt: at der skal udfordres $\frac{2}{3}$ af de tilstedeværende Medlemmers Samtykke til deslige Forandringer. Naturligvis udelukker dette ikke, at Medlemmer, som maatte ønske en saadan Forandring, kunne meddele Forsamlingen deres Forslag i saa Henseende 24 Timer forinden. Dette vil tværtimod vistnok være hensigtsmæssigt og vil vel ogsaa i Almindelighed ske, da de Bedkommende ellers let ville udsætte sig for, at deres Forslag bliver forkastet, fordi det kommer Forsamlingen ufornødet, naar det først fremsættes i selve denne. Men da det kan være, at Comiteen, paa Grund af formeentlige Modsigelser i Afstemningen, kan foreslaae Forandringer, der først 24 Timer forinden Sagen foretages komme til Medlemmernes Kundskab, har Comiteen troet, ikke at burde affjære Medlemmerne Leilighed til at fremkomme med deres Forslag i selve Forsamlingen. Derimod er det netop af denne Grund af stor Vigtighed at holde fast ved det, Comiteen har foreslaaet, at en saadan Forandring kun kan foregaae, naar $\frac{2}{3}$ af de tilstedeværende Medlemmer deri samtykke, og ikke, som af en æret Rigsdagsmand foreslaaet, naar der blot er simpel Stemmesleerhed. Det

ærede Medlem har ved denne Leilighed nævnt ikke blot Modsigelser, men ogsaa Inconseqventser, og han har i sit Foredrag idag bemærket, at det let kunde hændes, at der kunde indløbe Uoverensstemmelser mellem de forskjellige Afstemninger og derved et Resultat komme ud, der ikke kunde bestaae med de tidligere Afstemninger. Men man bør i saa Henseende vist holde sig nøie til, hvad Regulativet har bestemt, at der maa være fremkommet virkelige Modsigelser ved Afstemningerne; thi Inconseqventser og Uoverensstemmelser kunde let strækkes meget vidt, og det bør forudsættes om Forsamlingen, at den ved de senere Afstemninger har havt de tidligere Afstemninger i Erindring. Saa-danne Tilfælde kunne vel indtræffe, om end sjældnere, og bør altsaa søges afhjulpne; men Comiteen har antaget, at saadanne Forandringer kun burde ske, naar $\frac{2}{3}$ af Forsamlingens Medlemmer deri være enige. Af den ærede Amendementstillers Forslag, at der kun hertil skulde fordres simpel Stemmesleerhed, vilde kunne følge, at tvende Afstemninger, som begge vare antagne med en betydelig Majoritet, senere kunde omstødes ved simpel Stemmesleerhed under Op-læsningen af det reviderede Lovforslag. Da den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 7de District (Larsen) har taget det af ham stillede første Amendement tilbage, skulde jeg ikke have gjort nogen Bemærkning derom, dersom jeg ikke maatte befrygte, at der kunde lægges en Betydning ind i hans Uttringer, som jeg troer at maatte forvare mig imod. Efter Comiteens Mening er det nemlig vel et aabent Spørgsmaal, om Forsamlingen er competent til at tage andre Lovudkast end Grundlovsagen under Behandling; men derimod har der i Comiteen ikke været deelte Meninger om, at Forsamlingen, naar andre Lovforslag blive samme forelagte, og Forsamlingen finder at burde gaae ind paa dem, da maa tilkomme samme Myndighed med Hensyn til disse som med Hensyn til Grundlovsforslaget. Hvad dernæst det samme ærede Medlems andet Amendement angaaer, da har Comiteen ikke fundet sig foranlediget til at optage dette, ikke fordi Comiteen er af forskellig Mening med ham angaaende det Dnskelige i, at saadanne Conflictter, som her forudsættes, kunne blive afhjulpne paa den af ham foreslaaede Maade, hvilken ogsaa er fulgt andre Steder ved lignende Leiligheder, men fordi Comiteen ikke har kunnet overtøye sig om det Hensigtsmæssige i, i Forretnings-Regulativet at bestemme, at det skal være Regjeringen forbeholdt at bringe Forslag til Modificationer i Grundlovsforslaget under Forsamlingens Overveelse. Dette hører efter Comiteens Overbeviisning ikke hjemme i Forretningsordenen, og naar det, der kunde synes at henhøre til samme, hvad det heromhandlede Punkt angaaer, ikke udtrykkes anderledes, end at Forsamlingen i sin Tid vil have at bestemme, under hvilke Former disse Forslag skulle tages under Behandling, kommer Regulativet, saavidt skjønnes, ikke til at indeholde nogen positiv Regel for Forsamlingen med Hensyn til det omspurgte Tilfælde. Der kan visstelig Intet være imod, at Regjeringen foretager saadanne Skridt, som det ærede Medlem har tænkt sig, og i saa Fald vil Forsamlingen have at tage under Overveelse, under hvilke Former den da vil behandle Sagen i denne nye Stikelse; men derom er det efter Comiteens Mening ufornødent allerede nu at optage nogen Bestemmelse i Forretnings-Regulativet.

(Fortsætted.)

Rettelser.

- 3 Nr 15, Side 112, 3 Linie f. o., udgaaer;
4 Linie f. o., udgaaer Ordene „har udtalt den Formening.“
" " 17, — 126, 17 Linie f. o.; § 32 skal være § 30.

Subscription paa denne Tidende modtages i Kjøbenhavn hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno (Østergade Nr. 70), i Provindserne paa de kongelige Postcontoirer.

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ottende Møde.

(Fortfal.)

Bang: Jeg skal forelobig tillade mig til Styrke for den af Comiteen ved § 15 foreslaaede Bestemmelse at anføre, at det oftere er forekommet i tvivlsomme Spørgsmaal, at Fractioner af Forsamlingen, som med faa Stemmer ere forblevne i Minoriteten, have søgt, efterat have samlet flere Stemmer og efterat have tilveiebragt enkelte Forandringer i Ansuelserne, at bringe samme Spørgsmaal for igjen og da tilveiebringe en anden Afgjørelse. Naar her en simpel Pluralitet skulde kunne afgjøre Sagen, da vilde en saadan Fremgangsmaade paa bedste Maade understøttes, idet der kunde gives den den Form, at en foregiven Modsigelse imellem en og anden Bestemmelse under Forhandlingerne maa føre til ny Afstemning. Derfor troer jeg, at det er nødvendigt, at kun en større, eller hvad jeg vil kalde en kvalificeret Pluralitet skal kunne afgjøre, om yderligere Forhandlinger i Realiteten kunne finde Sted. Jeg skal dernæst tillade mig at anbefale til Forsamlingen det Andragende, som under Nr. 3 Lit. b af min ærede Sidemand og Deputerede for Kjøbenhavns 7de District (Karsen) er stillet. Om dette Andragende har den ærede Ordfører, hvis Uttringer jeg derom afventede, bemærket, at det, der dermed tilsigtedes, i sig selv var ønskeligt nok, men at Andragendet var givet en Form, hvorefter det ikke hører hjemme i Forretnings-Regulativet, idet der nemlig heri ikke skal kunne omtales, hvad der er Regjeringen forbeholdt og hvad Forsamlingen derefter har at beslutte. Det forekommer mig, at de Grindringer, som Ordføreren har gjort, kunde have givet Anledning til, hvis det er rigtigt at optage en saadan Bestemmelse, da at foretage en Forandring i dens Form, og her have vi maastee netop et Exempel herpaa, at den Hurtighed, hvormed denne Sag er afgjort, ikke har ført til noget heldigt Resultat; thi naar der havde været tilstaaet en længere Tid og der havde været Leilighed til nærmere at omtale det, da vilde vist dette og flere andre Amendements ikke være forblevne i den Form, de nu have faaet. Jeg kan dernæst ikke være enig i at ansee dette Forslag for overflødig. Jeg troer, at Regulativet, saaledes som det nu er, vil udelukke Forsamlingen fra at tage Sagen under Forhandling, naar Regjeringen vilde fremkomme med Forslag til Modificationer, efterat Grundlovens enkelte Afsnit have været Gjenstand for Afstemning, men forinden den tredie og endelige Behandling. Jeg troer, at Forsamlingens Medlemmer maa kunne sige — det staaer i § 15: „at naar Afstemning har fundet Sted efter § 14, skal der affattes et fuldstændigt Lovforslag“, og at det i § 15 er sagt: „at der kun under visse bestemte indskrænkende Forudsætninger i enkelte Tilfælde, hvor Modsigelser i Lovforslaget ere fremkomne, kan finde Forandring i den engang stede Afstemning Sted.“ Dette udelukker aldeles tydeligt, at der kan foretages nye Forhandlinger om enkelte Punkter, hvorom der alt er bleven afstemt, paa Grund af Meddelelser, Regjeringen maatte finde Anledning til at gjøre. Jeg troer altsaa, at kun naar 1 af Forsamlingens Medlemmer efter § 32 bestemme sig til en Afviselse fra Forretnings-Regulativet, kan det finde Sted, at saadanne Meddelelser fra Regjeringen kunne komme under Overveelse paa den nævnte Tid forinden Sagens endelige Afslutning, og dette maa jeg ansee for meget uheldigt. Jeg troer derfor og, da vi her først og fornemmelig skulle beskæftige os med Grundlovsforslaget, at der da bør tages Hensyn til denne Sags særdeles Beskæftenhed ved Forretnings-Regulativets Affattelse, og det forekommer mig uhensigtsmæssigt i Reglementets Affattelse at forbigaae dette

første og vigtigste Formspørgsmaal ved Grundlovsforslagets Behandling. Jeg holder nemlig vel for, at der i en lovgivende Forsamling ikke bør finde Underhandlinger Sted imellem Regjeringen og Folketsforsamlingen; Regjeringen har at forelægge sit Udkast, forsvare det og møde enhver Grindring, der maatte blive fremsat imod samme, Forsamlingen har at bedømme Grindringerne og antage sin Lov, og da bør ingen videre Forhandling finde Sted. Vil Regjeringen eller Kongen ikke gaae ind paa de fremkomne Grindringer, har han sit Veto, og Sagen vil da beroe til næste Forsamling. Dette er fuldkommen rigtigt, men ved Grundlovens Behandling vil en saadan Fremgangsmaade ikke kunne benyttes; thi efter Kongens egne Ord i Aabningstalen, og efter hvad tidligere er passeret, skal en Samvirken finde Sted. Dette synes at tilkjendegive, at Forhandling venteligen maa finde Sted mellem Regjeringen og Forsamlingen, og Spørgsmaalet er nu, naar en saadan Tilkjendegivelse er tilstede, om da Intet i saa Henseende skal indeholdes i Regulativet. Det forekommer mig, at det i en saadan Sag som denne ikke kan være andet, end at der for Rigsforsamlingen vil fremkomme ikke faa indgribende Forslag til Forandringer i Grundloven. Regjeringen vil, forudsat, at den har Overbevissning om sine Grundes Rigtighed, holde paa dens Forslag, og der vil da under Discussionen ikke kunne gjøres Forskiel paa de Bestemmelser, med Hensyn til hvilke Regjeringen vil give efter, og de, som dette ikke er Tilfældet med. Vilde den strax fremtræde med Erklæring besangaaende, saa vilde dette være stødende mod Forsamlingen, og paa den anden Side uværdigt for Forsamlingen at give efter for saadan Erklæring. Regjeringen bør efter min Formening ved hele Forfatningsspørgsmaalet med al Styrke forsægte, hvad den anseer for rigtigt, men ikke udtale, at eet eller andet Punkt i samme er af den Vigtighed, at hvis dette Punkt ikke bliver antaget, vil den aldeles ikke gaae ind paa en saadan Forfatning, og altsaa Oplosning finde Sted. Jeg mener, at Forhandlingerne bør føres til Ende Punkt for Punkt; men naar da en Afstemning har fundet Sted og Resultatet ligger klart for, saa at Regjeringen seer Alt, hvad Forsamlingen vil, da er det den naturlige og rette Tid, at det bør være Regjeringen forbeholdt (og jeg troer ei, at Ordet er saa galt) at fremkomme med Modificationer og aabne Forhandlinger med Forsamlingen, inden den kommer til sin endelige Beslutning om, hvad den holder fast ved. Det vil da vise sig, om en Overenskomst mellem Regjeringen og Forsamlingen er mulig, og jeg haaber, at en saadan derved vil fremmes. Jeg vil ikke opgive Haabet herom indtil den sidste Stund i denne Forsamling; thi det vilde ikke blot, som min ærede Sidemand har sagt, være lidet glædeligt, men det vilde være sørgeligt og fordærveligt, om Regjeringen og Forsamlingen ikke skulde komme overeens om Forfatningen. Jeg indrømmer, at dette Amendements Form kunde have været en anden og heldigere, men jeg troer, at det i Realiteten er rigtigt. Det vil og føre til, at hele den formelle Forhandling ikke behøver at gjentages, naar Regjeringens Modificationer blive forelagte. Jeg troer, at det maatte rette sig efter Regjeringens Meddelelser, om en formel Behandling skulde anvendes eller ei. Ialtfald beder jeg Forsamlingen, hvis den maatte finde mine Uttringer grundede, hvorefter jeg har søgt at godtgjøre, at der allerede nu i Regulativet bør tages Hensyn til, at der i Forfatningsudkastet vil kunne være Punkter, med Hensyn til hvilke man maa vente, at Regjeringen maatte kunne fremkomme med Modificationsforslag, da at gaae ind paa det stillede Amendement, selv om dets Ord maatte være mindre heldigt valgte.

Prieger: Dersom jeg kunde være enig med den foregaaende ærede Taler i den Opfattelse af Udkastets § 15 og § 32, fra hvilken han er gaaet ud, da skulde jeg og billige den anbefalelse af hans ærede Sidemand's Forslag, som ved hans Foredrag væsentligst tilsigtedes. Han maa have antaget, at § 15 i sin nuværende Form nødvendigt maatte føre til det Resultat, at Regjeringen efter den endelige Behandling af Grundlovsudkastet i Forsamlingen ikke kunde faae, om jeg saa tør sige, sit sidste Ord i Grundlovsagen udtalt, med mindre dette blev tilladt af tre Fjerdedele af Forsamlingen, i Henhold til § 32. Denne Opfattelse maa jeg ansee aldeles urigtig. Der blev rigtignok igaar her forbeholdt et Forslag, som dog ikke idag er stillet, hvorved dette Resultat vilde bevirkes. Der blev spurgt, hvorvidt Meningen af § 32 skulde være den, at der ingen Forandring kunde skee i Forretningsordenen, med mindre den blev billiget af tre Fjerdedele af Forsamlingens Medlemmer. Der blev herpaa svaret, at Bestemmelsen i § 32 ikke handlede om Forandringer, hverken om Tillæg, Udelabelser eller hvorledes Forandringen nu kunde være, men kun om Afvigelser fra den stadigt gjældende Orden ved dennes Anvendelse. Det glæder mig, at den Rigsdagsmand, som gjorde dette Forbehold, har opgivet at benytte det, og jeg skal derfor ikke udtale mig videre derom, men det staaer fast, at § 32 alene taler om Afvigelse fra Regulativet i enkelte Sager. Spørgsmaalet bliver nu, om man kan sige, at § 15 indeholder den Tanke, at Regjeringen ikke efter Sagens sidste Behandling skulde kunne fremkomme med sit sidste Ord i Grundlovsagen uden særlig Tillæbelse fra Forsamlingens Side. Det forekommer mig nu aldeles klart, at Forretningsordenen kun indeholder Bestemmelser for de tre Behandlinger; det er aabenbart, at Regjeringen ved sine Ministre vil tage Deel i Grundlovsagen, og jeg haaber, at hele det Spørgsmaal, som her er bleven reist, aldeles ikke vil komme til praktisk Anvendelse; jeg haaber ikke alene, at Regjeringen vil blive enig om Grundloven med denne Forsamling, efter først at have været uenig med den, men jeg haaber, at en saadan afgjort Uenighed med Hensyn til Sagens store Hovedpunkter aldeles ikke vil reise sig. Dette er den første Grund, hvorfor jeg mener, at man ikke bør optage det af den ærede Rigsdagsmand for den 7de kjøbenhavnske Valgkreds (Larsen) fremsatte Tillæggsforslag, idet jeg mener, at saalænge man ikke kan vide, om ikke det Resultat, som vil fremgaae af vore Forhandlinger, vil vinde Regjeringens Sanction, da bør vi ikke indlade os paa at give Regler for en mulig Uenighed. Dog der kan være forskjellige Meninger, om man ikke ogsaa bør forudsee dette Tilfælde. Jeg vil tænke mig det. Den sædvanlige Gang vil være den, at Regjeringen ved sine Ministre vil tage Deel i Sagens første og anden Behandling, forsaavidt den maatte finde det nødvendigt; derefter finder en Hovedafstemning Sted efter § 14; derefter foretages der en udtømmende Redaction, som samler de enkelte Afstemninger i eet omfattende Billede. Det vil let sees, at § 15 ikke har optaget hele Systemet om de tre saakaldte Læsninger; dertil hører nemlig, at der skal foregaae en virkelig Forhandling imellem den anden og tredie Læsning. Det kan vel være, at enkelte Medlemmer af Udskudet have havt Tilbuelighed til at gaae ind paa dette System, men man meente dog, at det var formeget afvigende fra den tidligere her herskende Fremgangsmaade, og man frygtede for, at formegen Tid vilde spildes, idet man ved den tredie Forhandling uden Grund oprippede de ældre Forhandlinger og Afstemninger; derfor har man istedet for den tredie Læsning sat en fuldstændig Redaction af Lovforslaget og en Afstemning over dette i dets Heelhed, og man har kun med megen Varsomhed tilladt, at Modsigelse mellem Afstemningerne fjernes, idet man kun har indrømmet, at Paastanden om Forhandling i saa Henseende kan tages tilfølg, naar $\frac{2}{3}$ af de tilstedeværende Medlemmer deri samtykke; hvorimod naar der først skal finde Forhandling Sted, Antagelsen eller Forkastelsen af Forslaget om Modsigelsernes Fjernelse afgjøres ved simpel Pluralitet. Jeg seer ikke, at der er en saadan Kløft imellem den anden og tredie Behandling, naar den sidste alene gaaer ud paa en endelig Sammenstilling af de enkelte og for Alle bekjendte Beslutninger, derpaa en Forelæggelse af det hele Lovforslag til Antagelse eller Forkastelse. Spørgsmaalet er nu: hvis Regjeringen ikke er tilfreds med den Form, som Lovforslaget endelig har faaet,

hvad da? Da mener jeg, at Regjeringen ganske simpelt sender et Budskab til Forsamlingen, hvortil det udvikler sin Anskuelse; det forekommer mig, at det er den værdigste Form, at man lader Forsamlingen udtale sig, og at man derpaa lader Regjeringen sige sit sidste Ord. Det vil da vise sig, om Overensstemmelse i Anskuelserne vil kunne tilveiebringes. Man kunde maaskee sige, at Forsamlingen ikke efter den endelige Afstemning burde forandre sin Mening og, fordi Regjeringen er af en anden Anskuelse, antage Regjeringens Forslag. Dersom dette var sandt, da maatte Forsamlingen heller ikke kunne forandre sin første Afstemning; jeg seer nemlig ikke, hvorfor den første skulde have mindre Hellighed end den sidste. Hvor der ikke er eet, men to Kamre, er Fremgangsmaaden den, som jeg her har betegnet, og det synes ogsaa at være det Naturligste hos os, hvor man maaskee paa en Raade kunde sige, at Regjeringen indtager et første Kammer's Plads. Hvad der er besluttet i Underhuset eller det større Raad, gaaer derfra over til Overhuset eller det mindre Raad; der gienngaaer det 3 Behandlinger, og Udsaldet meddeles derpaa det større Raad, og det er da almindeligt, at man ikke denne Gang underkaster Sagen første, anden og tredie Behandling, men ved en eneste Afstemning afgjør, om man vil gaae ind paa det mindre Raads Forslag, og man anseer det aldrig der for uværdigt, at Forsamlingen samtykker i et saadant Forslag, naar det er retfærdigt og billigt. Naar det er givet, at Grundloven skal fremsaae ved Overenskomst imellem Regjeringen og Folket, da forekommer det mig ogsaa i sin Orden, at Folketsforsamlingen erkjender denne Magt i Regjeringens Haand; men den bør, som det synes mig, ikke bringes ind imellem den anden og tredie Behandling, hvorimod det Hele stilles naturligere og friere, naar den først træder til efter den tredie Behandling. Dette har jeg dog kun yttret for det Tilfælde, at man alt nu i Forretningsordenen skulde ville tage Hensyn til en Mulighed, som jeg, jeg gjentager det, haaber ikke skal blive til Virkelighed.

Treschow: Efter Anmodning af den ærede Deputerede for Beile Amts 1ste District (Bang), som her er udelukket fra at tage Ordet, skal jeg tillade mig at bemærke, at den ærede Rigsdagsmand, som sidst havde Ordet, har misforstaaet hans Dittringer, thi disse gaae ikke ud paa, at Regjeringen skulde være udelukket fra at henvende sig til Rigsforsamlingen med de Bemærkninger, samme maatte have at gøre, efterat de 3 Forhandlinger have fundet Sted. Dette er ikke hans Mening, men det er hans, saavidt jeg skjønner, vel begrundede Mening, at det var ønskeligt, at det ikke vilde komme til afgjørende Afstemning, ved hvilken hele Forsatningsloven paa eengang blev fuldstændig bestemt, forinden Regjeringen var fremkommen med de Grindringer, som den maatte have at fremsætte, og uden hvilke den ei maatte ansee sig berettiget til at gaae ind paa Grundloven; hvorimod det var hensigtsmæssigt, at Afdelingen stod åben til, i Overensstemmelse med hvad den ærede Deputerede har anført, at udtale sig, forinden Vedtagelse gennem tredie Forhandling af Grundloven havde fundet Sted.

Jeg haaber at have udtalt mig tilstrækkelig tydeligt angaaende det Standpunkt, fra hvilket den ærede Rigsdagsmand for Beile Amts 1ste District er gaaet ud.

Algreen-Ussing: Efter den Forklaring, der af det ærede Medlem af Comiteen, der nys talte, er givet af §§ 15 og 32, hvortil jeg maa være enig, som og i det Væsentlige af hvad han med Hensyn til det omhandlede Punkt har fremsført, vil der Intet være til Hinder for, at Regjeringen fremkommer med Forslag om Modificationer i Forsatningsudkastet paa det Stadium af Sagen, som den maatte ansee rettest, men det forekommer mig urigtigt, i Forretningsregulativet at optage noget herom. Forsaavidt Rigsdagsmanden fra Beile Amts 1ste District (Bang) har yttret, at den korte Tid, der har været indrømmet til at stille Amendementet, har gjort, at det fremsatte Forandringsforslag er fremkommet i en Form, som maa indrømmes ikke at være heldig, skal jeg kun tilføje, at den ærede Amendementsfører i Forveien har confereret med Comiteen og igjennem samme er gjort opmærksom paa den mangelfulde Form, saa at han altsaa har havt tilstrækkelig Tid til deri at gøre Forandringer.

Procurator Magaard: Jeg skal tillade mig at fremkomme med en

kort Bemærkning: Det forekommer mig nemlig, at saafremt Forsamlingen gaaer ind paa det af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 7de District (Karsen) stillede Amendement, hvorefter der er forbeholdt Kongen at foreslaae Modificationer i det engang foreslagte Grundlovsforslag, saa vil Forsamlingen gjøre sig skyldig i det Boveskytke, i sit Forretningsregulativ at udtale Noget om Kongens Forhold til Forsamlingen. Det synes mig derfor, at man allerede af denne reent formelle Grund bør forkaste det stillede Amendement.

Formanden satte derpaa under Afstemning de til den omdebatterede Paragraph stillede Amendements, og blev Resultatet følgende:

1. Udskudets Indstilling:

At de to første Led af Paragraphen forandres saaledes: „I Henshold til de stedfundne Afstemninger paaligger det Udskudet at forfatte et fuldstændigt Lovforslag, som skal være meddeelt Forsamlingen 24 Timer inden Sagens Foretagelse. Skulde der ved de forskjellige Afstemninger være fremkommet Modsigelse i Lovforslaget, skal Udskudet samtdigt med Afgivelsen af det endelige Udcast foreslaae saadanne Rettelser, som det af den Grund maatte finde nødvendige“;

eenstemmig antaget med 143 Stemmer.

2. Orsted's Forslag:

At en simpel Stemmesleerhed i det i Paragraphens sidste Membrum nævnte Tilfælde er tilstrækkelig;

forkastet med 133 Stemmer mod 10.

3. Karsens Forslag:

At der tilføies en Bestemmelse af følgende Indhold: „Hvad imidlertid det forelagte Udcast til Grundloven angaaer, da skal det, efterat dets enkelte Afnit have været Gjenstand for Afstemning og forinden der skrives til at forfatte et fuldstændigt Lovforslag fra Forsamlingens Side, være Regjeringen forbeholdt, at bringe Forslag til Modificationer i de ved Afstemningen fremkomne Resultater under Overveielse af Forsamlingen, som i saa Fald vil have at bestemme, under hvilke Former disse Forslag bør tages under Behandling“;

forkastet med 119 Stemmer mod 24.

De ved §§ 16 og 17 af Comiteen stillede Forandringsforslag bleve, som Redactionsbemærkninger, antagne uden Afstemning.

Formanden: Jeg antager, at de ved §§ 18 og 19 stillede Amendements kunne tages under Forhandling under Et, da det af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted) stillede Amendement angaaer begge Paragrapher.

Orsted: Jeg har alt forhen forklaret, hvorfor jeg ei ønskede affaaert al Forhandling angaaende de i Paragrapherne nævnte Tilfælde, men da Forsamlingen er stemt for, at der skal finde saa lidt Forhandling Sted som muligt, har jeg troet at burde foreslaae, at Formanden kunde tilstede en aldeles kort Forhandling.

Ulgreen-Ussing: Jeg skal blot bemærke med Hensyn til det af Comiteen stillede Forandringsforslag, at man har tilføiet Ordet „Spørgsmaal“ i § 18, fordi, navnlig ved Interpellationer, en Afviisningspaastand kan være særdeles hensigtsmæssig. Dette har ogsaa steds været Comiteens Mening, men da man er bleven opmærksom paa, at Interpellationer maaskee ikke af Alle vilde anses indbefattede i Udtrykkene „Forslag eller Forandringsforslag“, har man tilføiet Ordet „Spørgsmaal“.

Krieger: Jeg skal blot tilføie, netop med Hensyn til det 2det Punkt ved §§ 18 og 19, at det synes mig at stride mod Tanken i selve Bestemmelsen at tilstede en Forhandling, om end denne maatte være ganske kort. Det maa nemlig være en Instinctsag, som derfor ikke taaler Forhandling, om en Sag skal afvises eller ikke. Den, der fremsætter Afviisningspaastanden, maa nemlig være vis paa, at Forsamlingen strax vil føle det Samme, og naar en saadan Paastand trænger til Motiver, kan man netop paa Grund heraf sige, at den er umotiveret og uretfærdig. Det samme gælder om Forslag til Afslutning, naar Forhandlingerne trække i Langdrag; ogsaa her maa Instinctet sige, at man bør standse med disse.

Ulgreen-Ussing: Jeg har allerede under den foreløbige For-

handling udviklet, at det følger af det hele Niemed med Afviisningspaastanden, at ingensomhelst Discussion om samme bør finde Sted.

David: Jeg maa være enig med den foregaaende Taler, at det foreslaede Amendement ikke kan antages med Hensyn til § 18, og at det slet ikke gaaer an, ved det saakaldte la question préalable eller previous question at tilstede nogen Discussion. Hvad han i saa Henseende har bemærket, er fuldkommen rigtigt. Men noget anderledes forholder det sig med Hensyn til § 19, eller hvor Spørgsmaalet er om, hvad Franskmændene kalde la clôture. Der er det tværtimod indført i Frankrig, at naar man forlanger Forhandlingens Afsluttelse, saa kan een, men ogsaa kun een Taler faae Ordet herimod, og derved forhindres det, at et enkelt Parties Ordførere berøves Leilighed til at komme til at tale paa dette Parties Begne. Desuden vises der i Frankrig, og denne Form med la clôture finder alene Sted i Frankrig, en Takt, som gjør, at den aldrig bringes i Anvendelse, førend ethvert Parties Hovedtalere have havt Ordet. Det er derfor maaskee ikke uden Betænkelse at oversføre en saadan Form, hvor den politiske Takt i parlamentariske Forhandlinger slet ikke kan være uddannet. Jeg skal i denne Henseende henvise til de Forhandlinger, som netop i den seneste Tid have fundet Sted i England i en Comitee, som er bleven nedsat for at tage nogle Spørgsmaal med Hensyn til Forretningsordenen under Overveielse. Alle de gode, men ogsaa de betænkkelige Sider ved la clôture ere her med megen Klarhed udhævede, og det havde vistnok været at ønske, at det stillede Amendement paa mere bestemt Maade var gaaet ud paa at modarbejde de sidste.

Ulgreen-Ussing: Saaledes som den sidste ærede Taler har tænkt sig Afgjørelsen af denne Sag, nemlig at eet Medlem skulde have Ret til at tale imod Sagens Afslutning, foreligger der ikke noget Amendement i Sagen, men derimod et andet, hvorefter Afgjørelsen vel ordentligviis skulde stee uden Forhandling, men Formanden dog efter Omstændighederne skulde kunne tilstede en aldeles kort Forhandling. Det forekommer mig meget ubestemt, og det vil for Formanden være særdeles vanskeligt at tage Bestemmelse herom; Comiteen har derfor troet det rigtigst at afhjære al Forhandling om dette Punkt, hvorimod det naturligviis er Formanden forbeholdt at fremsætte for Forsamlingen, hvad han mener, at der taler for en Sags Afslutning.

Orsted: Jeg frasalder mit Amendement med Hensyn til § 28 og ønsker kun mit Forandringsforslag sat under Afstemning med Hensyn til den sidste Paragraph.

Derpaa skredes til Afstemning, ved hvilken

1. Udskudets Forandringsforslag:

At Begyndelsen forandres til: „naar et Spørgsmaal, et Forslag o. s. v.“ antoges med 136 Stemmer mod 6.

Slutningen af Indstillingen: og at de sidste Ord „om Forslaget skal fjernes“ forandres til: „om det skal fjernes“, blev som en af Indstillingen flydende Redactionsbemærkning vedtaget uden Afstemning.

2. Orsted's Forslag:

At § 19 modificeres saaledes, at ikke al Forhandling udelukkes, dog at Afgjørelsen ordentligviis foregaaer uden Forhandling, men at Formanden efter Sagens Bestaenhed kan tilstede en aldeles kort Forhandling;

forkastet med 126 Stemmer mod 16.

Derpaa toges de ved § 20 stillede Forslag under Behandling.

Mork Hansen: Jeg skal søge, uden at gjentage, hvad der allerede er sagt, at anbefale vort Forandringsforslag med et Par Ord. Jeg ønsker en Talerstol her i Salen af den simple, men, som det synes mig, afgjørende Grund, at den er aldeles nødvendig, dersom alle Foredrag skulde høres af Alle og fordi jeg mener, at den vilde forebygge unødigt Tale og altsaa spare paa vor kostbare Tid. Man har indvendt derimod, at nogle Rigsdagsmænd derved muligen af en naturlig eller i deres Livsstilling begrundet Undseelse vilde hindres fra at tale, naar de følte Kald dertil. Jeg svarer hertil, at Den, der har stillet sig og er valgt til Folkets Talsmand, han maa ogsaa antages at kunne tale, saa ofte han føler et virkeligt Kald dertil. For at forebygge Misforstaaelse skal jeg dog bemærke,

at jeg godt kan tænke mig en Rigsdagsmand, som ganske opfylder sin Pligt og dog ikke taler et Ord paa Rigsdagen, især naar vi blive deelte i Afdelinger. Man har fremdeles sagt, at naar en Taler, som er tilbøielig til at spinde Talens Traad for lang, først kommer i Besiddelse af Talerstolen, saa kan man ikke faae ham ned igjen. Dette er vist fuldkommen sandt, men jeg kan ikke forstaae, hvorfor ikke det Selsamme skulde kunne gjælde, naar en saadan Taler staaer paa sin Plads, og om han da ikke ligesaa let kan tænke: „Siden jeg nu engang har reist mig, saa vil jeg dog endnu bemærke o. s. v.“, og saa kan man ikke faae ham til at sætte sig igjen.

Endelig har Udvalgets ærede Ordfører indvendt, at en Talerstol let vilde friste Taleren til en vis Salvelse, som vi helst maatte være fri for. Der er, som bekendt, baade en kunstig og en naturlig Salvelse. Den første, den fremtvungne, opstruede, affecterede Barme kan man — dersom ellers Rogen har Gang dertil — neppe holde borte derved, at man nøder Taleren til at tale fra sin Plads; men den anden, den naturlige Barme, naar Ordet strømmer frit og reent fra Hjertet, naar Taleren bliver opvarmet af sand og ædel Følelse, den ønsker jeg ikke, at man skulde bantyse fra denne Sal, hvor Fædrelandets høieste og helligste Anliggender ville blive overveiede; thi i dette Tilfælde er det dog ikke ønskeligt, at man skulde beslitte sig paa den isnende Kulde, som man stundom har meent skulde være uadstillelig fra Politiken.

Mit andet Forslag: at det maatte blive os tilladt at nævne Enhver ved sit rette Navn, er alene fremgaaet af den Grundsætning, som jeg agter at holde fast ved, at det Simple, Naturlige og Ukunstlede er det Bedste for os Danske, enten det saa er Skik i andre Lande eller ikke, og at vi derfor skulle undgaae unyttige Besværligheder og lange Omveie, hvor det lader sig gjøre. Jeg kan ikke indrømme, hvad der er indvendt, at der skulde være Fare for, at noget Medlem af denne hæderlige Forsamling nogensinde i Stridens Hede skulde lade sig henrive til personlige Uartigheder imod en Meddeputeret. Men skulde noget Saadant kunne befrygtes, da kan jeg atter ikke forstaae, hvorledes Bitterheden skulde blive mindre, fordi man paa en anden Maade, end ved at nævne det rette Navn, betegner den, man vil tillivs. Altsaa i den danske Naturligheds og Lige-fremheds Navn anbefaler jeg mit Forslag.

Forslander **Møller**: Jeg maa udtale mig mod en Talerstol thi jeg holder, oprigtig talt, ikke af den. Det er en unaturlig Tvang, der bliver paalagt de talende Medlemmer — der kan være nok i Veien for de fleste alligevel —, naar de skulle træde frem og op paa Talerstolen, saasnart de ville udtale sig. Men foruden det Unaturlige, der er ved denne Fremtræden, forekommer det mig, at den har sine praktiske Ulemper og locale Uanskeligheder, naar man skal løbe frem og tilbage, maaskee undertiden springe over Bordet, og idetmindste være udsat for at løbe mod hinanden under Reisen til og fra Talerstolen. At der skulde være vunden nogen Tid ved Talerstolen, kan jeg ikke indsee, naar Alting føres med i Beregning; thi vel ville en deel af de beskædne Talere holdes tilbage, men man kan nok gjøre Regning paa, at de egentlige Ordførere ville benytte Leiligheden saameget bedre, og at der vil være endeel Tidspilde forbunden dermed, er let at indsee. Vel indrømmes Enhver fra sin Plads ogsaa at fremsætte „korte Berigtigelser og Bemærkninger“, men det vil, som man let vil indsee, være vanskeligt at afgjøre, hvad der skal henføres under denne Benævnelse, og drage den rette Grændse. Af disse Grunde maa jeg derfor stemme mod Amendmentet for en Talerstol.

Rée: Det er en simpel akustisk Regel, at naar der tales fra et ophøiet Sted, forplanter Lyden sig bedre i Forsamlingen, end naar det stæer fra et lavere Stade. Derfor har jeg sluttet mig til det til

§ 20 stillede Amendment. Det er en væsentlig Grund til Andringelsen af en Talerstol, at derved træffes en Indretning, hvorved det bliver muligt for Alle at høre, uden at man skal see sig nødsaget til at begive sig fra eet Sted i Salen til et andet for at lytte til, hvad der bliver talt. Naar den sidste ærede Taler har anført, at det vilde være upraktisk at tilføie en Bestemmelse om, at den, der kun har en kort Bemærkning eller Berigtigelse at gjøre, kan fremsætte denne fra sin Plads, saa troer jeg ikke, at det vilde være vanskeligt for Formanden at afgjøre, hvad der skal forstaaes ved korte Bemærkninger og Berigtigelser, og den Gene, det i enkelte Tilfælde vil medføre for Taleren at blive henvist til Talerstolen, kan man vist neppe ansee for meget betydende.

Lage Müller: Jeg skal ikke vidtløstiggjøre Forhandlingerne om dette Punkt. Jeg er personlig ingen Ven af Talerstol, og jeg troer heller ikke, at Localet er skiftet til at anbringe en saadan. Jeg skal imidlertid ikke inklade mig paa vidtløstigt at veie Grundene for eller imod, kun det maa jeg bestemt erklære mig for, at det ansees tilladt for ethvert Medlem at bestige Talerstolen eller tale fra sin Plads. At det tillades Enhver at tale fra sin Plads, naar han kun har korte Bemærkninger eller Berigtigelser at gjøre, troer jeg ikke vil kunne gjøre Udslaget, da det altid vil blive relativt, hvad der skal forstaaes ved saadanne korte Bemærkninger eller Berigtigelser. Ikke heller kan jeg indsee, hvorledes Formanden skulde kunne bestemme Grændsen i saa Henseende eller under selve Talens Løb afbryde et Medlem, fordi hans Tale blev for lang. Jeg troer derfor at burde have Enhver sin fulde Frihed i denne Retning.

Schiern: Idet jeg skal understøtte de tvende ærede Rigsdagsmænds Andragende om en Tribune, skal jeg ogsaa nu bringe i Erindring, at det synes temmelig urimeligt, at flere ærede Rigsdagsmænd tale i denne Sal uden paa nogen Maade at kunne overvinde dennes Indretning saaledes, at de kunne bringe det til at høres. Jeg skal gjentage, at der let i alle store Forsamlinger, at der ogsaa i denne findes flere Medlemmer, der høre mindre vel, og disse synes mig fremdeles at have billigt Krav paa en Talerstol. Jeg skal endnu henvise til Stenographerne, om hvem jeg troer, om hvem jeg veed, at de, hvis det havde været dem givet her at kunne tage Ordet, vilde udtale som deres Tro, at det, netop fordi der mangler en Talerstol, oftere har været en Umulighed for dem at opfatte og gjengive navnlig længere Foredrag, hvoraf det da atter har været Folgen, at Rigsdagstidendens Udgivelse har lidt Forhaling, fordi man har maattet sende Bud omkring i Byen for at spørge enkelte, paa uheldige Steder i Salen placerede Rigsdagsmænd, om hvad det var, de egentlig havde sagt. Jeg paaberaaber mig endog selve Formanden for Comiteen, Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns Amts 4de Distrikt (Krieger), forsaavidt netop denne ærede Rigsdagsmand, som man allerede vil kunne see af Rigsdagstidenden, for nogle Dage siden, skjøndt han dog ellers udtrykker sig med saa stor Bestemthed, her ikke har kunnet undgaae at yttre sig saaledes: „En anden Misliighed, som jeg troer at burde omtale, er bleven mig meget klar i dette Dieblisk, jeg mener Salens Indretning, thi naar den ærede Formand, som ellers pleier at opfatte saa skarpt og rigtigt, idag har misforstaaet mig, saa kan dette kun ligge deri, at det ikke har været muligt, fuldkommen at høre mig fra det Sted, jeg taler.“ Og, for blot at tage eet af saa mange senere Exempler, for at tage det, der sidst har tilbudt sig for mig, tør jeg sige, tør jeg oprigtigen vidne, at det nyligen, da en æret Rigsdagsmand, for saa Diebliske siden, her havde Ordet, var mig fra dette Sted alene muligt at opfatte, at han overhovedet afgav sin Stemme imod en Tribune, men umuligt var det mig, aldeles umuligt, herfra at følge hans Tale.

(Fortsattes.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ottende Møde.

(Sluttet.)

Tillad at minde om, at den Tribune, bag hvilken Formanden her sidder, er af fransk Oprindelse, ikke af engelsk; Klokken, hvormed han ringer, den er fransk, den er ikke engelsk; at man skal begjere og gives Ordet, som vedtaget er, hidrører ligeledes fra Frankrig, ikke fra England; Bureausystemet, som nu ligeledes er antaget, kjendes kun i Frankrig, er ukjendt i England. Til hele dette Maskineri hører Tribunen som et naturligt Led, og netop fordi det baade er og altid var naturligt, netop derfor skal jeg ei opgive den Tro, at bliver det endog noget sildigen, Frankrigs Exempel ogsaa vil ende med at indsætte Tribunen, efter at det foreløbigen har begyndt med at sætte selve Forsamlingen igjennem. Men dersom endog nu hiint Andragende ikke gik igjennem, som af de tvende ærede Rigsdagsmænd her er stillet, skal jeg i alt Fald ret holde paa det Amendement til § 20, som jeg selv har taget mig den Frihed at foreslaae, og som af selve Comiteen nu er tiltraadt. Hvad der stedse var naturligt paa alle Folkething og Landsthing, nemlig at tiltale Forsamlingen, det er ogsaa her det ene Naturlige, og aldrig kan man sandelig eiheller, hverken ved denne Anledning eller anden lignende, være omhyggelig nok i, ved Efterligning af engelske Mønstre, ikke at forverle, hvad der i England er udgaaet af den alberettigede Fornuft, med det, der mere hører til de mange eiendommelige anti-quariske Reminiscenser, i dette Tilfælde blot til Underhusets, ingenlunde til Overhusets. Jeg kan forstaae, at naar denne Sal maaskee endnu engang atter benyttes til Rigets Høiesteret, man da kan, som man pleier, rette sin Tale til Kongen, efterdi man hænger sig ved den gamle Fiction, at det er Kongen, der selv dommer Realiteten af Sagerne; men jeg kan ikke forstaae, hvorledes man her skulde ville bidrage til den Fiction, at Formanden har nogen lignende Afgjørelse, da dog Magtfulden er hos alle dem tilsammen, der her udgjøre Danmarks Repræsentation. Man sig, hvad man vil, det er dog noget altfor fremmed, noget næsten affecteert, naar man her hører Foredrag begynde med Indledningen „Hr. Præsident!"; og naar man igaar, idet man, som det syntes, begyndte at sætte dette, derefter forsøgte at forklare det aldeles bogstavelige Forlangende i Paragraphen om, at man stedse skal være pligtig til at henvende Taleren til Formanden, saaledes, at Meningen alligevel ikke er, at man skal henvende Taleren til ham, men kun Personen, da forekommer det mig, uden Hensyn til, at Ordene da blive urimelige, kun saare lidet passende, at Forsamlingen nu giver et Paabud, som disse Dages Erfaring til Overflodighed har godtgjort og hvert Dieblit godtgjør, at omtrent ingen af dens Medlemmer respecterer. Da nys den ærede Rigsdagsmand for Veile Amts første District (Bang), foran mig, og den ærede Ordfører, som sidder ligeover for mig, nys saalænge yttrede deres modsatte Meninger om det af den 7de Rigsdagsmand for Kjøbenhavn (Larsen) stillede Amendement til § 15, vilde Ingen sig, at de just henvendte sig til Formanden; Ingen vil kunne sig det om mangfoldige andre Talere; Ingen vil have glemt, hvorledes forskjellige Medlemmer af Hans Majestæts Regjering, for hvilke dog vistnok, efter alle parlamentariske Regler, i saa Henseende ingen Undtagelse kan gjøres fra Medlemmerne af Rigsforsamlingen, for saa Dage siden, da de gjentagende apostropherede hele Forsamlingen, ogsaa henvendte sig personligen imod denne; og Ingen er der, som i Virkeligheden fornuftigvis kan eller bør ville, at Premiermini-

steen fra sin Plads under Præsidentens bog skal henvende sig til denne. (Ratter.)

Olesen: Alle de ærede Medlemmers Taler, der have yttret sig for en Talerstol, vidne om, at man ret vel kan høres, naar man blot vil have sin Stemme lidt over det Almindelige, og det troer jeg, at man er berettiget til at forlange af dem, som her tale. En æret Forandringsforslagsstiller har meent, nærmest med Hensyn til det sidste Forandringsforslag ved denne Paragraph, at det var af Bigtighed, at vi beholdt Alt saa simpelt som muligt; dette var hans Mening, om ikke hans Ord. Jeg troer ogsaa, at det Samme maa gjælde i dette Tilfælde. Mig er det ligemeget, hvor jeg taler, om fra en Talerstol eller fra min Plads; hvad jeg agter at sige, skal jeg nok faae sagt, men jeg troer ikke, at dette gjælder Alle. Den samme ærede Forandringsforslagsstiller har meent, at den, som er bleven valgt og som har bestegit Valg-Tribunen og der udviklet sin Anskuelse, ogsaa her maa kunne bestige en Talerstol for at sige sin Mening; jeg troer ikke, at dette er saa afgjort. I det første Tilfælde kan man berede sig paa, hvad man vil yttre, og naar man bliver tiltalt af sine Vælgere i Almindelighed eller af disse tilspurgt om Noget, kan man nøies med at give korte og bestemte Svar. Nu hedder det vel, at Enhver paa sin Plads kan fremsætte korte Berigtigelser og Bemærkninger, men jeg er netop bange for, at man ikke vil være enig om, hvad der skal forstaaes ved „korte“, og der vil maaskee i denne Henseende kunne komme til at herske et Slags Tyranni. Da Taleren under den foreløbige Behandling var herom, confererede jeg med en af de andre ærede Forandringsforslagsstillere, og dersom jeg ikke misforstod ham, var det dengang hans Mening, at dersom Forsamlingen gik ind paa, at der her skulde indrettes en Tribune, skulde det overlades Enhver, om han vilde bestige denne eller foretrække at tale fra sin Plads. Hvis jeg ikke havde antaget, at det var hans Hensigt at stille et Amendement, der gik ud herpaa, vilde jeg selv have stillet et saadant. Nu er det imidlertid ikke stillet; hvorledes jeg vil stemme, vil derfor beroe paa, hvorledes Forsamlingen udtaler sig om, hvorvidt der kan overlades Enhver frit Valg imellem at bestige Tribunen og at tale fra sin Plads.

Formanden: Derom kan der ikke være Tale, da der ikke foreligger noget Amendement desangaaende, men der kun i det første af de stillede Amendements er forbeholdt Medlemmerne Ret til fra deres Pladser at fremsætte korte Berigtigelser og Bemærkninger.

Røder: Jeg skal tillade mig at gjøre et Forslag. Jeg agter at stemme imod en Talerstol, men det synes meget billigt, at Enhver, som vil høres, ogsaa kan blive hørt, og jeg antager, at de, som sidde ligeoverfor ved de dybe Binduer, have Vanskelighed ved at høre. Jeg anseer det imidlertid rigtigst, at Spørgsmaalet ikke omtales i Regulativet, men at Præsidenten lader henvende en Talerstol og overlader det til Enhver, om han vil benytte den eller ikke.

Bisby: Jeg slutter mig til de ærede Rigsdagsmænd, som ønske en Talerstol. Jeg har ikke blot ved flere Leiligheder erfaret, hvor vanskeligen ikke blot de forstaaes, der tale i længere Frastand til Høire eller Venstre paa denne Side, men jeg har i denne Aften erfaret, at dette gjælder selv dem, der sidde ligeoverfor mig. Skjøndt det jo vel vilde hjælpe endeel, naar man var berettiget til at vende sig imod Forsamlingen istedetfor mod Formanden, og derhos ethvert Medlem gjorde sig Umage for at tale tydeligt og høit, vilde der dog blive Adskillige, som end ikke paa denne Maade kunde høres. Jeg troer derfor, at det var ønskeligt, om der fandtes en Tribune, hvorfra de, hvem det var om at gjøte, ikke blot at tale, men ogsaa at

blive forstaaede, kunde føre Ordet. En æret Rigsdagsmand for Veile Amts 6te Distrikt (With) yttrede igaar, at han ikke vidste, hvor en saadan Talerstol skulde anbringes her i Salen. Dette vilde imidlertid ikke falde vanskeligt. Naar den ærede Formands og de tvende Bogføreres Sæder rykkes Noget tilbage og forhoiedes et Par Trin, vilde der blive Plads foran til Anbringelse af en saa simpel Talerstol som her behøvedes. Naar den blot er saa høi, at den Talende rager een Alen over Tilhørerne og saaledes er istand til at tale over deres Hoveder, er Hovedvanskeligheden hævet. Ved Forhoielsen af Sædet for den ærede Formand og Bogførerne vandedes ogsaa, at disse lettere kunde overse Forsamlingen og bemærke, naar Noget reiste sig for at begjære Ordet, hvilket nu, da Formanden sidder meget lavt og Bogførerne endog i Niveau med Forsamlingen, kan falde vanskeligt nok, især med Hensyn til de Rigsdagsmænd, som have Sæde i det bageste Centrum.

Algreen-Utsig: Det Spørgsmaal, som her meest har været omhandlet, angaaer, om der skal tales fra et bestemt Sted i Salen eller om ethvert Medlem skal tale fra sin Plads. Jeg maa med Hensyn hertil kalde i Erindring, hvad Formanden har gjort opmærksom paa, at der ikke foreligger noget Forslag, hvorefter frit Valg kan finde Sted imellem, om man vil tale fra sin Plads eller fra Talerstolen. Naar altsaa Spørgsmaalet kun er, om Vedkommende enten altid skal tale fra Tribunen eller fra sin Plads, troer jeg, at der er overveiende Grunde for det, som Comiteen har foreslaaet, hvilket er det Naturligste, nemlig at tale fra sin Plads. For de Medlemmer, som tale svagt eller høre mindre tydeligt, vil det dog ikke være muligt fra det Sted, hvor Talerstolen er tænkt at skulle anbringes, at gøre sig forstaaelige eller høre hvad der bliver sagt. Det bedste Middel er, at Enhver gjør sig Umage for at tale saaledes, at det bliver muligt, at han kan høres og blive forstaaet. Med Hensyn til den Naade, hvorpaa den ærede Rigsdagsmand for Maribo Amts 5te Distrikt (Mørk Hansen), gennemgik mine Uttringer ved den foreløbige Behandling, skal jeg kun bemærke, at det ingenlunde er en Nødvendighed, at der kommer en isnende Kulde ind i Foredragene, fordi de holdes fra Vedkommendes Plads; tværtimod vil den naturlige Veltalenhed ogsaa falde naturligt fra dette Sted. Det er vistnok ogsaa en velgrundet Bemærkning, at Anbringelsen af en Talerstol let kan fremkalde en Bevægelse i Forsamlingen ved idelig vrelende Foredrag, og navnlig vil Ordføreren, naar Discussionen ved den endelige Behandling skal, som vedtaget, finde Sted over hvert Afsnit for sig, saa at sige komme til at ligge paa en bestandig Reise til og fra Talerstolen. Comiteen har optaget det Forslag, der er gjort af den ærede Rigsdagsmand for Svendborg Amts 4de Distrikt (Schiern), der idag udførlig har yttret sig om samme, og som gaaer ud paa, at den Bestemmelse skal bortfalde, at Enhver skal henvende sin Tale til Formanden. Naar man nemlig bliver staaende ved hvad i Udkastet siges, at man ikke maa tiltale eller nævne Medlemmerne ved Navn, ligger deri tilstrækkeligen den Tanke udtrykt, som man har villet udtrykke ved, at man skal henvende sin Tale til Formanden, nemlig at man ikke personlig maa henvende sig til enkelte Medlemmer. Derved menes ikke, at man directe skal vende sit Ansigt imod Formanden, da det meget vel kan forenes dermed, at man taler ud til hele Forsamlingen, men man har kun meent, at der ikke maa indtræde en mere personlig Henvenden til den, man vil udtale sig imod, hvilket man af mange Grunde ikke har anseet ønskeligt; jeg kan derfor ikke andet end ansee det for en rigtig parlamentarisk Regel, at man ikke maa nævne et enkelt Medlem ved Navn. Dette fører nemlig let, vel ikke til personlige Uartigheder, hvilket Udtryk jeg, som en æret Medlem synes at have opfattet det, ikke har brugt i den foreløbige Behandling, men derimod til en mere personlig og directe Henvenden til enkelte Medlemmer, end der kan ansees ønskelig.

S. P. Hansen: Jeg skal udbede mig Tilladelse til at sige et Par Ord med Hensyn til det andet af de ved § 20 stillede Amendements. Det forekommer mig, at den Bestemmelse, at man skal henvende sig med sin Tale til Formanden, har endeel for sig. En æret Rigsdagsmand har, fra hvad der her er foregaaet idag, udledet et Erfaringsbeviis for, at Forslaget har endeel for sig, idet han anførte, at den ærede Ordfører og den ærede Rigsdagsmand for Veile

Amts 1ste Distrikt (Bang) under Forhandlingerne om Udkastets § 16 henvendte sig personlig til hinanden. Men jeg troer neppe, at denne Erfaring i høj Grad taler for, at Udkastets Bestemmelse har en heel Deel for sig. Han har selv anført, at det, som der maa lægges Vægt paa, er, at Enhver, som taler, henvender sig til hele Forsamlingen; deri er jeg med ham enig, men jeg troer, at dette opnaaes paa den bedste Naade, naar Talen henvendes til Formanden, som repræsenterer hele Forsamlingen. Naar man frit kunde henvende Talen til hvem man vilde, kunde man let løbe Fare for, at Forhandlingerne mangen Gang, uden at de Talende maaskee selv gjorde sig Rede derfor, kunde udarte til personlige Controverser, og dersom den Bestemmelse, at Medlemmerne skulle henvende deres Tale til Formanden, havde Magt til at forhindre dette, havde den vistnok meget Godt ved sig. En anden Bestemmelse, at man skal reise sig op, naar man vil tale, der har det Gode ved sig, at Enhver derved opfordres til at lægge Vægt paa, hvad han siger, og til at gjøre det tydeligt og forstaaeligt, er ogsaa en parlamentarisk Stik; men jeg troer, at den Regel, at man bør henvende sig til Formanden, med ligesaa megen Føie bør bibeholdes.

Derefter stredes til Afstemning over de til § 20 stillede Forandringsforslag.

Resultatet af denne Afstemning var følgende:

1. Mørk Hansens og Kees Forslag:

At istedetfor første Deel af Paragraphen sættes: „det Medlem, der har forlangt og erholdt Ordet, taler fra Talerstolen. Dog kan Enhver ogsaa fra sin Plads fremsætte korte Berigtigelser og Bemærkninger“;

forkastedes med 123 Stemmer mod 19.

2. Schierns Forslag, optaget af Udkastet:

At Ordene: „og henvender stedsse Talen til Formanden“ udgaae;

forkastedes med 75 Stemmer mod 64.

3. Mørk Hansens Forslag:

Ordene: „eller ved Navn anføre“ udgaae;

forkastedes med 117 Stemmer mod 22.

Formanden havde derpaa Rødet og berammede det næste Møde til samme Dags Aften Kl. 7.

Tiende Møde.

Afstemning Onsdagen den 1ste November.

Den endelige Behandling af Udkastet til Forsamlingens Forretningsorden blev fortsat, og gif Discussionen over til de til Udkastets § 23 stillede Forandringsforslag.

David: Jeg har stillet et Amendment til § 23, hvorom jeg skal sige et Par Ord. Under den foreløbige Behandling blev der af Ordføreren ikke bemærket Andet mod dette Amendment, end at det ikke var nødvendigt, at Forretningsordenen indeholdt en saadan Regel; men det blev ikke modsagt, at det var billigt, at den, der er kaldet til Orden, tør, naar han har underkastet sig Formandens Kjendelse, faae Leilighed til at retfærdiggjøre sig. Jeg skulde derimod mene, at det er ligesaa nødvendigt, at Forretningsordenen bestemmer Medlemmernes som Formandens Ret, og Retten til at kunne retfærdiggjøre sig, tilkommer upaatvivleligen baade i den Enkeltes og i Forsamlingens Interesse enhver Rigsdagsmand, ligesaa vel som Retten til at hævde Ordenen i Forsamlingens Interesse, tilkommer Formanden. Jo mere indgribende følger for den Enkelte denne Formandens Ret kan have, og jeg beder erindret, at den, som to Gange er kaldet til Orden, ganske kan nægtes Ordet for Fremtiden i den samme Sag, destomere mener jeg, maa man være varsom, og destomindre Grund er der til at ubelade en Bestemmelse, der, som jeg yttrede under den foreløbige Behandling, findes i det franske Reglement, hvoraf den hele Paragraph er taget, og hvorved den Enkeltes Ret skal sikres.

Trefchow: Jeg troer, at Hensigten med at kalde til Orden, hvis man vilde give det her omhandlede Amendement Medhold, aldeles vilde forfeiles. Man kan vistnok holde sig forsikkert om, at hvis Præsidenten ikke er for sparsom i Udøvelsen af denne sin Ret, vil han ikke misbruge den ved at ødse med den. Derimod antager jeg, at, dersom man gaaer ind paa dette Amendement, vil det give Anledning til mange (hele) Debatter, som aldeles ville være i Strid med det, som er tilfjeldet ved Tilordensaldelsen.

Brinck-Seidelin: Det forekommer ogsaa mig, at Præsidentens Tilfjendegivelse maa være det sidste Ord i Sagen. Den, som Forsamlingen har udnævnt til Præsident, maa vistnok forudsættes baade at kunne og ville opfatte nøiagtigt og rigtigt, hvad der er sagt, og om hans Retfærdighedsfølelse kan man vel ikke være nogen Tvivl. Jeg formener ogsaa, at naar Vedkommende veed, at han har Ret til at retfærdiggjøre sig, vil han være mindre omhyggelig i Balget af sine Udtryk, end naar han veed, at en saadan Ret er ham affaaeren.

Ulgreen-Ussing: Det er, som allerede under den foreløbige Behandling bemærket, vistnok Reglen i forskjellige Lande, at den, som er kaldet til Orden, har Tilfælde til at retfærdiggjøre sig, og fra dette Synspunkt skulde jeg forøvrigt ikke have noget Væsentligt at erindre mod en saadan Bestemmelse, som den Amendementet indeholder; men jeg har rigtignok, ligesom de to sidste Talere, næret nogen Frygt for, om den ogsaa skulde være hensigtsmæssig. Jeg troer, at det kan befrygtes, at dette kun vilde føre til end større Uorden, og, at det for Vedkommende kun vilde bevirke, hvad man oftere i andre Lande har seet, at han paany kaldes til Orden.

Née: Jeg troer dog, at dette Amendements Antagelse vil befrie Formanden for den grundede eller ugrundede Bebreidelse for at have viist for stor Strengthed i at kalde til Orden, for hvilken han i enkelte Tilfælde ellers let kan tænkes at blive udsat, og af den Grund troer jeg at burde tilraade Antagelsen deraf.

Schytte: Min Formening er, at dette Amendement neppe vil svare til sin Hensigt, hvad der allerede er paapeget, og jeg maa derfor være enig med de foregaaende Talere, som have modsat sig samme.

Da ingen Flere begjerte Ordet, blev det til Udkastets § 23 stillede Forslag af David:

„Efter første Passus tilføies: „men den Vedkommende kan, naar han har rettet sig efter denne, begjere Ordet for at retfærdiggjøre sig“.

sat under Afstemning, og blev Udsat af denne, at Amendementet forkastedes med 118 Stemmer mod 14.

Forhandlingerne gik derpaa over til de til Udkastets § 26 stillede Forandringsforslag.

Paludan-Müller: Ved Udsat af den stedfundne Afstemning over det Amendement, som af Rigsdagsmanden for Sors Amts 5te District (Keergaard) var stillet til Udkastets § 2, er der fremkommet en liden Uoverensstemmelse mellem denne Forsamlingens Beslutning og den sidste Passus af det af mig til Udkastets § 26 stillede Amendement; jeg skal derfor saa meget hellere frasælde dette, som jeg kan slutte mig til det følgende af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted), hvilket i det Væsentlige siger det Samme som mit, og som desuden indeholder et Tillæg, der maa anses for ganske heldigt. Hvad Sagens Realitet angaaer, da kan jeg ikke frasælde min Frygt for de betænkelige Følger, det vil have, at der ved ethvert Valg skal udfordres absolut Pluralitet; thi det forekommer mig klart, at Omvalg derved hyppigen ville foranlediges, og at hele Forsamlingens Tid paa den Maade utilbørligen vil spildes. Vi kunne i denne Henseende allerede paaberaabe os idet mindste en halv Erfaring fra det, der sandt Sted ved Valget til Adresse-Comiteen; thi hvis § 26 allerede dengang havde gjaldt, vilde der have fundet Omvalg Sted paa 3 Medlemmer, hvilket naturligviis vilde have medtaget lang Tid. Dersom man forøvrigt ved denne Bestemmelse har tænkt paa at forhindre en tæt sluttet og vel organiseret Minoritet fra at sætte sine Candidater ind i Comiteen mod Majoritetens Ønske, da forekommer det mig, at denne Bestemmelse enten er overflødig eller uberettiget; overflødig nemlig, hvis Majoriteten er

ligesaa vel organiseret, da det altid maa staae i en saadan Majoritetets Magt at sætte sin Billie igjennem her som alle Steder; er den derimod svag og vakkende og ikke ret veed, hvad den vil, men kun er enig derom, at den ikke vil have Minoriteten ind i Comiteerne, da forekommer det mig, at den ikke har nogen Ret til at faae en udtrykkelig Bestemmelse ind, der vilde sætte den istand til at betage Minoriteten Reilighed til at gjøre sine maaffee velgrundede Ansuelser gjældende. Den klare Mening og faste Billie maa dog altid seire i Kampen mod de ubestemte og vakkende Meninger. Efter min Mening behøver man desuden ikke at tage denne Sag som en Strid mellem Majoritet og Minoritet. Det Regulativ, vi her skulle udarbejde, er kun bestemt for den nærværende Rigsforsamling, men det er aldeles ikke givet, at Forholdene ville stille sig saaledes, at der her bliver en skarp afsluttet Majoritet og Minoritet. Jeg troer meget mere, at vor politiske Samværen ikke her vil blive langvarig nok, til at Forholdene ville kunne udvikle sig saaledes, især naar man seer hen til, hvor megen Møje og Anstrængelse det i gamle constitutionelle Lande har kostet, at danne faste og tætsluttede Partier. Der vil derfor efter min Formening være overveieende Sandsynlighed for, at der i denne Forsamling bestandig vil blive et meget stort Antal Stemmer, der ikke ville slutte sig absolut til noget Parti, men som ved enhver enkelt Sag ville danne sig deres egen Mening og lade sig bestemme af deres egen Overbeviisning. For disse frygter jeg meget for, at Comiteens Forslag vilde medføre en bestemt Tvang, eftersom de, naar de ikke vilde spille deres Stemmer, nødvendigviis, førend de stemmede, maatte spørge om, hvilket Navn der havde Udsigt til at forene mere end Halvdelen af Stemmerne om sig. Jeg indrømmer gjerne, at de indskyldesrigeste Medlemmer bør komme ind i disse Comiteer, men det synes mig ikke tydeligt, at de skulle have, hvad jeg kan kalde et personligt Privilegium paa at blive valgte til Medlemmer af Comiteen. Forøvrigt vil jeg blot gjøre opmærksom paa, at Amendementet kun vedkommer Balgene i Forsamlingen, men ikke i Afdelingerne, og altsaa ikke kommer i Collision med den allerede af Forsamlingen tidligere tagne Bestemmelse.

Spønnef: Jeg optager det af den sidste ærede Taler stillede Amendement og forbeholder mig Ordet efter den Taler, som nu er givet det.

Bjerring: Som Medlem af det Udskud, der har udarbejdet det foreliggende Udkast til en Forretningsorden, ubbejder jeg mig den ærede Forsamlings Opmærksomhed et Dieblif for nogle korte Bemærkninger, hvormed jeg vil søge, saavidt jeg formaaer, at imøbegaae de Indvendinger, der fra forskjellige Sider i Salen have reist sig mod den Bestemmelse i § 26, der fordrer absolut Stemmesleerhed for et Comiteevalgs Gyldighed. Man har anført, at Minoritetens Ret bedst sikredes ved en Bestemmelse, der indrømmede Gyldigheden af et Valg, hvorved der var opnaaet relativ Majoritet. Hvis denne Betragtning var rigtig, da skulde Ingen være villigere end jeg til at understøtte en saadan Bestemmelse; men det er netop min Overbeviisning om det Modsatte, der har faaet mig til at tage Ordet i denne Sag. Jeg vil først tillade mig den Bemærkning, at Bestemmelsen om den relative Majoritets Gyldighed i Almindelighed indrømmer den rene Tilfældighed altfor meget Raaderum. Det er en uimodsigelig Kjendsgjerning, hvor usandsynligt det end forekommer, at Stemmerne paa Generalforsamlinger her i Staden undertiden have splittet sig saaledes, at Bestyrelses-Medlemmer ere valgte med en relativ Majoritet af 4 eller 3, ja endog 2 Stemmer. Noget Sligt er der vel ingen Grund til at befrygte i nærværende Forsamling; men der er ogsaa endnu en anden Betragtning, paa hvilken jeg lægger mere Vægt, og det er den, at man ved at antage Principet om den relative Majoritet udsætter sig for at indrømme Minoriteten enten meget formeget eller aldeles Intet. I en Forsamling som den nærværende vil det nemlig kunne tænkes, at en veldisciplineret Minoritet af 20 til 30 Stemmer, ved Alle som Een at stemme paa 7 Medlemmer af deres egen Midte, vilde kunne sætte samtlige 7 Candidater ind i en Comitee, hvis Majoriteten af 120 Medlemmer splittede sine Stemmer paa et stort Antal Candidater. Vel vilde Minoriteten kun have en ringe Tilfredsstillelse af en saadan vie-

blikkelig Seir over Majoriteten; thi det er klart, at en Betænkning, der var fremgaaet af en saaledes valgt Comitee, ikke let vilde faae Majoriteten i Forsamlingen; men den kunde derimod let fremkalde en yderst forviklet Forhandling og en ligesaa forviklet Afstemning. Den næste Følge vilde blive den, at Majoriteten ikke vilde være saa natv at vedblive at overlade Valgene til Minoriteten; den vilde derfor for Fremtiden træffe den fornødne Aftale for at sikke sig Valgenes Udfald og vilde saaledes let kunne ganske udelukke Minoriteten; thi det maa indrømmes, at dette staaer i Majoritetens Magt, og jeg kjender intet praktisk udforbart Middel, der skulde kunne forhindre dette. Hvis derimod Majoriteten er betrygget mod at overrumples ved et Manøvre af Minoriteten, vil den i Almindelighed være tilbøielig til at indrømme denne et passende Antal i Valgene, og jeg troer, at man fuldkomment trygt kan stole herpaa, naar man tager Hensyn til den besindige, maadeholdne og billige Charakter, der udmærker vor Nation. Jeg skal saaledes paa det bedste anbefale den ærede Forsamling Antagelsen af den 26de Paragraph.

Spømed: Jeg har optaget det Amendement, som er stillet til denne Paragraph, naturligtvis med den Forandring, som er en Følge af Forsamlingens Beslutning med Hensyn paa det 2det Amendement til § 2, i hvis Følge Secretairerne ikke skulde vælges med absolut Pluralitet. Grunden, hvorfor jeg har optaget dette Amendement, er, at dette forekommer mig hensigtsmæssigt af de Amendements, der ere fremsatte til denne Paragraph. Jeg skal nemlig tillade mig at henvise til Udkastets § 26, 2den Passus, hvori det hedder: „ere Stemmerne lige, deeltager Formanden i Afstemningen, hvilket ellers ikke finder Sted.“ Det er altsaa en Afgjorelsesmaade i Tilfælde af Stemmeligbed ved den første Afstemning, som Udkastet indeholder, og denne Bestemmelse finder jeg ligeledes beqvemt at kunne overføres paa Valg, i Tilfælde af, at der ved disse ved den første Afstemning findes at være ligemange Stemmer, idet jeg antager, at der ved det i det her omhandlede Amendement tilsviede Ord „ligeledes“ er sigtet til, at den samme Fremgangsmaade, som forhen er foreskrevet i Paragraphen, ogsaa skal iagttages ved Valg, altsaa at i Tilfælde af Stemmeligbed Formandens Stemme skal gjøre Udslaget. Alle de følgende Amendements forekomme mig at laborere af den Feil, deels at de aldeles ikke indeholde nogen Regel for, hvorledes der, i Tilfælde af, at Stemmeligbed finder Sted ved det 1ste Valg, skal forholde, deels at deri kun indeholdes en ubestemt Antydning deraf, hvilket Sidste navnlig gjælder med Hensyn paa det til den her omhandlede Paragraph under Nr. 2 fremsatte Amendement. Jeg antager det nemlig ikke at være tilstrækkeligt, at der blot indeholdes en Henstilling om, at der i Tilfælde af Stemmeligbed skal finde Omvalg Sted, da et Amendement bør være aldeles bestemt og tydeligt. Jeg formener, at det Amendement, der er stillet under Nr. 1, indeholder den simpelle og hensigtsmæssigste Maade at afgjøre Trætten paa, ved at bestemme, at Formanden skal deeltage i Stemmegivningen. Hvad Sagens Realitet angaaer, da troer jeg, at Forsamlingen ved de tidligere Discussioner vil finde sig tilstrækkelig oplyst derom, og jeg skal derfor afholde mig fra videre Bemærkninger desangaaende.

Orsted: Naar jeg har foreslaaet, at Medlemmerne til en Comitee skulde kunne vælges med relativ Pluralitet, har dette paa en vis Maade allerede fundet nogen Støtte i Forsamlingens Afstemning ved § 2, idet den har antaget, at Secretairerne skulde kunne vælges med simpel Pluralitet; begge de herfor ansøgte Grunde, nemlig den Tidsspilde, som de af Fordringen om absolut Pluralitet lettelig følgende Omvalg ville medføre, og den, at det ikke kan være Forsamlingen i samme Grad vigtigt, hvem der bliver Secretairer, som hvem der bliver Formand og Viceformænd, troer jeg ogsaa kunne gjøres gjældende her. Navnligen ligger der ikke saa stor Vægt paa, om alle Medlemmerne af en Comitee ere valgte med absolut Pluralitet; man kan altid være vis paa, at endeel af Medlemmerne i Comiteen ville komme ind i den med en betydelig Pluralitet, og det vil i Almindelighed kun være nogle af de sidste Valg, der have

et mindre Antal Stemmer end Halvdelen af Forsamlingens Medlemmer. Men det, som gjør, at jeg finder det af stor Vigtighed, at et Valg ogsaa skal kunne stee ved relativ Pluralitet, er, som det forekommer mig, at derved bliver Majoritetens og Minoritetens Ret bedst bevaret. Majoriteten vil naturligtvis, dersom den har nogen Omhu for at sætte sin Mening igjennem, let kunne bevirke, at Valget falder paa de Mand, den anseer meest stikede, eller som den troer at ville sætte de Ansøelser igjennem, som den interesserer sig for. Dette viser ogsaa al Erfaring. Derimod vil, naar ogsaa et Stemmeantal, der ikke er lig med Halvdelen af Forsamlingens Medlemmer, er nok for at begrunde et Comiteevalg, ogsaa Enkelte kunne komme ind, der ikke have Forsamlingens Majoritet for sig, og saaledes fremkommer der et rigtigt Forhold mellem Majoriteten og Minoriteten; hiint faaer nemlig de fleste Kræfter i Comiteen, men Minoriteten udelukkes heller ikke. Vel er det saa, at Minoriteten aldeles maa vige for Pluraliteten, hvor der er Spørgsmaal om den endelige Afgjorelse af en Sag, men naar der blot er Spørgsmaal om at sætte forskjellige Kræfter ind i Comiteen, saa synes det, at Minoriteten bør være berettiget til ogsaa at faae nogle af sine ind, thi Minoriteten maa dog have Lov til, ved Hjælp af sine naturlige Kræfter om muligt at skaffe sig Pluralitet, at omdanne sig til Majoritet; men dertil synes jeg, man betager den et Middel, naar der fordres, at alle Comiteemedlemmer skulde have absolut Pluralitet. Det er vist ganske rigtigt, hvad der ogsaa bekræftes ved Erfaring fra Stænderforhandlingerne, at en vel anført Majoritet aldrig vil søge at udelukke Minoriteten fra ogsaa at faae nogle af dens Medlemmer ind i Comiteen ved Siden af dem, som nærmest have sluttet sig sammen, eller fra at faae nogen Deel i Comiteens Arbejde; men hvorvidt det Samme vil blive Tilfældet i kommende Forsamlinger, det er Noget, som man ikke kan være sikker paa. Tingen faaer dog en noget anden Skikkelse, naar man udtrykkelig skal stemme med Hensyn til Individder, som ved det første Valg ikke have faaet absolut Pluralitet for sig, og som man maaskee endog kan have noget imod. Det Tilfælde, som nys er bleven omtalt, at en compact Minoritet skulde kunne bestemme alle Valg, fordi Pluraliteten forsvømte sin Interesse, lader sig ikke vel tænke; man maa dog formode saamegen Indsigt og Skjønsmhed hos Forsamlingen, at dette ikke lader sig gjøre. Jeg troer, at dette er en Fare, hvorfor man ikke kan have nogen Frygt, ikke at tale om, at Minoriteten meget hurtigt vil erfare, at derved Intet er udrettet. Man behøver saaledes neppe at være nogen Frygt for, at Majoriteten skal blive undertrykt af Minoriteten, men snarere for, at det Modsatte skal blive Tilfældet. En anden Indvending, som jeg lægger mindre betydelig Vægt paa, er den, at naar Omvalg skal foregaae, fordi nogle af Medlemmerne ikke have faaet absolut Pluralitet, og der da ikkun maa stemmes paa de Individder, som ved de første Valg have faaet de fleste Stemmer, vil man kunne blive nødt til at stemme paa Mand, som man tidligere ikke havde givet sin Stemme, og som man maaskee slet ikke vilde have valgt; men blandt saadanne Individder, som man ikke har villet vælge, at afgive Stemme om, hvem af dem der skal vælges, synes at være af liden Betydning. At simpel Pluralitet er tilstrækkelig til Comiteevalg synes endelig, som sagt, heller ikke at kunne blive til Præjudice for Majoriteten eller endog blot at kunne opvække Frygt derfor. Forsaavidt der er tilsviet mit Amendement den Henstilling, om, i Tilfælde af Stemmeligbed, Omvalg skal finde Sted eller Alderen gjøre Udslaget, skal jeg tillade mig at gjøre den Bemærkning, at jeg ved at nedskrive Amendementet i stor Hast, da det skulde være indgivet inden en bestemt Tid, og jeg netop havde endeel Forretninger at besørge, ikke var agtsom nok paa, at denne Tilsvielse tildeels var bleven overflødig paa Grund af foretagne Forandringer i Udkastet. Det var ikke min Hensigt, at Amendementet skulde indeholde noget Mere, og saaledes ønsker jeg, at det maa blive betragtet som frafaldet.

(Fortsattes.)

1848.

Beretning

No. 24.

om
Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Niende Møde.

(Fortj.)

Naar jeg har tilføjet et subsidiairt Forslag, saa foranledigedes jeg dertil derved, at der efter den Henviisning til § 2, som findes i Comiteens Udkast, skulde finde Omvalg Sted med Hensyn til de flere eller færre Pladser i Comiteen, som ikke kunde besættes med absolut Pluralitet. Men naar Omvalg skal finde Sted, kunde der komme ganske andre Personer frem end de, hvorom der ved den første Afstemning havde været Tale. For det Tilfælde, at heller ikke da den forlangte Stemmesleerhed opnaaedes, skulde der atter foregaae et tredie Valg, hvorunder der, saavidt jeg troer, iblandt de Personer, som ved det foregaaende Valg havde faaet de fleste Stemmer, skulde stemmes paa dobbelt saa stort et Antal, som der var Pladser at besætte; men denne Fremgangsmaade synes mig at være altfor compliceret og vidtløftig. Jeg formener, at hvis relativ Pluralitet ikke skal være tilstrækkelig og Omvalg finde Sted i ethvert Tilfælde, hvor man ikke havde faaet absolut Pluralitet for et saa stort Antal Medlemmer, som Comiteen skal bestaae af, maatte man hellere strax stemme paa et vist Antal af dem, som ved den første Stemmegivning havde erholdt de fleste Stemmer, t. Ex. det dobbelte Antal af de Pladser, der skulde besættes, forudsat at der var bleven stemt paa et saa stort Antal Medlemmer. Hvad jeg her har sagt har dog mere været min Mening at henstille til Comiteens nærmere Overveelse, end at fremsætte som noget særskilt Amendement, og forsaavidt Comiteen ikke finder nogen Anledning til derefter at gjøre nogen Modification i sit Udkast, forlanger jeg heller ikke, at denne Deel af mit Forslag skal sættes under Afstemning. Mit Forslag vil saaledes falde sammen med det af Rigsdagsmanden for Odense Amts 1ste Distrikt (Paludan-Müller) stillede Amendement.

Krieger: Da jeg anseer det her omhandlede Spørgsmaal, be-
træffende den Maade, hvorpaa Comiteevalg skulle foregaae, af særde-
les stor Bigtighed, vil jeg, dog ikke uden Frygt for at trætte For-
samlingens Taalmodighed, tillade mig at anføre de Grunde, der lede
min Stemmegivning i denne Sag. Jeg skal for det Første paany-
erindre om det Bærn, der er givet det mindre Antal i alle de Tilfælde,
hvor Comiteevalg ganske eller aldeles foregaaer gjennem Afdelingerne.
For at anstueliggjøre denne Følge af Lodtrækningen vil jeg minde
om, at disse Afdelinger kunne blive sammensatte saaledes, at f. Ex.
en Minoritet af 50 faaer Majoriteten i 3 Afdelinger, og derimod de
102 andre kun danne Majoritet i de 2 øvrige Afdelinger. I denne
Lodtrækningens Virkning ligger saaledes aabenbart allerede et stærkt
Bærn, som er givet Minoriteten. Det synes nu vel fremdeles, at
man maa ønske de dygtigste Mænds Udnevneelse, men at disse let
kunne blive udelukkede, naar de ikke kunne sættes ind af den Mino-
ritet, hvortil de høre. Tilvisse maa man overalt, hvor man foretager
Valg, saavel i Afdelingerne som i selve Forsamlingen, være enig i,
at Hovedopgaven er at faae de dygtigste Mænd, men derved menes
dog ikke uden videre dem, der fra et almindeligt Synspunkt kunne
siges at være de meest eminente Kræfter; thi det kommer an paa, i
hvilken Retning disse Kræfter skulle benyttes, og hvorledes de kunne
sammenarbejde i den enkelte Sag; det kommer an paa, om Comiteen
kan give et godt Grundlag for Sagens Fremme i Forsamlingen.
Lager man Hensyn dertil, troer jeg ikke, at det er vigtigt at be-
mærke, hvorledes, efter en gammel Erfaring, Forholdene altid
ordne sig i saadanne Forsamlinger som denne. Jeg troer, at
de fleste ville erkjende, at det er en uimodsigelig Kjendsgjerning,

at Minoriteten danner sig hurtigere end Majoriteten, ligesom Er-
faring og vidner om, at den første altid er mere sluttet, mere enig,
mere energisk; at Majoriteten derimod i Almindelighed er ligegyldig,
mere adspredt, stundom stinshg. Under saadanne Forhold kan det
meget let træffe, at den sluttede Minoritet behersker Majoriteten paa
Grund af denne dens Ligegyldighed, dens Adspredthed, dens Stin-
shg. Jeg har hørt det bemærke, at det i saadanne Tilfælde skulde
være i sin Orden, at Minoriteten sammensatte Comiteen, men jeg troer
dog, at dette kun i en meget uegentlig Forstand kan paastaaes; i en
vis Forstand benyttede Minoriteten derved naturligtvis sin gode Ret;
men skulde det dog ikke være langt tjenligere, om det var saa, at
Majoriteten ved Forretningsordenen blev tvungen til at samle sig. Bør
man ikke forebygge, at et blot Minoritetsvalg strax bliver afgjørende?
Men dette steer, dersom man strax proclamerer som Comiteemedlem enhver
den, som ved det første Valg har faaet de fleste Stemmer, selv om dette
kun er en relativ Pluralitet. Foretager man derimod et andet Valg,
og, hvis dette heller ikke er afgjørende, da et tredie, da kan man see
sig for, da kan man afgive sin Stemme med virkelig Bevidsthed;
man splitter sig da ikke, man kaster da ikke sin Stemme bort. Det
er vel sagt, at Forsamlingen allerede har besluttet, at simpel Plura-
litet skal være afgjørende ved Secretairvalget; jeg indrømmer, at
efter min Mening var det ikke ret. Jeg agter naturligtvis Forsam-
lingens Beslutning, men jeg kan ikke tilbageholde den Bemærkning,
at der er en ikke ringe Forskiel mellem Secretairer og Comiteemed-
lemmer. Secretairerne vælges kun for 4 Uger; de kunne vistnok
gjen vælges, men hvis de ikke tilbørligt røgte det Hverv, der er be-
troet dem, kunne de være visse paa, ikke at blive gjenvalgte; Comitee-
valget er derimod bindende, endeligt, og dersom en Sags foreløbige
Behandling paa den Maade spildes, kan den ikke længere gjøres om;
da maa man i Forsamlingen selv gjøre det Arbejde, der skulde være
gjort i Comiteen.

Om der end skulde gaae lidt mere Tid med for Forsamlingen
ved at Comiteevalgene foretages paa den af mig saaledes anbefalede
Maade, forekommer dette mig ingenlunde at kunne være afgjørende,
mindst i en Forsamling, hvor man har vedtaget en saa omhyggelig
forberedende Behandling gjennem Afdelinger, Comiteer o. s. v., som her.

Bang: Jeg skal tillade mig at tilføje endnu en Bemærkning
til Forsvar for den Mening, som den sidstnævnte Taler, saavel som
Comiteen har udtalt. Man maa, efter min Formening, ingenlunde,
og mindst i nærværende Forsamling, tænke sig Forholdene saaledes,
som om en affluttet Majoritet og Minoritet stode imod hinanden,
skjøndt der vel altid vil være to eller flere Fractioner i enhver For-
samling, saaledes som det ogsaa var Tilfældet tidligere i Stænderne.
For at nu det ene Parti ikke skulde blive overrumplet og behersket af
det andet, have Medlemmerne af begge maattet slutte sig sammen
og hver for sig søge at faae deres Candidater ind i Comiteerne;
formelige Forhandlinger derom have vel ikke fundet Sted, men den
naturlige Maade, hvorpaa dette Forhold har ordnet sig, har været
den, at enkelte Mænd ere fremtraadte som Ledere for hver Fraction
og paa en Maade have afgjort, hvem der skulde vælges, idet Frac-
tionens Medlemmer have sluttet sig til dem. Derved er det steet,
efter min Erfaring i de ældre Provindstilstænder, at Partierne have
staaet skarpt ligeoverfor hinanden, idet Valgene ikke ere fremgaaede
af Medlemmernes Overbeviisning, men have været overladte til
enkelte Medlemmers Ledelse. Et saadant System har efter min Me-
ning imidlertid virket høist skadeligt, og det ikke saameget paa selve
Valgene, som fornemmeligen paa Grund af den Stemning, som der-

ved er bleven indført i Forsamlingen. Hvad jeg saaledes har erfaret, er for mig, indtil jeg seer, at det bliver anderledes, en afgjørende Grund til at stemme for Comitens Forslag.

Overretsprocurator Jespersen: Jeg skal til det udsørlige Foredrag, der er holdt af den ærede Deputerede for Kjøbenhavns Amts 4de District (Krieger) kun tillade mig at føie en Bemærkning. Det er den, at vi i nærværende Forsamling ikke ville have mange Comitvalg at foretage; der foreligger os ikke en Række af Arbejder, i Anledning af hvilke Comiteer skulle nedsættes; der kan selvfølgelig ikke blive Tale om saa megen Udsvalg til Medlemmer af Comiteerne, at man af dette Hensyn skulde see sig udsaget til at lade sig nøie med mindre Garanti for gode Valg, med relativ Pluralitet.

Der foreligger os nemlig til Behandling kun enkelte særdeles vigtige Sager, navnlig den Sag, hvorfor vi egentlig ere samlede her, Landets Forfatningslov. Denne Sag er af en saa afgjørende Bigtighed, at der paa Valget af Comiteemedlemmer ikke kan anvendes Omhyggelighed nok, og det er med særdeles Hensyn hertil, at jeg maa anbefale Comitens Forslag og sætte mig imod det stillede Amendement, og det saameget mere, som Erfaring fra Provindsstænderne viser, at Tilfældigheden ved Valget af Comiteemedlemmer ofte er altfor stor; det bør derfor her paa ingen Maade overlades til Tilfældigheden, som desuden vilde være større, jo større Forsamlingen er og jo mindre den kjender sig selv. Jeg antager det af overordentlig Bigtighed, at de bedste Kræfter komme til at virke i Comiteerne og navnlig i Comiteen for Forfatningsudkastet, og jeg kjender ikke nogen anden bedre Maade, hvorpaa dette kan opnaaes, end ved at antage Comitens Forslag.

Mee: Uagtet Alt, hvad der er bleven anført for Udstudets Forslag, hvorefter Majoriteten udelukkende vil faae Ret til at bestemme Valgene til Comiteerne, skjønner jeg dog ikke rettere, end at den anden Anskuelse, som ikke vil overlade Alt til Majoriteten, men ogsaa vil, at Minoriteten bør aabnes Udgang til at gjøre sine Meninger gjældende, maa ansees som den rigtigere. Man taler her fra en vis Side saameget om Majoriteter, der i et Dieblig betegnes som tætsluttede og i et andet som adspalttede, og som desuagtet skulde behøve en særlig Beskyttelse ligeoverfor Minoritetens Styrke. Men naar Majoriteten splitter sig, hvorledes kan man saa forud paaberaabe sig en afgjort Majoritet? Det er jo da aabenbart, at der er en større Forskjellighed i Anskuelser tilstede; og er dette Tilfældet, da formener jeg, at det netop er ved Concurrencen, ved den lige Leilighed for alle Anskuelser til at udtale sig, at det skal vise sig, hvilke der have Krav paa at gjøre sig gjældende. Hvis der her skal være Tale om Skinsfyge, da forekommer det mig, at denne snarere maa være paa Minoritetens Side, medens det derimod nu synes at fremgaae af flere Foredrag, at den er tilstede paa Majoritetens.

Dunshelt: Da jeg ikke ønsker at trætte Forsamlingen med Gjentagelser af hvad der allerede er yttret her om den foreliggende Paragraph, skal jeg tillade mig at bemærke, at jeg med Hensyn til det af mig proponerede Forandringsforslag under Lit. a henholder mig til det Forandringsforslag, som er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Dønsø Amts 1ste District (Paludan-Müller) og som er optaget af en af de kongevalgte Rigsdagsmænd. Med Hensyn til det andet af mig stillede Amendement da skal jeg bemærke, at dette gaaer ud paa, at den Passus i § 26, som bestemmer, at enhver Valgseddels, der indeholder et mindre Antal Navne, end der skal stemmes paa, er ugyldig, skal falde bort. Jeg kan ikke andet end finde, at denne Passus, hvis den bliver vedtaget, er et Indgreb i den Frihed, som bør være Enhver forbeholdt i hans Ret til at stemme; jeg kan begribe, at en Valgseddels, hvorpaa der findes flere Navne, end der skal vælges Medlemmer, ikke kan antages, fordi man ikke vilkaarlig kan udslette eet eller flere Navne paa en saadan Seddel og derfor maa cassere den aldeles; men det kan dog ikke nægtes, at der kan være de Rigsdagsmænd, som kunne finde Vanskelighed i at stemme paa det fulde Antal, som et saadant Udvalg skal bestaae af, idet de formodentlig deres personlige Stilling ikke antager at have det tilstrækkelige Kjendskab til et større Antal Medlemmer end netop det, som de ønske at stemme paa, og dette forekommer mig ikke at burde være nogen Grund til at forkaste en saadan Stemmeseddels Indfyldelse paa Valget. Folgerne

kanne efter min Mening ikke være af en saa indgribende Natur, at der skulde være tilstrækkelig Anledning til at indføre en Bestemmelse, som jeg maa gjentage, at jeg anseer at være i Strid med den Frihed, som Enhver bør have i at afgive sin Stemme; og det er efter min Formening tiensynligt, at man i Tilfælde af, at Udkastets Bestemmelse herom bibeholdes, let vil kunne omgaae en saadan Bestemmelse ved i det enkelte Tilfælde at afgive sin Stemme til de Flere, som man ikke ellers vilde have stemt paa, til saadanne Navne, som efter Tingenes Natur aldrig ville faae nogen Pluralitet for sig i Forsamlingen. Jeg troer derfor, at den Bestemmelse, som denne Passus indeholder, ikke er grundet i Retfærdighed og Billighed, og jeg vil derfor anbefale Forsamlingen at antage mit Amendement, som gaaer ud paa, at den skal udgaae.

Neergaard: Var der her Spørgsmaal om Dannelsen af Comiteer i Almindelighed, da vilde jeg ganske vist stemme for, at disse Medlemmer ligesom Secretairerne bleve valgte ved almindelig Stemmegivning, idet jeg ikke kan tillægge det saa stor en Betydning, at hvert enkelt Medlem af en Comitee er udgaaet fra Forsamlingens absolute Pluralitet, at jeg derfor kunde ønske en saa stor Udsanvendelse som Omvalgene vil medføre. Men den Betragtning, at der i denne Session ikke vil blive nedsat mange Comiteer, og at der blandt disse saa er een, som skal have det vanskelige og ansvarfulde Gjern at behandle Udkastet til Landets Grundlov, foranlediger mig til denne Gang at stemme efter Comitens Forslag for, at Comitee-Medlemmerne vælges med absolut Pluralitet, eftersom der ikke er stillet noget Amendement for en Undtagelse for denne høist vigtige Sag.

Bisby: Jeg skulde med Hensyn til det af den ærede Deputerede for Kjøbenhavns 5te District (Dunshelt) stillede Amendement tillade mig at bemærke, at det forekommer mig ubilligt, at naar der f. Ex. skulde vælges 7 Medlemmer til en Comitee, og man kun kjender 5 eller 6, som man anseer stikede dertil, man da skal tvinges mod sin bedre Villie til at stemme paa en syvende tillige, som man ingen Tro har til, og jeg kan ingenlunde see, hvilke farlige Følger det vilde have, kun at nævne et saa stort Antal, som man er overbevist om er stillet til at tage Sæde i Comiteen.

Algreen-Ussing: Forsamlingen har allerede afgjort, at der med Hensyn til de Valg af Comiteemedlemmer, som foregaae i Udsendingerne, skal finde absolut Pluralitet Sted, og det forekommer mig, at denne Analogi er langt mere passende end den, man vil hente fra Valget af Secretairer, som Forsamlingen har antaget at kunne stee ved simpel Stemmesleerhed. Det har været mig paafaldende, at der har yttret sig fra flere Sider en saa stærk Modstand mod, at de Medlemmer, som Forsamlingen selv udvælger til Medlemmer af Comiteerne, skulle udgaae af Majoritetens Beslutning; det forekommer mig klart, at det kun er paa denne Maade, at man vinder Betryggelse for, at den største Sagkundskab samler sig i Comiteerne, og at man ved den modsatte Fremgangsmaade enten giver Valgene over i en complet Minoritets Hænder eller ogsaa aldeles giver dem til Priis for Tilfældigheden. Det har viist sig ved tidligere Leiligheder i Stænderforsamlingerne, hvor kun simpel Pluralitet udfordredes til Valget af Comiteemedlemmer, at der undertiden er bleven valgt Medlemmer med et saa ubetydeligt Antal Stemmer, at det har været aldeles klart, at det har været en reen Tilfældighed, at disse Medlemmer bleve valgte. Naar den Fremgangsmaade følges, som Comiteen har henviist til, nemlig den, der foreskrives i § 2, saa vil, naar der ikke ved første Valg udkommer absolut Pluralitet for alle de Comiteemedlemmer, som skulle vælges af Forsamlingen, et nyt frit Valg blive at foretage, og vil da altsaa Forsamlingen i Udsaldet af det første Valg have den fornødne Leilighed til at blive opmærksom paa de Mænd, som der synes at være meest Stemning for. Jeg kan derfor ikke andet end vedblivende være af den Formening, at det er i høieste Grad vigtigt, navnlig med Hensyn til de store og for Landet betydningsfulde Sager, som her nærmest ville komme under Forhandling, at Valget af Comiteemedlemmer stee med absolut Pluralitet ogsaa for de Valgs Bedkommende, som foregaae her i Forsamlingen, og jeg skal kun kalde i Erindring, hvad den Deputerede for Kjøbenhavns Amts 4de District (Krieger) har udhævet, at det meget let kan stille sig saaledes, at en compact Minoritet har Over-

vægten i flere Afdelinger. Med Hensyn til det af den ærede Deputerede for Kjøbenhavns 5te Distrikt (Dungfelt) stillede Amendement under Nr. 3b, hvorefter han vil, at de Stemmesedler, paa hvilke der findes et mindre Antal Stemmer, end det er bestemt, ligesuldt skulle være gyldige, forekommer det mig klart, at der ikke derfor kan anføres nogen tilstrækkelig Grund, men at tværtimod væsentlige Grunde tale derimod. Det kan vistnok ikke kaldes noget Indgreb i Stemmerfriheden, som han har ytret, at det enkelte Medlem, naar det er bestemt, at der skal stemmes paa et vist Antal Medlemmer til en Comitee, da har at stemme paa et saa stort Antal, og det skulde være ganske besynderligt, ja det kan næsten ikke tænkes, at et enkelt Medlem blandt 152 Mænd ikke skulde kunne finde et saadant Antal, som han dertil anseer velkaffede, hvorimod det er meget mere end sandsynligt, naar han ikke stemmer paa det fulde Antal, at dette blot skeer for, at de Enkelte, som han giver sin Stemme, skulle faae saamegen større Betydning. Hvis hiint Amendement antoges, vilde det ogsaa vise sig, dersom der efter Comiteens Forslag fordres absolut Pluralitet til Valgene af disse Medlemmer, at de, som kun stemme paa et mindre Antal, vilde kunne bevirke en Mængde Omvalg, fordi der derved ikke vilde udkomme absolut Pluralitet for alle Comiteemedlemmerne, hvorimod de omvendt, naar der kun fordres simpel Pluralitet til disse Valg, saameget lettere vilde kunne bevirke, at de Enkelte, som de give deres Stemmer, vilde kunne faae forholdsvis flere Stemmer, end de ellers vilde have faaet.

Da Ingen videre begjerede Ordet, bleve de til Udkastets § 26 stillede Amendements satte under Afstemning, hvis Udfald blev følgende:

Nr. 1 (af Baluban Müller, optaget af Sponned): Istedetfor „til ethvert Valg — — — fastsatte Forstrift“ foreslaaes: „Med simpel Stemmesleerhed afgjores ligeledes alle Forsamlingens Valg i de almindelige Møder, undtagen de i § 2 omtalte“; blev forkastet med 114 Stemmer mod 23.

Nr. 2 (af Dungfelt): At Ordene „eller mindre“ udgaae; blev forkastet med 122 Stemmer mod 15.

Forsamlingen gik dernæst over til Forhandlingen over de til Udkastets § 28 stillede Amendements.

La Cour: Jeg har tilladt mig i Forening med tvende andre ærede Rigsdagmænd at stille et Amendement, som gaaer ud paa, at det sidste Punctum af § 28, som bestemmer, at Afstemning ved Røgler skal kunne finde Sted, naar 25 Medlemmer forlange det, skal udgaae. Jeg skal ikke videre indlade mig paa det Skadelige i en saadan Bestemmelse, men kun anføre nogle Ord med Hensyn til de Indvendinger, som ere blevne gjorte. Man har nemlig sagt, at i de fleste andre constitutionelle Lande er en saadan Afstemning tilladt, men jeg kan ikke indsee, hvad Bægt denne Grund kan have, naar man ikke kan angive Nytten af den hemmelige Afstemning; men Skaden er aabenbar. Det er jo ikke til Gavn for de Uengstelige og Uselføsende, at denne Bestemmelse skal tages, da de meget mere derved vilde bringes i Vildere med deres egen Mening, med sig selv og med Forsamlingen, og gjøres uskikede til at opfylde deres Gjern; det kan da alene være for de Tvetungede, for dem, der ikke vilde være deres Overbeviisning bekiendt, at denne Bestemmelse skulde tages; men det er dog en alt for stor Høflighed, man viser ved at række dem Masket, som man dog pleier, naar man kan, at afskrive dem. Det kan endvidere siges, at denne Ret til at fordre hemmelig Afstemning sjelden vil blive brugt; men naar den ikke vil blive brugt, hvorfor skal Bestemmelsen da staae som en Fristelse for de Svage og som en Fare endog for de Forvorne, da den i de fleste Tilfælde har været et Skjær for dem, som have benyttet den. Det forekommer mig, at man ikke bør have den, da den strider mod den danske ærlige, oprigtige og ligefremme Charakter, og at vi nu, da vi staae paa vort første Stadium i vor politiske Udvikling, bør søge at benytte saadanne Midler, som kunne holde alle Ting aabne, og hvorved man kan udtale sin Mening og Stemme for Enhver. Saaledes troer jeg at kunne anbefale mit Amendement for den ærede Forsamling.

Otterstrøm: Jeg vil tillade mig, i Anledning af hvad der er ytret, saavel ved Sagens foreløbige Behandling igaar som ved Begrundelsen af det Forandringsforslag, som er stillet til Slutningen af

§ 28 i Udkastet til Regulativet for Forsamlingens Forretningsorden, at bemærke, at jeg skulde holde for, at det vilde give et Hul i dette Regulativ, hvis man maatte beslutte sig til at lade denne Bestemmelse om hemmelig Afstemning udgaae. Naar Comiteen er bleven enig om at optage den, da er det sandelig ikke, fordi man derved vilde aabne Udvei for Rogen af Forsamlingens Medlemmer, som ikke maatte vilde være sin Stemme bekiendt, til at skjule den; men den Betragtning, som i Comiteen har gjort sig gjældende, er, at i Sager, som ere af stor Vigtighed og som ere af den Natur, at maastee enbeel Medlemmer i Forsamlingen kunde genere sig ved at stemme paa den almindelige Raade for det, som de helst vilde see antaget, er det ikke alene muligt, men endog saa rimeligt, at man ved at benytte Røglerafstemningen vil kunne opnaae et andet Resultat end det, som vilde udkomme ved en aaben Afstemning. Nu kan jeg virkelig ikke indsee, hvorfor Forsamlingen af Omfindtlighed for at see denne Bestemmelse nedskreven i sit Forretningsregulativ skulde ville berøve sig et Middel, som kunde blive til stor Nytte, og som det dog er heft usandsynligt, eller som der idetmindste er ringe Grad af Sandsynlighed for at vilde blive misbrugt, da der udfordres, at 25 Medlemmer skulle være enige om at begjere det, og da de 25 Medlemmer dog derved maae vedkjende sig, hvad jeg antager, at Forsamlingen i Almindelighed betragter som en Feighed, og derved hendraage Opmærksomheden paa sig. Jeg skulde derfor mene, at Forsamlingen i sin vel forstaaede Interesse bør bibeholde denne Bestemmelse, hvilket der desuden ogsaa kan være nogen Grund til i den Betragtning, at denne Afstemningsmaade som en Undtagelse er optaget i næsten alle constitutionelle Forsatninger, og at den følgelig ikke kan være saa forkastelig, som den ved første Blik kunde synes at være.

Schack: Forskiellen paa det af den ærede Comitee Indstillede og det af mig foreslaaede Amendement er, som Forsamlingen vil have bemærket, den, at naar Offentligheds-Principet og Hemmeligheds-Principet støde sammen, da foretrækker Comiteen det sidste, hvorimod mit Amendement gaaer ud paa at foretrække det første. Da nærværende Regulativ jo kun skal gjælde for denne Forsamling, vil Sagens Afgjørelse beroe paa, hvad der i denne Forsamling vil være det Rigtigste, enten den offentlige eller den hemmelige Stemmegivning. Jeg erkjender, at den hemmelige Stemmegivning kan være rigtig og nødvendig, men jeg troer ikke, at dette vil blive Tilfældet, uden naar Forsamlingen liber enten under Servilisme eller Terrorisme — Servilisme, naar en Deel af dens Medlemmer ere saa svage, at de underkaste deres Overbeviisning en fremmed Billie, Terrorisme, naar en Deel af Forsamlingens Medlemmer despotiserer og voldsomt hersker over de andre. Der er neppe Grund til at vente nogen af Delene i denne Forsamling. Servilismen frygter man ellers i Almindelighed med Hensyn til Embedsmændene; man frygter, at de alt for meget skulle staae under Ministeriets Indflydelse. Upaatvivelig vilde ogsaa Embedsmændene her give Stemme i conservativ Retning; men det vil ikke være, fordi de ere underkastede Ministeriet; det vil være fordi deres Tid og deres Stilling vil føre dem til det; det vil være just af Overbeviisning. Jeg troer heller ikke, at Forsamlingen behøver at frygte Terrorisme. Man taler vel i vor Forsamling om et Høire, et Venstre, ja om et yderste Venstre; men vil man ikke holde sig til en tilfældig, engang antagen Benævnelse, da troer jeg ikke, at disse Partier nu for Tiden eksistere i Forsamlingen. Mig idetmindste forekommer denne som et stort Centrum, eller maastee rettere som en stor Peripheri omkring et fælles Centrum. Det er vel rimeligt, at i Forsamlingen forskjellige Partier vilde udvilde sig; men allerede nu gjør dens Charakter det klart, at Terrorisme her ikke er at frygte. De Grunde, hvorpaa den hemmelige Afstemning skal kunne støttes, vilde saaledes neppe finde Sted her; men da jeg erkjender, at den Mulighed dog kunde komme, at en hemmelig Afstemning kunde snikkes, troer jeg, at man ikke aldeles bør berøve sig Afgang dertil. Langt vigtigere vil for denne Forsamling den offentlige Afstemning blive. Om dens Usikkerhed i og for sig kan jeg fatte mig kort. Der er noget Hæderligt i at være sin Stemme bekiendt, ligesom det ogsaa er af Vigtighed for Valgerne at vide, hvorledes den Valgte stemmer, og for den Valgte, at kunne vise sine Valgere, hvorledes han stemmer. Men særlig er det vigtigt efter den Valgmaade, der nu er ind-

fort hos os. Valgcandidaten staaer frem, holder skønne Taler og gjør gode Løfter; men naar da Tiden kommer, at han skal vise, at han den Gang lovede sandt og nu vil handle sandt, da er man istand til at berøve ham Afgang hertil. Fremdeles er Offentlighed særlig vigtig for denne Forsamling, fordi den ikke blot er udgaaet af Folket, men ogsaa for en Fjerdedeel er kongevalgt. Det vil ikke kunne nægtes, at Kongevalgene have frembragt megen Misforståelse, og den bedste Maade, hvorpaa denne kan neddæmpes, er just, at Forsamlingen træder frit frem og afstemmer offentlig. Dette vil være til Gavn for Forsamlingen, som derved vil vinde Tillid hos Folket; det vil være til Gavn for de Kongevalgte selv og for Ministrenes Parti, som har sat Kongevalget igjennem. Viser Udfaldet, at de havde Ret, da ville de vinde en Seier; men skulde det blive Tilfældet, at de lide et Nederlag, skulde det vise sig, at de Kongevalgte ikke stemme saa godt og saa friskindet, som den øvrige Deel af Forsamlingen, da fortjene de dette Nederlag, og de bør ikke undslaae sig for at lide det. Men ligesom dette er det Væsentlige, hvorfor jeg troer, at denne Forsamling bør stemme for, at den offentlige Afstemning skal besjære den hemmelige, saaledes kan jeg heller ikke undlade at henlede Forsamlingens Opmærksomhed paa, hvad man her idelig kommer tilbage til, nemlig Tabet af Tiden og navnlig den Tidsspilde, som den hemmelige Afstemning vil medføre. Dette kan ikke være denne Forsamling ligegyldigt, da man fast i enhver Samling holder flere Taler om hvormegen Tidsspilde den og den Foranstaltning medtager, ja, da man endog af lutter Iver for at spare Tid er tilbøielig til at berøve Forsamlingens meest anseete Medlemmer Ordet, fordi de gaae for uviagtigt ind paa Sagerne. Den hemmelige Afstemning vil nemlig medføre, at de fleste Deputerede ville træde frem og gjøre Regnskab for deres Stemme, før Afstemning finder Sted; og det vil ikke blive derved, men ovenpaa denne Erklæring om, hvorledes man vil stemme, vil følge en lang Tale, som ikke har andet Motiv end det berømte „da jeg nu engang har reist mig“. Jeg troer saaledes, at der er mange Grunde til at foretrække den offentlige Afstemning for den hemmelige. Jeg indseer vel, at man vil sige, at det kun sjældent vil være Tilfældet, at den hemmelige Afstemning forlanges mod den offentlige; men jeg troer, man tager Feil heri. Jeg venter vel ikke, at Terrorisme skal udvikle sig, men jeg haaber, at der her vil udvikle sig bestemte og kraftige Partier; men naar et saadant Parti af 25 til 30 Personer gjentagne Gange bliver sat tilside, er det en Erfaring i det politiske Liv, at det bliver fjendst mod Majoriteten, og det er da istand til ikke blot at fordre hemmelig Afstemning, hver Gang offentlig Afstemning fordres, men det kan fordre hemmelig Afstemning i enhver Sag. Men gjør den det, da er Forsamlingen profiteret; da vil Nationen blive misforstået, og Forsamlingen vil være forhaanet i Europas Dine. Man vil maaskee svare, at Forsamlingen slet ikke skal binde sig, at den maa være saa fri, at den har Ret til at prostituere sig. Det er rigtigt, Forsamlingen bør have Ret til at prostituere sig; men den maa ikke nedlægge denne Ret i en Sjettedeel af sine Medlemmers Hænder. Dette er særligt. Endnu kan jeg ikke undlade at tilføie, med Hensyn til det Tal, som jeg har foreslaaet istedetfor det af Comiteen Indstillede, at Comiteen vistnok har havt en Følelse af det Urigtige i sin Indstilling, idet den har fordret et saa stort Antal som 25 for at hemmelig Afstemning skal kunne finde Sted. Men herved har den just forfæilet Maalet. Hemmelig Afstemning, naar den ikke skal være grundet i Partihensyn, bør kun finde Sted, naar der er virkelig Fare for Forsamlingen, og de Medlemmer, som forlange den, vise da det Mod, at kaste sig imellem Forsamlingen og Fjenden; de ere paa en Maade Heroer i det Dieblif. Men jeg troer ikke, at Forsamlingen kan gjøre Regning paa 25 Heroer; det vil være vanskeligt nok at opdrive 15. Jeg troer saaledes, at den, som er en Ven af Friheden, af denne Forsamlings rolige Udvikling, som ogsaa den, der ønsker, at Bælgerne og de Valgte skulle staae i det rette Forhold til hinanden, at han maa ønske, at hemmelig Afstemning skal vige for den offentlige. Det er hertil, mit Forslag kan reduceres: Offentlighedens Seier over Hemmeligholdelsen.

Olesen: Det er af den sidste ærede Taler saavel som af Andre tilstrækkeligt godtgjort, at den hemmelige Afstemning er forkastelig. Den ærede Rigsdagsmand for Aarhus Amts 2det Distrikt (Otterstrøm) har vel søgt at bevise, at den undertiden kunde blive nødvendig, og at der kun er liden Rimelighed for, at den vilde blive misbrukt, men han har ikke bevist, at den ikke kan blive misbrukt. Imidlertid vil jeg indrømme den ærede Rigsdagsmand, at der kan gives Tilfælde, hvori Hemmeligholdelse kunde blive nødvendig, men i saa Fald troer jeg, hvad jeg igaar tillod mig at gjøre Forsamlingen opmærksom paa, at § 30 giver den fornødne Afgang dertil; vil man gaae videre, saa taber man sig i lutter Hemmelighedsfuldhed, hvilket ikke vilde være ønskeligt. Forhandle vi her for lukkede Døre, vil vistnok enhver Rigsdagsmand have saamegen Discretion, at han holder hos sig selv, hvad der bliver forhandlet; skulde det dog være nødvendigt at tage yderligere Forsigtighedsregler, saa har man jo § 32, som giver den allertilstrækkeligste Betyggelse i saa Henseende.

Gleerup: Jeg reiser mig for at tale for den hemmelige Stemmegivning, uagtet det Meget, som mange af dem, med hvem jeg nærmest deler Ansuelser, synes at have imod den, og jeg finder mig opfordret dertil, fordi jeg anseer denne Bestemmelse i det foreliggende Reglementsudkast at være meget mere end en reglementarisk Bestemmelse; jeg anseer den for at være en Grundsætning, en Nødvendighed, som ikke uden Fare savnes i nogen lovgivende Forsamlings Regulativ, og skjøndt jeg ikke skal og heller ikke kan gaae ind paa, hvorvidt en saadan Bestemmelse kunde blive nødvendig for denne Forsamling — maaskee den bliver det, maaskee ikke, det er et Spørgsmaal —, taler jeg for at beholde denne Bestemmelse, fordi vi, hvis vi ikke vedtog den, vilde gjøre det besværligt, maaskee umuligt for kommende Rigsdage at faae den. Jeg taler endelig derfor, fordi jeg saavel i denne Aften som igaar har hørt Mænd tale derimod, hvis Ord jeg respecterer som umiddelbart udgaaende fra Folket, og fordi dette viser mig, at der maa være Noget i Nationens Følelse, som modsætter sig den hemmelige Stemmegivning, men er overbevist om, at denne Følelse ikke er rigtig og grunder sig paa en feilagtig Opfattelse af Sagen. En Forsamlings Stemmegivning er det Middel, hvorigjennem Forsamlingens Billie træder frem, og nu er det dog aabenbart, at det maa være ønskeligt, at denne fremtræder saa reen og saa sand, som muligt, som det sandeste Udtryk af Forsamlingen selv; men Forsamlingens Billie kommer netop istand ved de enkelte Medlemmers Stemmegivning, og vil man, at den saaledes fremtrædende Totalbillie skal være reen og sand, maa man ogsaa sørge for, at de enkelte Stemmegivninger kunne være det. Dersom man gaaer til sig selv, og det maa man gjøre, naar man vil kjende Andre, saa kan man ikke nægte, men maa tilstaae, at ydre Forhold, Omstændigheder, Personer, meget maaskee Sagen Uvedkommende har en betydelig Indflydelse paa en Mand's Dom, Mening og Handling, og i mange Tilfælde en langt større end tilbørligt; det kan man godt sige, og man siger derfor ingenlunde, at man er en Gusion og en Hykler, men kun, at man er et Menneske. I det private Liv maa det være Enhvers egen Sag, hvorvidt han søger at frigjøre sig for saadanne Hensyn. Men naar den Enkeltes Stemme bliver en offentlig Handling og faaer Indflydelse paa offentlige Interesser, saa er det det Offentliges Pligt at træde til, at støtte, om man vil, den menneskelige Strøbelighed, og et saadant Middel har man troet at finde i den hemmelige Stemmegivning. Det er derfor, man seer denne Stemmemaaade indført, som allerede i denne Debat bemærket, i de fleste constitutionelle Stater, baade i mindre og større Forhold; at den ikke er indført hos os, og at den ved det første Forslag derom har vakt en heel Deel Misbilligelse i denne Forsamling, det er for mig intet Beviis for, at vi enten ere ærligere eller selvstændigere end andre Nationer, men kun et Beviis paa, at vort offentlige Liv er saa lidet udviklet, at vi ikke ret kjende os selv deri, ei vide, hvor stærke vi deri ere, og ei heller, hvor svage; og dog kan Erfaringen allerede sige enhver Mand, som har bevæget sig lidt i vort offentlige Liv, at netop den offentlige Stemmegivning har sin Fare.

1848.

Beretning

No. 25.

om
Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Niende Møde.

(Fortsat.)

Jeg kan huske den eneste Gang, jeg har været tilstede ved Valget af Sogneforstandere, og saae, hvorledes Mand for Mand blev kaldt op til Protocollen og gav sin Stemme høit og tydeligt, at det da strax slog mig, at den offentlige Stemmegivning tyranniserede den frie Villie; jeg blev overbevist om, at den boiede Villien, og at, hvis Stemmegivningen havde været hemmelig, var Resultatet blevet anderledes, var blevet sandere. Noget lignende, veed jeg, er blevet bemærket ved vore Stændervalg og ved vort sidste Rigsdagsvalg, og jeg troer saaledes, og har hørt det udtalt af Mange, at igjennem en hemmelig Stemmegivning vilde hver enkelt Persons Stemme være bleven givet med meer individuel Frihed, og altsaa med større Sandhed. Netop paa Grund af disse almindelige Anskuelse troer jeg ikke, at nogen lovgivende Forsamling og heller ikke denne, hvor stor og ophøiet dens Charakter kan være og er, kan savne den hemmelige Stemmegivning, ikke som Regel, men som Undtagelse, som et sidste Middel, som en Støtte for, hvad jeg før har sagt: den menneskelige Svaghed; thi den er allesteds, den er ogsaa her. Der er anført, at Kugleaffstemningen var et Brud paa Offentligheden, og at Offentligheden var en saadan Forsamlings Livsprincip; Ingen skal være villigere end jeg til at indrømme Offentligheden sin Berettigelse, men man maa ikke urgere det saaledes, at man istedetfor at gøre Offentligheden til det veiledende, det opmandende, det understøttende, det belærende Element, fører den ind i denne Sal som en Herfer, thi her skal kun Sandheden herske og slet Intet Andet; Offentligheden kan bidrage dertil. Ikke skal man, før man giver sin Stemme, tænke paa: hvad ville dine Vælgere, hvad vil Galleriet, hvad vil Pressen sige? saaledes, at man deraf lader sig beherske; man skal bagefter høre, hvad de sige, og da lade sig belære, revse, opdrage deraf; men ingen Tyrann skal her være i denne Sal, end ikke den offentlige Mening, thi da ligger Friheden under. Man har desuden sagt, at den hemmelige Stemmegivning havde noget for den danske Ærlighed Oprørende, at den var et Skalkeskjul for den Feige og for Hyklere; jeg vil paastaae, at netop det Samme kan man sige om den offentlige; Guejonen kan ligesaagodt skjule sig derunder, som under den hemmelige; Hyklere, han veed ligesaa godt ved at „reise sig“ eller „blive siddende“ at følge sin sande Mening, som ved den tause Kugle; jeg siger derfor, at den offentlige Stemmegivning ligesaa ofte maaskee, og ligesaa godt er et Skalkeskjul, som den hemmelige. Man har fremdeles sagt, at den hemmelige Stemmegivning var en Støtte kun for de Svage i Manden, — om nu saa var, hvad Skade var det. Man kan godt troe om sig selv, at man er een af de „Stærke“, men man skal og tage Hensyn til de Svage; man skal huske paa, at man kan føle sig stærk i dette Dieblik, men veed ikke, om man er „stærk“ i det næste. Ingenlunde er det nu min Mening at ville opstille den hemmelige Stemmegivning som Regel, men jeg vil have den opstillet som et sidste Middel, som Noget, hvorved den Enkeltes Stemmegivning kan i overordentlige Tilfælde blive saa fri, som muligt. Det er ingen uvigtig Ting, af Erfaringen at lade sig belære i disse Spørgsmaal, hvori vi ere saa nye, og vi skulle derfor ikke lade haant om, at Kugleaffstemningen er indført saa godt som i alle constitutionelle Stater; vi skulle ikke sige: ja, fordi den er indført i Frankrig eller hist og her, det kommer ikke os Danske ved; jo det gjør, naar der ligger noget Sandt dæri, thi Sandheden er kun een, enten den saa bliver udtalt paa Fransk eller Engelsk. Ogsaa

Historien taler her til os. Jeg tænker i dette Dieblik paa de store Januar dage for næsten to Menneskealdrer siden, da Conventet i Paris var samlet for at tage Beslutning om Ludvig den Sertendes Liv eller Død. Beslutningen blev tagen igjennem offentlig Stemmegivning, og der see vi Girondisterne, disse store Mand, disse ophøiede Sjæle stemme mod deres Overbeviisning, mod deres Samvittighed, see dem under den offentlige Stemmegivning at skjule deres dybeste Tanker. See her den offentlige Stemmegivnings Misbrug og Farer! See den her som et Skjul for Meningerne, see her, hvor den tyranniserer disse stærke Mænd, disse udødelige Mand, som dog fort efter med deres Blod befeglede deres Tro!

Derfor, lader os opfatte Sagen rigtig og ikke blive bange for Navnet. Her er ikke Tale om at gøre den hemmelige Stemmegivning til Regel; den skal være en Undtagelse og vil blive en sjelden; men den skal være der, opbevaret som en Mulighed for store, for vigtige, for ansvarfulde Dieblikke, for saadanne, i hvilke Forsamlingen maa kunne trække sig tilbage i sig selv, maa kunne frigjøre sig for alle ydre Hensyn og have sig op over al Roes og Dabel.

Balthazar Christensen: Jeg havde ogsaa begjært Ordet, men skal aldeles slutte mig til, hvad min ærede Nabo har udtalt paa en Maade, som jeg forgjæves skulde forsøge. Jeg skal kun bemærke, at jeg troer, at ret Mange af dem, som her ivre imod den hemmelige Stemmegivning, gøre det af Grunde, hvorved de ganske væsentligen miskjende Naturen af saadanne Forsamlinger som denne, og Indskydelser af en Tid som den, hvori vi leve. De fleste af dem, troer jeg, ville indrømme, at den hemmelige Stemmegivning er paa sit rette Sted, hvor Forhandlingerne ere store, overordentlige og prøvende, som de til Exempel, min ærede Nabo omtalte; men, mene de, vor Stænderhistorie viser, at den kan give Anledning til smaalig Misbrug og som Exempel herpaa kan man anføre, at i Tilfælde af, at Landbo-Interesserne kom paa Tale, vilde Modstanderne af radicale Reformere muligt i disse kunne ty til hemmelig Afstemning for derved at gvale en Stemmegivning, som maatte forlanges ved Navneopraab eller, for at tage et andet Tilfælde, at i store Principspørgsmaal, som vilde fremkomme ved Constitutionsforslagets Behandling, at ved disse Dvæstioners Afgjørelse, hvor man i Sagens, i Forsamlingens Interesse kunde ville fordre den meest offentlige Stemmegivning, den ved Navneopraab, at der kunde Kongevalgenes Forsvarere ville benytte den hemmelige Afstemning til at gvale dette Forlangende om Navneopraab. Jeg maa tilstaae, at jeg har været fuldkommen utilgjængelig for disse Hensyn; jeg maa tilstaae, jeg anseer dem i denne Sal og i vor Tid for umulige, og ligesom jeg, som Medlem af den Comitee, der har udarbejdet Udkastet til Forretningsregulativet, ikke, saavidt jeg mindes, i noget Tilfælde har følt mig opfordret til at være væsentlig uenig med mine Collegaer, saaledes har jeg og i det her gjældende Punkt ærligt og uden Betænkning været enig med dem, og det havde ikke engang faldet mig ind at forlange et saa stort Antal som 25 som Betingelse for, at denne Stemmegivning skulde til-lades. Jeg har troet at maatte tillade mig disse Ytringer, da Sagen selv og den Modstand, den møder hos saa Mange af dem, der i Anskuelse staae mig nærmest, forekommer mig uafviseligt at opfordre mig dertil.

Redacteur Hansen: Jeg skulde ikke have taget Ordet angaaende dette Spørgsmaal, hvis ikke mine Naboer havde yttret sig over og bestredet det Amendement, ifølge hvilket sidste Passus af § 28 skulde udgaae. Jeg skal ikke opholde mig ved at motivere det vidtløftigt, da der allerede er anført saamange Grunde af adskillige Talere igaar

og idag for det Skadelige i den hemmelige Afstemning. Naar en Deputeret for et af Holbøks Amts Districter har sagt, at han vilde holde paa Udfastet, fordi det i overordentlige Tilfælde, og, som der blev sagt, i store Dieblikke kunde være nødvendigt, at man stred til hemmelig Afstemning, skal jeg mene, at forsaavidt saadanne overordentlige Dieblikke skulle udkræve denne Afstemningsmaade, haves i denne Henseende i nærværende Forsamlings Regulativ et tilstrækkeligt Middel i § 32. Naar den Deputerede for Aarhus Amts Det District (Otterstrøm) først har anført som Grund for at beholde hemmelig Afstemning, at der ellers vilde blive et Gul i Forretningsregulativet, saa skal jeg ikke nærmere gaae ind paa, hvorvidt der derved kan siges at opstaae et Gul, men jeg skal kun sige, at hvis der blev et Gul paa Grund af Udelukkelsen af den hemmelige Afstemning, vilde jeg ansee det for et meget ærefuldt Gul, et hæderligt Gul. Naar han dernæst har anført som sin anden Grund, at det kan forudsættes, at der ved den hemmelige Afstemning vil udkomme et andet Resultat end ved offentlig Afstemning, saa staaer dette ikke for mig som et Forsvar for den hemmelige Afstemning, men som en Modgrund, som en Grund for ikke at gaae ind paa denne hemmelige Afstemning. Dette er Alt, hvad jeg har at sige.

Sage: Jeg skal blot, i Anledning af nogle Uttringer af en af de foregaaende Talere, tillade mig den Bemærkning, at naar han mener, at § 32 i overordentlige Tilfælde skal kunne benyttes for at anvende den hemmelige Afstemning med Kugler, da er dette vistnok en Misforstaaelse af denne Paragraph, thi det har ved denne Paragraph neppe været paatænkt, at der skulde kunne gjøres en Forandring i Afstemningsmaaden; man har vistnok kun tænkt paa, at det kunde blive ønskeligt i enkelte Tilfælde at afvige fra den sædvanligt gjældende Form, for at en hurtigere Behandling af Sagerne kunde finde Sted. Med Hensyn til det Spørgsmaal, som her er bragt paa Bane, skal jeg tillade mig med saa Ord at forklare, hvorfor jeg finder mig opfordret til at afgive min Stemme imod Kugleafstemning, og det i alle Tilfælde. Jeg erkjender vel, at der kan være Tilfælde, hvori den kunde tænkes at være af Nytte; men jeg maa dog bemærke, at naar man fornemmelig har sigtet til organiserede Partier, hvor den Enkelte ikke længere skulde være fri, og derfor ikke ved en aaben Afstemning frit afgive sin Stemme, da kan jeg ikke antage, at Kugleafstemning i dette Tilfælde vil føre til noget bedre Resultat, og dersom man skulde være nødt til at bruge Kugleafstemning i alle de Tilfælde, hvor man maatte ønske at frigjøre dem, der lide under Afhængighed af Andre, for denne Afhængighed, da vilde man vistnok ogsaa altfor ofte blive nødt til at ty til denne Afstemningsmaade. Men, som sagt, jeg troer ikke, at der herved vilde opnaaes Noget for disse mindre selvstændige Medlemmer, da de kunne være visse paa, at de senere vilde blive udsurgte om, hvorledes de havde afgivet deres Stemmer, og krævede til Regnskab herfor, og de havde da kun Valget imellem at stemme u selvstændigt eller at tale Ujandhed ved at fragaae, hvorledes de have stemt. Et andet Tilfælde, hvori Kugleafstemning kunde være nyttig, vilde være det, hvor der skal afgjøres en stor og vigtig Sag, og hvor de Enkelte, ved at stille sig uden for den almindelige Mening, eller paa Grund af deres Stilling til Overordnede, kunne paadrage sig Ulemper for Fremtiden. Jeg erkjender, at et saadant Tilfælde vil kunne møde, og at man kunde ønske et Værn derimod, men jeg troer, at man bør lægge nogen og ikke ringe Vægt paa den Betydning, som en lovgivende Forsamling ved sine Handlinger har paa Folkelivet. Det er ikke blot vigtigt, at den gode Lov gives, at det ønskelige Resultat opnaaes, men det er vigtigt, hvorledes den gives, hvorledes det opnaaes, hvorledes Aanden i Forsamlingen har været. En saadan vil maaskee virke nok saa meget ved sit Exempel, som ved sine Beslutningers Charakter. Man lægge derfor ikke ene Vægten paa Resultatet, men paa den Virksomhed, der kaldte det tilvæ. Det er nys udhævet af en æret Taler, idet han tænkte tilbage paa den franske Revolution, paa dette store Drama, da der stemtes om Ludvig den Sertendes Liv eller Død, at Girondisterne, disse store og mægtige Charakterer, stemte for Kongens Død. Jeg erindrer i dette Dieblikk ikke klart, hvorledes det gik til ved denne Leilighed, men hvis jeg ikke feiler, blev der brugt Kugleafstemning.

Flore Stemmer: Nei — Rayneopraab!

Sage: Jeg har taget feil; men jeg kan dog fremstille det Billede, som stod for mig, det var Bergniaud, som jeg erindrede, traadte op for at stemme offentligt for Kongens Død — Bergniaud, som Dagen iforveien, med sin glimrende Bestalsenhed, havde udtalt sig imod Ludvig den Sertendes Død. Var det nu ei bedre, at han aabent maatte udtale sin forandrede Overbeviisning om hvad der burde gjøres, end om Uman havde kastet at Stor over hans Stemme?

En Stemme: Han handlede imod sin Overbeviisning.

Sage: Det kan Ingen bedømme.

En Stemme: Det er historisk.

Sage: En Forsamlings aabne Fremtræden i de store Dieblikke maa altid udøve en mægtig Indflydelse paa Folkelivet, hvad enten Folket maa beundre eller fordømme. Der er en anden Betragtning, som ikke bør oversees. Naar de Mand, som Folket har valgt til at repræsentere sig, i alvorlige Dieblikke, hvor det gjælder ikke at svigte Folket, ikke ville være deres Stemme bekiendt, da kan Folket ikke blot fristes til at tvivle om, at de i saadanne Tilfælde virkelig kun tage Hensyn til hvad der er Folkets sande Interesser, men der bliver ogsaa en skjærende Modsigelse deri til Valgloven, der vistnok med velberaad Hu bestemmer, at Valghandlingen skal være offentlig, at Valgerne aabent skulle afgive deres Stemmer, uagtet de ofte ville være langt afhængigere end de, der, stillede langt høiere, stemme i en Rigsforsamling. Jeg veed vel, at der er dem, som mene, at Stemmegivning ved Valghandling bør være hemmelig; jeg veed ogsaa, at i det Land, hvor den anvendes, og hvorfra den er overført til os, findes mange Modstandere af den offentlige Afstemning; men jeg veed ogsaa, at en stor Majoritet i det engelske Parlament hidtil har udtalt sig for at bibeholde Offentligheden, ikke blot fordi den bedre passer til den aabne engelske Charakter, som jeg haaber, at ogsaa det danske Folk kan rose sig af, men fordi det ikke er muligt at værne imod de Misbrug, man paapeger, fordi de Enkelte dog vanskeligt kunne skjule eller fragaae, hvorledes de have stemt, saa at Afhængigheden vil vedblive, og Fordelene ved Offentligheden tabes, uden at dens Mangler afhjælpes. Lader os derfor følge det Exempel, Valgloven giver os, lader os ikke bane Veien til en hemmelig Afstemning ved Rigsdagsvalgene ved at indføre den, om end kun i sjældne Tilfælde, i denne Forsamling.

Ne: Den ærede Deputerede for Holbøks Amts 3die District (Gleerup) har i et fortræffeligt Foredrag udviklet Forsvarsgrunden for den hemmelige Afstemning, men han har ikke derved i nogen Maade rokket min Overbeviisning. Jeg seer ved nærværende Spørgsmaal nemlig ikke saa meget hen paa dets Udvikling i Praxis, som derpaa, at vi ikke ved at grundlægge Forfatningsværket bør nedlægge Noget, der staaer i Strid med Livsprincipet for hele den constitutionelle Statstilværelse. Jeg vil indromme, at der vistnok finder en Ustikkerhed Sted ved al Stemmegivning, men den største Sikkerhed, som man tilnærmelsesviis kan skaffe, og den største Garanti for denne maa dog være den, som skabes, naar Folket kan føre den fuldstændigste Control med de Mand, som de have sendt herhen, ikke blot for at tale, men fornemmelig for ved deres Stemmer at fastsætte Forsamlingens Beslutninger. Lader os fremfor Alt mindes, at det Værk, som her skal begrundes, naar det skal staae varigt, maa have sin Rod i Folkets Tillid; men lader os da ikke glemme, at der endnu er Mange, som bære Tvivlen om en constitutionel Forfatnings Gøder, Mange, som endnu tilraabe os: hvad hjælper en constitutionel Forfatning, hvad hjælper Eders Papisforfatninger, naar man dog ikke ved disse kan skaffe Folket nogen Garanti for, at de, som det snfter til sine Talsmand, komme til at repræsentere det, thi det lader sig jo dog ikke nægte, at hver Valghandling har noget Ustikkert hos sig, og hvad anden Beskyttelse haves saa herimod, end at Folket lærer sine Deputerede i Gæt og Alt at kjende, at det kan vogte og veie deres Gjeringer, for derefter at dømme dem. Alaben Tale og aaben Handling til at besegle Ordet er det ene, der sømmer sig for et constitutionelt fritfølende Folk og for detses Affendinge, og jeg vil appellere til Enhvers Høielse, uden Hensyn til hans politiske Tro, jeg vil spørge baade dem paa den Side af Salen, til hvilke jeg nærmest regner mig, og dem, jeg troer at staae ligeoverfor, om det

kan stemme med folkelig Følelse, om det kan stemme med det ridderlige Gressbegreb, naar man afslæses sin Mening af Folket for at udtale den i Folkets Navn, da at lege Stjul, hvor man først og fremmest er forpligtet til at tale. Jeg gjentager det: Folkets Tillid er den Grundpille, hvorpaa en fri Forfatning fornemmelig maa hvile. Lade vi først en enkelt Dm gnave sig ind i Pillen, bliver den snart saa ornstuefuld og huul, at den Bygning, den skal bære, om den er nok saa kunstmæssig opført, dog tilsidst maa falde.

De Kirke: Da nærværende Udkast, saavidt jeg har forstaaet, kun skal gjælde for denne Forsamling, forekommer det mig ikke, at man behøver i nogen Maade at tage Hensyn til hvad der er passeret i gamle Dage; men jeg troer, at man nærmest bør betragte Sagen som den foreligger os. Vi have Alle, da vi fremskillede os for vore Bælger i Districterne, tilfagt Bælgerne Get og Andet, som vi vilde holde paa, og som vi efter vor Overbeviisning troede at være i Landets og deres Interesse. Hvorledes skulde vi nu kunne forsvare, her strax at antage hemmelig Afstemning, hvorledes skulde vi kunne godtgjøre, at ikke ærgjerrige Hensigter ledede os, da vi fremskillede os for at vælges? Man kunde let finde en Støtte for en saadan Tanke, dersom vi antog hiin Afstemningsmaade, og Bælgerne kunde let ledes til at troe, at vi ikke talte deres Sag, og der kunde vækkes Mistillid imod os, om ikke hos Alle, saa dog hos Mange. Jeg maa derfor stemme saavel imod Udkastets Bestemmelse, som imod det andet dertil stillede Forslag. Jeg mener, at naar man tør tale, hvad man anseer passende, i Overværelse af hele denne Forsamling og de øvrige Tilhørere, da kan man ogsaa stemme ligesaa aabent i deres og hele Folkets Paasyn. Det er saaledes min fuldeste Overbeviisning, at man ikke bør holde paa Kugleaffstemningen.

Fløe: Uagtet de glimrende Foredrag, jeg har hørt til Forsvar for hemmelig Afstemning, er jeg dog ikke bleven overbevist om sammens Uforfæstlighed. Jeg veed, at en saadan Afstemning har en almindelig Uvillie imod sig i Folket, og jeg anseer det derfor for en bydende Pligt for min egen Skyld, frit at bekjende, at jeg agter at stemme imod en saadan hemmelig Afstemningsmaade. For at imidlertid Forsamlingen ikke, under sjeldne og faretruende Omstændigheder, skulde være afskaaren Ret til at benytte denne Afstemningsmaade, troer jeg at burde henholde mig til det af den ærede Rigsdagsmand for Præsto Amts 3die District (Schack) stillede Forandringsforslag.

Schroll: Det er ofte og med Grund anført, at Folkets Opmarksomhed er henvendt paa hvad der skeer i denne Forsamling, og at Folkets Tillid derfor er dobbelt nødvendig; men naar vi indføre Kugleaffstemning, hvorledes skal da Folket være istand til at bedømme Rigsdagsmændenes Færd. Man vilde jo derved gjøre det vanskeligt, ja saagodtsom umuligt for Folket ved de kommende Valg at udelukke dem, der ikke sympathisere med det. Der kunde vel indvendes, at Kugleaffstemning undertiden kan være til Betyggelse for Minoriteten; men da jeg antager, at man er bedst tjent med en aaben og ærlig Politikk, troer jeg at burde stemme imod al hemmelig Stemmegivning. De Rigsdagsmænd, som ikke have Selvstændighed og borgerligt Mod til at være deres Mening bekjendt, have ikke deres rette Plads i Rigsdagsalen.

Oloug: Jeg maa tillade mig den Bemærkning, at der ikke forekommer mig at være det bedste Sammenhæng mellem det harnissklædte Foredrag, som den ærede Rigsdagsmand fra Præsto (Schack) idag har holdt, og det Amendement, han har stillet. Eftersom han er en Fiende af Kugleaffstemningen, synes han hellere at burde have holdt sig til, hvad Comiteen har foreslaaet i sit Udkast, hvor Kugleaffstemningen er stillet som det yderste Middel og kun kan benyttes, naar det af 25 Medlemmer forlanges, medens Stemmegivning ved Navneopraab kan forlanges af 15, end, som han ved sit Amendement har foreslaaet, at der kun skulde behøves 15 Medlemmers Forlangende, for at Kugleaffstemning skulde kunne finde Sted. Naar nemlig, forsaavidt Navneopraab ei forlanges, ogsaa 15 Medlemmers Forlangende om Kugleaffstemning skal være at tage til Følge, saa forekommer det mig, at hans Amendement gaaer mere ind paa det af ham bekæmpede Hemmelighedsprincip, end Comiteens Udkast. Endnu skal jeg tillade mig den Bemærkning, at naar der er bleven talt om Terrorisme i denne Sal, da gives der ogsaa en anden Terrorisme udenfor Salen,

som man paa en mere indirecte Maade hentydede til, ved stærkt at advare de kongevalgte Medlemmer med Hensyn til, hvad de her stemme for. Forøvrigt er Kugleaffstemningen mig imod, og jeg agter at stemme mod den.

Bang: Jeg skal blot gjøre en Bemærkning. Naar jeg agter at stemme med Comiteen, da skeer dette alene af det Hensyn, der ibrigt tilstrækkeligt er fremhævet, at der kan komme Forhold og Sager, som i Forening kunne gjøre Kugleaffstemningen virkelig gavnlig. Jeg troer det i Sandhed ingenlunde umuligt, at en Sag af den Bestaaffenhed tilsidst kunde blive denne Forsamling forelagt, og jeg vilde da ansee det meget uheldigt, naar en saadan Sag af allerførste Bigtighed kunde vinde ved dens Afgjorelse ved den hemmelige Afstemning, at denne da skulde være umuliggjort. Jeg skal endnu blot hertil føie, at al den Frygt, der næres for, at man for at skjule sin Mening skulde tye til Kugleaffstemningen, og at denne Afstemningsmaade hyppigen vilde finde Sted, er ugrundet; thi det er moralsk umuligt, at en saadan Frygt, en saadan Feighed kunde gjøre sig gjældende, og dertil kommer, at den Betingelse, at 25 Medlemmer skulde fremsætte Paastand om en saadan Afstemning, tillige vil gjøre det næsten ligt med en fysisk Umulighed, at en saadan Fordring hyppigt vil blive fremsat.

Frolund: Det Bæsentligste, som man har anført til Forsvar for at beholde Afstemningen ved Kugler er paa den ene Side den menneskelige Skrobelighed, som man har sagt trænger til en Støtte; jeg indrømmer, at dette kan gjerne kan være. Paa den anden Side har man til Forsvar derfor anført, at det er ganske vist, at Offentligheden ogsaa kan bidrage til at skaffe falske Meninger frem her i Salen; det er vel muligt. Jeg kan imidlertid ikke føle mig overbevist af disse Grunde og jeg vedkjender mig den Mening, at jeg agter at stemme imod Afstemningen ved Kugler, fordi jeg haaber, og jeg finder en Glæde ved at støtte mig ved dette Haab, at Styrken her i Salen er større end Skrobeligheden, og jeg paa den anden Side mener, at den Fare, man løber ved at give hemmelig Afstemning Indpas, er større end den, man løber ved offentlig Stemmegivning.

Procurator F. Jespersen: Til hvad den ærede forrige Taler yttrede, skal jeg tillade mig at føie, at Forsamlingen vel maa betænke, hvad Indtryk det vil gjøre paa Folket, dersom den begyndte sin Virksomhed med at votere for hemmelig Afstemning. Det er ikke ubekjendt, at denne er Folket saare meget imod. Jeg mindes levende, hvorledes det Budskab modtoges, at der i den jydsk Forsamling havde fundet Kugleaffstemning Sted, da der var Spørgsmaal om Forhandlingernes Offentlighed, og at den Deputeredes Navn, der havde forlangt Kugleaffstemningen, gif som en Løbeild igjennem Landet, og jeg kan forsikre, ikke til hans Ære. Naar det er yttret, at den skulde tjene til Hjælp for de Skrobelige, saa anseer jeg ikke dette at være den rette Fremgangsmaade for at styrke dem; de bør tværtimod bringes til at prøve deres Kræfter, prøve hvad de formaae, hvilket ofte er Mere, end de selv have tænkt. Naar det fremdeles er yttret, at ved Kugleaffstemningen et andet Resultat kunde komme frem end ved den offentlige Afstemning, da forekommer dette mig netop at være en væsentlig Indvending imod hiin Stemmegivningsmaade. Det Medlem, som ikke tør være sin Mening bekjendt, bør ikke gives Leilighed til at skjule den.

F. Johannsen: Heller ikke jeg agter at stemme for hemmelig Afstemning, og jeg tillader mig derfor at slutte mig til den ærede Rigsdagsmand for Randers Amts 4de District (La Cour) og det Amendement, som han har stillet.

Bagger: Det er unægteligt, at der gives menneskelig Skrobelighed, men derfor troer jeg dog ikke at burde anbefale den hemmelige Kugleaffstemning, thi Skrobelighed, grundet paa Frygt, bør bekæmpes. Vi ere komne her for aabent at udtale vore Ansuelser, ærligt og frimodigt at værne om Sandhed og Ret, ærligt og frimodigt at erklære os imod Alt, hvad der strider derimod; derfor paaligger der os en moralsk Forpligtelse til at tale og handle saaledes i denne Rigsforsamling, at vor Færd kan ligge aaben for hele Verden, og at de, som have kaldet os til den Plads i samme, vi indtage, kunne komme til Erkjendelse af, at de ikke ere blevene skuffede. Om vi ogsaa ved Udtalelse af vore Ansuelser kunne paadrage os Had og For-

følgelse, saa troer jeg dog, at vi ikke bør lade os lede af Menneſteſrygt, men have det store Maal for Øie, for hvis Skyld vi her ere forſamlede. Jeg ſkal derfor ogſaa frimodig udtale, at det er min Anſkuelse, og at jeg agter at tiltræde det af den Deputerede for Randers Amts 4de Diſtrikt (la Cour) ſtillede Amendement.

Røder: Efter Alt hvad der er yttret i denne Sag anſeer jeg det for en total Umulighed at tilveiebringe 25 Medlemmer, ſom ſkulle forlange Kugleafftemning, og jeg finder heri, tværtimod hvad der er bleven anført, en Grund til at antage, at Comiteen ſelv ikke er ſtemt for Sagen. Offentlighed er vor ſande Støtte og ogſaa vor Trøſt, og det er min fuldkomne Formening, at vi, ligeoverfor vore Vælgere ſhulde dem ſamme. Al hemmelig Afftemning er imod Folkets Dunſte og Henſigt.

Dahlerup: Det er, om jeg ikke erindrer fejl, af een af de foregaaende ærede Talere bemærket ſom et af de Momenter, der talte mod Kugleafftemningen, at den vilde medføre ſtor Vidtløſtighed, idet en ſtor Rængde Talere, naar der ſkulde ſtemmes med Kugler, vilde anſee det for nødvendigt inden Stemmegivningen at udtale deres Anſkuelse, for at deres Vælgere ikke ſkulde være uvidende om, hvad de havde ſtemt for. At denne Grund ikke er uvæſentlig, ſynes jeg den nu førte Debat alt har viiſt. Uden derfor at udtale mig vidtløſtigere, ſkal jeg tillade mig at bemærke, at ogſaa jeg agter at ſtemme mod Kugleafftemning.

Løvede: Efter Alt hvad der er ſagt i denne Sag, maa det anſees omtrent umuligt, at hemmelig Stemmegivning vil blive foreſlaaet eller ſat igjennem; men netop paa Grund af den ſtore Uſandſynlighed for, at 25 Medlemmer vilde træde op og forlange Kugleafftemning, antager jeg, at man ikke bør afhjære ſig dette Middel, ſom man i yderſte Tilfælde kunde ønske at gribe til. Saaviſt ſom det er Feilighed at yttre ſig paa en anden Maade, end hvad der er Gens ſande Mening, ſaaviſt vilde det være Feilighed, naar jeg ikke ſtod op og erklærede mig for, at Kugleafftemning bibeholdes, hvor den gjøres fornøden.

Høier: Jeg anſeer det ikke for ſaa afgjort, at Kugleafftemning ikke vil finde Sted, fordi der udtræves, at 25 Medlemmer ſkulle forlange denne Affstemningsmaade, for at den ſkal kunne anvendes. Der er ikke Saamange, der have talt imod den, at der jo nok kunde blive Saamange tilbage, at de let kunde forlange denne Affstemningsmaade bragt til Anvendelse.

Chr. Larsen yttrede ſig ligeledes imod hemmelig Afftemning.

Mundt: Jeg ſkal blot tillade mig at bemærke, at jeg agter at ſtemme for Comiteens Forſlag, og at jeg henholder mig til hvad der er ſagt af Rigsdagsmanden for Holbeks Amts 3die Diſtrikt (Gleerup).

Schiern: Da Forhandlingen om Forſamlingens Forretningsorden har fremkaldt flere lignende Smaabemærkninger, behøver jeg ei heller at nægte mig den Bemærkning, at jeg finder mig ſorandigt til at ſaae offentligen udtalt, at jeg ſlutter mig til Hjenderne af hemmelig Botering i denne Rigsforſamling.

Formanden: Jeg maa dog bemærke, at det ikke er fornødent, at ethvert Medlem udtaler ſig om, hvorledes han agter at ſtemme.

Ugreen-Uſſing: Der er nu talt ſaameget for og imod Kugleafftemningen, at jeg maa anſee det overflødig at yttre mig udſørligere om dette Spørgſmaal. Det er kun ganſke ſaa Bemærkninger; jeg ſkal ſøie til det ſunde og klare Foredrag, ſom i denne Sal er holdt af den ærede Rigsdagsmand for Holbeks Amts 3die Diſtrikt (Gleerup). For offentlig Stemmegivning tale de ſamme Grunde, ſom overhovedet kunne anføres for Offentlighed i alle offentlige Anliggender; thi virkelig ſynes ingen Fordring naturligere, end den, at enhver rebellig Mand bør kunne være ſin Mening i offentlige Anliggender bekiendt og have Mod til at udtale denne, hvor Pligten byder ham at afgive ſin Stemme, og at Folket maa have Ret til at erfare, hvorledes de Mand, hvem de have givet deres Stemme, votere om de maatte vigtigſte Spørgſmaal. Imidlertid har Erfaringen næſten paa alle Steder viiſt Nødvendigheden af, at der aabnes Medlemmerne af lovgivende Forſamlinger Afgang til, i vigtige Tilfælde at votere ſaaledes, at deres Botum ikke bliver bekiendt,

og dette er netop, for at Stemmegivningen kan blive et fuldkommen paalideligt Reſultat af de Voterendes Overbeviſning, at enhver Indvirkning baade fra Oven og fra Nedan kan holdes borte, og at retſtanfende Mand kunne ſikres for de ufortjente Følger af deres Handlinger, ſom de ellers i bevægede Tidspunkter og under Partiernes Kamp kunne være udfatte for. Det er ſaaledes i Sagens Interesſe, og for at Stemmegivningen kan ſee med den fuldſtændigſte Frihed, at denne Affstemningsmaade er indført i de fleſte constitutionelle Landes Forſamlinger. Det tør ved denne Leilighed heller ikke lades ude af Grindringen, at naar Valg foregaae i deſlige Forſamlinger til Embedsmænd eller til Medlemmer i Comiteerne, foregaaer Affstemningen altid hemmelig, hvorfor det ikke ſkjønnes rettere, end at de Mand, der tale for fuldſtændig Offentlighed, ogſaa maae foreſlaae en Forandring heri, da diſſe Valg ere af ſtorſte Vigtighed. Hvad der anføres til Fordeel for Offentlighed i Stemmegivning i repræſentative Forſamlinger maatte da gjennemføres i alle andre offentlige Institutioner; men i de Lande, hvor f. Ex. Jury-Institutionen er indført, er det dog altid anſeet nødvendigt, at Rævningerne votere inden lukte Døre. Af diſſe og flere Grunde har Comiteen, uagtet, ſom alt tidligere bemærket, Ingen af dens Medlemmer for deres Perſon ynde den Boteringsmaade, dog eenſtemmig været af den Formening, at den ikke burde affkaſtes. Endnu ſkal jeg blot tilføie, at i de Forſlag, ſom Forſamlingens Formand overgav Comiteen ſom Materiale under Behandlingen af nærværende Sag, var det ogſaa af denne Hædersmand foreſlaaet, at hemmelig Afftemning maatte kunne finde Sted, og det endog efter ikkun 15 Medlemmers Begjering, hvorimod Comiteen har meent at burde forhøie dette Antal til 25.

Ved den derefter foretagne Afftemning over de til § 8 ſtillede Forandringsforſlag blev Reſultatet, at:

1. Det af la Cour, Frølund og Kée ſtillede Forſlag:

At Paragraphens ſidſte Deel udgaaer; forkaſtedes med 73 Stemmer mod 63, og at

2. Schacks Forſlag:

at efter Ordene: „ſaa ſtemmes efter Navneopraab“ bortfalder det Øvrige af Paragraphen og i dets Sted ſættes: „Et Antal af 15 Medlemmer kan inden Provens Begyndelse forlange ſæregen Afftemning, enten ved Kugler eller ved Navneopraab. Forlanges begge de ſæregne Affstemningsmaader, da ſkeer Afftemning ved Navneopraab“;

forkaſtedes med 90 Stemmer mod 46.

Ugreen-Uſſing: Til § 32 er ikke det Amendement bleven ſtillet, ſom blev bebudet under den foreløbige Forhandling. Jeg troer imidlertid at burde gjøre en oplyſende Bemærkning ved denne Paragraph. Det er nemlig i ſamme beſtemt, at i ſærdeles paatrængende Tilfælde kan der afviges fra de foranſtaaende Forſkrifter, naar $\frac{1}{2}$ af de tilſteeværende Medlemmer derom ere enige. Comiteen har herved ikke havt til Henſigt, hvad Enhver vel kan indſee, at ophæve Beſtemmelsen i § 25, hvorefter ingen Beſlutning maa tages af Forſamlingen, med mindre over Halvdelen af Rigsdagsmændene ere tilſtede. I modsat Fald kunne let Fractioner af Forſamlingen, ſom til en given Tid maatte være tilſtede, men ſom udgjorde langt under 77 Medlemmer, ved $\frac{1}{2}$ af dens Stemmer forandre Regulativets Beſtemmelſer. Det var maatte adæquater, naar det heed $\frac{1}{2}$ af det til at udgjøre en fuldgjldig Forſamling, efter § 25, tilſtrækkelige Antal Medlemmer. Jeg bemærker dette, forat der ikke i mødende Tilfælde ſkal opſtaa Tvivl derom.

Formanden: Jeg veed ikke, om det er den ærede Ordførers Mening, at der gjøres en Tilføielse herom i Paragraphen; det maatte forøvrigt viſtnok anſees fyldeſtigjørende, at Forſamlingen, ſaaledes ſom ſkiet er, er ſtillet paa det rette Standpunkt.

Ugreen-Uſſing: Jeg anſeer ogſaa det tilſtrækkeligt, naar det ſtiltiende af Forſamlingen vedtages, men muligens var det dog rigtigſt, at det udtrykkelig tilføies.

Bang: Kunde Forſamlingen ikke overlade Omredactionen til Comiteen?

Formanden: Man kunde maatte blot i § 32 henviſe til § 25. (Sluttes.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Niende Møde.

(Sluttet.)

Man gik derpaa over til Forhandlingen af de af Pastor Bisby til Udkastet i det Hele fremsatte Forandringsforslag.

Bisby: Min Hensigt med de fremsatte Forandringsforslag har, som allerede ved den foreløbige Behandling er bleven bemærket, fornemmeligen været at forstærke en Grundføtning Auerkjendelse. Denne Grundføtning er, at man aldrig bør gjøre nogen Ting halvt. Det forekommer mig just at have været en Skjodshynd hos vort Folk, at gjøre Meget halvt, og mange af vore Ulykker have just deres Rod heri. Ogsaa den nærværende Tids trykkende Stemning, navnlig maaskee de flesvigholsteenske Ulykker, ere for endeel foranledigede ved, at vi have Alling halvt, halv Fred og halv Krig og halve Benner, og ingen Ting heelt og fuldstændigt. Hvor ubetydelig den her foreliggende Anledning endog maatte forekomme Noget, kunde jeg derfor dog ønske, at Forsamlingen benyttede den til at erklære sig mod enhver Halvhed. Vi have tvende Ting at vælge imellem, eftersom man enten tager det ene eller det andet Hensyn. Skal saaledes Lydelighed og Forstaaelighed være det Afgjørende, troer jeg, at ikke blot Intet kan indvendes imod de i mit første Forandringsforslag anførte Benaevnelser, men at de endog i denne Henseende turde foretrakkes for de danske Oversættelser, hvis Betydning først lidt efter lidt skal tilegnes. Ogsaa indeholder det omdeelte Forandringsforslag et fornyet Bevis paa, hvor uvilkaarlig Naturen med Hensyn hertil gaar over Beslutningen, idet en Masse fremmede Ord atter her have indsnegret sig, blandt hvilke jeg blot vil nævne: Passus, constitueret, Membrum, Modificationer. Saadant vil endnu hyppigere skee under de daglige Forhandlinger, og Bestemmelsen i den trykte Forretningsorden vil da kun have Betydning som en Raamindelse om at afholde sig derfra. Skal derimod Danskheden være det overveiende Hensyn, da maa ogsaa de tilbageblevne fremmede Udtryk ombyttes, forsaavidt dette er muligt, og det er dette, som jeg ved mit sidste Forandringsforslag har tilsigtet. Hvilket af Forslagene Forsamlingen vil tiltræde, skal jeg ikke kunne vide. Men for den tilbligere antydede Grundføtningens Skyld maatte jeg dog ønske, at eet af dem antages i sin Heelhed, og jeg nægter da ikke, at det sidste var det, der meest vilde tiltale mig selv og stemme overens med mit Ønske. Slutteligen bemærker jeg kun, at begge Forandringsforslagene maaskee bedst deelttes i to, som der særskilt afstemmedes over: Forandringen af de 3 første Benaevnelser i det principale Forslag, og dernæst over de to sidste ligesom over de 2 første Benaevnelser i det sidste Forslag og dernæst over Ordet Udskud. Om dette Punkt har jeg gjort Bemærkning paa det skriftligt indgivne Forslag, saa jeg skulde ikke formode, at der fra Formens Side kan være Noget til Hinder derfor.

Barfod: Den 6te Deputerede for Kjøbenhavn (Bisby) har atter idag taget Ordet imod Halvhed, og det med god Grund. Dog mener jeg, at han vilde have gjort det med endnu større Grund, naar han ikke selv havde gjort sig skyldig i Halvhed. Han har nemlig foreslaaet, at vi skulde stille os ved en heel Deel danske Ord, som efter min Mening have Borgerret i Sproget; men dette har han kun gjort halvt, thi saa burde man ogsaa holde paa Reglement istedetfor Forretningsorden, Botering istedetfor Afstemning, Pluralitet istedetfor Stemmesleerhed, og det forekommer mig, at naar man vilde gjøre det rigtig tilgavn, vilde § 18 komme til at lyde omtrent saaledes: „Naar en Proposition er proponeret og expliceret, er ethvert Mem-

brum o. s. v.“ Det forekommer mig at være den rette Maade, hvor paa Halvheden kan undgaaes, som den ærede Rigsdagsmand troer, at Udskudet, der har forfattet Udkastet til Forretningsordenen, har gjort sig skyldig i. Jeg mener imidlertid, at halvt godt er bedre end heelt daarligt, og jeg troer, at man bør være det ærede Udskud saardeles taknemmelig for det gode Bidrag, det har leveret til at faae overslødige fremmede Ord ombyttede med gode danske, men at man netop maa være det taknemmelig for, at det ikke er gaaet videre end skeet er, thi Intet vilde i mine Tanker være uheldigere, end at sætte sig ned, for paa en Studs at stille sig af med alle fremmede Ord og faae lutter danske ind. Dette kan ikke skee paa en Studs, men kun lidt efter lidt. Naar den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 6te Distrikt (Bisby) har meent, at han talte i Lydelighedens Interesse, da kan jeg ikke give ham Medhold i dette Stykke; jeg antager det for givet, idetmindste med Hensyn til den største Deel af Folket, at de, naar det 10 à 20 Gange for dem er forklaret, hvad et fremmed Ord betyder, ville kunne huske det; men derimod vil det ikke blive Kjød af deres Kjød og Been af deres Been. Det vil altid staae for dem som en Huskommelses-Sag, hvorimod man ved ægte danske Ord, som ere smedede af Sprogets Malm, ikke behøver at sige, hvad de betyde, og ligesom man altsaa ikke bebyrder Huskommelsen med at erindre Betydningen af disse Ord, saaledes bliver det ogsaa lettere at fatte og bevare dem.

Brinck-Seidelin: Jeg er af samme Mening som den ærede Amendementskiller, at naar hans første Indstilling skulde falde igjennem, den subsidiaire Indstilling maatte blive deelt i 3, saa at der stemmes paa hvert Ord særskilt, om den foreslaaede Benaevnelse skal foretrakkes for Udkastets. Jeg mener nemlig, at Viceformand er bedre end Hjalpeformand, da Udtrykket Viceformand er almindelig brugt og forstaaet. Jeg troer, at Udkastets „Secretair“ bør foretrakkes for det foreslaaede Udtryk „Bogfører“, thi den Function, hvortil Secretairerne her i Forsamlingen benyttes, er ikke af den Bestaaelighed, at deres Forretninger indskrænke sig til Bogføring; men derimod er jeg tilbøielig til at tilraade, at Ordet „Udskud“ maatte dumpe igjennem, thi ved dette Udtryk er man i Almindelighed vant til at forene et andet Begreb end det, som her skal gjøres gjældende.

Lage Müller: Jeg skal kun tillade mig nogle faa Bemærkninger og i det Væsentlige henholde mig til, hvad jeg igaar i denne Anledning har fremsat. Jeg antager ogsaa, at det er en Regel, der i mange vigtige Sager er gjældende, at halve Forholdsregler ere værre end ingen; men jeg troer ikke, at denne Regel kan anvendes ved at ombytte fremmede Ord med ægte danske. Der gives Ord, som have Indfødsret i Sproget, andre derimod have kun Borgerret. Der gives mange fremmede Ord, hvis Betydning er almindelig bekjendt og derfor paa ingen Maade bør udstødes af Sproget, og heller ikke blive mere forstaaelige ved Oversættelse paa dansk, men tværtimod uforstaaelige, naar man f. Ex. vil oversætte Ordet at „orientere sig“ ved at østne sig“. Imidlertid bør man paa Danskens Begne stræbe at ombytte fremmede Ord med ægte velforstaaelige danske, men Saadant kan kun skee, naar et Ord formes af Sprogets Malm og dannes paa Sprogets Ambolt. Saaledes maa jeg ogsaa holde for, at Udtrykket „Præsident“ bør ombyttes med „Formand“, „Vicepræsident“ med „Viceformand“, hvorimod „Bogfører“ ikke udfylder hvad her i Forsamlingen forstaaes ved „Secretair“. Mod Ordet „Udskud“ maa jeg derimod erklære mig meget bestemt, og derfor mener jeg, at vi, indtil et godt dansk Udtryk kan findes, skulde vedblive at benytte det fremmede Ord Comitee. Ved Ordet „Udvalg“, som vel i sig er

et godt Ord, er der nemlig den Ulempe, at det ikke er passende at sige at udvælge et Udvalg.

Boisen: Naar jeg tillader mig at fremsføre et Par Ord i denne Sag, da er det, fordi jeg ikke vil, det skal være uimodsagt, at det er noget Uvæsentligt, som handles om; thi hvad der angaaer vort Modersmaal er ikke uvæsentligt. De 2 Forslag synes at gaae til de 2 Overligheder, som vel neppe ville finde Forsamlingens Bifald. Det første vil bibeholde alle de fremmede Ord, vil altsaa snarere et Tilbagestridt end et Fremstridt imod det Maal, ved hvilket man haaber det danske Sprog befriet fra det Fremmede. Et saadant Tilbagestridt vil vel neppe billiges paa en Tid, da saa mangen Røst har havet sig for at have Modersmaalets Ret. Det andet Forslag vil, at man ved et Slags Oversættelse strax skal frigjøre sig fra alle fremmede Ord, hvorved man kun vil opnaae at faae daarligere danske Ord, og derved faae Sproget ligesafuldt forbansket som ved de fremmede. Men midt imellem begge Overligheder ligger, hvad den ærede Rigsdagsmand selv kalder den agtværdige Stræben hos Udskudets Medlemmer i Udarbejdelsen af Forretningsordenen. Det er netop paa denne Vej, jeg ønsker man skal blive, og paa en naturlig Maade ad denne Vej stræbe hen imod vort Modersmaals Renselse fra det Fremmede. Men netop fordi jeg ønsker denne Vej, man alt er slaaet ind paa, bibeholdt, maa jeg fraraade begge de Overligheder, der ere bragte i Forslag.

Flere Stemmer: Afslutning! Afslutning!

Bloug: Jeg skal tillade mig at udbede mig Ordet for at henstille til Forsamlingen, om den ikke finder det lidet passende her at foretage et Spørgsmaal som det foreliggende og anseer det som et Misbrug af Forsamlingens Tid at føre en Discussion om eensberydende Udtryk. Jeg skal derfor henstille til den ærede Proponent, om han ikke maatte være villig til at tage sit Forslag tilbage, nu da Comiteens Opmærksomhed er henvendt paa hvad der tilsigtes med det stillede Amendement. Skulde han ikke være villig hertil, da maa jeg beklage, at Forretningsordenen endnu ikke er traadt i Kraft, idet jeg da, overensstemmende med § 18, vilde paastaae Afvisning.

Bisby: Med Hensyn til hvad her er ytret og efter den Mening, som i Forsamlingen har gjort sig gjældende, troer jeg at burde frasælde de af mig stillede Amendements, med Undtagelse af, at Ordet „Udskud“ ombyttes med „Udvalg“. Det kan jeg ikke frasælde.

Krieger: Jeg foreslaaer, at det vedtages uden Afstemning.

Schack: Ordet „Udskud“ har altid paa mig gjort en afstyelig Virkning, og jeg har idag havt Leilighed til at tale med en af vore berømteste Sprogforskere, som erklærede, at der vel har været gjort Forsøg paa at indføre dette Ord i Sproget fra det Tydske, men at Sprogets Genius hidtil har afvist det, og man vil saaledes, ved nu at optage det, gjøre Bold paa dette.

Flere Stemmer: Afslutning! Afslutning!

Mundt: Er det da Meningen, at der kun er Spørgsmaal om Ordet „Udvalg“ istedetfor „Udskud“ eller skal ogsaa Ordet „Comitee“ kunne sættes istedetfor dette Udtryk?

Bisby: Ja det var min Mening.

Orsted: Maaskee det kunde overlades til Comiteen at bestemme, om Udtrykket „Comitee“ eller „Udvalg“ skal benyttes.

Sammerich: Alle Stemmer heri Salen synes at samle sig om, at Ordet „Udskud“ skal skydes ud.

Formanden: Altsaa vil det være at sætte under Afstemning, om Ordet „Udskud“ skal bifaldes eller ikke.

Bisby: Det kunde maaskee overlades til Comiteen, hvilket Udtryk der skal sættes istedetfor Ordet „Udskud“.

Algreen-Ussing: Jeg maa bemærke, at Comiteen slet ikke mere er i Virksomhed.

Formanden: Jeg vil altsaa sætte det under Afstemning, om Ordet „Udskud“ skal beholdes eller ikke.

Ved den derpaa følgende Afstemning blev dette Spørgsmaal besvaret benægtende med 125 Stemmer mod 11.

Formanden havde derpaa Mødet, efter først at have meddeelt Forsamlingen, at Dagsordenen for det følgende Møde var saaledes bestemt:

- 1) Paaskjendelse af det i Sorø Amts 6te Distrikt stedfundne Valg, efter de nærmere Oplysninger, som i Henhold til Forsamlingens Beslutning vare indhente fra Valgbestyrelsen.
- 2) Valg af Forsamlingens Embedsmænd.
- 3) Fordelingen af Forsamlingens Medlemmer i Afdelingerne, og
- 4) Overauditeur Halls Forslag angaaende Nedsættelse af en Comitee til at modtage Regjeringens Meddelelser angaaende de flestvigeste Forhold.

Tiende Møde.

Lørdagen den 2den November.

Forhandlingsprotocollen for de tvende foregaaende Møder blev oplæst.

Efter Dagsordenen blev først foretaget Afgjørelsen af det i Sorø Amts 6te Distrikt foretagne Valgs Gyldighed.

Ordføreren, **Algreen-Ussing**, tog først Ordet saaledes:

Det vil være i Forsamlingens Grindring, at Afgjørelsen af dette Spørgsmaal blev opsat, indtil man havde indhentet nærmere Oplysninger fra Valgbestyrelsen for Sorø Amts 6te Distrikt i Anledning af en indkommen Klage deels over en mangelfuld Bekjendtgørelse om Indskrivningstiden for Valgerne og deels over selve Valghandlingen, idet der nemlig skulde være modtaget Stemmer fra flere Personer, som ikke personligen havde været tilstede ved denne. Forsamlingen har nu gennem Justitsministeriet modtaget en Skrivelse fra Valgbestyrelsen, som jeg skal tillade mig at oplæse, da det vil være den bedste Maade at sætte Forsamlingen i Kundskab om Alt, hvad der henhører til Sagens Realitet og de Oplysninger, som Valgbestyrelsen giver med Hensyn til de fremsatte Anker. Skrivelsen lyder saaledes:

„Det høie Justitsministerium har i særdeles æret Skrivelse af 25de denne Maaned udbedet sig Erklæring fra undertegnede Valgbestyrelse for Sorø Amts fette Valgdistrikt i Anledning af en til Justitsministeriet indsendt Klage, deels over mangelfuld Bekjendtgørelse om Indskrivningstiden for vedkommende Valgere i bemeldte Distrikt, deels over selve Valghandlingen sammesteds. Bore Ytringer ere forlangte saavel om Andragendet i det Hele, som med Hensyn til tvende i Klagen gjorte Paastande, den ene, at endeel Valgere ikke personlig vare mødte paa Valgdagen, men at deres Stemmer ikke bestomindre bleve tilførte Valgprotocollen i Faveur af Pastor Boisen; den anden, at en høitstaaende Godseier i Distriktet skal have ladet en fraværende Mand's Stemmeret gjælde for Boisen og saaledes tilføre Protocollen.

Hvad nu Andragendet i det Hele angaaer, da maae vi ansee det for et Bæv af Urigtigheder og Usandheder; at udpege enhver af disse vil man vistnok ifølge det Medenansførte finde usfordent; kun skulle vi hovedsageligen bemærke, at vi maae ansee mange eller idetmindste flere af Underskrifterne for uægte, ligesom det har undret os, at næsten alle Underskrifter, efter Alt, hvad man kan sene, ere nedskrevne med een Haand; saameget er vist, at flere af dem, hvis Navne ere underskrevne, paa Forespørgsel have nægtet at kjende Klagen og at have underskrevet samme, og vi maae være forvisse om, at en streng upartist Undersøgelse af Sagen vil lede til et mærkeligt Resultat, deels med Hensyn til Klagens Oprindelse, deels med Hensyn til flere Personligheder, hvis Navne ere undertegnede. Der er skeet Forespørgsel hos 4 Personer, men ingen af disse have vedkjendt sig enten at have læst Klagen eller underskrevet samme, og en skriftlig Erklæring er modtaget fra tvende Andre, som have protesteret imod deres, Klagen paategnede, Underskrifters Ægthed. Vi skulde blot med Hensyn til de Paategnede af Taarnborg Sogn bemærke, at ingen af dem undtagen Niels Peder Herløv har ladet sig indtegne som Valger, uagtet Indskrivningen for Valgerne

var bekendtgjort ikke alene ved Kirkestævne, men ved Bystævne; og Niels Peder Herløv, som havde modtaget uretfunderet Understøttelse af Fattigvæsenet, og som desaar sag nægtedes at blive indstrevet som Vælger, har forklaret for undertegnede Formand, at han ikke har underskrevet Klagen, men, at han og flere i Sognet vare anmodede, saavidt erindres, ved Gaardmændene Peder Christensen og Ole Andersen (saavidt vides saakaldte Bondevener), at ville give Nåde i Korsør, hvor han rigtignok mødte og lod sit Navn antegne paa en Seddel, men uden om dets Hensigt at kunne give anden Forklaring, end at det var for at skaffe Magister Steen Stemmer.

Hvad dernæst de anførte tvende Paastande angaaer, da skulle vi, hvad den første angaaer, ikke undlade at yttre, at det er aldeles usandsfærdigt, at endel Vælgere ikke personlig vare mødte paa Valgdagen, men at deres Stemmer ikke desto mindre bleve tilførte Protocolen i Hævedr af Pastor Boisen, idet enhver af undertegnede Protocolførere for sit Bedkommende indstaaer for, at ingen Vælgers Stemme er antegnet uden at han var personlig tilstede, og at Enhver fik det Navn indført, som han stemte paa.

Hvad endelig den anden Paastand angaaer, da vide vi ikke, hvem der sigtes til med Hensyn til den omtalte Godseier og sammes Forhold, men kunne kun gjætte os til, at det maa have været Kammerherre Orholm til Taarnholm, der stod ved Forvalter Herdahl, som indførte Vælgernes Navne i Taarnborg Sogn, for at assistere ham under den Forstyrrelse, som fandt Sted ved Vælgernes Tilstrømning, og som yttrede til Forvalter Herdahl: „Forpagter Hebert stemmer paa Boisen“ — men, vel at mærke, Forpagter Hebert var personlig tilstede og afgav Stemmen, som vedlagte Attest udviser, ligesom Kammerherren yttrede i de Tilstedeværendes Raad og uden Indsigelse fra disse: „at Navnene foreløbig gjerne kunde anføres med Begyndelsesbogstaver, hvilket ogsaa skete, medens Navnene fuldt bleve udfrevne strax efter Indskrivningen, i Valgbestyrelsens Rærværelse.

Bed Antegnelsen af alle Vælgernes Stemmer, med Undtagelse af dem i Taarnborg Sogn, indførtes Candidaternes Navne strax med det hele Navn eller do., hvor det var det samme Navn, og ikke med Begyndelsesbogstaverne alene, og det blev derhos af undertegnede Formand høit tilkjendegivet hvert Sted, hvor Antegnelsen skete, at der ei maatte stemmes ved Befulmægtiget, ligesom de Protocolførende paa Formandens Begjering confererede hinandens Lister og Stemmenes Antal.

Hvad nu den paaankede Mangel paa behørig Bekjendtgjørelse om Indskrivningstiden for Vælgere angaaer, da vedkommer denne Sag ikke egentlig Valgbestyrelsen; imidlertid kunne vi hver især, som Medlem af sit Sognestandsforstanderstab i Sorø Amts sjettede Valgdistrikt, bekræfte, at bemeldte Bekjendtgjørelse ikke alene er sket aldeles loyformelig i hvert enkelt Sogn, men det vil ogsaa behagelig erfares af vedlagte Erklæringer, at man paa flere Steder, navnlig de nærmest paaankede, Korsør og Taarnborg, i den Henseende er gaaet videre med Hensyn til Bekjendtgjørelsen, end det efter Valgløven kan fordres.

Ornitsløv Kro, den 30te October 1848.

Den Erklæring, som er afgivet af Forpagter Hebert, vedrørende det Factum, som i Klagen specielt er nævnt, lyder saaledes:

„Undertegnede maa og kan paa Ære og Samvittighed bevidne at have personlig været tilstede ved Valghandlingen i Korsør, og kan ogsaa bevidne, at det i den Tid, jeg var tilstede ved Indskrivningen i Protocolen, gif til med Retfærdighed og overeensstemmende med Enhvers Ønske, og Enhver blev tegnet noiagtig for den, han stemmede for. Saaledes kan jeg ogsaa bevidne, at jeg har stemt for Pastor Boisen, og at det var mit Ønske at faae ham, hvad mit Bedkommende angaaer, til Rigsdagsmand.

Taarnholm, den 26de October 1848.

Hebert.

Valgbestyrelsens Skrivelse er isvrigt ledsaget med endel Erklæringer fra nogle Sognestandsforstandere om, at Bekjendtgjørelsen om Indskrivningen er foregaaet paa befalet Maade ved Kirkestævne.

Erst disse Oplysninger, og da der ikke i Klagen er anført andre Facta, end de, som Valgbestyrelsen har erklæret sig om, har Comiteen eenstemmigen antaget, at der ikke var nogen Grund til at tage Hensyn til den fremkomne Klage, og at det skete Valg burde erklæres for gyldigt. For isvrigt Intet at forsømme, skal jeg tilføie, at der senere af et af Forsamlingens Medlemmer er blevet afleveret til Comiteen 2 Erklæringer, der gaae ud paa, at der i Valgprotocollen er bleven indført et galt Bogstav, nemlig et B for et S, og som tillige angaae det tidligere omtalte Factum med Kammerherre Orholms Forpagter. Comiteen har imidlertid antaget, at Valgbestyrelsen i det Hele tilstrækkeligt har erklæret sig, og har saaledes ikke fundet nogen Grund til derfor at forandre sin Mening om, at det stedfundne Valg burde erklæres for gyldigt. Endelig har jeg endnu idag ved det samme Medlem modtaget en Attest fra 2 Mand i Korsør, hvorefter disse selv ville have bemærket, at en af Vælgere, en Bonde fra Stillinge Sogn, afgav sin Stemme for Magister Steen, men at ikke desto mindre Boizens Navn blev indtegnet i den autoriserede Liste; men efter Valgbestyrelsens bestemte Erklæring i denne Henseende, og da Bedkommende ikke have navngivet den omtalte Bonde, som det ogsaa vilde være forbundet med Banfærlighed at faae opspurgt, skjøndt Attestens Udstedere mene nok at kunne gjenkjende ham, da der hidtil ikke var andet Middel end at lade alle Vælgere i Stillinge Sogn passere Revue for dem, har Comiteen heller ikke troet, at der var nogen Anledning til at tage videre Hensyn hertil.

Da Ingen af Forsamlingens Medlemmer yttrede sig, blev Spørgsmaalet om, hvorvidt det omtvistede Valg (Pastor Boisen) skulde ansees for gyldigt, sat under Afstemning, og blev det eenstemmigen besvaret bekræftende.

Efter Dagsordenen sked Forsamlingen derefter til at foretage Valg af sine Embedsmænd, nemlig en Formand, 2 Viceformænd og 4 Secretairer, Alt i Overeensstemmelse med det i Gaarsmødet vedtagne Forretningsregulativ, efterat Formanden havde anmodet Viceformanden om at indtage Forsædet under Formandsvalget.

Udsaldet af den første Valghandling var følgende: Schouw 136 Stemmer af 144, Sponned 5, Bang 2 og Clausen 1 Stemme. Da Schouw saaledes havde for sig erholdt absolut Stemmesleerhed, var han at ansee som valgt til Forsamlingens Formand. Han indtog derfor Forsædet og henvendte til Forsamlingen følgende Ord:

Forsamlingen har nu viist mig den Ære at vælge mig til sin virkelige Formand. Forsamlingens Billie maa være min Lov og saaledes fjerne de Betænkkeligheder, som navnlig min svage Helbred vækker ved at modtage en saa ansvarfuld Post, Betænkkeligheder, der dog noget formindskes derved, at Valget er indskrænket til 4 Uger, og at der er to Viceformænd, paa hvis Hjælp jeg kan stole. Den Tillid, Forsamlingen ved Valget har viist mig, vil stedse være mig en kjær Erindring.

Bed det derefter foretagne Valg paa 2 Viceformænd erholdt Clausen 135 Stemmer af 148 Stemmegivende, Høiesteretsassessor P. D. Bruun 69, Hvidt 59 og Sponned 17. Da saaledes ikkun Clausen havde erholdt absolut Stemmesleerhed og altsaa alene kunde ansees valgt til Viceformand, blev et Omvalg paa Forsamlingens anden Viceformand foretaget, hvorved P. D. Bruun erholdt 87 Stemmer, eller over Halvdelen, og blev altsaa valgt til Viceformand.

Bed Valget paa Forsamlingens 4 Secretairer faldt 145 Stemmer paa Westergaard, 129 paa Pietursøn, 113 paa W. Ussing, 65 paa Cederfeldt de Simonson, 56 paa Exam. juris Madsen, 40 paa Kée, 16 paa Schiern, og bleve de 4 førstnævnte, Westergaard, Pietursøn, W. Ussing og Cederfeldt de Simonson, erklærede for valgte til Secretairer.

Derefter blev foretaget Fordeling ved Lodtrækning af Forsamlingens Medlemmer i 5 Afdelinger, hvis Udsald blev saaledes:

Første Afdeling:

af 30 Medlemmer.

- G. Hagaard, af Lolland.... Maribo A. 3. D.
- Bagger.... Thisted A. 4. D.
- Barfod.... Præsto A. 7. D.
- Bergmann.... 2. Kongevalgt.
- Bjerring.... 3. Kongevalgt.
- Brandt.... 5. Kongevalgt.
- Bruun, af Alsjens.... 4. Kongevalgt.
- P. D. Bruun, af Kjøbenhavn.... Randers A. 5. D.
- Bungen.... Frederiksborg A. 3. D.
- Clausen.... 10. Kongevalgt.
- la Cour.... Randers A. 4. D.
- Frolund.... Sorø A. 3. D.
- Funder.... 14. Kongevalgt.
- Mørk Hansen.... Maribo A. 5. D.
- Hvidt.... Kjøbenhavn 10. D.
- Hæfferup.... Sorø A. 1. D.
- Jespersen, af Grønnebjerggaard.... Holbek A. 4. D.
- C. M. Jespersen, af Viborg.... Ålborg A. 5. D.
- Kayser.... Kjøbenhavn 8. D.
- Krieger.... Kjøbenhavns A. 4. D.
- Linnemann.... Randers A. 2. D.
- Lorck.... Kjøbenhavns A. 5. D.
- Lüttiauch.... 18. Kongevalgt.
- Olesen.... Maribo A. 4. D.
- C. N. Petersen, af Hjørring.... Ringkjøbing A. 3. D.
- Sigurdsson.... Island 5.
- Thalbitzer.... Kjøbenhavns A. 3. D.
- Orsted.... Kjøbenhavn 3. D.
- Kjøbenhavns A. 2. D.
- Præsto A. 4. D.

Anden Afdeling:

af 31 Medlemmer.

- Andresen.... Holbek A. 6. D.
- Bang.... Veile A. 1. D.
- Black.... Maribo A. 2. D.
- M. P. Bruun, af Bruunshaab.... Viborg A. 3. D.
- Balthazar Christensen.... Maribo A. 1. D.
- Georg Christensen, af Kjøbenhavn.... 8. Kongevalgt.
- Dinsen.... Odense A. 4. D.
- J. C. Drewsen, af Kjøbenhavn.... Frederiksborg A. 2. D.
- Eriksen.... Ålborg A. 4. D.
- Fibiger.... 13. Kongevalgt.
- Gregersen.... Holbek A. 2. D.
- L. Hansen, af Bjelkerup.... Præsto A. 1. D.
- F. Jespersen, af Bogenfse.... Odense A. 6. D.
- F. Johansen, af Houby.... Præsto A. 2. D.
- H. C. Johansen, af Østrup.... Odense A. 7. D.
- Johnsen.... Island 3.
- Sehestedt-Juel.... 16. Kongevalgt.
- Chr. Larsen, af Dalby.... Odense A. 8. D.
- J. C. Larsen, af Kjøbenhavn.... Kjøbenhavn 7. D.
- Mundt.... Sorø A. 2. D.
- Paludan-Müller.... Odense A. 1. D.
- H. N. Møller, af Draaby.... Frederiksborg A. 4. D.
- N. S. Nielsen, af Løserup.... Holbek A. 5. D.
- Née.... Randers A. 6. D.
- Scavenius.... 24. Kongevalgt.
- Schlegel.... 25. Kongevalgt.
- Schouw.... Randers A. 1. D.
- Schytte.... Standerborg A. 2. D.
- Tobiesen.... Ribe A. 1. D.
- Treschow.... 29. Kongevalgt.
- Westergaard.... Holbek A. 1. D.

Tredie Afdeling:

af 30 Medlemmer.

- Buchwald.... 6. Kongevalgt.
- J. Christensen, af Boldum.... 9. Kongevalgt.
- Dunghelt.... Kjøbenhavn 5. D.
- Fløe.... Ringkjøbing A. 4. D.
- Gislaason.... Island 2.
- Gudmundsson.... Island 1.
- Hall.... Kjøbenhavns A. 1. D.
- H. Hansen, af Abbedved.... Kjøbenhavns A. 6. D.
- Hastrup.... Hjørring A. 1. D.
- H. Johansen, af Knardrup.... Frederiksborg A. 5. D.
- Jørgensen.... Veile A. 5. D.
- Madvig.... Bornholms A. 2. D.
- Mørgaard.... Viborg A. 1. D.
- Ostenfeldt.... 21. Kongevalgt.
- Ørholm.... 22. Kongevalgt.
- J. Pedersen, af Sading.... Ringkjøbing A. 5. D.
- B. Petersen, af Kjøbenhavn.... 23. Kongevalgt.
- Ploug.... Veile A. 2. D.
- Schack.... Præsto A. 3. D.
- Schroll.... Præsto A. 5. D.
- Brinck-Seidelin.... Hjørring A. 5. D.
- Sidenius.... 26. Kongevalgt.
- Stockfleth.... Veile A. 3. D.
- Tuxen.... Kjøbenhavn 11. D.
- Tvede.... Ribe A. 3. D.
- Algreen-Ussing.... Kjøbenhavn 4. D.
- Bisby.... Kjøbenhavn 6. D.
- Wegener.... 30. Kongevalgt.
- With.... Veile A. 6. D.
- Wulff.... 31. Kongevalgt.

Fjerde Afdeling:

af 31 Medlemmer.

- S. Christensen, af Veistrup.... Svendborg A. 5. D.
- Colding.... Svendborg A. 3. D.
- Dahlerup.... Randers A. 3. D.
- M. Drewsen, af Silkeborg.... Standerborg A. 4. D.
- Hage.... 15. Kongevalgt.
- H. W. Hansen, af Kjøbenhavn.... Kjøbenhavn 2. D.
- J. A. Hansen, af Kjøbenhavn.... Svendborg A. 1. D.
- N. Hansen, af Eskelunde.... Ribe A. 4. D.
- v. Haven.... Thisted A. 3. D.
- Hermannsen.... Veile A. 4. D.
- Hjort.... Ålborg A. 1. D.
- Jacobsen.... Svendborg A. 2. D.
- Jacobæus.... Viborg A. 4. D.
- Køster.... 17. Kongevalgt.
- Lühstoft.... Thisted A. 2. D.
- Madsen.... Odense A. 3. D.
- Neergaard.... Sorø A. 5. D.
- Olrik.... Frederiksborg A. 1. D.
- Ostermann.... Frederiksborg A. 6. D.
- Otterstrøm.... Århuus A. 2. D.
- Pape.... Hjørring A. 4. D.
- Cornelius Petersen, af Davinde.... Odense A. 2. D.
- Pietursson.... Island 4.
- Pløien.... Færverne.
- S. Rasmussen, af Egenfse.... Maribo A. 6. D.
- J. Rasmussen, af Svanninge.... Svendborg A. 6. D.
- Schiern.... Svendborg A. 4. D.
- Spønneck.... 28. Kongevalgt.
- Tang.... Ringkjøbing A. 1. D.
- B. Ussing.... Viborg A. 5. D.
- Zenthen.... 32. Kongevalgt.

Jeg har meent, at Afdelingerne kunde samles imorgen, inden Forsamlingen kommer sammen, og da vælge, enhver Afdeling sin Formand og Secretair. Liden til Mødet imorgen skal jeg foreslaae, naar Dagsordenen er bestemt, da den jo afhænger deraf. Vi gaae dernæst over til Behandlingen af det Udkast, der er gjort til et Svar paa Hs. Majestæts Throntale. Den ærede Ordfører ville behage at oplæse dette Udkast.

Femte Afdeling:
af 30 Medlemmer.

Wagaard, af Thisted..... Thisted A. 1. D.
Andræ..... 1. Kongevalgt.
Bregendahl..... Viborg A. 2. D.
Boisen..... Sorø A. 6. D.
Dahl..... Aarhus A. 3. D.
David..... 11. Kongevalgt.
van Doekum..... 12. Kongevalgt.
Gleerup..... Holbæk A. 3. D.
Gram..... Ribe A. 5. D.
Hammerich..... Kjøbenhavn 1. D.
Hasselbalch..... Hjørring A. 6. D.
Hunderup..... Skanderborg A. 3. D.
Hvier..... Svendborg A. 7. D.
Jungersen..... Aalborg A. 3. D.
Kirk..... Ringkjøbing A. 2. D.
Leth..... Odense A. 5. D.
Lage Müller..... 19. Kongevalgt.
Mynster..... 20. Kongevalgt.
Møller, af Flakkeberg..... Sorø A. 4. D.
H. C. Nielsen, af Tranberg..... Ribe A. 2. D.
Nyholm..... Hjørring A. 3. D.
N. Pedersen, af Kjøbenhavn..... Kjøbenhavn 9. D.
M. Rasmussen, af Herlufmagle..... Præstø A. 6. D.
Røder..... Skanderborg A. 1. D.
Schurmann..... Aalborg A. 2. D.
Cedersfeldt de Simonsen..... 7. Kongevalgt.
Steel..... 27. Kongevalgt.
Stender..... Bornholms A. 1. D.
Theilmann..... Hjørring A. 2. D.
Winther..... Aarhus A. 1. D.

Formanden: Jeg har meent, at Afdelingerne kunde samles imorgen, inden Forsamlingen kommer sammen, og da vælge, enhver Afdeling sin Formand og Secretair. Liden til Mødet imorgen skal jeg foreslaae, naar Dagsordenen er bestemt, da den jo afhænger deraf. Vi gaae dernæst over til Behandlingen af det Udkast, der er gjort til et Svar paa Hs. Majestæts Throntale. Den ærede Ordfører ville behage at oplæse dette Udkast.

Clausen: Forinden jeg oplæser dette Udkast, skal jeg tillade mig den almindelige Bemærkning, at Comiteen i Henhold til de Forhandlinger, som her tidligere have fundet Sted om Adressens Indgivelse, og i Henhold til den Stemning, som kan antages som den overveiende her i Forsamlingen, har betragtet det som sin Opgave at affatte Adressen saaledes, at den kunde fremtræde som en personlig Henvendelse til Hs. Majestæt, fremkaldt ved hans Throntale til Forsamlingen, og det har derfor været Comiteens Bestræbelse at holde Udkastet i en saadan Form, at den ikke maatte synes at forudsætte nogen Dplysning om de indre eller ydre Forhold, som forventedes meddeelte fra Regjeringen, eller at foregribe nogen Beslutning, som af Forsamlingen kunde blive at fatte i Overensstemmelse med de Dplysninger, som saaledes imødeses.

Udkastet lyder saaledes:

Det er et Tidspunkt af stor og alvorfuld Betydning, i hvilket den danske Rigsforsamling, sammenkaldt for at grundlægge Rigets fremtidige Forsatning, for første Gang har at henvende Ordet til Deres Majestæt.

Det danske Folk maa vel prise sig lykkeligt, at ingen voldsom Omvæltning, intet blodigt Spor her betegner Overgangen til fuld statsborgerlig Frihed. Og Folket erkjender, at denne Lykke skyldes fornemmelig Deres Majestæt. Historien vil opbevare det, at i de europæiske Rystelsers og Omvæltningers Aar de onde og vilde Magter ikke fandt Indgang hos det danske Folk, idet Danmarks Konge, samstemmende med Folket og sluttende sig til det, gav af fri Tilskyndelse Tilsvaret om den Frihedslov, hvortil Udkastet nu foreligger.

Men det er ligesuldt blevet beskiftet for Danmarks Konge og Folk, kun gennem haarde Prøvelser, beredte dem ved Troelsøhed og vobdeligt Overfald, at skulle arbejde sig frem til Maalet.

I en saadan Farens og Trængselens Tid er det med et villeshedsfast, til Gjerning redbont Sind, stærkt ved Fædrelandsfjærlighed, Samdrægtighed og Tro, at Folket værdigen bringer Kongen sin Tak.

Vi ville ikke forsøge at udtale den Stemning, hvormed vi ere Bidner til den lov- og retløse Medfart, for hvilken vore Brødre og trofaste Medundersaatter i Slesvig ere givne til Priis, efterat en Baabensstilstand er affluttet, og fra dansk Side saaledes opfyldt, som Krens Lov forbrede det. Den danske Rigsforsamling, og det danske Folk gennem den, haaber at skulle lægge det for Dagen i Gjerning, hvorledes vi Alle leve og lide med det vobelig behandlede Land.

Thi, skulde det ikke kunne lykkes, ad fredelig Veie at opnaae en Afgjørelse, saadan som det danske Folks Vre og Vel fordrer den, da holder Forsamlingen sig overbevist om, at den udtaler hele Folkets Stemning, naar den udtaler det Dnske og det Haab, at Deres Majestæt vil opbyde alle Folkets Kræfter til Kampens Fornyelse. Deres Majestæt har kaldet Sagen, for hvilken der kæmpes, en hellig Sag; dens afgjørende Betydning for Fædreland og Nationalitet erkjender hver Mand i Landet; dens Betydning for det hele scandinaviske Norden har fundet sin Anerkjendelse hos Broderfolkene, hvis Trofasthed det danske Folk ikke kan glemme. Men en saadan Kamp, ført med al den Styrke, der boer i et samdrægtigt Folk, som kæmper for sit Liv, sin Ret og sin Vre, vil ogsaa kunne kæmpes med Fortrosthed til den Magt, der vækker Hjælpere i Nødens Stund, og sætter Grændse, naar Tiden er der, for Svig og Vold.

Deres Majestæt har nedbedet Guds Betsignelse over os og vor Gjerning, og udtalt det som Deres Dnske, Deres Haab, Deres Stoltshed, at derved det gamle Danmarks Vre og Lykke maa kunne grundfæstes. Denne Vre og Lykke vil beroe ikke alene paa Frihedsværkets heldige Grundlægning, men paa Frihedslivets sunde Udvikling, paa de frigiorte Kræfters rette Anvendelse. Til at fremme og beskytte den ville alle gode Borgere forene sig, at det Kongelige Ord maa mere og mere gaae i rig og herlig Opfyldelse, ligesom det hele Folk forener sig med os, idet vi opsende vore Bønner for Deres Majestæt, for Lykke og Hæder paa den Throne, der staaer fast ved et erkjendeligt Folks Kjærlighed.

Formanden: Førend nogen Discussion finder Sted skal jeg henstille til Forsamlingens Medlemmer, om de ikke maatte finde det passende, hvis de ikke have Indvendinger at gjøre, som angaae det Væsentlige, da at tilbageholde disse, da Spørgsmaal om mere eller mindre heldige Udtryk helst antages her at burde undgaaes, idet her kun er Tale om en personlig Henvendelse til Hs. Majestæt med Udtryk af Forsamlingens Følelser.

Det ærede Medlem for Ribe Amts 5te District har først begjert Ordet.

Gram: Efter de Uttringer, som den ærede Formand har gjort, behøvede jeg egentlig ikke at have reist mig, fordi mit Forslag gaaer ud paa det Samme, som nu af Formanden er udtalt. Da jeg imidlertid har Ordet, skal jeg tillade mig nogle faa Bemærkninger. Der foreligger en Adresse, om hvilken jeg holder mig overbevist, at den i Almindelighed vil vinde Forsamlingens Bisfald. Saavel med Hensyn til Form som Indhold er den af den Bestaffenhed, at vi vistnok Alle med Tak maae erkjende, at den ærede Comitee værdigen har løst sin Opgave. Der er udtalt Tak til Hs. Majestæt, fortjent Tak for den Gave, han har skænket, og den er udtalt paa en Forsamlingen værdig Maade. Der er udtalt trostende og beroligende Ord til vore slesvigske Brødre, saa kraftigt, som de nærværende Omstændigheder tillade det. At gaae videre ind paa dette Punkt eller at give Røster, som ikke kunne holdes, vilde her ikke være paa sit Sted. Der er fremdeles udtalt Anerkjendelse af vore nordiske Brødres Sympathier for Danmarks helligste Interesse, en Tak for deres Trofasthed i Nødens Time. Der er ligeledes udtalt et Haab for Fremtiden, som Ingen af os vil give Slip paa, en tilidsfuld Fortrosthed til den Almægtige, som vi hverken kunne eller

ville give Slip paa, om end Skyerne paa Fædrelandets Himmel skulde blive end mørkere, end de for Diebliffet ere. Endelig er ogsaa udeladt al Kritik over Regjeringens Foranstaltninger, hvilket maa ansees saa meget mere ønskeligt, som Saadant ikke passende henhører til Forsamlingens første Ord til Hans Majestæt.

Saaledes mener jeg, baade med Hensyn til Form og Indhold, at Alt saaledes er affattet i Overensstemmelse med de Uttringer, som ved den første Discussion ere fremsatte, at det vistnok maa erkjendes, at det hele Adresseskudkast er saaledes, at det med Grund kan og bør antages. I Henhold hertil tillader jeg mig altsaa at henstille til den ærede Forsamling, om det ikke skulde være rettest at antage den foreliggende Adresse uden Discussion, i alt Fald uden vidtløftig Discussion, hvorved vilde spares en Tid, som efter min Formening kan og bør anvendes til det Vigtigere.

Da Ingen af Forsamlingens Medlemmer ønskede Ordet, blev Udskiftet sat under Afstemning, og blev Resultatet af denne, at det forelagte Adresseskudkast eenstemmigen blev antaget af Forsamlingen.

Efter Dagsordenen gik man over til det fra Rigsdagsmanden for Københavns Amts 1ste Distrikt (Hall) fremkomne Forslag om Nedsættelsen af en Comitee til Modtagelsen af Regjeringens Meddelelser om de slesvigiske Forhold.

Hall: Det Forslag, jeg i et tidligere Møde har havt den Ære at annoncere for Forsamlingen, gaaer ud paa: „at en Comitee nedsættes for at modtage alle saadanne Oplysninger med Hensyn til de slesvigiske Forhold, som det maa ansees magtpaaliggende for Rigsforsamlingen at kjende, og som Regjeringen seer sig istand til at meddele, samt for derefter at afgive en fuldstændig Beretning til Rigsforsamlingen.“ Jeg skal idag tillade mig i Korthed at antyde de Betragtninger, som have bevæget mig til at fremsætte dette Forslag, efterat jeg var kommet til den Overbeviisning, at mine Anskuelse i det Væsentlige deelttes af flere Medlemmer af Forsamlingen. Jeg troer da for det Første, at Forsamlingen ved at nedsætte en Comitee i det nævnte Niemed, vilde fyldestgjøre en almindelig og velbegrunnet Forventning hos hele Folket og navnlig hos den troe Befolkning i Slesvig; talende Vidnesbyrd herfor indeholdes i de Adresser, der alt ere indkomne til Forsamlingen. Ligesom Kongens Tiltale i Rigsforsamlingens Aabningsmøde efterfulgtes af Ministeriets Udtalelse om den slesvigiske Sag, saaledes vil det sikkert findes ikke blot naturligt, men endog fornødent, at Forsamlingen, efterat den eenstemmig har vedtaget det Svar til Hans Majestæt Kongen, som sikkert vil finde fuld Gjensklang hos hele det danske Folk, nu, forinden den gaaer over til Forhandlingen af de Sager, som ere den forelagte, stræber, saavidt muligt, at skaffe sig Klarhed over dette Livsspørgsmaal for Nationen, søger at lette den Tvivlens og Uvishedens Byrde, som har fulgt alle Forsamlingens Medlemmer fra Landets forskjellige Egne. Om det end ikke vil kunne undgaaes, at Stof til Uro og Bekymring bliver tilbage, saa vil Forsamlingen dog herved have betraadt en Vej, ad hvilken Meget vil kunne udrettes til at klare Folkets Tanke, til at berede dets Sind og styrke dets Kraft.

Ikke heller kan det betvivles, at Forsamlingen, ved at beslutte sig til et saadant Skridt, vil finde en villig Imødekommen fra Regjeringens Side. Det fremgaaer allerede af, hvad der under Forhandlingen om Adressen er bleven udtalt, saavel af Udenrigsministeren som af andre af Ministeriets Medlemmer, og det blev netop af Udenrigsministeren udtrykkelig bemærket, at den Form, hvorunder saadanne Meddelelser fra Regjeringens Side kunde skee, maatte nærmere bestemmes ved Overenskomst med Forsamlingen. Opgaven maatte altsaa her naturligen blive den, at finde en Form, som kunde lede til at erholde de herhenhørende Oplysninger i det størst mulige Omfang og med den mindst mulige Ulempe, og jeg har da troet, at Nedsættelsen af en saadan Comitee, som den foreslaaede, med det ubelukkende Hverv at modtage alle de Oplysninger, som af Ministeriet kunne gives, og at samle dem til et Hele i en fuldstændig Beretning til Forsamlingen, vil være en Form, som paa en ønskelig Maade vil kunne forene begge de nævnte Egenskaber. Den vil idetmindste efter min Formening have et afgjort Fortrin for den Fremgangsmaade, som alt er begyndt at blive bragt i Anvendelse, nemlig gennem isolerede Interpellationer at søge Oplysning om enkelte Spørgs-

maal, en Fremgangsmaade, der vanskeligen vil kunne medføre noget ret tilfredsstillende Udbytte, medens den derimod lettelligen kan afføde Misligheder af forskjellig Art. Men et saadant Skridt fra Forsamlingens Side, som kan lede til en omfattende Meddelelse fra Regjeringen om de Hovedpunkter, hvorom der hersker Usikkerhed og Tvivl hos Forsamlingen og Folket, vil ogsaa i en anden Henseende være af den høieste Betydning. Flere Uttringer fra Ministeriet under Adressediscussionen antyde, at Regjeringen vilde betragte en saadan Leilighed til en fuldstændigere Udtalelse for Forsamlingen som vigtig og ønskelig med Hensyn til dens egen Stilling, og Grunden hertil ligger vistnok meget nær. Jeg skal blot tilbagefalde i Forsamlingens Erindring Cultusministerens Uttring: „at under saadanne vanskelige Forhold, hvorunder Staten kæmper, er det fremfor Alt nødvendigt, at Folket har et Ministerium, der nyder dets Tillid, dets ubetingede Tillid.“ Sandheden af disse Ord er indlysende, men ligesaa klart er det ogsaa, at i en Tid, som er saa rig paa uheldvarslende Begivenheder, paa tunge Tilfiskelser, er det uundgaaeligt, at Uvisheden om den Opfattelse af disse, som har været den ledende hos Regjeringen, om den Maade, hvorpaa Regjeringen har søgt at gennemføre sin Tanke eller ladet denne paavirkes af de Hindringer, som have stillet sig imod dens Udførelse, at denne Uvished maa virke meget nedslaaende og derfor ikke kan andet end svække Tilliden. Derfor maa sikkert Regjeringen ønske sig Leiligheden opgivet til, saavidt den formaaer at opklare de Tvivl og hævde den Uvished, der ellers uundgaaeligen vil stille sig hemmende veien for den tillidsfulde Tilslutning mellem Regjeringen og Folket, hvori vi netop maa søge vor Fortrøstning og vort Haab for Fremtiden, medens vi see vore overmægtige Fjender, priisgivne for den modsatte Tilstand.

Det er disse korte Betragtninger, hvormed jeg ønskede at ledsage dette mit Forslag, og jeg skal kun tilføje den ene Bemærkning, at det maaskee vilde være ønskeligt, om der, førend der skrives til Discussion af Forslaget, maatte fra Ministeriet selv skee nogen Udtalelse, som kunde vise, at dette vil være tilbøieligt til at gaae ind paa en saadan Form som den her antydede, eller ogsaa foreslaae nogen anden, som paa en ligesaa god eller bedre Maade kunde lede til Opnaaelsen af det samme Formaal.

Udenrigsministeren: At give de Meddelelser, hvorom den ærede Proponent har talt, det størst mulige Omfang og det med de mindst mulige Ulemper, saaledes som han udtrykte sig, skal ogsaa være Regjeringens Bestræbelser fra sin Side, og jeg skal derfor blot tillade mig nogle Ord, om hvorledes det forekommer mig, at dette bedst kunde skee.

Derfor den ærede Forsamling skulde beslutte sig til, og navnlig skulde beslutte sig til allerede nu at nedsætte et Udvalg til at modtage disse Meddelelser, da er Regjeringen beredt til, umiddelbart at træde i Forbindelse med et saadant Udvalg for at lade dette tilkomme de Meddelelser, hvorom der er Spørgsmaal. Men forøvrigt har Regjeringen tænkt sig, at dette kunde skee paa en endnu videre og fuldstændigere Maade end ved at træde i Forbindelse med et saadant mindre Udvalg af Forsamlingen. Derfor den høitærede Forsamling skulde ville bestemme sig til at danne sig selv til Comitee — efter det Udtryk, som i andre Lande bruges om en saadan Behandlingsmaade — for at modtage de Meddelelser om de politiske Forhold af den Art, som Regjeringen maatte troe sig istand til at kunne meddele den, dersom Forsamlingen altsaa skulde bestemme sig til at lade disse Sager behandle i en anden Form end den sædvanlige, i et Møde, hvorved blot Forsamlingens egne Medlemmer vare tilstede, skulde Regjeringen være tilbøielig til at gjøre sine Meddelelser til Forsamlingen selv, og det saaledes, at dens Medlemmer, forsaavidt enkelte Punkter maatte være dem mindre klare, gennem Spørgsmaal maatte kunne søge at komme til en større Klarhed derom. Man maa imidlertid, for at ikke altfor lang Tid skulde tages i Beslag, dog ikke tænke sig nogen egentlig Discussion af disse Forhold.

Grunden, hvorfor Regjeringen har troet at kunne gaae saavidt i de Meddelelser, som den antager at kunne gjøre Forsamlingen, er den, at hvad der kunde meddeles et saadant Udvalg, der vel vilde blive temmelig talrigt, og som navnlig skulde meddeles det Paalæg, derefter at give Forsamlingen sin Beretning, i alt Fald ikke kunde

angaae nogen egentlig Hemmelighed : noget Forhold, som maatte være af den Bessaffenhed, at Regjeringen havde den Forpligtelse mod nogen anden Magt, ikke at berøre det. Meddelelsen til et saadant Udvalg vilde da blot kunne sættes det Formaal, at give en saavidt muligt fuldstændig Fremstilling af de politiske Forhold, saa at Udvalget derved kunde blive sat istand til at give Forsamlingen en Beretning, en Beretning, som da uden Tvivl vilde vise, at der i disse Forhold ikke er saamange Hemmeligheder, i den Betydning, som jeg før forklarede, som man maatte kunde være tilbøielig til at antage. Naar Sagen opfattes saaledes, seer Regjeringen imidlertid ingen væsentlig Hindring for at give denne Meddelelse til Forsamlingen i sin Heelhed; men Grunden, hvorfor Regjeringen har troet, at saadan Meddelelse maatte skee i en saadan extraordinair Form, og navnlig, at Forsamlingen maatte constituere sig som Comitee, er den, at det let kan forudsættes, at der ved denne Leilighed vilde blive fremført mange Uttringer og blive berørt mange Forhold fra Regjeringens Side, som det ikke paa nogen Maade kunde være ønskeligt eller gavnligt for Landets Interesse, strax i den første skarpe Form, gennem Rigsdagsberetningen, udgik til Offentlighedens Kundskab. Jeg tillader mig isvrigt udtrykkelig at gjøre opmærksom paa, at det kun er den Deel af den ærede Proponents Forstag, der gaaer ud paa Modtagelsen af saadanne Meddelelser, hvortil jeg har sigtet ved at gjøre den ærede Forsamling opmærksom paa den her omhandlede Form. Gaaer Forsamlingen ind herpaa, vælger den en saadan Form, da er det fremdeles en Selvfølge, at det vil staae Forsamlingen frit for, senere at nedlægge et Udvalg med det Hverv, at lede Forsamlingen med Hensyn til dens Dom eller Uttringer om de Foranstaltninger, der af Regjeringen ere trufne; og Forsamlingen vilde altsaa, saavidt jeg skønner, ikke have nødvendig at foregribe sin Dom, om hvad den i saa Henseende kunde bestemme sig til, dersom den valgte den Form, som af mig er antydnet i Henhold til det Hverv, som Regjeringen har givet mig.

Hall: Jeg kan kun have meget saa Ord at tilføie, efterat have hørt den ærede Udenrigsministers Meddelelse. Jeg antager, at denne paa den største Deel af Forsamlingen har gjort det samme tilfredsstillende Indtryk som paa mig; jeg antager dette saameget mere, som det var mig bitterligt, allerede forinden jeg indgav mit Forslag, at der næredes Ønske om, at hine Meddelelser, idetmindste de første og vigtigste, maatte kunne gives Forsamlingen i sin Heelhed, og det var blot de Betænkkeligheder, der dengang næredes om, hvorvidt et saadant Ønske kunde lade sig realisere, som foranledigede Flere til at forene sig om et Forslag angaaende Nedsættelsen af en Comitee i dette Diemed. Jeg kan altsaa ikke indsee Andet, end at Forsamlingen maa ønske, at disse første Meddelelser blive givne den i dens Heelhed, da der jo altid, saaledes som allerede af Udenrigsministeren er bleven bemærket, vil staae den frit for at nedlægge en Comitee for at samle og gennemgaae de modtagne Beretninger, og jeg skal saaledes ikke insistere paa, at mit Forslag nu bliver sat under Discussion, idet jeg dog maa forbeholde mig, hvis man ikke skulde ville betrede den af Udenrigsministeren foreslaaede Vej, da atter at fremkomme med mit Forslag om Nedsættelsen af en Comitee.

Schiern: Det har lige fra Begyndelsen været min Formening, at Forsamlingen saa vidt som muligt og saa almindeligt som muligt burde gjøres bekendt med vedkommende Actstykker, og jeg skulde derfor i ethvert Tilfælde foretrække den af den ærede Udenrigsminister antydede Form for saadan Meddelelse fremfor den her foreslaaede Comitees Nedsættelse, hvis der ikke ved hiin, saafremt man bliver staaende ved den alene, var den Betænkkelighed tilstede, at Intet vilde blive Offentligheden meddeelt. Jeg veed nu ikke, om dette Hensyn maatte findes saa overveiende, at det skulde afgive Grund til at foretrække den anden Form.

Dunghelt: Jeg reiser mig for at understøtte det Forslag, der er fremsat af Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns Amts 1ste Distrikt (Hall). Jeg troer at maatte understøtte dette Forslag, uagtet den forandrede Stilling, Sagen har faaet ved den Meddelelse, den ærede Udenrigsminister har gjort til Forsamlingen. Jeg skal herom strax yttre mig nærmere.

Den ærede Proponent har troet at maatte benytte den Meddelelse, som ved Rigsdagens Aabning er skeet til Forsamlingen af Pre-

mierministeren, til derpaa at begrunde sit Forslag. Jeg kan ikke andet end erklære mig enig i denne Ansøelse. Jeg har allerede under tidligere Debatter yttret mig derhen, at naar denne Meddelelse var adskilt fra den egentlige Throntale, havde dette til Hensigt at fremkalde fra Forsamlingen dens Uttringer med Hensyn til den af Ministeriet hidtil fulgte Politik. Hvad enten nu Afbenyttelsen skeer, som jeg dengang tænkte mig i Form af en Separatadresse, eller det skeer ved at benytte denne Meddelelse til gennem en Comitee at erholde saadanne Dplysninger fra Ministeriet, hvortil der maatte være Anledning, vil derved Hensigten af hvad jeg tilsigtede være opnaaet. Jeg kan ikke andet end troe, at denne Meddelelse vil give Anledning til; at man ønsker at erholde nærmere og udførligere Dplysninger fra Ministeriets Side. Disse ere allerede blevne lovede tidligere, og det er idag igjortaget af den ærede Udenrigsminister, at Regjeringen er beredt til at give dem, og det i en mere udvidet Form og til en større Kred, end der var tilsigtet ved selve Forslaget. Jeg troer imidlertid, at der dog kunde være Anledning til at vælge dette Forslag og nedlægge et Udvalg til at modtage disse Dplysninger fra Ministeriet. Det forekommer mig nemlig, at en Deel af disse Dplysninger maatte grundes paa Actstykker og Documenter, og jeg kan ikke ret begribe, hvorledes saadanne Meddelelser i selve Forsamlingen, hvad enten denne nu er constitueret som Comitee eller ei, vilde kunne give det Udbytte, som naar disse Actstykker ere undersøgte og prøvede af en Comitee, der derefter kunde meddele deres Hovedresultat til Forsamlingen. Det er herpaa, at jeg hovedsagelig støtter min Ansøelse om, at et saadant Udvalgs Nedsættelse vilde hensigtsmæssigere føre til det tilsigtede Diemeds Opnaaelse, end naar deslige Meddelelser skee til Forsamlingen eller til den som Comitee constituerede Forsamling, saaledes som den ærede Udenrigsminister har foreslaaet. Disse Actstykker kunde nemlig efter min Mening følge som en nærmere Forklaring til den mere detaillerede Meddelelse, efterat de først vare gennemgaaede af en Comitee.

Jeg kan ved denne Leilighed ikke undlade at bemærke, at der visse er, som allerede tidligere sagt, al Anledning til at antage, at Nationen vist med spændt Forventning seer hen til de nærmere Dplysninger, som Ministeriet kan meddele det. Det maa vistnok erkjendes, at en Ministerpost under alle Omstændigheder er en besværlig Post; men i hvilken Tid skulde den vel være mere besværlig end i den, hvor Svig og Troløshed i flere Lande har bemægtiget sig Røret, hvor Aabenhed og Retfærdighed synes at maatte ligge under for modsatte Bestræbelser fra den anden Side? Men idet jeg udtaler mig angaaende Nødvendigheden af at erholde nærmere Dplysninger fra Ministeriets Side, kan jeg ikke lade være at tage Hensyn til den Tid, hvori disse Mænd have paataget sig deres ansvarfulde Hverv, i hvilket Dieblik dette var, og hvorledes de ved at gjøre dette visse have givet Beviser paa en Fasthed og Kraft, som her har forhindret de Udskielser, som man i andre Lande har seet saamange Exempler paa. Ja jeg maa ved denne Leilighed fremhæve, at Enkelte af dem med Tilfidsættelse af personlige Følelser og længe nærede Ansøelser have bragt dette Offer for det almindelige Vel. Der er af een eller flere Ministre allerede yttret, at Ministeriet maa besidde Folkets Tillid. Det er vist, at ingen Regjering kan bestaae uden Folkets Tillid; men det har vist ikke dermed været Ministeriets Mening, under saadanne Tider som de nærværende, blindt at fordrø en ubetinget Tillid; en saadan maa grunde sig paa Kjendsgjerning og Overbeviisning, og det er dette, jeg tilsigter.

Jeg kan ikke antage — jeg vil bestandig holde en saadan Tanke fjernet fra mig —, at disse høit agtede Mænd, som i Farens Stund have havt det Mod at overtage Førelsen af vore Anliggender, skulde gribe det første Dieblik til at nedlægge deres Post, nu da Forvillingerne have naaet deres største Høide. Dette er en Mening, som vist aldeles ikke kan stemme med deres Tankemaade. Jeg troer mig berettiget til at paastaae, at man bør tage ethvert billigt Hensyn til de store Bæmskeligheder, de have havt at bekæmpe. Jeg er overbevist om, at Forsamlingen og Nationen vil tage tilbørligt og billigt Hensyn dertil, og at den ikke vil ætse mere af Ministeriet, end det seer sig istand til

at kunne meddele. Dette Hensyn troer jeg, man vil tage som en Folge af deres Stilling i det Hele og de vanskelige og delicate Forhold, hvori Regjeringen befinder sig. Det er saaledes, jeg har betragtet det Forslag, der idag er fremsat i Forsamlingen, og jeg har troet uforbeholdent at burde udtale dette.

Fabrikerer Drewsen: Jeg stemmer mod Retsfættelsen af en saadan Comitee. Grunden er, at jeg antager den enten for unyttig eller skadelig. Enten skal nemlig en saadan Comitee uden Forbehold referere Alt, hvad den modtager fra Ministeriet, eller ogsaa kun det, som Ministeriet ønsker den skal referere, og saaledes beholde Resten for sig selv. I første Tilfælde anseer jeg den for unyttig og tidsspildende, fordi jeg ikke indseer, hvorfor ikke Ministeriet ligesaagodt directe her i Forsamlingen kan referere, hvad det veed, alligevel vil komme til Forsamlingens Kundskab igjennem Comiteen; i det andet Tilfælde anseer jeg den for skadelig, fordi en saadan Indretning absolut flaaer hele Forsamlingens Betydning ihjel; thi vi ere jo komne sammen her forat Alt skal være aabent og klart. Men jeg tør da nu vel spørge dem, mine Herrer, om det er deres Mening, at blot en Deel af Forsamlingens Medlemmer skulde blive indviede i Ministeriets Hemmeligheder, at kun en Deel af os skulde lære at kjende de Forholdsregler, som Ministeriet vil tage.

Vi ere her, mine Herrer! med det Hverv fra vore Vælgere, at vi skulle see med egne Øine, høre med egne Øren, og i Henhold hertil tør jeg spørge, om der er nogen af de Herrer, der vil finde sig competent til at omgaae denne Forpligtelse. Vil man nu endelig have en saadan Comitee, maa jeg desuden gjøre opmærksom paa, hvad det er for en Comitee, hvad det er for et aristokratisk Element, man vil føre ind her i Forsamlingen, idet det jo er klart, at en saadan Comitees Medlemmer absolut maae indtage en høiere Plads her end de øvrige Medlemmer; thi denne Comitee er jo indviet i de Ting, der ligge skjult for den øvrige Forsamling, og i Tilfælde af et Ministerkifte, er der da Nogen, som vil negte mig, at Tanken ufriwillig netop maa drages hen paa denne Comitee paa Grund af den Rapport, hvori den staaer til Ministeriet? Men efter min Formening er der ingen Tvivl om, at vi endnu ikke have det Kjendskab til hverandre her i Forsamlingen, at vi allerede nu og uden videre skulde see os istand til at udpege de Kræfter, som ere nødvendige for et Ministerium, og jeg skal end yderligere gjøre opmærksom paa, at der er en stor Forskjel paa at være i en Comitee og at være Minister, men jeg kan ikke ansee denne Comitee for Andet end en Klasse, hvorfra man skulde dimitteres til Ministerbanken. Biskop er det sandt, at der er mange Spørgsmaal, som kunde blive forelagte Ministeriet, og som det kunde være det umuligt offentligen at svare paa; men i saa Fald staaer det jo Forsamlingen frit for at constituere sig til Comitee, og jeg veed ikke, hvorfor ikke Ministeriet skulde kunne aflægge de samme Oplysninger til den hele Forsamling, som de ellers vilde have at give til en Comitee, thi enhver af os veed, at hvad 2 vide, vide ogsaa den tredje, og at saaledes den Hemmelighed, som 15 Mennesker veed, den kan sandelig ogsaa 150 vide. Det er allerede forhen sagt, at det Bigtigste, som her kan blive Tale om, er det flensvigste Spørgsmaal, og at det, naar vi have klaret dette, ikke vil være vanskeligt at klare de øvrige; men det er netop disse Oplysninger, man vil forholde os og kun meddele til et lidet Antal, til en Comitee. Dette strider imidlertid imod Principet i den Constitution, der er os lovet. I Henhold hertil maa jeg stemme imod en saadan Comitees Retsfættelse.

Lehmann: Jeg ønsker, at det fra første Færd af maa være aldeles klart for Forsamlingen, at Regjeringen ikke i mindste Maade har søgt at foregribe Forsamlingens Dom om den Form, hvori den vil modtage de Oplysninger, til hvis aabne Meddelelse Regjeringen fra første Dag har erklæret sig villig. Det vil altsaa aldeles beroe paa, hvad Forsamlingen i saa Henseende ønsker. Kun skal jeg, forsaavidt det er fremsat som en Indvending mod den af Regjeringen tilbudte Form, at disse Meddelelser skulde stee til Forsamlingen inden lulte Døre, medens derimod den af en Comitee afgivne Beretning vilde blive Offentligheden hjemfalden og komme til hele Verdens Kundskab, tillade mig den Bemærkning, at det eneste Fortrin, som et

engere Udskud skulde have fremfor Forsamlingen i sin Heelhed, og som vel maatte være det, at Regjeringen med større Uforbeholdenhed kunde meddele sig til Saa end til et større Antal Mænd, derved vilde falde bort, hvis Meddelelsen til en Comitee kun skulde være at betragte som et Gjennemgangspunkt til en fuldstændig Offentlighed.

Forøvrigt tør jeg bede mine Herrer ikke at gjøre dem for store Forestillinger om de Hemmeligheder, hvoraf Regjeringen skulde være i Besiddelse, men som den vilde tilbageholde. Det er en Selvfølge, at der kan gives Ting, som ikke ere hemmelige for noget Menneske, men som en Regjering dog ikke officielt bør meddele, fordi den derved vilde tilfædsette Conventer, der aldrig ustraffet lade sig krænke, og allermindst af en lille Stats Regjering. Der gives unægteligen ogsaa Tilfælde, hvori det vilde være en Indiscretion, som endog kunde gaae over til at blive en Forbrydelse mod Landet, dersom man forud vilde forkynde, hvad man under visse Omstændigheder kunde agte at gjøre. Bore Bederparten ville som oftest kun have altfor let ved at gjætte sig dertil, men forud at ville fortælle det, vilde mindst talt være usømmeligt og uklogt.

Med Hensyn derimod til de egentlige Kjendsgjerninger, der allerede fremtræde som færdige Facta, derom kan Regjeringen vel meddele Dem nogle Enkeltheder, der ere Dem ubekjendte og som kunne have deres Interesse; men det hele store Resultat, det, hvorpaa det især kommer an, det ligger sandelig for Alles Øine, og det kjende de lige saa godt som vi. Jeg behøver vel ikke at forsikre Dem, mine Herrer, at dersom Regjeringen havde „trøstelige“ Meddelelser at give i denne Henseende, dersom færdige Resultater kunde forelægges Forsamlingen, da skulde den sandeligen ikke oppebie Deres Opsfordringer, end sige Foranledninger fra Stockholm eller andetsteds fra, men ile med at meddele dem til dem, som de vedkomme nærmest, og som det vilde være os en stor Glæde at kunne meddele dem til.

Der er atter idag bleven talt, som om Regjeringen fordrede eller endnu blot ønskede Folkets „blinde“ Tillid. Vi fordre Tillid, ikke for os, men for Regjeringen, for den nuværende og alle kommende Regjeringer; men vi fordre den kun paa det Vilkaar, at ingen Regjering kan vedblive at være Regjering længer, end den besidder denne Tillid. Jeg haaber, at det ikke er fornødent at forsikre Dem, mine Herrer, at alle de Stemninger og Følelser, der leve i Nationen og i denne Forsamling, som nys har fundet et saa loyalt og værdigt Udtryk i den antagne Adresse, i deres fulde, rene Styrke ogsaa deles af de Mænd, hvis, om jeg maa tillade mig at sige det, tunge Lod det er blevet at skulle bære Ansvar for de offentlige Sagers Ledelse i denne skjæbningsvangre Tid. Ja, jeg tør paastaae, mine Herrer, at der ikke findes Nogen her i Landet, som dybere har følt al den Smerte, al den Fortørnelse, hvortil de Hindringer og Skuffelser, der ere tidedes Danmark, have givet Aaledning, end netop de Mænd, som med deres Bryst have maattet optage de første, de haardeste Stød, og at der ikke gives Nogen her i Landet, der nærer et mere brændende Ønske, end vi, om at kunne hørde Nationens Øre og Ret — lige indtil Mulighedens Grændser. Det er sikkert ikke denne Overbeviisning, De ville søge i de Meddelelser, hvorom her er Tale; men hvad de kunne give, det er en mere begrundet Dom om, hvorvidt Regjeringen har været heldig i Valget af de Rådler, hvorved den har søgt at naae Maalet; hvorvidt den ved Udførelsen af mange Ting, om hvis Ønskelighed der ikke kan herse Tvivl mellem danske Mænd, har stødt paa Hindringer, som det har været umuligt at overvinde. Det er netop herom, at vi ønske, at Forsamlingen sættes istand til at fatte en begrundet Dom. Den femte Rigsdagsmand for Kjøbenhavn (Dunghelt) har stærkt udtalt sig om, at vi skulde være uberettigede til i et saa farefuldt Dieblak at træde tilbage. Det er denne Overbeviisning, som gjør, at vi staae her paa denne Plads; men jeg kan ogsaa tilføje, forsaavidt en æret Deputeret fra Jylland (Drewsen jun.) har hentydet til, at der af den omhandlede Comitee kunde udvikle sig et nyt Ministerium, at jeg finder det aldeles i sin Orden, at Ministerierne for Fremtiden udgaae af Rigsdagen, og at, hvis Nogen vil paatage sig at gjøre det bedre end vi, det af os vil betragtes, ikke som et Nederlag, men som en Forløsning. (Stutes.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Tiende Møde.

(Sluttet.)

Forfaavidt som den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 5te Distrikt (Dunghelt) har hentydet til, at en saadan Beretning eller en saadan Undersøgelse, foretagen i en Comitee, ikke burde indskrænke sig til det slesvigiske Spørgsmaal alene, men burde gaae ud paa hele Indholdet af det Regnskab, hvormed Ministeriet mødte Forsamlingen allerede paa den første Dag, da er ogsaa dette Noget, som aldeles maa være overladt Forsamlingen. Jeg troer imidlertid med den ærede ydste Deputerede, at det forholder sig rigtigt, at naar vi kun kunne klare det slesvigiske Spørgsmaal, da vilde Resten finde sig let. Ministeriet er imidlertid rede til ogsaa i Alt andet at staae Dem til Regnskab. Den Opgave, der blev stillet det nærværende Kabinet, da det dannede sig, var at skaffe Danmark Fred og Frihed, og vi kunde vel prise os Alle lykkelige, og vi kunde vel sige, at denne første Rigsforsamling i Danmark vilde være en uafbrudt Fæst, dersom det her kun gjaldt om, i Forening med en folkeligtindet, fordringsfri Konge at bygge Frihedens Tempel. Men, mine Herrer, det er ikke saa. Om vi kunne erholde en Fred, hvormed Danmark kan være tjent, staaer i Guds Haand, og jeg vil i denne Henseende kun sige, at jeg troer, at Historien vil give det nuværende Ministerium det Vidnesbyrd, at Danmark dog under dets Ledelse har været istand til, og det ene, hidtil at modstaae en overmodig og mange Gange overlegen Fjende, ikke blot uden at være tilintetgjort, men ogsaa uden at dets Modstandskraft i mindste Maade er udtømt. Men, som sagt, om vi nu kunne erholde Fred, det veed jeg ikke; men det veed jeg, at Friheden er os sikker.

Det har glædet os, mine Herrer, at læse i Deres Adresse det Ord, hvoraf Enhver af os Alle, som her ere tilstede, kan tage sin Andeel, at det i Omvæltningernes Aar er lykkedes os at holde Forstyrrelsens onde Magter borte fra vort elskede Fædreland, og jeg skal tilføje: og at Regjeringen har været istand til at gjøre en saadan Begyndelse til Frihedsværkets Grundlæggelse, at Frihedens Fjender, hvis her findes saadanne og de skulle vove derpaa, forgiæves vilde søge at løfte deres asmagtige Hænder derimod, og at Frihedens ukloge Benner maastee nok kunne være istand til at berøve Frihedslivets hurtige, frodige og skønne Udvikling Noget af dens Glæde og Glæde, men ikke blive farlige for Friheden selv.

Dahlerup: Jeg vil kun tillade mig at foreslaae Forsamlingen at anmode Ministeriet om at gjøre, hvad Udenrigsministeren selv har foreslaaet, da der i alt Fald herved ingen Skade kan stee.

F. Jespersen: Da Proponenten har frasaldd sit oprindelige Forslag, skulde jeg ikke have tilladt mig at yttre mig videre om det, hvis det ikke var bleven optaget af en anden æret Deputeret, og jeg saaledes for Dieblisset ikke veed, hvorvidt der nu skal stemmes over det, hvilket jeg dog troer. Jeg vil imidlertid tillade mig at spørge de Herrer, som ville have en Comitee, hvad denne Comitee egentlig skal bestille. Proponenten siger, at den skal modtage Dplysninger, og dens Forretning kan altsaa kun bestaae i at modtage Actstykker, men at modtage Actstykker er en saa simpel Forretning, at det forekommer mig høist uforsømt at ned sætte en Comitee dertil; dersom Forsamlingen vil have disse Actstykker, saa gjør den rettere i, igjennem sin Formand at udbede sig dem tilstillede gjennem Ministeriet. Proponenten sagde ogsaa, at Comiteen skulde ordne disse Actstykker; jeg tvivler ikke paa, at Ministeriet vil overlevere dem til Forsamlingen i saa god Orden, som Noget kan ønske, og at Forsamlingen ved

at tage dem for ganske i den Orden, hvori Ministeriet vil forelægge dem, vil kunne være vel tjent. Hvorfor jeg maa paa det Bestemteste modsætte mig en Comitees Nedsættelse, er, fordi jeg frygter for, at Comiteen vil indlade sig i Underhandlinger med Ministeriet, at den ligesom vil gaae paa Accord med det, at naar blot den fik Noget at vide, skulde den nok fortælle Forsamlingen det paa en saadan Maade, at Ingen kunde blive rigtig klog derpaa. (Latter.)

Jeg tillader mig at bemærke, at Folket ikke vil lade sig nøie med halve Dplysninger, det fordrer og fordrer med Rette den rene og fulde Sandhed, og jeg tør sige det, selv den meest nedslaaende Sandhed vil være en større Beroligelse for det end den piinlige Uvisshed, hvori vi saalænge have levet. Jeg kan ikke tænke mig, at Ministeriet kan holde disse Dplysninger tilbage af Frygt for, at vi ville kritisere dets Fremgangsmaade; den forløbne Tid har forfaavidt kun en historisk Interesse, og jeg skal være den Sidste til at underkaste et Ministerium, hvortil min Tillid ingenlunde er svækket, en Kritik; men de Dplysninger, som ere nødvendige for at bedømme vor nuværende Tilstand og hvad der i Fremtiden skal stee, dem maa Ministeriet meddele Forsamlingen, først da kunne vi fuldføre det Hverv, hvorfor vi ere samlede. Der skal forelægges os Forslag til Tilveiebringelsen af de Midler, som ere nødvendige til Krigenes Førelse; nu vil jeg spørge, hvorledes skal Forsamlingen tage dette Forslag under Behandling, hvorledes skal den være istand til at afgive en moden Erklæring for sig selv og for det danske Folk, som har sendt den, naar den ikke erholder alle de Dplysninger, som høre til at bedømme Spørgsmaalet? Skal Krigen fortsættes, kan den fortsættes, eller maa Danmark nødvendigviis gaae under i Krigen? Jeg har heller ikke tænkt mig, at Ministeriet vil komme frem med dette Lovforslag uden med det samme at tilbyde Forsamlingen alle de Dplysninger, som ere nødvendige for at prøve det. Jeg maa derfor erklære mig imod, at der efter det oprindelige Forslag nedsættes en Comitee for at modtage disse Dplysninger, og ligesaa lidt kan jeg stemme for, at Forsamlingen i et sluttet Møde inden sin egen Kreds modtager dem af Ministeriet. Forsamlingen kan rolig vente, til det Dieblis kommer, da Ministeriet vil være nødt til at føre dem frem, ikke for denne Forsamling alene, men for hele det danske Folk.

Cultusministeren: Det kunde dog være, at der kunde gaae nogen Tid hen, førend Alt, hvad der kunde meddeles Forsamlingen, kunde i det samme Omfang meddeles Alle og Enhver. Jeg troer virkelig, at der er en vis psykologisk Misforstaaelse med Hensyn til den piinlige Uvisshed, hvori man naturligviis befinder sig, at der i denne Henseende er blandet Noget ind af den piinlige Uvisshed, hvori man er, naar man ikke veed, hvad Fremtiden bringer, og at den piinlige Stemning saaledes tildeels hidrører fra det Slør, som er rullet ned over Fremtiden, og som man saa gjerne vilde løfte. Dette Fremtidens Slør vil ikke nogen Dplysning kunne have for Forsamlingens Dine, og naar der bliver meddeelt den høie Forsamling alle de Dplysninger, som Regjeringen er istand til at meddele, troer jeg vist, at det vil komme til at staae klart for den høie Forsamling, at der hos enhver Enkelt af dens Medlemmer maastee er en saadan Sammenblanden af dette Uviske, Dunkle, hvori Fremtiden staaer, og Ubekjendtskabet med det Forbigangue og Nærværende. Naar jeg altsaa forudsætter, at den høie Forsamling da ikke vil tiltræde den Mening, at Ministeriet skal meddele Publicum Alt, hvad der er passeret, troer jeg, at der kun vil blive tilbage de to Meninger, at det enten skal meddeles til den Comitee, hvorom Forslaget vel er frasaldd af Proponenten, men optaget af et andet Medlem fra Kjøbenhavn,

eller meddeles i alle Forsamlingen, idet den constituerer sig som en Comitee; jeg tror ikke, at der er nogen væsentlig Uoverensstemmelse imellem disse to Meninger; saaledes har jeg, og, som Udenrigsministeren bemærkede, ogsaa Regjeringen tænkt sig det. Naar først Forsamlingen har faaet de Dplysninger, som den kan faae, og som vist ikke ville bringe den det Udbytte, som man egentlig troede, fordi man i Grunden veed meget mere om Forholdenes saade Tilstand, end man antager, staaer det jo den høie Forsamling frit for at nedsætte en Comitee. Hvis den vil undersøge eet eller andet Punkt noget nærmere eller omhyggeligere, hvis den vil gjøre een eller anden Fremgangsmaade, een eller anden Handling til Gjenstand for en Undersøgelse, for en Bedømmelse, eller maaskee tage Fremgangsmaaden i det Hele for sig og underkaste den en nærmere Randsøgelse, saa jeg tror ikke, at der er nogen egentlig Strid imellem disse to Meninger. Først vilde altsaa det, som kan meddeles, blive meddeelt den hele Forsamling, og naar dette er skeet, vilde Forsamlingen have det ganske anderledes i sin Magt at bestemme, hvorvidt den saa fandt sig foranlediget til at nedsætte en Comitee, mod hvis Nedsættelse der Intet kan være at erindre fra Ministeriets Side.

With: Hvad jeg vilde sige, har allerede den høitagne Cultusminister forstøvedelen fremsagt. Min Mening er den, at vi ubetinget bør modtage det Tilbud, som Ministeriet idag har gjort os, nemlig for Forsamlingen, stuttet som Comitee, at meddele alle de Dplysninger, som det er istand til, og at vi dernæst, naar vi ere komne i Besiddelse af disse Dplysninger, vælge en Comitee til at bedømme, hvad der saa for Fremtiden i denne Henseende bør foretages. Jeg mener, at denne Comitees Hverv burde være at udarbejde et Svar paa den Deel af Throntalen, som er oplæst af Ministeriet. Hans Majestæt har i den Adresse, som er vedtaget idag, faaet et Svar paa sin Tiltale, men Ministeriet har endnu intet Svar faaet paa dets Tiltale til Rigsforsamlingen; at give Svar derpaa skulde, efter min Formening, være denne Comitees Hverv.

Med Hensyn til den Maade, som Regjeringen har foreslaaet at give Dplysningerne paa, da finder jeg den bedre, end at de skulde gives til en særskilt Comitee. De, der skulde være Medlemmer af denne Comitee, kunne ikke vente at faae Andet at vide, end hvad den hele Rigsforsamling alligevel maa komme til Kundskab om, naar det skulde være tilladt disse Comiteens Medlemmer høit til Alle at udtale, hvad de havde faaet at vide; men derimod, naar Forsamlingen constituerede sig til Comitee, og Ministeriet for den som saadan afgav sin Erklæring, skulde jeg troe, at der ikke er Nogen imellem os, som er saa aabenmundet, at hvis der maatte findes Noget, som ikke maatte omtales, han da ikke skulde kunne give et saadant Løfte og, naar han havde givet det, ikke skulde være istand til at holde det. Jeg tror derfor, at vi i denne Sag ikke have videre at gjøre end at stemme over den Maade, hvorpaa man vil modtage Ministeriets Dplysninger, og jeg tror i denne Henseende, at man bør modtage dets Tilbud, saaledes, at Forsamlingen danner sig til Comitee og modtager dets Beretning.

Barfod: Jeg skulde saare meget have misforstaaet den ærede Rigsdagsmand for Standerborg Amts 4de Distrikt (Fabrikeier Drewsen), hvis han ikke allerede har udtalt idetmindste det Væsentlige af hvad jeg kunde ønske at sige, idet jeg har forstaaet ham, som om han meente, at Salen med Taknemlighed, med Glæde, burde modtage Regjeringens igjennem Udenrigsministeren til os gjorte Forslag; har han ikke allerede udtalt det, saa har dog nu idetmindste den ærede Rigsdagsmand for Veile Amts 6te Distrikt (With) udtalt det, og til ham tillader jeg mig derfor at slutte mig, idet jeg blot skal tilføie, at jeg troer, at det vilde være at overdrage de Flere eller Færre, som man valgte til Comitee i nærværende Sag, et høit besværligt, et høit, jeg kan gjerne sige, farligt og utaknemmeligt Hverv. Det vilde ingenslunde være behageligt for et mindre Antal af nærværende Rigsforsamlings Medlemmer at være de særlige Bærere af Regjeringens Hemmeligheder, og den øvrige Deel af Salen, troer jeg, vil nødtig see et Geheimeraad af den Art; paa den anden Side kan jeg heller ikke Andet end paa det allerbestemteste udtale mig imod, hvad den ærede Rigsdagsmand for Odense Amts 6te Distrikt (Jesperfen) har meent. Jeg kan meget let forestille mig, at Regjeringen kunde have saadanne Ting at meddele

Rigsdagen, naar den havde constitueret sig som Comitee, som den umuligen for Landets Vels Skyld kunde meddele Rigsdagen under anden Form. Jeg troer derfor, skjøndt jeg er overbevist om, at den ærede Rigsdagsmand for Odense Amts 6te Distrikt har udtalt, hvad han har sagt, med Folkets Vel og Sagernes bedste Fremme for Øie, at hans Forslag meget lidet vil være i Folkets og Sagens Interesse.

H. P. Hansen: Ligefrem Ministeriet i den Beretning, som det forelagde den høitagne Forsamling den første Gang vi samlede i denne Sal, har sagt: „med Længsel har Regjeringen imødeset den Dag, da Forsatningen kunde træde i Kraft og dermed den Overgangstilstand ophøre, der har lagt saa stort Ansvar paa dens Skuldre og hvori den har maattet savne et mægtigt Folkeorgans Bistand“, saaledes var det fra den første Dag, jeg havde den Ære at træde ind i denne Sal, denne Tanke, som foresvævede mig, at vi dog Alle maatte bidrage til at blive et saadant mægtigt Folkeorgan. Jeg tilstaaer, idet min Tanke og Stræben har været henvendt herpaa og altid skal være henvendt herpaa, at jeg vil søge at opnaae dette, ikke ved blomstrende Talemaader, hvad jeg heller ikke skulde være istand til, eller ved at gjøre Ministeriet Complimenter, men ved at tale aabent, ærligt og ligefrem til det, og derfor vil jeg ikke tage i Betænkning ligefrem at sige, at den Beretning, som det høie Ministerium har fremlagt ved Forsamlingens Aabning, ikke er mig fyldestgjørende. Jeg siger, den er mig ikke fyldestgjørende, fordi den ikke indeholder de Dplysninger, som jeg mener, ene kunne sætte Forsamlingen istand til at bedømme vor nuværende Stilling samt hvorvidt Regjeringen hidtil har udfyldt den vigtige Plads, den indtager, saaledes at Rigets Bælvære og Folkets Tillid til den kan være begrundet. Jeg har ingen Tvivl om, at Regjeringen fortjener denne Tillid, men for at fælde nogen Dom derom, udfordres andre Dplysninger og Meddelelser end de, der ere givne i den Beretning, som nu foreligger os. Det er vist ikke nogen pinlig Uvished om hvad Fremtiden bringer med sig, der hos mig fremkalder Duffet om disse Dplysninger; jeg veed, at over Fremtiden raader Ingen, men Fortiden, den tilhører Alle, og det er ved Hjælp af den, at vi bedømme vor Stilling og Gjøren i Verden. Det er dette Motiv, der bringer mig til at ønske, at der maa blive forelagt denne Forsamling alle de Dplysninger, som kunne forenes med de Hensyn, som Ingen er mere beredvillig end jeg til at erkjende, Ministeriet bør iagttage. Jeg indrømmer, at der kan være Dplysninger, som ikke kunne meddeles en Forsamling som denne; men der maa ved Siden af disse være Meget, som den maa see sig istand til at meddele, og derfor har jeg reist mig for at understøtte det Forslag, som er bleven gjort af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns Amts 1ste Distrikt (Hall). Om det nu skal ske saaledes, som det af ham er foreslaaet, at Forsamlingen skal nedsætte en Comitee til at modtage Regjeringens Meddelelser, eller selv constituere sig som Comitee, forekommer mig, at der ikke kan ligge stor Vægt paa; men jeg vil dog tillade mig at bemærke Saameget, at jeg troer, at Forsamlingen vel maa lægge Mærke til, at der ikke handles blot om at modtage Dplysninger om, hvorledes dette eller hiint er gaaet til, at det ikke er nok, at den lader sig fortælle dette, men at den vil nøie bedømme og prøve disse Dplysninger; man maa her skjelne mellem, alene at modtage en Dplysning, og at anstille en Undersøgelse af de tilbagelagte Forhold. Jeg beder vel at bemærke, at det ikke er Fremtiden, jeg har for Øie; jeg troer derfor, at hvis man finder det tilraadeligt at modtage det Tilbud, som er bleven gjort os af den ærede Udenrigsminister, at Forsamlingen constituerer sig som Comitee for at modtage alle de Dplysninger som Ministeriet kan og vil forelægge den, maa man dog forbeholde sig, efterat have modtaget disse Dplysninger, at kunne nedsætte en Comitee og at kunne gjøre, hvad Brug man vil af de Dplysninger, man saaledes modtager, og i hvilken som helst Udstrækning, man finder for godt.

Fabrikeier Drewsen: Naar jeg har yttret mig imod at nedsætte den omtalte Comitee, har jeg ingenslunde haft til Hensigt dermed at ville kaste nogen Mistillid paa Ministeriet; tværtimod, det kan ikke falde mig ind at nære nogen saadan, ialtfald ikke før jeg kjender dets Færd; men just derfor er det, at jeg ikke vil have, at der mellem Ministeriet og Forsamlingen skulde existere noget Mellemled, til hvilke

det vi skulde have en Tillid, om hvilken jeg maa spørge, hvorfra skulde vi tage den? Kunde vi tænke os, at denne Committee blev nedsat af Mand, som vi alle ville have, var det en anden Sag; men det maa jo altid blive en heel Deel af Forsamlingens Medlemmer i Minoriteten, og disse skulde da lade sig nøie med, at den Tillid, de havde til Ministeriet, paa en Maade skulde absorberes af den Tillid, de havde til Mand, som gjerne kunne være udmærkede, men som de forresten ikke kjende. Nei, dette Mellemled mellem Forsamlingen og Ministeriet maa ikke finde Sted; det vilde fjerne Ministeriet fra Kammeret, og jeg finder tvertimod, at Ministeriet maa nærme sig Kammeret. Jeg vilde foreslaae, om vi ikke saa skulde sætte Forslaget under Afstemning.

Flere Stemmer: Ja Afstemning! Afstemning!

Da Formanden berester, i Henhold til Regulativet for Forsamlingens Forretningsorden, forespurgt, om 15 Medlemmer af Forsamlingen understøttede Forslaget om Afstemningen, blev dette Spørgsmaal besvaret bekræftende, idet et meget større Antal udtalte sig herfor.

David: Jeg maa ogsaa erklære mig for Afstemning, men kan dog ikke tilbageholde den Bemærkning, at det er mod al god parlamentarisk Skik, at en Taler selv fremsætter Forslag om, at Afstemning strax skal finde Sted.

Formanden: Det er meget sandt, men det er nu eengang afgjort, at Afstemning skal finde Sted.

Dunskelt: Jeg ønsker Ordet for at forklare en personlig Misforstaaelse. Naar det er bleven sagt, at Proponenten har frafaldet sit idag stillede Forslag, og at jeg har optaget det, da er dette ingenlunde Tilfældet. Jeg har maaskee misforstaaet Proponenten; men det forekom mig, at han ikke ganske opgav sit Forslag, idet det kun var bleven noget modificeret ved den høitærede Udenrigsministers Meddelelse, ligesom han ogsaa inhæredede sit Forslag for det Tilfælde, at Forsamlingen ikke vilde gaae ind paa den Fremgangsmaade, der var foreslaaet af Udenrigsministeren. Jeg har blot formeent, at de Meddelelser; som Regjeringen vilde gjøre, tildeels vilde være begrundede paa Actstykker, og forsaavidt dette skulde være Tilfældet...

Formanden: Jeg troer rigtignok, at den ærede Rigsdagsmand gaaer for meget ind i Realiteten af Sagen. Der er forlangt Afstemning af over 15 Medlemmer, og altsaa maa Discussionen være sluttet. Da jeg gav den ærede Rigsdagsmand Ordet, stod jeg i den Formening, at det kun var en formel Bemærkning, han agtede at gjøre.

Dunskelt: Altsaa kan jeg kun bemærke, at jeg ikke troede, at Proponenten havde frafaldet sit Forslag, men at det iøvrigt ikke har været min Hensigt at optage dette.

Der stod altsaa kun tilbage det af Rigsdagsmanden for Skanderborg Amts 4de Distrikt (Drewsen) i Overensstemmelse med Udenrigsministerens Proposition gjorte Forslag, „at Forsamlingen bandede sig til en Committee for saaledes at modtage de Oplysninger, som Regjeringen maatte see sig istand til at meddele angaaende de slesvigiske Forhold“, hvilket ved den paafølgende Afstemning antoges med 140 Stemmer mod 4.

Forinden Formanden bestemte Dagsordenen for det følgende Møde satte han dernæst under Discussion, paa hvilken Maade den af Forsamlingen vedtagne Adresse skulde overrækkes Hans Majestæt, idet han foreslog, at det af Forsamlingen skulde overdrages Formanden at bringe Kongen dette Forsamlingens Svar paa Throntalen. Dette vedtoges efter nogen Discussion, efterat det navnlig med overveitende Pluralitet var afgjort, at Formanden ikke, saaledes som af enkelte Medlemmer (Dirik, Røder, David) var yttret, enten skulde ledsages af en Deputation af Forsamlingens Medlemmer, eller alene af Forsamlingens Secretaire (Schytte).

Dagsordenen for det følgende Møde, som berammes til den paafølgende Dag Kl. 1, idet Afdelingerne skulde samles klokken 12 for hver for sig efter Regulativet at foretage Valg paa en Formand og Secretair, blev endelig af Formanden fastsat saaledes: 1) Beretning fra Afdelingerne om deres Constitueren og Valg af Formænd

og Secretairer; 2) Meddelelse fra Justitsministeriet angaaende Rigsforsamlingens Medlemmers Diæter og Godtgjørelse for Rejseomkostninger.

Mødet hævedes.

Ellevte Møde.

Fretdagen den 3die November.

Protocolen for forrige Møde oplæstes.

Formanden: Igjennem den 10de kongevalgte Rigsdagsmand (Clausen) har jeg modtaget et Andragende til Rigsforsamlingen fra Sognepræst Møller i Dalby i Fyen paa 100 Gaardmands og Huusmands Vegne, hvilket, næst at udtrykke levende Bekymring over den ved Baabenstilstanden fremkomne Tilstand i Slesvig, opfordrer Forsamlingen til at styrke Regjeringens Tillid til Folket og til ikke at fraraade noget Offer, som er fornødent til Landets Frelse. Dette Andragende vil blive fremlagt i Læseværelset.

Der er idag i de forskjellige Afdelinger foretaget Valg paa Formænd og Secretairer, og jeg skal nu opfordre Formændene for Afdelingerne til at berette Resultatet af Valgene.

Formanden for 1ste Afdeling, **Hvidt**, meddeelte derpaa, at under Ledelse af ham som Aldersformand var der i bemeldte Afdeling, der bestod af 28 Medlemmer, som alle havde været tilstede, foretaget Valg paa en Formand, hvorved Stemmerne fordeeltes saaledes, at han (Hvidt) fik 20, Bjerring 5, Clausen 2 og Krieger 1 Stemme, og at han saaledes var blevet Afdelingens Formand. Derefter havde Formanden ladet stride til Valg af en Secretair, hvorved Stemmerne fordeeltes saaledes: Bjerring 20, Krieger 4, Aagaard fra Lolland, Jespersen fra Viborg, Clausen og Linnemann hver 1, saa at Bjerring var blevet Afdelingens Secretair.

Formanden for 2den Afdeling **Westergaard** meddeelte, at i bemeldte Afdeling, der bestod af 31 Medlemmer, som alle havde været tilstede, havde ved Valget af Formand først Schouw faaet 20, Bang 8 og Westergaard 2 Stemmer, medens een afgiven Stemme var ugyldig, men da Schouw havde ønsket sig fritagen for det paa ham faldne Valg, blev der strødet til nyt Valg, hvorved Stemmerne fordeeltes saaledes, at Balthazar Christensen fik 13, Bang 9, Westergaard 7, samt Professor Larsen og Fibiger hver 1 Stemme. Da Ingen havde opnaaet over Halvdelen af Stemmerne, blev atter Omvalg foretaget, og erholdt da Westergaard 20 Stemmer, Bang 9 Stemmer, samt Balthazar Christensen og Professor Larsen hver 1 Stemme, og var saaledes Westergaard, med absolut Stemmesleerhed, valgt til Formand. Til Secretairvalget havde Kée 16, Mundt 9 og Schytte 4 Stemmer, samt G. Christensen og Sehestedt-Juul hver 1 Stemme, saa at Kée, med absolut Stemmesleerhed, valgtes til Secretair.

Ulgreen-Ussing, som Formand for 3die Afdeling, meddeelte, at i denne, der bestod af 30 Medlemmer, hvoraf dog kun 28 havde været tilstede, ved et tredie Omvalg mellem ham (Ulgreen-Ussing) og With, af hvilke ved andet Omvalg hiin havde 13 og denne 12 Stemmer, han var blevet valgt til Formand med 16 Stemmer. Til Secretair var ved andet Valg Hall blevet valgt med 17 Stemmer.

Sponneck, som Formand for 4de Afdeling, meddeelte, at ved det i Afdelingen, der bestod af 31 Medlemmer, som alle vare tilstede, foretagne Valg var han (Sponneck) valgt til Formand med 20 Stemmer og Hage til Secretair med 18 Stemmer, medens Madsen havde haft 6, W. Ussing 3, Dahlerup 2 Stemmer, samt Ostermann og Schiern hver 1 Stemme.

Formanden for 5te Afdeling, **Dahl**, meddeelte, at i nybenævnte Afdeling, der bestod af 30 Medlemmer, som alle havde været tilstede, var under Forsæde af Mynster, som Aldersformand, han (Dahl) blevet udnevnt til Formand med 18 Stemmer (Hammerich 4, P. Be-

dersen 2, Tage-Müller 2, Mynster 2, David 2) og Bregendahl til Secretair med 20 Stemmer (P. Pedersen 4, Hammerich 3, Røder, Cederfeldt de Simonson og Nyholm hver 1).

I Forbindelse hermed yttrede Dahl, at det af et Medlem i Afdelingen var blevet sat under Spørgsmaal, om Afdelingens Embedsmænd skulde omvælges til samme Tid, som der skeer Omvalg af Forsamlingens Embedsmænd, for hvilket Afdelingens Medlemmer saagodt som eenstemmig havde erklæret sig, idet man dog havde fundet det rettest, at dette meddeelttes Rigsforsamlingen, for at erfare, om der af denne maatte være Noget herimod at erindre.

Formanden: Jeg maa tillade mig at bemærke, at det er en Gjenstand, hvorom samtlige Afdelinger burde være enige. Det vilde ikke være heldigt, om eet System blev fulgt i een Afdeling, et andet i en anden.

Dahl: Dette blev ogsaa yttret i Afdelingen ved denne Leilighed, og man fandt det derfor rettest at gjøre den skete Meddelelse til Forsamlingen. Imidlertid troede man, at Afdelingerne maatte være berettigede til at tage Beslutninger om deres indre Anliggender, forsaavidt disse ikke maatte stride imod hvad der er antaget i det Hele, og saameget mere, som det er yttret her i Forsamlingen, uden at det blev modfagt, at man rettest lader saadanne Bestemmelser udvikle sig af sig selv som det i og for sig Naturligste og Bedste.

Formanden: Jeg troer ikke heller, at det er nødvendigt, at Forsamlingen herom tager Beslutning eller at der derom forhandles videre. Ifølge Dagsordenen vil der nu være at gaae over til den Meddelelse, som af Justitsministeren er gjort angaaende Diæterne og Reiseomkostningerne for Forsamlingens Medlemmer. Den ærede Rigsdagsmand for Fredericia har foreløbig begjert Ordet.

Bang: Jeg skal tillade mig at henstille det Forslag til den meget ærede Rigsforsamling, om det ikke maatte være hensigtsmæssigt, nu da Bureauerne ere organiserede, strax at henvise denne Sag til foreløbig Behandling i Afdelingerne, hvilket efter hele Sagens Bessaffenhed forekommer mig at være det Rigtigste. Da det derhos efter Regulativet paaligger Forsamlingen strax at tage Beslutning om den eventuelle Comitæes Nedsættelse, skal jeg til mit første Forslag knytte det andet, at der nedsættes en Comitæe, der kommer til at bestaae af 5 Medlemmer, saaledes at hver Afdeling udvælger 1.

Algreen-Ussing: Jeg tillader mig at understøtte dette Forslag.

Formanden: Ogsaa jeg maa ansee det særdeles ønskeligt, efter Sagens særegne Natur, at den strax kommer til Behandling i Afdelingerne, og det forekommer mig ligeledes aldeles tilstrækkeligt, at

hver Afdeling vælger 1 Medlem til Comitæen i denne Sag. Hvis Forsamlingen ikke har Noget derimod at erindre, skal jeg derfor sætte det under Afstemning, om Sagen skal henvises til Afdelingerne.

Ved den derefter stedfundne Afstemning viste der sig ifkun 2 Stemmer mod Proponentens Forslag saavel om Sagens Henvisning til Afdelingerne, som om at Comitæen skulde bestaae af 5 Medlemmer, 1 valgt af hver Afdeling.

Formanden: Med Hensyn til Dagsordenen for næste Møde skal jeg tillade mig at bemærke, at der i dette vil ske en Meddelelse fra Ministeriet til Forsamlingen angaaende de slesvigiske Forhold, og at dette Møde vil finde Sted for luffede Døre imorgen Kl. 12. Hvad Afdelingerne angaaer, har jeg tænkt mig, at de kunde samle sig imorgen Kl. 10 for at forhandle den Sag, der idag til dem er bleven henvisst. Jeg veed ikke, om Formændene have Noget herimod at erindre.

Algreen-Ussing: De Localer, som ere anviste Afdelingerne, ere neppe tilstrækkelige til dette Brug, idetmindste er Rummet i det Locale, hvor den 3die Afdeling, hvortil jeg hører, idag var samlet, meget indskrænket.

Formanden: Der er lovet Forsamlingen 3 Værelser til, men i disse mangle endnu Kaffelovne og Ameublement. Afdelingerne maae vel saaledes udsætte deres Møder til Mandag.

Sponneck: Jeg foreslaaer, at de samles strax.

Flere Stemmer: Ja det er det bedste.

Formanden: Dette er en Afvigelse fra, hvad der staaer paa Dagsordenen; men da Afdelingerne neppe strengt behøve at følge Reglementet, var der vel Intet til Hinder for, at det skete, naar ei den alt berørte Banfælighed med Hensyn til Escalet var tilstede.

Bang: Formanden for en af Afdelingerne har allerede forladt Forsamlingen.

Bjerring: Jeg maa holde for, at Afdelingerne ei kunne holde Møde, uden at dette forud er bestemt ved Dagsordenen. Dette er det correcteste, ligesom det og bruges i Frankrig, hvorfra Bureau-systemet er laant.

Formanden: Det vil saaledes være det Rigtigste at udsætte Afdelingernes Møde til Mandag Morgen Kl. 10.

Mødet hævedes.

Rettelser.

I Nr. 20 Side 147, Linie 16 f. o.: Blad 1. Dlesen.

" " 21 " 154, Linie 5 f. n.: maafee ifte; — udgaaer ifte.

Subscription paa denne Tidende modtages i Kjøbenhavn hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno (Østergade Nr. 70), i Provinserne paa de kongelige Postcontoirer.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Tolvte Møde.

Tirsdagen den 6te November.

Formanden: Jeg skal tillade mig at meddele Forsamlingen, at jeg i Henhold til den mig af Samme givne Bemyndigelse igaar nedlagde i Hans Majestæts Haand det Svar, Forsamlingen havde vedtaget paa Throntalen. Hans Majestæt bød at overbringe Forsamlingen hans Tak. Jeg skal dernæst anmelde, at den Comitee der er dannet af de 5 Afdelingers Ordførere til at behandle Sagen angaaende Diæterne, bestaaer af følgende 5 Medlemmer: Aagaard, Bång, With, Michael Drewsen og Hjær. Da der ingen Bestemmelse er i Regulativet, hvorledes Comiteen sammenskaldes, vil jeg foreslaae, at den, der er Ordfører for den første Afdeling, sammenskaldes de Øvrige. For Fremtiden bliver det vel naturligt, at naar der er flere det da bliver den, der i første Afdeling er først i Alphabetet.

Det 10de kongevalgte Medlem (Clausen) har Ordet i Anledning af en Adresse, der er ham leveret og som han ønsker at oplæse i Forsamlingen.

Clausen: Jeg skal tillade mig for den ærede Forsamling at anmelde, at jeg har modtaget et Andragende til Rigsforsamlingen, der er underskrevet af 4,520 Medborgere, som samtlige paa ganske faa Undtagelser nær, ere bosiddende her i Hovedstaden. Dette Andragende har jeg overleveret til Formanden; men jeg har modtaget det med udtrykkelig Begjering om at anholde om Tilladelse til, at dette Andragende maatte blive forelæst i Forsamlingen, og saaledes gaae over i Rigsdagstidenden; og det er for at frembære denne Bøn, jeg har begjert Ordet, naturligviis ikke overseende de Betæneligheder der her fremstille sig, navnlig med Hensyn til det store Antal af Andragender af meget forskjellig Art og Indhold, som Rigsforsamlingen, efter som Tiden rykker frem, vil kunne see imøde. Jeg finder det nemlig ogsaa for mit Bedkommende nødvendigt, at der i denne Henseende opstilles en indskrænkende Regel; imidlertid er en saadan endnu ikke opstillet, der træder de Undertegnede Dasse paa nogen Maade imod. Jeg maa tillige henlede Opmærksomheden paa den store Forskjel i Charakter mellem det Andragende, som her foreligger, og de Andragender, som hidtil ere blevne indleverede til Provindsialstænderne. Medens disse Andragender hovedsagelig gik ud paa at udbede sig gode Gaver af Regjeringen, gaaer dette Andragende ud paa, at Regjeringen vil give Folket Leilighed til at give, til at gøre Opoffrelser for Fædrelandet, og er saaledes et glædeligt Bidnesbyrd, kraftfuldt og hæderligt, om nordisk Udholdenhed, om en usvækket Folkstemning, som der er gjort lidet for at opretholde, men ikke lidet for at neddæmpe. Endelig skal jeg henstille til Forsamlingen, om den ikke i dette Andragendes særegne Betydning maatte finde Anledning til at indgaae paa Andragernes Dasse. I Henhold hertil er det, at jeg ubbeder mig af den ærede Formand at henstille til Forsamlingen, om den maatte tilstede Oplæsning af dette Andragende.

Formanden: Jeg skal tillade mig at fremstille de Betæneligheder, jeg finder ved den nærværende Sag. Med Hensyn til den tidligere Tid, da intet Reglement eksisterede, og da Formanden skulde følge deels det Reglement, som gjaldt ved Stænderforsamlingerne, deels almindelige parlamentariske Regler, har jeg ikke fundet mig berettiget til at tillade Oplæsning af Adresser. Det er, saavidt mig bekjendt, alle andre Kamres Skik, at ethvert Andragende, der ikke fremsættes af et Medlem af Forsamlingen, blot henlægges paa Bordet og

ikke oplæses; dernæst var dette ogsaa Praxis i Provindsialstænderne. Forsaavidt som der, med Hensyn til det Spørgsmaal, som nu foreligger, ingen Bestemmelse findes i Reglementet, saaledes som allerede af den ærede Vicesformand bemærket, vil her kunne tænkes 2 Tilfælde, nemlig enten at man beslutter sig til, at alle Andragender skulde oplæses og som Følge deraf ogsaa komme i Rigsdagstidenden, eller at det bliver Regel, at de ikke oplæses, men at herfra kan skee Undtagelser. Med Hensyn til det Første skjøner jeg ikke rettere, end at det vilde have til Følge, at Forsamlingens Tid vilde i betydelig Grad blive medtaget til Oplæsning af disse Andragender, der kunne være af meget beslagtet Indhold, ligesom de da ogsaa derefter vilde blive at optage i Rigsdagstidenden og denne saaledes blive meget opfyldt. Naar man saaledes til Exempel betænker, til hvor stort Antal Adresser alene det Anliggende, som den foreliggende Adresse gaaer ud paa, nemlig den slesvigste Sag, en Sag, som paa det stærkeste griber enhver dansk Mand — og sørgeligt om ikke saa var — kan give Anledning, saa maa det erkjendes, at Rigsforsamlingen kan modtage mange Adresser. Betænk vi videre Forfatningsudkastet, hvormange Gjenstande kunne der da ikke være i det, hvorom Folket kunde ønske at henvende sig til Forsamlingen? Lige vi fremdeles Hensyn til Børnepligtssagen, have vi ogsaa der en Sag, hvor vi kunne vente mange Adresser, og vi kunne maaskee saaledes beregne, at vi i denne Forsamling kunde komme til at modtage maaskee flere hundrede Adresser; men det vil let sees, hvormegen Tid i Forsamlingen og hvormegen Deel af Rigsdagstidenden derved vilde optages. Det forekommer mig altsaa, at det kun var ved at gjøre en Undtagelse for et enkelt Andragendes Bedkommende, at man kunde gaae ind paa det Forslag, som her er gjort; men jeg skal ikke forfølge de store Banstieligheder, som efter min Formening ogsaa her frembyde sig. For det Første: efter hvilken Regel skulde man gjøre en saadan Undtagelse? At det skulde være Mængden af Adressens Underskrifter, forekommer mig ikke at kunne gaae an. Da vilde f. Ex. en stor By faae et betydeligt Fortrin for en mindre; thi i en større vilde der vel med Lethed samle sig et større Antal Underskrifter, og dog kunde den lille Byes Adresse indeholde ligesaa megen Sandhed og ligesaa kraftige Ord som den større Byes. Heller ikke forekommer det mig, at selve Antallet bør være det afgjørende; jeg skal oplyse dette ved et Exempel. Jeg har allerede, som Forsamlingen veed, modtaget et Andragende fra en Deel Slesvigere, saavidt jeg veed, for største Deelen Flygtninge fra Slesvig. Det forekommer mig, at disse vore Brødre, hvis Huus og Hjem er overladt i trolose og fanatistiske Fienders Haand, i denne Nødens Stilling vistnok have et ligesaastort Krav paa, at deres Stemmer skulde lyde høit i denne Sal, som disse 4 til 5000 kjøbenhavnske Stemmer. Hvis man dernæst vil have Regler for Undtagelse i Indholdet eller den Form, hvori Adressen fremtræder, vil dette ogsaa frembyde Banstieligheder, ligesaa vel som, dersom Kortheden eller Længden af den foreliggende Adresse skulde afgive Reglen. Det forekommer mig saaledes, at der i at træffe Bestemmelser herom allerede i Tingenes Natur møder store Banstieligheder. Jeg skal desuden end yderligere gjøre opmærksom paa, at saasnart een Undtagelse er gjort, ville Rigsdagsmænd, der modtage lignende Andragender, strax finde sig opfordrede til at forlange en lignende Undtagelse for de Andragender, som de indbringe, idet de ellers vilde udsætte sig for Bebrejdelser for Lunkenhed fra deres Side, som havde overleveret dem Adresser. Man kunde vistnok paa den anden Side herimod sige — og det ville maaskee mange Stemmer udenfor Salen sige — at man saaledes ikke tilstrækkeligt sørger for, at Folkets Stemme kan

komme til at høre, men jeg skal i denne Henseende gøre opmærksom paa, at her ikke er Tale om Nægtelse af at modtage en Adresse; Adressen vil nemlig blive lagt paa Bordet, og saaledes komme til Rigsdagsmændenes Kundskab. Det staaer jo ogsaa Alle frit for, at lade den indrykke i de offentlige Tidender, og endelig vil den jo meget ofte kunne blive benyttet i de vigtige Sager, som foreligge, af de Comiteer, som i disse maatte blive nedsatte. Der kan saaledes vistnok ikke være Tale om nogen Udekkelse af Folkets Stemme; men hvor vigtigt det end er at agte paa denne, saalidet forsvarligt vilde det være, at anvende en betydelig Deel af Tiden til at oplæse de Adresser, der bleve indsendte. Imidlertid, Sagen er uafgjort, og da den nu engang er kommen for, beroer det paa Forsamlingen, hvorledes den i denne Henseende vil handle; men som Formand har jeg anseet det for min Pligt, skjøndt ikke nogen behagelig Pligt, at gjøre opmærksom paa de store Banfeligheder, der frembyde sig. Skulde Forsamlingen beslutte sig til at gjøre nogen Undtagelse, maa jeg dog tillade mig at foreslaae, at der til den i saa Henseende fattede Beslutning maatte knyttes to Bestemmelser, deels nemlig at Adressen i Mødet forud maatte være anmeldt og derefter henligge indtil næste Møde i Læseværelset, førend der kunde blive Tale om dens Afgjørelse, og deels, troer jeg, at der ikke maatte finde nogen Forhandling Sted, om hvorvidt den maatte oplæses eller ikke, thi ellers vilde der blive megen Discussion om, hvorvidt Dplæsning kunde finde Sted eller ikke. Jeg skal saaledes henstille denne Sag til Forsamlingen, og det vilde være ønskeligt, om Flere vilde yttre sig derom.

Clausen: Jeg skal kun tillade mig at gjøre en liden Bemærkning. Det er nemlig ikke ganske correct, naar Sagen fremstilles saaledes, som om Talen her skulde være om en Undtagelse; thi en Undtagelse forudsætter en bestaaende Regel, men en saadan er endnu ikke fastsat. Dersom altsaa den ærede Forsamling netop af Hensyn dertil, at der endnu ikke er nogen saadan Regel, der stiller sig imod Dplæsningen, opfylder Andragernes Dnsse og tilsteder Dplæsningen, da vil den ikke komme i Modsigelse med sig selv, om den ogsaa maatte finde Anledning til senere at opstille en anden Regel for at imødegaae de befrygtede Følger af en almindelig Dplæsning.

Formanden: Jeg meente blot, at da Spørgsmaalet er reist, maatte man i ethvert Tilfælde blive enig om en Regel, om hvorvidt alle, eller blot nogle, eller slet ingen Adresser skulde antages til Dplæsning.

Næe: Jeg tillader mig at henstille til den ærede Forsamling, om det ikke kunde vedtages saaledes, at man i alle givne Tilfælde overlader det til Forsamlingen selv at afgjøre, om Adressen skal oplæses eller ikke, efterat dens Hovedindhold i Korthed var meddeelt af Producenten.

Gram: Jeg skal blot tillade mig en ganske kort Bemærkning. Da det ikke kan nægtes, hvad ogsaa den ærede Formand har udtalt, at der, ved Dplæsningen af de indkomne Adresser, for Forsamlingen vilde medgaae en lang Tid, som vistnok burde spares, skal jeg henstille til Forsamlingen, om det ikke kunde være muligt, at en saadan Adresse, hvis Offentliggjørelse for Forsamlingen maatte ansees høist ønskelig, blev henlagt til et ekstraordinært Møde. Derved tabte dog Forsamlingen ingen Tid, og Enhver vilde dog vist med Glæde møde for at høre et saadant Andragende, som udgaaer fra vore Medborgere, og som angaaer Fædrelandets Bæ og Vel.

Frelund: Jeg skal i Anledning af den Sag, som her foreligger, tillade mig at gjøre den Bemærkning, at jeg maa ansee det for særdeles ønskeligt, at vi afgjøre Sagen her ved en Afstemning om, hvorvidt Dplæsning skal finde Sted eller ikke. Jeg vil i saa Fald stemme for en Dplæsning. Det forekommer mig nemlig, at, naar et saa stort Antal Medborgere henvender sig til Forsamlingen i en Sag, som vedrører Alle, og som gaaer Alle nær til Hjertet, er det kun en billig og smuk Opmærksomhed, som Forsamlingen viser Andragerne, naar den tillader, at Andragendet bliver oplæst. At dette skulde gjælde som Regel for ethvert Andragende, indseer jeg nok, ikke kunde lade sig gjøre; men det gaaer hermed, som med enhver anden Ting i Livet; de kunne have forskjellig Betydning, og naar Medborgere i Tusindvis henvende sig til Forsamlingen i en Sag, der ofte er omtalt blandt Forsamlingens Medlemmer som en vigtig og betyde-

lingsfuld Sag, og om hvis Udfald Publicum ikke kan have noget bestemt Mening, formentes det at ville være af stor Betydning, om Forsamlingen fattet nogen bestemt Beslutning med Hensyn til denne Adresse, om den bliver at oplæse eller ikke, og om det skal være Rigsforsamlingens Medlemmer tilladt at udtale sig desangaaende.

Formanden: Jeg har tilladt mig at foreslaae, at Adressen, hvis man vedtager, at der skal gjøres Undtagelse, skulde henligge i Læseværelset en Dag og da først foretages. Da dette imidlertid ikke tidligere er bestemt, skal jeg ikke foreslaae dette med Hensyn til den Adresse, som idag foreligger, men strax sætte Spørgsmaalet desangaaende under Afstemning.

van Dokum: Det forekommer mig, at da der her er Tale om at danne en fremtidig Regel for Forsamlingens Forretningsorden, er det noget pludseligt, at dette Spørgsmaal er bleven henstillet til dens Dverveielse. Det forekommer mig nemlig, at Forsamlingen dertil bør have nogen Tid, og jeg skulde derfor tillade mig at foreslaae, at Petitionen henlægges til imorgen, for at Forsamlingen derefter kunde tage en endelig Beslutning i saa Henseende.

Formanden: Ja, jeg har Intet derimod.

Bang: Jeg skal tillade mig at henstille til den ærede Formand i Henseende til det foreliggende Spørgsmaal i Almindelighed, om det ikke kunde overdrages til de Herrer, der have beskæftiget sig med Forfatningsregulativet at yttre sig om denne ikke uvigtige Gjenstand. Da der ingen Regel herfor er givet, skjøner jeg ikke, at det kunde være til Præjudice for Sagens Afgjørelse i Almindelighed, om man strax afstemte over det enkelte her foreliggende Tilfælde. Det vil jo imidlertid komme an paa, om disse Herrer ere villige til at tage hiint Spørgsmaal under Dverveielse; men da det er et Spørgsmaal, som er bleven forbigaaet ved Forretningsregulativet, synes det egentligen ikke at ligge udenfor det Hverv, som var dem overdraget.

Formanden: Jeg vilde netop ogsaa have foreslaaet at overlade det til den Comitee, der har haft med Regulativet at gjøre, at tage Sagen under Dverveielse og gjøre Forslag desangaaende.

Næe: Jeg skal blot tillade mig at gjøre opmærksom paa, at jeg har fremsat Forslag om, at det i ethvert givet Tilfælde skal overlades til Forsamlingen at afgjøre, om Andragendet skal oplæses eller ikke.

Formanden: Jeg veed ikke, om det ikke vilde være mere hensigtsmæssigt, om dette Spørgsmaal først toges under Behandling af den omtalte Comitee; hvis dette antages, vil det ærede Medlems Forslag bortfalde, da man jo da vil faae en almindelig Regel.

Næe: Jeg frasalder da det af mig gjorte Forslag.

Da det derefter blev sat under Afstemning, hvorvidt Dplæsningen af den indbragte Adresse skulde opfattes til det følgende Møde, og denne da imidlertid henligge i Forsamlingens Læseværelse, erklærede 95 Stemmer mod 44 sig herfor.

Formanden anmeldte derefter, at han havde modtaget en Skrivelse fra Justitsministeren, om at Udkastet til Børnepligtsloven var færdigt og kunde forelægges Forsamlingen, hvilken Dag det maatte ønskes.

Man gif dernæst over til det Forslag, som var fremsat af Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns Amts 4de Distrikt, (Krieger) om Udsættelse af Behandlingen af Forfatningsudkastet.

Krieger: Efter den Forretningsorden, som nu er vedtaget, vilde Grundlovsudkastet uden videre Bemærkning være at henvise til Afdelingerne; der har imidlertid i denne Sag paatrængt sig mig adskillige Betragtninger, som jeg beder om Tilladelse til at forelægge Forsamlingen. Det Udkast til en Grundlov, som er forelagt os, betegner sit Omraade som „Kongeriget Danmark og Slesvig“. Vi finde denne Betegnelse allerede i Udkastets Dverstrift, men gjennege vi dets enkelte Paragrapher, finde vi naturligvis heelt igjennem den samme Betegnelse af Omraadet. Det være mig tilladt som Exempel at henpege paa den første §, hvor det siges, at Regeringen i Kongeriget Danmark og Slesvig er indskrænket monarchisk; eller f. Ex. til § 8, hvor der tales om en Grundlov for Danmark og Slesvig, eller f. Ex. til de Steder i Udkastet, hvor der tales om Landet eller Staten, hvor der ligeledes aabenbart siges til Kongeriget Danmark og Slesvig, saaledes f. Ex. i § 22, hvor det hedder:

Kongen erklærer Krig og kutter Fred, samt indgaaer og ophæver Forbund, dog kan han ikke uden Rigsdagens Samtykke affaae nogen Deel af Landet eller paadrage Staten nogen bebyrdende Forpligtelse." Den samme Forudsætning ville vi, som naturlig, gjenfinde i det Udkast til den Valglov, der er forelagt i Forbindelse med Udkastet til Grundloven. Jeg vil som Beviis blot henpege paa de Bestemmelser, der handle om Sammensætningen af Folkethinget og Landstthinget; det siges saaledes f. Ex. i Valgudkastets § 23, at Slesvig skal vælge 31 Medlemmer til Folkethinget, hvorom de nærmere Bestemmelser forbeholdes og lignende Bestemmelse findes med Hensyn til Landstthinget i § 42, hvor det siges, at Slesvig skal vælge 11 Medlemmer til Landstthinget o. s. v. Dette Omraadets Betegnelse slutter sig ganske til de Forhandlinger, der have forberedt nærværende Udkast. Jeg behøver blot at minde om Kundgjørelsen af 4de April 1848, hvor det blev udtalt, at Regjeringen vilde sammenkalde Provindsialstænder saavel for Østifterne som for Jylland og Slesvig; jeg behøver blot at minde om Valgloven af 6te Juli 1848, hvor ligeledes denne Tanke er fastholdt. Præmisserne til denne Valglov bære imidlertid Spor af det Tidens Tryk, hvoraf vi Alle tynses. De Motiver, der ere forudstillede Valgloven i Departements-Tidenden, indeholde en Bemærkning, med Hensyn til, som det hedder, at Udkastet til Valgloven ikke har været forelagt den slesvigiske Stænderforsamling. „Udkastet indeholder nemlig," siges der, „at der til den Rigsforsamling, for hvilken Lovudkast om en Forsatning og angaaende Omorganisationen af Provindsialstænder-Institutionen vil blive forelagt, skal vælges Medlemmer saavel af Kongeriget Danmark som af Hertugdømmet Slesvig, og Udkastets § 4, cfr. § 6 og § 15, bestemmer nærmere, hvorledes de 31 Medlemmer af Rigsforsamlingen, der skulle vælges af Slesvig, skulle fordeles paa dette Hertugdømme. Ligesom imidlertid de ulykkelige Forhold, der fortiden bestaae i Hertugdømmet Slesvig, have gjort det umuligt at sammenkalde den slesvigiske Provindsialstænder-Forsamling til at afgive Betænkning over det nærværende Lovudkast, saaledes ville de samme Forhold, hvis de fremdeles skulde vedblive, gøre det umuligt, at slesvigiske Deputerede kunne blive valgte til Medlemmer af den Rigsforsamling, for hvilken Udkastet til Forsatningsloven skal forelægges. Da Forsatningens Indførelse dog ikke kan udsættes herefter, har man troet, at Sagen i saa Fald kunde ordnes paa den Maade, at en Rigsforsamling sammenkaldes af de for Kongeriget Danmark bestemte 114 valgte Medlemmer, i Forbindelse med de af Hans Majestæt i et forholdsviis Antal udnævnte Medlemmer, og at Forsatningsloven, efterat være behandlet i denne Forsamling, træder i Kraft, dog saaledes, at Forsatningen kun bliver provisorisk, forsaavidt en folkelig Repræsentation for Hertugdømmet Slesvig, der i dette Øiemed maatte sammenkaldes, og som vil blive at vælge efter de samme Principer, som den forestaaende Rigsforsamling, maatte ønske, at en ny Rigsforsamling tager den hele Forsatnings sag under Overveielse, for i Forening med Hans Majestæt at vedtage de Forandringer, der maatte anses for ønskelige. Man har ikke troet, at Sagen, under de stedfindende vanskelige Forhold, hensigtsmæssigt kan ordnes paa nogen anden Maade, og den fornødne Tilsvielse herom er derfor skeet i Indledningen til Loven." I Indledningen til Loven hedder det i Overensstemmelse hermed: „Hvad Hertugdømmet Slesvig angaaer, er det Vor allerhøieste Villie, at forsaavidt de ulykkelige Forhold, der bestaae sammesteds, fremdeles skulde vedblive, og Deputerede fra dette Hertugdømme, ifølge Bestemmelserne i nærværende Valglovs §§ 4, 6 og 15, saaledes ikke kunne blive valgte, vil den Forsatning, hvorom Lovudkast vil blive Rigsforsamlingen forelagt, ikke desto mindre træde i Kraft, dog saaledes, at denne Forsatning kun bliver provisorisk, forsaavidt en folkelig Repræsentation for Hertugdømmet Slesvig, der vil blive valgt efter de samme Principer som den forestaaende Rigsforsamling, maatte ønske, at en ny Rigsforsamling tager den hele Forsatnings sag under Overveielse, for i Forening med Os at vedtage de Forandringer, der maatte anses for ønskelige." Til disse Erklæringer slutter sig en Udtalelse i den korte Beretning, som Conseilspræsidenten meddeelte Forsamlingen ved dens Åbning; det hedder deri: „Med Røngsel har Regjeringen imødefaet den Dag, da Forsatningen kunde træde i Kraft og dermed den Overgangstilstand ophøre, der har lagt saa stort Ansvar paa dens Stuldre, og

hvori den har maattet savne et mægtigt Folkeorgans Bistand. At den desuagtet ikke mere har fremstødt Rigsforsamlingens Sammenkomst, er ifkun skeet paa Grund af det lidet Unfselige i, at vedtage en Forsatning, som det maa være vor Paastand og vort Haab ogsaa skal omfatte Slesvig, uden at Slesvigs Udvalgte kunne deeltage deri. Naar dette nu ikke længere kan opfattes, kan det kun skee under det alt i Valgloven af 7de Juli d. A. tagne Forbehold, at det i sin Tid maa beroe paa en slesvigsk Folkeforsamling, om den vil antage denne Grundlov eller fordrø dens fornødne Forhandling paa en fælles Rigsforsamling. At alle de særlige Bestemmelser, som skulle give Slesvigs Selvstændighed en grundlovmæssig Hellighed, kun kunne vedtages efter Freden og kun i Forening med Slesvigerne, er en Selsfølge.

Til disse Udtalelser fra Regjeringens Side knytter der sig, som det forekommer mig, forffjellige vigtige Betragtninger. Det første Spørgsmaal, der, saa at sige, paatrænger sig Rigsforsamlingen, synes mig at være dette: Kan Rigsforsamlingen nu med Kongen vedtage en Grundlov for Kongeriget Danmark og Slesvig? Kan Danmark forsvare, retlig og politisk forsvare at vedtage en Forsatning, der for Kongeriget Danmark og Slesvig skal være gjældende? Kan dette skee under de forhaandenværende Forhold? Det maa være mig tilladt med saa Ord at antyde disse Forhold. Vi vide, at under 26de August d. A. blev en Convention affluttet i Malmö mellem Danmark og Preussen, i Preussens eget og det tydske Forbunds Navn. Vi vide, at den Deel af denne Convention, der kan betragtes som en reen militair Convention, synes at være opfyldt fra begge Sider. Derimod vide vi ogsaa, at den Deel af Conventionen, som gif videre, ikke paa nogen Maade synes at være opfyldt. Dersom jeg rettelig fortolker de Meddelelser, som Udenrigsministeren i et tidligere offentligt Møde har givet, da troer jeg at turde sige om de Mænd, der nu have Magten paa Fastlandsdelene af Slesvig og Holsteen, efter tilsyneladende at være indsatte som Regjering i Kongens Navn under Baabenstilstanden, at de ikke blot nu siden Indsættelsen have brudt de Vilkaar, hvorefter de alene kunde indsættes, men jeg troer fremdeles ikke at feile, naar jeg antager, at det fremgaaer af Udenrigsministerens Erklæringer, at de ikke engang conventionsmæssig ere indsatte. Det forekommer nemlig mig, at da man fra Danmarks Side holder sig til Malmö-Conventionen, saa kan man fra dansk Side ikke betragte den skete Indsættelse som retmæssig. Indsættelsen er nemlig kun fra dansk Side skeet i Genhold til den rene usforandrede Malmö-Convention, men fra den modsatte Side synes den derimod kun at have fundet Sted under eventuelle og ubestemte Restaurationer. Det er nemlig meddeelt, at Indsættelsen fra denne Side skete i Overensstemmelse med Baabenstilstanden, saaledes som den var ratificeret (nemlig i Berlin) og antaget (nemlig i Frankfurt). Det vil erindres, at Antagelsen i Frankfurt ikke var reen, men knyttet til et aldeles ubestemt Forbehold. Og den Indsættelse, der finder Sted i Genhold til et saadant Forbehold, kan altsaa ikke siges at være skeet i Genhold til Conventionen af Malmö.

Forholdet synes saaledes at være ganske simpelt dette, at en ikke conventionsmæssig Styrelse factisk har Magt i den største Deel af Slesvig. Under disse Forhold er det, at jeg gjentager det Spørgsmaal: kan Danmark retligt og politisk forsvare ligeoverfor de nærværende europæiske Conjuncturer at give en Forsatning for „Kongeriget Danmark og Slesvig"?

Den næste Række af Betragtninger, som paatrænger sig mig, kan jeg sammenstille i det Spørgsmaal: „Vil Danmark give sig en Forsatning i nærværende Øieblik uden Slesvig?" Jeg kan tænke mig vigtige Betragtninger, der understøtte den Mening, at Saadant bør gøres, og at Saadant bør gøres jo før jo heller. Jeg kan tænke mig dem, som i Frihedens Interesse ønske, at Grundloven jo før jo heller maa blive vedtaget; de kunne ønske dette af almindelige politiske Grunde, thi de kunne mene, at man skal gribe det gunstige Øieblik, idet de kunne frygte for, at den næste Tid vil blive Friheden mindre gunstig. Jeg kan tænke mig dertil knyttet en særdeles Betragtning, hentet fra de slesvigiske Forhold. Man kan minde om, hvorledes Kongeloven i lang Tid har været brugt som et stærkere Adskillelsesmiddel mellem Jylland og Slesvig, end Kongeaen nogen-

finde kunde være. Man kunde altsaa finde det politisk klogt at sjerne denne Anstødssteen; man kunde mene, at det var klogt, at vi gjen-nem den nye Grundlov, som vilde møde Slesvigerne, naar de frivillig vendte deres Hu imod Norden, søgte at drage dem til os. Jeg kunde ligeledes tænke mig den samme Betragtning af dem, som i U-mindelighed ønskede paa Folketsfrihedens Grundvold en stærk og kraftig Regjering; de kunde vel mene, at den nuværende provisoriske Tilstand, selv om den ikke har samme Grund som mange Steder, hvor saakaldte provisoriske Regjeringer styre, dog altid er mindre ønskelig; de kunde mene, at vi, som befinde os i en Art af provisorisk Tilstand, burde søge at gaae ud deraf for at finde en endelig, en sikker Lin-genes Tilstand.

Der er imidlertid atter en Række af Betragtninger, som jeg ikke tør tilbageholde, en tredie Opfattelsesmaade. Jeg kunde vel tænke mig dem, som ikke frygtede nogen Fare for Friheden, fordi vi ikke strax, saa hurtig som muligt, vedtog en Grundlov for Danmark. Jeg kunde fremdeles tænke mig dem, der ikke fandt, at vor nuværende indre Tilstand i Sandhed kunde betegnes som provisorisk, men tværtimod meente, at der i vor indre Tilstand, rettelig opfattet, laa al den Borgen for Friheden, som man kunde ønske, medens Danmarks Tilstand i dens Heelhed altid vilde blive provisorisk, saalange det slesvigiske Spørgsmaal endnu ikke er afgjort. Jeg kunde nemlig vel tænke mig dem, som i Ministeriets Ansvarlighed og i denne Forsamling see det rette fuldstændige Bær for Friheden. Naar der nemlig i Danmark er udnævnt ansvarlige Ministre, da forstaaer jeg dette saaledes, at deri ligger baade Ryndighed og Forpligtelse, jeg forstaaer dette saaledes, at de ansvarlige Ministre ere ansvarlige, ei blot for hvad de selv gjøre, men ogsaa for Alt, hvad der af nogen Deel af Styrelsen i Landet gjøres, ansvarlige for hvad der ikke gjøres. Og naar denne Rigsforsamling er sammentraadt, troer jeg ikke, at der længer er nogen provisorisk Tilstand i Landet, ligesaa lidt som jeg troer, at denne Rigsforsamling er en simpel slet og ret Arving af Provindsialstænderne. Hvis, under Mellemrummet til den nye Grundlov blev givet, Lovgivningsmagten enten maatte slumre eller kun kunde udøves gennem provisoriske Love eller efter Indkaldelse af Provindsialstænderne, medens denne Forsamling skulde være indskrænket til at vedtage en Grundlov — da vil jeg tilstaae, at der var et Hul, at der var en saadan provisorisk Tilstand, som man maatte ile bort fra jo før jo heller. Men dersom man opfattede Forholdet ikke med det eensidige, stive juridiske Blik, men med simpel practisk Sands, da kunde jeg vel tænke mig dem, der meente, at den politiske Tilstand ikke længer var svævende i Danmark, jeg kunde tænke mig dem, der meente, at man blot behøvede at vedkjende sig Minister-Ansvar-ligheden i sin sande Betydning, og at man blot behøvede at sige, at ingen Lov kunde udgaae uden denne Rigsforsamlings Samtykke, og ligesaa lidt nogen Skat paalægges, og da var med disse to Ord allerede Constitutionen strepen, da kunde man give de Love, som vare nødvendige til forskjellige indre Forholds Ordning, da kunde den Række af provisoriske Love, som i Sommerens Løb ere udkomne, vedtages og blive endelige, og man behøvede ikke at betragte den endelige Afgjorelse af Grundloven som nødvendig til Folketsfrihedens Begyndelse. Disse forskellige Rækker af Betragtninger kunne forfølges paa forskellige Maader; jeg har troet, at de ikke vare saa ubetydelige, at man jo, inden Grundloven henvises til Afdelingerne, helst maatte see sig for. Jeg har troet, at man kunde see sig for paa en simpel og let Maade, idet man gav Afdelingerne den Bemyndigelse, at tage dette Spørgsmaal under Overvejelse, ikke som om der kunde være Tale om uden videre paa aldeles ubestemt Tid at skyde Grundlovsagen fra sig, men vel som om der kunde være Tale om, ikke at

betragte Grundlovens Udarbeidelse som det Første og Nærmeste, og som strax skulde paadrives med al Kraft; og det saameget mindre, som vi jo efter den Meddelelse, der i flere hemmelige Møder og idag offentlig er gjort, med det Første kunne vente os forelagt Lovudkastet om Børnepligten og om de finansielle Midlers Tilveiebringelse, hvilke tvende Anliggender noksom vise, at Forholdenes indre Trang er stærkere end den reent juridiske Opfattelse af denne Forsamlings Forhold til de tidligere Forsamlinger.

Lehmann: Der er af den ærede Proponent bleven berørt et Punkt, som er af særdeles Interesse ei blot for Forsamlingen, men navnlig ogsaa for Regjeringen, at det Spørgsmaal maa staae hævet over enhver Tvivl, hvorvidt en Forsatning, som det, for at jeg skal bruge et Udtryk af Premierministerens Aabningstale, maa være „vor Paa-stand og vort Haab“, maa komme til at omfatte ogsaa Slesvig, hvorvidt en saadan Forsatning, siger jeg, her retsgyldig kan vedtages ligeoverfor den i Malms afsluttede Baabensstilstands-Convention. Dette er et Spørgsmaal, som den ærede Proponent vel har opkastet, men ikke besvaret, idet han kun har bemærket, at efter hans Skjonnende ikke blot den nu i Slesvig factisk værende Bestyrelse har brudt de Betingelser, hvorunder den skulde føre den interimistiske Bestyrelse, men at det ogsaa i hvieste Maade kan være undværligt Tvivl, hvorvidt den kan ansees gyldigen installeret, om altsaa, med andre Ord, den nuværende Regjering kun er en Fortsættelse af Dyrøvs-Regjeringen, eller en, om end kun interimistisk, saa dog legitim Regjering. Jeg skal i denne Anledning kun bemærke, at det nu foreliggende Spørgsmaal formeentlig er uafhængigt af disse Synspunkter; thi, selv om hiin Regjering var retsgyldigen indsat, og selv om den i sin Regjerings Udøvelse fuldstændig havde holdt sig Baabensstilstands Betingelser efterrettelig, selv altsaa om den fra den anden Side lovlig var traadt i Kraft, og utvivlsomt forbindelig for os, kunde der dog ikke være nogen Tvivl om, at vi jo maatte være berettigede til at overveie og vedtage en Grundlov, saaledes som af Regjeringen er bleven foreslaaet. Det er nemlig ganske vist, at der i denne Baabensstilstands-Convention er fastsat, at der, medens denne varedes, ikke maa skee noget, der kunde præjudicere den endelige Fred; men det er tillige i den udtrykkelige sag, at begge Partiers gjensidige Paa-stande ere dem forbeholdte, og at i saa Henseende Intet fra nogen af Siderne skal være opgivet. Spørgsmaalet er da nu, om vi, ved at vedtage Forsatningsudkastet, vilde træffe en Foranstaltning, der er præjudicerende for Retspørgsmaalets endelige Afgjorelse, eller kun tage et lovligt Forbehold; Spørgsmaalet er, om det er en Tilfødsættelse af Conventions 7de, eller kun en simpel Efterlevelse af dens sidste, jeg troer dens 11te Post. I den Anledning skal jeg bemærke, at naar der efter Baabensstilstandens Afslutning er sammentraadt en slesvig-holstensk Landsforsamling, naar den har vedtaget Love, indsat Ministre, udfrebet Skatter o. s. v., da er dette ganske vist præjudicerende Foranstaltninger, thi de optræde ikke alene med Paastand om Gyldighed, men ogsaa om, umiddelbart at skulle sættes i Udøvelse.

(Fortsattes.)

Rettelser.

- I Nr. 24, Side 180, Linie 21 f. n. complet Minoritet, læs: compact Minoritet.
 " " 25, — 186, efter L. 19 f. o. tilføies: Krieger: Da jeg ikke bedre kunde understøtte den Mening, til hvis Forsvar jeg tidligere havde begjert Ordet, end det nu er slet i det af den ærede Rigsdagmand fra Holbøks Amt holdte Foredrag, giver jeg Afkald paa Ordet.
 " " 25, — 192, Linie 18 f. n. Fractioner, læs: en Fraction.
 " " 26, — 198, — 1 f. o. Crest, læs: Ester.
 " " 26, — 198, — 22 f. o. hidtil, læs: hertil.

Subscription paa denne Tidende modtages i Kjøbenhavn hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno (Østergade Nr. 70), i Provindserne paa de kongelige Postcontoirer.

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Tolvte Møde.

(Fortsat.)

Naar der fremdeles, selv efter Baabensstillstandens Afslutning, i den frankfurtske Forsamling sidde slesvigiske Deputerede, da er dette præjudicerende for Freden, et Brud paa Conventionen, fordi det vil have aldeles umiddelbare, retlige Følger i enhver Bøtering, hvori disse Deputerede deeltage. Men naar vi her vedtage en Forfatning, om hvilken vi kun sige, at det er vor Paastand og vort Haab, at den engang vil komme til at omfatte ogsaa Slesvig, naar vi ved Siden deraf udtrykkelig udhæve, at det ikke er vor Paastand og at den skal sættes i Kraft i Slesvig, uden efter at være bleven antagen af Slesvigerne selv, da er dette kun et Forbehold, et Forbehold, der ikke har nogen praktiske Følger, og som altsaa paa ingen Maade tilveiebringer en Forandring, der kunde blive præjudicerende for Spørgsmaalets retlige Løsning, da gaaer vor Paastand ikke videre, end at, ligesom Grundlovsudkastet nu foreligger som et Tilbud fra Kongen til Folket, saaledes vilde en Forfatning, der paa den foreslaaede Maade var vedtaget af Kongen og Folket, heller ikke være Andet end et Tilbud fra Danmark til Slesvig, som ikke blot ikke skulde sættes i Værk, men ikke engang af os selv vilde betragtes som retsdydig for Slesvig uden under den Betingelse, at den var antaget af en Forsamling af Slesvigerne. Naar nu hertil kommer, at alle de Bestemmelser, som skulle anordne Slesvigs særegne Stilling i Forfatningen, end ikke fra vor Side ere blevne foreslaaede, og altsaa ikke staae som en Proposition fra Danmark til Slesvig, men ere holdte fuldkommen aabne og forbeholdte de fremtidige Forhandlinger mellem Regjeringen, der ogsaa fra sin Side vil have styrket sig ved slesvigiske Elementer og en af frit Folkevalg fremgaaet slesvigsk Folkforsamling, da troer jeg, at der i denne Henseende er iagttaget Alt, for at gjøre det umuligt selv for slesvig-holsteenskt Fortolkningsskunst deri at finde Noget, der staaer i Strid med Baabensstillstandens Betingelser.

Det er dette Punkt, om vi ere berettigede til nu at tage fat paa Forfatningsudkastet, som jeg troer først maa være klart, forinden vi gaae over til det andet Spørgsmaal, om et saadant Foretagende for Diebliffet er klogt og tilraadeligt. Herom skal jeg kun anføre nogle ganske faa Ord. Det vil af hvad der ogsaa i dette Diebliff er bleven tilbagefaldt i Forsamlingens Erindring være vitterligt, at alle de Betænkkeligheder, som her ere fremhævede af den ærede Proponent, ere Ting, som ikke blot have været Regjeringen velbeskjendte, men som ogsaa have havt betydelig Indflydelse paa dens Færd. Den har tilfulde erkjendt det høist Mislige i, at en Grundlov, der dog skal være den urokkeligste og varigste af alle menneskelige Institutioner, skulde være provisorisk, den har erkjendt, hvor lidet ønskeligt det i mange Henseender maa være, at vi her endog blot begyndte paa Forfatningsudkastet paa en Tid, da det var umuligt, at Slesvigerne deri kunde deeltage, og at en saadan Forfatning, hvis den traadte i Kraft til Kongeaen, vilde kunne blive et Argument mere imod den Tingenes Orden, vi alle ønske og attraae, og hvis mere eller mindre fuldkomne Opnaaelse Ingen har kunnet give Slip paa. Det er dette, der har bevæget Regjeringen til ikke mere at fremstynde Rigsforsamlingens Sammentalelse, som vi ellers i allerhøieste Grad maatte længes efter; men da den ikke af den Grund har turdet paatage sig at forlænge den provisoriske Tilstand, i hvilken vi befinde os, eller længere ene at bære det tunge Ansvar, som den føler at paahvile den, saa har Hans Majestæt nu sammentaldt denne Forsamling for at raadslaae om Forfat-

ningsudkastet. Dette er Forsamlingen forelagt af Regjeringen, og deri ligger det klart udtalt, at det er dennes Anskuelse, at Forsamlingen nu ogsaa bør tage samme under Behandling, hvilket naturligvis ikke paa nogen Maade er til Hinder for, at Forsamlingen med Hensyn til Spørgsmaalet om Sagens Udfættelse tager, hvad Beslutning den selv vil.

For mit Vedkommende kan jeg væsentlig kun henholde mig til de Grunde for, nu ikke længer at udskyde denne Sag, som af den ærede Proponent selv derfor ere anførte. Det er vistnok sandt, at den Tilstand, hvori vi for Diebliffet befinde os, Gud ske Lov, er fuldkommen lovlig; men det er dog kun en provisorisk Tilstand, og det forekommer mig, at hvad den ærede Proponent har foreslaaet for at afhjælpe denne Ulempe, langt fra vil fyldestgjøre, hvad Premierministeren i sin Tale har henpeget paa, nemlig at de constitutionelle Statsmagter skulle være i fuldkommen regelmæssig Gang, det vilde altsaa kun være en Forlængelse af denne provisoriske Tilstand, ved Siden af et ansvarligt Ministerium at stille en Forsamling, som nærmest kun er sammenskaldt til selve Forfatningens Overveielse, men som mangler alle de Regler og Garantier, som først Grundloven skal give den lovgivende Virksomhed. Vel har Regjeringen ved at bebude tvende paatrængende Lovudkast vist, at den anseer Rigsforsamlingen beføiet til at behandle andre Sager end Grundloven, saafremt Saadan ved tvingende Omstændigheder gjordes nødvendigt; men jeg troer ikke, at det er i Landets Interesse at forvandle denne overordentlige Forsamling til en lovgivende Myndighed, idet den favner alle de væsentlige Bestemmelser, som ellers ordne en fuldstændig Forfatnings regelmæssige Gang. Det er ligeledes af den ærede Proponent antydnet, at der har været en ganske væsentlig anden og langt større Adskillelse mellem Danmark og Slesvig end Kongeaen, og det er vist, at ligesom man uden Tvivl vilde have afværget de Ulykker, der nu ere brudte ind over Landet, dersom vi tidligere havde betraadt Frihedens Bei, saaledes er det ogsaa nu saa langt fra, at det, at Danmark faaer en fri Forfatning, kan ansees for Noget, der vil være afstrækkende for Slesvig, at det meget mere maa ansees som noget beroligende for det, at det faaer Bished for, at den størst mulige Forbindelse med Danmark ei vil bringe det Andet end al god og ønskelig Frihed. Endelig tager jeg ikke i Betænkning at vedkjende mig det tredie af den ærede Proponent omtalte Punkt, idet ogsaa jeg troer, at det Forfatningsværk, der nu foreligger, vel kan siges at være forberedt og fremgaaet af langvarige, udholdende, redelige Bestræbelser i Danmark selv, men ikke desto mindre antager jeg ogsaa, at Meget skyldes det gunstige Diebliff, de nyere europæiske Begivenheder, som ganske vist have medvirket til Opnaaelsen af det Punkt, hvorpaa vi nu staae. Men det vil til alle Tider, og navnlig i et Diebliff som det nærværende, være umuligt at forudsee, hvor snart Bladet kan vende sig og hvor hurtig en Gøbe kan afløse den Flod, der nu finder Sted, maastee nu endog er for stor. Mit Ønske, ikke som Minister, men som dansk Mand, er derfor, at man vil anvende det nærværende Diebliff saaledes, at vi af denne Omvæltningernes Syndflod idetmindste maatte kunne medbringe den Pagtens Ark, der kunde indeholde Forjættelse om Fremtidens Lykke og Frihed.

Balthazar Christensen: Det er med dyb Følelse af Vigtigheden og Betydningen af det Forslag, som foreligger os, at jeg reiser mig, og det er kun den inderligste Overbeviisning, der bevæger mig til at træde op derimod saa bestemt som jeg formaaer det, og at opponere derimod Trin for Trin. Jeg sølte for et Diebliff siden denne min pligtmæssige Opgave tungere og ansvarfuldere, men jeg

maa tilstaae, at den Tale, vi nylig have hørt af et Medlem af Ministeriet, har mildnet og væsentlig lettet den Beskyrning, som i denne Henseende havde grebet mig. Jeg nægter ikke, at jeg har troet, at Ministeriet, idetmindste til en vis Grad, sympathiserede med det gjorte Forslag; jeg havde troet det og vilde derfor have beklaget Ministeriet, beklaget Landet; thi gjælder det i Mennefselivet, at det gunstige Dieblif maa gribes og benyttes, hvis man ikke vil tabe det, saa gjælder det visse og i Folkelivet, og i Folkelivet ingenjinde med mere Sandhed, end hvor Spørgsmaalet er om en saa gennemgribende, en saa alvorfuld Overgang som den fra en absolut Souverainitet til en demokratisk Forfatning. Jeg troer, at Folket dybt har følt, og jeg skulde næsten troe, at Ministeriet selv ikke vil kunne have miskjendt, at Noget af det, man maaskee allermeest har kunnet bebreide det, er, at det lod for lang Tid, 7 Maaned, gaae hen, før Haanden endelig blev lagt paa dette Værk; men skulde vi nu endelig være komne sammen fra alle Landets Egne blot for at opsætte det? Jeg troer, vi vilde svække Landet, jeg troer, vi vilde svække Ministeriet, jeg troer, vi vilde ødelægge vor egen Fremtid, hvis vi toge en saadan Beslutning. Hvad er nødvendiger i faresfulde Tider, end Eenhed og Lidd? Det er kun Eenhed i Ministeriet, Eenhed i Folket, som giver Kraft, og denne Eenhed kan kun opnaaes igjennem Gjerning, igjennem alvorfulde og umiskjendelige Foranstaltninger til Frihedens Gjennemførelse. Men jeg seer heller ikke, hvad der skulde i det slesvigke Hensyn bevæge os til at opsætte denne vor Gjerning; skulde vi være mindre vel ansæete hos Slesvigerne, naar vi komme og byde dem en virkelig fri, en virkelig god Forfatning, end vi ville være det med en saadan absolut Souverainitet, hvormed vi saalænge have strømmet, eller med det Provisorium, hvorunder vi leve, og jeg kan næsten sige, hvorunder vi lide i dette Dieblif, og kunne vi, ved at opsætte vor Gjerning, vide, om vi ikke opsætte den til en Tid, hvor den ikke kan fuldbyrdes? Hvem kan sige, naar den slesvigke Tvist er løst? Hvem kan sige, om ikke den Dag kan komme, dersom vi opsætte vor Forfatning, da Mere end Slesvig er unddraget fra at deeltage i vore Forhandlinger? Hvem kan sige, om den Fyrste, som sidder paa Danmarks Throne, lever den næste Dag? Livet er i Guds Haand. Men Hvo af os kan miskjende, hvilken uhyre Betydning det har, at have en Fyrste, som aabent og redbon imødekommer sit Folks Frihedssønske, en Fyrste, som erkjender, at han kun derved kan opnaae Lykke og Hæder for sig selv, og paa den anden Side, hvilken Ulykke det er, at have en Fyrste, som enten selv eller ved sin Camarilla arbejder derimod? Jeg troer, at hvorledes vi end betragte Forholdene, hvad enten vi see hen til den Indskydelse, det kan have paa den Gjerning, som er paalagt os, og maaskee ene paalagt os, eller vi see hen til, hvad Indtryk det vil gjøre paa Folket, eller vi see hen til, i hvilken Grad det vil svække Ministeriet, er det klart, at det vil være en ulyksalig Dag, den Dag, det spørges, at nærværende Rigsforsamling havde opfat Behandlingen af Grundloven. Det er i Følelsen heraf at jeg har reist mig, det er for paa det alvorligste at modsætte mig det Forslag, som foreligger, at jeg har reist mig; og det er derfor at jeg uden at gaae videre ind paa Sagen, hvilket jeg tildeels anseer overflødig ved den Motivering, hvormed den ærede Proponent selv har ledsaget sit Forslag, og ved det Foredrag, vi have hørt af et Medlem af Ministeriet, det er af Hensyn dertil, at jeg foreløbig og som det første Trin af min Opposition maa, efter Reglementets § 18, fordrer, at det bliver sat under Afstemning, om dette Forslag ikke strax skal afvises. Jeg forbeholder mig, hvis dette mit Forslag ikke maatte gaae igjennem, yderligere at udtale mig om, hvorfor jeg derefter i fornødent Fald vil stemme mod en Comittees Nedsættelse.

Formanden: Efter Regulativets § 18 skal jeg saaledes sætte under Afstemning, om det foreliggende Forslag uden videre Behandling skal afvises.

Bang: Jeg maa dog tillade mig at bemærke, at det, saavidt jeg erindrer, under Forhandlingerne over Forretningsregulativet, af Comittees Ordfører udtrykkelig blev udtalt, at Afvisningspaastanden ikke maa begrundes, og den nu fremsatte Paastand om Forslagets Afvisning er saaledes egentlig formel ugyldig.

Krieger: Jeg troer ogsaa, at det vil være i Forsamlingens Erindring, at dette blev bemærket.

Ulgreen-Ussing: Ja det er ganske vist, at dette blev udtalt, og at jeg erklærede mig derhen, at det ligger netop i Hensigten af Afvisningspaastanden, at den ikke maa motiveres, og det ærede Medlem, som idag har fremsat en saadan, kunde saameget mindre være uvidende om, at dette var Mening af Udkastets § 18, som han selv var Medlem af Comitteen. Det var imidlertid Noget, som ikke traadte frem i Begyndelsen af hans Foredrag, at han vilde fremsætte en Afvisningspaastand, og Formanden havde det derfor heller ikke i sin Magt at forhindre den videre Udvikling i Foredraget, der ligesaavel kunde gaae ud paa Sagens Realitet, som paa Forslagets Afvisning.

Rée: I saa Fald maa jeg træde frem og forlange Spørgsmaalet om Afvisning sat under Afstemning.

Balthazar Christensen: Jeg maa da bemærke, at jeg ikke, og det heller ikke som Medlem af Comitteen, har forstaaet den omhandlede Paragraph anderledes, end at det var tilladt at give sin Afvisningspaastand en, som jeg troer, at jeg har gjort, ganske kort Motivering. Da det idetmindste ikke kan nægtes, at Paragraphen kan forstaaes saaledes, vil det altsaa være Forsamlingen, som maa afgjøre i dette Tilfælde, hvorvidt denne Opsættelse er den rigtige.

Formanden: Jeg antager, at Spørgsmaalet om Forslagets Afvisning gjerne kan sættes under Afstemning, idet de, der mene, at Afvisningspaastanden ikke maatte motiveres, naturligvis ville stemme imod Afvisningen.

Madvig: Det kunde dog vel være, at Noget kunde ville stemme for Afvisning efter det Forslag, som Rigsdagsmanden for Randers Amts 6te District (Rée) har stillet derom, og ikke efter det af Rigsdagsmanden for Maribo Amts 1ste District (Christensen) fremsatte.

Formanden: Jeg antager rigtignok, at dette kommer ud paa Gæt; thi naar det antages, at Afvisningspaastanden ikke maa motiveres af den, der fremsætter den, vil det naturligvis heller ikke kunne gaae an, at en Rigsdagsmand motiverer Afvisningen og en anden forlanger den. Jeg antager saaledes, at det af Rigsdagsmanden for Randers Amts 6te District (Rée) stillede Forslag slet ikke vil blive at sætte under Afstemning.

Rée: Jeg skjønner dog ikke rettere, end at det maa være forudsat, at det maa staae ethvert Medlem frit for, under Behandlingen at forlange det forelagte Forslags Afvisning uden videre Discussion.

Formanden: Ikke umiddelbart efter at saadan Afvisning er bleven motiveret.

Ved den derefter stedfindende Afstemning over det af Balthazar Christensen fremsatte Afvisningsforslag blev dette forkastet med 77 Stemmer mod 67.

Discussionen over det af Rigsdagsmanden for Københavns Amts 4de District (Krieger) stillede Forslag blev derefter fortsat.

Ulgreen-Ussing: Det kan vistnok forudsættes, at der ikke er noget Medlem af denne Forsamling, som ikke for sig selv har opkastet det samme Spørgsmaal, som den ærede Proponent nu har undergivet Forsamlingens Afgjørelse. Enhver af os føler uden tvivl det højt Vanskelige for denne Forsamling i at overveie og vedtage et Forsatningsudkast, der skal være gjældende for Danmark og Slesvig paa en Tid, da Slesvigs Forhold til Danmark endnu ikke er definitivt afgjort, og da Deputerede fra denne Landsdeel ikke kunne deeltage i Sagens Behandling. Den Betragtning ligger derfor meget nær, at det vilde være ønskeligt, at denne Sag kunde udsættes, indtil dette Forhold er bleven endelig ordnet, og folketaarne Mænd fra Slesvig kunne tilligemed Deputerede fra Danmark overveie det hele Forsatningsudkast. Jeg troer derfor ogsaa, at det er ønskeligt, at dette Spørgsmaal strax ved Forsamlingens Aabning er kommen under Overveie, og, da den ærede Proponent selv har antydnet, at han anseer det rigtigst, at dette Spørgsmaal først bliver behandlet i Afdelingerne og derefter en Komitee nedsat for at afgive Betænkning derover, skal jeg forsaavidt understøtte hans Forslag, da dette Spørgsmaal i ethvert Fald er af saa stor Betydning, at det ikke bør afgjøres uden at være behandlet paa den omhyggeligste Maade, og jeg

skal dertil endnu give det Duffe, at denne Comitee, hvis den bliver nedsat, maa blive nogenlunde talrig sammensat, og komme til at bestaae af 15 Medlemmer, nemlig 10 ved Valg af Afdelingerne og 5 ved frit Valg af Forsamlingen.

Men uagtet det saaledes, hvis dette bliver Tilfaeldet, vil blive givet Enhver af Forsamlingens Medlemmer Leilighed til i Afdelingerne at udtale sine Ansuelser om dette vigtige Spørgsmaal, skal jeg dog, da det endnu er uvidt, om Forslaget vil vinde Forsamlingens Bifald, tillade mig at fremsætte nogle enkelte Bemærkninger med Hensyn til Sagens Realitet. Jeg har vistnok tidligere havt de samme Tvivl og Betænkkeligheder, som den ærede Proponent, og jeg har ved en anden Leilighed offentligt udtalt mig om det Mislige i nu at foretage denne Sag; men jeg skal ikke nægte, at denne Ansuelse har noget forandret sig hos mig ved at see, at Regjeringen fra sit Standpunkt ikke har fundet nogen Betænkkelighed ved at forelægge Forsamlingen Lovudkastet til Dverveielse. Det er vistnok, som den ærede Proponent har anført, i Premierministerens Tale udhævet, at Grunden til, at Regjeringen ikke mere havde fremskyndet Forsamlingens Sammenkomst, var det lidet Duffelige i, at vedtage en Forsatning, saalænge de Deputerede fra Slesvig ikke kunde deeltage deri; men det er dog i Forbindelse dermed tilkjendegivet, at Sagen nu ikke længere kan udsættes, og af hvad et æret Medlem af Ministeriet idag har udtalt, maa det anses fuldkommen klart, at man baade er berettiget til at behandle Sagen, og at de Indvendinger, som kunne gjøres derimod, have været Regjeringen vel bevidste, men at det ikke destomindre er Regjeringens Ansuelse, at den nu ikke længere kunde udsætte at forelægge Forsamlingen Forsatningsudkastet. Jeg skal ikke nægte, at jeg forudsatte, at Meningen af den afsluttede Baabenstilstands Convention var den, at den hele lovgivende Virksomhed med Hensyn til Hertugdømmet Slesvig skulde hvile under Baabenstilstanden, men efter hvad hint Medlem af Ministeriet har udtalt, og som jeg maa antage er udtalt som Ministeriets Mening, er det jo klart, at der ikke er den mindste Tvivl om, at Forsamlingen kan overveie og vedtage den Grundlov, som af Regjeringen er forelagt, og at dette efter Ministeriets Ansuelse er et aldeles lovligt Forbehold, som ikke griber ind i den factiske Tilstand. Disse Udtalelser fra Ministeriets Side have hos mig ikke lidet svækket de Tvivl og Betænkkeligheder, som jeg fra den Side ellers kunde have havt. Jeg skal derhos ikke nægte, at det har noget meget Betænkligt ved sig, at Forsamlingen selv, naar Regjeringen ikke finder det nødvendigt, tager Initiativet til at standse Forsatningsværket og til at stille denne vigtigste Sag, den eneste, hvorfor Forsamlingen er sammenkaldt, i Bero. Dersom iøvrigt denne Udsættelse kun var for en vis kort og nøagtig bestemt Tid, vilde Sagen have mindre Betænkkelighed; ja selv om denne Tid var fastsat til de 4 eller 5 Maaneder, som endnu staae tilbage, indtil Baabenstilstanden er udløbet, vilde denne, skjøndt forøvrigt ikke korte Tid, ikke hos mig vække væsentlige Betænkkeligheder, naar det var sikkert og givet, at Forholdene til den Tid vare saaledes ordnede, at de slesvigiske Deputerede da tilligemed Rigsdagsmændene fra Danmark kunde behandle og vedtage Forsatningen; men det forekommer mig meget tvivlsomt, om Sagen vilde blive udsat blot til dette Tidspunkt, og ikke maaskee til et langt fjernere. Jeg har ikke ganske fattet den ærede Proponents Uttringer, naar han for bemærkede, at hans Tanke ikke var, at dette Forsatningsudkast skulde udsættes paa en ubestemt Tid; thi da han anmeldte sit Forslag den 30te i forrige Maaned, gif det netop ud paa, om det ikke skulde være nødvendigt, at udsætte denne Sag „indtil videre“. Jeg nærer ogsaa den samme Frygt, som det Medlem af Forsamlingen, der nylig fremsatte Afviisningspaaastand i denne Sag, at det vilde gjøre et sørgeligt Indtryk paa Folket, dersom Forsamlingen ikke nu fuldbragte det Værk, til hvis Fuldførelse den er kommen sammen, men gif fra hinanden uden at have bragt denne store Sag til Ende; thi, skjøndt jeg for min Person ingenlunde nærer nogen Frygt for, at Forsatningsudkastet skal blive trængt tilbage i Danmark, kan jeg dog meget vel forestille mig, at en stor Deel af Folket kan nære grundet Frygt i denne Henseende, og, at man navnlig kan frygte for, at der under Omstændigheder af Personer og Forhold, under en indtrædende Reaction i Europa, som maaskee er nærmere, end man troer, og under den Indflydelse, som

Magter, der ere mindre gunstig stemte for Folkfriheden, kunde komme til at øve paa Danmarks Politik, i alt Fald kunde see saadanne Forandringer i Grundlaget for det bebudede Forsatningsværk, som maatte anses lidet ønskelige. Det er disse Betragtninger, som jeg har troet at burde udtale allerede paa Sagens nærværende Standpunkt; men jeg indrømmer, at Sagen er af den Bigtighed, at den bør gjøres til Gjenstand for en omhyggeligere Dverveielse og derfor henvises til Afdelingerne og derefter behandles i en dertil valgt Comitee.

Boisen: Naar jeg har taget Ordet i denne Sag, da er det ikke for at modarbejde, at den bliver overgivet en Comitee til Dvervelse, thi dertil anser jeg den vigtig nok, men det er for at anføre de Grunde, der synes at tale imod den, forsaavidt den gaaer ud paa at udsætte Behandlingen af Grundloven. Man siger for det Første, at opsat er ikke opgivet; men jeg troer dog, at meget ofte fører opsat til opgivet. Som i det enkelte Menneskes Liv, saaledes gives der ogsaa i Folkenes Liv Diebliske, som det gjælder om at gribe og benytte, og som, naar man lader dem gaae ubenyttede forbi, vende aldrig meer tilbage. Saadanne Diebliske have ikke sjældent været tilstede i det danske Folkelivs Historie; de ere sjældent blevne benyttede, og dette indeholder maaskee den væsentlige Grund til Danmarks nærværende Afmagt. Et saadant Dieblisk er ogsaa nu tilstede, da en folkelig og friindret Konge har tilbudt en fri Forsatning, som længe har været ønsket; de udvortes Forhold ere af den Bessaffenhed, at de trods al deres Forvikling dog ikke for Dieblisket lægge nogen Hindring i veien for, at Tilbudet bliver benyttet. Den nærværende Forsamling er af den Bessaffenhed, at der synes at ville blive en langt større Samstemning, end man kunde have formodet; thi vel har der været megen Tale om Venstre og Høire, men man har dog ikke mærket retmeget dertil, saa der er virkelig Grund til at haabe, at der vil blive Enighed om de væsentlige Punkter i Grundloven. Saaledes er Dieblisket gunstigt for en fri Forsatning; men en meget kort Tid kan forandre alle disse Forhold, baade med Hensyn til vor Konges Person, de fremmede Magter og Stemningen i Forsamlingen. Man anfører nok som en Grund til at udsætte Grundlovens Behandling, at Slesvigerne nu ikke kunne deeltage deri; men jeg vil dog spørge, om man troer, at der er nogen Grund til at antage, at Slesvigerne ville misunde os en fri Forsatning, fordi de nu ikke kunne dele den med os; om det skulde vende deres Hjertes fra os, at der i Danmark blomstrer en Frihed, de selv ønske, som vi ville med Hjertens Glæde dele med dem, saasnart det er muligt, og i hvilken vi gjerne ville indrømme saadanne Forandringer, som de maatte ansee ønskelige for deres Bedkommende. Derfor er den første Grund, som synes mig at tale imod at udsætte Grundlovens Behandling, den, at vi bør ikke lade det gunstige Dieblisk gaae ubenyttet hen, som muligt aldrig vilde vende tilbage. Dernæst ere vi ogsaa af vore Bølgere udvalgte til at behandle Grundloven, og i dette Tiemed ere vi sammenkaldte af vor Konge. Det blev vist ikke ubemærket af Forsamlingen, hvorledes han i sin Tiltale til os stærkt betonedede de Ord: „i dette Tiemed“. Det kunde maaskee være Tvivl underkastet, hvorvidt vi ere bespiedede til at indlade os paa andre Spørgsmaal; men det kan aldrig være tvivlsomt, at vi ikke blot ere bespiedede, men ogsaa forpligtede til at behandle Grundloven, og jeg kan ikke forstaae, hvorledes vi kunde forsvare det for vor vore Bølgere, naar vi, efterat Grundloven var os forelagt, af egen Drift undslog os for dens Behandling. At andre Spørgsmaal blive behandledes, navnlig om Krig og Fred, under saa farefulde Forhold, ville Alle finde billigt, kun at vi derved ikke stode vort egentlige Kald fra os. Endelig er der endnu een Grund, som synes mig afgjørende. Vi have siden Martsdagene befundet os i en Tilstand, som vi neppe vide, med hvad Navn vi skulle benævne. Vi have faaet ansvarlige Ministre, men dette er dog i Grunden det Æneste af hvad der pleier at henføres til en fri Forsatning, og vi have dermed dog egentlig ikke opnaaet andet, end at istedetfor een Herre, nu flere Herrer regjere hver for sig med uindstrænket Magt, og Ansvarligheden er dog ingen Sandhed, naar der ikke gives en Grundlov, hvorefter der kan dømmes. En saadan Tilstand er ikke ønskelig, og var den maaskee nødvendig i sin Tilbliven, og har den maaskee været nødvendig indtil nu, saa er den det nu ikke mere og bør ikke være længere,

end nødvendigt. Jeg troer ikke, den er ønskelig for Ministrene; jeg troer, den hviler paa dem som en tung Byrde, og naar een af Ministrene har yttret, at de, om de maatte trække sig tilbage, snarere vilde ansee det for en Forløsning end for et Nederlag, da turde deri være udtalt en Følelse af det Piinagtige i deres nærværende Tilstand. Den høitærede Cultusminister har ogsaa gjort Fordring paa en ubetinget Tillid som Betingelse for Ministeriets Væren; men jeg maa erklære, at en saadan Tillid er umulig, saalænge der ikke gives en Grundlov, hvorefter der maa regjeres; og naar den høitærede Krigsminister har erklæret, at han ikke kan vige en Tomme tilbage fra sine Ansættelser, da har dette vaart ikke saa liden Betydning, fordi der ikke gives en Grundlov, som ingen Minister kan røre, selv om den ikke stemmer med hans Ansættelser. Bort Ministerium, som ønsker Folkets Tillid og kan ikke være denne foruden, maa derfor ønske en Grundlov jo før jo heller. Det Samme gjælder ogsaa med Hensyn til Folket; det maa ønske den Tilstand, hvori det nu befinder sig, forandret, og det maa ønske sig sikret ved en Grundlov, som den veed, skal følges. Derfor maa jeg udtale mig for, at vi gøre, hvad vi kunne, for at Grundloven træder i Kraft saasnart som muligt, og der er kun eet Hensyn, paa Grund af hvilket jeg vilde tilraade, at Behandlingen af Grundloven udsættes; det er med Hensyn til Slesvig. Det er klart, at der i Martsdagene hvilede en Helteaand over vore Ministre; da blev dette Hensyn med klare og stærke Ord udtalt af vor Krigsminister, idet han opfordrede til Kamp paa Liv og Død for Slesvigs Skyld; da blev det udtalt af vor Cultusminister, at først naar vi laae knuste, vare vi overvundne. Der har været næret Frygt for, at denne Helteaand skulde være vegen bort fra Ministeriet. Er dette ikke Tilfældet, eller kan den vende tilbage, saa at det med freldigt Haab tør udtale, at det har den Tillid til den danske Sag, at det ved Guds Hjælp og hele Folkets Kraft troer at kunne udrydde Slesvig af det tydske Nag, hvorunder det sukker, da ønsker jeg, at alt Andet maatte sættes tilside, alle Kræfter forenes til dette ene Formaal, og at hele Folket skulde samle sin Styrke for at fremme dette vigtige Diemed; men kan dette ikke skee, da maa jeg ønske, at Grundloven træder i Kraft saasnart som muligt, for at Tilstanden, om den end er utaalelig i Slesvig, dog kan blive taalelig for os.

Cultusministeren: Jeg skal tillade mig et Par Bemærkninger, deels med Hensyn til den sidste ærede Taler's Uttringer og deels med Hensyn til Sagen selv. Jeg troer, at det er en total Misforstaaelse af de factiske Forhold, naar den sidste Taler har antaget, at Ministrene herske uindskrænket, Enhver i sin Sphære. For det Første forelægges jo de vigtigere Sager det samlede Statsraad, og i alle de Sager, hvor Hans Majestæts Samtykke og Approbation tidligere var nødvendigt, der bliver det ogsaa nu indhentet, og jeg behøver ikke at bemærke, at Kongemagten ikke er noget Intetgjørende, saaledes at ansvarlige Ministre skulde betyde det Samme som Ministre, der i deres Sphærer kunne gøre Alt, hvad de vilde. Jeg kan heller ikke gaae ind paa, at jeg paa Ministeriets Vegne skulde have gjort Fordring paa en ubetinget Tillid, maaskee jeg har udtrykt mig noget utydeligt, men det var i alt Fald ikke min Mening; jeg meente kun, at det er nødvendigt, at der er et Ministerium, til hvilket Forsamlingen har en saadan Tillid, navnlig i saadanne Sager, hvor det er umuligt, at Forsamlingen selv kan gaae ind paa alle Enkeltheder, hvorimod jeg paa ingen Maade gjorde dette Krav gjældende for det nærværende Ministerium; det var blot en ganske almindelig Sætning, som jeg anførte. Hvad der endelig er bleven bemærket om den meer eller mindre heftemodige Stemning hos Ministeriet, da er dette jo et Spørgsmaal, som vist ved andre Leiligheder og paa mere passende Sted vil komme under Overveelse, f. Ex. i Anledning af Adressen, hvis der bliver Tale om en saadan, eller ved andre Spørgsmaal, som dog ligge denne Sag langt nærmere. Det er bleven bemærket af den ærede Deputerede for Kjøbenhavns 4de Distrikt (Ulfing), at

han vel i Begyndelsen havde nogen Tvivl om, hvorvidt man her kunde gaae ind paa Grundlovens Behandling, men at denne Tvivl dog var bleven meget hævet ved hvad En af Ministrene derom havde yttret. Jeg troer imidlertid ikke, at den ærede Deputerede behøvede dette Medlems Uttringer for at komme til en Ansættelse om Regjeringens Mening i denne Henseende; thi hvis det havde været Regjeringens Mening, at den, efterat Malmø-Conventionen var afsluttet, ikke kunde forelægge denne Forsamling Grundlovs-Udkastet, vilde den ikke have gjort det, saa at Regjeringen derved, at den har forelagt Lovudkastet, tydeligt og bestemt har udtalt, at den var af den Mening, at dette ingenlunde var i Strid med Baabenstilstanden. Jeg har derfor mere opfattet hans Uttringer saaledes, at de Grunde, som hint Medlem af Ministeriet anførte for Udkastets Forelæggelse, hos ham havde tilveiebragt en personlig Overbeviisning og havde bortryddet de Tvivl, som i saa Henseende vare hos ham. Med Hensyn til Sagens Realitet skal jeg blot bemærke, at vi kunne gjøre os en klar Forestilling om, i hvilket Forhold Grundloven staaer til Slesvig, naar vi see hen til den Deel af Slesvig, hvoraf Hans Majestæt endnu er i factisk Besiddelse. Hvis nemlig denne Forsamling i Forening med Hans Majestæt antog en Grundlov, og man gjorde denne Grundlov gjældende paa Als og Væ, saa var dette aabenbart et Brud paa Baabenstilstanden. Det er netop paa dette Punkt, man kan see Forskjellen; Betydningen af, at Forsamlingen antager Grundloven for Danmark og Slesvig, er ikke den, at denne Grundlov bliver gjældende ogsaa for Slesvig; men det er den, at over denne Grundlov skal en slesvigsk Forsamling yttre sig. Det er med andre Ord kun Vedtagelsen af et Lovforslag, som skal forelægges den slesvigsk Forsamling; videre Gyldighed faaer denne Grundlov ikke for Slesvig, førend den er bleven vedtagen af en slesvigsk Forsamling. At en saadan Forsamling ikke vil komme sammen førend Afsluttelsen af en endelig Fred, eller i alt Fald ikke førend factiske Forhold have forandret sig saaledes, at dette kan skee, behøver jeg ikke yderligere at gøre opmærksom paa. Jeg troer isvrigt med Hensyn til Sagens Realitet, at man gjør sig en falsk Forestilling, naar man troer, at man egentlig kommer synderlig videre, ved at gaae den ene eller den anden Vej, thi den Forsatning, som vedtages, bliver dog kun en provisorisk Forsatning; dette har vel i sig selv noget Modsigende, men det er en nødvendig Følge af de factiske Omstændigheder. Man kommer ikke ved Grundlovens Antagelse ud af det Provisoriske, da der igjen skal en Rigsforsamling for hele Riget for at antage en ny Forsatning, dersom den slesvigsk Forsamling ikke skulde være tilfreds med Forsatningen i sin nærværende Skikkelse; og at den ikke vil kunne være det, er Noget, som man maa antage forud, da man ikke har kunnet gaae ind paa i Forsatningen at indføre de Lovbestemmelser, hvorved man vil sikke netop den slesvigsk Selvstændighed Bevarelsen af de særegne Forhold i Slesvig, som det ikke er rimeligt, at denne Forsamling skulde kunne underkaste tilstrækkelig Bedømmelse. Der kan vist anføres overveiede Grunde for, at denne Forsatning vedtages nu; men jeg gjør blot opmærksom paa, at man ikke derved kommer ud af den provisoriske Tilstand; den vil vedvare indtil Freden er sluttet, indtil disse Forhold endelig ere ordnede. Dernæst maa det være mig tilladt at bemærke, at netop af samme Grund kan man med Hensyn til Barigheden ikke være sikker paa, at det, man kunde faae ved denne Forsatning, skulde kunne være noget Saadant, hvori der ikke skulde kunne skee nogen Forandring. Jeg antager vistnok, at der fra Hans Majestæts og Kongehusets Side ikke vil under nogen Omstændighed finde nogen Tilbagekaldelse Sted af hvad der er skeet; vistnok er et Løfte bleven tilbagetaget, nemlig det, der blev givet ved Rescriptet af 28de Januar, men Danmarks Konge tog det kun tilbage paa den Maade, at han gav Noget, som for Folketsfriheden var langt vigtigere; isvrigt troer jeg ikke, at Danmarks Historie opviser Exempel paa, at de danske Konger have svigtet deres Ord eller tilbagekaldt noget givet Løfte.

(Fortætted.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Tolvte Møde.

(Fortjat.)

Det er da altsaa mere denne Stemning, som gjør sig gjældende til visse Lieder, der bliver tilbage, disse Strømninger, som kaste Medlemmerne i en Forsamling mere i een end i en anden Retning, forsaavidt disse muligen ogsaa kunne vise sig i denne Forsamling selv. Naar der var en ganske anden Lust i Europa og en ganske anden Lust her i Landet, saa kunde Forsamlingen maaskee komme til andre Beslutninger, end den under andre Forhold vilde være kommen. Det er idetmindste Tilfældet med alle Menneker, at et saadant Hensyn finder Sted. Forsaavidt man altsaa vil holde sig dertil, at det ikke er med Hensyn til Danmarks Konger, ikke med Hensyn til Regjeringen, men kun med Hensyn til denne Stemning, at man nærer Frygt, saa maa jeg bemærke, at den ogsaa vil kunne faae Indflydelse, om man end nu vedtager Forsatningen; thi dersom den slesvigiske Forsamling maatte ønske andre Bestemmelser med Hensyn til Slesvig indførte i Forsatningsloven, og altsaa en ny Rigsdag maatte sammenkaldes, saa vilde dog denne Rigsdag, for hvilken Forsatningsagen atter kom for, være paavirket eller kunne paavirkes af et saadant Omslag i den almindelige Stemning. Jeg mener altsaa med andre Ord, at man ikke med Hensyn til det Provisoriske eller med Hensyn til Folkets Frihedens Sag opnaaer større Garantier ved enten at vedtage Forsatningen eller ved at udsætte dens Behandling. Jeg skal iøvrigt blot tilføie, at hvorvidt en saadan Udsættelse af Forsatningsagen er tilraadelig, det vil Forsamlingen nu ganske anderledes kunne bedømme end Ministeriet. Regjeringens Mening er udtrykkelig tilkjendegivet derved, at Forsatningen er bleven forelagt, og derved, at Regjeringen ikke er indkommen med noget Forslag om, at den skulde udsættes; hvorledes Regjeringen vil stille sig, naar Forsamlingen kom til den Anskuelse, at den ikke vilde behandle Udkastet, det er jo et Spørgsmaal, som ikke foreligger.

Schytte: Om man endog, som den høitærede Minister har behaget at udtrykke sig, ikke ved at tage Grundlovsudkastet under Behandling kommer ud af den provisoriske Tilstand, saa kan jeg dog ikke fatte, at man ikke derved skulde komme et Skridt fremad. Det staaer for mig saaledes, at man derved dog kommer i en stiltiende, om man saa vil i en moralsk Forbindelse med Regjeringen angaaende det, som er os forelagt, og som Kongen har tilbudt, og hvori han, hvis det antages af Forsamlingen, har erklæret sin Enighed, forsaavidt den afgjørende kunde erklæres, og ikke den haarde Nødvendighed bød at suspendere den. Hvad enten vi indlade os paa at udsætte Antagelsen af Grundlovsforslaget eller vi tage det for os, troer jeg, efter de vigtige Grunde, som ere anførte for og imod, at det ikke er muligt at beregne Følgerne; men som enhver Uvisheds og Usikkerheds Tilstand efter mit Begreb er forkastelig, og man derfor bør stræbe efter at faae et sikkert Fodfæste, saaledes seer jeg et Slags Nødvendighed for at foretage Grundloven og behandle den, saavidt vi kunne. Jeg tilstaaer og, at de Grunde, som af selve den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns Amts 4de District (Krieger) ere anførte, have tiltalt mig, og jeg indseer navnlig ikke, at de Grunde, som ere anførte for en Udsættelse og som ere hentede fra den Garanti, Andre ville søge navnlig i den Ansvarlighed, som det er omtalt, at der paa hviler Ministeriet, ere afgjørende; thi saavel denne som hine andre Tilstande i Europa ere omkiftelige, og den næste Dag, ja den næste Time kan bringe andre Tilstande end de, som nu ere forhaanden. Jeg mener altsaa, at vi efter de Oplysninger, som vi have erholdt

fra Regjeringen, og som ogsaa ligge i, at Udkastet er bleven forelagt, burde foretage Grundlovens Behandling, da vi efter disse Oplysninger kunne gjøre det. Efter hvad jeg her har udtalt, maatte altsaa min Anskuelse lede mig til at stemme for Afvisningen af den Proposition, der er fremsat; naar jeg imidlertid ikke har gjort det, da er det af Hensyn til det Indtryk, som en saadan Afvisningspaastand vilde gjøre paa vore slesvigiske Brødre, deels paa Grund af den forskjellige Betragtning, som det i og for sig kan være undergivet, om vi ere berettigede til eller burde have foretaget Grundloven, og deels paa Grund af de Bestræbelser, som ikke ville udeblive, for i dette Tilfælde at undertrykke Sandheden og forvirre Begreberne; jeg frygter for, at der vil reise sig forskellige Meninger, om end ubesøiede, dersom vi alt for hurtigt vare gaaede over det Spørgsmaal, om vi skulde udsætte Behandlingen eller ikke. Derfor har jeg ikke stemt for Afvisningen, fordi vore slesvigiske Brødre have et Krav paa os, og fordi der i Omstændighedernes Medfør ligger en Nødvendighed for os til tydelig at vise dem, hvorfor vi ere gaaede ind paa denne Behandling. Naar de faae at vide, hvad vi kunne byde dem, troer jeg, at derved vil vindes en Sikkerhed, som vil være et Tilnærmelsespunkt mere.

Sammerich: De ærede Talere, som have yttret sig over det foreliggende Forslag, have næsten Alle talt imod, at man skulde gaae ind paa det. Jeg deler de Betæneligheder, som de have fremsat, men jeg mener, at vi maae stille Betænelighederne for og Betænelighederne imod sammen, og det er det, som jeg skal forsøge. Det Spørgsmaal, som nu er stillet, har jeg siden Rigsforsamlingens Åbning anseet for et af de vigtigste og ansvarfuldeste Spørgsmaal, som vi vilde have at afgjøre, nemlig om vi skulde opsætte Forhandlingen af Grundloven, som det hele Land saalænge med os har seet imøde, om vi skulde skyde Frihedens Grundlæggelse ud i en uvis Fremtid, eller om vi nu strax skulde lægge Haand paa Barket og forhandle Rigets Grundlov paa en Tid, da endeel af Riget er Luftet ude, og vi kun i uegentlig Forstand kunne kalde denne Forsamling af Nyder og Dboere en Rigsforsamling. Skulle vi gjøre det Ene eller det Andet, eller gives der en Udvei, hvorved vi kunne gjøre det Ene uden at forsømme det Andet? Det er Spørgsmaal, som kræve den modneste Overveelse; de have længe ventet paa os og vi have haabet, at Tiden skulde klare disse; men nu, da de skulde og maae afgjøres, nu er maaskee Afgjørelsen vanskeligere end nogenstunde. Regjeringen har forelagt os et Udkast til — Grundloven, som i det Hele har fundet en gunstig Modtagelse; vi ere nu samlede her for at drøfte det. Vi have nu ikke blot et godt Grundlag at gaae ud fra, men vi have og en god Villie til at arbejde sammen og gode Kræfter til at klare de stridende Meninger; Alt dette er os givet; skulde der nu være Fare ved, om vi i nogen Tid gif fra hverandre, naturligviis efter Aftale om, strax at kunne sammenkaldes paany i fornødent Fald? Rigsforsamlingens Sammensætning er givet, Grundloven, som skal forhandles, er givet, og Ingen skal tage den fra os; ogsaa Regjeringen er forsaavidt givet, at nogen Grundforandring i dens Sammensætning ikke er at frygte, saalænge Folkets Krav er det samme som hidtil. Ja, hvis det var en rolig Tid, og Nogen kunde sige os, at vi, hvis vi opsætte Behandlingen i 1, 2, 3, 4 Maaneder, vilde kunne begynde den igjen i Forbindelse med vore slesvigiske Brødre, saa vilde vi vel kunne dæmpe den Utaalmodighed, hvormed ikke mindre vi end hele Folket vente paa, at Arbejdet skal begyndes, for at det kan komme til Ende. Men hvem kan sige os, naar vi skulde see de slesvigiske Medlemmer her i Salen? Og hvem

kan svare for, hvorledes det seer ud rundt omkring os i Europa, naar vi nu have oplevet under denne Kamp mellem Frihed, Lovshed og Trældom nogle af disse Maaneder, som vel efter Almanaken ere Maaneder, men hvori der skeer saa store Skridt frem og tilbage, som vi ikke pleie at opleve i Aar og Dag? Vi kunne være de samme, og Grundloven, som vi skulle drøfte, kan være den samme; men naar, som en af Ministrene yttrede, den Luft, som vi indaande, ikke er den samme, ville vi da kunne arbejde med hverandre ligesom nu? Og Regjeringen, som saalænge har savnet et Organ for den folkelige Villie, vil den staae sikkrere i disse urolige Tider ved at støtte sig til denne Forsamling, som kun i Nødsfald kan gaae udenfor sit Hverv, at drøfte Grundloven, eller ved at støtte sig til et Folkeraad, som har sin Hjemmel i Rigets Grundlov? Og endelig Slesvigerne? Der er altid sagt, at hvad som skulde binde dem til Danmark, det var Vissheden om, at de havde den samme folkelige Frihed at see imøde, naar de sluttede sig til os. Vilde det nu være kraftigere at sende dem Regjeringens Udkast med Sort paa Hvidt, eller at byde dem en Forsatning, som allerede er vedtaget og traadt i Kraft? Alle disse Hensyn tale for, at vi strax stride til Værket. Men for at gribe den Traad, som vi sidst slap, saa er det dog en egen Sag, netop naar Friheden er det, som tilbydes, at lægge den frem som en Foræring, der er valgt og indkjøbt, og som nu een gang er saaledes og ikke anderledes; det vilde dog være en egen Sag, netop naar Friheden er det, hvorom der er Tale. Men nu vide vi, at der er en Udvei, og denne Udvei, som er foreslaaet, bestaaer i, at vi foreløbig skulle vedtage Grundloven, med Tilbud om at løse den fra hinanden, naar Slesvigerne komme, og saa lægge den vedtagne Grundlov frem paany som Udkast. Men naar saa dette nye Udkast bliver forelagt, som vi have rettet og bearbejdet det, staae vi Dboere og Tyder i et ganske andet Forhold til det end vore slesvigiske Brødre, og med al god Villie til at lempe os efter dem, kunne vi dog ikke let undgaae at bringe dem i Minoritet ved Afstemningen, fordi vi, efter engang at have klareret vore Meninger, ikke kunne see Sagen som fra Nyt af.

Der er altid stor Forskiel paa, om man tager Deel i Forhandlingerne af en Sag fra Begyndelsen af eller siden kommer til; deraf afhænger baade den Indvirkning, man kan udøve, og tillige den Villighed, hvormed man kan gaae ind paa Andres Meninger. Vi behøve derfor ikke engang at spørge, om der er Punkter i Forsatningen, der sandsynligviis vilde stille sig anderledes for Slesvigerne end for os. Thi selv om de vare enige, kunde de dog ikke være tilfredse med den Slags Deelagtighed i Arbejdet, og hvor de fra Først af ere uenige, vil det ikke blot være vanskeligt for dem at overbevise os, men ogsaa selv at lade sig overbevise, netop fordi de bestandig vilde føle, at Vilkaarene ere ulige for dem og for os. Altsaa vil det være at forudsætte, at Slesvigerne næsten kun af Ravn vilde blive vore Medarbejdere ved Forsatningsværket, dersom vi nok saa foreløbigt gennemføre det uden dem, og den Føielighed, vi siden kunne vise dem, vil snarere forøge end formindste Indtrykket af, at de i Grunden staae udenfor, og dette vilde de forudsæe i det Mindste ligesaa godt som vi. I og for sig synes den stærkeste Drift hos Slesvigerne, jeg taler her ikke om Nord-slesvigerne, men om Slesvigerne under Æt, at være Ønsket om at bevare Slesvigs Selvstændighed. Ligesom Hollænderne paa Japan sagde: „vi ere ikke Christne, men Hollændere“, saaledes ere de ikke langt fra at sige: „vi ere ikke Danske, men Slesvigerne.“ Tilmed skal der ogsaa udenfra være reist Spørgsmaal om en Unionstat Slesvig, adskilt saavel fra Danmark som fra Holsteen, og at dette vilde blive en tyds Stat, om end ikke iaar, saa ad Aare; det er kun altfor vist, da hele den høiere Dannelse og Embedsstanden i Slesvig er tyds. Vi maae ikke dølge for os selv, at Slesvig driver om som en svømmende D, og om det skal blive landsfast med Danmark eller Tydsland, det er netop Spørgsmaalet. Om vi nu i dette Dieblis, da Nord-slesvigerne ere nær ved at tabe Modet, for hele Tydslands Dine vedtog en Forsatning for Danmark, uden Slesvig, eller om vi i Tilid til vor gode Ret have Mod til at bringe det store Offer, at erklære Forsatningsagen for opsat efter dem, det vil maaskee blive afgjørende for Slesvigs Skjæbne. Hvad vi end beslutte os til, lægge vi et vægtigt Lod i den ene eller den an-

den Bagtsaal. Jeg stemmer derfor for Sagens Henviisning til Afdelingerne, forat alle Medlemmer kunne yttre deres Stemning for eller imod Opsættelsen og raadslaae om de bedste Midler til at forebygge de Ulemper, som i begge Tilfælde ere i Vente.

Barfod: Efterat det Meste af hvad jeg havde at sige allerede er udtalt af forskjellige ærede Talere, skulde jeg ikke have taget Ordet, hvis ikke et Indtryk, jeg havde modtaget af Proponentens Tale, i dette Dieblis var blevet fornyet. Den ærede Rigsdagsmand for Kjøge (Krieger) yttrede, at det dog altid kunde være usikkert, om den Grundlov, som maatte blive given, ogsaa virkelig vilde blive en Grundlov baade for Danmark og Slesvig, og den ærede sidste Taler har udtrykt sig saaledes, som om Slesvig var en svømmende D, og det var uvist, om den skulde blive landsfast med Danmark eller Tydsland. Dengang da Hannibal, efter at have indtaget hele Romerriget, stod udenfor Roms Porte, da falbød man i Rom og satte til offentlig Auction de Marker, hvorpaa hans Hær havde leiret sig, og de bleve godt betalte. Uden at være nogen Tilbeder af Romers folket, kan jeg dog ikke nægte, at jeg ønskede mit eget Folk det stolte Mod, som Romerne lagde for Dagen, da de betragtede de Marker, hvorpaa den seirrige og seirvante Fjende havde leiret sig, som deres sikre Eiendom. Jeg selv nærer ikke nogen Tvivl om, at Slesvig — lad det saa, som den sidste ærede Taler har udtrykt sig, svømme som en D — baade har været og vil vedblive at være landsfast med Danmark. Jeg deler den Anskuelse, som oftere har været udtalt, at Spørgsmaalet om Slesvigs Forbindelse med Danmark er det Samme som Spørgsmaalet om Danmarks fortsatte Bestaaen; men jeg er overbevist om, at det danske Folk vil fortsætte sit Liv, at det ikke er noget visst Blad paa det almindelige Folketæ, ei heller en Tante, som Gud Herren har tænkt og atter opgivet. Jeg kan altsaa ikke af Frygt for, at Grundloven ikke skulde komme til at gjælde baade for Danmark og Slesvig, betænke mig paa at tage denne, saaledes som den af Regjeringen er os forelagt, under Overveielse; men idet — og det er netop det, jeg ønskede at udtale, og hvorfor jeg har begjert Ordet — Grundloven tages under Behandling, maa det skee med den faste Beslutning, den urokkelige Forvisning af det danske Folks her forsamlede Udvalgte, — for at benytte Krigsministerens Ord ved en anden Leilighed, der i en Fart ere blevne et Mundheld her i Byen og som ogsaa kunne anvendes her — „ikke et Skridt, ikke en Tomme tilbage.“ Naar vi altsaa tage Grundloven under Behandling, da skeer det, idet og fordi vi ere fuldkomne forvisede om og fuldkommen bestemte paa, at vi ikke vilde gaae et Skridt, en Tomme tilbage fra Eideren.

With: Ogsaa jeg hører til dem, der ønske Grundloven strax tagen under Behandling. Jeg kan ikke nægte, at jeg forhen har været noget tvivlsom med Hensyn til hvad der var det Rigtigste, men et Moment, der ikke har gjenlydt her i Salen, har bestemt mig, nemlig: hvad ønske Slesvigerne helst? Det er høist vigtigt, forsaavidt muligt at faae et bestemt Svar paa dette Spørgsmaal, for at vi derefter kunne bestemme os med Hensyn til hvad vi vilde gjøre. Jeg har derfor gjort mig al mulig Umage for at faae et bestemt Svar. Jeg har mødt i Nord-slesvigerne Forsamling her i Byen, og den første Gang hørtes der mange Stemmer for og mange Stemmer imod. Jeg yttrede vel Ønske, at der i den Adresse, som senere blev indgiven, maatte blive bestemt udtalt, hvad Slesvigerne meente; men man indvendte, at Adressen alt var freven, og at det var den høie Tid, at den blev indgiven, og derfor blev der ikke foretaget nogen Forandring i Samme. Senere aftalte jeg et Møde med en engere Deel af hiin Forsamling, hvorved, foruden flere af de Danneførende, som have udmærket sig i den slesvigiske Sag, ogsaa Deputationen fra Als var tilstede, og der var man enig om, at det var ønskeligt, at Forsamlingen vilde tage Forsatningsspørgsmaalet under Behandling. Slesvigerne forsikrede mig, efterat Grundene saavel for som imod vare veiede, at de paa egne og Landsmænds Vegne næsten bestemt kunde sige, at Alle vare enige i at nære det Ønske, at Forsatningsspørgsmaalet her maatte komme under Overveielse, og da jeg havde modtaget denne Forsikring, tvivlede jeg ikke længer om, hvad Beslutning der var at tage.

Slesvigerne yttrede, at da Grundloven ikke omhandler deres

communale Forhold, var der intet særegt Punkt, hvorom Slesvigerne særdeles Ansuelser kunde komme i Betragtning. De sagde tillige, at de indsaae Umuligheden af, at Slesvig for sig selv kunde bestaae som Unionsstat, og derfor ønskede de at forbindes med Danmark ved Grundlov, ved Finantser, ved Krigsmagt; naar de blot fik en selvstændig Landdag for deres communale Forhold, saaledes som dette af Kongen var dem tilfagt, vilde man være tilfreds. De vare derfor enige i, at det ikke vilde gjøre noget slet Indtryk i Slesvig, om vi her toge Grundloven under Behandling, men tværtimod et godt, da Slesvigerne derved fik at vide, hvilken Grundlov de selv skulde have og som skulde undergives ny Drøftelse af Slesvigerne, og da der her i denne Henseende er yttret den Mening, at Slesvigerne ikke ville være egentlige Medarbejdere ved Forsatningsudkastets Behandling, fordi de stedse vilde være i Minoriteten, skal jeg tillade mig at bemærke, at naar Slesvigerne ikke ønske nogen anden Forsatning end den, vi her maatte have vedtaget, troer jeg, at den Land vil gjøre sig gjældende for Forsamlingen, at vi Alle ville gaae ind paa hvad Slesvigerne ønske, hvilket saaledes kun vil komme til at angaae mindre væsentlige Punkter. Jeg stemmer saaledes for, at Grundloven tages under Behandling.

Bang: Jeg troer, at dette Spørgsmaal har været Gjenstand for Medlemmernes Overveelse i alle de senere Dage, og jeg troer, at Enhver især er kommen til en Beslutning om, hvad han maa ansee for rigtigt; idetmindste er dette Tilfældet med mig. Jeg anseer det for rigtigt, at vi gaae lige til Udkastets Behandling. Jeg holder mig til, hvad den ærede Krigsminister har sagt, at jo mere vi see hen til den politiske Betydning af Spørgsmaalet, bestomere give vi det netop politisk Betydning. Det er naturligt, at naar Regjeringen, som staaer i Spidsen for Landets Politik, giver os et Udkast til Behandling, vi da tage det under Behandling, fordi Regjeringen forelægger os det, derfor og ikke for Andet; naar Forsamlingen ikke vedkjender sig andet Diemed, troer jeg, at den handler rigtigt. Jeg finder derfor, at der ikke behøves at stemme over en Comittees Nedsættelse til at undersøge Spørgsmaalet; just derved vilde man gjøre det til et vigtigt politisk Spørgsmaal, naar en talrig Comitee — der er nævnt 15 Medlemmer — skulde behandle det, og derved vilde man tillægge det en Betydning, som det efter min Mening ikke bør have. Dertil kommer, at jeg ikke kan indrømme, hvad den Minister, der sidst talede, yttrede, at det ligesaavel blev en provisorisk Tilstand, naar Grundloven her var antaget, som den vi nu have. Ingenlunde! Hele Begrebet om Ministeransvarlighed er vanskeligt at bestemme, og nu er det her i Danmark saa svævende, at det kun er en moralsk Ansvarlighed, idet den juridiske Ansvarlighed er saagodtsom illusorisk, thi den Ret, der skulde dømmes Ministrene, har Intet at dømmes efter.

Dernæst mener jeg, at der er endeel Forhold for Danmarks Bedkommende, hvormed Slesvig ikke har Noget at gjøre, fordi Slesvig her har sine egne Forhold, navnlig Landbosforholdene og Næringsforholdene og mange flere, hvis Udvikling Folket ikke i disse Maanedes, men i flere Aar med Længsel har ventet. Ministeriet er ude af Stand til at ordne disse Forhold, naar der ikke bliver constitueret en lovgivende Forsamling; denne Forsamling er nemlig ikke valgt dertil. Det er i flere Valgdistrikter udtalt; idetmindste blev det der, hvor jeg blev valgt, sagt af flere Mænd, der anbefalede mit Valg, at jeg ikke blev valgt til at raadslaae om de indre Forhold. Er først Forsatningen givet, vil — om den end senere af Hensyn til Slesvig maatte blive underkastet Forandring i Henseende til visse Forhold — Regjeringen være istand til at stride til de indre Forholds Udvikling, og jeg anseer det høist vigtigt, at den snarest muligt sættes istand hertil. Der har ogsaa mødt Hindringer ved Ministeriets indre Ordning, hvilke jeg forøvrigt ikke her skal gaae videre ind paa; men jeg skal blot i den Henseende bemærke, at ogsaa disse Hindringer vilde fjernes, naar Forsatningen er vedtagen, om de ikke alt tidligere maatte være fjernede.

Jeg kunde have endeel at bemærke i Anledning af en anden æret Ministers Dtringer, om at Bestemmelsen i Grundloven, hvorefter det fastsættes, hvormange Deputerede Slesvig skal udvalge o. s. v., er et Forbehold, og kun et Forbehold. Det kunde vel være sat undersøge, om dette er den rette Maade at tage et saadant Forbehold paa; men

jeg skal ikke udtale nogen Mening herom, da dette ikke kan see, uden at jeg tillige maa udtale min Mening om Slesvigs Forhold i politisk Henseende. Disse Forhold ere ikke her under Behandling, men naar de, som vel er at vente, under en anden Sag her ville blive tagne under Overveelse, da forbeholder jeg mig at fremsætte de Bemærkninger i politisk Henseende, hvortil den ærede Ministers Tale kunde give Anledning.

Lehmann: Jeg skal tillade mig med et Par Ord at recapitulere Slutningen eller den egentlige Sætning, som jeg i mit tidligere Foredrag udtalte med Hensyn til det af mig berørte Retsspørgsmaal. Ved at gaae ind paa Grundloven og i Forening med Hans Majestæt at vedtage denne, vedtager Forsamlingen en Forsatning for det egentlige Danmark, der tillige forkynder sig som Danmarks Forslag til Slesvig, men som ikke kan have Retsgyldighed og end mindre bringes i factisk Udøvelse i Slesvig, uden at den er bleven vedtaget af Slesvigerne.

Morf Hansen: Jeg havde ikke troet, at jeg skulde finde Opfordring til at tage Ordet idag, da her kun er Spørgsmaal om Nedsættelsen af en Comitee. Det forekom mig ligefrem og uimodsigeligt, at denne Sag fortjener en omhyggelig Overveelse af os Alle, enten vi saa ere af den ene eller den anden Mening. Det har derfor undret mig, at mange ærede Medlemmer af Forsamlingen ere saa visse i deres Sag om, at Grundloven strax skal drøftes, at de ikke blot for deres eget Vedkommende ansee det for ganske overflødig, at overlægge dette Spørgsmaal nærmere, men at de endog ville betage hele Forsamlingen Leilighed til at underkaste Spørgsmaalet en nøiagtig Prøvelse; thi dette gjøre de, naar de afvise Sagen eller modsætte sig Nedsættelsen af en Comitee.

Jeg skal nu ikke udtale mig om, hvorvidt jeg ønsker Grundlovsagen udsat eller ikke, thi dette Spørgsmaal foreligger slet ikke idag. Kun skal jeg i Korthed søge at paavise, at der fornuftigviis kan være forskellige berettigede Meninger derom, ja at der er saa vægtige Grunde for begge Dele, at Forsamlingen efter min Mening skylder sig selv og Fædrelandet, i det Mindste at betænke sig vel, inden den kaster Loddet. De Grunde, som tale imod Udsættelsen, skal jeg imidlertid ikke opholde mig ved, thi de ere fra flere Sider udviklede med saa stor Kraft og Klarhed, at jeg Intet kunde tilføie; men jeg troer, at der er lige saa vægtige Grunde for den modsatte Mening. Det er dog virkelig uimodsigeligt, at naar vi vilde drøfte og vedtage Grundloven for Danmark og Slesvig, uden at Slesvigs Repræsentanter ere med i vor Forsamling, da kunne vi ikke undgaae, at vi for Slesvigerne, for det danske Folk og for hele Europa komme til at staae i det Lys, som om vi enten vilde gjøre Uret imod Slesvigerne, eller som om vi opgave Haabet om Slesvigs Frelse. Men at opgave Haabet om Slesvigs Frelse er efter de fleste danske Mænds Mening det Samme som at opgave Haabet om Danmarks Frelse, og alene Skinet af en saadan Tanke bør vi undgaae, alledhelst i dette Døielik, da det netop fremfor alt Andet kommer an paa at vise, at vi have Tro, Tro paa en høiere Bistand for den retfærdige Sag og Tro paa Folkets Hjertelag og Kraft. Thi saalange den bevares, har det slet ingen Nød med os; men tabe vi den, da kunne alle Stormagters Hære ikke hjælpe os. Jeg vil gjøre opmærksom paa, at det er dobbelt nødvendigt at vise denne Tro Dagen efter, at vi i et hemmeligt Møde have modtaget Dplysninger om hele den slesvigiske Sag; thi dersom vi nu beslutte Noget, som kan udtydes saaledes, at vi opgave Haabet, vil det da ikke hedde rundt omkring i Folket: „Saa, nu see vi, hvad de have faaet at vide, nu see vi, at der er intet Haab.“ Men der er, Gud see Lov! ikke Grund til at opgave Haabet; lader os da heller ikke svække det hos Folket. Man har sagt idag, at Slesvigerne selv langt hellere vilde komme os imøde, naar vi bragte dem Frihedens Gave; men jeg maa give Forsamlingen at betænke, at Frihedens Betsignelse ikke bestaaer deri, at man bringer dem, der skulle nyde den, visse Gaver, men den bestaaer deri, at Alt steer ikke blot for Folket, men ved Folket. Naar nu Slesvigerne bleve ubelukkede fra at overlægge og vedtage det, som skal gives dem, kunne vi da sige, at vi bringe dem Frihedens Betsignelse?

Man har fremdeles sagt, at vi ene og alene ere valgte for

at overveie Grundloven. Jeg vil ikke benægte dette, men jeg vil dog minde om, at vi ere valgte den 5te October, og da var allerede hele det danske Folks Hu og Hjerte først og fornemmelig henvendt paa vore Brødre i Slesvig. Derfor paastaer jeg, at Enhver, der gav os sin Stemme, maatte være sig bevidst, at han valgte Mænd, som skulde arbejde for Slesvigerne og tage Hensyn til deres Lary, og derfor troer jeg, at Hensynet til Vælgerne og til Folket skal ikke afholde os fra at betænke os vel, inden vi vedtage en Grundlov uden Slesvig. En af de høitærede Miniistre (Lehmann) har sammenlignet vor Tilstand med en Syndflod, hvor Frihedens Bølger strømme ind fra alle Sider, og sagt, at vi skulle benytte Tiden, inden Ebben kommer. Jeg skal dertil kun bemærke, at jeg tænker mig Friheden som Oliebladet, og det kan ikke bringes os, førend Syndflodens Bølger begynde at synke.

En anden æret Taler har talt om Reactionen, som allevegne hæver sit Hoved; den kunde ogsaa vaagne her, og derfor skulle vi skynde os at gribe Friheden, medens det er Tid. Men jeg tør spørge Alle i denne Sal, om vi vel behøve at lade os skræmme af denne Frygt. Jeg troer, at det er en Frygt for Spøgelse, som ikke sømmer sig for os. Den samme Taler (B. Christensen) har sagt, at Ingen af os veed, om Kongen lever til imorgen. Det er ganske sandt; men vi vide heller ikke, om Nogen af os lever saa længe, at vi kunne nyde godt af Friheden. Skulle vi lade os bestemme af saadanne Muligheders Muligheder, da kunde vi aldrig handle med Besindighed. Men Besindigheden fordrer, som jeg alt har sagt, at vi betænke os to Gange, inden vi under de nuværende Forhold stride til at vedtage Grundloven. Jeg vil tillade mig at benytte et meget forslidt, men derfor ikke mindre træffende Billede: hvilken fornuftig Mand falder paa at give sig til at indrette sine Værelser, saalænge der er Id i hans Huus? Eller hvem vil vel opføre en Bygning, saalænge han ikke kjender den Grund, som han har at bygge paa? Men det vilde vi gjøre, dersom vi vedtoges Rigets Forfatning uden at kjende Rigets Grændse.

Men selv affect derfra kræver dog Grundlovens Bigtighed, at vi nøie overveie, om den skal afhandles og vedtages strax. Thi det er dog aabenbart, at Friheden paa mange Maader kan komme i Fare, naar vi ile for stærkt med at vedtage Grundloven. Det er en Kjendsgjerning, at Udkastet er forelagt saa sildigt, at det ikke er og ikke kan være i sine Principer og i sine Enkeltheder drøftet af Pressen og af Folket, saameget mindre, som de fleste af Folket og just de Mænd, som have det folkeligste, det meest danske Hjerte, i den sidste Tid langt mindre have kunnet tænke paa Grundloven end paa Danmarks ydre Forhold. Kunne vi nu under disse Forhold forsvare for Folket og for vor Samvittighed at ile saa stærkt med at afgjøre dette Spørgsmaal, at vi ikke engang ville give os Tid til at lade det drøfte af en Comitee?

Det er ikke min Hensigt at udtale, hvorvidt Grundloven bør udsættes eller ikke; kun det har jeg villet vise, at vi i alt Fald bør nedsætte en Comitee.

Rigsministeren: Mine Herrer! Her har oftere en Tanke kommet til at gjøre sig gjældende, som jeg troer det bedst at undgaae jo for jo heller, thi det er vistnok det Færligste, man kan gjøre i en repræsenterende Forsamling, at tænke sig og omtale Folket, som om Folket ikke var her. Dersom Forsamlingen ikke inden for Salens Grændser føler sig som Folket, da har den ikke noget at betyde. Skulde Folket her i Salen være i Opposition med Folket udenfor, da burde de ikke være her. Forsamlingen bør ikke veile til Folkets Mening udenfor, thi denne bør den have i sig. Med dette Par Ord har jeg blot villet bringe de Herrer i Grindring, at det er en yderst færlig Sag for en repræsenterende Forsamling at appellere til Folket, da Repræsentanterne og Folket bør være Et og det Samme.

David: Da jeg har stemt mod Afvisningen, men ligeledes agter at stemme mod Sagens Henviisning til en Comitee, saa troer jeg at burde gjøre Rede for disse Afstemninger, idet jeg ikke tør antage, at Kjendskab til de parlamentariske Former her er saa almindelig, at jeg ellers vilde undgaae at blive anseet for at have gjort mig skyldig i en Inconsequens. En Sags Afvisning ved la question préalable bør kun finde Sted, naar dens Uværdighed til at

drøstes er saa klar, at man ei skal spille noget Ord paa den. Det bør, som Rigsdagsmanden for Rjøge (Krieger) under Reglementets Debat sagde, være en Instinct-Sag, naar man udtaler Afvisningsdommen, og derfor kan ingen Motivering af la question préalable tilstedes; men dette er langt fra Tilfældet her. Sagen, som her foreligger, har unægtelig havt Krav paa en Undersøgelse, og denne er ogsaa i riig Maade bleven den til Deel, da Meget er sagt baade for og imod den. Men deraf følger ingenslunde, at Sagen, som en æret Rigsdagsmand har sagt, skulde behøve, at man skal betænke sig to Gange paa den; mig forekommer det i det Mindste aldeles klart af hvad der er blevet anført mod Henviisningen til en Comitee, at enhver fornyet Betænkning og Overveielse af dette Spørgsmaal vilde være overflødig og Tids-spilde.

Jeg skal i saa Henseende nærmest henholde mig til, hvad den ærede Rigsdagsmand for Fredericia (Bang) har anført, og kun endnu tilføie, at naar man vilde henvise Sagen til Afdelingerne og derefter til en Comitee, saa maatte det dog kun være under den Forudsætning, at man skulde kunne komme til det Resultat, at Grundlovens Debattering burde opsættes. Men at komme til en saadan Beslutning, forekommer mig at være en Umulighed. Der kan nemlig ikke anføres en eneste Grund for at opsætte Grundlovens Debattering, der ikke med endnu mere Styrke har maattet gjøre sig gjældende ved Spørgsmaalet om Grundlovens Fremlæggelse. Vilde vi nu sige, at det var politisk uklogt og urigtigt at debattere Grundloven, at dette vilde skade den slesvigiske Sag, saa vilde vi derved give tilkjende, at vi ere aldeles uenige med Ministeriet med Hensyn til Betragtningen af Forholdene. Det er langt fra mig at antage, at Rigsforsamlingen ikke bør kunne komme til en anden Beslutning end Ministeriet, og Ingen vil vel troe om mig, at jeg mener, at Intet skulde kunne være urigtigt, som udgaaer fra Ministeriet; men det maa erindres, at det alene kunde være af politiske Grunde, at man skulde kunne give sit Samtykke til at opsætte Grundlovens Debattering, efterat den er fremlagt, og det vilde derfor være en Underkjendelse af Regjeringens Politik, en Erklæring, at Ministeriet har ladet det mangle paa tilbørlig politisk Omsigt; det vilde være et høitælende, indirecte Mistillidsvotum mod Ministeriet, naar man tog en saadan Beslutning, og dette hverken er eller kan være Hensigten med denne Sags videre Undersøgelse.

Rigsministeren har erindret Dem om en stor politisk Sandhed, at Rigsforsamlingen repræsenterer Folket, og at det er en aldeles feil Anskuelse, at tænke sig et Folk udenfor Forsamlingen og denne som et andet Folk. Tillad mig, at jeg ogsaa erindrer Dem om en anden politisk Sandhed, og denne er, at Rigsforsamlingen ikke er et Ministerium. Ministeriet er ansvarligt, og vi maae vel vogte os for at bytte Roller med Ministrene. Jeg vil udtale min Mening ærligt for Dem og tilstaae, at jeg ikke vilde være kunne kommet til den Fortolkning af Vaabenstilstands-Conventionens § 7, hvorefter Ministeriet har troet at kunne forelægge Grundloven til Debattering for nærværende Tid, og at jeg ogsaa af andre Grunde vilde have havt Betænelighed ved at gjøre dette nu. Men naar Ministeriet, som staar i Spidsen for de politiske Forholds Ledning, har anseet det for politisk rigtigt og klogt at fremlægge Grundloven, saa skal Rigsforsamlingen ikke paatage sig Ansvar for Udsættelsen af dens Istandsbringelse, thi det var netop at ombytte Rollerne. Ministeriet har Ansvar for Ledningen af Danmarks Politik; det har Byrden af det Kald, som det har paataget sig, og Krav paa Lønnen derfor i Fædrelandets Taknemmelighed, naar det tilfulde opfylder sit Kald. Os tilkommer det i sin Tid, og naar Spørgsmaalet aabent bliver reist, at bedømme Ministeriets Handlinger efter dets Ansvar, men vi maae fremfor Alting vogte os for, selv indirecte at paatage os endeel af dette. Efterat Regjeringen derfor har fremlagt Grundloven og saaledes erklæret det for politisk rigtigt, nu at tage den under Overveielse, er det saa meget mere vor Pligt at stride hertil og at udtale vor vel overveiede og grundigt motiverede Dom om Enkeltheberne i samme. Denne Betragtning, som jeg maa henstille til Forsamlingens Overveielse, har for mig været en ny Grund til at stemme mod Sagens Henviisning til en Comitee. (Fortætted.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Tolvte Møde.

(Fortsat.)

Orsted: Jeg maa holde for, at Forsamlingen er uberettiget til at frigjøre sig for at tage Forfatningsudkastet under Overveielse. Dertil er Forsamlingen kaldet, i dette Viemed ere vi blevne valgte og have modtaget dette Valg. Forsamlingen kan blot fritage sig for dette Hverv, naar Regjeringen erkjender, at den under de nuværende Forhold ikke onsker, at Sagen tages under Overveielse; men da jeg har opfattet de Uttringer, som her af Ministeriet ere fremkomne, saaledes, at dette attraaer, at Sagen bringes under Forhandling, saa seer jeg ikke nogen Anledning for Forsamlingen til at undslaae sig for at tage den under Overveielse, uden at man behøver at henvise nærværende Forslag til Afdelingerne eller nedsætte nogen Comitee om det Spørgsmaal, om hvorvidt man bør indlade sig paa Forfatningsagen eller ikke. Ved saaledes ikke at gaae ind paa det Forslag, som her er gjort, binder man sig aldeles ikke med Hensyn til Bedømmelsen af Sagen selv; thi Spørgsmaalet, om det er tilraadeligt at vedtage en Forfatning, som skal kundgjøres som en saadan, der i visse Tilfælde skal gjælde for Slesvig, eller ikke, og i sidste Tilfælde, om det er raadeligt at udsætte den endelige Afgjørelse af Forfatningsagen, indtil det erfares, om Slesvigerne kunne deeltage heri, vil være et aabent Spørgsmaal, om hvilket man under Behandlingen af selve Sagen maa kunne udtale, hvilken Mening man anseer for den rette. Men for nærværende Tid troer jeg ikke, at der er Andet at gjøre, end at gaae ind paa den anordnede Behandling af det og foreslagte Udkast.

la Cour: Det forekommer mig, at det maa fremhæves, hvad Forbindelse der er imellem de to Spørgsmaal, om Forfatningsudkastet bør udsættes, og om Slesvig derved kan bevares for Danmark. At begge ere Livsspørgsmaal for os, derom maae Alle være enige, og den Forbindelse, hvori de her ere bragte til hinanden, gjør, at man bør behandle Sagen med den størst mulige Omhyggelighed. Var det vist, at man ved at udsætte Forhandlingen af Grundloven kunde virke endog lidet til at forbedre Stemningen og Tilstanden i Slesvig og desuden tilsikre os dets varige Forbindelse med Danmark, da kunde der intet Spørgsmaal være om, at man jo burde gaae ind paa Forslaget; thi vi føle Alle, at Slesvigerne ere vor Rød og Blod, at et dansk Hjerte slaaer i det slesvigiske Folk, og for deres Skyld ville vi gjerne opoffre Gods, Liv, ja endog endeel af vor Frihed, eller idetmindste udsætte Nydelsen af denne til en beqvemmere Tid. Men Spørgsmaalet er, hvorvidt vi med Visshed kunne vide, at Stillingen med Hensyn til Slesvig vil blive bedre ved at vi udsætte Sagen. Dette er paa ingen Maade afgjort, og Ingen formaaer at beregne det; men lader det sig ikke beregne, hvorledes kan man da forsvare for Slesvigs Skyld at udsætte den anden, hoist vigtige Sags Afgjørelse. Men jeg vil endnu gaae et Skridt videre, idet jeg siger, at var det end ikke vist, men vi troede det, det var vor Overbeviisning, at Slesvigs Forbindelse med Danmark sikredes ved Udsættelse af Grundlovens Behandling, ogsaa da burde vi udsætte Sagen og vente paa bedre Tider. Men har Folket virkelig den Tillid til sin egen Kraft, til sin retfærdige Sag, til Ministeriet, til de venstabelige Magters gunstige Medvirkning og endelig til Forsynet, at Sandhed og Ret nu snart maae vinde Seier, naar vi kun bruge vore Kræfter og vente en stakket Tid? Er Folket og Rigsforsamlingen gjenæmtrængt af denne Overbeviisning? Jeg veed ikke, hvorfra denne Tro skulde komme for os, som omtaagede af Betyrning og Uvisshed traadte ind

i denne Sag; det maatte da være fra Regjeringen. Men Regjeringen har ikke seet de tvende her foreliggende Sager i den her opgivne Forbindelse; den har ikke for Slesvigs Skyld villet henlægge Forfatningsagen. Deraf kan altsaa ingen Slutning gjøres; men om Regjeringens Tillid vil Ingen deraf drage Slutning. Har Regjeringen Tillid til Folket, til dets Medvirken og Styrke og til den retfærdige Sag, saa maa og vil den vistnok ogsaa snarest muligt see at beaande Forsamlingen med Anden, som lever i den selv, og styrke den med sin Kraft. Regjeringen har i de sidste Dage meddeelt os adskillige Oplysninger om Landets Forhold og den Gang, som de vigtigste Forhandlinger have havt, og den har herved i mange Henseender virket styrkende og trostende; men saavidt er man ikke kommet, at man kan see, at Regjeringen har den faste Fortrosthed, at Slesvig kan og skal bevares, og naar man besvære ikke kan see dette, hvilket jeg med dyb Betyrning erkjender, da kan jeg ikke fatte, hvad Grund der skulde være til at opsætte Sagens Behandling. Idet vi frygte for at miste det ene Gode, gaae vi maaskee Glip af det andet. Det er urolige Tider, vi leve i. Jorden ryster under Europa, og vi vide ikke, hvad det næste Dieblik kan bringe os; jeg troer derfor, at vi ingenlunde bør lade vort Forfatningsværk hvile, men at Grundlovsagen med al mulig Omhu bør drøftes her i Forsamlingen, og Loven derefter udgives.

Lehmann: Jeg skal kun ubede mig Tilladelse til at modtage den Forudsætning, at Regjeringen ved at indbyde nærværende Forsamling til at tage under Overveielse det fremlagte Grundlovsudkast, derved indirecte skulde have tilkjendegivet, at den har opgivet det Haab, som blev udtalt i Premierministerens Tale, idet han yttrede, at det ikke blot var vor Paastand, men ogsaa vort Haab, at Forfatningen ogsaa skal omfatte Slesvig. Jeg har ikke kunnet tilbageholde den Bemærkning, da det Foredrag, som sidst blev holdt, har forekommet mig stærkt at understøtte en saadan Anskuelse, og for at det ikke skal have Udseende af, at Forsamlingen ved sit Botum i nærværende Sag skulde udtale noget Haab eller nogen Tvivl angaaende det Spørgsmaal, som vel staaer i Forbindelse med denne Sag, men som dog ikke under den skal finde sin Afgjørelse.

Clausen: Det er kun nogle faa Bemærkninger, jeg har at fremsætte for Forsamlingen, da der blandt de foregaaende Talere er Een, til hvis Foredrag jeg i det Bæsentlige kan slutte mig, nemlig den ærede Rigsdagsmand for Nykjøbing (Mort Hansen). De fleste Talere, der have reist sig, have ubetinget yttret sig derhen, at man uden Ophold bør foretage Forfatningsagen og gennemføre dens Behandling. Man har fremhævet de Betæneligheder, som der vistnok kunne være imod Udsættelsen af denne Sag, og disse Betæneligheder ere fremhævede med et saadant Eftertryk, en saadan Styrke, at der ikke kan være Noget dertil at sige. Det er langtfra, at jeg overseer den Bægt, som tilkommer disse Betæneligheder, og naar jeg tidligere har tænkt mig det som sandsynligt, at der her i Forsamlingen kunde være en overveiende Stemning for at udsætte Sagens Forhandling, har jeg forudsat, at dertil vilde knytte sig en Overveielse, om der ikke kunde være Noget at foretage, ved en Overenskomst mellem Regjeringen og Rigsforsamlingen, for at tilveiebringe nogen Garanti, hvorved man kunde forringe Misligheden ved en Forlængelse af den hidtilværende provisoriske Tilstand; men det er, som sagt, ikke min Agt at erklære mig imod Bægten, der tilkommer hine Betæneligheder. Men hvad jeg derimod maa lægge Bægt paa, er dette, at det i nærværende Tilfælde kommer an paa en Afveielse af Grunde for og imod, og jeg kan ikke nægte, at det forekommer mig, at man, ved at yttre

fig for den Mening, der synes at have Stemningen for sig i Salen, altsor stærkt har henvendt Blikket paa de Betænkkeligheder, der fra den ene Side frembyde sig, derimod bortvendt Diet fra Grundene paa den anden Side. Man synes ikke at have lagt tilstrækkelig Vægt paa disse sidste Grunde, og jeg skal derfor tillade mig at yde et Bidrag til at søge det Manglende afhjulpet.

Jeg kan navnlig ikke erkjende, at, som af en æret Rigsdagsmand (den 11te kongevalgte, David) er yttret, Spørgsmaalet fra Forsamlingens Side skulde være afgjort ved, at Regjeringen har fremlagt Forsfatningsudkastet til Forsamlingens Drøftelse. Jeg kan meget vel begribe, at Regjeringen kan have følt sig opfordret og pligtig til, ikke længere at udsætte Afgjørelsen af denne Sag, og at den derved har erkjendt Forsamlingen politisk berettiget til uden Opsættelse at behandle Udkastet, men uden at det derved kan ansees givet, at jo Forsamlingen fra sin Side, fra et, om jeg saa maa sige, mere folkeligt Standpunkt, kan gjøre sine Betænkkeligheder gjældende ved uden Ophold at foretage Sagens Behandling. Hvis Forsamlingen uden Opsættelse skrider til at behandle og gennemføre Forsfatningsagen, da troer jeg, at der herved reiser sig et politisk Spørgsmaal. Den ærede Rigsdagsmand for Fredericia (Bang) har vel benægtet dette, idet han har meent, at det foreliggende Forslag end ikke kunde komme til Komiteebehandling, for at det ikke skulde synes, som om man tillagde Spørgsmaalets Afgjørelse politisk Betydning. Men jeg mener, at Spørgsmaalet har politisk Betydning, og at denne ikke kan betages det, fordi man indskrænker sig til at svare Ja eller Nei, uden at henvise det til Komiteebehandling. Grundlovs-Udkastet lyder for Danmark og Slesvig, og herved er det givet, at den endelige definitive Forhandling af Udkastet først da kan finde Sted, naar Danmarks og Slesvigs Rigsdagsmand i Forening tage Sagen under Behandling. Naar nu den danske Rigsforsamling, uden Medvirkning af Slesvigs Udvalgte, behandler og gennemfører Sagen, da tillader jeg mig at spørge, hvorledes en saadan Afgjørelse sandsynligviis vil tage sig ud i al Verdens Dine, om ikke hele Verden og navnlig vore Fjender ville udbyde og gribe den som en stiltiende Erkjendelse af, at vi give Afkald paa Slesvig, som om vi betragtede det, der vil kunne bevares for Danmark, begrændset ved Kongeaalen, som om vi allerede have lært at finde os i den Tilstand, der er frembragt ved Overtumpling og Bold, som om vi betragtede Staten inden hiin snevre Grændse som en afsluttet Heelhed. Man kan vel sige, at en saadan Opsættelse maatte kunne modarbejdes og forebygges ved det Forbehold, ved den Erklæring, at det ikke saaledes er meent; men hvad der herved blev givet, var dog kun Ord, og jeg troer, at man virkelig begynder at blive mistroisk imod Ord. Det er Gjerning, der behøves. Naar Frankfurterforsamlingen har optaget Slesvigerne i sin Midte, da er det ikke Ord, det er Gjerning, og saaledes bør man gribe en Sag an, naar man mener det alvorligt med den og agter at føre den tilende. Med Gjerning bør man møde Gjerning, og Gjerning vilde det være, naar vi her toge den Beslutning, ikke at forhandle Forsfatningsagen, førend vor Ret var gennemført, førend de slesvigiske Deputerede sad i vor Midte. En anden Betragtning er Hensynet til Slesvigerne's Anstuelser i denne Sag. En æret Rigsdagsmand har paaberaabt sig Erklæringer, som ere blevne afgivne af nogle her forsamlede Nordflesvigerne. Hvis jeg kunde betragte disse Erklæringer som Udtryk af Stemningen i Slesvig, da maa jeg tilstaae, at en væsentlig Betænkkelighed hos mig derved vilde være hævet; men jeg kan ikke nægte, at jeg i denne Henseende nærer store og stærke Tvivl, og jeg vil forelægge Enhver det Spørgsmaal, hvorledes han, hvis han var i Slesvigerne's Stilling, vel vilde opfatte og bedømme, at vi saaledes ligesom foregribe Slesvigerne's Ret ved at behandle Grundloven uden deres Medvirkning. Dgsaa her har man paa rede Haand, at dette kun skeer provisorisk, idet den endelige Behandling er forbeholdt den Tid, da Sagen atter kan foretages af Danmarks og Slesvigs Deputerede i Forening. Men er det ikke atter her mere Ord og Form end Virkelighed? Thi man maa dog vistnok indrømme, at naar Sagen her er bleven drøftet og bragt til Resultater, ville Slesvigerne, naar de i sin Tid indtræde i den Forsamling, der atter skulde drøfte Forsfatningsagen, ikke indtræde under lige Vilkaar med de Dvrigte. Sagen vil da ikke længere være ubesvort, og kunde man tænke, hvad Gud forbyde, at der fandt en væ-

sentlig Opposition Sted imellem Slesvigerne og de Danske, vilde Oppositionen fra Slesvigerne's Side ikke kunne føre til nogen væsentlig Forandring. Dette forekommer mig at være Grunde, som ialtsald fortjene alvorlig Overveelse og Prøvelse, og derfor kan jeg ikke andet end paa det stærkeste erklære mig imod, at man skulde tage Sagen saa let, at man ikke engang vilde henvise den til en Komitees Behandling. Skulde man komme til det Resultat, at Forsamlingen uden Opsættelse bør tage Sagen under Behandling, maa jeg henstille til den ærede Forsamling, om dette ikke maa ansees som et beleiligt Tidspunkt for Rigsforsamlingen til at henvende nogle Ord til de slesvigiske Medborgere. Dgsaa uden sliq Anledning vilde et saadant Skridt være naturligt. Men dersom vi tage en Beslutning, der vil være udsat for Misforstaaelse, og som man navnlig paa mange Steder i Slesvig kan vente at blive mistydet, da troer jeg, at der er end stærkere Opfordring til at benytte dette Dieblik til at henvende nogle forklarende, beroligende og opmuntrende Ord til vore slesvigiske Medborgere.

Proc. Nagaard: Naar den ærede sidste Taler har sagt, at det var nødvendigt at møde Handling med Handling, og at det ikke kan nytte at bruge Ord, da maa jeg erklære mig enig heri, kun at dette forstaaes paa en ganske anden Maade. Jeg troer vist, at det vilde være den eneste rette og eneste forsvarlige Handling, hvorved vi kunne møde Tvivlen hos vore Fjender, om vi selv ansee os berettigede til Slesvig, at vi frit og uforbeholdent, uden at gjøre Spørgsmaalet, om Grundloven skal tages under Behandling eller ikke, til Gjenstand for Nedsættelsen af en Komitee, vedtage en Grundlov for Danmark og Slesvig. Det forekommer mig paafaldende, at et æret Medlem i denne Handling har kunnet see nogen Tvivl fra vor Side, thi det synes mig netop at være den bedste Maade, hvorpaa vi kunne udtale, at vi ikke nære nogen Tvivl. Af den ærede Rigsdagsmand for Fredericia (Bang) er der allerede udhævet de væsentlige Grunde, hvorpaa jeg vilde støtte min Paastand om, at Grundloven strax tages under Behandling. Jeg troer, at det i høi Grad vil være farligt for Friheden i Danmark og Slesvig, dersom vi udsætte Sagen. Jeg troer, at dette i høi Grad vil blive miskjendt af vore Brødre i Slesvig. De ville betragte det som Svaghed af os, som et Beviis for Tydsfernes Paastand, at de Danske ere et ligegyldigt og dovent Folk, dersom vi stode den Gave, der er os tilbudt, tilbage og bort i Fremtiden, istedetfor frit at modtage den og med broderligt Sind byde Slesvigerne den. Jeg troer, at man bør lægge Mærke til, at Befolkningen i Slesvig, hvis Sympathier det er os vigtigt at vinde, og hvis Kjærlighed det er os om at gjøre at styrke, er ikke Ritterskafstet, Godsseierne, Embedsmændene, Advocaterne, de Lærde eller de tydsksindede Præster (det var et altsor godmodigt Haab, dersom vi troede at kunne vinde deres Sympathi), men de, hvis danske Sind vi ville styrke, udgjøre Bondestanden, Almuen, de simple Folk i Byerne og paa Landet; det er disse, hvis Kjærlighed vi ville vinde og styrke, og nu vil jeg spørge, om nogen fornuftig Mand troer, at Almuen vil lægge nogen stor Vægt paa, om vi muligviis gif dem for nar i Formen ved at vedtage et Gode for dem, der, hvis Omstændighederne havde tilladt det, strax fra Begyndelsen af burde have deeltaget i Discussionen desangaaende. Vi byde dem det kun; de kunne modtage det, om de ville, og forkaste det, om de ville, og derefter ere vi forpligtede til at modificere den af os antagne Grundlov. Jeg troer tværtimod, at alle simple Folk i Slesvig snarere ville sige: „vi ville slutte os til det danske Folk, der har en ligesaa god fri Forsfatning som den, de have sønden for os“, end de ville slutte sig til os, naar vi sige til dem: „vi have en Kongelov, men vi have Haab om engang i Tiden at erholde en fri Forsfatning.“ Jeg skal derfor stille det Forslag til Forsamlingen, at Grundloven strax tages under Behandling.

Formanden: Det er vistnok ikke nødvendigt, at der stilles noget særegt Forslag herom, thi naar det af Proponenten gjorte Forslag maatte falde igjennem, vil det deraf være en Selsfølge, at Grundloven tages under Behandling.

Krigsministeren: Jeg troer, at man efterhaanden er kommet ind paa et temmelig farligt Gebeet; man spørger vistnok for meget om, hvad Andre ville sige om hvad vi her gjøre, og viger for

langt bort fra, hvad man maa ansee for uødvendigt efter de Forhold, hvori vi befinde os. En æret Taler har sagt, at dersom man her behandler Forsatningsforslaget, vil man sige om os, at vi forud have været bestemte paa en Sondring fra Slesvig; men troer ikke den samme Taler, at man, naar Forsamlingen ikke behandlede Sagen, vilde sige om os, at Folket hænger sig fast ved Absolutismen, at det ikke bryder sig om nogen fri Forsatning, og at man derfor ikke vil have noget med os at bestille? Man har sagt, at vore Benner ville nære Mistillid til os, idet de troede, at vi ved at handle paa en saadan Maade, forløbe dem; men troe ikke de ærede Herrer, at mange Andre ville sige, at vore Benner ville faae Mistillid til os, naar de see, at vi ikke stride frem, naar de see, at vi ikke betræde den Bane, som jeg netop troer, at vi bør betræde. Jeg mener, at vi maa slippe disse Betragtninger om hvad vore Benner og Fjender ville dømme om os; jeg troer, at vi bør slippe Betragtningen af hvad Betydning det i politisk Henseende kan have, om Forsamlingen tager Grundloven under Behandling, eller ikke, og at vi maae erindre, at vi befinde os paa et, ikke blot politisk, men ogsaa — og det er den vanskelige Side af Sagen — et socialt Vendepunkt. Den ærede Proponent har erkjendt dette, thi han har selv følt, at vi behøvede en Forsatning, om just ikke den, som her forelaae, saa dog en factisk Forsatning, igjennem en Valglov og en deraf fremgaaet Forsamling til at give Love. For mit Vedkommende vil jeg betragte en saadan som den bedste Forsatning, thi det Væsentlige bestaaer ikke i, at vi have en Forsatning, men at vi have et Middel til at give Love. Det kan altsaa tænkes, at vi holdt os til Valgloven, til denne Forsamling og dens Reglement, og derpaa gik løs paa i en anden Forsamling (thi denne har ikke dette Formaal), at forelægge de Love, som vi trænge til, og de Livsspørgsmaal, der ville være at afgjøre; man vil da see, at denne Forsamling vil have et fuldkomment socialt Formaal. Dette var maaskee det rette, men jeg tvivler meget paa, at en Fremgangsmaade af denne Art vilde finde Indgang, og Ministeriet har derfor troet det nødvendigt at formulere et bestemtere Udtryk af dets Ansuelser om Forsatningen. Min Hensigt med at forelægge Forsamlingen disse Bemærkninger er ikke at bevirke Noget for det ene eller det andet Resultat, men kun at bede Forsamlingen at betænke, paa hvad Standpunkt vi befinde os. Kan nogen Regjering i et Land blive ved at fortsætte sin lovgivende Virksomhed, uden at appellere til Folkets Repræsentanter? men kan den appellere og blive ved at appellere, naar Repræsentanterne ikke paa en formel Maade kunne samles til forskjellige Tider for at deeltage i denne Virksomhed? Spørgsmaalet er ikke her, om hvorledes Sagen stiller sig til den ydre Verden, men Spørgsmaalet er, hvorledes vi roligt kunne gennemgaae vor indre Udvikling. En fredelig Udvikling af den Stilling, hvori vi befinde os, til den, hvori vi skulle komme, er Hovedsagen, som man bør stræbe efter. Man maa huske paa, at der i en Stat som Danmark, lille som Danmark, som paa Spidsen bærer tunge Byrder, er Gaader at løse, som ikke ere lette, og at naar man lader en Dag gaae tabt, nu da Tiderne ere urolige og Gjæringen stor, Tiden kan gaae tabt, som det er skeet hos vore Naboer. Lader os ikke see hen til Betragtninger, som ligge uden for, lader os ikke give dem en Betydning, som de aldrig have haft, lader os ikke for den oversee, hvad der ligger os nærmere, ikke oversee den Trang, som føles, en Trang, som hver Dag gjør sig mere og mere gjældende. Det er muligt, at de Herrer, som betragte Sagen fra et objectivt Standpunkt, mene, at vi ikke trænge til Forsatningsagen, og at de kunne komme til den Overbeviisning, at det ikke er vort Kald at paatrænge den; men det er min Overbeviisning, at det er Spørgsmaalet selv: trænger Danmark til en Forsatning, trænger det til en lovgivende Forsamling eller ikke? Jeg haaber ikke at blive misforstaaet, naar jeg har søgt her at forelægge Spørgsmaalet i dets fuldeste Simpelhed.

Krieger: Der er Udskilligt i de Bemærkninger, der ere yttrede af den ærede Krigsminister, som jeg vel for mit Vedkommende kunde tiltræde, men mod Eet og Andet være det mig tilladt at udtale mig. Det forundrer mig saaledes, at han, der tager Sagen saa praktisk, kan lægge saa megen Vægt paa det blot formelle Punkt, om Forsamlingen nærmest er sammenkaldt i det ene eller det andet Formaal.

Dersom de af ham antydede Forhold ere af den Natur, at en Lovgivningsvirksomhed i denne Retning blev paatrængende nødvendig, da formener jeg, at aldeles Intet vilde være til Hindet for disse Loves Forhandling i denne Sal. Jeg troer fremdeles, at der frembyder sig saa mange og saa forskellige Overveielser ved Spørgsmaalet om en midlertidig Opsættelse af Grundlovsforhandlingerne, at man ikke med Føie kan, saaledes som den ærede Krigsminister har gjort, stille sig paa et ensidigt Standpunkt og fremhæve een enkelt Betragtning som den eneste gyldige. Derfor maa jeg og nedlægge en bestemt Indsigelse imod den Opsættelse af Sagen, der fra flere Sider er gjort gjældende, som om den Beslutning der idag maatte blive taget, paa mindste Maade skulde udtrykke nogen Tillid eller Mistillid til den retfærdige Sags Gjennemførelse i Slesvig. Jeg troer, at Enhver ved nærmere Overveielse vil see, at Intet er lettere, end at fremstille baade den ene og den anden Beslutning som Tegn paa Tillid eller Mistillid. Det er dog aldeles klart, at saa mangfoldige og saa forskellige Hensyn ville kunne faae Indflydelse paa Forsamlingens Beslutning, at det er blottet for al Grund, naar man heri vil see noget Beviis for det Ene eller det Andet. Derfor bestræbte jeg mig ogsaa for at holde dette aldeles ude fra de Ord, hvormed jeg indledede Forhandlingerne idag. Jeg finder, at disse Forhandlinger bidrage ikke lidet til at klare Spørgsmaalet, saa at hvad Udfaldet af mit Forslag end vil blive, derved er opnaaet et Grundlag for flere fremtidige Overveielser; thi det kan ikke oversees, at den Beslutning, der tages idag, ikke gjælder for alle Dage. Det kunde vel hænde, at eet og andet af de idag reiste Spørgsmaal senere vil paatrænge sig igjen, om end under en anden Form. Vi kunne være overtydede om, at hvorledes Sagen end idag falder ud, ere de Spørgsmaal, vi idag have behandlet, saa naturlige, at man stiltiende eller aabenbart oftere vil komme tilbage til det ene eller det andet. Jeg skal kun tilføie, at jeg ikke kan forstaae den Opsættelse af Sagen, hvorefter hele Ansvaret for den Beslutning, der maatte fattes idag, ene skulde falde tilbage paa Ministeriet. Jeg har udtalt mig om Ministeransvarlighedens Charakter, og jeg holder for, at den i dette Tilblik er en Realitet og det lige saa stærk en Realitet, som den nogenstinde vil blive efter en Grundlovs Vedtagelse; men jeg mener fremdeles, at Rigsforsamlingen i dette Tilblik er en ligesaa bestemt constitutionel Realitet, som nogen senere Rigsforsamling vil blive, og det er min Overbeviisning, at Forsamlingen maa dele Ansvaret med Ministeriet for den Beslutning, som idag tages. I mine Dine er det politisk Kjæteri, naar en æret, af Hans Majestæt udnævnt, Rigsdagsmand synes at troe, at man i denne Sag kan stemme uden nogen indre Overbeviisning, som om Alt var gjort derved, at Regjeringen har fremlagt Udkastet. Der er vistnok fra Regjeringens Side givet Erklæringer, som paa en Maade træde i Stedet for Præmisses. Den Maade, hvorpaa et af Regjeringens Medlemmer har udtalt sig, hæver vistnok enhver Tvivl om, at Udkastet skulde staae i formelig Strid med Vaabenstilstands-Conventionens Bestemmelser; men jeg troer ligesuldt, at Sagen kan trænge til Overveielse i flere Retninger, ligesaa vel nu, som hvis Regjeringen havde stillet sig paa et andet Standpunkt. Jeg er overbeviist om, at Sagen i sig selv er af saa stor Vigtighed, at man ikke kan bortfortolke dens politiske Betydning, fordi man afstemmer uden længere Forhandling, og ikke mindre overbeviist er jeg om, at man ikke skal kunne indfortolke noget Tillids- eller Mistillids Botum i den Beslutning, der tages.

Krigsministeren: Jeg skal blot tillade mig at gjøre Dhrr. opmærksomme paa, at min Mening ikke har været at sige, at denne Forsamling ikke skulde kunne behandle andre Gjenstande end de, der maatte blive samme forelagte; det er ikke den formelle Side af Sagen, jeg har villet udhæve, men den praktiske. Jeg maa bede Dem at lægge Mærke til, at Grunden til, at flere Lovforslag først nu ere komne frem, er ikke, fordi vi jo gjerne vilde, at de skulde komme frem før, men fordi Tiden ikke har kunnet række til. Vi kunne nemlig ikke gjøre Alt paa engang, og saaledes have vi heller ikke kunnet bringe alle de Lovforslag tilveie, som maatte behøves, i den korte Tid, som har været til vor Raadighed; og det er derfor, at vi ikke ønskede flere Sager foretagne denne Gang, fordi vi ikke kunne undergive disse en moden Overveielse, ikke fordi vi ansee Forsamlingen

indskrænket i sin Virksomhed, men fordi vi selv ere begrændsede, fordi vi ikke kunne producere mere uden at gjøre det maadeligt.

Balthazar Christensen: Det er Pligt og det er Princip hos mig ikke at tage Ordet eller være vidtløftig uden Nødvendighed. Jeg skulde derfor heller ikke have reist mig, naar jeg ikke ansaa denne Sags Bigtighed og Tvivlsomhed for saa stor, at jeg dog maa ssee ikke burde tilbageholde de derhos kun saa Ord, jeg har at sige. Jeg skal nemlig ingenlunde forsøge at imødegaae alle de forskjellige Betragtninger, der ere anførte til Støtte for Forslaget, end ikke hvad der af det ærede 10de kongevalgte Medlem (Clausen) er udtalt, om hvorledes vore Fjender ville domme om den Beslutning, vi tage; det ligger mig nemlig klart, at, vi beslutte hvad vi ville, vore Fjender ville dog lægge noget Andet deri, end vi ønske. Heller ikke skal jeg opholde mig ved, skjøndt jeg ikke kan lade det uberørt, at jeg finder det lidet passende, hvad af eet og andet Medlem med eller uden Forbehold er debiteret angaaende den gode Modtagelse, Forsatningsudkastet skal have mødt eller vil møde; jeg troer nemlig, at man bør afholde sig fra enhver saadan forudfældet og ubegrundet Dom om en Sag, der ikke foreligger og ikke er taget under Behandling. Mig synes det vist, at der ved Siden af meget Godt i dette Forsatningsudkast dog ogsaa er Meget, som man maatte synes mindre godt om; men sandes maa det i hvert Fald, at vi siden Marts Maaned befunde os i en Overgangsperiode, hvad enten vi betragte Folket eller Ministeriet, og det er vistnok farligt at forlænge denne Overgangstilstand udover de Grændser, som maae anses for nødvendige eller uundgaaelige. Jeg hører ganske vist ikke til dem, som troe det ønskeligt, at vort nærværende Ministerium rokkes; i alt Fald skulde det da kun være, at det forstærkedes med flere folkelige Elementer, men jeg kan dog heller ikke hengive mig til ubetinget Tillid til det; thi saa agtværdige dets Medlemmer end hver for sig kunne være, saa er Majoriteten af dem dog ikke udgaaet af Folkets Midte, men ere opvokse under saadanne Forhold, der ikke kunne gjøre dem særlig modtagelige for Demokratiets Krav. Jeg troer derhos, at en Udsættelse af Forsatningsværket blot vil medføre, at vi komme til at maatte styre Statens og Folkets Skib mellem 2 Skjær, mellem Reactionens og Revolutionens; men begge disse Skjær ere farlige, og jeg maa tilstaae, at skjøndt jeg troer, at Reactionen ikke vil have meget store Udsigter til at seire i dette Dieblit, saa formener jeg dog, at den heller ikke er uden store og mægtige Resourcer. Jeg misliker vissevis ikke dem, der antage vor Stilling i det Hele at være en saadan, at Frihedsagen ikke let kan trænges tilbage; men jeg anseer det dog for saare vigtigt under nærværende Forhold, at vi, i Folkets og i Regjeringens Interesse, intet Ophold, ingen Bakken vise, men trostigt tage selve Forsatningen under Oveveieelse. Min Paastand er derfor, at Forslaget, hvormeget jeg end erkjender, at der kan anføres derfor, bør forkastes, og jeg gjør denne Paastand saameget roligere, som, naar nye factiske Forhold maatte være indtraadte eller beviste, da vil det altid kunne reises igjen; men nu maa det paaligge os fremfor Alt og uden Ophold at udføre det vigtige Hverv, som af Regjering og Folk er os betroet, og det er med Hensyn hertil, at jeg mener, det stillede Forslag ikke bør tages under videre Behandling enten i Comiteerne eller Afdelingerne. Jeg tilføier derhos, at jeg lægger en saa særdeles Vægt herpaa, at jeg, hvis det fornødne Antal Medlemmer deri understøtter mig, begjærer, at dette Spørgsmaal bliver afgjort ved Ravnepraab.

Formanden: Saadant er allerede forlangt af det i Forretningsordenen bestemte Antal Medlemmer.

Bang: Jeg kan ikke undlade endnu at tilføie et Par Ord, skjøndt Discussionen har været saalænge. Jeg hører ikke til dem, der ville forstaae det her omhandlede Forslag saaledes, som om det, ved ikke at antage samme skulde være vor Mening at vende os bort fra vore slesvigiske Brødre. Jeg vil tværtimod ogsaa, at vi skulle vise i Gjærningen, at dette ikke er Folkets Mening. „Slesvigs Forbindelse med Danmark“ skulle vi forsvare med vort Liv og Blod, og det er den Gjærning,

hvorpaa det kommer an. Det er ikke den rette Gjærning, hvorved dette skal vises, at vi her tage en Beslutning, om en Sag skal foretages eller ikke; det kan jeg ikke kalde saadan Gjærning. Naar det er bemærket, at den frankfurtske Forsamling har udført en Gjærning ved at optage slesvigiske Deputerede, maa jeg hertil føie, at den frankfurtske Forsamling senere har maattet gjøre denne Gjærning ugjort ved Spørgsmaalet om Tydsklands Forfatning. Det blev nemlig da bestemt, at Slesvig ikke skulde optages, men Forholdene først nærmere ordnes.

Jeg troer isvrigt, at det ogsaa bør udtales her, hvad jeg allerede antydede med Hensyn til en æret Ministers Foredrag, at det maa nøie overveies, om den Maade, hvorpaa et Forbehold, som skal tages, nemlig ved Grundlovens Bestemmelser om Slesvig, er det rette, eller om det bør tages paa en anden Maade. Tages bør det, men det bør nærmere overveies af Forsamlingen, hvorledes det bør tages, og jeg mener, at dette og flere herhenhørende Spørgsmaal ville, som min ærede Gjenbo (Krieger) sagde, komme for under Forsatningsagens Behandling, men ikke afgjøres forud ved at gjøre det til et Livsspørgsmaal, om en Comitee skal nedsettes.

Otterstrøm: Jeg skal ikke opholde Forsamlingen med at gjentage, hvad der her idag er anført for, at Forslaget skulde overgives til Afdelingerne og dernæst til en Comitee. Jeg veed i dette Dieblit ingen Betragtning at tilføie, som kan være ny; jeg vil derfor gaae lige til Sagen og erklære, at jeg stemmer for, at Forslaget overgives til Behandling i Afdelingerne, fordi jeg agter paa et følgende Stadium at stille det Forandringsforslag, at Forsamlingen vil indstille, at Grundlovens § 1 tilligemed de Bestemmelser, der staae i Forbindelse dermed og maae følge dem, maa antages som gjældende og virkelig staaende ved Magt, men at den øvrige Deel derimod maa uden Discussion antages provisorisk, saalænge indtil det er afgjort, enten at Deputerede fra Slesvig kunne deeltage i Forhandlingerne eller, som jeg haaber ikke at skulle ssee, det maatte være bleven afgjort, at de ikke dertil komme til at tage nogen Deel.

Røder: Jeg har kun en liden Bemærkning at gjøre; der er nemlig een Omstændighed, som jeg troer, ikke er klart fremsat, den nemlig, at hvis man ikke modtager det Tilbud, det Forsatningsudkast, som Kongen har forelagt os, saa vedbliver Kongen at være Enevoldsherre, men jeg har ikke troet, at det danske Folk kunde ønske Saadant. Jeg har endnu en anden Bemærkning at gjøre. Jeg troer, at Slesvig selv er meget interesseret i, at Udkastet antages, og at vi ved at debattere Forslaget, ikke vise, at vi skyde Slesvigerne fra os. Jeg maa derhos bemærke, at vi neppe have gode Udsigter til at erholde Fred, efter alle de Omstændigheder, jeg kan fatte. Naar vi imidlertid have en stor Arme, en tapper og dygtig Flaade, anseer jeg det umuligt, at vi kunne blive staaende herved. Men naar vi altsaa forudsee, at Krigen forestaaer, en Krig paa Liv og Død — det vil blive en Fortvivlelsens Kamp — hvor have vi da vor Styrke, hvor Hjælpen, som vi skulle recurrere til? Den have vi i Folket, i vor Constitution, der maa vi søge vor Hjælp. Sæt engang Armeen slaaet, Nationen i Fortvivlelse, Ministeriet træder af, Dyrørets Hydra reiser sig paany og hæver sit graadige Hoved; hvor søger Folket nu sin Styrke, hvor sin Hjælp? Det skal søge den i den Constitution, det skal faae, og hvis Antagelse jeg anseer det næsten for en Forbrydelse at ville opsætte.

Oleff: Jeg skal blot tillade mig en Bemærkning. Flere af de foregaaende Talere have yttret, at de slesvigiske Deputerede i en kommende Rigsforsamling ville være i Minoriteten, men denne Anskuelse forekommer mig ikke at være begrundet, thi med Hensyn til de Hovedspørgsmaal, hvorom Meningerne ville være deelte mellem de Deputerede fra Danmark, er det endog sandsynligt, at den Mening, hvortil de slesvigiske Deputerede slutte sig, vil faae Majoriteten for sig.

(Sluttet.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Tolvte Møde.

(Sluttet.)

Spøneck: Jeg vil begynde med at erklære, at jeg hører til dem, som mene, at vi ikke bør ajournere os, og denne min Mening kan ikke roffes ved den Behandling, Sagen muligvis maatte komme til at faae i Bureauerne eller i en Comitee; men ikke desto mindre vil jeg have den henviist til Behandling i Bureauerne. Min første Grund herfor er den, som allerede er fremhævet, nemlig det Hensyn, som vi skyde Slesvig; det er dog altid Noget, naar vi ligeoverfor vore slesvigiske Brødre ikke indfranke os til en enkelt Dags Discussion, men lade dette Spørgsmaal underkastes en saa nviagtig Døftelse, som vi ere istand til. Det har dernæst en ganske anden Charakter, hvis vi komme til det Resultat, ikke at ajournere os, at vi da kunne byde Slesvigerne som Resultat af Forhandlingerne en formelig Comitee-Betænkning, som indeholder Grundene derfor.

Men det er ikke alene disse Grunde, der i mine Tanker ere af megen Vægt, men der er ogsaa en anden, om end formel, saa dog meget vigtig Betænkning imod, at Forslaget i dette Dieblik sættes under Afstemning. Hvad bliver Følgen, hvis det forkastes? Følgen bliver, at ingen Døftelse af Sagens Realitet mere kan finde Sted. Om Spørgsmaalet, som den ærede Proponent har antaget, senere vil komme under Afgjørelse i en anden Skikkelse, er tvivlsomt; men det er vist, at maastee flere Medlemmer ved den idag foresaldne Discussion ikke finde sig fuldkommen oplyste om denne Sag, og derfor i en vis Maade kunne siges at være blevne betagne deres Ret til at faae Sagen nærmere belyst, ved at den afgjøres strax. Jeg vil yderligere paaberaabe mig, at § 16 i Forretsningsordenen siger, at endelig Beslutning angaaende en Sag ikke kan tages i samme Møde. Det forekommer mig, at disse Ord i Grunden fuldkommen kunne finde Anvendelse i nærværende Sag; thi den dieblikkelige Afstemning afgjør ikke blot et formelt, men tillige et reelt Spørgsmaal, og jeg formener derfor, at man i alt Fald bør opsætte Afstemningen om Sagen til imorgen.

Orsted: Jeg maa gjentage den Bemærkning, som jeg allerede før har gjort, at fordi Forsamlingen ikke finder, at den bør tage det Spørgsmaal under Døftelse, som den ærede Proponent har opkastet, er det ikke dermed sagt, at den heller ikke finder for godt senere at sætte under Døftelse, om Sagen skal udsættes eller ikke. Den forbeholder sig saaledes ligesuldt sin Mening om Sagen selv, om selve det Spørgsmaal, hvorvidt Forsatningen ogsaa skal gives for Slesvig. Denne Mening maa Forsamlingen nødvendigvis reservere sig til selve Sagens Behandling. Her er blot Spørgsmaal, om Forsamlingen skal tilbageholde sin Betænkning over Forslaget paa Grund af det særegne Forhold, der eksisterer med Hensyn til Slesvig. Herved er altsaa Intet afgjort, der kan være præjudicerende med Hensyn til Hovedspørgsmaalets Afgjørelse.

Spøneck: Jeg maa vedblive mit Forslag, at det ikke idag skal sættes under Afstemning, om der skal nedsettes en Comitee til at tage det foreliggende Forslag under Døftelse eller ikke.

Bang: Jeg maa bemærke, at naar § 16 bestemmer, at der ikke maa tages endelig Beslutning i samme Møde, om hvorledes en Sag skal behandles, gaaer den ud fra den bestemte Forudsætning, at det forud er afgjort, at Sagen skal behandles.

Krieger: Det er aldeles klart efter Regulativet, at der i samme Møde meget vel kan stemmes, om en Sag skal tages under Behand-

ling; det er kun, naar dette er bestemt, at der ikke samme Dag kan tages Beslutning om, hvorledes den skal behandles.

Formanden: Jeg maa ogsaa være af den Formening, at der Intet kan være til Hinder for, at Forsamlingen strax idag afstemmer, om Forslaget skal tages under Behandling eller ikke; men da der er fremsat et bestemt Forslag i denne Retning, skal jeg først sætte under Afstemning, om Afgjørelsen af Spørgsmaalet, om Sagen skal tages under Behandling, skal udsættes til et følgende Møde.

Da dette Spørgsmaal ved den derefter stedfundne Afstemning blev besvaret benægtende, idet ifkun 2 Stemmer erklærede sig for samme, blev det dernæst sat under Afstemning, hvorvidt det af Krieger indgivne Forslag om Udsættelse af Forsatningsagen skulde tages under Behandling.

Udsaldet af denne Afstemning, som efter det Forlangende, der derom under Discussionen var fremsat af 15 Medlemmer (Bregendahl, Thalbiger, Linnemann, Schack, Kayser, Koster, Lühhöft, Lork, Olesen, F. Johannsen, Bagger, Mørk Hansen, la Cour, Boisen, Cederfeldt), skete ved Navneopraab, var saaledes, at af 147 Stemmegivende (fraværende vare Hvidt og Wegener) stemte 100, mod at Forslaget skulde tages under Behandling, og 47 for dette.

Stemmerne bleve afgivne saaledes:

Nei.	Ja.
Aggaard (G.) af Lolland.	Brandt.
Aggaard af Thisted.	Bruun af Aßens.
Andresen.	Bruun (M. P.) af Bruunshaab.
Andrae.	Bruun (P. D.) af Kjøbenhavn.
Bagger.	Buchwaldt.
Bang.	Boisen.
Barfod.	Clausen.
Bergmann.	la Cour.
Bjerring.	Dahl.
Black.	Dahlerup.
Bregendahl.	van Doctum.
Bungen.	Dunghelt.
Christensen (Balthazar).	Fibiger.
Christensen (Georg) af Kjøbenhavn.	Gislason.
Christensen (J.) af Boldum.	Gram.
Christensen (H.) af Veistrup.	Hammerich.
Colding.	Hansen (Merk).
David.	Hansen (M.).
Dinsen.	Hastrup.
Drewsen af Kjøbenhavn.	v. Haven.
Drewsen af Silkeborg.	Hunderup.
Eriksen.	Jesperen (C. M.) af Viborg.
Fløe.	Johansen (H.) af Knardrup.
Frolund.	Johnsen.
Funder.	Krieger.
Gleerup.	Koster.
Gregersen.	Lüttichau.
Gudmundsen.	Lühhöft.
Hage.	Madvig.
Hall.	Mundt.
Hansen (G. P.).	Müller (Tage).
Hansen (J. A.).	Müller (Paludan).
Hansen (L.).	Reergaard.

Rei.

Hansen (P.) af Abbetved.
 Hasselbalch.
 Hermannsen.
 Hiort.
 Hækkerup.
 Hoier.
 Jacobsen.
 Jacobæus.
 Jespersen af Grønnebjerggaard.
 Jespersen (F.) af Bogense.
 Johansen (H. C.) af Østrup.
 Johansen (F.) af Houby.
 Juel (Sehestedt).
 Jungersen.
 Jørgensen.
 Kayser.
 Kirf.
 Larsen (Chr.) af Dalby.
 Larsen (J. C.) af Kjøbenhavn.
 Leth.
 Linnemann.
 Lord.
 Madsen.
 Mynster.
 Møller (K. N.) af Draaby.
 Møller af Flakkeberg.
 Nielsen (N. H.) af Løserup.
 Nyholm.
 Nørgaard.
 Olesen.
 Østfeldt.
 Østermann.
 Ørholm.
 Pape.
 Petersen (Cornelius).
 Pedersen (J.) af Søding.
 Pedersen (P.) af Kjøbenhavn.
 Petersen (B.) af Kjøbenhavn.
 Petersen (C. N.) af Hjørring.
 Ploug.
 Ploen.
 Rasmussen (H.) af Egense.
 Rasmussen (M.) af Hertufmagle.
 Rasmussen (J.) af Svanninge.
 Rée.
 Røder.
 Schack.
 Schlegel.
 Schroll.
 Schurmann.
 Seidelin (Brinck).
 Sidenius.
 Sigurdson.
 Skeel.
 Stender.
 Thalbiger.
 Theilmann.
 Tobiesen.
 Treschow.
 Turen.
 Tvede.
 Ussing af Viborg.
 Wisby.
 Winther.
 With.
 Wulff.
 Ørsted.

Ja.

Nielsen (H. C.) af Tranberg.
 Orskov.
 Otterstrøm.
 Pietersson.
 Scavenius.
 Schjern.
 Schytte.
 Simonsen (Gedersfeld de).
 Spønnek.
 Stockfleth.
 Tang.
 Ussing (Algreen).
 Westergaard.
 Zeuthen.

Efterat Formanden havde bestemt Dagsordenen for det følgende Møde, som han berammede til næste Dag Klokken 12, nemlig først Spørgsmaalet om Opløsningen af den fra endeel Indvaanere i Kjøbenhavn indgivne Adresse om de slesvigke Forhold, dernæst Premierministerens Meddelelse om Landets finansielle Status og endelig Forelæggelse af Udkastet til Anordningen om almindelig Værnepligt, blev Mødet hævet.

Trettende Møde.

Onsdagen den 8de November.

Forhandlings-Protocollen fra forrige Møde blev oplæst.

Krieger: Turde det ikke tillades mig at tilføie et Ord med Hensyn til det Spørgsmaal, som igaar blev reist, og som jeg da ikke vilde insistere videre paa, fordi det kunde see-ud, som om jeg blev paavirket af, at det blev reist med Hensyn til et Forslag, som var fremsat af mig. Jeg troer nemlig, at idag Alle i Forsamlingen ville være enige i, at et Afviisningsforslag skal stilles uden Motivering og umiddelbart efterat det Forslag er motiveret, med Hensyn til hvilket det stilles, men jeg ønskede, at dette blev ret klart, for at ikke ved fremtidige Leiligheder Misforstaaelser skulle opstaae. Jeg troer, at ogsaa den ærede Rigsdagsmand, der igaar fremsatte Afviisningspaastanden, efter nærmere Overveielse er kommen til samme Mening.

Balthazar Christensen: Jeg skylder at bemærke, at jeg ved nærmere Overveielse ganske maa tiltræde den ærede Rigsdagsmands Formening.

Algreen-Ussing: Denne Regel maatte da vel ogsaa gjælde med Hensyn til Spørgsmaal til Ministeriet?

Højesteretsassessor **Bruun:** Ja, det er vistnok ganske overensstemmende med Regulativets §§ 13 og 18, der ligesom fige, at naar et Spørgsmaal er fremsat og udviklet, er ethvert Medlem berettiget til at forlange dets Afviisning.

Ørsted: Jeg har ogsaa forstaaet Paragraphen saaledes som anført, og jeg kunde saameget mindre nære nogen Tvivl herom, som jeg oprindeligt havde forstaaet Paragraphen, som om det var tilladt at motivere sin Afviisningspaastand; men efter de Oplysninger, som jeg af Comiteens Ordfører modtog om Paragraphens Hensigt, frafaldt jeg at stille noget Amendement. Bestemmelsen vilde vistnok være urimelig, hvis den skulde forstaaes anderledes, end det nu er vedtaget. Jeg veed ikke, om det skulde være nødvendigt særskilt at afstemme over dette Punkt, hvilket jeg dog neppe troer.

Højesteretsassessor **Bruun:** Jeg troer, at der allerede eengang har fundet Afstemning over Paragraphen Sted med Hensyn til hvad den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die Distrikt (Ørsted) yttrede under den foreløbige Behandling, idet disse hans Ytringer ikke bleve gjorte gjældende ved noget Amendement.

Algreen-Ussing: Det er under Forhandlingerne om Forretningsregulativet saa bestemt udtalt som det kun er muligt.

Formanden: Jeg skal først meddele, at Student Gudmundsson, der af H. S. Majestæt Kongen er valgt som Medlem af Rigsforsamlingen, er ankommen hertil og afgiver Møde idag, ligeledes Pastor Grundtvig, der er valgt til Deputeret for Præsto Amts 4de Distrikt. Maaskee Ordføreren for den Comitee, der har været nedsat til at prøve Medlemmernes Fuldmagter, maatte ville yttre sig i denne Anledning.

Algreen-Ussing: Comiteen har modtaget fra Præsidenten det Kongebrev og den Valgact, som ere udstedte ved denne Leilighed, og de ere begge befundne i fuldkommen Orden, saa at der Intet har været at bemærke i denne Henseende. Ved samme Leilighed skal jeg tillade mig at nævne for Forsamlingen, at Comiteen har modtaget fra Justitsministeriet en Continuationserklæring fra Valgbestyrelsen for Sorø Amts 6te Distrikt; dette Valg er vel allerede erkjendt gyldigt af Forsamlingen, men jeg troer dog i Forbindelse med det Tid-

ligere at burde bemærke, at i denne Strivelse fra Valgbestyrelsen er det, med Hensyn til, at en Valger havde anført, at han skulde have stemt for Magister Steen, men at ikke bestomindre Voisen var bleven indført i Listen, oplyst og ved den vedlagte Valgliste godtgjort, at det aldeles ikke forholder sig saaledes, men at den Vedkommendes Stemme tydelig er antegnet for Steen, saaledes at Enhver kan see, at baade Forandring og Radering af Navnet enten strax eller senere har været umulig. I Forbindelse hermed har Valgbestyrelsen indsendt 6 egenhændige Understrifter fra 6 Beboere i Korsør, hvis Navne findes paategnede den tidligere Promemoria, hvorved det godtgjøres, at Klagen med Hensyn til Understrifterne er falsk.

Formanden: Den Sag, som først staaer for idag, er det Spørgsmaal, hvorvidt den Adresse, som er indbragt fra endeel Medborgere i Kjøbenhavn skal oplæses. Saalænge der ingen Reglementsbestemmelse er i denne Henseende, maa det ganske beroe paa Forsamlingen, hvad den i saa Henseende vil beslutte. Det er allerede igaar vedtaget, at man i Henseende til Spørgsmaalet i Almindelighed skulde henvise det til den tidligere nedsatte Comitee for Forretningsregulativet; maaskee man kunde blive enig om, at denne Comitee bliver at betragte som permanent, saaledes at, naar der opstod Spørgsmaal om Tillæg til Forfatningsordenen, man da henviste saadanne Spørgsmaal til den. Jeg veed ikke, om Ordføreren for denne Comitee har noget Videre i den Anledning at bemærke?

Ugreen-Ussing: Jeg kan ikke andet end ansee det Foreslaaede for meget hensigtsmæssigt, og det finder ogsaa Sted paa andre Steder. Der er allerede reist Spørgsmaal om flere Punkter, som ikke ere omhandlede i Regulativet, hvilket er en naturlig Folge af den korte Tid, hvori Regulativet maatte gjøres færdigt; det er derfor vistnok ønskeligt, at der er en saadan permanent Comitee, hvortil de Forandringer og Tillæg, som det maatte findes hensigtsmæssigt at foretage ved Regulativet, kunne henvises, for at den senere kunde forelægge Forsamlingen dem.

Grundtvig: Løser jeg spørge den ærede Formand, om jeg kan faae Ordet, førend der bliver taget en almindelig Bestemmelse?

Formanden: Det var Meningen, at den almindelige Bestemmelse i denne Henseende skulde forberedes af den nedsatte Comitee; men det vil dog, hvad dette enkelte Andragende angaaer, være overladt til Forsamlingen at vedtage, hvad den i saa Henseende maatte beslutte. Jeg ønskede iøvrigt at gjentage det Forslag, som jeg gjorde igaar, at man ikke skulde forhandle, men blot afstemme om Adressen skal oplæses eller ikke; imidlertid vil det jo komme an paa, hvad Forsamlingen i denne Henseende maatte bestemme.

Hviesteretsassessor Bruun: Jeg vilde netop yttre mig imod, at Forsamlingen strax og uden Discussion afstemmer, hvorvidt Dplæsningen skal finde Sted eller ikke. Det maa bemærkes, at da Adresser ikke ere Noget, som skal være undergivet Forsamlingens Forhandling, er det en Selvfølge, at der ikke kan være talt om dette Punkt i den Deel af Forretningsregulativet, som angaaer Forsamlingens egentlige Forhandlinger, men derfor er det dog ikke udelukket af Regulativet, thi i dets tredje Paragraph hedder det ligesom, at „Formanden modtager alle Meddelelser til Forsamlingen o. s. v.“; en saadan Meddelelse til Forsamlingen er ogsaa denne Adresse, og den er ikke forskjellig fra den af Etatsraad Paulsen udgivne Piece, som er stilet til den danske Rigsdag. Efter min Formening maatte det saaledes være overladt til Formanden at vælge det Middel, som synes ham det beqvemste til at bringe en saadan Meddelelse til Forsamlingens Kundskab. Dette kan see ved, at den lægges paa Bordet i Forsamlingens Læseværelse, eller ved, at den omdeles paa Medlemmernes Pladser, eller paa anden Maade. Men hvad der forekommer mig at være det mindst Hensigtsmæssige er, at lade Forsamlingen afgjøre, om og hvorvidt den Kundskab, som man skal erholde til dette Document, skal erholdes ved Dplæsning eller ikke; thi det er naturligt, at Forsamlingen i saa Tilfælde vil gjøre sig bekendt med selve Adressen eller denne Meddelelse, for at kunne afgjøre dette Spørgsmaal; men der vilde dog være noget Modstridende i, at man først skal gjøre sig bekendt med en Gjenstand for siden at afgjøre, om man skal gjøres bekendt med den paa den eller den Maade. Jeg har læst denne Adresse, og jeg maa naturligvis, naar man spørger mig, om jeg vil komme til Kundskab

om dens Indhold ved, at den læses op i Forsamlingen, svare „nei“, og dette forekommer mig at maatte være Tilfældet med Enhver, som har læst den. Det forekommer mig, idet jeg ligesom henfører denne Adresse under den tredje Paragraph i Forretningsregulativet, at man ved at bestemme, at Forsamlingen skal erklære sig over, om den skal oplæses eller ei, forudsætter, at Forsamlingen har gjort sig bekendt med den i Forveien; men det vilde da være det samme som at sige: „for at gjøre sig bekendt med den, maa man være bekendt med den.“

Frolund: I den Adresse, hvorom Talen her er, udtaler en stor Mængde af vore Medborgere sig om et Anliggende, som nødvendigvis og naturligvis maa beskjæftige alle Dancks Tanker, og som hviler med en vis Ængstelse og Tryk paa Alles Sind. Med Fædrelands-Begeistring have disse vore Medborgere henvendt sig til os som deres Befuldmægtigede ligeoverfor Regjeringen, henvendt sig til os med Tillid; men ved Siden af denne Tillid forekommer det mig, at der ogsaa ligger, uagtet det ikke bestemt er udtalt, en vis Ængstelse, nemlig en Ængstelse for, at ikke al den Magt og alle de gode Kræfter, vi eie, skulle blive brugte til at hærde Danmarks Ære og Selvstændighed; og det forekommer mig derfor, at vi ligesom skyldte disse vore Medborgere, som have henvendt sig til Forsamlingen, at denne Adresse idetmindste maa blive oplæst; at de Ord, som de have skrevet, idetmindste maae komme til at lyde her i Forsamlingen og ikke paa en vis Maade blive udelukkede derfra ved at henlægges udenfor denne Sal paa et Bord blandt al anden Slags Lecture. Jeg troer, at vi skyldte dem idetmindste saa meget; det er forøvrigt min Mening, at vi ikke derved, nemlig ved den blotte Dplæsning, have gjort dem fuldkommen fyldest, thi Adressen indeholder ikke blot ganske almindelige Udtalelser, den indeholder, saa mener jeg, en ligesom Opfordring til Forsamlingen; det hedder nemlig i Slutningen af den (her oplæste) Taleren endeel af Adressen).

Formanden: Det forekommer mig, at det ærede Medlem anticerer Afgjørelsen af det Spørgsmaal, der foreligger, om Adressen skal oplæses eller ikke.

Frolund: Det er blot de sidste Ord af den, jeg vilde oplæse for at begrunde den Slutning, jeg har draget deraf (Taleren fortsætter Læsningen).

Formanden: Jeg maa gjentage, at her er Spørgsmaal om, hvorvidt Adressen skal oplæses eller ikke.

Frolund: Saa skal jeg standse, med at erklære, at jeg stemmer for, at Adressen skal oplæses, og hvad der i alt Fald videre kunde være at gjøre, maae vi gemme til den Tid, da det Sker, som Adressen omtaler, er draget bort, til den Tid, da Folkene ville have at tale et magtigt Ord i dette Anliggende.

Née: Jeg kan ikke være enig med den ærede Deputerede for Randers Amt's 1ste District (P. D. Bruun), at Hensigten med denne Adresses Dplæsning skulde være ene eller nærmest den, at bringe den til Forsamlingens Kundskab. Hensigten maa meget mere være den, at bringe den til Folkets Kundskab paa en betydningsfuld Maade; thi det er klart, at det har en særegen Betydning, naar Rigsforsamlingen beslutter, at det indleverede Actstykke skal indlemmes i Tidenden og paa denne Maade overantvordes Folket, og det forekommer mig derfor, at det burde overlades ganske til Forsamlingens Souverainetet at afgjøre, hvorvidt Dplæsning skal finde Sted. Herom vil jo nu forøvrigt nærmere blive givet almindelige Regler; men saalænge saadanne ikke ere tilstede, troer jeg, at det i det enkelte Tilfælde bør overlades til Forsamlingens Afgjørelse, hvilket ogsaa stemmer med, hvad forhen har været almindeligt. Naar jeg saaledes ikke tager Feil, har det ved Stænderforsamlingerne i Viborg — endogsaa et Par Gange under det ærede berørte Medlems eget Præsidium — været Tilfældet, at man har overladt det til Forsamlingen at afgjøre, om Adresser skulle oplæses eller ei.

Grundtvig: Høfsterede Hr. Formand! Det er mig en Glæde, at jeg nu med det første Ord, som jeg taler i denne ærede Forsamling, som Gud lade lykkes til Danmarks Gavn og Danmarks Glæde, skal henvende mig til Dem, hvem den i Danmark gjensvøbte frie Folkestemme altid vil mindes og være takksom som sin første Føsterfader, og jeg veed, at De efter mange Aars Bekjendtskab ikke vil tænke om mig, at jeg allerede den første Dag, da jeg fik Sæde paa den danske

Rigsdag, begjærer Ordet for at vise mine Talegaver; men det er langt fra, at jeg er saa velbekjendt for størstedelen af den ærede Forsamling, saa at jeg maatte ønske idag med mine første Ord langt fra at vække, nei, meget mere at dæmpe Frygten for lange eller mange Talere om Ingenting. Jeg vil derfor forsøkke den ærede Forsamling, at, om jeg maatte end i yngre Dage kunde have havt en overdreven Lyft til at øve mine Talegaver, har jeg allerede for længe siden tabt den tiligemed Lænderne, og da jeg er en Hader af alt Forlorent, kan den ærede Forsamling i denne Henseende være rolig. Naar jeg derfor udbad mig Ordet, som det kunde synes ved et ubetydeligt Spørgsmaal, da var det deels, fordi mig synes, at dette saakaldte Principspørgsmaal, dette almindelige Spørgsmaal om, hvordan der skal forholdes ved Oplæsning eller Ikke-Oplæsning af Andragender, stillede til Rigsdagen, var paa Veie til at afgjøres paa, hvad jeg kalder den vrangre Side; og paa den anden Side fandt jeg, at dette Andragende, som netop Taleren er om, burde efter mine Tanker, om end undtagelsesviis, oplæses i Forsamlingen. Min Mening er nemlig i første Henseende, at ligesom den ærede Forsamling umuligt kunde være tjent med, at Folket vilde gaae strengt irette med den, saaledes maa den ærede Forsamling være saa føielig som muligt mod Folket udenfor, aa at naar Ljunder af dette Folks Midte henvende sig til Rigsdagen med de Ord, som ligge dem paa Hjerte, saa mener jeg, at der slet ikke maatte gjøres Banskfelijkheid ved at opfylde dette Ønske, slet ingen Banskfelijkheid, med mindre vi forud vidste, at dette Andragende var enten meget langt eller meget tomt, ja jeg vilde sige, naar vi ikke vidste, at det var begge Dele; men nu mener jeg, at ingen af Delene er Tilfældet med dette Andragende, og jeg kan saa meget mere udtale dette, som jeg selv med velberaad Hu har understreuet det; derfor — jeg kan ikke andet — naar der skal stemmes, maa jeg stemme af mit ganske Hjerte for, at det skal oplæses. Det gjælder ikke her om Medfølelse, men om en Opmærksomhed, en skyldig Opmærksomhed af Rigsdagen mod Ljunder af Folkets Midte, og fremfor Alt, da det er langt fra i vore Dage, at man ellers lægger saa liden Vægt paa endogsaa de blotte Talstørrelser — altsaa jeg maa stemme for, at Adressen skal oplæses, men jeg veed godt, at jeg ikke raader derfor. Steer det nu, at den ikke oplæses; skulde det oveniud nu blive, som den ærede Formand vilde tilraade, skulde det blive almindeligt, at en Comitee kom til herefter ene at raade for, om noget af saadanne Andragender skulde oplæses i denne Forsamling eller ei, nu — saa vil jeg altsaa heller ikke idag og maatte det først vil ske seent, at jeg efter den strænge Forretningsorden, som den ærede Forsamling har enten paalagt sig selv eller dog lader sig paalægge, kan komme til at tale om, hvad mine Vælgere have lagt mig paa Hjerte, og hvad der desuden laa mig tungt nok paa Hjerte allerede før, det er den slesvigiske Sag; og derfor vil jeg gribe denne Leilighed til foreløbig at anmelden, at imorgen eller iovermorgen eller hvilken den første Dag er, da Forsamlingen vil tillade det, da stiller jeg et Andragende, at der skal gjøres et frit, vel at mærke, et frit Udvalg af Rigsdagsmænd til at tage Slesvigs i alle Henseender mislige, for Danmark farlige, for alle Dannemænd sørgelige Stilling i moden Betragtning og give dens Betænkning om, hvad derved kan være at gøre, og det saameget mere, som det synes mig, som om vort Ministeriums daglige Trøst er, den fattige Trøst, det gamle danske Cancellies: „Herved er Intet at gjøre.“

Formanden: Det var ingenlunde min Mening, at det skulde overlades til en Comitee at afgjøre, om dette Andragende skal oplæses eller ikke, men blot at tage Spørgsmaalet i Almindelighed under Overveielse og forelægge Forsamlingen Resultatet af dens Underfølgelser.

Grundtvig: Det var altsaa blot en foreløbig Betænkning, Comiteen havde at afgjøre, og det forandrer Sagen.

Wib: Jeg vil tillade mig at gjøre Forsamlingen opmærksom paa, at endeel Slesvigere allerede have indleveret en Adresse til denne Forsamling; den tæller vel ikke 4000 Underkrifter, men kun 112, men disse 112 ere Slesvigere, som opholde sig her i Staden og som sætte deres Fortrosthed til Rigsforsamlingen. Jeg vil derfor paastaae, at Billighed fordrer, saafremt Forsamlingen bestemmer, at Kjøbenhavnernes Adresse idag skal oplæses, at samme Ret maa skee den, som Slesvigerne have indsendt. Sluttelig tillader jeg mig at tilføie, at jeg troer, at vi kunde have oplæst begge Adresser i langt kortere Tid, end vi have brugt til at forhandle, om de skulde oplæses.

Barfod: For at der ikke skal gaae meget mere Tid til at afhandle, om Adressen skal oplæses eller ikke, skal jeg tillade mig ganske kort at slutte mig til de 2 sidste ærede Talere med den Bemærkning, at da Formanden underrettede Rigsdagen om, at der var indkommet en Adresse fra de flygtede Slesvigere og en anden fra Præsto, saa udtalte han tillige, som man vil finde i Rigsdagstidenden Nr. 10 Pag. 71, at disse 2 Adresser vilde blive henlagte i Laseværelset, og naar Regulativet var bestemt, vilde Forsamlingen tage nærmere Beslutning om, hvad der i den Anledning skulde foretages. — Det er altsaa af den ærede Formand forudsat, og jeg troer af hele Forsamlingen forudsat, at naar Forretningsordenen endelig var bestemt, kunde der være god og gyldig Grund til, at Forsamlingen tog en Beslutning om, hvad der var at gjøre ved disse Adresser, og at denne Beslutning ligesaa tidt skulde indskrænke sig til, at disse Adresser ikke skulde oplæses, som at de skulde begraves mellem hele den øvrige Bunke af Lecture — for at jeg skal slutte mig til en tidligere Talers Ord —, som findes i det tilstødende Værelse.

Orsted: Det er ganske udenfor nærværende Forsamlings Bestemmelse at modtage saadanne Andragender, som ikke gaae ud paa Noget, som forlanges iværksat af Forsamlingen, men kun paa at udtrykke visse Følelser og Stemninger; hvilket følger det vil have, naar man som Princip antog, at saadanne Andragender kunde modtages til Oplæsning og som Folge deraf ogsaa til Indførelse i Rigsdagstidenden, har den hvitærede Formand igaar klart fremstillet. Her er kun Spørgsmaal om, hvorvidt det Andragende, som nu er forebragt, undtagelsesviis skal tilstedes Oplæsning, uagtet Oplæsning af Adresser i Almindelighed maa ansees som principstridig. Det skulde da antages til Oplæsning og Indførelse i Tidenden, fordi det udtrykker skønne og begejstrede Følelser for Landets Ære og Belfærd; men jeg troer ikke, at der indeholdes nogen Grund, hvorfor Oplæsning skulde finde Sted; thi disse Følelser, som Adressen bærer Udtrykket af, leve i hele Nationen, og de leve, det er jeg forvisset om, ogsaa i nærværende Forsamling. Det er altsaa ikke derfor, at den skal oplæses, og hvorfor den skal indføres i Tidenden; men det er, for at Forsamlingen paa en indirecte Maade skal samtykke, ikke blot i de Tanker og Følelser, som deri maatte være udtalte, men og i den Retning og Stræben, der ligger i den, efter at faae Indskydelse paa Afgjørelsen af Landets vigtigste Anliggender. Fra dette Synspunkt troer jeg ikke, at den bør modtages; thi at udtale disse blotte Følelser i den Hensigt, at de skulde faae Indskydelse paa de Beslutninger, som tages af Regjeringen, bør man ikke, saalange man ikke har undersøgt, om ogsaa det, som tilsigtes, kan opnaaes; det er aldeles ikke nødvendigt, at lægge disse Følelser for Dagen for Ministeriet, thi ligesom det er bekjendt med Folkets Følelser, saa er det vistnok selv ligesaa gjenstrængt af disse som Folket i Almindelighed.

(Fortætt.)

1848.

Beretning

No. 33.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Trettende Møde.

(Fortsat.)

Derfor altsaa Regjeringen ikke lader sig styre aldeles af disse Følelser, maa det grunde sig paa en Bevidsthed om, at det efter vore Kræfter og Midler, de militaire, de diplomatiske, de finansielle, ikke lader sig gjøre i saadant Omfang, som ønskes. Det er nok meget muligt, at Ministeriet kan feile i sin Bedømmelse af disse Kræfter, men den blotte Mulighed kan ikke berettigge Forsamlingen til at antage, at der virkelig begaaes Feil; og skal Forsamlingen selv udtale en Mening i denne Henseende, maa den vide, hvorvidt der virkelig er andre Beslutninger at tage end de, som man formoder, at Ministeriet af Hensyn til Landets Vel har troet at burde tage, og man maa ikke paalægge Regjeringen den moralske Nødvendighed, at gaar udenfor det, som den efter moden Overveelse maatte finde at være i Overensstemmelse dermed. Ikke Alt, hvad der umiddelbart tilsiges af disse ædle Følelser, lader sig sætte igjennem; der kan være Meget af det, som vilde være fordærligt med Hensyn til de Forhold, som virkelig eksistere, og uden at være bekendt med disse, og uden at have en fast og sikker Dom derom, bør vi ikke lade gaar ud i Publicum Noget, som skal have Betydning ved, at det bærer tilsyneladende Vidnesbyrd om, hvorledes Forsamlingen mener, at disse Forhold skulle behandles. Det kommer her ikke an paa, hvorvidt den Tilstand, hvori vi for nærværende Tid befinde os, mere eller mindre maatte være begrundet i Mangler og Feil i de Foretagender, som tidligere maatte være iværksatte, men Spørgsmaalet er om, hvad man paa Sagens nærværende Standpunkt kan være tjent med; derom kan man ikke nu have nogen saadan Mening, at man enten udtrykkelig kan udtale eller stiltiende tilkjendegive, at Forsamlingen antager, at der i denne Henseende skulde tages en anden Retning end den, man netop formoder, at Regjeringen for nærværende Tid er for. Jeg maa derfor stemme ubetinget imod, at en Adresse som den nærværende oplæses og bekendtgøres i Tidenden, og jeg maa derhos ogsaa bemærke, at det virkelig er meget betænkeligt, at det saaledes i ethvert enkelt Tilfælde skal afgøres, hvorvidt en Adresse skal oplæses eller ei. Derfor man i dette Tilfælde beslutter sig for, at en Adresse som denne, der er en Forsamlingen aldeles uvedkommende Gjenstand, skal oplæses, vil der møde mange andre Leiligheder, hvori man ikke kan nægte, at man ikke, uden at give de Rødder, fra hvem et saadant Andragende maatte komme, en grundet Anledning til Klage, kan undslaae sig for Oplæsning deraf. Jeg troer derfor, at det baade i sig selv og med Hensyn til denne Sags særegne Bestaenhed er rigtigst, at holde fast ved Principet.

Møller F. Johannsen: Jeg skal tillade mig at henstille, om ikke det foreliggende Spørgsmaal kunde afgøres ved Afstemning strax uden Discussion.

Formanden: Der er allerede af 15 Medlemmer bleven forlangt Afstemning over Discussionens Afslutning.

Da 105 Medlemmer derefter mod 43 erklærede sig for Afslutning af Discussionen, blev Spørgsmaalet, om den omhandlede Adresse skulde oplæses, sat under Afstemning og besvaret bekræftende med 93 Ja mod 55 Nei.

Clausen oplæste derpaa Adressen, der er saalydende:

Danske Rigsdagsmænd!

Det er faretruende Dage for Danmarks høre Stilling og indre Udvikling, i hvilke I af Folket ere valgte for at medvirke til

en lykkelig Ordning af Forholdene. Vi bringe Eder vor tillydsfulde Hilsen ved Begyndelsen af Eders Gjerning.

Jeg meer end et halvt Aar har Danmark kæmpet for sin Ret og sin Ære mod et troløst Oprør, mod en ubesviet og overmodig fremmed Indblanden.

En Vaabensstilstand er afsluttet; men dens for vort Fædreland lidet gunstige Vilkaar trues, uagtet vor Regjering's bestemte og høitidelige Erklæringer, med Forandringer til det Bærrer, og ved den er hidtil kun bevirket, at en Deel af det danske Rige er givet til Priis for Bold og Uret. De blodige Forhaanelser mod vore slesvigiske Brødre ere et nyt Opraab til den danske Enighed og Kraft.

Tingenes sande Tilstand er for os endnu en Hemmelighed. For Eder maa Sløret drages bort, og naar Underhandlingernes Resultat er blevet Eder forelagt, have I at bidrage til Forviklingernes Løsning ved at tale det mægtige Ord fra Folket.

Skjøndt vi derfor mangle de nødvendige Forudsætninger for at kunne udtale os for Eder om Sagens Enkeltheder, saa ønske vi dog, at I skulle fornemme, med hvilket Sind vi endnu betragte dette vort Belfærds-Anliggende.

Vi ønske vort Fædreland Fred. Kunne vi derfor vinde denne med Bevarelse af Fædrelandets Ære og dets fremtidige Bestaaen, da søger den. Men kan den ikke opnaaes paa disse Betingelser, da modtager disse Ord som et nyt Vidnesbyrd om, at den Villie og Kraft, hvormed Folket har kæmpet for at føre Danmarks Sag igjennem, endnu er levende i os.

Det danske Folk har reist sig i ædel Begeistring og tilbudt Alt, for med Ære at føre Kampen for sin Ret. Det er langt fra, at Alt er modtaget. Vi gjentage vort Tilbud. Vor Kamp for Danmarks Ret er ikke ført til Ende, førend Folkets dybe Kræfter have rørt sig.

Dette fornyede Tilfagn om vor faste Villie til ikke at opgive vor Ret bede vi Eder, Medborgere! i fornødent Fald at bringe til vor Konges Kundskab.

Minder Regjeringen om, at den maa styrke sig i Tillid til Folket, thi først da vil den folkelige Sag seire!

Kjøbenhavn i October 1848.

(4,520 Underkrifter.)

Formanden: Det er af den ærede Rigsdagsmand for Veile Amts 6te District (With) forlangt, at Adressen fra Slesvigerne ogsaa skulde oplæses; jeg veed ikke, om jeg maafee atter turde gjøre det Forslag, at man afstemmer uden nogen Discussion. (Efter en Pause.) Hvis jeg tør antage, at dette er Forsamlingens Mening, vil jeg tillade mig at sætte under Afstemning, om den Adresse, som er indgivet fra de herværende Slesvigerne, og som tidligere har været udlagt paa Bordet i Læseværelset og saaledes tør antages at være bekendt, skal oplæses.

Efterat Forsamlingen derefter med 144 Stemmer mod 4 havde erklæret sig herfor, oplæste With den nævnte Adresse, der er saalydende:

Danske Rigsdagsmænd!

Den Tid, i hvilken I efter Kongens Bud ere sammentraadte, er vistnok en af de farefuldeste for det danske Rige. Vi undertegnede Slesvigerne bringe Eder vor broderlige Hilsen, vi see i Eder vor og Landets Frelse.

Baabenstilstanden i Malmø, hvis Bestemmelser, hvor ugunstige de endogsaa vare, ikke have fundet Fuldbyrkelse, har bevirket, at alle troe danske Undersaatter i Slesvig ere underkastede Oprørernes Bold og Forhaanelser. Enhver ny Efterretning fra Slesvig bringer nye Forhaanelser, og enhver Morgen bringer nye Flygtninge, som have maattet forlade Familie og Arne for at undgaae Uret og Overlast. Forgjæves have de undertrykte Slesvigere haabet paa Frelse fra den danske Regjering, Diplomatiens hemmelighedsfulde Bæv har saaledes indsnøret den, at den kun kan formane Slesvigerne til at taale og lide, taale og lide blodig Forhaanelse i Kongen af Danmarks Land, medens den danske, kamplystne Armee rolig maa staa i Nærheden uden at hjælpe. Den danske Regjering har ikke ydet Slesvigs troe Beboere den Beskyttelse, den er dem som Statens Undersaatter skyldig, den er Skyld i, at kun den tydsfindede Deel af Befolkningen har kunnet udtale sig og bringe Verden til at troe, at Slesvig ønsker en Forbindelse med Tydskland, og den bærer Skylden for, at en saadan Udtalelse fra danstlesvigsk Side ogsaa i den nuværende Tilstand er umulig. Ligesaa umuligt er det for de danstfindede Undersaatter i Slesvig at gjøre Modstand; den vilde kun bringe deres Person og Familie i Fare og have deres Undergang til Følge, thi Sværdet svæver over deres Hoveder, og ingen Hjælp have de at vente. Altsaa rolig taale og lide skulde være løstnet i de forestaaende Vintermaaneder? Vi see op til Eder efter Frelse.

Men vi vine heller ikke i Fremtiden nogen Frelse fra den nuværende Regjerings Side, naar I, danske Rigsdagsmand, ikke fatte en kraftig Beslutning; thi vi befrygte, at ved Baabenstilstandens Udbløb Krigen atter vil blive ført ved diplomatiske Noter og ikke ved Sværdet; vi frygte, at man ligesom i Aar vil tælle Fjenderne i vort eget Land og ikke benytte den Begeistring, Folket og Hæren vise for at befrie deres slesvigsk Brødre; vi frygte, at man vil holde Fjendens Styrke for overlegen, om den danske Armee end nok saa let kan forjage den; vi frygte, at man atter vil søge at undgaae Sammenstød med Fjenden og føre Krigen med Pennen, og da ville Slesvigerne opgive det sidste Haab om Frelse, da ville de see sig opgivne af Danmark.

Derfor, danske Rigsdagsmand! vende vi os tillidsfuldt til Eder og haabe, at I ikke ville taale, at Baabenstilstanden i de for de danst-slesvigsk Undersaatters Rettigheders Beskyttelse væsentlige Bestemmelser blive tilintetgjorte, eller at Baabenstilstanden kun varer een Dag længere end dens conventionelle Termin, den 26de Marts, naar ikke forinden en Fred opnaaes, hvorved hele Slesvig bliver i Forening med de øvrige Dele af Kongeriget Danmark; vi haabe, at I vil formaae Regjeringen til at føre Krigen til Lands som til Bands med den Energi, den kræver overfor en saa magtig Fjende, og den danske Armee vil ved sin Indmarsch i Slesvig blive modtaget med Jubel og understøttet af Slesvigs troe Befolkning med Alt, hvad der staaer til dens Raadighed. I det Haab ville vi formaae vore slesvigsk Brødre til Udholdenhed i denne haarde Kamp.

Danske Rigsdagsmand! I ville indsee, at Slesvigs fremtidige Forbindelse med Danmark er et Livsspørgsmaal for Danmark selv, at en Opgivelse af den gamle Grændse kun er Begyndelsen til nye vedvarende Forvillinger, og at en Opgivelse af Hertugdømmet Slesvig er en Opgivelse af Jylland; thi Fortydsfningen respecterer ingen Grændse. I ville indsee, at en Opgivelse af en Deel af Slesvig er en Opgivelse af hele Slesvig, dette Slesvig, som i Kartusinder har staaet som Danmarks Grændsevogter og afholdt det første Stød i enhver Kamp mod Tydskland, dette Slesvig, hvortil Jylland ved utallige Interesser stedse har været knyttet. I ville indsee, at dette vilde være en himmelfrigende Uret imod de troe Undersaatter i Slesvig, og I ville ikke taale en saadan Opgivelse, hvortil den danske Regjering ingen Ret har; I ville ikke lade Eders troe Brødre i Slesvig komme til at fortvivle og i deres Fortvivlelse at forbande Danmark. Det slesvigsk troe Folk og det danske Folk være Eet, det staae eller falde tilhobe. Bliver denne Beslutning, som vist vil finde Gjenklang i det danske Folks Hjerte, tagen,

da vil Seiren og Vren være Danmarks, da kan Danmark vente en lys Morgen efter denne mørke Nat.

Dg dertil give Gud sin Belsignelse!

(112 Underkrifter.)

Paludan-Müller: Jeg skal anmelde, at jeg har faaet Anmodning om at frembære en Adresse fra Beboerne paa Grø, og jeg maa henstille, om den skal oplæses.

Boisen: Jeg har ligeledes modtaget en Adresse fra 52 Beboere i Præsto Amt, der udtaler deres Misfornøielse med Baabenstilstanden, og jeg skal tillade mig at yttre Ønske om, at den maatte blive oplæst.

Sage: Jeg har modtaget en Adresse fra Bordingborg med 266 Underkrifter, hvorved Underkriverne tiltræde den idag oplæste Adresse fra endeel Indvaanere i Kjøbenhavn; jeg skal kun bemærke, at jeg renoncerer paa Oplæsningen, da Forsamlingen nu allerede kjender Indholdet, men ønsker dog, at den maa blive henlagt paa Bordet. Jeg har ligeledes modtaget en Adresse fra 54 Beboere i Storeheddinge, hvori man protesterer imod det Princip, der er lagt til Grund for Valgloven, ligesom der yttres Ønske om, at der ved Forhandlingerne i Anledning af den nye Valglov maa blive taget Hensyn til Kjøbstædernes særegne Interesser. Ogsaa den ønskes henlagt paa Bordet, idet jeg renoncerer paa Oplæsning af den.

Formanden: Der er anmeldt en Interpellation fra Rigsdagsmanden for Maribo Amts 1ste District (B. Christensen) til Ministeriet om den Politik i Landbosforholdene, som Departementet for det Indre agter at følge. Den vil blive meddeelt til Ministeriet og i sin Tid oplæst. Derefter gaae vi over til den Beretning om Landets finansielle Tilstand, som Conseilpræsidenten vil meddele.

Premierministeren: Jeg maa tillade mig at gaae noget tilbage i Tiden for at kunne fremstille klarligen, hvorledes Forholdene staae i nærværende Dieblik.

Jeg tillader mig at begynde med Aaret 1847. Det var et vanskeligt Aar; en usædvanlig Dyrthed nødte Statskassen til under forskjellige Former at komme til Hjælp: der maatte eftergives Statter, der maatte gives Embedsmændene Tillæg til deres Gager, og der maatte understøttes paa mange andre Maader. Ikke desto mindre lykkedes det, da flere Indtægtskilder flød rigeligt, at bringe det dertil, at der ved Aarets Slutning var, ligesom Tilfældet havde været i flere foregaaende Aar, en ikke ubetydelig Beholdning, og Udgifterne vare heldige saavel i Kongeriget som i Hertugdømmene. Da kom det uheldige Aar 1848 med sine Forvillinger.

Jeg skal først imødegaae den Anke, man har gjort Finantsbestyrelsen, at der paa den Tid, Oprøret i Hertugdømmene udbrød, var betydelige Beholdninger i de offentlige Kasser sammesteds, som burde have været inddragne, og jeg skal i dette Diemed tillade mig at udvise de nærmere Omstændigheder, som herved maae komme i Betragtning. Hovedkasserne i Hertugdømmene ere tvende: Finants-Hovedkassen og Statsgjeldskassen; desuden var Mynten i Altona forsynet med en Beholdning, deels i rede Penge, deels i Solvbarrer. I Løbet af indeværende Aars første Dvartal var der assigneret paa Finants-Hovedkassen 1,319,000 Rbd.; Kassens Beholdning var efter den sidste Extract c. 1,531,000 Rbd., og naar der er Anledning til at assignere paa en Kasse et saa stort Beløb som det nysnævnte, da er heller ikke en Beholdning af 1½ Million for stor, thi man kan ikke tænke paa at udtømme Kassen til den sidste Skilling. Af hvad der var assigneret paa Kassen, var imidlertid den 22de Marts d. A. kun udbetalt 856,000 Rbd., og den hele disponible Beholdning udgjorde saaledes omtrent 1,068,000 Rbd. Men heraf var i mindre Myntforter ialt omtrent 345,000 Rbd., som altjaa ikke vare egnede til større Udbetalinger eller Forsendelse herover, men maatte beroe i Kassen, indtil der kunde skee Salg, hvortil man maatte oppebie beleilig Tid. Den derefter tilbageblivende Beholdning blev altsaa 723,000 Rbd., en Sum, der ikke var større, end den passende maatte være for en Hovedkasse for begge Hertugdømmer, og det saameget mere, som der forestod betydelige Udgifter til flere offentlige Foranstaltninger sammesteds. I Aarets første Maaneder var fra Hovedkassen sendt 780,000 Rbd. contant til

Zahlfassen, og saasnart Finantsbestyrelsen fik Underretning om de i Hertugdømmene indtraadte Spændinger, traf den strax Foranstaltninger til, at der skulde endvidere afgives fra Hovedkassen et Beløb af 600,000 Rbd., nemlig 200,000 Rbd. til Zahlfassen og 400,000 Rbd. til to Banquier-Huse i Hamborg og Altona. Ordren derom afgik herfra den 20de Marts, men ankom først den 24de til Rendsborg. Endelig afgik den 24de Marts en lignende Ordre om en yderligere Udbetaling af 500,000 Rbd. til to Handelshuse. Samtlige disse Udbetalinger bleve imidlertid standsede, deels af Indbyggerne i Rendsborg, deels af Dyrørs-Regjeringen. Forøvrigt er der een Omstændighed, som jeg ved denne Leilighed maa gjøre opmærksom paa, og som vilde have medført, at Ordrene, om de endog tidligere vare ankomne til Rendsborg, dog ikke vilde være blevene effectuerede, den nemlig, at det oprørske Parti havde blandt selve Hovedkassens Embedsmænd en Hjælper, Fuldmægtig Andersen, der senere af den provisoriske Regjering har været brugt til Udførelsen af adskillige finansielle Forretninger, og der navnlig ogsaa lagde Beslag paa Mynten i Altona.

I Statsgjeldskassen i Rendsborg var der den 18de Marts d. A. en Beholdning af c. 425,000 Rbd., men deraf vare kun de 134,000 Rbd. i større Speciesforter, hvorimod Resten bestod af mindre Myntforter, der, som jeg forhen har yttret, ikke kunde bruges til større Betalinger og altsaa maatte beroe i Kassen. Paa samme Tid henlaae der ved Kassen endeel uindfriele Udgifter = Anviisninger paa noget over 60,000 Rbd. Den virkelige disponible Beholdning blev altsaa saameget mindre, og under 18de Marts blev der udstedt Ordre til Kassen om deraf at affende 100,000 Rbd. hertil. Ordren ankom til Rendsborg den 20de, og da den første Pakkepost derefter skulde afgaae den 23de, stode de 100,000 Rbd. allerede Dagen forud færdige til Affendelse; men om Aftenen den 22de indfandt Stadspræsidenten i Rendsborg, Etatsraad Berger, sig hos Kassereren, for i det forsamlede Borgerskabs Navn at betyde denne, at under de daværende Omstændigheder vilde Pengenes Affendelse ikke blive tilstedet, men i fornødent Fald forhindret ved Magt. Som Følge heraf tilbageholdt Kassereren Affendelsen.

I Mynten i Altona var beroende 751,000 Rbd., men af disse vare kun 118,500 Rbd. i danske Mynter. Resten bestod i Barrer og fremmede kasserede Mynter, som vare bestemte til Smeltning. Saa Dage forud var Myntens Beholdning meget betydeligere; men ved Efterretningen om nogle Uroligheder i Hamborg var Finantsbestyrelsens Opmærksomhed bleven henledet paa det Usikre i at lade saamegen Valuta forblive i en aaben Stad, og den gav derfor allerede under 10de Marts Ordre til at affende en Deel deraf; den 15de Marts kom saaledes c. 67,000 Rbd. i Courantmynt her til Kjøbenhavn, og den 21de Marts blev omtrent Halvdelen af Barrerne og et Parti Stillinger, ialt en Værdi af c. 260,000 Rbd., affendt hertil, hvilken Transport, der udgjorde 52 Fougstager, blev udført saa heldigt, at den, skøndt Kret allerede var i Dyrør og det ikke manglede paa Demonstrationer fra Dyrørernes Side, blev bragt derigennem ombord paa de danske Skibe. Med Hensyn til Tilstedeværelsen af saa stor en Beholdning ved Mynten i Altona, som ovennævnt, maa jeg iøvrigt bemærke, at det store Parti Barrer var udkommet ved succesfuld Indsmeltning af indbragne forslidte Smaamynter, og at en pludselig Realisation af dem vilde have medført et betydeligt Tab; Kobberet i dem udgjorde omtrent 13,000 Rbd., og de kunde derfor ikke bruges til Myntning af Species, men maatte blive i Behold til Legering af fint Sølv. Hertil maa jeg dernæst sige, at en nogenlunde betydelig Beholdning af Species ogsaa maatte være tilstede, da Private have Ret til at lade udmynte paa den kongelige Mynt, og der saaledes altid maatte være Species i Behold for at kunne ombytte det Sølv, som paa den Maade indleveredes til Udmyntning. Endelig maa jeg bemærke, at under 22de Marts blev Myntmesteren, da man frygtede for, at den i Mynten værende Beholdning ikke længere var sikker, beordret til at slutte Handel med et Altonaer Banquier-Huus om hele den realisable Gulds- og Sølv-Beholdning. Den paagjældende Banquier, Conferentsraad Baur, som Finantsbestyrelsen alt forhen stod i Mellemregning med, indtog sig imidlertid, for sin personlige Sikkerheds Skyld, for at

indlade sig herpaa; — saa Dage derefter indlob han sig med Dyrørs-Regjeringen og overtog de samtlige Beholdninger for dens Regning. (Almindelig Latter.)

Jeg troer saaledes at have sat den ærede Forsamling istand til at erkjende, at det Tab, der er lidt paa de omhandlede Beholdninger i Hertugdømmene, vel er et Uheld, men ikke skyldes nogen Feil.

Ved Begyndelsen af indværende Aar var der, som jeg allerede har tilladt mig at bemærke, fra det forrige Aar en ikke ubetydelig Beholdning i Statskassen. Finantsbestyrelsen havde derhos i de foregaaende Aar været istand til at opsamle betydelige Beholdninger, der vare beroende deels hos forskellige Banquier-Huse, deels i Banken, og endvidere havde der adskillige under andre Omstændigheder let realisable Activer, navnlig 825,000 Rfr. i 3 pCt.'s Obligationer. Disse Beholdninger have sat Staten istand til uopholdelig at udvikle en saa stor Kraft og gjøre saa store Rustninger, som fleet er, uden at komme i øieblikkelig Pengeforlegenhed. I Forbindelse dermed har Aaret naturligvis bragt sine Indtægter, og de løbende Indtægter, tilligemed hvad der, som allerede tidligere bemærket, er indkommet fra Hertugdømmene, have saaledes i Aarets 3 første Qvartaler udgjort 7,800,000 Rbd. Det er imidlertid let at indsee, at uagtet disse Beholdninger og disse Indtægter maatte der dog paa Grund af den betydelige Kraft, der er udviklet i Krigen, medgaae flere Penge. For at tilveiebringe disse har man blandt andet optaget i Banken temporaire Laan af ialt 850,000 Rbd. paa Statens Activer. Ifølge den under 5te Juni emanerede Forordning om rentebærende Creditbeviser er der dernæst, som bekendt, udstedt 4 Millioner i saadanne Creditbeviser, baserede paa den ved samme Anordning udstrevne Krigsskat og sikrede ved et Depositum af lige Beløb af Statens Activer. Endvidere ere nogle af Statens egne Obligationer realiserede, saaledes navnlig af 3 pCt.'s Obligationer et Beløb, der har indbragt 1,314,000 Rbd. Endelig er der indleveret frivillig af Sølv-Deposita til en Værdi af 135,000 Rbd., og ligeledes er der indkommet mange frivillige Pengebidrag, hvilke imidlertid, uden at passere igennem Statskassen, umiddelbart ere anvendte til Krigsfornødenhederne, navnlig til Indkjøb af Geværer. Den hele Indtægt i de 3 første Qvartaler, derunder indbefattet de ovennævnte extraordinaire Indtægter, har udgjort 14,127,000 Rbd., hvori naturligvis Beholdningen ved Aarets Begyndelse ikke er medregnet. Til den civile Administration er for de 3 første Qvartaler udgivet 2,490,000 Rbd., til Sø-Militairetaten 1,424,000 Rbd. og til Landetaten 6,318,000 Rbd. (Desuden har Landetaten brugt af de Summer, som ere indkomne fra den Comitee, der har været nedsat til Modtagelsen af frivillige Bidrag, 300,000 Rbd. til Indkjøb af Geværer). Statskassen havde herefter den 1ste October d. A. en disponibel contant Beholdning af c. 5 Millioner Rbd., derunder indbefattet Beholdningerne ved Amtstuerne. Helt Beholdning vil, foruden hvad der kan ventes at indkomme i October Qvartal, hvor til dog ei henregnes Indbetalinger paa den ved Fdgn. af 5te Juni d. A. paabudne Krigsskat, da dette Beløb eller en lige Sum maa holdes i Beredskab til Indløsningen af en Deel af Creditbeviserne i 11te Junitermin 1849, forstørstedelen medgaae til at afholde de tilbagestaaende Udgifter i dette Aar, da der forestaar flere betydelige Udtællinger, saaledes til Statsgjeldens Forrentning og Afbetaling omtrent 1,500,000 Rbd. Hvad jeg saaledes har anført, troer jeg at være tilstrækkeligt til at vise, hvorledes den finansielle Status omtrent for Diebliffet er.

Det næste Hovedpunkt er, med hvor store Kræfter vi kunne gaae det kommende Aar imøde. Der vil vel fra indværende Aar være en Beholdning, men der er den Egenhed ved denne Beholdning, at den d. 31te Decbr. langt fra heel vil være i Kassen; de, som ere kjendte med Skatte- og Regnskabsvæsenet, ville nemlig vide, at de Skatter, som ere forfaldne for Aarets sidste Qvartal, ingenlunde alle indkomme i den Ryttaar, men først noget ind i det nye Aar. Jeg affeer derfor aldeles fra denne Beholdning, som maa ansees enskelig og uundværlig, men som dog ikke kan komme i Beregning for det følgende Aar. Naar man da nu for det næste Aar opgjør Beregningen for Indtægter og Udgifter, maa man naturligvis udelade alle de Poster, som vedrøre Hertugdømmene. Dette er meget let at gjøre med Hensyn til Indtægtsposterne, men det er ikke saa let med Hensyn til Udgiftsposterne, da der er mange af disse, der vedrøre baade Kongeriget og Hertug-

dømmene, men som dog foreløbigen maae udredes af hiint alene. Dette gjælder saaledes om Alt, hvad der angaaer Civilisten, Ministeriets Gage, Udgifterne til Udenrigsministeriet, til Consulat- og Handelsvæsen, fremdeles til almindelige Statsindretninger og for den største Deel tillige Udgiften i Anledning af Statsgjelden, idet den største Part af disse Udgifter udredes af den danske Statskæsse. Endvidere er der adskillige Udgifter, som, skjøndt de for største Deelen vedrøre Hertugdømmene, dog udredes af de her i Hovedstaden værende Kæsser, f. Ex. Pensioner, Bartpenge, Understøttelser til troe, flygtede Embedsmænd fra Hertugdømmene og til saadanne Embedsmænd, som egentlig høre til Hertugdømmene, men have deres Ophold her og ere blevne deres Pligt troe. Udgifterne for Hertugdømmene kunne saaledes ikke saa nøie stilles fra de Udgifter, der alene vedkomme Kongeriget, hvorimod dette, som alt bemærket, vel kan stee med Hensyn til Indtægterne. Disse sidste ville for Aaret 1849 for det egentlige Danmark, efter sædvanlig Beregning, udgjøre omtrent 11,063,000 Rbd., i hvilket Beløb ikke er indbefattet, hvad der i bemeldte Aar vil indkomme af den ved ovennævnte Anordning paabudne Krigsskat, ligesom paa den anden Side ogsaa den hertil svarende Udgiftspost, Indløsningen af Creditbevisernes Capitalbeløb, er udeladt af Udgiftsbudgettet. For dernæst at calculere, hvor meget Udgifterne ville beløbe, bliver det et Hovedspørgsmaal, som først maa afgjøres: have vi Krig eller Fred? Have vi Krig, da kan der naturligvis ikke være Spørgsmaal om, med de sædvanlige Resourcer at bringe Balance imellem Indtægt og Udgift; der kan da kun blive Tale om, hvorledes man skal dække Underbalancen, thi at en saadan maa fremkomme, er afgjort. Hvis vi derimod faae Fred, da er det en anden Sag. Vi staae imidlertid paa et saadant Vendepunkt, at der er ligesaa megen Udset til Krig som til Fred, og man maa derfor indrette Budgettet herefter, saaledes at man er betænkt paa Alt; thi den Mand vil fortryde, som tænker for silde.

Som alt bemærket, vil Indtægten efter den Maade, hvorpaa jeg har opgjort den, udgjøre 11,063,000 Rbd., hvorimod Udgiften maa beregnes til c. 21,598,000 Rbd., og der vil herefter altsaa blive en Underbalance af omtrent 10½ Million, der ene og alene vil være fremkaldt ved Krigsomkostningerne, idet nemlig de øvrige Udgiftsposter (hvorunder isørigt ikke er medtaget saadanne, som, om de end tidligere have været bevilgede, dog ikke ansees for uopsættelig nødvendige, saasom Forskud til en Daareanstalts Opførelse i Jylland, Udgift til Fortsættelsen af Bygningerne paa Toldboden i Kjøbenhavn og til flere Bygningsarbejder, Forskud til at fremskynde de nye Hovedlandsvæies Anlæg i Jylland, og saa fremdeles) ville kunne dækkes ved Indtægterne. Det Beløb, som er calculeret at ville udfordres til Landmilitæretaten, udgjør ialt 10 Millioner, og til Søetaten er anslaaet at ville medgaae i det Hele c. 2 Millioner.

Naar der nu spørges, hvad der er at gøre for at tilveiebringe de Resourcer, som ville udfordres til at dække den nævnte Underbalance, som vil opstaae, naar Danmarks Væge skal haandhæves ved Krig, da frembyder der sig i saa Henseende tre Veie: deels Realisation af Statskassens Activer, deels Udskrivning af yderligere Krigsskat og deels endelig Optagelsen af et Laan; alle disse tre Veie maae følges, thi ingen af dem vil hver for sig være tilstrækkelig til at tilveiebringe de betydelige Summer, der udfræves.

Hvad da for det første Statskassens Activer angaaer, da bestaae disse deels i Panteobligationer, deels i Eiendomme, deels i offentlige Papirer. Af Panteobligationerne er et Beløb af 4 Mil-

lioner stillet til Sikkerhed for de udstedte Creditbeviser; de gjøre altsaa deres Tjeneste for Diebliffet, og de kunne ikke drages tilbage, saalænge de staae som Sikkerhed for disse Beviser. Desuden ere de, saa sikre og gode de end ere, dog ingen Ressource, som man kunde ønske paa eengang at gjøre disponibel, da det vilde udbrede Udelæggelse trindt om i Landet, dersom Staten vilde inddrive sin Gjæld hos sine Debitorer. Af de Activer dernæst, som bestaae i Eiendomme, er en stor Deel af den Bestaand, at de paa saa Undtagelser nær ikke kunne realiseres, idet de nemlig tildeels ere Etablissementer, der muligens vel ved forefaldende Leiligheder kunde sælges, men som dog under de nærværende Omstændigheder aldrig kunne udbringe et constant Beløb, svarende til deres Værdi, og saaledes væsentligen kun vilde kunne converteres til et Obligations-Activ. Det tredje Slags Activer ere offentlige Papirer. Med Hensyn til disse tillod jeg mig ved Begyndelsen af mit Foredrag at nævne, at Staten var i Besiddelse af en stor Deel, fornemmelig 3pCt.'s, Obligationer. Jeg behøver ikke at bemærke, at dette er en Klasse af Papirer, som kan realiseres, men en saadan Realisation bør imidlertid ikke forceres, skjøndt det forresten er en Ressource, som jeg troer, bør benyttes, og under nogenledes heldige Conjuncturer antager jeg, at der paa den Maade vil kunne tilveiebringes 2 Millioner.

Den anden Indtægts-Ressource er en Udskrivning af en yderligere Krigsskat. Det kunde ved første Diekast synes, at det vilde være det Simpleste, at de ifølge Frdg. af 5te Juni d. A. udgivne Creditbevisers Indløsning, der er bestemt at skulle foregaae i 11te Juni og 11te December Terminer 1849 og 11te Juni Termin 1850, hver Gang med $\frac{1}{3}$, blev udfat til de 3 paafølgende Terminer, imod at Krigsskatten forlængedes for en tilsvarende Tid, thi da vilde altsaa den Krigsskat, som i indværende og næste Aar skal erlægges til Creditbevisernes Indløsning og som beløber sig til 4 Millioner, blive til Disposition. Det vilde vistnok ogsaa for Finantsernes og Skatteydernes Bedkommende være gavnligt, hvis dette kunde lade sig gøre; men jeg skal dog derimod bemærke, at det vilde være et meget betænkeligt Skridt, for det Første for Ihændehaverne af Creditbeviserne, thi det er jo klart, at disse Priis vilde deterioreres og deres Credit nedsattes, og dernæst ogsaa for Staten, for hvilken det, i Særdeleshed paa en Tid, da den selv trænger til Credit, maa være en Pligt at holde sine Løfter ubrødeligen, og derfor ogsaa, naar den har forbundet sig til at indløse hine Beviser til en vis Tid, at opfylde dette. Om nogen Udsættelse af Creditbevisernes Indløsning antager jeg saaledes ikke, at der kan blive Spørgsmaal. Derimod mener jeg, at der vel kunde staaes en Ressource tilveie derved, at der, naar $\frac{1}{3}$ af Creditbeviserne er i næste Aars 11te Juni Termin indløst, udstededes istedetfor samme en ny Serie, som blev at indløse i 11te December Termin 1850, og herved vandtes da c. 1,330,000 Rbd. Den Indyending, som kunde gjøres herimod, vilde være, at da den nye Række af Creditbeviser først kunde indløses om to Aar, medens de tilbageblivende ældre Creditbeviser have Udset til en hurtigere Indløsning, saa vilde de nye Beviser blive af ringere Værdi. Det er muligt, at dette vilde blive Tilfældet, men det er dog ogsaa muligt, at det ikke vilde blive saa, og i alt Fald vilde man kunne hjælpe paa hiin Ulempe ved at sætte Renten af de nye Beviser noget høiere, end for de ældre. Til Indløsningen af den nye Serie af Creditbeviserne maatte da den ved Frdg. af 5te Juni d. A. paabudne Krigsskat forøges med $\frac{1}{3}$, der væsentlig blev at fordele paa de tvende første Kvartaler af 1850.

(Fortsættelse.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Trettende Møde.

(Fortset.)

Men ved Siden af denne, først i 1850 indtrædende, Forhøielse af Krigsskatten, vil det, for hurtigen at skaffe de Resourcer tilveie, som udfordres, være nødvendigt, strax i næste Aar at afkræve Landet en yderligere Skat. Det har længe været omventileret, hvilken Fremgangsmaade der med Hensyn til Paabud af nye Skatter er den hensigtsmæssigste, og der er i Theorien opstillet forskjellige Maader i saa Henseende. Da det imidlertid under nærværende Omstændigheder gjælder om at vælge en Veie, som ikke medfører formange practiske Vanskeligheder, og som hurtigt kan føre til Bengenes Tilveiebringelse, forekommer det mig, at man bør benytte den Maalestof, man allerede har, og saaledes forhøie Krigsskatten. Erfaring kan vel have lært, at denne Skat kan have sine Mangler, men de i saa Henseende fornødne Modificationer vilde kunne blive gjort gjældende ved den nye Skatteanordning, der vil blive Rigsforsamlingen forelagt, dersom man er enig i den af mig udtalte Ansøelse om Skattens Forhøielse. Den Sum, hvormed Skatten skulde forhøies, har jeg tænkt at kunne være Halvdelen af det nu paabudte Beløb, og der vilde herved saaledes indkomme omtrent 2 Millioner Rbd.

Der er endnu en Skatte-Resourcel, som der kunde blive Spørgsmaal om. I en Række af Aar er der nemlig eftergivet i Landskatten 400,000 Rbd. aarlig, og man kunde nu sige, at det ligger nær forhaanden, at disse for Fremtiden uden videre opkræves; de ere ikke eftergivne i Almindelighed, men ikkun Aar for Aar, og man behøver herefter saaledes blot at tie med Hensyn til Eftergivelse af dem, saa forfalde de af sig selv. Det maa imidlertid bemærkes, at denne Resourcel, der, da Extrapaabudet efter Forordningen af 12te Januar 1827 af omtrent 60,000 Rbd. aarlig maatte, naar hine 400,000 Rbd. opkrævedes, bortfalde, vilde udgjøre 340,000 Rbd., ikke vilde være af særdeles Betydning, og derhos vilde ogsaa Byrden falde med et ulige Beløb paa de forskjellige Slags Hartorn, medens man i et Dieldik som det nærværende netop maa søge det, der rammer Alle lige. Summen vil og i sig selv forsvinde i Krigsskattens meget større Beløb.

Gager man altsaa nu, i Henhold til det Foransførte, ud fra, at der ved Realisation af Activer vil indkomme 2,000,000 Rbd., at Forhøielse af den nu paabudne Krigsskat med Halvdelen vil indbringe ligeledes 2,000,000 Rbd., og at der ved Udstedelsen af en ny Serie af Creditbeviser vil vindes en Resourcel af 1,330,000 Rbd., saa vil der saaledes i det Hele kunne gjøres Regning paa en extraordinair Indtægt af 5,330,000 Rbd., og der maatte da altsaa, efter hvad jeg tidligere har ytret, endvidere gjøres Udvei til en contant Sum af omtrent 5 Millioner Rbd. ved Optagelse af et Statslaan. Under de nærværende Tidsumstændigheder har et saadant Laan hidtil ikke directe været at erholde i Udlandet; om det vil kunne skee i den nærmeste Fremtid, er uvist, og det maatte derfor væsentligen søges i Landet selv. At indbyde til Subscription til et saadant frivilligt Laan vilde have den Ulempe, at man vilde være i Uvisshed om, hvor stor Subscriptionen vilde blive. Jeg har derfor anseet det rigtigere, strax at udfærdige Obligationerne for det fulde Beløb, hvilke da blive Statskassens Eiendom. Den kunde da efterhaanden, som det behøvedes, sælge dem eller anvende dem som Hypothek for et Statslaan eller en temporair Credit, dersom samme maatte være at erholde, alt paa de for bemeldte Raase mindst byrdefulde Vilkaar. Ravnlig kunde Afhændelsen af de Partier, som det var nødvendigt at disponere over, skee efterhaanden paa den Maade, at inden og

udenlandske Banquiers og Kapitalister efter offentlig Indbydelse indgive forseglede Tilbud, der indeholde, hvor stor en Sum og til hvilken Priis de vilde overtage samme, saaledes at strax indbetales idetmindste $\frac{1}{2}$ og til samme Tid i hver paafølgende Maaned de tvende andre Trediedele. De indkomne Sedler kunde derefter under behørig Control aabnes og de fordeelagtigste Tilbud antages. En lavere Rente af disse Obligationer end 5 pCt. vilde nu fortiden neppe fremkalde tilstrækkelig Concurrence, og til Laanets Amortisation kunde vel bestemmes $\frac{1}{2}$ pCt. af dets oprindelige Beløb med Tillæg af den efterhaanden ved Obligationernes Indløsning besparede Rente. For saameget mere at betrygge Deeltagerne i Laanet for Rentens og Afdragets nøiagtige Erlæggelse kunde Staten, saalænge indtil Laanet ganske var indfriet, fraskrive sig saa stor en Deel af Landskatten og Gammelskatten, som til saadant Diemed vilde udfordres, og denne Deel kunde, aldeles affondret fra Statskassens Indtægter, overdrages til Nationalbanken med samme Ret som de Banken tillagte Renter af Bankhæftelserne i Jorder og Tiender i Danmark, med Fortrinsret umiddelbart efter disse, imod at Banken, uden dog at paatage sig nogen Garanti for Laanet, besørge Forrentningen og Amortisationen; Beløbet maatte da umiddelbart fra Opbeholdsbetjentene indsendes til Banken. Dennes forenede Bestyrelse har ogsaa erklæret sig villig til at gaae ind herpaa under saadanne Bestemmelser, hvorom man nærmere maatte forenes. — Med Hensyn til Uvissheden om, hvor stort Netto-provenuet vilde blive ved Obligationernes Afhændelse, og at disse, dersom de alene skulde benyttes som Hypothek for et Statslaan eller en temporair Credit, maatte lyde paa en noget højere Sum end Laanet udgjorde, maa jeg iøvrigt ansee det for rigtigst, at Obligationerne blive udstedte for et Beløb af ialt 6 Millioner Rbd. Den aarlige Forrentnings- og Amortisationssum, der blev at overdrage til Banken, vilde da udgjøre 330,000 Rbd.

Hans Majestæt Kongen har jeg allerunderdanigst meddeelt de Ansøelser, som jeg nu har tilladt mig at fremsætte for den ærede Forsamling, og Allerhøiøst samme har derefter bemyndiget mig til at forelægge dem for Forsamlingen til derover at yttre sig; i Tilfælde af, at den maatte være enig i samme, vilde de i denne Henseende videre fornødne Foranstaltninger med Hensyn til Forelæggelsen af Lovudkast blive truffet. Mine Forslag ere da følgende:

- 1) Af de Statskassen tilhørende Obligationer til det danske 3 pCt.'s Laan i London søges realiseret et Beløb, der kan indbringe omtrent 2 Millioner Rbd.
- 2) Den ved Forordningen af 5te Juni 1848 paabudne Krigsskat forhøies med en Halvdeel eller omtrent 2 Millioner Rbd., saaledes at det forøgede Skattebeløb, hvad Hartornsskatten, Dygningsafgiften, Afsortningen i Gager, Apanager, Pensioner m. v. samt Raringskatten angaaer, erlægges med Halvdelen den 1ste Januar og 1ste April 1849; Afsortningen i Renten af kongl. og offentlige Obligationer skeer halvt i 11te Juni og halvt i 11te December 1849 og Forhøielsen i Told- og Consumtions-Indtæderne reguleres paa hensigtsmæssigst Maade til at indkomme i Løbet af 1849.
- 3) Samtidigt, med at den første Trediedeel af de i Folge Forordningen af 5te Juni 1848 udfærdigede Creditbeviser i 11te Juni 1849 indløses, udfærdiges et nyt Beløb i disse Creditbeviser af 1,330,000 Rbd., der bærer en Rente fra samme Termin af $1\frac{1}{2}$ Stilling dagligen af 100 Rbd. og indløses i 11te December Termin 1850, imod at det for de indløste Creditbeviser stillede Hypothek forbliver til Sikkerhed for de nye udstedte hos Con-

trol-Comiteen, som bemyndiges til at varetage det Offentliges Lær med Hensyn til de nye Creditbeviser paa samme Maade som ved de ældre Beviser, ligesom Bankens Minde maatte søges erhvervet til disse nye Creditbevisers Modtagelse i Krigsskatten. Til Indløsning af dette nye Beløb af Creditbeviserne forøges den ved nysnævnte Forordning oprindeligen paabudne Krigsskat endvidere med en Tredebeet, der erlægges i Løbet af det første Halvaar 1850.

4) Der udfærdiges Statsobligationer til et Beløb af 6 Millioner Rbd., hvilke blive Statskassens Eiendom, saaledes at den, naar det til Krigsudgifterne behøves, kan afhænde dem, navnlig ved offentlig indbyde Enhver til at indgive forseglede Tilbud om Kjøbet, hvilke derefter under behørig Control kunde aabnes, eller anvende dem som Hypothek for et Statslaan eller en temporair Credit, Alt under følgende Betingelser:

a) Obligationerne bære 5 pCt.'s Rente fra 11te December 1848 at regne;

b) $\frac{1}{2}$ pCt. af denne Gjelds oprindelige Beløb, tilligemed den efterhaanden ved Obligationernes Indløsning besparede Rente, anvendes til halvaarlig, første Gang i 11te Juni 1850, efter forudgaaet offentlig Lodtrækning, at indfri et tilsvarende Beløb af de udstedte Obligationer med deres fulde paalydende Summer, dog saa, at Afdragssummen kan forøges og hele Restbeløbet, efter forudgaaet Opsigelse, bekendtgjort i Kjøbenhavn's Adresseavis og den Berlingske Tidende, med 3 Maaneders Bærsel, indfries til en af de aarlige Rente-terminer.

c) Til yderligere Betyggelse for Rentens og Afdragets nøjagtige Erlæggelse frastriver Statskassen sig, saalænge indtil fornævnte Obligationer ere indfrie, saa stor en Deel af Landskatten og Gammelkatten, som behøves til hiint Diemed. Denne Deel, reparteret paa hvert af Kongerigets Amtstuedistricter i Forhold til den under hvert især hørende Landstat og Gammelstat, overdrages Nationalbanken med samme Ret som de Banken tillagte Renter af Bankhæstelserne i Jorder og Liender i Danmark, med Fortrinsret fremfor Statskassens Intrader hos samtlige Amtstuedistrictets Øvre næstefter Bankhæstelsensrenterne, og bliver saaledes forløbs og umiddelbart af Oppebørselsbetjentene at indsende til Banken, imod at denne, uden dog at overtage nogen Garanti for Gjelden, efter nærmere Overenskomst med samme besørger Laanets Forrentning og Amortisation og erstattes de Udgifter, som denne Forretnings Udførelse maatte forarsage Banken.

Det er saaledes, jeg troer at have løst det Problem, at skaffe de fornødne Pengemidler tilveie; dette vil vistnok være forbundet med store Opoffrelser, men det er ogsaa forudsat, at det skeer til et betydeligt Diemed's Opnaaelse.

Formanden: Jeg anseer det utvivlsomt, at Forsamlingen vil tage denne Meddelelse, denne Beretning og de dertil knyttede Forslag under Behandling. Der vil altsaa, saavidt jeg skjønner, kun være Spørgsmaal, om Sagen skal henvises til Afdelingerne, eller om der skal nedsettes en særegen Comitee til Sagens Overveielse. Det forekommer mig, at Sagen meest egner sig til at overgives til Behandling af en særegen Comitee. Jeg maa imidlertid opfordre Forsamlingens Medlemmer til derom at ytre sig.

Ugreen-Ussing: Den Sag, som her foreligger, forekommer mig at være af saa stor Vigtighed, at jeg vil foreslaae, at den først gaaer til Afdelingerne.

Bang: Jeg tillader mig at understøtte dette Forslag, saameget mere som selve Sagens Bessaffenhed gjør det ønskeligt, at der i Afdelingerne kan gives Leilighed til at opløse forskjellige Ting, der ellers let kunne fremkalde Misforstaaelse hos de Medlemmer, der ikke ere synderligt vant til at beskæftige sig med finansielle Forhold.

Da det derefter sættes under Afstemning, bestemte Forsamlingen sig med 125 Stemmer mod 16 for Sagens Henvisning til Afdelingerne.

Formanden opfordrede derpaa Forsamlingen til at ytre sig

angaaende, hvor mange Medlemmer Comiteen skulde bestaae af, og om denne blot skulde vælges af Afdelingerne eller forstærkes ved frit Valg af Forsamlingen.

Krieger: Jeg tillader mig at foreslaae, at Udvalget kommer til at bestaae af 5 Medlemmer, valgte igjennem Afdelingerne, og 4 fritvalgte. Sagen er af den Natur, at man maa ønske at kunne forstærke Afdelingsvalgene ved særskilt valgte Medlemmer. Derimod kan jeg ikke finde det hensigtsmæssigt at gjøre Comiteen meget stor (endstjøndt der fra en vis Side kunde tale meget derfor), navnlig ikke, at der skulde vælges 2 Medlemmer af hver Afdeling og 5 ved frit Valg.

Frelund: Jeg foreslaaer, at Udvalget kommer til at bestaae af 15, 2 valgte gennem hver Afdeling, foruden 5 frit valgte.

David: Jeg tillader mig at understøtte dette sidste Forslag, og jeg skal navnlig gjøre opmærksom paa, at der ikke blot her er Tale om Burderingen af en Finantsplan i Almindelighed, men at der ogsaa er Tale om Modaliteten ved en vis Stat, hvilket gjør det nødvendigt, at der i Comiteen findes Mænd, som ere bekendte med de forskjellige Statshyeres Kaar og Stilling. Hvis man nu indskrænkede Tallet altfor meget, og naar man navnlig holdt sig til dem, som kunde bedømme Sagen i det Hele, kunde man let komme til at savne hiin bestemte Kundskab i forskjellige Retninger til Statshyernes Kaar og Stilling. Af denne Grund maa jeg ansee det vigtigt, at Comiteen kommer til at bestaae af 15, 2 valgte af hver Afdeling og 5 frit valgte.

Bang: Ogsaa jeg var i Begyndelsen tilbøielig til at stemme for det af den ærede Rigsdagsmand for Rjøge (Krieger) gjorte Forslag angaaende Comiteens Sammensætning, men den Betragtning, som den sidste ærede Taler har gjort gjældende, har været mig til at slutte mig til hans Forslag.

Ved den derefter foretagne Afstemning erklærede Forsamlingen sig med 116 Stemmer mod 16 for, at Udvalget skulde bestaae af 15 Medlemmer, 2 valgte af hver Afdeling og 5 frit valgte af hele Forsamlingen.

Justitsministeren fremlagde derefter Udcast til en Forordning om almindelig Børnepligt for Kongeriget Danmark.

Dette Udcast er saalydende:

Iste Capitel.

Almindelige Bestemmelser.

§ 1.

Alle i Bort Kongerige Danmark indfødte Mandspersoner og de, der ifølge Indfødsretten ere at ansee lige med disse, skulle, uden Hensyn til Stand eller Herkomst, være Børnepligten underkastede, forsaavidt de have den dertil fornødne Tjenstdygtighed og ere i den Alder, at Tjeneste kan affordres dem.

Den samme Forpligtelse paahviler ogsaa Udlændinge, der have erhvervet fast Hjem her i Riget, forsaavidt ingen Convention med en fremmed Stat eller noget undersaatligt Forhold til en saadan maatte være til Hinder derfor.

§ 2.

Da de almindelige Regler, hvorefter Børnepligten bliver at ordne, ikke finde Anvendelse paa Island, Færøerne eller Bore Colonier udenfor Europa, blive de der fødte Mandspersoner, naar de siden maatte tage Ophold nogetsteds i Bort Kongerige Danmark, i denne Henseende at behandle ligesom Udlændinge.

§ 3.

Stjøndt Bort Land Bornholm har sit særegne Forsvarsvæsen, saa ville dog de, der ere fødte sammesteds, være den sædvanlige Børnepligt underkastede, saafremt de tage Ophold noget andet Sted i Danmark i en saadan Alder, at Børnepligtens Opfyldelse endnu kan fordres.

§ 4.

De, der hidtil have været fritagne for Børnepligt, hvad enten saadan Frihed er grundet paa Fødsel eller først senere er erhvervet,

navnlig ved Indbetaling af en Kjendelse til Landmilitie-Fonden eller Sø-Indrulleringsfonden, skulle, forsaavidt de ere fødte i Aaret 1826 eller senere, være Værnepligten underkastede lige med den hidtilværende værnepligtige Befolkning.

Naar Nogen, der i Genhold til den tidligere Lovgivning er bleven fritagen ved Indbetaling af en Kjendelse, skulde blive udfreven til activ Tjeneste, bliver den erlagte Kjendelse at tilbagebetale ham, saafremt den er bleven indbetalt forinden Emanationen af Placaterne af 10de og 27de Juli 1846.

§ 5.

De dertimod, som ere fødte forinden den 1ste Januar 1826, forblive i Besiddelse af den tidligere erhvervede Frihed; dog at de, som i Genhold til Vor Anordning af 23de September sidstleden maatte extraordinairt udskrives i Anledning af den nærværende Krig, blive pligtige at udføre den Tjeneste, hvortil de ere udfrevne, saalænge de bestaaende Krigsforhold maatte gøre det nødvendigt.

§ 6.

Enhver, som har modtaget den geistlige Ordination, er fritagen for al Krigstjeneste og udslettes af Rullen.

§ 7.

Alle de, som ere dømt paa Kren eller have lidt Straf af offentligt Arbejde, ville, som uærdige til at tjene i Vor Armee eller paa Vor Flaade, være at udelukke af samme, dog uden at de derfor fritages for i fornødent Fald at anvendes ved særlige Arbejdscommandoer og deslige, i hvilket Tilfælde de forblive staaende i Rullen, indtil de opnaae den Alder, med hvilken Værnepligten i Almindelighed ophører.

§ 8.

Ved Anvendelsen af de Bestemmelser i nærværende Forordning, hvorefter Rettigheder og Forpligtelser beroe paa en vis Alder, bliver stedse kun at tage Hensyn til den saakaldte „Lægdsrulle-Alder“, Aaret beregnet fra 1ste Januar til 31te December.

§ 9.

Enhver Mandsperson bliver, saasnart han er confirmeret, at indføre i Lægdsrullen, til hvilken Ende Sognepræsten har at gjøre behørig Anmeldelse om de confirmerede Dreng.

De, der paa den Tid, nærværende Anordning træder i Kraft, alt ere confirmerede, men ei endnu have opnaaet 23 Aars Alderen, have i Løbet af Januar Maaned næste Aar at anmelde sig hos vedkommende Lægdsforstander for at optages i Lægdsrullen paa det Sted, hvor de til den Tid have fast Ophold, og til den Ende at fremlægge Døbeattest eller andet lovligt Beviis for deres Alder. Om Anmeldelsen meddeles den Paagjældende et Beviis uden Betaling, hvormed han siden har at legitimere sig. De, der forsømme saaledes at anmelde sig inden den anførte Tid, blive ved Politiretten at ansee med en Mulct af 5 Rbd., hvilken Mulct gjentages for hvert af de paafølgende Aar, Anmeldelsen forsømmes, indtil de Paagjældende skulle møde for Sessjonen.

Under samme Mulct skulle Bekjendere af andre Confessioner end den evangelisk-lutheriske og reformeerte anmeldes for Lægdsforstanderen, for at indføres i Rullen, naar de fylde det 15de Aar.

Den samme Forpligtelse paalægges fremdeles Fremmede, som nedsatte sig her i Riget, saavel med Hensyn til deres Børn som til dem selv, forsaavidt de ere i det i § 1 omhandlede Tilfælde og ei endnu have opnaaet den Alder, hvormed Værnepligten aldeles ophører.

De hidtil for Værnepligten fritagne Mandspersoner, som ere fødte i Aaret 1826 og saaledes staae for Udskrivning paa den første Sessjon, ville, saafremt de ikke have anmeldt sig til den angivne Tid eller i alt Fald forinden Sessjonens Afholdelse, være at udskrive forlods.

§ 10.

Værnepligten opfyldes enten i Vor Land-Armee eller i Vor Sø-Tjeneste, i Overensstemmelse med de Regler, som indeholdes i det Følgende.

2det Capitel.

Om Land-Krigstjenesten.

§ 11.

Udskrivningen til den staaende Hær skeer paa aarlige Sessjoner

i Overensstemmelse med de Forfrister, som nu ere eller i Fremtiden maatte blive givne.

§ 12.

Med 22 Aars Alderen indtræder den almindelige Forpligtelse til Udskrivning til Landkrigstjenesten, til hvilken Ende i Reglen enhver Landværnepligtig har personlig at fremstille sig for Sessjonen til Bestemmelse og Behandling, i Overensstemmelse med de i saa Henseende foreskrevne Regler.

§ 13.

For den almindelig anordnede Undersøgelse af Sessjonslægerne blive de at fritage, som selv anmelde sig som fuldkommen tjenstdygtige og derom medbringe en autoriseret Læges Attest.

§ 14.

De, som ved dette Møde befindes at have saadanne Svagheder eller Mangler, der gøre dem aldeles uskikede til al Krigstjeneste, og som ei kunne ventes senere at blive hævede, har Sessjonen strax at udslette af Rullen og at meddele Fripas.

§ 15.

De, der med 22 Aars Alderen ei endnu befindes at have en Hvide af 61 Sommer, eller den fornødne Legemsdygtighed, eller som lide af nogen Svaghed eller Legemsfeil, der antages at kunne hæves, og som af den Grund forbigaaes ved Udskrivningen, have atter at møde med 23 Aars Alderen, og, hvis de da findes at være i lige Tilfælde, med 24 Aars Alderen. Befindes de da at være tjenstdygtige, behandles de lige med det 22-aarige Mandskab. Men de, som ei endnu til den Tid findes at være tjenstdygtige til den staaende Hær, blive enten at udslette af Rullen, saafremt de findes uskikede til al Krigstjeneste, eller, forsaavidt de maatte findes brugbare til anden militair Tjeneste, at behandle i Overensstemmelse med § 32.

§ 16.

I Fredstid kan Enhver, naar han med den sædvanlige Udskrivningsalder for Sessjonen derom fremsætter eller lader fremsætte Begjering, erholde Udsættelse med at behandles til Udskrivning for eet eller flere Aar indtil hans 25de Aar.

Med Udløbet af den tilstaaede Frist har den Vedkommende personlig at fremstille sig og bliver da at behandle lige med de 22-aarige Værnepligtige.

Den, som da ubebliver fra Sessjonen, betragtes som forlods udfreven, men saafremt Nogen ved senere Undersøgelse skulde befindes at være utjenstdygtig til Soldat, bliver han at tiltale ved Politiretten til at erlægge en Mulct af 20 Rbd., som tilfalder Fattigvæsenet.

§ 17.

Det tillades Enhver, som ei har opnaaet Udskrivningsalderen, men er 18 Aar eller derover, at indtræde i den staaende Hær som Menig paa de sædvanlige Vilkaar, forsaavidt han har det fornødne Maal og ellers er fuldkommen tjenstdygtig.

Dog kan den Værnepligtige først med det 21de Aars Alder, naar han saaledes anmelder sig for Sessjonen, stedes til Lodtrækning og behandles lige med det 22-aarige Mandskab.

§ 18.

Overhovedet tillades det unge Menneſter, som have opnaaet 18 Aars Alderen og have paataget sig 8 Aars stadig Tjeneste i Hæren i Underofficers-Klassen eller som Menige, paa denne Maade at udtjene deres Værnepligt; men den Tid, i hvilken Nogen alt forinden det 18de Aar maatte have været ansat i saadan Stilling, skal ikke i denne Henseende kunne komme ham til gode.

Skulde den Paagjældende udtræde af sin Stilling forinden han har gjort de 8 Aars Tjeneste, bliver han, hvis han har tjent 5 Aar eller derover, at overføre til Forstærkningen, men i modsat Fald at behandle lige med de 22-aarige Værnepligtige.

§ 19.

Der udskrives aarlig saa meget Mandskab, som Loven fastsætter. Fordelingen paa de forskjellige Udskrivningsdistricter skeer i Forhold til det Antal af tjenstdygtigt Mandskab, der ifølge de paa Sessjonen erholdte Oplysninger staaer for Udskrivning. Det udfrevne Mandskab benyttes i Overensstemmelse med Armeens Organisationsplan.

§ 20.

Af det tjenstdygtige Mandskab, der staaer for Udskrivning, anta-

ges først de, som frivillig melde sig for at forrette Tjeneste paa de sædvanlige Vilkaar.

§ 21.

Forsaaendts den tjenstdygtige Udskrivningsmasse er større end det Antal, som skal udskrives, bliver det at afgjøre ved Lodtrækning mellem de Paagjældende, hvo der strax skal udskrives og hvo der skal forbigaaes indtil videre.

Lodtrækningen indrettes saaledes, at der for hele Udskrivningsdistriktet trækkes Nummere fra Nr. 1 opad. De, der erholde de lavere Nummere, udskrives fremsfor dem, der erholde de høiere Nummere. Hver Mand er berettiget til selv at udtage sit Nummer. For dem, der for Sessjonen anmeldte og behørig godtgjøre at være forhindrede fra at møde paa Grund af Sygdom eller andet lovligt Forfald, som Sessjonen har at bedømme, trækkes Lod af Røgdsmanden.

§ 22.

Den, der paa Grund af sit udtrukne høiere Nummer ei strax udtages til Soldat, skal dog være pligtig, om fornødent, at underkastes Baabenøvelse og bliver at betragte som overcomplet Soldat, saaledes at han i Lobet af Aaret indtil næste Sessjons Afholdelse kan indfalbes til Dækning af opstaaede Vacancer. De, der ei saaledes i Lobet af Aaret ere blevne anvendte, ansættes paa næste Sessjon i Forstærkningen, men kunne dog indtil de have fyldt det 24de Aar underkastes Udskrivning til den staaende Hær, saafremt det 22-aarige Mandskab ikke maatte være tilstrækkeligt til den bestemte Udskrivning. I saadant Tilfælde anvendes den yngre Aldersklasse fremsfor den ældre. For dem, der saaledes senere udtages, beregnes Tjenestetiden ligesom for den Aldersklasse, med hvilken de have mødt til Lodtrækning.

Efter det fyldte 24de Aar kan saadant Mandskab i Fredstid ikke mere udskrives.

§ 23.

De, som uden lovligt Forfald udeblive fra den Sessjon, hvor de skulde behandles til Udskrivning, blive paa den følgende Sessjon at udskrive forlods, saafremt de befindes tjenstdygtige, men i modsat Fald at ansee med en Mulct af 20 Rbdlr., som dicteres af Sessjonen og tilfalder Landmilitiefonden.

Den, som uden lovligt Forfald ogsaa udebliver anden Gang fra Sessjonen, skal, naar han antræffes inden den paafølgende Sessjon og befindes tjenstdygtig, afgives til vedkommende Troppeafdeling til 4 Aars stadig Garnisons-Tjeneste; men befindes han at være utjenstdygtig, ansees han med en Mulct af 40 Rbdlr. til Landmilitiefonden.

Antræffes han ikke forinden den 3die Sessjon, og han heller ikke selv fremstiller sig for samme, skal han ansees som den, der forsætlig søger at unddrage sig Bærnepligtens Opfyldelse. Der bliver da at lægge Beslag paa den Formue, som han maatte besidde eller erhverve her i Landet, indtil han antræffes, eller hans Formue paa Grund af hans Død eller ifølge de i Forordningen af 11te September 1839 foreskrevne Regler tilfalder hans Arvinger. Antræffes han, inden han fylder sit 30te Aar, skal han afgives til vedkommende Troppeafdeling til 4 Aars stadig Tjeneste, saafremt han befindes tjenstdygtig. Befindes han derimod ikke at være tjenstdygtig, eller han først antræffes efter 30 Aars Alderen, bliver han at tiltale og idømme Straf af Fængsel indtil 6 Maanedere.

§ 24.

Det udskrevene Mandskab har i Fredstid at forrette den Tjeneste, som Armees-Organisationen og de gjældende Anordninger fastsætte. I Krigstid udfører det den Tjeneste, som paalægges det i Statens Tjeneste.

§ 25.

Enhver, der er udskreven til den staaende Hær og ei endnu er ansat til Tjeneste, er berettiget til at stille for sig og til den Ende

selv at skaffe en anden Mand tilveie, som skal træde i hans Sted. Stillingen bliver forinden Mødetiden at berigtige for Sessjonen, men efter denne Tid alene for den paagjældende Troppeafdeling.

Den, som vil lade sig stille for en Anden, maa selv være frigtort for Tjeneste ved den staaende Hær og endelig overført til Forstærkningen.

Ingen maa dertil antages, som ei er fuldkommen tjenstdygtig, saavel i Almindelighed, som i Særdeleshed til den Tjeneste, han ønsker at paatage sig. Han maa ei alene ikke have udstaaet nogen Straf, der gjør ham uværdig til at tjene i Armeen, men han maa og tilveiebringe fyldestgjørende Beviser for sit gode Forhold ved Attest fra vedkommende Vorighed, i hvis Embedskreds han senest har haft fast Ophold. Er den Paagjældende en udtjent Militair, har han at fremlægge lignende Attest fra sin Escadrons- eller Compagni-Chef, tilligemed Oplysning om, hvorvidt han er skiftet til Tjenesten.

Ordentligviis maa ingen gift Mand, som ei er Underofficer eller en til samme Klasse hørende Militair, antages som Stillingsmand. Heller ikke maa nogen dertil antages med høiere Alder end 28 Aar, med mindre han har udtjent i den staaende Hær, i hvilket Tilfælde han dog ei maa være over 32 Aar gammel. Fra denne sidste Regel gjøres dog Undtagelse med Hensyn til udtjente Underofficerer og andre i Klasse med disse staaende Militaire, som kunne antages indtil det 40de Aar, naar vedkommende Troppeafdeling ønsker at beholde dem og erklærer dem fuldkommen i Stand til at paatage sig ny Tjeneste i den hele for Tjeneste i den staaende Hær bestemte Tid.

Stilleren bør fremdeles, som hidtil, være ansvarlig for den af ham stillede Mand, indtil denne er mødt ved den paagjældende Troppeafdeling og af samme befunden tjenstdygtig, hvorefter strax efter Mødet Underretning bør gives til Stilleren igjennem vedkommende Land- og Sø-Krigscommissair. Skulde den Stillede ei strax ved Mødet kunne erklæres for fuldkommen tjenstdygtig, men heller ikke ansees ligefrem casjabel, skal paa lige Maade derom strax meddeles Stilleren Underretning, men den Stillede skal dog kunne beholdes til Prøve i det Høieste i 4 Uger. Erklæres han heller ikke da for tjenstdygtig, bliver derom uopholdelig at meddele Underretning til Stilleren, som da tilholdes enten selv at møde eller igjen at stille en Anden, og vil det beroe paa vedkommende Troppeafdelings Bestemmelse, om Mødet skal finde Sted strax eller først med næste Hold Recrutter.

For dette Ansvar fritages imidlertid de, der stille udtjente Underofficerer og andre i Klasse med disse staaende Militaire, der have erholdt Stillingstilladelse og endnu staae i fast Tjeneste.

Den, der har stillet for sig, overgaaer strax til Forstærkningen og bliver at behandle lige med dem, der have udtjent ved den staaende Hær.

Den, der allerede staaer i Tjenesten som Soldat, kan ikke stille for sig uden særlig Tilladelse, som kun vil blive ham meddeelt, naar den, der attraaes stillet, er fuldkommen vaabenøvet ved den samme Baabenart, og vil paatage sig eet Aars længere Tjeneste, end Stilleren har tilbage.

§ 26.

Ønsker nogen, som har opnaaet 18 Aars Alderen, men ei endnu er endelig behandlet paa Sessjonen, at frigjøre sig for Krigstjeneste ved at stille for sig, da kan han af Sessjonen begjære sig forlods udskreven (§ 17) og derefter stille en Mand overensstemmende med de Regler, som indeholdes i § 25.

§ 27.

Nummerbytning kan ske enten paa Sessjonen eller for vedkommende Troppeafdeling, naar den Mand, der ved Bytningen erholder det lavere Nummer, af Sessjonen eller Troppeafdelingen erkjendes at have de Egenstaber, som udsfordres for at kunne stilles for en Anden.

(Fortsættelse.)

1848.

Beretning

No. 35.

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Trettende Møde.

(Fortfat.)

§ 28.

Ved Forstærkningen blive at ansætte:

- a) de, som have udtjent ved den staaende Hær.
Herfra undtages imidlertid det Mandskab, som i Genhold til § 18 frivillig har ladet sig ansætte i Underofficersklassen eller som Menige og have gjort 8 Aars stadig Tjeneste.
I Krigstid kan dog Ingen forlange Afsted fra den staaende Hær, blot fordi han har tjent ved samme i den foreskrevne Tid; men den vil kunne blive ham meddeelt, forsaavidt Forholdene tillade, at hans Afgang strax erstattes.
- b) de, som ved Lodtrækningen have trukket de høiere Nummere og ikke i Løbet af Aaret ere blevne indkaldte til Tjeneste (§ 22);
- c) de, som have stillet for sig til den staaende Hær; og
- d) Udlændinge, som her nedsatte sig og ere i en Alder af 24 Aar til 38 Aar.

§ 29.

Det til Forstærkningen henhørende Mandskab, der ikke først har tjent i Linien, skal være pligtigt til, naar forlanges, at indfinde sig i de anordnede Greceer-skoler for at vaabenøves. Dette Mandskab har i Fredstid ordentligvis ingen Tjeneste at forrette, hvorimod det har at møde ved de anordnede Mynstringer; men i Krigstid anvendes det, forsaavidt fornødent gjøres, i Overensstemmelse med Armeeor- ganisationen, deels til Armeens Forstærkning i Felten, deels til at forsyne Fæstningerne med de fornødne Garnisoner.

§ 30.

Naar Forstærkningen i Krigstid eller andre overordentlige Tilfælde skal indkaldes under Vaaben, bliver i Reglen den yngre Alders- klasse at indkalde fremfor den ældre.

§ 31.

I Almindelighed skal al Tjeneste ved Armeen for det udfrevne Mandskab ophøre med det 38te Aar, saa at de, der have opnaaet denne Alder, udslettes af Rullen og erholde Afstedspas.

Herfra undtages dog de, der ved selv at bevirke Udsættelse med Udskrivningen (§ 16) have foranlediget, at de ei til deres 38te Aar have udtjent den Tid af 16 Aar, hvori Enhver, hvem Børnepligten paahviler, i Reglen er pligtigt at tjene i den staaende Hær og Forstærkningen tilsammen.

Fremdeles skal og den, som en Tid lang svigagtig har unddraget sig Børnepligten, udtjene sin fulde Tjenestetid, saavel i den staaende Hær som i Forstærkningen.

§ 32.

De Børnepligtige, som enten formedelst Mangel af det anordnede Soldatermaal eller paa Grund af nogen mindre betydelig Svag- hed eller Legemsfeil ei ansees skikede til at tjene i Linien eller Forstærkningen, men paa den anden Side ei heller kunne erklæres for aldeles utjenstdygtige, blive som hidtil at hense til en særegen Klasse, hvoraf i Tilfælde af Krig det Mandskab bliver at udskrive, som da maatte behøves ved Armeen til de der foresaldende Forretninger, saa- som til at tjene som Trainudste eller at ansættes ved Depoter, Lazarether eller hvilket som helst andet militært Brug, hvortil de maatte findes skikede.

I Reglen blive de Ungre at udtage fremfor de Ældre.

Iøvrigt skal det være de Børnepligtige, som ere udfrevne til

nogen Tjeneste af det ovennævnte Slags, tilladt at stille en anden til samme Klasse hørende ældre Børnepligtig, som ikke selv er udfreven og af Sessionen dertil findes duelig.

I denne Klasse bliver Mandskabet staaende indtil det 38te Aar, hvorefter det udslettes af Rullen og erholder Fripas.

§ 33.

Ihvorel Forpligtelsen til at tjene i Armeen i Reglen ophører med 38 Aars Alderen, vil dog Enhver, endog efterat han har opnaaet denne Alder, være pligtigt til, naar Fædrelandet udsættes for fiendtligt Overfald, da, paa Opfordring af Os, eller af dem, som af Os dertil ere bemyndigede, at gribe til Vaaben, for, saavidt han formaaer, at medvirke til at afværge saadant Overfald, i hvilken Henseende det vil have sit Forblivende ved den allerhøieste Forordning af 3die Juni 1801.

§ 34.

Den Rigets Indvaanere saaledes paahvilende Børnepligt til Armeen skal, saalænge de ikke ere indkaldte til Tjeneste, ei være dem til Hinder i at tage Ophold, hvor de ville indenfor Rigets Grændser, dog at de fra den Tid, de ere blevne optagne i Rullerne (§ 9), iagttage de Regler, som i Forordningen af 10de Mai 1843 § 8 ere foreskrevne med Hensyn til Flytning med Følgeseddel, hvilke Regler ogsaa skulle komme til Anvendelse, om end Flytningen skeer fra eet Amts- district til et andet.

Ligeledes skal det staae enhver Landværnepligtig frit for, naar han tager fast Ophold et andet Sted end det, hvor han er indført i Rul- len, at lade sig omværle fra eet Udskrivningsdistrict til et andet.

§ 35.

Landværnepligten skal i Reglen ikke være Nogen til Hinder for at rejse til Udlandet, naar han ikke derfor forsømmer at opfylde de Forpligtelser, der ifølge de forestaaende Bestemmelser paahviler ham i Henseende til Tjenestepligtens Opfyldelse.

§ 36.

Dog kan Ingen, som henhører til den staaende Hær, rejse ud af Riget uden dertil erhvervet særskilt Tilladelse, som i Almindelighed kun vil blive meddeelt imod behørig Caution og i Reglen ei kan ventes, saalænge der paahviler den Bedkommende Forpligtelse til at forrette fast Tjeneste.

Det Samme gælder om dem, der som Følge af de ved Lodtræk- ningen erholdte høiere Nummere midlertidig ere forbigaaede, saalænge de i Overensstemmelse med § 22 kunne som overcomplete Soldater indkaldes til Tjeneste ved den staaende Hær.

§ 37.

Børnepligten skal ikke være Nogen til Hinder for at erhverve Borgerkab i en Kjøbstad, hvilket dog paa den anden Side ingen videre Indflydelse skal have paa de ham paahvilende militære Tjeneste- pligter, end den, som omtales i Slutningen af § 38.

§ 38.

Den Forpligtelse, som for Tiden paahviler Kjøbstadbeboerne til at gjøre Tjeneste i vedkommende Kjøbstads Borgervæbning eller Brand- og Politicorps, skal fremdeles vedblive, dog at saadan Tjeneste ei kan affordres Nogen, der henhører til den staaende Hær, med mindre Nødvendigheden maatte udkræve det.

Tjenesten i saadanne Corps bliver alene at betragte som en Communalbyrde til Overholdelsen af den indre Orden og Sikkerhed i Kjøbstaden, uden Hensyn til Børnepligten, til hvilken Ende flige Corps alene skulle staae under den civile Øvrigheds Overbefaling. Som Følge heraf skal der gives de nuværende Kjøbstad-Borgervæb-

ninger en til dette Viemed svarende Organisation, forsaavidt det ikke allerede er skeet.

Dog skulle de borgerlige Corps i Vor Kongelige Residentsstad Kjøbenhavn og øvrige faste Pladser fremdeles i Krigstid under Krigsbestyrelsens Befaling kunne anvendes til at imodstaae fjendtligt Overfald, naar Byen angribes, og skulle derfor ogsaa i Fredstid staae under Krigsbestyrelsens Tilsyn. Den Forpligtelse, som ifølge Reglementet af 22de April 1829 § 2 paahviler Bort Livjægercorps til i Krigstid at bruges paa hvilket som helst Sted inden Sjællands Grændser, det maatte findes hensigtsmæssigt at anvende samme, skal for Fremtiden bortfalde og Corpsets Forbindelse med Vor Armee ophøre.

Alle de, der ere ansatte ved de borgerlige Corps, skulle saa længe være fritagne for at indkaldes til Armeens Forstærkning, om de end ellers maatte henhøre til samme, saavel som for at kunne bruges til saadan Tjeneste, som omhandles i § 32.

3die Capitel.

Om Børnepligten i Henseende til Søkrigstjenesten.

§ 39.

Udskrivning til Søkrigstjenesten skeer paa aarlige Sessjoner blandt de til Sørollen henhørende Personer.

§ 40.

Til Sørollen henhøre:

- 1) alle de Børnepligtige, som fortiden ere optagne i Rullerne som Sølimiter;
- 2) alle de Kjøbstadsbeboere, som hidtil, i Henhold til Forordningen af 8de Januar 1802 § 1, ere indførte i Sørollerne;
- 3) de Uværnepligtige, som have erholdt Sø- eller Volontair-Patent. Fremdeles blive dertil at hense:
- 4) de af den hidtil for Børnepligt fritagne Befolkning, der paa den Tid, nærværende Anordning træder i Kraft, opholde sig indenfor Grændserne af de nuværende Sølimit-Districter, forudsat at de ikke have opnaaet den Alder, der i Henhold til § 5 fritager for at indbrages under Børnepligten, og de heller ikke maatte foretrække at opfylde deres Børnepligt i Landkrigstjenesten, hvilket skal staae dem frit for;
- 5) alle de, der, uden at være Sø-Indrullerede, fortiden ere ansatte i Sø-Statens som Officerer eller i Statens Divisioner, eller som i Fremtiden maatte blive antagne i samme;
- 6) disses Sønner, saasnart de have opnaaet den Alder, der i Medfør af § 9 medfører Forpligtelse til at optages i Rullen, hvilket saavel gjælder deres nuhavende Sønner, forsaavidt de ikke ere fødte forinden den 1ste Januar 1826, som dem, der fremtidigens fødes dem;
- 7) for Fremtiden alle de Børnepligtige, som opholde sig indenfor Sølimitdistricternes Grændser paa den Tid, de i Henhold til § 9 skulle optages i Rullerne; og endelig
- 8) de Landværnepligtige, som med særlig Tilbællelse overføres til Sørollen i Overensstemmelse med de følgende Paragrapher.

§ 41.

Naar en Landværnepligtig ønsker at overføres til Sørollen, kan Sessjonen, naar han derom melder sig, inden han har overstredet 18 Aars Alderen, til enhver Tid af Aaret meddele ham et Interims-patent til at fare til søs. Naar han er indtraadt i det 22de Aar, skal han fremstille sig for Sessjonen for at erholde en Charakter angaaende sin Befarenhed. Erklæres han herved for „heel“ eller „halvbefaren“ og vil blive ved Søarten, meddeles ham strax Sø-Patent, hvorefter han foranstaltet udslettes af Landrullen; men faaer han ikke een af hine Charakterer, eller han ikke mere vil fare til Søes, da forbliver han i Landrullen og behandles som henhørende til samme.

§ 42.

Enhver Landværnepligtig, der endeligen er overgaaet til Forstærkningen eller henhører til den i § 32 omhandlede Klasse af mindre Tjenstdygtige, og som ønsker at bestjæftige sig med Søfart og Fiskeri, skal i Fredstid være berettiget til at begjere sig overført til Sørollen.

§ 43.

Bestemmelsen i Forordningen af 8de Januar 1802 § 1, at Sønner

af dem, der i Kjøbstæderne ernære sig ved Søfart, Lodseri eller vidt løstigt Fiskeri, ikke henhøre til Sørollen, skal for Fremtiden afledes bortfalde. For Kjøbstadsfødte Personer, der ikke allerede nu henhøre til Sørollen, vil Overførelse i samme følgende kun skee i Overensstemmelse med Reglerne i §§ 40, 41 og 42.

§ 44.

Derfor nogen Søindrulleret ikke, inden han indtræder i sit 22de Aar, har saaledes bestjæftiget sig med Søfart og Fiskeri, at han kan opføres i Rullen i det Mindste som „Søvante“, skal han behandles til Udskrivning til Landkrigstjenesten lige med det 22-aarige Mandskab, og befindes han da tjenstdygtig, overgaaer han til Landrullen.

De usvante Sømiliter, som med 22 Aars Alderen ei befindes at have den fornødne Hvide og Legemsdygtighed til Landkrigstjenesten, skulle, i Lighed med hvad i § 15 er foreskrevet for de Landværnepligtige, fremdeles møde paa Sessjonen med 23 Aars Alderen og i fornødent Fald med 24 Aars Alderen. Befindes de heller ikke da at have den fornødne Tjenstdygtighed, blive de staaende i Sørollen som „Usvante“ indtil det 38te Aar.

Foransførte Bestemmelser skulle ogsaa bringes i Anvendelse paa de Der, hvis Beboere hidtil have været fritagne for at behandles til Udskrivning til Landkrigstjenesten.

§ 45.

Enhver, der henhører til Sørollen, men ei ønsker at bestjæftige sig ved Søen, skal, indtil han fylder sit 18de Aar, eller, hvis han ikke inden det 22de Aar er bleven udsreven til Søtjenesten, da indtil denne Alder være berettiget til at begjere sig overført til Landrullen og derom af Sessjonen at erholde et Beviis.

§ 46.

De Søværnepligtige forblive i Sørollen indtil deres 50de Aar og henseføres efter deres Alder til een af de følgende 3 Afdelinger:

1. Ungdoms-Rullen, som omfatter det unge Mandskab fra Indskrivningsalderen indtil det 17de Aar inclusive;
2. Hoved-Rullen, hvortil henhøre alle Søværnepligtige fra det 18de til det 38te Aar inclusive; og
3. Extra-Rullen, hvortil henseføres alt det Mandskab, der er over 38 Aar indtil 50 Aars Alderen, med hvilken Alder de aldeles udgaae af Rullerne.

§ 47.

Enhver Søværnepligtig har med 16 Aars Alderen og siden fremdeles aarlig at fremstille sig for Sessjonen, forsaavidt han ikke maatte være i Fart eller ved andet lovligt Forsald forhindret fra at møde.

§ 48.

De, som ved det første eller et senere Møde befindes at have saadanne Svagheder eller Mangler, der gjøre dem uskikede til al Søtjeneste og ei kunne ventes senere at blive hævede, har Sessjonen strax at udslette af Rullen og at meddele Udygtigheds-pas.

§ 49.

De derimod, som ei saaledes findes egnede til at udslettes, men ei heller siden, og senest med det 24de Aar, befindes at være af den Legemsdygtighed, at de kunne udskrives til den egentlige Søtjeneste som Matroser, saavel som de, der ei til det 24de Aar ere bleve „Søvante“ og heller ikke i Henhold til § 44 ere bleve udtagne til Soldater, skulle under Benævnelse af „Usvante“ blive staaende i Sørollen til det 38te Aar, for i paakommende Tilfælde at kunne i denne Egenskab udskrives til saadan Tjeneste, hvortil mindre Sødygtighed udfordres.

§ 50.

I Fredstid og naar ikke overordentlige Udrustninger finde Sted, skal Udskrivning til Orlogstjenesten ikkun skee af det Mandskab, der henhører til Hovedrullen; men i Krigstid og til overordentlige Udrustninger kan tillige Mandskabet i Ungdoms- og Extra-Rullerne udskrives.

§ 51.

Fra den ellers almindelige, anordnede Undersøgelse af Lægerne paa Sessjonen blive de Søværnepligtige at fritage, der selv anmelder sig som fuldkommen tjenstdygtige og derom medbringe en autoriseret Læges Attest.

§ 52. I hvorvel Forpligtelsen til Udskrivning til Bor Sotjeneste i Reg-
len opfører med det 50de Aar, skal dog, naar der i Krigstid maatte
udgaae et saadant almindeligt Opbud, som omhandles i § 33, En-
hver, som forhen har staaet i Sørullen og endnu er af den Alder og
Legemskraft, at han kan deeltage i Søforvaret, være pligtig til at
udføre den Tjeneste, hvortil han maatte blive ansat.

§ 53.

I Fredstid tillades det Enhver, der er udstreven som Søværne-
pligtig, men endnu ei udkommanderet til nogen bestemt Tjeneste, at
stille en Anden af samme Befarenhed og Tjenstdygtighed for sig. En
saadan Stilling gjælder kun for eet Togt og bliver at berigtige for
Sessionen eller i alt Fald for vedkommende Søkrigscommissair, Ind-
rulleringschef eller Hverving. Men den, der allerede er comman-
deret til en vis Tjeneste, kan ikke stille for sig uden særdeles Tilladelse
af Marineministeriet.

I Krigstid kan Stilling ifkun undtagelsesviis tilstedes ifølge
særdeles Tilladelse af vedkommende Ministerium.

Den, som har stillet for sig, betragtes, som om han havde udført
det Togt, hvortil han var udstreven, og kan ei i Løbet af det Aar
udskrives til nogen Sotjeneste, medmindre der senere maatte blive
paabuden en yderligere Udskrivning i det Omfang, at han ikke længer
kan forstaaes. Dog skal det Togt, hvortil han har stillet for sig, i
ethvert Fald regnes ham tilgode.

Ingen maa antages som Stillingsmand, med mindre han er
fuldkommen tjenstdygtig til den Tjeneste, han vil paatage sig. Han
maa ei alene ikke have udstaaet nogen Straf, der gjør ham uværdig
til at tjene til Orlogs, men han maa ogsaa tilveiebringe fyldest-
gjørende Beviser for sit gode Forhold ved Attester fra dem, med hvilke
han har faret, eller fra vedkommende Øvrighed, i hvis Embedskreds
han senest har havt fast Ophold.

§ 54.

Den samme Flytningsfrihed, som i Genhold til nærværende An-
ordnings § 34 tilkommer de Landværnepligtige indenfor Rigets Græn-
ser, skal ogsaa tilkomme dem, der henhøre til Sørullen.

§ 55.

I Fredstid skal Værnepligten ikke være den Sindrullerede til
Hinder for at reise til Udlandet eller tage Hyre med fremmede Na-
tioners Skibe; dog er han pligtig under Mulct af 10 Rbd. at an-
melde sin Afreise for Districtschefen, der meddeler ham Beviis for,
at Anmeldelsen er steet. Naar den, der saaledes har været bortreist,
kommer tilbage her til Riget, har han under en lignende Mulct at
anmelde sig hos Districtschefen.

§ 56.

I Krigstid maa Søværnepligtige ikke tage Hyre med fremmede
Nationers Skibe eller forlade Landet uden ifølge særskilt Tilladelse af
vedkommende Ministerium.

For den Søværnepligtige, der i Krigstid, medens han henhører
til Ungdoms- eller Hovedrullen, uden særlig Tilladelse forlader Lan-
det eller tager Hyre paa fremmede Nationers Skibe, bliver den al-
mindelige Tjenestetid at forlange ud over det 38te Aar, saaledes, at
den for hvert Aars uberettiget Fraværelse forlanges med eet Aar.

Naar nogen Søværnepligtig i den Tid, han er indfaldt til activ
Tjeneste, maatte af særdeles Grunde ønske at reise ud af Riget, da
kan Tilladelse dertil kun gives af Marineministeriet.

§ 57.

Jovrigt vil det med Hensyn til Sø-Indrulleringsvæsenet have sit
Forblivende ved de nugældende Bestemmelser, forsaavidt de ikke ere
blevne forandrede ved nærværende Forordning.

§ 58.

Nærværende Forordning træder i Kraft den 1ste Januar 1849.

I Anledning af det fremlagte Udkast bemærkede **Justitsmini-
steren** følgende:

Da jeg har tilladt mig at lade ombede til Forsamlingens Med-
lemmer Exemplarer af det Udkast, som her forelægges dem, antager
jeg det ikke for nødvendigt at oplæse dette, hvis det ikke udtrykkeligen

maatte blive forlangt, og jeg skal derfor kun ledsage Udkastet med
nogle faa Bemærkninger, navnlig angaaende de Hovedhensyn, som
Regjeringen har taget ved Udarbejdelsen af samme, og det Stand-
punkt, hvorfra man ønsker det betragtet ved Behandlingen i den hvit-
ærede Forsamling.

Jeg maa da tillade mig at henlede Forsamlingens Opmærksomhed
paa de særegne Forhold, hvorunder Udkastet er fremkommet. Det
vil være i Deres Erindring, at Sagen om almindelig Værnepligt
allerede flere Gange har været under Forhandling i Provindsialstæ-
nderne. Baaede i 1844 og 1846 blev der forelagt Udkast om denne
Gjenstand, og man har derved vundet et Grundlag til Bearbejdelsen
af Sagen ved denne Leilighed. Men det har naturligviis ikke kunnet
undgaaes, at den Forandring, der er indtraadt i Ansuelserne, den
Udvikling, som alle Forhold have modtaget, har maattet udøve en
væsentlig Indflydelse paa Bearbejdelsen af Sagen denne Gang. Be-
arbejdelsen foregik nu under Tryk af en Krig, af Omstændigheder,
som ikke tillode at lade Udkastet gjenneingaae en saadan længere Draf-
telse, som ellers har været sædvanlig. Desuden maatte man være
opmærksom paa, at der ved den Forandring, som Udkastet medførte,
ikke indtraadte Forstyrrelser i de Hensyn, der maatte tages for at
tilveiebringe den fornødne Styrke for Landkrigshæren og Sømagten,
og en saadan Forstyrrelse kunde let være blevet Følgen, hvis der var
bleven foretaget indgribende Forandringer i de reglementariske Be-
stemmelser, der hidtil have bestaaet. Man kunde nemlig troe,
at det med Udarbejdelsen af en Lov om almindelig Værnepligt
forbundne Arbejde ikke blev særdeles vanskeligt, naar man kun
indskrænkede sig til at almindeliggjøre Værnepligten, og i alt Fald
foreskrive de enkelte Bestemmelser, der maatte være nødvendige
med Hensyn til Rekrutteringen, men derimod ubelade alle reglemen-
tariske Bestemmelser, som staae i Forbindelse med Armees-Organisatio-
nen og Udskrivningen i det Hele. Men jeg skal derved strax tillade
mig at bemærke, at man, som ogsaa af Udkastets Bestemmelser vil
sees, ingenlunde kunde gjøre dette, uden at det vilde medføre „en Forstyr-
relse“ i de bestaaende Forhold, da netop i de nu gjældende Anordnin-
ger til Bestemmelser om Værnepligten er knyttet en stor Masse
Bestemmelser, der nærmest maae betragtes som reglementariske og slet
ikke passe til de Forhold, der indtræde ved Værnepligtens Alminde-
liggjørelse. For at anføre et Exempel, skal jeg kun tillade mig at
nævne Indførelsen i Rullerne fra Fodfelen af, som nu er overflødig
eller i alt Fald ikke nødvendig, de gjentagne Møder for Sessionen,
som hidtil have fundet Sted, den hele Lodtrækningsmaade, der hidtil
har været brugt, idet Rekrutterne maatte møde flere Gange for Ses-
sionen, og endelig den hele Tvang med Hensyn til Flytning, som
hidtil har bestaaet for de Værnepligtige. Alle disse Forhold har man
ikke kunnet lade uberørte, da de ældre Bestemmelser ikke passe for de
nye Forhold, og derfor har man været nødt til at gaae ind paa en
stor Deel mere reglementariske Bestemmelser. Men uagtet man har
maattet gjøre dette, kan man dog ikke noksom vogte sig for at gjøre
Forsøg, som muligen i og for sig kunne være hensigtsmæssige, men
hvis Følger ikke lade sig overse i Henseende til den Virkning, de
kunne have paa Landhærens og Sømagtens Forsyning med det for-
nødne Mandskab. Jeg sigter herved til den Forskiel, der hidtil har
bestaaet mellem de Landværnepligtige og Søværnepligtige, idet de sidste
ere blevne udtagne af særegne Solimitidistricter og opførte i en sær-
egen Rulle, Sørullen. Denne Forskiel har man anseet det uundgaae-
lig nødvendigt at bibeholde ved Lovens Udarbejdelse, naar man ikke
vilde udsætte sig for at gjøre et uvovligt Forsøg, der kunde have de
befuldeste Følger for Flaadens Forsyning med Mandskab. Det maa
herved erindres, at til Sædetaten udtages Mandskabet i en yngre
Alder og udskrives for en længere Periode end i Landetaten, og der
er derhos indrømmet og maa indrømmes Solimiterne en langt større
Flytningsfrihed og endog Rejsfrihed til Udlandet, da deres Livsbe-
skæftigelse derved væsentlig betinges, og der udfordres aarligt Møde
for vedkommende Autoritet, for at denne altid kan vide, hvor stort
et Antal Matroser man kan regne paa i fornødent Fald. Alle disse
Bestemmelser passe derimod ikke paa de Landværnepligtige. Derfor
har man ogsaa bibeholdt den Forskiel mellem Land- og Søværne-
pligtige i Henseende til Districter og Ruller, som hidtil har bestaaet,

om end dette muligen maatte findes mindre principmæssigt, naar de øvrige Forskjelligheder hævedes.

Efter disse Bemærkninger har jeg kun troet at burde antyde de Hovedprinciper, der ere fulgte ved Udarbejdelsen af Udkastet. Man har da for det Første gjort Børnepligt lig for alle Stænder og hævet alle de Undtagelser, som efter de hidtil bestaaende Anordninger fandt Sted, og man har ikke heller anseet det for principmæssigt at bibeholde alle de, om ikke Undtagelser, saa dog Særegenheder, som ved Sagens sidste Foretagelse i Provindsialstænderne bleve foreslaaede. Navnlig have vi saaledes ikke troet at burde gaae ind paa den der foreslaaede kortere Tjenestetid for dem, der frivillig meldte sig og vilde udtjene deres Børnepligt paa egen Beføstning, ligesom man har troet det afvigende fra Principet, at Kjøbenhavn beholdt sin egen Væbning og ikke blev behandlet som de øvrige Indvaanere i Riget. Udvidelsen af Børnepligten er gjort til alle dem, der hidtil have været fritagne, og denne Udvidelse begynder med dem, som ikke endnu ere over 22 Aars Alderen (Lægdsrullealder), da man deels derved opnaaer, at man kan begynde strax, da det er den sædvanlige Udskrivningsalder, som fremdeles vil være det to og tyvende Aar, og deels nærværende Lov slutter sig til Anordningen af 23de Septbr. d. A. om en extraordinair Udskrivning af de hidtil Iffeværnepligtige, som skulde foretages blandt det 23, 24 og 25 aarige Mandskab. Men ved Siden af den nye Byrde, som ved Børnepligtens Almindeliggjørelse paalægges en stor Deel af Statens Indvaanere, har man søgt at lette Trykket heraf, saavidt see kunde for dem Alle, og dette har man søgt at opnaae ved forskellige Bestemmelser, som jeg nu kortelig skal berøre. Efter § 9 vil saaledes Indførelsen i Rullerne først see med Confirmationsalderen eller 15 Aars Alderen, istedetfor at det hidtil skulde see strax efter Fødselen. Fremdeles skal der, efter § 12, kun udfordres eet Møde for Sessionen, istedetfor hidtil, som bekjendt, de Børnepligtige skulde møde paa Sessionen ikke blot i det Aar, da Udskrivningen finder Sted, men desuden ved en foregaaende Session, for at deres Tjenstydgtighed kunde afgjøres. For at undgaae de hyppige Møder har man indført et nyt Lodtrækningsystem for derved at udfinde dem, der ikke behøves til Tjeneste til den paagjældende Tid. Dernæst har man søgt at lette Tjenesten ved at overlade de Børnepligtige en større Frihed til selv at vælge den Tid, hvori de vilde udtjene deres Børnepligt, og Forsamlingen vil see af §§ 16 og 17, at det ikke blot er tilladt Børnepligtige, naar de maatte findes at have den fornødne Kraft og Hvide, at indtræde i Hæren tidligere end den almindelige Udskrivningsalder, naar de kun ere over 18 Aar, men at de endog kunne erholde Udsættelse hermed til det 25de Aar, naar de maatte ønske Saadant. Fremdeles har man troet at burde indrømme en aldeles fri Ret til Stilling, saa at dette ikke som hidtil er gjort afhængigt af Erlæggelsen af en Kjendelse til det Offentlige; ligeledes har man ikke fundet nogen Betænelighed ved at tilstede Nummerbytning, saavel ved Sessionen, som ved de enkelte Tropeafdelinger. Man har derhos søgt at lette Byrden ved Tjenestepligten ved at indrømme en saa stor Frihed til Flytning som mulig, saa at Børnepligtige kunne flytte til ethvert Sted i Riget, blot med Flyttebeviiis fra vedkommende Lægd, istedetfor at der tidligere efter Omstændighederne enten fordredes Amtspas, eller Flytning slet ikke kunde tillades. Endvidere har man indrømmet en langt større Ret til at reise til Udlandet, navnlig hvad de Landværnepligtige angaaer, naar disse blot sørge for, at de i det Tidrum, hvori de burde opfylde deres Børnepligt, ogsaa opfylde den. Af § 37 vil det erfares, at Børnepligten i Fremtiden ikke er til Hinder for at erhverve Borgerskab i Kjøbstæderne, saa at den hidtil bestaaende Indskrænkning heri er hævet. Endelig indeholder Udkastet de Bestemmelser, som ere

ansete nødvendige med Hensyn til Borgervæbningerne, da disse naturligtvis ikke kunne vedblive i samme Omfang som hidtil, naar Børnepligten bliver almindelig, og der kommer til at paahvile Kjøbstadindvaanerne, som hidtil have gjort Tjeneste i Borgervæbningen, samme Forpligtelse som de øvrige Statsborgere. Derimod har man troet, at det i Reglen, forsaavidt ikke Omstændighederne i enkelte Tilfælde maatte kræve det Modsatte, vilde være billigt, at Kjøbstadsbeboere, som staae i den faste Hær, under Udøvelsen af denne Tjeneste fritoges for Tjeneste i Borgervæbningen, og derimod naar de gik over til Forstærkningen indtraadte i Borgervæbningen, og at deres Forpligtelse til at tjene i Forstærkningen derved ophørte. Disse ere de Hovedtræk, jeg har troet strax at burde berøre for Forsamlingen, for at sætte denne istand til, forinden den tager Sagen nærmere under Behandling, at bestemme de Principer, hvorpaa det hele Forslag er bygget.

Paa derom af Formanden givne Anledning, vedtoges det eenstemmigen af Forsamlingen, at det forelagte Udkast skulde henvises til Afdelingerne.

Formanden opfordrede derefter Forsamlingen til at yttre sig angaaende Antallet af Comitens Medlemmer, om hvorvidt denne skulde udvælges af Afdelingerne, og om denne skulde forstærkes ved frit Valg af hele Forsamlingen.

Ordf: Jeg foreslaaer, at Comiteen bliver af den samme Størrelse, som den tidligere idag nedsatte, saa at 10 Medlemmer vælges af Afdelingerne og 5 ved frit Valg af Forsamlingen.

Schiern: Jeg foreslaaer, at der kun vælges 1 af hver Afdeling og 4 af Forsamlingen.

Orsted: Femten er vel et stort Tal, men jeg maa dog, med Hensyn til Sagens Beskaffenhed, de mange Interesser, der ved denne vilde være at tage i Betragtning, og den store Kundskab til forskellige tildeels specielle Forhold, der udkræves, ansee det retteft, at der udvælges 2 Comiteemedlemmer af hver Afdeling og 5 af Forsamlingen ved frit Valg.

Da **Formanden** derefter satte de tvende saaledes fremkomne Forslag under Afstemning, erklærede Forsamlingen sig med 94 Stemmer mod 39 for, at Udvalget skulde bestaae af 15 Medlemmer, 2 valgte af hver Afdeling og 5 frit valgte af Forsamlingen.

Rée: Der er et Spørgsmaal, som jeg maa ansee det nødvendigt allerede paa dette Standpunkt af Sagen at erholde nærmere Oplysning om.

Formanden: Maafee den ærede Rigsdagsmand nærmere vil yttre sig angaaende den Gjenstand, med Hensyn til hvilken han ønsker saadan Oplysning.

Rée: Jeg troer, at det bør staae klart for Forsamlingen, for den strider til Bearbejdelsen af det nu fremlagte Lovforslag, om Forordningen af 23de September angaaende den extraordinaire Udskrivning af de hidtil for Børnepligt fritagne skal finde Afgjørelse under Sagen om almindelig Børnepligt, Noget, som jeg vel har forudsat, men hvorom der dog kan være forskellige Meninger.

Formanden: Der er alt tidligere slet Interpellation angaaende denne Sag, der af Ministeriet er bleven besvaret.

Lehmann: Det gjør mig ondt, at dette Spørgsmaal, uagtet to Gange besvaret, endnu kan give Anledning til Tvivl. Der kan ikke indbrages under nærværende — om jeg kan bruge dette Udtryk — uafgjorte Sag en anden Sag, der alt er afgjort.

(Sluttet.)

1848.

Beretning

No. 36.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Trettende Møde.

(Stuttet.)

Mæ: Jeg maa bemærke, at jeg kun kan tænke mig Loven bestaaende som provisorisk, og efter Lovens Natur som provisorisk maa Ministeriet da søge i en Indemnitetsbill, det vil sige, Ministeriet maa søge en Afgjorelse, om hvorvidt Loven skal blive i Gyldighed, hos den første derefter sammentrædende Rigsdag; da nu denne Rigsforsamling efter sin Charakter fuldkommen maa sættes i Klasse med en lovgivende Forsamling — og herfor have vi en Erkjendelse fra selve Ministerbanken —, saa troer jeg, at heri allerede ligger en Indrømmelse af, at den Lov, der er givet paa en Tid, da en lovgivende Autoritet, der repræsenterede Folket, ikke kunde høres, senere maa forelægges Rigsforsamlingen. Det er ganske sandt, som Præsidenten har bemærket, at denne Sag har været Gjenstand for en Interpellation til den høitærede Justitsminister, men Svaret lod dog nogen Uvished tilbage, idet den høitærede Krigsminister, der ved samme Leilighed tog Ordet, bemærkede, at Loven af 23de September og Loven om almindelig Bærnepligt ikke stode i saadan Forbindelse, at de samtidigen vilde blive at tage i Betragtning. Nu er det vel saa, at Loven af 23de September ikke de facto er kommen og foreløbig ikke kan antages at ville komme til Udførelse; men det staaer svævende, hvorvidt Ministeriet erkjender hiin første Lov de jure suspenderet, indtil Spørgsmaalet her under Bærnepligtsagens Behandling har fundet sin Afgjorelse. Det er ikke med Hensyn til Realiteten, at jeg har taget Ordet; det glæder mig, og med mig vistnok Enhver her i Forsamlingen, at vi have modtaget Udkastet til en Lov, som hæver den Klasseulighed, hvorefter Forsvarspligten hidtil har været fordeelt imellem Statsborgerne; men jeg anseer det for Principets Skyld vigtigt og nødvendigt at vide, om en Lov, der vel ikke er udgivet med Benævnelse af provisorisk, men som dog efter sin Charakter er provisorisk, kan antages at staae ved Kraft, efterat Rigsforsamlingen er sammentrædt, uden at Forsamlingen derover har erklæret sig. Efter Krigsministerens berørte Uttringer, hvormed han henvendte sig til de øvrige her forsamlede Ministre, og som ikke fra de øvrige Ministre modte nogen Indsigelse, synes den Fortolkning, som man paa flere Steder har givet disse Uttringer, at have Meget, der taler for sig. Jeg tilstaaer, at jeg ikke hører til dem, som have udlagt hans Ord paa denne Maade; men jeg troer, at det er vigtigt for Forsamlingen at vide, hvorledes den staaer, og det vilde for Forbindelsens Skyld imellem Forsamlingen og Regjeringen være mig kjær, om Ministeriet ved Oplysning herom vilde komme Forsamlingen imøde.

Formanden: Hvis det ærede Medlem ikke maatte finde sig tilfredsstillt ved det Svar, der blev givet i Anledning af den tidligere fete Interpellation, forekommer det mig, at det meest hensigtsvarende Middel for ham til at opnaae sin Hensigt maa være, at han indgiver et Forslag angaaende det af ham berørte Spørgsmaal, hvilket Forslag da paa sædvanlig Maade kan komme under Behandling.

Schiern: Det er ikke med Hensyn til hvad her er sagt, at jeg har udbedt mig Ordet; jeg vilde kun bemærke, at Grundloven alt i længere Tid har foreligget, og da Afstemningen igaar synes at vise, at Fleertallet af Forsamlingens Medlemmer ønske, at Grundloven snarest muligt kommer for, skal jeg tillade mig at rette det Spørgsmaal til den ærede Præsident, om han ikke maatte finde sig besvøiet til i den Anledning at konsulere Forsamlingen.

Formanden: Det ærede Medlem vil have erholdt den af ham

attraaede Oplysning, naar jeg har oplæst Dagsordenen for det næste Møde. I dette Møde, der vil blive afholdt imorgen Kl. 12, vil der nemlig blive foretaget: 1) Spørgsmaalet om, hvorvidt 6 Adresser fra Grø og 1 fra Mehrn skulle oplæses eller ikke, og 2) Spørgsmaalet om Behandlingsmaaden for Forfatningsudkastet.

Mødet hævedes.

Fjortende Møde.

Lordsdagen den 9de November.

Forhandlings-Protocolen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg forstod Forsamlingen i forrige Møde saaledes, at det var dens Mening, at Spørgsmaalet i Almindelighed, om hvorvidt Adresser skulle oplæses eller ikke, foreløbig skulde undersøges af den Comitee, som har forfattet Udkastet til Forretningsordenen. Da der imidlertid er yttret nogen Tvivl herom, skal jeg tillade mig at sætte det Spørgsmaal under Afstemning, om det virkelig er Meningen, at Forsamlingen henviser dette Spørgsmaals foreløbige Behandling til den nævnte Comitee.

Krieger: Maa jeg paa Comiteens Begne tilføie, at det vistnok var ønskeligt, at dette ligeledes blev gjort gjældende med Hensyn til det andet Spørgsmaal, som igaar af den ærede Formand blev forudsat som afgjort, nemlig om hvorvidt den i Anledning af Forretningsordenen nedsatte Comitee skulde ansees at være vedvarende, saaledes at naar der opstod Spørgsmaal angaaende Forretningernes Gang, disse da skulde henvises til den, ligesom denne da havde at give sin Betænkning derover. Jeg skal derfor tillade mig at henvende mig til den ærede Formand, om der ikke maatte gives Forsamlingen Leilighed til, i saa Henseende tydeligen at udtale sin Villie, at ikke hiin Comitee skulde paatage sig et Hverv, og derved en Ret, fjendt ogsaa en Forpligtelse, som ikke Alle ere enige om, at der tilkom den.

Formanden: Det vil da vistnok være det Rigtigste, først at sætte det Spørgsmaal under Afstemning, om denne Comitee skal være vedvarende, saaledes at man til den henviser alle de Spørgsmaal, som maatte opstaae om Forretningsordenen, og følgelig ogsaa det Spørgsmaal, der nu er opstaaet i Anledning af Adresser. Hvis Ingen vil yttre sig, skal jeg tillade mig, at sætte Spørgsmaalet under Afstemning.

Grundtvig: Jeg vilde blot anmærke, at mig synes, at det er dog en lidt betænkkelig Sag at erklære saaledes en Comitee for vedvarende, ihvorvel jeg indrømmer, at det for mit Vedkommende er dette saameget mere, som jeg ikke veed, af hvem hiin Comitee bestaaer; det forekommer mig dog betænkkeligt, at erklære en saadan Comitee for competent til at afgjøre alle de Spørgsmaal, som kunne opstaae vedrørende Forretningsordenen. Jeg vilde derfor udbede mig lidt Oplysning om, hvorvidt dens Competence skal strække sig, om den skal strække sig saavidt, at det skal beroe ene paa den, naar en Adresse, saaledes som den, der var for igaar, fremkommer, om den da skal oplæses eller henlægges.

Formanden: Nei, hiin Comitees Competence skulde kun strække sig til at gøre Forslag for Forsamlingen.

Ved den derefter stedfundne Afstemning blev det med 143 Stem-

mer ved 3 antaget, at den omhandlede Comitee skulde anses som permanent.

Efter Dagsordenen gik man dernæst over til Spørgsmaalet om Dplæsningen af nogle Adresser.

Paludan-Müller: Jeg har begjert Ordet for at afværges en Misforstaaelse angaaende Adresser fra Grø. Der er nemlig ikke 6 Adresser fra Grø, men det er en og samme Adresse, rigtignok i 6 Exemplarer, saaledes som jeg ogsaa har udtalt det i min Strævelse til den ærede Formand, hvormed jeg tilstillede ham denne Adresse; og naar der derfor her tales om 6, saa vil det ikke sige Andet, end at de, der have sat Adressen igang paa Grø, have givet 6 Afskrifter af den, for at den hurtigere kunde circulere i Dens forskjellige Egne. De ere imidlertid alle 6 aldeles eenslydende og ere kun indsendte, for at Forsamlingen kunde erholde de originale Underskrifter. Der bliver altsaa ikke Tale om at oplæse 6 Adresser, men kun om een, og denne er fremdeles saa kort, at Dplæsningen ikke vil optage mere end et Par Minuter. Der er ikke fremsat noget bestemt Forslangende om, at Adressen skulde blive oplæst, kun en Anmodning om, at den maatte blive Forsamlingen forelagt; men dette er efter al Sandsynlighed, fordi Understriberne ikke have tænkt sig den Forskiel, man vil gjøre herpaa, ellers vilde de vistnok ønske den oplæst, for at den derefter kunde gaae over i Rigsdags-Tidenden. Jeg skal desuden gjøre opmærksom paa, at da det igaar blev vedtaget, at Dplæsning af en Adresse fra de herværende Slesvigerne skulde finde Sted, finder jeg det inconsequent, hvis man ikke vilde tilstede Dplæsningen af denne Adresse fra Grø, da den er udgaaet fra Mand, der ere i et aldeles analogt Forhold med hine, og da det vel maa interessere at vide, hvorledes Stemningen er paa Grø.

Formanden: Jeg skal tillade mig den yderligere Bemærkning, at jeg antog, at her var 6 ligelydende Adresser. Iøvrigt forekommer det mig at være et Spørgsmaal, om man ikke, efterat det er vedtaget at tage det Spørgsmaal i Almindelighed, om Adresser bør oplæses eller ikke, under nærmere Behandling, gjorde rettest i at udsætte Afgjørelsen af det Spørgsmaal, hvorvidt Adresserne fra Grø og Mehrn skulde oplæses eller ikke, indtil vi have afgjort Spørgsmaalet i Almindelighed. Jeg veed imidlertid ikke, hvad Forsamlingen i saa Henseende maatte ville beslutte.

Tage-Müller: Jeg er af den Formening, at Spørgsmaalet om Adressers Dplæsning bør udsættes, indtil Betænkning fra den nys omtalte Comitee kan være indkommen. Dog kunde der vel, saaledes som allerede en Taler har bemærket, være Spørgsmaal, om der ikke kunde gjøres en Undtagelse med den nærværende Adresse fra Grø, i Analogi med det, som igaar fandt Sted med den slesvigiske, som blev oplæst.

Grundtvig: Mig synes ogsaa, at der er Grund til at lade denne Adresse oplæse, da den er fra et Land, der dog hører til Slesvig selv.

Dyholm: Jeg skal tillade mig at bemærke, at hvis jeg ikke tager feil, er eet af Exemplarerne undertegnet betingelsesviis, idet der nemlig er henviist til en tidligere Adresse, der altsaa staaer i en saadan Forbindelse med den nærværende, at det synes, at hvis denne skal oplæses, maatte ogsaa hiin oplæses, da den ikke kan antages at være hele Forsamlingen bekendt.

Krieger: Jeg skal tillade mig at tilføie, at da den i Forsamlingen senest indtraadte Rigsdagsmand har stillet et særskilt Spørgsmaal om de slesvigiske Forhold, synes der mig at være saa meget mindre Anledning til at beslutte Dplæsningen af en enkelt Adresse i den Retning, som den hele Sag jo vil komme under Behandling ifølge hans Andragende. Det er netop det Mislige ved at tillægge Adresser en særegen Behandling, at man derved bringer Gjenstande under Forhandling i Forsamlingen, som af intet Medlem selv ere optagne til Forhandling. Naar dette skeer, saaledes som det her er Tilfældet, da synes det mig, at den Sag, der omhandles i Adressen, derved kommer til sin fulde Ret.

Grundtvig: For det Første synes mig, at det ærede Medlem har glemt, at Dplæsningen igaar ikke drog nogen Forhandling efter sig, ligesom Dplæsningen heller ikke behøver at gjøre dette. Dernæst, hvad mit Andragende angaaer, da forekommer det mig, at fordi man

gjør et Andragende angaaende Slesvigs Stilling i det Hele, bliver Adressens Dplæsning ingenlunde derved overflødig, men at det derimod vil være meget godt, om disse Ting vare Forsamlingen iforveien bekendte, og om den hørte en Udtalelse af Slesvigs egne Bøverses Følelser.

Kammerraad Drevsen: Af de samme Grunde, hvorfor jeg igaar stemte mod Dplæsningen af Adressen fra København, maa jeg idag stemme mod Dplæsningen af de foreliggende Adresser. Jeg stemte mod Dplæsningen af den Adresse med de mange Underskrifter, fordi jeg synes, at det ikke var Understrifternes Mængde, der skulde afgjøre Sagen; men jeg havde ogsaa en anden Grund, nemlig den, at jeg vidste fra forrige Tid, at Forsamlingen vilde blive overflødet med en Mængde Adresser, og jeg er overbevist om, at naar den Tid lægges sammen, som gaaer med ved Dplæsningen af Adresser og de Debatter, som deraf kunde følge, vil der snart medgaae en Dags Arbejde; men naar man erindrer, at enhver Dag, vi her arbejder sammen, koster Staten 600 Rbd., saa synes det mig, at dette er Udgifter, som Dplæsningen ikke er værd.

Grundtvig: Jeg skal tillade mig at sige et Ord, saameget mere som der blev talt om Adressen igaar. Der var dengang et æret Medlem, der yttrede, at han af en dobbelt Grund stemte imod, hvad jeg havde sagt om, at Adressen fra Slesvigerne undtagelsesviis skulde fortjene at komme i Betragtning til at oplæses. Det samme ærede Medlem bemærkede, at netop fordi den udtrykte Følelser, kun Følelser, og Følelser, som vi maatte forudsætte fandtes hos os Alle, maatte det anses ufornødent, at en saadan Adresse oplæstes. Jeg vil gribe denne Leilighed til at bemærke, at min Overbeviisning gaaer tværtimod, og at jeg ikke indseer, hvordan det skulde være muligt, at de Følelser, som vi Alle dele, at vi skulde have Noget imod at høre dem udtalte. Jeg kan ligesaa lidt begribe, hvad det ærede Medlem meente med den Anmeldelse, at han maatte stemme derimod, fordi en saadan Dplæsning sigtede til at tillægge disse Udtryk af Følelser en for stor Vægt, en for stor Magt hos Folket; thi hvorledes skulde man kunne frygte for det, naar man med Slesvigerne deler de samme Følelser, som Adressen er et Udtryk for. I det Hele kan jeg ikke forstaae, hvorledes Tallet og den store Mængde skulde gjøre Udslaget overalt i den hele Stat, men kun ikke hvor det er Tallet paa Menneskehjerner, som udtrykke deres Følelser med Hensyn til Fædrelandets Stilling.

Madvig: Det er med en vis Frygt, jeg tager Ordet i denne Sag, da jeg derved vil komme tilbage paa Noget, der maaskee vilde kunne synes en Underkjendelse af hvad Forsamlingen alt har besluttet. Der er ogsaa en anden Grund til denne Frygt, om jeg maa kalde det saa, den nemlig, at jeg maa begynde med at udtale mig imod den ærede Formand, fordi han, uagtet jeg havde udbedet mig Ordet, dog har givet det til et Par Medlemmer, som alt har talt flere Gange for mig. Jeg troer deri at see et Brud paa den af os vedtagne Forretningsorden, som man strax maa søge at bekæmpe. Med Hensyn til Sagen selv skal jeg søge at reducere den til det, hvortil den allerede igaar, efter min Formening, skulde have været henført, og henviser den til det Standpunkt, hvorpaa den burde have været holdt, nemlig til et Spørgsmaal om Forhandlingens Form her i Salen, og ikke om Indholdet af denne eller hiin Adresse; thi deri troer jeg, at Felten i Discussionen igaar laa, at vi ikke holdt os til det almindelige Spørgsmaal, og betragtede, hvad Følgen vilde blive for Forretningsordenen for Fremtiden, men gik ind paa den foreliggende Adresses Indhold og bestemte os derefter. Naar vi nu betragte dette Spørgsmaal som et almindeligt Spørgsmaal for vor Forretningsorden, møder først dette, at hvis vi vedtage, at Adresser i Almindelighed skulde oplæses — hvilket jeg forøvrigt troer, at Ingen vil stemme for —, saa var Bestemmelsen af vor Dagsorden og vor Gjærning overladt til Folk udenfor denne Forsamling; det stod da til et større eller mindre Antal af vore Medborgere, som man forresten kan have al Agtelse for, at forene sig om en Adresse og indgive den, og vi skulde da oplæse den og foranstalte hvad deraf kunde følge. Men Ingen vil vel stemme for, at alle Adresser skulde oplæses, altsaa kun Enkelte; men heri ligger netop det

Vanfølgelige; thi hvis ikke alle Adresser skulle oplæses, men kun enkelte, da faaer Dplæsningen en ganske anden Betydning, og det er dette, vi skulle lægge Mærke til.

For det Første er der talt om Tiden, som en saadan Dplæsning vilde medtage; thi den vil medtage lang Tid, og en æret Rigsdagsmand har nylig gjort opmærksom paa Kjøbbarheden af vor Tid. Den, der først havde Ordet, yttrede vel, at den af ham indbragte Adressens Dplæsning maaskee kun vilde medtage et Par Minutter; men vi skulle erindre, at det ikke er Adressens Dplæsning, hvorom der er Tale, men om Discussionen over, om hvorvidt Adressen skal oplæses eller ikke. Man maa ogsaa lægge Mærke til, at hvis vi oplæse nogle Adresser og ikke andre, ville vi netop derved altid komme ind i en Discussion om, hvilket af disse tvende Alternativer der skal vælges, og er der ikke fuldkommen Enighed herom, kunne vi komme til at tilbringe Timer og Dage med at bestemme, om en Adresse skal oplæses eller ei. Altsaa dette var det Første, at, selv naar det bestemmes, at Adresser ikkun undtagelsesviis skulle oplæses, vil dog Forsamlingens Anvendelse af dens Tid kunne bestemmes af dem, som staae udenfor denne Sal, hvilket ikke bør være Tilfældet. Dernæst siges det, at vi skulle afgjøre Spørgsmaalet efter Indholdet; men hvad er dermed sagt? Dermed er sagt, at Dplæsning af Adresser ikke har til Hensigt, at vi skulle høre Udtalelsen af disse Følelser; dem kunde vi optage i os ligesaa godt ved at læse dem. Det er heller ikke for, at de herfra skulde komme videre til Folket; thi disse Adresser ere som oftest trykte, før de komme her, og alle kunne de i alt Fald bringes i Trykken. De fleste blive derfor ogsaa virkelig trykte, og den Adresse, som her igaar blev oplæst, har været mange Gange trykt i alle Kjøbenhavnste Blade. At den blev oplæst her, var ikke for at Folket kunde lære den at kjende, det var ikke Meningen; det var en Erkjendelse af Indholdets Bigtighed, og hvad ligger der i denne Erkjendelse? Deri ligger dog en Billigelse. Men for det Første er det farligt, at man ikke kan afgjøre, hvorvidt denne Billigelse gaaer; thi der bliver ikke taget nogen bestemt Beslutning, men kun en ubestemt, at Adressen, der jo selv kan være hvist væklende udtrykt, skal oplæses.

Naar vi ville betragte de Adresser, som bleve oplæste igaar, fornemmeligen den anden, da kan den i visse Punkter ligesom opfattes som en Anklage mod Ministeriet, og vare vi i en stærk og indøvet constitutionel Stat, er der ingen Tvivl om, at Ministeriet, naar en saadan Adresse, som den nævnte, var vedtaget til Dplæsning, maatte træde tilbage; naar dette ikke vil blive Tilfældet her, da er det vistnok, fordi Ministeriet har den Godmodighed endnu ikke at ansee os for tilstrækkeligt politisk uddannede og endnu ikke tillægger os den fulde Grad af politisk Bevidsthed. Men det skal Ministeriet gjøre, og vi ville ikke fritage det herfor. Naar vi vilde tilstede Dplæsning af en Adresse som en Undtagelse, maatte dette være, fordi vi dog paa en Maade vilde give Indholdet en vis Sanction; men dette Indhold er maaskee ikke bestemt og klart, og heri ligger det Farlige, saameget mere som vi meddele denne Sanction uden nogen foregaaende ordentlig Prøvelse. Hvad der her fremkommer i Forsamlingen ved et Medlem, og som maaskee fremlægges efter Aftale med flere af Forsamlingens Medlemmer, det kan ikke i eet Møde blive afgjort. Forsamlingen kan kun henvise det til Behandling i Udvalget eller af et Udvalg; den kan ikke udtale nogen Sympathi med det, men kun at den finder det værdigt til at tages under Behandling. Men derimod vil man, at vi i en Time — det gjorde vi igaar — skulde kunne udtrykke vor Sympathi med en Adresse og dens Indhold, som slet ikke har været underkastet nogen næiere Prøvelse. Sammenligne vi nu hermed, hvad vi have gjort og hvad vi ogsaa burde gjøre i det første Møde, saa see vi, at vi da bleve enige om at nedlægge en Comitee for at overveie, hvorledes vi skulde udtale vore egne Følelser ligeoverfor Majestæten; men dengang udtalte der sig en ganske almindelig Stemning for, at denne Udtalelse til Hans Majestæt skulde holdes saaledes, at den ikke indeholdt nogen Kritik over det Forbigaaende og ingen Forfærdelse for Fremtiden. Dette Baand paalagde vi os selv med Hensyn til vor egen Adresse, fordi vi endnu ikke vare fuldkommen instruerede og fordi vi troede, at den Debat, som i den Anledning vilde opstaae, ikke vilde lede til noget onfskeligt Resultat, og fordi vi sølte, at vi maatte tage

Spørgsmaalet i en anden Form, naar vi vilde udtale os anderledes eller give Ministeriet en Anviisning om hvad vi forlangte. Altsaa os selv have vi paalagt sigte Baand; men den Adresse, der kommer udenfra, den give vi en ubestemt Grad af Sanctidn, efter et ubestemt Indhold og efter en kort Discussion uden nogen egentlig Prøvelse; den afgjores i samme Møde. Dette troer jeg, er i højeste Grad farligt; og lader os nu betænke, hvad der vilde følge, hvis vi ikke havde gjort saaledes. Da var der Intet sagt, der var aldeles ikke nægtet de udtalte Følelser vor Sympathi. For saavidt der i den er udtalt almindelige Følelser for Fædrelandet, da have vi dem alt isorveien, men forsaavidt den indeholder, at der ikke er gjort Alt, men at der endnu kan gjøres Mere, da have vi selv ikke gjort os kompetente til at udtale dette. Nu derimod staaer Sagen saaledes, hvis vi fortsætte videre, at i enhver Ikke-Dplæsning af en Adresse ligger en Beslutning; deri ligger en Anviisning, og derved bliver Sagen endnu farligere. Lader os derfor holde os paa det Standpunkt, som jeg erkjender for mit, at vi modtage Adresser som en Tiltale til os, som vi give al den Indflydelse paa vore Følelser, som vi finde, at de fortjene; men lader os ikke uden en ordentlig Behandling lade Resultatet af dette Indtryk igjen komme ud som en Beslutning af os; lader os huske paa, at naar vi tilstede Adressers Dplæsning, fordi vi sympathisere med deres Indhold, saa ligger deri en Anviisning af alle de Adresser, som vi ikke ville oplæse. Lader os endelig betænke, at der kan komme en Tid, da vi ville, men ikke kunne lade Adresser oplæse, fordi de vilde medføre en alt for lang Discussion, og det er os umuligt at anvende Tiden derpaa, eller at den Tid kan komme, da vi med al vor Sympathi med en Adresse, og med al Erkjendelse af den Opmærksomhed, som dens Indhold bør skjæntes, dog ville finde, at Forsamlingen staaer paa et saa vanføeligt Standpunkt, og Regjeringen maaskee med, at det ikke gaaer an ved Dplæsningen af en Adresse at lade Forsamlingen udtale en halv Grad af Sympathi med den. Lader os derfor bringe Sagen derhen, hvor den efter min Formening skal være, at Forsamlingen nemlig modtager enhver til den henvendt Tiltale, overveier den, saaledes som hvert enkelt Medlems Overbeviisning er, men at man ikke tager den for her og efter en kort foreløbig Discussion tillegner sig Adressens Indhold i denne ubestemte Grad og Form.

Følge heraf troer jeg heller ikke, at der idag bør blive Spørgsmaal om disse Adressers Indhold. Skulle vi beslutte Dplæsningen af disse 2 Adresser idag, skulde det være af en anden Grund; saa skulde det være, fordi vi endnu ikke have faaet nogen Regel, og fordi vi have oplæst 2 igaar; de skulde altsaa oplæses, fordi der endnu ikke skulde ligge nogen Betydning i Dplæsningen; altsaa indtil vi faaer en Regel, skulde vi lade alle Adresser oplæse, disse og alle, som til Dato ere indkomne. Det var dette, der ene skulde bevæge os til at lade disse 2 Adresser oplæse. Men imidlertid vil jeg dog ansee det for farligt, foreløbig at bestemme, at alle Adresser skulle oplæses, og det isærdeleshed, efterat det er paalagt en Comitee at tage dette Spørgsmaal under Overveielse og derefter afgive sin Betænkning. Lader os derfor strax see at tage den Beslutning, som jeg troer, vi bør antage for den rigtige, at Adresser ikke oplæses, fordi Dplæsningen ikke kan have nogen anden Betydning end en Dom, og fordi vi til Udtalelsen af en saadan Dom ikke have nogen bestemt Form og heller ikke ere tilstrækkelig forberedte. Lader os altsaa udtale dette saaledes, at Ingen, som indgiver en Adresse, kan finde sig fornærmet derved.

Naar det bemærkes, at vi gjøre dette ene af tilbørligt Hensyn til god Forretningsorden, og fordi vi ikke kunne indrømme selv 5000 eller 10,000 af vore Medborgere Ret til i saa Henseende at binde os, kan Ingen andet end billige denne Beslutning; de skulle heller ikke troe, at fordi vi ikke lade deres Adresse oplæse, de derfor ikke virke paa vore Hjertes; vi kunne optage Indtrykket i os, og vi kunne give dem den Indflydelse, som vi troe at skulde dem, paa vore regelmæssige Forhandlingers Gang.

Jeg stemmer altsaa for, at disse Adresser ikke oplæses, fordi vi i Almindelighed ikke bør oplæse Adresser.

Lehmann: Jeg finder mig kun opfordret til at gjøre den Bemærkning, i Anledning af en Uttring af den sidste ærede Taler, at

det naturligtvis aldrig har kunnet falde Ministeriet ind, i denne Forsamlings Beslutning igaar om den slesvigste Adresses Oplæsning at see en Tiltrædelse af dens Indhold, som jo først derved maatte antages at komme til en stor Deel af Medlemmernes Kundskab, men kun en Velvillighed mod dens Underkriveres Ønske om dens Oplæsning. Forøvrigt maa jeg erklære mig fuldkommen enig med den sidste Taler i, at den Dag, da den ærede Forsamling vilde gjøre disse Ansøkelser, disse Følelser til sine, vilde Regjeringen vide at hvile sig for dens Billie.

Flere Stemmer: Afstemning, Afstemning.

Formanden: Discussionens Afslutning er alt bleven forlangt af 15 Medlemmer; jeg skal blot tillade mig, med Hensyn til en Uttring af Rigsdagsmanden fra Bornholm (Madvig) om, at han havde forlangt Ordet, men at flere havde faaet det før ham, at gjøre den Bemærkning, at Marsagen laa deri, at han havde forlangt at faae Ordet, naar det skulde afgjøres, om Adressen fra Grø skulde oplæses, men foreløbigt var der først Spørgsmaal om Sagen i Almindelighed skulde henvises til Comiteen for Forretningsordenen, og om da Afgjørelsen af det Spørgsmaal, om de nærværende Adresser skulde oplæses, skulde udsættes, indtil Sagen i Almindelighed var bleven drøftet i en Comitee.

Bed den derefter stedfundne Afstemning erklærede 135 Stemmer mod 5 sig for, at Discussionen skulde afsluttes.

Formanden: Dernæst gaae vi over til det Forslag, jeg har tilladt mig at fremsætte, om man skulde udsætte Afgjørelsen af Spørgsmaalet om Oplæsningen af disse Adresser, indtil Spørgsmaalet i Almindelighed var drøftet af Comiteen. Jeg har imidlertid opfattet Uttringerne af den ærede Rigsdagsmand fra Bornholm (Madvig) som om han vilde stille det Forslag, at vi strax skulle afgjøre Sagen, men jeg veed ikke, om den ærede Rigsdagsmand vil insistere derpaa.

Madvig: Ingenlunde; det var kun, idet jeg i Almindelighed udtalte mig om Sagen, at jeg yttrede mig imod, at disse to Adresser idag oplæses; iøvrigt er jeg fuldkommen tilfreds med den Afgjørelsesmaade, som den ærede Formand har foreslaaet.

Bed den derefter følgende Afstemning blev Udsaldet, at 110 Stemmer erklærede sig for og 34 imod, at Spørgsmaalet om Adressernes Oplæsning skulde udsættes, indtil Spørgsmaalet i Almindelighed var afgjort.

Formanden: Jeg har modtaget en Adresse fra en Deel Indbyggere i Holstebro, som gaaer ud paa, at der ved Valgloven maa gjøres saadanne Forandringer, at Kjøbstadindvaanernes Lære iagttages. Jeg skal tilføie, at den er indbragt af Rigsdagsmanden for Ringkjøbing Amts 3die District (Petersen). Fremdeles har jeg fra Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted) modtaget en Skrivelse til Rigsdagen fra endeel Gadevægtere i Kjøbenhavn om en Forhøielse i deres Lønninger. (Latter.) Endelig skal jeg anmeldte en Interpellation fra Rigsdagsmanden for Maribo Amts 4de District (Olesen) angaaende Indførselsconsumtionen.

Efter Dagsordenen skulle vi dernæst gaae over til Spørgsmaalet angaaende Behandlingen af Forsatningsudkastet. Jeg antager det som givet, at det vil blive henvist til Afdelingerne, men der vil da blive Spørgsmaal om Comiteens Sammensætning, hvor stor den skal være og om den skal dannes blot ved Valg af Afdelingerne eller forstærkes ved frit Valg af Forsamlingen. Jeg veed ikke, om Noget vil fremkomme med noget Forslag i saa Henseende.

Brinck-Seidelin: Jeg tillader mig at foreslaae, at Comiteen bliver sammensat af 15 Medlemmer, og det saaledes, at eet Medlem udgaaer ved Valg af hver Afdeling, og 10 Medlemmer vælges ved frit Valg af Forsamlingen. Det forekommer mig nemlig, at der taler særdeles meget derfor; Sagens Overveielse og Forberedelse, synes mig, bør være saa fuldstændig dybtgaaende og saa omfattende, at der behøves mange og forskjelligartede Indsigter; der behøves saaledes statsvidenskabelige, historiske Kundskaber, i Comiteen maa ikke mangle Theologer, og navnlig ikke Mænd, som ere bekendte med de practiske Forhold. Jeg troer, at man ikke tør forud-

sætte, at der vil være en Fylde af disse Kundskaber i alle Afdelingerne, og det forekommer mig derfor, at man bedre sikrer sig gode Valg, naar de fleste Medlemmer af Comiteen udgaae ved frit Valg af Forsamlingen. Jeg troer, at denne Betragtning vinder saameget mere Bægt, naar man seer hen til den Erfaring, som vi kunne hente fra Provindsstaterne; det har nemlig der vist sig, at Comitebetænkningerne bleve tillagte en særdeles Betydning, fornemmelig fordi man forudsatte, at de udgik fra den bedste Kundskab og største Dygtighed i Forsamlingen; der kunde maafee iøvrigt ogsaa være en anden Grund — en Grund, som jeg ikke antager, her vil kunne være Tale om, nemlig Magelighed — til, at Mange vare saa tilbøielige til at bifalde Comiteens Indstillinger. Saaledes mener jeg at have motiveret mit Forslag, at der til den omhandlede Comitee skal vælges eet Medlem fra enhver af Afdelingerne, og at der, naar Udsaldet af Afdelingerne Valg var bleven bekendt, fremdeles af Forsamlingen skulde vælges 10 Medlemmer.

Ræe: Jeg troer, at Spørgsmaalet først maa rettes derhen, om den hele Grundlov skal behandles under Eet eller deles i Afnit, som efterhaanden skulle behandles af Afdelingerne. Jeg for min Deel vil tilraade det Første; men i saa Fald troer jeg, at Comiteen bør være meget stor, endnu talrigere end foreslaaet. Jeg skal saaledes i Overensstemmelse hermed henstille til Forsamlingen, at Comiteen kommer til at bestaae af 3 Medlemmer, som vælges af enhver Afdeling, altsaa 15, og at 6 vælges ved frit Valg i Forsamlingen, — forudsat at dette Udvalg skal behandle hele Grundloven.

Bang: Jeg kan ikke tiltræde det sidste Forslag, at den her omhandlede Comitee skulde bestaae af saamange Medlemmer, da det efter min Formening vilde føre til for stor Vidtløftighed og forhale Sagens Tilendebringelse, ligesom det heller ikke synes mig at være hensigtsmæssigt, naar Sagen først har været behandlet i Afdelingerne; thi naar Sagen der har været gennemgaaet af alle Forsamlingens Medlemmer, og disse have henvendt paa denne den største Opmærksomhed for at sætte sig ind i den, saa forekommer det mig, at en saa talrig Comitee ikke er nødvendig, og den gjentagne Drøftelse af Sagen, den gjensidige Veien af de forskjellige Meninger vil, som sagt, i en saa talrig Comitee medtage lang Tid. Jeg voterer derfor med den første Taler, der har erklæret sig for, at Comiteen skal bestaae af 15 Medlemmer. Derimod kan jeg ikke med ham votere for, at ifkun de 5 Medlemmer af Comiteen skulde vælges af Afdelingerne og de 10 af Forsamlingen. Dette strider nemlig ikke alene imod, hvad der tidligere er bleven vedtaget af Forsamlingen i de 2 andre Sager, som ere bleve forelagte, hvor det omvendte Forhold med Hensyn til Comitee-Medlemmernes Valg har fundet Sted, men jeg troer ligeledes, hvad der er vigtigere, at dette ganske strider imod Betydningen af Afdelingerne Virksomhed. Hvad det gjælder om, er at vedligeholde Interessen for Forhandlingerne i Afdelingerne; thi de ere det Egentlige i Behandlingen efter den af os vedtagne Forretningsorden, det er igiennem dem, at Sagen skal staffles Indgang og trænge ind hos de enkelte Medlemmer. Det var netop Mangelen ved den tidligere Fremgangsmaade, at det, saa at sige, kun var Comiteen, som arbejdede, medens den største Deel af Forsamlingens Medlemmer, naar de havde Tillid til den nedsatte Comitee, modtog dens Forslag med Tilbøielighed til at gaae ind derpaa. Det er denne altfor store Indflydelse af en Comitee, som man har villet modvirke ved Afdelingsystemet, idet en personlig nærmere Overveielse skal bringe Enhver til en selvstændig Mening. Hvorvidt dette vil opnaaes, afhænger af den Interesse, som Forhandlingerne i Afdelingerne have, og den vil vist svækkes ikke lidet, naar det, saaledes som foreslaaet, blev bestemt, at det overveieende Antal af Valgene til Comiteen ikke skulde forblive hos samtlige Afdelinger, men gaae over til et frit Valg i Forsamlingen, hvis Udsald ikke kunde forudsees, da det beroer paa Combinationer, som den enkelte Afdeling umuligt kan kjende, og som den derfor maatte vente, maafee kunde blive ugunstigt for den eller imod dens Ønske.

(Fortætted.)

Om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fjortende Møde.

(Fortsat.)

Hvad den Grund angaaer, der er fremsført for den afvigende Fremgangsmaade, at den skulde være nødvendig for at tilvejebringe de fornødne Kræfter i Comiteen, da troer jeg, at Afdelingerne ere saaledes sammensatte, at man ikke behøver at frygte for, at der skal fremkomme saadanne Mangler, hvis det større Antal Comiteemedlemmer vælges af Afdelingerne, at de jo vel kunne suppleres derved, at 5 af Forsamlingen frit valgte Medlemmer, som netop vælges for at bøde paa disse Mangler, tiltræde. Det er sandt, at der maa tages Hensyn til Kundskaber, og disse ere navnlig i en Sag af denne Betydning vistnok af overordentlig Bigtighed, men dette er dog ikke det eneste Hensyn, som bør tages; der er flere andre, som ligge nær, men som jeg imidlertid ikke her skal gaae videre ind paa. Det Væsentlige er, at ved den hele Forretningsorden ere Sagerne henviste til Afdelingerne og til Behandlingen der, og jeg skal derfor tillade mig at foreslaae, saaledes som allerede er vedtaget i 2 andre vigtige Sager, at der udnævnes 2 Medlemmer af hver Afdeling, og 5 ved frit Valg af Forsamlingen.

Schiern: Idet jeg tillader mig aldeles at slutte mig til, hvad den ærede Rigsdagsmand, som sidst talede, yttrede, skal jeg kun tilføie, at det vilde synes mig høist paafaldende, om Rigsdagsforsamlingen, efter at den nylig har bestemt sig for Afdelingerne, nu strax ved den første store Leilighed, hvor denne Indretning skulde prøves, vilde beslutte sig til at tillægge den en saa forholdsvis ringe Betydning, som det her er foreslaaet.

Schytte: Jeg maa erklære mig aldeles uenig med de tvende sidste Talere. Naar den næstforegaaende Taler til Styrke for sin Mening har yttret, at man fornemmelig burde have sin Opmærksomhed henvendt paa at vedligeholde Interessesen for Afdelingerne, saa forekommer det mig, at han forverler Diemedet og Midlet. Diemedet er at faae Grundloven behandlet bedst muligt, men om dette vil skee gennem Afdelingerne eller paa den os hidtil bekjendte Maade, er virkelig tvivlsomt, og at man skulde opgive Grundloven, den vigtigste Lov, som vil blive os forelagt, opgive siger jeg, dens bedst mulige Behandling for at conservere Interessesen for Afdelingsystemet, hvis Brugbarhed eller Duskelighed for os er tvivlsom, formaaer jeg ikke at indsee. Jeg troer ligesaa lidt i og for sig, at det vilde være urigtigt at benytte Behandlingen i Afdelingerne fortrinnsvis, men jeg mener, at man ikke bør gjøre det af den anførte Grund. Jeg mener ogsaa, at der ligger Noget, der kunde tale for det frie Valg af 10 Medlemmer, deri, at det, hvis Valgene alene eller væsentligst skulde foregaae gennem Afdelingerne, selv med den bedste Billie kunde være tænkeligt, at man ikke i dem kunde erholde saadanne Personligheder, som man ønskede. Jeg vil i denne Henseende referere mig til den første Taler, der har gjort opmærksom paa det Duskelige i, at Folk af forskjellig Sagkundskab og Dannelselse kunde være Medlemmer af den her omhandlede Comitee. Jeg maa saaledes slutte mig til det første Forslag, der gaaer ud paa, at 5 af Comiteens Medlemmer skulde vælges af Afdelingerne og 10 ved frit Valg af Forsamlingen, hvori jeg efter mit Skjønnende seer den størst mulige Sikkerhed for Grundlovens bedst mulige Behandling.

S. N. Hansen: Jeg for mit Bedkommende maa ogsaa understøtte det Forslag, der gaaer ud paa, at Comiteen skal bestaae af 15 Medlemmer, hvoraf 10 skulde vælges af Forsamlingen og 5 af Afdelingerne. Jeg troer nemlig ikke, at man for Betydningen af

Afdelingernes Virksomhed maa glemme Betydningen af Forsamlingens. Jeg skal i den Anledning tillade mig at henlede Opmærksomheden paa, hvor aldeles ubestemt Afdelingernes Virksomhed er, derved at de, efter vort Regulativ, ikke kunne tage nogen Beslutning om noget Anliggende, som forelægges dem. Dertil kommer ogsaa, at Afdelingernes Virksomhed ikke foregaaer, saaledes som Forsamlingens, for aabne Døre, medens det dog forekommer mig, at denne Sags Forhandling bør gives al den Offentlighed, den kan erholde. Jeg troer virkelig, at naar en Sag er saa udtømmende behandlet i Forveien, vil det meget let hænde, at den ikke vil frembyde den Interesse som ellers, naar den kommer i Forsamlingen; men jeg troer, at Forsamlingen selv paa denne Sags Behandling bør have den størst mulige Indflydelse. Derfor anseer jeg det rigtigt, at Antallet af de Comiteemedlemmer, som skulde vælges af Afdelingerne, indskrænkedes til 5, og at de øvrige 10 vælges af Forsamlingen.

Johnsen: Jeg troer at burde slutte mig til de ærede Talere, som have yttret sig derhen, at de fleste Medlemmer af den til at behandle Grundlovsudkastet nedsatte Comitee skulde vælges gennem Afdelingerne. Det forekommer mig, at dette er forudsat i vor Forretningsorden, naar det nemlig i § 8 hedder: „ved en Sags Henviisning til Afdelingerne fastsætter Forsamlingen, af hvor mange Medlemmer den Comitee skal bestaae, der skal afgive en skriftlig Betænkning om Sagen, og bestemmer, om denne Comitee enten alene skal vælges gennem Afdelingerne eller forstærkes ved et vist Antal frit valgte Medlemmer.“ Det forekommer mig, at det ved denne Paragraph i Forretningsordenen maa være tilkjendegivet, at det er Forsamlingens Mening, at det største Antal af Comiteemedlemmer skal vælges gennem Afdelingerne.

Bang: Jeg skal ganske slutte mig til den sidste Taler, der har godtgjort, endog med Regulativets Ord, hvad jeg begrundede paa hele Anden af Afdelingsprincipet, at den større Deel af Comiteens Medlemmer maatte være forudsat at skulle vælges af Afdelingerne. Man kan dog ikke sige, „at man forstærker en Comitee“, naar man tager dobbelt saa mange Medlemmer af Forsamlingen, thi da er det Afdelingernes Valg, som blive det Accessoriske, og Forsamlingens det Principale. Jeg kan heller ikke indrømme, at det vilde være at forverle Diemed og Midlet, om man vilde gaae frem paa den af mig foreslaaede Maade. Diemedet er, det er sandt, Grundlovens bedst mulige Behandling; men jeg mente, at Forsamlingen ved at antage Afdelingsystemet havde erkjendt, at den bedste Behandling af Sagerne vilde opnaaes ved at overlade Afdelingerne den meest mulige Indflydelse paa dem, og det troer jeg endnu. Hovedsagen er, at enhver Entelt gives Leilighed til saameget som muligt at trænge ind i Sagen, og det skeer efter min Overbeviisning bedre i Afdelingerne end ved Discussioner her i Salen i Henhold til den Betænkning, som afgives af den af samtlige Afdelinger og Forsamlingen valgte Comitee, og med hvis Forslag Mange ansee Sagen saa godt som afgjort. Jeg maa endnu blot føie til, at jeg ikke kan forstaae, hvad en æret Taler mente, naar han talte om en Forskjel paa Grund af de aabne Døre, thi det er dog vist, at i Comiteerne ere Dørene ligesaa lidt aabne som i Afdelingerne.

Grundtvig: Hvad der meget har undret mig, ikke blot ved denne Leilighed, men og da Talen var om Adressen, er, at det syntes, som mange ærede Medlemmer af denne Forsamling ansee Forretningsordenen som det Første, som det Største, som det, der skal afgive Loven for eens Taler selv, endsiige da for vore Yttringer. Jeg har forundret mig storligen, ikke blot fordi jeg finder en mærkelig Sprogfeil i Navne

„Forretningsorden“, men fordi dette gaaer langt dybere. Jeg skal tillade mig at bemærke, at det „at forrette“ i vort Sprog slet ikke er Noget, som man egentlig skulde gjøre store Anstalter for, da Spørgsmaalet er, hvordan det bliver forrettet; saaledes siger man f. Ex. om enhver Præst, at han forretter Tjenesten i Kirken, men vi vide, at den kan blive meget maadelig forrettet. Jeg skulde derfor have ønsket, at Navnet havde været hellere „Udretningsorden“ end „Forretningsorden“; hiint vilde have mindet om, hvad der bestandig skal staae os for Die, at det ikke gjælder om at faae Meget forrettet, eller at faae det snart forrettet, men om at faae Noget udrettet, Noget, som kunde blive til Gavn og Glæde for Folket. Og naar nu Spørgsmaalet bliver om Forhandlingerne angaaende Grundloven og hvorledes den bør drøstes, forundrer det mig storligen, at man noget Die-blik kan enten tage Hensyn til Forretningsordenen eller see efter, hvad Ord der staaer, da der dog, som jeg i al min Sorg over mange af dens Bestemmelser har bemærket, i den staaer, at der kan afsviges fra den, naar der kun er, som jeg troer, 50, som synes, at det er nødvendigt, for at der kunde udrettes Noget eller udrettes noget Bedre, overalt for at Livet kunde aabenbare sig; thi vel erkjender jeg det klarligen, hvor vi samles for at raadslaae om vigtige Ting, aa ja! al den Orden, som kan forenes med Livet, den er god; men ogsaa kun den, som er for de Levende, ikke den, som er for de Døde. Endelig, naar man fremsætter det Spørgsmaal, om man, naar man skal have en Comitee af 15 Medlemmer til at behandle og forud drøfte Grundloven for Danmark, da hellere skal vælge de 10 af Afdelingerne end af den hele Forsamling, synes det mig at være høist forunderligt, ikke alene, at man har anført Forretningsordenens Ord, som om det var et Citat af Skriften, men jeg siger endog, at jeg begriber ikke, hvorledes Forsamlingen kan forsvare en saadan Forkjærlighed for Afdelingerne, om de og ere dens egne Børn; jeg begriber ikke, hvordan man skal forsvare det, siden det skeer ved Lodtrækning, at det bestemmes, hvem der skulle være i Afdelingerne; thi dersom man har saa stor Forkjærlighed derfor, saa burde man naturligtviis ogsaa vælge Comiteen paa samme Maade; vil man ikke det; vil man ikke vælge Comiteen paa samme Maade som Afdelingerne, saa har man dog i det Mindste

Krieger: Jeg vil tillade mig at henstille til Formanden, om det nu skulde være Tiden til at discutere Afdelings-Systemets Værd.

Grundtvig: Jeg beder, det er ikke at discutere Afdelings-Systemet; men det er kun at bemærke, at jeg mener, at naar vi have dannet Afdelingerne ved Lodtrækning, har man dog i Guds Navn ingen Grund til at forudsætte, at der derfor i dem skulde være dobbelt Fylde af Kundskaber og Forstand, saa at der derfor skulde vælges dobbelt Antal Comiteemedlemmer af dem fremfor af Forsamlingen. Nu har jeg talt.

Johnsen: Nei, det har man vistnok ingen Grund til at forudsætte, men derimod mener jeg, at Forsamlingen har Ret til at fordrø, at man følger det Forretningsregulativ, som den selv har givet, og jeg finder ikke, at der er nogen paatrængende Anledning her tilstede, som skulde kunne begrunde nogen Afvigelse fra Regulativet, saaledes som det bestemmes i dets 32te Paragraph.

Schytte: Jeg troer heller ikke, at man behøver at afvige fra den bestemte Forretningsorden; thi fordi der staaer „forstærke“, derfor kan denne Forstærkning være af større og mindre Udstrækning, og jeg seer saaledes ikke, at der handles mod Regulativet ved at vælge det største Antal af Comiteens Medlemmer af Forsamlingen selv. Det var imidlertid nærmest med Hensyn til en Dyring af en af de foregaaende Talere, at jeg tillod mig at udbede mig Ordet. Han bemærkede nemlig, at Afdelingerne, hvis det største Antal ikke valgtes af dem, vilde tabe i Betydning; men jeg troer, at Afdelingerne faae netop deres fulde Betydning og deres fulde Nytte derved, at Sagerne blive saa at sige personlig discuterede af ethvert Medlem. Det er i mine Tanker den største Nytte af Afdelingerne, at ethvert Medlem faaer Leilighed til at discutere Sagen, om man saa vil, i Fortrolighed og med den Frihed, som ethvert Medlem kan ønske. Men her er et andet Spørgsmaal, her er Spørgsmaalet, om Afdelingerne, foruden den Nytte, de stiftede ved den fortrolige Meddelelse, endvidere skulle tillægges en saadan Betydning, at man skulde vælge 2 af hver Afdeling til Comiteen, og det indseer jeg virkelig ikke nogen Grund til. Naar

man tillægger dem, endogsaa forend deres Værd er prøvet, en saadan Vigtighed i en Sag af den Betydning som den foreliggende, maa jeg vedblive at mene, at man i det foreliggende Tilfælde forverler Niemedet med Midlet.

Madvig: Idet jeg slutter mig væsentligt til det Forslag, som først er stillet, saaledes som det yderligere er motivet og udviklet af Rigsdagsmanden for Fredericia (Bang), vil jeg med Hensyn til den praktiske Betydning af Sagen i det foreliggende Tilfælde gjøre den Bemærkning, at det er ganske rigtigt, som det er yttret af Rigsdagsmanden for Fredericia (Bang), at der ved denne Sags Behandling ikke blot er Spørgsmaal om Kundskaber, ja ikke engang fornemmelig om Kundskaber, skjøndt Kundskaber og Indsigter dog skulle være tilstede, men her er Spørgsmaal ogsaa om Meninger og Tankemaade. Lader os ikke skjule det for os selv, at vi til Forhandlingen af en Grundlov gaae saaledes, at vi vistnok ved Valget af Medlemmerne ville veie Dygtighed, men vi ville dog Alle tillige lade os bestemme af Bedkommendes hele politiske Overbeviisning. Hvorledes vi end ellers domme om den enkelte Mand's Dygtighed, ville vi dog ved dette Spørgsmaal være tilbøielige til at udelukke Hensynet til den specielle Dygtighed og at troe, at den vil handle bedst, som følger den politiske Overbeviisning, som vi selv vedkjende os. Det kan slet ikke hjælpe at fragaae det Princip, at vi dog ville stemme for den Mand, som deler vor politiske Overbeviisning, og som vi tillige anerkjende for dygtig, og derimod ikke stemme paa et eminent Talent, som vi ansee for at helde til en politisk Udvikling, som vi ikke selv sympathisere med. Naar nu dette Princip bør gjøre sig gjældende og vil gjøre sig gjældende, saa er det meget vigtigt, at Valgene kunne foretages med Hensyn til de Meninger og den Overbeviisning, som Bedkommende tidligere har lagt for Dagen, og at man ikke holder sig til den temmelig ubestemte Mening om de enkelte Medlemmers politiske Standpunkt, med hvilken vi ere indtraadte i denne Forsamling. Vi ere komne ind i denne Forsamling med Forestillinger om hinanden som Aristokrater, Demokrater, og jeg veed ikke hvad; men vi kjende endnu meget lidet gjensidig hverandres Meninger i bestemtere Form og navnlig i deres Anvendelse paa det foreliggende Forslag. Vi kunne i Forveien temmelig almindelig have talt om Lokammersystemet og Getammersystemet o. s. v.; men vi vide endnu ikke meget om, hvorledes disse Meninger stille sig med Hensyn til den i Grundlovsforslaget opstillede Form af tvende Ting, et Folkething og et Landsting. Altsaa — hvor skulle vi nu komme til denne Kundskab om Meninger og Anskuelser, ikke en umotiveret Formening, men en Kundskab, der er støttet paa Grunde. Til denne Kundskab maae vi væsentlig komme ved den foreløbige Behandling i Afdelingerne; naar dette er fæet, saa kan det vel være, at ikke blot Hensynet til Bedkommendes Dygtighed, men ogsaa Hensynet til deres politiske Mening kan have faaet saamegen Indflydelse alt i Afdelingerne, at man siden kunde ønske at lade Hensynet til den specielle Dygtighed og Dannelse faae nogen Erstatning, og det skeer da ved de tilføiede frie Valg i Forsamlingen. Det troer jeg, vi maa holde fast paa, at Forsamlingens Valg tilhører specielle Hensyn, men at Afdelingernes derimod tilhører foruden Hensyn til Dygtighed ogsaa Hensyn til Meninger og Anskuelser om den foreliggende Sag. Naar jeg nu antager, at Forsamlingens Pluralitet idetmindste vil være for, vil vedkjende sig, at den ved den endelige Udførelse af Sagen dog vil lade det sidste Moment faae en stærk Indflydelse, at den vel ikke vil holde fast paa medbragte almindelige Sætninger, men dog vil lade sig bestemme i sit Valg ved den Maade, hvorpaa de vedkommende Medlemmer i Afdelingerne have udført deres Hverv med Hensyn til de vigtigste Punkter i Forfatningsudkastet; naar det er saa, da troer jeg, at det ikke er blot i Overeensstemmelse med Forretningsordenen, men at det er i Overeensstemmelse med Aanden i hele Afdelings-Systemet, i Overeensstemmelse med Sagens Natur og Forbring, at vi lade de fleste Medlemmer vælges igjennem Afdelingerne, og derpaa med særlligt Hensyn til høiere Dygtighed og Dannelse vælge de Øvrige af den hele Forsamling.

Orsted: Det kan neppe være underkastet Tvivl, at det vilde være i Overeensstemmelse med det vedtagne Afdelings-System, at Valgene af Medlemmerne til Comiteen foregik for den største Deel igjennem Afdelingerne; men paa den anden Side troer jeg ikke, at man

derved vilde have større Betryggelse for en virkelig hensigtsmæssig Sammensætning af Comiteen, end ved at lade det større Antal Medlemmer vælges af Forsamlingen. Enhver enkelt Afdeling bestaaer af de Medlemmer, som ved Lodtrækning ere komne derind, hvilket vistnok i flere Henseender er ganske hensigtsmæssigt; men deraf vil netop skyde, ikke alene, at der i de enkelte Afdelinger kan være et større Antal Mænd, som ere fortrinlig stikede til at indtræde i en saa høist vigtig Comitee som den omhandlede, men ogsaa, at det let vil kunne skee, at man i de enkelte Afdelinger vil kunne træffe de allerheldigste Valg blandt de Medlemmer, som man har at vælge imellem, uden dog at frembringe et saadant Valg i det Hele, som man kunde ønske. At det største Antal skulde vælges af Afdelingerne, turde derfor være mindre hensigtsmæssigt, ikke alene med Hensyn til, at det var muligt, at der i de enkelte Afdelinger kunde mangle det tilstrækkelige Antal af Mænd, som man maatte ønske at vælge, men ogsaa med Hensyn til, at Comiteen bør bestaae af Mænd af forskjellig Stilling, med forskjellig Anskuelse og med forskjellige Interesser, idet det let kunde hænde ved Valg igennem Afdelingerne, at visse Classer bleve tilsidefatte eller ikke saa stærkt repræsenterede, som de burde være, at der til Exempel kom for saa af den lærde Stand, for saa af Kjøbstadstanden, for saa af de større Grundeiere ind i Comiteen, og at denne derimod blev sammensat af alt for Mange med Interesser i andre Retninger. Jeg troer derfor, at man her hellere bør vælge det, som meest betrygger et hensigtsmæssigt Valg. Med Hensyn til Comiteer af mindre Vigtighed troer jeg, at det var rettest at holde sig til det, som er meest stemmende med den vedtagne Indretnings Natur; men i nærværende Tilfælde troer jeg, at man heller bør holde sig til det, som virkelig giver den største Betryggelse for et hensigtsmæssigt Valg. Jeg har i sin Tid troet, at det var godt, om Forsamlingen kunde forbeholde sig, efterat Valgene i Afdelingerne vare foregaaede, at vælge et større eller mindre Antal Medlemmer af Comiteen; men det Forslag, jeg derom fremsatte, er bleven forkastet, og altsaa maae vi nu berede os paa den Mulighed, at Valgene i Afdelingerne kunne blive mindre hensigtsmæssige, at de maafee i enhver Afdeling for sig selv kunde være de allerbedste Valg, som man kunde træffe, men at ikke desto mindre Sammensætningen i sin Heelhed ikke bliver en saadan, som man kunde ønske. Jeg troer forøvrigt ikke, at de paaberaabte Ord i Forretningsordenen ere saa afgjørende, at man derfor behøver at binde sig til at vælge et større Antal iblandt Afdelingerne, og jeg skulde derfor henholde mig til det Forslag, som er gjort af det ærede Medlem, som først talte i denne Sag.

Rée: Grunden, hvorfor jeg har tilladt mig at foreslaae det større, det unægtelig temmelig store, Antal valgt af Forsamlingen, er fordi jeg antager, at ved Forarbejderne til Grundloven er det nødvendigt, at saavidt muligt de forskjellige Samfundsinteresser, naturligvis parret med den fornødne Dygtighed og Indsigt, blive repræsenterede. Jeg vil imidlertid tillade mig at foreslaae en Modification, hvorved jeg troer at kunne tilvejebringe en Tilnærmelse mellem de stærkt modstaaende Anskuelser om Raaden for Udvalgets Sammensætning, nemlig denne, at Afdelingerne vælge hver 2, altsaa tilsammen 10, og Forsamlingen vælger 7, altsaa 17 i det Hele. Ved at overlade Forsamlingen Valget af det største Antal forekommer det mig rigtignok, at man meget vilde svække Afdelings-Systemet; naar man derimod i nærværende Tilfælde overlader Forsamlingen et større Antal end det Forhold, man almindelig har opstillet mellem Forsamlingens og Afdelingeres Valg, synes mig, at de modstaaende Anskuelser maatte føle sig tilfredse ved at nærme sig hinanden, og at ogsaa Hovedhensigten derved temmelig sikkert vil blive opnaaet, saavel med Hensyn til Sammensætningsmaaden som med Hensyn til Antallet af samtlige Medlemmer.

Ovverretsproc. Jespersen: Jeg skal tillade mig at understøtte det Forslag, som er stillet af Rigsdagsmanden for Hjørring Amts 5te District (Brind-Seidelin), at de 5 Medlemmer i Comiteen skulde vælges af Afdelingerne og de 10 af Forsamlingen, idet jeg i det Bessentlige skal henholde mig til de Grunde, som ere anførte af Proponenten. Naar man sammenholder § 8 med § 9 i Forretnings-Regulativet, troer jeg, at man vil komme til en klar Anskuelse om, at der i det Ord „forstærkes“ — hvorpaa der fra den modsatte Side er lagt Vægt — ingenlunde kan ligge, at det er forudsat, at det

største Antal af Comiteemedlemmerne nødvendigvis skal vælges igennem Afdelingerne; thi i § 9 er det forudsat, at Forsamlingen kan bestemme sig til at vælge det hele Antal af sin egen Midte, og her bruges ogsaa det samme Udtryk „forstærkes“, som saaledes er eensbetydende med „at forøge Styrken“, „forstørre Antallet“, hvad enten dette skeer ved t. Ex. at lægge 5 til 10 eller 10 til 5. Naar man har lagt Vægt paa den Beslutning, som igaar blev taget med Hensyn til to Sager om Comiteers Besættelse, som et Præcedens for nærværende Sags Afgjørelse, maa jeg gjøre opmærksom paa, at dette er at slutte fra de mindre vigtige Sager til den vigtigere, fra 2 Sager, der egentlig ligge udenfor Forsamlingens Ressort, til Hovedsagen, til det, der udgjør den egentlige Gjenstand for dens Virksomhed. I denne maa Forsamlingen have sin fulde Frihed til at tage den Bestemmelse, som efter Sagens Beskaffenhed er den retteste. Jeg maa endnu tillade mig at udhæve et Argument for den af mig forsvarede Mening, nemlig den Beslutning, som Forsamlingen har taget om, at der til Valget til de Comiteer, hvortil Medlemmerne udvælges af selve Forsamlingen, udfordres absolut Pluralitet. Det forekommer mig, at det er ganske i Consequents hermed, naar vi bestemme, at det største Antal af Comiteens Medlemmer skal vælges af Forsamlingen i sin Heelhed, hvorimod det vilde være en Opgivelse af Majoritetens Ret, som er anerkjendt i hiin Beslutning, hvis man vilde indrømme Afdelingerne at vælge den større Deel af Comiteemedlemmerne, idet det er ganske vist, saaledes som det under de tidligere Forhandlinger blev oplyst, at Minoriteten meget vel kan tænkes at have Overvægten i de 3 Afdelinger af 5.

Forstander Møller: Førend jeg fordrifter mig til oftere at tage Ordet i denne Forsamling, skal jeg tillade mig at rette et Spørgsmaal til den ærede Formand. Jeg vilde nemlig forespørge, om det er tilladt ethverfømhelst Medlem i Forsamlingen at afbryde en Taler, naar han synes, at Taleren gaaer udenfor Sagen, eller om det ikke er Formandens Pligt i Overensstemmelse med vor Forretningsorden at gjøre det, og i Fald saadant skeer af Andre, da at kalde Bedkommende til Orden. Det har nemlig stødt mig, at et Medlem, saaledes som her var Tilfældet med Rigsdagsmanden for Kjøge (Krieger), afbryder et andet Medlem midt i hans Foredrag, og jeg skal ikke nægte, at jeg, naar Saadant skal kunne finde Sted, vil være aldeles forhindret fra at tale. Det var dette Spørgsmaal, som jeg vilde tillade mig at gjøre Formanden.

Formanden: Jeg skal tillade mig at besvare dette Spørgsmaal. Det er jo vistnok i Forretningsordenen bestemt, at det er Formanden, som kalder til Orden; men det er en Selvfølge, og det er ogsaa udtrykkelig udtalt i den ældre Forretningsorden for Provindsialstænderne, at et Medlem kan gjøre Formanden opmærksom paa, at en Anden gaaer udenfor Sagen. Den Uttring, som den ærede Deputerede henvendte til Formanden, var ingen directe Afbrydelse af Taleren, men det var en Henvendelse til Formanden om, at Taleren gik udenfor Ordenen. Jeg fandt derfor ikke Anledning til at kalde Afbryderen til Orden. Hvad Taleren selv angaaer, antog jeg, at han var i sin gode Ret paa den Maade, han talte, om det endogsaa kunde have været ønskeligt, at Foredraget havde været noget kortere.

Forstander Møller: Da den ærede Formand har erkjendt, at Rigsdagsmanden for Præstø Amts 4de District (Grundtvig) var i sin gode Ret til at tale, maa jeg erklære mig tilfreds med denne Afgjørelse af den ærede Formand. Forøvrigt, hvad det nærværende Spørgsmaal angaaer, slutter jeg mig til det sidste Forslag fra den ærede Rigsdagsmand for Randers Amts 6te District (Rée), om at 10 Medlemmer af Comiteen skulde vælges af Afdelingerne og derefter forstærkes ved 7 frit valgte af Forsamlingen.

Grundtvig: Det var i Anledning af den Uttring af Formanden, at det havde været ønskeligt, om mit Foredrag havde været noget kortere, at jeg vilde bemærke, at jeg allerede idag har hørt meget længere Foredrag.

Formanden: Det er ganske vist, at der har været holdt længere Foredrag, men det var med Hensyn til de af Talerens Uttringer, som ikke umiddelbart angik den foreliggende Gjenstand, hvorom jeg tillod mig hiin Bemærkning.

Bang: Jeg vilde blot bemærke, at jeg, efter hvad jeg har ud-

talt, for mit Bedkommende ikke kan have Noget imod den Modification, som blev foreslaet af den ærede Rigsdagsmand for Randers Amts 6te District (Née), at der skulde vælges 10 Medlemmer af Afdelingerne, men 7 af Forsamlingen. Dette vil jo i Principet ikke være afvigende fra mit tidligere Forslag, og Forskjellen mellem det hele Antal af Comitens Medlemmer er ikke betydelig.

Brinck-Seidelin: Den ærede Rigsdagsmand for Fredericia (Bang), har i sit første Foredrag støttet sin Mening om, at det større Antal Medlemmer skulde vælges igjennem Afdelingerne, derpaa, at han troer, at Interessen for Sagen i Afdelingerne derved skulde vinde, idet Medlemmerne ved Behandlingen i Afdelingerne trænge bedre ind i den. Men jeg maa tilstaae, at jeg ikke kan indsee, at den Omstændighed, at der kun skal vælges 1 Medlem af hver Afdeling, skulde enten gjøre en saa vigtig Sag mindre interessant eller være til Hinder for Medlemmerne i at trænge saa godt ind i den. Niemedet for Behandlingen af Sagen det er jo vist nok, at Sagen skal blive behandlet saa omhyggeligt som muligt, og at den bedste Betænkning kan blive udarbejdet; men dette troer jeg ligesaa godt vil kunne opnaaes ved, at det største Antal vælges af Forsamlingen, som derved, at det vælges af Afdelingerne. Imod at tage det største Antal af Forsamlingen har man anført, at Udtrykkene i Regulativet skulde være derimod, da der af dem skulde fremgaae, at det større Antal skal vælges af Afdelingerne og kun det mindre Antal tilsvies af Forsamlingen selv; men jeg troer, at disse Udtryk ikke bør være i Veien, og jeg maa ogsaa med det ærede Medlem for Aalborgs Amts 5te District (Jesperen) antage, at det ikke saa ganske tydeligt fremgaaer af Regulativet, at det største Antal nødvendigviis maa vælges af Afdelingerne.

Næder: Jeg vil blot gjøre opmærksom paa, at naar Valgene skee i Afdelingerne, skee de efter foregaaende Debat; jeg lærer altsaa fuldkommen vel at kjende, af hvilken Mening ethvert Medlem i Afdelingen er, og jeg kan altsaa saa meget lettere rette mit Botum, med Hensyn til hvem jeg ønsker at vælge til Medlem af Comitens, end naar Valget derimod skeer in pleno eller i Forsamlingen selv uden foregaaende Forhandling, og jeg altsaa ikke kan motivere min Stemme ved Andet end mit Kjendskab til Mandens almindelige Dygtighed og Evne i Almindelighed til at indtræde i Comitens. Det forekommer mig derfor og, at det vil være rigtigst og bedst, at de fleste Medlemmer vælges af Afdelingerne, og jeg skal forøvrigt fuldkommen stemme overeens med det ærede Medlem for Randers Amts 6te District (Née) i, at man tager 10 af Afdelingerne og 7 udenfor disse, da man derved vil have den fuldkomneste Leilighed til at redressere de Mangler, som ere opstaaede ved Valgene i Afdelingerne. Jeg skal endelig tillade mig en Bemærkning med Hensyn til Antallet, at paa Gidsvold vare Medlemmerne som indtraadte i Comitens, 15, skjøndt man der intet Forsatnings-Udkast havde, men maatte først selv udarbejde et; her have vi et Udkast, men Sagen er dog af den Betydning, at det maatte være ønskeligt, at ret Mange kunde deeltage i en saa vigtig Forhandling.

Algreen-Ussing: Idet jeg forøvrigt slutter mig til det Foredrag, som den ærede Deputerede for Bornholms Amts 2det District (Madvig) har holdt i denne Sag, stemmer jeg med den ærede Rigsdagsmand for Randers Amts 6te District (Née) for det Forslag, at der vælges 10 af Afdelingerne og 7 ved frit Valg af Forsamlingen.

Clausen: Jeg kan ikke, efter hvad der er anført fra begge Sider, overbevise mig om, at det skulde være hensigtsmæssigt med Hensyn til Sammensætningen af den Comitens, som skal nedfattes til Behandlingen af Grundloven, at Udvalget af den større Deel af denne Comitens Medlemmer skulde blive bestemt ved den tilfældige Form, hvorunder Afdelingerne ere blevne sammensatte. Jeg vil tillade mig at erindre om den omhyggelige Overveelse, som dette Punkt fandt under Forhandlingerne om Affattelsen af Regulativet, om Comitens-medlemmer skulde vælges med simpel eller med absolut Pluralitet. Man kom derved til det Resultat, at Comitens Medlemmer burde vælges med absolut Pluralitet af hele Forsamlingen, og jeg vil nu henstille til nærmere Overveelse, om det da skulde befindes hensigtsmæssigt, at i en Comitens af den Natur, som den her omtalte, det større Antal Medlemmer skulde kunne indtræde ved Valg af 15 eller 16 Stemmer; det forekommer mig, at stemmer dette end maa skee med Regulativets Bogstav, stemmer det dog vist ikke med Regulativets And.

Bang: Jeg vil i Anledning af den ærede Vice-Formands sidste Bemærkning blot tilføie, at det forekommer mig, at Anden i den hele Afdelings-Indretning medfører, at Valget af det større Antal bør foregaae i Afdelingerne, og at det ikke strider imod den Regel, at Comitensvalget skal skee med Pluralitet. Jeg maa bemærke, at i Afdelingerne skal Valget ogsaa skee ved absolut Pluralitet; nu er det vel i enkelte Tilfælde, men efter al Beregning kun i forholdsviis saa enkelte Tilfælde, muligt, at der ved Valget i Afdelingerne kan forekomme et andet Resultat end det, som Pluralitetens Valg i Forsamlingen vilde give; men Afdelingerne bleve vedtagne netop for at give Minoriteten denne Ret, det var netop Niemedet med Afdelingsvalgene, at Minoriteten ikke skulde udelukkes fra at kunne faae forholdsviis enkelte Medlemmer ind i Comitens; netop i denne And er der ved det Anførte givet mig Leilighed til at fremhæve en ny og, som det synes mig, vigtig Grund for den Mening, at Afdelingerne skulle vælge det større Antal. Pluraliteten i hele Forsamlingen vil forøvrigt vist ogsaa være Pluralitet i de fleste Afdelinger, og det bliver altsaa kun forholdsviis i saa enkelte Tilfælde, hvor der bliver Leilighed for Minoriteten at benytte den Ret, som man ved Afdelings-Systemet har tilsigtet at give den.

Brinck-Seidelin: Jeg skal blot tillade mig en Bemærkning med Hensyn til hvad der er bleven yttret af den ærede Rigsdagsmand for Standerborg Amts 1ste District (Næder). Han anførte til Styrke for, at det større Antal skulde udvælges igjennem Afdelingerne, at man der bedst lærte hinandens Dygtighed at kjende, men det kunde dog gjerne være, at Resultatet blev, at den Dygtighed, man saaledes lærte at kjende, ikke var tilstrækkelig til at skaffe en fuldstændig Repræsentation af de mange Kundskaber, som man maatte ønske der skulde gjøre sig gjældende, ind i Comitens.

Bisby: Det forekommer mig, at Hovedspørgsmaalet her er Spørgsmaalet om, hvad politisk Anskuelse den, der vælges til Medlem af Comitens, har; men denne politiske Anskuelse kan ikke blive bekendt uden netop igjennem Afdelingerne. Vi have vel en forudfattet Mening om, til hvilken Anskuelse den Enkelte iblandt os bekjender sig, men det er først naar vi træde sammen i Afdelingerne, at dette kan blive tydeligt og klart. Naar altsaa Forsamlingen vælger Hovedantallet, saa vælger den meer eller mindre iblinde; naar derimod Afdelingerne vælge det, ere de istand til at vælge med bestemt Hensigt. Dertil kommer, at naar Forsamlingen vælger Hovedantallet, vil Valget naturligviis fremgaae af dens Pluralitet og altsaa af dens politiske Anskuelse; naar derimod Afdelingerne vælge, vil den afvigende politiske Anskuelse, der vel i det Hele er i Minoriteten, men der i en enkelt Afdeling godt kan være i Majoriteten, komme til sin Ret og gjennem sine Repræsentanter have Leilighed til at komme til Orde og gjøre sig gjældende i Comitens Forhandlinger. Det er saaledes, at jeg skulde troe, at det største Antal af Valgene idetmindste burde skee igjennem Afdelingerne selv.

Formanden: Der foreligger altsaa et Forslag om, at der til Comitens skal vælges 17 Medlemmer, nemlig 10 gjennem Afdelingerne og 7 af Forsamlingen, samt et andet Forslag, der gaaer ud paa, at Comitens skulde bestaae af 15 Medlemmer, 5 valgte gjennem Afdelingerne og 10 af Forsamlingen. Der er vel ogsaa fremsat det Forslag, at der til Comitens skulde vælges 10 Medlemmer af Afdelingerne og 5 af Forsamlingen; men hvis jeg har forstaaet den ærede Proponent rigtigst, har han erklæret, at han tiltraadte det førstnævnte Forslag, og hvis han derfor ikke urgerer videre paa det af ham fremsatte Forslag, og heller ingen Anden optager det, antager jeg, at det er tilstrækkeligt at sætte under Afstemning, for hvilket af de 2 førstnævnte Forslag Forsamlingen vil erklære sig. Jeg vil da opfordre de Herrer, som stemme for, at Comitens, saaledes som foreslaet af Rigsdagsmanden for Randers Amts 6te District (Née), skal bestaae af 17 Medlemmer, til at reise sig, idet jeg formener, at de, der ikke stemme for dette Forslag, derved erklære sig for det andet, at Comitens sammensættes af 15 Medlemmer, 5 valgte af Afdelingerne og 10 af Forsamlingen. (Sluttes.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fjortende Møde

(Sluttet)

Grundtvig: Jeg maa dog anmærke, at det andet Forslag er det, som blev stillet først.

Formanden: Ja, men jeg stiller det nu ikke først under Afstemning.

Ved den derpaa foretagne Afstemning erklærede 126 sig for, at Comiteen skulde bestaae af 17 Medlemmer, saaledes at 10 valgtes af Afdelingerne og 7 af hele Forsamlingen, hvorimod 21 for, at den skulde bestaae af 15 Medlemmer, nemlig 5 af Afdelingerne og 10 af den hele Forsamling.

Formanden: Jeg skal tillade mig at henlede Afdelingernes Opmærksomhed paa den Orden, hvori jeg troer, at de tre Sager, som nu ere henvisse til dem, bør foretages, og i denne Henseende mener jeg, at det vilde være ønskeligt, jo mere de kunde foretages i den Orden, hvori de ere henvisse fra Forsamlingen. Min Grund herfor er den, at naar vi tage de mindre omfattende Sager først, vil der tidligere kunne komme Sager ind til Forhandling i Fælles-Forsamlingen, og da Finantsagen vil være den af de tre indkomne Sager, der fordrer mindst Tid, var det min Mening, at man skulde foretage den først og derpaa Børnepligtsagen og saa Forsatningsagen; man vil da opnaae den Fordeel, at man kunde holde et Par Dage i Ugen almindelige Forsamlings-Møder, naar først det første Forslag er kommen tilbage fra Afdelingerne og Comiteen, og tillige Møder i Afdelingerne til Forberedelse af de andre Sager. Medens man altsaa saaledes forhandlede i hele Forsamlingen Finants- og Børnepligtsagen, kunde man i Afdelingerne forhandle Forsatningsagen, saaledes at den kunde ventes at være moden til at komme for den hele Forsamling, naar de to andre Sager ere afgjorte. Det forekommer mig, at dette vilde være den meest hensigtsmæssige Fordeeling af Tiden. Der er endnu et Spørgsmaal, som angaaer specielt Forsatningsagen, hvorpaa jeg vil tillade mig at henlede Forsamlings og navnlig Afdelingernes Opmærksomhed, det er det Spørgsmaal, som under Debatterne idag er bleven — dog ganske kortelig — berørt, nemlig om Forsatningsagen skal behandles i sin Heelhed eller om den kan behandles i forskjellige Afsnit; Meningen er den, om man i Afdelingerne, inden Sagen kommer til Fællesmøderne skal have gennemgaaet den heelt og holdent, eller om man kan tage visse Afdelinger af den for sig og, efterat have gennemgaaet dem, afgive dem til den fælles Forsamling. Der er yttret forskellige Meninger i denne Henseende af forskellige Medlemmer, og Sagen er vistnok ogsaa i sig selv meget vanskelig. Jeg vilde derfor blot henvende Opmærksomheden derpaa, men ønskede ikke, at man idag skulde discutere og endnu mindre afgjøre dette Spørgsmaal. Jeg vil troe, at det vil være mere hensigtsmæssigt, at dette Spørgsmaal først discuteres i Afdelingerne, thi naar man vælger den Fremgangsmaade, jeg har antydnet, først at tage Finants- og Børnepligtsagen for, vil man kunne faae dette Spørgsmaal afgjort derved, at enten en Afdeling eller et enkelt Medlem bragte det paa Bane i Rigsforsamlingen. Jeg troer derfor ikke, at det vilde være hensigtsmæssigt at discutere Sagen idag, men jeg har blot troet at burde henlede Opmærksomheden derpaa. Jeg skal ikke idag tillade mig at bestemme, naar Afdelingerne skulle samles. For at de kunne begynde Arbejderne, vil det vistnok være nødvendigt at have de forskellige Udkast og Beretninger trykte, og til imorgen vil vel neppe Finantsberetningen være trykt; dernæst vil det vistnok ogsaa være godt, om Afdelingerne, inden de træde sammen, kunne have haft Tid til at

gjøre sig bekendt med de Sager, som ere henvisse, og jeg skal derfor først i næste Møde, nemlig paa Lørdag, tillade mig at gøre Forslag til Forsamlingen om, naar Afdelingerne kunne holde deres første Møde.

Medlem: Maatte det ikke være mig tilladt at gøre opmærksom paa, at Premierministeren, som det forekommer mig, anmeldte, at et Udkast til en ny Skattelov vilde blive Forsamlingen forelagt.

Formanden: Ja, naar den først har behandlet den meddeelte Beretning og de dertil knyttede Forslag.

Bjerring: Jeg skal tillade mig at spørge den ærede Formand, hvorledes Valgloven vil være at behandle, da denne Lov er forelagt uafhængig af Grundloven, som et særskilt Udkast.

Formanden: Jeg har anseet den som et Tillæg til Grundloven, og det forekommer mig, at man ikke kan sondre disse to Sager fra hinanden.

Bjerring: Det vil dog meget betydeligt forøge den Comitees Arbejde, der skal behandle Grundloven, hvis den ogsaa skal tage Valgloven under Overveielse.

Formanden: Da de vigtigste Bestemmelser i Valgloven ere optagne i selve Grundloven, idet Detaillen, saa at sige, indeholdes i Valgloven, medens Hovedbestemmelserne alt findes i Grundloven, seer jeg ikke, at det gaar an at sondre dem fra hinanden.

Algreen-Ussing: Jeg troer, som den ærede Præsident, at Behandlingen af de to Udkast ikke lader sig adskille.

Krieger: Jeg har rigtignok troet, at naar man deeler den samlede Sag i Afsnit, kan man kun opstille to Afsnit, Grundloven og Valgloven.

Formanden: Spørgsmaalet, om Sagen skal deles i Afsnit, mener jeg først vil kunne afgjøres, efterat den er behandlet i Afdelingerne, og derefter af Comiteen.

Orsted: Det er altsaa Meningen, at den Comitee, som idag er besluttet nedsat, skal beskæftige sig med begge Udkast.

Formanden: Det var min Mening. I alt Fald vil Behandlingen af de to Sager vistnok først kunne adskilles, efterat de have været behandlede i Afdelingerne.

Orsted: Jeg mener ogsaa, at den Beslutning, som her er bleven taget, maa gjælde baade Grundloven og Valgloven. Jeg troer, at de ere uadskillelige, idet Valgloven udgjør endeel af Grundloven, og at hiin Lov blot særskilt er bleven forelagt, fordi den kan forandres, uden at de Betingelser ere tilstede, der udkræves ved Forandring af Grundloven selv.

Krieger: Jeg skal tillade mig at henstille, om det ikke bør betragtes som et aabent Spørgsmaal, hvorvidt Grundlovsudkastet og Valglovsudkastet skulle behandles under Et, eller om de ikke bør tænkes deelte i to Sager, saaledes at Valglovsudkastet gaar sin særskilte Gang. Jeg overseer aldeles ikke den meget nøie Sammenhæng, der er imellem de to Udkast, og at visse store Grundsatninger findes baade i Valglovs- og i Grundlovsudkastet; men jeg troer paa den anden Side, at den nærmere Gjennemførelse af disse Grundsatninger, navnlig hele den formelle Fremgangsmaade, der foreskrives i Valgloven, hører til en simpel organisk Lov, og jeg antager derfor, medens jeg maa tillade mig foreløbig at udtale den Mening, at det ikke lader sig gøre at dele Grundloven, at det dog godt kan gaae an at behandle Valgloven særskilt. Det forekommer mig, at dette Punkt ikke kan siges at være afgjort ved den af Forsamlingen tagne Beslutning. Jeg lagde udtrykkeligt Mærke til, at der kun blev talt om Grundloven, og ligesom begge Udkast ved deres Forelæggelse bleve holdte

fra hinanden, saaledes troede jeg, at dette Punkt om en særskilt Behandling af Valgloven med Villie af Formanden hidtil er ladet uomtalt.

Formanden: Jeg antager det ogsaa for et aabent Spørgsmaal, idet netop Afdelingerne kunne komme til det Resultat, og det derefter kunde komme til Forsamlingen. Jeg har vel ved Udtrykket „Forsatningsudkast“ villet betegne begge Udkast; om der nu end kan være forskellige Meninger, om Spørgsmaalet ikke maa betragtes som afgjort, eller om det kan ansees som et aabent Spørgsmaal, forekommer det mig dog, at Afdelingerne, til hvis Behandling begge Sager maae gaae, efter at have debatteret Spørgsmaalet, maae kunne komme til det Resultat, at Sagerne bør behandles særskilt.

Hvidt: Jeg har blot reist mig for at slutte mig til det Forslag, som af den ærede Rigsdagsmand for Rjøge (Krieger) nylig er fremsat. Jeg skjønner virkelig ikke, at det kan være hensigtsmæssigt eller endog muligt at tage Valgloven under Behandling, før man først er enig om Grundloven. Denne Lov indeholder en Mængde Bestemmelser og almindelige Grundsatninger, for hvis praktiske Anvendelse der først i Valgloven er givet Regler. Man maa derfor være enig om de almindelige Principer, og først naar dette er steet, kan man enes om de specielle Regler for disses Anvendelse. Jeg maa saaledes under alle Omstændigheder ansee det rigtigst, at Spørgsmaalet holdes aabent.

Algreen-Ussing: Jeg maa være ganske enig med den ærede sidste Taler i, at Valgloven ikke bør komme til Behandling før efter Grundloven. Derimod forekommer det mig, at man ikke bør lade det opkastede Spørgsmaal staae aabent, men at det nu maa afgjøres, om den Beslutning, Forsamlingen har taget, at der skal nedsettes en Comitee af 17 Medlemmer, gjælder baade Grundloven og Valgloven, eller kun den første Sag; men naar dette Spørgsmaal er besvaret, kan det ikke længere betragtes som aabent. Jeg har forstaaet Forsamlingens Beslutning derhen, at den gjaldt hele Forsatningsudkastet, derunder indbefattet Valgloven; men jeg anseer det i ethvert Fald for uundgaaeligt, at der haves en Bestemmelse af Forsamlingen angaaende dette Punkt, for at man kan være paa det Rene med, hvad Forsamlingens Mening har været.

Formanden: Det forekommer mig ikke saa afgjort nødvendigt, da det under Discussionen siden kan klare sig; men det synes mig i alt Fald, at det ikke vilde være rigtigst idag at tage en Beslutning herom, og dette har vistnok Analogien af Reglementet imod sig. Det er nemlig bestemt i § 16, at der ikke maa tages endelig Beslutning samme Dag et Forslag indkommer; her er vel nærmest talt om Medlems Forslag, som indkommer, men da her er Spørgsmaal om Forklaringen af en Beslutning, som Forsamlingen har taget, synes dette heller ikke i samme Møde at burde afgjøres. Mig forekommer det rigtigst at være det Bedste, at Afdelingerne gif over til Undersøgelse af de forelagte Lovudkast, og det er da det Naturligste, at de først tage Grundloven under Behandling, idet de, naar de have discuteret denne, kunne komme ind til selve Forsamlingen med Spørgsmaal, om de med det samme skulde tage Valgloven under Behandling, eller der til skulde udfordres en særskilt Behandling af Afdelingerne og en ny Comitees Nedsættelse. Jeg vil ikke tillægge min Mening nogen særegen Vægt, men det forekommer mig, at det ikke bør afgjøres idag.

Hall: Jeg skal ikke nægte, at det forekommer mig at være en Umulighed at vælge nogen anden Fremgangsmaade, thi om end de 2 Udkast ere holdte fra hinanden ved Fremlæggelsen, saa ere dog flere af Bestemmelserne i begge indbyrdes overensstemmende, og naar nu den ene Comitee har udtalt sig over disse, vil det dog være besynderligt at nedsætte en anden Comitee, for at tage det Samme under Overveelse. Bestemmelserne om Diater og Rejsegodtgjørelse for de Deputerede ere f. Ex. optagne i begge Udkast, og det vilde være underligt, om den ene Comitee kom til een Anskuelse herom og den anden til en modsat.

Hjerring: Grunden, hvorfor Regjeringen har holdt Valgloven borte fra Grundloven ved Fremlæggelsen, er formodentlig den, at Bestemmelserne i Grundloven ikke kunne forandres uden efter en nøie bestemt besværlig Form, medens Valgloven kan modtage Forandringer, som enhver anden Lov, med Undtagelse af de Bestemmelser

i samme, som ogsaa findes i Grundloven. Deraf følger, at Udkastet til Valgloven ikke bør undergives nogen Comiteebehandling, førend Grundloven af Forsamlingen endelig er afgjort; men saa mener jeg ogsaa, at der bør tages Beslutning om, hvorvidt Valgloven skal behandles af en særskilt Comitee.

Algreen-Ussing: Jeg skal ikke yttre mig nærmere om, hvorvidt det var ønskeligt eller ikke ønskeligt, at de tvende Udkast behandles hver af fire Comiteer; men det anseer jeg for klart, at det maa vides, om det er Forsamlingens Bestemmelse, at Afdelingerne skulle besætte sig med begge Udkast, eller om Meningen er, at det kun skulde besætte sig med selve Grundloven, og at det senere skal komme under Overveelse, hvorledes der skal forholdes med Valgloven.

Krieger: Ja det er, hvad jeg har forstaaet ved, at Spørgsmaalet skulde være aabent, nemlig at den Comitee, hvis Nedsættelse er besluttet, foreløbig alene gjælder Grundloven og ikke Valgloven, saa at det senere kan blive afgjort, om denne Comitee ogsaa skal tage Valgloven under Behandling, eller det skal overdrages andre Kræfter at bearbejde denne.

Algreen-Ussing: Forsamlingens tidligere Beslutning skulde derefter være, at alene Grundloven var overgivet til Behandling i Afdelingerne?

Krieger: Ja.

H. P. Hansen: Jeg skal tillade mig at understøtte den af den ærede Rigsdagsmand for Rjøbenhavn 4de District (Algreen-Ussing) yttrede Mening, at det idag maa afgjøres, om den Comitee, hvis Nedsættelse er besluttet, skal tage baade Grundloven og Valgloven under Behandling eller kun den første, og ikke efter Formandens For mening opsættes. Jeg har troet, at Forhandlingerne idag dreiede sig om begge Dele; men det forekommer mig at være meget slem, at Forsamlingen ikke er paa det Rene med sin egen Beslutning, fordi der senere er reist Tvivl om dens Forstaaelse. Jeg ønsker derfor, at det strax maa blive bragt til Klarhed, hvad Forsamlingen har meent med Afstemningen. Jeg har rigtigst skaaet i den Formening, at Afdelingerne skulde behandle begge de forelagte Udkast, dog saaledes, at naar de maatte ønske nogen Forandring her, det da stod dem frit for at fremkomme med Forslag herom. Jeg ønsker saaledes Spørgsmaalet bragt til Afgjørelse endnu idag.

Efterat det derefter af Formanden var sat under Afstemning, om Spørgsmaalet skulde afgjøres strax eller først i det næste Møde, erklærede Forsamlingen med 87 Stemmer imod 56 sig for det Første.

Efterat det derefter af Formanden var sat under Afstemning, om Spørgsmaalet skulde afgjøres strax eller først i det næste Møde, erklærede Forsamlingen sig med 87 Stemmer imod 56 for det Første.

Née: Jeg skal tillade mig at henstille til Forsamlingen, at det idag maa betragtes som afgjort, at, hvis man senere kommer til det Resultat, at et nyt Udvalg skal behandle Valgloven, man da ikke strider til dette Arbejde, førend man er færdig med Grundlovens Behandling og denne er vedtagen.

Formanden satte derefter under Afstemning, om den Comitee, der af Forsamlingen var besluttet at skulle nedsættes, skulle tage baade Grundlovs- og Valglovs-Udkastet under Behandling eller kun det førstnævnte Udkast. Det første Alternativ blev af Forsamlingen antaget med 113 St. mod 32.

Efter at Formanden havde tilkjendegivet Forsamlingen med Hensyn til Dagsordenen for det næste Møde, at dette vilde blive afholdt Lørdagen Kl. 12 inden lukkede Dørre, og at Ministeriets Meddelelser til Rigsforsamlingen i samme vilde blive fortsat, blev Mødet hævet.

Kortelser.

3 Nr. 28, Pag. 222, Linie 42 f. o.,	Restaurationer, læs: Reservationer.
" " 30, — 224, — 8 f. o.,	Forsamlinger, læs: Forhandlinger.
" " 30, — 235, — 5 f. n.,	Endslands, læs: Verdens.
" " 32, — 252, — 26 f. o.,	„Med Hensyn til Spørgsmaal til Ministeriet,“ læs: med Hensyn til Dyringer fra Ministeriets Side.

Om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Femtende Møde.

Mandagen den 13de November.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg har modtaget et Andragende igjennem Rigsdagsmanden for Thisted Amts 4de District (Bagger), fra nogle Beboere paa Morsø om Converteringen af Sundkornet, som ydes ved Salling og Bildsunds Færgesteder. Det vil blive henlagt i Læsesalen. Fremdeles har jeg igjennem Rigsdagsmanden for Aalborg Amts 5te District (Overretsprocurator Jespersen) modtaget et Andragende fra adskillige Beboere i Ribe Kjøbstad, om at der ved Valgloven maa blive taget tilbørligt Hensyn til Kjøbstadbeboernes Læse. Fra nogle ærede Rigsdagsmænd, som sidde længst nede i Salen, er jeg bleven anmodet om at bede D^{hr}. af Forsamlingen at tale høit, da de have Vanskelighed ved ellers at høre dem.

Algreen-Ussing: Det hændte sig i Lørdags, da den Sag, som skulde behandles i det hemmelige Møde, var tilendebragt, at der blev stillet en Interpellation, som ikke egentlig vedrørte hiin Sag, en Interpellation af en meget stor Betydning, ligesom der ogsaa blev reist Spørgsmaal om Dagsordenen idag, hvilket stod i Forbindelse dermed. Jeg tager deraf Anledning til at henstille til Formanden, om der ikke maatte blive truffet den Foranstaltning, at naar den Gjenstand, som bliver behandlet i det hemmelige Møde, er tilendebragt, Dørene da aabnes, Stenograferne indkalbes og paa sædvanlig Maade i et offentligt Møde de Forhandlinger blive pleiede, som maatte finde Sted.

Formanden: Jeg er ganske enig med den ærede Deputerede i, at denne Fremgangsmaade vistnok vilde være den rigtigste; jeg skal blot bemærke, at Interpellationen kom egentlig leilighedsvis ind i Debatten fra en Anden end den, som havde reist den, saa at det i det enkelte Tilfælde mange Gange kan være vanskeligt nok at afgjøre, hvad der under saadanne Omstændigheder bliver at forhandle for aabne Døre.

Den Sag, som idag staaer paa Dagsordenen, er den foreløbige Behandling af Sagen angaaende Diæter og Erstatning af Reiseomkostninger for Forsamlingens Medlemmer; jeg troer, at Comitæens Ordfører er fraværende, men maaskee et andet Medlem af Comitæen vil have den Godhed for Forsamlingen at oplæse den af Comitæen afgivne Betænkning.

Procurator Hagaard: Jeg skal blot tillade mig at gjøre Forsamlingen opmærksom paa, at Comitæen havde udvalgt Rigsdagsmanden for Veile Amts 1ste District (Bang) til Ordfører og Formand for Comitæen, og at han saaledes havde lovet nærmere at motivere vor Betænkning; da han imidlertid ikke er tilstede, bliver jeg nødt til at gjøre dette i hans Sted. Da jeg saaledes er aldeles uforberedt herpaa, maa jeg bede om Forsamlingens Overbærelse. Comitæens Betænkning lyder, som følger:

Under 31te f. M. har Justitsministeriet meddelt Rigsforsamlingens Formand, at S. M. Kongen den 30te f. M. har resolveret, at Beregningen af de Forsamlingens Medlemmer tilkommende Diæter og Godtgjørelse for Reiseomkostninger kan skee overensstemmende med de Regler, der ere anførte i det Forsamlingen forelagte Udkast til en Valglov § 18, nemlig saaledes, at Diæterne beregnes til 2 Rbdlr. dagligen, og at Reiseomkostningerne erstattes efter indgivne, af Forsamlingens Formand bifaldet og anvist Regning; saa og at, hvis For-

samlingen maatte ønske nogen Forandring hert, den da derom nærmere maatte ytre sig.

Efterat denne Sag, overensstemmende med Rigsforsamlingens Beslutning, har været behandlet i dens Afdelinger, og det derefter af disse er blevet os overdraget at afgive Betænkning, skulle vi tillade os at forelægge Rigsforsamlingen følgende Bemærkninger:

Comitæen holder for, at Diæterne, for den nærværende Rigsforsamlingens Vedkommende, ikke retteligen bør ansættes ringere end det ved Frd. af 15 Mai 1834 § 88 for Provindsstænderforsamlingerne bestemte Beløb, nemlig 4 Rbd. dagligen. Hverken Loven om Valgene til den nærværende Rigsforsamling eller nogen anden fra Regjeringen udgaaet Bestemmelse har nemlig givet mindste Vink om, at det nyudsænte Beløb af de Deputeredes Diæter skulde nedsættes, og enhver Rigsdagsmand, der stillede sig som Valgcandidat, havde saameget mindre Grund til at vente og belave sig paa en saadan Nedsættelse, som nu, efterat Forsamlingen alt er aabnet og har begyndt sin Virksomhed, er bleven bebudet, som det var bekjendt, at Regjeringen allerede havde besluttet at tilstaae de Mænd, som efter Refsr. af 28 Januar d. A. skulde have været sammenkaldte for at afgive Betænkning over et Forsatningsudkast, et endog betydeligt højere Beløb i Diæter, nemlig 6 Rbd. dagligen. Comitæen formener, at der i denne Betragtning ligger tilstrækkelig Grund for Rigsforsamlingen til at erklære sig for, at det for denne Forsamlingens Vedkommende bør forblive ved den ældre Bestemmelse af Diæternes Størrelse, som indeholdes i Frd. af 15 Mai 1834, og vi skulle derfor ei indlade os paa at undersøge, til hvilket Beløb disse Diæter burde ansættes, naar der alene blev at tage Hensyn til den umiddelbare Beføstning paa en Rigsdagsmands anstændige Underholdning under hans Ophold her, en Undersøgelse, hvorpaa Rigsforsamlingen ei heller nu kunde gaae ind, uden i Gjerningen forud at tilkjendegive sin Formening om § 18 i den ovennævnte nye Valglov, der ei endnu er kommen til Forhandling, hvilket, saavidt vi skjønne, er utilraadeligt. Forsaavidt det under Sagens Behandling i Afdelingerne er blevet yttret, at Fædrelandets nuværende trykkende Forhold indeholde en Opfordring for alle Rigsdagsmænd i denne Forsamling til at bringe et Offer ved at samtykke i Diæternes Nedsættelse, skal Comitæen endnu bemærke, at et slikt Offer ei tør fremtvinges ved en Beslutning af Forsamlingen, ligesom det ogsaa maa ansees stødende og derfor endog andre Steder er blevet udtrykkeligt forbudt, at enkelte Rigsdagsmænd, som formedelt deres Formuenhed eller af andre Grunde dertil have Leilighed, frasalde deres Diæter, medens de øvrige Rigsdagsmænd ei kunne dette. Derimod behøve vi neppe at bemærke, at det er en Selvfølge, at enhver Rigsdagsmand kan anvende et saa stort Beløb, som han kan og vil undvære, til hvilket som helst offentligt Diemed, naar et saadant frivilligt Offer blot ikke bringes i Forbindelse med Rigsforsamlingens Diæter.

Hvad dernæst angaaer Godtgjørelsen for Rigsdagsmændenes Reiseomkostninger, da er Forholdet et andet end med Hensyn til Diæterne, thi den Rigsdagsmand, der stillede sig til Valg, havde ei Friie til at vente, at samme skulde blive ham godtgjort med et saa rundeligt Beløb, som der var foreskrevet i Frdg. 15de Mai 1834 § 88 for Provindsstændernes Vedkommende, nemlig 1½ Rbd. pr. Mil, idet Reiserens Veilængde for at møde i Rigsforsamlingen i det Hele bliver meget større end Veilængden, som maatte tilbagelægges for at møde i Provindsstænderne, ligesom der i det Hele gives flere og mindre befostringsmidler, som kunne benyttes ved Reisen til Hovedstaden end ved Reisen til de Øyer, i

hvilke Provindsstaaendernes Forsamlinger havde Sæde, isærdeleshed Viborg. Comiteen maa saaledes her tilraade, at den Regel tiltrædes, som er foreslaaet i Justitsministeriets foransførte Stridelse, at Reiseomkostningerne, derunder indbefattet Fortæring paa Reisen, erstattes efter indgaven, af Forsamlingens Formand bifaldet og anvist Regning, hvoraf følger, at Diæterne blive at beregne fra den Dag, Rigsdagen er aabnet, til den Dag, samme sluttes, begge disse Dage iberegne.

I Genhold til disse Bemærkninger indstiller Comiteen, at Rigsforsamlingen yttre sig for:

- 1) At der for den Tid, nærværende Forsamling varer, bør tilstaaes Rigsdagsmændene de samme Diæter, som tidligere vare bestemte for Medlemmerne af Provindsstaaendernes Forsamlinger, nemlig 4 Rbd. dagligen.
- 2) At Rigsdagsmændenes Reiseomkostninger bør erstattes efter indgaven, af Forsamlingens Formand bifaldet og anvist Regning.

Saaledes som det fremgaaer af denne Betænkning, er Comiteen gaaet ud fra den Forudsætning, og har troet at burde holde fast ved det Punkt, at det ikke var dens Opgave at behandle selve Diætsagen, selve Spørgsmaalet, om det er rigtigt og godt, at Folkets Repræsentanter i Almindelighed nu og i Fremtiden faae et større eller mindre Beløb i Godtgjørelse og til Bestridelse af de Omkostninger, som deres Stilling og Ophold her i Kjøbenhavn nødvendigviis medfører. Vi have troet, at vi vilde gaae uden for det os paalagte Hverv, vi have troet, at det vilde være et uforsvarligt Brud paa Formen, om vi, som kun ere udvalgte til at bedømme Diæternes Størrelse for nærværende Rigsforsamling, vilde indlade os paa Afgjørelsen af det langt vigtigere og vanskeligere Spørgsmaal om, hvilke Diæter de danske Rigsdagsmænd for Fremtiden skulle tillægges, eller om der overhovedet skulde beregnes Diæter for Medlemmer af tilkommende Forsamlinger. Dette maa nødvendigviis først afgjøres, naar selve Grundloven og selve Valgloven i sin Tid komme under Forhandling. For at undgaae endogsaa paa en middelbar Maade at virke paa dette Spørgsmaals Afgjørelse, have vi troet det rettest at holde os til den reent juridiske Side af Sagen, om jeg maa bruge dette Udtryk, og vi have derved tillige taget Hensyn til den Erfaring, vi have i de Kredse, fra hvilke vi ere sendte. Som Jurister maae vi erkjende, at enhver Mand, der stillede sig som Valgcandidat ved Valget til denne Forsamling, havde meget god Grund til at troe, at der ikke vilde blive Spørgsmaal om mindre Diæter end de, som vare tilstaaede Provindsstaaenderforsamlingernes Medlemmer i sin Tid, nemlig 4 Rbd. daglig; vi havde saameget mere Grund til at troe dette, som det var os bekjendt, at der ved foregaaende Forhandlinger med saakaldte vise Mænd havde været Tale om at bestemme Diæterne til 6 Rbd. daglig. Vi sølte, at den Stilling, som en Rigsdagsmand i dette Dieblif indtager i Danmark, at det Ansvar, som en Rigsdagsmand i dette Dieblif paatager sig ved at være i denne Sal, er saa langt større, saa langt betydningsfuldere, end det, Medlemmerne af Provindsstaaenderne i sin Tid paatog sig, og vi fandt, at det i alt Fald var en meget naturlig Tanke, om Folk i Almindelighed beregnede eller tænkte sig et Slags Forhold mellem Ansvarets og Betydningens Størrelse og den Sums Størrelse, som Landet vilde give sine Befuldmægtigede til deres Underholdning; vi fandt det meget rigtigt og meget naturligt, at navnlig alle Medlemmer af Bondestanden, og vistnok ogsaa en stor Mængde andre Medlemmer, jeg troer de allerfleste, i det Dieblif, de stillede sig som Valgcandidater, antog det som afgjort, at Landet ikke vilde byde dem mindre end 4 Rbd. til deres Underholdning; vi fandt, at dette var rimeligt, og vi vide dernæst af Erfaring, at dette virkelig har været Tilfældet. I adskillige offentlige Tidender, navnlig i Provindsaviserne har det været fremstillet uimodsagt, som Noget, hvorom der ikke kunde tvivles, at denne Størrelse i det mindste vilde blive givet Medlemmerne af denne Forsamling. Dette Factum have vi anseet for afgjørende. Vi have dernæst opkastet os det Spørgsmaal, om det var forsvarligt, om det var rigtigt under de nuværende Forhold, at endogsaa kun nogle Rigsdagsmænd skulde søle sig trykede i deres Stilling

herinde, fordi deres efter vor Mening velbegrundede Tanke blev skuffet, og der blev givet dem et meget mindre Beløb som Godtgjørelse, end det, de havde gjort Regning paa. Vi have opkastet os det Spørgsmaal, om det vilde være rigtigt, at maaskee adskillige Medlemmer af denne Forsamling af den Grund skulde finde sig foranledigede til at forlade den Stilling, hvortil Folket har kaldet dem. Naar man har sagt, at dette ikke vilde stee, at dette ikke kunde stee, saa troer jeg, at man har havt Uret; idetmindste antager jeg og flere af denne Comitees Medlemmer, som troe at have Kjendskab til Mange af de mindre Formuende i denne Sal, med Bished at kunne sige, at idetmindste Nogle i hint Tilfælde vilde søle sig stærkt fristede til at forlade deres Stilling her. Det er temmelig afgjort, at vort Ophold her, som Medlemmer af denne Forsamling, vil blive meget længere, end de fleste af os havde troet, da vi stillede os som Candidater til Valget; det er aldeles vist, at der er Mange af os, som, hvordan end deres Diæter blive bestemte, maae gjøre et meget stort Offer i pecuniar, i materiel Henseende, for at kunne blive her. Det er fuldkommen rigtigt, at dette Offer maae vi have beredt os paa; vi, som tabe mere derved, have vidst det, og dette Offer vilde vi sikkert Alle med Glæde bringe. Men noget ganske Andet er det, om man kan fordrø, at Folk tillige skulde gjøre et Offer, som de fornuftigviis ikke have kunnet beregne, førend de kom herind.

Foruden disse Betragtninger, som er det Væsentligste, hvorpaa Comiteen har støttet sin Betænkning, have vi tillige troet, at denne paa en Maade Gaaen paa Accord med Landet i denne Sag og at sige: maaskee vi kunne nøies med 2 eller 3 Rbd., vil være meget lidet passende for denne Forsamling; vi, og derom er jeg overbevist, ogsaa den hele Forsamling, søle meget vel, at det er en betænkkelig Sag at trække mere paa Landets Kræfter i dette Dieblif, end nødvendigt; men vi vide tillige, at Enhver, som enten paa Grund af disse Diæters Størrelse, som kun har lidet at betyde, skulde faae Raad Raad til at undvære Noget, jo altid vil have Leilighed til at anvende det paa en Maade, som vil komme Staten til Gavn. Vi troe, at det vilde være et Overgreb fra de Formuendes Side, en Fornærmelse mod de mindre Formuende, mod de Fattigere, om vi vilde sige: I skulde gjøre dette Offer for Fædrelandet, I skulde nøies med denne mindre Sum, end den I have havt Ret til at vente, da I bleve valgte. Vi ere derfor komne til det Resultat, som foreligger, at man maatte strengt afholde sig fra at drøfte selve Diætspørgsmaalet i sin Reenhed, i sin Heelhed og for Fremtiden, og kun holde sig til det reent Formelle, nemlig Diæterne for denne Forsamling, og støtte Bestemmelsen af dem paa, hvad man havde Grund til at vente efter de Diæter, som vare tilstaaede Provindsstaaenderne. Jeg skal derfor ikke trætte med nærmere at udvikle de Grunde, som have bragt os til det Resultat, ifølge hvilket vi have troet ligefrem at maatte tilraade, at enhver Rigsdagsmand faaer det Samme i Godtgjørelse til de daglige Udgifter som Medlemmerne af de forrige Provindsstaaender. Derimod have vi troet at kunne gjøre en Afvigelse herfra med Hensyn til Reiseomkostningerne, thi med Hensyn til dem ligger det aldeles klart, at Enhver kan indgive sin Regning, og han kan derved faae udbetalt Alt, hvad han har udgivet, og Mere kan Ingen fornuftigviis fordrø; derved kan Ingen tabe Noget, og der er vel Ingen, som kan forudsættes at have gjort Regning paa at fortjene Noget ved Reisen.

Justitsministeren: Den ærede Ordfører har yttret, at han ikke vilde trætte Forsamlingen ved at gaae ind paa Diætspørgsmaalet i dets Heelhed og for Fremtiden, og jeg antager med ham, at det maatte være Forsamlingens Ønske, at man ved nærværende Spørgsmaals Discussion ikke gaaer mere i Detail end høist nødvendigt. Jeg troer, at det maaskee vil bidrage til Forhandlingernes Forkortelse, naar jeg strax fremsætter de Synspunkter, som have gjort sig gjældende hos Regjeringen i denne Sag. At der ikke tidligere har været truffet nogen Bestemmelse om Diæternes Størrelse for nærværende Forsamling, hidrører nærmest derfra, at der ikke har været nogen særdeles paatrængende Anledning til at afgjøre dette Spørgsmaal forinden, navnlig synes det ikke ganske nødvendigt at høre hjemme i Valgloven, hvor det forresten nærmest maatte have været indført, dersom nogen Bestemmelse derom skulde være givet. Man har antaget, at

det maaskee rettest blev overladt Forsamlingen selv at bestemme Diæternes Størrelse, uden at der fandtes nogen nødvendig Grund til at afgjøre denne forud. Der er naturligviis ikke her ved Spørgsmaalets Afgjorelse for denne Forsamling den samme politiske Grund, som der kan være ved Afgjorelsen af Spørgsmaalet om Diæternes Størrelse for Fremtiden; derfor ansaaes Spørgsmaalet her i og for sig at være af mindre Vigtighed og ikke at burde afgjøres efter de samme Grunde, som Spørgsmaalet om Diæterne i Almindelighed. Da det nu altsaa ikke forhen var afgjort, opstod dette Spørgsmaal nogle faa Dage efter Rigsdagens Sammentræden og det blev gjort til Gjenstand for en kort Forhandling mellem Regjeringen og Forsamlingens Formand, som ønskede, at Regjeringen fra sin Side skulde gjøre det første Skridt for at faae Størrelsen af Diæterne bestemt; og da man kun havde to Alternativer at vælge imellem, enten den Størrelse, som har været bestemt for Diæterne ved Forordningen af 15de Mai 1834 § 88, hvor de ere fastsatte til 4 Rbd. om Dagen, eller det andet Alternativ, den Størrelse, som er bestemt i Tillæget til det Udkast til en Valglov, som er forelagt Forsamlingen i § 68, saa troede man, da man ikke vidste, hvilket af disse to Alternativer der vilde findes meest plaussibelt af Forsamlingen, at kunne foreslaae det ene uden derved at udsætte for at indlade sig paa en vidløftig politisk Discussion om Grundene. De Grunde, som maaskee kunne tale for det Alternativ, som blev valgt dengang, ere, at man i dette Dieblif naturligviis kunde vente hos Enhver at finde en stor Tilbøielighed til at gjøre de Opffrelser, som kunne lade sig gjøre til de Indfrankninger af Udgifterne, som ere mulige. Jeg skal desuden tillade mig at henlede den høitærede Forsamlings Opmærksomhed paa, at Udgifterne i Roeskilde og Viborg maaskee kunne antages i Almindelighed at have været noget større, end naar Medlemmerne ere her i Kjøbenhavn. Man antog derfor, at det muligen vilde vinde almindeligt Bifald, naar den mindre Størrelse blev foreslaaet, men uden at Regjeringen i saa Henseende har fundet nogen overveiende Grund for, at den skulde blive valgt. Man har navnlig slet ikke antaget, at ved Fastsættelsen af Diæternes Størrelse en Sammenligning med det Ansvar, som paahvilede Forsamlingens Medlemmer, kunde komme i Betragtning; thi Saameget er jo ganske vist, at det Ansvar, som paahviler denne Forsamlings Medlemmer, maa være langt større, end det, som har paahvilet de foregaaende Stænderforsamlings, og dersom man skulde maale Diæternes Størrelse efter dette Ansvar, vilde man komme til en langt større Sum, end den, som den foregaaende Taler er kommen til. Det Forslag, som er gjort fra Regjeringens Side, har ikke nogen videre Betydning, end at det skulde være den første Begyndelse til at faae denne Sag ordnet. Regjeringen har troet aldeles at kunne overlade til Forsamlingens Medlemmers eget Skjøn, at vedtage den Størrelse, som maatte antages passende, og da jeg ikke kan nægte, at Adskilligt taler for, at det bliver ved den samme Størrelse, som hidtil har været gjældende for Stænderforsamlingerne, vil Forsamlingen forud kunne være overbevist om, at hvis dette Ønske skulde være almindeligt eller vinde Pluralitet, vil der fra Regjeringens Side aldeles Intet være til Hinder for, at denne Størrelse bliver ogsaa derfra anseet som den endelige. Jeg mener derfor, at Discussionen maaskee ikke behøver at gaae ind paa Sagens politiske Side, hvorfra den ikke har været seet fra Regjeringens Standpunkt.

Formanden: Jeg skal tillade mig at gjøre en Bemærkning om den Maade, hvorpaa denne Sag er bleven indledet. Da der var hengaaet adskillige Dage, uden at der enten fra Regjeringens Side, eller fra nogen af Medlemmernes Side, var gjort noget Forslag om, hvorledes der skulde forholdes med Diæterne, medens paa den anden Side en Bestemmelse herom var fornøden, ligesom der fra flere Sider skete Forespørgsel desangaaende, henvendte jeg mig først til den Comitee, som var nedsat i Anledning af Forretningsordenen og spurgte, om den ikke meente, at den passende, enten som et Tillæg til Forretningsordenen eller selvstændigt, ogsaa kunde bringe denne Sag paa Bane. Comiteen formeente imidlertid, at dette laa udenfor dens Hverv, og antog derfor, ligesom ogsaa jeg, at det vilde være rigtigst, at Forslag derom udgik fra Regjeringen; og det var derfor jeg henvendte mig til den høitagtede Justitsminister med Forespørgsel om,

hvorevidt Regjeringen skulde finde Anledning til at tage Initiativet i denne Sag. Det var blot denne yderligere Dvlysnings, jeg troer at skulde mig selv at fremkomme med i denne Sag.

Drewsen senior: Naar jeg i denne Sag saa tidligt har begjært Ordet, er det skeet, fordi jeg staaer i Opposition til Comiteen, og fordi jeg troede, at naar jeg strax fremkom med mine Indsigelser, kunde det bidrage til, at Debatteerne kom i den Retning, at de snarere kunde endes, end naar jeg først senere fremkom med dem. Jeg troer, at, om ogsaa Ministeriet strax havde bestemt, hvilke Diæter vi skulde have, vilde dette, omendskjønt det vistnok vilde have været behageligere for Forsamlingen, at Regjeringen saaledes paa egen Haand havde bestemt Diæterne og saaledes fritaget Forsamlingen for her at behandle dette delicate Spørgsmaal, dog ikke have havt mindste Indflydelse paa Valgene. Det burde idetmindste ikke have havt Indflydelse paa Valgene; thi at stille sig som Valgcandidat, er jo en ganske frivillig Sag, og bør være aldeles uafhængigt af det Spørgsmaal, hvilke Diæter vi skulde have. Naar jeg siger, at det Spørgsmaal om Diæterne ikke har havt den mindste Indflydelse paa Valgene, og naar jeg fremdeles formener, at Valgene alligevel vilde have faaet det samme Udfald som nu, grunder jeg dette derpaa, at jeg anseer mit Folk for et ærefjært Folk. Man anseer i Almindelighed en Rigsdagsmands Post for en Haderspost, og idet man troer sig i Besiddelse af nogenlunde Evne til at virke gavnligt for Fædrelandet, og i det man vælges af sine Medborgere, da seer man i dette Valg en Gressag; og jeg troer, at saa, om ikke aldeles Ingen, have, da de stillede sig som Valgcandidater, tænkt paa Diæterne. Men naar man nu siger, at mange af dem, der ere i denne Forsamling, bringe et betydeligt personligt Offer ved at sidde her, idet de nemlig fjernes fra deres Hjemstavn, og deres private Arbejder forsinkes, maa jeg dertil svare, at det forekommer mig, at dette ligger aldeles udenfor denne Sag. Den Valgcandidat, der stiller sig, maa naturligviis iforveien have overveiet og afgjort med sig selv, hvorevidt han vil komme til at lide noget Tab, og om han i saa Fald kan taale det og har Villie til at bære det; først naar han er bleven enig med sig selv om at ville underkaste sig et saadant, det være nu et virkeligt eller supponeret Tab, — først da, siger jeg, bør han stille sig. Det er overalt, synes mig, en underlig Tale, at tale om Erstatning for det indirecte Tab, idet jeg ikke kan see andet, end at i saa Fald Maalestoffet for Erstatningen maatte være forskjellig for hvert enkelt Individ. Jeg vil for Exempel antage, at der var en Rigsdagsmand, som tabte 2 Rbd., en anden 1 Rbd., og en tredje aldeles Intet; i saa Tilfælde vilde jo den Første være stadesløs og den Anden have 1 Rbd. tilovers, medens den Tredie vilde kunne stifte 2 Rbd. i sin Lomme om Dagen. Men jeg troer aldeles ikke, at Spørgsmaalet bør dreie sig om Stadeserstatning; jeg formener, at naar det er godtgjort, at en Rigsdagsmand her i Kjøbenhavn kan leve anstændigt, ja endog have lidt tilovers for sine Dages Behagelighed, burde han være tilfreds.

Da jeg troer, at en Sag aldrig kan stille sig klarere, end naar man beviser den ved Facta, skal jeg tage mig den Frihed at anføre saadanne Facta, som vise, at en Rigsdagsmand godt kan komme ud af det med 2 Rbd. om Dagen, og at han ikke behøver at boe eller spise i Kjældere, men meget vel kan leve paa en høist anstændig Maade med en saadan Diæt. For nogen Tid siden kom en Capitain fra Armeen her til Kjøbenhavn med Permission, for at afgjøre nogle ham meget magtpaaliggende Sager. Han henvendte sig til Hôtel Phoenix; accorderede med Værten sammesteds, om hvad han skulde betale for Logis og Kost, og blev da enig med denne om, at naar han vilde boe paa 3die Sal, skulde han faae et rummeligt, og, om ikke overdaadigt, saa dog anstændigt meubleret Værelse med fuldkommen god Seng for 2 Mk daglig. Han accorderede dernæst om Kosten, og Værten tilstod at give ham, om Morgenen Kaffe med Brød og Smør, Middagspise ved table d'hôte, og om Aftenen Thevand og Tvebakker, for 6 Mk. daglig: altsaa Logis og Kost tilstod man ham tilsammen for 8 Mk. Nu skulde jeg vel troe, at der, hvor en Capitain fra Armeen kan logere, og det med Tilfredshed, der kunde vel ogsaa enhver af os være tjent med at logere. Der bliver altsaa paa denne Maade endnu 4 Mk. tilovers; derfor kunde man jo, hvis man dertil var vant, drikke et

1848.

Beretning

No. 40.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Femtende Møde.

(Fortsat.)

Formanden: Dernæst gaae vi over til at bestemme Dagsordenen for næste Møde. Der er bleven omdeelt et Forslag fra Regulativcomiteen angaaende et Tillæg til Regulativet. Da denne Sag ikke er af dem, som behøve at udligge i længere Tid, antager jeg, at dens Forhandling allerede kan bestemmes til imorgen, og jeg vil saaledes beramme Mødet til Kl. 12. Rimeligviis ville Forhandlingerne kun blive korte, men jeg antager, at man da kan gaae over til Forhandlingen i Afdelingerne, hvilket jeg antager vil kunne skee ogsaa idag.

Krieger: Det er min Hensigt, ved at udbede mig Ordet, at henstille til den ærede Formand at spørge Forsamlingen, hvorvidt den vil tillade et Spørgsmaal til Ministeriet i Conseqvent af den Beslutning, som i Løverdags blev fattet, nemlig hvorvidt Ministrene, alle eller Nogle af dem, have indgivet deres Dimission, og om der maatte være overdraget Nogen det Hverv at danne et nyt Ministerium. Det er naturligviis en Selvfølge, at det, da jeg seer, at flere Ministre (Justitsministeren og Krigsministeren) ere tilstede, ikke kan være min Mening at spørge om, hvorvidt Dimissionen er antaget, men jeg har allerede antydnet de Grændser, inden hvilke jeg vil holde Spørgsmaalet.

Da Formanden derefter satte det under Afstemning, hvorvidt den anmeldte Interpellation skulde tilstedes, erklærede 126 Stemmer imod 12 sig herfor.

Krieger: Da det Medlem, som sidst stillede en lignende Interpellation, ikke i dette Dieblif er tilstede, men Forsamlingen ved den Raade, hvorpaa den optog denne Interpellation, og ved sin Beslutning, idag at holde Møde, har antydnet, at den ansaae det for rigtig, at det ministerielle Spørgsmaal idag blev bragt paa Bane, har jeg troet, i Conseqvent af den af Forsamlingen sidst antagne Holdning, idag at burde gjentage det Spørgsmaal til den tilstedeværende Minister (Justitsministeren), om Ministrene, alle eller enkelte, have indgivet deres Dimission, og om Hans Majestæt maatte have overdraget til nogen Mand at danne noget nyt Ministerium. Det er en Selvfølge, at jeg ikke nu fremsætter noget Spørgsmaal med Hensyn til Grunden til, at en saadan Bending muligens maatte være indtraadt i Ministeriets Stilling; det er klart, at det, hvis Forholdene ere saaledes som forudsat, ganske maa være overladt, saavel til de afgaaende som til de nye Ministre, at give deres Erklæringer herom i den Udstrækning, som de kunne; men det kan ikke være min Mening, i dette Dieblif at forudsætte eller at vente, at der skulde gives Oplysning om Grunden til den Stilling, hvis blotte ydre eller objective Character er Gjenstand for mit Spørgsmaal.

Justitsministeren: Den ærede Interpellant har seet, at enkelte af Ministeriets Medlemmer idag have været tilstede, og deraf mener jeg, at den ærede Forsamling vil være kommen til Visshed om, at Ministeriet bestaaer. Om der er indledet Discussion angaaende et Ministerstifte eller om en Forandring i Ministeriets Sammensætning, derom mener jeg, at Forsamlingen ikke kan forlange nogen Underretning, førend disse Discussioner maatte have ført til noget Resultat. Jeg vil altsaa i det Hele kun kunne henholde mig til det Svar, som Ministerpræsidenten for nogle Dage siden meddeelte, dengang han sagde, at Forsamlingen selv vilde have seet, at Ministeriet endnu var bestaaende, og at de Spørgsmaal om en Forandring, som muligens maatte være opstaaede eller bragte paa Bane, ikke egue sig til at meddeles Forsamlingen.

Treschow: Den ærede Rigsdagsmand for Kjøge (Krieger) yttrede, at han meente, at der ikke kunde fremsættes noget Spørgsmaal, hverken til det nuværende Ministerium — hvorefter Rygtet almindeligt gaaer, at det enten ganske eller for en Deel vil fratræde — eller til det i sin Tid tiltrædende, angaaende Marsagen, hvorfor de, som nu ville ud af Ministeriet, ønske at fratræde. Det er med Hensyn til denne Erklæring fra hans Side, der blev givet meget bestemt, at jeg for mit Vedkommende, og som jeg antager for Fleres i denne Rigsdag, maa yttre, at jeg ikke kan billige denne Mening, og in specie maa jeg forbeholde mig, hvad enten dette nu maatte skee i et offentligt Møde, eller det muligens maatte ansees mere passende, at det skee i et Møde for lukkede Døre, at opfordre Ministeriet til at erklære sig angaaende Grunden til dets Fratræden.

Formanden: Jeg troer, at en foregaaende Taler (Krieger) Opfattelse beroer paa en Misforstaaelse.

Krieger: Jeg maa henholde mig til den ærede Præsidents Ordtrug og overlade til Forsamlingens Afgjørelse, om jeg har sagt, hvad han har villet tillægge mig. Jeg troer ikke, at jeg har sagt og vilde i alt Fald ikke have sagt Andet, end at der i dette Dieblif ikke kunde være Andet og Mere at spørge om, end det, hvorefter jeg har spurgt, nemlig, om Ministrene have indgivet deres Dimission, alle eller nogle, og om det er overdraget nogen Mand at danne et nyt Ministerium, hvorimod jeg Intet har udtalt med Hensyn til en senere Tid. Hvad Ministeriets sieblifkelige Stilling angaaer, kan jeg ikkun, ved at sammenholde hvad der af Conseilspræsidenten sidst blev yttret med det, der i Dag er bleven gjentaget, skjøndt mindre bestemt, af den Minister, som her er tilstede, udfinde, hvorvidt mit Spørgsmaal er bleven besvaret.

Treschow: Det skulde være mig kjær, hvis en saadan Misforstaaelse har fundet Sted fra min Side; men da jeg har opfattet Taleren, saaledes som jeg har anført, troede jeg at burde tage det Forbehold, som jeg har taget.

David: Det forekommer mig, at der har været Anledning til at opfatte det, som Rigsdagsmanden for Kjøge (Krieger) har fremsført, saaledes som det ærede kongevalgte Medlem (Treschow), der nylig talte, har gjort. Jeg maa idetmindste tilstaae, hvad mig angaaer, at ogsaa jeg har opfattet ham saaledes, at der ikke skulde være Anledning, hverken for Dieblifket, eller med Hensyn til Fremtiden, til at fremkomme med Spørgsmaal om Grunden til Ministerforandringen. Men heri kan jeg paa ingen Raade være enig, og jeg skal tillade mig endnu at tilføie, at det forekommer mig at maatte være af mindre Betydning for Forsamlingen og for Landet at vide, om det til en given Tid i Kongens Raad er eller har været under Omtale at sætte andre Mænd i Spidsen for Landets Anliggender, og at det allermindst kan være om at gjøre at vide den Mand's Navn, til hvem det da kunde være overdraget at danne et nyt Cabinet, thi det ligger naturligt i Tingenes Stilling, at naar eet Ministerium aftræder, det da maa overdrages til en Mand at danne et andet Ministerium. Men hvad der i høieste Grad maa interessere, saavel Forsamlingen som hele Landet, er at vide, om der er Grunde tilstede, som kunne gjøre det ønskeligt, at Anliggendernes Ledelse betroes til andre Mænd end dem, som nu have den i Hænde, og da, hvilke disse Grunde ere. I det Hele forekommer det mig, at man, naar man saaledes paa en Raade søger at drage en Grændse imellem hvad Grundene ere til Ministerkrisen og denne selv, derved spiller Spørgsmaalet over paa det Gebeet, hvor det mindst bør være, nemlig det personlige Gebeet. Hvad man først og fremmest maa have for Øie er, hvad er Grunden, eller hvilke kunne Grundene være, der

gjøre det til en Nødvendighed eller Usikkerhed, at Anliggendernes Ledelse gaaer over i andre Hænder, og derom vil Rigsforsamlingen og hele Folket bedst erholde Bished, naar man besaagende stiller et directe Spørgsmaal og ikke bliver staaende ved det personlige. Jeg har heller aldrig seet et reent personligt Spørgsmaal gjøres til Hovedsagen i en constitutionel Stat. Det, som der gjøres til Gjenstand for Interpellation, er, hvad Anledning der er til en Ministerkrisis, thi det kan aldrig være af Bigtighed, om den One eller den Anden, Peer eller Poul, træder ind i Cabinettet, naar det kun var for at følge det selvsamme System som det tidligere Ministerium. Det vigtigste Punkt er Landets Stilling og om der i den er foregaaet saadanne Forandringer, som skulde gjøre det nødvendigt at sætte andre Mænd i Spidsen for Ledningen af Landets Anliggender. Det tør ikke forudsættes, og man tør ikke fæste den Skygge paa de Mænd, som lede disse Anliggender, at antage, at det er alene af den Grund, at de selv have forandret Ansuelser om Landets Stilling og om hvad der kan udføres, at de ville træde tilbage; thi var dette Tilfældet, da maatte man ikke forudsætte, at saadanne Mænd vilde lade Landet vente længe, men antage, at de da vilde træde aabent frem, og, endog førend de vare interpellerede, gjøre Rede for deres forandrede Ansuelser.

Krieger: Hvorvidt andre Medlemmer ville stille andre Spørgsmaal end de, som jeg har stillet, vedkommer mig ikke, derimod vedkommer det mig at oplyse, hvorfor jeg har stillet det af mig fremsatte Spørgsmaal, og hvorfor jeg mener, at der ikke for Diebliffet bør stilles andre eller flere. Min Grund er ganske simpelt følgende. Jeg troer, at hvis man under den Situation, som for Diebliffet er tilstede, ikke paa en farlig Maade vil gribe ind i Forholdene, maa man væsentlig rette Diet paa Personerne. Det følger overhovedet af min Opfattelse af det constitutionelle Statsliv, at man maa betragte Personerne som Repræsentanter for de Ansuelser, hvorom der kæmpes, at man derfor væsentlig bør stille Personerne frem, som dem, der bære disse Ansuelser, og at Forsamlingens Botum fornemmelig maa være rettet for eller imod Personerne og det af den simple Grund, at enhver Forholdsregel ingenlunde kan inddrages under Forsamlingens Discussion, navnlig hvor der ikke er Spørgsmaal om det Forbigangne, men om det Tilkommende. Ved at overveje vor nuværende Stilling i Europa vil man let kunne gjøre sig det klart, at man ikke i denne Forsamling, uden at gjøre den til Regjering, kan inddrage Discussionen om Spørgsmaal, om hvilke der dog i Gjerningen maa tages en Beslutning. Under saadanne Forhold forekommer det mig, at det, som en Rigsforsamling kan gjøre, naar den ikke vil gaae ud over sin constitutionelle Grændse, er fornemmelig kun at fæste Diet paa Personerne. Hvis man altsaa mener, at nogle Mænd, som nu ere eller siden kunne blive Ministre, kunne vente Tillid, eller i alt Fald ikke fortjene den Mistillid, at man ikke vil betroe dem Landets Styrelse, da bør man understøtte disse Mænd. Jeg taler ikke her om at yde nogen blind Tillid; i en constitutionel Stat maa enhver Tillid fra Rigsforsamlingens Side være parret med en vis Mistillid; ubetinget, ubegrændset Tillid hører ikke hjemme der, men i en constitutionel Stat er der Tillid, naar man ikke viser Mistillid i Gjerningen. Naar man derimod mener, at de Mænd, der hidtil stode ved Roret, ikke kunne styre vore fremtidige Forhold saaledes, som Landets Værelse og Belfærd kræver det, da bør man reise sig mod disse Mænd, men ikke bør man stille sit Mistillidsvotum imod dem under Formen af en directe Mening om Forhold, hvorom Forsamlingen ikke umiddelbart bør tage nogen Beslutning. Det er Grunden, hvorfor jeg troer, at det under nuværende Forhold — jeg skal ikke udtale mig nærmere om disse Forholds Realitet — ikke lader sig gjøre, nu at tale om Andet end Personer. Skjøndt det constitutionelle Liv hos os er i sin første Begyndelse, kan det dog ikke miskjendes, at Personerne have en betydningsfuld Charakter; det kan saaledes ikke benægtes, at det har sin store Betydning, til hvem det overdrages at danne et nyt Ministerium, hvis det bestaaende fratræder. Man har da Noget at holde sig til, uden paa en lamme og forbarvelig Maade at gribe ind udover Forsamlingens Myndighed og Pligt. Derfor troer jeg, at det er aldeles constitutionelt at holde sig til det personlige Spørgsmaal. Den Tid

kan komme, da man kan gaae ud over dette baade med Hensyn til det Forbigangne og Nutiden; men om dette Diebliff er kommet, derom kan der være forskellige Meninger. Jeg har troet, at det for Tiden maa være Pligt, alene at holde sig til den personlige Side af Sagen i den Forstand, jeg har tilladt mig at udvilde.

Grundtvig: Det er bleven bemærket af den ærede Rigsdagsmand for Rjøge (Krieger), at man i constitutionelle Stater alene burde fæste Diet paa Personer og ikke blot paa Gjenstande eller Forholdsregler. Der er kun een constitutionel Stat, som jeg kjender noget nærmere til; men det er ogsaa den, der af Erfaring kjender meest til det constitutionelle Liv, det er England, og det er vist, at der er netop Læsenet: „Forholdsregler og ikke Personer“. Hvad nuværende Spørgsmaal og nuværende Diebliff angaaer, da skulde jeg troe, at, som af det kongevalgte Medlem, der nys talte, er udhævet, det maa være vigtigt for Landet og Folket, særdeles vigtigt i dette Diebliff, da en Ministerkrisis sandsynligviis er indtraadt, at erfare, hvad det er, hvorefter der hersker saa ulige Meninger i Ministeriet eller imellem Majestæten og Ministrene, som gjøre det nødvendigt, at et Ministerffifte enten ganske eller for endeel finder Sted. Jeg mener, at det vilde være en besynderlig Forbeholdenhed eller en besynderlig Beskedenhed, dersom Noget af os vilde sige, at der var Intet i de nuværende Forhold, vi turde nævne, der var af langt større Bigtighed end nogen Person. Jeg mener, at der i Danmarks Stilling for Diebliffet, indviklet i en livsfarlig Krig mod udbortes Dvermagt, Danmark, haaret og krænket paa det Dverste der, hvor Danmarks Konge endnu nævnes som Herre; jeg mener, at der i denne Stilling er Noget, som maa lære enhver Dannemand ikke at see paa Personer, uden forsaavidt de ere uopløseligt forbundne med den store Stilling, den farlige Stilling, hvori Riget befinder sig, og saaledes, for at tage en bestemt Gjenstand, som det aldrig kunde falde mig ind at frygte for at nævne, skal jeg tage den besynderlige Vaabenstilstand, denne Vaabenstilstand fra Danmarks Side, medens det er overladt vore Hænder ved Ord og Gjerning paa det Dybeste at krænke og forhaane Alt hvad Dansk nævnes kan. Jeg mener, at det vilde være forunderligt, om nogen Dannemand skulde frygte for at tale derom, om den saakaldte Vaabenstilstand, den gruelige Tilstand, hvori Danmark befinder sig, livsfarlig tillige fordi den gjælder Landets Grændse, — frygte for at sige, at det er dette, som alle Dannemænd mene, at her er Spørgsmaal om; at det er det, der har foraarsaget Ministerkrisen; thi det, det kommer an paa, er, om Landet har Interesse og Folket Deeltagelse for Ministeriet, ikke om den ene eller den anden Person faaer Ministernavn eller kommer til at sidde paa Ministerbænken og bestyrer de løbende Forretninger. Det er det, der maa være det Afgjørende, om vi have et Ministerium, som ikke længer forventer at kunne gennemføre, hvad baade det og hele Folket have erklæret at ville, nemlig med Danmarks hele Kraft at dæmpe det ugudelige og løsløse Oprør i Hertugdømmene, skaffe Kongen fuld Raadighed over Slesvig og frelse vore danske Brødre fra den dybe Forhaanelse, fra den gruelige Tilstand, hvori de fremfor alt ved Vaabenstilstanden ere satte, og hvori vi, hvis de ikke ere Heroer og Martyrer, maae vente, at de ville tabe deres Deeltagelse for vor hellige Sag og omsider, trætte og utaalmelige, fæste sig i deres Arme, som kunne handle, og ikke længere ville høre paa os, som kun kunne tale.

Madvig: Med Hensyn til de Bemærkninger, der ere fremsatte i Anledning af den stete Interpellation, skal jeg tillade mig at fremsøre et Par Ord. Jeg troer, at det er ganske i sin Orden, at der i dette Diebliff spørges, om en Ministerkrisis finder Sted og da i hvilket Omfang, altsaa forsaavidt om Personer — thi dette maa først konstateres —, og Rigsforsamlingen har god Grund, ja Forpligtelse til at søge konstateret, om Regjeringen er i sin fulde og rigtige Virksomhed eller ei. Dernæst er jeg ogsaa overbevist om, at vi i dette Diebliff ikke kunne spørge om Meningen med eller Grunden til en mulig Ministerforandring, fordi vi først, naar denne Krisis er afgjort, kunne see, om det samme Ministerium er vedblevet aldeles enigt, om der er dannet et nyt Ministerium, eller om det, der nu bestaaer, har deelt sig saaledes, at en Deel af dets Medlemmer er traadt ud, og da først kunne vi spørge om Grunden, hvorfor det hele Ministerium eller en Deel deraf er aftraadt. I dette Diebliff kan der ikke

blive Spørgsmaal derom, og hvad jeg nyligen har hørt om supponerede Grunde har overbevist mig om, at der her ikke bør spørges om Grunden, der neppe ligger der, hvor man har henført den. Men forresten maa jeg høiligen protestere mod den Form, hvori Personerne her ere stude frem, og i hvilken man har sagt, at man skulde holde sig til Personerne. Dette kan kun gjælde, forsaavidt de ere Bærere af Ideer og Meninger; men man bør vide, og vide med Visshed, om de ere Bærere af disse Ideer og Meninger, og i hvilket Omfang de ere dette. I et i lang Tid vedvarende constitutionelt Liv kan man maaskee vide Alt af en Persons blotte Navn, skjøndt ogsaa der en falsk Popularitet og et falskt Hab kan knytte sig til et Navn, som slet ikke svarer til den Mening, som virkelig er Personens; men hos os, hvor vi kun have haft et constitutionelt Liv antydet i 7 Maaned, men i Virkeligheden begyndt kun i 14 Dage, der kunne Personerne ikke staae klart for os eller for hele Folket, saaledes at vi kunne holde os til dem og derefter bestemme den Modtagelse, som det nye Ministerium skal have eller ikke, eller derefter afgjøre den Sympathi, som man skal føle for det gamle eller det nye eller for en Fraction af det afgangne Ministerium, dersom det gaaer af. Dertil kjende vi forliden til Ministerne i deres politiske Livsanskuelse. Jeg maa derfor protestere mod den Paastand, at man væsentlig skal holde sig til Personerne, skjøndt jeg troer, at vi i dette Dieblik kun skulle spørge om, hvorvidt Ministeriet gaaer af eller hvem af det der gaaer af. Men naar man kan spørge om Andet, da skal man ikke lade sig bestemme af Personer eller af de til disse høist vagt knyttede Forestillinger om reactionaire eller folkelige Personligheder; disse have for liden Grund til, at man skulde fastholde dem eller saadanne personlige Hensyn. Jeg siger dette saameget mere, som, da der iforgaars var Tale i denne Sal om, at der skulde spørges om, hvilken Mand det var overdraget at danne et nyt Ministerium, hvis det gamle traadte af, det da blev sagt, at man da skulde holde sig til denne Mand. Dette blev stærkt, og jeg tør næsten sige truende, betonet; men man har ingen Ret til at holde sig til denne Mand, saalænge han er isærd med at danne et Ministerium. Naar dette er dannet og det er fremtraadt med sit Program, da kan man holde sig til dette, til det nye Ministerium; men saalænge dette ikke er dannet, da har man ingen Ret til at holde sig til den enkelte Mand, thi det er da Kronen, der er isærd med at udøve sin Ret. Altsaa først naar det nye Ministerium er dannet, kan man holde sig til det; i Mellemtiden kan man kun holde sig til, at man har Ret til at forlange, at Ministerkrisen ei forlanges udover en saadan Tid, at det bliver farligt, ikke at have nogen fast Regjering, og at den, der ikke kan bringe noget nyt Ministerium istand, skal opgive dette; men saalænge han er isærd med at danne det, kan man ikke holde sig til ham. Overhovedet mener jeg altsaa, at man vel skal holde sig til Personer, som Bærere af Ideer og Meninger, men kun forsaavidt vi kjende disse, saavel i Almindelighed som i de enkelte Punkter.

Krieger: Hvad angaaer det Punkt, der sidst er berørt af den ærede Rigsdagsmand, der nys talte, med særdeles Hensyn til de Meddelelser, der i Lovdags her ere skete, skylder jeg med saa Drd at svare. Det er meget sandt, at saalænge Ministerne endnu ikke have modtaget deres Dimission, holder man sig til dem, indtil et nyt Ministerium bliver dannet, og man holder sig ikke til den, der midlertidigen forsøger at danne et nyt. Det er ogsaa i og for sig det Naturligste, at de ældre Ministre ikke aftræde, førend deres Eftermænd ere udnævnte; men jeg skal tilbagefalde i Forsamlingens Erindring, at dette ikke skete i Marts Maaned; jeg skal erindre om, at de tidligere Ministre aftraadte, forinden man vidste, hvorledes et nyt Ministerium kunde dannes, og i saadanne Tilfælde maa man holde sig til de Mand, som efter det ene Ministeriums Afgang have paataget sig at danne et nyt Ministerium. Det er imidlertid kun en Mulighed; saalænge det ikke er en Virkelighed, skal man naturligvis ikke holde sig til dem, som det maatte være overdraget at danne et nyt Ministerium; og det er ganske vist den naturlige Tingenes Tilstand, at hvor en Ministerkrisis finder Sted, ingen Minister afgaaer, førend det vides, hvem der skal indtræde i hans Plads.

Der er et andet Punkt, der er omtalt af den næstsidste ærede Taler, som jeg maa berøre, og da jeg nodig vil misforstaaes af ham, skal jeg søge at gjøre min Mening i denne Retning saa klar som muligt. Det kunde ikke falde mig ind, at Rogen burde afholde sig fra at ytre sin Dom over det Forbigangne; det kunde ikke være min Mening, at man skulde tage personlige Hensyn, hvor man har afsluttede Forholdsregler at holde sig til, f. Ex. den indgaaede Vaabenstilstand. Det er fremdeles en Selvfølge, at hvor der er Spørgsmaal om Foranstaltninger i det Indre, om Lovforslag, der holder man sig ligefrem til Sagen; men hvor man ikke kan og ikke skal ville kjende de Forholdsregler, hvorom der er Spørgsmaal, fordi Forsamlingen ikke uden at gjøre sig til Regjering forud kan tage nogen Beslutning om dem, der maa man stole paa Personer, fordi man ikke har Andet at holde sig til. Det er saaledes min Tro, at hvor der er Spørgsmaal om Underhandlinger, Spørgsmaal om Krig eller Fred i en uvis Fremtid, naar der handles om, hvorvidt det skal betroes en Minister at lede saadanne Underhandlinger, hvor der altsaa er Spørgsmaal om fremtidige Forhandlinger, der skulle finde Sted i Udlandet, og som først træde frem for Offentligheden, naar de ere afsluttede, der kjender jeg ikke anden Sikkerhed end den, Personen giver. Det er muligt, at denne ikke er stor nok, at det var bedre at have gamle Navne, hvis Betydning enhver Mand kjender; maaskee have vi dem, maaskee ikke, men saameget er vist, at jeg ikke forstaaer, hvorledes der med Hensyn til saadanne Forhold kan gives anden Sikkerhed end den, der ligger i Personligheden.

Schytte: Og jeg maa tillade mig at spørge: hvorledes skulle vi bedømme Personerne? Jeg er en lag Mand, en Mand af Folket, og jeg nægter ikke — ja, jeg er vis paa, at der er flere i denne Sal, som det gaaer ligesaadan —, at naar jeg skulde afgive min Dom over Personer, vilde jeg træde rodmende tilbage og sige: det formaaer jeg ikke. Denne Dom vilde altsaa være at afgive af enkelte velindviede Mænd; den vilde muligen blive rigtig, men muligen ogsaa høist urigtig. Selve de Personer, som i dette Dieblik mindre have den almindelige Opinion for sig paa Grund af ældre Foretagender, kunne, naar de komme paa Ministerbanken, netop handle i den Mand, der tiltalede Nationen, naar de forøvrigt følte sig kaldede til at træde ind i Ministeriet, ligesom man hidtil har seet Mænd resignere paa Meninger og meget Andet, som de tidligere have vedkjendt sig. Naar det altsaa er meget usikkert for Rigsforsamlingen, som Folket, og Folkets Repræsentation, paa det nuværende Standpunkt at indlade sig paa at bedømme Personer, fordi man derved ikke har Andet-at gaae efter — det er min fuldstændige Overbeviisning — end den Opinion, som muligen kan have dannet sig hos Enkelte eller i Enkelte, saa veed jeg ikke Andet at gaae efter end Forholdsregler, og da kan man heller ikke gaae efter Andet end Forholdsregler, som ligge klare for Rigsforsamlingen. Jeg troer fra mit Standpunkt, og jeg tvivler ikke om, at dette finder Gjengklang hos flere, at vi rolig bør afvente, hvad der vil ske, og derefter af de Kjendsgjerninger, som da maatte komme for Dagen, efter bedste Overbeviisning dømme. Jeg skal tilføje, at der efter min Overbeviisning findes langt mindre Mistillid i Nationen, men tværtimod meget mere Tillid, end her er lagt for Dagen; og jeg tør bringe dette Vidnesbyrd, ikke blot fra den nærmeste Kreds, hvori jeg lever, men, saavidt det er mig bekjendt, fra hele den Provinds, hvorfra jeg er kommen. Jeg havde hørt Gæt og Andet, før jeg kom hid, og jeg har erfaret Mere siden, men at der deraf kan dannes en uhibet og selvstændig Dom over Personer, det troer jeg, at de Færreste kunne fatte. Jeg troer derfor, at man blot skal bevare sit sunde og naturlige Omdømme og afvente, hvad der vil ske, uden at indlade sig paa for tidlig at bedømme Personer.

Trefchow: Den ærede Rigsdagsmand for Rjøge (Krieger) har yttret, at der for nærværende Tid kun kunde være Spørgsmaal om Personer, fordi det ligger udenfor Rigsforsamlingens Virksomhed at tage Beslutninger, der kunne ansees for at ville gribe ind i Regjeringen. Der kan vistnok Ingen være utilbøieligere end jeg til at ønske, at nærværende Forsamling skulde gaae udenfor Grænserne af sin Myndighed, og fra en Rigsdag, sammenkaldt fornemmelig til at debattere Grundloven, gaae over til en regjerende Forsamling; men paa den anden Side er det dog vist, at der er forelagt nærværende

Forsamling fra Regjeringens Side saadanne Lovforslag, som gjøre det nødvendigt for Rigsdagen at kjende Ministeriets Mening om flere vigtige og betydningsfulde Gjenstande. For blot at nævne de to vigtigste, da er her forelagt Spørgsmaal om de fornødne Pengemidlers Tilveiebringelse til Krigens fortsatte Førelse og ligeledes en Anordning angaaende et Væbningsystem, der gjør det nødvendigt for alle Statens Mænd at stille sig under Fanen; og det vil vist ikke kunne omtvives, at nærværende Rigsdag maa kunne fordrø at faae at vide, hvorledes Regjeringen agter at benytte disse Midler; thi jeg tvivler meget om, at Rigsforsamlingen vil ansee sig berettiget, end sige besvøiet til at bevillige de forlangte Midler uden nogenlunde at kjende Regjeringens Hensigter med Hensyn til Fremtiden. Men for nu at gaae over til det, der nærmest her er Spørgsmaal om skal jeg tillade mig at bemærke, at endnu foreligge disse Lovforslag fra det nærværende Ministerium, og at man altsaa vel maa være besvøiet til, da det er erklæret fra den Ministers Side, som sidder lige overfor mig, at Ministeriet endnu ikke er aftraadt, at rette Spørgsmaal til samme om de Gjenstande, hvorom jeg nu har udtalt mig; og ligeledes mener jeg, at Rigsdagen bør være berettiget til, enten i en offentlig Forsamling eller i et Møde inden lukkede Døre, hvortimellem Valget maa overlades Ministeriet, at fordrø Oplysning om Anledningen til, at det hele Ministerium eller enkelte Medlemmer af samme ville fratræde, saafremt Rygtet derom forholder sig rigtigt; thi i Anledning af, hvad af den ærede Rigsdagsmand for Kjøge (Krieger) er berørt, skal jeg tillade mig at ytre, at den Tid maastee snart vil komme, da vi ikke ere istand til at faae saadanne Oplysninger, fordi, naar Ministrene først ere aftraadte, de da ikke ville møde i denne Sal og afgive Oplysninger om Aarsagen til deres Fratrædelse, og jeg veed ikke, om det tilkommende Ministerium kan være berettiget eller forpligtet til i denne Henseende at give noget Svar.

Justitsministeren: Det forekommer mig, at det kunde være tvivlsomt, om det næbestaaende eller et tilkommende Ministerium, hvis et saadant maatte indtræde, kan være besvøiet eller forpligtet til at give fuldstændige Oplysninger om de Banskkeligheder, som maatte have stillet sig og foranlediget et Ministerstifte. Spørgsmaalet kan nemlig let tænkes at angaae saadanne Forhold, som det ikke staaer til Regjeringen fuldstændigt at oplyse. Det har alt tidligere været Gjenstand for Discussion, hvad Ministrene kunde meddele Forsamlingen, og jeg skal her ikke atter bringe denne Discussion paa Bane, saameget mere som jeg troer, at dette i alt Fald vilde ligge udenfor min Competence, uden derom at have confereret med mine Colleger; men jeg skal kun gjentage den Uttring, som tidligere er fremhævet, at saalænge det hidtilværende endnu bestaaende Ministerium bestaaer, saalænge troer jeg ikke, at dette kan være pligtigt til at meddele Forsamlingen Oplysning om, hvilke de Personer ere, om hvis Indtrædelse i Ministeriet der kunde være Spørgsmaal, saafremt dette enten partielt eller heelt maatte opløse sig. Dette ligger vistnok udenfor Rigsforsamlingens Raadighed, fordi det er den kongelige Myndighed, som har at bestemme Dannelsen af et nyt Ministerium og hvem dette Hverv skal overdrages til. En anden Sag er det, at det er naturligt, at, naar et nyt Ministerium er dannet, dersom et andet Ministerium skulde indtræde, det da vil komme under Regjeringens Overveielse, hvorvidt de Omstændigheder, der have foranlediget Ministerstiftet, ere af den Bestaenhed, at de fuldstændigt, eller i alt Fald tildeels, kunne meddeles Forsamlingen.

Freschow: I Anledning af hvad den høitærede Justitsminister har berørt, skal jeg tillade mig at bemærke, at jeg har afholdt mig fra Alt, hvad der angaaer Spørgsmaalet om Personlighederne i det nærværende eller et tilkommende Ministerium; men jeg skal tillade mig at bemærke, idet jeg ikke anseer det for en afgjort Sag, om Ministeriet vil svare paa de Interpellationer, som i den af mig anmeldte Retning ville kunne fremsættes, at Ingen uden Ministeriet vil kunne bedømme dette, at ingen af Rigsdagens Medlemmer vil kunne sige, om Ministeriet vil indlade sig derpaa eller ei; og jeg skal derhos, for at ingen Mistydning skal finde Sted, endnu engang fremhæve, at det alene maa være Ministeriets Sag at afgjøre, om det vil indlade sig paa de Interpellationer og Spørgsmaal, som med Hensyn til Ministerstiftet kunne fremsættes, eller ikke.

David: Ligesom jeg i det Hele troer, at hvad der bør gjengælde her i Salen, det skal være Folkets Røst, saaledes føler jeg mig overbevist om, at naar man vil rette Spørgsmaal til det ærede Ministerium, skal det være Spørgsmaal, der, saa at sige, bære paa Folkets Læber, det Spørgsmaal, der i dette Dieblit er det, som har bemægtiget sig Folkets Hu og Tanke. Jeg er overbevist om, at dette Spørgsmaal er, hvad er eller hvilke ere Grundene til, at de, som først for saa Maaneder siden stillede sig i Spidsen for Anliggenderne, nu selv søge at trække sig tilbage; thi det maa jeg minde den ærede Forsamling om, at det Spørgsmaal, der blev reist her i forrige Møde, og der kun blev halvt besvaret, det var ikke Spørgsmaalet, om det er sandt, at Hans Majestæt havde afskediget eller vilde afskedige nogle af de nærværende Ministre eller det hele Ministerium — thi ellers vilde idetmindste jeg have forholdt mig taus og forventet den kongelige Villies Udtalelse —, men om det var sandt, at nogle eller alle Ministre have indgivet deres Dimission, og at denne er bleven antaget. Raster man Blikket paa, hvad der er skeet i Rigsforsamlingen siden dens Aabning, da er der her ikke blevet udtalt Noget, der kunde see ud som et Mistillidsvotum til Ministeriet. Der er her ikke bleven taget nogen Beslutning med Hensyn til Landets Anliggender, som enten kunde have overrasket Ministeriet eller forekommet det stødende; men paa selve den første Dag, da vi her vare samlede, er det fra Ministerbanken blevet sagt, at Ministrene vilde ansee den Time, da de kunde nedlægge deres Portefeuiller, som en Forløsning. Hvorfra? Hvad maa man tænke om en saadan Tilstand, naar Ministeriet selv har sat sig paa et saadant Standpunkt, at ansee sig som forløst, naar det maa astræde? Maa man ikke føle sig overbevist om, naar en saadan Røst kommer ud iblandt Folket, at der da maa opstaae en levende Interesse, en Længsel, ja en dybt følt Længsel efter at vide, hvad der da foregaaer i Landet, der kan gjøre det til en Forløsning for dets Styrere at blive befriede for den Ledning af Anliggenderne, hvortil de selv for nogle Maaneder siden følte sig kaldede. Det er det, som man maa ønske opklaret, hvad Grunden er til den besynderlige Tilstand, hvor ikke Kongen efter sin frie Magtfuldkommenhed søger at omdanne Ministeriet, men hvor det Ministerium, som ved samdrægtig Eenhed imellem Konge og Folk for nogle Maaneder siden blev kaldet til at styre Landet, selv opvækker Formodning om, at det vilde ansee det for en Lykke at kunne lade Røret, som det har ihænde, atter fare, og at lade Statskibet, som det troede at kunne styre, gaae over i andre Hænder. Det er derfor, at jeg navnlig ikke kan indsee, hvorledes de, som mene det varmt og ærligt med deres Fædreland, i dette Dieblit kunne tænke paa Personerne, og jeg skal derfor end een Gang spørge Dem, om det ikke fremfor Alt maa være os om at gjøre, at vide Grunden til denne Tingenes Tilstand; og siden man paa en Maade har troet at kunne retfærdiggjøre, at træde over paa det personlige Gebeet, idet man har sagt, at hvor det constitutionelle Liv er i sin Barndom, der er det naturligt, at man holder sig til Personerne, skal jeg hertil svare, at netop under saadanne Forhold, hvor der ikke ligger et langt politisk Liv bagved Personerne, hvor man, saa at sige, maa føle sig frem ved enhver Personlighed, man mødter, er det af Vigtighed, at man ikke lægger altfor megen Vægt paa Navne og Personer. Der er sagt, at om man endogsaa nok saa meget tænker over, om en Person er duelig til den eller den Underhandling, er man dog nødt til at søge den sande Garanti i hans foregaaende Liv, om denne end ikke er stor nok; men jeg kan ei undlade at gjøre opmærksom paa, at netop disse saakaldte Garantier ofte kunne vise sig at være bitte smaa, og jeg troer derfor, at man netop bør tage sig i Agt for, at man ikke, stolende paa en sliq Garanti, bruger Mænd til saadanne Hverv, hvor man med en dyrekjøbt Erfaring muligens vil komme til det Resultat, at man meget har feilet i sin Mening om deres saakaldte Statsmandsskab. Hvad der er taget feil i de sidste 7 Maaneder er maastee mere taget feil med Hensyn til Personerne end med Hensyn til Forholdene. Lader os derfor vogte os for, ikke at stole for meget paa Personlighederne, og lader os i det Mindste, søg vi skjønke Personerne vor hele Tillid, fremfor Alt sørge for at vide, hvad de ville og hvad de ikke ville.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Femtende Møde.

(Sluttet.)

Formanden: Jeg skal henstille til Forsamlingens Overveelse, om man ikke let turde komme videre ind i Discussionen, end det kan anses hensigtsmæssigt; thi flere Rigsdagsmænd, som have udtalt sig, ere gaaede ud fra en Forudsætning, hvorom der ikke findes Bisked og med Hensyn til hvilken det forekommer mig, at man bør oppebie denne, førend man gaaer ind paa Detaillen.

Grundtvig: Turde jeg blot anføre nogle Ord i Anledning af hvad den ærede Justitsminister nys foretog, at det nemlig muligens skulde sigge udenfor Rigsforsamlingen at forbre de her omtalte Oplysninger. Jeg vil ikke paastaae, at det skulde være en Rettighed, som forpligtede Ministeriet, men jeg mener, at det ikke alene maa være Rigsdagens Ønske, men og dens nødvendige Ønske, som Ministeriet vistnok vil forbinde sig Folket ved at komme imøde, at naar et Ministerkiste efter alle Mærker enten forestaer eller tildeels er indtraadt under saa vigtige, saa farlige Omstændigheder som de, Danmark paa den nærværende Tid er stillet under, Ministeriet da vil, saavidt muligt, oplyse Folket om, hvad der gjør et saadant Ministerkiste eller Faren derfor nødvendig, da det dog umuligt kan være Ministeriets Ønske, at hele Folket, hele Landet skulde være længere end nødvendigt i Usikkerhed om de Ting, som nu ligge os Alle tungt paa Hjertet.

Gram: Ogsaa jeg deler det Ønske, som vistnok Alle i denne Forsamling nære, at vi maae erholde saa fuldstændige Oplysninger som muligt om det, som af en æret Tale her er bragt paa Bane; men paa den anden Side indseer jeg ikke, at det er muligt netop i dette Dieblif. Som vi see, er kun een af de Herrer Ministre her tilstede, og for at vi kunne erholde et fuldstændigt Svar paa, hvad her er bleven spurgt om, maatte Ministeriet enten in pleno være tilstede eller den tilstedeværende Minister tidligere have confereret med sine Colleger, og af dem erholdt Fuldmagt til her at udtale sig. Jeg mener saaledes, at Discussionen ikke vil kunne føre til noget Resultat, og jeg skal paa Grund heraf tillade mig at proponere, at Sagen indtil videre slutes, dog med det Ønske, at vi saasnart som muligt, og om muligt endnu idag, maatte erholde Oplysning om, hvad der her er bragt paa Bane.

Da Ingen videre begjærede Ordet, blev Mødet derpaa hævet.

Sextende Møde.

Rigsdagen den 14de November.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Fra Rigsdagsmanden for Sorø Amts 3de District (Frølund) har jeg modtaget et Andragende angaaende Forandring i Forordningen om Barnepligten af 23de September 1848, og fra den 15de kongevalgte Rigsdagsmand (Hage) et Andragende fra 187 Borgere i Bordingborg, om at der maa blive taget tilbørligt Hensyn til Kjøbstadernes Lære ved Valgloven. Et lignende Andragende har jeg modtaget fra Rigsdagsmanden for Helsingør (Oluf), der er ham tilstillet af 48 Indvaanere i Kjøbstaden Frederiks-

rikshund. Fra den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavn 5te District (Dunghelt) har jeg dernæst modtaget et Forslag om, at Forsamlingen skulde tilkjendegive dens Tak til vor Krigsmagt til Lands og Bands, i Anledning af det tilendebragte Felttog. Dette vil komme paa Dagsordenen.

Den Sag, som idag foreligger, er et Forslag af Regulativcomiteen angaaende et Tillæg til Regulativet eller Forretningsordenen. Det foreligger kun til foreløbig Behandling, og nogen Afstemning vil altsaa idag ikke blive foretaget.

Den ærede Rigsdagsmand for Præstø Amts 4de District (Grundtvig) har ønsket Ordet.

Grundtvig: Høistærede Hr. Formand! Naar jeg, nagtet De for nogle Dage siden, just ikke som Formand, men snarere som Tilhører, fandt min Tale for lang, dog atter idag udtryffeligt har udbedet mig Ordet i en, som det kunde synes ubetydelig Sag, saa maa jeg jo vente, at man, saavel her i Salen som udenfor, vil sige, at jeg kun daarligt holder de Ord, som jeg ved Indtrædelsen sagde, da jeg lovede, hverken at holde mange eller lange Taler. Jeg er dog imidlertid kommen her, ikke for at tie, men for at tale efter min bedste Overbeviisning, og da allerede her i Salen, saavel som overalt, hvor jeg løstede min Røst til det danske Folk, mine Ord ikke blot ere blevene horte, men som jeg er overtydet om, ogsaa i mange Henseender have fundet Gjensklang, saa maa jeg ikke lade mig straffe af den Stilling, som jeg har, eller dog synes at have paa den danske Rigsdag, den eenlige Stilling, snart som et værgeløst Barn, fordi jeg kan og vil ikke høre til noget Parti, uden alene til det, vel meget lille, men i mine Dine særdeles gode Parti, som det danske Folk har mellem Folkenes Kredse paa den hele Jord. Jeg kan ikke Andet, og jeg tilføjer kun den Bøn, at det saavel herinde som udenfor maa kommes i Hu, at jeg bryder ikke mit Løfte, thi jeg lovede kun, og jeg kunde ikke love Andet, hverken at holde lange eller mange Taler om Ingenting. Men skulde jeg nu vel turde kalde det Ingenting, som idag foreligger; skulde jeg kalde det Ingenting, det Forslag, at lægge saa godt som alle Adresser, alle Folkets Indstillinger til os, som dets Talemand, som dets udkaarne Folkemand, — at lægge dem paa Hylden? Nei! kaldte jeg det Ingenting, da maatte man tværtimod efter min Formening antage, at jeg havde glemt, hvad jeg nylig har lovet, og hvad vistnok alle Folkets Valgte have lovet Folket; thi jeg har lovet, og vi have vistnok Alle, som valgtes af Folket, lovet, at Folkets Røst skulde ikke blot altid finde aabne Øren hos os, men ogsaa at vor Mund skulde staae bet til Tjeneste, ja, at det skulde være Øren, vi beilede til herinde, at hvad man horte fra vore Læber, det skulde hverken være Præstens eller den Bogelærdes eller Jorddrottens, men være Folkets Stemme; og derfor maa jeg erklære den Sag, som vi idag behandle, for en saare vigtig Sag; thi i mine Dine berøer det paa den, paa Beslutningen, vi tage, i hvad Lys vi skulle staae til Folket, om vi skulle staae til det danske Folk som dets strange Herrer eller som dets ydmyge Tjenere. Man har sagt her i Salen, at alle Adresser, alle Folkets Indstillinger til os Rigsdagsmænd burde ikke oplæses, de burde det ikke, fordi de berøed vandt en Styrke og en Betydning, som om vi ganske eller tildeels billigede dem, og at deraf vilde reise sig en Mangde Misbrug. Men man har glemt, eller dog glemt at sige, at al den Styrke og Betydning, som et Ord kan vinde ved at udtales eller oplæses herinde, al den Styrke og Betydning faaer det ikke af os, men laaner den af Folket, af Folket, som har givet os deres Stemmer

for at vi skulde give dem vor Stemme igjen, og at, naar vi ikke gjøre dette, da bryder Folket sig med Rette ikke om hvad der tales eller oplæses herinde. Man taler om Misbrug, og hvo vil nægte dem? Hvem vil nægte, at de kunne stee? Hvem tør vove at paastaae, at de ikke ville stee, ligesom man med et Smil pegede paa Gadevægternes Indstilling og lagde den paa Hylben; det vil stee her som overalt, at mange enkelte Mænd kunne faae istinde at misbruge Folkets Navn, faae istinde, om jeg tør bruge dette Udtryk, at riste deres egen Pølse paa Folkets Kappe. Men skulle vi da glemme, at selv Latinerne, de grundigste af alle Tyranner paa Jorden, selv de have lært os, at Brugen af noget Gavnligt maa ikke afhjæres for Misbrugens Muligheds Skyld, og Engellmanden, den frie Engellmand, har idetmindste lært mig, at alle Misbrug, fremfor alt alle Misbrug i Folketsforsamlinger, maae saavidt muligt taales, vistnok ikke for deres egen Skyld, men fordi ethvert Stovværk kræver Frihedens kraftige Tilværen. Derfor ærede Formand! og alle Udvalgte af Folket, derfor maa jeg ganske alvorligen tilraade, enten aldeles at forkaste, eller aldeles, skjøndt med meget faa Ord, at omgjøre det Forslag, som idag foreligger; ja jeg maa tilraade, at vi nøies med 32 Fistebeen i det Snørlov, vi her have faaet paa, eller om vi endelig skulle have det 33te med, som en Forstærkelse af det 16de, at vi da dog væsentlig tage hele Styrken fra det ved at vende op og ned paa det. Jeg foreslæer nemlig, at der enten ingen Bestemmelse fattes om, hvorledes der skal handles med Indstillinger eller Adresser, men at det afgjøres hvergang, naar det kan behøves, eller at vi maae have den Regel, at alle Indstillinger fra Folkets Midte til os skulle uden Afstemning oplæses, saa at dette kun undtagelsesviis skulde nægtes, naar enten Formanden eller det Medlem, der har modtaget Adressen, forlanger det, og da, at der uden videre Forhandling skal afstemmes derom, dog saaledes, at Dplæsningen ikke bortfalder, medmindre $\frac{1}{2}$ af Forsamlingens Medlemmer ere enige deri.

Algreen: Udvalg: Det har hidtil været sædvanligt, naar der forelaa en af en Comitee afgiven Betænkning, at Ordføreren da først fik Ordet, for at oplæse den afgivne Betænkning og dernæst for at yttre sig over Sagen. I nærværende Tilfælde er der imidlertid steet en Afvigelse herfra, og jeg kan derfor nu først gjøre Forsamlingen bekendt med det Tillæg til Forretningsregulativets § 16, som Comiteen har bragt i Forslag. Dette lyder saaledes:

„Adresser og lignende Meddelelser til Forsamlingen, blive uden Dplæsning at fremlægge paa Forsamlingens Bord. Skulde i noget enkelt Tilfælde Formanden eller det Medlem, der har modtaget Adressen, undtagelsesviis ønske samme oplæst, bliver Spørgsmaalet herom uden Forhandling at sætte under Afstemning, dog at Dplæsningen kun tilstedes, hvis $\frac{1}{2}$ Dele af de tilstedeværende Medlemmer deri ere enige.“

Hvis dette antages, vil der som en nødvendig Følge deraf stee en Forandring i § 26 i Forretningsregulativet, idet at det, istedetfor at det hedder, at alle Spørgsmaal, undtagen det i § 15 omtalte, afgjøres ved simpel Stemmesleerhed, maa komme til at hedde: alle Spørgsmaal undtagen de i §§ 15 og 16 omtalte etc.

Hvad nu denne Indstilling af Comiteen angaaer, da er den fattet af Comiteens samtlige Medlemmer eenstemmig. Comiteens Medlemmer have været enige i, hvad der i Forsamlingen fra flere Sider har været yttret, at det aldeles ikke burde tilstedes, men at det vilde virke høist forstyrrende paa Forsamlingens Virksomhed, hvis alle Adresser, som indkom til Forsamlingen, skulde oplæses, og som Følge deraf ogsaa en Discussion finde Sted, om hvorvidt Dplæsningen kunde tilstedes, samt hvis de derefter skulde optages i Rigsdagstidenden. Om dette Punkt har der i Comiteen ikke været deelte Meininger, og jeg troer ikke derom at behøve at udtale mig nærmere, da jeg i denne Henseende kan henholde mig til, hvad den høitærede Formand og et æret Medlem fra Bornholm i et foregaaende Møde derom have ytret. Imidlertid troede Comiteen dog ikke, at Reglen burde være saa ubetinget, at deraf ikke skulde kunne stee nogen Undtagelse, og den har derfor gjort det Tillæg til Indstillingen, som indeholdes i Indstillingen. Forsamlingen vil deraf see, at det er kun ganske undtagelsesviis, at Comiteen har forudsat, at saadan Dplæsning vil blive

forlangt og tilstedet, og navnlig har den knyttet dette til 3 Betingelser, den ene, at det kun er Formanden, eller det Medlem, som har indbragt Adressen, der kan stille Begjering derom, den anden, at det skal afgjøres uden Forhandling, om Dplæsningen skal finde Sted, og endelig, at den kun skal tilstedes, hvis $\frac{1}{2}$ Dele af de tilstedeværende Medlemmer deri ere enige. Man troede ikke at kunne nøies med det „32te Fistebeen“ — som det Medlem, der nys talte, udtrykte sig, idet jeg antager, at han hermed sigtede til den 32te § i Regulativet, hvor det er bestemt, at der i særdeles paatrængende Tilfælde kan afviges fra de gjældende Forrifter, naar $\frac{1}{2}$ Dele af de til at tage en gyldig Beslutning efter § 25 fornødne Medlemmer derom ere enige. Naar nemlig denne Paragraph skulde anvendes, vilde der i ethvert Fald finde en Discussion Sted, hvilket Comiteen netop har anseet det ønskeligt og nødvendigt at fjerne. Det er nemlig ikke bestemt i § 32, at ingen Discussion maa finde Sted om disse Undtagelsestilfælde, hvilket vistnok heller ikke kunde foreskrives, da Bestemmelsen derom er af saa stor Betydning, at den forinden bør være Gjenstand for Behandling. Naar Comiteen forøvrigt ikke er bleven staaende ved den ubetingede Regel, at ingen Adresser eller lignende Meddelelser til Forsamlingen maae oplæses, saa er dette steet, fordi Comiteen har tænkt sig, at der kunne møde Tilfælde og indtræde Forhold, hvorunder et saadant Actstykke til Forsamlingen vil findes at være af den Bigtighed og Betydning, at Forsamlingen vil tilstede dets Dplæsning og dets Indrykning i Rigsdagstidenden. Comiteen antager heller ikke, at der kan være nogen særdeles Betænknelighed herved, naar det blot afgjøres uden Discussion, om saadan Dplæsning skal finde Sted eller ikke. Dette var ogsaa den ene Betingelse, som den ærede Formand nævnte som den, der efter hans Formening var nødvendig, dersom Adresser undtagelsesviis skulde kunne tilstedes oplæste. Han bemærkede fremdeles, at saadanne Adresser i saa Fald tidligere maatte være udlagte paa Bordet i Forsamlingens Læseværelse; derom har imidlertid Comiteen anseet det ufornødent at tilføie Noget, da det er Formandens Function at bestemme Dagsordenen, og han altsaa vil kunne sørge for, at saadanne Adresser forinden henligge i Læseværelset i behørig Tid, hvilket vist vil være hensigtsmæssigt, for at Forsamlingen bedre kan tage en Bestemmelse angaaende deres Dplæsning.

Stockfleth: Jeg finder det ikke aldeles tilstrækkeligt at saadanne Adresser blive udlagte paa Forsamlingens Bord, med mindre det tillige bliver anmeldt, at de ville blive udlagte, saa at Forsamlingens Medlemmer kunne faae at vide, at saadanne Adresser ere indkomne. I modsat Fald vilde det være muligt, at man kunde komme til at afgive sin Stemme, om hvorvidt en saadan Adresse skal oplæses eller ikke, uden al Kundskab om dens Indhold.

Formanden: Ja jeg har foreslået mig, at der i ethvert Tilfælde herom vilde stee Anmeldelse af Formanden.

Orsted: Det burde vel ogsaa anmeldes for Forsamlingen, at Noget har begjert en saadan Adresses Dplæsning, for at Forsamlingens Medlemmer kunde være beredte paa, at dette Spørgsmaal vilde komme for.

Formanden: Naar det vedtages, at Dplæsning af en Adresse kun kan finde Sted efter Forlangende af Formanden eller af det Medlem, som har indbragt den, vilde det, som den sidste ærede Taler har berørt, let kunne stee, da Formanden ved Modtagelsen af Adressen kun behøver at spørge den, der bringer den, om han forlanger den oplæst, og derefter da ved Anmeldelsen af Adressen tillige gjøre Bemærkning herom. Jeg skal endnu blot, med Hensyn paa hvad der af den ærede Ordfører er yttret, tillade mig at bemærke, at jeg ikke betragtede det foreliggende Tillægsforslag som en Comiteebetænkning, og derfor ikke anmodede ham om at oplæse den først; jeg skal imidlertid gjerne indrømme, at det maaskee havde været det Rigtigste at give ham Ordet først.

With: Jeg finder ingen Grund, hvorfor det skulde være nødvendigt, at der til Afgjørelsen af det Spørgsmaal, hvorvidt en Adresse undtagelsesviis skal oplæses, skal udfordres et større Stemmeantal end det almindelige, nemlig simpel Pluralitet. Jeg tillader mig derfor at stille det Forandringsforslag, at ikke $\frac{1}{2}$ Dele, men simpel Pluralitet skal være afgjørende.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Sextende Møde

(Sluttet)

Roe: Det Forslag, som af den sidste ærede Taler er gjort, tillader jeg mig at tiltræde. Det forekommer mig, at da det kun er undtagelsesviis, at der vil blive Spørgsmaal om Dplæsning af Adresser, maa simpel Majoritet være tilstrækkelig. At ville fordrø en Pluralitet af 3 Dele, er altfor meget, især da det kan forudsættes, at en Forsamling altid vil være mere tilbøielig til at stemme imod end for Dplæsninger. Iøvrigt stemmer jeg saameget mere for det fremkomne Forslag, som det i det Væsentlige er i Overensstemmelse med, hvad jeg allerede har tilladt mig at foreslaae første Gang, da dette Spørgsmaal var under Forhandling.

Algreen-Ussing: Da det er ganske undtagelsesviis, at en saadan Dplæsning skulde kunne finde Sted, har Comiteen ikke troet, at det var nok, at der var simpel Pluralitet herfor, men at der burde udkræves samme Stemmesleerhed som til andre Undtagelser fra Reglementets Bestemmelser efter det § 32, af hvilken Paragraph her skeer Anvendelse, kun med den Modification, at Discussion om Dplæsning ikke tilstedes.

Grundtvig: Men tør jeg anmærke i Anledning af den ærede Ordførers Bemærkning, at saa er denne Bestemmelse aldeles overflødig; thi, dersom det skal gaae efter § 32, og altsaa Dplæsning kun finde Sted, naar 3 af de tilstedeværende Medlemmer ere enige deri, behøve vi ikke dette Tillæg.

Algreen-Ussing: Jo, Bestemmelsen er netop aldeles nødvendig. Først skal jeg erindre, at det ikke er 3 Dele, men 2 Dele af det tilstedeværende Antal Stemmer, som udfordres baade efter Forslaget og § 32 i Forretningsordenen, og dernæst er det nødvendigt at udtrykke det som en særskilt Regel, fordi man, som forhen bemærket, vil udelukke Discussion om Dplæsningens Tilladelighed eller ikke, hvilken Discussion kan finde Sted efter § 32, men derimod, hvis Comiteens Forslag gaaer igjennem, ikke angaaende hvorvidt Dplæsningen skal tilstedes; og det vil være i Forsamlingens Grindring, at det ved tidligere Møder er udhævet, at det netop er denne Discussion, som egentlig er det Livspildende og Stabelige for Forsamlingens øvrige Virksomhed.

Formanden: Hvis ingen flere maatte begjere Ordet, vil den foreløbige Behandling af denne Sag være endt, og Sagen vil da komme for i Overmorgen til endelig Behandling. Der er intet Videre idag at foretage, men jeg antager, at Afdelingerne, i det mindste nogle af dem, ville samle sig. Dagsordenen for imorgen vil blive: endelig Behandling af Sagen angaaende Diæter og Godtgjørelse for Reiseomkostninger, og det af Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 5te District (Dunghelt) indgivne Forslag, om at Forsamlingen skulde votere sin Tak til vor Krigsmagt tillands og tilvands i Anledning af det nu tilendebragte Felttog; Mødet vil begynde Kl. 12. Mødet hævet.

Syttende Møde.

Onsdagen den 15de November.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal tillade mig at anmelden, at Statsraad Flor er bleven valgt til Deputeret for Kjøbenhavns Amts 2det Di-

strict og idag er tilstede i Forsamlingen. Hans Valgcommunication har jeg overgivet til den Comitee, som tidligere var nedsat til at prøve Valgenes Gyldighed, og jeg venter meget snart at modtage dens Beretning om hans Valgqualification. Dernæst skal jeg tillade mig at anmelden et Forslag fra den 11te kongevalgte Rigsdagsmand (David), som angaaer en Forandring i § 19 i Forretningsordenen. Den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns Amts 5te District (Vord) har en Anmeldelse at gjøre for Forsamlingen.

Vord: Jeg tillader mig herved at fremlægge en Petition, som er mig tilsendt fra Roeskilde, hvori denne By beder om Beskyttelse for Kjøbstæderne med Hensyn til Valgloven. Efter hvad som før er passeret her i Salen, skal jeg ikke vove at andrage paa Dplæsning af denne Adresse, men jeg skal blot udbede mig Forsamlingens Opmærksomhed for den nævnte Adresse.

Formanden: Den vil blive henlagt som sædvanlig i Forsamlingens Læseværelse.

Algreen-Ussing: Maafee Valg-Comiteen strax maatte bemærke, at den har modtaget Valgacten for Kjøbenhavns Amts 2det District, betreffende Statsraad Flor's Valg, og har fundet den i fuldkommen god Orden.

Formanden: Jeg maa saaledes erklære Statsraad Flor for Rigsdagsmand for Kjøbenhavns Amts 2det District. — Ifølge Dagsordenen gaae vi over til Sagen om Forsamlingens Diæter, som nu staaer til endelig Behandling. Før vi imidlertid gaae videre, skal jeg tillade mig at henlede Forsamlingens Opmærksomhed paa det Spørgsmaal, om de Forandringsforslag, som ere stillede deels med Hensyn til Comiteens første Indstillingspunkt, nemlig angaaende Diæterne, og deels til det andet om Reiseomkostningerne, om disse, som ikke have været fremsatte under den foreløbige Forhandling, kunne komme i Betragtning nu ved den endelige Behandling. Jeg skal først henlede Opmærksomheden paa det Forslag, som angaaer Diæterne, og som er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Hjørring Amts 5te District (Brind-Seidelin), nemlig, at Diætpengene skulde være 3 Rbd. dagligen. Dette vil altsaa ikke nu være at behandle i Realiteten, men det vil blot være at afgjøre, om dette Forslag kan komme under Forhandling og Afstemning. Den ærede Stiller af dette Forslag vil maafee behage at ytre sig; jeg vil blot bemærke, at man ved at tale om dette Formspørgsmaal ikke taber sin Ret til senere at ytre sig i Henseende til Realiteten af dette Forandringsforslag.

Det omtalte Forandringsforslag, der var stillet af Brind-Seidelin, trykt og omdeelt i Forsamlingen, lyder saaledes:

Tilbeels støttende mig paa den af den Deputerede for Frederiksborg Amts 2det District anførte Grund for Diætpenges Ansættelse efter de factiske Forhold, stiller jeg det Amendement: „at Diætpengene foreslaaes af Forsamlingen til 3 Rbd. daglig.“

Brind-Seidelin: Jeg tillader mig at tilbagekalde i den ærede Forsamling's Grindring, at da den tredie Rigsdagsmand for Maribo Amt (Aagaard), som daværende Ordfører, havde oplæst Comiteens Betænkning og dertil knyttet nogle Bemærkninger, og den ærede Rigsdagsmand for Frederiksborg Amts 2det District (Drewsen sen.) havde gjort nogle Indvendinger derimod, blev der af 15 Rigsdagsmænd, jeg veed ikke hvilke, begjert, at Discussionen skulde sluttes og derover afstemmes. I den 19de § af Forretningsordenen hedder det: „Finder Formanden, at Forhandlingerne drages utilbørligen i Langdrag, da kan han foreslaae deres Afslutning, som afgjøres af

Forsamlingen. Ligeledes kunne 15 Medlemmer forlange det sat under Afstemning, om Afslutning skal finde Sted." Jeg mener, at det heraf fremgaaer, at ligesom Formanden kan foreslaae Afslutning, naar Forhandlingerne drages utilbørligen i Langdrag, saaledes vilde de 15 Medlemmer kun kunne forlange Afstemning, naar de ligeledes finde Forhandlingerne utilbørligen dragne i Langdrag; men jeg maa dog henstille til Formanden og Forsamlingen, om Forhandlingerne kunne ansees utilbørligen at være dragne i Langdrag, naar foruden Ordføreren kun 1 Rigsdagsmand har yttret sig. Jeg blev ved hin Afslutning forhindret fra, forinden Discussionen var sluttet, at stille mit Andragende; men, da jeg kunde støtte dette til, hvad den ærede Rigsdagsmand for Frederiksborg Amts 2det District (Drewsen sen.) havde udviklet under den foreløbige Behandling, samt til Ordføreren's Erklæring, at Comiteen ikke havde kunnet finde Anledning til at gaae ind paa Diætpenge af 2 eller 3 Rbd., saa formener jeg, at Forsamlingen ikke vil nægte mig Tilladelse til, at Afstemning over dette mit Forslag maa finde Sted. Jeg kan ikke undlade at tilraade dette, fordi det let kunde faae Skin af, at at de ærede 15 Medlemmer af Forsamlingen, som forlangte Discussionens Afslutning, jeg gjentager, at jeg ikke veed, hvem de ere, kunde have havt til Hensigt derved at forebygge, at nogen Indvending skulde gjøre sig gjældende imod Comiteens Indstilling; jeg siger blot, at det kunde faae Skin deraf; jeg troer det tilforladeligt ikke; jeg troer ganske vist, at Grunden har været, at man ansaae Sagen at være af en delicat Natur; men for den Sags Skyld mener jeg, at man jo nok kunde føre Discussionen til Ende, og Discussion om en Sag bør dog ikke udelukkes, fordi denne er Forsamlingen selv vedkommende. Sluttelig maa jeg gjøre opmærksom paa denne Sags Conseqvent's. Naar nemlig denne Fremgangsmaade skulde vinde Bifald og fremdeles skulde følges, saa vilde dette dog lettelig lede til, at nogle af Forsamlingens Medlemmer kom i et aldeles afhængigt Forhold til Andre og vilde udsættes for at blive vilkaarligt behandlede. Hvad iøvrigt selve Amendementet angaaer, troer jeg, at det vilde være bedre, at det lyder saaledes: „at Diætpengene bør være 3 Rbd. daglig.“

Formanden: Jeg skal blot først tillade mig den Bemærkning, at det neppe vil være hensigtsmæssigt at gaae ind paa en Fortolkning af § 19 eller paa en Undersøgelse om, hvorledes den retteligen bør anvendes, saameget mindre som jeg idag har anmeldt et Forslag fra en æret Rigsdagsmand desangaaende, hvorved dette Spørgsmaal vil blive taget under nærmere Overveielse. Det var forøvrigt naturligt, at den ærede Taler maatte berøre dette som et Motiv, hvorfor han nu først stillede sit Amendement. Spørgsmaalet er altsaa, om dette Amendement nu kan stilles. Det hedder i denne Henseende i Regulativets § 13: „Spørgsmaalet om, hvorvidt et anmeldt Forslag i Genhold til den første Behandling kan stilles, afgjøres, dersom Formanden har Lov eller 15 Medlemmer forlange det, af Forsamlingen, men uden videre Forhandling, end at Forslagsstilleren og Formanden eller et af de 15 Medlemmer kunne udtale sig“. Spørgsmaalet skal altsaa afgjøres uden videre Forhandling, og det er kun Stilleren og Formanden, som er den, der i dette Tilfælde har Lov, som kunne tale desangaaende. Jeg har Lov, fordi Amendementet virkelig ikke er stillet under den foreløbige Behandling; men da der dog er nogle Uttringer i Ordføreren's Tale, som have henledet Opmærksomheden derpaa, skal jeg lade Forsamlingen afgjøre, hvorvidt den vil, at Amendementet skal kunne stilles.

Ved den paafølgende Afstemning erklærede 114 Stemmer sig for, at Amendementet skulde kunne komme under Overveielse og Afstemning og 19 imod det.

Formanden: De to andre Amendementer, som der er Tale om, vedrøre det andet Punkt, nemlig Reiseomkostningerne. Den ærede Forslagsstiller, den Deputerede for Skanderborg Amts 1ste District (Røder), har Ordet.

De omhandlede Forandringsforslag (af Røder), som vare trykte og omdeelte i Forsamlingen, lyde saaledes:

Til 2, principaliter:

Omkostningerne ved Reiserne til Lands erstattes efter Regning;

Omkostningerne ved Reiserne til Lands tilligemed Diæter godtgjøres med 8 Mk. pr. Mil.

subdialiter:

Det samme Forslag, men saaledes, at Omkostningerne ved Reiserne til Lands kun godtgjøres med 1 Rbd. pr. Mil.

Røder: Jeg kan i det Hele henholde mig til det Raisonnement, som er fremsført af Stilleren af det første Amendement, og jeg veed just ikke Meget at tilføie samme. Comiteen har i Slutningen af sin Betænkning berørt denne Sag om Reiseomkostningerne, men vistnok ikke omtalt de forskjellige Modificationer, som indeholdes i Forslaget. Jeg skal blot i Særdeleshed paaberaabe mig, at jeg strax, da Afstemning om Afslutning havde fundet Sted, henvendte mig til Formanden med Bemærkning om, at jeg havde et Amendement, som jeg vilde have stillet, men som Forsamlingens Beslutning hindrede mig i. Formanden bemærkede rigtignok, at jeg forud skulde have sagt, at jeg vilde stille et Amendement; men jeg befrygter, at naar jeg vilde have kaldet Formanden i Tale, kunde jeg let have udsat mig for, at blive kaldet til Orden. Har jeg altsaa maastee ikke den strenge Ret til at forlange, at mit Amendement tages under Behandling, troer jeg dog, at Billighed taler derfor, og jeg overlader derfor til Forsamlingen at afgjøre, hvormegen Grund der maatte være for denne af mig forlangte Billighed.

Formanden: Jeg har, ligesom med Hensyn til det Foregaaende, saaledes ogsaa med Hensyn til disse Forslag, nogen Lov, og her saameget mere, som der ikke af Andre, end ikke af Ordføreren, er anført Noget, som har Hensyn paa disse Forslag. Da jeg imidlertid dog ikke kan nægte, at adskillige Grunde tale for, at man ogsaa burde antage dem til Behandling, skal jeg ogsaa henstille dette Spørgsmaal til Forsamlingens Afgjørelse.

Orsted: Maa jeg gjøre den foreløbige Bemærkning, at det forekommer mig, at her er et dobbelt Spørgsmaal; det ene, om Amendementerne kunne stilles nu under den endelige Behandling, og det andet, om der ikke maatte være Grund til, hvis hiint besvares benægtende, at tilstede det som en Undtagelse efter Regulativets § 32 med 2 Deel af de tilstedeværende Stemmer. Der er vist Mange, som ville besvare det første Spørgsmaal anderledes end det sidste; dette var vistnok tilbeels allerede Tilfældet med Hensyn til det foromtalte Amendement, men endmere vil det vistnok være Tilfældet ved disse 2 Amendementer.

Formanden: Ifølge den fete Opfordring skal jeg da nu først sætte under Afstemning, hvorvidt disse Amendements, ifølge Forretningsordenens almindelige Forfrister, kunne komme under Afstemning.

Da dette Spørgsmaal besvaredes benægtende, idet 79 Stemmer mod 54 erklærede sig derimod, satte Formanden det dernæst under Afstemning, hvorvidt de omhandlede Forslag undtagelsesviis efter Regulativets § 32 skulde tages under Behandling, idet han først lod afstemme over det Spørgsmaal, om det nærværende Tilfælde skulde betragtes som et saadant, hvor Regelen i § 32 overhovedet kunde komme til Anvendelse; og da dette besvaredes bekræftende med 102 Stemmer mod 33, endeligen om der da efter § 32 skulde gjøres en Undtagelse med Hensyn til de omhandlede Forslag, hvilket Spørgsmaal blev besvaret benægtende, da ifkun 96 Stemmer erklærede sig derfor og 38 derimod, idet der saaledes ikke var den Pluralitet af 2 Deel Stemmer, som den nævnte Paragraph i Regulativet udfordrer.

Formanden: Vi gaae da altsaa nu over til Sagens Realitet, og vil da først Comiteens første Indstillingspunkt, det angaaende Diæterne blive at forhandle og afstemme tilligemed det dertil hørende Forandringsforslag, og derefter først det andet Punkt om Reiseomkostningerne. Det vil altsaa være ethvert af Medlemmerne tilladt at tale eengang ved Behandlingen af ethvert af disse Afnit.

Mundt: Jeg maa tillade mig at rette det Spørgsmaal til den ærede Formand, om ikke den sidste Afstemning skulde have været afgjort ved simpel Pluralitet; thi efter § 32 udfordres vistnok 2 for, at et saadant Tilfælde er forhaanden, at en Afvigelse fra Regulativet bør finde Sted; men naar dette er afgjort, mener jeg, at simpel Pluralitet er tilstrækkelig.

Hølesteretsassessor Bruun: Maa det være mig tilladt at meddele en Oplysning. Jeg troer, at af de to Afstemninger, som have fundet Sted, angik den første det Spørgsmaal, om der var et paatrængende Tilfælde tilstede til at indrømme Anvendelsen af Reglen i § 32, og efterat dette var afgjort, gif da den anden Afstemning ud paa at afgjøre med 3 Stemmer, om Undtagelsen skulde gøres med Hensyn til Amendementerne.

Bang: Ja, det er vistnok fuldkommen logisk rigtigt, først at spørge om § 32 kan anvendes og derpaa, om den skal anvendes, og det er netop det, som er skeet.

Formanden: Det forekommer ogsaa mig, at de fete Afstemninger ere ganske i Orden.

Bang: Med Hensyn til Comiteens første Indstilling angaaende Medlemmernes Diæter, skal jeg tillade mig at forelægge den ærede Rigsforsamling nogle Bemærkninger. Det vil være i Forsamlingens Grindring, at Comiteen ikke fandt sig beføiet til at gaae ind paa Spørgsmaalets Realitet, hvor store Diæter, der, i og for sig betragtet, kunne være at tillægge en Rigsdagsmand. Comiteen har gjort den Betragtning gjældende, at efter de foreliggende Forhold var Enhver, der stillede sig til Valg, berettiget til at vente de tidligere for Provindsialstændernes Medlemmer bestemte Diæter, og altsaa kunde Ingen være belavet paa, som det hedder i Betænkningen, at møde her undtagen under denne Forudsætning. I det af den ærede Rigsdagsmand for Frederiksborg Amts 2det District (Drewsen senior) holdte Foredrag, forekommer der nogle Uttringer, som referere sig hertil, og det er dem, som jeg nu skal søge at imøbegaae; det er dem, der egentlig ere rettede imod Comiteens Betænkning. Den nævnte Rigsdagsmand har nemlig yttret, at ingen af dem, som have stillet sig til Valg, efter hans Overbeviisning kan have stillet sig for at erholde saadanne større Diæter, som nu af Comiteen er bragt i Forslag. Dette har han meget stærkt fremhævet, og han har anført som Grund herfor, at det danske Folk er et ærefjært Folk, og at Ingen dog fremstillede sig for Bengenes Skyld. Det er denne Grindring, som, saavidt jeg skjønner, er den eneste i hans Foredrag, der er rettet imod Comiteens egentlige Grund, og den mener jeg, beroer paa en reen Misforstaaelse af Comiteens Grund. Comiteen er aldrig gaaet ud fra, at Nogen har stillet sig for Bengenes Skyld; Comiteen er heller ikke gaaet ud fra, hvad den samme ærede Rigsdagsmand tillige berørte i sine Uttringer, som maaskee kunde anføres netop som en Grund herimod, at der skulde gives en Erstatning for det indirecte Tab, Forsamlingens Medlemmer maatte lide ved at være her; men Comiteen har derimod antaget, at flere Mænd, og navnlig de uformuende, kunde være i den Stilling, at de have maattet gøre sig Rede for, om de kunne taale at være hjemme fra, og under denne Overveelse maatte de, skjøndt de aldeles ikke stillede sig for Bengenes Skyld, dog og fornuftigviis bringe i Beregning, hvad Diæter de have at vente sig; og er dette sandt, og er det ganske sikkerlig Tilfældet med enkelte Mænd, at de vilde lide et Tab, som de ikke have beregnet, ved at møde her under en anden Forudsætning, saa vilde man gøre disse enkelte Mænd Uret. Om der og kun var een enkelt Mand, som herved vilde lide Tab, saa var Rigsforsamlingen dog efter Comiteens Anskuelse ikke beføiet til at tage en saadan Bestemmelse. Det er denne juridiske Betragtning af Sagen, dette dens retlige Standpunkt, som har bevæget Comiteen til at gøre den Indstilling, som den har gjort, og det er denne Anskuelse, som jeg ikke skjønner er rokket ved hvad den ærede Rigsdagsmand (Drewsen senior) har anført. At man ikke skal give Erstatning for indirecte Tab, og at Ingen maa stille sig for Bengenes Skyld, det er noget ganske Andet, som ligger udenfor Comiteens Betænkning. Det hele øvrige Foredrag af den ærede Rigsdagsmand gif ud paa en Beregning over hvad der burde gives i Almindelighed; disse hans Grunde kunne, naar Spørgsmaalet i Almindelighed i Valgloven kommer for, have deres Bægt, og jeg vil ingenlunde nægte dem deres Bægt, men de ligge udenfor Sagen, saaledes som Comiteen har betragtet og indstillet den til den ærede Rigsforsamlings Bedømmelse, og jeg skal derfor ikke indlade mig paa dem. Samme Grunde møde ogsaa det stillede Forslag, som søger at gaae en Middelvei, men ligeledes gaaer ud fra, at man her i denne Sag, hvor der spørges om, hvad der skal gives en Rigsdags-

mand, som er kommen hertil under en retmæssig Forventning om de ældre Diæter, skulde indlade sig paa Afgjørelsen af Spørgsmaalet om Diæter i Almindelighed; det er et Forslag, hvorfor der kunde tale endeel i Realiteten, og som jeg for mit Vedkommende maaskee vilde tiltræde, naar dette Spørgsmaal laa for, men den samme Grund, som har afholdt Comiteen fra at gaae ind paa Regeringens Forslag maa ogsaa afholde den fra at gaae ind paa dette, idet den har holdt sig paa det blot retlige Standpunkt af Sagen, udenfor Spørgsmaalets Realitet.

Jungersen: Skjøndt denne Sag er af saadan Betskaffenhed, at Forsamlingen maatte have ønsket, at den kunde have været afgjort uden Discussion, skal jeg dog tillade mig, med Hensyn til Uttringer, som ere fremkomne under den foreløbige Behandling af denne Sag, at gøre nogle Bemærkninger. Det forekommer mig, at det vil være lidet værdigt for Forsamlingen, enten at indlade sig paa en Brutten, eller en Beregning af hvad en Rigsdagsmand kan slaae sig igjennem med under sit Ophold i Hovedstaden, i Anledning af Rigsdagsforhandlingerne. Jeg skal see bort derfra og blot henvende Opmærksomheden paa den Betydning, Diæterspørgsmaalet maa have med Hensyn til selve Rigsdagens Betydning, navnlig for Fremtiden. Det er af særdeles Vigtighed, at de Mænd, som skulle sidde i en lovgivende Forsamling, ligesaavel kunne siges at være i en selvstændig Stilling i saa Henseende, som det nødvendigviis fordres for de Mænd, der udgjøre Landets dømmende Autoriteter; men dersom Diæterne skulde nedsættes til et saa lavt Standpunkt, til et saa ringe Beløb, som 2 Rbd., da seer jeg i en saadan Bestemmelse Folketsfriheden stærkt udsat for Fare, idet kun saadanne Mænd ville være istand til at stille sig, som enten maatte efter deres Stilling kunne gøre sig Fordeel ved et Par Daler om Dagen, eller vel endog med Mindre, eller kun saadanne Mænd, der ville have en Stands Interesse at varetage, og altsaa derved blive istand til at gøre sig betalte paa en anden Maade, hvilket vil være i Strid med det almindelige Bedste. Naar jeg seer hen til hvad der kan have foranlediget dette Forslag om at nedsætte Diæterne fra det oprindelige Beløb, 4 Rbd. daglig, som dog har noget historisk for sig, da vil det sees, at det netop er Hensynet til de paatrængende Forhold, hvorunder vi leve, Nødvendigheden af at spare; dog troer jeg ikke, at Folket erkjender denne Nødvendigheds Tilstedeværelse. Jeg har aldrig hørt, at der under vor tidligere Stænderperiode er bleven anset over, at Diæteløbet var for høit; kun har man med Grund paaanført, at Stænderindretningen var resultatløs; Folket var altid villigt til at aflægge sine Deputerede anstændigt, naar det kunde see sine Interesser varetagne, naar det kunde have Udset til et tilfredsstillende Resultat. Det er sandt, Danmarks Tilstand er for Diebliffet høit betænkelig, men Danmark har tidligere været sin Undergang ligesaa nær, som nu; dog takket være det naadige Forsyn! det har atter reist sig til Kraft og Selvstændighed. Danmark har desuagtet under og efter saamange Krigsaar havt Raad til at opføre saamange Pragtbbygninger og Slotte, skulde det da ikke nu have Raad til, at bygge Folketsfriheden et Huus, et Huus, som kan trodse alle Storme, som kan værne om Folkets helligste Rettigheder, som kan være et dyrebart Arvegods for vore Børn og Efterkommere? Lad det koste en Tonde Guld, lad det koste to, om det saa skal være, blot Huset bliver bygget paa Folkets Kjærlighed og Tillid, da vil det snart være glemt, hvad det har kostet; men bliver det opført paa en ikke folkelig og ukjærlig Grundvois, bliver Folketsfriheden henvisst til Forgemakkerne for fremdeles at tiltrygle sig som Raade, hvad der tilkommer den som Ret, da bliver Huset for dyrt, hvor lidet det end koster. Naar vi derfor ville spare, saa lader os ikke efter Ordspøget spare paa Stillingen og lade Daleren gaae. Jeg skulde ikke saalænge have opholdt Forsamlingen, hvis jeg maatte have befrygtet at faae Udseende af at have talt min egen Sag. Jeg er nemlig i det Tilfælde, som jeg skal tillade mig at oplyse, at det er mig for mit personlige Vedkommende ligegyldigt, enten Diæter tilstaaes, eller ikke; man mene ikke, at jeg som Landsbykskolelærer og med en temmelig stor Familie skulde være istand til at bringe et saa stort Offer, nei, da maatte man lidet kjende en Landsbykskolelærers Vilkaar. Dengang jeg stillede mig til Valg, fete det kun paa Opfordring af et stort Antal Almuesmænd; jeg imødekom deres Tillid med Tillid; der var dengang ingen Udset til at erholde Diæ-

ter, men mine Bølgere forfikkrede mig i Hobetal baade før og efter Valget, at jeg aldeles ikke maatte tage Hensyn til denne Eventualitet, men holde mig fuldt forvisset om, at de i ethvert Tilfælde vilde holde mig aldeles stadesløs. Jeg troer saaledes at kunne gjøre Paastand paa, at jeg ved at tale i denne Sag ikke kan have paadraget mig, endog blot Skinnets af Partisthed eller Gennytte, naar jeg finder at maatte stemme for Comitens Forslag i begge Henseender, nemlig at der tilstaaes 4 Rbd. daglig i Diæter, og at Reiseomkostningerne godtgøres efter Regning.

Formanden: Jeg skal blot bemærke, at jeg troer, at det var overflødig for den sidste ærede Taler at gaae ind paa sin egen Stilling og sine personlige Motiver til at stille sig til Valg, da vist Ingen af Forsamlingens Medlemmer kunde ville tillægge en anden Rigsdagsmand uædle Motiver.

Brinck-Seibelin: Naar den ærede Comitee indstiller, at Medlemmerne skulle tillægges 4 Daler daglig, kan jeg ikke heri være enig med den. Det forekommer mig, at de Grunde hvorpaa Comiteen støtter denne sin Indstilling, ikke ere holdbare. For det Første mener Comiteen, at, da det ved Forordningen af 15 Mai 1834 § 88, for Provindsialstænderne, var tilstaaet de Deputerede 4 Rbd. daglig, og da der, hverken ved Loven om Valgene til den nærværende Rigsforsamling eller nogen anden fra Regjeringen udgaaet Bestemmelse var givet mindste Bink om, at det nysnævnte Beløb skulde nedsættes, maatte de Rigsdagsmænd, som ere blevne valgte til nærværende Forsamling, have Grund til at vente den samme Diætgodtgørelse. Forordningen af 15 Mai 1834 er imidlertid ikke mere gjældende og ligesom dens øvrige Bestemmelser ikke længer gjælde, saaledes kan jo heller ikke § 88 længer være gjældende. Jeg kan derfor ikke indsee, hvorledes der kunde være Anledning for Regjeringen til at give et Bink om Nedsættelsen af Diæterne for de Stænderdeputerede, som der ikke længer kunde blive Spørgsmaal om. Det aabne Brev af 21 Octbr. 1848 siger vel, at man med Hensyn til Forretningsordenen skulde følge de Regler, som Stænderanordningen indeholder, indtil et Regulativ for Forsamlingens Forhandlinger var bleven vedtaget af Forsamlingen; men det er altsaa blot med Hensyn til Regulativet, at disse Uttringer ere berørte og at de kunne tillægges nogen Værd. Den anden Grund for Comitens Indstilling er den, at det var bekjendt, at Regjeringen allerede havde besluttet at tilstaae de Mænd, som i Overensstemmelse med Rescriptet af 28de Januar d. A. skulde have været sammenkaldte i Anledning af et Forsatningsudkast, 6 Rbd. daglig. Jeg maa tilstaae, at det aldrig har været mig, og, jeg troer, heller ikke den største Deel af denne Forsamling bekjendt, at 6 Rbd. skulde tilfalde dem, som vare valgte til den intenderede Forsamling; og naar den 3die Rigsdagsmand for Maribo Amt (Aagaard) har tilføjet, at der havde været Tale om at bestemme Diæterne for disse Mænd til 6 Rbd., har jeg ikke derom været underrettet, og det forekommer mig ogsaa, at selv de, som derom maatte have havt Kundskab, dog ikke derfor kunde slutte sig til, at 6 Rbd. ligeledes skulde blive tilstaaet dem, der mødte i den nærværende Rigsforsamling, da der dengang vist ikke var Omstændigheder forhaanden, hvori der i samme Grad som nu laae en Opfordring til at tage Landets oeconomicke Forsatning i Betragtning; men nu vide vi dog i alt Fald, at Forholdene ganske have forandret sig. Naar der er tilføjet af den samme ærede Deputerede, at ligesom en Rigsdagsmand var større og havde mere Betydning end en Deputeret i Provindsialstænderne, saaledes maatte han ogsaa have Grund til at vente sig saameget mere Diæter, saa har den høitagtede Justitsminister bemærket herimod, at naar man skulde tage Hensyn til Hverets Betydning, saa var endog den Sum for liden, som den ærede Deputerede var kommen til; men jeg mener, at en saadan Maalestok ved Bereg-

ningen vil forbydes af oeconomicke Hensyn. At nogen Deputeret, som meldte sig til Valget, skulde have taget Hensyn til at erholde en lucrativ Stilling, er en Betragtning, som man ikke kan give Rum, idet man snarere maatte troe, at de ikke havde ventet at erholde Noget. Comiteen har ligeledes meent, at der aldeles ikke maatte tages Hensyn til Beføstningen paa en Rigsdagsmands anstændige Underholdning; men jeg formoder, at det netop er dette, som der bør tages Hensyn til, og har jeg derfor ogsaa fundet mig tiltalt af det, den ærede Deputerede for Frederiksborg Amts 2det District (Drewsen) har udviklet. Comiteen siger endvidere, at man ikke kunde gaae ind derpaa uden forud at tilkjendegive sin Formening om § 18 i den nye Valglov, hvilket vilde være utilraadeligt. Dette forekommer mig imidlertid ikke saa, thi naar her Talen er om Diæter, saa have vi blot at see hen til, ved Fastsættelsen af deres Størrelse at gjøre Opholdet for Rigsdagsmændene her i Byen muligt, idet vi derimod ikke skulle see hen til Diætspørgsmaalets politiske Betydning i dets Heelhed.

Naar vi derimod komme til at overveie Bestemmelsen i den 18de Paragraph af Valgloven, saa bliver det nøie at tage i Overveielse, hvilken politisk Betydning Diæternes Ansættelse vil have, ligesom det ogsaa da vil være at tage i Betragtning, at der da skal foreslaaes Diæter ogsaa for den kommende Tid under maaskee forandrede Forhold, hvilke maaskee kan være en Grund til at ansætte dem noget rundeligere. Jeg skulde saaledes have været tilbøielig til at slutte mig til det, der af den ærede Deputerede for Frederiksborg Amt (Drewsen) er yttret, at Diæterne burde blive ved de 2 Rbd., hvilket ogsaa oprindeligt er bragt i Forslag af Regjeringen; men der er Omstændigheder, som gjøre, at jeg troer at maatte afvige herfra. Den første er den, at Ordføreren ved Sagens foreløbige Behandling underrettede os om, at han og flere Comiteemedlemmer vidste, at der var Røgle i Forsamlingen, der, saasnart Diæterne bleve nedsatte til 2 Rbd., vilde føle sig fristede til at forlade deres Stilling her, og det vilde dog være stor Skade for os, om mange ærede Deputerede skulde see sig nødsagede til at forlade os, før vi fik sluttet Forhandlingerne, og sprede sig i Nord, Vest og Syd, fordi de ikke længere kunde friste Livets Ophold i Kjøbenhavn. Det er ligeledes anført, at man vilde, ved at sætte Diæterne saa lavt, tilføie de mindre Formuende, de Fattigere i denne Sal, en Uretfærdighed; dette blev gjentaget af den ærede Ordfører idag, og dette finder jeg grundet, og troer, at Forsamlingen vel maa vogte sig for at gjøre det. Hertil kommer ogsaa den Betragtning, at den, som af Regjeringen er kaldet til under sit Ophold her at overveie Statens Anliggender, af ham kan man ikke fordrø en saa nøiagtig Deconomie, som den, der maaskee kunde være at vente af dem, der ere valgte ved frivillig at stille sig, hvilket ogsaa ved den foregaaende Behandling af Sagen blev yttret.

Af disse Grunde har jeg meent, at der burde tilstaaes Rigsdagsmændene noget høiere Diæter end de foreslaaede 2 Rbd., og har derfor foreslaaet, at Summen maatte blive forhøiet til 3 Rbd. hvorved jeg finder, at et passende Forhold vil være opnaaet, paa samme Tid, som man kunde være sikker paa, at enhver Rigsdagsmand, som ikke gjorde sig extraordinaire Udgifter, dermed kunde komme ud af det.

Jeg har endnu blot at tilføie dette, at da den høitærede Justitsminister gjorde os opmærksom paa, at Hans Majestæt var villig til at gaae ind paa ethvert Forslag, betræffende Diæternes Størrelse, som af Forsamlingen selv maatte findes passende, saa troer jeg ikke, — naar Sagen saaledes heel og holden er overgivet til os — at vi ville vise den samme Delicatesse, naar vi kom med et Forslag om Diæter, der vare større end nødvendigt, og Mere end der behøves til at tilfredsstille det Krav, som billiggvis kunde gøres.

(Fortsattes.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Syttende Møde.

(Fortf.)

Meergaard: Jeg troer ikke, at det vil være tjenligt eller til nogen Nytte for Forsamlingen, om man indlader sig paa en vidtløftig Discussion af denne Sag. Jeg troer nemlig, at det, i sig selv lidet betydelige Stof, hvorfra Argumenter skulle hentes for og imod, er udtømt i Afdelingerne, og jeg formoder, at de Fleste allerede der have dannet sig en Mening om Sagen, som de neppe senere ville fravige. Da jeg imidlertid ogsaa er af dem, som ansee det for ønskeligt, at Forsamlingen, ikke bestemte sig for saa stort et Beløb, som en Diæt af 4 Rbd., skal jeg med nogle faa Ord motivere min Mening, hvortil jeg blev affaaeren Afgang ved Sagens første Behandling. Jeg troer, at det, der fornemlig bør tages Hensyn til i alt Væsentligt, er det, som Comiteen ikke har villet tage under Overveelse; det er det Spørgsmaal, hvad har en Deputeret behov for at leve anstændigt i Kjøbenhavn?

Da denne Sag var under Ventilation i den Afdeling, hvori jeg har Sæde, var der nogle, til hvilke jeg tilstaaer, at jeg selv hørte, som formeente, at 2 Rbd. var tilstrækkeligt, Andre, som meente, at 3 Rbd. var fornødent; men jeg maa bemærke, at der var Ingen i Afdelingen, der meente, at det, for at leve anstændigt i Kjøbenhavn, skulde være nødvendigt, at have 4 Rbd. om Dagen; men derimod var der vel nogle, der vare af den Formening, at det dog vilde være rigtigst, at Diæterne bestemtes til 4 Rbd. daglig, og de sluttede sig i deres Argumentation til det, der er anført af Comiteen. Jeg skal derfor med faa Ord berøre de af Comiteen anførte Grunde. Comiteen har meent, at der kunde være nogen Grund for Rigsdagsmændene til at antage, at de burde have de samme Diæter, som vare bestemte for de Deputerede i Provindsialstænderne, da en Forandring ikke er bebudet i noget senere Lovbud. Jeg vilde tillægge denne Mening nogen Vægt, hvis Forholdene vare de samme, men det er jo fra alle Sider erkjendt, at man lever lettere i Kjøbenhavn. Enhver veed jo desuden, at der i de Aar, hvori Provindsialstænderne eksisterede, ikke kunde være Tale om, af oeconomiske eller finansielle Grunde at indskrænke Diæterne for de Stænderdeputerede til et saadant Beløb, som paa det næsteste stemmede med det, hvad de virkelig kunde komme igjennem med. Der var altsaa dengang ikke nogen oekonomisk eller finansiell Grund, der skulde gjøre det nødvendigt, at bestemme Beløbet saa lavt som muligt. Anderledes er Forholdet derimod nu. Det er allerede tilstrækkeligt oplyst, at det Beløb, som kunde bespares ved mindre Diæter, ingenslunde er nogen Ubetydelighed, og der var saaledes ikke Grund for Rigsdagsmændene til at vente de samme Diæter. Naar man har meent, at man, ved at indlade sig paa en Undersøgelse af hvad en Deputeret i Virkeligheden kunde komme igjennem med i Kjøbenhavn, vilde forud tage en Bestemmelse med Hensyn til den forelagte Valglovs § 18, da kan jeg heller ikke heri være enig; thi det er, som allerede af Andre bemærket, ganske andre Grunde, der skulle bestemme os med Hensyn til Diæterne i Fremtiden; de politiske Grunde kunne aldeles ikke komme i Betragtning ved det nærværende Spørgsmaal. Foraaavibt som Comiteen har yttret sig om Offre, som flere Medlemmer muligen kunne være tilfands at bringe i pecuniær Henseende, da finder jeg det ikke ganske passende, at bringe et saadant Spørgsmaal ind under denne Discussion. Jeg troer, at der, naar man holder sig til, hvad her ligger for, nemlig til hvilket Beløb Diæterne passende kunne ansættes, ikke kan blive Tale om at bringe Offre, da det ingenslunde er at bringe Offer, at man undlader at forlange meer end det Fornødne.

Jeg skal endnu blot bemærke, at det forekommer mig, at Comi-

teen ikke har været ganske consequent, idet den ved at omhandle den anden Deel af Sagen, — som iøvrigt ikke nu skal behandles, — har indladt sig paa saadanne Hensyn, som den ikke har villet tage i Henseende til Diæterne. I Henseende til Godtgjørelsen for Reiseomkostningerne har den nemlig taget Hensyn til Veiens Længde, til den lettere Maade at komme til Kjøbenhavn paa, end f. Ex. til Viborg; men det er jo aldeles de samme Hensyn, som jeg og de, der ere af min Mening, ville, skulle tages ogsaa med Hensyn til Diæterne, hvorhos det maa bemærkes, at det ingen Indflydelse kan have paa Statskassen, om de Deputerede faae lidt mere eller mindre i Reiseogodtgjørelse, medens det derimod ingenslunde er ligegyldigt i finansiell Henseende, om Diæterne ansættes een eller to Rbd. høiere eller lavere om Dagen.

Hvad der imidlertid er aldeles afgjørende for min Følelse og Overbeviisning i denne Sag, det er den Betragtning, at medens der allerede er paabuden en Krigsskat, hvorved mange Mænd og mange Familier, der leve af meget knappe Indtægter, ere væsentlig indskrænkede i deres aarlige Gehalt, og medens der foreligger os en Anordning, hvorved vi rimelig ville komme til at votere en yderligere Indskrænkning i Manges knappe og sparsomme Indtægter, — er det aldeles ikke andet, end hvad der stemmer med Ret og Pligt, at vi selv i hvert Fald ikke forlange mere end det Fornødne. Jeg skal derfor slutte mig til det Amendement, som er stillet, at vi i hvert Fald ikke begjere høiere Diæter end 3 Rbd. om Dagen.

Mundt: Jeg vil tillade mig at fremsøre blot en Bemærkning, en Betragtning, som ikke synes mig af nogen foregaaende Taler at være udhævet. Det er erkjendt for ønskeligt, at vi ikke gavede Forhandlingerne angaaende denne Sag en saadan Charakter, at vi derved præjudicerede den tilsvarende Paragraph i Valgloven. Det forekommer mig imidlertid, at dette meget let kunde skee ved Comiteens Indstilling, og dette afgiver en Betragtning, for at holde sig til de laveste Diæter. Jeg kan nemlig let tænke mig, at man, hvis man havde bestemt sig for de laveste Diæter for denne Forsamling, godt kunde bestemme sig for en rundeligere Sum for de følgende Rigsdage; derimod kan jeg ikke lettelig tænke mig, at det Omvendte vilde kunne finde Sted. — Skjøndt det ikke burde være saa, anseer jeg det dog for sandsynligt, at Fastsættelsen af høiere Diæter for denne Forsamling ubevidst vilde faae Indflydelse paa de enkelte Medlemmer, saa at de vilde finde det upassende at bestemme mindre Diæter for de tilkommende Rigsforsamlinger end for denne. Naar altsaa Forsamlingen vil, at der skal havees saa frie Hænder som muligt med Hensyn til Afgjørelsen af dette Spørgsmaal i Valgloven, forekommer det mig, at den gjør bedst i, nu at bestemme sig for de lavest mulige Diæter. Dernæst skulde jeg bemærke, at jeg ikke troer, at Comiteens Betragtning, at denne Forsamlings Medlemmer skulde være komne herind med den Overbeviisning, at de for Provindsialstænderne foreskrevne Regler med Hensyn paa Diæter skulde være gjældende ogsaa her, er aldeles grundet. Den Omstændighed, at Valgloven Intet nævner om dette Punkt, kan ikke være undgaaet Noget; men det er meget mere høist sandsynligt, at Enhver maa have bemærket dette og have tænkt sig som Grunden dertil, at der skulde gjælde en anden Norm for denne Forsamling end for Provindsialstænderne, idet Forholdene i mange Henseender ere høist forskellige. Forsamlingsstedet er forskjelligt; for denne Forsamling er det nemlig Hovedstaden, hvor en Sammenstrømmen af 100 Mennesker ikke kan bemærkes i samme Grad som i de mindre Byer, hvor en saadan Tilvæert af Beboerne maa have Indflydelse paa Prisen af

alle Livets Fornødenheder. Dernæst kommer hertil den Omstændighed, at Ingen kunde vælges til Medlem af denne Forsamling, uden han iforveien havde erklæret sig villig til at modtage et saadant Valg. Efter det Anførte vilde jeg have stemt for den af Regjeringen givne Bestemmelse af Diæterne, dersom et saadant Amendement var bleven stillet, og jeg vilde selv have stillet det, dersom jeg ikke havde troet, at det Medlem, som havde talt derfor under den foreløbige Behandling, stillede det, skjøndt jeg forøvrigt alligevel troer, at det vilde være bleven forkastet. Jeg skal nu stemme for det eneste Amendement, som i denne Retning er stillet, og det forekommer mig, at dette ogsaa stemmer med, eller vil være den naturligste Slutning, som man kunde drage af den Betragtning i Comiteens Betænkning, som gaaer ud paa, at Godtgjørelsen for denne Forsamling skulde være lige med den, der blev tilstaaet Provindsstaaenderne. Naar man nemlig tager dette i den Betydning, at Godtgjørelsen skal være ligelig, behøver man ikke at mene, at Summen skal være lige, idet Omkostningerne ved Opholdet i Kjøbenhavn ere ringere, end i de Byer, hvor Provindsstaaenderne samledes. Det bliver saaledes efter min Formening et passende Forhold, naar man bestemmer Diæterne til 3 Rbd., saaledes som af et æret Medlem er foreslaaet.

Grundtvig: Hvor nødig jeg end vilde forlænge disse Forhandlinger, især da det ogsaa er min Mening, at nærværende Sag henhører til dem, der bedst afgjøres ved simpel Afstemning, saa kan jeg dog ikke andet end tale et Par Ord, da der er anført, hvad jeg veed i vore Dage meget let finder Indgang, at vi, istedetfor at see paa det virkelige Forhold, som foreligger, skulde mere tænke paa lignende Ting, og paa den Maade, hvorpaa vi skulle afgjøre andre lignende Spørgsmaal. Derfor vil jeg da erklære, at jeg er af modsat Formening; at mig synes, at Comiteen er gaaet den eneste rigtige Vej, idet den har foreslaaet, at man, ialtfald for denne Forsamlings Vedkommende, burde holde fast ved det, der kunde ventes af enhver Rigsdagsmand, hvad enten han enten han saa i Virkeligheden har ventet det, eller ikke. Og ligesom jeg ikke kan forstaae, selv efter at have hørt den ærede Justitsminister, hvorfor Regjeringen har troet sig foranlediget til at gjøre noget Forslag i denne Henseende, isærdeleshed da den, om jeg ikke tager feil, alligevel overlader til selve Folkeraadet at tage Bestemmelse herom, saaledes maa jeg ogsaa sige, at, naar man vilde ligesom anbefale noget Ringere derved, at man mener, at det kan slet ikke komme i Betragtning, hvad en Rigsdagsmands Stilling er, da det efter den Beregning vilde, om ikke være umuligt, saa dog langt overstige de almindelig anvendte Kræfter, at bedømme eller betale dem, da maa jeg sige, at det forekommer mig at være det samme Tilfælde, som indtraf i min Ungdom med en dansk Mand, der var Lærer for en russisk Herres Børn, som ved Slutningen af hans Ophold hos sig forsikrede ham, at det var umuligt at betale ham de store Tjenester, han havde gjort ham.

Drewsen senior: Jeg skal paa ingen Maade opholde Forsamlingen med at recapitulere, hvad jeg under den foreløbige Behandling sagde. Hvad jeg dengang yttrede, er fremdeles min Mening, og jeg har ikke, ved hvad der af den ærede Referent, eller af nogen anden Rigsdagsmand er ytret, mod mit Forslag fundet min Mening rokket. Jeg har hørt af den ærede Referent, at de Facta, som jeg har anført for, at 2 Rbd. om Dagen skulde være en passende Betaling for vort Arbejde, ikke kunne komme i nogen Betragtning ved Sagens Afgjørelse; jeg overlader til Forsamlingen at afgjøre, om det dog ikke nok er værd at tage i Betragtning den Besparelse af 27,000 Rbd. som vi derved kunne gjøre. Forøvrigt maa jeg blot bemærke, at det forekommer mig, som om den ærede Referent tillagde mig, at jeg skulde have sagt, at der vare nogle Rigsdagsmænd, som vare komne hid med Tanke om Fordeel. Jeg har netop sagt det Modsatte, at jeg troede, at Ingen havde tænkt paa Diæterne, idet han fremstillede sig til Valget. Hermed kan jeg slutte, idet 2 ærede Rigsdagsmænd, der sidde ligeoverfor mig, have sagt Alt, hvad jeg behøvede at sige, og jeg tilføjer blot de samme Ord, hvormed jeg forrige Gang sluttede min Tale:

„Mine Herrer lader os Alle spare.“

Barfod: Jeg skal kun tillade mig, at udtale det som min Overbeviisning, at den, som bevidst eller ubevidst vil Demokratiet til-

hos, han stemmer for lave Diæter. Efter min Overbeviisning kunde man ikke let tilføie Demokratiet et farligere, i fleze Henseender farligere Saar, end ved at fastsætte Diæterne lavt. Jeg stemmer derfor for 4 Rbd. i Diæter, og det af den angivne Grund, og skal kun tillade mig at tilføie, at det er mig bevidst, at Bælgerne trindt om i Landet, baade i mit eget og de øvrige Valgdistricter, have erklæret, at efter deres Overbeviisning burde en Rigsdagsmand ikke have mindre end 4 Rbd. om Dagen, burde og skulde have dette, for at Ingen ved Diæternes Størrelse skulde lade sig afholde fra at stille sig, saa at man, for Diæternes Vedkommende baade denne Gang og i Fremtiden kunde faae Enhver til Rigsdagsmand, som man kunde ønske at vælge paa. Det er ogsaa Demokratiet bevidst, at det er i Demokratiets velforstaaede Interesse, at Rigsdagsmanden ikke er knapt, men rundeligt aflagt.

Otterstrøm: Jeg havde ikke ønsket at tage Ordet i denne Sag, men jeg kan dog ikke afholde mig fra den Ytring, at jeg forsaavidt stemmer med den ærede Rigsdagsmand for Aalborg Amts 3die District (Jungersen), naar han har sagt, at det maa være under Forsamlingens Værdighed at discutere om, hvormeget en Rigsdagsmand behøver for at kunne bestride sine Udgifter under nogle Maaneders Ophold heri Staden, saaledes at den, som ikke har Evne, ikke skal behøve at lægge Noget til og ikke heller at gjøre saadanne Indskrænkninger i sin Maade at leve paa, som ikke ere stemmende med den Betydning og det Ansvar, som er forbunden med en Rigsdagsmands Stilling. Jeg maa derfor meget beklage, at Regjeringen ved sit Forslag har givet Anledning til saadanne Discussioner, hvortil der ikke vilde have været nogen Anledning, naar disse Diæter vare bleve fastsatte i Overensstemmelse med Anordningen af 15de Mai 1834 § 88.

Naar Nationen sender sine Repræsentanter til et saa vigtigt Anliggende, som det, der foreligger os her, saa vilde det være i høieste Maade smaaligt, mener jeg, om man vilde indlade sig paa at tinge med disse Mand om Godtgjørelsen for deres Ophold her, da der paa den anden Side ikke spørges om de Dpoffrelser, som en Deel af Medlemmerne maa gjøre, og som for enkelte Mand ere af langt større Betydning end Diæterne. Jeg troer derfor at turde sige, at jeg ikke blot ei er i Tvivl om, men er overbevist om, at Nationen ikke vil vedkjende sig, at disse Forhandlinger see i dens Interesse. Hvad Nationen kan fordre og maa ønske, er efter min Formening, at, naar Forsamlingen selv skal votere sine Diæter, disse da ikke fastsættes til nogen overdreven Størrelse, men heller ikke til, hvad der er uanstændigt. Da jeg nu maa antage, at de Diæter, som bleve tilstaaede Medlemmerne af Stænderforsamlingerne, ikke kunde siges at være overdrevent store eller uanstændige, saa stemmer jeg for Antagelsen af Comiteens Forslag om 4 Rbd. i Diæter.

Proc. Magaard: Da den ærede Repræsentant for Hjørring Amts 5te District (Brind-Seidelin), som har troet det passende, at denne Forsamling indlod sig paa en nøagtig Undersøgelse af hvad enhver Mand brugte her i Kjøbenhavn, og paa en Prutten om Godtgjørelsens Størrelse, om den skulde være 2, 3 eller 4 Rbd., siden han har stillet det Amendement, at den skulde fastsættes til 3 Rbd. — væsentligt har indskrænket sig at kritisere, hvad der under denne Sags foreløbige Behandling blev anført fra dette Sted, og deri fundet Grund til Ubladelse, som indeholdt Forudsætningen om, at Noget her skulde være sagt, som ikke har været Tilfældet, — saa nødsages jeg til at gjøre opmærksom paa, at det ikke har været hverken Comiteens eller Ordspørerens Mening under den foreløbige Behandling, at der skulde være noget Forhold mellem det Ansvar, Rigsdagsmanden har paataget sig ved at sidde i denne Sal, og de Kostpenge, som Landet giver ham. Jeg har kun sagt, at det er naturligt, at Bælgerne, der ere menige Folk, kunne falde paa den Tanke, at der muligvis kunde existere noget Forhold mellem disse to Ting, mellem Ansvar og Kostpengenes Størrelse, og jeg troer, at jeg deri har havt Ret. Tillige har den samme ærede Rigsdagsmand paa en Maade opfordret os til, at forklare os nærmere, om det virkelig skulde være Tilfældet, at nogle Rigsdagsmænd i denne Sal vilde forlade deres Stilling, dersom de ikke fik de Diæter, de med Rette kunde have gjort

Regning paa, nemlig de, der vare fastsatte for Provindsstænderne. Jeg kan ikke antage, at det er Meningen, at vi skulde bede Folk at fremstille eller erklære sig i denne Anledning. Sligt vilde vist være meget upassende og uhensigtsmæssigt i denne Sag. Jeg kan derfor kun møde denne Opfordring med den Forsikring, at jeg troer, at det virkelig er Tilfældet, og at Flere med mig i Comiteen deelte denne Tro. Forøvrigt har den ærede Rigsdagsmand aldeles ikke indladt sig paa at bedømme, om Comiteen er gaaet ud fra det rette Standpunkt, idet den kun har villet holde sig til Sagens reent juridiske, reent formelle Side, uden at indlade sig paa at bedømme, hvorvidt den foreslaaede Størrelse er den rette for Fremtiden eller ikke; men jeg troer, at dette er med fuldkommen Fuldstændighed og Klarhed udviklet af Comiteens Ordfører idag, og jeg skal derfor slutte.

Bang: Jeg tør antage, at denne Discussion om Sagens Realitet, angaaende det Spørgsmaal nemlig, hvormed der behøves for en Rigsdagsmand for at opholde sig her i Kjøbenhavn, er bleven behandlet, jeg tør næsten sige, desværre fuldstændigt, og det Indtryk, som Comiteen havde haabet, skulde blive undgaaet ved den Maade, hvorpaa den tog Sagen, er alligevel ikke bleven undgaaet.

Jeg skal ikke indlade mig derpaa, men vil kun besvare det, der egentlig har været rettet mod Comiteen. Det er sagt, at det ikke var besværet, naar Comiteen antog, at den Rigsdagsmand, som stillede sig, havde Grund til at vente de tidligere bestemte Diæter. Det er ligeledes sagt, at de maatte vide, at Forholdene nu vare anderledes, at der var knappere Kaar for Finantserne og andet deslige; det er bleven sagt, at da de Intet fandt bestemt om Diæterne i Valgloven, maatte de vente en Forandring i det, som havde været gjældende for Provindsstænderne. Det er netop det Modsatte af hvad jeg mener, og af Comiteens Mening. Mig er det klart, at alle de Omstændigheder, som her ere paaberaabte, vare Regjeringen vel bekendte tidligere, forinden den lod stride til Valg; havde den nu villet yttre sig om Diæternes Størrelse, da var der netop i de forandrede Forhold Grund til at vente, at den ogsaa virkelig havde yttret sig derom, hvis den vilde have en anden Bestemmelse end den tidligere gjældende. Hvis Regjeringen dengang havde villet have en anden Bestemmelse, da var det høist besynderligt, om den ikke havde vedtaget en saadan og forelagt den for Provindsstænderne tilligemed de andre Bestemmelser, som for dem bleve indbragte; men det gjorde Regjeringen imidlertid ikke, uagtet det var Mange bekendt, at der var tænkt paa større Diæter. Det er altsaa ganske vist, at netop den Omstændighed, at Regjeringen havde bestemt sig til at forelægge et Forslag om Diæternes Størrelse, førend der strædes til Valgene, men desuagtet ikke gjorde det, netop den maatte bidrage til at vække grundet Forventning om, at Diæterne vilde blive bestemte til 4 Rbd., ligesom det ogsaa var den samme Omstændighed, der gav Comiteen Haab om, at dens Forslag skulde have fundet Indgang uden nogen dybtgaaende Discussion om Realiteten, som maatte ønskes undgaaet.

Mee: Jeg har kun taget Ordet for at forebygge den Misforståelse, som en Ytring af en foregaaende æret Taler let kunde fremkalde, naar han nemlig har erklæret det for at være i Demokratiet's Interesse, at de Rigsforsamlingens Medlemmer tilkommende Diæter ikke bleve fastsatte for lavt. Ogsaa jeg mener dette, forsaavidt man ved Demokratiet forstaaer den herskende Folkevillie, som alene kan fremkomme ved en uhindret Folkerepræsentation, og det er en Anskuelse, som vistnok Enhver deler og vil indrømme Rigtigheden af. Man er imidlertid let tilbøielig til at forstaae Demokratiet som et afluttet Parti, der har et mere fremfærdende Formaal, og naar man har tænkt sig, at det skete i et saadant Partiers Interesse, da maa jeg erklære det for at være i alle Partiers Interesse at søge den bedst mulige Afgang til at faae deres Ansuelser repræsenterede, og at der ikke ved alt for lave Diæter lægges Hindringer i veien for at gjøre disse gjældende i Repræsentationen. At det saaledes er i Folkets Interesse, at Diæterne ikke bestemmes for lave, men tværtimod saa rundelige som muligt, derfor har man det sikreste Beviis i Frankrig, hvor, uagtet Landets finansielle Tilstand kræver, at man maa tage meget Hensyn dertil, Diæterne, hvis jeg ikke feiler, og jeg troer ikke, at jeg tager Feil i dette Punkt, ere fastsatte til 25 Fr. daglig for hver Deputeret. Der har ogsaa tidligere i Stænderne ikke blot været

indrømmet enhver Deputeret 4 Rbd. daglig i Diæter, men desuden en overdreven rundelig Godtgjørelse for Reiseomkostninger, og med Hensyn til de erfarne og oplyste Mænd, var det foreslaaet, at de skulde have 6 Rbd. i Diæter; altsaa var Regjeringen gaaet ud fra den Forudsætning, som jeg troer, er rigtig, at intet Medlem kan leve billigere i Hovedstaden end i Provindserne. Der var desuden foreslaaet 240 Rbd. i Godtgjørelse for Reiseomkostninger for Enhver af dem, uden Hensyn til Afstanden mellem deres Hjemstavn og Hovedstaden.

Det her omhandlede Spørgsmaal er aldeles ikke uvigtigt, thi jeg kan ikke indsee, at det angaaer nærværende Forsamling alene. Det er ganske vist, at Bestemmelsen kun skal tages for nærværende Forsamling, men derved vil dog erhverves en magtig Præcedens, der ikke vil blive uden Indflydelse. Jeg skal kun endnu bemærke, at naar den ærede Deputerede for Frederiksborg Amts 2det District (Dremsen) har fremhævet, at der vilde bespares 27,000 Rbd., naar Diæterne bleve nedsatte til det Halve af hvad Comiteen har foreslaaet, og at man herfor kunde ruste en heel Bataillon, da vil jeg spørge ham, om han er sikker paa, at en Bataillon virkelig vil blive reist paa Venene; thi fordi her spares 27,000 Rbd. ved at afskjære noget af Diæterne, derfor er det ingenlunde sikkert, at en Bataillon træder istedet, da denne Sum ikke tilflyder Krigskassen, saa at altsaa en særegen Skat maatte paalægges, hvis det tilsigtede Niemed skulde opnaaes.

De Kirk: Den ærede Rigsdagsmand for Maribo Amts 3die District (Magaard), der refererede denne Sag ved den foreløbige Behandling, tillod sig dengang at yttre, efterat have omtalt Ansvarret, der paahvilede de nuværende Rigsdagsmand, og den Sum, der i saa Henseende passende kunde bydes dem, at det var meget rigtigt og meget naturligt, at navnlig alle Medlemmer af Bondestanden, og vistnok ogsaa en stor Mængde andre Medlemmer, maaskee de allerfleste, i det Dieblid de stillede sig som Valgcandidater, antog det som afgjort, at Landet ikke vilde byde dem mindre end 4 Rbd. til deres Underholdning. Han tilføiede derhos, at det var rimeligt, og at Comiteen af Erfaring vidste, at dette havde været Tilfældet. Den Ytring, at alle Bondestandens Medlemmer skulde have erklæret dette, er vistnok neppe rigtig; jeg for min Deel kan med Sandhed sige, at jeg staaer aldeles udenfor hvad i saa Henseende er bleven yttret. Da jeg fremstillede mig til Valg, tænkte jeg sandelig ikke paa hvad jeg skulde have i Diæter, ligesom mine Valgere ei med noget Ord talede om det. Hvad der drev mig til at stille mig som Valgcandidat, var andre Grunde, som jeg ikke troer, at det vilde være paa sit rette Sted her at omtale. Jeg kan heller ikke billige, hvad den samme Deputerede har yttret, og som forøvrigt allerede er blevet modsagt, at der kunde opkastet det Spørgsmaal, om det vilde være rigtigt, at maaskee adskillige Medlemmer af denne Forsamling af den Grund skulde finde sig foranledigede til at forlade den Stilling, hvortil Folket har kaldet dem. Skulde ogsaa dette sigte til Bondestanden, da maa jeg beklage, hvis det skulde forstaaes saaledes, og da det i den Forbindelse, hvori disse Ytringer staae med det Foregaaende, let kan faae Udseende af, at det er Bønderne, der forlange høiere Diæter, og ikke ere tilfredse med hvad der tilbydes dem, skal jeg dog bemærke, at kan Noget leve billigt, er det Bondestanden. Det er bleven bemærket, at Bønderne ere de, der ville savnes haardest i Hjemmet; men, naar man fornuftigvis lægger det ene til det andet, troer jeg, at Bønderne netop ere dem, som ere bedst tjente med lave Diæter. Dette har jeg troet at maatte bemærke, for at det ikke skulde faae Udseende af, at det var Bøndernes Bestræbelser, der her vare komne til Orde og havde gjort sig gjældende.

Bang: Jeg skal blot tillade mig at bemærke, at det er en Misforståelse af den sidste ærede Taler, naar han har troet at finde Hentydninger, navnlig anstødelige og fornærmelige Hentydninger i det ærede Medlems Tale, hvortil han ved sit Foredrag sigtede.

Ved den derpaa foretagne Afstemning blev Comiteens første Indstilling:

„at der for den Tid, nærværende Forsamling varer, bør tilstaaes Rigsdagsmændene de samme Diæter, som tidligere vare bestemte for Medlemmerne af Provindsstændernes Forsamlinger, nemlig 4 Rbd. dagligen“

bifaldet med 94 Stemmer mod 46.

Som en Folge af denne Afstemnings Udfald bortfaldt Afstemningen saavel over det stillede Amendement, at Diæterne foreslaaes af Forsamlingen til 3 Rbd. daglig, som over det af Justitsministeren gjorte Forslag om Diæternes Fastsettelse til 2 Rbd. daglig.

Man gik derpaa over til Behandlingen af Komiteens 2den Indstilling angaaende Rigsdagsmændenes Reiseomkostninger.

Bang: Da der ikke foreligger noget Amendement til Behandling, har jeg Intet at bemærke ved denne Indstilling.

Næder: Maa det være mig tilladt at gjøre en kort Bemærkning.

Formanden: Ja, men ikke om Amendementet.

Næder: Nei, da Amendementet ikke kan tages under Behandling, kan det naturligvis ei heller motiveres, men det maa dog være mig tilladt i Anledning af Amendementet at gjøre nogle Bemærkninger.

Formanden: Det vilde dog blive det Samme.

Næder: Saa maa jeg blot beklage Bestaffenheden af den ved Sagens tidligere Behandling foretagne Afstemning, og jeg skal ikkun henstille til Forsamlingen, hvor betænkeligt det er under en Sag at berøve Medlemmerne Afgang til at tale.

Formanden: Dette vil komme under Forhandling ved Behandlingen af det idag anmeldte Forslag angaaende et Tillæg til Reglementet.

Fabrikier Bruun: Jeg skal tillade mig at rette det Spørgsmaal til Formanden, om Motiverne til det andet Afsnit af Komiteens Indstilling kunne komme under Forhandling.

Formanden: Jeg veed ikke, at der kan være Noget til Hinder herfor, skøndt der vel ikke kan være Tale om, at der skulde behøves Motiver.

Fabrikier Bruun: Det forekommer mig, at efter Forretningsordenen ikke de egentlige Motiver kunne komme under Forhandling, men kun de Forandringsforslag, som ere stillede.

Formanden: Komiteebetænkningens Motiver ville ikke blive benyttede i Forsamlingens Navn.

Fabrikier Bruun: Naar Motiverne ei skulle ind med i Forsamlingens Beslutning, falder det bort, hvad jeg havde at sige, da det kun var under den Forudsætning, at jeg vilde have tilladt mig at fremsætte nogle Bemærkninger.

Ved den derefter foretagne Afstemning blev Komiteens 2den Indstilling:

At Rigsdagsmændenes Reiseomkostninger bør erstattes efter indgaven af Forsamlingens Formand bifaldet og anvist Regning; antaget med 134 Stemmer mod 6.

Formanden: Jeg skal tillade mig at rette det Spørgsmaal til den ærede Ordfører, hvorledes Komiteen og navnlig Ordføreren har tænkt, at Sagen endelig kunde expederes. Der er nemlig ikke her Tale om noget egentligt Lovforslag, hvilket Reglementet alene omtaler.

Bang: Det forekommer mig, at den rigtigste Fremgangsmaade vilde være den, at Formanden ganske simpelt paa Forsamlingens Begne underrettede Justitsministeren om den nu her tagne Beslutning.

Algreen-Ussing: Jeg maa understøtte dette. Jeg har ikke tænkt, at § 15 i Reglementet ved denne Leilighed skulde anvendes.

Formanden: Ogsaa jeg har været af samme Mening, men jeg har dog bragt Sagen paa Bane, da det var første Gang, at et saadant Tilfælde her indtraadte.

Ifølge Dagsordenen gav Formanden derefter Ordet til Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 5te District, Dunsfelt, der yttrede sig som følger:

Det Forslag, jeg har tilladt mig at stille til den ærede Forsamling, gaaer ud paa, at Rigsforsamlingen tilkjendegiver sin Tak til vor Krigsmagt saavel tillands som tilvands, i Anledning af det for indværende Aar nu tilendebragte Felttog. Der behøves neppe mange Ord til at begrunde dette Forslag. Det er ikke altid til de isinesfaldende Resultater af et Felttog, at man bør see hen for at fælde en Dom over dem, som have deeltaget deri. Historiens Aarbøger opbevare mange hæderlige Minder om Krigsbedrifter, der ikke støtte sig til Seirvindinger. I den ulige Kamp vi have havt at bestaae imod en i saa høi Grad overlegen Fjende, kan Seiren kun sjældent have været paa vor Side; men det usforfærdede Mod, den Udholdenhed under mange og svære Strabadser, den vedvarende Kamplyst, som vore Krigere stedse have lagt for Dagen, fortjener ikke mindre fuld Anerkjendelse, og har fundet denne endog hos vore Fjender. Vor Sømagt har ikke havt nogen Fjende at maale sig med paa det vante Element, men den har ved alle Leiligheder kraftigen understøttet vore militaire Operationer tillands, ligesom ogsaa paa anden Maade medvirket til at gjøre Krigen følelig for vore Fjender, hvorom Disses ofte gjentagne Uttring af Harmes afgiver det bedste Vidnesbyrd. Jeg nærer ikke nogen Tvivl om, at Forsamlingen vil dele min Overbeviisning, at saavel Landmagt som Sømagt fortjener Nationens Tak, og at det er passende, at Rigsforsamlingen, i Anledning af det for i Aar nu tilendebragte Felttog, udtaler denne Tak, deels som Uttring af fortjent Anerkjendelse, deels som Opmuntring i Fremtiden, saafremt en ærefuld Fred ikke bliver at opnaae og Kampen igjen næste Aar skal begynde. Det er isøvrigt ikke min Mening, at dette skulde skee i Form af en Adresse, hvilket jeg finder mindre passende, efterat Armeen er disloceret og Flaaden hjembeordret; men jeg har troet, at Forsamlingen, i Lighed med hvad ved lignende Leiligheder skeer i det Land, som i saa mange andre Henseender har tjent os som Mønster ved Grundlæggelsen af vor constitutionelle Statsforfatning, ved et Botum kunde tilkjendegive denne Tak til vor Krigsmagt saavel tillands som tilvands, og det er paa et saadant Botum, jeg herved tillader mig at andrage, idet jeg maa henstille til den ærede Formand, om der ikke maatte være Anledning til at indhente Forsamlingens Samtykke til, at dette kan skee uden den Opsættelse, som § 16 af Forretningsordenen forudsætter, men, som efter Sagens Natur, i dette Tilfælde forekommer mig unødvendig.

Formanden: Det forekommer mig, at man her, hvor der blot er Spørgsmaal om en siebliffelig Tilkjendegivelse af Forsamlingens Følelse og ikke om nogen Adresse, vel vil kunne afgjøre Sagen strax. Hvis Ingen yttre sig derimod, skal jeg derfor tillade mig at opfordre de Herrer, der ville tiltræde det af den foregaaende Taler foreslaaede Botum, til at reise sig.

(Fortsættes.)

Rettelse.

Til de i Rigsdagsstenden Nr. 33, S. 262, Lin. 26 f. n. anførte Statsudgifter for de 3 første Kvartaler af 1848 bliver at seie: til Statsgjældens Forrentning og Afbetaling, efter Fradrag af de til Forrentning indbetalte Summer (770,000 Rbd.), 3,208,000 Rbd.; de 5 første Udgiftsposter i Budgettet (Kongens egne Udgifter, Apanager, Statsraadet, Provindskastanderne og de udenlandske Anliggender) 1,207,000 Rbd.; Laan og Forskud (hvoraf 293,000 Rbd. i løbende Forskud til den grønlandske og færøiske Handel) 342,000 Rbd.

Ligeledes bliver i samme Nr. f. S. Lin. 13 f. o. at tilføie: Den contante Beholdning ved Slutningen af Regnskabsaaret 1847 ved Jahlkaosen, Statsgjældskassen og Reservecassen (Obligationsskuldningen altsaa uberegnet), saavel som Solvbeholdningen ved den Kjøbenhavnske Mynt udgjorde 6,062,000 Rbd.

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Syttende Møde.

(Sluttet.)

Grundtvig: Er det ikke tilladt at tale? (Formanden giver Taleren Ordet.) Det er vistnok ikke for at erklære mig uenig med den ærede Stiller af Andragendet, at jeg begjærer Ordet, og fordi jeg ikke inderlig gjerne vil takke og være med at takke baade den danske Landmagt og Sømagt, skjøndt de ei have erhvervet glimrende Laurbær, og, hvad der er det vigtigste, ingenlunde endnu have frelst Riget. I England var det aldrig Skik at votere Taksigelse uden ved store Resultater; der tvivlede de ei paa, selv naar ikke store Slag kundgjorde det, at enhver engelsk Mand gjorde sin Pligt, og de søgte dette med Glæde og med Stolthed hver Gang det skete, hvad enten der blev tabt eller vundet; men de fandt det upassende, og det med Rette, at votere Tak, naar der ikke var naaet et Maal, selv om dette end ikke var det sidste, det allerenskeligste Maal, saa dog et Maal, hvorved Folket kunde glæde sig. Af samme Grund skulde jeg stemme mod et Taksigelsesvotum i dette Dieblik, selv da, om der ikke af den, der stillede det, dertil var knyttet, at Feltoget var ude. Thi naar jeg tænker derpaa, da er det ikke en Følelse af Tak, der opstaaer hos mig, men en Følelse af Bedrøvelse og Harme — Bedrøvelse og Harme fordi, efter at vor Landhær efter Baabenstilstandens Undertegnelse blev liggende i Jylland — jeg mener vel blot for at agte paa, hvad der skete i Slesvig — det værste da skete, da Regjeringen i Kongen af Danmarks Navn stadfæstede ei alene Oprøret, men den Statsgrundlov, der var givet af Oprørsregjeringen efter Baabenstilstanden, og som stiller Danmark fra Slesvig — ja endog det allerværste da skete, da den danske Befolkning i Slesvig ei mere var sikker i sit Huus og i sit Hjem, ja i sit eget Land, men som Flygtninge maatte vandre omkring, fordi da til min store Forbauselse og store Græmmelse, og, jeg tør sige det, til hele det danske Folks store Græmmelse, netop da, just som Rigsforsamlingen var blevet samlet, opløstes Krigshæren.

Hvo vil da tænke paa i dette Dieblik at stemme for et Taksigelsesvotum!

Dunghelt: Jeg skal ifkun bemærke, at jeg ikke ved mit Forslag har tænkt paa, at man skulde gaae ind paa en saadan Undersøgelse, som af den foregaaende Taler berørt. Jeg har blot foreslaaet Forsamlingen, at den skulde takke Landmagten for det usørgede Mød, den har vist, den Udholdenhed, den har lagt for Dagen under store og vedvarende Strabadser og for den Kamplyst, som stedse har besjælet den, selv naar den blev holdt tilbage, og at Forsamlingen skulde takke Sømagten for den Understøttelse, den har ydet ved Landmagtens Operationer, og for den øvrige Tjeneste, den iøvrigt har ydet; jeg mener, at Forsamlingen meget vel kan udtale denne sin Tak uden at gaae over til Betragtninger, der ei høre til det Spørgsmaal, som jeg har taget mig den Frihed at fremsætte.

Da Ingen videre begjærede Ordet, opfordrede Formanden, i Genhold til det tidligere af ham Udtrede, Forsamlingen til at afstemme over, om den vilde udtale en saadan Tak til Land- og Sømagten, som den af Dunghelt foreslaaede. Herfor erklærede Forsamlingen sig med 120 Stemmer imod 13.

Grundtvig: Jeg maa bemærke, at et saadant Votum slet Intet betyder, naar det ikke er eenstemmigt.

En Stemme: Det kan ikke godt forud bestemmes, at et Votum skal være eenstemmigt.

Formanden: Dagsordenen for imorgen vil blive Fortsættelse

af Ministeriets Meddelelse til Rigsforsamlingen. Mødet vil blive afholdt for lukkede Døre og begynde Kl. 12. Det er muligt, at der i dette Møde ogsaa vil fremkomme en Interpellation fra den 29de kongevalgte Rigsdagsmand (Treschow) angaaende Ministeriets Stilling. Denne Interpellation er bleven Ministeriet meddeelt idag, og det er bleven henstillet til dette, om det vil svare i et hemmeligt eller offentligt Møde, og af Svaret herpaa vil det afhænge, om Interpellationen vil fremkomme i Mødet imorgen, der vil blive afholdt for lukkede Døre, eller i det næste offentlige Møde.

Mødet hævet.

Attende Møde.

Torsdagen den 16de November.

Efterat Forsamlingen, i Overensstemmelse med den i det foregaaende Møde fastsatte Dagsorden, i et Møde for lukkede Døre havde modtaget yderligere Meddelelser fra Ministeriets Side angaaende de slesvigiske Forhold, bleve Dørene Kl. 3½ aabnede for, i et offentligt Møde at forhandle den af den 29de kongevalgte Rigsdagsmand (Treschow) stillede Interpellation til Ministeriet, om Grunden til den nærværende Ministerkrisis.

Tilstede vare samtlige Ministre, med Undtagelse af Premierministeren og Handelsministeren.

Formanden gav Ordet til Interpellanten, **Treschow**, der yttrede sig saaledes:

Jeg skal indskrænke mig til at oplæse mit Andragende til Formanden, som lyder saaledes:

Da det nu maa ansees for vitterligt, at Ministeriet har indgivet sin Dimission, medens dog adskillige af dets Medlemmer skulle ville gaae over i et nyt, samt at Hans Majestæt har antaget samme, saa tillader jeg mig, i Genhold til den Forbeholdenhed, som jeg ved Mødet den 13de d. M. gav mig den Frihed at tage, at opfordre Ministeriet eller de Medlemmer af samme, som ikke ere findede at gaae ind i det nye, at gjøre Rigsdagen bekendt med Grundene, hvorfor de agte at fratræde. Jeg tør anmode Ministeriet, eller i alt Fald de Medlemmer, som ønske at udtræde, om at afgive deres Erklæring, om de attraae de Discussioner, til hvilket nærværende Interpellation kan give Anledning, førte for aabne eller inden lukkede Døre.

Det er Alt hvad jeg har at sige.

Udenrigsministeren: Jeg skal tillade mig at henvende det Spørgsmaal til den ærede Interpellant, der, saavidt som jeg derom er underrettet, nøiere maafee end nogen Anden kjender de Forhold, under hvilke det nye Cabinet er dannet, om han tør indestaae for, at den nye Regjering ikke vil finde nogen Banfelighed eller noget for Landets Anliggender Skadeligt i, at man her gaaer ind paa en saadan Discussion, som kunde blive fremkaldt ved den af ham stillede Interpellation. Fra de aftrædende Ministres Side vil der vel, saavidt jeg har erfaret, ikke være Noget til Hinder for at gaae ind paa denne Interpellation, men med de nye tiltrædende har jeg ikke kunnet conferere om, hvorvidt de maatte mene, at en saadan Discussion uden Skade kunde finde Sted. Jeg veed ikke, hvorvidt de Medlemmer af det nye Ministerium, som her ere tilstede, maatte finde Anledning til at yttre sig i denne Henseende, forsaavidt Interpellanten ikke maatte ville gjøre det.

Trefchow: Til Udenrigsministerens Tale skal jeg svare, at den Forudsætning, hvorfra han er gaaet ud, at jeg skulde staae i noget Forhold til det nye Ministerium og være kjendt med dets Ansuelser, er aldeles ubesøiet og ugrundet; jeg staaer aldeles ikke i noget Forhold til det Ministerium, som dannes. Hvad jeg har spurgt om, ligger klart i hvad jeg har oplæst, og jeg har ikke confereret, eller kunnet eller villet conferere, eller anseet mig i nogen Henseende opfordret til at conferere med det Ministerium, som dannes, hvilket hidtil har været mig ubekjendt, og hvilket jeg antager, at det Spørgsmaal, som jeg har stillet, ikke angaaer. Jeg har rettet dette til Ministeriet i det Hele eller til de Medlemmer af det, som ikke ere stude at gaae ind i det nye Ministerium.

Justitsministeren: Naar jeg har ønsket Ordet nu, da er det for at tale som Medlem af det hidtil bestaaende, nu fratrædende Ministerium. Med Hensyn til den Antydning, som Udenrigsministeren har gjort om de nye tiltrædende Medlemmer af Ministeriet, skal jeg strax gjøre den Bemærkning, at nærværende Sag, om den stete Interpellation, ikke har kunnet være Gjenstand for Forhandling i noget Statsraads møde, hvorhos jeg skal anføre, at Statsraadets Medlemmer af Statsraadspræsidenten ere indbudne til et Møde idag Kl. 4, i hvilket det sandsynligviis er hans Ønske at meddele Resultatet af de Forhandlinger, som have fundet Sted om Dannelsen af et nyt Ministerium, og hvor det rimeligviis vil komme under Forhandling, hvorledes dette vil betragte den stete Interpellation. Saalænge denne Discussion i Statsraadet ikke har fundet Sted, ville de Meddelelser, som kunde stee fra de herværende Ministre, kun kunne ansees som de enkelte Ministres Ansuelser om, hvad de ansee for tjenligt og rigtigt saavel for det Almindelige som for de enkelte Personer, deels for det bestaaende, deels for det tiltrædende Ministerium, og det forekommer mig derfor meget ønskeligt, at det Statsraads møde, som er berammet at skulle finde Sted nu, først maatte blive afholdt, for at Ministeriet som Ministerium kunde give et tilfredsstillende Svar paa Interpellationen.

Lehmann: Efter de Dplysninger, som ere meddeelte af Interpellanten om, at det ikke er efter nogen Aftale med Andre, som muligen af Hans Majestæt maatte være kaldede til at danne et Ministerium, at han har stillet sin Interpellation, finder jeg mig for mit personlige Bedkommende ikke foranlediget til at gaae ind paa nogen Besvarelse af denne. Jeg veed nemlig ikke, om dette ikke vilde medføre nogen Banffelighed for det nye Cabinet, som det fra alle Sider er forudsat er isærd med at danne sig, og som det saa langt fra er mit Ønske at lægge nogen Hindring i Veien for, at det tvertimod i Fremtiden skal være mine ivrigste Bestræbelser, saavidt mine svage Kræfter formaae, at lette Dannelsen af det nye Ministerium. Hvis man da vilde gaae ind paa Besvarelsen af den foreliggende Interpellation, troer jeg, at man vilde begaae en Uret mod dem, som rimeligviis skulle følge os paa denne Plads. Ogsaa maa det være at tage i Betænkning, om det i dette Dieblif vilde være ganske Ret mod Kronen at gaae ind paa en saadan Discussion, da det er en nødvendig Folge af en Ministerkrisis, at Kronens Ansvarsfrihed ikke saa fuldkomment er dækket af Ministeransvarligheden, da det fratrædende Ministeriums Ansvarlighed for hver Time, der gaaer, bliver, saa at sige, blegere og blegere, medens det nye Ministerium dog endnu ikke er fuldkommen indtraadt. Ogsaa kan det være, at en fuldstændig Meddelelse, og Andet er Forsamlingen ikke tjent med, vilde være til Skade for Landets Interesse, og jeg skal ogsaa derfor afholde mig fra en egentlig directe Besvarelse af Interpellationen, hvor stor Lyst jeg end dertil kunde have for mit personlige Bedkommende. Derimod kan jeg ikke afholde mig fra at gjøre en ganske almindelig Bemærkning, der er provoceret ved hvad der er berørt ved de foregaaende Interpellationer. Det er bleven stærkt fremhævet, at Ministeriets Indgiben af sin Dimission — som vel ikke mere er nogen Hemmelighed — ikke er fremkaldt ved noget Botum fra denne Forsamlings Side; jeg skal gaae et Skridt videre — det er min Overbeviisning, at ved de alvorligere Spørgsmaal vilde dette Cabinet endog faae en meget stor Pluralitet her i Forsamlingen for sig. I det Hele skal jeg tillade mig at bemærke, at vist Ingen tidligere og stærkere end Ministeriets Medlemmer har udtalt, at de maatte træde tilbage, saa-

snart det fra Forsamlingens Side blev tilkjendegivet, at det ikke havde Forsamlingens Tillid; man kan ikke sige, at det ikke er gaaet vidt nok i denne Henseende, det er gaaet saavidt, at det endog i en vis Forstand er gaaet videre, end Forsamlingen selv vilde fordre. Der er Mange her i Landet, som mene, at det er Regjeringens Sag at regjere og Forsamlingens Sag at criticere og altsaa eventualiter at dadle, og de have i hine Ministeriets Erklæringer meget mere seet Omfindtlighed end Agtelse, meget mere en Indskrænkning af Uttringsfriheden end en Anerkjendelse af denne Forsamlings høie Betydning; men jeg mener, at vi i denne Henseende have været mere constitutionelle end Mange i Forsamlingen, naar vi, efter at have haft en ikke uvæsentlig Deel i, at denne Forsamling her er sammendaldt efter en Valglov, der er bygget paa en almindelig Stemmerettighed, og i, at der for denne Forsamling er bleven forelagt et Udkast til en Grundlov, der for de kommende Tider skal sikke Folkets Selvregjering, strax fra den første Dag her have etableret den constitutionelle Praxis, at intet Ministerium kan sidde her uden med Forsamlingens Pluralitets Billie, og jeg haaber, at vi derved have gavnnet den Sag, hvorfor vi have stræbt. Men man maa erindre, at det, for at en Regjering skal kunne virke med Held og Kraft, er nødvendigt, at den er i Overensstemmelse, ikke blot med Folkerepresentationens Majoritet, men ogsaa med Kronen, og jeg troer, at det er det stærkeste Beviis paa Hengivenhed og Agtelse for Kronen, naar man, ved en mulig Divergens, ikke søger at skjule eller omgaae denne, men derimod giver den Opfordring til med udstrakt Frihed at sætte sin Mening igjennem; og jeg skal tilføie, at efter den Discussion, som har fundet Sted idag, forekommer det mig, at denne Opfordring maa være dobbelt stærk, naar der er en, om end kun svag Formodning om, at Kronen herved er i al ønskelig Overensstemmelse med en stor Deel af Nationen. Endvidere maa jeg gjøre opmærksom paa, at forat et Ministerium kan være stærkt, maa det være indbyrdes enigt, og det kan neppe være en Hemmelighed for Noget, at der i det nærværende Ministerium, som blev sammensat af saa forskellige Elementer, i mangfoldige Tilfælde har været stor Meningsulighed, og at det har været forbundet med stor Anstrængelse at holde Ministeriet enigt sammen. Alle have vi været besjælede af den Overbeviisning, at vi burde være enige, og holde sammen i det Mindste, indtil Rigsforsamlingen kom sammen; der er alt hentydet hertil i Premierministerens Aabningstale, naar det er talt om, at Kongens Throne nu var omgivet af Folkets Udvalgte, hvorved den paatrængende Nødvendighed til at holde sammen, som ellers var tilstede, maa ansees at være forsvunden. Jeg har forudsat, at Ministeriet vilde holde sammen indtil denne Dag, jeg har forudsat, at dets Bestaaen ikke vilde blive af lang Varighed; dette er fremgaaet af mange Ting, der hver for sig vel ikke afgav noget tilstrækkeligt Motiv, men som dog tilsammentagne gjorde det ønskeligt, at en Reorganisation af Ministeriet maatte finde Sted, naar Rigsdagen samledes, og at denne nu er indtraadt, vil sikkerligen ikke overraske Noget.

Cultusministeren: Jeg troer, at den egentlige Grund til den stete Interpellation er den, at man ved at faae Grundene, hvorfra Ministrene ere fratraadte, under Discussion, formoder, at Forsamlingen vil kunne komme til Overbeviisning om, at der ikke har været tilstrækkelig Grund hertil, for saaledes at bortfjerne de Banffeligheder, der maatte kunne opstaae for det nye Ministerium. Den ærede Interpellant er imidlertid gaaet ud fra en falsk Forudsætning. Det er ingen af de udtrædende Ministres Mening, at de ville træde ud som Fiender af de indtrædende; tvertimod er jeg overbevist om, at der hersker den bedste Overensstemmelse og gjensidige Tillid mellem dem, og at de udtrædende Ministre, forsaavidt der maatte gives Leilighed dertil, kraftigen og efter bedste Evne ville understøtte den nye Combination, som har dannet sig. Den egentlige Grund til Interpellationen vil saaledes falde bort, forsaavidt det maatte være en politisk Grund, og hvis Grunden blot skulde være Nygjerrighed, vil den naturligtviis Intet have at sige. Jeg kan ikke antage det for rigtigt, at gaae ind paa at discutere Forhold, der staae i Forbindelse med endnu svævende Underhandlinger, men afgjørende for mig er det, at et andet Medlem af Ministeriet, som antages at nære det

Ønske at træde ind i det nye Cabinet, har erklæret, at det ikke var ønskeligt, at der fandt Forhandlinger Sted om det, hvorpaa Interpellationen gaaer ud. Jeg troer saaledes, at da det er erklæret af ham, vistnok som Medlem af det gamle Cabinet, men dog tillige som den, der eventuelt skal indtræde i et nyt Ministerium, at det vilde være til Skade for Landet, bør man lægge Vægt herpaa, og deraf følger, som jeg allerede har sagt, at den fornuftige Grund til Interpellationen falder bort, og det er med denne Erklæring om det gamle Ministeriums Forhold til det nye, at jeg herved har den Ære at forlade det Sæde, hvorpaa jeg hidtil har siddet.

Trefchow: Det være mig tilladt i omvendt Orden at besvare, hvad der i Anledning af min Interpellation er fremkommet fra de meget ærede Ministre. Med Hensyn til den af dem, der sidst talte, veed jeg ikke, hvad der berettiger ham til at anstille Suppositioner om hvad der maatte være Hensigten med den af mig fremsatte Interpellation. Jeg har kun fremsat den og derefter overladt det til Ministrene, om de vilde besvare den eller ikke, men efter min Formening er han uberettiget til at underlægge min Interpellation Suppositioner, hvortil jeg ingen Anledning har givet, og jeg anseer mig derfor ikke forpligtet til at besvare de i saa Henseende gjorte Uttringer. Det maa jeg blot sige, at det ikke har været min Hensigt eller Mening med Interpellationen, derved at faae afgjort, om de fratrædende Ministre maatte være i Strid med det Ministerium, der skal dannes, thi jeg mener, at den Omstændighed, at de Ministre, som nu udtræde, udtræde, er et Factum, som viser, at en Meningsforskjellighed og Strid maa finde Sted mellem dem og de Ministre, som træde ind i det nye Ministerium. Hvad dernæst angaaer de af den ærede Minister, som sidder ligeoverfor mig (Lehmann), gjorte Uttringer, da er der Meget i hans Tale, som vistnok er fuldkommen hensigtsmæssigt og rigtigt, Andet, som der vel kunde være Noget at svare paa, men som ikke vedkommer min Interpellation, hvorfor jeg ikke skal svare derpaa. Kun forsaavidt hans Tale vedkommer min Interpellation skal jeg tillade mig at ytre, at jeg har overladt det til Ministeriet at erklære, hvorvidt det vilde gaae ind paa min Interpellation eller ikke, og jeg har ingenlunde nægtet dets Ret til at erklære, at det ikke vilde gaae ind derpaa. Hvad af den ærede Justitsminister er yttret, har jeg aldeles Intet at erindre imod; derimod maa jeg med Hensyn til Udenrigsministerens Uttringer tillade mig at bemærke, at jeg vilde have fundet det mere hensigtsmæssigt og overeensstemmende med hvad Tingens Natur tilfagde, om han og de udtrædende Ministre havde confereret med de af deres Colleger, om hvem de vel maatte vide, om de forbleve i Ministeriet eller ikke, angaaende hvorvidt det maatte være hensigtsmæssigt og passende for dem, uden at være støvende for det Cabinet, som dannes, at inklade sig paa at besvare den fremsatte Interpellation, end naar han har forudsat, at jeg skulde gjøre det.

Udenrigsministeren: Til hvad den sidste ærede Taler har bemærket skal jeg tillade mig at ytre, at jeg ikke har havt Leilighed til at anstille nogen Conference i denne Henseende, men jeg er aldeles villig til, saasnart jeg bliver underrettet om, at et eventuelt indtrædende Ministerium ikke maatte finde Betænkkelighed ved at berøre Sagen, da at gaae ind derpaa i det størst mulige Omfang. Grunden, som har gjort det umuligt for mig, maa være almindelig bekjendt, den nemlig, at de eventuel indtrædende Ministre ikke vare samlede, og at Confeilspræsidenten var fraværende; der var saaledes ingen Mulighed til at anstille Conference, og jeg kunde heller ikke vide, at de Ministre, som her ikke ere tilstede, vilde være fraværende i dette Møde. Det vidste jeg ikke, førend umiddelbart forinden jeg kom her.

Marineministeren: Jeg kan ikke tilbageholde den Bemærkning, at hvad enten Ministeriet fratræder eller et nyt tiltræder, hvad enten det er et gammelt eller et nyt Ministerium, saa er der een Ting, hvori de maa harmonere fuldkomment, saavel indbyrdes, som med denne Forsamling, og det er: Danmark fremfor Alt; de ere ægte danske og vilde gjøre Alt derfor. Efter hvad mit Begreb og min Forstand siger mig, troer jeg ikke, at det er muligt fuldstændigt at besvare den Interpellation, der er stillet, hverken i et offentligt eller hemmeligt Møde, uden at det vilde være til Skade for Fædrelandet. Dette er min Overbeviisning, og derfor maa jeg fraraade, at Be-

svarelsen af den stillede Interpellation skeer, ganske absolut, at det skeer i et offentligt Møde; men jeg troer, at det i ethvert Tilfælde vil være skadeligt og betænkligt, hvad enten det skeer i et offentligt eller i et hemmeligt Møde.

Trefchow: Det er Noget, der er overladt til Ministeriets Skjøn at afgjøre, og det staaer i dets Magt at nægte Svar paa Interpellationen, og det bør naturligviis nægte Svar, naar det antager, saaledes som den Minister, der sidst havde Ordet, yttrede, at Danmarks Vel fordrer det. Det være langt fra mig at ville fremkalde en Discussion, som — efter hvad Marineministeren har antydet, — kunde give Anledning til Skade for Danmark.

Marineministeren: Det glæder mig, at Interpellanten har fremhævet dette som min Mening, thi det er kun mit Skjøn, som jeg, da jeg er dybt gennemtrængt deraf, ikke har troet i et saa betydningsfuldt Dieblik som det nærværende at burde tilbageholde, da jeg troer, at det vilde være yderst skadeligt, saafremt den fremsatte Interpellation blev besvaret.

Cultusministeren: Jeg skal ikke tillægge Interpellanten nogen Hensigt, naar han ikke vil vedkjende sig den. Jeg burde maaskee have sagt Formaal istedetfor Grund; jeg søger nemlig ved enhver Ting et Formaal. Man kunde sige, at hvis det Ministerium, der gik af, vilde gaae over til at danne en Opposition mod det nye Ministerium, vilde det være meget fornuftigt, om Divergensen traadte ret klart frem, og det turde maaskee, selv under saa slibrige Omstændigheder som de nærværende, være rigtigt. Det er dette Formaal, hvilket jeg maa ansee for fornuftigt, som jeg har tillagt Interpellanten, hvem jeg anseer for en meget fornuftig Mand; om han vil vedkjende sig det eller ikke, vedkommer ikke mig; men dette politiske Formaal, som Interpellationen kunde have, falder bort derved, at Forholdene slet ikke stille sig saaledes, at de fratrædende Ministre maae tænkes at staae i nogensomhelst Opposition til de tiltrædende Ministre, men tværtimod ville søge, forsaavidt dette under de forandrede Forhold kan finde Sted, at arbejde sammen med dem.

Ugreen-Ussing: Efterat Marineministeren har erklæret, at Landets Vel fordrer, at Ministeriet ikke angiver Grunden til Ministerstiftet, forekommer det mig, at nærværende Sag maa ansees som afgjort, og at der i et hemmeligt Møde skulde gives Forklaring herom, har Ministeren ligeledes erklæret for uhensigtsmæssigt, og deri maa jeg være enig, da det dog aldrig vilde blive en fuldkommen Hemmelighed. Det vil derfor være bedre, naar Landets Vel kræver fuldkommen Hemmeligholdelse, at Ministeriet slet ikke inklader sig paa Interpellationens Besvarelse.

Lehmann: Der er kun eet Punkt, som jeg skal søge at fastholde noget stærkere, og det er, at hvad end den sidste Anledning maatte være til Ministeriets Fratræden, er denne dog ikke den udtømmende Grund, men derimod at der i Ministeriets hele Tilbliven og Virksomhed har været Omstændigheder, som længe lode forudsætte, at en Reorganisation tidlig eller sildig maatte indtræde. Det er mit oprigtige Ønske, at det Ministerium, som nu indtræder, maa kunne bringe mere ud af Situationen, end vi have formaaet, og dette tør jeg sige med saameget bedre Samvittighed, som jeg troer, at vor Virksomhed ikke ganske har været uden Frugt.

Formanden: Jeg skal derefter gaae over til at anmeldes Dagsordenen for det følgende Møde.

David: Det forekommer mig dog, at Interpellanten maa først erklære, om han vil tage sin Interpellation tilbage eller ikke, fordi ellers hele Mødet vil komme til at mangle Slutning, naar en Interpellation er stillet, hvorpaa Ministeriet vel har svaret Noget, men meget utilstrækkeligt, men Interpellanten ikke har erklæret, om han anseer sin Interpellation for endnu gjældende eller ikke.

Formanden: Jeg har rigtignok forstaaet Interpellanten saaledes, at han ikke insisterede paa sin Interpellation.

Trefchow: Nei, det har jeg aldeles ikke erklæret, og den ærede Præsident maa saaledes have misforstaaet mig. Jeg finder mig ikke foranlediget til, efter hvad her er yttret, at tage Interpellationen tilbage, undtagen naar Forsamlingen maatte finde, at den bør bortfalde, og jeg vil da selv stemme med.

Høiesteretsassessor Bruun: Jeg maa gjøre opmærksom paa,

at det er en Interpellation, og at Demebet ved samme er opnaaet; gaaer man videre, bliver det et Andragende.

Formanden: Det er omtrent det Samme som det, jeg vilde tillade mig at yttre. En Interpellation bestaaer i et Spørgsmaal til Ministeriet, og naar Ministeriet svarer, at det ikke kan inklade sig derpaa, synes Sagen dermed at maatte være endt, saa meget mere som det forekommer mig umuligt, at Interpellationen kan fortsættes, thi at spørge om Noget, som der ikke kan svares paa, er neppe hensigtsvarende.

David: Det forekommer mig ingeniunde, at Sagen er afgjort derved, at en enkelt Minister erklærer, at Interpellationens Besvarelse efter hans Skjon kunde være til Skade for Landet, naar tværtimod en anden Minister har udhævet, at han finder det mindre uhensigtsmæssigt at opsætte Interpellationen, indtil et Ministerconseil er blevet afholdt, idet han endog angav Tiden, da dette skulde afholdes. Det maa derfor efter min Formening staae Interpellanten frit for, imorgen at fortsætte Interpellationen eller henvende denne, som det afgaaende Ministerium ei har villet inklade sig paa at besvare, til de nye Ministre tilligemed de Medlemmer af det ældre Ministerium, som maatte have tiltraadt det nye. Saaledes forekommer det mig virkelig, at Sagen maa stille sig, ikke at tale om, at man, forsaavidt man vil tage Exempel af Forretningsgangen i andre constitutionelle Stater, vanskelig vil finde et Sidsstykke til, at en Interpellation til Ministeriet er endt med, at een af de Herrer Ministre har troet, at det vilde skade Landet, at inklade sig paa dens Besvarelse, at Interpellationen som Følge heraf bortfaldt, at man derpaa gik bort, og at Forsamlingen fandt dette i sin Orden. Idetmindste maatte dertil komme en udtrykkelig Erklæring fra Forsamlingen om, at den af Tillid til den enkelte Ministers Ord, om at Skade for Landet kunde afstedkommes — thi deri ere alle enige, at Skade for Landet bør forekommes — tiltraadte hans Formening; men dette maatte da gives tilkjende ved en virkelig Udtalelse fra Forsamlingen om dens Samstemmen med Ministrene.

Høiesteretsassessor **Bruun:** Men dersom nu Ministeriet havde svaret, at det slet ingen Bæfted eller Svar vilde give, var Interpellationen da ikke tilende?

Treschow: Da var den vistnok tilende; men de have ikke svaret dette, og netop derfor finder jeg mig ikke berettiget til at tage den tilbage, men jeg skal med allerførste Fornøielse — og det troer jeg ikke, Forsamlingen vil nægte mig, om det end maatte være stridende mod de strengeste Former, hvilket jeg ikke tiltroer mig tilstrækkelig Indsigt til at afgjøre — underkaste det Forsamlingens Bedømmelse, om Interpellationen skal ansees sluttet med hvad der er yttret fra Ministerbanken, eller ikke.

Formanden: Jeg skal blot gjøre opmærksom paa Slutningen af § 17 i Forretningsordenen, hvor det hedder: „Det reiste Spørgsmaal kan yderligere forfølges, saavel af den første Taler, som af andre Medlemmer, men ingen Beslutning tør fattes.“

David: Dette er noget ganske Andet; her gjælder det, om Interpellationen skal bortfalde.

Ugreen-Ussing: Jeg troer heller ikke, at den citerede Bestemmelse i Forretningsordenen her kan komme til Anvendelse.

Høiesteretsassessor **Bruun:** Den gjælder ei det Formelle, men kun Realiteten.

Formanden: Spørgsmaalet maa vel staae aabent ved et følgende Møde, men det forekommer mig en temmelig ligegyldig Sag, om man da betragter det som en fortsat eller som en ny Interpellation. I ethvert Tilfælde kan jeg ikke andet end ansee Mødet som endt, naar Interpellationen virkelig ei kan fortsættes.

Høiesteretsassessor **Bruun:** Den kan vel udsættes.

Ugreen-Ussing: Ja, men saa maa den samme Interpellation stilles paa Dagsordenen for imorgen.

Formanden: Hvis Interpellanten forlanger, at den skal stilles paa Dagsordenen, kan derimod Intet være at erindre.

Schjern: Det forekommer mig, at den ærede Interpellant ønskede, at de Ministre, som ikke ere fndede at indtræde i det vordende Ministerium, vilde udvise deres Grunde dertil; men jeg har opfattet de Ministre, der før have talt, som om de vare i en tilsyneladende Modsigelse, idet nogle have talt om et fratrædende og et tiltrædende

Ministerium, En derimod om et Cabinet, som allerede er dannet, og senere, hvis jeg har hørt rigtigt, om allerede her tilstedeværende Ministre af et nyt Cabinet. Det forekommer mig saaledes klart, at de Herrer Ministre, som ei idag have villet besvare Interpellationen, formodentligen ikke imorgen kunne give noget Svar paa den.

Treschow: Med Hensyn til den ærede Præsidents Henstilling til mig, skal jeg tillade mig at yttre det Ønske, at Forsamlingen vil afstemme, om Forhandlingerne skulle ansees tilendebragte, eller om Interpellationen skal udsættes til imorgen; thi efter hvad den ærede Cultusminister har yttret, vilde jeg paadrage mig Beskyldning for at handle, jeg kunde næsten sige af uædle Motiver, hvis jeg vedblev at paastaae, at Interpellationen skal staae aaben.

Fløe: Da Ministrene ei have kunnet blive her længere, idet de have maattet begive sig til Statsraadet, forekommer det mig nødvendigt at opsætte Interpellationen, indtil de ikke længere have saadant Forsald.

Krieger: Forsaavidt Interpellationen er rettet imod de Ministre, som udtræde, og forsaavidt det er rigtigt, at, hvis Nogle udtræde, de imorgen ville være udtraadte, forekommer det mig klart, at Interpellationen maa være sluttet idag. Overhovedet troer jeg, at Sagen ganske simpelt er den, at en Interpellation ikke kan udsættes eller fortsættes, men at den vel kan gjentages. Det forekommer mig klart, at Forsamlingen ikke kan tage nogen Bestemmelse herom, men at det enkelte Medlem, som atter vil bringe Spørgsmaalet paa Bane, maa foretage det i saa Henseende Fornødne. Efter hvad her nu er bleven yttret, er det vel sandsynligt, at Nogle af dem, som idag sidde ved Ministerbordet, ikke sidde der imorgen, og Interpellationen vil da forsaavidt være sluttet, men om end en Dags Interpellation er en Dags Interpellation, saa kan dog Spørgsmaalet komme igjen imorgen.

Formanden: Det mener jeg ogsaa. Hvis det ærede Medlem, som er fremkommet med Interpellationen, ikke vil stille Spørgsmaalet atter imorgen, er der maaskee et andet Medlem, som vil gjøre det.

Treschow: Jeg gjør det ikke; thi at opfordre Personer, som ikke ere tilstede, til at erklære sig, anseer jeg for en Uting, og efter hvad der er yttret af den sidste Taler er der al Anledning til at antage, at netop de, som jeg opfordrede til at tale, og hvem det upaatvivelig maa tilkomme at svare, ikke ville være tilstede.

Nee: Det synes, da Forretningsordenen ei har bestemt nogen Grændse for Interpellationer — og da det ikke kan tænkes, at en Beslutning derom ikke skulde kunne tages —, at det maa afhænge af Formanden, og i fornødent Fald af Forsamlingen, om en Interpellation skal ansees sluttet. Det forekommer mig saaledes, at der her maa tages Beslutning, om nærværende Interpellation skal sluttet idag eller udsættes til imorgen.

Formanden: Jeg troer ikke, at dette kan stilles under Afstemning af Forsamlingen, da det vilde være det Samme som at sige, at Forsamlingen eller dens Pluralitet kunde interpellere. Saaledes stiller Sagen sig for mig, og jeg skal derfor henstille, om Nogen vil optage den her idag fremsatte Interpellation, i alt Fald under en anden Form, navnlig uden at binde den saa strengt til det aftrædende Ministerium, som Interpellanten har gjort. Hvis Ingen vil optage den, kan jeg ikke Andet end ansee Interpellationen for sluttet.

David: Efter den Opfordring, Formanden har fremsat, maa jeg for mit Bedkommende erklære, at jeg vil oppebie det nye Ministeriums Program, men at jeg, saafremt dette ikke indeholder nogen Tilkjendegivelse, hvoraf man kan slutte sig til Marsagen til det nye Ministeriums Tiltræden og det gamle Fratræden, vil til de Medlemmer, som blive tilbage af det gamle og indtræde i det nye Ministerium, stille en Interpellation med Hensyn til Uenigheden i Ministeriet, og hvorefter det nye Ministerium er dannet.

Formanden: Hermed maa jeg ansee Mødet for sluttet. Dagsordenen for næste Møde, der afholdes imorgen Kl. 12, vil blive: 1) den endelige Behandling af Sagen om et Tillæg til Forretningsordenens § 16; 2) foreløbig Behandling af den 11te kongevalgte Rigsdagsmands (Davids) Forslag om en Forandring i Forretningsordenens § 19, og 3) det af Rigsdagsmanden for Præstis Amts 4de District (Grundtvig) fremsatte Forslag om Medfættelse af en Comitee angaaende den danske Sag i Slesvig.

Om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Mittende Møde.

Fredagen den 17de November.

Premierministeren: Jeg har at meddele Rigsforsamlingen, at det hidtilværende Ministerium allerunderdanigst har begjært sin Dimission, og at Hans Majestæt Kongen ved allerhøieste Resolution af 15de dennes allernaadigst har bevilget denne.

Hans Majestæt har derhos under Gaars Dato allernaadigst udnævnt mig til Premierminister og Præsident i Statsraadet, samt overdraget mig, ad interim at overtage Udenrigsminister-Portefeuillen og tillige at varetage samtlige under det flæsvig-holsteen-lauenborgske Cancellit henhørende Sager. Endvidere har Hans Majestæt allernaadigst udnævnt:

Amtmand over Holbeks Amt og constitueret Directeur for Departementet for det Indre, Statsraad **Bang**, til Indenrigsminister; Geheime-Conferentsraad **Bardenfleth** til Justitsminister; Professor theologiae **Clausen** til Minister uden Portefeuille; General-Intendant og Chef for Armeens Intendantur, General-major **v. Hansen**, til Krigsminister;

Professor philologiae **Madvig** til Minister for Kirke- og Undervisningsvæsenet;

Deputeret i General-Toldkammer- og Commerce-Collegiet, Kammerherre, Grev **Sponneck** til Finantsminister, og

Commandeur i Sæetaten, Kammerherre **Jahrman**, til ad interim at overtage Marineminister-Portefeuillen.

Samtlige saaledes udnævnte nye Ministre ere idag her tilstede, med Undtagelse af Krigsministeren, der i Dieblicket er commanderende General paa Als, men imidlertid om faa Dage vil kunne indtage sin Plads i Ministeriet.

Det af Hans Majestæt Kongen nu bestiftede Ministerium, hvis Dannelselse har været overdraget mig som det forrige Ministeriums Præsident, tiltræder sit ansvarfulde Hverv med at meddele Rigsforsamlingen den Erklæring, at dets Virksomhed, hvad Retning og Formaal angaaer, vil blive en Fortsættelse af det Regjerings-System, der hidtil er fulgt af det tidligere Ministerium og har fundet sin Anerkjendelse og Understøttelse i Folket.

Det fremlagte Udkast til Forfatningsloven, som vil udgjøre Hoved-Gjenstanden for Rigsforsamlingens Virksomhed, vedkjender Ministeriet sig i dets Heelhed; og Frihedsværket, saaledes som det derved vil vorde grundlagt, vil det være Regjeringens Bestræbelse, i Forening med de fremtidige Rigsstænder at gennemføre ved en tilsvarende Udvikling af alle de indre Forhold, ved at indbringe i dem al den Frihed, som kan bestaae med Agtelse for og Haandhævelse af Retfærdighedens Love, navnlig i de for Danmarks Opblomstren saa vigtige Landbosforhold.

Denne indadvendte Virksomhed af Regjering og Folk i Forening til det fælles Bedste er imidlertid for endeel hemmet ved de ydre Forhold. Angaaende disse kan Ministeriet kun gjentage det, som blev udtalt fra dette Sted ved Rigsforsamlingens Aabning, at det er Regjeringens „oprigtige Bestræbelse at opnaae en Fred, der er forenelig med Folkets Vre og Velfærd“; men det gjentager ogsaa, hvad ved samme Leilighed blev erklæret: „at det er nødvendigt, at Rustninger gaae Haand i Haand med Underhandlingerne.“ De Skridt, som allerede ere gjorte til at søge Vengekraften og Stridskraften forøget, og som det nu paaligger det nærværende Ministerium med Rigsforsamlingens Understøttelse at føre videre frem, maae være

Bidnessbyrd om den alvorlige Billie: „at give vore Underhandlinger Eftertryk, og, om det skal være, at lægge Sværdet i Afgjørelsens Bægtstkaal.“ Regjeringen har fuld Tillid til Folket, og den deler med Folket Tilliden til den Magt, der hviler i den retfærdige Sag, hvorfomhelst dens Forsvar føres med Ærlighed, Dygtighed og Udholdenhed.

Finantsministeren (Grev Sponneck): Med Hensyn til den mig som Finantsminister specielt vedkommende Sag, der foreligger Rigsforsamlingen, har jeg troet allerede idag at burde tage Det. Det vil være den høie Forsamling let forklarligt, at en Forandring i Henseende til Finants-Portefeuillens Besættelse ogsaa vil kunne medføre Forandring med Hensyn til de finantzielle Anskuelser, der ere udtalte i det Forslag af den ærede Finantsbestyrelse, der nu foreligger til Behandling. Jeg haaber imidlertid, at den høie Forsamling vil billige, at jeg ikke idag kan eller vil udtale mig videre om mine specielle Anskuelser over det nævnte Forslag; men jeg har troet idag at burde henstille til den høie Forsamling, om den ikke skulde finde det rettest, hvad der ogsaa for Finantsbestyrelsen maatte være det Duffeligste, at Sagen snarest muligt maatte blive fremmet gennem Afdelingerne, ligesom det er mig bekjendt, at et Par Afdelinger allerede have tilendebragt Sagen og udnævnt Medlemmer til Comiteen, og at dernæst Forsamlingen maatte bemyndige den i Sagen nedsettende Comitee til at conferere med Finantsbestyrelsen. Hvorvidt den høie Forsamling maatte ville indlade sig herpaa, skal jeg naturligviis kun henstille til samme, men for det Tilfælde, at den høie Forsamling ikke maatte gaae ind paa dette Forslag, maatte det være Finantsbestyrelsen forbeholdt, enten at afvente den Betænkning i Sagen, som Comiteen maatte afgive, eller, saasnart den nye Finantsbestyrelse dertil seer sig istand, at meddele saadanne yderligere Forslag og Bemærkninger, hvortil den efter en kortere eller længere Tids Forløb maatte finde Anledning.

Formanden: Jeg skal tillade mig at annoncere, at de 4 Medlemmer af Forsamlingen, der ere indtraadte i Ministeriet, Alle agte at udtræde af Rigsforsamlingen, saavel de to Kongevalgte som de to Folkevalgte.

Dernæst skal jeg annoncere en af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted) indbragt Adresse fra Borgerrepræsentanterne og nogle Beboere i Rudkjøbing, om at Kjøbstædernes Lary maa blive tilbørlig varetaget ved Valglovens Behandling. Ligeledes skal jeg annoncere en Adresse, indbragt af den ærede Rigsdagsmand for Sorø Amts 6te District (Boisen) fra 35 Beboere i Bræsts Valgdistrict, som udtaler deres Beklagelse over Vaabenstilstanden.

Paa Dagsordenen er først opført et Forslag om et Tillæg til Regulativets § 16 angaaende Adresser; det foreligger til endelig Behandling, saa at enhver Rigsdagsmand kun har Ordet een Gang. Maafee den ærede Ordfører vil yttre sig først.

Følgende Amendementsliste var trykt og omdeelt til Forsamlingens Medlemmer:

1. Af Grundtvig:

Alle Adresser eller Indstillinger til Rigsforsamlingen oplæses uden Indsigelse.

Skulde imidlertid i noget Tilfælde Formanden eller det Medlem, der har modtaget Adressen, ønske Spørgsmaalet om Op-læsningen sat under Afstemning, da seer det uden videre For-

handling; dog bortfalder Dplæsningen kun, naar $\frac{1}{2}$ af de tilstedeværende Medlemmer ere enige derom.

2. Af With:

At ikke $\frac{1}{2}$ af Forsamlingen, men en simpel Majoritet er tilstrækkelig for at faae en Adresse oplæst.

3. Af Stodfleth:

Efter Ordene: „Adresser og lignende Meddelelser til Forsamlingen blive“, indskydes Ordene: „efter af Formanden at være anmeldte“, og efter Ordene: „at sætte under Afstemning“ tilføies: „i et senere Møde“.

Ulgreen-Ussing: Jeg behøver vist neppe at forklare, hvorfor Comiteen ikke kan gaae ind paa det af den ærede Rigsdagsmand for Præsts Amts 4de Valgdistrict (Grundtvig) stillede Forslag, da dette er lige modsat det, hvorpaa Comiteens Forslag gaaer ud. Comiteen har nemlig indstillet, at Adresser og lignende Meddelelser til Forsamlingen ordentligviis ikke skulle oplæses, men at de blot skulle fremlægges paa Forsamlingens Bord, og det er kun aldeles undtagelsesviis at den har villet, at en saadan Dplæsning skal finde Sted, naar enten Formanden eller Producenten specielt ønskede det, og da uden at nogen Forhandling derom maatte finde Sted, og kun naar tre Fjerdedele af de tilstedeværende Medlemmer deri være enige. Derimod gaaer det ærede Medlems Forslag ud paa det aldeles Modsatte, nemlig at alle Adresser eller Indstillinger til Rigsforsamlingen skulle oplæses, og at Dplæsningen kun skulde bortfalde, naar $\frac{1}{2}$ af de tilstedeværende Medlemmer være enige derom. Det er allerede under Sagens tidligere Forhandling tilstrækkeligen udviklet, hvor uhensigtsmæssigt det vilde være, at Adresser i Almindelighed skulde oplæses, og navnlig, at der skulde føres Discussion, om denne Dplæsning skulde tilstedes eller ikke. Da Forsamlingen har fundet det nødvendigt at overdrage til den nedsatte Forretningscomitee at tage dette Punkt under Overveielse og gjøre Forslag til Forsamlingen i saa Henseende, ligger deri formeentlig allerede tilstrækkelig udtalt af Forsamlingen, at der maa være en indskrænket Regel i denne Henseende. Ligesaa lidt kan Comiteen tiltræde det af Rigsdagsmanden for Beile Amts 6te District (With) stillede Forandringsforslag om, at der ikke skulde udfordres $\frac{1}{2}$ af de tilstedeværende Medlemmers Stemmer, men at simpel Pluralitet skulde være nok for at faae en Adresse oplæst. Da nemlig en Adresse i intet Fald vilde kunne blive oplæst, uden at Forsamlingens Majoritet erklærede sig derfor, indeholder dette Forslag ikke noget Nyt, og navnlig Intet, der kunde indskrænke Dplæsningen af Adresser, hvilket Comiteen har anseet for at være høist nødvendigt. Det kunde være et Spørgsmaal, om man ikke i det Hele burde blive staaende ved den Regel, at Adresser aldeles ikke skulle oplæses; men vil man, hvilket Comiteen har troet at være hensigtsmæssigt, undtagelsesviis tilstede, at dette kan skee, saa er det vistnok nødvendigt, at dette kun kan finde Sted i Overeensstemmelse med Reglen i Forretningsordenens sidste Paragraph, nemlig at der dertil udfordres en overveiende Pluralitet af Forsamlingen. Hvad derimod det af Rigsdagsmanden for samme Amts 3die District (Stodfleth) stillede Amendement angaaer, da har Comiteen Intet mod samme at erindre; det indeholder kun en nærmere Betegnelse af det, Comiteen bestandig har tænkt sig, nemlig deels, at alle Adresser af Formanden skulle være anmeldte, hvilket ogsaa den ærede Formand forudsatte som Noget, der forstod sig af sig selv, deels, at det i et „senere Møde“ bør sættes under Afstemning, om Dplæsningen undtagelsesviis kan tilstedes. Comiteen er derfor villig til at tiltræde dette Amendement og formoder saaledes, hvis Ingen skulde yttre sig herimod, at det kan optages som en integrerende Deel af Comiteens Indstilling og sættes under Afstemning tilligemed denne, hvilket jeg dog aldeles maa henstille til den ærede Formands Bestemmelse.

With: Adresser ere to Slags, enten saadanne, som knytte sig til en bestemt Indstilling eller Andragende, eller saadanne, der holde sig, saa at sige, mere svævende, der ere Udtryk for hvad der bevæger sig i Folket, Stemninger, Tilstande og deslige. Hvad det første Slags angaaer, da staaer det jo enhver Rigsdagsmand frit for at gjøre en saadan Adresse, som knytter sig til en bestemt Ind-

stilling, til sin, og saaledes ved sit eget Votum at tvinge hele Forsamlingen til at tage Spørgsmaalet om den under Votering. En enkelt Rigsdagsmand kan altsaa ved sin Stemme fordre det sat under Votering, og det med simpel Majoritet, om der skal nedsættes Comitee eller ikke i Anledning af en saadan Adresse. Underledes forholder det sig med de Adresser, hvortil ikke er knyttet noget bestemt Andragende. Her vil Comiteen, at en liden Majoritet af $\frac{1}{2}$ skal kunne afgjøre, om en saadan Adresse skal oplæses, og det uden at nogen Forhandling derom skal finde Sted. Nu har jeg fundet, at det dog var besynderligt, at et enkelt Medlem af Forsamlingen skulde kunne paastaae, at en Adresse skal oplæses, naar den knytter sig til et egentligt Andragende, medens derimod Forsamlingen ikke med simpel Majoritet skulde have samme Ret med Hensyn til andre Adresser. Desuden vil Dplæsningen af en Adresse, naar dertil ikke knytter sig nogen Forhandling eller Debat, kun optage en saa ubetydelig Tid, at den ikke bør være Gjenstand for Overveielse, og da jeg ikke lider noget Minoritetstyranni i denne Sal, men antager, at Pluraliteten af Forsamlingen bør være den, der udgjør Forsamlingens Totalvillie, saavel i dette Tilfælde som i ethvert andet, saa har jeg tilladt mig at stille det Amendement, at simpel Pluralitet skal bestemme, om en Adresse skal oplæses eller ikke.

Ulgreen-Ussing: Derjom der til Forsamlingen indkommer, hvad den sidste ærede Taler kaldte et egentligt Andragende, er det vistnok fuldkommen i sin Orden, at et enkelt Medlem, ved at optage det og gjøre det til sit, kan indbringe det for Forsamlingen; men han er da ikke i noget andet Tilfælde, end om han selv stillede et saadant Andragende, med Hensyn til hvilket det jo er i sin Orden, at det maa sættes under Forsamlingens Afgjørelse og ved simpel Pluralitet bestemmes, om det skal fremmes videre eller ikke. Det derimod, hvorom der her alene handles, er Adresser og lignende Meddelelser til Forsamlingen, som netop henhøre til den anden Klasse, som den ærede Taler omtalte at være aldeles svævende, blot at udtale Stemninger og Følelser i Folket, og hvortil der ikke knytter sig noget Andragende. Det vilde være ganske mod denne Forsamlings Natur og Bæsen og virke høist hemmende paa dens Virksomhed, hvis det var Regel, at saadanne Adresser lettelig her kunde blive oplæste. Det er i mange constitutionelle Lande Regel, at deslige Adresser aldeles ikke kunne oplæses, men blot henlægges, som det hedder, paa Forsamlingens Bord, og der kunde vistnok være grundet Spørgsmaal, om man ikke med Føie burde blive staaende ved dette som eneste ufravigelig Regel; men vil man derfra tilstede nogen Undtagelse, da bør det ikke skee, uden at Adressen er af en saa stor Betydning, at Forsamlingen med afgjørende Pluralitet bestemmer sig derfor, i Lighed med hvad der i det Hele skal gjælde, naar Forsamlingen vil gjøre Undtagelse fra det, som den i sit Regulativ har opstillet som almindelig gjældende Regel.

Tage Müller: Idet jeg skal tillade mig at slutte mig til, hvad den sidste ærede Taler har sagt, og alene tage Udtrykket „Adresse“ i den Mening, i hvilken han har opfattet Ordet, om saadanne Meddelelser til Forsamlingen, der ikke gaae ud paa noget specielt Andragende, saa maa jeg erkjende, at jeg ikke ved Sagens foreløbige Behandling har hørt Noget, som har svækket det, som den høitærede Formand i Begyndelsen yttrede om Onskeligheden af og maafsee det ene Rigtige i, at Adresser ikke oplæstes, men blot henlægges paa Forsamlingens Bord. Jeg meente imidlertid, at ingen Regel var uden Undtagelse, og jeg stemte derfor ogsaa for to Adressers Dplæsning. Men en større Betænkelse i denne Henseende blev opvakt hos mig ved det Foredrag, der blev holdt af den ærede Deputerede for Bornholms 1ste District (Madvig), som vi nu see paa en anden Plads her i Salen. Det har især vakt min Betænkelse, at det synes, som om Forsamlingen ved at lade Adresser oplæse ingeniunde havde til Hensigt at skaffe dem en større Udbredelse blandt Folket, hvilken endeel af dem allerede har, eller uden denne Dplæsning meget let kunde faae, men at Forsamlingen derimod paa en Maade sanctionerer dem. Dette maa dog visseelig kun forstaaes med en vis, og det ikke ganske liden Indskrænkning. Idet Forsamlingen tilsteder, at en Adresse oplæses, erkjender den ogsaa, at denne Adresse har en stor Vigtighed. Denne Erkjendelse er vel opstaaet ved og vel for en stor Deel for-

bunden med, at Forsamlingen, eller den Deel af samme, der vedtager Adressens Dplæsning, billiger Indholdet; men denne Billigelse af Indholdet er dog meget svævende, og det er netop dette, som hos mig i høi Grad forøger Betænkkeligheden. Det er naturligt, at der altid er en større eller mindre Deel af Forsamlingens Medlemmer, som i høiere eller ringere Grad billiger Indholdet deraf, ligesom der ikke er noget Værk af større Omfang, som, hvor meget man end føler sig tilfreds med det, man jo dog i enkelte Stykker maa modsige og ikke i Alt vil understrive; saaledes ogsaa med enhver Adresse. Denne svævende Billigelse af Adressen, om jeg saa maa kalde det, gjør det for mig meget betænkkeligt, om Adresser nogenstunde skulle tillades at oplæses. At Forsamlingen skulde udtale sig om, i hvilken Grad den antager eller billiger Adressen, det lod sig jo ikke gjøre uden at optage en uforholdsmæssig lang Tid. Naar jeg saaledes stemte for den saakaldte slesvigiske Adressens Dplæsning, da stete det, fordi jeg deri erkjendte et dybt og varmt Udtryk af Nordflæsvigernes Smerte, som sikkert ethvert Hjerte i denne Forsamling deler; men jeg havde ikke turdet gjøre det, naar jeg derved skulde have tænkt mig en Billigelse af hvert enkelt Udtryk deri, af de meget stærke og bestemte Udtryk, hvormed adskillige Forholdsregler fuldkommen misbilligedes. Jeg skulde derfor helde til den Mening, at Adresser, i den Forstand af Ordet, hvori det her tages, aldeles ikke blive at oplæse her i Forsamlingen; men naar der skal gjøres Undtagelser med enkelte, formener jeg ogsaa, at man maa holde paa, hvad Comiteen i denne Henseende har foreslaaet.

Sinnemann: Der synes efter min Formening ikke at kunne ligge nogen Billigelse eller Misbilligelse fra Forsamlingens Side deri, at den beslutter sig for en Adressens Dplæsning eller ikke. Det forekommer mig, at naar der skal kræves $\frac{2}{3}$ af Forsamlingens Medlemmer som Betingelse for en Adressens Dplæsning, vil det omtrent være det Samme som et Forbud mod al Dplæsning af Adresser; dette forekommer mig imidlertid ingenlunde ønskeligt. Hensigten er dog ogsaa kun den at forhindre, at Enhver, selv den, der staaer udenfor denne Forsamling, skal kunne tage Forsamlingens Tid i Beslag ved at indsende en Adresse; men jeg troer, at denne Hensigt ogsaa vil opnaaes, naar man her følger den almindelige Regel, som kun kræver simpel Pluralitet. Det synes mig ogsaa besynderligt, om der skulde kræves $\frac{2}{3}$ af Medlemmerne for en Adressens Dplæsning, medens der derimod kan tages Beslutning angaaende de vigtigste Sager med simpel Pluralitet. Det er allerede af den ærede Amendementstiller antydet, at et Minoritetstyranni ikke er ønskeligt; men det synes mig, at man just ved at antage Comiteens Indstilling vilde aabne Døren for et saadant Minoritetstyranni, og derfor stemmer jeg for det stillede Amendement.

Boisen: Naar jeg i denne Sag tager Ordet, saa er det, fordi det er sagt her i Forsamlingen, at vi ere Folket. Disse Ord kunne dog vel ikke forstaaes paa anden Maade, end at vi ere de, der repræsenterer Folket, men som dog aldrig maae glemme, at der staaer et Folk udenfor, ved hvis Tillid vi ere satte paa denne Plads og hvis Meninger det er vor Pligt at være Værere af. Jeg troer derfor, at enhver Adresse, der kan betragtes som en Folketrost, det vil sige, som udtaler ikke en særegen Stands Interesser, men som udtaler, hvad der angaaer det hele Folk, ogsaa har et retfærdigt Krav paa at komme til at lyde her i Forsamlingen, og det forekommer mig, at vi ikke ganske opfyldte vor Pligt som Folkets Mænd, naar vi gjøre det næsten til en Umulighed, at saadanne folkelige Adresser kunne komme til at lyde i Forsamlingen, og jeg synes, vi næsten gjøre det til en Umulighed, at de kunne komme til at lyde, naar vi, saaledes som Comiteen har indstillet, fordrer $\frac{2}{3}$ af de tilstedeværende Medlemmer for, at Dplæsning kan finde Sted. Jeg maa ogsaa gjøre opmærksom paa, at der i Forsamlingen har gjort sig en almindelig Stemning gjældende, der ønsker saa hastigt som muligt at komme til Ende med enhver Discussion. Der er vistnok noget Agtværdigt heri, forsaavidt der herved aabenbarer sig en Stræben efter at forebygge, at Tiden skal spildes ved, at Discussionen drages utilbørligt i Langdrag, men der yttres sig tillige heri en vis Utaalmodighed efter at faae enhver Sag tilendebragt. Det er klart, at en saadan Stemning kan gjøre sig gjældende i Forsamlingen, naar vi see hen til, at 15

Medlemmer efter Forretningsordenens § 19 ere istand til at faae en Sag bragt til Afstemning, men den selvsamme Stemning, nemlig for at faae enhver Sag snarest muligt tilendebragt, vilde efter min Formening gjøre sig gjældende da, naar der kræves $\frac{2}{3}$ af de tilstedeværende Medlemmers Stemmer for, at en hvilken som helst Adresse kan blive oplæst; i saa Fald antager jeg, at det vil blive sjældent, at en Adresse bliver oplæst, altsaa sjældent, at Folkets Røst vil komme til at lyde. Det er vel sagt, at man ligesaa godt kan optage Indtrykket af en Adresse i sig ved at læse den, som ved at høre den, men jeg troer, at denne Paastand oienfynligen blev tilstrækkeligt gjendreven, dengang den slesvigiske Adresse blev oplæst; thi jeg troer vistnok, at Forsamlingen vil være enig med mig deri, at det Indtryk, vi fik, ved at høre den oplæst, var et ganske andet end det, man vilde have faaet ved blot at læse den, skjøndt det Indtryk, som den gjorde, vel ogsaa tildeels maa tilskrives det Liv og den Kraft, hvormed den blev oplæst, og som jeg meget betvivler, at Nogen i denne Forsamling vilde kunne gjøre den ærede Rigsdagsmand efter, der oplæste denne Adresse. Men ikke desto mindre troer jeg, at hiin Dplæsning kan være et Beviis paa, at det er noget ganske andet at høre Ordet end at læse det, og derfor ønsker jeg, at der ikke maa lægges altfor store Vanskeligheder i veien for, at den virkelige Folketrost kan komme til at lyde her i Salen. Kunde det derfor gaae an at opstille nogen saadan almindelig Skjælnen imellem saadanne Adresser, der ere Udtalelser af hele Folkets Røst, og dem, der kun udtale en enkelt Stands Interesser, da tror jeg, at Adresser af den første Art ubetinget burde oplæses, og at deres Dplæsning blot undtagelsesviis burde nægtes; men saaledes som Forslaget er gjort, vil en saadan Forskjel mellem Adresser vel ikke kunne gjøres, og jeg skulde derfor meget tilraade Forsamlingen, at den vilde gaae ind paa, at der kun skal udfordres simpel Pluralitet for, at Adresser kunne blive oplæste, hvilket jeg saameget mere troer at burde tilraade, som jeg antager, at jeg derved taler Folkets Sag, der staaer udenfor Salen.

Grundtvig: Jeg har vistnok allerede sagt, hvad min Mening er om denne Sag, og Comiteens Ordfører har nylig ogsaa sagt Forsamlingen, at den var netop stik imod hans Mening. Dersom jeg nu turde antage, at den var ogsaa stik imod Forsamlingens Mening, skulde jeg ikke mere besvare den med noget Ord herom; men jeg formoder dog, at det ogsaa med Comiteens Ordfører hænger saaledes sammen, at hans Die ikke endnu er faldet paa den Side af Sagen, hvorfra jeg, maaskee ligesaa eensidigen, har betragtet den, nemlig paa den Side af Sagen, som viser Forholdet mellem os og Folket udenfor, Folket udenfor, som vi jo ikke alene tilhøre, men hvis Udkaarne, hvis Sendebud og Talsmænd vi ere, saa at det er vist, at naar Noget kommer os ihænde og indbringes her ved en af vor egen Midte, dersom det virkelig er kommen fra det Folk, hvis Talsmænd, hvis Tjenere vi ere, saa er det jo kun et Ord, som Folket indstiller til sin egen Mund, og som vi ere skyldige at udtale. Nu være det imidlertid langt fra mig at ville sige, at det var klogt af mig — hvilket jeg maaskee strax vil komme til at bekjende, at det ikke var —, at stille mit Forslag stik imod hvad Comiteen har foreslaaet; men det veed jeg for vist, at det dermed var min Hensigt, ligesaa meget at gavne Forsamlingen som at tjene Folket; thi jeg skulde vel mene, at der ikke her i Salen kan være to Meninger om, at vor Styrke, som vor Tilfredshed med os selv og vor Gavnlighed for Landet, berouer derpaa, at vi ikke stille os som noget Fremmed, end sige da som en beherskende Magt over Folket, men at vi sole Deeltagelse for Alt, hvad der rører sig i Folket, og at Folket igjen føler Deeltagelse for hvad der tales og hvad der skeer herinde; og derfor, dersom det skulde skee, hvad jeg vil forudsætte, at Forsamlingen ikke skulde billige den Maade, hvorpaa jeg kunde ønske, at Comiteens Forslag skulde afgjøres, saa lader os dog endelig bisalde den Indskrænkning i Forbudet mod Adressers Dplæsning, som er foreslaaet af det ærede Medlem, der stillede den anden Endring, den Endring, at der dog ikke skal fordres mere end simpel Pluralitet for, at Adresser fra Folket kunne blive oplæste.

Bjerring: Den meget ærede Rigsdagsmand, der nys satte sig, yttrede igaar, hvis jeg ikke feiler, at der var Mange udenfor

denne Forsamling, for hvem hans Virksomhed som Forfatter var vel bekendt, men at der i denne Forsamling derimod var Mange, der ikke kjendte den. Jeg hører ikke til de Sidstes Tal, jeg har i en lang Aarrække nøie kjendt ham som Digter og Historiker, og jeg skjuler ikke, at jeg nærer en meer end almindelig høi Grad af Agtelse for hans ægte danske Sindelag og for den magtige nordiske Kæmpesand, der saa kraftigt gjenlyder gennem saamange af hans Skrifter. Men netop dette hans nordiske Kæmpes-Stempel, om jeg saa tør sige, maa, synes det mig, gjøre det indlysende, at Forretningsordenen i en lovgivende Forsamling ingenlunde hører til de Sager, hvori han ret kan føle sig hjemme, og han har ogsaa allerede, baade i Ord og Gjerning godtgjort, at han betragter Forretningsordenen som et „Snørlov“. En saadan accentueret Frihed, som den, han i saa Henseende synes at hylde, forekommer mig overhovedet ikke at kunne bestaae med nogenformhelst Regel, og en Forretningsorden, der skulde staae i Overensstemmelse hermed, maatte saa meget som muligt nærme sig til kun at være et Ark reent Papiir. En saadan regeløs Frihed synes mig at hylde i det af den meget ærede Rigsdagsmand stillede Forandringsforslag, at „alle Adresser eller Indstillinger til Rigsforsamlingen oplæses uden Indsigelse“. Vel er det sandt, som den meget ærede Rigsdagsmand yttrede under den foreløbige Behandling, og som han idag udførligere har udviklet, „at hvad man hørte fra vore Læber, skulde være Folkets Stemme“. Det er ogsaa min fulde Overbeviisning, at hvad enten vi ere folkevalgte eller kongevalgte, er det kun Folkets Røst, der i denne Sal bør gjenlyde gennem os; men det er ogsaa kun gennem os, at Folkets Stemme her bør komme til Orde. Jeg troer, at det kun meget lidet vilde gavne Folkets Sag, om ethvert Individ udaf Hoven gennem en Adresse umiddelbart kunde tage Ordet af Munden paa Forsamlingens Medlemmer for at ytre sine Stemninger eller Følelser om et hvilketformhelst Anliggende. Det vilde let kunne udvikle sig saaledes, at Folkets Ordførere i Forsamlingen ikke kunde komme til Orde for Folkets Ordførere udenfor Forsamlingen. Det er denne Fare, som jeg vil tillade mig at henlede den ærede Forsamlings Dpmærksomhed paa, og som jeg vil bede Enhver gjøre sig rigtig klar, inden han afgiver sit Votum i denne Sag. Naar den meget ærede Rigsdagsmand under den foreløbige Behandling har yttret sig saaledes: „Engelsmanden, den frie Engelsmand, har idetmindste lært mig, at alle Misbrug, fremfor Alt alle Misbrug i Folketsforsamlinger, maae saavidt muligt taales,“ da skal jeg tillade mig at bemærke, at Engelsmanden, den frie Engelsmand, i Reglen netop ikke taales, at Adresser, der komme udenfra, oplæses i Parlamentet. Med disse korte Bemærkninger stemmer jeg imod det af den ærede Rigsdagsmand for Præsto Amts 4de Valgkreds (Grundtvig) stillede Forandringsforslag.

Varfod: Jeg skal tillade mig at henlede Dpmærksomheden paa, at den Adresse, paa hvilken det nærværende Spørgsmaals Afgjørelse først og fremmest vil komme til at faae Indflydelse, ikke er de kjøbenhavnske Gadevægteres Anmodning om at faae en Forhøielse i deres Løn; det er heller ikke nogle Kjøbstadspidsborgeres egoistiske Formening om Unseligheden af Forandringer i Valgloven i deres formeentlige Interesse; det er ingen Udtalelse af nogen Art af egoistiske Standsinteresser; nei! det er en Adresse fra Grø, fra endeel

af det af Oprørere og Udaadsmænd hærjede Slesvig, det med os uadstilleligt forenede Grændseland, og fra hvilken Deel af dette Grændseland? Fra en Deel, som under hele dette Aars sorgelige Begivenheder har viist saa uroffelig en Trofasthed som nogen anden Deel af Landet. Det er altsaa en Deel af det slesvigiske Folks Stemme, der ønsker at høres her i Salen angaaende Noget, som dog mere end alt Andet maa ligge enhver Dannemand paa Hjertet, nemlig det danske Riges evige Udelelighed. Naar jeg holder mig stift for Die, at hvis Adressers Oplæsning omtrent skal umuliggjøres, det da er denne Adresse, som det først vil komme til at gaae ud over, kan jeg paa ingen Maade bringe det over min Samvittighed at stemme imod den. Jeg holder mig til, hvad der er udtalt af den ærede Rigsdagsmand for Sorø Amts 6te District (Boisen), idet jeg gjør en væsentlig Forskiel mellem saadanne Adresser, der udtale sig angaaende enkelte Stænders egoistiske Hensyn, og saadanne, som have det hele Fædrelands Vel for Die, og skjøndt der ikke i noget af de Forandringsforslag, der foreligge, skarpt er udtalt en saadan Adskillelse, holder jeg mig dog overbevist om, at Forsamlingen selv vil vide at holde sig disse tvende forskjellige Arter af Adresser bestandig for Die, holde dem skarpt sondrede fra hinanden, og i dette Haab — som sagt, med Grø-Adressen for Die — tillader jeg mig at slutte mig til det af den ærede Rigsdagsmand for Weile Amts 6te District (With) stillede Forandringsforslag.

Ordf: Der er viist Ingen i denne Forsamling, som vil nægte, at det er af største Vigtighed, at Folket med levende Interesse følger de Forhandlinger, som her foregaae; men det er klart, at det er nødvendigt at have for Die, hvad Folket i saa Henseende vil. Folket vil, at Forsamlingen ufravendt og stadigt skal beskæftige sig med de høist vigtige Anliggender, som Regjeringen har forelagt den, og at dens Tid saa lidet som muligt skal spildes paa uvigtige Anliggender; dernæst ønsker vel Folket, at dets Røst skal blive hørt her i Salen, men dog ikke paa en Maade, som spilder Tiden for de vigtigere Anliggender. Naar Folket henvender sig til Forsamlingen med Adresser ved een eller anden Anledning, veed det meget godt, at naar disse Adresser ere anmeldte af den ærede Formand, kan ethvert af Forsamlingens Medlemmer gjøre sig bekendt med dem, naaar de ere henlagte paa Bordet i Forsamlingens Læseværelse; derimod vilde det — og det er vistnok en stor Deels velbegrundede Mening — spille en særdeles betydelig Tid, der netop kunde anvendes til vigtigere Ting, dersom enhver Adresse skulde oplæses i selve Forsamlingen; dette vilde ogsaa have til Folge, at disse Adresser maatte overgaae i Rigsdagstidenden, og den saaledes blive overfyldt med en Mængde Sager, som vel kunde interessere den Enkelte, men ingenlunde det hele Folk. Forøvrigt troer jeg, at man ikke maa miskjende de forskjellige Interesser, som udtale sig i disse Adresser, og man er aldeles ubesviet til at karakterisere Andragenderne fra Kjøbstæderne som Producter af Spidsborgerlighed. Kjøbstæderne have deres Interesser ligesaavel som Landet, og kunne forde, at deres Rettigheder blive ikke mindre agtede og varetagne end Landboernes; det er Rigsdagsmandens Sag at virke dertil ved upartist og redeligt at overveie de forskjellige Andragender, som indkomme, og efter moden Overveielse at fælde en motiveret Dom derover.

(Fortsættes.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Mittende Møde.

(Fortsat.)

Ræe: Naar den ærede 3die kongevalgte Deputerede (Bjerring) har henvist til England, eller, som man mere phrasemæssigt har udtrykt sig, til den frie Engelsemand, som Monster paa Friheden i nærværende Tilfælde, saa kunde dette vel gjælde, naar Spørgsmaalet var om den personlige Frihed, hvori England unægtelig er et Monster, men ikke, hvor Talen er om den borgerlige Frihed, hvori dette ingenlunde kan siges, da der navnlig i England ikke finder en saadan Berelvirken Sted imellem Folket og dets Repræsentanter, uden hvilken ingen constitutionel Frihed kan trives, uden hvilken Constitutionen ikke er Andet end et Stykke hvidt eller i alt Fald et Stykke dødt Papir. Adresser ere Henvendelser fra Folket til dets Repræsentanter, hvori det udtrykker sine Følelser, sine Stemninger i vigtige Spørgsmaal, som ligge det paa Hjerte. At ville affjære Folket Afgang til saadanne Udtalelser, vilde vistnok være et Skridt, som vilde være særdeles farligt, navnlig i den begyndende Udvikling af vort constitutionelle Liv. Flere Talere have allerede godtgjort, at det kommer temmelig nær at affjære Folket en saadan Afgang, naar man fordrer en Pluralitet af 2; jeg troer derfor, at naar Forsamlingen tog en saadan Beslutning, vilde den omtrent blive ligebetydende med, at Rigsforsamlingen aldeles ikke ønskede nogen Henvendelser til den fra Folket, men at den betragtede sig i den Grad som en Corporation, der udelukkende repræsenterer Folket, og at den vilde, ved at stille sig paa et saadant isoleret Standpunkt, aldeles udelukke sig fra den folkelige Forbindelse. Man har vistnok ikke villet disse Følger med den Bestemmelse, som man har tilsigtet; men det er med Hensyn til de Conseqventser, som af en saadan Bestemmelse kunne uledes for andre vigtige Tilfælde, at det vil være meget farligt, eller i alt Fald urigtigt, om vi vilde indgaae paa en saadan Bestemmelse. Jeg tillægger Adresser ikke den Betydning, som en æret foregaaende Taler, at det skulde være af Bigtighed for Forsamlingen at modtage det stærkere Indtryk, som Dplæsningen giver; men det er af Bigtighed, at det gives Folket tilkjende, naar det henvender sig til Forsamlingen, at der dog tages et Hensyn til det Udtryk af Stemninger og Følelser, som det har troet at burde udtrykke, og mere Betydning troer jeg ikke, der kan eller bør lægges i Dplæsningen. At lægge den Betydning deri, at Forsamlingen, saa at sige, skulde adoptere, hvad der er nedlagt i en saadan Adresses Indhold, vil virkelig være at gaae for vidt.

Bloug: Det forekommer mig, at den ærede Rigsdagsmand for Roen (Barfob), som nys talte, var udenfor Ordenen. Thi med mindre jeg maatte befinde mig i en særdeles dyb Drom, saa er her for Diebliffet ikke Tale, om nogen bestemt Adresse fra Erv eller noget andet Sted bør oplæses eller ikke, men om et Tillæg til Forretningsordenen, altsaa om en almindelig Regel, der skal anvendes paa alle mulige Adresser og Andragender, hvad enten de komme fra Erv eller fra Anholt, fra den ene Klasse Statsborgere eller den anden. Med Hensyn nu til en saadan Regel, da maa jeg være ganske enig med det 3die kongevalgte Medlem (Bjerring) i, at man egentlig begaaer en Begrebsforverling, naar man i eetvæl taler om Folket udenfor Forsamlingen, thi Folket, det officielle Folk, er her i Folkerepræsentationen under Offentlighedens Control; udenfor Salen ligeoverfor Forsamlingen vil det være vanskeligt at paavise, hvor Folket er.

Grundtvig: Jo, vore Bølgere — Præsidenten ringede med sin Klokke).

Bloug: Man finder maastee en Mængde Folk, men ingen Enkelt og ingen Fleerhed blandt disse Kredse har egentlig nogen Berettigelse til at tale i Folkets Navn, og naar man altsaa ikke kan trække denne Grændse mellem Folk og Folket, vil det altsaa, naar man giver Adresser, der ere underskrevne af endeel Folk, Afgang her til at oplæses, være, som den 3die kongevalgte Rigsdagsmand (Bjerring) har bemærket, at give Enhver udenfor Forsamlingen Ret til at tage Ordet af Munden paa Forsamlingens Medlemmer, det vil sige paa Folkets Repræsentanter. Det er kun tilnærmelsesviis, at man, naar en større Mængde Mennesker fremtræder med en Adresse eller et Andragende, kan slutte sig til, at en større Fleerhed deler dens Mening, og derigjennem kommer til at betegne den som Folkets. Men naar man vil bestemme en almindelig Regel og give alle Folk Lov til at tale med her i Forsamlingen, saa kan man ikke sætte noget Tal som Grændse for Tilladelsen; giver man 1000 den, maa man ogsaa give Een den. Man har villet drage en Grændse efter Adressernes Indhold og tilstede dem, der gjælde en folkelig Interesse, at blive oplæste, men derimod nægte dem, der gjælde en Standsinteresse, dette. Men det vil være umuligt at gjøre en saadan Forskjel, thi hvor ofte kan ikke det, der nærmest fremtræder som Standsinteresse, hvillig berøre en virkelig folkelig Interesse; thi hvoraf bestaaer vel Folket undtagen af Stænder? Dette er f. Ex. Tilfældet med de indgivne Andragender fra nogle Kjøbstæder om Forandring i Valgloven. Ingen kan vist være berettiget til at søge Motivet til disse Andragender i en egoistisk Standsinteresse, men Enhver maa indrømme, at Valglovens Indretning i høieste Maade er et folkeligt Anliggende, berører en folkelig Interesse. Jeg vil tage et andet Exempel. Inde paa Læsejælens Bord ligger en Adresse fra en Mand, jeg troer i Jylland, hvori der, hvis jeg har forstaaet det rigtigt, andrages paa Gjenindførelsen af en Vededag, der skal være affkøbt af den ugubelige Struensee. Det er altsaa ikke blot en folkelig, men en almindelig menneskelig Interesse, her berøres, thi det gjælder et religiøst Anliggende; men Enhver vil dog indrømme, at det vilde være det unyttige og skammelige Lidsopilde, dersom dette og alle andre lignende Andragender, der kunde indkomme, skulde oplæses her i Salen. Det forekommer mig fremdeles, at det er en aldeles ugrundet Klage, at man skulde affjære Folkets Røst Afgang til at blive hørt her, ved i Reglen at forbyde indsendte Adressers Dplæsning; thi de ærede Rigsdagsmænd, som paastaae dette, overseer, at enhver af dem kan skaffe ethvert Andragende oplæst her i Salen ved at gjøre det eller dets Indstilling til sin; og dette er netop det Rigtige. Det er igjennem os, igjennem sine lovlige Repræsentanters Mund, at Folket skal tale her i Salen, men hvilken som helst ufaldet og uberettiget Person skal ikke kunne tale i dets Navn, kunne tage os Ordet af Munden; derved vilde netop Folkets Røst gøres. Naar det endelig af en æret Taler er paastaet, at der i England ingen Berelvirken finder Sted mellem Folket og dets Repræsentanter, saa maa jeg paa den historiske Sandheds Begne bestride dette. Der er neppe i Europa noget Folk, der udenfor enkelte bevægede Perioder har en saa stærk og almindelig udbredt politisk Interesse som Englænderne, og som derfor staae i saa stadig og levende Berelvirken med sine Repræsentanter som netop de.

Formanden: I Anledning af den sidste Talers Uttring maa jeg bemærke, at jeg ikke fandt, at den ærede Deputerede, hvorom Talen er, var ganske udenfor Ordenen, skjøndt han vistnok stod paa Grænd-

sen; han anførte nemlig den omtalte Adresse eksempelvis og vilde derved vise, hvor vigtigt det i det Hele var at tilstede Adressers Dplæsning.

Røder: Det er vistnok bleven sagt her i Salen, endog af en fratraadt Minister, at denne Forsamling er Folket. Jeg kan ikke bifalde denne Uttring; for Ministeriet er det sandt; for det er Forsamlingen Folket, thi Ministeriet staaer til Ansvar for Forsamlingen; men med Hensyn til Forsamlingen selv kunne vi ikke kalde os Folket; vi ere kun Folkets Udvalgte, dets Deputerede og Forsvarere, vi have vor Rod i Folket, og vi maae tage os meget iagt for at tilbagevise Folket og den Tillid, som det har til sine Deputerede. Det forekommer mig, at naar enhver Beslutning kan tages ved almindelig Pluralitet, saa er det noget Sogt, noget særdeles Støbende, at man vil lægge en Tvang paa Folkets Rørmelse til dets Repræsentanter, at ville binde dem ved at bestemme, at der, for at en Adresse skal oplæses, behøves $\frac{2}{3}$ af Stemmerne; der ligger noget Tilbagevisende, noget Deprimerende, noget Tvingende i en saadan Forholdsregel. Jeg troer, at vi ogsaa med Hensyn til vor egen Virksomhed maae tage os iagt for at binde Hænderne paa os selv eller at paatage os en Tvangstrøje. Det maa være os yderst vigtigt at vide, hvad der foregaaer hos Folket, og Folket vil ikke betroe sig til os, naar det maa betvivle, at Forsamlingen vil tage tilbørligt Hensyn til, hvad det andrager for den. Hvad det angaaer, at Forsamlingen ved at lade Adresser oplæse skulde tillegne sig deres Indhold, saa synes denne Indvending at ligge meget fjern, da det dog er nødvendigt for at kunne anerkjende Noget, at man har læst det. Jeg maa altsaa ganske tiltræde det Amendement, som er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Veile Amts 6te District (With).

Krieger: Jeg føler ret godt, at de, der i en Sag som denne tale for den ubundne Frihed, have noget for Følelsen Tiltalende, og det seer ud, som den, der talte Reglens og Ordenens Sag, vilde trønge Følelsens Ret tilbage; og dog turde det hælde sig, at netop den, som taler Ordenens Sag, ret vel ligesaa varmt og ligesaa stærkt vil gjøre Følelsen gjældende til rette Tid og paa rette Sted; det er, naar der foreligger et Andragende, en Indstilling til Forsamlingen, til hvilken Adressen kan støtte sig, naar der altsaa skal fattes en Beslutning, ved hvis Forhandling Følelsen naturlig sættes i Bevægelse. Den, som sætter Priis paa Følelsen, den, som holder den i Hævd, vil ikke, at den skal blusse op og atter forsvinde uden at føre til noget sandt Resultat; det er netop denne Betragtning, som for mig er den afgjørende. Det er for mig klart, at der ikke er Spørgsmaal om at nægte Folket sin Ret; thi hvad er vel her Tale om? Er her Tale om at nægte Adressers Modtagelse? Er her Tale om, at Folkets Røst ikke skal komme til Orde? Nei! det, som der spørges om, er ikke, om Adresser skulle modtages, ikke om Adressers Indhold skal komme til vor Kundskab, ikke om hvorvidt vi skulle udelukke et Ord fra saa eller saa mange Bølgere eller andre Borgere, der have udtalt sig over eet eller andet Anliggende; Spørgsmaalet er, jeg kan næsten sige et reent p hysisk, om Adresser skulle lyde i denne Sal, og her troer jeg, at det er sandt, hvad der er ytret af den ærede 3die kongevalgte Rigsdagsmand (Bjerring), at netop fordi, som den ærede Rigsdagsmand for Præstø Amts 4de District (Grundtvig) yttrede, Forsamlingen er Folkets Mund, netop derfor lyder igjennem Rigsdagsmanden det, som er at sige, men han kan mange Gange hente sine Ord fra den Folkstemning, som hersker udenfor, som fremkalder Adresser, snart for, snart imod et vist Andragende. Det er kun den simpleste historiske Sandhed, naar man har henvist til England som det Land, hvor de fleste Adresser indkomme, og det uagtet man der ikke i Reglen tilstede Adressers Dplæsning. Man har nu ogsaa indrømmet, at Adressen kun skal lyde her i Salen, naar den er en Folketøst, ikke ellers; men dette kan ikke afgjøres ved noget Hensyn til Underkrifternes Antal eller Adressens Indhold. Vil man lade denne Tanke skee fyldest, da er for det Første en formel Regel nødvendig, og ved den formelle Regels Gjennemførelse i de enkelte Tilfælde kommer det dernæst netop an paa, hvilken Aand der raader i Forsamlingen. Derfor har Comiteen ikke meent — saaledes som Formanden, saaledes som et Medlem, der nu sidder paa Ministerpladsen, tidligere har antydet —, at al Dplæsning skulde

være forbuden; derfor har den meent, at der burde kunne gjøres Undtagelser, men den har troet, at det kun var en sjelden, en betydningsfuld Adresse, hvormed Undtagelser kunde tilstedes. Derfor skulde ikke en simpel Pluralitet afgjøre Sagen, men det maatte være mere end en almindelig Pluralitet, som sølte, at her var noget Mere end en sædvanlig Adresse.

Gram: Efter hvad der nu er anført af den sidste ærede Taler finder jeg ingen Anledning til at yttre Noget, uden dette, at jeg agter at stemme for Comiteens Indstilling i det Hele. Navnlig er der talt om, at simpel Pluralitet burde kunne afgjøre, om en Adresse skulde oplæses eller ei; men, da jeg er overbevist om, at en Adresse kunde indeholde noget saare Farligt for Rigsforsamlingen, mener jeg, at der maa være den største Garanti for, at intet saadant Farligt bliver oplæst, og derfor vil jeg ogsaa stemme for, at $\frac{2}{3}$ af Forsamlingens Medlemmer maae være enige derom naar en Adresse skal oplæses.

Algreen: Utsig: Jeg har kun nogle saa Ord at tilføje, da to af Comiteens ærede Medlemmer allerede have udtalt sig saa udførligen om Sagen, at der kun staaer Lidet tilbage for mig at bemærke. Jeg troer ikke, at jeg behøver at erindre, at der ikke kan være nogen Meningsforskjel mellem mig og den ærede Rigsdagsmand for Præstø Amts 4de District (Grundtvig) deri, at Folkets Røst bør finde Udgang til at kunne udtale sig igjennem Rigsdagen, og at der bør være en levende Berørvirken imellem Folket og dets Repræsentanter; men det forekommer mig, at det er en meget falst Anvendelse, man gjør af denne Sætning, naar man derpaa vil bygge en Fordring om, at alle Adresser, som indkomme til Forsamlingen, skulle, saaledes som hans Forslag gaaer ud paa, uden videre Indsigelse oplæses her i Salen. Man affjærer aldeles ikke, saaledes som den ærede Rigsdagsmand for Randers Amts 6te District (Kee) har udtrykt sig, Folkets Udgang til Udtalelse, og heller ikke kan det siges, saaledes som han tilføiede, at denne ingen Betydning tillægges her i Forsamlingen, fordi man ikke tilstede, at Adresser her blive oplæste, uden under ganske særegne Omstændigheder. Hvad det Amendement angaaer, som er stillet af den ærede Deputerede for Veile Amts 6te Bølgedistrict (With), da forekommer det mig at være aldeles unaturligt, naar han indrømmer, at det skal knytte sig til Comiteens øvrige Indstilling, at det skal være Regel, at Adresser uden Dplæsning skulle fremlægges paa Forsamlingens Bord; og at kun i enkelte Tilfælde, naar Formanden eller det Medlem, som har modtaget dem, undtagelsesviis ønsker dem oplæste, Spørgsmaalet herom da uden Forhandling skal sættes under Afstemning; og det maa jeg antage at være hans Mening, da det kun er med Hensyn til det sidste Punkt af Comiteens Forslag, at han har gjort sin Indstilling, at der ikke skulde kræves $\frac{2}{3}$ af Forsamlingens Medlemmer, men kun simpel Majoritet for at afgjøre, om Adressen skal oplæses eller ei. Men jeg maa bemærke, at naar det først er erkjendt, at det bør være Hovedreglen, at Adresser ikke skulle oplæses, saa er det en ganske naturlig og ligefrem Følge, at det kun kan være igjennem en afgjørende Majoritet i Forsamlingen, aldeles i Lighed med hvad vort Forretningsregulativ § 32 indeholder, at saadan Dplæsning kan tilstedes, og hvor Adresserne virkelig ere af en saa stor og indgribende Betydning, som de, han antages at sigte til, det tør det ogsaa forudsættes, at Forsamlingen med en saadan Pluralitet vil indrømme Dplæsningen. Jeg skal endnu kun, med Hensyn til hvad den ærede Rigsdagsmand for Præstø Amts 7de District (Barfod) har bemærket, tilføje, hvad et andet Medlem af Comiteen alt har udtalt, at ved den nærværende Sags Afgjørelse Intet afgjøres om Dplæsningen af Adressen fra Grø. Det er et Spørgsmaal, som er udsat indtil efter nærværende Sags Afgjørelse, og det bliver da af Forsamlingen at tage under Overveielse, og med den Pluralitet, som Forsamlingen nu maa bestemme, at afgjøre, om Dplæsningen af denne Adresse skal finde Sted eller ei.

Formanden: Da Ingen mere vil yttre sig om Sagen, skal jeg tillade mig at sætte den under Afstemning saaledes, at der først afstemmes over det Forandringsforslag, som er gjort af den ærede Rigsdagsmand for Præstø Amts 4de District (Grundtvig).

Grundtvig: Er det mig tilladt at tage det tilbage? Er det

hvad der tidligere er yttret, kan jeg naturligvis ikke ønske, at det sættes under Afstemning.

Formanden: Ja, der kan ikke være Noget til Hinder derfor. Der staaer saaledes tilbage de to Forandringsforslag, som ere gjorte i Henshold til Comiteens Indstilling, og af dem skal jeg tillade mig først at sætte det under Nr. 2 stillede under Afgjørelse; det gaaer ud paa, at der ikke skal udfordres $\frac{2}{3}$ af Forsamlingen, men kun simpel Majoritet for at faae en Adresse oplæst. Jeg kan rigtignok ikke nægte, at det ikke vil harmonere med Bestemmelsen i Comiteens Indstilling; imidlertid ganske i Modsætning til den staaer det ikke, siden der dog i alt Fald af Comiteens Indstilling vil blive det tilbage, at det antydes som Undtagelse, at ingen Forhandling skal finde Sted. Jeg mener altsaa, at, hvis Forsamlingen skulde gaae ind paa dette Forandringsforslag, vil Forandringen i Comiteens Indstilling blive den, at Slutningen maatte bortfalde; thi det er en almindelig Regel, at Pluraliteten er afgjørende. Jeg sætter altsaa dette Forslag under Afstemning, naturligvis under Forudsætning af, at der siden afstemmes over Comiteens Indstilling; vi afgjøre saaledes her, om Slutningen af Comiteens Indstilling skal bortfalde eller ikke.

Ugreen-Ussing: Maa jeg tillade mig at bemærke, at Comiteens Indstilling indeholder 2 Punkter, som egentlig egne sig til særskilt Afstemning; det første er Hovedreglen, det andet Undtagelsen, og det forekommer mig correctest, om hvert af disse særskilt blev afgjort.

Formanden: Det synes mig dog, at der er en saadan Sammenhæng mellem begge Bestemmelser, at man ikke godt kan stille dem ad.

Ved den foretagne Afstemning forkastedes Forandringsforslaget: „At ikke $\frac{2}{3}$ af Forsamlingen, men en simpel Majoritet er tilstrækkelig for at faae en Adresse oplæst“, med 90 Stemmer mod 50.

Formanden: Der staaer nu tilbage det Amendement, der er stillet af den Deputerede for Veile Amts 3die District (Stockfleth), som gaaer ud paa, at Adresser og lignende Meddelelser til Forsamlingen blive, efter af Formanden at være anmeldte, at sætte under Afstemning i et senere Møde. Spørgsmaalet er blot, hvorvidt et saadant Tillæg er nødvendigt; forsaavidt jeg er Formand, vil jeg ansee det unødvendigt, men det vil i alt Fald ikke kunne skade, at dette Tillæg indtages. Hvis Ingen ytrer sig herimod, antager jeg, at Forsamlingen ikke vil have Noget imod, at det optages i Comiteens Indstilling, og at saaledes den hele forandrede Indstilling kan sættes under Afstemning under Cet.

Comiteens Indstilling, der med den ovenfor antydede Forandring lyder saaledes:

„Adresser og lignende Meddelelser til Forsamlingen blive, efter af Formanden at være anmeldte, uden Dplæsning at fremlægge paa Forsamlingens Bord. Skulde i noget enkelt Tilfælde Formanden eller det Medlem, der har modtaget Adressen, undtagelsesvis ønske samme oplæst, bliver Spørgsmaalet herom uden Forhandling at sætte under Afstemning i et senere Møde, dog at Dplæsningen kun tilstedes, hvis $\frac{2}{3}$ af de tilstedeværende Medlemmer deri ere enige;“

blev derefter sat under Afstemning og antaget med 108 Stemmer mod 12.

Ugreen-Ussing: Jeg veed ikke, om det ikke udtrykkeligt maatte bemærkes, at en nødvendig Følge af denne Afstemning vilde være, at der i en senere Paragraph i Regulativet, nemlig § 26, foretages en Redaktionsforandring, saaledes som Comiteen har gjort opmærksom paa.

Formanden: Ja, dette vil jo vistnok være en Selsfølge. Den anden Sag, som staaer for efter Dagsordenen, er det Forslag, som den ærede 11te kongevalgte Deputerede (David) har fremsat angaaende Regulativets § 19.

Dette Forslag, der var trykt og omdeelt i Forsamlingen, lyder saaledes:

„At henvises § 19 af Forretningsordenen til Comiteens yderligere Betænkning for at træffe Foranstaltninger imod, at denne Paragraphs Bestemmelse kan anvendes mod dens Hensigt, og navnlig til at gjøre det umuligt at fremsætte Forbedringsforslag.“

David: Forretningsordenens § 19 bestemmer, at, naar Formanden finder, at Forhandlingerne drages utilbørligt i Langdrag, da kan han foreslaae deres Afslutning, hvilket afgjøres af Forsamlingen uden Forhandling; det tilføies, at 15 Medlemmer ligeledes kunne forlange, at det sættes under Afstemning, om Afslutning skal finde Sted. Det blev allerede under Forhandlingerne om Forretningsordenen antydet, at hvor rigtig en saadan Bestemmelse end kunde være, vilde der dog ligge en meget nær Fare ved Siden af, den, at den kunde blive misbrugt eller anvendt imod sin Hensigt, og at det paa den Maade kunde blive umuligt, naar saadan Bestemmelse om Afslutning overilet blev taget, at fremkomme med den Deel af Forhandlingerne, som det kunde være allervigtigst ikke blev tilbageholdt. Den Maade, som det blev antydet, at denne Fare kunde modarbejdes paa, var maaskee ikke den hensigtsmæssigste, og det er uden Tvivl af den Grund, at der ikke ved Forretningsordenens Affattelse blev taget Hensyn til de Indvendinger, som bleve gjorte imod denne Bestemmelse. Det forekommer mig imidlertid, at den korte Erfaring, som vi have oplevet her i Forsamlingen, allerede noksom maa have overviist os om, at det virkelig ikke er forbunden med ringe Fare, at denne Bestemmelse er tagen, og at der i den vedkommende Paragraph ikke findes noget Middel til at standse en overilet Beslutning af hvad man kunde kalde la clôtüre. Jeg maa gjentage, hvad jeg allerede under Forretningsordenens Behandling antydede, at man i et Land, hvor denne la clôtüre har udviklet sig igjennem en trediveaarig parlamentarisk Debat, dog ikke har tiltroet sig at være i Besiddelse af den Takt, at man kunde overlade til Forsamlingen selv, at finde det sande Bærn mod den Fare, som ligger i denne Bestemmelse, men, at man i Frankrig, naar la clôtüre forlanges, tilstedes et Medlem at tale derimod. Hos os finder dette efter vor Forretningsorden ikke Sted, men Folgen deraf har ogsaa været, at Forhandlinger her ere blevne afbrudte og henviste til endelig Behandling, forinden det var muligt at fremkomme med de Forbedringsforslag eller Amendementer, som det i Sagens Interesse maaskee kunde være af Bigtighed, at de bleve fremsatte; og maa vi end indrømme, at den Sag, hvori denne — jeg tillade mig at sige det — overilede Beslutning af Majoriteten blev taget, ikke var synderlig vigtig, saa kan man ikke nægte Muligheden af, at en lignende Beslutning kunde blive taget i meget vigtige Sager, og det er det, som jeg vilde ansee for saa skadeligt, at jeg troer at burde gjøre opmærksom derpaa, og at jeg, uden dog selv at ville tillade mig at fremsætte noget bestemt Forslag om, hvorledes denne Mangel i Forretningsordenen kunde afhjælpes, har troet at kunne indskrænke mig til at foreslaae, at denne § af Forretningsordenen henvises til den Comitee, som er nedsat og som er permanent, for at den kunde fremkomme med saadanne yderligere Tillæg og Forandringer i Forretningsordenen, som maatte ansees at være hensigtsmæssige.

Formanden: Da det nærværende Andragende kun gaaer ud paa, at Sagen skal henvises til den vedvarende Comitee for Forretningsordenen, antager jeg ikke, at det er nødvendigt videre at diskutere den paa dens nærværende Standpunkt, men Forsamlingen vil vel ganske simpelt ved Afstemning kunne tage Beslutning, om Andragendet skal henvises til Comiteen.

Redacteur Hansen: Jeg har ikke taget Ordet for at modsætte mig Forslaget, men kun for at knytte et Par Ord til dette, med Hensyn til, at der unøgtelig er en stor Fare for Forsamlingens Forretningsorden i den her omhandlede Paragraphs Bestemmelse, som den nu lyder, idet jeg mener, at der i saa Henseende kunde havees en moralsk Garanti imod muligt Misbrug af denne Bestemmelse, som hidtil ikke er bleven anvendt, uden hvor den efter min Formening burde have været anvendt. Der er flere Paragrapher i Forretningsordenen, som give Minoriteten visse parlamentariske Rettigheder, og deriblandt ogsaa nærværende Paragraph. Saaledes giver f. Ex. § 28 15 Medlemmer Ret til at forlange Afstemning ved Navneopraab. Da i et tidligere Møde ved Afstemningen over en Sag 15 forlangte Navneopraab, bleve deres Navne nævnte i Tidenden ved Offentliggjørelsen af de stedfundne Forhandlinger. Der findes ikke nogen Bestemmelse i Paragraphen om, at Navnene skulle nævnes; jeg anseer det imidlertid fuldkommen rigtigt, at de blive nævnte; men

jeg mener, at den samme Fremgangsmaade, som bruges med Hensyn til de 15 Medlemmer, der gjøre deres Ret efter § 28 gjældende, ogsaa bør bruges med Hensyn til de øvrige Paragrapher, hvorved der er givet 15 eller et vist andet Antal Medlemmer en parlamentarisk Rettighed, navnlig §§ 13, 15, 19, 27 og 30. Der er, som allerede bemærket, ikke i nogen af disse Paragrapher bestemt Noget om Navnenes Offentliggjørelse; men naar det skeer, hvad jeg finder rigtigt, med Hensyn til den ene Paragraph, bør det ogsaa skee med Hensyn til de andre, og jeg mener, at naar denne Fremgangsmaade blev anvendt ved de Leiligheder, hvor der bliver Tale om Anvendelse af § 19, vilde man deri have en vis moralsk Garanti imod, at det, som Forslagsstilleren har tilladt sig at kalde overilede Skridt, saa let kunde tages. Jeg har tilladt mig at henlede Regulativ-Comiteens Opmærksomhed paa dette Punkt, da Forsamlingen jo kan forudsættes at ville henvise Forslaget til denne Comitee; og hvis jeg ikke har misforstaaet ham, har dens Ordfører alt forleden Dag, da Behandlingen af Diætsagen blev sluttet, udtalt den Mening, at de 15, som forlangte Afstemning, burde nævnes.

Ugreen-Ussing: Det forholdes sig rigtigt, at jeg yttrede den Mening, at deres Navne burde nævnes, men Formanden bemærkede, hvad der ogsaa var fuldkommen rigtigt, at der ikke var taget nogen Bestemmelse herom, saaledes som dette tidligere var skeet med Hensyn til dem, der begjære Navneopraab.

Formanden: Der vil vistnok være Anledning for Comiteen til at gaae ind paa dette Spørgsmaal og tage det under Overveelse.

Winther: Jeg skal tillade mig at rette det Spørgsmaal til den meget ærede Præsident, om et enkelt Medlem med Rette kan karakterisere den af Majoriteten tagne Beslutning som overilet.

Formanden: Jeg troer ikke, at dette Udtryk paa nogen Maade kan være graverende for Majoritetens Ære.

David: Derjom den Beslutning, der blev taget, ikke havde været overilet, havde der slet ingen Grund været tilstede for mig til at fremkomme med et Forslag derimod eller til at gjøre opmærksom derpaa. Jeg begyndte med at sige, at den korte Tid, vi have været sammen, havde ført til den Erfaring, at vi maatte beklage, at en saadan Beslutning var bleven taget, og deraf følger, at jeg maatte antage denne Beslutning for overilet.

Formanden satte det derefter under Afstemning, om det omhandlede Forslag skulde henvises til Comiteen angaaende Forsamlingens Forretningsorden, hvilket Forsamlingen med 126 Stemmer mod 6 besluttede.

Ugreen-Ussing: Jeg maa tillade mig at gjøre den ærede Formand opmærksom paa, at et Medlem af Comiteen for Forretningsregulativet er indtraadt i Ministeriet, og at det saaledes vil blive nødvendigt, at der udnævnes et nyt Comitee-Medlem i hans Sted.

Formanden: Dette vil vistnok være nødvendigt, og det var maastee bedst, at det skee endnu idag.

Øjerring: Jeg foreslaaer, at dette Valg sættes paa Dagsordenen for imorgen.

Formanden: Jeg skal tillade mig at yttre mig desangaaende, naar der bliver Spørgsmaal om Dagsordenen.

Ifølge Dagsordenen gav derefter Formanden Ordet til Rigsdagsmanden for Præsts Amts 4de District (Grundtvig) i Anledning af det af ham stillede Forslag angaaende den fæstligste Sag.

Grundtvig: Høiærede Hr. Formand! Da jeg ved min Indtrædelse i den ærede Forsamling foreløbigen anmeldte, at jeg

saasnart som muligt vilde stille det Andragende til Rigsforsamlingen, at der maatte udmeldes Rævninger eller nedlægges en frit valgt Comitee til at tage den fæstligste Sag under Overveelse og give Betænkning om, hvad der fra Rigsforsamlingens Side kunde være at gjøre, som enten kunde være til Trost eller til Hjælp for vore betrængte, forfulgte, mishandlede, fæstligste Brødre — dengang vare i mine Dine Omstændighederne ganske anderledes end nu; og omendstjundt jeg ikke selv vilde have troet det overskødig endnu at gjøre et saadant Andragende, nu da det syntes at kunne gjøres under lykkeligere Bårer og med et gladere Herte, saa dog, da flere ærede Medlemmer af Huset, som ere Sagen gunstige, have yttret, at de for Diebliffet have anseet det for ubetimeligt at stille dette Andragende, føier jeg mig ogsaa villig derefter, og jeg glæder mig over, at det ogsaa i mine Dine ikke mere kan kaldes egentlig paaatrængende nødvendigt. Jeg tager derfor Andragendet tilbage; men jeg forbeholder mig, hvis Omstændighederne skulde gjøre det tilraadeligt i mine og Andres Dine, som ere Venner af Sagen — og jeg haaber, at Forsamlingen vil troe, at jeg selv uforanderligen vil vedblive at være dette —, da at stille et lignende Andragende.

Formanden: Da Forslaget altsaa er taget tilbage, og, saavidt jeg veed, ingen Anden for Tiden har optaget dette, ville Forhandlingerne herom saaledes være sluttede. Der staaer nu blot tilbage at angive Dagsordenen. Min Mening var, at hele Dagen imorgen kunde overlades aldeles til Afdelingerne. Fra tvende af disse er der nemlig allerede til mig indgivet Beretning om, at de ere færdige med Finantsagens Behandling og have udnævnt Medlemmer til Comiteen, og ved Conference med Formændene for de andre 3 Afdelinger har jeg erfaret, at der menes, at man indtil Rigsdagsmødet paa Mandag ogsaa kan blive færdig i disse med Finantsagens Behandling, saa at man paa Mandag kunde skride til at vælge de 5 Medlemmer til Finantscomiteen, som af hele Forsamlingen skulde udnævnes. For nu altsaa at give Afdelingerne tilstrækkelig Tid til at blive færdige — de andre kunne jo imidlertid beskæftige sig med Varnepligtsagen —, har jeg meent, at Forsamlingen imorgen ikke skulde holde noget Møde, men først paa Mandag, at man da kunde vælge Medlemmer til Finantscomiteen og da tillige benytte dette Møde til at vælge en Viceformand istedetfor den fratrædende. Man kunde muligens ogsaa til denne Tid udsætte Valget af et Medlem af den permanente Comitee for Forretningsordenen, da denne Sag ikke forekommer mig at være saa paaatrængende, og det desuden er bedre, forud at være beredt paa hvem man vil vælge, end at Valget skulde foregaae saa pludseligt, som hvis det alt idag foretoges. Jeg foreslaaer altsaa, at hele Dagen imorgen maa blive overladt til Afdelingerne, og at der først bliver fælles Møde paa Mandag. Da der i dette ikke vil være Andet at foretage end de omtalte Valg, vil jeg ansætte det til Kl. 2 for at give Afdelingerne saa megen Tid som muligt.

Grundtvig: Jeg skal tillade mig at gjøre et Spørgsmaal. Da der nu skal foretages Valg, saavel af en Viceformand som af et Medlem af den Comitee, som skal anses for permanent, skal jeg, da dette er et fremmed Udtryk, og som saadant ubestemt — det kan betyde baade varig, vedvarende og stedsevarende —, tage mig den Frihed at spørge, om derved menes, at denne Comitee er bestemt til at være varigere end baade Formanden og Viceformanden og Forsamlingens øvrige Embedsmænd.

Formanden: Ja, saaledes har jeg rigtignok forstaaet det.

(Fortætted.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Rittende Møde.

(Sluttet.)

Barfod: Jeg skal tillade mig at stille det Spørgsmaal til den ærede Formand, om han, da tvende af de folkevalgte Rigsdagsmænd ere indtraadte i Ministeriet, og der saaledes vil blive tvende Pladser ledige, har anmodet Justitsministeren om at træffe de fornødne Foranstaltninger til nye Valg.

Formanden: Jeg er først ved Mødets Begyndelse bleven underrettet derom og har saaledes ikke kunnet underrette Justitsministeren om, at der vilde blive at foretage nye Valg, men det er en Selvefølge, at jeg uophødeligen skal tilskrive ham derom.

H. P. Hansen: Maa jeg tillade mig at gjøre en lille Bemærkning i Anledning af de Valg, der skulle foretages til at supplere Finantscomiteen; naar nemlig Afdelingerne først paa Mandag kunne bestemme Valget af Medlemmer til denne Comitee, vil Udfaldet heraf først blive Forsamlingen bekendt, naar denne samles Kl. 2. Da imidlertid Valgene fra Forsamlingens Side af Comiteemedlemmer udfræve den største Opmærksomhed, og dette Valg for en stor Deel vil beroe paa, hvilke Valg der i Afdelingerne ere trufne, saa skal jeg tillade mig at henstille til den meget ærede Formand, om det ikke i ethvert Tilfælde, saafremt Afdelingerne blive saa betimelig færdige, kunde lade sig gjøre, at disses Valg bleve bekendtgjorte her i Forsamlingen Kl. 1, for at Medlemmerne kunde være istand til at overlægge, paa hvilken Maade man kunde supplere de trufne Valg.

Formanden: Jeg skal strax lade opslaae paa Tavlen de Valg af Comiteemedlemmer, som ere foregaaede i de Afdelinger, der allerede have anmeldt at være færdige med Finantsfagens Behandling, ligesom jeg skal drage Omsorg for, at de Valg, der maatte finde Sted i Afdelingerne forinden Mødet paa Mandag, paa samme Maade blive bekendtgjorte for Forsamlingen.

H. P. Hansen: Jeg skal tillade mig at bemærke i Anledning af hvad den nye Finantsminister har yttret idag, om maaskee Formanden maatte finde sig foranlediget til at henstille til den Comitee, der vil blive nedsat i Finantsfagen, om denne vilde gaae ind paa den af Finantsministeren antydede Fremgangsmaade i Finantsfagen.

Formanden: Jeg har allerede i et foreløbigt Møde med Formændene for de forffjellige Afdelinger omtalt dette, og disse meente, at naar et Forslag fra Finantsministeren fremkom, Sagen da maatte gaae tilbage til Afdelingerne.

Mee: Forinden Mødet høves, skal jeg tillade mig at henstille til Formanden, om der ikke ad den administrative Vej, altsaa gjennem Formanden, kunde træffes Foranstaltning til, at Medlemmer af Rigsforsamlingen ikke forlade denne for flere Dage uden at erholde en saakaldet Permission, og at det i Overensstemmelse hermed ved hvert Mødes Begyndelse maatte blive antydet i Rigsdagstidenden, hvilke Medlemmer der vare fraværende. Dette var, saavidt jeg veed, Praxis i Provindsialstænderne, og flere have med mig været enige i at ansee det som et Savn, at det ikke nævnes, hvorvidt Rogen har været fraværende, og da hvem og hvormange.

Formanden: Saavidt jeg veed, har dette Spørgsmaal allerede været behandlet i Regulativcomiteen; men det ærede Medlem kunde jo stille et Forslag i saa Henseende, der da som de andre Forslag kunde blive henvisst til den vedvarende Comitee for Forretningsordenen.

Mødet hævet.

Tyvende Møde.

Mandagen den 20de November.

Formanden: Jeg skal anmelden, at Greve Knuth og Oberst Tscherning som kongevalgte Medlemmer idag ere tilstede i Rigsforsamlingen. Kongebrevene angaaende deres Udnævnelser ere overgivne til den Comitee, der har været nedsat til at prøve Medlemmernes Fuldmagter.

Algreen-Ussing: De ere befundne i fuldkommen god Orden.

Formanden: De nævnte Herrer ere saaledes Medlemmer af Rigsforsamlingen. Jeg skal dernæst anmelden en Adresse fra Byfogden, Borgerrepræsentanterne og endeel Beboere i Sarkjøbing By, med i Alt 113 Underkrifter, om at Kjøbstædernes Lary maa blive behørigt varetaget ved Sammensætningen af Folkerepresentationen, fremdeles en Adresse om samme Gjenstand fra Borgerrepræsentanterne, Næringsdrivende og andre Indvaanere i Kjøge, i Alt 212, og en Adresse fra Borgerrepræsentanterne, Borgere og andre Indvaanere i Kjerteminde, i Alt 131, om en bedre Repræsentation for Kjøbstadborgere og Haandværksstanden i Rigsforsamlingen. Endelig har jeg gjennem Rigsdagsmanden fra Middelfart (Leth) modtaget et Andragende fra 7 unge Mænd, betræffende den extraordinaire Udskrivning af Ikke-Børnepligtige. Saavel dette som de øvrige Andragender ønskes henlagte i Læseværelset, og det sidste tillige overgivet til den Comitee, der nedsettes i Børnepligtsfagen. — Jeg skal endvidere anmelden, at i 4de Afdeling, hvis Formand er udtraadt af Forsamlingen, er Etatsraad Neergaard bleven valgt til Formand. De 2 ærede Medlemmer, som idag ere indtraadte i Rigsforsamlingen, ville naturligviis have at indtræde i Afdelingerne; jeg mener, at det vil være rigtigst, at den ene af de 2 Herrer indtræder i den 1ste, og den anden i 4de Afdeling, hvor der ere Pladser ledige, og at de trække Lod om, hvem af dem der skal indtræde i første, og hvem i 4de Afdeling. En af Secretairerne vilde maaskee behage at foranstalte denne Lodtrækning. — (Efter Lodtrækningen.) Tscherning vil herefter indtræde i 1ste, og Knuth i 4de Afdeling.

Efter Dagsordenen vil der nu være at foretage Valg paa en Viceformand i Stedet for den ene, som er udtraadt af Forsamlingen. Jeg skal gjøre opmærksom paa, at jeg anseer det som selvforstaaeligt, at den, der nu vælges til Viceformand, kun vil have at fungere som saadan, saalænge som Forsamlingens øvrige Embedsmænd, altsaa kun indtil den 30te November.

Ved det derefter foretagne Valg faldt af 140 Stemmer de 68 paa Hvidt, 45 paa Tscherning, 9 paa Prof. Larsen, 8 paa H. P. Hansen, 5 paa Algreen-Ussing, 1 paa With og 1 paa Tage Müller. 3 af de afgivne Stemmesedler vare ulæselige eller utydelige.

Da Ingen af dem, paa hvem Stemmerne vare faldne, havde erholdt absolut Pluralitet (71 Stemmer), blev der herefter i Overensstemmelse med Forretningsregulativet foretaget et nyt frit Valg, hvis Udfald blev saaledes (141 Stemmegivende, 71 absolut Pluralitet): Hvidt 83 Stemmer, Tscherning 46, Larsen 7, H. P. Hansen 4 og Tage Müller 1 Stemme. Som Følge heraf erklæredes Etatsraad **Hvidt** af Formanden som valgt til Forsamlingens Viceformand.

Dernæst blev der efter Dagsordenen foretaget Valg paa et nyt Medlem til Forretningsregulativ-Comiteen (Krieger, Algreen-Ussing,

Bjerring, Høiesterretsassessor Bruun, Otterstrøm, Balthazar Christensen), istedetfor Professor Clausen, som var udtraadt af Forsamlingen. Udfaldet af Stemmegivningen var følgende:

Af 141 Stemmer erholdt Hvidt 55, Jespersen fra Bogense 33, Professor Larsen 17 og Grundtvig 16 Stemmer; de øvrige Stemmer vare meget adspaltede. Da Ingen havde erholdt absolut Pluralitet, foretoges et nyt frit Valg. Ved dette Valg, hvori ligeledes 141 Stemmegivende deeltog, erholdt Hvidt 77 Stemmer, Jespersen fra Bogense 44, Prof. Larsen 12, Grundtvig 4 (de Andre, hvorpaa der var stemt, havde kun erholdt enkelte Stemmer). Hvidt blev saaledes erklæret for valgt til Medlem af Regulativ-Comiteen.

Efter Dagsordenen fik man derpaa til Valget af 5 Medlemmer til at forstærke den af Afdelingerne udvalgte Comitee til Finantsfagets Behandling. De af Afdelingerne valgte Medlemmer ere følgende:

- 1ste Afdeling: Hvidt, Krieger,
- 2den — Schytte, Rée,
- 3die — Algreen-Ussing, Dunsfelt,
- 4de — H. P. Hansen, Otterstrøm,
- 5te — David, Nyholm,

Udfaldet af Stemmegivningen — 141 Stemmegivende, 71 absolut Stemmesleerhed — var følgende: P. Pedersen 132 Stemmer, Brind-Seidelin 129, Neergaard 89, Ole Kirk 74, Dahl 61, Hæfferup 48,

Tscherning 45, M. P. Bruun 42, Scavenius 35; de andre Medlemmer, hvorpaa Stemmer vare faldne, havde kun erholdt et ringe Antal. Da kun de 4 førstnævnte saaledes havde erholdt absolut Pluralitet, bleve disse, nemlig: P. Pedersen, Brind-Seidelin, Neergaard og Ole Kirk erklærede for valgte til Medlemmer af Finants-Comiteen, hvormod der blev foretaget et nyt frit Valg paa det 5te Medlem til denne Comitee. Efter Udfaldet af dette Valg — 134 Stemmegivende, 68 absolut Pluralitet —, nemlig Dahl 81 Stemmer, Scavenius 20, Tscherning 19, M. P. Bruun 10, og Hæfferup 4, blev Dahl erklæret for det 5te af Forsamlingen valgte Comiteemedlem.

Efterat Formanden derefter havde anmeldt Dagsordenen for det næste Møde, som berammes til Onsdag den 22de om Eftermiddagen Kl. 1, nemlig: 1) et Spørgsmaal til Ministeriet fra Rigsdagsmanden for Maribo Amts 1ste District (Christensen) angaaende Landboforholdene; 2) et Spørgsmaal til Ministeriet fra Rigsdagsmanden for Maribo Amts 4de District (Olesen) om Indførselsconsumtionen; 3) et Forslag fra Rigsdagsmanden for Randers Amts 6te District (Rée) om Anmeldelse af Rigsdagsmandenes Forsald, samt endelig 4) Spørgsmaal om Oplæsningen af Adressen fra Trø, af Rigsdagsmanden fra Odense Amts 1ste District (Paludan Müller) — blev Mødet hævet.

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Et og tyvende Møde.

Onsdagen den 22de November.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde oplæstes.

Formanden: Jeg har modtaget 4 Adresser fra forskjellige Kjøbstæder. Den ene af disse er indbragt af Rigsdagsmanden for Thisted Amts 4de District (Bagger) fra 65 Indbyggere i Nykjøbing paa Mors om Baretagelsen af Kjøbstædernes Lær ved Grundlovens Behandling, den anden af den 26de kongevalgte Deputerede (Sidenius) fra 143 Borgere og Indbyggere i Nakskov om samme Gjenstand, den tredje af Rigsdagsmanden for Hjørring Amts 1ste District (Hastrup) fra 54 Indvaanere i Frederikshavn om samme Gjenstand, og endelig den fjerde af Rigsdagsmanden for Maribo Amts 5te District (Mort Hansen) fra 98 Indvaanere i Nykjøbing paa Falster ogsaa om samme Gjenstand. Rigsdagsmanden for Maribo Amts 1ste District (Balth. Christensen) har Ordet.

Balthazar Christensen: Jeg tør vel antage, at det ikke trænger til Undskyldning eller Retfærdiggjørelse enten for Regjeringen, eller for Folket, eller for denne Forsamling, naar jeg har tilladt mig den Interpellation, som nu foreligger. I saa bevægede Tider, som vore, og i et Land, hvor Landbruget indtager en saa overordentlig vigtig og betydningsfuld Plads, er det klart, at Regjeringens Politik med Hensyn til Landbosforholdene er en overordentlig indgribende og vigtig Deel af dens Politik i Almindelighed; men dertil kommer, at det neppe kan nægtes, at Regjeringens Stilling, dens Evne til at virke saaledes, som Folket maa ønske, saavel i vore indre, som i vore ydre Forhold, ikke lidet vil afhænge af den Tillid og den Tilltro, den Yndest og den Hengivenhed, den formaaer at vinde sig netop i Landbefolkningen. Og er det nu end saa, at man vistnok i Reglen ikke tør see saameget paa en Regjerings Personligheder som paa dens Forholdsregler, saa er det dog paa den anden Side naturligt, at man kun alt for let, idetmindste i Begyndelsen, knytter sin Dom over Regjeringen og sine Forventninger om den til den Mening, man har dannet sig om de Personer, som udgjøre dens Medlemmer; men iblandt det nærværende Ministeriums Personligheder er det vistnok en Kjendsgjerning, at Ingen besidder nogen særdeles Popularitet netop blandt Landbefolkningen, og at navnlig de tvende Medlemmer, som her nærmest komme i Betragtning, have i Følge deres fortidige Stilling ikke nogen særdeles Adkomst paa nogen sær gunstig Mening og Forventning hos Landbefolkningen. Jeg siger dette ingenlunde for derved at udtale mig ugunstig om disse ærede Medlemmer; jeg kjender tilstrækkelig til Forholdenes og Omstændighedernes Magt, og jeg kjender ogsaa tilstrækkelig, idetmindste til den ene af de 2de Personligheder, til for mit individuelle Bedkommende at turde troe, at Reformværkets Fremme maaskee vil endog være meget langt fra at være kommet til at lide under de Hænder, til hvilke det i dette Dieblik er betroet; men kan dette end være saa, og er dette end min individuelle Overbeviisning, da kan jeg dog ingenlunde overse, at denne Mening ikke kan være Menigmands paa Landet, og dog kommer Alt, i vore nuværende Forhold an paa, at Folkets Mening knyttes til Regjeringen med Tillid. Jeg troer derfor, at det er ikke mindre i Folkets, ikke mindre i Menigmands Interesse paa Landet, end i Regjeringens, naar jeg har søgt at foranledige Ministeriet til, aabent og uforbeholdent at udtale sig over den Politik, som Hans Majestæts nye Regjering agter at følge og, saavidt som det staaer til den, at gennemføre netop i Landbosforholdene.

Jeg mener, at det ikke kan miskjendes, at der er navnlig to Hovedgrundsaetninger, som en Regjering, der vil sikke sig en fornuftig og berettiget Mening i Folket, nødvendigviis maa hylde, jeg troer, at en Regjering i dette Dieblik og i et Land som Danmark, ikke vil kunne være stærk, ikke vil kunne fyldestgjøre sin Opgave, naar den ikke oprigtig vil vedkjende sig deels den Grundsaetning, at al Jord paa Landet bør, saavidt muligt, gøres lige bebyrdet, og derhos gøres lige fri og let bevægelig som Gjenstand for Omsætning, for Handel og Wandel; og deels den, at alle Landboere, være sig Gaardmænd eller Huusmænd, snarest muligt maa sikkes al den Frihed, Uafhængighed og Selvstændighed for deres Personer og deres personlige Virksomhed, som deres gode Ret som Statsborgere og Statens egen velforstaede Interesse virkelig tilføjer. Med disse almindelige Grundsaetninger for Die forekommer det mig nu, at der er særdeles Anledning til fra Folkets Side at ønske speciel Oplysning fra Regjeringens Standpunkt om, hvorvidt den til Gjennemførelsen af disse Grundsaetninger maatte ville vedkjende sig, til Ex. den Anvendelse deraf, at Egalliseringen af Skattebyrderne paa Jord uden Ophold bør finde Sted, at de fornødne Forandringer og Reforme i Udskytnings- og Sammenlægnings Lovgivningen og i de andre derhenhørende Lovbestemmelser uopholdelig maae vorde foretagne, for at al Jord kan blive lige fri og let bevægelig paa Landet, lige tilgængelig for Omsætning og Handel; og at, som Følge deraf, igjen Godsrafsenet og navnlig Fæstevæsenet snart paa billig og retfærdig Maade maa kunne, om det fornødiges, og jeg troer det fornødiges, igjennem Lovforanstaltninger blive afløst, ophævet og forandret til Selveiendom; og endelig at naturligviis alle de bundne Eiendomme, som nu trykke Landet, Lehn, Majorater og lignende Stiftelser i Jordegods, snart og bestemt maae vorde afløst eller hævede. I Forbindelse hermed maa jeg endnu nævne Frigivelsen af Jagtretten. Jeg skal ikke her udhæve den almindelige Jagtrets store Betydning for den statsborgerlige Udvikling og Selvstændighed i andre Retninger; jeg vil tage det mere fra det reent materielle Standpunkt, og jeg vil da tilstaae, at Retfærdigheden efter min Formening først da vil være skeet fyldest i dette Stykke, naar det Princip for Jagtrettens Frigivelse er gennemført, at enhver Bruger af Jord bliver berettiget til, paa den Jord, han dyrker for sin egen Regning, at skaffe sig Fred og Sikkerhed for sit Arbeids Frugt derved, at det tilstedes ham selv at forjage og fælde Bildtet.

Foruden dette er der endnu en Foranstaltning, som er af en saa anerkjendt og en saa paatrængende Vigtighed i alle Henseender, hvorom jeg vistnok meget kunde ønske, at høre Regjeringen udtale sig, det er nemlig den snarest mulige og fuldstændigst mulige Aflysning og Ophævelse igjennem Lov af den betydelige Deel af Høveri in natura, som endnu stedse paahviler vore Gaardmænd og Huusmænd paa Landet. Jeg kunde derhos endelig fristes til ogsaa her at nævne end een Reform, hvis denne ellers ikke laae tildeels udenfor det specielle Standpunkt, hvorfra jeg ved denne Interpellation er gaaet ud, og dersom den ellers ikke maaskee rettest fandt sin Plads under Behandlingen af Grundloven, jeg mener en ny Communalordning, en Omordning af vort Communalvæsen, hvorved Valgretten og Valgbarheden blev ordnet i Overensstemmelse med de Principer, som nu ere blevne eller ville blive anerkjendte i vor Grundlov, og hvorved Communerens Ret til selv at bestyre deres egne Anliggender blev fuldstændig gennemført.

Det er om disse almindelige Foranstaltninger, at jeg har tilladt mig at interpellere det ærede Ministerium. Jeg indseer forøvrigt

meget vel, at det, om det end kunde see — hvad jeg ikke troer — neppe burde ønskes, at Ministeriet allerede paa denne Rigsdag foretog eller fremlagde de fornødne Forarbejder i de af mig antydede Retninger, dersom det endog maatte være villigt til at gaae ind paa disse; men jeg troer, at det vil være af stor Betydning for Folket og af ligesaa stor Betydning for Ministeriet, om det maatte ville aabent og bestemt udtale sig om disse af mig antydede Reformers Almindelighed eller i Særdeleshed. Med Hensyn til at jeg saaledes har maattet gaae ud fra, at egentlige Foranstaltninger fra Regjeringens Side ikke strax kunne være at udføre, har jeg tilladt mig at udvide min Forespørgsel til et Par administrative Skridt, som jeg har troet, at det vel var værd at høre Regjeringens Tanker om; jeg har nemlig troet, at det vel kunde være, at baade Regjeringen og denne Forsamling kunde mene, at der kunde være nogen Anledning til at søge at forarbejde og forberede de Reformers, som dog i ethvert Fald og i et betydeligt Omfang maae foretages og foretages snart, ved en offentlig Undersøgelse, som den, den nærværende Rigsdagsmand her ligeoverfor for Frederiksborg Amts 2det Distr. (Drewsen) og jeg selv i Ständerne i 1844 have foreslaaet. Jeg har vovet at fremsætte Ønsket om at høre Ministeriets Mening derom, fordi det ikke kan nægtes, at en Anordning af en saadan Undersøgelse, hvortil Ministeriet jo var fuldkommen competent, dersom det maatte ansee den for ønskelig og nødvendig, upaatvivlelig maatte lede til ikke blot meget Lys i Forholdene, men ogsaa til megen Beroligelse for Landbobefolkningen, der af et saadant positivt Skridt vilde hente Fortrøstning og Forvisning om, at Reformerne ikke vilde udeblive; thi i Forhold, hvorigennem Lyset eengang har faaet Lov til at trænge, kan det ikke betvivles, at Reformers ikke længe ville lade vente paa sig, naar der virkelig trænges til dem. Jeg troer derfor, at en saadan Undersøgelsescommission maaskee vilde kunne tjene til Fortrøstning og Beroligelse for mange Landmænd. Det er et lignende Hensyn, som har bestemt mig til at henstille, om det under den Forudsætning, at der dog vil medgaae en Tid, inden Regjeringen vil kunne iværksætte de herhen hørende Reformers i deres fulde Omfang, om der i Hensynet dertil ikke kunde være Opfordring for Ministeriet til at udtale bestemt og aabent, om hvilke herhen hørende Love det agtede i ethvert Fald allerede at forelægge den først forestaaende Rigsforsamling, og om en Hovers-Afsløsningslov ikke useilbarligt vilde være en blandt disse. Jeg skal indskrænke mig til disse Øttringer og afvente det høitagede Ministeriums Svar.

Indenrigsministeren: I Anledning af den ærede Rigsdagsmands Opfordring skal Indenrigsministeriet foreløbigen bemærke, at de under det forrige Ministerium udgivne provisoriske Love, som sigte til at fremme det i Opfordringen omhandlede Formaal, ville blive forelagte den første lovgivende Rigsforsamling, navnlig den provisoriske Forordning af 5te Mai d. A. angaaende Jordens Afstaaelse til Opførelse af Fattighuse og Boliger for huusvilde Personer paa Landet, samt Indskrænkning af Forbudet for Fæstere og Leiere mod at tage Inderstær tilhuse. Den provisoriske Forordning af 17de s. M., der gaaer ud paa, at Sædegaardes Oprettelse til Stamhuse i Fremtiden ei skal finde Sted, er allerede i en udvidet Skikkelse optagen i Grundlovs-Udkastet, hvorved saaledes denne Gjenstand i det Hele vil komme under Rigsforsamlingens Overvejelse. Dette foreløbigen.

Dernæst tillader jeg mig at meddele Rigsforsamlingen, at Regjeringen betragter det som en Hovedopgave at tilvejebringe en Ordning af Landboforholdene, hvorved Jordens Bruger, saavidt muligt, erholder fri Raadighed over sine Kræfter, sin Tid og sin Besiddelse, altsaa at gennemføre en, paa Retfærdighed grundet, Afsløsnings af saadanne nu bestaaende Forhold, som lægge Hindring i Veien for den frie personlige Stilling og Virksomhed. I Henhold hertil skal jeg forelægge Rigsforsamlingen, hvilke Reformers af Landboforholdene Regjeringen er betænkt paa, med den næste lovgivende Forsamlings Bistand, at iværksætte. Ligesom det ved Udgivelsen af den vigtige Forordning af 27de Mai d. A., sigtende til Forbedring af Huusmands og Inderstærts Kaar, er bleven tilkjendegivet, at det er Regjeringens Hensigt i sin Tid at forelægge den tilkommende Folkerepresentation et Udkast til en Lov om Afsløsnings ogsaa af det ved tidligere Contracter betingede Naturalarbejde af deslige Huse og Boliger, saaledes

agter Regjeringen at forelægge en Anordning om en gjenfærdigen billig Afsløsnings af Gaardmandshoveriet. Fremdeles vil Regjeringen og forelægge et Udkast til en Lov om en fuldstændig Ophævelse af Uligeheden mellem det saakaldte privilegerede og uprivilegerede Hartkorn. Disse tvende sidste Lovudkast ere allerede tildeels forberedede under det forrige Ministerium.

Saa er det og den nærværende Regjeringens Agt at udarbejde Udkast til Love om de private, reelle Byrvers Afsløselighed mod tilsvarende Erstatning, og om det for et stort Antal af Landets Bøndergaarde bestaaende Fæsteforholds Afsløsnings mod retfærdigt og billigt Bederlag, i Forbindelse med en lovbestemt Begrænsning af Rettigheden til at omdele Fæstegodsset og sammenlægge Bøndergaarde, sigtende til at forhindre, at Bønderstanden i Tidernes Løb fortrænges fra Besiddelsen af Landets Bøndergaarde.

Hvad Jagtloven angaaer, da kan jeg henvise til den udtalte almindelige Grundsatning. Om det bliver muligt at bringe denne Grundsatning til Anvendelse ved Udarbejdelsen af et Lovudkast herom inden den første lovgivende Forsamling, kan jeg ikke sige. Det vil vist blive i Statens Interesse at paasynde Indkaldelsen af den første lovgivende Rigsforsamling, og man vil da maaskee let kunne komme til at mangle Tid og Kræfter til at udføre ogsaa disse Reformers indtil den Tid. Regjeringen har derfor gjennem mig nævnt de Reformers, som den har anset for de meest paatrængende, og hvorom den agter at forelægge den første lovgivende Forsamling Udkast. At alle Reformers dermed skulde ansees standsede, troer jeg, at Ingen, efter hvad jeg har ytret og efter selve de forhaandenværende Forhold, vil tiltroe det nærværende Ministerium. Hvad angaaer den af Rigsdagsmanden for Maribo Amts 1ste District (Christensen) omtalte Nedsættelse af en Landbocommission, da kan man ei ansee samme for hensigtsmæssig eller tilraadelig. Forsaavidt dens Niemed nemlig skulde være at forberede nye Lovbestemmelser om Landboforholdene i Almindelighed, da er den baade mindre fornøden, eftersom disse Forhold ere Regjeringen vel bekendte, og derhos ei vel forenelig med den nu indførte ministerielle Organisation. Forsaavidt det synes paatænkt, at den skulde efterspore tidligere Overtrædelser af Landbolovgivning, navnlig med Hensyn til Benyttelsen af Bønderjord, da vides der saameget mindre at være tilstrækkelig Anledning til en saadan Foranstaltning, som det hidtilværende Rentekammer allerede paa den lovbestemte Maade har søgt Underretning om sige Lovovertrædelser, og det derhos vil være Indenrigsministeriets Pligt, naar en saadan Lovovertrædelse af Noget anmeldes for samme, og Anmeldelsen ledsages af Data, som paa nogen Maade bestyrke dens Rigtighed, da at foranstalte Sagen undersøgt, navnlig ved Forhørs Optagelse, og naar dertil efter Undersøgelsens Tilendbringelse findes retlig Anledning, at paatale Overtrædelsen ad Rettens Veie. Domstolene ville da have at afgjøre, hvem der har havt Uret — det Offentlige, som har ladet Sagen anlægge, eller den Private, som mener, at han ingen Overtrædelse af Anordningen har begaaet. Dette synes at være den retteste og naturligeste Fremgangsmaade, og til en herfra afvigende Foranstaltning er der neppe nogen tilstrækkelig Anledning.

Dahl: Jeg kan ved denne Leilighed ikke undlade at udtale det Ønske, som jeg er overbevist om, veles ikke alene af Flere i denne ærede Forsamling, men ogsaa af Mange i Folkets store Mængde, det nemlig, at ikke blot Grundloven, men og de organiske Love maatte komme frem og vedtages i denne Forsamling, saamange af dem, som det er muligt. Foruden de organiske Love, der ere nævnte af den ærede Indenrigsminister, skal jeg tillade mig at paapege i denne Retning Associationsloven, Presseloven, men jeg gjentager det, fremfor alle: Lovens om Landboforholdenes Ordning. Efter min Overbevisning vil det være en stor Fyldestgjørelse for Folket, at disse Love komme for i denne Forsamling. At vi ere berettigede til at behandle og vedtage dem, kan jeg ikke betvivle; thi den, der er berettiget til i Grundloven at vedtage Grundsatningerne, er ogsaa berettiget til at vedtage, paa hvilken Maade disse Grundsatninger skulde gennemføres i organiske Love. Den, som er berettiget til det Mere, maa ogsaa være berettiget til det Mindre. Jeg mener fremdeles, at et Dieblif som det nærværende er det rette Dieblif til at tage disse Love for; nu er Folket saaledes stemt, at man er tilbøielig

til at komme hinanden imøde; disse Forholds Ordning fordrer Eftergivelse fra begge Sider, og en saadan troer jeg nu vil finde Sted. Naar man derhos veed, at der er en paatrængende Nødvendighed, som den ærede Deputerede for Maribo Amts 1ste District (Balthazar Christensen) har erkjendt, forekommer det mig ingenlunde rigtigt, at henstyre Ordningen til en uvis Fremtid; vi kjende det Nærværende, men vi vide ikke, hvad Fremtiden kan give. Ligesaalidt som jeg derfor vilde tilraade, at Grundlovens Behandling opfattes, ligesaalidt vilde jeg tilraade Udsættelsen af disse Love; jeg mener, at vi især maae behandle dem, og Regjeringen har ogsaa erkjendt vor Berettigelse dertil, idet den har forelagt os en vigtig organisk Lov. Alle disse Omstændigheder gjøre det saa særdeles ønskeligt at behandle de organiske Love og fornemmelig Landbolovene, og som herhenhørende Love skal jeg tillade mig, i Overensstemmelse med hvad den ærede Rigsdagsmand for Maribo Amts 1ste District (B. Christensen) og Indenrigsministeren have paapeget, at nævne Lovene, hvorved Høvet afløses, Lovene, hvorved de reelle, perpetuerende Byrder, som ikke ligefrem ere Statter og offentlige Afgifter, erklæres afløselige, Selveiendoms Fremme og Høvetets Affælselse. Jeg haaber, at den høitagede Indenrigsminister, naar han erfarer, at det er Folkets, at det er en stor Deel af Rigsforsamlingens Ønske, vil være istand til at kunne fremlægge flere end de af ham her idag antydede organiske Love, og skulde det ikke være Tilfældet, hvilket jeg ikke haaber, saa vil jeg andrage paa, at der i denne Henseende maa nedsettes en Comitee. Hvad der af den ærede Interpellant er yttret om en Landbocommission, kan jeg for mit Vedkommende ikke tiltræde; jeg troer ikke, at en Landbocommission vil stifte noget Gavn; de der ønske — men til deres Tal hører visse ikke den ærede Taler for Maribo Amts 1ste District —, at udstyre Ordningen af Landbosforholdene til en fjernere Fremtid, de maae vistnok stemme for en saadan Landbocommission, thi de kunde tænke, at man ikke kan vide, hvorlænge en Landbocommission kan vare; den kan vare meget længe, og naar man har vundet Tid, har man altid vundet Noget. Hvis en saadan Commission skulde indlade sig paa at undersøge Lovovertrædelser, troer jeg, at den vilde faae et meget besværligt Hverv; thi af Lovovertrædelser i denne Retning er der efter min Overbeviisning en stor Mængde, ikke blot af de større, men ogsaa af de mindre Gaardeiere. Ja der er vistnok Lovovertrædelser næstendeels i ethvert Sogn og det fra Alle deres Side, som have Jord; men jeg maa bemærke, at disse Lovovertrædelser ikke ere særdeles vigtige og særdeles betydningsfulde; ja en stor Deel af dem ville netop ophøre at være Lovovertrædelser, naar vi faae en friere Lovgivning i Landbosforholdene, og der i det Hele taget tilstaaes en friere Benyttelse af Jord. Skulde Commissionen undersøge alle disse Forhold, vilde den blive et Slags Inquisitionskommission, og den vilde sandelig ikke stifte noget Godt i Landet; den vilde tilveiebringe megen Irritation og en heftig Sindstemning hos en Mængde Mennesker, hvilket vilde gjøre Ordningen af Landbosforholdene endnu vanskeligere, end den allerede er. Jeg for mit Vedkommende vil derfor ikke tilraade en saadan Commission; men det, at jeg fraraader denne, skeer netop efter min Overbeviisning i Interessen af en liberal Ordning af disse Forhold.

Tscherning: Det er mig hjært, idet jeg maa opponere imod min ærede Ven, som sidst talte, at kunne begynde med at slutte mig til den sidste Deel af hans Tale, nemlig den, der gaaer ud paa, at der ikke skal nedsettes en Landbocommission, og at man ikke skal see tilbage i Tiden. I denne Retning slutter jeg mig altsaa til ham, og jeg er overbeviist om, at det ærede Medlem, som begyndte Interpellationen, ogsaa vil i denne Henseende give Regjeringen fuldkommen Ret og Medhold. Derimod maa jeg være ham imod, idet han har trængt paa, at de organiske Love, som skulle ordne Landbosforholdene, skulde forelægges denne Forsamling. Jeg troer, at dette ikke bør skee af 2 Grunde, den ene, fordi jeg troer, at det er i Nationens Interesse, at denne Forsamling bliver saa kortvarig som muligt og indskrænkes saa meget som muligt til det Terrain, som den nu eengang har sat sig eller, rettere sagt, er sat i Besiddelse af. Vi Medlemmer, som ere her for Diebliffet, ere her med et bestemt Formaal, og at overstride dette Formaal yderligere, end vi af Regjeringen selv ere opfordrede

til, troer jeg, vilde indgribe skadeligt i den Tillid, man fra det første Diebliff af skal søge at forstærke Repræsentationen. Vi vide Alle, at den næste Repræsentation skal sammensættes efter ganske andre Betingelser end den nærværende; paa disse Betingelser bør vi staae i det Diebliff, vi beskæftige os med organiske Love, med Love, som gaae ud paa Andet end at fastsætte Grundloven og afhjælpe Diebliffets Trang. Altsaa, mine Herrer! fra denne Side troer jeg ikke, vi bør omfatte de organiske Love, og denne Betragtning troer jeg, vil være afgjørende. Men — og det vil maaskee finde mere Indpas hos Mange — jeg troer, at dette ogsaa i Sagens egen Interesse bør undlades. Man maa nemlig tage Hensyn til, at den Minister, som idag har givet et saa bestemt og saa fyldestgjørende Tilfagn, har saa nylig paataget sig sit Hverv, at, om han skulde forelægge denne Forsamling Love af en saa indgribende Natur, maatte Enhver antage, at de vare overfladisk behandlede, og at bringe dem i Forsamlingen med en Feil af denne Art vilde være sørgeligt; det vilde være sørgeligt, om man skulde stræbe efter her i Forsamlingen at forbedre dem ved en Række af Amendements. En Lov, som ikke kan holdes oppe eller antages omtrent saaledes som den er givet, maa man hellere heelt forkaste, thi ellers faaer man et Stykke, og det bør man undgaae.

Denne Grund er ikke den eneste. Selv om den ærede Minister vilde være istand til ved ualmindelig Dygtighed at tilveiebringe et Værk, som fra hans Standpunkt var godt, vil det dog, mine Herrer, fra vort Overveielss-standpunkt ikke kunne modtages paa den behørig Maade. Først fra den Stund af, at vi have faaet Løfte om, at Sagen skal sættes igjennem, først fra den Stund af komme vi til at tænke paa den med Sindighed og Rolighed, først fra den Stund af trækker Lidenskab sig tilbage og den fornuftige Undersøgelse gjør sig gjældende. Ligesaalidt som vi bør overraske Regjeringen og bringe den til med stor Skyndsomhed at forelægge et Værk, som ikke er tilstrækkeligt gennemarbejdet, ligesaalidt bør vi modtage det og prøve det, medens vi endnu staae paa Grændsen mellem Lidenskab og Reflexionen. Vi gjøre vistnok bedre i at vende tilbage til vort Udgangspunkt, hvorfra vi ere komne, og naar vi komme sammen igjen, da bringe med os de Ansuelser, vi skulle gjøre gjældende, idet vi domme om dette Værk. Jeg troer, at disse Grunde maae være saa fuldkommen afgjørende, at vist ikke Mange ville nu urgere paa, at disse Love skulle forelægges; og det skulde glæde mig, om min ærede Ven, som har paastaet det, og som i disse Sager har en betydelig Indsigt, vilde understøtte mig heri.

Dahl: Jeg kan rigtignok ikke understøtte den sidste ærede Taler i den af ham antydede Retning; det er min Overbeviisning, at det netop nu er det rette Diebliff til at behandle Love om Landbosforholdenes Ordning, fordi man, som jeg antager, nu fra alle Sider er tilbøielig til at komme hinanden imøde, og vi vide ikke, hvorvidt dette ogsaa vil være Tilfældet, naar Folkets Repræsentanter atter samles; Meget kan forandres i kort Tid, altsaa ogsaa i denne Retning. Jeg er overbeviist om, at, naar disse Forhold ordnedes nu, vilde Folket, skjøndt det allerede nu gjerne bærer Krigens Byrder, med endnu langt større Interesse og Tilfredshed bære disse Byrder; Fædrelands-Kjærligheden vilde, om muligt, blive end stærkere, og i et Diebliff som det nærværende, anseer jeg dette sandelig for at være i høieste Grad af Vigtighed. Desuden maa jeg i Anledning af den sidste ærede Talers Uttringer bemærke, at den ærede Indenrigsminister netop har sagt, at endeel af disse Love allerede vare tildeels færdige og udarbejdede, hvorved altsaa den af den ærede Taler antydede Vanskelighed ved disse Loves Forelæggelse for denne Forsamling tildeels er hævet. Desuden kjender jeg denne Mand, Indenrigsministerens, udmærkede Arbejdsomhed og Dygtighed til at behandle juridiske Forhold, og det ogsaa i denne Retning; og jeg tvivler ikke om, at han allerede for denne Forsamling vilde være istand til at forelægge Lovudkast med Hensyn til de her omhandlede Forholds Ordning.

v. Saven: Naar det af den sidste ærede Taler er sagt, at det nu var det beleilige Diebliff til at behandle organiske Love, fordi man ikke kan vide, hvad Tiden kan bringe, finder jeg, at det just derfor er farligt at gaae ind derpaa. Vi have saaledes hørt, at den ærede

forhenværende Krigsminister har yttret, at han netop havde sat et Princip igjennem i Ministeriet, fordi det efter hans Mening var beleiligt. Men vi vide jo dog, at, forsaavidt som den constitutionelle Forfatning skulde være grundlagt ved de ansvarlige Ministre, saa var det netop Principer, som skulde bringes til Erkjendelse i Folket og vedtages af Folkerepresentationen, inden de gennemførtes ved Ministerne; men her see vi, hvorledes Ministeriet efter at være kommen til Magten forlod sine egne liberale Principer og tiltog sig en større Magt, end der tilkom det som constitutionelt ansvarligt, og det for at sætte et Princip igjennem, medens det endnu var ved Magten. Saaledes hedder det ogsaa nu, at det er det beleilige Dieblik til at sætte disse Anstuelser igjennem med Hensyn til Landbosforholdene, som man muligen frygter for, at man ikke senere skulde kunne faae sætte igjennem; men skulle vi da ogsaa tiltage os en Magt, som ikke er os givet, hverken af Regjeringen eller af vore Vælgere? Vi ere slet ikke kaldede af Regjeringen for her at behandle de organiske Love, og vi ere heller slet ikke af vore Vælgere indsendte her for at behandle saadanne Love; vi ere blot valgte til Forfatningslovens Behandling. Mange af de nærværende Medlemmer, navnlig d. Hrr. Professorer og lærde Mand ere maaskee netop derfor valgte, fordi saadanne Folk antoges at have Indsigt i Statsforfatningernes Historie, og at vide, hvorledes disse bedst skulde grundes; men det er slet ikke sagt, at de have tiltroet dem Indsigt i, hvorledes Skattebyrden skal ordnes, eller i hvad Bonden kan taale og hvad han ikke kan taale at udrede. Jeg maa saaledes ansee mig berettiget til, selv om jeg maatte være den eneste, at protestere, fra Vælgernes Standpunkt af, imod, at denne Forsamling tiltager sig nogen lovgivende Magt med Hensyn til specielle eller organiske Love.

Balthazar Christensen: Det er naturligviis for mig, som har reist denne Forhandling, Pligt at iagttage nogen Forsigtighed med den Naade, hvorpaa jeg anerkjender den ærede Indenrigsministers nys givne Meddelelse. Det er ogsaa derfor, at jeg kun med nogen Barsomhed udtaler, at jeg ikke har kunnet andet, end med Tilfredshed og Glæde høre det, som det har forekommet mig, aabne, utvetydige og i det Væsentlige fyldestgjørende Svar, den ærede Indenrigsminister har givet paa min ikke lidet complicerede Interpellation. Men det vil vistnok ogsaa billiges, at jeg indskrænker mig hertil og forbeholder mig, baade for Forsamlingens og Sagens Skyld, at conferere herefter med mine Venner, om og hvorvidt dette Svar virkelig maatte være saaledes i alle Henseender tilfredsstillende, som jeg i dette Dieblik troer. Jeg skal derfor heller ikke for mit Bedkommende forlange denne Discussion, som efter min Overbeviisning allerede har opnaaet sin egentlige Hensigt, kun skal jeg tillade mig et Par ganske korte Bemærkninger, hvortil jeg, ved hvad der fra andre Sider er yttret, finder mig næsten nødsaget. Jeg maa nemlig gjentakende i Forsamlingens Grindring, at jeg, end ikke før jeg hørte den ærede Ministers Svar, har lagt nogen særdeles eller ubetinget Vægt paa en Landbocommission. Jeg har vistnok meent, at Regjeringen vilde have stor Vanskelighed ved at løse sin Opgave uden en saadan, men det er tillige min Overbeviisning, at kan den løse den uden denne, kan den selv løse den med Gode for sig og til Gavn for Landet, da vil en saadan Commission være ikke blot unødigt, men forkastelig.

Jeg behøver dernæst neppe at udtale, at jeg og de, der dele politiske Anstuelser med mig, paa ingen Naade vil kunne slutte os til den ærede Godseier fra Jylland (Dahl), der forøvrigt har yttret sig saa liberalt om selve Sagen, naar han urgerer, at denne allerede skulde finde sin Afgjorelse paa nærværende Rigsforsamling. Jeg maa erklære mig som en bestemt Modstander heraf, fordi jeg anseer det for skadeligt og uforvarligt, og fordi jeg troer, at Regjeringen umuligt under nærværende Rigsdag vilde kunne finde Tid og Kræfter til at udarbejde saadanne Forslag, som vi kunde være tjent med, men frem-

for Alt, fordi disse Loves Indgang eller Optagelse hos Folket efter min Overbeviisning væsentlig vilde lide derved, at de vare gaaede ud fra en saa extraordinair sammensat Folkerepresentation som den nærværende.

Endelig skal jeg, idet jeg sætter mig, endnu udtale, at, dersom det, hvorom jeg paa ingen Naade nærer Tvivl, vil lykkes Regjeringen i Gjærningen at indlede de Reformer, den har angivet, og, som det forekommer mig, bestemt tilsagt, vil den visseligen kunne regne paa, at de ikke faa, der i Landbosforholdene tænke som jeg, ville efter yderste Gyne understøtte den i Gjennemførelsen af dens vanskelige Opgave; men det er paa den anden Side naturligviis ogsaa en Selvfølge, at vi med omhyggelig Opmærksomhed og streng Narvaagenhed ville følge den i hvad den herefter foretager eller ikke foretager sig med Hensyn til Udførelsen af et Hvert, den nu saa bestemt har overtaget sig.

Formanden: Jeg skal tillade mig, i Samklang med hvad den ærede Interpellant alt har ansøgt, at gjøre Forsamlingen opmærksom paa, at her ikke foreligger noget Andragende, som skal afgjøres, men kun en Interpellation til Ministeriet, hvorover vel andre Medlemmer kunne gjøre yderligere Spørgsmaal, men hvortom dog ingen Beslutning skal fattes.

Bloug: Jeg skal tillade mig at understøtte det Ønske, som er udtalt af Rigsdagsmanden for Aarhus Amts 3die District (Dahl), om at, saavidt muligt, de organiske Love maatte blive forelagte denne Forsamling. Det forekommer mig ikke, at de Grunde, som af det ærede kongevalgte Medlem paa denne Bænk ere ansøgt derimod, ere tilstrækkelige. Han har først sagt, at det var i Nationens Interesse, at denne Forsamling varede saa kort som muligt; det er vistnok altid i en Nations Interesse, at en lovgivende Forsamling ikke sidder for længe, fordi den let bliver træt og sløv af en altfor langvarig Session; men denne Forsamlings Session behøver ikke at forlænges synnerlig længe for at tage et Par af de af den ærede Indenrigsminister nævnte allerede forberedede Love om Landbosforholdene under Overveielse. Han har dernæst meent, at Forsamlingen ikke burde stride ud over Grundloven og Dieblikkets Trang. Jeg skal i saa Henseende tillade mig at paaberaabe mig en Autoritet med ham, som han selv, ligesaavidt som den øvrige Forsamling vil respectere, nemlig ham selv. Der er for ikke mange Dage siden forelagt Forsamlingen Udkast til en almindelig Børnepligtlov. Det er med Høie bemærket ved denne Lov, at den gaaer ud over Dieblikkets Trang, at den ikke blot sigter til at indføre en almindelig Børnepligt under Krigen og for extraordinaire Tilfælde, men at den er en organisk Lov, som skal gjælde for alle kommende Tider. Herved er altsaa Forsamlingen gaaet ud over Dieblikkets Trang, og i det Dieblik, den med Regjeringen erkjender sig kompetent hertil, maa den antages ogsaa at erkjende sig kompetent til at foretage andre organiske Love. Han har videre sagt, at det var i Sagens egen Interesse, at den ikke blev behandlet her, fordi Gemytterne endnu vare for bevægede; der maatte hengaae lang Tid, inden de kom til den rolige Overveielse, at de kunne behandle saadanne Love. Jeg bestrider ikke, at der har været Lidenskab i Gemytterne, og maaskee er der endnu; men dersom de i denne Stund skulde være i den Grad omtaagede, at man ikke kunde see klart, saa maa jeg finde det at være et høist ubeleiligt Tidspunkt til at foretage et saa vigtigt Arbejde som Grundloven, hvilket den ærede Taler som Minister selv har været med at forelægge denne Forsamling.

(Fortætted.)

Rettelser.

3 Nr. 46, Spalte 358, Linie 14 og 13 f. n. Forretningsorden, læs: Forhandlingsfrihed.

— — — — — 10 f. n. udgaaer Ordet: uden.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Et og tyvende Mode.

(Fortfat.)

Det forekommer mig derimod, at være baade i Sagens og Nationens Interesse, at idetmindste de af disse Love, der kunne foretages, komme paa Bane og afgjøres i nærværende Forsamling. Forsatningen selv er kun en Form; det, hvorved den gaaer over i Folkets Bevidsthed, det, hvorved den træder ind i Livet, og hvorved Forskjellen mellem før og nu bliver klar for Almeenheten, det er netop ved de organiske Love, der udgaae i Genhold til de i Forsatningen udtalte Principer. Saalænge disse Principer kun staae paa Papiret, saa vil Folket ikke mærke nogen Forandring, ikke føle, at det er gaaet over fra den absolute til den constitutionelle Statsform; og naar man siger, at man idetmindste har en Garanti for, at de organiske Love ville udkomme, givne ved Grundlovens Bogstav, saa vil jeg tillade mig at anføre et Exempel paa, hvor lidet denne Garanti har at sige. I den norske Grundlov er almindelig Børnepligt udtalt som Princip, og endnu den Dag i Dag er den i Norge ikke indført. Der forekommer mig dernæst at ville blive en Modsigelse tilbage mellem Forsatningen og den bestaaende Tilstand især med Hensyn til Landbosforholdene; der forekommer mig at være en Modsigelse imellem den almindelige Stemmeret, der er udtalt og indført ved Grundloven, og den stedfindende Classesforskjel mellem Statsborgerne, en Forskjel, der vil bestaae, saalænge som Børnepligten kun hviler paa Bonden, saalænge en Ulighed i Beskatningen af Eiendommene finder Sted, der fra disse gaaer over paa Personerne, saalænge man for Penge kan tilkjøbe sig en Statsmyndighed over sine Medborgere, og factisk udøve den. Disse Uligheder maae forsvinde i samme Dieblit som almindelig Stemmeret indføres og den demokratiske Frihed proclameres; der er en uopløselig Modsigelse mellem Grundloven og den bestaaende Tilstand, saalænge disse Uligheder finde Sted.

Dernæst forekommer det mig, at ligesom de indkomne Andragender fra Kjøbstæderne, om Beskyttelse ved Indretningen af Valgloven, have deres naturlige Kilde i den Bevægelse, der i Sommer har hersket i Landbosstanden, og den stærke Fremtrængen, som er skeet fra denne Stands Side, idetmindste her paa Verne, for at sætte sig i Besiddelse af et overveiende Antal Valg, saaledes kunde der virkelig ogsaa være nogen Frygt tilstede for at indrette Valgloven saaledes, som den foreligger og som den allerede for denne Forsamlings Vedkommende har været bragt i Udførelse, idet Bondestanden efter den, ved lidt Enighed, med stor Lethed af 114 Valg omtrent vil kunne sætte sig i Besiddelse af de 100, dersom denne Bevægelse i Bondestanden skulde vedvare; og den vil vedblive, saalænge som dens naturlige Aarsag er tilstede, saalænge som de retfærdige Krav, hvorfra den er udgaaet, ikke ere tilfredsstillende. Ja, den bliver desto farligere og betænkeligere, jo længere den varer, fordi Maalet holdes i Uklarhed og maa være i Uklarhed for de Fleste af dem, der paavirkes af denne Bevægelse. Den er virkelig ikke blot betænkelig, men ogsaa unaturlig for en agerbrugdrivende Nation. Den conservative No, hvortil Agerbrugeren er henvist, og hvorved den danske Bondestand vil afgive det bedste Børn for den frie Forsatning, vi i denne Winter staae i Begreb med at indføre, den maa vende tilbage; først da er Forsatningen i sikke Hænder.

Jeg vil endnu blot tillade mig at paaberaabe mig, at der i Grundloven ikke staaer et eneste Ord om Landbosforholdene, saa at den i alt Fald ingen Garanti afgiver for, at de Løfter,

som den ærede Minister idag har udtalt, ville blive opfyldte. En langt større Garanti er derimod givet, naar en eller to Gjenninger ere traadte i Løfternes Sted. Jeg skal endnu tilføie, at næsten i alle de Stater, der have maattet give sig nye Forsatninger, har man ogsaa overdraget til den constituerende Forsamling at udarbejde de vigtigste af de organiske Love; navnlig er dette for nylig skeet i Frankrig. Jeg vil slutte med at erindre om, at sidste Gang en dansk Rigsforsamling var forsamlet, fremkom forgjæves bittre Klager fra Bondestanden over den Trældom, hvorunder den succede; og at det er mit inderlige Ønske, at ikke den første nye danske Rigsforsamling maa gaae fra hinanden, før det er lykkes den at udflette det sidste Spor af hiin Tids Ulighed og Nedtrykkelse af denne Stand.

Formanden: Jeg maa gjentage, hvad jeg tidligere tillod mig at bemærke, nemlig at det maa erindres, at her kun handles om en Interpellation og ikke om en Sag, hvorover der skal fattes nogen Beslutning.

Ischærning: Det forekommer mig, dersom jeg har forstaaet den ærede sidste Taler rigtigt, at han har meent, at jeg skulde have villet have Børnepligtsloven til en Grundlov, siden jeg skulde have forlangt, at den skulde have evig Gyldighed (flere Stemmer: nei, nei). Saameget forlanger jeg ikke engang for Grundloven, saameget mindre for Børnepligtsloven; jeg forlanger kun, at den skal have Gyldighed, indtil den afløses af en anden. Det er, som enhver Lov, der kommer frem som simpel Lov, en provisorisk Foranstaltning, indtil en anden Lov afløser den. At bringe for en Forsamling som denne et Lovforslag, som man kaldte provisorisk, vilde imidlertid være en Modsigelse; thi, idet det faaer sin Daab her, bliver det Lov, indtil denne afløses af en anden. Naar Ministeriet derimod udgiver, under eget Ansvar, en Lov, saa bliver den nødvendigvis provisorisk, hvad enten dette staaer paa Titelen eller ei; men naar Regjeringen forelægger en Forsamling som denne en Lov, og den af denne antages, saa bliver den evig, hvis den ikke bliver forandret, medens den derimod gjerne kan blive forandret allerede ved næste Rigsdag. Jeg kan altsaa ikke tænke mig Børnepligtsloven anderledes end som en nødvendig Foranstaltning, fremkaldt i dette Dieblit, fordi vi trænge til en Bestemmelse om, hvorledes de ikke-børnepligtige Classer skulle deeltage i Børnepligtens Byrder. Jeg holder mig overbevist om, at jeg ikke kan have sagt Andet, ligesom jeg ogsaa, isald det skulde hænde sig, at jeg i Fredens Dage kom til at være Medlem af denne Forsamling, skulde være En af de Første, der skulde forsøge paa at tilvejebringe et andet Forslag til en Børnepligtslov. Jeg anseer det foreliggende, siden vi engang er kommen ind paa dette Gebeet, som skiftet til at afhjælpe Trangen i Dieblittet, men derimod som mangelfuldt med Hensyn til Udførelsen til en Freds-Armee. Jeg troer, at dette kunde skee paa en lempeligere og for Befolkningen bekvemmere Maade, medens jeg ikke troer, at man nu kunde bringe disse Maader i Anvendelse. Altsaa i den Henseende troer jeg ikke, at jeg har været i nogen Modsigelse, naar jeg har anført, at denne Forsamling var indskrænket til at løse den oprindelige Opgave, nemlig den, at skaffe en Constitutionslov, og dernæst at afhjælpe Dieblittets Trang, saaledes som Regjeringen, saaledes som Ministeriet erkjendte det bedst. Forsamlingen kan efter min Mening ikke domme om, hvorvidt der er en oieblikkelig Trang forhaanden; den kan vel forelægge Regjeringen sine Anskuelser i saa Henseende, men Regjeringen maa selv vide, hvad der virkelig trænges til. Spørgsmaalet er altsaa her: er det en oieblikkelig Trang til, at Landbosforholdene nu i dette Dieblit nøiagtigen

ordnes? Jeg holder for, at der ikke er nogen saadan siebliffelig Trang tilstede. Man har talt om den store Agitation, som sandt Sted i Landet. De Herrer have imidlertid seet Resultatet af denne Agitation i denne Forsamling. Er her nogen roligere Deel af Forsamlingen end netop de, som ere udgaaede fra denne Agitation? Er der bragt nogen Gjenstand paa Bane, kommende fra den Side, som er frembragt med Lidenskab eller Mangel paa Besindighed? Lader os holde os til Gjerning og lader os ikke tabe os i Rhytter. Det er sandt, at Landboeren er konservativ, han vil Ro og Fred, og der er derfor ikke en Mand i Landet, som, naar han forelægger Landboeren et ufornuftigt Maal at stræbe til, kan agitere ham; og det vilde være et ufornuftigt Maal, om nogen Landbo, efter det her givne Tilfagn, vilde gjøre nogen stor Bevægelse og skabe Uro i Landet for at naae det, som han maa føle sig overbevist om, især naar han hender hvad der boer hos netop denne Middelfstand af Nationen, aldrig kan blive den berøvet; han har Tid, fordi han er stærk; han kan vente Aaringer, fordi han har Tid dertil, og fordi han veed, at det kal komme. Altsaa, forsaavidt som dette skulde kunne bringe Noget til at beslutte sig for et Andragende i denne Sag, det nemlig: at de troede, at en Agitation vilde udgaae deraf, at der ikke strax kom nogen Løsning af de her forelagte Spørgsmaal, — saa troer jeg, med den ringe Indsigt, som jeg har i disse Forhold, at kunne forsikre dem om, at der ingen Fare er paafærde. Det er en naturlig Ting, at den Mand, som lever af Ro, som lever deraf, at han faaer Tid til at sætte Spaden i Jorden og drive Ploven, han lader sig kun bevæge af store, vigtige Interesser og lader sig ikke lede af den Mand, der letindigen søger at foresnaffe ham hvilketsomhelst. Dersom der altsaa ikke skulde være nogen anden Grund for Regjeringen til at forandre sin Beslutning, om at bringe disse Love først for næste Forsamling, og ikke for denne, saa maa jeg for mit Vedkommende — og jeg er overbevist om, at Mange dele denne Mening — raade den til, at blive staaende ved den Beslutning, som den har taget i denne Henseende.

Formanden: Det samme Hensyn, som allerede før er gjort gjældende, nemlig at vi udsætte os for, at Forhandlingerne blive temmelig svævende, dersom vi gaae videre ind paa Sagen, maa jeg atter nu gjøre gjældende.

Knuth: Jeg vilde blot tillade mig til den ærede Formand at rette det Spørgsmaal, om det ikke er et Spørgsmaal, der maa bringes ind ved et særskilt Andragende, om disse Gjenstande skulde behandles i Forbindelse med Grundloven, eller særskilt komme for her i Forsamlingen.

Formanden: Det er netop derfor, jeg gjentagende har stillet min Anmodning om, at sætte en Grænse for nærværende Forhandling, medens det naturligviis maa staae enhver af Forsamlingens Medlemmer frit for, at indkomme med Andragende i saa Henseende.

Indenrigsministeren: Jeg skal blot tillade mig at gjøre den Bemærkning, at om det meget vigtige Spørgsmaal, hvorvidt de organiske Love skulde behandles i denne Forsamling, kan jeg, for mit Vedkommende, ikke finde Anledning til at yttre mig i Anledning af enkelte Medlemmers Formening om en saadan Foranstaltnings Unsikkerhed, og Ministeriet maa i ethvert Fald, saavidt jeg skjønner, afvente, om der kommer noget Andragende frem for Forsamlingen, og i saa Fald, hvorledes Sagen da vil stille sig.

Oloug: Jeg troede kun at burde understøtte det engang udtalte Ønske om, at de organiske Love maatte komme for i denne Forsamling; forøvrigt erkjender jeg, at der maa herom stilles et eget Andragende, hvis Ministeriet skulde tage denne Sag nøie under Overveielse, og jeg skal derfor nærmere conferere med Rigsdagsmanden for Aarhus Amts 3die District (Dahl) om at stille et saadant Andragende.

Formanden: Denne Interpellation kan vel saaledes betragtes som tilendebragt. Efter Dagsordenen gaae vi dernæst over til den anden Interpellation, som er stillet af Rigsdagsmanden for Maribo Amts 4de District (Olesen); han har Ordet.

Olesen: Allerede i flere Aar have Kjøbstadindvaanerne navnlig i Provindserne, betragtet Byrden ved Indførselsconsumtionen som meget trykkende, især formedelst den Maade, hvorpaa den erlægges, og det er ikke blot i min Provinds, men i hele Landet anerkjendt af Alle, at denne Stat maa ønskes ophævet eller rettere sagt, omlagt.

Er der end ikke fra Kjøbstæderne indkommet saa mange Andragender herom til Regjeringen som fra Landets øvrige Beboere i andre Retninger, saa er det dog vist, at Længselen efter at see denne Stat afløst er saa stor og Nødvendigheden saa paatrængende, saa jeg for mit Vedkommende maa ansee det for usforsvarligt, om der ikke i nærværende Rigsforsamling blev foretaget Noget for at skaffe Kjøbstadbeboerne Visshed om, hvad de fortiden kunne forvente i saa Henseende. Af Ministeriet er der forelagt et Udkast til en Lov om almindelig Børnepligt og ved den under 23de September dette Aar udkomne Anordning er Børnepligtens Almindeliggjørelse allerede anerkjendt som Princip, hvad der vistnok maa glæde Enhver, der er en virkelig Ven af Ligheden. Det er, som det bør være, Lighedsprincipet, der her er gennemført, men ved Siden heraf maa det vistnok erkjendes, at Kjøbstadbeboerne i de senere Aar have lidt af pecuniaire Tryk, og det er min faste Overbeviisning, at dersom det Frihedens og Lighedens Værk, til hvis Grundlægning, vi her ere komne sammen, ret skal trives, da er det af Vigtighed, at Enighed mellem Kjøbstad- og Landbeboerne er tilstede i fuldeste Maal; men skal dette blive Tilfældet, saa er det ogsaa min fulde Overbeviisning, at man ved Siden af Paalæggelsen af en ny Byrde bør befri Kjøbstadbeboerne fra et Tryk, som allerede i lang Tid usforholdsmæssig haardt har trykket dem, og en saadan Byrde er Indførsels-Consumtionen. Ophæves denne ikke, hvad jeg mener, at Kjøbstadbeboerne maae have et uafviseligt og retfærdigt Krav paa, men det alligevel gjøres dem til en Pligt at tage Deel i Børnepligtens Udøvelse paa samme Maade og i samme Udstrækning som Landbeboerne, hvad der forresten i og for sig ikkun er retfærdigt og billigt, saa troer jeg dog alligevel, at dette vil udbrede Misfornøielse om ikke hos Alle, saa dog hos Nogle, og det vilde være skadeligt. At Indførselsbyrden, som nu i Fredstid alene hviler paa Kjøbstadbeboerne, falder bort for disse som saadanne, naar Børnepligten bliver fælles og lige for Alle, skal jeg i Forbindelse hermed ikke undlade at bemærke, at jeg anseer som en Selvfølge; men dermed alene troer jeg ikke, at Kjøbstadbeboerne kunne eller ville være tilfredse, og mit Spørgsmaal til Ministeriet gaaer derfor ud paa, om der fra Regjeringens Side maatte være foretaget Skridt til snarest muligt at ophæve Indførsels-Consumtionen, og i saa Fald, om man kan gjøre sig Haab om, at dette vil see samtidig med Børnepligtens Almindeliggjørelse, eller i alt Fald at et Lovudkast derom maa blive forelagt den første sammentrædende Rigsdag efter denne.

Finansministeren: At Indførsels-Consumtionen tilligemed de øvrige Afgifter, der staae i Klasse med den, er overordentlig uhenigtsmæssig, og at man maa ønske, at den snarest muligt hæves, deri er, hvad jeg troer, Ingen vil betvivle, Regjeringen enig med den ærede Interpellant. Hvad de Hindringer angaaer, som hidtil have foraarsaget, at Indførsels-Consumtionen ikke endnu er hævet, vil det være i Forsamlingens Grindring, at denne Sag oftere har været bragt paa Bane i Fortiden og har været gjort til Gjenstand for Andragender fra begge Kongerigets Stænderforsamlinger. Hvad der har foraarsaget, at denne Sag tidligere ikke er bleven fremmet til Endelighed, skal jeg imidlertid ikke videre opholde mig ved. Jeg troer kun som en almindelig Betragtning at burde udtale, at det har været til Skade for denne Sag, at den er geraadet i nøie Forbindelse med Spørgsmaalet om Ophævelsen af Toldgrænsen mellem det egentlige Kongerige Danmark og Hertugdømmerne Slesvig og Holsten, og til Styrke herfor skal jeg i Almindelighed henvisse til den seneste kongelige Kundgjørelse af 10de Juli 1846 til Østifternes Stænderforsamling, hvori Hans Majestæts Svar paa denne Forsamlings Andragende af 1844 om Ophævelsen af Indførsels-Consumtionen og Toldgrænsen mellem Nørrejylland og Slesvig indeholdes; saavidt hvad Fortiden angaaer. Hvad den senere Tid og navnlig siden Begivenhederne i Marts Maaned betræffer, troer jeg, at Regjeringen i Omstændighederne finder fuldkommen Undskyldning for, at der ikke er gjort Videre med Hensyn til Spørgsmaalet om Consumtionens Ophævelse. Det er netop under en Krig, og navnlig en saadan, som tildeels føres indenfor Grænserne af de Dele af Landet, for hvilke Consumtionen er anordnet, uhenigtsmæssigt at foretage saavel Afgifts-Consumtionens i Almindelighed som i Særdeleshed den, her et

Spørgsmaal om. Jeg skal blot antyde, at Indførsels-Consumtionen, med hvad dertil hører, beløber Netto 200,000 Rbd. alene for Kjøbstæderne udenfor Kjøbenhavn. Et saadant Beløb, hvorfor Statskassen maa have Bederlag, hvilket de nærværende Tidsomstændigheder gjøre end mere nødvendigt, kan ikke lettelig bringes tilveie. Hertil skal jeg knytte den Betragtning, at i det Forslag desangaaende, som i flere Aar har foreligget fra den Regjerings-Autoritet, som nærmest havde med Sagen at gjøre, har der netop været Spørgsmaal om en Forhøielse af Brændeviins-Productions-Afgiften til den Størrelse, som ifølge Anordningen af 5te Juni dette Aar er paalagt som en ny Skat til Krigens Førelse og som et Bidrag til Creditbevisernes Indløsning i Aaret 1849. Det vilde altsaa være nødvendigt, naar det Forslag, som her foreligger, skulde kunne tages til Følge, at man da under alle Omstændigheder maa kunne paavise et andet Bederlag, end Brændeviins-Productionsafgiftens Forhøielse, da denne, saa at sige, allerede hæfter for Creditbevisernes Indløsning. Det samme Hensyn vil, om end ikke umuliggjøre, dog i høi Maade vanskeliggjøre Indførsels-Consumtionens Ophævelse i 1849. Hvorvidt Regjeringen vil see sig istand til at forelægge den første sammentrædende lovgivende Forsamling et Forslag, der sigter til Consumtionens Afsløsing, være sig fra 1ste Januar 1849, eller fra et senere Tidspunct at regne, derom er det mig umuligt at afgive nogen Erklæring. Kun saameget er jeg bemyndiget til paa Regjeringens Vegne at udtale, at Ingen meer end Regjeringen selv interesserer sig for at see Consumtionen med hvad dertil hører snarest muligt afløst. Forsaavidt den ærede Interpellant har sat nærværende Spørgsmaal i Forbindelse med Udkastet om almindelig Værnepligt, skal jeg ikke imødegaae, at det kan synes haardt for Kjøbstæderne at overtage Værnepligten til samme Tid, som de ikke blive befriede fra Byrden ved Indførsels-Consumtionen, der navnlig efter den Maade, hvorpaa den fremtræder, synes meest at være lagt paa Kjøbstadbeboerne; men jeg maa tillade mig at gjøre opmærksom paa den Kjendsgjerning, der maa være bekendt for Enhver, som noiere har undersøgt Forholdene, at Indførsels-Consumtionen ikke blot hviler paa Kjøbstadbeboerne, hverken med Hensyn til Afgiftens Værd eller hvad den formelle Side af Sagen angaaer; det er nemlig aabenbart, at Landbeboerne, som føre deres Varer til Torvs, lide ligesaameget og i mange Egne mere ved Indførsels-Consumtionen, end Kjøbstadbeboerne, som kjøbe deres Fornødenheder af hine.

Paludan-Müller: Jeg kan let indsee, at det nærværende Tidspunct er allervanskeligst for Gjennemførelsen af den Sag, som her er bragt paa Bane; men da Spørgsmaalet nu engang er reist, anseer jeg mig, som den, der nærmest repræsenterer et Kjøbstadistrict, forpligtet til at tilføie, at den ærede Interpellant har fuldkommen Ret i, at han har sat Sagen i Forbindelse med Spørgsmaalet om Værnepligtens Almindeliggjørelse. Det er ubestridt den almindelige Mening i Kjøbstæderne, at, saafremt de skulde overtage denne Byrde, bør den billigen kompenseres ved, at der indrømmes dem den Begunstigelse, at fritages for en Byrde, som hidtil har hvilet, om ikke alene, saa dog for største Dele paa dem, og det vilde vistnok gjøre et uheldigt Indtryk, hvis denne Sag ikke ved denne Leilighed var kommen under Dmtale. Det er blot for, at det ikke skulde hedde, at dette Spørgsmaal alene er bleven reist af en Mand af Landbostauden, at jeg har troet at burde tilføie dette.

With: Der er et Synspunct, hvorfra jeg troer, at man maa ønske, at Consumtionen snarest muligt hæves, og det er et ganske andet, end det, der hidtil er bleven fremhævet. Man veed nemlig, at Consumtionen er et af de Strækkediller, som Agitationen i Hertugdømmerne har benyttet for efter Gyne at sjerne Folkestemningen i Slesvig fra Danmark, men naar Consumtionen blev ophævet, kunde denne ikke længere bruges som Trudsel, og jeg troer, at dette vilde have en gavnlig Indflydelse paa Tilnærmelsen mellem Slesvig og Danmark. Det er i Særdeleshed derfor, at jeg maa ønske, at denne Sag maa komme for i den første Rigsforsamling, der maatte blive sammenkaldt efter den nærværende.

Chr. Grifsen: Forsaavidt det er yttret, at Indførsels-Consumtionen i Almindelighed paahviler Kjøbstæderne, forstaaer jeg ikke, hvorledes dette kan siges. Indførsels-Consumtionen betales nemlig af

Landmanden, og det staaer ikke til ham at betinge sig den Pris for sine Varer, som han vil; man maa tværtimod snarere sige, at han maa nøies med den Pris, han kan faae, og det bliver saaledes vanskeligt at sige, om denne Afgift hviler enten paa Kjøbstadbeboeren eller paa Landmanden.

Redacteur Hansen: Jeg skal ikke unblade at yttre, at jeg anseer det for aldeles vist, at den overveiende Deel af denne Byrde hviler paa Kjøbstadindvaanerne, og det er ogsaa erkjendt af Bondestanden i det Hele. Jeg skal i saa Henseende føie min Stemme til hvad der er udtalt af den ærede Rigsdagsmand, der har stillet Forslaget, at det er den almindelige Stemning i Kjøbstæderne, at paa samme Tid almindelig Værnepligt indtræder, bør Kjøbstæderne fritages for Indførsels-Consumtionen.

Ræder: Jeg tør antage, at der vist ingen Skat er, hvis Oppebørsel koster saameget som Indførsels-Consumtionen. Jeg skal derfor tillade mig at opfordre den ærede Minister til at oplyse, om det af ham opgivne Beløb af 200,000 Rbd. er Brutto eller Netto, og hvad Oppebørselen paa de forskjellige Steder koster.

Finansministeren: Jeg troer allerede at have anført, at Beløbet var Netto, men i alt Fald er det Netto. Hvad Oppebørselen paa ethvert Sted koster, seer jeg mig i dette Dieblif ikke istand til at meddele; jeg veed heller ikke, om det kunde have nogen Interesse for Forsamlingen at erfare denne Sags Detail, men jeg skal i ethvert Tilfælde, hvis nogen af Forsamlingens Medlemmer skulde ønske Oplysning desangaaende, gjerne meddele dem den.

Formanden: Jeg maa her gjøre en lignende Bemærkning, som den jeg allerede har gjort med Hensyn til den foregaaende Sag, at man ikke her bør gaae ind paa en Undersøgelse af Indførsels-Consumtionens Hensigtsmæssighed i det Hele eller i nogen Detail angaaende denne Sag.

Schroll: Det er med Hensyn til hvad et æret Medlem har yttret, at Byrden af Consumtionen nærmest falder paa Landbeboerne, at jeg tillader mig at henlede Opmærksomheden derhen, at det isærdeleshed er Formalingssafgiften, der i høi Grad er trykkende for den fattige og talrige Kjøbstadfamilie, medens den for den rige, men enkelte Person er en Ubetydelighed.

Ifølge Dagsordenen gif man derpaa over til det af Rigsdagsmanden for Randers Amts 6te District (Rée) stillede Forslag, der er saalydende:

„At det gjøres Rigsdagsmændene til Pligt ved Udeblivelse fra Rigsforsamlingens Møder, at anmeldte gyldigt Forsald for Formanden, og, naar saadan Udeblivelse attraaes for een eller flere Dage, da at erhverve Permission hos Formanden.“

„At der ved hvert i Rigsdagstidenden ommeldt Møde anføres, hvor mange Medlemmer, der have været tilstede, og nævnes, hvilke der have været fraværende.“

Rée: Da jeg forudsætter, at dette lille Forslag, som jeg her har frembragt, vil blive overladt til den vedvarende Comitee for Forretningsordenen, skal jeg tillade mig at bemærke, at jeg troer, at der bør gjøres en naturlig Forskjel imellem de Medlemmer, som ved pludseligt Forsald ere nødte til at udeblive, og for hvilke det derfor er tilstrækkeligt at anmeldte dette Forsald for Formanden, og de af dem, der have Nødvendighed for at udeblive een eller flere Dage og derfor bør søge Formanden om Orlov. Det vil maaffee nærmere komme under Overveielse, naar Sagen kommer for i Comiteen og senere i Forsamlingen, om ikke særskilte Bestemmelser kunne knyttes dertil, naar Medlemmerne udeblive i en længere Tid, ligesom det da synes at være en Selvfølge, at der for Tider, paa hvilke man ikke møder, ingen Diæter kan opkræves.

Formanden: Jeg antager, at det er Forsamlingens Mening, at denne Sag skal henvises til Comiteen for Forretningsordenen, og i saa Fald anseer jeg det for hensigtsmæssigt, ikke at gaae for dybt ind i Sagen.

Grundtvig: Det forekommer mig dog, især efter de Udtryk, der ere brugte i Forslaget, at man kunde spørge om, at det, at Sagen skal henvises til Comiteen, er at forstaae saaledes, at Sagen og ikke Forslaget skal henvises. Naar det er Sagen, om hvorvidt det maatte være nødvendigt at træffe Forholdsregler angaaende Medlemmernes

Tilstedeværelse eller ikke, skal jeg ikke paa nogen Maade tale noget Ord derimod, men skulde det være Meningen, at det er Forslaget, der skal henvises til senere Undersøgelse i Comiteen, maa jeg for min Part paa det Bestemteste protestere derimod. Det synes mig, at Forsamlingen derved vilde forudsætte, at, om ikke ganske det, som Forslaget indeholder, saa dog en lignende Bestemmelse skulde være nødvendig eller endog kun passende. Jeg maa sige: endog kun passende; thi jeg har vel alt mærket, at naar jeg betragter Forretningsordenen, saaledes som den allerede er, som et Snørlov, saa er der flere, der synes, at dette er nærved at være lidt blasphemisk. Men skulde jeg end tage fejl deri, at man ogsaa kan være ordentlig paaflædt uden at gaae med Snørlov, velan! saa vil jeg i Henseende til hvad der allerede er, stræbe at bære det ligesaa godt som nogen Anden. Jeg skal, om jeg ikke maatte finde tilstrækkelig Anledning herinde til at lære at bære det med Ynde og Værdighed, stræbe at lære dette af Damerne, som ganske rigtigt forstaae den Kunst at kunne bære det med Værdighed og Ynde; men imod ethvert Tillæg, der skulde forandre denne Sal til end mere Lighed med en Skole, og hvorved vi skulde antage nogen Bestemmelse om Rigsdagsmænd, der ikke kunde ansees for tilraadelig, men kun passede for Skoledrenge, detimod maa jeg, om jeg ogsaa skulde staae ene, paa det Stærkeste protestere. Jeg veed vel, at der findes idetmindste een Bestemmelse i Forretningsordenen, som minder fuldt saa meget om en Drengeskole, som noget af disse Forslag eller hvilke der senere kunde fremkomme, thi det hedder, at dersom Formanden skulde finde sig foranlediget til tvende Gange i et Møde at kalde et Medlem til Orden — hvilket Formanden selv har erklæret, ofte berører paa en vis Taft — dette Medlem, være sig, hvem det være vilde, eller hvilken endog den Sag var, for hvis Skyld han var kaldet til Orden, skal berøves Ordet. Dette er for mig, som naar man i Skolerne, og dette endda ikke i de bedste, henstiller Nogen i Stammetrogen, og for min Deel troer jeg, at ethvert dygtigt Medlem, hvem dette overgik een Gang, vilde, efter som hans Tankegang maatte være, enten nedlægge sit Kald som Rigsdagsmænd, eller stræbe at tie, uden at jeg vil tale om, at det netop kunde være de dygtigste Medlemmer, der berøvedes Ordet. Jeg skal imidlertid ikke gaae ind derpaa, ligesom jeg ei heller lettelig skal stille noget Andragende med Hensyn til Forretningsordenen, da, saa gammel Forfatter jeg end er, jeg dog ikke er ovet i den Art af Forfatterkab, og jeg har lært, hvad jeg maa skee ellers ogsaa burde have vidst tidligere, at det meest Uheldige, hvormed man kan begynde sit Forfatterkab, er med at være Recensent.

Mr: Jeg skal blot tillade mig at bemærke for den sidste ærede Taler, at nærværende Forslag ikke saameget angaaer Forretningsordenen eller Bestemmelserne for Forretningernes Gang i Salen, som, hvad den ærede Taler tidligere selv har lagt Vægt paa, det, vi her have at forrette, at foretage, og herpaa vil det da have megen Indflydelse om eet eller flere Medlemmer hyppigt udeblive. Ved Afstemningerne kan ofte een Stemme gøre Udslaget, og jeg troer derfor at Forsamlingen bør søge at sikke sig dens Medlemmers Tilstedeværelse saameget som muligt, og at Medlemmerne skyldes, om ikke Andre, saa deres Vælgere Regnskab for, om de have været tilstede eller ei, og at dette bør kunne sees af Rigsdagstidenden.

Grundtvig: Dersom Forsamlingen vedtager, at de Medlemmers Navne, der udeblive, skulle indføres i Rigsdagstidenden, vilde dette være om ikke formeget, sikkerlig ikke forliden i denne Retning.

Formanden: Jeg skal blot tillade mig at bemærke, at naar denne Sag bliver henviset til Comiteen, staaer det i dens Magt, enten at fraraade Forslaget i det Hele, eller at modificere det.

Grundtvig: Jeg skal tillade mig at spørge, om det er det stillede Forslag eller Sagen selv, der skal henvises til Comiteen.

Formanden: Ordene i Forslaget kan det ikke være, det maa altsaa være selve Spørgsmaalet.

Funder: Jeg maa dog tillade mig at yttre nogen Tvivl om, hvorvidt der er tilstrækkelig Anledning til at henviser nærværende Forslag til Comiteen. Hvad den første Deel af Forslaget angaaer, hvori det foreslaaes, at Forsald altid skal anmeldes for Formanden,

da fandtes en saadan Bestemmelse i de tidligere Stænderanordninger, og jeg kan ikke nægte, at den, i det mindste i een Henseende var til Nytte. Under mit Ophold ved Stænderforsamlingerne i Viborg, har jeg nemlig bemærket, at det oftere håndte sig, at Saamange vilde reise bort paa een Gang, at Forsamlingen udsattes for, ikke at være fuldtallig. Naar da de, som paatænkte at reise, anmeldte dette for Præsidenten, stod det i dennes Magt at gøre dem Modforestillinger, forsaavidt det var nødvendigt, og der kunde da derved blive tilveiebragt et Arrangement, saa at Forsamlingens Forhandlinger ikke lede noget Ophold; men Forholdene ere med Hensyn til nærværende Forsamling ikke de samme, men heelt anderledes. I de tidligere Stænderanordninger var det bestemt, at Trefjerdedeel af Medlemmerne skulde være tilstede, for at Forsamlingen kunde tage en gyldig Beslutning. I den Viborgske Forsamling, der talte 55 Medlemmer, skulde saaledes 42 være tilstede, saa at, naar blot flere end 13 reiste bort, Forsamlingens Virksomhed derved forstyrredes, og dette kunde meget let hænde, naar det undertiden traf sig, at der ingen Plenarmøde bleve afholdte, da der i saa Fald ikke — saaledes som det her er Tilfældet i Afdelingerne — var nogen Beshæftigelse for de Medlemmer, der ikke vare i Comiteerne. Her er Forholdet anderledes. Det er her ikke nødvendigt, at Trefjerdedeel af Medlemmerne skulle være tilstede; men Halvdelen er, ifølge den deromtagne Bestemmelse, tilstrækkelig, og der skulde altsaa paa eengang reise nogle og Halvfjerdsindstuyve bort, for at det skulde have den omhandlede Følge. Dette er neppe tænkeligt med Hensyn til nærværende Forsamling, for hvilken Bestemmelsen alene kunde tages, da Aarstiden ikke indbyder til at forlade Hovedstaden, ligesom vi og gaae en Tid imøde, da det for mange Medlemmer vil være umuligt i et kortere Tidrum at naae deres Hjem. Fra denne Side betragtet troer jeg det altsaa ikke nødvendigt at paabyde nogen Anmeldelse; muligvis kunde den imidlertid være nyttig i andre Henseender. Saaledes var det vist i sin Orden, om en Ordfører anmeldte for Formanden sit midlertidige Forsald, naar han troede, at den Sag vilde komme for, med Hensyn til hvilken han var bleven valgt til Ordfører; men jeg antager, at dette vil falde af sig selv, og at neppe Nogen vil undlade at gjøre Anmeldelse, naar dette efter Omstændighederne maa ansees hensigtsmæssigt eller fornødent. Jeg mener saaledes, at man helst bør lade det beroe paa Medlemmerne selv. En Bestemmelse om, at der skulde erhverves Permission, kan jeg ingenlunde stemme for, og derom har der heller aldrig tidligere været Tale. Jeg skal endnu tilføje, at der med Hensyn til Bestemmelsen i de tidligere Stænderanordninger var en anden Grund tilstede, den nemlig, at det, naar noget Medlem havde Sygdoms eller andet Forsald i længere Tid, var Præsidentens Pligt at anmelde dette for den kgl. Commissarius, for at en Anden kunde blive indkaldt, men denne Grund kan ikke her gøres gjældende. Hvad angaaer den anden Deel af Forslaget om, at de udeblivende Medlemmers Navne skulde anføres i Rigsdagstidenden, veed jeg ikke Noget derved at bemærke, men der forekommer mig dog ikke at være Grund, til at træffe nogen særegen Foranstaltning for den Tings Skyld. Den Control, som deraf kunde flyde for Vælgerne, anseer jeg ikke for stor; den væsentlige Control maa dog bestaae i Forhandlingernes Offentlighed og deri, at Rigsdagsmændenes hele positive Virksomhed bliver bekendtgjort igjennem Rigsdagstidenden. Man har tidligere forfattet statistiske Tabeller over hvorofte de Deputerede talte i Stænderforsamlingerne, og man har opstillet disse Tabeller som et Slags Barometer for deres Dygtighed; man kunde muligens falde paa, naar Opmærksomheden blev særdeles henvendt paa denne Sag, og naar det blev anført i Rigsdagstidenden, hvor ofte Nogen udeblev, at forfatte en statistisk Tabel over hvormange Gange de vare udeblevne, og derved opstille et Slags Barometer for Rigsdagsmændenes Virksomhed her i Salen. Jeg troer, at et slikt Barometer er meget upaalideligt; Rigsdagsmændenes Virksomhed vil jeg hellere ønske betragtet som en fri Dont, og jeg kan ikke ansee det ønskeligt, om den skulde betragtes fra en anden Side og navnlig som et mekanisk Arbejde.

(Fortsættelse.)

1848.

Beretning

No. 50.

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Et og tyvende Møde.

(Sluttet.)

Grundtvig: Jeg skal blot sige, at efter hvad jeg har hørt, og efter de Oplysninger, som ere blevne givne, maa jeg aldeles stemme imod enhver Henviisning til Comiteen i den her omhandlede Henseende, som uværdig for Rigsdagsmændene.

Kammerraad Drewsen: Da Talen her er om Rigsdagsmændenes Udeblivelse fra Forsamlingen, skal jeg tillade mig at spørge, om det ikke, naar det Forslag, som her er gjort, bliver henviist til Comiteen, kunde være hensigtsmæssigt, om der med det Samme fra denne Comitee fremkom et Forslag om, hvormange Dage i Nad en Rigsdagsmand kan blive borte fra Forsamlingen, uden at hans Valg bliver ugyldigt og en Anden skal vælges i hans Steb. Maafee dette Spørgsmaal ikke uden videre kan henviises til Comiteen, da Forslagsfilleren ikke har berørt det; men i saa Tilfælde burde der stilles et særegt Forslag for at faae denne Sag afgjort, for hvilken der, som jeg troer, ikke have nogen Afgjorelse. Saavidt jeg erindrer fra Stænderforsamlingerne, havde man der en Bestemmelse om, at naar en Stænderdeputeret udeblev 8 eller 14 Dage — jeg erindrer ikke nøie hvilket Tidrum — Commissarius da skulde indkalde Suppleanten, forsaavidt en saadan havde.

Formanden: Jeg troer, at hvis Forslaget henviises til Comiteen, det af den ærede foregaaende Læser berørte Punkt staaer i en saa nær Berørelse med Forslaget, at Comiteen gjerne kan tage det under Overveielse.

Nee: Jeg mener, at dette maa være aldeles overladt til Comiteen og senere til Forsamlingen, hvis der fra Comiteen skulde fremkomme noget Forslag i saa Henseende. Jeg skal, med Hensyn til en æret kongevalgt Rigsdagsmands Uttringer tillade mig at bemærke, at naar han har dvælet ved den af ham omtalte Tale-Statistik, saa indseer jeg ikke, hvorledes han kan sætte dette i Forbindelse med det Spørgsmaal, som her foreligger, og under alle Omstændigheder forekommer det mig, at det maa kunne være til Nytte for Valgerne — og for Folket i det Hele, hvor der er Tale om de Kongevalgte — at de ogsaa kunne vide, om de Deputerede virkelig have udfoldet nogen Virksomhed, i alt Fald om de, hvad der vistnok er det Allervigtigste for Forsamlingen, have deeltaget i Stemmegivningen. En Control hermed kan kun have, naar man kan vide, om de have været tilstede, medens man ellers maafee kunde antage, at de havde stemt, endstjondt de slet ikke havde været i Forsamlingen.

Grundtvig: Man maa erindre, at det slet ikke er til nogen Nytte, at vi her ere tilstede, men at det var meget bedre, vi bleve borte, naar vi ikke ville gjøre Gavn. Der vindes virkelig ikke noget for Folket ved, at vi stemme, men kun ved, at vi stemme godt, og det er derfor ikke af stor Bigtighed at nøde en Rigsdagsmand til at komme, som vil blive borte.

Gram: Med Hensyn til den sidste Bemærkning, skal jeg tillade mig at anføre, at der undertiden stemmes efter Navneopraab, og at da Valgerne selv ville kunne bedømme, hvorvidt de Valgte have stemt godt eller slet.

Lord: Idet jeg henholder mig til, hvad den ærede Rigsdagsmand for Bræsto Amts 4de District (Grundtvig) har anført, maa jeg endvidere udtale, at jeg for Tiden ikke kan erkjende Nødvendigheden af det stillede Forslag, og udtrykkelig vil forvare Rigsdagens Medlemmer imod den Bestyrelse for Forsømmelse, man mulligen kunde udlede heraf. Det forekommer mig, at Afstemningen hidtil har udviiist det Modsatte.

Anderledes forholder det sig med enkelte kongevalgte Medlemmer, der formedelst andet Hverv mulligen i længere Tid ville nødes til at lade deres Pladser staae tomme; men om dette ligger i, eller kan tilføies Forslaget, veed jeg ikke.

Formanden: Derom er der netop bleven moveret af Forslagsfilleren.

Nee: At det ikke er uden Exempel, at et Medlem har været flere Dage borte, det viser Afstemningen. Det vil saaledes erindres, at der ved det sidste Møde kun var 141 tilstede, medens Forsamlingen tæller 152 Medlemmer, og saaledes har det oftere været Tilfældet.

Grundtvig: Flere ere uvalgte endnu, flere ere paa Reiser, saa at jeg anseer det for et stort Tal.

Boisen: Jeg skal blot tillade mig at bemærke, at halve Forholdsregler ikke due, saa at, hvis man vil indføre streng Control, Controllen bør udvides til Afdelingerne, og at det ogsaa her bør eftersees nøie, hvormange Gange Nogen forsømmer.

Mork Hansen: Jeg maa gjøre opmærksom paa, at det vil være forbunden med practiske Banfeligheder at tælle, hvormange der er tilstede ved ethvert Møde, idet der navnlig kan spørges, om Op-tællingen skal foregaae ved Mødets Begyndelse eller ved dets Slutning, og om det skal være tilstrækkeligt, at et Medlem blot har været inden for Døren.

Flere Stemmer: Afstemning!

Da Ingen flere begjerede Ordet, blev det af Formanden sat under Afstemning, om Forslaget skulde henviises til Regulativ-Comiteen eller ikke. Ved den derefter paa sædvanlig Maade, ved at reise sig fra sin Plads og ved at blive siddende, foretagne Afstemning viste der sig Tvivl om dennes Udfald, og der blev som en Følge heraf i Genhold til Forretningsordenens § 28 fredeet til Afstemning ved Navneopraab. Resultatet af denne Afstemning var følgende:

Stemmegivende 146 (fraværende: Bunzen, Orholm, Tang).
Absolut Stemmesfleerhed 74.

Forslagets Henviisning forkastet med 80 Nei mod 66 Ja.
Nei.

Nagaard af Thisted.	Gregersen.
Andresen.	Hage.
Bagger.	Hansen (H. P.) af Kjøbenhavn.
Barfod.	Hansen (J. A.) af Kjøbenhavn.
Blad.	Hansen (L.) af Bjellerup.
Brandt.	Mork Hansen.
Boisen.	Hansen (N.) af Eskelund.
Christensen (B.)	Hansen (P.) af Abbetved.
Christensen (H.) af Veistrup.	Hasselbalch.
Colding.	Hastrup.
la Cour.	Hermannsen.
David.	Hiorth.
van Dokum.	Hunderup.
Drewsen af Silkeborg.	Hæfferup.
Dunghelt.	Jacobaus.
Fibiger.	Jespersen af Grønnebjerggaard.
Flor.	Johansen (H. C.) af Østrup.
Frolund.	Johansen (F.) af Houby.
Funder.	Sehested-Juul.
Gleerup.	Jungersen.
Grundtvig.	Larsen (Chr.) af Dalby.

Leth.
Lort.
Lüttichan.
Lühöft.
Madfen.
Tage Müller.
Møller af Flakkebjerg.
Neergaard.
Nielsen (N. H.) af Løserup.
Nyholm.
Olesen.
Olrick.
Ostenfeldt.
Otterstrøm.
Petersen (Cornelius) af Davinde.
Petersen (C. N.) af Hjørring.
Bloug.
Rasmussen (H.) af Egense.
Rasmussen (J.) af Svanninge.

Rader.
Scavenius.
Schiern.
Schlegel.
Schytte.
Brind-Seidelin.
Steel.
Stender.
Stockfleth.
Tobiesen.
Treschow.
Luren.
Algreen-Ussing.
Wegener.
Wisby.
With.
Wulff.
Zeuthen.
Drsted.

Aggaard (G.) af Lolland.
Andræ.
Bergmann.
Bjerring.
Bregendahl.
Bruun af Åsens.
Bruun (M. P.) af Bruunshaab.
Bruun (P. D.) af Kjøbenhavn.
Buchwaldt.
Christensen (Georg) af Kjøbenhavn.
Christensen (J.) af Bolbum.
Dahl.
Dahlerup.
Dinsen.
Drewsen af Kjøbenhavn.
Eriksen.
Fløe.
Gislason.
Gram.
Gudmundsson.
Hall.
Hammerich.
v. Haven.
Hvidt.
Høier.
Jacobsen.
Jespersen (C. M.) af Viborg.
Jespersen (F.) af Bogense.
Johansen (H.) af Knardrup.
Johnsen.
Jørgensen.
Kayser.
Kirk.

Ja.
Knuth.
Krieger.
Køster.
Larsen (J. E.) af Kjøbenhavn.
Linnemann.
Mundt.
Paludan-Müller.
Mynster.
Møller (R. N.) af Draaby.
Nielsen (H. G.) af Tranberg.
Nørgaard.
Ostermann.
Pape.
Pedersen (J.) af Søding.
Pedersen (P.) af Kjøbenhavn.
Petersen (B.) af Kjøbenhavn.
Pietursøn.
Bløyen.
Rasmussen (M.) af Herlufmagle.
Rée.
Schack.
Schroll.
Schurmann.
Sidenius.
Sigurdsson.
Gederfeldt de Simonfen.
Thalbitzer.
Theilmann.
Tscherning.
Tvede.
Ussing af Viborg.
Westergaard.
Winther.

Ifølge Dagsordenen gav Formanden derefter Rigsdagsmanden for Odense Amts 1ste District Ordet:

Paludan-Müller: Rigsforsamlingen tillod for nogen Tid siden, at en Adresse fra Slesvigerne her blev oplæst. Jeg skal idag tillade mig, at henstille til Forsamlingen, om den ikke i Lighed hermed vil, som en Undtagelse fra den almindelige Regel, vise samme hædrende Opmærksomhed mod Beboerne af Grø, som med Trofskab

have holdt fast ved Konge og Fædreland. Jeg skal derfor tillade mig at anbrage paa, at der, i Henhold til Tillægget til Forretningsordenen, maa blive affømt om denne Adresses Oplæsning:

Ved den derefter foretagne Afstemning erklærede Forsamlingen sig med 128 Ja mod 12 Nei for Adresses Oplæsning.

Adressen, som derpaa af Paludan-Müller oplæstes, er saaledes lydende:

Medens de Udvalgte af vore Brødre i Kongeriget samle sig, for i Overensstemmelse med Kongens Raad at lægge Grundstenen for Danmarks Fremtid, men Tidernes Trængsel hindre de troe Danske i Slesvig i at tage Deel i dette betydningsfulde og følgerige Værk, føle undertegnede paa Grø boende Danske Mænd, i den Forudsætning, at Rigets Omfang først og fornemmeligen maa fastsættes og sikres mod Overlast i Nutid og Fremtid, en Trang til at udtale, hvad vi troe, rører sig her i Alles Hjerter:

„Vi ere beredte til ethvert Offer for at træde i uopløselig organisk Forbindelse med det danske Kongerige, og holdes ude fra enhver Indflydelse fra Tysklands Side; og skulde efter Herrens Raad omsider ikkun Magt kunne sætte Grændser for Magten, da ere vi rede til at række Haand og Pung til Forsvaret for Danmarks Ret, og ligesom vore Brødre i Kongeriget at deeltage i Krigens Byrder overhovedet og Almeenvæbningen i Særdeleshed.“

Grø den 19de October 1848.

(580 Underkrifter.)

Efterat have oplæst Adressen tilføjede fornævnte Rigsdagsmand:

Jeg maa hertil knytte en nødvendig Oplysning. Det forholder sig ganske rigtigt, som et kongevalgt Medlem bemærkede, da denne Adresse sidste Gang blev omtalt her i Salen, at der paa det Exemplar, som circulerede i Skovby og Løby, findes følgende Reservation: „Forsaaendts ingen anden Betydning lægges i de ovenførte Ord: „at træde i uopløselig organisk Forbindelse med det danske Kongerige“ end den, der kan forenes med den af os i afvigte Juli Maaned til Hans Majestæt Kongen indgivne Adresse, tiltræde Undertegnede Foranstaaende.“ Derimod er der paa den Adresse, som har circuleret i Marstal, tilføjet, at vel mange Familiefædre for Diebliffet ere fraværende, men at Stemningen i Sognet uforandret er den samme, nemlig Ønsket om fuldstændig Forening med Danmark. Disse forskellige Paategninger hidrøre derfra, at da der i Sommer var Tale om at indgive en Adresse til Hans Majestæt, opstod forskellige Meninger om Udtrykkene, hvori dette burde skee. Endel af Dens Beboere, navnlig paa dens vestlige Deel, troede, at man burde tage Hans Majestæts egne Udtryk i hans Tilfagn til Slesvigerne til Udgangspunkt, medens Beboerne i Marstal betone Foreningen med Danmark noget stærkere end de Andre; men i Grundtanken, i det Ønske, at forblive Danske, vare Alle enige, saa at Hs. Maj. ogsaa i sit Svar, lod den loyale og trofaste Tankemaade hos Beboerne i det Hele finde fuld Anerkjendelse. Forsaaendts Stemningen nu er mig bekendt, er den den samme som før, trods de i sig selv ikke meget betydende Meningsnuanceringer, der vel her, som i mindre Kredse, i Almindelighed tildeels hidrøre fra personlige Forhold. Jeg troer derfor, at nærværende Adresse meget heldigt har betegnet den Grundtanke, hvori Alle staae forenede, som Ønsket om en „uopløselig organisk Forbindelse“ med det fælles danske Fædreland.

Formanden: Der staaer endnu kun tilbage at angive Dagsordenen for det næste Møde. Dette kan jeg imidlertid for Diebliffet ikke gjøre, da der for Tiden Intet foreligger til at forhandle i den fælles Forsamling. Naar der bliver Noget at foretage, skal jeg lade Dagsordenen for det næste Møde opslaae paa Tavlen, og jeg skal derhos anmeldte den i samtlige Afdelinger, som imidlertid ville kunne fortsætte deres Arbejder. Mødet hævet.

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

To og tyvende Møde.

Løvedagen den 25de November.

Forhandlingsprotocollen for det forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal tillade mig at meddele, at jeg fra Justitsministeren har modtaget en Skrivelse, ifølge hvilken Hans Majestæt Kongen har bifaldet, at Diæterne og Rejseomkostningerne for nærværende Rigsforsamling bestemmes paa den af Forsamlingen vedtagne Maade.

Jeg skal endvidere anmelde, at jeg har modtaget:

- 1) En Adresse fra 48 Indbyggere i Stubbekjøbing, om at Kjøbstædernes Interesse maa blive varetaget ved Grundlovens Behandling.
- 2) Et Andragende fra Huusmand Lars Eriksen i Sallinge, om at Huusmand og Inderster og den ringere Stand i Kjøbstæderne maae komme til at udgjøre en særegen Valgklasse.
- 3) En af den 31te kongevalgte Rigsdagsmand (Wulf) indleveret Adresse fra 141 Beboere af Halsborg, Hobro og Omegn, hvori de erklære sig beredte til at bære de yderligere Offre og Byrder, som en forisat Kamp for Danmarks Ære maatte føre med sig.
- 4) En af Rigsdagsmanden for Halsborg Amts 2de District (Schurmann) indleveret Adresse fra 280 Borgere og Indvaanere i Halsborg om tilbørlig Varetægtelse af Kjøbstadindvaanernes, navnlig Handels- og Haandværksstandens Lørd ved Valglovens Behandling.
- 5) En af Rigsdagsmanden for Veile Amts 3die District (Stockfleth) indleveret Adresse fra Borgerrepræsentanterne i Veile Kjøbstad, om at Kjøbstædernes Lørd med Hensyn til de tilkommende Rigsforsamlinger maatte komme i Betragtning.

Ifølge Dagsordenen har den ærede Rigsdagsmand for Veile Amts 6te District Ordet.

With: Jeg vil tillade mig at henstille til det ærede Ministerium at besvare det Spørgsmaal: naar kunne Jyllands Beboere vente at erholde Erstatning for de Præstationer, de have maattet yde i Mai Maaned til den fjendtlige Armee under dens Ophold i Landet. Det er, som bekendt, ikke Ubetydeligheder, hvorom her handles, idet den hele Sum er over 3 Gange 100,000 Rbd., hvoraf 260,000 Rbd. alene falder paa Veile Amt. Disse Præstationer ere vel tildeels af den Natur, at de kunne have været udstrevede paa Hartkornet, hvilket navnlig gjælder, hvad Smør og Brød angaaer, og som derhos ikke have været saa følelige for de Enkelte; men der er dog mange af disse Præstationer, der ere faldne haardt paa enkelte Familier, nemlig saadanne Ting, der ikke findes i Bondens almindelige Forraad, men maae søges hos Kjøbmand eller andre Personer, saaledes som — for blot at nævne nogle Exempler — Kaffe, Tobak, Sukker, Grøn, men især Slagteqvæg etc. Jeg kjender saaledes en Mand, der med den største Beredvillighed kom Dyrigheden imøde ved dens Foranstaltninger, og som i dette Dieblik, skjøndt han har faaet omtrent 1000 Rbd. i Erstatning, dog har over 13,000 Rbd. tilgode for leverede Stude; men nu forekommer det mig, at det dog vilde være særdeles haardt, om en saadan Mand, foruden at bære de øvrige Krigens Byrder, ogsaa skulde svare en saa betydelig Krigsskat, der naturligviis maa hemme hans Virksomhed, og jeg tillader mig derfor i mit Veile Amts Interesse at spørge, naar man kan vente, at disse Præstationer ville

blive erstattede, idetmindste forsaavidt som de findes altfor trykkende for en enkelt Mand?

Premierministeren: Jeg tillader mig i denne Anledning at oplyse, at efter den afsluttede Baabenstilstand var det bestemt, at de Penge, som Beboerne havde tilgode for Leverancer til den fjendtlige Armee i Jylland, skulde erstattes af Preussien. I Overensstemmelse dermed underrettede Justitsministeriet under 30te Septbr. Udenrigsministeriet om, at de med Jyllands Occupation af preussiske Forbundstropper forbundne Udgifter og lidte Tab efter en foreløbig Opgjærelse af vedkommende Amtmand vare anslaaede til et Totalbeløb af circa 370,000 Rbd. Det blev derpaa paalagt Kammerherre Reetz, som dengang opholdt sig i Berlin i et specielt Ordr, at anmelde for den preussiske Udenrigsminister, at den Danmark efter den 5te Artikel i Baabenstilstands-Conventionens 5te Artikel tilkommende Erstatning for de af hine Tropper i Jylland optrævede Contributioner vilde andrage omtrent det fornævnte Beløb. Derpaa blev svaret, at man turde imødesee en definitiv Opgjærelse. Det er altsaa en saadan nøiagtig Opgjærelse, efter hvilken man antog, at Tabet ikke skulde blive saa stort som angivet, hvorpaa man har ventet. Som en Følge deraf blev igjennem vedkommende Autoriteter nøiagtige Oplysninger indhentede og ved den derefter stedfundne endelige Opgjærelse, som blev Udenrigsministeriet meddeelt, viste det sig, at den endelige Totalsum beløb sig til 318,288 Rbd. 20 Sk., altsaa c. 50,000 Rbd. mindre, end forhen angivet. Det er altsaa nu denne Sum, som for saa Dage siden blev os opgivet, der vil blive forelagt den preussiske Regjering, og forhaabentlig vilde da de fornødne Penge blive anviste og derefter uophødeligen komme Vedkommende tilgode.

With: Jeg takker den ærede Premierminister for den Underretning, som er givet. I Anledning af den af ham berørte Overensstemmelse mellem den første og senere Opgjærelse vil jeg blot tillade mig at anføre, at Aarsagen hertil er den, at man ved den første Beregning havde lagt den Maalestof til Grund end ved den sidste. Ved hiin har man nemlig ifkun angivet Beløbet calculatorisk og derhos noget rundeligt, idet man har taget Totalbeløbet af de fjendtlige Tropper og da for den enkelte Mand efter en almindelig Beregning ansat saa og saa meget, hvorimod man ved den senere Opgjærelse speciellere og mere nøiagtigt har opgivet, hvad der er bleven præsteret. Efter hvad jeg nu har hørt, ved jeg, at Erstatningen beroer paa den preussiske Regjering; men jeg maa oprigtig beklage, at jeg frygter for, at det da vil trække langt ud, og jeg skal derfor henstille det som mit Ønske, om ikke Ministeriet kunde drage Omhu for strax at skaffe dem, som meest trænge dertil, Erstatning.

Stockfleth: I Continuation af den Interpellation, som allerede er stillet, tillader jeg mig at gjøre opmærksom paa, at enkelte Mænd i Veile, som staae i ganske betydelige Forskud for leverede Vare til den fjendtlige Armee, ikke engang have kunnet opnaae at faae deres Tilgodehavende liquideret i Statterne, eller rettere faae Statterne liquiderede i dette. Dette synes unægtelig noget haardt, og forsaavidt Statterne ved de forestaaende Skatteopkrævninger ikke skulde være betalte, saa ønskede jeg at vide, om de Skatteydende ikke kunne haabe at faae deres Statter liquiderede i deres Tilgodehavende.

Finantsministeren: Det vil vistnok være indlysende, at det i og for sig ikke er ønskeligt for Finantsbestyrelsen at yde Forskud for Forbringer, som det conventionsmæssig paaligger en fremmed Regjering at betale; men ligesom der allerede fra Finantsbestyrelsens Side er truffen Foranstaltninger til at forskyde Enkelte, som i særdeles

Grad behøvede Erstatning for de Tab, de have lidt ved den preussiske Armées Tilstedeværelse i Jylland, saaledes er det en Selvfølge, at Finantsbestyrelsen heller ikke vil unddrage sig Fyldestgjørelsen af enhver Billighedsforbring, som kan stilles til den. Der er endnu nogen Tid tilbage inden Aarets Udgang, da de directe Skatter, navnlig den første Deel af Krigsskatten, skulle betales, og hvis den preussiske Regiering ikke meget snart præsterer, hvad den bør præstere, saa vil det altsaa være en Pligt, som paaligger Finantsbestyrelsen, at drage Omsorg for, at de skadelidende Beboere i Jylland lettes saa meget som muligt, og der skal derfor fra Bestyrelsens Side blive truffen enhver Foranstaltning, som af Autoriteterne maatte ansees nødvendig og billig.

Formanden: Jeg kan saaledes maaskee ansee denne Interpellation for endt. Den ærede Rigsdagsmand for Veile Amts 3die District ønsker at gjøre et Spørgsmaal.

Stockfleth: Det har ofte været omtalt i de offentlige Blade, ligesom det nu er en almindelig bekjendt Sag, at et kongeligt Medlem af denne Forsamling i et diplomatisk Grinde er gaaet til London. Jeg tillader mig at forespørge hos den høitagtede Formand, om dette er anmeldt for ham, og om bemeldte Medlems Plads her i Forsamlingen kan ansees derved at være bleven ledig.

Formanden: Jeg har ingen Anmeldelse modtaget om, at dette Medlem vilde fratræde, og jeg har ingen Bemyndigelse til at foretage Noget i saadanne Tilfælde.

Stockfleth: I saa Fald tillader jeg mig at forbeholde mig Ret til at stille et Andragende om, at der i Forretningsordenen maa blive optaget en Bestemmelse om, hvorlænge et Medlem kan være fraværende fra Forsamlingen, uden at hans Plads derved kan ansees at blive ledig.

Efter Dagsordenen fik man derpaa til Valget af de 5 Medlemmer af Comiteen for Børnepligtsagen, der ifølge den tidligere deromtagne Beslutning af Forsamlingen skulde udnævnes foruden de 10 gjennem Afdelingerne udvalgte. Af Afdelingerne vare følgende valgte:

- 1ste Afdeling Petersen, C. A.
Tscherning.
- 2den Afdeling Jespersen, F.
Christensen, G. (Kbhvn.)
- 3die Afdeling Luren.
Johansen, H. Knardrup.
- 4de Afdeling Hiort.
Madson.
- 5te Afdeling van Doornum.
Andra.

Udfaldet af den første Stemmegivning var saaledes: (139 Stemmegivende — 70 Stemmer absolut Stemmesleerhed; een Stemmeseddel ugyldig, fordi den indeholdt 4 Navne) Scavenius 80 Stemmer, Stockfleth 72, Bregendahl 63, Røster 56, W. Ussing 53, Thalbiger 49, Schlegel 48, Jungersen 42, Hasfelbalch 41, J. Christensen fra Boldum 35, Fibiger 28, J. E. Larsen 24, Lüttrichau 18, Hall 14, Olrik 12, Algreen-Ussing 11. Da herefter ikkun de to Forstnævnte havde erholdt absolut Pluralitet, bleve disse nemlig Scavenius og Stockfleth erklærede for valgte Medlemmer af den nævnte Comitee, hvortil et nyt frit Valg paa de tre øvrige Comiteemedlemmer blev at foretage.

Ved den derefter foretagne Stemmegivning (140 Stemmegivende — 71 absolut Pluralitet) erholdt Røster 75, Bregendahl 71, W. Ussing 65 og Thalbiger 60 Stemmer. De tvende Første, Røster og Bregendahl, der havde erholdt absolut Stemmesleerhed, erklærede for Medlemmer af Comiteen, medens det derimod ved et nyt Valg paa de tvende Sidstnævnte blev at afgjøre, hvem af disse der skulde indtræde i Comiteen.

Udfaldet af dette Valg — 136 Stemmegivende, 69 absolut

Stemmesleerhed — blev, at W. Ussing erholdt 74 og Thalbiger 62 Stemmer, og at som en Følge heraf W. Ussing erklærede for valgt til Medlem af Comiteen.

Formanden: Det staaer nu kun tilbage at angive Dagsordenen for det næste Møde.

Grundtvig: Turde jeg maaskee gjøre den høitagtede Formand et Spørgsmaal, der synes lidt paatrængende, ved Enden af Valget af de Comiteemedlemmer, som skulle betænke den vigtige Sag om Børnepligten. Jeg vilde da tage mig den Frihed at spørge, om hvad der er bestemt angaaende Forsamlingens Embedsmand, at de ikke kunne frastige sig det paa dem faldne Valg uden med Forsamlingens Tilladelse, ogsaa gjælder for dem, der vælges til Medlemmer af en Comitee. Det er ikke, fordi jeg selv troer dette; men jeg formoder, at det ærede kongevalgte Medlem, som nys sad paa Ministerbænken, og som i første Afdeling er udnævnt til at indtræde i Comiteen for Børnepligtsagen — en Sag, der saa ganske er udgaaet fra ham, saa at det vilde være, som om en Forfatter blev kaldt til at bedømme sit eget Værk — et har kunnet vise hint Valg fra sig, fordi han staaer i den Formening, at dette ikke er tilladt uden Forsamlingens Samtykke, og jeg spørger derfor, om der i saa Fald kunde være Noget imod, at Forsamlingen blev spurgt, om den tillod det.

Formanden: Jeg maa tillade mig at bemærke, at det vel nærmest maa beroe paa, hvorvidt det ærede Medlem selv forlanger at blive fritagen. Det er vel ikke udtrykkeligt bestemt om Comiteemedlemmer, hvad der gjælder om Forsamlingens Embedsmand, men det forekommer mig, at Analogien taler temmelig meget derfor.

Tscherning: Jeg forstaaer ikke hele denne Sag. Jeg ønskede gjerne at komme til at forstaae, hvad det ærede Medlem har sagt.

Formanden: Det var dennes Mening, at den ærede Rigsdagsmand, som nu talte, skulde træde ud af Comiteen, hvis Forsamlingen tillod det; men jeg har anseet det nødvendigt, at den ærede Rigsdagsmand selv udtalte sig om, hvorvidt han ønsker at udtræde.

Tscherning: Om jeg ønsker at træde ud af Comiteen, er det det, der er Spørgsmaal om? Jeg veed ikke, hvad der skulde give Anledning dertil. Jeg har ikke ønsket at komme ind i Comiteen; men da Afdelingen har valgt mig, saa seer jeg ikke, hvorfor jeg skulde ønske at træde ud. I denne Henseende har jeg selv slet ikke havt noget Ønske, men ved at tage imod Hvervet har jeg opfyldt et Ønske, som Andre have yttret, og jeg anseer mig ikke berettiget til at vise den Artighed imod et enkelt Medlem at træde ud.

Grundtvig: Det har ikke, som det kongevalgte Medlem siger, været min Tanke at bede ham om atter at træde ud af Comiteen, eller forvente, at han af Artighed imod mig skulde ønske at gjøre dette; men jeg har meent, at det maatte være ubehageligt for ham at kaldes til at bedømme en Sag, som han maatte ansee for sin egen. Hvis man havde forudsat, at en Minister kunde komme til at indtræde i en Comitee, der skulde bedømme et Forslag, som han selv havde givet, saa vilde man vist ogsaa have sagt, at noget Saa-dant ikke kunde lade sig gjøre. Jeg har derfor tænkt, at det for Sagens upartiske Døftelse kunde være, at det ærede Medlem ønskede at udtræde.

Formanden: Jeg skal tillade mig at slutte denne Debat og annoncere Dagsordenen. Paa Tirsdag Kl. 2 vil der blive Plenarmøde til Behandling af et Forslag fra Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 7de District (Larsen), om at Rigsforsamlingen vil opfordre Regieringen til at forelægge Samme Forordningen af 23 Sept. sidst. angaaende en extraordinair Udskrivning af de hidtil Ikke-Børnepligtige.

Mødet hævet.

Rettelse.

I Nr. 49, Spalte 377, Linie 1 f. n. nemlig, læs: tildeels.

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Tre og tyvende Møde.

Lirsdagen den 28de November.

Forhandlingsprotocollen for det forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal anmelder, at jeg har modtaget en Skrivelse fra den 29de kongevalgte Rigsdagsmand Conferentsraad Treschow, der lyder saaledes:

„Da jeg paa Grund af et mig allernaadigst betroet kongeligt Brev i Udlandet rimeligviis i nogen Tid vil være forhindret fra at tage Deel i Rigsdagens Forhandling, saa giver jeg mig herved den Ære at anmelder dette mit Forsald for den høitagtede Formand.

Skjøndt Hr. Generalmajor v. Orholm, saavidt jeg veed, befinder sig i det samme Tilfælde, er det dog muligt, at han formodentlig sin pludselige Afreise ikke har funden Leilighed til herom at gjøre Anmeldelse.

En lignende Underretning har jeg tilladt mig at tilstille Hans Excellence Justitsministeren.

Maaskee den høitærede Justitsminister vilde tillade mig at opkafe det Spørgsmaal, om Ministeriet, i Anledning af denne Meddelelse, som ogsaa Justitsministeriet har erholdt, anseer Treschows Plads Rigsdagsforsamlingen at være ledig.

Justitsministeren: Den Meddelelse, som den ærede Formand har berørt, modtog jeg først igaarafes og har i Mellemtiden ikke havt Leilighed til at conferere med de øvrige Medlemmer af Statsraadet desangaaende. Jeg skal derfor forbeholde mig nærmere at meddele Forsamlingen, hvorvidt det Forsald, som Conferentsraad Treschow har anmeldt, maatte ansees at være af den Bessaffenhed, at det skulde være tilstrækkeligt til at betragte ham som udtraadt af Rigsdagsforsamlingen, eller om det kun maatte være et saa interimistisk Forsald, at der ikke er nogen Nødvendighed for at ansee ham som udtraadt.

Formanden: Jeg skal dernæst anmelder nogle indkomne Adresser:

- 1) En Adresse, undertegnet af 163 Indbyggere i Maribo, om at Balgene til Landsthinget maas ordnes saaledes, at de forskjellige Stænders Interesser sikres en nogenlunde ligelig Repræsentation.
- 2) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Ringkjøbing Amts 1ste District (Lang), fra Ringkjøbing med 87 Underkriister, om at Kjøbstæderne maas vælge særskilt til Rigsdagsforsamlingen, og at Grundlovudkastets Bestemmelser om Landsthinget maas tages tilfulde.
- 3) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Sorø Amts 5te District (Neergaard), fra Borgerrepræsentationen i Ringsted, om at Kjøbstædernes Løb maas tagtages ved Bestemmelsen af Valgmaaden;
- 4) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Ringkjøbing Amts 1ste District (Lang), med 145 Underkriister, hvori de Underkriisterne erklære sig beredvillige til ethvert Offer for at have Danmarks Ret til Slesvig og udtale Ansigt om en almindelig Bæbning;
- 5) En Petition, indleveret gjennem Rigsdagsmanden for Frederiksborg Amts 5te District (Hans Johansen), fra endoel Husemand i Steenløse om Eftergivelse eller Redskættelse af deres Afgifter. Disse Adresser vilde blive henlagte i Løseverælseset. Ifølge Dagsorde-

nen har Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 7de District (Larsen) Ordet.

Larsen: Det Forslag, som jeg har tilladt mig at forelægge den ærede Forsamling, forekommer mig at være tilstrækkeligt begrundet ved Naturen af den Foranstaltning, som er paabuden ved den under 23 Septbr. emanerede Anordning, i Forbindelse med de øvrige foreliggende Omstændigheder. Det vil uden tvivl være unødvendigt, at jeg nærmere paaviser, at Gjenstanden for denne Anordning er af den Bessaffenhed, at samme Anordning under almindelige Forhold, og allerede efter Anordningerne om de hidtil bestaaende Provinzialstænder, ikke burde være emaneret uden at have været forelagt Stænderne, hvoraf atter forekommer mig at følge, at naar extraordinaire Tidsomstændigheder dog have opfordret Regjeringen til at træffe en saadan Foranstaltning, denne maatte være provisorisk, indtil Sagen paa forfatningsmæssig Maade endelig kunde reguleres. Det er saameget mere unødvendigt for mig nærmere at udvikle dette, som Saadant paa det Allerbestemteste er erkjendt, ikke blot under de foreløbige Forhandling, som have fundet Sted, og hvorved denne Anordning er forberedt, men og i en tidligere Kundgjørelse, ved hvilken Anordningen blev bebudet. Saaledes er det fra den høitagtede Justitsministers Side under disse foreløbige Forhandling, som findes meddeelte i Departementstidenden Nr. 21 for d. N., udtrykkelig erkjendt, hvad der da heller ikke kunde være Tvivl underkastet, at den paatænkte Foranstaltning greb saaledes ind i de hidtil bestaaende Forhold, at den efter alle sædvanlige Regler og efter en constitutionel Forfatnings Principer krævede Folkerepræsentationens Medvirkning for at træde i Kraft, hvis ikke en paatrængende Nødvendighed havde fordret en siebliffelig Sværskættelse; og i Kundgjørelsen af 22de Juni 1848, hvorved den hele Foranstaltning foreløbigen blev forkyndt og Forberedelser til sammes Udførelse paabudne, er det i § 3 ganske udtrykkelig udtalt, at Anordningen ifkun vilde udkomme som provisorisk; det hedder nemlig der:

„Der bliver at udarbejde et Udkast til en provisorisk Anordning, der nærmere vil være at forelægge Os, hvorved den omhandlede Udførelse og det udførelse Mandkabs Tjenestepligt imidlertid skal fastsættes, indtil Sagen angaaende almindelig Bærnepligt paa forfatningsmæssig Maade kan blive endelig reguleret.“

Det siges altsaa her tydeligt, at det, der paatænkes, var en provisorisk Anordning, hvorved Tjenestepligten for deres Bedkommende, som man extraordinært vilde udførelse, kun midlertidig skulde ordnes, indtil den hele Sag om almindelig Bærnepligt paa forfatningsmæssig Maade endelig kunde blive reguleret. Vel er det nu vist, at ikke alle de i Aarets Løb emanerede provisoriske Anordninger kunne være at forelægge nærværende Rigsdagsforsamling — i Reglen vilde de først blive at forelægge den ordentlige Rigsdag, som sammentræder, efterat Forfatningsværket er istandbragt —; men da Regjeringen har fundet det rigtigt og nødvendigt, netop unntagelsesviis at forelægge nærværende Rigsdagsforsamling Anordningen om almindelig Bærnepligt, for allerede nu at faae dette Forhold ordnet, saaledes som det idetmindste for det Første skal bestaae, saa er det Tidspunkt uden tvivl just nu indtraadt, som er nævnt i den foreløbige Kundgjørelse af 22de Juni som det, da den senere Anordning af 23de September vilde være at undergive forfatningsmæssig Behandling. Desuagtet er denne Anordning ikke bleven forelagt Rigsdagsforsamlingen i Forbindelse med Udkastet til Loven om almindelig Bærnepligt, og efter de Erklæringer, som ere afgivne her i Salen fra Ministeriets Side, synes dette heller ikke uden videre at kunne ventes. Det forekommer mig

derfor, at der, allerede for at værne om Folkets forfatningsmæssige Rettigheder og uden Hensyn til, om man kan være tilfreds med Lovens Indhold eller ikke, er tilstrækkelig Anledning for Rigsforsamlingen til at opfordre Regjeringen til at forelægge den bemeldte Forordning. Men ogsaa i Anordningens Indhold er der udentvivel Udskilligt, der billig synes at burde forandres, og disse eventuelle Forandringer ville nu uden al Vanskelighed kunne iværksættes, da Forordningen endnu ikke er bragt i praktisk Anvendelse og vel heller ikke vil kunne ventes for det Første at blive dette; men jeg troer ikke for Diebliffet at burde opholde den ærede Forsamling med nogen nærmere Udsvikling af, hvad jeg saaledes troer, at der kunde være at foreslaae forandret i bemeldte Anordning, idet jeg antager, at det foreliggende Forslag maa synes tilstrækkeligt begrundet ved Grundsætningerne om Folkerepresentationens forfatningsmæssige Virksomhed, endog for dem, som maatte være tilfredse med Anordningens hele Indhold. Derimod troer jeg nu at burde bemærke, at Anordningen paa en vis Maade kan siges allerede at være undergivet Forsamlingens Behandling, nemlig indirecte ved det foreliggende Udkast til Anordningen om almindelig Børnepligt. Naar det nemlig her i § 5 hedder: „De derimod, som ere fødte forinden den 1ste Januar 1826, forblive i Besiddelse af den tidligere erhvervede Frihed, dog at de, som i Henhold til Vor Anordning af 23de Septbr. sidstleden maatte extraordinairt udskrives i Anledning af den nærværende Krig, blive pligtige at udføre den Tjeneste, hvortil de ere udfrevne, saalænge de bestaaende Krigsforhold maatte gjøre det nødvendigt“, vil det sees, at Paragraphen som Hovedregel indeholder den Bestemmelse, at de, som ere fødte før den 1ste Januar 1826, skulle forblive i Besiddelse af den tidligere Frihed, og som Undtagelse hertil svier Bestemmelser om dem, som maatte blive udfrevne efter Anordningen af 23de Septbr.; og det forekommer mig da klart, at saavist som Hovedreglen maa være undergivet denne Forsamlings Behandling, og denne i at fatte Beslutning derom kan komme til et andet Resultat, end Hovedreglen giver, saaledes maa ogsaa Forsamlingen være berettiget til at gaae ind paa den til Hovedreglen knyttede Undtagelse. Forsamlingen maa altsaa, saavist jeg skjønner, være berettiget til, naar den dertil fandt Anledning, at bestemme, at Hovedreglen skulde have ubetinget Anvendelse, og at Ingen altsaa skulde udskrives efter den under 23de September emanerede Anordning. Men antager man, at Forsamlingen er berettiget til som et Amendement til § 5 i Udkastanordningen at indføre en saadan Bestemmelse, maa den vel og være berettiget til at fastsætte, at Anordningen af 23de Septbr. vel skal staae ved Magt, men kun med visse Forandringer og Modificationer. Det er imidlertid at befrygte, at der vil kunne opstaae temmelig megen Tvivl her i Forsamlingen, om og hvorvidt man saaledes kan være berettiget til at gaae ind paa Anordningen af 23de Septbr. paa Grund af Indholdet af § 5 i den almindelige Udkastanordning, og at i alt Fald temmelig vidtløftige Discussioner kunne opstaae om dette formelle Punkt under Behandlingen af Børnepligtsagen. Det maa ogsaa erkjendes, at det i sig selv er noget ubequem, at man skal stille Forslag om Forandringer af enkelte Bestemmelser i Anordningen af 23de September som Amendments til § 5 i den almindelige Udkastanordning. Det forekommer mig saaledes, at det ialtsald er det Hensigtsmæssigste, ligesom det upaatvilelig i sig selv er det Naturligste og meest Correcte, at Anordningen af 23de September formelig forelægges Forsamlingen til Behandling i Forbindelse med Udkastet til Loven om almindelig Børnepligt. Det er i Henhold til disse Grunde, at jeg har tilladt mig at stille det Forslag til den ærede Forsamling, at Rigsforsamlingen vilde opfordre Regjeringen til at forelægge Samme Anordningen af 23de September som en provisorisk Lov til Behandling i Forbindelse med det foreliggende Udkast til en Forordning om almindelig Børnepligt.

C. N. Petersen: Uden i mindste Maade nu at ville foregribe Spørgsmaalet om Hensigtsmæssigheden eller U hensigtsmæssigheden, om Forfatningsmæssigheden eller Forfatningsstridigheden af Anordningen af 23de September 1848, kan jeg dog ikke tilbageholde den Formening, at det af den ærede kjøbenhavnske Rigsdagsmand nylig fremsatte Forslag synes mig oversflødig, og — dets Oversflødighed forudsat — maa jeg stemme derimod, da jeg ikke indseer Andet, end at det vil

medføre en Forhaling af Rigsdagens Behandling af Anordningen om den almindelige Børnepligt, og det vilde være skadeligt. Jeg skjønner nemlig ikke rettere, end at Rigsforsamlingen, ved at tage Udkastet til Anordningen om almindelig Børnepligt under Behandling, nødvendig maa komme ind paa det Spørgsmaal, som nu er fremsat, og at den maa komme dertil paa en ligesaa fuldstændig og hurtigere Maade, end om Anordningen af 23de September forelægges Forsamlingen. At denne Anordning af Regjeringen ansees for endelig afgjort, er ikke Mere, end hvad der kan siges om enhver bestaaende Lov; men af disse vil der være flere, som ville være udsatte for den Skjæbne at blive ganske eller tildeels ophævede eller forandrede ved den Børnepligtslov, som nu skal udkomme. Især gjælder dette om den Forordning, som har spillet en saa vigtig Rolle i Danmarks Lovgivning, nemlig Forordningen af 20de Juni 1788; men en større Uforanderlighed end den, som er tillagt denne Forordning, antager jeg dog ikke, at der kan tilkomme den provisoriske Anordning af 23de Septbr. d. A. Jeg mener, saaledes som den ærede Proponent ogsaa har bemærket, at der er givet Rigsforsamlingen en speciel Opfordring til, at befatte sig med denne Anordning ved § 5 i Udkastet til Børnepligtsloven, der, som allerede bemærket, indeholder baade en Regel og en Undtagelse, og det en Undtagelse, som ene og alene angaaer Individet, som henhøre under Anordningen af 23de September. Jeg kan kun tænke mig et af disse tre Tilfælde: enten maa Rigsforsamlingen ligefrem antage den hele Undtagelse i § 5 i Udkastet af Anordningen, og da er Anordningen af 23de September dermed ligefrem stadfæstet; eller ogsaa forkaster Rigsforsamlingen hele denne Undtagelse, og da er den tidligere nævnte Forordning dermed i det Hele forkastet, thi den angaaer kun Personer, som ere fødte før den 1ste Januar 1826; eller endelig kunne vi tænke os det 3die Tilfælde, at man antager Undtagelsen i § 5 med visse Modificationer, og da er Anordningen af 23de September forandret, det vil med andre Ord sige, tildeels antaget, tildeels forkastet. Om Rigsforsamlingens Berettigelse til idetmindste at vælge mellem de 2 første Alternativer, troer jeg ikke, der kan reises nogen fornuftig Tvivl. Maa ske kunde man med Hensyn til det 3die Alternativ gjøre den Indvending, at Rigsforsamlingen dog ikke kunde befatte sig med Detaillen i Anordningen af 23de September d. A., uden at denne var specielt forelagt, og dersom dette var saa, da vilde ogsaa jeg stemme for Proponentens Forberedelsesforslag; men jeg antager ikke, at denne Indvending kan være fuldkommen grundet. I saa Fald maatte nemlig Rigsforsamlingen føle sig hæmmet i sin Virksomhed med Hensyn til alle de andre Anordninger, hvorom der kan blive Spørgsmaal under Behandlingen af Børnepligtsloven; den kunde da, for at nævne et Exempel, ikke optage enkelte Bestemmelser i Forordningen af 20de Juni 1788, hvor hensigtsmæssige de endog maatte være; den kunde ikke gjøre Forandringer i Forordningen af 10de Mai 1843, skjøndt der dog ogsaa er henvisst i selve Udkastet til denne Forordning. Men at Rigsforsamlingen paa den Maade skulde være bunden, kan jeg paa ingen Maade antage, og derfor agter jeg at stemme mod Forslaget. Jeg skal kun tilføie, at jeg ikke har overseet, at der dog bliver en Forskiel tilbage, eftersom Regjeringen vælger enten at forelægge Anordningen af 23de September, eller ikke at forelægge den, idet nemlig Regjeringen i det første Tilfælde vilde lægge et Vaand paa sig selv, en Forpligtelse til ikke at gjøre Brug af den omtvistede Forordning, førend Rigsforsamlingen havde afgivet sin Erklæring derover, medens Regjeringen ikke paalægger sig dette Vaand, naar den undlader at forelægge den. Men saa vigtig denne Forskiel maa skee kan forekomme Mange, især mange af dem, hvormed Forordningens Ophævelse vil ligge paa Hjerte, saa maa jeg dog tilstaae, at jeg for mit Vedkommende ikke kan tillægge denne Omstændighed nogen Vægt, da jeg ikke troer, at den vil have nogen praktisk Følge; jeg indseer nemlig ikke, saaledes som Sagerne nu staae, at der skulde være nogen gyldig Anledning for Regjeringen til at gjøre noget Brug af Forordningen af 23de September inden den Tid, Rigsforsamlingen allerede vil være færdig med Behandlingen af Børnepligtsloven.

H. Saven: Jeg finder det aldeles nødvendigt, at Forsamlingen fra allerførst af gjør sig det klart, i hvad Forhold den staaer til Regjeringen, og at den navnlig ikke befatter sig som folkevalgte Repre-

sentanter med andre Sager end de, de ere valgte til at behandle fra Folkets Side. Forsaavidt vi derfor her kunne behandle Værnepligts- og Finantsagen, saa behandle vi dem ikke som folkevalgte Repræsentanter, men som Mænd, hvem Regjeringens Tillid har overdraget at overveie disse Sager i Forening med den, saaledes at Regjeringen har Ansvar ligesuldt for de Forordninger, som den forelægger os. Folket har ingen Stemme havt i disse Forordninger og har saaledes intet Ansvar; Regjeringen har kaldet os; Regjeringens Tillid er det, som berettiger os til at deeltage deri, men Folket har ikke sendt os herind i den Hensigt; vi have altsaa ikke den saakaldte constitutionelle, lovgivende Medvirkning i Beslutningen. Jeg betragter Sagen i saa Henseende fra følgende Standpunkt; jeg siger: de hidtil bestaaende raadgivende Stænder have været sammenkaldte iaar eengang, der forløber nu to Aar, inden de skulle sammenkalbes efter det hidtil bestaaende Forhold. Saalænge der endnu ikke er opnaaet nogen anden Forsatning, saalænge skulde Lovgivningsarbejdet ordentligvis hvile i 2 Aar eller indtil 1850; saasnart Forsatningen derimod er udarbejdet af os, træder den i Kraft, og da blive de lovgivende Arbejder at forelægge den Rigsdag, som i Overensstemmelse med den sammentræder. Anordningen af 23de Septbr., Finantsagen og Værnepligtsagen, som vi her behandle i Forening med Regjeringen, kunne kun ansees at komme fra Regjeringen alene og staa saaledes som extraordinaire Love, indtil Tiden kommer, da en virkelig lovgivende Forsamling kan deeltage i deres Behandling, og da først kan Folket ved sine egne Repræsentanter siges at medvirke til Lovgivningen med Hensyn til disse specielle Love.

Næe: Jeg maa dog mene, at vi have en Forsatning, en Overgangsforfatning, hvorved Ministrene ere gjorte ansvarlige for deres Functioner. De Anordninger, som ere udkomne siden den Tid, navnlig i det Tidrum, hvorom her har været Tale, ere ogsaa fremkomne med Contrasignatur af Ministrene; skal denne Ansvarlighed have nogen Betydning, saa maa den ogsaa realiseres i Tilfælde som nærværende, saa maa det Provisorium, som er etableret for denne Anordnings Vedkommende, ophøre, saasnart en Folkerepræsentation sammentræder for at afgive sin Betænkning derved, thi man vil dog ikke reducere Rigsforsamlingen til mindre end det Folke raad, som før var tilstede, og for hvilket provisoriske Love, for de kunde faae Lovkraft, maatte forelægges, og det mener jeg, det ansvarhavende Ministerium ogsaa har været pligtigt til i nærværende Tilfælde. Derfor har det høilig forundret mig, at man ikke allerede fra den første Dag, Rigsforsamlingen var sammentraadt, forelagde den til Antagelse eller Forkastelse en Lov, der ikke alene raader over borgerlige Rettigheder, men maaskee ogsaa over Borgernes Liv. Jeg gaaer ogsaa ud fra den Forudsætning som den ærede Deputerede fra Hjørring Amt, der næstsidst talte, nemlig at Forsamlingen i § 5 i det almindelige Lovudkast om Værnepligten har fuld Berettigelsen til at antage, forkaste eller modificere Bestemmelserne i Anordningen af 23de September, da denne Forordning vel blot nævnes i § 5 af Udkastet, men det dog kun kan antages som en Art Abbreviatur, at den ikke fuldstændig er aftrykt; men ligesaa vist er det ogsaa, at der er Tvivl herom tilstede, og disse have ogsaa gjort sig gjældende i Afdelingerne under Sagens Behandling. For at bortrydde enhver saadan Tvivl, og fornemmelig for, som den ærede Deputerede for Kjøbenhavns 7de District (Karsen) med Feie udtrykte sig, at varne om de constitutionelle Rettigheder, mener jeg, at det i høieste Grad maa være Folket og Folkets Repræsentanter magtpaaliggende, at der ikke er noget Provisorium tilstede længere, end høist fornødent, at der ikke tilstedes nogen Mellemtid, noget ministerielt Interregnum, men at dette maa ophøre, saasnart en Forsamling er tilstede, som man dog ikke kan betage i det Mindste den Character, at den maa afgive sin Betænkning over provisoriske Love. Den ærede Deputerede fra Hjørring bemærkede, at Regjeringen er berettiget til at gjøre Brug af denne Forordning; den er det tilvilde; men netop af den Grund mener jeg, at det maa være Regjeringen magtpaaliggende, i sit Forhold til Forsamlingen, til Folket, som denne repræsenterer, at kunne skaffe sig en Ratifikation af Forordningen, førend den gjør fortsat Brug deraf; thi selv om den skrider hertil, selv om den har været i det nødvendige Tilfælde at

maatte eventuallter foretage Udskrivning, ja selv om den havde sendt de Udskrevne til Armeen, maatte den dog være pligtig til at forelægge Anordningen, for at, hvis Forsamlingen forkastede den, der da kunde foretages de Forandringer, som Omstændighederne derefter maatte tilstede. Der handles her om en Foranstaltning, som griber saa væsentlig ind i Borgernes Rettigheder, at jeg maa tilstaae, det vilde forbause mig meget, hvis man vilde styde denne Sags Behandling tilside. Jeg har før sagt, at den burde været forelagt Forsamlingen tidligere, at det var det Retteste, som burde været foretaget i denne Sag; men da dette ikke er skeet, kunne vi, især da Ministrene ikke have villet gaae ind paa, at den bliver forelagt denne Forsamling paa den ene eller den anden Maade, dog vel ikke gjøre mindre end at behandle den saaledes, som den ærede Deputerede, der har reist hiiin Opfordring, har foreslaaet.

Tscherning: Jeg har ikke forstaaet Forslaget ret, om det gaaer ud paa, at Anordningen skal tages under selvstændig Behandling, eller kun paa, at den skal tages under Behandling i Forbindelse med § 5 i Udkastet til Værnepligtsloven.

Efterat have udbedet sig Tilladelse dertil af Formanden oplæste Karsen atter sit Forslag, hvorpaa Tscherning fortsatte:

Jeg troer, at naar man nøiere undersøger Udkastets § 5, med hvilken Anordningen skulde staae i saadan Forbindelse, vil man see, at den Art af Forbindelse, som de forskjellige Talere her have troet at være tilstede imellem den og Anordningen, slet ikke finder Sted, ligesom jeg troer, at den Character, man har tillagt Forordningen, er bleven urigtig opfattet; den er vistnok provisorisk, men det Provisoriske bestaaer deri, at den gaaer ud ifkun paa en eneste Handling og dermed er tilende; det er ingen Udskrivnings-Anordning for at skaffe Armeen Tilgang for kommende Tider, men det er en Anordning for at skaffe den een Tilgang og det en Tilgang for limiteret Tid, som, dersom Freden bliver sluttet imorgen, ikke eksisterer. Den er provisorisk i sin Substant, men den er ikke provisorisk i sin Virkning som Lov; den vedbliver at bestaae som Lov, men ikke i en Række af Handlinger; den bestaaer som Lov kun i en eneste Handling; den er, om jeg saa maa sige, en Verel, som Regjeringen under særdeles Omstændigheder har truffet paa Befolkningen, og som er betalbar til ethvert Øieblik, som Regjeringen maatte finde det meest hensigtsmæssigt; men enhver Suspension af dens Betalbarhed gjør det umuligt for Regjeringen at opnaae den Hensigt, i hvilken Anordningen er givet. Der kan altsaa slet ikke være Spørgsmaal om at bringe denne Anordning under nogenformelt Behandling, der kan kun være Spørgsmaal om to Ting, det Eine: at paakræve Ministrenes Ansvarlighed for den Feil, de maatte have begaaet ved at lade Anordningen emanere, det Andet: at indbringe et Forslag til en Foranstaltning, som hæver Virkningerne af denne Anordning. Et af disse To kan der være Spørgsmaal om, men at tage Forordningen selv under Behandling er en Umulighed, thi derved ophører den at svare til sin Hensigt. Dens Hensigt er nemlig, hvis det skulde være nødvendigt for Regjeringen idag eller imorgen at paakalde de Folk, som det er nødvendigt, at den da skal kunne gjøre det; men dersom Regjeringen overgiver Anordningen her til Behandling, saa har den ikke længer denne Ret. Altsaa troer jeg, at man, naar man nøie undersøger Forordningens Bessaffenhed, vil see, at det ligger i dens Natur, at den ikke paa den Maade kan betragtes som en provisorisk Anordning, saaledes at den kan tages under Behandling af Rigsdagen, og denne bestemme, om den skal forblive i fremtidig Gyldighed eller ikke. Foranstaltningen er fuldbyrdet, og det er en reen Tilfældighed, at Mandstaberne ikke ere indkaldte. Spørgsmaalet bliver altsaa kun: er der en Modsetning mellem denne Anordnings Bestemmelse og de Bestemmelser, som gives i § 5; og om det, som man har troet, naar Bestemmelserne i § 5 i Loven om almindelig Værnepligt forandres, vil have en afgjørende Indflydelse paa denne Anordnings Anvendelse. Jeg troer, at naar man sammenholder § 5 i Udkastet med § 22, vil man først komme til at see, hvorfor denne Anordning er nævnt i § 5; den er nævnt, mine Herrer, i § 5 for at sikke den ikkeværnepligtige Befolkning over en vis Alder mod at blive kaldet til nogen anden Tjeneste end den, hvortil der netop ved Forordningen af 23de Septbr. er kaldet, nemlig for Krigens Skyld; den øvrige Deel af Befolkningen, den

værnepligtige Classes, har ikke undsluppet Byrden derved, at den er kommen udover det 23de Aar. Dersom den ordinaire Tilgang nemlig ikke er tilstrækkelig, da kan man udskrive af den for saa lang Tjenestetid, som gjøres nødvendig; men det er det, hvorfor man har villet befrie den ikkeværnepligtige Befolkning. Man har villet fiktive den Ikkeværnepligtige mod at blive taget med paa denne Maade, idet man af alle Aldersclasser kun kræver $\frac{1}{2}$ af de 3 Aars Mandskab for Krigens Skyld. Hvis det skulde hændes sig, at det 22-aarige Mandskab, som stod for Tour til Udskrivning, ikke afgav det tilstrækkelige Antal Recrutter, saa kan man nu ikke stige op i de ældre Aldersclasser af de hidtil Ikkeværnepligtige og foretage Udskrivning under de samme Betingelser; man maa da lade sig nøie med at tage de hidtil Værnepligtige. Det er den Forbindelse, som bestaaer mellem denne Anordning og § 5, og dersom man vil drage denne provisoriske Anordning ind under § 5 og behandle den der, og man kom til at forkaste Anordningen og tage § 5 heel og omfattende hele den værnepligtige Masse, saa vil man paavælte den ikkeværnepligtige Befolkning en Byrde, som man ikke har troet at burde paalægge den. Regjeringen har nemlig i sin Omhyggelighed for den ikkeværnepligtige Befolkning og i Anerkjendelse af de Rettigheder, som den har kunnet gjøre gjældende, søgt at betøre den saa lidet som muligt; den har derfor istedetfor at tage en heel Aldersklasse, taget en Dvotadeel af flere Aldersclasser, derved har den rammet Personerne mindre og Formuen mere. Den har yderligere, ved ikke at omfatte denne Befolkning strax i denne almindelige Værnepligtslov, men udelukke den ved en særegen Bestemmelse, beskyttet dem, som vare udenfor den fastsatte Lov, mod at kunne blive benyttede, som jeg allerede tidligere har bemærket, til anden Tjeneste end netop i Krigstid, til anden Tjeneste end den, hvortil de ved denne enkelte Udskrivning bleve kaldte. Jeg troer, naar mine Herrer fatte dette rigtigt i Die, ville de erkjende, at der er sørgt for de Interesser, som de her tale for — og lader os være ærlige, det er ikke den formelle Side, for hvis Skyld man har bragt Sagen paa Bane, det er Realiteten, man vil naae.

Flere Stemmer: Nei! Nei!

Tscherning: Vel! Jeg vil imidlertid tale med Realiteten for Die, og det kan jeg med Rette, thi jeg har været bestormet med Trubler, Trubler fra Personer, som have sagt mig: hvis vi blive udstrevne, skal du komme at bøde derfor, og det kan man ikke kalde Formalitet, det er Realiteten; det er Realiteten, som har kaldet denne Formqvæstion ilive, og jeg troer, at Ingen her i Salen eller i det Mindste meget Faa ville nægte det. (Enkelte Stemmer: Jo! Jo!) Altsaa, mine Herrer, fra den formelle Side er der skeet en Lovgivnings-Act paa den legaleste Maade af Verden. Stænderne vare sluttede; thi skjøndt en aret Deputeret har sagt her, at vi om 2 Aar kunne indkalde Stænderne igjen og forelægge dem denne Lov, troer jeg, at dette dog vil finde meget ringe Medhold hos dem, som her ere tilstede. Stænderne vare altsaa sluttede, der eksisterede af den nye Forsatning ikke mere end en Valglov, men en Valglov er ingen Forsamling, ingen Rigsforsamling. Den lovgivende Myndighed maa eksistere etsteds; den eksisterede hos Kongen ved Hjælp af de Ministre, hvis Ansvarlighed skulde indestaae for, at der i den mellemliggende Tid ikke blev begaaet Brud paa de Forhaabninger og de Tilfagn, som fra Thronen vare givne. Fra den formelle Side altsaa har Ministeriet gjort Brug af sin lovgivende Ret, thi det var under Kongen lovgivende, saalænge indtil en Rigsforsamling

traadte i Kraft. Det, som man altsaa forlanger her fra den formelle Side, det er ikke, at et nyt fuldstændigt Lov-Udkast skal forelægges Forsamlingen, men man forlanger, at en fuldstændig, paa lovlig Maade givne Lov skal have Sanction. Jeg hævder ogsaa Folkets constitutionelle Ret; men det er Folkets constitutionelle Ret, at den lovgivende Myndighed, som til enhver Tid eksisterer, hævdes fuldstændig. Jeg troer nok, at man har overseet, hvor det virkelige formelle Punkt var her; man er skarpsindig, men Skarpsindigheden bevæger sig maaskee inden en alt for snæver Kreds. Jeg troer altsaa vist, mine Herrer, at naar denne Forsamling ret lægger Mærke til denne Anordnings Betydning, da lader den være med at bekræftige sig med den, og det netop fra det formelle Standpunkt, ikke fordi man ikke har kaldet Forsamlingens Medlemmer til at udøve lovgivende Virksomhed — dette Punkt vil jeg lade staae uberørt som et Tvistsens Gble —, men fordi den Lov, som der her kræves forelagt, eksisterer gyldigen ifølge de Betingelser, som vare tilstede for at give Love dengang den kom ud; den har fuld Gyldighed derved, at Kongens Navn staaer paa den. Vilde De altsaa paa det formelle Standpunkt møde den, maae de ærede Herrer staae ind paa en anden Bei, som jeg ogsaa allerede tidligere har sagt; De maa forelægge et Forslag, som gaaer ud paa at tilintetgjøre den forrige Lovs Virkning, og det vil jeg da overlade til Forsamlingen, om den anseer sig berettiget til at gaae ind paa; men denne anden Bei troer jeg, Alle maae være enige i, at man kun kan staae ind paa. Som noget mere Særligt skal jeg gjentagde i Grindringen, hvad jeg tidligere bemærkede med Hensyn til § 5; den ville vi læse.

Efter dertil givne Anledning af Taleren, som paa sin Plads ikke kunde see at læse, oplæste en af Secretairerne denne Paragraph, der er saalydende: „De derimod, som ere fødte forinden den 1ste Januar 1826, forblive i Besiddelse af den tidligere erhvervede Frihed; dog at de, som i Henhold til vor Anordning af 23de September sidstleden maatte ekstraordinært udstripes i Anledning af den nærværende Krig, blive pligtige at udføre den Tjeneste, hvortil de ere udstrevne, saalænge de bestaaende Krigsforhold maatte gjøre det nødvendigt.“

Tscherning: Og i Forbindelse dermed § 22.

Secretairen: „Den, der paa Grund af sit udtrukne høiere Nummer ei strax udtages til Soldat, skal dog være pligtig, om fornydent, at underkastes Vaabenøvelse og bliver at betragte som overcomplet Soldat, saaledes at han i Løbet af Aaret indtil næste Sessions Afholdelse kan indkaldes til Dækning af opstaaede Vacancer. De, der ei saaledes i Løbet af Aaret ere blevne anvendte, ansættes paa næste Session i Forstærkningen, men kunne dog, indtil de have fyldt det 24de Aar, underkastes Udskrivning til den staaende Hær, saafremt det 22aarige Mandskab ikke maatte være tilstrækkeligt til den bestemte Udskrivning. I saadant Tilfælde anvendes den yngre Aldersklasse fremfor den ældre. For dem, der saaledes senere udtages, beregnes Tjenestetiden ligesom for den Aldersklasse, med hvilken de have mødt til Lodtrækning.“

(Fortætted.)

Rettelse.

S Nr. 51, Sp. 336, Lin. 8 f. n. Skatterne, læs: Beberancerne.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Tre og tyvende Møde.

(Fortsat.)

Tscherning: Jeg troer, naar de Herrer fatte dette sammen, ville de see, at hvilken Bestemmelse de end maatte komme til at tage angaaende § 5, vil derved Intet være forandret i deres Stilling, som ere udfkrevne efter Forordningen af 23de September; de kunne maaskee ved Tilføjninger i Paragraphen bringe det derhen, at deres Tjenestetid forlanges lige med de Uværnepligtiges, som staae paa samme Standpunkt, men det er ogsaa det Æneste, som de kunne komme til at forandre, thi de ere allerede udfkrevne; de kunne altsaa ikke ved en saadan Forandring i selve Værnepligtsforordningen i det Dieblik, de udfskrives, forandre noget i deres Stilling. Jeg troer, at naar man undersøger det noie, vil dette være aldeles tydeligt; jeg kan næsten ikke begribe, hvorledes den ærede Deputerede for Ringkjøbing Amt i denne Henseende kan tage Feil — det forekommer mig saa ganske klart, at han har taget Feil. Da Proponenten ikke har villet gaae ind paa Anordningens Indhold, troer jeg heller ikke, at det fra min Side vil være hensigtsmæssigt nu at besjæftige mig dermed.

v. Saven: Jeg tillader mig at bemærke i Anledning af den sidste ærede Talers Sigelse til en Uttring af mig, at jeg ingenlunde har meent, at de Anordninger, som jeg ansaae for provisoriske, ubetinget skulde blive at forelægge en raadgivende Forsamling om 2 Aar, men kun betingelsesviis, forsaavidt ikke Statsforfatningen ved denne Forsamling var forandret inden den Tid. Naar denne Forsamling har tilveiebragt en anden Statsforfatning og begrundet en anden lovgivende Forsamling, da er det den, de formeentlig skulle forelægges; da er det den, som, skal bedømme, om Ministeriet har handlet ansvarligt eller ikke ved dets Lovarbejder i Mellemtiden; og jeg haaber, istedetfor at tænke paa, at de raadgivende Stænder skulle samles om 2 Aar, at en lovgivende Forsamling allerede i Begyndelsen af næste Aar vil kunne træde sammen, saa at der ikke skal være Tale her om at forlange specielle Lovarbejder forelagte nogen Forsamling til Behandling om 2 Aar.

Olesen: Det har undret mig, at Rigsdagsmanden for Randers Amts 6te District (Kæe) har kunnet tale om Brud paa constitutionelle Former og constitutionelle Rettigheder, saalænge vi ikke have en constitutionel Forfatning. At vi have ansvarlige Ministre er ikke, fordi vor Forfatning hjemler saadant, men Noget, vi alene skyldes Kongen og Ministrene, Kongen, fordi han har villet dette, Ministrene, fordi de have vovet i en saa vanskelig Tid at paatage sig Ansvar, og hvorfor vi vistnok maae være dem Tak skyldige. Da det foreliggende Forslag ikke gaaer ind paa den deri omhandlede Anordnings Indhold, skal jeg ikke yttre mig om dennes Realitet, hvad der ellers kunde være god Grund til, naar der her er talt om Borgernes Rettigheder, og det endog saaledes, at det har gjældt intet mindre end Livet; og da der heller ikke i Forslaget er fremført nogen Auke mod Minister-Ansvarligheden eller den Maade, hvorpaa de ansvarlige Ministre have gjort Brug af deres Myndighed, skal jeg indskrænke mig til at yttre, at jeg ikke finder Anledning til at stemme for Forslaget, men at jeg agter at stemme derimod.

David: Jeg har udbedet mig Ordet, ikke for at gaae ind paa Forslaget og endnu mindre paa Enkelthederne af Forordningen af 23de Septbr., men kun for at protestere imod, hvad af et andet kongevalgt Medlem er sagt om provisoriske Love i Almindelighed og deres Væsen, idet han har meent, at der i det Hele skulde kunne gjøres

Forfjæl imellem provisoriske Love efter deres Substantis og efter deres Virkning, navnlig at der skulde kunne gjøres Forfjæl imellem saadanne Love, som, skjøndt de ikke vare fuldbyrdede, dog kun vare givne for at virke en enkelt Gang, og dem, hvis Virkning kunde standses, selv efter at de vare begyndte at bringes i Udøvelse. En saadan Forfjæl mellem provisoriske Love kan jeg ikke erkjende, og ligesaa lidt at leve under Forhold, der ophæve de provisoriske Loves almindelige Natur. Jeg maa tillade mig at gøre opmærksom paa, at hvorledes man end tænker sig den Forfatning, hvorunder vi leve, kan man dog ikke forudsætte Andet, end at det er en Forfatning, i hvilken de sædvanlige Friheder og Rettigheder ere garanterede saa godt som de efter de nærværende Forhold kunne være det; men nu tillader jeg mig at spørge, hvad der efter de bestaaende Forhold skulde kunne være til Hinder for at forelægge Rigsforsamlingen en Lov, som ikke endnu er fuldbyrdet, eller om det ikke meget mere maa være i Ministeriets egen Interesse at erholde fuldkommen Visshed om, at de Love, som man, tvungen af Tidsomstændighederne, provisorisk har maattet udgive, ogsaa finde Nationens og Forsamlingens Bisald. Viser dette sig at være Tilfældet, da maa det være Ministeriet en stor Beroligelse, og viser det sig ikke at være Tilfældet, da maa Nationen erholde en stor Beroligelse ved, at den Lov, som den ikke vilde have, naar den selv skulde have stemt om den, og som paa Grund af Omstændighederne ikke er bragt til Udøvelse, ikke udføres, fordi Nationen ikke ønsker det, uagtet det var det aftraadte Ministeriums Ønske, at Loven skulde bringes i Udøvelse. Jeg kan derfor ikke indsee, paa hvad Standpunkt jeg end stiller mig, enten paa det egentlig fakkelige, eller paa det, der vilde kunne kaldes det ministerielle, at en provisorisk Anordning, der ikke er fuldbyrdet, og der altsaa ikke engang er traadt i Kraft, ikke skulde kunne forelægges denne Forsamling, naar den dog i det Hele gaaer ind paa at behandle andre Forslag end det, som den egentlig er sammenskaldt for, Grundlovsforslaget. Jeg skal iøvrigt ikke opholde mig længere ved at gaae ind paa den øvrige statsretslige Theori, som det kongevalgte Medlem, imod hvem jeg henvender min Tale, har opstillet; men jeg kan ikke undlade at gøre opmærksom paa, at det er en aldeles uholdbar Paastand, at under nogensomhelst Forfatning en Lov, blot fordi den var kommen ud paa anordningsmæssig Maade, ikke derfor skulde kunne ansees for provisorisk og ikke virkelig skulde kunne forelægges en tilkommende Forsamling, der ligeledes paa anordningsmæssig Maade er kommen sammen, til Medvirkning. Ogsaa under vor tidligere Forfatning have vi havt Exempler paa, at provisoriske Love, som, efterat være udfomne paa anordningsmæssig Maade, alt vare i Kraft, ere blevne forelagte Stænderne til Medvirkning; jeg skal blot erindre, at den provisoriske Anordning af 14de April 1842 blev forelagt de Stænderforsamlinger, som senere traadte sammen, skjøndt allerede denne Anordning ifølge sin Natur maatte være traadt i Kraft. Her er vistnok Tale om en Lov, som naar den engang var bleven sat i Kraft, ikke ganske vilde have kunnet være tilintetgjort i sine Virkninger, fordi disse ifølge deres Natur tildeels kunde have været irreparable; men naar Omstændighederne nu have søiet sig saaledes, at den ikke engang er traadt i Kraft, da anseer jeg dette, som alt bemærket, for en lykkelig Omstændighed, der maa gjøre det saameget mere ønskeligt, at Loven forelægges Rigsforsamlingen til Medvirkning.

Grundtvig: Den foregaaende Taler har alt bemærket, at der ved Forordningen af 23de Septbr. d. A. rigtigt nok er Noget, der undtager den fra Classen af de sædvanlige provisoriske Forordninger,

fordi det, naar den var sat i Kraft, og saaledes endee hidtil Uværnepligtige vare blevne sendte til Hæren og maaske enten vare blevne dræbte eller gjorde til Krøblinger, ikke kunde nytte dem, om en tilkommende Rigsforsamling dømte, at det var skeet uretmæssigt, og om den forkastede en saadan provisorisk Anordning i dens Heelhed fra først til sidst. Men derfor mener jeg ligesuldt, at det er soleklart, at en saadan Anordning, som end ikke under den uindskrænkede Gnevoldsmagt med Rette kunde komme ud, uden at forelægges for Folkets Udvalgte, naar disse kom sammen, dog endnu mindre nu, efterat Kongen har erklæret, at han vil, at Folket skal have en langt større Deel i Lovgivningen end før, utvivlsomt bør forelægges ved det første Møde af Folkets udkaarne Mand, og derfor mener jeg, at der fra den blotte Form Side — thi jeg maa tilstaae, at der ogsaa for mig, og jeg har ikke tiert dermed, er Meget i Realiteten, som efter min Formening burde komme til Dmtale — er den allersoleklareste Ret, ja Forpligtelse for Forsamlingen til, naar Ministeriet — hvad der er forbausende — ikke selv vil gjøre det, da at fordrø Loven forelagt.

C. N. Petersen: Jeg kan paa ingen Maade indrømme, at jeg skulde have gjort mig skyldig i den Bildfarelse, hvorfor det kongevalgte Medlem, som tidligere har talt, har sigtet mig. Det forekommer mig klart, at § 5 og § 22 i Udkastet slet Intet have med hinanden at bestille; § 5 omtaler, hvo der skulde være værnepligtige og hvo ikke, § 22 omtaler noget ganske Andet. Forøvrigt skal jeg ikke her videre indlade mig paa denne Detail. Med Hensyn til hvad den Deputerede f. r. Randers Amts 6te District (Née) bemærkede om, at jeg havde udtalt det som min Formening, at Regjeringen havde været berettiget til at udgive Forordningen af 23de Septbr., skal jeg tillade mig at yttre, at jeg ikke selv har udtalt nogen Formening derom, men at jeg tværtimod har erklæret, ikke at ville foregribe dette Spørgsmaal; jeg har i alt Fald kun sagt, hvad der ellers fulgte af sig selv, at Regjeringen selv har sat sig paa dette Standpunkt.

Née: Min Uttring gjaldt ikke i nærværende Tilfælde, hvorvidt Regjeringen havde været berettiget til at udgive Loven, men jeg meente, at jeg var gaaet ud fra den samme Forudsætning som den ærede Deputerede angaaende Behandlingsmaaden af § 5 i Værnepligtsudkastet. Jeg troer saaledes, at han har misforstaaet mig. — Med Hensyn til hvad den ærede Rigsdagsmand for Bræsto Amts 4de District (Grundtvig) har anført, er det desværre ganske vist, at de, som vilde være faldne eller blevne til Krøblinger som Følge af Forordningen af 23de Septbr., ikke kunde være tjente med, om der end siden fandt nogen Indemnification af den provisoriske Lov Sted; men i hvilken Grad en provisorisk Lov kan indvirke paa de paagældende Individer, kan naturligtviis, naar man betragter Sagen fra den formelle Side, ikke komme i Betragtning. Naar Loven udføres og den siden forkastes, kan den kun standses i sin fortsatte Udførelse. Jeg skal endvidere tillade mig at bemærke i Anledning af det ærede kongevalgte Medlems (Tschernings) Uttringer, at naar der ofte udenfor denne Sal arbejdes paa at mistænkeliggjøre offentlig handlende Mænds Motiver, saa kan og bør man vistnok oversee dette som en af de beklagelige Skyggesider ved det offentlige Liv; men naar der her i Salen, hvor Folket repræsenteres, skeer saadanne Angreb, da kan det og bør det ikke oversees; det er da Pligt, at det tilbagevises, og jeg maa derfor tilbagevise den Sigelse, den Deputerede har fremsført mod Motiverne hos de Mand, der have bragt nærværende Sag paa Bane. Der er her end heller ikke Skygge af Anledning til at rette et saadant Angreb, thi de have ikke for deres personlige Vedkommende ønsket sig fritagne for at udskrives, men de protesterede ifkun imod Loven, forsaavidt den med Hensyn til den brugte Fremgangsmaade var i Strid med det constitutionelle Princip, og de gjorde kun Bemærkninger mod Enkeltheder i Loven, som de ønskede forandrede, naar den kom under Behandling paa lovmæssig Maade. Jeg troer, at det er her, som i alle Tilfælde, paa de aabne Handlingers, og ikke paa de formodede skjulte Motivers Mark, man bør møde hinanden; det er jo ogsaa den Krigsføringsmaade, som den ærede Taler ellers pleier at foretrække. I det Hele troer jeg, siden Taleren har fordybet sig i Realiteten af Forordningen af 23de Septbr., at denne her slet ikke kan komme under Omhandling, thi den vedkommer os ikke her. Jeg har, hvad denne angaaer, alt tidligere erklæret mig i det Væsentlige enig med det Princip, som

gjøres gjældende ved den; men her er alene Spørgsmaal, om det er overeensstemmende med de constitutionelle Former og de Pligter, som Regjeringen har ligeoverfor Folket, at den udgiver en saadan Lov, uden at den skaffer den Ratihabition, og naar det ærede kongevalgte Medlem selv paa en mærkelig Maade har øvet sin Skarpsindighed ved at ville skjelne imellem provisoriske Love, som kun angaae en enkelt Foranstaltning, og Foranstaltninger, der maatte betragtes som blivende og vedvarende for Fremtiden, da har han vistnok øvet den paa et temmelig ufrugtbart Gebeet. Skulde en Regjering kunne med Hensyn til en paastaet enkelt Foranstaltning kunne udgive en Lov, som man kun kalder provisorisk for visse Tilfælde, uden at forelægge den for Folkerepresentationen, da beholdt den jo en Art af absolutum dominium tilbage, og det er dog vistnok imod den ærede Deputeredes Formening, at et saadant endnu vedblivende skulde kunne øves. Desuden er Loven udkommen, om ikke med Betegnelse af „provisorisk“ paa Titelbladet, saa dog under samme Egenskab og med den hidtil almindelige Benævnelse for Love „Anordning“ og man kunde vistnok ikke hjælpe sig frem ved at reducere den til, kun som Foranstaltning at skulle gjælde for et enkelt givet Tilfælde.

Justitsraad With: Jeg har spurgt mig selv, om der er noget Uretfærdigt eller noget Ubilligt i Forordningen af 23de Sept. d. A., noget Uretfærdigt i, at paa en Tid, da Landet trueedes af Fare, enhver vaabendygtig Mand udskrives til at bære Vaaben, noget Ubilligt i, at Regjeringen, som antog, at den frigerste Stemning hos Folket gjorde Diebliffet beleiligt, benyttede denne Stemning, og jeg er kommen til det Resultat, at der er intet Ubilligt i denne Forholdsregel, intet Uretfærdigt. Jeg ønsker saaledes ikke, at Forordningen skal tages tilbage; men naar jeg er kommen til dette Resultat, og jeg betænker, at Loven ikke gjælder for Fremtiden, men kun skal anvendes og kun vil kunne anvendes, naar den er absolut nødvendig, naar vi skulde anvende hele vor Kraft imod Fjenden, da mener jeg, at Spørgsmaalet, som her er reist, reducerer sig til et Etiquette-Spørgsmaal, og da vi have meget vigtigere Ting at bestjeftige os med end at indlade os paa Sligt, har jeg ifinde at stemme imod Andragendet.

Barfod: Vi ere efter min Ansuelse, saamange som vi sidde her, valgte udelukkende for at lægge Danmark's Riges Grundlov. Derfor kan jeg for min Deel ogsaa kun med stor Betænkelse gaae ind paa andre Love. Naar imidlertid Regjeringen uopfordret forelægger saadanne, da betragter jeg dette som et Vidnesbyrd om, at Regjeringen anseer disse Love som særdeles paatrængende og nødvendige, og jeg finder mig derfor i Reglen ogsaa opfordret til at gaae ind derpaa; men at der her fra Forsamlingen skulde udgaae en Opfordring til Regjeringen om at forelægge en saadan Lov, som denne selv ikke finder det paatrængende at forelægge, det maa jeg af den anførte Grund stemme imod. Erindrer jeg dernæst, at hvis Krigen ikke bliver fortsat, der ingen Brug vil blive gjort af Loven af 23de Septbr., og erindrer jeg, at hvis der skal gjøres Brug af denne Lov, da skal det være for at indløse vort Od og Cie., Slesvig, saa kan jeg umulig beqvemme mig til at stemme for et Andragende, der kun gaaer ud paa at befrie enkelte Mand fra at opfylde, hvad der i et saadant Tilfælde vilde forekomme mig at være deres uomgængelige Pligt.

Krieger: Da det Spørgsmaal, som er reist af min ærede Sidemand, er støttet paa reent formelle Grunde, skal jeg, uden at indlade mig paa Sagens Realitet, af reent formelle Grunde erklære mig imod, at Forslaget antages. Det første Spørgsmaal, som her foreligger, er, om Loven er provisorisk, og trods Alt hvad der er anført af den Mand, som i alt Fald har givet Impulsen til Loven, om end en anden Minister bærer Ansvar for dens Udgivelse, forekommer det mig aldeles klart, at Loven er, hvad man pleier at kalde provisorisk. Til en Lovs Udgivelse fordres nemlig i et Monarki, hvor ikke enhver Folkestemme er udelukket fra at gjøre sig gjældende ved Lovgivningen, foruden den kongelige Beslutning Jagttagelse af en aldeles væsentlig Form, nemlig en saadan Form, hvorved Folkets Stemme kommer til Orde, det være sig nu raadgivende eller besluttende. Tidligere var Folkets Stemme hos os kun raadgivende, og en provisorisk Anord-

ning var da en saadan, der udkom, uden at Kongen havde havt Leilighed til forinden at indhente Stændernes Betænkning. Vi ere nu paa Overgangen fra det consultative Standpunkt til det besluttende, men deraf følger ikke, at hele Begrebet om provisoriske Love skal falde bort; deraf følger blot, at Characteren af den Folkestemme, der, naar en provisorisk Lov er udgivet, skal følge bag efter, maa være forandret. Der er, dersom jeg seer ret, ikke Grund til at antage, at i det Interregnum, der, saa at sige, finder Sted imellem Provindsialstænderne og en fuldkommen grundlovmæssig Rigsdag, denne Form, denne Leilighed til at høre Folkets Stemme absolut skulde være tilfidesat; men paa den anden Side kan der netop i denne Mellemtid være en fuldkommen Nødvendighed til at lade Love udkomme provisorisk. Grunden, hvorfor Loven af 23de September er udkommen, ligger i dette Dieblif aldeles udenfor min Betragtning. Lør det altsaa antages, at Loven er udkommen provisorisk, kan der aldeles ikke være Tvivl om, at dette provisoriske Mærke maa tages bort. Spørgsmaalet er da, naar det skal stee. Nu have Nogle udtalt, at det aldeles nødvendigt maatte være Ministeriets første Gjerning, saasnart Rigsforsamlingen var kommen sammen, her at forebringe denne Lov til Antagelse eller Forkastelse. Mig er det uklart, hvorfor dette skulde være saa nødvendigt med denne Lov; der er udkommet mange flere provisoriske Love, og man har ikke fordret, at disse strax den første Dag allesammen skulde lægges paa Forsamlingens Bord. Da der alt her har været Spørgsmaal om, hvorvidt det skulde ligge udenfor Forsamlingens Competence at befatte sig med Andet end Grundloven, har dette vel medført, at man ikke strax har taget Beslutning om, at alle provisoriske Love her skulde komme for. Spørgsmaalet er altsaa om den provisorisk udgivne Lov skal, om jeg kan bruge dette Udtryk, erholve sin constitutionelle Daab paa denne eller i en følgende Rigsdag. Om dette Spørgsmaal kunde der i og for sig siges Meget frem og tilbage med Hensyn til alle de provisoriske Love i Almindelighed; men Grunden, hvorfor vi ikke her behøve at indlade os paa det almindelige Spørgsmaal, er den, at det virkelig forekommer mig klart, at den af Proponenten omhandlede Lov allerede foreligger og nødvendigt maa komme til Afgjørelse i denne Rigsforsamling i Henhold til det Barnepligtsudkast, som her er bleven forelagt. Det hedder nemlig i Udkastets § 5: „De derimod, som ere fødte forinden den 1ste Januar 1826, forblive i Besiddelse af den tidligere erhvervede Frihed; dog at de, som i Henhold til vor Anordning af 23de September sidstleden maatte extraordinairt udskrives i Anledning af den nærværende Krig, blive pligtige at udføre den Tjeneste, hvortil de ere udfrevne, saalange de bestaaende Krigsforhold maatte gjøre det nødvendigt.“ Naar man overveier denne Bestemmelses Indhold, hvad Betydning det vil have, om den sanctioneres, forandres, forkastes, o. s. v., vil det neppe kunne modsiges, at Forsamlingen aldeles nødvendigt kommer til at gaae ind paa Loven af 23de September. Hvad enten Regjeringen har været sig dette bevist, hvad enten den har ved Udkastets § 5 villet forelægge Forsamlingen den provisoriske Lov af 23de September, eller den ikke har villet det, ikke været sig det bevist, det er aldeles det Samme; der er en saadan indre logisk Sammenhang, at man ikke kan unddrage sig Bedømmelsen af Forordningen af 23de Septbr., naar man gaaer ind paa Bedømmelsen af Udkastets § 5. Jeg vil spørge dem, som ere enige med mig i, at Loven er provisorisk, om de troe, at det gaaer an, efterat man har antaget eller forkastet eller forandret § 5, at komme frem med Loven af 23de September for en følgende Forsamling, om ikke Enhver føler, at det, naar vi f. Ex. her have antaget § 5, vil være aldeles umuligt, paa en følgende Rigsdag at votere over den provisoriske Forordning af 23de September. Jeg har i den tidligere Krigsministers Foredrag kun fundet een Grindring, hvis Bægt jeg kunde forstaae, og det er den, at Regjeringen maa beholde Magt til at benytte Loven af 23de September. Dertil svarer jeg: Ja, indtil Udkastets § 5 paa een eller anden Maade er bleven Lov, og det derved er bestemt, hvorledes der skal forholdes med Hensyn til den Bestemmelse, som provisorisk er tagen under 23de September. Saalange indtil dette stee, kan Regjeringen benytte Anordningen, thi den er foreløbig ligesaa retskraftig hvad dens Virkning angaaer, som en anden Lov; kun mangler den den fulde vedvarende formelle Gyldighed; den mangler den folke-

lige Sanction, og fra det Dieblif, det er afgjort, at den ikke erholder denne, fra det Dieblif, den er forkastet, taber den sin Betydning. Det er altsaa af den Grund, at der er en uafviselig logisk Sammenhang mellem Barnepligtsudkastets § 5 og den provisoriske Anordning af 23de September, at jeg maa stemme imod, at Noget foretages i Anledning af den ærede Proponents Andragende.

Balthazar Christensen: Da jeg begjerede Ordet, var det Foredrag, som den sidste ærede Taler har holdt, ikke hørt. Jeg kan nu fatte mig saameget kortere, som jeg for den største Deel af samme aldeles kan slutte mig dertil. Det er vist, at denne Forhandling maa synes at være af en ganske særegen Bestaenhed, og det er ikke umærkeligt at høre en Lov som denne blive angrebet saaledes, som den er bleven angrebet, og at Rigets Justitsminister, som ansvarhavende Minister for denne Lov, dog ikke endnu til dette Dieblif med et eneste Ord har taget til Gjenmæle derimod; men jeg kan ikke nægte, at det ikke er den eneste Besynderlighed, som har overrasket mig ved den. Jeg tilstaaer nemlig, at det ikke mindre har maattet overraske mig, at Rigsdagsmanden for Randers Amts 6te District (Née) med en vis Behemments har villet og kunnet urgere paa, at Loven af 23de Septbr. trængte til og uestergivelig burde have været undergivet nærværende Forsamlings Ratihabition. Jeg skal ikke opholde mig ved, at det ikke turde være saa let at sige, hvorfor denne Lov mere end de andre provisoriske Love, som den foregaaende Taler har berørt, her burde fremlægges; men jeg skal tillade mig at udtale min Forundring over, at netop den Rigsdagsmand, som har talt saameget om constitutionelle Former og constitutionelle Garantier, saalange har kunne dvæle ved dette Punkt. Jeg troer nemlig, at Garantien for de provisoriske Love ligger i Ministrenes Ansvarlighed for dem; men ligger Garantien deri, saa troer jeg, at den ærede Rigsdagsmand, som nys badlede, at denne Lov ikke var forelagt nærværende Rigsforsamling, er mindst af alle efter hans bekjendte Grundsætninger opfordret eller berettiget til at udtale nogen Dabel i saa Henseende, thi jeg troer, at man tværtimod maatte badle Ministeriet, hvis det havde villet befrie sig fra Ansvar for denne Lov ved at begjere et Botum af denne Forsamling, som det selv for en fjerde Deel har sammensat. Jeg troer saaledes, at netop den ærede Rigsdagsmand fremfor Nogen maatte erkjende, at Ministeriet hverken burde eller turde forlange et Indemnitets-Botum eller overhovedet ønske denne Lov behandlet til Ratihabition uden af en virkelig Folkerepresentation, men som en saadan erkjender den ærede Rigsdagsmand ligesaa lidt som jeg selv den nærværende Forsamling. Jeg kan ikke undlade her at udhæve dette, fordi netop hans Iver, hans Behemments og den Appel til constitutionelle Former, som han har gjort gjældende, synes mig at opfordre til alvorlig at foreholde ham dette. Derimod skal jeg ikke dvæle ved de af den ærede Rigsdagsmand for Bræsto Amts 4de District (Grundtvig) gjorde Bemærkninger og hans Sammenligning med hvad der maatte være passeret eller kunde være passeret under den uindfrankede Enevoldsmagt; thi jeg troer, at det er meget ufornødent at dvæle derved. Jeg troer, at — man kan tage Forholdene, som man vil — **Det** maa staae fast, at Ministeriet har været i sin Ret og, efter min Overbeviisning, tillige fuldkommen i sin Pligt, da det til Fædrelandets Frelse og i Fædrelandets Fare traf en Bestemmelse, som Loven af 23de Septbr.; men da jeg saaledes mener, at Ministeriet kun fortjener Anerkjendelse og Berømmelse for dette Skridt og navnlig, fordi det ikke har forelagt Loven for nærværende Forsamling, maa jeg naturligviis votere imod det stillede Andragende.

Née: Jeg kan ikke sige, at jeg finder mig synderlig blodgjort ved den Straffetale, som min ærede Ven har henvendt til mig. Jeg kan mærke, vi befinde os i denne Sag paa et forskjelligt Standpunkt; det er derfor naturligt, at vi ere komne til forskjellige Resultater. Jeg skal her ikke dvæle ved den af ham udhævede Sammensætning af den nærværende Folkerepresentation — dette foreligger slet ikke i denne Sag —, men jeg troer, at han dog ikke kan nægte, at her er en legislativ Autoritet tilstede, hvori Stænderinstitutionen, saa at sige, er gaaet op, og hvorpaa Stændernes væsentlige Raad, nemlig at kontrollere Regjeringen, navnlig ved Udgivelsen af provisoriske Anordninger, saaledes maa være gaaet over. Taleren paaberaaber sig Ministrenes Ansvarlighed, som han mener her bør

gjøres gjældende; men hvad er Ministeransvarlighed? Jeg kan herpaa svare simpelthen med hvad der nylig er sagt af en Deputeret, som nu har Sæde paa Ministerbanken: at vi vel have Domstole til at tiltale Ministrene, men ikke nogen Ret, hvorefter de kunne dømmes. Jeg skal endnu kun gjøre een Bemærkning i Anledning af hvad den ærede Rigsdagsmand for Rjøge (Krieger) har yttret, at naar han har henviist til andre provisoriske Anordninger, der ere udfomne i det saakaldte Interregnum, hvori vi leve under Ministeransvarlighed, da have disse dog været Gjenstand for Betænkning af de tidligere Stænderforsamlinger; derimod angaaer denne Anordning en ganske extraordinair Indgriben i Borgernes tidligere bestaaende Rettigheder, som ikke saaledes har været behandlet, og jeg indseer ikke, hvorledes det kunde staae i Forbindelse med constitutionelle Rettigheder, at en saadan Foranstaltning skulde uden videre kunne blive til en fuldstændig Lov, forinden Folkerepresentationen har paa trykt den sit Stempel.

Ischering: Jeg troer, at den sidste ærede Taler har taget feil, naar han har bemærket, at denne Anordning er aldeles fremmed for hvad der tidligere har været forelagt Stænderne, thi dersom jeg mindes ret, har Spørgsmaalet om Børnepligtens ligelige Fordeling tidligere været behandlet i Stænderne, og det, at den ligelig skulde foredeles, er fuldkomment sanctioneret ved denne Bestemmelse. Da Christian den Ottende var i fuld Besiddelse af sin Ret, har han anordnet det, og Stænderne have bifaldet det, og et Lovforslag i den Retning har flere Gange været taget under Behandling; det er derfor ikke noget Nyt, ikke noget Fremmed. Den ærede Deputerede for Rjøge (Krieger) har talt om, at jeg ikke har villet anerkjende denne Anordnings provisoriske Betskaffenhed, men det maa være en Misforstaaelse; jeg har netop anerkjendt den som provisorisk, og det saa provisorisk, at den ikke er andet end provisorisk, idet den kun gjælder for et enkelt Tilfælde og altsaa er hørt op at være med dette. Jeg kunde fristes til, naar det ikke maatte synes at være noget upassende, ved en simpel Sammenligning at anstueliggjøre dette. Dersom en Huushovmester siger til Liberitienerne, at de skulde trække deres Liberitjoler paa om Morgenen kl. 8, saa er det en provisorisk Lov, der gjælder, indtil Herren kommer hjem, thi indtil den Tid er han berettiget til at give endelig Bestemmelse, men dersom Huushovmesteren siger: imorgen tidlig Klokken 8 skulde I trække Eders Liberitjoler paa, saa er det ogsaa en provisorisk Foranstaltning, forsaavidt det ikke kan vides, til hvilken Tid de skulde tage deres Kjoler paa de følgende Morgener, naar Herren imidlertid er kommen hjem — om han nemlig vil sige, at det skal skee Klokken 8 eller til en anden Tid —; men det er ingen provisorisk Lov, thi naar de have trukket deres Kjoler paa Klokken 8, saa er dermed denne Sag tilende. Saaledes er det ogsaa med denne Anordning; at den ikke er kommen til Udøvelse, er tilfældigt og forandrer ikke dens Charakter. Den foregaaende Taler har søgt at godtgjøre med en Præcedens, hentet fra Standertidenden, at denne provisoriske Lov burde været forelagt nærværende Forsamling til Ratifikation; thi selv da Stænderne bestod, stete det, og han har citeret en Anordning af 1842, om jeg husker ret; men den Deputerede maa lægge Mærke til, at det var raadgivende Stænder, som Kongen kunde spørge: „synes I, eller synes I ikke; jeg gjør, hvad jeg vil“; men dette er ikke Tilfældet her. Thi dersom Forsamlingen blev spurgt: „synes I?“ og Forsamlingen svarer: „nei!“ saa vil der være en stor Forlegenhed og allerhelst, om man havde bestemt, at Udskrivning skulde finde Sted ved den nærværende Sæssion. De Herrer ville erindre, at Regjeringen efter den Opfordring, der er udgaaet fra Folket om at ruste til Krig og gribe dybt ind i Folkets Indre, har berammet en Udskrivning af 8000 Mand af 32, 33 og 34 Aars Alderen, altsaa Familiefædre og bosiddende Mand. Disse Sæssioner kunne nu tillige med Lethed udskrive denne i Antal ikke betydelige, men meget vigtige Deel — vigtig, fordi det viser det Folk, hvis Blod man kræver, at man ikke blot fører Krigen for deres Regning. Ligesaalidt kan Rogen indstaae for, at hvis Ministeriet begik den Uforsigtighed at forelægge denne Anordning til Bedømmelse i nærværende Forsamling, eller indrømme, at den ved § 5 kunde lide væsentlige Forandringer, at Ministeriet da ikke vilde udsætte sig for ikke at komme til at benytte denne Udskriv-

ningsret uden at gribe for dybt ind i Folkelivet. Jeg har selv seet, hvorledes det gaaer til ved Sæssioner; jeg var dengang en Dreng, da jeg saae et Sæssionsbord i 1807, hvor man udstrev Familiefædre og gamle Folk, og det Første, der stete, var, at de stenede dem, der sad ved Sæssionsbordet, saa at de maatte flygte ind i et Huus og lukke Porten, og det var kun med den alleromhyggeligste Omsorg, med den største Mildhed, at man kunde forhindre, at mangan ellers brav Mand kom til at gaae i Lænker. For at forhindre Scener af denne Natur bør Regjeringen ikke holde denne Anordning tilbage. Lader os ikke skjære en Rem af anden Mand's Hud!

En Stemme: Hviere! (Latter.)

Ischering: Jeg haaber, at jeg taler høit nok, og skulde det forlanges høiere, eller behøves det, at jeg gjentager, hvad jeg har sagt, kan jeg gjerne gjøre det. Det er ikke Spøg, mine Herrer! Altsaa vi vende tilbage igjen og kaste os paany paa den formelle Side af Sagen. Hvad jeg meente at sige, er, at vi behøve en Udskrivning; men nu siger man, at der skal være en Form, der forhindrer, at denne Udskrivning kan finde Sted, og derfor mener jeg, at vi bør rydde denne formelle Hindring af Veien. Jeg skal ikke gjentage, hvad jeg har sagt, da jeg troer, at det er gaaet over i flere af de Herrer's Bevidsthed, at det er en Form, hvorved den færdige Anordning kunde fuldkastes eller tilintetgjøres, og jeg skal opfordre de Herrer, som ønskede dette, til at give den Naade deres Sanction; thi Mange kunde sige, at de blot vilde staffe Formen Fyldestgjørelse, som dog ville betænke sig paa at komme frem med et Andragende, der gif directe ud paa at ophæve Lovens Virkning.

David: Jeg skal ikke følge den foregaaende Taler ved ogsaa at prøve paa at tiltale Forsamlingen i en prophetisk Tone, thi jeg veed, at Propheter ikke gjælde meget i vor Tid; jeg kunde ellers bede erindret, hvilke Følger det kan have at fornægte og træde den constitutionelle Ret under Fodder, netop under Begyndelsen af et sig udviklende constitutionelt Liv; men jeg skal gaae ind i den foregaaende Talers Anstuelser, og forsaavidt følge ham i en anden Henseende ved netop at tage den Lignelse, som han har valgt, til Exempel, hvorved jeg haaber at gjøre det end klarere, at der ikke er den Forskiel mellem provisoriske Love, som han har villet gjøre gjældende. Det er fuldkommen sandt, at naar en Huushovmester siger til Liberitienerne, at de i Fremtiden skulde tage Liberiet paa til en vis Tid, saa er det en provisorisk Lov, der let kan underkastes Herrens Bestemmelse, da det er rimeligt, at han kommer hjem i den Tid, for hvilken denne Livree-Paaflødning i det Hele er bestemt at skulle vedvare, og at det derimod vilde være en provisorisk Anordning, der ikke let kunde have været underkastet Herrens Bedømmelse, naar Huushovmesteren i Herrens Fraværelse havde sagt til Liberitienerne, at de skulde tage Liberiet paa bl. i imorgen. Men sæt nu, at Herren kommer tilfældig hjem om Aftenen før Morgendagen, saa mener jeg, at den Huushovmester, som vil opfylde sin Pligt, vil sige til Herren, saasnart denne er kommet hjem, at han har givet Tjenerne Ordre til at tage deres Liberitjoler paa imorgen, og om han synes om det; og saa er det naturligt, at Herren maa udtale sig over, om han vil have det eller ikke. Det er endvidere sagt, at der ikke længer kan være Tale om denne Lov, thi det var Dieblirket, hvor den største Nødvendighed var tilstede, hvor det var vigtigt, ja uundgaaelig nødvendigt at have Loven, da den udfom. Men da den Tilfældighed er indtraadt, som den ærede Taler selv har kaldt det, og som har bragt det derhen, at en Lov, som ifølge sin Natur og første Fremtræden maatte henregnes til de provisoriske Love, som allerede vilde være bragte i Anvendelse, førend de kunde have faaet Sanction ved en udtalt Folkevillie, ikke er traadt i Virksomhed og altsaa kan forelægges til Folkerepresentationens Sanction, førend den fuldbyrdes, saa indseer jeg ikke, hvorfor det ikke skulde være meget glædeligt, paa den ene Side for Regjeringen at erfare, om den ogsaa ved denne provisoriske Bestemmelse har handlet overensstemmende med Nationens Ønske og Villie, og paa den anden Side, at ikke Folkerepresentationen, naar den maatte anerkjende den provisoriske Bestemmelses Rigtighed, aabent kunde udtale dette, for at det, der var anordnet provisorisk, kunde blive paatrykt Vedvarens Stempel, eller dog antages med de Forandringer, der maatte erkjendes at være nødvendige. (Fortsettes.)

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Tre og tyvende Møde.

(Sluttet.)

Jeg kan paa ingen Maade lade det gjælde, at de, som saa stærkt have opponeret imod Sagen fra dens formelle Side, skulde have gjort dette, fordi de misbilligede dens reelle Side, eller fordi de ikke troe at kunne eller burde paavælte Nogen en Byrde, hvorfor de hidtil have været frie; thi om man ogsaa opponerer mod denne Anordning fra dens formelle Side, saa maa man uden mindste Inconsequens kunne stemme for den, naar den efter en rigtig constitutionel Fremgang bliver forelagt Rigsforsamlingen. Naar en anden Taler har antydnet, at det Ansvar, Ministrene bære for denne Anordning, er saa stort, at det vilde være urigtigt af dem, om de forelagde denne Sag til Sanction af en Folkforsamling, der ikke er sammenkaldt til Andet end Grundlovens Debattering, og som ikke i den Grad er udgaaet af Folkets Midte, at Ministeriet kunde synes at finde sin Samvittighed beroliget ved at erkjendes af denne Forsamling for ansvarfri, saa maa jeg tilstaae, at dette er en Betragtningssmaade, jeg ikke kan dele; men det er dog noget Andet end hvad den tidligere Krigsminister har udtalt, thi han har paastaet, at de maatte være frie for Ansvar for de Love, som paa en anordningsmæssig Maade vare udkomne med Kongens Navns Underskrift; det er nemlig en Antydning, der er i den Grad uoverensstemmende med den constitutionelle Retning, som Forholdene hos os have taget, at jeg ikke kan indsee, at man vil fremstille det som en Begrænsning for Ministeransvarligheden, og derfor fritage dem for at forelægge denne Lov for nærværende Rigsforsamling.

Formanden: Der er bleven forlangt Afslutning af 15 Medlemmer, og jeg skal da sætte Spørgsmaalet herom under Afstemning.

Justitsministeren: Jeg ønskede at yttre mig, førend det Spørgsmaal afgjøres.

En æret Taler har fundet sig overrasket ved, at jeg, som bærer Ansvaret for Emanationen af Anordningen af 23de Septbr. d. A., endnu ikke havde yttret mig om den. Jeg bærer Ansvaret for denne Forordnings Emanation, og jeg har paataget mig dette Ansvar paa en Tid, hvor man hver Dag kunde antage, at dens Udøvelse vilde blive nødvendig; men jeg har ikke paataget mig Ansvaret for Afgjørelsen af det Spørgsmaal, om den skulde forelægges for nærværende Forsamling, eller ikke. Jeg seer derfor ikke, at der er nogen Grund til at finde sig overrasket over, at jeg, fordi jeg bærer Ansvaret for Anordningens Emanation, ikke tillige har villet paataget mig at affjære, eller i alt Fald bidrage Mit til at affjære denne Discussion, som kun angaaer, hvorvidt Forordningen skal forelægges Forsamlingen, eller ikke. Jeg finder det nu ganske heldigt, at denne Discussion har fundet Sted; de forskjellige Meninger om, hvorvidt denne Forordning maa ansees som provisorisk og kun havende Gyldighed, saaledes som den konstateres ved Folkforsamlingens Consents, have nu faaet Leilighed til at træde frem. Nogle have fundet det i høj Grad forbausende, at Anordningen endnu ikke er forelagt; Andre have fundet det aldeles unødvendigt, at Forordningen forelægges, da Forelæggelsen allerede indeholdes i Udkastet til Forordningen om almindelig Børnepligt, § 5. Jeg troer saaledes, at det er ganske heldigt, at disse forskjellige Meninger have fundet Leilighed til at udtale sig. Ministeriet agter ikke at influere paa denne Discussions Udfald ved at udtale nogen bestemt Mening. Som Medlem af det tidligere Ministerium har jeg allerede engang udtalt mig derhen, at Forsamlingen vilde erfare, at det Lovudkast, der var bebudet at ville blive forelagt om en almindelig Børnepligt, vilde blive

forelagt, førend Anordningen blev sat i Udøvelse. Senere er dette Udkast bleven forelagt, og deri indeholdes en Paragraph, som berører den tidligere Udførelsesanordning af 23de September d. A. Deri indeholdes Alt, hvad Ministeriet for Diebliffet finder sig foranlediget til at udtale.

Jeg kan, førend jeg sætter mig, ikke undlade at berøre, at dersom jeg har forstaaet den ærede Rigsdagsmand for Randers Amts 6te District (Née) ret, var det hans Mening, at efter Ministeriets Udtalelse skulde Anordningen hverken paa den ene eller anden Maade blive undergivet Forsamlingen. Jeg har troet det nødvendigt at reservere Ministeriet mod, at det nogenfinde har udtalt en saadan Formening.

Efter den Dvsfordring, der af endeel Medlemmer (Fr. Jespersen, Hage, Bloug, Luren, Knuth, Tscherning, Jacobsen, Høier, Balth. Christensen, Gregersen, J. Rasmussen, Cornelius Petersen, N. H. Nielsen, Glerup, M. Hansen) derom var skeet til Formanden, satte denne det derefter under Afstemning, om Discussionen skulde fortsættes, eller Afstemning over det foreliggende Forslag uden videre finde Sted, og blev det da med 74 „Ja“ mod 59 „Nei“ bestemt, at Discussionen skulde afsluttes.

Formanden: Der vil altsaa nu blive Spørgsmaal om, hvorledes der skal forholdes med Forslaget, det vil sige, om det skal henvises til en Comitee, og navnlig til Børnepligtscomiteen. Man kunde da først sætte under Afstemning, om det overhovedet skal tages under Behandling.

Prof. Larsen: Jeg ønskede, at denne Afstemning, om hvorvidt Forslaget i det Hele skal tages under Behandling, maatte skee ved Navneopraab, og tillader mig derfor, da jeg ikke har havt Leilighed til forinden at conferere med Nogen i Forsamlingen i denne Henseende, at opfordre de Herrer, som heri med mig ere enige, til at reise sig.

Da efter denne Dvsfordring flere Medlemmer end 15 (nemlig: Wulf, Sehestedt-Juel, David, Scavenius, Keergaard, Lobiesen, Brandt, Tvede, N. Hansen af Eskelund, Bisby, Ostermann, Prof. Larsen, Hunderup, Barfod, H. Christensen, Schroll, Dinsen, E. Hansen, Brinck-Seidelin, Justitsr. Aagaard, Algreen-Ussing, Nyholm, Lüttichau, v. Haven, Møller, Boisen, Lühöft) erklærede sig herfor, fandt Afstemning ved Navneopraab Sted, om hvorvidt Forslaget skulde tages under Behandling, eller ikke. Resultatet blev saaledes:

Stemme-givende 144 (5 — Hvidt, Jørgensen, Treschow, Orholm og Pjetursøn — fraværende).

Majoritet 73.

Forslaget forkastet med 77 Nei mod 67 Ja.

Nei.

Aagaard (G.) af Lolland.

Andresen.

Andræ.

Barfod.

Bjerring.

Blad.

Bregendahl.

Bruun af Assens.

Bruun (B. D.) af Kjøbenhavn.

Bunzen.

Christensen (Balthazar).

Christensen (J.) af Bølbum.

Christensen (H.) af Veistrup.

Dinsen.

van Doctum.

Drewsen af Kjøbenhavn.

Drewsen af Silkeborg.

Dunghelt.

Eriksen.

Fløe.

Frolund.

Glerup.

Gregersen.

Hall.

Hage.
 Hammerich.
 Hansen (J. A.).
 Hansen (L.) af Bjellerup.
 Hansen (P.) af Abbeved.
 Hasselbalch.
 von Haven.
 Hermannsen.
 Hiort.
 Hækkerup.
 Hoier.
 Jacobsen.
 Jacobæus.
 Jespersen (F.) af Bogenf.
 Johansen (H. C.) af Østrup.
 Johannsen (F.) af Houby.
 Johansen (H.) af Knardrup.
 Johnsen.
 Kirf.
 Knuth.
 Krieger.
 Larsen (E.) af Dalby.
 Madsen.
 Mynster.
 Møller (K. N.) af Draaby.
 Nielsen (M. H.) af Løserup.
 Nørgaard.

Olesen.
 Ostermann.
 Otterstrøm.
 Pape.
 Petersen (Cornelius) af Davinde.
 Pedersen (J.) af Sæding.
 Pedersen (P.) af Kjøbenhavn.
 Petersen (E. N.) af Hjørring.
 Ploug.
 Rasmussen (H.) af Egense.
 Rasmussen (M.) af Herlufmagle.
 Rasmussen (J.) af Svanninge.
 Schaab.
 Schroll.
 Schurmann.
 Schytte.
 Sidenius.
 Cederfeld de Simonfen.
 Steel.
 Stender.
 Stockfleth.
 Tscherning.
 Thalbiger.
 Theilmann.
 Westergaard.
 With.

Ja.

Nagaard af Thisted.
 Nagger.
 Bergmann.
 Brandt.
 Bruun (M. P.) af Brunshaab.

Buchwaldt.
 Boisen.
 Christensen (Georg) af Kjøbenhavn.
 Golding.
 la Cour.

Dahl.
 Dahlerup.
 David.
 Fibiger.
 Flor.
 Funder.
 Gislaason.
 Gram.
 Grundtvig.
 Gudmundsson.
 Hansen (H. P.) af Kjøbenhavn.
 Mørk Hansen.
 Hansen (N.) af Estelund.
 Hastrup.
 Hunderup.
 Jespersen af Grønnebjerggaard.
 Jespersen (E. M.) af Viborg.
 Sehestedt-Juul.
 Jungersen.
 Kayser.
 Køster.
 Larsen (J. E.) af Kjøbenhavn.
 Leth.
 Linnemann.
 Lord.
 Lütichau.
 Lühöft.
 Mundt.
 Tage Müller.

Baludan-Müller.
 Møller af Flakkeberg.
 Neergaard.
 Nielsen (H. C.) af Tranberg.
 Nyholm.
 Olrik.
 Østenfeldt.
 Petersen (B.) af Kjøbenhavn.
 Ployen.
 Rée.
 Røder.
 Scavenius.
 Schjern.
 Schlegel.
 Brinck-Seibelin.
 Sigurdsson.
 Tang.
 Tøbiesen.
 Turen.
 Tvede.
 Algreen-Ussing.
 Ussing af Viborg.
 Wegener.
 Wisby.
 Winther.
 Wulff.
 Zeuthen.
 Ørsted.

Efterat Formanden dernæst havde bestemt Dagsordenen for det følgende Møde, som berammes til Torsdag den 30te November Kl. 1, nemlig Valg af Forsamlingens Embedsmænd, blev Mødet hævet.

1848.

Beretning

No. 55.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fire og tyvende Møde.

Torsdagen den 30te November.

Forhandlingsprotocollen for det forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal tillade mig at annoncere, at jeg har modtaget følgende Adresser:

- 1) En Adresse fra 111 Indbyggere i Ringsted, om at Kjøbstædernes Lov maa blive lagttaget ved Forhandlingerne om Valgloven.
- 2) En af Rigsdagsmanden for Holbøks Amts 6te District (Andresen) indbragt Adresse fra 87 Borgere i Nykøbing paa Sjælland om samme Gjenstand.
- 3) En af Rigsdagsmanden for Ringkøbing Amts 1ste District (Lang) indleveret Adresse fra 33 Beboere af Thorsted Sogn ved Ringkøbing om Slesvigs Bevarelse som en uadskillelig Deel af Danmark.
- 4) En gennem Rigsdagsmanden for Veile Amts 3die District (Stoffeth) af Generallieutenant Romer indsendt Formening imod Almeenvæbning og for almindelig Værnepligt, hvilken han har ønsket henlagt i Ræseværelset og derefter afleveret til Comiteen i Værnepligtsagen.
- 5) En af Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 7de District (Prof. Larsen) indleveret Plan af Major G. v. Mørk til almindelig Væbning, som han har ønsket henlagt i Ræseværelset og senere afgiven til Værnepligtscomiteen.

Rigsdagsmanden for Maribo Amts 3die District (Nagaard) ønsker, saavidt jeg veed, Ordet.

Proc. Nagaard: Ved Forsamlingens sidste Møde troer jeg, at der af en æret Rigsdagsmand blev brugt en Fremgangsmaade, som neppe kan antages stemmende med god Orden og med denne Forsamlings Værdighed. Da det er almindelig bekjendt, behøver jeg ikke nærmere at betegne, i hvilket Dødsstik dette skete. Det var, da en Rigsdagsmand paa en meget høi og tydelig Maade udtalte sin Mening, at et Medlem paa den anden Side af Salen, jeg veed ikke hvem, idetmindste ikke med Sikkerhed, uagtet der blev talt saa høit som muligt, raabte „høiere“, og derved vistnok gjorde Brud paa god Orden. Jeg skal derfor henstille til Formanden, om han ikke vil udtale en Mening om, hvorvidt dette var rigtigt eller ikke; om det var passende for Forsamlingens Værdighed, og om han ikke i alt Fald, da der endnu er Tvivl herom, vil søge konstateret, hvem der gjorde det. (Flere Stemmer: Nei! Nei!)

Formanden: Jeg skal tillade mig med Hensyn til dette Punkt at bemærke, at jeg troer, at det er en almindelig parlamentarisk Regel, at Spørgsmaal om Brud paa den parlamentariske Orden skal fremsættes og afgøres strax, og ikke senere kunne komme til Forhandling. (Fra forskellige Sider: Ja! Ja!)

Balthazar Christensen: Maa jeg bede om Ordet?**Formanden:** Er det om samme Gjenstand?

Balthazar Christensen: Det er et Spørgsmaal, som jeg skal tillade mig at rette til Formanden. Jeg vil gerne bede det oplyst, om Formanden, naar slige Tilfælde maatte gjentage sig, da vil ansee det, eller ikke vil ansee det for sin Formandspligt at udtale sin Dabel, forsaavidt han er istand til at vide, imod hvem han skal rette sin Dabel.

Formanden: Det er vanskeligt at svare bestemt paa dette Spørgsmaal, da Afgjørelsen maa afhænge af Omstændighederne. Det

er meget hyppigt, naar Noget har talt, at der da fra en eller nogle enkelte Pladser raabes Ja, Ja, eller Nei, Nei, ligeledes bliver der oftere forlangt, at der skal tales høiere. Det forekommer mig vel ikke, at der var nogen Nødvendighed herfor i det omspurgte Tilfælde, men da Medlemmernes Høreyne er forskjellig, og ligesaa deres Plads heri Salen, vil det være yderst vanskeligt forud at sige, hvad der i et saadant Tilfælde bør gøres. Det er mit Ønske, at god Orden vedligeholdes; men jeg troer, at Formanden maa gøre dette med en vis Taft (Flere Stemmer: Ja! Ja!)

Veede: Jeg troer dog, siden det var mig, som ved den omspurgte Leilighed — —

Formanden: Jeg kan ikke tillade nogen videre Discussion i denne Anledning. Den høitagtede Indenrigsminister vil tage Ordet.

Indenrigsministeren: Det blev af Justitsministeren, som dengang var tilstede her i Forsamlingen, i Anledning af Spørgsmaalet om Conferensraad Treschow's Anmeldelse af hans Bortreise bemærket, at Forsamlingen skulde erholde nærmere Meddelelse, betræffende Betydningen af denne Anmeldelse. Da disse Sager nu, efter Ministeriernes Ordning, ere overgaaede til Indenrigsministeriet, skal jeg tillade mig, i Genhold til Justitsministerens Uttringer, at underrette Forsamlingen om den Ansøelse, hvorfra Ministeriet gaaer ud med Hensyn til den af det ærede kongevalgte Medlem indgivne Anmeldelse om sin Bortreise. Af selve Anmeldelsen, der er afgivet til Justitsministeriet og som er af samme Indhold som den, der er tilstillet den høitærede Formand, forekommer det Ministeriet klart, at den ommeldte ærede Rigsdagsmand paa ingen Maade har villet have sin Anmeldelse betragtet som en Udmeldelse; tvertimod synes det tydeligt at ligge i Anmeldelsen, at han saavel for sit eget som for den anden i kongeligt Orde bortværende Rigsdagsmands Vedkommende har antaget, at, naar de saaledes vare udsendte i kongeligt Orde, for en Tid, der vel er ubestemt, men som dog formeentligen vil være forløben, forinden Forsamlingen slutter sine Forhandlinger, maatte de ansee sig beføjede til igjen at indtage deres Pladser her, naar de vare vendte tilbage.

Hvis der igrigt her i Forsamlingen, saaledes som det er bebudet, skulde fremkomme et særegt Andragende, betræffende Rigsdagsmændenes Fraværelse og dennes Indvirkning paa deres Ret til at beholde deres Pladser i Forsamlingen, vil Regjeringen nærmere afvente, hvilken Bestemmelse Forsamlingen i Anledning af et saadant Andragende maatte beslutte sig til at tage; og den finder sig derfor saameget mindre nu, da et saadant Andragende ikke er indgivet, foranlediget til at gaae ind paa nærmere at yttre sig om Medlemmernes Fortabelse af deres Pladser ved Fraværelse.

Formanden: Ifølge Dagsordenen gaae vi nu over til at foretage Valg af Forsamlingens Embedsmænd, og da først paa en Formand; den ærede, først udnævnte Viceformand vilde maatte behøve at tage Forsædet, medens dette Valg foregaaer.

I Genhold til denne Anmodning indtog Etatsraad Bruun Forsædet og opfordrede Forsamlingen til at stride til Valg.

Resultatet af den derefter foretagne Stemmegivning var følgende: Stemmegivende 141. To Stemmesedler casterede, af de 139 tilbageblevne Stemmer erholdt Schouw 126, Hvidt 11 og P. D. Bruun 2. Etatsraad Schouw blev som Folge heraf erklæret for gjenvalgt til Forsamlingens Formand, hvorefter han paany indtog Forsædet.

Man skred derefter til Valg af 2 Viceformænd, og blev Resultatet saaledes:

Stemmebevende 141 (absolut Pluralitet 72), Hvidt 121 Stemmer, P. D. Bruun 100, Dahl 39, J. E. Larsen 9 og Algreen-Ussing 5, (De øvrige vare enkelte Stemmer). Hvidt og P. D. Bruun bleve saaledes erklærede for valgte til Forsamlingens Vice-formænd.

Ved det derefter foretagne Valg paa Secretairer bleve Forsamlingens 4 tidligere Secretairer gjenvalgte, nemlig Westergaard med 138 Stemmer, Petersson og Cedersfeld de Simonson med 136 Stemmer hver, og W. Ussing med 134.

Formanden: Jeg skal tillade mig at gøre Forsamlingen opmærksom paa Slutningen af § 7 i Forretnings-Regulativet; der hedder det nemlig: „Naar Omvalg af Forsamlingens Embedsmænd finder Sted, afgjør Forsamlingen tillige, hvorvidt en ny Fordeling af dens Medlemmer skal foretages, og i bekræftende Fald forholdes paa den ovenanførte Maade; dog at de ældre Afdelinger blive i deres Virksomhed med Hensyn til de allerede begyndte Sager.“ Nu ere alle de Forsamlingen forelagte Sager deels afgjorte, deels under Behandling, saa at der for Dieblisset ikke er nogen Sag, der kan henvises til de nye Afdelinger. Imidlertid er der opstaaet det Spørgsmaal, om man ikke for det Tilfælde, at nye Sager skulde fremkomme, maatte finde sig foranlediget til nu at fremskaffe nye Afdelinger ved Lodtrækning. Jeg skulde ønske, at Nogen af Forsamlingen vilde yttre sig herover; jeg har ikke selv nogen bestemt Mening derom eller noget Forslag besangaaende at fremsætte; men jeg har dog troet at burde henlede Opmærksomheden paa dette Punkt ifølge Regulativets § 7.

Ordfør: Da det dog er muligt, at nye Sager kunne blive Forsamlingen forelagte og derefter henvises til Afdelingerne, saa synes det mig, at der er Meget, der taler for, at Forsamlingen nu afgjør, om den ønsker ny Fordeling til Afdelingerne. Det er derfor, forekommer det mig, nødvendigt, at det Spørgsmaal bliver rettet til Forsamlingen, om den ønsker en ny Fordeling, og bliver dette besvaret bekræftende, vil en ny Fordeling for de muligen senere forelagte Sager nu blive at foretage, hvortil, naar det besvares benægtende, Afdelingerne ville forblive i den Stilling, hvori de nu ere.

Grundtvig: Da det ikke er ved Valg, men kun ved Lodtrækning, at Afdelingerne ere dannede og fremdeles skulle dannes, kan jeg egentlig ingen Mening have om, hvorvidt det maatte være ønskeligt eller ikke, at Omvalg finder Sted, uden mit personlige Ønske i denne Henseende, og jeg har aldrig været vant til at vinde i Lotteriet, saa at jeg ikke kan vente stort heraf; men turde jeg ikke gøre det Spørgsmaal til den høitærende Formand, om det maatte være tiladt at bytte. (Latter.)

Formanden: Det kan jeg ikke troe, da Regulativet ikke in-

[Faded text, illegible]

beholder nogen Bestemmelse derom. Regulativet siger udtrykkelig, at Fordelingen skal ske ved Lodtrækning.

Algreen-Ussing: Hvorledes Spørgsmaalet end afgjøres nu, vil det vel, Hr. Præsident! ved næste Maanedes Slutning paany være at sætte under Afstemning, om der skal foregaae nogen Fordeling af Medlemmerne til Afdelingerne?

Formanden: Ja, det forekommer mig at være en Selvfølge.

Bregendahl: Og dersom nu Pluraliteten skulde yttre sig for, at Afdelingerne ikke skulle ombannes, kan der vel ikke blive Spørgsmaal om en ny Fordeling af Afdelingerne, hvis der i December Maaned skulde blive Spørgsmaal om, at en ny Sag skulde henvises til Afdelingerne?

Formanden: Nei, den maa da gaae til de gamle Afdelinger.

Det blev derpaa af Formanden sat under Afstemning, hvorvidt der skulde finde en ny Omdeling Sted i Afdelingerne, hvilket Spørgsmaal blev besvaret benægtende med 102 Stemmer imod 25.

Formanden: Der er endnu et Spørgsmaal, som jeg er bleven anmodet om at opkaste. Det er nemlig ikke i Regulativet bestemt, at Formanden og Secretairerne i Afdelingerne saaledes som i Plenarforsamlingen skulle være maanedsviis, og der kunde altsaa være Spørgsmaal om, hvorvidt Omvalg skulde finde Sted i Afdelingerne. Jeg veed ikke, om Nogen maatte ønske at yttre sig; hvis Ingen vil yttre sig, skal jeg tillade mig at sætte det under Afstemning, hvorvidt samme Regel i saa Henseende skal gjælde for Afdelingerne, som for Plenarforsamlingen.

Algreen-Ussing: Jeg antager, at det vil være hensigtsmæssigt, at dette skeer, og i saa Fald vilde det vel være rigtigst, at der blev gjort et Tillæg herom til Forretningsregulativet. Jeg veed ikke, om den ærede Formand har tænkt sig, hvorledes dette kunde skee, maaskee kunde en saadan Bestemmelse slutte sig som et Tillæg til § 7.

Formanden: Ja, det kunde man maaskee overlade til Regulativcomiteen; der er just en anden Sag, der ogsaa er henvisst til den.

Ved den derefter foretagne Afstemning blev det med 103 Stemmer mod 39 bestemt, at Omvalg paa Formand og Secretairer i Afdelingerne skulle foretages hver Maaned.

Efterat Formanden derpaa havde anmeldt Dagsordenen for det følgende Møde, der blev fastsat til Loverdagen den 2. December Kl. 2, nemlig: 1) en Interpellation fra Rigsdagsmanden for Københavns Amts 2det District (Flor) angaaende Foranstaltninger til at firkke Slesvigerne mod den oprørste Regjerings Udsugelser, og 2) det tidligere bebudede Forslag fra Rigsdagsmanden for Veile Amts 3die District (Stodfleth), at der i Forretningsregulativet skulde optages en Bestemmelse om, hvorvidt længere Forsald skulde bevirke en Rigsdagsmands Udtrædelse af Forsamlingen, — blev Mødet hævet.

[Faded text, illegible]

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fem og tyvende Møde.

Løvedagen den 2den December.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg har 2 Adresser at anmelde:

- 1) den ene, indleveret af den ærede Rigsdagsmand for Sorø Amts 5te District (Meergaard) fra Slagelse Byes Communalbestyrelse, om at der ved Valglovens Behandling maa tages under Overveelse, hvorvidt der kan tillægges Kjøbstadbeboerne nogen særlig Indflydelse paa Valgene;
- 2) den anden fra 104 Fiskere og andre Indbyggere i Kjøbstaden Skagen, om at Kjøbstadernes Somandsbefolnings Søner og-saa i Fremtiden maae blive optagne i Sørollerne.

Denne Adresse er ønsket henlagt i Løseværelset og derefter afleveret til Børnepligtscomiteen.

Jeg skal fremdeles anmelde, at i de 5 Afdelinger ere samtlige Embedsmænd gjenvalgte. Vi gaae dernæst over til Dagsordenen. Den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns Amts 2det District (Flor) har Ordet.

Flor: Det er den forud af mig anmeldte Interpellation til den høitærede Udenrigsminister, under hvem de slesvigiske Anliggender foreter, som jeg herved vil tillade mig at gjøre. Jeg skal ikke søge at skildre den Tilstand, som den bedrøvelige Baabensstilstand har frembragt i Slesvig; jeg skal derfor ikke nærmere tale om de mangfoldige Flygtninge; jeg skal ikke engang omtale disse Forjagelser af Embedsmænd, blandt hvilke en stor Mængde Præster, en stor Mængde Skolelærere, flere civile Embedsmænd, navnlig fra Staden Haderslev og fra Abenraa, og af flere Embedsmænd af andre Arter, som ere blevne fordrevne paa een eller anden Maade og have seet sig nødsagede til at flygte ud af Slesvig. Jeg skal heller ikke nærmere omtale den Fare, ja endog Livsfare, hvorfor flere Personer, der ere betegnede som særdeles danskfjendede, ved flere Leiligheder, navnlig ved Kongens Geburtsdag, i Haderslev have været udsatte. Jeg skal heller ikke nærmere omtale den Skjæbne, hvorfor de slesvigiske hjempermitterede Soldater i dette Dieblik ere udsatte. Da endeel af dem ikke see sig istand til at være deres egentlige Hjem Grændser saa nær, som det er tilstedet dem, uden ogsaa at besøge deres Slægt og Familie, saa er Følgen deraf bleven, at de nu atter ere i Forlegenhed med, hvorledes de skulle komme deraf, og der paa staaes endog, at flere af dem ere sendte til Rendsborg. Men under alle Omstændigheder har i Haderslev den provisoriske eller oprørske Amtmand, hvad man nu vil kalde ham, Bruhn, udstedt et Publicandum til alle disse, hvori det, foruden alle Forlokkelser og Forsørelser, forsikres dem, at hvis de skulle falde paa at bære Vaaben mod deres Fædreland, Slesvig-Holstein, da skulde de straffes paa det Strængeste. Jeg skal heller ikke nærmere omtale, hvorvidt det har sin Rigtighed med den Tolblinie, som er draget i den nordlige Deel af Slesvig, heller ikke den militaire Gordon, som den saakaldte nordflesvigiske Tidende, der udgaaer i Haderslev under Amtmand Bruhns og Herredsfoged Kjær's Bestyrelse omtaler—hvorvidt den har Ret, naar den siger, at 5000 Mand bleve satte som en militair Gordon langs med Grændsen for tilfulde at affpærre Slesvigs Forbindelse med Jylland. Jeg skal derimod gaae nærmere over til de, som jeg har kaldet det, slesvigiske Udsugelser. Saaledes har det navnlig været paalagt af den oprørske Amtmand Bruhn, at Præsterne i Lønningehavn skulde bekjendtgjøre alle de Forordninger, som den oprørske Regjering har

antaget, fra Prædikestolen inden en vis Tid, og naar det ikke skete til denne Tid, skulde de paagældende Præster — Skrivelsen er stilet til Provst Mahen i Hygum — bøde 100 Rdr. Courant. Følgen deraf maatte være, at Præsterne have underkastet sig; de have paa taget sig virkelig at publicere disse Love og Anordninger, men Menighederne have paa flere Steder, og maaskee paa alle — jeg veed det ikke bestemt —, viist deres danske Sindelag derved, at saasnart Forordningerne ere begyndte at oplæses, have Menighederne næsten uden Undtagelse forladt Kirken. Men det, jeg nærmest sigter til, er de Kornleverancer og Skatteopkrævninger, som i dette Dieblik affordres rundt omkring i Slesvig; saaledes, for at jeg skal anføre et Exempel, i Hvidding Herred — det er den sydvestlige Deel af Amtet Haderslev — er der opkrævet 700 Tdr. Rug og et tilsvarende Antal Tønder Havre; jeg veed ikke hvor stort, thi det har ikke været opgivet, men jeg maa antage, at det er meget stort, og at Forholdet i det Hele er temmelig stærkt. Jeg skal som et Exempel nævne, at en Deel af Harris Sogn, nemlig den Deel, der ligger i Hvidding Herred, skal levere 70 Tdr. Havre; derefter kunne vi slutte os til Forholdet med Hensyn til det hele Herred. Denne Requisition af Rug og Havre ere de beordrede til at levere den 6te December i Haderslev By. Endvidere inddrives der rundt omkring Krigs- og Formuesskat, og da paa mange Steder næsten Alle have nægtet at betale den, saa er paa mange Steder, især hos de bekjendte Danskfjendede, deres Eiendele, deres Dvæg, Heste, Bogne, Meubler, Redskaber o. s. v. udfkrevne og for endeel satte til Auction, og flere Auctioner ere maaskee i dette Dieblik allerede holdte, med hvad Udsald vides ikke. Hvorvidt dette gaaer, derom skal jeg kun som Exempel anføre Noget. Til Comiteen, som er nedsat for de betrængte Slesvigeres Understøttelse, er saaledes en Soldat, ved Navn Juel, fra Weistrup indkommen med en Ansøgning om Understøttelse. Han har et lille Huus i Weistrup, og nu er hans Kone, som er hjemme, affordret 30 Rbd. Courant i Formuesskat. Hun veed naturligviis ikke, hvorfra hun skal tage disse, og han er nu i sin Nød tyet til os. Flere lignende Tilfælde ere anmeldte til os; men endnu blot eet, som nylig er indbragt for Comiteen og har bragt os i en vis Forlegenhed, fordi vi ikke vidste, hvorledes Sagen skulde klares. Den bestaaer i Følgende. En Mand, som hedder Lorenzen, for Dieblicket Fuldmægtig paa Postcontoiret i Helsingør, indsendte i forrige Uge Ansøgning om Understøttelse i hans Nød. Han har været paa Postcontoiret i Abenraa, hvorfra, som bekjendt, den danskfjendede Postmester maatte flygte bort. Efterat de preussiske Tropper havde forladt Jylland og vare rykkede længer tilbage i Slesvig, var der en kort Tid, i hvilken vi atter vare Herrer i Nordflesvig. Som en Følge deraf blev denne Lorenzen, som var bleven tilbage i Abenraa, af Commandeur Steen Bille, der indfandt sig sammesteds, indsat eller constitueret som Postmester der, i den meget rigtige Forudsætning fra Commandeur Billes Side, at Postmester-Embedet var et af de vigtigste paa en saadan Tid og paa et saadant Sted. Men det varede ikke længe, førend Oprørerne atter bemægtigede sig Abenraa, og denne Mand, Lorenzen, der var constitueret som Postmester, blev ikke alene affat fra denne sin Function, men ligesom kastet i Fængsel. Efter 14 Dages Forløb lykkedes det dog denne Mand's Forældre og Venner at skaffe ham fri imod en Caution af 200 Rbd. Cour., det er 320 Rbd., naturligviis paa det Vilkaar, at han ikke maatte forlade Abenraa By. Men, skriver han selv, Fængslet var ham mindre utaaleligt, end Opholdet som saakaldet fri Mand i Abenraa under disse Forhold; han søgte derfor at komme over til Als og kom ogsaa virkelig derover. Derfra lykkedes det ham at skaffe sig den

Ansættelse i Helsingør, som han nu har. Men for kort Tid siden fik han en Anmeldelse fra sine Cautionister, og navnlig fra en Kjøbmand Jensen i Aabenraa, som var Cautionist for Halvdelen af den nævnte Sum eller 100 Rbd. Courant, om at han maatte skaffe de 200 Rbd. Courant tilveie, da Regjeringen allerede havde affordret Cautionisterne disse, og paa deres Forsikring om, ikke at kunne betale dem, havde ladet opstrive deres Reubler med den Paastand, at hvis Summen ikke blev betalt inden d. 18de November, da skulde disse opstrivne Varer stilles til Auction. Brevet fra denne Lorenzen til Comiteen for de betrængte Slesvigeres Understøttelse var imidlertid allerede af et senere Datum, nemlig af 23de November, saa at hvorledes det er gaaet dem, veed jeg ikke. Han tog nu sin Tilflugt til os og fortæller, at han i sin Angst for, at det skulde gaae ud over hans Cautionister, havde taget 50 Rbd., som han havde sammentsparet, og dertil laant andre 50, og sendt disse 100 Rbd. over til Kjøbmand Jensen; men nu vidste han ikke, hvorledes han skulde faae Understøttelse til de andre Penge, eller hvorledes han skulde sørge for, at Cautionisterne ikke kom til at betale denne ikke ubetydelige Sum; derfor tyede han til os. Comiteen svarede ham naturligtvis herpaa foreløbig, at den skulde nok sørge for, at det ikke kom til at gaae ud over Cautionisterne, hvis hans Beretning forholdt sig rigtig, dersom der forøvrigt ikke paa anden Maade skulde kunne tages Forholdsregler for, at en saadan Betaling ikke skulde blive fornøden. Min Forespørgsel til den hvitærede Udenrigsminister som Chef for de slesvigiske Anliggender for Diebliffet gaaer altsaa derhen, om der er foretaget Noget eller kan foretages Noget fra Regjeringens Side til at sikke Slesvigerne mod alle saadanne Udpresninger eller Udsugelser, hvorved ikke blot de ulykkelige Slesvigerere blive piinte og plagede og satte i den største Forlegenhed, men hvorved ligefrem den fiendtlige Krigskasse fyldes baade med Penge og Proviant.

Premierministeren: Det vil vides af det i Departementstidenden bekendtgjorte Udtog af det paa Syndicus Banks's Opfordring om Afgivelsen af Administrationen over Als og Æro givne Svar, hvilke Grundsætninger Regjeringen følger i Henseende til de nuværende Magthavere i Hertugdømmene, og at man saaledes ei kan directe til dem henvende sig i Anledning af de fra det nordlige Slesvig hyppigt indløbende Klager. En bevæbnet Indsriden vilde i dette Diebliffet, hvor Fredsunderhandlinger aabnes, være skadelig for vor Interesse. Regjeringen har derfor benyttet og benytter fremdeles den Bei, som under nærværende Omstændigheder staaer den aaben, ved diplomatiske Henvendelser, saavel til Centralmagten i Frankfurt som til de fremmede venstrelige Magter, at søge at raade Bod paa de i Slesvig stedfindende ulykkelige Forhold, og navnlig har den paalagt de med Fredsunderhandlingerne betroede Mand, fortrinligen, og snarest muligt at lade sig den foreløbige Ordning af Slesvigs Forhold under Waabenstilstanden være magtpaaliggende. Regjeringen troer saaledes at have foretaget, hvad der under nærværende Forhold er muligt, og beder Forsamlingen være overbevist om, at denne Sag fremdeles er og vil være Gjenstanden for dens uafslættelige Opmærksomhed, idet den forøvrigt maa tilføie, at en videre Forhandling om denne Gjenstand ei er ønskelig, navnlig med Hensyn til de nu begyndende Fredsunderhandlinger.

Flor: Jeg skal ikke videre, især med Hensyn til den ærede Udenrigsministers sidste Uttring, gjøre nogen Fordring paa Oplysning. Jeg er blot nødt til at beklage, at der altsaa efter al Sandsynlighed ikke for Diebliffet kan raades Bod paa de Udpresninger og Udsugelser, hvorfor Slesvigerne ere udsatte, og det, som allerede bemærket, ikke blot ere til Ulykke for Slesvigerne og os, men ogsaa til Hjælp og Gavn for vore Fjender.

Grundtvig: Min ærede Ven, som nys satte sig, der staaer i Spidsen for den Comitee, der desværre maa understøtte vore Landsmænd, landsflygtige i deres eget Fædreland, en Mand, hvis Navn allerede i mange Aar har været sammensmeltet med den danske Sag i Slesvig, han har spurgt, som det vel ogsaa laae ham personligen nærmest, om der da ikke var nogen Hjælp, nogen Trost at vente af Regjeringen nu mere end hidtil i forbigangen Tid. Ministeriets Svar har i højeste Grad forundret mig, forundret mig og gaaet mig dybt til Hjertet. Men fjøndt jeg hverken har den

Tro, at alle ædle Følelser skulle være saa rige i dette Huus, at de ikke behøvede at næres, heller ikke den Tro, at alle Følelser skulle være under dette Husets Værdighed, og endnu mindre den selvmodsigende Tro, at begge Dele skulle være Tilfældet, saa vil jeg dog ikke idag udøse mit Hjerte hverken for Huset eller for Ministrene, nei, jeg vil dæmpe mine Følelser, tvinge dem tilbage med Magt, og jeg vil kun pege hen paa de Kjendsgjerninger, der i mine Dine gjøre det ikke blot til Pligt, men til Nødvendighed for Danmark, om det ikke vil stilles ved Slesvig eller fra Slesvig eller Sønderjylland, da at tage anderledes Forholdsregler, anderledes Forholdsregler end de, jeg enten nys havde den Ære at høre af Ministeriet, eller saadanne, som vi have seet i den sidst foregaaende Tid. Nu, gjort Gjerning staaer ikke til at ændre, og jeg vil derfor ikke noget Diebliffet bræle ved alle de halve og skjære Forholdsregler, som førte til den ulykkelige Waabenstilstand af 26de August; men denne Waabenstilstands, den saakaldte Waabenstilstands mageløse Eensidighed, en Eensidighed, hvorved de danske Slesvigerere ere aldeles afvæbnede og deres argeste Fjender sikrede i Brugen af alle Waaben, selv de meest forgiftede, ja denne Eensidighed vil jeg pege hen paa blot i to vitterlige Kjendsgjerninger, den vil jeg pege hen paa som Noget, som jeg kan ikke nægte i mine Dine indskærper Danmark Nødvendigheden af, hvis det vil bevare sin Ære, endfise da tilbagevinde sin Raadighed over Slesvig, ja dersom Danmark vil beholde det Mindste af Slesvigs Hjerte, som jeg troer er det Største og Vigtigste, vi kæmpe for, at vi da maae snarest muligt med Kraft sride ind, at der da maa gienem Waabenbrag søges en virkelig Waabenstilstand, der ikke er eensidig, men virkelig saaledes som den kun er, naar den holdes paa begge Sider. Af disse to Kjendsgjerninger, som jeg vil pege hen paa, er vistnok ingen ny eller ubekendt; men desto bedre, thi desto stærkere ville de tale for sig selv. Den første Kjendsgjerning er slet ikke Andet, end hvad min ærede Ven strax i Begyndelsen af sin Forespørgsel anmærkede, det er den med alle de fredløse Slesvigerere, som opholde sig midt iblandt os, og iblandt hvilke jeg kun vil pege hen paa Udgiverne af de 2 eneste danske Blade, virkelig danske Blade, der udkomme i Hertugdømmene; jeg vil pege paa dem, og jeg vil spørge, om de ikke ere os Borgen for, at om der end mod de tusinde Efterretninger om Piinsler og Plager, hvorunder alle de lide, der enten virkelig ere Danmark troe og hengivne, eller dog ere mistænkte for at være det, var nok saa meget at indvende i deres Enkeltheder, selv om der var nok saa megen Uvillie imod dem, de dog i det Hele maae betragtes som sande, siden saa mange Menneker i de meest forskjellige Stillinger ere blevne nødte til enten at flygte, eller at opholde sig blandt Fremmede, tildeels at leve som disse — om de ikke ere os Borgen nok for, at medens der ikke spares noget Waaben mod hvad der kaldes Danskindet fremfor alt Andet, og Pressen bruges saa aldeles i Oprørets Diemed, at der ikke taales en Lyd, ikke taales en Dmten om noget Modsat, Noget, der dog, medens Waabnene skulle hvile, var det Æneste, der var tilbage for at trøste over Glendigheden, og som dog skulde forberede Rigevægten igjen, naar Waabenstilstanden skulde afgjøres. Dette er den ene Kjendsgjerning, hvorpaa jeg vil pege hen, og den anden — den er vistnok langt mindre betydelig i sig selv, men jeg mener ikke mindre talende — det er nemlig det saakaldte slesvig-holsteenske Cancellies Trøstebrev til de trofaste Slesvigerere, dem i Lønningehjelm og andetsteds, som have klaget deres Nød, som høje skildret deres Forlegenhed i alle Maader under den Regjering, som brugte vor Konges, Kong Frederik den Syvendes Navn, og som de ikke selv vidste, om med Rette eller Uret brugte hans Navn til at forkynde og paabyde de meest fiendtlige Forholdsregler mod ham og hele Danmark. Dette Trøstebrev, som det vel skulde være, er vistnok udgaaet under det forrige Ministerium, og altsaa vel ogsaa fra dette, saa det er ingenlunde det nærværende, som jeg vilde forlange, skulde give nærmere Oplysning om, hvorledes det dog er muligt at byde det betrængte Folk et saadant; men jeg maa gjøre opmærksom paa, at for det Første erklæres ikke engang, om den Regjering, som har aabenbart ikke blot selv løftet, men ogsaa opfordret Landet til at løfte Avinds Skjold mod Danmark, er oprørt eller ikke. Der er kun sagt, at hvis den ikke vilde forbedre sig, erklæres den jo

for „insurrectionel“, — hvad sagens dog skal være, hvad jeg paa Dansk maa kalde „oprørsk“, og jeg maa antage, det er saa, skjønt jeg ikke er vis paa at have Medhold i Cancellistilen —; først naar den ikke vilde forbedre sig, det vilde vel sige, ikke gjøre noget nyt Løfte om at bedre sig, først da skulde den erklæres for oprørsk, skjønt Ordet vel af et Slags Skaansomhed ikke er brugt. Og naar dette da var skeet, da truer det slesvig-holsteenske Cancellies Skrivelse med, at da skulde alt Samqvem afbrydes med samme Regjering. Alt Samqvem afbrydes! ligesom det paa den ene Side er klart, at Intet kan hjælpe og Intet kan trøste de betrængte Slesvigere, uden at man gaaer den oprørsk Regjering paa Livet, saaledes er det paa den anden Side klart, at der ikke kan vælges noget Udtryk i mine Dine mere nedslaaende for vore Brødre i Slesvig, end at vi ville afbryde Samqvem med dem, som aabenbart have afbrudt Samqvemet med os og sætte netop deres Væge i at afbryde det saaledes, at end ikke en Lyd fra Danmark skulde kunne lyde til Slesvig. Naar det endelig siges, at selv nu, endog før denne Regjering erklæres for insurrectionel, har den ikke Ret til at udøve den Magt og Myndighed, som den betjener sig af over det danske Folk og over Indbyggerne i Tørningelehn, som ventelig ere dem, der nærmest menes; naar dette siges, da har jeg vel hørt, at dette skulde være trøstende, men er dette en Trøst, da kan det dog kun være en Trøst for en saa dunkel Følelse, som jeg ikke tiltroer mig at kunne klare, og som jeg ikke troer at kunne tillægges den mindste Vægt i Sagen; thi for mine Dine, og jeg skulde mene for alle fornuftige Mænds Dine, er det saa langt fra at være en Trøst, at det meget mere forøger deres Byrde, thi de maae nødvendigviis efter en saadan Erklæring, netop naar de ere Danmark troe, finde det piinligt, ja, de maa finde det dobbelt piinligt, at de skulle staae under en saadan Magt, som er erklæret for insurrectionel; de maae finde det dobbelt piinligt, at de nu ikke engang have Ret til at modsætte sig en saadan Magt; ikke modsætte sig den — jeg tog maaskee feil; jeg vilde have sagt, at da Magten er erklæret for ulovlig og uretmæssig, kunne de gjøre sig Samvittighed af at lyde den, selv naar de ikke kunne undgaae det uden ved at blive Martyrer.

Schytt: Den sidste ærede Taler yttrede nys, at han ikke tvivlede om, at Forsamlingen havde Følelse for og Billie til at hjælpe og bistaae vore betrængte Brødre i Slesvig; men han har ikke følt sig tilfredsstillt ved Ministerpræsidentens Svar; han har dæmpet sin Følelse i den Anledning, men givet nogle Henpeeg i en Tone, idet trostelig baade for Slesvigerne og os. Skulde det være Slutningen af denne Interpellation? Skulde det være det, som fra denne Forsamling udsendes til vore Brødre? Det er denne Betragtning, som har givet mig Anledning til, skjønt uforberedt, at tage Ordet. Det er maaskee min Følelse, der bevæger mig; men denne Følelse, den have vi i Sandhed, den have vi, ved hvad her er passeret, i Gjærningen viist, at vi ere besjelede af. Hvad har vel været vor fornemste Idræt i denne Forsamling? Har ikke vor Tanke fornemmelig været rettet paa de slesvigiske Forhold? Er ikke den hele Forsamling samlet, ja saa at sige det hele Folk, i en stor Comitee for at tage under Overveieelse at gjøre Alt, hvad der var muligt i dem? Har ikke Ministeriet i sit Manifest tydeligen erklæret, at det efter Omstændighedernes Medfor vilde lægge Sværdet i Vægtstaaen, for at de slesvigiske Brødre kunde see deres og vi vor Ret? Foretage vi ikke i denne Forsamling de Arbejder, der nu forberedes og behandles, fornemmeligen til Slesvigerne's Bedste? Behøvede vi nu at votere en Udskrivning af saamange Millioner, hvis ikke deres Sag stod os for Die? Er ikke selve Børneplichtsloven, hvorvel det, som nu foreligger, tildeels er en Følge af hvad tidligere er forberedt og behandlet, fremkaldt ved og, det tør jeg sige, bliver den ikke behandlet med langt mere Varme og med langt større Beredvillighed til Opoffrelser, end under andre Omstændigheder vilde skee? Er ikke selv vor hele Grundlov gjennemtrængt af denne Tanke, og have vi ikke ogsaa ved dens Behandling vore slesvigiske Brødre og deres Interesser for Die? Det er vistnok, saaledes som af den ærede Interpellant og af den ærede sidste Taler er yttret, at der er Skyggesider ved Sagen, at Meget, Meget staaer tilbage at rette, og at store Vanskeligheder staae i veien for os; men bør det sig da at tilside sætte eller stille i Skyggen den rebellige Jver, som er tilstede for at gjøre Alt, hvad der staaer i vor Magt for

Slesvigerne, som er tilstede baade her og udenfor denne Forsamling? Bør denne Grundtone, bør denne principale Følelse, som baade i Gjærning og Skrift har viist sig fuldtud, et Dieblisk træde i Skyggen, fordi der kan udpilles og opstilles enkelte vistnok smertelige og for os Danske, ligesaavel som for dem, der bære Følgerne deraf, bebrovelige Tidender? Det bør vi vistnok ingenlunde. Nei, lader os tilkjendegive vore slesvigiske Brødre, at vi i Gjærningen ere med dem, at vi Stridt for Stridt ville følge dem; lader os vise, som vi alt have viist det, at vi i Gjærningen ville haandhæve Rigets fremtidige ubeelte Bestaaen, at vi ville dette, at dette er vor usværgelige Billie og Hensigt.

Overalt ved Siden af de Exempler, der af den ærede Interpellant ere nævnte, og som jeg oprigtig maa tilstaae, ikke særdeles have tiltalt mig, troer jeg, at der ogsaa kunde have været nævnt meget Andet. Jeg vilde nemlig snarere have følt mig tiltalt, dersom der havde været talt om det betydelige aandelige Tryk, som vore Brødre have lidt og lide. Det er vist haardt nok at maatte taale Udskrivninger, det være sig af Varer eller Penge, men saadanne har ogsaa Jylland været underkastet. Jeg vil imidlertid ikke formindste Betydningen af disse Tryk; vist er det, at vore Brødre lide, og vi lide Alle med dem; men vi have ogsaa, som sagt, Billien til at staae dem bi, og det skal i Gjærningen staae klart for Alle, at vi ville paatage os den Gjærning, som vi med Guds Hjælp skulle fuldføre.

Tage Müller: Jeg tiltroer virkelig den ærede Forsamling en saadan Stat af Følelse for den slesvigiske Sag, at jeg, selv naar mine Gyner maatte tillade det, ikke skulde anvende noget Ord for at opflamme denne. Jeg har heller ingenlunde dette til Hensigt og tiltroer mig, som sagt, ikke Gyne dertil. Efter at have hørt den ærede Udenrigsministers Ord, skulde jeg heller ikke have reist mig, for ikke at vidtløftiggjøre Forhandlingerne i denne Sag, saa meget mere som det i Grunden kun er et ubetydeligt Ord, jeg har at sige, hvis jeg ikke troede at skyldte mine Embedsbrødre i det Tørningelehnste dette Ord med Hensyn til en Uttring af den ærede Interpellant. Denne Uttring er ikke brugt af ham i nogen Mening, der paa nogen Maade kunde komme de tørningelehnste Geistlige til Bane; men for at det ikke skal have noget Udseende eller Stin deraf, maa jeg herved bevidne, at den tørningelehnste Geistlighed, eller i det Mindste de fleste af dem, vel har offentliggjort Publicanda, som de hidtil havde vægret sig ved, da de truedes med en Mulct af 100 Rd. Courant, men at de ogsaa have udstedt en Erklæring, som er bleven offentliggjort, og som jeg troer er et Bidne for deres Menigheder og for den oprørsk Regjering selv om et Sind, der er Fædreland og Konge aldeles hengivent; men hertil bør og vil jeg endnu sige, hvad der ikke kan være denne Forsamling og det Offentlige bekjendt, at de tørningelehnste Geistlige ikke have gjort dette, uden igjennem mig og ad administrativt Bei at henvende sig til de høiere Autoriteter. Men det er mig ikke tilladt videre at gaae ind paa denne Sag; kun skal jeg tillade mig at bemærke, at de tørningelehnste Geistlige under de for dem isærdeles saa mislige Forhold have viist en Holdning og Pligtfølelse, som jeg veed, at det høitærede Ministerium agter, og som jeg ogsaa troer at turde vente hæddet i denne ærede Forsamling.

Barfod: Jeg var i Beraad med mig selv, om jeg skulde tage Ordet i denne Sag. Imidlertid faldt der en Uttring af den ærede Rigsdagsmand for Standerborg Amts 2det District (Schytt), der gjør, at jeg skal tillade mig at tage Ordet. Han sagde, at vi i Gjærningen skulde vise vore slesvigiske Brødre, at deres Skjæbne ligger os paa Hjerte, eller hvorledes hans Uttring nu faldt. Den ærede Forsteminister henpegede i sit Foredrag paa Vaabenstilstand og Fred. Naar Freden vil komme, det er usikkert, og muligen vil megen Vaabenbrag og Krigsbulder komme mellem dette Dieblisk og Freden. Med Hensyn til Vaabenstilstanden mener jeg, at det er vist, at den danske Regjering har fundet sig opfordret, ja nødsaget til ikke at efterkomme denne, idetmindste for to Dele af Slesvig, Als og Væro, hvilke, som bekjendt, endnu ikke ere overgivne til Hertugdømmenes nærværende Regjering. Skulle vi i Gjærningen vise Slesvigerne, at vi ville understøtte dem, mener jeg, at vi burde vise det med Hensyn til disse Der, ved i Virkeligheden at betrygge dem mod, at de skulle gaae samme Skjæbne imøde, som er bleven de øvrige Slesvigere tildeel. Men der er, saavidt jeg veed, og jeg har temmelig nye Efterretninger,

endnu ikke, idetmindste ikke paa Grø, sporet nogen Bestræbelse for at træffe Foranstaltninger til at bevare denne D. I den første Halvdeel af forrige Maaned sendte General Hansen vistnok Major Røder til Grø for at tale med Beboerne om den Maade, hvorpaa denne D bedst kunde sikkes. Han sammenskabte de Deputerede fra Grøestjølbing og Dens Sandemænd, og man blev enig om, at man maatte ønske en Besætning af 200 Mand og et Dampskib, som kunde krydse udenfor Den. Han tog bort d. 15de November og trostede Grøboerne med, at dette deres Haab skulde opfyldes, men siden den Tid har man hverken seet noget til Mandskab eller Skib. Tre disse Der nu undtagne fra Baabensstilstandens Betingelser, saa mener jeg, at denne Undtagelse bør hæves, og at det ikke er tilstrækkeligt at sige: „I skulle ikke ind under den oprørske Regjering“, men at man ogsaa maa sørge for, at de ikke komme ind under denne. Man har paa Grø frygtet meget for, at dette skulde blive Tilfældet. Jeg veed vel, at man her har sagt, at saalænge et Skib kan holde Søen, vil man hverken fra Kiel eller fra Flensborg med Held kunne forsøge nogen Landgang paa Grø, men naar nu Skibene ikke længere kunne holde Søen, hvad saa? Det er nemlig en Kjendsgjerning, at det ikke er nogen sjelden Vinter, i hvilken man fra Kiel og Flensborg kan i Slæde komme over til Grø; og at Mange frygte for, at Als skal blive overrumplet, naar den Tid er ophørt, i hvilken Sømagten kan være til Understøttelse, det er vist. Samme Grund er der til at frygte for Grø, og jeg mener, at naar man engang har undtaget disse to Der fra Baabensstilstandsbetingelserne, er man ikke blot berettiget, men ogsaa forpligtet til med den behørigte Styrke at sørge for, at de hverken ved List eller Magt komme ind under et Herredømme, som vi maae frygte for, at de skulle komme ind under, og som Beboerne selv i høi Grad frygte for.

Formanden: Jeg troer, at det vilde være hensigtsmæssigt at slutte denne Forhandling, da her blot er Tale om en Interpellation og ikke om en Sag, hvori der skal tages Beslutning. Ved at fortsætte Discussionen kan man nemlig let komme til at gaae ind paa andre Gebeter end det, Interpellationen egentlig gaaer ud paa. Saadant var, saavidt jeg kjenner, Tilfældet med den sidste ærede Taler's Uttringer, der saameget vanskeliger kunne besvares, som Krigsministeren ikke er tilstede og efter den Ministeriet meddeelte Interpellation heller ikke havde Anledning til at være tilstede. Det maatte vel nærmest være ham, der skulde besvare det sidstomhandlede Punkt. Jeg skal saaledes tillade mig at henstille til Forsamlingen, om det ikke maatte være rettest, at Forhandlingen sluttedes.

Røe: Jeg havde tænkt mig, at Marineministeren, som her er nærværende, maaskee kunde give Dplysning angaaende det omspurgte Punkt, da det tildeels angaaer en Sø-Foranstaltning, der, saavidt jeg har forstaaet den sidste Taler, er antaget ved en Conference, som har fundet Sted paa Grø, og bevilget af den Befuldmægtigede, der var sendt derhen.

v. Haven: Det har glædet mig at høre den høitærede Præsident sige, at han vilde afhjære videre Discussion, og skulde Noget have undret mig med Hensyn til Ministeriets Optræden i denne Sag, skulde det snarere have været det, at det ikke strax, efter at det var skeet, har modsat sig, at Forsamlingen indblandede sig i den administrative Myndighed (Hysen) ved at foreskrive, hvorledes man skulde gaae frem for at udføre, hvad der sigtede til Danmarks Beskyttelse og Vel. Man seer heraf, hvorledes let et Getkammer kan gjøre Indgreb i Regjeringens Myndighed og, ved efterhaanden at tage først en Finger og saa en heel Haand, tilliste sig Magten langt udover hvad der tilkommer det efter Statsforfatningen. Det viser sig saaledes practisk, hvorledes Getkammer-Systemet ligefrem kan lede til Kuldkastelse af Statsforfatningen og blive Moder til Revolutioner. (Ratter.)

Formanden: Jeg skal tillade mig at bemærke, for det Første, at det ikke var min Mening at afhjære Debatten, og dernæst, at det i ethvert Fald maa være afhængigt af Ministeriet, hvorvidt det finder Anledning til at besvare en Interpellation.

Marineministeren: Et æret Medlem har berørt den Maade,

hvorpaa det var sandsynligt, at Fjenden vil foretage Noget imod Als og Grø. Jeg skal overlade til Forsamlingen, hvorvidt den maatte ansee det hensigtsmæssigt, at dette er blevet fremhævet, men jeg troer i alt Fald, at Forsamlingen vil være enig med mig deri, at det vilde være uhenigtsmæssigt, om jeg her vilde indlade mig paa at forklare, hvorledes man agter at imødekomme dette. (Ja, ja!) Det alene maa jeg tilføie, at denne Sag har været under Ministeriets nyeste Overveielse. (Bravo, meget godt!)

Rnuth: Jeg skal blot, med Hensyn til hvad en æret Deputeret for Præsto Amt har ytret, at han ikke nu vilde gaae ind paa, hvad der under den foregaaende Regjering er skeet, uagtet han alligevel, som det forekommer mig, temmelig vidtløftig gik ind herpaa, bemærke, at naar han har noget at fremsøre, som han specielt vil rette mod den foregaaende Regjering, er han ingenlunde afhjæret derfra, især da nogle Medlemmer af samme, og navnlig de, som havde Bestyrelsen af de Forretningsgrene, som særlig ere blevne berørte, have faaet Afgang til Rigsforsamlingen, væsentlig for derved at faae Leilighed til at kunne svare paa de Spørgsmaal, som blive rettede til dem. Der er altsaa slet Intet, der kan forhindre den ærede Rigsdagsmand eller nogen Anden fra at henvende sig med de Spørgsmaal til de Medlemmer af den tidligere Regjering, som der derved nærmest maa antages at være sigtet til; men jeg finder, efterat den ærede Formand har erklæret, at det var ønskeligt, at Debatterne bleve sluttede, Betænkkelighed ved at gaae tilbage til alle de Punkter, som derved ere blevne berørte, og som forekomme mig at staae i temmelig fjern Forbindelse med den Interpellation, der staaer paa Dagens Orden. Kun det, der staaer i nærmere Forbindelse dermed, nemlig et Brev fra det slesvig-holstene-lauenborgske Cancelli, paa en Tid, da jeg endnu ikke var fratraadt sammes Bestyrelse, skal jeg tillade mig at berøre og berom sige, at det ikke er skrevet for at være et Trostebrev til Slesvigerne eller for paa nogen Maade at virke paa Stemningen. Brevet er skrevet for at give en sandfærdig Dplysning om, hvorledes Regjeringen betragtede Forholdene i Hertugdømmene, saavidt dette efter Omstændighederne kunde meddeles paa den Tid; det er skrevet under den alvorlige Følelse af den Pligt, der paahvilede den Regjering, der stod i Begreb med at fratræde, ikke paa nogen Maade at foretage Skridt, der kunde ansees bindende for dens Eftermand. Derfor slutter Skrivelsen sig noie til, hvad der, som ogsaa paa anden Maade er bleven Rigsforsamlingen bekjendt, er udtalt af den daværende Regjering, og den er ikke paa nogen Maade gaaet videre, ei heller vejet tilbage derfra, det nemlig, at Regjeringen altid har paastaet den nøiagtigste Opfyldelse af de Bestemmelser, hvorpaa Baabensstilstanden gaaer ud, og at den paa det Bestemteste har protesteret imod de aabenbare Brud paa den. Det er det, som indeholdes i Brevet, hvortil der er sigtet, og deri ligger tillige, at paa den Tid fandt Regjeringen ikke Anledning til at anvende Baabenmagt for at tilveiebringe en bedre Tilstand i Slesvig, uagtet det aabenbare Brud, der af den daværende Regjering gjordes paa Baabensstilstanden. Dette skyldte man Indvaanerne at sige dem, hvad enten det kunde troste dem eller ikke, for at de ikke, i Tilid til en forventet Baabenhjælp, skulde foranlediges til at foretage Skridt, som kunde paadrage dem større Lidelser, end om de ikke havde prøvet derpaa; og den Regjering, som senere er fratraadt, følte sig overbevist om, at under de daværende Forhold vilde man paaføre dem langt større Lidelser ved at fornye Krigen, om man endog var berettiget dertil, end ved ikke at gjøre det. Man talte Sandhed, man talte oprigtigt til dem; man saae den betrængte Tilstand, hvori de vare, men man vilde ikke foregigle dem et Haab, som man ikke saae sig istand til at opfylde. Enhver, der læser denne Skrivelse, vil finde, at dette ligger deri, og Mere troer jeg ikke, man var berettiget til at sige.

Formanden: Jeg veed ikke, om der er flere, der maatte besgjære Ordet. Hvis ikke, kunne vi maaskee gaae over til den næste Sag, der staaer paa Dagsordenen. Den ærede Forslagsstiller vilde maaskee behage at tage Ordet.

(Fortsættes.)

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fem og tyvende Møde.

(Sluttet.)

Stockfleth: Det Andragende, som jeg har givet mig den Ære at fremsætte for Forsamlingen, gaaer ud paa, at der i Regulativet for Rigsforsamlingens Forretningsorden maa blive taget en Bestemmelse om, hvorvidt et Forsald, der i længere eller kortere Tid forhindrer en Rigsdagsmand fra at indtage sit Sæde, skal kunne bevirke, at hans Plads i Forsamlingen bliver at ansee som vacant. I det Udkast til en Valglov, der er forelagt for denne Forsamling, er det i dens 65de Paragraph bestemt, at Ingen kan frasige sig sit Sæde for et enkelt Rigsdagsmøde eller en bestemt Tid, og at hvorvidt et Forsald, der i længere eller kortere Tid forhindrer en Rigsdagsmand fra at indtage sit Sæde, skal have nyt Valg tilfølge, skal afgøres efter de oplyste Omstændigheder af det Thing, hvortil han hører. En lignende Bestemmelse findes imidlertid ikke i den Valglov, ifølge hvilken vi her ere forsamlede, og heller ikke har Forsamlingen fundet sig foranlediget til i sin Forretningsorden at optage nogen Bestemmelse desangaaende. Ikke desto mindre troer jeg, at der er Anledning til, at en saadan Bestemmelse optages i Forretningsordenen. Som bekendt har allerede Forsamlingen ved det nye Ministeriums Dannelselse mistet betydelige Kræfter. Efter den Tid er endnu et æret kongevalgt Medlem udtraadt af Forsamlingen og gaaet i et diplomatisk Ærinde til London; et andet, ligeledes kongevalgt Medlem staaer i Begreb med at følge ham, og det er ikke at vente, at disses Ærinde vil være tilendebragt i en ganske kort Tid. Jeg troer, at Forsamlingen hvist ugjerne seer disse to kongevalgte Medlemmer udtræde og at den vistnok vil savne deres Raad og Indsigter; men saameget mere nødvendigt troer jeg det at være, at de erstattes ved nye Medlemmer. Jeg kan heller ikke paa nogen Maade antage andet, end at Forsamlingen maa være fuldkommen competent til at optage en saadan Bestemmelse i sin Forretningsorden, en Bestemmelse, som formentlig henhører til Forsamlingens indre Orden og Politi. Maa-see kunde man indvende derimod, at netop den Omstændighed, at der i det forelagte Udkast til en Valglov er optaget en Bestemmelse om, hvorledes der i denne Henseende skal forholdes, maatte afgive et Beviis for, at Regjeringen forlanger, at det skulde gøres til Gjenstand for en Lov, om en saadan Bestemmelse skulde tages, eller ikke; men jeg maa herved bemærke, at Valgloven af 7de Juni 1848 kun følger os, om jeg saa kan udtrykke mig, til denne Sag; hvorledes vi her ville indrette os, er aldeles overladt til Forsamlingen selv. Forsamlingen har her at gjøre Brug af denne sin Ret, og jeg skal tillade mig at gjøre opmærksom paa, at Forretningsordenen har optaget flere Bestemmelser, isærdeleshed fra selve Grundloven, Bestemmelser, for hvilke Grundlovudkastet afgiver de fornødne Regler. For at anføre nogle Exempler, skal jeg bemærke, at § 51 i Grundloven bestemmer, at der kun skal vælges een Viceformand; vi have valgt to. Den derpaa følgende § 52 bestemmer, at to Trediedele af Forsamlingen skulle være tilstede for at der skal kunne tages en gyldig Beslutning; i vor Forretningsorden have vi antaget, ligestif derimod, eller ialtsald meget afvigende deraf, at Halvdelen skal være tilstede. Ligeledes have vi, uden at den tidligere Valglov indeholdt Noget desangaaende, taget en Bestemmelse om, at vore Møder skulle holdes for aabne Døre, skøndt det først er bestemt i Grundlovens § 58, at Møderne skulle være offentlige. Jeg antager saaledes, at der ikke kan

være Noget imod, at vi optage en Bestemmelse desangaaende i vor Forretningsorden. Jeg troer ogsaa, at man paa andre Steder i denne Henseende anseer vedkommende Kammer eller Rigsforsamling berettiget dertil. Jeg skal tillade mig at fremsøre, at efter Reglementet for det forrige Deputeretkammer i Paris var det fastsat, at ingen Deputeret uden Tilladelse fra Kamret maatte forlade Forsamlingen, og i samme Reglements § 92 var det endvidere bestemt, at Ingen kunde meddeles Pas, uden at han havde erholdt en saadan Tilladelse af Forsamlingen, og at Præsidenten kun undtagelsesviis kunde meddele denne, men derefter havde at indberette det Fornødne til Kammeret. Jeg troer saaledes, at denne Forsamlings Competence ikke kan drages i nogensomhelst Tvivl. Jeg har ikke tilladt mig at foreslaae nogen bestemt Tid, inden hvilken en Rigsdagsmands Plads skulde erklæres vacant. Jeg har forestillet mig, at hvis Andragendet overhovedet maatte finde Bisald, det vilde blive henviist til den stadige Comitee angaaende Forretningsordenen, og jeg vil ansee en Bestemmelse, analog med § 65 i det nye Valglovudkast, for meget passende, naturligviis med den Forandring, som følger deraf, at der i denne Forsamling, foruden folkevalgte, tillige findes kongevalgte Medlemmer.

Ree: Jeg skal tillade mig at bemærke, at dette Spørgsmaal dog vel kun kan angaae de Vacancer, som kunne fremkomme ved Udtrædelse af folkevalgte Deputerede, og ikke ved kongevalgte Medlemmers Udeblivelse fra Forsamlingen, thi selve Valgloven forudsætter ikke, at der her skal være kongevalgte Deputerede, men forbeholder kun Kongen Ret til at bestikke kongevalgte Medlemmer indtil et angivet vist Antal. Nu er det dog vist nok, at Kongevalgsinstitutionen i Grunden ikke er — man kan gjerne sige af alle Partier — bleven modtagen med sær Kjærlighed, og det kan derfor vistnok gjerne være en naturlig Overveielles-Gjenstand for Regjeringen, om den ikke, naar der indtræder Vacance i de Pladser, som paa denne Maade ere besatte, maatte finde det rigtigst, slet ikke igjen at udfylde dem. Desuden skønner jeg ikke, hvorledes der i de Tilfælde, som den ærede Deputerede har berørt, kan være Tale om at besætte nogen i Vacancen, thi de Medlemmer, han har ommeldt, ere bortreiste i kongeligt Ærinde; det er uvist, hvorlænge de ville blive borte, og det vilde, som det forekommer mig, endog være Uret imod dem personlig, hvis man vilde berøve dem Adgang til Forsamlingen, forsaavidt de maatte ønske dem deres Pladser forbeholdte til deres Tilbagekomst. Et andet Spørgsmaal er det naturligviis, naar der er Tale om de folkevalgte Rigsdagsmænd; i saa Henseende har jeg selv tidligere tilladt mig et amplete Forslag, som tildeels havde til Hensigt at begrænse de Deputeredes Udeblivelse og at fastsætte en Tid, inden hvilken deres Pladser paany skulde besættes; men da to folkevalgte Rigsdagsmænd ere indtraadte i Ministeriet og der saaledes er to Vacancer iblandt de Folkevalgte, saa turde der herved være bedst Anledning til, navnlig for dem, som man vel her nærmest ønsker at bane Vej til Rigsforsamlingen, at prøve, om Folkemeningen ogsaa ønsker dem indsatte paa disse Pladser, istedetfor at appellere til en eventuel Benyttelse af Kongens Prærogativ.

Stockfleth: Forsaavidt den foregaaende ærede Taler har anført, at der ikke er nogen Nødvendighed forhaanden for, at de udtraadte kongevalgte Medlemmer erstattes ved nye, vil jeg tillade mig at bemærke, at § 3 i Valgloven af 7de Juni 1848 udtrykkelig bestemmer, at der i Forsamlingen skal være 193 Med-

lemmer, de Slesvigke Rigsdagsmænd heri ibereguede. Jeg gaaer altsaa, at naar det udtrykkelig bestemmes, at det skal være et vist Antal Medlemmer, der da ogsaa er Nødvendighed for, at de ledige Pladser besættes. Forsaavidt den ærede Taler har meent, at det var mindre rigtigt, at berøve Medlemmerne deres Pladser, naar de ikke selv ønskede at udtræde, saa troer jeg, at det Foredrag, som jeg har holdt, maa beskytte mig imod Beskyldning for, at jeg skulde ønske disse Mænds Udtrædelse. Jeg maa bestemt erklære, at jeg ønsker det ikke; jeg troer ei heller Forsamlingen overhovedet ønsker det, idet jeg anseer begge Medlemmer for at være i Besiddelse af Gyver og Indsigter, som kunne være Forsamlingen særdeles tjenlige; men paa den anden Side ønsker jeg ogsaa, at Forsamlingen maa være i Besiddelse af saa gode Kræfter som muligt, og da disse Medlemmers Kræfter ikke kunne anvendes, naar de ere fraværende, har jeg derfor ønsket, at de maatte blive erstattede ved nye.

Schiern: Det forekommer mig, efter den Erklæring, som tidligere i Anledning af denne Sag er bleven afgivet af den ærede Indenrigsminister, at Spørgsmaalet i Realiteten stiller sig saaledes, at Regjeringen ikke har fundet Grund til af sig selv at supplere de fratrædende eller fraværende kongevalgte Medlemmer med to andre, saa at Realiteten af Andragendet dog nu nærmest blev, om man skulde henvende sig med en Bøn til Regjeringen, om at den istedetfor de to kongevalgte vilde indsatte to Andre, og hertil finder jeg ingen naturlig Dpfordring til Forsamlingen.

Algreen-Ussing: Proponenten er i sit Forslag gaaet ud fra den Forudsætning, at Forsamlingen maa være fuldkommen competent til i sit Forretnings-Regulativ at optage en Bestemmelse om, at Medlemmerne af denne Forsamling, det være sig Folkevalgte eller Kongevalgte, skulde fortabe deres Ret til Sæde i Forsamlingen paa Grund af kortere eller længere Tids Fraværelse. Dette Punkt forekommer mig imidlertid ingenlunde at være saa aldeles klart; jeg troer meget mere, at dette er en Bestemmelse, som ligger udenfor Forsamlingens Forretnings-Regulativ. Ved den Forretningsorden, som var fastsat for Aabningsmødet, blev det tillige af H. S. Majestæt udtalt, at Forsamlingen selv skulde vedtage sin Forretningsorden for de følgende Møder, men dertil kan, saavidt jeg skjønner, ikke henføres en Bestemmelse af den Natur, som den her foreslaaede. Hvad Proponenten har anført om, at der i den Forretningsorden, som Forsamlingen derefter har udarbejdet, er optaget Bestemmelser af det foreløbige Forretningsregulativ eller i den forelagte Valglov — hvilke Bestemmelser tildeels iøvrigt ere meget afvigende herfra — kan naturligvis ikke komme i Betragtning; mange af disse ere Bestemmelser, som ligefrem henhøre til Forsamlingens indre Orden, og det stod upaatvivlelig fuldkomment i Forsamlingens Magt, da den engang havde erholdt Berettigelse til at bestemme sin Forretningsorden, at fastsætte saadanne Regler; men en Bestemmelse af den Natur, som den her foreslaaede, forekommer mig at gaa langt videre. Den ærede Proponent har oftere nævnt de to Medlemmer, hvilke han har omtalt som udtraadte. Dette Udtryk kan ikke bruges om dem, og, som navnlig den ærede Indenrigsminister i et Foredrag, han tidligere her har holdt, har bemærket, har Regjeringen ikke betragtet Anmeldelsen om deres Bortreise som nogen Udmeldelse, og Indenrigsministeren har i Forbindelse dermed tilføjet, at Regjeringen vilde afvente, hvilken Bestemmelse Forsamlingen i Anledning af et muligt indkommende Andragende vilde beslutte at tage, saa at det ingenlunde heller deri er erkjendt, at Forsamlingen har en saadan Ret, som den ærede Proponent vil vindicere den. Jeg skulde ogsaa betvivle, at der paa andre Steder tilkommer Forsamlingen en saadan Ret, og navnlig indeholder den Bestemmelse, som Proponenten har citeret af det tidligere franske Deputeretkammers Reglement ikke dette; thi det er det, at der til Medlemmernes Bortreise fordres Præsidentens Samtykke og et Andet, at de Fraværende skulle udelukkes af Forsamlingen. Hvad navnlig den Bestemmelse angaaer, som er foreslaaet — men som ingenlunde er bleven til Lov — i det Valglovudkast, der ledsager Grundlovudkastet, at det i ethvert enkelt Tilfælde skal afgjøres, hvorvidt et Forsald, der i længere eller kortere Tid forhindrer en Rigs-

dagsmand fra at indtage sit Sæde, skal have nyt Valg til Følge, da forekommer dette mig at være en fra flere Sider ikke heldig Bestemmelse; den vil i sin Tid komme under Forsamlingens Overveelse, og jeg skal derfor her ikke videre indlade mig paa den. Ved det, som jeg her har udtalt, har jeg ikke villet yttre mig imod, at Sagen bliver overgivet til Forretningsordens-Comiteens nærmere Overveelse; jeg har kun yttret mig, for at det ikke her paa en Maade skulde synes afgjort, at man uden videre kunde optage en Bestemmelse af dette Indhold i Forretningsregulativet, og som skulde have Gyldighed baade med Hensyn til de Kongevalgte og de Folkevalgte, affæet forøvrigt ganske fra den Virkning, som den maatte have, forsaavidt angaaer de to Medlemmer, med Hensyn til hvilke Andragendet nærmest er bleven stillet.

Nee: Jeg troer, at naar den ærede Rigsdagsmand for Nyborg (Schiern) vil have en Bøn rettet til Regjeringen om at besætte de tvende nævnte kongevalgte Medlemmers Pladser, maatte man først rette en Bøn til disse Medlemmer om, at de vilde forlade dem for derved at frembringe en Vacance, thi disse Medlemmer ere bortreiste i et kongeligt Hverv — man kan sige efter kongelig Ordre —, og det forudsættes vel, at Enhver i hvilken som helst Stilling bør imødekomme en saadan. De kunne derfor ingenlunde bringes i Kategori med de Mænd af Forsamlingen, som paa Grund af private Forretninger eller ved privat Stilling finde Anledning til paa en vis Tid at udeblive fra Forhandlingsmøder. I sidste Henseende bør der vistnok med Hensyn til Fraværelsen sættes en Grændse; med Hensyn til Fraværelsen i et Tilfælde som det første vil en saadan Grændse blive en Vilkaarlighed.

Schiern: Naar den ærede Rigsdagsmand, som nys talte, har tillagt mig den Mening, at man skulde bede Regjeringen om at udvalgte to nye kongevalgte Rigsdagsmænd i de Bortreistes Sted, maa jeg bemærke, at dette ingenlunde var min Mening, men jeg har meget mere yttret netop det aldeles Modsatte. Jeg skal imidlertid ikke opholde mig herved, da det vil fremgaae af Rigsdagsstidenden, hvilken min Mening var.

Formanden: Det er i alt Fald Noget, hvorpaa det foreliggende Andragende ikke gaaer ud.

Grundtvig: Da det forekommer mig, som om dette Andragende kun er en Deel af det, der var stillet for kort Tid siden, og hvorom den ærede Forsamling afgjorde, at det ikke skulde henvises til Comiteen for Forretningsordenen, saa formoder jeg, at den nu vil være stemt for det Samme, da jeg slet ikke kan indsee, at der er fremtraadt noget Nyt, enten som Begivenhed eller som Ord, der kunde gjøre en Forandring i Bestemmelsen tilraadelig. Hvad især Anledningen til dette Andragende er angivet at være, nemlig 2 kongevalgte Medlemmers Fraværelse, da begriber jeg rigtignok saalidt som Noget, hvorledes det skulde falde Forsamlingen ind, der dog aldrig har erklæret sig for Kongevalgs Nødvendighed, ja ikke engang erklæret sig for deres Usikkerhed i deres Heelhed, hvordan det skulde falde Forsamlingen ind, for at de skulde være fuldtallige, at gjøre en ny Bestemmelse i sin Forretningsorden om dem, og hvortil, som jeg hører, den ærede Ordfører for Comiteen ikke troer, vi ere berettigede.

Balthazar Christensen: Jeg skal yttre mig ganske kort. Dersom der blot var Tale om et Par ledige Pladser mellem de Kongevalgte, vilde det være naturligt efter de Anskuelser, som jeg har om Kongevalgs-Institutionen, at jeg vilde finde det meget underligt at træffe nogen som helst Foranstaltning, hvorved dette Tal maatte, som det hedder, suppleres. Imidlertid kan det ikke nægtes, at det vel kunde fortjene Overveelse for de Folkevalgtes Vedkommende, hvorledes Forsamlingen skal stille sig til dem med Hensyn til mulig Fraværelse, og da det er mig bekjendt, at ikke Faa, navnlig af de Rigsdagsmænd, som ere fra fiernere Egne, ønske at være i kortere eller længere Tid fraværende fra Forsamlingen med det Allerførste, forekommer det mig, at der kunde være nogen Anledning til at understøtte det Forslag, som jeg

ellers, efter den Maade, hvorpaa det blev motiveret, og navnlig med særdeles Hensyn til, at der væsentligen toges Anledning dertil fra et Par kongevalgte Medlemmers Fraværelse, vilde modsætte mig. Det forekommer mig saaledes, at vi vel kunne lade denne Sag gaae til Forretnings-Comiteen og derefter see, hvilken og hvor stor Anledning der maatte være til, i Regulativet at fastsætte Regler for Fraværelse i nærværende Session. Om det skal omfatte Bestemmelser om de kongevalgte Medlemmer eller ei, maa naturligviis være overladt til Forsamlingen; efter min Formening skulde der for deres Vedkommende ikke træffes nogen Foranstaltning fra Forsamlingens Side, det vedkommer ene Regjeringen.

Formanden: For Diebliffet er der jo ikke Tale om Andet, end om Sagen skal tages under Behandling eller ei.

Bloug: Det forekommer mig at være aldeles indlysende, at Forsamlingen er competent til at fatte en Beslutning i denne Sag. Regjeringen har overladt aldeles til os selv at bestemme vort Forretningsregulativ og ordne vort indre Politi, og jeg kan ikke skjønne rettere, end at det hører derhen at tage Forholdsregler for, at Medlemmerne ere tilstede, eller ikke uden Nødvendighed unddrage sig den Forpligtelse, som de ligeoverfor Folket og Regjeringen have paataget sig, den, her at afgive Mode. Det forekommer mig at være en temmelig nødvendig Folge af § 25 i Forretningsregulativet, hvor der staaer, at ingen Beslutning maa tages af Forsamlingen med mindre over Halvdelen af Rigsdagsmændene er tilstede, at Forsamlingen ogsaa maa være berettiget til at sørge for, at den er istand til at tage en Beslutning, eller at et saa stort Antal som muligt af dens Medlemmer er tilstede. Den ærede Deputerede for Kjøbenhavns 4de District (Algreen-Ussing) har meent, at de bortreiste kongevalgte Medlemmer ikke vare udtraadte af Forsamlingen; jeg troer, at det netop er det Spørgsmaal, som den ærede Deputerede for Veile Amts 3die District (Stoekfleth) andrager paa, maatte komme til Afgjørelse ved Forsamlingen selv. Det kan vistnok ikke komme an paa et Medlem selv at afgjøre, om det er udtraadt eller ikke i det Diebliff, Forsamlingen har Ret til at tage en Bestemmelse om, hvor lang Tid det uden eller med Tilladelse kan forlade Forsamlingen. Heller ikke kan jeg indrømme, at en Regel derfor er saa vanskelig at fastsætte; den maa naturligviis rette sig efter den kortere Tid, hvori denne Forsamling har at være sammen, og indtræffer der da Tilfælde, hvor en Afvigelse maatte forekomme den at være billig, da vil det jo staae Forsamlingen frit for ved den sidste Bestemmelse i dets Forretningsregulativ at vedtage en saadan med $\frac{3}{4}$ Stemmer. Siden jeg har reist mig, maa jeg benytte Leiligheden til paa det Bestemteste at protestere imod den Anskuelse, som er udtalt af et Par Medlemmer fra begge Sider her i Salen, nemlig at de kongevalgte Medlemmer her skulde staae i særegne Retsforhold og ikke være de samme Retsregler underkastede som alle de andre Medlemmer; jeg kjender ingen særegen Institution, som kaldes de kongevalgte Medlemmer; jeg kjender kun en Forsamling, sammensat af Folkevalgte og Kongevalgte, og den udgjør en ubrødelig Heelhed, og i den bryr een og samme Regel gjælde for det ene Medlem som for det andet.

J. A. Hansen: Da jeg ikke kan være enig i, hvad der af den ærede sidste Taler er anført, reiser jeg mig for at sige et Par Ord i denne Sag, idet jeg forøvrigt henholder mig til hvad den ærede Rigsdagsmand for Randers Amts 6te District (Née) har erindret. Jeg mener, at ligesom det vistnok er Folkets eller den af denne Forsamling folkevalgte Deels Ret at spejde efter og sørge for, at ingen af de Pladser, som det er overladt Folket at besætte, staaer ledig, saaledes mener jeg paa den anden Side, at denne Deel af Forsamlingen ikke kan have nogen Ret til at fordre, at Regjeringen skal besætte alle de Pladser, som den har forbeholdt sig at besætte. Regjeringen har forbeholdt sig Ret til at besætte saamange Pladser, men den har ingenlunde derved paataget sig Forpligtelse til at besætte dem. Vi har i et foregaaende Mode hørt, at Regjeringen ingen Opfordring har fundet til at besætte de 2 for Diebliffet ledigstaaende Pladser, og jeg veed da virkelig ikke, hvad der skulde opfordre Folket og dets Repræsentanter til at fordre, at disse Pladser skulle

besættes. Det var om Retten. Dernæst mener jeg, at vi ingenlunde kunne have mindste Interesse af, at disse Kongevalgtes Pladser blive besatte; jeg mener tværtimod, at den folkevalgte Deel af denne Forsamling, naar Regjeringen erklærer, at den ikke finder sig opfordret til at besætte disse Pladser, som staae ledige, maatte imodkomme en saadan Erklæring med Paaskjonnelse; vi maatte sige, jo flere aabne Pladser, desto bedre. Derfor er det, at jeg ikke med min ærede Nabo kan stemme for, at nærværende Forslag i den Form, hvori det er fremkommet, gaaer til en Comitee.

Indenrigsministeren: Flere af de ærede Rigsdagsmænd, som have talt i denne Sag, ere komne tilbage til de Uttringer, jeg for nogle Dage siden tillod mig at meddele Forsamlingen angaaende denne Gjenstand, og jeg synes at være bleven misforstaaet. Regjeringen har ingenlunde erklæret, om den var opfordret eller ikke opfordret til at besætte disse Pladser, om den ønskede eller ikke ønskede Noget i saa Henseende; Regjeringen har blot erklæret, at de omtalte Medlemmers Anmeldelse af deres Forsald viste, at disse Mand ønskede at beholde deres Pladser, og saalænge der ikke altsaa var nogen Bestemmelse enten i Valgloven eller i Regulativet eller nogensomhelst anden Bestemmelse, som foreskrev, at de ved deres Fraværelse i kongeligt Orde tabte deres Pladser, saa kunde Regjeringen naturligviis ikke besætte disse Pladser. Om en saadan Forfrist burde gives eller ei, derpaa har Regjeringen slet ikke indladt sig og har troet at handle rigtigst i at afvente Forsamlingens Bestemmelse om hele dette Spørgsmaal.

Barfod: At der gives Rigsdagsmand, som kunne ønske, at de Pladser blive besatte, som midlertidig ere ledige ved de tvende kongevalgte Rigsdagsmænds Bortreise, det har mindre undret mig, end at de, som saaledes synes at være meget ivrige for, at ogsaa de Kongevalgtes Pladser ere behørig besatte, aldrig have andraget paa, at Regjeringen dog endelig engang vilde gjøre de kongevalgte Medlemmers Antal i nærværende Sal fuldtalligt; det har nemlig aldrig været fuldtalligt. Regjeringen er nemlig, som jeg ved et simpelt Regnestykke skal tillade mig at godtgjøre, berettiget til at bringe ikke alene 38 kongevalgte Medlemmer ind i nærværende Forsamling, den er ligefrem berettiget til at bringe 39 derind. Idet den nemlig vælger for Færøerne og Island 6 Medlemmer, har den for det øvrige Danmark at vælge 42, som skulle fordeles forholdsviis over hele Danmark; det fremgaaer da heraf, at naar 145 folkevalgte Rigsdagsmand, som der vilde være, naar Slesvig var med, giver 42 kongevalgte, saa giver 114 folkevalgte en lille Brok over 33 kongevalgte. For mit Vedkommende skal jeg imidlertid paa ingen Maade andrage paa, at Regjeringen besætter den 33te Plads og saaledes endelig gjør de kongevalgte Medlemmers Antal her i Salen fuldtalligt; jeg kan kun ikke begribe, at de Medlemmer af Forsamlingen, som ikke kunne finde sig i den midlertidige Ufuldstændighed, som er opstaaet ved to kongevalgte Medlemmers Fraværelse i en kort Tid, med Rolighed have kunnet see paa, at den Plads, som Regjeringen aabenbart var berettiget til at besætte, i hele fem eller sex Uger slet ikke har været besat.

Née: Jeg skal til Rigsdagsmanden for Kolding (Bloug) tillade mig at bemærke, at naar en Rigsforsamling meget rigtig er en Institution, bliver dog Kongevalgs-Afdelingen i Valgloven ogsaa at betragte som en Institution, der vel vil være en Brok af det Hele, men som ogsaa vil gjøre en Brok i den Beregning, der bliver at foretage over Rigsforsamlingens Resultater. Jeg vil endnu ogsaa kun bede at lægge Mærke til den Omstændighed, at naar de Kongevalgtes Vacancer skulde besættes, vilde der aabenbart opstaae et Fortrin herved for Regjeringen fremfor ved Besættelsen af vacante Folkevalg, idet de Kongevalgtes Vacance jo piebliffelig kan ved Udnævnelse besættes, hvorimod der ved de Folkevalgte, naar Vacance der indtræder, først maa strides til nye Valg, der jo tage en længere Tid med sig.

Winther: Med Hensyn til den Bemærkning, der blev gjort af den ærede Rigsdagsmand for Moen (Barfod) om, at Regjeringen skulde være berettiget til at udnævne endnu et kongevalgt Medlem, vil jeg tillade mig at spørge, hvor stor den Brok var, som han talte om, thi han sagde, at den var lille; dersom Regjeringen virkelig skal

grunde nogen Ret paa denne Brøf, maatte det vel være en temmelig stor Brøf.

Barfod: Jeg skal tillade mig at svare, at den lille Brøf var Noget over en heel.

Winther: Ja, saa maa jeg endelig tillade mig at tilføie, at jeg ikke indseer, hvorfor de kongevalgte Medlemmers Antals Fuldstændighed skulde være de Folkevalgte videre magtpaaliggende; det bliver jo Regjeringens Sag at holde sine Udvalgte saa fuldtallige, som den ønsker, og mig idetmindste er det aldeles ikke magtpaaliggende at give Ministeriet Magt til at vælge endnu Flere.

Formanden: Jeg veed ikke, om Forsamlingen ikke nu skulde være tilbøielig til at skride til Afstemning. (Mange Stemmer: jo! jo!)

Ved den derpaa foretagne Afstemning blev det med 72 mod 47 Stemmer besluttet, at Forslaget ikke skulde tages under Behandling.

Efterat Formanden dernæst med Hensyn til Dagsordenen for næste Møde havde bemærket, at han i det nærværende Møde ikke saae sig istand til at angive denne, da der for Diebliffet ikke stod nogen Sag til Behandling, men at den saasnart som muligt skulde blive meddeelt af ham i Afdelingerne og paa Tavlen, blev Mødet hævet.

Om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ses og tyvende Møde.

Løvedagen den 9de December.

Følgende Sager stode paa Dagsordenen:

- 1) Spørgsmaal til Cultusministeren fra Rigsdagsmanden for Maribo Amts 6te District (H. Rasmussen): Om Regjeringen agter at inddrage Bispeembederne i Danmark, efterhaanden som disse blive vacante, og om Regjeringen i saa Tilfælde agter at anvende de saaledes indvundne Summer til Bedste for Almueskolevæsenet.
- 2) Spørgsmaal til Cultusministeren fra Rigsdagsmanden for Præsto Amts 4de District (Grundtvig) om den Høiskole i Sorø, som Kong Christian den 8de oprettede 1847.
- 3) Forslag fra Comiteen for Forsamlingens Forretningsorden til et Tillæg til § 19 i Forretningsordenen, der lyder saaledes: „Er det ved en Sags første Behandling, har Formanden, forinden der skrives til Afstemning, at opfordre de Medlemmer, der agte at stille noget Forandringsforslag, strax at erklære dette og angive Hovedindholdet af samme.“

Forhandlingsprotocollen for det forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal anmelden adskillige Meddelelser, som ere indkomne til Forsamlingen:

- 1) Fra Oberst Tscherning, Grundtræk til en Organisation af en Folkevæbning med tvende Bilage;
- 2) Fra v. Bressendorff, Forslag angaaende Stedfortrædelsen samt et Stillingsfond;
- 3) Fra Rigsdagsmanden for Ribe Amts 3die District (Lvede), et af en Unævnt forfattet Forslag til en Ordning af Danmarks og Slesvigs landmilitaire Forsvarsvæsen efter Grundsætningerne for almindelig Folkevæbning.

Disse 3 Meddelelser har jeg tilstillet Børneplygtscomiteen, og de ville senere blive henlagte i Læseværelset tilligemed Comiteens Betænkning. Endvidere har jeg modtaget:

- 4) En Adresse fra 2884 Beboere af Odense og Omegn, hvori gjentages en tidligere Adresse til Kongens Ministre og andrages paa, at Rigsforsamlingen vil opfordre Regjeringen til at benytte de tilbagestaaende Vintermaaneder til gennemgribende Rustninger og Opbydelse af Landets hele vaabensføre Styrke. Af Underkrifterne ere 905 fra Kjøbstadbeboerne og 1979 fra Landbefolkningen.
- 5) En Adresse fra 132 Beboere af Viborg, der tilbyde ethvert Offer, for at Slesvigs uoploselige Forbindelse med Danmark kan fastholdes og enhver Forbindelse mellem Slesvig og Holsten ubeløst.
- 6) Fra Rigsdagsmanden for Belle Amts andet District (Bloug), 3 ligelydende Adresser, fra Kolding med 98 Underkrifter, fra Hjarup Sogn med 40 Underkrifter og fra Harte Sogn med 49 Underkrifter, der udtrykke Glæde og Tilfredsstillelse over de brave Slesvigeres Udholdenhed og den Fortrøstning, at Rigsforsamlingen kraftigen vil virke til, at Slesvigs Heelhed og uadskillelige Forbindelse med Danmark bevares, hvilket man ønsker, at Forsamlingen vil udtale.
- 7) Fra den samme Rigsdagsmand, en Adresse fra 116 Borgere og Beboere af Kolding, om at der maa foretages saadanne Forandringer i Valgloven, at der frembringes Garanti for, at Kjøbstædernes Interesser blive tilbørligen varetagne.

8) Fra Rigsdagsmanden for Præsto Amts 4de District (Grundtvig), en Adresse fra Præsto Byes Communalbestyrelse, om at Kjøbstædernes Lær- og billige Krav maae alvorligen tages i Betragtning under Forhandlingen af den foreliggende Valglov.

9) Fra Rigsdagsmanden for Sorø Amts 5te District (Neergaard) fra 68 Indbyggere af Næstved, om at under Valglovens Behandling Kjøbstædernes Stilling og Forhold maae tages under nøieste Overveielse.

10) En Adresse fra 103 Bølgere af Stege Kjøbstad, hvori de anbrage paa en Forandring i Valgloven og navnlig Indførelsen af en lav Censur.

11) Fra Rigsdagsmanden for Sorø Amts 5te District (Neergaard), en Adresse med 59 Underkrifter angaaende Bestemmelsen af Rigsdagsmændenes Diæter for Fremtiden.

12) Fra Rigsdagsmanden for Præsto Amts 4de District (Grundtvig), et Klagemaal fra 13 Husemænd i Vestenbæk i Kallehauge Sogn, som formene sig ubilligen og ulovligen behandlede af vedkommende Godseier. En Gjenpart heraf er sendt til Indenrigsministeriet.

Samtlige disse forskjellige Meddelelser ville, som sædvanligt, blive henlagte i Læseværelset. Rigsdagsmanden for Maribo Amts 6te District (H. Rasmussen) har Ordet i Henseende til den Interpellation, han agter at gjøre til Cultusministeren.

H. Rasmussen: Naar jeg her tager Ordet for at interpellere den høitærede Cultusminister, om Regjeringen agter at inddrage Bispeembederne i Danmark, efterhaanden som de blive vacante, og om Regjeringen i saa Fald agter at anvende de saaledes indvundne Summer til Fordeel for Almueskolevæsenet, har jeg kun reist dette Spørgsmaal, fordi det forekommer mig, at disse geistlige Embeder kunne inddrages uden Afbræk for Kirken selv eller dens Forhold til Staten, hvorimod det er min fuldeste Overbeviisning, at vort Almueskolevæsen trænger til en gennemgribende Reform, for at Bondestanden kan igjennem et velorganiseret Skolevæsen svare til Tidens Fordringer og opnaae en høiere aandelig Dannelse. Paa denne Interpellation ubbejder jeg mig den høitærede Cultusministers Svar.

Cultusministeren: Jeg skal svare paa det til mig rettede Spørgsmaal, saaledes som jeg troer det rigtigt at svare paa de her i Salen fremkommende Interpellationer, idet jeg indskrænker mig til at oplyse de factiske Forhold, hvorom der er Spørgsmaal her, Regjeringens Hensigt, og navnlig Cultusministeriets Hensigt, i et vist Punkt. Der er spurgt, om Regjeringen agter at inddrage Bispeembederne; Regjeringen kunde i denne Henseende tænkes at have Hensigter, som den vilde sætte i Værk enten strax eller senere hen efter Grundlovens Istandbringelse. Der kan vel Ingen troe, at Regjeringen eller navnlig Cultusministeriet skulde tænke paa at gjøre en saa indgribende Foranstaltning som denne er, eller frembringe den for Forsamlingen, enten i Form af en Lovgivningsact eller i Form af en administrativ Foranstaltning, for Grundloven blev istandbragt; derpaa altsaa er der ikke blot ikke tænkt, men det kan vel ogsaa antages, at der ikke vil blive tænkt derpaa; der er altsaa Spørgsmaal, om Regjeringen kan have en saadan Hensigt med Hensyn til den senere Tid. Der foreligger nu et Grundlovudkast, hvori indeholdes væsentlige Bestemmelser om Kirkens Stilling og Forhold i og til Staten. Disse Bestemmelser, enten de nu blive vedtagne i den Form, hvori de staae i Udkastet, eller i en anden, ville vistnok

medføre organiske Foranstaltninger i den evangelisk-lutheriske Kirkes Forvaltningsform; hvorvidt disse Foranstaltninger blive at træffe ved organiske Love, eller hvorvidt de ifølge Naturen af enkelte af dem kunne træffes af administrativt Veie, kan der naturligtvis endnu ikke tales om. Regjeringen kan altsaa ikke antages at have nogen meget nøie bestemt og detailleret Plan med Hensyn til det foreliggende Spørgsmaal. Jeg vil altsaa for det Første med Rette kunne indskrænke mig til at svare saaledes: Cultusministeriet kan først, efterat Grundlovsbestemmelserne, Kirken vedkommende, ere antagne, tænke paa at stride videre i Foranstaltninger, som angaae den evangelisk-lutheriske Kirkes indre Bestyrelse; den nærværende Cultusminister vil ikke paatage sig Ansvar for enten at tilraade administrative eller lovgivende Foranstaltninger af en saa omfattende Natur, som denne er, uden at der paa een eller anden Maade gives Leilighed til at høre Kirkens egne Ønsker med Hensyn til en saadan Forandring, og Cultusministeriet har endnu ingen Plan af den Art, som her er omspurgt; men jeg vil ikke trække mig tilbage under et saadant, Tingen længere hen i Tiden udskydende, Svar. Jeg vil gjerne tilføie det ligefremme Svar, at saaledes som Sagen stiller sig for mig i dette Dieblit, troer jeg ikke, at jeg lettelig vil komme i det Tilfælde at tilraade en saadan Foranstaltning som den at afskaffe de biskoppelige Embeder i den danske evangelisk-lutheriske Kirke; fra mig troer jeg ikke, et saadant Forslag vil fremkomme. Der bliver altsaa derved ingen Anledning til at gaae videre ind paa at udvikle, hvilke Hensigter man kunde have med Anvendelsen af de Summer, som ved en saadan Foranstaltning besparedes.

Barfod: Det har ikke andet end kunnet glæde mig at høre den ærede Cultusministers Svar paa den gjorte Forespørgsel, men jeg maa tilstaae, at selve Forespørgselen høilig har overrasket mig. For samtlige nærværende Medlemmer af denne Forsamling behøver jeg ikke at fortælle, at jeg ikke er Præst, det vide de Alle; men det kunde derimod vel være, at jeg kunde behøve at fortælle enkelte af dem, at jeg ikke engang er i det Tilfælde at kunne blive Præst, og den Erklæring troer jeg at maatte gjøre, inden jeg tillader mig at gaae ind paa selve Forespørgslen. Denne dreier sig om to Ting; for det Første, om det skulde være Regjeringens Hensigt at nedlægge samtlige Bispestole i Danmark, eftersom de blive vacante, og for det Andet, om det i saa Tilfælde skulde være Regjeringens Hensigt med de ved Nedlæggelsen af Bispeembederne besparede Summer at understøtte Almueskolevæsenet. Jeg maa tilstaae, at jeg begriber ikke, hvorledes der kunde være Tale om Bispestolens Nedlæggelse, jeg begriber det ikke; jeg veed, at Bispedømmet har sin Oprindelse fra den apostoliske Tidsalder; jeg veed, at Bispedømmet er indstiftet af ham, som er vor Religions Stifter og Lærer; jeg troer derfor at vide, og mener at turde yttre, at Bispedømmet ikke alene i sin Natur er grundchristelig, men hænger saaledes sammen med hele det christelige Menighedsliv, at jeg ikke begriber, hvorledes man i en christelig Stat kunde andrage paa Bispedømmets Ophævelse. Men selv affect herfra, selv om man meente, at Bispedømmet dog ikke af den Grund var absolut nødvendigt, ja ikke engang tilraadeligt at beholde, saa mener jeg dog, at det maatte være det af ganske andre Hensyn. Jeg troer, og mener som Medlem af Menigheden at burde yttre, at Bispedømmet har ligefrem, foruden sin religiøse Berettigelse, ogsaa sin, om jeg saa maa udtrykke mig, borgerlige Berettigelse. Talen er nu om at inddrage Bispedømmerne; hvorfor taler man ikke ogsaa om at nedlægge Provstierne? Forsaavidt kunde man sige, at dette ikke var saa farligt; thi der har været den Tid, og den er ikke saa fjern, da der blev frevet Meget i den Retning. Jeg erindrer saaledes at have læst eller seet et Skrift, der havde den Titel „Den geistlige Stand bør afskaffes“; man har meent dette, og der gives vistnok Folk, der mene det endnu; men ligesom jeg troer, at disse Folk høre til Minoriteten, og bestandig ville vedblive at henhøre dertil, saaledes maa jeg navnlig holde mig overbevist om, at det er Tilfældet i nærværende Forsamling. Men skal ikke Præstestabet i det Hele afskaffes, vil man vel indsee Nødvendigheden at, at der med Hensyn til disse Præster gives baade et nærmere og et høiere Tilsyn; det nærmere Tilsyn findes hos Provstierne, det høiere hos Biskopperne. Provstierne vælges imidlertid, — det kan nu være mindre rigtigt, men det er dog saaledes

Tilfældet —, de vælges for en stor Deel med Hensyn til den administrative Dygtighed; skeer noget Saadant med Hensyn til Bisperne, saa er det vistnok ikke heller rigtigt, og det behøver idetmindste ikke at være nødvendigt; men at der gives overordnede Tilsynsmand, som ogsaa vælges med Hensyn til den Charakterens Fromhed, den Landens høiere Løstning, og som paa Grund deraf kunne føre det rette Tilsyn med Kirkens Embedsmænd og raade, styrke og have Menighederne, forekommer mig at være saa ligefrem, at jeg ikke kan begribe Andet, end at man, selv om man river sig løs fra Bispedømmets christelige Grundnatur, desuagtet maa antage dets Nødvendighed. Skulde jeg ligefrem, om jeg saa maa udtrykke mig, ad practisk eller historisk Veie tillade mig at give et Bidrag til at overtøye den ærede Forslagsstiller om, at Bispedømmet kan være af stor og velsignelsesrig Indflydelse paa Menighederne i det Hele, da troer jeg, at jeg blot behøver at minde ham om et Par Bisper i hans eget Stift, minde ham om Bisperne

Formanden: Jeg maa bede den ærede Læser at undskylde, men jeg troer, at det ikke staaer aldeles klart for ham, at der her ikke er Tale om noget Forslag til Afskaffelse af de biskoppelige Embeder, men blot om et Spørgsmaal til Cultusministeren; og vi maae derfor vel vogte os for at komme for langt ind i denne Undersøgelse af Sagens Realitet; det vil derfor heller ikke være nødvendigt at anføre Exempler, navnlig saadanne, som skulde indvirke personlig paa den ærede Interpellant, der, som sagt, ikke har stillet noget Forslag.

Barfod: Skulde jeg, som jeg ikke tør afgjøre, men som jeg naturligtvis efter den ærede Formands Ord bør findes villig til at formene, være gaaet udenfor, hvad der strengt taget er Gjenstand for nærværende Forespørgsel, skal jeg blot tillade mig at erklære, at jeg er ret vel fornøiet med at have faaet Anledning til at udtale, hvad jeg allerede har udsagt, og jeg skal altsaa rolig sætte mig ned paa min Plads igjen. (Latter.)

Formanden: Jeg ønskede ikke mine Øtringer betragtede som nogen Tilordentaldelse, men blot som Noget, jeg vilde henvende den ærede Læseres Opmærksomhed paa. Jeg veed ikke, om der er flere, som maatte ønske Ordet?

J. N. Hansen: Den høitærede Cultusminister brugte et Udtryk i sit Svar paa Interpellationen nu nylig, som jeg kunde ønske noget nærmere forklaret; han udtalte nemlig, at han ikke let vilde beslutte sig til at fremlægge noget Forslag i den omhandlede Retning, med mindre han forud kjendte Kirkens egne Ønsker i saa Henseende. Da nu Ordet Kirke bruges i mange og forskellige Betydninger, og da det er meget vigtigt at vide, i hvilken Betydning den ærede Cultusminister i dette Tilfælde har brugt Ordet Kirke, skal jeg tillade mig at rette det Spørgsmaal til den høitærede Minister, om han ved Kirkens egne Ønsker, som skulle have en saa stor Indflydelse paa hans Bestemmelse i saa Henseende, om han derved forstaaer nærmest Geistlighedens egne Ønsker eller nærmest den danske Menigheds egne Ønsker.

Cultusministeren: Jeg forstaaer vistnok ved Kirken ikke blot Geistligheden; men naar jeg har sagt, at jeg i et saadant Spørgsmaal i alle Tilfælde vilde sikkre mig at kjende Kirkens Ønsker, saa vil jeg dog ligefrem sige, at de kirkelige Ønsker fremtræde i mine Læser i Menighederne i Danmark for Dieblittet ikke med den Bestemthed, med den Klarhed og den Begrundelse, som hos Geistligheden, og jeg vil endnu bemærke, at Spørgsmaalet om Bispeembedet er et Spørgsmaal, som nærmest berører hele Ordningen af Kirken opad. Bispeembedet er Tilsynsembedet med Geistligheden, og derfor maa Geistlighedens Formening om dette Tilsynsembedes Stilling og Betydning have væsentlig Indflydelse; men, som sagt, jeg forstaaer ingenlunde ved Kirken blot Geistligheden. Forøvrigt har jeg blot villet antyde, at jeg ikke som Cultusminister vil, hvad jeg troer vilde nærme sig formeget en svunden Tidsaand, udarbejde eller lade udarbejde i Ministeriet et saa vigtigt og i Kirkelivet saa indgribende Lovforslag og dernæst umiddelbart forelægge det den Rigsforsamling, for hvilken det først kunde bringes. Jeg har villet udtale dette her for at berolige Frygt og Bekymring, som ogsaa i andre Henseender og fra andre Sider er yttret, eller dog er tilstede, som jeg veed; jeg har villet berolige denne Frygt ved at sige, at Beslutningen om et saadant vigtigt Skridt, Beslutningen om

at bringe det under Forhandling som Lovudkast ikke skal blive tagen, Ministeriet ikke komme frem med sit Lovudkast, uden at det kjender Stemningen hos dem, som ere væsentlig interesserede i Lovudkastets Heelhed, Stemningen i Kirken, Menigheden og Geistligheden, hvilke begge paa forskjellig Maade ere deri interesserede — i en vis Grad forskjelligt, men i høieste Instantis i Fællesskab.

J. A. Hansen: Jeg skal kun dertil sige, at jeg i Kirken, Kirken i protestantiske Lande, altid har tænkt mig ethvert Medlem ligeberettiget.

Formanden: Hvis ikke Flere ønske Ordet, kunne vi altsaa gaae over til den næste Sag. Den ærede Rigsdagsmand for Præste Amts 4de District (Grundtvig), som har et Spørgsmaal at gjøre Cultusministeren, har Ordet.

Grundtvig: Det er i mine Dine en herlig Ret, Majestæten har tillagt alle danske Rigsdagsmand, mundtligt og offentligt at gjøre Spørgsmaal til hans Raadgivere, som de, der staae baade Kongen og Folket til Ansvar; men just derfor maa det være mit inderlige Ønske, at baade Ministeriet og hele den ærede Forsamling maatte see, at naar jeg idag første Gang betjener mig af denne Ret, det da paa ingen Maade er et personligt, men et folkeligt Spørgsmaal, som Rigsdagsmanden retter til Ministeriet. Dette maa være mit inderlige Ønske, og dog har Skjæbnen, Tilfældet, eller hvad man nu vil kalde den underlige Magt, som især iaar synes at drive sit Spil med alle Folk, villet, at det Spørgsmaal, jeg idag gjør til Ministeriet for Danmarks Skolevæsen i Anledning af Høiskolen i Sorø, lettelig kan ansees som et af de allerpersonligste Spørgsmaal, som vel kunde falde her i Huset; derfor maa jeg altsaa bede saavel den høitærede Minister som den hele ærede Forsamling at skjenke mig deres Opmærksomhed, medens jeg stræber at oplyse den folkelige Vigtighed af det Spørgsmaal, jeg idag har foresat mig at gjøre; men denne Opmærksomhed tør jeg vel ogsaa haabe, thi dersom jeg ikke turde det, da maatte jeg finde mig selv aldeles tilovers her i Huset. Jeg er nu en gammel, afgjort selvstændig Mand, som ikke kan høre til noget af Døgnets politiske Partier, og jeg er ene kommet her paa Rigsdagen for med gammel dansk Jævnhed og Dristighed at tale Frihedens, Folkelighedens og Oplysningens Sag, men ikke i dens ubestemte Almindelighed, som har Tidens Strøm for sig og Talsmand nok, men for at tale denne Sag i dens Forhold til Tid og Sted, dens Forhold til Danmark, til Folket i dets forbigangne og nærværende Tilstand. Den Høiskole i Sorø, som jeg spørger om, den er da naturligtvis den, som Kong Christian den 8de oprettede i sit sidste Regjeringsaar, som han helligede sine sidste Tanker, men som ogsaa synes at være sunket i Graven med ham. Det var en Høiskole, som efter hans Mening og Bestemmelse skulde paa den ene Side aabne Adgangen til en friere Dyrkelse af Videnskabene, end der hidtil her i Kjøbenhavn har fundet Sted, og som skulde paa den anden Side give hele Folkeungdommen uden Hensyn til Stand eller Syssel Adgang til at faae en bedre Grund i Modersmaalet og en bedre Oplysning om Fædrelandet og Alt hvad dansk er, end der hidtil har været nogen offentlig Leilighed til her i Landet at erhverve; det er denne Høiskole, hvorom jeg spørger, og det er tillige den sidste Deel, som jeg egentlig har for Øie, ikke fordi jeg for min Deel troer, at Videnskabeheden ved vort eller ved noget andet af de nuværende Universiteter drives saa frit og saa gavnligt, som Tiden kunde trænge til og jeg kunde ønske. Men herom skal der slet ikke være Tale; jeg har saameget mindre Kald til at tale herom, som det, naar min personlige Forbindelse med Skolen i Sorø eller med Tanken derom, naar den kom til Dmtale, som den ikke videre skal her, aldrig har været min Tanke eller mit Forslag, at begge Dele skulde være sammenblandede. Altsaa en Oplysningsanstalt for Folkeungdommen i det Hele, en saadan Oplysningsanstalt var det bestemt, at der skulde opstaae i Sorø, der, hvor de udvortes Midler vare tilstrækkeligt tilstede, for at den kunde opstaae, for at den kunde fremgaae i en kongelig Skikkelse. Og naar man nu vilde spørge, om en saadan Oplysningsanstalt for den hele Folkeungdom bør oprettes, hvor Folkebevidstheden kunde vækkes, hvor Fædrelandskjærligheden kunde næres, hvor alle disse nærmere Forhold kunde oplyses for den allerede tidligt, og hvor den kunde lære, forsaavidt det lader sig lære, at vi

alle Enkelte, af hvad Stand, af hvad Syssel vi end ere, dog tilhøre eet Folk, have som Saadant een Moder, have som Saadant een Skjæbne, een Bestemmelse, saa er det dog vel klart, at en saadan Anstalt, naar den slet ikke findes i et Land, maa være et stort Folkeønske, at den maa være en dybt følt Trang for den, som er bleven sig Folkeligheden bevidst, en dybt følt Trang netop paa et Tidspunct som nærværende, i et Vendepunkt — det største, der kan indtræffe for et Folk — et Vendepunkt, som maa staae klart for os Alle i denne Forsamling, vi, som vide, at vi her ere sammenkaldte for at raadslaae om en ny Grundlov, altsaa om en ny Grundvold for det hele Samfund, altsaa ogsaa sammenkaldte for at raadslaae om, hvorledes, naar alle de gamle Skillerum nedbrydes, Orden skal føres tilbage, om, hvorledes man tænker sig, at Alle skulle samvirke folkeligt til det fælles Bedste. Men vel maa det staae klart for os, at det er med os som med ethvert Folk i Christenheden, at vi maae ikke blot hos de Fleste, men hos os selv savne den Klarhed og den Sikkerhed, som dog aabenbart udkræves, dersom ellers det store Værk — en folkelig Gjensjeldelse — skal lykkes. Altsaa i Almindelighed talt, da kan der vist intet Spørgsmaal være om, at en saadan Folkeoplysningsanstalt som den, der var paatænkt i Sorø, at den er i Tidens Løb, og det maatte vel derfor med Rette hvilig forundre mig, at den forrige ansvarlige Minister for Danmarks Skolevæsen lod det være sin første Omsorg at stille denne Anstalt i Bero istedetfor at sætte den i Kraft, og at, dersom ikke alle Rygter lyve, det var hans Hensigt aldeles at nedlægge den. Derfor haaber jeg, at den hele ærede Forsamling og den høitærede Minister vil see, at om jeg end ikke havde den mindste Deel i den Tanke, som her skulde være udført, havde jeg ligefrem Kald saavel som Ret til at gjøre en Forespørgsel, en alvorlig Forespørgsel, om det er den nærværende Minister for Danmarks Skolevæsen, om det er ham rimeligt, at han vil fremme eller at han vil hindre en saadan Oplysningsanstalt fra at træde i Kraft. Nu, jeg nægter det ikke, at vistnok gjør jeg Forespørgselen med mere Varme, med dybere Alvor, jeg kunde sige med mere Betyrning for det Svar, som kan ventes, fordi det var min Yndlingstanke igjennem en heel Menneskealder, det var, hvad der ikke blot laae mig paa Hjertet, det var, hvad jeg stadig overveiede; men ogsaa dette, mener jeg dog, er ikke ufolkeligt, thi hvorfor laae det mig paa Hjertet, og hvorfor overveiede jeg det, uden fordi jeg er en gammel Folkeven og en gammel Bønderen, og derfor ønsker jeg inderlig af mit ganske Hjerte, at ikke alene Danmarks Bønder maae have den Roes, at de ere rolige, men jeg ønskede, at de ogsaa maatte vinde baade den Lykke og den Roes, at de roligen kunde overveie og roligen udtale, hvad der fremfor Alt tilhører dem at overveie og udtale, hvad som i det Hele, for det hele Folk, kan være til fælles Bedste, medens vi Andre fristes — om ikke til at see paa en enkelt Stands eller en enkelt Classes, saa dog paa en enkelt Syssels, paa en enkelt Videnskabs eller Kundskabs Bedste. Ja, jeg tør sige det, derfor var det, at den Undervisningsanstalt, som Kong Christian den 8de udtrykkelig sagde og lovede mig, den sidste Gang, jeg saae hans Ansigt, den skulde — om den ikke i Alt blev indrettet, som jeg ønskede — dog være tilgængelig for Alle, for Alle uden Hensyn til Stand og Syssel, tilgængelig uden noget piinligt Forhør, uden nogen Examen. Jeg mener, at det derfor, uden Hensyn til den personlige Deel, jeg tager i denne Anstalts Skjæbne, den personlige Deel, som jeg nødvendigvis maatte tage deri, ikke blot fordi det var min Tanke i en lang Række af Aar, min enestaaende Tanke, men fordi det ogsaa var den Tanke, til hvis Udførelse jeg agtede paa mine gamle Dage dog endnu at bidrage af al Kraft, fordi det var mit Haab, at jeg ogsaa skulde see den af Kongen stiftede Høiskole, som han gav sit kongelige Ord paa, at, hvordan det end gif, skulde jeg faae Lov til frit i Sorø paa mine gamle Dage at vise, om det var, som Saamange troede, et Hjernesvind, en Digterdrøm, eller om det var i Folkets Løb, at en saadan Anstalt oprettedes — at det dog vel var værd, mener jeg, at prøve, om der ikke kunde skabes, om der ikke kunde næres en folkelig, en fædrelandsk, en lystelig Oplysning, hvori vi Alle kunde deeltage, saa at der, uagtet al den Forskiel, som der maa være paa vore Syssler, paa vore Tankers Gang i mange Henseender, dog var

Enemærker, hvor vi Alle mødtes, Enemærker, hvor vi nødvendigen Alle skulde have Lys, som vi Alle skulle have Varme, til at fremme det fælles Bedste til Folkets Gavn, til Rigets Held.

Cultusministeren: Idet jeg skal besvare den ærede Rigsdagsmands Spørgsmaal, maa jeg først give en historisk Oversigt over, under hvilke Forhold den paatænkte Høiskole har staaet under sin Fødsel og Udvikling, og paa hvilket Punkt Sagen derved nu er bragt.

Efterat mange Forhandlinger havde fundet Sted, om hvorledes de i Sorø samlede Midler til det høiere Underviisningsvæsens Fremme skulde komme til den bedst mulige Anvendelse, blev der den 27de Marts 1847 ved en kongelig Resolution bestemt, at der i Sorø skulde oprettes en Real-Høiskole; det var dette Ravn, hvormed den dengang betegnedes, medens Grundtrækkene for hvad der derfra skulde udrettes, som det forekommer mig, ikke vare meget bestemt angivne. Det blev paalagt den daværende Universitets-Direction nærmere at udarbejde Planen for dens Virksomhed. I Marts Løb blev der ansat en Overdirecteur for Stiftelserne i Sorø, som blev tilforordnet den daværende Universitets-Direction, først med Hensyn til de foranste Anliggender, og siden som Medlem af Universitets-Directionen i Almindelighed. Under denne Overdirecteurs Medvirkning blev der udarbejdet en Plan til den nye Real-Høiskole, som under 30te Decbr. 1847 vandt kongelig Bekræftelse. Kort efter blev, som vi Alle vide, Hs. Majestæt Kong Christian den Ottende syg, og derefter indtraadte Thronstiftet. Det var overdraget Overdirecteuren at fremme de mere specielle og nærmere Forarbejder, for at den besluttede Høiskole kunde træde i Live og Virksomhed; og der var arbejdet herpaa med stor Iver dengang, da Begivenhederne i Marts Maaned indtraadte, og, som bekendt, Overdirecteuren for de foranste Stiftelser indtraadte i Ministeriet som Udenrigsminister og saaledes opgav sin Stilling i Sorø, medens paa samme Tid Universitetsdirectionen afløstes af Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet. Dette ny indtraadte Ministerium udvirkede derefter allerede under 31te Marts d. A. en kongelig Resolution, der gaaer ud paa, at Oprettelsen af Realhøiskolen i Sorø skal sættes i Bero. Jeg har gennemlæst den Forestilling, som derom blev nedlagt, og jeg troer ikke at begaae nogen Indiscretion ved at sige, at de Motiver, som ere anførte for denne Beslutning, der blev taget saa hurtigt efter Ministeriets Indtrædelse, vare, dels, at man efter Overdirecteurens Fratrædelse, som var saa dybt indvietet i Planens Diemed og Forarbejderne til dens Udførelse, for Diebliffet ikke vel saae sig istand til at gaae videre med Udførelsen, dels at der var mange andre Forhold, som nu øieblikkelig skulde ordnes, hvorfor der hverken var Kræfter eller Tid til at fremme dette, ligesom der endelig ogsaa blev gjort gjældende de oeconomiske Betæneligheder, som nu fik en stor Vægt, idet Finantsernes Tilstand og de forestaaende Begivenheder gjorde det klart, at det høiere Underviisningsvæsen for Fremtiden maatte holde sig til sine egne Hjælpekilder. Til disse Motiver maa jeg antage, at der har sluttet sig endnu eet og et væsentligt, hvilket jeg saa meget mere her vil udtale, som jeg ogsaa vil have gjort det gjældende for mig selv. Høiskolens Oprettelse var besluttet af Hs. Majestæt Kong Christian VIII; men paa det Standpunkt, hvorpaa Forholdene stode i Marts Maaned, kunde ingen Minister med Hensyn til sit Ansvar ved at udføre Planen ansee sig dækket ved Hs. Majestæts Beslutning. Sagen stod nemlig paa det Standpunkt, at der ikke var gjort et eneste Skridt, som havde medført nogen varig Bekostning eller Ansættelse af Personer. Under saadanne Forhold, naar der udnævntes en ansvarlig Minister for Underviisningsvæsenet, maatte han paatage sig det hele Ansvar for denne Stiftelses Oprettelse og for dens hele Bestaaen, og jeg antager, at den nu astraadte Underviisningsminister ikke har troet i det Diebliff at kunne paatage sig Ansvar, i det Mindste at han ikke har anseet sig for at være tilstrækkelig inde i den hele Plan, til at han turde paatage sig det. Sagen blev derfor sat i Bero af min Forgænger. Jeg har tilladt mig at anføre, hvad jeg troer han havde villet anføre til sit Forsvar, hvis han var her tilstede. Der er dernæst ikke foretaget

noget Skridt med Hensyn til Høiskolen i Sorø, undtagen forsaavidt der under 23de Mai 1848 er udvirket en kongelig Resolution, der rigtignok i en væsentlig Henseende kunde træde hindrende i veien for Realisationen af den paatænkte Høiskole, aldeles som den var paatænkt, idet der er givet Skolen i Sorø en Uvidelse, som kun kunde gives den under den i de stedfundne Forhandlinger udtrykkelig udtalte Forudsætning, at Skolen ikke kunde komme til at staae i et saadant Forhold til Real-Høiskolen eller nogen anden Anstalt, som det just ved den første Plan var paatænkt. Real-Høiskolen er altsaa for Diebliffet stillet i Bero. Hvad er nu fremdeles Hensigten med Hensyn til den? Spørgsmaalet om Sorø er, troer jeg, lige til det nye Regieringsystems Indtrædelse bleven behandlet altsaa isoleret og eenfaldigt. Det maa nødvendigvis behandles i Sammenhæng med Spørgsmaalet om hele det høiere Underviisningsvæsens Indretning i Danmark; der maa ikke spørges om, hvad der skal gøres i Sorø, men om hvilke Opgaver, der i Danmark ere stillede, som det høiere Underviisningsvæsen skal løse, hvilke Kræfter der er til at løse dem, og hvorledes disse Opgaver bedst samles i een eller flere Stiftelser, endelig hvorledes Kræfter og Midler hensigtsmæssig kunne fordeles mellem disse Stiftelser. Dette Spørgsmaal bør underkastes en almindelig Prøvelse, førend man kan tage nogen Beslutning med Hensyn til Real-Høiskolen i Sorø alene, og jeg vil ikke paatage mig Ansvar, i dette Diebliff at oprette den paatænkte Real-Høiskole, uden at have underkastet det hele Underviisningsvæsen og dets Anordning denne Prøvelse. Resultatet af Prøvelsen vil dels kunne fremtræde i reent administrative Foranstaltninger, dels som lovgivende Form, og i sidste Tilfælde ville de fremlægges i Rigsforsamlingen, naar Tiden kommer, men ogsaa i første Tilfælde ville de kunne drøftes af en tilkommende Rigsforsamling og inddrages under dens Control, navnlig f. Ex. ved Behandlingen af Budgettet og Regnskaberne; men i dette Diebliff anseer jeg ikke Spørgsmaalet om en ny Real-Høiskoles Oprettelse i Sorø for paa nogen Maade at være modent til særskilt Afgjørelse, og jeg vil ikke paaslynde denne særskilte Afgjørelse.

Herved troer jeg, at jeg kunde sige at have besvaret det foreliggende Spørgsmaal. Naar jeg imidlertid tilføjer et Par Ord, er det for at fjerne visse Misforstaaelser. Der er antydnet, at den paatænkte Real-Høiskole var en væsentlig dansk og folkelig Anstalt, og det synes, som om det, at sætte en dansk folkelig Underviisningsanstalts Oprettelse i Bero, allerede i og for sig var noget meget Betæneligt. Det hjælper ikke at give personlige Forsikringer om sit danske Sind; kunde det hjælpe, saa har jeg den samme Ret til at forsikre derom for min Person, som Nogen i denne Sal. Naar der er Spørgsmaal om danske Underviisningsanstalter, saa maa jeg, som den, der i dette Diebliff repræsenterer Underviisningsvæsenet i Danmark, bestride, at Charakteren af Dansthed frakjendes de nu bestaaende Underviisningsanstalter. De Skoler, som man før har kaldet Latin-skoler, ere danske og skulle være det; Universitetet her i Kjøbenhavn er dansk og skal være det; der skal gives al den Anviisning til at kjende Modermaalet og danske Forhold, som kan gives ved Underviisningsanstalter, og gives den ikke, saa skal der træffes Foranstaltninger til, at de kunne opfylde denne deres Pligt. Der skal ikke være, og jeg tænker heller ikke paa at foreslaae noget Saadant, en særskilt, Charakteren af Dansthed monopoliserende Underviisningsanstalt. Alle Underviisningsanstalter, de være rettede, hvorpaa de ville, skulle ledes i dansk Aand, og de Underviisningsanstalter, der gaae ud paa at meddele en almindelig Dannelse, skulle give denne som almindelig Dannelse, men med den danske Tone og Farve, som Dannelsen skal have i Danmark; men en Skole i Danmark, hvor just Danstheden selv skal læres, den skal ikke oprettes i den Form, hvori man tænker sig Skoler.

(Fortsattes.)

Rettelse.

I No. 56, Sp. 414, Linie 16 f. o. Harris Sogn, læs: Arrild Sogn.

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ser og tyvende Møde.

(Fortsat.)

Skolen for Dansthed er det danske Land, og alle Samfundets Classer ere denne Skoles Classer; skal der nævnes en Høiskole for Dansthed, der skal være noget bestemt Sted, da skal den være her i denne Sal (Ja, Ja!); her skal den almindelige Dannelse, som den er forberedt og som den har faaet sin Skikkelse i Livet, komme til sit højeste Udtryk. Der er endnu et andet Punkt, hvor jeg troer, at nogen Misforstaaelse kan indtræde, og med Hensyn til hvilket jeg skal tilsvie nogle Ord. Den paatænkte Real-Høiskole i Sorø er nemlig betegnet som særdeles folkelig. Ja, folkelig skal Underviisningen være, men derfor skal Underviisningen ikke opgive sine særskilte Trin og Grader; der ligger en dyb Misforstaaelse til Grund for den Brug, som man i den sidste Tid har gjort af Navnet Høiskole, naar man har anvendt det saaledes, at man vil stifte Høiskoler, der ingen Forudsætninger have, der hvile paa den almindeligste Folkedannelse, Almuedannelsen. Navnet Høiskole peger tydelig hen paa en Forudsætning af andre Skoler, og vil man ikke være nøjsom med denne Forudsætning, skal Navnet have en Betydning, maa denne Forudsætning være ikke ringe, og jeg vil derfor ligefrem sige, at ved den Plan, som var udfæstet for Real-Høiskolen i Sorø, er det en af de Betæneligheder, som har fremstillet sig stærkt for mig, at der vare disse Forudsætninger tænkte borte; men idet disse Forudsætninger savnedes, er jeg bange for, at Høiskolen aldrig vilde være bleven nogen Høiskole. Udgangen skal staae aaben for Alle; men Udgangen skal vindes; der handles ikke blot om den legemlige Udgang, men om en aandelig Udgang. Erhverves ikke denne, vil man, troe mig, enten vel komme inden for Døren, men uden at forstaae hvad Skolen giver, fordi man ikke har hævet sig op til dens Trin, eller Skolen vil gaae ned til Disciplens Standpunkt, og saa er den ikke længer nogen Høiskole. Der er fremdeles bleven sagt, at Real-Høiskolen i Sorø skulde være en almindelig Skole for det hele danske Folk. Jeg skal i den Anledning henstille — jeg vil ikke nære undersøge dette Spørgsmaal, men jeg omtaler det kun for at vise, at jeg har tænkt over denne Sag, og at jeg har Grund til Tvivl og Betænelighed — jeg henstiller, siger jeg, til Overveelse, om den Skole, der væsentligen skal være Midlet for det danske Folk til at finde en dansk folkelig Udvikling, uden Forudsætning af andre Skoler, om den Skole, som skal saa umiddelbart nærme sig til Folket, naar man tænker sig Folket næsten synonymt med Almuen, om den Skole kan være en saadan, der er samlet paa et enkelt Sted, hvorhen saaledes Alle skulle, der ville have noget Godt af den. Altsaa de Betæneligheder, der strax for mig fremstille sig ved den i Sorø paatænkte Realskoles Oprettelse, er baade den isolerede Maade, hvorpaa Sagen hidtil har været behandlet, og den tvivlsomme Charakter af denne Høiskole.

Jeg kunde, som sagt, have ladet det blive ved at sige, at Intet vil blive foretaget under min Bestyrelse, før en almindelig Prøvelse af hele Underviisningsvæsenet var foretaget; men ogsaa her har jeg foretrukket aabent at sige, at jeg troer, at denne Prøvelse vil lede til det Resultat for mig, at i den Form, som var paatænkt, vil jeg ikke tilraade Real-Høiskolens Oprettelse.

Svner: Naar jeg har hørt den ærede Cultusminister i dette Dieblit udtale, at Høiskolen i Sorø skulde sættes i Vero, maa jeg indrømme, at de af ham herfor ansførte Grunde kunne være meget gode, men jeg skal dog ikke nægte, at det har gjort mig ondt at høre dette. Jeg skal i denne Anledning blot udtale, at det er et almindeligt Ønske,

og altid er bleven anset som noget særdeles Hensigtsmæssigt, at den paatænkte Høiskole, en Bondehøiskole, kunde blive oprettet. Jeg troer, at naar jeg udtaler denne Ansæelse, da deler den hele Bondestand den med mig, idet denne Stand har i lang Tid følt Savnet af et Sted, hvor den kunde søge en til sin Stilling hensigtsvarende Dannelse. Den har allerede i længere Tid følt Savnet deraf; thi, som bekendt, har man i de nærværende Almueskoler ikke kunnet erholde en Dplysning, som var tilstrækkelig til Tidens Trang, og det vilde derfor vistnok være godt, at Bondestanden havde et Sted at hense sine Sønner, hvor de paa passende Maade kunde erholde Dplysning, og jeg anseer fremdeles Sorø for et Sted, hvor en saadan Anstalt meget hensigtsmæssigt kunde oprettes. Jeg vil dog blot indskrænke mig til at henlede Cultusministerens Opmærksomhed paa Hensigtsmæssigheden heraf og paa, at det kunde have mange gode Sider, om en saadan Skole blev oprettet.

Grundtvig: Havde jeg betragtet mit Spørgsmaal som personligt, kunde jeg aldrig have ventet andet Svar end det, jeg har faaet; thi naar den gamle Danske spørger Ministeren, som udenfor Huset er bleven berømt, ja endog i fremmede Lande, som Latiner til bunds, kan han ikke vente andet Svar. Men jeg betragtede visstelig Spørgsmaalet her, saavidt jeg kunde, ene og alene fra sin folkelige Side; jeg meente, at Ministeren, hvad der end var hans Sag, hvad der end havde været hans vigtigste Bestræbelse i Livet — jeg mente, at han, ligesom han vist deler i Grunden den Følelse, som besjeler mig, saa meente jeg, at han dog ogsaa vilde ganske eller til dels gaaet ind i den Ansæelse, at, om ikke i nogen anden Henseende, saa dog i ligefrem borgerlig Henseende var der Noget, hvori vi trænge til at mødes, hvor vi kunne mødes; der trænge vi til en levende Dplysning om og i vort Modersmaal, om vort Fædreland og om Alt, hvad der nærmest angaaer det. Vi trænge til at have en saadan fælles Dplysning, og jeg skulde mene, at en eneste Anstalt hertil var dog ikke forneget i Landet — en eneste Anstalt, hvor man, uden tillige at blive dannet til en Lærd, kunde lære sit Modersmaal, og hvor man, uden at trage efter videnskabelig Værd, kunde erhverve sig Kjendskab til sit Lands Forhold; thi selv Bonden, synes mig, behøver den vel, naar han med os skal raadslaae om Fædrelandets Interesse. Det er ikke her, som Cultusministeren sagde, det er ikke her, at Skolen skal være, det er her, hvor den skal bære sine Frugter, her skal den vise sig; det er her, den savnes; ja! det er min Overbeviisning. Og naar Ministeren siger, om det skal være nok med een Skole, hvem har da tænkt det, hvem har sagt det? Men jeg skulde mene, at der maa begyndes paa et Sted; jeg skulde mene, at den folkelige Dannelse heller ikke hos os endnu er saa rig og udbredt, at vi have let ved paa mange Steder at finde duelige Redskaber; det er allerede meget, hvis vi kunde finde dem gode paa eet Sted, og lykkedes det først at faae een saadan Skole istand, saa vilde de snart opstaae paa mange Steder trindtom i Landet. Saaledes har jeg betragtet Høiskolen i Sorø; om den kunde fortjene Navn af Høiskole eller ikke, det var mig i Grunden ligegyldigt; thi man maatte gjerne kalde den den laveste Skole i Verden, naar den kun udrettede, hvad intet Universitet i Verden kan udrette, udrettede det, at det danske Folk kom til Besidsfthed og Dplysning om hvad der tjener til Gavn for dets Frihed og Hæder. Man maatte vel snarere klage over, at det var bleven for sildt nu, da vi skulle bruge denne Dplysning, og vi maatte savne den; men jeg haaber, at der er saamegen Godmodighed, Jnderlighed og Villighed hos det danske Folk, at vi selv uden

denne almindelige Oplysning ville kunne undgaae den Afgrund, der truer os, som den truer alle Folk i nærværende Tid, og jeg ved, at det danske Folk elsker saaledes sine Børn, at naar de kun kunne vente, at der for deres Ungdom, deres Børn vil opgaae bedre, lysere Tider, da kunne de taalmodigen bære Alt. Men vist er det, at Ministeren for Danmarks Underviisningsvæsen, han maa nu overse mig og min Ringhed, saameget han vil, dersom han ikke vil søie sig efter Dansten i det billige Duffe, at der dog maa blive en folkelig dansk Oplysningsanstalt for hvad der ikke kan læres i nogen Skole, vil han ikke det, nu, saa tør jeg sige, at han vil tabe i Striden med Nordens Aand og Danmarks Hjerte — om han end vandt, vil han dog aldeles ikke vinde i Tillid. (Gjentagne Bisaldsytringer fra Tilhørerspladsen.)

Cultusministeren: Jeg troer at have besvaret det til mig rettede Spørgsmaal ikke som Latiner, men som Dansk, og jeg troer at have besvaret det paa Dansk. (Bravo.) Jeg skal ikke indlade mig paa hvad der er sagt om, hvorvidt jeg vil vinde Bisald eller ikke. Jeg er sat paa dette Sted, ikke for at vinde Bisald, men for at opfylde min Pligt, og det skal ikke være Villie, ikke Mod, der skal sænes, hvis jeg ikke kan løse min Opgave, men Kraft. Der er sagt, at det var godt at have een Skole for det Første; men jeg har sagt, at een Skole ikke vil kunne udrette noget Væsentligt og maafee træde i veien for de flere; hertil skal jeg endnu, saavel i min Forgængers, som i mit eget Navn, søie dette. Da min Forgænger udvirkede, at Planen med Hensyn til Sorø blev stillet i Bero, lod han til alle Kanter udgaae et Circulaire angaaende Bøndehøiskoler, ei en enkeltstaaende Skole; det var ikke tilfældigt, ei en Lune, en Grille, men en alvorlig Stræben efter at give Almuen, hvad Almuen kunde bruge. Heller ikke denne Plan troer jeg, at min Forgænger vilde have udført, saaledes som den var paatænkt; men ingen mere end jeg kan erkjende, at der maa gøres, hvad der kan, for Almuens Dannelse og Oplysning. Jeg skal nu blot antyde med to Ord, at hvad jeg vil stræbe efter, ikke skal være Bøndehøiskoler, men høiere Bøndeskoler, saaledes som vi nu alt have høiere Borgerskoler. Kommer man endnu høiere, da bør Modfatningen mellem Borger og Bønde falde bort, derefter vil jeg stræbe; men jeg har ikke for Diebliffet lagt nogen bestemt Plan, og jeg skal derfor ikke indlade mig paa en videre Udvikling heraf. Jeg skal endnu tilføie, at jeg ikke vil vise Gunst imod et Skolesystem, som skulde gaae ud paa at opdrage Sogneforstandere, Amtsraadsmedlemmer og Rigsdagsmand, men at jeg vil arbejde for et Underviisnings-System, der danner Borgere og oplyste Mand; naar disse ere blevne udviklede i Livet, da vil Livet gjøre dem til Sogneforstandere, Amtsraadsmedlemmer og dygtige danske Rigsdagsmand. (Bravo.)

Formanden: Jeg finder mig foranlediget til den Uttring, at det vil være meget onskeligt, at under de Debatter, som her finde Sted, Rigsdagsmandene vogte sig for at gaae ind paa, hvad der maa ansees personligt, og jeg mener, at det er personligt, naar man hentyder til en Ministers Stilling udenfor Ministeriet. Jeg mener ogsaa, at man vel bør vogte sig for at tillægge Andre her i Salen en vis Hensigt eller Handlemaade, som f. Ex. den at ringeagte eller see ned paa noget Medlem.

Frolund: Jeg troer, at man indtil en vis Grad godt kan være enig med den ærede Taler fra Præsts Amt (Grundtvig), navnlig forsaavidt han har udtalt Duffet om en dansk Folkehøiskole; dette Navn har i sig noget Tiltrækkende, thi Enhver vil ønske at komme i en Høiskole — det har nu engang et vist Hædersnavn paa sig, — men man maa betænke, at ethvert overilet Skridt straffer sig selv, og saaledes maa det ogsaa være med Hensyn til Folkeopdragelsen. Det nytter ikke at springe ind i en Folkehøiskole, derved bliver man ikke en lærd og oplyst Mand, naar man ikke medbringer de fornødne Kundskaber, og derfor maa jeg af mit inderste Hjerte være enig med Cultusministeren i hvad han har udtalt; skulde jeg ved Siden deraf udtale noget Duffe, skulde det være det, at man vilde stille Sorø-Høiskole, som den nu kaldes, i Bero endnu en Stund; thi det er ikke høiere Skoler for Folket — jeg sigter ikke herved til de lærde Skoler — hvortil vi trænge; det leder let til Afguderi og til et farligt Spil med Penge, som kunde have været meget bedre anvendte.

Vi have seet en Historie i Sorø, som har kofiet Penge, men hvad Udbytte den har bragt, derom kunne Meningerne være deelte. Nei! Lader os ble ~~det~~ med Høiskolen; den troer jeg ikke behøver at støttes ved store Pengemidler, thi Danmark har i sin Landbostand rundt omkring ret velhavende Folk. Det Første, som vi bør gjøre, mener jeg, er, at vi bør søge at virke for de lavere Skoler rundt omkring i Landet; de ere for nærværende Tid saa lave, at naar man gaaer tilbunds i Folket, vil man neppe finde dem, skjøndt Bygninger er der nok af. Lader os derfor først henvende Opmærksomheden paa at faae disse, som man nu kalder Almueskoler eller Bøndeskoler, ordentlig ordnede og indrettede, ordentlig organiserede, ordentlig bestyrede og ordentlig knyttede til Folket, som skal understøtte dem og som skal sende deres Børn derhen, men dog modtage Lærere fra andre Steder. Lader os virke i nogen Tid derfor, lad Staten udtale, at den anseer de Lærere, som offrer disse Skoler deres Tid og Idret, ikke blot for hæderlige Mænd — dette har den vel alt udtalt —, men ogsaa for Mænd, der fortjene at lønnes vel. Ogsaa dette skylder man Almuen. Naar der er virket derfor i et Par Aar, vil man trænge til Noget, som man kunde kalde Overgangsskoler. De skulle være omtrent som i Schweitz, hvor der har været organiseret i længere Tid Skoler for større Districter og som understøttes af Staten. Man kunde sammenligne disse Overgangsskoler med vore forrige saakaldte Middelstoler i den lærde Verden. Naar de først havde fæstet Rod, da kunde man oprette høiere Skoler; da vilde Eleverne komme af sig selv, thi da vilde Interessesen for den høiere Dannelse være vakt; der vilde være en Længsel efter en større Udvikling, som man vilde søge at faae tilfredsstillet, saa at man af sig selv vilde drage derhen, istedetfor at man, naar man nu begynder med saadanne Skoler, om man end kalder dem danske eller Høiskoler, efter min Formening maatte trække Folk derhen, eller, naar de vare komne derind, lukke Dørene, for at de ikke skulde løbe bort igjen.

Flor: Det vil vistnok ikke forundre Forsamlingen, at jeg i en Sag som denne ikke sidder aldeles taus. Jeg havde hellere hørt flere af Bøndestanden selv udtale sig angaaende et Anliggende, som saa særdeles vedkommer den, og jeg vidste, at flere af denne Stand havde det isinde og maafee endnu have det isinde, men rimeligviis har Frygten for at tale med om saadanne, som det synes dem, lærde Sager, holdt dem angstelige tilbage. Naar jeg derfor siger et Ord med, saa er det i Grunden i Bøndernes eller Folkets Navn, at jeg her vil tale, og uagtet det ogsaa er paa samme Maade og i samme Navn, at den ærede Rigsdagsmand for Præsts Amt har begyndt sin Tale til Cultusministeren og fortsat denne, har jeg dog troet, at der ogsaa fra min Mund burde udgaae nogle Ord, fordi jeg maafee er den Æneste her i Salen, som i denne Sag kan tale af virkelig Erfaring. En stor Deel af Forsamlingen er det vistnok bekendt, at der har været og endnu er, forsaavidt noget Saadant for Diebliffet kan eksistere i Slesvig, en saakaldt Folkehøiskole i Rødding. Jeg skal ikke nærmere udvilde, hvori denne Skoles Forskjel fra andre Underviisningsanstalter bestaaer (det vilde blive for vidtløftigt, og jeg skal saameget mindre indlade mig herpaa, som et løst Omrids deraf allerede for meer end 2 Aar siden af mig er leveret i Trykken); men jeg kan ikke unblade at gjøre opmærksom paa Noget, som maafee er en Misforstaaelse mellem de høistærede Herrer, som have været Ord med hinanden. Det er endnu ikke bleven rigtig klart, hvad Talen her egentlig er om. Naar man paa den ene Side strengt har holdt paa Ordet „Høiskole“, og paa den anden Side har bortkastet dette som noget uvæsentligt, saa betragter jeg ogsaa dette Udtryk som noget i og for sig mindre Væsentligt; men det har dog sin Betydning, fordi det derved vil være udtalt, at det ikke skal være en Drengeskole eller en Skole for Uvorne, men en Skole for Mennesker, der ere komne til en modnere Alder, og dernæst fordi det ligger deri, at de, som optages i Skolen, ikke skulle bibringes de Kundskaber, de Dvølses og Lærdomme, der udgjøre det, der tillæres i Drengeskolerne, men som frie Mand skulle modtage deres Oplysning. Naar Talen har været om „dansk-folkelig“, da er det vistnok sandt, at hvad hermed menes, er meget bestemt, og den Folkehøiskole, som jeg har nævnt, har ogsaa det Formaal, som der herved betegnes; og Erfaringen har lært, at det i en Grad, som knap jeg og ingen

Anden har ventet, der er lykkedes. Det er lykkedes at skaffe de unge Mennesker varm Følelse for og levende Kjærlighed til alt Danmark, det være sig Modersmaalet, Litteratur eller Historie, eller hele Landet selv og at bibringe dem en saa nøie Kundskab om Forholdene og deres Fædreland, som man aldrig havde drømt om at opnaae; og dette er naaet ved ganske simple Midler, og det uden at man fordrede, at Eleverne skulde godtgjøre visse Kundskaber, inden de kom ind i Skolen. Alle havde de gaaet i Skole, alle havde de lært noget, inden de bleve confirmerede, Somme havde beholdt mere eller mindre af det Lærte, de Fleste havde glemt det Meste; men Erfaringen har viist, at der aldrig er sporet den mindste Ulempe af, at der ikke er blevet anstillet nogen nøie Undersøgelse eller fordret en bestemt Grad af Kundskaber eller Dannelse, inden de bleve optagne. At Foredragene, Underviisningen, Øvelserne bleve lempede efter deres Evner, eller hvad man maatte forudsætte om deres Kundskaber og Dannelse, det følger af sig selv; men de vare dog af den Art, at alle de Lærere, som deeltog deri, og som ingenlunde vare uden videnskabelig Dannelse eller uden Aand, altid have steget med deres Foredrag, altid have steget med det, som de kunde tilbyde deres Tilhørere, ene og alene paa Grund af, at det, jeg kunde næsten sige, er bleven slugt af dem. Det er denne Erfaring, som jeg ikke har villet undlade at udtale, og jeg skal ikke trætte Forsamlingen eller berøve den dens Tid ved at gaae ind paa Enkelthederne betræffende Høiskolen i Rødding; skulde Noget ønske nærmere Oplysninger om Anstalten eller dens Virksomhed, da er jeg ganske til Tjeneste. Jeg har kun villet gøre opmærksom paa, at naar den ærede Rigsdagsmand for Præstø Amt har fremsat Ønsket om en dansk Folkehøiskole (og det maa jeg af al Magt ønske at understøtte, og det er det, som jeg har arbejdet paa, ikke ved at tale derom, næsten aldrig ved at skrive derom, men ved i Gjærningen at søge at give Exempel paa, at det kunde gaae an), da er det denne Slags alene, som vil blive til største Velsignelse, ikke blot for Bondestanden, men for alle Stænder i Landet. Naar altsaa den aftraadte Cultusminister med Deeltagelse var gaaet ind paa en lignende Tanke, skulde det have glædet mig. Jeg saae kun et Udkast til Oprettelse af Bondehøiskoler; dette Udkast svarede aldeles ikke til mit Ønske, til mine Anskuelser, det forekom mig endog at være aldeles upraktisk. Jeg har aldrig yttret mig skriftlig derom, fordi jeg antog, at de Fleste, som havde et praktisk Blik, med mig vilde finde det nødvendigt at omarbejde denne Plan, forinden den kom til Udførelse, og efter hvad den ærede Cultusminister har yttret idag, stemmer det temmelig overens dermed, at det første Udkast ikke vilde være kommet til Udførelse, selv om den forrige Cultusminister havde beholdt sin Plads. Men det, hvormed jeg vilde henvende mig til den ærede Cultusminister, som en Fortsættelse af den stete Interpellation, er det Spørgsmaal, om det ikke vil være stemmende med hans, som jeg veed, af Grunden ærligt danske og ægte folkelige Sind, nøiere at overveie, om ikke endeel af de Midler, som ellers maaskee paatænkes at anvendes i den saakaldte høiere Videnskabs Tjeneste, kunde anvendes til høiere Underviisningsanstalter for, jeg vil hellere bruge Udtrykket Folket, end Bondestanden, thi jeg tager Borgerstanden med, jeg mener til saadanne Anstalter, hvorved det virkelig stod Folk frit for, længe efter at de havde forladt Skolen, naar de havde Tid og Leilighed og Lysten drev dem dertil, at erhverve den Oplysning, som de kunde ønske at opnaae efter deres Stilling som danske Mænd og som Medlemmer af hvilketsomhelst engere Samfund. Mit Spørgsmaal til Cultusministeren lyder altsaa berhen, og jeg haaber, at jeg maa være berettiget til at betragte dette som en Fortsættelse af den gjorte Interpellation, om ikke muligen Cultusministeren maatte føle sig opfordret til at anvende Noget af det, som egentlig tilhører Sorø Akademi, hvis denne Anstalt ikke ganske skal fortsættes saaledes som Kong Christian den Ottende havde bestemt, ikke til de høiere videnskabelige eller — om man saa kan kalde dem — lærde Anstalters Tjeneste, men snarere til Folkeoplysningsanstalters Tjeneste, ikke, som en foregaaende Taler har meent, blot til en Forbedring af Drengeskoler eller Pigeskoler eller noget Sligt, men, for at jeg skal forklare mig allertydeligt, til Anstalter, som mere eller mindre kunne ligne den, som allerede har bestaaet sin Prøve i Rødding.

Cultusministeren: Jeg troer, at den ærede Rigsdagsmand

ved nærmere Overveieelse vil finde, at det nu forelagte Spørgsmaal gaaer heelt meget ud over det tidligere stillede Spørgsmaal. Endvidere maa jeg gøre opmærksom paa, at Begrundelsen eller Præmisserne, som man pleier at kalde det, indeholde en væsentlig Afvigelse fra det endelige Spørgsmaal, som af den ærede Rigsdagsmand er fremsat. Han har nemlig først sagt, at han kun vilde spørge Cultusministeren, om han maatte finde sig foranlediget til at overveie, hvad der kunde gøres, og denne Overveieelse kunde jeg vel love. Men da Spørgsmaalet blev bragt i en bestemt Form, hed det, om Cultusministeren maatte føle sig opfordret eller tilboielig til at anvende de omtalte Midler paa en vis Maade, og da dette Spørgsmaal er et væsentlig nyt, der først nu fremkommer, troer jeg at burde holde paa Formen, paa Ministeriets Ret i denne Henseende, og lade det ubesvaret; kun en Bemærkning vil jeg istedetfor Svar udtale, at fra deres Side, som maae ansees med Hensyn til Spørgsmaalet om Sorø at staae paa et andet Standpunkt end jeg, aldrig Noget er blevet urgeret saa stærkt, som Fundatørs ufrænkkelige Hellighed.

Flor begierer Ordet.

Formanden: Jeg kan ikke nægte, at Behandlingen af Spørgsmaalet forekommer mig at have svævet for vidt ud, men jeg skal dog ikke nægte den sidste Taler Ordet.

Flor: Jeg har bedet om Ordet for at gøre, hvad jeg vil kalde en Undskyldning. Jeg har ingenlunde troet mig berettiget til at gøre et Spørgsmaal, som maatte ligge udenfor den anmeldte Interpellation; det kunde aldrig være faldet mig ind at gøre dette Spørgsmaal, naar jeg ikke troede i Cultusministerens Svar, og navnlig i hans Uttringer om den Overveieelse, som skulde gaae forud, angaaende Midler til Videnskabens Tjeneste — har jeg taget fejl, skal Ingen være glædere end jeg —, at see en tilkommende Inddragning af Sorø Midler under det almindelige Underviisningsvæsen.

J. N. Jacobsen: Det er i Anledning af den sidste ærede Talers Uttring, at jeg skal tillade mig at tage Ordet. Det er vistnok ingenlunde af Ligegyldighed, at den danske Bondestand i denne Sag forholder sig taus i dette Dieblik. Hvad der har foranlediget, at jeg ikke før nu har reist mig, var, at jeg meente, at det ikke var Stedet ved en Interpellation videre at udspinde Discussionen. Forøvrigt staaer mit Navn paa den Petition, som blev indgivet til Christian den Ottende om Sorø Høiskoles Oprettelse. Det Sogneforstanderskab, hvoraf jeg er Medlem, antog, at Noget derved vilde være vundet; men nu stiller Sagen sig anderledes, og jeg hører til dem, der, som en anden æret Rigsdagsmand, vil have, at Oplysningen skal begynde nedenfra.

Chr. Larsen: Jeg har begjert Ordet, først for at takke den ærede Rigsdagsmand for Præstø Amt for hans Udtalelse angaaende Ønskeligheden af en Høiskoles Oprettelse, navnlig i Sorø. Det har mange Gange glædet mig at høre ham tale og at læse hans Skrifter, og især har jeg glædet mig ved at læse hans „Morgendren om Danmarks Fremtid“; det var næsten for mig, som jeg hørte Danmarks Engel hviste til mit Hjerte om et Haab, som til den Dag idag endnu ikke er gaaet i Opsyldelse. Men hvorfor jeg fornemmelig har begjert Ordet, er i Anledning af hvad en æret Rigsdagsmand ligeoverfor (Frølund) har yttret om, at det ikke gif an ved et Spring at komme ind i de høiere Skoler. Jeg maa tilstaae, at jeg mener, at der slet ikke her kan være Tale om noget Spring; men at det, der her skal spørges om, maa være de værdige Følelser, som bevæge sig, saasnart et Menneske kommer til Bevidsthed om sig selv, om sin egen Stilling som Menneske og om sin Stilling som Medlem af det Samfund, hvortil han hører. Der skal ikke tales om at begynde nedenfra eller ovenfra, men fra hvad Hjertet begierer eller ønsker, fort sagt fra hvad der er nedlagt i ethvert Menneske. Man kan ikke give Alle Belæring, man kan ikke strække det saavidt, at Enhver kan blive dannet i de høiere Skoler. Der gives dannede Folk i de lavere, som i de høiere Stænder, der gives Bøvel foroven som forneden, men kun de, der føle sig som Menneske, kunne lære Noget; der skal ikke see noget Spring, men Alle skulle kunne stræbe efter den høiere Dannelse, forsaavidt deres Menneskenatur tillader det. Jeg tilstaaer, at Formaalet for Skolerne, som jeg har tænkt mig dem, maa være

det, at de, som kunde blive til Noget, skulde komme i Skolerne, og de som ikke kunde blive til Noget, skulde blive derfra.

Chr. Griffen: Forsaavidt jeg har forstaaet den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns Amt (Flor) rigtigt, saa har han yttret, at han talte i Egenkab af Ordfører for Bondestanden. Det er derfor, at jeg finder mig opfordret til at tilsvare med et Par Ord. Jeg antager, at det vilde være uhensigtsmæssigt, om man nu bragte Ideen om en Høiskole i Sorø til Udførelse; thi det er dog vist, at en Omordning af det hele Underviisningsvæsen er nødvendig, og jeg maa derfor ansee det urigtigt, om man vilde indrette en Høiskole i Sorø uden i Forening med den hele Omformning af Underviisningsvæsenet. Det er nemlig vist, at det især er Bønderne og de ringere Classer i Kjøbstæderne, hvis Underviisning er høist nødvendig, og jeg antager ikke, at disse kunne have den tilbørlige Fordeel af den omtalte Høiskole.

Grundtvig: Jeg har blot, i Anledning af hvad der er bleven yttret, villet anmærke, at mangfoldige Petitioner eller Ansøgninger i forrige Aar ere bleve undertegnede rundt omkring af Mænd af alle Classer, og deriblandt af mangfoldige af Bondestanden, om at Sorø Høiskole maatte komme frem og blive, som Kong Christian den 8de havde bestemt den til, en folkelig Høiskole, og det anmærker jeg kun, forsaavidt man deri udvortes kan have et Tegn paa, hvad jeg i mit Indre er forfikkret om, at det er et Folkensønske og vil blive et Folkensønske. (Bravo, Bravo.)

Formanden: Hvis det kom fra Tilhørerne, maa jeg erindre om, hvad jeg tidligere har sagt, at det ikke kan tillades Tilhørerne at yttre hverken Bisfald eller Misfald; hvis det kom fra Forsamlingen selv, maa jeg erindre, at det ikke er godt at give Exemplet. Forsaavidt Ingen videre maatte ønske Ordet, vil der være at gaae over til den næste paa Dagsordenen opførte Sag, og jeg skal da bede den ærede Ordfører for Forretningscomiteen at tage Ordet.

Ugreen-Udsig: Forsamlingen har henviist § 19 i Forretningsregulativet til Comiteens yderligere Betænkning, for om der kunde træffes Foranstaltninger imod, at denne Paragraph skulde blive anvendt imod dens Hensigt, og navnlig at det, naar Afslutning var vedtaget, skulde blive umuligt at fremsætte Forandringsforslag. Comiteen, som har overveiet denne Sag, har gjort Forslag til et Tillæg til Paragraphen, der er bleven trykt og omdeelt, og som jeg nærmere skal foredrage for Forsamlingen.

Selve § 19 lyder saaledes:

„Finder Formanden, at Forhandlingerne drages utilbørligen i Langdrag, da kan han foreslaae deres Afslutning, som afgjøres af Forsamlingen uden Forhandling. Ligeledes kunne 15 Medlemmer forlange det sat under Afstemning, om Afslutning skal finde Sted.“

Det Tillæg, Comiteen har foreslaaet, lyder saaledes:

„Er det ved en Sags første Behandling, har Formanden, forinden der skrives til Afstemning, at opfordre de Medlemmer, der agte at stille noget Forandringsforslag, strax at erklære dette og angive Hovedindholdet af samme.“

Jeg skal kortelig anføre, hvorfor Comiteen ikke har troet at burde bringe noget yderligere Forslag til Forhandling. Foreløbig bemærker jeg, at forsaavidt Paragraphen indeholder, at 15 Medlemmer kunne forlange det sat under Afstemning, om Afslutning skal finde Sted, er der tidligere bleven yttret, at det var ønskeligt, om Navnene paa de Medlemmer, der have yttret saadant Ønske, blive meddeelte Forsamlingen og trykte i Rigsdagstidenden; da der allerede i et forekommende Tilfælde er skeet Anvendelse heraf, har Comiteen, da dette saaledes maa antages vedtaget, anset det ufornuødent derom at gjøre nogen Indstilling. Der var, som Forsamlingen vil erindre, under Forretningsregulativets Behandling foreslaaet ved denne Paragraph en Bestemmelse, som gik ud paa, at vel ikke al Forhandling skulde ude-

luffes, men at Afgjørelsen vel ordentligvis skulde ske uden Forhandling, dog at Formanden efter Sagens Beskaffenhed kunde tilstede en aldeles kort Forhandling; dette Tillæg blev imidlertid af Forsamlingen forkastet med en afgjørende Pluralitet. Derimod er det af den ærede Proponent antydet, om det ikke kunde være hensigtsmæssigt at tillade idetmindste eet Medlem at tale imod Afslutning, naar denne blev bragt i Forslag. Dette er en Regel, som er fulgt i det franske Kammer, og Comiteen har paany taget dette Spørgsmaal under Overveielse; men den har dog ikke troet at burde bringe en saadan Bestemmelse i Forslag, væsentligst fordi den ikke har troet, at det i og for sig vilde bidrage til at forandre Forsamlingens Beslutning i det foreliggende Tilfælde. Derimod har det, saaledes som Erfaringen har viist i Frankrig, adskillige Ulemper i Forbindelse med sig, baade forsaavidt at der kan opstaae Tvivl om hvem af de Flere, der ønske at tale imod den saakaldte Clôture, skal have Ordet, dels og fornemmelig fordi den, som faaer Lov til at tale imod Afslutning, let kommer ind paa Sagens Realitet, hvilket heller ikke ganske kan holdes ude, da man jo maa begrunde Bestemmelsen om, at der ikke skal strides til Afslutning, paa, at der er Sider af Sagen, som trænge til nærmere Dplysning, hvilke man ei kan opgive, uden at berøre disse, og ved saadan Leilighed kommer man let dybere ind paa Realiteten, end ønskeligt er, hvorfor ogsaa Erfaringen viser, at det idelig skeer, at Præsidenten tilkjendegiver et saadant Medlem, at han gaaer for meget ind paa Sagens Realitet, hvorpaa denne da i Almindelighed svarer, at det er nødvendigt for at begrunde Forslaget om, at Afslutning ikke bør finde Sted. Jeg maa derfor bemærke, at Bestemmelsen i Paragraphen knytter sig til den Forudsætning, at Forhandlingerne drages utilbørlig i Langdrag. Da det nu er Formanden, som hovedsagelig efter Paragraphen har at foreslaae Afslutning, ligger deri en Betyngelse for, at der ikke fra hans Side vil blive andraget paa saadan Afslutning, og at han, naar Afslutning fra Medlemmernes Side begjeres, vil, naar han ikke finder, at Forhandlingerne ere trufne i Langdrag, gjøre opmærksom paa, at der efter hans Formening endnu ikke bør skrives til Afslutning, og dette vil vistnok øve sin tilbørlige Indflydelse paa den Bestemmelse, som Forsamlingen i denne Anledning vil tage. Som man let vil skjønne, beroer det dog tilsidst paa en Takt hos Forsamlingen, om den finder, at Discussionerne ere forlængede saameget, og at Materien allerede er saaledes udtømt, at der nu bør skrives til endelig Afslutning, Noget, som maa afgjøres ved et Instinct hos Forsamlingen, som i alle noget udviklede parlamentariske Forsamlinger kommer af sig selv. Jeg skal herved tillade mig at bemærke, at i indeværende Aar har der i det engelske Hus været nedsat en Comitee for at overveie forskjellige Punkter om Forretningsordenen, hvorved netop dette Spørgsmaal har spillet en væsentlig Rolle. Man tilfaldte i den Anledning Mænd, som vare nye kjendte med Forretningsgangen i flere Landes Forsamlinger, og deriblandt Guizot, som meddeelte flere interessante Dplysninger og blandt Andet bemærkede, at la clôture aldrig i Frankrig forlangtes, naar nogen ledende Taler eller Partifører endnu ønskede at tale, og at han ikke erindrede, at det nogen sinde var begjert for at hjælpe Majoriteten til at undertrykke Discussionen, men at Reglens Anvendelse i det Hele beroede paa Medlemmernes parlamentariske Takt. Derimod har Comiteen maattet erkjende Rigtigheden af den ærede Proponents Forslag om, at der ikke, saaledes som Tilfældet var i een af de Sager, hvori Afslutning blev begjert og vedtaget, maatte ved Sagens foreløbige Behandling afskjæres dem, som maatte have Forandringsforslag at gjøre, Afgang til at reservere disse, og for at opnaae dette, har Comiteen bragt det Tillæg i Forslag, som jeg nys tillod mig at oplæse. Jeg kunde hermed standse, men der er under Overveielserne i Comiteen fremkommet et Punkt, hvorpaa jeg har troet at burde henlede Forsamlingens Opmærksomhed.

(Fortsattes.)

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ser og tyvende Møde.

(Sluttet).

Det vil erindres, at i een af de Sager, hvor Afslutning blev vedtaget, har vedkommende Minister, efter at Afstemning om Afslutning var begjert, forlangt og erholdt Ordet for at ytre sig i Sagen. Comiteen er derved kommen til at overveie, om der ikke i Regulativet maatte mangle en Bestemmelse om Ministrenes Stilling med Hensyn til Forhandlingerne heri Salen; men ihvorvel man er gaaet ind paa dette Spørgsmaal i Anledning af den omtalte Sag, laae det dog noget fjernere, og da dette Spørgsmaal ikke specielt var overgivet til Comiteens Betænkning, fandt man det rigtigst for Tiden at indskrænke sig til at bemærke, at Comiteen vilde ansee det for hensigtsmæssigt, om der blev givet Forretningsregulativet et Tillæg af det Indhold, at Ministrene vel ere berettigede til at tage Ordet, naar de maatte finde det fornødent, hvilket ogsaa af Hs. Majestæt i Aabningstalen er tilkjendegivet, men at Forretningsregulativets almindelige Regler iøvrigt ogsaa gjælde for dem. Men da dette Spørgsmaal, som bemærket, ikke egentlig foreligger, har jeg blot som Ordfører villet henlede Forsamlingens Opmærksomhed derpaa.

Prof. Larsen: Jeg har rigtignok følt stor Betænkelse ved, om man bør blive staaende ved den store Ret, som er givet Majoriteten ved § 19, nemlig at efter 15 Medlemmers Opfordring Discussionen kan afbrydes. Efter den Brug, der flere Gange er bleven gjort af denne Ret her i Salen, forekommer det mig, at Minoriteten let derved kan blive forurettet. Jeg troer heller ikke, at de væsentligste Ulemper just afhjælpes ved det Tillæg, som Comiteen har foreslaaet; men jeg maa dog ogsaa erklære mig enig med det Medlem, hvis Forslag har foranlediget Tillæget, deri, at man dog for det Første bør blive staaende derved og prøve paa, hvorvidt den Takt, der bør være afgjørende ved at anvende denne Regel, vil uddanne sig saaledes, at den vil være en tilstrækkelig Regulator. Derfor er det kun en underordnet Bemærkning, jeg skal tillade mig at fremsætte ved det foreslaaede Tillæg. Naar det nemlig hedder, at det Medlem, der agter at stille noget Forandringsforslag, strax maa erklære dette og angive Hovedindholdet af samme, skal jeg tillade mig at rette det Spørgsmaal til den ærede Ordfører, om det er Mening, at ikke noget andet Forslag maatte stilles i Tilfælde af, at den forlangte Afslutning gaaer igjennem, end de, der saaledes efter Formandens Opfordring udtrykkelig ere blevne anmeldte.

David: Med Hensyn til det Forslag, jeg har gjort om et Tillæg i Forretningsordenens § 19, skal jeg kun erklære, at hvad jeg anseer for Hovedsagen, er opnaaet ved det af Comiteen foreslaaede Tillæg, og da jeg maa være aldeles enig med Comiteen i, at hvorledes man end søger at bestemme Reglerne for Anvendelsen af la clôtüre, vil det især beroe paa den parlamentariske Takt i Forsamlingen, hvorvidt man i en sliq Regel kan have en virkelig Garanti, saa troer jeg ikke — især nu, da Forsamlingens Opmærksomhed herpaa er bleven henledt —, at der behøves at tages andre eller flere Forholdsregler end den foreslaaede, for at bevirke, at ethvert Forandringsforslag steer sin tilbørlige Ret.

Winther: Det forekommer mig, at nærværende Forslag er ganske overskødigt, idet jeg antager, at naar et Medlem vil stille et Forandringsforslag, maa han være betænkt paa at melde sig hos Præsidenten, og at det derfor ikke behøver at paalægges Formanden at have nogen særskilt Opmærksomhed paa de Medlemmer, som ville stille saadanne Forslag. Jeg behøver ikke videre at motivere dette,

thi paa denne Maade vilde Formanden faae mange Pligter at udsøve, naar man vilde paaligge ham dette, og jeg synes ikke, at man bør bebyrde ham for et enkelt Medlems Skyld.

Formanden: Hvad Bebyrdelsen angaaer, da kunde denne vistnok ikke komme i Betragtning, men jeg troer ikke, at det lader sig gjøre, at de, som ville stille Forandringsforslag, altid i forveien skulde anmelden dette for Formanden, da Amendementerne ofte fremkaldes ved det, der er fremkommet under Discussionerne.

Ugreen-Ussing: Det er ganske vist Comiteens Mening, at efter den Opfordring, som Formanden retter til Forsamlingen, har ethvert Medlem at opgive, hvorvidt han har noget Forandringsforslag at stille, og at angive dets Hovedindhold, og jeg indseer ikke, hvad Betænkelse det kan have, at Enhver, som maatte være i det Tilfælde, at han har Forandringsforslag, som han ønsker at komme frem med, strax skal erklære dette. Man har udtrykt sig saa varsomt som muligt i Henseende til den Maade, hvorpaa han skal angive Indholdet, nemlig at han kun skal angive Hovedindholdet; der kan nemlig ingen Discussion finde Sted om Indholdet, men den Vedkommende maa dog paa tilstrækkelig Maade angive, hvorpaa Amendementet gaaer ud, og det vil i alt Fald i sin Tid, ved den endelige Behandling, overensstemmende med Forretningsordenens § 13, være at afgjøre, om det Amendement, som til den Tid nærmere vil være at formulere, ikke har tilstrækkelig Begrundelse i det tagende Forbehold, hvori Forsamlingen vistnok saameget mere vil vise Villighed, som han ikke har havt Leilighed til udførlig at motivere det.

Prof. Larsen: Forsaavidt maa jeg erklære mig enig med den ærede Ordfører, men han har formodentlig ikke lagt Mærke til, hvad jeg har lagt Vægt paa, nemlig om der kan stilles andre Forslag end dem, der efter Formandens Opfordring udtrykkelig ere blevne forbeholdte. Jeg sigter herved til Indholdet af § 13. Efter denne Paragraph, saaledes som jeg har forstaaet den, kan der nemlig stilles Forandringsforslag, enten efter udtrykkeligt Forbehold eller uden saadant, i Genhold til den foreløbige Behandling; det vil sige, ethvert Medlem kan, skjøndt han ikke under den foreløbige Behandling har forbeholdt sig noget Forandringsforslag, dog stille et saadant, forsaavidt det kan ansees begrundet i den foreløbige Behandling, og da ikke blot i hvad han selv derunder har anført, men ogsaa i hvad et andet Medlem har anført, navnlig naar dette ikke har besluttet sig til selv at stille et saadant Forslag. Det er derfor min Mening, om ikke Tillægget til Forretningsordenens § 19 maatte behøve den Modification, at ogsaa de Forandringsforslag kunne stilles, som ikke udtrykkelig efter Formandens Opfordring til Forsamlingen ere blevne forbeholdte, men som dog ere begrundede i de Forhandlinger, der allerede have fundet Sted, forinden Afslutningen blev begjert.

Ugreen-Ussing: Det forekommer mig at være aldeles klart og ikke at behøve nogen Bestemmelse i det foreslaaede Tillæg til § 19, at ethvert Forandringsforslag, som har tilstrækkelig Begrundelse i den tidligere Discussion under den foreløbige Behandling, kan stilles, overensstemmende med § 13. Det er altsaa kun til de Forandringsforslag, som ikke have deres Begrundelse i de stedfundne Discussioner, men som dog et Medlem maatte ønske at bringe frem ved den endelige Behandling, til hvilke Tillægget sigter.

Formanden: Jeg troer ogsaa, at det ligefrem ligger i § 13.

Prof. Larsen: Jeg meente ogsaa, at dette burde antages; men jeg troer, at netop det foreslaaede nye Tillæg er affattet i saa ample Udtryk, at det kunde siges i det angivne Tilfælde at fordrø en udtrykkelig Anmeldelse af alle Forandringsforslag, hvad enten de maatte

være begrundede i den foreløbige Behandling eller ikke, og altsaa at udelukke dem, der ikke saaledes ere blevne forbeholdte. Saafremt det efter den Discussion, der her er ført, kunde ansees som givet, at Tillægget ikke sigter til de Forslag, som maatte være begrundede i den allerede stedfundne Discussion, inden Afslutningen blev begjert, skal jeg ikke andrage paa nogen Forandring, men i manglende Fald var det ønskeligt, om Comiteen vilde modificere Udtrykkene saaledes, at ingen Tvivl kunde opstaae.

Ugreen-Ussing: Jeg har, som sagt, ikke næret den mindste Tvivl derom, og det er ogsaa Grunden til, at jeg i mit første Gjensvar ikke ganske fattede, hvad den ærede Taler egentligen sigtede til. Vilde man iøvrigt gjøre det aldeles utvivlsomt, at Tillægget ikke sigter til de Forandringsforslag, der ere begrundede i den stedfundne Discussion, kunde det skee ved at tilføie efter Ordet „Forandringsforslag“: „forsaavidt det ikke maatte være begrundet i hvad der under Discussionerne under Sagens foreløbige Behandling er fremkommet“; men jeg maa gjentage, at jeg ikke anseer dette fornødent, da det har sin fuldkomne Besvielse i § 13.

David: Jeg maa tilstaae, at jeg anseer det for utvivlsomt, at der blot sigtes til saadanne Forandringsforslag, der ellers ikke kunne stilles efter § 13; men skulde man troe det nødvendigt, enten ved et Tillæg, eller paa anden Maade, at betegne, at det er en yderligere Ret, som indrømmes de Medlemmer, der ved la cédure blive forhindrede fra at yttre sig angaaende de Forandringsforslag, som de agte at fremkomme med, foruden den Ret, der tilkommer dem efter § 13, saa har jeg ikke Noget at indvende imod, at Saadant tilføies.

Grundtvig: Jeg tænker mig, at naar Sagen forholder sig saaledes, kunde man maaskee tilføie: „saadanne, som de ikke allerede ere berettigede til efter § 13.“

J. A. Hansen: Da det 11te kongevalgte Medlem (David) fremkom med sit Forslag, tillod jeg mig at henlede Regulativ-Comiteens Opmærksomhed paa det Usikkelige i, at Navnene paa de 15 Medlemmer, der forlange Afslutning, bleve offentliggjorte. Comiteen har i sit foreliggende Forslag ikke taget Hensyn dertil, men Erfaringen har overbevist mig om Nødvendigheden af, at der tages en saadan Bestemmelse. Bestemmelsen om Afslutning er gjort gjældende tre Gange heri Forsamlingen. Den anden Gang var det i det 15de offentlige Møde, og der blev da af Ordføreren for Forretningscomiteen spurgt, om Navnene paa de 15 Medlemmer, der havde forlangt Afslutning, ikke skulde offentliggøres; men den ærede Formand svarede, at da der ikke var vedtaget Noget derom, saa kunde det ikke skee. Efterat nærværende Sag var henvist til Forretningsordenscomiteen, har dette Tilfælde igjen fundet Sted i det 23de Møde, idet der atter forlangtes Afslutning, og skjøndt der i Mellemtiden ikke var vedtaget Noget om Offentliggjørelsen af Navnene paa dem, der havde begjert Afslutning, saae jeg dog, da jeg modtog Tidenden, hvori Forhandlingerne fandtes, at Navnene vare optagne deri. Det slog mig, at en saadan Uregelmæssighed, at man af egen Magtfuldkommenhed optager Navnene i eet Tilfælde og udelukker dem i et andet, ingenlunde er rigtig, og jeg indsaae derfor, at det var aldeles nødvendigt i saa Henseende at fastsætte en bestemt Regel, hvad enten denne nu skulde gaae ud paa, at Offentliggjørelse af Navnene skulde finde Sted, eller ikke. Det var derfor min Bestemmelse at stille et Amendement i denne Retning, men da Sagen kom frem, hørte jeg Ordføreren sige, at det var vedtaget, at Navnene skulde offentliggøres. Jeg har ikke været fraværende i noget Møde siden den Tid, og jeg har ikke bemærket, at Noget er vedtaget i denne Henseende. Jeg maa derfor rette det Spørgsmaal til den ærede Ordfører, om det ikke er en Misforstaaelse, hvad jeg har hørt om, at Navnene paa de 15 Medlemmer, der forlange Afslutning, skulle bekendtgøres.

Ugreen-Ussing: Jeg vil blot bemærke, at netop i det Tilfælde, som den ærede Taler sigtede til, er der i Rigsdagstidenden bleven optaget Navnene paa dem, der have forlangt Afstemning, og da hele Udgivelsen af denne Tidende henhører under Præsidenten, antager jeg, at han vil anvende samme Regel for Fremtiden i de lige Tilfælde, og at det altsaa er ufornødent at tilføie Noget derom i Regulativet. Maaskee den høitærede Præsident nærmere vil tilfjendegive, om denne Fremgangsmaade ikke ogsaa for Fremtiden vil blive fulgt.

Formanden: Jeg skal blot bemærke, at da der blev forlangt at deres Navne, som forlangte Afslutning, skulde nævnes i Tidenden, havde der tidligere ikke været Tale om noget Saadant, men vel om et andet Tilfælde, nemlig naar der blev forlangt Afstemning ved Navneopraab, og det var i Overensstemmelse hermed, at jeg, efterat der blev yttret Dasse derom, optog denne Fremgangsmaade ogsaa for hiint Tilfælde; men at give det tilbagevirkende Kraft, synes jeg ikke var rigtigt, thi man vidste jo dengang ikke, at Navnene vilde komme i Tidenden, hvilket muligen kunde have Indflydelse paa Bedkommendes Beslutning. Jeg har troet, at dette var Noget, som ikke behøvede nogen formelig Forhandling, idet det nærmest henhørte under Formanden, men jeg rettede mig efter de Ønsker, der vare blevne fremsatte og ikke af Noget modsagte. Forøvrigt kan jeg naturligvis ikke have Noget imod, at en Bestemmelse herom optages i Regulativet, efter som ellers en tilkommende Formand ikke er bunden ved hvad jeg har antaget, skjøndt Praxis vel i saa Henseende vil have stor Bægt.

J. A. Hansen: Efter den Forklaring, som nu er meddeelt af den høitærede Formand, finder jeg ingen Opfordring til at stille noget Amendement i saa Henseende, da min Hensigt blot var at fikke mig en bestemt Regel for Fremtiden. Hvad der gjorde, at jeg ikke havde forstaaet, at Formanden ene kunde vedtage en saadan Bestemmelse, var det Svar, som den ærede Formand selv gav, da han i et Tilfælde blev spurgt herom, og som gif ud derpaa, at Saadant ikke kunde skee, da det ikke var vedtaget. Jeg troede altsaa, at det ikke beroede paa den ærede Formand alene, om en saadan Regel skulde optages eller ikke, og det var dette, som havde opvakt Tvivl hos mig.

Krieger: Der er en meget simpel Maade, hvorpaa ethvert Medlem af Forsamlingen kan bevirke Offentliggjørelsen af Navnene paa de 15 Medlemmer, der forlange Afslutning, nemlig ved ligefrem, naar Formanden anmelder, at der er forlangt Afslutning, da at spørge ham om, hvem disse 15 ere. Jeg tvivler ikke paa, at Præsidenten i saa Fald vil ansee det som sin Pligt at oplæse Navnene, da det er et ganske naturligt Skridt af et Medlem her i Salen, og da det gaaer ud paa den Offentlighed, som gjælder for den hele øvrige Forhandling.

Formanden: Ja, jeg kan meget gjerne i saadanne Tilfælde oplæse Navnene. Forøvrigt skal jeg tillade mig nogle Bemærkninger i Anledning af nogle Uttringer, der ere fremkomne fra Comiteen. Det vil være i Forsamlingens Grindring, at der under en Sags Behandling blev forlangt Afslutning, og at den høitagtede Justitsminister derefter bemærkede, at han havde Noget at meddele. Jeg ansaae mig ikke berettiget til under disse Omstændigheder at gjøre Afslutningen gjældende, eller jeg betragtede Sagen idetmindste saa tvivlsom, at jeg ikke turde anvende den. Ministeren havde nemlig ikke før taget Ordet i Sagen og var endog bleven meget stærkt opfordret af et Medlem til at yttre sig; men saaledes vilde vel en Rægtelse af Ordet ikke kunne bestaae med, at Hs. Majestæt i sin Aabningstale har sagt, at han har forbeholdt sine Ministre Ret til at tale i Forsamlingen, naar de fandt det fornødent. Jeg maa dog imidlertid bemærke, at hvis, efterat den høitærede Minister havde talt, en Rigsdagsmand havde forlangt Ordet for specielt at imødegaae hans Uttringer, havde jeg trods Afslutningsforlangendet neppe nægtet ham det, fordi naar der fra Ministerens Side er udtalt Noget, saa kan det ikke nægtes Forsamlingen at svare derpaa; det blev imidlertid ikke forlangt, og jeg havde saaledes ikke Anledning til at foretage Noget i saa Henseende. Jeg er ikke ved hvad der af den ærede Comitee er anført bleven bevæget til at forandre min Mening. Sagen anseer jeg dog for at være uden practisk Betydning. Jeg er nemlig overbevist om, og jeg troer at have Erfaringen for mig, at denne Forsamling ikke deler den Anskuelse, der herskede i tidligere Dage i en Nabostat, at der var Fare eller Betænkelse ved, at Ministrene fik Leilighed til at møde i en lovgivende Forsamling og der udtale deres Anskuelser. Jeg troer derimod, at den Mening her er gjældende, og den er ogsaa idag bleven udtalt, at det er en Fordeel, at Ministrene kunne yttre sig, og Erfaring viser jo ved de slet ikke sjældne Interpellationer, som finde Sted, at man har Lyst til at høre, hvad Ministeriet kan meddele. Jeg holder mig derfor overbevist om, at

hvis jeg i det nævnte Tilfælde havde sat Spørgsmaalet under Afstemning, vilde Majoriteten, skøndt der var 15, som havde forlangt Afslutning, have nægtet den, fordi den vistnok ansaae det for rigtigt at høre, hvad Ministeren havde at sige. Jeg skal ogsaa gjøre opmærksom paa en anden Begivenhed, der indtraf, og som tyder hen paa, at Forsamlingen allerede nu har et klart Begreb om Afslutningens Natur og rette Anvendelse, og at den vist har eller nærmer sig til at have en lignende Forestilling derom som den, der fandt Sted i Frankrig efter Guizots Beretning til det engelske Parlaments Commission. Tilfældet var nemlig følgende: Et Medlem forlangte Afslutning og sagde, at andre 14 Medlemmer vare af samme Mening; men nu reiste sig en Rigsdagsmand, som for Tiden sidder paa en anden Plads i Salen, og hvis Ord man er vant til gjerne at høre. Da jeg nu opfordrede de 15 til at reise sig, var der ikke 15. Det var altsaa klart, at man ikke vilde miste denne Rigsdagsmands Ord, og i Overensstemmelse hermed maa det antages som vist, at Majoriteten i Forsamlingen heller ikke vilde have gaaet ind paa Afslutningen, men først vilde høre det Medlem, der havde reist sig. Jeg troer derfor, at der vistnok er en saa stor Tilbøielighed hos Forsamlingen til at erholde enhver Dplysning, at den ikke lader nogen Afslutning indtræde, naar der kan ventes een eller anden vigtig Dplysning fra et Medlems Side, og det Samme vil vistnok ogsaa gjælde om Ministrene; og saaledes troer jeg, at denne Sag, som sagt, ikke har nogen videre practisk Betydning.

Ugreen-Ussing: Det maatte være mig tilladt i Anledning af den ærede Formands sidste Uttringer at tilføie nogle Ord. Jeg er aldeles enig deri, at Spørgsmaalet om Ministrenes Ret til at tage Ordet ikke let ved Afslutning vil faae nogen stor Betydning; derimod er der et andet Tilfælde, hvori det kunde blive af større Betydning, nemlig naar een eller anden Sag begjeres afviiist. Da kunde det let tænkes, efterat Forslaget af Proponenten er motiveret, hvortil han er berettiget, og efterat et Medlem har reist sig og begjert det afviiist, at dog muligen vedkommende Minister kunde ønske at yttre sig i Anledning af de udsørlige Motiver, der maaskee kunde have Sider, han ønskede ikke skulde staae ubesvarede; i saa Fald forekommer det mig, naar det Princip skulde overholdes, at en Minister ubetinget har Ret til at tage Ordet, at dette vilde gjøre et ikke saa ringe Brud paa Bestemmelsen om Afviiisning, der netop forudsætter, at Sagen ikke skal blive Gjenstand for nogensomhelst Discussion; og navnlig vilde meget let, hvad der ogsaa synes at være den ærede Formands Mening, Ministerens Uttringer kunne fremkalde yderligere Discussion eller nærmere Uttringer, især fra Proponentens Side. Forøvrigt er Spørgsmaalet kun reist fra Comitens Side, fordi den, da det havde været Gjenstand for Overveielse i samme, ansaae det rettest, at Forsamlingen ikke blev uvidende derom; men den har, som bemærket, ikke stillet noget bestemt Andragende i saa Henseende.

Formanden: Jeg maa blot tilføie, at det ved mine foregaaende Hentydninger kun var en Forhandlings Afslutning, jeg sigtede til, men ikke til en Sags Afviiisning; jeg indseer vistnok, at i dette Tilfælde Sagen bliver noget mere tvivlsom, men jeg fandt mig kun opfordret til at omtale det Tilfælde, som var indtruffet, og hvor jeg ansaae det for rigtigt nærmere at forklare min Fremgangsmaade.

Rée: Jeg skal tillade mig at henstille, om det ikke maatte ansæes hensigtsmæssigt, at der ved en Sags Afslutning betingedes en Majoritet af $\frac{2}{3}$ Stemmer, for at ikke enkelte Grupperinger eller Forening af enkelte Partier, som her i Salen maatte repræsenteres, skulde faae for stor Indflydelse i et givet Tilfælde paa en Debats Afslutning. Nødvendigheden af en saadan Bestemmelse vil ogsaa let kunne indsees, især naar en Sag har fremkaldt en skarp Discussion fra flere Sider i Salen, og det er heller ikke uden Exempel, at Afslutning er bleven forlangt netop af dem, der have havt den meest betydelige Andeel i Debatte, ja endog efter at den Vedkommende havde holdt et vigtigt Foredrag, hvorpaa der da ikke har kunnet gives det fornødne Tilsvær.

Formanden: Jeg skionner ikke rettere, end at det kunde komme ind som et Amendement under nærværende Sag.

Ugreen-Ussing: Derimod kan vistnok fra Formens Side Intet være at erindre, men jeg troer, at andre vigtige Betænkelses-

heder stille sig derimod. Ligesom det jo nemlig er ved simpel Pluralitet af Forsamlingen, at Sagerne i Realiteten i det Hele afgjøres efter Regulativets § 25, saaledes har Comiteen heller ikke troet, hvad dette formelle Punkt angaaer, at burde indføre nogen derfra forskjellig Regel. Den har antaget at kunne stole paa den Takt og den Billighedsfølelse hos Majoriteten, at den ikke vil undertrykke Discussionen, naar denne virkelig ikke kan antages at være tilendebragt, men der endnu er Noget i Sagen at høre, som er værd at høre.

Rée: Jeg kan dog ikke anerkjende denne Indvending for at være ganske begrundet. Til at afgjøre en Sag, naar fuldstændig Debat har fundet Sted, maa, efter det almindelige Princip, simpel Pluralitet være tilstrækkelig og gjældende. Et Undet er det derimod, naar man vil forebygge det Misbrug, at en Debat standses i sin Udvikling, og imod en saadan let tænkelig Misbrug maatte der, efter min Mening, stilles en Control i en større Majoritet end den sædvanlige.

Balthazar Christensen: Hvor nodig jeg end vilde forlange denne Debat, finder jeg mig dog opfordret til at fremkomme med et Par Ord i Anledning af nogle Uttringer, der fra den høitagtede Formand ere fremsorte, navnlig med Hensyn til Ministrenes Stilling til Forretningsordenen. Jeg maa tilstaae, at jeg kan paa ingen Maade troe, at det er stemmende med god Orden eller Sagens Natur, at Ministrene paa anden Maade end enhver af Forsamlingens Medlemmer gives Ordet. Jeg troer nemlig, at de maae være Forretningsregulativet fuldkommen underordnede, blot med den Undtagelse, som Hans Majestæt har forbeholdt dem, at de kunne begjere Ordet, naar de ville. Men idet jeg saaledes troer, at det paaligger Formanden som Pligt at vaage over, at de enkelte Ministre iagttagte dette Forhold, saa finder jeg tillige Anledning til at forvare mig selv imod, at jeg skulde have havt nogen Anledning i det givne Tilfælde til at henvende mig til Formanden, som allerede havde erklæret, at der skulde stemmes paa Afslutning, at jeg, siger jeg, skulde have havt nogen Anledning til at vente, at Formanden da vilde have givet mig Ordet, dersom jeg havde begjert det; thi jeg maa tilstaae, jeg troer, det havde været uden Hjemmel i Regulativet, hvis jeg havde fremsat Begjering derom. Efterat jeg nu imidlertid har hørt, at den maaskee var bleven mig tilstaaet af Formanden, maa jeg beklage, og det dobbelt, at jeg ikke formodede dette; thi jeg vilde da have fundet mig opfordret til med et Par Ord at replicere Justitsministerens Uttringer, der navnlig, som det vil mindes, gik ud paa den i mine Tanker lidet constitutionelle Anskuelse, at Ministeransvaret for gjældende Love ikke skulde være tilstede i ethvert Moment, og navnlig ikke med Hensyn paa Spørgsmaalet om, hvorvidt Lovene skulde forelægges denne Forsamling eller ikke.

Formanden: Jeg sigtede ikke til noget enkelt Medlem, men talte kun i Almindelighed. At forøvrigt Forretningsordenen vil blive fulgt ogsaa af Ministrene, har jeg anseet som en Selvfølge, og det var blot med Hensyn til et enkelt Tilfælde, hvor Ordet i den hele Sag vilde været Ministeriet affaaeret, jeg udtalte mig.

Røder: Turde jeg i Anledning af det Forslag, som er gjort af den ærede Rigsdagsmand for Randers Amts 6te District (Rée), gjøre opmærksom paa, at det Tillæg, som er gjort, kun angaaer Sagens første Behandling; men det er af den allerførste Vigtighed, at ogsaa ingen Afbrydning under Sagens anden Behandling finder Sted ved en pludselig Beslutning af Rigsdagen, og det forekommer mig da, at det sidst gjorte Forslag er mere fuldstændigt, idet det omfatter baade Sagens første og anden Behandling, det vil naturligviis sige, forsaavidt det virkelig maatte gaae igjennem.

Grundtvig: Jeg skal ogsaa blot sige, at det vist ikke var for liden Sikkerhed, at det kun med $\frac{2}{3}$ Deel Stemmer kunde afgjøres, at Afslutning skulde finde Sted.

Rée: I Anledning af det Tilfælde, der er bleven bragt paa Bane af den ærede Formand og som fandt Sted i Discussionen om Anordningen af 23de Septbr., finder ogsaa jeg mig beseiet til at yttre nogle faa Ord. I denne Sag havde nemlig ogsaa jeg, ved at reise mig, et Par Gange forlangt Ordet, for Justitsministeren kom til Orde. Jeg seer mig, efterat Sagen er omtalt, udtil til at fremsøre

dette, efter som Justitsministeren netop i sit Foredrags Slutning havde rettet en Øtring til mig, som jeg ved Afslutningen blev sat ud af Stand til at berigtige.

Formanden: At Ordet ved den omhandlede Leilighed ikke blev tilstaaet den sidste ærede Rigsdagsmand, det var efter de almindelige Regler for Afslutning, thi naar denne er forlangt, maae alle tidligere Begjeringer om Ordet bortfalde. Det var kun for under de særegne Forhold at kunne imøbegaae Justitsministerens Tale, at jeg troede undtagelsesviis at kunne give Ordet til den, som havde forlangt Ordet efter Justitsministeren.

Ulgreen-Ussing: Med Hensyn til den Bemærkning, som Rigsdagsmanden for Standerborg Amts 1ste District (Røder) har fremsat ved det af Rigsdagsmanden for Randers Amts 6te District (Née) foreslaaede Forandringsforslag, maa jeg bemærke, at jeg formoder, at det har været den Sidstes Mening, at den af ham foreslaaede Regel skulde komme til Anvendelse i ethvert Tilfælde, hvor der er Spørgsmaal om Afslutning, hvad enten dette er ved en Sags første eller endelige Behandling.

Røder: Det var ogsaa min Mening, at Bestemmelsen skulde komme til Anvendelse baade ved Sagens første og anden Behandling, da det ogsaa er af høieste Bigtighed, at man ikke afbrydes under Sagens endelige Behandling.

Née: Ja det forekommer mig rigtignok, at der bør skee Anvendelse af Bestemmelsen i begge Tilfælde.

Justitsministeren: Jeg skulde, efter de Ord, som den høitærede Formand har yttret med Hensyn til Ministeriets Stilling og den Ret, den Adkomst, det kunde have til at tage Ordet, ikke have fundet mig foranlediget til for Diebliffet at yttre mig om Sagen, dersom ikke et andet æret Medlem havde sat den Fremgangsmaade, som den høitærede Formand havde fulgt, under Spørgsmaal og gjort det tvivlsomt, hvorvidt den maatte være at ansee som den rette. Jeg troer ikke her at burde opfaaste Spørgsmaal, om hvorvidt Ministerens Stilling med Hensyn til det Forbehold, som Hans Majestæt i Aabningstalen gjorde, at Ministrene skulde have Afgang til at tage Ordet, naar de fandt det nødvendigt, skulde være anderledes end Forsamlingens Medlemmers, men jeg skal kun tillade mig at gøre Forsamlingen opmærksom paa, at det dog kunde have sine Ulemper, dersom Ministrene skulde være bundne ved denne Regel om, at de ikke maatte tage Ordet, naar der blev Spørgsmaal om Afslutning. Det kan naturligtviis ofte være Ministeriet magtpaaliggende at fremsøre een eller anden Bemærkning i Anledning af de her foreslaaede Discussioner. Det maa være af Bigtighed, saavel for Ministeriet, som for den høitagtede Forsamling selv, at Ministrene søge at indstrænke sine Øtringer og saavidt muligt at sammensatte hvad de have at fremsøre. Skulde Ministrene nu være affaarne fra at yttre sig, naar der bliver Spørgsmaal om Afslutning, saa vil det naturligtviis forandre Ministeriets Stilling derhen, at de, hver Gang en Øtring kom for, som de fandt, at de maatte tage til Orde imod eller maatte gøre nogen Bemærkning ved, strax, sieblikkelig efterat det Medlem, hvis Tale havde foranlediget denne Bemærkning, havde endt, maatte fremkomme med deres Bemærkning. Jeg troer ikke, at en saadan Tingenes Orden vilde være enten i Ministeriets eller i Forsamlingens Interesse, og det er det, jeg har troet at maatte gøre opmærksom paa under denne Sagens foreløbige Behandling.

Krieger: Den ærede Ministers Øtring opfordrer mig til en Bemærkning, som alt tidligere havde paatrængt sig mig, men som jeg da holdt tilbage, fordi der sporedes Tilsvielighed til Afslutning. Da jeg ikke nogenfinde har været med at forlange Afslutning, idet-

mindste ikke saavidt jeg erindrer i dette Diebliff, saa tør jeg vel saa meget desto hellere tillade mig den Øtring, at Forsamlingens Beslutning i de Tilfælde, hvor Afslutning har fundet Sted, idetmindste — for ikke at sige Mere — overmaade vel kan forklares af andre Grunde end af Overilelse. Jeg skal ikke gaae ind paa en Kritik af de enkelte Tilfælde; jeg for min Deel troer, at i hvert enkelt har der været gode Grunde, og ikke nogen Overilelse. Ja, jeg vil sige Mere; jeg troer, at de Misligheder, som man navnlig troer at have fundet ved den ene af disse Afslutninger, kunne meget let have været forebyggede. Hvad havde været simplere, end at f. Ex. i det Tilfælde, man fornemmelig har lagt Vægt paa, de Medlemmer, som havde et Forslag at stille, og sieblikkelig som Afslutning forlangtes, inden Afstemningen havde reist sig og udbedet sig Formandens Tilladelse til at faae Ordet for at anmelde et Amendement? Jeg er forvisset om, at Formanden ikke vilde have nægtet dette; jeg troer, at det her, som ved saa mange andre Tilfælde, ikke et saameget en ny Regel, der er nødvendig, som en hurtig Opfattelse af de sieblikkelige Forhold. Det er den samme Tanke, som paany paatrængte sig mig i en anden Retning, medens den ærede Minister yttrede sig; det forekommer mig ganske klart, at hvis Ministeriet i en Sag, ikke i det Diebliff, da der forlanges Afstemning, har udtalt sig, men dog ønsker at udtale sig, saa vil den Minister, som i det Diebliff, da Præsidenten anmelder, at Afslutningen er begjert, reiser sig og erklærer, at Ministeriet ønsker at udtale sig i denne Sag i een eller anden Retning, upaatvivlelig sikke sig mod at blive affaaren Afgang til at udtale sig; Forsamlingen vilde vistnok isaafald lade sig lede af den samme Tanke, der ledede vor ærede Formand, da han instinctmæssig opfattede Ministeriets Begjering om Ordet som en for ham bindende Suspension af Afslutningsfordringen, hvoraf da atter fulgte, at han ikke vilde have nægtet et Medlem Ordet, efterat Ministeren havde talt, uagtet Afslutningen var forlangt. Jeg var ogsaa en af dem, som havde ønsket at svare Justitsministeren hiin Dag ved Forhandlingen af Anordningen af 23de September; men jeg vovede ligesaalidt som nogen Anden, fordi hans Opfattelse af Sagen forekom mig noget uconstitutionel, at forlange Ordet, og derfor fandt der strax en Afstemning om Afslutningen Sted, uden at der var Leilighed til at svare Ministeren. Saaledes mener jeg, at Sagen vil ordne sig ganske simpelt ved Forsamlingens practiske Takt, og jeg troer slet ikke, at der af den Regel om Ministerens Stilling, som Forretningscomiteen har antydet, paa nogen Maade skulde følge, at Ministeriet blev nødt til ethvert Diebliff at reise sig for ikke at forspilbe Agangen til at gøre een eller anden Bemærkning, som det maatte finde sig foranlediget til. Omvendt derimod, dersom man ikke erkjender, at Forretningsordenen ogsaa gjælder Ministrene, kun med den Forskiel, at de kunne tage Ordet saa ofte de ville og udenfor Ordenen, dersom Forretningsordenen ikke med denne — væsentlige — Undtagelse ogsaa gjælder Ministeriet, da er i Grunden al Forretningsorden her i Salen ophævet; jeg troer, at man i Huset ikke vil kunne have Forhandlingens tilbørlige Form og Orden, hvis man ikke erkjender det som et Princip, at ogsaa Ministeriet med hiin ene Undtagelse, som rigtignok er meget væsentlig, underkaster sig Forretningsordenen, underkaster sig den, som har Magten her i Salen, vor ærede Formand.

Formanden: Hvis ikke Flere ville yttre sig, kunde maastee Forhandlingerne ansees som endte. Dagsordenen for næste Møde seer jeg mig ikke istand til at angive nu, men den skal nærmere blive bekendtgjort ved Opflag i Afdelingerne.

Mødet hævet.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Syv og tyvende Møde.

Torsdagen den 14de December.

Paa Dagsordenen stod:

- 1) Spørgsmaal fra Rigsdagsmanden for Københavns 2det District (H. P. Hansen) til Ministeriet, angaaende Tilstanden i de dansk-vestindiske Colonier.
 - 2) Spørgsmaal til Justitsministeriet fra Rigsdagsmanden for Svendborg Amts 2det District (J. K. Jacobsen), om Regjeringen, samtidig med de ved Circulaire af 2den d. M. bebudede Landmilitie-Sessioner, agter at udskrive det Antal Ikke-Værnepligtige, som Frd. af 23de September d. A. foreskriver.
 - 3) Forslaget fra Comiteen for Forsamlingens Forretningsorden til et Tillæg til § 19 i Forretningsordenen, til endelig Behandling. Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.
- Formanden:** Jeg har at annoncere endeel Andragender og Adresser, der ere indkomne siden sidste Møde, nemlig:
- 1) Et Andragende fra Sockelunds, Smørum og Østykke Herreders Convent, om at de Paragrapher i Grundloven, som angaae de kirkelige Forhold, maae blive forbigaaede under Drøftningen, indtil en Synode er afholdt, eller, hvis dette ei kan tilstaaes, at der da maa tages Hensyn til de i Andragendet gjorte Bemærkninger ved disse Paragrapher. Dette Andragende skal blive henlagt i Ræseværelset og i sin Tid overgives til Comiteen for Grundloven.
 - 2) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Sorø Amts 6te District (Boisen), fra 103 Borgere og Indvaanere i Korsør, om at Klassevalg maae finde Sted ved Valget af Medlemmer til Landstinget.
 - 3) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Odense Amts 4de District (Dinsen), fra 168 Borgere og Indvaanere af Alsens, om at der med Hensyn til Kjøbstædernes, og navnlig Laugenes, Interesser maatte tillægges Kjøbstæderne særskilt Repræsentation til Rigsdagen.
 - 4) En Adresse fra Veile Amts 1ste District med 125 Underkrifter fra Fredericia, om at Kjøbstædernes Interesser maae blive vederbørligen varetagne ved Valgløvens Behandling.
 - 5) Et Andragende, indleveret af Rigsdagsmanden for Randers Amts 2det District (Kinnemann), fra Randers, med 520 Underkrifter, om at Forsamlingen ved Behandlingen af Grund- og Valgloven vil varetage Kjøbstædernes og de høiere Interesser.
 - 6) En Adresse fra 173 Borgere og Indvaanere i Alsens, ligelydende med den fra Odense, om Hærens Rustning til at forsvare Danmarks fulde Ret.
 - 7) En Adresse fra Fredericia med 113 Underkrifter, angaaende Opretholdelsen af den danske Nationalitet i Danmark mod Tydskernes Overgreb, ledsaget af en Skrivelse fra 11 af Underegnerne, om at det i Grundloven maatte bestemmes, at der ved Tilskaaelse af Indfødsret maa sees hen til udviist Redebonhed til at ville tilegne sig dansk Sprog og Nationalitet.
 - 8) Et Andragende fra tvende Huusmænd i Keersløv ved Roeskilde, angaaende Forbedring af Huusmandsclassens Raar.
 - 9) Et Andragende, indleveret af Rigsdagsmanden for Odense Amts 5te District (Leth), fra endeel Fæstehuusmænd, om at de maae erholve Forbedring i deres Stilling med Hensyn til Landgilde og Hovert, samt at de maae blive valgbare til Sogneforstander-

staber og Amdsraad. Andragendet er understrevet af 18 Mænd paa Huusmændenes Begne i 10 Sogne.

- 10) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Randers Amts 6te District (Née), fra 115 Indvaanere i København og Omegn, om at Almeenvæbning, uden Leien og Stillen for sig, maa følge uadskillelig med almindelig Værnepligt.

Samtlige disse Andragender ville blive henlagte i Ræseværelset, og nogle af dem, som angaae Valgloven, afgivne til Comiteen for Grund- og Valgloven.

Jeg skal derefter annoncere, at Kammerjunker, Herredsfoged Holdt er bleven valgt til Rigsdagsmand for Veile Amts 1ste District og idag er tilstede i Forsamlingen. Valgbrevet er tilstillet den Comitee, som har pleiet at prøve Valgenes Gyldighed. Den ærede Ordfører for denne Comitee har Ordet.

Algreen-Ussing: Det Valgbrev, som er tilstillet Comiteen, indeholder, at der ved den afholdte Valghandling havde stillet sig 3 Candidater, nemlig Pastor, Seltpræst Helweg, Borgerrepræsentant Rasmus Ottesen, samt Kammerjunker, Overauditeur og Herredsfoged Holdt, at Resultatet ved den stedfundne Afstemning ved Haandsoprækning blev, at Kammerjunker Holdt efter Valgbestyrelsens Skjon erholdt de fleste Stemmer, og at, da Afstemning til Protocollen derpaa blev tværksat, Udfaldet blev, at Kammerjunker Holdt erholdt 166, Pastor Helweg 100 og R. Ottesen 5 Stemmer, hvorefter Kammerjunker Holdt blev proclameret som Rigsdagsmand for Veile Amts 1ste District. Valghandlingen er foregaaet aldeles overeensstemmende med Forordningens Bestemmelser, og Valgbrevet er fundet i fuldkommen Orden, saa at der i formel Henseende Intet er til Hinder for, at Kammerjunker Holdt af Formanden proclameres som Medlem af Rigsforsamlingen.

Formanden: Da der saaledes ikke har fundet nogen Mangel Sted ved dette Valg, skal jeg herved erklære Kammerjunker, Herredsfoged Holdt for Repræsentant for Veile Amts 1ste District. Han vil indtræde i sin Formands Plads i Afdelingerne og altsaa komme til at henhøre til 2den Afdeling.

Ifølge Dagsordenen skal jeg herefter give Ordet til Rigsdagsmanden for Københavns 2det District (H. P. Hansen), der har et Spørgsmaal at gjøre til Ministeriet.

H. P. Hansen: Den Interpellation, som jeg vil tillade mig at gjøre, og som jeg har anmeldt for den ærede Formand, lyder saaledes:

Kan Ministeriet af de Samme tilhændekomne Meddelelser oplyse, om vore vestindiske Colonier og deres Beboeres Velvære væsentlig er bleven afficeret ved den Omvæltning, som fandt Sted i de derværende Forhold ved den pludselige Emancipation af Negerbefolkningen i Juli Maaned d. A., og hvilken Indskydelse kan denne Begivenhed antages at ville have saavel paa de private Eiendommers Værdi i Almindelighed, som paa Værdien af den ikke ringe Deel af Statskassens Activer, som ere udestaaende i Vestindien?

Jeg har fundet mig foranlediget til denne Interpellation, tildeels fordi jeg er opfordret dertil af flere agtede Medborgere, men ogsaa fordi det forekommer mig, at den Begivenhed, som har tilbragt sig paa de langt bortliggende, Danmark tilhørende Der, har ved Siden af de alvorlige Begivenheder, som i den senere Tid have tilbragt sig i vort Fædreland, om ikke i samme Grad, saa dog altid noget Krav paa her at komme under Omtale. Det vil være den ærede Forsamling bekendt, at der i Begyndelsen af Juli Maaned d. A. udbrød en Opstand mellem Negerbefolkningen paa de dansk-vestindiske

Colonier, som havde tilfølgende, at Regjeringens der ansatte Embedsmand, Generalgouverneuren, ved sin Proclamation af 3die Juli d. A. erklærede alle Ufrige paa de dansk-vestindiske Der for Frie fra Dags Dato. Emancipationsspørgsmaalet er saaledes paa eengang bleven løst. Det havde allerede i længere Tid herhjemme bestjefiget flere gode og adle Mand, som føle varmt for Menneskefrihed og Menneskeværd, og hvoraf flere ogsaa have Sæde i denne Sal; men hvormeget de end kunde have ønsket at fremstjynde dette Spørgsmaals Afgjørelse, troer jeg dog ikke at feile, naar jeg antager, at de ikke kunde have ønsket, at den skulde komme paa den Maade, som skeet er. Jeg skal imidlertid ikke her indlade mig paa udførligere at omtale de forskjellige Meninger, der kunde være for eller imod Negrenes Emancipation; jeg skal heller ikke berøre et andet Spørgsmaal, som ved flere Leiligheder, naar Coloniernes Forhold have været paa Bane, har reist sig, nemlig om og hvorvidt det kunde være til Fordeel for Moderlandet at afhænde disse Colonier — dette er et Spørgsmaal, der under de nu fremkomne Forhold, som jeg troer, ikke vel kunde finde sin Afgjørelse. Jeg skal derfor her aldeles forbigaae dette; min Interpellation skeer derimod nærmest i den Hensigt at vise disse vore Medborgere i en fjern Verdensdeel, at den Begivenhed, som har tilbraget sig hos dem, heller ikke ganske er undgaaet vor Opmærksomhed, Noget, hvortil det forekommer mig, at de ogsaa kunne have nogen Adkomst, da heller ikke de have undladt at vise deres Deeltagelse for den hellige og retfærdige Kamp, i hvilken Fædrelandet er bleven stædet, ved hertil at sende ikke ubetydelige Pengebidrag, og deels er det min Hensigt med denne Interpellation at henlede Opmærksomheden paa, hvor vigtigt det er med Hensyn til Statens finansielle Forhold, at der gribes kraftigt og ordnende ind i Coloniernes Forhold. Jeg skal nu i den første Henseende tillade mig at gøre opmærksom paa, at Beboernes Velvære i Colonierne væsentlig er knyttet til Dernes Frembringelser, og at alt Arbejde hidtil kun har været udført, og kun har kunnet være udført ved Slaver, og det har saaledes været nødvendigt for Beboerne at erhverve sig Slaver som Eiendom. Dette er et Forhold, som ikke alene gennem mange og lange Tider er bleven bevaret, men som ogsaa er bleven stadfæstet af Regjeringen selv ved forskjellige Love, der ere udgaaede endog til de seneste Tider. I en Placat, som udkom 1833, kaldte Regjeringen Neger-slaveriet Eiendommens helligste Rettigheder, og skjøndt det maa være sagt til den danske Regjeringens Priis, at den altid har henvendt sin Opmærksomhed paa og sat sin Vægt i at lette Negrenes Kaar og sikre dem saameget som muligt mod vilkaarlig og utilbørlig Behandling, saa har den dog altid ved de Foranstaltninger, som i denne Henseende ere truffene, erkjendt Eiernes Eiendomsret og Raadighed over Slaverne. Dette skee i Aaret 1834 ved en Placat, som dengang udkom, hvorved man udtrykkeligt erklærede, at Neger-slavernes Frihed kun kunde tilstedes, naar de kunde gjøre Udvei til at holde deres Herrer skadesløse. Det samme Rescript, som dengang udkom, blev stadfæstet i 1840 og motiveret derved, at de Bestemmelser, som vare truffene i 1834, vare befundne hensigtsmæssige, og man har atter derved erkjendt Eiernes fulde Raadighed over Slaverne. Generalgouverneuren over de vestindiske Der ledsagede den nysnævnte kongelige Forordning med et Circulaire, hvori han udtrykkeligt erklærede, at han ansaae den Ret, Eieren har til Arbejde af de Ufrige, saaledes som den er ham garanteret ved Loven, for uomtvistelig og for en saadan, som ikke kunde berøves ham uden Godtgjørelse. Hvor sørgeligt det nu end vistnok maa erkjendes for at være, at et saadant Forhold har kunnet danne sig, og hvor oprørende for den adle menneskelige Følelse det end er, at et Væsen, man kalder sin Medskabning, er bleven gjort til Gjenstand for Handel og Omfætning, kan det dog ikke nægtes, at et Eiendomsforhold i denne Henseende har dannet sig, og at Forholdet er af den Bestaaffenhed, at det er bleven garanteret ved de af Staten udgivne Love. Det forekommer mig derfor, at naar dette Forhold skal forandres, hvad der vistnok maa anses ønskeligt og nødvendigt i Humanitetens Interesse, saa maa Staten ikke kunne aldeles frigjøre sig for Forpligtelsen til at tage Hensyn til det, og at her, som ved andre Leiligheder, hvor den Enkeltes Eiendom fordres afftaaet for det Offentliges Vel, Regjeringen maa være betænkt paa, at Vedkommende erholde en pas-

sende Stadesløsholbelse. Man vil maaskee svare mig, at nu er dog denne Forholdsregel gennemført, og det uden Regjeringens Skyld; men jeg vil tillade mig derimod at bemærke, at det dog maaskee turde være et Spørgsmaal, om Regjeringen kan siges at være fri for ethvert Ansvar i denne Henseende, om navnlig de Forholdsregler, som er truffene i Colonierne, have været af den Bestaaffenhed, at de sikrede den Ordenens, den Rolighedens Opretholdelse, den Eiendommens Bestyrelse, som vel der, som andetsteds, enhver Borger kan gjøre Fordring paa. Det er saaledes bleven yttret, at Colonierne have været blottede for de fornødne Midler til med Kraft at kunne opretholde og hævde Lovene; det maa tillige bemærkes, at der fra deres Side, som det var betroet at vaage over Landets og Beboernes Sikkerhed, ikke strax blev foretaget de fornødne Skridt, idetmindste ikke de meest energiske og hensigtsmæssige Skridt til at forebygge Opstanden. Jeg skal imidlertid ikke her indlade mig paa nogen næiere Betragtning i denne Henseende, og det saameget mindre, som den angaaer Personer og Forholdsregler, som formodentlig nu ere Gjenstand for Undersøgelse, saa at altsaa en Mening i denne Henseende først vilde kunne være vel begrundet, naar disse Undersøgelser ere tilendebrogte. Hvad jeg derimod troer at burde henlede Opmærksomheden paa, er det, at overalt, hvor Emancipationen er bleven udført, der er det og bleven anseet som en Nødvendighed, at Staten erkjendte, at der maatte gives dem, som derved bleve skadelidende, Erstatning for de forandrede Forhold. Jeg vil anføre Englands Exempel, som formodentlig er de Fleste bekjendt, og jeg skal tilføje, at efterat Frankrig i Aar, i April Maaned, havde decreteret Negrenes Emancipation, har det siden i Forbindelse dermed indstillet, at der skulde anvendes en Sum af 90 Millioner Francs for dermed at holde Vedkommende skadesløse for denne Foranstaltning. Det vil ogsaa være flere af de ærede Herrer bekjendt, at Sagen om Negrenes Emancipation har været behandlet tidligere i Stænderforsamlingerne. Stænderne kom ved de Overveielser, som de have pleiet i denne Sag, ikke til det Resultat at udtale sig i nogen bestemt Retning med Hensyn til Erstatningsspørgsmaalet. Deres Andragende gif kun ud paa, at der maatte nedsættes en Comitee til at foretage de locale Undersøgelser, hvorved Emancipationen kunde foreberedes; men de have som bemærket, ikke indladt sig paa Erstatningsspørgsmaalet, og der er i saa Henseende Intet afgjort hverken for eller imod. Det Samme har været Tilfældet med de Reglementer, som, efter at Stændernes Andragende var indkommet, udgif til den vestindiske Regjering. Regjeringen har derved ikke givet Tilfagn om nogen Erstatning, den har kun befalet de locale Undersøgelser, som skulde finde Sted, inden Negrenes Emancipation kunde finde Sted; men den har dog ved disse Rescripter, navnlig ved det ene — det andet var kun en Instrux for Generalgouverneuren — bestemt en Frist af 12 Aar, efter hvis Forløb Emancipationen først skulde indtræde. Om denne Frist, som saaledes blev fastsat, om denne Overgangsperiode skulde træde istedetfor Erstatningen, er vistnok vanskeligt at afgjøre; men ialtsald forekommer det mig klart, at nu, da Emancipationen er skeet, uden at denne Frist kom Beboerne tilgode, under hvilken der dog sikkerlig vilde have været truffen saadanne Foranstaltninger, som kunde gjøre det Lab, som Slaveeierne led, mindre føleligt, navnlig ved Skoleunderviisning for den opvoksende Slagt, samt ved visse og bestemte Regler for, i hvilken Grad Friheden kunde indrømmes Negrene, — det forekommer mig høist rimeligt, siger jeg, at saadanne Foranstaltninger midlertidigen vilde være bleven truffene. Da denne Frist nu er bleven umulig ved den Begivenhed, som saa pludselig og aldeles uventet er indtraadt, saa forekommer det mig, at det vel turde have Krav paa Regjeringens Opmærksomhed, om der ikke kunde tænkes andre Maader, hvorpaa Coloniernes Beboere kunde kommes til Hjælp og Coloniernes Velvære saavidt muligt i det Hele kunde sikres. Jeg skal imidlertid ikke videre her indlade mig paa at afgjøre, eller yttre mig bestemt om, paa hvilke Maader dette kunde skee, om enten ved Laan, ved Lettelse af Skatter og andre Byrder, eller muligen ogsaa ved umiddelbar Udbetaling til de meest skadelidende; men hvad jeg fremfor Alt troer, der har Krav paa Regjeringens Opmærksomhed, er, at Retstilstanden under den nye Tingenes Tilstand sikres saaledes, at Beboerne i denne Henseende kunne være betryggede. Dette er, hvad jeg med Hensyn til Beboernes Stil-

ling, med Hensyn til deres statsborgerlige Stilling og Velvære i Almindelighed troede at burde bemærke, men min Interpellation har havt det dobbelte Niemed, tillige at henlede Opmærksomheden paa den store Vigtighed, det har for Staten, at ikke alle Eiendomsforhold der aldeles udelægges, og at ikke alle Eiendommers Værdi der i en altfor betydelig Grad maatte forringes. Jeg skal i denne Anledning med Hensyn til Statskassens Activer oplyse, at disse udgjorde efter det sidste Finantsregnskab for Aaret 1846, i Eiendomme, som tilhørte Staten, i Vestindien, et Beløb af 1,702,485 Rbd., og af Laan, som ere gjorte til Private, en Sum af 2,203,143 Rbd., tilfammen 3,905,628 Rbd. eller paa det Nærmeste 4 Millioner Rbd. Det vil være klart, at dersom der ikke anvendes behørig Omfarg for at skaffe de Midler tilveie, hvorved Coloniernes Dyrkning og Production kan fortsættes og den fornødne Arbeidskraft tilveiebringes for Colonierne, da ville disse Eiendomme forringes meget i Værdi. Foruden dem er der ogsaa en anden Klasse af Midler, som angaae Bengeforhold, der vel ikke umiddelbart tilhøre eller vedkomme Staten, men som dog paa Grund af det Overophsyn, som Staten fører dermed, og som det ogsaa i andre Henseender maa interessere Staten at kunne vedligeholde, nemlig Overformynderiets Midler, der, saavidt mig bekjendt, skulle udgjøre et ikke ganske ringe Beløb, og som for en stor Deel ere udsatte i Eiendomme i Vestindien. Jeg har derfor troet, at disse Midler turde have Krav paa, at Opmærksomheden henledes derpaa. Det er ogsaa fra flere Sider yttret, hvorledes ved den saa pludselig indtraadte Emancipation Eiendomsforholdene og Eiendomsværdierne ere blevne betydeligt forrykkede i Vestindien, og at Landeiendommene ere blevne næsten usælgelige. Det er ogsaa yttret, hvorledes flere Forpagtere have opsagt deres Contracter, og det er ogsaa antageligt, at saa er Tilfældet; men da troer jeg, at det har Krav paa Regeringens største Opmærksomhed, hvad der kan gøres for, saavidt muligt, at opretholde Forholdene paa disse Der. Endnu skal jeg kun forbigaaende berøre de indirecte Fordele, som tilflyde Staten fra disse Colonier, fra Handelen og Skibsfarten med dem, og ved selve Productionen og Cultivationen, som vel ogsaa afgiver noget Udbytte. Det er vel muligt, at man vil vurdere disse Forhold ringere, naar først almindelige friere Handelsgrundsætninger overalt i Europa have gjort sig gjældende; men saalange dette ikke er Tilfældet, troer jeg, at man har Krav paa, at Regeringens Opmærksomhed er henvendt paa at vedligeholde de Fordele, som derved tilflyde Staten. Det er mig vel bekjendt, at der er indkommen et Andragende fra en stor Deel af Dernes Beboere til Hs. Majestæt Kongen, hvori de have skildret den fortrykte Tilstand, hvori Derne ere komne til at befinde sig ved den indtraadte Emancipation, og hvori de have henledet Regeringens Opmærksomhed paa den Forlegenhed, hvori de kunne komme, naar der ikke blev truffet de fornødne Forholdsregler for at komme dem til Hjælp. Jeg har dog imidlertid troet, at det ikke var overflødigt ogsaa her at bringe Sagen paa Bane, saaledes som jeg har tilladt mig det, og jeg har troet, at dette maaskee kunde findes saameget mere passende, som disse Ders Beboere ere aldeles udelukkede fra nogen Deeltagelse i de Forhandlinger, der ogsaa for en Deel angaae deres Bee og Vel, og jeg har derfor troet, at det turde fortjene at komme under Overveielse, om der ikke burde gives disse Der en Repræsentation, der nogenlunde kunde svare til Befolkningens Størrelse, saa at ogsaa de paa en kommende Rigsdag kunde komme til at deeltage i de Beslutninger om Landets Anliggender, som her skulle tages. Det er mig vel bekjendt, at der for de engelske Colonier ikke findes en saadan Repræsentation Sted, men de engelske Coloniers Forhold ere ogsaa af en ganske anden Bessaffenhed — der er givet Colonierne en langt større Frihed og Raadighed i Bestyrelsen af deres Anliggender, end det har været Tilfældet paa vore Colonier; derimod for de franske Coloniers Vedkommende, er det, saavidt mig bekjendt, bestemt, at ogsaa de skulle i Fremtiden have deres Repræsentation i Nationalforsamlingen. Der er vel nu et Borgerraad i vore vestindiske Colonier; men det er dog tildeels i sin Sammensætning, og endnu mere med Hensyn til den Myndighed, som er det tilstaaet, høist ubetydeligt. Det forekommer mig derfor, at den Tanke maa være meget naturlig, at Beboerne paa disse Der ønske at træde i en inderligere og nærmere Forbindelse med Moderlandet, end

det kan skee ved den Mand, som Regeringen med uindskrænket Myndighed sender ud til at styre deres Anliggender.

Jeg troer saaledes at have anført det Vigtigste af det, hvormed jeg kan begrunde det Spørgsmaal, som jeg har tilladt mig at gjøre til det høie Ministerium, og jeg tør maaskee nu forvente at modtage dets Svar.

Finantsministeren: Som den Minister, til hvis Virkefæds Coloniernes Centralbestyrelse er henlagt ifølge den sidst foretagne ministerielle Ordning, skal jeg bestræbe mig for at besvare det stillede Spørgsmaal, saa godt som det er mig muligt. Jeg maa dog foreløbig bede om Undskyldning, hvis det skulde være ugjorligt for mig at besvare Spørgsmaalet saa fuldstændigt og udførligt, som jeg kunde ønske det; deels har jeg nemlig først for kort Tid siden overtaget Bestyrelsen af Colonierne, deels mangler der endnu væsentlige Efterretninger om Tilstanden der siden Begivenhederne i Sommer. Som Forsamlingen bekjendt, er den extraordinaire Regeringscommissair, Etatsraad Hansen, under 6te October d. A. reist fra Kjøbenhavn; men den første Beretning fra ham vil først kunne indløbe i Slutningen af Januar næste Aar. Da han imidlertid nu maa antages at være ankommen til Derne, vil det nu være gjorligt at publicere et aabent Brev, dateret 22de September d. A., angaaende Stadfæstelsen af de ufrie Negeres Emancipation paa de vestindiske Der, og det vil derfor i disse Dage blive publiceret gjennem de offentlige Blade. Men jeg har troet, at Forsamlingen med Hensyn til det foreliggende Spørgsmaal kunde allerede nu ønske at erfare dets Indhold, og jeg skal derfor tillade mig at oplæse samme, der er ganske kort; det er af Hans Majestæt egenhændig undertegnet og lyder saaledes:

Da Vi have bragt i Erfaring, at Negerne paa Vore vestindiske Der have yttret et levende Ønske om, at den ufrie Tilstand, hvori de hidtil have befundet sig, allerede nu maa ophøre, uden at den i Vor forevige Faders, Hans Majestæt Kong Christian den Ottendes allerhøieste Rescript af 28de Juli f. A. allernaadigst bestemte Frist afventes, og at derfor Vor General-Gouverneur, Generalmajor von Scholten, har fundet Anledning til paa Vore Vegne at opfylde dette Ønske ved sin Proclamation af 3die Juli d. A., saa ville Vi herved have allernaadigst bifaldet og stadfæstet den af ham truffne Foranstaltning, saaledes at herefter ingen ufri Tilstand for nogen Deel af Befolkningen skal bestaae paa Vore vestindiske Der.

Men Vi maae tillige udtale Vort allerhøieste Mishag med dem, som efter Bekjendtgjørelsen af General-Gouverneurens Proclamation af 3die Juli d. A. have gjort sig skyldige i Uordener, Udsævelser og strafværdige Angreb paa deres Medborgeres Person og Eiendom.

Vi vente imidlertid med Tillid, at Negerne, efterat Vi allernaadigst have stadfæstet den dem skjenkede Frihed, med Lybighed og Føielighed ville efterkomme de Bestemmelser, som Vi agte at give, for at ordne de nye Forhold paa Derne, samt at de ved Sædelighed, Flib og Bindstibeligbed ville gjøre sig værdige til den Plads, som er bleven dem indrømmet i det borgerlige Samfund.

Det er Vor Kongelige Pligt at opretholde Orden og Landefreden paa Vore vestindiske Der, og det er en hellig Forpligtelse for alle Indvaanere uden Undtagelse at bistaae Os og Vore paa Derne indsatte Øvrigheder ved Udførelsen heraf.

Vi have nu overdraget forhenværende Gouverneur over de ostindiske Etablissementer, Os Etskelige Statsraad Peter Hansen, det Hverv, som Vor Regerings-Commissair og ad interim fungerende General-Gouverneur at begyde sig herfra til Vore Der i Vestindien for at reorganisere Forholdene sammesteds.

Øvereensstemmende hermed skal han have den høieste civile og militaire Autoritet paa samtlige Vore vestindiske Der og navnlig have Myndighed til at ordne de nye Forhold sammesteds ved provisoriske Bestemmelser under definitivt allerhøieste Approbation.

I Tillid til det alvise Forsyn, som understøtter alle gode og retsindige Idrætter, nære Vi saaledes det Haab at kunne berede en lykkelig Fremtid for Vore vestindiske Der, hvis hele Befolkning Vi omfatte med lige landsfaderlig Kjærlighed.

Som jeg tillod mig at forudskifte, har det endnu ikke været muligt at modtage nogen detailleret Beretning fra den udsendte Regjerings-commissair for de vestindiske Der; fra Autoriteterne der er heller ikke indløben nogen Efterretning, som er af et saa udtømmende Indhold, eller som giver en saa omfattende Fremstilling af Coloniernes Forhold i det Hele, at man kan siges at have nogen tilfredsstillende Oplysning om, hvorledes Forholdene i det Hele der ere. Man mangler navnlig de fornødne statistiske Data og Raisonnements for at kunne slutte, i hvilken Grad Productionen maatte være standset, eller hvorvidt den fremdeles maatte nyde sin Gang. Regjeringen har derfor været nødsaget til, tildeels i Anledning af denne Interpellation, men ogsaa i Anledning af andre Forhold, at maatte danne sig en Anskuelse om Forholdene, for en stor Deel af private Meddelelser i Forbindelse med de enkelte Meddelelser fra Autoriteterne.

Det er vel en Selvsølge, at den pludselig indtraadte Forandring i Juli Maaned dette Aar maa have havt en meget væsentlig Indflydelse paa Dernes Velværen i det Hele, baade i Diebliffet og med Hensyn til Fremtiden, hvori Virkningerne endnu ere høist usikre. Hvad der imidlertid er Hovedsagen ved denne Forandring, er, om der strax er indtraadt nogen væsentlig Standsning i Productionen, eller om Sukkeravlen, om den end ikke er gaaet sin vante Gang, dog med nogle Afbrydelser har kunnet fortsættes saaledes, at den fremdeles vil give noget Overskud, saa at den betaler sig. Alle de Beretninger, som Regjeringen i saa Henseende har erholdt, tillade imidlertid den Slutning, at Productionen ikke er nogetsteds aldeles standset paa Derne, hverken paa de private Plantager eller paa dem, som Statskassen eier, og som ere bortforpagtede. Saavidt man ved en nøiagtig Sammenholdelse af de Data, som kunne havees, saavel om vore Der som om de engelske, kan slutte, har man Grund til at antage, at paa vore Der er Tilstanden snarere noget bedre, eller ialtsald ligesaa god som paa den af de engelske Colonier, nemlig Antigua, som har følt mindst Ulempe af Emancipationen, og det ikke blot saaledes, som det gif paa Antigua, strax efter at Emancipationen havde fundet Sted, men selv efter som Tilstanden er der for Diebliffet. Hvad de private Plantagers Drift angaaer, synes det, efter flere Beretninger, at der har dannet sig en vis Orden i Henseende til Arbeidet og dets Betaling. Dagleiens Betaling synes at regulere sig til en forskjellig Størrelse i 4 eller 5 Classer efter Negrenes forskjellige Duellighed, og nogle Steder har man ogsaa givet Negrene Forpleining in natura ved Anskaffelsen af Levnetsmidler m. m., ligesom man ogsaa paa de fleste Steder er vedbleven med at tilstaae dem fri Læge og Medicin. Det er fremdeles oplyst, at ved flere private Plantager er anskaffet ikke alene Agerdyrkningsredskaber, men ogsaa Maskiner af en tildeels be- kostelig Natur, hvilket tyder paa, at om end Productionen føler Tryk- ket for Diebliffet, saa har dog Tilliden til Fremtiden ikke tabt sig. Det er ligeledes bekendt, at der skal være tilstaaet Plantageeiere en ikke ubetydelig Credit af Privatmænd i Europa, hvoraf man tør slutte, at heller ikke i Europa Tilliden til Coloniernes Fremtid aldeles er gaaet tabt. Hvad det nemlig fornemmelig kommer an paa ved den Crisis, som Derne have at gennemgaae, er Crediten; naar man kun kan overvinde den første Tid, tør man have Haab om, at Crediten igjen vil reise sig. Det er Enhver bekendt, som har nogen Underretning om Forholdene, at en af de væsentligste Ulemper for Derne har været den Omstændighed, at de i længere Tid have befundet sig i en Uvishedstilstand, som gjorde, at man frygtede for at sætte Capitaler i Plantagernes Drift ved Anskaffelse af Redskaber og Arbeidskræfter. Naar Omstændighederne nu udvikle sig heldigt for Coloniernes

vil denne Frygt kunne ventes at ville tabe sig, og det er derfor vel muligt, at det i Dernes Løb kan vise sig, at hvad der er passeret i Juli Maaned, kan være til Coloniernes sande Gavn.

Hvad de Colonier angaaer, som Staten eier, da gjælder med Hensyn til dem det Samme, som jeg nys bemærkede om de private, at Driften heller ikke paa dem har været standset. Der er vel for kort Tid siden indløben Efterretning om, at flere Forpagtere af de kongelige Plantager have ønsket at fratræde deres Forpagtninger, men de have tildeels dog overtaget dem igjen, skjøndt for en mindre Sum, og i alt Fald er der ingen af Plantagerne, saavidt Regjeringen veed, som ikke igjen er bortforpagtet. De sidste Beretninger fra Vestindien om de kongelige Indtægters Stilling har foranlediget, at man har troet at kunne nedsætte det Indtægts-Tab af de vestindiske Activer, som i Budgettet for 1849 var calculeret, med 20,000 Rbd. At Regjeringen vil have store Omkostninger at anvende paa Derne for der at opretholde Roligheden, især med Hensyn til de betydelige militaire Kræfter, som have maattet udsendes, er en Selvsølge, og man har derfor ogsaa i Budgettet for 1849 seet sig nødsaget til, ikke at turde gjøre Regning paa Indtægterne af de sædvanlige Statter og Afgifter, ja man har endogsaa beregnet et ekstraordinært Udgifts-Tilskud. Forøvrigt turde det være Rigsforsamlingen bekendt, at Autoriteterne paa Derne have, under Forventning af Regjeringens Approbation, som heller ikke er bleven nægtet, nedsat Udførselstolden paa de vestindiske Producter til det Halve, hvilken Nedsættelse gjælder til Udgangen af dette Aar, men som den extraordinaire Regjerings-commissair er bemyndiget til at continuere, om det maatte findes fornødent.

Det er en Selvsølge, at Regjeringens Opmærksomhed i en særdeles Grad vil være henvendt paa disse Der. Man misligner ikke, af hvilken Betydning Sagen er, ikke alene for Statskassen, men ogsaa for Indvaanerne paa disse Der, der i en lang Række af Aar have hørt under den danske Krone. Jeg troer imidlertid, at det vil bifaldes, at Regjeringen under de nærværende Omstændigheder, da de coloniale Forhold ere Gjenstand for overordentlig Undersøgelse, afholder sig fra at udtale nogen Formening, om og hvilken Erstatning der maatte gives i Anledning af Emancipationen, hvori den skulde bestaae, og hvorledes den hensigtsmæssigst kunde tilflyde Colonierne. Jeg troer ligeledes, at det vil bifaldes, at man i nærværende Diebliff ikke indlader sig paa videre Raisonnement over, i hvilken Grad de coloniale eller andre Autoriteter maatte have ladet sig Noget falde til Last med Hensyn til Dernes Betryggelse mod hvad der passerede i Juli Maaned. Jeg vil i dette Diebliff alene erindre, at Derne dog ikke vare aldeles blottede for militaire Kræfter, da Emancipationen blev realiseret, idet 267 Mand regulære Tropper havde tilstede, foruden en Militis, hvis calculatoriske Styrke angives til henved 2400 Mand. I hvilken Grad Organisationen af disse Tropper har været rigtig eller mangelfuld, er et Spørgsmaal, som jeg i dette Diebliff ikke skal besvare; men jeg vil alene bemærke, at det netop er et af de flere Spørgsmaal, som ere Gjenstand for Undersøgelse.

At Regjeringen med al Magt vil søge Retsikkerheden betrygget, og, som af den ærede Interpellant er ønsket, kraftigt og ordnende stride ind for at sikke Derne deres Bestaaen og Velværen, troer jeg ikke vil være Tvivl underkastet. Hvorvidt der kan være Anledning til at indrømme Coloniernes Deeltagelse i Repræsentationen, er et af de mange Spørgsmaal, som staae i en saa nøie Forbindelse med Coloniernes fremtidige Forhold til Møderlandet, at jeg for Tiden maa afholde mig fra at gaae ind derpaa.

(Fortsattes.)

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Syv og tyvende Møde.

(Fortsat.)

S. P. Hansen: Forelobig maa jeg tillade mig at aflægge min Tak til den høitærede Minister for de Oplysninger, han har givet i Anledning af det stillede Spørgsmaal, og skal jeg for mit Bedkommende erklære, at det har været mig meget behageligt at erfare, hvorledes Regjeringens Opmærksomhed allerede har været henvendt paa disse Forhold. Et Par smaa Bemærkninger være det mig imidlertid endnu tilladt at gjøre i Anledning af hvad der af den høitærede Minister er yttret. Naar han saaledes har anført, at det er særdeles vigtigt, at der ikke strax er skeet nogen Forandring i Sukker-Productionen, vil jeg dertil tillade mig at bemærke, at det just ikke forekommer mig at være det Væsentligste. Sukkerproductionen for dette Aar var allerede i længere Tid, før Emancipationen skete, forberedt ved den Arbeidskraft, som Producenten endnu eiede, og det er naturligt, at man nu under de daværende Forhold har anvendt maaskee en overordentlig Anstrængelse for at sikke sig denne Høst; men det turde ogsaa være muligt, at denne Anstrængelse ikke kunde holde ud for en længere Tid, og det er dog netop dette, som jeg har for Øie, ikke den pludselige eller øieblikkelige Følge af Emancipationen, men derimod, hvorledes den i sine videre Følger vil stille sig for Dernes Velvære i det Hele.

Den ærede Finantsminister har bemærket, at det var det Vigtigste, at Crediten vedligeholdtes, ja, jeg troer endogsaa, at han har tilføjet, at den var bleven styrket ved denne Begivenhed. Der skal vist Ingen være villigere end jeg til at erkjende Creditens Vigtighed i alle mercantile Forhold; men jeg vil dog tillade mig at bemærke, at man kan ogsaa bygge for meget paa den, og at der vil Andet til end Credit for at drive store og vigtige Foretagender, store og vigtige Arbejder. Det er ogsaa naturligt, at den, som har nogen Interesse i de coloniale Forhold, som sine Venner til Hjælp ved denne Leilighed, da det var dem vigtigt at forekomme den øieblikkelige Standsning, som var indtraadt i alle Forhold, og det er ligeledes naturligt, at den, som havde Forbindelser i Vestindien, har søgt at styrke dem paa denne Maade. Man bør saaledes neppe bygge altfor meget paa, hvad der i Dieblirket kan have været Tilfældet. Jeg vil endelig blot tillade mig at bemærke, at hvad der maaskee kunde tale for, hvad jeg har tilladt mig at yttre om disse Begivenheders Indflydelse med Hensyn til Forringelsen af Eiendommens Værdi, er det, som den ærede Minister selv har oplyst med Hensyn til Forpagtningen af de Staten tilhørende Eiendomme; disse vare vel bleve opagte, men forpagtede igjen, dog, tilføiede han, for en mindre Sum. Dette tyder hen paa, at Eiendommene ved den indtraadte Begivenhed for den kommende Tid have aftaget i deres Værdi. Jeg finder mig saaledes dobbelt opfordret til at andrage paa, at der træffes de i saa Henseende hensigtsmæssigste Forholdsregler. Det var blot disse Bemærkninger, jeg vilde tillade mig at gjøre i Anledning af den høitærede Ministers Svar, hvormed jeg forøvrigt i Sagens nærværende Stilling, som allerede bemærket, finder mig fuldkommen tilfreds.

Evede: Dersom der Intet er til Hinder herfor, vilde jeg tillade mig at bede den ærede Minister oplyse, hvem der har contrasigneret det aabne Brev, der er bleven Forsamlingen meddeelt.

Finantsministeren: Det aabne Brev af 22de September er contrasigneret af den Minister, under hvis Resfort Colonierne dengang hørte, nemlig Handelsministeren.

Grundtvig: Grunden, hvorfor jeg i dette Dieblirk ubbe-

der mig Forsamlingens Opmærksomhed, er blot den, at da ogsaa jeg hører til dem, som virkede det Lidet, de kunde, herhjemme til Negerflaveriets Ophævelse paa de dansk-vestindiske Der, saa kan jeg ikke undlade at modsig, hvad der ved denne Forespørgsel gjentagende er bleven yttret, at det skulde erkjendes, at man virkelig kan have fuld Eiendomsret over sine Medmennesker, hvilket jeg derfor her i mit eget og, jeg skulde troe, i alle Menneskevenners Navn protesterer imod.

Formanden: Hvis ingen Flere maatte ville yttre sig, kunne vi maaskee nu gaae over til det næste Spørgsmaal. Den Deputerede for Svendborg Amts 2det District (J. N. Jacobsen) har Ordet.

J. N. Jacobsen: Jeg haaber, at det høitærede Ministerium ikke vil ansee den foreliggende Interpellation som nogen Opposition. Jeg kan ikke ønske paa nogen Maade at vanskeliggjøre Ministeriet dets ansvarfulde Hverv, men jeg har troet, at det vilde være ligesaameget i Regjeringens som i Folkets Interesse, at denne Interpellation fremkom. Den Deel af Folket, som hidtil alene har udført Værnepligten, er — jeg tør sige det — villig til at bære enhver Byrde, at gjøre ethvert Offer, som retfærdigt kan affordres den, og som Fædrelandet skulde behøve; men det kan ved Siden heraf ikke nægtes, at de Forhandlinger, som i de senere Aar have været førte, saavel i Standerne som igjennem Pressen, om Værnepligtens Ligeliggjørelse, at disse Forhandlinger forlangt have opvakt det Haab hos denne Deel af Befolkningen, at en bedre Retfærdighed ogsaa i denne Retning snart vilde blive den til Deel. Derfor hører man jævnlig i Landbefolkningen det Spørgsmaal fremfat: Skulle vi da fremdeles vedblive at bære denne Byrde alene? Man erkjender fra alle Sider det Uretfærdige heri, skulle vi desuagtet vedblive ene at bære den? Forordningen af 23de September kom ud, den vakte i Manges Bryst Forhaabning om, at en Forandring til det Bedre snart var ivente, og at det anerkjendte Retfærdighedens Princip idetmindste til en Begyndelse vilde blive gennemført; imidlertid forestaaer en yderligere Udskrivning af 8000 Mand af den hidtil værnepligtige Befolkning og af den ældre Deel af denne Befolkning, uden at man erfarer et Ord om, hvorvidt Regjeringen samtidig med denne Udskrivning tænker paa at lade Forordningen af 23de September komme i Anvendelse. Naar man seer hen til, at den omtalte Udskrivning vil række op, maaskee for Noget endog til det 38te Aar, vil vist Enhver indrømme, at det vil blive af en særdeles indgribende Betydning for Arbeidskraften paa Landet og mange Familieforhold, ikke at tale om, at der paa mange Communer indirecte vil komme til at hvile et Tryk derved. Jeg troer derfor, at Landbefolkningen med god Grund spørger, om den da fremdeles, ogsaa nu ved denne Udskrivning og efterat Forordningen af 23de September er udkommen, skal vedblive at bære Byrden alene. Naar hertil kommer, at Erfaringen har vist, som jeg troer, at hvis der nogetsteds i Krigstid bliver Arbeidskræfter tilovers, er det ikke blandt de værnepligtige, men blandt de ikke-værnepligtige Classer; naar man veed, at enhver Klasse af Statsborgere nu har erklæret sig beredvillig til at yde Offer for Fædrelandet, turde det maaskee dog ikke være formeget at vente, at alle hidtil Begunstigede — thi Begunstigede have de været, som ikke have været værnepligtige — nu ville finde sig i at deeltage for en ringe Deel i den Byrde, som vistnok i alle Tilfælde er en Byrde for den Enkelte, men som dog unægtelig er en dobbelt Byrde, naar den hviler paa en enkelt Stand, efterat det fra alle Sider er erkjendt, at dette er uretfærdigt. Jeg troer saaledes, at det er den

rette Tid for Ministeriet at gjøre nu det første lille Strid til Bærnepligtbyrdens Ligeliggjorelse. Jeg henholder selv til de Aldersklasser, hvori Udskrivning finder Sted. Maafee undgaaer jeg denne Udskrivning, maafee ikke, og jeg skal i begge Tilfælde vide at finde mig i det som en god Borger; men ikke vil jeg have sidet paa denne Plads, uden at have gjort Regjeringen bekendt med, hvad der rører sig i Folket i denne Retning. Jeg mener, at det er en saare naturlig Følelse, naar Folket, naar Landbostanden føler sig forurettet, hvis den nu ogsaa denne Gang alene skal kaldes til Kamp for Fædrelandet. Regjeringen veed, at den kun kan skaffe sig Landbefolkningens, Folkets Tillid ved, at man erkjender, at den handler retfærdigt. Jeg skulde derfor troe, at det var i Regjeringens, som i Folkets egen Interesse, om det ærede Ministerium vilde gjøre, hvad som kunde gjøres til Paabegyndelsen af denne Byrdes Udjævning; det vil i ethvert Tilfælde være Folket af Vigtighed at vide, hvad Regjeringen i denne Henseende vil. Jeg tillader mig saaledes at stille det Spørgsmaal til den ærede Justitsminister isærdeleshed, som til Ministeriet i Almindelighed, om Regjeringen samtidig med den i denne Maaned paabudne Landmilitie-Session agter at udskrive det Antal Ikke-Bærnepligtige, som Forordningen af 23de Septbr. d. A. foreskriver.

Justitsministeren: Forsaavidt den ærede Interpellant i sin Interpellation har berørt Spørgsmaalet om Retfærdigheden eller Uretfærdigheden af, at Bærnepligtbyrden fremdeles skal vedblive at hvile udelukkende paa en enkelt Stand i Staten, troer jeg ikke at burde gaae ind paa Spørgsmaalet, eftersom der nu foreligger Forsamlingen et Udkast til en Anordning om almindelig Bærnepligt, hvoraf det klart vil fremgaae, at Regjeringen har gjort Sit til og agter i Forening med Folkets Repræsentation at gennemføre, hvad der maatte findes gjorligt for at ophæve denne Uretfærdighed. Forsaavidt den ærede Interpellant fremdeles har berørt den Udskrivning, som forestaaer, troer jeg heller ikke derpaa at burde gaae nærmere ind, skjøndt der i de Angivelser, der af den ærede Interpellant ere gjorte med Hensyn til Storrelsen og fornemmelig med Hensyn til de Aldersklasser, som Udskrivningen vil naae, ikke er fuldkommen Røiagtighed tilstede, eftersom jeg i saa Henseende kan gjøre den høitærede Forsamling bekendt med, at der paa de nu indløbne Lister fra General-Krigs-Commissairen for Danmark af det uvede og ugifte Mandskab af Forstærknings-Fastmandsklassen habes over 10,000 Mand fra Alderen mellem det 22de og 32te Aar, altsaa et langt større Antal, end der vil kunne paatænkes udskrevet for Diebliffet. Hvad det egentlige Spørgsmaal i Interpellationen, angaaer, der gaaer ud paa, om Regjeringen agter at udskrive det Antal ikke-bærnepligtigt Mandskab, som Forordningen af 23de Septbr. d. A. foreskriver, samtidig med de nu afholdende Sessioner og de derpaa foregaaende Udskrivninger, da skal jeg bemærke, at i dette Diebliff, da der foreligger Forsamlingen det fornævnte Udkast til en Forordning om almindelig Bærnepligt, ved hvis 5te Paragraph der er givet Forsamlingen Leilighed til at forhandle om og udtale sig over Bestemmelserne i Forordningen af 23de September, vil Ministeriet, da disse Forhandlinger kunne ventes snarligen tilendebragte, ikke ansee det forsvarligt at lade Udskrivningen efter Anordningen af 23de September træde i Kraft; det er derimod Regjeringens Hensigt, saasnart de nyssnævnte Forhandlinger have fundet Sted, ufortøvet og saa hurtigt, som Omstændighederne gjøre det muligt, at lade Udskrivningen, saaledes som den da maatte være vedtaget, komme til Udførelse, og man forventer derved, at det Mandskab, som saaledes vil udskrives efter Forordningen af 23de September, vil kunne blive vaabenøvet og sat i kampfærdig Stand samtidig med det Mandskab, som nu vil blive udskrevet ved de forestaaende Sessioner.

Cornelius Petersen: Naar jeg har begjert Ordet ved denne Leilighed, da er det for at udtale min Glæde over, at denne Sag er bleven bragt paa Bane, for at man derved kan faae Leilighed til at udtale sig derover; men jeg maa paa den anden Side beklage, at det fremgaaer af den høitærede Ministers Svar, at Regjeringen ikke har til Hensigt at udskrive det Mandskab, som nærværende Forordning omtaler. Man har troet, har lange troet, at en saadan Udskrivning vilde være foregaaet, og man kan ikke an-

det end troe, at Regjeringen var i sin gode Ret, naar den foretog dette Strid; og hvis det ikke skulde foretages paa en Tid, da det hele Land staaer i Fare, veed jeg ikke, naar det skulde foretages. Jeg vil kalde tilbage i Erindrungen, hvad engang er bleven sagt af et æret, nu kongevalgt Medlem, som fremfor Andre maa antages indviet i denne Sag, nemlig dette, at der hører et vist Hjertelag til at taale, at Gaardmand og Huusmand i en Alder af 30 Aar og derover maae forlade Huus og Hjem og overlade dem til Skiebnen for selv at gaae i Krigen. Jeg vil ved denne Leilighed anføre en Tildragelse, som er foregaaet i mit eget Sogn, nemlig at da Krigen udbrod, blev vor eneste Byfmed, vel at mærke, efterat hans Svend allerede var kaldet til Armeen, ogsaa kaldet, og jeg haaber ikke at blive misforstaaet, naar jeg udhæver, at han var den eneste Smed i Sognet. Regjeringen kunde vist ikke foretage Andet, end hvad den ved denne Leilighed gjorde; men naar man sammenlægger dette med, at en heel Deel unge Mennesker gaae hjemme uforstyrrede i deres daglige Haandtering, og at derimod Saadant skal foregaae paa Landet, synes det mig, at det maa frænke Landbefolkningen, den Stand, der hidtil ene har baaret denne Byrde. Nu er det ganske vist, at da det Diebliff er nær, da denne Byrde skal blive fordeelt, men uden Hensyn til det Mandskab, som Forordningen omtaler, synes det, at Regjeringen vilde være i sin gode Ret, om dette blev udføret saa hurtigt som muligt i Krigernes Rækker til Danmarks Forsvar.

Chr. Schroll: Ogsaa jeg hører til dem, som gjerne ønskede, at det Princip af den almindelige Bærnepligt, som er udtalt i Forordningen af 23de Septbr. d. A., blev bragt i Udvørelse samtidig med den nu forestaaende, betydelige Udskrivning af de bærnepligtige Classer. Hvor dybt griber denne dog ikke ind i Landbostandens Interesser, ikke blot i de Familier, hvis Forsørgere kaldes til Armeen, men overhovedet i hele Landalmuens Stilling; hvor mange og tunge Pligter paalægges ikke denne Stand, hvis Indfæstninger og Afgifter i den sidste Tid ere blevne saa betydeligt forøgede, under den Forudsætning, at det dog i Fredens No skulde kunne blive den muligt ved forøget Flid og Arbejde at forege Indtægterne. Men hvorledes er dette nu muligt? Og dog! Landalmuen er besjelet af en ubegrændset Kjærlighed til Kongen og Fødelandet, den er beredvillig til ethvert Offer for Danmarks Ære og Selvstændighed. Jeg lever i en Egn, hvor Begejstringen for Danmarks Sag er vakt og er tilstede saa levende som vel nogetsteds, hvor Almuen, maafee af en ufornuftig Iver, ved at opsoge Landets Fjender endogsaa har paadraget sig Regjeringens Opmærksomhed. Jeg tør derfor frit udtale, at den er beredvillig til at bringe ethvert Offer, naar blot Fædrelandet kan frelles; men derfor anseer jeg det ogsaa for vigtigt, at denne Begejstring ikke svækkes, og at det ikke skal komme dertil, at den indskrænker sig til en blot tvungen Opfyldelse af de tunge Pligter, men at vi kunne opfylde disse med Glæde; at dog idetmindste den bortdragende Kriger kan sige til sin efterladte Søn: „Din Fædrenerv er vel tilsat, men Kongen har givet os en Frihed og Lighed, som, naar Du bruger den vel, vil være et herligt Bederlag herfor.“ Jeg kan derfor kun glæde mig over, at den høitærede Justitsministers Svar at have hørt, at det ikke er Principet for den almindelige Bærnepligt, der er opgivet, men at det kun er Omstændighedernes Værk, at mit Ønske ikke er gaaet i Opfyldelse.

Grundtvig: Jeg siger ogsaa, som den sidste ærede Taler nu har sagt, og visstelig skulde jeg af mit inderste Hjerte ønske, at det aldrig maa komme saa vidt i Danmark, at man ikke skulde haade ville og kunne gjøre langt Mere for Fædrelandet, end den tunge udvortes Pligt tilfagde; men jeg forstaaer ikke, hvorledes det staaer i Forbindelse med den forunderlige Iver, man har, for at Forordningen af 23de September om de Ikke-Bærnepligtiges Bærnepligt strax skal sættes i Kraft, skjøndt den endog i Lovkyndiges Mene er ulovlig, og skjøndt den endnu ikke er forelagt Rigsforsamlingen, som jeg dog mener, den med Rette maatte forelægges til Dristelse og Dom, men saavidt som muligt den forholdt, thi saavidt som muligt er det, naar den ikke selv er bleven forelagt, men det alene følger af den Stadfæstelse, som er forlangt for den i

det nye, foreliggende Udcast til en almindelig Værnepligtslov. Jeg kan derfor ikke Andet end spørge det høitærede Ministerium endnu engang, hvorfor dog ikke denne Forordning er forelagt Rigsforsamlingen, hvorfor den ikke skal forelægges den, da jeg dog ikke kan troe, at vort nærværende Ministerium skulde være saaledes bunden til det forrige, at det ikke alene maatte bære Ansvar for Udstedelsen af denne Forordning, men og Ansvar for, at den ikke er bleven forelagt, og Ansvar for de Grunde, som derfor ere blevene anførte; thi det er jo vitterligt i dette Huus, at det er bleven anført, at Grunden var den, at den maatte ansees for fuldkommen gyldig, og at den maatte ansees som allerede traadt i Kraft, som om den allerede var udført. Det har ogsaa ved denne Leilighed ikke fattedes paa Hensyn til den store Uretfærdighed, som der synes at skulle tillægges ikke Regjeringen, men os, som hidtil vare fribaarne i Landet. Jeg maa i den Henseende, uden at gaae ind paa Indholdet af den Forordning, hvis Indhold egentlig ikke foreligger, førend den er forelagt, kun bemærke, hvad man synes aldeles at have glemt, nemlig at vor fribaarne Ungdom ingenslunde under den nærværende Krig har tøvet, indtil den enten kaldtes, eller endnu mindre til den slæbtes til Fanerne. Jeg skulde mene, at vor fribaarne Ungdom, imellem hvilken jeg med Stolthed har begge mine Søner, jeg skulde mene, at den har ganske anderledes viist, at det ikke var Landets Børn, den ønskede at unddrage sig, ganske anderledes, end det kan vises ved en Tvangsudskrivning; ja jeg skulde ogsaa mene, at dersom det blev sagt — og det er bleven sagt meget for høit —, at der skulde skyldes Landbefolkningen, paa hvem den store Byrde hidtil hvilede — jeg kan sige frit, ikke med min Villie —, at der skulde skyldes denne Landbefolkning et stort Offer, et Sonoffer, et saakaldet uskyldigt Offer, jeg skulde mene, at de Fribaarne blandt os skyldte den intet andet Offer end det, Kjærligheden byder at bringe, og jeg skulde mene, at det Offer, Landbefolkningen, som hører til samme milde Folk, som vi, forlangte, var ikke Andet end dette Kjærlighedsoffer, dette frivillige Offer, som vor Ungdom med Glæde gav; og jeg vil sige, at jeg har det Haab, at ikke Landbefolkningen eller nogen Dannemand vil forlange et andet Offer, et Offer, som aldrig kunde være menneskeligt, fordi det jo da vilde være et Mennefferoffer, vilde være et Offer til den saakaldte almindelige Værnepligts blodtørstige Gudinde.

Formanden: Maafee jeg maatte tillade mig at bringe i Erindring, at Spørgsmaalet om Forelæggelsen af Forordningen af 23de September d. A. allerede har været for, og dernæst, at Værnepligtsagen staaer til Behandling rimeligviis i Begyndelsen af næste Uge, og at der da ved dens § 5 atter vil være Leilighed til at omtale Forordningen af 23de September. Det forekommer mig derfor, at det vilde være lidet hensigtsmæssigt, ogsaa idag at gjøre Anordningen til Gjenstand for en vidtløftigere Behandling, end allerede skeet er. Dette i Almindelighed. Der er et æret Medlem, som har forlangt Ordet.

Balthazar Christensen: Ja, det Ord, jeg forlangte, vil i det Væsentlige være gjort overskødig ved de Uttringer, som nu ere fremkomne fra den ærede Formand, ligesom jeg og troer, at det vel i Grunden heller ikke vil være meget nødvendigt, specielt at imødegaae den sidste ærede Talers Uttringer om den Gjenstand, som Formanden har omtalt. Jeg skal derfor, da jeg har reist mig, ogsaa kun udtale det Ord, at denne Debat alligevel har sin Betydning; jeg er overbevist om, at Folket, paa Landet navnlig, med stor Opmærksomhed og med nogen Uro seer hen til, hvad der passerer i Anledning af denne Gjenstand, hvori det i en saa lang Række af Aar er bleven vant til at maatte frygte Skuffelser. Jeg for min Deel mener og vil gjentakke, at den høitagtede Justitsminister under 23de September har parapheret en Anordning, som i sine Præmisses siger: „Da det paa Grund af de nærværende Forhold er anseet nødvendigt, at den Arigssstyrke, der høves under Vaaben, forøges, men det derhos er fundet uretfærdigt, at denne forøgede Byrde paalægges den værnepligtige Stand alene“ o. s. v. Justitsministeren har parapheret dette Anordningens Motiv — jeg haaber at kunne have, og at Folket vil kunne have den Tillid til ham, at han idag tænker, som han tænkte den 23de September, og at han imorgen og de følgende Dage vil vilde

at handle i Overensstemmelse med den Erkjendelse, han der har udtalt.

Formanden: Jeg maa tillade mig at oplyse, at den Bemærkning, jeg fremsatte, ikke gjaldt Interpellationen, som vistnok har sin gode Anledning; det var blot den udførlige Behandling af Spørgsmaalet, som jeg ønskede fjernet idag.

J. N. Jacobsen: Hvorvel jeg maa tilstaae, at den høitærede Justitsministers Svar paa min Interpellation ikke har svaret til min Forventning, skal jeg dog ikke gaae videre ind herpaa. Sagen foreligger nu Offentligheden; Landbefolkningen vil vide at have sin Opmærksomhed henvendt paa hvad der skeer i denne Sag.

S. P. Hansen: Jeg vilde kun tillade mig at bemærke, at, dersom jeg ikke huffer feil, staaer der i de samme Præmisses, som den ærede Repræsentant for Raskov nys oplæste, at det var fundet hensigtsmæssigt at lade den omhandlede Forordning udgaae provisorisk (nei, nei!) — saa er det i Motiverne, som ledsage Anordningen; jeg har kun villet foreløbig anføre dette, da jeg kunde have adskillige Bemærkninger at gjøre ved de Uttringer, der ere fremkomne fra flere Medlemmer af Bondestanden, men jeg antager, at Sagen, som bemærket, vil komme under Behandling, naar Værnepligtsagen kommer for, og jeg vil da finde Leilighed til at fremkomme med de Bemærkninger, jeg maatte finde fornødne.

Justitsministeren: Jeg vil kun i Anledning af det Spørgsmaal, hvorvidt Forordningen var emaneret provisorisk, som den sidste ærede Taler har berørt, besvare det derhen, at det i den allerhøieste Kundgjørelse af 22de Juni d. A., dens 3die Post, er bleven befalet: „at der bliver at udarbejde et Udcast til en provisorisk Anordning, som nærmere vil blive at forelægge Os, hvorved den almindelige Værnepligt midlertidig skal fastsættes.“ At Anordningen ikke blev inscriberet „provisorisk“ skal jeg nærmere forklare derved, at der paa den Tid, den emanerede, var stor Sandsynlighed for, at den maatte have været sat i umiddelbar Execution, og at samtidig mange flere Kræfter maatte være opbudte paa Grund af de daværende Omstændigheder; i saa Fald kunde Forordningen ikke være kaldt provisorisk i den sædvanlige Betydning, fordi den vilde være traadt i Kraft for det ene Tilfælde, for hvilket den skulde gjælde, forinden den kunde være bleven forelagt denne Forsamling. Forholdene forandrede sig — mine Anskuelser forandrede sig ikke —, men Forholdene forandrede sig derhen, at det ikke blev nødvendigt at opbyde den Styrke, som der dengang kunde have været Tale om. Nærværende Forsamling kom sammen, et Udcast til en Lov om almindelig Værnepligt blev forelagt; det er under disse forandrede Forhold, at Sagen ogsaa har stillet sig noget anderledes med den omhandlede Forordning, men jeg skal her ikke nærmere gaae ind paa dette Spørgsmaal.

Otterstrøm: Det var blot med Hensyn til Forordningens provisoriske Natur, at jeg vilde have gjort en Bemærkning, som nu falder bort ved hvad der er yttret af den høitærede Minister.

Gleerup: Jeg maa tilstaae, at Justitsministerens Svar ikke har kunnet være mig tilfredsstillende, og jeg vilde derfor tillade mig at rette endnu et Spørgsmaal til ham; saameget mere vil jeg gjøre det, som jeg er overbevist om, at den høitærede Justitsministers Svar om saa Dage gennem Rigsdagstidenden vil gaae Landet rundt, og naar det bliver læst og fortolket af Bondestanden, vil det heller ikke være den tilfredsstillende. Jeg vil derfor spørge den høitærede Justitsminister, om han, uanset hvorledes Forhandlingerne her i Forsamlingen vil dreie sig om Udskrivningsanordningen, om han, uanset dette, vil sætte den i Kraft, vil anvende den samtidig med den Udskrivning, som nu forestaaer.

Justitsministeren: Da det Spørgsmaal er henvendt directe til mig, om jeg vil sætte denne Forordning i Kraft, hvorledes end Resultatet vilde blive af de Forhandlinger, som derom kunde finde Sted, kan jeg vel ikke unddrage mig fra at besvare det, men jeg troer at kunne henholde mig til, hvad jeg før sagde, at Regjeringen har antaget ved § 5 i Udcastet til en Lov om almindelig Værnepligt at have givet nærværende Forsamling Leilighed til at forhandle den tidligere emanerede Anordning af 23de September.

S. P. Hansen: Jeg maa bede om Tilladelse til at reise mig endnu en Gang, først for at berigtige, hvad jeg anførte, om at

det stod i Præmisserne, at Forordningen kun var provisorisk — det var en Gufommelsesfeil af mig —; jeg er nu af den ærede Justitsminister bleven oplyst om, at det var i den tidligere Kundgjørelse, som bestemte, hvorledes der skulde forholdes med Rikernes Optagelse, at det sagdes, at der skulde udarbejdes en provisorisk Anordning. Dernæst maa jeg tillade mig, i Anledning af en Uttring af den ærede Rigsdagsmand, som sidst talte, og som sidder ligeoverfor mig, at maatte gjøre en Bemærkning. Han sagde, at det Svar, som her var modtaget, ikke vilde være Bondestanden tilfredsstillende. Det forekommer mig, at det ikke er det, som man skal see hen til, om de Svar, som udgaae her i denne Sal, ville være den ene eller den anden Stand tilfredsstillende; men vi skulle tale og handle, som Ret og Pligt tilliger os, og ikke bryde os om, enten vi tilfredsstille denne eller hiin Stand. (Bravo.)

Grundtvig: Det var blot i Anledning af den høitærede Ministers Uttring, at Forholdene havde forandret sig saaledes fra Juni til September, at Forordningen ikke kom til at udgaae som provisorisk, jeg vilde tillade mig den Bemærkning, at jeg ikke kan forstaae, hvorledes efter Vaabenstilstanden af 26de August Forholdene skulde stille sig saaledes den 23de September, at man forudsaa — saavidt man kunde see —, at der vilde behøves store Opbud, hvortil Udskrivning af de Ikke-Værnepligtige vilde være fornøden.

v. Saven: Med Hensyn til hvad det ærede Medlem, der sidder ligeoverfor, har bemærket, at det ikke er Bondestandens Mening, der skulde tages Hensyn til, og at der overhovedet ikke kan tages Hensyn til, hvorvidt nogen særegen Stand er tilfreds med hvad Ministeriet foretager, naar dette kun er overensstemmende med Ret og Pligt, saa finder jeg netop, at naar Regjeringen anseer det fornødent at udskrive 8000 Mand til Hæren, og Anordningen af 23de Septbr. er emaneret — den være nu anseet for provisorisk eller ikke —, bliver den dog først forandret, naar den forelagte Værnepligtslov er udgivet. Denne skal træde i Kraft til 1ste Januar 1849. Steer der altsaa, som jeg tilstaaer, at jeg ikke veed, om der vil skee, en Udskrivning af 8000 Mand af den værnepligtige Befolkning inden 1ste Januar, saa anseer jeg det ikke for overensstemmende med Ret og Retsfærdighed; thi i saa Fald maa der ifkun udskrives 7000 Mand af den værnepligtige Stand og 1000 Uværnepligtige i Overensstemmelse med Anordningen af 23de September. Steer der ingen Udskrivning før efter 1ste Januar, vil Værnepligtsforordningen naturligviis i alle Henseender træde i Kraft, hvad der end skeer med Hensyn til Anordningen af 23de September. Jeg skal derfor tillade mig at forespørge hos Ministeriet, om Udskrivningen vil foregaae før, eller efter 1ste Januar.

Justitsministeren: Jeg skjønner rigtignok ikke, hvilken Indflydelse det kan have paa Udskrivningens Retsfærdighed eller Ikke-Retsfærdighed, om de Sæssioner, hvor Udskrivningen skal foregaae, afholdes før, eller efter 1ste Januar. Det forekommer mig at afhænge af ganske andre Omstændigheder, om denne Forholdsregel kan forsvares eller ikke, men jeg skal dog, for at bevare den ærede Rigsdagsmands Spørgsmaal, ikke unblade at oplyse, at de Sæssioner, der nu ere paa budne at skulle afholdes, først og fornemmelig angaae Afmynstringen af Forsærkningsmandskabet, og at der tillige vistnok vil foregaae en Udskrivning af Mandskab til samme Tid og paa de samme Sæssioner, men langtfra ikke af den Størrelse, men ikke mere end Halvdelen af den Størrelse, der her er omtalt. Jeg troer ikke, at jeg tør gaae nærmere ind paa, hvor stort et Tal der vil blive Gjenstand for Udskrivning — Forsamlingen kan vistnok ikke ønske at erfare det, i alt Fald ikke i et offentligt Møde —, men Hovedhensigten med de Sæssioner, som afholdes fra nu af og indtil omtrent 1ste Februar, ville meer gaae ud paa en Afmynstring end en Udskrivning, skjøndt en Udskrivning ogsaa der vil foregaae efter det Forlangende, som Krigsministeren maatte gjøre og tildeels allerede har gjort.

Gleerup: Jeg har kun et Par Ord at tilføie. Ingen kan naturligviis mere end jeg være enig i, at man ikke bør tale ander-

ledes, end Ret og Pligt byder, men dette kan ogsaa skee, naar man taler i en enkelt Stands Navn, ja det kan skee, naar man taler i en enkelt Persons Navn. Den høitærede Justitsministers Svar kan jeg, jeg maa bede ham undskyldte det, ikke finde fuldkomment tilfredsstillende. Ministeriet har anerkjendt, at Anordningen af 23de September ikke skal forelægges denne Forsamling til Sanction; men den ærede Justitsminister siger, at den ikke vil blive erøveret, førend den her har været forhandlet. Kun det maa jeg derfor ønske oplyst, om de Forhandlinger, som maatte blive førte i denne Forsamling, ville have Indflydelse paa Udførelsen deraf; om denne Forsamling nemlig kan ansees competent til at tage Beslutninger med Hensyn til den saaledes emanerede Udskrivningslov, og om Justitsministeren har antydet det ved at henholde sig til de eventuelle Forhandlinger derom.

Justitsministeren: Jeg veed ikke, om det er den ærede Rigsdagsmands Mening, at det skulde være Ministeriet ligegyldigt med Hensyn til Udførelsen og Iværksættelsen af den omhandlede Anordning, hvilken Anskuelse der maatte gjøre sig gjældende her i Forsamlingen om den. I saa Fald kan jeg vistnok ikke nægte, at Forsamlingens Forhandlinger om Forordningen ikke kunne være uden Indflydelse paa Regjeringens fremtidige Fremgangsmaade i saa Henseende.

v. Saven: Jeg maa herved erklære mig fuldkommen tilfreds med det Svar, som den høitærede Justitsminister har givet, hvoraf sees, at Udskrivningen egentlig først kan ansees som udført i Februar Maaned, da altsaa Bestemmelse om en ny Værnepligt vil være tagen, altsaa ogsaa med Hensyn til § 5 i Værnepligtsloven, hvad enten man nu antager, at Forsamlingen forkastede § 5 og Ministeriet gif ind derpaa, og Udskrivningen saaledes skulde skee derefter, eller Forsamlingen antog den og Ministeriet bifaldt dette, og Udskrivningen saaledes vilde skee derefter. Iøvrigt maa jeg, med Hensyn til den hidtil værnepligtige Stands Tilfredshed med hvad der skeer, bemærke — og jeg kjender nøie til den værnepligtige Stand i min Egn —, at jeg ikke troer, at den i nogen Henseende vil blive misfornøiet med, om den uværnepligtige Stand erholdt saadanne Lettelser, som hidtil ere blevne Bondestanden tildeel, og at der altsaa blev taget Hensyn til ved Forordningen af 23de Septbr. at indrømme den disse Lettelser. Jeg kan iøvrigt ikke ansee det for i og for sig nødvendigt, for at man skal kunne sige, at Anordningen er retfærdig. Det er vitterligt, at saagodtsom alle offentlige Blade i Sommer paa det Bestemteste have udtalt, at der var en uhyre Frivillighed i Folket til at gaae ind i Armeen, saa at enhver vaabenbygtig Mand, ja selv Qvinder og Børn, vare rede til at værne for Fædrelandet. Skulde saa en Krigsminister ikke kunne drage den Betæl, som han har draget, og, som han har kaldet det, paa Nationen, saa maa man vistnok sige, at Nationens Repræsentanter i den offentlige Presse kun ere lidet agtværdige.

Formanden: Jeg maa henstille til Forsamlingen, om det ikke maatte være hensigtsmæssigt at ende denne Discussion.

M. Drewsen: Jeg skal blot gjøre en Bemærkning i Anledning af, hvad en æret Deputeret for Kjøbenhavn (H. B. Hansen) har ytret. Han har fuldkommen Ret i, at der ikke her i Salen bør tages Hensyn til de forskellige Stænder; men efter min Mening maa man dog her gjøre en Undtagelse. Man maa nemlig ikke glemme, at den her omtalte Byrde hidtil ene og alene har hvilet paa Bondestanden, og at denne derfor maa være nysgjerrig efter og have sin Opmærksomhed spændt paa at erfare, om denne Byrde fremdeles udelukkende eller dog for største Delen skal hvile paa den alene, eller ikke.

(Fortætted.)

G No. 59, Sp. 439, Kol. 12te Linie f. o., ved Ordene (Oftentagne Bisaldsyttringer fra Tilhørcrpladsen) tilføies: Formanden ringede med Kloffen og paabød Tausch.

Om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Syv og tyvende Møde.

(Sluttet).

H. N. Hansen: Jeg maa dog tillade mig at gjøre en Berigtigelse. Jeg har ingenlunde sagt, at der ikke skulde tages Hensyn til de forskjellige Stænder, det kan Ingen mere ønske end jeg; jeg mener, at der ikke blot skal tages Hensyn til de enkelte Stænder, men til hvert enkelt Individ. At det Heles Vel afhænger af de Enkeltes, erkjender Ingen mere end jeg, men jeg tillod mig at ytre, da den Deputerede, der sidder ligeoverfor, sagde, at Svaret ikke vilde være tilfredsstillende for Bondestanden, at der ikke burde tages Hensyn til, om Svaret maatte være tilfredsstillende for en enkelt Stand eller ikke, thi det er Pligt at tale, som Sandhed og Ret byder, uden at tage Hensyn til, om det, man siger, tilfredsstiller en enkelt Stand eller ikke.

Ordf: Maaskee det maatte være mig tilladt at gjøre de Deputerede af Bondestanden opmærksomme paa, at henimod 2000 Frivillige af den uværnepligtige Stand have deeltaget i Felttoget i Sommer; dette maa overtøye dem om, at de Uværnepligtige gjerne vilde deeltage i Felttogets Besværligheder og i Landets Værn, naar det kun kan skee paa en retfærdig og ligelig Maade.

Balthazar Christensen: Naar man her skal citere Tal, saa kunde jeg ønske Resultatet noget mere specificeret. Det var værd at vide, hvormange af de 2000 — det er formodentlig Noget over 1800, som Taleren sigter til — der ikke høre til den værnepligtige Klasse. Det er ogsaa værd at lægge Mærke til, at der er stor Forskjel paa at deeltage i Krigens Byrder som Frivillig i den Forstand, hvori de Frivillige toge Deel i Forstningen, og at deeltage saaledes, som her er Tale om ved den Sag, hvorom Interpellationen handler.

Grundtvig: Jeg maa blot udbede mig Ordet et Dieblif for at erindre, at naar man her fra flere Sider har villet paabyrde den høitærede Justitsminister et særdeles Ansvar for Udfædelsen af Forordningen af 23de Septbr. 1848 og de Grundsætninger eller Motiver, som deri fandtes, saa er dette aabenbart en stor Uretfærdighed. Den ærede Justitsminister har netop, som det kan sees af de kundgjorte Motiver, fraraadet denne Forholdsregel, fraraadet den endog med det Tilføiende, at han troede sig sikker paa, at ved den blotte Opskrifning til de Uværnepligtige langt Flere vilde melde sig til Landets Værn, end de, man havde i Sinde at udskrive. Jeg anfører dette kun for at vise, at den ærede Justitsminister ikke har stiftet Anstuelse, jeg vil ikke sige siden 23de Septbr., men end ikke siden 22de Juni, eller hvilken anden Dato det var.

Cultusministeren: Naar jeg i en Sag, som ligger saa fjært fra mit specielle Ministerium, og som kun i enkelte Sider har Berøring med dette, tillader mig at henvende nogle Ord til Forsamlingen, da er det, fordi jeg frygter for, at de forskjellige Ting, som fra forskjellige Sider af denne Sal ere komne under Omtale, skulde gjøre, at de, der læse Forhandlingerne, eller som nu have hørt dem, ikke tilbørligen holdt hine Ting borte fra det af Ministeriet givne Svar, og fordi jeg frygter for, at Indtrykket af det givne Svar saaledes vil blive et andet, end det efter Svarets Indhold burde være. Jeg skal derfor bede om, at man vil holde borte fra hvad man tillægger Ministeriet det, som fra andre Sider er sagt, og at man vil holde sig til det, der fra Ministeriets Side er sagt, og lade dette gjøre det Indtryk, som det i og for sig er stiftet til at gjøre. Af Ministeriet er det for det Første sagt, at dets Overtøydning om en retfærdig Fordeling af Værnepligtens Byrder er udtalt i det af det foregaaende

Ministerium forelagte og af det nuværende Ministerium ratificerede Udkast til en Værnepligtslov. Ministeriet vil have, at Byrden og Væren af Værnepligten skal være ligelig fordeelt. Det er altsaa for det Første med Hensyn til Fremtiden og ikke med Hensyn til en fjern fredelig Fremtid, at Værnepligtslovens Antagelse vil uden Hensyn til § 5 medføre en Udskrivning af de ikke hidtil Værnepligtige, som nu indtræde i Værnepligtsalderen. Hvad dernæst angaaer Spørgsmaalet om Iværksættelsen af Forordn. af 23de September 1848, saa har Ministeriet gjort opmærksom paa, at da den udkom, var der en Nødvendighed for den, saa at den maaskee dieblifelig maatte sættes i Kraft, og naar man her har udtalt sig om, at man ei indsaar, hvori denne Nødvendighed kunde vise sig efter Baabenstilstanden, saa behøver jeg blot at erindre om de Forviklinger, der gjorde Iværksættelsen af Baabenstilstanden, endog i den daarlige Tilstand, hvori den var tilveiebragt, meget tvivlsom; der var Omstændigheder, som kunde have foranlediget, at Kampen strax igjen havde taget sin Begyndelse. Disse Omstændigheder ere ikke nu tilstede, Intet af det Mandskab, der nu udskrives, vil efter Sandsynlighed i de første Maaneder efter Udskrivningen komme i Kamp. Nu foreligger der et Udkast til en Værnepligtslov, i hvis § 5, saavidt jeg erindrer, i dens 2den Periode, det udtrykkelige er sagt, at dens Bestemmelse med Hensyn til Værnepligten skal for visse af de hidtil Uværnepligtige modificeres og gives en videre Udstrækning ifølge hele Forordningen af 23de September. Ministeriet antager, at det ved denne Paragraph i Værnepligtsudkastet vil staae i denne Forsamlings Magt at udtale sig imod den hidtil ikke iværksatte Forordning. Nu er det vel klart, at, hvis denne Forsamlings Majoritet bestemt udtalte sig imod, at man ratificerer hiin Forordning, og imod, at man lader de den angaaende Ord i Værnepligtslovens § 5 blive staaende, Ministeriet da ikke kan iværksætte Forordningen med constitutionel Ret. For at undgaae dette Spørgsmaal, kunde man vel sige, at Ministeriet skulde anticipere Udførelsen; men jeg tør vel spørge, om det vilde være handlet i constitutionel Aand. Altsaa maa Ministeriet vel oppebie den Beslutning, som Rigsforsamlingen vil tage om hele Forordningens Iværksættelse, da dens Udførelse nu ikke mere er dieblifelig nødvendig, som den var, da Forordningen udkom. Men Ministeriet har paa det Tydeligste sagt, at bliver den holdt i Kraft af Forsamlingen, skal den blive udført. Den skal da ikke staae som Noget, der blot er sagt paa Strømt; den skal da udføres, og det saa betimeligt, at de 1000 hidtil Uværnepligtige, der ifølge Forordningen skulle udskrives, skulle komme til Kamp, hvis Gud vil, og hvis Kampen atter skal tage sin Begyndelse; og de skulle komme til Kamp lige saa tidlig, som de af den hidtil værnepligtige Klasse, der lidt tidligere udskrives. Hvis Rigsforsamlingen — og i Rigsforsamlingens Haand maa nu det hele Spørgsmaal ligge — erklærer sig for Udskrivningen af de ældre Aldersklasser af de hidtil Uværnepligtige, har Ministeriet sagt, at denne Udskrivning skal blive udført, og at de Udskrevne vilde blive kaldte til Deeltagelse i Kampen. Det er dette, Ministeriet har sagt, og det er dette, hvorpaa jeg ønsker, at det Indtryk maa blive begrundet, som fremgaaer af dets Svar, idet jeg ønsker, at dette Indtryk ei maa blandes med, hvad der her forøvrigt er blevet udtalt om Sympathi eller Antipathi, om Principet for almindelig Værnepligt i det Hele eller om det Princip, der er udtalt i Forordningen af 23de September. Jeg har villet udtale dette stærkt, fordi jeg ogsaa tillægger dette Indtryk Vægt. Jeg skal tilføie med et Par Ord, at det personlig for mig er af Interesse, paa hvem Værnepligten for Fremtiden vil komme til at hvile, idet

jeg har to Sønner, der ville blive værnepligtige ifølge det forelagte Værnepligtsudkast, og som jeg haaber, ville blive værnepligtige, men jeg har ikke Sønner eller Slægtninge, paa hvem Anordningen af 23de September kan finde Anvendelse.

Ordf: Da det er sat under Spørgsmaal, hvor stort et Antal af de Frivillige, der have deeltaget i det sidste Felttog, der vare Uværnepligtige, skal jeg tillade mig at bemærke, at Departements-tidenden Nr. 49 for 17de October dette Aar oplyser, at 1863 Personer af den ikke-værnepligtige Klasse som Frivillige have deeltaget deri.

Udhæring: Det er uden tvivl en ganske simpel Misforstaaelse mellem Frivillige og Ikke-Værnepligtige, idet man har anset alle de Frivillige for Ikke-Værnepligtige.

Ordf: Jeg skal tillade mig at oplæse det anførte Sted i Departements-tidenden; det lyder saaledes: „Der er saameget mindre funden Anledning til at forhøje dette Forhold, som allerede en stor Deel af den uværnepligtige Befolkning i Kongeriget (siden Krigens Begyndelse ialt 1863 Personer) frivillig have taget Tjeneste i Armeen som Menige og Underofficerer.“

Udhæring: Ja, de have frivilligt taget Tjeneste, men en Mængde af dem vare dog værnepligtige.

Ordf: Der staaer udtrykkelig, at de henhørte til den uværnepligtige Deel af Befolkningen.

Mort Hansen: Naar der fra den modsatte Ende af Salen er faldet Uttringer om den Indflydelse, som Ministeriets Svar vilde have paa Bondestanden — Uttringer, der i mine Dine ligne en Trudsel — saa troer jeg, at man med saadanne Uttringer gjør Bondestanden høiligen Uret. Jeg har den Agtelse for mine Medborgere blandt Bondestanden, at de fuldkommen vilde bifalde, at Ministeriet hævder Rigsforsamlingens Ret til at stadfæste eller forkaste en provisorisk Anordning.

Formanden: Jeg skal gjentage, hvad jeg tidligere har ytret, om det ikke maatte være hensigtsmæssigt at ende denne Discussion.

J. M. Hansen: Den sidste Minister, som havde Ordet, brugte Uttringer, der tvinge mig til at tage Ordet i dette Dieblif. Den høitærede Justitsminister svarede, da han blev spurgt, om Ministeriet, uden Hensyn til Forsamlingens Beslutning om § 5 i det forelagte Udkast til Værnepligtsloven, vil iværksætte Frdg. af 23 Septbr., at Forsamlingens Beslutning i saa Henseende ikke vilde være uden Indflydelse paa Regjeringens Beslutning, og dette Svar maa jeg ansee for fuldkommen rigtig og tilfredsstillende. Men den sidste Minister indskrænkede sig ikke til at sige, at den Beslutning, som Forsamlingen maatte tage i saa Henseende, vilde faae Indflydelse paa Regjeringens Beslutning, men at Ministeriet kunde ikke, dersom Forsamlingen forkastede Anordningen af 23de September, sætte denne igjennem, fordi den ikke havde constitutionel Ret dertil. Det er første Gang, siden denne Forsamling er sammentraadt, at der er udtalt nogen Mening om dette Spørgsmaal, en Mening, som jeg har lyttet efter at høre udtalt. Det er Forsamlingen bekendt, at baade den Valglov, hvorefter vi ere valgte, og Indkaldelsen til denne Forsamling gaae ud fra, at Forsamlingen kun har at befatte sig med Grundlovens Behandling. Da Regjeringen besluttede at forstærke Valgene til denne Forsamling med en Fjerdedeel, der skulde vælges af Kongen, blev den Grund anført derved, at det var Grundloven, der her skulde behandles. Da Stænderne gik ind paa og tilraadede, at en Fjerdedeel af Forsamlingen skulde vælges af Kongen, stattede de ogsaa dette paa, at det var Grundloven, som skulde behandles. Jeg maa yttre det som min usorgribelige Mening, at Forsamlingen udenfor Grundlovens Behandling ikke har nogen Ret, ikke har nogen constitutionel Ret, ikke engang en raadgivende. Provindstalsstænderne ere ikke opløste; finder man det nødvendigt at høre Folkets raadgivende Røst, har man dem; men for Folkets Ret troer jeg, at det er farligt at indrømme en Ret udenfor Grundlovens Behandling til en Forsamling, der er sammensat som denne. Jeg har havt stor Betænkelse ved at gaae ind paa de to Lovudkast, der ere forelagte udenfor Grundloven, og jeg har kun gjort det ifølge to Betragtninger, der have gjort sig gjældende for mig, for det første den, at Fædrelandets Stilling gjør det aldeles nødvendigt at behandle og antage disse to Love, og for det Andet, at Forsamlingen heller ikke paa dette Gebeet kunde

være lovgivende. Da dertil den reglementariske Bestemmelse blev truffen, at de kongevalgte Medlemmer kunde udførelses ved en hylfelsesomhelt Afstemning, idet 15 Medlemmer kunne begjære Afstemning efter Ravneptraab, saa fandt jeg, at man, naar Forsamlingen kun var raadgivende, og med denne reglementariske Bestemmelse, med frelst Samvittighed kunde gaae ind paa som raadgivende at behandle disse Lovudkast; thi jeg stode paa, at forsaavidt de kongevalgte Medlemmer havde tilveiebragt et andet Resultat ved Afstemningen, end om de folkevalgte alene havde stemt, Regjeringen deri vilde finde en stærk moralsk Opfordring til vel at overveie, hvad den i saa Henseende vilde beslutte. Jeg kan derfor ikke være enig med dem, som paastaae, at Forsamlingen ogsaa med Hensyn til organiske Love skulde være lovgivende, og jeg vil opfordre dem, som have en anden Mening, til at yttre, paa hvilke Grunde de støtte den Paastand, at Forsamlingen udenfor Grundloven kan være lovgivende, eller at den udenfor denne Lovs Behandling kan have nogen constitutionel Ret.

Schiern: Naar den sidste ærede Taler yttrede, at efter hans Formening var det idag den første Gang, at Ordet her havde lydt om constitutionel Besvielse for Forsamlingen, saa troer jeg vistnok, at Ansvælsen om Forsamlingens constitutionelle Besvielse kan paavises i mange Uttringer, der ligge trykte i Beretningerne om Rigsdagens Forhandlinger. Jeg skal kun nævne en Uttring, som i et af de første Møder blev brugt af et Medlem af det nu aftraadte Ministerium, nemlig af den aftraadte Cultusminister, idet han, da Taleren var om at indgive en Adresse til Hans Majestæt, og Rogle ifølge hans Formening udtalte sig, som om vi endnu stode paa Provindstalsstændernes Standpunkt, sagde: „Jeg troer, at en Forsamling, som staaer paa et blot raadgivende Standpunkt, kan udtale „Stemninger og Følelser“ og kan tillade sig blot at tænke paa at tage „et Opsving“. Men, mine Herrer! Udtalelsen af Deres Følelser, det er Beslutninger; Udtalelsen af Deres Stemning, det er Tilkjendegivelse af Deres Billie, det er Handlinger, som kunne have uberegnelige Følger.“

Gleerup: Med Hensyn til den af den sidste Taler berørte Uttring maa jeg bemærke, at fordi den aftraadte Cultusminister har brugt den, derfor gjør den ikke Forsamlingen til lovgivende. I Anledning af, hvad der er bleven sagt fra hiint Hjørne af Salen, om at jeg paa en truende Maade havde talt om, at Bondestanden ikke vilde finde sig tilfreds, skal jeg gjøre opmærksom paa, at jeg kun har brugt Udtrykket „tilfredsstillet“; man maa da være en ganske besynderlig Frygt for Bondestanden, naar man vilde see en Trudsel deri, at den ikke skulde føle sig tilfredsstillet. Der kan ikke her være Tale om, at Bondestanden angstelig skulde ting med de andre Stænder om, at disse skulde levere saa og saa mange Tusinde Mand, og den saa og saa mange Tusinde; men Taleren er om det moralske Indtryk af, at Loven af 23de September udføres, et Indtryk, som den ærede Justitsminister i sin Tid i denne Sal har lagt særdeles megen Vægt paa, det moralske Indtryk nemlig, at Bondestanden ved denne Udskrivningsanordning bliver overbeviist om, at de ere fuldberechtigede Statsborgere, fribaarne Mænd, og dette faae de Beviis paa igjennem hiin Kjendsgjerning; og det er derfor at jeg sagde, at Justitsministerens Svar muligviis ikke vilde være tilfredsstillende for Bondestanden, fordi det ikke deraf klart fremgaaer, at hiin Udskrivningslov er en Kjendsgjerning.

Formanden: Jeg troer, at Forsamlingen vil billige, at jeg her benytter mig af min Ret til at sætte under Afstemning, om ikke Discussionen angaaende nærværende Interpellation bør endes.

Flere Stemmer: Ja! Ja!

Ved den derpaa foretagne Afstemning besluttede Forsamlingen med afgjort Majoritet, at Forhandlingen skulde sluttes.

Ifølge Dagsordenen gik man derefter over til den endelige Behandling af det af Regulativ-Comiteen foreslaede Tillæg til Forretningsordenens § 19.

af Røe var der stillet følgende Amendement:

„At der til Afslutning af en Forhandling, hvorom 15 Medlemmer begjære afstemt, udføres af Forsamlingens Stemmer, saavel under en Sags foreløbige som endelige Behandling.“

Algreen-Ussing: Comiteen har ikke fundet Anledning til at gjøre yderligere Tillæg til sin tidligere Indstilling. Jeg skal kun, med Hensyn til det af Rigsdagsmanden for Randers Amts 6te District (Née) foreslaaede Tillæg tilbagefalde i Forsamlingens Erindring, hvad jeg alt tidligere har tilladt mig at bemærke, at Comiteen ikke har troet, at der i det her omhandlede Tilfælde, mere end i noget andet, bør fordres nogen høiere Pluralitet end den sædvanlige, og at den navnlig ikke har antaget, at Lidet over en Trediedeel af Forsamlingens Medlemmer bør kunne tvinge Pluraliteten til at høre Fortsættelsen af en Forhandling, som denne mener, at der er tilstrækkelig Grund til at slutte. Jeg skal derhos med Hensyn til den formelle Side af dette Amendement bemærke, at naar det i Samme hedder „en Forhandling, hvorom 15 Medlemmer forlange affstemt“, da maa det Samme, som antages for dette Tilfælde, ogsaa gjælde for det Tilfælde, hvor det er Formanden, der foreslaaer Afslutning, hvilket netop er det, som Forretningsordenens § 19 forudsætter som det Ordinaire, og forsaavidt det endvidere hedder „saavel under en Sags foreløbige som endelige Behandling“ maa jeg tilføie, at den foreslaaede Regel vistnok ogsaa maa gjælde en Sags indledende Behandling, hvor ligeledes Spørgsmaal om Afslutning kan opstaae. Det vil saaledes sees, at naar Amendementet blev antaget i sin nærværende Skikkelse, lider det af væsentlige formelle Mangler.

Formanden: Maafee den ærede Rigsdagsmand foreløbig vilde yttre sig angaaende den formelle Side af hans Forslag.

Née: Jeg skal i saa Henseende bemærke, at det istedetfor Ordene „15 Medlemmer begjere“ maafee kunde hedde „efter Forretningsordenens Bestemmelser begjeres“, og i Slutningen af Forslaget Ordene „saavel foreløbige som endelige Behandling“ maafee kunde ombyttes med „under en Sags forskjellige Behandlinger“.

Formanden: Dette vilde dog neppe ganske opfylde Hensigten, da Forslaget jo maa sættes i Forbindelse med hele Paragraphens Context. Da det iøvrigt væsentligt kun er en Redaction, hvorom her er Tale, kunde det vel overlades Comiteen i sin Tid at foretage den fornødne Forandring.

Algreen-Ussing: Det kunde vistnok sletten hedde: „til Afslutning af en Forhandling udfordres $\frac{2}{3}$ af Forsamlingens Stemmer.“

Indenrigsministeren: I Anledning af hvad der under denne Sags foreløbige Behandling er bleven yttret om Anvendelsen af Forretningsregulativets §§ 18 og 19 ogsaa paa Ministrenes Foredrag, skal jeg paa Ministeriets Vegne tillade mig at bemærke, at disse Paragraphers Bestemmelser om en Sags Afviisning uden foregaaende Discussion og en Forhandlings Afslutning, uagtet flere endnu ønske Ordet, ere reent positive Forskrifter — det vil sige, at de ere givne uden nødvendigt at ligge i Forholdets Natur —, og at de ogsaa savnes i mange constitutionelle Forsamlingers Regulativer. Disse Bestemmelseres Anvendelse paa Ministrenes Foredrag vil derfor ogsaa være en positiv Begrænsning af den Ret til at tage Ordet, naar de (Ministrene) fandt det fornødent, som S. M. Kongen udtrykkelig har forbeholdt sine Ministre. Ministeriet kan nu ikke ansee sig beføjet til for nogen Deel at frasælde den af Kongen samme forbeholdte Ret, men det vil derhos ei modsætte sig et Andragende fra Rigsforsamlingen om, at fornævnte Paragrapher i Forretningsregulativet ogsaa blive anvendelige paa Ministrenes Foredrag, hvis Forsamlingen skulde finde det fornødent at indgaae med et saadant Andragende.

Formanden: Jeg antager, at dette i ethvert Tilfælde ikke henhører under nærværende Sag, men at der i alt Fald om denne Gjenstand maa gjøres et særskilt Forslag.

Algreen-Ussing: Der foreligger heller ikke Noget fra Comiteen i denne Retning, jeg har blot fremsat en Uttring vedangaaende under den foreløbige Behandling. Det er forøvrigt ikke blot §§ 18 og 19 i Forretningsregulativet, men ogsaa andre Bestemmelser, om hvis Anvendelse der kunde blive Spørgsmaal, og saaledes navnlig, om ifølge § 25 Formanden kan kalde en Minister til Orden, forsaavidt der, hvad der ikke er at formode, dertil maatte blive Anledning.

Utsærling: Det forekommer mig, at det vilde være meget ihøvet velbetænkt, om Forsamlingen søgte at tilvejebringe nogenformelst yderligere Fortolkning eller Indskrænkning af den Bestemmelse, som S. M. Majestæt Kongen oprindelig har givet, og hvorved Ministrenes

Ret her i Forsamlingen er fastsat. Dersom man for enhver ubetydelig Ulempe, der maatte indtræde, strax vilde forandre Forretningsregulativet og træffe præventive Forholdsregler, vilde dette spille megen Tid og afftedkomme stor Uleilighed. Det forekommer mig det Sikreste at lade Lidet raade og at lade Banen og Sæderne afgjøre mere end Forretningsordenen og skrevne Bestemmelser. Det vil sjældent, jeg haaber aldrig, være i Forsamlingens Interesse, om den vilde forhindre Ministeriet fra at meddele, hvad det troede, kunde være til Nytte for Forsamlingen; det vilde meget mere være til stor Skade, idet man derved vilde gjøre Ministeriet varsomt og betænkelig med Hensyn til Valget af det Dieblit, da det vilde gjøre sine Meddelelser. Det er altid en farlig Sag at betragte Ministeriet som sondret fra Forsamlingen. Det er en farlig Sag at betragte det som en Stive, imod hvilken Enhver affhyder sine Pile, og i det Dieblit, man forsøger paa ved smaalige, indskrænkende Bestemmelser i Forretningsordenen at afgrænse Ministeriets Ret, kan dette let føre ind paa denne Vej; det kan let vise sig, at deri ligger noget fjendtligt, jeg vil gaae videre og sige noget frygtfomt; thi hvad kunde bevæge til saadanne Bestemmelser, naar man ikke frygtede Virkningen af Ordet, naar der blev talt til den eller den Tid. Jeg troer, at det Tilfælde, som her er Gjenstanden for det yttrede Forlangende om en Tilføining, i sig er af saa ringe og underordnet Natur, at man ikke derpaa bør henvende sin Opmærksomhed.

Algreen-Ussing: Jeg maa tillade mig at gjentage, at der ikke foreligger noget Forslag af Comiteen om Indskrænkning i Ministeriets Ret til at tage Ordet.

Née: Jeg skal kun tillade mig et Par Ord med Hensyn til det af mig stillede Amendement. Jeg har ikke hørt den ærede Ordfører fremføre noget særdeles imod, at der i det her omhandlede Tilfælde skulde fordres en større Majoritet end almindelig, og jeg troer saaledes at kunne henholde mig til mine Uttringer under den foreløbige Behandling angaaende denne Gjenstand. Forholdet stiller sig anderledes hvor der er Spørgsmaal om, at en Debat skal affjæres, end hvor der foretages en endelig Afstemning over en Sag, efterat denne er bleven fuldstændig debatteret. Spørgsmaalet er her ikke om meer eller mindre, end om en vis Tale-Censur, som skal anvendes efter en Talsforrelses Begjering, og det maatte da forudsættes at ligge i den Retsfølelse, der maa tænkes hos Forsamlingen, at den i Debatten vil beskytte Minoriteten imod Majoriteten saameget som det staaer i dens Magt, hvilket jeg troer vil see Fyldest, naar Bestemmelsen, at der ved Afstemning om en Forhandlings Afslutning udfordres $\frac{2}{3}$ af Forsamlingens Stemmer, bliver taget til Følge.

Johnsen: Det er faldet mig ind, om der ikke endnu kunde være nogen Tvivl om den practiske Betydning af det af Comiteen foreslaaede Tillæg til Forretningsordenens § 19, naar det deri hedder: at de Medlemmer, der agte at stille noget Forandringsforslag, strax skulle erklære dette og angive Hovedindholdet af samme. Der kunde nemlig spørges, om Meningene heraf er den, at den Amendementstiller, der bruger den her anviste Tilbællelse, skal være udelukket fra at motivere sit Amendement, forinden Afstemning finder Sted, hvad enten det nu er under den foreløbige eller endog under den endelige Behandling. Det forekommer mig nemlig at være temmelig tilfældigt, om Amendementet allerede er begrundet i eller ved den stedfundne Discussion, og, som det synes mig, vilde det dog være meget uheldigt, hvis Amendementstilleren skulde være udelukket, rigtignok tilfældigvis, saavel ved den foreløbige Behandling som og ved den endelige Behandling fra at motivere sit Forandringsforslag. Jeg har tænkt mig, at Amendementstilleren kunde høre til de Medlemmer af Forsamlingen, som gjøre sig det til en Opgave at følge Forhandlingerne med Opmærksomhed, men dog være iblandt dem, som holde sig tilbage med de Uttringer, de muligen kunde have at gjøre, indtil de høre, om ikke andre Medlemmer vilde komme frem med disse, hvad enten dette nu skeer i Amendementstilleren egen Følelse af Mangel paa parlamentarisk Tact, eller som en Følge af det Princip hos Amendementstilleren ikke at opholde Forsamlingen med ufornødne Bemærkninger. Det forekommer mig, at der maafee kunde være nogen Analogi tilstede i § 18, hvor der tales om Forandringsforslags Afviisning, en Analogi, hvorefter man snarest maatte be-

svare Spørgsmaalet bekræftende, saa at Amendementstilleren ikke blev udelukket fra at motivere sit Forslag. Naar det nemlig her hedder „naar et Forandringsforslag er fremsat og udviklet, er ethvert Medlem berettiget til at forlange dets Afvisning“, ligger det deri aabenbart, at Amendementstilleren i dette Tilfælde ikke er udelukket fra at motivere sit Forslag. Jeg tillader mig at rette denne Tvivl som et Spørgsmaal til den meget ærede Ordfører.

Ugreen-Ussing: Jeg skal tillade mig at bemærke, at der i Comiteens Forslag alene handles om, hvad der finder Sted under den foreløbige Behandling, og det er formeentlig aldeles klart, at de Vedkommende i det der nævnte Tilfælde ikke kunne motivere deres Forandringsforslag, men blot, som det hedder, angive Hovedindholdet af samme. De Vedkommende maae da sikke sig ved den endelige Behandling at komme til at motivere deres Forslag, idet de lade sig indskrive til at tale derom blandt de Første, der erholde Ordet. Forsamlingen vil vistnok heller ikke i noget Tilfælde nægte en Taler at motivere det Forslag, som han ikke har havt Leilighed til at udvikle under den foreløbige Behandling, da det ikke vel kan tænkes, at Forsamlingen ogsaa da skulde tage den Beslutning at afslutte Forhandlingerne, forinden Amendementstilleren havde faaet Leilighed til at gøre dette.

Formanden: Jeg skal dertil sige, at det er meget almindeligt, at man under den foreløbige Behandling blot forbeholder sig et Amendement i den og den Retning, og først nærmere udvikler det ved Sagens endelige Behandling.

Wih: Da Forsamlingen, saavidt jeg erindrer, næsten eenstemmig har antaget § 19 i Forretningsordenen, maa jeg gaae ud fra, at den har erkjendt det for en Nødvendighed for en saa talrig Forsamling som denne — og det gjælder ikke alene denne, men enhver Folke-Forsamling — at have, saa at sige, en Mundkurv for at kunne gøre en Ende paa Forhandlingerne. At den Paragraph, som her omtales, har havt Anvendelse her i Salen, det vide vi Alle, og jeg troer, at man vil være enig med mig i, at den oftere er bleven anvendt rigtigt og med Nytte. Om den end i de enkelte Tilfælde er bleven misbrugt, saa gjør dette ikke Reglen i det Hele urigtig; men for det Tilfælde, at den i Fremtiden skulde blive misbrugt, har Comiteen forelagt et Forslag, som jeg ikke kan andet end billige. Vil man derimod gaae saavidt i denne Sag, at man vil forlange en kvalificeret Majoritet, da finder jeg ikke Anledning dertil. Jeg er i det Hele en Fiende af kvalificerede Majoriteter, og det er kun i yderst sjældne Tilfælde, som hvor der f. Ex.

er Spørgsmaal om Forandring i Grundloven, at jeg mener, at en saadan bør fordres; og hvis lidet over 1/3 af Forsamlingen skulde kunne gøre til Intet, hvad henimod 2/3 af Medlemmerne maatte ønske, da vilde dette være et Tyranni, som Minoriteten kom til at udøve over Majoriteten, hvilket ingenlunde harmonerede med mine Ansuelser. Jeg maa derfor stemme imod det stillede Amendement, imedens jeg billiger Comiteens Forslag.

Nøder: Jeg skal kun bemærke, at naar det af Rigsdagsmanden for Randers Amts 6te District stillede Amendement kommer til at hedde „at der til Afslutning af en Forhandling udfordres 2/3 af Forsamlingens Stemmer“, forekommer der mig ikke at kunne være Noget derimod at erindre; meget mere synes der mig at være Meget, som taler derfor. At der her har fundet Overrælse Sted, troer jeg, ikke kan nægtes; men Ansualet herfor bør ikke falde paa de Femten, som forlangte Afslutning; de vare kun moralsk skyldige, den egentlige Skyld var hos Forsamlingens Majoritet. Har man Noget at indvende imod Majoriteten; og vil man indvirke paa denne, maa det skee ved en Forhøielse af det Stemmeantal, der fordres; og jeg finder derfor, at det foreslaaede Amendement vil have en meget god og nyttig Virkning, især da det finder Anvendelse baade paa den foreløbige og den endelige Behandling, hvorimod det, Comiteen har foreslaaet, kun angaaer et eneste meget specielt Tilfælde, medens Aarsagen, hvorfor Afslutning for tidlig bliver forlangt, ogsaa meget vel kan gøre sig gjældende under en Sags videre Forhandling.

Da ingen Flere begjærede Ordet, freedes der til Afstemning, og blev Udsaldet af denne, at Comiteens Forslag:

At § 19 i Forretningsordenen erholder følgende Tillæg:

„Er det ved en Sags første Behandling, har Formanden, forinden der strides til Afstemning, at opfordre de Medlemmer, der agte at stille noget Forandringsforslag, strax at erklære dette og angive Hovedindholdet af samme“;

blev af Forsamlingen billiget med 119 Stemmer imod 5, og at Rée's Amendement forkastedes med 96 Stemmer imod 26.

Formanden: Jeg har endnu blot at annoncere Dagsordenen for det næste Møde. Dette vil finde Sted paa Lørdag Kl. 1, og der vil i samme af Finantsministeren blive forelagt et nyt Forslag angaaende Finantsferne. Værnepligtsloven vil komme for første gang Mandag.

Mødet hævet.

[Faded, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faded, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Otte og tyvende Møde.

Lørdagen den 16de December.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal anmelden nogle indkomne Adresser, nemlig:

- 1) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Ringkjøbing Amts 2det District (Kirf) fra Lemvig, med 65 Underskrifter, om at Kjøbstædernes Lary behørigen maa iagttages ved Grundlovens og Valglovens Behandling.
- 2) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Odense Amts 5te District (Keth) fra Middelfart, med 58 Underskrifter om samme Gjenstand.
- 3) Et Andragende, indleveret af Rigsdagsmanden for Præstø Amts 3die District (Schad) fra nogle Huusmænd i Lellinge om Forbedring i Huusmændenes Kaar.

Disse Adresser ville blive henlagte i Læseværelset og de 2 første afleverede til Comiteen for Grundloven. — Den Sag, der idag staaer paa Dagsordenen, er den høitærede Finantsministers Forelæggelse af et nyt Finantsforflag.

Finantsministeren: Hans Majestæts Regjering har, paa den nærværende Finantsministers Indstilling og, som man troer, i Overensstemmelse med de Anskuelse, der have gjort sig gjældende deels i, deels udenfor Rigsforsamlingen, angaaende de Forslag, som i Finantsberetningen af 8de Nov. d. A. foreligge Samme, besluttet sig til at tage disse tilbage.

Det er fornemmelig mod den planmæssige Realisation til Beløb 2 Millioner Rbdlr. af Statskassens Activer i offentlige Papirer, navnlig 3 pCt.'s Obligationer af det dansk-engliske Laan af 1825, at Anskuelserne hos de fleste Sagkyndige have forenet sig; og Regjeringen har derfor anseet det hensigtsmæssigst af dens nye Forslag, som jeg her skal have den Ære at foredrage, at ubelade saadan Realisation som en af Hjælpekilderne for 1849, hvorimod det er en Selvsølge, at anden Benyttelse af de nævnte for finantsstille Operationer særdeles beqvemme Papirer, der ville udgjøre en Deel af Finantsernes Reserve for den kommende Tid, saasom til Depositum for Verelcredit, til den contractmæssige aarlige Amortisation af samme, hvilken Amortisation for 1849 andrager contant circa 72,600 Rstr., altsaa fordrer en Anvendelse af ca. 100,000 Rstr. i Obligationer, maa staae Regjeringen aaben, ligesom under almindelige Forhold. Jeg tilføier, at Statskassens Beholdning af 3 pCt.'s Obligationer af det dansk-engliske Laan for Tiden er 544,000 Rstr., hvoraf dog Rstr. 78,000 siden August d. A. henligge som haandsaaet Pant i Nationalbanken.

Fremdeles erkjender Regjeringen, at den i Finantsberetningen af 8de Nov. foreliggende Plan til et nyt Statslaans Iværksættelse paa en hensigtsmæssigere Maade og, under de nærværende for et saadant Laan gunstigere Conjunctioner, forhaabentlig ogsaa paa billigere Vilkaar vil kunne udføres.

Endelig antager Regjeringen, at den Forpligtelse, som utvivlsomt maa paaligge Nutiden, til at bære en forholdsmaessig Deel af de Udgifter og Byrder, som det slesvigiske Spørgsmaals Løsning medfører, vil kunne opfyldes, uden just i Aaret 1849 at udfribe et Tillæg af 50 pCt. til den ved Forordningen 5te Juni d. A. paabudne Krigsskat, hvis Betydning, uagtet Landets i det hele lykkelige Statteevne, især i den seneste Tid, da dens første Deel præsteres, synes at have fundet levende Erkjendelse. Ved det Forslag, som jeg skal tillade mig at fremsætte, er Regjeringen ikke gaaet ud fra mindre Tillid til Landets Evne og Redebonhed til Krigsbidrag, end det Rigsforsamlingen foreliggende Forslag. Man har endog antaget, at der vilde kunne ydes noget Mere, end det Tillæg af i Alt ½ til den allerede paabudne Krigsskat, som sidstnævnte Forslag forudsætter, naar Beskatningsmaaden indrettes saaledes, at Tidsrummet for den hyderligere Krigsskats Erlæggelse noget forlænges. Tillige har man ved det dertil sigtende Forslag for Die at undgaae den Ulempe mod Ihændehaverne af de 2,666,000 Rbd. ældre Creditbeviser, som der ikke kan nægtes at ligge i Udstedelsen af en ny Serie af Creditbeviser, til Beløb ca. 1,333,000 Rbd. istedetfor den tilsvarende, i Juni Termin 1849 anordningsmæssig indløste og tilintetgjorte Sum af ældre Creditbeviser, en Ulempe, der i Særdeleshed fremtræder, naar, ifølge den Rigsforsamlingen foreliggende Plan, endog høiere Rente tilfises af de nye end af de ældre Creditbeviser, uagtet de begge en Tid lang skulde coursere jævnsides.

Finantsberetningen af 8de Nov. gaaer ud fra, at de da resterende Indtægter og Udgifter for Statskassen i 4de Kvartal af indværende Aar omtrentlig vilde ballancere, saa at man ikke turde regne paa at gaae over til Aaret 1849 med nogen Beholdning, der kunde bringes i Anslag som en af sidstnævnte Aars Indtægtsposter. Total-Indtægten for samme Aar er derhos ansat til c. 11 Millioner og Total-Udgiften til c. 21½ Million Rigsbankdaler, med Udeladelse paa Indtægtsiden af Krigsskatten og paa Udgiftsiden af Creditbevisernes løbbestemte Indløsningssum for 1849, hvilken sidste isøvrigt er mindre, end det hele Krigsskatsbeløb, som ved Udgangen af 1849 kan ventes at ville være indshyd i Statskassen.

Da Anskuelserne kunne være forskellige om, hvad man ved calculatoriske Indtægts- og Udgifts-Overslag for Fremtiden tør gaae ud fra, har en af de første Pligter for den nye Finantsminister maattet være at vinde en, paa næie Undersøgelse grundet, selvstændig Overbeviisning om, hvad Statskassens Resourcer og de den, under Forsudsætning af Krigens Fortsættelse, paahvilende Byrder i 1849 virkelig kunde og burde ansættes til.

De Undersøgelser og den Brevverling med forskellige Autoriteter, angaaende det for 1849 udfastede Budgets Specialia, som i den Anledning have været fornødne, i Forbindelse med adskillige ikke mindre nødvendige Dplysningers Inddragelse fra Udlandet, have foraarsaget, at jeg først nu seer mig istand til at yttre mig for Rigsforsamlingen om de Modificationer i den ældre Finantsplan, som jeg ved min Indtrædelse som Finantsminister tillod mig at antyde.

Paa det for 1849 allernaadigst approberede Budget, — der med alle dets Bilag, samt med Regnskabs-Oversigten for 1847, vil blive fremlagt til Eftersyn og Afbenyttelse, saavel for Rigsforsamlingens Finantscomitee, som for de af dens Medlemmer udenfor Comiteen, der maatte ønske dermed at gøre sig bekendt —, har man ladet det være sig magtpaaliggende at tilveiebringe enhver mulig Besparelse ikke

alene paa de extraordinaire Krigsudgifter, men ogsaa paa de ordinaire Udgifter.

Ikke desto mindre er Contoen for uforudseelige Udgifter ansat saaledes, at Regjeringen ikke er afskaaret fra at kunne lade enkelte vigtige offentlige Bygningsarbejder, saasom Daare-Anstalten og den nye Straffe-Anstalt i Jylland, muligen ogsaa det ved Kjobenhavns Loldbod, fortsatte, vel ikke med den under andre Omstændigheder tilsigtede og vnskelige Kraft, men dog saavidt, som Arbejds Diemed eller de derved bestjeftegede Haandværkeres og Arbejdsfolks Lary nødvendigen udtræver.

Total-Udgiften for 1849, under Forudsætning af Krigens frastige Fortsættelse, bliver herefter 21 $\frac{3}{4}$ Million, medens den efter den tidligere Finantsberetning var anstaaet til 21 $\frac{1}{2}$ Million.

Hvad nu Resourcerne angaaer, hvormed disse Udgifter kunne gaaes imøde, da ville Aaret 1849's løbende Indtægter — den udenfor Beregningerne holdte Krigsskat til Creditbevissernes Indløsning fra regnet — som tidligere ophyst, ikke kunne anslaaes høiere end til, med et rundt Tal, 11 Mill.

Derimod er det mig behageligt at kunne meddele, at Finantserne ved en muligst nøiagtig, men tillige forsigtig Opgjørelse af Indtægterne og Udgifterne for 4de Kvartal 1848, kunne regne paa at gaae over til Aaret 1849 med et contant Overskud til Hjælp til Bestridelse af sidstnævnte Aars Udgifter af mindst 1 Million Rbdlr.

Det til Total-Udgiftens Dækning i 1849 Manglende, om hvis Tilveiebringelse ved extraordinaire Foranstaltninger der bliver Spørgsmaal, udgjør altsaa 9 $\frac{3}{4}$ Million, istedetfor efter Finantsberetningen af 8de Nov. 10 $\frac{1}{2}$ Million Rbdlr.

Regjeringens Forslag til de nævnte 9 $\frac{3}{4}$ eventuelt fornødne Millioners Tilveiebringelse i Aaret 1849 er følgende, som herved, med Hans Majestæt Kongens allerhøieste Sanction, forelægges Rigsforsamlingen til Bedømmelse.

I 11te Decbr. Termin 1849 skal, ifølge Forordningen 5te Juni d. A. § 3, den anden Crediedeel af Creditbeviser indløses med Rbd. 1,333,000, hvortil dog, saavel som til den første Crediedeels Indløsning i den forudgaaende Juni Termin, de fornødne Contanter ville være indkomne af den udenfor Budgetberegningerne holdte Krigsskat.

Foruden denne lovbestemte Indløsning foreslaaes endvidere i December Maaned 1849, eller senest Januar 1850, at indløse ogsaa den sidste Crediedeel af Creditbeviser, som ifølge det citerede Lovbud først skulde være indløst den 11te Juni 1850 med Rbd. 1,333,000.

Da den til dette Beløbs Dækning bestemte sidste Part af Krigsskatten allerede inden, eller umiddelbart efter December Maanedes Udgang 1849 for en væsentlig Deel vil være indflydt i den kongelige Kasse, antages denne anticiperede Indløsning (indbefattet den tidligere til Udbetaling, men kun for 1 $\frac{1}{2}$ Aar, faldende Rente af den sidste Serie af Creditbeviserne) ikke at ville forøge Aaret 1849's Udgifter med mere end høist 700,000 Rbd., som imidlertid, foruden Rentebesparelsen for næsten $\frac{1}{2}$ Aar af 1,333,000 Rbd., kommer Aaret 1850 til gode. Den ovennævnte Sum af 9 $\frac{3}{4}$ Millioner, som extraordinært skal tilveiebringes for 1849, forøges saaledes ved sidstnævnte 700,000 Rbdlrs Tillæg til 10 Millioner, i hvis Sted til større Sikkerhed foreslaaes at ansætte Behovet til 11 Millioner.

Dette Beløb dækkes for det Første ved 4 Millioner nye, samme Rente, som de ældre, bærende Creditbeviser, som udstedes i 11te Decbr. Termin 1849, saaledes at dette Aars sidste Regninger, indenlandsk Rentebetaling, Gager m. v., dermed kunne klareres. Udstedelsen af en saadan ny Serie af Creditbeviser, hvorom Regjeringen, naar Rigsforsamlingen bifalder Forslaget, maa søge at træffe Overeenskomst med Nationalbanken, og med Hensyn til hvilke isvrigt maatte forholde i det Væsentlige, som med de nu cirkulerende lignende Beviser, vilde kunne iværksættes uden Forurettelse mod Ihavdehaverne af de ældre Creditbeviser, naar disses sidste Deels Indløsning anticiperes, som forommeldt. De nye Creditbeviser maatte efter Lodtrækning indløses, hver Gang med en Crediedeel, i 11te Juni og 11te December Termin 1850 samt 11te Juni Termin 1851, under en til Forordningen 5te Juni 1848 §§ 1—3 svarende Control fra Folkerepresentationens Side, ligesom til Betryggelse for dem samme

Hypothek maatte stilles, som for de ældre Creditbeviser. Indlæsningen skeer derhos ved Hjælp af en ny for Aaret 1850 og eventuelt tillige for 1ste Kvartal af Aaret 1851 beregnet Krigsskat, hvortil den fornødne Anordning forelægges de første i October 1849 sammentrædende ordentlige Rigsstænder. Denne nye Krigsskat vilde da enten i det Væsentlige kunne slutte sig til Bestemmelserne i Forordningen af 5te Juni d. A., sammenholdt med Placaten af 26de August næstefter, eller formes som en Formue- og Indkomsskat, ved hvis Regulering det tilbørlige Hensyn til Samfundets mindre begunstigede Classers Afgiftslettelse kan tages.

Til Udgifternes Dækning for 1849 vilde, naar dette Forslag antages, altsaa endnu fordres 7 Millioner Rbd.

Til dette Beløbs Tilveiebringelse drifter jeg mig ikke til at foreslaae Udskrivning af nogen yderligere Krigsskat, end som i det Foregaaende ommeldt; ei heller kan Realisation af Statens Activer, som ovenfor omhandlet, tilraades.

Regjeringen er derfor bleven staaende ved Tanken om at tilveiebringe hine 7 Millioner Rbd. ved et Statslaan.

Statsgjælden er i Aaret 1848 saa langt fra at være forøget, at den ved contractmæssige Afdrag paa indenlandsk og udenlandsk Gjæld, saavel som ved Udbetalinger paa svævende Gjæld, den 1ste Januar 1849 endog kan antages at ville være rigeligt 1 Million mindre end den var den 1ste Januar 1848. Forsaavidt kan Krigen i indværende Aar altsaa ikke siges at være ført paa Efterkommernes Bekostning.

Derimod kan Forskjellen mellem det contante Overskud, hvormed Aaret 1848 begyndte, nemlig c. 6,000,000 Rbd. og det, hvormed Aaret 1849, som forommeldt, vil begyndes, nemlig c. 1,000,000 —

altsaa 5,000,000 Rbd.

i vis Maade siges at falde Efterkommerne til Last, forsaavidt som den for enhver Statskasse fornødne Reservecfond, der i Anledning af nærværende Krig nu her vil vorde opbrugt, igjen i Fremtiden vil være efterhaanden at opsamle.

Naar til disse 5,000,000 Rbd. føies Bærdien af de i 1848 realiserede 3 pCt. dansk- engelske Obligationer til Beløb Rst. 281,850, beregnede à 75 pCt. til henved 2,000,000 —

og fra Summen 7,000,000 Rbd. igjen drages den ovennævnte 1,000,000 —

hvormed Statsgjælden i 1848 er formindsket, saa vil det findes, at den virkelige Forringelse af Finantsernes Status som en Følge af Krigen ifkun udgjør 6,000,000 Rbd.,

hvilket Beløb altsaa udtrykker, hvad Nutiden i Anledning af Krigen hidtil alene kan siges at have skudt over paa Eftertiden. Men ligesom herved ikke bør oversees, at de Nulevende have bidraget deres Deel til Reservecfondens opsparede Beholdninger og øvrige erhvervede Statsactiver, saa at Efterkommerne ingenlunde ere berettigede til udelukkende at regne sig til Tab Forbruget af den ovennævnte Deel af hine Beholdninger og Activer, som Nutiden saa gjerne fuldt vilde have ladet gaae i Arv til dem, saaledes er det for Alle vitterligt, hvilke betydelige Summer, der netop i de senest forudgaaede Aar ere afdragne paa den fra Fortiden arvede betydelige Statsgjæld; og ikke desto mindre har dog Nutiden, ved Siden af Krigens mangehaande directe Byrder, under en over næsten hele Europa udbredt Handels- og Pengecrisis, paataget sig i indværende og næste Aar at udrede 4 Millioner i Krigsskat. Regjeringen har derfor troet, at de Nulevende med Føie kunne siges at bære den forholdsvis større Deel af de hidtil medgaaede Krigsomkostninger. Under disse Omstændigheder kan det heller ikke være betænkeligt til Dækning af nye Krigsudgifter at ramme Efterkommerne ved et Statslaan af 7 Millioner, og at gjøre det endog, forinden man henimod Slutningen af Aaret 1849 strider til, ved 4 Millioner nye indløselige Creditbevissers Ud-

Redelse; yderligere at belaste de Aalevende. Det maa, saavidt skjønes, betragtes som en Fordeel ved den Folgeorden, i hvilken de overordentlige Resourcer for 1849 her ere bragte i Forslag, at Statslaanet først udtømmes, inden der stribes til ny Krigsskats Udfri-ning, saa at denne sidste, hvis Krigen ikke varer saalange i 1849, som Regjeringen mener at burde være beredt paa, muligt aldeles vil kunne undgaaes, ligesom paa den anden Side ogsaa Statslaanet, saavidt gjørligt, bør søges reist med saadanne Betingelser, at derpaa ikke udtælles større Summer, end som Begivenhedernes Udvikling i næste Aar efterhaanden maatte udkræve.

Med Hensyn til den Maade, hvorpaa et Statslaan af den om- spurgte Størrelse hensigtsmæssigt maatte være at contrahere, da vil Hovedspørgsmaalet formeentlig være, om Laanet bør søges i Landet selv, eller i Udlandet.

At her i Landet ikke skulde være tilstrækkelige Resourcer til at kunne gjøre Regjeringen et saadant Laan, tør vel ikke benægtes, endstjøndt mange Capitalers Disponibilitet kan være tvivlsom; men det Væsent- lige er, at Regjeringen har frygtet for, ved nu at aabne Laanet i selve Landet, at hendrage Capitaler til Statskassen i en stærkere Grad, end ønskeligt med Hensyn til den private Credit, og den fore- trækker derfor i Diebløkket at contrahere Laanet i Udlandet.

Der har foreligget Regjeringen iblandt andre Planer, navnlig ogsaa een til et indenlandsk Præmielaan af ringere Beløb, som vel havde den practiske Fordeel, at det mindre var beregnet paa egent- lige Capitalisters Deeltagelse, end paa den, til Held for Danmark, mere talrige Klasse af Indvaanere, som med jævnt Udkomme forbinde Besiddelsen af mindre betydelige Summers Overstod, der deels over- hovedet ikke ere anlagte frugtbringende, deels i alt Fald ikke ere radi- cerede i faste Eiendomme eller satte i offentlige Papirer. Man har imidlertid troet heller ikke at burde gaae ind paa det Slags inden- landsk Laan, men at burde bestemme sig for at gjøre Laanet i Ud- landet, hvor dette, efter de Oplysninger, som derom ere indbragne, maa antages at kunne erholdes.

At det, i det, som Forholdene nu ere, usandsynlige Tilfælde, at et udenlandsk Laan ikke skulde kunne erholdes, maatte være Regje- ringen forbeholdt at realisere et indenlandsk, paa den Maade, som Omstændighedernes Medfør da maatte tilsiige, ansees som en Selv- følge, idet der ingen Meningsforskjel kan være om, at naar Krigens Fortsættelse i 1849 udfordres, for at havde Danmarks Ret til Sles- vig, da er det Nationens Billie, som det er Kongens, at føre den til enhver Pris.

Hvilke Vilkaar, der ibrigt kunne opnaaes for det paatænkte udenlandsk Statslaan, hvorledes, hvor, og med hvem dette paatænkes contraheret, vil Rigsforsamlingen vistnok finde det mindre hensigts- mæssigt at gjøre til Gjenstand for Forhandling.

De større Magters Finantsbestyrelser kunne vel i Almindelighed uden Ulempe begjere Folkerepresentationens Approbation paa at gjøre Statslaan af en bestemt Bestaffenhed, fordi Regjeringerne der under sædvanlige Forhold kunne optræde som Indbydere til Laanet, for hvilket altsaa en vis Mobalitet i Forveien uden Ulempe kan fast- sættes, i Henhold til hvilken da Capitalister senere opfordres til Teg- ning af Laanet, t. Ex. ved forseglede Tilbud, der aabnes under of- fentlig Control, o. d.

Men en mindre Stat, som hovedsagelig i Udlandet maa søge Laan reist, kan ikke saaledes forud fastsætte, paa hvilken Maade man i Henseende til Laanets Enkeltheder vil gaae frem. Den naturlige Fremgangsmaade for en saadan Stat er den, som ogsaa tilforn her har været anvendt og nyligen ligeledes af den norske Regjering, nem- lig at man henvender sig til Banquierhuse i Udlandet og ad Under- handlingernes Vej søger at reise sit Laan paa saa billige Vilkaar, som muligt. Herved umuliggjøres imidlertid videre forudgaaende Forhandling med Folkerepresentationen om Detaillen af Laanebetin- gelserne, end hvad Størrelsen af den contante Sum angaaer, som Regjeringen søger Bemyndigelse til at laane.

Den Tillid, som herved vises Regjeringen, er, om end flere maatte finde den temmelig stor, dog nødvendig; og det indsees heller ikke, at den Handlefrihed, hvorpaa Regjeringen i Henseende til en saadan

finantsiel Operation gjør Krav, kan være videre betænkelig, naar det tages i Betragtning, at neppe Rogen kan være mere interesseret end Regjeringen i at contrahere Statslaanet paa muligt fordeelagtige Vilkaar, og at dens Handlemaade senere aabent vil foreligge Rigs- stænderne til Bedømmelse.

I Henhold til alt Foranførte indskrænker altsaa Regjeringens Forslag, idet Propositionerne af 8de November d. A. tages tilbage, sig til Følgende:

- 1) Finantsbestyrelsen bemyndiges til paa hensigtsmæssigste og bil- ligste Maade at søge et Statslaan reist indtil en Sum af 7 Millioner contant at modtage.
- 2) I 11te December Termin 1849 udstedes, efter Overenskomst med Banken, indtil 4 Millioner 3½ pCt. aarlig Rente bærende, nye Creditbeviser, i Henseende til hvis Betryggelse og Control- len med deres Indløsning i de 3 nærmest paafølgende Terminer forholdes paa samme Maade, som med de i Forordningen 5te Juni 1848 ommeldte Creditbeviser, under den Betingelse, at den sidste Tredeedel af sidstnævnte Beviser, istedetfor i Juni Termin 1850 indløses, om muligt, i December 1849 og i ethvert Til- fælde inden Januar Maanedes Udgang 1850, og at den først sammentrædende ordentlige Forsamling af Rigsstænder forelægges Udcast til Anordningen om den yderligere, fra 1ste Januar 1850 gjældende, Krigsskat, med hvis Beløb de nye Creditbeviser ville være at indløse.

Premierministeren: Forsaavidt det nu foredragne Forslag afviger fra det, som jeg tidligere i min forhenværende Stilling som Finantsminister har forelagt Forsamlingen, har jeg anseet det for min Pligt at yttre, at saavidt Conjuncturerne ere mig bekjendte, den Bansekilighed, jeg fandt i sin Tid ved at stifte et Udenrigslaan, nu for en Deel er forsvunden, og at Omstændighederne lade gunstigere til at stifte et udenrigsk Laan. Det er altsaa, som jeg allerede da tillod mig at yttre, altid bedre at staffe Penge paa denne Maade, hvor man er mere Herre over Vilkaarene og mere Herre over Sum- merne. Da nu saaledes, som jeg har tilladt mig at bemærke, Om- stændighederne have forandret sig, maa jeg i Get og Alt samstemme med det Forslag, som den nuværende Finantsminister har gjort, og foretrække, hvad deri er foreslaet, nemlig at stifte et Udenrigslaan af 7 Millioner, fremfor hvad jeg havde foreslaet, at stifte et inden- landsk Laan af 6 Millioner, paa den Maade, jeg tillod mig at ud- vikle det.

Formanden: Jeg maa henstille til Forsamlingen, om den vil, at dette nye Forslag skal gaae til Afdelingerne eller uden videre gaae til en Comitee, og da vel navnlig til den Comitee, som alle- rede er nedsat over det tidligere Finantsforslag. Jeg veed ikke, om Rogen vil yttre sig over hvilket Alternativ vi i denne Henseende skulle vælge.

Reergaard: Fra Comiteens Side kan jeg ikke skjøne, at der kan være Noget imod at tage dette Forslag under Overveelse. Stjøndt det foreliggende Forslag vel i væsentlige Ting afviger fra det tidligere, saa er det dog saa nærbeflægtet med dette, at jeg ikke skjøner rettere, end at Comiteen ved de Forhandlinger, som have fundet Sted i den Aalebning i Afdelingerne, er tilstrækkeligt forberedt til at kunne behandle det.

Formanden: Hvis ikke flere ville yttre sig, vil jeg sætte un- der Afstemning, om Forslaget skal henvises til den allerede i Finants- sagen nedsatte Comitee.

Ved den derpaa foretagne Afstemning blev dette med 134 mod 4 Stemmer besvaret bekræftende.

Formanden: I dag er intet Videre at gøre end at fastsætte Dagsordenen for næste Møde, som vil finde Sted paa Mandag, og vil da Børnepligtsagen blive foretaget til foreløbig Behandling. Med Hensyn til Klokkeslettet for Mødet havde jeg tænkt at bestemme det til Kl. 11, men da der paa Mandag er en Høitidelighed, hvor man vist nødvendig vil savne adskillige af de Herrer, som her ere tilstede, vil jeg spørge, om man har Noget imod at ansætte Forhandlingerne Kl. 9—1; men hvis der reiser sig nogen Stemme derimod, vil jeg sætte Mødet til Kl. 11.

Balthazar Christensen: Jeg vil tillade mig at bemærke, at den Høitidelighed, som Formanden sigter til, dog ikke er af nogen meget almindelig Interesse, og at det derimod vistnok vil være forbunden med stor Gæne, da Forsamlingens Medlemmer ere vante til at samles senere her i Huset, paa Mandag at komme her et Par Timer tidligere.

Formanden: Saa skal jeg tillade mig at bestemme Mødet til Kl. 11.

Mødet hævet.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ni og tyvende Møde.

Mandagen den 18de December.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal annelde nogle indkomne Adresser, nemlig:

- 1) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Thisted Amts 2det District (Lühghof) fra 82 Borgere i Thisted, der gaaer ud paa 1) at Landets Kjøbstæder maae udgjøre en særskilt Valgklasse, 2) at Kjøbstædernes Rettigheder og Privilegier maae forbeholdes disse uden videre Indskrænkninger, og 3) at Consumtionen maa blive affattet mod billigt, passende Vederlag.
- 2) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Ringkjøbing Amts 4de District (Sløve) fra 133 Beboere af Stadiit og Vederfø Sogne, hvori de udtale deres Uvillie over den Aand, der gjør sig gjældende i de mange fra Kjøbstæderne indkomne Andragender om Forandring i Udkastet til Valgloven.
- 3) Et Andragende, indleveret af den kongevalgte Rigsdagsmand Koster fra Selskabet Philiatrien i Anledning af den paatænkte Daareanstalt i Jylland, hvilket Andragende ønskes overgivet Finantscomiteen.

De 2 førstnævnte Adresser ville blive henlagte i Læseværelset og i sin Tid overleverede til Comiteen i Forsatningsagen. Dernæst skulle vi gaae over til Dagsordenen, nemlig Sagen om Værnepligten, der er til foreløbig Behandling. Efter Aftale med Ordføreren skal jeg først aabne Discussionen om Udkastets tre første Paragrapher, der omhandle de almindelige Principer for Værnepligten. Den ærede Ordfører har Ordet. —

Den fremlagte Betænkning over Forordningen lyder saaledes:

Det er overdraget Undertegnede at sammentræde i det Udvalg, som skal afgive Betænkning over det Rigsdagsforsamlingen af Regjeringen forelagte Lovforslag til Indførelse af almindelig Værnepligt. Ved at gjenneengaae Udkastet have vi fundet Anledning til at foreslaae følgende Forandringer i samme:

Med Hensyn til Overskriften, formene vi, at det bør hedde: „Lov om almindelig Værnepligt for Kongeriget Danmark.“

ad § 1.

Da der ved Udtrykket „Indfødsretten“ maa antages at være sigtet til Anordn. 15de Januar 1776, og denne Anordning senere er undergaaet Forandring, ligesom og det forelagte Udkast til en Valglov indeholder Forslag til Forandring deri, formene vi, at det, istedetfor at betegne de Værnepligten undergivne Mandspersoner, deels som dem, der ere indfødte, og deels som dem, der ere at ansee lige med disse, bør hedde: „Alle de Mandspersoner, der have Indfødsret i Bort Kongerige Danmark, skulle etc.“. Vi foreslaae derhos, at Tilføiningen, om at Forpligtelsen er betinget af Tjenstdygtighed og Alder, som Noget, der indeholdes i de efterfølgende Bestemmelser, udelades, saa at Slutningen af Paragraphens 1ste Passus fra Ordet „forfaa vidt“ bortfalder.

ad § 2.

Da det synes mindre passende at betegne de her omhandlede Personer som staaende i Klasse med Udlandinge, formener Udvalget, at det bør ligefrem udtrykkes, at det kun er, naar de erhverve fast Hjem

nogetsteds i Kongeriget Danmark, at de blive Værnepligten undergivne, og der foreslaaes derfor den Forandring i Udkastet, at det efter Ordet „Mandspersoner“ i 3die Linie, kommer til at hedde: „kun naar de siden maatte erhverve fast Hjem nogetsteds i Bort Kongerige Danmark, Værnepligten undergivne.“

ad § 4.

Undertegnede Hiort formener, at den sidste Deel af Paragraphen ikke fyldestgjør Retfærdigheden, idet Bestemmelsen kun gaaer ud paa Tilbagebetaling af den erlagte Kjendelse, forsaavidt den Bedkommende bliver udfreven til activ Tjeneste. Forholdet er nærmest et Contractforhold mellem Staten og den Private, og derfor maa Staten, naar den ikke seer sig istand til at opfylde Contracten, give den Bedkommende Stadeserstatning, og saaledes i det mindste tilbagebetale den erlagte Kjendelse. Jeg indstiller derfor, at Bestemmelsen rettes derhen, at Bedkommende, uden Hensyn til om de blive udfrevne til activ Tjeneste, paa Anfordring tilbagebetales de erlagte Kjendelser.

Undertegnede Bregendahl formener derimod, at da det ved en Kjendelses Erlæggelse kun kan have været tilstigtet at opnaae samme fritagelse, som der tilkom dem, der efter deres Fødsel eller senere opnaaet Stilling i Samfundet vare fritagne for Værnepligt, er der ikke nogen tilstrækkelig Grund til at indromme Tilbagebetaling af den erlagte Kjendelse i det i Udkastet ommeldte Tilfælde.

Udvalgets Flerhed kan ikke tiltræde nogen af de foreslaaede Forandringer, men formener, at det bør forblive ved Udkastets Bestemmelser.

ad § 5.

Undertegnede Bregendahl, van Doorn, Hiort, Koster, Petersen, Scavenius og Stockfleth formene, at, ligesom man maa erkjende, at et billigt Hensyn til den hidtil værnepligtige Befolknings Lary krævede, at der, da Fædrelandets Stilling medførte, at en usædvanlig Mængde deraf kaldtes til dets Forsvar, toges Forholdsregler til en Udskrivning af den hidtil ikke værnepligtige Befolkning, saaledes maa det antages, at dette Krav seer Fyldest derved, at Værnepligtens Almindeliggjørelse udstrækkes saa langt tilbage i Tiden, at den kommer til at omfatte ogsaa dem, der ere fødte i Aaret 1826, og som saaledes ved Anordningens Emanation strax ere udskrivningspligtige. Da det nu derhos kan antages, at de ei hidtil Værnepligtige, der ere fødte i 1826, omtrent ville udgjøre det samme Antal, som efter Anordn. 23. Septbr. d. A. skulde udskrives, saa antage vi saameget mere, at denne Anordning, forsaavidt det ikke maatte være fundet nødvendigt at sætte den i Udøvelse forinden nærværende Lovs Emanation, bør ophæves.

Dette Forslag kan ikke tiltrædes af Udvalgets Flerhed.

Undertegnede Christensen, Hiort, Scavenius og Ussing formene, at naar hensees til, at de Paagjældende, der ville rammes af den ved Frdg. 23 Sept. sidstl. anordnede Udskrivning, hvis denne Anordning bringes i Anvendelse, ville blive underkastede en Byrde, hvorpaa de ikke havde kunnet gjøre Regning, og naar det tillige tages i Betragtning, at Krigstjenesten kun med mangfoldige Undtagelser er affordret de forhen Værnepligtige af de tilsvarende Aldersklasser, da er der en stor Opfordring til ikke at udelukke saadanne Undtagelser fra den ved hlin Anordning befalede Udskrivning, som uomtvisteligen have Billighed for sig og som hverken træde det militaire Viemed hindrende i Veien, og ikke heller fraraades af andre Hensyn. Ved at overveie, hvilke Undtagelser der herefter burde ind-

rømmes, have vi fundet, at der neppe er nogen, paa hvilken Billigheden kan opstille et større og mere ubestrideligt Krav, og paa den anden Side ikke heller nogen, som lettere kan fastsættes uden al Betænkelse, end den, at de Personer fritages for Udskrivningen, som inden Anordningens Udførelse have indladt sig i Ægtekab, og vi tillade os derfor at indstille, at der til § 5 føies følgende Tillæg:

„Fritagelse fra at udskrives efter den sidstnævnte Anordning, skal dog tilkomme dem, der inden Anordningens Udførelse have indladt sig i Ægtekab.“

Fremdeles formene Undertegnede, Christensen, Hiorth, Scavenius og Ulsing, og heri er ogsaa undertegnede Madsen enig, at de, der udskrives efter Forordning 23de September sidstleden, bør, naar de forhen have frigjort sig fra Børnepligt, ved Indbetaling af en Kjendelse til Landmilitiefonden, erholde denne Kjendelse tilbagebetalt, paa samme Maade som dette efter § 4 i nærværende Udkast skal være Reglen med Hensyn til dem, der i Fremtiden udskrives efter den nye Børnepligtslov. Vi indstille derfor, at følgende Ord tilføies § 5:

„Iøvrigt vil Bestemmelsen i det sidste Membrum af den foregaaende Paragraph, naar det der forudsatte Tilfælde er tilfælde, være at anvende ogsaa med Hensyn til dem, der udskrives efter den nysmeldte Anordning.“

Disse Forslag kunne ikke tiltrædes af Udvalgets Flerhed.

ad § 6.

Da det er af Bigtighed, at Statens Embedsmænd ikke rykkes ud af den Stilling, de indtage, og da den Tjeneste, som de udføre, maa antages at være af ligesaa megen Bigtighed for Staten, som den militære Tjeneste, indstiller undertegnede Hiorth, at denne Paragraph gives den herefter fornødne Forandring, og at denne Forandring maa omfatte, ikke alene de civile og geistlige Embedsmænd, men og de faste Skolelærere i Kjøbstæderne og paa Landet. Dog maatte Fritagelsen betinges derved, at den Vedkommende som landværnepligtig er endelig behandlet paa Sessjonen og derhos enten erkjendt for utjenstdygtig, eller som tjenstdygtig har frigjort sig fra Tjeneste i Linien, og om han er søværnepligtig, har opnaaet en Alder af 26 Aar. Skulde dette Forslag ikke vinde Bisid, indstiller undertegnede Hiorth, at hele § 6 udgaaer, eftersom der ikke synes at være særlig Grund til at fritage en enkelt Klasse af Embedsmænd.

Udvalgets Flerhed har ikke kunnet tiltræde disse Indstillinger.

ad § 8.

Udvalget formener, at det i denne Paragraph bør udtales, hvorledes Lægsrullealderen beregnes, og at der derfor gives Paragraphen den Tilføining:

„og forstaaes ved Lægsrullealder det Alders Aar, som den Paagældende har fyldt ved det løbende Aars Begyndelse.“

ad § 9.

Det foreslaaes, at der i 2den Passus, 2den Linie, efter Ordet: „have“ tilføies: „forsaavidt de ikke allerede ere optagne i Rullen“. Ligeledes foreslaaes, at den i Paragraphen nævnte Mulct nedsettes til 2 Rbd.

Overskriften over 2det Capitel formenes, i Lighed med Overskriften over 3die Capitel, at burde forandres til „Om Børnepligten i Henseende til Land-Krigstjenesten“.

ad § 11.

Da de i 2det Capitel indeholdte Regler ei blot angaae Udskrivning til den staaende Hær, hvorunder forstaaes Linien og Krigsreserven, men ogsaa Udskrivning til Forstærkningen, bør det formeentlig i denne Paragraph, istedetfor „den staaende Hær“ hedde: „Hæren“; ligesom vi og ansee det rigtigere, istedetfor Udtrykket: „aarlige Sessjoner“ at sætte: „de anordnede Sessjoner“.

ad § 14.

Der vil formeentlig opnaaes en mere concis Udtryksmaade, naar der, istedetfor „aldeles“ i 2den Linie, sættes „for stedse“ og naar Ordene „og som ei kunne ventes senere at blive hævede“ udelades.

ad § 18.

Da Udtrykket i Paragraphens sidste Linie „de 22-aarige Børnepligtige“ let vil kunne misforstaaes, formene vi, at det bør ombyttes

med det Udtryk „den Alders-Klasse, til hvilken han efter sin Alder hører“.

ad § 22.

Da Bestemmelserne i denne Paragraph ogsaa omfatte dem, der enten før det 22de Aar (§ 17 2den Passus) eller efter det 22de Aar (§ 15 og 16) komme til Udskrivning, bør Udtrykkene i 7de Linie „indtil de have fyldt det 24de Aar“ formeentlig forandres til „endnu i eet Aar“, og i følgende Linie Udtrykket „det 22-aarige“ forandres til „Aarets“; ligeledes maa Udtrykket „Efter det fyldte 24de Aar“ i Paragraphens Slutning forandres, og vi foreslaae derfor, at sidste Passus redigeres saaledes:

„Saadant Mandskab kan, naar 2 Aar ere forløbne, efter at det har mødt til Lodtrækning, i Fredstid ikke mere udskrives.“

ad § 23.

Da Paragraphens Slutning, saaledes som den er affattet, kan lade antage, at den, der først kommer tilfælde efter det 30te Aar, er fritaget for al Tjeneste, og dette er i Strid med Bestemmelsen i § 31 sidste Membrum, bør det formeentlig allerede her udtales, at der dog paahviler ham Forpligtelse til at udtjene sin Børnepligt, hvorfor det foreslaaes, at der ved Paragraphens Slutning gjøres følgende Tilføining:

„og iøvrigt at behandle efter § 31“.

ad § 25.

Undertegnede Christensen og Støckfleth kunne ikke tiltræde denne Paragraphs Bestemmelse. Vi see nemlig med Hensyn til Hovedvirkningerne ingen væsentlig Forskiel mellem den her ommeldte Stillingsret og den af de tidligere Provindstilstænder paa det Bestemteste fraraadede Frikjøbelsesret, idet vi formene, at hiin, ligesaa vel som denne, vil forrykke det Lighedsprincip, der ligger til Grund for Børnepligten Almindeliggjørelse, og at Stillingsretten i samme Grad som Frikjøbelsesretten vil medføre, at den staaende Hær for en stor Deel sammensættes af den fattigere Deel af Befolkningen og derved ikke alene vil gjøre Byrden dobbelt isølelig for de faa af de mere Dannede, der ikke maatte see dem istand til at udrede den nødvendige Stillingssum, men ogsaa svække den gode moraliske Indflydelse, man ventede sig af at see unge dannede Menneſter i de Meniges Rækker. Vi tillade os derfor at foreslaae, at Udkastets § 25 udgaaer, og at, som Folge heraf, det Samme bliver Tilfældet med §§ 26 og 27.

Udvalgets øvrige Medlemmer kunne ikke tiltræde det forestaaende Minoritetsvotum om Utilraadeligheden af Stillingsret. Udvalget formener iøvrigt, at Udtrykket „er ansat til Tjeneste“ i Paragraphens 1ste Passus, bør til større Tydelighed forandres til: „er indtraadt i Militair-Tjeneste“ samt at den sidste Sætning i 1ste Passus forandres saaledes: „Stillingen bliver at berigtige enten for Sessjonen eller, efter dennes Afholdelse, for den paagældende Troppes afdeling“.

Med Hensyn til den i Paragraphens Slutning ommeldte Tilføining, formenes det, at den maa meddeles af Krigsministeriet, og at der derfor efter Ordet „Tilføining“ tilføies „af Krigsministeriet“.

ad § 29.

Da det kan have Betænkelse, at give spectielle Bestemmelser om Forstærkningens Anvendelse i Krigstid, formenes det rigtigst, at lade Paragraphens Slutning fra Ordet „forsaavidt“ udgaae, og at tilføie, „saaledes som Omstændighederne kræve“.

ad § 31.

Da det er Reglen, at Enhver skal tjene 16 Aar i Armeen, og det kun er, forsaavidt Vedkommende er behandlet til Udskrivning med det 22de Aar, at Forpligtelsen til militair Tjeneste ophører med det 38te Aar, og det derhos formeentlig bør antages, at de, der efter § 15 først udskrives med det 23de eller 24de Aar, bør meddeles Afsted med det 38te Aar, foreslaaes: at de to første Passus af denne Paragraph omredigeres saaledes:

„I Almindelighed er det udførelse Mandskabs Tjenestepligt indskrænket til 16 Aar, saa at Enhver, der med 22 Aars Alderen er behandlet til Udskrivning, med det 38te Aar udslettes af Rullen og meddeles Afstedspas; men de, der med en tidligere eller senere Alder end 22 Aar, ere blevne behandlede til Udskrivning, have at udtjene de fulde 16 Aar, hvorfra dog undtages

de, der ifølge Bestemmelserne i § 15 ere endeligen behandlede til Udskrivning tidligere end med det 22de Aar, da disse udslettes af Rullen og meddeles Afledspas med det 38te Aar."

Endvidere foreslaaes, at Ordet: „svigagtig“ i Paragraphens sidste Passus forandres til „forsætlig.“
ad § 35.

Med Hensyn til dem, der i den tidligere Alder forlade Riget, formener Udvalget, at deres Børnepligt ei bør paaføre dem nogen særdeles Ulempe, naar de senere maatte komme tilbage, og det foreslaaes derfor, at Paragraphen gives følgende Tilføining:

„Den, som reiser til Udlandet før sit 15 Aar, er dog ikke videre forpligtet, end at han, hvis han vender tilbage før sit 38te Aar, da optages i Rullen med den Alders Klasse, hvortil han hører.“

ad § 36.

Den Forbring, som i denne Paragraph stilles til dem, der henhøre til den staaende Hær, om at de, for at erholde Tilladelse til a reise ud af Riget, skulle stille Caution, kan ikke andet end være trykkende for de usformuende Børnepligtige, og synes ei nødvendig for at sikke deres Tilstedevarelse, da Reisefriheden er gjort afhængig af en speciel erhvervet Tilladelse, hvorimod det synes hensigtsmæssigt at sikke Forbudets Overholdelse ved Fastsættelsen af en passende Mulct til Fattigvæsenet, saasom af 20 Rbd., og det formenes derhos, at da Reisefriheden er betinget af speciel Tilladelse, bør dennes Nægtelse i Reglen kun indskrænkes til det Tilfælde, at Vedkommende forretter fast Tjeneste. Ligeledes bør der formeentlig her optages en Bestemmelse om, af hvilken Autoritet Tilladelsen skal meddeles, hvilken vel maa være Krigsministeriet. Det foreslaaes derfor, at Paragraphens 1ste Passus redigeres saaledes:

„Den, der henhører til den staaende Hær, kan ikke reise ud af Riget, uden dertil af Krigsministeriet meddeelt Tilladelse, som i Reglen ei kan ventes, saalænge den Vedkommende forretter fast Tjeneste. Overtrædelsen heraf ansees, forsaavidt Vedkommendes Tjenesteforhold ei medfører større Straf efter de militaire Love, med en Mulct af 20 Rbd. til vedkommende Fattigvæsen.“

Da det derhos formenes, at de Børnepligtige, der ere overførte til Forstærkningen og de, der henhøre til den i § 32 ommeldte Klasse, ikke bør hindres i at reise til Udlandet, foreslaaes, at der efter Paragraphens sidste Passus stæer saadan Tilføining:

„De, der endeligen ere overførte til Forstærkningen, og de, der henhøre til den i § 32 ommeldte Klasse, ere ikke ved deres Børnepligt hindrede i at begive sig til Udlandet.“

ad § 38.

Da det ifær i de mindre Kjøbstæder kan være af Bigtighed, at Forpligtelsen til at tjene i Brandcorpset ei bortfalder for dem, der henhøre til den staaende Hær, naar Tjenesten i denne ikke tilfidesættes for Tjenesten i Brandcorpset, og det kan medføre Vanskeligheder i det enkelte Tilfælde, naar det, som i Udkastet foreslaaet, skal afhænge af Nødvendigheden, mener Udvalget, at det bør udtales, at Forpligtelsen til at gøre Tjeneste i Brandcorpset ei ophører, fordi Vedkommende henhører til den staaende Hær, men at Tjenesten i Brandcorpset ei maa være til Hinder for den militaire Tjenestepligts Opfyldelse. Vi foreslaae derfor, at 1ste Passus af denne Paragraph forandres saaledes, at Ordene „saadan Tjeneste“ og den følgende Deel af denne Passus, udgaae, og at det efter Ordene „dog at“ kommer til at hedde „Tjeneste i Borgervæbningen eller Politicorpset ikke kan afsordres Noget, der henhører til den staaende Hær. — Tjeneste i Brandcorpset kan ikke fritage Noget, der henhører til den staaende Hær, fra at opfylde den Tjeneste, som hans Stilling i denne medfører.“

I tredje Passus, 2den Linie fraoven bør der, til større Tydelighed, og da der mangler en udtrykkelig Bestemmelse om, hvilke Byer der ere at ansee som faste Pladser, efter Ordet „Pladser“ formeentlig tilføies „derunder indbefattet Helsingør.“ Efter den Bestyrdning, de borgerlige Corps i de fleste Byer have, synes der ikke at være tilstrækkelig Grund til at lade Tjeneste i disse Corps medføre Fritagelse for at indkalbes til Forstærkningen, naar herfra undtages de borgerlige Corps, der efter Paragraphens 3die Passus i Fredstid

staae under Krigsbestyrelsens Tilfyn. Det foreslaaes derfor, at der i 4de Passus 1ste Linie mellem Ordene „de“ og „borgerlige“ tilføies Ordet „sidstnævnte“.

ad § 39.

Udtrykket „aarlig“ i 1ste Linie, bør formeentlig ombyttes med „de anordnede“.

ad § 40.

Da det, saalænge Solimit-Districterne bestaae, og Opholdet i disse uden alt Hensyn til om Vedkommende befatter sig med Søfart, skal begrunde Indførelse i Sørollen, ikke synes rigtigt, at et blot temporairt Ophold i et Solimit-District paa den Tid, da Indførelsen i Rullen stæer, skal bevirke, at Vedkommende ansees som sværnepligtig, formener Udvalget, at Udtrykket i Paragraphens Nr. 4 og 7 „opholde sig“, bør forandres til „have fast Ophold“.

ad § 41.

Udvalget formener, at Overgangen for Landværnepligtige til Sørollen bør lattes saaledes, at den indrømmes ogsaa dem, der inden 18 Aars Alderen begjere det og endnu ikke med det 22de Aar have opnaaet Characteren „Halvbefaren“, men dog til den Tid erholde Characteren „Søvant“ og godtgjøre at søge deres Erhverv paa en af de i Fdg. 8de Januar 1802 § 1 ommeldte Maader. Det foreslaaes derfor, at der i Paragraphens 4de Linie fraenden, efter Ordet „Halvbefaren“ tilføies: „eller søvant, samt i sidste Tilfælde godtgjør at have sit Erhverv ved Løbsvæsen eller ved at fare med Skibe, Pramme, Jagter, Baade og andre Fartøier af hvad Navn nævnes kan, eller ved Fiskeri“

ad § 42 og § 45.

Udtrykket „begjere sig“ i disse to Paragrapher, bør formeentlig forandres til „blive“.

ad § 48.

I Overensstemmelse med hvad der er bemærket ved § 14, foreslaaes, at der i 2den Linie efter Ordet „dem“ tilføies: „for steds“, og at Ordene i 3die Linie „og ei kunne ventes senere at blive hævede“, udelades.

ad § 49.

Til større Tydelighed formenes det, at der i 4de Linie fraoven efter Ordene „saavel som de“ bør tilføies „af disse“.

ad § 52.

Da Ordene i 4de Linie „forhen har staaet i Sørollen“ ogsaa kunne forståes om dem, som i en tidligere Alder have staaet i Sørollen, men senere ere overgaaede til Landrollen, bør de citerede Ord formeentlig ombyttes med Ordene „har udtjent sin Børnepligt til Søes.“

ad § 58.

Da denne Paragraph angaaer samtlige i Udkastet indeholdte Bestemmelser, er det ikke passende, at den henføres til det 3die Capitel, hvorimod den formeentlig bør betegnes, som ikke henhørende til et af de specielle Affnit.

Udvalget indstiller herefter, at Forsamlingen antager Lovforslaget med de foransførte Forandringer.

Vi maae endnu bemærke, at der har været os tilstillet følgende Andragender fra Rigsforsamlingens Formand:

- a) Grundtræk til en Organisation af Folkvæbningen med tilhørende to Bilage fra undertegnede Tscherning.
- b) Et Andragende angaaende Stedfortrædelsen samt den dertil foreslaaede Stillingsfond med to Bilage af v. Bressendorff.
- c) Et Andragende fra 7 Borgere i Middelfart.
- d) En saakaldet „Formening mod Almeenvæbning og for almindelig Børnepligt“ af Generallieutenant v. Romer.
- e) Plan til almindelig Væbning af Major C. v. Mord.
- f) En Skrivelse fra Rigsdagmanden Lvede med et Forslag til en Ordning af Danmarks og Slesvigs landmilitaire Forsvarsvæsen, af en Unavngiven.
- g) Et Andragende af 104 Fiskere og andre Indbyggere i Stagen, og
- h) Et Forslag angaaende Rulleføringen, tilstillet undertegnede Scavenius, af en Unavngiven.

Samtlige forommeldte Andragender ere af os afleverede til Forsamlingens Formand til Henlæggelse i Læseværelset.

Andra. Bregendahl, Georg Christensen.
Ordfører.
C. van Dodum. A. Hiort. Fr. Jespersen.
H. Johansen. S. Røster. N. Madsen.
C. N. Petersen. B. B. Scavenius.
Formand.
Stodfleth. A. F. Tscherning.
Luren. B. Ussing.
Secretair.

Bregendahl: Saaledes som det allerede af den afgivne Betænkning vil sees, har Udvalget indstillet til Forsamlingen, at den antager det forelagte Udkast til en Forordning om almindelig Børnepligt kun med nogle Forandringer, som dog ikke ere af indgribende Betydning. Hvad selve det Hovedspørgsmaal angaaer, som Udkastet gaaer ud paa at løse, eller selve det Spørgsmaal om Børnepligten skal udstrækkes til Alle, da har dette Spørgsmaal saalænge været omdebatteret i den offentlige Mening og gjentagende været Gjenstand for Overveelse saavel fra Regjeringens som fra den tidligere bestaaende Folkerepræsentations Side, at Debatterne derom vel maae ansees som udtømte, at idetmindste Enhver, som har fulgt disse Debatter, maa have kunnet danne sig en klar Anskuelse derom, hvad enten han nu maatte være enig i Principets Gjennemførelse eller han ikke ønsker det gennemført. Jeg troer det derfor ufornødent, at der, allerede nu paa dette Stadium af Sagen, fra Udvalgets Side bliver fremsført Noget til Forsvar for Principets Gjennemførelse. Jeg vil kun bringe i Erindring, at i Aarene 1844 og 46 blev der forelagt begge Stænderforsamlingerne Lov om almindelig Børnepligt og at begge de danske Stænderforsamlinger i 1846 saagodtsom eenstemmig androge paa, at Forslaget maatte emanere som Lov. Hvad angaaer Maaden, hvorpaa Principet i Udkastet søges gennemført, saa kunne de extraordinære Omstændigheder, hvorunder Fædrelandet nu befinder sig, i det nu forløbne Aar stedt i Kamp med talrige Fjender og nødt til at opbyde en usædvanlig Deel af den børnepligtige Befolkning, og i det kommende Aar beredt paa at gøre ikke mindre Anstrængelser for at hævde sin Ret og Ære — disse extraordinære Forholdsregler kunne ikke blive uden Indflydelse paa Forslaget ved selve Principets Gjennemførelse, og der er derfor ogsaa tildeels seet et væsentlige Afvigelse i dette fra de tidligere Lovforslag i denne Henseende; jeg sigter til den ikke uvæsentlige Forandring, at Børnepligten nu skal omfatte ogsaa dem, som strax ved Anordningens Emanation ere i Udskrivningsalderen, medens Børnepligten efter de tidligere Forslag kun skulde udstrækkes til Dem, der ved Lovens Emanation havde fyldt det 18de Aar. Naar nu Regjeringen ved at forelægge Udkastet ikke har fundet Anledning til samtidig at foreslaae nogen forandret Plan for Armeens Organisation, saa maa Grunden dertil vel tildeels søges i de paapegede særegne Omstændigheder. Men det er en Nødvendighed, at en Udskrivnings-Lov maa komme til at optage mange Bestemmelser, som knytte sig til den bestaaende Armees Organisation. Det er imidlertid Tilfældet, at Armeens Organisation, som den nu bestaaer, medfører en ikke uvæsentlig Ulighed i den Byrde, som Børnepligten medfører. Man kunde vel have forsøgt at raade Bod herpaa ved at gøre Forslag eller Tilføininger i Lovudkastet, men det vilde dog ogsaa have sine meget betænkkelige Sider, paa den Maade at søge disse Mangler hævde; thi man vilde derved angribe Armeens Organisation, saaledes som den nu bestaaer, hvormed man imidlertid

maa være meget forsigtig, da Armeens Organisation maa være Resultatet af en nøiagtigere og mere omfattende Overveelse, end der under nærværende Sag kan blive denne tildeel. Desuden vilde ogsaa Resultatet være, at det maatte stee andre Forarbejder, der maatte gjøre, at det nu foreliggende Udkast ikke strax kunde komme til at emanere som Lov. Jeg antager derfor, ligesom ogsaa Udvalget deri har været enig, at det er en nødvendig Folge, at Børnepligtens Almindeliggjørelse maatte skydes idetmindste Noget ud i Fremtiden, naar man vilde gaae ind paa at hævde saadanne Ufuldkomneheder i Børnepligtsloven. Det er derfor, at Udvalget har afholdt sig fra at gøre Forslag til saadanne Forandringer, og Udvalget har desuden troet, ikke at burde gøre Forslag til Forandringer, hvor ønskelige de end kunde synes, naar saadanne Forandringer ikke strax kunde gennemføres, men yderligere Forarbejder maatte forudstilles. Det er, som en Folge heraf, at de Forandringer, som ere foreslaaede af Udvalget, kun ere saadanne, som gaae ud paa at tydeliggjøre eller nærmere betegne de Børnepligtiges Retstilstand, og saadanne Forandringer endelig, som Udvalget har forudsat, ikke ville kunne gribe standfende ind i Lovudkastets Emanation som Lov.

Jeg skal derefter tillade mig at oplæse de 3 første Paragrapher af Lovudkastet, som nu ere stillede under Discussion, i Forening med hvad der i Udvalgets Betænkning ved disse er anført.

Her oplæste Læseren de 3 første Paragrapher af Udkastet til Forordningen og Udvalgets Betænkning hertil, hvorefter han tilføjede:

Det vil saaledes sees, at disse Forandringer, navnlig den med Hensyn til Overkriften, væsentlig ere Redactions-Forandringer.

Lede: Den Skiebne, som har rammet de tidligere Lovudkast, som Regjeringen har forelagt om Indførelsen af almindelig Børnepligt, har fremkaldt Mistillid til den Deel af Befolkningen, som hidtil var fri for Børnepligt, som om denne Deel lagde an paa, saalænge som muligt, at forhale Udførelsen af en retfærdig Foranstaltning. Derfor maa jeg, idet jeg reiser mig, for at fraraade Bedtagelsen af det forelagte Lovudkast, paa det Bestemteste forvare mig imod, at det skulde kunne ansees for at være min Hensigt at modarbejde den praktiske, fuldstændige og velskikkelige Gjennemførelse af den Grundsætning, som jeg har gjort til min, at enhver vaabensfor Mand i Landet bør værne med sin Person om Land og Konge, og dertil skaffe sig behørig Dygtighed.

Denne Grundsætning finder jeg at spille en aldeles underordnet Rolle i Lovudkastet, idet dette slutter sig til den bestaaende Armeesorganisation, bygger paa Lodtrækning, og forbeholder den Formuende Adgang til Fritagelse ved at leie en Anden i hans Sted. Dette er min hovedsaglige Anke imod Udkastet.

Dersom det ad et sundt Raisonnements eller ad Erfaringens Vej kunde godtgjøres, at Danmark i alle Tilfælde kunde forsvares med færre Kræfter end de, som ligge i alle dets vaabensføre Mænds bevæbnede Arme, saa vilde deraf endnu ingenlunde følge, at Rogen ved Lykkespil eller ved Penge burde kunne fritages: deraf vilde kun følge, at den Række af Ungdomsaarene og Manddomsaarene, hvori denne Pligt, som er eens for Alle, nødvendigvis vil kræve Indskrænkning i den personlige Frihed og positiv Opoffrelse af Tid og Kraft, bør forkortes.

Men nu har vi nylig faaet et haandgribeligt Erfaringsbeviis paa, at vort Forsvarssystem, uagtet de umaadelige Summer, det koster i Freden, ikke duer i Krigen, men lader os i Stikken, saasnart det skal staae sin Prøve, eller have vi ikke seet, at een Maaned efter Krigens Udbrud var en fjendtlig Armee paa kun 18000 Mand, uden at behøve at anvende sin 10000 Mand stærke Reserve, tilstrækkeligt til at kaste vort Forsvar ud af dets faste Stilling ved Dannevirke?

(Fortsættelse.)

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ni og tyvende Møde.

(Fortf.)

Havde vi ikke seet, at der udfordredes næsten 7 Maanedes til, at den danske Armee kunde virke paa det truede Sted med en Styrke af kun 25,000 Mand; og see vi ikke i dette Dieblif, at de Dagblade, som ville understøtte Ministeriet, forespille os som antagelig uden Kamp en Fred, der skulde kjøbes med Opgivelse af Danmarks gamle Glemmer, med en ny Lemlestelse af Danmark? I Sandhed, at underkaste sig Børnepligten med en saadan Organisation, hvis hele Udbytte har vist sig at være, at den kan beskytte uangrebne Tallotteritrækninger, nu og da gaae Politimagten tilhaande og paradere ved visse høitidelige Leiligheder, dertil hører en stor Resignation for den, der gjerne vil hengive sig for et stort Diemed, men nødig vil gjøre sig til et blindt Redskab for et ringe; men dersom vi nu samtykke i den forelagte Lov, saamaa vi vente, i mange Aar at see Landets Sønner trække om i en lidet nyttig, meget tidsspildende, deres personlige Retsfrihed frænkende Garnisonstjeneste, som vil være desto utaa- liggere, desto mere levende deres Tilbøielighed er til at arbejde til Gavn for dem selv og Fædrelandet!

Dette Lovudkast er Forsamlingen forelagt for Diebliffets Læres Styld, og det skal være langt fra mig at miskjende dette skjebnesvangre Diebliffs Krav. Disse Krav bør fyldestgjøres fuldstændigen og uden mindste Modstræben; derfor vil det være mit Forslag, at Forsamlingen, i Erkjendelse af, at ingen Kræfter eller Midler, som Landet eier, bør kunne holdes tilbage, naar det behøves til at værne om Landets Udelelighed eller til at hævde Kongens frænkede Myndighed inden hans eget Lands Grændser, vilde give Regjeringen frie Hænder til at benytte alt vaabenført Mandskab i Landet, som er fød siden 1ste Januar 1826 og, dersom det ei er nok, det, som er fød i 1825 og 1824, forsaavidt det ikke allerede gjør Krigstjeneste, og derhos udtaale, at, ihvorvel man er aldeles enig i, at al Forskiel paa værnepligtig og ikkeværnepligtig Stand bør fra 1ste Januar 1826 at regne være ophævet, man dog maa begjere, at Børnepligtsforholdet strax ordnes ved ny Lov efter den Grundsaetning, at der under ydre og indre Fred ingen tvungen Militairtjeneste paaligger Undersaatterne, men kun den Forpligtelse, at underkaste sig den til at blive en habil Fædrelandsforsvarer fornødne Uddannelse og Ovelse i en velorganiseret Almeenvæbning.

Grundtvig: Dersom det var sandt, hvad man sædvanlig siger, at det kun er Krigsmanden af Haandværk og fremfor Alt, General-Krigs-Commissariusser og i alt Fald tillige deres Fuldmægtige, som kunne have et rigtigt Begreb om den almindelige og om den særdeles Børnepligt, og i det Hele om en staaende Hær, som et nødvendigt Onde, man dog for de mange gode Tings Styld, som følge med den, endelig maatte beholde, — dersom det var sandt, da skulde jeg naturligviis holde min Mund baade idag og saa ofte, som den almindelige Børnepligt enten efter den os ubekjendte Anordning af 23de Septbr. d. A., eller efter det os forelagte Udcast, trykt i dette Aar, maatte komme paa Tale herinde; thi Rigsdagsmanden fra Præstø er, som bekjendt, slet ingen Krigsmand af Haandværk, om man end har kaldet hans Pen et Spyd, eller hans Ord Pile, og om man end hemmeligt i denne Sal har tiltalt ham som en Holger Danske i egen Indbildning. Men jeg siger, det er ikke sandt, og jeg troer, jeg heri maa have Medhold, eftersom dog et Udcast til en Forordning om almindelig Børnepligt her er forelagt danske Rigsdagsmænd til Drøftelse; thi dersom dette kun skulde være steet, for at vi skulde opfolde en

forestreven Stemmepligt og paatage os Ansvar for den forrige Krigsminister og for de tilkommende, saavel som for de de foregaaende General-Krigs-Commissariusser og deres Fuldmægtige, da maatte vi meget hellere være gaaet ud til Fængselsfesten, skjøndt det ikke paa denne Dag er beqvemt, og overladt det til Bedkommende at raadsflaae om vore Børns og Børnebørns endelige Behandling paa Sessionserne og deres foreløbige Behandling i Garnisonerne, i Kasernerne, og ved Mønstringer og Afmønstringer. Men som sagt, jeg troer slet ikke, at det er Tilfældet, at det kun er Mænd af Faget og Folk af Haandværket, der skulde have et rigtigt Begreb om Børnepligten og en staaende Hær i det Hele. Jeg mener tværtimod, at i Reglen maae Mænd af Faget og Folk af Haandværket forudsættes at have en Fordom for deres Fag og Stand, at have Forkjærlighed for deres egen Haandtering, som i Reglen vil gjøre dem uskikkede til at see den staaende Hær med Alt, hvad derved hænger, i dens rette Lys og i dens rette Forhold baade til Fædrelandets Værn og endnu mere til Folkelivet i det Hele, til den borgerlige Virksomhed, og til det almindelige, det fælles Bedste, ikke at tale om dens Forhold til Folkfriheden. Jeg mener, det er med den staaende Hær, ligesom det er med den herskende Kirke; jeg mener, at ligesom Erfaringen noksom lærer os, at det ikke er Bisper og Præster, som vi skulde spørge om, i hvad Forhold Folkelivet og Folkfriheden skal staae til den herskende Kirke, saaledes skulde vi heller ikke spørge enten Lieutenanter eller Oberster eller General-Krigs-Commissariusser, om i hvilket Forhold Folkelivet og Folkfriheden skal staae til en staaende Hær; men vi skulde derimod spørge Erfaringen, om hvad de staaende Hære ere oprettede til, og hvad de ere skikkede til, og da see, om det virkelig lønner Umagen, at gjøre saa store Opoffrelser for hvad de allerede have udkrævet og fremdeles ville udkræve. Men nu, saavidt som jeg kjender til den Erfaring, Folkhistorien giver, da veed jeg ikke rettere, end at der aldrig er bleven oprettet en staaende Hær til Fædrelandets Forsvar, men at de alle, de første med de sidste, ere oprettede til Undertrykkelse af Folket og Folkfriheden, eller til fordærvelige udenlandske Krige; og jeg skulde mene, at det ligger i Sagens Natur, at til Fædrelandets Værn, skjøndt det uaturligviis er under dette uskyldige, ærværdige Navn, at den almindelige Børnepligt dækker sig, med al den Glendighed, den fører med sig —, til Fædrelandets Værn, siger jeg, kan aldrig nogen Indretning være mindre skikket, dersom det ellers er Fædrelandskjærlighed, dersom det er en almindelig Broderkjærlighed i et Land, der skal være Kilden til de Kræfter, der i Sandhed skulde til Held værne om Fædrelandet; thi det vide vi jo vel alle, at det Første, som udfordres til en velafrettet og slagfærdig staaende Hær, eller som det hedder paa Pluddervælst, en veldisciplineret Armee, er blind Lydigheid, uden alt Spørgsmaal enten om Folk eller Fædreland, en blind Lydigheid, som villieløse Redskaber, til Alt, hvad Drivverne forlange. Det er noget Saadant, hvorom der spørges; der er derimod slet ikke Spørgsmaal om Kraften skal anvendes for eller mod Folk og Fædreland. Dernæst, naar jeg seer paa vort Fædreland, som jeg altid gjør, naar jeg seer paa Danmark, paa Danmark, hvor det vel er os Alle vitterligt, at Folket har Freden kjærest, er det vel ogsaa os Alle bitterligt, at Folket ikke villigt finder sig i Krigen, uden fordi det troer, at Freden kræver den, at Freden maa tilbageerobres, at Krigen er Betingelse for at kunne beholde Fædrelandet ufrænk i Fred. Og nu, naar man indrømmede Indretningen af en staaende Hær og Alt, hvad der kunde ønskes til at danne en tapper Hær, da vilde den jo aldrig blive til for Fredens Styld, men for Krigen, for Krigens egen Styld, kun anvendelig hos de store Magter eller dog kun hos dem,

som have Lyst til at føre udenlandste Krige, vilde Seire, et rigt Bytte og smukke Grobringere; det var dog kun det, at den staaende Hær vilde have hjemme, og aldrig i det fredselige Danmark. Derfor, naar jeg taler imod den almindelige Børnepligt, da taler jeg imod Alt, hvad man kalder Børnepligt, da taler jeg imod den, ikke blot fordi der jo ikke kan være Tale om Pligt, hvor Taleren er om at vove sit Liv, og hvor kun Lysten driver Børket, men ogsaa fordi vi Alle vide, hvad det er, denne Byrde har at betyde: at den betyder, som ogsaa den sidste Taler anmærkede, slet ikke en Indretning efter Landets Medfør, som kan saavidt muligt fikke Fædrelandet, men at det er noget ganske Andet; at det kan anmærkes, og maaskee netop anmærkes, at blandt meget Andet er en staaende Hær og dens Sla-veri en sørgelig Nødvendighed til Fædrelandets Hæder. Og det Ud-kast, som foreligger os, fritager jo for videre Beviis; thi det er saa langt fra, at dette Udcast begynder med den første simple Sætning, om hvad der nødvendigviis udfordres til Fædrelandets Værn, at det forudsætter en staaende Hær, og det en saadan, som den vi have havt, virkelig dog meget mere til at efterabe de store Magter, end til noget Andet; forudsætter dens Nødvendighed, og kun spørger om, hvorledes den almindelige Børnepligt og de store, de nødvendige Byrder af den, hvorledes de kunne udvides til det hele Folk. Der er kun Spørgsmaal derom, som om ikke her dog laae to Løsninger af Opgaven, enten om vi Alle skulle være frie, eller vi Alle skulle være Trælle, som om der ikke forelaae saadanne 2 Løsninger, som om det ikke fulgte af sig selv, at Friheden maatte dog Alle foretrække, især da der her er Spørgsmaal om den hele Folkeungdoms Frihed, dens Frihed til at flytte og fare, til at syse med hvad den vil, en Frihed, som er saa aldeles nødvendig baade til Folkefrihedens Forsvar, til dens Trivsel og til alle gavnlige Sysslers heldige Fremgang. Jeg veed det godt, som det ogsaa blev anmærket, at det er et meget ubetimeligt Dieblif nu til at raadslaae om, hvorledes Fædrelandets Værn skal besørjes i Fredens Tid, hvorledes og hvorvidt man da skal forberede sig paa Krig; thi i et Dieblif, hvor Krig ikke blot er, hvad vi have, men hvor Danmark er indvillet i en Krig, hvori Alt, hvad der er kjært, Alt hvad der er helligt i mine Dine, staaer paa Spil, i et saadant Dieblif følger det jo af sig selv, som den forrige Taler anmærkede, at da maae alle Landets Kræfter, alle Landets Midler stilles til Regjeringens Tjeneste, for at den kan, saaledes som den troer at kunne forsvare for Gud og Folket, anvende dem til Fædrelandets Frelse; men derfor mener jeg ogsaa, at vi dog aldrig skulle nu i dette Dieblif antage en Lov, som dog i Grunden ikke har det Allermindste at gøre med Fædrelandets Forsvar, hverken nu eller i Fremtiden, men som ene og alene vil udvide en stor og utaalelig Byrde til den hele Folkeungdom; thi det er vistnok Fleres Felelse, som det er min klare Overbeviisning, at kun det, at ikke hele Folkeungdommen hidtil har været den saakaldte Børnepligt undergivet, kun det har været Grunden til, at Fædrelandskjærligheden saaledes har kunnet opblusse, som den har opblusset, og kunnet frembringe, vi ville haabe langt Mere, end vi nu see, at der er frembragt til Landets Værn, til dets Forsvar, til dets Frihed. Jeg skal derfor slutte mig til den sidste Taler, idet han har andraget paa, at Forsamlingen skulde indstrænke sig til, for Krigens Tid at stille alle Midler, alle Kræfter til Regjeringens Tjeneste, for saavidt den Kraftig vil paatage sig Fædrelandets Værn, men at det Øvrige maatte opsættes, indtil denne Krig, som vi haabe, med Guds Hjælp lykkelig er endt —, en Tid, som da ogsaa vil være den meest passende til at bestemme sig for, hvad Forsvarsvaesen man vil laare for Fremtiden; thi det er hverken under en lang Fred, heller ikke midt under Krigens Bulder, at vi med ret Betænsomhed, at vi med gyldige Grunde kunne tage den rette Beslutning i saa Henseende; men det er netop efter Slutningen af en saadan Krig, hvori Fædrelandet har været stædet i aabenbar Fare; det er netop da, naar Fædrelandet er reddet, at der baade i Marken og i Hjemmet, jeg vil haabe det, har dannet sig en fuldkommen gyldig Mening om, hvad der var en god og hvad der var en slet Forberedelse til den Kamp, vi have havt og overstaaet til Fædrelandets Redning.

Orsted: Jeg skal tillade mig først at gøre en Bemærkning i

Anledning af den foreslaede Forandring i Udkastets Overkrift. Der er nemlig foreslaet, at det skal hedde „Lov“ og ikke „Forordning“. Udvalget eller dets Ordfører har imidlertid ikke nærmere Advilket Grunden til den foreslaede Forandring; men jeg troer, at den ligger deri, at det er sædvanligt i constitutionelle Stater, at enhver Act, der udgaaer fra den forenede lovgivende Magt, betegnes som Lov, ikke som Anordning, hvilken Benævnelse bruges om saadanne Forkrifter, der udgaae fra Regjeringen alene. Jeg er vistnok fuldkommen enig i, at naar vor Forsatning først er fastsat, gjør man Ret i at følge det sædvanlige Princip; men det forekommer mig og, at man ikke for Dieblifket er berettiget til at foreslaae en saadan Forandring, der ogsaa, med Hensyn til Sagens særegne Bestaaffenhed, kan have endeel mod sig. Den nærværende Forsamling er paa ingen Maade en saadan Rigsdag, at den er berettiget til i Forening med Kongen at udøve nogen lovgivende Magt. Grundloven er jo endnu ikke til uden i et Udcast, der er undergivet denne Forsamlings Prøvelse, og som derefter kan vente, med større eller mindre Forandringer, at blive sanctioneret af Kongen, hvorefter den først er Grundlov. Nærværende Forsamling har ogsaa en anden Organisation, end de kommende Rigsdage skulle have efter det forelagte Lovudcast. De skulle nemlig bestaae af 2 særskilte Afdelinger; her er kun een Forsamling, der i det Væsentligste er sammensat som den ene af disse Afdelinger, dog med nogle Forandringer, navnlig med en Tilvært af Medlemmer, som ere valgte af Kongen, hvilke ikke høre hjemme i Rigsdagen. Her er ingen Rigsdag, ingen Forsamling, der i Forbindelse med Kongen har den lovgivende Magt, og vi ere jo heller ikke Befuldmægtigede til at handle i denne Anledning; vi ere udgaaede af et foregaaende Valg af Medborgere, og ere ifkun kaarede af disse til at forhandle Sagen om en ny Grundlov, men ikke om noget som helst Andet. Jeg har aldeles ikke Noget imod, at man, efter Regjeringens Opfordring, ogsaa foretager de andre Sager, som Dieblifkets Krav gjøre det nødvendigt at faae afgjorte, inden nogen Rigsdag kan sammentræde, men vi kunne dog ikke af den Grund ansee os som lovgivende Autoritet; vor Stilling er blot en raadgivende og vi afgive vor Mening derover, fordi Regjeringen har forlangt den, og fordi den vistnok vil have en stor moralsk og politisk Vægt for Regjeringen, som jeg ogsaa holder mig forviiset om, nøie vil binde sig til de Bemærkninger, her blive gjorte. Det er høist rimeligt, men det er dog ingen lovgivende Forsamling, og det staaer ikke til os at forandre den Fuldmagt, som er os given; det staaer heller ikke til Regjeringen at give os den, da det er en Fuldmagt, som bør udgaae fra vore Vælgere. Vi kunne derfor kun handle i disse Sager som de, der have Formodningen for sig, at de repræsenterer den offentlige Villie og den offentlige Mening, og fordi Regjeringen ønsker at underkaste flere vigtige Love vor Prøvelse.

At give den nærværende Anordning, naar den udkommer, Navn af Lov, vilde være noget afvigende fra, hvad der tidligere har været sædvanligt. Denne Betragtning alene skulde dog ikke have bragt mig til at gøre nogen Bemærkning i saa Henseende, da der vistnok ikke vilde være noget ligefrem Urigtigt i Benævnelsen Lov, skjøndt det er usædvanligt, at bruge den i vort Lovsprog uden som Betegnelse for en, en heel Retsmaterie omfattende, Anordning. Men hvad der gjør det betænkeligt, at give den foreliggende Anordning Titelen Lov, eller andrage herpaa, er, at den let derved gives Præget af at skulle have en større Fasthed, end Anordninger i Almindelighed have, og det forekommer mig, at Stillingen er saaledes, at dette ikke kan være rigtigt. Anordningen er udgiven i Krigstid, og den indeholder Bestemmelser, som jeg troer, at man, med Hensyn til denne deres Udgivelse under Krigens, ikke vil modsætte sig, men som jeg mener, at man nok kunde finde Anledning til at modsætte sig eller erklære sig imod, dersom der var Fred. Nu kommer den ud som en Lov, som ogsaa skal gjælde for Fredens Tid, og det kan den ogsaa gjøre, for saavidt det staaer i Regjeringens Magt at indføre Rettelser og Lempelser i den, indtil den er bleven forelagt for en kommende Rigsdag. Den ærede Ordfører har allerede selv anført, hvorledes der er Adskilligt i Anordningen, der i og for sig ikke under en Fredstilstand kan billiges, nemlig de flere Uligheder i Byrden, som ere en Følge

af, at vor nærværende Armeeororganisation ligger til Grund for Anordningen. Der er vistnok ogsaa flere andre Henseender, hvori lignende Tvivl kunde reises, men man maa vistnok, som ogsaa af den ærede Ordfører er antaget, see bort herfra i dette Øieblik, da det er nødvendigt at have en Anordning, som kan gjøres gjældende i Farens Øieblik. Forsaavidt man derfor ved at foreslaae Benævnelsen „Lov“ ikke har havt for Øie at give den her omhandlede Anordning en større Fasthed end Anordninger i Almindelighed, da troer jeg, at man ikke bør bruge dette Udtryk, ligesom man bestemtere affondrer den constitutionelle Talebrug, som skal følges, naar man i sin Tid faaer en Forsatning, fra den, man hidtil har brugt, naar man lader alle de Anordninger, som ikke ere gaaede den forfatningsmæssige Vej, ei heller faae det forfatningsmæssige Stempel, saaledes som ogsaa i Udkastet skeet.

Hvad Udkastets første Paragraph angaaer, har den ærede Comitee foreslaaet den forandret i de Udtryk, hvori den er forelagt, og jeg skal ikke nægte, at disse ikke forekomme mig aldeles heldige; men det forekommer mig, at de af Comiteen foreslaaede heller ikke ere heldige. Naar der nemlig er brugt det Udtryk, „der have Indfødsret i vort Kongerige Danmark“ tages naturligtvis „Kongeriget Danmark“ i den særegne Forstand, hvori det ikke betegner den hele Stat; der nævnes nemlig siden som Modsetning dertil Island, Færøerne og Colonierne; men Indfødsretten er gjældende over hele Staten, den gjælder for Danmark, de 3 Hertugdømmer, for Island, for Færøerne, for Colonierne, kort for det samlede Kongeriges Dele. Derfor bliver og Meddelelsen af Indfødsretten, naar den bevilges, med Hensyn til Hertugdømmene udfærdiget i det danske Sprog og gennem det danske Cancelli, fordi det er en Act, der refererer sig til det hele Monarchie. Jeg troer derfor ikke, at man kan tale om Indfødsret i Kongeriget Danmark eller udbistingvere de Personer, som i § 1 ikke ere omtalte, som Udlændige, thi ogsaa disse kunne være Indlændinge. Der kan vistnok være nogen Vanskelighed i at give Bestemmelsen det rette Udtryk paa nærværende Tid, da vort Forhold til Hertugdømmene ikke er aldeles ordnet; men jeg troer dog, at man kan komme ud deraf, naar man ganske simpelt siger: Alle i Danmark „fødte“ Mandspersoner, thi hvad dem angaaer, som vel ikke ere fødte her, men have faaet fast Hjem her, og endnu mere dem, som ere fødte i Hertugdømmene, saa kan man siden undgaae det Ord „Udlændinge“ og bruge den Benævnelse: „De, som ellers have erhvervet fast Hjem her i Riget“, hvilket vil gjælde saavel om Udlændinge som om Indlændinge. Ialtfald vil det være let at forandre Udtrykkene saaledes, at Misforstaaelse ikke opstaaer. Den eneste Misforstaaelse, som kunde opstaae, naar man siger: „de i Kongeriget Danmark fødte“, er den, at der gives Indlændinge, som ikke ere fødte i Danmark, men dog henregnes til de Indfødte, nemlig de, som vel ere fødte i Udlandet, men af Forældre, som høre hjemme her; men jeg troer dog ikke at nogen Modification i Udtrykket i saa Henseende er fornødent, da det flyder af deres Indfødsret, at de maae ansees, som om de vare fødte her. Dersom man imidlertid vilde have et nøagtigere betegnende Udtryk, kunde man bruge Ordene: „som paa Grund af deres Fødsel have deres Hjem i Danmark“ og senere sætte dem imod de Udtryk, som derefter bruges om Udlændinge, „de som ved Ophold have erhvervet fast Hjem i Riget“. Forøvrigt er ogsaa det Udtryk „fast Hjem“, som er brugt i § 1, noget vagt; men det er vanskeligt at bestemme nogen Grændse herfor, og jeg troer heller ikke, det vilde føre til noget Gavn, om man vilde gjøre sig Umage for at bestemme dem; thi den hele Bestemmelse i saa Henseende vil neppe faae nogen stor practisk Betydning, ligesom jeg heller ikke troer, at det vil være saa særdeles vanskeligt, i et givet Tilfælde at afgjøre, hvad der skal være gjældende. Om ogsaa et enkelt Tilfælde ikke skulde blive afgjort paa en eensformig Maade, vil dette dog ikke have nogen stor practisk Uleilighed.

Bisby: Det kan vistnok ikke falde mig ind, saaledes som en æret foregaaende Taler, at ville erklære mig mod al Børnepligt eller imod det Princip, som ligger til Grund for den Anordning, der er forelagt; thi ligesom der paaligger ethvert Menneffe den Pligt at værne om sit Liv, naar ikke høiere Hensyn komme i Veien, saaledes maa den samme Pligt naturligtvis antages at paahvile den større

Person, som vi kalde Staten, og den kan kun værne om sit Liv gennem sine Borgere; men et Spørgsmaal vil det dog altid være, om man ikke kan værne om Statens Liv paa en anden Maade end netop ved den personlige Deeltagelse i Børnepligten, som Grundlovens § 76 synes at forudsætte. Det forekommer mig, at der let kunde tænkes Tilfælde, hvor man kan værne bedre og stærkere endnu ved sit Ord, sit Raad, ja jeg kan endog tænke mig, hvad Historien paa mange Steder har godtgjort, at en Mand ved sit Navn, ved sin Anseelse, ja ved den Grav, hvor hans Stov hviler, har værnet bedre om den Stad, hvor den fandtes, end om den havde været bevogtet af en stærk og vel udrustet Hær. Naar der derfor atter og atter raabes paa den personlige, jeg kunde gjerne sige den corporlige Deeltagelse i Børnepligten, saa synes det mig, som om der lettelig kunde opstige den Mistanke hos en eller Anden, at der under denne corporlige Deeltagelse laae noget Andet. Naar der, saaledes som her, bliver paalagt en ny Byrde og denne nye Byrde ikke bliver paalagt Alle uden Undtagelse, men den bliver paalagt enkelte, enkelte Personer, enkelte Stænder, særskilte Dele af Staten, saa opstaaer naturligtvis først og fremmest det Spørgsmaal, hvori befaaer denne Byrde, hvad er det for Ulemper, som maae være forbundne dermed for dem, som den rammer. Jeg skal i korte Træk skildre dette. Det nye Børnepligts-Udkast vil medføre betydelige Ulemper for enkelte Personer, i hvis allerede lagte og begyndte Livsplan det griber forstyrrende ind, hvem det paalægger uventede legemlige Byrder og Anstrængelser, til hvilke deres foregaaende Opdragelse og Livsstilling ikke har forberedt dem. Det paalægger dem uventede Byrder, Byrder, som de ikke have kunnet ane, at ville blive lagte paa dem, fordi det hører til de sjældne Undtagelser, at der gives en Lov tilbagevirkende Kraft; men denne Lov rammer ikke de Ufødte, de kommende Slægter, men dem, som allerede ere fødte, de Levende, de for en stor Deel allerede Opvoksede; det paalægger dem en uventet Byrde, fordi Staten pleier med megen Samvittighedsfuldhed at sørge for, at ingen Rettighed fratages dem, der ere i Besiddelse deraf, uden et saavidt muligt fuldstændigt Bederslag. Men her bliver Rettigheden taget bort, uden at der engang er Tale om, at noget Bederslag skulde tilflyde dem; jeg kalder det imidlertid en Rettighed, fordi Alt, hvad Statens Love hjemle en enkelt Mand og enkelt Stand, hvad den har hjemlet og hævdet ham igennem Tidsalder og Menneffeslægter —, det har han Ret til at betragte som sit Tilkommende, det er hans Rettighed, hvad enten det bestaaer i Penge og Penges Værd eller ikke; men denne Byrde og Ulempe rammer ikke blot enkelte Personer, den rammer enkelte Stænder. Naar jeg seer hen til den Deel af Befolkningen paa Landet, som især vil komme til at lide derunder, saa er det Embedsstanden; thi de til Jordeierclassen, Adelen og Godseierne, hørende, eller Rigmænd, som boe paa Landet, der kunne komme til at lide under Børnepligtsloven, ville kun være saa i Tallet; thi naar en Rigmænd bosætter sig paa Landet, saa er det som Jordeier, større eller ringere; er det af en ringere Art, træder han derved ind i Bøndernes Klasse og taber for endeel sin Børnepligtsfrihed, idetmindste for sine Børn. Det er altsaa forstorstedelen Embedsstanden, som vil lide derunder; dens Frihed for Børnepligt, for den selv og for dens Børn har hidtil været at betragte som en Deel af dens Lønning, som en Deel af den Erstatning, Staten gav den; thi som Embedsmændens Lønning betragter jeg ikke blot Alt, hvad der betales ham i Penge, men ogsaa de Behageligheder, som i en eller anden Henseende flyde af hans Stilling. Denne Løn bliver altsaa nu formindsket for Embedsmanden. Nu vel, en Herre maa have Ret til at nedsette Lønnen for sine Tjenere, naar han vinder noget derved; men den billige Herre gjør det dog ikke, uden at han troer sig nødt dertil, og naar han nedsetter Lønnen for sine Tjenere, saa gjør han det dog helst for de nye Tjenere, som han antager, men griber nødig dertil for de gamle Tjenere, som maaskee have opoffret mangan anden ligesaa hæderlig og vellønnet Stilling for at uddanne sig til dygtige Tjenere i Tilid til, at hvad Herren havde tilstaaet dem, det vilde han ikke fratage dem. Men tungest, og jeg kan gjerne sige, forbærvelligst vil denne almindelige Børnepligtslov ramme enkelte Dele af Landet og da navnlig Kjøbstæderne. Denne

Rettingen var et af de Midler, med hvilke man i ældre Tider søgte at bevæge Landbefolkningen til at forlade det sunde, friske og livlige Ophold i Naturen for at indslutte sig i en Stads snevre, stinkende Gader, med alle de Besværligheder, som dermed ere forbundne. Paa engang indsaae man, af hvilken Vigtighed Kjøbstæderne vare for et Land; man indsaae, at Kjøbstæderne ere et Lands Blomster, thi det er i dem, at alt det Høiere og Edlere i Livet udfolde sig, det er i dem, at Kunst og Videnskab, at Industrie og høiere Haandværksdrift skal komme til at udfolde sig, til at modnes; og idet man tilfikkede Kjøbstæderne denne Ret, var det, fordi man indsaae, at Kjøbstæderne ikke kunde opnaae denne Hensigt, ikke opfylde denne deres Bestemmelse, uden de vare i Besiddelse af denne Retting, fordi enhver Udvikling til Fuldkommenhed i noget Høiere, ja selv Fuldkommengjørelsen af et Haandværk eller en Industri fordrer en tidlig begyndt og længe fortsat Uddannelse, fordrer en mere usforstyrret Nøilighed og Forberedelse end den, der lader sig forene med Garnisons-tjenesten og Krigslivet. Derfor var det, at man tilstod Kjøbstadbeboerne for deres Born, der skulde opdrages til disse særegne for Fædrelandet vigtige, ja meget vigtige Stillinger, den Børnepligtssfrihed, uden hvilken man frygtede for, at dette vanskeligen vilde kunne stee; og for endnu tydeligere at give tilkjende, at man betragtede det som en Retting for dem, blev dermed tidligere og i senere Tider forbundet særegne Byrder, som skulde tjene til at opveie denne Retting. Jeg skal i saa Henseende nævne Indkvartering, Borgervæbning paa egen Bekostning, Consumtion og maastee meget Andet. Der kunde være Spørgsmaal om, hvorvidt Staten har gjort Ret i, saaledes at lokke Folk sammen i Byerne ved at love dem en Fritagelse, som man maastee ikke burde have lovet dem; men Staten har nu engang gjort det og i Tillid dertil er det, at Kjøbstadbeboerne have samlet sig. Nu vil Staten tage dette sit Ord tilbage og Staten er vor Altes Herre, den har Lov til at gjøre det; men den vil sikkert dog ikke gjøre det, uden først at have opfattet og stræbt at besvare det Spørgsmaal: hvad vinder jeg derved? Hvad Mere og hvad Bedre opnaaer jeg ved almindelig Børnepligt end det, som hidtil er opnaaet? Opnaaer man ved almindelig Børnepligt en større Hær? nei; thi det forelagte Udkast tyder ikke hen paa, at man har tilsigtet en større Udfriktion, end almindelig, og efter den gamle Lov vilde en større Hær, end den vi have stillet, have ladet sig tilveiebringe. Det er da ikke en større Hær, en talrigere, som man tilsigter, men maastee en bedre Hær, det vil sige en mere kampdygtig, en bedre disciplineret, en Hær, hvori der hersker en bedre Aand. Jeg troer netop, at det Modsatte vil blive Tilfældet, man vil ikke faae en saa kampdygtig en Hær engang, som den man har; thi efter den almindelige Børnepligtsslov vil mangan En blive indlemmet i Hæren, hvis hele tidligere Livstilling og Opdragelse ikke saaledes har hærdet ham, ikke saaledes sat ham istand til at taale Kulde, Hede og Regn, Strabadsfer og Vaagen, Soven paa den blotte Jord, Mangel paa alle Livets Bequemmeligheder, saaledes som den kraftige Landboestand; det vilde være forgyæves at haabe, at forskælede Bybørn vilde kunne udholde Alt dette, saaledes som den kraftige Bonde. Vil man altsaa erholde en dygtigere Hær? nei; en mere disciplineret Hær? endnu meget mindre; thi vi vilde faae en blandet Hær, der staaer paa et meget forskjelligt Trin af foregaaende Dannelse, en Hær, som vil træde ind i Rækkerne med en meget forskjellig, forudgaaet aandelig og politisk Indpødselse, og som det er vanskeligt at paavirke ved de samme Midler, paa een og samme Maade.

Det er vel ogsaa saare rimeligt, at mangan En, der er opdragen i det høiere Livs Hjælpelse, mangan En, der har druckent af Livenskabens berusende Bæger, mangan En, som er bleven paavirket af det aandelige Liv, af vort Livs høiere Bevægelse, vil træde ind i Krigernes Rækker paa en saadan Maade, at det falder vanskeligt at vænne ham til det, som dog virkelig er en uundgaaelig Nødvendighed for en

Hær, det som — hvor beklageligt det endog kan synes — dog er en absolut Nødvendighed, nemlig uvægerlig blind Lydighed og Underkastelse, ikke blot mod den høieste, men ogsaa mod den laveste blandt hans Foresatte. Naar man betænker, hvor mange af dem, som den nye Børnepligtsslov rammer, og som kun for en kort Tid vilde udrykkes af deres tidligere Forhold, der ville leve disse saa Maanedes eller Aar bestandig med Tanken om, snart igjen at skulle vende tilbage til disse Forhold, troer jeg, at man, dersom man ikke vil anvende de haarde og strænge Straffe, som vor Tidsalder fordømmer, vanskeligt vil kunne gjennemføre den Disciplin, uden hvilken Soldaten bliver et farligt Vaaben; thi ethvert Vaaben er farligt, naar man ikke har Kraft til at føre det, som man selv vil, og den Klinge, som vender sig i Haanden, dner hverken til Angreb eller til Forsvar. Jeg troer, at alle de nyere Tiders Krigshistorie vil have godtgjort Vanskeligheden, ja Umuligheden af at tilveiebringe i en Hær, hvor en værnefri Stand har været blandet ind imellem Børnepligtige, den strenge Disciplin, som alene giver Hæren brugbar. Almindelig Børnepligt vil altsaa ikke frembringe en talrigere Hær, ikke en kampdygtigere Hær, ikke en bedre disciplineret Hær, — maastee da en Hær, hvori der hersker en bedre Aand? Man skulde synes, at dette maatte have svævet dem for Die, som tale saameget om den moralske Indflydelse, som den almindelige Børnepligtss Indførelse vil komme til at udøve paa Hæren, — men hvad er da en bedre Aand i Hæren? Lydighed og Disciplin er den rette Aand, og ingen anden Aand end denne kan erkjendes at være bedre i en Hær. Men naar man saaledes ikke opnaaer en bedre eller talrigere Hær, end den, man allerede har, ved Indførelsen af den almindelige Børnepligt, mener jeg, man skal ikke paaberaabe sig Hensynet til Fædrelandet. Det er ikke for Fædrelandets Skyld, ikke til Fædrelandets Bedste, man vil indføre almindelig Børnepligt; nei! det er til Bedste for en enkelt Stand i Fædrelandet, for en enkelt Stand, som Børnepligten alene hidtil har paa hvilet, for en enkelt Stand, som betragter den som en Byrde, som beklager sig over den som en Byrde, som nævner denne Foranstaltning som en Uretfærdighed, som med hvide Raab fordrer at befries derfor. Nu, jeg skal vist være den Sidste til at træde hindrende i veien for noget Dnske, for noget retfærdigt, noget billigt, noget blot opfyldeligt Dnske for Bondestanden; thi jeg erkjender det usforbeholdent for min Anskuelse, at ligesom Agerdyrkingen er Danmarks Hovedvelstandskilde, saaledes er og en opløst, kraftig, velhavende, fri, lykkelig Bondestand enhver Stats og navnlig vort Fædrelands sande Styrke. Jeg træder ikke Bondestanden hindrende imøde ved det, jeg her har yttret, og det kan vel være, at der kan komme mangt et Spørgsmaal for her i Salen, hvor den skal erkjende baade paa mine Ord, og paa den Stemme, jeg afgiver, at jeg ikke skal fornægte den Rod, hvoraf jeg selv er udsprungen; jeg skal ikke fornægte den Stand, som alle mine Forsædte i umindelige Tider have tilhørt, den Stand, hvori jeg selv har henlevet min tidligste og min lykkeligste Deel af Livet; men jeg troer, at Bondestanden venter sig meget mere af denne Indførelse af den almindelige Børnepligt, end den nogensinde vil opnaae. Alt, hvad almindelig Børnepligtss Indførelse vil staae Bondestanden, er en meget ringe, uvæsentlig og ubetydelig Forøgelse af det Antal, mellem hvilket Loddet for Fremtiden skal trækkes, istedetfor at der f. Ex. hidtil ved Lodtrækning blev valgt 2 af 10, vil der for Fremtiden blive valgt 2 af 12; denne meget lidet forøgede Udsigt til i Lotteriet at kunne trække sig et Frilod, — see det er den hele Lettelse, som i materiel Henseende vil tilfalde Bondestanden, og dersom man ikke i den foreliggende Lov opnaaer Andet og Mere end dette, er jeg vis paa, at den selv vilde sige: for den Jammerligheds Skyld er det ikke værd at gjøre al denne Anstalt!

(Fortsættelse.)

Torhandlingerne paa Rigsdagen.

Ni og tyvende Møde.

(Fortsat.)

Men man kan betragte Sagen fra et høiere og ædlere Synspunkt, og jeg er ogsaa overbevist om, at det er et saadant, hvorpaa den har stillet sig for deres Dine, som have fremlagt dette Lovudkast, og som have været ligesom Sjelen deri. Dette Lovudkast udtaler nemlig en Grundsatning, en stor Grundsatning, en af de Lighedsgroundsatninger, som Tidsaanden ustandselig iler imøde; ved dette Lovudkast falder en ny Skranke mellem Stænderne; ved dette Lovudkast føler Bondestanden sig atter i een Henseende mere staaende paa samme Standpunkt, som alle Borgere i Fædrelandet; ved dette Lovudkast er der gjort eet stort Skridt mere frem mod det Maal, at ligesom Alle maae erkjende sig lige for Gud, saa skulle de erkjende sig lige for Fædrelandet og lige for Fædrelandets Love. See! i denne Grundsatnings Udtalelse og Erkjendelse sætter jeg Lovens rette Betydning, og denne Betydning skal staae og gjælde, og det er for denne Betydnings Skyld alene, at der skal stemmes for den; men hvor nær ligger da ikke det andet Spørgsmaal: kunde denne Grundsatning ikke hørdes, kunde dette Maal ikke opnaaes ogsaa paa en anden ligesaa god og maaskee bedre Maade? Og, idet jeg nævner dette, stiller sig for mit Die det saa ofte nævnte, dog under denne Sags Behandling i denne Sal endnu ikke nævnte Ord „almindelig Folkevæbning“. Ved almindelig Folkevæbning forstaaer jeg en saadan Organisation, hvor enhver Mand har Vaaben og har dem i sit Huus, og forstaaer at bruge dem ene og i Forbindelse med Andre, og hvor han saaledes har sin faste, bestemte Plads i hele Landets Hær, og altid veed at finde den, ja at han, ligesom Soldaten, naar han om Natten hører Trommen, strax springer op fra sit Leie og veed at finde sit Sted, naar Krigsluren gjalder, veed, hvor han har sin Plads i den hele Hær. Forevrigt kan det naturligviis ikke være min Hensigt her at ville forelægge Grundtrækkene til en almindelig Folkevæbning; dette er allerede skeet, og paa vort Læsebord finder man flere Udkast, isærdeleshed et, som synes at være fuldkommen tilfredsstillende for Enhver, som mener det oprigtigt og ærligt med denne Sag, i hvis Grundtræk til en Folkevæbning man sporer den samme Haand, som og har viist sig virksom i Udarbejdelsen af det Lovudkast, som her foreligger. Man har sagt, at en saadan Folkevæbning ikke kunde indføres paa eengang, og det maa jeg finde rimeligt; man har sagt, at den maatte forberedes lidt efter lidt, og det maa sikkerligt Enhver indrømme; men naar man erkjender, at almindelig Folkevæbning har Fortrinet for almindelig Bærnepligt, saa vælger man ikke det Mindre uden med det Større for Die, og idet jeg siger, at en almindelig Folkevæbning er det Større, skylder jeg dog idetmindste med saa Ord at forklare, hvorfor jeg finder, at den er det Større. Jeg finder det Større for det første i Folkevæbningens større Fuldstændighed; thi den er en Heelhed, den er intet Halvt, Trede eller Fjerdedeelsagtigt; her rammer Koddet ikke nogle Enkelte, men det rammer dem Alle; den forvandler det hele Folk til et Folk af Krigere; den gjør deres Opdragelse som Krigere til en Deel af deres almindelige Opdragelse; den lader dem være bestandig op med den Tante for Die, at hvad de endog ere fødte til, ere de dog fødte først og fremmest til at værne om Fædrelandet. Men netop fordi denne almindelige Folkevæbning saaledes bliver en Grundsatning, som man ligesom Religionen indsluger med Modersmelken, fordi den gaar over til at blive en Deel af den almindelige Opdragelse, derfor ville heller ikke de særegne Foranstaltninger udtræves, som nu ere fornødne for at danne Folk i en mere fremrykket Alder til Soldater; man be-

høver ikke at kalde dem bort fra Huus, Hjem og Sysfel for at danne dem til Soldater; man kommer ikke til at afbryde deres hele Livsudvikling for at danne dem til Soldater; det vil kun være en meget kort Tid, der udtræves for at naae dette Formaal, og hvad jeg sætter særdeles Priis paa og tager meget Hensyn til: der vil under disse Omstændigheder langt mindre kunne være Tale om Garnisonstjeneste, der da vel vilde blive besørget ved leiede eller lønede Tropper, — Garnisonstjenesten, dette Strækket, der mere end de Anstrængelser, der ere forbundne dermed, bringer mangen en Faders Hjerte til at gysse ved Tanken om, at hans Søn skulde indtræde deri, fordi han — maaskee med Urette, men det er Tilfældet — betragter Garnisonlivet som et farligt og forføreligt Liv, hvor hans Søn let kan lære meget, der siden geraader ham til Skade. Men der gives ogsaa dem, der mene, at den allerede foreliggende almindelige Bærnepligt i Grunden ikke er andet end en maaskee almindelig Folkevæbning, at det er denne, som ligger til Grund derfor, at det er den, som man i Grunden mener og tilsigter med det, man har gjort. Nu, hvis det er Tilfældet, saa lader os udtale det aabent og frit og ærligt, lader os udtale det, at vi tilraade, at denne almindelige Bærnepligtsanordning bliver antaget, men som Overgang til almindelig Folkevæbning, at vi betragte den som en provisorisk, en forbigaaende Foranstaltning, som Krigen og Landets øvrige Omstændigheder for Diebliffet tilraade; lader os, idet vi tilraade dens Antagelse, og jeg gjentager det, det kan ingenlunde være min Mening, og det er det ikke, at fraraade dens Antagelse, lader os bede, at der maa tilsvies, at den udkommer som en Forberedelse og Overgang til almindelig Folkevæbnings Indførelse; og, dersom ikke overveitende Indvendinger blive gjorte inod, hvad jeg her har fremhævet, vil jeg tillade mig til den første Paragraph, hvor Saadant synes bedst at kunne skee, under den endelige Behandling at foie de dertil fornødne Forandringsforslag.

Otterstrøm: Jeg skulde vistnok ønske, at vort Land maa opnaae en almindelig Folkevæbning, da jeg indseer, at det er i den, det eneste Middel findes til tilstrækkeligt at kunne modstaae en større Magt. Jeg haaber ogsaa, at vi snart skulle erholde en Fred, som skal sætte os istand til at lægge en alvorlig Haand paa denne vigtige Sag. Imidlertid kan jeg ikke med flere af de foregaaende Taler være enig i, at vi derfor skulle skyde den Lov om den almindelige Bærnepligts Indførelse, som nu er os forelagt, tilside; men jeg troer derimod, at vi for Tiden bør beholde den, som den er, med de Forandringer, som det maatte findes passende deri at foreslaae.

Hvad den os foreliggende Comiteebetænkning angaaer, da har jeg adskillige Grindringer, saavel ved denne, som ved den første Paragraph i Udkastet, hvoraf vel Adskilligt er berørt af en foregaaende Taler, nemlig den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted); jeg troer imidlertid ikke, at det vil være aldeles overflødig, hvad jeg kunde have at sige, og jeg tør derfor udbede mig af den ærede Forsamling, at den vil høre mig. Jeg skulde ikke have noget ved Paragraphens første Passus at bemærke, idetmindste ikke noget Bæsentligt, dersom Udvalget ikke selv havde givet Anledning dertil; jeg troer, at Paragraphen efter den almindelige Sprogbrug temmelig bestemt udtrykker Reglen, saavel som de Betingelser, der ere knyttede til Anvendelsen deraf, — om det kunde være sagt paa en anden Maade, det maa naturligviis være mindre vigtigt, naar det ikke kan siges, at man opnaaer nogen væsentlig Forbedring derved. Da Comiteen imidlertid har foreslaaet, deels en Omredaction, deels at Slutningen af 1ste Passus skulde bortfalde, maa jeg tillade mig derved at bemærke, at jeg ikke

finder dette Forslag at være saa ganske heldigt. Naar man vilde lade Reglen staae, saaledes som den da vil komme til, i sin Røgenhed, vil den egentlig ikke blive Regel, fordi det dog ikke vil være Alle, der vilde være Børnepligten underkastede; det vilde da i det mindste være fornødent at tilføie en Undtagelse for dem, som ere fødte før Aaret 1826, og jeg troer derfor, at det vilde være hensigtsmæssigt, naar man vil lade Slutningen udgaae, at gjøre en anden Tilføielse som den: „med de Undtagelser og nærmere Bestemmelser, som i det Følgende indeholdes.“ Ved den anden Passus af Paragraphen maa jeg bemærke, at Udtrykket „Udlanding“ ikke forekommer mig at være tilstrækkeligt betegnende; det er nemlig her brugt i Modsætning til dem, der ikke ere fødte i Landet og ikke der have erhvervet Indfødsret, men det er en temmelig almindelig Talebrug at bruge „Udlanding“ om den, der ikke er født i Landet, og som f. Ex. ikke udtrykker sig aldeles flydende i vort Sprog; det er ganske almindeligt, at man siger om en saadan Person, skjøndt han meget vel kan have erhvervet Indfødsret, at man kan høre paa hans Tale, at han er en Udlanding; jeg troer derfor, at det vilde være rigtigst, at man udtrykte sig paa en anden Maade, f. Ex.: „den samme Forpligtelse paahviler dem, der ere fødte i Udlandet, og ikke have erhvervet Indfødsret, naar de have erhvervet fast Hjem her i Riget.“ Ved „fast Hjem“ maa jeg forøvrigt tillade mig den Bemærkning, at det ikke er mig ganske klart, hvad derved skal forståes; jeg mener nemlig, hvorledes Bestaffenheden af det Ophold skal være, hvorved det kunde siges, at de have erhvervet „fast Hjem“; thi jeg antager vistnok ikke, at dette ikke i ethvert concret Tilfælde skulde kunne afgjøres, men der maatte dog have en Regel derfor. Naar ikke fast Hjem netop er bunden til Besiddelsen af fast Eiendom, indseer jeg ikke vel, at man her kan have Andet at gjøre, end at fastsætte en Tidsbestemmelse, og jeg skulde i saa Henseende foreslaae, at der til fast Hjem udfordres et Ophold af 3 Aar, og kunde Bestemmelsen herom da tilføies denne Paragraph, hvortil et saadant Tillæg synes meest passende at føies, skjøndt det ogsaa kunde gjøres til Gjenstand for en egen Paragraph, nemlig: „fast Hjem antages den at have, som har opholdt sig her i Landet i 3 Aar og nyder de borgerlige Rettigheder, hvortil der ikke udkræves Indfødsret.“ Det er disse Bemærkninger, jeg har troet at burde gjøre til den første Paragraph, og jeg skal forbeholde mig, om jeg dertil skulde finde Anledning under Sagens endelige Behandling, nærmere at fremsætte et Forandringsforslag.

J. N. Hansen: Det er en simpel Retfærdighedsfordring, som ved § 1 i det foreliggende Lovudkast er steet fyldest, og denne Fyldestgjørelse har i Sandhed ladet vente saa længe paa sig, at man ikke skulde troe, at man nu kunde mene, at den kom for tidlig; jeg troer ialtsald, at Tiden nu vil gjøre, at den ikke længere lader sig udskyde. Vel er det sandt, at det ikke er det Maal, som Folket seer hen til som det endelige Maal; thi det er vistnok sandt, hvad flere af de foregaaende Talere have anført, at det er almindelig Folkevæbning med den fornødne Garnisonstjeneste udført af leiede Folk, som Folket i det Hele seer hen til og ønsker at opnaae saa hurtigt, som Omstændighederne ville tillade; men en saadan almindelig Folkevæbning lader sig ikke organisere i et Dieblit, og det, vi her skulle have, er Noget, der strax kunde bruges, og det er derfor, at jeg troer, at selv de ivrigste Venner af almindelig Folkevæbning ville og maae for Dieblittet stemme for det Princip, der her er udtalt i Udcastets § 1. Men idet Retfærdigheden i eet Forhold steer fyldest, mener jeg ogsaa, at man vel bør vogte sig for, at man ikke gjør Uret eller forsøger Uretfærdigheden i andre Forhold. Jeg hører ikke til dem, der troe, at Nutiden i Fortidens Love skulde saaledes være bunden, eller at Nutidens Borgere ved Fortidens Love skulde kunne have erhvervet sig saadanne Rettigheder, som Samfundet nu ikke ved nye Love havde Ret til at betage dem; men jeg mener, at idet man stræber efter at have Uretfærdigheden i eet Forhold, bør man, saavidt muligt, stræbe efter at have den ogsaa i andre Forhold, for at ikke de enkelte Classer, som paa Grund af Retfærdighedens Fyldestgjørelse i een Retning faae større Byrder, skulle vedblive at bære uforholdsmæssige Byrder. Jeg sigter her nærmest til Kjøbstæderne. Idet Kjøbstæderne paalægges almindelig Børnepligt, paalægges de en Byrde af Hensyn til Retfærdighedens Fyldestgjørelse; men Kjøbstæderne bære

andre Byrder, som de have samme Ret til at fordrø overførte paa alle Samfundsclasser. Jeg sigter herved foruden Indquarteringsbygden nærmest til Consumtionen og Formalingsafgiften; det er en Byrde, som ubelukkende hviler paa Kjøbstæderne, og, saavidt jeg veed, er det endog en Byrde, som nærmest paahviler dem paa Grund af deres Frittagelse for Børnepligten. Jeg mener altsaa, at Kjøbstæderne have et dobbelt Krav paa, til samme Tid, som man deelagtiggjør dem i almindelig Børnepligt, at der sørges for, at den ubelukkende paa dem hvilende Byrde fordeles lige paa hele Samfundet. Ved en Interpellation af den ærede Rigsdagsmand for Maribo Amts 4de District (Olesen) erklærede den høitagtede Finantsminister, at Ingen mere end Regjeringen selv interesserede sig for at see Consumtionen snarest muligt hævet; derimod kunde han ikke afgive nogen Erklæring om, hvorvidt den første sammentrædende lovgivende Forsamling kunde forelægges Forslag til dens Aflysning, og han tilføiede, at dens Ophævelse i 1849 vilde, om end ikke umuliggjøres, dog i høj Grad vanskeliggjøres derved, at et andet Bederlag derfor maatte gives. Finantsministeren har altsaa ikke anseet det umuligt at forelægge den første lovgivende Forsamling et Forslag til Consumtionens Ophævelse, men kun i høj Grad vanskeligt; men jeg holder mig overbevist om, at det Ministerium, der ligesaameget som nogen Anden interesserede sig for at see Consumtionen hævet, ogsaa vil vide at overvinde de Vanskeligheder, der maatte stille sig iveien. Jeg tør altsaa forvente, at den almindelige Fordring af Kjøbstæderne, om paa samme Tid, som man paalægger dem almindelig Børnepligt, at blive befriet for denne ubelukkende, ene dem paahvilende Byrde af Consumtionen, at den, siger jeg, vil have en saadan moralsk Virkning paa Regjeringen, at den vil bestræbe sig for, til den første lovgivende Forsamling at kunne forelægge et Udcast i saa Henseende, og det er i Forventning af, at dette vil see, at jeg stemmer for § 1 i det foreliggende Udcast.

With: Det er hødet idag, hvad jeg vilde troe, var en Umulighed, at man i denne Sal skulde høre en Stemme, der betvivlede Retfærdigheden af Principet for almindelig Børnepligt; jeg kan ikke nægte, at det har forbausset mig at høre dette, efter Alt hvad forhen om denne Gjenstand har været paa Bane, efter alle de utallige Forsikringer om, at man burde være lige for Loven, at man vilde offere Alt, Liv og Blod for Fædrelandet, — alle saadanne skjøne Taler have været hørt, og jeg har troet, at Alle maatte være gjennemtrængte af den Følelse, at det at værne om Staten ikke skulde være indstranget til nogen enkelt Stand. Vel er det sandt, at Byrden af den almindelige Børnepligt vil falde tungt paa de hidtil frie Stænder, men Marsagen, hvorfor han troer dette, har han selv angivet, og jeg skal ikke gjentage det Ord for Ord; men han har angivet det paa en saadan Maade, at jeg er vis paa, at hverken nogen Kjøbenhavnner eller nogen anden Kjøbstadbeboer vil vide ham Tak for den Stildring, han har givet af deres Liv og Opdragelse. Naar fuldkommen Retfærdighed skulde indføres — ja, nu maae de ikke smile mine Herrer, thi det er dog i Grunden sandt, — naar fuldkommen Retfærdighed skulde indføres, da skulde Børnepligten overføres i 150 Aar alene paa de Classer, som hidtil have været frie for den. (Vatter.) Da imidlertid Landet vist ikke kunde være tjent med at overlade Rigets Forsvar til Drengbørn, der, som en æret Rigsdagsmand har forskrevet, ere forvante og forskjelede og alt Andet end vel disciplinerede, saa vil den ærede Bondestand vist ikke forlange Sigt. Nei, lader os nu i Erkjendelse af, at det er paa Tiden, at Byrderne blive lige, lader os nu ikke mere tale om at holde os tilbage, men lader os begynde med at erkjende, at Børnepligten fra dette Dieblit er lige for Alle. Jeg kan ikke indsee, at Garnisonstjenesten skulde være mere fordærlig og fladelig for de hidtil Børnefries Børn end for Bondens Barn, og skjøndt jeg vel antager, at Almeenvæbning er det Maal, hvortil vi stræbe, saa vil jeg dog ikke give min Stemme til, at udsætte denne almindelige Børnepligt blot een Dag for den Mulighed, at vi om kort Tid, om saa Aar, kunne have en Almeenvæbning.

Lüttichan: Jeg har ikke udbedt mig Ordet for at gaae nærmere ind paa Spørgsmaalet om Almeenvæbning, som ikke ligger for, og jeg mener, at det i alt Fald ligger i Sagens Natur, at, hvis man vilde afhandte dette Spørgsmaal, maatte der foreligge ganske andre Ophævninger, end der hidtil ere givne; et saadant Forslag maatte

nemlig ledsages med nølagnige Overflag over de Beføstninger, som et saadant nyt Bøvnings-system vilde medføre. Marsagen, hvorfor jeg har bedt om Ordet, er for at imødegaae en Uttring, som den ærede Rigsdagsmand, der talte først idag, betjente sig af, og som jeg unægtelig meget heller havde seet, var bleven modsagt af en Anden end netop af mig, der hører, som en anden æret Rigsdagsmand har sagt, til „Haandværket“. Den ærede Rigsdagsmand anførte nemlig, at Armeen lige siden Krigen's Begyndelse havde været aldeles unyttig. Jeg troer, at han her har tilladt sig en Overdrivelse. Hvis Meningen dermed har været, at Armeen har været nødsaget til at trække sig tilbage for Overmagten, da har han Ret, og jeg skal ikke indlade mig paa her næiere at udtale mig, om en anden og virksommere Krigsforingsmaade havde været mulig, eller om maaffee vore diplomatiske Underhandlinger havde været Marsagen til, at Krigen ikke har været ført paa anden Maade; men hvis dette ikke har været Meningen, troer jeg, at hiin Dom er uretfærdig, og jeg tvivler ikke om, at det maa gjøre dem ondt, der i Krigen have mistet deres nærmeste Slægtninge, eller seet dem vende tilbage fra den som Krøblinge, at høre, at en dansk Rigsdagsmand her i Salen har udtalt denne ubillige Dom: at det har været til ingen Nytte. En anden æret Rigsdagsmand har brugt Uttringer, som at det militaire Sprog, der føres, er noget Bluddervælst, at Soldaterlivet er et Slaveri, at det er en stor og utaalelig „Byrde“, og at det nu skulde afgjøres, „om vi Alle skulle være Frie, eller vi Alle skulle være Trælle“, o. s. v. Jeg troer ikke, at det vil være nødvendigt, for denne ærede Forsamling at oplyse, hvor uanvendelige sige Udtryk ere paa Forholdene i Armeen. Den Rigsdagsmand, som brugte dem, har selv for saa Dage siden fortalt os, at han har 2 Sønner i Armeen, og at han glæder sig derover; han spørge da dem, om de ere tilfredse med deres Soldaterliv, han spørge dem, om de betragte det som en Trældom! Enhver i Armeen — det er bekjendt for Alle, der kjende Noget til Forholdene — bliver behandlet saaledes, at der slet ikke kan være Tale om Trældom eller Noget, der ligner et saadant Forhold, og det er derfor ganske vist, at jeg ikke skulde have Noget imod, selv om jeg havde nok saa mange Sønner, at de traadte ind i Armeen, i hvert Fald ikke af Frygt for den Behandlingsmaade, man der er undergoven, og som jeg vel maa kjende. Vel vil jeg troe, at naar man er i en fremrykket Alder, og man ikke har lært at bue sit Sind og sin Villie under Andres Mening og Andres Befaling, at det da kan falde vanskeligt, at underkaste sig de Forhold, der findes i en Arme; men at det skulde falde vanskeligt for unge Mennesker, maa jeg paa det bestemteste modsig.

Justitsministeren: Efter de Forskrifter, som den høitagede Formand har givet for Forhandlingernes Gang, omfatter Undersøgelsen for Diebliffet de 3 første Paragrapher af Udkastet og indbefatter derunder ogsaa tillige det almindelige Spørgsmaal, om nærværende Udkast i det Hele egner sig til Antagelse eller til Forkastelse, hvilket Spørgsmaal her har været Gjenstand for Drøftelse. Det har naturligviis ikke andet, end kunnet være Regjeringen i hvi Grad tilfredsstillende, at det Udvalg, der har været nedsat til at gennemgaae Anordningen i dens væsentligste Punkter, eenstemmig eller ialtsald med Majoritet har tiltraadt Udkastet; jeg troer derfor ikke heller at burde gaae nærmere ind paa det Hovedspørgsmaal, om der skulde være tilstrækkelige Grunde til at forkaste det saaledes forelagte Lovudkast. De Grunde, der have været anførte herfor, have fornemmelig dreiet sig om, hvorvidt nærværende Lovudkast vil fremme det Niemed, som man derved har tilsigtet, at gjøre det Værn, som Danmark skal stille mod Fædrelandets Fjender, stærkere. De ærede Rigsdagsmand, der have talt mod Lovudkastet i den Mening, at dette ikke vilde styrke Danmarks Værn, have dog selv troet, at der burde stilles til Regjeringens Raadighed alle de Kræfter, som Landet kunde opbyde, naar man kunde stole paa, at Regjeringen kraftigt vilde opfylde sin Pligt, at værne om Fædrelandet. Jeg tør nu ikke paatvivle, at Forsamlingen i denne Henseende vil antage, at Regjeringen efter de Ansøelser, den har, har paa bedste Maade søgt at opnaae dette Maal; man har ikke ubeløstende raadfort sig med Mænd af Faget, og endnu mindre alene med saadanne enkelte Mænd af Faget, langt mindre ene med de Glasfer, som ere blevne nævnte af en æret Rigsdagsmand; man har i saa

Henseende gaaet frem paa den Maade, som man efter modneste Overveelse troede at være den rigtigste til at naae det Maal, man tilsigtede. Det er heller ikke nogen ganske ubetydelig Forøgelse i det Antal af Udskrivningspligtige, som vil opnaaes ved den forestaaende Forandring, som Udkastet tilsigter; det er ingen „Jammerlighed“. Skjøndt man ikke for Diebliffet næie kan angive Antallet, da dertil nødvendigviis maa mangle det fornødne Materiale, er det dog anslaaet til omtrent 270,000 Individier, der hidtil i Landet have været fritagne for Værnepligt, medens det Antal, der hidtil har været underkastet den, beløber sig til noget over 1 Million. Det er altsaa ikke et ganske ubetydeligt Forhold, hvori den hidtil uværnepligtige Befolkning i Fremtiden vil komme til at deeltage i den Byrde, som nu almindelig anerkjendes at burde være eens for alle Stænder.

Jeg skal derefter tillade mig at berøre de enkelte Spørgsmaal, som kunne frembyde sig i Anledning af de Bemærkninger, som have været fremsatte, deels af det høitagede Udvalg, deels af enkelte Rigsdagsmand ved §§ 1 til 3 tilligemed Inscriptionen. Forsaavidt Udvalget har foreslaaet, at Overskriften skulde forandres fra „Forordning“ til „Lov“, da skjøntes der fra Regjeringens Standpunkt ikke at kunne være nogen Betænkelighed ved denne Forandring; man antager, at Ordet „Lov“ ikke vil betegne en saadan Beslutning fra den lovgivende Magts Side, som skulde være af større Varighed eller Fasthed, end hvad man hidtil har forstaaet ved Ordet „Forordning“. Begge maae naturligviis være Forandring underkastede, naar vedkommende lovgivende Magt finder, at der er tilstrækkelig Grund til Forandring. Hvad angaaer de af Udvalget foreslaaede Forandringer i første Paragraph, maa jeg kun tillade mig at bemærke, at de Udtryk, som ere brugte i Paragraphen, nemlig: „Alle i vort Kongerige Danmark indfødte Mandspersoner og de, der ifølge Indfødsretten ere at ansee lige med disse“, — nærmest ere valgte for dermed at betegne, at det var alle indfødte Mandspersoner i det egentlige Kongerige Danmark, som det her tilsigtedes at ramme ved Anordningen, medens derimod de Udtryk, som ere foreslaaede af det ærede Udvalg: „alle de Mandspersoner, som have Indfødsret i vort Kongerige Danmark“, vilde, naar man forstaaer Ordet „Indfødsret“ i Overensstemmelse med den hidtil gjældende Sprogbrug, omfatte ogsaa alle dem, som henhøre til det danske Monarkies øvrige Landsdele og deriblandt ogsaa Hertugdømmet Holsteen, som udtryffeligt nævnes i Indfødsrettens første Paragraph. Mod det Forslag, som er fremsat med Hensyn til Slutningen af første Paragraphs første Passus, nemlig, at den skulde bortfalde, finder jeg ikke noget Væsentligt at erindre; det er kun de 2 Hovedbetingelser for Værnepligtens Udøvelse, som her strax ere tilføiede; men da de fremgaae af de senere Bestemmelser i Udkastet, er der ingen nødvendig Grund for, at de her strax skulle fremsættes. Mod det Forslag, som Udvalget har gjort til § 2, finder jeg Intet at erindre.

Tvede: Det har gjort mig meget ondt at erfare, at mine Udtryk have kunnet misforstaaes derhen, som om jeg havde meent, at vor Arme ved Dannevirke ikke har udrettet, hvad den kunde udrette; min Anke gif ikke ud over Armeen, men over vort Forsvarsvæsen, saaledes som det var ordnet. Jeg har anført den Kjendsgjerning, at ikkun 18,000 Mand af den fjendtlige Hær vare tilstrækkelige til at drive vort Forsvar ud af dets faste Positioner; deri ligger ikke en Anke over Armeen, som stod der, men deri ligger en Anke over, at der ikke stod Saamange der, at de kunde holde 18,000 Tydsfere borte fra Danmarks Grændse. Man har sagt, at Kjøbstædernes Befolkning var for hjælen til at tage Deel i Krigen og i Leie under aaben Himmel, og at taale alle de Besværligheder, som ere forbundne med Krigslivet. Dette veed jeg ikke, er Tilfældet; vore til sige Strabadser uvante Sønner kunne fuldtvel holde det ud; de kunne befinde sig friske og raske derved, og det fuldt saa vel, som naar de syde med deres boglige Kunster; men, som sagt, det er ikke Armeen, hvorom jeg har talt, det er Forsvarsvæsenets Organisation, og at dette vistnok har vist sig utilfredsstillende, det mener jeg dog, der ikke kan være Tvivl om i disse Dage. Kunne vi have glemt, at saa Dage efter Slaget ved Dannevirke vare Tydsferne i Sylland og udfstreve Contributioner til alle Sider, og det var ingen dansk Arme, som uddrev dem; men det var, hvad vi maatte have ønsket, aldrig var blevet Til-

faaldet, det var russiske Noter. (Gysen — Gøiere! Gøiere! — Latter.)

Grundtvig: Det er egentlig ikke for at tage mine Udtryk i Forsvar, og da endnu mindre for at tage dem tilbage, at jeg reiser mig. Jeg lader dem roligt staae, og jeg veed, de skulle vel blive staaende; thi at det kan være saa, at naar man fra sin Barndom var netop oplækket til, at ansee den blinde Lydighed for den høieste Dyd, og var bleven vant til at ansee Garnisonstjenesten for et prisfeligt Menneſteværk, at man da ikke finder sig fornødt ved at vandre den Bane, som er forestreven ved Sessjonen, ved Garnisonerne og Kasernerne, det kan vel være; men hvad jeg reiste mig for, det var for at sige dette Ord, og derefter at yttre min Forundring over, at det slet ikke synes Udvalget, at den tredje Paragraph trænger til nogen Anmærkning. Mig synes det dog virkelig, at, naar i et Udkast til en Forordning om almindelig Børnepligt alle de Forrettigheder ophæves, som i den Henseende havde været enkelte Classer eller enkelte Mænd givne, at der da siges med tørre Ord, at den hele Deel af Kongeriget Danmark, som hedder Bornholm, uden videre Grund skal være aldeles undtagen fra den nye Forholdsregel, at de, som der fødes, skulle være aldeles undtagne fra den Byrde, som paahviler de øvrige Underaatter med mindre de, ligesom andre Udlændinge, nedsette sig i den øvrige Deel af Kongeriget; det synes mig dog virkelig, at dette er Noget saa høist uregelmæssigt, at det idetmindste høiligen kunde trænge til en Forklaring for at kunne antages.

Ordføreren: Jeg vilde blot bemærke, at jeg troer, at den ærede Læser befinder sig i en Misforstaaelse. Der er nemlig en væsentlig Forskjel mellem den Maade, hvorpaa Børnepligten gjøres anvendelig efter § 2, og den, hvorpaa den gjøres anvendelig efter § 3. § 2 forudsætter nemlig kun, at de der nævnte Personer blive Børnepligten undergivne, naar de erhverve fast Hjem i Danmark, hvorefter § 3, som angaaer Bornholm, siger, at de Individuer, der ere fødte sammesteds, blive almindelig Børnepligt underkastede, saafremt de tage Ophold andetsteds i Danmark, om de end ikke erhverve fast Hjem, altsaa endog ved et Ophold udenfor deres egentlige Hjem, som er mere forvarigt.

Formanden: Jeg troer, at den ærede Ordfører har misforstaaet den sidste Læser; maaskee denne derfor kunde finde sig foranlediget til at tage Ordet.

Grundtvig: Ja, mit Spørgsmaal gik ud derpaa om, da alle Fritagelser eller Undtagelser fra Børnepligt skulle ophøre, om det da ikke maae staae som noget forunderlig Uregelmæssigt, at Undtagelsen for Bornholm skulde vedblive.

Hjerring: Uden at inklude mig paa Drøftelsen af det foreliggende Lovudkastets reelle Indhold, ønskede jeg blot at fremsøre nogle ganske korte Bemærkninger af reent formel Bestaafenhed. Mange Slægter have afløst hinanden i vort Fødeland siden den Tid, da Folket sidste Gang udøvede nogen medbestuttende Myndighed i Lovgivningsarbejder. Det foreliggende Lovudkast er det første, hvorved Folket atter skal udøve en saadan Myndighed. Jeg kan nemlig aldeles ikke være enig med den meget ærede Rigsdagsmand, der sidder foran mig, Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns tredje Valgkreds (Dr. Fred), naar han har reist en formel Tvivl om, hvorvidt den nærværende Forsamling skulde kunne have en saadan Myndighed i denne Sag. Mig forekommer det aldeles utvivlsomt, at vi ved Behandlingen af denne Lov og af Finantsforslaget have ligesaa fuld medbestuttende Myndighed, som ved Behandlingen af Grundloven. Dette er ogsaa fuldkomment anerkjendt saavel af det nærværende, som af det senest fratraadte Ministerium. For mig er det ogsaa aldeles utvivlsomt, at Valgerne i Kjøbenhavns tredje Valgkreds ligesaa lidt som Valgerne i noget andet District have kunnet være berettigede til at paalægge den af dem valgte Rigsdagsmand nogensomhelst Instrux, der skulde kunne forbyde ham at gaae ind paa Behandlingen af de Lovforslag, som en bydende Nødvendighed paalagde Ministeriet at forelægge allerede for denne Forsamling. I ethvert Tilfælde er det i mine Tanker aldeles klart, at ikke et eneste af denne Forsamlings Medlemmer, han være enten folkevalgt eller kongevalgt, er

valgt til at sidde her som blot raadgivende. Hvis jeg havde den ringeste Tvivl i denne Henseende, hvis jeg et Dieblif kunde antage, at vi i denne Sag skulde sidde her som blot raadgivende, da vilde jeg for min Part aldeles afholde mig fra enhver Deeltagelse heri. Idet jeg saaledes gaaer ud fra den Forudsætning, at vi i denne Sag have fuld, medbestuttende Myndighed, anseer jeg det for ikke uvigtigt, at vi ved dette første afgjørende Skridt paa denne Bane maae paasee, at vi holde enhver Gjenklang af det gamle Provindsstaaendevæsen borte og gaae fuldstændigt ind paa de sande constitutionelle Former. I denne Henseende forekommer det mig, som om Conceptisten af det foreliggende Lovudkast ikke har været ganske heldig. Den ærede Comitee har alt gjort opmærksom paa, at Ordet „Forordning“ i Overstriften bør ombyttes med Ordet „Lov“; jeg er heri aldeles enig med den meget ærede Comitee; thi i det constitutionelle Sprog betyder „Forordning“ et almindeligt Raadbud, der udgaaer fra Regenten alene gennem Ministrene, medens en „Lov“ udgaaer fra Regenten og Rigsdagen i fælles Medvirken. Den ærede Comitee har imidlertid ikke været ganske consequent; thi Ordet „Forordning“ forekommer ogsaa i Paragrapherne 8, 57 og 58, ligesom ogsaa i den 9de Paragraphs fjerde Linie Ordet „Anordning“, der ogsaa bør ombyttes med Ordet „Lov“. De samme Grunde, der tale imod Ordet „Forordning“, tale ogsaa mod Ordet „Bor“, der forekommer, jeg troer femten Gange, i det foreliggende Lovudkast; thi det er jo dog aabensbart, at vi ikke her kunne afstemme om „Bor Armee“, Bor Residentsstad Kjøbenhavn“, „Bort Land Bornholm“ o. s. v., da det jo er Kongens Armee, Kongens Residentsstad, og ikke vor. Idet jeg forbeholder mig ved den endelige Behandling at stille de i saa Henseende fornødne Forandringsforslag, skal jeg ikke inklude mig paa Lovudkastets reelle Indhold, da jeg ikke nærer den ringeste Tvivl om, at det saavel fra juridisk og militair Side, som fra andre Sider vil blive behandlet i denne Sal med al den udtømmende Grundighed, som man kun kan ønske.

Røder: Man vilde maaskee antage, at jeg som Kjøbstadsøvrighed vilde tage Kjøbstæderne i Forsvar med Hensyn til den Børnepligt, som skal gaae over paa Byerne; men jeg maa sige, jeg kan ikke indsee, at Kjøbstæderne i denne Henseende kunne undslaae sig for at følge den almindelige Lov, og jeg kan ikke troe, at Nogen i Kjøbstæderne for nærværende Tid virkelig tænker paa at unddrage sig Børnepligten. Vi ere allesammen Sønner af den samme Moder, Fædrelandet, og Bonden og Borgeren ere ikke Halvbrødre, men Helebrødre. Jeg maa ogsaa bemærke, at jeg ikke indseer, at man kan sige, at Kjøbstæderne nutildags have været fritagne for Børnepligten. Som bekjendt, have jo Kjøbstæderne leveret Mandstabs til Flaaden ligesaa vel som Landet, og jeg maa gjøre opmærksom paa, at allerede mange Byer have Borgervæbning, og Borgervæbningernes Diemed fremstilles jo af Mange, at være Forsvar for Landet, og jeg behøver blot at kalde tilbage i Erindringen ikke Aaret 1659, men 1807 for at godtgjøre, at Kjøbstæderne virkelig have deeltaget i Børnepligten, om ogsaa i en indskrænket Grad. Jeg kunde specielt anføre et Exempel herpaa fra den By, hvor jeg har den Ære at være Øvrighed, Horsens, endog fra denne Krig, idet en Deel af Borgerstabet der rykkede ud, og stod i 14 Dage mod Fjenden, om den ogsaa ikke blev brugt. Kjøbstæderne have, som jeg siger, ikke været fritagne, men de have været begunstige, og forsaavidt tabe Kjøbstæderne, at de miste denne Gavn eller Forrettighed, og den burde vistnok ikke tabes, uden at de bleve frie for de Byrder, som de have maattet modtage til Gjengjæld for Fritagelsen for Børnepligten. Landet har uden tvivl været mere begunstiget end Kjøbstæderne, fordi Kjøbstæderne have maattet bære ikke blot Indkvarteringskat, men ogsaa en anden Byrde, som maaskee er ikke mindre, Indkvarteringen, Consumptionen og endnu andre Byrder; naar først Kjøbstæderne og Landet i disse Byrder stilles lige, da er det den største Retfærdighed, at de ogsaa stilles lige i Børnepligten. Landet er i dette Dieblif begunstiget med Hensyn til de enkelte Individuer, som fritages, fordi de ikke betale nogen Erstatning; naar Byrden hæves for Landet, maa den tilsvarende hæves for Kjøbstæderne. (Fortsættelse.)

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ni og tyvende Møde.

(Fortfat.)

I Udkastets første Paragraph finder jeg, med en af de foregaaende Taler, Udtrykket „fast Hjem“ meget vagt. Det maa imidlertid være meget vigtigt at bestemme det nøie; skulle Sessionerne eller Retterne afgjøre det, da ville de have meget stor Vanskelighed ved at udøve Ret og Retfærdighed, naar Udtrykket er saa vagt, som her. Denne Deel af Reglen angaaer kun Udlændinge; men Udlændinge, som ikke for bestandig opholde sig her, maae have en klar Lov, som forpligter dem til at udøve Børnepligten for et fremmed Land, om de ogsaa ansee sig som Borgere deri. Vi kunne ikke vente, at Udlændingen træder ind her i Landet og paatager sig Børnepligten, uden med Uvillie; Loven maa altsaa være tydelig, naar den forpligter ham til at indtræde i Armeen. Jeg veed ikke, om jeg tør gjøre noget Forslag, men jeg skal dog i al Fald henstille til den ærede Comitee, om man ikke kan udtrykke det saaledes: „Den samme Forpligtelse paahviler ogsaa Udlændinge, der gjennem Borgerskab, ved fast Eiendom eller paa anden Maade have erhvervet fast Hjem her i Riget.“ Jeg henstiller dette kun til nærmere Overveelse, men jeg troer dog, at disse Udtryk ville være meget ledende, at de ville vise, at Udlændingen skulde ved et vist Factum, ved en vis Act, have bundet sig til Staten, og dette kunde nærmest udtrykkes ved de 2 væsentlige Egenskaber, Borgerskab, fast Eiendom, eller paa en lignende Maade. Der vilde vistnok være andre Momenter, som kunde komme i Betragtning, men ingen saa væsentlige som de nævnte. At gifte sig her i Landet, kunde saaledes t. Ex. ikke være tilstrækkeligt til at betragte Bedkommende, som om han havde fast Hjem her; naar han overtog Forpagtninger eller noget Lignende, vilde dette derimod vel være næsten at sætte ved Siden af at erhverve fast Eiendom. Jeg vil imidlertid overlade til Comiteens Bedømmelse, om Udtrykket „fast Hjem“ paa den nævnte eller en lignende Maade skarpere kunde betegnes. Forøvrigt, da jeg dog nu har reist mig, vil jeg tillade mig en Bemærkning i Anledning af, hvad en æret Taler forhen yttrede. Han sagde nemlig, at den fjendtlige Armee blev drevet ud ved russiske Noter. Jeg er ikke Militair, men jeg antager, at hvis de russiske Noter ikke vare komne, havde nok Bajonetterne fra den 28de Mai drevet Fjenderne ud af Jylland.

Grundtvig forbeholdt sig at stille et Amendement om Udelæelsen af Udkastets 3die Paragraph.

Barfod: Da jeg ikke troster mig til at ansee det ufornuddent, at nærværende Udkast udkommer som midlertidig Lov, skal jeg kun tillade mig at erklære, at jeg stemmer for § 1 i det forelagte Udkast, uagtet jeg kunde ønske den formet noget anderledes, og forbeholder jeg mig i saa Henseende at stille et Forslag. Jeg kunde ønske, at den omtrent kom til at hedde saaledes: „Alle indfødte danske Mænd og de med dem ligeberettigede ere i Fremtiden Børnepligten underkastede.“ Man seer vel, at derved blandt Andet vil undtages de Udlændinge, som her have fast Hjem, men jeg for min Part kan ei ønske at see de Udlændinge, som ikke engang have dansk Indfødsret, tjene i den danske Hær. For § 2 stemmer jeg med de af Udvalget gjorte Forandringer. § 3 har for mig en særlig, jeg kunde gjerne sige, en kjær Betydning. Jeg forklarer mig det nemlig saaledes, at naar § 3 kommer ind i Loven, vil den være et Vidnesbyrd om, at den Almeenvæbning, som allerede nu finder Sted paa Bornholm, i Fremtiden skal indføres i hele Danmark, og at man altsaa, idet man nu er ifærd med at indføre almindelig Børnepligt i det øvrige Dan-

mark, hvor hidtil hverken almindelig Væbning eller almindelig Børnepligt har fundet Sted, ikke har villet røre ved Bornholms Væbning, men udsætte dette indtil den Tid, da et Lovforslag om Almeenvæbning for hele Danmark kan komme for. Jeg skal kun endnu tillade mig at bemærke, at jeg med Hensyn til det, der er sagt af et æret kongevalgt Rigsdagsmedlem, maa være fuldkommen enig med ham i, at Kjøbenhavn er Kongens Residents, men, at jeg ikke er enig med ham i, at Hæren er Kongens, og ikke Folkets Hær. Denne Opfattelse er muligt constitutionel nok; men mig forekommer den saa lidet folkelig, at jeg ikke kan gaae ind paa den.

Sinnemann: Jeg troer, at de Angreb, som i Begyndelsen af dette Møde ere gjorte mod det forelagte Udkast, i Almindelighed ere gaaede ud fra et urigtigt Standpunkt, thi Spørgsmaalet i dette Dødblik er ikke, om almindelig Børnepligt eller Almeenvæbning er det bedste. Jeg troer, at selv den ivrigste Ven af Almeenvæbning med frelst Samvittighed kan gaae ind paa det forelagte Lovudkast, thi det præjudicerer ei i nogen Henseende en senere Indførelse af Almeenvæbningen, men baner tværtimod Veie for denne. Meningen er jo kun at skaffe Regjeringen større Kræfter til Disposition i Anledning af den forestaaende Krig, og at gjennemføre det Lighedsprincip, som i mange Aar, saavel i Stænderne, som gjennem Pressen er anerkjendt som det eneste retfærdige. Denne Lov om almindelig Børnepligt er vel nærmest bestemt kun at gjælde, saalænge Krigen varer, eller i alt Fald saalænge, indtil en ny og anden Armeeargorganisation afløser den, vi for Dødblikket have. Hvad det Formelle ved det foreliggende Udkast angaaer, da har med Hensyn til den 3die Paragraph det ærede 3die kongevalgte Medlem (Bjerring) allerede udtalt, hvad jeg kunde ønske at udtale. Navnlig maa jeg erklære mig aldeles enig med ham i, at Ordet „Forordning“ bør ombyttes med Ordet „Lov“. Ordet „Lov“ er jo heelt igjennem brugt i Udkastet til Grundloven, og det er vistnok ogsaa det eneste constitutionelle Udtryk for de Bestemmelser, der udgaae fra begge de lovgivende Magter — Kongen og Rigsforsamlingen. Jeg formener derfor, at Udtrykket „Forordning“, som er brugt mange Steder, bør forandres. Hvad selve § 1 angaaer, da er jeg med Udvalget enig i, at det ei godt gaaer an saaledes at dele dem, der ere Børnepligten underkastede, i 2 Classer; og jeg troer ligeledes, at den sidste Passus bør bortfalde, ei alene fordi den er overflødig, men ogsaa fordi den er mindre rigtig, thi de Børnepligtige kunne godt anvendes til et eller andet militairt Brug, uden at have den fornødne Tjenstdygtighed; derved troer jeg, at der i Almindelighed kun forstaaes Dygtighed til at tjene under Vaaben.

Bisby: En æret foregaaende Taler har yttret sin Forundring over de Ord, han har troet at have hørt udtale i denne Sal. Jeg kan til Gjensvar kun yttre min Forundring over, at, skjøndt jeg mener at have talt høit og tydeligt nok, saa at jeg troede, at Enhver kunde høre og forstaae mig, der dog er dem, der enten ei have kunnet høre mig eller ikke kunnet forstaae mig. Jeg har ikke betvivlet Retfærdigheden af det forelagte Udkast; jeg begyndte min Tale med at sige, at jeg ei vilde yttre mig derimod. Senere har jeg i Midten af min Tale erklæret den Grundsatning, hvorpaa Udkastet hvilede, for en stor og retfærdig Grundsatning, som det glædede mig at see anerkjendt og udtalt, fordi det vilde være et mægtigt og stort Skridt til at føre Folket henimod det Maal, der erkjender Alle lige for Fædrelandet og Loven. Jeg har ei benægtet almindelig Børnepligts Retfærdighed, jeg har tværtimod anerkjendt den. Ligeaa lidt har jeg fraraadet Udkastet; jeg har endt med at tilraade det, vel kun som en Overgang, men jeg har dog tilraadet, at man skulde gaae ind dera-

paa, og hvad jeg har anført om de Ulemper, den almindelige Børnepligt vilde medføre for Skjolebørnene og de enkelte Stæder, da har jeg ei anført det for at begrunde nogen Fritagelse, men jeg har anført det, for at man skulde erkjende, at det virkelig er en Byrde, der bliver dem paalagt, altsaa for at man ved at udtale, at det kun var en Overgang, derved maatte gjøre det lettere for dem at underkaste sig denne Byrde. Der er ligesaa lidt i alt det Øvrige, som den ærede Rigsdagsmand mener at have hørt, Noget, som jeg anerkjender at være mit, idetmindste ikke i den Betydning og i den Sammenhæng, hvori han har opfattet det. Man vil see ethvert Ord, der er talt i denne Sal, trykt i Rigsdagstidenden, og det er min Fortrøstning, at kan Enhver ikke høre, saa kan dog Enhver læse.

Wib: Den samme Trøst har ogsaa jeg. Den ærede Rigsdagsmands Foredrag og mit Tilsvær vil blive trykt, saa kan Enhver læse dem.

Woyen: Det er kun en Bemærkning, jeg har at gjøre med Hensyn til det forelagte Udkasts 2den Paragraph, hvor det hedder, at de almindelige Regler, hvorefter Børnepligten bliver at ordne, ikke finde Anvendelse paa Island og Færøerne eller Colonierne uden for Europa. Det er kun forsaavidt Færøerne angaaer, at jeg skal tillade mig at omtale denne Bestemmelse, da det er for denne Provinds, at jeg har den Ære at være her tilstede. Det er klart, at Færøerne, paa Grund af deres Beliggenhed og med Hensyn til Beboernes Livsbestjæftigelse, maac kunne afgive tjenligt Mandskab til Søkrigstjenesten. At Færingerne føle varmt for Danmark, have de vist ved de meget betydelige Bidrag til Krigens Forelse, som de i indværende Aar have sendt hertil, og jeg troer dertil at kunne føle, at den færøiske Ungdom ikke frygter for Udskrivning til Søkrigstjeneste, eller nærer nogen Utilbuelighed for denne. Af disse Grunde forbeder jeg mig under den endelige Behandling til § 2 at fremsætte et Amendement, gaaende ud paa, at der skulde foranstalles en Udskrivning til Søkrigstjeneste paa Færøerne efter en foreløbig Forhandling med de locale Autoriteter der. Jeg nærer den Overbeviisning, at det ikke vil være aldeles uvigtigt for Flaaden, efter nogen Tids Forløb at kunne udskrive et større eller mindre Antal dygtige Søfarende fra Færøerne; men jeg troer, at det vil have endnu større Betydning for Verne selv, at denne Foranstaltning bliver truffet, thi den hele Udvikling der er betinget af, at Beboerne vænnes til et ordentligt søfarende Liv, og denne Betragtning maa have dobbelt Betydning nu, da man gaaer den Tid imøde, da det færøiske Handelsmonopol kan ventes hævet. Jeg skal endnu kun tilføie i Anledning af det af mig bebudede Amendement, at Udskrivning ikke er noget Nyt for Færøerne, og at der ved Placaten af 13de Marts 1801 blev givet Regler for, hvorledes Recluteringen skulde finde Sted, og bestemte navnlig dens 2den Paragraph, at der med Hensyn til Udskrivningsalderen og alt Øvrigt skulde forholdes efter de samme Regler, som vare gjældende for Danmark.

Neergaard: Forinden vi forlade dette Affnit af Udkastet, hvori det almindelige Princip er udtalt, at alle danske Borgere uden Hensyn til Stand eller Herkomst, bør være Børnepligten underkastede, vilde jeg tillade mig at henlede Opmærksomheden paa en Afvigelse i den hidtilværende Børnepligt, der vel er ubetydelig, forsaavidt den kun angaaer et ringe Antal Personer, men som dog i andre Henseender kunde have nogen Betydning. Jeg sigter til den Tilladelse, som det kongelige Landhuusholdningssekskab har til at undtage en Deel Børnepligtige fra Krigstjenesten. Ved kongeligt Rescript af 1ste Marts 1820 blev det saaledes bevilget, at 10 Reserver maatte fritages for Udskrivning, for af Landhuusholdningssekskabet at foranstalles oplærte i et godt og kraftigt Agerbrug. Det nævnte Antal blev ved flere følgende Rescripter forøget, indtil dette ved Rescript af 15de Mai 1841 blev bestemt til 50. Disse anbringes i 3 Aar i Lære hos Landets dygtigste Landmænd, saaledes at de aarligen kiste, og saa at der hvert Aar afgaaer en Deel og atter udvælges en anden Deel til at udfylde Afgangen. At denne Foranstaltning har været til Nytte, idet den har bidraget til, at de for et bedre og kraftigere Landbrug nødvendige Kundskaber ere blevne udbredte blandt Bondestanden, det troer jeg at være erkjendt, og jeg skal til Styrke for denne min Mening tillade mig at citere nogle Steder af Sekskabets

Udsættelser. Det hedder i Beretningen for 1845, efterat man har angivet, at 28 Lærlinge ere aftraadte og 27 atter tiltraadte. „Denne Foranstaltning, med at faae unge Mennesker practisk oplærte til dygtige Agerbrugere ved at anbringe dem i Tjeneste hos duelige Landmænd i forskellige Egne, iblandt hvilke Huusbønder de aarligen omslyttes, vedbliver at finde Deeltagelse og Understøttelse, navnlig fra disse Mænds Side, i Anerkjendelse af det særdeles Gavn, som herved opnaaes, og som af Mange endog stattes saa høit, at de anprise Foranstaltningen som et af de virksomste, skjøndt mindst bekoftelige Midler, der hidtil ere fœiede til Agerbrugets Opkomst fornemmelig hos den talrige Classe af mindre Eiendomsbesiddere.“ I Beretningen for 1846 siges der, efter at det er bleven bemærket, at 16 Lærlinge vare afgaaede og 18 antagne: „Gavnligheden af denne lidet bekoftelige Foranstaltning, hvorved tilstiges, at faae dannet dygtige Avlskarle og Bønder, ved at anbringe dem i Tjeneste hos duelige Landmænd, under hvis Tilsyn de indøves i alle i et velordnet Avlsbrug foresaldende Arbejder — vedbliver at finde almindelig Erkjendelse. I Reglen omslyttes Lærlingene engang aarligen fra een Provinds til en anden, for desbedre at gjøres bekendte med forskellige Avlsbrug og Localforhold.“ Endelig hedder det i Beretningen for 1847, efter at det er bleven anført, at 31 Lærlinge ere aftraadte og 31 atter indtraadte: „Ved at benytte den kongelige Tilladelse, der er meddeelt Sekskabet til, af Militair-Reserverne at udtage indtil 50 til Landvæsenlærlinger, som tjene under Sekskabet i 3 Aar, og efter hvis Afgang nye antages, samt ved at drage Omsorg for deres Anbringelse ved gode Avlsbrug, søger Sekskabet paa en ubekoftelig Maade at bidrage til at afhjælpe Trangen til dygtige Avlskarle og til efterhaanden at udbrede blandt Bondestanden en bedre Indsigt i den landoconomiske Praxis. Jo mere Erfaringen gjennem en Række af Aar har stadfæstet denne Foranstaltnings Gavnlighed, jo mere maa det ønskes, at der fra alle Bedkommendes Side virkes til den gode Hensigts meest mulige Opnaaelse, som væsentligen afhænger af et heldigt Valg af Lærlinge, deels af den Omhu, disse foresatte vise for deres Veiledning og Uddannelse.“ Jeg har kun villet fremsætte disse korte Citater; Beretningerne indeholde meget Mere angaaende denne Gjenstand, navnlig om de store Fremskridt, de unge Mennesker have gjort. Jeg troer, som alt tidligere bemærket, at det er temmelig almindelig anerkjendt, og jeg troer, at de Landmænd, der her ere tilstede, ville give mig Ret deri, at der ikke er Noget, hvorved Landhuusholdningssekskabet mere har bidraget til at fremme et bedre og kraftigere Landbrug for Bondestanden end ved denne Foranstaltning. Jeg kan ikke nægte, at en saadan Undtagelse fra det almindelige Princip, som den omhandlede, muligens kan have endeel imod sig; jeg vil derfor ikke endnu bestemme mig for at stille et Amendement i en saadan Retning, men jeg vilde kun foranledige, at ogsaa denne Sag kom under Overveelse, navnlig af Comiteen, da jeg ikke veed, om den har taget dette Forhold i Betragtning. Det er ikke en Undtagelse for en enkelt Stand, hvorom her er Tale. Da Bondestanden hidtil har været den børnepligtige, er det en Selvfølge, at Undtagelsen ene er falden denne tilgode, og da det er den agerbrugende Deel af Nationen, som kan behøve en Uddannelse af den Bestaaffenhed, hvorom her er Tale, saa vilde en saadan Foranstaltning ogsaa i Fremtiden fornemmelig komme den Stand tilgode, uagtet den maatte blive fælles for Alle.

Olesen: De Par Ord, jeg har at sige, sigte til en Øttring af en Rigsdagsmand, der, som jeg seer, har forladt Salen, efterat jeg havde udbedt mig Ordet, nemlig Rigsdagsmanden for Præstø Amt 4de District (Grundtvig). Han har nemlig til min Forundring forleden Dag yttret sig, efter hvad jeg har seet af Rigsdagstidenden (Jeg var nemlig ikke tilstede, da det passerede), om fri-Mænd og fri-baarne Mænds Sønners Ret her i Landet. Jeg kunde, da jeg læste det, ikke forstaae, hvortil han sigtede, fordi jeg ikke kan tænke mig fri-baarne Mænd, hvor der ikke er Trælle; men det, han har yttret i Dag, har gjort mig klart, hvad han meente, da han nemlig i sit Foredrag sagde, „at Spørgsmaalet var ikke: om Alle skulde være Friemænd, men om Alle skulde være Trælle“ og paa givne Anledning af en anden æret Taler yttrede, at disse Ord nok skulde blive staaende. Altsaa er det en, om ikke flere, der mener, at den hidtil værn-

pligtige Stand er en Trællestand. Jeg har ikke troet, at der endnu i Danmark i Aaret 1848 var Nogen, der vilde sige, at Bondestanden, som der alene hidtil har været værnepligtig, er en Trællestand. At det er i højeste Grad uretsfærdigt, at denne Stand hidtil alene har båret Værnepligtens Byrder, synes Alle at ville indrømme; men naar det kommer til Stykket, og der forlanges, at Alle skulle tage lige Deel med Bondestanden, saa er der Udskillige, der krympe sig ved at overtage Byrden, i det mindste paa den Maade, som Bondestanden har båret den. Der er saldet Uttringer, som om her var Spørgsmaal ikke, om at Alle skulle være Frie, men om at Alle skulle være Trælle. Der er dog vel Ingen, som vil troe, at man ved at overtage Værnebyrden derfor kan ansees for en Træl, thi jeg troer ikke, at Mange ansee den hidtil værnepligtige Stand for Trælle; men det er nok, at Een gjør det, og det er en Grund mere til, jo før jo hellere at hæve en Ulighed, som Alle maae erkjende, er uretsfærdig og som sandelig har bestaaet altfor længe; thi jeg tør vel sige det, at Bondestanden taaler ikke, at man siger, at den er en Trællestand. I Bondestanden slaaer et lige saa varmt Hjerte for Fædrelandets Vel og for Frihed som i nogen anden Stand. Da jeg nu har udbedt mig Ordet, skal jeg med Hensyn til, hvad den sidste ærede Taler har anført om en Undtagelse fra Værnepligten for de Elever af Bondestanden, som Landhuusholdningssekskabet lader oplære, yttre, at det er min Ansæelse, og jeg troer, at det er hele Bondestandens, at den ikke ønsker, at en eneste Undtagelse skal blive staaende, men at ogsaa denne maa falde bort; thi deels er en saadan enkelt Undtagelse uretsfærdig mod de andre Classer, deels kan man være vis paa, at dersom blot een Undtagelse skeer, vil snart flere komme bagefter. Han har vel sagt, at denne Undtagelse ikke vilde komme Bondestanden alene tilgode, men hans Ord gif dog ud paa, at den nærmest vilde blive til Fordeel for denne Stand som den agerdyrkende Classe; men hvad enten den vil komme den tilgode eller ikke, saa maa jeg gjentage det, og jeg troer, at jeg tør være vis paa, at hele Bondestanden vil sige det Selvsamme, at der ingen Undtagelser bør være, hverken for den Ene eller den Anden, end ikke for Gammelmands Søn eller gaardbrugende Enkes Søn, men at Enhver skal være Soldat; det er det, vi Alle ønske, eller idetmindste bør ønske.

Orsted: Naar jeg har udtalt den Mening, at den nærværende Forsamling ikke kunde tilegne sig nogen lovgivende Magt med Hensyn til det forelagte Udkast, saa har jeg ikke paaberaabt, at der enten i det 3die eller noget andet Valgdistrict er bleven givet nogen Instrux, ifølge hvilken de Valgte ikke maatte give sig af med Andet end med Grundloven. Der er idetmindste Intet mig bekendt om en saadan Instrux; men jeg troer, at Indskrænkningen ligger deri, at Forsamlingen ikke er sammenkaldt, og ikke af Folket valgt, uden netop til at forhandle Sagen om Grundloven, og den ligger deri, at Grundloven ei er til som Grundlov, men blot foreligger som et Udkast, der først kan erholde Sanction med flere eller færre Modificationer, naar denne Forsamling har yttret sig derover; den ligger endelig deri, at den Rigsdag, der skal have Andeel i den lovgivende Magt, skal have en ganske anden Organisation end den nuværende. Med Hensyn dertil troer jeg ikke, at man kan gjøre den Ansæelse gjældende, at en Forordning, der udkommer nu, skal have en saadan Form, som den, der i sin Tid udkommer, som en Virkning af den lovgivende Magt, deelt imellem Kongen og Forsamlingen. Nærværende Forsamling kan kun yttre sig med Hensyn til det her foreliggende Udkast, fordi Regjeringen har ønsket det. Den kan ei unddrage sig derfra, fordi det er en moralsk, en politisk Støtte for Regjeringen, at have hørt dens Mening; men den kan i den Henseende ikke have den lovgivende Magt, som tilkommer en Rigsforsamling, dannet paa den Maade, som Grundloven foreskriver. En saadan Magt kan den ei have, fordi Fuldmagterne, som Valgerne have givet, ikke udstrække sig hertil. Det er derfor kun en Raadgivning, som Forsamlingen kan paatage sig med Hensyn til denne Forordning; men allerede denne Raadgivning, vil have en særdeles Bægt hos Regjeringen, saa at den kommer lig med en besluttende Medvirkning. Denne tilkommer ikke Forsamlingen, og derfor mener jeg, at man ikke bør give denne Anordning Præg af at være udgaaet fra en lovgivende Magt, som først skal konstitueres i Landet, men som endnu ikke er konstitueret.

Naar et æret Rigsdagsmedlem udtalte sig til Fordeel for den Undtagelse, som hidtil er forundt Landhuusholdningssekskabet's Elever, saa skal jeg for min Person ønske, at denne Undtagelse maa kunne komme i Betragtning. Den ligger mig paa Hjerte, deels som Præsident for Landhuusholdningssekskabet, deels fordi jeg er overbevist om, at den vil medføre Nytte, og jeg troer, at dersom der i det Hele kunde være Tale om, at Undtagelser vilde i offentlige Tiemed kunde gjøres, saa, maatte jeg ønske, fortjener denne vistnok at komme i Betragtning. Men da nærværende Lov er bygget paa Undtagelsesfrihed, saa har jeg ikke troet, saaledes som Sagerne nu staae, at burde yttre et Ønske for, at en saadan Undtagelse fremdeles bør finde Sted, saa meget mindre, som den endnu ikke her er saa gammel og har slaaet saa fast Rod, som mangfoldige andre Undtagelser.

v. Doctum: Det er med en egen Følelse, og jeg kunde næsten sige, Forbauselse, at jeg har hørt det Ord fremføre, at Hærens nærværende Organisation skulde ansees unyttig. Dette er blevet paatalt, og senere har Rigsdagsmanden for Ribe Amts 3die District (Lvede) taget Noget tilbage af sin Paastand; men han har imidlertid ladet den gaae over paa Forsvarsvæsenet i det Hele. I den Anledning kunde jeg føle mig fristet til at rette det Spørgsmaal til den ærede Rigsdagsmand, om den Stand, hvoraf jeg har den Ære at være Medlem, er derunder indbefattet; men det er langt fra mig, at jeg vil give Anledning til en personlig Strid og jeg skal derfor ikke helle yttre mig videre i denne Henseende. Jeg reiser mig meget snarere i Anledning af den Beklagelse, som det 18de kongevalgte Medlem (Lüttichau) har udtalt, idet han yttrede, at han desværre saa sig nødsaget til, skjøndt han selv hørte til den angrebne Stand, at værne om dens Ære og Betydning. Jeg giver ham den Forsikkring, at han kun har forekommet mig; det var min bestemte Hensigt at træde op, ligesom jeg antager, at Mange i Forsamlingen have sølt sig fristede dertil, og jeg kan her paaberaabe mig et Votum, der er bleven givet i denne Forsamling og som paa den bestemteste Maade har lagt et ganske andet Sindelag for Dagen. Jeg skal tillade mig at gjøre opmærksom paa, at jeg har følt mig saa meget mere opfordret til at fremtræde — naar her er talt om Parader og Tallotterie o. s. v., saa er dette Noget min Stand uvedkommende — som jeg ønskede at udtale, at den Følelse af Enighed, der er nødvendig, og som maa være tilstede under en Forbindelse af Søværnet og Landværnet, at denne Følelse i Sommerens Løb har vist den heldigste Virkning for vore Vaabens Fremgang, og at den ikke vil udeblive, hvis vi atter blive kaldte til Vaaben og komme til at virke i Forening.

Lüttichau: Jeg troer, at den sidste ærede Taler maa have misforstaaet mig. Jeg yttrede, at jeg hellere havde seet, at En, der ikke hørte til Haandværket, udtalte sig imod, hvad af Rigsdagsmanden for Ringhøbing Amts 3die District (Lvede) var yttret, end at jeg som Militair skulde see mig nødsaget til at gjøre det, og der var altsaa deri ikke nogen Opfordring hverken for den ærede Deputerede, der sidst talte, eller nogen anden Militair her i Salen, til at udtale sig herover.

Lvede: Det er bleven bemærket, at den Indvending, jeg ved Mødets Begyndelse fremsatte mod det forelagte Lovudkast, grunder sig paa en Misforstaaelse af dette. Jeg har imidlertid ikke antaget, at Værnepligtsloven er givet specielt for Krigstid; den indeholder tværtimod de allerbestemteste Regler for Værnepligten i Fredstid, og den er sikkert beregnet paa at skulle gjælde mere, end ad Aare. Men dersom vi nu antage denne Lov, ville vi faae at see, at Landets Søner i mange Aar trække omkring og forrette den lidet nyttige og for den personlige Frihed krænkende Garnisonstjeneste, som bliver desto utaaleligere, jo større Tilværeligheden er til at arbejde med Flid for sig selv og Fædrelandet. Jeg er bleven spurgt, om jeg ogsaa tænkte paa Søværnet, idet jeg opstillede den Sætning, at Danmarks Værn i den sidste Krig har vist sig aldeles utilfredsstillende. Jeg har aldeles ikke tænkt paa Søværnet; det var Landværnet, jeg tænkte paa, og jeg troer at have anført Kjendsgjerninger, som kunne tale. (Nei, nei.)

Kammerraad Drewsen: Det er kun nogle saa Ord, jeg har at føie til det, den ærede Rigsdagsmand for Sorø Amts 5te District (Meergaard) og den 3die kjøbenhavnske Deputerede (Orsted) have

yttret i Anledning af den Tillæbelse, Landhuusholdningssekskabet i en lang Række af Aar har havt til at undtage et vist Antal Reserver fra Krigstjenesten. Landhuusholdningssekskabet, hvoraf jeg nu snart i 21 Aar har været Medlem, er gaaet ud fra den Overbeviisning, at der behøvedes en Underviisning for Landbostanden for at føre den til et høiere Trin med Hensyn til Agerbruget; men Landvæsenstinstituter fandtes ikke og Landhuusholdningssekskabet fattede da den Beslutning at sende de unge Mennesker til dygtige Landmænd, som kunde give dem samme Underviisning, som de kunde have faaet i et saadant Institut. Man maa derfor ikke betragte det som en Gunst, Regjeringen viste Landhuusholdningssekskabet, da det var i Statens Interesse, men snarere som en Underviisningsanstalt, der derved fremkom, og hvori de unge Mennesker ikke nøde Underviisningen omsonst, thi de maatte forbinde sig til i de 3 Aar, i hvilke de lærte, at tjene uden Løn, da man ellers maatte frygte for, at dygtige Landmænd vilde undslaae sig for at modtage dem. Dette om Sagen. Jeg troer, at kunde der indrømmes nogen Undtagelse, da maatte en for Staten saa nyttig Indretning som denne blive bestaaende; men er det nu aldeles stridende imod Principet og skal for Principets Skyld fuldkommen Righed etableres, saa skal jeg for det Tilfælde, at det af den ærede Rigsdagsmand nylig bebudede Amendement ikke maatte vinde Forsamlingens Bifald, forbeholde mig at stille et Sub-Amendement, der gaaer ud paa, at dersom det ikke i Henseende til den omhandlede Foranstaltning kan forblive som hidtil, dog i det mindste de Karle, som have tjent 1, 2 eller nu snart 3 Aar, maae forblive i de Forhold, hvori de med Regjeringens Tillæbelse ere hensatte, indtil deres Tid er udløbet.

Ordf: Det særdeles hæderlige Vidnesbyrd, som den 1ste Deputerede for Standerborg Amt (Næder) har givet Kjøbstadsbefolkningen under de nærværende Forhold, finder jeg mig foranlediget til at understøtte for det Districts Vedkommende, som jeg har den Ære at repræsentere. I den Kjøbstad, hvor jeg er Embedsmand, har ingen Stemme reist sig imod Bærnepligtens Almindelighed, tværtimod er den almindelige Mening, at Æren og Byrden af Bærnepligten bør ligeliggjøres. Helsingørs brave Borgere have i dette Aarhundrede erholdt en militair Organisation og saavel i denne som i den foregaaende Krig med Beredvillighed deeltaget i Krigens Byrder. I dette Aar have de deeltaget i den byrdefulde Garnisonstjeneste paa Kronborg Fæstning og derved bevirket, at Militairet sammesteds kunde drages derfra og anvendes andetsteds. Jeg troer endvidere, som et Beviis paa Stemningen at kunne tilføie, at et ikke ubetydeligt Antal Frivillige fra bemeldte By have deeltaget i Feltoget.

Ordf: Det er kun med en temmelig hoi Grad af uhyggelig Følelse, om jeg saa maa sige, at jeg har hørt paa flere Talere. Man sætte sig i mit Sted som Bondemand! Jeg har været tilstede i mange Forsamlinger, hvor den samme Sag om Bærnepligten har været under Forhandling, og hver Gang har man sagt: det er retsfærdigt, det er billigt, det er i sin Orden, at Enhver værner om Fædrelandet; men atter og atter skyder man dog Sagen tilside. Bonden venter, venter med Længsel og jeg troer, at man vil begaae en meget stor Uretsfærdighed, om man nu atter fik Loven til at vige tilbage, fordi der er Hindringer iveien, fordi den endnu ikke er moden o. s. v. I Aarhundreder har den danske Bondestand taalt og med største Laalmodighed udholdt de Besværligheder, som Bærnepligten medfører. Hvorledes er den bleven behandlet, det skal jeg ikke om-

tale. Man har hørt de Gamles Fortællinger med Gru og man har tænkt, at det var underligt, det kunde gaae. Det kunde gaae, fordi Bonden var Træl; men det kan nu ikke længer gaae, da Lidenne have forandret sig til Hæder for dem, der have havt Andeel i Bestyrelsen. Forsamlingen maa ligefrem tilstaae, at Liden nu er kommen for de andre Stænder til at overtage deres Deel af Forpligtelsen, og man bør lade Liden raade for, hvorledes Forholdene ville gestalte sig. Det er nærmest med Hensyn til de 4 første Talere, at jeg har troet at burde tale disse Ord. De to første Talere have, saa at sige, udtalt sig imod sig selv, og Flere have senere modsagt dem, saa at deri ikke er mindste Grund for mig til at tale. Den tredje ærede Herre meente, at der i Formen ikke var nogen fuldstændig Berettigelse for os til at tage Forslaget for; den 4de, jeg erindrer ikke fra hvilket District af Kjøbenhavn han var, begyndte sit Foredrag med at mene, at Byrden ikke rettelig kunde gaae over paa de andre Stænder; siden har han villet gjenkalde dette; men jeg maatte aldeles have misforstaaet ham, hvis han ikke klart og tydeligt har sagt, at det vilde være en uventet Byrde, at der maatte gives et Bederlag for samme, og at der vare Rettigheder, der vare saaledes hjemlede, at de ikke uden Bederlag kunne borttages. Siden har han vel søgt at godtgjøre, at han ikke erkjender, at saadanne Rettigheder ere tilstede, men det synes mig besynderligt, at en og samme Mand kan have saa forskellige Meninger i det samme Moment. I Begyndelsen af sit Foredrag søgte han at godtgjøre, at Ord alene kunde gjøre det, og at man med en Armee af Ord kunde slaae Fjenden; men jeg har ikke hidtil gjort den Erfaring, at man kunde gjøre det med Ord; man maatte da have et Udvalg, der havde mange Ord, men jeg frygter, at man ikke med Ord kan slaae Tydsterne. Det er yttret, at Kjøbstæderne have Byrder, der maatte lettes, naar Bærnepligten gif over paa dem. Jeg er vel ganske enig i, at hvis de ere bebyrdede, saa maae de have Lettelse; men jeg maa spørge, hvilke Byrder har Bondestanden da været befriet for, fordi Bærnepligten har paa-hvilet den? Har Bonden ikke maattet give sin Son Noget med i Tjenesten, for at han skulde kunne leve, og jeg siger leve; thi naar han ikke erholdt Forskud hjemme fra, saa maatte han fulde i Ordets egentligste Forstand. Har Bonden ikke maattet betale Fourageskat, Marschpenge og forrette militaire Kjørsler, kort sagt, jeg veed ikke nogen Byrde, som Bonden ikke har været deeltaget i. Saaledes troer jeg ikke, at der fra denne Side kan tænkes paa, at den ene Stand kan lettes paa den andens Beføstning. Jeg troer nok, at man ved en anden Leilighed kan lette Kjøbstadindvaanerne, men nu troer jeg ikke, at man bør udtale sig for det Æne som en Følge af det Andet. En æret Rigsdagsmand har talt om, at det kongelige Landhuusholdningssekskab har stiftet Gavn ved at tage Bondesønner under Behandling, om jeg saa maa sige, og det er vist, at Flere, som ere oplærte der, ere udgaaede som dygtige Mænd, og der er saaledes unægtelig stiftet Gavn; men i Regelen er den almindelige Mening derimod. Bonden vil have, at der skal være Frihed, saa at Enhver skal kunne gaae, hvorhen han vil; han ønsker ikke nogen Anstalt, hvorved enten han eller nogen Anden bliver begunstiget.

(Fortfætted.)

Rettelse.

I Nr. 66, Sp. 499, Lin. 5 og 4 f. n. Lidenkabens beruende Bøger, læs: Videnskabsens brufende Bøger.

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ni og tyvende Møde.

(Fortfæt.)

Tscherning: Den ærede Taler, som talte først, og som siden har havt Leilighed til at berigtige flere af sine Udsagn, burde især have berigtiget eet, som ikke er uvigtigt, da det angaaer en Tilstorrelse. Han har sagt, at det har været en Magt af 18,000 Mand, for hvilken den danske Armee maatte vige, men jeg maa bemærke, at det var 27,500 Mand. Jeg har kun fremsført dette her, for at vise, hvorlidet nøiagtig jeg troer, at man er, naar man med en vis Heflighed søger at begrunde en forudfattet Mening. Iøvrigt skal jeg tillade mig at spørge Formanden, om han anseer det for meest passende her at omhandle Spørgsmaalet om Almeenvæbning, eller om man skal betragte dette Spørgsmaal som ikke foreliggende og vente, indtil et Forslag desangaaende fremkommer. Jeg vil nemlig ikke gjerne yderligere besvare denne alt nok besværede Forhandling.

Formanden: Hvis denne Gjenstand yderligere skal omhandles, da maa det vistnok være her, hvor Taleren er om det almindelige Princip. Jeg maa imidlertid overlade til den ærede Rigsdagsmand selv at bedømme, hvorvidt han ved de idag fremkomne Dtringer maa finde sig foranlediget til at gaae nærmere ind paa det af ham berørte Spørgsmaal.

Tscherning: Dersom der ikke er forbeholdt noget Amendement i den Retning, er der Intet, som kunde foranledige mig hertil, thi de første Talere have saavel begrundet den almindelige Værnepligts Princip, at jeg Intet kan have dertil at sige.

Formanden: Der er vel intet saadant Amendement forbeholdt. Den ene af de første Taleres Foredrag var imidlertid af et saadant Indhold, som om et slikt Amendement derved var tilfjet.

Tvede: Naar jeg ikke har forbeholdt mig noget Amendement, har det kun været, fordi jeg ansaae det tilstrækkeligt antydet, at jeg agtede at gjøre det Forslag, at Forsamlingen skulde fraraade Udkastet. Jeg troer, at jeg bestemt har udtalt mig imod Lovforslaget. Dersom det ikke skulde være tilstrækkeligt, for at kunne stille det omhandlede Amendement, maa jeg herved have mig saadant forbeholdt. — Siden jeg engang staaer, skal jeg bemærke, at det har gjort mig ondt, at et hoiagtet Medlem af Bondestanden har troet, at der kunde være Modstrid mellem ham og mig angaaende Værnepligtens Almindeliggjørelse. Evertimod har jeg udtalt, at jeg ikke ønsker, at der nogen Time mere skal bestaae Ulighed imellem Kjøbstadsbefolkningen og Landbefolkningen, og at ingen Stand bør indrømmes Undtagelse fra den almindelige Pligt at værne om Landet, og unægteligt skulde jeg langt hellere stemme for Udkastet, som det foreligger, end ønske, at den Ulighed, som hidtil har bestaaet, fremdeles skulde bestaae endog blot een Time længere. Naar et andet, militairt, Medlem har berigtiget en af mig fremsat Tilstorrelse, maa jeg bemærke, at jeg troer, at denne er støttet paa Rapporterne, og jeg maa derhos tilføie, at jeg udtrykkeligt ansøgte, at det ikke var meer end 18,000 Mand, som deeltog i Kampen, idet den øvrige Deel af den fjendtlige Armee stod som Reserve. Det er forøvrigt det Samme, om det var 28,000 Mand eller kun 18,000 Mand; jeg gaaer nemlig ud fra, at Danmark bør kunne modstaae en Magt af 28,000 Mand, ellers er det virkelig meget for mange Penge, som hidtil aarligen ere blevne anvendte paa vort Hærsvæsen.

Tscherning: Hvad den ærede sidste Taler har sagt, er ganske sandt. Det er upaatvivlelig en stor Feil, at det er kommet dertil,

at, selv ved et Overfald, Danmark er kunnet blive overvældet ved en Styrke af kun 28,000 Mand; men herved er dog forresten at bemærke, at, naar man fra dette Synspunct undersøger Bestaffenheden af vort nuværende Væbningsystem, — som det forøvrigt ikke er min Hensigt at forsvare — saa stiller man sig paa et skjævt Standpunct, naar man ikke seer hen til, at vort Væbningsystem var brudt ved et Oprør, der stillede Sagen saaledes, at Krigen begyndte i Kærnen af Landet; thi Krigen begyndte i Kjøbenhavn, idet Embedsmændene deserterede bort og bragte Oprøret til Hertugdømmerne, og derfra overvældede det os. Man kunde spørge: Hvorfor have vi ikke vidst i Tide at berede os? Det var, fordi Fjenden ikke var nogen udvortes Fjende, fordi Fjenden var i Kongens egen Sal. Hvor har man seet selv den største Magt med det meest udstrakte Væbningsystem kunne frelse sig, hvor de, som stode Thronen nærmest, vendte sig imod den? Vil man domme om et Væbningsystem, bør man domme om det, naar det stilles imod en Magt udenfra; men man domme ikke derom, naar Fjenden er i Ens eget Rum og naar Ens egne Brødre optræde som Fjender! Jeg har sagt, at jeg ikke vil forsvare Væbningsystemet, som det nu er, og jeg troer, at Ingen mere end jeg er berettiget til at sige dette, thi jeg har tidligere end nogen Anden søgt at vise det Banffelige i, med vort nuværende Væbningsystem at tilveiebringe et tilstrækkeligt Forsvar, ja, jeg har gjort mere, jeg har vist den Vei, som man maatte betrede, naar man vilde naae Maalet. Igjennem flere Sessioner har jeg fulgt de Provincialstænderne forelagte Forslag og vist, at man vilde svække Værnepligtens rette Betydning ved at indføre skjæve Foranstaltninger. Jeg har gjort dette offentligt og det er bleven lagt mig meget til Last. Hvis derfor Nogen i denne Sal er berettiget til at tale imod det hidtil Bestaaende, saa er det mig; men jeg veed, at man bør lade det, som er bag ved, ligge, thi Intet skeer uden indre Nødvendighed; det nuværende Væbningsvæsen er udgaaet af Folket og saaledes maa ogsaa det nye blive; thi Alt i Staten er Folkets, og som Folket er, maa Forsvaret være.

Det er sagt her, at kun fremmede Noter have frelst os; jeg vil troe, at dette er yttret mere af Uvidenhed, end af ond Villie (Hør!). Vi have ført Krigen ikke feil, men fornøstigt. Krigens første Princip er, kun at maale sine Kræfter med Fjendens, naar man kan have Fordeel deraf; man slaes ikke, for at slaes, men for at opnaae Noget. Den vigtigste Regel for at seire, er at være stærk, hvor man slaer, hvad enten nu denne Styrke enten blot beroer paa de materielle Kræfter, eller paa en kloelig Sammensætning af de moralske og de materielle Kræfter. Dersom Nogen troer, at Danmark er mægtig nok, til uden Hjælp udenfra at beseire næsten det halve Europa, saa raader jeg denne Mand til at reise sig og paatage sig den danske Krigsmagts Førelse og Statens Styrelse; men, saalange denne Mand ikke er fundet, er der ikke Andet at gjøre, end at spare sine Kræfter indtil den Tid, da de med Nytte kunne bruges. Det er ligesaa nyttigt at skaffe Splid imellem sine Fjender, som at slaae eller lade sig slaae, og det er langt sikrere at vente, indtil man har en Magt, der kan maale sig med Fjendens, end at prøve paa at indlade sig med en afgjort Overmagt, for hvilken man næsten er vis paa at ligge under. Jeg kunde anføre de største Hærsførere som Exempel. Jeg har vel læst og hørt, at det er bedst for den Svagere at gaae angrebsviis tilværks; men gif Napoleon angrebsviis tilværks ved Leipzig? Nei, da han følte, at han ikke var stærk, samlede han sine Kræfter i Maaße. Han slog, fordi han maatte slaae; havde han kunnet stille sin Hær paa andre Steder, hvor der havde været en samlet Dele

af Fjenden at slaae, da er jeg overbevist om, at han havde foretrukket dette. Man slaaes ikke som i Kroen, for at give sin nærmeste Nabo et blaat Die, det er ikke Krigsmaneer.

Jeg skal nu forlade disse almindelige Betragtninger, som kun have lidet med Sagen at gjøre, og idet jeg erklærer, i det Hele at høre til dem, der ansee en Almeenvæbning for nødvendig, for at en lille Stat, med de til dens Raadighed staaende Kræfter, i paakommende Tilfælde skal kunne modstaae, idetmindste for en Tid, en større Stats Angreb, føler jeg mig fuldkommen overbevist om, at en Almeenvæbning, saa løs, som den, de Taler, der her ere faldne, tyde hen paa, vil gjøre langt mindre Nytte, end det Væbningsvæsen, vi hidtil har havt, og at den kun vil lede til en unyttig Rutten med Kræfterne. Er Borgernes Tid da ingen Kraft? Jo, det er en Grundkraft i Staten. Det, at enhver Mand kan bruge Vaaben, tilveiebringer ingen Bevæbning, det er ikke en Masse sammenløbne Folk med Geværer paa Raffen, der, om de end bruges nok saa fløgtigt, kunne siges at danne en væbnet Magt. Man har klaget over Trælledisciplinen, men Disciplin er nødvendig for at holde disse Mæsker samlede og gjøre dem stikkede til at bruges. Der er, Gud ske Lov, en anden Taler, som, i det han støttede den samme Ansføelse, som jeg har, har sagt, at det kun er ved at bringe den Enkelte til at bøie sig under den almindelige Disciplin, at man kan skaffe et Forsvar tilveie, og saaledes er det i Sandhed. Det er kun den materielle Kraft, bøiet under en fornuftig Villie, som giver den væbnede Magt sin Betydning, og der vil derfor ikke være udrettet Noget blot ved at lade hver Mand bære Vaaben. Vanskeligheden er, som alt tidligere bemærket, fornemmelig at skaffe Styrende, og denne Vanskelighed fremtræder netop hos Folket her i Danmark, idet den dannede Klasse hidtil har holdt sig tilbage fra Vaabenøvelserne, da den har betragtet disse Øvelser i Fredstid som bortkastet Tid, som ufornuddent Legeværk. Det være langt fra mig at sige, at de Øvelser, man har brugt, altid have været de rigtigste og hensigtsmæssigste; men saa meget er vist, at hvad vi have gjort med vore ringe Midler, have vi gjort, fordi det ikke var sammenløbne Folk uden Øvelse og Disciplin. Man taler om Garnisonstjenesten som en bortkastet Tid, og væsentligt sigter man vel netop til Kasernevæsenet, og man har ikke heller sjældent hørt, at det, som Soldaten under Felittoget fornemmelig har lidt af, var Kjedsomhed; men den, som vil lære at være Krieger, maa fremfor Alt ikke kjende til Kjedsomhed. Man kan ikke skaffe et Livoli, som reiser omkring med Armeen; den maa finde sig i at være ubesjefstiget, og den maa dog være besjefstiget. Naar det synes Soldaten, at en Dag er spildt, fordi den ikke er bleven anvendt til det Bærk, som gefaldt ham bedst, da er Disciplinen allerede halvt borte. Der er en indre Orden, en Bedholdenhed, en Omhyggelighed, selv i smaalige Forhold, der er ligesaa vigtig for Soldaten, som at lære at bruge sine Vaaben; og denne Orden, denne Omhyggelighed for selv de smaae Ting, den lærer Soldaten i Freden, den lærer han ved Kasernelevet. Der er klaget over den staaende Hær; men man har ikke nogen staaende Hær, naar man kun har en Skole paa 16 Maaneder, og mere forlanger man jo for Diebliffet ikke. Jeg vil ikke sige, at det er umuligt i en mindre Tid end 16 Maaneder at bringe det til den Uddannelse, der er absolut nødvendig for at være en god Soldat, men saameget vil jeg sige, at, naar man vil søge at opdrage Elementer til en Hær, uden at disse idetmindste for en Deel ere uddannede ved Garnisons- og Kasernelevet, da kan man ikke bruge dem imod Fjenden. Og veed de, mine Herrer! hvorfor man har været saa forsigtig og betænkt sig paa at bruge vor Hær saa meget, som man maaskee ellers kunde have ønsket? Det var, fordi man følte, at, hvor brav Hæren end var, trængte den dog til et fastere Sammenhold. Hver Dag den var under Vaaben, blev den bedre og kraftigere, og hver Dag den var under god Comando paa Feltfod, blev den bedre stikket til at gaae Fjenden imøde, om den end i denne Tid aldrig kom til at slaaes. Jeg maa altsaa, mine Herrer, bede Dem lægge Mærke til, at en Almeenvæbning ikke alene bestaaer i at indøve Mandskab, men at man maa skaffe Befalingsmænd. Men, det er i denne Tid det, som man nærmest har stræbt for: at udvikle den Deel af Almeenvæbningen; thi der er ikke nogen Tid bleven forberedt et større Antal Befalingsmænd end nu. Dersom

man altsaa ønsker Almeenvæbning, forberedes da denne ikke paa den directeste Maade, og hvem af os kan sige, om vi ikke ville see den Dag, da man bringer disse Elementer ind i den nye Form? Mine Herrer! Almeenvæbning, forsaavidt organiseret, at Kræfterne ere ved Haanden til Brug, den have vi netop, naar man, efter at Krigen er endt, fordeler Regimenterne og Corpserne i de Districter, hvor de høre hjemme. Jeg vil ikke her sige, at man derved giver en Opfordring dertil, men jeg har kun villet antyde, at der, ved hvad der er skeet, er gjort Skridt, der bringer os langt nærmere til Almeenvæbning, end om man paa Papiret havde nedskrevet en heel Forsatning, som man var beredt paa at opfylde. Det er sagt, at Udkastet ikke gaaer ud paa Almeenvæbning, fordi det forudsætter Muligheden af en indskrænket Brug af den værnepligtige Befolkning; men jeg troer, mine Herrer, at det ikke er Regjeringens Ønske, at indskrænke Brugen af den værnepligtige Befolkning under for snevrere Grændser, end nødvendigt. Det er ikke en Villies Begrændselse, det er en Þenge-Begrændselse, en Nødvendigheds-Begrændselse. Dersom de Herrer ville reise sig i denne Sal og med rund Haand tilfaste Krigsbestyrelsen de nødvendige Midler til at skabe en Almeenvæbning, saa troer jeg, at jeg kan forsikre, at den gjerne griber disse Midler, om det end skeete med den Betingelse, at den skulde være forpligtet til at udføre Almeenvæbningen under en snevrere Tidsbegrændselse; men vil man ikke afgjøre Sagen som et Finantspørgsmaal, maa man afgjøre det som et Tidspørgsmaal; det maa da komme lidt efter lidt, naar Omstændighederne tillade det. Mange have vistnok tænkt paa Forholdene i Udlandet, i det Diebliff, da de forlangte en Almeenvæbning, og man har nævnt — jeg erindrere ikke, om det er skeet her i Forsamlingen, men ialtsald skete det i Comiteen — hvad der er foregaaet i Schweiz. Det er sikkert, at man i Schweiz har seet, at der i ringe Tid er bleven tilveiebragt en ikke ringe Arme, og det er vist, at der i Schweiz kun have et ringe Antal Tropper altid under Vaaben, og at der kun anvendes en tilfyneladende kort Tid til deres Uddannelse; men man lægge Mærke til, at Schweiz indtil de seneste Aar har havt 30,000 Mand i fremmed Tjeneste, der vare forpligtige til at vende tilbage efter en vis Tid, og, om det forlangtes, til enhver Tid. Naar man i Danmark havde en saadan Skole paa fremmede Landes Befolkning, havde man ogsaa herved Midlerne til en Almeenvæbning, som da og for en stor Deel kunde bestaae af mindre øvede Folk; men jeg troer, at et saadant Forslag vilde være langt fra at vinde Bisald. Der hører dertil en gammel Bane fra en Tid, da Sligt var almindelig Brug; at skabe noget Saadant nu, vilde være umuligt, og det være langt fra mig at ville tilraade det.

Dersom det saaledes er lykkedes mig, at gjøre de Herrer opmærksom paa, at en Almeenvæbning, betragtet blot som en Øvelse af Mandskab, er noget saa ufuldstændigt, saa intetsigende, at man slet ikke bør besjefstige sig dermed, dersom det er lykkedes mig at gjøre opmærksom paa, hvor vigtigt og vanskeligt det er at skaffe Befalingsmænd, der besidde Kløgt og Indsigt til at styre og lede de adspaltede Kræfter, og ved Siden deraf at gjøre opmærksom paa, at disse Kræfter ikke kunne væbnes uden betydelige finantsielle Opoffrelser, eller den behørig Tid, for at lidt efter lidt det krigiske Sind kan komme tilveie — og at dette Sind mangler, herpaa behøver man ikke anden Befræstelse, end den, man har faaet ved de høist umodne Øtringer, som ere bleve hørt i denne Sal om Almeenvæbning og den Maade, hvorpaa den skulde fremkaldes — dersom det er lykkedes mig at gjøre opmærksom herpaa, saa haaber jeg, at de Fleste og efterhaanden vistnok et meget stort Fleertal af Forsamlingen ville indsee, hvorlidet det nærværende Diebliff er stikket til at bringe Indførelsen af Almeenvæbning i Forslag. Jeg maa ogsaa bede de Herrer lægge Mærke til, at, saalange Lighedsprincipet ikke engang er udtalt i Gjerningen, vil det ikke være muligt at ordne en Almeenvæbning paa en tilstrækkelig Maade. Den Følelse af Forskjellighed i Forpligtelsen, som hidtil mere eller mindre har berørt enhver Sjel her i Landet, maa udslettes, udslettes saaledes, at intet Spor deraf bliver tilbage, og den udslettes kun derved, at de hidtil Fritagne ikke troe, at de træde ind i de Fritagnes Sted og ophøre at være fribaarne Mænd, fordi de yde,

hvad deres Medborgere hidtil have ydet. Naar først enhver Anskuelse af denne Art er forsvunden, saa at Ingen troer sig bemyndiget til at komme frem med den, først da kan man haabe, at en Væbning kan tilveiebringes, der kan bære Frugter for Fædrelandet, først da, naar det er erkjendt, at det ikke er nogen Skam at opfylde sin Værnepligt som Menig, og at det ikke er en Umulighed for den Menige at blive Anfører, (thi denne Berelvirkning imellem de Befalende og Underordnede maa fremgaae af de forskjellige Anskuelser, der bestaae for Diebliffet), først da kan man Grund lægge til en Almeenvæbning, der kan give nogensomhelst Betyngelse. Hvis vi erhøbt en saadan løs Almeenvæbning, som den, der her i Salen er bleven omhandlet, da tør jeg sige med fuldkommen Sikkerhed, at Forsvaret vil blive langt flettere end nu. De Folk, der vege for os i den første Fægtning ved Bau, de vare Resultatet af en Almeenvæbning, forenet med en høj Grad af Enthusiasme. De bleve slaaede, ikke fordi de savnede Tapperhed — der var mange Tapre iblandt dem — men fordi de savnede Orden og Sammenhæng. De altsaa, som mene det arligt med deres Land, maae vistnok være overbeviste om, at en løst sammensat Almeenvæbning er det sikreste Middel til et slet Forsvar. Det er altid tvivlsomt, om en saadan Almeenvæbning vil afgive et kraftigt Forsvar, men man bør under ingen Omstændigheder gribe dertil, førend de fornødne Midler ere forhaanden.

Bisby: Da jeg begjærede Ordet, skete det, fordi jeg troede, at det Amendement, hvortil den foregaaende Taler sigtede, var det, som jeg havde forbeholdt mig at stille til første Paragraph, om at det foreliggende Udkast til en Lov om almindelig Værnepligt kun skulde betragtes som en Overgang til Almeenvæbning; men da jeg nu har reist mig, skal jeg benytte Leiligheden til at yttre mig i Anledning af de Ord, som Rigsdagsmanden for Ringkjøbing Amts 2det District (Kirke) nys har brugt. Jeg seer med stor Beklagelse, at han ikke fuldkommen har opfattet Betydningen af mine Ord, jeg har dog bestræbt mig for at uddele Ret til begge Sider og ikke til en enkelt, thi Sagen har to Sider og der kan være Ret paa begge Sider. Landbostanden har sin gode Ret og den skal hævdes samme; men at man derfor skulde sige, at Embedsstanden og Kjøbstadsbeboerne skulde være retløse, uagtet de støtte dem til, hvad Aarhundreder have hævdet dem, det er Noget, jeg ikke kan billige. Principet i Forordningen er vistnok retfærdigt, men et Princip kan i Theorien være retfærdigt og dog i Anvendelsen være meget uretfærdigt. Der er derfor et latinsk Ordsprog, som siger: „Den højeste Ret er den højeste Uret“, og derfor mener jeg, at Anordningen vil kunne anvendes, saa at den kommer til at gjøre Uret. Jeg siger ikke, at den har gjort Uret, men den har i ethvert Tilfælde nærmet sig dertil, og det er det, jeg har søgt at udtale ved det Udtryk, jeg har brugt, og som den ærede Rigsdagsmand har gjentaget, at det vil komme uventet. Det vil vistnok komme yderst uventet for en stor Deel af dem, som drages ind under Værnepligten, uventet, fordi det ikke er mere end to Aar siden, at et Værnepligtudkast blev forelagt Provindsialstænderne, og i disses Indstilling — jeg erindrer ikke, om det var i selve Lovudkastet — var 18 Aars Alderen bestemt som Grændse, saa at de, som ved Anordningens Emanation havde fyldt det 18de Aar, vare fritagne. Nu er det dog vist, at Enhver var berettiget til at antage, at den samme Grændse, som da blev bestemt, ogsaa vilde komme til at gjælde her; men istedetderfor har man taget 22 Aars Alderen til Grændse, saa at ikke blot de, som maatte vente at blive fritagne dengang, men endogsaa flere nu blive indbragne under Værnepligten, og derved kan let skee Uretfærdighed, fordi de have stølet paa, at det ikke vilde skee, som man dog nu har troet for det almindelige Bedste at burde lade skee. Der er saaledes ikke Principet, ikke den almindelige Værnepligt, som jeg har kaldt uretfærdigt, men kun Anvendelsen for de enkelte Tilfælde, og navnlig for det, som jeg har anført. Det forekommer mig, at naar kun Principet gennemføres for hele Fremtiden, saa er det en Ubetydelighed, at et Par Hundrede Mennesker, eller hvormange det maatte være, paa Grund af Alderen blive fritagne. Dette er min Mening, som jeg ret ønsker, nu maatte blive fattet og forstaaet.

Kirk: Med Hensyn til at den sidste ærede Taler har støttet sig paa, at Værnepligten for Mange vil være en uventet Byrde, skal

jeg kun bemærke, at der er Saameget, der er uventet, Krigen var ogsaa uventet; det var uventet for Mange af Bondestanden, at blive kaldte ind til Udskrivning, saaledes som det nu er sket. Hvilken Mand af Forstærkningen havde vel troet, at han nogensinde mere skulde komme til at gjøre militair Tjeneste? Jeg troer derfor, at der fra denne Side af Sagen aldeles ingen Undskyldning kan hentes.

Dahl: Jeg troer, at enhver Ven af Retfærdigheden maa glæde sig ved, at den Stand, hvem den værnepligtige Byrde hidtil alene har paahvilet, endelig er kommen til sin Ret, og at det er ønskeligt, at alle Stænder komme til at deeltage i denne Byrde. Jeg skal ikke heller opholde mig længer derved, da jeg troer, at de fleste ere enige dertil. En anden Sag er det, om en Deel af de Byrder, der have hvilet paa den Deel af Befolkningen, der hidtil har været fri for Værnepligten, burde søges ligeligere udjevnet, men jeg troer ikke, at dette hører herhen. Naar man har yttret sig her i Forsamlingen, som om der i Kjøbstæderne findes en højere Grad af Cultur og aandelig Udvikling, end paa Landet, saa troer jeg, at man lettelig kan overvurdere denne større Cultur og Kundskabsfylde, der skulde være i Kjøbstæderne. Naar man fremdeles har sagt, at den aandelige Udvikling vil gjøre det vanskeligere at bære Værnebyrden, end det vil være for Bondestanden eller den Stand, der ordentligviis ikke er i Besiddelse af saadanne Kundskaber, at opfylde denne Pligt, saa kan jeg ikke ansee dette for saa ganske rigtigt. Jeg troer netop, at den aandelige Udvikling gjør, at Værnepligten lettere opfyldes, og jeg veed ikke, om det ikke ogsaa er antaget af kundskabsrige og dannede Militaire. Jeg troer, at det i Algerien har vist sig, at netop de, som have en større aandelig Udvikling, bedre kunne bære de Byrder, som falde i Krigernes Lod, end de, som ikke have en saadan Uddannelse.

Med Hensyn til Paragrapherne 1—3 skal jeg kun bemærke, at det forekommer mig hensigtsmæssigere, at man i § 1 anden Linie udelod Ordene: „uden Hensyn til Stand og Herkomst“ deels fordi de ere overflødige og deels fordi det kunde synes, at man nærmest herved maa tænke paa andre Hensyn, der kunde gjøre fri for Værnepligt, og det synes derfor bedre at undgaae disse Udtryk. Jeg troer ikke, at Udtrykket „fast Hjem“ kan medføre nogen Vanskelighed, da det i Almindelighed let vil kunne oplyses, hvor Enhver har fast Hjem, og i ethvert Tilfælde vil det være at afgjøre af vedkommende Domstole. Jovrigt troer jeg, at det er bedre at laae Paragrapherne 2 og 3 sammen, end at skille dem ad. Jeg veed ikke, hvorledes det skulde kunne gaae an, at den, som kommer fra Bornholm og opholder sig en kort Tid her, skulde blive Værnepligten underkastet, naar han ikke har fast Hjem her. Det forekommer mig, at det vil medføre en Deel practiske Vanskeligheder, ligesom det ogsaa seer besynderligt ud, at den, som kun interimistisk og for en kort Tid opholder sig her, skal være den sædvanlige Værnepligt underkastet. Det synes mig tværtimod, at han maa behandles paa samme Maade som Udlændingen og Beboerne fra Island og Færøerne, der ikke have fast Hjem her i Landet.

Winther: Jeg skal først i Almindelighed tillade mig at slutte mig til de Mænd, der have udtalt sig for Almeenvæbnings Indførelse som det Naturlige og Hensigtsmæssige, og dernæst maa jeg udtale mig for almindelig Værnepligts siebliffelige Indførelse, for dog engang at gjøre Ende paa den Uret, som saa længe har tyngt paa Bondestanden. Med Hensyn til det Forslag til en Undtagelse, der er gjort af den Deputerede for Sorø Amts 5te District (Keergaard) skal jeg først i Almindelighed slutte mig til hvad af den Deputerede for Maribo Amts 4de District (Nlesen) er bemærket, og dernæst erklære, at jeg anseer denne Undtagelse for mislig, ligesom enhver anden Undtagelse. Man maa i denne Henseende lade sig belære af Preussen, hvor man ogsaa har almindelig Værnepligt, men efter hvad jeg i Afdelingerne af en sagkyndig Mand har ladet mig oplyse om, med nogle faa Undtagelser. Ved disse Undtagelser har man imidlertid berøvet Udskrivningsmassen en Trediedeel, og er man først kommen ind paa det mislige Undtagelsesgebeet, hvor standses da? Dernæst finder jeg Forslaget unødvendigt af en Grund, som den ærede Forslagsstiller selv har anført. Han ønskede nemlig, at derved skulde aabnes Leilighed for Medlemmer af Bondestanden til at oplæres i Agerbrug, men en saadan Undtagelse behøves ikke, thi i § 16 er der givet den Bestemmelse, at i Fredstid kan Enhver, naar han ønsker det, erhøbe Udsæt-

telse med at behandles til Udskrivning for 1 eller flere Aar, indtil sit 25de Aar. Endelig skal jeg, i Anledning af hvad den Deputerede for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted) har ytret, at denne Forsamling kun var raadgivende, da den kun var sammenkaldt for at behandle visse Lovudkast, tillade mig at bemærke, at jeg, ved at læse den Valglov, hvorefter vi ere sammenkaldte, har fundet, at der deri staaer, at vi ere sammenkaldte for at overveie og vedtage, og altsaa, naar vi skulle vedtage, ere vi ikke blot raadgivende, og jeg maa af denne Grund finde den af Comiteen foreslaaede Forandring af Ordet „Forordning“ til „Lov“ hensigtsmæssig, da den ikke strider mod denne Forsamlings Natur og Charakter.

Olesen: Den ærede Deputerede for Kjøbenhavns 6te District (Wiisby) yttrede i sit sidste Foredrag, at det kom Kjøbstæderne noget uventet, at de nu skulle deeltage i Børnepligten. Det bør ikke gaae yderligere upaatakt hen, end allerede skeet er. Om jeg ikke tager feil, var det allerede i 1842, at almindelig Børnepligt, i Stænderne blev bebudet af Regjeringen, og saavidt jeg husker, var det 1844, at det første dertil sigtende Lovudkast forelagdes. I Aaret 1846, da Børnepligtsloven atter blev forelagt, var det i samme bestemt, at Alle, der havde fyldt 18 Aars Alderen, skulde være frie. Var altsaa Børnepligtsloven udfkommen i 1846, saa vilde de, der dengang vare under 18 Aar, altsaa nu 20 Aar, ikke være blevne fritagne, saa at man ikke kan sige, at det er kommet dem uventet nu. Det er altsaa kun uventet, fordi de have troet, at de vare slupne frie, fordi Anordningen ikke udkom; men der maa vel dog engang gøres en Ende derpaa, og det er nu den høie Tid. Da det allerede er sagt dem for 6 Aar siden, kan det visstnok ikke kaldes „uventet“, at det nu skeer. Dertil kommer, at af Kjøbstadbeboerne, jeg taler ikke om den kjøbenhavnske Ungdom, som jeg ikke kjender, er der Ingen, der ønsker at blive fri. I den Provinds, hvor jeg hører hjemme, har jeg talt med Mange, som Udskrivningen rammer, og de have fundet det retfærdigt og Intet havt derimod at erindre. Med Hensyn til de Byrder, der hidtil uforholdsmæssig haardt have paahvilet Kjøbstadbeboerne, kan jeg slutte mig til, hvad der af den Deputerede for Svendborg Amts 1ste District (Hansen) er ytret og hvad jeg selv har udtalt i min Interpellation angaaende Consumtionens Ophævelse.

Schiern: Jeg ønskede at rette et Spørgsmaal eller en Anmodning til den ærede Ordfører.

Det er allerede tidligere af tvende Rigsdagsmænd anført, at der er en Uoverensstemmelse mellem § 1 og § 3, forsaavidt det i § 1 hedder, at alle Danske, uden Hensyn til Stand eller Herkomst, skulle være den almindelige Børnepligt underkastede, og derefter i § 3, at de paa Bornholm levende skulle være undtagne fra den. I første Paragraph tages der altsaa ikke Hensyn til Herkomst og gamle Privilegier, i 3die Paragraph tages der Hensyn til Herkomst og gamle Privilegier. Naar der nu, saaledes som af en æret Rigsdagsmand, der har forladt Salen, er antydnet, bliver stillet det Amendement, at § 3 udgaaer, saa lader det sig tænke, at man kan stemme imod ham af tvende Grunde, enten fordi man antager, at Bornholms Privilegier ere bedre end andre Privilegier, eller fordi man antager, at Principet for Bornholms militære Organisation, i en nyere og bedre Form, vil blive gjort gjældende i de øvrige danske Lande. Derfor maatte jeg ønske, at det, enten nu eller ved den senere Behandling, af den ærede Ordfører maatte blive oplyst, hvilke Grunde, der have ledet Udvalget til at lade Undtagelsen i § 3 blive staaende.

Stender: Jeg skal tillade mig at bemærke med Hensyn til den foregaaende Talers Uttringer, at paa Bornholm ere Alle Børnepligtige, nndtagen Embedsmænds Sønner. Saavel Kjøbstadbeboernes som Landbefolkningens Sønner ere Alle pligtige til at tjene, saa at det ikke alene er en Byrde for Bornholm, men maaskee en større Byrde end for det øvrige Danmark den saakaldte almindelige Børnepligt. Den bornholmske Væbning forsynes alene med Vaaben og

Løbertoi, den maa derimod selv i Militairtjenesten holde sig med Uniform, og man kan derfor just ikke ansee det for et Privilegium for Bornholmerne, at de ikke udskrives til det øvrige Riges Forsvar, saaledes som Beboerne af de andre danske Provindser; hvorimod det godt kan tænkes at være en Nødvendighed, at beholde den bornholmske Væbning, fordi Bornholm ligger saaledes alene, at i Krigstilfælde hele Mandstabet er nødvendigt. Med Hensyn til de Børnepligtige, der komme til Kjøbenhavn og fortjene deres Underhold ved Seilads, da erholde disse i Almindelighed Indrulleringspatent og blive tagne til Søkrigstjeneste, naar saadant behøves. Det var blot disse Bemærkninger, jeg i saa Henseende foreløbig vilde gøre.

§ 3 er det bestemt, som allerede bemærket, at de, som tage Ophold her, fra Bornholm, skulle være Børnepligtige underkastede, og det hr vel ganske rimeligt, forsaavidt de træde ind i Forhold, eller have stadigt Ophold her, at de ogsaa opfylde deres Børnepligt her, men forsaavidt de komme hertil tilfældigvis, og enten i Besøg eller i et eller andet Ørinde tage et kort Ophold i det øvrige Danmark, synes det mig ubilligt, at de skulle drage fra deres Opholdssted paa Bornholm, hvor de blive udfrevne til Tjeneste tillige med de øvrige Bornholmere.

Nee: Jeg troer, det ikke uden Grund kan betegnes som uventet, at Glæser i Staten, der hidtil have været fritagne for Byrder, som de burde have baaret, og som have vænnet sig til og rettet deres Livs-Tilværelser efter saadan Fritagelse, pludselig see sig indlemmede i den almindelige Statsborgerpligt; men jeg indseer ikke, hvortil dette Hensyn skal tjene, thi skulde Staten see hen til saadanne tilsvante Tilværelser, vilde aldrig noget Fremstridt kunne skee. Skulde desuden den altfor stærke Tro hos den Enkelte i hvilken som helst Stilling, paa at det Bestaaende vilde være usforandret, have Indflydelse paa Lovgivningen, vilde denne faae en meget uheldig stereotyp Charakter. Heller ikke er der fra Statens Side i nærværende Tilfælde givet Anledning eller Berettigelse dertil; Staten har alene ordnet Væbningsvæsenet ved almindelige Love uden at statuere Privilegier, som kunne fordrø Uløsning, og hvor Staten i saadanne Forhold finder Forurettelse af enkelte Stænder at være tilstede, bør den til enhver Tid stride ind for at erstatte de Uligheder, som hidtil have fundet Sted.

Med min ærede Ven for Aarhus Amts 3die Valgkreds (Dahl) deler jeg Ønske om, at Alt, hvad der henpeger paa Standforskjel, maa forsvinde, altsaa ogsaa saavidt angaaer det foreliggende Udcast om almindelig Børnepligt, hvis det angik en virkelig almindelig Børnepligt; men jeg mener, at naar der siges i Begyndelsen af § 1: „uden Hensyn til Stand og Herkomst“, saa er det netop, som den ærede Taler tænker Mulighed af et andet Hensyn, der viser sig her ved at være forudsat, nemlig Hensyn til Formuen, idet det alene betinges af den, om der kan være Afgang til den Fritagelsesret, som Lovudkastet tilsigter indført. Det er denne Maade, der vækker min Betænkelse, ikke en Betænkelse ved at give dette Udcast Lovskraft; thi efter den Uret, der er tilføiet Bøndestanden, kan man ikke betænke sig paa at gøre Uretten god igjen, paa hvad Maade det saaledes skeer, — men paa at deeltage i Sanctionen af, at en Lov af denne Natur benævnes en Lov om almindelig Børnepligt, naar der skal være Sandhed i dette Ord og Liv i dets Betydning; thi jeg maa vel spørge, om det kan kaldes et „Lighedsprincip“, som den kongevalgte Deputerede, der sidst talte, vil have lagt i Lovudkastet: at det tilsteder lige Afgang til den største Ulighed? om det er at stilles lige, at den Fattige, hvem Loddet træffer, og som allerede er haardt trykket af Armodens tunge Lod, ikke blot skal deeltage lige med den Rige, men endog bære en Deel af de Byrder, som denne, efter sin større materielle Interesse ved Staten, burde bære i større Grad.

(Fortætted.)

1848.

Beretning

No. 70.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ri og tyvende Mode.

(Fortsat.)

Den almindelige Børnepligt tilveiebringes kun, naar Pligten gjøres lige almindelig for Alle, saaledes at enten Enhver personlig stiller sig til at bære lige Byrde eller bidrager til Børnet i lige Grad, overensstemmende med hans Deelagtighed i de øvrige Statsbyrder. I første Henseende vil man svare, at da Staten ikke bruger alle Kræfter, som staae til dens Raadighed, maa den foretage en Inddeling deraf, men jeg troer allerede tilstrækkelig, at have yttret mig om, hvor stor Uligheden maa blive ved at overlade Afgjørelsen heraf til Lodtrækningen. Med den ærede Deputerede for Maribo Amts 4de District (Diesen) maa jeg udtale: „ingen Undtagelser mere!“ men desværre udtaler Udkastet ikke det Samme; thi istedetfor de tidligere specielle Undtagelser vil det overgive til Lodtrækningens generelle Afgjørelse, hvem der skal undtages fra den store Forpligtelse, som Børnepligten i sin høiere Grad medfører. Ogsaa den høitærede Justitsminister har, hvis jeg har opfattet hans Utringer idag rigtigt, bemærket, at de Grunde, der have foreligget Regjeringen ved Udarbejdelsen af nærværende Lovudkast, have været „at gjøre Børnet imod Fjenden større“, og af disse Grunde maa det vistnok ogsaa være Enhvers Pligt at sætte Fædrelandet istand hertil; men med disse Grunde betinger man heller ikke Pligtens almindelige og ligelige Fordeling. Et andet æret Medlem af det forrige Ministerium har ogsaa selv tidligere erklæret, at han — og Ingen vil vistnok med mere Sagkundskab end han kunne gjøre det — i bedre Tider agter at fremkomme med en Lov, som kunde gjøre Børnepligten almindeligere og fordele Byrden ligeligere. Man vil saaledes see, at der heller ikke fra Regjeringens Side egentlig foreligger nogen Lov om almindelig Børnepligt, men en Udskrivningslov, der ikke blot gjør de Uformuende paa Landet til Gjenstand for Udskrivning, men ogsaa de Uformuende i Kjøbstæderne, og det er da ganske vist, at man altid gjør Retfærdigheden mere fyldest ved at lade de Uformuende i Kjøbstæderne deeltage med dem paa Landet, der leve under lige Vilkaar og dog hidtil have baaret Byrden ene. Men det er da ogsaa et farligt Spil med Ord, naar man kalder en Lovandret, end hvad den i Virkeligheden er, naar en Udskrivningslov, der vistnok i nærværende Tidspunkt er nødvendig for Regjeringen, kaldes en Lov om almindelig Børnepligt; og jeg skal derfor i den Retning forbeholde mig et Amendement omtrent saaledes: at Udtrykket „Forordning o. s. v.“ maa forandres til „Lov om Udskrivning til Krigstjeneste for Danmark“. Jeg troer ikke at burde undlade at dvæle et Øieblik ved, hvad ogsaa af Andre baade idag og ved anden Leilighed har været berørt, at enhver Lov, hvis Varighed ikke er bestemt, om den end ikke betegnes som provisorisk, dog er provisorisk; men provisorisk efter de constitutionelle Begreber er dog kun den Lov, som Regjeringen med Ministeransvarlighed har ladet udgaae for at forelægges for den lovgivende Corporation, der ikke samtidigt har været tilstede, og dette Begreb, der er af vigtig Betydning i den constitutionelle Stat, forrykkes, naar man overfører det paa almindelige Lovforanstaltninger, fordi det ligger i detses Natur, at de, ligesom alt Menneskeligt, ere ufuldkomne og ikke kunne gjøre sig gjældende for evig Tid. Jeg troer, at enhver Lov faaer sin rette Betydning, naar der ikke lægges Andet i Benaævnelser, end der er indeholdt i Begrebet, da man ellers i nærværende Tilfælde vilde erkjende, at et Princip var opfyldt, som tilviise længe

har ventet paa sin Opfyldelse, men som dog ikke er bleven tilfredsstillet.

Jeg skal endnu kun tilføie, at naar Majoritetens Beslutninger i denne Sal ikke skulde have fuld constitutionel Betydning og være den lovgivende Norm for Regjeringen, saa vilde jeg hverken her have hævet min Stemme eller taget Sæde; men den Erkjendelse bestrides dog ikke længere af Nogen, skjøndt man for kort Tid siden slog Alarm herover, som om den kun tilhørte „maskerede Republikanere“ —: at nærværende Forsamling er „grundlovgivende“; og er den grundlovgivende, saa er den ogsaa eo ipso lovgivende. Den skal, i Forening med Kongen, lægge Lovgivningsgrunden, og er saaledes ikke blot berettiget, men ogsaa forpligtet til at lægge den saa forsvarlig, hegne den saa vel og forsyne den med saadant Arbejde, at Værket kan bringes til sin rette Udførelse, at det ikke skal blive en kold Marmorkirke, der overleveres ufuldendt som en architectonisk Ruin, men et Huus, hvori den levende Røst kan forkyndes, hvorfra den kan strømme ud over Folket og søge sit Liv i Virkeliggjørelsen.

Schytte: Jeg skulde ikke have tilladt mig længer at forhale Discussionen, dersom der ikke af den sidste Taler var brugt adskillige Utringer, som jeg ikke kan lade uimodsagte. Han sagde, at Udkastet til Loven om almindelig Børnepligt ikke indfører almindelig Børnepligt, og at man ikke maatte benytte Ord, der ikke indeholdt Sandhed. Jeg vil spørge, om vi ikke, naar man maa erkjende, at, naar Anordningen kommer ud, ingen Mand i hele Danmark, han være nok saa rig, nok saa fornem eller høitstaaende, kan frigjøre sig for Børnepligten og det kan han ei, have almindelig Børnepligt? Man kan vel med sin Formue frigjøre sig for en enkelt Præstation, for en enkelt Bestridelse af Børnepligten til en vis Tid, men ingen dansk Undersaat kan unddrage sig fra Børnepligten, og saaledes troer jeg, at der er Sandhed i det, naar denne Lov betegner sig som paabydende almindelig Børnepligt. Forøvrigt skal jeg, siden jeg engang har reist mig, kun tilføie, at jeg maa antage det for meget vigtigt, at Forsamlingen paa dette Stadium gjør sig klart, hvad Betydning den Virksomhed har, som Forsamlingen over saavel med Hensyn til dette som med Hensyn til de andre Forslag, der foreligger; thi, dersom den første ærede Taler, der yttrede Tvivl om Forsamlingens lovgivende Myndighed, skulde have Ret, og man kunde antage, at Grundlovens Ikke-Antagelse skulde være en Hindring for denne Forsamling for med denne Betydning, baade i sig og udenfor, at tage de Forslag, som foreligger, under Behandling, da vilde jeg heller ønske, at man udsatte Afgjørelsen af dette Forslag, indtil Grundloven var behandlet og vedtaget.

Næe: Jeg har ingenlunde sagt, at de Formuende efter Udkastet kunde friskjæbe sig for Børnepligten, men vel for dens Udøvelse i en meget betydelig Grad. Disse Ord har jeg udtalt, de have vistnok været hørte og vilde forefindes i mit Foredrag. Jeg skulde dog troe, at der er en betydelig Forskjel imellem tillige at skulle øve Garnisons-tjeneste og kun deeltage i Forstærkningen til Fædrelandets Forsvar, og det vilde vistnok være tilstrækkeligt fremtrædende for Alle, at man saaledes efter Udkastet kan fritages for den væsentligste Deel af Børnepligten.

Balthazar Christensen: Jeg veed ikke, om jeg ikke maatte sige et Par Ord; det, jeg har at sige, kan jeg sige i stor Korthed. Jeg skal ikke følge den Taler fra Aalborg, der sidst yttrede sig; det, han har sagt, er ikke Nyt i denne Forsamling, og jeg troer derhos, at det ikke egentlig vedkommer den Discussion, som her foreligger, i det mindste hvad han anførte om Lodtrækning o. s. v.; dette vil

blive ~~Omstænd~~ for senere Discussion; men det ~~er mig en Gode~~ som ~~af~~ ~~Bevægelse~~ af Børnepligtens Almindeliggjørelse, efter at have fulgt Debatteerne i denne Sag, at see Bestaffenheden og Naturen af de Grindringer og Indvendinger, der ere fremsatte saavel af den ærede Rigsdagsmand som af de Rigsdagsmænd, der begyndte Oppositionen mod Principet. Jeg troer, at man dem ~~af~~ maastee bedst vil see, ikke blot hvor dybt begrundet i sig selv Retfærdigheden af denne Fordring er, men ogsaa hvorledes den har indvælgelig gennemtrængt enhver Mand og Folkets Bevidsthed. Der er en Taler, en Rigsdagsmand fra ~~Sore Amt~~, der har indbragt et Forslag om en foreniget Undtagelse for Landbefolkningen i det Hele; det har været glædeligt at høre, at et Medlem af Bondestanden selv har frabedt sig denne. Jeg troer, at jeg kjender meget til Danmarks Bondestand, og jeg tør sige, at den ganske deler den Anskuelse, den ærede Rigsdagsmand for Lolland gjorde gjældende. Bonden forlanger kun Ret og vil ikke gjøre Uret; men det kunde siges Uret, dersom den eneste Undtagelse skulde være til Fordeel for den. Jeg maa imidlertid oprigtig tilstaae, at, samtykke vi i denne Undtagelse, om vi end maatte samtykke i den af national-oekonomiske Hensyn, vilde den dog vist snart blive efterfulgt af flere. Det har været for at udtale dette, at jeg har reist mig allerede paa dette Stadium af Sagen, idet jeg forøvrigt ikke nu agter at opholde Discussionen.

Ulgreen-Udsig: Det har været en naturlig Folge af, at denne Discussion, skjøndt den nærmest kun angaaer de 3 første Paragrapher, dog tillige har en almindelig Side, at den er bleven noget udførlig. Der er kun en Betragtning i denne Henseende, ved hvilken jeg skal opholde mig, den meget vigtige Betragtning nemlig, om nærværende Forsamling kan tage Beslutning om et Udkast af det Omfang som nærværende. Jeg skal tillade mig herved at kalde i Forsamlingens Grindring, at i Premierministerens Aabningstale, blev det udtrokkelige udtalt, at Rustninger maatte gaae Haand i Haand med Fredsunderhandlingerne, og at Forslaget til at staae Statskassen de til Krigens Førelse fornødne Penger, samt Lovudkastet til at almindeliggjøre Børnepligten, vilde sætte Forsamlingen istand til derover at udtale Nationens Villie; og han tilføiede, at det kun var Omstændighedernes paatrængende Krav, som havde bestemt Regjeringen til i disse tvende Puncter at gaae udenfor Rigsforsamlingens egentlige Opgave, at overveie og vedtage Rigets fremtidige Grundlov, ligesom han i Forbindelse hermed bemærkede, at Loven om Landbosforholdene maatte forbeholdes den Tid, da de grundlovmæssige Statsmagter vare i regelmæssig Virksomhed. Det forekommer mig, at hvad han saaledes udtalte, ikke kan føre til, at en Anordning af et saa vedvarende Indhold som den nærværende allerede skulde forelægges den nærværende Forsamling, der, hvorom Alle maae være enige, ikke er sammenkaldt i dette Niemed, og, som en æret Rigsdagsmand allerede udførligen har udviklet, heller ikke er sammensat saaledes, som det tilkommende lovgivende Organ for Folket vil blive sammensat. Ogsaa er det allerede ved andre Leiligheder her i Forsamlingen meget bestemt bleven udtalt, at nærværende Forsamling alene er sammenkaldt for at behandle Grundloven; navnlig blev det ved en Leilighed, hvor der blev fremsat Forslag om, at ogsaa andre organiske Love maatte blive forelagte denne Forsamling, fra flere Sider i Salen udhævet, at denne Forsamling alene var sammenkaldt for at behandle Grundloven, og at man endog ved flere Valgmøder tildeels havde erklæret og udtalt dette for Valgerne. Det 28de kongevalgte Medlem (Tscherning) har navnlig ved denne Leilighed udtalt, at de Medlemmer, som ere her tilstede, ere her for et bestemt Formaal, og at man maa være meget betænkelig ved yderligere at overskride dette Formaal, end man af Regjeringen er opfordret til, hvorhos han tilføiede, at vi Alle vide, at den næste Rigsdag skal sammensættes efter ganske andre Betingelser end den nærværende, og at paa disse Betingelser burde vi staae i det Dieblit, vi beskæftige os med organiske Love, der gaae ud paa Andet end Grundloven og paa at afhjælpe Dieblittets Træng. Jeg kan ikke nægte, at disse Uttringer vistnok ikke ganske harmonere med, hvad den samme ærede Taler, som Krigsminister, i det 12te Møde udtrede om Grunden til, at ikke flere Love bleve forelagte denne Forsamling end de, der ere den forelagte. Grunden hertil, udtrede han nemlig, var ikke den, at

Ministeriet vilde, at flere Forslag skulde komme for hen, men at Tiden ikke havde kunnet række til, at de ikke maatte gaae net af Ministeriet undergives en moden Overveielse, ikke den, at Ministeriet ansaae Forsamlingen for indskrænket i sin Virksomhed. Jeg holder mig imidlertid til den første af mig citerede Uttring, der, som det forekommer mig, er den, hvori Sagen betragtes fra det rene Statsretlige Standpunkt. Den Mening har hermed ingenkunder været at udtale mig mod, at Børnepligten strax kommer til Anvendelse ogsaa paa dem, der hidtil have været frie for samme, og at det i Forbindelse dermed i Grundloven udtales som en grundlovsbestemt Rettighed, at enhver vaabendygtig Mand i Landet er pligtig til at forsvare Fædrelandet. Hvad jeg derimod troer, der kan være Spørgsmaal om, det er, om man skal nu i denne Forsamling tage Beslutning om en Anordning, der nærmest og væsentligst er beregnet paa Fredstid, og som navnlig betegner Tjenestetiden som varende for 16 Aar. Jeg gaaer hermed ikke ud fra den Anskuelse, at nærværende Forsamling kun skulde være raadgivende; jeg gaaer derimod ud fra, at den, med Hensyn til de øvrige Love, som den er competent til at behandle, maa have samme Myndighed, som med Hensyn til Grundloven, og forsaavidt maa jeg være enig i hvad det 3die kongevalgte Medlem (Bjerring) har udtret. Men netop jo mere dette er Tilfældet, desmere forekommer det mig, at det kan have Betænkelighed, nu at tage Bestemmelse om en Anordning, som er af en saa vedvarende Bestaffenhed som nærværende. Den ærede sidstnævnte Deputerede har selv udtalt, at det kun var en bydende Nødvendighed, der kunde bestemme Ministeriet til at forelægge saadanne Love, men dette kan jeg just ikke erkjende at være Tilfældet med nærværende Anordning. Jeg troer, at det desuden maa staae klart for Forsamlingens Medlemmer, at naar man tager en Anordning af dette Indhold under Overveielse, vil man ikke fra Competencens Side kunne gjøre Indvending imod, naar der indkommer Andragender derom, at tage andre organiske Love, der muligen kunne staae i endnu nærmere Forbindelse med Grundloven end nærværende under Behandling. Jeg vil ikke hermed have bestemt udtalt, at jeg vil stemme imod Anordningen i dens Heelhed, men jeg har dog troet at burde gjøre disse Betragtninger gjældende.

Med Hensyn til det specielle Indhold af de 3 omhandlede Paragrapher, skal jeg blot tillade mig at henlede den ærede Ordførers Opmærksomhed paa en Bestemmelse i § 2. Det er der bestemt, at de almindelige Regler, hvorefter Børnepligten bliver bestemt, ikke skulle finde Anvendelse paa Island og Færøerne eller Coloniernes udenfor Europa, men at de der fødte Mandspersoner skulle blive at behandle ligesom Udlændinge, det vil sige efter Udkastets § 1; at det kun er ved at erhverve fast Hjem her i Riget, ikke fordi de tage Ophold her, som efter den 3die Paragraph, at de blive underkastede Børnepligten. Som Folge heraf vil, for at nævne et Exempel, en islandsk eller færøisk Studerende, efter hvad jeg antager, er Comitens Mening, ikke, skjøndt han opholder sig her i de Aar, da Børnepligten ellers vilde komme til Anvendelse paa ham, blive underkastet Børnepligten, hvorimod dette vilde komme til Anvendelse i. Ex. paa en Student fra Bornholm; men nu forekommer det mig, at naar dette, som jeg forudsætter, er Regelen, ville de Ord: „de der fødte Mandspersoner“ muligvis trænge til en nærmere Bestemmelse, thi det vilde dog være besynderligt, naar en dansk Embedsmand, havde i sine yngre Aar været ansat paa Island eller Færøerne og der faaet Børn, om da disse, naar de senere opholdt sig her i Riget i den Alder, da det kunde blive Spørgsmaal om Børnepligten, skulde, fordi de endnu ikke kunde siges at have erhvervet fast Hjem her, være underkastede bedret Billaar end andre danske Mand. Der er vistnok ogsaa ved disse Udtryk sigtet til de egentlige Islandere og Færinger.

Barfod: Den ærede Rigsdagsmand, som sidst talte, brugte, om jeg ikke misforstod ham, det Udtryk: at hvis vi fik denne Lov under Behandling, vilde vi have Bæmselighed ved at unddrage os Behandlingen af andre organiske Love, naar derom indkom Andragender. Det forekommer mig dog, at der er meget stor Forskiel paa disse to Ting. Som jeg har forstaaet ham, vil han, at man skulde være nødt til at tage de organiske Love under Behandling, der maatte fremkomme her fra Salen, fordi man behandlede de Lovforslag, som

Regjeringen har fundet det ønskeligt, at vi behandlede. Jeg indseer imidlertid ikke, hvorfor man af den Grund skulde finde sig nødsaget til at behandle Lovforslag, som Regjeringen ikke finder det nødvendigt, at vi behandle, og som den ikke er fremkommet med noget Udkast til, alene paa Grund af, at der var fremkommet et privat Andragende derom fra Salen. Dette forekommer mig ingenslunde nødvendigt, og jeg har derfor troet ikke at burde lade den ærede Rigsdagsmands Ord staae uimodfagte.

Ugreen-Udsig: Den ærede Rigsdagsmand har uden Tvivl overhørt, at jeg sagde, at det kun var den Grund, der ikke kunde gjøres gjældende mod at behandle andre organiske Love, at Forsamlingen kun var sammenkaldt til Grundlovens Behandling, og hvad den Omstændighed angaaer, at disse Love ikke maatte være forelagte af Regjeringen, da skjønes det ikke, at dette, naar Lovforslagene forøvrigt maatte befindes at staae i nær Forbindelse med Grundloven, kunde være afgjørende mod, at Forsamlingen kunde komme til den Beslutning at tage dem under Behandling.

Rief: Det forekommer mig at være af højeste Vigtighed, at man, forinden man indlader sig videre paa Sagen, kommer overeens med sig selv om, enten man anseer sig for competent til at tage saadanne Love under Overveelse, eller ikke; thi det gaaer dog ikke an, at vi her blive ved, ligesom i en Proces, indtil Dom falder, og som da kan gaae ud paa, at Sagen bør afvises; dertil koster dog i Sandhed denne Forsamling altfor meget. Kan der altsaa være nogen Tvivl om, at vi ere berettigede til at tage Sagen under Behandling, saa er det dette Spørgsmaal, vi Alle først maae komme paa det Reue med.

With: Det forekommer mig, at denne Indvending kommer vel til, efterat vi have anvendt 14 Dage paa at behandle Sagen i Afdelingerne.

Bregendahl: Jeg skal, da Discussionen nu har været saa længe, søge at fatte mig i Korthed. Forsaavidt det er yttret, at man vil sætte det foreliggende Spørgsmaal i Forbindelse med Spørgsmaalet om Almeenvæbning, navnlig for at fremvirke en Afgjørelse i denne Retning, kan jeg henholde mig til den Udtalelse, der er steet af et kongevalgt Medlem af Udvalget, og jeg skal blot bringe i Erindring, at han har sagt, at naar Forsamlingen vil have dette Spørgsmaal afgjort, saa er det den rette Vej at gaae, først at vedtage den almindelige Børnepligt, den egentlige Basis, som først maa vedtages, forend man kan begynde med Almeenvæbning. Forsaavidt det er af nogle Talere paaberaabt, at de særegne Byrder, der paaligge Kjøbstadsbeboerne fremfor Landbeboerne, burde hæves, naar Børnepligten ogsaa udstrækkes til Kjøbstæderne, saa er det ganske vist, at Kjøbstæderne burde fritages for disse Byrder, naar Børnepligten almindeliggjøres; men det forekommer mig dog ikke at være tilstrækkelig Grund til at afholde sig fra nu at vedtage den almindelige Børnepligt, fordi man ikke i selsamme Dieblit kan have alle de Ulemper, som finder Sted. Det er dog neppe, naar man først anseer det gavnligt at udføre et Arbejde, den rette Maade at fremme Arbejdet paa, at opsætte det, fordi man ikke kan gjøre Alt paa engang; det er dog vistnok den rigtigste Maade, at man begynder derpaa.

Forsaavidt der er reist Spørgsmaal om Forsamlingens Competence, deels med Hensyn til det Forslag, som er gjort om at forandre Anordningens Inscription, og deels i den sidste Deel af Discussionen, om hvorvidt Forsamlingen skal indlade sig paa Lovforslaget, saa dele de Indvendinger, der ere gjorte mod Forsamlingens Competence, sig i to Dele. Den Eine gaaer ud paa, at Forsamlingen kun er raadgivende; den Anden gaaer ud paa, at Forsamlingen vel har lovgivende Myndighed, men at der ikke skulde være nogen Nødvendighed tilstede for, at Forsamlingen befattede sig med dette Forslag, eller for at Forsamlingen gif udenfor det, der er dens eneste og egentlige Hverv. Begge disse Anstuelser have allerede mødt Modsigelse her i Salen og navnlig hvad den Indsigelse angaaer, at Forsamlingen ikke skulde være lovgivende. Det er loovrigt ikke et Spørgsmaal, som ved denne Sags Afgjørelse behøver sin Afgjørelse, idet Forsamlingen, ved at bestemme sig for at vedtage eller forkaste Forslaget, dog med Hensyn til sin Competence befinder sig aldeles i Overensstemmelse med hvad der er udtalt af Regjeringen, ikke alene nu, men, som ogsaa tidligere

er udtalt fra Regjeringens Side, naar en Sag er kommen for for Forsamlingen, navnlig forelagt af Regjeringen selv, saa tillægger den Forsamlingen samme Indsigelse, som om den var lovgivende. Hvad derimod det Spørgsmaal angaaer, om det skulde være nødvendigt nu at vedtage denne Lov, da indseer jeg ikke, hvorefter det ikke skulde være nødvendigt, thi vel er den beregnet paa, ikke blot det nærværende Dieblit, men den skal tillige gjælde i Fremtid; men det kunde dog altid være et stort Spørgsmaal, om det ikke er nødvendigt at gjøre noget, der er Mere end en stieblikkelig Handling, og jeg troer ikke, det er ønskeligt, her at drage Discussionen ind paa dette Gebet. Om det Hensyn at tilveiebringe tilstrækkeligt Udforskningsmandskab, om dette Hensyn er det eneste, der tilraader Forsamlingen at vedtage denne Forordning og gjøre sig den yderste Plid for, at den kan emanere, eller om ogsaa der er andre Hensyn, der her bør gjøre sig gjældende, kan vistnok være Tvivl underkastet. Jeg for mit Bedkommende troer, at der tillige er flere andre væsentlige Hensyn, som maae bringe Forsamlingen til at fatte denne Beslutning, men jeg troer dog ikke, at det er fornødent at spilde Discussionen ved yderligere at udhæve disse.

Med Hensyn til de Bemærkninger der ere gjorte, deels ved Udvalgets Forslag til en forandret Titel, og deels ved selve Udkastet, skal jeg, i første Henseende bemærke, at det ingenslunde er tilfjættet, at der ved at optage Ordet Lov skulde gives denne Anordning den Charakter, som om den skulde være mere varig; men Udvalget har foreslaaet denne Forandring, fordi man antog, at det vilde være ønskeligt, at, om end ikke nærværende Forsamling var lovgivende, Landet dog staaer ved Indgangen til at constitutionelt Liv, og at denne Anordning, paa den Tid den fremkommer, vil ligge saa nær ved Landets Indtrædelse paa den constitutionelle Bane, at det kunde være hensigtsmæssigt, at den fik den samme Titel, som efter Grundloven de Anordninger vilde faae, der udgaae som et Resultat fra Repræsentationen og Regjeringen. Det er denne Betragtning, der i Forbindelse med, at der ved flere Leiligheder har reist sig Tvivl her i Salen, om hvilken Charakter der skal tillægges Forsamlingen, har foranlediget, at Udvalget ikke har stillet noget Forslag om at visse i Udkastet forekommende Udtryk, saasom Bort Kongerige o. s. v., skulde forandres, fordi man nemlig ikke har villet fremkalde nogen Discussion derom, men har troet det aldeles tilstrækkeligt, at man forlangte Forsamlingens Erklæring over Lovforslaget, og at Forsamlingen derefter afgav sin Erklæring, uden at have troet, at man i den Anledning behøvede at klare det Spørgsmaal: om Forsamlingens Competence og paa hvilken Fod Forsamlingen stod. Findes der imidlertid ikke Noget fra Regjeringens Side at indvende mod at forandre disse Udtryk, saa troer jeg heller ikke, at der er noget som helst Andet til Hinder for, at Forandringen optages i den endelige Redaction af Lovforslaget.

Forsaavidt der endelig er opponeret mod det Forslag, som Udvalget har stillet med Hensyn til Omskrivningen af den første Deel af Paragraph 1, da har man ved dette havt til Hensigt at udtrykke, at Børnepligten faldt sammen med Statsborgerretten, og navnlig har man derfor gjort det Forslag, som er fremsat, fordi Anordningen bruger det Udtryk „Indfødsretten“, der, saaledes som det staaer i Udkastet, ikke vel kan forståes anderledes, end om Anordningen af 1776; og den er jo factiff forandret, navnlig for deres Bedkommende, som ere fødte i Norge; men der er ogsaa i det forelagte Udkast til en Valglov gjort Forslag til yderligere Forandring i uynævnte Forordning. Naar man betragter den første Deel af Paragraphen som betegnende dem, der, som danske Statsborgere, ere Børnepligt undergivne, saa vil Udtrykket i § 2 „Udlandinge“ findes ganske berettiget som Modsetning til Statsborgere. Der er vel gjort den Indvending, at efter det foreslaaede Udtryk Børnepligten ogsaa strax skulde komme til at udstrække sig til Hertugdømmene; men jeg troer, at den samme Indvending ogsaa maa træffe Udkastets Bestemmelser. Der kunde jo vel findes Udtryk, hvorved man kunde undgaae noget Saadant, idet man gjentog, at Børnepligtsloven kun emanerede for selve Danmark, og at der saaledes ikke blev Spørgsmaal om, at den ogsaa skulde gjælde Hertugdømmenes Beboere. Saadanne Udtryk kunne jo vel findes, men Udvalget har ikke anseet det nødvendigt,

men troet, at det var nok, at Loven betegnes som kun givet for Kongeriget Danmark. — Med Hensyn til hvad der er anført om Udtrykket „fast Hjem“, da er det ganske vist, at Udtrykket er noget vagt; men man har dog troet, at det, hvor vagt og ubestemt det er, dog kunde benyttes, da det som oftest er vanskeligt at opstille bestemte udtømmende Kriterier paa, om En har erhvervet sig fast Bopæl eller ikke. Saameget mere har man troet at kunne bibeholde dette Udtryk, som det dog i Særdeleshed vil blive Jurister, der komme til at afgjøre de i saa Henseende opstaaende Tvivl, og det i Almindelighed ikke vil være saa vanskeligt for disse at afgjøre, hvad der i de enkelte Tilfælde dertil skal udtræves, da det jo falder sammen med det almindelige juridiske Begreb, som man ellers udtrykker ved Ordet Domicil, og jeg troer derfor, at denne Benævnelse kan være ret passende.

Med Hensyn til § 2 er der, navnlig af den sidste ærede Taler, gjort den Bemærkning, at det Udtryk „de der fødte Mandspersoner“ ikke var aldeles adæquat. Der vil jo kunne træffe Tilfælde, hvor Udtrykket ikke ganske passer; men i det Tilfælde, Taleren fremhævede, synes det mig ikke at kunne indtræffe og i alt Fald ikke at kunne medføre nogen Vanskelighed, thi naar et saadant Tilfælde indtraadte, at vedkommende Embedsmand var forflyttet her til Landet, saa maatte han jo dog anses for at have erhvervet sig fast Hjem her i Landet.

Der er, saavidt jeg erindrer, endnu gjort en Bemærkning, navnlig med Hensyn til § 3, den nemlig, at det synes inconsequent at optage de deri indeholdte Bestemmelser; men jeg kan imidlertid ikke see, at § 3 er nogen Undtagelse, thi den gaaer ud fra den Forudsætning, at der eksisterer en Værnepligt for Beboerne paa Bornholm. Der kan altsaa ikke være Spørgsmaal om at indføre en Værnepligt, hvor den allerede eksisterer. Sen lyder nemlig saaledes: (§ 3 oplæses). Det er ogsaa bekjendt nok, at Værnepligten allerede er almindelig paa Bornholm, og der behøves saaledes for dettes Vedkommende ingen særskilt Regel i saa Henseende. Skulde der gjøres nogen Forandring for Bornholms Vedkommende, skulde de Værnepligtige fra Bornholm, som der opholde sig, opfylde deres Værnepligt saaledes, som den opfyldes af de øvrige Beboere i Danmark, saa udfordredes der en anden Bestemmelse; men en saadan vilde være en Forandring i Bornholms militære Organisation, og ikke alene i Bornholms militære Organisation, men det vilde være temmelig indgribende i Organisationen for den hele Armee; thi da maatte Organisationen rettes derpaa, at der deels maatte henlægges regulært Militair paa Bornholm, og deels maatte Organisationen være beregnet paa saadanne Forhold, hvor det var nødvendigt, at Bornholm var i en Forsvarstilstand. Man har endelig troet, at der saameget mindre burde røres ved Bornholms militære Organisation, fordi den indeholder et Spor af Almeenvæbning, der paa en Maade har været det første i Danmark, og paa en Tid, hvor man veed, at en Omorganisation af Armeen attraaes, selv af Militaire, og Stemningen er for en Forandring i samme Retning som Bornholms militære Forfatning.

Forsaa vidt der endelig er anført, at det skulde have sine praktiske Vanskeligheder, at Bornholmerne bleve pligtige til at udøve deres Værnepligt, hvor de opholde sig udenfor deres Land, navnlig naar de ikke der have fast Hjem, saa kan der jo nok møde nogen Vanskelighed, men Udtrykket „opholde sig“ i § 3 kan dog ikke forstaaes om et aldeles kort temporairt Ophold; det maa idetmindste være beregnet paa nogen Tid, om Vedkommende end ikke kan siges at have erhvervet egentlig „fast Hjem“, hvilket Udtryk man derimod har fundet det rigtigt at vedligeholde i Udkastets § 2, navnlig med Hensyn til Island og Færøerne, da disse Beboere bør kunne opholde sig her i Landet i en ikke ganske kort Tid, uden at blive værnepligtige. Opholdet her vil da ogsaa i andre Henseender betegne sig som et almindelig temporairt Ophold.

Der er endelig gjort en Bemærkning af den sidste ærede Taler, at det ikke var ganske passende at inscribere Anordningen: „Lov om almindelig Værnepligt“, men jeg troer, at det maaskee er en Misforstaaelse, thi det ophæver ingenlunde Værnepligtens Almindelighed, at Vedkommende kunne være mere eller mindre bebyrdede ved Udøvelsen af den, naar Ingen dog er fritagen for Værnepligten, og navnlig følger det af Udkastet, at naar der bliver Spørgsmaal om Krigstid, kan Ingen fritages for Værnepligtens Udøvelse. Desuden høre de Argumenter, som ere brugte her, mere passende hen til den Deel af Anordningen, hvor der bliver Spørgsmaal om den egentlige Stilling.

Der er endelig ved disse Paragrapher reserveret et Forandringsforslag med Hensyn til en Undtagelse for unge Mennesker, der antages som Elever ved Landhuusholdningssekskolen. I den Anledning skal jeg kun bemærke, at jeg holder mig forvisset om, at den ærede Taler, som er fremkommen med dette Forslag, vil ved videre Overveielse finde, at saaledes som Anordningen er anlagt, gaaer det ikke vel an i denne at optage en saadan enkelt Undtagelse. Den maatte vel ogsaa nærmest høre hen under § 6, da den dog ikke kunde betegnes som en saadan constant Undtagelse, at den skulde optages i Anordningens første Paragrapher. Jeg troer det derhos ikke fornuddent at gjøre en saadan Undtagelse, thi, som allerede fremhævet, er der indrømmet de Værnepligtige en hidtil aldeles ukjendt Frihed, idet det efter Udkastet vil staae dem frit for ligesaa det 21de til det 25de Aar at bestemme, naar de ville opfylde Værnepligten. Saaledes som jeg kjender den specielle Indretning ved Landhuusholdningssekskolen, er Læretiden blot 3 Aar, saa der vil altsaa være Leilighed for dem til, indtil deres 25de Aar, uforstyrret af deres Værnepligt, at kunne udstaae deres Læretid. Saaledes antager jeg, at nogen Undtagelse i denne Henseende ikke er nødvendig.

Der er endelig af en enkelt Taler udhævet, at det ikke var ganske passende at inscribere Anordningen: „Lov om almindelig Værnepligt“, men jeg troer, at det maaskee er en Misforstaaelse, thi det ophæver ingenlunde Værnepligtens Almindelighed, at Vedkommende kunne være mere eller mindre bebyrdede ved Udøvelsen af den, naar Ingen dog er fritagen for Værnepligten, og navnlig følger det af Udkastet, at naar der bliver Spørgsmaal om Krigstid, kan Ingen fritages for Værnepligtens Udøvelse. Desuden høre de Argumenter, som ere brugte her, mere passende hen til den Deel af Anordningen, hvor der bliver Spørgsmaal om den egentlige Stilling.

Orsted: Jeg skulde blot tillade mig at bemærke, at jeg ingenlunde har udtalt, at nærværende Forsamling blot var raadgivende, i Henseende til Grundloven, hvortil den var sammenkaldt og ved de foregaaende Valg befuldmægtiget; jeg har kun yttret og tilstrækkelig beviist, at Forsamlingen i og for sig ikke er bemyndiget eller har nogen Competence til at yttre sig over andre Love, men kun kan antages at være competent til at yttre sig over saadanne, forsaavidt Regjeringen har begjært det og Omstændighederne have gjort det nødvendigt. Jeg troer derfor, at man ikke i den Henseende kan tilægge sig nogen Deelagtighed i den lovgivende Magt, skjøndt jeg ikke tvivler om, at Regjeringen meget vil holde sig til, hvad der her maatte blive antaget. Jeg har blot fremsat disse Ytringer, forsaavidt det var foreslaaet at forandre Udtrykket „Forordning“ i Overkriften til „Lov“, fordi jeg troede, at der i denne Forandring laae en Tilegnelse af en saadan Myndighed, som denne Forsamling, der dog ikke er kaldet eller bemyndiget til at forhandle Andet end Grundloven, og heller ikke har den Ordning og Indretning, som er tilfjættet ved Grundloven, ikke kan være i Besiddelse af. Jeg skal indskrænke mig hertil.

Lüttichau: Den ærede Ordfører har bemærket, hvis jeg har hørt rigtigt, at der paa Bornholm var indført en almindelig Væbning, som kunde afgive et Mønster eller et Exempel, naar den skulde indføres her i Landet, og dernæst, at de Militaire vare af den Mening, at Almeenvæbning kunde være ønskelig og anvendelig her i Landet. Er det ikke saa?

Bregendahl: Jeg troer, at den ærede Taler maa have misforstaaet mig. Jeg har kun sagt, at da der paa Bornholm dog fandt et Slags Almeenvæbning Sted, har man ikke troet ved dette Lovforslag at burde søge at ophæve den bestaaende Indretning, i Særdeleshed da Ophævelsen deraf i andre Retninger vilde gribe ind i de militære Forhold.

(Fortællt.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ni og tyvende Møde.

(Sluttet.)

Lüttichau: Saa ville vi da lade Bornholm fare. Jeg skulde dog blot tillade mig at bemærke, at naar den ærede Ordfører har anført, at de Militaire vare af den Mening, at det vilde være ønskeligt, om Almeenvæbning kunde indføres her i Landet, saa maa jeg udtale, at den meget store Deel af de Militaire ere imod Almeenvæbning, saaledes som den hidtil er gennemført.

Bregendahl: De Uttringer, som den ærede sidste Taler sigter til, vare, saavidt jeg erindrer, at jeg antog, at selv Militaire vare enige i det Ønskelige i en Forandring af den nu bestaaende Organisation af Armeen, og at der ved en saadan Forandring maatte sees hen til det Ønske, der i Almindelighed er bleven fremsat om Almeenvæbning.

Lüttichau: Men ikke af Militaire.

Ræe: Jeg skal blot, i Anledning af hvad der af den ærede Ordfører er bleven anført med Hensyn til Forandringen af Overtskriften, tillade mig at bemærke: at i Grundlovsudkastet er foreslaaet Bestemmelser om almindelig Børnepligts Indførelse, som der vel og er Sandsynlighed for, ville blive antagne. Naar vi nu modtage nærværende Lov om almindelig Børnepligt, erkjende vi, at den er den organiske Lov, der slutter sig til Grundlovsbestemmelsen, og det kan den dog nødvendigvis ikke være, naar den ikke i lige Grad gjør Børnepligten almindelig for Alle. Det er Grunden, hvorfor jeg ønsker Overtskriften forandret, for at Lovens derved kan faa sin rette Betydning.

Formanden: Jeg veed ikke, om Flere maatte begjere Ordet, da man ellers maaskee kunde ansee den foreløbige Behandling af de 3 første Paragrapher for endt. Inden jeg skriver til at angive Dagsordenen for næste Møde, skal jeg tillade mig at anmeldte, at Pastor Marcmann er valgt til Rigsdagsmand for Bornholms 2det District; maaskee Ordføreren for den Comitee, som har at bedømme Valgenes Gyldighed, vilde tage Ordet i denne Anledning.

Algreen-Ussing: Der er foretaget et nyt Valg for Bornholms 2det District d. 11te d. M. Som Valgcandidater fremstilledes Amtmand Lehmann og Pastor Marcmann; ved den collective Afstemning fandtes efter Valgbestyrelsens Skjøn det første Antal Stemmer at være for Pastor Marcmann, hvorpaa, efter Forlangende af Amtmand Lehmanns Stillere, blev foretaget speciel Stemmegivning til de særskilte Protocoller, og blev Resultatet heraf, at Pastor Marcmann var valgt med overveiende Pluralitet. Valgbrevet er i sin Orden, og der er altsaa Intet til Hinder for, at Pastor Marcmann tager Sæde her i Forsamlingen.

Formanden: Jeg maa saaledes erklære Pastor Marcmann som Rigsdagsmand for Bornholms Amts 2det District, og vil han have at indtræde i 3die Afdeling i sin Formands Sted. Han har indleveret

et Andragende fra Bornholm om Børnepligtsanordningen, som jeg skal tillade mig at henlægge i Ræfesalen, hvor jeg antager at Børnepligtscomiteen vil gjøre sig bekendt med det.

Det næste Møde fastsættes til Onsdag Kl. 11, og vil Børnepligtsloven da blive foretaget til fortsat foreløbig Behandling.

Mødet hævet.

Tredivte Møde.

Onsdagen den 20de December.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal anmeldte nogle indkomne Andragender, nemlig:

- 1) Et Andragende, indleveret af Rigsdagsmanden for Maribo Amts 6te District (H. Rasmussen), fra 165 Huusmænd paa det Glasfenske Fideicommiss's Godser, om Arvefæste paa deres Huse.
- 2) Et Andragende, indleveret af den 4de kongevalgte Rigsdagsmand (Bruun), fra 404 Soldbetjente i Provindserne, med Hensyn til deres Forhold under den forventede Ophævelse af Consumtionsafgiften.
- 3) Et Andragende fra 8 Mænd, som Comitee for en i Casino holdt Forsamling, hvori man med stor Stemmesleerhed har andraget paa Modificationer i Frd. af 23de September d. A. Dette Andragende er forsynet med 135 Underskrifter.
- 4) Et Andragende, indleveret af Rigsdagsmanden for Svendborg Amts 1ste District (J. A. Hansen), fra 143 Embedsmænd og Borgere i Rudkjøbing, hvori de erklære sig mod den i Børnepligtslovudkastet tilladte Stilling, samt for Consumtionsafgiftens Ophævelse samtidig med Børnepligtens Almindeliggjørelse.

Vi gaae dernæst over til Fortsættelsen af den foreløbige Behandling af Børnepligtsloven, og da til sammes § 4, som jeg mener særskilt kan foretages. Den ærede Ordfører har Ordet.

Bregendahl: Jeg skal først oplæse Lovudkastets § 4, der lyder saaledes:

„De, der hidtil have været fritagne for Børnepligt, hvad enten saadan Frihed er grundet paa Fødsel eller først senere er erhvervet, navnlig ved Indbetaling af en Kjendelse til Landmilitie-Fonden eller So-Indrulleringsfonden, skulle, forsaavidt de ere fødte i Aaret 1826 eller senere, være Børnepligten underkastede lige med den hidtilværende værnepligtige Befolkning.

Naar Noget, der i Genhold til den tidligere Lovgivning er bleven fritagen ved Indbetaling af en Kjendelse, skulde blive udfreven til activ Tjeneste, bliver den erlagte Kjendelse at tilbagebetale ham, saafremt den er bleven indbetalt forinden Emanationen af Placaterne af 10de og 27de Juli 1846“.

Udvalgets over denne Paragraph afgivne Betænkning lyder saaledes:

„Undertegnede Hiort formener, at den sidste Deel af Paragraphen ikke fyldestgjør Retfærdigheden, idet Bestemmelsen kun gaaer ud paa Tilbagebetaling af den erlagte Kjendelse, forsaavidt den Bedkommende bliver udfreven til activ Tjeneste. Forholdet er nærmest et Contractforhold mellem Staten og den Private, og derfor maa Staten, naar den ikke seer sig istand til at opfylde Contracten, give den Bedkommende Stadeserstatning, og saaledes i det mindste tilbagebetale den erlagte Kjendelse. Jeg indstiller derfor, at Bestemmelsen rettes derhen, at Bedkommende, uden Hensyn til om de blive udfrevne til activ Tjeneste, paa Anfordring tilbagebetales de erlagte Kjendelser.

Undertegnede Bregendahl formener derimod, at da det ved en Kjendelses Erløggelse kun kan have været tilfiet at opnaae samme Fritagelse, som der tilkom dem, der efter deres Fødsel eller senere opnaaet Stilling i Samsundet vare fritagne for Børnepligt, er der ikke nogen tilstrækkelig Grund til at indrømme

Tilbagebetaling af den erlagte Kjendelse i det i Udkastet omhandlede Tilfælde.

Udvalgets Fleerhed kan ikke tiltræde nogen af de foreslaaede Forandringer, men formener, at det bør forblive ved Udkastets Bestemmelser."

Den Hovedbestemmelse, som Paragraphen indeholder, er, at Børnepligtens Almindeliggjørelse udstrækkes saaledes, at den kommer til at omfatte ogsaa dem, der ere fødte i Aaret 1826 og senere. Der er allerede ved Begyndelsen af denne Sags Forhandling af mig gjort opmærksom paa, at denne Bestemmelse afviger fra hvad der har været optaget i de tidligere Lovforslag i denne Materie, idet disse have gaaet ud paa, at Børnepligten skulde omfatte kun dem, som ved Lovens Emanation vare 18 Aar. Udvalget har imidlertid ikke andet end kunnet billige denne Forandring, der er foregaaet; man har troet, at denne Forandring har sin fulde Berettigelse ikke blot i de overordentlige Forhold, som jeg tidligere har antydet, men ogsaa i den Bestræbelse, som i den senere Tid har gjort sig gjældende for at udrydde tidligere Tidens Uligheder. Jeg kan ikke troe, at denne kan komme uventet for dem af de hidtil Uværnepligtige, som den træffer; thi Forhandlingerne om Børnepligtens Almindeliggjørelse have allerede været i flere Aar, og det maatte dog altid, saalænge Sagen endnu ikke var endelig afgjort, ogsaa være uafgjort, paa hvilke Individuer Børnepligtens Almindeliggjørelse vilde falde, naar denne Sag engang blev bragt til sin endelige Afgjørelse. Med Hensyn til den anden Bestemmelse, som indeholdes i § 4 om Tilbagebetaling til dem, der ved en Kjendelses Erlæggelse have erhvervet sig Fritagelse for Børnepligten, har Udvalgets Fleerhed heller ikke troet at burde foreslaae nogen Forandring i denne Bestemmelse, idet man har troet, at om der ikke var nogen tilstrækkelig Retsgrund dertil, kunde dog en vis Grad af Billighed tale derfor. Udkastet gaaer ud paa, at Kjendelsen skal tilbagebetales dem, der udføres til activ Tjeneste, og altsaa ikke dem, der uden at blive udførte, dog blive Børnepligten og de øvrige dermed forbundne Byrder og Gæner underkastede. Et enkelt Medlem af Udvalget har meent, at Tilbagebetaling burde skee til alle dem, der have erlagt Kjendelsen, uden Hensyn til om de bleve udførte eller ei; det er Noget, som Udvalgets Fleerhed og jeg for mit Bedkommende ikke have kunnet samstemme med, og jeg maa derfor overlade til det ærede Medlem af Udvalget selv at begrunde denne sin Mening. Jeg har derimod fundet mig foranlediget til at stille det Forslag, at sidste Deel af § 4 udgaaer, saa at al Tilbagebetaling af Kjendelse bortfalder; jeg har troet, naar man vilde indrømme Tilbagebetaling af Kjendelsen, maatte man gaae ud fra, at det var en større Frihed, som var bleven opnaaet ved Erlæggelsen af Kjendelsen, end der tilkom den hidtil ikkewærnepligtige Befolkning. Man maa imidlertid vistnok erkjende, at der ikke kan være tænkt paa at opnaae nogen større Frihed end den, som tilkom den hidtil værnefrie Befolkning; det var kun det, som kunde attraaes, at den Børnepligtige blev sat i Klasse med den hidtil Ikke-Børnepligtige. Naar altsaa den hidtil Ikke-Børnepligtige bliver inddraget under Børnepligten, maa retfærdigviis ogsaa den, som ved en Kjendelse har opnaaet at blive sat i Klasse med den Ikke-Børnepligtige, dele samme Skjebne. Det kan heller ikke paastaas med Grund, at den, som har erlagt en Kjendelse, aldeles Intet har faaet for sin Kjendelse; thi han har ved Erlæggelsen af Kjendelsen opnaaet, ikke at være udføringspligtig og ikke at være indført i Rullen, han har altsaa derved opnaaet at blive fri for al den Gæne og alle de Byrder, som ere forbundne med at være indført i Røgdrullerne, og han har saaledes virkelig opnaaet et Gode. Han maatte kunne vide, at Staten ikke kunde afhænde Ret til at fordræ, at Enhver skal beeltage i Statens Forsvar; den Ret maatte dog enhver Statensborger vide, at Staten ikke kunde give Slip paa. Denne Ret kan blot modificeres med Hensyn til sin Udøvelse; men at Rettigheden selv skal ophøre, kan en Stat ikke indrømme. Han kunde altsaa ikke tænke, altid at blive fri for Børnepligten ved at erlægge en Kjendelse, men blot at opnaae at blive sat lige med de meest Begunstigede. Dette Gode, som han vilde opnaae ved sin Kjendelse, har han opnaaet, indtil Børnepligten blev almindelig, og kan derfor ikke fordræ Kjendelsen tilbage. En saadan Tilbagebetaling af Kjendelsen kan saa meget

endnu mindre fordræ, som naar man vil gaae ud fra den Forudsætning, at man ved at erlægge en Kjendelse skulde have opnaaet Fritagelse for Børnepligten for bestandig, vilde Staten, hvis den var berettiget til at afhænde denne Ret og modtage Betaling derfor, ikke være berettiget til at bryde dette Contractsforhold mod at give Erstatningen tilbage, men man maatte enten antage, at Vedkommende maatte være fri for Børnepligten eller ogsaa, at han skulde opfylde den uden at erholde Kjendelsen tilbagebetalt.

Orsted: Efterat de Omstændigheder, hvorunder vi nu befinde os, og med særdeles Hensyn til, at den omhandlede Anordning først og fornemmelig vil blive at gøre gjældende i Krigstid, finder jeg mig ikke foranlediget til at gøre nogen Erindring mod den Streng-
hed, hvormed Anordningen skal uden nogen Undtagelse sættes i Kraft paa alle, som ei ere over den sædvanlige Udføringsalder. Det er vel bleven paaberaabt, at man gav Lovens tilbagevirkende Kraft; men denne Retsregel, om ikke at give Lovens Tilbagevirkning paa Forhold, som have eksisteret før Lovens Emanation, er vel en ubetinget Regel for Domme, men det er ingen aldeles bindende Regel for Lovgiveren, saaledes at han ikke skulde kunne gøre Forandring i allerede eksisterende Rettigheder. Der vilde blive en Stillestaen i Staten, naar man ikke skulde kunne lægge nye Baand paa Undersaatter, som allerede vare fødte, eller lægge nye Byrder paa Eiendomme, som ville falde den nærværende Eier til Byrde. Det er Noget, som idelig skeer, men desuagtet maa vistnok Staten vise stor Vaersomhed i at give Lovens nogen bebyrdende Indflydelse paa de allerede eksisterende Forhold; thi det er dog et Onde for Bedkommende, at de ikke erholde de Rettigheder, som de kunde have havt Grund til at paaregne ifølge de forhen bestaaende Love, og man kan ingenlunde indrømme, at der findes en fuldkommen Lighed Sted mellem de Ikke-Børnepligtigfødte og de Børnepligtigfødte, naar de nu strax skulle gøre lige Tjeneste, som hine; thi den Børnepligtigfødte har bestandig haft den Bevidsthed, at han skulde tjene; han har indrettet sin hele Leveplan derefter, og altsaa kommer det ham ikke uventet, hvorimod den, der ikke er værnepligtig født, som har indrettet sin hele Livsplan under den Forudsætning, at han er fri for denne Byrde, er værre faren, naar han nu skulde tjene. Der vil altsaa være stor Billighed for, at Lovens blev noget indskrænket med Hensyn til de allerede eksisterende Individuer; det er ogsaa erkjendt i de Forslag, som til almindelig Børnepligts Indførelse hidtil have været forelagte Stænderne, idet i disse indeholdes, at den nye Lov kun skulde anvendes paa alle dem, som endnu ikke have opnaaet 18 Aars Alderen; man har endog anseet det temmelig nærgaaende, at anvende den paa alle dem, som ikke have opnaaet fulde 18 Aars Alderen, og at man derved ikke har staaet dem, som skulde inddrages under Børnepligten, altsor meget, kan man slutte deraf, at Stænderne ikke have foreslaaet nogen yderligere Bebyrdelse for dem, men at tværtimod de jydste Stænder have til det i 1844 forelagte Udkast gjort det Forandringsforslag, at alle de, som vare over 10 Aar, skulde fritages; og da der blev forelagt et nyt Udkast i 1846, androge de paa, at alle de, der vare under 15 Aar skulde fritages; — altsaa var paa den Tid den almindelige Mening for, at man ikke skulde gaae videre, og at man ved at sætte Alderen til 18 Aar, var gaaet de hidtil værnefrie rigeligt nær nok. Naar man har paaberaabt sig, at Bedkommende dog maatte være beredte derpaa ved de forhen forelagte Lovudkast, er det dog klart, at der er stor Forskjel paa den Visshed, der opstaaer, naar Noget erklæres som Lov, og den, der kan have, naar Noget blot er foreslaaet som Lov, thi i sidste Tilfælde er der megen Tvivl om, naar det kan træde i Lovskraft, og det er vist, at dersom det Udkast, som var forelagt Stænderne i 1846, havde i 1847 faaet Lovskraft, vilde for nærværende Tid de, som vare 19 og 20 Aar, have været frie, og det er altsaa vist, at man gaaer dem nær nok; men jeg troer dog ikke, der kan være nogen Tale om i Diebliffet at finde Anledning til at erklære sig imod Forslaget, thi Anordningen skal anvendes i Krigens Tid, og i Krigens Tid vilde Staten retfærdigen kunne paalægge alle sine Undersaatter Deeltagelse i Landets Forsvar. De Anordninger, som ere givne om Børnepligten, angaa blot Forpligtelsen til at modtage Vaabeøvelse og gøre den Tjeneste i Fredstid, hvorved den Paagjældende kunne danne sig for Kri-

gen, men naar man paa den ene Side antager, at Anordningen bør være gjældende for alle dem, som først efter dens Antagelse opnaaer Udførelsesalderen, forekommer det mig dog høist ubilligt, at man skal gjøre en særdeles Undtagelse ved at lægge Byrden paa den Klasse, der ellers vilde være fri derfor, nemlig de, der ere fødte i Aaret 1826. Der indeholdes vel i Udkastets § 8, saaledes som det er amenderet af Comiteen, at Lægsbrullealderen for Fremtiden skulde beregnes efter den Alder, man havde opnaaet inden Aarets Begyndelse, og dersom denne Regel virkelig skulde gjøres gjældende, vilde de, som vare fødte i 1826, være at betragte, som om de vare 22aarige; men jeg troer, at der er en Irring deri, som vil vise sig, naar denne Paragraph kommer til Forhandling, og jeg maa antage det saameget mere, som 9de Paragraph nævner de samme Personer, der ere nævnte i § 4 som 23aarige, altsaa maa vel Meningen være den, at i Almindelighed skulle alle de, som ere fødte før 1827, og som ikke paa Grund af deres Fødsel eller tidligere Forhold være værnepligtige, være frie, men at der skal gjøres en særegen Undtagelse for dem, der ere fødte i det foregaaende Aar; men det forekommer mig, at en saadan særdeles Undtagelse saavel har Vilkaarlighedens Præg, som ogsaa i sig selv Meget imod sig. Dersom der skulde bygges paa den Omstændighed, at de, der ere fødte i de nærmest foregaaende Aar, skulde underkastes en særegen Udførelse efter Anordningen af 23de September d. A., — det vil siden blive Gjenstand for Undersøgelse, om denne Anordning bør blive ved Magt eller ophæves, men jeg sætter, at den vil blive ved Magt — saa vilde man dog behandle dem, der vare fødte i 1826, og som efter de da gjældende Regler ved den Session, der foregaaer næste Aar, betragtes som 23aarige, haardt; man vilde paa lægge dem en særegen Byrde fremfor alle Andre, thi Byrden af den Udførelse, som de skulde være underkastede efter Anordningen af 23de September d. A. er i det mindste anseet for at være af en ringere Betydning, end den, som finder Sted efter den almindelige Lov, og den er det i alt Fald, forsaavidt det kun er en lille Quotadeel af det Mandskab, som Forordningen omhandler, der vilde underkastes Udførelse, hvorimod, naar man antog den Undtagelse, som § 4 indeholder med Hensyn til dem, som ere fødte i 1826, dette vilde medføre, at næsten Alle bleve udførelse.

Jeg kan i Anledning af denne Paragraph ikke undlade at fremsætte et Spørgsmaal, som jeg troer, er af stor Betydning, nemlig, kan Regjeringen paa nogen Maade dispensere fra de Regler, som ere foreskrevne ved nærværende Anordning? Det er jo vist, at naar den nye Forfatning træder i Kraft, maa Regjeringen kun i Forbindelse med Rigsdagen kunne give Love; Kongen skal da bringe disse Love i Udøvelse og kan ikke have Magt til at undtage hvem og hvad han lyfter, saaledes som det hedder i Kongelovens og Landsloven 1—1—1. Men hvorvidt Undtagelse fra Loven skal finde Sted, er Noget, som ikke tages i Betragtning ved det foreliggende Udkast; det er derimod i den Afdeling, hvori jeg er, bleven underkastet Forhandling, hvad der for Fremtiden i saa Henseende skal antages, og jeg troer, at Stemningen almindelig var for, at alle Dispensationer fra de hidtil gjældende Love, som efter almindelige Regler hidtil have fundet Sted, fremdeles maatte blive ved Magt, indtil disse Love forandres, men at der i de Love, som blive vedtagne af Kongen og Rigsdagen, ikke maatte gjøres Undtagelser, uden forsaavidt disse vare hjemlede i Anordningerne selv, og de saaledes selv indeholde nøiere Bestemmelser om, hvad der kan være Gjenstand for Undtagelse, og under hvilke Betingelser disse Undtagelser kunde indrømmes. Men nærværende Anordning indeholder, som sagt, Intet i saa Henseende, og dersom den Mening skulde blive gjældende, som her synes at have Stemningen for sig, at den Anordning, hvorom her er Spørgsmaal, skal fremkomme under Præg af Lov, gennem Medvirkning af Kongen og Rigsdagen, maatte al Dispensation bortfalde, og det troer jeg dog, naar man tager Hensyn til Anordningens Indhold, kunde være meget betænkeligt. Jeg vil ikke tale om, at der kunde være særdeles trængende og talende Omstændigheder, som kunde gjøre Anvendelsen af § 4 høist sølelig for de Individier, som den omhandler, ja høist ubillig, og at mange offentlige Hensyn derved kunde blive satte til Side, dette vil jeg aldeles see

bort fra; men ogsaa med Hensyn til Tjenestemaaden bestemmer Udkastet jo i § 19, at Tjenesten skal forrettes i Overensstemmelse med Armees-Organisationen, og dersom der altsaa blev Tale om nogen Undtagelse fra en vis Tjeneste, vilde den heller ikke kunne bevilges, saafremt man skulde lægge hiint Princip til Grund. Jeg troer, at dette er Noget, som i flere Henseender fortjener Overveelse, hvorvidt Regjeringen skal have Magt til at gjøre Undtagelser fra denne Anordning, og hvilke Bestemmelser, der i denne kunde blive Gjenstand for saadanne Undtagelser, samt under hvilke Betingelser disse maatte meddeles.

Hvad den 2den Passus af Paragraphen angaaer, kan jeg ikke andet end være ganske enig med det ærede Medlem af Comiteen, som mener, at Alle, som ved Indbetalinger i Overensstemmelse med de forhen gjældende Anordninger have erhvervet en Fritagelse for Udførelse, bør have deres Penge tilbage, naar denne Ret betages dem. Det er vistnok overmaade rigtigt, hvad den ærede Referent har anført, at den Rettighed, de have erhvervet, ikke er nogen anden Ret end den, at de, som, skjøndt fødte udenfor den værnepligtige Stand, ere indtraadte i en Stand, som gjøres deres Børn værnepligtige, dog kunne holde deres Børn frie og at disse skulle sættes ved Siden af dem, der ere værnepligtige; og det er med Hensyn dertil, at jeg troer, at det kan forsvares, at man tager denne Frihed fra dem. Men naar man gjør dette, er jo det, som Staten har modtaget Penge for, bleven aldeles Intet, og at Staten da skulde beholde de Penge, den har modtaget for den Frihed, som ved Loven selv gjøres til Intet, synes mig ingenlunde retfærdigt eller sømmeligt. Det er vel sagt, at disse Individier, som ere saaledes fritjødte, allerede have opnaaet Noget, derved nemlig, at de have været frie for de Gæner, der ere forbundne med at være værnepligtig; men i Sagen selv vil det Intet sige med Hensyn til de unge Mennesker, for hvem en saadan Sum er betalt; thi saalænge de ere hjemme i det fædrene Huus, have de ikke noget Særskilt at iagttage, og disse Byrder ere vistnok ogsaa saa aldeles ubetydelige, det er rene Formaliteter, at man for at blive fri for dem, vist ikke vilde betale 100 Rbd. eller Mere. Jeg troer ogsaa, at det er et aldeles urigtigt Synspunkt, man ved Besvarelsen af dette Spørgsmaal er gaaet ud fra, naar man siger, at Staten ikke er berettiget til at tilstaae Noget en absolut Frihed for Værnepligt, og at den derfor heller ikke kan skyldes nogen Erstatning, fordi denne Frihed ikke vedbliver; thi jeg troer, at her slet ikke er Spørgsmaal om Erstatning; hvis saa var, maatte der gives en Sum, som kunde ansees som Valuta for den erhvervede Rettighed; men her er kun Spørgsmaal om, at Staten skal tilbagegive det, som den har erhvervet for Tilstaaelsen af en Frihed, som den selv gjør til Intet. Dersom et lignende Forhold kunde finde Sted mellem 2 private Mænd, vilde det beroe paa særegne Omstændigheder, om der kunde fordres Tilbagebetaling, naar den ene Contrahent, paa Grund af senere indtraadte Begivenheder eller paa Grund af senere Love, ikke kunde yde den Ret, han ved Contracten havde tilfagt den Anden; men her er det Staten, som har modtaget Penge for en Frihed, som den selv gjennem sin egen Lov borttager og gjør til Intet, og mig synes derfor, at Staten, skulde lægge disse Penge fra sig, ikke som Erstatning, men fordi den ikke har nogen Hjemmel til eller det idetmindste ikke er sømmeligt for den at beholde de Penge, som den har modtaget under en Forudsætning, som den selv tilintetgjør. Der kunde forøvrigt med Hensyn til Maaden, hvorpaa Tilbagebetalingen skulde skee, hvis man antog, at den burde finde Sted, være adskillige Spørgsmaal. Der kunde saaledes f. Ex. være Spørgsmaal, om disse Penge skulde gives tilbage med Renter; men jeg troer ikke, at jeg bør indlade mig herpaa, da det vilde være altfor minutiøst. Der kunde ligeledes være Spørgsmaal, om Pengene skulde tilbagebetales det Individ, for hvem de vare betalte, eller Faderen, som havde betalt dem for ham, eller dennes samtlige Arvinger; men disse Spørgsmaal, som kun i enkelte Tilfælde vilde reise sig, troer jeg ikke, man behøver at indlade sig paa. Det er nok, at Reglen erkendes: at Vedkommende kan paa Anfordring erholde disse Penge tilbage, og det vil være vedkommende Minister, som har at paasee, at Vedkommende have Legitimation dertil; opstaaer der da nogen Tvivl om, hvem af flere der skulde være berettiget til Pengene, bliver dette en Sag mellem dem, som de kunne afgjøre ved Domstolene. Der vil

vistnok heller ikke være Tid til at indlade sig paa al denne Casuistik; men jeg troer, at Retfærdighed og Sømmelighed taler for, at Staten erkjender sin Forpligtelse til at tilbagebetale, hvad den har modtaget for at tilstaae en Frihed, som den nu forvandler til et Intet, og det ikke blot i de Tilfælde, at Vedkommende indkaldes til Tjeneste, men i ethvert Tilfælde, naar de ikke ere over den Alder, i hvilken de kunne udskrives; thi den hele Rettighed, som man har erhvervet ved Indbetaling af en Kjendelse, tilintetgjøres dog strax ved Loven. Om Vedkommende i sin Tid ved Lodtrækning bliver fri eller ikke bliver fri, det er en Tilfældighed, og hvis han bliver fri, skylder han ikke den erlagte Kjendelse dette, og Staten har derfor ingen Hjemmel til at beholde denne. Dersom man kunde anvende den romerske Ret her, vilde her være en *conditio sine causa* tilstede, som jeg troer ogsaa i almindelige naturlige Principer vilde findes at have tilstrækkelig Hjemmel; men jeg sætter endog, at der efter den samme Ret kunde være et Spørgsmaal derom, som der ikke forekom mig, at der kan være, saa maatte det dog for Staten være det samme, enten det er en streng Retsfordring eller en Sømmelighedsfordring; thi Staten maa vist fyldestgjøre saavel den ene som den anden. Jeg skal endnu, skjøndt til Overflødighed, bemærke, at den hele Gjenstand er for Staten en reen Ubetydelighed. For de Individuer, hvorom Talen kunde blive, er den maaskee heller ikke nogen Betydelighed, skjøndt det vistnok vil være af største Betydning for dem, at de kunne være frie for Krigstjenesten; men enten det er betydeligt eller ei, bør Staten gjøre Ret, og mindst bør den gjøre Uret for at kunne beholde en ubetydelig Fordeel.

Lüttichau: Under fredelige Forhold skulde jeg vist ogsaa finde, at denne Anordning noget pludselig træffer dem, som hidtil have været frie for Værnepligten. Man maa nemlig erindre, at der med Værnepligtens Opfyldelse er forbunden megen Anstrængelse, som de unge Mænd, der ikke ere forberedte derpaa ved deres Livs Sysjel, vanskeligt ville kunne overvinde. Det er ogsaa Noget, som Erfaringen tilstrækkelig har godtgjort, at Bondestanden i saa Henseende har langt flere physiske Kræfter og langt bedre kan udholde de Strabadser, som dermed ere forbundne, end de andre Classer. Ligeledes maa man erkjende, at de for Værnepligten hidtil fritagne, især de Studerende, paa en ganske anden Maade blive afbrudte i deres Sysler og Arbejde end Bondestanden, og saaledes kunde der nævnes adskillige andre Grunde, hvorfor en saa pludselig Anvendelse af Værnepligten kunde være utilraadelig under andre, under fredelige Forhold; men saaledes som Forholdene nu stille sig, troer jeg ikke, man bør andrage paa Andet, end hvad Udkastet indeholder, nemlig at Alle strax skulle være værnepligtige. Hvad dernæst den anden Deel af denne Paragraph angaaer, som indeholder, at de Individuer, som ved at erlægge Kjendelse eller paa anden Maade have erhvervet deres Sønner fritagne for Værnepligten, nu skulle tabe denne tilvundne Ret, skal jeg tillade mig nogle Ord. Jeg mener nemlig, at det Forhold, i hvilket disse private Folk ere komne til Regjeringen, er et reent Contractforhold, og ligesom en Contract ikke kan indgaaes, uden at begge Contrahenter derom ere enige, saaledes mener jeg ogsaa, at den heller ikke kan hæves, uden at begge Contrahenter ere enige derom. Naar Regjeringen derfor siger: „Jeg vil have Contracten, her har Du dine Penge tilbage“, handler den egenmægtig, og den Anden faaer ikke sin fulde Ret. Jeg troer saaledes, at denne Contract ikke kan hæves uden ved fælles Overenskomst, og naar man vilde spørge de Paagjæbende, om de ere villige til at have Contracten, vilde man vist faae et almindeligt „Nei“; jeg antager derfor ogsaa, at man rettest lader Contrahenternes Forhold blive staaende. Dertil er der saa meget mere Anledning, som de, der have bygget Huus og lagt Jord dertil, under den visse Forudsætning, paa denne Maade at skaffe deres Sønner frie for Tjenesten, for det første ere aldeles ikke omtalte her, ligesom det vistnok vilde have sin store Vanskelighed at lade dette Forhold gaae tilbage. Regjeringen har i sin Tid, jeg vil ikke sige opfordret til at indgaae saadanne Contracter, men den har dog givet Anledning dertil, og jeg troer derfor, at man fra Regjeringens Side maatte ved denne Leilighed gaae saa generøs tilværks som muligt; jeg mener dermed, at hvis der er nogensomhelst Ret, som jeg antager, der er paa disse Individuers Side, maa Staten heller give efter end træde

dem for nær i nogen Maade. Jeg skal fremstille dette Forhold paa den omvendte Maade. Jeg vil nemlig antage, at Istedetfor denne Værnepligtlov, som nu ligger for os, forelaae en Regjeringsforanstaltning, der gik ud paa, at al Værnepligt skulde være ophævet; saadant var ikke umuligt, naar vi havde Penge nok; vi kunde da følge Englands Exempel og maaskee befinde os vel derved — naar en saadan Lov her forelaae, vilde naturligvis de Individuer, som have indbetalt deres Penge for at skaffe deres Sønner frie, henvende sig til Regjeringen og sige: „Vi have givet vore Penge bort uden Nytte, giv os dem nu tilbage!“ —; men det vilde da nok være uvist, om Regjeringen vilde finde sig beføiet dertil, og om den ikke snarere vilde sige: „Vi have holdt den Contract, vi have indgaaet med Eder, og videre Fordring have I ikke paa os“. Men ligesom Regjeringen i dette Tilfælde vilde holde sig til Contracten, saaledes burde den ogsaa gjøre det i det andet. Vedkommendes Ret kan ikke bortforklares paa den Maade, at de fornuftigvis ikke have tænkt sig Andet, end at blive stillede paa samme Punct, som de hidtil Værnefrie. Hvad de have tænkt, eller ikke tænkt, er meget vanskeligt for os her at afgjøre; men hvad som er vist, det er, at de have villet opnaae, at deres Sønner bleve frie for Kongens Tjeneste, som det kaldes, og det opnaae de ikke derved, at de faae de indbetalte Penge tilbage. Forsaavidt der skulde gaaes ind paa Udkastets § 4 med Hensyn til de hidtil fritagne, mener jeg, at det Udtryk, der er brugt i 2den Linie i 2den Passus: „udstrevet til activ Tjeneste“ ikke vil være aldeles correct; thi Enhver, som trækker Loddet, er jo egentlig udstrevet til Kongens Tjeneste, men det er jo egentlig kun dem, der blive indkaldte, som der er Spørgsmaal om, skulle have deres Penge tilbage.

Højesteretsassessor Bruun: Jeg har den Bemærkning at gjøre ved første Passus af § 4, at det forekommer mig, at den egentlig er overflødig. Naar nemlig § 1 fastsætter, at alle i Kongeriget Danmark fødte Mandspersoner skulle, uden Hensyn til Person, Stand eller Herkomst, være Værnepligten underkastede, er naturligvis derunder indbefattet ogsaa de Personer, der gaae ind under den første Deel af første Passus; og forsaavidt § 12 siger, at med 22-Aars Alderen indtræder den almindelige Værnepligt, saa er dermed ogsaa sagt, at Udstævningen begynder for de Personers Vedkommende, der ere fødte i 1826. Naar § 1 gjør Værnepligten almindelig for Alle, og § 12 siger, naar Værnepligten skal træde i Udøvelse, mener jeg, at der er sagt Alt, hvad der staaer i første Passus af Paragraph 4. Det er denne Bemærkning, jeg skulde tillade mig at gjøre, fordi den Regel, at det Overflødige ikke skader, ikke altid kan siges at være paa sit rette Sted.

Til hvad der af den sidste ærede Rigsdagsmand er yttret med Hensyn til sidste Passus af § 4 angaaende Tilbagebetalingen af den Kjendelse, som er erlagt efter Forordningen af 8de Mai 1829, skal jeg kun tillade mig den Bemærkning, at, da Forordningen af 8de Mai 1829 § 15 og 16 kun indeholder, at der er Mænd uden for Bondestanden, som, naar de bebygge en hidtil uopdyrket Jord, eller naar de bygge et Huus paa opdyrket Jord m. v., kunne ved at indbetale en Pengesum opnaae Frihed, er det naturligt, at, ligesom Forordningen af 1788 fritog dem aldeles, naar de indløbde sig paa saadanne Foretagender, men Forordningen af 1829 ophæver denne fritagelse under visse Betingelser, det ikke er nogen anden Ret, disse Personer have erhvervet end den, de havde, før de indtraadte i Bondahaandteringen. Ved at forlade deres Stilling udenfor Bondestanden og indtræde i denne Stand, vare de udsatte for at blive Værnepligten underkastede; det er denne Udsættelse for, som de ved at betale Penge kunde frie sig for; men det forekommer mig dog, at deraf følger, at de derved kun fattes tilbage i den Stilling, hvori de vare, førend de traadte ind i Bondahaandteringen, og i denne Stilling vare de lige med alle dem, der ikke vare underkastede Værnepligten. Jeg er derfor ikke tilbøjelig til at ansee det ved Kjendelsens Indbetaling opstaaende Forhold som et reent Contractforhold, men jeg maa med den meget ærede Rigsdagsmand for Københavns 3die District (Orsted) være enig i, at det er sømmeligt for Staten at tilbagegive den erlagte Pengesum i det Tilfælde, at man kræver Vedkommendes Kræfter til at udøve Værnepligten, og det er det, Udkastet bestemmer. (Fortætted.)

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Trediede Møde.

(Fortsat.)

Justitsministeren: Den Paragraph, hvorom Discussionen her dreier sig, indeholder fornemmelig 2 Bestemmelser, den ene, at de hidtil Ikke-Værnepligtige, som ere fødte i 1826, blive paalagte de samme Forpligtelser, som de hidtil Værnepligtige, og den anden, at de af den hidtil ikkeværnepligtige Befolkning, hvis Fritagelse for Værnepligten grunder sig paa Indbetalingen af en Kjendelse, have Ret til at erholde den erlagte Kjendelse tilbage, naar de blive udfreyne til activ Tjeneste. Hvad det første Affnit af denne Paragraph angaaer, hører jeg ikke rettere, end at der er en almindelig Genstemmighed om at erkjende Paragraphens Retfærdighed under de nuværende Forhold, og jeg skal derfor kun tillade mig at berøre, at forsaavidt det af en æret Rigsdagsmand er bleven fundet overflødigt, at denne Bestemmelse stod der, paa Grund af Bestemmelserne i §§ 1 og 12, da maa jeg ogsaa erkjende, at de samme Regler vel indeholdes i disse 2 Paragrapher, da det nemlig af dem vil følge, at de, som ere fødte i 1826 ved Udskrivningerne, som foregaae for 1849, behandles som 22-aarige, og de derved i og for sig ere overgaaede til den værnepligtige Befolkning; men det kan dog neppe ansees overflødigt at udtale dette bestemt, allerhelst da det kommer i Berøring med, hvilke Rettigheder de efter den ældre Lovgivning Ikke-Værnepligtige, der udfreyes, kunne erholde med Hensyn til Tilbagebetalingen af den Udgift, som de maatte have havt for at skaffe sig fri for Værnepligten.

Det er altsaa egentlig kun det andet Punkt, jeg skal berøre; i Henseende til dette ere imidlertid de fleste af de Bemærkninger, som jeg derom kunde have at fremsætte, allerede fremkomne. Fritagelse for Værnepligt er hidtil ikke alene erhvervet ved Kjendelse, men den er ogsaa erhvervet paa andre Maader, navnlig i Genhold til Forordningen af 20de Juni 1788 §§ 28 og 29, deels ved at bosætte en Bondesfamilie paa uopdyrket Jord og deels ved at opføre et nyt Huus paa opdyrket Jord. Den sidste Bestemmelse er vel hævet ved Forordningen af 8de Mai 1829; men da det her angaaer dem, der ere fødte i 1826, maa den Rettighed, som Forordningen af 1788 gav dem, dog endnu ansees at tilkomme dem. Dersom der nu var Spørgsmaal om at sætte dem, der saaledes have havt en Dpoffrelse for at fritages for Værnepligt, aldeles tilbage paa det Standpunkt, hvorpaa de stode, før de gjorde denne Dpoffrelse, vilde deraf følge, at man ogsaa maatte give dem, som havde bygget et Huus med 3 à 4 Ldr. Lands Tilliggende, Erstatning for de Dpoffrelser, de derved have havt, og ligesaa med Hensyn til dem, som have bygget Huus paa uopdyrket Jord; men det er klart, at det vilde være umuligt i mange Tilfælde at udfinde, hvilken Erstatning derfor skulde gives dem. I mange Tilfælde er vel Saadant skeet uden at Bedkommende fortrindsviis havde Hensyn til den Rettelse, der vilde tilkomme dem med Hensyn til Værnepligten; ofte er det vel skeet med Hensyn til de øvrige Fordele, som kunde være forbundne med et saadant Foretagende. Naar man nu dog ikke kan saaledes aldeles restituere det Forhold, som er opstaaet derved, at Noget har gjort en pecuniær Dpoffrelse for at fritages for Værnepligten, og det derhos kunde være vanskeligt nok at afgjøre, hvem der skulde erholde den Erstatning, som med Sømmelighed i saa Henseende kunde fordres af Staten, mener jeg, at det dog kun kan være dem, hvis Tjeneste fordres, eller som endog alene udfreyes til den active Tjeneste; thi jeg synes ikke, at der er tilstrækkelig Anledning til at skjelne mellem dem, som udfreyes og dem, som indkaldes; thi Enhver, som udfreyes,

maa efter Regjeringens Anskuelse være berettiget til at fordrø Tilbagebetaling. Med Hensyn til de Øvrige, der ikke udfreyes, har denne Bestemmelse, som nu gives, ingen Indflydelse; med Hensyn til dem, der ere utjenstdygtige, som altsaa ville blive fritagne, hvad enten de have erlagt Kjendelse eller ikke, har nærværende Forordning heller ingen Indflydelse. De have dog hidtil været fritagne for de Byrder, som have paahvilet de Værnepligtige med Hensyn til Indtegningen i Kullerne, med Hensyn til Flytningsfrihed o. s. v., og det er ikke en ganske ubetydelig eller intetsigende Byrde, de derved ere blevne fritagne for, og den samme Fritagelse vil ogsaa i Fremtiden tilkomme dem, naar de ikke udfreyes eller indkaldes. Det forekommer mig saaledes, at Regjeringen, hvis Anskuelse ogsaa Flere af Udvalget har tiltraadt, har truffet det Rette ved at tilstede Tilbagebetaling af Kjendelsen, der er erlagt af dem, paa hvem den emanerende Lov faaer en væsentlig Indflydelse.

Orsted: Jeg kan ikke Andet end vedblive, hvad jeg forhen har yttret om det Ubillige i at inddrage dem, som ere fødte 1826, og som efter Sproget i Anordningen om Landmilitievæsenet fra 1ste Januar 1849 blive at ansee som 23-aarige, under Værnepligten, hvilket er en Undtagelse fra den almindelige Regel. Jeg har iøvrigt forhen bemærket, at dersom Comitens Amendement til § 8 kommer til at træde i Kraft, saaledes som foreslaaet, vil Sagen derved forandres og at da, efterdem de, der ere fødte i 1826, ere som 22-aarige ved Begyndelsen af 1848 behandlede ved den sidste Session, vil der i 1849 ikke være noget 22-aarigt Mandskab. I Anledning af hvad den ærede Deputerede har anført i Anledning af den første Passus i § 4, at den som overflødig kunde undværes, vilde det maaskee i alt Fald være hensigtsmæssigt, om man fik en forandret Redaction af den, saaledes, at det traadte frem, at Paragraphen kun indeholder en nærmere Bestemmelse om dem, der ved Indbetaling af en Pengesum vare fritagne for Værnepligten, men at Hovedbestemmelsen iøvrigt ikke var Andet, end hvad som laae i §§ 1 og 12. Med Hensyn til de Bemærkninger, som det sidste Membrum har foranlediget, kan jeg ikke andet end ganske og aldeles henholde mig til, hvad jeg tidligere har bemærket. Jeg anseer det for klart, at Staten i det Dieblig, den tilintetgjør den Rettighed, for hvis Tilstaaelse den har modtaget sine Penge, bør give disse Penge tilbage. Her er ikke Spørgsmaal om Skadeserstatning, og derfor kan jeg ikke erkjende, at her er nogen Lighed tilstede med det Tilfælde, at Noget har opbygget et Huus i Genhold til Forordningen af 1788; der er Forholdet et ganske andet, det er et Forhold, hvori den Raagjældende er traadt til ganske andre Personer, og Staten kan derfor ved at forandre sine Love ikke have nogen Forpligtelse til at give Erstatning; men her er Spørgsmaalet om noget ganske Andet end Erstatning, her er Spørgsmaalet om at lægge Noget fra sig, som man ingen Hjemmel har til at beholde. Staten har modtaget Betaling for Noget, som nu ifølge Loven bliver til Intet, og Staten maa da ikke beholde disse Penge. Jeg mener ogsaa, at Stillingen er aldeles den samme med Hensyn til dem, som udfreyes og dem, som ikke maatte udfreyes; thi den Befrielse for Udskrivning, som de have erhvervet, den gaaer i ethvert Tilfælde bort, og den var Valutaen for de modtagne Penge. Om de af andre Grunde maatte blive frie, enten fordi de ere utjenstdygtige eller fordi de spille sig fri, dette er Noget, som de ikke skyldte den indbetalte Kjendelse, men ganske andre Omstændigheder, der vilde skaffe dem Fritagelse for Tjenesten, om de end ikke havde gjort nogen Indbetaling.

Prof. Larsen: Der er et Spørgsmaal, som vel egentlig henhører til Behandlingen af § 8, og som allerede den ærede Rigs-

dagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted) har berørt, men som jeg troer, man ikke vel ved denne Paragraph kan forbigaae, uden at have faaet en bestemt Anskuelse om, hvorledes det dermed forholder sig, nemlig Beregningen af Lægdsalderen. Efter den Beregning, som Anordningens tydelige Ord indeholde, ere alle de, der ere fødte i Aaret 1826, 22aarige i Aaret 1848; efter den Beregning derimod, som Comiteen har antaget for den rigtige, ville de, der ere fødte i 1825, først nu i Aaret 1848 være at betragte som 22aarige. Jeg vil nu tillade mig at stille det Spørgsmaal til den høitagtede Justitsminister, om han ikke maatte see sig istand til at meddele en bestemt Oplysning, om de Værnepligtige, der ere behandlede ved de i indeværende Aar og navnlig i Efteraaret holdte Sessjoner, ere de, som ere fødte i 1825, eller de, som ere fødte i 1826. Det forekommer mig, at Afgjørelsen heraf vil kunne have en væsentlig Indflydelse paa Bedømmelsen af denne Paragraph.

Justitsministeren: Jeg skal tillade mig at besvare det til mig rettede Spørgsmaal derhen, at det er de i 1826 fødte, som ved Sessjonerne, som ere afholdte for de Værnepligtige i indeværende Efteraar for Aaret 1849, ere behandlede som 22aarige, og dette er i Overensstemmelse med de Regler, der hidtil have været gjældende efter Lovbestemmelserne.

Prof. Larsen: Det er altsaa de Værnepligtige, som ere fødte i 1826, som ere behandlede ved Sessjonerne i Efteraaret; de ere altsaa ifkun udfrevne med alle de Fritagelser og Undtagelser, som gjælde efter de hidtilværende Anordninger. Naar man nu til de Sessjoner, der skulle afholdes i 1849, vil indkalde de hidtil Ifkewærnepligtige, og udfri dem, der ere fødte i 1826, veed jeg ikke, hvorledes man for disses Vedkommende agter at forholde sig med Hensyn til de Fritagelser, som have været indrømmede alle de Værnepligtige, som ere fødte i samme Aar. Det forekommer mig dog, at der ikke vilde være Lighed og Billighed i, at de i Aaret 1826 fødte værnepligtige Personer skulde være behandlede med en stor Mængde Fritagelser og Forbigaaelser, og derimod de i 1846 fødte Ifkewærnepligtige skulde kunne udfri efter den nye Anordning uden saadanne Fritagelser.

Chr. Johansen: Det er ifkun een Bemærkning, jeg har at gjøre med Hensyn til, hvad et æret kongevalgt Medlem har udtalt, nemlig at, hvis man spurgte dem, som havde frikjøbt deres Sønner, om de vare villige til at renunciere paa deres erhvervede Ret, vilde de Alle vistnok svare Nei. Jeg skal hertil bemærke, at jeg er i dette Tilfælde og har frikjøbt mine Sønner for Krigstjenesten, og at Tiden nu stunder til, at de snart kunne vente at blive udfrevne; men jeg skulde dog ikke betænke mig paa strax at have dette saakaldte Contractforhold.

Algreen-Ussing: Den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 7de District (Larsen) har tildeels allerede forekommet mig med Hensyn til den Bemærkning, jeg havde havt til Hensigt at fremsætte ved denne Paragraph. Jeg skal nemlig, med Hensyn til den Stilling, hvori Landet for Diebliffet befinder sig, heller ikke for mit Vedkommende fremsætte nogen Erindring mod, at der nu strax strides til Udskrivning ogsaa af de hidtil Ifkewærnepligtige af 22 Aars Alderen, idet jeg dog skal forbeholde mig en Bemærkning ved § 5 med Hensyn til de hidtil værende Værnepligtiges Stilling, som denne Paragraph giver Anledning til. Men forsaavidt § 4 bestemmer, at de, som hidtil have været frie for Værnepligten, skulle, forsaavidt som de ere fødte i Aaret 1826, være Værnepligten underkastede lige med den hidtilværende værnepligtige Befolkning, forekommer det mig deraf klart, at der maa tilkomme dem de samme Fritagelser og Undtagelser, som der har været tilstaaet den værnepligtige Stand, der allerede er udfreven i Aar fra Aaret 1826, og at der ligeledes maa blive Spørgsmaal, om analoge Undtagelser kunne komme til Anvendelse paa den værnepligtige Stand i Lighed med dem, der have fundet Anvendelse for de Værnepligtige. Jeg maa nemlig bemærke, at forsaavidt der har været Undtagelser, der ikke vare ligefrem lovbegrundede, men det var en blot Raadesag, om saadanne Begunstigelser skulde tilstaaes, da er der vel ved et Circulaire fra Justitsministeriet af 28de Juli tilkjendegivet Sessjonerne, at Saadanne i Regelen ikke vilde komme til Anvendelse; men de lovbestemte Undtagelser have derimod fundet deres fulde Anvendelse

paa de Udskrivninger, der laar ere foretagne af det 22-aarige, eller, som Justitsministeren har betegnet det, det i Aaret 1826 fødte værnepligtige Mandskab. Derefter ere Vedkommende enten aldeles blevne udslettede af Rullerne, forsaavidt Lovgivningen hjemlede det, eller blevne forbigaaede ved Udskrivningen.

Den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted) har derhos reist et Spørgsmaal, som forekommer mig at være af den største Bigtighed ved den her omhandlede Sags Behandling, og hvorom det derfor er ønskeligt at erfare Regjeringens Mening, nemlig om der for Fremtiden, naar der ikke skal finde nogen lovbestemt Undtagelse Sted fra Værnepligten, heller ikke ad administrativt Vel skal kunne finde nogen Fritagelse Sted, om heller ikke Dispensationer fra Regjeringens Side ville kunne blive tilstaaede. Dette Spørgsmaal har ogsaa været reist i den Afdeling, hvoraf jeg er Medlem, og der antog man ligeledes temmelig almindeligen, at saadanne Undtagelser ikke for Fremtiden burde eksistere; det er navnlig med Hensyn til Embedsmænds Værnepligt, som jo efter Anordningen skal udstrække sig til en Tid af 16 Aar, af særdeles Bigtighed at erfare, om Dispensationer og Undtagelser ad den administrative Vel kunne ventes tilstaaede eller ikke.

Hviesteretsassessor Bruun: Jeg skal blot tillade mig, som et Supplement til hvad den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 7de District (Larsen), har anført, at yttre, at, forsaavidt jeg har opfattet Udkastet, er ved § 4, sammenholdt med § 12, Lægdsrullealderen udfudt et Aar længere, end hvad der tidligere har fundet Sted. Naar Comiteen i § 8 vil have Lægdsrullealderen opgivet ved det Aar, som den Paagjældende har fyldt ved Værnepligtens Aarets Begyndelse, saa var nemlig Lægdsrullealderen tidligere opgivet ved det Aar, som den Paagjældende fyldte i det løbende Aar, saaledes, at det var at ansee som opnaaet allerede den 1ste Januar s. A. Deraf følger, at En vil blive betragtet som 22 Aar gammel, som fyldte 23 Aar den 2den eller 3die Januar 1849. Denne Folge maatte Comiteens Bestemmelse naturligviis have for de tidligere Ifkewærnepligtige, som nu udfri, idet de sættes et Aar tilbage, derimod vilde den ingen Indflydelse faae for de tidligere Værnepligtige, der, efter hvad den høitærede Justitsminister har bemærket, som fødte i 1826, allerede have været udfrevne i 1848.

Prof. Larsen: Det er vistnok en mindre rigtig Opfattelse, der tildeels fandt Sted hos den ærede Rigsdagsmand, der sidst talte, saavidt jeg skjønner. Jeg troer for det Første, at Meningen med denne nye Anordning er, at nu fra et vist Tidspunct en aldeles lige Behandling skulde finde Sted af dem, der hidtil vare værnepligtige fødte og af dem, som hidtil vare frifødte; dette synes at fremgaae af hele Anordningens Indhold. Meent har man, at dette vilde skee, naar man tog Aaret 1826 og bestemte, at alle de, som vare fødte i dette Aar, skulde behandles efter denne Anordning. Der er imidlertid, efter den Oplysning, som den høitærede Justitsminister har givet, fremkommet, om jeg saa maa sige, en Forstyrrelse heri, derved, at de i Aaret 1826 fødte Værnepligtige allerede i dette Efteraar ere blevne behandlede efter de ældre Regler. Dernæst er det, saavidt jeg har forstaaet Comiteens Betænkning, ingenlunde dens Mening, at ville foreslaae noget Nyt med Hensyn til Lægdsrullealderens Beregning; men Comiteen har netop kun villet betegne den rigtige Maade, som hidtil skal have fundet Sted. Det er mig bekendt, at Flere med Lægdsrullealderen bekjendte Mænd ere af samme Anskuelse, uagtet det forekommer mig klart at fremgaae af de gjældende Anordninger og deres Motiver, at Lægdsrullealderens Beregning skal skee paa en anden Maade, end den af Comiteen angivne.

Hviesteretsassessor Bruun: Jeg kan dog ikke erkjende Rigtigheden af, at den tidligere Lægdsrullealder skulde forstaaes anderledes, end jeg har anført. Det er ved de tidligere Forklaringer af Lægdsrullealderen altid netop udhævet, at derved skal forstaaes det Aar, som den Paagjældende først fylder i det løbende Kalenderaar som allerede opnaaet 1ste Januar s. A., saaledes, at, naar En var født den 30te Decbr. 1826, ansaars han dog i Januar 1848 som 22aarig efter Lægdsrullealderen. Jeg veed ikke, om det i dette Tilfælde er tilladt at henvende mig til den 18de kongevalgte Rigsdagsmand (Lüttichau); thi denne Sag har ogsaa været Gjenstand for Behand-

ling i Stænderne, navnlig ved ham som Referent, der saaledes vil kunne give den fornødne Oplysning.

Scavenius: Angaaende det Spørgsmaal, som har været noget omventileret mellem de sidste Talere, om Forstaaelsen af Lægsrullealderen, maa jeg gøre den Erindring, at denne Lægsrullealder blev forskjellig forklaret, da Værnepligtsagen i Aaret 1846 var for i Stænderne. Da løb imidlertid ogsaa den tilsvarende Paragraph i Lovforslaget heelt anderledes, end denne her i det nærværende Udkast lyder, og hvad mig selv angaaer, da var jeg dengang, som jeg tildeels er endnu, i Tvivl om, hvorledes denne Lægsrullealder ret skulde forstaaes; men da den, i Stænderne til denne Sags Behandling nedsatte Comitee havde en Mand i sin Midte, som vel dengang maatte ansees for at være den meest Kyndige i dette Sag, nemlig nu afvode Generalkrigscommissair Abrahamson, saa kunde der fra min Side ikke være nogen Betænkelse ved at gaae ind paa den der antagne Anskuelse, som der forøvrigt vel heller ikke er Tvivl om, jo var rigtig; men, som sagt, i det dengang forelagte Udkast løb Ordene meget forskjellig fra de Ord, der findes i nærværende. Jeg kan ikke oplæse det, da jeg ikke har det her tilstede, men de ærede Medlemmer ville kunne erfare, at det er saaledes; jeg troer forøvrigt, at Forskjellen stikker deri, at dengang tog man Hensyn til det Aar, hvori Sessionen holdtes, idet nemlig Sessionerne holdes altid Aaret, førend de udstrevne Mandskaber skulle møde, medens man nu derimod tager Hensyn til det virkelige Udskrivningsaar. Om jeg forklarer det rigtigt, tør jeg ikke med Bestemthed sige, men saaledes har Sagen stillet sig for mig. Jeg skal derhos tillade mig, med Hensyn til den Forklaring, som vor ærede Ordfører gav om Motiverne for Comiteen til, ikke at urgere nogen Forandring i hvad der i Udkastet er fastsat om, at de, som ere fødte i, 1826, skulle være værnepligtige, at bemærke, at det, der for mig var afgjørende, var de allerede berørte Tidsumstændigheder, og at jeg ikke troede at burde tillægge de øvrige af ham anførte Motiver nogen Vægt. Dette skal jeg kun for min egen Skyld tilføie.

Der er af et æret Medlem her i Forsamlingen stillet et Amendement om, at alle de Kjendelser, der ere erlagte for at fritages for Værnepligten, skulle tilbagebetales uden Hensyn til, om Bedkommende senere blive udstrevne eller ikke. Jeg kan ikke andet end finde, at dette er fuldkommen consequent, og Grunden, til at jeg ikke strax tiltraadte det, var, at jeg ikke havde nogen Oversigt over, hvor store disse Summer kunde være. Dersom jeg ikke nærmere oplyses om, at disse Summer ville være meget store, da agter jeg ogsaa, naar Amendementet kommer under Afstemning, at stemme derfor, og det saameget mere, som jeg yderligere er bleven bestyrket i denne min Mening ved hvad der af den ærede Rigsdagsmand for Københavns 3die District (Orsted) er bleven anført for det. Det Medlem af Comiteen, som har stillet dette Amendement, er idag ikke tilstede her i Forsamlingen og han kan saaledes ikke selv tage Ordet for det.

Naar det af et æret Medlem er bleven anført, at § 4's Begyndelse er overflødig, fordi det, som deri indeholdes, allerede ligger i § 1, sammenholdt med § 12, saa troer jeg dog ikke, at dette forhold sig saa; thi naar Bestemmelsen i § 4 skulde udgaae, saa vilde af § 1, confereret med § 12, følge, at Alle de, som vare ældre end 22 Aar og hidtil havde været frie, skulde udskrives.

Barfod: Det er blot et Par Bemærkninger, jeg skal tillade mig at gøre. Værnepligtsloven var første Gang for i Stænderforsamlingen 1844. Havde man dengang fundet sig i Villighed, da havde Alle de, som dengang vare 18 Aar, været værnepligtige; men de, som i 1844 vare 18 Aar, ere i 1848 22 Aar, eller værnepligtige efter nærværende Udkast. Denne Betragtning alene vilde være tilstrækkelig for mig til at stemme for Bestemmelsen i § 4, selv om jeg ikke saa hen til, hvorledes Forholdene nu ere forandrede. I Aaret 1844, fandt Forhandlingerne om Værnepligten Sted under den dybeste Fred, medens Forhandlingerne nu foregaae under Krig, og en Krig, mener jeg, af en saadan Natur, at der ikke kan være Oplysning for Nogen til at trække sig tilbage.

Den anden Bemærkning, jeg skal tillade mig, er følgende. Der har, saavidt jeg kan skønne, ikke hidtil fundet nogen absolut Frita-

gelse for Værnepligt Sted; der har kun været en midlertidig, og naar, som jeg haaber, inden faa Dage det nærværende Lovudkast med enkelte Forandringer er bleven Lov, skal det godtgjøre, at det kun var en midlertidig Fritagelse, der tidligere fandt Sted. Naar man altsaa har kjøbt sig Frihed, da er det ikke en fuldstændig Frihed, det er kun en midlertidig Frihed; man har nemlig kun kjøbt sig den Frihed, som fandt Sted og vilde finde Sted, indtil den almindelige Værnepligtslov udkom. Denne Frihed er det, der er opnaaet ved Kjøb; en større Frihed kunde ikke opnaaes, og jeg indseer derfor ikke, at det kan være enten nogen Pligt eller nogen Sømmelighed, der kan paabyde en Tilbagebetaling af den erlagte Kjendelse, naar den, som har kjøbt sig en midlertidig Frihed, nu, da alle midlertidige Fritagelser ophøre, bliver kaldet til Tjeneste. Som Følge heraf er jeg aldeles enig med den ærede Ordfører for Udvalget. Jeg haaber, at han selv vil stille et Forslag i saa Henseende; skulde han imidlertid ikke gøre det, forbeholder jeg mig Ret dertil.

Orsted: Jeg troer, at der, efter de hidtil gjældende Love, ikke er den allermindste Tvivl om, at Lægsrullealderen maa beregnes efter den Alder, man virkelig har opnaaet og er indtraadt i ved Aarets Begyndelse. Det er udtrykkelig sagt i Placaten af 27de Juni 1842, hvorved der skete en Forandring i de hidtil fulgte Regler. Forhen blev nemlig 1ste Mai anset som Normaldagen, hvorefter man beregnede Alderen; men man beregnede den da tillige efter det fulde endte Aar og ikke efter det begyndte. I 1842 derimod blev det befundet rigtigt, at man saavel i Danmark som i Hertugdømmene, beregnede en Persons Alder med Aarets Begyndelse efter den 1ste Januar som Normaldag; men, da Sessionerne først holdtes langt ind i Aaret, og man ved at antage, at det 22de Aar skulde være fyldt den 1ste Januar, vilde komme til det Resultat, at Bedkommende ikke blev udstreven, førend han var maaskee næsten 24 Aar eller meget over 23, antog man det bedst, at Bedkommende blev udstrevne i det Aar, i hvilket de fyldte det 22de Aar, naar man tog Hensyn til den Alder, de havde begyndt den 1ste Januar, idet de dog saa ordentligviis vilde have opnaaet 22 Aars Alderen inden Sessionsmødet i September, idetmindste den største Deel af dem. Dette blev da bestemt og denne Regel er og vedligeholdt i Udkastet, som vist ikke har havt til Hensigt at gøre nogen Forandring deri. Dette seer man af 2 Ting; først fordi at, dersom man vilde betragte dem, der ere fødte i 1826 som 22-aarige, og altsaa dem, som vare fødte i 1827, ikke som 22-aarige i 1849, saa vilde man ingen 22-aarige have i dette Aar. Det var umuligt næsten at gøre en saadan Forandring. Det er ogsaa klart, at naar Anordningen vilde gøre en Undtagelse, vilde den først gøre en saadan med Hensyn til de Ikke-Værnepligtige, saaledes, at Forpligtelsen til Udskrivning skulde for dem begynde fra en anden Tid, end den almindeligviis begynder. Der nævnes derefter i § 9 dem, som ikke have opnaaet 23 Aars Alderen Men hvad der forekommer mig at være unaturligt, det er ikke blot det, at de i Aaret 1826 fødte Ikke-Værnepligtige, derved blive værre stillede end de i Aaret 1826 fødte hidtil Værnepligtige, som ere behandlet ved den sidste Session som 22-aarige, fordi de uden Undtagelse ville komme ind under Udskrivningen; men det forekommer mig tillige at være en exceptionel Bestemmelse, naar man tager disse i Aaret 1826 fødte med, skjøndt man allerede har etableret den meget strænge Regel, at alle de, som inden Anordningens Emanation have opnaaet Udskrivningsalderen, skulle medtages; det er unaturligt. De ærede Rigsdagsmænd, der have yttret sig i den Retning, at de, der vare fødte i 1826 kun skulde medtages med visse Undtagelser og Indskrænkninger, have derhos antaget, at ikke blot de i Anordningen gjorde Undtagelser, som forøvrigt forstørstedelen ikke vilde passe sig paa de hidtil Ikke-Værnepligtige, men at ogsaa Undtagelser, der vare analoge med disse, skulde komme dem tilgode; men hertil vilde udfordres et ganske nyt System, en Række af Bestemmelser, angaaende de Forhold, som skulde ansees at kunne bevirke Fritagelse for de Ikke-Værnepligtige i Analogie med de Forhold, der have bevirket Fritagelser for de Værnepligtige.

Naar en æret Rigsdagsmand har meent, at der aldeles ikke var Anledning til at give de Folk deres Penge tilbage, der have gjort Udbetalinger for at blive frie for Udskrivning, saa har han uden

Løvel ikke ganske sat sig ind i dette Forhold; der kan naturligvis her ikke være Tale om dem, som allerede have opnaaet den Alder, at de ere frie for al Udskrivning og altsaa virkelig have nydt godt af denne Frihed, men Talen er derimod om dem, der endnu ikke ere komne til Udskrivningsalderen og som altsaa reent ville have bortgivet deres Penge for Noget, som de endnu ikke have nydt godt af, som Staten har modtaget Penge for, og som dog siden ved Statens Løve tilintetgjøres.

Lüttichau: Med Hensyn til det Spørgsmaal, som en æret Rigsdagsmand har rettet til mig, og som tildeels allerede er bleven besvaret af et andet Medlem, skal jeg bemærke, at ogsaa mig har den Maade, hvorpaa Lægsrullealderen er forklaret af den ærede Comitee, været paafaldende; men jeg antager det ganske vist, at den Maade, som den ærede Rigsdagsmand har omtalt, at den er bleven forklaret paa under Forhandlingerne i Stænderforsamlingerne, er saaledes, som af den ærede Rigsdagsmand anført, at nemlig Lægsrullealderen forstaaes saaledes, at Enhver, der er født i et vist givet Aar, ansees født den 1ste Januar s. A. Denne Forklaring har ogsaa et andet æret Medlem, som har talt i denne Sag, selv i den roestilbde Stænderforsamling anført at være den rigtige.

Grundtvig: I Henseende til hvad der er talt om Tilbagebetalingen af en erlagt Kjendelse, da har jeg forstaaet det saaledes, at denne Kjendelse ikke har været erlagt af dem, som, efter hvad det hedder i Loven, hidtil havde været værnepligtige, men kun af dem, der for deres Børn og Efterkommere vilde tage den Fritagelse, som de hidtil havde nydt, og dersom dette er rigtigt, saa indseer jeg ikke mindste Grund til, at en saadan Kjendelse skulde tilbagebetales; thi da var det jo aabenbart kun en erlagt Kjendelse for, skjøndt deres forandrede Stilling, alligevel at beholde den Rettighed, som de hidtil havde havt, og som de ikke kunde vente at beholde længere, end alle de, hvormed de havde den tilfælles. Dersom nu den Mening skulle seire, at ingen saadan Kjendelse vilde være at tilbagebetale, saa vilde altsaa den sidste Deel af den 4de Paragraph kunne gaae ud, og dernæst vilde da ogsaa den Bemærkning kunde synes overflødig, som jeg har at gjøre i Henseende til Sproget. Men det er dog ikke saa; thi det er ikke blot i den 4de Paragraph; det er desværre ikke blot i dette Udskift, at vi hvert Dieblif støde paa Ordet „Emanation“. Dette Ord, som jo nu vistnok hører til Cancellistilen, det er dog ikke saaledes at ansee for saa rodfæstet i den, at man ikke skulde kunne haabe, at det endnu kunde oprykkes; thi deels er det dog vel ligesaa net at sige Udstedelse eller Udgivelse, og det er dog unægtelig langt mere forstaaeligt. Var det end, som det hedder i Wisen, ligesødt for os, som kan lidt af mange Sprog, saa er det dog ikke for dem, som kun kjende eet. Jeg veed heller ikke den allermindste Grund, som skulde være til at beholde et saadant Ord, der er bleven indført i Cancellistilen paa en Tid, jeg godt kan huske, vel som en Slags Pragtblomst, omtrent paa samme Tid, som vi fik Georginer. Imidlertid skal jeg kun bemærke, hvad vel desværre vil være overflødig, at den næste Paragraph staaer i den meest strigende Modsetning til Bestemmelsen i Forordningen af 23de September, der reentud erklærer, at der slet ikke skal tilbagebetales nogen Kjendelse til de Staller, der blive udfrevne efter den.

C. N. Petersen: Min Bemærkning slutter sig til de flere foregaaende Talere, mellem hvem der har været omtvistet, hvorledes Lægsrullealderen skal forstaaes. Jeg tror, at man vil komme til en klarere Anskuelse heraf ved at see hen til, hvorledes Rullerne føres. Rullen afluttes den 31te December, og Alle, som ere fødte i Arets Løb, om de end ere fødte i dets Begyndelse, blive da at opføre som 0 Aar gamle og først den følgende 31te December opføres de som 1 Aar. De, som ere fødte i Aaret 1826, ere altsaa i Rullerne den 31te December 0 Aar, den 31te December 1827 1 Aar, den 31te December 1847 21 Aar gamle, og saaledes ved dette Aars Udgang eller næste Aars Begyndelse 22 Aar. Jeg troer derfor, at Comiteens Forklaring er rigtig.

Orsted: Det er mærkeligt, at der kan være en saadan Uoverensstemmelse, thi jeg anseer det for aldeles aabenbart, efter Placaten, at man maa regne, at Vedkommende har det fulde Alders Aar, som er begyndt den 1ste Januar. I den ældre Periode bleve vistnok Rullerne førte paa den Maade, som den sidste Taler har yttret; men nu, efter Plac. af 1842, er det klart, at de maa føres saaledes, at Enhver, der er født i 1848, maa i Rullerne den 1ste Januar 1849 opføres som 1 Aar gammel.

Orst: Det turde maastee ved denne Leilighed ikke være overflødig at citere § 9 i Placaten af 27de Juni 1842, der lyder saaledes: „Det saakaldte Lægsrulleaar skal herefter beregnes fra 1ste Januar til 31te Decbr., istedetfor som hidtil fra 1ste Mai. I Uoverensstemmelse dermed bliver der ved Anvendelsen af de Bestemmelser, hvorefter Rettigheder og Forpligtelser for de Værnepligtige beroe paa en vis Alder, stedse kun at tage Hensyn til den, som den Paagjældende har begyndt den 1ste Januar i det Aar, hvori Sessionen holdes, men det saaledes, at det Leveaar, han til den Tid har begyndt, regnes som fuldendt. Den ovennævnte Forandring vil være at udføre i Løbet af 3 Aar, saaledes, at den i ethvert af disse 3 Aar skeer med den Trediedeel af ethvert af de 6 Landmilliedistricter i Kongeriget, for hvilket der i det samme Aar bliver givet nye Lægsruller.“

Justitsministeren: Jeg skal kun til det Spørgsmaal, som er opstillet med Hensyn til Lægsrullealderen, skjøndt jeg forøvrigt troede, at dette Spørgsmaal først vilde komme under Behandling ved § 8 — tilføie, at jeg med Hensyn til Lægsrullernes Førelse kun kan henholde mig til hvad den ærede Rigsdagsmand for Hjørring Amt (Petersen) har bemærket, og dette stemmer vistnok ogsaa med den nysoplaeste Paragraph i Anordningen af 1842, naar Hensyn tages til, at der er omhandlet det Aar, hvori Sessionen afholdes, det Aar netop i Sammenstilling med det paafølgende Aar, for hvilket Recrutter udføres. Sessionen holdes i 1848 for 1849, det maa vel mærkes, og det er netop derved, det bliver saa, at den, som er født i Aaret 1826, bliver den 1ste Januar 1827 at opføre i Rullerne med Mulalder og i 1848 med 21 Aars Alder; saaledes vil han i Beretningerne, der indgives den 1ste Januar 1848, anføres som 21 Aar gammel, og bliver paa Sessionen, som afholdes i 1848, behandlet som 22-aarig for 1849. Deraf fremkommer et Resultat, som fuldkommen stemmer med hvad der før af mig i saa Henseende er anført.

(Fortsat.)

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Tredivte Møde.

(Forsat.)

Bregendahl: Jeg vil blot tillade mig at føie til hvad der allerede er yttret, at Udvalget har ogsaa været i Tvivl om, hvorledes det skulde nøiagtigen definere Lægdsrullealderen, men at man efter de erhvervede Oplysninger om, hvorledes Rullerne føres og Udskrivninger skeer er kommen til det Resultat, at Forslaget til Tilføiningen ved § 8 er rigtig, og at den er overensstemmende med den Definition, som det er tilstiftet at gjøre ved Placaten af 1842. Factum er det, at den Udskrivning, som har fundet Sted i 1848 for 1849 er Udskrivning af det værnepligtige Mandskab, som er født i 1826, og Udskrivningen skal, efter den tidligere bestaaende Lovgivning, kun ramme det Mandskab, der har 22 Aars Lægdsrullealderen i det Aar, for hvilket Udskrivningen skeer. Jeg troer imidlertid, at Misforstaaelsen kommer deraf, at man altfor stærkt urgerer de Ord i § 9 i Plac. af 1842: „Aaret, hvori Sessionen holdes.“ Det er ikke det Aar der er meent, hvori Sessionen factist holdes, men Sessionen i 1848 er Sessionen for 1849. Det maa nemlig nøie bemærkes, at Sessionerne altid gjælde for eet Aar senere end det Kalenderaar, hvori Sessionerne holdes. Herfra troer jeg, at Misforstaaelsen hidrører, og at det er let at komme ind paa en feilagtig Bei i saa Henseende. Det er ogsaa, naar man foreslaaer Lægdsrullealderen saaledes, aldeles adæquat, at Anordningen har inddraget det ikkeværnepligtige Mandskab, født i 1826, under Udskrivning, thi for Diebliffet vil der vel allerede være passeret Udskrivning af det hidtil værnepligtige i 1826 fødte Mandskab for 1849, nemlig ved den Udskrivning, der er foregaaet ved de ordinaire Sessioner, der holdtes i dette Aars September og October Maaneder; men ved extra Sessioner, som strax i Begyndelsen af Aaret 1849 ville blive afholdte, kan det Mandskab, der er født i 1826 og som nu i Henhold til denne almindelige Anordning bliver værnepligtigt, blive udfkrevet for Aaret 1849; thi at det Mandskab, som ved sidste Session er udfkrevet til militair Tjeneste, allerede i 1848 er taget til Dvælse, det er noget extraordinairt, da Regelen er, at det Mandskab, som udskrives ved Estraars-Sessionen, ikke indkaldes til Dvælse før i det følgende Aar. Det er ogsaa kun skeet ganske undtagelsesviis med Hensyn til nogle Recrutter af Cavalleriet, ligesom vel ogsaa Regjeringen kunde være aldeles berettiget til at lade dem møde noget tidligere, end med Opnaaelsen af 22 Aars-Lægdsrullealder; thi efter de bestaaende Bestemmelser henregnes den Tid, der medgaaer i Exercerfskolen, ikke til Garnisonstjeneste og affortes heller ikke i den Tid, hvori de skulle gjøre fast Tjeneste.

Hvad Spørgsmaalet om Kjendelsens Tilbagebetaling angaaer, finder jeg ikke Anledning til at yttre Mere, end jeg tidligere har fremført; men jeg skal dog ved dette Punkt gjøre opmærksom paa den meget væsentlige Betragtning, at det ikke stod den, som var værnepligtig, aabent at frigjøre sig ved Erlæggelsen af nogen Kjendelse for Værnepligt, men at det kun var den, der skulde overgaae fra den ikke værnepligtige til den værnepligtige Stand, som ved en Kjendelse erhvervede Ret til at forblive i den ikke-værnepligtige Stand. At man ikke gaaer ind paa nogen Tilbagebetaling af denne Kjendelse, det kan man nu, efter den forskjellige Forestilling, man kan have derom, finde meer eller mindre sammelig; men da det kun var Ret til at forblive i den ikke værnepligtige Stand, som ved Kjendelsens Erlæggelse kunde opnaaes, maa det vel ansees som consequent, at man ikke gaaer ind paa nogen Tilbagebetaling af de Kjendelser, der ere erlagte af det hidtil ikke værnepligtige Mandskab. Med Hensyn til det Spørgsmaal,

der er reist her under Discussionen, om hvorvidt de Undtagelser, der tidligere have fundet Sted til Fordeel for endeel af de Værnepligtige, fremdeles skulle vedblive, da maa det vel nærmest antages, naar det nu kommer til extraordinair Session, at disse Undtagelser burde bortfalde. Undtagelser, som have fundet Sted i Overensstemmelse med Loven, kunne ikke komme det i 1826 fødte Mandskab til gode, da der, naar det foreliggende Udkast bliver Lov, ikke bestaaer nogen Lovgivning, der hjemler dem en saadan Undtagelse, medens det er rigtigt, at ved de Sessioner, som afholdtes i Aaret 1848, bestod de Love, som hjemlede dem disse Undtagelser. Med Hensyn navnlig til dem, der ere benævnte gammel Mand Søner eller Søner af Gaardmænd over 60 Aar og Lignende, maa jeg endelig bemærke, at de, skjøndt de hidtil ere forbigaaede, dog nu maae indbrages under den Session, som det vel maa forudsættes, at Regjeringen vil foranstalte afholdt, strax efter at denne Anordning er emaneret.

Orsted: Det hjælper vel sagtens ikke Noget, at tale yderligere om Forstaaelsen af Lægdsrullealderen, men jeg for mit Vedkommende holder mig imidlertid aldeles overbeviist om, at Placaten af 1842 bør forstaaes saaledes, som jeg har anført, efter dens klare Bogstav. Jeg er ganske overbeviist derom, og det saameget mere, som der dengang tillige var Spørgsmaal, om ikke Sessionstiden skulde forandres; men uden Hensyn til, om Sessionstiden skulde forandres eller vedblive at være, som den var, var det Reglen, at Mandskabet skulde opføres i Rullerne med det Aar, og dertil kommer endnu, at i Hertugdømmene holdes Sessionen om Foraaret istedetfor som her om Estraaret, og der gjælder dog ganske den samme Regel.

H. P. Hansen: Den Lov, som ifølge nærværende Udkast nu skal behandles, bliver rimeligviis den første Lov, som den nærværende Forsamling kommer til at votere over, og det endog, for vi have behandlet det Anliggende, der nærmest har forsamlet os her, nemlig at discutere Rigets fremtidige Forsatning, hvorved det vel egentlig var, at vore Rettigheder skulde bestemmes. Jeg skal imidlertid ikke opholde mig herved, da det synes antaget at ligge i Forholdene, at denne Lovs Afgjørelse maa fremstyndes. Det tør vel ogsaa ventes, at den vil tilfredsstille alle Fædrelandets Bønner, ligesom det er at haabe, at Bondestanden derved vil finde sin formeentlige Uret afhjulpen. Det er imidlertid ikke for at behandle dette Spørgsmaal, at jeg har reist mig, men jeg vil kun tillade mig en lille Bemærkning med Hensyn til den sidste Passus af § 4. Det forekommer mig nemlig, at Tilbagebetaling af Kjendelserne maa enten finde Sted i alle Tilfælde, eller slet ikke. Jeg skjønner ikke rettere, end at Bestemmelsen i Paragraphen, saaledes som den nu er foreslaaet, afgiver et Beviis paa den Ulighed i Værnepligtsbyrden, som ved Loven foreslaaes afskaffet, idet det nemlig kun er dem, som indkaldes til activ Tjeneste, hvem denne Kjendelse skal tilbagebetales. Naar man da skal vælge mellem de Alternativer, om Kjendelsen skal tilbagebetales i alle Tilfælde, eller ikke, da vilde jeg nærmest komme til at yttre mig for den Mening, som den ærede Ordfører i Udvalget har anført, at der ingen Tilbagebetaling kan finde Sted. Det forekommer mig nemlig, at den kun kan være erlagt for de Forhold, som være tilstede, da Erlæggelsen skeete, og at Staten ikke derfor har kunnet give den, der erlagde den, Mere, end hvad der dengang stod i dens Magt at give, nemlig Fritagelse for Værnepligt, enten saaledes, at han da fremdeles skulde vedblive at høre til den værnepligtige Stand, eller ogsaa saaledes, at han, som erlagte Kjendelsen, blev aldeles fritaget for Værnepligten, hvilket Sidste jeg forøvrigt ikke veed, om nogen

finde kunde blive Tilfældet; men i alt Fald, forekommer det mig, er dermed Afgjørelsen med det Samme skeet, og nu, naar Staten maa forandre Forholdet i det Hele, maa den Forpligtelse, som derved indtræder, blive lige for alle Statsborgere, uden Hensyn til tidligere Forhold. Jeg for mit Vedkommende vil saaledes slutte mig til Forslaget fra den ærede Ordfører.

H. Masnnsfen: Jeg kan ligesaa lidt som den ærede Ordfører komme til den Erkjendelse, at der er tilstrækkelig Grund til at indrømme Tilbagebetaling af den erlagte Kjendelse; thi man kunde vel dog ikke derved opnaae nogen anden eller større Rettighed end den, som de, der efter deres Fødsel eller senere opnaaede Stilling i Samfundet vare i Besiddelse af, og som nu ifølge Værnepligtens Almindeliggjørelse maa opgives. Jeg agter saaledes i Overensstemmelse med denne min Anskuelse, naar Spørgsmaalet sættes under Afstemning, at stemme mod Tilbagebetalingen.

Algreen-Ussing: Den ærede Ordfører har, med Hensyn til den sidste Deel af det første Stykke i § 4 anført, at ved den Session, som skal afholdes, og hvorved de Værnefrige, der ere fødte i 1826, skulle udskrives, maa tillige medtages de af den hidtil værnepligtige Stand, som ere 22 Aar og som ere forbigaaede ved den iaar afholdte Session. Det er vistnok ganske nødvendigt, dersom dette skal være Regelen, at det bestemt udtales, og naar dette skeer, vil der forsaavidt tilveiebringes Lighed mellem den værnefrige og den værnepligtige Stand. Jeg skal derved bemærke, at det ikke er saa ganske faa Classer, som falder ind under Undtagelsen. Ligesom udslettede af Rullerne bleve ved denne Session alle academiske Borgere, alle Seminarister, der have erholdt Skolelærerembede og fyldt det 28de Aar, og alle dimitterede Veterinairelever, der beviste at være Dyrslæger. Dernæst ere blevne forbigaaede alle Skolelærere under 28 Aar, alle Seminarister, som endnu ikke have erholdt Ansættelse som faste Skolelærere, men enten ere Hjælpearere, eller have bevist, at de privat undervise idetmindste 6 Børn, alle Elever ved Seminarierne, Landhuusholdningssekselskabets Elever og Veterinærskolens Elever m. fl. Jeg maa tilføie, at det heller ikke ganske forholder sig saaledes, at ingen af dem, som ad Dispensationsveien have kunnet medtages, denne Gang ere undtagne. Ved Justitsministeriets Circulaire af 28de Juli er det vel tilkjendegivet, at der ikke denne Gang kan gøres Regning paa saadanne Fritagelser, som almindelig ere blevne tilstaaede ad Benaadningsveien; men det er derhos udtrykkelig tilføiet, at der dog ikke fortiden findes Anledning til aldeles at ophæve den Afgang, som er givet Gaardmænd over 60 Aar, og som lide af en øiensynlig Svaghed, til at faae en Søn fritaget for Udskrivning som svag Mandes Søn, men at der ikke bør gøres Indstilling fra Sessionerne til Justitsministeriet derom, medmindre Faderen virkelig er ude af Stand til at drive Gaarden uden Sønnens Hjælp. Jeg antager, at det er den ærede Ordførers Mening, at alle de Personer, der saaledes ere blevne fritagne ved Udskrivningen iaar, nu ville blive at indbringe med ved den Udskrivning, der vil skee af de 22-aarige Værnefrige i næste Aar, for at der kan blive fuldkommen Lighed imellem de Værnepligtige og de hidtil Værnefrige. Skjøndt jeg ikke anseer det egentlig nødvendigt allerede at bemærke dette ved denne Paragraph, skal jeg dog for Forsigtigheds Skyld tilføie, at hvis Resultatet ved § 5 skal blive, at Forordningen af 23de September skal staae ved Magt, agter jeg at andrage paa, at der bliver truffet en lignende Bestemmelse med Hensyn til de 22-, 23- og 24-årige af den værnepligtige Stand, som ere blevne undtagne fra Udskrivning ved de i sin Tid afholdte Sessioner.

With: Jeg er af den Mening, at man, ved at udbetale en Sum Penge for at faae sin Søn fri for Værnepligt, ikke har opnaaet Andet, end hvad man dengang kunde opnaae, nemlig at denne Søn bliver sat i Classe med 3-årige Værnepligtige, og derfor kunne disse heller ikke, naar Loven gjør Værnepligten almindelig, gøre Fordring paa Mere end de, som vare Fritøbte; men dersom man kom til det Resultat, at den saaledes erlagte Kjendelse bør tilbagebetales, saa er det nødvendigt, at denne Tilbagebetaling skeer strax, uden Hensyn til, om den, der saaledes for Penge er fritøbt, bliver udfreven eller ikke. Jeg maa nemlig gøre opmærksom paa en Ting, som jeg ikke før idag har hørt omtale af noget Medlem her i Salen: at Fritøbelsen kan

være skeet paa 2 Maader, enten saaledes, at en Sum er betalt engang for alle for en enkelt Søn eller for flere, eller saaledes, at de, der, ved at købe Landeiendomme, ifølge senere Lovgivning ere blevne satte i Classe med de Værnepligtige, have befriet alle deres Sønner ved engang for alle, ved Egtteskabets Indgaaelse at erlægge en Kjendelse, hvorved alle deres Sønner, som blive fødte i Egtteskabet, blive frie for Værnepligt. Her opstaaer det Spørgsmaal: naar den ældste Søn af dem, for hvem Kjendelse saaledes er betalt, og som derfor i en Række af Aar har været fri for at staae i Rullerne, bliver udfreven, til hvem skal de Kjendelsen tilbagebetales, naar Forældrene imidlertid ere døde? Fremdeles naar Kjendelse er betalt engang for alle for flere Sønner, 6 eller 7, og da den ene er over Udskrivningsalderen, en anden maastee bliver fri ved Lodtrækning, en 3die derimod bliver udfreven, hvor stor en Part af denne Kjendelse skal der da tilbagebetales? det er vanskeligt at sige, thi dengang da Kjendelsen betales, vidstes det ikke, hvormange Sønner der vilde blive, og der kunde altsaa ikke betales en Part for hver. Der vil saaledes opstaae mange Forviklinger, og jeg troer derfor, at naar man vil tilbagebetale Kjendelsen, maa den tilbagebetales strax.

Orsted: Jeg skal blot tilføie en kort Bemærkning, i Anledning af hvad der af den ærede sidste Taler er fremført. Jeg vil nemlig blot erindre om, at jeg i Almindelighed meente, at man ikke behøvede at indlade sig paa alle casuistiske Spørgsmaal, men kun gaae ind paa det Princip, at Staten skal holde sine Forpligtelser og ikke beholde Noget, som er erlagt for en Frihed, som den tager tilbage; de enkelte Spørgsmaal, som kunde opstaae, vilde da let kunne ubjævnnes i de enkelte Tilfælde. Jeg troer forøvrigt, at, dersom en Fader havde udbetalt 200 Rbd. for sine tilkommende og usøbte Børn, og siden een af disse havde nydt godt deraf og ikke var bleven udfreven, saa kan ikke nogen Tilbagebetaling fordres. Jeg troer ligeledes, at Tilbagebetaling bortfalder, naar Udskrivningsalderen er passeret og der altsaa er nydt godt af Kjendelsens Erlæggelse; men hvis derimod Ingen har nydt godt deraf, saa fordrer Sammelighed og Retfærdighed, at Staten lægger fra sig, hvad den ingen Hjemmel har til at beholde. Dette er i saa Henseende ingen Erstatning fra Statens Side for tilføiet Uret, men kun en Tilbageerlæggelse af hvad man ikke har Ret til at beholde.

Bisby: Det er vistnok af Alle anerkjendt, at det har været extraordinaire Omstændigheder, der have bevæget Regjeringen til at forelægge dette Lovudkast, og det er de samme extraordinaire Omstændigheder, der alene berettiger os til at tage det under Behandling. Men dette har ogsaa udøvet Indflydelse paa Lovudkastet, saaledes at dette er kommen til at indeholde Bestemmelser af dobbelt Beskaffenhed, dels Noget, der maa kunne betragtes som provisorisk, forbigaaende, som fremkaldt ved den nærværende Tids Omstændigheder, dels Noget, der er permanent, der altsaa vil vedblive, om vi ogsaa snart opnaae Fred. Det synes mig, at disse 2 Slags Bestemmelser burde holdes skarpt ude fra hinanden, saa at det i Lovudkastet selv tydeligen maatte udtales, hvilke man har tænkt sig som vedvarende ogsaa i Fred, hvilke derimod som blot begrundede i de nærværende Omstændigheder. En saadan Bestemmelse, forekommer det mig, indeholdes i den nævnte 4de Paragraph med Hensyn til Aldersgrænsen, ligesaa vist som det er, at dersom Krigen vedvarer, kan det ikke være den mindste Tale hverken om denne Aldersgrænse eller om nogen anden Aldersgrænse; thi naar Krigen bliver ved og det behøves, saa maatte og vilde enhver Mand til den yderste Grænse, som blot kunde føre Vaaben, gaae med; men ligesaa vist er det ogsaa, at dersom Krigen ikke vedvarer, saa er det altid et stort Spørgsmaal, om Aldersgrænsen billigen og retfærdigen er ansat der, hvor den er ansat. Ved Anordningen af 8de Mai 1829, som udsatte Værnepligten til adskillige hidtil Frie, blev det bestemt, at de, som havde fyldt det 10de Aar, naar den udkom, skulle være undtagne. Da Lovforslaget i 1846 blev forelagt Stænderforsamlingerne, fastsatte man 18 Aar som Aldersgrænse; og Stænderforsamlingerne med Regjeringen, erklærede sig enig dertil. Nu derimod udvider man Grænsen til de 22-årige. Det er særdeles mærkeligt at see, hvorledes man er gaaet frem med bestandig mindre Barsomhed og Skjønsomhed mod de Enkelte, der kunne komme til at lide derunder. Nu,

som jeg har sagt, dersom Krigen varer ved, kan der naturligvis ikke være Tale om at fastsætte nogen anden Grændse; men dersom det Gaab skulde gaae i Opfyldelse, hvortil det forkommer mig, at der i den kongelige Proclamation af 15de December er hentydet, dersom virkelig de lyse Dage, ved hvilke der i denne Sammenhæng vel ikke kan forstaaes andet end Fredens Dage, turde, som det hedder i Proclamationen, forhaabes at komme; dersom de maaskee kunde komme, fort efterat denne Anordning har erholdt Lovskraft, saa vilde Bestemmelsen, der var givet nærmest med Hensyn til Krigen, faae Betydning under Freden, og der vilde da, uden nogen mærkelig Forandring for det Hele, være paalagt de Enkelte en sødelig Byrde. Jeg skulde derfor troe, at man kunde beholde den Grændse af 18 Aar, hvori Regjering og Stænder for ikke mere end 2 Aar siden erklærede sig enig, som de dengang fandt ret og billig; thi jeg kan ikke troe, at hvad der for 2 Aar siden erkjendtes for ret og billigt, det skulde nu være uretfærdigt og ubilligt, — saaledes, at der dog tillige skulde tilføies, at saalænge som Krigen varer, skal Enhver, der er født efter 1ste Januar 1826, blive Uoffrivning underkastet lige med alle andre Børnepligtige.

Jeg har ikke mindre min Betænkelse ved det andet Afsnit af 4de Paragraph. Jeg kan nemlig ikke andet end betragte det der omhandlede Forhold som et Contractforhold mellem Regjering og Folk. Det kan kun lidet hjælpe, at man siger: man har ved Indbetalingen af denne Kjendelse ikke kunnet opnaae større Rettighed, end den, der tilkom alle andre Børnepligtige; thi dengang Kjendelsen blev indbetalt og modtaget, gjorde man ikke denne Reservation. Der var ikke Tale om, at man under visse eventuelle Omstændigheder maatte være beredt paa at miste denne Rettighed igjen, og jeg troer ikke, at man, førend dette Lovudkast blev forelagt, har havt den ringeste Tanke om, at man, efter dengang at have indbetalt denne Kjendelse for sine Børn, nogensinde skulde komme til at see dem udfreyne. Det kan heller ikke hjælpe, at man siger, at Staten ikke har kunnet sælge en Rettighed, som den ikke har; thi det vilde være saameget desværre, om Staten havde folgt den Ret, som den ikke havde. Men det er ikke blot ved Indbetalingen af denne Kjendelse, at man har kunnet opnaae denne Børnefrihed, der er foruden andre Maader, som idag ere berorte, endnu een, som ikke er nævnt. Der er ved Placaten af 25de Mai 1821 tilfikkret dem, der have været Sognefogder og Lægdsmand til lige i 15 Aar, at de maatte faae en Søn eller Paarørende frit for Tjeneste i Fredstid. Saalænge vi ikke have Fred, kan der ikke være Tale om denne Bestemmelse, saalænge vi have Krig, er den uden Anvendelse. Jeg vil ogsaa gjerne antage, at selv naar vi fik Fred, vilde meget Faa, maaskee ikke en Eneste af dem, denne Ret tilkom, gjøre Brug af den, ligesaa lidt som Communerne trindt om i Landet have villet gjøre Brug af den Ret, som er tilstaaet dem til at fordrø Godtgørelse for de Heste, de stillede til Krigen; man har med Fædrelandsfind næsten uden Undtagelse givet Slip derpaa. Men Get er, hvad man villig giver Slip paa, giver glad og gjerne, et ganske Andet er det, hvad man tvungen giver Slip paa; og jeg mener, at hvad enten Rettigheden er erhvervet ved Indbetaling af en Kjendelse, eller den er erhvervet ved lang og tro Tjeneste, saa er det en Rettighed, som Staten har hjemlet og ogsaa bør overholde, thi jeg veed ikke noget Exempel paa, at naar en Handel er sluttet mellem 2 Personer, den Ene da retsdyldigen kan ansee sig løst fra sin Forpligtelse, fordi han betaler den Sum tilbage, han har modtaget; men jeg har ogsaa en anden meget vigtig Betænkelse i denne Sag. Retsbegreberne i den sidste Tid have nemlig vist sig særdeles løse og vakkende; der er stor Uklarhed hos vor Tid, om hvad der er Ret. En af de første Gange, da jeg havde Sæde i denne Sal, jeg troer, det var ved det 3die Møde, hørte jeg fra Ministerbanken de Ord: „mellem Staterne er Magten Ret.“ Nu vel, jeg troer vistnok, at mellem Staterne vil den Mægtige kun altfor gjerne lade sin Magt gjælde for Ret; men Danmark skulde være en af de sidste Stater til at erkjende denne Grundføtningens Retsfærdighed; thi da vilde det vistnok kun sjældent være Tilfældet, at det fik Ret. Man har givet denne Sætning en videre Betydning, idet man i een og samme Stat, hvor der sandtes flere Partier, ogsaa har villet lade Magten mellem disse Partier gjælde for Ret, og de fleste Nationalforsamlinger, som ere blevne af-

holdte i dette Aar, have haaret Vidnesbyrd herom og i Retsfærdighedens Navn gjort meget Uretfærdigt.

Det kunde derfor være nødvendigt at minde om, at der er en Grundvold for Ret og Retsfærdighed, som ligger udenfor enhver Forsamlings Competence, at der gives en Lov for Ret og Retsfærdighed, som ingen Nationalforsamling kan forandre eller omstøde, fordi den har sin umiddelbare Oprindelse fra Ham, der er alle Nationers Lovgiver, og fordi den udtaler ethvert retsaffent Mennekses, enhver ærlig Mandss fulde, indre Overbeviisning, og denne Retsgrundføtning hedder, at man skal holde sit Ord, holde det, saalænge det ikke er Synd og saalænge det ikke gaaer ud over Andre end i det Høieste os selv. Denne Retsgrundføtning bør Staten holde i Hævd, den bør styrke den, saameget det staaer i dens Magt; thi idet den styrker Retsfølelsen hos Borgerne, styrker den sig selv, og Staten bør vistnok allersidst rokke denne Grundvold for Retsfølelsen. Vi behøve ikke at gaae meget langt, for at see, hvortil det fører, naar Retsfølelsen fordunkles; et heller behøve vi just at søge efter Exempler paa, hvor forvirrende og uklare Begreberne om Ret kunne være. Vi behøve ikke at gaae længere end til visse Dele af vor Fædrenestat; men netop denne Retsgrundføtning synes ved den sidste Deel af § 4 at være rokket, og derfor mener jeg ikke blot, som en foregaaende Taler har sagt, at enten bør alle Kjendelserne strax tilbagesendes, eller ogsaa slet ingen; men jeg vil sige, at de Kjendelser, der ere erlagte for at erhverve Frihed for Børnepligt, slet ikke bør betales tilbage, fordi det, som Nogen har erhvervet ved en retsdyldig Contract, skal bevares ham, og derfor mener jeg, at den sidste Deel af Paragraphen bør forandres saaledes, at den kommer til at lyde omtrent saa: „at den Børnefrihed, som Nogen har erhvervet, enten for sig selv ved en indbetalt Kjendelse, eller for sin Søn ved at gjøre Tjeneste i 15 Aar som Lægdsmand og Sognefoged, bør reserveres, dersom der gjøres Fordring derpaa, og dersom Krigen ikke vedvarer, men at for Fremtiden ingen saadan Rettighed mere skal kunne erhverves.“

Varfod: Jeg skal tillade mig et Par Ord med Hensyn til de Uttringer, som ere faldne fra den 3die kjøbenhavnske Rigsdagsmand (Orstedes) Side. Jeg betragter Forholdet en heel Deel anderledes end han; jeg troer ikke, at den, som ved Kjendelse er bleven fri for Børnepligt, som oftest selv har erlagt den, men at det i Regelen er Faderen, der har erlagt den for ham. Men idet Faderen har erlagt Kjendelsen, har han ikke kunnet og ikke troet at kunne binde Hænderne paa Regjeringen med Hensyn til den fremtidige Lovgivning. Han har altsaa ikke kunnet og ikke villet kunne fritjøre sin Søn til trods for et senere Lovgivningsværk. Han har kun villet skaffe ham den samme Frihed, som Andre vare deeltagte i, og idet han skaffede ham denne Frihed, skaffede han sig selv en ikke ringe Beroligelse, idet det nemlig kunde have noget Ubehageligt for ham at see sin Søn, som en enkelt Undtagelse, udføre den Børnepligt, som ellers kun pleiede at paahvile en enkelt Samsundsclassse. Det er noget ganske Andet, naar Børnebyrden rammer Alle; da indeholder den ikke for den Enkelte den Ubehagelighed, og den vil ikke for Faderen indeholde noget Afstrækkende. Han har saaledes kjøbt sin Søn fri for noget ganske Andet, end det, som Sønnen nu kommer til at deeltage i, og Kjendelsen kan han — det forekommer mig som afgjort vist — og vil han ikke gjøre Fordring paa at erholde tilbagebetalt.

Grundtvig: Jeg maa næsten bede Forsamlingen om at tilgive, at jeg tager Ordet. Jeg er nærved allerede at have fortrudt det. Imidlertid skal jeg dog vist ikke følge den ærede Taler fra Christianshavn dybere ind i hans Undersøgelse, enten om der er en Lighed imellem Erløggelsen af en Kjendelse og 25 Aars tro Tjeneste som Sognefoged og Lægdsmand, eller videre ind i Philosophien eller Theologien, som jeg troer vel, at maatte være ubeløffet fra disse Forhandlinger; men dette synes mig, at jeg dog maatte sige, at efter min Tro maae vi Danste, ligesom ethvert Folk, protestere derimod, at, naar Talen er om, hvad der er borgerlig Ret hos os, der da skulde gjøres noget Spørgsmaal om, hvad der enten efter en enkelt Mandss Philosophie eller et vist Troessystem ansees for Ret i Grunden og Ret evindeligt. Jeg maa da paastaae, at ethvert Folk har Ret til at faae borgerlig Ret efter sin Retsfølelse og Bevidsthed,

og dernæst maa jeg, kjøndt jeg langt fra gaaer saavidt som Adskillige, ogsaa Comitens Ordfører idag, i Henseende til at man paastaar, at Staten, jeg veed ikke under Stikkelse af hvilket Væsen, skulde have en aldeles ubegrændset Ret og mangfoldige Pligter, som den skulde opfylde, vistnok mene, at, hvad der udtrykker Folkets og Rigets Heelhed, altsaa Regjeringen, under hvilken som helst Stikkelse aldrig kan komme dertil, at den bør følge den Regel, som den ærede Taler vilde opstille; at den, uden at see paa, hvad Følgen for den selv maa være og hvor stor Skaden kan blive, dog nødvendigt skal holde paa Alt, hvad den Regjering, der til en anden Tid har udtrykt samme Heelhed, har lovet; thi hvor kan dette sammenlignes med Enkeltmanden og hans Ordholdenhed? Og heller ikke skulde vi vel noget Dieblif kunne tænke os, at et heelt Folk, naar det havde lovet Noget til en Enkeltmand, denne eller hiin, ikke skulde holde dette Ord, hvad Stade det end kunde have til Følge for den store Heelhed, for det hele Folk.

Kammerraad Drewsen: Det er kun i Anledning af Spørgsmaal om, hvorvidt Tilbagebetaling af de erlagte Kjendelser skal finde Sted, eller ikke, at jeg skal tillade mig at anføre et Par Ord og et Exempel, som efter min Formening end yderligere godtgjør, at Tilbagebetaling ikke bør finde Sted. En æret Rigsdagsmand har anført, at Enhver, der har betalt Kjendelsen, har betalt den i den fuldkomne Overbeviisning om for stedse at erholde sin Søn fri for Udskrivning. Men nu skal jeg tillade mig at spørge Forsamlingen, om ikke Enhver, der har vundet en Proces ved Høiesteret, har troet at have havt fuldkommen Sikkerhed for, at den affagte Dom for Fremtiden skulde gjælde. Jeg kjender en saadan Sag, der for nogle Aar siden blev procederet for Høiesteret, og hvorved en Fader erholdt alle sine Sønner fritagne for Krigstjenesten. Jeg havde anseet det ganske vist, at disse maatte være aldeles fritagne; men da jeg opkastede Spørgsmaalet i den Afdeling, hvortil jeg hørte, blev jeg af de juridiske Medlemmer, og navnlig af en juridisk Professor, der er i denne Afdeling, oplyst om, at hiin Dom for Fremtiden ingenlunde vilde sikke dem for Udskrivning. Jeg skal ikke tale om, at Dommen havde kostet ligesaameget, som Andre have betalt i Kjendelse; men jeg havde troet, at en Høiesteretsdom ingenlunde kunde roffes, og i den Henseende have vistnok ogsaa Andre været i Wildfarelse, som jeg maatte antage efter hvad der den Gang blev sagt mig; men kan man ikke forlade sig paa en Høiesteretsdom, saa veed jeg sandelig ikke, hvorledes de, der blot have betalt Penge, skulde kunne beklage sig.

C. N. Petersen: Det er flere Gange under denne Discussion blevet paaberaabt, at de, der have erlagt Kjendelse, ei skulde have erhvervet Andet, end at de skulde ansees at henhøre til den ikke værnepligtige Klasse, og derpaa har man grundet det Forslag, at der aldeles ingen Tilbagebetaling af den erlagte Kjendelse skal finde Sted; men jeg maa tillade mig at mene, at dette staaer i ligefrem Strid med de bestaaende Love. Jeg sigter navnlig herved til Pl. 10de Juli 1846, hvormed Pl. 27de Juli s. A. i det Væsentlige stemmer overeens. Efter den nævnte Anordning skulde nemlig de, som efter dens Emanation benyttede sig af den deri ommeldte Afgang til at udgaae af den værnepligtige Stand, ikke kunne gjøre Fordring paa videre Fritagelse for Krigstjenesten end de, der ere fødte udenfor den værne-

pligtige Stand, saa at de, naar almindelig Værnepligt er indført paa den Tid, da de opnaae Udskrivningsalderen, ikke skulle nyde nogen Befrielse for at behandles til Udskrivning, om end en saadan Befrielse maatte tillægges dem, der i den indtil da forløbne Tid havde benyttet hiin Afgang. Disse Placater skjelne altsaa udtrykkelig imellem dem, der have benyttet den ommeldte Afgang inden de to Datoer, resp. 10de og 27de Juli 1846, og om dem, der først have erhvervet den efter hine Datoer, sige de, at disse ikke skulde kunne gjøre Fordring paa videre Fritagelse end de, der ere fødte udenfor den værnepligtige Stand. Men i denne Modsatning ligger det ligefrem, at de, som før have erhvervet den omhandlede Ret, ligefrem have tilkjøbt sig Udskrivningsfrihed, og naar dette er saa, forekommer det mig at være en ligefrem Følge, at den Kjendelse, som de have betalt, maa betales tilbage, da jeg ikke kan ansee det Modsatte for Andet, end et ligefrem Contracts-Brud.

Høiesteretsassessor Bruun: Forsaavidt der maatte tillægges min Bemærkning, om at første Passus i § 4 maa ønskes overflødig, nogen Vægt, skal jeg blot tillade mig at yttre, at den af det 24de kongevalgte Medlem (Scavenius) gjorde Ytring dog ikke medfører, at den taber sin Vægt; thi § 12 siger udtrykkelig: „med 22-Aars Alderen indtræder den almindelige Forpligtelse til Udskrivning til Landfrigstjenesten.“ Men naar først Forpligtelsen indtræder med 22-Aars Alderen, da er det vist, at 24- og 25- og 26-Aars Aldersklassen ikke ere indbefattede under Værnepligten; thi de, som høre til disse Aldersklasser, vilde aldrig blive 22 Aar.

Nee: Der vil kunne findes Uklarhed og Dunkelhed i alle Begreber, og der forekommer mig, at være meget deraf tilstede i det Foredrag, hvori en æret Taler selv har beklaget sig derover. Der vil ogsaa findes Dunkelhed og Uklarhed i Retsbegreberne til alle Tider; men, naar den ærede Taler for Christianshavn særlig kalder den nye Tid til Skrifte hos sig og foreholder den det som en af dens Synder, at den skulde ville vende Diet bort fra Ret og vise Tilbøielighed til at krænke Retsfølelsen, saa troer jeg, at det her dog kun kommer an paa, fra hvilket Standpunkt man betragtede Forholdet. Det rette Forhold, naar man vil bedømme det retfærdigt, er dog vistnok det, at den nye Tid fordrer Retfærdighed for Alle, og at der i den nye Tid er Mange, som forlange Retten gjort gjældende, men som før ikke have kunnet komme til orde og kræve deres Ret.

Formanden: Jeg vil henstille, om det ikke var rettest, ikke videre at gaae ind paa en almindelig Undersøgelse om hvad der er Ret, og om hvorledes denne bør haandhæves. Rigsdagsmanden for Bræsto Amts 4de District har Ordet.

Grundtvig: Det var blot i Anledning af hvad et lovkyndigt Medlem nyligt fremsatte om den Forskiel, som der skulde være imellem, om Kjendelsen enten er erlagt før, eller efter Placaterne af 10de og 27de Juli 1846, at jeg ønskede at bemærke, at der ogsaa i denne Henseende vilde, dersom man antog, at dette skulde gjælde om nærværende Udkaft, deri blive en mærkelig Forskiel fra Forordningen af 23de September, hvor det udtrykkelig i § 1 hedder, at det ikke skal komme i Betragtning, om Fritagelsen er erhvervet forend Emanationen af Placaterne af 10de og 27de Juli 1846, eller efter samme.

(Fortiætted.)

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Tredivte Mode.

(Fortsat.)

Bregendahl: Jeg skal blot tillade mig — med Hensyn til hvad Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 4de District (Algreen-Ussing) har bemærket om Nødvendigheden af, at der skee en Tilfoining om, at de Undtagelser, der indrømmedes ved de sidstforløbne Sæssioner til Fordeel for den værnepligtige Befolkning, ogsaa maae komme de ikke hidtil værnepligtige tilgode, naar de blive udstreene ved de forestaaende Extra-Sæssioner — at yttre, at dette Punkt har været under Omtale ved Forhandlingerne i Udvalget, men man har troet, at dette var Noget, som fulgte af Bestemmelserne selv, saa at det ikke var nødvendigt at foretage en sliq Tilfoining. Det er imidlertid et Spørgsmaal, om det ikke kunde være hensigtsmæssigt, at dette skeer, og jeg skal derfor henviise til den ærede Rigsdagsmand, om han ikke vil forbeholde sig et Amendement i denne Retning.

Algreen-Ussing: Det lader altsaa til, at Comiteen er enig i, at dette bør skee. Jeg maa imidlertid ansee det nødvendigt, at derom optages en Bestemmelse i Anordningen. Som jeg tidligere tillod mig at yttre, er det en Selvfølge, at der ved Udskrivningen af det hidtil værnepligtige, i Aaret 1826 fødte Mandskab, maa gjøres lignende Undtagelser som de, der ere komne de i dette Aar udstreene i 1826 fødte værnepligtige tilgode, og netop med Hensyn til, at en Deel af disse Undtagelser grunde sig paa Benaadning, er det Spørgsmaal, om der efter Anordningens Udgivelse kan finde nogen Undtagelse Sted ad administrativt Veie, af meget stor Vigtighed.

Man gik derpaa over til Discussionen af § 5 i det foreliggende Udkast og Ordføreren oplæste derefter § 5, der lyder saaledes:

„De derimod, som ere fødte forinden den 1ste Januar 1826, forblive i Besiddelse af den tidligere erhvervede Frihed; dog at de, som i Genhold til Vor Anordning af 23de September sidstleden maatte extraordinært udstreues i Anledning af den nærværende Krig, blive pligtige at udføre den Tjeneste, hvortil de ere udstreene, saalange de bestaaende Krigsforhold maatte gjøre det nødvendigt.“

samt Udvalgets over denne Paragraph afgivne Betænkning, der lyder saaledes:

„Undertegnede Bregendahl, van Dokum, Hiort, Røster, Petersen, Scavenius og Stodfleth formene, at, ligesom man maa erkjende, at et billigt Hensyn til den hidtil værnepligtige Befolknings Løve krævede, at der, da Fædrelandets Stilling medførte, at en usædvanlig Mængde deraf kaldtes til dets Forsvar, toges Forsholdsregler til en Udskrivning af den hidtil ikke værnepligtige Befolkning, saaledes maa det antages, at dette Krav skeer Fyldest derved, at værnepligtens Almindeliggjørelse udstrækkes saa langt tilbage i Tiden, at den kommer til at omfatte ogsaa dem, der ere fødte i Aaret 1826, og som saaledes ved Anordningens Emanation strax ere udstreuningspligtige. Da det nu derhos kan antages, at de ei hidtil værnepligtige, der ere fødte i 1826, omtrent ville udgjøre det samme Antal, som efter Anordn. 23. Septbr. d. A. skulde udstreues, saa antage vi saameget mere, at denne Anordning, forsaavidt det ikke maatte være fundet nødvendigt at sætte den i Udøvelse forinden nærværende Lovs Emanation, bør ophæves.“

Dette Forslag kan ikke tiltrædes af Udvalgets Flerhed. Undertegnede Christensen, Hiort, Scavenius og Ussing formene, at naar henføres til, at de Paagjældende, der ville

rammes af den ved Frdg. 23 Sept. sidstl. anordnede Udskrivning, hvis denne Anordning bringes i Anvendelse, ville blive underkastede en Byrde, hvorpaa de ikke havde kunnet gjøre Regning, og naar det tillige tages i Betragtning, at Krigstjenesten kun med mangfoldige Undtagelser er affordret de forhen værnepligtige af de tilsvarende Aldersklasser, da er der en stor Opfordring til ikke at udelukke saadanne Undtagelser fra den ved hiin Anordning befalede Udskrivning, som uomtvistelig have Billighed for sig og som hverken træde det militaire Viemed hindrende i Veien, og ikke heller fraraades af andre Hensyn. Ved at overveie, hvilke Undtagelser der herefter burde indrømmes, have vi fundet, at der neppe er nogen, paa hvilken Billigheden kan opstille et større og mere ubestrideligt Krav, og paa den anden Side ikke heller nogen, som lettere kan fastsættes uden al Betænkning, end den, at de Personer fritages for Udskrivningen, som inden Anordningens Udstedelse have indladt sig i Ægteskab, og vi tillade os derfor at indstille, at der til § 5 føies følgende Tillæg:

„Fritagelse fra at udstreues efter den sidstnævnte Anordning, skal dog tilkomme dem, der inden Anordningens Udstedelse have indladt sig i Ægteskab.“

Fremdeles formene Undertegnede, Christensen, Hiort, Scavenius og Ussing, og heri er ogsaa undertegnede Madsen enig, at de, der udstreues efter Forordningen 23de September sidstleden, bør, naar de forhen have frigjort sig fra værnepligt, ved Indbetaling af en Kjendelse til Landmilitiefonden, erholde denne Kjendelse tilbagebetalt, paa samme Maade som dette efter § 4 i nærværende Udkast skal være Reglen med Hensyn til dem, der i Fremtiden udstreues efter den nye værnepligtslov. Vi indstille derfor, at følgende Ord tilføies § 5:

„Tovrigt vil Bestemmelsen i det sidste Membrum af den foregaaende Paragraph, naar det der forudsatte Tilfælde er tilfede, være at anvende ogsaa med Hensyn til dem, der udstreues efter den nysmeldte Anordning.“

Disse Forslag kunne ikke tiltrædes af Udvalgets Flerhed.“

Ordføreren (Bregendahl) vedblev derefter saaledes: Af denne Betænkning vil det sees, at der ikke har været Pluralitet i Udvalget for noget Forslag til en Forandring i Bestemmelserne i § 5. Ved de Forhandlinger, der i denne Anledning ere foretagne, som Udvalgets Flerhed først til den Erkjendelse, at Forsamlingen maatte efter Indholdet af § 5 ansee sig berettiget til at tage Anordningen af 23de September under Discussion i sin hele Udstrækning. Det er ogsaa en Anskuelse, der af Regjeringen er erkjendt, saavidt jeg har fattet de Ytringer, der fra Regjeringens Side i denne Sag i sin Tid ere fremkomne, navnlig ved den Interpellation, som her i Salen fandt Sted angaaende Anordningen af 23de September, at Forsamlingen kan ansees berettiget til, paa samme Maade, som den er opfordret til at yttre sig over Udkastet til den almindelige Anordning, ogsaa at yttre sig over Anordningen af 23de September. Det synes ogsaa heelt modsigende ikke at ville indrømme dette; thi i Anordningens § 5 indeholdes den almindelige Regel for hvem, der er fritagen for værnepligtens almindelige Byrde. Det hedder nemlig i § 5 „at Alle, der ere fødte forinden den 1ste Januar 1826, forblive i Besiddelse af den tidligere erhvervede Frihed.“ Det er altsaa den almindelige Regel, som bør opstilles, den nemlig, at Alle, der ere fødte før 1ste Januar 1826 og hidtil ei have været værnepligtige, ikke skulle indbrages under værnepligten. Den almindelige Regel er saaledes, som en Deel af Lovforslaget, forelagt Forsamlingen, og det staaer

Forsamlingen frit for at yttre sig over denne; men naar Forsamlingen er berettiget til at yttre sig over den almindelige Regel, saa er det en simpel Selvefølge, at Forsamlingen ogsaa maa kunne tage Beslutning med Hensyn til de Undtagelser, der ere gjorte fra den almindelige Regel, at Ingen, der er født før 1ste Januar 1826, skal være Værnepligten underkastet, idet den extraordinære Udskrivning af de tidligere fødte er bestemt desuagtet at ~~fulde~~ ~~fulde~~ ~~Sted~~. Naar Forsamlingen yttre sig over den almindelige Regel, maa den ogsaa kunne yttre sig over Undtagelsen. Dette kun med Hensyn til det Standpunkt, hvorfra Fleerheden af Udvalget har betragtet Sagen fra dens formelle Side. Med Hensyn til den reelle Side vil man have seet, at der ikke er Pluralitet i Udvalget for nogen Forandring i § 5 i saa Henseende; imidlertid have 7 af Udvalgets Medlemmer og deriblandt jeg, stillet det Forslag, at Anordningen af 23de Septbr., forsaavidt den ikke var traadt i Kraft forinden den almindelige Anordnings Emanation, maatte ophæves. De Motiver, der have bevæget mig til at stille dette Forslag i Forening med de andre Herrer, indeholdes korteligen i den forelagte Comiteebetænkning. Seer man hen til de bekendtgjorte Forhandlinger, der ere gaaede forud for Anordningens Udgivelse, saa seer man, at Regjeringens Hensigt ved at udgive denne har været, deels ved at foretage en extraordinær Udskrivning blandt de Ikke-Værnepligtige at vise, at det var bleven Alvor med almindelig Værnepligts Gjennemførelse, og deels at skaffe de Værnepligtige en factisk Lettelse i Byrden ved, at en Deel Ikke-Værnepligtige inddroges under Udskrivningen. Hvad nu angaaer det første Hensyn, det at give et factisk Beviis paa, at Værnepligten skulde blive almindelig, saa kunde denne Foranstaltning efter de daværende Forhold ikke være mere end interimistisk; Regjeringen kunde fra sit Standpunkt ikke gjøre mere, end give en factisk Anerkjendelse af, at det var samstemmende med Retfærdighed, at Værnepligten blev almindeliggjort; men den kunde ikke gjøre Værnepligten almindelig, uden at den maatte forudsætte at erholde Samtykke fra Folkerepresentationens Side, hvad enten man nu betragter denne som staaende paa et blot raadgivende eller lovgivende Standpunkt. Det er ligegyldigt her, om man betragter Forsamlingen som lovgivende eller blot raadgivende udenfor Grundlovens Behandling; thi i alt Fald kunde Regjeringen ikke gennemføre denne Foranstaltning, uden at den var forelagt de tidligere raadgivende Stænder. Fandt Regjeringen, at Omstændighederne krævede ikke blot bestemt at udtale, men ogsaa practisk at gennemføre Loven om almindelig Værnepligt, saa kunde den vel lade en Lov udgaae, men den kunde ikke sikkre Værnepligtens Indførelse, førend den havde faaet Samtykke dertil fra Folkerepresentationens Side. Dette er i Begreb med at blive givet, og givet saa stærkt, som det kan gives. Saasnart Forsamlingen har bifaldt det foreliggende Udkast, er Værnepligt almindeliggjort i Danmark, og saa er den sikret, saavidt den kan sikres ved nogen Foranstaltning. Altsaa til yderligere Beviis for Regjeringens Hensigt, behøves Forordningen af 23de Septbr. nu ikke mere. Hvad angaaer den factiske Lettelse, der er indrømmet de hidtil Værnepligtige ved Anordningen af 23de Septbr., da gaaer denne Anordning ud fra den Forudsætning, at denne Lettelse skulde indrømmes den værnepligtige Befolkning, saasnart nogen yderligere Indfaldelse af samme eller Udskrivning skulde finde Sted, men dette er indtil denne Tid endnu ikke skeet. I de Forhandlinger, der gif forud for Anordningen og som ere bekendtgjorte, indeholdtes adskillige Betragtninger, der vise, hvorledes Regjeringen er kommen til at antage, at Retfærdighedens Krav skete Fyldest, naar det Antal af den ikke-værnepligtige Befolkning, der under Forudsætning af en extraordinær Udskrivning af de Værnepligtige, skulde udskrives, ansattes til 1000 Mand. Det har imidlertid endnu ikke været nødvendigt, maa man antage, at erøvere Udskrivningen efter Anordningen af 23de Septbr., thi den har endnu ikke fundet Sted, og jeg antager, at naar Regjeringen havde fundet det nødvendigt tidligere at erøvere den, at den da ogsaa vilde have gjort det; men saa maatte der ogsaa finde en extraordinær Udskrivning af den værnepligtige Befolkning Sted, som Anordningen gjør til Betingelse for, at en extraordinær Udskrivning af de hidtil Ikke-Værnepligtige skal kunne foretages; en saadan har ikke fundet Sted. Den er i Begreb med at foregaae, men dog kun foreløbig, thi, saavidt mig bekendt, er der ikke givet

ingen Bestemmelse om, til hvilken Tid de af Forstærkningsmandskabet, der skulle udskrives ved de befalede Extrasessioner, der endnu ikke ere begyndte, skulle møde. Det er altsaa kun en foreløbig Foranstaltning, og der er desuden Intet til Hinder for, at denne Udskrivning, som forestaaer af det værnepligtige Mandskab, holdes indenfor de Grænser, som den vilde faae ved, at der fra den behøvende Styrke fradrages det Antal, der skal leveres efter Anordningen af 23de September af den ikke-værnepligtige Befolkning; men naar den ærede Forsamling antager den almindelige Lov om Værnepligtens Indførelse, saa ville de i Aaret 1826 fødte strax blive udskrivningspligtige; thi de ville være i Udskrivningsalderen, hvorledes man end beregner Lægsrullealderen. Da de, der ere fødte i Aaret 1826, ville den 1ste Januar 1849 have naaet 22 Aars Alderen, som er den almindelige Udskrivningsalder, saa staaer det Regjeringen frit for ved de Sessioner, som skulle afholdes i Løbet af Januar Maaned, at udskrive dem, der ere fødte i Aaret 1826. Efter de Oplysninger, som ere erhvervede om Antallet af den hidtil uværnepligtige Befolkning, som Anordningen af 23de September angaaer, udgjør det i 1823, 24 og 25 fødte Mandskab noget over 5,000; det er imidlertid, efter hvad den ærede Justitsminister har oplyst Udvalget om, Resultatet af de Lister, der kort efter den første Optælling ere indsendte til Justitsministeren, at Antallet er befundet saaledes; men Hr. Justitsministeren har bemærket, at Antallet senere har viist sig at være noget større; men han har ikke kunnet opgive hvormeget større, og man kan saaledes ansætte det til noget over 5,000, maaskee 5,300 eller 5,400. Men i Anordningen af 23de September har man kun fundet det billigt, at der til Lettelse af det værnepligtige Mandskabs Stilling, kræves $\frac{1}{3}$ af de tre Aars Mandskab, men et Aars Mandskab er ikke lidet større, end $\frac{1}{3}$ af tre Aars Mandskab. Selv uden Hensyn til det Resultat, som den foretagne Optælling af Mandskabet fra 1823, 24 og 25 har givet, er der efter de tidligere anstillede Calculer vundet det Resultat, at de Ikke-Værnepligtige i Udskrivningsalderen hvert Aar udgjøre i Gjennemsnit 17 à 1800 Mand og dette stemmer ogsaa med de vundne Resultater, naar man lægger noget til; og efter hvad der har viist sig som sædvanligt ved Sessionerne, er det befundet, at kun $\frac{1}{3}$ eller noget over $\frac{1}{3}$ af det hele udskrivningspligtige Mandskab er tjenstdygtig, saaledes, at der af 1,700 Mand altid bliver 1000 tilbage, som ere tjenstdygtige. Naar der ydes den hidtil værnepligtige Befolkning den Lettelse, at det Mandskab, som er født i Aaret 1826, anses for udskrivningspligtigt og strax udskrives, og hvilken Lettelse er lige med den, der er tilfjet ved Anordningen af 23de September, saa forekommer det mig, at der ikke er tilstrækkelig Grund til at lade Anordningen længere bestaae eller at erøvere den Udskrivning, som man hidtil ikke har fundet Leilighed til. Man kan vel indvende, at derved ikke ydes den værnepligtige Befolkning nogen Lettelse, forsaavidt de, der ere fødte i Aaret 1826 udskrives, da denne Lettelse for den værnepligtige Befolkning vilde være bibeholdt, hvad enten Anordningen af 23de Septbr. bestod eller ikke, og selv om den vedbliver at være gjældende; men det forekommer mig ikke, at man kan gjøre en saadan Slutning, thi jeg har alt hørt ikke faa Indvendinger imod, at Værnebyrden udstrækkes til dem, der ere fødte i Aaret 1826, og det kan vel være et Spørgsmaal, om ikke det Resultat, der fremkommer af Forhandlingerne angaaende Forordningen af 23de Septbr., vil indfluere paa Antagelsen eller Forkastelsen af den Hovedbestemmelse i den forelagte Anordning, at Værnepligten almindeliggjøres for dem, der ere fødte efter 1ste Januar 1826. I alt Fald, da Anordningen af 23de Septbr. blev forberedt, kunde Regjeringen ikke forudsee, at Værnepligten skulde blive almindelig strax for alle dem, der vare i Udskrivningsalderen; thi det synes endog, som om Regjeringen ikke er gaaet ud fra denne Forudsætning, da den kun har foreskrevet en extraordinær Udskrivning af Mandskabet fra 1823, 24 og 25, og det en Udskrivning til extraordinær Tjeneste, og ikke efter almindelige Regler, men aldeles extraordinært, da de kun skulle benyttes for Krigstid. Hertil kommer, at i de Forhandlinger, der ere forudgaaede Anordningen, er det udtrykkelig erkjendt, hvad ogsaa de fleste erkjende, at det er ubilligt at udskrive de Værnepligtige, der have naaet 25 Aars Alderen, nemlig Lægsrullealderen, der altid er noget mindre end den naturlige Alder. Det Mandskab, der er født 1823, vil

nu blive udstrevet ved 25 Aars Lægsrulle-Alder, men i Virkeligheden have de opnaaet 26 Aars Alderen. Dette Aldersaar blev i Anordningen af 23de Septbr. draget ind under den extraordinære Udfriining i den Forudsætning, at Anordningen af 23de Septbr. skulde blive exequeret strax efter dens Udgivelse, men den Eventualitet, med Hensyn til hvilken den skulde exequeres, nemlig, at der behøvedes et saadant extraordinært Mandskab til Rettelse ved en yderligere Udfriining af det værnepligtige Mandskab, er først nu indtraadt og kommer først til Anvendelse i 1849, saa at den i Virkeligheden rammer det Mandskab, der er 26 Aar gammel. En Trediedeel af Mandskabet, som Udfriiningen træffer, vil altsaa være i det Tilfælde, at Anordningens Præmisses erklære det for uretfærdigt, at de udfriives. Jeg troer saaledes, at der er tilstrækkelig Grund til, efterat Anordningen har bestaaet sin Tid, og det har staaet Regjeringen aabent at anvende den under de Eventualiteter, under hvilke den maatte behøves, da at afløse den ved Anordningen om almindelig Værnepligt, og angaaende den Form, hvori dette Forslag skulde indeholdes, tillader jeg mig at fremsætte det under den næste Behandling af Sagen, Alt efter som Discussionen derom maatte foranledige.

Justitsministeren: Den ærede Ordfører har behandlet Spørgsmaalet om Sagens formelle Side, om hvorledes Forsamlingen skulde have Afgang til at discutere Anordningen af 23de September d. A. under Behandlingen af § 5 i det forelagte Lovudkast, og da Regjeringen seer Sagen fra samme Side, som den ærede Ordfører har fremsat den, saa behøver jeg ikke at bemærke noget Yderligere derom. Med Hensyn til det nuværende Ministeriums Medlemmer skal jeg kun tillade mig at anføre, at, ihvorvel de ikke Alle ubetinget ansee de i Anordningen 23de September givne Detailbestemmelser for de rigtigste, saa ere de dog Alle enige i, at ansee den ved denne Forordning befalede Udfriining som retfærdig og tilstrækkelig hjemlet ved den overordentlige Byrde, som den nærværende Krig har paaført hele Landet.

Jeg skal tillade mig derefter at gaae over til de af Udvalgets forskjellige Minoriteter fremsatte Forslag, og jeg skal først omtale det Forslag, hvori en Minoritet af Udvalget, uagtet den erkjender, at et billigt Hensyn krævede, at det, da en usædvanlig Mængde af den hidtil værnepligtige Befolkning kaldtes til Fædrelandets Forsvar, toges Forholdsregler til en Udfriining af den hidtil ikkewærnepligtige Stand, dog antager, at dette Krav seer Fyldest derved, at Værnepligtens Almindeliggjørelse i Henhold til Udkastet udstrækkes saa langt tilbage i Tiden, at de hidtil Uværnepligtige, der i Aaret 1826 ere fødte, indbrages under Værnepligten. For at bedømme, hvorvidt dette Krav virkelig er skeet Fyldest, maatte man vel nogenlunde vide, hvor stor den usædvanlige Mængde af Værnepligtige er, der i Anledning af de hidtilværende Forhold ere blevne udstrevne. Jeg skal derfor ikke undlade at meddele Forsamlingen de Oplysninger, som kunne sætte den istand til at bedømme dette Punkt. Saaledes som Armeens Antal maatte beregnes den 1ste Juli d. A., naar man undtager deels de Frivillige, deels den Deel af Hæren, som endnu recrutteredes fra Hertugdømmene og navnlig fra Slesvig, hvoraf en Deel blev dens Pligt tro, var Styrken af den værnepligtige Befolkning i Hæren 29,450 Mand, og denne Styrke var i Begyndelsen af October Maaned foreøget til 33,387 Mand. Naar man derfra drager det Antal, der under sædvanlige Forhold anvendes til fast Tjeneste hele Aaret igjennem og som beløber sig til henved 4000 Mand, saa bliver tilbage som den extraordinære Styrke, der i en stor Deel af dette Aar har gjort Tjeneste, af det værnepligtige Mandskab, den 1ste Juli d. A., omtrent 25,500 og ved October Maanedes Begyndelse omtrent 29,500. Man kan imidlertid, naar man dermed vil sammenligne den Byrde, der passende kunde paalægges den ikkewærnepligtige Befolkning for at æquivalere Byrden for de Værnepligtige, ikke gaae ud fra disse Tal. Det er oftere bleven yttret, at det, der maa ansees uretfærdigt, er, at der af den uværnepligtige Stand, er bleven udstrevet Mandskab, uagtet det ikke kunde vente at blive indkaldt. Det er altsaa alene de Værnepligtige, som ikke kunde vente Udfriining, der skulde kompenseres med de hidtil Ikke-Værnepligtige. Man maa dog vel erkjende, at af de Værnepligtige kunde Friløbsmændene, Forstærkningsmandskabet og Trainkubse-Klassen ikke vente under almindelige Omstændig-

heder at blive indkaldte. Ligeledes er der ved de afholdte Sessjoner for 1849 udstrevet et ikke lidet større Antal af Mandskab end sædvanligt, idet der ingen Friløbsere ere indrømmede, men man har udstrevet tilbunds. Naar man sammenlægger disse Classer, udkommer derved et Antal af omtrent 16,300 Mand, som for Diebliffet ere udstrevne, uden at de, under sædvanlige Forhold, kunde vente en sliig Udfriining. Naar man nu vil beregne, hvor stort et Antal der forholdsvis bør udfriives af den ikke-værnepligtige Befolkning, maa man kjende Forholdet mellem den værnepligtige og uværnepligtige Klasse overhovedet. Det er naturligtvis vanskeligt at gjøre en nogenlunde nøjagtig Beregning derover, men man kan dog tilnærmelsesvis komme til et Resultat, og jeg skal meddele den ærede Forsamling den Beregning, der i saa Henseende er lagt til Grund fra Regjeringens Side. Kjøbenhavn har efter den i 1845 foretagne Folketælling et Antal af 126,787 Indvaanere, og Kjøbstæderne, med Undtagelse af Bornholm, 141,822, hvilket udgjør tilsammen 268,609. Hele denne Befolkning kan naturligvis ikke henregnes til den uværnepligtige Klasse; thi det er bekiendt, at der baade i Kjøbenhavn og i Særdeleshed i Kjøbstæderne opholder sig et stort Antal af den værnepligtige Befolkning. Hvor stort et Antal dette er, kan ikke nærmere udfindes, thi saa maatte der ved Folketællingslisterne have været taget Hensyn dertil, og det er umuligt; men det er calculeret at udgjøre omtrent 70,000, saa at den uværnepligtige Befolkning i Kjøbenhavn og Kjøbstæderne altsaa antages at udgjøre omtrent 200,000, og den Deel af Kjøbstadindvaanerne, som saaledes vil være at udelade ved Beregningen, anslaaes at være omtrent lige med Antallet af de Værnepligtige, der leve paa Landet, saa at dog den værnepligtige Befolkning overhovedet kan anslaaes til omtrent 270,000 Individer. Dette Resultat er ogsaa nogenlunde bleven bekræftet ved de Optællinger, der have fundet Sted over de 3 Classer af den uværnepligtige Befolkning. De dertil hørende Individer af Kjøbenhavns Befolkning, der ere fødte i de 3 Aar 1823, 1824 og 1825, og som altsaa i Sommer vare i Alderen 22, 23 og 24 Aar, udgjorde nemlig et Antal af 1917 og i Kjøbstæderne af 1931, tilsammen 3848, medens derimod hine Individer paa Landet udgjøre et Antal af 1227, hvilket i Relation til Kjøbstædernes værnepligtige Befolkning omtrentlig staaer i det ovenangivne Forhold af 70 til 200. Naar altsaa denne Beregning lægges til Grund, saa er det et ganske simpelt Regnestykke: naar 1,060,000 Individer, henhørende til den værnepligtige Klasse, have leveret 16300 Mand ganske extraordinært, udenfor hvad de sædvanligt kunde vente, hvormange skulle da de til den værnepligtige Befolkning henhørende 270,000 Individer levere? og man faaer da et Antal af 4152. Vi ville nu see, hvor stort et Antal man kan vente, at den uværnepligtige Befolkning vil komme til at levere, dersom Bestemmelserne i Forordningen af 23de September træde i Kraft. Anordningen er beregnet paa at skaffe 1000 Mand af den værnepligtige Befolkning. Antallet, der vil udkomme, vil sandsynligvis være noget større; thi der vil rimeligvis findes noget over 5000 Individer i de i Anordningen ommeldte Classer, saaledes som den ærede Ordfører nylig har bemærket, og jeg antager endog, at Antallet vil blive noget større, end af ham er anført, hidrørende deels derfra, at endel Frivillige ere vendte tilbage, deels derfra, at flere, der ere blevne forbigaaede ved den foretagne Optælling, senere ville melde sig. Antallet vil altsaa vel blive maafee henved 6000 Mand, og naar der heraf udfriives en Femtedeel, bliver det altsaa noget over 1000 Mand. Naar man lægger samme Beregning til Grund, hvad man kan vente, med Hensyn til de Uværnepligtige, der ifølge Værnepligtsanordningen skulle udfriives af 1826-Aars Aldersklassen, kan man antage, at Udfriiningen vil komme til at omfatte omtrent 2000 Mand; thi naar 3 Aar give 6000, vil der for 1 Aar udkomme omtrent 2000, og, naar derfra regnes noget over $\frac{1}{3}$ eller $\frac{2}{3}$, der ville være utjenstydgtige, vil der blive tilbage som Tjenstydgtige omtrent 1200. Dertil maatte man endnu, for ikke at forbigaae nogen af den uværnepligtige Klasse, der ogsaa hidtil har gjort Tjeneste i Armeen, lægge Antallet af de Frivillige, og dette er, saaledes som tidligere berørt, i sin Tid bleven mig opgivet fra Krigsministeriet at have udgjort af Uværnepligtige, der gjorde Tjeneste som Menige og Underofficerer i August Maaned, 1863 Personer. Senere er dette Antal formindsket, idet nogle ere blevne dimit-

terede, nogle ere savnede, Andre have været syge eller saarede, Andre have været i Fangenskab, saa at Antallet hen paa Efteraaret udgjorde noget over 1400. Naar man nu regner endog de hvervede 1863 Personer til det Antal, jeg først nævnte, udkommer derved 4063 og efter den foregaaende Beregning skulde den uværnepligtige Befolkning stille 4152. Man seer altsaa deraf, at selv om baade de hidtil Værnefrige, der skulle udskrives efter den nye Lov om almindelig Værnepligt, naar denne udkommer, og de, der skulle udskrives efter Anordningen af 23de September d. A., komme tilstede, vil Antallet dog endnu langt fra æquivalere Udskrivningen af det værnepligtige Mandskab af de Classer, som hidtil ikke, eller ialtfald kun under ganske extraordinaire Omstændigheder kunde vente at blive udsrevet. Jeg troer altsaa med fuldkommen Føie, at man ligesaavel nu, som da Anordningen af 23de September emanerede, maa ansee det for retsfærdigt, at denne forøgede Byrde ogsaa paalægges den for Værnepligten hidtil fritagne Befolkning.

Efter saaledes at have gjort Rede for, hvorfor Regjeringen endnu fremdeles maa ansee det nødvendigt og retsfærdigt, at Forordningen af 23de September sættes i Kraft, skal jeg kun berøre et enkelt Punkt, som den ærede Ordfører i sit Foredrag har anført som muligt talende herimod, at det nemlig ikke nu kunde ansees nødvendigt, at bringe Forordningen til Udførelse, da Regjeringen endnu ikke havde fundet det nødvendigt at udføre den. I saa Henseende skal jeg tillade mig at bemærke, at de Omstændigheder, der bevirkede, at Forordningen ikke strax blev bragt i Anvendelse, vare deels de forandrede Forhold, der gjorde det sandsynligt, at vore udenlandske Forhold kunde ordnes hurtigere, end man tidligere kunde antage, og deels den Omstændighed, at de Autoriteter, som havde med Udskrivningen at gøre, havde andre nødvendige Forretninger, der optog deres Tid. At Regjeringen, da Anordningen af 23de September udkom, ikke skulde have antaget, at Værnepligten vilde blive almindelig, det maa jeg benægte, thi naar Regjeringen ikke havde staaet i den Formening, at Værnepligten meget snart vilde blive almindeliggjort og navnlig ramme den Deel af Befolkningen, der var fød efter Begyndelsen af Aaret 1826, vilde man neppe med fuld Føie have foranstaltet en Udskrivning af det ældre Mandskab, der naturligviis maatte være mere kvalificeret til at fritages for Værnepligtens Udførelse. Jeg troer saaledes i det Hele at have udtalt mig tilstrækkeligt om det første Minoritets-Forslag.

Jeg gaaer dernæst over til det andet Minoritets-Forslag, hvori det er foreslaaet, at Fritagelse for at udskrives efter Anordningen af 23de September skal tilkomme dem, der inden Anordningens Udstedelse have indladt sig i Ægteskab, og hvilket skulde motiveres derved, at Krigstjenesten ikkun med mangfoldige Undtagelser affordres de Værnepligtige af de tilsvarende Aldersclasser, hvorfor det er fundet at have Billighed for sig, at indrømme den hidtil uværnepligtige Befolkning en lignende Fritagelse, og man har da foreslaaet Ægteskabet, som det afgjørende Moment.

Jeg skal tillade mig at gøre den høitærede Forsamling opmærksom paa, hvad der vel tidligere er berørt, men dog maaskee ikke saa klart fremhævet og saa skarpt udtalt, som det kunde være ønskeligt: at der gives 2 Slags Undtagelser, man vilde maa skjelne imellem. Nogle Undtagelser ere nemlig virkelige Fritagelser for Værnepligten, saa at de, der fritages, udslettes af Rullen og gaae over i den værnefrige Stand. Dertil hører, som tidligere anført, academiske Borgere, Seminarister, der have faaet Skolefald, hvilke udgaae med det 28de Aar, Veterinairskolens ublærte Elever, der etablere sig som Dyrlæger og flere deslige. Til den anden Klasse høre de, som kun fritages for Udskrivning enten til Linien eller til Forstærkningen, men som derfor ei gaae over til den værnefrige Stand. Disse fritages

enten aldeles eller for en Tid. Blandt disse er en stor Deel knyttet til mange forskellige Betingelser; dertil hører saaledes: den Vændesøn, der ved Forældrenes Død kommer i Besiddelse af Gaarden, Gammelmands Søn, gaardbrugende Enkes Søn, Svagmands Søn og flere.

Hvad den første Klasse angaaer, vil alle disse Undtagelser ikke have nogen Forskiel mellem Værnepligtige og Ikke-Værnepligtige til Følge, da de saaledes Undtagne vilde blive udsrevet enten efter Forordningen af 23de September 1848 eller senere efter de Bestemmelser, som indeholdes i Udkastet til en Lov om almindelig Værnepligt, og vilde saaledes ikke blive fritagne; thi det er klart, at alle de værnepligtige fødte, som paa den Maade ere overgaaede i den uværnepligtige Klasse, blive Udskrivning underkastede paa samme Maade som de nu Værnefrige. Med Hensyn til dem er altsaa Vanfærligheden ikke stor; thi de blive underkastede de samme Betingelser, som de hidtil Værnefrige. Anderledes forholder det sig med den 2den Klasse af Undtagelserne, og med Hensyn til dem maa man indrømme, at der vil indtræde Ulighed; thi de Fritagelser for at udskrives, som ere tilstaaede en stor Deel af den værnepligtige Befolkning, navnlig med Hensyn til visse Stillinger, der staae i Forbindelse med Landboskoldene, kunne ei komme til Anvendelse med Hensyn til den værnefrige Befolkning, da det er saa godt som umuligt at finde tilsvarende Undtagelser. Udvalget har ikke heller gjort Forslag til saadanne Undtagelsesgrunde, hvilket ogsaa fra Regjeringens Side er fundet at være ugjortligt, ligesom det ogsaa vilde stride mod det System, som er gjort gjældende ved de 2 Anordninger, hvis man for visse Aarsclasser vilde udfinde nye Grunde for Undtagelse fra Værnepligten. Naar man altsaa ikke kan finde tilsvarende Fritagelser, som kunne tilstaaes de hidtil Værnefrige, saa er der kun den anden Veie: at have Fritagelserne for de Værnepligtige af de tilsvarende Aldersclasser, og i saa Henseende havde man jo et Exempel i Pl. 27de September 1813, der under lige Forhold, rigtignok med Bibehold af en Deel Undtagelser, havde mange Fritagelsesgrunde for Krigens Tid. Men ved Siden af de Betæneligheder, som det altid maatte have for Regjeringen, at have de Fritagelser, som hidtil have været tilstaaede den værnepligtige Befolkning, hvorved de Byrder, som paahvilede den værnepligtige Befolkning, maaskee vilde ansees endnu større, og det forinden den værnefrige Befolkning kom til at deeltage i Byrden, blev det ogsaa med Hensyn til Forordningen af 23de September d. A. anset umuligt at fordele den Byrde, som kom til at paahvile i Deel af de 3 Aars Classer, paa en tilsvarende Deel af de Værnepligtige. Man vilde t. Ex. ei have havet Uligheden derved, at man havde de Undtagelser fra Værnepligten, der fandtes i den første af de foregaaende Aldersclasser; derved vilde man kun bevirke, at der kom en Ulighed mere frem med Hensyn til Maaden, hvorpaa de Værnepligtige og de Værnefrige behandlede. Det Spørgsmaal, som forekommer mig nærmest nu at foreligge, er det, om de Værnepligtige, som ere fødte i 1826, skulle, efterat den almindelige Værnepligtslov er gjort gjældende, sættes i Klasse med de Værnefrige af samme Aar, og saaledes miste de den værnepligtige Klasse hidtil forundte Fritagelser. Dersom man nu saaledes vil ophæve alle de Fritagelser, som der ved de sidst afholdte Sessioner ere blevne tilstaaede efter de hidtil gjældende Bestemmelser, maa man afholde extraordinaire Sessioner til Udskrivning af de saaledes Fritagne; men hvorvidt dette maatte findes passende og hensigtsmæssigt, efterat Udskrivningen har fundet Sted med Hensyn til, at man derved endnu vilde forsøge den Byrde, som paahviler den værnepligtige Stand og som dog altid maa ansees betydelig i Forhold til den Byrde, der kommer til at paahvile den hidtil værnefrige Befolkning, det skal jeg henstille til den ærede Forsamling.

(Fortsættelse.)

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Tredivte Møde.

(Fortsat.)

Hvad angaaer den Undtagelse, som nu af en Minoritet af Udvalget er foreslaaet, at den ægteskabelige Stilling skulde ansees som det afgjørende Moment, saa kan jeg ei finde, at dette er den rette Udvei. Ægteskabet er uden Indflydelse med Hensyn til Udskrivningen til den staaende Hær, og det er endogsaa efter Plac. 11te Marts 1829 uden Indflydelse med Hensyn til Indkaldelsen af Forstærkningens Fastmandsclasser af 22 til 25 Aars Alderen. Ved Indkaldelsen af det øvrige Forstærkningsmandskab kommer det vistnok endnu dette tilgode, efter Forordningen af 15de Februar 1808; men da er Virkningen af Ægteskabet noget anderledes, end her foreslaaet, idet der ifølge hiin Forordning tillægges Ægteskabet Betydning, naar det blot er indgaaet paa den Tid, da Udskrivningen finder Sted, hvorimod det her er foreslaaet, at Ægteskab kun skal have den ommeldte Virkning, naar det er indgaaet, inden Forordningen 23de September udkom. Jeg troer saaledes, at der vil findes særdeles Vanstikigheder ved at gaae en anden Vej, end den Udskriften og Forordningen 23de September er gaaet, og jeg troer i alt Fald at have udhævet de Betænklichkeiten, Regjeringen har havt ved at følge en anden Vej, end den fulgte.

Endnu staaer det kun tilbage at berøre det tredje Minoritetsforslag. Dette gaaer ud paa, at Bestemmelsen i sidste Membrum af § 4, naar det der forudsatte Tilfælde er tilstede, ogsaa skal anvendes med Hensyn til dem, der udskrives efter Forordningen 23de Septbr. Jeg maa i saa Henseende kun bemærke, at der dog er en ikke uvæsentlig Forskiel imellem den Stilling, hvori de to Classer, hvorom Talen er, befinde sig; thi de, som udskrives efter Forordningen 23de September 1848, ville dog beholde en stor Deel af den engang erhvervede Udskrivningsfrihed tilbage, idet det er en kortere Tjenestetid, som forlanges af dem. De kunne derfor ikke stilles i Klasse med dem, der udskrives efter den almindelige Værnepligtslov, naar de have fyldt det 22de Aar. Jeg maa desuden endnu tilføie, at Adgangen til at erholde Kjendelsen tilbagebetalt, ikke udtrykkelig er affaaeren dem ved Forordningen. Det maa vel antages, at det Tilfælde sjældent vil indtræffe efter Forordningen 23de September 1848, at Nogen kunde være berettiget til en saadan Tilbagebetaling; men naar en erlagte Kjendelse skulde tages tilbage, og særdeles Omstændigheder maatte tale derfor, da vil der vistnok fra Regjeringens Side i saa Henseende vises Bedkommende ethvert Hensyn, som kan vises dem efter Sammelighed og Ret.

W. Ussing: Som henhørende til den Minoritet af de fire Medlemmer, hvoraf to principaliter og to subsidialiter have andraget paa de Forandringer i Forordningen af 23de September 1848, som den høitærede Justitsminister sidst har imødegaaet, være det mig tilladt for mit Bedkommende nærmere at begrunde, hvorpaa jeg har støttet min Indgaaen paa dette Minoritetsvotum.

Jeg skal tillade mig foreløbigt at bemærke, at jeg henhører til dem, der vilde have anseet det for at være i sin Orden, om Frd. af 23de September d. A. var bleven formelig forelagt nærværende Forsamling. Jeg skal imidlertid ikke gaae videre ind paa at discutere dette, da der allerede tidligere her har fundet vidtløftige Debatter desangaaende Sted. Uanset Alt, hvad man maatte antage om denne Forsamlings Charakter, hvad enten man betragter den som constituerende, som lovgivende eller som raadgivende, eller som Nogle mene, ikke engang raadgivende, troer jeg dog — denne Bemærkning kan jeg ikke undlade —, at der dog kunde tale endel for, at det har

noget Inconsequent, naar Regjeringen har forelagt nærværende Forsamling et Udskift til en Lov om almindelig Værnepligts Indførelse, at den da ei tillige har forelagt den anden Lov, som angaaer Udvidelsen af Værnepligten, og som omtrent samtids er kommen frem. Det synes, saa forekommer det idetmindste mig, at der ikke vil kunne paavises nogen Forskiel imellem disse to Love, der kunde begrunde, at den ene Lov skulde forelægges denne Forsamling, den anden ikke. Den eneste Forskiel, som er imellem disse Love, synes mig at være den, at den ene gaaer ud paa at bestemme Noget, der skal gjælde for en meget lang Fremtid, hvorfor der ogsaa, saaledes som det for saa Dage siden af en Anden er bleven yttret, kunde opstaa Spørgsmaal — et Spørgsmaal, jeg iøvrigt ikke skal gaae nærmere ind paa — om dette Lovudskifts endelige Antagelse ikke burde udsættes til en senere Forsamling, der var sammenkaldt i Overensstemmelse med den nye Grundlovs Bestemmelse, medens derimod Frd. af 23de September er en temporair Lov, en Lov, der kun angaaer en enkelt forbigaaende Foranstaltning, der ei vil kunne forelægges for nogen anden Forsamling end den nærværende, fordi Forelæggelsen, dersom den udsættes, vil komme for sildig. Det forekommer mig, at dette er den eneste Forskiel, der kan siges at være mellem disse 2 Anordninger. Jeg kan derfor, som sagt, ei være af anden Anskuelse, end at det havde været i sin Orden, om Frd. af 23de September var bleven formelig forelagt, og jeg kan derfor ei andet end mene, at naar denne Forsamling ved Udskiftets § 5 har faaet Leilighed til at behandle denne Forordning, den da er i høj Grad opfordret til at benytte denne Leilighed i dens fulde Omfang. Det kunde maaskee synes mindre nødvendigt at lægge Bægt paa dette; thi efter hvad der fra Ministeriets Side er udtalt baade idag og ved en tidligere Leilighed, maa man antage, at Ministeriet ikke har Noget at indvende imod, at man ved Behandlingen af § 5 gaaer ind paa Behandlingen af hiin Anordning i dens Heelhed. Jeg sigter navnlig her til at den høitærede Minister, i Anledning af den sidst her fremkomne Interpellation fra Rigsdagsmanden for Laasinge (Jacobsen), udtrykkelig erklærede, at han ansaae det for at ville være inconstitutionelt, om Regjeringen vilde bringe Anordningen af 23de Septbr. i Udøvelse, saalænge Forsamlingen ikke har behandlet § 5 og udtalt sig desangaaende. Heraf synes det nemlig at følge, at Ministeriet egentlig ikke betragter Citationen af Forordningen 23de Septbr. i Udskiftets § 5 som Citationen af en hvilken som helst anden Anordning; thi enhver anden Anordning, der citeres i et Udskift, er Regjeringen naturligtvis ei udelukket fra at benytte, fordi et saadant Udskift er bleven forelagt; men det synes, at Ministeriet har betragtet denne Citation at være af samme Kraft og samme Betydning, som om hele Forordningen var bleven forelagt. Derimod forekommer det mig, er der nogen Grund til at antage, at Adskillige i Salen ere af den Formening, at man dog burde vise en vis Tilbageholdenhed i at behandle Forordn. 23de Septbr. d. A., at den burde betragtes som en gjort Gjerning, der ei stod til at ændre. Imidlertid kan jeg dog ei heller see, at der i Forsamlingens tidligere Holdning i denne Sag egentlig er nogen tilstrækkelig Anledning til en saadan Tilbageholdenhed. Det forekommer mig ikke, at der er tilstrækkelig Grund hertil i det Votum, Forsamlingen afgav for nogen Tid siden, da den forfaste et Andragende fra en æret Deputeret for Kjøbenhavn, om at Forordn. 23de Septbr. maatte blive forelagt Forsamlingen; thi uagtet der var Majoritet for, at dette Andragende skulde afvises, turde det dog være et Spørgsmaal, om denne Majoritet ikke var bleven til en Minoritet, hvis Alle de havde afskilt sig fra Majoriteten, der vare af den For-

mening, at det vistnok var i sin Orden, om Anordningen var bleven forelagt, men som ansaae det for overflødig at andrage derpaa, da § 5 i nærværende Udkast gjør den samme Tjeneste — og disses Tal var, saavidt man kan slutte af de Taler, som bleve holdte her i Forsamlingen, ikke faa. Det synes mig at være en consequent Folge, at disse Medlemmer, som da havde denne Ansættelse, ogsaa maae formene, at man nu, da man kommer til at behandle § 5, bør behandle Sagen, som om hele Fdn. 23de Septbr. forelaae med alle sine Paragrapher og i hele sin Detail; thi ellers forekommer det mig, at de ikke vilde kunne have betragtet Andragendet fra Rigsdagsmanden for Kjøbenhavn som overflødig. Jeg mener derfor — og det kan jeg ikke lade være at fremsætte først og fremmest, — at man bør gaae ud fra, at vi ved § 5 ere i høj Grad opfordrede til at behandle Fdn. af 23de Septbr., aldeles som om den virkelig var bleven og forelagt. Fra den Dag det constitutionelle Princip anerkjendtes i Danmark, bør ingen Anordning udgaae, uden at den er paatrykt Folkevillens Stempel, og dette er Noget, vi som danske Deputerede ere pligtige til at opretholde. Derfor, mine Herrer, er jeg gaaet ud derfra, at man burde behandle Realiteten af denne Forordning aldeles fuldstændigt.

Gaaer jeg nu over til Sagens Realitet, saa kan jeg ei andet end slutte mig til Comiteens Majoritet, der har meent, at Forordningen af 23de Septbr. d. A. ikke burde afflaffes. Jeg har i denne Henseende maattet sande, hvad der tidligere i denne Sag er bleven yttret af den forrige Krigsminister, og jeg finder en yderligere Bestyrkelse for Rigtigheden heraf i det, der nyligen er udtalt af den høitærede Justitsminister. Det forekommer mig at være aldeles i sin Orden, at naar man først har anerkjendt Principet for en almindelig Børnepligt, og denne Erkjendelse udtales i en Lov, som gives paa en Tid, da Landet er indviklet i Krig, at dette Princip da gienneføres og factisk bringes til Virkelighed med Hensyn til Krigens Behov, og at man ei udsætter Udførelsen til en Tid, da man muligt har Fred, og derfor finder jeg det i sin Orden, at man har taget de ældre Aldersklasser med, og jeg indrømmer, at dette er skeet i større Forhold, end der var billigt, naar man sammenligner Landbefolkningen og Kjøbstadbefolkningen. Den høitærede Justitsminister har nemlig oplyst, at dette endog er skeet i et meget moderat Forhold.

Skjøndt jeg saaledes maa erklære mig enig i Principet, kan jeg dog ei nægte, at det forekommer mig, at der i den detaillerede Udførelse deraf ikke er taget alle de Hensyn i Betragtning, som vistnok fortjente at komme i Betragtning. Det forekommer mig nemlig tvivlsomt, naar man af de omtrent 5000, som der kan blive Spørgsmaal om at udskrive, kun tager 1000, om man da bør lade fritagelse alene beroe paa Lodtrækning, eller om der ikke maatte være andre Omstændigheder, der lige saa meget fortjente at komme i Betragtning, som det blinde Lod. Det er i denne Henseende udhævet i Comiteens Minoritets Votum, hvad der i denne Anledning ofte er bleven bemærket, at der viser sig en Anomali, naar man ser hen til Undtagelserne i de tilsvarende Aldersklasser af de Børnepligtige. Comiteens Minoritet har imidlertid saaledes, som sees af Forslaget, ei troet at kunne tage videre Hensyn til denne Anomali, deels fordi, som alt her er berørt, disse Undtagelser, som finde Sted med Hensyn til den værnepligtige Stand og som støtte sig for en stor Deel til Landboskønlødhedenes Særegenheder, ei kunne udvides til Kjøbstadbeboerne, paa hvilke de slet ikke passe, deels fordi man, naar man overveier Sagen, overhovedet vil see, at det er umuligt at undgaae Anomalier i disse Forhold. Vil man ophæve Anomalien her, saa at der ikke bliver nogen Forskjel mellem de hidtil Børnepligtige og de hidtil Ikke-Børnepligtige, saa opstaaer der dog Anomali i andre Punkter, navnlig med Hensyn til Behandlingen af de her ommeldte Aldersklasser, sammenlignet med Behandlingen af de yngre.

Det er umuligt at undgaae, at der ved Principforandringer i Lovgivning opstaaer Anomalier. Man maa derfor her forlade Tanken om at indføre nogen egentlig Regelmæssighed, og man bør efter min Formening betragte hele Forholdet uafhængigt og for sig selv, og da spørge, hvad Forholdet kræver; men da mener jeg, at det ingenlunde derved er givet, at der ikke bør finde Undtagelser Sted; tværtimod mener jeg, at, naar man betragter Forholdet for sig selv, man da netop maa komme til det Resultat, som Minoriteten er kom-

met til. I den Henseende maa jeg tillade mig at gøre opmærksom paa, at der er ingen væsentlig Forskjel mellem en saadan extraordinair Udskrivning, som ved denne extraordinaire Udskrivningslov tilsigtes, og den ordinair Udskrivning. I en almindelig Udskrivningslov er der god Grund til, som i det foreliggende Udkast er skeet, at forkaste ethvert Undtagelsessystem, og at sige: „Med den og den Alder skal enhver Mand udskrives, uden Hensyn til den Stilling og de Forhold, hvori han befinder sig“. Da ved man den Alder, i hvilken man er udskrivningspligtig, og da kan Enhver isorveien indrette sig derefter. Da kunne alle Undtagelser gjerne falde bort, og navnlig kan der ikke være Tale om at undtage Noget, fordi han har giftet sig, da man ellers havde et let Middel til at undbringe sig for Udskrivningen ved at indgaae i Ægteskab. Ganste anderledes forholder det sig med Hensyn til en extraordinair Udskrivning, hvor man udskriver Folk, der ere aldeles uforberedte derpaa. Der synes det, at Undtagelser endog i høj Grad ere berettigede, og der kan man sige, at Billighed og Retfærdighed i høj Grad kræver, at lade dem blive hjemme, som ville lide meest ved at udskrives. Vanskeligheden er kun at bestemme, hvem der ville lide meest, idet de Allerfleste ville lide Noget, thi de Allerfleste ere komne ind i Forhold, som de vanskeligen kunne rive sig ud af uden Skade; men at bedømme, hvem der lider størst Skade, er yderst vanskeligt; thi det synes, at Enhver maa kunne have Fordring paa, at hans Interesse kommer i Betragtning ligesaa meget som enhver Andens. Det vil være til Skade for den, der skal op til Examen, for den, der forbereder sig til at gøre Mesterstykke, for den, der nylig har etableret sig; men det vil være meget vanskeligt at sige, hvilken af disse eller andre Omstændigheder, der meest bør tages i Betragtning; men jeg mener, at der er en Forskjel, som har almindelig Gyldighed, og som Alle maae erkjende berettiget, og det er den, hvorpaa vi have bygget vort Minoritetsvotum. Det er Noget, mener jeg, som Enhvers Følelse maa tilfuge, Noget, hvorom omtrent Alle ville være enige, at, naar man udskriver Mandstab, som aldeles ikke har gjort Regning paa at udskrives, da bør man først tage dem, som kun have sig selv at sørge for, der staae alene i Verden, og at man bør lade Familieforsørgerne blive hjemme. Men hvad er det almindelige Kriterium for en Familieforsøger? Det er Giftermaalet. Det er vel sandt, at der gives Andre, der uden at være gifte, i Ægteskab af Sønner eller Brødre udfylde en Familieforsørgers Plads; men dette er dog kun en Undtagelse, og i alt Fald vil det være høist vanskeligt at bestemme, om de, der paa Grund heraf i det enkelte Tilfælde gøre Fordring paa at fritages som Familieforsørger, virkelig ere dette, da man ikke her har noget fast Kriterium. Det Kriterium, som passer sig til at optages i en Lov, det er Ægteskabet.

Jeg troer herved at have begrundet den Undtagelse, som Minoriteten har foreslaaet, idet jeg derhos skal bemærke, at det ingenlunde er noget Nyt, ikke er Noget, der er opfundet ved denne Leilighed, men noget meget Gammelt, og som ved alle Leiligheder har været sædvanligt, at fritage de Gifte, hvor der er Spørgsmaal om en extraordinair Udskrivning. Den høitærede Justitsminister har alt bemærket, hvorledes denne Undtagelse gienneføres med Hensyn til Forsærkningsmandstabet, af hvilket de Gifte fritages fremfor de Ugifte. Det Samme er Tilfældet med Udskrivningen ved Sæfessionerne, der ogsaa træffer Mandstab, der tildeels er uforberedt derpaa. Det er saaledes en allerede anerkjendt Undtagelse, og jeg seer derfor ikke, hvorfor den ikke ligesaa godt her kan finde Anvendelse, som i andre ganske analoge Tilfælde, og Undtagelse kan — derom er ingen Tvivl — indføres uden nogensomhelst Skade for de militaire Diemed, indføres, uden at der vil reise sig nogen Stemme derimod og sige, at det er ubilligt. Man kunde vel sige, at det ikke vil bringe noget stort Resultat; men jeg troer, at selv om ifkun nogle faa Familier derved kunde reddes fra Undergang og Ruin, var dette Resultat dog nok værd at tage med.

Jeg skal endnu blot tilføie nogle faa Ord i Anledning af det andet Forslag af Minoriteten, at de, der have frigjort sig for Børnepligten ved Indbetaling af en Kjendelse, skulle erholde denne tilbagebetalt. Det forekommer mig, at dette Amendement ikke forsvarer sig selv, saasnart man ikke antager, at Forordningen af 23de September

er Noget, som man ikke maa røre ved; thi det synes at være temmelig klart, at de, som udskrives efter denne Anordning, ikke opnaa den Fritagelse for Værnepligt, som de have tilkjøbt sig. Den høitærede Justitsminister bemærkede vistnok, at den korte Tid, hvori de, der efter Anordningen af 23de September blive indkaldte til Tjeneste, ikke kan betragtes som æquivalerende den almindelige Værnepligt. Imidlertid skal jeg dog tillade mig at bemærke, at de efter § 5 ere pligtige til at udføre den Tjeneste, hvortil de udskrives, „saalænge de bestaaende Krigsforhold maatte gjøre det nødvendigt“, og det forekommer mig, at der ikke i disse Ord ligger nogen tilstrækkelig Grund til just at antage, at det skulde blive en saa kort Tid, og at deres Værnepligt vilde faa saa liden Betydning, at den kunde betragtes som aldeles Intet, og at de ikke ligesaa godt, som de, der i Fredstid udskrives, maae være berettigede og beføiede til at erholde deres Penge tilbage, naar først Tilbagebetalingsprincippet er antaget.

Olesen: Jeg har formegen Agtelse for Forsamlingen og sætter for stor Priis paa dens kostbare Tid, til at jeg med mit Vidende skulde gjøre mig skyldig i Gjentagelser. Efter at jeg havde udbedet mig Ordet, har nemlig den høitagtede Justitsminister udtalt det Væsentligste af hvad jeg havde betænkt at sige, og naturligtvis udtalt det langt bedre, end jeg kunde have udtalt det, hvorfor jeg ogsaa blot skal indskrænke mig til at yttre, at jeg troer, det er det Rigtigste, at § 5 bliver staaende uforandret; thi først da bliver den ikke formeentlige Uret, som en Taler idag har behaget at udtrykke sig, men den virkelig store Uretfærdighed, som desværre altfor længe har bestaaet, hævet, og en nogenlunde tilfredsstillende Lighed i denne Retning opnaaet.

Linnemann: Jeg kan ikke være enig med den ærede foregaaende Taler, og jeg skal derfor fremsføre et Par Bemærkninger ved § 5, dens sidste Deel. Naar jeg sidst stemte for det Andragende, der blev fremsat af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 7de District (Karsen) saa skete dette, ikke fordi jeg var enig i dets Realitet, men fordi jeg ansaae det for at være et altfor farligt Princip, dersom en Minister i Begyndelsen af vort constitutionelle Liv skulde kunne udfærdige en saadan Anordning og sætte den i Udøvelse, uden at forelægge den for Rigsforsamlingen. Jeg tvivler ikke paa, at det var nødvendigt i en foreløbig Anordning at tage Hensyn til de Stænder, der hidtil havde baaret Værnepligtsbyrden alene, og at de hidtil frie Stænder derfor komme til at deeltage i denne Lov. Derimod synes jeg, at de hidtil Værnepligtsfrie med Grund kunne gjøre Fordring paa, at denne Byrde ikke træffer dem haardere, end de hidtil Værnepligtige. Der er sket mange Indsigelser imod Anordningen af 23de September d. A.; men jeg troer, at de ikke have været rettede imod dens egentlige Realitet, men navnlig kun imod det, som jeg har tilladt mig at yttre, at de Værnefrie blive stillede under ubilligere Vilkaar, end de Værnepligtige, og tillige fordi at Anordningen skulde forelægges for denne Forsamling. Alle de Fritagelsesgrunde, som have været gjældende efter de tidligere Udskrivningsanordninger for de tidligere Værnepligtige, ere alle borte i Anordningen af 23de Septbr., og derved kunne flere store Uretfærdigheder indtræde. Saaledes er det allerede fra et andet Sted tidligere bleven antydet, at de Studerende, Seminarister eller Veterinærer, der vare fødte som værnepligtige, ville gaae frie, medens derimod de Kjøbstadsfødte eller de, som vare fødte værnefrie, ville blive tagne til Tjeneste. Da det imidlertid har viist sig, at det var unødvendigt at sætte Anordningen i Kraft, og den almindelige Værnepligtslov, hvorved Uligheden hæves, snart vil træde i Kraft, maa jeg med Udvalgets Minoritet være af den Formening, at Anordningen af 23de September bør bortfalde, i Særdeleshed da, som Minoriteten have gjort opmærksom paa, naar alle de i 1826 fødte tages med, omtrent det samme Antal vil fremkomme, som hvis der skete Udskrivning efter Anordningen af 23de September. Derimod skulde jeg ogsaa ønske, hvad idag flere Kjøbenhavnske Rigsdagsmænd have gjort opmærksom paa, at analoge Undtagelser med dem, der ere komne de i Aaret 1826 fødte Værnepligtige tilgode, ogsaa maatte blive tilstaaede dem, der ikke hidtil have været værnepligtige, og som ere fødte 1826, dersom de, som ere fritagne efter hine Undtagelser, ikke ogsaa skulde behandles paa den næste foregaaende Session; thi i saa Tilfælde vilde der heller ikke blive

Spørgsmaal om Undtagelser for de hidtil Værnepligtige, som ere fødte i Aaret 1826.

Dinsen: Af den fremlagte Comiteebetænkning i Værnepligtsagen sees, at ikke færre end 10 af Comiteens Medlemmer have fundet Betænkkelighed ved § 5, og navnlig med Hensyn til dens Bestemmelse om Forordningen af 23de September d. A. og de hidtil for Værnepligten fritagne, som den rammer. En anden, for mig endnu større Betænkkelighed ligger i de mange her til Rigsforsamlingen indkomne Andragender fra Kjøbstadernes Befolkning, hvoraf sees, at der i Kjøbstaderne hersker Uro og Belymring, men tillige en inderlig Kjærlighed til Konge og Fødeland. Det er ikke Fritagelse for at værne om Landet, Kjøbstadborgerne attraaer, det er kun det Unaturlige, der foredres af dem, hvormod de udtale sig. Det er dem en Glæde, at Principet for den almindelige Værnepligt bliver antaget, og at Byrden kommer til at hvile paa Alle; men Pligtsbyrden bør dog fordeles saaledes, at den ikke falder mere trykkende paa Nogle end paa Andre, og det finder jeg, vil blive Tilfældet efter Udkastet. Ingen kan vel nægte, at Alderen fra 21 til 30 Aar har for Kjøbstadborgeren en langt vigtigere Betydning end for Landbefolkningen; i den Periode skal Kjøbstadbeboeren uddanne sig, og seer man hen til den Studerende, til Contoiristen, til Haandværkeren eller den Handelende, da er det jo netop denne Livsperiode, der gjør Udslaget i deres borgerlige Stilling for hele Livet. Desuden vil Bonden, ligesaa vel som Kjøbstadbeboeren, komme til at lide under, at der intet Hensyn tages til de forskellige Stillinger; dersom t. Ex. en Bonde har ladet sin ene Søn blive Seminarist, en anden Veterinair og en tredje maaskee Studerende, da vil han i alle Tilfælde være udsat for de samme Ubehageligheder, som Kjøbstadbeboeren. Overhovedet finder jeg, at to saa vigtige Classer af Statsfundet, som Kjøbstad- og Landbeboerne paa ingen Maade maae være hinanden imod, da de dog begge høre til Nationens erhvervende Classer, og den ene Classes Velvære fremmer den Andens. De ere ligesom to vigtige Lem af det samme Legeme, hvoraf det ene ikke kan være lykkeligt uden det andet. Jeg mener derfor, at det maa være en vigtig Opgave for Forsamlingen at søge at forebygge, at nogen Rivning eller Misforstaaelse skal opstaae imellem disse to Classer, idet det dog er ved dem, at vor folkelige Konge og vort danske Ministerium ene kan udrette Noget. Dersom der kommer Uenighed mellem disse to Classer, hvortil skal det faa hjælpe, at saa mange blive værnepligtige, naar Harmonien er tilintetgjort, og de to Classers Borgere misunde hinanden og ere indbyrdes uenige. Jeg troer derfor, at det er meget mere vigtigt at tilveiebringe Enighed mellem Kjøbstad- og Landbeboeren, end at samtlige Studerende og Haandværkere komme til at gaae Garnisonstjenesten igjennem.

Orsted: Jeg tvivler ikke paa, at Forordningen af 23de September jo vil komme under Omhandling, isærdeleshed med Hensyn til hvad der passerende sidste Gang, da der skete Interpellation angaaende den, nemlig at Spørgsmaalet herom blev afviist. Jeg bemærker, at jeg for min Deel antager, at Mange af dem, som yttrede sig imod Sagen, gjorde det i den Mening, at Interpellationen var overflødig med Hensyn til, at Spørgsmaalet vilde komme for ved Behandlingen af Udkastets § 5; da jeg imidlertid ikke fandt Sagen ganske klar, stemte jeg for den og imod Afviisning, og man har ogsaa seet, at Afviisningen er bleven fortolket paa forskellig Maade. Hvad Realiteten af denne Anordning angaaer, strider det vistnok ikke imod Retfærdigheden, at de Individier, som hidtil have været værnefrie, udskrives i Krigens Tid; dette følger af almindelige Retningsgrundsætninger og Lovgivningen indeholder flere Beviser paa, at Kjøbstadbeboerne ogsaa kunne udskrives til Krigsmagten tillands og tilbunds. Lovens 6—4—5 taler udtrykkelig om, hvorledes Kongen i Fredstid kan opbyde af Almuen til Landhjælp eller til Skibs, og at hvo som da sidder hjemme, og er ikke enten saa ung, eller saa gammel, eller saa svag og vanser, at han Baaben ei kan bære, skal have forbrudt sin Ære og Boeslod. Ligeledes i Aaret 1808, i Anledning af den daværende Krig, udkom 2de Anordninger, som medførte extraordinaire Udskrivninger.

Imidlertid er det vist nok, at Udtrykkene baade i disse Anordninger saavel som i en af 1801, og i Lovens 6—4—5, vise, at man nærmest har havt Almuepersonerne for Øie ved disse Udskrivninger, men efter de nærværende Forhold passer dette sig ikke længere, og det

er heller ikke i Kraft af disse specielle Love, men i Kraft af almindelige Statsprinciper, at den almindelige Udskrivning nu skulde stee. Imidlertid finder jeg, at den Udskrivning, som anordnes i Frdg. 23de Septbr., i flere Maader er ubillig, ubillig fordi de Personer, som blive truffet ved Lodtrækning, ere værre farne end de, som efter den almindelige Værnepligtlov udføres, fordi de ere aldeles uforberedte og Udskrivningen ganske uforventet griber ind i deres hele Livsstilling. Den er ubillig og mindre nødvendig med Hensyn til, at de Classer, som hidtil have været frie for Værnepligten, med den største Beredvillighed ere gaaede i Krig, og det kunde vel træffe sig saa, at Individer, der tidligere frivilligen have gjort Tjeneste i Armeen, nu igjen bleve udførelse, eller f. Ex. af flere Brødre to eller flere frivilligen ere gaaede i Tjeneste og den, der var bleven tilbage, nu blev udførelse. Ligeledes er det vist, at den Hjælp, som Landet eller den værnepligtige Befolkning kunde have af denne Udskrivning, er ringe, og, forsaavidt den skulde svække Lyften til frivillig Tjeneste, ikke gunstlig. Forsaavidt Anordningen er udførelse for at give den værnepligtige Stand, hvorpaa Byrden hidtil udelukkende havde hvilet, et Bevist paa, at det var Alvor med den almindelige Værnepligts Indførelse, maa ialtsald denne Grund bortfalde nu, da saadant Alvor paa det Tydeligste er lagt for Dagen ved det forelagte Lovudkast, og man behøver ikke af den Grund desforuden at lægge en saa overordentlig Byrde paa de Personer, hvorom Talen er. Det er ogsaa vist, at hiin Anordning har gjort et uhyggeligt Indtryk paa en stor Mængde af Landets Befolkning, og at de, som blive udførelse i Overensstemmelse med samme, ville møde med Uvillie, hvorimod jeg troer, at man kan gøre Regning paa, at de, som udføres efter det almindelige Principets Sværkættelse, efter hvad der forhen er bebudet og nu er især nødvendigt, ville møde med den største Beredvillighed. Det er ogsaa vist, at de Uværnepligtige, som blive udførelse efter Anordningen af 23de Septbr. ikke ville have de Begunstigelser, eller Adgang til de Fri-tagelser, som under visse Omstændigheder den værnepligtige Stand har havt og nydt godt af ved den sidst afholdte Session, og som ikke ere af ringe Omfang. Uagtet det vel kunde være vanskeligt at fastsætte de nærmere Bestemmelser, hvorefter lignende Billighedshensyn skulde iagttages, som de, der have været gjældende ved de almindelige Udskrivninger for den værnepligtige Stand, kunde saadanne Regler dog vel gives, og Anvendelsen af disse Regler i de enkelte Tilfælde kunde da være overladt til Sessionerne, hvori Medlemmerne af Communalbestyrelserne da kunde have Sæde, da man i saa extraordinaire Tilfælde, hvor der ikke have været aldeles faste Normer, hellere maatte overlade Noget til en billig Bedømmelse af Mænd, til hvis Skjønsomhed og Billighedsfølelse man kunde have Tillid. Jeg troer derfor, da det væsentligste Diemed nu er opnaaet ved det forelagte Lovforslag om den almindelige Værnepligt, naar dette har faaet Lovgiverens Sanction, at man gjør rettest i at opgive Forordningen af 23de Septbr., ja endog, som alt er yttret, i at opgive at erstatte den Afgang, som fremkommer ved at lade denne Forordning fare, ved at undtage de Uværnepligtige, der ere fødte i Aaret 1826, hvilke efter min Overbeviisning paa ingen Maade kunne henregnes til 22-aarigt Mandskab, og derimod lade det beroe ved at lægge Værnepligten paa dem, der ikke have passeret Udskrivningsalderen. Der er vel bleven sagt, at Bondestanden har lidt saa megen Uret i ældre Tider, da Værnepligten alene hvilede paa den, at den bør have en billig Opreisning; men ikke at tale om, at det vilde være en besynderlig Maade at give Opreisning paa, den at lægge Byrder paa den nuværende Generation for en Uret, som er forøvet mod de foregaaende, saa kan jeg heller ikke erkjende, at Bondestanden virkelig i ældre Tid er stæet nogen Uret i denne Henseende. Jeg erkjender fuldkommen, at Tiden efter den hele Udvikling er kommen til, at Alle skulde tage lige Deel i denne Byrde, men jeg kan derfor ikke erkjende, at det var en Forurettelse i ældre Tider, som vilde være det nu. Jeg maa nemlig bemærke, at Retstilstanden i Folket ikke beroer paa et almindeligt Begreb, men paa den historiske Udvikling af Samskudsforholdene og den almindelige Retsbevidsthed i Folket til en given Tid; det er, fordi man saa ganske overseer dette eller ikke lægger Mærke dertil, at

man er saa tilbøielig til at fremsøre Anker og affige uretsfærdige Domme over de forhenværende Bestyrelser, selv hvor disse efter bedste Evne have virket for, at man kunde naae frem til den Udviklingstrin, hvorpaa man nu staaer. Jeg skal ikke nærmere gaae ind paa at anføre de mange Deviser, der kunde tjene til at bevise denne Sætnings Rigtighed; nærværende Sag frembyder vigtige Exempler herpaa; jeg skal blot i korte Træk fremsætte Gangen i Udviklingen af hine Forhold, som her skulde ordnes.

Landmilicetjenesten blev som bekjendt indført af Frederik den 4de ganske kort Tid efter Ophævelsen af Borneffskabet, der i visse Provindser havde fundet Sted. Værnepligten udførtes da paa den Maade, at det blev paalagt Enhver, som eiede et vist Quantum Hartkorn (20 Ldr. og derover), at stille et vist Antal Personer til Krigstjenesten, og disse Personer kom da til at bestaae af Huusmænd, Bønder og Jnderster. Men dersom Hartkornbesidderen skulde kunne opfylde denne Forpligtigelse, at levere et vist Mandskab, maatte han ogsaa have Ret til at tvinge Bønderne til at blive ved Godset, og saaledes opstod et Borneffskabet meget lignende Forhold, nemlig Stavnsbaandet, der bestandig mere og mere blev strammet, for at Godseierne skulde kunne opfylde deres Forpligtelser, bestandig udvidet til tidligere Aldersgrænser. Ja man gif endog saa omsider saa vidt, at man paalagte Bønderne, selv efter Udskrivningen, at blive ved Godset. Denne Tingenes Tilstand blev forandret ved Forordningen af 20 Juni 1788. Frederik den 6te var nemlig, efterat han som Kronprinds havde tiltraadt Regjeringen, ikke seent med, ved Hjælp af nogle oplyste og ansete Mænd, der følte varmt for denne Sag, saavel som hele den bedre Deel af Nationen, at faae dette Baand affaakt, dog først fra Aaret 1800. Man antog nemlig dengang, at en saa betydelig Forandring ikke pludselig burde indføres. Bondestanden blev fri for sin Afhængighed af Godseierens Vilkaarlighed, hvorimod Krigstjenesten blev den affordret, som en umiddelbar Forpligtelse mod Kongen og Staten gennem Sessionerne uden Præsentationsret af Godseieren, efter faste Regler, deels saaledes, at Billighed kunde tages i Betragtning for, hvornaar een skulde være fri, deels for at der kunde blive Lighed ved Lodtrækning mellem de lige Egnede. Dette var vistnok en stor og velgjørende Forandring i Bondestandens Kaar og dette var Begyndelsen til den hæderlige Stilling, den større Oplysning og den Velstand, hvori Bondestanden nu befinder sig. I Begyndelsen syntes Alle at finde, at Bondestanden var stæet sin Ret; men det er imidlertid vist, at der snart hos de mere Erfertænkende opstod den Betragtning, at Bondestanden dog i Grunden udelukkende bar Byrden af at værne for Landet, og alt i Slutningen af forrige Seculum hørte man jevnlig, skjøndt løseligt henkastede Uttringer om, at Bondestanden dog endnu ikke var stæet sin Ret i Henseende til Værnepligten. Dg saa jeg gjorde ofte dette til en Gjenstand for min Betragtning, og dette Forhold havde noget Uhyggeligt for mig hos sig. Det er imidlertid ligeledes vist, at der var vigtige Betragtninger, som gjorde sig gjældende imod Værnepligtens Almindeliggjørelse. Det er vist nok, at Bondestanden efter sin Opdragelse og sine Forhold med mindre Besværlighed kunde underkaste sig Krigstjenesten, end de andre Stænder, ligesom det er vist, at Garnisonstjenesten, idetmindste for Mange af hiin Stand, ikke var til Fordærvelse, men derimod havde en dannende Indflydelse paa dem, og at den Bondekarl, som havde tjent, i det Hele taget var dygtigere end den, som ikke havde tjent. Der var derhos store Vanskeligheder ved at udvide Værnepligten til Alle. Det var nemlig ikke Principet, at alle de, som vare Værnepligtige, skulde tjene; men de Undtagelser, som vare gjældende for Bondestanden, kunde ikke let overføres til de andre Stænder, i hvilke Forholdene ikke vare saa adskilte, som i hiin. Der var altsaa stor Vanskelighed ved at gjøre Værnepligten almindelig, og deels vilde den Tjeneste, Værnepligten udfordrede, være et høist besværligt Onde for de andre Stænder, deels vilde en saadan Almindeliggjørelse have medført almindelig Utilfredshed hos disse Stænder, medens Bondestanden derved neppe vilde have følt nogen almindelig Tilfredshed. Imidlertid blev der flere Gange tænkt paa at udvide Værnepligten.

(Fortsættelse.)

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Tredivte Møde.

(Sluttet.)

Frederik den Sjette gjorde som Kronprinds en Plan, hvorefter ogsaa Kjøbstadbefolkningen skulde medtages under Værnepligten, men det mødte Banfæligheder at trække Grænsen mellem den Deel af den, der skulde være værnepligtig og den, der ikke skulde være det; thi Planen gik nemlig ud paa, at der skulde gøres Forskjel mellem de forskellige Borgerclasser, og dette var ikke godt at gennemføre. Alle Autoriteter, hvis Erklæringer bleve indhente i denne Anledning, fandt ligeledes, at Industrien vilde lide for meget ved, at almindelig Værnepligt blev indført i Kjøbstæderne, ligesom det blev paaberaabt, at Kjøbstæderne ved deres Borgervæbninger udførte Værnepligten paa en anden Maade. Siden kom Sagen igjen under Spørgsmaal i 1829, og der blev optastet flere Spørgsmaal om adskillige Personer paa Landet, hvorvidt de vare Bønder eller ikke, fordi de ikke vare Bondesødte og ikke heller i egentlig Forstand dreve Bondehaandtering, men deres Næringsvei dog kom Bondehaandteringen nær. Dette bragte saameget mere under Overveelse, om ikke Værnepligten burde udvides til alle Classer, ligesom man fandt noget uhyggeligt ved, at ikke Haandteringen, men Herkomsten skulde bestemme Værnepligten; thi det gik ikke an at lade de Individier, der vare bondesødte, blive frie for Værnepligten, naar de gik til Kjøbstæder, det vilde da være at lokke Mange til at forlade deres rette Sted. Man gjorde dengang gjældende, at det at indføre almindelig Værnepligt paa en Tid, da der ikke var almindelig Stemning hos Nationen derfor, kun vilde være at fremkalde en Spænding og en Utilfredshed, der vilde have betænkelige Følger, og at udvide den til nogle Classer, men ikke til alle, fandt man ganske uantageligt; enten maatte man lade den hvile paa den historiske Basis, hvorpaa den hidtil havde hvilet, eller ogsaa gøre den ganske almindelig. At optage enkelte Classer i Værnepligten, uden at optage alle, var Noget, der ikke kunde stemme med Begrebet „Retfærdighed“, og ikke paa nogen Maade kunde tilfredsstille Folket. Senere, da Provindsialstænder-Institutionen blev indstiftet, kunde man naturligvis vente, at denne Sag vilde komme under Behandling. Fæstebønder fik ogsaa Sæde i Forsamlingen og den Retning, som Udviklingen havde taget, nemlig at Bønderne ikke alene burde være værnepligtige, maatte naturligvis fremkalde Tanken om Forandring. Imidlertid varede det længe, inden noget Skridt stete i denne Retning; fra Roskilde stete det aldrig, fra Viborg kun een gang, i 1836. Det var en hæderlig Bonde, som ogsaa har Plads i denne Forsamling, der fremkom med et Andragende herom. Endeel Stemmer reiste sig imod, at det skulde tages under Behandling; imidlertid var dog Pluraliteten for det, og en Comitee blev nedsat, hvori denne Bonde saavel som en anden agtet Bonde fik Sæde og desuden 3 Godseiere, af hvilke 2 vare Officerer og den ene, som var Referent, har Sæde i denne Forsamling; det femte Medlem af Comiteen var anseet for en meget liberal Deputeret i Stænderforsamlingen i Viborg. Den ene af Godseierne, tilligemed de 2 Bønder, vare enige i at andrage paa, at der maatte blive forelagt Stænderne et Udkast til en almindelig Værnepligtslov, men dette fandt ikke Forsamlingens Bifald, hvorimod der, da Sagen næsten var falden, af en Deputeret, som ligeledes har Sæde i denne Forsamling, blev stillet et Amendement, der gik ud paa, at man skulde andrage paa, at der maatte blive nedsat en Commission, bestaaende saavel af civile som militære Medlemmer til at tage under Overveelse, om ikke Garnisonstjenesten kunde forandres saaledes, at Værnepligten

kunde gøres almindelig. Man gik da ud fra den Forudsætning, at man ikke kunde lægge Tjenesten i dens nærværende Stikelse paa de øvrige Classer, men at dette kun kunde skee, hvis Garnisonstjenesten kunde blive besørget ved leiede Folk. Dette Forslag gik igjennem, skjøndt ikke med nogen stor Pluralitet. Da Sagen kom under Forhandling i Cancelliet, var Pluraliteten af den Mening, at der burde nedsettes en Commission; det blev isærdeleshed bemærket, at naar man ikke tidligere havde andraget paa almindelig Værnepligts Indførelse, saa var det, fordi at der ikke var Stemning herfor i Folket; men at man nu, navnlig efterat Provindsialstænder vare indrettede, det forbedrede Skolevæsen paa Landet alt i flere Aar havde bestaaet og Formeningen herom havde begyndt ogsaa at gøre sig gjældende i Bondestanden, maatte være betænkt paa at gøre en Forandring i dette Forhold. Frederik den 6te gik imidlertid ikke ind paa Cancelliets Indstilling; han fandt nogen Betænkelighed herved og den Resolution faldt, at Sagen skulde tages under nærmere Overveelse. Imidlertid døde, som bekendt, Frederik den 6te i Slutningen af Aaret 1839 og Christian den 8de besteg Thronen. Et af hans første Foretagender var denne Sag; han talte med mig derom, og jeg tilraadede ham at nedsette en Comitee, saaledes sammensat, som Stænderne havde andraget paa, baade af militaire og civile Medlemmer, til at overveie, om og hvorledes almindelig Værnepligt kunde indføres. Kongen fandt imidlertid for godt, at Sagen først skulde behandles i en Commission, bestaaende blot af militaire Medlemmer; de samlede i Odense under den daværende Kronprinds, vor nuværende Konges Forsæde. Fra denne Commission indkom et Forslag om almindelig Værnepligts Indførelse, men en almindelig Værnepligt af en særegen Slags, idet nemlig Enhver vel skulde være værnepligtig, men kunde fritjære sig; alle de ved Fritjæbelsene indkomne Summer skulde da fremstaafe flere Midler til det militaire Brug. Kongen indhente derefter begge Cancelliers Betænkninger, der gik ud paa aldeles at forkaste en almindelig Værnepligt, der var bygget paa en saadan Basis; man fandt, at det vilde være aldeles upassende, naar Enhver skulde være værnepligtig, at man da skulde kunne kjøbe sig fri, da dette vilde være at give Formuen uden Hensyn til Dannelsen, en Fritagelse, der vilde lægge Byrden paa den Ikke-Formuende, ligesom man viste, at hiint Forslag naturligvis gik ud paa noget ganske Andet, end Stillingssystemet, da dette kun tilstøder En at blive fri, ved at faae en Anden til at udføre Tjenesten i sit Sted, hvorimod at man efter Fritjæbelses-Systemet altid kunde befrie sig for Værnepligts Byrden for Penge, uden at disse kom de andre Personer til gode og kun under visse Forudsætninger kunde siges at blive til Gavn for det Hele. Derimod yttrede man sig for almindelig Værnepligt under andre Betingelser. Der blev nu nedsat en Commission, bestaaende saavel af militaire som af civile Medlemmer, blandt hvilke sidste ogsaa jeg havde Sæde. Da Commissionen begyndte sine Forhandlinger, viste der sig hos adskillige af dens Medlemmer en Stemning for at see at faae indført en lettere Krigstjeneste for dem, der vare istand til at mundere sig selv og re-noncere paa al Lønning; men denne lettere Krigstjeneste, hvor efter Tjenesten kun skulde bestaae i almindelige Vaabenøvelser uden Garnisonstjeneste, fandt de militaire Medlemmer af Commissionen utilraadelig fra den militaire Side af Sagen. Omfider enedes Commissionen i det Hele, skjøndt der var en Uoverensstemmelse i det Enkelte om et Lovudkast, der gik ud paa, at der ikke skulde være nogen Forskjel, grundet paa Fødsel eller Herkomst, men at Værnepligten skulde hvile paa Alle, dog saaledes, at ligesom der hidtil i Bondestan-

den af forskellige Grunde havde fundet Undtagelser Sted, saaledes skulde der ogsaa for Fremtiden gives passende Undtagelser for dem, hvis Forhold vilde gøre dem Krigstjenesten altsor besværlig, eller som paa andre Maader ydede Staten mere Nytte. Commissionen sluttede sine Forhandlinger i Juni Maaned 1842 og Sagen blev derefter overgivet til Cancellierne, men inden Forhandlingerne der vare bragte til Ende, maatte jeg efter kongelig Befaling tiltræde den roeskildste Stænderforsamling som Commissarius. Sagen blev i min Fraværelse refereret i Statsraadet, der gjorde nogle flere Undtagelser, end der oprindeligt var paatænkt, men Sagen blev ikke saa tidlig færdig, at den kunde blive forelagt den daværende Stænderforsamling. Derimod fremkom der fra en Deputeret et Andragende om, at man skulde petitionere Kongen om at forelægge Stænderne et Udkast til en Lov om almindelig Børnepligt; en Comitee blev nedsat, men Sagen blev ikke videre forhandlet; Comiteens Pluralitet havde erklæret sig imod Andragendet. Imidlertid blev et Udkast forelagt Stænderforsamlingerne i Aaret 1844, ved hvilket Udkast, hvad man end kunde have at udsætte paa det, det dog var vist, at Bondestanden var skeet sin Ret; thi de Undtagelser fra Børnepligten, der i det vare gjorde med Hensyn til dem, for hvem Krigstjenesten vilde være meest besværlig, eller som ikke uden Skade for det Offentlige kunde gøre en saadan, vare ligesaavel til Fordeel for Bondestanden, som for de andre Stænder. Det var naturligviis forbunden med Vanstærelighed, at finde analoge Forhold, der skulde kunne berettigge Kjøbstadborgerne til at fritages for Børnepligten, men flere af Undtagelserne, som Studerende, Seminarister o. s. v. vare de samme, som for Bondestanden. Dette Udkast fandt ikke Bifald hos Stænderne; men dette af den Grund, at begge Stænderforsamlinger vare blevne indtagne af Ideen om almindelig Bæbning og meente, at den militaire Organisationsplan var saaledes, at den vilde paalægge Bedkommende en altsor stor Byrde; derimod ønskede man, at det maatte blive taget under Overveielse, om der ikke kunde indføres en saadan Tingenes Orden, at den egentlige Garnisonstjeneste kunde forrettes ved leiede Folk og den øvrige Befolkning derimod blot dygtiggjøres til Krigstjeneste ved militaire Øvelser. Derimod gif begge Stænderforsamlingers Betænkninger ud paa, at hvis dette ikke kunde skee, kunde man ikke modsætte sig det foreslaaede Undtagelsessystem; tværtimod optog Stænderforsamlingerne, og navnlig den roeskildste, i deres Betænkninger flere Undtagelser, end der indeholdtes i Udkastet. Disse Betænkninger, der saaledes bleve afgivne af de danske Stænderforsamlinger og endmere af Stænderne i Hertugdømmene, der altid havde viist større Iver for almindelig Børnepligts Indførelse, end de danske, gjorde, at Sagen dengang ikke kom frem. Derimod blev der i Aaret 1846 forelagt Stænderne et nyt Lovudkast, der vel ikke indeholdt saa specielle Undtagelser, som det ældre, men derimod vel mere almindelige, saaledes at en Forfatter meget rigtigt har sagt, at naar det forrige Udkast indeholdt en Masse af Undtagelser, saa indeholdt det nye ogsaa en Masse af Undtagelser. Dette sidste Udkast fandt imidlertid mere Bifald hos Stænderforsamlingen, end det forrige.

Det sees altsaa af det Anførte, at der virkelig ikke har viist sig nogen almindelig Stemning for almindelig Børnepligt i den udstrakte Forstand, som det nu tages, førend i den allerseneste Tid, og at Regjeringen ingenlunde har været seen med at gøre, hvad den kunde gøre for denne Sags Fremme. For endnu at nævne et Exempel paa, at det slet ikke er let at indføre almindelig Børnepligt paa eengang, skal jeg anføre, at i Norge blev det saavel af den constituerende Forsamling paa Eidsvold i Aaret 1814, som i den endelige Grundlov af samme Aar bestemt, at der skulde forelægges det næste Storting et Lovudkast om almindelig Børnepligts Indførelse; men der er aldeles ikke skeet noget Videre; der er vel bleven nedsat Commissioner, men det er slet ikke kommet til nogen endelig Afgjørelse. Jeg troer altsaa, at det er aldeles urigtigt, naar man antager, at der hviler nogen Skyld paa Regjeringen eller nogen Anden, og at man derfor skulde fordre almindelig Børnepligt indført, for saaledes at give den Stand, hvorpaa Børnepligten hidtil udelukkende har hvilet, Erstatning for en gammel Uret. Derimod troer jeg, at man bør gaee ind paa, at Børnepligten indføres i det Væsentlige og Almindelige, saaledes som foreslaaet. Jeg har allerede tidligere omtalt, hvorledes jeg

troer det ubilligt, at inddrage dem, der ere fødte i Aaret 1826 under Børnepligtsloven, som kun skal angaae dem, der ikke allerede ere passede Udførelsesalderen.

Formanden: Da Tiden er saa langt fremrykket og flere Talere have meldt sig til at tale om Udkastets § 5, maae vi vel standse for idag. Jeg skal endnu kun anmeldes Dagsordenen for næste Møde, som holdes i Morgen Kl. 11. Der vil da først blive foretaget Valg paa Forstærkning til Grundlovs-Comiteen. Afdelingerne have valgt:

- 1ste Afdeling: P. D. Bruun,
— Bjerring;
2den Afdeling: Balthazar Christensen,
— Professor Larsen;
3die Afdeling: Halb,
— Algreen-Ussing;
4de Afdeling: Hage,
— H. P. Hansen;
5te Afdeling: Gleerup,
— David.

Forsamlingen vil have at vælge 7 Medlemmer. Derefter vil Behandlingen af Børnepligtsagen blive fortsat.
Mødet hævet.

Et og tredivte Møde.

Torsdagen den 21de December.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal anmeldes følgende indkomne Andragender, nemlig:

- 1) Et Andragende, indleveret af Rigsdagsmanden for Ribe Amts 1ste District (Tobiesen) fra 3 Præster i Stads Herred angaaende de forventende Tillæg til Krigsskatten, forsaavidt Præsterne angaaer.
- 2) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Sorø Amts 5te District (Keergaard) fra 55 Beboere af Krummerup og Fugleberg Sogne, angaaende Bestemmelsen af Rigsforsamlingens Diæter for Fremtiden.
- 3) En Adresse med 214 Underskrifter fra forskellige Egne af Fyen, ligelydende med Adressen fra Odense, om Hærens Rustning til at forsvare Danmarks fulde Ret.

Det, der idag først vil være at foretage, er at udvælge 7 Medlemmer til at forstærke Comiteen i Forsatningsagen. Der stemmes altsaa paa 7, og de Herrer ville behage at erindre, at Navnene maae betegnes tydeligt, for at ingen Misforstaaelse skal opstaae.

Den derefter stedfundne Afstemning gav følgende Resultat:

afgivne Stemmesedler	128.
ugyldige	6.
absolut Stemmesleerhed	122.
Stemmerne faldt paa:	
Jacobsen	66.
Pietursen	62.
Dahl	60.
Keergaard	55.
Krieger	49.
Leth	48.
Schad	47.
C. M. Jespersen	44.
Schurmann	42.
Thalbitzer	38.
J. A. Hansen	36.
M. Drewsen og Frølund	32.
Paludan-Müller	28.

H. Johansen af Knardrup	27.
Bloug	27.
Mynster	25.
Ræder	20.
Drsted	16.
Grundtvig	13.
Ryholm	13.

De øvrige Stemmer faldt paa forskjellige. Da kun tvende, Jacobsen og Bjerturson, havde erholdt mere end Halvdelen af Stemmerne, foretoges Omvalg paa fem.

Resultatet af dette Omvalg var følgende:

Afgivne Stemmesedler	128.
ugyldige	2.

126.

absolut Stemmesleerhed 64.

Stemmerne faldt paa:

Dahl	70.
Keergaard	64.
Krieger	59.
Leth	56.
Schack	54.
Schurmann	49.
E. M. Jespersen	47.
Thalbitzer	36.
Frolund	31.
J. A. Hansen	30.
Baludan-Müller	25.
Bloug	23.
Ræder	19.
Mynster	17.
Lüttichau	10.
H. Johansen	9.

De øvrige Stemmer spredtes.

Da herefter endnu stod tilbage at vælge 3 Medlemmer af Comiteen, blev et nyt Omvalg foretaget mellem de 6 (Krieger, Leth, Schack, Schurmann, E. M. Jespersen og Thalbitzer), som efter Dahl og Keergaard havde erholdt de fleste Stemmer, og blev Udfaldet:

afgivne Stemmesedler	129
ugyldig	1.

128.

absolut Stemmesleerhed 65.

Stemmerne faldt paa:

Krieger	81.
Schurmann	70.
Schack	62.
E. M. Jespersen	60.
Leth	59.
Thalbitzer	52.

Bed det endelige Omvalg, hvori 127 deeltog, erholdt E. M. Jespersen 65 og Schack 62 Stemmer. Til at forstærke Comiteen for Forfatningsudkastet vare saaledes af Rigsforsamlingen valgte:

- 1) Jacobsen.
- 2) Bjerturson.
- 3) Dahl.
- 4) Keergaard.
- 5) Krieger.
- 6) Schurmann.
- 7) E. M. Jespersen.

Formanden: Ifølge Dagsordenen gaar vi nu over til Behandlingen af Børnepligtsloven og fortsættes da med Behandlingen af § 5. Rigsdagsmanden for Aarhus Amts 2det District har Ordet.

Otterstrøm: Da den ærede Rigsdagsmand for Københavns 7de District (Karsen) motiverede sit Andragende om, at Forsamlingen maatte opfordre Regjeringen til at forelægge os Forordningen af 23de September d. A., blev jeg forhindret fra at yttre mig i Anledning af Forslaget derved, at Forsamlingen besluttede at ende Discus-

foretage Afstemning. Da Sagen imidlertid staaer i saa nøie Forbindelse med Loven om almindelig Børnepligts Indførelse, som nu foreligger, saa skal jeg tillade mig at bemærke, at Marsagen til, at jeg dengang stemte imod Forslagets Antagelse ikke var den, at det var min Mening, at Forordningen af 23de September ikke behøvede at forelægges. Og saa jeg antager, at Regjeringen kunde have ladet denne Forordning udgaae provisorisk, fordi der i Diebliffets Krav var en begrundet Nødvendighed derfor, skjøndt en lignende Nødvendighed ikke er tilstede nu til at bringe det, der var Gjenstand for Forordningen, i Udøvelse strax. Med Hensyn til den Stilling, som Regjeringen ordentligviis indtager ligeover for Folket i Lovgivnings-sager, antager jeg det for at være aldeles utvivlsomt, at Forordningen af 23de September maa ansees at være af provisorisk Natur, og at en Forelæggelse for en Folkerepræsentation altsaa nødvendig maatte skee, selv om den Udskrivning, som derved var bestemt, allerede havde fundet Sted. Jeg hører ikke til dem, der antage, at Provindstalslænderinstitutionen endnu er ilive og udøver nogen Virksomhed; jeg anseer Stændernes Virksomhed at være tilendebragt dengang, da de sidst vare samlede og afgave deres Betænkning over den Valglov, hvorefter nærværende Rigsforsamling er sammenskaldt. Naar Folkerepræsentationen derefter skulde have Stemme, ligger det i Folkerepræsentationens Natur, at der maa være den indrømmet en besluttende Medvirkning, saaledes som Tilfældet er med den nærværende Rigsforsamling; men deraf, at denne Forsamling har en saadan besluttende Medvirkning, følger efter min Mening ikke, at det var en Nødvendighed for Regjeringen at forelægge Forordningen af 23de September paa en saadan Maade, at Forsamlingen skulde være berettiget til at undersøge, ikke blot om den Foranstaltning, som Forordningen gik ud paa, burde iværksættes, men tillige om der paa den Tid, Forordningen emanerede, var en saadan Nødvendighed tilstede for dens Udgivelse; thi det maa vel mærkes, at den nærværende Forsamling har et ved Valgloven foreskrevet, specielt Hverv, og Regjeringen maatte altsaa kunne lade det beroe med en Forelæggelse, indtil en Rigsforsamling var sammentraadt efter Grundlovens Antagelse. Jeg mener derfor, at Forsamlingen ikke bør opfordre Regjeringen til at forelægge den Lovudkast om nogensomhelst Gjenstand, men overlade det til Regjeringen selv at bestemme — saaledes forekommer det mig, — hvad den i saa Henseende maa ansee for nødvendigt, ialtfald vil jeg ikke have Deel i nogen saadan Opfordring. Hvorledes Forsamlingen burde have besluttet sig til at handle, dersom Omstændighederne ikke vare saaledes, som de ere, anseer jeg det ikke for passende her at undersøge. Det er nok, at vi vide, at Frd. af 23de Septbr. ikke er kommen til Udførelse, og at Forsamlingen saavel i Sagens Natur, som efter hvad der i det foreliggende Udkast er udtrykt, maa ansees berettiget til, ved Siden af Behandlingen af en Lov om almindelig Børnepligts Indførelse, i hvis 5te Paragraph de væsentligste Bestemmelser af Forordningen af 23de September ere optagne, tillige at tage under Behandling Spørgsmaalet om Forordningen af 23de September endnu burde komme til Anvendelse ved Siden af Loven om almindelig Børnepligt. Jeg antager altsaa, at der ved Afstemningen i Anledning af § 5 i det forelagte Lovudkast, vil blive afgjort, hvorvidt Forordningen af 23de September bør komme til Anvendelse eller ikke.

Hvad den foreliggende Betænkning af Udvalget angaaer, da slutter jeg mig til den, af en Minoritet af Udvalget af 7 Medlemmer, fremsatte Mening; thi jeg antager, i Overensstemmelse med hvad der af den ærede Ordfører er udtalt, at der, efterat Lovudkastet har erholdt Lovkraft og Principet om den almindelige Børnepligt saaledes er etableret, ikke er nogen Nødvendighed for at foretage en Udskrivning af den hidtil for Børnepligt fritagne Deel af Befolkningen i de Aldersklasser, som ved den almindelige Lovgivning er undtaget fra den almindelige Børnepligt. Dersom en saadan extraordinær Udskrivning skulde være retfærdig, saa maatte der være en uafviselig Nødvendighed derfor, men en saadan uafviselig Nødvendighed er ikke godtgjort. Den høitærede Justitsminister har igaar udtalt Grunden, hvorfor Forordningen af 23de September burde staae ved Magt; men dersom jeg har forstaaet ham rigtig, saa er Grunden ikke den, at Udskrivningen, skjøndt den skeer til Krigen, og blot for Krigen, er absolut nødvendig i Krigen, men derimod den, at Ud-

Udfrivningen skulde betragtes som et Vederlag til den Stand, der hidtil ubelukkende har baaret Værnepligten og fordi der af denne Stand, paa Grund af Krigen, i den senere Tid er udstreven et større Antal, end der under almindelige Forhold vilde være Tilfældet. Naar imidlertid Værnepligten udstrækkes til hele den Deel af Befolkningen, der hidtil ikke har været denne Pligt underkastet, saa indseer jeg ikke, at der kan blive Spørgsmaal om noget Vederlag for hvad der er skeet for den Tid, da Værnepligten efter en almindelig Lov træder i Kraft, og da Ingen kan sige, at der har været særlig Marsag til, at den almindelige Værnepligt ikke tidligere er indført, saa indseer jeg heller ikke, hvorledes der skulde kunne kræves nogen Erstatning for en Byrde, som har paahvilet den Stand, som hidtil har baaret denne alene. Jeg veed vel, at naar Fædrelandets Vel kræver det, bør ingen Mand unddrage sig for at yde sit personlige Bidrag til Krigens Førelse; men det er noget ganske Andet, end ved Lod at udtage enkelte Medlemmer af den hidtil for Værnepligt fritagne Befolkning, og at nogle enkelte Aldersklasser, som ikke henhørte under den almindelige Værnepligt, — nu, om jeg saa maa sige, skulle være et Søoffer for den hele øvrige Deel af Samfundet, den Stand, der tidligere alene havde baaret Værnepligten. Jeg skal imidlertid ikke føre disse Betragtninger videre, for ikke dermed at opholde Forsamlingens Tid, men kun tillade mig at tilføie den ene Bemærkning, at der, hvis Krigens Fortsættelse skulde blive nødvendig, supaatvovlelig vil af den Deel af Befolkningen, der ikke er værnepligtig, melde sig et stort Antal Frivillige, og at Armeen uden Tvivl vil være bedre tjent med disse, end med dem, som efter Udfrivningen skulde gjøre en Tjeneste, som de for endel med Uvillie vilde udføre, fordi de antage, at den er dem paalagt med Uret.

Jacobæus: Med Hensyn til Forordningen af 23de Septbr. maa jeg erklære, at jeg anseer dens Bestemmelser, der kun maae antages at være provisoriske, for nu at være aldeles oversflødige. Vi have her et Lovudkast om almindelig Værnepligt, der, isærdeleshed efter de forhaandenværende Omstændigheder, opfylder i enhver Henseende, hvad Retfærdigheden kan fordrer. Jeg troer, at jeg maa have meget misforstaaet, hvad den høitærede Justitsminister tidligere har yttret, hvis ikke det var Mening, at de Ikke-Værnepligtige, som ikke efter den tidligere almindelige Lov vare undergivne Værnepligt, ogsaa skulde blive udstrevne, ja vilde blive brugbare og benyttede i vor Armee ligesaa tidligt, som det vilde blive Tilfældet med de Værnepligtige, der udfrires den 2den Januar. Jeg troer fremdeles, at det var Resultatet af den opgjorte Beregning, at der vilde blive udstrevet ikke færre af de Ikke-Værnepligtige, men endogsaa flere end efter Bestemmelsen i Forordningen af 23de Septbr.

Jeg mener, at Retfærdigheden fuldkommen skeer fyldest ved Udkastet til denne Lov om almindelig Værnepligt. Fremdeles troer jeg at maatte erklære, at der vilde være væsentlige Indvendinger fra min Side mod at gaae ind paa at stemme for Forordningen af 23de Septbr. med Hensyn til, at den ikke sikrer de Uværnepligtige de samme Rettelser, som fortiden finde Sted for de Værnepligtige. Det Standpunkt, hvorfra jeg betragter denne Sag, er fra Bønderstandens; jeg selv er Eier af Bønderjord og dyrker og driver den og har altsaa Interesse tilfælles med denne Stand, men jeg føler tilfulde og maa erklære, at jeg anseer Retfærdigheden at skee fuldkommen fyldest ved denne Lov om almindelig Værnepligt.

Schurmann: Det har viist sig saavel under Discussionen igaar, som ved de 2 ærede Rigsdagsmænds Uttringer, der sidst talede, at det uden Tvivl gaaer i Forsamlingen som i Comiteen, at der er forskellige Meninger om Spørgsmaalet angaaende Ophævelsen eller Stadfæstelsen af Forordningen af 23de Septbr. Jeg for min Deel hører til dem, som ikke kunne gaae ind paa den Mening, som en Minoritet af Udvalget, bestaaende af 7 Medlemmer, har antaget, og det netop, fordi jeg tager det nærværende Dieblif fornemmelig i Be-

tragtning. Hvis jeg nemlig i Almindelighed skulde tillade mig at gjøre nogen Bemærkning eller føre nogen Anke over Discussionen, saaledes som den hidtil er ført, skulde det være den, at det forekommer mig, at der ikke er taget tilstrækkeligt Hensyn til, at Forordn. af 23de Septbr., ligesom i det Hele taget den os forelagte Værnepligtslov, for en stor Deel er paavirket af Dieblifket og Tidsomstændighederne, og at man ikke bør tabe disse af Syne, naar man vil domme retfærdigt derom. Jeg skal i denne Henseende i Almindelighed for det Første fremhæve, at det vilde tage sig særdeles syndeligt ud, ja være høist betænkeligt, om denne Forsamling — paa samme Tid, da man har glædet sig ved at høre Regjeringen udtale, at den vilde lade kraftige Rustninger gaae Haand i Haand med Fredsunderhandlingerne, og paa samme Tid, som Forsamlingen nu glæder sig ved at modtage Forsikringer trindt om fra Landet om dets Redebønhed til at bære nye Offere, hvis Fædrelandets Lary skulde kræve det, ja endog Opfordringer stillede directe derhen, at Krigen skal forsættes, og paa samme Tid, som Forsamlingen selv er isærd med at vedtage forskellige Lovforanstaltninger, der sigte til det samme Maal — vilde tænke paa i samme Dieblif at indskrænke Regjeringens frie Raadighed over Landets Kræfter. Det forekommer mig, at der ialtfald maatte foreligge noget Bestemt som Anledning hertil, Noget, der kunde berettigede Forsamlingen til et saadant Skridt. Vil man søge noget Saadant i Forordningen selv, da maa jeg for det Første erindre om, hvad jeg før sagde, at denne Forordning væsentligen maa betragtes som et Værk af Tidsomstændighederne; den er fremkaldt ved Krigen, og den er kun bestemt til at vare for Krigstid. Jeg veed vel, at man har gjort mange Indvendinger mod denne Forordnings formelle Legalitet, med Hensyn til Maaden hvorpaa den er fremkommen; jeg skal dog paa dette Punct af Sagen ikke indlade mig paa det formelle Spørgsmaal, og det saameget mindre, som det jo, hvis der i saa Henseende var nogen væsentlig Mangel, staaer i denne Forsamlings Magt at paatrykke Forordningen Legalitetens Stempel. Hvad der er væsentligere, det er de Indvendinger, som ere fremsførte mod Anordningens Indhold, forsaavidt det nemlig er gjort gjældende, at den skulde være haard og uforholdsmæssig ubillig mod de Classer, som derved kaldtes til Deeltagelse i Værnepligtens Udførelse, og at der ved den i Virkeligheden fremkaldtes en Ulighed under Ughedens Navn. Jeg skal ikke nægte, at de, der fremsførte denne Indvending, havde Ret, dengang disse Indvendinger fremkom; men det forekommer mig, at Sagen har forandret sig meget siden, thi jeg skal kun erindre om, at nu er hele den Deel af det værnepligtige Mandskab, der før factisk var fritaget for den virkelige Udøvelse af Værnepligten, ikke længere fritagen, idet Forstærknings-Fastmandsclassen iaar er indkaldt og i denne befinder sig, som bekendt, en stor Deel, der af en eller anden Grund har været fri for Værnepligt. Jeg skal dernæst erindre om, at den os forelagte nye Værnepligtslov jo netop gaaer ud paa at gjøre Byrden lige for Alle, og forsaavidt der endnu skulde blive nogen Ulighed tilbage, hvilket jo let kan skee i Overgangsperioden, da indseer jeg ikke rettere, end at det maatte staae i Forsamlingens Magt, naar den vedtager Værnepligtsloven eller Frdg. af 23de Sept., da at virke til, at disse Uligheder udjevnes. Om jeg end derfor maatte indrømme, at det fra Begyndelsen var sandt, at de, der gif ind under Frdg. af 23de Septbr. vare stillede ugunstigere end de Øvrige, skønner jeg ikke, at det kan være Tilfældet i dette Dieblif. Det forekommer mig derfor, at naar ikke Forsamlingen just nu skulde beslutte sig til at vedtage dens Ophævelse, saa maatte der være en Foranledning dertil enten fra Regjeringens eller Folkets Side. Hvad Regjeringens Uttringer om denne Lov angaaer, da forekommer det mig klart, at Regjeringen, som maa antages at have forelagt den, idet den har optaget den i § 5 af det her omhandlede Lovudkast, ialtfald paa en Maade, siger jeg, har antydnet, at den fremdeles anseer det for ønskeligt, at denne Forordning bliver i Kraft.

(Fortsættelse.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Et og tredivte Møde.

(Fortsat.)

Fremdeles maa jeg erindre om, at Regjeringen ikke har sagt, at den behøvede et bestemt Antal Mandstak af den hidtil ikkeværnepligtige Befolkning, saa at man skulde kunne sige det, som Udvalgets Minoritet siger, at dette Krav vilde være fyldestgjort, naar der nu skeer Udskrivning ifølge den nye Værnepligtslov. Just fordi Regjeringen ikke har sagt, at saa og saa mange behøve vi af den hidtil uværnepligtige Befolkning, just derfor antager jeg, at Forsamlingen ikke er berettiget til at sige, at man kunde faae disse paa en anden Maade, eller til nu at give Anvisning paa den Udskrivning, der vil skee ifølge den nye Værnepligtslov og til at mene, at paa Grund heraf skulde Frdg. af 23de Septbr. d. A. være overflødig. Jeg skønner saaledes ikke, at Regjeringen har sat Forsamlingen istand til at domme om, hvorvidt det er fornødent at gjøre Brug af den i nysnævnte Forordning omhandlede Ret og jeg mener, at just under Krigen maa det sandelig være Regjeringen overladt at bestemme, hvor stort et Antal der behøver at udskrives, og jeg anseer det derfor for høist betænkeligt for Forsamlingen, at gjøre nogen Indskrænkning i Regjeringens frie Raadighed i denne Henseende. Hvad nu Folket angaaer, forsaavidt som dets Uttringer om denne Forordning ere komne frem, da er det vist bekjendt, at der har været en ikke ringe Bevægelse i Anledning af denne Forordning og navnlig da i Hovedstaden, thi i Provindserne har det vistnok været mindre Tilfældet; men man maa dog ikke misforstaae denne Bevægelse. Jeg for mit Bedkommende vil ikke nægte, at jeg troer, at det ikke har været Formalitetspørgsmaalet, som satte Sagen i Bevægelse hos den store Deel af Befolkningen, og det af den simple Grund, at jeg i det Hele taget, ikke troer, at Maaften eller den store Hob sætter sig i Bevægelse for et Formspørgsmaal; det var vistnok Forordningens Indhold, som gjorde det, men ikke fordi man paa den Maade vilde protestere mod Forordningens Princip eller de Fordringer, som deri vare stillede til de Værnepligtige; men det var, fordi man følte, at Forordningen, saaledes som Forholdene dengang vare, vilde medføre adskillige Ubilligheder og Uretfærdigheder. Jeg holder mig imidlertid forvisset om, at den Deel af Danmarks Befolkning, der hidtil ikke har været Værnepligten undergivet, vilde være ligesaa villig til at gaae i Kampen, naar Fædrelandet kræver det, som den hidtil værnepligtige Befolkning; hvad de forlange, er kun Retfærdighed og Lighed, og naar den er tilstede, ville de vist ikke staae tilbage i Redebonhed og god Villie, naar de kun ere overtydede om, at Fædrelandets Lary kræver det. Om man nu end siger, at denne Forordning, som forudsætter, at Forholdene blive lige, dog paalægger den hidtil ikkeværnepligtige Befolkning en ulige større Byrde, fordi den kommer uventet, og fordi den griber forstyrrende ind i Manges Forhold og lagte Livsplan, saa vil jeg ikke nægte, at det er aldeles vist, at den virkelig vil gribe forstyrrende ind i Manges, fornemmelig i de Studerendes og Kjøbstadborgernes Livsplan; men dette er da Krigenes Skyld, ikke den enkelte Forordnings Skyld. Sæt ogsaa at man lægger Vægt paa dette, og at man gjør det med fuld Anerkjendelse af den Vægt, det kan have, saa maa man dog ogsaa erkjende, at det Samme er Tilfældet med den Deel af Befolkningen, som hidtil har været værnepligtig. Det er ganske sikkert, at en stor Deel af denne Befolkning har i Gjærningen været under saadanne Wilkaar, at de kunde ansee sig som factist fritagne for Udøvelsen af Værnepligten. Enhver, der kjender disse Forhold, veed, at naar en Mand var gaaet over i Reserven, betragtede han sig som factist frit for ac-

tiv Tjeneste; og Enhver, der kjender Noget til Forholdene paa Landet, veed, at saadanne Mand for den allerførste Deel have Familie; og i det Dieblik de nu, ved de sidste Foranstaltninger, ere indkaldte, er der ingen Tvivl om, og Enhver, der har nogen Kundskab til Forholdene i Landcommunerne, kan bevidne dette, at Familieforholdene derved paa mange Maader forrykkes og deres Livserhverv standses. Saaledes er det paa mange Steder Tilfældet, at, hvor Familieforsørgerne ere kaldte bort, er deres efterladte Familie overladt til Communen. Vil man lægge den tilsvorede Vægt paa det ene, saa maa man sandelig ogsaa lægge den paa det Andet. Jeg er da overbevist om, at, hvor stor endog Byrden vil være, saa vil dog Befolkningen i det Hele, i Kjøbstæderne som paa Landet, være villig og redebon til at bringe disse Offer, naar den kun veed, at det er Fædrelandets Lary, der kræver det.

Jeg kan ikke nægte mig den Glæde at anføre et enkelt Exempel paa det Sind og den Redebonhed, hvormed Byrderne ere baarne og Offerne bragte, i det Dieblik da man følte, at det var nødvendigt. Jeg anseer mig berettiget til at anføre dette Exempel, fordi jeg ikke troer, at det er et enkeltstaaende, men at det kan tjene til et almindeligt Vidnesbyrd om det Sind, som i det Hele har besjelet og med Guds Hjælp fremdeles vil besjele vort Folk under de nærværende Forhold. Der var en jydsk Bonde, hvis Søn drog i Krigen i Foraar, og som i den nærmeste Tid derefter jevnlig hørte om Efterretninger fra ham i den nærmeste By. Imidlertid kom Slaget ved Bau, ved Flensborg og Slaget ved Slesvig, og han hørte ikke Noget; der gik nogen Tid derefter og hans Naboere og Bekjendte hørte fra deres bortdragne Sønner og Bekjendte, men den gamle Mand hørte Intet fra sin Søn. Han opgav da sit Haab; dog han klagede ikke over, at hans Livsforhold vare forstyrrede, han klagede ikke over det Offer, han havde maattet bringe, men han sagde — og jeg skal anføre, hvad han sagde Ord til andet — han sagde: „saa er han vel borte, men i Guds Navn!“ sagde han, „jeg har 3 Sønner til Kongen endnu. Gud give dem Hilsen, at han maa kunne bruge dem!“ Dette var en jydsk Bondes Ord, men jeg troer, han taledes ud af det ganske Folks Hjerte.

Just. **Petersen**: Saaledes som jeg i det afgivne Minoritetsvotum allerede har antydnet, agter jeg at stemme for, at Forordningen af 23de September ophæves. Udfølgelig af det, jeg havde at anføre, er imidlertid allerede anført af flere af de foregaaende ærede Talere, og jeg kan derfor fatte mig saameget kortere. Jeg maa i det Hele taget bemærke, at uagtet det Meget, der er bleven sagt om Forordningen af 23de September, saa seer jeg dog ikke ret, hvorfor det var fornødent at bibeholde denne særegne Anordning paa samme Tid, som der her foreligger os et Udskift til en ny Anordning om Værnepligten, der om meget føie Tid, og i alt Fald ligesaa hurtigt, som det efter Forordningen af 23de September kunde finde Sted, og derhos paa en langt fuldstændigere samt paa en mere betryggende Maade, vil føre til, at Værnepligtsloven forandres saaledes, at den fyldestgjør den hidtil værnepligtige Classes Krav paa, at Værnepligten bliver lige for Alle. Fra Regjeringens Side er der meddeelt adskillige Data, som jeg ikke skal modsige, for at retfærdiggjøre Forordningen mod de Indvendinger, der ere fremsatte mod den. Jeg troer imidlertid ikke, at disse Data kunne paaberaabes af dem, der nu ville, at Forordningen af 23de September skal træde i Kraft, og det er netop ved, saaledes som den sidste ærede Taler anførte, at see hen til Livsomsændighederne, at jeg er kommen til den Formening, at Forordningen bør hæves. I Rigsforsamlingens 5te Møde har den høitagtede Justits-

minister, til Forsvar for at Forordningen af 23de September var emaneret, ~~anført~~, at militaire Hensyn gjorde det nødvendigt at opbygge militære Kræfter, og at det ikke var for at fæste Hæren en blot numerisk Styrke, men tillige for at styrke dens moralske Kraft. Han gjorde derhos opmærksom paa, at der mellem Forordningen af 23de September og det omhandlede Lovudkast er den væsentlige Forskjel, at man, ved Udskrivning strax af en Deel af den ikke-værnepligtige Klasse hurtigere kunde komme til et Resultat, der kunde bidrage til at styrke Hærens Mod, medens dette Resultat kun langsomt vilde opnaaes ved den almindelige Værnepligtslov. Dette bør vistnok ansees som antagelige Grunde for at lade Forordningen udgaae, men efter den 4de Paragraph af det foreliggende Lovudkast, der udvider Værnepligten til Alle uden Undtagelse, der ere fødte i 1826 eller senere, er der føiet en Foranstaltning, der vil give Hæren, saaledes som navnlig den ærede Ordfører har yttret, saavel i numerisk som i moralsk Henseende den samme Forøgelse, som den, der er paatænkt ved Forordningen af 23de September. Jeg skal i Anledning af den sidste ærede Talers Uttring om, at Regjeringen ikke har sagt, at den behøvede et vist bestemt Antal af de hidtil Ikke-værnepligtige, bemærke, at Regjeringen vel ikke har sagt, at den behøvede 1,000, 1,100 eller 1,200 Mand; men naar den dog siger, at den vil have $\frac{1}{2}$ af det hele Mandskab for de nævnte 3 Aar og dette omtrent blev det samme Antal, og naar dette vil svare til det, der vil udkomme ved Anvendelsen af § 4 i Lovudkastet, saa vil det i Grunden blive det samme. Hvad dernæst den store Forskjel angaaer, som, efter hvad den høitærede Justitsminister i det 5te Møde har yttret, ansees at finde Sted med Hensyn til Hurtigheden af det forvnskede Resultats Tilveiebringelse, da falder den nu bort, ifølge den høitærede Ministers Erklæring i Mødet den 14de dennes, hvorefter Udskrivningen efter Forordningen 23de September dog under ingen Omstændigheder vil skee tidligere end den Udskrivning, der vedtages under de nærværende Forhandlinger. Ministeriet har derefter i Gaarsmødet meddeelt adskillige Oplysninger, der unægtelig godtgjøre, at Værnepligten i afvigte Sommer har trykket haardt paa den værnepligtige Stand. Men fordi en enkelt Klasse af Statsborgere ifølge de almindelige Love er mere bebyrdet end Andre, derfor troer jeg dog ikke, at det lader sig gjøre uden videre at tage af den Førstes Byrder og lægge paa de Sidstes Skuldre; det vilde derimod vistnok være en meget gyldig Aarsag til at forandre Lovgivningen, og derfor har det foreliggende Udcast sin fuldkomne Berettigelse; men jeg troer ikke, at det Samme kan siges om den Bestemmelse, som er foreskrevet i Forordningen af 23de September, saalænge en anden Lovgivning bestaaer, der indeholder ganske andre Forstrifter for Udskrivningen. Det være langt fra mig at ville gaae i Rette med Ministeriet, der i Hærens Stund og paa en Tid, da endnu ingen Rigsforsamling var sammenkaldt, paatog sig Ansvar for Forordn. af 23de Septbr.; men fordi Regjeringen har havt en gyldig Opfordring til, under de forhaandenværende Omstændigheder, at udfærdige en saadan Bestemmelse, derfor mener jeg dog ikke, at Rigsforsamlingen vilde være retfærdiggjort, dersom den, under nærværende Omstændigheder, lod denne Forordning bestaae. Det er næstført som Grund, hvorfor man ikke burde røre ved Forordn. af 23de Septbr., at den paa engang indeholdt et Princip og en Kjendsgjerning; men det selvsamme Princip, som i den er opstillet, er gjort gjældende i en lige saa stor Udstrækning, og derhos for den hele kommende Tid, i det her forelagte Udcast, og dette vil, naar det om ikke mange Dage er blevet Lov, ligeledes indeholde en Kjendsgjerning og det en ganske anderledes afgjort og betydningsfuld Kjendsgjerning, idet den nemlig indeholdes i en med Jagttagelse af de constitutionelle Former udgaaet Lov, end den dog altid noget omtvistelige Kjendsgjerning indeholdes i Forordn. af 23de Septbr. Da den høitærede Justitsminister i Mødet den 14de dennes erklærede, at da der foreligger Forsamlingen et Lovudkast om almindelig Værnepligt, ved hvis 5te Paragraph der er givet Forsamlingen Leilighed til at forhandle om og udtale sig over Bestemmelserne i Forordn. af 23de Septbr., vil Ministeriet, da disse Forhandlinger kunne ventes snarligen tilendebragte, ikke ansee det for svarligt at lade Forordn. af 23de Septbr. træde i Kraft forinden — blev det derpaa yttret, at dette Svar ikke vilde være tilfredsstillende for Bondestanden. Denne Uttring blev allerede dengang tilstrækkelig

imodbegæret, idet det blev yttret, at Spørgsmaalet her ikke er om at tilfredsstille eller ikke tilfredsstille, men kun om at gjøre, hvad man bør; men jeg maa derhos, hvad selve Paastandens Rigtighed angaaer, drage den i Tvivl. Jeg repræsenterer Bondestanden saa fuldt som Noget her i Salen, og jeg maa meget betvivle, at Bondestanden ikke skulde føle sig tilfredsstillt med Ringere, end at en Udskrivning finder Sted efter Forordn. 23de Sept. jevnledes med den, der vil finde Sted efter det nu forelagte Udcast. Det, Bondestanden forlanger, er, at Værnepligten skal blive lige for Alle og at Intet mere derfor skal stille sig iveien. Derfor vil den ikke føle sig tilfredsstillt ved en Anordning, der, som den af 23de September, kun er givet for et enkelt Krigstilfælde, efter hvis Ophør Forordningen er uden Virkning og Sagen saaledes gjerne kunde blive, som den var før; men det Bonden vil, er det, at Værnepligten virkelig bliver almindelig, og derfor bryder den klarsende Bonde sig heller ikke noget om alle disse Forslag angaaende Almeenvæbning, der i dette Dieblif ikke vilde have nogen anden Virkning, end at den almindelige Værnepligtsfag endnu længere vilde blive stillet i Bero, og at Værnepligtsfagen saaledes atter igjen blev skudt ud i en ubestemt Fremtid. Bonden forlanger, at den almindelige Værnepligt, som nu i saa lang Tid er ham foreviist i Perspektiv, endelig engang skal træde frem i Sandhed og jeg mener, at han er i sin gode Ret, naar han forlanger, at dette skal skee strax; men jeg troer ikke, at han forlanger Mere, og at ville forlange noget Mere, vilde i al Fald være en uhensigtsmæssig Ubillighed, og paa den troer jeg ikke, at Rigsforsamlingen, hvis der saa end forlanger den, kan, eller bør gaae ind.

Agent **Braun**: Ogsaa jeg maa, i Henhold til hvad der af den ærede Rigsdagsmand for Aarhus er yttret, finde det betænkeligt, at Forordningen af 23de September gjøres anvendelig. Det er ikke alene det Hensyn, som hos mig har gjort sig gjældende, at den, som saa ofte er yttret, ikke for Dieblifket kan ansees nødvendig, da en Lov om almindelig Værnepligt om saa Dage kan ventes at træde i Kraft; men det er ogsaa Hensynet til, at naar denne extraordinære Foranstaltning skal træffes, vil det hos en talrig Klasse af Medborgere, som ville komme til at lide Udskrivning, fremkalde en ikke glædelig Stemning. Den havde derhos deri, at Anordningen af 23de September ikke tidligere er traadt i Kraft, Grund til at vente, at den heller ikke nu skulde blive gjort gjældende, eftersom en almindelig Værnepligtslov om saa Dage vil komme frem. Jeg kan forsikre, at i den Kred, hvori jeg lever, vilde Forordningen af 23de September med al Redebonhed være bleven gjort fyldest, hvis den var bleven sat i Udøvelse strax; men ligesaavist er det ogsaa, at, dersom man nu vilde sætte den i Udøvelse paa en Tid, da Forordningen om almindelig Værnepligt vil komme til at indbefatte alt 22-aarigt Mandskab, vil den fremkalde megen Bedrøvelse og mange Klager. Med Hensyn til Værnepligtens Almindeliggjørelse, har jeg ikke Noget at erindre; jeg har oftere havt Leilighed til at yttre mig for denne, og dertil kan jeg nu fremdeles henholde mig. — Naar det kommer til Afstemning, vil jeg altsaa slutte mig til Comitæens Minoritets principale Indstilling.

Morf Hansen: Dengang, den tidnok omtalte September-Anordning næstsidste Gang var paa Bane her i Salen, da blev det, som vi Alle erindre, med megen Styrke gjentagne Gange paaستاet, at de, som angreb denne Anordning fra den formelle Side, de meente ikke dette ærligt: nei, det var Sagens Realitet, som man vilde angribe, det var selve Udskrivningen af de Værnepligtige, som man ønskede at forhindre; de formelle Betæneligheder vare kun en Bagdør, hvorigenem man vilde skaffe Udskrivningen bort. Denne Paastand er uden Tvivl fremgaaet af en ærlig Overbeviisning; den er maaskee støttet paa bittere Erfaringer og forsaavidt berettiget; men den er efter min Overbeviisning ligesuldt, naar den fremsættes i sin Almindelighed, usand og ubillig, ligesaa ubillig som den Paastand, at de, som af varm Iver for Folkevæbningens Indførelse, føle sig stufede ved hele dette Udcast, at de derfor skulde være almindelig Værnepligts Modstandere, skulde, uagtet de, (som den Deputerede for Ribe, Tobiasen) udtrykkeligt erklære det Modsatte, dog i Virkeligheden kun ønske at forsinke det Dieblif, da der atter øves Retfærdighed imod den Stand, der hidtil ene maatte bære Byrden. Med en saadan Mistro

til hinandens Hensigter og gode Billie, gavne vi ikke den Sag, som vi dog vist Alle ville fremme. Den fordrer, at vi gjensidigen komme hinanden broderligt imøde: de, som længes efter at blive frifundne for den uretsfærdige Byrde, og de, som ikke mindre længes efter at dele Byrden. Først naar dette skeer fra begge Sider, da bliver Byrden ikke længer en Byrde, men en kjær Pligt, en hellig Ret.

Jeg er en af dem, som bleve forurettede ved hiin Paaastand om, at de formelle Grunde kun vare et Paaastub. Dengang forhindrede Afslutningen mig fra at vise den tilbage. Jeg benytter nu den Ret, som Behandlingen af § 5 giver, til at erklære, at det ikke var Sagens Realitet, men kun Respect for Rigsdagens Ret, som bragte mig til at stemme for, at Anordningen skulde forelægges os til Overveielse. Jeg har altid betragtet Bondestandens udelukkende Værnepligt som en stor Uretsfærdighed. Derfor glædede jeg mig ved Anordn. af 23de Septbr., og da nogle af mine Venner af Bondestanden strax efter dens Udfærdigelse yttrede for mig, at de ansaae den som et Misgreb af Regjeringen, eftersom den greb saa dybt ind i Folks personlige Frihed, uden at være forelagt nogen Stænderforsamling, stræbte jeg at overbevise dem om, at den kun var en Bestræbelse efter at udtale, hvad hele Folket ønskede og fordrerede, at alle Stænder maatte kaldes til Kamp for Danmarks gode Ret. Kun vilde jeg, at der istedetfor 1000 skulde kaldes 5000 eller 10000 eller 20000 Mand til Vaaben, saamange, som man kunde væbne. Jeg har anført denne Uttring af Bønder, fordi det er et smukt, jeg kunde vistnok sige rørende, Bidnesbyrd om den Laalmobighed, hvormed den danske Bonde har baaret sin Byrde. Jeg har altsaa aldeles Intet imod, at Forordningen af 23de Septbr. udkom, vilde Intet have havt imod, om den strax var sat i Kraft. Jeg havde kun imod, at den nu skulde undrages Rigsdagens Prævelse. Derfor glæder jeg mig over, at jeg skal bidrage til at stadfæste den, ved at stemme for § 5.

Ulgreen-Utting: Da jeg har været Medlem af den Commission, som det har været overdraget at gjøre Udkast til en Anordning, hvorved den extraordinaire Udskrivning af den hidtil værnefrie Befolkning kunde udføres, finder jeg deri en dobbelt Opfordring, til ved denne Leilighed at tage Ordet. Jeg skal tillade mig at forudskikke den Bemærkning, som forøvrigt for dem, der have fulgt Sagens tidligere Gang, vil være overflødig, at det ikke er fra Commissionen, at Forslaget til en saadan extraordinair Udskrivning er udgaaet, men at Commissionen først blev anordnet, efterat der af Statsraadet var taget den Beslutning, at der skulde forelægges Hans Majestæt et saadant Udkast til extraordinair Udskrivning af den hidtil for Værnepligten fritagne Befolkning efter en Beregning af 1 Mand for hver 250 Individuer, og at det altsaa kun var Udførelsesmaaden, som Commissionen havde, at gjøre et Forslag til. Da der efter den paa-tænkte Plan skulde tilveiebringes omtrent 1000 Mand, og disse strax skulde kaldes til Vaaben, og altsaa strax maatte være vaabensføre, antog Commissionen, at det var den lempeligste Maade, at lade Udskrivningen gaac over et større Antal af Aldersclasser, og den foreslog derfor, hvad ogsaa senere blev bifaldet, at Udskrivningen skulde foregaae af det 22, 23 og 24aarige Mandskab af denne Befolkning, eller nviagtigere udtrykt af dem, der vare fødte i Aarene 1823, 24 og 25, Alderen beregnet til 31te December 1847. Jeg skal tillige bemærke, at det var i Mai Maaned d. A. at Commissionen gjorde sin første Indstilling i Sagen, og jeg, for mit Vedkommende, gif derved ud fra den Forudsætning, at, ligesom Udskrivningen kun skete i Anledning af de nærværende Krigsforhold, og de Vedkommende kun skulde kaldes til Tjeneste, saalænge Krigen varede, saaledes vilde det nærmest kun være i indværende Aar, at denne Krigstjeneste vilde blive fordret. Imidlertid er der flere Omstændigheder, som dengang vare og maatte være Commissionen ubekjendte, der, om de end ikke kunde have havt Indflydelse paa Commissionens Forslag, da det, som bemærket, laae udenfor Commissionens Hverv at tage nogen Bestemmelse om Sagen i sig selv og Hensigtsmæssigheden af en saadan Udskrivning af den hidtil værnefrie Befolkning, idetmindste hos mig vilde have vaft store Betænkkeligheder ved at tilraade en saadan Foranstaltning, og som derfor heller ikke nu kunne blive uden Indflydelse paa min Votering i nærværende Sag. Det første Moment, som jeg i denne Henseende skal tillade mig at udhæve, er, at

det var og maatte være Commissionen dengang ubekjendt, at et meget betydeligt Antal af den ikkeværnepligtige Befolkning frivilligen stillede sig under Vaaben med Hensyn til nærværende Krig, et Antal, der, saaledes som det er opgivet i Departementstidenden, og som det ogsaa af den høitagtede Justitsminister her i Forsamlingen er gjen-taget, beløb sig til 1863, altsaa langt over det Antal, som var paa-tænkt at skulle tilveiebringes ved den nævnte Udskrivning, nemlig 1000 Mand. Det maa dog vistnok ansees meget haardt, om der nu skulde foregaae en Udskrivning af den ikkeværnepligtige Befolkning, hvoraf Følgen vil blive, at de Individuer, der have været med i Krigen, naar de ere 22- og 23- og 24-aarige, derunder vilde blive ind-dragne, saa at Resultatet kan blive, at de, som frivillig have deeltaget i Aar i en i mange Henseender meget besværlig Krig, nu paa ny, hvis Løddet træffer dem, skulle kaldes til Krigstjeneste. Dernæst antog jeg heller ikke, at man ved Siden af denne extraordinare Udskrivning vilde komme til saa pludselig at gjøre den almindelige Værnepligt anvendelig paa den hidtil frie Stand, at denne strax vilde blive kaldt under Vaaben; det maatte efter min Mening vel ansees for afgjort, at almindelig Værnepligt strax vilde blive erklæret for en almindelig Borgerpligt, og at den fornødne Bestemmelse derom vilde blive optagen i Grundloven; men at den øieblikkelig skulde blive bragt i Anvendelse paa det 22-aarige Mandskab af den hidtil værnefrie Stand, var der for mig saa meget mindre Grund til at antage, som de tidligere Lovudkast om almindelig Værnepligt ikke havde opstillet en saadan Sætning, men tvertimod havde bestemt, at alle de, som paa den Tid, Anordningen udkom, vare 18 Aar gamle, skulde være frie for Værnepligt, og det var saa langt fra, at dette hos Stænderne, altsaa hos Nationens daværende lovlige Organ, havde mødt nogen Modsigelse, at det tvertimod af begge Stænderforsamlinger blev anerkjendt, ja, at den jydsk Forsamling i 1846 endog gif videre og med 42 mod 10 Stemmer foreslog, at alle de, som paa den Tid, Anordningen udkom, — og det vilde, efter hvad Anordningen indeholdt, tidligst kunde blive i Januar 1847 —, ikke vare confirmerede, eller, forsaavidt de hørte til Confessioner, hvor Confirmation ikke finder Sted, ikke havde fyldt det 15de Aar, skulde være Udskrivning underkastede, idet Stænderne anførte som Grund herfor, at det unge Mandskabs Livsbane tildeels allerede er bestemt i den Alder, og det derfor vilde være haardt for dem at see den allerede lagte og undertiden udførte Plan forrykket uden paatrængende Nødvendighed. Der kunde hos mig saameget mindre være Tanke om, at den almindelige Værnepligt kunde saa pludselig bringes til Anvendelse, som jeg aldrig havde forestillet mig, at den Forsamling, som i Aar skulde sammenkaldes til at behandle Grundloven, tillige skulde faae en lovgivende Virksomhed i denne Retning, hvorimod dette efter min Formening først vilde kunne skee ved den første lovgivende Forsamling, den Rigsdag, som tidligst, næste Aars October, vil kunne sammenkaldes.

Da det nu derhos, efter hvad tidligere er bleven ytret her i Salen, især er Principet om almindelig Værnepligt, som man vil have tilstrækkelig sikret, og som man derfor vil have ledsaget med en Kjendsgjerning, og da begge Dele, saaledes som den ærede Rigsdagsmand for Ringkjøbing Amts 3die District (E. Petersen) klart og tydeligt har viist, i fuldeste Maade skee ved nærværende Anordning om almindelig Værnepligts Indførelse og dens øieblikkelige Anvendelse paa det 22aarige hidtil værnefrie Mandskab, hvorimod jeg som jeg igaar bemærkede, efter de nuværende Tidsforhold Intet finder at erindre, og da Principet yderligere garanteres, naar det optages i Rigets Grundlov —, saa maa jeg være enig med Minoriteten i Comiteen i, at Forordningen af 23de September d. A. bør hæves, og, da det er vitterligt, at denne Anordning ikke vil blive sat i Udøvelse før end Værnepligtslovens Emanation, forekommer det mig rettest, at Ophævelsen skeer ubetinget og ikke betingelsesviis, saaledes som det er udtrykt ved den Tilføielse af Comiteens Minoritet, forsaavidt det ikke maatte være fundet nødvendigt at sætte den i Udøvelse før nærværende Lovs Emanation. Jeg skal endnu kun tillade mig at gjøre opmærksom paa, i hvilken overordentlig Grad, og paa hvilken brat Maade, den hidtil værnefrie Stand vil blive truffen, naar denne Anordning tillige skulde sættes i Udøvelse, og hvor betydeligt den ram-

mer, endog uden Hensyn dertil. Der vil nemlig, hvis Forordningen af 23de September skal sættes i Udværelse, i næste Aar foregaae 3 Udskrivninger, ved hvilke det værnefrie Mandskab vil blive taget til Krigstjeneste; der vil da først blive holdt en extraordinair Sæssion, hvorved det Mandskab, der er født i Aarene 1823, 24 og 25, vil blive udfrevet indtil et Antal af 1000 Tjenstdygtige, som skulle tjene, saalænge Krigen varer; derefter vil der finde en Sæssion Sted, som vil svare til den, der allerede i Aar er afholdt til Udskrivning af de Individuer af den værnepligtige Stand, som ere fødte i 1826, hvorved alle de hidtil værnefrie, som ere fødte i samme Aar, ville blive udfrevne; jeg siger Alle, thi saavidt jeg veed, har der ingen Lodtrækning kunnet finde Sted ved den Sæssion, som er afholdt i Aar for den værnepligtige Stand, og jeg antager saaledes, at ogsaa alle Tjenstdygtige af den hidtil værnepligtige Stand, der ere fødte i 1826, ville blive medtagne, og det medtagne til stadig Krigstjeneste; og endelig vil der, hvis de sædvanlige Regler følges, i Slutningen af næste Aar blive afholdt den almindelige Sæssion for 1850, hvorved der vil finde en Udskrivning Sted paa eengang af den værnepligtige og den hidtil ikke værnepligtige Stand af de daværende 22-aarige, det vil sige af alle dem, som ere fødte i Aaret 1827, og ved hvilken, dersom Forholdene ikke forandre sig, og da der ingen Lodtrækning har kunnet finde Sted i de foregaaende Aar, sandsynligviis ogsaa Alle ville blive medtagne, og ingen Frilodder finde Sted. Jeg gjentager, at jeg, med Hensyn til Tidsforholdene, er enig i, at de 2 sidste Udskrivninger bør finde Sted, og jeg anførte dette kun for at vise, at der vistnok er saa meget mere Billighed i, at man ikke uden paastrængende Nødvendighed fastsætter endnu en Udskrivning af det ældre Mandskab, for hvem Udskrivningen kunde blive dobbelt tung. Skulde imidlertid Resultatet af Afstemningen i denne Sag blive det, at Rigsforsamlingen beslutter, at Forordn. af 23de Septbr. skal blive staaende ved Magt, agter jeg at foreslaae, at alle de Personer af den hidtil værnepligtige Stand af de tilsvarende Aars Classer, nemlig de, som ere fødte i 1823, 24 og 25, som ere blevne undtagne eller forbigaaede ved de respective Udskrivninger, medtages til denne samme extraordinaire Udskrivning. Commissionen havde i sin Forestilling gjort opmærksom paa, at naar ikke den værnefrie Stand ved denne extraordinaire Udskrivning skulde blive værre faren end den værnepligtige, maatte man enten lade lignende Undtagelser komme til Anvendelse paa den, som ere gjældende med Hensyn til den værnepligtige Stand, eller og maatte, som Commissionen udtalte sig for, i det mindste alle de Undtagelser, som have fundet Sted med Hensyn til den værnepligtige Stand, træde ud af Kraft med Hensyn til den Udskrivning, der nu har fundet Sted af dem, som ere fødte i Aaret 1826. Dette blev imidlertid ikke bifaldet. Efter min Formening bør imidlertid, naar der skal skee en extraordinair Udskrivning af den hidtil værnefrie Befolkning for Aarene 1823, 24 og 25, enten alle de, som i disse Aar ere blevne fritagne for Udskrivning af den værnepligtige Stand, medtages — hvilket den høitagtede Justitsminister igaar med Hensyn til endeel af disse Individuer syntes at erkiende, men, som jeg mener, bør faae sin fulde Udstrækning med Hensyn til alle dem, som ere blevne undtagne eller forbigaaede ved de afholdte Sæssioner —, eller ogsaa bør, hvis dette ikke kan skee, og jeg forbeholder mig i fornødent Fald et yderligere subsidiairt Forslag i denne Henseende, lignende analoge Undtagelser komme til Anvendelse ved Udskrivning af den værnefrie Klasse. Det Sidste har vel sine Vanskeligheder, men det er dog vistnok ikke Mæde, end hvad man maa erkjende at være billigt og med Hensyn til Individuer i mange Forhold næsten nødvendigt. Med Hensyn til hvad den ærede Rigsdagsmand for Aalborg Amts 2det District (Schurmann) i den Anledning har yttret, skal jeg tillade mig at bemærke, at det ikke forholder sig saa, at alle disse Individuer ere blevne medtagne paa Grund af, at man senere har taget en Deel af Forstærkningsmandskabet med; en stor Deel af disse Individuer ere nemlig aldeles udslettede af Rullerne, og ere saaledes ikke blevne medtagne til Krigstjeneste.

I Forbindelse med hvad jeg har tilladt mig at bemærke, om at Undtagelser maatte kunne finde Sted, dersom iøvrigt Forordningen af 23de Septbr. d. A. skal sættes i Anvendelse og alene indskrænkes til den værnefrie Stand, maa jeg endnu tilføie, at jeg paa den anden Side formener, at for Fremtiden ingen Undtagelser eller Dispensationer fra den almindelige Værnepligt maae finde Sted, naar denne først ved Lov er sat i Kraft. Jeg anseer det aldeles nødvendigt, at ligesom alle de legislative Undtagelser ophæves, at saaledes ogsaa de Undtagelser og Dispensationer, der hidtil have været tilstaaede af Regeringsveien, for Fremtiden maae bortfalde, og jeg ønsker, at den ærede Ordfører vil udtale sig om, hvorvidt dette har været Comiteens Mening, og om der ikke derom bør optages en udtrykkelig Bestemmelse i Værnepligtsloven, naar der, som Hensigten er, skal være en almindelig gjældende Værnepligtslov.

Grundtvig: Dersom Spørgsmaalet om Forordningen af 23de September ikke for Grundsatningens Skyld var en meget alvorlig Sag, da kunde det i mine Dine være morsomt nok at see paa, hvorledes den har leget Sigul med os danske Rigsdagsmand, og pippet nu endelig frem, som man siger, i den 5te § af et Udkast til en ganske anden Forordning; men hvad der som Leeg kan være meget morsomt, bliver, naar det skal være Alvor, sædvanlig ikke blot kjedsommeligt, men ærgerligt, og det finder jeg ogsaa, har været Tilfældet med den ttdt omspurgte Forordning, som de ærede Herrer Ministre slet ikke have villet forelægge Rigsforsamlingen, Somme, fordi de sagde, at den Slags Forordninger vedkom ikke Rigsforsamlingen, Andre, fordi de sagde, at den allerede var forelagt i den 5te Paragraph af den anden Forordning. Nu, disse Paaastande maae vel siges at være saa spøgefulde, at man enten maa gjøre dem eller sig selv Uret ved en alvorlig Gjendrivelse, men ikke destomindre saa, da der virkelig skjuler sig en meget alvorlig Paaastand bag dem, nemlig, at ansvarlige Ministre hos os her i Danmark kunne tilraade og underskrive en Forordning, som endog greb dybt ind i de personlige Rettigheder, uden at forelægge den for den næste Rigsforsamling, enten til Droskelse eller endog kun til Bitterlighed, da det er saa, nodes man vel til at betragte disse Paaastande som Alvor. Hvad nu den første Paaastand angaaer, at det skulde være en Slags Forordning, der ikke kom Rigsforsamlingen ved, fordi den kun var givet under paastrængende, nødvendige Omstændigheder, og maatte ansees for at være udført eller i fuldstændig Virksomhed for Rigsforsamlingens Møde, da vilde begge disse Grunde, hvis de vare rigtige, vistnok have megen Kraft til at undskyde og forsvare Ministrenes Dristighed for Rigsforsamlingen; men jeg kan ikke see, at den skulde have nogen, megen eller liden, Kraft til at forsvare det Dølgemaal, som lægges paa en Forordning, som ansvarlige Ministre ikke forelægge Rigsforsamlingen. Men nu er i mine Dine ingen af Delene rigtigt, jeg kan idetmindste ikke see den mindste paastrængende Nødvendighed for Krigens Skyld til Udskrivning af Ikke-Værnepligtige midt under Vaabensstilstanden, og jeg kan endnu mindre see, hvorledes der skulde være noget Hastværk dermed nødvendig for Ministeriet, da det netop var isærd med at sammenkalde Rigsforsamlingen; jeg kan ikke see, at der var mindste Rimelighed for, at den vilde blive udført, at de betegnede Mandskaber vilde blive udfrevne, og endnu mindre at de vilde blive opoffrede for Rigsdagens Møde. Det er den ene Paaastand, og den anden Paaastand er ligesom denne. Den anden Paaastand er nemlig, at det ikke skulde behøves, at forelægge eller forelægge denne Forordning, fordi det er skeet ved det forelagte Udkast om almindelig Værnepligt i dets 5te Paragraph. Vel har denne Paaastand ogsaa funden noget Medhold her i Forsamlingen, men det er dog vel kun ved en lille Feiltagelse; thi naar man betragter denne Paragraph lidt næiere, maa man dog vel see, at det er saa langt fra, at Forordningen af 23de September skulde der være legemlig tilstede, at man ikke engang sporer Skyggen deraf.

(Fortsættelse.)

1848.

Beretning

No. 78.

om
Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Et og tredivte Møde.

(Sluttet.)

Der findes, som endog Lovkyndige herinde have sagt, ikke engang et Citat, en Opmaning eller Paaberaabelse af den; nei den forudsættes kun som en Lov, der ikke blot er i fuld Kraft, men ogsaa i fuld Virksomhed, ja saa mener jeg, Alle ville domme, som læse Paragraphen med Betænkelse og anvende de Regler, som gjælde for al dansk Stil, ogsaa for Cancellistilen; jeg siger Cancellistilen, thi skjøndt jeg har tænkt, at det danske Cancelli var ophævet, har jeg dog forleden Dag ved at søge Justitsministeriet, fundet Cancelliets Navn paa alle Dørre, og ligesaa gaaer det, naar jeg læser de nye Forordninger, altsaa gjælder Reglen for det danske Bogprog ogsaa for Cancellistilen, og da siger 5te Paragraph i dette Udkast ikke Andet, end at de, som nødvendig maatte udfries, at de, som allerede ere udfresne, ere enten afrettede eller isærd med at afrettes, ere enten afgaaede til deres respective Bestemmelse eller ere isærd med at afgaae; de skulle, indtil de ved Døden afgaae eller til Krigen erklæres for endt, fremdeles behandles i Lovens Medfør. Altsaa her forudsættes virkelig, hvad der er sagt os her i Salen, vi skulle forudsætte, at Forordningen allerede var udført, saa at om den kunde ikke være mere Tale; men hvad skal da Rigsforsamlingen under disse Omstændigheder gjøre, gjøre ved 5te Paragraph, og i Anledning af Forordningen af 23de September, som her nævnes. Ministeriet eller rettere Ministerierne to for eet, og begge for eet, de have virkelig ikke blot ved det besynderlige Dølgemaal, de have lagt paa denne Forordning, tiltaget sig en Ret, som efter min Formening aldrig kan indrømmes ansvarlige Ministre, men de have tillige ved at forelægge Rigsforsamlingen denne 5te Paragraph, hvori det forudsættes, at en saadan Lov er i fuld Retskraft og i fuld Virksomhed, sat den betænktsomme Rigsforsamling i stor Forlegenhed. Thi naar nu ogsaa Forsamlingen var aldeles villig til at kaste et Stør over Ministeriets Fremgangsmaade og selv fandt sig i, at Ministrene fik deres Billie med Folkeungdommen fra 1823, 24 og 25, som nu engang, efter deres Mening, skal være et Forsonings-Offer, da seer jeg ikke let, hvorledes Rigsforsamlingen kan gjøre det uden at opgive den Værdighed, som vi dog baade ere kaldte og valgte til ikke blot at have, men og at grundlægge. Det er nemlig for mig et ubesvarligt Spørgsmaal, hvorledes Rigsforsamlingen endog uden dette blot skal kunne omtale denne Forordning som ægte og som fuldgyltig, skjøndt den langt fra at have været forelagt, vel endog nu maa kaldes forholdt. Jeg indseer lige saa lidt eller endnu mindre, hvorledes Rigsforsamlingen kan indlade sig paa at drøfte Enkelthederne i en saadan Forordning, som meget let kan være de fleste af Medlemmerne aldeles ubekjendt, og maa antages hele Rigsforsamlingen ubekjendt, til Ministeriet kjender sig ved den, og bekjendtgjør den ordentlig for os. Vistnok har vort Udvalg i denne Sag, eller som jeg efter min danske Sprogtalet vilde kalde det „Vælgten“, indladt sig paa Enkelthederne af den tidnævnte Forordning, allerede saaledes ved 4de Paragraph indladt sig i Spørgsmaalet om, hvorvidt denne Forordnings Slagtoffer skulle, dersom de have betalt Penge for Fritagelsen, have deres Penge igjen, ligesom her efter Udkastet, eller de ikke skulle det, og den samme Nødvendighed maatte vel findes ved at indlade sig paa de isinesaldende Forskielligheder, baade ved Lovtrækning og Stilling og vel ved Meget, som er undgaaet min Opmærksomhed; men det gaaer jo dog ingenlunde an at indlade sig paa Drøftelsen af disse Enkeltheder i den hemmelighedsfulde Forordning, saalænge den ikke er forelagt. Derfor, dersom Ministeriet nu

ikke vil forelægge denne Forordning og heller ikke vil opgive den, og dersom alligevel Rigsforsamlingen i en saadan alvorlig Tid, som kræver Enighed, ikke længere vil blive ved at stimes med det derom, da seer jeg kun en eneste Udvei, og det er, at Rigsforsamlingen slaer en Streg over denne Forordnings Navn, som er det eneste af den, som findes i Udkastet, og da den dog ikke kan forsvare at overlade en egen Deel af Folkeungdommen til Ministeriet, som har sagt os i den nævnte Paragraph, at den har gjort en egen Lov for den og derved gjort en Deel af Folkeungdommen til en Undtagelse fra de Bestemmelser, som findes i den foreliggende Lov, saa maa det, mener jeg, være Rigsforsamlingens Pligt at tage Ungdommen ud af Forordningen, det vil sige, at erklære, at Folkeungdommen fra 1823, 24 og 25 skulde, som en Undtagelse for Krigenes Skyld, være de samme Bilkær undergivne, som Ungdommen fra 1826. Det er den eneste Udvei, som jeg seer, og dersom derfor ikke Vælgten eller noget andet Medlem i denne Sal, der er bedre dreven i Cancellistilen end jeg, vil gjøre det, forbeholder jeg mig et Ændringsforslag, som gaaer derpaa ud.

v. Haven: Det er mig ikke ubekjendt, at den Commission, som var nedsat for at udarbejde Anordningen af 23de September d. A. allerede var sammentraadt, førend det det havde viist sig, at det mere var i Ord end i Gjerning, at Frivilligheden til personligen at kjæmpe for Fædrelandet var fuldkommen almindelig; overalt blev vistnok en saadan Frivillighed udtalt gjennem Pressen og en Mængde Andragender fra Byerne til Krigsministeren om Vaaben indløb, uden at en eneste Stemme offentlig drog denne Frivilligheds Alvorlighed i Tvivl, ja der fremkom endog meget heftige Angreb paa Regjeringen, fordi den ikke benyttede de tilbudte Kræfter tilstrækkelig nok. Regjeringen kunde altsaa ikke tvivle om, at Villigheden virkelig var alvorlig; men hvad skulde den gjøre, den havde jo ikke engang et tilstrækkeligt Antal Officerer og Underofficerer for at stille nogle og 20,000 Mand i Marken, og den kunde, vel at mærke, ikke have dem efter den Reduction af Armeen og Militair-Budgettet, som var steet i Overensstemmelse med den tidligere Folkevillie, som derfor maa bære Skylden. Hvorledes skulde den da kunne tilfredsstille den store Begjærlighed efter at faae Deel i den Ære og Ret at forsvare Fædrelandet, som mangfoldige Fordringer paa Vaaben allerede viste, var tilstede. Skulde den maaskee organisere Kystmilitærvæsenet eller et Landeværn, som det, der i tidligere Tid har gjort sig udødeligt hos os? Jeg veed, at Folket vil smigres; det skal være Officerernes og Overbestyrelsens Skyld, at det gik, som det gik, ved Krig, men for Tiden var jo her, som bemærket, stor Mangel paa Officerer, endog til den regulære Armeen, og Overbestyrelsen kunde neppe skaffe bedre Vaaben til en saadan Extrahær, end til den i forrige Krig. Det kunde derimod haabes, at naar Dannelsen af frivillige Corps oversendes til Folket selv, vilde Folkelederne ansee det for en Gressag at skaffe virkelig kampdygtige, frivillige Corps tilveie, som, efterat være indøvede i Vaaben, kunde slutte sig til Armeen, som ogsaa er steet fra flere Steder; men gjøre sikker Regning paa et saa almindeligt Resultat, kunde og burde Regjeringen vistnok ikke. Medens den saaledes fornuftigviis overlod Folkevæbningen til Folkets frie Billie, forsaavidt Udrustningen og Indøvelsen angik, forberedte den de hidtil ikkevarnpligtige Stænders Lovordnede Deeltagelse i den Ære og Ret, at forsvare Landet Side om Side med deres Brødre af Bondestanden. Af utallige dengang uimodsagte Dtringer til Regjeringen var denne vistnok berettiget til at troe, at den, uden at møde Bebreidelse, kunde udfri endog langt videre, end den gjorde. Det var, vel at mærke, ikke Bondestanden,

som trængte paa den, men det var Folk udenfor den værnepligtige Bondestand, og som billigt maatte antages at hende til den Folkevillie, som de gjorde sig til Repræsentanter for, der trængte paa den om at anstrænge sig yderligere, end det just var bitterligt, at den kunde af Mangel paa Officerer og Vaaben, og jeg mærkede med Fornøielse igaar, at den høitagtede Justitsminister ingenlunde har været ledet af Frygt for voldsomme Katastrofer og Oprin fra Bondestandens Side, for at modsætte sig yderligere Udskrivning; thi Uren for at være rede til Selvtægt vil nok den jydste Bonde vide sig fri for. Men, idet det saaledes er klart, at her ikke kan være Tale om et Sonoffer, som Regjeringen har tilladt sig, er det derimod vist, at den er gaaet ud fra den rigtige Forudsætning, at en Udskrivning af den hidtil ikkeværnepligtige Stand, uagtet al den uimodsagte Frivillighed, dog gjerne kunde komme denne Stand noget uventet, skjøndt ikke mere uventet, end den er kommen Friløbsmandene og Forstærkningsmandskabet af Bondestanden, og at Regjeringen derfor har efter et ligeligt Forhold fordeelt Deeltagelsen i Fædrelandets Forsvar mellem begge Classer, saaledes at der under ingen Omstændigheder kunde blive Klage, hverken fra dem, som maatte ansee Deeltagelse for en Ære og Ret, eller fra dem, som holde den for en Byrde. Det maa nemlig ikke glemmes, at Anordningen af 23de September var forberedt ved en Commission længere Tid, forinden den sidste Betragtningssmaaade om „Byrde“ kom tilsynne ogsaa udenfor Bondestanden, idet de indøvede, saakaldte frivillige Corps fra mange Byer vandrede sig, da Ordren kom, at de skulde slutte sig til Armeen, skjøndt Justitsministerens Circulaire af 12te April tydeligt nok udtalte, at enhver frivillig Væbningsmand maatte være beredt derpaa. Da Ret eller Byrde alligevel saaledes er retfærdig fordeelt imellem dem, som under disse extraordinaire Forhold kunde træffes uventet, og endog kun det forholdsmæssige Antal udkom af den ikke hidtil værnepligtige Stand ved at regne de virkelig Frivillige med til dem, som ere fødte i 1826 og dem, paa hvem Anordningen af 23de September overføres, kan jeg ikke stemme for, at dette Antal forringes; men skjøndt i Bondestanden de samme extraordinaire Forhold vistnok ogsaa uventet stille mangen Mand fra Kone, skulde jeg dog, med Hensyn til, at saa mange andre Undtagelser vedblive for Bondestanden i de tilsvarende Aldersclasser, være tilbøielig til at slutte mig til Udvalgets andet Minoritetsvotum eller et lignende, saameget mere som Regjeringen maaskee kunde tage i Betænkning paa Ansøgning at indrømme Undtagelser, som det er mig bitterligt, at Flere have gjort sikker Regning paa. Forøvrigt stemmer jeg her, udenfor Forsatningsagen, ikke anderledes end som et Medlem af en med de folkelige Forhold bekendt Commission, som maatte være nedsat til at udarbejde et Lovudkast, og skulde nærværende Værnepligtslov ikke derefter kaldes provisorisk, eller forelægges den næste forfatningsmæssige Rigsforsamling som provisorisk, saa kan der i det mindste være bedre Grund til senere at gøre Dvalm over dens formelle Side, end man i denne Tid har havt Grund til at gøre det her i Kjøbenhavn ved Anordningen af 23de September.

Formanden: Da der endnu er Udskillige, der have tegnet sig til at tale om Udkastets § 5 og Tiden er saa langt fremrykket, vil jeg slutte Mødet for idag, og vil da i næste Møde, imorgen Kl. 11, den foreløbige Behandling af Værnepligtsudkastet blive fortsat.

Mødet hævet.

To og tredivte Møde.

Fredagen den 22de December.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal anmelden et Andragende fra Rigsdagsmanden for Bræsto Amts 4de District (Grundtvig), der gaaer ud paa, at Rigsforsamlingen paa det danske Folks Vegne vil udtale det Ønske, at Regjeringen uden frugtesløse Fredsforhandlinger vilde anvende hele Rigets Styrke til snarest muligt at undertrykke det slesvig-

holsteenske Oprør og skaffe Danmark fuld Raadighed over Hertugdømmet Slesvig som det gamle Sønderjylland.

Jeg forbeholder mig nærmere at meddele, naar denne Sag kan foretages. Vi gaae dernæst over til Fortsættelsen af Behandlingen af Værnepligtsloven og navnlig sammes § 5. Den 11te kongevalgte Rigsdagsmand har Ordet.

David: Efterat Rigsdagsmanden for Ringkjøbing Amts 3die District (Petersen) og min ærede Ven, den 4de Deputerede for Kjøbenhavn (Algreen-Ussing) med saamegen Klarhed og Grundighed have gjort den Ansøelse gjældende, som jeg anseer for den rigtige med Hensyn til Forordningen af 23de September sidstleden, skulde jeg ikke have taget Ordet i denne Sag, hvis der ikke var et Punkt tilbage, som jeg troede, trængte til nærmere Belysning. Den høitagtede Justitsminister har nemlig til Forsvar for denne Lov paa beraabt sig, at den med Hensyn til den hidtil ikkeværnepligtige eller værnefrie Stand maatte ansees for retfærdig, da det ved den kun fordreder et til dens Størrelse svarende Contingent, og han har støttet dette paa en Deel Talangivelsler. Det er med Hensyn til det Princip, som ligger til Grund for Justitsministeriets Ansøelse i denne Henseende, at jeg ikke kan være enig med ham og hvorfor jeg skal tillade mig at fremsætte nogle Bemærkninger. Jeg skal ikke opholde mig ved at gøre opmærksom paa, at den hele statistiske Sammenligning hviler paa en temmelig løs Grund; thi det maa allerede være indlysende deraf, at man ved de forskjellige Tællinger, som ere foretagne for at finde den værnefrie Befolkning i det 22, 23 og 24de Aar baade i Kjøbstæderne og paa Landet, ikke er kommen til et større Antal end 5,075 Mand, nemlig i Kjøbenhavn og Kjøbstæderne 3,848 og 1,227 paa Landet blandt den hidtil ikkeværnepligtige Befolkning der; jeg tillader mig derimod at troe, at der findes af denne Deel af Befolkningen en langt større Deel i det 22, 23 og 24de Aar; thi efter Folketællingerne her i Landet, lever i Alderen fra det 20de til det 25de Aar i Kjøbstæderne 133 af 1,000, og paa Landet 86 af 1,000; det er saaledes i Gjennemsnit, naar man tager Hensyn til Befolkningen paa Landet og i Byerne 96 af 1000. Der findes altsaa i Befolkningen i Gjennemsnit circa 2 Procent i enhver af de til disse Aar hørende Classer, og efter denne Beregning vilde blandt de 270,000 Mennesker, som hidtil have kunnet betragtes som værnefrie, hvoraf Halvdeelen omtrent er Mandspersoner, være i det 22de, 23de og 24de Aar omtrent 6 Procent af dem; dette giver nærmest 8000 Mennesker, istedetfor der ved disse Tællinger kun er udkommet et Resultat af lidt over 5000. Der er andre statistiske Betragtninger, som det af den høitagtede Justitsminister Fremførte ogsaa kunde give Anledning til, saaledes den Beregning, der er gjort over det Antal Mennesker, der henhøre til den værnefrie Stand, der skulle leve paa Landet, i Sammenligning med det Antal Værnepligtige, som lever i Kjøbstæderne; men det vilde føre mig for vidt, og jeg troer, at det heller ikke kan være af synderlig Interesse for Forsamlingen, saameget mere som det mindre er Beregningens Rigtighed end Principet, som ligger til Grund derfor, som jeg troer at burde bestrides. Jeg skal nemlig gøre opmærksom paa, at man maa gaae ud fra den Ansøelse, at man ved Ophævelsen af Forhold, som maae betragtes ikke længere at kunne bestaae i Staten efter det Begreb om Retfærdighed og Lighed, som i en vis Tid har udviklet sig i Folket, ikke kan gaae videre, end ved en Forandring i disse Forhold at indføre det, som nu ansees for det Retfærdige, og at det ikke gaaer an, saaledes som man efter hiint Princip vil gøre, at kompensere den Uret eller Uretfærdighed, som efter vor Tids Begreber kunde være begaaet i den forbigangne Tid, — og dog er det det, man vil gøre, naar man ikke vil lade sig nøie med at ophæve den Byrde, som indtil nu udelukkende har hvilet paa een Stand i Staten, og gøre den almindelig; men naar man tillige gaaer tilbage i Tiden og siger: fordi paa den Tid, da denne Byrde ikke var almindelig, denne ene Stand blev medtaget mere, end den efter vort Begreb, og efter den nu eksisterende Lovgivning burde være, skulle de hidtil værnefrie Stænder nu ogsaa give et extraordinært Contingent, for at de paa den Maade kunne affone den Frihed, de tidligere have havt. Vilde man gjøre dette Princip gjældende i alle andre Forhold, hvor der kunde

blive Tale om at ophæve en Begunstigelse eller Frihed, maatte man komme til det Resultat, at naar man vilde f. Ex. ophæve en Stattefrihed eller en begunstiget Stilling i Staten, maatte man ikke blive staaende ved at udjævne den forhen bestaaende Ulighed, men man maatte paalægge de hidtil Frie en langt større Byrde end de hidtil Betsværede; man maatte ikke nøies med at gjøre de Stattefrie stattepligtige, men man maatte lægge en forøget Beskatning paa dem, for saaledes at kompensere den Frihed, de hidtil havde havt. Det er et Princip, som paa ingen Maade kan siges at være begrundet i Retfærdighed; thi for det Første maa det ei oversees, at der i Staten kun er meget Lidet, som kan siges, at være absolut retfærdigt, men hvad der kaldes Retfærdighed i Staten, er de forskjellige bestaaende Forholds ligelige Afveining mod hinanden. Retfærdigt er det, som efter Tidens Begreber og Forholdene maa ansees at være den ligeligste Maade, hvorpaa Menneskenes indbyrdes Forhold til hinanden kunne ordnes. Dernæst vilde ogsaa følge af dette Princip Gennemførelse, at det vilde være et saa stort Tryk, som vilde væltes over paa de hidtil Begunstigede, at de langt fra at komme blot i den Tilstand, hvori de Andres Vilkaar kunde gjøre Fordring paa, at de skulle sættes, langt snarere vilde trykkes saaledes ned, at deres Velvære til det hele Samfunds Skade vilde blive aldeles tilintetgjort. Det forekommer mig, uden Hensyn til den foreliggende Sag, af højeste Vigtighed, at et saadant Princip ikke gjør sig gjældende, og saavidt jeg har kunnet opfatte den hele af den høitagtede Justitsminister fremsatte Grund, hvorved han her villet vise os Lovens Retfærdighed, gaaer den ud paa, at der nu ved denne extraordinaire Udskrivning efter Frdn. 23de Septbr. skulde paavæltes den hidtil værnefrie Stand en Byrde, som æqvivalerede den Byrde, den værnepligtige Stand bar, førend Værnepligten blev gjort almindelig. Dersom den almindelige Værnepligt var udsat, dersom ikke denne Retfærdighed skulde indføres og indføres strax, finder jeg i de daværende Forhold ogsaa en Retfærdiggjørelse for, at man paa denne Maade vilde kompensere det Bestaaende; men da nu den almindelige Værnepligt inden feie Tid skal træde i Kraft, indseer jeg ikke, at det kan være i Overensstemmelse med Retfærdighed, men tværtimod at udgaae fra et meget farligt Princip. Istedetfor at indføre i Forholdene en fuldkommen Lighed og en fuldkommen Retfærdighed, vil man nu kompensere eller godtgjøre den Uret, som har fundet Sted i en forsvunden Tid; eller: i en Tid, som idetmindste maa ansees for at være forsvunden, vil man paavælte den hidtil ikke-værnepligtige Stand en Byrde, som skulde kompensere det, hvorfor den hidtil har været fri. Jeg tillader mig ogsaa ved denne Leilighed at kalde i Erindringen, at hvor uretfærdig man end i længere Tid har fundet det, at man ikke har gjort Værnepligten almindelig, kan man dog vel ikke nægte, at Kjøbstæderne og den hidtil værnefrie Befolkning have baaret Byrder og Tyngder, som ikke have været ubetydelige og som vel ikke kunne sættes i Lighed med den Pligt at værne om Fædrelandet, men som dog ikke kunne nægtes at have været et Tryk, saaledes Indkvarteringsstaten og den særegne Beskatningsmaade, hvorunder Kjøbstæderne have været stillede, saa at, hvis man overalt vilde gennemføre det Princip, som af den høitagtede Justitsminister er vedtaget, frygter jeg for, at det ved alle Forholds Ordning vilde fremkalde en saadan Compensation, at det, som paa vor Tid maa ansees ikke lidet vanskeligt, at forandre en heel Deel i Folkelivet dybt indgribende Forhold, da maatte blive endnu vanskeligere og neppe overkommeligt.

Ræder: Jeg skal tillade mig foreløbig at bemærke, at Ingen kan vide, hvorlænge den nærværende Krig vil vedvare; men jo længere den vedvarer, bestemere vil den extraordinaire Udskrivning komme til at ligne den ordinaire, og det forekommer mig da, at den Undtagelse, som gjøres i § 5 af Udkastet, nemlig derved, at Forordningen af 23de September skal emanere, kommer til at blive en Undtagelse af en saa vidt Udstrækning, at den muligvis kan komme til at opløse Hovedreglen; thi sæt f. Ex., at Krigen kom til at vedvare, hvad jo ikke er umuligt, i 3 à 4 Aar, vilde de Personer, Undtagelsen omfatter, komme i det mindste i Lighed med dem, som nu staae i Linien. Jeg skal fremdeles tillade mig at bemærke, at Hensigten af nærværende Værnepligtlov er jo at indføre Lighed, navnlig mellem Land og By; denne Lighed opnaaes, efter min Anskuelse, netop ved

§ 5, dens 1ste Passus, hvor det hedder: „De derimod, som ere fødte forinden den 1ste Januar 1826, forblive i Besiddelse af den tidligere erhvervede Frihed“. Fra det Dieblik, denne Passus træder i Kraft, opstaaer jo fuld Lighed mellem de Værnefrie og de Værnepligtige; men lader man Forordningen af 23de September paa samme Tid komme ud, opnaaer man netop, hvad man vilde undgaae, nemlig Ulighed, kun at Uligheden kommer i en anden Klasse, end hidtildags. Der er jo forsaavidt en Lighed mellem By og Land, idet der hidtil har været Værnefrie paa Landet og Værnefrie i Kjøbstæderne; men sættes Forordningen af 23de September d. N. i Kraft, vil man faae accurat det omvendte Forhold: der vilde Ingen være værnefri i Kjøbstæderne, men der vilde være Værnefrie paa Landet, nemlig Personer, som ere fødte i 1825, 24 og 23, hvilke ere blevne fritagne paa Grund af de Undtagelser, som hidtil have gjældt paa Landet. Vilde man redressere dette derhen, at de, der hidtil have været frie paa Landet, skulde sættes lige med dem, som udskrives efter Forordningen af 23de September, kommer det netop til at gaae ud over dem, man vilde beskylte, og jeg vil i saa Henseende exempelvis blot gjøre opmærksom paa Skolelærere paa Landet, de nemlig, som høre til Mandskabet for 1825, 24 og 23. Disse Mandskaber ere nu frie; men vilde man gennemføre en fuldkommen Lighed, maatte de udskrives paa samme Maade som i Kjøbstæderne, og derved vilde ikke blot Skolelærereklassen blive meget ilde medtagen, men man kunde komme i en høist ufordeelagtig Stilling, da Skolerne kunde for en stor Deel blive berøvede deres Lærere og udsættes for aldeles at maatte standse deres Virksomhed. Naar man bestemmer, at de Værnefrie, ældre end 1826, skulde udskrives, gaaer man tilbage over det Tidspunkt, fra hvilket Værnepligtloven skal træde i Kraft. Der gives en almindelig Regel, som siger, at ingen Lov maa have tilbagevirkende Kraft. En æret Rigsdagsmand har vistnok bemærket, at dette kun gjældt med Hensyn til Domstolene; men hvad der er retfærdigt for Domstolene, maa ogsaa være retfærdigt udenfor Domstolene; thi Retfærdighedens Krav er altid det samme. Det ligger i Begrebet af en Lov, at den kun kan gjælde for den kommende Tid; dette ligger ogsaa i Sikkerhedstilstanden. Den Regel, at en Lov ikke kan have tilbagevirkende Kraft er derfor indført i de fleste Constitutioner; den er navnlig ogsaa indført i den norske Constitution § 97. Vilde man nu sige, at det navnlig er Straffelove, som ikke maae have tilbagevirkende Kraft, mener jeg dog, at det Samme i ethvert Tilfælde maa gjælde om bebyrdende Love, ja jeg vil endog gaae saavidt, at jeg vil sige, at selv de begunstigende Love ikke bør have tilbagevirkende Kraft, og ialtfald vilde saadant ikke altid vise sig fordeelagtigt i den offentlige Mening, som til Exempel, om man ved en Forordning vilde eftergive visse Toldafgifter, som hidtil havde været erlagte. Jeg troer, vi have for ikke ret mange Aar tilbage havt et saadant Exempel, at man har antaget, at Begunstigelse, som vare begrundede i en tilbagevirkende Lov, hidrørte fra private Forhold, og tilfredes tildeels urene Kilder, som Nepotismus o. s. v. Min ærede Ræde (David) har allerede begrundet det, hvad ogsaa jeg vilde have udtalt, at naar Forordningen af 23de September udkommer, faaer det tildeels Udseende af, at man paa en Maade vil udøve en Gjengjældelsesret, at Kjøbstæderne skulde undgielde for de Begunstigelse, som de hidtil have havt; men jeg maa ansee det for givet, at Tabet af en Begunstigelse allerede i og for sig vil være nok, uden at man med Rette vil behøve at give dem en Compensation. Jeg vil i den Henseende blot tage et Exempel. Byerne have hidtil havt endel Begunstigelse; saaledes havde de indtil for nogle Aar siden Eneret til Brandevinsbranderi; siden blev denne Ret ophævet, og Landet deelagtiggjort deri, hvilket kunde være fuldkommen rigtigt. Men nu sætter jeg, at man havde foreskrevet, at Byerne, fordi de hidtil havde havt denne Begunstigelse, nu i 3 Aar skulde give en højere Afgift end Landet af Brandevinsbranderierne, da vilde dette være en stor Forurettelse, og dette Exempel alene vil kunne vise, at en saadan Gjengjældelsesret ikke kan bestaae med Retfærdighedens Fordring. Ligeledes har min ærede Ræde allerede bemærket, at Byerne ingenlunde have havt disse Begunstigelse omsonst, ja man kan sige, at de meget mere paa mange Maader have maattet give Bederlag for dem. Jeg vil atter her tage et Exempel, og det fra den By, hvis Dyrighed jeg er, da jeg der

bedst kjender Forholdene, og anføre, at saalænge Byen havde et Regiment i Indquartering, var den aarlige Udgift til Regimentet 3 à 4000 Rbd. foruden hvad Indquarteringen iøvrigt kunde medføre; jeg vil nu sætte det til 3200 Rbd., og naar man beregner, at man kan faae en Stedfortræder omtrent for 400 Rbd., vilde Byen for de 3200 Rbd. aarlig have kunnet faae 8 Stedfortrædere efter den dagældende Lov, og neppe vilde Byen være forpligtet til at udrede et større Antal Recrutter aarlig end 8; dette viser allerede, at Byen ved Indquarteringskassen saa nogenlunde havde compenseret den Begunstigelse, som den ved de daværende Udskrivningsanordninger var tilstaaet. Der er imidlertid, som jeg ved en tidligere Leilighed har bemærket, andre Forhold, som ligeledes bevise, at Byerne ikke vare fritagne for denne Byrde, nemlig, at Søfolkene der vare underkastede den samme Udskrivning som Sølimiterne i Landdistricterne. Jeg maa tillige bemærke, at Byerne, hvorom jeg ogsaa tidligere har erindret, paa ingen Maade under nærværende Krig have unddraget sig den dem paahvilende Byrde, men meget mere med største Beredvillighed taget Deel i den. Mange Byer, fornemmelig i Jylland, have udrustet mange Folk; saaledes have flere Byer sendt 100 Mand, paa egen Bekostning munderet og bevæbnet dem, hvilket har kostet flere Tusinde Rod., og der ved har Armeen ingenlunde lidt, men meget mere vundet i flere Henseender. Hvis man vilde lægge nogen særdeles Vægt paa at faae den mere dannede Klasse ind i Armeen, da vil jeg spørge, om det maatte være fordeelagtigere for Armeen, at den istedetfor at faae 1863 Frivillige, for Fremtiden, efter den nærværende Anordning, kun vilde faae 1000 af samme Klasse? Det er ved tidligere Leiligheder allerede viist, at Armeens Styrke ikke paa denne Maade vilde forøges; dette har den ærede Ordfører allerede tilstrækkelig udviklet, og jeg behøver derfor ikke her at gjentage de Argumenter, som jeg ligeledes troer, tale for, at Forordningen 23de September burde bortfalde. Men naar man nu ikke, ved at lade denne Forordning træde i Kraft, kan opnaae Lighed, hvilket jeg troer at have godtgjort; naar den militaire Styrke ikke heller derved bliver forøget; naar Byerne allerede have gjort, hvad de bør gjøre, og endog langt mere end de kunde tilpligtes at gjøre; og naar ingen Lov, efter min Mening, bør have tilbagevirkende Kraft, da synes det mig, at Aarsagen, hvorfor Forordningen af 23de September udkommer, mere maatte være at søge i et politisk Diemed, end i et militært, og at den altsaa navnlig ikke indeholder det, som den udgiver sig for at indeholde. Nærmest forekommer denne Forordning mig at indeholde en captatio benevolentiae mod Bondestanden, men en saadan captatio benevolentiae behøves sikkerlig ikke, og Bondestanden vil vistnok være for fornuftig til at fordre, at en Foranstaltning skal træde i Kraft, før det er muligt at lade den træde i Kraft. Alting har sin Tid, siger Salomon, og Alting maa ssee med Tiden; man maa bie, indtil en saadan Foranstaltning retfærdigen kan sættes i Kraft. Forsaavidt Comitens Minoritet har gjort den Bemærkning, at det vilde være rigtigt, at de Ikkeværnepligtige, som maatte blive udfærdigede for Aarene 1825, 24 og 23, idetmindste maatte have den Begunstigelse, at de af dem, som vare gifte, maatte undtages fra Værnepligten, er der bleven gjort den Mobbemærkning, at denne Fritagelse var af en særegen Betskaffenhed, og at man derfor fandt den mindre passende; men skulde Forordningen af 23de Septbr., uagtet de Indvendinger, her ere gjorte mod den, dog træde i Kraft, maa jeg bemærke, at der i Kjøbstæderne dog findes en analog Undtagelse. Det er nemlig med Hensyn til Søindrullerede. Ved Udskrivningen af disse i Kjøbstæderne følges nemlig altid den Regel, at de Gifte fritages, saalænge der er Ugifte, og dette har sin Lovgrund i Frdgn. af 8de Januar 1802 § 24 b, som udtrykkelig foreskriver den Regel, at naar Søfolk udskrives, skulle de Gifte altid være frie, saalænge man har Ugifte.

Thalbiær: Dengang Forordningen af 23de September i Sommer blev paabuden, løstede der sig, saavidt mig bekjendt, ikke en eneste Stemme mod den (Jo!); tværtimod blev Anordningen fast af Alle anerkjendt som retfærdig og nødvendig, ja det blev endog yttret, at den kun havde den ene Feil, at hvad den fordrede, var for lidet. Disse loyale og fædrelandsfædende Uttringer havde vistnok deres Grund

i den farefulde Stilling, hvori Landet dengang befandt sig, og i den Stemning, den gode Aand, der herskede hos det hele Folk. Det forekommer mig altsaa, at man for at kunne bedømme, om der nu gives en Nødvendighed for, at § 5 i Udkastet bør udslettes, først bør undersøge, om denne Tilstand og denne Stemning her i Landet har forandret sig siden i Sommer. Hvad nu Tilstanden angaaer, vil man, ved at læse Baabens Tilstandsconventionen, see, at naar Krigen skal begynde paany, saa er det fastsat, at ikke alene vor Armeé, men ogsaa den fjendtlige Armeé skal indtage samme Stilling, som i Sommer; hvis dette altsaa skulde indtræffe, vil Landets Tilstand være lige farefuld. Hvad Stemningen angaaer, da er jeg vis paa, at den samme gode Aand, den samme opoffrende Fædrelandsfjærlighed endnu er tilstede. Vi have som et Exempel herpaa seet, at der nylig af flere af Landets agtede Borgere er sat en Adresse igang, der alt skal tælle mange tusinde Underkrifter trindt om i Landet. Da denne Adresse blev udstedt, var imidlertid allerede Forordningen af 23de September emaneret; folgeligen tør man deraf slutte, at saavel Indbyderne, som de senere Tiltrædende, der have underskrevet denne Adresse, ikke have erkjendt den tidtomtalte Forordning for at have fordret nok, da Adressen gaaer ud paa langt større Opoffrelser, end denne Forordning kræver. Jeg har nylig haft Leilighed til at see endeel af Underkrifterne paa denne Adresse fra en Egn her i Sjælland, og jeg saa da, at den er underskrevet af mange unge Mænd, der ikke høre til den hidtil værnepligtige Befolkning, og disse Mænd vare endda i en mere fremrykket Alder, end Forordningen af 23de September fordrer. Jeg kan nu ikke troe, at disse unge Mænd lejdindigen skulde have gaaet hen og sat deres Navne under denne Adresse, i den Tanke, at de kunde klare Sagen med et Pennestrøg; men da de endnu ikke ere i den Stilling, at de kunne bidrage med Penge til Staten, saa maa jeg dog antage, at de, idet de skrive deres Navne under, tillige tilvode deres Personer, og at Regjeringen, naar en saadan Adresse kom ind, folgeligen vil have fuld Ret til at fordre af dem, at de skulle træde ind i Rækken med vore øvrige Krigere, naar Landets Løb kræver det. Da det altsaa viser sig, at den hidtil ikkeværnepligtige Befolkning bestandig tragter efter at komme med til at forsvare Landet, om de endog ere over den Alder, i hvilken Forordningen paabjyder det, saa antager jeg dog for sikkert, at der fremdeles er det samme Røre i Folket som i Sommer. Jeg sætter det Tilfælde, at denne Forordning var bleven udstedt i Sommer og forelagt en Stændersforsamling, saa vilde dog vel Ingen betvivle, at denne Stændersforsamling saagodtsom eenstemmig vilde have vedtaget den, og havde den ikke vedtaget den, da holder jeg mig overbevist om, at der vilde have høvet sig mange Stemmer mod den, som en Forsamling, der ikke stod i Samklang med Folkets Villie. Det forekommer mig altsaa, at, hvis denne Forsamling skulde vedtage at ophæve Forordningen, og samtidig med, eller nogen Tid efter at denne Beslutning blev tagen, den saakaldte Kæmpeadresse indkom, hvori man seer en stor Deel af Folket erklære sig villig til endog at opoffre langt meer, end Forordningen byder — da troer jeg, siger jeg, at en Røst vel kunde komme til at høve sig ogsaa mod denne Forsamling, som den, der ikke staaer i Samklang med Folkets Villie. Da det nu er min fulde Overbeviisning, at Tilstanden her i Landet er ligesaa faretruende som i Sommer, at Stemningen er ligesaa fædrelandsfjærlig, ligesaa villig til at gjøre de betydeligste Opoffrelser, naar det maatte fordres, saa kan jeg ikke Andet end stemme for, at den her omhandlede Paragraph, og saaledes ogsaa Forordningen af 23de Septbr., maa blive staaende ved Magt, indtil nærværende Krig, da den kun alene er bestemt for denne, er tilendebragt, hvad enten det saa skeer ved Baabenmagt eller ved en hæderlig Fred.

(Fortælltes.)

Rettelser.

3 No. 73, Sp. 552, Lin. 28 f. o. 200 Rbd. læs: 100 Rbd.
 " 75, " 572, " 13 f. o. (20 Ldr. og derover), læs: (først 20 Ldr., derefter senere blev sat høiere).

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

To og tredivte Møde.

(Fortfat.)

Medens jeg nu har Ordet, og medens netop paa dette Sted af det foreliggende Udkast Forordningen af 23de September omtales, skal jeg, uden Hensyn til hvad Skjebne denne Lov kan faae her i Forsamlingen, tillade mig at gjøre opmærksom paa, at Forordningen af 23de September indeholder i den 6te Paragraph en Bestemmelse om, at de ordinaire Sessjoner skulle foreges med et Medlem af Amtsraadet, et Medlem af Communalbestyrelsen for Kjøbstæderne og et Medlem af Borgerrepræsentationen i Kjøbenhavn, efterhaanden som de respective Sessjoner afholdes. Denne Bestemmelse er ikke optagen i det foreliggende Lovudkast, men jeg maatte dog ønske, at den havde været det. Der har nemlig, blandt den værnepligtige Befolkning, — jeg kan ikke sige om med, eller uden Grund — altid været en vis Frygt hos det unge Mandskab for at møde ved Sessjonerne. De have sagt, at de bleve tiltalte paa en Maade, der skræmte dem, og at de bleve noget haardt behandlede. Jeg skulde derfor meget ønske, at denne Bestemmelse i Forordningen af 23de September, ifølge hvilken der skal medtages Mand fra Communerne, som de Paagældende ere mere bekendte med, og for hvem selv den Frygt somme derfor med mere Dristighed kunde tale sin Sag, og som har gjort et særdeles godt Indtryk omkring i Landet, blev optaget i det første Capitel af nærværende Lovudkast. Der er dog en liden Forandring, jeg ønskede i bemeldte Paragraph i Forordningen af 23de Septbr.; der er nemlig i Slutningen af Paragraphen bestemt, at for gamle Kjøbenhavns Amts Vedkommende, hvor Sessjonen ikke bliver holdt i Kjøbenhavn, skulde den afholdes paa Landet paa et passende Sted udenfor Kjøbenhavn. Der vil altsaa i denne Sessjon komme til at mangle et af dens søkkelige Medlemmer, og jeg skulde derfor tillade mig at foreslaae, at der for Kjøbenhavns Amts Vedkommende tilsvies, at enten skulde en Sogneforstander for søndre eller en for nordre Birk tiltræde Sessjonen, eller ogsaa kunde 3 eller 4 Sogneforstanderskaber slaae sig sammen og vælge et Medlem til den Sessjon, hvor det respective Mandskab for dette District skal møde. Hvis jeg erfarer, at flere af Medlemmerne her i Salen skulde dele min Anskuelse herom, vil jeg tillade mig at stille det fornødne Amendement i saa Henseende.

Dunskelt: Jeg var mellem deres Antal, der stemmede mod det Forslag, der blev fremsat af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 7de District (Karsen) om at Forordningen af 23de September maatte blive taget under Behandling af denne Forsamling; men jeg troer imidlertid at burde benytte denne Leilighed til at forklare, at jeg ingenlunde ved dette Botum vilde drage i Tvivl denne Forsamlings Berettigelse til at forlange denne Forordning forelagt, ligesaa lidt som den Regjeringen paaliggende Pligt at forelægge den. Man behøver, troer jeg, i saa Henseende blot at see hen til det almindelige Tilfald, der er givet ved Anordningen af 28de Mai 1831, hvad enten nærværende Forsamling nu ansees som lovgivende eller blot som raadgivende; men jeg antog, at der vilde være tilstrækkelig Leilighed til at omtale denne Forordning ved § 5 i det forelagte Lovudkast, og jeg bestyrkedes i denne min Anskuelse ved den Mening, som af flere lovsyndige Mænd her i Salen derom blev udtalt. Jeg troede ogsaa, at det var rigtigere for denne Forsamling ikke at tage Initiativet til flere Loves Forelæggelse udenfor den Lov, der er Gjenstand for Forsamlingens Sammentalelse, end den absolute Nødvendighed fordrede. Da jeg anseer,

at Forordn. af 23de Septbr. d. N. factist er forelagt Forsamlingen til Behandling ved § 5 af nærværende Lovudkast, saa skal jeg, idet jeg berører denne Anordning, der tillige griber ind i det almindelige Princip om Paalæggelsen af Værnepligten ogsaa paa den hidtil for Værnepligt befrieede Klasse — med et Par Ord omtale dette almindelige Princip.

Jeg har med Forundring i denne Sal hørt de Uttringer: hvad der vel kunde vindes ved Indførelsen af almindelig Værnepligt? Jeg vil imidlertid ikke undersøge om den numeriske Styrke, som derved vil vindes, er af nogen særdeles Betydning eller ikke, hvilket jeg forøvrigt maa antage; men jeg troer, at det er tilstrækkeligt, naar man kan sige, at der vindes ved denne almindelige Værnepligts Indførelse, at en Retfærdighedshandling udøves mod en talrig Klasse af Samfundet, der saalænge alene har baaret denne Byrde. Jeg anseer denne Retfærdighedshandling, — ligesom jeg allerede tidligere oftere har udtalt mig, — som det sidste Led af den Ret, man skylder denne Stand, efterat Borneffabet og Stavnssaandet er ophævet, og jeg antager, at det er den højeste Lid at opfylde denne Forpligtelse, og at den ikke længere taaler Opsættelse. Vel har jeg af den høitagtede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted) hørt Grunden til, at denne Handling ikke hidtil har kunnet være udøvet, hidledet fra, at der ikke for en saadan Fremgangsmaade fra Regjeringens Side har ligget tilstrækkelig Opsfordring i selve Nationen; men den ærede Deputerede har ikke sagt og han har ikke kunnet sige, at Retfærdighed ikke bød denne Handlingens Udøvelse; han har ikke sagt, og han har heller ikke kunnet, eller villet sige, at den nu længere kunde tilbageholdes. Jeg gaaer endnu videre, idet jeg siger, at det har været mig i høi Grad paafaldende — og hvis det ikke saa bestemt var bleven udtalt i denne Sal, da vilde jeg vist have paatvivlet det — at høre, at et Æquivalent for denne Byrde, der har paaliggende Bondestanden, alene at værne om Fædrelandet, at et Æquivalent, siger jeg, derfor var at søge i de Byrder, der paahvilede Kjøbstæderne ved Consumtion, Indquartering og andet deslige. Det har været mig i høi Grad paafaldende at høre, at Staten af den ene Stand skulde fordre Liv og Blod, og at denne hellige og dyrebare Pligt af en anden Stand skulde opveies med Pengebidrag. Jeg troer, at det, der nu maa fordres, er det, at denne Byrde maa blive lige og i et ligeligt Forhold paahvile alle Classer, og dertil er dette Lovudkast forelagt nærværende Forsamling til Behandling. Imidlertid er det netop, fordi jeg antager, at denne Byrde eller Ære, hvorledes man nu vil kalde den, bør være lige for Alle, at jeg ikke kan være af den Mening, at Forordningen af 23de September d. N. skal træde i Kraft ved Siden af Anordningen om almindelig Værnepligt, thi det forekommer mig, at derved vil denne fuldkomne Lighed ikke opnaaes. Det er allerede fra flere Sider ved Adresser bleven udtalt, at Forordningen af 23de September ikke er lige og retfærdig, naar Hensyn tages til de Bestemmelser, der existere hidtil og indtil den nye Anordning træder i Kraft. Men naar denne Anordning træder i Kraft, saa vil atter en Ulighed opstaae, idet de Vedkommende, som udskrives ifølge Forordningen af 23de September, kun skulle tjene, saalænge Krigen varer, og derved have opfyldt deres hele Værnepligt, medens de Andre, der udskrives efter det her foreliggende Udkast i 16 Aar skulle staae til Statens Disposition. Dette kan jeg ingenlunde kalde en lige Fordeling; thi vi kunne vist ikke antage, at Krigen skal være evig, eller selv en Lid, som nærmer sig til 16 Aar. Det er derfor, at jeg, idet jeg antager, at denne Anordning bør i sine Bestemmelser opfylde Alt, hvad der kan fordres

efter Retfærdighed og Billighed, for at lægge Byrden ligelig paa alle Classer, det er derfor, siger jeg, at jeg maa være af den Mening, at Anordningen af 23de Semtember ikke skal bestaae ved Siden af det heromhandlede Lovudkast, som et Appendix. I det nærværende Lovudkast bør anføres Alt, hvad der i saa Henseende kan forlanges, og hvis ikke dette allerede findes deri, saa er det vor Pligt her i Salen, ved passende Forslag, saavidt som det staaer i vor Magt, at raade Bod paa denne Mangel. Men efterdi jeg saaledes anseer Forordningen af 23de September deels som værende til ingen Nytte og deels som skadelig, nemlig som ophævende Lighedsprincipet, derfor er det, jeg vil slutte mig til Minoriteten i Udvalget, der har indstillet, at denne Forordning ikke bør sættes i Kraft, dersom den ikke allerede er sat i Udvøelse; og da, saavidt som jeg veed, endnu ingen Udskrivning har fundet Sted efter Forordningen af 23de September, og da det foreliggende Udcast er tilfigtet at sættes i Kraft i et aldeles kort Tidrum, efterat Beslutning derom her er fattet, troer jeg, at den Reservation, som Minoriteten her har taget, ikke er nødvendig og jeg mener derfor, at man gjerne her kan votere for, at Forordningen af 23de September skal ophæves, idet alle de fornødne Bestemmelser bør antages at blive optagne i den Anordning, som her er Tale om.

Chr. Larsen: Den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns Amts 3die District (Thalbiher) har egentlig udtalt, hvad jeg troede at burde sige i denne Sag; men, da jeg endelig har reist mig og har faaet Ordet, finder jeg mig ogsaa foranlediget til at sige det Lidet, jeg endnu kunde have at sige om denne Sag, da Børnepligtsagen just ikke vil blive stort forsinket derved, idet de allerede holdte Foredrag have medtaget temmelig lang Tid. Jeg mener for det Første, at, naar man taler om Børnepligten, saa taler man om en Pligt, som ethvert Menneſte har at opfylde, om Noget, han skal præstere af Belvillie og af et hjærtligt Hjerte; man taler om Noget, som der skyldes Folket, Nationen og Riget at opfylde. Børnepligten er altsaa Noget, vi skyldes vort Land, Noget vi skyldes Danmark, det Land, hvor vi boe og bygge paa, hvis Indbyggere og Ciere vi ere, og der bør altsaa ikke være nogen Undtagelse for Børnepligten, Ingen bør være fri. Alle uden Undtagelse skulle udføre Børnepligten, naar der er Tale om at staae mod Fjenden, at jage den Fjende, som er i vort Land, Tydſken, ud. Altsaa kan her ikke være stor Tale om, hvem der er bebyrdet eller hvem der er berettiget. Naar man taler om Børnepligten, taler man om Noget, som Alle skyldes Fædrelandet, om Noget, der ligger udenfor Alt, hvad der ellers kan være Tale om, udenfor hvad der nærmest angaaer os selv, udenfor Ordningen af Rigets Anliggender i alle andre Retninger. Disse Ting staae jo aldeles uden for Børnepligten. Denne kalder Alle sammen, thi Fædrelandet maa absolut værnes, og da man ikke kan forudsætte, at Alle skulle opfylde denne Børnepligt med Glæde, eller være værnelystne, saa maa man have en Lov, en Børnepligtslov, for at man kan have en Regel at gaae efter. Man har her ført saa mange Anker imod og sagt saameget om Anordningen af 23de September; men naar man siger, at de Ikke-Børnepligtige skulle være for sine og have faaet en for sin Opdragelse, saa at de ikke kunne taale de Besværligheder, da kan jeg ikke forstaae, hvorledes disse Kjæledægger ikke skulde kunne taale dem lige saa godt som den simple Bondemand, hvorfor han ikke skulde kunne taale fri Luft ligesaavel som Bonden; han kunde tværtimod have godt af at blive udluftet lidt. (Latter.) Og naar derhos en Rigsdagsmand har talt om, at de, som havde drukket af Bøllystens berusende Døger, maaskee ikke saa godt kunne blive af med hvad de havde indsuget og derfor ikke vare istand til at underkaste sig Børnepligten, saa troer jeg ogsaa, at de kunne have godt af, at faae denne deres Ruus uddunstet (Latter), og jeg troer, at de ikke ville kunne gjøre dette bedre, end naar de kom i Krig, da den Stilling, de derved vilde komme i, strax vilde hjælpe til at den kunde forgaae dem. Men jeg skal imidlertid ikke opholde mig længere ved at tale for eller imod dette. Naar Talen er om, at den Æne er mere bebyrdet end den Anden, siger jeg det slet ikke for at tale for Bondestanden, fordi den troer sig bebyrdet af Børnepligten. Den føler ikke denne Byrde; men den vil have, at der skal være Regler, hvorefter Alle skulle gaae i Krig, og den vil derfor have, at saa-

vel den almindelige Børnepligtslov som Forordn. af 23de Septbr., naar denne er udkommen; naar Regjeringen har udgivet den og har havt Ret til at udgive den, at den saa ogsaa skal blive staaende og være gjældende for Alle. Jeg kan derfor heller slet ikke indsee, hvorfor denne Anordning nu ikke skulde due mere, fordi den almindelige Børnepligtslov er os forelagt til Behandling. Krigen maa nødvendigvis fortsættes, den er nødvendig til vort Lands Forsvar, og det er vist nødvendigt at see hen derpaa, da vi jo slet ikke kunne vide, naar Fjenden atter vil falde over os, ikke vide, hvilke Kræfter vi behøve for at tue Oprøret. Forordningens Bestemmelse er da vist aldeles passende, da vi godt kunne bruge alle de Folk, vi have og mange flere, hvis Fjenden igjen skulde møde os med al den Styrke, som den havde i Sommer. Mig synes ogsaa, at det Æneste, som man kunde udsætte paa den, er det, at den ikke allerede er bragt i Anvendelse, at de Folk, som den angaaer, ikke allerede ere udstrevne, ikke allerede vøde, da jeg troer, at Faren er saa nær, at det er godt at have alle Midler til at modstaae den. Imidlertid troer jeg, at Bondestanden ingenslunde beklager sig over Byrden af, at dens Sonner maatte gaae i Krigen; jeg kjender Bonden, og jeg er selv Bonde, og jeg er overbevist om, at han er beredt til at yde sine Kræfter, naar det behøves for Fædrelandet. Men jeg troer dog, at forsaavidt der tales om Fritagelser for Børnepligten, og om hvem der skulde være berettiget dertil, saa maa den Stand, de Folk, der behøves til at dyrke og drive Jorden, den, af hvis Kræfter det opnaaes, at vi kunne leve og vinde Styrke, være meest berettiget. Bonden er tidt hoverigjorende, og vi have i min Ægn et Hoveri, en Trælleplage, der vist ikke finder Sted i mange Ægne i Danmark, ja jeg kan maaskee sige, i Europa. (Latter.) Paa det Gods, hvor jeg boer, fordres der meget Hoveri, og om man end ingen Karle har, maa man dog alligevel gjøre Hoveri fra St. Hansdag indtil Høsten med 8 à 10 Folk om Dagen, og de, som ingen Folk have, maa præstere det alligevel ved leiede Folk; thi hvis de ikke gjorde det, vilde de blive udpantede, man vilde tage deres Heste og Køer m. m., og saa kunde de reise. Ja, en Mand, hvis Folk var med i Krigen, blev tilfagt til at gjøre Hoveri med. Men hvorledes synes De nu, mine Herrer! at den Mand maa være tilmode, der skal udføre Hoveri, medens hans Korn staaer ude paa Marken, er saa modent, at det falder af paa Jorden og ligger og raadner af Regn; hvilke Følelser synes De, at der maa gaae igiennem en saadan Bondemands Bryst? og endda har han ikke klaget over Børnepligten, og ikke heller klager han endnu, men han vil, at den skal være almindelig for Alle. Det var dette Ord, jeg vilde sige.

H. W. Hansen: Det er allerede fra flere Sider bemærket, at da den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 7de District (Larsen) stillede en Interpellation, ikke noget Andragende, som det rigtig er kaldet, en Interpellation altsaa, om at Forordningen af 23de September maatte forelægges Forsamlingen, blev denne ikke understøttet af flere af de ærede Rigsdagsmænd, fordi man gik ud fra den Forudsætning, at denne Anordning vilde komme under Behandling ved Foretagelsen af Udcastet til Børnepligtsloven. Dette er nu skeet, ligesom Ministeriet ogsaa fra sin Side har erkjendt, at der Intet er til Hinder for, at Forsamlingen kan foretage Forordningen af 23de Septbr. Jeg kan imidlertid dog ikke undlade at henvende den ærede Forsamlings Opmærksomhed paa, hvorlidet ønskeligt det er — saaledes forekommer det i alt Fald mig — paa denne Maade at foretage Lov, som allerede ere udkomne, hvorlidet ønskeligt det er, siger jeg, kun ganske tilfældigviis at faae forelagt en Lov, som er udkommen i en eneste Paragraph i en anden Lov, at faae forelagt en Lov, der alt er udkommen, og som i sine 13 Paragrapher indeholder en Mængde Bestemmelser, der vel kunde fortjene at komme under nærmere Overveelse, idet nemlig, saavidt jeg skjønner, Følgen deraf er, at den ikke vil blive behandlet under de Former, som jeg meget skulde ønske, at den ærede Forsamling ingensinde vil vige bort fra. Naar nemlig et Lovforslag forelægges denne Forsamling, er Fremgangsmaaden den, at der først spørges om, hvorvidt der i den Anledning skal nedsettes en Committee, eller Lovforslaget henviises til Behandling i Afdelingerne; dette Spørgsmaal kan imidlertid i et Tilfælde som det nærværende, hvor en Lov ligesom kun incidenter kommer for i Forsamlingen, slet ikke blive reist. Hvorvidt der derover

kan siges at være afgiven nogen Comiteebetænkning, det drifter jeg mig ikke til at afgjøre. Ganste vist er det imidlertid, at denne Comiteebetænkning, som her foreligger os, kun meget sparsomt har behandlet Forordningen af 23de Septbr.; idetmindste kan jeg ikke finde Andet deri, som skulde tyde hen paa, at den har været undertastet Comiteens Behandling, end det negative Svar af Comiteens Pluralitet, at den ikke har kunnet tilraade Comiteens Minoritets Indstilling, som gaaer ud paa at fraraade Forordn. af 23de Septbr.; og jeg skal derfor tillade mig at opfordre den ærede Ordfører til at forklare, om denne Anordning saaledes har været behandlet i Udvalget, som det dog vistnok var ønskeligt for Forsamlingen at vide, om det var Tilfældet. Jeg skal derhos tillade mig at henpege paa, at denne Lov, som jeg allerede har bemærket, er temmelig udførlig i dens 13 Paragrapher, og at den udtrykkelig i 4de Paragraph har sagt, med Hensyn til den Tid, i hvilken Bedkommende skulle gjøre Tjeneste, at det senere hen under Behandlingen af Sagen angaaende almindelig Børnepligts Indførelse vil komme under Overveielse, hvilken Indflydelse nærværende Udskrivning kan tillægges paa de Individuers fremtidige Tjenesteplicht, der ved denne Leilighed medtages under Udskrivningen. Saaledes hedder det i § 4 af Forordn. af 23de Septbr.; men der er mange flere Bestemmelser i Forordningens 13 Paragrapher, som det forekommer mig, havde burdet være Gjenstand først for Udvalgets og senere for den ærede Forsamlings Forhandling. Det er sagt, at Udskrivningen kun skal skee for Krigens Tid; jeg ønsker vistnok, at vi snart maatte faae Fred, at Fredens Dage atter maatte vende tilbage, men hvem indstaaer for, hvorlænge Krigen vil være; maaskee kan den være længe ved, og skulle da de, der ere udstreynne fra Aarene 1823, 1824 og 1825 vedblive at tjene ikke alene i 16 Aar, men endog langt over denne Tid? Hertil kan man svare, at det ikke er sandsynligt, at Krigen vil være saalænge; det er ikke at haabe, ikke at vente, og Ingen kan mere end jeg ønske, at Freden ikke længe tøver med at vende tilbage; men der er dog Intet derom afgjort, og det forekommer mig lidet ønskeligt at lade Loven komme ud med saadanne uviste Bestemmelser.

Jeg troer derfor, at man endnu engang maa betragte Sagen fra dens formelle Side, og det er nok for mig til at stemme for, at § 5 udgaaer. Men for at ikke den Paastand skal gjøres gjældende imod mig, at det, idet jeg fremsætter Indvendinger imod det Formelle af Sagen, er min Hensigt at fornægte den i Realiteten, skal jeg aabent og ligefrem bekjende, at jeg ikke alene fra Formens Side, men ogsaa fra Realitetens, finder, at Anordningen ikke egner sig til at antages. Jeg forsiktrer den ærede Forsamling, at jeg ikke er nogen Modstander af Børnepligtens Almindeliggjørelse, som maaskee Mange ville troe om mig; det er ganske vist ikke min Mening, at Kjøbstadsbeboerne skulle undtages fra at opfylde denne Pligt, ligesaa lidt som nogen anden Statsborgerpligt, i Forening med deres Medborgere; men jeg mener, at naar en Lov skal indføres, bør man see hen til, hvad Gode der derved vindes, og jeg mener da, at det kun lidet vil gavne Bondestanden, at en Lov indføres, hvorved ikke den Byrde formindskes, som hidtil har hvilet tungt paa den, og hvorved ikke opnaaes Noget for det almindelige Vel. Den høitærede Cultusminister sagde forleden ganske sandt, at Børnepligten ikke alene skulde være en Byrde, men ogsaa en Gæde, og det, som jeg har meent, at der skulde opnaaes ved Børnepligtens Almindeliggjørelse, er, at en ny Byrde ikke vil komme til at hvile paa den hidtil-værnefrie Befolkning, men at Byrden vil blive taget fra dem, der hidtil have baaret den, og at Alle komme til at dele den Gæde at værne om Fædrelandet i Farens Stund, naar det behøves. Men jeg vil give Bondestanden at betænke, at det, der opnaaes ved Loven, i sær naar vi erholde Fred, ikke vil være Andet, end at vi give vore Børn til Præis for et Lykkespil, og at vi paalægge os Alle en Pengeskat; thi det er dog det, som Stillingsystemet vil lede til. Jeg er ved disse Betragtninger kommet til det Resultat, at der ved Børnepligtens Almindeliggjørelse ikke opnaaes et sandt, et virkeligt Gode. Imidlertid er jeg ikke en saa uforsonlig Bekjender af mine egne Meninger, at jeg ikke skulde kunne forsones mig med Andres; jeg haaber, ikke at Forsamlingen troer dette om mig, og jeg forstaaer fuldt vel, at der, som Sagen nu stiller sig, kan være den største Opfordring for For-

samlingen til at tiltræde — og det skal jeg ogsaa gjerne gjøre — det Udlaft til en Lov om almindelig Børnepligt, der her foreligger os; men jeg kan ikke ansee Forordningen af 23de September for nødvendig, ja jeg antager end ikke, at den var nødvendig paa den Tid, da den udkom. Jeg skal her henvende mig til den ærede Bondestands selv, og erindre den om — hvad der maa geraade den til Gæde — at den, da Laudet kaldte, beredvilligen sendte sine Sønner, at der da ei reiste sig smaalig Tale om Mit og Dit, om Ret og Uret, men at man saae et hæderligt Kald i at stille sig i Krigernes Række for at forsvare Landet. En æret Rigsdagsmand for Aalborg Amt har igaar anført et Exempel, der er ligesaa smukt, som sandt. Det var, at en jydsk Bønde, da man meente, at hans Søn savnedes, ikke spurgte, hvorfor Kjøbstadmandens Søn ikke var med, men sagde: jeg har endnu 3 Sønner, som jeg kan sende i Statens og Kongens Tjeneste. Jeg troer, at den danske Bondestand i det Hele tænkte ligesaadan. Da den danske Hær drog frem i Slesvig og ved Bau drev Oprørerne tilbage, og da den ved Slesvig, skjøndt den maatte vige for Overmagten, beviste, at man havde faret med Egen, da man sagde, at de Danske var en søvrig og dorst Nation — og herfor bør man vide enhver brav Bøndesøn Tak — da spurgte de ikke: hvorfor kom de Andre ikke med, hvorfor fulgte de Børnefrie ikke med? thi de vare med. De, der have levet med her i Hovedstaden i hine Dage, dem vil jeg spørge, om der var bleven, jeg turde næsten sige, en eneste Mand, der kunde bære Baaben, tilbage, og om der ikke istedetfor 1863 var mødt ja maaskee 18,000, dersom Krigsministeren kunde have brugt dem, dersom han havde sat dem istand til at møde og føre Baaben og Bærge. Derfor forekommer det mig, da Tidsumstændighederne vare saaledes, at der ikke var nogen Nødvendighed for at lade Loven af 23de September udgaae. Jeg mener derfor, at jeg vel tør rette det Spørgsmaal til den forhenværende Krigsminister, der ellers i saa mange Henseender har Krav paa Danmarks Tak, om han virkelig troede at behøve at ty til Udskrivningsanordningen af 23de September — — —

Sjæberning: Jo!

S. P. Hansen: — — — om han troede at behøve til Styrke for sit Sind og til Trøst for sit Hjerte, at komme til Bondestanden med denne Forordning. Jeg troer, at det var Fattigmands-Trøst, at komme til Bondestanden og sige: „vi udskrive hos dig, thi vi have udstrevet hos dine Naboer“. Skulde jeg have talt til Bondestanden, vilde jeg sagt til den: her spørges om at føre Baaben for at seire eller finde en hæderlig Død, ikke om at føre Baaben for at paradere ved Vagttjeneste eller staae Skildvagt; men det gjælder her om at stille sig under Fanen, for at seire eller døe for Danmarks Frelse. Jeg troer, at dette vilde have ledet bedre til Maalet, end Anordningen af 23de September. Derfor maa jeg aldeles slutte mig til de ærede Rigsdagsmænd, som mene, at denne Anordning nu slet ikke er nødvendig for at tilfredsstille Bondestandens retfærdige Krav, og navnlig maa jeg slutte mig til den ærede Rigsdagsmand, der er Formand i Udvalget, og, som det forekommer mig, klart har udviklet, at Bondestandens Fordring vil være fyldestgjort ved den almindelige Børnepligtslov. Jeg stemmer imod § 5, ikke fordi Talen er om noget Mere eller Mindre, der skal ydes, thi faaer vi ikke andet Forsvar end det, der skal søges i Loven, da er jeg for mit Bedkommende bange for, at Landet vil være fortabt. Landet kan ikke blive forsvaret ved en Lov, men kun ved den almindelige Begeistring, som bringer Alle uden Hensyn til Stand, Unge og Gamle, Alle, der kunne bære Baaben og som kunne skaffe sig disse, til at træde i Forsvarernes Rækker. Er denne Begeistring ikke tilstede, da er jeg, som sagt, bange for, at vor Sag vil være tabt. Naar jeg derfor stemmer imod § 5, skeer dette, fordi jeg antager, at den ikke vil gjøre noget godt Indtryk, fordi jeg troer, at den vil fløve den Stemning, den Begeistring, som jeg formener, allerede er tilstede, og som man i alt Fald maatte ønske at kunne fremkalde, hvis den ikke var tilstede.

Balthazar Christensen: Jeg skulde tidligere have betænkt mig paa at tage Ordet i denne alt saa langt udtrukne Forhandling, men jeg maa tilstaae, at det ikke kan falde mig ind, efter det Foredrag, jeg nys har hørt, at frasalde det.

Den ærede Taler har med Barme yttret sig om det Unødvendige, ja jeg troer endog det Skadelige i at lovordne Udskrivningen. Han

har meent, at man kunde holde sig til Begelstringen, han har meent, at det skulde have viist sig i Gjerningen, at Frivillige af den værnefrie Befolkning i Mængde strømmede til; men hvad han ikke har viist, det er, om denne Tilstrømning af Frivillige virkelig har fyldestgjort Forventningen; hvad han ikke har viist, det er, om de Frivillige stode i det Forhold til Armeen, som maatte ønskes, for at de kunde være brugbare for denne under vanskelige Omstændigheder. Jeg har i denne Sal hørt flere Talere yttre sig om disse Frivilliges store Fortjenester, og jeg skal vist være den Sidste til at nedsætte dem — jeg har selv nære og fjære Frænder og Venner imellem dem — men jeg kan dog ikke undlade at yttre, at det dog virkelig har viist sig, at Mange af dem — og det kan vistnok Flere mindes — kun altfor tidligt strømmede tilbage, især her til Kjøbenhavn, at dette navnlig skete umiddelbart efter et af de første Slag derovre, og at Stemningen blev saa trykkende i Kjøbenhavn til en Tid, at kun den tilfældige Ankomst hertil af nogle Menige af den tappre 1ste Bataillon, Bønderkarle, som bragte Fanger, og disses Tale paa Torv og Gade atter hævede Stemningen. Det vil ogsaa være bekjendt, at man i Hæren tidlig fandt sig tvungen til at tage flere Bestemmelser med Hensyn til disse Frivillige, deels Straffebestemmelser, deels andre Bestemmelser, der gik ud paa, at de ved en skriftlig Erklæring maatte vedgaae deres frivillige Forpligtelse til at blive i Tjenesten. Man havde seet, at ligesom man bedst havde dem, forsvandt de. Jeg vilde imidlertid komme ind paa et uhyggeligt og ubehageligt Thema, naar jeg vilde fortsætte denne Discussion yderligere, og jeg skal derfor ikke gaae videre ind derpaa, endsskjøndt der endnu er mange flere Træk, der kunde udhæves til Bestyrkelse af, hvad jeg her blot har villet antyde. Men hvad der staaer klart for mig, det er, at jeg vil med Hensyn til den hele Behandling af Forordn. af 23 Septbr., saavel med Hensyn til dens formelle som dens reelle Side, deri kunne være enig med den sidste ærede Taler, at denne Forordning ikke foreligger til Behandling i denne Sal. Forelaae den os, maatte den have været behandlet regelmæssig efter Regulativet, og det er den ikke. Men jeg satte mig gjerne ud derover; thi efter min Overbeviisning kan denne Lov, efter alle constitutionelle og rettlige Principer, end ikke forelægges os. Den er udstedt med al den Retsgyldighed, hvormed Love til den Tid kunde udstedes i Danmark. Den indeholder to forskjellige Dispositioner, deels at Værnepligten skulde udstrækkes til de hidtil Værnefrie, og deels at Værnepligten kun skulde afstræves de i Forordningen nævnte Aldersklasser, og det atter deels med et nærmere bestemt Antal, deels for en nærmere bestemt Tid. Men jeg maa nu spørge: har ikke begge disse to Punkter været for Stænderne? Principet er bleven behandlet af Stænderne, en anden Alder — 18 Aars Alderen — var vel af disse foreslaaet, men det skete under andre Forhold, nemlig i Fredstid, og det er jo dog ganske vist, at Regjeringen var berettiget til, i Fredstid som i Krigstid at tage ikke blot den Alder, Stænderne havde foreslaaet, men hvilken som helst anden, saaledes som den har gjort. Efter min fulde Overbeviisning, er det derfor baade i streng retlig og i streng constitutionel Henseende klart, at den, der vil angribe denne Anledning, kun kan angribe den igjennem Ministrenes Ansvarlighed, og da kommer jeg atter tilbage til, at da er ikke denne Forsamling den competente til at afgjøre Sagen, men kun den første ordinaire Rigsdag. Thi hvad vilde det vel sige, at denne Ministeriets Handling skulde paakjendes af denne Forsamling? Hvem har hørt, at man selv skal kunne udnævne sine egne Dommere; og er ikke en Fjerdedeel af denne Forsamling udnævnt af Ministeriet? Jeg troer imidlertid, at Forsamlingen allerede har debatteret denne hele Sag saa vidtløftig, at jeg ugerne kan ville drøfte den videre, og jeg skal saameget mindre dvæle ved den, som jeg derhos maa ansee det for Pligt, ikke mere uden streng Nødvendighed at forlange denne Forhandling. Jeg skal derfor indskrænke mig til disse saa Uttringer, jeg her har fremført, idet jeg for min

Deel kun kan holde fast ved Udkastets § 5, forsaavidt den forbliver uforandret, saaledes som den staaer, og saaledes som den er i god og ret Sammenhæng med Forordningen af 23de September.

La Cour: Forordningen af 23de September har været et Tvistens Gble her i Forsamlingen allerede fra den første Tid, og man behøver kun at nævne dens Navn, saa er Alt i Bevægelse. Det var et Tvistens Gble mellem Forsamlingen og det fratrædende Ministerium. Dette har baade i Ord og Gjerning erklæret det, som noget sikkert og aldeles ubetinget, at denne Forsamling ikke blot er grundlovgivende, men har en almindelig lovgivende Magt; men desuagtet har den tilbageholdt denne Anordning, som om den vilde, at den skulde være Slutstenen paa den souveraine Magt. Men dette Forbehold har Forsamlingen betragtet som et Indgreb, iverfyg over sin Magt i Frihedens første Morgen. Hvor Retten ligger, skal jeg ikke vove at sige, enten om de have Ret, der mene, at man tør gaae ind paa Anordningen af 23de September, eller de, som troe det Modsatte; thi Alt er i en Overgang, det Gamle er afsluttet, og det Nye har endnu ikke fundet sin Form; den souveraine Magt har optaget endeel af Folkbevillien i sig, saa at den snildeste Jurist ikke vil kunne oprede Traaden; men der hører danst Herlighed, og jeg kunde næsten sige, danst Godtroenhed til at sige, hvor Retten er og Grændsen ligger mellem den souveraine Magt og Folkemagten. Dog i denne Henseende er Forordningen ophørt at være et Tvistens Gble, thi den nye Regjering har vel anerkjendt Forordningen, men med det Samme har den overgivet den til Forsamlingens Bedømmelse. Jeg skjøner ikke rettere, end at den har gjort dette ved at optage den i § 5 i det forelagte Udkast til Anordningen om almindelig Værnepligt. Men der er en anden Henseende, hvori Forordningen endnu er et Tvistens Gble, og dette er mellem den hidtil værnepligtige og den værnefrie Stand, og denne Strid forekommer mig at være end mere sørgelig, fordi den let kan faae en vedvarende og gjennemgribende Betydning. Den hidtil værnepligtige Stand modtog Forordningen med stor Glæde, fordi den deri saae Bedudelsen af en bedre Tid og Begyndelsen til et nyt Princip's Gjennemførelse, hvorefter samtlige Rettigheder og Byrder skulde ligeligen fordeles og Bondestanden hæves til det Trin i Samsundet, hvortil den er værdig, og det er ikke at undres over, at den værnepligtige Stand nødvendig vilde give Slip paa Forordningen, inden den endnu var opfyldt; men paa den anden Side har den hidtil værnefrie Stand modtaget Forordningen med Bekymring, fordi den i den har seet Begyndelsen til en for sig ugunstigere Tid, fordi den har troet, at den ene Ret efter den anden, den ene Herlighed efter den anden vilde gaae bort og ikke har kunnet tænke sig, hvor det vilde standse, og denne Bekymring er senere bleven forøget med Udsetningen til, at Valgretten bliver lige for Alle.

Forordningen har fremkaldt, og det nytter ikke at nægte det, en inderlig Glæde paa den ene Side og en inderlig Bedrøvelse paa den anden, og det er ikke at undre over, at det har været saa; men skulde Forordningen vedblive at være Sæden til Lædragt i Landet, saa forekommer det mig, at der ikke er Andet at gjøre, end ved en ras Bending at kaste den bort, og udslette den Deel af Paragraphen, hvori Taler er om denne Anordning. Et æret Medlem, navnlig vor gamle danske Skjalb, har her i Forsamlingen sagt, at man skulde troe, at Bondestanden krævede et Sonoffer for tidligere lidt Uret, men at intet andet Offer behøves eller skal bringes de tidligere Værnepligtige, end et Kjerlighedsoffer; og nu er det dog vidst, hvad derimod end er indvendt, at de Værnefrie have bragt deres Kjerlighedsoffer, ved i den forløbne Sommer at bidrage til Fædrelandets Forsvar; men jeg veed, at Bondestanden heller ikke her vil staae tilbage, den vil ogsaa bringe sit Offer, og det mener jeg, vil skee der ved, at den selv vil virke med til, at Forordningen udslettes, og det staaer saaledes for mig, at dette vil have en uberegnelig Fordeel for begge Klasser.

(Fortsættes.)

1848.

Beretning

No. 80.

om
Forhandlingerne paa Rigsdagen.

To og tredivte Møde.

(Fortsat.)

For først at tænke paa den hidtil værnefrie Stand, saa vilde dette Skridt betydeligt virke til dens Beroligelse, thi troer jeg endog, at Anordningen af 23de September kan med Rette fuldbyrdes, og er jeg end villig til at indrømme, at hvis Forordningen i den sidst forløbne Sommer var traadt i Kraft, en stor Belgiering var vist Mangel, uden at Nogen kunde have Grund til at klage, medens Regjeringen skaaede Familieforsørgeren og søgte Fædrelandsforsvarere blandt de Unge og Ledige i andre Familier, hvor disse fandtes, selv i de fornemste Huse. Men det forholder sig anderledes nu, da Krigen hviler, om den end ikke er endt, og da Rigsforsamlingen er sammenkaldt og nærværende Udkast til en Lov om almindelig Værnepligt er forelagt samme; thi har Forsamlingen Ret til at behandle Udkastet i dets Heelhed, saa har den ogsaa Ret til at behandle Tillægget eller Supplementet til samme, og det vilde være underligt, om der skulde udskrives efter begge paa een Tid, men paa een Naade efter Forordningen og paa en anden Naade efter Udkastet, naar dette er bleven Lov. Men indrømmer man nu, at det er med fuld Ret, at Forordningen sættes i Kraft, saa maa man ogsaa indrømme, at det for nærværende Tid er en haard Foranstaltning, eller at det i det mindste betragtes saaledes, hvorom den Gjæring, der er i Gemytterne, tydeligt vidner. Og have de ikke tildeels Ret? thi er det ikke haardt, at da, efterat det Lovudkast, der tidligere har været forelagt Stænderne, først medtager dem, som havde fyldt det 18de Aar, saa at 4 Aar skulde gaae fra som Forberedelse, saa gives ingen saadan Frist efter Udkastet, medens Forordningen endnu gaaer videre og medtager tre Alders Classer, saa at der paa eet Aar udskrives saa godt som for 4 Aar; og er det ikke haardt, naar man seer det fra deres Side, som før have troet at være fritagne, at ingen Lettelse ere indrømmede disse, saaledes som den tidligere Lovgivning indrømmede, og ingen som svarer til den, der hidtil er tilstaaet den gaardbrugende Enkes Søn eller Gammelmands Søn, svag Mandes Søn eller Sognefogeds og Lægdsmands Søn og andre Saadanne, og hvad der formilder i det Værnepligts Udkast, som foreligger her, har man heller ikke i denne Lov. Om vi derfor endog Alle vilde erklære her i Salen, at der ingen Uret stæer, saa nytter dette dog ikke, dersom man indseer, at Forordningen rammer haardt, og det viser sig, at Gemytterne ere i Oprør, og at de, som Forordningen rammer, ikke erkjende dens Retfærdighed. Er denne Frygt tilstede, kan den ikke fjæres bort ved Magt; men den maa pilles ud ved formildende Ord og formildende Bestemmelser, og jeg troer, at noget Saadant vilde stæe, ved at tilintetgjøre Forordningen af 23de September. Seer man hen til Bondestanden selv, saa maatte dette ogsaa være til Gavn for den; thi der blæser en gunstig Vind for denne Stand. Alt lover den gode Læder, Grundlovsudkastet gaaer ud paa at give Bondestanden alle politiske Rettigheder lige med de andre Classer og Værnepligtsloven vil ogsaa i den Henseende om stiftet Tid udjævne Forskjellen, og desuden er der givet den Tilfagn med Hensyn til Fremtiden om, at Alt, der tynger udelukkende paa den, skal jævnes, og at Alt, hvad der indskrænker dens Eiendomsret, eller virker skadeligt og indskrænkende for den i Brugen af dens Tid, skal borttages. Der er Ingen, der glæder sig mere end jeg derover, at det er kommet dertil, at Retfærdighedens Krav nu stæer fyldt; men det er dog klart for mig, at i gunstige Læder er det ikke det, som giver en Stand Kraft, at den til det Yderste ivrer for al formeentlig Ret, ivrer for at udsette enhver virkelig eller for-

meentlig Tilfædsetelse; tværtimod hvad der paa en saadan Tid giver en Stand Kraft, det er Maadehold, der gjør, at Alt gaaer sin rolige og jævne Gang henimod Maalet, og som gjør, at dens Fjender, om der maatte findes nogle, formildes. Det vil saaledes efter min Overbevisning hjælpe til, at en bedre Stemning vil herske her i Salen, og at Alt vil gaae heldigere med Hensyn til Udviklingen af det Hele, men især med Hensyn til hvad der vedkommer Bondestanden: naar Forordningen udskrives. Jeg haaber, at man ikke vil sige, at jeg, idet jeg har talt dette formildende Ord, har tilbageholdt nogle andre Grunde, eller at jeg fjærer nogen Rem af anden Mandes Hud, thi selv har jeg ingen af mine Nærmeste i det Tilfælde, at de skulde udskrives efter Anordningen af 23de Septbr. Det er min Mening, at saafremt Forordningen tilintetgjøres, vil derved være stæet et betydeligt Skridt til Udsoning og Tilnærmelse mellem de forskjellige Stænder, og jeg troer, at Bondestanden derved bringer det ønskelige Som-

meentlig Tilfædsetelse; tværtimod hvad der paa en saadan Tid giver en Stand Kraft, det er Maadehold, der gjør, at Alt gaaer sin rolige og jævne Gang henimod Maalet, og som gjør, at dens Fjender, om der maatte findes nogle, formildes. Det vil saaledes efter min Overbevisning hjælpe til, at en bedre Stemning vil herske her i Salen, og at Alt vil gaae heldigere med Hensyn til Udviklingen af det Hele, men især med Hensyn til hvad der vedkommer Bondestanden: naar Forordningen udskrives. Jeg haaber, at man ikke vil sige, at jeg, idet jeg har talt dette formildende Ord, har tilbageholdt nogle andre Grunde, eller at jeg fjærer nogen Rem af anden Mandes Hud, thi selv har jeg ingen af mine Nærmeste i det Tilfælde, at de skulde udskrives efter Anordningen af 23de Septbr. Det er min Mening, at saafremt Forordningen tilintetgjøres, vil derved være stæet et betydeligt Skridt til Udsoning og Tilnærmelse mellem de forskellige Stænder, og jeg troer, at Bondestanden derved bringer det ønskelige Som-

Justitsraad **Wagaard**: Jeg skal kun tilføje mig med saa Ord at udtale, at jeg slutter mig til det Forslag, som er stillet af de 7 af Udvalgets Medlemmer, som udgjøre Minoriteten, nemlig at Fdg. af 23de Septbr. nu skal bortfalde. Havde denne Forordning været sat i Udførelse strax efter dens Udstedelse, da vilde den være imødekommet med Velvillie og Iver, og dette vilde ogsaa have været Tilfældet, hvis en sliq Foranstaltning havde været taget før, under Krigen Begyndelse. Jeg kan bevidne, som den, der har været med ved Listernes Optagelse over de i 1823, 1824 og 1825 sedte Mandspersoner, at der aldeles ikke mødte Indsigelse fra Nogen, men at der vel blev udtalt Betyrning af dem, der vare i en saadan Stilling, at deres Fraværelse blev en Betsædsag for dem og deres. Da der nu foreligger et Udkast til almindelig Værnepligt, som meget snart vil træde i Kraft, og da en Udskrivning efter Fdg. af 23de Septbr. vil gjælde Saadanne, som ere over den Alder, hvori Udskrivning hidtil er stæet og i Fremtiden vil stæe, saa finder jeg mig befoiet til at slutte mig til Minoritetens Indstilling. De flere Grunde, jeg kunde ønske at udtale herfor, ere allerede udtalte af Andre, og jeg skal derfor ikke gjentage dem.

For det Tilfælde, at Fdg. 23de Septbr. imidlertid skulde blive sat i Kraft, forekommer det mig, at der er saare Meget, der taler for det andet af Minoriteten af Udvalget stillede Forslag.

Det er vel utvivlsomt, at den, der er gift og Familieforsørger, er i en Stilling, hvori det er af sær Bigtighed for ham, ikke for længere Tid at blive bortfjernet fra sit Hjem og fra sin Dømt.

Hvad det tredie Minoritetetsforslag angaaer, nemlig om Tilbagebetaling af hvad der maatte være erlagt i Kjendelse for Undtagelse fra Værnepligt, da kan jeg ikke komme til anden Erkjendelse end den, at naar Staten har modtaget en vis Pengesum for en vedværende Rettigheds Overdragelse, denne Pengesum da maa fuldstændig tilbagebetales, naar Staten tager Rettigheden tilbage. Vel erkjenner jeg, at den erlagte Pengesums Tilbagegivelse kan være utilstrækkelig Erstatning for den Vedkommende, og at der kan gives Tilfælde, hvor extraordinair Godtgjørelse maa kunne fordres; men jeg maa mene, at der i dette Tilfælde ikke kan være Mæne at fordre end den erlagte Sum; men denne har den Vedkommende fuld Fordring paa, og bør have.

Andræ: Saavidt jeg har formaaet at følge disse, paa tredie Dag fortsatte, vidtloftige Forhandlinger, forekommer det mig, at de Talere, der have yttret sig mod Bidskoldelsen af Anordningen af 23de September, især have stræbt at imødegaae tvende Grunde, paa

hvilke Anordningen antages at skulle støtte sig, tvende Grunde, som ogsaa ere bekæmpede af Comiteens Ordfører, der har stillet et Minoritetsvotum, hvortil Mange have sluttet sig. Den ene Grund skulde da være, at Forordningen af 23de September havde til Formaal at give Regjeringens faste Billie tilkjende, at det nemlig nu engang skulde blive til Alvor med Værnepligtens Almindeliggjørelse, og den anden Grund, at det skulde være Regjeringen særdeles magtpaaliggende at erholde just et Antal af 1,000 Mand. Da jeg i Comiteen udtalte mig for ubetinget Bibeholdelse af § 5 i det forelagte Udkast, støttede jeg mig ikke paa disse eller andre lignende Grunde. Jeg kunde overhovedet ikke ønske at have mange gode Grunde for min Overbeviisning om denne Sags Retfærdighed, thi det er mig ikke ubekjendt, at, saalange man har saamange gode Grunde, sænker man i Almindelighed den ene og rette, og denne eneste, rette Grund, mener jeg, i dette Tilfælde at være, at der først ved Bibeholdelsen af Anordningen skeer et billigt Retfærdigheds-Krav nogenlunde Fyldest. At Værnepligten skal være almindelig, er anerkjendt af Alle; men det kan ikke nytte, at man bliver staaende ved en saadan theoretisk Anerkjendelse. Det fordres ufravigeligt, at det nu skal blive til Alvor med Anerkjendelsen, at denne nu skal gennemføres; men bliver den da for Alvor gennemført ved den blotte Antagelse af det foreliggende Lovudkast om almindelig Værnepligts Indførelse? Jeg mener nei! Det har forundret mig at høre tale om at give Loven endog tilbagevirkende Kraft; thi det, man har tilstøttet, er ikke, nu strax at gjøre hiint Krav fyldest, ikke nu strax fuldstændigt at gennemføre Værnepligtens Almindeliggjørelse. Hvad vil Loven? Den vil, at de Recrutter, som udskrives for næste Aar, skulle udtages ligesaa godt af den værnefrie, som af den værnepligtige Stand; men den vil ikke, at der ligeoverfor de 15 Aars Classer af den værnepligtige Befolkning skal udtages de tilsvarende 15 Aars Classer af den værnefrie Befolkning for at udføre den Pligt, som kan siges at paahvile og retfærdigen at paahvile dem. Loven kan saaledes kun gennemføre den almindelige Værnepligt efter en lang Række af Aar. I en lang Aarrække endnu, igjennem hele 16 Aar, ville Sporene af den tidligere Uretfærdighed blive staaende, og saalange vil man endnu kunne skjæle imellem de værnepligtige og de værnefrie, thi jeg vil ikke gjerne bruge Udtrykket Fribaarne og Ufrie. Vilde man, at Kravet strax skulde fyldestgøres, saa maatte hele Befolkningen indenfor de Alders-Classer, som Loven fastsætter, kaldes til at udføre den Pligt, som erkjendes for ikke at være nogen simpel Rasteplicht, men anerkjendes for og maa anerkjendes for at være en simpel Statsborgerpligt. Det var, hvad der maatte skee, hvis det strengt retfærdige Krav skulde skee fuldkommen fyldest; men jeg tilstaaer, at jeg tiltræder den Ytring, der blev brugt af en aaret Rigsdagsmand, saavidt jeg erindrer, den første Dag af Forhandlingerne om Værnepligtsagen, at den strenge Ret let kan gaae over til Uret, og jeg vil fuldkommen gaae ind paa deres Ansøelse, som mene, at der ved Gjennemførelsen skal tages Hensyn til Billighed. Dersom Forholdene vare fredelige, og forsaavidt Værnepligtens Udøvelse blot skulde være en Papirforpligtelse, forsaavidt skulde jeg ikke have Noget imod, at indskrænke mig til en simpel Antagelse af Loven; men det er ikke saa. For Diebliffet ruste vi os til en ny Krig; for Diebliffet er der gjort et stort Krav paa den hidtil værnepligtige Befolkning, og nu vil man, at der ligeoverfor dette Krav ikke skal gjøres nogen Fordring til den hidtil værnefrie Befolkning, ikke blot indenfor de tilsvarende 15 Aars Classer, men ikke engang indenfor de 3 Classer, som Anordningen af 23de Septbr. udelukkende angaaer. Dette synes mig umuligt, at Billigheden kan tale for. Men skulde Billigheds Hensyn gjøres gjældende, saa kunde Regjeringen ikke slaae ind paa andre end følgende tre Veie, enten at indskrænke Fordringen til de Yngre og fritage de ældre Alders-Classer, som Krigstjenesten vilde falde tungest, saa at ikke samtlige Aldersclasser, men kun en passende Deel vilde komme til at deeltage i Værnebyrden, — eller tilstede den hidtil værnefrie Befolkning et større Antal Undtagelser, end man har kunnet eller villet indromme de hidtil Værnepligtige, — eller endelig indskrænke Tjenestetiden for de hidtil Værnefrie til, hvad der maatte være absolut Nødvendighed for at fordre. Regjeringen er ikke slaaet ind paa nogen enkelt af disse Veie, den har fulgt dem alle. Den har udelukkende indskrænket sig til at fordre de 3 yngste Aldersclasser,

og for dem har den indrommet et Antal Undtagelser, langt ud over hvad der er bleven den værnepligtige Befolkning til Deel. Endelig har den tilstøttet de Indvilder, som komme til at bære Byrden ved at udskrives, at denne Tjenesteydelse, efter hvad vi Alle haabe, kun skulde komme til at gjælde for en mere indskrænket Tid, end for de Værnepligtige. Skulde man endnu vilde tvivle om, at et fuldkomment billigt Hensyn til Fyldestgjørelse af Retfærdighedens Krav var truffet, saa maatte det vel være, fordi Anordningen ikke gik vidt nok. Derfor har jeg i Comiteen udtalt mig for, hvad jeg efter de Forhandlinger, der her ere førte, ikke finder Anledning til at fravige, at den 5te Paragraph maatte bibeholdes i sin Heelhed, og uforandret.

J. A. Hansen: Angaaende den forelagte Paragraph skal jeg slutte mig til Comiteens Majoritet, og jeg skal ikke uddrage Spørgsmaalet videre, eller videre motivere det, da jeg antager, at dette allerede tilstrækkeligt er skeet. Med Hensyn til det andet Forslag, som foreligger fra en mindre Deel af Comiteens Medlemmer, og som gaaer ud paa en Enkelthed i Forordningen af 23de September d. A., og med Hensyn til de forskjellige Forandringsforslag, der ere blevene forbeholdte ogsaa med Hensyn til Enkelthederne i denne Forordning, da seer jeg meget vel, at den ærede Ordfører har sagt, og at Udvalgets Fleerthed har meent, at vi bør tage Forordningen under Behandling i hele dens Udstrækning, og at den ærede Justitsminister har erkjendt, at Regjeringen saae Sagen fra samme Side; men jeg mener, at dette ei er nok, for at Forsamlingen kan discutere og afstemme over Enkelthederne i denne Forordning. Den er nemlig allerede ikke forelagt, og jeg mener, at en stor Deel af Forsamlingens Medlemmer ikke kjender og ikke er pligtig at kjende denne Forordnings enkelte Bestemmelser, førend den er forelagt. Duffer Regjeringen, at saae Forsamlingen til at behandle Forordningen i dens Enkeltheder, saa seer jeg ei rettere, end at det eneste Skridt, der her er at gjøre, er at forelægge den. Jeg seer ei, at man kan discutere over Enkelthederne i en Forordning, man ikke kjender.

Dernæst er det ganske vist, saaledes som det ogsaa af den tidligere Taler er anført, at en saadan Indfastning i Forsamlingen af Behandlingen af denne Forordning, er aldeles stridende mod Forsamlingens Forretningsorden. Denne Forordning har ei gennemgaaet de Stadier af Forhandlinger, som Forretningsordenen foreskriver, og jeg for min Deel er idetmindste ikke istand til at discutere og stemme om Enkelthederne i denne Forordning, førend den er Forsamlingen forelagt. Der er et Spørgsmaal, og vistnok et meget betydningsfuldt Spørgsmaal, som atter og atter dukker op i vore Møder, siden nærværende Anordning bragtes under Discussion, et Spørgsmaal, der fra forskjellige Sider er betragtet aldeles forskjelligt, nemlig det, om Forsamlingen anseer sig lovgivende, med Hensyn til de Sager, som gaae udenfor Grundlovens Grændser. Flere ærede Rigsdagsmænd have hver Dag i denne Uge i vore Møder udtalt den Overbeviisning, at Forsamlingen ogsaa er lovgivende i disse Sager. Andre have udtalt det Modsatte; men jeg mener, at disse Udtalelser fra forskjellige Sider hidtil kun have været løse Paastande, og da de atter og atter komme igjen, bør endelig engang en nærmere Forklaring finde Sted, og jeg mener, at dette ligesaa godt bør skee først som sidst. Da jeg forgjæves i et tidligere Møde har opfordret de Rigsdagsmænd, der meente, at Forsamlingen ogsaa var lovgivende i hine Sager, til at opgive de Grunde, hvorpaa de støttede denne Formening, og Ingen af dem har gjort dette, saa skal jeg tillade mig at anføre de Grunde, hvorpaa jeg støtter min Formening om, at Forsamlingen ikke er lovgivende udenfor Grundloven. Jeg mener, at under nærværende Spørgsmaal om Forsamlingens Berettigelse — og det er jeg fuldkommen overbevist om — vil Forsamlingen ikke tillægge sig nogen anden Berettigelse end den, den kan tillægge sig, staaende fast paa Lovens og Ordenens Grund, og der maa derfor paavises bestemte Lovbud, som give en saadan Bemyndigelse. Jeg kan ikke troe, at Noget i denne Forsamling vil sige, at vi ere lovgivende, fordi vi selv sige, at vi ville være dette; men jeg har ei heller hørt nogen af de ærede Rigsdagsmænd angive Grunde for, at Forsamlingen er lovgivende. Den allerhøieste Kundgjørelse af 4de April d. A. befaler Provindsialstændernes Sammenkaldelse: „for at afgive Betænkning om Sammenkaldelsen af en Rigsforsamling,

for hvilken Lovudkast om en Forsatning og angaaende Omorganisationen af Provindsialstænder-Institutionen vil blive forelagt." Det Provindsialstænderne forelagte Udkast til Valgloven overskrives: "Udkast til en Valglov for Dannelsen af den ved allerhøieste Kundgjørelse af 4de April d. A. bebudede Rigsforsamling," og § 1 i samme Udkast begynder saaledes: "Den i Vor allerhøieste Kundgjørelse af 4de d. M. bebudede Rigsforsamling, for hvilken Lovudkast om en Forsatning og angaaende Omorganisationen af Provindsialstænder-Institutionen vil blive forelagt etc." I den allerhøieste Indkaldelse til nærværende Forsamling hedder det: "At Vi allernaadigst have besluttet at lade den ved Vor allerhøieste Kundgjørelse af 4de April d. A. bebudede Rigsforsamling træde sammen etc.", og i den Tale, hvormed Hans Majestæt aabnede Forsamlingen, sagde han: "Under en dybtfølt Erkjendelse af det Forbigangne skrider jeg da nu til, med Folkets Udvalgte, at overlægge den Forsatning, som jeg af fri Kongelig Villie har tilsagt det. Ved mine Ministre lader jeg Dem forelægge et Udkast til en saadan Forsatningslov." Der er mig ikke andre kongelige Udtalelser eller Lovbestemmelser bekendte med Hensyn til Grændsen for denne Forsamlings Virksomhed, og jeg mener derfor, at det fremgaaer klart, at Forsamlingens Berettigelse indskrænker sig ene og alene til Behandlingen af Udkastet til Grundloven. Forsamlingen kan altsaa efter hvad jeg her har anført ikke have nogen som helst Ret til at forlange nogen anden Sag forelagt. Med Hensyn til den Betydning, der skulde tillægges denne Forsamlings Beslutninger, har Hans Majestæt ogsaa i sin Aabningstale udtalt, at han ventede og haabede, at faae en endelig Grundlov vedtaget, men han forbeholdt sig dog, dersom endelig Enighed ei opnaaedes, at Forsatningen ei sattes i Kraft, forinden den var forelagt en følgende Rigsforsamling. Heraf sees det, at Hans Majestæt har givet Forsamlingen en grundlovgivende Myndighed med Hensyn til Udkastet til Grundloven, og ved Siden heraf forbeholdt sig sit Veto; men ikke med et eneste Ord udtrafte han denne Bemyndigelse til nogen som helst anden Sag. Foruden at der altsaa ikke foreligger en eneste kongelig Udtalelse, som giver Forsamlingen lovgivende Myndighed i andre Sager, saa har jeg ogsaa fundet i det Forslag, der af den høitærede Finantsminister nyligen er forelagt, et yderligere, et positivt Beviis for, at en saadan ei finder Sted; — thi af den ærede Finantsministers Forsamlingen forelagte Finantsforslag sees det, at Hans Majestæt, netop i den Tid, Forsamlingen har været samlet, allernaadigst har approberet Budgettet for 1849, og jeg mener, at dersom han havde villet indrømme denne Forsamling en konstitutionel Ret, han da ei vilde have approberet et saadant Budget, forinden det var forelagt Forsamlingen. Det 3die kongevalgte Medlem har i et tidligere Møde anført, at det foregaaende og det nuværende Ministerium have erkjendt, at Forsamlingen ogsaa var lovgivende i disse Sager. Jeg kan ikke indrømme Rigtigheden heraf. Den Dag Forsamlingen aabnedes, blev det udtalt af Ministeriet, at der blot vilde blive forelagt Forsamlingen et Forslag for at skaffe Statskassen de fornødne Pengemidler og et Udkast til den almindelige Børnepligt, og det tilføiedes derpaa: "Det er kun Omstændighedernes paatrængende Krav, som har kunnet bestemme Regjeringen til i disse tvende Punkter at gaae udenfor Rigsforsamlingens egentlige Opgave, at overveie og vedtage Rigets fremtidige Grundlov. De Reformer, hvortil vor Lovgivning trænger, og som Regjeringen — netop af Afgtelse for Folkets Ret til en medvirkende Indflydelse paa Lovgivningsværket — kun i enkelte uopsættelige Tilfælde har turdet indføre ved provisoriske Anordninger, maae være forbeholdte den Tid, da de grundlovmæssige Statsmagter kunne være i regelmæssig Virksomhed". Jeg kan ikke forstaae denne Udtalelse paa anden Maade, end at deri bestemt ligger den Mening, at Regjeringen ikke anseer nærværende Forsamling for at være lovgivende, for at være den grundlovmæssige Statsmagt med Hensyn til specielle Love. Hvad nærværende Ministerium og dets Ansættelse i dette Spørgsmaal angaaer, veed jeg ikke, at der foreligger nogen almindelig Udtalelse om i denne Retning; men jeg skal anføre forskellige Udtalelser af enkelte af de høitagtede Ministre, som vise, at de ikke have anseet Forsamlingen for lovgivende udenfor Grundlovens Behandling. Ved en Interpellation til Indenrigsministeren angaaende

Landboforholdene yttrede den ærede Minister, at de provisoriske Love angaaende adskillige Landbosager, der vare udkomne i Løbet af Aaret, vilde blive forelagte den første lovgivende Forsamling. Heri ligger utvetydig, at han ikke anseer denne Forsamling for lovgivende; thi med den første lovgivende Forsamling meente han den, som først træder sammen, efterat Grundloven er sat i Kraft. Det ligger tillige klart i Ordene, at disse provisoriske Love vilde blive forelagte den første lovgivende Forsamling; thi ansaae han denne Forsamling for lovgivende, maatte han ogsaa ansee det for sin Pligt at forelægge disse provisoriske Love for den. Den høitærede Finantsminister svarede paa en Interpellation til ham om Consumtionens Ophævelse, at det vilde være meget vanskeligt at forelægge et Udkast i denne Retning for den første lovgivende Forsamling; ogsaa her seer man det udtalt, at han ikke anseer denne Forsamling for lovgivende. Det Samme er Tilfældet med det, som den høitagtede Justitsminister svarede paa et Spørgsmaal forleden: at han, uden Hensyn til den Beslutning, som denne Forsamling maatte komme til med Hensyn til Forsordningen af 23de September d. A., vilde sætte den i Udøvelse. Havde han anseet denne Forsamling for lovgivende, maatte han have sagt: "Jeg kan ikke sætte den i Udøvelse, dersom Forsamlingen kommer til det Resultat, at den ikke maa sættes i Udøvelse." Dette sagde han ikke; men han sagde, at det var ganske naturligt, at det Resultat, Forsamlingen kom til, ikke kunde blive uden Indflydelse paa Regjeringens Beslutning; men heri synes mig ogsaa klarlig ligger, at han kun har anseet den for raadgivende. Jeg maa dernæst endnu med Hensyn til Ministrenes Mening i saa Henseende bemærke, at jeg ikke kan ansee Ministrene kompetente til at meddele Forsamlingen nogen lovgivende Myndighed; dertil maa nødvendig udfordres en kongelig Bestemmelse, saa at, selv om det forholdt sig saaledes, som den ærede 3die kongevalgte Rigsdagsmand (Bjerring) har anført, at Ministeriet var af den Mening, kunde det efter min Overbeviisning ikke have nogen Indflydelse paa Spørgsmalets retlige Afgjørelse. Jeg skal endnu kun henlede Opmærksomheden paa Provindsialstændernes Betænkning i Sommer. Provindsialstænderne have begrundet deres Tilraadelse af Forsamlingens Sammensætning paa den Maade, som steet er, derved, at den kun skulde behandle Grundlovsudkastet; de have udtrykkelig reserveret sig imod, at Regjeringen maatte indsette kongevalgte Rigsdagsmænd i de følgende ordinære, lovgivende Forsamlinger; men, naar de have reserveret sig derimod, ligger deri en ligefrem Udtalelse om, at de ikke vilde tilraade en Forsamling, med en Tilfætning som nærværende, at tage Beslutning over specielle Love. Jeg kan altsaa ifølge de fremførte Grunde ikke see det Allermindste, som kan give nærværende Forsamling nogen lovgivende Myndighed udenfor Grundlovsagen, og jeg maa derfor slutteligen opfordre de Herrer, der ere af en modsat Mening, til enten at anføre Grunde for deres, eller kaste mine Grunde overende.

Justitsministeren: Forsaavidt den sidste ærede Taler er gaaet dybere ind paa Spørgsmaalet om den høitærede Forsamlings Competence, skal jeg kun tillade mig at henvisse til, hvad der er bleven sagt af Premierministeren ved Forsamlingens Aabning, idet han udtalte, at Forslag til at skaffe Statskassen de til Rrigens Forelse fornødne Pengemidler, og Lovudkastet til almindelig Børnepligt vilde sætte Forsamlingen istand til at udtale Nationens Villie. Forsaavidt den ærede Taler af nogle Uttringer, som senere ere faldne fra de forskellige Ministre, har troet at kunne udlæde nogen anden Ansættelse hos disse Ministre, troer jeg dog, at dette ikke har været fuldkommen besvaret; idetmindste maa jeg tillade mig at ytre, med Hensyn til hvad han har citeret fra min Side, at jeg kun paa hans Interpellation svarede, at kun forsaaavidt hans Mening var den, at Forsamlingens Ansættelse ikke vilde have Indflydelse paa Regjeringens Fremgangsmaade, kunde jeg aldeles ikke samstemme med ham deri; men jeg søgte derved iøvrigt at undgaae at komme videre ind paa Competence-Spørgsmaalet overhovedet, hvilket jeg troer, ikke er heldigt, fordi netop de Forhandlinger, som derom kunde finde Sted, let kunde, som Erfaring allerede har piist, føre til en mindre Enighed, end som i alle reelle Spørgsmaal ellers maafee kan haabes at ville finde Sted.

Jeg skal isvrigt kun tillade mig at fremsætte nogle Bemærkninger med Hensyn til de Angreb, som under Forhandlingerne idag ere stete mod Retfærdigheden af den her omhandlede, i det foreliggende Udkasts 5te Paragraph ommeldte Forordning af 23de Septbr. d. A. Jeg kan overhovedet i denne Henseende henholde mig til, hvad den ærede næstforegaaende Taler yttrede, hvis Ansuelser overhovedet stemme overeens med dem, jeg tidligere har tilladt mig at fremsætte. Det kan vistnok ikke nægtes, at det er en haard Foranstaltning, som det her oftere er yttret, at man ved Forordningen af 23de Septbr. har søgt at foretage en Udskrivning blandt de hidtil værnefrie Classer; men enhver Foranstaltning, som søger at tilveiebringe et usædvanligt stort Bærn for Fædrelandet under usædvanlige, faretruende Omstændigheder, er, naar ikke Enhver gaaer Regjeringens Foranstaltninger for at forsvare Landets Sag imøde med Iver og Beredvillighed, en haard Foranstaltning. Det vil i saa Fald vistnok erkjendes at være en haard Foranstaltning, naar man udskriver det betydelige Mandstab blandt de hidtil værnepligtige Stænder, som jeg igaar har nærmere berørt for Forsamlingen. Uretfærdigheden skulde da altsaa ligge deri, at man ved den Lovgivning, som er udkommen for at gennemføre hien Foranstaltning, har søgt at compensere den Uret, som ved den tidligere Lovgivning har været tilsviet enkelte Stænder derved, at nogle vare fritagne for, og andre underkastede Værnepligten. Jeg kan nu ikke see, at Forordningen af 23de Septbr. gaaer ud fra denne Anskuelse. Det er ikke for at kompensere den Byrde, der har paahvilet de værnepligtige Classer ved at gjøre Bagtjeneste og Garnisonstjeneste i en længere Arrække tilbage, at man ved Fyrog. af 23de Sept. paalægger de værnefrie Classer en Deel i Krigens Byrder, det er for at imødegaae den Byrde, som under visse Omstændigheder, som man maa haabe, vilde undgaaes, dog kun komme at paahvile hele Nationen; det er for at de kunne dee. tage i et passende billigt Forhold i disse Byrder, at Forordningen af 23de September har søgt at inddrage nogle Aargange af de hidtil værnefrie Stænder under den samme Byrde, som hidtil udelukkende har paahvilet en vis Deel af Folket, og hvilket nu er anerkjendt at være uretfærdigt. Jeg troer faaledes, at her ikke kan blive Spørgsmaal om, at denne Lov skulde have en tilbagevirkende Kraft. Det er en Lov, som netop skal have sin Kraft i Fremtiden ved at søge at paalægge de Stænder, som have været fritagne, den Deel af en Byrde, som i Fremtiden kan komme til at paahvile, og efter de nu erkjendte retfærdige Principer bør paahvile alle forskellige Stænder af Landets Indbyggere. Der kunde vel have været Spørgsmaal, om man ikke kunde have undgaaet en saadan Krigsforanstaltning, som denne nærmest maatte ansees for at være, derved, at man havde bragt et saadant Antal af Frivillige under Vaaben ved Opfordring og uden at udskrive dem; men foruden at en saadan Foranstaltning kunde have været mindre hensigtsmæssig fra det militaire Standpunkt, hvorom jeg ikke her skal indlade mig paa nærmere at udvikle nogen Mening, maa jeg tillade mig at gjøre opmærksom paa, at saasvart Forordningen om den almindelige Værnepligt var udkommen, var det vistnok tvivlsomt, om man ad den Vej vilde have opnaaet et tilfredsstillende Resultat, thi det kunde vel tænkes, at Iveren for at tjene som Frivillig da vilde være formindsket. Det kan nok ikke nægtes, at Iveren allerede nu er formindsket; men vi vilde haabe, at, dersom Omstændighederne skulde gjøre det nødvendigt, atter at anstrenge Landets yderste Kræfter for at modstaae den Fare, som kunde true det, vil den samme Iver igjen opvaagne. Men den Omstændighed, at det er bleven almindelig antaget, at Forordningen af 23de September, saafremt den strax var bleven sat i Værk, vilde have mødt almindelig Belvillie og Iver, men at det samme nu ikke længere er Tilfældet, synes mig at vidne om, at en saadan Iver for at tjene som Frivillig, let kan kjølnes, thi de samme Omstændigheder, som vare tilstede i Sommer, kunde jo komme atter tilstede til næstkommende Foraar, og i saa Tilfælde vilde den Forordning, som her er Tale om, have netop samme Begrundelse, som den havde i forrige Sommer; og, da den kun nærmest vil fatte det Mandstab, som udskrives efter Forordningen, i Requisition til activ Tjeneste og længere Tids Tjeneste, dersom disse Omstændigheder til

den Tid vilde indtræffe, sjonner jeg ikke, hvorfor denne Forordning skulde have været bedre anseet, dersom den var sat i Kraft i Sommer, end om den sættes i Kraft nu, undtagen derfor, at Iveren er kjølnet. Det er altsaa tvivlsomt, om man ved at støtte sig til det Princip, af de værnepligtige Stænder at søge tilveiebragt en passende Deeltagelse i den active Tjeneste blot ved Frivillige, vilde have opnaaet et hensigtsvarende Resultat; derom kunne Meningerne være forskellige, og jeg har selv næret Tvivl i saa Henseende. Men efter at Forordningen af 23de Septbr. udkom, fordi det blev funden nødvendigt — og jeg kan endnu ikke Andet end ansee det for at være retfærdigt — kan der neppe nu blive Spørgsmaal om, at man skulde stride tilbage til den anden Vej: igjennem Frivillige at søge at completere det Antal, som efter en passende Maalestok burde falde paa de Værnefrie.

Jeg skal endnu kun berøre et enkelt Punkt, som af en æret Rigsdagsmand har været bragt under Omtale med Hensyn til de Beregninger, jeg ved Sagens Behandling iforgaars opstillede. Det er ganske vist, at disse Beregninger overhovedet kun ere omtrentlige, thi, som jeg selv bemærkede, man har ikke fuldkommen nøiagtige Data i saa Henseende at støtte sig til; men jeg kan dog ikke anerkjende, at de Data, som den ærede Rigsdagsmand idag har anført, skulde være istand til at fuldkaste eller svække Paalideligheden af den Beregning, jeg sidst har fremsørt. Den ærede Rigsdagsmand har nemlig for at paavise, at det Antal af Uværnepligtige, man vilde kunne indvinde ved at tage de 3 Marsclassers værnefrie Mandstab med under Udskrivningen, maatte være større end det, jeg har anført, paaberaabt sig, at det af Aldersclasserne fra det 20de til det 25de Aar har viist sig, at omtrent 6 pCt. vilde gennemsnitsviis være i tjenstdygtig Alder, og at man altsaa istedetfor de 6000 Mand, jeg har meent, der vilde udkomme, vil erholde et Antal af 8000. Jeg maa herved tillade mig at bemærke, at naar man regner alle Marsclasser fra det 20de til det 25de Aar, vil man erholde et noget større Resultat end det, man kan erholde ved at gaae ud fra Aarene 22 til 25; thi fra det 20de til det 22de Aar dæ allerede ikke saa Faa, og derved vil Forholdet blive ikke lidet forrykket. Jeg troer derfor, at der ikke er nogen fuldkommen tilstrækkelig Grund til at antage, at den Beregning, som efter de foreliggende Data har kunnet være anstillet, og hvorefter man har antaget, at der af de 3 Marsclasser vilde udkomme omtrent 6000 Mand af de Ikkeværnepligtige eller af det efter den nye Forordning tjenstpligtige Mandstab, er fuldkastet ved de af den ærede Rigsdagsmand anførte Modgrunde.

Formanden: Der er forlangt Afslutning af 15 Medlemmer, og jeg skal derfor sætte Spørgsmaalet derom under Afstemning.

Rée: Maa jeg, før der afstemmes om det Begjerte, henvende det Spørgsmaal til Formanden eller Forsamlingen, om ogsaa de Medlemmer, som have talt i en Sag, kunne deeltage med i at begjære Censur-Foranstaltning mod dem, som ikke have talt? Jeg hører selv ikke til dem, som have forlangt Ordet eller agter at tale under den foreløbige Behandling, men finder, at en Begrændsning af Afslutningsretten bør være tilstede. Ifølge Forretningsordenen er der vel ikke udtrykkelig afstaaet dem, som have talt tidligere, Ret til at forlange Afslutning; men det forekommer mig at være nedlagt som en naturlig Forudsætning, og at maatte udledes af Bestemmelsens Aand. Jeg troer derfor, at dette Spørgsmaal vel kunde behøve en autentisk Fortolkning.

Formanden: Det forekommer mig, at Ordene i Regulativet ere saa almindelige, at der ikke kan være nogen Indskrænkning i de 15 Personers Ret til at forlange, at det sættes under Afstemning om Debatten skal afsluttes.

Tjehnering: Turde jeg gjøre det Forslag, at betragte det som et Offer paa Fædrelandets Alter, ikke at tale Videre i denne Sag; thi jeg synes, at der er talt saalænge i denne Sag, uden at vi ere rykkede betydeligt videre, at det var den største Tjeneste, vi kunde yde Sagen og Nationen, om vi nu endeligt rykkede et Skridt videre frem.

Rée vilde atter tage Ordet, men blev af Formanden gjort opmærksom paa, at han ikke videre kunde give Ordet med Hensyn til det reiste Spørgsmaal. (Fortætted.)

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

To og tredivte Møde.

(Fortsat.)

Ugreen-Ussing: Maatte Ordføreren dog ikke have Ret til at tage Ordet?

Gleerup: Maa jeg ikke gjøre det ene Spørgsmaal, om Hr. Formanden betragter Forordningen af 23de September som Forsamlingen forelagt eller ikke forelagt ved at være nævnt i § 5 i Udkastet?

Formanden: Jeg maa i saa Henseende erklære, at jeg derom ikke kan give nogen authentisk Fortolkning; men, hvis det ærede Medlem ønsker Noget i denne Henseende afgjort fra Forsamlingens Side, maa han derom indkomme med et eget Andragende. — Hvad det Spørgsmaal angaaer, som er rettet til mig, om ikke Ordføreren maatte kunne tage Ordet, maa jeg bemærke, at det forekommer mig, at dette ikke vel kan tilstedes. Han vil kunne tage Ordet ved den endelige Behandling; men hvis han nu tog Ordet, kunde det give Anledning til, at der fandtes andre Medlemmer, som paa Grund deraf kunde begjere Ordet, og jeg kan derfor ikke skjonne rettere, end at jeg nu bør sætte under Afstemning, om ikke Debatten om § 5 skulde afsluttes. Skulde der ikke være tilstrækkelig Anledning til Afslutning, antager Forsamlingen nemlig, at Ordføreren eller Andre forinden burde kunne yttre sig, har den jo Afgang til, ved Afstemningen at gjøre denne sin Mening gjældende. Jeg skulde derfor opfordre de Herrer, der have Amendements at stille, til nu at anmeldte dem.

Bregendahl: Jeg forbeholder mig at stille det subsidiaire Amendement, for det Tilfælde, at Forordningen af 23de September ikke skal ophæves: at da dog Udskrivning efter denne Anordning bortfalder for deres Bedkommende, der ere fødte i Aaret 1823, hvilket er en Conseqvent af Anordningens egne Motiver.

Ugreen-Ussing: Foruden de Amendement, jeg alt har antydet, skal jeg, da Forordningen af 23de September nu maa betragtes som forelagt, forbeholde mig Ret til at fremsætte det Amendement til samme, at Stillingretten for dem, der udskrives efter denne Forordning, ikke skal være indskrænket til, blot at maatte stille saadanne Personer, der henhøre til den hidtil værnefrie Stand.

Leth: Jeg skal ogsaa tillade mig at forbeholde mig et Forandringsforslag, hvorved jeg nærmest skal slutte mig til Minoritetens anden Indstilling.

Prof. Larsen: Jeg skal tillade mig foruden de Amendement, som allerede maae ansees begrundede i de stedfundne Forhandlinger eller specielt forbeholdte, forsaavidt nogle af disse muligen skulde blive frafaldne af dem, som have forbeholdt sig dem, at stille det Forandringsforslag til Comitens anden Minoritetsindstilling, om at de, der vare giste inden Emanationen af Forordningen 23de September, skulle være fritagne for Udskrivning efter denne Forordning, at denne Termin for Gistermaalets Indgaaelse ikke skal sættes, men alle Giste være fritagne; ligeledes, at alle de, som have vundet Borgerkab i Kjøbenhavn eller Kjøbstæderne skulle fritages. Fremdeles mener jeg, at de Undtagelser, som maatte blive bestemte efter forelagte almindelige Lovs §§ 6 og 7, saaledes som de blive udvidede eller modificerede, ogsaa skulle komme til Anvendelse med Hensyn til dem, som Udskrivningen efter Forordningen af 23de September rammer. Jeg forbeholder mig fremdeles et Amendement med Hensyn til Bestemmelsen i denne Forordning om dem, der ere ansatte i Livjægercorpset, at de enten skulle være fritagne for denne Udskrivning, eller at i andet Fald, da ogsaa de hidtil værnepligtige, som, paa Grund af at de tjene i

dette Corps, ere blevne fritagne for Udskrivning, ikke længere skulle nyde denne Fritagelse. Endelig forbeholder jeg mig at stille et Amendement angaaende en Modification med Hensyn til de akademiske Borgere, forsaavidt Forordningen af 23de September maatte træffe dem.

Ugreen-Ussing: Nogle af de af den ærede sidste Læser forbeholdte Amendement maae antages begrundede i hvad jeg har anført for de Amendement, jeg igaar forbeholdt mig.

Tang: Ogsaa jeg maa forbeholde mig et Subamendement til Comitens Minoritets-Votum (Christensen, Hiort, Scavenius, Ussing): „Fritagelse for at udskrives efter sidstnævnte Anordning (23. Septbr.) skal dog tilkomme dem, der inden Anordningens Udstedelse have indladt sig i Egteløb“, nemlig at der tilføies: „eller er indtraadt i fast Stilling som Huusfader, navnlig ved at have tiltraadt Besiddelsen af Huus eller Gaard paa Landet.“

H. W. Hansen: Jeg skal forbeholde mig et Amendement om, at Forordningen af 23de September i hele sin Udstrækning bliver forelagt for Forsamlingen.

Orsted: Jeg forudsætter, at hvis Noget vilde stille Amendement til § 5, indeholdende nærmere Bestemmelser og Lempelser i Værnepligten for de værnefrie Personer, i Analogi med dem, der have været tilstaaede den værnepligtige Befolkning, saasom Fritagelse for Familieforsørgere, for dem, der ere Medhjælp for en aldrende eller svag Fader o. s. v., maae disse Amendement om alle saadanne Undtagelser være begrundede i det Foredrag, som Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 4de Valgfreds (Ugreen-Ussing) har holdt igaar, hvori han i Almindelighed yttrede sig for, at der skulde være de samme Lempelser for de værnefrie, som hidtil for de værnepligtige. Iøvrigt troer jeg ogsaa, at man er besejret til at fremsætte et Amendement med Hensyn til, at det ogsaa i denne Paragraph af Udkastet er forudsat, at de, der ere fødte i Aaret 1826, skulle være den sædvanlige værnepligtige efter Udkastet undergivne, om at da ogsaa de af den værnepligtige Stand i Aaret 1826 fødte, som iaar ere blevne fritagne, bringes med ind under denne værnepligt. Om der end ikke udtrykkelig forbeholdes noget Amendement, antager jeg dog, at hvad der er begrundet i Forhandlingerne, ogsaa maa kunne gjøres til Gjenstand for et Amendement.

Balthazar Christensen: Jeg skal tillade mig at forbeholde mig det Amendement, at hele § 5 i Udkastet udgaaer.

Efterat Formanden havde oplæst Navnene paa de 15 Medlemmer, der havde forlangt Afslutning, nemlig: With, H. Olesen, F. Johannsen, F. Jespersen, Dinsen, Chr. Larsen, Ploven, H. Christensen, Barfod, Marckmann, Theilmann, Hasselbalch, Stender, Steel, Hoier, blev det Spørgsmaal derefter sat under Afstemning, om Discussionen over Udkastets § 5 skulde afsluttes, og blev dette besvaret bekræftende med 66 Stemmer mod 47.

Discussionen gik derpaa over til Udkastets § 6.

Bregendahl: § 6 i Udkastet lyder saaledes:

„Enhver, som har modtaget den geistlige Ordination, er fritaget for al Krigstjeneste og udslettes af Rullen.“

I Udvalgets Betænkning er der om § 6 anført følgende:

„Da det er af Bigtighed, at Statens Embedsmænd ikke rykkes ud af den Stilling, de indtage, og da den Tjeneste, som de udføre, maa antages at være af ligesaa megen Bigtighed for Staten, som den militaire Tjeneste, indstiller undertegnede Hiort, at denne Paragraph gives den herefter fornødne Forandring, og at denne Forandring maa omfatte, ikke alene de civile og geistlige Embedsmænd, men og de

faste Skolelærere i Kjøbstæderne og paa Landet. Dog maatte Fritagelsen betinges derved, at den Vedkommende som landværnepligtig er endelig behandlet paa Sessjonen og derhos enten erkendt for tjenstdygtig, eller som tjenstdygtig har frigjort sig fra Tjeneste i Linien, og om han er søværnepligtig, har opnaaet en Alder af 26 Aar. Skulde dette Forslag ikke vinde Bisald, indstiller undertegnede Hiort, at hele § 6 udgaaer, eftersom der ikke synes at være særlig Grund til at fritage en enkelt Klasse af Embedsmænd.

Udvalgets Fleerhed har ikke kunnet tiltræde disse Indstillinger.

Det har under Forhandlingerne i Udvalget været under Overveielse, hvorvidt man burde blive staaende ved Udkastets Bestemmelse i denne Retning. De Hensyn, som have vaakt nogen Betænkelse under Forhandlingerne i Udvalget, har ikke været Hensynet til at forskaffe Embedsmændene noget Gode, men Hensynet til, hvorvidt det var practisk udførligt, at alle Embedsmænd skulde undertastes Værnepligten uden nogen Indskrænkning og uden nogen Undtagelse, og hvorvidt det under saadanne Forhold vilde være muligt at faae Statens Forretninger besørge. Udvalget opfattede derfor at tage nogen endelig Beslutning om denne §, indtil det ved Conference med Justitsministeren havde faaet nærmere Oplysning i den Henseende, og efter hvad der da af Justitsministeren blev ytret, kom Udvalgets Fleerhed ogsaa til den Erkjendelse, at det nok kunde gaae, og at det maatte være ganske extraordinaire Omstændigheder, der skulde indtræde, naar Værnepligtens Almindeliggjørelse og dens Udstrækning til alle Embedsmænd skulde medføre nogen særdeles Forvikling, selv naar der hensees til de vigtigere Embedsmænd. Imidlertid troer jeg ikke, at det vilde møde nogen practisk Ulempe, om Værnepligten ogsaa faldt paa disse Embedsmænd, og da det vilde have sine store Betæneligheder at indføre nogen Undtagelse paa Grund af opnaaet Stilling i Samfundet, fandt Udvalgets Fleerhed at burde blive staaende ved Udkastets Bestemmelser.

Tage Müller: Naar jeg har tilladt mig at begjære Ordet, saa er det ikke med Hensyn til, hvorvidt Embedsmændene i Almindelighed kunne efter Omstændighederne fritages eller ikke fritages for at deeltage i Værnepligtens Udførelse paa Grund af den særegne Post, de have i Samfundet. Jeg har alene et Par Ord, som jeg vil tillade mig at sige til Forsvar for den Bestemmelse, at geistlige Embedsmænd ikke skulle være Værnepligtige underkastede, — da der har været i Udvalget en Minoritet derimod, — saafremt de øvrige Embedsmænd skulle ansees som værnepligtige. Naar der tages et særdeles Hensyn i denne Henseende til geistlige Embedsmænd fremfor andre, saa er det ikke paa Grund af, at deres Embeder vanskeligere kunne blive forsynede, thiøndt jeg rigtignok troer, at det dog i de fleste Tilfælde vilde være vanskeligt nok, naar Embedets Forsyning ikke alene skulde være nogenlunde legal, men ogsaa saaledes, at den kunde stemme med de høiere Fordringer, man maa gjøre til den geistlige Embedsmænd i hans Stilling som Sjelesørger for Menigheden. Jeg vil heller ikke nægte, at paa den stränge Bewiisførelses Bei, paa Demonstrationens Bei, vil det vel vanskeligt kunde godtgjøres med Stringents, at den geistlige Embedsmænd ikke kunde og burde pligtmæssigen deeltage i Værnepligtens Oplyselse, naar Spørgsmaalet stilles ganske absolut, naar der tales ganske om Tingene i og for sig selv uden Hensyn til alle Omstændigheder og uden Hensyn til Tiden. Men jeg antager, at Krig kan fra den christelige Side kun betragtes retfærdig som nødværg for Fædrelandet, som et helligt og dyrebart nødværg, som ikke kan eller bør tilfidesættes, og fra den Side betragtet, er det altsaa Enhvers Pligt under visse Omstændigheder, at værne om Fædrelandet, som for det Dyrebareste, han kan have at værne om. Heller ikke nægter jeg altsaa, at der kunde være saadanne Tidsumstændigheder, at der kunde være saadanne særdeles Forhold, under hvilke ogsaa den Geistlige burde drage Værgen til Fædrelandets Forsvar. Vi have ogsaa seet, at dette i de forbigangne Tider, paa mange Steder, har været Tilfældet, og har været til Gavn for Landet og til Ære for Vedkommende; men Spørgsmaalet er ikke om, hvad der kan og vil ske under overordentlige Omstændigheder, men om, hvad der skal være en almindelig Regel. Jeg troer, at vi i denne Henseende maa holde os til, hvad der svarer til den

almindelige, om jeg saa maa sige, Folkefølelse, og denne vil sikkert være imod, at Værnepligten paalægges de Geistlige i Almindelighed og uden Hensyn til ganske særegne Omstændigheder. Jeg betragter Sagen meest fra Følelsens Side, og mest fra det Standpunkt, fra hvilket noget er passende, i en høiere Forstand af Ordet. Ligesom der gives det, der kan kaldes i sig selv aldeles tillædeligt, og som dog under maangehaande Omstændigheder vilde være ganske upassende for enkelte Menninger, saaledes gjælder dette ogsaa især om Geistligheden; det gjælder med Hensyn til Livets Forlystelser, det gjælder med Hensyn til mangen Syssel, til mangen Sjerning, som baade er nødvendig og kan være hæderlig; men som dog vilde, naar ikke særegne Tilfælde udtræde det, være upassende for den Geistlige at udøve, saaledes mener jeg, at de Allerflestes Følelse paa denne Tid og i Danmark vilde være aldeles imod, at en geistlig Mand den ene Time skulde forkynde Fredens Evangelium fra Prædikestolen, den næste Time stille sig i de Stridendes Rækker og vende tilbage maaffet med blodbestænkte Hænder, for at afvaske disse, paa det at han kunde træde frem for Herrens Altar og administrere Sacramenterne.

Jeg skal imidlertid ikke tillade mig flere Ord derom; der kan jo være dem, som have en anden Følelse end jeg med Hensyn til, hvad der saaledes er det Passende, det Rigtige, det, der alene kan tilfredsstille den dybere Følelse for det christeligt Sommelige paa denne Tid i vort Land, og naar ikke ganske særdeles Omstændigheder ere tilstede. Forøvrigt vil jeg tilstaae, at der kan være Spørgsmaal, om der skal tages Hensyn alene til den geistlige Ordination. Det er vel meget sjældent Tilfældet; men det Tilfælde er dog indtruffet, at en geistlig Mand er aldeles udtraadt af den geistlige Stand og er hensat i en ganske anden Stilling i Borgersamfundet; og jeg kan da heller ikke, efter vor Kirkes Forestilling om Ordinationen, sige, at deri skulde ligge en væsentlig Hindring for, at han, naar han ikke mere tilhører den geistlige Stand, ikke ogsaa skulde kunne behandles ligesom de, der ikke have modtaget den geistlige Ordination.

Algreen-Ussing: I begge de Udkast til en Forordning om almindelig Værnepligt, der have været forelagte Provindsalstænderne i 1844 og 1846, har der været optaget en Bestemmelse om, at Enhver, der ifølge kongelig Bestalling, eller en anden af H. S. Majestæt underkrevet Expedition, er ansat som Embedsmænd, skulde være fritagen for Krigstjeneste, saalange han forblev i denne Stilling, idet det dog i Forbindelse dermed tillige var bestemt, at Kongen ikke vilde udnævne Noget til et civilt Embede, saalange der paahvilede ham Forpligtelse til Garnisonstjeneste, hvilken han, efter § 28 i Udkastet af 1846, var pligtig at forrette i de første 4 Tjenestear. Denne Bestemmelse er ikke optagen i det her omhandlede Lovudkast; men af den ærede Ordførers Uttringer erfares det, at dette Punkt har været sat under Overveielse i Comiteen, hvorved man dog ikke gik ud fra noget Hensyn til en Begunstigelse for Embedsmænd, men derimod fra den vistnok rigtige Betragtning, om det lader sig forene med Embedernes Lørd og disse forsvarlige Udførelse, at en saadan almindelig og vidtuddragt Forpligtelse, som den, der for Fremtiden vil paahvile Embedsstanden, skulde være gjældende. Det er af Ordføreren bemærket, at der i den Anledning har fundet en Conference Sted med Justitsministeren, for at erfare, hvorledes den practiske Udførelse af denne Bestemmelse skulde kunne skee, og at det, efter hvad der er oplyst, antages, at det vel kunde gaae, og at det kun vilde være, naar ganske extraordinaire Omstændigheder indtraadte, at derved vilde møde nogen Vanskelighed. Det forekommer mig imidlertid, at det vilde være ønskeligt, noget nærmere at erfare, hvorledes dette dog vil lade sig udføre, naar der ikke meget hyppigen af den administrative Bei skal blive tilstaaet Dispensation for Embedsmænd fra den almindelige Værnepligt, der jo efter Anordningen skal vedblive i 16 Aar; og det var med særdeles Hensyn hertil, at jeg i forrige Møde ønskede at erfare, om saadanne Undtagelser for Fremtiden kunne ventes meddeelte, eller ikke. Efter Udkastet er det nemlig tilladt Enhver i Fredstid at erholde Udsættelse med at behandles til Udskrivning indtil det 25de Aar, og jeg maa antage, at der netop af den studerende Klasse vil blive gjort hyppig Anvendelse heraf. Dette var ogsaa forudsat i de tidligere Lovudkast, og der var endog af Stænderne stillet Andragende om, at Udskrivningen for den studerende Klasse maatte kunne udsættes

til det 26de Aar, og det skjønes heller ikke rettere, end at, naar den studerende Bane ikke skal blive afbrudt, vil en saadan Begiering hyppig fremkomme fra denne Klasse; men naar dette seer og Vedkommende derefter skulde staae i Krigstjeneste i 16 Aar, vil han ikke have opfyldt sin Tjenestepligt førend med det 41de Aar. Nu er det imidlertid ganske klart, og dette er ogsaa uanstændigt, at en stor Deel Embedsmænd, især i de mindre betydelige Embedsstillinger, ville komme til at beklæde disse i tidligere Aar, henimod det 30te, eller dog i en Alder af nogle og 30 Aar; men hvorledes det da, navnlig naar der opstaaer en Krig — og derpaa er dog Børnepligten beregnet — vil, uden at gjøre hyppige Undtagelser fra denne Bestemmelse for Embedsmændenes Vedkommende, blive muligt, at Embedsmændene kunne kaldes til Krigstjeneste, uden at dette vil virke forstyrrende paa Embedernes Bestyrelse, det maa jeg tilstaae, ikke er mig klart. Men jeg maa efter min Anskuelse ønske, at der for Fremtiden ikke finder nogen Undtagelse fra Børnepligten Sted ad den administrative Vej, og jeg er derfor af den Formening, at der hellere i nærværende Udkast, saaledes som i de tidligere Lovudkast, maa optages en Bestemmelse om en Krigstjeneste, som Vedkommende skal have udstaaet, førend der kan gives ham noget Embede, f. Ex. i 4 Aar, men at han da iøvrigt, naar han er bleven Embedsmand, skal være fritagen for videre Krigstjeneste. I modsat Fald frygter jeg meget for, at man gennem Dispensationer vil komme til at tilstaae en stor Deel af de Begunstigelser, som man ad legislativ Vej vil have affaaet. I de ældre Udkast var der tillige tilstaaet de faste Skolelærere i Byerne og paa Landet en lignende Undtagelse, og det forekommer mig, at det Samme taler for deres Fritagelse, som for Embedsmændenes.

Med Hensyn til den Bestemmelse, som er bleven staaende i § 6, da det er for det Første en Selvfølge, at naar andre Embedsmænd erholde Fritagelse for at udstaae Mere end den egentlige faste Krigstjeneste i 4 Aar, maa det Samme komme til Anvendelse paa den geistlige Stand. Men det, som denne Paragraph indeholder, gaaer videre; thi det bestemmes her, at Enhver, der har modtaget den geistlige Ordination, er fritaget for al Krigstjeneste og udslettes af Rullerne, og dette maa altsaa være hentet fra en anden Betragtning end Hensynet til Embedets Bestyrelse, og skjøndt det vel ikke hidtil hyppigen vil have været Tilfældet, at Nogen har modtaget den geistlige Ordination og derefter er gaaet over til den civile Stand, er dog dette et Tilfælde, som i Fremtiden oftere kunde indtræde, naar En, ved at blive Personel-Capellan og som saadan blive ordineret, kunde erhverve sig vedvarende Fritagelse for Krigstjeneste.

Orsted: Med Hensyn til hvad jeg vilde have yttret, kan jeg aldeles henholde mig til den ærede Rigsdagsmand, som nys talte, dog skal jeg tilføie, at naar her handles om at fatte nærmere Bestemmelser angaaende Embedsmændenes Fritagelse for Børnepligt, maa der tillige tages Hensyn til det almindelige Udtryk i de ældre Udkast, „Communal-Embedsmænd“, hvilket maa seer maatte have nogen Indskrænkning. Hvad de geistlige Embedsmænd angaaer, saa antager jeg det for mit Vedkommende ikke for passende, at en ordineret, geistlig Embedsmand i noget Tilfælde skulde gjøre Krigstjeneste. Jeg sigter just ikke til de Tilfælde, i hvilke en Geistlig skulde have forbrudt sin geistlige Stilling eller være overtraadt til en verdslig Stilling, — i hvilket Tilfælde Bestemmelsen ikke burde komme ham til gode; men det er et Tilfælde, som saa hyppigt kan indtræffe, at en Personel-Capellan ligger tjenstledig, og i dette Tilfælde vil han altsaa ikke være fritagen for Krigstjeneste, hvis den geistlige Ordination hertil ikke skulde være tilstrækkelig. Jeg troer derfor ikke, at man bør gjøre nogen Forandring i denne Henseende i Udkastets § 6, der indeholder en Bestemmelse, der forekommer mig saa passende, at derimod ingen Indvending kan gjøres. Bestemmelserne i det ældre Udkast, der blev forelagt Ständerforsamlingerne i Aaret 1846, navnlig dens 6te Paragraph, indeholdt ogsaa et særdeles Tillæg om, at de, der havde modtaget den geistlige Ordination, skulde være frie for al Børnepligt, og det forekommer mig, at dette var aldeles passende, og den Interesse, som det med Hensyn til Landets Forsvar kunde have, at ogsaa disse Mænd skulde gjøre Krigstjeneste, er saa ringe, at de Hensyn, der tale for deres Fritagelse herfor, maae være overveiende. Tilgelede troer jeg, at den Bestemmelse, der var foreslaaet

i det ældre Udkast § 6, hvorefter enhver Embedsmand som saadan skulde fritages for Krigstjeneste, dog at han først maatte have gjort visse Aars Garnisonstjeneste, var saa lidet indgribende i Landets Forsvarsvæsen i det Hele og saa overeensstemmende med Statens Interesse, at den billigt burde optages i den nye Lov. Ogsaa fandt denne Bestemmelse i sin Tid ved Sagens Forelæggelse for Provindsialständerne i 1844 og 46 ikke den mindste Modsigelse. — Det var dette, jeg vilde tillade mig at sige.

Hasselbalch: De foregaaende Talere have egentlig, efterat jeg forlangte Ordet, sagt, hvad der var min Hensigt at yttre; men da Ordet er overladt mig, tillader jeg mig blot den Bemærkning til § 6, at da den staaer som en eneste Undtagelse fra Børnepligtens Almindelighed, bør den indskrænktes saameget, som dens Diemed tillader; men nu forekommer det mig, at Paragraphen i Sammenhold med § 16 aabner en Udvei for enhver theologisk Kandidat til at frie sig for Børnepligten, naar han blot har en Faber eller Ven, der som Præst vil søge at skaffe ham Navn af sin Personelcapellan, og denne Befrielse synes mig endog ogsaa efter Paragraphen at maatte gjælde uden Hensyn til, om den Vedkommende kort efter Ordinationen, naar Udslettelse af Rullen er foregaaet, indtræder i hvilken som helst verdslig Livsstilling. Da jeg derhos er langt fra at troe, at de theologiske Candidater ønske, at en saadan Udvei skal staae dem aaben, tillader jeg mig den Formening, at Paragraphen bør forandres derhen, at ikke Ordinationen alene, naar ikke Embeds-Ansættelse paa eget An- og Tilsvær kommer til, skal berettigede Vedkommende til at udslettes af Rullen; og skulde det, som jeg er villig til at indrømme, komme i Strid med det geistlige Fredens Hverv, at den, som er ordineret, skjøndt ikke fast Embedsmand, tillige er Militair, nu saa bestemme man hellere, at Ingen maa ordineres, førend han enten er kaldet til Embede paa eget An- og Tilsvær, eller har udtjent, eller frigjort sig idetmindste for Garnisonstjenesten. Ingen vilde da ved blot at skaffe sig Navn af Personel-Capellan, uden Hensyn til, hvilken Plan han end har for sin fremtidige Livsstilling, aldeles kunne frie sig for activ Landkrigstjeneste, og det er i denne Henseende, jeg tillader mig at forbeholde mig et Forandringsforslag.

Barfod: Da det Udvalgsmedlem, der har stillet et Endringsforslag til § 6 ikke er tilstede, skal jeg tillade mig at erklære, at jeg idetmindste tildeels slutter mig til ham. Jeg skal ikke gaae ind paa det Spørgsmaal, hvorvidt det fra et borgerligt Standpunkt kunde være ønskeligt, at Staten i Almindelighed fritog samtlige sine Embedsmænd fra at gjøre Krigstjeneste; men forudsat, at Udkastets Bestemmelse ikke skulde forandres derhen, saa seer jeg ingen, hverken kirkelig eller borgerlig Grund til navnlig at undtage dem, som have modtaget den geistlige Ordination. Jeg vil ikke omtale, at naar det virkelig skal være en Lov om almindelig Børnepligt, saa ønsker jeg saa faa Undtagelser, som muligt, ja om muligt, slet ingen; jeg vil heller ikke omtale, at det seer heel underligt ud, naar § 6 undtager dem, som have den geistlige Ordination, og § 7 alle dem, som ere dømt paa Dren eller have lidt Straf af offentligt Arbejde — en saa nær Sammenstilling af disse 2 Classer af Individier, synes mig, seer mindre godt ud; men, idet jeg ganske kortelig skal tillade mig at slutte mig til den Grindring, der allerede er gjort af et Par Rigsdagsmænd, at det ifølge den her omhandlede Bestemmelse, sammenholdt med Udkastets § 16, vilde være let for en theologisk Kandidat at unddrage sig Børnepligten, skal jeg kun gjøre en ganske kort historisk Bemærkning. En Præst, Kjeld Stub, havde været Rytter før han blev Præst, og jeg veed ikke, at han derfor var en daarligere Præst, og da Svensken senere brød ind i Norge, satte han sig som Præst i Spidsen for en Friskare, fik af Regjeringen endog en Overbefaling, og tjente som en Karl i Krigen; men jeg veed imidlertid heller ikke, at han blev en daarligere Præst bagefter for det. Dertil kommer ogsaa, at dersom Præsten paa Grund af det Embede, som han har opnaaet i Staten, ikke selv skulde ville forrette sin Tjeneste, maatte der jo, efter Udkastets § 25, staae den samme Udvei aaben for ham, som for enhver Anden, til at stille for sig. Endelig forekommer det mig ganske forunderligt, at man kan have saameget at indvende imod, at Præsten selv griber Børgen, medens man dog finder det i sin Orden, at han opfordrer Andre til

at gribe det; thi det kan naturligviis ikke være Nogens Mening, at det skulde være en Feltpræsts Opgave, at sige til Krigerne, at de ikke maae slaae til; men er det hans Opgave at sige: „I skulde slaae til,“ saa troer jeg, at Forskiellen mellem dette og selv at slaae til er meget liden. I selve Ordinationen kan jeg, saavidt jeg seer, ikke finde nogen Forhindring for Børnepligtens Udøvelse, og det synes dog, at det nærmest er denne Ordination, man har seet hen til, og som ogsaa skulde have tilfølgelse, at den, som efter Ordinationen aldeles var traadt ud af enhver geistlig Stilling, vilde, paa Grund af den Ordination, han engang har erholdt, for evig og altid blive fri. Jeg skal derfor, forsaavidt det ærede Udvalgsmedlem, som jeg seer, idag ikke er tilstede, ikke skulde vedblive at holde paa den sidste Deel af sit Endringsforslag, om at hele § 6 skulde gaae ud, dersom der ikke bliver en almindelig Fritagelse for alle Statens Embedsmænd, tillade mig at forbeholde mig Ret til at stille et Forslag desangaaende.

Cultusministeren: Jeg havde ikke troet, at det skulde have været nødvendigt eller endogsaa passende, at jeg, som Minister for Kirke- og Underviisningsvæsenet, idag skulde tage Ordet om Udfasts § 6. Jeg havde maaskee ogsaa villet ansee det for rigtigt og i sin Orden, at man var kommen til at behandle dette Subamendment, efterat man havde behandlet Hovedamendmentet, og jeg vilde have ønsket, at det hviærværdige Medlem, som først har yttret sig i denne Sag, ikke strax havde bragt dette Spørgsmaal under Discussion; men nu kan jeg ikke forbigaae at fremsføre et Par Ord, uden at det dog er min Hensigt idag at tale for, at de danske Præster ei skulde være værnepligtige. Jeg har den Fortrøstning, at der herfter en saadan Stemning hos det danske Folk med Hensyn til Præstens Kalb, at det vil vise sig at være overflødig at fremsføre noget Forsvar for selve den Sætning, at Præsten ikke bør gaae fra Alteret i Kampen eller fra Kampen til Alteret, og at Præsten ikke skal træde ind under Subordinationens i Krigen nødvendige Lov; thi ogsaa dette maa man vistnok indrømme. Jeg skal altsaa ikke føre Forsvar herfor, fordi jeg endnu ikke er bleven overbevist om, at et saadant Forsvar vil blive nødvendigt.

Der er imidlertid et Spørgsmaal, som er kommen i Bevægelse, og som afnøder mig et Par Ord til Dplysning. Fritagelsen er ikke udtrykkelig knyttet til det geistlige Embede, men til den præstelige Ordination. Nu er det maaskee ikke Medlemmerne af denne Forsamling fuldkommen bekendt, at det, hvad man forøvrigt let kan overbevise sig om, er en Regel i den danske Kirke, ikke at ordinere undtagen til et bestemt Kalb. Man kan altsaa ikke tænke sig, at Nogen kunde lade sig ordinere undtagen til et bestemt Embede, saa at Embede og Ordination i Regelen falder sammen. Men der er dog eet Tilfælde, hvor dette ikke gjælder, og det er med Hensyn til de personelle Capellaner. Disse ordineres og de kunne blive ledige. Der kan altsaa være Spørgsmaal, om man da ei skulde lade Undtagelsen bortfalde for de tjenstledige personelle Capellaner. Jeg vil her igjen ganske roligt overlade til Sammenligningsfølelsen, om man skulde ville, at den, der har været Præst i flere Aar og som skal fremdeles uddanne sig til igjen at blive Præst, i Mellemtiden skal stille sig ind i Compagnirækkerne. Jeg vil bede, at man vil lægge Mærke til, af hvilket Omfang den Undtagelse er, hvorom her er Spørgsmaal, for at see, om det er noget Stort, som Fædrelandets Forsvar derved opgiver. Det er meget saa tjenstledige personelle Capellaner, som findes i Landet, fordi det er en anden Regel i Kirkebestyrelsen, at man søger for, at de ledige personelle Capellaner komme i Virksomhed i den samme Stilling, naar der gives Leilighed dertil, i det samme Stift, hvori de vare ansatte. I Almindelighed ville de derfor efter meget kort Tid atter indtræde i deres tidligere Virksomhed. Af vir-

kelig tjenstledige, personelle Capellaner findes der altsaa kun meget saa, idetmindste for længere Tid. Endelig har man meent, at der kunde gives en Udvei til at unddrage sig fra den almindelige Krigstjeneste derved, at man først udfatte Dplysningen af den almindelige Børnepligt indtil efter de academiske Aar, skyndte sig at blive theologisk Candidat og dernæst blev personel Capellan. Men jeg troer ikke, at jeg behøver at gjøre opmærksom paa, at det herved er bleven overseet, at det ikke staaer til Enhver selv at blive personel Capellan. For at blive dette, maa en Præst først forlange en saadan; det skal dernæst erkjendes, først af de vedkommende geistlige Autoriteter og endelig af Ministeriet, at han er trængende dertil, og dernæst skal denne ogsaa være en passende og værdig Mand, som er bragt i Forslag. Det skulde altsaa kunne tænkes, at baade Præsten, Provsten og Biskoppen tilligemed Cultusministeren skulde forene sig om at aabne denne Udvei til at unddrage sig fra Krigstjenesten i Fredstid (thi under Freden tænker man ikke saameget paa Krigen og man sikrer sig ikke saameget, som man kunde). Jeg skal altsaa henstille, om, man troer, at der skulde være Fare for, at en saadan Mislighed skulde opstaae. Det var det jeg vilde sige, og jeg skal slutte med gjentagende at udtale, at jeg anseer det for unødvendigt at føre noget Forsvar for den Sætning, at den evangeliske Kirkes Præster ikke skulde stille sig i Compagnirækkerne.

Ree: Jeg vurderer tilfulde Betydningen af den Geistliges Stilling og Virken i hans Kreds. Jeg ønsker heller ikke, at den sande religiøse Følelse skal finde sin Bedømmelse i, hvorvidt man fordrer Præsten, saafuldt som enhver Anden, indlemmet i alle Statsborgerpligter, selv om disse ligge udenfor den ham egentlig anviste Virkekreds; men jeg kan ikke med den høitærede Kongevalgte af Geistligheden, som nyligen har talt, erkjende, at der er nogen Grund til at stille „høiere Fordring“ til den Geistlige, end til nogen anden Embedsmand. Der paahviler unægteligt den Geistlige et vigtigt Ansvar; men det Samme er i lige Grad tilstede for enhver Anden, hvem Staten betroer Udøvelsen af sine Functioner. Præsten har desuden ikke alene, som den ærede Kongevalgte sagde, at forkynde Fredens Evangelium, men i Krigen er ogsaa han sædvanlig den Første til at proclamere dennes Hellighed. Det er Præsten, som ved Ordet puster til Begejstringen og tænder Krigsluen; han er den, som meest fanatiserer Folket, naturligviis i dette Ords gode Forstand. Men hvorfor skulde da ikke den, som indvier Sværdet, ogsaa kunne bruge det? Det har ogsaa til alle Tider vist sig, at „Geistligheden ret vel forstaaer at føre Sværdet i Brug“. Man behøver ikke at gaae tilbage til Biskop Absalon, der stod i Spidsen for Hæren, eller til Kjeld Stub, som nylig er bleven nævnet, men kun at see hen til, hvad der i den allernæste Tid er passeret her hjemme hos os selv, navnlig i den Provinds, som et Rygte vilde vide truet af et fjendtligt Overfald, og hvor da netop flere Præster stillede sig i Spidsen for den Bevæbning, man satte igang, og det endda kun imod en formodet Fjende.

Desuden er der her et andet væsentligt Hensyn, der maa komme i Betragtning. Jeg gaaer nemlig ud fra den Forudsætning, at virkelig Religionsfrihed skal indføres, at der altsaa her ikke blot er Spørgsmaal om, hvad den evangeliske Kirke, som Cultusministeren nys paaberaabte sig, betinger, men at man ogsaa maa see hen til hvert andet kirkeligt Samfund, som i Fremtiden, vistnok i større Antal end hidtil, kan dannes, ikke at tale om de allerede tilstedeværende, ved hvilke Præsten ikke modtager Ordination, saa at altsaa en saadan generel Bestemmelse ikke kunde indføres, uden at den vilde komme i Strid ved den virkelige Religionsfrihed.

(Fortætt.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

To og tredivte Møde.

(Fortfat.)

Præstens Virksomhed er vel saare vigtig, betragtet som Sjælsforger i hans Menighed; men jeg mener dog, at der er en anden Embedsmand, som egentlig, naar der skal være Tale om Undtagelser, er mere vigtig for sin Kreds, og hvis Nærværelse i denne er mere uødvendig, nemlig Skolelæreren, hvem det er betroet at opdrage den umyndige Ungdom. Han vil dog vistnok vanskeligere kunne undværes hjemme fra, saa at jeg ikke kan indsee, hvorfor Forpligtelsen til at gøre Krigstjeneste skulde paahvile ham i en større Grad, end Præsten. Det Tilfælde vil desuden vel heller ikke hyppigt indtræde, at Præsterne ere i en saadan Alder, at man af dem vil fordre Udskrivning til Hæren, og hvis det Forslag i Udkastet, at Enhver kan stille en Anden i sit Sted, antages, saa er der ikke blot givet Præsterne den almindelige Udvei til at løskjøre sig, men man kan vel ogsaa forudsætte, at den Menighed, som sætter Priis paa sin Præst, vil stille en Anden i hans Sted, hvis hans Vilkaar ikke tillade ham selv at stille for sig. Det kan vel heller ikke være overflødig at tilføie, skjøndt dette allerede paa andet Sted er fremsat, at det, naar en Præst kommer i Krig, ikke er nødvendigt at tænke ham sat ind under Compagnierne, som Cultusministeren har meent, da han vil kunne benyttes hensigtsmæssigt paa anden Maade, der bedre svarer til hans private og borgerlige Stilling, nemlig som Sygevogter i Lazaretherne, som Feltpræst, eller til lignende Betjening. Det vil ikke blot være Præsten, for hvem man i Felten vil kunne finde forskellig Anvendelse, men ogsaa flere Andre, hvis daglige Sysler kunne gøre dem nyttige udenfor den egentlige Vaabenbrug, for blot at nævne et Exempel: Lægerne.

Mynster: Med den høitærede Cultusminister har jeg virkelig antaget, at den Erkjendelse er saa almindelig i den ærede Forsamling, at Præstens Hverv er uforeneligt med Krigen, saa at jeg ikke skulde have anseet det unødvendigt at tale et eneste Ord om det fremsatte Amendement, saafremt Sagen ikke var kommet under Omtale. Jeg er overbevist om, at Enhver har den Erkjendelse, at der gives visse Bestillinger, som ikke kunne forliges med hverandre. Saaledes er Krigen Gjerning uforenelig med Præstens. Det er vel bleven anført, at i gamle Dage vare de Geistlige ofte Hærførere; man kunde ogsaa gjerne anføre, at der endnu i Spanien og i andre sydlige Lande, gives Geistlige, der drage omkring og føre i Særdeleshed den lille Krig; men jeg er overbevist om, at Forsamlingen ikke ønsker, at vi skulde have den Slags Geistlige i Landet; i Krigen stiller ikke blot den, der udfører Krigstjenesten sig i Rækkerne og affyrer sit Gevær, for at træffe, hvem han kan, og det er da ikke et saa umiddelbart tilfugtet Drab; men det kan unægteligt komme til Haandgemæng, hvorved alle Lidenskaber sættes i Bevægelse, og jeg er overbevist om, at Ingen ønsker, at Nogen fra Alteret skal gaae til saadant Haandgemæng, eller omvendt, fra slegt Haandgemæng til Alteret. Endogsaa den sidste ærede Taler har, idet han har meent, at Præsterne skulde udføres til Krigstjeneste, dog antaget, at Præsterne skulde anvendes paa en Maade, der mere passede sig til deres Stilling, altsaa ogsaa antaget, at den virkelige Krigstjeneste ikke kunde forenes med denne. Det er ikke blot Krigstjenesten, der er uforenelig dermed; jeg vil spørge Enhver, om han, hvor hæderlig en Haandtering end Handelen

er, vilde ansee det passende, at Præsterne skulde gaae paa Børsen eller i det Hele tage Deel i alle mulige Forretninger, som Handelen fører med sig. Den høitærede Cultusminister har allerede imødegaaet de Indvendinger, som kunne gøres derfra, at Nogen kunde søge at blive ordineret som personel Capellan, og derved unddrage sig sin Pligt til at gøre Krigstjeneste. Saafremt det Amendement, som Rigsdagsmanden for det 4de kjøbenhavnske District (Algreen-Ussing) agter at stille, gaaer igjennem, vil derved saadant Misbrug blive forebygget; men jeg maa tilstaae, at jeg virkelig ikke kan tænke mig noget Tilfælde, hvor et slegt Misbrug kan finde Sted, og, hvad den Udvei angaaer, at de personelle Capellaner kunne stille for sig, saa kjender vistnok Enhver de personelle Capellaners Stilling saa vel, at jeg ikke behøver at sige, at de meget sjældent ville kunne tilveiebringe de fornødne Pengemidler dertil. Idet jeg derfor ganske roligt overlader til den ærede Forsamling Afgjørelsen af dette Punkt, skal jeg endnu blot bemærke, at alle andre anerkjendte Religionsfunds virkelige beskiftede Præster, hvad enten de af Kongen ere kaldte eller antagne af Menigheden, ifølge min Formening bør indrømmes den i § 6 omhandlede Begunstigelse. Der er vel neppe Nogen, der vil forlange, at f. Ex. en Rabbiner skulde gribe til Vaaben og drage i Krig.

F. Jespersen: Uagtet der i § 6 i Udkastet slet ikke er Tale om Embedsmand, have dog flere deraf taget Anledning til at foreslaae en Undtagelse for Embedsmand, og jeg skal derfor tillade mig at spørge de ærede Rigsdagsmand, som have gjort et saadant Forslag, om hvorledes de forstaae Udtrykket „Embedsmand!“ Saavidt jeg erindrer, var i det Lovudkast, der var forelagt Provindsialstauernerne, en Embedsmand betegnet som den, der havde kongelig Bestalling eller Beskikkelse; men lægger man dette Princip til Grund, saa vil det lede til meget forunderlige Resultater. Jeg læste forleden Dag i Avisen, at Hans Majestæt havde beskiftet en Bedemand i Odense. En saadan Mand skulde saaledes være fri for Krigstjenesten, medens derimod Ræmneren i Kjøbenhavn og Directeurerne i Nationalbanken ikke skulde have en saadan Fritagelse, skjøndt Enhver, der kjender deres Forretninger, vil indrømme, at disse ere langt vigtigere og gjøre deres personlige Nærværelse mere nødvendig, end en Bedemands. Jeg kan slet ikke indsee af hvad Grund nogen Fritagelse skulde indrømmes Embedsmand. Jeg er overbevist om, at om ogsaa Embedsmændene skulde forrette Krigstjeneste, vilde deres Forretninger nok kunne blive passede ved Siden deraf. Naar jeg seer i denne Forsamling en Mængde Embedsmand, der for flere Maanedes have forladt deres Embeder for at tage Deel i Forhandlingerne her, saa kan jeg ikke tænke mig, hvorfor Embedsmændene ikke skulde kunne finde Leilighed til at forlade deres Embeder en kort Tid af Sommeren, for at deeltage i Vaabenøvelser og Mønstring.

Algreen-Ussing: Uagtet jeg ved de Bemærkninger, som jeg fremsatte ved Udkastets § 6, egentlig ikke har villet erklære mig imod den deri indeholdte Bestemmelse, skal jeg dog, i Anledning af hvad den høitærede Cultusminister har bemærket med Hensyn til mit Foredrag, gjøre opmærksom paa, at der ikke behøves nogen foregaaende Overenskomst mellem vedkommende Provst, Biskop og Cultusminister, for at en theologisk Candidat kan efter sit Onske blive personel Capellan og derved fritages for Krigstjenesten; thi, naar, som hyppigt er Tilfældet, en ældre Præst trænger til en saadan, og Candidaten iøvrigt er dertil kvalificeret og kan enes med den geistlige Mand, bliver det i Almindelighed ikke nægtet.

Derimod maa jeg, med Hensyn til min Bemærkning om, at Embedsmændene skulle gjøre en vis bestemt Tjeneste, og ikke, forinden de have opfyldt denne, kunne faae Embede, men at de derimod, naar de havde erholdt Embede, skulde være fritagne, vedblive denne min Formening, og er det en Selvfølge, at i saa Fald ogsaa alle geistlige Embedsmænd, saalange de blive i deres Embede, ville nyde godt af denne Fritagelse. Da hele denne Bestemmelse er udgaaet af de tidligere Udkast, og der derimod i det nu forelagte Lovforslag findes den Bestemmelse, at Enhver, som har modtaget den geistlige Ordination er fritagen for al Krigstjeneste og skal udslettes af Rullen, vil det, saavidt jeg skjønner, deraf være Følgen, at den theologiske Kandidat, som allerede har begyndt sin Krigstjeneste, vil, naar han kaldes til Præst og bliver ordineret, derved udtræde af Hæren og fritages for videre Krigstjeneste. Det vilde nemlig være syndeligt, om en theologisk Kandidat fra sit 25de Aar — til hvilken Tid man kan forudsætte, at de fleste ville udsætte deres Krigstjenestes Udsærelse — og indtil sit 41de Aar, ikke skulde kunne blive ordineret som Præst. Jeg forstaaer derfor Udtrykkene i § 6 saaledes, at enhver geistlig Ordination strax fritager for al Krigstjeneste. Men derved aabnes, saavidt jeg skjønner, en stor Leilighed til at fritage theologiske Candidater, da de, ved enten at ordineres som personelle Capellaner, eller ved i en høiere Alder, men inden de have opfyldt deres Børneplicht, at beskikkes som Præster, hvortil de jo kunde være fuldkommen kvalificerede, ville blive fritagne for Krigstjenesten, medens de tidligere Lovudkast sikrede derimod ved den Bestemmelse, at Kongen ikke vilde kalde Nogen til Embede, forinden han havde udholdt en Garnisonstjeneste af 4 Aar. Der bør derfor, for at Børneplichten virkelig kan blive fuldkommen almindelig, i Anordningen tages en Bestemmelse om, at Embedsmænd vel skulde fritages for Krigstjenesten i dennes hele Udstrækning, men at de ikke maae blive Embedsmænd, for de have opfyldt en Deel af samme, nemlig den Tjeneste, som Alle uden Undtagelse bør underkaste sig.

Det vil ei heller have stor Banffelighed at bestemme Begrebet om Embedsmænd, hvilket ikke tidligere var udtrykt saaledes, som den ærede foregaaende Tale har meent, idet der ikke benyttes Udtrykket Beskikkelse, men kongelig Bestalling eller anden Ansættelse som Embedsmænd, ifølge en af Hans Majestæt Kongen selv underskrevet Expedition, hvorved Begrebet udentvivel er tilstrækkelig nøagtigt betegnet.

Barfod: Ved § 6 i det foreliggende Udkast er der taget meget Hensyn til en Mands Stilling; men der er en anden Ting, som der ikke er taget Hensyn til, hverken ved denne § eller, saavidt jeg skjønner, ved nogen anden, nemlig en Mands Tro. Hvis en Præst erklæredes, at det hverken var stridende mod hans Samvittighed eller Følelse at udøve Børneplichten, saa indseer jeg ikke, hvorfor der skulde være nogen Nødvendighed for at fritage ham. Men derimod gives der mangfoldige, baade Præster og Ikke-Præster, og jeg kan endogsaa nævne et heelt Troessamfund nemlig Dvæerne, imod hvis Ansættelse al Krigsførelse strider. Dette er der ikke taget Hensyn til, og derfor kunde jeg ønske, at der maatte blive taget mere Hensyn til en Mands Tro, end til hans Stilling, saa at en Undtagelse kunde komme til at gjælde for dem, der ifølge deres Tro, og deres religiøse Ansættelse ere ude af Stand til at forrette Krigstjenesten.

Justitsministeren: Jeg troer, at det dog er temmelig tvivlsomt, om det vilde være et rigtigt Princip at overlade til Enhvers Samvittighed, om han vil gaae med i Krigen eller ikke, og jeg tilstaaer, at der kun er een eneste Undtagelse, som man fra Regeringens Side har troet, ganske at kunne passe med Principet i de øvrige Bestemmelser i Udkastet, nemlig, at de, som have modtaget geistlig Ordination, skulde være fritagne for Krigstjeneste og udslettes af Rullen, idet man har antaget, at den Følelse, som overalt gjør sig gjældende med Hensyn til den geistlige Stands Værdighed, i høj Grad vilde tale for denne Undtagelse og for det mindre Sømmelige i, at den, der er i en saadan Stilling, skulde underkastes den Subordination og den Gjerning, som tilfalder den Militaire. Spørgsmaalet dreier sig nærmest her, om der er tilstrækkelig Anledning til at fritage alle Embedsmænd. Jeg kan ikke troe, at Principet om almindelig Børneplicht bedre skulde fyldestgøres ved at alle Embedsmænd blive fritagne under Betingelse af, at de udføre en vis Tjeneste. Jeg

troer, at Principet om almindelig Børneplicht meer bedre fyldestgøres ved at alle i saa Henseende sættes paa lige Fod. Kun hvis det var Nødvendighed tilstede for at undtage nogen Embedsmænd, burde en saadan Undtagelse gives Medhold. Det har været sat under omhyggelig Overveelse i Ministeriet, hvorvidt det kunde antages, at Statstjenesten vilde lide et væsentligt Skaar, dersom man udelod en saadan Undtagelse, der tidligere havde været påtænkt at indføres ved de Stænderne forelagte Udkast, og ifølge denne Overveelse har man troet at kunne antage, at Statstjenesten ikke vilde udsættes for nogen væsentlig Fare derved. Man har nemlig troet, at de Embedsmænd, hvis Nærvarelse var uundgaaelig fornøden, saa at deres Embede ikke kunde blive bestridt, uden at de selv personlig være nærværende, i Regelen ville være afslagne saaledes, at de vilde være istand til at stille en Anden for sig. Dette staaer naturligvis i nær Sammenhæng med den Stillingsret, som er bleven indrømmet i Udkastet, og var denne Bestemmelse ikke tilstede, kunde der vel være Spørgsmaal, om Statens Tjeneste forbrede, — det indrømmer jeg —, at Embedsmændene fritoges for Krigstjenesten. Jovrigt vil Forholdet i Regelen stille sig saaledes, at Embedsmænd sjældent ville blive beskikkede, førend de enten have udtjent deres faste Tjeneste, eller stillet for sig, thi saalange fast Tjeneste udføres af dem, ville de ikke kunne faae noget Embede, i hvilket de ikke kunne fyldestgøre baade deres Embedspligt og tillige deres Tjenesteplicht. Men naar Sagen stiller sig saaledes, kommer man omtrent til det samme System, som naar enhver Embedsmænd først skulde have udtjent sin faste Tjeneste; thi det er vel at forudsætte, at den Tjeneste, der vil afføres dem efter den faste Tjenestetids Udløb, sjældent vil blive saa langvarig og trykkende, at de ikke enten kunne vedblive at besørge deres Embedsforretninger, eller skaffe en anden til at udføre dem for sig, eller endelig stille for sig til Udførelse af deres militaire Pligter. Man har derfor troet at kunne undgaae, at optage en saadan Undtagelse fra Systemet, som det vilde være, dersom alle Embedsmænd skulde fritages.

Rée: Jeg skal kun tillade mig en lille Bemærkning. Da Grundloven forudsætter, at Enhver uden Hensyn til Tro skal udføre den almindelige Børgerpligt, saa maae Dvæerne, om hvem der nylig var Tale, enten blive borte eller underkaste sig Deelagtighed i Børneplichten, uden forsaavidt man, da deres Tro forbyder dem at deeltage i det Menneffemyrderi, man betegner med Navnet Krig, vil gjøre en speciel Undtagelse for deres Skyld, og imod en saadan Undtagelse skulde jeg Intet have at indvende.

Barfod: Jeg maatte være ganske feil underrettet, hvis man ikke i Sommer i Norge fandt sig nødt til at undtage en Dvæer, der var udstrevet for at gaae med Contingentet til Skaane.

Lord: Jeg skal ikke tale et Ord mere, om det er passende eller upassende, at den geistlige Stand deeltager i Krigen. Jeg skal i saa Henseende alene henholde mig til den høit ærede Cultusministers Ytringer; men jeg skal tillade mig at anføre, at vore Forfædre i deres Love have udtalt den samme Mening. Det siges nemlig i Christian den Femtes danske Lov 2—11—2: om Præsterne, at de ikke maae nogen „Vaaben, Kaarer eller Byffer bære, eller med sig føre.“

Jeg hørte ei rettere, end at den høiarværdige Biskop i Sjællands Stift forbeholdt sig at stille et Amendement om, at ogsaa andre Secters anerkjendte Præster skulle være fritagne fra Krigstjeneste. Dersom dette ikke er hans Mening, saa forbeholder jeg mig at stille et saadant.

Algreen-Ussing: Efter hvad den høitærede Justitsminister nylig har anført, maa jeg antage, at Meningen er den, at Embedsmænd ikke skulde kunne erholde nogen Dispensation fra den Krigstjeneste, som de ere pligtige at yde efter den Lov, som nu vil blive udgivet, og at Vedkommende derfor enten maae forrette denne, uanset deres Embede, eller stille en Anden for sig. Under Forudsætning altsaa af, at det Amendement, jeg først har bedundet, nemlig, at Ingen maa blive ansat som Embedsmænd, forinden han har gjort 4 Aars stadig Tjeneste, ei gaar igjennem, forbeholder jeg mig det Amendement, at der i Loven udtales den bestemte Grundfætning, at den skal komme til Anvendelse paa alle Embedsmænd uden Undtagelse, og saaledes ogsaa saavel paa de militaire Embedsmænd

naturligvis med Undtagelse af Officererne, som ogsaa paa de geistlige Embedsmænd, hvoraf vil følge, at ingen Ordination vil kunne finde Sted, førend de Bedkommende have opfyldt deres Tjenestetid.

Orsted: Jeg maa erklære mig aldeles enig med den ærede Deputerede, der nylig talte, dog kun med den Indskrænkning, at det ikke skulde være nødvendigt, at have forrettet 4 Aars Tjeneste, men kun Garnisonstjenesten; for at Nogen skulde kunne blive Embedsmænd.

Hvad det angaaer, at de, som blive kaldte til Krigstjenesten, kunne stille for sig, da vil det dog vistnok være en Byrde, der er sølelig, og desuden bliver man ved Stilling ikke fritagen for at tjene i Forstærkningen; ligesom ogsaa, naar den, der er i Tjenesten, stiller for sig, den, der stilles, maa paatage sig 1 Aars længere Tjeneste, end der var tilbage for Stilleren. Følgelig skal jeg bemærke, at Bestemmelsen med visse nærmere Indskrænkninger ogsaa maatte anvendes paa communale Embedsmænd, og dertil maa Skolelærere regnes, og for disse Sidste vilde det være særdeles besværligt, at de, naar de ikke ved at ansættes i Embede, befriedes for Krigstjenesten, ingen anden Udvei havde end at stille for sig eller forrette Tjenesten. Foraaavt det er talt om, at det kunde stride imod Nogens Religion at gaae i Krig, saa troer jeg ikke, at der i Almindelighed paa Grund af en saadan subjectiv Mening kan finde Fritagelse for Byrden Sted; men saafremt der maatte danne sig heri Landet saadanne Samfund, der, som Quækerne eller Memnoniterne, maatte ansee det for en Samvittighedsfag, kunde man tage det nærmere under Overveelse, om man ikke kunde indrømme dem den Lovgivning, som finder Sted i andre Lande, at saadanne kunde erlægge en Kjendelse, hvorved alle deres Medlemmer bleve fritagne for Krigstjenesten, et Slags almindelig Stilling.

Boisen: Idet jeg troer at kunne slutte mig til den 4de Rigsdagsmand for Kjøbenhavn (Algreen-Ussing), vilde jeg kun tillade mig at gøre den Bemærkning, at det vist vilde være lidet ønskeligt, om Frygten for den mulige Misbrug af den geistlige Ordination, nemlig Frygten for, at Nogen vilde søge denne for at befrie sig for Børnepligten, skulde give Anledning til, at man for Fremtiden vilde gjøre større Vanskeligheder ved at meddele theologiske Candidater Ordination, end hidtil Tilfældet har været. Det kan vist ikke nægtes, at der gives vist ikke saa faa Præster, som skjøndt de ikke ved Sygdom kunne godtgjøre deres Trang til personelle Capellaner, dog for deres egen Skyld og muligen og for deres Menigheders, vilde være vel tjente med at kunne modtage ordinerede Candidater som Medhjælpere. Ligeledes er det ogsaa klart, at de theologiske Candidater ikke paa nogen bedre Maade kunne berede sig til paa egen Haand at forestaae et geistligt Embede, end ved som ordinerede at ansættes som Medhjælpere hos ældre Præster. Jeg troer derfor, at det vilde være til Skade, dersom man af Frygt for Misbrugene vilde gjøre det vanskelige, end det hidtil har været, at kunne modtage den geistlige Ordination; men en saadan Frygt mener jeg, vilde bortfalde, dersom det Forandringsforslag antages, som er anmeldt af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavn.

Tscherning: Jeg skal tillade mig at gøre den ærede Deputerede for Kjøbenhavn opmærksom paa, at indskrænker man Krigslovens Omraade, saa at man ikke kan paalægge enhver Soldat at opfylde, hvad der af ham fordrer, saa vil det derved let blive vanskeligt for Armeen at finde Individier, som den kan anvende i fornødent Fald til et eller andet Hverv. Man har til Exempel i sidste Krig maattet udnævne en Amtsfuldmægtig og dertil tog man en Soldat, og dersom Soldaten ikke havde været pligtig til at overtage dette Hverv, havde man ingen Amtsfuldmægtig erholdt. Jeg troer derfor ikke, at denne Indskrænkning, indført i Børnepligtsloven, er vel betænkt, og den synes mig neppe heller at være hjemlet i en Børnepligtsanordning, eller at være nødvendig.

Née: Hvis det fra Formens Side skulde være nødvendigt, vil jeg blot forbeholde mig det Amendement, at Paragraph 6 udgaaer.

Ordføreren: Den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 4de District har under Discussionen af § 4 rettet den Opfordring til mig, som Ordfører, om at yttre mig over, hvorledes Udvalget havde meent, at Sagen stillede sig med Hensyn til de i Lovgivningen hjemlede Undtagelser og de Dispensationer, som ad Bevillingsveien op-

naes. Jeg troede at have besvaret ham ved Discussionen af § 4, og under Discussionen af § 5 har han paany rettet denne Opfordring til mig, og nu atter ved § 6; men ved Forhandlingen af § 5 blev jeg forhindret fra at svare, ved Forsamlingens Beslutning at afslutte Forhandlingerne, og jeg seer idag af det Numer af Rigsdagsdagens Tidende, som jeg har modtaget, at jeg under Discussionen af § 4 maa have været uheldig i at udtrykke mig, thi saaledes, som det er optaget i Tidenden, er det omtrent det Modsatte af, hvad jeg agtede at tilkjendegive. Min Mening er det nemlig, og det er ikke blot min personlige Mening; men jeg troer, at den deles af Udvalgets Fleerhed, at det er en Selvfølge, at naar der emanerer en almindelig Anordning, som erklærer Børnepligten for almindelig, og der ikke optages nogen Undtagelser, undtagen de, der ere naturligen begrundede og hidrøre enten fra Mangel paa Tjenstdygtighed eller Mangel paa Alder til at udføre Børnepligten, og den ganske specielle Undtagelse efter § 6, og naar det derhos foreskrives specielle Regler for, hvorledes der skal forholdes og efter hvilke Hensyn det skal afgjøres, hvilke af de Børnepligtige der ikke skulle udskrives, naar Armeen og det Offentlige ikke har Brug for dem, at det nemlig skal skee ved Lodtrækning, saa har Udvalget troet, at det var tydeligt nok, at der ikke bestod nogen af de tidligere ved Lov hjemlede Undtagelser. Hvad det Spørgsmaal angaaer, om Regjeringen kan meddele Dispensationer fra Udskrivningen, da maa dette Spørgsmaal om Regjeringens Bemyndigelse til, som det heed i den ældre Forfatning, at undtage hvad og hvem dennem lyster fra Lovens almindelige Bud, vel afhænge af hvad derom fastsættes i Grundloven.

Algreen-Ussing: Jeg kan ikke være enig i den ærede Ordførers sidste Bemærkning, at der i Grundloven skulde tages Bestemmelse med Hensyn til et Tilfælde som dette. Jeg troer, at naar der er udgivet en Lov om almindelig Børnepligt, maa denne, som Ordføreren selv synes tilstrækkelig at have antydnet, indeholde alle de Bestemmelser og Regler, hvorefter Udskrivningen skal foregaae, og i den maa der altsaa være hjemlet Regjeringen Ret til at gjøre Undtagelser, hvor saadanne skulde kunne tilstedes. Dette maa jeg imidlertid ansee utilraadeligt, og jeg skal derfor stille det af mig bebudede Amendement: at saadanne Undtagelser ad administrativt Veie overhovedet ikke bør finde Sted. Hvad angaaer det af det 28de kongevalgte Medlem (Tscherning) yttrede, som maaskee var rettet til mig, da kunde jeg ikke ganske fatte, hvad det gik ud paa, og kan derfor ikke besvare det. Med Hensyn derimod til den høitagne Justitsministers Bemærkning, at Embedsmændene i alt Fald kunde stille for sig, skal jeg endnu tillade mig at tilføie, hvad jeg tidligere forglemte at gøre opmærksom paa, at Stilling kun kan skee til den faste Tjeneste, og at de, som stille for sig, selv gaae over i Forstærkningen efter Udfæstets § 28 Litt. c, sammenholdt med § 25, og at der saaledes ingen Mulighed bliver for Embedsmænd til ved saadan Stilling at fritages for al Tjeneste.

Larsen: Naar den ærede Rigsdagsmand, som sidst talte, har forbeholdt sig det Forandringsforslag, at Ingen kunde ansættes som Embedsmænd, førend han havde opfyldt sin Børnepligt i et vist Antal Aar, saa formoder jeg, at han derved kun har sigtet til saadanne Personer, der maatte ansees for tjenstdygtige. Jeg tillader mig at forbeholde mig at kunne efter nærmere Overveelse, om jeg dertil maatte finde Anledning, stille det Amendement, at en saadan Bestemmelse ogsaa skal gjælde om dem, der ikke ere tjenstdygtige, eller med andre Ord, at offentlige Embeder og Bestillinger skulle forbeholdes dem, hvem der affordres en saadan Krigstjeneste.

Winther: Jeg tillader mig at forbeholde mig det Amendement, at Udtrykket „fritages“ i § 6 forandres til „forbydes“. Hvis nemlig, som der er Anledning til at antage, Grunden til denne Bestemmelse er den, at det er uoverensstemmende med den geistlige Stilling at gjøre Krigstjeneste, saa troer jeg, at Paragraphen burde udtrykkes saaledes: „Enhver, som har modtaget den geistlige Ordination, har ikke Tilladelse til at forrette Krigstjeneste og udskrives derfor af Rullen“, da derimod Benyttelsen af Udtrykket „fritage“ er mislikt, fordi dermed gjøres en Begyndelse paa de saa farlige Fritagelser, der desuden ere aldeles stridende mod et Udfæstets Natur, der skal begrunde almindelig Børnepligt.

Schack: Jeg maa tillade mig at stille et Par Spørgsmaal til tvende Deputerede, som nylig have talt, nemlig til den 4de Deputerede for Kjøbenhavn, der saavidt jeg har forstaaet ham, meente, at man skulde have udført 4 Aars Garnisonstjeneste forinden man kunde blive Embedsmand; er det ikke rigtigt?

Ulgreen-Ussing: Nei!

Schack: I saa Tilfælde har jeg taget Feil, og dette Spørgsmaal gjælder altsaa ikke. Mit andet Spørgsmaal er til en anden æret Deputeret for Kjøbenhavn, der har foreslaaet, at man skulde være tjenstdygtig for at blive Embedsmand, saa at altsaa Ingen kan blive dette, med mindre han er over 61 Sommer. Dette kan dog umuligt være hans Mening, og jeg tillader mig derfor at opfordre ham til at forklare sig noget nærmere derover.

Larsen: Ja det har jeg vissefælgelig meent; men jeg har derhos forbeholdt mig efter en nøiere Overtielse af de førte Discussioner nærmere at bestemme, hvorvidt jeg maatte finde det hensigtsmæssigt at stille et saadant Amendement. Det forekommer mig nemlig, at de der have Undermaal, eller en eller anden Svaghed, hvorfor de blive fritagne, derved vilde faae en fortrialig Adgang til Embeder fremfor dem, der maae bære Børnebyrden og vove deres Liv imod Fienden, og det synes mig derfor ikke at være ubilligt, at man som et Equivalent herfor, forbeholdt disse Statens Embeder.

Ulgreen-Ussing: Jeg har antaget, at det i ethvert Tilfælde ikke er dem, der ere under 61 Sommer, hvortil den ærede Talers Amendement sigter; thi ogsaa disse vilde blive medtagne til Krigstjeneste under den saakaldte Trainkudstemasse, men derimod dem, som omhandles i § 14, og som erklæres aldeles uskiktede til al Krigstjeneste.

Orsted: Embedsmændene burde dog i alle Tilfælde være fritagne for Forpligtelsen efter § 32 og alene yde virkelig Krigstjeneste; thi at bruges til Oppassere eller Sligt, synes det mig dog, at Embedsmænd burde være frie for.

Formanden: Dersom Ingen flere maatte ønske Ordet, ere altsaa Forhandlingerne om § 6 sluttede. Jeg havde haabet, at vi idag skulde være blevet færdige med det 1ste Capitel af Udkastet; men jeg frygter for at det vil medtage al for megen Tid, da jeg antager, at der er flere, der ønske at yttre sig over § 7. Jeg troer derfor, at det er rigtigt at ende Forhandlingerne for idag.

Den ærede Rigsdagmand for Kolding har ønsket at yttre nogle Ord til Forsamlingen.

Bloug: Med den ærede Forsamlings Tilladelse skal jeg tage mig den Frihed at gøre en almindelig Bemærkning. Det forekommer mig, at de sidste Dage klarligen have viist, at vore Forhandlingers Inddeling i en foreløbig Behandling uden Afstemning og en endelig Behandling med Afstemning, er en uheldig Arv fra de hensovede Provindsstater, som vi have medtaget, fordi man ikke har været opmærksom nok paa den Forskiel, der er mellem dem og nærværende Forsamling. I Provindsstaterne forekom Sagerne til Forhandling, uden at være kjendte eller gennemgaaede af andre Medlemmer end de respective Comiteers, og disse vare valgte iblinde. Der var derfor en foreløbig, det vil sige, en orienterende og oplysende Forhandling nødvendig eller i alt Fald gavnlig, inden man skred til endelig Afgjørelse. Her derimod ere alle de hidtil forelagte Sager først forhandlede i Afdelingerne, hvor ethvert Medlem af Forsamlingen har havt meer end tilstrækkelig Leilighed til at sætte sig ind i dem og modtage Belæring af de Sagkyndige. Her er Comiteernes Valg Resultatet af Afdelingernes Forhandling; man kan altsaa i en ganske anden Grad stole paa, at der er valgt rigtigt, og at Comiteerne fremlægge rigtige, velbegrundede Indstillinger. Provindsstaterne vare dernæst kun raadgivende Forsamlinger. Deres eneste practiske Formaal var at fylde en Stændertidende, der kunde tjene Privatmænd til politisk Lexicon og give Lovstriveren Stof til vidtløftige Motiveringer. Afstemningen og dens Udfald var dem temmelig ligegyldigt; foreløbig og endelig Behandling vare omtrent lige vigtige. Det kom kun an paa, at Individerne fik udtalt sig; thi de maatte alle betragte sig som

Læderlapper, der vare bestemte til at strækkes og tilrettes paa Generalprocureurens dialektiske Læst. Nærværende Forsamling har derimod en besluttende, en lovgivende Myndighed; derom, holder jeg mig forvisset, er, trods Alt, hvad der fra en vis Side er bemærket derimod, saavel Regjeringen som Forsamlingens store Majoritet fuldkommen enig. Kongen skal vel stadfæste vore Beslutninger og han kan, om han vil, forkaste dem, men han kan ikke gjøre dem om, han kan ikke forandre ved dem. Det er her ganske ligegyldigt, om Majoriteten er stor eller lille, om Forsamlingens Notabiliteter befinde sig paa den ene eller den anden Side ved Afstemningerne. Den engang tagne Beslutning er en Kjendsgjerning, en Handling, som Kongen vel ved en anden Handling kan sætte ud af Kraft; men som, hvis denne kongelige Handling ikke paafølger, saaledes som den engang foreligger, bliver gyldig og gjældende Lov. Her maa derfor baade Forsamlingens og Publicums hele Interesse vende sig imod den endelige Forhandling. Da gjælder det først at prøve Kræfterne og spænde Scenerne, thi da er der først noget at vinde. Da gjælder det først at udtale hvad der kan gjøre Indtryk, og at klare eller bekæmpe Meningerne for at komme til at indvirke paa Beslutningerne. Den foreløbige Behandling uden Afstemning, uden Resultater, forholder sig her til den endelige som en Dyrehaugsmanceuvre til et virkelig Felttog; der kaldes nok, men Ingen bryder sig derom, thi Enhver veed, det er med løst Krudt. De meest indtrængende Taler ere saagodtsom spildte, thi Diebliffet, da de skulde virke, er endnu ikke kommet; vil man øve nogen Indflydelse paa Beslutningen, saa maa man gjentage dem ved den endelige Behandling, og man kan dog ikke antage vort Begreb for saa langsomt eller sløvt, at vi skulde behøve at høre to Gange og at læse to Gange hvad der skal finde Indgang hos os.

Da vor Forretningsorden imidlertid maafee ikke bør underkastes flere nye Forandringer, saa at vi altsaa beholde den anordnede Inddeling af Forhandlingerne, saa forekommer det mig, at vi idetmindste burde bestræbe os for at indstrænke og forkorte den foreløbige Behandling saa meget som muligt. Jeg mener, at den væsentlig kun burde bestaae deri, at Comiteen gennem dens Ordfører og øvrige Medlemmer motiverede og forklarede sine Indstillinger, at man forespurgte sig hos dem og andre Sagkyndige om de uklare, ikke tilstrækkeligt oplyste Puncter, og endelig at man anmeldte de Amendementer, man i Henhold hertil agtede at stille ved den endelige Behandling, men at man derimod opfattede al egentlig Meningsudveksling og Meningskamp til denne. Jeg formoder vel, at man maafee vil gjøre mig den Indvending, at ved den endelige Forhandling tør hver kun tale een Gang, og at dette ofte ikke er tilstrækkeligt; men een Gang, det vil da sige een Gang om hver Paragraph, og jeg beider Dem betænke, at dersom hvert Medlem vil benytte denne Ret, og altsaa 150 tale hver 58 Gange om Børnepligtloven og 80 Gange om Grundloven, saa vilde vi ikke blive færdige med disse to Love før henimod næste Juul. Jeg troer overhovedet, at man i et Parlament bør nyies med at tale een Gang om den foreliggende Gjenstand. Vi staae her jo ikke som blotte Repræsentanter for vore individuelle Anskuelser, men for at repræsentere den offentlige Menings forskjellige Fractioner. Har man en ganske enkeltstaaende Mening, saa er det i Regelen allerede formeget, om man taler een Gang. Bliver man misforstaaet eller modsagt, saa maa man altid kunne stole paa at finde Forklaring og Forsvar hos en eller anden af sine Meningsfæller,

(Fortætted.)

Rettelser.

I Nr. 73, Sp. 556, Lin. 12 f. n.	„og om hvorledes denne bør haandhæves,“ læs: og om hvorledes Begrebet derom maatte være forskjelligt
„ 74. „ 563, „ 3 f. o.	„hverve, læs: fornævnte.
„ 74. „ 564, „ 32 f. o.	„havde“, læs: have.
„ 75. „ 567, „ 33 f. o.	„at dette er fæet i større Forhold“, læs: ei er fæet etc.
„ 75. „ 570, „ 10 f. n.	„Fæstid“, læs: Krigstid.

1848.

Beretning

No. 83.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

To og tredivte Møde.

(Sluttet.)

Vi have nu i næsten hele fire lange Møder kun faaet 6, siger fer Paragrapher foreløbig behandlede. Selv om jeg ikke vil lægge Vægt paa, at saavel Forsamlingen selv som Publicum nødvendig maa tabe Taalmodigheden ved en saa slæbende Fremstriden, selv om jeg ikke vil lægge Vægt paa, at den Tid, vi her forbruge, er en kostbar Gjenstand for Landet, thi hvert Minut af vor Forhandlingstid kan anslaaes til 3 à 4 Rbd., saa vil jeg dog tillade mig at minde om, at Danmarks Udvikling, hvis Retning skal bestemmes ved Udfaldet af vore Forhandlinger, maa staae stille, saalænge som disse vare, og at derfor Ingen kan vide, om ikke den Tid, der her gaaer spildt, er langt kostbarere, end at den kan vurderes i Penge.

Formanden: Det er vistnok en Gjenstand, hvorom Meningerne ere forskjellige, men det vil dog neppe føre til Noget, at gaae videre i denne Debat. Jeg veed imidlertid ikke, om der maatte være noget andet Medlem, der skulde ønske at ytre sig i en modsat Retning.

Ugreen-Ussing: Jeg vilde netop ytre mig i samme Retning som den høitagtede Formand; det forekommer mig nemlig, at den ærede Taler har givet en udførlig Motivering af en Sag, som maa gjøres til Gjenstand for et formeligt Andragende og opslaaes paa Dagsordenen.

Ploug: Derpaa har jeg ikke tænkt. Jeg mener, at hvis mine Ord have været sande, saa vilde de udøve deres Virkning paa Forsamlingen, ere de derimod ikke sande, saa vil det være, som om jeg Intet havde sagt.

Ugreen-Ussing: Det ærede Medlem vil altsaa ikke have nogen Forandring i § 12, som bestemmer, at ethvert Medlem under den foreløbige Behandling flere gange kan erholde Ordet, og det er altsaa mere en Slags Formaningstale, han har villet holde til Forsamlingen.

Ploug: Jeg har ventet det, at man vilde bebrejde mig som en ung Mand, at jeg har været at kritisere Forsamlingens Forhandlinger; men jeg beder Dem, mine Herrer! ikke at see paa, hvem jeg er, men kun paa hvad jeg har sagt.

Formanden: Jeg kan altsaa slutte dette Møde og jeg skal derfor anmelden, at det næste Møde vil blive forstkommende Torsdag Kl. 11, hvor da Valg af Forsamlingens Embedsmænd vil finde Sted og Forhandlingerne om Børnepligtsagen dernæst blive fortsatte.

Mødet hævet.

Forinden det offentlige Møde havde Grundlovscomiteen holdt et foreløbigt Møde for at constituere sig, og havde valgt Bjerking til Formand og Dahl til Secretair.

Tre og tredivte Møde.

Torsdagen den 28de December.

Forhandlingsprotocollen for det forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal først anmelden, at General Orholm er vendt tilbage fra sin Reise til London og igjen har taget Sæde i Forsamlingen. Dernæst skal jeg anmelden følgende Andragender:

- 1) Et Andragende fra det kjøbenhavnske Præsteconvent angaaende de Bestemmelser i Grundlovsudkastet, som angaae de kirkelige Forhold.
- 2) En Adresse fra 70 Borgere og Indvaanere af Varde, hvori de andrage paa, at Kjøbstadernes Tars ved Grundlovens Udarbejdelse tilbørligen maa varetages.
- 3) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Ringkjøbing Amts 2det District (D. Kirk) fra 120 Beboere af Madum, Staby og Sønder Risum Sogne, hvori de erklære sig imod Glasfevalg til Rigsforsamlingen.
- 4) Et Andragende, indleveret af Rigsdagsmanden for Ringkjøbing Amts 5te District (Bødersen) fra 141 Beboere af Bølling Herred, af samme Indhold.
- 5) En Adresse, indleveret af den 30te kongevalgte Rigsdagsmand (Wegner) fra 93 Borgere og Indvaanere i Ringsted angaaende Rigsforsamlingens Diæter for Fremtiden.
- 6) En Ansøgning, indleveret af Rigsdagsmanden for Randers Amts 4de District (la Cour) fra Skolelærer Jørgen Sørensen i Hyllested Sogn, Randers Amt, om Fritagelse for Udskrivning efter Frdn. af 23. September d. A.
- 7) Et Andragende, indleveret af Rigsdagsmanden for Viborg Amts 4de District (la Cour), fra J. E. Ramsing i Ulstrup, angaaende Brændeviinsbranderierne.
- 8) Et Andragende fra 26 Gaardmænd, Huusmænd, Jnderster og Skolelærere, som gaaer ud paa 1) at de ansee Rigsforsamlingen uberettiget til at behandle andre Sager, end de, hvortil Kongen og Folket har kaldt den, 2) at de troe sig berettigede til en Børnepligtslov med fuldkommen Lighed for Alle, 3) at den fremtidige Valglov maa tilføje directe Folkevalg uden Censur til hele Rigsdagen, 4) at passende Diæter maatte bestemmes, ligesom Andragendet, endelig 5) udtaler det Ønske, at Forsamlingen vil varetage Bøndestændens Tars ligesaavel som de øvrige Stænders.

De af disse Adresser, som vedrøre Grundloven, vilde blive tilstillede Grundlovscomiteen og de øvrige, som sædvanligt, henlagte i Forsamlingens Laseværelse.

Efter Dagsordenen skred Forsamlingen derefter til, i Overensstemmelse med Forretningsregulativet, at foretage Omvalg af dens Embedsmænd, nemlig en Formand, 2 Viceformænd og 4 Secretairer, efterat Formanden havde anmodet Viceformanden om at indtage Forsædet under Formandsvalget.

Udfaldet af den første Valghandling var, at Schouw fik 81, Larsen 3 og Hvidt 1 Stemme, hvorefter Schouw altsaa atter gjenvalgte til Forsamlingens Formand.

Bed det derefter foretagne Valg paa 2 Viceformænd, hvori 80 Medlemmer deltog, erholdt Etatsraad Bruun 72, Hvidt 71 Stemmer og gjenvalgte saaledes til Forsamlingens Viceformand. De øvrige Stemmer fordeeltes saaledes: Professor Larsen 9, Dahl 2, Tscherning, Krieger, Westergaard, Keergaard og

H. P. Hansen hver 1 Stemme. En Stemme var ugyldig. Ved Valget paa Forsamlingens Secretairer faldt af 82 Stemmer de 80 paa Cederfeld de Simonsen, 80 paa Pietursøn, 80 paa W. Ussing, 77 paa Westergaard, og bleve saaledes samtlige 4 ældre Secretairer gjenvalgte.

Formanden henstillede derefter ligeledes, i Overensstemmelse med Forretningsregulativet, til Forsamlingen, om ny Fordeling af Medlemmerne til Afdelingerne skulde foretages, hvilket Spørgsmaal, efterat den Deputerede for Præsts Amts 7de District (Varfod) med saa Ord havde anbefalet dets bekræftende Besvarelse, blev ved Navneoppraab, som her maatte anvendes, da der ved den af Secretairerne foretagne Optælling af Stemmerne havde vist sig kun at være afgivet 76 Stemmer, nemlig 36 Ja og 40 Nei, medens der udfordres idetmindste 77 Stemmer, for at Forsamlingen kan være fuldtalig, — besvaret bekræftende, med 45 Ja mod 42 Nei.

87 voterende, 64 fraværende.

Afstemning efter Navneoppraab.

Ja.

Nagaard af Thisted.	Markmann.
Andra.	Mundt.
Varfod.	Baludan-Müller.
Bjerring.	Nielsen (H. C.) af Tranberg.
Bruun (M. P.) af Bruunshaab.	Olesen.
Bunzen.	Ostermann.
Christensen (Georg) af Kjøbenhavn.	Orholm.
David.	Pedersen (B.) af Kjøbenhavn.
Dinsen.	Pietursøn.
van Dockum.	Rader.
Drewsen af Kjøbenhavn.	Scavenius.
Dunghelt.	Schack.
Fibiger.	Schiern.
Flor.	Schlegel.
Gislason.	Schurmann.
Hassebalch.	Sigurdson.
Holdt.	Stender.
Hunderup.	Tscherning.
Hvidt.	Turen.
Johnsen.	Westergaard.
Schestedt-Juul.	Winther.
Krieger.	Wisby.
Larsen (S. E.) af Kjøbenhavn.	

Nei.

Andreasen.	Knuth.
Bregendahl.	Linnemann.
Bruun (P. D.) af Kjøbenhavn.	Lüttichau.
Christensen (Balthazar).	Neergaard.
Christensen (S.) af Boldum.	Nielsen (N. H.) af Esørup.
Dahl.	Olrik.
Dahlerup.	Pedersen (J.) af Søding.
Frolund.	Petersen (B.) af Kjøbenhavn.
Gleerup.	Petersen (E. N.) af Hjørring.
Gregersen.	Rasmussen (H.) af Egense.
Gudmundson.	Rasmussen (M.) af Herlufmagle.
Hage.	Brind-Seidelin.
Hansen (H. P.) af Kjøbenhavn.	Cederfeld de Simonsen.
Hansen (S. A.) af Kjøbenhavn.	Stockfleth.
Hansen (P.) af Abbetved.	Tang.
von Haven.	Theilmann.
Jespersen (F.) af Bogense.	Tvede.
Johansen (H. C.) af Østrup.	Algreen-Ussing.
Jungersen.	Ussing af Viborg.
Kayser.	Wegener.
Kirk.	Ørsted.

Fraværende.

Nagaard (G.) af Lolland.	Johansen (H.) af Knarbrup.
Bagger.	Jørgensen.
Bergmann.	Køster.
Blach.	Larsen (E.) af Dalby.
Brandt.	Leth.
Bruun af Alsens.	Lord.
Buchvaldt.	Lühöft.
Boisen.	Madsen.
Christensen (H.) af Vejstrup.	Tage Müller.
Colding.	Mynster.
la Cour.	Møller (K. N.) af Draaby.
Drewsen af Silkeborg.	Møller af Flakkeberg.
Eriksen.	Nyholm.
Fløe.	Nørgaard.
Funder.	Ostfeldt.
Gram.	Otterstrøm.
Grundtvig.	Pape.
Hall.	Petersen (E.) af Davinde.
Hammerich.	Ploug.
Hansen (L.) af Bjellerup.	Pløen.
Mørk Hansen.	Rasmussen (J.) af Svanninge.
Hansen (N.) af Eskelund.	Rée.
Hastrup.	Schroll.
Hermannsen.	Schytte.
Hjort.	Sidenius.
Hækerup.	Steele.
Hvier.	Thalbiger.
Jacobsen.	Tobiesen.
Jacobson.	Treschow.
Jespersen af Grønnebjerggaard.	Wih.
Jespersen (E. M.) af Viborg.	Wulff.
Johannsen (F.) af Houby.	Zeuthen.

Efter Dagsordenen gif man derefter over til den fortsatte foreløbige Behandling af Barnepligtsagen, navnlig af Udkastets § 7.

Bregendahl: Jeg skal tillade mig at oplæse §. 7. Den lyder saaledes: „Alle de, som ere dømt paa Wren eller have lidt Straf af offentligt Arbejde, ville, som uværdige til at tjene i Vor Armee eller paa Vor Flaade, være at udelukke af samme, dog uden at de derfor fritages for i fornødent Fald at anvendes ved særlige Arbejdscommandoer og deslige, i hvilket Tilfælde de forblive staaende i Rullen, indtil de opnaae den Alder, med hvilken Barnepligten i Almindelighed ophører.“

Ved denne Paragraph har Udvalget ikke fundet Anledning til at foreslaae nogen Forandring. Hovedbestemmelsen i Paragraphen gaaer ud paa at knytte Udelukkelse fra Krigstjenesten til Straffen, medens det maaskee kunde synes rigtigere at knytte denne Udelukkelse til selve den begaaede Handling, da det ikke er Straffen, der vanærer, men Handlingen; men det vilde have sine temmelig store practiske Vanskeligheder at afgjøre, hvorvidt en Handling er vanærende og hvorvidt den skal medføre Udelukkelse fra Krigstjenesten, og naar Straffelovgivningen er ordnet saaledes, som den bør, saa bliver Straffen ogsaa en Maalestof for det meer eller mindre Forbryderste i Handlingen, og man vinder derved et meer fast Datum at knytte Afgjørelsen til. De i den her omhandlede Paragraph indeholdte Bestemmelser afvoige forøvrigt i tvende Henseender fra den bestaaende Lovgivning. Den første Henseende er deri, at den bestaaende Lovgivning kun knytter Udelukkelsen til den Dom, hvorved Nogen er fradømt Wren eller dømt til Tugthuus-, Fæstnings- eller Kasphuusarbejde, hvorimod Udkastet knytter den ogsaa til Forbedringshuusarbejde. Udvalget har troet at kunne billige, at Udelukkelsen ogsaa er knyttet til Forbedringshuusarbejde; thi vel er der saadanne Irregulariteter i den bestaaende Lovgivning, at Forbedringshuusarbejde ogsaa kan blive idømt for Handlinger, der ikke have noget særdeles Vanærende ved sig, men Reglen maa dog være den, at den, der er idømt Forbedringshuusarbejde er saaledes stemplet, at det ikke kan være ønskeligt, at han ind-

træder i Krigernes almindelige Rækker. Spørgsmaalet kan meget mere være, om man ikke skulde gaae et Stridt videre og navnlig knytte Udelukkelsen til en Dom for begaaet Tyveri, selv om Straffen derfor kun var Band og Brød. I den tidligere Forhandling i Stænderforsamlingen var der yttret Dnsse om, at endeel Forandringer i den bestaaende Lovgivning i saa Henseende maatte finde Sted; men da Forbedringshuusarbejde altid indtræder for Tyveri, anden Gang begaaet, og i Almindelighed ogsaa for Tyveri 1ste Gang begaaet, naar det er af en mere kvalificeret Natur, har man meent, at der ikke var tilstrækkelig Anledning til, paa Grund af en Dom for 1ste Gang begaaet Tyveri, naar Straffen kun var Band og Brød, at udelukke Vedkommende fra militair Tjeneste. Det vil vistnok ogsaa kunne hælde sig, at Mungen vil komme ind i Armeen, der, uden at der er overgaaet ham nogen Dom, dog ikke nyder en saadan Grad af Agtelse eller et saa godt Dombømme som den, der i en tidligere Alder har været straffet med Band og Brød.

Den anden Henseende, hvori den her omhandlede Paragraph i Udkastet afviger fra den hidtil bestaaende Lovgivning, er deri, at den udtaler en bestemt Forpligtelse for de der nævnte Personer til dog at gjøre nogen Tjeneste og forudsætter, at de dog kunne bruges ved særlige Arbejdscommandoer. Denne Bestemmelse hidrører formeentlig fra de Uttringer, der indeholdes i Betænkningerne over Værnepligts-Udkastet fra de i 1846 afholdte Stænderforsamlinger, hvorved Regjeringens Dyrmarksomhed henlede sig paa en saadan Foranstaltning. Imidlertid indeholder Udkastet ikke nogen bestemt Udtalelse af nogen fast Organisation af saadanne faste Straffecommandoer eller saadanne Arbejdsmandskaber. At ordne dem i særegne Compagnier kunde imidlertid have meget Betænkligt ved sig, medens det dog maa ansees for rigtigt, at ogsaa disse Individuer skulle gjøre nogen Tjeneste; det kunde have noget Betænkligt ved sig, nu allerede at lade en bestemt Organisation indtræde, og derfor har Udvalget troet, at det var en ønskelig Maade, hvorpaa Opgaven var løst, idet det, som i Udkastet er sagt, kun er meget ubestemt og vagt, da det nemlig der hedder, at de der nævnte Personer i fornødent Fald skulle kunne anvendes til „særlige Arbejdscommandoer og deslige“, hvilken Bestemmelse medfører, at der ikke kan være Tale om i dette Dødblik at indføre en fast Organisation; men naar der under extraordinaire Omstændigheder kunde være Tale om at benytte saadanne Mandkaber, maa der træffes en Bestemmelse om deres Anvendelse. Skulde der derimod blive Tale om at give dem en fast Organisation, saa forudsætter dette en Bengebevilling, og som en Følge heraf maatte altsaa Forslaget til en saadan stadig Organisation af deslige Compagnier paany komme for Folkerepresentationen.

David: Den ærede Ordfører har allerede gjort opmærksom paa, at efter den nærværende Lovgivning, in specie efter Resolutivnen af 29 Mai 1822, er det kun de grovere Arbejdsstraffe, som have en infamerende Virkning, hvorimod den her omhandlede Paragraph gaaer ud paa at udvide Straffens infamerende Virkning til alt Straffearbejde. Dette maa være i Krigstjenestens formeentlige Interesse; thi kun i denne kan en saadan Udvidelse af Infami, som den ærede Ordfører har udtrykt sig, ansees for ønskelig; men jeg troer, at man kan holde sig fritagen for at undersøge, om dette endog kun er i Krigstjenestens virkelige Interesse, naar man kan godtgjøre, at det aabenbart vil være stridende imod Retsfærdighedens Interesse, der falder sammen med Samfundets Interesse, som dog vel til enhver Tid bør være den overveiende, saa at hvad der strider mod den, heller ikke bør gjøre sig gjældende i Lovgivningen. Det maa vistnok vække Forundring, at man paa en Tid, da den offentlige Stemme i alle Lande med Rette saa høit har hævet sig mod Straffens infamerende Virkning, vil søge endogsaa at udvide deres Anvendelse her i vort Land, og der kan — det tør jeg vel sige, uden at jeg derfor behøver at inklade mig dybt paa de infamerende Straffes Natur — vel heller ikke være meget forskjellige Meninger om, at den infamerende Straf i Almindelighed maa betragtes som høit uhensigtsmæssig, idet der ikke er nogen Straf, der mindre kan afmaales efter Forbrydelsens Grad eller Moralitet, eller egentlig Immoralitet, end de infamerende Straffe, der, saasnart de udtales, ramme Alle, som træffes af dem, i lige Grad lige varigen, thi de følge Enhver til Graven. Dernæst kunne de infamerende Straffe paa ingen Maade

siges at kunne opfylde noget af Straffens Diemed, thi hvad enten man vil sætte dette i Afstrækkelse eller i Forbedring, saa ere de infamerende Straffe lige uhensigtsmæssige. Saameget tør dog vel antages for vist, at den, der ikke ved den egentlige Straf og Straffe-Trubsel, det vil sige ved det Døde, som Straffen umiddelbart medfører, vil lade sig affrakke fra at begaae forbryderiske Handlinger, han vil endnu mindre lade sig affrakke derfra, fordi han vil komme til at staae paa et mindre Agtelsestrin i sine Medmenneskers Dombømme, eller derved, at han vil blive erklæret uærdig til en Tjeneste, der efter de Menneskers Begreber, som i Almindelighed gjøre sig skyldige i saadanne Handlinger, vel snarere vil betragtes som en Byrde end som en Ære. Men see vi hen til den anden Side af Straffediemedet, Forbedring, og spørg vi, om de infamerende Straffe kunne tjene eller dog bidrage dertil, saa er det vel ligesaa vist, at der ikke kan være mindste Tvivl om, at de infamerende Straffe, langt fra at tjene til eller at fremstykke Forbedringer, meget mere, til hvilken Grad man ved vil kunne drive Fængselsreformen, i høi Grad modarbejde enhver Forbedring af den Domsfaldte. Den, der udgaaer af en Straffeanstalt — der være noksaa omhyggelig sørget for ham med Hensyn til Forbedring og Tugt; han have selv det bedste Forsæt, ikke igjen at forfalde til Lasten — vil dog være udsat for, snart at vende tilbage, naar han fører med sig en Plet, der gjør ham det endnu vanskeliggere at finde Ansættelse og Udkomme, naar han bærer den Skjændsels Byrde, som en enkelt Handling har paaført ham, overalt med sig, hvor han saa kommer hen. Dette er, hvad der i Almindelighed kan indvendes mod infamerende Straffe, og dette maa ogsaa hos os have sin Gyldighed; men jeg tillader mig at troe, at naar man vil kaste Diet paa Forholdene hos os, vil det endnu nærmere oplyses, hvor farlige Følger det vilde have, og hvor urigtigt det i det Hele maa ansees at være, at ville udvide de infamerende Straffes Virkning saaledes, som det ved Udkastet er tilfaldet. Jeg vil for det Første tillade mig at gjøre opmærksom paa, at her slet ikke tales om et ringe Antal Individuer; det Antal af Forbrydere, der dømmes til Straffeanstalten under deres 20de Aar, og det er især dem, som her er Tale om, udgjør, hvad Kjøbenhavn angaaer, 16 pCt. af dem, som i det Hele dømmes til Forbedringshuusarbejde, og af dem, der dømmes til Viborgs Forbedringshuus, udgjør Mandfolk under 20 Aar imellem 13 og 14 pCt. Her tales altsaa slet ikke om nogle saa Individuer, idet det ingensunde er et ringe Antal, som ved den tilfaldte Udvidelse vilde blive udfødt af Samfundet, eller hvis Tilbagevendelse til Samfundet og Gjenoptagelse deri derved bliver ikke blot vanskeliggjort, men næsten umuliggjort.

Dernæst maa jeg bede at erindre, at skjøndt det paa ingen Maade kan paastaaes, at vor Straffelovgivning staaer aldeles under andre Landes, saa er dog Straffen hos os heller ikke altid nøie afpasset til Handlingen, og man kan derfor ikke sige, at man ikke behøver at see hen paa Handlingen, men alene paa Straffen; det er tværtimod meget langt fra, at man kan sige, at Overensstemmelse imellem Handling og Straf altid finder Sted hos os eller i noget andet Land, og jeg tvivler derfor høiligt paa, at den ærede Ordførers Paastand i saa Henseende vil finde almindeligt Medhold. Der er saaledes hos os ikke saa Tilfælde, i hvilke der er bestemt Straf af offentligt Arbejde for Handlinger, der slet ikke staae paa et saa lavt moralsk Standpunkt som andre, der ikke blive belagte med denne Straf, og naar vi see hen til det almindelige Begreb om Forbrydelse, saa kan ingensunde den Sætnings Rigtighed indrømmes, at den, som idømmes Tyvs Straf for 2den Gang begaaet Tyveri, altid skulde være mere umoralsk og staae lavere end den, der dømmes for 1ste Gang begaaet Tyveri og derfor slipper med Band og Brød. Men der er efter min Mening desuden andre og lettere iøinefaldende Inconsequentser end denne, der frembyde sig, navnlig den, at man ifølge Udkastet vil komme til fra Krigstjenesten at udstøde Personer for Forbrydelser, som begaaede, efterat de ere indtraadte i denne, ikke vilde være til Hinder for, at de vedbleve at tjene i Armeen. Ifølge Parolbefaling af 3die August 1846 blev der dannet 2 Afdelinger af Hæren, i hvis 2den Afdeling de, der gjøre sig skyldige i Forbrydelser og straffes efter Parolbefaling af 17 October 1836, skulde sættes ind, og ifølge sidstnævnte Parolbefalings § 5 straffes udtrykkelig 2den

Gang begaaet Tyveri kun med strengt Fængsel paa Band og Brød og med Rottingslag, og saaledes vedblive de at tjene i Hæren, men sættes blot efter Parolbefalingen af 1846 over til 2den Afdeling; men de selsomme Mennesker vilde for de selsomme Forbrydelser, naar de havde begaaet dem, førend de vare blevene Militaire, vare blevene dømt til Forbedringshuset, og vilde saaledes som uverdige til at tjene slet ikke komme ind i Hæren. Det kan altsaa ikke være, fordi man vil rense Armeen for dem, der have begaaet Tyveri eller andre Forbrydelser, at den her omhandlede Paragraph er indkommen i Udkastet, thi Armeen vil ikke blot ikke destomindre beholde mange Subjecter, der have begaaet Handlinger, der ere ligesaa strafværdige som de, der ere belagte med Forbedringshuusstraf, men den vil selv beholde indenfor sine Rækker saadanne, der, efter at være blevene Militaire, have begaaet disse Forbrydelser. En anden Inconsequent gjør man sig skyldig i, naar man siger, at man ved denne Paragraph tilfigter ikke at faae Noget ind i Armeen, der har været i Forbedringshuset, da naturligvis Ingen, der tjener i Armeen, gjerne vil staa ved en saadans Side — og det er den, at man alligevel kan faae Personer ind, der have været i Forbedringshuset. Jeg skal nemlig i saa Henseende gjøre opmærksom paa et Exempel: den nemlig, som dømmes efter Forordningen af 26de Marts 1841 § 12 og kommer ind i Forbedringshuset, kan dog ikke siges at være dømt til offentligt Arbejde, thi det hedder udtrykkelig i bemeldte § 12, at de ikke skulle sættes til offentligt Arbejde, men i en Straffeanstalt til Opdragelse og Forbedring; disse vilde altsaa ikke blive udelukkede af Krigstjenesten, thi de ere aabenbart ikke dømt til „offentligt Arbejde.“

Det er disse Inconsequenter, men især den, efter min Overbeviisning store Uretfærdighed, der ligger i Paragraphen, som gjør, at jeg maa forbeholde mig at fremkomme med et Amendement til denne Paragraph. Jeg troer, at jeg, da jeg er imod denne Paragraphs Hovedbestemmelse, ikke behøver at indlade mig paa det yderst Bage, som ligger i den øvrige heromhandlede Bestemmelse, forsaavidt den gaar ud paa, at de vedkommende Personer i fornødent Fald skulle kunne anvendes ved særlige Arbeidscommandoer og deslige, istedetfor at indtræde i Hæren. Den ærede Ordfører har heri fundet et Fortrin ved Loven og anseet det for en fortrinlig Maade at løse Opgavens Vanskelighed paa; jeg maa imidlertid tillade mig at udtale det som min Formening, at det ikke er ønskeligt, at der overalt findes noget Bægt og Ubestemt i en Lov, ligesaa lidt som jeg kan ansee det for en heldig Maade at løse Lovgivningsspørgsmaalet paa, at man lader det Vanskelige henstaae ubestemt. Imidlertid vil jeg, som sagt, ikke nærmere gaae ind herpaa; men Hovedsagen synes mig at være at fjerne fra Loven hele den her omhandlede Bestemmelse, der forekommer mig at være høist uretfærdig, og at bidrage saameget, som det staaer i min Magt, at Statens Bestræbelser for, med ikke ringe Arbejde og Omkostninger at reformere Straffeanstalterne ikke skulle være ganske forgjæves; det er jo indlysende, at enhver Reform vil være et forgjæves Arbejde og ikke vil kunne føre til Noget, naar Enhver, der træder ud af Straffeanstalten, skal stemples med en Plet, som ikke alene vanskeliggjør, men endog umuliggjør hans Gjenoptagelse i Samsundet, fordi man udstrækker Straffen ikke blot til visse Aar, men saa langt, at Manden for en i en ung Alder begaaet Overivelses eller Forseelses Skyld, som maaskee igjen er en Folge af forsømt eller slet Opdragelse, af ulykkelige Forhold, hvis sidste Grund ligger i sociale uundgaaelige Forvillinger, skal bære denne Skjændsel, lige til han gaaer ned i sin Grav. Man anvender megen Tid og en stor Masse af Skarpsindighed for at udmaale en enkelt Straffebestemmelse; man troer at have gjort noget Stort, naar man har reduceret Straffen fra et lidt længere til et lidt kortere Aareantal, men man betænker ikke, at man maaskee med et Pennestrøg kaster 10, 20 30—40 Aars Bængere paa det samme Menneske, medens man i Men-

nesselighedens Ravn tog nogle Naaneber bort fra hans Straffetid. Det er spildt Umage, man gjør sig, baade med at reformere Straffemaaderne og Straffeanstalterne, naar man ikke anvender den samme Forsigtighed, den samme Samvittighedsfuldhed, den samme Nøieregenhed, idet man træffer Bestemmelser med Hensyn til de infamerende Straffe.

Orsted: Jeg for mit Vedkommeude kan dog ikke Andet end finde den her omhandlede Hovedbestemmelse, som ogsaa stemmer med, hvad de Udkast, der i Aarene 1844 og 1846 bleve forelagte Stænderne, hensigtsmæssig og svarende til Sagens Natur. Det er ikke i noget Straffeviemed, at Paragraphen udelukker de Personer, der have udstaaet deres Straf, fra at tjene i Armeen; det er hverken for at gjøre det Døde, som de skulle lide for deres Forbrydelse, større, ikke heller for at forbedre dem, at de udelukkes; men det er kun at ansee som en naturlig Folge af deres begaaede Forbrydelse og det Stempel, de ved Straffen have faaet, at man ikke kan optage dem i noget hæderligt Samsund. Der er ogsaa mange andre Forhold, hvori saadanne Udelukkelse finde Sted; saaledes kan Ingen, der har været dømt til Forbedringshuus- Arbejde, blive Borger, og det er altsaa kun med Hensyn til det Krænkende, som det maatte være for Armeen at modtage saadanne Personer, at Bestemmelsen finder Sted. Hvad den Bemærkning angaaer, at der dog kan være Personer i Armeen, der under deres Tjeneste blive straffede for saadanne Handlinger, som efter de almindelige Love vilde medføre Forbedringshuusstraf, saa er det vistnok sandt, at deri ligger nogen Inconsequent, som maaskee kunde gjøre en Forandring i den militaire Lovgivning ønskelig; men jeg troer dog, at den Følelse, som hersker i Armeen, modsætter sig at optage de Individuer, der have udstaaet en Straf af det omhandlede Slags. Det vilde heller ikke være godt for disse Individuer, om de optoges i Armeen, da de let i Krigstjenesten kunde komme i saadanne Forhold, hvor de bleve behandlet med Ringeagt af deres Kammerater; de vilde vistnok være bedre tjente med at kunne tye hen til andre Steder. Forsaavidt som den ærede Rigsdagsmand, der nys talte, nævnte Forordningen af 26de Marts 1841 som et Exempel paa, at den, der dømmes til Forbedringshuusstraf, ikke altid egentlig kan siges at dømmes til offentligt Arbejde, har han vistnok paa en Maade Ret; men deels er det et temmelig enkeltstaaende Exempel, deels kunde jeg ønske en noget forandret Redaction af Udkastets Udtryk i denne Henseende, da det Udtryk, som nu er brugt „offentligt Arbejde“, ikke er ganske adæquat med det Arbejde, der udføres i Forbedringshuset, thi offentligt Arbejde er efter min Mening dog egentlig kun det Arbejde, der udføres af dem, der ere hensatte i Slaveriet. Jeg vil imidlertid ikke lægge videre Bægt herpaa, da Udtrykkene i Udkastet dog vel ikke kunne misforstaaes; derimod vilde jeg ønske, at det øvrige Indhold af Paragraphen kunde gaae ud, idet jeg finder, at man ikke skulde forbeholde sig at anvende de Individuer, som man ikke kunde bruge til Krigstjeneste, paa en anden, extraordinair Maade. Dersom man skulde være gaaet ud fra Frygt for, at Noget skulde ville begaae en Forbrydelse og lade sig dømmes til Forbedringshuusstraf for at undgaae Krigstjeneste, saa er det Noget, som jeg ikke troer, at man har nogen Anledning til at frygte for. Der hører efter den nugældende Lovgivning og Praxis en temmelig grov Forbrydelse til, for at blive dømt til Forbedringshuusarbejde, og denne Straf er desuden saa følelig, at det ialtfald ikkun vilde være et høist slet Subject, der skulde kunne ønske at gaae i Forbedringshuset for at blive fri for Krigstjeneste. Det Tab, der i saa Henseende skulde kunne opstaae for Armeen, vil ikke være stort; men derimod vilde det være meget anstødeligt at give en Lov, der gik ud fra den Forudsætning, at Noget skulde foretrække at paatage sig en saadan Straf, der for bestandig pletter ham, fremfor at underkaste sig Krigstjeneste.

(Fortsætted.)

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Tre og tredivte Møde.

(Fortfat.)

Der næst forekommer det mig, at hvad der her bestemmes, er noget saa vagt, at det alene paa Grund heraf ikke burde finde Plads i Loven; man veed ikke, under hvilke Vilkaar de skulle antages, hvilke Arbejder de skulle bruges til; der bruges endog det særegne Udtryk „særlige Arbeidscommandoer og de s l i g e“. Det er ogsaa antaget af den ærede Ordfører, at der behøvedes en ny Lov for at organisere en saadan Tingenes Orden og for at foreskrive de mere detaillerede Regler i saa Henseende, som maatte være fornødne; men i det Tilfælde, at der virkelig skulde oprettes særegne Compagnier, hvori de Personer, der havde udstaaet deres Straf, skulde arbejde, saa vilde dette virkelig være en stor Forøgelse af den Straf, som de for deres Forbrydelse allerede havde udstaaet, thi de vilde derved komme til bestandig at have et Minde om denne; derimod at blande dem imellem de Andre vilde uden Tvivl findes uoverensstemmende med Hovedbestemmelsens Siemod. Jeg troer ogsaa, at den Nytte, som Landet kan have af saadanne Individer, ikke vil være synderlig stor, men snarere aldeles intetsigende. Ifølge alt dette skal jeg tilraade, at Paragraphen bliver affattet saaledes som i det Udkast til en Anordning om Børnepligten, der blev forelagt Ständerne, ialtfald i det Væsentlige, og at det Tillæg, som her er foreslaaet, maatte bortfalde, og herom skal jeg i fornødent Tilfælde stille et Amendement.

Bisby: Jeg skal i det Væsentlige henholde mig til hvad der er anført af den 11te kongevalgte Rigsdagsmand (David), der nys talte. Jeg finder som han, at denne Paragraph indeholder en ligesaa uhensigtsmæssig som haard Bestemmelse. Jeg finder, at den er uhensigtsmæssig, fordi den aldrig vil kunne føre til det tilsigtede Maal, og fordi det dog maa være Staten af Bigtighed at forbedre den Straffede saaledes, at han igjen kan optages i Samsundet. Der er reist en ny, en uoverstigelig Stranke mellem ham og hele det øvrige Samsund. Naar et Menneske engang er falden, maa det være ønskeligt for Staten som enhver Anden om muligt at gjenopreife ham, og man maa da først og fremmest bygge paa hans Gresfølelse. Det er denne Følelse, der skal lede ham; men denne Gresfølelse, den udsukker man, man tilintetgjør saaledes den Grundvold, paa hvilken man skulde bygge, man paatrykker ham et Brændemærke, der vanskeligere kan blive udslettet af hans Afsyn end det, der er trykket derpaa med det gloende Jern. Den omhandlede Lovbestemmelse er altsaa uhensigtsmæssig og haard; thi det er ikke blot et ringe Tillæg til Straffen, som her bliver paalagt, men det er en meget betydelig Forøgelse, og jo mere levende Gresfølelse den Straffede har, desto haardere er dette Tillæg; ja man kan let tænke sig den Mand, for hvem dette Tillæg er meget mere end den hele øvrige Straf, og hvor en Mand har en saadan Følelse, der er et saadant Tillæg ikke blot haardt, men uretsfærdigt og syndigt. Jeg har derfor ikke heller nogensinde i ældre Tider eller hos Fortidens Nationer, hvor Gresfølelsen, navnlig med Hensyn til Krigstjenesten, var saa stærk, fundet et Sideslykke hertil. Hverken hos Grækere eller Romere fandtes Bestemmelse om, at de, der havde begaaet Forbrydelse, ikke maatte tage Deel i Krigen; tværtimod, jeg har fundet mange Exempler paa, at man har aabnet dem Leilighed til netop i Krigen at udføre deres Forbrydelse, at man har givet dem Leilighed til at afvætte deres Skam, og man har mange Exempler paa, med hvilken Begjærighed og Glæde de have grebet denne Leilighed. I Fredstid vil det maaskee føles mindre; men dersom vi tænke os Fædrelandet i den yderste Fare, saa kunne vi ogsaa tænke os den Følelse, med hvilken en

Mand i den Stilling, som Paragraphen omhandler, skal see sig forbudt at offere Liv og Blod for Fædrelandet, hvor gjerne han end vilde, og dersom man siger, at det er Enhvers Pligt at værne for Fædrelandet, saa synes mig, der er noget selvmodsigende i, at man vil forbyde ham at opfylde denne Pligt. Men dette bliver saa meget haardere, naar man seer hen til, hvor vanskelig Grændsen er at træffe mellem det, hvorfor der skal idømmes Straf af offentligt Arbejde, og det, der kun skal belægges med den ringere Straf af Vand og Brød. Man seer meget ofte, at den, der ved de underordnede Domstole er idømt Straf af offentligt Arbejde, ved Overdomstolene kun idømmes Straf af Vand og Brød, hvilket tyder hen paa, at der kan være forskellige Meninger om Straffskylden, og at det, som bringer Skaalen til at synke til den ene eller anden Side, maaskee kan være en Ubetydelighed; men det bliver endnu haardere, naar man betænker, at denne Straf kan idømmes et Barn, at en Dreng paa 10 Aar kan blive dømt til Forbedringshuset — f. Ex. for Idspaafattelse, for en Drengestreg, om hvilken han maaskee ikke har Begreb —, maaskee kun for et Aar, og at dette ene Aar til hans seneste Alder skal udøve en saa fordærlig Indflydelse paa hans Stilling, paadrage ham en saa uudslettelig Stampet. Naar man seer hen til den practiske Udførelse, viser der sig endnu flere Vanskeligheder og Betæneligheder. Der tales om Arbeidscompagnier; ved saadanne kan der efter min Mening kun forstaaes Sapeurer, Mineurer, Standsarbejdere, overhovedet Afdelinger af Ingenieurcorpset. Skulde disse særskilte Arbeidscompagnier sammensættes af lutter afstraffede Personer, vil man maaskee ikke faae nok; man vil da altsaa maaskee i Fredstid oprette Slavecompagnier rundt om i Landet. Eller skulde kun de afstraffede Personer udgjøre en Deel af disse Compagnier, hvem vil man da befale at tjene i disse Arbeidscompagnier tilligemed dem, som man ikke anseer værdige til at tjene i Hæren med de Andre, og ville ikke de, som man ansatte i disse Arbeidscompagnier ved Siden af disse, med Høie kunne protestere mod denne Anvendelse? I det Dieblis, man altsaa vil sætte denne Bestemmelse i Værk, vil man strax blive overbevist om Uhensigtsmæssigheden, ja maaskee Uudførligheden deraf. Man vil altsaa lade disse Personer blive staaende i Kullerne, men man vil aldrig bruge dem. Er det nu et Menneske med Gresfølelse, saa har han deri en haard Straf, og hans Straf er netop en Følge af, at han har Gresfølelse; dersom han derimod ikke har Gresfølelse, er han i sit stille Sind glad derover, saa betragter han det som en Gevinst for sig, saa bliver det ikke en Straf for ham, men en Løn — en Straf for den Adle, og en Gevinst for den Uadle —, men det skulde vel aldrig være Meningen med en Lov. Dertil kommer det uretsfærdige Princip, som efter mit Skjøn ligger til Grund for den hele Paragraph, og som allerede Ordføreren har berørt, at det nemlig er Straffen, som skal værre et Menneske, medens det dog aabenbart kun er Handlingen; men der gives Handlinger, som ere værrende i den almindelige Mening, men som ikke straffes med offentligt Arbejde, til Exempel Tyveri, første Gang begaaet, og paa den anden Side er der Handlinger, som ikke ere værrende i den offentlige Mening, Handlinger, som vistnok indeholde et Brud paa den offentlige Orden, og som man for Følgerens Skyld maa søge at forhindre, men som dog alligevel ikke lægge en saadan moralsk Fordærvelse for Dagen, at den, som begaaer dem, derved for bestandig maa ansees at have mistet sine Medborgeres Agtelse.

Jeg vil som nogle Exempler herpaa kun nævne: naar man forgriber sig paa en Øvrighedsperson, selv i en underordnet Stilling, under Udøvelsen af hans Embedsforretning, maaskee i Drukkenskab,

naar man i et Slagsmaal kommer til at slaae sin Modstander ihjel uden egentlig at have det til Hensigt, naar man maaskee overdriver sit Nødværge, naar man, som jeg i min Embedstid har haft Exempel paa, med stor Ligegyldighed for Medmenneskers Liv tjører et Menneske over paa Gaden, maaskee atter i Guldstab, naar man lemlæster sig selv, hugger Fingrene af sig for at undgaae Krigstjenesten, og saa bliver dømt lige saa mange Aar i Forbedringshuset, som man har tilbage at tjene i, det er Dumhed, men ikke moralsk Fordærvelse, eller for kun at nævne et Exempel, som vist vil være Enhver bekjendt fra den dronninglundste Sag, hvor mange blev ikke der idømt Straf af offentligt Arbeide, som man ikke tør bryde Staven over, disse Mennesker, som af misledet Retfærdighedsfølelse begik en Selvtægt, som blev saa haardt straffet. Der gives altsaa vanærende Handlinger, som ikke straffes med offentligt Arbeide; der gives Handlinger, som straffes med offentligt Arbeide, uden i den offentlige Mening at være vanærende, og derved bliver Haardheden endnu mere uindefaldende. Men det meest slaaende Beviis endnu paa det Urigtige, som ligger til Grund for denne Paragraphs Bestemmelse, er dog det, som allerede er nævnt af det 11te kongevalgte Medlem (David), at naar en civil Person begaaer 2den Gang Tyveri, bliver han idømt offentligt Arbeide, og da er han altsaa uærdig til at tjene i Hæren; men naar en Soldat, som er i Hæren, begaaer 2den Gang Tyveri, er han værdig til fremdeles at tjene i Hæren, skjøndt Loven i hele denne Paragraph er gaaet ud fra den Forudsætning, at der skulde være en mere levende Gresfølelse hos Hæren end hos Samfundet i det Hele, og at altsaa den samme Forbrydelse, begaaet af en Soldat, maatte gjøre ham endnu meget mere uærdig til at tjene i Hæren end enhver Anden. Det er ved dette Exempel tydeligt nok, hvor vage Forestillingerne i denne Henseende have været og hvorledes de ere i den offentlige Mening med Hensyn til dette Punkt, og jeg troer derfor, at det var meget bedre, at den hele Paragraph gik ud, og at man i dens Sted satte, at de, som ere blevne idømte Straffe for vanærende Forbrydelser eller dømt til offentligt Arbeide, ved deres Indtrædelse i Hæren strax nedsettes i den ringere Klasse, men lod Alt det Dvrigte falde bort.

Ugreen-Udsig: Skjøndt jeg indseer, at der er adskillige Grunde, som lade sig anføre mod Hovedbestemmelsen i denne Paragraph, saaledes som udviklet af den ærede Taler, som nys satte sig, og af det 11te kongevalgte Medlem (David), er det dog ikke mod denne Bestemmelse, jeg her vil tale, men derimod mod den tilføiede Bestemmelse, at de, som ere dømt til offentligt Arbeide, dog derfor ikke fritages for, i fornødent Fald at anvendes ved særlige Arbeidscommandoer og deslige, i hvilket Niemed de skulle forblive staaende i Rullen, indtil de opnaae den Alder, med hvilken Værnepligten i Almindelighed ophører. Den ærede Ordfører har hentydet til, at det er de Uttringer, som ere faldne i Stænderforsamlingerne i denne Retning, der have fremkaldt Optagelsen af denne Bestemmelse i Udkastet. Jeg skal i denne Anledning tillade mig at bemærke, at den roeskildste Stænderforsamling i 1846 vistnok i Præmisserne til sin Betænkning henlede Regjeringens Opmærksomhed paa, om de, der som Uværdige udelukkedes fra Krigstjenesten, derved skulde være aldeles befrieede fra Værnepligtens Opfyldelse; men Forsamlingen tilføiede derhos, at den ikke var i Besiddelse af de fornødne Data til i denne Henseende at kunne gjøre nogen bestemt Indstilling. Der var vel under Sagens Forhandling i Forsamlingen hentydet til, at de Vedkommende maaskee kunde anbringes ved særegne Straffecompagnier, hvorved de kunde afstjene deres Værnepligt; men dette havde i Forsamlingen mødt mange Betænkkeligheder, især af tvende Grunde, den ene, at Indsættelse i et saadant af Forbrydere sammensat Compagni vilde for den Yngre blive en meget farlig Skole, og den anden, at det vilde være haardt for den, som maaskee af Letfærdighed i yngre Alder havde begaaet en mindre Forbrydelse, at skulle vedblive at udpeges i Samfundet som en Forbryder, og at dette i Virkeligheden vilde være at straffe ham to Gange for een og samme Forbrydelse. Om nu end den sidste Udtryksmaade ikke er ganske correct, ligger der dog vistnok en rigtig Tanke til Grund for denne Uttring. Man har nu vel i Udkastet udtrykt sig noget anderledes, idet der ikke er hentydet til særegne Straffecompagnier, men kun til, som det hedder, Anvendelse ved sæ-

lige Arbeidscommandoer og deslige, og den ærede Ordfører har ytret, at han anseer det som en Fordeel, at man har udtrykt sig paa denne vage og mindre bestemte Maade; men jeg kan, som ogsaa et andet æret Medlem har gjort opmærksom paa, ikke ansee dette for noget Unsærligt, og jeg maa navnlig bemærke, at jeg ikke havde troet, at det vilde være nødvendigt, saaledes som Ordføreren har antydet, at en ny Lov i denne Henseende maatte komme til, førend der kunde stee nogen Anvendelse af denne Bestemmelse, og dersom dette skulde være Tilfældet, forekommer det mig allerede af den Grund hensigtsmæssigere, at Bestemmelsen ikke optages i nærværende Lov; thi det vil da i ethvert Tilfælde kunne blive Gjenstand for denne nye Lovgivning, baade om og hvorledes man vil anvende saadanne Individuer. Følgen heraf vilde, dersom Ordføreren's Mening er rigtig, være den, at der for den første Tid og navnlig ved de nærmest forestaaende Udfriivninger ikke kunde stee nogen Anvendelse af Personer af denne Klasse. Men jeg ønskede derhos at erfare, hvorledes egentlig de Ord ere at forståe: at Vedkommende skulle blive staaende i Rullen, indtil de opnaae den Alder, hvori Værnepligten i Almindelighed ophører, om Meningen er, at de ikke skulle behandles ved Sæssionerne med de øvrige Mandskab og saaledes heller ikke deeltage i Lodtrækning med de øvrige Udfriivningspligtige. Dersom dette er Meningen, at de ikke skulle medtages under Lodtrækningen paa Sæssionen, vil disse Personers Stilling blive værre end de øvrige Mødendes, med Hensyn til, at efter den 22de Paragraph i nærværende Udfastanordning de, som trække de høiere Numere eller det saakaldte Frilod, efter deres fyldte 24 Aar ikke i Fremtid mere ville blive udfriivne, medens de i § 7 omhandlede Personer lige indtil den Alder, hvori Værnepligten ophører, nemlig i Reglen til det 38te Aar, vilde kunne blive benyttede til saadanne Arbeider, som der i Paragraphen hentydes til; disse Personer maatte dog vistnok i ethvert Fald nyde Godt af Lodtrækningen og af den Chance, denne giver til at blive fri, lige med de andre Mødende. Det er om dette Punkt, jeg ønsker at erfare Ordføreren's Mening, idet jeg dog derhos holder for, at den hele Bestemmelse helst maatte udgaae.

Utsærling: Jeg er ganske enig med de Herrer, som finde, at denne Paragraph er fuld af store Vanskeligheder, og at det var meget godt, om man kunde undvære den; men jeg troer, at det at undvære den er end mere vanskeligt. Her er nemlig Spørgsmaalet ikke om en Feil i denne Anordning, men om en Feil, der ligger i den hele Overgangstilstand med Hensyn til vort Straffevæsen; det er ikke ved denne Paragraph, ved de her optagne Straffebestemmelser, at En, som har lidt Straf, betegnes som, saa at sige, udfriivret af Selskabet; men det er ganske andre Grunde, som bevirke dette. Det er den ældre Straffelovgivning og den i Forbindelse dermed staaende almindelige Forestilling om en Strafs Natur, som bevirker det, og saalange man ikke kan gjøre Forandring deri, saalange man ikke kan rydde de Hindringer afveien, som ligge deri, saalange kan det heller ikke nytte, at man tvinger disse Individuer ind her som lige anerkjendte med Andre. Det er en Ulykke og en meget stor Ulykke i Samfundet, at Straffen skal følge Individet dets hele Livstid igjennem, men denne Ulykke skriver sig fra Foranstaltninger, som slet ikke staae i nogen directe Forbindelse med nærværende Anordning, og som have fremkaldt en Fordom, som, skjøndt Fordom, kræver sin Aerkjendelse. Hvorfor er denne Paragraph bleven til? Den er bleven til, fordi Fordommen ikke vil indrømme disse straffede Individuer Plads ved Siden af de Andre, og fordi de dog ikke kunne fritages for at opfylde deres Værnepligt. Den Bestemmelse, som dannede den nuværende 2den Klasse i Armeen, havde en lignende Grund og er paa en vis Maade af samme Art; det er et stort Spørgsmaal, om det ikke er en sjælv Foranstaltning, som man netop vil komme bort fra efter denne Værnepligtslov, og om man ikke vil have dem, der henhøre til den anden Klasse, behandlede paa anden Maade eller affondrede i særskilte Compagnier. Det er en Bei, man har maattet betræde overalt, hvor man har haft almindelig Værnepligt, og det vil sandsynligvis ogsaa blive den, man maa betræde her, og det af 2 Grunde: den ene, at de Individuer, som af ganske andre Grunde i den offentlige Mening ikke sættes lige med dem, som ikke have været straffede, ikke kunne træde ind i Armeen paa lige Bilskaar med disse;

den anden, at de ikke skulle vinde nogen Slags Belønning. Thi idet jeg indrømmer, at mangen Gen ved at betages Udgang til Børnepligtens Opsyldelse deri vilde see en Uretstrækelse, mener jeg dog, at Flertallet vil see en Fordeel deri. Lader os ikke hengive os til en Illusion; Flertallet betragter ikke Børnepligten som en Børnære, men som en Børnebyrde, og den, som undrages den, efterat have lidt en Straf, finder en Trost deri over den lidt Straff. Man kan ikke give Love for Undtagelser, og vi behøve heller ikke at gøre det; thi findes der muligen Mand, som efterat have været Straf underkastede ere traadte tilbage igjen i Samsundet og i flere Aar have stræbt hæderlig fremad og da kunne ønske at vise, at de vare værdige til at værne om deres Fædreland, vil man ogsaa godt kunne finde Anledning til at fritage dem for denne Folge af deres Straf; de kunne faae Opreisning. Det er ikke noget Nyt, og det vil heller ikke blive noget Nyt for Fremtiden. Den ærede Deputerede, som talte sidst, har ikke noget Væsentligt at indvende mod den første Deel af Paragraphen, men mod den anden hovedsagelig det, at de omhandlede Personer skulle vedblive at staae i Rullerne, og dernæst at det var saa ubestemt betegnet, hvortil de skulde anvendes, naar man har betjent sig af Udtrykkene „særlige Arbeidscommandoer og deslige“. Dersom man bestemte, at de ikke skulde vedblive at føres i Rullerne, havde man jo vedblevet at sætte en Præmie for den exceptionelle Tilstand, hvori disse Individuer befinde sig; at gøre dette, vilde man ikke kunne uden at antage, at Straffen er uretfærdig. Og hvad tabes der ved, at de blive staaende i Rullerne? De staae til Disposition; hvorledes man vil disponere over dem, beroer paa Statsmagten at bestemme. Men, sagde det ærede Medlem, skulle de da ikke deeltage i Lodtrækningen? Er der da ikke en heel Klasse tilbage, efterat Udskrivningen er fæet, hvori Lodtrækning finder Sted, og kunne de ikke i paakommende Tilfælde trække Lod med denne? Er der ikke en særegen Klasse, hvoraf der tages Mandskab til extraordinaire Arbejder? Ere ikke alle de, som tages til Sygevogtere, ere ikke alle de, som tages til Forpleining ved Armeen, anvendte ved særlige Extracommandoer? Jeg siger ikke, at de i Paragraphen omhandlede Personer skulle sættes ind i denne Klasse, jeg siger kun, at de kunne trække Lod med den og derefter bruges paa den særegne Maade, som det maatte findes hensigtsmæssigt, og som nærmere maatte bestemmes efter den hele Organisme. Der er i den hele Paragraph fra Hærens Side ingen practisk Vanskelighed; der kan i Hærens Organisation træffes saadanne Foranstaltninger, at disse Individuer i paakommende Tilfælde kunne bruges; der er fra Udskrivningens Side heller ingen Vanskelighed, de høre til deres Aars Klasse, og naar denne Aars-Klasse skal udskrives, trække de deres Lod med, og forsaavidt de komme ind i Armeen, indtage de den Stilling, der specielt er angivet for dem. Vanskeligheden ligger altsaa i deres Forhold til Samsundet. Denne Vanskelighed er stor, men den maa løses, ikke i Børnepligtsanordningen; den maa løses ved en Reform i vort hele Straffesystem. Vi ere i denne Henseende i en Overgangsperiode; men lad Overgangen være gjort, lad Meningerne have dannet sig, at Opholdet i Forbedringshuse medfører en virkelig Forbedring, saa kunne vi være overbeviste om, at vi kunne optage dem igjen i Samsundet, og denne Paragraph kan da slettes ud. Jeg indrømmer, at Paragraphen indeholder en Concession, som gjøres Fordommen; men skulde vi rense enhver af vore Love for Gfstergivelse mod enhver saadan Fordom som denne, vilde det være et stort, et meget stort Arbejde, vi havde at foretage. Medens jeg derfor erkjender, at Paragraphen kan være mindre god, troer jeg dog, at det er lettere sagt, at Paragraphen er uheldig, end at finde en bedre at sætte istedet.

David: Det ærede kongevalgte Medlem, som nys satte sig, sagde, at Vanskeligheden maatte løses, men ikke i Børnepligtsloven; jeg skal tillade mig herpaa kun at svare, at dersom han selv maa indrømme, at der er sociale Vanskeligheder at løse, er det en billig Fordring, at Børnepligtsloven ikke skal gjøre Vanskelighederne endnu større og ikke skal kaste nye Vanskeligheder ind i Spørgsmaalets Løsning. Alt hvad det ærede Medlem har yttret om ikke at udstrøge af de bestaaende Love de Indrømmelser, som man har gjort Fordommen, kan til en vis Grad være i sig selv Rigtigt; men deraf følger slet ikke, at man skulde være berettiget til at udvide disse Indrøm-

møller og til at bringe Fordommen nye Offer, hvad man vilde gjøre, naar man udvidede Straffens infamerende Virkning til alt offentligt Arbejde. Det er i Korthed, hvad jeg vilde give ham at betænke; forøvrigt skal jeg ikke unblade at tage til Indtægt, at han selv kalder denne Bestemmelse i Lovudkastet for uheldig. Siden jeg har reist mig, skal jeg tillade mig at henvende mig til den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted), for hvis Anstuelser i criminalistiske Anliggender jeg isvrigt sikkerlig som Enhver maa have den dybeste Verbødighed, og gjøre opmærksom paa, at naar han har betegnet det som en naturlig Folge af Straffen, hvorfor det ikke kan kaldes uretfærdigt at ville forplante Mindet om, at et Menneffe har været i en Straffeanstalt indtil hans Livs Ende, kan dermed ikke vel harmonere den anden Paastand af den samme ærede Rigsdagsmand, at det vilde være uretfærdigt at sætte et saadant Menneffe i et særegt Arbeidscompagni, fordi man saaledes vilde vedligeholde Mindet om, at han har været straffet. Evertimod tillader jeg mig at troe, at hvad der i sidste Tilfælde vilde være uretfærdigt, ogsaa maatte være det, og end mere, i første Tilfælde, naar man, fordi Gen havde været i Forbedringshuset eller været underkastet en offentlig Arbejdsstraf, vilde have, at han hele sit Liv skulde være uværdig til at deeltage enten i Børnepligts-Uren eller i Børnepligts-Byrden; thi man kan gjerne fuldkommen indrømme, at den almindelige Mening i lang Tid vil betragte Børnepligten mere som en Byrde end som en Uret, og selv at den, som saaledes bliver fri for Børnepligten, maaskee vil gotte sig i sit Hjerte over, at hans Forbrydelse dog har haft denne Folge, men man kan være lige saa vis paa, at Menigmand og hans Omgivelses vilde benytte denne hans exceptionelle Stilling til at stede ham endmere tilbage fra Samsundet og finde Anledning til ikke at tage ham i Tjeneste eller paa anden Maade at samvirke med ham, for at han derved kunde forskaffe sig sit Livs Ophold, og paastøde som Grund, at han er betegnet som Gen, der ikke er værdig til at deeltage i Uren eller Byrden af Børnepligten.

Ørsted: Jeg troer dog, at der er stor Forskjel paa, at Nogen ikke skal gjøre Krigstjeneste — det er nemlig noget ganske Negativt, og naar de trække sig tilbage, vil det ikke let blive bemærket, da der er saa mange Andre, som blive frie, ved Lodtrækning, paa Grund af Svaghed eller af andre Aarsager — og det at bruges i særskilte Arbeidscompagnier, eller overhovedet at anvendes paa en saadan Maade, at den Stilling, hvori de sættes, betegne dem som Forbrydere, hvilket naturligtvis maa være langt mere krænkende for dem. Jeg troer, at de Fleste, naar de komme ud af Straffeanstalten, ville være bedretjente med at drage hen paa et Sted, hvor man ikke kjender dem, og søge ved ordentligt Forhold der at oprette, hvad de have tabt, end ved at komme ind paa et Sted, hvor deres tidligere Forbrydelse bestandig vil mindes. Derfor troer jeg, at man vil fyldestgjøre alle Hensyn ved at udelukke de ommeldte Personer fra at tjene og ved ikke at paalægge dem nogen anden Tjeneste istedetfor den almindelige Krigstjeneste. At der vil opstaae adskillige Anomalier ved enhver Behandling, som man vedtager for de omhandlede Personer, vil jeg gjerne tilstaae; men jeg antager dog, at den Anomali, som fremkommer ved at følge Udcastets Hovedbestemmelse og lade Paragraphens sidste Deel udgaae, vil være den, der vil have den mindst skadelige Folge.

Ørsted: Jeg troer, at jeg i det Væsentlige kan henholde mig til, hvad den ærede Deputerede for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted) nys yttrede, forsaavidt angaaer Hovedbestemmelsen i Paragraphen; thi Udelukkelsen fra Armeen fremtræder ikke i det Ødre som en Betegnelse af, at Vedkommende tidligere er straffet. Det er kun forsaavidt der er Tale om faste Arbeidscompagnier, at det Argument, som hentes fra, at Straffen derved forlanges ubover den lovbestemte Tid, og fra lignende Betragtninger, kan have nogen Betydning, men ikke imod den første Bestemmelse, at de skulle udelukkes fra militair Tjeneste; thi det er, som alt bemærket, ikke Noget, der fremtræder som nogen Betegnelse, hvorved disse Personer ligesom erholde et Mærke. Jeg blev spurgt af den ærede Deputerede for Kjøbenhavns 4de District, om jeg havde forudsat, at de skulde tage Deel i Lodtrækningen, og da de ikke ere undtagne deraf, er det vel en Selv-

følge, at de maae behandles som den Aldersclasse, hvortil de høre, kun at de ikke ere Gjenstand for Udskrivning til den staaende Hær. Forsaavidt det er berørt, at jeg i mine tidligere Ytringer skulde have forudsat, at der behøvedes en ny Lov for at organisere egentlige Straffecompanier eller Arbeidscompanier, saa gif mine Ytringer kun ud paa, at forsaavidt der var Spørgsmaal om at give en stadig Organisation, vilde saadan Foranstaltning være Gjenstand for Folkerepresentationens Overveielse; men forsaavidt der kun er Spørgsmaal om i extraordinaire Tilfælde at afbenytte den Arbeidsstyrke, som disse Individuer kunde afgive, saa er det en Selvfølge, at der ikke behøvedes nogen ny Lov, men at dette er Gjenstand for en Administrationsforanstaltning af vedkommende militaire Autoritet. Det, der er det Væsentlige ved Bestemmelsen, er, at der fastsættes, hvilke Individuer der skulle udelukkes af den faste Tjeneste og ved Siden deraf udtales, at disse Individuer ikke skulle være fritagne for al Krigstjeneste.

Algreen-Udsig: Hvad af den ærede Ordfører er bemærket, stemmer ikke med hvad der af det 28de kongevalgte Medlem (Tscherning) er yttret, idet efter hans Formening disse Individuer ikke strax skulle tage Deel i Lodtrækningen, men at der, naar der er Spørgsmaal om at benytte de Aldersclasser, hvortil disse Individuer høre, da skal foregaae en Lodtrækning. Nu indseer jeg ikke, hvorledes Lodtrækning da skulde kunne foregaae, da her ikke er Tale om Lodtrækning ved anden Leilighed, end ved den første Udskrivning, og der ikke er Tale om den ved Benyttelsen af de Individuer, der ere i Krigsreserven eller Forstærkningen; men jeg kan ikke Andet end være enig med den ærede Ordfører, naar han har udtalt, at disse Personer maatte blive behandlet lige med de andre, og forsaavidt ogsaa tage Deel i Lodtrækning ved Udskrivningen og derved komme til at nyde godt af samme, hvis de erholde det saakaldte Friløb. Naar dette skeer, bortfalder Hovedindvendingen fra min Side, og det er med Hensyn dertil, at jeg udhævede de i Forordningen brugte Udtryk „at de Vedkommende skulle blive staaende i Rullen med de øvrige Børnepligtige“, et Udtryk, som vistnok ikke er ganske passende, naar de strax skulle møde ved Sessjonen og der behandles lige med de Andre.

Ordføreren: Jeg forstaaer ikke ret, hvilken Uoverensstemmelse der skulde være imellem, at de skulde deeltage i Lodtrækningen med de Andre ved Sessjonen og dog blive staaende i Rullen. Der er nemlig ikke Spørgsmaal om at organisere nogen særegen Lodtrækning for disse Individuer; men det er en Selvfølge, at der ikke er Tale om nogen anden Lodtrækning end den, som finder Sted i den Aldersclasse, der staaer for Udskrivning, idet det, naar de møde for Sessjonen, maa afgjøres, om de skulle udskrives eller ei. Jeg fatter saaledes ikke, hvor Lodtrækningen senere skulde skee.

Algreen-Udsig: Det fatter jeg heller ikke, og jeg har heller ikke forudsat Noget derom.

Tscherning: Jeg troer ikke, at der er nogen Uoverensstemmelse mellem de ærede Medlemmer, da de ikke lægge Mærke til, at Lodtrækning finder Sted meer end een Gang, naar Folk udskrives; thi ofte udskrives der ogsaa af Trainkudskklassen ved Lodtrækning, og naar der skal udskrives af dem, der efter deres 24de Aar gaae over i Forstærkningen, og naar man ikke benytter dem Alle, er man atter nødt til at gribe til Lodtrækningen for at udfinde, hvem der skal udskrives. Altsaa ligesaa hyppigt, som man benytter Mandskab af en Aldersclasse, i hvilken der ikke udskrives efter et vist Numer, maa der Lodtrækning til for at udfinde, hvem af denne Aldersclasse der skal benyttes. Der kan altsaa finde Lodtrækning Sted i mange forskjellige Aldersclasser, som ogsaa dette Aars Udskrivning har vist.

Algreen-Udsig: Efter Ordføreren Bemærkning ville altsaa de Personer, der have været domte til offentligt Arbejde, tage Deel i den 1ste Lodtrækning, der foregaaer, og senere udskrives efter den Aldersclasse, hvortil de høre.

Formanden: Hvis ingen Flere maatte ønske at yttre sig, kunde man maastee ansee Discussionen af denne Paragraph for endt

og derpaa gaae over til Discussionen af §§ 8, 9 og 10, og jeg skal derved henstille til Forsamlingen, om det, da Discussionen om Forstaaelsen af Lægdrullealderen ved Behandlingen af § 4 har været saa udførlig, maatte være nødvendigt paany at discutere dette ved § 8.

Ordføreren: Jeg skal tillade mig at oplæse disse Paragrapher tilligemed Udvalgets Betænkning til disse Paragrapher.

Paragrapherne lyde saaledes:

§ 8.

Ved Anvendelsen af de Bestemmelser i nærværende Forordning, hvorefter Rettigheder og Forpligtelser beroe paa en vis Alder, bliver stedse kun at tage Hensyn til den saakaldte „Lægdrulle-Alder“, Aaret beregnet fra 1ste Januar til 31te December.

§ 9.

Enhver Mandsperson bliver, saasnart han er confirmeret, at indføre i Lægdrullen, til hvilken Ende Sognepræsten har at gjøre behørig Anmeldelse om de confirmerede Drengene.

De, der paa den Tid, nærværende Anordning træder i Kraft, alt ere confirmerede, men ei endnu have opnaaet 23 Aars Alderen, have i Løbet af Januar Maaned næste Aar at anmelde sig hos vedkommende Lægdsforstander for at optages i Lægdrullen paa det Sted, hvor de til den Tid have fast Ophold, og til den Ende at fremlægge Døbeattest eller andet lovligt Beviis for deres Alder. Om Anmeldelsen meddeles den Paagældende et Beviis uden Betaling, hvormed han siden har at legitimere sig. De, der forsømme saaledes at anmelde sig inden den ansførte Tid, blive ved Politiretten at ansee med en Mulct af 5 Rbd., hvilken Mulct gjentages for hvert af de paafølgende Aar, Anmeldelsen forsømmes, indtil de Paagældende skulle møde for Sessjonen.

Under samme Mulct skulle Bekjendere af andre Confessioner end den evangelisk-lutheriske og reformeerte anmeldes for Lægdsforstanderen, for at indføres i Rullen, naar de fylde det 15de Aar.

Den samme Forpligtelse paalægges fremdeles Fremmede, som nedfattede sig her i Riget, saavel med Hensyn til deres Børn som til dem selv, forsaavidt de ere i det i § 1 omhandlede Tilfælde og ei endnu have opnaaet den Alder, hvormed Børnepligten aldeles ophører.

De hidtil for Børnepligten fritagne Mandspersoner, som ere fødte i Aaret 1826 og saaledes staae for Udskrivning paa den første Sessjon, ville, saafremt de ikke have anmeldt sig til den angivne Tid eller i alt Fald forinden Sessjonens Afholdelse, være at udstrive forlods.

§ 10.

Børnepligten opfyldes enten i vor Land-Armee eller i vor Sø-Tjeneste, i Uoverensstemmelse med de Regler, som indeholdes i det Følgende.

Udvalgets Betænkning lyder saaledes:

ad § 8. Udvalget formener, at det i denne Paragraph bør udtales, hvorledes Lægdrullealderen beregnes, og at der derfor gives Paragraphen den Tilføining:

„og forstaaes ved Lægdrullealder det Aldersaar, som den Paagældende har fyldt ved det løbende Aars Begyndelse.“

ad § 9. Det foreslaaes, at der i 2den Passus, 2den Linie, efter Ordet „have“ tilføies „forsaavidt de ikke allerede ere optagne i Rullen“. Ligeledes foreslaaes, at den i Paragraphen nævnte Mulct nedfattes til 2 Rbd.

Overskriften over 2det Capitel formenes, i Lighed med Overskriften over 3dte Capitel, at burde forandres til „Om Børnepligten i Henseende til Land-Krigstjenesten.“

(Fortætted.)

1848.

Beretning

No. 85.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Tre og tredivte Møde.

(Fortsat)

Med Hensyn til § 8 gaaer den af Udvalget foreslaaede Tilføiing kun ud paa at tilføie en Definition eller Forklaring af hvad der forståes ved Lægdsrullealderen. Da der allerede tidligere har været Discussion under denne Sags Behandling om Forståelsen heraf, skal jeg kun tilføie, at Udvalget ikke har tilslaget, ved at opstille denne Definition, at give nogen ny Forklaring over Lægdsrullealderen, men kun at give en Forklaring over samme, der er overeensstemmende med den Maade, hvorpaa den hidtil practisk er forstaaet. Det er vel saa, at den Definition, der er foreslaaet af Udvalget ikke i Ord er overeensstemmende med den Forklaring af Lægdsrullealderen, der er givet i Forordningen af 27de Juni 1842, men ved at søge at definere dette Begreb gif man deels ud fra, hvorledes Lægdsrullealderen practisk er bleven bragt i Anvendelse, deels fra Udtrykkene i det forelagte Udkast, hvor de i 1826 fødte Personer forudsattes i Aaret 1849 at være 22 Aar gamle. Denne Forklaring er aldeles overeensstemmende med Anordningen af 23de September, thi denne Anordning, der omtaler Individerne i Forhold til Udskrivningen i 1848, kalder de i Aarene 1823, 24 og 25 fødte for 24, 23 og 22-aarige, og altsaa ville de i Aaret 1826 fødte have opnaaet en Lægdsrullealder af 21 Aar i Aaret 1848 og altsaa af 22 Aar i Aaret 1849. Da der allerede har været Discussion om den Definition, der er foreslaaet, er rigtig, vil det naturligviis være Gjenstand for videre Overveielse i Udvalget, om det maatte findes fornødent at gjøre nogen Forandring i denne Definition, og Udvalget forbeholder sig derfor at gjøre Forslag til en anden Redaction ved Sagens endelige Behandling, forsaavidt et saadant Forslag maatte findes fornødent. Hvad § 9 angaaer, da har denne Paragraph givet Anledning til ikke saa Betæneligheder under Behandlingen i Udvalget. Man fandt hele Paragraphen meget uheldig redigeret, idet deels Bestemmelser, der ere constante og skulle gjælde for Fremtiden, ere sammenblandede med aldeles transitoriske Bestemmelser og uden nogen streng Orden fastede ind imellem hinanden, deels enkelte Udtryk ikke ere correcte, f. Ex. naar der i 1ste Passus nævnes „Sognepræster“, thi ogsaa andre Geistlige end Sognepræster beskæftige sig med Confirmation og have med Lægdsvaesenet at gjøre. Det er ligeledes klart, at 4de Passus sigter til at bestemme den Maade, hvorpaa de i § 1, 2den Passus, og i §§ 2 og 3 omhandlede Personer, om hvis Indførelse i Rullen ved Confirmationsalderen der ikke er Spørgsmaal, skulle opføres i Rullen, og derhos bruges Udtrykket „Fremmed“. Dette bragte Udvalget til at overveje, om man ikke skulde omredigere hele Paragraphen; men man kom til det Resultat, at naar man vil opnaae noget synderligt Bedre, saa var det ikke blot Formen, men hele det materielle Indhold, som man maatte gaae ind paa og foreskrive en ny Maade, hvorpaa Rullerne skulle føres og Controllen med Rulleføringen finde Sted, idet Børnepligtsanordningen forlader den tidligere firkte Maade ved Indførelsen i Rullerne ved Fødselen, og det fandtes at have Betæneligheder, saaledes som Udkastet har gjort, at knytte Indførelsen til Confirmationen, da denne indtræder til forskjellig Tid og ikke i samme Alder for Alle, og derhos Mange, i det Aar, hvor Confirmationen indtræder, skifte Opholdssted, saa at det let kan lede til Uregelmæssigheder at knytte Indførelsen til Confirmationen. Man fandt, at den Vej, man kunde gaae,

var at sætte de communale Autoriteter i Virksomhed med Hensyn til Indførelse i Rullerne; men ved nærmere Overveielse fandt man det betæneligt ved blot at emendere Anordningen at indføre et nyt Princip for Rulleføringen, ligesom det ogsaa vilde have practiske Vanfeligheder, at der ikke er forelagt noget Forslag hertil fra Regjeringens Side, og dertil udfordredes en Række af detaillerede og specielle Bestemmelser. Dertil kom som det Afgjørende, at den communale Organisation paa Landet og i Kjøbstæderne forestaaer en Forandring, og naar der skulde paalægges dem nye Forretninger, synes det bedst at udsætte det og paalægge dem disse samtidigt med den nye Organisation. Ravnlig forestaaer ogsaa en Forandring med den bestaaende Lægdsbestyrelse, idet, som bekjendt, Lægdsforstanderierne paa mange Steder ere paaagte den private Godsbesidder, og efter hvad man maa forudsætte, vil den forestaaende Omorganisation i Godsforholdene medføre, at den Deelagtighed i Lægdsbestyrelsen, der paaaligger den private Godseler, vil falde bort og gaae over til den offentlige Autoritet. Da der saaledes forestaaer en Forandring af hele denne Sag, baade med Hensyn til de Autoriteter, der nu have Lægdsbestyrelsen, og dem, som man for Fremtiden maatte ønske, at Lægdsbestyrelsen skulde tilfalde enten ganske eller for en væsentlig Deel, har man fundet, at det ikke var det rette Moment at fremkomme med et saadant Forslag, saameget mere som man ved Conference med Justitsministeren har erfaret, at der fra Regjeringens Side er paatænkt et nyt System for Rulleføringen, og at der skulde finde en Medvirkning fra Communalbestyrelsens Side Sted ved samme. Man har saaledes fundet det rigtigst for Dieblirket ikke at fremkomme med noget Forslag, og Udvalget fandt da, at man burde lade Paragraphen staae, som den er, og see, hvorledes man kunde hjælpe sig med den, da ialtsald den nu foreslaaede Maade for Indførelsen i Rullerne og Udførelsen af Controllen med samme ikke for lang Tid vil blive bestaaende. Det er derfor kun nogle Smaaforandringer, som Udvalget har foreslaaet, nemlig at de Individier, der ere confirmerede, men endnu ikke have opnaaet 23Aars Alderen, ikke have nogen Forpligtelse til at melde sig, naar de allerede ere indførte i Rullen. Man har nemlig i de hidtil førte Ruller alt væsentligt Materiale til at faae Rullerne førte for deres Vedkommende, og det er altsaa unødvendigt at paalægge denne Deel af Befolkningen nogen Gæne. Endelig er Mulcten af 5 Rbd. for enkelte Individier temmelig hoi, og man har derfor foreslaaet den nedsat til 2 Rbd. Endelig skal jeg endnu tilføie som en Grund, hvorfor man har troet ikke at burde foreslaae nogen Forandring i Paragraphens Bestemmelser, at dersom det skulde findes nødvendigt nu strax ved Optagelsen i Rullen, at de vedkommende Communalautoriteter ydede Lægdsbestyrelsen nogen Medvirkning, saa vilde det staae i Ministeriets Magt at foranledige dette ved at lade udgaae en Ordre dertil, saaledes som dette er skeet i Sommer med Hensyn til Udskrivningen af de Individier, der omhandles i Anordningen af 23de September.

H. D. Bruun: Det er til sidste Passus i § 9, at jeg maa tillade mig at gjøre nogle Bemærkninger. Det hedder nemlig deri: „De hidtil for Børnepligten fritagne Mandspersoner, som ere fødte i Aaret 1826 og saaledes staae for Udskrivning paa den første Session, ville, saafremt de ikke have anmeldt sig til den angivne Tid eller i alt Fald forinden Sessionens Afholdelse, være at udskrive forlods.“ De altsaa, som ere fødte i 1826, og som nu have 22 Aar Lægdsrullealder, skulle udskrives forlods paa Grund af en simpel Udeblivelse eller Undladelse af Anmeldelse, ifølge § 9. Dette forekommer mig ikke at

være i Harmoni med § 23 i Udkastet. Jeg mener, at der er opstillet i Anordningen som almindelig Regel tre Tilfælde: enten at den Paagældende udebliver fra Sessionen til Udskrivningen, men har lovligt Forsald; i dette Tilfælde bestemmer Udkastet ikke, hvad der skal gjælde, eller at han udebliver uden lovligt Forsald, og i dette Tilfælde foreskriver 23de §'s 1ste Passus, at han første Gang skal udskrives forløbs og anden Gang skal afgives til 4 Mars stadig Garnisonstjeneste, eller endelig, at han maa ansees for forsætlig, eller, som det i § 31 i Slutningen hedder „svigagtig at ville unddrage sig for Børnepligten“. Jeg har havt den Formodning, at det muligvis var en Redactionsfeil, at der ikke i sidste Passus til § 9, var brugt saadanne Udtryk, som f. Ex. „naar den Vedkommende forsømmer at anmeldte sig inden den i § 9 fastsatte Tid, og naar dette ikke grunder sig paa lovligt Forsald fra Vedkommendes Side.“ Denne Formodning har tabt endeel af sin Vægt for mig, navnlig derved, at § 16 indeholder en lignende Bestemmelse som § 9 og gjælder omtrent for de lignende Tilfælde, nemlig naar der begjæres Udsættelse med Udskrivningen. Den Vedkommende, som da faaer Udsættelse og efter Udsættelses-Tidens Udløb udebliver fra Sessionen, skal ogsaa udskrives forløbs, hvad enten han har havt lovligt Forsald, eller ikke. Disse to Tilfælde ere paa en Maade staaende sammen; men derfor kan det dog muligen være en Redaktionsmangel, at hine Udtryk ikke ere komne til at staa i § 9. Er dette ikke Tilfældet, forekommer det mig derfor, at denne Bestemmelse vil være uhenigtsmæssig; thi netop de, som nu første Gang skulle udskrives og som ere fødte i 1826, netop med Hensyn til dem kunde det tænkes, at de ved eet eller andet Forsald ere forhindrede fra at gjøre den Anmeldelse, som § 9 foreskriver, eller fra senere at fremstille sig førend Sessionens Afholdelse, og de skulle da være underkastede forløbs Udskrivning, hvilken Virkning Udkastet kun tillægger i andre Tilfælde den Udeblivelse, som ikke er grundet paa, at Vedkommende har havt lovligt Forsald. Hvis det derfor ikke ligefrem er nogen Mangel ved Redaktionen, saa skal jeg tillade mig derom at fremkomme med et Forandringsforslag.

Orsted: Efter min Overbeviisning er det ikke blot et forandret Udtryk, hvorved § 8 har gjengivet den Bestemmelse af den Lægsdrullealder, som tidligere indeholdtes i Forordn. af 27 Juni 1842 og som er gjentaget i de Udkast til en Børnepligts-Anordning, der have været Stænderne forelagte, men det er en Forandring deraf. Jeg finder, at Forordn. af 27 Juni 1842 er aldeles klar i sine Udtryk, og jeg troer aldeles hensigtsmæssig, og jeg kan ikke forestille mig, at der bør gjøres nogen Forandring deri. Jeg har iøvrigt tidligere antaget, at det kun var en Irring fra Comitens Side, at den har foreslaaet et saadant Tillæg til § 8, som findes i Betænkningen, og jeg har derfor meent, at naar der i § 4 og i § 9 tales om, at de i 1826 fødte ogsaa skulde være børnepligtige, saa var dette en exceptionel Bestemmelse, saa at de, uagtet de havde overskredet den Alder, hvori Børnepligten i Almindelighed tager sin Begyndelse, dog undtagelsesviis skulde udskrives, og jeg har fra dette Synspunkt udtalt mig derimod; thi naar man erklærer alle dem, som ei have overskredet Udskrivningsalderen og som hidtil vare frie for Børnebyrden, for børnepligtige, saa gaaer man dem saa nær som muligt, og man bør ei tage dem, som ere fødte et enkelt Aar forud med som en Undtagelse. Derfor har jeg ogsaa troet, at naar § 5 blev som den var, da de, som vare fødte i 1826 burde sættes ved Siden af dem, som vare fødte i de foregaaende Aar, og gjøres til Gjenstand for Behandling efter Bestemmelserne i Forordn. af 23de Septb. 1848, men ikke behandles paa en særegen, strengere Maade. Dersom det derimod her erkjendes, at § 8 bør affattes i Overensstemmelse med Forordn. af 27de Juni 1842, og at Forordn. af 23de Septb. 1848 maa bortfalde, saa troer jeg, at det deraf vil blive Følgen, at de i 1826 fødte Personer, paa hvilke Børnepligten ei forhen hvilede, bør være frie for denne Pligt, og at den alene kommer til at hvile paa dem, som have opnaaet 22 Mars Alder, efterat Anordningen er udkommet, og at altsaa kun de, som ikke ere komne ud over 22 Mars Alderen, eller de, der ere fødte i 1827, skulle behandles ved den forestaaende Session. Naar den ærede Comitee her har beraabt sig paa Forordn. af 23de Septb. 1848 som Hjæmmel for sin

Forklaring af Lægsdrullealderen, saa seer jeg dog ei, hvortil denne Anordning, om den endog virkelig kunde lede til denne Mening, kunde gjøre Forandring i det, som allerede er bestemt ved en ganske klar Forordning.

Hvad § 9 angaaer, da maa jeg erklære mig ganske enig med det, der er sagt af den ærede Ordfører om det Mangelfulde ved den hele Redaction af denne Paragraph. Jeg troer endogsaa, at den har adskillige andre Mangler end de af ham udhævede; men jeg skal, da det erkjendes, at den er uheldig redigeret, og jeg saaledes maa antage, at der vil fremkomme et Forslag til dens Forandring, ikke opholde mig ved at fremføre de flere specielle Bemærkninger, som jeg kunde have at gjøre ved samme. Jeg skal kun bemærke, at jeg maa ansee den hele Control, som er foreskrevet ved § 9 i Forbindelse med § 34, for at være aldeles utilstrækkelig og uhenigtsmæssig. Men naar det erkjendes, at de Bestemmelser, som indeholdes i Paragraphen, ikke ere hensigtsmæssige, saa seer jeg ikke, hvorledes man kan tilraade eller beslutte — hvad der nu maatte blive Forsamlingens Egenkab — at man skal blive staaende ved Paragraphen. Den Omstændighed, at man kan vente en Forandring af Lægsbestyrelsen, seer jeg ikke, kan have nogen Indflydelse paa, hvorledes Paragraphen for nærværende Tid bør redigeres. Maafee man af denne og andre Grunde kunde ledes til det Resultat, at man ikke i Anordningen bør optage Noget om, hvorledes Rullerne skulle føres og om Forpligtelsen til at anmeldte sig, men at det kunde overlades til Regseringen at udgive en Anordning derom. Og for sig, naar man antager, at den lovgivende Magt allerede er gaaet over til Folket, kunde man ansee dette for at ligge udenfor Regseringens Competence, da der maatte foreskrives Bestemmelser, der paalagde de Vedkommende enten under Mulct eller anden Straf Opfyldelsen af visse Forpligtelser; men jeg mener, at naar den nærværende Forsamling har meent, at der burde gives saadanne Bestemmelser, vil deri kunne ligge fornøden Autorisation for Regseringen til at træffe de fornødne Foranstaltninger i saa Henseende. Jeg troer, at det er det Hensigtsmæssigste, Forsamlingen kan gjøre, da det vistnok vil være meget vanskeligt her at komme til et Resultat desangaaende. Hvorvidt det maa ansees hensigtsmæssigt at overlade Rulleføringen til Communalbestyrelsen, skal jeg lade staae ved sit Vord, men jeg antager, at det vil blive et yderst besværligt Arbejde, der derved paabyrdes Communalbestyrelsen, og jeg troer ikke, at man kan vente, at det vil blive udført med den Nøiagtighed, med hvilken det er bleven udført af de Personer, hvem det hidtil har paaliggert; men da dette vil blive Gjenstand for nærmere Overveelse, saa troer jeg, at Forsamlingen gjør rettest i ikke nu at gaae ind derpaa.

Hvad specielt angaaer, at Mulcten bør nedsættes, da forekommer dette mig at være aldeles utilraadeligt. Jeg troer nemlig, at en Mulct af 5 Rbd. allerede vil være et temmelig svagt Motiv for den, der vil unddrage sig for Børnepligten, til at lagttage hvad der paaligger ham. Mere Grund turde der være til at fastsætte et Maximum og et Minimum. For de mere Formuende vil nemlig en Mulct af 5 Rbd., og end mere af kun 2 Rbd., være en saadan Ubesydighed, at Hensigten ei vil opnaaes, og for de mindre Formuende og for dem, som kunne formodes at have gjort sig skyldige i Forsømmelse af Mangel paa Kundskab til Anordningen, kan en saadan Mulct være altfor byrdefuld.

Dersom der fremkommer en ny Redaction af Paragraphen, saa forudsætter jeg, at man maa være besejlet til at gjøre de Grindringer derimod, som man maatte finde Anledning til, uagtet de ikke ere begrundede ved den foreløbige Behandling, under hvilken et saadant Forslag ikke er fremkommet. Under denne Forudsætning skal jeg afholde mig fra at gjøre de flere Bemærkninger, jeg ellers kunde have at gjøre ved denne Paragraph.

Røder: Jeg skal blot tillade mig at bemærke, at det ikke er anført, hvem Mulcten skal tilfalde. Overhovedet er det ikke i hele Udkastet nøiagtigen bestemt, hvilken Kasse Mulcterne skulle tilfalde. Som det synes er det et Princip, at de Mulcter, der dicteres ved Politiretten skulle tilfalde Fattigkassen (sædvanlig Stedets Fattigkasse), hvorimod de, der dicteres ved Sessionen, skulle tilfalde Landmilitefondet. Som en Folge heraf kunde man tilføie, at Mulcten skal tilfalde Stedets Fattigkasse. Forøvrigt maa jeg erklære mig ganske enig med den ærede Taler, som nylig satte sig, i at der burde bestem

mes et Maximum og et Minimum, thi undersøges Sagen ved Politiretten, vil der for Dommeren kunne være Grund til at dictere en højere eller lavere Mulct.

Orsted: Jeg troer, at naar der ikke er nogen anden Bestemmelse, maa Mulcten tilfalde Politikassen; thi Pl. af 19de Februar 1821 indeholder den almindelige Bestemmelse, at naar ei anderledes er fastsat, skulle Mulcter ved Politiretten tilfalde Politikassen. I dette Tilfælde troer jeg derfor ikke, at der mangler nogen Bestemmelse, fordi man kan forholde sig efter de almindelige Regler; men jeg troer, at der mangler Conseqvents i andre Tilfælde, thi det er vilkaarligt, at Mulcter, der efter Fordn. dicteres ved den samme Ret, i eet Tilfælde skulde tilfalde Fattigkassen og i et andet Politikassen, naar der ikke er specielle Grunde herfor tilstede. Men at visse Mulcter tilfalde Landmilitiefonden, og andre de respective Fattigkasser eller Politikasser, kan ikke siges at være nogen Inconseqvents, for saavidt nogle dicteres ved Sessjonen og andre ved de ordinaire Retter.

Røder: Jeg maa blot tillade mig at bemærke, at efter § 16 i Udkastet skal den der omhandlede Mulct tilfalde Fattigkassen, og efter hvad den ærede Taler har anført, skulde den tilfalde Politikassen. I § 55 er det atter slet ikke bestemt, hvem den der nævnte Mulct skal tilfalde. Hidtil dags har det isvrigt vel nærmest været Reglen, at Sessjonsmulcter, der idømmes ved Politiretten, tilfalder Amtsfattigkassen, fordi Byerne først for kort Tid siden have faaet deres særegne Lægsbøksen.

Orst: Jeg skal blot tillade mig at bemærke, at 2den Passus i Paragraphen synes at savne Bestemmelse med Hensyn til Personer af andre Confessioner end af den evangelisk-lutheriske. I den 1ste Passus siges det nemlig, at enhver Mandsperson bliver, saasnart han er confirmeret, at indføre i Lægsrullen, og i den 3die Passus bestemmes det, at Bekjendere af andre Confessioner skulle indføres, naar de have fyldt det 15de Aar; men 2den Passus har ingen Bestemmelse med Hensyn til de Bekjendere af andre Confessioner, som allerede have fyldt det 15de Aar og som altsaa have samme Forpligtelse til at melde sig som de, der inden Anordningen udkommer, ere blevne confirmerede, men endnu ikke have fyldt det 23de Aar. Det forekommer mig derfor nødvendigt, at der tilføies i 2den Passus efter Ordet „confirmeret“ eller, forsaavidt de høre til andre Confessioner, have fyldt det 15de Aar.

Ugreen-Usting: Efter hvad jeg har anført ved Udkastets § 4 antager jeg, at Slutningen af § 4 ogsaa maa finde Anvendelse paa de Personer, der oprindeligen ere anførte i Rullen som værnepligtige, men senere aldeles udslettede, navnlig derved, at de ere blevne Studerende. Med Hensyn til Bestemmelsen i sig selv og hvad der af den Deputerede for Randers Amts 5te District (P. D. Bruun) er anført, skal jeg tillade mig at bemærke, at Bestemmelsen i det Væsentlige er overensstemmende med hvad der er fastsat i § 9 af Anordningen af 23de September, hvor ogsaa de, som udeblive uden at anmeldes eller godtgjøre lovligt Forsald, uden videre udskrives til Hæren. Dersom nogen af de Personer, hvortil der sigtes i Slutningen af nærværende Udkastets § 9, anmeldes lovligt Forsald, maae de vistnok behandles paa samme Maade som efter Anordningen af 23de Septbr., nemlig kun udskrives, forsaavidt de, efter det for dem udtrukne Nummer, blive udskrivningspligtige. Derimod kunde man i nærværende Tilfælde, hvor det gjælder om strax at erholde Personer for Krigstjenesten, ikke ved Udeblivelse uden Forsalds Anmeldelse blive staaende ved Bestemmelsen i Udkastets § 23. Naar altsaa Noget aldeles undlader at anmeldes Forsald, vil Virkningen heraf være, at han forlods udskrives; men denne Bestemmelse vil neppe blive af stor practisk Betydning, eftersom uidentivt alle de, der skulle møde til den første Sessjon, ville blive udfrevne uden Lodtrækning, da, saavidt vides, en saadan ikke har fundet Sted med Hensyn til den Udskrivning, der har fundet Sted af den værnepligtige Klasse ved den i Aar afholdte Sessjon af dem, der ere fødte i Aaret 1826. Endnu skal jeg kun bemærke og til den ærede Ordfører henstille, om det ikke med Hensyn til Udtrykket „de skulle melde sig i Løbet af Januar Maaned“, vil være nødvendigt at foretage en Forandring heri, thi det er rimeligt, at Anordningen udkommer saa tidligt, at Anmeldelsen enten slet ikke kan foregaae i Januar Maaned, eller at der i alt Fald kun vil være saa Dage tilbage af samme; thi

Bedkommende kunne naturligtvis ikke melde sig, forinden Anordningen er traadt i Kraft. Det vil uidentivt ogsaa være hensigtsmæssigt, at denne Bestemmelse paa en særegen Maade bliver kaldt alle Bedkommende i Grindring paa samme Maade, som dette, saavidt vides, er sset med § 9 af Forordningen af 23de Septbr. ved en særskilt Kundgjørelse fra Justitsministeriets Side, med Hensyn nemlig til den betydelige Virkning, som indtræder for dem, der ikke i behørig Tid melde sig.

P. D. Bruun: I det Tilfælde, som jeg har forudsat, og som den sidste ærede Taler ogsaa har omtalt, at den Bedkommende ikke har anmeldt sig og heller ikke paa Sessjonen har fremstillet sig; men hvor dette er en Folge af lovligt Forsald, som senere oplyses, men som ikke er bleven anmeldt, da er det, at jeg har antaget, at det er ubilligt, og at det ikke staaer i Harmoni med Udkastets øvrige Paragrapher, at han forlods udskrives. Jeg kan ikke erkjende, at den Grund, som hentes fra Anordningen af 23de September, i saa Henseende kan tillægges nogen Vægt; thi det er vist, at de, som ikke møde og fremstille sig efter Anordningen af 23de September og af den Grund forlods udskrives, ere i det Tilfælde, at de ikke senere kunne udskrives, da det er et enkelt specielt Tilfælde, hvori de udskrives; men dette gjælder ikke om dem, der udskrives efter dette Udkast. Forøvrigt skal jeg ved § 9 gjøre den Bemærkning, at Udtrykkene i Paragraphens 2den Passus, hvor det hedder „at de skulle melde sig i Løbet af Januar Maaned næste Aar“, naturligtvis maae underkastes en Forandring, thi da Anordningen ikke vil komme ud i Aaret 1848, vil Januar næste Aar betyde Januar Maaned 1850.

Ordføreren: Det er ogsaa Noget, jeg har forudsat som en Selvfølge; men der er af Udvalget ikke stillet noget Forslag i saa Henseende, thi paa den Tid, vi bekræftede os med Udkastet, vidste man endnu ikke, naar Anordningen vilde emanere, og det maa derfor være Udvalget forbeholdt ved den endelige Behandling at fremkomme med et passende Forslag. Isvrigt er det ikke paatænkt af Udvalget at fremsætte noget Forslag om en ny Redaction af Paragraphen. Jeg veed ikke, om jeg har misforstaaet den ærede Deputerede for Kjøbenhavns 3die District (Orsted), naar jeg antager, at han har forudsat, at Udvalget vilde gjøre Forslag til en ny Redaction, thi dette er ikke paatænkt af Udvalget, men det har meent, at man kunde hjælpe sig med Paragraphen saaledes som den var.

Krieger: De Forhandlinger, der tidligere have fundet Sted om den særegne borgerlige Beregningsmaade af Alderen, der kaldes Lægsrullealderberegningen, have for mig ført til det Resultat, at der er en aabenbar Strid mellem Lovgivningens klare Bud og de Erklæringer, der ere givne af flere practisk dannede Mænd, der have havt med disse Sager at gjøre. Jeg kan navnlig ikke forene de Oplysninger, der ere givne af Rigsdagsmanden af Hjørring (C. N. Petersen), og som den ærede Justitsminister tiltraadte (Rigsdagstidenden Side 548), med de klare gjældende Lovbud. Forsaavidt der ikke fra noget andet Medlems Side eller af Udvalget maatte blive foreslaaet en saadan Redaction af Tilægget til § 8, at det er klart, hvorom der bliver stemt — i alle de Paragrapher, der indeholde en Bestemmelse om en Lægsrullealder; thi Ulykken er, at Uklarheden let under tilsyneladende Uenighed angaaende Udtryksmaaden kan lede til forskellige Resultater i Realiteten — forbeholder jeg mig at stille et Forslag i saa Henseende.

Seavenius: Det forekommer mig, at Udvalgets Forslag til § 8 er tydeligt nok, hvad denne Sag angaaer. Paa Tydelighed kan man vistnok ikke klage, men der kan vistnok være Spørgsmaal om den Redactionsforandring, Udvalget har foreslaaet til § 8, stemmer overens med den tidligere Lovgivning og navnlig med Forordningen af 1842, § 1. Naar man læser denne Anordning, seer man rigtignok, at her er antaget en anden Forklaring, og den samme, som i 1846 er antaget af Stænderne i Roskilde. Men, som jeg tidligere har givet mig den Frihed at bemærke, er der i Forordningen af 1842 udtrykkelig taget Hensyn til det Aar, hvori Sessjonen holdes, og da disse Sessjoner i Fredstid, som man dengang ikke tænkte, saa snart skulde faae Ende, holdes Aaret for Udskrivningen sset, saa er det ganske naturligt, at man i 1842 har brugt Udtryk, hvorved de, der

næste Aar skulde møde for Sessionen, som ganske ind under de Bilkaar, som Udvalget har foreslaaet ved sin Redaktionsforandring til § 8, og vist er det, at Praxis hele Landet over er overensstemmende med hvad Udvalget har foreslaaet. Det ærede Medlem, der er Formand i Comiteen, har den forrige Gang, der var Tale herom, udtalt sig om, hvorledes der forholdes hermed, og han har jo Forretninger af den Art i et District i Jylland. Jeg har erholdt de Oplysninger fra en Mand, der er Lægdsforstander i flere Lægder i Sjælland, at de, der ere fødte i Aaret 1848, i Lægdsrullen opføres alene med Fødselsdatoen og næste Aar beregnes at være af 0 Alder, og de, der ere fødte i 1847, opføres næste Aar med 1 Aars Alder, og det er netop den selvsamme Forklaring, som Rigsdagsmanden af Hjørring gav forrige Gang, og den stemmer, saavidt jeg kan indsee, ganske overens med det Forslag, som Udvalget har gjort.

C. N. Petersen: Jeg skal dog tillade mig at tilføie den Bemærkning, at det vistnok forholder sig saaledes, som Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted) har anført, at naar der i 2det Membrum af Paragraphen ikke er nævnt nogen anden Klasse, hvem den der omhandlede Mulct skal tilfalde, maa det efter Bestemmelsen i Placaten af 19de Februar 1819 være Politikassen; men jeg troer heller ikke, at der derved skeer en Forøgelse af Anomalierne, da lignende Mulcter allerede efter Forordningen af 10de Mai 1843 tilfalde den samme Klasse for lignende Forseelser, nemlig for Overtrædelser af Bestemmelserne om Flytnings Berigtigelse. Denne Mulct er ogsaa i Almindelighed 2 Rbd., og jeg troer derfor, at der er ganske god Grund til at nedsætte Mulcten fra 5 Rbd. til 2 Rbd. Herved kunde der yderligere gøres opmærksom paa, at Overtrædelser af Forordningen af 10de Mai 1843, og som ansees med en saadan Mulct, ere meget hyppige, og det alene som Folge af, at denne nu 5½ Aar gamle Forordning er høist ufuldstændig bekendt, og som jeg antager, vil dette endnu i lang Tid finde Sted med denne Forordning, naar den udkommer. Jeg troer ikke, at der vil vindes Noget ved at fastsætte et Minimum og et Maximum, thi i Almindelighed vil der ikke oplyses Andet, end at Overtrædelser er skeet af Mangel paa Kundskab om Loven.

Ørsted: Jeg kan ikke Andet end aldeles vedblive hvad jeg har sagt om Pl. af 27de Juni 1842, at det forekommer mig aldeles klart at følge af denne Forordning, at den Udskrivning, som har fundet Sted i 1848, maa have været af de i 1826 fødte, altsaa det Mandskab, som har begyndt det 22de Aar i Januar 1848. Jeg har aldrig erfaret, at der var mindste Tvivl om, hvorledes denne Forordning skal forstaaes, og jeg seer ikke, at det gjør nogen Forskiel, om Landet har Krig eller Fred. Den eneste Forskiel er, at man kunde komme til at holde Sessionen noget tidligere, og at Nogle af de, som udskrives, som Folge deraf ikke have fyldt det 22de Aar; men dette er ikke saa stor en Ulempe, da de Bedkommende i de fleste Tilfælde vilde have den fornødne Dygtighed inden det 22de Aar, og skulde det ikke være Tilfældet, kan jo deres Behandling til Udskrivning udsættes. I en ældre Periode udskrives Mandskabet med det 20de Aar efter Forordn. af 20de Juni 1788. Dette blev i lang Tid vedligeholdt og først senere forandret til, at Udskrivning skete med det 22de Aar, og det er aabensbart, at naar Sessionen holdes henved Slutningen af Aaret, hvilket er det Sædvanlige, og naar man vilde regne dem, som ere fødte i 1826 som 22-aarige i 1849, vil en stor Mængde være noget over 23 Aar; hvorimod naar man antager, at det er dem, der ere fødte i 1827, der i 1849 ere 22-aarige, man da vil faae Folk, som enten ere 22 Aar gamle eller meget nær ved at fylde denne Alder, naar Mødetiden kommer; men vil man i et enkelt Tilfælde, navnlig under en Krig, udskrive Mandskabet tidligere paa Aaret, saa er dette ikke Noget, der vil medføre Ulempe, men det er ikke muligt at forandre Lægdsrullealderen for et enkelt Aar, thi de, som ere fødte i 1826, ere alt, forsaavidt de ere værnepligtige, medtagne i 1848 og kunne altsaa ikke tages med til Udskrivning i 1849.

Hvad angaaer det, som jeg har bemærket angaaende Mulcten efter Udfastets § 9, kan jeg naturligvis ikke finde, at der er nogen Anomali i, at denne tillægges Politikassen; men anomalisk er det,

at de Mulcter, som i andre Tilfælde efter Udfastet dicteres ved Politiretten, skulle tilfalde Fattigkassen. Iøvrigt havde jeg troet, at det var en Folge af hvad den ærede Ordfører har sagt, at Comiteen vilde fremsætte et Forslag angaaende Omredaction af Paragraphen, da han erkjendte, at den i adskillige Henseender var mangelfuld; men forsaavidt Comiteen ikke dertil maatte finde sig opfordret, skal jeg forbeholde mig, hvis en Anden ikke vil gjøre det, at stille de Amendements, hvortil jeg, med Hensyn til denne Paragraph, haade forsaavidt angaaer dens Hovedprincip, hvorledes Controlten med Ruller skal føres, og forsaavidt angaaer Detaillen, maatte finde Anledning. Jeg maa endnu ved § 9 anmærke, at der i denne findes flere Udtryk, som forekomme mig at være mindre passende. Saaledes er „Bekjendert af andre Confessioner“ et uheldigt Udtryk; det passer ikke paa Jøder, ligesom det under alle Omstændigheder er mindre passende, at gjøre Confirmationssalderen til Regel ogsaa med Hensyn til den reformerte Religion; thi om den reformerte Kirke end holder Confirmation paa samme Tid som vor, saa er dette ikke foreskrevet ved nogen i saa Henseende givet Statslov; det er blot med Hensyn til den evangelisk-lutheriske Kirke, at Loven hos os foreskriver Confirmationen og Confirmationssalderen. Der er flere andre Bemærkninger, som jeg kunde have at gjøre, men da Detaillen heraf maaskee her turde blive altfor trættende, forbeholder jeg mig dem som Amendements ved Sagens videre Behandling. Jeg kan ikke nægte, at jeg endnu maa vedblive den Mening, at det vilde være særdeles hensigtsmæssigt, hvis man ved denne Paragraph vilde overlade det til Regjeringen eller Ministeriet at foreskrive det Fornødne med Hensyn til Anmeldelse og Rulleføring, idet jeg troer, at det vil have stor Vanskelighed for Forsamlingen at gaee saa meget ind i hele Udskrivningsvæsenets Technik.

Krieger: Jeg kan meget let angive, hvori jeg finder Uklarheden i de Forklaringer, som tidligere ere givne om Lægdsrullealderen. Naar den ærede Rigsdagsmand af Hjørring, til hvem Justitsministeren henholdt sig, har ytret (Rigsdagstidenden Side 548): „De, som ere fødte i Aaret 1826, ere i Rullerne den 31te Decbr. Nulaaar, den 31te Decbr. 1827 eet Aar, den 31te Decbr. 1847 21 Aar gamle, og saaledes ved dette Aars Udgang 22 Aar“, da er jeg deri aldeles enig; men naar der, efter de nyansførte Ord, ved dette Aars (31 Decbr. 1848) Udgang er tilføiet „eller næste Aars Begyndelse“ (1ste Jan. 1849) da, maa jeg heri være aldeles uenig. Heri ligger netop det urigtige Spring; man kan netop ikke sammenstille den 31te Decbr. i eet Aar og 1ste Jan. i et følgende Aar, imellem disse Dage ligger der nemlig ifølge Lægdsrullealder-Beregningen et heelt Aar, og derfor kan jeg ikke være enig med den ærede Justitsminister, naar han siger, at den, som er født i 1826, bliver den 1ste Januar 1827 at opføre i Nulalderen. Nei, de opføres med Nulalder den 31te Decbr. 1826, med 1 Aars Alder den 31te Decbr. 1827, altsaa ere de og 1 Aar den 1ste Jan. 1827, thi der er slet ikke nogen Forskiel mellem den 1ste Januar og 31te Decbr. samme Aar. Dette Punkt er ikke blot en Sprogforskiel, men en væsentlig Realitetsforskiel, i det samme gjør et heelt Aars Forskiel overalt, hvor Værnepligtsloven omtaler en vis Lægdsrullealder.

Ørsted: Dette er vistnok fuldstommen rigtig. Man gif derpaa over til at behandle Udfastets §§ 11—14, hvilke af Formanden bleve satte under Discussion under Cet.

Ordføreren oplæste de fire nævnte Paragrapher af Udfastet, tilligemed en dertil hørende Deel af Comiteebetænkningen.

De nævnte fire Paragrapher lyde saaledes:

2det Capitel.
Om Land-Krigstjenesten.
§ 11.

Udskrivningen til den staaende Hær skeer paa aarlige Sessioner i Overensstemmelse med de Forfrister, som nu ere eller i Fremtiden maatte blive givne.

(Fortsattes.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Tre og tredivte Møde.

(Sluttet.)

§ 12.

Med 22 Mars Alderen indtræder den almindelige Forpligtelse til Udskrivning til Landkrigstjenesten, til hvilken Ende i Reglen enhver Landværnepligtig har personlig at fremstille sig for Sessjonen til Besømmelse og Behandling i Overensstemmelse med de i saa Henseende foreskrevne Regler.

§ 13.

For den almindelig anordnede Undersøgelse af Sessjonslægerne blive de at fritage, som selv anmeldte sig som fuldkommen tjenstdygtige og derom medbringe en autoriseret Læges Attest.

§ 14.

De, som ved dette Møde findes at have saadanne Svagheder eller Mangler, der gjøre dem aldeles uskikede til al Krigstjeneste, og som ei kunne ventes senere at blive hævede, har Sessjonen strax at udslette af Rullen og at meddele Fripas.

Comiteebetænkningen til §§ 11—14 lyder saaledes:

ad § 11.

Da de i 2det Capitel indeholdte Regler ei blot angaae Udskrivning til den staaende Hær, hvorunder forstaaes Linien og Krigsreserven, men ogsaa Udskrivning til Forstærkningen, bør det formeentlig i denne Paragraph istedetfor „den staaende Hær“ hedde „Hæren“, ligesom vi og ansee det rigtigere, istedetfor Udtrykket „aarlige Sessjoner“ at sætte „de anordnede Sessjoner“.

ad § 14.

Der vil formeentlig opnaaes en mere concis Udtryksmaade, naar der istedetfor „aldeles“ i 2den Linie sættes „for stedse“, og naar Ordene „og som ei kunne ventes senere at blive hævede“ udelades.

Ordføreren: Udvalgets Forslag til Forandring med Hensyn til Overskriften af det 2det Capitel er blot en Redactionsbemærkning. Dette gjælder ligeledes dens Forslag til § 11. Som det i Betænkningen er bemærket, angaae de i det 2det Capitel indeholdte Regler ikke blot Udskrivning til den staaende Hær, men ogsaa Udskrivning til Forstærkningen, og man har derfor meent, at Udtrykket „Hæren“ var mere adæqvart end „den staaende Hær“. Ordet „aarlige“ har man foreslaaet forandret, fordi man, naar man vilde urgere stærkt paa dette Udtryk, derved kunde ledes til at antage, at der ved dette var udelukket extraordinaire Sessjoner, og da man kan forvente, at der, snart efter at Anordningen er kommen ud, vil finde saadanne extraordinaire Sessjoner Sted, saa har man meent, at det her burde antydes, at det ikke blot var de i Anordningerne udtrykkelig hjemlede Sessjoner, men ogsaa de, som de Autoriteter, der have den dertil fornødne Myndighed, maatte anordne, ved hvilke Udskrivning kan skee. Bestemmelsen i § 12 er aldeles overensstemmende med den bestaaende Organisation. Herved kunde vel atter Spørgsmaalet om Lægsbrulles alderen drages frem, men jeg antager, at dette tilstrækkelig er discuteret. Bestemmelsen i § 13 afviger Noget fra det hidtil Bestaaende, naar det heri siges, at de blive at fritage for Undersøgelse, der selv anmeldte sig som fuldkommen tjenstdygtige og derom medbringe en autoriseret Læges Attest. At de skulde producere Lægeattest, har man anseet nødvendigt, fordi det undertiden har hændet sig, at de Udskrivningspligtige selv have erklæret sig tjenstdygtige, men senere ere blevne befundne ikke at være det. Hvad Udvalget har foreslaaet i § 14, er kun en Redactionsforandring.

Ordføreren: Med Hensyn til § 11 skal jeg tillade mig at fremføre en Bemærkning. Denne Paragraph siger: Udskrivningen skee paa Sessjoner. Man maatte dog vel spørge: har Sessjonen i Fremtiden en endelig, en afgjørende Dom? For kunde Kjendelserne, om Een var udstrevet med Rette eller ikke, dog appelleres til Cancelliet, ja i visse Tilfælde til Højesteret. Med Hensyn til Udlandinge og med Hensyn til Islændere, Bornholmere o. s. v. kunde der vistnok oftere opstaae Tvivl, navnlig i den første Tid, især med Hensyn til Bestemmelsen om de hidtil Fritagne i Slutningen af § 9. Der maatte dog vel her eller et andet Sted i Loven fastsættes, at Sessjonens Dom i Tvivlstilfælde kunde appelleres til Justitsministeren eller Domstolene. Da jeg har Ordet, tillader jeg mig endvidere at henstille til den ærede Ordfører, om det ikke i Loven, hvor Talen er om Sessjonen, kunde bestemmes, at den skal tiltrædes af et Medlem af Amtsraadet eller af een eller flere Sognesforstandere efter Tour, i Analogi med hvad der er omtalt i Loven af 23de Septbr. d. A., et Dnske, hvilket jeg troer, deles af en stor Deel af Landbefolkningen.

Ordføreren: Med Hensyn til hvad den sidste ærede Taler først yttrede, maa jeg henvise ham til Slutningen af § 11, hvori det hedder: „i Overensstemmelse med de Forfrister, som nu ere eller i Fremtiden maatte blive givne.“ Naar altsaa Rogen beklager sig over den ved Udskrivningen brugte Fremgangsmaade, maa han forholde sig, som hidtil foreskrevet. Med Hensyn til hvad han i Slutningen yttrede om en Tilforordning af Amtsraads- eller Sognesforstanderskabsmedlemmer til Sessjonerne, skal jeg bemærke, at dette er Noget, som vistnok kunde være ret ønskeligt, men at det ikke forekommer mig at høre ind under denne Anordning at organisere Sessjonen.

Ordføreren: Det Spørgsmaal, der er bleven fremsat af en æret Deputeret, om hvilken Myndighed Sessjonen skal have for Fremtiden, er efter min Mening af stor Bigtighed. Efter den hidtilværende Tingenes Orden var der flere Maader, hvorpaa der kunde raades Bod paa de Feil, der maatte blive begaaede af Sessjonerne. Cancelliet kunde rette disse, naar Feilene vare tilstede for Private, og naar det for det Offentliges Vegne ikke fandt Anledning til at inhæriere, hvad der var steet fra Sessjonens Side; Cancelliet kunde ogsaa i flere Tilfælde moderere Udskrivningen eller ganske fritage de Udskrivningspligtige, som ved Sessjonen vare medtagne, men i alle Tilfælde hvor der var Spørgsmaal, om Rogen var værnepligtig eller ikke, kunde Sagen indbringes for Højesteret. De her opgivne Bestemmelser vare knyttede til den bestaaende Tingenes Orden, da Værnepligten beroede paa Vedkommendes Stand og Stilling, og da der i saa Henseende kunde opstaae Spørgsmaal, som skulde afgjøres ved Domstolene. Nu opstaae ikke disse Spørgsmaal for Fremtiden, men der vil opstaae andre Spørgsmaal. Ved flere Leiligheder vil der blive Spørgsmaal om, hvad der skal forstaaes ved „fast Ophold“, idet der gives Individer, hvis Værnepligt afhænger heraf. Der kan blive Spørgsmaal om Sessjonens Beslutning, forsaavidt den har antaget, at det kan tilregnes Rogen at have forsvemt at give Møde uden at anmeldte loyalt Forsald. Disse Spørgsmaal burde vistnok ikke paa en saa endelig Maade kunne afgjøres af Sessjonen, at der ikke skulde være Tale om Forandringer; men det er vist, at denne vil have større Bankelighed end hidtil, thi hidindtil blev den Paagjældende uden Undtagelse ved Fødselen indstrevet i Lægsbrullen, og dersom han fandt, naar han blev tilfaldt til at møde, at han ikke var værnepligtig, havde han Tid til at paaanke Indskrivningen i Rullen, før han blev udstrevet. Nu opstaaer Spørgsmaalet først paa den Tid, da den Vedkommende udstretes, thi før har han ikke noget med Sessjonen at gjøre, og

han har saaledes ikke den Tid til Paaankning som hidtil. Men naar disse der sig en ganske anden Tingenes Orden end hidtil, naar Justitsministeren, som i saa Henseende træder i Cancelliets Sted, og beholder den dette tidligere indrømmede Myndighed i Sessionsvæsenet. Om man endog antager, at han ikke har Myndighed til at give Dispensation, maatte han dog som den overordnede administrative Autoritet have Ret til at ophæve Udfriendingen, naar han fandt, at den var stæet urigtig, uden at behøve at lade Paaankning finde Sted. Iøvrigt antager jeg, at naar det vedtages, at der ikke mere kan indrømmes Dispensation fra Udfriending, vil der om kort Tid indløbe en saa stor Mængde Tilfælde, hvor der vil være en særdeles stor Trang for de Vedkommende til at blive frie, at man dog snart vil finde, at visse Lempninger bør finde Sted. Jeg forestiller mig isærdeles, at der vil komme en uhyre Mængde Bøværinger fra Bondestanden, som hidtil har havt Ret til, naar den Paagældende fik sin Fædregaard i Gie eller Fæste, at denne da skulde være fri, samt til, at den gamle eller svagelige Gaardmand og den gaardbrugende Enke kunde erholde en hjælpende Søn fri. Uagtet dette var bestemt i de tidligere gjældende Anordninger, og Cancelliet desuden havde Myndighed til at gøre endnu flere lignende Undtagelser, fremkom der dog idelig Ansøgninger, som viste, hvorledes enkelte Familier i Bondestanden let kunde blive ruinerede, naar de ikke erholdt en saadan Søn fri. Imidlertid anseer jeg det consequent, navnlig naar man vil, at Anordningen om Børnepligten skal betragtes som en Lov, givet af Folkerepræsentationen i Forbindelse med Kongen, at der ikke indrømmes nogen Ret til at give Dispensationer, medmindre man i Anordningen selv kunde betegne disse, da man i saa Fald, naar Anordningen havde bestaaet i nogen Tid, kunde see, hvilke Forandringer der kunde behøves.

Hvad jeg egentlig har at bemærke ved § 11 er, at jeg ikke let kan gøre mig det klart, hvorledes Techniken ved Sessionsvæsenet vil blive for Fremtiden; thi herved opstaae andre Forhold end tidligere, og de Bestemmelser, som hidtil have gjældt, ville ikke i disse Forhold kunne gøre Sagen klar. Hidtil have de Vedkommende skullet møde ved Sessjonen, idetmindste eet Aar, før de stode for Udfriending, tidligere endog to Aar før Sessjonen, men ifølge Placat af 27de Juli 1842 blot eet Aar. Der bleve de synde og bedømte, om de vare dygtige til Udfriending, eller ikke. Efter Resultatet af denne Undersøgelse blev af Generalrigscommissairen hele Udfriendingen reparteret paa de enkelte Districter. Det er vist, at der var forbundet adskillige Ufuldkommenheder med denne Indretning, men det gif dog nogensunde. Nu er det bestemt, at de Vedkommende først skulle møde i deres 22de Aar og da undersøges og bedømmes, om de ere tjenstdygtige, eller ikke, men senere siges det, at der skal skee en Repartition paa Districterne, saaledes som Mandskabet er befundet ved Sessjonerne, altsaa kan der ikke ved den første Sessjon, men først ved en senere Sessjon, foretages den i § 21 ommeldte Lodtrækning; thi denne Lodtrækning skeer kun imellem dem, der ere blevne undersøgte, og som ere blevne befundne tjenstdygtige. Det forekommer mig altsaa, at man maa tænke sig, at dobbelte Sessjoner aarlig maa holdes, først en Sessjon, hvor Mandskabet bliver undersøgt, og senere en Sessjon, hvor Lodtrækning finder Sted. Det lod sig vistnok ogsaa gøre paa en Maade, som jeg troer, i mange Henseender vilde være lempeligere for de Vedkommende, navnlig naar Undersøgelsen skee ved Sessjonen, Repartitionen dernæst foretoges af Generalrigscommissairen, og Lodtrækningen endelig skee enten ved ham eller ved andre Embedsmænd, og ikke ved Sessjonen. Dette vil imidlertid ogsaa have sine Ulemper; men det, som jeg egentlig har villet bemærke, er, at det ikke er mig klart, hvilken den Fremgangsmaade er, som Anordningen forudsætter.

Ugreen-Udsig: Den Tvivl, som den ærede foregaaende Taler har fremført, forekommer mig nærmest at henhøre til §§ 19 og 21, hvorved jeg skal tillade mig at yttre min Mening om de Punkter, som han har omtalt. Hvad angaaer § 11, saa har jeg rigtig nok ikke forstaaet Udtrykket „i Overeensstemmelse med de Forrifter, som ere eller i Fremtiden maatte blive givne“ som tillige indeholdende en Hentydning til, at de samme Regler skulde være gjældende med Hensyn til Paaankning af Sessjonens Kjendelser som hidtil, og

jeg troer virkelig, at det, som af en æret Rigsdagsmand antydet, er nødvendigt, at det udtrykkeligt udtales Noget derom i Anordningen.

P. D. Bruun: Jeg maa ogsaa være af den Mening, som den ærede Ordfører har udtalt angaaende Virkningen af § 11 og § 57, med Hensyn til de i Lovgivningen nu fastsatte Appellationsmidler. Hvad der er vanskeligt at afgjøre er, hvad Virkning en Erklæring om at være misfornøjet med Sessjonens Afgjorelse skal have; thi netop da Udfriending finder Sted i det samme Aar, og maaskee kort efter at Vedkommende har fremstillet sig for Sessjonen, kan Afgjorelsen heraf have sine Vanskeligheder, naar man ikke har en Bestemmelse om, at en saadan Erklæring fra Vedkommendes Side om at ville appellere Kjendelsen skal kunne standse Udfriendingen. Dette gjælder fornemmelig kun om de Tilfælde, hvor efter de nu gjældende Regler Sagen er underkastet Højesterets Afgjorelse; thi hvor Sagens Afgjorelse kan foregaae ad den administrative Vej, vil denne hurtigere kunne paaafølge.

Ordføreren: Jeg skal kun tillade mig at bemærke, at der vil ogsaa i Fremtiden, naar Udkastet træder i Kraft, være et Lidsrum, i hvilket de Paagældende ere opførte i Rullerne, inden der bliver Spørgsmaal om deres Udfriending, og at de sjældent ville komme i Rullerne først i det Moment, da de udfriendes, saa at der, naar Nogen mener at være uretlig indført i Rullen, baade vil være Anledning og Tid for denne til at paaanke dette; men vist er det, at der vil kunne møde flere Vanskeligheder med Hensyn til Spørgsmaalet, om en Kjendelse, der er affagt af Sessjonen, skal henhøre under den administrative eller den dømmende Myndighed.

P. D. Bruun: Maaskee jeg dog turde gøre en Bemærkning i Anledning af hvad den ærede Ordfører har yttret. Saafremt der er Spørgsmaal, om Nogen urigtigt er opført i Rullen, eller ikke, er det vist, at Afgjorelsen kan skee tidligere, end naar den Paagældende i sit 22 Aars Alder fremstilles for Sessjonen. Men der kan netop indtræde saadanne Tilfælde, hvor der bliver Spørgsmaal, om en 22 aarig skal ansees at være lovlig udfriending, som f. Ex. i det af Rigsdagsmanden for Abhøns. 3die Distr. (Ørsted) nævnte Tilfælde, hvor Nogen paaftaaer at have havt lovligt Forsald til at udeblive, medens Sessjonen mener, at han ikke har havt saadant Forsald, og i andre flige Tilfælde.

Ørsted: Denne Vanskelighed falder uden Tvivl bort derved, at den Udfriending kan forlange Udsættelse i eet Aar, hvad han er berettiget til. Forlanger han en saadan Udsættelse, vil han derved sættes i Stand til at godtgjøre, at han virkelig har Ret til at fritages for Udfriending. Da Enhver kan forlange Udfriending udsat eet eller to Aar, vil det saaledes beroe paa ham, og Byrden falder paa ham selv, hvis han, paa Grund af den begjerte Udsættelse, bliver et Aar senere udfriending, hvad Ingen i Reglen kan være tjent med. Den Vedkommende vil saaledes have et heelt Aar, hvori han kan føre Bevis for sit lovligt Forsald.

P. D. Bruun: Dette er dog ikke anvendeligt paa alle Tilfælde, og ialtfald er Rettigheden til at begjære Udsættelse ikke det samme som naar man, efterat en Kjendelse af Sessjonen er affagt, erklærer Appel.

Ørsted: Man kan ikke indrømme nogen anden Appel, end den, som netop kan finde Sted paa Grund af Udsættelsen. Jeg antager, at Sessjonens Kjendelse maa opretholdes, og at den Paagældende maa stille sig til Tjenesten, dersom han ikke i den mellem liggende Tid kan faae Udsættelse for at føre Beviset. Ellers vilde det Tilfælde altfor hyppigt indtræffe, at man, naar Udsættelse ellers ikke kan begjeres, vilde gribe til den Udvei at appellere Kjendelsen. Denne maa være executiv, og Appellen ligge bagved, som i alle militaire Commandoforhold. Dette er ikke det eneste Tilfælde, men der er en Række af Forhold, som den Vedkommende træder ind i, hvori han maa bøde sig for Kjendelsen og først bagefter kan søge Opreisning.

Ørsted: Den ved § 16 indrømmede Afgang til at erholde Udsættelse finder blot Sted i Fredstid, ikke i Krigstid, og Spørgsmaalet om lovligt Forsald kan opstaae i det sidste Aar, da der ikke længer kan være Spørgsmaal om Udsættelse, navnlig i Vedkommendes 25de Aar. Hvad den ærede Rigsdagsmand har anført om de militære

taire Forhold i Almindelighed, kan neppe finde Anvendelse hvor der er Spørgsmaal om Udskrivning ved Sesssionerne. Militair-Statens Fordring paa de Civile er ikke en Foranstaltning som de, der tages imod dem, der ere i activ Militairtjeneste. Derfor har altid Udskrivningsvæsenet været henlagt til de civile Autoriteter, og Afgjørelsen af Retspørgsmaal i saa Henseende til Høiestret. Forøvrigt skal jeg meget gjerne erkjende Banfælligheden ved at tilstede Appel i de omhandlede Tilfælde, men her er ogsaa kun Spørgsmaal om, hvilken Myndighed Sesssionen skal have ifølge den nye Anordning, som indfører ganske andre Forhold end de, der hidtil have eksisteret.

Man gik derpaa over til at forhandle Udkastets § 15. Næst at bemærke, at der af Udvalget ikke var stillet noget Forslag til denne Paragraph, oplæste Ordføreren samme, der er saalydende:

§ 15.

De, der med 22 Aars Alderen ei endnu findes at have en Høide af 61 Tommer, eller den fornødne Legemsdygtighed, eller som lide af nogen Svaghed eller Legemsfeil, der antages at kunne hæves, og som af den Grund forbigaaes ved Udskrivningen, have atter at møde med 23 Aars Alderen, og, hvis de da findes at være i lignende Tilfælde, med 24 Aars Alderen. Befindes de da at være tjenstdygtige, behandles de lige med det 22-aarige Mandskab; men de, som endnu ei til den Tid findes at være tjenstdygtige til den staaende Hær, blive enten at udslette af Rullen, saafremt de findes uskikede til al Krigstjeneste, eller, forsaavidt de maatte findes brugbare til anden militair Tjeneste, at behandle i Overeensstemmelse med § 32.

Næder: Jeg skal blot tillade mig at opfordre de Herrer Militaire til at erklære Dem næiere, om det er absolut nødvendigt, at det mindste Maal er 61 Tommer, og af hvad Aarsag 60 Tommer ei kan være tilstrækkelig.

Krigsministeren: Et Maal af 61 Tommer er alt overmaade lavt — hidtil har Maalet hos os været 61½ Tomme —, og jeg troer ikke, at der er nogen fremmed Armee, der har saa lavt et Maal som dette. Saaledes veed jeg, at i den engelske Armee, der rigtignok bestaaer af hvervede Folk, er Maalet 65½ Tomme, og at man aldrig der har villet nedsætte det, fordi man anseer det nødvendigt, at Soldaten har en vis Høide for at kunne have den fornødne Styrke til at kunne bære Vaaben og udholde Krigens Strabadser. Jeg maa meget fraraade en yderligere Nedsættelse af Maalet; 61 Tommer er allerede lavt nok.

Ordf: Maafee jeg dog turde bemærke, at den franske Armee har et Maal, der svarer til 60 danske Tommer; der er nemlig, saavidt jeg veed, foreskrevet et Maal af 1 Meter og 56 Centimeters, som neppe vil udgjøre 60 Tommer. Det har derfor i flere Afdelinger været under Ventilation, om ikke det i Udkastet fastsatte Maal burde nedsættes, da Udskrivningsmassen derved vilde blive større, og man altsaa vilde blive istand til at kunne fordele Byrden noget ligeligere.

Krigsministeren: Jeg kan aldeles ikke troe, at Maalet i Frankrig er sat saa lavt som af den sidste ærede Taler yttret.

Andræ: Maafee jeg ikke tilføie, at den franske Middelhøide differerer endnu mere fra den danske, end den franske Undermaalshøide fra den danske. Der maa vel tages Hensyn til, om Nationalhøiden i det Hele svarer til Bestemmelsen om Undermaalshøiden eller ikke; er Middelhøiden hos Befolkningen i Frankrig i det Hele mindre end i Danmark, saa er det ogsaa naturligt, at den Høide, der udfordres for at blive Soldat, er sat lavere i Frankrig end i Danmark.

Tscherning: Der vilde desuden udfordres særegne Foranstaltninger for at man kunde antage mindre Folk; man maatte til dem ligesom i Frankrig have et eget, mindre Vaaben. I Frankrig har man nemlig 2 Slags Geværer, et Slags kortere til de saakaldte Mindre-Folk, der stilles sammen i egne Compagnier.

Formanden: Hvis Ingen flere ville yttre sig, kan maafee Debatten over disse Paragrapher ansees for endt, og vi gaae da over til de følgende §§ 16, 17 og 18. Den ærede Ordfører vil maafee først have Ordet.

Bregendahl: §§ 16, 17 og 18 lyde saaledes:

§ 16.

J Hverstid kan Enhver, naar han med den sædvanlige Udskriv-

ningskalder for Sesssionen derom fremsætter eller lader fremsætte Begjering, erholde Udsættelse med at behandles til Udskrivning for eet eller flere Aar indtil hans 25de Aar.

Med Udlobet af den tilstaaede Frist har den Bedkommende personlig at fremstille sig og bliver da at behandle lige med de 22-aarige Børnepligtige.

Den, som da udebliver fra Sesssionen, betragtes som forlods udstreven, men saafremt Nogen ved senere Undersøgelse skulde findes at være utjenstdygtig til Soldat, bliver han at tiltale ved Politiretten til at erlægge en Mulct af 20 Rbd., som tilfalder Fattigvæsenet.

§ 17.

Det tillades Enhver, som ei har opnaaet Udskrivningskalderen, men er 18 Aar eller derover, at indtræde i den staaende Hær som Menig paa de sædvanlige Vilkaar, forsaavidt han har det fornødne Maal og ellers er fuldkommen tjenstdygtig.

Dog kan den Børnepligtige først med det 21de Aars Alder, naar han saaledes anmelder sig for Sesssionen, stedes til Lodtrækning og behandles lige med det 22-aarige Mandskab.

§ 18.

Overhovedet tillades det unge Menneker, som have opnaaet 18 Aars Alderen og have paataget sig 8 Aars stadig Tjeneste i Hæren i Underofficers-Classen eller som Menige, paa denne Maade at udtjene deres Børnepligt; men den Tid, i hvilken Nogen alt forinden det 18de Aar maatte have været ansat i saadan Stilling, skal ikke i denne Henseende kunne komme ham til gode.

Skulde den Paagjældende udtræde af sin Stilling, forinden han har gjort de 8 Aars Tjeneste, bliver han, hvis han har tjent 5 Aar eller derover, at overføre til Forstærkningen, men i modsat Fald at behandle lige med de 22-aarige Børnepligtige.

Ved disse Paragrapher er af Udvalget kun gjort Bemærkning ved § 18, der lyder saaledes: da Udtrykket i Paragraphens sidste Linie „de 22-aarige Børnepligtige“ let vil kunne misforstaaes, formene vi, at det bør ombyttes med det Udtryk „den Alders-klasse, til hvilken han efter sin Alder hører“.

§ 16 vil forøvrigt sees at indeholde en meget væsentlig Modification i det Bestaaende; en større Frihed er derved indrømmet, end der ved de tidligere Udkast angaaende Børnepligten, navnlig ved det Lovudkast, der blev forelagt Stænderne i 1846, var tilfattet. Vel var der heri indrømmet de Børnepligtige Ret til at faae Børnepligtens Opfyldelse udsat, men denne Ret var dog betinget af flere Omstændigheder, navnlig var den baseret paa, at Bedkommende var i en saadan Livsstilling, der fordrede en mere end almindelig Udbannelse; nu derimod staaer det alle Børnepligtige frit for, uden nogen Legitimation eller uden at anføre nogen Grund herfor, at forlange Børnepligtens Opfyldelse udsat, og dette er et af de Midler, hvorved denne Byrde meest vil lettes. Ved § 17 er der indrømmet, om man saa maa sige, en omvendt Ret, idet der i den gives Tilladelse til at blive udstreven inden det 22de Aar, forudsat Bedkommende har det fornødne Maal og ellers er fuldkommen tjenstdygtig; men derimod gjør Paragraphen den Indskrænkning, at de, der saaledes tidligere end sædvanligt indtræde i den staaende Hær, først naar det skeer ved 21 Aars Alderen kunne stedes til Lodtrækning og derved blive deelagtige i den Chance, som den giver for at blive fritagen for Udskrivning. Det har under Udvalgets Behandling været under Overveielse, om denne Aldersgrændse af 21 Aar ikke burde nedsættes til 20 Aar. Ved 20 Aars Alderen indtræder nemlig for mange Individier en Overgang med Hensyn til deres Livsstilling. 20 Aars Alderen danner saaledes en vis Overgangsperiode, baade for den Studerende og for Haandværkeren — thi det er dog i det 20de Aar, at Overgangen fra Læredrenge til Svende i Almindelighed indtræder —; det kunde derfor vistnok for Mange være ønskeligt, at de kunde fyldestgjøre deres Børnepligt strax ved Indtrædelsen i denne nye Stilling. Man har imidlertid gjort den Indvending herimod, at det deels ikke fra det militaire Standpunkt var ønskeligt, at Armeen fik altformange unge Individier optagne i sine Rækker, og deels, at det ogsaa i andre Retninger vilde være skadeligt, at der finder en altfor stor Fluctuation Sted, saaledes at man ikke godt kan have et

Sej om, hvor stor Udskrivningsmassen vil være. Imidlertid kan

jeg for mit personlige Bedkommende ikke Andet end bemærke, at den Indvending mod at nedsætte Alderen til 20 Aar, som hentes derfra, at det vilde bevirke en altfor stor Fluctuation i Udskrivningsmassen, just ikke synes mig meget begrundet; thi paa Grund af Bestemmelsen i § 16 vil en langt større Fluctuation finde Sted, medens en Nedsættelse i Aldersgrænsen i § 17's 2den Passus vilde bevirke ialtsald kun en Fluctuation til den modsatte Side, saaledes at de vilde have hinanden gjensidig og saaledes netop gøre Udskrivningsmassen mere constant.

Ved § 18 skal jeg tillade mig den Bemærkning, at naar man her i Slutningen har foreslaaet Ordene „de 22-aarige Børnepligtige“ ombyttede med „den Aldersklasse, til hvilken han efter sin Alder hører“, saa er det, fordi at naar Bedkommende saaledes havde indgaaet en Capitulation eller Forpligtelse til at tjene i 8 Aar, men kun tjente i 1 eller 2 Aar, er der ingen Grund til, at denne Tjeneste skulde komme ham tilgode i hans senere Tjeneste, men han bør derimod træde ind i den Aldersklasse, hvortil han efter sin Alder hører. Derved fremkommer rigtignok den Incorrecighed, at den, der træder saaledes ind, f. Ex. ved 20 Aarsalderen, tjener 2 Aar og derefter faaer sin Afsted, ikke deraf høster nogen Fordeel, medens derimod den, der træder ind med det 21de Aar og tjener til sit 23de Aar, vil have Fordeel deraf; men dette er dog Noget, som ikke har stort at betyde.

Orsted: Det er vistnok en liberal Bestemmelse i § 16, der tilstedes alle Børnepligtige at paastaae deres Udskrivning udsat for eet eller flere Aar; men det forekommer mig, at den vil medføre netop en saadan Fluctuation i Udskrivningsmassen, som den ærede Ordfører nys med Hensyn til en anden Paragraph omhandlede, og at den vil have større Betydning end det Resultat, der vilde fremkomme derved, at ogsaa Personer paa 20 Aar kunde stedes til Lodtrækning og behandles lige med det 22-aarige Mandskab. Det er nemlig meget muligt, at en Slags Speculation kunde komme til at finde Sted med at udsætte sin Udskrivning, fordi Chancerne for at kunne blive fri kunne være høist ulige efter de forskjellige Forhold. Jeg sætter nu, at der skulde opstaae en saadan Speculation, og at en Mængde af de Udskrivningspligtige derfor udsatte deres Udskrivning, da det i det senere Aar forsøgede Antal, imellem hvilke Lodtrækning skulde foregaae, vilde aabne større Afgang til at blive fri; Udskrivningsmassen i det paagjældende Aar vilde derved blive saa ringe, at der i samme var saameget mindre Udfigt til at blive fri. Dersom der til Exempel var Spørgsmaal om en forestaaende Reduction af Armeen, saa var man ogsaa velkjent med udsætte Udskrivningen til et andet Aar. Denne Ulighed kan ogsaa opstaae af rene Naturforhold i de forskjellige Aar. Saaledes var det Tilfældet i 1832, paa Grund af de mange Sygdomme, som havde hersket i de nærmest foregaaende Aar, at de fødtes Antal var meget mindre end de foregaaende og efterfølgende Aar; thi Antallet af de Drengene, som bleve fødte i 1832, var 17,736, medens det derimod i 1831 var 20,339 og i 1833 21,707. Dersom nu Folk gjorde Beregninger derover, saa vilde man see, at i det Aar, der corresponderer med Aaret 1832, nemlig 1854, er der færre Chancer for at blive fri end i det følgende Aar, og de, som skulde behandles til Udskrivning i Aaret 1854, vilde derfor forlange Udskrivningen udsat til det følgende Aar, da Chancen er bedre. Det er saaledes forbunden med nogen Betænkelse at indrømme denne Ret til at forlange Udsættelse ved Udskrivningen, ligesom det i det Hele ikke vilde være godt for Armeen, hvis det skulde blive almindeligt, at Folk først lode sig udskrive med 24 Aars Alderen istedetfor med 22 Aars Alderen, blandt andet fordi Nogle vilde døe bort i de mellemliggende Aar. Om forøvrigt disse Betænkelseheder kunne anses vægtige nok til, at man derfor skulde gøre en Indskrænkning i en Bestemmelse, som forøvrigt er meget liberal, skal jeg blot henstille; for Dieblikker er det ikke min Hensigt at stille noget bestemt Amendement i saa Henseende, jeg vil kun houstille Sagen til den ærede Comittees Overveelse.

Der er allerede forhen talt om; at det ikke er consequent, at Mulcterne efter § 16 skulde tilfalde Fattigkassen, naar Mulcterne efter § 9 skulde tilfalde Politikassen.

Hvad §§ 17 og 18 angaaer, da har jeg kun nogle smaa Redactionsbemærkninger at fremsætte. Den sidste Passus af førstnævnte Paragraph, begynder med et „Dog“, og det synes altsaa, at den skulde være en Indskrænkning i den første Regel; men det er ikke Tilfældet, da § 17's første Deel taler om de Personer, der kun ere 18 Aar, og nu kommer en anden Regel for dem, der have fyldt det 21de Aar — de Første kunne i Almindelighed kun lade sig udskrive uden videre, de Sidste derimod skulle stedes til Lodtrækning.

Heller ikke forekommer mig det Udtryk, hvormed § 18 begynder „overhovedet“, at være ganske passende, da Paragraphen ikke indeholder en Modsetning til den tidligere, men en heel ny Bestemmelse.

H. D. Bruun: Jeg finder mig foranlediget til her at gjentage den Bemærkning, som jeg allerede tidligere har gjort ved § 9. Jeg finder det nemlig ubilligt, at en Person, som efter § 16 har faaet Udsættelse med Udskrivningen, naar han udebliver fra den Session, hvorpaa han skulde møde, ligesom skal forlods udskrives, skjøndt han kan have havt de lovlige Forhindringer for at møde. Jeg mener, at dette staaer ganske i Strid med Bestemmelserne i § 23, hvorefter der sættes 3 Tilfælde: 1) Udeblivelse paa Grund af lovligt Forfald, 2) Udeblivelse uden saadant Forfald og 3) svigagtig Udeblivelse, og jeg indseer ikke, hvorfor en Person i det her omhandlede Tilfælde skal være underkastet en Udskrivning forlods, naar han har en fuldgyldig og lovlig Grund for ei at have givet Møde.

Næder: Jeg skal tillade mig at bemærke, at jeg finder, at Mulcten i § 16 er bestemt temmelig høi, naar den er ansat til 20 Rbd.; netop fordi Bedkommende er utjensdygtig, forekommer det mig at være af mindre Vigtighed, om han møder eller ikke. Da der desuden almindeligviis pleier at være bestemt et Maximum og et Minimum af Mulcter, saa vil jeg forbeholde mig at stille et Amendement, hvorefter Mulcten skal bestemmes fra 10 til 20 Rbd., ligesom jeg, da jeg ikke udtrykkelig forbeholdt mig et Amendement ved § 9, finder mig foranlediget til her at forbeholde mig et Amendement angaaende en almindelig Regel om, hvem Mulcterne skulle tilfalde, og jeg vil da være af den Mening, at alle Mulcter bør inddeles i 2 Classer, saa at de, der dicteres ved Politiretten, tilfalde Fattigkassen, og de, som dicteres ved Sessionerne, tilfalde Landmilittiefonden. Jeg har saameget mere Grund til at anbefale Fattigkassen, som jeg ikke altid har fundet, at de Mulcter, som ifølge Placat af 19de Februar 1819 tilfalde Politikassen, anvendes saa godt, at de jo kunde anvendes langt bedre, naar de tilfaldt Fattigkassen, der i alle Communer trænger til saameget som muligt. Den nærmere Udvikling herom kan jeg jo imidlertid forbeholde mig til den endelige Behandling.

Prof. Larsen: Det er mig ikke klart, hvorledes Bestemmelsen i § 16, forsaavidt den nævner „Fredstid“, er at forstaae, om det er Meningen, at der blot paa den Tid, da Begjeringen om Udsættelsen skeer, skal være Fred, saa at den erhvoldte Udsættelse skal vedblive at gjælde, skjøndt der senere maatte udbryde Krig, eller om det er Meningen, at Udsættelsen i dette sidste Tilfælde skal ophøre at være gjældende. Jeg indseer jo vel, at det kunde medføre nogen Gaardhed for de Bedkommende, som havde erhvoldt en saadan Udsættelse og havde indrettet sig derefter, at de skulde kunne indkaldes alligevel, naar en Krig udbrød, inden at Udsættelsestiden var udløbet; men paa den anden Side er der dog ogsaa Noget, der taler for, at de, der ere i den Alder, at de kunne kaldes til Tjeneste, ogsaa virkelig bør kunne fordres til denne, naar Krig udbryder; og derhos kunde Forfærdelsen i modsat Fald vel ogsaa tænkes misbrugt, naar der nemlig vel paa den Tid, Sessionen holdes, var Fred, men Udfigt til en Krig, og altsaa Endeel muligen kunde ville benytte sig af Bestemmelsen og forlange Udsættelse i flere Aar. Jeg vilde derfor tillade mig at opfordre den ærede Ordfører til at udtale sig om, hvorledes Udvalget har forstaaet dette Udtryk.

(Fortsattes.)

om
Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Tre og tredivte Møde.

(Stattet.)

Bregendahl: Hertil skal jeg blot svare, at saavidt jeg erindrer, har dette Punkt ikke været specielt gjort til Gjenstand for Forhandling i Udvalget, men jeg antager imidlertid, at Udtrykkene naturligt maae forståes saaledes, at naar Krig indtræder, maa Udsættelsen ophøre, og det kan man sige, ligger ogsaa i selve Ordene, naar det hedder, at han erhoder Udsættelse med at behandles til Udskrivning for eet eller flere Aar indtil hans 25de Aar; det er her ikke sagt, at det specielt er Meddelelsen af Udsættelsen, som Udtrykket „Fredstid“ skal referere sig til. Heraf følger vel, at det kun er i Fredstid, at en saadan Udsættelse indrømmes, men naar Freden ophører, saa maa Udsættelsen ogsaa ophøre. Jeg skal i Anledning af § 16 bemærke, at ogsaa Udvalget har været opmærksom paa den Fluctuation i Udskrivningsmaassen, der kunde bevirkes ved Bestemmelsen i § 16, ikke blot paa Grund af tilfældige Omstændigheder, men ogsaa paa Grund af ganske naturlige Forhold, saaledes som ogsaa den ærede Rigsdagsmand for Københavns 3die District (Ørsted) har bemærket, navnlig de Forhold, der fandt Sted i 1832, nemlig det betydeligt ringere Antal Fødsler, der vil bevirke, at der i Aaret 1854 vil være færre i Udskrivningsalderen, og at der følgeren da vil være en mindre Udskrivningsmasse; men denne Forskjel er imidlertid ikke af nogen særdeles Betydning, og man har troet, at de Omstændigheder, der kunne bevirke en større eller mindre Fluctuation, nogenlunde vilde hæve hinanden, og navnlig at Fluctuationen ikke vilde blive særdeles stor, da det altid vil være en langt større Gene for Mange med det 24de eller 25de Aar at forrette Garnisonstjeneste end med det 22de; og naar først de første 3 Aar ere gaaede, har man troet, at Forholdene nok vilde udjævne sig, og at Virkningen af Fluctuationerne ikke vilde være saa følelig. Det kan ikke nægtes, at i de første 3 Aar kan det nok være, at denne Ret til Udsættelse af Udskrivningen kan faae nogen Indflydelse paa Udskrivningsmassens Størrelse; men det er dog af de Omstændigheder, der ikke kunne tillægges nogen synderlig Vægt, og som det vil være forbunden med særdeles Vanskelighed at kunne faae bortryddede.

Algreen-Ussing: I Anledning af sidste Membrum af § 18 skal jeg tillade mig at rette det Spørgsmaal til den ærede Ordfører, om det forudsættes, at den, der har paataget sig 8 Aars stadig Tjeneste i Hæren, kan komme til at udtræde af den Stilling uden egen Skyld; for det Tilfælde synes det nemlig noget haardt, at de 4 Aar, f. Ex., hvori han havde tjent, ikke skulde komme ham til noget Afdrag i hans øvrige Tjenestetid. Der blev navnlig i den Afdeling, hvori jeg er Medlem, opkastet det Spørgsmaal, hvorledes det kunde gaae til, at Gen, naar han havde paataget sig 8 Aars Tjeneste, kunde komme til at træde ud af sin Stilling, og hvilke forskellige Aarsager der derunder kunde anses indbefattede.

Bregendahl: Man har tænkt sig her, at saadan Udtrædelse ikke vilde ske uden efter Bedkommendes eget Ønske, og det vilde saaledes almindeligvis være en Dispensation, en Naadesact, om jeg saa maa sige, fra de militære Autoriteters Side, der blev tilstaaet efter Bedkommendes egen Begjering.

Ørsted: Jeg maa dog gjøre endnu et Par Bemærkninger. Det er langt fra ikke en ubetydelig Forskjel, som kan indtræde ved de af mig berørte Omstændigheder, hvilket ogsaa vil fremgaae deraf, at der i Aaret 1833 var 4000 flere Fødsler end i 1832. Chancen for fritagelse vilde altsaa i det tilsvarende Udskrivningsaar blive meget

større i det ene Aar end i det Andet, og selvfølgelig vil der ogsaa være en stor Fordeel ved at erholde Udsættelse med Udskrivningen til det Aar, hvori Forholdet stiller sig gunstigt; thi det er jo kun af den hele Folkemængde et ringe Antal, der kan vente at trække et Fritlod, og naar der i et Aar blot f. Ex. var 2000, i et andet Aar 6000, altsaa et tredobbelt saa stort Antal, saa vilde Forskjellen være saare ubetydelig.

Med Hensyn til det Spørgsmaal, som er opkastet af en æret Rigsdagsmand om Følgerne af Udeblivelse fra Sessionen efter § 16, sidste Passus, skal jeg bemærke, at jeg rigtignok har forudsat, at naar den Bedkommende senere godtgjorde, at han havde løsligt Forfald til at udeblive, skulde han heller ikke undergives de deri for Udeblivelse bestemte Følger; men jeg seer vel, at naar dette ikke er udtrykkelig bestemt, kan det medføre practiske Vanskeligheder, og det var derfor vistnok rigtigt, at der blev givet en Bestemmelse desangaaende.

Jeg skal endnu bemærke, at hvad Redactionen angaaer, havde jeg tænkt at gjøre en Grindring i Anledning af den sidste Deel af § 16; det hedder nemlig „saafremt Rogen“, medens det, da det er det samme Subject, som tidligere er omtalt, burde hedde „saafremt han“. Jeg havde ligeledes tænkt at fremsætte en Bemærkning i Anledning af § 18, sidste Membrum, men det er bleven uforødent ved hvad der af en æret Deputeret i saa Henseende nylig er fremsført. Det forekommer mig ikke rimeligt, saaledes som den ærede Ordfører har meent, at den, der frivillig havde paataget sig 8 Aars stadig Tjeneste, siden selv skulde ønske sig entlediget paa Grund af Forandring i sin Stilling, naar han da senere skal gjøre fuld Krigstjeneste. Jeg finder dette ikke rimeligt, skjøndt jeg, naar dette skulde blive Tilfældet, ikke seer noget videre Ubilligt i, at han da skal gjøre fuld Krigstjeneste.

Lüttichau: Jeg troer, at man her bør lægge Mærke til, at det kun er ganske unge Mennesker, der er Spørgsmaal om, unge Mennesker under 18 Aar, som i Almindelighed indtræde som Pibere, Tambourer og deslige, og man kan dog ikke gjøre saadan Tjeneste gjældende paa samme Maade med Hensyn til dem, som den, der udføres af dem, der indtræde i Armeen med 22 Aars Alderen.

Bregendahl: Jeg troer vistnok, at den ærede Taler befinder sig i en Misforstaaelse, thi den første Deel af første Passus af § 18 angaaer kun dem, der indtræde, efterat de have opnaaet 18 Aars Alderen, hvorimod det Følgende af samme Passus angaaer dem, der indtræde førend det 18 Aar, men disse kunne ingen Godtgjørelse erholde for den udførte Tjeneste. De, som ere 18 Aar gamle, kunne vistnok endnu kaldes unge Mennesker, og ofte vilde disse vel ogsaa komme til at gjøre Tjeneste i Hæren i saadanne Stillinger, som den ærede Taler sigtede til, som Tambourer eller Pibere, og man kan vel ogsaa med Hensyn til det Tilfælde, der omhandles i Paragraphens anden Deel, tænke sig, at saadanne Individuer, der have indgaaet en Capitulation om 8 Aars stadig Tjeneste, senere kunne faae Afstæed mod deres Villie. Men man kan dog ikke antage, at de militære Autoriteter i Almindelighed ville affædige Rogen mod hans egen Villie, ialtsald ikke uden at hans Forhold har været et saadant, at de maatte ønske ham fiernet, eller at han har paadraget sig en Straf, der maatte udelukke ham fra Tjenesten; men i saa Tilfælde synes der ikke at være nogen Grund til, at den tidligere Tjeneste skulde komme ham til gode, især da han i Almindelighed vil have havt bedre Conditioner, end den Bærnepligtige vilde have erholdt, naar han var bleven udstreven. Han vilde saaledes som oftest have gjort Underofficers Tjeneste og derfor oppebaaret en højere Løn end de Bærnepligtige, der udskrives som Menige, og derfor synes der ikke

at være nogen sær Grund til i de enkelte Tilfælde at indrømme ham nogen Godtgjærelse.

Algreen-Ussing: I den Afdeling, hvori jeg har været, blev der fremsat Ottringer, om det ikke var billigt, at de Aar, som Bedkommende paa den i § 18 omhandlede Naade havde tjent, afgik i det Antal Aar, han skal blive staaende i Forstærkningen; dette vilde føre til en nærmere Tilføielse til § 31, og jeg skal forbeholde mig ved denne Paragraph i saa Henseende at fremsætte de fornødne Bemærkninger.

Efterat Formanden havde bestemt Dagsordenen for næste Møde, den følgende Dag Kl. 11, nemlig:

- 1) Ny Fordeling ved Lodtrækning af Medlemmerne til Afdelingerne, og
- 2) Fortsættelse af Børnepligtslovens foreløbige Behandling —, blev Mødet hævet.

Fire og tredivte Møde.

Fredeagon den 29de December.

Forhandlingsprotocollen for det forige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal annelde følgende indkomne Adresser:

- 1) En Adresse fra 293 Beboere af flere Sogne i Grevskabet Frysensborg, hvori de erklære sig imod Stilling og Lodtrækning ved Børnepligten.
- 2) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Aalborg Amt 2det District (Schurmann), fra 116 Borgere og Indvaanere af Holbek, angaaende en passende Repræsentation af Kjøbstæderne i de tilkommende Rigsforsamlinger.

Den første af disse vil blive henlagt i Løseverælsset og den anden tilskillet Grundlovscomiteen.

Efter Dagsordenen gif man derefter over til ved Lodtrækningen at danne nye Afdelinger, hvilke sammensattes saaledes:

1ste Afdeling (30 Medlemmer).

Andresen.	Kayser.
Bjerring.	Olrik.
Blad.	Ostenfeldt.
Brandt.	Otterstrøm.
Bregendahl.	P. Pedersen af Kjøbenhavn.
M. P. Bruun af Bruunshaab.	Plojen.
Buchwaldt.	Scaventius.
Georg Christensen.	Schlegel.
J. Christensen af Boldum.	Schroll.
M. Drewsen af Silkeborg.	Schurmann.
Flor.	Sidenius.
Frolund.	Thalbiger.
Hastrup.	Algreen-Ussing.
Jacobæus.	B. Ussing af Viborg.
H. Johansen af Anardrup.	Orsted.

2den Afdeling (31 Medlemmer).

G. Aagaard fra Lolland.	H. C. Johansen af Østrup.
Golding.	Jørgensen.
la Cour.	Kirk.
Dahl.	Knuth.
Daherup.	Madsen.
David.	Tage Müller.
Dinsen.	Rørgaard.
Griffen.	Ostermann.
Fløe.	C. R. Petersen af Hjørring.
Grundvig.	J. Rasmussen af Svanninge.
H. P. Hansen af Kjøbenhavn.	Stodflæth.
v. Haven.	Treschow.
Hjort.	Wegener.
Hold.	Wulff.
Hvidt.	Zeuthen.
Hækkerup.	

3die Afdeling (30 Medlemmer).

B. D. Bruun af Kjøbenhavn.	Mynster.
Balth. Christensen.	R. N. Møller af Draaby.
Drewsen af Kjøbenhavn.]	Møller af Flakkeberg.
Dunghelt.	H. C. Nielsen af Tranberg.
Funder.	Dlesen.
Gislason.	B. Petersen af Kjøbenhavn.
Gram.	Pjetursøn.
Hage.	Ploug.
Hall.	Røder.
J. A. Hansen af Kjøbenhavn.	Schouw.
L. Hansen af Bjælkerup.	Brink-Seidelin.
Jespersen af Grønnebjerggaard.	Sigurdsøn.
Chr. Larsen af Dalby.	Steel.
Marckmann.	Theilmann.
Baludan-Müller.	Tobiesen.

4de Afdeling (31 Medlemmer).

Aagaard af Thisted.	Mundt.
Bergmann.	Neergaard.
Bruun af Årsens.	N. H. Nielsen af Løserup.
Buntzen.	Orholm.
van Dokum.	Cornelius Petersen af Davinde.
Fibiger.	H. Rasmussen af Egense.
Gubmundsøn.	Schack.
Hammerich.	Schytte.
Merk Hansen.	Stender.
Hasselbalch.	Tscherning.
Hermansen.	Tvede.
Jacobsen.	Westergaard.
F. Johannsen af Houby.	Winther.
Køster.	Wisby.
Leth.	With.
Lord.	

5te Afdeling (30 Medlemmer).

Andræ.	Sehestedt-Juel.
Bagger.	Jungersen.
Barfob.	Krieger.
Boisen.	J. C. Larsen af Kjøbenhavn.
Cederfeld de Simonsen.	Linnemann.
H. Christensen af Veistrup.	Lüttichau.
Gleerup.	Lühöft.
Gregersen.	Nyholm.
N. Hansen af Effelund.	Pape.
P. Hansen af Abbetved.	J. Pedersen af Søding.
Hunderup.	M. Rasmussen af Herlufsmagle.
Høier.	Rée.
C. M. Jespersen af Viborg.	Schiern.
F. Jespersen af Bogenf.	Tang.
Johansen.	Turen.

Formanden: Jeg vil henstille til Forsamlingen, om det ikke skulde være rigtigst at udsætte Valget af Embedsmænd i Afdelingerne indtil der bliver Noget at forhandle der; thi skulde det blive Tilfældet, at ingen Sag bliver henvist til Afdelingerne, vilde saadant Valg være uden Betydning. Vi gaae derefter over til Børnepligtsagen og begynde med 19de §. Efter Afslutning med Ordføreren vil det være §§ 19—22 inclusive, som først vilde blive at sætte under Discussion. Den ærede Ordfører har Ordet.

Bregendahl: Jeg skal tillade mig at oplæse disse Paragrapher, som ere satte under Discussion.

§ 19.

Der udskrives aarlig saameget Mandskab, som Loven fastsætter. Fordelingen paa de forskellige Udskrivningsdistricter stæer i Forhold til

det Antal af tjenstdygtigt Mandskab, der ifølge de paa Sessjonen erholdte Oplysninger staaer for Udskrivning. Det udskrivne Mandskab benyttes i Overensstemmelse med Armeens Organisationsplan.

§ 20.

Af det tjenstdygtige Mandskab, der staaer for Udskrivning, antages først de, som frivillig melde sig for at forrette Tjeneste paa de sædvanlige Vilkaar.

§ 21.

Forsaaet den tjenstdygtige Udskrivningsmasse er større end det Antal, som skal udskrives, bliver det at afgjøre ved Lodtrækning mellem de Paagjældende, hvo der strax skal udskrives og hvo der skal forbigaaes indtil videre.

Lodtrækningen indrettes saaledes, at der for hele Udskrivningsdistrictet trækkes Numere fra Nr. 1 opad. De, der erholde de lavere Numere, udskrives fremfor dem, der erholde de højere Numere. Hver Mand er berettiget til selv at udtage sit Numer. For dem, der for Sessjonen anmelder og behørig godtgjøre at være forhindrede fra at møde paa Grund af Sygdom eller andet lovligt Forsald, som Sessjonen har at bedømme, trækkes Lod af Løgsmanden.

§ 22.

Den, der paa Grund af sit udtrukne højere Numer ei strax udtages til Soldat, skal dog være pligtig, om fornødent, at underkastes Paabenøvelse og bliver at betragte som overcomplet Soldat, saaledes at han i Løbet af Aaret indtil næste Sessjons Afholdelse kan indkaldes til Dækning af opstaaede Vacancer. De, der ei saaledes i Løbet af Aaret ere blevne anvendte, ansættes paa næste Sessjon i Forstærkningen, men kunne dog, indtil de have fyldt det 24de Aar, underkastes Udskrivning til den staaende Hær, saafremt det 22-aarige Mandskab ikke maatte være tilstrækkeligt til den bestemte Udskrivning. I saadant Tilfælde anvendes den yngre Aldersclasse fremfor den ældre. For dem, der saaledes senere udtages, beregnes Tjenestetiden ligesom for den Aldersclasse, med hvilken de have mødt til Lodtrækning.

Efter det fyldte 24de Aar kan saadant Mandskab i Fredstid ikke mere udskrives.

Med disse Paragrapher er af Comiteen kun med Hensyn til § 22 bemærket følgende: „Da Bestemmelserne i denne Paragraph ogsaa omfatte dem, der enten førend det 22de Aar (§ 17, 2den Passus) eller efter det 22de Aar (§§ 15 og 16) komme til Udskrivning, bør Udtrykkene i 7de Linie „indtil de have fyldt det 24de Aar“ formeentlig forandres til „endnu i eet Aar“, og i følgende Linie Udtrykket „det 22-aarige“ forandres til „Aarets“; ligeledes maa Udtrykket „Efter det fyldte 24de Aar“ i Paragraphens Slutning forandres, og vi foreslaae derfor, at sidste Passus redigeres saaledes: „Saadant Mandskab kan, naar 2 Aar ere forløbne, efterat det har mødt til Lodtrækning, i Fredstid ikke mere udskrives.“ Disse Forslag til Forandringer, som ere fremsatte af Udvalget, ere, som det fremgaaer, kun nogle Redaktionsforandringer, som sigte til at tydeliggjøre Paragraphens Mening. Ved dette Affnit af Udkastet afgjøres Spørgsmaalet om, efter hvilket Princip det skal bestemmes, hvo af det udskrivningspligtige Mandskab der skal udskrives til Tjeneste, naar Armeen ikke kan modtage det hele, til Udskrivning pligtige Mandskab; man kunde tænke sig, at det skulde afgjøres enten efter Hensyn til Bedkommendes Stilling, eller, saaledes som det er foreslaaet, ved Lodtrækning. Naar der skulde fastsættes lovbestemte Betingelser, efter hvilke det skulde afgjøres, hvem der skulde fritages og hvem udskrives, og disse knyttes til Bedkommendes Stilling, vilde man komme ind paa Undtagelsernes Gebeet, hvilket man igjennem det hele Udkast har søgt at undgaae; og uagtet der kan fastsættes Regler, som i deres Fremførelse kunde synes meget bestemte, og ikke vanskelige til derefter at træffe en almindelig Afgjørelse, maa man dog vistnok indrømme, at Afgjørelsen i ethvert enkelt Tilfælde vilde blive meget vilkaarlig. For at undgaae denne Vilkaarlighed har man staaet ind paa den Bet at lade Tilfældigheden afgjøre det. Der har iøvrigt med Hensyn til § 19 været Anledning til at tage under Overveielse i Udvalget, hvorvidt det igjennem dette Lovforslag kunde forsøges at gjøre Tjenesten lige for alle Værnepligtige; thi efter den bestaaende Armeorganisation medfører Tjenesten i de forskellige Corps megen

Ulighed i den Byrde, som Værnepligten medfører for de Værnepligtige. Det vil saaledes af Armeorganisationen sees, at medens Garnisonstjenesten for Hestgarden og Gardehusarerne er 4 Aar, er den ved Fodgarden kun 2½ Aar, for Cavalleriet enten 15 eller 18 Maaneder, for Infanteriet 16 Maaneder og for Artilleriet deels 25 Maaneder og deels 13 Maaneder for en Deel af det. Efter den bestaaende Udskrivningsanordning af 1842 er der ingen andre Regler, efter hvilken det afgjøres, til hvilke Troppesafdelinger Bedkommende skal afleveres, end Sessjonens Stjøn om, hvorvidt det paagjældende Individ er mere eller mindre stiftet til den forskellige Tjeneste, i Forbindelse med visse Regler for Hviden, idet ved Infanteriet og Jægerne tages en mindre Hvide, og ved Artilleriet og Cavalleriet noget større; desuden tages ved Ansættelse i Cavalleriet Hensyn til, hvilke af de Værnepligtige, der efter deres Stilling have været vant til at omgaaes Heste. Det er saaledes temmelig løse Betingelser, hvorefter det afgjøres, paa hvilke Individuer en saa stor Forskjellighed i Byrden skal falde. Dertil kommer endvidere Noget, som endnu mere foreger Uligheden i Værnepligtsbyrden, nemlig at den Bestræbelse, som ikke kan andet end ansees for ønskelig, og som i de senere Aar ogsaa er søgt og gjort gjældende fra de militaire Autoriteters Side, nemlig at undgaae at have hvervede Underofficerer, og derimod søge for, til Underofficerer at have Individuer af den værnepligtige Klasse, har medført, at det er bleven gjort til en Tvangsplicht for dem, som den militaire Autoritet designerer til Underofficerer, at tjene i længere Tid. Ved Infanteri-Liniebataillonerne og Jægerne samt Cavalleriet skulle saadanne Individuer, som have vist sig stiftede til at være Underofficerer eller Undercorporaler, endnu forrette 2 Aars Garnisonstjeneste fra den Tid af, de ere blevne udnævnte til Underofficerer. Da de imidlertid efter de bestaaende Regler blive udnævnte til Undercorporaler strax eller dog i det første Aar, medfører det kun Forlangelse af noget over et Aar af deres Garnisonstjenestetid. I Artilleriet derimod er det kun efter et Aars Tjeneste, at de kunne avancere til Underofficerer eller at de forfremmes dertil, og saa skulle de vedblive at tjene i 2 Aar. Disse Uligheder maatte det jo vistnok ansees for vigtigt at faae hævede; men skulde man have gjort noget Forslag til nu ved dette Udkast at fjerne dem, vilde man have grebet temmelig stærkt ind i hele Armeens Organisation, og Udvalget har derfor troet at burde afholde sig derfra. Man erfarede ogsaa ved Conference med den høitagtede Justitsminister, at Regjeringen har ved Udarbejdelsen af dette Lovforslag havt Opmærksomheden henvendt paa disse Uligheder, men at den ikke havde fundet, at Omstændighederne vare saadanne for Diebliffet, at Forandringen nu strax kunde skee. Iøvrigt maa jeg med Hensyn til den Ulighed i Byrden, som ved Forfremmelse til Undercorporal vil paahvile de Værnepligtige, bemærke, at i sin Tid i Ständerforsamlingen ogsaa blev gjort opmærksom herpaa, og som et ønskeligt Middel til noget at udjævne denne Ulighed blev der foreslaaet, at der skulde aabnes de Individuer, som vare forfremmede til Underofficerer, Afgang til at avancere i den militaire Tjeneste, og navnlig til Officersposter, naar de kunde opfylde de Betingelser, som i saa Henseende maatte stilles, og en saadan Afgang til Avancement er ogsaa ved de Bestemmelser, som ere tagne af Krigsbestyrelsen i den sidst forløbne Sommer eller sidste Foraar, allerede indrømmet, saa at den Ulighed, som i denne Henseende nu bestaaer for de Værnepligtige, dog ikke kan antages at blive saa følelig i Fremtiden, som den ellers vilde blive, og det tør vel ogsaa antages, at naar den hidtil ikke værnepligtige Masse bliver inddraget under Udskrivningen, vil der findes flere Individuer, som vilde attraae en sliq Forfremmelse. Man har derfor troet, at man maatte lade det blive ved det Bestaaende for Diebliffet og afvente et Forslag til en forandret Organisation af Armeen, som vel heller ikke længe vil kunne lade vente paa sig. Med Hensyn til Bestemmelserne i § 21 om den Raade, hvorpaa Udskrivningen skal foregaae i Fremtiden, adskiller den sig jo fra det hidtil Bestaaende, som en aret Rigsdagsmand igaar bemærkede, derved, at der kun fordres eet Møde af de Værnepligtige, nemlig selve det Møde, hvorved Udskrivningen skal foregaae. Man vil nu vel savne den Basis, som tidligere havde, naar de mødte et Aar før selve Udskrivningen og da bleve besigtigede og bedømte med Hensyn til Tjenstdygtighed, hvorefter det da kunde

vides temmelig nøiagtigt, hvor stort et Antal der det følgende Aar vilde være af tjenstdygtige Udskrivningspligtige; denne Basis vil man nu savne, naar de først møde ved den Session, hvor selve Udskrivningen foregaaer. Den Fremgangsmaade, som derfor vil blive brugt nu, vil altsaa være, at naar de Børnepligtige ved Sessionen ere blevene erkjendte tjenstdygtige, trække de Lod om den Folgeorden, i hvilken de skulle udskrives, og naar Resultatet af Sessionerne for de forskjellige Udskrivningsdistricter er bleven samlet, vil det af vedkommende Autoritet, ved at sammenholde det Antal af tjenstdygtige Mandstaber, der have, med det Antal, man efter den nu bestaaende eller ifølge en senere Armeeargamentation skulde behøve, blive at bestemme, hvormange Procent af de befundne Tjenstdygtige der blive at indkalde, og dette Antal vil da blive at tage af de først trukne Numere i ethvert Udskrivningsdistrict. Det var ikke Udvalget ved dets Forhandlinger i Begyndelsen ganske klart, hvad der forstodes ved „Udskrivningsdistricter“, hvilket Udtryk bruges i §§ 19 og 21. Den Betydning, som Ordet maatte antages at have efter den bestaaende Lovgivning, var det District, som var undergivet en Krigscommissair, og saaledes underlagt en Sessionsdeputation, og efter Conference med Justitsministeren erfarede man, at Udtrykket i Udkastet ogsaa er brugt i denne Betydning.

Orsted: Med Hensyn til første Passus af § 19, hvor det hedder „Der udskrives aarlig saameget Mandstabs, som Loven fastsætter“, skal jeg tillade mig at bemærke, at denne Passus ikke passer til den nærværende Retstilstand, da det hidtil ikke ved nogen Lov er bestemt, hvormeget Mandstabs der skal udskrives, men der udskrives aarlig det, som til Rekrutteringens Fornødenhed behøves. Det turde imidlertid være, at der ved hiin Bestemmelse havde for Die den Tingenes Orden, som først vil opstaae, naar en constituerende Forfatning er indført, og at det da muligt kunde blive bestemt, at ligesom der behøves Folkforsamlingens Samtykke til at bevilge Statter, skulde ogsaa dens Bevilling behøves med Hensyn til det Mandstabs, der skal udskrives. Dette finder Sted i enkelte constitutionelle Stater, men dog ikke i alle, og turde i sig selv ikke være saa aldeles fornødent, da den Control, som i Almindelighed vil tilkomme Folkforsamlingen, vil gjøre det umuligt for Regjeringen at udskrive et større Mandstabs end nødvendigt, og jeg troer derfor ikke, at der behøves nogen særlig Control eller Bevilling med Hensyn til det Mandstabs, som udskrives. Jeg skal dog lade det staae ganske ved sit Værd, hvorvidt en saadan Bestemmelse er hensigtsmæssig eller ei; men der foresendes imidlertid Intet derom i det foreliggende Udkast til en Grundlov, og om noget Saadant vil blive foreslaaet herfra, eller om det i saa Fald af Kongen sanctioneres, kan jo ikke vides. Under alle Omstændigheder forekommer det mig at være vist, at da denne Lov skal udkomme for Grundloven, og førend nogen Bevilling kan skee, er en Bestemmelse om, at det Mandstabs, som aarlig skal udskrives, maa fastsættes ved Lov, kommen for tidlig og er under de nærværende Forhold ikke anvendelig. Naar det i 2den Passus hedder, at Fordelingen paa de forskellige Udskrivningsdistricter skeer i Forhold til det Antal af tjenstdygtigt Mandstabs, der ifølge de paa Sessionen erholdte Oplysninger staaet for Udskrivning, saa ligger deri, hvad jeg allerede har berørt, at Repartitionen maa foregaae efter Udskrivningen selv, istedetfor at den efter den nuværende Tingenes Orden er gaaet forud for den. Jeg har ikke Noget imod denne Bestemmelse i og for sig selv. Den kan vel være hensigtsmæssig, og den er aldeles nødvendig, naar man vil forstaae Mandstabet for den Forpligtelse, som hidtil er paalagt det, at møde, som det forhen var, 2 Aar for Udskrivningsalderen, eller efter den senere Bestemmelse at møde Aaret for Udskrivningen for at blive synet; men deraf flyder ogsaa, at Lodtrækningen og den endelige Udskrivning eller Udtagelse ikke kan skee ved selve Sessionen, men maa foretages efter Udskrivningen, hvilket forekommer mig ikke at kunne bestaae med de Udtryk, som findes i § 21. Den sidste Passus i § 19 indeholder, at det udfyldte Mandstabs skal benyttes i Over-

ensstemmelse med Armeens Organisationsplan. Istedetfor at vore hidtil gjældende Love for Landmilitien og de Udkast, som have været forelagte Standerne, have haft Bestemmelser om Tjenestetiden og Tjenestemaaden, saa indeholdes i dette Udkast Intet derom, men kun en Henvisning til Organisationsplanen. Jeg kan ikke indsee, dersom denne Henvisning skal have nogen Betydning, at den kan mene Andet end Organisationsplanen af 1842; men saa forekommer den mig ikke at være ganske passende, thi denne Organisationsplan er vel trykt og er temmelig almindelig bekendt, men ikke kundgjort i Lovform, ikke tinglæst, og den findes ikke heller i nogen af de trykte Anordningsamlinger, men dens væsentligste Indhold med Hensyn til Tjenestetiden er gjentaget ved en Placat af 27de Juli 1842, hvor det findes omstændelig angivet, hvilke Arter af Tjeneste der skal udskrives til, og hvorlænge Tjenestetiden skal være. Det forekommer mig, at dersom ikke Bestemmelsen selv skal optages, maa man henvise til en foregaaende Lov og ikke til et Actstykke, som aldeles ikke har nogen legal Form og ikke kan forudsættes at være Landets Indvaanere bekendt. Jeg vil bemærke, at uagtet denne Paragraph ikke taler Noget om Tjenestetiderne, forekommer dog Noget indirecte derom i § 28, der indeholder et Stykke af det hidtil Anordnede om Tjenestetiden, nemlig hvad der vedkommer Forstærkningen, hvorhos disse Bestemmelser indeholde Forandringer i Organisationsplanen, som her paaberaabes. Det kan være, at disse Forandringer i sig selv kunne være hensigtsmæssige, men de maa da forekomme i en directe Form i Anordningen, og ikke paa en indirecte Maade. Jeg har allerede forhen anmærket, at § 21 synes at forudsætte, at Lodtrækningen maa foregaae efter Sessionen, thi den skal først foregaae efterat Fordelingen er skeet, hvilken Fordeling jo først kan foregaae efter Sessionen, altsaa skal Lodtrækningen ikke foregaae ved Sessionen. Jeg troer, at dette i sig selv kunde være ganske rigtigt og har ogsaa i sin Tid været foreslaaet, men man har haft den Betænkelse, der ved, at Mandstabet da ikke strax fik at vide, om de skulde være frie, eller naar Forpligtelsen til at tjene skulde indtræde; men uagtet dette troer jeg, at naar Mødet holdes med en vis Offentlighed, kan det ikke have nogen overveiende Betænkelse, og jeg antager, at det har Meget for sig, da det er den eneste Betingelse, hvorved det kan undgaaes, at Mandstabet maa møde ved den Session, hvorved det endelig skal udskrives. Men jeg kan dog ikke forene med Paragraphens øvrige Indhold, at Trækningen skal skee udenfor Sessionen, thi der kommer i Slutningen: „For dem, der for Sessionen anmeldte og behørig godtgjøre at være forhindrede fra at møde paa Grund af Sygdom eller andet lovligt Forsald, som Sessionen har at bedømme, trækkes Lod af Lægsmanden.“ Der forudsættes altsaa en Session, og man kunde altsaa fristes til at troe, at der skulde foregaae en dobbelt Session, een, hvorved Mandstabet blev undersøgt, og en anden, der skulde foretages, efterat denne Undersøgelse havde fundet Sted ved alle Sessioner, og der af den almindelige Autoritet, Generalkrigscommissairen eller hvilken Anden, det maatte være, var foretaget en Repartition af det Mandstabs, som fra ethvert District skulde bruges. Naar der skal foregaae 2 Sessioner, maatte det deels udtrykkeligt tilkjendegives i Anordningen, og deels forekommer det mig og at maatte være en for stor Byrde for Mandstabet saaledes at møde til 2 Sessioner. Endelig seer jeg ikke, hvorfor der ved en Session eller hvilken som helst anden offentlig Forretning, som skal foretages, for Lodtrækningens Skyld skulde være nødvendigt at foreskrive, at den, som ikke vil møde, skal godtgjøre at være forhindret ved Sygdom eller andet lovligt Forsald, thi det er dog en Ret, han har til selv at kunne trække, men dersom han ikke finder det fornødent at møde, fordi Reisen er for lang eller af andre Grunde, maa det være tilstrækkeligt, at Lægsmanden eller hvilken som helst Anden trækker for ham; det maa være betryggende nok, og jeg seer ikke, hvorfor det skulde gøres til en Forpligtelse for den, som ikke er syg eller hindret ved lovligt Forsald, at møde og trække selv.

(Fortætted.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fire og tredivte Møde.

(Fortfat.)

Lüttichau: Jeg finder, at den ærede Ordfører har meget fuldstændigt og tilstrækkeligt forklaret Marsagen, hvorfor de store Uligheder, som finde Sted med Hensyn til Tjenestetiden, ere bibeholdt, nemlig at de for Tiden ikke godt kunne udslettes; men det forekommer mig ikke, at Forsamlingen ret vel kan lade denne Sag beroe herved, thi Ulighederne ere af den Bestaafenhed, at de om muligt bør søges rettede, og jeg vil derfor henstille til det ærede Udvalg, om der ikke kunde være Anledning til at fremkomme med en Indstilling om, at Regjeringen vilde drage Omsorg for, at Ulighederne udjævnedes saasnuart, som muligt.

Bregendahl: Jeg troer ikke, at det under de bestaaende Forhold gaaer vel an at gjøre en saadan Indstilling. Det maa naturligviis staae en fremtidig Forsamling frit for, ved de Midler, der staae enhver constitutionel Forsamling aaben, at bevirke et Lovforslag fremlagt fra Regjeringens Side derom. En saadan Indstilling som foreslaaet, troer jeg ikke, vil have nogen synderlig practisk Betydning, thi at Ulighederne erkjendes baade fra Forsamlingens og Regjeringens Side kan vel ikke betvivles. Jeg skal tillade mig, med Hensyn til hvad den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted) yttrede, at bemærke, at det vel er ganske rigtigt, at Udtrykket „som Loven fastsætter“ ikke er ganske adæquat med Hensyn til de bestaaende Forhold; men man har dog ikke fundet, at dette Udtryk medfører nogen Nødvendighed for, at der aarlig skal ske Bevilling af Mandskab fra Forsamlingens Side, idet Udtrykket i det Mindste nogenlunde kunde passe til de nuværende Forhold, da selve Armeeargamentationen dog er begrundet i en Act, som er udgaaet fra den lovgivende Myndighed i Staten. Hvad angaaer de Bemærkninger, der ere gjorte med Hensyn til Udtrykket i Slutningen af § 19 „Armeens Organisationsplan“, da har man ikke troet, at dermed blot skulde være sigtet til den Organisationsplan, som er approberet under 28de April 1842, men ogsaa til hele den bestaaende Organisation, altsaa ogsaa til de senere tilføjede Bestemmelser. Den bestaaende Armeeargamentation, eller i det Mindste Grundtrækkene af den, er ogsaa bleven bekjendtgjort i Collegialtidsenden, og som den ærede Rigsdagsmand bemærkede, indeholdes jo det Væsentligste af hvad der vedrører den værnepligtige Befolkning i Anordningen af 27de Juni 1842. Med Hensyn til hvad der er yttret af den samme ærede Rigsdagsmand, om hvorledes der skal forholdes med Lodtrækningen, da tilføjede jeg ved de foreløbige Bemærkninger, som jeg gjorde efter Paragraphernes Oplæsning, at gjøre opmærksom paa, at man forstod Udkastet saaledes, at Lodtrækningen skulde foregaae paa den samme Session, hvor ogsaa Udskrivningen skeer for samme Mars Mandskab, og at der ikke skulde foretages gjentagende Sessioner — at man, ved at Lodtrækningen foretoges paa samme Session, hvor Udskrivningen skeer, bevirkede, at man sparede de Udgifter og den Tidsforbrug for vedkommende Autoriteter, som vilde være forbundne med at foretage Lodtrækning, efterat Repartitionen var gjort — og endelig at Repartitionen skee i Hensyn til den ved Sessionen stedfundne Besigtigelse og Lodtrækning. Vel kan det udførte Mandskab ikke herved faae nogen nøiagtig Underretning om, hvorvidt de vilde blive indkaldte eller ei; men endel af dem vil dog, naar man har Underretning om, hvor stort et Antal der skal udføres, kunne have et omtrentligt Skøn om, hvorvidt der er nogen større eller mindre Sandsynlighed for, at de vilde blive indkaldte til Tjeneste, og naar saaledes Lodtrækning foregaaer paa

selve Sessionen, hvor Udskrivningen skeer, findes det ogsaa at være i sin Orden, at der ikke trækkes Lod for dem, som ere udeblevne uden lovligt Forsald, thi ifølge § 23 findes der en særegen Maade at fremvinge Møde paa, idet de uden lovligt Forsald Udeblevne nemlig efter denne Paragraph blive forlods at udskrive ved den følgende Session, saafremt de ere tjenstdygtige. Det er en Bestemmelse, som kunde synes temmelig haard, men den er dog vist nødvendig for at sikre Møde ved Sessionerne, og den er vel i Fremtiden mere nødvendig, end den har været hidtil, fordi man, navnlig indtil nye Bestemmelser faaes om Kullernes Forelse, ikke vil have tilstrækkeligt betryggende Sikkerhed for, at alle Udskrivningspligtige ere blevne optagne i Kullerne, saa at Bestemmelsen i denne Henseende bøder noget paa den Mangel, som ellers i saa Henseende vil finde Sted.

V. D. Bruun: Med Hensyn til den stedfundne Discussion om de Uligheder, som den bestaaende Armeeargamentation medfører, maa jeg endnu tilføie, at disse Uligheder ere forøgede ved Udkastet. Det vil nemlig erindres, at efter Placat af 27de Juli 1842 ere de, der ere udførte til Tjeneste ved Garden baade til Fods og til Hest, fritagne for at tjene i Forstærkningen som et Slags Bederlag for den længere Tjenestetid; men dette maa efter nærværende Udkast ophøre, thi § 23 fastsætter: „Ved Forstærkningen blive at ansætte de, som have udtjent ved den staaende Hær.“ Dette Sidste maa siges at være Tilfældet med Garderne; men da de ikke ere undtagne i Paragraphen, maae de efter Udkastet overgaae til Forstærkningen, hvorefter altsaa det Bederlag, som man kunde siige efter den tidligere Organisation at være dem tilstaaet, er ophørt. Jeg mener, at det følger af § 57 i Udkastet, at den medfører, at de hidtil gjældende Bestemmelser ikke skulle være gjældende, hvor de ikke komme i Strid med dem, som indeholdes i Udkastet, og det er naturligt, at naar det fastsættes, at alle de, som tjene i den staaende Armeeargamentation, skulle overgaae til Forstærkningen, er det i Strid med den tidligere Lovbestemmelse, som fastsætter, at Garderne ikke skal gaae over til Forstærkningen.

Esbjærning: Enhver af mine Herrer maa vide, at naar der kommer en ny Lovbestemmelse af den Art som denne, maa den nødvendigviis øve en tilbagevirkende Kraft, og saaledes vil denne ogsaa komme til at virke paa Armeeargamentationen. Den nærværende Organisation blev ikke, hvad den burde have været, netop fordi der ikke eksisterede en Lov om almindelig Værnepligt. Naar vi gennemgaae Militaircommissionens Forhandlinger, som gif forud for Bekjendtgørelsen af den nye Organisationsplan, see vi, at Haabet om almindelig Værnepligt stadigt har været tilstede; men da Virkeliggjørelsen endnu ikke var forhaanden, kunde Commissionen altsaa ikke begrunde en Organisationsplan paa et saadant System. Omvendt har man ved at udarbejde denne Anordning ikke kunnet slutte sig til en Organisationsplan, som svarede til denne, just fordi en saadan Organisation ikke kunde blive til, førend Grundlaget var der. Der vil altsaa i denne Anordning findes mange tilsyneladende Uoverensstemmelser mellem dens Bestemmelser og Organisationen; disse Uoverensstemmelser maae lidt efter lidt havees. Blandt disse hører, som den sidste ærede Rigsdagsmand har nævnt, at man har forladt den forrige Fremgangsmaade, der upaatvilelig ikke har været vel valgt, at godt gjøre den længere Tjenestetid derved, at Mandskabet ikke gif over til Forstærkningen, hvorved man kom i Modsigelse med sig selv; thi i Forstærkningen søgte man at faae saa meget som muligt veløvet Mandskab ind, for at kunne benytte det i de farligste Tilfælde. I denne Anordning er man altsaa gaaet bort fra den Maade, eller idetmindste har man forudsat, at man i Organisationsplanen vilde

komme til at gaae bort fra den Maade, at godtgjøre den længere, tilbligere Tjeneste. Men deraf vil upaatvivlelig igjen følge en forandret Maade at tilveiebringe det Mandskab paa, som kommer til at tjene længere Tid, og hvordan det kan skee, kan ikke i denne Anordning bestemmes; det er en Umulighed, thi det vil tildeels beroe paa Finantserne, og kan først komme i en senere Tid. Det var ikke engang muligt at træffe nogen Bestemmelse herom, saalænge man ikke vidste, om dette Grundlag bliver antaget for en senere Organisation; man maa altsaa, idet man betragter denne Anordning, sige til sig selv: „Efterat denne er antaget, ville de Modificationer følge, som ere nødvendige for at tilveiebringe en passende Overensstemmelse mellem den almindelige Børnepligt og dens Anvendelse.“ Saalænge Krigsforholdene staae paa, er det en ligegyldig Sag, thi der er en almindelig Lov, som siger, at intet Mandskab hjemforloves, saalænge det behøves til Krigstjenesten, og at det, om det end har tjent nok saa længe, ikke kan forlange Afsted. Naar derimod Freden vender tilbage, vil der være et saadant Overmaal af indøvede Kræfter, at man, om det skulde være nødvendigt, endog i aarvis kunde suspendere Udskrivning af nye Kræfter og kun holde sig til dem, man har, og i den mellemliggende Tid vil man altsaa være istand til at gribe de Forholdsregler, som ere nødvendige for at bortrydde de Anstødsstene, som flere af de ærede Talere, der her have ytret sig, have fundet. Jeg troer altsaa, naar man seer Loven fra denne Side som et Grundlag for noget Nyt, for en Overgangsperiode, ville mange af de Vanskeligheder falde bort, som man her har fremhævet. Den forskjellige Tjenestetid vil det forresten ikke være muligt nogen- sinde aldeles at skaffe bort; det er i Grunden en Feil i enhver Børnepligtsanordning, naar man saaledes absolut vil begrænse Tjenestetiden for enhver Indkaldt. I Overgangsperioder eller i Krigstid kan Ingen vide, om den Vedkommendes Tjenestetid behøves længere eller kortere, og man vilde have stor Uret, om man bragte vedkommende Børnepligtige til at troe, at han paa en bestemt Dag kunde sige „Nu gaaer jeg“. Han maa kun ad den lovlige Vej kunne gjøre Indsigelse, det vil sige, han maa kunne gjøre Fordring paa Godtgjørelse; han maa kunne kræve Undersøgelse, om man har gjort ham Uret, men det gaaer ikke an, at man stiller Grændsen saaledes, at paa en vis Dag skal Mandens Tjenestetid ophøre. Det er vistnok en Feil i vor Organisationsplan, at man har sat en saadan Begrænsning. Man bør ikke sige: der skal tjenes i 16 Maanedes, i 2 eller 3 Aar; men man maa sige: den Pligt, som paaligger Manden i en vis Hærsafdeling, den maa han udøve efter deres Forlangende, som staae i Spidsen for Regjeringen. Det maa nødvendigvis være overladt Regjeringen; man maa forudsætte, at Regjeringen ikke gjør Misbrug af en saadan Indrømmelse. Vil man gjøre Indskrænkninger, skal man holde sig paa det constitutionelle Gebeet ligesaavel ved Mandskabsindrømmelser som ved Pengeindrømmelser; man skal tillægge Hæren en vis aarlig Tilgang af Mandskab, og det skal tilhøre Hæren en vis Tid; men hvor lang Tjeneste enhver enkelt Mand i den Tid skal yde, og under hvilke Omstændigheder han skal yde den, det maa være Regjeringens egen Sag at afgjøre. Det vil være umuligt for Regjeringen, og det vil ogsaa være skadeligt for Landet, om en Rigsforsamling skulde indkalde hver Gang, man følte Nødvendigheden af at have og beholde en større Troppstyrke tilstede; men dersom disse Begrænsninger, som her ere blevne omtalte, bleve satte fast i Loven, og der saaledes bestemtes en vis Tjenestetid, er det umuligt at forlange den uden at gjøre et Indgreb i den bestaaende Lov, og da skulde, strengt taget, Rigsdagen kaldes ind hver Gang, man behøvede mere Mandskab, hver Gang, man behøvede en længere Tjenesteydelse af den enkelte Mand. Sidtildags har en saadan Indkaldelse ikke været nødvendig, fordi Regjeringsapparatet og den lovgivende Myndighed var samlet hos een og samme Person. Saa snart man behøvede af een eller anden Aarsag at beholde Mandskabet længere Tid inde end den, som er bestemt i Regulativet, fik man en kongelig Ordonnans, og den var ogsaa tilstrækkelig; thi Kongens Befaling var her i Staten utvilsomt kongelig Lov. Det kan nu ikke skee mere. Der kan vel under Ministeriets Navn og Ansvar udgaae en Ordonnans, og det vil ogsaa under mange Omstændigheder være nødvendigt; men skulde der udgaae en Ordonnans fra Ministeren, som vilde blive at forelægge Rigsforsam-

lingen, og hvorfor Ministeren kunde kaldes til Regnskab, for hver Gang han begjerte tilstede eller hensatte til een eller anden Klasse et vist Antal Mandskab, vilde man upaatvivlelig i højeste Grad hemme den offentlige Tjeneste. Jeg troer derfor, at vi have i højeste Grad Uret ved at ville optage i Loven en yderligere Begrænsning; skulde vi standse ved nogen, er det ved den indirecte Grændse, som vi have fundet, idet vi henvise til Organisationsplanen. Indenfor de Grændser, hvor Mandskabet er tildeelt enten den staaende Hær eller Krigsreserven eller Forstærkningen, bemyndiges altsaa Regjeringen til at bruge enhver Mandes Kræfter efter sit bedste Skjønnende; og at ikke Misbrug i denne Henseende let vil kunne finde Sted, tør vel antages, naar vi lægge Mærke til, at Regjeringen er udgaaet af Folkets Skjød og stadig er under dets Control. Skulde det vise sig, at Misbrug i Aarets Løb ere gjorte, da er ingen nærmere end Rigsforsamlingen til at see disse paatalte, og da vil der jo kunne skee Andragende fra een eller anden Rigsdagsmand til Forsamlingen, og vinder han Majoritet for sit Andragende, maa Ministeriet enten hvie sig for denne Anerkjendelse, eller godtgjøre, at de ikke have været med at opfordre til at gjøre den Brug, der er gjort af den offentlige Magt. Naar vi see hen til den Tilstand, hvori vi nu befinde os, og spørge os selv, hvordan Regjeringen havde været faren, isald den ikke havde kunnet bruge den offentlige Magt uden at behøve at sammenkalde en Rigsdag, da vilde vi let kunne gjere os Rede for, hvor feilagtigt det er at sætte en bindende Begrænsning i Loven. Dersom vi betragte Forholdene i de forløbne Aar 1846 og 1847, saa vil jeg spørge enhver af de Herrer, om det ikke havde været ønskeligt, om den væbnede Magt var bleven brugt i rette Tid og paa rette Sted og uden langt Varsel; men det havde været umuligt at gjere, hvis det skulde have været nødvendigt i Forveien at sammenkalde en Rigsdag. Saadant er ikke skeet; men det havde været godt, om det kunde have skeet, saaledes synes det nu; jeg siger ikke, at man dengang kunde have forudsæet det, jeg dømmes ikke selv den forbigangne Tid; men det er fra den nærværende Tids Indhold, at man slutter sig til, hvad der burde være foretaget i den forbigangne Tid, og da spørger jeg, om det ikke havde været ønskeligt, at Forholdsregler af den Art havde været tagne pludseligt, og uden at Noget havde anet det; men, som sagt, saadanne Forholdsregler kunne ikke tages, naar man ved Lov binder Regjeringen til at opretholde en streng Begrænsning af en reguleret Tjenestetid. Dersom det maatte være lykket mig at gjøre de Herrer dette ret klart, troer jeg, at man med mig vil være enig i, at man, istedetfor at søge at befæste de engang antydede Begrænsninger, maatte snarere ønske, at de forsvinde, og at man kun blev inden de videre Begrænsninger. Indenfor disse kan man bevæge sig paa to Maader, den ene, at man igjennem en Lov fastsætter en Grændse, inden hvilken Udskrivningen skal foretages hvert Aar, den anden, at man ved de aarlige Rigsforsamlinger forelægger et Mandskabsbudget. Den sidste Maade er vistnok den bedre — det er vist den rette Maade, at man aarlig bestemmer, hvormeget Mandskab der paa en eller anden Maade bør bindes til den staaende Hær —; det er bedre, at man i Aarets Løb stiller et tilstrækkeligt og overflødigt Antal til vedkommende Autoriteters Raadighed, end at man jævnligen skal komme til at indkalde Mandskab, som i det første Dieblis ikke havde ventet det, og det kommer man til, naar man vilde forsøge at fastsætte en nye Begrænsning efter det aarlige Behov. Tæge vi Hensyn til, hvad der skeer i denne Retning i fremmede Stater, og jeg vil nævne den, hvor Forholdet er bedst reguleret, det er Frankrig, saa forelægges der en aarlig Begjering om Mandskab til Hæren, der overstrider $\frac{1}{4}$ af det Mandskab, som gjøres nødvendigt i Fred — der forlanges, og det har været Tilfældet i en Række af Aar, 80,000 Mand, og der bruges i Almindelighed 60,000 til Hæren; de andre 20,000 vedblive, skjøndt ikke indkaldte, at betragtes som staaende i Tjenesten, og de Aar, i hvilke de staae som udsrevne, tælles med som Tjenestear, uagtet de ikke have været indkaldte, saa at, naar de have staaet som udsrevne i 7 Aar i Rullerne (hvilket er den sædvanlige Tjenestetid i Frankrig), betragtes de som udtjente. Hvad vindes derved? Der vindes, at disse Folk stadig have for Die, at de kunne blive indkaldte til Tjeneste, og at man i paakommende Tilfælde kun behøver at holde sig til dem. Naar vi gaae ud fra, at den franske Armee

har 7 Mars Tjenestetid, er der stadig tilstede 140,000 Mand, naar jeg tager hele Tallet; men da vi vide, at der aarlig falder noget Mandstab ud, vil jeg sætte det til 135,000 Mand, som, naar Krigen falder, kunne indkaldes til Hæren uden betydeligt at forrykke dens Fasthed, fordi de, som sagt, forholde sig som 1:3 af den Masse af Folk, der er under Vaaben. Ved denne Maade at gaar frem paa vilde vi og vinde et væsentligt Formaal — og det er, som vi bør have for sig — og det er at forandre Systemet i den Retning, at vi give Tjenestestyringen et større Omfang. Vi have seet under nærværende Omstændigheder, hvor vanskeligt det er at kalde Mandstab, der ikke, saa at sige, aarlig har ført Vaabenet paa Skulderen, at kalde dette Mandstab under Vaaben, naar det er kommen i den Alder, hvori Familielivet udvikler sig. For at undgaae Vanskelighederne af denne Art, og for ikke at falde i en anden Vanskelighed, som vi have erkjendt i Mar, maae vi søge at staae vore aarlige Udskrivninger et større Omfang og gjøre den pligtige Tjenestetid noget kortere. Man maa foretage de aarlige Udskrivningsmandskaber, hvad enten man vil indkalde dem eller man vil lade dem blive staaende til Hærens Raadighed, for at man i paakommende Tilfælde kan have den fornødne Styrke uden at behøve at gaar ud over Aldersgrænsen af det 30te til det 32te Aar. Jeg har troet at burde gjøre mine Herrer opmærksom paa, at denne Anordning kun har en høist ufuldstændig Form, fordi den er givet som noget Midlertidigt, indtil vi, efter i Krig at have udviklet vort Krigsvæsen, kunne faae en ny Organisation; den er saaledes kun stiftet til at hjælpe os igjennem Overgangsperioden, og naar vi ere komne ud over denne Vanskelighed, kunne vi træve i fredelige Tider en ny Lov, grundlagt maafee paa ganske andre Regler.

Orsted: Den ærede Ordfører erkjendte selv, at det ikke passer med de nærværende Retsforhold at sige, at der skal udskrives aarlig saameget Mandstab, som Loven fastsætter; men han mener, at der dog ikke ganske mangler en Lov for, hvormeget Mandstab der aarlig skal udskrives, nemlig Organisationsplanen af 1842. Jeg troer imidlertid, at jeg fuldstændigt har godtgjort, at den ikke kan betragtes som Lov. Den er heller ikke kundgjort i Lovs Form; derfor findes der heller ikke deri nogen directe Bestemmelse om, hvormeget Mandstab der skal udskrives, men kun Bestemmelser om de forskjellige Corpsers Sammensætning og Styrke — ikke directe eller nøiagtigen hvormeget Mandstab, der skal udskrives. Naar den ærede Ordfører endvidere har sagt, at med Organisationsplanen, som nævnes i Slutningen af Paragraphen, ikke saa aldeles er meent den i 1842 udgivne, bliver Bestemmelsen derved end mindre tydelig. Det skal dog være en Lovbestemmelse. Anordningen skal dog gaar ud paa at underrette Folk om, hvorvidt den Forpligtelse strækker sig, som man vil paalægge dem; men dersom ikke „Organisationsplanen“ skal have en saa bestemt Betydning, som at referere sig til en givent, allerede eksisterende Plan, men til en Plan, som efterhaanden først skal blive til, saa er derved aldeles Intet sagt, og det forekommer mig, at Ingen, som læser en Anordning, der er overeensstemmende med Udkastet, vil ved „Organisationsplan“ tænke sig Andet end den bestandig saaledes betænkte Plan, som er approberet i Aaret 1842. Forsaavidt den ærede Ordfører har ytret, at Lodtrækningen skal foregaae ved Sessjonen, og ved samme Sessjon, hvorved Mandstabet skal bedømmes, kan jeg ikke finde dette stemmende enten med Udtrykkene, eller med Stedet, hvor Bestemmelsen staaer; der er først handlet om Stedet, hvorpaa Behandlingen og Undersøgelsen skal foregaae, saa kommer Repartitionen imellem de forskjellige Districter, og endelig Lodtrækningen, der skal indrettes saaledes, at der for hele Udskrivningsdistrictet trækkes Numere fra Nr. 1 opad. Dersom det skal være Meningen, at Alle skulle trække Lod ved Sessjonen, og alle disse Lodder for hele Riget skulle komme i Betragtning til at skønne, hvem der skulle anses som udstrevne, saa maatte den hele Technik, som derved skal bruges, enten være angivet eller antydet saaledes, at man kunde see, hvorledes Sammenhængen skulle være. Forsaavidt en æret Taler har ytret sig om, at det er betænkeligt i Loven at bestemme Grænsen for den militaire Tjeneste og derved betage vedkommende militaire Autoriteter Myndighed til at disponere over Mandstabet, saaledes som Omstændighederne fordrer det, da vil jeg gjerne

indrømme, at det i visse Henseender og inden visse Grændser kan have sin fuldkomne Rigtighed; men for det Første maa jeg troe, at der dog maa være nogen Grænsen for enhver Tjenesteplicht. Man kunde dog ikke gjøre det til en Regel, at Enhver skulle forrette Tjeneste paa den Maade og saalænge vedkommende militaire Foresatte kunde forlange det; men det kunde maafee være fornødent at indrømme Autoriteterne mere Frihed i denne Henseende end hidtil; hvorledes dette kunde ordnes, og hvad der i denne Henseende kunde være det rigtige, vilde komme under Overveelse, naar der forelaae et Udkast, hvori en saadan tilfattet Bestemmelse traadte tydeligt frem. Men det forekommer mig, at Udkastet har den Stikkelse, at man vil begrænde Udskrivningen, hvilket finder Sted, naar man forstaaer Anordningens Udtryk som refererende sig til de nærværende Anordninger, hvortil naar Paragraphen skal forstaaes saaledes, som den ærede Rigsdagsmand har anført, findes der slet ingen saadan Begrænsning. Forsvrigt har jeg ikke villet indlade mig saameget paa, hvorvidt den Ulighed i Tjenestetiden, som finder Sted efter Organisationsplanen af 1842, burde forandres; jeg gif mere ind paa Lovens Form og udhøvede, at det ikke springer frem paa en klar Maade, hvorledes denne Lov skal forstaaes, og at det er med Hensyn dertil, at den behøver en betydelig Omredaction. Dersom Forholdene forvrigt ere saadanne, som den ærede Rigsdagsmand, som sidst talte, har sagt, — nemlig at der maa overlades den militaire Myndighed en særdeles høj Grad af Ret til at bestemme Omfanget af Mandstabets Tjeneste, og at man ikke maa holde sig inden for de Grændser, som Lovene bestemme, forekommer dette mig at maatte være en Grund mere for min Mening, at man hellere end at give en Lov om Barnepligten, som skulle have Udseende af en constitutionel Lov, maatte under nærværende Omstændigheder overlade det til Regjeringen nærmere at bestemme Maaden, hvorpaa den almindelige Barnepligt skal anvendes, efterat man her havde erklæret sig over de almindelige Principer, navnlig om den strax indtrædende Barnepligt for Alle dem, der endnu ikke ere komne ud over Udskrivningsalderen, og visse andre Punkter, som Stilling o. s. v. Det troer jeg, vilde være bedre, end at man skulle give en Lov, som lider af saamegen Uklarhed og saamegen Ubestemthed, som det forekommer mig, at Udkastet gjør, og især naar man giver den Præg af en constitutionel Lov, Noget, som det iøvrigt forekommer mig, vi ingen Ret have til, fordi vi aldeles ingen Fuldmagt have til at vedtage nogen anden Lov end Grundloven.

Grundtvig: Jeg maa, dersom ingen Anden vil gjøre det, forbeholde mig at stille et Ændringsforslag, hvorved Alt, hvad der angaaer Lodtrækning, udgaaer af Forordningen. Det er virkelig ikke fordi jeg, i Sammenligning med, hvad der vel hidtil kan være skeet eller herefter maatte skee, naar der ved Sessjonen skal gjøres et Udvalg af det tjenstdygtige Mandstab, anseer Lodtrækning for værre end meget Andet, saa meget mindre, som, naar jeg tænker mig selv i dette Tilfælde, jeg hellere vilde lade det komme an paa Lotteriet end paa Generalrigscommissairen og hans Fuldmægtig; men det er dog alt for galt, synes det mig, naar man for at gennemføre, hvad man kalder et Lighedsprincip, ei alene seer bort fra, hvad der hidtil var Ret, ei blot seer bort fra alle de Ubehageligheder, alle de Byrder, som man mener, bør vales over paa en heel Deel af Befolkningen, som dog vel ikke er den, der har gjort sig mindst fortjent af Samfundet, eller gjort sig mindst skiftet til at tjene det herefter; men ikke blot gjør det, men taber, saavidt jeg kan see af Diesyn, hvorledes vor Forsætning i Fredstid skulle blive, naar man saaledes sætter den hele Ungdom til Generalrigscommissairens Disposition. Naar man, siger jeg, har gennemført Lighedsprincippet uden at bryde sig om det Allermindste, indtil man nu kommer til Lodtrækningen, saa maa jeg sige, at det gaaer dog vist ikke an, hvis man behandler det som den eneste Roes, man her synes at ville efterstræbe, at gennemføre dette Princip, da pludselig at holde op og kaste Alt ind i Lotteriet, Alt ind i Tilfældet. Derfor er det, at jeg baade vil gjøre et Ændringsforslag til den Paragraph, som omtaler Lodtrækningen, og ligeledes, som jeg før har sagt, et Ændringsforslag til den 5te §. og et Ændringsforslag til den 3die § angaaende Udelæelsen af det i denne Paragraph, der undtager hele Bornholm fra Lighedsprincippet, og endelig har jeg ogsaa, som jeg ved denne Leilighed maa anmærke,

meent at ville stemme for Udelæbelsen af den 6te Paragraph, da jeg slet ikke seer, hvorfor det ikke skulde være saa galt, som det kunde blive. Jeg har nemlig fra Begyndelsen af sagt, og dermed mener jeg at have frelst min Samvittighed, at jeg sluttede mig aldeles til det Andragende fra det ærede Medlem fra Ribe, om at hele Forordningen skulde lægges paa Gylden, og at Rigsforsamlingen, i Erkjendelse af — hvad jo selv det ærede kongevalgte Medlem, der vel har havt meest Deel i Forordningen, erklærede —, at den kun duer for Krigstid, istedetfor at giennege og drøfte og endelig antage den som gjældende for Fredstid, langt hellere maatte overlade det til Regjeringen, hvorledes den vilde finde og bedst anvende Rigets Styrke, saalænge Krigen varer, uden at lade sig binde af de Bestemmelser, som hidtil have været om Udskrivningen, og derimod at bede Regjeringen, saa snart Fredstiden kommer, da at forelægge et Forslag til et Forsvarsvæsen, og et Forsvarsvæsen saaledes som det i Fredstid kan lade sig forlige med Borgernes Frihed, som det lader sig forlige med alle de borgerlige og menneskelige Syssler, med den hele levende Virksomhed, og som endelig kan tænkes at gjøre Gavn for hele Samfundet og være den efter Omstændighederne bedste Forberedelse til, naar det igjen gjøres behov, med Kraft at værne om Fædrelandet. Ja, det var fra Begyndelsen, og det vil til Slutningen være min fulde Overbeviisning om denne Forordning, at den, som en Bestemmelse om Danmarks Forsvarsvæsen i Fredstid, er af det Slags Forordninger, som kun ere paa deres rette Sted to Gange, først saalænge som den ligger i sin Faders Hjerne som i Moders Liv, og siden, naar den bliver lagt paa Gylden som man lægger Folk i deres Grav.

Ugreen-Udsig: Jeg troer, at den 19de Paragraph er vel stiftet til at vise, hvor betænkeligt det er, at en Anordning af et Indhold som nærværende forelægges for nærværende Forsamling, som der til et er sammentaldt; men da alt flere Talere have udviklet dette, skal jeg for Diebliffet ikke gaae nærmere ind derpaa.

Derimod finder jeg mig foranlediget, navnlig af det ærede 28de kongevalgte Medlems (Tschernings) Uttringer til at udbede mig den høitagtede Justitsministers bestemte Erklæring med Hensyn til Slutningen af § 19. Det hedder heri: „Det udstrevne Mandskab benyttes i Overeensstemmelse med Armeens Organisationsplan.“ Nu er det allerede bemærket, at denne Armeens Organisationsplan, som er af 1842, aldrig har været underkastet nogen stænderist Behandling og heller ikke er publiceret som andre Anordninger. Den roestilfste Stænderforsamling fandt derfor ogsaa i 1844 Anledning til, da Udkastet til en Værnepligtslov blev den forelagt, at gjøre opmærksom paa, at det var nødvendigt, at denne Plan til Armeecorganisationen blev forelagt Stænderforsamlingen i Forbindelse med Udkastet til Anordningen om almindelig Værnepligts Indførelse. Det bemærkedes nemlig, at der vistnok kunde være Anledning til at andrage paa saadanne Modificationer i Planen, som paa een Gang kunde formindste Omkostningerne og lette den personlige Byrde, som den militære Tjeneste medfører for det udstrevne Mandskab, og at det deraf klarligen fremgik, at denne Oplysning ikke bør savnes ved Prøvelsen af Udkastet til en Lov om almindelig Værnepligt. Ligesom denne Plan til Armeens

Organisation saaledes ikke i sin Tid har været forelagt Stænderne, saaledes forekommer det mig af største Vigtighed at erfare, om Regjeringen, naar denne Anordning udkommer og indeholder den Bestemmelse, at det udstrevne Mandskab skal benyttes overeensstemmende med Armeens Organisationsplan, da vil, uden at en ny Plan bliver forelagt en tilkommende Rigsdag, kunne gjøre Forandring i hvad der nu er fastsat. Derfor tillader jeg mig at rette det Spørgsmaal til den høitagtede Justitsminister, om der ikke ved Anvendelsen af denne Anordning, naar den kommer ud, sigtes til den nuværende Armeecorganisationsplan af 1842, med de Forandringer, der deri muligens maatte blive foretagne som en Følge af Anordningens Behandling her, men at ingen tilkommende Armeecorganisationsplan vil blive givet, som gjør Forandring i Tjenestetiden, uden at den bliver forelagt en tilkommende Rigsdag.

Der er et andet Punkt, hvorpaa jeg skal tillade mig at henlede Opmærksomheden, nemlig den Bestemmelse, at Fordelingen paa Udskrivnings-Districterne skal stee i Forhold til det Antal af tjenstdygtigt Mandskab, som efter de paa Sæssionerne fremkomne Oplysninger staaer for Udskrivning. Den ærede Ordfører har ved § 21 gjort opmærksom paa, at der ikke er anden Maade at afgjøre Sagen paa, naar Antallet af Udskrivningsmassen er større end hvad der behøves, end Lodstrækning, da man ellers kommer ind paa Undtagelsernes Gebeet, og han har tilføjet, at man altsaa maatte udfinde, hvor mange Procent af de Tjenstdygtige i Udskrivnings-Districterne der behøvedes, og dette Antal maatte da tages af de først udtrukne Numere, hvilket ogsaa er bestemt i § 21, hvor det hedder: „De, der erholde de lavere Numere, udskrives fremfor dem, der erholde de høiere Numere.“ Nu er der, som bekendt, i Udkastet indført en i væsentlige Dele forskjellig Lodtræknings-Maade fra den, som hidtil har fundet Sted, og det er for mig, med Hensyn til de Bedkommendes Anvendelse til de forskjellige Vaabenarter, ikke klart, hvorledes disse Bestemmelser, naar Lodtrækningen skal være Reglen, og de, som erholde de lavere Numere, ubetinget skulle udskrives fremfor dem, som erholde de høiere Numere, ville kunne bringes til Anvendelse med Hensyn til dem, som udskrives til særskilte Vaabenarter, navnlig Cavalleriet. Jeg har nemlig antaget, at der i denne Henseende maatte følges samme Fremgangsmaade, som nu bliver fulgt ved Sæssionerne, at de Bedkommende ved at undersøges gives en særskilt Betegning om, til hvad Vaabenart de ere tjenlige, og dersom Resultatet da i de forskjellige Udskrivnings-Districter blev, at de, som have erholdt de høiere Numere, ere blevne erklærede tjenlige, og maastee — da jeg troer, at der gjøres en saadan Gradforskjel i Betegningen — særdeles tjenlige til Cavalleritjenesten eller en anden særskilt Vaabenart, da opstaaer der Spørgsmaal, om disse ikke ville blive medtagne, uanset at de have erholdt de høiere Numere. Det er saaledes et Punkt af største Vigtighed, om Lodtrækningen ikke skal være det ene Afgjørende, og om de, som have erholdt de høiere Numere, ikke under alle Omstændigheder skulle være fritagne fremfor dem, som have faaet de lavere Numere. Angaaende dette Punkt skal jeg derfor tillade mig, da det i min Afdeling har været Gjenstand for megen Omtale — og der var Mænd tilstede, som specielt have med Lægsdvæsenet og Udskrivningen at gjøre —, at udbede mig den ærede Ordførers Mening.

(Fortætted.)

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fire og tredivte Møde.

(Fortsat.)

Bregendahl: Jeg skal til den til mig rettede Opfordring tillade mig at svare, at det samme Spørgsmaal opvakte forskjellige Betænkkeligheder i Udvalget; men man troede, at Opgaven vilde blive løst paa den Maade, at der ikke behøvedes specielle Afdelinger i Lodstrækningen for de enkelte Baaben, men at den vilde skee paa den Maade, at ethvert Individ, som hidtil ved Besigtelsen modtog en Vedtegning om, til hvilken Baabenart han var bedst skikket. Naar man derfor seer hen til, at man nu vel tør antage, at alle de hidtil gjældende Skjelnemærker, saasom ved Garden, at det skulde være de smukkeste Folk, ikke længere ville blive gjorte gjældende, saa er Skjelnemærket væsentligen kun Hviden. Det Antal, der udskrives til Fodgarden, udskrives af en vis Hvide, som er 67 Tommer eller høiere; da det imidlertid kun er et meget lidet Antal, som udskrives af denne Hvide, vilde det være meget besynderligt, om der ikke blandt den hele Udskrivningsmasse, som efter Lodstrækningen skulde inddrages til Tjeneste, skulde findes Saadanne. Hvad de andre Baabenarter angaaer, navnlig Cavalleriet og Artilleriet, saa udfordres dertil Mandstab af en Hvide fra 63 eller 64 indtil 67 Tommer, medens den for Infanteriet og Jægerne nu er nedsat til 61. Man har troet, at en Hvide af 63 eller 64 Tommer ikke vilde være meget forskjellig fra Middelshviden her i Landet, og at der vilde findes det tilstrækkelige Antal, naar det toges af den hele Masse. Udvalget har derfor troet, at det vilde være nok, naar den Masse, som har trukket de lavere Numere, blev indkaldt, idet man blandt dem vel kunde finde det tilstrækkelige Antal til de enkelte særskilte Baabenafdelinger, og at dette ikke vilde medføre nogen synderlig practisk Bænkkelighed. Efter det Forhold, som hidtil har fundet Steb mellem den tjenstdygtig befundne Masse og den Masse, der skal udskrives, og den Forvælgelse, hiin vil faae ved de hidtil Ifke-Bærnepligtiges Tilslutten dertil, vil Forholdet dog ikke blive større, end at det vil blive omtrent Halvparten af de Tjenstdygtige, der bliver at inddrage under Tjenesten, og man maa vel antage at der mellem Halvdelen af den tjenstdygtige Masse vil findes et tilstrækkeligt Antal til de specielle Baaben, hvortil der fordres særegne Oualificationer. Dette vil jo vel kunne medføre, at der kan blive taget flere af eet District til Cavalleriet, end der bliver taget af et andet; men det Væsentligste er dog, at Forholdet, idet alle indkaldes til activ Tjeneste, bliver forsaavidt lige for Alle, og naar derhos Ordet Udskrivningsdistrict tages i den Betydning, saaledes som den naturlige Betydning er, at det gaaer paa det hele District, der er underlagt een Session og indbefatter deels 2, deels 3 Amter, saa ere Districterne saa store, at der neppe vil kunne fremstaae nogen synderlig Ulighed mellem forskjellige Districter.

Algreen-Ussing: Naar der kan forholdes paa den Maade, som den ærede Ordfører har sagt, saa har jeg derimod Intet at erindre; da vil Resultatet nemlig blive, at et saa stort Antal af tjenstdygtigt Mandstab, som udfordres fra Districtet, udtages blandt dem, som have de laveste Numere, og Militairstaten maa da blandt disse søge dem, som den kan benytte til de forskjellige Baabenarter. Der kan, som den ærede Ordfører har bemærket, ikke være Noget imod, at der af det enkelte District bliver taget flere end af et andet til de særegne Baabenarter, navnlig Cavalleriet. Jeg har imidlertid ikke tænkt mig, at Militairstaten kunde være tjent med, ubetinget at holde sig i denne Henseende til de laveste Numere, hvilket heller ikke er den Fremgangsmaade, der hidtil har været brugt ved Sessionerne.

Jeg troer, at der tidligere har været gjort Forslag netop i den Retning, hvori Ordføreren har udtalt sig, men som man ikke har troet for Militairstatens Bedkommende at kunne gaae ind paa. Forøvrigt er dette et Punkt, som jeg ikke kan have nogen egen Mening om. Jeg skal kun tilføie, at naar den ærede Ordfører har lagt en særdeles Vægt paa Hviden som det afgjørende Moment i denne Henseende, da stemmer dette ikke med de Bestemmelser, som findes i Forordningen af 27de Juni 1842, der har optaget endeel af Armeeargansationsplanen i sig, idet i § 2 Litr. C bestemmes, at der til Cavalleriet skal udtages Folk mellem 64 og 67 Tommer, der vælges blandt det Mandstab, der er vant til at omgaaes med Heste eller opdragen til Stalbtjeneste, og, efter Litr. G, til Jægere først vælges mellem de Jagtøvede. Jeg troer, det er mere disse Egenheder hos Bedkommende end deres Hvide, hvortil der, med Hensyn til disse Baabenarter, ved Sessionerne tages Hensyn.

Bregendahl: Jeg skal kun bemærke, at jeg ved de første Bemærkninger, jeg fremsatte idag, idetmindste hentydede til, at der ogsaa var andre Betingelser end Hviden, hvortil der skulde tages Hensyn ved at afgjøre, til hvilke specielle Baabenarter de Bærnepligtige skulde henføres. Hvorfor jeg nævnte Hviden, det var, fordi jeg antog, at denne dog vilde være det væsentligste Skjelnemærke, men at de øvrige vilde komme til som subsidiaire Betingelser. Forøvrigt ere jo disse Betingelser ogsaa af den Bestaenhed, at de neppe ville bevirke nogen Bænkkelighed for de militaire Autoriteter med Hensyn til Fordelingen af Mandstabet; thi det er ganske almindelige Betingelser, som fordres, saaledes f. Ex. for Cavalleriet, at de skulde være vant til at omgaaes med Heste, for Ingenieurer, at de ere vant til Jordarbejde, hvilket Alt er Egenheder, der ville findes hos den største Deel af Udskrivningsmassen. Forøvrigt maa jeg bemærke, at Udvalget har ikke kunnet see Sagen meest fra det militaire Standpunkt; men det har dog heller ikke troet, at der fra det militaire Standpunkt kunde gøres nogen, ialtsald ikke nogen væsentlig Indvending mod en saadan Omgangsmaade, og idet Udvalget har antaget dette, har man troet, at dette maatte være tilstrækkeligt for ikke at foreslaae nogen Forandring.

Justitsministeren: Med Hensyn til den Maade, hvorpaa den ærede Ordfører har fremstillet sine Ansøelser om, hvorledes Lodstrækningen vil finde Steb, skal jeg kun tilføie den Øttring, at det ogsaa fra Regjeringens Side har været antaget, at Sagen let vilde ordnes paa den saaledes berørte Maade, ligesom man ikke troede, at der fra den militaire Side vilde kunne møde nogen væsentlig Betænkkelighed herimod.

Med Hensyn til, at den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 4de District (Ussing) har ønsket en bestemt Erklæring fra mig, om der i Slutningen af § 19 er sigtet til den nu gjældende Organisationsplan af 28de April 1842 med dertil hørende Bestemmelser, saa kan jeg ikke andet end bekræfte, at der er sigtet dertil; man kunde naturligvis ikke, naar man ikke i nærværende Bærnepligtsanordning vilde tillige have optaget en heel ny Organisationsplan, hvilket Enhver maa ansee for at have været umuligt midt under en Krigsperiode, andet end holde sig til den bestaaende Organisationsplan for Armeen. Hvorvidt deri vil skee nogen Forandring, hvorendt endeel af disse Forandringer ville kunne være Gjenstand for Folkerepresentationens Forhandling, og hvorendt endeel deraf derimod maatte være overladt til Regjeringens Afgjørelse i sin Tid, hvorendt dernæst Regjeringen vil komme til at forbeholde sig en mere udvidet Raadighed over Udskrivningsmandstabet, medens der

imod dets Tjenestetid indskrænkes, ligesom overhovedet, hvorledes de Uligheder, der skyde af den nu bestaaende Armeeargorganisation, kunne høves, og hvorledes man kan undgaae den foregæde Uligghed, som maa erkjendes at være indtraadt ved nærværende Udskrivningslov, idet den ængere Tjenestetid ikke fritager for at overgaae til Forstærkningen, det er altsammen Spørgsmaal, som det forekommer mig, maae være overlade til Fremtiden at løse, og som det ikke er muligt nu for Diebliffet at gaae ind paa.

Ulgreen-Udsig: Jeg antager, at det har fornøden Hjemmel i den stedfundne Discussion at stille det Amendement til § 19, at det Mandskab, der efter Loven udskrives, kun maa benyttes i Overeensstemmelse med Armeens Organisationsplan af 1842, saa at enhver anden Bestemmelse om de Bedkommendes Tjenestetid og Afbenyttelse til Krigstjenesten i Fredstid maa forelægges en kommende Rigsdag.

Krieger: Jeg turde maaskee tillade mig at fortsætte Spørgsmaalet til den høitærede Justitsminister, thi det fremgik ikke ganske klart af Ministerens Uttringer, om der efter hans Mening med Udtrykket „Armeens Organisationsplan“ alene skulde sigtes til den bestaaende Organisation, nemlig den af 1842, med de siden trufne, enkelte Forandringer. Jeg maa tilstaae, at jeg vistnok har tænkt mig, at man sigtede dertil, men ikke dertil alene; jeg troede nemlig, at man sigtede til den til enhver Tid lovlige bestaaende Organisationsplan, og at man i denne Forstand holdt det Spørgsmaal aabent, hvorledes en Forandring af Organisationen til enhver Tid lovligt kan finde Sted. Jeg tænker mig just ikke en saadan Armeeargorganisation behandlet af en Rigsdag i Lovsform, skjøndt det er naturligt og nødvendigt, at kommende Rigsdage ville faae Indflydelse derpaa; jeg troer nemlig, at denne Indflydelse nærmest udøves ad Pengebevillingsveien. Dette Spørgsmaal vil jeg imidlertid ikke nærmere gaae ind paa; derimod har jeg troet, at den her forhandlede Paragraph, ligesom hele Loven, overhovedet holdt sig til de nu bestaaende Forhold og søgte at komme ud over dem saagodt som muligt. Det er vist, at den nuværende Situation, hvor en ny Organisation af den lovgivende Magt ikke er fuldfærdig tilstede, og hvor dog den gamle Organisation af Lovgivningsmagten dog heller ikke kan siges at være urørt tilstede, maa erkjendes at have sine særegne Banfæligheder; disse kan man gjøre store, det er vist; men man kan ogsaa søge at gjøre dem mindre, og dertil ere vi alle opfordrede netop i nærværende Diebliff. Denne Lov er ikke en Bærnepligtlov, givet for Fredens Tid, om den ogsaa kan komme til at gjælde nogen Tid, efterat Fred er indtraadt; men den er væsentlig givet for den Krig, som, hvis ikke alle Zulemarker flaae feil, igjen vil indtræde, og dette er Noget, som vi netop under Behandlingen af Loven vel maa erindre, saaledes at alle de Betænkkeligheder, vi i andre Henseender kunde have mod den, maae svinde. Krigen staaer for Døren, og under saadanne Omstændigheder kommer det derfor an paa, i den nye Lov at optage saadanne Bestemmelser, der bringe den i Harmoni med det practiske Lary, med Tingenes nødvendige Krav. Og denne Tingenes virkelige Tilstand kan da let medføre, at der kunde blive Grund til at gjøre Forandring i den bestaaende Organisationsplan af 1842 — ja jeg kalder den bestaaende, skjøndt, jeg ikke veed, om denne Plan fra 1842 bestaaer; det forekommer mig, at den Organisationsplan, der har bestaaet for Oprøret, maa tage sig heel underlig ud nu, naar den skulde bruges efter Oprøret. Altsaa kunde jeg jo vistnok ikke stemme for det Forslag, der er antydet af Rigsdagsmanden for Kjøbenhavn's 4de District (Udsig), forsaavidt det skulde binde Mandskabets Anvendelse til Planen af 1842, da jeg formener, at Bærnepligtloven ogsaa maa passe til en fremtidig Organisation. Mit Spørgsmaal er altsaa, om der efter Ministerens Mening er sigtet til den bestaaende Armeeargorganisation alene, eller om der ikke snarere i Grunden er sigtet til den til enhver Tid bestaaende Organisationsplan; ved den bestaaende mener jeg naturligviis ikke nogen ulovlig bestaaende, men den, som efter alle Forhold er den retlig og lovlige bestaaende.

Justitsministeren: Den ærede Rigsdagsmand, som nys satte sig, har selv udviklet endel af de Banfæligheder, der finde Sted ved Udarbejdelsen af et saadant Udkast som det nærværende, der nødvendigviis skal og maa slutte sig til de bestaaende Forhold, naar man

ikke skal udsætte vort Forsvarsvæsen for den største Fare, og dog tillige maa være indrettet saaledes, at det kan svare til de Forhold, som den nærmeste Fremtid kan medføre, og til de Forandringer, som kunne forestaae. Derfor har Anordningen ved disse Udtryk i nærværende Udkast, ligesom ved saa mange andre Leiligheder, maattet holde sig til det Bestaaende, og naar der derfor er Tale om, at det udskrivne Mandskab skal benyttes i Overeensstemmelse med Armeens Organisationsplan, kan Talen kun være om den Organisationsplan, som nu bestaaer. Spørgsmaalet, om der for Fremtiden kan komme til at bestaae en anden Organisationsplan, er holdt udenfor nærværende Lovudkast. Kommer der en anden Armeeargorganisation, nu vel! saa vil den kunne finde sin Anvendelse paa de til den Tid bestaaende Forhold; men for Diebliffet er der kun sigtet til den Organisation, som bestaaer, thi man kunde naturligviis ikke i dette Udkast gaae ud fra en Organisationsplan, der ikke bestaaer, men som Fremtiden muligen skulde kunne medføre.

Ulgreen-Udsig: Dersom jeg kunde være enig med den ærede Rigsdagsmand for Kjøge i, at nærværende Udkast ikke er beregnet paa at være en Bærnepligtlov for Fredstid, men kun for Krigstid, vilde jeg ikke have Noget at erindre imod hvad han har bemærket. Jeg finder det aldeles grundet, at alle de Foranstaltninger, som kunne blive nødvendige med Hensyn til de nærværende Tidsumstændigheder, maae kunne finde Sted, og denne Forsamling kunde aldrig antages at ville gjøre nogen Banfælighed med Hensyn hertil; og jeg troer, at dersom man havde indskrænket denne hele Sag til at tilveiebringe den foregæde Krigsstyrke, som de nærværende Forhold udkræve, vilde Sagen aldeles ikke have mødt nogen Banfælighed eller fremkaldt nogen vidtløftig Forhandling. Men den nærværende Anordning er netop efter sit hele Indhold beregnet paa Fredens Tid, og det er dette, som gjør, at man maa være meget betænksom med Hensyn til de Bestemmelser, som deri optages. Den Regel i § 19, at det udskrivne Mandskab skal benyttes i Overeensstemmelse med Armeens Organisationsplan, er i sig saa naturlig, at den i og for sig ikke kunde foranlede nogen Bemærkning, naar der ikke var henviist til Armeens Organisationsplan, der, uden at have været underkastet nogen Ständerforsamlings Behandling, indeholder væsentlige Dele af Bærnepligtens Udøvelse, som af den Grund ogsaa vare optagne i det Udkast til en ny Bærnepligtanordning, der blev forelagt Ständerne i 1846, men som nu aldeles ikke ere blevne optagne i nærværende Udkast. Som Følge deraf er det af Bigtighed at vide, om ogsaa en tilkommende Armeeargorganisation kan gives, uden at behandles af den lovgivende Magt. Jeg mener, at dette ikke kan skee, og jeg troer at have forstaaet den ærede Taler saaledes, at ogsaa han antager, at det maa være, som han sagde, en lovlige: ad Lovgivningsveien fremkommen Bestemmelse, og isaafald har jeg ikke Noget mod denne Regel at erindre.

Krieger: Denne sidste Slutning fra mine Ord er ikke ganske rigtig, men derpaa skal jeg imidlertid ikke videre gaae ind. Jeg skal kun tilføie, at den Omstændighed, at den nugældende Armeeargorganisation ikke har været behandlet i Ständerne, forekommer mig aldeles ligegyldig med Hensyn til det Spørgsmaal, hvormed vi her have at gjøre. Den hele Betænkkelighed, som har gjort sig saa stærkt gjældende med Hensyn til denne Paragraph, synes mig at minde altfor meget om den ældre Provindsständerindretning; der var det jo meget vigtigt, at man forud kunde komme til at gjøre gjældende de Indvendinger og Grindringer, hvortil man fandt Anledning, og at inddrage forskjellige Ting under sine Betænkninger og Indstillinger, der egentlig horte til det Lovudkast, der var forelagt, thi siden vilde man ikke kunde faae nogen Indflydelse paa Sagens Gang. Saaledes kunde det jo og være vigtigt at vide forud, hvorledes Forandring i Armeeargorganisationen skulde indføres; men jeg mener, at man nu roligere kan overlade dette til en kommende Rigsdag; den skal nok sørge for, at man ikke gaaer den for nær i denne Retning. Den kommende Rigsdag, som faaer Magten over Pengene, den vil nok sørge for, at der ikke bliver gjort Noget, som kan være farligt i den Retning, uden i Tide at gjøre sine Indsigelser gjældende. Dette er Hovedsagen, at Magten over Pengene ligger hos Rigsforsamlingen; da kan den være ganske rolig, saavel i andre Henseender som

ogsaa med Hensyn til Armeeororganisationen, thi Armeer organiseres ikke uden Penge.

David: Jeg vilde ikke ved nærværende Leilighed have forlangt Ordet, hvis ikke den foregaaende Taler allerede tvende Gange idag havde recurreret til Skattebevillingsretten som den, der skulde være tilstrækkelig for at bøde paa enhver Ufuldkommenhed, som man ad anden Veie skulde søge at gaae i Møde, nemlig ved Lovgivningen ad constitutionel Veie. Dersom man ikke vil benytte denne Ret paa en ganske anden Maade, end den hidtil er bleven benyttet, maa man dog erkjende, at hvor vigtig endog denne Ret kan være, saa kan den dog ikke paa den Maade anvendes, som den ærede Taler formoder, at den nemlig skulde være et Middel, der i de enkelte Tilfælde kunde bringes i Anvendelse for at forhindre en Ufuldkommenhed ved en Lov.

Forøvrigt forekommer det mig, at hele den sidst førte Discussion om den omhandlede Paragraph maa finde sin Oplosning i § 24, hvoraf det netop sees, at nærværende Lov ikke, saaledes som den ærede Rigsdagsmand har antaget, er en Lov blot for Freden, da denne Paragraph baade taler om Fredstid og Krigstid. Det hedder nemlig i § 24: „Det udfrevne Mandskab har i Fredstid at forrette den Tjeneste, som Armeeororganisationen og de gjældende Anordninger fastsætte. I Krigstid udfører det den Tjeneste, som paalægges det i Statens Tjeneste.“ Det er vistnok her ikke Stedet til nærmere at gaae ind paa denne Paragraph; men det forekommer mig, at den tilstrækkeligt oplyser de Forhold, hvorpaa denne Lov skal gjøres gjældende.

Krieger: Jeg skal ikke udspinde denne Forhandling meget længere, men tvende smaa Bemærkninger kan jeg ikke tilbageholde. Den Eine er denne. Man bestylder ofte os Jurister for at tage Sagen altfor juridisk; men det forekommer mig dog, at det oftere kan hændes, at Andre tage de Ord, der fremføres af os Jurister, altfor juridisk. Naar jeg saaledes har sagt, at nærværende Lovudkast nærmest og i Sandhed tilsigter at være en Lov for Krigstid, mener jeg ingenlunde, at der jo gjerne i Loven kunde findes enkelte Bestemmelser, der kunde gjælde for Fredstid. Jeg mener slet ikke, at den ophører at gjælde, naar Freden er sluttet; men den skal dog fornemmeligt gjælde i Krigen, der skal den gjøre sin Gjerning, der skal den staae sin Prøve; og naar da først Freden er vunden, skal den nok blive forandret, hvis det behøves, og i de Retninger, som behøves. Naar jeg dernæst har henvist til en Rigsdags Magt, for saavidt den bestemmer Skatter og deres Anvendelse, saa har jeg heller ikke derved antydnet nogen saadan Brug af Skattebevillingsretten, der skulde være en ny eller en besværende og hemmende Hindring for Regjeringen; jeg antydede derimod ganske simpelt den politiske Sandhed, at naar denne Magt ligger hos Rigsdagen, vil deraf heel naturligt fremkomme et saadant Forhold mellem Regjering og Rigsdag, at den Frygt, man kunde have for, at Regjeringen skulde give vilkaarlige Organisationsplaner, ganske maa bortfalde, en Frygt, som jeg for min Person aldeles ikke nærer.

David: Jeg skal dertil svare, at jeg for mit Vedkommende heller ikke nærer denne Frygt, men maaskee af ganske andre Grunde end den sidste ærede Taler.

Orsted: Jeg skal dog blot bemærke, at alle de Discussioner, som nu have fundet Sted, vise, at § 19 er i alle Henseender saa utydeligt affattet, at man, hvis man vedtager den, i Grunden aldeles ikke veed, hvad man vedtager; thi naar det hedder i Paragraphens sidste Passus, at „det udfrevne Mandskab benyttes i Overensstemmelse med Armeens Organisationsplan“, saa maatte man dog vide, hvad det er for en Organisationsplan der menes. Det forekommer mig, at man dog maatte vide, om det er den approberede Organisationsplan af 1842, der for Fremtiden skal gjælde, eller om den tilslige skulde indbefatte de fremtidige Organisationsplaner. Dette er ikke sagt, og hvis det skulde være Tilfældet, synes man altsaa at være gaaet ud fra, at ingen Lovbestemmelser skulde være fornødne for at fastsætte dette. Det er ogsaa bleven anmærket, at det er urimeligt at henvise til en Organisationsplan, fordi den ikke er nogen Lov — Publikum kjender den ikke; — derimod have vi udtrykkelige Anordninger, der bestemme Tjenestetiden, saavel i det Hele som ved de forskjellige Corpser, og skal man henvise til Noget, maa man henvise dertil. Man maa vistnok indrømme det særdeles Betænkelige i, at binde Re-

gjeringen, navnlig under de nærværende Forhold, til saadanne Begrænsninger som de, der indeholdes i denne Anordning; men det forekommer mig, at naar Noget skal komme ud som Lov, under Stempel som en constitutionel Lov, saa maa man dog vide, hvad den indeholder. Dersom man derimod istedet herfor vilde, at der skulde udkomme en interimistisk Lov, der gav Regjeringen et større Omfang af Myndighed, end den nu har, saa kunde jeg for mit Vedkommende ikke have Noget derimod at erindre; men jeg mener, at man ikke bør gjøre sig Illusioner, og jeg troer, at naar der gives en Lov, bør denne Lov ikke være indrettet saaledes, at den ingen Lov er.

Formanden: Jeg veed ikke, om jeg ikke kan antage Discussionen over disse Paragrapher for endt. I saafald kunne vi gaae over til § 23 og 24.

Bregendahl. § 23 og 24 lyde saaledes:

§ 23.

De, som uden lovligt Forsald udeblive fra den Session, hvor de skulde behandles til Udskrivning, blive paa den følgende Session at udskrive forlods, saafremt de befindes tjenstdygtige, men i modsat Fald at ansee med en Mulct af 20 Rbd., som dicteres af Sessionen og tilfalder Landmilitiefonden.

Den, som uden lovligt Forsald ogsaa udebliver anden Gang fra Sessionen, skal, naar han antræffes inden den paafølgende Session og befindes tjenstdygtig, afgives til vedkommende Troppeafdeling til 4 Mars stadig Garnisons-Tjeneste; men befindes han at være utjenstdygtig, ansees han med en Mulct af 40 Rbd., til Landmilitiefonden.

Antræffes han ikke forinden den 3die Session, og han heller ikke selv fremstiller sig for samme, skal han ansees som den, der forsætlig søger at unddrage sig Børnepligtens Opfyldelse. Der bliver da at lægge Beflag paa den Formue, som han maatte besidde eller erhverve her i Landet, indtil han antræffes, eller hans Formue, paa Grund af hans Død eller ifølge de i Forordningen af 11te September 1839 foreskrevne Regler, tilfalder hans Arvinger. Antræffes han, inden han fylder sit 30te Aar, skal han afgives til vedkommende Troppeafdeling til 4 Mars stadig Tjeneste, saafremt han befindes tjenstdygtig. Befindes han derimod ikke at være tjenstdygtig, eller han først antræffes efter 30 Mars Alderen, bliver han at tiltale og idømme Straf af Fængsel indtil 6 Maanedes.

§ 24.

Det udfrevne Mandskab har i Fredstid at forrette den Tjeneste, som Armeeororganisationen og de gjældende Anordninger fastsætte. I Krigstid udfører det den Tjeneste, som paalægges det i Statens Tjeneste.

Ved § 23 er der af Udvalget gjort følgende Bemærkning:

Da Paragraphens Slutning, saaledes som den er affattet, kan lade antage, at den, der først kommer tilstede efter det 30te Aar, er fritaget for al Tjeneste, og dette er i Strid med Bestemmelsen i § 31, sidste Membrum, bør det formeentlig allerede her udtales, at der dog paahviler ham Forpligtelse til at udtjene sin Børnepligt, hvorfor det foreslaaes, at der ved Paragraphens Slutning gjøres følgende Tilføining:

„og iøvrigt at behandle efter § 31“.

Den Forandring, som af Udvalget er foreslaaet ved § 23, er kun en nærmere Udtalelse af hvad der maa antages at være Udkastets Mening. § 23 er forøvrigt en af de Paragrapher, som ikke kan andet end opvække en temmelig høi Grad af Betænkelighed; thi det er temmelig strenge Følger, der knyttes til Udeblivelse fra Sessionen. Hvad den forlods Udskrivning angaaer, da har Udvalget troet det nødvendigt at foreskrive den, navnlig for derved at give en noget større Sikkerhed for Kullernes rigtige Førelse ved at sætte et Tvangsmiddel for den, der modvillig søger at unddrage sig Børnepligten, hvilket jo vel kan skee efter den Maade, hvorpaa Kullerne ere bestemte at skulle føres. Den anden Følge, der er knyttet til Udeblivelse fra Sessionen 2den Gang, er 4 Mars stadig Garnisonstjeneste. Udvalget har heller ikke troet, at der burde gjøres nogen Indvending eller ibetmindste ikke noget Forslag til Forandring af denne Bestemmelse, thi Reglen er, at Garnisonstjeneste i 2 Aar skal paahvile Enhver,

og det er kun undtagelsesviis, at der deri skeer nogen Indskrænkning for enkelte Baabenarter.

Til Udeblivelse fra den 3die Sessjon er der tillige knyttet den Følge, at der skal lægges Beslag paa Bedkommendes Formue. Dette er en Bestemmelse, som man har havt megen Betænkelse ved at lade blive staaende, men Udvalget er dog kommet til det Resultat, at det ikke vel gif an at forandre den, i alt Fald ikke uden at der sættes et andet Tvangsmiddel istedetfor; thi det vilde i andre Henseender have for store Ulemper, hvis man skulde forøge Garnisonstjenestetiden over de 4 Aar, medens der dog paa den anden Side bør have et stærkere Tvangsmiddel til at skaffe ham tilstede ved den 3die Sessjon end ved den 2den. Udvalget har forøvrigt ikke betragtet denne Beslaglæggelse som en egentlig Straf; thi naar Bedkommende indfinder sig, saa maa vel, som en Følge af, at Udkastet ikke indeholder nogen Bestemmelse om det Modsatte, Beslaget ophæves. Udvalget har ligesaa lidt troet, at Beslaglæggelsen burde betragtes som et Midtil del at skaffe en Stillingsmand for den Udeblevne, thi i saa Fald vil man aabne Veien for fuldkommen Frikjøbelse, hvilket Udvalget ikke har troet at burde gaae ind paa; men man har betragtet den som et Tvangsmiddel til at skaffe Bedkommende tilstede, og naar det betragtes som saadant, tabe endeel af de Betænkelseheder sig, som ellers kunde være ved Paragraphen. Jeg skal forøvrigt kun tilføie, at det ogsaa er almindeligt i alle andre Lande, at der indføres temmelig strænge Bestemmelser for dem, der søge at unddrage sig Børnepligten paa den Tid, det er almindeligt, at den skal opfyldes. Saadanne strænge Bestemmelser ere ogsaa tildeels nødvendige og maae vel ansees for et mindre Onde end at paalægge de Børnepligtige, i den langt længere Tid, under hvilken der ikke er Spørgsmaal om Børnepligtens Opfyldelse, en langt større Byrde, med Hensyn til Omflytning og Forandring af Opholdssted.

Orsted: Der er vistnok mange Betænkelseheder, der gjøre sig gjældende ved den oplæste Paragraph. Jeg skal blot med Hensyn til de Straffebestemmelser, hvorved Mødet til Sessjonerne fremtvinges, gjøre opmærksom paa, at de i det Hele taget ikke ere tilstrækkelige til at opnaae Maalet. Efter den nærværende Tingenes Orden har man let ved at faae fat paa Enhver, der skal møde, idet det kun vil være undtagelsesviis, at man ikke veed, hvor en saadan opholder sig, naar han først staaer paa Rullerne, saaledes som de nu føres. For Fremtiden vil man ikke let kunne faae at vide, hvor alle Udskrivningspligtige ere at finde, ja man vil ofte ikke engang have noget Middel til at vide, at en saadan Børnepligtig er til, og det er altsaa meget rimeligt, at Adskillige ville udeblive fra Sessjonerne. Man har heller ikke, selv om de virkelig ere blevne anmeldte, de samme Midler som efter de nærværende Anordninger til at faae at vide, hvor de ere paa den Tid, da Sessjonerne afholdes; de kunne nemlig ikke saaledes tilsiges, som efter de nuværende Anordninger skeer, og ville altsaa stundom ikke være istand til at møde. Det vil altsaa let kunne skee, at nogle af dem, der ere kaldte til Sessjonerne, ikke møde; men en saadan Udeblivelse vil dog ogsaa meget let kunne skee uden Brøde. Det vil ogsaa let kunne skee i Begyndelsen af Børnepligtens Udvidelse til alle Classer, at Mange holde sig tilbage fra at møde i den Tante, at der kan skee en Forandring i denne Lov, og at de paa denne Maade kunde blive aldeles fritagne. Naar den Børnepligtige altsaa nu udebliver, skal han efter det første Membrum af § 23 paa den følgende Sessjon udskrives forlods, men hvis han i sin Tid findes utjensdygtig, skal han bøde 20 Rbd.; han mærker altsaa ingen Virkning af, ikke at have mødt førend næste Sessjon. Denne Bestemmelse er vel overensstemmende med hvad der fandtes i de i Aaret 1846 Stænderne forelagte Lovudkast; men Forholdene og Stillingen ere blevne ganske andre, thi efter det skulde han først møde paa en Sessjon og underkastes Undersøgelse. Dersom han altsaa ikke mødte, saa kunde man ikke gaae ham nærmere, end at han præsumeredes tjensdygtig, og

da han selv forsømte at møde til Lodtrækning, saa maatte han udskrives forlods ved den Sessjon, hvorved han første Gang skulde møde til Udskrivning. Nu skal han ved den første Sessjon derimod møde for at udskrives, og Motivet til at møde vil derfor dog i alt Fald være ringe, naar han ved at undlade det, ikke udsætter sig for Andet, end at han først ved næste Sessjon kan blive udskreven. Hvad de Straffe angaaer, der forøvrigt skulle være en Følge af, at han udebliver ogsaa ved de følgende Sessjoner, saa kan jeg ikke sige, at de ere overdrevne, medens jeg vel kunde finde mig tilbøielig til at foreslaae, at der skulde fastsættes et Maximum og et Minimum; thi medens Mulden for de Uformuende eller dem, der blot af Mangel paa Agtsomhed forsømte at møde, vil være meget høi, saa vil den være høist ubetydelig for de Rige eller for de Individuer, der forsætlig unddrage sig. Hvad navnlig den Bestemmelse angaaer, at man skulde lægge Beslag paa deres Gods, der heller ikke fremstillede sig for den 3die Sessjon, saa troer jeg, at der, hvis dette virkelig skal have nogen Nytte, maatte bestemmes en vis Penge-Erlæggelse, der maatte udredes til Fordeel for det militaire Fond; thi han havde dog saagodtsom endelig unddraget sig for Krigstjenesten, og da man ikke har noget Middel, naar han aldeles ikke vil lade sig finde, til at fremtvinge denne Tjeneste, saa synes han dog at burde give et Æquivalent af sin Formue, hvis han har nogen, hvilket Æquivalent dog naturligviis maatte være saa stort, som det behøves for at stille en Mand i hans Sted.

Hvad den Straf angaaer, som den Børnepligtige, der er udebleven ogsaa fra den 3die Sessjon, siden, hvis han, efterat være bleven over 30 Aar, maatte komme tilbage til Landet, eller maatte komme for og ikke findes tjensdygtig, kommer til at udstaae, saa synes det mig, at den bestemte Straf af Fængsel idetmindste kun under visse Omstændigheder kan være nok. Den Straf, som var bestemt i de Stænderne i 1846 forelagte Udkast, nemlig 6 Gange 5 Dages Fængsel paa Band og Brød, er en Straf, som vistnok kan have Meget mod sig, og det var vistnok ønskeligt, om man havde Districtsfængsler, hvor Straffen kunde udføres; men saalænge man ikke har saadanne Districtsfængsler — hvor der ogsaa maatte kunne gives Bedkommende noget Arbejde —, saa har man til at udstaae simpel Fængselsstraf egentlig ikke de fornødne Localer, og en saadan Straf vilde derfor, naar den skal anvendes paa lang Tid, have sine store Bæmseligheder ved dens Fuldbyrkelse. Forøvrigt have ingen Bestemmelse om, hvorledes Indfaldelsen til Sessjonerne skal foregaae, medens det dog synes, at naar der skal gives en Lov om denne Gjenstand, om Udeblivelse fra Sessjonerne, og det for Diemedets Skyld er vigtigt, deels at Folk virkelig møde, deels at man berettiges til at anvende Tvangsmidler, naar de ikke møde, har man ogsaa Krav paa at vide, paa hvilken Maade denne Indfaldelse skal skee, og det forekommer mig altsaa ogsaa, at der i den Henseende er en Ufuldstændighed i det forelagte Udkast.

§ 24 forekommer mig at have en ganske særdeles ubestemt Form, thi foruden at henvise til Armeorganisationen, i hvilken Anledning jeg imidlertid kan henholde mig, saavel til hvad der af mig som af andre ærede Rigsdagsmænd er anført, saa indeholdes deri ogsaa den Bestemmelse, at det udskrevne Mandskab i Krigstid skal udføre den Tjeneste, der paalægges dem i Statens Tjeneste. Denne Bestemmelse er imidlertid saa almindelig, at det seer ud, som om de ogsaa skulde kunne anvendes paa en anden Maade end til Krigstjeneste. Dette finder jeg imidlertid meget betænkeligt, og skulde dette sanctioneres ved Lov herfra, saa maatte det ialtsald være saa tydeligt udtrykt, at man kunde see hvad det var, man egentlig sanctionerede. Udtrykket „den Tjeneste, som paalægges dem i Statens Tjeneste“ synes ikke at være ganske vel valgt, men en Forandring i det Udtryk vil dog let kunne foregaae.

(Fortsættelse.)

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fire og tredivte Møde.

(Fortjat.)

Ordf: Jeg skal tillade mig at forbeholde mig Ret til at stille et Amendement til § 23, som gaaer ud paa, at de, der have forsætliggen unddraget sig Børnepligten, for det Tilfælde, at de antræffes og ikke selv kunne fyldestgjøre den, skulle stille en Mand, som kan fyldestgjøre denne Børnepligt for dem. Ligeledes forbeholder jeg mig at stille et Amendement i den Retning, at Personer, om hvem det oplyses, at de opholde sig i Udlandet, og som altsaa ikke opfylde deres Børnepligt, skulle, forsaavidt de have Midler dertil, være forpligtede til at stille en Mand i deres Sted. Det vil nemlig let kunne være Tilfældet, at Børnepligtige have bosat sig i andre Lande, og at deres Formue i den Anledning er bleven lagt under Beslag hjemme. Intet synes derfor at være billigere, end at de Omkostninger, der ere forbundne med, at en anden Mand udfører deres Børnepligt, bør udrædes af denne deres beslaglagte Formue.

Hvad § 24 angaaer, da forekommer det mig, at den sidste Passus deraf maatte kunne udelades. Forsaavidt der nemlig ved den sigtes til, at den Tjeneste, som vil kunne affordres i Krigstid, kan blive udstrakt længere, end det ellers efter de almindelige Regler vilde være Tilfældet, saa indeholder Loven de fornødne Bestemmelser i saa Henseende, idet der i den 3die Paragraph af Forordn. af 27de Juni 1842 bestemmes, at Ingen i Krigstid kan forlange Afsted, fordi han har tjent i 8 Aar, men at en saadan kun vil blive ham meddeelt, forsaavidt Forholdene tillade, at hans Afgang strax erstattes. Det er altsaa ligesom grundet i den bestaaende Lovgivning, at Ingen i Krigstid kan forlange sig afskediget, fordi han har opfyldt den Tjeneste, som ellers i Almindelighed er foreskrevet for Fredstid. Den sidste Deel af denne Paragraph synes mig derfor at kunne bortfalde.

Dahl: Jeg skal tillade mig med Hensyn til § 23 at bemærke, at jeg troer, at det i det Hele taget kunde være hensigtsmæssigt, at alle Mulcter, der paalægges ifølge denne Anordning, tilskyde Fattigvæsenet paa det Sted, hvor de ere dicterede, deels fordi det forekommer mig bedst, at de tilskyde en Institution paa det Sted, hvor Bedkommende have forbrudt sig, deels fordi det heller ikke synes mig ønskeligt, at der finder en Cumulation af Capital, om jeg saa maa sige, Sted til et vist bestemt, stort Fond. Fremdeles forekommer det mig hensigtsmæssigt, at Mulcterne bleve alternative, og at det kom til at hedde: „med en Mulct af 20 indtil 40 Rbd.“ Derved vil der fremkomme mere Harmoni med den sidste Bestemmelse i Slutningen af § 23, hvor det hedder, at han skal idømmes Straf af Fængsel indtil 6 Maanedre. Fremdeles maa jeg, i samme Retning som den ærede Rigsdagsmand for Njøbenhavns 3die District (Orsted), bemærke, at det heller ikke forekommer mig hensigtsmæssigt at give en saadan Bestemmelse om Beslag paa Formuen, uden at det nærmere betegnes, hvad Virkning dette skal have. Det forekommer mig, at det var bedre, man satte en bestemt Mulct, og kunde man ikke opgive Mulctens Størrelse i Penge, saa kunde man dog maaskee sige: en Mulct af det dobbelte, 3dobbelte Beløb — hvad man vil — af hvad det koster at stille en Mand. Jeg skal tillade mig at forbeholde mig Ret til ogsaa i saa Henseende at stille et Amendement.

Røder: Der er Tale om Fængsel i denne Paragraph, men der er ikke udtrykkelig bestemt, hvad Slags Fængsel det er, om det er simpelt Fængsel, saaledes som omtales i Forordn. af 16de Novbr. 1836 § 3, hvor det hedder „hvilket ikke udelukker den Paagjældende

fra at erholde andre Næringsmidler end sædvanlig Fangekost, dog at dette steer paa egen Beføstning“, eller om det skal gjælde Fængsel paa sædvanlig Fangekost. Jeg antager, at det kun gjælder simpelt Fængsel med sædvanlige Næringsmidler. Det hedder først, at hvis han udebliver, skal han ikjendes en Mulct, der dicteres af Sessionen; i det andet Tilfælde hedder det, at han skal anses med en Mulct af 40 Rbd. til Landmilitiefonden, og den 3die Gang staaer der, at han skal tilkjendes Fængsel, hvorved vel, som allerede yttret, bør forståes Fængsel paa sædvanlig Fangekost. Den sædvanlige Form, naar Noget skal tiltales, er, at han stilles for en Extraret; men dette kan jeg ikke antage, her vil blive Tilfældet, fordi jeg ikke kan antage, at man skulde bruge trende Arter af dømmende Myndigheder i eet og samme Udskift, nemlig baade Extraret, Politiret og den dømmende Magt, som Sessionen besidder. Jeg maa derfor antage, at der her menes, at han skal tiltales og dømmes ved Politiretten. Naar det hedder i anden Passus, at Mulcten skal tilfalde Landmilitiefonden, saa maa det i Henhold til 1ste Passus være forudsat, at Mulcterne skulle dicteres af Sessionen; men dette kan heller ikke være rigtigt. Det stemmer for det Første aldeles ikke med § 16, men kommer dermed aldeles i Modsetning, idet der her for et aldeles analog Tilfælde er bestemt, at Mulcten skal dicteres ved Politiretten, og ikke ved Sessionen. Der kan ingen Nødvendighed være for at tilkjende Mulcten ved Sessionen, efterdi den Skyldige, der ikjendes Mulcten, jo ikke bliver Militair, da han ikke er tjenstdygtig, og Sessionen altsaa har mindre med ham at gjøre. En anden Grund er den, at naar Mulcterne forudsættes, saaledes som det er proponeret, at blive fastsatte med et Minimum og et Maximum, saa maa det være den Paagjældende af Vigtighed at kunne appellere den affagte Kjendelse; afsiges Kjendelsen af Sessionen, saa kan han paa Grund af, at summa appellabilis ikke er tilstede, ikke appellere den til Høiesteret, er den derimod affagt ved en Politiret, kan han appellere den til Overretten og har saaledes dertil tilstrækkelig Garanti. Jeg forbeholder mig altsaa at stille et Amendement derhen, at samtlige Mulcter ifølge § 23 tilkjendes ved Politiret.

Dernæst har jeg endnu et Humanitetshensyn at tage, som følger ganske umiddelbart af den almindelige Børnepligt. Forsaavidt nemlig den Skyldige ikke skulde kunne betale sin Mulct, skal han jo affone den; men det vilde dog være haardt, naar han, ifølge Forordningen af 16de Novbr. 1836, skulde affone den med Band og Brød; det kunde være meget saarende, ja selv ødelæggende for ham. En Mulct af 20 Rbd. skal saaledes affones med Fængsel paa Band og Brød i 8 Dage, en Mulct af 40 Rbd. i 13 Dage. Men sæt nu, at en Mand, der maaskee stod i en ganske anden Livs-carriere, paa Grund af en saadan Forsømmelse skulde hensættes paa Band og Brød. Nu er det jo rigtignok sandt, at det i bemeldte Forordning hedder, at Overvrigheden, hvis den Paagjældendes personlige Stilling er af saadan Beskaffenhed, at hiin Straf vilde for ham være en uforholdsmæssig haard Affoningsmaade, istedet derfor har at fastsætte en forholdsmæssig længere Tids simpelt Fængsel; men uden tvivl har denne Bestemmelse især Hensyn til de høiere Stænder, hvor man har fundet, at det vilde være altfor saarende, om de skulde komme paa Band og Brød, og er Børnepligten først bleven almindelig, saa maa ogsaa Alles Stjæbne være lige, og denne mildere Affoningsmaade bør ikke blot indskrænkes til de høiere Stænder, men være almindelig for Alle. Alle, som skulle affone en Mulct, maae have en anden Maade at hentye til for at affone den paa. Jeg vilde saaledes finde det hensigtsmæssigt, om den anførte Bestemmelse i Forordningen af 16de

Novbr. 1836 § 3 anvendtes saaledes, at den Paagjældende affønde den ham idømte Mulct med simpelt Fængsel i 4 Dage for hver Dags Fængsel paa Vand og Brød, og jeg forbeholder mig ogsaa i denne Henseende at stille et Amendement.

Stockfleth: Den Bemærkning, jeg har at gjøre, angaaer § 24. Saavidt mig bekjendt, henhører Oppassertjenesten hos Officerer til den Tjeneste, der kan fordres af det udstrevne Mandskab. Naar Barnepligten gjøres almindelig, saa forekommer det mig imidlertid, at det vil være upassende, at Slikt kan fordres af det udstrevne Mandskab, og jeg forbeholder mig derfor at stille et Amendement i saa Henseende, der skal gaae ud paa en Forandring heri, saaledes at det ialtsald blev en frivillig Sag mellem Officeren og Oppasseren, om denne virkelig skulde forrette denne Tjeneste, eller ikke.

Lüttichau: I Anledning af den sidste Uttring skal jeg bemærke, at jeg ikke troer, at Noget for Diebliket bliver tvungen til at være Oppasser. Der findes altid dem, der have lyst til at være det, og til nogen Tvang i saa Henseende kjender jeg ikke. Jeg har en anden Bemærkning at gjøre ved § 23, den nemlig, at der er bestemt, at den, der udebliver anden Gang fra Sessionen, skal deeltage i stadig Garnisonstjeneste i 4 Aar. Saalange der imidlertid findes Corporer i Armeen, ved hvilke den Barnepligtige er forpligtet til at tjene i 4 Aar, uden at have forset sig, forekommer det mig, at dette vilde være en egen Straf at anvende, og jeg vilde derfor tillade mig at forhøre mig, om ikke det Spørgsmaal har været under Overveielse af Udvalget, om det ikke skulde være passende, at der blev bestemt en Mulct istedetfor disse 4 Aars stadig Garnisonstjeneste, hvilken Bestemmelse da kunde falde bort; thi det maa dog isandhed være paafaldende for Hestgarden, at andre Barnepligtige blive straffede med den Tjeneste, der for dem er en Pligt.

Barfod: Med Hensyn til en Uttring af den ærede Rigsdagsmand for Horsens (Nader) skal jeg blot tillade mig at yttre, at jeg vilde finde det meget ønskeligt, hvis der for Fremtiden ikke blev Tale om højere Stænder; blandt fribaarne Mand er der ikke nogen Standsforskjel.

Algreen-Ussing: Jeg har en Bemærkning at fremsætte angaaende den sidste Bestemmelse i § 24, at det udstrevne Mandskab i Krigstid skal udføre den Tjeneste, som paalægges det i Statens Tjeneste. Jeg skulde ikke have taget Ordet i denne Anledning, dersom der ikke under den tidligere Discussion var fremkommet Uttringer, navnlig fra den 23de kongevalgte Rigsdagsmand (Tscherning), der dertil givte mig Anledning. Da jeg nemlig forbeholdt mig et Amendement om, at der ikke ad Regjeringsveien for Fremtiden maatte ske nogen Undtagelse eller Dispensation fra Tjenestepigten, bemærkede det ærede Medlem, at dette neppe vilde være hensigtsmæssigt, da Folgen deraf kunde blive, at Armeen vilde have Banskfelijkheid ved at finde Individer, som den kunde anvende i fornødent Fald til eet eller andet Hverv, og han tilføiede, at man i sidste Krig havde maattet udnævne en Amtsfuldmægtig, og at man dertil tog en Soldat, og dersom Soldaten ikke havde været pligtig til at overtage dette Hverv, havde man ingen Amtsfuldmægtig faaet. Jeg indseer nu ikke, hvorledes dette har kunnet være Tilfældet, eller hvorledes man har kunnet paalægge en Soldat at udføre en Amtsfuldmægtigs Forretninger, ligesom jeg heller ikke indseer, hvorledes dette for Armeens Lary har været nødvendigt, navnlig har Paabudet derom vel ikke kunnet udgaae fra Armeens Befalingsmænd. Skulde noget Saadant under en Occupationsperiode have været uundgaaeligt og deri finde sin Forklaring, er det dog ganske klart, at man ikke ellers kan anvende det udstrevne Mandskab til Andet end til den til Krigen henhørende Tjeneste. Hvad jeg især belesked finder Betænkeligt herved, det er, at man under denne Form kan komme til at forfaane det udstrevne Mandskab for at gjøre militair Tjeneste og i forekommende Krigstilfælde bruge samme til ganske udenfor Krigstjenesten hørende Forretninger. Det er mig nemlig ikke tydeligt, hvorledes man i paakommende Krig vil kunne undvære en Mangde Embedsmænd i Statens Tjeneste, som til den Tid endnu ikke ville have udtjent deres Barnepligt, idet man maa tye til de Aldersklasser, hvortil de høre. Dersom man da, under Form af at paalægge dem andenslags Tjeneste, kan fritage dem for den egentlige

Krigstjeneste, Noget, hvortil de i Almindelighed ville være meget villige, saa kunde man saaledes komme til at udskrive Vedkommende i aldeles forskjellige Egenheder, saasom til Departementschefer, Controirchefer, Fuldmægtige, Copister under de forskjellige Ministerier, hvilket jeg anseer for et Brud paa den hele Anordning om almindelig Barnepligts Udøvelse. Saameget er i ethvert Fald vist, at man ikke kan paalægge dem, som udstrevet Mandskab, Forretninger af denne Art. Jeg troer derfor, at Bestemmelsen, saaledes som den er udtrykt i Anordningen, i ethvert Fald maa have en anden Redaction, en nærmere Begrænsning. Kan den derfor ikke ganske udgaae, som min ærede Nabo (Ulrik) har foreslaaet, ved en Modification i første Membrum, vil jeg foreslaae, at den udtrykkes saaledes, at det kun er militair Tjeneste, som kan paalægges de Udstrevne.

Tscherning: Det er bleven antaget, at det skulde være en frivillig Sag at være Officeres-Oppasser. Det er ogsaa bleven bestemt, og bestemt paa flere Steder, at det paaligger Officererne selv at staa sig Oppassere; men i Krigen ophører dette at have Gyldighed. Jeg maa bede Dem lægge Mærke til, at en Oppasser ikke blot skal udføre den personlige Opvartning for Officeren, men han skal vogte hans Dvarteer og modtage Ordre og Meldinger, naar Officeren er fraværende; han skal passe paa hans Bagage og sørge for, at han ikke dør af Sult. Man kan nemlig ikke paalægge Officererne at udføre deres Forretninger og maaskee udsætte dem for at sulte, fordi der maaskee ikke findes Oppassere, som frivillig vilde paatage sig denne Tjeneste. Det er nu vistnok meget sjældent, at der ikke findes Noget, som frivillig vil paatage sig den. Der er gjerne nok, der ville, men det har dog været Tilfældet, og under saadanne Omstændigheder er det umuligt for den militaire Bestyrelse at opgive Retten til at commandere Folk dertil; de commanderes da dertil ikke for længere, men for en kort Tid og verle indbyrdes, saa at det er Noget, der gaaer rundt i Compagniet som enhver anden Tjeneste. Jeg troer, at en anden Bestemmelse vilde være ligesaa lidt hensigtsmæssig som nyttig, og den vil blive overtraadt i enhver Krig; thi hvor en Officer ikke kan erholde nogen Oppasser, der frivillig vilde paatage sig det, maa man gjøre det til en Commandosag at staa ham en Oppasser, og det er ingen ulovlig Handling. Den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 4de District (Algreen-Ussing) troer, at det er umuligt, at man i Krig kan blive nødt til at commandere en Soldat til at blive Amtsfuldmægtig; men sandt man en Soldat, der var juridisk Candidat, som var vel stiftet dertil og ikke uvillig til at paatage sig det, saa var det dog underligt, at man ikke skulde kunne sætte ham dertil, og naar han blev commanderet til at udføre denne Gjerning, maatte han gjøre det, og gjøre det godt, thi ellers blev han straffet. Man maa lægge Mærke til, at de militaire Forhold ere af en saadan Natur, at man ikke blot kan blive nødsaget til at udnævne Fuldmægtige, men endog Amtmand. Naar en Provinds bliver erobret, saa maa den militaire Autoritet sørge for, at den civile Forvaltning overholdes, og man maa benytte Militaire dertil, naar man ikke har Andre, og hvis de ikke ville, maa man befale dem dertil. Jeg troer ikke, at der er nogen Banskfelijkheid derved; det er en ligefrem Nødvendighed, thi det Tilfælde vil hyppig indtræde, og det maa forudsættes at ville indtræde. Naar den ærede Rigsdagsmand troer, at man ogsaa kunde blive fristet til at udskrive Departementschefer, Controirchefer, Fuldmægtige, Cancellister og Copister, saa troer jeg, at det snarere er henkastet som en Spøg, end sagt for ramme Alvor. Der er vist ingen Modsigelse i, at man udskriver Enhver og uden nogen Forskjel og da senere commanderer Soldaten til den Stilling, hvori han kan benyttes, og ikke fritager Noget, fordi han er Embedsmænd. Man maa lægge Mærke til, at naar et lille Land som Danmark skal kunne forsvare sig, saa maa det ske derved, at man søger i Samsundets forskellige Rækker alle de Kræfter, som man kan benytte, og der er vistnok ingen bedre stiftet til at benyttes til Befalingsmænd i Felten end netop de, der i Fredstid have draget efter een eller anden Stilling i Statens Tjeneste, og i det Dieblik, Krigen udbryder, maa han derfor stille sig til Krigen Tjeneste, thi da er den det Vigtigste, og derfor maa Staten ogsaa kunne finde Midler til at erstatte dem. Saaledes troer jeg, at Sagen bør betragtes, naar man vil see den fra dens alvorlige Side.

Algreen-Ussing: Idet jeg bemærker, at jeg ikke har sagt, at der ikke skulde kunne findes en Soldat, der kunde have de Egenskaber, der udfordres til at være Amtsfuldmægtig, skal jeg tilføie, at det for mig er noget aldeles Fremmed, at Herrens Overbefalingsmand skulde kunne paalægge det udfrevne Mandskab at foretage Forretninger som de nysnævnte, der ikke staae i umiddelbar Forbindelse med Krigens Førelse. At der i paatrængende Nødstilfælde kan af den militaire Magt træffes alle fornødne Foranstaltninger, det erkjender jeg; men at det skulde kunne paalægges det udfrevne Mandskab som en Tjenesteplicht at udføre Forretninger som Amtsfuldmægtige og Amtmænd, der ligge aldeles udenfor den militaire Tjeneste, det har jeg hidtil ikke antaget.

Prof. Larsen: Ved § 23 skal jeg blot tillade mig at bemærke, at det forekommer mig, at der altfor meget er taget Hensyn til Fredstid, og at der ved samme ei noksom er tænkt paa den Tilstand, for hvilken dog Loven nærmest er beregnet, nemlig Krigen. Det forekommer mig nemlig, at den Folge, der træffer den, der uden lovligt Forsald udebliver fra Sessionen, i Krigstid ingenlunde er tilstrækkelig. Den simple Folge af, at han udebliver fra Sessionen, paa hvilken han skulde behandles til Udskrivning, og paa hvilken han i Krigstid rimeligvis vilde blive udfreven, er kun den, at han paa den næste Session skal forlods udfrires. Altsaa kan den, der i Krigstid modvilligen udebliver, erholde Udsættelse med at gjøre Tjeneste i et heelt Aar. Ligeledes, naar han anden Gang udebliver, er Folgen da blot for den, der er tjenstdygtig, at han skal afgives til 4 Aars stadig Garnisonstjeneste. Selv det Udtryk „stadig Garnisonstjeneste“ forekommer mig ogsaa at vidne om, at man nærmest har tænkt paa Fredstid. Det er den Hovedbemærkning, jeg har at gjøre ved denne Paragraph, og jeg vilde ønske, at den ærede Ordfører vil yttre sig, om man har taget dette under Forhandling i Udvalget og virkelig anseet disse Folger for tilstrækkelige i Krigstid. Jeg skal kun tillade mig endnu den Bemærkning ved samme Paragraph, at det synes mig, at der er en Ufuldstændighed i sidste Membrum, da det ei er fastsat, hvorledes der skal forholdes, saafremt den Paagjældende fremstiller sig paa den tredje Session.

Ordføreren: Med Hensyn til hvad den sidste ærede Taler har yttret skal jeg tillade mig at bemærke, at det er ganske vist, at den foreliggende Paragraph, saaledes som det hele Udkast viser, nærmest er beregnet paa Fredstid. Hvad Tjenesten i Krigstid angaaer, da er for det nærværende Dieblit den fornødne Bestemmelse truffen i § 9, nemlig at de, der ere fødte i 1826 — og dette gjælder baade for de hidtil Børnepligtige og for de hidtil Ikke-Børnepligtige — skulle, naar de udeblive fra Sessionen, udfrires forlods. For fremtidige Krigstilfælde skyld udtraves det vel, at denne Bestemmelse forandres; dog troer jeg, at det ikke vilde medføre synderlig Vanskelighed, thi i Krigstilfælde vilde neppe Nogen søge at unddrage sig fra Udskrivningen, og desuden vil Fortabellen af Afgang til Lodtrækning, som er forbunden med Udeblivelse fra første Session, være et ei ringe Onde, der tilføies dem.

Med Hensyn til § 24, da har Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 4de District (Algreen-Ussing) udtalt sin Ængstelse over, at Regjeringen skulde finde Grund til at benytte den her indeholdte Bestemmelse til Dispensationer; jeg for mit Vedkommende maa tilstaae, at jeg ikke føler mig tiltalt af denne Ængstelse for, at Regjeringen under de constitutionelle Statsformer skulde benytte Krogveie eller Snigveie, om man saa maa sige, for at begunstige Nogen. Slutnings-Bestemmelsen af Paragraphen er vistnok mindre heldig redigeret, men dette maa være Redacteurs Sag, og jeg troer dog, at man kan hjælpe sig med den, saaledes som den staaer. Jeg anseer det ikke for at være absolut nødvendigt, at den omredigeres, thi i Krigstilfælde gaaer det ikke an at binde Hænderne paa den militaire Bestyrelse ved alt for megen Ængstelse, og, som den ærede Rigsdagsmand selv har erkjendt, maa den militaire Bestyrelse under særegne Forhold, selv til saadanne Forretninger, som staae i fjern Forbindelse med den egentlige Krigsførelse, kunne commandere Individuer af Armeen; det maa dog vel antages, at Krigsbestyrelsen kan forudsættes at være nogenlunde fornuftige Mennesker, at de ikke ville tvinge nogen aldeles Uduelig til saadanne extraordinaire Forretninger, og at der

altid vil være Nogen, som er villig til at paatage sig en saadan Forretning.

Med Hensyn til det Amendement, den ærede Rigsdagsmand for Helsingør (Dirik) har forbeholdt sig angaaende dem, der opholde sig i Udlandet, da er det vistnok betænkeligt, at Bestemmelsen i § 23 anvendes paa dem, der udeblive, fordi de opholde sig i Udlandet; men jeg troer dog, at Amendementet bør behandles i Forbindelse med §§ 35 og 36, hvor der handles om Reisefrihed til Udlandet.

Der er yttret af to ærede Talere, hvorledes det skal forståes med det Beslag, der lægges paa Formuen, og hvilken Virkning dette skal have. Jeg for mit Vedkommende maa tilstaae, og Udvalget har ogsaa meent det Samme, at naar der lægges Beslag paa Formuen, da er Vedkommende derved berøvet Dispositionen eller Brugretten af Formuen, saalænge Beslaget finder Sted.

Hvad det angaaer, den ærede Rigsdagsmand for Horsens (Røder) har bemærket med Hensyn til Slutningsbestemmelsen i § 23, da maa jeg tillade mig at henvende hans Opmærksomhed paa, at der i den senere Lovgivning, navnlig i Forordningen af 11te April 1840 og i andre criminelle Anordninger, der ei ere samtidige med denne eller senere end denne, er opstillet en aldeles ny Kategori af Fængselsstraffen, idet der skjelnes mellem Fængsel paa Vand og Brød og Fængsel paa sædvanlig Fangekost eller simpelt Fængsel — det blotte Fængsel uden noget Tillæg, hvorved forståes et saadant Fængsel, under hvilket den Vedkommende er berettiget til selv at forskaffe sig al den Forpleining, hans Evne tilsteder ham; kun hvor dette ikke finder Sted, nyder han Forpleining af det Offentlige og da den sædvanlige Fangekost. Saaledes troer jeg ogsaa, at Meningen bør forståes paa dette Sted.

Hvad den sidste ærede Taler (Røder) har yttret med Hensyn til Afsoning af Mulcten, da maa jeg bemærke, at der ikke kan være Tale om noget Banarende ved Fængsel paa Vand og Brød, naar det anvendes til Afsoning af Mulcter, thi saa vilde Banare være en Folge af Fattigdom; men naar denne Afsoningsmaade er betænkelig med Hensyn til Vedkommendes Sundhedstilstand, har Lovgivningen truffet Bestemmelser, der ere gjældende for ethvert Individ, saafremt det godtgjor med Lægeattest, at det vil have Stæde deraf, og erholder da let Fristegelse for Fængsel paa Vand og Brød, imod at det indsættes i saameget længere Tid i Fængsel paa den sædvanlige Fangekost.

Algreen-Ussing: Skjendt jeg just ikke troer at høre til de Ængstelige, kan jeg dog ikke nægte, at jeg har nogen Frygt for en hyppig Anvendelse af Dispensionsretten, naar denne indrømmes Regjeringen, og her kan naturligvis ikke være Tale om, som Ordføreren udtrykte sig, at bruge Krogveie, da det i saa Fald bliver en Anvendelse af den Myndighed, som forudsættes at tilkomme Regjeringen. Der vil, saavidt jeg skjøner, meget hyppigt indtræde Tilfælde, hvor der vil blive Spørgsmaal om at anvende de Vedkommende til en saadan Tjeneste, som Staten ikke kan undvære, navnlig med Hensyn til Embedsmænd. Den ærede Ordfører har selv erkjendt, at Slutningsbestemmelsen i Paragraphen er mindre heldig udtrykt, og jeg maa vedblive, at den bør indskrænkes til det, der hører til den egentlige Krigstjeneste, og dette finder jeg mig dobbelt foranlediget til at vedblive, efterat jeg har hørt den forrige Krigsminister udtale, at man kan udskrive en Soldat til Amtsfuldmægtig, og det endog under Straf.

Ordføreren: Jeg skal vistnok ikke paatage mig at give nogen Forklaring af nogen Andens Mening; men jeg troer dog, at der er en Misforstaaelse i hvad den sidste ærede Taler har sigtet til. Jeg troer ikke, at det 23de kongevalgte Medlem (Tscherning) har meent, at det var en Regel, der vilde blive anvendelig i al sin Almindelighed, saa at man, for at tage det Exempel, der er brugt, skulde kunne udnævne Amtsfuldmægtige i hele Landet, og at alle Amtmænd kunde henvende sig til Krigsministeren for at faae Børnepligtige commanderede til Fuldmægtige for dem. Det gjælder nemlig kun, hvor den militaire Autoritet indbefatter baade den civile og den militaire Administration, altsaa i saadanne Tilfælde, som den ærede Rigsdagsmand selv har forudsat, kunne indtræffe, og jeg indseer derfor ikke, at Slutningsbestemmelsen skulde kunne lede til, at Regjeringen brugte en saadan Vej til at besætte Embederne, eller at man ved denne Be-

stemmelse skulde kunne hjælpe paa de Embedsmænd, der ellers skulde udøve deres Børnepligt.

C. N. Petersen: Jeg har heller ikke troet, at Slutningsbestemmelsen af § 24 skulde kunne forstaaes saaledes, at de Udskrevne kunne anvendes til anden Tjeneste end den, der staaer i Forbindelse med de militaire Diemed. Skulde en saadan Mening kunne indlægges deri, saa skulde jeg med de Talere, der have sigtet til at foreslaae en Forandring heri, ogsaa ansee det for rigtigt, at Paragraphen blev saaledes redigeret, at den kun kom til at gjælde om den militaire Tjeneste. Der er mig heller ikke nogen militair Anordning bekendt, der indeholder den snerreste Hjemmel for at paalægge Militaire saadanne Forretninger, som her er Tale om, som at en Soldat kunde faae Ordre til at blive Amtsfuldmagtig, og jeg er rolig for, at ingen Rigsret vilde have idømt nogen Straf, dersom han havde undslaaet sig derfor. Forsaavidt den militaire Befalingsmand ogsaa kan have Civile under sig, saa er det Noget, der ikke henhører under dette Tilfælde.

Orsted: Hvad jeg har bemærket om, at Bestemmelsen i § 23 under visse Omstændigheder er utilstrækkelig til at fritage for Bøde ved Sessjonen, det er bekræftet ved de Uttringer, der ere fremskorte af andre Talere. Naar den ærede Ordfører har sagt, at § 9 indeholder en tilstrækkelig Bestemmelse med Hensyn til dem, der i Fredstid udeblive fra Sessjonen, skal jeg tillade mig at bemærke, at § 9 kun taler om Forsømmelse af den befalede Anmeldelse, men ikke om Forsømmelse af at møde ved Sessjonen; men den, der ikke møder og heller ikke anmelder sig, kan ikke komme ind under Bestemmelsen i § 9, og altsaa vil Følgen alene være, at han ved næste Sessjon udskrives, og, naar han ikke er tjenstdygtig, maa betale en ubetydelig Mulct. Jeg maa iøvrigt bemærke, at Slutningen i § 9, naar den er aldeles umodificeret, har Meget for sig, fordi disse Anmeldelser gjøres strax, og det let kan hændes, at Bedkommende senere udebliver af en eller anden uskyldig Aarsag, og det er altsaa for haardt at forbinde den anførte Folge dermed. Forsaavidt en æret Taler har yttret, at de Forseelser, som omtales i Paragraphen og ere Gjenstand for Mulct, blive idømte ved Politiretten, saa troer jeg, at det er ganske rigtigt, og jeg finder det mindre passende, at denne Mulct tilfalder Landmilitiefonden, da jeg desuden ikke veed, om dette vil vedblive som et affondret Fond. Derimod veed jeg ikke, hvorfor denne Bød ikke, ligesaavel som enhver anden Bød, der er fastsat, kunde tilfalde Politikassen. Det forekommer mig nemlig naturligt, at da der er en almindelig Anordning, saa maa denne enten forandres eller ogsaa anvendes paa alle de Tilfælde, der henhøre derunder, da ellers de forskjellige Mulcter let faae et vilkaarligt Præg, og i enhver Politi-Jurisdiction vil der desuden være en god Anvendelse for de Indtægter, der erholdes ved Bøderne, og skulde det ikke være Tilfældet, vilde man vel paa anden Maade kunne raade Bød herpaa. At Fattigvæsenet skulde erholde Bøderne, har ikke noget Synderligt for sig, thi det er ikke de Fattige, der erholde Bøderne, men hele Communen, og for den vil et saadant Mulctbeløb dog ikke være af synderlig Betydning.

Forsaaavidt den ærede Rigsdagsmand har meent, at der ogsaa skulde træffes særlige Bestemmelser om Mulcters Afsoning, da forekommer det mig urigtigt, naar man har en almindelig Regel, da at

gjøre singulære Undtagelser, uden at der er særdeles Anledning dertil, og jeg skal bemærke, at det neppe er nogen rigtig Opfattelse af Forordningen af 16de Novbr. 1836, naar man mener, at Afsoningen skal være højere eller lavere, efter som et Individ staaer paa et lavere eller et højere Trin i Samsundet. Anordningen vil kun forskjellige Arter af Straf; men hvad den ene Art er haardere i Grad, opveies ved, at Tiden bliver kortere, at det kan for visse Individuer være en større Straf at være i en længere Tid i Fængsel, end i en kort Tid paa Band og Brød, og saaledes vil Ligevægt kunne finde Sted ved en fornuftig Anvendelse. Hvad angaaer det Spørgsmaal, om hvilken Art Fængsel der menes her, saa troer jeg, at Dommeren kan vælge imellem to forskellige Arter. Om Fængsel paa Band og Brød kan der ikke være Spørgsmaal, da der er nævnt 6 Maaneder, ligesom Lovgivningen ved Udtrykket „Fængsel“ heller ikke pleier at indbefatte Fængsel paa Band og Brød; men det kan være Fængsel paa sædvanlig Fangekost og simpelt Fængsel, hvor man kan nyde al den Forpleining, man har Evne til at forstaa sig. Det vilde maaskee være tydeligere udtrykt, naar man sagde „Fængsel af forskjellig Art“; men, som tidligere bemærket, anseer jeg ikke Fængsel for at være en ganske passende Straf under nærværende Forhold, naar man ikke har særskilte Districtsarrester, men maa lade sig nøie med de sædvanlige Baretægtsarrester, der let vilde blive oversyldte. Jeg troer ogsaa, at flere Individuer vilde lide mindre ved i en kort Tid at indsættes paa Band og Brød, end ved i længere Tid at sidde i Fængsel. Hvad det angaaer, der er udtalt om det Beslag, der efter § 23 lægges paa Formuen, saa anseer jeg det vel for rigtigt, hvad der af den ærede Ordfører er yttret om Beslagets Virkning, men det synes mig dog ikke at være tilfredsstillende nok. Naar Een bortstjerner sig, og saaledes Børnepligten ikke kommer til Anvendelse paa ham, saa kunde man ikke indstrænke sig til et Beslag, for senere at give det tilbage til ham eller hans Arvinger, men det vil være meget passende at anvende Formuen til Dakning af det Udbræk, der er tilføjet Staten derved, at han ikke udførte sin Forpligtelse.

Ogsaa mig er det faldet ind, at naar man henholder sig til Organisationsplanen af 1842 som Regel for den Tjeneste, der afskjæres det udskrevne Mandskab, saa vil dette ogsaa være Hjemmel for at anvende dem til Officersoppassere; men ligesom jeg meente, at den hele Henholden til Organisationsplanen bør bortfalde, saa indseer jeg ogsaa, at adskillige Banstæligheder vilde indtræde ved en udtrykkelig Forandring i saa Henseende, og jeg kan ikke nægte, at det for alle de dannede Classer maae være ydmygende at tænke sig, at de skulde kunne anvendes til Officerstjenere, og jeg mener, med al Tillid til, at Officererne vilde udvise Conduite, at Folket dog ikke i Almindelighed er for, at de skulde underkastes en saadan vilkaarlig Afgjørelse, og jeg troer ogsaa, at der med Hensyn til de Personer, der høre til den dannede Klasse, vil kunne opstaae saadanne Conflictier imellem dem og Officererne, at en yngre Officier muligt kunde finde sig foranlediget til at udvise denne Myndighed imod dem. Hvad § 24 angaaer, forekommer det mig ved den hele Discussion at være bleven aldeles klart, at Bestemmelsen, saaledes som den er, ei i sin Heelhed bør vedtages.

(Fortætted.)

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fire og tredivte Møde.

(Fortfat.)

Prof. Larsen: Den ærede Ordfører har indrømmet, at § 23, saaledes som den er affattet, rigtignok nærmest synes at have Fredstid for Die; men han har meent, at Mangelen i denne Henseende for størstedelen vilde kunne afhjælpes ved Slutningsbestemmelsen i § 9; men det maa bemærkes, at Slutningsbestemmelsen i § 9 kun handler om Personer, som ere fødte i 1826 og nu staae for Udskrivning, og da vi ikke tør gaae ud fra den Forudsætning, at Freden snart vil komme istand, men maae være belavede paa Krigens Fortsættelse i længere Tid, saa vil der ogsaa kunne blive Spørgsmaal om dem, der ere fødte i 1827, og maastee i de følgende Aar, altsaa vil denne Bestemmelse i Slutningen af § 9 forsaavidt ikke kunne hjælpe. Men derhos mener jeg, at Slutningen af § 9 handler om et ganske andet Tilfælde. Den bestemmer nemlig Virkningen og Følgerne af, at det hidtil for Værnepligten undtagne Mandskab, som er født i 1826, undlader at gjøre den befalede foreløbige Anmeldelse, og Paragraphen bestemmer da, at de Vedkommende i saa Fald skulle udskrives forlods. Jeg skal isorbigaaende herved bemærke, at jeg ikke ret veed, hvorledes denne Bestemmelse skal ereqveres, hvis Meningen, som det efter hele Sammenhængen synes, er den, at de forlods skulle udskrives paa den Session, der skal afholdes for disse nye Værnepligtige; thi man kommer først til Kundskab om deres Tilværelse ved den foreløbige Anmeldelse, og naar denne ikke er skeet, kan Sessionen ikke forlods udskrive dem. Men som sagt, den bestemmer kun Følgen af, at man ikke gjør den foreløbige Anmeldelse; er dette efterkommet, kan den ikke anvendes, og naar han derefter udebliver fra Sessionen, har man ikke nogen anden Bestemmelse end den i § 23, nemlig at han erholder Udsættelse i eet Aar, imod at han undertaster sig forlods Udskrivning paa den følgende Session, da der muligen er Fred. Men denne Udskrivning vilde vistnok ogsaa nu træffe ham, dersom han melder sig. Forsaavidt det dernæst i Almindelighed er bemærket, at den forlods Udskrivning er tilstrækkelig Tvangsmiddel, da kan dette vel gjælde i Fredstid, men ingenlunde i Krigstid, thi her er Sandsynlighed for, at om ikke Alle, saa dog de fleste strax vilde blive udskrevne, dersom de møde til Behandling.

Ordføreren: Jeg skal blot bringe i Erindring hvad jeg har yttret, at § 23 efter sit hele Indhold nærmest er beregnet paa Fredstid, men at jeg, forsaavidt der maatte være Spørgsmaal om øieblikkelige Foranstaltninger, antog, at Bestemmelsen i § 9 i Slutningen nogenlunde vilde afhjælpe denne Mangel. Jeg er nu bleven gjort opmærksom paa, hvad jeg dengang ikke bemærkede, at Slutningsbestemmelsen i § 9 kun angaaer dem, der undlade at melde sig, og ikke dem, der udeblive; men det maa dog antages, at den, der ikke har meldt sig, ogsaa vil udeblive, og omvendt, at den, der udebliver, heller ikke har meldt sig tidligere, og forsaavidt vil Bestemmelsen i § 9 ogsaa komme til Anvendelse. Det er nu ganske vist, at denne Bestemmelse ikke er udtømmende nok for at afhjælpe denne Mangel; men naar man i Krigstid ikke kunde blive staaende herved, saa maatte man fortolke § 23, som den efter sit hele Indhold viser sig, alene at være gjældende i Fredstid og derhos anvende Grundføtningen i § 33, hvor det hedder „at enhver skal være pligtig til, naar Fædrelandet udsættes for fjendtligt Overfald, da paa Opfordring at gribe til Vaaben for at medvirke til at afværge saadant Overfald“. Det er denne Grundføtning, som er udtalt i § 33, og efter den maatte man da handle.

Prof. Larsen: Jeg forstaaer ikke, om den ærede Ordfører har meent, at Udvalget vilde være tilbøieligt til at foreslaae nogen Forandring i § 23, saa at denne Mangel kunde blive afhjulpen.

Ordføreren: Ja for mit Vedkommende er der vistnok ikke Noget iveien, og det er ogsaa min Pligt som Ordfører at bringe det under Discussion i Udvalget, men jeg kan naturligviis ikke indestaae for, at Udvalget vil gaae ind derpaa.

Tvede: Jeg skal tiltræde det Forslag, der er gjort om, at det værnepligtige Mandskab ikke skal anvendes til Officeersoppassere, med den Bemærkning, at det snarere er Mandskabet, der skal the til Officererne, end Officererne, der skulle the til Mandskabet, for ikke at komme til at fulste.

Tscherning: Ja, men det er dog Mandskabet, der skal lave Møden til Officererne.

Discussionen gik derefter over til Udkastets §§ 25, 26 og 27.

Disse Paragrapher lyde saaledes:

§ 25.

Enhver, der er udskreven til den staaende Hær og ei endnu er ansat til Tjeneste, er berettiget til at stille for sig og til den Ende selv at staae en anden Mand tilveie, som skal træde i hans Sted. Stillingen bliver forinden Mødetiden at berigtige for Sessionen, men efter denne Tid alene for den paagjældende Troppesdeling.

Den, som vil lade sig stille for en Anden, maa selv være frigjort for Tjeneste ved den staaende Hær og endelig overført til Forstærkningen.

Ingen maa dertil antages, som ei er fuldkommen tjenstdygtig, saavel i Almindelighed, som i Særdeleshed til den Tjeneste, han ønsker at paatage sig. Han maa ei alene ikke have udstaaet nogen Straf, der gjør ham uværdig til at tjene i Armeen, men han maa og tilveiebringe fyldestgjørende Beviser for sit gode Forhold ved Attest fra vedkommende Øvrighed, i hvis Embedskreds han senest har haft fast Ophold. Er den Paagjældende en udtjent Militair, har han at fremlægge lignende Attest fra sin Escadrons- eller Compagni-Chef, tilligemed Oplysning om, hvorvidt han er stiftet til Tjenesten.

Ørdentligviis maa ingen gift Mand, som ei er Underofficer eller en til samme Klasse henhørende Militair, antages som Stillingsmand. Heller ikke maa Noget dertil antages med høiere Alder end 28 Aar, medmindre han har udtjent i den staaende Hær, i hvilket Tilfælde han dog ei maa være over 32 Aar gammel. Fra denne sidste Regel gjøres dog Undtagelse med Hensyn til udtjente Underofficerer og andre i Klasse med disse staaende Militaire, som kunne antages indtil det 40de Aar, naar vedkommende Troppesdeling ønsker at beholde dem og erklærer dem fuldkommen i Stand til at paatage sig ny Tjeneste i den hele for Tjeneste i den staaende Hær bestemte Tid.

Stilleren bør fremdeles, som hidtil, være ansvarlig for den af ham stillede Mand, indtil denne er mødt ved den paagjældende Troppesdeling og af samme befunden tjenstdygtig, hvorom strax efter Mødet Underretning bør gives til Stilleren igiennem vedkommende Lands- og Sv-Krigscommissair. Skulde den Stillede ei strax ved Mødet kunne erklæres for fuldkommen tjenstdygtig, men heller ikke ansees ligestrem casjabel, skal paa lige Maade derom strax meddeles Stilleren Underretning, men den Stillede skal dog kunne beholdes til Prøve i det Høieste i 4 Uger. Erklæres han heller ikke da for tjenstdygtig, bliver derom uopholdelig at meddele Underretning til Stilleren, som da tilholdes enten selv at møde eller igjen at stille en Anden, og vil det

beroe paa vedkommende Troppesafdelings Bestemmelse, om Mødet skal finde Sted strax eller først med næste Hold Recrutter.

For dette Ansvar fritages imidlertid de, der stille udtjente Underofficerer og andre i Klasse med disse staaende Militaire, der have erholdt Stillingsstilladelse og endnu staae i fast Tjeneste.

Den, der har stillet for sig, overgaaer strax til Forstærkningen og bliver at behandle lige med dem, der have udtjent ved den staaende Hær.

Den, der allerede staaer i Tjenesten som Soldat, kan ikke stille for sig uden særlig Tilladelse, som kun vil blive ham meddeelt, naar den, der attraaer stillet, er fuldkommen vaabenøvet ved den samme Vaabenart og vil paatage sig eet Aars længere Tjeneste, end Stilleren har tilbage.

§ 26.

Ønsker Nogen, som har opnaaet 18 Aars Alderen, men ei endnu er endelig behandlet paa Sessjonen, at frigjøre sig for Krigstjeneste ved at stille for sig, da kan han af Sessjonen begjære sig forlovs udfreven (§ 17) og derefter stille en Mand overeensstemmende med de Regler, som indeholdes i § 25.

§ 27.

Numerbytning kan ske enten paa Sessjonen eller for vedkommende Troppesafdeling, naar den Mand, der ved Bytningen erholder det lavere Numer, af Sessjonen eller Troppesafdelingen erkjendes at have de Egenstaber, som udfordres for at kunne stilles for en Anden.

Bregendahl: Fra Udvalgets Side er der ved disse Paragrapher kun ved § 25 gjort en Bemærkning, som lyder saaledes: „Undertegnede Christensen og Stockfleth kunne ikke tiltræde denne Paragraphs Bestemmelse. Vi see nemlig, med Hensyn til Hovedvirkningerne, ingen væsentlig Forskjel mellem den her ommeldte Stillingsret og den af de tidligere Provindstalsstænder paa det Bestemteste fraraabede Frikjøbelsesret, idet vi formene, at hiin, ligesaavel som denne, vil forrykke det Lighedsprincip, der ligger til Grund for Børnepligtens Almindeliggjørelse, og at Stillingsretten i samme Grad som Frikjøbelsesretten vil medføre, at den staaende Hær for en stor Deel sammensættes af den fattigere Deel af Befolkningen, og derved ikke alene vil gjøre Byrden dobbelt følelig for de Faa af de mere Dannede, der ikke maatte see sig istand til at udrede den nødvendige Stillingssum, men ogsaa svække den gode moralske Indflydelse, man ventede sig af at see unge dannede Mennesker i de Meniges Rækker. Vi tillade os derfor at foreslaae, at Udkastets § 25 udgaaer, og at, som Følge heraf, det Samme bliver Tilfældet med §§ 26 og 27. Udvalgets øvrige Medlemmer kunne ikke tiltræde det foransførte Minoritetsvotum om Utilraadeligheden af Stillingsret. Udvalget formener iøvrigt, at Udtrykket „er ansat til Tjeneste“ i Paragraphens første Passus bør til større Tydelighed forandres til: „er indtraadt i Militair-Tjeneste“, samt at den sidste Sætning i første Passus forandres saaledes: „Stillingen bliver at berigtige enten for Sessjonen eller, efter dennes Afholdelse, for den paagjældende Troppesafdeling“. Med Hensyn til den i Paragraphens Slutning ommeldte Tilladelse formenes det, at den maa meddeles af Krigsministeriet, og at der derfor efter Ordet: „Tilladelse“ tilføies „af Krigsministeriet“.

Som det vil sees, har Udvalgets Flerhed formeent at maatte tiltræde Stillingsprincipet, og man er derved tildeels gaaet ud fra, at Stillingen er et nødvendigt Supplement til Lodtrækningen. At forbyde Stillingen vilde vise sig i den practiske Anvendelse som noget aldeles Unaturligt. Selv om man vil forkaste Stillingen, kunde der navnlig vanskelig nægtes Tilladelse til den saakaldte Numerbytning, til at Individet, som staae i et nært Forhold til hinanden paatage sig Tjenesten, den ene for den anden, at den ugifte Broder til Exempel maa have Lov til at paatage sig Tjeneste for en Broder, som har en Familie at forsørge. Det har man antaget, under ingen Omstændigheder kunde nægtes, og naar man først maatte indrømme dette, var man inde paa Stillingsprincipet, og da maatte man ogsaa indrømme dette i sin fulde Udstrækning. Naar man indvender, at det er et Brud paa Lighedsprincipet, troer jeg ikke, dette er aldeles begrundet; thi jeg troer, at man snarere kan fremstille Tingene saaledes, at det er en Standsning af Lighedsprincipets Gjennemførelse i saadanne Overlig-

heder, at det vilde blive inconsequent at gennemføre det; og naar man har ansat, at Stillingen skulde indvirke skadeligt paa Armeen, gjør man sig vist for overdrevne Forestillinger om den Grad, i hvilken Stillingen vil blive benyttet. Dertil kommer, at Stillingen vil ofte bringe Armeen særdeles tjenlige Individet, og Individet, som, navnlig med Hensyn til deres tidligere Stilling, ville være langt tjenligere i Armeen end de fleste af dem, som have stillet dem; thi det vil vel som oftest blive dem, som have været vant til physiske Anstrængelser, og som saaledes paa Grund af deres Legemsbeskaffenhed ville være bedre stilled til at udføre den militaire Tjeneste, der ville lade sig stille. Man har jo ogsaa indvendt mod Stillingen, at man ved den indrømmer Formuen for stor Betydning; men hvorledes man end vil indrette Lovgivningen og Staten, kan man dog ikke, naar man ikke vil gaae ind paa en almindelig communistisk Indretning, hindre, at den altid vil faae nogen Betydning. Selv om man nægtede Stilling, vilde Udøvelsen af den militaire Tjeneste dog blive lettere for den Formuende end for den Fattige. Udvalget har saaledes af disse og flere Grunde troet at burde holde sig til Udkastet i Henseende til Stillingen.

Den Forandring, som er foreslaaet af Udvalget ved § 25, første Passus, at der istedetfor „ansat til Tjeneste“ skulde sættes „er indtraadt i militair Tjeneste“, er begrundet i, at der ved Udtrykket „ansat til Tjeneste“ kunde være Spørgsmaal om, hvorledes det egentlig var at forstaae. Ligeledes er i samme Passus Slutningen foreslaaet forandret, saaledes som skeet er, fordi man nemlig har troet, at ved „Mødetiden“ maatte der i Udkastet forstaaes Mødetiden for vedkommende Troppesafdeling, altsaa et Tidspunkt, som ligger bag den Tid, da Sessjon holdes, og altsaa en Tid, da Sessjonen er opløst, eller idetmindste de militaire Medlemmer af Sessjonen ikke ere tilstede, og det kunde ikke godt gaae an at lade Berigtigelsen foregaae for Krigscommissairen og Amtmanden, som ere de eneste Medlemmer af Sessjonen, som blive tilbage paa Stedet. Endelig har man i Anledning af den i Slutningen af Paragraphen omhandlede Tilladelse, som skal udfordres for, at den, der allerede staaer i Tjenesten som Soldat, kan stille for sig, troet, at der tillige maatte staae, af hvem den skulde meddeles, og det har man da formeent, maatte være af den øverste militaire Autoritet.

Stockfleth: Som henhørende til den Minoritet af Udvalget, som har fraraadet Stilling og derfor andraget paa, at § 25 skulde reent bortfalde, og som Følge deraf ogsaa de 2 derpaa følgende Paragrapher, skal jeg tage mig den Frihed, noget nærmere at begrunde min saaledes fra Pluraliteten afvigende Mening. Jeg har troet, at naar man saa gjentagende har fordret, at Børnepligten skulde almindeliggjøres, saa skete dette i Følelsen af den Uret, der laa i, at en enkelt Klasse eller Stand i Staten skulde bære en Byrde, som efter sin Natur aabenbart burde bæres af enhver Statsborger. Jeg troede fremdeles, at man vilde styrke Armeen ved i dens Rækker at indbringe Folk af den mere dannede og mere formuende Klasse, for at disse ved deres større Dannelse og deres større Intelligens skulde indvirke fordelagtigt paa den mindre Dannede.

Jeg mener, at i ingen af disse Henseender har Udkastet, naar Stilling tillades, opfyldt Hensigten. Vel kan det ikke nægtes, at i formel Henseende er Børnepligten almindeliggjort; den hviler ikke længer paa Bondestanden alene, men paa enhver Stand i Staten; men i Virkeligheden vil det dog være anderledes, thi den vil i Virkeligheden kun komme til at hvile paa den uformuende Klasse af Statsborgere, paa dem, som ikke see sig istand til at tilveiebringe den maaskee ganske ubetydelige Sum, som vil udfordres til at stille en Anden for sig. Man har saaledes, efter min Formening, taget Byrden fra een Klasse i Staten, fra Bonden, og kastet den paa en anden Klasse, den Uformuende, en Klasse, som er talrig nok, og en Klasse, som i Sandhed ogsaa har Byrder nok, saa at man, efter min Mening, ikke havde nødtig ogsaa ved denne Leilighed at minde den om, at ogsaa her skulde Penge gjøre Udslaget. Det forekommer mig overhovedet, at der bør være Pligter, fra hvilke man ikke skal kunne løstjøre sig, og Rettigheder, som man ikke skal kunne tilkjøre sig for Penge, og at den Pligt at værne om sit Fædreland hører til disse. Jeg maa i den Henseende ogsaa gjøre opmærksom

paa, at Ublafet ingen Forskiel gjør paa Fredstid og Krigstid med Hensyn til Stillingen; man kan altsaa efter den 25de § stille for sig til den staaende Hær i Krigstid, som man kan stille for sig i Fredstid. Dernæst maa jeg gjøre opmærksom paa, hvad det ærede 28de kongevalgte Medlem (Tscherning) igaar yttrede, at der ogsaa finder Numerbytning Sted ved Forstærkningen, saa at man endog vil sætte den Rige istand til ved Penge at faae et andet Numer istedetfor sit ved Forstærkningen, og saaledes ogsaa der unddrage sig fra Børnepligten.

Men ogsaa fra det militaire Standpunkt troer jeg, at Stillingen neppe kan erkjendes for tilraadelig. Jeg troer, at Armeen vil blive overfyldt med Folk af den fattige Klasse, og at der meget snart vil danne sig formelige Assuranceelskaber, hvor man kan sikke sig mod at blive taget til Soldat. Disse Eelskaber ville naturligviis drage om fra Session til Session med deres Stillingsmænd eller Stedfortrædere, og der frembyde dem som andre Varer. Jeg synes, at dette er en saa uhyggelig Tanke, at jeg troer, Enhver maatte helst være fri for den. Men eftersom Armeen trænger til færre Soldater, vil naturligviis Stillingssummen blive mindre; det vil altsaa lettere kunne gaae an at købe sig fri for Børnepligten, og saaledes vil den Deel, som virkelig bliver nødt til at opfylde Børnepligten, bestandig vil blive fattigere og fattigere. Man har klaget over, at de militaire Disciplinairlove vare for strenge, at overhovedet de militaire Love ikke stode i Samklang med Tidens Fordring; men jeg troer virkelig, at det vilde være en Umulighed, naar Armeen var sammensat af saadanne Individier, af hvilke den ventelig vil blive sammensat, naar Stilling tillades, at mildne de militaire Disciplinairlove. Jeg maa i den Henseende gjøre opmærksom paa, at det ikke vil blive alene den fattige Deel af Landbefolkningen, som vil komme ind i Armeen, men det vil og blive hele den fattigste Deel af Kjøbstadbefolkningen, og navnlig af Kjøbenhavns, og vel fordrer man nu Attester om god Opførsel; men det vil vist meget snart vise sig, at denne positive Fordring vil indskrænke sig dertil, at man faaer Attest for, at Vedkommende ikke tidligere er straffet for nogen væsentlig Forbrydelse, og hvad en saadan Attest kan have at betyde, og hvorvidt man deraf kan slutte sig til Vedkommendes Moralitet, vil vist Enhver kunne indsee. Jeg troer virkelig saaledes, at Armeen ikke kan være tjent med saadanne Folk; men i ethvert Tilfælde maa man dog indrømme, at Byrden derved bliver langt tungere for de enkelte af den mere dannede Klasse, som ikke see sig istand til at udrede denne Stillingssum, idet de nødvendigviis maa føle Trykket endnu haardere ved at maatte tjene sammen med hine. Man har indvendt, at Stilling var nødvendig, saalænge Lodtrækningen maatte bestaae, men jeg mener dog, at Lodtrækning og Stilling beroe paa aldeles forskjellige Fundamenter. Lodtrækningen er nødvendig, saalænge Armeen ikke kan bruge alle de værnepligtige Individier; men fordi der eksisterer et saadant nødvendigt Onde, derfor troer jeg ikke, at man har nødt til at forsøge det ved endnu at indføre Institutioner af den omhandlede Art. Mig forekommer det Hele deels at være et Frikjøbelsessystem og deels at være en simpel Skat, man har villet lægge paa Formuen; men denne Skat er yderst ubetydelig, og i ethvert Tilfælde har det ikke været Hensigten med Børnepligten at paalægge en saadan Skat.

Olesen: Jeg skal bestræbe mig for i størst mulige Korthed at fremstille, hvad jeg kan have at sige, for dog, saavidt jeg formaaer, at spare paa Forsamlingens kostbare Tid, hvilket jeg anseer for at være af særdeles Bigtighed. Jeg skal derfor paa Sagens nærværende Standpunkt, og det saameget mere, som der er saamange af Forsamlingens Medlemmer fraværende, indskrænke mig til at erklære, at jeg slutter mig til Minoritetens Indstilling, som gaaer ud paa, at alt Stillingsvæsen forkastes. Jeg veed vel, at Begyndelsen til Forkeertheden, om jeg saa maa udtrykke mig, allerede er steet ved at beholde Lodtrækningen, men da man midt under en Krig ikke kan vente at faae en aldeles forandret Organisationsplan for Armeen, maa man finde sig deri; men derfor er det dog ikke nødvendigt, troer jeg, at beholde Stillingsvæsenet, som allerede længe har været forhadet. Skjøndt jeg, saaledes som jeg kortelig her har yttret, er imod alt Stillingsvæsen, under hvad Navn og Skikkelse det end fremtræder,

skal jeg dog for det Tilfælde, at Udvalgets Minoritets Indstilling ikke skulde faae Majoritet for sig, tillade mig at forbeholde mig Ret til at stille det Forandringsforslag til § 25, at Paragraphen omredigeres saaledes, at det ikke bliver Nogen tilladt at stille for sig, førend han har gennemgaaet Exerceerskolen. Jeg skal ogsaa her indskrænke mig til blot at antyde, hvilke tvende Goder det er, jeg finder, man derved vilde opnaae; det ene er nemlig, at jeg troer, at derved en større Mængde vil blive vaabenøvet og altsaa hurtigere i Farens Stund kunne benyttes til Landets Forsvar, det andet er, at jeg troer, at Stillingsvæsenet derved vil blive noget indskrænket, og at ikke saamange Stillinger ville finde Sted.

S. Masmussen: Naar jeg her tager Ordet, da er det for at tiltræde den af Minoriteten, de Herrer Christensen og Stodfleth, udtalte Anskuelse, at Stillingsret vil forrykke det Lighedsprincip, som ligger til Grund for Børnepligtens Almindeliggjørelse, saavel som og for hertil at knytte nogle faa Bemærkninger. Da Krigsraadet i Marts Maaned lod over alle danske Egne, da faae man vore brave Tropper med Mod og Begeistring at ile til Kamppladsen, fordi man kastede sit Haab paa den nye Regjering, at denne vilde gjøre Retfærdighedens Fordringer fyldest ved at indføre lige personlige Forpligtelser for alle Stadens Borgere, nærmest her med Hensyn til Børnepligten; men dersom Lodtrækning og Stillingsystemet indføres, da er Haabet, ja maaskee ogsaa Begeistringens forbi. Det nu snart forestaaende Felttog vil maaskee blive Prøvestenen; thi hvorledes vil man kunne overbevise den fattige Huusmandsclassen og den mindre formuende Kjøbstadborger om, at Stillingsystem er indført for at lykkeligjøre disse vore fattige Medborgere. Nei, man vil meget snarere troe, at Lodtrækningen og Stillingsystemet ere indførte for at begunstige de rige og høiere staaende Classer, thi Blaar kan man ikke længer stikke i Dinene paa disse vore brave Brødre, ja man vil snart indsee, at det i Reglen kun vil falde i den fattige Huusmandsclasses og de mindre formuende Kjøbstadborgeres Lod at forrette Garnisonstjenesten, og i Tilfælde af Krig at blive stillet i de forreste Rækker mod de fjendtlige Kugler. Bistnok har Rigdommen sin Berettigelse i mange Henseender, men naar det gælder at offere Liv og Blod til Fædrelandets Forsvar, da bør baade Rigdom og Fornemhed træde i Baggrunden, og skal Ligheden blive en Sandhed, byr §§ 25, 26 og 27 udgaae af Børnepligtsloven.

Tscherning: Det er et vanskeligt, men et vigtigt Hverv, jeg overtager i dette Dieblis. Det er vanskeligt, fordi den staaer altid godt, som tager den Fattiges Forsvar, og derfra er man gaaet ud, saa usandt som det i Virkeligheden er; men man har derved skaffet sig en fordeelagtig Stilling og haabet, at den vanskelige skulde kunne angribes. Mine Herrer! Lodtrækningssystemet staaer i Forbindelse med Stillingen, har man sagt; det er forsaavidt sandt, at det vilde være høist besynderligt, om man, efterat Loddet var faldet, skulde betragte Lodtrækningen som et Spil, hvorved de, som havde spillet med, havde spillet Friheden til at indgaae Contractsforhold bort. Men Stillingen, mine Herrer! hænger ikke saaledes sammen med Lodtrækningen; thi selv der, hvor ingen Lodtrækning var, og hvor Udskrivning blev foretaget paa anden Maade, vilde Stilling være lige fornuftig, lige nødvendig og lige rimelig. Lodtrækning, mine Herrer! anseer jeg, for at udtale mig derover, som et nødvendigt Onde. Jeg har allerede tidligere engang i mit Liv betegnet den, som jeg vil betegne den igjen, at den er, om man vil, en Regjerings Falliterklæring, idet den ikke seer en fornuftig Udvei til at naae sit Maal og bringe dem i Hæren, som ere meest stikkede og meest passende til at overtage det Hverv, som dermed er forbunden; at den ikke kan finde en anden Udvei, det ligger deels i Tidforholdene, deels i de Vanskeligheder, som ville være forbundne med at udsøndre paa en fornuftig Maade de Mand, som bedst vare stikkede til at træde ind i Hærens Rækker. For at gjøre de Herrer mere forstaaeligt, hvilke de Systemer ere, som hidtildags have været anvendte for at vinde Krigere, troer jeg at burde nævne dem med et Par Ord; de have alle været brugte og satte i Udøvelse. Den ene Maade, som synes den fornuftigere, men som jeg dog er vis paa, at de Herrer efter moden Overveelse ville forkaste, det er den, hvor man nedsetter en Jury og kender over den forbigaaende Befolkning og udtager dem,

som man finder efter deres Bilskaar, Legemsbygning og øvrige Dygtighed at passe bedst til at udføre den militaire Tjeneste. Dette System har været fulgt i en Række af Aar i en stor Stat i Europa, nemlig Østerrig; i dette Dieblik er man især med at gaae bort derfra, og det netop fordi, som en Rigsdagsmand har sagt idag, man hellere vil betro sig til Loddet end til Krigscommisfaren. Det er maaskee uret, men saaledes forholder det sig, og jeg er overbevist om, at hvis man vilde foreslaae den, vilde netop de, som tale den Fattiges Sag, ganske vist sige: Nei! den ville vi ikke have, thi det er ganske vist, at hvis man skulde vælge mellem Befolkningen og betegne dem, som ere bedst skikede til at bære Krigens Byrder, vilde det just være dem, som under strengt Arbejde ere vant til Haardforhed og til at boie deres Villie under Andres Fordring. Men just fordi vi ikke skulle ramme dem, er det, at vi forlade, er det, at vi vige tilbage fra denne Udfrikningsmaade. Saa er der en anden Udvei, der ligger foran al Lodtrækning, og den er ikke bleven tilfidesat her, det er Frivilligheden. Den kan forsøges paa 2 Maader. Den ene er den, som bruges i England med Hensyn til den Deel af Hæren, som skal være beredt paa at gaae ud af Landet; thi, mine Herrer! det er vel ogsaa bleven sagt, og bliver sagt her i Rigsforsamlingen, men urigtigt, at man i England kun kjender denne Maade at forsyne Hæren med Folk — i England har der været og er der endnu paa Bunden et strengt Udfrikningsystem, saa strengt som i noget Land. Denne Art af Frivillighed er ved Pengetilbud og høi Betaling at vinde det fornødne Antal Folk til at overtage Soldatertjenesten i Hæren. At gribe til den i en Stat som vor, især under nærværende Omstændigheder — mine Herrer! det er en Umulighed; det vil Ingen af Dem et eneste Dieblik rette Deres Tanker paa. Vel veed jeg, at man har sagt: „ja, om vi ikke kunne gøre det nu i Krigens Tid, saa lader os forberede det til Fredens Tid, da kunne vi paa denne Maade vinde Folk, som skulle gøre Garnisonstjeneste“. Men, mine Herrer! Garnisonstjenesten er, som jeg tidligere har havt den Ære at bemærke, en Læretid og brugt paa rette Maade en vigtig Læretid, som man ikke letfindig bør opgive, naar man tager under Overveelse, hvorledes man skal organisere en Hær. Den anden Art af Frivillighed er den, hvor man af egen Drift stiller sig til Hærens Tjeneste uden anden Opfordring end den, man føler hos sig selv. Denne Frivillighed kan vindes deels derved, at Omstændighederne begeistre en Mængde Mennesker og kaste dem, og da i Almindelighed kun for en kort Tid, ind i Hærens Rækker, deels derved, at man giver dem Haab om Forfremmelse i Hæren selv. Dette sidste Middel, Forfremmelse i Hæren, anseer jeg for en nødvendig Udvikling, som maa staa ved Siden af Værnepligten i den Stikelse, vi her ønske at indføre den. Men, mine Herrer! paa den Frivillighed, som saaledes fremkaldes, kunne vi heller ikke bygge, vi kunne ikke bygge med Sikkerhed derpaa, vi kunne ikke vide, hvilket Udbytte den vil give, og bagved maa altid ligge det Tvingende; kun det Tvingende bliver sikkert. Udfrikningsen, saaledes som den her foreligger, er en Tvangsudsfrivning af den Befolkning, som er skikket til at gaae i Krig, saaledes maa vi betragte den. Naar man altsaa ved Tvang skal tillægge Hæren en Deel af den værnepligtige Befolkning, og man ikke kan udtage en Deel af den, maa man gøre det ved Lodtrækningen. Lodtrækning staaer altsaa som en nødvendig Betingelse bag Frivilligheden; hvilken Veie man end betragter, vil man komme til Lodtrækning. Man har søgt, og jeg for min Part antager det for det heldigste System, at forbinde begge Dele, den Frivillighed, der tilveiebringes ved at skaffe Personer gunstige Forhold, og den Tvang, som Lodtrækningen paalægger. Man har nemlig overladt til Communerne i Forhold til deres Befolkning at stille Mandskab til Armeens Rækker, og hvis de ikke stillede det, stod Lodtrækningen bagved som Statens Tvangsmiddel. Det, siger jeg, er den Maade, jeg antager for den bedste, just fordi man derved har Anledning til at anvende Capital, de Riges Middel, til at skaffe Fri-

villige, og, forsaavidt det ikke er tilstrækkeligt, at henholde sig til Befolkningen, og da kommer Loddet. Vi komme nu over til det egentlige Stillingsystem, mine Herrer! og der er vi nødt til strax at komme ind paa den Tvist, som for Dieblicket bevæger hele Verden. Vi komme paa Frihedens og Lighedens Gebeet, og Capitalens Berettigelse. Ligheden er upaatvilelig den store Bægtstang, hvorved Verdenslivet og Samsfundslivet bevæges stærkest, men ligeoverfor staaer Friheden med sin Berettigelse, og Friheden lider Indskrænkning, naar jeg paalægger en Person anden Indskrænkning end den, som er nødvendig for det Heles Vel. Dersom jeg nu i Lighedens Navn siger „Du skal lide en Indskrænkning, fordi jeg ikke kan taale, at Du har det bedre end jeg,“ saa ere vi paa Lighedens Brægebilledes Gebeet; det er ikke Lighed længere, det er Misundelse. Misundelsen, mine Herrer! lader os vogte os for den, at den ikke bliver Grundtrækket i vor Udviklingshistorie. (Hør! Hør!) Vi ere altsaa nu lige for det Spørgsmaal: er det sandt, som man har sagt, at dersom jeg indrømmer en Mand Ret til at benytte sin Capital for at formaae en Anden til at opfylde den Pligt, han ikke ønsker selv at yde, har jeg krænkert den Lighed, som bestaaer imellem Personer? Men jeg spørger mine Herrer! dersom jeg med Statens Magt trænger mig ind imellem disse to Personer, mellem deres private Overenskomst, og tvinger dem til at lade være at blive enige om Noget, har jeg da ikke krænkert Friheden i høiere Grad? Og den Mand, som attraaede at stille sig for den Løn, en Anden vilde give ham, er han ikke den Lidende? Er det ikke netop den Fattige, jeg derved berøver en Adkomst til at erhverve paa directe Maade af den Riges Overskud? Men skal jeg da stille mig mellem den Fattige, som ønsker at erhverve, og den Rige, som vil skille sig ved sin Capital, skal jeg stille mig mellem disse og forhindre en saadan Overenskomst? Er det naturligt? Er det Ret? Det er ikke denne Frihed, vi skulle hemme, og det er ikke denne Frihed, ligesaaalidet som det Lighedsprincip, vi i denne Anordning have søgt at etablere, man skal kæmpe imod; men det er mod den Frihed, som har søgt at constituere sig som Undtagelse, som Privilegium. Det er Privilegiet, som Ligheden ikke kan taale; men ud over den har Ligheden ingen Strid mere med Friheden. Her er det intet Privilegium, for den Rige, det er en naturlig Ret, Capitalen har. Men hvad er Capitalen, mine Herrer? Det er Afregningen mellem Mandens Gjerning og Tidens Udvikling. Hvorledes kan en Mand opsamle sine Gjerninger, for efter en vis Tids Forløb at kunne bruge dem til sin Fordeel, paa anden Maade end ved at opsamle Capital? Og hvorfor skulde jeg nægte den Mand, som jeg maa opfordre til netop i Samsfundets Navn at samle Capital ved sin Eftid og sin ærlige Stræben, hvorfor skulde jeg forhindre ham fra at benytte den til det Formaal, som han anseer for hæderligst og bedst, og hvorfor skal jeg forhindre ham fra at overlevere den til den, der vil begynde en ny Opsparelsesrække? Man siger: uder mange Omstændigheder vil Stillingssummen blive saa ringe, at den Stat, som man paalægger den Rige, bliver for Intet at agte. Staaer da ikke altid Lønnen i Forhold til Tjenesten? Troer man, at Noget vil paatage sig en Tjeneste, uden at han anseer Lønnen for stor nok? Og naar Lønnen svarer til den Byrde, som Vedkommende har paataget sig, hvad kan han forlange mere? Man siger, at Liv og Blod det er Artiller, hvori der skal være Lighed; men hvorfor skal jeg forhindre den Mand, som har faaet det høieste Lod, men som netop har lyst til at forsøge sig i Krigernes Rækker, hvorfor skal jeg forhindre ham fra at vove sit Liv og Blod for en Anden, som maaskee derved bevarer sit Liv til lige saa stor, ja større Nytte for Staten? Hvorfor skal jeg træde imellem dem? Hvorfor skal jeg bømme om deres indre Følelser, og med hvilken Berettigelse gjør jeg det? Man siger, at ved Stillingen vil Hæren faae en flettere Sammensætning, og det sige de, som tale de Meniges og Almuens Sag? Er Almuen da slet?

(Fortfætted.)

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fire og tredivte Møde.

(Sluttet.)

Jeg begreb, om de, der tale i de høiere Stænders Interesse, om de sagde: vi agte ikke paa Almuen, og de Mand, som fra Almuen komme ind i Haren, ere ikke brave nok for den; men den, der taler Almuens Sag, maa ansee Almuesmanden for en hæderlig Mand, saa god som nogen Anden. Man siger, at de af de høiere Stænder, som træde ind i en Hær, der bestaaer af saadanne Elementer, der bestaaer af denne Almuesclasse, at de skulle lide dobbelt derunder; — saa ere de ikke de oplyste Mand, de udgive sig for, thi den oplyste Mand, og den af dyb Moralitet gennemtrængte Mand, han vil føle sig vel mellem Almuen; han vil føle, at den anerkjender disse Egenskaber, og han vil altid staae høit imellem den. Lad os vel huske paa, at den Dannelse, hvis Sag vi skulle tale, er ikke den at have læst en heel Deel Bøger, at have gaaet med visse Klæder; men det er den, hvorved man igjennem det, man har lært, igjennem det, man har seet, og igjennem det, man har følt, er bleven et bedre og karakterfastere Menneske, der forstaaer at bære Livets Omværlinger. Lad os aldrig her fra denne Sal lade udgaae Ord, som bringe Rogen til at ansee den Mand som nedværdiget, der paa Grund af sin Fødsel kommer til at indtage en Stilling, som maaskee for Diebliffet nedtrykker ham. Vi gjøre derved Byrden dobbelt tung; vi hjælpe Ingen, vi nedtrykke Mange. Men er det ogsaa sandt, vil man sige, at denne Mand skal saaledes føle og saaledes tænke, og kan han føle og kan han tænke saaledes? Jo, tilvisse kan han, hvis der er Sandhed i hans Tanke, thi ellers vil han føle sig ligesaa tilfidsat, naar han seer den Bantrevne at blive forbigaaet, at blive fri for Børnepligten paa Grund af sin Bantrevhed. Formuen er bleven til ved Naturens Kræfter ligesaavel som Gens Stabning; det maa vi troe paa, naar vi troe paa en Styrelse i Verden. Netop den Fattige maa altsaa fra den tidlige Tid vide at indtage sin Stilling; han maa ikke søge at stige op paaet høie re Trin i Samfundet, hvor han ikke horer hjemme, han maa sanle under sig de Kræfter, han behøver for at bevare sin Stilling og vide at opfatte den, og dertil horer ogsaa, at han tydeligt maa sætte sig ind i, at det er hans Pligt at værne om Fædrelandet, hvis Andre ikke ville udføre den for ham, eller hvis han ikke er en saa udmærket Mand, at Staten finder det passende at sætte en Anden i hans Sted. Det er ikke Middelsmaadigheden, vi skulle søge at hjælpe op; det er ikke den Middelsmaadige eller den Forsængelige, som tragter efter en høiere Stilling end den, Naturen har skabt ham til. Den Mand, som ikke kan føle sig stærk nok til at bære hele Byrden af den Stilling; han har paataget sig, den Mand skal blive i en lavere Stilling, han skal vide, at det var hans Kald, og han skal ikke føle sig ullykkelig derover. Dersom man gaaer løs paa at forandre Samfundsforsholdene saaledes, at man vil gjøre Ulighederne med Hensyn til Besiddelsen ringere, siger jeg: det er et stort Maal, men et Maal, et adelt Maal, som man kun kan eftertrægte langsomt, og det er umuligt at fyldestgjøre det tilfulde. Kunne vi altsaa ikke raade Bod paa de Forskjelligheder, som ligge i Samfundets hele Organisation, og saaledes forhindre den Ulighed, man her har omtalt, saa er det ikke paa dette Sted, Uigheden lader sig ramme. Man har overseet, og jeg troer, at det er en væsentlig Feil hos næsten alle dem, som modsatte sig Stillingsvæsenet; man har overseet, at Stilling er i sig selv intet Andet end Bytte. I Landet findes der jo, efterat en Lov om almindelig Børnepligt er indført, kun Forpligtede. Alle ere jo under samme Forpligtelse. Naar Gen ved Lodtrækning eller ved at

have tjent sin Tid ud har frigjort sig og indtræder i en Andens Plads, bliver den Anden ikke derved absolut fri, men han bytter; han flytter sig fra det Sted, hvorpaa han stod, hen paa det Sted, hvorpaa den Anden stod. Denne Bytning vil man jo under ingen Omstændigheder kunne hemme; men naar man ikke kan hemme Bytning, er jo Stillingen indbefattet deri. Hvorledes vil man hemme Stillingen? Hvorledes vil man gjøre det, som er Lovligt, naar det gjøres af fri Indskydelse, til Ulovligt, naar det gjøres til Gjenstand for Contract? Jeg indseer altsaa ikke, hvorledes man paa en fornuftig og en med vor Lovgivning og øvrige Samfundsforshold overensstemmende Maade vil kunne forbyde Stillingen, og just fordi jeg ikke kan begribe, hvorledes man vil kunne forbyde den uden, saa at sige, at synde mod alle de Principer, hvorpaa vor hele Samfundorden beroer, just derfor understøtter jeg den.

Orsted: Det er vist nok, at Stillingsystemet har Sider, hvorfra det ingenlunde er anbefaleligt; at den moralsk-socialt Indskydelse og den Forædling af Armeen, som man venter af den almindelige Børnepligt, for en stor Deel derved vil tabes. Det er ganske vist, at det har den uheldige Folge, at den Dannede, der ikke har Raad til at stille for sig, mere vil føle det Ubehagelige ved at udøve Børnepligten, end naar Alle uden Undtagelse skulle tjene; thi han vilde da komme til at tjene sammen med mange flere af sine Lige, istedetfor at han nu maaskee forstørstedelen vil komme til at tjene med mindre dannede og moralske Folk, hvilket er at formode om Fleertallet af dem, der lade sig stille. Men uagtet saaledes Stillingsystemet har meget Frastødende, især naar det staaer i Forbindelse med almindelig Børnepligt, vover jeg dog ikke at modsætte mig det; thi medens man maa erkjende, at der lader sig gjøre mange Indvendinger imod Systemet, mener jeg dog, at det vilde være uretfærdigt at frakjende det den gode Side, at det saavel giver de Uformuende Leilighed til at erhverve sig en Pengesum, som Andre, for hvem Børnepligten vilde være særlig besværlig, til derfor at gjøre sig frie; og det er naturligt, at Ingen paatager sig at lade sig stille for Andre, uden at han finder sig tjent dermed. Jeg troer ogsaa, at det for Mange af dem, hvem Børnepligten nu først vil ramme, vilde være i høieste Grad trykkende, naar de ikke ved deres Formue eller deres Benneres Hjælp kunde frigjøre sig for Tjenesten, og dette gjælder ikke blot de hidtil værnepligtige Stænder, men ogsaa den hidtil værnepligtige Bondestand, af hvilken Mange, paa Grund af deres Stilling, t. Ex. som Gaardbestodere, kunde finde det yderst besværligt at gjøre Krigstjeneste. Jeg vover derfor ikke at erklære mig imod Stilling og mener, at det maa overlades Fremtiden at bestemme, hvorvidt et System, der tilstedes Hensyn til visse borgerlige og huuslige Stillinger, lige tilgængelige for alle Stænder, maatte være at foretrække for et Børnepligtssystem efter almindelige Ligheds-Grundsætninger, naar dette forenes med Lodtrækning og Stilling. Den ærede Rigsdagsmand, som talte sidst, erkjender selv, at i og for sig var det System at foretrække, hvorefter man udvalgte ved Krigstjenesten dem, der vare bedst stiftede til den og mindst bleve besværede af den; men hvis dette System skulde udføres saaledes, som han angav, at nemlig visse Personer, som gaves Navn af Jurys, afgjorde efter deres individuelle Skjønnende hvem der saaledes skulde udskrives, saa var det vistnok rigtigere, at der gaves almindelige Regler om de Forskole, der skulde tages i Betragtning ved Afgjørelsen af hiint Spørgsmaal, ligesom at der da ikke blev Spørgsmaal om at fritage nogen vaabendygtig Mand for al Krigstjeneste, men kun for den strengere Tjeneste. Men, som sagt,

jeg kan ikke Andet end i det Væsentlige stemme for den omhandlede § 25 i Udkastet.

Jeg har endnu kun nogle enkelte Bemærkninger at gjøre. Minoriteten i Udvalget har meent, at der ingen væsentlig Forskjel var med Hensyn til Hovedvirkningerne mellem den i Udkastet anmeldte Stillingssret og den af de tidligere Provindsialstænder paa det Bestemteste fraraabede Fritagelsesret; men jeg troer, at her er en Feiltagelse. Begge Stænderforsamlinger udtalte sig for Stillingen; men det, som de vare imod, var, at Stillingssystemet ikke gif ud paa, at Stillingen skulde være en fri Contract mellem Stilleren og den Stillede, men at den skulde besørges ved det Offentlige, saaledes at den Paagjældende udbetalte en vis Sum, hvorfor det Offentlige foranstaltede Stillingen.

Det var imidlertid langt fra noget Fritjebelsystem, saaledes som Minoriteten har meent, thi der blev ikke Spørgsmaal om at indbetale nogen Sum, hvorefter de kunde frigjøre sig og vælte Byrden over paa hele den øvrige varnepligtige Mæsse; men det var bestemte Individuer, der frivilligen paatog sig for denne Sum at forrette Krigstjeneste, idet den Ene paatog sig Byrden for den Anden, og det var kun, fordi man frygtede for, at den frivillige Stilling vilde bringe maadelige Subjecter til Armeen, at man vilde have, at en militair Autoritet skulde antage Individuerne. Naar det nærværende Udkast tilstedes, at Stilling ogsaa kan skee i Krigstid, hvilket det tidligere Udkast ikke hjemlede, saa troer jeg, at man bør holde med dette Udkast, thi det er netop i dette Tilfælde, hvor en Mængde Individuer ikke ere beredte paa at udskrives til Krigstjenesten, at det kan være meget vigtigt for dem at blive fritagne, naar de kunne faae en Anden til at gaae i deres Sted. Der er Ingen, der lider derved — Staten ikke, thi det er at formode, at de Individuer, som vilde gjøre den yderste Opoffrelse for at skaffe en Anden i deres Sted, vil Armeen ikke være saa godt tjent med, som med dem, der imod en Godtgjorelse frivillig vilde stille sig til Tjeneste. Det vil naturligtvis være kostbarere og vanskeligere i Krigstid at stille for sig; men jeg troer ikke, at det er nogen Grund til at nægte den, der vil stille for sig, at gjøre det. Jeg troer og, at den af flere Grunde vil blive mindre benyttet end i Fredstid, da det deels bliver kostbarere, og der deels er en saadan Felelse hos de Fleste, som have personligt Mod, og hvem ikke særdeles Forhold holde tilbage, at de ikke saa let vilde stille for sig i Krigstid som i Fredstid. Jeg troer heller ikke, at der er nogen Grund til at ønske Forandring i Udkastet, fordi der ikke i samme paalægges nogen Afgift til det Offentlige af dem, der stille for sig, saaledes som de ældre Anordninger fastsatte, thi for Mange af dem, som den Barnebyrde nu vel kommer til at paahvile, vil den være saa felelig og besværlig, at de og deres Familier vilde gjøre de yderste Anstrængelser for at skaffe En til at gaae for dem, og det vilde være haardt at forøge denne Byrde ved at paalægge en Afgift til det Offentlige, hvorfor intet Andet taler, end at man derved gjør Stillingen vanskeligere. Der var et Forslag, der blev gjort af Provindsialstænderne, og som jeg synes her, kunde fortjene at undergives en nærmere Overveelse, nemlig at man kunde stille for sig saavel før som efter Lodtrækningen, saa at den, der stiller for sig inden Lodtrækningen, blev fri for al Krigstjeneste, og derimod den, der først deeltog i Lodtrækningen, og, naar han da havde trukken sig til Soldat, stillede for sig, blev underkastet Deeltagelse i visse Vaabenøvelser.

Der er enkelte smaa Modificationer, som ere foreslaaede i Udkastet, og ogsaa enkelte Bestemmelser i selve Udkastet, som jeg finder tvivlsomme. Der er nemlig saaledes Spørgsmaal, om det er hensigtsmæssigt, at Stillingen nødvendig skal skee for vedkommende Troppesafdeling og ikke for Sessionen, naar den finder Sted efter Udskrivningen, men forinden Mødetiden, og jeg troer, at dette ret vel kunde berigtiges igennem den bestandige Session, nemlig Amtmanden og Krigscommissairen. Der kan ikke være nogen Frygt for, at man derved vilde erholde mindre godt Mandskab, da Militairretaten kan cæsere dem, der ere antagne af Sessionen; men naar Enhver strax bliver underrettet om, til hvilken Troppesafdeling han hører, kunde vistnok derved Niemedet ogsaa opnaaes. Efter de hidtil gjældende Regler er det en Betingelse for at kunne stilles, at man maa være indfødt eller have en særdeles Tillidelse dertil, som derfor ikke er

nogen fuldstændig Indfødsret; men herom er ikke optaget nogen Bestemmelse i Udkastet, og jeg troer heller ikke, at det er særdeles vigtigt, men jeg skal forøvrigt henstille det til Comiteens Overveelse. Naar det i Udkastet hedder „at han maa tilveiebringe fyldestgjørende Beviser for sit gode Forhold ved Attest fra vedkommende Øvrighed“ saa er det ikke ganske adæquat, thi det maatte vel hedde „at han skal bevise sit gode Forhold ved Attest.“ Den sidste Passus af Paragraphen, der gaaer ud paa, at naar man vil stille for sig efter begyndt Tjeneste, skal Stillingmanden ikke blot være vaabenøvet, men ogsaa paatage sig eet Aars længere Tjeneste end den, for hvem han stilles, forekommer mig ubillig; thi naar man stiller en fuldkommen vaabenøvet Mand for sig, skaffer man derved Militairretaten et fuldkomment Bederlag, saa at jeg ikke indseer, hvorfor det skal være forbundet med yderligere Byrde. Jeg troer ogsaa, at de Omstændigheder, der kunde foranledige Noget, efter at være indtraadt i Krigstjenesten, til at ønske at stille for sig, snarere fortjene Begunstigelse, end at man skulde lægge nogen Hindring i veien derfor. Der kan nemlig foregaae Forandringer i Vedkommendes Stilling, der gjøre det særdeles byrdefuldt for ham at vedblive at tjene, f. Ex. naar der tilfalder ham en Gaard efter Fader eller Moder, som han strax skal tiltræde. Tidligere blev han derved fri for at tjene, nu skal han være nødt til at stille for sig; men det forekommer mig, at der ikke er tilstrækkelig Grund til at gjøre dette endnu besværligere ved at forlænge Tjenestetiden for den Stillede.

Formanden: Saafernt der endnu maatte være Mange, der ønskede at udtale sig over de foreliggende Paragrapher, troer jeg, at det vil være det Bedste at udsætte den videre Forhandling til det næste Møde, saameget mere, som der er et Comitee-Møde i Aften. Jeg skal altsaa anmelde Dagsordenen for det følgende Møde, der vil blive afholdt i Morgen Kl. 12, nemlig Fortsættelsen af den foreløbige Behandling af Barnepligtsloven; ogsaa ønskede jeg at henvende Forsamlingens Opmærksomhed paa, om der skulde foretages Noget for at satte en kommende Rigsforsamling istand til at have Stenographer i tilstrækkelig Antal.

Mødet harvet.

Fem og tredibte Møde.

Løvedagen den 30de December.

Forhandlingsprotocollen for det forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal anmelde en indkommen Adresse fra 92 Borgere og Embedsmand i Storeheddinge, som udtale det Ønske, at Diaterne til Folkethinget ikke ansættes til 4 Rbd.; denne Adresse vil blive tilfattet Grundlovscomiteen.

Efter Dagsordenen gaae vi dernæst over til Behandlingen af Barnepligtsudkastets §§ 25 til 27. Rigsdagsmanden for Præsto Amts 3die District har Ordet.

Schack: Jeg havde tænkt at kunne indstrænke mig til nogle korte Bemærkninger, for at begrunde et Amendement, som jeg agter at stille. Men hvad der blev yttret igaar, gjør, at jeg maa udtale mig noget nærmere om det foreliggende Spørgsmaal. Den ærede Rigsdagsmand for Veile Amts 3die District (Stockfleth), som igaar yttrede sig mod Stillingssvæsenet, erklærede, at han navnlig var imod det, fordi det formaal, som man attraaede ved den almindelige Barnepligt, ikke derved vilde opnaaes. Det staaer hermed i Forbindelse, at den Grund, hvorfra man væsentlig er gaaet ud ved at begrunde Barnepligten, heller ikke stemmer med Stillingssystemet. Man har nemlig idelig og uimodsagt, saavel her i Salen som udenfor samme, fremhævet som det Afgjørende, at Barnepligten paahviler Enhver som Statsborger; at det er en hellig Pligt; at man fylder Staten Alt, og at man derfor ogsaa er pligtig til, naar Staten fordrer det, at offere Alt, det vil sige Livet. Barnepligten er i sit Væsen just en Statsborgerpligt. Er dette imidlertid virkelig saaledes; er det derfor, man er gaaet ud, hvorledes stemmer da Stillingen med denne Grund

for den almindelige Børnepligt? Man maa, naar man bestemmer sig for Stillingen, dog nøie overveie, hvad den vil lede til. Det er ikke blot nogle Enkelte, der ville stille for sig; nei, naar Staten lukker alle andre Udgange, men aabner, ved Siden af den almindelige strænge Regel, kun een eneste Udgang, da ville Alle strømme til den, som hidtil ere komne ud ad andre Veie. De Mange, som hidtil ikke have været børnepligtige, ville ogsaa vende sig til denne, og overhovedet vil dette, at det er den eneste Veie, som Staten selv giver Anvisning paa, medføre, at Stillingen vil faae en ganske anden Betydning, end den hidtil har havt. Dette har ogsaa vist sig i de Lande, navnlig i Frankrig, hvor man har gennemført Stillingen; Følgen deraf er bleven, at man ikke blot har stillet for sig privatim, men endog oprettet Selskaber, der have paataget sig en fuldstændig Forpligtelse i denne Henseende. Der er ingen Sandsynlighed for, at det Samme jo-vil blive Tilfældet her; men selv om der blot var Mulighed for, at det vilde gaae saaledes her, er man forpligtet til at berede sig derpaa; man bør tage Hensyn til en saa sandsynlig Mulighed. Skeer nu noget Saadant, kan man da virkelig sige, at Børnepligten længer er en saadan hellig Statsborgerpligt? Nei, Soldaterne ville da ikke længer møde som Statsborgere i Armeen; de ville møde som de Fattige, der ikke have Raad til at stille for sig, eller som Fattige, der sælge sig for Penge. Her er Modsigelsen allerede kommen frem mellem Hovedprincippet og Stillingen; men kan det fremdeles forsvares, naar man erklærer den almindelige Børnepligt for hellig, at man da overlader det til Folk at løskjøre sig fra denne Pligt? Kan man løskjøre sig fra de heieste Statsborgerpligter, fra de hellige Pligter, som man har anseet vigtige nok til at optages i Grundloven, og i Udsætt er dette jo i det Mindste optaget, naar det hedder, at Enhver er pligtig til at værne om Landet med sin Person. Kan man overhovedet løse sig fra hellige Pligter? Kunde man ved at betale en Person løse sig fra Forpligtelsen til at forsvare sine Forældre, naar de bleve angrebne, og selv staae med Armene overførs? Men er der i Virkeligheden nogen Forskiel paa at forsvare Fædrelandet og sine Forældre? Man har sagt, at Rigdom er et Gode, og at man maa være berettiget til at benytte dette Gode til at opnaae Alt, hvad derved kan opnaaes, og at det er en utilladelig Indskrænkning deri, at ville berøve Folk denne Retlighed. Ja, Rigdom er et stort Gode, og den bør derfor vel have Indskyldelse paa andre Livets Goder, men ikke paa Livet selv. Den er et af Livets Goder; men just derfor bør man ei kunne betale for Livet selv, der indbefatter alle Goder. Man kan ikke kjøre sit Liv med en Andens Liv, det er umoralist. Er dette nu virkelig Tilfældet; strider det mod Sandhed og Moralitet at fritkjøre sit Liv, da er det med det Samme givet, at det ogsaa strider mod Statens virkelige Bedste, og ikke mindre mod Borgernes. Man har berørt begge disse Punkter og sagt, at Staten ikke maatte forbyde Undersaatterne at stille for sig, da dette var et Indgreb i deres frie Raadighed. Staten skal vistnok tage Hensyn til Borgernes Vel, men ikke mindre til sit eget; opgiver den dette, opgiver den ogsaa hint. Spørgsmaalet bliver altsaa først, om det stemmer med Statens, med det almindelige Vel, at tillade udetinget fri Stilling? Jeg troer det ikke. Allerede det, at Borgerne ikke længer møde som Statsborgere, men som de Fattige, som de Ubegunstigede i Samfundet, gjør, at Armeen ikke vil have den moraliske Kraft som i modsat Fald. Men naar man fremdeles har sagt, at Demokratiet ikke kunde sige, at de Fattige ei være lige saa dygtige, ligesaa moraliske, og i alle Henseender ligesaa gode som de Rige, da kunne vi dog hertil svare, at de Fattige i og for sig, naar de affødes fra de Rige, ikke ere saa dygtige som med de Rige, ligesaa vel som de Rige, naar de affødes fra de Fattige, ikke ere saa dygtige som sammen med de Fattige. Men vi kunne vel gaae videre, netop Demokratiet kan gaae videre og sige, at just hos de Nationer, hvor Dannelsen har naaet den høieste Grad, der staaer den Fattige ikke ved Siden af den Rige. Det er just et af Rigdommens store, men tillige sørgelige Fortrin, at den næsten har forpagtet Dannelsen, ja at den endog i Moralitet paa en vis Maade har havet sig over den fattige Klasse. Dette viser sig hos os, vel ikke paa Landet, men upaatvivlelig allerede i Kjøbstæderne, og fremfor Alt i Hovedstaden,

og af dennes fattige Befolkning vil Armeen for en stor Deel blive rekrutteret, naar Stillingen tillades. Armeen vil saaledes ikke blive saa moralisk, som hvis den rekrutteredes af det hele Folk, som hvis den var en tro Udbildning af Folket i dets Heelhed. Jeg gjentager det, Demokratiet har Ret til at sige dette, det er just en af de vigtigste Løftestænger for Demokratiets Virksomhed. Ikke den Omstændighed, at den Fattige maa leve af een Ret Mad eller ringe Kost, thi den Ulykke er ikke saa stor; men det, at han i Dannelsen, i virkelig Lykke, i Moralitet staaer under den Rige, det er just dette, som maa begeistre til Virksomhed i Demokratiets Tjeneste. Jeg troer saaledes, at Staten vil lide et Tab ved, at Stillingen bliver indført, at den vil lide et Tab derved, at Armeens Moralitet bliver ringere, og Moralitet er dog, som Enhver veed, af gennemgribende Vigtighed i en Arme. Men jeg skal ikke vige tilbage for at gaae ind paa de enkelte Borgers Interesse i dette Forhold. Lader os tage de Rige; skulle vel disse have nogen virkelig Fordeel af at blive frie for Børnepligten? Jeg troer ikke, at Nogen har sand Fordeel af at blive fritaget for det, han maa erkjende at være sin virkelige Pligt. I Dieblisset vil det maaskee synes en Fordeel, men i den senere Udvikling vil det vise sig i Virkeligheden at være til Skade for den Begunstigede; ethvert uberettiget Fortrin bliver ikke alene til Skade for den, som staaer udenfor, men ogsaa for den, der har Fortrinet. Der kommer hertil, hvad jeg ikke noiere skal udvikle idag, at der sikkert staaer vigtige humane Formerals Opnaaelse i Forbindelse med den almindelige Børnepligt — Formaal, som netop ere til Gavn ogsaa for den rigere Deel af Samfundet. — Men nu de Fattige. Om disse har man sagt, at de endog ville have Fordeel af Stillingen. Det vil, siger man, være til Fordeel for de Fattige, at de kunne lade sig stille af den Rige, der vil lade stille for sig, og dette vil ofte kunne skaffe den Fattige en Capital. Kan man virkelig sige, at dette i det Hele er til Fordeel for den fattige Klasse, om jeg maa bruge dette Udtryk, at enkelte Fattige kunne lade sig stille? Troer man, at dette vil gjøre et velgjørende, mildt og godt Indtryk paa de Fattige i Almindelighed? Jeg troer det ikke. Men paa den enkelte Fattige da, som lader sig stille; vil det gjøre godt Indtryk paa ham? Nej. Det er en Illusion, at den Fattige i Almindelighed skulde lade sig stille af Lyst til Krigstjenesten; har man egentlig Lyst dertil, da vil man ordentligvis ikke bryde sig om at faae Penge derfor. Nei! de, der stille sig for Betaling, ville gjøre det af Trang, og ingenlunde med et fornøiet Sind. Eller troe De virkelig, at den Fattige, som saaledes sælger sig til en Anden, skulde være et venligt og taknemmeligt Sindelag mod den, stitedet for hvem han drager i Krig? Troe De, at hans Familie vil dette? Troe De, at naar han vender tilbage fra Krigen, lemlæstet og saaret, troe De da, at han og hans ville være velvillige mod den, der har stillet ham, mod det Samfund, der giver ham Ret til at stille sig? Men nu de Fattige i det Hele, ville de have nogen Fordeel af ikke længer at gjøre Tjeneste som Statsborgere, men at staae der som de Fattige? Vistnok ikke; og det vil ikke være Misundelse, som gjør, at den Fattige nødvendig vil have, at den Rige skal udelukkes; det vil være Retfærdighedsfølelse, det vil være Gressfølelse; thi naar den Fattige staaer i Armeen som Statsborger, da vil han med Lyst kunne udføre de tunge Pligter, som hans Stilling paalægger ham. De ville derved blive ham lette, dette vil ofte kunne kaste et formildende Lys over hans Forhold. Men træder den Fattige ind i Armeen, ikke som Statsborger, men som Fattig, da maa han ogsaa faae Følelsen af, at han ikke længer tjener efter Gressfølelsens, men efter Fattigdommens Lov; men, vil man maaskee indvende, hvis almindelig Børnepligt indføres strengt og uden Undtagelse, da faaer man maaskee summum jus, en almindelig retfærdig Regel, men man faaer tillige summa injuria, mange enkelte uretfærdige Tilfælde; Staten skal ikke, som en anden Taler sagde forleden Dag, være en kold Marmorkirke, men et Huus, hvor man finder sig hyggelig stemt, og hvor Enhver kan leve i Tilfredshed. Jeg erkjender Rigtigheden af denne Paastand; men jeg spørger, er denne opnaaet ved Stilling? Nei, indfører man denne, da har man ikke summum jus, ingen almindelig retfærdig Regel. Ligesaa lidt bliver man fri for summa injuria; thi de Rige, som blive fritagne uden at have mindste Grund, de blive frie injuria; og hvis De ikke ville indrømme det, saa spørger

jeg, om det da er retfærdigt, at den Fattige, om han endog har alle mulige Grunde for at fritages, dog ikke kan opnaae Fritagelsen? Nogle ville maaskee foreslaae, at der da tilstedes Undtagelser, men jeg troer, at man da her igjen kommer ind paa et Gebeet, hvor vel Nogle retfærdigen ville fritages, men ligesaamange uretfærdigen, ligesom ei heller Alle, der burde fritages, kunne komme ind under denne Regel. Efter min Mening er der kun een Institution, som paa een Gang forener begge Dele: Opnaaelsen af summum jus, af en almindelig retfærdig Regel, og Fritagelsen for summa injuria, for de enkelte uretfærdige Tilfælde. Denne Institution er Juryn, ikke med den Sammensætning eller med den Virkning, som den saakaldte Jury, der igaar blev omtalt, men i det Væsentlige saaledes, som den i den nyere Tid i de constitutionelle Lande er etableret. Blev denne Jury hvert Aar frit udnævnt af Rigsdagen, med fuldstændig Myndighed til at afgjøre over de indkomne Ansøgninger, da er det min Overbeviisning, at man her vilde kunne erholde summum jus og dog blive fri for summa injuria. En sliig Jurys Oprigtighed og gode Villie vilde vel være tilstrækkelig sikret ved dens aarlige Fornyelse af Rigsdagen; mod dens Gyne har man derimod indvænt, at den vilde blive bebyrdet med en saadan Masse af Ansøgninger, at den ikke vilde see sig istand til at afgjøre dem. Denne Indvending kunde maaskee gjælde i Frankrig, derimod ikke hos os. Den vil i hvert Fald kun gjælde saalænge, indtil denne Institution er traadt i fuld Virksomhed; thi er den først det, da vil det jo snart blive kundbart, at det er unyttigt at indsende ganske ubesviede Ansøgninger, og i dette, som i andre lignende Forhold, ville da kun de Personer søge, der have nogenlunde rimelige Grunde. Denne Institution vil imidlertid være ny. Den er i de her omhandlede Forhold hverken antaget i Frankrig eller England; den vil altsaa heller ikke blive det i denne Forsamling. Jeg anseer det imidlertid for dens Pligt, som udtaler sig for almindelig Bærnepligt, at give sit Bidrag til, om muligt, at have de Uretfærdigheder, den vil medføre. Kan man finde en bedre Udvei, gaaer jeg gjerne ind paa denne; men jeg maa endnu engang gjentage, at den foreslaede Stilling ingenlunde stemmer med Retfærdigheden. Den aabner alle Porte for den Rige, men for den Fattige lukker den selv den mindste Lem.

J. A. Hansen: Idet jeg reiser mig for at tale et Par Ord mod Stillingen, er Meget af det, jeg kunde have at sige, bleven overflødig ved den nys holdte Tale. Jeg maa, som den sidste Taler, gaae ud fra, at Bærnepligten er en personlig Pligt for enhver Statsborger. Naar man holder dette fast, saa mener jeg, at man begaaer en Uretfærdighed mod den Uformuende, ved at tillade den formuende Deel af Nationen at frigjøre sig for denne personlige Pligt for Penge; det er uretfærdigt, efter min Formening, at give de Formuende et Privilegium, en Forret. Man har villet gjøre gjældende, at det skulde være den fattige Classes Vel, man talte for, naar man talte for Stillingen; dette kan jeg ikke erkjende Gyldigheden af. Det er vistnok en ringe Deel af den uformuende Klasse, nemlig de, der vilde stille sig for Andre, som vilde have en voblikkelig Fordeel af Stillingen; men det er den hele, store, uformuende Deel af Befolkningen, der bliver tvungen til at gaae for sig selv, fordi den ikke har Formue nok til at stille Andre for sig, — dens Bedste er det, dens Ret er det, man taler for, naar man taler mod Stilling. Det vil heller ikke kunne nægtes, at den uformuende Deel af Befolkningen, der er tvungen til at indtræde i militair Tjeneste og personligen at opfylde Bærnepligten, vil komme i en meget uheldigere og byrdefuldere Stilling, naar Stilling tillades, end naar den ikke tillades. Den Pligt, den Statsborgerpligt, at indtræde i Armeen, vil blive ulige besværligere og byrdefuldere for den uformuende Deel af Befolkningen, naar den ene skal udgjøre Armeen, end naar de formuende Classer, lige med de uformuende, skulle opfylde denne Pligt. Det vil nemlig ikke kunne nægtes, at den Deel af Nationen, der vil stille sig for Andre, vil i

Almindelighed være den mindre sædelige Deel af samme, den mindre moralsk gode Deel; Undtagelser kunne rigtignok gives, men jeg taler om den i Almindelighed. Dette vil gjøre, at den hele Disciplinairlovgivning maa blive skarpere og strengere, de militaire Straffelove maae blive mere skærpede, naar Stillingen tillades, end naar det ikke er Tilfældet. Naar Armeen dernæst bestaaer af lutter uformuende Individuer, vil Nationens Heelhed betragte Soldaten med langt andre Dine, end naar den bestaaer af alle Samsundsclasser; og den Tilbøielighed, der findes hos den mere formuende Deel af Nationen, til at see med Ringeagt eller i altsald med mindre Agtelse paa Soldaten, vil vedligeholdes, naar Armeen kun bestaaer af uformuende Individuer, medens den vil forsvinde eller ialtsald for en meget stor Deel tabe sig, naar den bestaaer af alle Classer. Den hele Tone som finder Sted mellem de Befalende og de Adlydende, vil ligledes blive en ganske anden, naar Armeen bestaaer af lutter Uformuende, end naar den bestaaer af alle Classer, og alle disse større Byrder alle disse større Ubehageligheder, som derved paalægges den uformuende Deel af Befolkningen, der ikke kan stille for sig, dem paalægger man dem alene for at skaffe den formuende Deel af Befolkningen Frihed for at opfylde dens personlige Pligt. Man har appelleret til Almuens Moralitet, til Almuens Resignation; men jeg spørger, om man er befriet til at appellere til en saadan Resignation hos den uformuende Deel, til Fordeel alene for den mere formuende Deel. Det er vistnok ikke vanskeligt at appellere til Almuens Gæ, moralske og funde Sands, naar man vil paalægge den Byrder; men jeg mener, man maa vel huske paa, at de dog ere Menneker som alle Andre, og jeg mener, man bør gaae til sig selv, og spørge: vilde du vel gaae med større Frimodighed, med større Beredvillighed i Kampen, naar du selv var uformuende, naar du stod i en Arme, det bestod af lutter Uformuende, der enten selv maatte gaae med i Kampen, fordi de ikke kunde leie for sig, eller som gik med for Penge; vilde du da gaae freidigere i Kampen, end om du kunde sige til dig selv: du udøver her en Borgerpligt, og alle Fædrelandets Sønner staae ved din Side, og det er som Statsborger du strider? Gjør man sig dette Spørgsmaal, vil man ikke længer være tvivlsom om, hvad Svar man maa give. Man har ogsaa sagt, at forbyde Stilling var et Indgreb i den almindelige Contractsfrihed; men jeg mener, at Staten maa gjøre saamange Indgreb i den almindelige Contractsfrihed, og at den dertil ikke alene er berettiget, men endogsaa forpligtet, naar denne Contractsfrihed gaaer andre for næt, og at dette er Tilfældet med Hensyn til Stilling, mener jeg, erk lart. Staten maa her, ved Afgjørelsen af dette Spørgsmaal, see hén til, om den vil faae en bedre Arme uden Stilling, og dette Spørgsmaal maa besvares saaledes, at Armeen maa blive slettere, hvis Stillingen finder Sted; — jeg beder her vel bemærket, at jeg ved Ordet „slettere“ ikke sigter til Armeens Moralitet eller mener, at den skulde være ringere; men jeg mener, at Armeen bliver slettere, fordi den Deel, som indkommer ved Stilling, ikke i Moralitet og Intelligens, ligesaalidt som i Formue, kan sammenlignes med den Deel, der ikke kommer med, netop fordi den stiller for sig. Jeg mener, at Armeen vilde komme til at bestaae af mere formuende, mere intellectuelle, og i det Hele mere sædelige Menneker uden Stilling, end med Stilling. Men Hensyn til det Spørgsmaal: hvad Indflydelse det vil have, hvorledes Armeen i moralsk og intellectuel Henseende er sammensat, det troer jeg ikke, behøver videre at berøres. Den ærede Ordfører stillede igaar, ved denne Sags Behandling, Communismen som et Skrækbillede i Baggrunden for dem, som talte mod Stillingen. Jeg maa imidlertid mene, at man, naar Talen er om Lighed i Rettigheder og Byrder vil opstille dette Skrækbillede, da vil man vistnok i Fremtiden meget ofte komme til at opstille det i denne Sal; men jeg mener, at denne Opstilling ikke vil have meget at betyde, thi det er dog klart, at der en stor Forskjel paa at fordre Lighed i Eiendom og Formue og Lighed i statsborgerlige Byrder og Rettigheder.

(Fortættet.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fem og tredivte Møde.

(Fortfat.)

Den ærede Ordfører bemærkede tillige, at for den Formuende vilde Tjenesten blive ulige lettere og behageligere end for den Uformuende; netop dette er jo et Beviis for, at den Formuende har end mindre Grund til at forlange Saadant; thi Formuen har sin Berettigelse ogsaa her, og dette er dens fulde Berettigelse, at den kan gjøre Pligterne og Byrderne lettere for Indehaveren end for den, som ikke er i Besiddelse af Formuen. Jeg skal endelig tillade mig at bemærke, at vil man optage Stillingsprincipet, da maa man overskrive den foreliggende Anordning anderledes; thi den kaldes i saa Tilfælde ikke med Rette Anordning om almindelig Børnepligt, da maatte man blot kalde den Forordning om Børnepligt. Dette vilde man vist finde at være rigtigt, naar man vil nøie betegne Forordningens Indhold.

Brinck-Seibelin: Man har med Føie kaldet den nu gjældende Børnepligtslov uretfærdig, fordi efter den Børnepligten paa ligger en enkelt Stand, hvorved den ligesom deler Folket i 2 Classer: den ene af dem, der ere fødte til at blive Soldater, og den anden af dem, som Fødsel giver Brev paa at være frie derfor. Nu afløses denne Lov af en anden, som vel gjør Børnepligten almindelig, men dog endnu tillader dem, der kunne skaffe Penge, at lade en Anden gaae i sit Sted til Udøvelsen af den vigtigste Følge af Børnepligten, Tjenesten ved den staaende Hær. De Fattige, det er i Reglen Huusmandsclassen, maae gjøre Tjeneste, men de, der have Lidt til Bedste, det er i Reglen Gaardmændene, kunne beholde deres Sønner hjemme. Før gjorde Fødselen Forskjellen, nu Formuen. Altsaa ogsaa her skulle Penge udøve den almægtige Kraft. Den staaende Hær vil da i Reglen komme til at bestaae af Huusmænd og Huusmandsønner og tillige vel blandt disse fattige Kjøbstadsmand. Det vilde ikke være saa meget besynderligt, om man da kaldte Børnepligten en Ikke-Formuesstat eller en Art Fattigstat. Jeg nægter ikke, at denne Stillingsret giver fattige Karle, som have udtjent ved den staaende Hær, Leilighed til som Stillingsmænd at tjene en lille Kapital for dermed siden at kunne begynde en Næringsvei, at denne Udgang til at skaffe sig Frihed kan være en Spore til Sparommelighed for den, der har Noget at spare, og at denne Stillingsret noget formilder Lovens Strengthed, dog blot for de Formuende; men det er dog aldeles vist, at den etablerer et Ulighedsprincip, og Uligheden — om end i et enkelt, men det vigtigste Stadium af Soldaterlivet — skulde holdes ude. Før kunde den gamle Gaardmands eller gaardbrugende Enkes eneste hjælpende Søn forskaaes for Krigstjenesten, uden at Noget skulde betales; dette var et smukt Hensyn til Forholdene. Herefter ville de ikke kunne skaaes, medmindre de have Penge.

Skal Stillingsret indrømmes — og det mener jeg til en vis Grad — saa maa den kun indrømmes dem, der især vilde lide ved nu eller inden føie Tid at indtræde i Krigstjenesten og den bør aldeles ophøre om nogle Aar. Jeg tillader mig da at foreslaae, at de, der, naar Loven udkommer, have fyldt 18 Aar, beholde Stillingsret, men ogsaa kun de. Denne Modification i Udvalgets Minoritets Indstilling motiverer jeg saaledes: de unge Mennesker, som have naaet det 18de Aar, have altid lagt en Livsplan, begyndt den og modtaget Forberedelse med Hensyn til denne, altsor ofte udelukkende med Hensyn til denne. For den Studerende, Kunstneren, Haandværkeren, den, der er bestemt for Handelen, for Embedsstanden, vilde Tjenesten letteligen være skadelig indgribende, og muligen vilde saare vigtige Aar fo

Saadannes borgerlige Liv være tabte eller det Tabte kun meget maadeligt kunne indhentes. De havde aldeles ingen Grund havt til at vente den Ret dem saa pludselig betaget, som Lovene havde hjemlet; thi vel havde den Mening vundet Seir, at Enhver skulde være værnepligtig, men aldrig blev det antaget, som om naar almindelig Værnepligt var indført, de da pludselig eller dog inden saa Aar skulde forlade Alt for at gjøre Krigstjeneste ved Hæren. De ere ikke opdragne til, ikke hærdede for Tjenesten; den kan ikke være tjent med dem. Maatte det da ikke følge heraf, at de hidtil Børnefrie, der have fyldt 18 Aar, skulde være frie, selv uden at stille for sig, saa kan man dog ei med Minoriteten ogsaa betage disse Ret til at stille for sig. Hvad Bondestanden angaaer, ere vel Forholdene ei de samme, eller dog ere lignende sjeldne, uen naturligviis burde en Ret ikke indrømmes de tidligere Børnefrie, som ei tillige blev tilstaaet de Børnepligtige. Naar Stillingen kun tilkom dem, der nu have fyldt det 18de Aar, vilde om nogle Aar, naar Enhversomhelst havde ved Loven været foranlediget til at medtage Krigstjenesten i sin Livsplan, Enhver, blot med Undtagelse efter § 6 af Geistlige og derhos, mener jeg, af Embedsmænd, være pligtig til selv at tjene i den staaende Hær og fuldkommen Lighed vilde finde Sted. Idet jeg saaledes ikke gaaer saavidt i Stillingsrets Almindelighed og Gyldighed for Fremtiden, som Udkastet og Majoriteten i Udvalget, men paa den anden Side ikke kan slutte mig til dens Minoritet, som vil, at al Stilling nu strax skal ophøre, — stiller jeg det Amendement, at Begyndelsen af Udkastets § 25 forandres saaledes, at den lyder:

„Enhver, der, naar denne Forordning udkommer, har fyldt 18 Aar, er, naar han udskrives til den staaende Hær og ei endnu er indtraadt i militair Tjeneste, berettiget til at stille for sig;“ og den 26de § forandres til:

„Næst nogen, som efter denne Forordnings Udgivelse har opnaaet 18 Aars Alderen, men ei endnu endelig er behandlet paa Sessionen;“ o. s. v. ligesom efter Udkastet.

Det sidste Led i § 25 vil i Overensstemmelse med denne Forandring udgaae og den 27de muligen modtage nogen Forandring.

Ulgreen-Ussing: Jeg skal ikke gaae ind paa nogen udsørlig Undersøgelse af det almindelige Spørgsmaal om Stillings Tilraadelighed, men kun forudskikke den Bemærkning, at jeg frygter for, at den hele Discussion om dette Spørgsmaal vil vaagne paany ved Grundlovsudkastets Behandling; thi det er, som bekjendt, i § 76 af dette Udkast bestemt, at enhver vaabensfør Mand er forpligtet til med sin Person at bidrage til Fædrelandets Forsvar, og jeg antager det derfor rimeligt, at, uden Hensyn til hvad Udsald Spørgsmaalet faaer under nærværende Anordnings Behandling, vil Discussionen derom fornye sig ved Behandlingen af Grundloven, eftersom det har en meget forskjellig Virkning, om Regelen i denne Henseende bliver optaget som en Grundlovsbestemmelse eller ikke, da den i første Fald kun meget vanskelig lader sig forandre. Jeg skal endnu bemærke, at Minoriteten i Udvalget vel har erklæret sig mod Stillingen, ved §§ 25 til 27, men at det ikke er mig klart, om Consequencen ikke maa føre til, at Minoriteten ogsaa maa være mod den Stilling, som er hjemlet i § 32 for dem, der ikke kunne benyttes til den egentlige Krigstjeneste. Naar jeg, med Hensyn til den Maade, hvorpaa Krigstjenesten for nærværende Tid udføres, stemmer for Stillingen, tiltræder jeg dog det Amendement, som er forbeholdt af Rigsdagsmanden for Maribo Amts 4de District (H. Olesen), at de, som stille for sig, skulde være forpligtede til at gennemgaae en Exerceerskole. Da de nemlig ikke ubetinget fritages, men overgaae til Forstærk-

ningerne, forekommer det mig alene af den Grund ønskeligt, at de gennemgaae Exerceerstolen.

Jeg skal dernæst berøre nogle Spørgsmaal med Hensyn til §§ 26 og 27. § 26 har tilladt dem, der have opnaaet 18 Aars Alderen, men endnu ikke ere endeligen behandlede paa Sessjonen, at frigjøre sig for Krigstjenesten ved at stille for sig. Det er vistnok ogsaa ønskeligt, naar Stillingen forøvrigt skal tilstedes, at de unge Mennesker i den nyopnævnte Alder kunne frigjøre sig for det Baand, den militaire Tjeneste lægger paa dem. Denne Bestemmelse var ikke optaget i de tidligere Lovudkast, men den forekommer mig at være hensigtsmæssig. Imidlertid har Paragraphen knyttet Afbenyttelsen af denne Ret til den Betingelse, at Vedkommende for Sessjonen forlanger sig forlods udfreven i Henhold til § 17 og derefter stiller en Mand for sig; men saaledes at lade sig forlods udskrive ved Sessjonen i det 18de Aar, synes kun muligt for dem, der allerede i 18 Aars Alderen have det fornødne Maal, og iøvrigt ere fuldkomment tjenstdygtige, saa at de 18 aarige Personer, der kunne ønske at benytte dette Middel, men endnu ikke ere udvorne eller endnu ei have den fornødne Tjenstdygtighed, ikke vilde kunne gjøre Brug heraf. Jeg skal derfor tillade mig at rette det Spørgsmaal til den ærede Ordfører, om det har været omhandlet i Comiteen, hvorvidt der kunde være nogen Betænkelse ved, at enhver 18-Aarig kunde tillades at stille for sig. Naar denne ikke paa den Tid har det fornødne Maal eller den fornødne Tjenstdygtighed, er der Rimelighed for, at han maaskee heller ikke senere vil opnaae dette Maal, eller blive fuldkommen tjenstdygtig, og der vil altsaa snarere vindes ved, at det tillades En allerede i den Alder at stille for sig, skjøndt han endnu ikke er fuldkommen tjenstdygtig, end naar det skulde knyttes til denne Betingelse. I § 27 er der bestemt, at Numerbytning kan ske enten paa Sessjonen eller ved vedkommende Troppeafdeling, naar — som der tilføies — den Mand, som ved Bytningen erholder det lavere Numer, befindes at have de Egenstaber, der udføres for at kunne stilles for en Anden. Dette er nu, efter den foregaaende 25de §, ikke blot, at han selv skal være i alle Maader tjenstdygtig, og ikke maa have udstaaet nogen Straf, der gjør ham uværdig til at tjene i Armeen, men tillige at han tilveiebringer Attest fra vedkommende Øvrighed for sit gode Forhold. Det forekommer mig imidlertid, at naar Numerbytning skal finde Sted paa selve Sessjonerne, vil denne sidste Betingelse let kunne lægge Hindringer i veien herfor, da den, som erholder det lavere Numer, og som en Anden, der har faaet et høiere Numer, ønsker at bytte med, ikke lettelig ved Sessjonen vil have de fornødne Bevisligheder tilstede. Naar Numerbytningen skeer ved Troppeafdelingen, kan det ikke have nogen Betænkelse at paalægge Stillingsmanden at opfylde denne Forpligtelse, men naar Bytningen derimod skeer ved selve Sessjonen og den Vedkommende forøvrigt findes fuldkommen tjenstdygtig, synes det at burde været tilladt uden videre at bytte med en Anden. Maaskee den ærede Ordfører imidlertid vil være istand til at have den Tvivl, jeg i saa Henseende har havt.

Rüttichau: Jeg ønskede gjerne en Besvarelse paa tvende Spørgsmaal; — det ene er, hvorvidt det er afgjort, om Stilling til Forstærkningen er tilladt eller ikke. Der er fremkommet Øtringer, som give Anledning til at troe, at en sliq Stilling er tilladt; men det forekommer mig dog, at Udkastets Ord ikke tilstede at antage dette, ligesom det ialtsald er vist, at dette ikke var Tilfældet i det Udkast, som tidligere har været forelagt Stænderne. — Det andet Spørgsmaal er, hvilken Aarsagen er til, at naar en indøvet Børnepligtig ønsker at stille for sig en anden Børnepligtig, der er indøvet i den samme Baabenart, hvortil han skulde henhøre, hvorfor den Stillede da skal tjene et Aar længere, end Stilleren skulde have tjent. Jeg veed ikke, om den ærede Ordfører vil besvare disse Spørgsmaal, førend jeg gaaer videre.

Ordføreren: Hvad angaaer Spørgsmaalet om Stillingen til Forstærkningen, maa jeg bemærke, at efter det Sted i Udkastet, hvor § 25 staaer, nemlig i den Deel af Udkastet, hvor der ikke handles om Forstærkningen, som derimod først omhandles i §§ 28, 29 og 30, maa det antages, at § 25 ikke angaaer Forstærkningen, hvilket og bliver saameget klarere, naar man læser Udtrykkene i § 25:

„Enhver, der er udfreven til den staaende Hær, er berettiget til at stille for sig“; hvoraf synes mig at følge, at egentlig Stilling ikkun kan finde Sted med Hensyn til den staaende Hær, hvortil jo efter Armeorganisationen kun Linien og Krigsreserven, men ikke Forstærkningen henhører. Efter det Sted, hvor § 27 findes, maa man nærmest antage, at Numerbytning, som først er nævnt i denne §, heller ikke kan finde Sted med Hensyn til Forstærkningen, men det fremgaaer dog ikke af Ordene i § 27. Numerbytning og Stilling kunde vel synes at være Et og det Samme, eller dog komme ud paa Et i den practiske Anvendelse; men der er dog en Forskjel, naar man antog, at Stilling kunde finde Sted ved Forstærkningen. Numerbytning er nemlig forskjellig fra Stilling deri, at ved Stilling træder Stilleren ud af den Hærs deling, hvortil han hørte, men ved Numerbytning kun ind i den Andens Sted, og da der aldeles Intet indeholdes i det hele Udkast om, at Nogen kan træde ud af Forstærkningen, førend hans Tjenestetid er udløbet, saa maa man og herefter antage, at den egentlige Stilling, opfattet saaledes, at han bliver fri for enhver mulig Forpligtelse til at tjene i Forstærkningen, efter Udkastet ikke kan antages at være tilstedet; men en Numerbytning eller en Afløsning af Tjenesten til et givet Moment kan efter Udkastet ogsaa finde Sted for den, der er overgaaet til Forstærkningen. Da der nu vel aldrig, ialtsald ikke uden i Krigstid, kan blive Spørgsmaal om at indkalde hele Forstærkningsmandskabet lige til det 38te Aar, saa vil der vel altid kunne findes Nogen af Forstærkningen af dem, som ikke blive indkaldte, der ville lade sig stille istedet; § 30 synes ogsaa at gaae ud fra denne Forudsætning. Naar man antager, at Bestemmelsen i § 27 om Numerbytning kan være anvendelig ogsaa ved Forstærkningen — og til at antage Saadant, mener jeg, man efter Udkastet maa være berettiget, — saa vil der altid kunne finde Numerbytning Sted med Hensyn til Forstærkningen, saalange ikke det hele Forstærkningsmandskab vil blive indkaldt. Med Hensyn til Slutningsbestemmelsen af § 25: „Den, der allerede staaer i Tjenesten som Soldat, kan ikke stille for sig uden særlig Tilladelse, som kun vil blive ham meddeelt, naar den, der attraaes stillet, er fuldkommen vaabenøvet ved den samme Baabenart og vil paatage sig et Aars længere Tjeneste end Stilleren har tilbage,“ — maa jeg bemærke, at det er en Bestemmelse, som har opvakt endeel Discussion hos Udvalget, om den var nødvendig eller ikke; man troede imidlertid ikke at burde stille noget Forslag til, at denne Bestemmelse skulde falde bort; thi, som ogsaa af Andre fremhævet, maa det dog vistnok erkjendes, at det ikke vilde være ønskeligt fra det militaire Standpunkt, at en saadan Udtrædelse, efterat Vedkommende har gennemgaaet Exerceerstolen og derefter er blevet indordnet i en vis Baabenart, eller ialtsald efter 3 til 4 Maaneders Forløb, skulde tillades. Man troede derfor, at det kunde være en ret passende Bestemmelse med dette ene Aars længere Tjeneste, og derfor blev der fra Udvalgets Side ikke deri foreslaaet nogen Forandring.

Rüttichau: Hvad det sidst omtalte Tilfælde angaaer om et Aars længere Tjeneste, saa mener jeg ikke, at man behøver at genere Vedkommende mere, end ved Bestemmelsen om, at de skulde have en særskilt Tilladelse til at stille en Anden for sig. Ved at fastsætte en saadan Tilladelse, aabnes der nemlig Leilighed for vedkommende Autoritet til at paasee Armeens Løb, navnlig ved i fornødent Fald at vægre sig ved at modtage den Stillede. Hvad mit første Spørgsmaal angaaer, forekommer det mig, at den Forklaring, som den ærede Ordfører har givet, ikke er ganske fyldestgjørende og jeg vil derfor tillade mig at henvende det samme Spørgsmaal til den høitæredede Justitsminister, idet jeg anmoder ham om en nærmere Forklaring af det omhandlede Punkt.

Justitsministeren: Det har ved Affattelsen af denne Anordning ogsaa været min Tanke, at de, der stillede for sig til den staaende Hær, derved ikke tillige havde stillet for sig til Forstærkningen, og da det ved § 28 Lit. C er bestemt, at de, der have stillet for sig, gaae over til Forstærkningen, saa maa det vel anses deraf at være en Selvfølge, at alle de, der stille for sig, i Henhold til § 25, derved ikke undgaae den Tjeneste, som vil komme til at paahvile dem, som høre til Forstærkningen.

Rüttichau: Jeg vil blot tillade mig at spørge, om Numer-

bytning, eller rettere, Bytning af Vilkaar et tilladt eller ikke ved Forstærkningen, thi er saadan Bytning tilladt, er det det Samme som om Stilling var tilladt.

Justitsministeren: Det er dog ikke gaaffe det Samme, forøvrigt vil jeg erkjende, at man gennem Numerbytningsens Beihyppigen vil kunne komme til i enkelte Tilfælde at unddrage sig for enhver Tjeneste, forsaavidt de, der have de allerfidsste Numere, sjældent ville blive indkaldte til Forstærkningen; men det er dog en anden Sag at frigjøre sig for Tjenesten ved Stilling end ved Numerbytning. Det vilde i Almindelighed være meget lettere, at frigjøre sig for hele Tjenesten gennem Stilling end gennem Numerbytning, da Antallet af de Mænd, som paa Grund af deres høiere Numer kunne indtræde i Forstærkningen fremfor de Andre, der have lave Numere, let vil blive meget ringere end Antallet af dem, der kunne lade sig stille til Tjeneste i Almindelighed.

Orsted: Skulde der ikke være en Misforstaaelse angaaende dette Spørgsmaal. Man kan nemlig ikke ved Stilling gaae ud af Forstærkningen; men det maa dog vel kunne antages, at en Mand kan gaae i en Andens Sted og altsaa ogsaa forrette dennes Tjeneste ved Forstærkningen.

Rüttichau: Ja! det var netop det, som jeg ønskede at vide, da jeg har hørt det udtale her i Forsamlingen, at Numerbytning var tilladt i Forstærkningen, som er omtrent det Samme som at indrømme Stillingens Tilladelighed ogsaa ved Forstærkningen. Naar den, som i flere Aar har henført til Forstærkningen og derfor ikke kan vente at blive indkaldt, paatager sig Tjeneste istedetfor den, som nylig er indtraadt i Forstærkningen og skulde indkaldes til Tjeneste, saa kan denne Sidste paa denne Maade frigjøre sig for Tjenesten i Krigen; men dette, mener jeg, burde ikke kunne skee. Jeg maa imidlertid tilstaae, at jeg endnu ikke har hørt noget bestemt udtalt, om dette Spørgsmaal.

Bregendahl: Maaskee det turde være mig tilladt at fremføre en enkelt Bemærkning? Det fremgik af hvad jeg før har ytret, at jeg antog, at Numerbytning ved Forstærkningen i Overensstemmelse med § 27 idetmindste analogisk maatte kunne anvendes, og at dette vilde kunne medføre det Resultat, at der fandt en Udsættelse af Tjenestepigten ved Forstærkningen Sted, men ikke nogen fuldkommen fritagelse. Der vil jo, naar der skal indkaldes Noget af Forstærkningen, holdes en særskilt Session; altsaa vil den Numerbytning, som der kommer til at foregaae, vel ikke være den samme Numerbytning, som omtales i § 27 og der nærmest forudsættes kun at kunne finde Sted mellem det 22-aarige Mandskab, hvoraf de lavere Numere skulle indtræde i Linien, men det vil i alt Fald være en analogisk Anvendelse af § 27, som det vel kan være Spørgsmaal, om kan gjælde ogsaa ved Forstærkningen, men hvilket jeg dog antager, saaledes som Udkastet i sin Heelhed er affattet, at ville kunne finde Sted. Naar der altsaa bliver Spørgsmaal om at indkalde Noget af Forstærkningen, og den, som saaledes skal træde ind i Tjenesten, kan formaae en Anden af Forstærkningen til at paatage sig denne Tjeneste, saa maa det efter Udkastet kunne tilstedes; men bliver Staten ved at kræve saa talrigt Mandskab af Forstærkningen, at der Ingen bliver tilbage til at lade sig lade for en Anden, saa kan naturligviis Ingen blive fri.

Schack: Ifølge § 18, naar den anvendes, vil det, selv naar hele Forstærkningen er indkaldt, være muligt at stille for sig.

Rüttichau: Naar Armeen ikke er istand til at modtage alle Børnepligtige, saa følger deraf Nødvendigheden af Lodtrækning. Med denne er man imidlertid ikke i Almindelighed tilfreds, og jeg forstaaer nok, at den, som trækker et uheldigt Lod, er utilfreds over, ikke at have trukket et heldigere; men jeg kan ikke forklare mig, hvorledes man kan ville forkaste denne Indretning, saalænge man ikke kan forestaae en anden og bedre. Naar altsaa Lodtrækning skal finde Sted, saaledes at den, som trækker det høiere Numer, ikke indkaldes til den staaende Gar, medens den, der har faaet et lavere Numer, indkaldes, og begge ved Sessionen ere erkjendte for tjenstdygtige, og derefter ønske at bytte med hinanden, vilde det være ubilligt, ikke at indrømme Bytningen; men naar man indrømmer Bytning af Vilkaar, saa kom-

mer man derved meget hurtigt til Stillingen. Hvad nu denne angaaer, da maa jeg tilstaae, at de Grunde, som de ærede Medlemmer af Minoriteten i Udkastet have anført mod Stillingen, ere for mig meget mere tiltalende, end de, der ere anførte til Fordeel for Stillingen. Men paa den anden Side vilde det være, saa at sige, umuligt at nægte Stillingens Tilladelighed. Det er vel ingen Uretfærdighed at forlange, at Enhver, som trækker et tilsvarende Numer, skal tjene og ikke have Tilladelse til at stille for sig, og det er ogsaa ganske vist, at det maatte være for Armeen langt bedre, om Enhver, der trak Numer til at gaae ind i Armeen, ogsaa udførte den ham herved paadragne Tjeneste. Man vilde paa den Maade faae en Tilgang til Armeen af vel instruerede Mænd, som kunde være til Gavn for samme, forsaavidt som man kunde vente sig i Tiden af dem at faae Befalingsmand, ligesom den hele Tone og det hele Samliv i Armeen derved vilde blive forbedret; men en saadan Nægtelse af al Stilling vilde være saa yderlig streng, at om den ogsaa nu kunde gennemføres, vilde den i Tiden ikke kunde overholdes. Uagtet de samme Klager, de samme Anførte næsten i alle Lande i Europa, har man dog ikke kunnet affætte denne Indretning, men Stilling finder Sted overalt. Jeg maa imidlertid være af samme Formening, som et Medlem af Minoriteten yttrede i Gaar, nemlig at denne Stilling vil medføre, at der snart etablerer sig formelige Contoirer, der besørge Stillingen, og hvor de Personer, der ønske saadan Ansættelse, kunne henvende sig; man vil muligen ogsaa faae at see, at Enkelte ville reise om med deres Bære, som det er bleven kaldet, paa Sessionerne. En saadan Indretning finder jeg at ville være til stor Skade, og at noget Saadant vilde skee, er høist sandsynligt, ligesom man allerede her i Byen, under Krigen, har seet Exemppler herpaa, idet man daglig kan læse i Aviserne, at man opfordrer saavel dem, der have lyst til at stille sig, som dem, der ville lade sig stille for sig, til at melde sig. Det er naturligt, at Armeen derved bliver tilført endeel Personer, som den helst maatte ønske sig fri for. Den Maade, hvorpaa dette hensigtsmæssigt kunde skee, var, at det hele Stillingsvæsen blev sat under en tilstrækkelig offentlig Control. I det Standerne i 1826 forelagte Udkast var der fra Regjeringens Side gjort et Forslag i den Retning, nemlig at Stillingen skulde besørges af en dertil anordnet Autoritet. Naar man vil indrette Stillingen paa denne Maade, troer jeg sikkert at turde antage, at Stillingen ikke vil blive til Skade for Armeen, og at dette vil blive den sikreste og bedste Maade at faae Stillingsmænd paa. Vil man derimod overlade det til Private, saa vil, som sagt, saadanne Contoirer, som de nys omtalte, snart komme i fuld Gang heri Landet, og man vil da opleve det Samme her som andetsteds, nemlig, at naar Krig kommer paa, erklære disse Selfaber sig for fallit og insolvente, og de, som gennem dem tidligere have søgt at skaffe sig frie, maae alligevel gjøre Tjeneste uden at faae noget af det Betalte tilbage; dette er Noget, som er skeet paa flere Steder, og jeg troer virkelig, at man bør have sin særdeles Opmærksomhed henvendt herpaa, for at ikke noget lignende her skal komme i Gang. Naar dernæst Stillingen ved Sessionen bliver affættet, hvilket jeg meget skulde ønske, — det er ikke af nogen Mistillid til Sessionen eller de Embedsmænd, som derved ere ansatte, thi jeg maa erklære, at jeg troer, at Sessionerne og de til Samme hørende Forretninger, blive besørget paa en Maade, som fortjener Anerkjendelse; — og derimod Stillingsvæsenet overdraget til en særegen Autoritet, troer jeg, at Sagen vil være ordnet saaledes, at man fra begge Sider kan være tilfreds. Den Maade det gaaer til paa ved Sessionen er nemlig: at Bedkommende presentere sig der med deres Attester, og at deres physiske Tilstand undersøges, medens det derimod er umuligt at gjøre sig bekendt med deres tidligere Wandel, i hvilken Henseende man alene holder sig til Attesterne, men disse indeholde ikke stort Andet, end at Bedkommende ikke tilforn ere blevne straffede, og dette er dog ingen Garanti for, hvorledes de i det Hele have tilbragt deres Liv, medens det dog er af en stor Bigtighed for Armeen, at intet Menneske af en slet moralsk Wandel, eller som har forsøgt sig saameget i Livet, at baade hans moralske og physiske Kraft i en altsor høi Grad er forringet, kommer ind i den. Jeg mener saaledes, at naar Stillingen ved Sessionen ophørte og derimod denne Forretning blev besørget af en dertil indsat

Autoritet, saa vilde man paa begge Sider vinde Alt, hvad der i denne Sag er vigtigt at opnaae. Jeg maa endnu tillade mig en Bemærkning. Et æret Medlem har formeentlig hentydet til mig igaar ved at sige, at det var en urigtig Angivelse, at der i England ingen Conscription fandt Sted; jeg har i et tidligere Møde udtalt, at den engelske Armee bestod af Frivillige eller Hvervede og det forholder sig, som jeg har sagt. Om der i England findes en Conscription Sted, som ikke bliver anvendt, veed jeg ikke og vil lade det staae derhen, og det saameget mere som en saadan Conscription ikke kan sammenlignes med hvad der her er Tale om.

B. Christensen: Jeg skulde ikke have ønsket at tage Ordet i denne Forhandling, der allerede er trukket saa langt ud, dersom jeg ikke havde en særegen Opfordring til udtrykkeligt at erklære, at jeg agter at stemme for Udkastets fri Stillingsret.

Da Stillingsprincippet var optaget i det fra Regjeringens Side i 1846 Stænderne forelagte Udkast til almindelig Børnepligts Indførelse, forekom det mig betænkeligt at votere for en saadan Stillingsret; det forekom mig nemlig klart, at der den Tid var kun liden og fjern Udsigt til, at man virkelig og ærligen vilde stræbe efter at gennemføre Lighedsprincippet, og det forekom mig ligeledes klart, ligesom det ogsaa utvetydigen blev fremsat af den kongelige Tilførsordnede, at man dengang lagde sin hele Vægt paa den i 1842 etablerede Hærsorganisation; ja jeg maae tilstaae, at jeg troer, at vor Historie allerede nu viser, at vi da ikke feilede, vi som antog, at Regjeringen betragtede det daværende Bævningsvæsen snarere som en Parade- og en Politimagt end som et Forsvarsvæsen, som et Landbeværn. Vi havde den Gang liden, eller, rettere sagt, det Modsatte af Udsigt til en Folkevæbning og vi havde ligeledes kun fjerne Udsigter til en constitutionel Forfatning, der kunde give Folket Magt og Ret til at sætte Folkets Billie, der i saa mange Aar har udtalt sig for almindelig Folkevæbning, igjennem. Under disse Forhold og da hiint Udkast heller ikke i det Hele igjennemførte Lighedsprincippet, men med Hensyn til Kjøbenhavn etablerede en Undtagelse, der endog strakte sig til en formelig Friskjælsesret, under disse Forhold, siger jeg, kunde jeg ikke bestemme mig til at samtykke i Stillingsprincippet. Jeg troede det overveiende vigtigt, under saadanne Forhold at faae alle Statens Borgerklasser ind i Hæren; thi derved vilde, som en Mand, der nu ikke er tilstede her i Salen, men som tidligere har siddet paa Ministerbænken derhenne, udtrykte sig, derved vilde saadanne unge Mænd snart igjennem deres Mødre og Fædre give Statsstyrelsen ikke blot Magt, men Billie til at udføre de Reformer, som vi Alle dengang saa energisk ønskede, og med Hensyn paa hvilke Tiden kun altfor strengt har straffet os, fordi de ikke alt da bleve igjennemførte. Nu, i 1848, stille Forholdene sig imidlertid ganske anderledes. Vi have i den Forfatning, vi ere ved at grundlægge, tilstrækkelig Garanti for, at vi i fornødent Fald selv vilde kunne sætte et saadant Forsvarsvæsen, en saadan Folke-Bævning igjennem, som Landets Vel fordrer; vi have derhos en Regjering, der allerede har lagt den første Haand paa dette Værk i den Bævningsplan, der har været os meddeelt, og som af Hans Majestæt selv er approberet under 15de Juni d. A.; vi have det endelig i vor Magt, selv paa de kommende Rigsdage at gjøre, hvad der herved maatte mangle eller maatte være hensigtsmæssigt at tilføie. Men er dette saa, og kan det ikke nægtes, at Udskrivningsvæsenet er et naturligt og nødvendigt Forberedelsesmiddel for en saadan Folkevæbning, saa maa jeg tilstaae, at det da ogsaa stiller sig for mig saaledes, at Opgaven nu maa være en anden end dengang; at Opgaven nu maa være at gjøre den almindelige Børnebyrde saa let for Alle, som det blot er muligt, saa let, som det er muligt, at gjøre den, uden derved at bevirke, at Forsvarsvæsenet selv maatte lide i nogen betydnende Grad. Men er dette Tilfældet, saa forekommer det mig ogsaa indlysende, at det vilde være uforsvarligt af en Lovgiver, der erkjender, af Nødvendighed at maatte indrømme Lodtrækning, om han skulde betænke sig paa at tilstede Stilling, som i mine Dine

endog aabner mindre Rum for Billaarlighed eller Tilfældighed. Heller ikke er Stilling, efter min Overbeviisning, et Spørgsmaal mellem Rigmand og Fattigmand; thi man vil finde, og den nærværende Hærs Rækker vil kunne oplyse det, at retmange i Hæren høre ikke til Fattigmandsclassen og at der er retmange i Hæren, som have gode Billaar, og fuldtvel ere i den Stand, at de havde kunnet stille for sig; ja, der er selv her i Salen i det Mindste Nogle, som med mig kunne bevidne, at Mange, ikke blot ei uformuende, men velhavende, have betænkt sig paa at stille for sig, og at deres Sønner ikke engang have ønsket at faae stillet for sig; men det Samme vil ogsaa komme til at gjælde i de andre Stænder. Det er ligeledes vist, at naar man gennemgaaer Hærens Rækker eller Udskrivningslisterne, da vil man atter finde, at blandt dem, der have stillet for sig, er der ikke ganske Faa, der ere meget, for ikke at sige ganske uformuende; thi man vil hyppig kunne see, at det er lykkedes til Exempel Lærlinge i forskjellige Professioner, ved Benneres, Mesteres og Arbeidsherrers Hjælp, at skaffe den Capital tilveie, der behøvedes for at stille en Anden for sig; men disse Fattige eller Uformuende have derved troet, at virke for deres Fremtid eller at forbedre deres Fremtids Udsigter og de vilde maaskee have følt og lidt, som den Riger, under det Ubillige eller Haarde i at være berøvet den frie Stillingsret. Jeg troer saaledes, at, naar man betragter Forholdene uden Fordom, vil man finde, at Stillingen i mange Tilfælde vil kunne være ligesaa vigtig og velgjørende for den Fattige, som for den Rige.

Man siger, Hærens Styrke og Dygtighed lider derved; men jeg kan atter ikke troe, at dette Raisonnement er velbegrundet, thi det er bygget paa, at Fleerheden af dem, der lade sig stille, skulle være mindre ønskelige Individuer for Hæren, men min Erfaring viser det? mon det ikke turde være Tilfældet, at den største Deel ogsaa af de Stillede virkelig netop ere saadanne Individuer, der ifandhed give en Hær Styrke og Sammenhold. Til Alt dette kommer, at det dog vel maa indrømmes, at der ligger noget aldeles Unaturligt, noget aldeles Haaradt i, at det skulde formenes f. Ex. to Brødre, der havde trukket Lod paa een og samme Dag, og hvoraf den Ene var udstreven, den Anden ikke, og den Ene ønskede at gaae i Hæren, den Anden ikke, at det da skulde formenes dem at bytte, eller at det skulde formenes dem at give en Stillingssum som Bytningsopmuntring. Jeg kan ikke indsee, at det kan være tvivlsomt for Nogen, der vil betragte Forholdet uhildet, at den, der stiller for sig, derved aldeles ikke bliver undraget Fædrelandets Forsvarstyrke, thi jeg forstaaer Anordningen, — og maatte den ikke være saaledes at forstaae, da kan den let forandres saaledes, at den snart maa blive forstaaet og anvendt saaledes, — jeg forstaaer den saaledes, at Enhver, der stiller for sig, desuagtet nødvendigviis maa indtage sin Plads i Forsvarsrækkerne; men, siger man, det bliver dog kun i Forstærkningens Rækker. Men jeg maa dog spørge, kan det ikke være Staten og Hærvæsenet ligegyldigt, hvor Vedkommende staaer, om han staaer i den ene eller i den anden Afdeling? og er det ikke at formode, at den, som frivillig staaer i de første Rækker, i Linies Rækker, virkelig føler mere indre Kald og har en større Dygtighed til at værne om Fædrelandet end den Anden? Man vil sige, Armeen mister derved et Element, som i moralsk Henseende har stor Betydning. Jeg nægter ikke, den kan miste Noget derved, men Spørgsmaalet bliver bestandig dog det, om dette Noget er saa overveiende, at det kan opveie den Haardhed, der vilde ligge i at nægte Stilling. Det, det gjælder om ved Indførelsen af nye og indgribende Foranstaltninger i Staten, — og dette er i Sandhed en saadan Foranstaltning under vore Forhold, — det, det gjælder om ved slige Leiligheder, er ganske vist at gjøre disse nye Forandringer saa lidet byrdefulde som blot muligt. Det er af stor Betydning, saavel for Hæren, som for Staten, at Forsvarsvæsenet udøves med Billaarlighed, med Iver af alle Statsborgere; men bidrager man dertil, dersom man ordner det saaledes, at det i mange Tilfælde vil synes unaturligt og i ikke saa næsten uretfærdigt trykkende?

(Fortsettes.)

1848.

Beretning

No. 94.

om
Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fem og tredivte Møde.

(Fortfat.)

Jeg skal indskrænke mig til disse Bemærkninger ved denne foreløbige Behandling. Jeg har kun troet ikke at burde tilbageholde dem, fordi det er en, ogsaa i den Kredss af politiske Venner, til hvilke jeg nærmest har sluttet mig, meget omtvistet Sag, og fordi det maaskee end ikke kan nægtes, at det for Tiden kan være næsten upopulært at tale for Stilling, og dog er jeg, efter omhyggelig at have gjenomtænkt Forholdet, overbevist om, at, dersom man her forkaster Stillingen, vil man meget snart opleve det Omsving i den nu temmelig udbredte Formening, at man da vil undre sig over, at man her kunde være saa upraktisk at tilfødesætte dette Forslag i Udkastet. Jeg stemmer altsaa for Udkastets frie Stilling.

Stockfleth: Med Hensyn til det af den Afd. Kiøbenhavn'ske Rigsdagsmand (Algreen-Ussing) til Comitèens Minoritet rettede Spørgsmaal, om den Klasse, der omtales i Udkastets § 32, heller ikke skulde have Tilladelse til at stille for sig, maa jeg besvare det derhen, at jeg antager, at ingensomhelst Stilling bør tilstedes, og altsaa ikke heller Stilling i dette Tilfælde. Jeg veed iøvrigt ikke, om det Medlem af Udvalget, som ligeledes har tiltraadt Minoritetsforslaget, er af samme Mening. Det er ikke af os bleven bemærket, og jeg skal derfor inden den endelige Behandling conferere derom med hiint Medlem. Iøvrigt har ikke det, der er bleven talt enten for eller imod Stillingen, kunnet foranledige mig til at forandre min eengang udtalte Mening, at Stilling ikke bør finde Sted. Jeg troer at burde gøre opmærksom paa, at naar Bondestanden fordrede som sin uomtvistelige Ret, at Børnepligten skulde gøres lige for Alle, da var dette vistnok ikke, fordi den haabede nogen særdeles Lettelse i sin egen Børnepligt, thi den Lettelse, som herved vil opnaaes for den, troer jeg ikke vil være særdeles stor; heller ikke fordi Forpligtelsen i og for sig forekom den at være særdeles trykkende; men det Trykkende laa netop i Uligheden, laa deri, at den ene Stand tjente, medens den anden Stand var fri; det var denne Ulighed, som den vilde have udjævnet, og som den vilde have udjævnet, trods de Friheder, de øvrige Stænder ifølge Loven havde. Det var en Seir, som Lighedsprincipet paa en Maade erholdt over Frihedsprincipet og det bliver en Conseqvent af dette Princip, at det maa fordres gennemført ogsaa med Hensyn til den uformuende Klasse, med Hensyn til dem, som ikke formaar at stille for sig. Før var det Bondestanden, som følte sig trykket ved, at den skulde tjene medens de andre Stænder vare frie, nu bliver det den Uformuende, der vil komme til at føle Trykket af at han maa tjene, medens Rigmanden stiller en Anden for sig, og giver en ubetydelig Pengesum, som for ham maaskee er at regne for aldeles Intet. Man har kaldet denne Følelse Misundelse. Jeg troer ikke, at den fortjener et saa uværdigt Navn; men i ethvert Tilfælde er denne Følelse oprunden af den samme Rod, som tidligere Følelsen hos Bonden, og vil man tillægge den ene Følelse dette Navn, mener jeg ogsaa, at man bør tillægge den anden det samme. Naar det iøvrigt igaar er bleven yttret, at Numerbytning aldeles ikke skulde kunne forhindres, da mener jeg dog, at dette saare let lader sig gøre. Dersom det nemlig virkelig skulde være Tilfældet, at Numerbytning ikke skulde kunne forhindres, saa kunde jeg ikke heller stemme imod Stillingen, da dette vilde være det samme som en Nullitet, da jeg anseer Numerbytning og Stilling næsten for det Samme. Men jeg mener, at naar Numeret udbrages af Urnen, man da maa kunne optegne dens Navn, som trækker Numeret, og at

saaledes Bytning vil kunne forhindres. Naar man iøvrigt har sagt, at jeg her var optraadt som Almuens Talsmand, da seer jeg ikke, hvorledes man af mit Foredrag kan ulede dette. Jeg er optraadt i Interesse deels af Armeen, deels af de Uformuende, de, som ikke kunne stille for sig; men mig er det det Samme, om den Uformuende er en Almuesmand eller en Adelsmand.

Frolund: Naar Taleren er om Stillingen, saa troer jeg, at der især er 2 Punkter, man bør faste Dinene paa; der er især to Ting, som jeg mener, bør stilles frem i Spidsen for hele Betragtningen. Jeg mener nemlig, at det ved Børnepligten meest kommer an paa, deels at skaffe en dygtig Hær, og deels at gøre Byrden saa lidet trykkende som muligt, og jeg troer, at man, ved at tilstede Stillingen, lettere vil kunne skaffe sig en brugbar og dygtig Hær, end ved at udelukke den. Skulde man tage Alle med, som havde den fornødne Alder til at indtræde i Hæren, saa antager jeg, at der vilde komme mange Individuer ind, som ikke ere synderligt stikede til Soldaterlivet. Dette mener jeg ogsaa finder Understøttelse i den flersidige Discussion, som forhen har fundet Sted om Børnepligten; thi naar man da vilde, at Bondestanden ene skulde bære Børnepligten, saa har man herfor fortrinligen paaberaabt, at dette havde sin Grund i, at de vare mere haardføre. Jeg antager ogsaa, at naar det blev tilladt at stille for sig, saa vilde endeel af Hæren komme til at danne en stadig og fast Stof, der vilde udgjøre Hærens Kjerne, hvilken jeg troer, at Hæren for endeel vil komme til at sætte, hvis man udelukkede Stillingen. Hvad dernæst angaaer den anden Betragtning, at gøre Byrden saa lidet trykkende som muligt, saa troer jeg ikke, at der fra denne Side kan reises nogen væsentlig Anke imod at beholde Stillingen. Jeg seer ikke, at der derved væltes nogen større Byrde paa den Fattige; thi der tages derfor ikke flere med af denne Klasse; kommer der flere med i Hæren, saa beroer det paa dem selv, og jeg seer ikke, hvad det kan skade den Fattige, naar han staaer i Linien, om han har en riig Mand ved sin Side, eller en mindre riig, Byrden bliver ikke derved større for ham. Jeg er vistnok en Ven af Lighed og Frihed; men naar man her gaar ud paa at gennemføre Ligheden lige indtil Kroppen, saa synes det mig sandelig, at Ligheden bliver en Urimelighed. Jeg troer altsaa at den, der kan og vil betale for sig, maa være berettiget til at stille for sig. Seer man hen til den Mængde fattige Mennesker, som leve paa Landet, saa er det vistnok ogsaa ganske vist, at Mange kunde forbedre deres Stilling betydelig ved at lade sig stille, og en stor Deel af de Medlemmer af Bondestanden, som her ere tilstede paa Rigsdagen, veed jeg, ville med mig i Almindelighed udtale, at mangen Gen paa Landet hellere griber til at lade sig stille end til at etablere sig paa Landet. Dette vil blive saa meget mere tiltrækkende, som man kan vente, at de ville blive bedre betalte end hidtil, og fordi man nu har et bedre Avancementsystem i Hæren. Man har indvendt herimod, at Hæren da vilde komme til at bestaae af lutter Fattige og Almuesfolk; men dette kan jeg ikke give Medhold; thi jeg troer, at man har regnet for lidet paa den almindelige Fædrelandskjærlighed. Det maa nemlig ikke betragtes blot som en Byrde, man er underkastet; men det bør ogsaa betragtes som en Ære, og jeg troer, at eftersom de frie Institutioner, hvilke vi nu ere især med at grundlægge, have udviklet sig mere og mere, bliver Kjærligheden til Fædrelandet ogsaa større og større og Lyften til at bære Vaaben forsøges, ikke at tale om, at naar Jagtretten frigives, der da i denne ogsaa vil ligge en Dpfordring, der vil forhøje Lyften. Hvad det angaaer, at Hæren ved Stillingsvæsenet vilde komme til

at sævne en betydelig moralsk Styrke og Intelligens, saa kan jeg heller ikke give dette Medhold; thi jeg troer for det Første, at Moraliteten eller den moralske Kraft ikke ligefrem er knyttet til Intelligensen, og for det Andet kan jeg ikke antage, at Intelligens og Rigdom følges ad. Den sundeste Deel af Nationen i moralsk Henseende anseer jeg Middelstanden for at være, og da jeg nu ikke troer, at den overveiende Deel af den vil være istand til at betale eller stille for sig, og heller ikke, at den har Villie dertil; saa mener jeg, at Armeen derfra vil faae en god Tilførsel saavel af moralsk Mod som af moralske Kræfter.

Varfod: Jeg har endnu ikke kunnet blive enig med selv om, enten jeg skulde stemme for eller imod Stillingen (Latter). Jeg er imod Stillingen, fordi den gjør Brud paa Ligheden, jeg er for Stillingen, fordi et Forbud imod den vilde indeholde et Brud paa Friheden. Men da der nu neppe kan gives noget tredje, da Valget altsaa upaatvovetlig udelukkende bliver imellem Stilling og Iffestilling, maa jeg erklære, at hvor Valget er imellem Lighed og Frihed, finder jeg en naturlig Tilbøielighed hos mig til at knytte mig til Friheden; den indeholder i det mindste mere Boest, og altsaa mere Sandhed, end Ligheden. Men naar jeg uforbeholdent har erklæret, at jeg endnu ikke er enig med mig selv angaaende min Stemme, maa jeg altsaa ville lade mig belære af den Tankereverel, som her finder Sted. For at give et Bidrag hertil kunde jeg ønske at turde tillade mig et Spørgsmaal til den ærede 28de kongevalgte Rigsdagsmand (Tscherning). Han sagde nemlig igaar, at Forbud imod Stillingen indeholdt et Brud paa Contractsfriheden, og Sandheden heraf har jeg allerede indrømmet; men jeg spørger da, hvorledes forliger man det, at en Mand kan ikke fæste et Huus og i Contracten forpligte sig til personligt Arbejde for flere Aar; derimod skal samme Mand for en Aarrække kunne forpligte sig til fast Krigstjeneste? Hvorledes forliger man dette, at et Tyende kan, saavidt mig er bekjendt, ikke bortfæste sig for mere end eet Aar ad Gangen, men Stillingsmanden skulde een Gang for alle kunne bortleie og bortfæste sig for en heel Aarrække?

Næder: Det er en Grundregel, som findes i de fleste Constitutioner, uagtet den ikke findes i Udkastet til vor Forsatning, at Alle skulle være lige for Loven. Jeg skjønner nu ikke rettere, end naar det hedder, at Alle og Enhver skulle udskrives til Krigstjenesten, og at Alle og Enhver skulle have Ret til at stille for sig, da er den Regel ogsaa i Virkeligheden opfyldt, at Alle skulle være lige for Loven. Gaaer man videre, og vil man udelukke Formuen og de andre Qualificationer, saa ophører ogsaa derved den Lighed for Loven, som dog egentlig skulde være Grundreglen.

Hvad forlanger man egentlig af Soldaten? Man forlanger, at han skal stille sin Person og sin Arm til Fædrelandets Forsvar, men i dette Tilfælde maa han altsaa ogsaa kunne stille en Anden for sig, der i samme Grad kan værne om Fædrelandet, som han, og jeg indseer ikke, at der er nogen paatrængende Grund til at forbyde ham saaledes at stille, hvad jeg vil kalde en Fuldmægtig. Men hvad forlanger man her? Man forlanger, at den Formuende, som tillige sædvanlig er den Dannede, skal stille sig personlig. Man forlanger her meget Mere, end hans personlige Tjeneste, man forlanger tillige hans Dannelsen. Men hans Dannelsen henhører ikke til hans Børnepligt. Paa samme Tid udelukker man ham fra at benytte en Qualification, som hører til hans Person, nemlig Formuen, og, idet man fordrer Noget af ham, som ikke hører til hans Børnepligt, hans Dannelsen, udelukker man en anden Egenkab, Formuen. Det synes mig, at man da kan sige med Sienes: I ville have Frihed, men I formaae endnu ikke at vise Retfærdighed. Det forekommer mig at være en Jaloufi imod Formue og Dannelsen, og ved denne Jaloufi gjør man Indgreb ikke blot imod den, som besidder Formue og Dannelsen, men ogsaa imod den, som ikke besidder dem; thi den fattige Enke, som har sammenparet sine Penge for at beholde sin Søn, bliver ligesaa godt udelukket fra at beholde ham. Paa samme Maade vil den gamle uformuende Mand, der, for at beholde sin Søn, har sammenstrabet sine sidste Penge, ikke beholde ham, naar man erklærer sig imod Stillingen. Der synes mig heri at være en Uretfærdighed, som følger af et urigtigt Princip, og jeg kan derfor ikke andet end i høi Grad erklære mig for Stillingsretten.

Man har anført, at Armeen vilde blive overfyldt af en Mængde Fattige, naar Stillingen blev tilladt; men jeg skal tillade mig at gjøre en Bemærkning, som jeg troer, er af ikke ringe Værdi. En Armeepaa 24000 Mand vil sandsynligviis tælle henved 2000 Underofficerer. Det er disse Mand, som nærmest antages til Stedfortrædere, og de er ingenlunde fattige Mand, det er Mand, som have gjort Krigstjenesten til deres Carriere og som gjerne ville blive i Armeen; og disse Mand vil man støde ud, thi de kunne ikke komme ind uden ved Hjælp af Stillingen. Jeg anseer dette for et Moment af ikke ringe Vigtighed. Antager man, at af disse 2000 Underofficerer, ville 1000 have udtjent deres 8 Aar, og at disse 1000 igjen ville lade sig stille, saa faaer man derved 1000 dygtige og erfarne Mand ind i Armeen, der ville kunne gjøre den betydelig Tjeneste. Det er ogsaa bleven sagt, at man ved at tillade Stillingen handlede om Liv og Død, saa at man solgte Livet. Jeg kan ikke ansee det for rigtigt, at dette gjælder i Krigstid, eller dog ialtsald kun paa en meget uegentlig Maade. Det gjælder dog ialtsald ikke i Fredstid, og dog er Sagen ligesaa vigtig som i Krigstid og maaste vigtigere; thi Patriotismen opfordrer ikke til at stille sig i Fredstid, men derimod opfordrer den dertil i Krigstid. Forresten maa jeg recurrere til de mange Grunde, der alt ere anførte for, at naar Lodtrækning og Numerbytning tilstedes, saa bliver Stillingen en Selvfølge, da det vilde være aldeles modstridende at antage det Ene og forkaste det Andet. Dernæst er det alt tidligere bleven bemærket af den høitagtede Justitsminister, at, naar Embedsmændene skulle indtræde i Armeen, er Stillingen den eneste Maade, hvorpaa dette kan skee; thi ellers vilde man i Krigstid udsætte sig for, at Staten blev berøvet alle Embedsmænd, saa at det blev umuligt, at Statens Tjeneste mere kunde udføres.

Jeg skal til Slutningen tillade mig at bemærke, at, naar der i § 25 staaer: „han maa ei alene ikke have udstaaet nogen Straf, der gjør ham uærdig til at tjene i Armeen, men han maa“ o. s. v., saa finder jeg, at denne Passus er en upassende Selvfølge, thi at han ikke maa være uærdig til at tjene i Armeen, er en klar Sag; jeg troer derfor, at hele denne Passus bør falde bort, og at det blot bør hedde „at han maa tilvejebringe gode Beviser for sit Forhold“ etc.

Andræ: Jeg skal, efter hvad der er yttret for og imod Stillingen, ikke for idag indlade mig nærmere paa at drøfte dette Spørgsmaal. Det er kun een, og det en ganske kort Bemærkning, jeg skal tillade mig. Enkelte af de Herrer, der have talt mod Stillingen, have troet at kunne støtte sig paa Lighedsprincipet, dette lyder altfor godt. Det er en altfor god Stilling, man indtager, naar man træder op som Forsvarer af Lighedsprincipet, at jeg skulde kunne indrømme dem denne. Jeg maa protestere imod deres Opfattelse af Sagen. Jeg veed ikke, efter hvilket Lighedsprincip man ikke skulde kunne indrømme Stillingen; det Lighedsprincip, jeg kjender, er det, som kom ind i Verden 1789, og som det franske Folk repræsenterer. Men mine Herrer! vide De da ikke, at saalænge Conscription har funden Sted i Frankrig, saalænge har Stilling ogsaa fundet Sted. Fra Lighedens Standpunkt troer jeg derfor ikke, at der kan ansøres Noget imod Stillingen, thi med Hensyn til Ligheden troer jeg vel, at den danske Rigsforsamling kan være bekjendt, at lade sig belære af Frankrig.

Løvede: Som allerede af mig udtalt, anseer jeg alt Stillingsvæsen og naturligtviis ogsaa al Lodtrækning for at være forkastelig, fordi Danmark, naar det har en Kamp at bestaae, behøver alt sit vaabensføre Mandskab og jeg antager, at der i Fredstid ikke bør paa lægges Landets Borgere videre Krigstjeneste end den, der er nødvendig for, at de, saasuart indre eller ydre fjender true, strax kunne vise sig som habile Fædrelandsforsvarere. Naar Forsvarsvæsenet ordnes efter denne Grundsætning, vil der ikke være Noget, som kan lade sig stille, og det har været den væsentligste Grund for mig, til at være imod Stillingen; men siden er der kommet en anden til. Det blev mig ved Discussionen igaar klart, at det er for fuldt Alvor, at det er bleven yttret, at Soldaten skulde kunne benyttes til Alt; han skulde kunne commanderes til at være Amtsfuldmægtig, commanderes til at være Officereers-Tjener, og i den sidste Egenkab endog sørge for, at Officieren ikke fulter ihjel, og det er bleven udlagt, at han skulde

lave Mad. Jeg veed ikke, om Rogen kan føle sig opbygget ved i Tanken at see sin Søn staae og stege Boeuf for Officererne, og maa-see desuden faae Grosheder, naar Maden ikke smagte den unge Von. For mig er det en uhyggelig Tanke og det bedste Middel herimod er, at Alle, den Rige og den Fattige, den Fornemme og den Ringe, komme til at staae Last og Brast med hinanden og dele Byrden og Vren af at lave Boeuf og børste Støvler, ligesom ogsaa Vren, som det virkelig er, af at værne for Fædrelandet paa Kamppladsen.

Bisby. Som den, der anseer Almeenvæbning som det Formaal, hvorefter vi bør stræbe, kan jeg naturligtvis principmæssig ikke være en Ven af Stillingen. Men saalange Almeenvæbning ikke er indført, saalange Lodtrækning finder Sted, maa jeg med de flere Talere, der have yttret sig i denne Retning, være enig i, at Stillingen bør som Supplement til Retfærdighedens Fyldestgjørelse finde Sted. Det forekommer mig imidlertid, at flere iblandt de Talere, der have yttret sig imod Stillingen, ikke klart og skarpt nok have opfattet Forskjellen imellem, ved Stillingen at kunne frigjøre sig for al Værnepligt, og ved Stillingen at kunne frigjøre sig for Garnisonstjenesten og hvad dertil hører.

§ 25 er der kun Tale om, at stille for sig til den staaende Hær og altsaa kun om at frigjøre sig for den Tjeneste, der fuldbyrdes i Garnisonen. Den, som saaledes stiller for sig, overgaaer til Forstærkningen og han er pligtig til at underkaste sig Vaabenøvelse. Om nu end denne Vaabenøvelse langt fra vil kunne gøre ham saa dygtig som en længere Tids Garnisonstjeneste, saa vil den dog være tilstrækkelig til at give ham et Begreb om, hvad der vil fordres af ham i Farens Stund, og gjør det muligt for ham ved en kortere Tids gjentagne Øvelser at blive fikket til at indtage sin Plads i Rækkerne, naar dette maatte blive nødvendigt. Men naar man fastholder, at det ikke er al Værnepligt, men kun en Deel af Værnepligten, som man ved Stillingen kan frigjøre sig for, saa synes det mig ogsaa, at Størstedelen af de Grunde, der ere blevne fremsførte mod Stillingen, og som hentes fra enhver Mand's Pligt at værne om Fædrelandet i Farens Stund, maa falde bort. En Stilling for sig til Garnisonstjeneste har alt i længere Tid fundet Sted i det Smaa. Manges en Soldat, som en Dag fandt Leilighed til et vellønnet Arbejde, har enten ved Bytning eller ved Betaling derfor formaaet en Kammerat til at overtage Vagtstjenesten, og Intet har været til Hinder derfor. I Sommer og i dette Efteraar har man meget ofte i Dagbladene seet Tilbud af Borgere om, mod Betaling at gøre Vagtstjeneste for andre Borgere, og Ingen har fundet noget Urigtigt eller Støbende deri. Den Stilling, hvorom her er Tale, er kun en Udstrækning i det Større af det, der hidtil upaataalt og upaaanket har fundet Sted i det Smaa. Det er saaledes kun en vis Deel af Værnepligten, hvorfra man ved Stillingen kan frigjøre sig. I Farens Stund, naar Krigen omspænder Fædrelandet, gælder ingen Stilling, fordi efter § 29 Forstærkningen ligesaavel som den staaende Hær skal kunne indkaldes saavel for at deeltage i Fæstningernes Besættelse, som for at indtræde i den staaende Hær. Ved Stillingen ophæves saaledes egentlig ikke Pligten; den udsættes kun, og naar Nødvendigheden kræver det, indtræder Pligten i sin fulde Styrke baade for den Stillede og den, som har stillet for sig.

Nær: Jeg har, som upasselig, ikke kunnet overvære Møderne i de sidste Dage og den første Deel af Mødet i Dag. Jeg kjender derfor kun Forhandlingerne af Referat; men deraf er Adskilligt kommet til min Kundskab, som foranlediger mig til at tage Ordet og fremsætte nogle enkelte Bemærkninger allerede nu under den foreløbige Behandling. Jeg skal ikke dvæle ved, hvad Charakter der kan tillægges nærværende Spørgsmaal, om den ene eller anden Side af Sagen klinger vel i Folkets Øren, er bleven populair eller ikke. Jeg troer ikke, at det er det Standpunkt, hvorpaa vi her ere stillede, at vi skulde tænkes paavirkede af Overveielser af den Natur. Jeg taler her efter min Overbeviisning. Jeg mener, at det Princip, man vil have nedlagt i Loven, virkelig maa være levende og gennemtrænge denne. Men et Lighedsprincip, som man her har forsøgt at indføre, er allerede strandet midt under Forsøget, lad være, at det ikke har lidt aldeles Skibbrud paa Lodtrækningen; thi det kan dog siges, at der ved denne endnu er en vis Lighed i Uligheden; men den strøbelig til-

veiebragte Lighed bringes atter til en stor Ulighed, naar man giver det i Enhvers Magt, i Forhold til sin udvortes Gyne at kunne friskjøre sig for den almindelige Pligt, Loddet fastsætter.

Jeg troer ikke, at Lighedsprincippet, som en Taler nys anførte, daterer sig fra noget Aarstal, ældre eller yngre, eller skriver sig fra nogen Stat; men det udtrykker sig i den almindelige Erkjendelse, at der gives Pligter i Staten, som enhver Borger bør være underkastet uden Hensyn til, hvorledes hans ydre Stilling er beskaffen. Efter denne Grundsætning bør alle Forpligtelser og Øvelser til Staten, navnlig Skatteydelse, være indrettede, og det samme Princip burde ogsaa været fulgt i en Lov, som kaldes en Lov om Indførelsen af almindelig Værnepligt; men i det Sted er man gaaet til den modsatte Side. Istedetfor at indrette Værnepligten saaledes, at det overlades til Communer og Militair-Districter at stille et vist Antal Mandskab og derefter fordele Udgifterne, bedst efter Formue og Leilighed, og efter den materielle Interesse, som Enhver har i Staten, saa gaaer man den modsatte Vej og lader Enhver, hvem Loddet, efter en saakaldet lige Afgang, træffer, gaae i Krig, naar han som Fattig ikke har Gyne til at løskjøre sig. Efter den Armees-Organisationsplan, som er lagt til Grund for Udkastet til en Lov om almindelig Værnepligts Indførelse, og efter det Brug, som der ventelig vil have for Armeen i den nær forestaaende Tid, kan jeg vel indsee, at det vilde være unyttigt at danne et nyt System, om end det nærværende maatte findes at være forkasteligt; men jeg seer ikke, hvorfor man, naar man har antaget Lodtrækningen, idet man har anseet den som den eneste mulige Maade til at tilveiebringe den fornødne Styrke, derfor behøver at skride til det andet meget større Ulighedsmiddel, at give Stillingen fri Afgang. Det fornødne Antal Kræfter, som Armeen behøver, erholder den ved Lodtrækning, hvorfor vil man da netop lægge det i den Mand's Magt, som har Formue til at løskjøre sig, derved at skaffe sig Leilighed til at frigjøre sig fra den væsentligste militaire Byrde og kaste den over paa Fattigmand's Skuldre?

Det er bleven sagt, at her stiller sig et andet Spørgsmaal frem, det, som bevæger Europa, Spørgsmaalet om Capital og Arbejde; dog, det er ikke Tilfældet, det kan ikke anvendes eller komme i Betragtning her. Her er kun Spørgsmaal om Statsbyrdernes rette og lige- lige Fordeling, og Enhver har da det Krav til Staten, at han i Forhold til sin Stilling i Samfundet ikke paalægges større Byrder, end han baade kan bære og bør bære. Vi skride snart til Udgangen af et Aar, der har været omspændt med mørke Skyer, som Mange have seet med Rædsel svæve over deres Hoveder, og som de nu med Glæde see forsvinde. Men jeg troer, at der er endnu en Uveirssky tilbage, som, om den end er forsvunden for Blikket, ikke aldeles har ladet sig bortdunste ved Windisch-Gräß's og Cavagnac's Kanoner og Karbatscher, og det er Pauperismen eller Spørgsmaalet om Fattigmand's Stilling i Samfundet, et Spørgsmaal, der muligvis er bleven noget forqvælet, idet man har givet den Fattige Udsigt til, paa Medborgeres Bekostning, at kunne stille sig i de af Lykken Begunstigede Sted; men man glemme desuagtet ikke det Krav, der er blevet tilbage og i høj Grad vil gjøre sig gjældende, at der ikke paalægges større Byrder, end fornødent gjøres og end de have Pligt til at bære! Jeg vil spørge, om det da allerede er Tilfældet i Staten? Om f. Ex. de indirecte Skatter, Told og Consumtion, vidne herom? og om man troer at gjøre Ret i, ogsaa i Værnepligten at overføre Byrden paa de Fattiges Skuldre, fordi de allerede ere trykkede af Armodens tunge Lod? Det er et Spørgsmaal, som man ikke saa hurtigt skal bortveire i Tanken, thi det kan let hændes, at det atter vil fremtræde og som en sand Uveirssky trække op igjen. Naar Stillingen ikke er almindelig tilladt, saa kan dog ingen Vællagelse i denne Retning gjøre sig gjældende. Enhver maa vandre derhen, hvor Loddet har sat ham; det er ogsaa den naturlige Conseqvens af Lodtrækningen. Man har, for at gaae tilbage til et i sig ubetydeligt Tilfælde, ikke villet tillade, at det Lod, som her bestemmer Enhvers Plads i Afdelingerne, maa ombyttes, og man vil tillade, at den, der har modtaget et Lod, der bestemmer ham til Krigstjenesten, kan, naar han blot ryster nogle hundrede Daler ud af sin Lomme, der for den For-

muende ikke er en vanskelig Sag, aldeles frigjøre sig fra sin Statsborgerpligt!

v. Haven: Det er alt for bleven yttret her i Salen, at Statsborgerne med Hensyn til den militaire Tjeneste forhen vare deelte i to Classer, nemlig de Børnepligtige og de Børnefrie, og, at de for Fremtiden ogsaa vilde blive deelte i to Classer, nemlig de Rige og de Fattige. Den Fattige skulde for Fremtiden værne om Landet, den Rige skulde kunne købe sig fri. Skal Lighed tilveiebringes, saa kan den ikke tilveiebringes paa denne Maade. Det er ogsaa bleven bemærket her, at kun Bestræbelserne for at gennemføre Lighedsprincipet har bevirket den Misforholdelse hos Bondestanden, som hidtil har fundet Sted; thi selve Børnepligtens Udførelse især i Fredstid er ingenlunde saa bebyrdende for den, at den kunde afgive Marsag til egentlig grundede Klager. Skal Lighed nu tilveiebringes, saa kan jeg ikke see, at dette kan skee paa anden Maade, end derved, at den Fattige faaer ligesaa god Leilighed til at stille for sig som den Rige. Dette kan skee paa 2 Maader, enten ved Lodtrækning eller ved Stilling. Ved Lodtrækning, forsaavidt det tilløbes Enhver, for denne Skete, at angive, om han var istand til at udrede en vis Sum, saasom f. Ex. 200 Rbd., for at blive fri. Hvis der nu var saa mange, der vare istand til at udrede 200 Rbd., at nogle af dem kom med blandt det udførelsespligtige Mandskab i Districterne, saa maatte disse da trække Lod, og de traadte saaledes i Klasse med dem, der ikke vare istand til at købe sig fri. De Summer, der saaledes vare udredede af dem, der ved Lodtrækningen bleve frie, disse Summer skulde da overleveres til det udførelse Mandskab, og naar da Stillingen tilløbes, saa vilde dette have erholdt en saa stor Sum, at det netop kunde leie Andre for sig eller, om Nogen maatte foretrække dette, beholde Beløbet og selv gjøre Tjeneste. Man kunde ogsaa efter § 27 tilføie en ny §, som tilkjendegav, at de Udførelse eller Stedfortræderne erholdt af Staten en Sum af 200 eller 300 Rbd. foruden deres Løn som Børnepligtige, og denne Sum, der een Gang for alle, foruden deres reglementerede Løn, som saaledes blev tildeelt de Udførelse eller Stedfortræderne, burde da udredes af Formue eller Eiendom, saaledes at den mere Formuende kom til at bidrage mere til Landets Forsvar end den mindre Formuende. Saaledes lode Forholdene i Fredstid sig ordne ligelig, og det paa en mere tilfredsstillende Maade end ifølge Udfastet. I Krigstid antager jeg derimod, at enhver Lodtrækning eller Stilling maa falde bort, men at Enhver efter sin Alder da burde træde til, saaledes at man ikke behøvede at lade Marsclasserne trække Lod. Man kunde nemlig have Lister affattede over det tjenstdygtige Mandskab for en længere Arrække, hvoraf man kunde see, hvormange der var i enhver Aldersklasse, og man kunde da sige, at alle de, som f. Ex. vare fødte den 1ste Juni det og det Aar skulde møde til en bestemt Tid.

Jeg havde troet, at et andet Medlem her i Salen herom havde villet stille et Forslag, hvortil jeg havde kunnet slutte mig; men da dette ikke er skeet, kan jeg ikke undlade foreløbig at forbeholde mig et Forandringsforslag i denne Retning.

Rirk: Der er flere ærede Talere, som have udtalt sig om Almeenvæbning som et Noget, hvorefter Alle skulle trage. Jeg misfjender ikke det Gode og den Kraft, som kunde flyde af en fornødig Almeenvæbning; men for det Første forekommer det mig, at ligge aldeles uden for nærværende Lov, og for det Andet maatte man dog spørge, om Landet kan taale at bære den Byrde, som følger af Almeenvæbning. Det forekommer mig at være høist urigtigt, at Forsamlingen ofte og gjentagne Gange siger: „vi vilde have Noget“ uden at den har gjort sig det klart, enten det er os gavnligt eller ikke. Maaskee vil man komme til det Resultat, naar man har faaet Regjeringen til at foranstalte det Hele, at det saa viser sig, at Landet ikke kan bære Byrden af Omkostningerne, og det vilde dog være en sorgelig Historie, om Landet skulde foraarsages store Udgifter, naar man da til Slutningen kom til det Resultat at sige Nei. Det forekommer mig derfor, at vi for Dieblisset bør lade Almeenvæbning være udenfor Betragtningen. Hvad der her fordres, det

er kun en streng Gjennemførelse af Retfærdigheden, og efter min Mening er den gennemført ved Udfastet. Jeg troer derfor, at vi bør holde os dertil, og at vi bør være tilfredse dermed. En æret Taler har sagt, det er knapt værd at omtale; men da det er sagt saa nylig, vil jeg dog berøre det, at Bondestanden hidtil har baaret Byrden af Børnepligten, uden at den var synderlig følelig for den; men jeg skal tillade mig at bemærke, at fra den første Tid, da Bonden forlangte almindelig Børnepligt, stod det ganske anderledes til, end nu, skøndt der kun er gaaet saa Aar siden den Tid. Det var i Regelen den Gang kun den Fattige, der tjente. Bondestanden havde mange Fritagelser, den gamle Mand's Søn var fri og den gaardbrugendes Enkes Søn var fri; men det var overhovedet den almindelige Mening, at de Riges Sønner ved allehaande Rneb gif fri paa Sessionen. Da kunde man sige, at det var den fattigere Deel, som alene gjorde Krigstjeneste, men nu er det ganske anderledes. Det er erkjendt, og det føler vistnok Enhver, at Bonden er villig til at tjene Landet, nu, da Alle nyde lige Behandling. Enhver tager sit Lod, og den, der bliver fri, han er den Lykkelige, og han kan ved en Andens Benge, hvis han har Lyst til at tjene, maaskee blive en holden Mand. Nu er det en afgjort Sag, at det ikke udelukkende er den Fattige, der tjener, og det har viist sig i de sidste Aar, siden Mandskabet ikke længer er udsat for at blive mishandlet eller benyttet til Ting, der ere aldeles uværdige, at det har været Tilfældet, at Bondens Søn selv tjener, og at selv mange formuende Bønder, der have ikke saa Benge paa Rente, lade deres Sønner tjene. Dette er idet mindste Tilfældet i den Egn, hvor jeg er fra, og jeg er overbevist om, at naar almindelig Børnepligt bliver indført og derved Behandlingen bliver saa saansom og god, som Omstændighederne tillade det, ville kun saa Bønder betale for at erholde Fritagelse for Børnepligten. Jeg troer derfor, at Armeen af denne Klasse vil erholde Individier, der ikke ere daarlige end dem, den hidtil har havt, ligesom jeg er overbevist om, at det er en aabenbar Uretfærdighed aldeles at forbyde Stilling; og det er Noget, som ingen Bonde eller Huusmand, saavidt mig bekjendt, nogenstunde har tænkt paa, at Stillingen ikke skulde være tilraadelig, hvorimod de tværtimod snarere vilde ansee det for uretfærdigt, om den ikke blev tilladt.

Schack. Flere Deputerede have fremhævet, at Stilling for Fremtiden kun sjældent vil finde Sted, hvilket de navnlig slutte deraf, at den i de senere Aar ikke har været hyppig. I Anledning heraf skal jeg bemærke, at Forholdet stiller sig heelt anderledes, naar alle Undtagelser ophæves, og Regjeringen ved Siden af den almindelige Børnepligt giver Anvisning paa Frikøbelsesinstituttet. Hvad særligt Bondestanden angaaer, da vil der blive en stor Forskjel paa Bondestandens hidtilværende Stilling og dens Stilling, naar Børnepligten bliver almindelig. Hidtil har Bondestanden alene udgjort Armeen, og de have derfor været, saa at sige, i en Familiefreds mellem deres Lige; men, naar en stor Deel af den fattige Befolkning fra Stæderne kommer ind i Armeen, saa troer jeg ikke, at de rige Gaardmandsønner vilde befinde sig vel i dette Selskab og de vilde altsaa frikøbe sig. — Med Hensyn til den Bemærkning, som er gjort saavel af den sidste som af en anden tidligere Taler om, at man nu havde mere Garanti for, at Behandlingen vilde blive bedre, idet det hele Forsvarsvæsen vil blive bedre ordnet, saa troer jeg vel, at denne Garanti vil blive større end hidtil; men Alt vilde dog sikkert blive bedre, naar de Fædre, der sidde her i Salen, havde deres Sønner i Armeen, end naar de ikke havde dem der, og dette Sidste vil vistnok blive Tilfældet, saafremt vi faae Stilling. Det er sagt, at de, som stille sig, gjøre det frivilligt, men jeg har allerede tidligere berørt, at det ikke er en sand Frivillighed. Naar den Fattige stiller sig for Bestaling, troer man da virkelig, at han gjør det, fordi han har Lyst til Krigstjenesten. Naar den fattige Huusmand gaaer ind paa en for ham fordærvelig og ødelæggende Contract, har man ogsaa sagt, at dette var fordeeltigt; men naar Nogen efter Naturens Orden ønsker at indgaae Hæsteskab og stifte Familie og da indlader sig paa fordærvelige Vilkaar, da seer det vel ud som Frihed, men jeg mener, at det ikke er Frihed. (Fortættes.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fem og tredivte Møde.

(Sluttet.)

Flere Deputerede have gjentagne Gange yttret, — hvad der dog bestemt er bleven modsagt —, at det skal være ligegyldigt, at det tillades Nogen at stille for sig, da han dog kommer med, naar der udbryder Krig. Men for det Første kan man ikke saaledes løsrive Tjenesten i Krigstid fra Tjenesten i Fredstid; det strider imod en fornuftig Armeorganisation; dernæst, er ifølge § 27 Bytning tilladt ogsaa i Forstærkningen, og Forholdet vil da factist stille sig saaledes, at hvis den Paagjældende i alt Fald gjentagne Gange vil stille for sig, saa kan han i Virkeligheden altid blive fri.

Den første kongevalgte Deputerede (Andræ) har bemærket, at vi stille os paa et altfor fordeelsagtigt Standpunkt, naar vi optræde som Forsvarere for Lighedsprincipet, idet han tilføiede, at det egentlige Lighedsprincip er det Franske fra 1789. Jeg erkjender, at Lighedsprincipet da fik sin væsentligste Gjennemførelse; men det er dog ikke særlig det franske Lighedsprincip jeg vedkjender mig. Det er overhovedet ikke noget fransk eller engelsk Lighedsprincip, fra nogen bestemt Tid, men Lighedsprincipet i Almindelighed, jeg vedkjender mig; skulde det være noget særligt Princip, maatte det da være et dansk Lighedsprincip. Skulde jeg imidlertid vedkjende mig noget fransk Lighedsprincip, da skulde det dog heller være det for 1848, end det for 1789, og det er bekjendt, at der i Aar af de hæderligste Mænd i Frankrig er skeet meget stærke Angreb paa Stillingsystemet. Jeg veed vel, at de bleve i Minoriteten, men jeg vil heller være i Minoriteten med Cavaignac og Lamoricière, end i Majoriteten med Thiers.

Tfæherning: Forinden jeg besvarer det Spørgsmaal, som er bleven rettet til mig, skal jeg have den Ære at erklære mig enig med den sidste Taler i, at det Lighedsprincip, man bør søge at gennemføre, det er Lighedsprincipet fra 1848, men ikke forstaaet derhen, at vi ikke skulle ville, at den, som ikke eier Noget, den Fattige, bliver beskattet lige med den, som eier Noget, og det kan man let komme til, naar Lighedsprincipet skulde være absolut i den Art, at man vilde formene den, som eier Noget, at stille en Anden i sit Sted. Ligesom man paa den ene Side forbeholder sig Ret til, at den, som besidder Noget, som har opsparet en Capital, skal bidrage Noget til det offentlige Væsen, saaledes maa man ogsaa forbeholde, at den, som har Besiddelsen, maa kunne skaffe sig Frihed for sin Person, medens Andre, som ikke have Noget at yde af, maa stille deres Person. Jeg troer, at denne Betragtning maa være gjældende, naar der spørges om, hvorvidt Lighedsprincipet kan føres igjennem.

Naar jeg nu vender mig til den ærede Spørger, som ikke ret har kunnet sætte sig ind i, hvorledes en Contract af flere Aars Varighed kan bestaae ligeover for Lovgivningen, der forbyder Contracter med Lyende udover et vist Tidsrum, da troer jeg, at naar den ærede Spørger vil lægge Mærke til, at Contracten her er af en ganske anden Natur, jeg da ikke behøver at svare noget Videre. Den, som stiller sig og bytter Plads med en anden, han overtager ikke dennes Tjeneste; han overtager en offentlig Tjeneste, og den, som stiller for sig, kjender ofte ikke den Person, der stilles. Det er saaledes ikke en reen privat Contract, det er en Contract af en anden Natur. Den Capitain, der paatager sig at føre et Skib for et Akereri paa en Reise af et vist Omfang og som vil medtage et længere Tidsrum, forpligter sig ogsaa til at holde Contracten i dette Tidsrum. Der er mange andre Contracter, hvorved man kan forpligte sig for længere Tid, som f. Ex. naar man forpligter sig til at svare

Renter af en Capital i visse Aar, saa at sige Contracter af en længere Tids Varighed ingenlunde ere noget Nytt.

Det er bleven fremhævet af den sidste Taler, at den Frivillighed, som man faaer Løn for, hører op at være Frivillighed. Dette indrømmer jeg gjerne; men da maa man ogsaa antage, at ingen Embedsmand, Ingen, der arbejder for sin Løn, gjør det frivilligt. Han gjør det ikke frivilligt fra det Dieblik, han har paataget sig Forpligtelsen; men i det Dieblik han paatager sig Forpligtelsen, er Frivilligheden tilstede. Han har overveiet, om det Bederlag, der gives ham, er lønnende nok, og hvad enten han paatager sig at føre en Sag for en Anden eller at være Embedsmand, eller han paatager sig Værnepligten for en Anden, er Frivilligheden ved Contracten, i det Dieblik den slutes, lige stor.

Det er bemærket i denne Sal, at Bondestanden har begjert Fritagelse for alene at være værnepligtig eller rettere, har begjert, at Værnepligten skulde gjøres almindelig, af den samme Grund, som den, der saa sin Sidemand trække et Lod, hvorved han blev fri, har misundt denne den Frihed, som Loddet skaffede ham. Jeg troer ikke, at der kan være mindste Sammenligning mellem disse to Betragtninger. Det er her bleven yttret, og deri ligger en dyb Sandhed, at Bondestanden sølte i Værnepligten en Grindring af, at de vare Frigivne i Staten. Hele deres Stilling blev derved forandret; det kunde de ikke taale, og da forlangte de, ikke at Pligten skulde tages af Bondens Skuldre, men at den skulde bæres af Alle. Jeg er fuldkommen overtydet om, at hvis man prøvede paa at indgaae i et andet Forhold til Bondestanden, idet man sagde til den: „Bonden skal alene være pligtig til at gjøre Militærtjeneste, men skal ogsaa være den eneste væbnede Stand i Staten“, da vilde den antage det, og hvorfor? fordi den da vilde være den herskende Stand i Staten. Hvorfor har Bondestanden hidtil havt saameget mod Værnepligten? fordi man ikke tidligere har sørget for, at de Menige ogsaa kunde blive Befalende, og fordi der i selve Hæren har gjort sig den samme Standsforskjel gjældende, som hidtil har yttret sig i Samsundet. Derfor har Bonden søgt ud fra Hæren. Men denne Forskjel bestaaer ikke nu, da Standen ikke længer er udelukket fra at blive Befalingsmand, men tværtimod den, som træder ind i Hæren, veed, at han kan træde ind i de Befalendes Klasse, og at hans Indtræden i Hæren netop skaffer ham Afgang dertil. Deri ligger Modsigelsen fra deres Side, som sige, at Hæren vil komme til at savne Moralitet, naar Stilling tillades; thi en Hær savner ikke Moralitet, naar man fra Menig kan have sig op i de høiere Classer, og jeg forudsætter, at det vil blive en Følge af den almindelige Værnepligt, at den Bestemmelse overholdes, at ikke blot Folk igjennem en Drengeskole, som tidlig dertil ere betegnede, som Officerer kunne træde ind i Armeen, men at Folk nedensfra kunne fra de laveste Trin svinge sig op til de høieste Classer, og skeer dette, da maa hiin Paastand aldeles forsvinde; thi da vil mange Folk, selv i en modnere Alder søge ind i Hæren, da de veed, at de ligesaa sikkert kunne naae en høiere Stilling, som Drengen paa Skolens Bænke. Deri ligger Forskjellen, og det har viist sig, at der i den franske Hær, til Trods for Stillingsfriheden, ikke savnes Moralitet, fordi man der har seet, at de Menige kunne svinge sig op til Officerer; og dersom der er nogen Grund til, at Napoleons Billede endnu stedse svæver over Verden som en Guddom, saa ligger Grunden just deri, at han har hævet Mænd fra Menige op til den høieste Spids. Det har jo altid været saa, at i Krigsstanden Manden med den sunde Fornuft og de kraftige Arme udretter langt mere end de, der have lært nok saa meget; og netop derfor kan en saadan hæves

til de høieste Stillinger i Samsundet. Saalænge dette er Tilfældet, og saalænge Krigsstanden er indrettet saaledes, at dette kan skee; behøve De, mine Herrer! ikke at frygte for, at der skal savnes Dygtighed i de laveste Rækker af Hæren, og derved vinder Armeens Moralitet. Derimod er det sandt, at dersom der ved Stillingen skulde komme saa slet Mandskab ind i Hæren, at Krigslovene maatte gjøres strengere, da var tilvisse Stillingen urigtig; men det vilde vel ikke være Stillingens Skyld, skøndt flere have udtalt sig saaledes, som om det var noget for Stillingsvæsenet Gienkommeligt; men det vilde være den maadelige Forvaltnings Skyld, der havde at paasee, at Stillingsmændene vare brave og dygtige Folk. Det er sagt af en æret Rigsdagsmand, og det har forundret mig at høre det af hans Mund, at Krigsstanden ifkun kunde vinde Moralitet og Selvstændighed ved at en høiere Intelligents og Formue kom ind i den; men jeg skal tillade mig at spørge ham, om han, naar man vilde overføre samme Princip paa Bølgernes Række, da vilde være tilfreds med, at det der bliver gjort gjældende; om han vil have sagt, at de, som ikke ere Formuende, ikke bør være i Bølgernes Række; thi var der iblandt dem mange Uformuende, vilde jo Bølgene tabe deres Moralitet. Nei! lad den Tanke vige fra os, at Fattigdom nødvendig fører til Umoralitet, denne Bei fører til det uhyggelige Ord Pauperisme. Det bør ikke være nogen Skam, at være fattig, thi man kan være brav og rebelig endda; men det, at Nogen skal betragtes som en Mindremand, det, mine Herrer! er en slet Bei, og det kan let lede til at skabe et farligt Princip.

Det er bleven omtalt her i Salen, hvor vigtig en Klasse i Hæren Underofficererne udgjøre; disse bestaae for en stor Deel af Stillede, og desuagtet vil man, at det, at være stillet, skal være saa godt som et Brandemærke, der sættes paa Manden. Have de Herrer nu betænkt hvem de have omtalt, betænkt, at mange af de høvedligste, mange af de dygtigste Mænd i Hæren netop ere Stillingsmænd, at de have valgt denne Bei af deres egen frie Villie, og betragte den som et heldigt Lod? Nei, de have ikke betænkt dette, men deres Dtringer have snarere deres Oprindelse fra Mangel paa Indsigt, ligesom det ogsaa hidrører fra Mangel paa Indsigt, naar man med Hensyn til, hvad jeg tidligere har sagt, om at Soldaten bør kunne bruges til Alt, ogsaa til at lave Mad, har anseet det uærdigt for Krigeren at lave Boeuf og børste Støvler. Jeg tør sige om mig selv, at jeg kan lave Boeufsteg og at jeg har børstet mine egne Støvler. Ingen Mand er for god til at gøre den Tjeneste, som Krigen fører med sig, og at stege Boeuf, kan være fuldkommen saa vigtigt, som at affyre sit Stueb; thi mange flere døe i Krigen af Mangel paa god Pleie, end af de Stueb, som ramme.

Mine Herrer! Jeg vil spare deres kostbare Tid, jeg vil ikke være den, der trækker Forhandlingerne ud. Jeg vil senere komme til at tale, og da maa jeg bede dem undskyldte, om jeg maa skee kommer ind i en smaaligt Detail, som jeg i dette Dieblif ønsker at skaane dem for.

J. A. Hansen: Jeg finder mig opfordret til endnu et Dieblif at tage Ordet i Anledning af, hvad den sidste ærede Taler har sagt. Han har fundet, at jeg har gjort mig skyldig i en Selvmodsigelse, men jeg kan ikke indrømme det. Jeg har sagt, at en Hær, hvorfra den Formuende var udelukket, var mindre moralsk god, idet den Deel, der indtræder istedetfor de Formuende, er mindre moralsk god, end den, der indtræder for. Dette troer jeg ikke, at man kan anvende paa den Maade, som skeet er med Hensyn til Bølgertredsen. Havde jeg sagt, at Bølgertredsen kunde bestaae af lutter Fattige, da kunde jeg forstaae, at man vilde anvende denne Sætning imod mig, eller bebreide mig det; men jeg mener netop at kunne bruge Bølgertredsen som Beviis for min Paastand. Jeg vil henstille til de ærede Herrer, om den Bølgertred, hvorfra Formue og Intelligents var udelukket, kunde komme til noget for Staten ønskeligt Resultat. Derimod mener jeg, at ligesom der bør findes Formue og Intelligents i Armeen, saaledes maa ogsaa Formuen og Intelligentsen have samme Berettigelse i Bølgertredsen, som den Uformuende, og det er vel en fuldkommen Consequens. Den sidste ærede Taler har forklaret, hvad han har meent med Lighedsprincipet i Aaret 1848. Heller ikke Rigtigheden af denne Forklaring kan jeg indrømme. Han har meent, at

naar man forbød Stillingen, beskattede man den Uformuende ligesaa høit som den Formuende, og at kun den Uformuende, der ikke havde Capitaler, maatte erlægge dette Beløb med sin Krop. Dertil skal jeg bemærke, at den, der fyldestgjør Børnepligten med sin Person, dog bestemt giver et ligesaa stort Bidrag, som den, der giver nogle Hundrede Rigsdaler i Penge, ja at den, der vover sit Liv og sine Lemmer, endog gjør en langt større Opoffrelse end den, der af sit Overskud udkaster en Deel for at frigjøre sig. Det er bleven sagt, at, naar Børnepligten blev gjort almindelig, saa maatte man gjøre Byrden saa let som muligt, og jeg maa ogsaa indrømme, at Børnepligten bør være saa let som muligt for dem, den falder paa; men jeg kan ikke indrømme, at det er retfærdigt at lette Byrden saaledes, at man gjør den lettere for Een, naar den derved bliver besværligere for en Anden. Det er ikke nogen demokratisk Grundfætning at lette Byrden for Een, naar den derved falder tungere paa en Anden, og det troer jeg vist, man gjør, idet man letter de formuende Classer deres Pligters Udørelse, ved at tillade denne Stilling. Man har ikke villet lade det gjælde, naar det er bleven sagt, at den Deel af Armeen, der var stillet, var mindre moralsk god; men jeg troer at kunne paaberaabe mig Erfaringens Vidnesbyrd i denne Henseende, og jeg skal derfor, især da det nylig er bleven sagt, at Forsamlingen nok kan være bekendt at lære af Frankrigs Exempel, tillade mig at anføre nogle Ord, som den franske Krigsminister nylig har udtalt i den franske Nationalforsamling, idet han sagde:

„Straffecompagniernes Antal og Størrelse vore i en aldeles uforholdsmæssig Grad; man har været nødt til at danne nye Straffeværksteder, til i Afrika at danne særegne Corpser, der ere sande Lastens og Uædelighedens Skoler. Stillingsmændene udgjøre mere end tre Fjerdedele af disse Corpser; med andre Ord, de 18 til 20,000 Stillingsmænd, som hvert Aar indlemmes i Armeen bidrage mere til at fylde disse Corpser, end alle de andre 60,000 Udskrevne.“

Eschering: Jeg maa ubede mig Ordet et Dieblif. Lamoricière er vistnok en ganske udmærket Autoritet; men jeg maa gjøre opmærksom paa, at Striden om Stillingsvæsenet i Frankrig ikke er fra i Aar, men gammel, og at den Iver, som Alle, der repræsenterede Armeen, have lagt for Dagen i denne Sag, for at fremstille Stillingsvæsenet som noget yderst Skadeligt og Farligt, den skriver sig fra den Tid, da man begyndte at indrette Stillingsvæsenet paa en anden Maade. Det er sagt her, at der i Frankrig havde dannet sig Compagnier for at forsyne Hæren med Stillingsmænd; det er fuldkomment sandt. Det er ligeledes sagt fra en anden Side, at hvad der har helbredet for denne Syge, var, at Actieselskaberne gik Fallit. Det er i det Hele den bedste Cuur for Actieselskaber, at de gaae Fallit, og at de komme til at lide, som have ladet sig narre. Naar man seer, at man er gaaet ind paa en slyng Bei og at man har kastet sine Penge bort, bliver man cureret. Denne Cuur vilde man nu ikke vente paa, og der gjordes en Speculation fra en anden Side, idet man slog ind paa en anden Bei og gik ud fra, at Stilling skulde skee i selve Hæren. Jeg har sagt, at det var en Speculation; thi der var vel dem, som meente det meget godt, høitstaaende Officerer, som troede at gøre Hæren en Tjeneste dermed; men disses Mening blev brugt af Andre, som meente det mindre godt og som vilde gøre sig en Fordeel, idet de selv overtog Stillingsforretningen. De foreslog Regjeringen, at den aarlig skulde lade opgjøre Lister over de Soldater, som havde Lyst til at paatage sig at tjene istedetfor Andre; disse Soldater skulde da erholde en vis Sum, Stillingssummen, og af denne Sum skulde de, der forvaltede hele denne Forretning, have en vis passende, ikke høi Procent. Der kan ikke være noget Spørgsmaal om, at dette jo fra Hærvæsenets Side vilde være ret ønskeligt, og da man derhos vilde bringe den lovgivende Magt i Frankrig til at afsvige fra den frie Stilling og gaae over til denne Stillingsmaade, søgte man paa alle Maader at vise Stillingen i et slet Lys.

Stillingsvæsenet har i Frankrig høit en forunderlig Skjæbne; tidligere var Stillingen fri, men senere søgte man at ophæve den derved, at Stillingsmændene bleve satte i en lavere Klasse, idet de ikke havde Adgang til at forfremmes og i Restaurationens Tid ikke kunde komme ind i den kongelige Garde. Man søgte at faste en

Stygge paa dem, og dette lykkedes saa vel, at det indtil 1830 var en Skam at være stillet; men dette førte til, at Stillingsmændene bleve flettere og flettere. For at afhjælpe dette, gjorde man Stillingen atter fri, eller rettere, man bestemte, at Stillingsmændene skulde sættes paa lige Fod med de Øvrige. Paa samme Tid erholdt Armeen en Tilgang af en anden Natur, som vel een Gang havde vist sig brav nok, men hvoraf mange ikke kunde regnes til de bedre Folk i Frankrig. Revolutionen i 1830 blev gjort, som andre Revolutioner, ved gode og flette Elementer. Bundsfaldet i Paris, som var bleven sat i Bevægelse, og som havde faaet Baaben i Hænderne, blev snart de revolutionaire Mænd altfor byrdefulde, og derfor — og deri gjorde de klogt — skilte de sig af med dem. De dannedes først indenfor Paris's Grændser til militaire Corps, og man skaffede dem saamegen Disciplin, som der var fornøden, for at kunne benytte dem ogsaa udenfor Paris. Da dette var opnaaet, sendte man dem til Africa, og efterat de først engang vare der, gjorde man sig just ikke store Bestræbelser for at faae dem tilbage. Disse Folk bleve i Africa for en stor Deel som Stillingsmænd, og man gav dem al mulig Lettelse for at kunne blive der som saadanne, fordi man hellere vilde have dem i Africa, endstjendt man der just ikke var saa overmaade vel fornøiet med dem, end at have dem hjemme, hvor man vilde være mere besvaret af dem. I Africa udgjorde de et eget Corps; de bleve kaldte Zephyrerne, fordi de havde den Egenskab at komme hurtigt frem og hurtigt tilbage, og fordi de havde en, saa at sige, svævende Eksistens i det hele Krigsforingsvæsen. Det er disse Zephyrer, hvortil Lamoricière sigter, naar han har talt om Tropper i Algier, som for en stor Deel bestaae af Stillingsmænd. Der er en anden Art af Stillingsmænd i den franske Armee, som udgjør et ypperligt Element. Medens hidtil Stillingsmændene ikke vare vel ansete, har det Modsatte været Tilfældet med de Frivillige. Naar der i et Corps indtraadte en Frivillig, havde han næsten altid en lettere Afgang til at forfremmes end den Consciberede, fordi han antoges med mere Lyst at være kommen til Armeen, da han var frivillig indtraadt, og just fordi de Frivillige vare komne af indre Drift, stræbte de at komme frem. De Frivillige, hvem der ikke var formeent Afgang til de højere Classer, have, efter at det ikke længer var Skam at være Stillingsmand, grebet til at lade sig stille, fordi de fandt, at den Sum, som de herfor fik, som dem meget tilgode paa deres fremtidige Døne, og disse Stillingsmænd ere et ypperligt Element.

Jeg maa nu gjøre de Herrer opmærksom paa, at, naar man i Frankrig omtaler Stillingsmænd, slaaer man dem Alle sammen, og kommer da til det Resultat, at de ere flette, stjendt jeg er vis paa, at naar man havde sondret hine sidste Stillingsmænd fra de maadelige Subjecter, som navnlig ved Paris's Revolutioner ere komne ind i Armeen, vilde man have seet, at Stillingsmændene ikke vare saa flette. Jeg har selv personlig tjent i flere Dele af den franske Armee, saa jeg kjender den temmelig nøie, og jeg kan sige med Sikkerhed, at i Ingenieurtropperne og Artilleritropperne Stillingsmændene udgjøre en væsentlig Deel af det bedste Mandskab. Nu er det bestjendt, at disse 2 Tropparter ere de bedste Dele af den franske Armee, og jeg troer ikke, at jeg træder nogen Armee for nær, naar jeg siger, de ere de bedste i Europa. Jeg skal endnu bemærke, at der er en stor Mængde af de Stillingsmænd, som have gjort sig det til Opgave, at være Militaire; der forsvinde temmelig hurtigt af den franske Armee, og veed man, hvor de gaae hen? I Gensd'armeriet, og det tør jeg paastaae, at saa mange i denne Sag, som have opholdt sig i længere Tid i Paris, ville, uagtet Alt hvad man har havt mod Gensd'armeriet, paa Grund af det almindelige Had mod Politiet, indrømme, at hvor de træde op, træde de op som Mænd, der fortjene Agtelse. Jeg troer, at der i disse saa Dplysninger ligger forskellige Momenter til at bedømme, hvad der her er bleven fremsat i denne Sag.

Jeg skylder endnu en Dplysning angaaende den engelske Armee. Naar det er sagt, at denne Armee alene er sammensat af Frivillige, det vil sige Hvervede, gjælder det kun den Deel af Armeen, der er pligtig til at marschere ud af Landet. Men der findes desuden i England, ifølge et gammelt System, en Militshær. Cavalleriet hedder yeomen, Infanteriet sensibles. Denne Hær har faaet, jeg troer ikke at feile ved at sige i Aaret 1800 eller 1801, paa den Tid

da Frankrig bestandig truede England med et Indfald, en ny, fast Organisation, hvorved denne Militshær kom til at omfatte en Mængde Tropper. Alle disse Tropper bleve udstrevede ved en streng Conscrition, og ved Lodtrækning, som Alle vare underkastede, og som var strengere end i andre Lande, idet de Paagjældende vare forpligtede til at trække Lod i 4 paa 5te Aar. Denne Militshær gjorde hele den indre Tjeneste, medens den øvrige Armee var i alle Verdensdele, og den forsynede derhos for en stor Deel Armeen med Mandskab, dog saaledes, at det alene var Frivillige, og at Ingen blev tvungen til at træde ud af Militshæren. Men man brugte en anden Maade, hvorved hele Militshæren bragtes til at gaae ind i Hæren. Naar man nemlig fandt Tilboielighed hos en stor Deel af et Militshæregiment til at lade sig indlemme i Armeen, lagde man det hen i de kjedsommeligste Garnisoner, paa de ubehageligste Steder, og deraf fremstod en øieblikkelig Frivillighed, som bragte flere, isærdeleshed irske Regimenter, til at træde ind i Hæren.

Andræ: Den directe Maade, hvorpaa man er gaaet ind paa det, jeg tidligere har yttret, gjør det nødvendigt for mig at tilføie et Par Ord. Naar jeg har henholdt mig til Ligheds-Principet for 1789, saa har jeg ikke derved villet henholde mig til noget specielt fransk Lighedsprincip. Jeg troer nemlig, at dette Princip er verdenshistorisk. Jeg skal ikke indlade mig paa at tale for noget specielt fransk eller noget dansk Lighedsprincip, og jeg skal allermindst tale for noget dansk i Modsætning til det franske; thi jeg maa tilstaae, at jeg ikke kjender noget eiendommeligt dansk Ligheds-evangelium, og da jeg heller ikke kjender dets Apostle, veed jeg ikke, hvori de sætte Ligheden. Man har endvidere omtalt et Lighedsprincip for 1848, og henviist til Forhandlingerne i det franske Kammer, og det paa en Maade, som jeg troer, gjør det nødvendigt at fremsøre en Bemærkning. Det er sagt, at Mange have udtalt sig imod Stillingsystemet; men det, troer jeg, er en Misforstaaelse, thi man har nærmest kun udtalt sig imod den bestaaende Stillingsmaade, men ikke absolut imod al Stilling. Naar man har talt om, at mange ædle Franskmand, som Cavaignac og Lamoricière, have udtalt sig mod den, saa skal jeg bemærke, at Cavaignac kun henholder sig til Lamoricière, men ikke selv anfører Noget. Derimod sagde Lamoricière: „Jeg beder dem ikke om Stillingsens fuldstændige uimiddelbare Ophævelse. Vore Sæder taale den ikke. Jeg beder dem blot om at tiltræde Commissionens Redaction.“ Det Amendement, som der her specielt er Tale om og som gik ud paa en fuldstændig Ophævelse af Stillingen, faldt igjennem med 663 Stemmer imod 140, og den af Commissionen adopterede Tilsvining, som oprindeligt er foreslaaet af Deslongrais, gaaer ud paa, at give Grundlovens § 107, som lyder saaledes: „Alle Franskmand, med de Undtagelser, som Loven fastsætter, ere forpligtede til Tjeneste i Hæren og Nationalgarden;“ følgende Tilsvining: „Maaden og Betingelserne under hvilken enhver Statsborger kan frigjøre sig, saavel fra den personlige Militairtjeneste, som fra Nationalgarden, skulde bestemmes ved Rekrutteringsloven.“

Schack: Jeg veed vel, at Lamoricière ikke stillede noget Amendement, der gik ud paa, at Stillingen skulde falde bort; men han beklagede udtrykkeligt, at han ikke kunde stille noget Amendement i saa Henseende og angav som Grund dertil, at han iforveien vidste, at det ikke vilde gaae igjennem; men det var ikke, fordi han i og for sig misbilligede det.

Andræ: Jeg skal dog blot endnu tilføie, at Lamoricière sagde, idet han svarer sig selv paa det Spørgsmaal, hvorfor han ikke vil fuldstændigt have Stillingen: „fordi I ikke vilde det, fordi I ikke finde vore Sæder republikanske nok, og jeg anerkjender dette med Gode, at de ikke ere det.“ Naar nu Sæderne ikke ere republikanske nok i Frankrig, saa turde de maaskee ogsaa være forliden republikanske heri Landet.

Ordføreren: Da Sagen endnu er under den foreløbige Behandling og Discussionen allerede har medtaget en lang Tid, skal jeg ikke opholde mig ved hvad der er yttret for eller imod selve Stillingsystemet. Derimod skal jeg tillade mig nogle saa Bemærkninger med Hensyn til de Amendementer, der ere forbeholdte af Afskillige. Det Amendement, der er forbeholdt af min ærede Nabo (Schack) gaaer ud paa, at der istedetfor Stilling indføres et Slags Undtagelsessystem, ved hvilket en Jury, udvalgt af Rigsforsamlingen

gen, skulde have afgjørende Stemme; men jeg troer, at det gaaer ikke anderledes med dette Amendement, end med hele Oppositionen imod Stillingen, at man mere har givet efter for en smuk Følelses Indtryk, end søgt at gøre sig det klart, hvorvidt denne Følelse lod sig realisere. Selv naar det skulde være en Jury, maatte den dog gaae efter visse Hensyn, om end disse ikke vare fastsatte ved Lov; og saadanne Hensyn vilde da vel være, om vedkommende Individ's Uddannelse, efter den Levevei, han havde valgt, kunde taale den Afbrudelse heri, som Børnepligtens Udførelse medførte; men herved vilde man komme til det Resultat, at fornemmelig Rige fremfor de Fattige vilde blive fritagne. Vilde man lade de Hensyn gjælde, at de, der vare Familieforsørgere, skulde fritages, saa vilde dette træffe saavel de Rige som de Fattige, men det vilde desuden let kunne lede til ubesindige Egteskaber. Vilde man endelig tage Hensyn til, at Børnepligtens Udførelse skulde ske af dem, hvis Livsstilling ikke forrykkes, og som vare bedst skikede efter deres physiske Bestaafenhed til at udføre Børnepligten, vilde man atter komme tilbage til den fattigere Klasse og fritage de Rige. Jeg troer derfor ikke, at det er den rette Maade at løse Spørgsmaalet paa. Af en æret Deputeret fra Hjørring Amt er der reserveret det Amendement, at Stilling kun skulde indrømmes dem, der ved Lovens Emanation havde fyldt det 18de Aar, saa at der, saavidt jeg har fattet den ærede Rigsdagsmands Formening, ikke for Fremtiden skulde finde Stilling Sted, men denne kun tillades disse bestemte Individier. Men naar deres Uddannelse ikke tillader dem nogen Dpfylde af Børnepligten, saa seer jeg ikke heller, hvorledes Stilling vil kunne undgaaes for Fremtiden. Det blev vel en Lettelse for dem, der nu have fyldt det 18de Aar; men hvorledes det for Fremtiden skulde kunne undgaaes at indrømme lignende Lettelser, det seer jeg ikke ret. Der er ogsaa forbeholdt et Amendement af Rigsdagsmanden for Maribo Amts 4de District (Olesen), saavidt jeg erindrer, som ved den første Betragtning har noget meget Tiltalende. Det gaaer nemlig ud paa, at Ingen kan stille for sig, uden først selv at have gennemgaaet en Exerceerskole. Naar der nu blot er Spørgsmaal om at paalægge en saadan Forpligtelse, saa er det vistnok aldeles overflødig; thi det er udtrykkeligt udtalt paa flere Steder i Udkastet, og navnlig i § 29, at det til Forstærkningen hørende Mandskab, der ikke først har tjent i Linien, skal være pligtigt til, naar forlanges, at indfinde sig i de anordnede Exerceerskoler for at vaabeneses. Jeg maa derfor antage, at det er Talerens Mening, at det skulde gøres til udtrykkelig Betingelse, at Vedkommende først skulde have gennemgaaet en Exerceerskole, førend det tillodes ham at stille for sig; men vil man give en Bestemmelse om, at det skal erkjendes for en fast Forpligtelse for de militaire Bestyrelser at skaffe de fornødne Exerceerskoler tilveie, saa maa man ogsaa anwise de fornødne Penge dertil. Det kunde synes at være noget Ubetydeligt, og at det var nok blot at fastsætte det, saa at det Andet vilde falde af sig selv; men jeg skal bringe i Erindring, at endnu efter den tidligere Organisationsplan var det aarlige Antal af Recrutter, der udføres fra Kongeriget og Hertugdømmerne, 5000 Mand, og det var derhos fastsat, at foruden disse, skulde aarlig nogle af Friløbsmændene, omtrent 1100 Mand, gennemgaae en Exerceerskole, og derfra overgaae i Forstærkningen. Men uagtet de store Summer, der ifølge hiin Organisation aarlig er blevne anvendte til Landmilitairetaten, har det dog ikke været muligt at faae dette Antal vaabeneset eller til at gennemgaae Exerceerskolerne. Naar man derfor skulde optage dette Amendement, saa maatte det først afgjøres, om Regjeringen var istand til at modtage et saa stort Antal, som der vilde blive i de aarlige Exerceerskoler. Man kunde vel sige, at det er Vedkommendes Sag, naar han har gennemgaaet Exerceerskolen, da at skaffe en

vaabeneset Mand i sit Sted; men jeg troer dog, det vil have store practiske Vanskeligheder og gøre Stillingen saagodtsom umulig, naar man ikke gjør det til Pligt for det Offentlige ogsaa at vaabeneset de Stillede.

Den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 4de District (Algreen-Ussing), har rettet nogle Spørgsmaal til mig med Hensyn til §§ 26 og 27. Ved § 26, om hvorvidt den, som har opnaaet 18 Aars Alderen, kan begjære sig forloeds udfreven, uden Hensyn til, om han, saaledes som i § 17 er anmeldt, dertil har den fornødne legemlige Dygtighed. Der er ikke i § 26 gjort nogen udtrykkelig Henviisning til § 17; denne Paragraph er kun optaget i en Parenthes, og jeg troer derfor, at det maa tilstedes den, der har opnaaet 18 Aars Alderen, at kunne stille en Anden for sig, uden Hensyn til hans egen physiske Tjenstdygtighed. Ved § 27 har han spurgt, hvorledes man havde tænkt sig, at Numerbytning kunde finde Sted paa Sessjonen, fordi der ved Numerbytning fordres Beviis for en særdeles Oualification, med Hensyn til moralsk og sædelig Vandel, og dertil skal jeg bemærke, at fordi det er sagt, at det vil kunde finde Sted paa Sessjonerne, saa er det dog ikke sagt, at det hyppigt vil være Tilfældet; men jeg troer ogsaa, at dette Tilfælde vil kunne komme til Anvendelse, og Numerbytning finde Sted paa Sessjonen; thi, hvor det ikke er Tilfældet, at Godsbestyrelsen er forbundet med Lægsbestyrelsen, er det Øvrigheden, der er Lægsforstander, og da vil den, der skal udstede Attesten, som er Øvrigheden, ogsaa være tilstede paa Sessjonen, og dertil er udentviveligt sigtet; og desuden kan man antage, at Numerbytning kunde finde Sted paa Sessjonen, naar vedkommende Individ allerede før Sessjonen kan have tænkt paa, at han, hvis han erholdt et høiere Numer, vilde lade sig stille, og altsaa har havt tilstrækkelig Dpfordring til, isørveien at forsyne sig med de fornødne Attester, og naar der altsaa er en Mulighed for, at en Anvendelse af Bestemmelsen kan finde Sted, saa troer jeg, at man her bør lade den blive staaende. Med Hensyn til hvad der er yttret af den 18de kongevalgte Rigsdagsmand (Rüttichau) om det Mislige ved Stillingscontoirer, idet man maatte frygte for, at Flere kunde tilføies Stade ved at et saadant Contoir gif Fallit, saa gjælder dette dog kun med Hensyn til de egentlige Assuranceinstituter, med Hensyn til hvilke den Vedkommende, som vil frigjøre sig, for en længere Tid har staaet i Forbindelse; men jeg skal bemærke, at der bestaaer en Lovbestemmelse, som gjør det umuligt at oprette saadanne Instituter, med mindre Planen har været gennemgaaet af sagkyndige Folk, og har erholdt en Sanction for, at Beregningen, der er lagt til Grund, og de Forudsætninger man er gaaet ud fra, ere rigtige, og med blotte Stillingscontoirer, hvor Forholdet altsaa kun gjælder for en kort Tid, er der ikke forbunden stor Fare for Vedkommende. Af den samme ærede Rigsdagsmand er det yttret, at det var ønskeligt, at Stillingen skulde berigtiges ved Sessjonen og besørget af en dertil ansat Autoritet; men det er vistnok ønskeligt, at Stillingen er saa fri som muligt, og naar det blot kommer an paa, efter Sessjonen at berigtige Stillingen af Krigscommissairen eller den faste Sessjon, saa vil det ikke være nogen synderlig Lettelse for de Børnepligtige, at kunne berigtige Stillingen for denne Autoritet, fremfor ved vedkommende Tropeafdeling. Dertil kommer, at naar Antagelsen skeer af den faste Sessjon eller alene af Krigscommissairen, saa har Vedkommende ikke nogen Sikkerhed for, at Stillingsmanden virkelig bliver antaget senere, thi efter § 25 er Antagelsen paa Sessjonen ikke tilstrækkelig til at fritage Vedkommende for Ansvar, undtagen naar Stillingsmanden er en udtjent Militair, men Stilleren maa indestaae for ham, lige indtil han har mødt for Tropeafdelingen, og af denne er befunden tjenstdygtig.

(Fortsattes.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fem og tredivte Møde.

(Sluttet.)

Schack: Jeg har blot et Par Bemærkninger at gjøre i Anledning af hvad det ærede første kongevalgte Medlem (Andræ) for yttrede: at da Frankrig ikke var republicanst nok til at forkaste Stillingen, saa ere vi det heller ikke. Det kunde dog vel være, at vi i et enkelt Tilfælde kunde være mere republicanste, — for at beholde dette Udtryk, — end de Franste, og det nærværende Tilfælde hører maastee just herhen, navnlig da vi ikke have et saadant mægtigt Bourgeoisie, som Frankrig. Jeg skal imidlertid give ham Ret i, at fortiden hverken Frankrig eller vi ere republicanste nok, til at et Forslag om Stillingssystemets Forkastelse kan ventes at gaae igjennem. Men jeg maa bemærke, at vi her formeentlig ikke blot arbeide for det umiddelbare Resultat, der strax ventes opnaaet af et Forslag, men ogsaa for Fremtiden. Det, at nærværende Spørgsmaal nu har været paa Bane i Frankrig, og har fundet kraftig Understøttelse, vil gjøre, at det næste Gang lettere der vil gaae igjennem; og at Stillingen idag er bleven angreben her, vil ogsaa være et Bidrag til Sagens fremtidige Afgjørelse; det vil være en Draabe, som bidrager til, at Bægeret snarere vil blive fuldt.

Ulgreen-Udfing: Dersom § 26 i Udkastet kan forståes paa den Maade, som den ærede Ordfører har antaget, vil der allerede i samme indeholdes det, som jeg tilsigtede opnaaet ved mit Amendement i denne Anledning; men denne Forklaring synes mig ikke vel at kunne forenes med Udtrykkene i § 26, da den ligefrem betinger Tilladelsen til at stille for sig af, at Vedkommende begjere sig forlods udfreven og i Parenthes henvises til Udkastets § 17, hvor, som Betingelse for at kunne udskrives som 18-aarig, kræves, at man har det fornødne Maal og ellers er fuldkommen tjenstdygtig. Jeg skal derfor rette dette Spørgsmaal til den høitagtede Justitsminister, om det er tilladt Enhver, der har opnaaet 18 Aars Alderen, uden Hensyn til om han har det fornødne Maal eller iøvrigt er tjenstdygtig, at stille for sig; thi i saa Fald bortfalder mit Amendement.

Justitsministeren: Naar i § 26 er paaberaabt § 17 som en Antydning af, hvorledes det er tilladt at begjere sig forlods udfreven, troer jeg dog ikke, at derved maa være sigtet til, at den, der ønsker at stille for sig, netop skulde have de samme Egenstaber, som der efter § 17 udfordres for den, der stiller sig eller selv vil indtræde i Armeen førend han har opnaaet Udskrivningsalderen. Dette er noget ganske Andet; hertil — til selv at indtræde i Hæren — maa naturligvis udfordres, at den Paagjældende har det fornødne Maal og iøvrigt den fornødne Tjenstdygtighed; men naar Noget vil stille for sig, da gaaer denne Fordring over til en Anden; det er da den, der stilles, der skal have den fornødne Tjenstdygtighed, og jeg indseer ikke Nødvendigheden af at foreslaae Henviisningen i § 26 til § 17 saaledes, at det skulde være nødvendigt for den, der vil frigjøre sig ved Stilling, naar han er bleven 18 Aar gammel, at have de samme Egenstaber, som der udfordres af den, der, efterat være bleven 18 Aar gammel, selv vil indtræde i Armeen.

Ulgreen-Udfing: Resultatet bliver da, at Enhver, som har opnaaet 18 Aars Alderen, kan stille for sig; det var ogsaa det, jeg tidligere bemærkede, vilde være hensigtsmæssigt, da jeg ikke skønner nogen Grund til, at Tilladelsen skulde være betinget af, at Vedkommende selv er tjenstdygtig.

Orsted: Resultatet vil da vel blive, at Enhver, der er over 18 Aar, kan uden videre stille for sig, uden forlods at lade sig udskrive;

men det var godt, om dette blev sagt ogsaa af en anden Marsag. Det kan nemlig let være Tilfældet, at En, der er syg eller paa Rejse, kunde ønske at stille for sig; men, hvis han forinden skal lade sig selv udskrive, kunde det maastee synes, at han ikke kan stille for sig uden selv at møde paa Sessjonen, og Henviisningen i Paragraphen til § 17 kunde vistnok vække Tvivl i denne Henseende; det forekommer mig derfor bedst, at denne Bestemmelse, om at han forlods skal lade sig udskrive, ganske bortfalder.

Ordføreren: Det maa vist ogsaa kunne stee ved Fuldmægtig, og forudsætter ikke nødvendigvis personligt Møde af den Bærnepligtige; der staaer nemlig i Paragraphen, at han kan „begjere“ sig saaledes udfreven, og naar Sessjonen derfor havde modtaget en Begjering af en Bærnepligtig om forlods at udskrives, og at da en anden Mand maa blive stillet i hans Sted, saa antager jeg, at den strax vilde nndtage ham fra Udskrivningen og overføre den paa den Stillede.

Orsted: Jeg seer dog ikke, at det Ord „begjere“ er rettet paa, at en Anden maatte blive stillet i hans Sted; der staaer kun, at han kan begjere sig forlods udfreven.

Formanden: Da Ingen videre begjere Ordet, tør jeg vel anfæe Discussionen over §§ 25, 26 og 27 for sluttet, og da Tiden er saa langt fremrykket, er det vel rigtigst, ikke idag at gaae videre i Bærnepligtsanordningens Behandling. Jeg skal blot henlede Forsamlingens Opmærksomhed paa det Spørgsmaal, jeg igaar allerede antydede, om nærværende Forsamling maatte ville foretage Noget for at sikke den kommende Rigsforsamling et tilstrækkeligt Antal Stenogramer. For nærværende Tid udføres Protocoleringen, som bekendt, deels ved Stenogramer, deels ved Protocolførere; men det vil let sees, at, naar man skal sikke Rigsforsamlingen en tilstrækkelig og tilbørlig Protocolføring — især hvis den, saaledes som det i Grundlovsudkastet er bestemt, kommer til at bestaae af 2 Ting — vil der behøves et langt betydeligere Antal Stenogramer, end der nu havees. Der kan forøvrigt opkastes det foreløbige Spørgsmaal, om man overhovedet for Fremtiden vil, at Rigsdagstidenden skal have den Udstrækning, som den nu har; fremdeles kunde der spørges, om man til dens Forfættelse vil bruge Stenogramer eller Protocolførere, og, forsaavidt man vil have Stenogramer, hvilket stenographist System man da vil foretrække. Det er klart, at hvis man vil have Stenogramer ved de kommende Rigsdage i tilstrækkeligt Antal, er det nødvendigt itide at være betænkt paa at forberede dette. Det er intet Forslag, jeg i denne Henseende vil gjøre; jeg vil kun opkaste det Spørgsmaal, om Forsamlingen ikke maatte finde det bedst at anmode Comiteen for Forretningsordenen om at tage disse Spørgsmaal under Overveielse, og det er saaledes ikke min Mening, at denne Sag idag videre skulde discuteres, da der ikke foreligger noget Forslag, og et heller de nødvendige Data herfor ere tilstede. Jeg veed ikke, om Noget har Noget imod, at det overdrages den nævnte Comitee at tage Sagen under Overveielse og derefter nærmere at fremkomme med Forslag. Jeg skal endnu blot bemærke, at der allerede fra Regjeringens Side tidligere er bleven gjort Skridt i denne Retning, ved at lade nogle unge Mænd rejse i Udlandet for at skaffe sig den fornødne Kundskab i Stenographien, og jeg er vis paa, at Regjeringen ogsaa fremtidig vil varetage, hvad der i denne Henseende kunde ønskes gjort fra dens Side.

Da Formanden derefter satte det Spørgsmaal under Afstemning, om den nævnte Sag skulde henvises til Regulativcomiteen, blev det eenstemmigen med 77 Stemmer besvaret bekræftende.

Formanden: Jeg antager, at det vil være fuldkommen i Samklang med Forsamlingens Billie, at jeg paa Aarets 1ste Dag bringer H. Majestæt Kongen dens oprigtige Lykønskyning.

Dagsordenen for næste Møde, Onsdagen den 3die Januar Kl. 11, vil blive: Fortsættelse af Børnepligtssagens foreløbige Behandling.

Mødet hævet.

Sex og tredivte Møde.

Onsdagen den 3die Januar 1849.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal anmelde:

- 1) Udkast til en Lovbestemmelse, angaaende en midlertidig Indskrænkning i Afdgangen til at erholde Styrmandspatent og i den fritagelse for Udfriktion, som i visse Tilfælde tilkommer de med Styrmandspatent forsynede Søfarende.
- 2) En Adresse, indbragt af Rigsdagsmanden for Standerborg Amts 1ste District (Ræder) fra 188 Indvaanere i Horsens, om at Kjøbstædernes Lary maatte af al Kraft blive varetaget ved Valglovens Behandling.
- 3) 2de Adresser, indbragte af Rigsdagsmanden for Sorø Amts 6te District (Boisen), fra 122 Beboere af Taarnborg og 119 Beboere af Boeslunde Sogn, om at Børnepligten maatte blive lige for alle Stænder.

Vi gaae derefter over til den fortsatte foreløbige Behandling af Børnepligtssagen.

Ordføreren: Udkastets §§ 28, 29 og 30 lyde saaledes:

§ 28.

Bed Forstærkningen bliver at ansætte:

- a) De, som have udjænt ved den staaende Hær.
Herfra undtages imidlertid det Mandskab, som i Genhold til § 18 frivillig har ladet sig ansætte i Underofficersklassen eller som Menig og har gjort 8 Aars stadig Tjeneste.
I Krigstid kan dog Ingen forlange Afsted fra den staaende Hær, blot fordi han har tjent ved samme i den foreskrevne Tid; men den vil kunne blive ham meddeelt, forsaavidt Forholdene tillade, at hans Afgang strax erstattes.
- b) De, som ved Lodtrækningen have trukket de høiere Numere og ikke i Løbet af Aaret ere blevne indkaldte til Tjeneste (§ 22).
- c) De, som have stillet for sig til den staaende Hær.
- d) Udlændinge, som her nedsatte sig og ere i en Alder af 24 Aar til 38 Aar.

§ 29.

Det til Forstærkningen henhørende Mandskab, der ikke først har tjent i Linien, skal være pligtigt til, naar forlanges, at indfinde sig i de anordnede Exerceerskoler for at vaabenøves. Dette Mandskab har i Fredstid ordentligviis ingen Tjeneste at forrette, hvorimod det har at møde ved de anordnede Mynstringer; men i Krigstid anvendes det, forsaavidt fornødent gjøres, i Overensstemmelse med Armees-Organisationen, deels til Armeens Forstærkning i Felten, deels til at forsyne Fæstningerne med de fornødne Garnisoner.

§ 30.

Naar Forstærkningen i Krigstid eller andre overordentlige Tilfælde skal indkaldes under Vaaben, bliver i Reglen den yngre Aldersklasse at indkalde fremfor den ældre.

Ordføreren: Udvalget har ikkun til § 29 gjort følgende Bemærkninger:

Da det kan have Betænkelighed, at give specielle Bestemmelser om Forstærkningens Anvendelse i Krigstid, formenes det rigtigst at lade Paragraphens Slutning fra Ordet „forsaavidt“ udgaae og at tilføie „saaledes som Omstændighederne kræve“.

Med Hensyn til de foreliggende Paragrapher skal jeg bemærke, at § 28 i det Væsentlige er overensstemmende med den bestaaende

Armees-Organisation; kun følger af § 28 den Forandring, som allerede under Discussionen om de foregaaende Paragrapher er betort, at den Frihed, der er bleven tilstaaet de Børnepligtige, som ere blevne udfrevne til Tjeneste i Garden, for at overgaae til Forstærkningen, maa, da den ikke her er gjentaget, ansees at ophøre; Litra A omfatter nemlig ogsaa dem, der have tjent ved Garden. Denne Frihed har Udvalget imidlertid ikke antaget at ville ophøre for dem, som allerede ere udfrevne til Garden, thi det er ikke noget Privilegium, paa Grund af hvilket de ere blevne fritagne for at indtræde i Forstærkningen, men det er kun som et Bederlag for den længere Garnisonstjeneste, som de have at udføre, og derfor maa det og komme dem til Gode, der for Dieblirket præstere den længere Tjeneste. Det kunde deraf synes at være en nødvendig Consequens, at Friheden ogsaa for Fremtiden maatte bestaae for dem, som ydede den længere Garnisonstjeneste; men man har dog ikke anseet det nødvendigt at gjøre nogen Tilføining derom, thi man har forudsat, og med Grund kunnet forudsætte, at der snart vilde blive truffet en Forandring med Hensyn til den længere Garnisonstjeneste ved Garden, hvad enten det maatte skee paa den Maade, at Garnisonstjenesten blev indskrænket, eller at der paa anden Maade blev ydet Garderne et Bederlag for denne Tjeneste. Man har troet, at Byrden snart burde afhjælpes paa en saadan Maade, thi med det Bederlag, som nu ydes derfor, nemlig at blive fri for Tjeneste i Forstærkningen, er det ikke stort bevendt; thi naar de engang ere vaabenøvede, er det kun en ganske kort Tids Mønstring, der for Forstærkningen kan blive Spørgsmaal om i Fredstid, foruden Tjenesten i Krigstid, som henhørende til de sjældnere Tilfælde. Med Hensyn til Slutningen af § 29 har Udvalget gjort en Forandring, fordi man ikke har anseet det ønskeligt at gaae ind paa en nærmere Betegnelse af den Tjeneste, hvortil Forstærkningen skulde anvendes i Krigstid; thi Hovedviemedet maatte være, at den skal tjene paa den Maade, som efter Krigsbestyrelsens Skjøn ansees at være den meest hensigtsmæssige. Man har saameget mere troet at burde foreslaae denne Forandring, som det vil være i Grindring, at en saadan speciel Angivelse af de Børnepligtiges Tjenesteforhold har i vor Krigshistorie, navnlig i Aaret 1807 med Hensyn til Landeværnet, frembragt meget vanskelige Tilfælde. Forøvrigt maa jeg bemærke, hvad jeg ogsaa har tilladt mig tidligere, ved Discussionen af det foregaaende Ufsnit §§ 25—27, at bemærke, at det her i § 29 er utalt som en Forpligtelse for Enhver, der gaaer over til Forstærkningen uden at have tjent i Linien, at lade sig øve i Vaaben; men forsaavidt det Amendement, der blev bebudet med Hensyn til § 25, gaaer ud paa, at denne Forpligtelse skulde bringes til virkelig factisk Udvøvelse, maa det dog beroe paa den Erklæring, som afgives fra den militaire Bestyrelse om, hvorvidt de tilstedeværende Midler ere tilstrækkelige til at gennemføre en saadan Vaabenøvelse for alle dem, som gaae over til Forstærkningen.

Lüttichau: Det er i § 28 bestemt, at de, som stille for sig, skulle strax overgaae til Forstærkningen; i den paafølgende Paragraph er det bestemt, hvorledes Forstærkningsmandskabet skal anvendes, og i § 30, at det i Krigstid eller andre overordentlige Tilfælde skal indkaldes efter Aldersklasser; men det er ikke i § 28 bestemt, til hvilken Aldersklasse de Paagjældende skulle henhøre. Der overgaaer hvert Aar fra Linien og Reserven til Forstærkningen et vist Antal Mandskab, og det var dog rimeligt, at Enhver, der stiller en Anden for sig, blev henregnet til den Aldersklasse, som overgaaer til Forstærkningen det Aar, da han stiller for sig; men det forekommer mig nødvendigt, at der gives en Bestemmelse om, at den, der har stillet for sig, bliver indkaldt med den Aldersklasse, hvortil han saaledes henhører. Jeg finder mig foranlediget til at gjøre denne Bemærkning, fordi Frispillerne i afvigte Aar ere blevne indkaldte forlods fremfor de Andre i Forstærkningen, hvortil Frispillerne ogsaa henhøre, ligesom de vel og maatte henhøre til en vis Aldersklasse i Forstærkningen; og dog bleve de forlods udfrevne. Jeg anmærker ikke dette, fordi jeg troer, at denne Foranstaltning ikke meget godt kan forsvares; jeg taler heller ikke for dem, som stille for sig, fordi jeg paa nogen Maade vil, at de skulle blive favoriserede; men det forekommer mig nødvendigt, at Enhver veed, hvad Pligter der paaligge ham, for at Ingen skal gaae hen og give en betydelig Stillingssum ud for at blive fri for

Tjenesten, og desuagtet være den første, der bliver indkaldt, naar Krig kommer paa. Jeg vil altsaa henstille til det ærede Udvalg, om det vil tage dette Spørgsmaal under Overveielse, saafremt det ikke allerede skulde være fæet, at der i § 28 bliver optaget en Bestemmelse om, at de, der stille for sig, henhøre til en bestemt Aldersclasse og formeentlig til den, som er overgaaet til Forstærkningen det samme Aar, som den Paa-gjældende har stillet for sig. Det maa dernæst tages i Betragtning, at den, som stiller for sig, staaer 16 Aar i Forstærkningen. Det er rimeligt, at naar han først ved sin Indtrædelse i Forstærkningen er bleven henregnet til en vis Aldersclasse, saa følger han med denne Aldersclasse, saalænge den er i Forstærkningen; men efter 8 Aars Forløb forlader denne Aldersclasse Forstærkningen, og der kan da blive Spørgsmaal om, hvortil de, der have stillet for sig, nu skulle henregnes. Jeg mener, at det ligger ganske nær at give den Bestemmelse, at de i de følgende 8 Aar altid skulle henregnes til den ældste og sidste Aldersclasse; men det forekommer mig, at der maa være en Bestemmelse herom. Angaaende § 29 har jeg kun en Redactionsbemærkning at gøre. Jeg forudsætter, at denne Paragraph angaaer den hele Forstærkning og dens Anvendelse; men saaledes som Paragraphen er affattet, forekommer det mig, at den kun angaaer dem, der ikke ere vaabenvæde; der staaer nemlig: „Det til Forstærkningen henhørende Mandskab, der ikke først har tjent i Linien, skal være pligtigt til, naar forlanges, at indfinde sig i de anordnede Exerceersteder for at vaabenvæde. Dette Mandskab o. s. v.“ „Dette Mandskab“ gaaer altsaa alene paa det Mandskab af Forstærkningen, som ikke er vaabenvædet; men det forekommer mig, at deri ligefrem ligger en anden Mening, end den, som er tilsigtet, og jeg troer, at det let kunde forandres, ved at lade Paragraphen begynde med: at Mandskabet af Forstærkningen i Fredstid ordentligviis ingen Tjeneste har, men derimod i Krigstid o. s. v., og da at lade Bemærkningen om de Ikke-Vaabenvæde komme tilsidst.

Orsted: Der er en mærkelig Forskjel paa den Maade, hvorpaa Forpligtelsen til at tjene i Forstærkningen er bestemt i de her omhandlede Paragrapher, og den Maade, hvorpaa den øvrige og besværligere Tjeneste er bestemt i § 19. Hvad Tjenesten deels ved Linien og deels ved Reservén angaaer, da ere dens Grændser aldeles ikke bestemte i § 19; man seer ikke, hvorlænge de skulle tjene ved disse Afdelinger, ikke hvorlænge de skulle tjene ved dem, førend de gaae over til Forstærkningen. Det har hidtil været tydeligt bestemt i Anordningerne, men her bestemmes kun, at de skulle forrette Tjeneste i Overensstemmelse med Organisationén; men deels er denne Armeorganisation, som jeg flere Gange har gjentaget, ikke nogen Lov, deels er dens Indhold, forsaavidt det vedkommer Tjenestetiden og Tjenestemaaden, udtrykkelig gjentaget, og det er fundet aldeles nødvendigt at gjentage det i Placaten af 27 Juni 1842, der ikke er paaberaabt i Udkastet, deels endelig er det tvivlsomt, om der ved Armeorganisationen skal forstaaes den givne Armeorganisation, den, som er udarbejdet og sanctioneret i 1842, eller om derved forstaaes den Organisation, som man efterhaanden ad den administrative Vej vil give Armeen. Der mangler altsaa Bestemmelser angaaende Tjenestetidens Grændser med Hensyn til den faste Tjeneste; hvad derimod Forstærkningen angaaer, indeholder § 28 vel ikke saa udførlige Regler for den, som forhen havde, især findes der Intet om Forskjellen mellem Fastmandsclassen og Reservén, men imidlertid er dog her givet adskillige Regler angaaende Forstærkningstjenesten. Det synes ikke at være ganske consequent, at man saa løst behandler den mere betydelige Deel af Tjenesten, og paa en mere udførlig Maade Tjenesten ved Forstærkningen, som er af mindre Betydning, og det saameget mere, som den selvsamme Regel, der er givet i § 19 angaaende Tjenesten i det Hele omfatter ogsaa Forstærkningen. Det synes imidlertid, at de Regler, der ere givne i § 28, ere skrevne for paa en indirecte Maade at gøre Forandring i Armeorganisationen; men foruden at det forekommer mig, at saadanne Forandringer skulle fæe paa directe og klart fremspringende Maade, troer jeg, at Forandringen slet ikke er fæet i den Retning, hvori den burde fæe. Efter Armeorganisationen af 1842 gives der visse Udførelse, der gjorde længere Tjeneste ved visse Corps'er, og derefter vare frie for Tjenesten ved Forstærkningen; man har nu ved denne Paragraph stiftende betaget

dem denne Fritagelse for at tjene i Forstærkningen, fordi det var ubilligt, at de for denne ubetydelige Fordeels Skyld skulde have den længere Tjeneste ved den staaende Hær; men denne længere Tjeneste er aldeles ikke eftergivet ved Anordningen, og altsaa beholde de Byrden uden at faae den Lettelse, som man anseer for at være for lille. Det er vel anført af den ærede Ordfører, at man er betænkt paa, at denne Bestemmelse ikke skulde have tilbagevirkende Kraft, saa at de, som have forrettet den længere Tjeneste ved de Corps'er, hvor der udføres en saadan, ikke skulde fortabe deres Fritagelse; men det er ikke sagt, at de skulle forrette deres Tjeneste efter Armeorganisationen, saaledes som den vil blive, og altsaa ville de vedblive at tjene i den ved Anordningen af 1842 foreskrevne Tid; men for denne, som man finder, ubillige Byrde, faae de ikke engang det Vederlag, som de hidtil have haft, og som man synes er for ringe. Desuden forekommer det mig, at det burde udtrykkelig tilkjendegives med Hensyn til Fremtiden, at de ikke skulle være saadan større Byrde underkastede; thi saaledes som Udkastet lyder, vil der blot kunne fæe en Lempning af de militaire Autoriteter; men det synes dog, at en Anordning, der paalægger en saa byrdefuld Pligt som almindelig Barnepligt, ogsaa maatte bestemme Grændsen for den ved saa almindelige Regler, som Forholdenes Natur tillader, og som hidtil bestandig have fundet Sted.

Endnu skal jeg gøre en Bemærkning med Hensyn til § 28 Lit. d. Efter denne skulle Udlandinge, som her nedsatte sig og ere i en Alder af 24 til 38 Aar, gaae over til Forstærkningen. Det forekommer mig, at det i sig selv ikke er passende, at en Udlanding, der kommer hertil i den modne Alder af 30 Aar eller derover, skal gaae over til Forstærkningen i hvilket Tilfælde han ogsaa maatte være underkastet Vaabenvævelse paa samme Maade som de, der gaae over til Forstærkningen uden først at have været i Linien; men jeg maa derhos bemærke, at Udtrykket „Udlanding“, i Henhold til, hvad der ved en anden Leilighed er bemærket, ikke ganske svarer til Hensigten; thi hvad der gælder om dem, som ere fødte udenfor Landet, maa ogsaa gælde for dem, som ere fødte paa saadanne Steder i Kongens Land, hvor de ikke ere underkastede Barnepligt, navnlig for dem, der ere fødte paa Island, Færøerne og i Colonierne. Disse kunne ikke kaldes Udlandinge, men efter § 2 i Udkastet behandles de med Hensyn til den militaire Tjeneste lige med Udlandinge. Jeg vil ikke her nævne dem, som ere fødte i Hertugdømmene; thi naar Forholdene der ere blevne ordnede, og der maatte være truffet Bestemmelser om, at de have at udføre deres Militærtjeneste hjemme, kan der ikke blive Tale om, at de skulle komme i et andet militært Forhold, end det, de stode i for. Udtrykket „nedsatte sig“, som findes sammesteds, synes heller ikke meget betegnende; det vil her congruere med „fast Hjem“ i § 1, men man kan ikke sige om Gaandvætsvænde og om dem, som antage een- eller anden Tjeneste, at de have „nedsat sig“ eller have taget „fast Hjem“. Der er et andet Tilfælde tilbage, nemlig at en Udlanding kommer her til Landet med sine Børn i en ganske ung Alder; disse Børn opvære her og komme til den Alder, at de kunne gøre Tjeneste; de maae da altsaa være forpligtede til at gøre Tjeneste, deels ved den staaende Hær og deels ved Forstærkningen. Ved § 29 er der gjort en Redactionsbemærkning af en æret Rigsdagsmand med Hensyn til Udtrykket, „Dette Mandskab“, hvormed 2det Membrum begynder; denne Bemærkning er vistnok fuldkommen begrundet, og, jeg skal kun bemærke, at, naar det i samme Membrum hedder: „har i Fredstid ordentligviis ingen Tjeneste at forrette“, kunde det være ønskeligt, om man havde valgt et mere bestemt Udtryk. Ligeledes skal jeg bemærke, at naar det fremdeles hedder „møde ved de anordnede Mønstringer“, maa det erindres, at efter Forordningen af 10de Mai 1843 § 16 saavel som tildeels efter de ældre Tjenesteanordninger, er det blot det faste Mandskab, som skulde forrette Mønstringer, ikke det ældre Mandskab, og kun hvert 3die Aar. Hvorvidt det ligger i Udtrykket „anordnede“, at der skal forholdes efter denne Anordning, ved jeg ikke, det kan vistnok være et Spørgsmaal, om man ved „anordnede“ tænker sig de Mønstringer, som hidtil have været anordnede, eller de, som fra den militaire Administrations Side muligen senere maatte anordnes. Hvad § 30 angaaer, saa indeholder den, at i Krigstid eller andre overordentlige Tilfælde

bliver den yngre Aldersclasse at indkalde fremfor den ældre; men ifølge de hidtil gjældende Regler efter Forordningen af 15de Februar 1808 og Placaten af 1813 er det ikke alene Alderen, som kommer i Betragtning, men ogsaa de huuslige Forhold, om Vedkommende har Huus eller Gaard, om han er Gammelmands Son o. dl. Ere nu end ikke disse Betegnelser ganske passende eller tilstrækkelige for de Forhold, i hvilke Børnepligten nu bliver gjort gjældende, og gaaer det end ikke an at udvide saadanne Hensyn, synes det dog, at huuslige Forhold eller borgerlig Stilling ligesaavel i dem burde komme i Betragtning. Dette var ogsaa antydet i de forhen forelagte Udkast, navnlig i § 50 i det Udkast, der blev forelagt i 1846. Det synes, at, om man end ikke i denne Henseende kan komme til bestemte Regler, som man vanskeligen kan, maatte man dog ialtfald kunne benytte de Udtryk, som vare brugte i hine Anordninger saaledes, at man kunde sige, at de Bestemmelser skulle iagttages, der indeholdes i de forhen anførte Anordninger med Tilføielse af, at de huuslige og borgerlige Forhold ogsaa skulle komme i Betragtning med Hensyn til de Personer, hvem Børnepligten ikke forhen var paalagt. Det er ogsaa en Regel i de hidtil gjældende Anordninger, som er gjentaget i Udkastet af 1846, at de Baabenøvede skulle indkalde fremfor de Ikke-Baabenøvede; men denne Regel findes ikke i nærværende Udkast, der kun siger, at de yngre Aldersclasser skulle indkalde fremfor de ældre. Det i Paragraphen brugte Udtryk „i Regelen“ viser jo rigtignok, at det tilstedes Vedkommende ogsaa at tage saadanne Hensyn, som hidtil vare foreskrevne i Overensstemmelse med Forholdets Natur; men det forekommer mig dog, at det var mere i sin Orden, at dette var antydet paa en i alt Fald mere bestemt Maade, end her er skeet.

P. D. Bruun: Jeg tillader mig at rette det Spørgsmaal til den høitærede Justitsminister, om ikke § 29 tilkjendegiver den Mening, at de Individier, der ere overgaaede til Forstærkningen, ikke kunne udskrives til den staaende Hær i Fredstid. Der staaer vel, at det til Forstærkningen hørende Mandskab har i Fredstid ordentligviis ingen Tjeneste at forrette, hvilket vel kunde forudsætte, at Forstærkningsmandskabet dog havde nogen Tjeneste at udføre; men jeg har ikke kunnet forstaae denne saaledes negativt udtrykte Sætning paa anden Maade, end at det ifkun skulde være i enkelte særegne og undtagelsesviis indtrædende Tilfælde, at Forstærkningsmandskabet kunde komme til at gøre Tjeneste, men ikke at Forstærkningsmandskabet kunde udskrives til den staaende Hær i Fredstider. Jeg tillader mig at gøre denne Forespørgsel, for siden dertil at knytte en Bemærkning, efter som Svaret udtræver.

Justitsministeren: Ja det er vistnok, at efter Udtrykkene i § 29 skønner jeg ikke, at Mandskabet i Fredstid kan udskrives til Tjeneste videre end til de ved Armeorganisationen befalede Monstringer, undtagen forsaavidt ganske overordentlige Omstændigheder maatte indtræffe. Jeg vil sætte det Tilfælde, at en Krig stod saa nær for, at man med Sikkerhed kunde forudsætte, at den vilde udbryde, saa at Mandskabet forud maatte forberedes paa at forrette den Tjeneste, som Krigen maatte udfordre; jeg antager da, at heri vilde indbefattes Hjemmel til strax at indkalde det ikke vaabenøvede Mandskab af Forstærkningen for at indøves, og til at forrette den Tjeneste, som Omstændighederne maatte gøre fornøden; men dette hører til de saa undtagelsesviis Omstændigheder, at man vel kan ansee det som en fast Regel efter Udtrykkene i § 29, at Mandskabet i Forstærkningen ikke vil kunne indkalde til nogen Tjeneste under sædvanlige Omstændigheder.

P. D. Bruun: Med Hensyn til det af den høitærede Justitsminister givne Svar, ifølge hvilket Forstærkningsmandskabet ikke efter § 29 kan udskrives til den staaende Hær, hvorved jeg mener: udskrives til at udtjene den Tid i den staaende Hær, som det udskrevne Mandskab har at tjene efter de forskjellige Aldersclasser, mener jeg, at der er en Uoverensstemmelse mellem den 28de og 29de Paragraph. Jeg troer nemlig, at den 29de Paragraph, sammenholdt med § 22, ligefrem medfører, at de Individier, der henhøre til Forstærkningen, kunne udskrives til den staaende Hær. Det hedder nemlig i § 28

litra b, at de, som ved Lodtrækningen have trukket de høiere Numere og ikke i Lobet af Aaret ere blevne indkaldte til Tjeneste, blive at ansætte ved Forstærkningen; men nu viser § 22, at til den staaende Hær kan ikke blot, om det gjøres fornødent, i det løbende Aar udskrives den, der har trukket det høiere Numer, men ogsaa det Mandskab, som gjøres fornødent, indtil det 24de Aar. Det hedder nemlig i § 22: „De, der ei saaledes i Lobet af Aaret ere anvendte, ansættes paa næste Session i Forstærkningen, men kunne dog, indtil de have fyldt det 24de Aar, undertastes Udskrivning til den staaende Hær, saafremt det 22-aarige Mandskab ikke maatte være tilstrækkeligt til den bestemte Udskrivning.“ Naar nu § 28 bestemmer, at de, der ikke i Lobet af Aaret ere blevne indkaldte til Tjeneste, skulle overgaae til Forstærkningen, saa er det dog vist, at ogsaa de, der efter § 22 indtil det 24de Aar kunne udskrives til den staaende Hær, overgaae til Forstærkningen, og jeg mener derfor, at det er nødvendigt, at der i denne Henseende skeer nogen Rettelse i § 29, og jeg skal desaarjag henvende mig til Udvalget og den ærede Ordfører for Comiteen, om den ikke vilde tage dette Punkt under nærmere Overveielse. Jeg troer nemlig, at efter den Erklæring, som nu er givet af den høitagede Justitsminister, maae de Personer, som efter §§ 22 og 28 overgaae til Forstærkningen, kunne forlange, ikke at blive udskrevne til den staaende Hær, naar de ere overgaaede til Forstærkningen; men efter § 22 kan Sessionen indtil deres 24de Aar forlange, at de skulle udskrives til den staaende Hær, og der er altsaa en Uoverensstemmelse mellem disse 2 Paragrapher, som jeg finder det aldeles nødvendigt, bliver rettet.

Bregendahl: Jeg skal i den Anledning tillade mig at bemærke, at Udvalget har discuteret dette Punkt, men har ikke fundet det nødvendigt at søge denne Uoverensstemmelse hævet. Den Maade, hvorpaa man først havde tænkt at søge den hævet, var ved i § 22 at lade den Bestemmelse falde bort, at det Mandskab, som fik et høiere Numer, skulde blive staaende 2 Aar som Reserve eller og forandre den til, at det kun skulde blive staaende 1 Aar; men det fandtes dog, at der kunde være nogen Betænkelse ved at foreslaae en saadan Forandring, og man antog, at det ikke var af synderlig practisk Betydning, enten det stod 2 Aar eller 1 Aar til Reserve. Det forekommer mig dog, at der ikke er nogen saadan Uoverensstemmelse mellem Paragrapherne 22 og 29, thi § 29 siger, at det er „ordentligviis,“ at Forstærkningsmandskabet ingen Tjeneste forretter i Fredstid. Naar man forudsætter, at En har trukket et høiere Numer, og ikke er bleven indkaldt i det 23de Aar, og han saaledes overgaaer til Forstærkningen, men indkalde mellem det 23de og 24de Aar — thi har han opnaaet det 24de Aar, kan han ikke indkalde — tjener han i 8 Aar i den staaende Hær til det 31te Aar; de øvrige 7 Aar staaer han i Forstærkningen, og saaledes har han tjent sine fulde 16 Aar. Naar det er sagt i § 22, at den, der har trukket et høiere Numer, gaaer over til Forstærkningen, men kan indtil sit 24de Aar udskrives, seer jeg ikke, at der er en saa stor Uoverensstemmelse med § 29, som siger, at i Fredstid gjør Forstærkningsmandskabet ordentligviis ikke nogen Tjeneste; thi der underforstaaes derved den Indstrækning, som § 22 indeholder.

P. D. Bruun: Det var just med Hensyn til Meningen af § 29, at jeg tillod mig at rette hiin Forespørgsel til den høitagede Justitsminister, og det Svar, som blev givet derpaa, gav Anledning til, at jeg fandt en Uoverensstemmelse mellem de nævnte Paragrapher. Er denne Uoverensstemmelse hævet ved, at § 29 kun i Regelen fritager Forstærkningsmandskabet for Tjeneste i Fredstid, saa ønskede jeg dette tydeligt angivet i denne Paragraph, men efter den høitærede Ministers Svar kan jeg ikke ansee denne Uoverensstemmelse for rettet i § 29. Efter Litra C i § 28 er det dog vist, at Vedkommende, der er over 23 Aar, er overgaaet til Forstærkningen; men naar han da kan komme til at tjene 8 Aar i Linien derefter, som den ærede Ordfører bemærkede, er dette vanskeligt at forene med, at han i Fredstid ikke har nogen Tjeneste at gøre.

(Fortsættelse.)

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ser og tredivte Møde.

(Fortsat.)

Justitsministeren: Jeg maa tillade mig at bemærke, at da den ærede Rigsdagsmand, som nu taler, rettede hiint Spørgsmaal til mig, antog jeg, at han havde taget Hensyn til Forstærkningsmandskabet i det Hele, og jeg kan da ikke finde, at der er en særdeles Modstrid mellem § 29 og 22 derved, at der i § 22 er forbeholdt en speciel Undtagelse netop med Hensyn til en vis Deel af Forstærkningsmandskabet, som bliver pligtigt at underkastes Udfrivning, skjøndt Forstærkningsmandskabet efter § 29 overhovedet i Fredstid maa ansees fritaget for Udfrivning til den staaende Hær. Jeg maa tillade mig denne Bemærkning, fordi mit Svar, naar Spørgsmaalet kun havde Hensyn til den enkelte Deel af Forstærkningsmandskabet, som omtales i § 22, ikke vil kunne passe til den Mening, som den ærede Rigsdagsmand deri har lagt.

P. D. Bruun: Ja saa maa jeg ansee det meget ønskeligt, at det i § 28 Litra b eller i § 29 antydes, at de omhandlede Personer endog til det 24de Aar efter § 22 kunne blive udfrevne til den staaende Hær.

Bregendahl: Jeg vil blot tillade mig at gøre opmærksom paa, at saaledes som i den tidligere Lovgivning har fundet Sted, er ogsaa i Udfastet skjælet mellem „at blive overført til Forstærkningen“ og „at blive endelig overført til Forstærkningen“. Det er at blive overført til Forstærkningen med visse Forpligtelser til at komme i Tjeneste, og et Andet er at blive saaledes overført til Forstærkningen, at man for bestandig forbliver der. Da § 28 gaaer ud paa at bestemme, hvem af de Børnepligtige der skal træde ind i Forstærkningen, er det i Conseqventis med § 22, at det er dem, som have trukket de høiere Numere; thi § 22 siger jo, at de, som have trukket høiere Numere, skulle gaae over til Forstærkningen, skjøndt de ikke blive endelig overførte; men det følger af Udtrykkene i § 29, at de ordentligviis ikke have nogen Tjeneste at forrette, hvilket maa forstaaes i Overensstemmelse med den Modification, som findes i § 22. Som et Exempel paa, at ogsaa i denne Anordning tales om dem, som ere „endelig overførte til Forstærkningen“, skal jeg tillade mig at henvise til § 25, hvor det i 2den Passus hedder „Den, som vil lade sig stille for en Anden, maa selv være frigjort for Tjeneste ved den staaende Hær og endelig overført til Forstærkningen“; dette Udtryk „endelig overført“ har Udvalget forstaaet saaledes, som ogsaa tydelig forudsættes, at Vedkommende ere indtraadte saaledes i Forstærkningen, at de ikke længer kunne indkaldes til at completere Recrutmandskabet.

P. D. Bruun: § 28 siger, at de, som ved Lodtrækningen have trukket et høiere Numer, og ikke i Løbet af Aaret ere blevne indkaldte til Tjeneste, blive at ansætte ved Forstærkningen, og § 22, at de, der paa Grund af udtrukket høiere Numer ikke strax udtages til Soldat, og heller ikke i Løbet af Aaret ere blevne anvendte til Dækning af opstaaede Vacancer, ansættes paa næste Session ved Forstærkningen. Jeg kan ikke indsee, at der er nogen Forskiel paa Betegnelsesmaaden i disse 2 Artikler.

Formanden: Dersom ikke flere ville yttre sig, kunne vi gaae over til næste Afsnit, som vil komme til at omfatte §§ 31, 32 og 33.

Bregendahl: Disse Paragrapher lyde saaledes:
§ 31.

I Almindelighed skal al Tjeneste ved Armeen for det udfrevne Mandskab ophøre med det 38te Aar, saa at de, der have opnaaet denne Alder, udslettes af Rullen og erholde Afstedspas.

Heraf undtages dog de, der ved selv at bevirke Udsættelse med Udfrivningen (§ 16) have foranlediget, at de ei til deres 38te Aar have udtjent den Tid af 16 Aar, hvori Enhver, hvem Børnepligten paahviler, i Reglen er pligtig at tjene i den staaende Hær og Forstærkningen tilsammen.

Fremdeles skal og den, som en Tid lang svigagtig har unddraget sig Børnepligten, udtjene sin fulde Tjenestetid saavel i den staaende Hær, som i Forstærkningen.

§ 32.

De Børnepligtige, som enten formedelt Mangel af det anordnede Soldatermaal eller paa Grund af nogen mindre betydelig Svagheit eller Legemsfeil ei ansees skikede til at tjene i Linien eller Forstærkningen, men paa den anden Side ei heller kunne erklæres for aldeles utjenstedygtige, blive som hidtil at hense til en særegen Klasse, hvoraf i Tilfælde af Krig det Mandskab bliver at udfribe, som da maatte behøves ved Armeen til de der foresaldende Forretninger, saasom til at tjene som Trainkudse eller at ansættes ved Depoter, Lazarether eller hvilket som helst andet militairt Brug, hvortil de maatte findes skikede.

I Reglen blive de yngre at udtage fremfor de ældre.

Iøvrigt skal det være de Børnepligtige, som ere udfrevne til nogen Tjeneste af det ovennævnte Slags, tilladt at stille en anden til samme Klasse hørende ældre Børnepligtig, som ikke selv er udfreven og af Sessionen dertil findes duelig.

I denne Klasse bliver Mandskabet staaende indtil det 38te Aar, hvorefter det udslettes af Rullen og erholder Fripas.

§ 33.

Ihvorel Forpligtelsen til at tjene i Armeen i Reglen ophører med 38 Aars Alderen, vil dog Enhver, endog efterat han har opnaaet denne Alder, være pligtig til, naar Fædrelandet udsættes for fjendtiligt Overfald, da, paa Opfordring af Os, eller af dem, som af Os dertil ere bemyndigede, at gribe til Vaaben, for, saavidt han formaaer, at medvirke til at afværge saadant Overfald, i hvilken Henseende det vil have sit Forblivende ved den allerhøieste Forordning af 3die Juni 1801.

Udvalget har i Anledning af disse Paragrapher kun med Hensyn til § 31 gjort en Bemærkning, som lyder saaledes:

Da det er Reglen, at Enhver skal tjene 16 Aar i Armeen, og det kun er, forsaavidt Vedkommende er behandlet til Udfrivning med det 22de Aar, at Forpligtelsen til militair Tjeneste ophører med det 38te Aar, og det derhos formeentlig bør antages, at de, der efter § 15 først udfriives med det 23de eller 24de Aar, bør meddeles Afsted med det 38te Aar, foreslaaes: at de to første Passus af denne Paragraph omredigeres saaledes:

I Almindelighed er det udfrevne Mandskabs Tjenestepligt indskrænket til 16 Aar, saa at Enhver, der med 22 Aars Alderen er behandlet til Udfrivning, med det 38te Aar udslettes af Rullen og meddeles Afstedspas; men de, der med en tidligere eller senere Alder end 22 Aar, ere blevne behandlede til Udfrivning, have at udtjene de fulde 16 Aar, hvorfra dog undtages de, der ifølge Bestemmelserne i § 15 ere endeligen behandlede til Udfrivning sildigere end med det 22de Aar, da disse udslettes

af Kullen og meddeles Affkedsbrev med det 38te Aar.

Endvidere foreslaaes, at Ordet: „svigagtig“ i Paragraphens sidste Passus forandres til „forsætlig.“

Forandringen, som er foreslaaet ved denne Paragraph er, som det vil sees, kun en Redactionsforandring. Man har fundet det rigtigt, da Hovedreglen er, at Tjenesten skal vare i 16 Aar, at stille den i Spidsen, og dernæst at omtale, at det 38te Aar bliver Affkedsaaret som en Folge af, at 16 Aars-Tjenesten vil ophøre med det 38te Aar, naar Vedkommende er bleven udstreven i det 22de Aar, som er den almindelige Regel, og at altsaa, naar Vedkommende efter deres egen Bestemmelse ere blevene udstrevne noget tidligere eller noget sildigere end det 22de Aar, Affkedsaaret maa variere derefter; et Andet er det, at det med Hensyn til de Individier, som ikke med det 22de Aar have naaet den fulde Legemsdygtighed, og som efter § 15 kunne blive udstrevne med det 23de og 24de Aar, kan synes at være noget ubilligt at fordre, at de skulle tjene efter det 38te Aar, fordi de sildigere ere blevene udviklede. Den Forandring, som er bleven foreslaaet i sidste Passus af § 31, at Ordet „svigagtig“ skal ombyttes med „forsætlig“, er begrundet deri, at Udtrykket „forsætlig at unddrage sig Børnepligten“ er brugt i § 23; det er nemlig saagodt som ene paa det i § 23 omhandlede Tilfælde, at Slutningsbestemmelsen vil komme til at passe, og derfor syntes det rigtigst at beholde hiint Udtryk, da „forsætlig“ og „svigagtig“ ei kunne siges at være aldeles synonyme. Med Hensyn til § 32 har man ingen Forandringer foreslaaet, ligesaa lidt med Hensyn til § 33. Det har ved § 33 været under Discussion i Udvalget, om ikke den der indeholdte Henvisning til Forordningen af 1801 burde bortfalde, da det kunde synes lidet hensigtsmæssigt at henvise til en tidligere Anordning; og da den Anordning ikke har andet reelt Indhold end det, at den udvider Tjenestepligten for det Mandskab, som omhandles i Paragraphen, kunde dens Bestemmelse ogsaa uden sær Vanskelighed være optaget her; men man fandt dette ikke saa væsentligt, at man derfor burde foretage nogen Forandring.

Orsted: Det kunde være at ønske, om Tjenestetiden kunde noget forkortes; den maa upaatvivlelig ansees for overordentlig lang og maa skee længere, end det kunde synes nødvendigt. Forordningen af 20de Juni 1788 § 17 nævner det 36te Aar som den Tid, hvormed al Krigstjeneste skulde ophøre, og det forekommer mig ønskeligt, om man kunde gaae tilbage til denne Regel. Der blev ogsaa andraget herpaa af den roeskildte Stænderforsamling i Anledning af det Udkast, som blev forelagt i 1846. Forøvrigt er dette noget, hvorom jeg ikke vil stille noget Amendement; jeg henstiller det blot til Forsamlingens Overveelse. Hvad nu de Forandringer angaaer, som ere foreslaaede af den ærede Comitee, da ere de vistnok hensigtsmæssige; men det forekommer mig dog bedst, at man i Paragraphens Slutning hverken sætter „svigagtig“ eller „forsætlig“, thi jeg mener, at naar En er udebleven fra flere Sæssioner, vil det være meget vanskeligt med juridisk Sikkerhed at sige, om det er skeet „forsætlig“ eller „svigagtig“; men det maa i og for sig være tilstrækkeligt for, at han nu maatte udtjene den fulde Tjenestetid, saavel ved den staaende Hær som ved Forstærkningen. Hvad § 32 angaaer, da er det en meget haard Bestemmelse, at de, der ikke have den fornødne Tjensteddygtighed til at tjene i Linien eller Forstærkningen, skulle bruges til anden Tjeneste, som langtsaa ikke er af en saa hæderlig Natur som Krigstjenesten. Det er imidlertid ogsaa Noget, som jeg blot skal henstille til Forsamlingens Opmærksomhed, thi jeg drister mig ikke til derom at stille noget Amendement. Naar det hedder, at til dette Slags Tjeneste blive de yngre at indkalde fremfor de ældre, indeholdt Udkastet af 1846 i § 53, at den huuslige og borgerlige Stilling ogsaa her maatte komme i Betragtning, og det synes mig ogsaa, der kunde være god Anledning til at indromme dette, da denne Tjeneste ikke er af samme Bessaffenhed som den umiddelbare Krigstjeneste, og for adskillige Personer let kan være meget byrdefuldere end for Andre. Iøvrigt maatte det vel udtrykkelig udtales, hvad der vel er klart i og for sig selv, at ogsaa disse Børnepligtige maae være befrie til at stille Andre for sig til at forrette denne Tjeneste og til at faae Udsættelse med denne — ja, jeg troer, det staaer ogsaa i Paragraphen, at de ere berettigede til at stille for sig.

J. A. Hansen: Da den Minoritet af Comiteen, som har indstillet, at § 25 skulde udgaae, ikke i Anledning af nærværende Paragraph har gjort nogen lignende Indstilling, skal jeg tillade mig at forbeholde mig at fremkomme med et Amendement om, at den Passus i § 32, som angaaer Stillingen, kommer til at udgaae.

Ordføreren: Jeg skal blot i Anledning af hvad den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted) har yttret om den lange Tjenestetid af 16 Aar tillade mig at bemærke, at dette ogsaa har været Gjenstand for Discussion i Udvalget, men efter den Regel, man havde sat sig, saa lidet som muligt at gjøre Forslag til Forandringer i Udkastet, der vilde afficere den nuværende Armeeororganisation, som man til det Resultat, at man burde afholde sig fra at indstrænke disse 16 Aars Tjeneste. Efter den nu bestaaende Armeeororganisation er Tjenestetiden egentlig længere, thi efter det 36te Aar gaaer Mandstabet over i den saakaldte Forstærkningsreserve og staaer i den til det 45de Aar; men dette Tillæg, som vel og maa ansees aldeles overflødig, er nu efter Udkastet bortfaldet.

Algreen-Ussing: Det er blot et Par Bemærkninger, jeg har at fremsætte. Med Hensyn til hvad jeg bemærkede ved § 18 i Udkastet, følger, at der ved § 31 maa kunne stilles det Amendement, at de unge Personer, som have paataget sig Tjenesten, men afgaae fra denne, før de have tjent 5 Aar, maae kunne faae Afslag i deres sidste Aar i Forstærkningen. Med Hensyn til § 22 er det mig ikke tydeligt, om der ikke nogensinde i Fredstid kan blive Tale om at afbenytte de omhandlede Personer. Det hedder, at det kun er i Tilfælde af Krig, at disse Mandstaber blive at udskrive; men ved de større Monstringer, som i Fredstid kunne finde Sted, som omtales i § 29, vil der dog maa skee blive Anvendelse ogsaa for disse Individier. Det er derfor i denne Paragraph tilladt disse Børnepligtige at stille en anden, til samme Klasse hørende Børnepligtig for sig; men der tilføies, hvad der ikke stod i det tidligere Udkast af 1846, at det skal være en ældre Børnepligtig. Dersom der imidlertid ikke blev Afbenyttelse af alle de til samme Aar hørende Børnepligtige af denne Art, maa jeg antage, at der ogsaa kan tilstedes en lignende Numerbytning som den, der omhandles i § 27, saaledes at man maa kunne stille for sig til den enkelte Tjenestetid en Børnepligtig af denne Klasse, henhørende til samme Aar.

G. Christensen: Jeg skal i Anledning af det af en æret Rigsdagsmand bebudede Amendement til § 32 tillade mig at bemærke, at det allerede under Discussionen af § 25 af det Medlem af Udvalget, der har gjort sin Minoritetsindstilling i Forbindelse med mig, blev udtalt, at det kun var en Forglemmelse, at det ikke var bleven bemærket, at Stillingen ogsaa maatte bortfalde med Hensyn til § 32.

Discussionen gik dernæst over til §§ 34, 35 og 36.

Ordføreren: §§ 34, 35 og 36 lyde saaledes:

§ 34.

Den Rigets Indvaanere saaledes paahvilende Børnepligt til Armeen skal, saalange de ikke ere indkaldte til Tjeneste, ei være dem til Hinder for at tage Ophold, hvor de ville indenfor Rigets Grændser, dog at de fra den Tid, de ere blevene optagne i Kullerne (§ 9), iagttage de Regler, som i Forordningen af 10de Mai 1843 § 8 ere foreskrevne med Hensyn til Flytning med Følgeseddel, hvilke Regler ogsaa skulle komme til Anvendelse, om end Flytningen skeer fra eet Amtsdistrict til et andet.

Ligeledes skal det staae enhver Landbørnepligtig frit for, naar han tager fast Ophold et andet Sted end det, hvor han er indført i Kullen, at lade sig omverle fra eet Udskrivningsdistrict til et andet.

§ 35.

Landbørnepligten skal i Reglen ikke være Noget til Hinder for at reise til Udlandet, naar han ikke derfor forsømmer at opfylde de Forpligtelser, der ifølge de forestaaende Bestemmelser paahvile ham i Henseende til Tjenestepligtens Opfyldelse.

§ 36.

Dog kan Ingen, som henhører til den staaende Hær, reise ud af Riget uden dertil erhvervet særskilt Tilladelse, som i Almindelighed kun vil blive meddeelt imod behørig Caution og i Reglen et kan ventes, saalange der paahviler den Vedkommende Forpligtelse til at forrette fast Tjeneste.

Det Samme gjælder om dem, der som Følge af de ved Lodtrækningen erholdte høiere Numere midlertidig ere forbigaaede, saalænge de i Overensstemmelse med § 22 kunne som overcomplete Soldater indfalbes til Tjeneste ved den staaende Hær.

Ved disse Paragrapher er af Udvalget bemærket i Anledning af § 35:

Med Hensyn til dem, der i den tidligere Alder forlade Riget, formener Udvalget, at deres Børnepligt ei bør paaføre dem nogen særdeles Ulempe, naar de senere maatte komme tilbage, og det foreslaaes derfor, at Paragraphen gives følgende Tilføining:

„Den, som reiser til Udlandet før sit 15de Aar, er dog ikke videre forpligtet, end at han, hvis han vender tilbage før sit 38te Aar, da optages i Rullen med den Aldersklasse, hvortil han hører.“

Og i Anledning af § 36:

Den Fordring, som i denne Paragraph stilles til dem, der henhøre til den staaende Hær, om at de for at erholde Tilladelse til at reise ud af Riget skulle stille Caution, kan ikke Andet end være trykkende for de uformuende Børnepligtige og synes ei nødvendig for at sikke deres Tilstedeværelse, da Reisefriheden er gjort afhængig af en speciel erhvervet Tilladelse, hvorimod det synes hensigtsmæssigt at sikke Forbudets Overholdelse ved Fastsættelsen af en passende Mulct til Fattigvæsenet, saasom af 20 Rbd., og det formenes derhos, at da Reisefriheden er betinget af speciel Tilladelse, bør dennes Nægtelse i Reglen kun indskrænktes til det Tilfælde, at Vedkommende forretter fast Tjeneste. Ligeledes bør der formeentlig her optages en Bestemmelse om, af hvilken Autoritet Tilladelsen skal meddeles, hvilken vel maa være Krigsministeriet. Det foreslaaes derfor, at Paragraphens 1ste Passus redigeres saaledes:

„Den, der henhører til den staaende Hær, kan ikke reise ud af Riget uden dertil af Krigsministeriet meddeelt Tilladelse, som i Reglen ei kan ventes, saalænge den Vedkommende forretter fast Tjeneste. Overtrædelsen heraf ansees, forsaavidt Vedkommendes Tjenesteforhold ei medfører større Straf efter de militaire Love, med en Mulct af 20 Rbd. til vedkommende Fattigvæsen.“

Da det derhos formenes, at de Børnepligtige, der ere overførte til Forstærkningen, og de, der henhøre til den i § 32 ommeldte Klasse, ikke bør hindres i at reise til Udlandet, foreslaaes, at der efter Paragraphens sidste Passus skeer saadan Tilføining:

„De, der endeligen ere overførte til Forstærkningen, og de, der henhøre til den i § 32 ommeldte Klasse, ere ikke ved deres Børnepligt hindrede i at begive sig til Udlandet.“

§ 34 angaaer, som det vil sees, den Berigtigelse, som den Børnepligtige skal forsyne sig med for at kunne forandre Opholdssted inden Riget. Efter den tidligere Lovgivning vare Bestemmelserne i saa Henseende meget bebyrdende, og der skjælnedes mellem Flytning fra et Amtsdistrict til et andet og Flytning fra et Lægsdistrict til et andet. Der udfordredes for at kunne forandre Opholdssted inden det samme Amts Grændser en Følgeseddel, som erhvervedes hos vedkommende Lægsmand; naar Opholdet toges i længere Tid udenfor Amtets Grændser, skulde have et Amtspas, og i visse Tilfælde, nemlig naar vedkommende Børnepligtige var over 20 Aar, skulde han stille Caution for at kunne faae Amtspas. Amtspasset skulde derhos aarlig fornyes, saa at denne Fremgangsmaade med Amtspas var temmelig bebyrdende. Den Bestemmelse, som er optaget i Udkastet, er overensstemmende med hvad der er foreslaaet af Stænderforsamlingerne i 1846, saaledes at Flytning i hele Riget kan skee ved Følgeseddel. Naar Vedkommende vil forandre sit Opholdssted saaledes, at han vil tage Ophold paa andet Sted end det, hvor han er indført i Rullen, og det ikke henhører til samme Sessionsdistrict, er det i Vedkommendes egen Interesse at lade sig omverle, thi saalænge Vedkommende ikke er omverlet fra det ene Sessionsdistrict til det andet, men opholder sig i et fremmed Sessionsdistrict med en tidligere Følgeseddel, er han, naar der bliver Spørgsmaal om hans Nøde ved Sessjonen, pligtig til at møde ved Sessjonen paa det Sted, hvor han oprindeligt hører hen eller hvor han er indført i Rullerne. Ved §§ 35 og 36 med Hensyn til Flytningsfriheden til Udlandet er der først af Udvalget stillet det Forslag, at naar Nogen før det 15de Aar er reist til Udlandet, skal der ikke paahvile ham

videre Børnepligt end den, han maatte være forpligtet til i den Alder, i hvilken han engang i Tiden maatte vende tilbage til Riget. Det 15de Aar er opstillet som Grændse, fordi man antog, at naar Aldersgrændsen fattes saa langt forud for Udfriivningen, kunde denne Bestemmelse ikke blive benyttet til at eludere Forpligtelsen til at opfylde Børnepligten, og hvorfor man ikke har sat Indførelse i Rullen som Grændse, det er for at have en bestemt Tidsgrændse; saalænge denne nemlig skal afhænge af Confirmationen, beroer det paa de Vedkommendes vilkaarlige Bestemmelse, om den skal indtræde noget tidligere eller sildigere, og det fandtes derfor rigtigst, at der var en vis Tidsgrændse. Det har forevrigt været Gjenstand for Discussion i Udvalget, om ikke Bestemmelsen burde forandres saaledes, at Friheden til at reise i Udlandet blev noget større. Naar man nemlig sammenholder Bestemmelsen i disse Paragrapher med Bestemmelserne i de foregaaende §§ 16 og 23, vil den Børnepligtige for Fremtiden ikke kunne opholde sig i Udlandet, uden at forrette sin Børnepligt, længere end til det 25de Aar; han er da nødt til at vende tilbage eller stille for sig, under det Ansvar, som § 23 indeholder, men man har troet, at naar Hensyn til de Børnepligtiges Interesse, som forblive i Landet, ikke kan berettige til nogen længere Udsættelse end til det 25de Aar, saa synes der heller ikke at være nogen tilstrækkelig Grund til, at Opholdet i Udlandet skulde medføre en saadan længere Udsættelse. Det kunde imidlertid være et stort Spørgsmaal, om man ikke burde søge at gaae en Middelvei, saaledes nemlig, at naar Nogen godtgjorde at have fast Ophold eller Erhverv i Udlandet, det da skulde være tilstrækkeligt, at han, naar han kom tilbage, forrettede den sædvanlige Tjeneste; thi man kan vel forudsætte, at Ingen uden den højeste Grad af Nødvendighed vilde udsætte sig for den forøgede Ubehagelighed at skulle præstere den besværligste Deel af Børnepligten i Fredstid, nemlig at gjenemgaae Krigsskolen og forrette Garnisonstjeneste, i en høiere Alder end i 25de Aar. Imidlertid fandtes der i Udvalget ikke Stemmesleerhed for et saadant Forslag, og der blev derfor heller intet Saadant fremsat.

Ved § 36 er der foreslaaet en mindre væsentlig Forandring, nemlig forsaavidt som den der omtalte Stillelse af Caution skulde bortfalde, hvilken vel ogsaa maa kunne ansees temmelig unødvendig, da der jo skal erhverves speciel Tilladelse for hvert enkelt Tilfælde. Man har derfor troet, at der kunde tilføies en Bestemmelse om, at de, der henhøre til Forstærkningen og til den i § 32 nævnte Klasse, aldeles ikke skulle være generede i deres Reise til Udlandet, og det er ogsaa i det Væsentlige overensstemmende med hvad der, saavidt jeg erindrer, var optaget i det tidligere Udkast eller ialtsald foreslaaet af Stænderne. Der var i det tidligere Udkast forskellige Bestemmelser med Hensyn til Reiser i Udlandet og om hvorledes der skulde gives Tilladelse dertil, idet der skjælnedes mellem det 18de og det 21de Aar, som det Aar, i hvilket Vedkommende skulde møde ved Sessjonen, mellem det 21de og 22de Aar og den senere Periode, i hvilken Vedkommende skulde være i militair Tjeneste. Udtrykket i § 36 „som henhører til den staaende Hær“ har ogsaa været Tvivl underkastet, men det maa vel forstaaes, som ogsaa tidligere opfattet, at omfatte dem, der staae i Linien og Krigsreserven, og Modsatningen dertil er da dem, der skulle forrette fast Tjeneste, eller dem, der skulle være pligtige at gøre Garnisonstjeneste.

Udvalget: Forsaavidt der i § 34 af det foreliggende Udkast henvises til Forordningen af 10de Mai 1843, navnlig dens § 8, vilde det være onskeligt at vide, om man kan antage, at hele Landalmuen i den Grad, som gjøres fornøden, kjender Bestemmelsen i den citerede Forordning og navnlig dens 8de Paragraph. Jeg antager nemlig, at naar Loven er af den Bessaffenhed som den almindelige Børnepligtlov, at den, og det selv i sine meest detaljerede Bestemmelser, angaaer den hele Befolkning, saa er det vistnok onskeligt, at der deri saalidt som muligt citeres andre Love, med mindre Citationerne ere saa tydeligen angivne, at Enhver, der læser dem, kan vide hvad derved forstaaes og menes. For den juridiske Embedsmand, som altid har Forordningerne paa rede Haand og kan slaae efter, er det en anden Sag, men for Landbefolkningen, som dog ifølge Forordningens Bestemmelser endog kan underkastes strange

Straffe, naar den ikke opfylder disse Betingelser, skjøner jeg ikke andet, end at det bliver nødvendigt, at man citerer nøiagtigt hvad man fordrer af den; og hvis man ikke kan antage, hvilket jeg ikke kan bedømme, da jeg ikke har levet paa Landet, at denne Forordnings Bestemmelser ere meget bekendte for Landbefolkningen, saa skal jeg forbeholde mig at stille et Amendement om, at Citatet maa blive mere detailleret.

Orsted: Det maa vist antages, at de Regler, der hidtil have været foreskrevne for Rulleføringen og Controllen med det værnepligtige Mandskab og for de Forpligtelser, der paaligge dette, ikke passe for det System, som nu skal dannes, skjøndt de vel heller ikke i den Grad ere byrdefulde, som den ærede Ordfører har anmærket; thi med Hensyn til Forpligtelsen til at tage Amtspas og fornye dette, saa er den deels indskrænket, deels bortfalden ved Forordningen af 10de Mai 1843. Men en Forandring er jo vistnok nødvendig nu, fordi de foregaaende Bestemmelser støttede sig til den Grundsætning i den gjældende Lovgivning, at Værnepligten ikke i Almindelighed paahvilede alle Personer, men en særegen, efter Fødselen værnepligtig Stand, hvorfor det maatte være nødvendigt, at man havde fuldstændige Rister, der fulgte de Værnepligtige lige fra deres Fødsel indtil de havde fyldestgjort deres Værnepligt, medens nu derimod, da Alle fødes værnepligtige, Nødvendigheden heraf bortfalder. Hvorvidt forøvrigt de Bestemmelser, der findes i det forelagte Udkast, ere paa den ene Side tilstrækkelige og paa den anden Side nødvendige, kunde vistnok være Tvivl underkastet. Efter den 9de § i nærværende Udkast skulle ordentligvis alle Personer indføres i Lægdsrullen, Nogle fra deres Confirmationsalder, Andre fra en anden Tid, og derefter skulle de, der havde bundet sig til eet District, ikke kunne forlade dette eller det Lægd, hvor de oprindeligen vare indførte, uden at tage Følgeseddel. Denne Følgeseddel har hidtil kun været foreskrevet for dem, der forlode et Lægd og gik til et andet i samme Amt, men nu skal den ogsaa bruges af dem, som flytte fra en Deel af Riget til det fjerneste Sted i det. Det forekommer mig dog imidlertid tvivlsomt, om Følgeseddelen kunde ansees tilstrækkelig, naar de Paagjældende flyttede til fjernere liggende Districter i Landet, hvor Lægdsmanden ifkun kan forudsættes at være lidet kjendt, og hvor det selvfølgelig ikke kan bedømmes, om de Personer, hvis Beviser fremlægges, virkelig ere Lægdsmand, og om de Documenter, der fremlægges, ere rigtige og paalidelige; men i ethvert Fald ville dog Bestemmelserne i Forordn. af 10de Mai 1843 § 8 ikke her være passende, thi det er der bestemt, at den, der vil flytte til et andet Lægd, skal tage Følgeseddel fra sin Lægdsmand, og den skal han levere til Lægdsmanden i det District, han tilflytter, og med dennes Paategning skal han derefter, inden 8 Dage fra den Tid, da den er udstedt, bringe den tilbage til den første Lægdsmand. Dette er Noget, som vel kunde finde Anvendelse, skjøndt det var besværligt nok, naar der kun var Tale om Flytning inden det samme Amt; men naar Flytningen nu skal foregaae til et fjernere Amt, saa vil det ikke kunne finde Anvendelse, og Citationen af § 8 i Forordningen af 1843 synes mig derfor fra den Side aldeles ikke at være passende. Det er ogsaa bemærket, at det ikke skulde være hensigtsmæssigt at give Bestemmelser blot ved en Citation af en ældre Forordning, men i den Anledning maa jeg dog yttre, at det dog vilde være forbundet med Ulemper i denne Værnepligtsanordning at give alle de Specialbestemmelser, som ere optagne i Forordningen af 10de Mai 1843; den indeholder nemlig blandt andet ogsaa Bestemmelser om Mulcter, saavel for den, der uden behørig Følgeseddel forlader sin Lægd, som for den,

der tager en Person af den værnepligtige Stand i Huset, uden at denne er forsynet med den behørig Følgeseddel, hvilken Bestemmelse vistnok ogsaa behøvede endeel Omredaction, hvis den for nærværende Anordning skulde være brugbar. Men det forekommer mig, at det ikke vilde opnaaes Noget ved at sætte, at en saadan Følgeseddel behøves, da der ialtfald udtrævedes nogle Bestemmelser om, hvorledes denne Seddel fremdeles skulde benyttes, og om der skulde føres saadanne Rister som de, der forhen have været førte af Amtmændene og Krigscommissairerne; men derved vilde de Flytninger, som foretages efter Bedkommendes Confirmation og efterat han var indført i Rullen, blive omtrent ligesaa complicerede som for nærværende Tid. Det forekommer mig derfor, som om det vilde være meget hensigtsmæssigt, at man først senere, med det 20de Aar, var pligtig til at indføres i Rullen, og at man forinden ikke skulde have nogen anden Forpligtelse end den, naar man vil forandre Lægd, da at anmelden det; saa længe han da vil holde sig i det Lægd, hvori han oprindeligen er indskreven, skulde det ikke være nødvendigt at iagttage nogen Form eller forsyne sig med nogen Følgeseddel, men dersom han derimod foretager en saadan Flytning, at han vil have sin Forbindelse med sit oprindelige Lægd, først da skulde Anmeldelse skee til Lægdsmanden. Følgen af, at dette ikke iagttages, maatte da være, at naar han i sin Tid indkaldtes til Sessionen og ikke mødte, saa maatte han ansees med Mulct som udebleven. Forøvrigt maa det indrømmes at være vanskeligt at udfinde en Control, som under disse Forhold paa den ene Side kan være tilstrækkelig og paa den anden Side tillige taalelig, og jeg maa sige ved denne Leilighed, som ved en anden, at den nærmere Organisation af denne Control hellere burde overlades til Regjeringen, saalænge indtil en ny fuldstændig Udskrivningslov kan forelægges efter nogen Tids Forløb, end nu at gjøre saadanne enkelte Bestemmelser, som ikke uden i visse Forbindelser og maaskee med visse Modificationer kunne svare til Diemedet.

Hvad § 36 angaaer, der taler om Tilladelse til at forlade Landet, saa kunde der vistnok være Spørgsmaal, om der ikke burde skjænes mellem Krigs- og Fredstid, saaledes som ogsaa var Tilfældet i det Stånderne i 1846 forelagte Udkast. I Fredstid burde det nemlig vistnok ikke gjøres vanskeligt at forlade Landet; dog burde visse Former iagttages, saaledes f. Ex., at Bedkommende skulde gjøre en Anmeldelse, for at man kunde indskærpe dem Forpligtelsen til at melde sig, naar det Tidspunkt var kommet, da de vare pligtige til, i Overensstemmelse med Anordningen, at indstille sig til Behandling og Udskrivning ved Sessionen.

Schack: Jeg skal forbeholde mig et Forandringsforslag til § 36 om en større Rejsfrihed. Jeg savner fremdeles en Bestemmelse om, hvorvidt man kan opgive sit danske Fædreland og vælge et nyt, uden at underkastes de i § 23 omhandlede Følger. Som Sagen nu foreligger, vil man efter det 15de Aar ikke kunne dette; man vil navnlig komme til at miste den Formue, man her i Landet har eller maatte erholde. Dette er dog vist ikke Meningen, og jeg burde maaskee udbede mig, at den ærede Ordfører vilde udtale sig desangaaende.

Ordføreren: Man har ikke været uopmærksom i Udvalget paa, at Bedkommende, hvis de vilde vælge sig et Hjem udenfor Fædrelandet, først maatte opfylde deres Værnepligt, dersom de ikke vare i det Tilfælde, som er forudsat i det foreslaaede Amendement; men naar de efter den Tid skulde udgaae og forinden deres 25de Aar forlade Fædrelandet, saa maatte de, saa at sige, opgjøre deres Regning først og ogsaa afgjøre deres Værnepligt.

(Fortætted.)

1849.

Beretning

No. 98.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ser og tredivte Røde.

(Fortfat.)

Agreen-Udsig: Det Punkt, som den ærede næstføregaaende Taler har berørt, var ogsaa Gjenstand for megen Omhandling i den Afdeling, hvoraf jeg var Medlem. Comiteen har nu gjort et Forslag, hvorefter Personer under 15 Aar skulle have fri Afgang til at forlade Riget; men Tilfældet vil snarere indtræffe med unge Mænd i en noget højere Alder, som komme til Udlandet og kunne ønske der at forblive, og da synes det haardt, naar de i det 17de, 18de eller 19de Aar havde forladt Landet og aldrig agte at vende her tilbage, at de da skulde underkastes den Virkning, som § 23 indeholder, nemlig at den Formue, som her i Landet maatte tilfalde dem, skulde belægges med Beslag. Det vil hyppigt kunne være Tilfældet, at der vil tilfalde deslige Personer Arv her i Landet. Hvad den ærede Ordfører bemærkede om, at saadanne Personer maatte gjøre deres Regning op her i Landet og udføre deres Børnepligt forinden, er Noget, som vil være, saa at sige, ganske umuligt, især dersom § 26 skal være at forstaae paa den Maade, som jeg tidligere har antaget; kan den derimod forstaaes saaledes, at enhver 18-aarig kan stille for sig, opnaaes vistnok derved et Middel for Enhver, som er 18 Aar, til at stille for sig. Det vil imidlertid let sees, at dette er forbundet med megen Besvær; det kan nemlig let hændes, at den, der forlader Landet, ikke har tænkt paa at forblive i Udlandet, men at han der knytter Forbindelser og indtræder i Forhold, som gjøre dette ønskeligt for ham. Det vilde derfor vistnok ikke være af Veien, hvis der kunde træffes en Bestemmelse, der kunde betrygge saadanne Personer for denne Virkning, navnlig med Hensyn til deres Formue. Den Virkning, det vil have med Hensyn til deres Person, er af mindre Betydning, naar de Bedkommende ikke komme tilbage her til Landet, ligesom det i det Hele maa være dem vigtigt at vide, om de ere i deres lovlige Ret, eller de overtræde Lovens Anordning ved saaledes at blive borte, naar de have forladt Landet efter deres 15de Aar.

Ordføreren: Det er ganske vist, at dette Tilfælde er et meget væsentligt og som fortjener den nøieste Overveielse; det er derfor godt, at der bliver stillet et Amendement, da det saaledes vil staae Forsamlingen aabent at tage nærmere Bestemmelse derom. Dette har ogsaa været under Overveielse inden Udvalget, og der blev ogsaa stillet et Forslag i saa Henseende, der imidlertid ikke vandt Pluralitet for sig.

Med Hensyn til hvad der er bemærket om § 34, nemlig om det Ønskelige i, der at optage Forordningen af 1843, da er det vistnok ikke nogen ønskelig Omgangsmåde, i en ny Lov saaledes at henviser til en ældre Anordning; men, som allerede sagt af Andre, det er temmelig detaillerede Bestemmelser, der vilde kræves, naar denne Henviisning skulde undgaaes, og man fandt det derfor betænkeligt at ville opstille noget Forslag i en saa indviklet Materie, og det saa meget mere, som man maa kunne forudsætte, at der, da den nye Børnepligtslov vil komme til nærmest at angaae de Individuer, som ikke kunne antages at være bekendte med den oftnævnte Forordning fra Autoriteternes Side, og navnlig fra Justitsministeriet, vil blive udstedt Circulærer, der nøiagtigt forklare og indstærpe den Fremgangsmåde, som Bedkommende have at iagttage, og at disse paa behørig Maade ville blive bekendtgjorte paa ethvert Sted.

Uvøen: Jeg vil blot tillade mig at bemærke, at dersom det kan forudsættes, at der vil blive udstedt Circulærer fra Ministeriets

Side, hvort det nøiagtigen og detailleret angives, hvilke Forpligtelser der paahvile alle Bedkommende, saaledes at Ingen kan tage fejl, vil det naturligtvis være overflødig at indføre de ældre Loves Bestemmelser herom i denne nye Lov; men da den ærede Ordfører selv vedgaaer, at det er vanskelige og indviklede Bestemmelser, der indeholdes i den citerede §, saa vil een af to Ting være nødvendig, enten at Citaterne blive optagne nøiagtigt, eller ogsaa at der udstedes Circulærer, da ellers Lovene, der, som ogsaa af Andre yttret, kan være dunkel nok for Den, som er ubekjendt med Lovsproget, vil blive aldeles utilgængelig for den Deel af Folket, som den især angaaer.

Orsted: Jeg skal blot bemærke, hvad jeg ikke erindrede forrige Gang, jeg havde Ordet, at det Udkast, der blev forelagt i 1844 indeholdt en Bestemmelse om, at den Børnepligtige, der ønskede at rejse i Udlandet uden Forpligtelse til at vende tilbage inden en vis Tid, kunde forinden Lodtrækningen faae Tilladelse hertil ved at indbetale Stillingssummen til Sessionen. Dette vil imidlertid sees at have sine Vanskeligheder, ligesom det heller ikke aldeles fyldestgjør de Ønsker, man har med Hensyn til Friheden til at kunne forlade sit Fædreland; man maatte jo, for at kunne nyde godt deraf, tilvejebringe en ikke ubetydelig Sum, hvilket i mange Tilfælde uden tvivl vilde blive endog umuligt for den Deel af Befolkningen, som det er vigtigt at rejse i Udlandet, jeg skal t. Ex. blot nævne Haandværksbønder.

Dahl: Jeg skal blot tillade mig, med Hensyn til § 34, at gjøre den Bemærkning, at det ikke forekommer mig hensigtsmæssigt, at optage deri Henviisningen til Forordningen af 10de Mai 1843 § 8, med Hensyn til dem, der flytte i Indlandet. Det er nemlig i denne § bestemt, at der skal gjælde de samme Regler for dem, der flytte i Landet, som, efter Forordningen af 10de Mai 1843, § 8, gjaldt for dem, der flytte i Amtet. Ifølge § 8 i nævnte Forordning, skal nemlig en Person, naar han flytter, melde sig hos sin Lægdsmand og erholde en Følgeseddel; med denne Følgeseddel skal han melde sig hos den anden Lægdsmand der, hvor han flytter hen, og forevise ham Seddelen og faae den paategnet, og derpaa bringe den tilbage til den 1ste Lægdsmand. Dette mener jeg, vilde være altfor haardt; thi tænker man sig, at en Mand flytter fra, en Deel af Landet til en anden, og at han alligevel skal bringe sin Følgeseddel igjen tilbage til den 1ste Lægdsmand, vil dette for den Fattige være altfor byrdefuldt. Jeg mener, at dette vilde kunne afhjælpes ved at det var nok at han afleverede Seddelen til den sidste Lægdsforstander, hvis Pligt det da igjen maatte være, at foranstalte den tilfille den Første.

Med Hensyn til Bestemmelsen i § 33 ah! jeg vidste ikke, at Discussionen om denne Paragraph allerede var endt. Jeg vil da blot forbeholde mig efter Omstændighederne at stille et Amendement i den Retning, hvori jeg har udtalt mig.

Grundtvig: Naturligtvis maa jeg stemme for, hvad der allerede er udtalt, at det virkelig er, hvad man med Rette kan kræve, at, naar en saadan Bestemmelse, som den med Følgeseddelen, skal indføres almindelig, at det da dog kommer til at staae i Forordningen, og at man ikke henviser til en af de tusinde, som ikke Een af Tusinde kender. Dernæst rejste jeg mig egentlig blot for at henlede Forsamlingens Opmærksomhed derpaa, i Henseende til den Rejsen udenlands, som nu herefter skal være forbunden med saamange Omstændigheder og med saamegen Fare for de Paagjældendes hele Formue, Arv og altsaa Stilling i det Hele, — at man dog endelig vil tænke derpaa, at det var noget ganske Andet, saalange Tiden var om Landbefolkningen, der sædvanligtvis bliver hjemme, hvad enten den har

Lov til at reise, eller ikke, og at derimod den nærværende Lov jo netop omfatter alle dem, til hvis Dannelse det for en stor Deel hører at reise i Udlandet, ikke alene en Deel af de Studerende, som vi kalde dem, men ogsaa alle Kunstnere og mange Haandværkere; at det er dem, som her skal gives Lov for, og at det er dem, som vi her skulle tænke paa og ikke paa det almindelige Begreb om, hvorvidt det skal være alle Mennesker tilladt at vælge et andet Fædreland, hvorvidt det kan tillades, førend de have fyldgjort deres Børnepligt; vi skulle tænke paa, hvad Følger i Livet det vil have, at gjøre vanskeligt, hvad der for dem næsten er nødvendigt, — hvilket med Kunstnere og Haandværkere vel ofte er Tilfældet, — at de, naar de kunne, ville blive reent borte fra Fædrelandet; om en Opsyldelse af Børnepligten, i Garnisonen og Kasernen, om den virkelig skulde være det værd; det er dette, jeg gjerne vilde lægge Forsamlingen paa Hjerte ved den Bestemmelse, som ligger for. Overalt er det jo dog det Første og det Sidste at betænke, ikke om dette, enten Ligheds- eller Lodtræknings- eller Stillingsbegrebet, om hvorledes det seer ud i Almindelighed, om hvorledes det har været et Livets Gøble for alle tydske Høiskoler og hvorledes det kunde blive det ogsaa her i Salen og alle Steder, men at det er for Danmark og det danske Folk, et Folk, der, idetmindste saavidt jeg kjender det, idetmindste i een Henseende tænker som jeg, at det meget heller vil være frit og glæde sig paa sin danske Viis end det vil være assivet og suurmulende paa sin Høitids, om det saa nu end efter alle tydske Profesors Dom hørte til det mindst statsmæssige og meest eensformige Folk i hele Verden.

Petersen: Med Hensyn til hvad der af flere ærede Talere er bemærket, angaaende det Ufselige i, at § 8 af Forordningen af 10de Mai 1843, blev i sin Heelhed optagen i denne Forordnings § 34, skal jeg dog bemærke, saaledes som den ærede Ordfører allerede har ytret, at jeg ikke finder dette hensigtsmæssigt. Dersom ikke Spørgsmaalet strakte sig videre end til Spørgsmaalet om at optage en saadan enkelt Paragraph, som den nævnte § 8, saa kunde der vistnok ikke være noget Væsentligt at erindre derimod; men det vilde ikke alene være § 8, som derved vilde blive at optage, men der er ogsaa meget Andet, der da skulde optages i denne Forordning. Saaledes hedder det i Slutningen af § 34: „Ligeledes skal det staae enhver Landværnepligtig frit for, naar han tager fast Ophold et andet Sted end det, hvor han er indført i Rullen, at lade sig omverle fra et Udfrivningsdistrikt til et andet.“ Dette „omverle“ er imidlertid et meget omfattende Udtryk, thi det sigter til en stor Deel af Bestemmelserne i Forordningen af 1843. Jeg troer vistnok, at naar der skulde opnaaes nogen Nytte i denne Henseende, saa maatte hele Forordningen med samtlige sine Paragrapher optages; men at dette skulde være ønskeligt i en Forordning om almindelig Børnepligt, troer jeg dog ikke. Der er desuden endnu meget Andet, som maatte komme til at optages; dette er nemlig ikke den eneste Paragraph, hvortil der er skeet Hentydning; der tales jo f. Ex. paa mange Steder om Armeeargansationsplanen. Det var da ligesaa vigtigt at optage denne, ja meget vigtigere; men naar man nu ikke kan optage det Allervigtigste, saa seer jeg ikke, at der er nogen særdeles Grund til at optage det, der dog i Forhold dertil er langt mindre betydende. Jeg vil derfor tilføie, at den, der ikke læser Forordningen af 10de Mai 1843, eller kjender dens Bestemmelser, han læser vel ikke Paragraphen i nærværende Forordning, eller gjør sig videre bekendt med dens Forrifter.

J. M. Hansen: Jeg vil blot som en almindelig Bemærkning mod hvad den sidste Taler fremsatte, bemærke, at det vistnok vilde være ønskeligt og rigtigst, om der i Fremtiden, ved Affattelsen af Love, blev sørget for, at en Lov blev forstaaelig i og for sig. Det har været en almindelig Klage i Danmark, at naar en Mand vilde gjøre sig bekendt med Lovgivningen i en vis Retning, og han gik hen og købte en Lov, der skulde give ham denne Oplysning, at han da, naar han fik den i haende, ikke forstod den, med mindre han skulde ty til 20, 30 ja 40 andre Love, for at forstaae denne ene. Jeg mener derfor, at naar Folk skulle følge Lovgivningen angaaende deres Byrder og Rettigheder med Opmærksomhed, saa bør man gjøre, hvad man kan gjøre for at lette dem at komme til Kundskab herom; og det kan kun opnaaes der-

ved, at man lægger Bind paa stadigen, saavidt muligt, at affatte en Lov, saaledes at den bliver forstaaelig ved sig selv.

Forhandlingen gik derefter over til de følgende Paragrapher i Udkastet, §§ 37 og 38.

Ordføreren: Paragrapherne 37 og 38 lyde saaledes:

§ 37.

Børnepligten skal ikke være Noget til Hinder for at erhverve Borgerskab i en Kjøbstad, hvilket dog paa den anden Side ingen videre Indflydelse skal have paa de ham paahvilende militaire Tjenesteplichter, end den, som omtales i Slutningen af § 38.

§ 38.

Den Forpligtelse, som for Tiden paahviler Kjøbstadsbeboerne til at gjøre Tjeneste i vedkommende Kjøbstads Borgervæbning eller Brand- og Politicorps, skal fremdeles vedblive, dog at saadan Tjeneste ei kan affordres Noget, der henhører til den staaende Hær, med mindre Nødvendigheden maatte udkræve det.

Tjenesten i saadanne Corps bliver alene at betragte som en Communalbyrde til Overholdelsen af den indre Orden og Sikkerhed i Kjøbstaden, uden Hensyn til Børnepligten, til hvilken Ende slige Corps alene skulle staae under den civile Dørtigheds Overbefaling. Som Følge heraf skal der gives de nuværende Kjøbstads-Borgervæbninger en til dette Diemed svarende Organisation, forsaavidt det ikke allerede er skeet.

Dog skulle de borgerlige Corps i Vor Kongelige Residentsstad Kjøbenhavn og øvrige faste Pladser fremdeles i Krigstid under Krigsbestyrelsens Befaling kunne anvendes til at imodstaae fjendtligt Overfald, naar Byen angribes, og skulle derfor ogsaa i Fredstid staae under Krigsbestyrelsens Tilsyn. Den Forpligtelse, som ifølge Reglementet af 22de April 1829 § 2 paahviler Bort Livjægercorps til i Krigstid at bruges paa hvilket som helst Sted inden Sjællands Grændser, det maatte findes hensigtsmæssigt at anvende samme, skal for Fremtiden bortfalde og Corpsets Forbindelse med Vor Armeé ophøre.

Alle de, der ere ansatte ved de borgerlige Corps, skulle saalænge være fritagne for at indkaldes til Armeens Forstærkning, om de end ellers maatte henhøre til samme, saaveksom for at kunne bruges til saadan Tjeneste, som omhandles i § 32.

Fra Udvalgets Side er der bemærket ved § 38:

Da det især i de mindre Kjøbstader kan være af Bigtighed, at Forpligtelsen til at tjene i Brandcorps ei bortfalder for dem, der henhøre til den staaende Hær, naar Tjenesten i denne ikke tilfidesattes for Tjenesten i Brandcorps, og det kan medføre Vanskeligheder i det enkelte Tilfælde, naar det, som i Udkastet foreslaaet, skal afhænge af Nødvendigheden, mener Udvalget, at det bør udtales, at Forpligtelsen til at gjøre Tjeneste i Brandcorps ei ophører, fordi Vedkommende henhører til den staaende Hær, men at Tjenesten i Brandcorps ei maa være til Hinder for den militaire Tjenesteplichts Opsyldelse. Vi foreslaae derfor, at 1ste Passus af denne Paragraph forandres saaledes, at Ordene „saadan Tjeneste“ og den følgende Deel af denne Passus, udgaae, og at det efter Ordene „dog at“ kommer til at hedde „Tjeneste i Borgervæbningen eller Politicorps ei kan affordres Noget, der henhører til den staaende Hær. — Tjeneste i Brandcorps kan ikke fritage Noget, der henhører til den staaende Hær, fra at opfylde den Tjeneste, som hans Stilling i denne medfører.“

I tredje Passus, 2den Linie fraoven bør det, til større Tydelighed, og da der mangler en udtrykkelig Bestemmelse om, hvilke Byer der ere at ansee som faste Pladser, efter Ordet „Pladser“ formeentlig tilføies „derunder indbefattet Helsingør.“ Efter den Betydning, de borgerlige Corps i de fleste Byer have, synes der ikke at være tilstrækkelig Grund til at lade Tjeneste i disse Corps medføre Fritagelse for at indkaldes til Forstærkningen, naar herfra undtages de borgerlige Corps; der efter Paragraphens 3die Passus i Fredstid staae under Krigsbestyrelsens Tilsyn. Det foreslaaes derfor, at der i 4de Passus 1ste Linie mellem Ordene „de“ og „borgerlige“ tilføies Ordet „sidstnævnte“.

Ved denne Paragraph har, som det seer, Udvalget foreslaaet, at de Individier, der gjøre Tjeneste i den staaende Hær, og opholde sig i Kjøbstaderne, skulle alligevel, som enhver Kjøbstadsborger, være

pligtige til at indtræde i Brandcorpsset, skjøndt de henhøre til den staaende Hær, men at derimod denne sidstnævnte Stilling skal fritage dem for at gøre Tjeneste i Borgervæbningen og det egentlige Politicorps, hvilken Tjeneste vel i og for sig ikke er saa besværlig med Hensyn til den Tid, den kræver, som den derimod er temmelig byrdefuld, f. Ex., med Hensyn til Uniformeringen og i det Hele foranlediger Udgifter for Medlemmerne af den. Det kunde vel synes ubilligt, naar de ere pligtige til at møde ved aarlige Mynstringer i den militære Tjeneste, at de da ogsaa tillige skulde være pligtige til at gøre Tjeneste i Brandcorpsene, men dette er imidlertid nødvendigt for at kunne faae det fornødne Mandskab til at besætte disse Corpsset med. Med Hensyn til Brandcorpsset, da medfører denne Tjeneste, og navnlig for Medlemmerne deraf i de mere underordnede Stillinger, ingen saadanne Bekostninger eller store Byrder, og denne Tjeneste maa desuden anses af en saadan Vigtighed, navnlig i de mindre Byer, at ikke Noget maa kunne unddrage sig denne Tjeneste, fordi han hører til den staaende Hær, naar han forøvrigt ikke paa samme Tid er indkaldt til militær Tjeneste.

Med Hensyn til 3die Passus, har man foreslaaet, at der efter Ordet „Bladser“ udtrykkeligt skulde tilføies „derunder indbefattet Helsingør“; hvad de øvrige faste Pladser angaaer, saa ere de Fæstninger, som Fredericia og Nyborg, og der kan saaledes ikke være Spørgsmaal om, at de skulle behøve udtrykkeligen at nævnes her, da Udtrykket indbefatter Kjøbstæder, der ligge indenfor befæstet Terrain. Hvad Helsingør angaaer, er det desuden ingen ny Forpligtelse, der paalægges Borgervæbningen; thi, navnlig med Hensyn til Helsingør, er Borgervæbningen eller dog en Deel deraf sat i Forbindelse med den militære Styrke og sat under egentlig militær Commando, og det er ogsaa kun med Hensyn til saadanne Byer, at man har formeent, at der burde forbeholdes en saadan Regel, at Tjeneste i de borgerlige Corpsset skal fritage for at indkaldes til Armeens Forstærkning, hvilken Regel man altsaa har antaget at burde indskrænkes til de nævnte Byer; i de andre Byer vil desuden Borgervæbningen, saaledes som den allerede er organiseret og tildeels efter den Organisation, som, efter Paragraphens 2den Deel er foreslaaet, ikke komme til at opfylde noget militært Viemed, men kun være nærmest at betragte som et Politicorps, og det er derfor ikke rigtigt, at Vedkommende derved skulde befries for Tjeneste i Forstærkningen.

Ordf. Jeg maa erkjende, at det maa anses hensigtsmæssigt, at Helsingør, paa Grund af sin Beliggenhed ved en Fæstning, henregnes til de faste Pladser, som § 38 omtaler; men det forekommer mig, at det for Helsingørs Vedkommende maa blive nødvendigt at tage under Overveelse, om ikke Tjenestetiden i det derværende borgerlige Corps, der nu i Regelen er fra det 18de til det 50de Aar, noget maatte kunne indskrænkes. Jeg indseer vel, at den vanskelig vil kunne reduceres til det 30te Aar, fordi Corpsets Personale derved vilde blive for lidet talrigt, men ud over det 45de Aar burde Grændsen dog ikke trækkes. Forsaavidt det i Paragraphen hedder: „at disse Corpsset i Fredstid skulle staae under Krigsbestyrelsens Tilsyn,“ forekommer det mig, at dette sidste Udtryk er noget vel vagt, og at der udfordres noget Mere end et blot Tilsyn, for at de borgerlige Corpsset kunne gøre den tilføjede Nytt i Krigstid; det er blandt andet nødvendigt, at de stadigen have Officerer, udrustede med de fornødne militære Kundskaber, at de forsynes med Vaaben, at de i Fredstid have passende Vaabenøvelser o. s. v., saa at det vel snarere burde hedde Overbefaling, end Tilsyn. Jeg skal imidlertid indskrænke mig til efter Omstændighederne at reservere mig et Amendement, vedkommende de nævnte Corpsset.

Ordføreren: Det vilde være ganske passende, navnlig med Hensyn til Udstrækningen af Tjenestepigten, at de nærværende Reglementer for disse Corpsset undergaae en Forandring; thi det vil være urigtigt, naar Indbyggerne af saadanne Byer blive værnepligtige i det 22de Aar, at der da skal paalægges dem Tjeneste fra det 18de til det 22de Aar i Byens specielle Corpsset, og, naar de have udtjent i den staaende Hær, da derefter atter til det 50de Aar; men saadanne Modificationer i den bestaaende Organisation af disse specielle Corpsset, har man ikke villet foreslaae, idet man har troet dette at være Noget, som hensigtsmæssigt burde ske af vedkommende Corpsset

Bestyrelse selv, og saaledes vil jeg ogsaa forudsætte, at den nye Organisation skal foregaae. Hvad det angaaer at stille dem under Krigsbestyrelsens Overbefaling i Fredstid, kan jeg ikke finde det hensigtsmæssigt, og det saameget mindre, som Alt, hvad den ærede Taler har troet at kunne opnaaes derved, opnaaes jo derved, at de staae under Krigsbestyrelsens Tilsyn; thi i saa Tilfælde staaer det jo ogsaa Krigsbestyrelsen frit for at inspicere Corpsset og under deene Inspection, at tagttage de Mangler, der maatte findes. Forøvrigt har man troet, at man burde afholde sig fra at gaae ind paa saadanne Detailler.

Prof. Larsen: Der er en Bemærkning, jeg ønskede at fremsætte ved denne Paragraph, nemlig med Hensyn til Livjægercorpsset, en Bemærkning, der ogsaa kunde finde Anvendelse ved § 3 i Forordningen af 23 September, som jeg imidlertid ikke fik Leilighed til at udtale, da Discussionen angaaende denne Forordning blev afbrudt. Der har, ifølge forskjellige Lovbud, været meddeelt særegne Tilladelser til, at Værnepligtigebørne maatte indtræde i Livjægercorpsset her i Kjøbenhavn, for at staae ved dette i 16 Aar, saaledes at denne Tjeneste skulde betragtes, som om de havde tjent deres Tid ved den staaende Hær og Forstærkningen. Jeg formoder, at slige Tilladelser ikke ere meddeelte, efterat nærværende Krig er udbrudt, men endee saadanne Værnepligtige staae rimeligvis i Livjægercorpsset i Kjøbenhavn efter tidligere meddeelte Tilladelser. Det er nu bestemt ved Forordningen af 23de September § 3, med Hensyn til den Klasse af hidtil Ikkeværnepligtige, som deene Forordning omhandler, ligesom det ogsaa i Almindelighed ved det forelagte Udkast § 38 agtes bestemt, at Tjeneste i Livjægercorpsset ikke skal befrie for Udskrivning. Jeg vil i denne Henseende tillade mig at rette det Spørgsmaal til den høitærede Justitsminister, om der er tagen nogen særegen Bestemmelse med Hensyn til de Værnepligtige, der staae i Livjægercorpsset, for ved dette at udtjene deres Tid. Skal nemlig denne Tilladelse fremdeles, uagtet de forandrede Forhold, vedblive at være gjældende for dem eller ikke? Skal den vedblive at være gjældende, saa forekommer det mig, at derved ogsaa kan fremkomme den Anomali, at de hidtil Værnepligtigefrie blive udfrevne, endskjøndt de tjene i Livjægercorpsset, der hidtil har staaet i Forbindelse med Armeen, medens Værnepligtige af samme Aldersklasser kunne blive frie, just fordi de staae i Livjægercorpsset.

Justitsministeren: Jeg kan ikke nægte, at den Anomali, som den ærede Taler, der har reist Spørgsmaalet til mig, har henpeget paa, vil kunne opstaae ved det Forhold, som han har berørt; men den Tilladelse, som er givet de Værnepligtige til at udtjene deres Værnepligt i Livjægercorpsset, vil dog ikke formedelst en forestaaende Forandring i Lovgivningen kunne berøves dem; dette er et af de Forhold, som ikke ved en saadan Forandring kan udjævnes paa en Retsfærdighed og Lighed i alle Henseender tilfredsstillende Maade; thi den Ret, som de engang ved kongelig Resolution have erholdt til at udtjene deres Værnepligt ved Livjægercorpsset, kan dog ikke berøves dem uden et Indgreb i den Enkeltes specielle Begunstigelse, der nu rigtignok vil komme dem til et større Gode, end man tidligere kunde forudsætte.

Prof. Larsen: Skjøndt jeg maa erkjende det i og for sig Grundede i den høitærede Ministers Bemærkninger, maa jeg dog paa den anden Side tillade mig at erindre, at den Frihed, der er givet Værnepligtige ved disse specielle Bevillinger, dog ikke synes, under de forandrede Forhold, at kunne tillægges nogen større Betydning, end den, der hidtil tilkom de hidtil Værnepligtigefrie efter de almindelige Anordninger. Naar man altsaa for disse Vedkommende erklærer, at deres Tjeneste ved det omhandlede Corps, der var sat i Forbindelse med Armeen, ikke skal befrie dem for Udskrivning, og det end ikke, skjøndt de staae som Officerer ved dette Corps, saa synes der ikke at burde indrømmes de Værnepligtige, der have havt en saadan Tilladelse, nogen større Ret. Jeg skal derfor forbeholde mig at stille et Amendement i denne Henseende.

Ordføreren: Jeg skal blot tillade mig, i Anledning af hvad den sidste ærede Taler har yttret, at bemærke, at det kun vil være af meget liden practiff Anvendelse, om man vilde ophæve disse Begunstigelser, thi det er vistnok dog den rigtige Synsmaade, at man

i det Væsentlige maa betragte de Bærnepligtige, som have erholdt en saadan Tilladelse, lige med de andre Bærnepligtige, som ere blevne frie for Bærnepligten, saasom ved at blive academiske Borgere eller paa anden lignende Maade, og lige med alle dem, der, naar den almindelige Bærnepligtslov er emaneret, ere fødte førend 1826 og maae antages at være i saadanne Stillinger, at de maae beholde den fritagelse for Bærnepligt, som de have erhvervet. Naar man betragter dem, som have erholdt Tilladelse til at aftjene deres Bærnepligt i saadanne specielle Corps, som lige med dem, der ere frigjorte for tidligere Bærnepligt, imod at de have paataget sig andre Byrder ved Siden deraf, saa maa man ogsaa indrømme dem, at de, dersom de ere fødte før 1826, vedblive i denne Stilling; og dette saameget mere, som man maa indrømme, at om det end er ulige lettere at gjøre Tjeneste ved Livjægercorpset, saa vil det dog i een Henseende være meget mere bebyrdende, og det er med Hensyn til de Pengeudgifter, som ere forbundne hermed, idet de selv skulle anskaffe sig Uniform. Der er altsaa kun Spørgsmaal om de Individer, der ere fødte i 1826 og senere, og som ere indtraadte under saadanne Vilkaar; men af disse gives der vist kun yderlig faa. Det er altsaa kun dem, der ere nu 22 Aar eller derunder, at der bliver Spørgsmaal om, og af disse kan man vistnok ikke antage, at Nogen i de senere Aar og navnlig i 1848 har faaet denne Tilladelse, og man har derfor ikke fundet nogen Anledning til at tage noget synderligt Hensyn hertil.

Ræder: Det forekommer mig, at det ikke er tydeligt, hvad Udkastet i sidste Passus af § 38 har meent ved borgerlige Corps; thi i første Passus er det ikke alene forstaaet om Borgervæbningen, men ogsaa om Brand- og Politicorpserne, og Mandskabet af disse Corps er ifølge Udkastet fritaget for at udskrives til Forstærkningen. Men nu har Comiteen villet indstrænke Ordet „borgerlige Corps“ i sidste Passus til kun at angaae den egentlige Borgervæbning; men, om det er det, Udkastet har meent, veed jeg ikke. Hvis man ogsaa her ved borgerlige Corps skulde forstaae ei blot den egentlige Borgervæbning, men tillige Brand- og Politicorpserne, saa følger heraf, at ikke heller Mandskabet af Kjøbenhavns Brandcorps kan indkaldes under Forstærkningen; og er dette Tilfældet, saa maa dette ogsaa gjælde med Hensyn til Brand- og Politicorpserne i de øvrige Kjøbstæder, saa at ogsaa disse ere fritagne for at udskrives til Forstærkningen. Comiteen har, som sagt, forstaaet det paa en anden Maade; men jeg veed ikke om dette er overensstemmende med Udkastets oprindelige Mening.

Ordføreren: Hvad navnlig angaaer det, der af den sidste Taler er anført om Kjøbenhavns Brandcorps, saa troer jeg, at det er af megen Bigtighed, at just dette indbefattes under den militaire Commando og stilles til Regjeringens Disposition i Krigstid, thi man vil erindre, at man i Kjøbenhavns Historie, og navnlig i 1807, har et Exempel paa, hvilken vigtig og væsentlig Rolle Brandcorpsen spillede og til hvilken stor Nytte det var for Byen, og det er derfor nødvendigt, at det maa yde Tjenesteprestationer efter de militaire Autoriteters Befaling. Den samme Regel behøver ikke at gjælde i andre Kjøbstæder, thi kun i Kjøbenhavn og under specielle Forhold kan det antages, at Brandcorpsen er særdeles nødvendigt ved saadanne Leiligheder og saaledes ogsaa ved fremtidige fjendtlige Overfald; og hvor vigtige Brand- og Politicorpserne end kunne være for de andre

Kjøbstæder, saa ere disse dog ikke underkastede den, om jeg saa man lige forogede Brandfare, der kan følge af, at en By staaer i Forbindelse med en Fæstning, og er dette rigtigt, saa troer jeg, at det er nødvendigt, at den sidste Passus beholder den Modification, som Udvalget har foreslaaet, saaledes at Udtrykket „borgerlige Corps“ ogsaa kommer til at indbefatte Brandcorpsen og de andre Corps. Hvad angaaer Spørgsmaalet om Livcorpset, formener jeg, at det maa ansees som en Selvefølge, at det ikke vil vedblive til den Tid; thi Forpligtelsen til at tjene i Livcorpset falder ikke i den Aldersperiode, hvori der er Spørgsmaal om, at de Vedkommende skulle overføres til Forstærkningen. Selv af dem, der paa Grund af, at de trække et høiere Numer, med det 24de Aar gaae over i Forstærkningen, ville de fleste af den studerende Klasse være af den Alder og i en saadan Stilling, at de ikke ere pligtige at gaae ind i Livcorpset; ialtsald ville de kun have eet eller to Aar tilbage af deres Forpligtelse, og da de fleste af dem ville træde ind i Armeen og de ikke kunne være pligtige samtidig dermed at tjene i Livcorpset, vil der blive et faa lidet Antal tilbage, at der ikke kan være Tale om, at de skulle komme til at danne et særegent Corps. Naar dette er saa, og da der overhovedet ikke er Spørgsmaal om det Mandskab, som navnlig i Kjøbenhavn er fri for at træde ind i Linien, og som vil være nogle og tyve Aar, eller med andre Ord det Mandskab, som træder ind i Forstærkningen paa Grund af Lodtrækning og Stilling, saa mener jeg, at disse borgerlige Corpsers Organisation ikke kan være Gjenstand for nærværende Forslag og ikke ordnes, før den almindelige Bærnepligt er traadt i Kraft, saa at der et heller kan være Spørgsmaal om at give Organisationen af de borgerlige Corps i Kjøbenhavn en Forandring i denne Retning.

Ræder: Lyr jeg gjøre den ærede Ordfører opmærksom paa, at der her kun er Tale om Indkaldelse af Forstærkningsmandskab i Fredstid, og da indseer jeg ikke, hvorfor der skulde være mere Grund til at forstaae Kjøbenhavns Brandcorps end de øvrige Kjøbstæders Brandcorps fra at blive indkaldte, thi Brandcorpsene i de øvrige Kjøbstæder ere i Almindelighed ikke saa godt indrettede som Brandcorpsen i Kjøbenhavn, og derfor mener jeg ogsaa, at Faren er desto større, og jeg mener derfor ogsaa, at hvad der gjælder for Kjøbenhavns Brandcorps, maa ogsaa gjælde for de øvrige Brandcorps. Enkelte Medlemmer af Brandcorpsen kunne ogsaa overmaade nødtigt undværes, og heriblandt høre navnlig indøvede Straalemestere, der meget vilde savnes i Kjøbstæderne, naar der opstod Brandfare. Jeg mener derfor, at der ikke er nogen tilstrækkelig Grund til at gjøre en saadan Undtagelse, som Comiteen har foreslaaet. Hvad der gjælder om Brandcorpsen i Kjøbenhavn og i Kjøbstæderne, det mener jeg ogsaa maa gjælde om Politicorpset, skjøndt jeg vil indrømme, at dette er af mindre Bigtighed.

Ordføreren: Jeg troer, at den ærede Taler har gjort sig skyldig i en Misforstaaelse, thi Slutningen af Paragraphen angaaer ikke Indkaldelsen af Forstærkningen i Fredstid, men kun Forstærkningens Anmeldelse i Krigstid. Man maa erindre, at § 29 og de foregaaende Paragrapher ikke fordrer Indkaldelsen af Forstærkningen i Fredstid, og at der i Fredstid kun er Tale om en aarlig Konstring, som altid vil blive temmelig kortvarig for Forstærkningen. Hvor der altsaa er Tale om Brugen af Forstærkningen, er der altid kun Tale om Krigstilfælde, og der forandre Forholdene sig. (Fortættet.)

1849.

Beretning

No. 99.

Om
Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ser og tredivte Møde.

(Fortsat.)

Wisby: Det bliver en meget forskjellig Benyttelse, som man for Fremtiden synes at ville gjøre af de af Kjøbstadbeboerne i Borgercorpsene, fra den, som hidtil har fundet Sted, saa at de idetmindste udenfor Kjøbenhavn neppe længere med Høie egentlig ville kunne kaldes Borgervæbning. Der staaer nemlig „Tjenesten i saanne Corps bliver alene at betragte som en Communalbyrde til Overholdelse af den indre Orden og Sikkerhed i Kjøbstaden“. Meningen er altsaa formodentlig, at Borgerne i Kjøbstæderne udenfor Kjøbenhavn skulle danne et Slags Politicorps, et Slags Gensd'armeri, for at overholde den indre Orden i Byerne; men dertil synes mig ikke, at der behøves, hvad man egentlig forstaaer ved Væbning, og end mindre Vaabenøvelse. Tjenesten vil altsaa for Fremtiden for Kjøbstadbeboerne blive dobbelt, og som Følge deraf Byrden dobbelt; thi ikke alene ville de lige med alle andre Indbyggere i Landet komme til at gjøre Krigstjeneste, men foruden denne Byrde, som de dele med Alle i Landet, ville de for Fremtiden faae en særegen Byrde, den nemlig, at de ville komme til at indtræde i særegne, enten Politicorps eller Brandcorps, rimeligviis under de samme Vilkaar, som hidtil, saa at de ville komme til at tjene ulønnede, og desuden selv maae forskaffe sig Uniform og det Væрге, som maastee vil behøves, forsaavidt de skulle henregnes til Politicorps. Men for Beboerne i Kjøbenhavn vil Byrden ikke blot blive dobbelt, men tredobbelt; thi de skulle ikke alene have den almindelige Bærnepligt at udføre, men de skulle tillige udføre Tjeneste i Brandcorps og Politicorps, og for det Tredie skulle de endnu udføre militair Tjeneste, da det for dem, som boe i Fæstninger eller tæt udenfor samme, vil blive nødvendigt at danne egne militaire Corps, naturligviis atter paa egen Bekostning. Jeg veed ikke, om man vel har overveiet, hvorvidt det kan gaae an paa en Tid, da man tænker paa at frigjøre en anden Stand fra en ubillig Byrde, at man da paa samme Tid vil lægge en saaledes forøget Byrde paa Kjøbstadbeboerne. Derhos vil man ved Udførelsen vistnok støde paa adskillige practiske Vanskeligheder. Skulle nemlig Beboerne i Kjøbenhavn og i de øvrige Fæstninger vedblive at udgjøre Militaircorps, saa troer jeg, at de letteligt ville komme i Collision med den staaende Hær; de ville komme til at tjene under forskjellige Officerer; de ville komme til at have forskjellige Uniformer og forskjellig Armatur, forsaavidt de staae i den staaende Hær een Uniform og et Slags Armatur, og forsaavidt de henhøre til Borgervæbningen, en anden Uniform og et andet Slags Armatur. Derhos veed jeg ikke, om man har tænkt paa, med hvilken Alder Tjenesten i Borgervæbningen skal begynde. Hidtil er den, saavidt jeg veed, begyndt med det 20de Aar, altsaa 2 Aar tidligere end den almindelige Væbning. Dersom dette skal bibeholdes for Fremtiden, saa vil man blive indkaldt til Tjeneste i de borgerlige Corps i det 20de Aar, og til at udføre den almindelige Bærnepligt i det 22de Aar, og endelig, naar Tjenesten i den staaende Hær er ophørt, atter til Tjeneste ved Borgervæbningen, hvilket let kan lede til Forstyrrelse. Det forekommer mig ogsaa, at, forsaavidt Tjenesten i Borgercorpsene skal betragtes som Polititjeneste, saa er det ikke godt dertil at tage unge Menninger paa 20 eller 21 Aar. Dertil pleer man at vælge ældre Folk, som dem, der have mere Erfaring og Sindighed og mere Autoritet hos deres Medborgere. Derfor mener jeg, skjøndt der slet ikke er nogen Bestemmelse derom i § 38, at det udtrykkelig burde tilføies, at Tjenesten i Borgercorpsene ikke skal afkræves No-

gen, førend han har udført Tjenesten i den staaende Hær, ligesom det overhovedet synes at ligge i Benævnelsen „Borgercorps“, at det kun er Borgere i Staden, som kunne kræves til at udføre denne Tjeneste; men, for at tage Borgerskab, udfordres der en høiere Alder, og i Almindelighed den Alder, med hvilken man, naar man begynder med det 22de Aar, vil have udtjent Bærnepligten eller dog den første Deel deraf.

Jeg vil med Hensyn til det Sidste, dersom ingen Anden har nogen Bemærkning derved at gjøre, forbeholde mig et Amendement.

Algreen-Ussing: Dersom jeg har opfattet den ærede Ordførers Svar til den 7de Kjøbenhavnste Deputerede (Prof. Larsen), rigtigt, saa skulde de Personer af den værnepligtige Stand, som have faaet Tilladelse til at udtjene deres Bærnepligt i Livjægercorpsen eller i Borgercorpsene i Kjøbenhavn, sættes i Klasse med de Studerende, som ere blevne udslettede af Krigstjenesten. Det er i denne Anledning ikke uvigtigt at erfare, navnlig med Hensyn til de Personer, som skulle underkastes Udskrivning efter Bestemmelsen i Forordningen 23de Septbr. f. A., dens 1ste §, om de forstævnte Personer blive at betragte paa den Maade, som jeg har forudsat at være Ordførers Mening, og jeg tillader mig derfor at ætse nærmere Forklaring af ham herom.

Ordføreren: Jeg skal i den Anledning tillade mig at svare, at det ikke har været under Discussion i Uvalget, hvorledes det skulde forholdes med Hensyn til disse saa Individer; men det var kun min personlige Opfattelse af Forholdet, at man vel ikke ganske kan sætte dem i Klasse med, som jeg eksempelvis har nævnt, de Studerende, men at man dog omtrent maa betragte dem paa samme Maade; thi de Studerende ere udslettede af Rullerne. Disse Individer ere det ikke, og derfor kan man ikke sige, at de staae aldeles lige; men jeg troer dog, at de nærmest maae betragtes som saadanne Individer, der ad Bevillingsveien ere satte ind i en anden Stand, end den egentlig værnepligtige. Det forekommer mig, at være en consequent Opfattelse, at disse Individer dog paa en Maade ere gaaede ud af den egentlig tjenstpligtige Klasse og ere traadte, om man vil, ind i en Mellem-Klasse, og derved have erholdt en mindre Grad af Bærnepligt, og at altsaa de, som ere fødte inden 1826, ikke skulle træffes efter den almindelige Anordning. Hvad derimod angaaer Behandlingen efter Anordningen af 23de Septbr. da erindrer jeg ikke ret, om der ikke netop findes en Bestemmelse herom i selve Anordningen eller i dens Motiver i Departementstidenden for dette enkelte Tilfælde, som her er berørt. Jeg erindrer det ikke med Bestemthed; men det forekommer mig at være Tilfældet, og jeg skal tillade mig at henvende mig til den ærede Taler, om han ifølge sin Embedsstilling vil oplyse, hvorledes Commissionen har betragtet dette Spørgsmaal; thi jeg kan ikke antage, at det er udgaaet dens Skarpsindighed.

Algreen-Ussing: I Anordningen indeholdes der Intet derom, og jeg troer ikke heller i Motiverne i Departementstidenden; men derimod troer jeg, at Sagen i et Circulaire fra Justitsministeriet er bleven betragtet paa den Maade, at de Personer, som have faaet Tilladelse til at udtjene deres Bærnepligt i Livjægercorpsen eller i et af Borgercorpsene, ikke skulle inddrages med under den extraordinære Udskrivning, da de endnu bestandig staae i Rullerne. Derved vil imidlertid opstaae den Anomalie, som er udhævet af den 7de Kjøbenhavnste Rigsdagsmand (Prof. Larsen), at en 23-aarig eller 24-aarig Bondetarl, som har faaet Tilladelse til at udtjene sin Bærnepligt ved Livjægercorpsen, vil med Hensyn til den saakaldte extraor-

dinaire Udskrivning, uagtet født værnepligtig, blive bedre foren end den frifødte Kjøbenhavnske Borger, der i samme Alder staaer i Livjagercorpsset. Bedblive de nemlig at staae i Livjagercorpsset, vil der dog aldrig blive Tale om at udskrive dem som Værnepligtige; de blive ikkun staaende i Rullerne for det Tilfælde, at de skulde forandre Opholdssted.

Prof. Larsen: Ja, det er nok ganske vist, at den Anstuelse, som den ærede Ordfører udtalte, at de Personer, som have erholdt den omtalte Bevilling, skulde betragtes som fritagne for Værnepligten og som overgaaede i en anden Stilling, ikke er rigtig efter Anordningerne. I Anordningerne og navnlig i Reglementet for Livjagercorpsset af 1829 og en senere Placat af 1832 findes det udtrykkelig udtalt, at de vedblive at staae i Rullen, og at de, hvis de fratræde Livjagercorpsset, førend de have tjent i de fulde 16 Aar, efter Omstændighederne enten kunne udskrives til den staaende Hær eller gaae over til Forstærkningen.

Ordføreren: Med Hensyn til dette specielle Tilfælde er det vistnok ikke ønskeligt, at Discussionen udbrages for vidt, men jeg kan ikke undlade at yttre, at der vistnok er indløbet en sær Misforstaaelse; thi i Forordningen af 23de September § 3 hedder det: „Med Undtagelse af de Personer, der ere ansatte i fast militair Tjeneste i Land- eller Søetaten, finder ingen Undtagelse fra den her omhandlede Udskrivning Sted, enten paa Grund af Herkomst, Stand og Stilling, eller af nogensomhelst anden Aarsag. Navnlig medfører den Omstændighed, at den Vedkommende er Medlem af Vort Livjagercorps eller et andet borgerligt militairt Corps i Kjøbenhavn eller nogen af de øvrige Kjøbstæder, ingen Fritagelse for denne Udskrivning, hvilken Charge han end beklæder i Corpsset.“ Heri synes mig, at der ligger hele Svaret for dette Tilfælde.

Algreen-Ussing: Jeg troer dog, at den ærede Ordfører feiler. Denne Paragraph gaaer ud paa at bestemme, at den Vedkommendes Stand, Herkomst eller Stilling ikke skal have nogen Indflydelse, ei heller den Omstændighed, at han er Medlem af noget borgerligt Corps, selv om han er Officer i disse Corps. Hvad derimod angaaer de Værnepligtige, som have erholdt speciel Tilladelse til at udtjene deres Værnepligt i Livjagercorpsset eller i et andet borgerligt Corps, saa maae disse, som jeg ogsaa troer at være udtalt i Circulairet fra Justitsministeriet, og som vistnok er overensstemmende med Forholdet, saalænge man indskrænker Anordningen til at gjælde for de hidtil Værnepligtige, bestandig betragtes som henhørende til den værnepligtige Stand, og Anordningen har altsaa hidtil ikke kunnet ansees for anvendelig paa dem.

Ordføreren: Jeg skal for det Første tillade mig at bemærke, at forsaavidt den ærede Taler har antaget, at der i § 3 kun er Tale om dem, der paa Grund af Stand, Herkomst eller Stilling ere fritagne, da forekommer det mig, at det at være Medlem af Livjagercorpsset ogsaa er en Slags Stilling, og dernæst staaer der ogsaa i Paragraphen „Herkomst, Stand og Stilling, eller af nogensomhelst anden Aarsag“. Denne Regel synes mig at udtrykke sig saa almindeligt, at naar der senere kommer Bestemmelse om, at de, der ere Medlemmer af Livjagercorpsset, ikke skulde være fritagne, saa er det ligegyldigt, af hvilken Grund de ere komne ind i Livjagercorpsset.

Algreen-Ussing: Den høitærede Justitsminister vil bedst kunne erklære sig over dette Punkt.

Justitsministeren: Det synes mig ikke tvivlsomt, at de, som ere komne ind i Livjagercorpsset fra den værnepligtige Klasse, ikke kunne omfattes af Forordningen af 23de Septbr., som alene angaaer den hidtil ikke-værnepligtige Klasse. Jeg kan derfor ei Andet end henholde mig til det, der er yttret af den 4de Kjøbenhavnske Rigsdagsmand (Algreen-Ussing), og det er ogsaa ganske rigtigt, at de omtalte Personer i et Circulaire fra Justitsministeriet ere blevene betragtede saaledes, at de, der have erholdt Tilladelse til at aftjene deres Værnepligt i Livjagercorpsset, ere betragtede som fremdeles henhørende til den værnepligtige Stand. Det er vistnok ogsaa overensstemmende med Forholdet, thi i det Dieblit, at de Paagjældende forlade Byen og tage Ophold et andet Sted, saa ophører herved tillige Forpligtelsen til at udtjene Værnepligten her. De ere fremdeles værnepligtige, og de staae i samme Forhold som andre Værnepligtige,

med den Undtagelse, at de ved en allerhøieste Resolution have erholdt Tilladelse til at udtjene deres Værnepligt paa en anden Maade, og denne Maade vil blive forbeholdt, end man hidtil har kunnet forudsee.

Ordføreren: Jeg skal tilføie en Bemærkning, at jeg ogsaa antager, at det ikke er hensigtsmæssigt, at de, som henhøre til Brandcorpsene, kunne indfaldes til Forstærkningen, idetmindste ikke i Fredstid, og jeg seer ikke, at det indskrænker det alene til Krigstid. Derimod kan jeg ikke være enig i, at dersom Fritagelsen ei kan indrømmes de andre Byer, den da ei heller skulde kunne indrømmes for Kjøbenhavn, thi Brandcorpsset i Kjøbenhavn er af særdeles Vigtighed og har ogsaa militair Indretning, forsaavidt en høiere Officer er den egentlige Chef og har Overtilsyn med Brandforanstaltningerne.

Formanden: Hvis ikke Flere begjere Ordet, kunne vi gaae over til at behandle det næste Capitel og navnlig §§ 39 og 40. Naasteed Ordføreren vilde oplæse disse Paragrapher.

Ordføreren oplæste dernæst de berørte §§ 39 og 40, der lyde saaledes:

§ 39.

Udskrivning til Sø-Krigstjenesten stæer paa aarlige Sessjoner blandt de til Sørollen henhørende Personer.

§ 40.

Til Sørollen henhøre:

- 1) alle de Værnepligtige, som fortiden ere optagne i Rullerne som Solimenter;
- 2) alle de Kjøbstadbeboere, som hidtil, i Henhold til Forordningen af 8de Januar 1802 § 1, ere indførte i Sørollerne;
- 3) de Uværnepligtige, som have erholdt Sø- eller Volontair-Patent. Fremdeles blive dertil at henføre:
- 4) de af den hidtil for Værnepligt fritagne Befolkning, der paa den Tid, nærværende Anordning træder i Kraft, opholde sig indenfor Grændserne af de nuværende Solimit-Districter, forudsat at de ikke have opnaaet den Alder, der i Henhold til § 5 fritager for at inddrages under Værnepligten, og de heller ikke maatte foretrække at opfylde deres Værnepligt i Landkrigstjenesten, hvilket skal staae dem frit for;
- 5) alle de, der, uden at være søindrullerede, fortiden ere ansatte i Sø-Etaten som Officerer eller i Etatens Divisioner, eller som i Fremtiden maatte blive antagne i samme;
- 6) disse Søner, saasnart de have opnaaet den Alder, der i Medfør af § 9 medfører Forpligtelse til at optages i Rullen, hvilket saavel gjælder deres nuhavende Søner, forsaavidt de ikke ere fødte forinden den 1ste Januar 1826, som dem, der fremtidig fødes dem;
- 7) for Fremtiden alle de Værnepligtige, som opholde sig indenfor Solimit-Districternes Grændser paa den Tid, de i Henhold til § 9 skulle optages i Rullerne; og endelig
- 8) de Landværnepligtige, som med særlig Tilladelse overføres til Sørollen i Overensstemmelse med de følgende Paragrapher.

Endvidere oplæste Ordføreren Udvalgets Betænkning til disse Paragrapher, der er saalydende:

ad § 39.

Udtrykket „aarlig“ i 1ste Linie bør formeentlig ombyttes med „de anordnede“.

ad § 40.

Da det, saalænge Solimit-Districterne bestaae, og Opholdet i disse uden alt Hensyn til, om Vedkommende besatter sig med Søfart, skal begrunde Indførelse i Sørollen, ikke synes rigtigt, at et blot temporairt Ophold i et Solimit-District paa den Tid, da Indførelsen i Rullen stæer, skal bevirke, at Vedkommende ansees som søværnepligtig, formener Udvalget, at Udtrykket i Paragraphens Nr. 4 og 7 „opholde sig“ bør forandres til „have fast Ophold“.

Ordføreren: Den Forandring, der er foreslaaet ved § 39, er af samme Bestaafenhed som den, man har foreslaaet ved den tilsvarende Paragraph i 2det Capitel, saavidt jeg erindrer § 11. Hvad § 40 angaaer, gaaer Forslaget ud paa, at Udtrykket i Paragraphens Nr.

4 og Nr. 7 „opholde sig“ bør forandres til „have fast Ophold“. Som bemærket, er det Faderens Stilling, der hidtil, da Børnepligten indtraadte frax ved Fødselen, har begrundet den Fødtens Børnepligt, og efter Faderens Stilling maa det afgjøres, hvorvidt Sønnen skal udskrives til Søkrigstjenesten eller til Landtjenesten. Derimod forholder det sig noget anderledes, naar der nu efter Udkastet kun er Spørgsmaal om Indførelse i Rullerne i en senere Alder, paa en Tid, da ethvert Individ selv kan bestemme sit Opholdssted og altsaa vilkaarligt kan tage Ophold paa et Sted, der henhører til Solimit-Districterne, og saaledes skaffe sig ind i Sørudderne. Der ligger den Tanke til Grund for Inddelingen i Solimit-Districter, at der paa Grund af Stedets Beliggenhed ved Søen er en vis Formodning eller Præsumption for, at Beboerne have en særegen Interesse for Søvesenet, idet de formodes at beskæftige sig med dette og at kjende til Søen, og at de derfor ere bedre stiftede til Søkrigstjenesten end til Landkrigstjenesten. Men denne Præsumption maa man, ved at udvide den til de hidtil Ikke-børnepligtige, søge consequent at gjen-nemføre og ikke lade det blot momentane eller forbigaaende Ophold være det afgjørende; men der maa lægges Vægt paa, at det, at Bedkommende paa Grund af sine Livsforhold eller sin Stilling opholder sig paa et saadant Sted, selv om dette kun er for et halvt eller ret Aar, medfører en vis Formodning for, at et saadant Individ er bekjendt med Søen og Søarten. Iøvrigt er den hele Inddeling af Solimit-Districter vistnok en mindre ønskelig Indretning, og jeg antager, at den gaaer sin Forandring imøde. Navnlige skal jeg anføre, at det i den sidste Stænderforsamling er bleven foreslaaet, at hele Inddelingen i Solimit-Districter skulde ophæves, og at Søetaten skulde søge sine Recrutter alene i det Mandskab, som egentlig besatter sig med Søen. Men da nu Regjeringen ikke har fundet Auleadning til ved dette Udkast at foreslaae en Ophævelse af Solimit-Districterne, saa har Udvalget ikke heller troet at burde urgere paa, at dette skulde skee nu, og det har derfor heller ikke gjort noget Forslag i denne Retning, thi man har befrygtet, at der ikke vilde være Sikkerhed for at have det tilstrækkelige Mandskab til Søetatsens Raadighed, naar man nu ophævede Solimit-Districterne. Det maa vel erindres, at det er af stor Nødvendighed, da det søværnepligtige Mandskab for Tiden har stor Frihed til at bevæge sig og navnlig til at tage Søfartstjeneste udenfor Landet, og denne Frihed, som er nødvendig for den private Søfart, medfører, at der ikke altid er det Antal tilstede, som under extraordinaire Forhold kunde være nødvendigt. Det er derfor hensigtsmæssigt, at der skaffes en Stok eller Klasse af Mandskab tilstede, hvis Opholdssted er mere constant, og som omtrent altid vil være tilstede i Landet. Dette Mandskab har man hidtil haft i Solimit-Districterne, og om der ogsaa til enkelte Tider kunde være et større Antal til Flaadens Disposition end fornødent, saa har man dog, da man ikke veed, hvor stor Fornødenheden vil blive, anseet det nærværende Tidspunkt for at være uheldigt til at gjøre et Forslag til Forandring, og Udvalget har derfor ogsaa afholdt sig fra at gjøre et saadant.

Orsted: Der forekommer mig ikke at være nogen tilstrækkelig Grund til, at det blotte Ophold i Solimit-Districterne, naar en Person ikke er født i samme og ikke heller ernærer sig ved Søfart, skulde gjøre ham egnet til at indføres blandt Solimitterne, og det forekommer mig, at de Grunde, der tale for, at de, der ere fødte i Solimit-Districterne, skulle tilhøre Søudskrivningen, ikke tale for den Person, som kun i eet Aar eller kortere Tid har haft Ophold i Solimit-Districterne, og som maaskee er taget derhen netop for at undgaae den Tjeneste, som han anseer det besværligere at udføre. Han har aldrig før hørt til Søudskrivningen, og jeg seer ikke, hvorfor man nu skulde lade det gaae, især hvis man finder Inddelingen af Solimit-Districterne upassende. Hvad det Sidste angaaer, saa skal jeg tillade mig at bemærke, at naar Ordføreren har yttret, at den sidste Stænderforsamling har foreslaaet, at Solimit-Districterne skulle ophæves, saa gjælder dette, hvis jeg ikke husker feil, kun den roeskildste, imedens den viborgske Stænderforsamling forsvarede den nærværende Indretning. Der har været mangfoldige Correspondencer mellem Admiralitetet og Cancelliet derom, og Admiralitetet har stedse staaet paa Nødvendigheden af at beholde Solimit-Districterne, og der er vistnok endel, der taler herfor. Dette

henhører iøvrigt ikke til nærværende Sag, da der ikke er stillet noget Andragende i den Retning; men det forekommer mig dog, at der i intet Tilfælde er Auleadning til at udvide Solimit-Districterne til dem, der blot have Ophold i disse, uden at de ernære sig ved Søfarten. Disse Individier ville naturligtvis under almindelige Omstændigheder have den samme Afgang som andre Landværnepligtige til, overensstemmende med § 41, at lade sig overføre i Sørudderne, naar de bestemme sig til Søfarten; men der er kun Spørgsmaal om, hvorvidt de skulle være i det samme Forhold, som efter Anordningen gjælder for dem, der ere fødte i Solimit-Districterne.

Ordføreren: Jeg skal tillade mig at rette det Spørgsmaal til den ærede Ordfører, om det er undgaaet Comitens Opmærksomhed, at ifølge § 40 Nr. 1 og 2 alle de Børnepligtige, som ere optagne i Rullerne, ville vedblive at staae i disse, uagtet de endnu ikke ere confirmerede, eller, forsaavidt de henhøre til andre Confessioner, ikke have opnaaet det 15de Aar. Det forekommer mig klart, at alle de, som endnu ikke ere confirmerede eller ikke have opnaaet 15 Aars Alderen, bør, naar Anordningen udkommer, udgaae af Rullerne.

Ordføreren: Dette har ikke specielt været omhandlet, men man er gaaet ud fra den Forudsætning, at de, som engang vare opførte i Sørudderne, ogsaa skulde vedblive at staae i Sørudderne. Hvad navnlig angaaer de i Nr. 1 og 2 nævnte Personer, har man antaget, at de burde blive i Sørudderne, og at Overførelsen kunde skee ligefrem fra de Ruller, som nu have, til de nye Ruller; Udvalget har og ved en senere Paragraph, nemlig § 41, stillet et Forslag, som søger at afhjælpe den Ulempe, som vil følge af, at Personer, som ere i en saadan Stilling som i Nr. 2 er nævnt, for Fremtiden skulle være landværnepligtige, og ved dette Forslag vil i det Væsentlige det Samme opnaaes, som om Anordningen af 1802 blev ved Magt, og man har derfor ogsaa antaget, at de, der nu ifølge Forordningen af 8de Januar 1802 § 1 staae i Sørudderne, gjerne kunne blive staaende i denne Rulle, og at de altsaa bør gaae over i den nye Rulle, naar den dannes.

Ordføreren: Det vil betydeligt lette Rullesøringen for de Bedkommende, om alle disse Personer gif ud, ligesom det ogsaa vilde være meest i Consequents af de Bestemmelser, der ere givne for Landrudderne.

Ordføreren: Jeg maa være fuldkommen enig i, at det er rigtigt, at Solimit-Districterne for Tiden beholdes; men jeg maa derhos være af den Formening, at en Omregulering af Districterne senere bør finde Sted, navnlig for at man kan holde tilbørlig Orden. Det er bekjendt nok, at der i enkelte Egne endog længere fra Søen findes en Blanding af Sø- og Landlægssteder, saa at af to Naboer den ene hører til et Solimit-District og den anden til et Landlægd. Dette er nærmest foranlediget ved, at man ved Solimit-Districternes Oprettelse i Almindelighed blandede Solimitterne, optog den, der eiede blot en Baad og engang imellem fiske lidt, uden Hensyn til Stedets Beliggenhed. Saaledes som det nu er, ere Solimitterne og de Landværnepligtige, som allerede bemærket, saaledes stroede imellem hverandre, at der vistnok burde træffes en saadan Foranstaltning, at kun de, som boe paa de nærmest ved Søen liggende Steder, og som saaledes maae antages at være bekjendte med Søen, kom til at høre til Sørudderne, og de andre derimod til Landrudderne. Dette er ogsaa overensstemmende med den viborgske Stænderforsamlings Indstilling i 1846, hvori der foresloges, at en Undersøgelse maatte blive foretaget angaaende Omreguleringen af Solimit-Districterne. Dette henhører vel ikke retteligen under nærværende Sags Forhandling; men jeg maa dog, da det heller ikke ligger aldeles udenfor den, tillade mig at spørge den høvredede Justitsminister, om der ikke er paatænkt en Omordning af de berørte Forhold, for at erfare, hvorvidt et Amendement i saa Henseende bør stilles.

Justitsministeren: Man har, som jeg alt engang tidligere har tilladt mig at bemærke, ikke troet, at man paa nærværende Tid burde gjøre nogen Forandring i den nu bestaaende Indretning af Solimit-Districterne, da man frygtede, at det, allerhelst under de forhaanden værende Omstændigheder, vilde være altfor farligt at røre ved denne Indretning, hvorved man hidtil har skaffet Søetaten det fornødne Mandskab. Men det vil naturligtvis komme under Regje-

ringens særdeles Overveelse, hvilken Forandring man muligens i Fremtiden kunde gennemføre, om en saadan Forandring lader sig gennemføre, hvorved Solimit-Districterne aldeles ophæves, eller om man, hvad der vel snarere er rimeligt, bør indskrænke sig til at foretage en hensigtsmæssig Forandring af Solimit-Districterne. Resultatet heraf kan for Øieblikket ikke forudsæes, men jeg kan kun svare den ærede Taler, som har stillet Spørgsmaalet til mig, at det er en Sag, som vistnok vil blive Gjenstand for Regjeringens omhyggelige Overveelse.

Schiern: Jeg skulde ogsaa rette et Spørgsmaal til den meget ærede Justitsminister.

Ved Numer 5 og 6 af den omhandlede Paragraph blive nemlig Sønner af Marineofficerer underkastede Udskrivning til Søkrigstjenesten. Medens altsaa Børn af de Landofficerer, der opholde sig i Kjøbenhavn, blive at opføre i Landrullen, blive Børn af Marineofficerer, der jo i Almindelighed ogsaa have Hjem i Kjøbenhavn, at opføre i Sørollen. Heri er en Strid, hvortil jeg ikke seer nogen fyldestgjørende Grund, og som kan føre til en Begunstigelse, forsaavidt nemlig den, der fødes under den nævnte Betingelse, og som saa opnaaer Charakteren „søvant“, erholder den samme Frihed for at udskiftes til Landkrigstjenesten, som andre, der ikke ere Sønner af Marineofficerer, ikkun kunne opnaae ved først at have vundet sig Charakteren „halvbefaren.“

Justitsministeren: Jeg maa tillade mig at bemærke, at i Nr. 5 og 6 af § 40 er der ikke alene Tale om Sønner af Søofficerer, men ogsaa om Sønner af dem, der ere ansatte i Sæetatens Divisioner eller i Fremtiden maatte blive antagne i samme. Det er et ikke ubetydeligt Mandskab, som indbefattes under disse Kategorier. Bestemmelsen angaaer hovedsageligen dem, som for Tiden have Bolig i Nyboder og som ikke ere opførte i nogen Rulle, hverken Sørollen eller Landrullen, fordi de ere til Disposition for Marinen. Marinen har aarlig endeel Udgifter ved Opdragelsen og Underholdningen af Sønnerne af de ved Divisionerne ansatte. Dersom man nu anvender den samme Regel paa disse Folk, som ellers i Almindelighed er gjældende, vilde de fleste af dem gaae over i Landrullen; men da der er ikke saa af dem, som Sæetaten har anvendt Omkostninger paa for at oplære, og da man i Reglen kan forudsætte, at de ville være fortrinligt stikede til Sæetatens Brug, har man anseet det rettest, at alle disse Personer, hvorom her er Tale, indføres i Sørollen, og som en meget nær Analogi deraf, at Sønner af Søofficererne, hvilke staae i mangehaande Berøring med hiint Mandskab, tillige med det overgaae i Sørollen. Dette er isvrigt en Forholdsregel, som ikke er i fuldkommen streng Følge af det antagne almindelige Princip, men det er dog den naturligeste Maade at anvende alt det her omtalte Mandskab paa.

Ordføreren: I Forbindelse dermed maa jeg bemærke, at Udvalget vel har antaget, at der var Inconsequents i Henseende til Principets Gjennemførelse i den omhandlede Bestemmelse; men den hele Tanke, der, som jeg før tillod mig at udhæve, ligger til Grund for Inddelingen af Solimitdistricterne og for at søfarende Folks Børn skulle ind i Sørollen, synes consequent at medføre, at dette ogsaa skal gjælde Søofficerers Børn, og derhos troede man, at den hele Stemning hos Folket og den Maade, hvorpaa Sæetaten betragtes af Nationen, krævede, at man her maatte fravige, hvad der ellers maatte ansees for at være det meest consequente. Jeg mener ogsaa, at det ikke vil kunne nægtes, at der maa være en temmelig stor Formodning for, at Børn af dem, der have gjort Søen til deres Bet, og som omfatte den med en vis Kjærlighed, fra Børnsbeem af have mere Anlæg, større Lyft og Tilbøilighed til at færdes paa Søen end Andre, som ere fødte inde i Landet, og som saaledes ikke gennem Familielevet, saa at sige, staae i stadig Berøring med Søen og hvad dertil hører. Desuden maae de, for at blive i Sørollen, opnaae Charakteren „søvant“, og vel kan dette opnaaes uden synderlig Besvær, men det er et stort Spørgsmaal, om der er noget Væsentligt vundet ved paa denne Maade at blive i Sørollen; thi hvis et saadant Individ, saa at sige igjennem en Fiction, har opnaaet Charakteren „søvant“ uden

egentlig at befatte sig med Søen, saa troer jeg, at han, naar han for Exempel var bleven Student, vilde være meget værre faren med at maatte gjøre et Logt som Matros til Vestindien, end om han blev udskreven til at gjøre Landtjeneste, og overhovedet troer jeg, at man bør lade Overgangen ved Udskrivningsalderen fra den ene Rulle til den anden være saa let som mulig.

Lüttichau: Dgsaa mig have Bestemmelserne i Nr. 5 og 6 af § 40 været paasædende. Endnu er det mig ikke ganske klart, hvorledes man kan finde, at der skal være en større Formodning for Dygtighed til Søtjenesten hos dem, som ere Sønner af Søofficerer; thi disse opdrages som andre Folks Børn, de gaae i Skole med dem og lære det samme, som de, og jeg troer ikke, at der af Samlivet i Familien kan udbrages nogen fornuftig Slutning om, at de skulde være mere stikede til Søtjeneste end Andre, hvilket ligesaakdt kan siges om Sønner af dem, der som civile Betjente ere ansatte ved Sæetatens Divisioner. Det hedder i Nr. 5 „de, der for Tiden ere ansatte i Sæetatens Divisioner eller som i Fremtiden maatte blive antagne i samme“; dette er et meget ampelt Udtryk, der ikke let vil gjøre det klart for den, der ikke er meget nøie bekendt med disse Forhold, hvem der derunder skal henregnes. Hertil maa jeg endnu føie den Bemærkning, at det, som Ordføreren har anført til Forsvar for disse Bestemmelser, ikke for mig har været saa overbevisende, at jeg paa Grund deraf tør indrømme en saa væsentlig Undtagelse fra den almindelige Regel som den, der deri indeholdes.

van Doctum: Det forekommer mig, at man her fører Discussionen om denne Gjenstand over paa enkelte Individier, istedetfor at den bør omfatte den hele Stand, som her omtales. Det er vistnok ikke Individernes Interesse, der her kan komme i Betragtning, men det er Sætatens Forsvar, som man væsentligst bør have for Øie ved at vælge som denne, ved en Lovs Affattelse som nærværende; og for at Forsvaret kunde stee paa en tilfredsstillende Maade, saavel til Vands som til Lands, har man inddeelt Landet i Landmilitie og Solimit-Districter, idet man har udseet en Deel af Befolkningen til at tjene i Hæren og en Deel til at tjene paa Flaaden. Efter den os her forelagte Anordning vilde alle Kjøbstæder gaae over til Landrullen, Kjøbenhavn derunder indbefattet. Imidlertid eksisterer der i Kjøbenhavn en særegen Deel af Byen, som nærmest maa ansees for et Solimit-District. Denne Deel er Nyboder. Man kan vistnok ikke antage Andet, end at Nyboders Befolkning er en søfarende Befolkning, der ved sin Opdragelse og Stilling væsentlig er knyttet til Søen, og derfra antager jeg, at den her omtalte Bestemmelse har sin Oprindelse, deri har den sit Støttepunkt. Nu nævner man Officerernes Børn, man nævner enkelte Folk, og det er det, jeg ivrer imod. Det forekommer mig, at disse Folk ere knyttede til deres Stand, som en Oberst, en Capitain eller Lieutenant er knyttet til Armeen, til Compagniet, og det forekommer mig at være en ganske egen Sag, om man her vilde gjøre en Undtagelse for disse Folks Børn fra hvad der gjælder om Mandstabs Børn. Seer man nu hen til den Fordeel, som vil opnaaes for de vedkommende Individier, eller rettere det Tab, som vil opstaae for Staten, saa er dette Tab ringe eller saa godt som intet, idet den, der er indskreven i Sørollen, og som ved 22 Aars Alderen ikke har gjort Sølivet til sin Hæringsvet, gaaer over i Landetaten, i Hæren, og der afstjener sin Børnepligt. Der er altsaa væsentlig kun Tale om dem, som i det Øieblik, de naae 22 Aars Alderen, virkelig fare til Søen, og der er ikke anden Undtagelse for det Tilfælde, at de ikke fare til Søen, end de, der give sig af med at være Skibstømmere, Reebslagere, kort sagt de enkelte Haandværkere, der danne, saa at sige, et Slags Bastard for Søvæsenet, og naar man vilde undtage dem, vilde Landets Handel og Skibsfart derved lide et betydeligt Tab. Der forekommer mig saaledes at være Afstilligt, der taler for de omhandlede Bestemmelser, og uden at ville paa nogen Maade hense det til de enkelte Individier, der vistnok neppe vilde sætte stor Pris paa denne Begunstigelse, om man saa vil kalde det, maa jeg ansee det passende, at der for Officerernes Børn gjøres den samme Regel gjældende, som for Mandstabs Børn.

(Fortætted.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ser og tredivte Møde.

(Fortsat.)

Lüttichau: Dertil maa jeg dog tillade mig at bemærke, at der er en stor Deel Soofficerer, der ikke boe i Nyboder, og at jeg i det Hele finder, at det, der kan ansøres for, at Sæetatens Haandværkeres Børn bør indføres i Sorullen, ikke kan ansøres for Soofficerernes Børn. Haandværkeres Børn have en ganske anden Leilighed til at gøre sig bekendt med de Forretninger, der høre til deres særegne Metier, og dette kan komme til Nytte ved Søkrigstjenesten; men hvad Soofficerernes Børn angaaer, da veed jeg ikke, naar man ikke vil antage, at det har Indflydelse paa dem, at de see en Matros oftere end Andre, hvorledes man kan mene, at de ere bedre bekendte med Søvæsenet end andre Folks Børn.

Ordføreren: Jeg maa dog i Anledning heraf bemærke, at det, som det forekommer mig, ikke er rigtigt at antage, at et Barns Udvikling saaes alene igjennem Skolen, men jeg troer — deri er jeg maaskee uenig med den ærede Taler —, at den Indflydelse, et Barns Liv i Familiens Skjød har paa dets Udvikling gjennem hele Livet, ikke er uden Bigtighed, og at det er rimeligt, at det Barn, som lever i en Familie, der omfatter Søen med en vis Kærlighed, og hvori han daglig hører Tale om Ting, der staae i nærmere eller fjernere Forbindelse med Søen, ogsaa derved vil erholde en større Tilværelighed og Lyft til Sølivet. Og hvori bestaaer saa det Hele? Deri, at den Paagjældende staaer i Sorullen med den Risiko at blive udstreven til Søjteneste mellem sit 16de og 22de Aar, og saaledes at han dog, dersom han ikke med 22 Aars Alderen er søvant, er pligtig at lade sig udstrive til Landetaten. Dette er den reelle Forstjæl.

Lüttichau: Bestemmelsen er dog en Undtagelse, og en Undtagelse, som jeg ikke mener, at der er nogen tilstrækkelig Grund til. Jeg finder ikke, naar hele Udkastet afviser fra de tidligere Undtagelser, at der er Anledning til at optage en ny Undtagelse, som aldrig før har været gjældende. Hvad det angaaer, at Livet hjemme i Familien hos Sæetatens Officerer skulde gøre deres Børn dygtigere for Søen, saa vilde, hvis man antager, at dette er rigtigt, Følgen være, at enhver Son skulde blive, hvad Faderen var.

Orsted: Med Hensyn til § 40 skal jeg tillade mig at bemærke, at hvad Nr. 1 angaaer, da finder jeg det ganske i sin Orden, at de Børnepligtige, som hidtil have staaet i Sorullen, forblive i denne. Comiteen har ogsaa foreslaaet ved § 9, at Forpligtelsen til at optages i Kullerne ved Confirmationen eller det 15de Aar skal bortfalde for dem, der allerede ere indførte i Kullerne, saa at de, der ere i Landrullen, blive i den, og de, som ere i Sorullen, blive i den, uden at nogen Optagelse behøves. Hvad Nr. 2 angaaer, da forekommer det mig, at det vilde være consequentere, om denne Bestemmelse faldt bort; thi § 43 indeholder, hvad der alt længe har været erkjendt for rigtigt, at Søner af søfarende Folk i Kjøbstæderne ikke mere eo ipso skulle gaae over i Sorullerne, og naar dette skal bortfalde for Fremtiden, saa seer jeg ikke, hvorfor det skal anvendes med Hensyn til dem, som nu staae i Sorullen. Med Hensyn til Spørgsmaalet om Soofficerers Børn maa jeg for det Første bemærke, at det i de Udkast, som bleve forelagte Stænderne i 1844 og 1846, ogsaa var antaget, at Børn af de i Sæetatens Tjeneste staaende, ved Divisionerne ansatte, Individier skulde opføres i Sorullen. Det blev antaget af dem, som havde med denne Sag at bestille, og navnlig Admiraltetet, som noget ganske Naturligt, at disse Individiers Børn maatte have Præsumtion for at være særdeles færdige til Sø-

tjeneste. Dengang var der imidlertid ikke særlig taget Hensyn til Soofficerer. Men hvad jeg troer, der taler for, at det helst bør forblive ved Udkastet, er det Synderlige i, om man vilde undtage Soofficerers Børn fra den almindelige Regl. Det vilde blive en Undtagelse fra en Undtagelse, og da jeg troer, at det factist ikke vil have nogen videre Virkning med Hensyn til Soofficerers Børn, om de begynde med at staae i Sorullen eller de begynde med at staae i Landrullen, da det ikke lettelig vil blive Tilfældet, at de vedblive at staae i Sorullen, uden at de særlig befatte sig med Søvæsenet, indseer jeg ikke, at der er nogen særdeles Grund til at gøre Forandring i Udkastets Bestemmelser.

Ræder: Turde jeg rette det Spørgsmaal til den ærede Ordfører, om Soofficererne for Tiden staae i Sorullen, eller det er noget Nyt, at de skulle optages i den? Er dette Sidste Tilfældet, da veed jeg ikke, hvorfor en anden Regel skal gjælde for Soofficererne i Sæetaten, end for Landofficererne, der ikke skulle optages i Landrullen.

Ordføreren: Jeg maa hertil svare, at saavidt jeg veed, staae Officererne ikke nu i Kullerne, naar man herved forstaaer Fortegnelsen over dem, der kunne udstripes til Tjeneste med Krigsskibene, da det følger af deres Stilling, at de, saa at sige, ere udstrivningspligtige, dog ikke udstrivningspligtige til et enkelt Togt som Mandstabet, men til alle Togter, idet deres hele Virksomhed gaaer ud paa at arbejde i Sæetatens Tjeneste. I den egentlige Kulle opføres saaledes Officererne, saavidt jeg veed, ikke nu, og man kunde maaskee ansee det for en temmelig ligegyldig Bestemmelse, at de for Fremtiden skulle indføres i Sorullen, thi naar en Landværnepligtigfødt er bleven Soofficer, maa det vel betragtes som en Selvfølge, at han ikke kan udstripes til Soldat, som f. Ex. til Cavalleriet. Men det er dog vistnok rigtigt, at Bestemmelsen staaer her, thi ellers vilde der for Fremtiden i Consequents af de almindelige Bestemmelser i Udkastet kunne komme til at paahvile en Soofficer Landværnepligt, thi om man end kunde kalde en Sæadet i en af de ældre Classer heels eller halv-befaren, saa vilde det dog kunne siges, at han, hvis han ikke havde inden sit 18de Aar begjært at indføres i Sorullen, skulde, naar han derefter blev Lieutenant i Sæetaten, og naar man consequent vilde gennemføre Bestemmelserne, kunne blive udstreven til Landkrigstjeneste, f. Ex. til Cavallerist eller Garder eller hvad Andet, han maatte være passende til.

Algreen-Ussing: Det er en ligefrem Følge af, at der ikke paahviler Soofficererne nogen Børnepligt, at de ikke staae i Sorullen.

Orsted: Jeg troer, at der kun kan være Spørgsmaal om Soofficerernes Børn, og ikke om Soofficererne selv.

Lüttichau: Naar man vil undtage Officerernes Børn og Haandværkeres Børn, saa er der, som alt bemærket, for disse sidste en temmelig stor Skole ved Sæetaten, hvor de opdrages for senere at ansættes i Sætatens Tjeneste, saa der heller ikke for deres Vedkommende er særdeles Anledning til at gøre nogen Undtagelse.

Ræder: Jeg gjorde mit Spørgsmaal, fordi naar Ordet „Officerer“ bortfalder, Alting vil være i Orden.

Scavenius: Lør jeg tillade mig at gøre en Bemærkning? Hvis Nr. 5 ikke havde nævnt Officerer, vilde deres Børn ligesuldt være komne ind i Sorullen, da Officererne henhøre til Sætatens faste Divisioner. Man har her stræbt efter en større Lydelighed, som man har anseet for nødvendig, og det er det, der har foranlediget den hele Strid.

Man gik derpaa over til at forhandle Udkastets §§ 41—43.

Ordføreren oplæste disse Paragrapher, der ere saalydende:

§ 41.

Naar en Landværnepligtig ønsker at overføres til Sørollen, kan Sessjonen, naar han derom melder sig, inden han har overfiredet 18 Aars Alderen, til enhver Tid af Aaret meddele ham et Interimspatent til at fare tilføes. Naar han er indtraadt i det 22de Aar, skal han fremsille sig for Sessjonen for at erholde en Charakter angaaende sin Befarenhed. Erklæres han herved for „heel-“ eller „halvbefaren“ og vil blive ved Søfarten, meddeles ham strax Sø-Patent, hvorefter han foranstaltes udslettet af Landrullen; men faaer han ikke en af hine Charakterer, eller han ikke mere vil fare tilføes, da forbliver han i Landrullen og behandles som henhørende til samme.

§ 42.

Enhver Landværnepligtig, der endeligen er overgaaet til Forskrifningen eller henhører til den i § 32 omhandlede Klasse af mindre Tjensdygtige, og som ønsker at beskæftige sig med Søfart og Fiskeri, skal i Fredstid være berettiget til at begjere sig overført til Sørollen.

§ 43.

Bestemmelsen i Forordningen af 8de Januar 1802 § 1, at Sønner af dem, der i Kjøbstæder ernære sig ved Søfart, Lodseri eller vidtløstigt Fiskeri, skulle henhøre til Sørollen, skal for Fremtiden aldeles bortfalde. For kjøbstadsfødte Personer, der ikke allerede nu henhøre til Sørollen, vil Overførelse i samme folgelig kun skee i Overensstemmelse med Reglerne i §§ 40, 41 og 42.

Ligeledes oplæste han den til de nævnte Paragrapher henhørende Deel af Committeebetænkningen, der er saalydende:

ad § 41:

Udvalget formener, at Overgangen for Landværnepligtige til Sørollen bør lattes saaledes, at den indrømmes ogsaa dem, der inden 18 Aars Alderen begjere det og endnu ikke med det 22de Aar have opnaaet Charakteren „halvbefaren“, men dog til den Tid erholde Charakteren „søvant“ og godtgjøre at søge deres Erhverv paa en af de i Forordningen af 8de Januar 1802 § 1 ommældte Maader. Det foreslaaes derfor, at der i Paragraphens 4de Linie franeden efter Ordet „halvbefaren“ tilføies „eller søvant“, samt i sidste Tilfælde godtgjør at have sit Erhverv ved Lodsvæsen eller ved at fare med Skibe, Pramme, Jagter, Baade og andre Fartøier af hvad Navn nævnes kan, eller ved Fiskeri“.

ad § 42.

Udtrykket „begjere sig“ i denne Paragraph, bør formeentlig forandres til „blive“.

Ordføreren: Det er en temmelig væsentlig Forandring, som ved § 41 er foreslaaet af Udvalget. Som Udkastet er, vil en Landværnepligtig ikke kunne overføres i Sørollen, naar han ikke med det 22de Aar har erhvervet idetmindste Charakteren „halvbefaren“. Denne Charakter kan imidlertid ikke erhverves uden ved egentlig Skibsfart. Ved Beskæftigelse med Fiskeri og Baadsføring, naar det ikke er lastedragtige Baade, kan man ikke erhverve Charakteren „halvbefaren“. Til at erhverve denne Charakter udfordres 4 Aars Fart. Til at erholde Charakteren „søvant“ udfordres nemlig 1 Aars Fart med Skibe eller 2 Aars Beskæftigelse med Baadfiskeri, og for at en Søvant kan forfremmes til Halvbefaren, 3 Aars Fart med et Orlogs- eller Goffardislib. Nu er der en Mængde Individier, der kunne afgive for Sæetaten særdeles brugelige Subjecter, nemlig de, som leve paa vore udstrakte Kyster og som ikke gaae til Skibs, men beskæftige sig alene med Fiskeri. Naar de ere komne ind i denne Levevei, maae de dog ansees for særdeles tjenlige for Sæetaten; men de kunne ikke komme ind i Sørollen, fordi de ikke have faret tilføes med Goffardislib, men kun beskæftiget sig med Fiskeri. En saadan Forandring har Udvalget troet saa meget mere nødvendig, naar § 43 skal blive staaende. Denne Paragraph ophæver nemlig Bestemmelsen i Forordningen af 8de Januar 1802 § 1, at Børn af Sønner af dem, der i Kjøbstæderne ernære sig ved Søfart, Lodseri eller vidtløstigt Fiskeri, skulle indføres i Sørollen, skulle være søværnepligtige uden Hensyn til, om de under den da bestaaende Frihed for Værnepligt hørte til den værnefrie eller den

værnepligtige Stand, hvoraf det var en Folge, at naar en Skipper eller En, der ernærede sig ved vidtløstigt Fiskeri, havde en Søn, blev denne søværnepligtig. Denne Bestemmelse skal efter Udkastet falde bort; men dette vil medføre, at paa enkelte Steder, navnlig i Kjøbstæderne, hvor en stor Deel af Indvaanerne befatte sig meget med Fiskeri, vil en saadan Faders Søn nu blive landværnepligtig. Udvalget har, saaledes som nævnt i Slutningen af Betænkningen, modtaget et Andragende fra enbeel Indvaanere i Stagen, hvilket jeg, da det, saavel førend det blev afgivet til Comiteen, som senere har været henlagt i Ræsevarelsset, maa forudsætte at være de fleste af Forsamlings Medlemmer bekendt, og hvorpaa jeg skal henlede Opmærksomheden. Det viser klart, hvilken Ulempe det for Stagboerne vil medføre, naar Bestemmelsen i Udkastet skal staae uforandret. Man maa nemlig ogsaa erindre, at der til at staae i Sørollen er knyttet den udelukkende Rettighed til at ernære sig ved Søfart. Ingen har Ret til at fare som Matros med Skibe, og Ingen kan befatte sig med stort Fiskeri eller det saakaldte vidtløstige Fiskeri uden at være søindrulleret eller at have erholdt Søpatent. Skulde Udkastet nu blive, som det er, saa vil Tilfældet blive, at, for at tage det Exempel, jeg har nævnt, Stagboernes Sønner, som vedblive at beskæftige sig med Fiskeri med Baade, som er det Særegne for Byen, da den, saavidt jeg veed, ikke eier noget større Skib, og Beboerne meget lidet befatte sig med at tage Hyre paa andetsteds hjemmehørende Skibe eller med vidtløstigt Fiskeri, uagtet de have beskæftiget sig med Fiskeri lige indtil deres 22de Aar, og maafee Dag ud og Dag ind have været paa Søen, dog naar de møde paa Sessjonen og ikke kunne opnaae Charakteren halvbefaren, blive udfreyne til Landkrigstjeneste, hvorved de blive indbragne i ganske andre Forhold, og naar de, efterat have udtyent, komme tilbage, ikke længere kunne befatte sig med deres Næringsvei. Dette vil være den practiske Folge, hvis Udkastet bliver, som det er. Dersom man derimod vil forandre Udkastet, og man derhos vil undgaae den Fare, som kan være for, at saadanne Individier lettere skulle frigjøre sig for Værnepligten ved at blive staaende i Sørollen, uden at de ernære sig ved Søfart, vil man, istedetfor at stille som Betingelse, at Vedkommende skulde være halvbefaren, kunne, som Udvalget har foreslaaet, fordrø, at han skal være søvant, og derhos godtgjøre, at han ernærer sig paa en af de i Forordningen af 8de Januar 1802 § 1 nævnte Maader, der med ipsissimis verbis er optaget i Udvalgets Redaktionsforslag. Jeg maa her gjentage, hvad der ogsaa kan anvendes ved en anden Paragraph, at det er en nødvendig Betingelse efter den bestaaende Lovgivning, for at kunne ernære sig ved Søfart, at man skal være søindrulleret, og derfor troer jeg, at der ei heller vil være nogen Fare for, at Landet vil undrages det fornødne Mandstabs ved den Tilføining, som Udvalget har foreslaaet.

Orsted: Det forekommer mig dog, at der kan være Betænklichkeit ved det Forslag, som Comiteen har gjort ved § 43. Antages dette, vil næsten ingen Forskjel blive tilbage mellem dem, der ere fødte i Landdistricterne, og dem, der ere fødte i Sølimitdistricterne, thi ogsaa

Wloven: Jeg maa tillade mig at gjøre den ærbødige Bemærkning, at det er aldeles umuligt at følge den ærede Taler. Jeg har anstrengt mig hele Dagen for at høre ham, men det har ikke været mig muligt, og jeg føler mig paa det Stærkeste opfordret til at gjøre denne Bemærkning, da den ærede Taler oftere har Ordet.

Orsted: Dersom Forsamlingen antager det Forslag, der er gjort af Comiteen til § 43, saa vil Folgen deraf være, at der saa at sige ingen Forskjel vil blive mellem dem, der ere fødte i Sølimit-Districterne og dem, som ikke ere fødte i disse Districter; thi ogsaa de, der ere fødte i Sølimit-Districterne, skulle have Charakteren „søvant“ for ei at udfryses til Landkrigstjenesten. Derimod har der hidtil været den Forskjel for dem, der vare fødte i Land-Districterne, at de, for at gaae over i Sølimit-Districterne, skulde være halvbefarne, hvorimod de, der vare fødte i Sølimit-Districterne, forbleve i Sørollen, naar de blot vare søvante.

Det kan nu være et Spørgsmaal, om ikke den forestaaende Bestemmelse kunde medføre Speculation, saa at Mange vilde gaae over til Sørollen, fordi Tjenesten ordentligvis i Fredstid er mindre

bebyrdende end den, der paaligger dem, som høre til Landdistricterne. Det er ikke af nogen stor Betydning, at de skulle skaffe Bevist for, at de ernære sig ved Skibsfart med Pramme, Jagter, Baade eller andre Fartøier eller ved Fiskeri, og saavidt jeg veed kan Tullen halvbesfaren let erhverves ved at gjøre enkelte Farter med Brandeskibe eller ved at befatte sig med Fiskeri, og det ikke engang det større, men det mindre, saa at jeg troer, at der kunde være Anledning til Frygt for, at man derved vilde udvide Antallet af dem, som kunne unddrage sig fra Landkrigstjenesten, der i Almindelighed er besværligere. Forsaavidt man i Særdeleshed har omtalt de Misligheder, som kunne skyde af, at Søfarendes Børn i Kjøbstæder vilde blive udelukkede fra at drive deres Metier, naar de ikke kunne erhverve Charakteren af halvbesfaren, saa kunde virkelig meget tale for, at Søfarendes Børn i Kjøbstæderne ved Søen skulde have de samme Rettigheder som Solimiterne i Landdistricterne. Hidtil har der ikke kunnet være Tale derom, fordi i Kjøbstæderne Ingen være fødte Børnepligtige, uden de Søfarendes Børn, hvorimod Forholdet nu er anderledes. Jeg har blot villet gjøre denne Bemærkning, da jeg under de nærværende Forhold, da her er reist Spørgsmaal om Solimit-Districternes Ophævelse, maa ansee det tvivlsomt, om man ikke bør lade det blive paa den Fod, det nu er, og ikke udvide Adgangen til at komme ind under Soudskrivningen. Naar Forskjellen skal ophæves mellem Solimit-Districterne og de andre Steder, vil det naturligvis ogsaa komme under Overveielse, om den Regel, som for Tiden er gjældende om de Svindrulleredes Ret til at ernære sig ved Fiskeri og Søfart, skal vedblive eller ikke.

C. N. Petersen: Den ærede Ordfører har allerede anført, hvilken væsentlig Indflydelse det vilde have for flere Kjøbstadbeboere, og navnlig Skagboerne, om Bestemmelsen i § 43 skulde forblive staaende saaledes, som den findes i Udkastet. Hvad angaaer det Andragende, som 104 Fiskere i Skagen have indgivet, var deri foreslaaet, at den 43de § skulde udgaae, og at i § 40 Nr. 2 Udtrykkene „ere indførte“ skulde forandres til „skulle indføres“. Dette Forslag gaaer i det Væsentlige ud paa det Samme, som Udvalget har foreslaaet, kun har Udvalget anset det hensigtsmæssigt at gjøre det paa den Maade, som i Betænkningen er angivet. Man kan ikke nægte, at der er overordentlig meget, der taler for disse Kjøbstadbeboere. Saa længe man beholder Systemet med Solimiterne, synes der ikke at være nogen Grund til at ophæve Bestemmelsen i Frdn. af 8de Jan. 1802 § 1, medmindre der kunde skee en saadan Modification, som af Udvalget er bleven bragt i Forslag. Det er, i det mindste saavidt jeg har kunnet høre af den ærede Rigsdagsmand, der sidst talte, bleven bemærket, at der ikke udfordres saa meget til at ansees at have sit Erhverv ved Lodsvæsenet eller ved at fare med Skibe, Pramme, Jagter, Baade eller andre Fartøier eller ved Fiskeri, hvilket er det Tillæg, Udvalget har foreslaaet; men jeg maa dog tillade mig at gjøre opmærksom paa, at dette fordres i Forbindelse med en anden Qualification, nemlig at den Paagjældende skal være søvant, og der hører ikke saa lidt til for at faae denne Charakter. Det er allerede anført, at man for at blive søvant skal have faret med Baade i eet Aar, og jeg skal tilføie, at der ikke blot skal skaffes Attest om, at man har faret, men om, at man i de sidste 2 Aar har faret som Baadfører eller benyttet Fiskeri med Baade idetmindste i 60 Dage, og i saa Henseende er et simpelt Skjon ikke tilstrækkeligt, men det skal godtgjøres ved et formeligt Tingsvidne. Det vil maaskee kunne indvendes, at Mange og endog de Fleste ikke ville kunne have en saadan positiv Visshed, om at den Vedkommende virkelig har benyttet Fiskeri eller faret som Baadfører i 60 Dage i de 2 Aar, og at der kun vil være yderst Faa, om hvem en saadan Visshed kan have; men den Tillid maa man dog have til disse Vidner, som til andre Vidner, at de kun ville erklære hvad der stemmer med deres Overbeviisning, og at de ikke ville erklære, at den Paagjældende har været saa mange Dage paa Søen, naar de ikke, ved enten at have seet ham eller selv at have været med ham, have den faste Tro, at de neppe feile stort ved at erklære, at han har været 60 Dage paa Søen. Det er egentlig det, det kommer an paa; thi selv om han kun havde været i 58 eller 57 Dage paa Søen, vil han dog være ligesaa søvant, som om han havde været der i 60 Dage. Jeg haaber ikke, at Noget deri vil finde nogen sorites, thi det er naturligt, at man maa holde sig til, at Vidnet afgiver en Er-

klæring, der er stemmende med dets Overbeviisning, naar det siger, at den Vedkommende har været 60 Dage paa Søen.

Ordføreren: Jeg skal tillade mig endnu at bringe i Erindring, at naar der ikke gjøres en saadan Modification med Hensyn til Betingelsen for, at Landværnepligtige kunne blive overførte i Sørollen, som er foreslaaet af Udvalget, vil man begaae en Uretsfærdighed imod Kjøbstadbeboerne; thi hvorfor man har anset det nødvendigt at skaffe de søfarende Kjøbstadbeboere ind i Sørollen, er fordi Kjøbstæderne hidtil have været frie for Børnepligten, og det altsaa ikke, da Solimitdistricterne bleve oprettede, blev bestemt, hvilke Kjøbstæder eller enkelte Dele af samme der skulde henhøre til Landlægsdistricterne og hvilke til Solimitdistricterne, men nu overføres alle Kjøbstadbeboerne uden Hensyn til locale Forhold til de Landværnepligtige. Det er derfor aabenbart uretsfærdigt, om de Kjøbstadbeboere, hvis Stilling medfører, at de staae Søetaten nærmest, ikke erholde Adgang til at blive i Sørollen, og jeg troer derfor, at man bør aabne en Vej til, at dette paa en billig Maade kan skee. Desuden fordres der ikke blot, at Vedkommende skal være søvant, hvortil kræves enten 2 Aars Beskæftigelse med Fiskeri, og det indstrænket til en vis bestemt Art af Fiskeri, eller eet Aars Skibsfart, naar Vedkommende i 4 Maaneder af Aaret har havt Syre med et Skib, men der fordres endvidere, efter hvad der er foreslaaet af Udvalget, at han skal godtgjøre, at det er hans egentlige Livsbeskæftigelse. Dette har man tænkt sig ved det Forslag, som man har gjort, at nemlig om Vedkommende end ikke befatter sig med at fare med Skibe eller den Art af Søfart, hvorved han kan faae Charakteren halv- eller heelt besfaren, skal han dog kunne komme ind i Sørollen. Man gaaer saaledes noget videre end de tidligere Bestemmelser, da Comitæens Forslag ogsaa omfatter Individier fra Landet, hvorimod de tidligere Bestemmelser kun omfattede Kjøbstadbeboernes Overførelse til Sørollen, men i en anden Retning ikke saavidt som den bestaaende Lovgivning, navnlig Forordningen af 1802, idet der gjøres strengere Fordringer. Ifølge Forordningen af 1802 skulde det kun godtgjøres, at de Paagjældende vare søvante ved Udskrivningsalderen; nu gjøres derimod den Fordring, at Vedkommende ikke blot skal godtgjøre at have Charakteren søvant, men ogsaa at han endnu er i en saadan Stilling, at Søen kan ansees som hans Levevei.

P. D. Bruun: Det er blot en lille Bemærkning, jeg har at gjøre. Naar det nemlig hedder i § 41 om den Paagjældende, at han skal, naar han er indtraadt i sit 22de Aar, fremstille sig for Sessjonen for at erholde en Charakter angaaende sin Befarenhed, og hvis han ikke faaer en saadan Charakter, som i Paragraphen er fastsat, nemlig for enten at være heelt eller halvbesfaren, forbliver han i Landrollen og behandles som henhørende hertil, saa maa det her være forudsat, da han er indtraadt i det 22de Aar, altsaa i Lægsrullealderen, enten at Sessjonen holdes før end Land-sessjonen, eller at Vedkommende ikke udskrives med det 22-aarige Mandskab, men først senere. I § 44 derimod hedder det om den Svindrullerede, at han, „inden han indtræder i sit 22de Aar“, skal godtgjøre, at han er i Besiddelse af de der nævnte Qualificationer, for fremdeles at blive staaende i Sørollen, og man sættes derved istand til ved Lands-sessjonen at udskrive ham med det 22-aarige Mandskab. Det var blot denne Bemærkning, jeg vilde tillade mig at gjøre, da jeg ikke veed, hvorvidt det er forudsat, at Sessjonen holdes før Lands-sessjonen, eller om det er Tilfældet, at den Paagjældende, naar han ikke erholder den omtalte Charakter, først skal udskrives med det efterfølgende Aars Mandskab ved Landmilitie-sessjonen.

van Doornum: Med Hensyn til det Spørgsmaal, som nys beskæftigede Forsamlingen angaaende det Amendement, der er foreslaaet af Udvalget, maa jeg bemærke, at man bestandig har betragtet det fra Individernes, fra Kjøbstadbeboernes Side; men der er et andet Synspunkt, hvorfra det fortjener at betragtes, og det er fra Statens, fra Statsforsvarets Side. Naar Sagen betragtes fra denne Side, forekommer det mig, at Marinen kun vanskeligt kan give Slip paa det Mandskab, hvoraf den hidtil har været i Besiddelse, de Individier i Kjøbstæderne, som ernære sig ved Skibsfart, Lodseri eller Fiskeri. Det Amendementet nærmest gaaer ud paa, er en Vedbliven af hvad der hidtil har bestaaet. I det Dieblik, Amendementet forkastes, vil der

altsaa foregaae en Forandring i det hidtil Bestaaende, og fjøndt det er meget vanskeligt, selv for dem, der forstaae sig paa Indrulleringsvæsenet, at give nogen bestemt Erklæring om, hvorvidt man kan antage, at det Antal af Mandstab, som man har til sin Raadighed, er tilstrækkeligt til Flaadens Brug, saa er det dog den almindelige Mening hos disse Herrer, at der paa ingen Maade kan anses at være Overflødighed her i denne Retning, og at man, dersom Marinen giver Slip paa de her omtalte Folk, der ifølge deres Levevei maae antages i høi Grad flikkede til at tjene paa Flaaden, lettelig kunde komme i det Tilfælde, at Flaaden vilde savne Mandstab i det Dørlig, hvor man meget vilde behøve det.

Lüttichau: Dette er vistnok et vigtigt Moment, men da, som den høitærede Justitsminister har bemærket, hele Sagen vil komme under Overveielse, vil vel dette Punkt ikke derfra blive udelukket. Aarsagen, hvorfor den roeskildste Stænderforsamling indgav sit Forslag om, at alle Sølimitidistricter maatte blive omregulerede, var fordi man fandt, at Sølimitidistricterne stode i et langt gunstigere Forhold end de øvrige Børnepligtige. Den jydste Stænderforsamling gif ikke ind herpaa, fordi den havde erholdt Dplysninger, som man ikke havde i den roeskildste Stænderforsamling, og som tilsyneladende godtgjorde, at det vanskeligt lod sig sige, om Marinen kunde undvære Mandstabet i de Districter, den havde, til at bemane Flaaden med. Spørgsmaalet er vigtigt, og det maa selvfølgelig undersøges; men først end det er undersøgt, maa jeg finde det tvivlsomt, om det er rigtigt at stille noget Amendement, der gaaer ud paa at skaffe Søetaten et større Antal af Mandstab.

Ordføreren: Men naar man ikke vil gaae ind paa det Forslag, der er gjort af Udvalget, maa man stille et andet Forslag, thi Udkastet gaaer ud paa at forandre det Bestaaende, navnlig saaledes, at det ophæver Bestemmelsen i Forordningen af 8de Januar 1842 § 1.

Formanden: Hvis ingen Flere ønske at yttre sig, kunde man maastee gaae over til Behandlingen af §§ 44 og 45; maastee den ærede Ordfører vilde oplæse disse.

Ordføreren: De to nævnte Paragrafer ere saalydende:
§ 44.

Dersom nogen Søindrulleret ikke, inden han indtræder i sit 22de Aar, har saaledes beskæftiget sig med Søfart og Fiskeri, at han kan opføres i Rullen idetmindste som „søvant“, skal han behandles til Udskrivning til Landfrigtstjenesten lige med det 22-aarige Mandstab, og befindes han da tjenstdygtig, overgaaer han til Landrullen.

De usøvante Sølimitidistricter, som med 22 Aars Alderen ei befindes at have den fornødne Høide og Legemsdygtighed til Landfrigtstjenesten, skulle, i Lighed med hvad i § 15 er foreskrevet for de Landværnepligtige, fremdeles møde paa Sessjonen med 23 Aars Alderen og i fornødent Fald med 24 Aars Alderen. Befindes de heller ikke da at have den fornødne Tjenstdygtighed, blive de staaende i Sørollen som „usøvante“ indtil det 38te Aar.

Foransførte Bestemmelser skulle ogsaa bringes i Anvendelse paa de Der, hvis Beboere hidtil have været fritagne for at behandles til Udskrivning til Landfrigtstjenesten.

§ 45.

Enhver, der henhører til Sørollen, men ei ønsker at beskæftige sig ved Søen, skal, indtil han fylder sit 18de Aar, eller hvis han ikke inden det 22de Aar er bleven udfreven til Søtjenesten, da indtil denne Alder, være berettiget til at begjere sig overført til Landrullen og derom af Sessjonen at erholde et Beviis.

Udvalgets Betænkning til disse Paragrafer gaaer blot ud paa, at Udtrykket „begjere sig“ i § 45, ligesom ved § 42, forandres til „blive“.

§ 44 indeholder en Bestemmelse, som allerede under den tidligere Discussion er berørt, om at den Søindrullerede, for at forblive i Sørollen, skal inden det 22de Aar have erhvervet Charakteren „søvant“, thi ellers behandles han ved Landsessionen til Udskrivning, og dersom han ikke enten da eller senere med det 24de Aar har opnaaet fuldkommen Tjenstdygtighed, og altsaa, dersom han ikke tidligere havde staaet i Sørollen, efter § 32 vilde have henhørt til Trainkubsteclassjen, bliver han staaende i Sørollen. Mandstabet blev ogsaa tidligere staaende i Sørollen, og fjøndt Vedkommende blive erklærede for tjenstdygtige til Landfrigtstjenesten, kunne de derfor gjerne være tjenstlige til Søfrigtstjenesten, uagtet de ikke have erholdt Charakteren „søvant“, og navnlig kunne de benyttes til Tjeneste paa Kanonbaadene. Udvalget har derfor ingen Forandring foreslaaet i § 44.

Den paafølgende § 45 har angivet den Bøi, som de Søværnepligtige have at gaae for at komme ud af Sørollen og ind i Landrullen, idet Vedkommende skal begjere sig overført inden sit 18de Aar, dog saaledes, at han ogsaa kan udsætte det til det 22de Aar, dersom han ikke i Mellemtiden har været undergivet Udskrivning til Søfrigtstjenesten. Det er nu ganske rigtigt, at det nægtes de Søindrullerede at overføres til Landrullen, naar det begjeres, efter det 22de Aar thi ellers vil man kunne unddrage sig fra Tjenesten, da Udskrivning til Landetaten falder med det 22de Aar.

Formanden: Hvis Ingen skulde ønske at yttre sig over disse Paragrafer, kunde man vel gaae over til Behandlingen af de følgende Paragrafer fra 46 til 49, begge inclusive. Maastee Ordføreren vilde oplæse disse Paragrafer.

Ordføreren: De nævnte 4 Paragrafer ere saalydende:
§ 46.

De Søværnepligtige forblive i Sørollen indtil deres 50de Aar og henføres efter deres Alder til een af de følgende 3 Afdelinger:

- 1) Ungdoms-Rullen, som omfatter det unge Mandstab fra Indskrivningsalderen indtil det 17de Aar inclusive;
- 2) Hoved-Rullen, hvortil henhøre alle Søværnepligtige fra det 18de til det 38te Aar inclusive; og
- 3) Extra-Rullen, hvortil henføres alt det Mandstab, der er over 38 Aar indtil 50 Aars Alderen, med hvilken Alder de aldeles udgaae af Rullerne.

§ 47.

Enhver Søværnepligtig har med 16 Aars Alderen, og siden fremdeles aarlig, at fremstille sig for Sessjonen, forsaavidt han ikke maatte være i Fart eller ved andet lovligt Forsald forhindret fra at møde.

§ 48.

De, som ved det første eller et senere Møde befindes at have saadanne Svagheder eller Mangler, der gjøre dem uskikede til al Søtjeneste og ei kunne ventes senere at blive hævede, har Sessjonen strax at udslette af Rullen og at meddele Udygtighedsbøi.

§ 49.

De derimod, som ei saaledes findes egnede til at udslettes, men ei heller siden, og senere med det 24de Aar, befindes at være af den Legemsdygtighed, at de kunne udskrives til den egentlige Søtjeneste som Matroser, saavel som de, der ei til det 24de Aar ere blevene „søvante“ og heller ikke i Henhold til § 44 ere blevene udtagne til Soldater, skulle under Benævnelse af „usøvante“ blive staaende i Sørollen til det 38te Aar, for i paakommende Tilfælde at kunne i denne Egenkab udskrives til saadan Tjeneste, hvortil mindre Sødygtighed udfordres.

(Fortælltes.)

1849.

Beretning

No. 101.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ser og tredivte Møde.

(Fortfat.)

Af Udvalget er ved disse Paragrapher gjort følgende Bemærkninger:

ad § 48.

I Overensstemmelse med hvad der er bemærket ved § 14 foreslaaes, at der i 2den Linie efter Ordet „dem“ tilføies: „for stedse“, og at Ordene i 3die Linie „og ei kunne ventes senere at blive hævede“, udelades.

ad § 49.

Til større Tydelighed formenes det, at der i 4de Linie fraoven efter Ordene „saavel som de“ bør tilføies „af disse“.

Bestemmelsen i § 46 angaaer Fordelingen af de Søværnepligtige i 3 Classer, overensstemmende med det tidligere Bestaaende. Kun er der foregaaet en Forandring med Hensyn til Aldersterminen, efter hvilken Individierne indføres i de forskjellige Ruller. Navnlig gif Ungdomsrullen før kun til det 16de Aar, men da det værnepligtige Mandskab nu først indføres med det 15de Aar, er det nødvendigt at udvide Ungdomsrullen til det 17de Aar. Hovedrullen gaaer fra det 18de til det 38te Aar, og Extrarullen fra det 38te til det 50de Aar. Heraf vil sees, hvilken væsentlig Forskel der er mellem Sø- og Landkrigstjenesten, idet den første efter Paragraphen udstrækkes til det 50de Aar, hvorimod, som i § 31 er omtalt, Landværnepligten i Almindelighed ophører med det 38te Aar.

§ 47 paalægger derhos en større Uleilighed for de Søværnepligtige, idet der foreskrives, at de, forsaavidt de ikke have lovligt Forsald, hvortil dog ogsaa henregnes, at de ere i Fart, skulle fra det 16de til det 50de Aar hvert Aar møde paa Sessionen. Men paa den anden Side er Søkrigstjenesten saa væsentlig forskellig fra Landkrigstjenesten, at disse Bestemmelser vel maae være nødvendige, thi, som Folge af Forholdene, er det ikke noget vist Antal, der aarlig voves, og man kan derfor ikke med Udskrivningen til Søkrigstjenesten saaledes som med Udskrivningen til Landkrigstjenesten tage et vis bestemt Aldersaar. Det er vel en større Forpligtelse ubetinget at skulle indtræde i Garnisonstjeneste, som ved Landkrigstjenesten fordres men paa den anden Side har den Landværnepligtige den Fordeel, at han i Fredstid efter det 24de Aar ikke kan udskrives til Garnisonstjeneste, medens den Søværnepligtige fra sit 18de til sit 38te Aar kan udskrives hvert Aar saa at han ikke noget Aar kan vide sig sikker for Udskrivning, naar ikke Forhold indtræde, som hjemle ham speciel Undtagelse herfra. Men ved Siden heraf er han ikke pligtig til at udskrives med en vis bestemt Alder. Han kan gaae i fremmed Tjeneste og opholde sig uden for Landet, og naar han ikke er hjemme, bliver han ikke udstreven, da Udskrivningen alene tages af det Mandskab, som er tilstede. Desuden er det ogsaa en Lettelse for de Søværnepligtige, at det, hvortil de blive brugte, ikke standser deres Uddannelse, men snarere bidrager til at forøge denne, og dertil kommer endelig, at i oeconomic Henseende Tabet er mindre, end for de Værnepligtige, der udskrives til Garnisonstjeneste, idet Lønningen og Emolumenterne, som tilstaaes dem paa Orlogstogterne, mere staae i Forhold til hvad der kan fortjenes ved private Logter, end Tilfældet er med Hensyn til dem, der udskrives til Landkrigstjenesten. Der har lovrigt i Udvalget været Spørgsmaal, om ikke Forpligtelsen til at møde paa Sessionerne hvert Aar kunde indskrænktes noget; men efter den Un-

derretning, som man i saa Henseende har erholdt fra Fagmændene, har Udvalget ikke troet at burde gjøre noget Forslag desangaaende. Forpligtelsen seer ogsaa strengere ud, end den i Virkeligheden er, idet ethvert lovligt Forsald fritager, og dertil henregnes ogsaa, som bemærket, at være i Fart.

Ved § 48 har Udvalget kun gjort en Redaktionsbemærkning, overensstemmende med den tilsvarende Paragraph angaaende Landkrigstjenesten, og ligeledes ved § 49, som corresponderer med § 44 og 32, idet § 49 bestemmer en Undtagelse med Hensyn til dem, som ikke med det 22de Aar have den fornødne physiske Dygtighed, men dog ere „sevante“, at de nemlig overføres i en egen Klasse af „Usevante“, svarende til den, der omhandles i § 32.

Barfod: Jeg seer ikke, at § 48 indeholder andet end en Gjentagelse af § 14, og det forekommer mig ligeledes, at § 51 er en næsten ordret Gjentagelse af § 13. Saaledes forekommer det mig, at disse 4 §§ hensigtsmæssigt kunde sammensattes til 2, som da maatte have en anden Plads, nemlig i første Capitel, der indeholder de almindelige Bestemmelser. Man vilde derved bespare to Paragrapher, og jeg troer ikke, at denne Korthed vilde være forbunden med Tab af Tydelighed. Jeg skal derfor tillade mig at rette det Spørgsmaal til den ærede Ordfører, om han troer at, Udvalget vil gaae ind paa dette Forslag.

Ordføreren: Jeg maa dertil svare, at jeg ingen Mening kan have om, hvorvidt Udvalget vil gaae ind derpaa, da derom ikke har været nogen Discussion. Man har vel seet, at der var tilsvarende Bestemmelser til de nævnte Paragrapher i andre Paragrapher i 2det Capitel, men da de ere optagne i de specielle Capitler, gif det derfor ikke an at slaae dem sammen, uden at tilføie en Bestemmelse i det 1ste Capitel, men derved vilde man forrykke Paragraphernes hele Folgeorden, og det vilde medføre en Uleilighed ved Redactionen, som der ikke synes at være nogen væsentlig Grund for.

Barfod: Jeg mener, at der altid er den Grund, at hvad der er mere end tilstrækkeligt, det er formeget, og, som sagt, synes det mig, at disse 2 Paragrapher burde slaaes sammen, da de ikke for Tydelighedens Skyld behøves. Jeg maa derfor bede Ordføreren om at foranstalte det overveiet af Udvalget, og saafremt dette ikke gaaer ind derpaa, vil jeg forbeholde mig at stille et Amendement i den Retning.

Orsted: Hvad jeg har at bemærke ved disse Paragrapher, er alene til § 46, hvorefter de Søværnepligtige skulle forblive staaende i Hovedrullen til det 38te Aar, istedetfor som hidtil til det 36te Aar, ligesom Bestemmelsen i Svindrulleringsanordningen, „at de, naar de ere 36 Aar gamle, skulle udgaae af Rullen, naar de ikke længere ville ernære sig ved Søfart“, falder bort. Det forekommer mig, at der ikke er tilstrækkelig Grund til at gjøre disse Forandringer. Med Hensyn til hvad der er anført om, at Tjenesten for dem, der udskrives til Søkrigstjenesten, er mindre besværlig end for dem, der udskrives til Landkrigstjenesten, skal jeg bemærke, at dette vel i Almindelighed er rigtigt; men det gjælder dog ikke for dem, som ikke rigtig have faret tilføes eller for dem, der ere fødte i et Sølimitdistrict, eller i deres Ungdom have faret tilføes, men som senere ere gaaet over i en anden Stilling, f. Ex. have erholdt en Gaard, og for dem synes det haardt, at de ikke med det 36te Aar kunne gaae ud af Svullen, saaledes som hidtil.

N. C. Petersen: Forsaavidt den ærede Rigsdagsmand for Møen (Barfod) har meent, at det ikke vilde være paa Tydelighedens Beføstning, at de af ham ommeldte 4 Paragrapher bleve omdannede

til 2, saa maa jeg dog være af en anden Mening. Det er nemlig for det Første bekjendt, at det første Capitel indeholder almindelige Bestemmelser, som gjælde om al Barnepligt, og som have en anden Character, end de, som findes i de følgende Capitler. Dernæst vil det sees, at de omhandlede Paragrapher nemlig §§ 48 og 51, og 13 og 14 i det Hele have en saadan Form, at de referere sig til noget Foregaaende, som de staae i nær Forbindelse med, og man maatte altsaa, naar de skulde sættes i et andet Capitel, give dem en ganske anden Form og derved vilde Udførligheden blive saa stor, at der Intet vilde spares i Rum, og jeg seer saaledes ikke, hvad der vilde være vundet ved den hele Forandring.

Formanden: Hvis ingen Flere begjere Ordet, skal jeg tillade mig at slutte Forhandlingerne for idag.

Dagsordenen for næste Møde, der vil blive afholdt imorgen Kl. 11 det vil blive Fortsættelse af Barnepligtslovens foreløbige Behandling, og der vil dernæst blive forelagt Forsamlingen en ny Anordning, som er bebudet af Regjeringen angaaende Styrmandspatenter.

Mødet hævet.

Det i ovenstaaende Møde anmeldte Udcast til en Placat angaaende midlertidig Indstrækning i Afgangen til at erholde Styrmands-Patent og i den Fritagelse for Udskrivning til Søkrigstjeneste, som i visse Tilfælde tilkommer de med Styrmands-Patent forsynede Søfarende, lyder saaledes:

§ 1.

Den Afgang, som Forordningen af 8de Januar 1802 angaaende Sø-Indrullingsvæsenet i Danmark, sammes 68de §, og den kongelige Resolution af 5te September 1838 give de Søfarende til at erholde Styrmands-Patent, skal indtil videre være indstræket til dem, der have opnaaet en Lægdrulle-Alder af 31 Aar. Derimod bemyndiges Sø-Sessionerne til, saalange nærværende midlertidige Bestemmelser er i Kraft, at meddele de Søfarende, der ei endnu have opnaaet den nævnte Alder og efter de nugældende Regler ere kvalificerede til at erholde Styrmands-Patent, naar de derom under Sessionens Afholdelse fremsætte Begjering, Tilladelse til at fare som Styrmand.

§ 2.

De Søfarende, som have erholdt Styrmands-Patenter, men ei endnu have opnaaet en Lægdrulle-Alder af 31 Aar, skulle, uanset Bestemmelserne i Forordningen af 8de Januar 1802 § 69, indtil videre kunne udskrives til Søkrigstjeneste i Egenstab af heelt befarnede Matroser, dog med den for 4de Styrmand i Bore Krigstid reglementerede Gage.

Syv og tredivte Møde.

Lørdagen den 4de Januar.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal anmelden nogle indkomne Andragenter, nemlig:

- 1) En Adresse, indbragt af Rigsdagsmanden for Randers Amts 6te District (Ræe) fra 199 Beboere af Thisted Amts 3die Valgdistrict, om at det i Valgloven maatte bestemmes, at intet Valg foretages anderledes end ved Afstemning til Protocollen.
- 2) En Adresse, indbragt af Rigsdagsmanden for Frederiksborg Amts 2det District (Drewsen) fra 73 Beboere i Sorø Amt angaaende Rigsdagsmændenes Diater.
- 3) Continuations-Adresse, indbragt af Rigsdagsmanden for Randers Amts 6te District (Ræe), med 59 Underkrifter, til den tidligere indgivne fra Kjøbenhavn om at Almeenvæbning uden Stillingsmaa følge med almindelig Barnepligt.
- 4) Et Andragende, indbragt af Rigsdagsmanden for Hjørring Amts 6te District (Hasselbalch) fra 35 Gaardmand og 52 Huus-

mand under Hjørring Amt om, at en Lov maatte udkomme, hvorefter Hovetlet inden en kort Frist kunde afløses, og at ligeledes en Lov snart maatte udgives, som paabyder Bortfæstelse paa Livstid af Huus med Jord.

- 5) Et Andragende, indbragt af Rigsdagsmanden for Odense Amts 8de District (Chr. Larsen), fra 4 Skolelærere i Fyen om Forbedring i Skolelærernes Kaar.

De af disse Andragender, der vedrøre Forfatningsagen, ville blive tilstillede Grundlovscomiteen, de andre henlagte i Ræseværelset. Efter Dagsordenen gaae vi over til Fortsættelsen af Barnepligtsagens foreløbige Behandling. Vi begynde med § 50 og tage som et Afsnit §§ 50, 51, 52 og 53, altsaa fra § 50 til § 53, begge inclusive. Ordføreren vil først tage Ordet.

Ordføreren: De nævnte Paragrapher lyde saaledes:

§ 50.

I Fredstid, og naar ikke overordentlige Udrustninger finde Sted, skal Udskrivning til Orlogstjenesten ikkun stee af det Mandskab, der henhører til Hovedrullen; men i Krigstid og til overordentlige Udrustninger kan tillige Mandskabet i Ungdoms- og Extra-Rullerne udskrives.

§ 51.

Fra den ellers almindelige anordnede Undersøgelse af Lægerne paa Sessionen blive de Søvarnepligtige at fritage, der selv anmelder sig som fuldkommen tjenstdygtige og derom medbringe en autoriseret Læges Attest.

§ 52.

I hvorvel Forpligtelsen til Udskrivning til Bor Stjeneste i Regelen ophører med det 50de Aar, skal dog, naar der i Krigstid maatte udgaae et saadant almindeligt Opbud, som omhandles i § 33, Enhver, som forhen har staaet i Sørullen og endnu er af den Alder og Legemskraft, at han kan deeltage i Søforsvaret, være pligtig til at udføre den Tjeneste, hvortil han maatte blive ansat.

§ 53.

I Fredstid tillades det Enhver, der er udfreven som Søvarnepligtig, men endnu ei udcommanderet til nogen bestemt Tjeneste, at stille en Anden af samme Befarenhed og Tjenstdygtighed for sig. En saadan Stilling gjælder kun for eet Tøgt og bliver at berigtige for Sessionen eller i alt Fald for vedkommende Søkrigscommissair, Indrullingschef eller Hverving. Men den, der allerede er commanderet til en vis Tjeneste, kan ikke stille for sig uden særdeles Tilladelse af Marineministeriet.

I Krigstid kan Stilling ikkun undtagelsesviis tilstedes ifølge særdeles Tilladelse af vedkommende Ministerium.

Den, som har stillet for sig, betragtes, som om han havde udført det Tøgt, hvortil han var udfreven, og kan ei i Løbet af det Aar udskrives til nogen Stjeneste, medmindre der senere maatte blive paabuden en yderligere Udskrivning i det Omfang, at han ikke længer kan forstaaes. Dog skal det Tøgt, hvortil han har stillet for sig, i ethvert Fald regnes ham til gode.

Ingen maa antages som Stillingsmand, med mindre han er fuldkommen tjenstdygtig til den Tjeneste, han vil paatage sig. Han maa ei alene ikke have udstaaet nogen Straf, der gjør ham uværdig til at tjene til Orlogs, men han maa ogsaa tilveiebringe fyldestgjørende Beviser for sit gode Forhold ved Attester fra dem, med hvilke han har faret, eller fra vedkommende Vyrighed, i hvis Embedskreds han senest har haft fast Ophold.

Ved disse Paragrapher er af Udvalget bemærket:

ad § 52.

Da Ordene i 4de Linje „forhen har staaet i Sørullen“ ogsaa kunne forstaaes om dem, som i en tidligere Alder have staaet i Sørullen, men senere ere overgaaede til Landrullen, bør de citerede Ord formeentlig ombyttes med Ordene „har udtjent sin Barnepligt til Søes.“

Af § 50 vil det sees, at Udskrivningen til Søstjenesten i Regelen er indstræket til det Mandskab, der staaer i Hovedrullen; derved kunde der blive reist den samme Discussion, som før har fundet Sted, angaaende det Rigtige i, meer eller mindre at begrænse de militære Autoriteters Myndighed til at bestemme Udskrivningens Størrelse; men det maa vistnok anses rigtigt, at en saadan Be-

grænsning, som den, der her findes, er bleven udtalt, idet det vil være i Forsamlingens Erindring fra de foregaaende Paragrapher, at Hovedrullen indbefatter et saa stort Antal af det søværnepligtige Mandskab, at der ikke let, uden under ganske extraordinaire Forhold, vil blive Spørgsmaal om, at indfalde det extraordinaire Mandskab, idet Paragraphen indskrænker den yderligere Udskrivning til Krigstid og til saadanne Tilfælde, hvor overordentlige Udrustninger skulle finde Sted. Med Hensyn til § 51, da er denne tilsvarende til § 14 i Capitlet om Landtjenesten.

§ 52 sees at være tilsvarende til § 33, idet der der tales om, at Forpligtelsen til at deeltage i Fædrelandets Forsvar ikke kan op-høre, saalange Rogen er vaabensfør; der er kun foreslaaet den Forandring, at det udtrykkelig skal betegnes, at det kun var den, der havde udtjent sin Børnepligt til Søes, hvorom der tales, da de foregaaende Paragrapher jo have vist, at der ofte kan blive Spørgsmaal om, at Søværnepligtige gaae over til at blive Landværnepligtige og saaledes komme ind under de Bestemmelser, der gjælde for disse.

§ 53 indeholder den Stilling, der kan finde Sted ved Søetaten. Som Folge af de særegne Forhold, der her finde Sted, idet der ikke er Tale om for de Søværnepligtige, at udstaae nogen Garnisonstjeneste eller i de fleste Tilfælde at gennemgaae nogen egentlig Exerceerskole, hvorimod Udskrivning alene paaligger de Søværnepligtige efter den Befaringsgrad, hvormed de staae opført i Rullerne, i hele den Tid, i hvilken de staae i Rullerne, — kan der ikke være Tale om, at de kunne ved Stilling frigjøre sig, uden for een Gang, fra Udskrivning; man har nemlig kun indrømmet Stilling for enhver enkelt Gang, hvor der bliver Tale om Udskrivning, hvilken jo kun finder Sted for eet Toget ad Gangen. Der har været Spørgsmaal om, hvorledes man skulde forstaae den Bestemmelse i Paragraphens 3die Paragraph i Begyndelsen, hvor det hedder: „Den, som har stillet for sig, betragtes, som om han havde udført det Toget, hvortil han var udfreven“. Efter som Udtrykkene ere temmelig ample, frygtede man for, at herved skulde menes, at den, som saaledes stillede for sig, skulde, paa Grund af det Toget, hvortil han stillede en Anden for sig, avancere i Befarenhed; men ved nærmere Overveielse fandt man det ikke nødvendigt at foreslaae nogen Forandring, skjøndt, som allerede sagt, Udtrykkene ere temmelig omfattende, thi det er jo en Selvfølge, at Ingen kan opføres i en høiere Grad af Befarenhed, med mindre han virkelig har i den fornødne Tid været tilføes. Baade han og Søetaten vilde være daarlig tjente med, at den skulde ansees som helesbefaren, der ikke virkelig var det. Med denne Udtagelse vil derimod hans Udskrivning have den samme Virkning, som om han selv havde gjort Toget. De øvrige Betingelser ville findes at være aldeles adæquate med de Betingelser, der fordres af Stillingsmanden ved Landetaten, nemlig at han skal godtgjøre en god, moralsk Vandel, idet han skal være mere end ikke blot ikke straffet, men tillige maa, ved Attest fra vedkommende Øvrighed, godtgjøre en god, moralsk Vandel, saa at den offentlige Tjeneste ikke bliver brøstholden ved Stillingsmanden.

Ordføreren: Denne Paragraph giver Anledning til en Bemærkning, der vel egentlig henhørte til § 47, men som det endnu kan være passende at fremsføre, den nemlig, at da Udskrivning til Drlogstjenesten i Reglen kun skal stee af det Mandskab, der henhører til Hovedrullen, synes det ikke forsvarligt ogsaa at bebyrde det Mandskab, der staaer i Ungdomsrullen og Extrarullen, med at møde ved de anordnede Sessjoner, der ville finde Sted i Fredstid. Da disse sædvanlig hvert Aar ville blive afholdte, er det ikke en ringe Byrde for en Mand, der staaer i Rullerne ligetil det 50de Aar, aarlig at skulle fremstille sig for Sessjonen, og jeg tillader mig derfor at oplæse det Spørgsmaal til den ærede Ordfører, om ikke dette Punkt har været under Overveielse i Comiteen, og hvilken Grund der har været til at beholde Udkastets Bestemmelser.

Ordføreren: Jo, vel har det været under Forhandling i Udvalget, og man havde endogsaa der tænkt at stille et Forslag til, at Møde i Sessjonerne skulde bortfalde for det i Ungdomsrullerne og Extrarullerne opførte Mandskab, men ved nærmere Overveielse fandt man, at Bestemmelsen i § 50, som gaaer ud paa, at naar overordentlige Omstændigheder finde Sted, eller naar en overordentlig Udrustning

skal stee, saa skal ogsaa Mandskabet i Ungdoms- og Extrarullerne udskrive, gjør Møde nødvendigt for disse Rullers Mandskab, og man frasaadit saameget mere at gjøre Forslag til Forandring, som det endelig ogsaa ved den Conference, som Comiteen havde med den høitærede Justitsminister angaaende dette Punkt, af ham blev bemærket, at det fra Søetatens Side ansaaes betænkeligt at lade denne Bestemmelse om Møde ved Sessjonerne gaae ud, da det er det eneste Middel, hvorved Søetaten kan komme til Kundskab om, hvilken Masse af Mandskab i de forskjellige Ruller der staaer den til enhver Tid til Raadighed; og med Hensyn til, at der er et saa lidet Antal af det virkelig søværnepligtige Mandskab, der møder paa Sessjonerne, saa var det ogsaa betænkeligt at lade dette Møde bortfalde. Udvalget stillede derfor ikke noget Forslag i saa Henseende, og det saameget mere, som man kom til den Erkjendelse, at Bestemmelsen i og for sig ikke er meget bebyrdende for Mandskabet; thi saasnart de ere i Fart, eller have andet lovligt Forsald, saa ere de derved fritagne for at møde paa Sessjonerne, og endelig er der ogsaa tilstaaet Søetatens Børnepligtige den Rettelse fremfor Landetaten, at de kunne afgjøre deres Møde for Sessjonerne ved at anmeldte sig ved den Sessjon, der afholdes paa det Sted, hvor de factist opholde sig; og uden Hensyn til, om dette Ophold er aldeles temporairt eller ogsaa et mere stadigt, have de kun at melde sig der, og naar de da have deres Patent med sig, saa er dette tilstrækkeligt for Sessjonerne, som deraf kunne see, til hvilken Rulle og hvilket District i Landet de høre, saa at Genen ved at møde for dette Mandskab ikke er stor. Hertil kommer, at Ungdomsrullen kun indbefatter 2 Aars Mandskab, nemlig det 16-aarige og 17-aarige, og da det navnlig er af de yngre Classer i Hovedrullerne, at den største Deel af Mandskabet udskrives til Søtjenesten, saa kan der vist være ret god Grund til, at det 16- og 17-aarige Mandskab ogsaa har at møde ved Sessjonen. Forøvrigt tør jeg maaskee stille den Anmodning til den høitærede Marineminister, at ville give nærmere Oplysning om, hvorvidt der kunde finde nogen Indskrænkning Sted med Hensyn til disse Mandskabets Møde for Sessjonerne, thi det er jo unægtelig ønskeligt, at dette indskrænktes saameget, som det Offentliges Lærø tilsteder.

Marineministeren: Der har tildeels allerede fundet en Indskrænkning Sted i det, der tidligere har været foreskrevet, idet efter den hidtil bestaaende Lovgivning alle Søværnepligtige i Reglen aarlig skulle møde ved Sessjonerne; og det har været Tilfældet, at man først blev indskrevet i Extrarullerne i det 50de Aar. Man er altsaa ikke gaaet videre i Udkastet end til det Tidspunkt, hvori man før gif over i Extrarullerne.

Ordføreren: Dersom jeg ikke har misforstaaet det Anførte, tager den ærede Marineminister fejl; thi Bestemmelsen er foreskrevet for alle Søværnepligtige, som findes i Rullerne, altsaa til det 50de Aar.

Marineministeren: Men Extrarullerne bestaae blot af Mandskab, der er over 38 Aar indtil 50 Aars Alderen. Dette indbefatter nu Extrarullerne efter det foreliggende Forslag; indtil dette Tidspunkt er man derimod først gaaet over i Extrarullerne ved det 50de Aar, medens man nu træder ud af Extrarullerne ved dette og ganske hører op at staae i dem.

Ordføreren: Jeg tillader mig at reservere mig et Amendement ved disse Paragrapher, forsaavidt der dertil maatte gives Anledning.

Justitsministeren: Jeg skal kun til hvad min ærede Collega, Marineministeren, har bemærket, og til hvad den ærede Ordfører ligeledes har udviklet om Grunden, hvorfor Ungdomsrullen, og altsaa det Mandskab, der er 16 og 17 Aar, for Fremtiden ikke godt kan fritages for at møde, tillade mig at tilføie, at det rigtignok i den 50de Paragraph er bestemt, at i Fredstid, og naar ikke overordentlige Udrustninger finde Sted, skal Udskrivningen til Drlogstjenesten ikkun stee af det Mandskab, der henhører til Hovedrullen, men at naar ingen overordentlige Udrustninger finde Sted, ingen Udskrivning af Mandskabet i Ungdoms- og Extrarullerne vil finde Sted. Det er imidlertid ikke sjældent, at en saadan overordentlig Udrustning i Søetaten kan siges at finde Sted, thi naar en større Expedition skal finde Sted til længere fraliggende Lande, fordres der ofte, selv i den dybeste Fred, en stor Deel Mandskab, som henhører til Sørullen, og dertilblandingt kan ogsaa udfordres Mandskab, der henhører til Ungdomsrullen. Det er

derfor af Bigtighed for Sættaten, altid at være nogenlunde bekendt med, hvilket Mandskab der kan gøres Regning paa. Det forholder sig i saa Henseende anderledes end med Krigstjenesten tillands, hvor man har indskrænket Møderne til et eneste Møde, istedetfor at man tidligere, for at være bekendt med det Mandskab, som kunde gøres Regning paa, har ladet dem møde det foregaaende Aar. Her kan imidlertid denne Fritagelse ikke saa godt tilstedes, thi det Tilfælde, hvor man behøver Mandskab af de yngre Aldersklasser, kan indtræffe hyppigere end det specielle Tilfælde, at Krig skulde indtræffe.

Ordf: Jeg har forudsat, at speciel Indkaldelse kunde finde Sted af de enkelte Aldersklasser. Det forekommer mig noget byrdefuldt, især for Mandskabet i Extrarullerne, at det fra det 38te til 50de Aar aarlig skal møde paa Sessjonerne, thi et saadant Møde er ingen ringe Uleilighed; det medtager mange Timer, og Localiteterne ere ikke altid gunstige for de Mødende, saa at det især for dem, som ere gaaede over i andre Stillinge, ofte vil være ubehageligt.

Marineministeren: Efter den nu bestaaende Lovgivning er det Tilfældet, at man staaer i Rullerne indtil det 50de Aar; man skal altsaa ikke alene give Møde, men man er ogsaa underkastet ganske andre Forpligtelser, navnlig til, under alle Omstændigheder og bestandig at kunne udskrives lige til det 50de Aar. Men efter det nærværende Udkast, er Hovedrullen deelt i Hovedrullen og Extrarullerne. De i Extrarullerne, hvortil henføres alt det Mandskab, der er over 38 Aar indtil 50 Aars Alderen, maae vel møde ved Sessjonerne, for at man kan vide, hvor stort et Antal man kan gøre Regning paa, og for at der kan være den Orden med Rullerne, som er fornøden, men derimod ere de ikke underkastede nogen Udskrivning uden i overordentlige Tilfælde. Det er derfor en saa overordentlig Lettelse, der er indtraadt derved, at de faae 12 Aar frie, at den Uleilighed, der bliver tilbage derved, at de fremdeles maae afgive Møde ved Sessjonerne, dog maa antages meget ringe.

Grundtvig: Saavidt jeg har forstaaet den ærede Marineminister, saa har det hidtil ogsaa været Pligt for dem, der vare over 50 Aar og stode i Extrarullerne, at møde aarlig ved Sessjonerne, og naar det er saa, kan det ikke nægtes, at denne Byrde var endnu større end den, som efter denne Forordning er foreskrevet; men vi maae vist ikke glemme, og fremfor alt her i Huset ikke glemme, at den gamle Tid, hvortil selv det mindste Gran af Orden syntes at være nok for derfor at opoffre en stor Deel af Friheden, at den Tid skal være forbi, og at vi altsaa vissest ikke maae give vor Stemme til, at Befolkningen skal bebyrdes, hvor det ikke er nødvendigt, bebyrdes blot for, saavidt jeg kan forstaae, lidt mere Nemhed med Rullernes Førelse. Saameget mindre synes jeg, at vi have Ret til at stemme for noget Saadant, som, saavidt jeg har forstaaet det, den Nemhed, som derved vindes, endda er meget liden; thi er det saa, som det vel ogsaa maa være, at det gjælder for lovligt Forsald, naar man har bedre Ting at bestille end at møde for Sessjonen, saakun man ikke tænke sig Søfolkene saaledes i Farten, som man kunde ønske det skulde være, uden at det maatte være en meget liden Dplysning, man fik ved at indkalde dem af Ungdoms- og Extrarullerne, meget liden Dplysning, om hvad Mandskab Ministeriet havde til sin Raadighed.

Ordf: Jeg havde ogsaa, under den Forudsætning, at det skulde blive ved Bestemmelsen af § 50, fundet det mindre rimeligt, at Alle under 50 Aar skulle være pligtige til at møde ved Sessjonen. Det maa nemlig bemærkes, at her ikke alene er Tale om de virkelige Søfarende, men om alle dem, der høre til Sørullerne og altsaa ogsaa til Extrarullerne, og at det er saa langt fra, at det i den Henseende er steet nogen Lettelse i Byrderne ved disse nu under Forhandling værende Bestemmelser, at tværtimod den Bestemmelse er udgaaet, som forhen fandt Sted, nemlig, at naar Gen var 36 Aar gammel, saa kunde han efter den 27de Paragraph af Forordningen af 8de Januar 1802 gaae aldeles ud af Rullerne, hvis han ikke

bestjæftigede sig med Søfart, medens de derimod nu beholdt at staae i Extrarullerne, selv om de ikke fare til Søs. Med Hensyn til de egentlige Søfarende kunde det vistnok have Meget for sig, at de bestandig skulle møde ved Sessjonerne; men da forekommer det mig ogsaa, at det var hensigtsmæssigt, at Bestemmelsen i § 50 for deres Vedkommende bortfaldt, thi det er det hyppigste, at paa den Tid en Udskrivning skal foregaae, og man saaledes behøver Folk til Drøgtjeneste, at da de fleste Søfarende ere borte, og det kunde altsaa være nødvendigt ogsaa at tage Rogle, der høre til Ungdomsrullerne eller Extrarullerne. Nu er det vel sagt, at man kan betragte enhver Udskrivning, der ikke ganske regelmæssig skeer hvert Aar, som en overordentlig Udskrivning; men antager man dette, saa er ingen Lettelse tilstaaet ved Paragraphen, det bliver dog da kun tilfyneladende, at Mandskabet i Almindelighed skal være fri.

Hvad de øvrige Paragrapher angaaer, er der bemærket, navnlig ved § 52, at den der citerede § 33 aldeles ikke angaaer Andet end Landtjeneste. Det forekommer mig dog naturligt, at en Person, som eengang er indskrevet i Sørollen og ikke er gaaet ud deraf, men bestandig er og bliver staaende deri, om han end efter de gjældende Anordninger er forbigaaet ved 22 Aars Alderen, enten fordi han ikke har haft det fornødne Maal eller har været uskiftet eller har spilt sig fri, at han dog skulde være underkastet en anden Maade at forrette det almindelige Forsvar paa, end den, der er foreskrevet i Almindelighed; jeg troer vel ikke, Sagen har nogen stor practisk Bigtighed i og for sig, men jeg finder dog, at Bestemmelsen ikke er ganske hensigtsmæssig. Hvad § 53 angaaer, skal jeg for det Første ikke videre ytre mig om, at det at stille for sig skal alene indskrænkes til Fredstid; thi efter den 25de Paragraph skal det være tilladt at stille for sig saavel i Krigs- som i Fredstid, og der forekommer mig heller ikke at kunne være noget herimod, naar Personen stiller en Anden, der er ligesaa dygtig som han, og som har trukket sig fri. Efter § 31 i Forordningen af 1802 finder ogsaa et Slags Stilling Sted paa den Maade, at naar flere have trukket Lod paa eengang, kan den, der har trukket et høiere Numer, tillades at gaae for en Anden, og dette bør uden tvivl ogsaa finde Sted; derimod forekommer det mig ikke at være tilstrækkeligt, at Gen for at gaae i en Andens Sted maa være fuldkommen tjenstdygtig, men han maa ogsaa være en Person, som ikke selv har at forrette nogen Søkrigstjeneste. Det synes dog, at den Stilling, som kunde finde Sted med Hensyn til Søkrigstjenesten, ikke egentlig vil have Meget at betyde, thi Følgen af Stillingen vilde naturligvis være den, at dersom der siden foregik en ny Udskrivning, saa maatte den, der havde ladet en Anden gaae for sig, igjen gaae, hvis Loddet faldt paa ham; men herom indeholdes Intet i § 53. Ved denne Paragraph vil jeg foresætte et Par Spørgsmaal, om hvilke jeg rigtignok ikke veed, om de rettest henhøre til denne Paragraph eller til en anden. Det ene Spørgsmaal er, om alle de Lettelser, som Forordn. af 8de Januar 1802 tilstaaer visse Personer, skulle være bortfaldne ligesaavel ved Søtjenesten som ved Landtjenesten, f. Ex. at den 28aarige Mand, der sætter eller erhverver en Gaard efter § 28, eller som i en yngre Alder faaer en Gaard efter Fader eller Moder eller som gammel Mand eller Enkes Søn, om disse fremdeles veels skulle være ganske frie, veels saavidt muligt forstaaes, som hidtil efter den 27de og 28de Paragraph i bemeldte Forordning. Skal dette for Fremtiden bortfalde? Det forekommer mig ikke saa ganske klart efter Udkastets Bestemmelser, men det vilde dog være en Anomali, om disse Personer skulde forstaaes med Hensyn til Søkrigstjenesten, naar dette ikke tillige skeer med Hensyn til Landkrigstjenesten; men ialtsaa maatte der dog ske Modification med Hensyn til dem, som allerede ere indtraadte i disse Forhold, thi Saadanne havde dog i Landtjenesten nydt godt deraf.

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Syv og tredivte Møde.

(Fortsat.)

Mit andet Spørgsmaal svarer til det, jeg har fremsat i Anledning af et foregaaende Affnit, nemlig hvorledes der skal forholdes, naar Rogen troer sig præjudiceret ved Sessionens Behandling. Efter den nu gjældende Lovgivning har man havt Afgang til at gaae til Høiesteret med Landmitiessionernes Kjendelser, forsaavidt Rets-spørgsmaal om Børnepligten derved vare afgjorte; i Sættaten derimod har dette ikke været Tilfældet, thi efter Forordningen af 8de Januar 1802 finder ingen Afgang til at bringe Sagen for Høiesteret Sted, uden forsaavidt der er diceret Straf ved Sessionen, men ikke naar Spørgsmaalet kun angaaer Mandstabs Udskrivning. Det maa vel erkjendes, at Forholdene for endeel ere forskellige, saaledes at den Regel, som hidtil gjaldt for Landetaten, ikke passer sig for Sættaten; men Spørgsmaalet vil dog med Hensyn til begge Etater kunne opstaae under det nye System, og da Flere i Forsamlingen have fundet, at der vel behøvedes en Bestemmelse med Hensyn til Landetaten, da den hidtil bestaaende Lovgivning ikke længere vil kunne anvendes, saa skal jeg henstille foreløbig til Comitens Overveielse, om nogen Bestemmelse burde blive at tage med Hensyn til de Tilfælde, hvor Rogen finder sig forurettet ved Sættatiessionens Kjendelser eller Beslutninger.

Ulgreen-Udsig: Det er et beslægtet Spørgsmaal med det, som den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted) reiste, paa hvilket jeg skal tillade mig at gøre opmærksom. Jeg antager, at det er en ligefrem Folge af nærværende Lovudkast, at de Undtagelser fra Udskrivning til Søkrigstjenesten, som hjemledes i Sæindrulleringsforordningen af 8de Januar 1802 § 2, maae være bortfaldne, efterat det i 1ste Affnit af Udkastet, som indeholder de almindelige Bestemmelser, er fastsat, at alle i Danmark indfødte Mandspersoner skulle uden Hensyn til Stand eller Herkomst være Børnepligten underkastede, hvilken Bestemmelse omfatter ligesaavel Tjenesten tilføes som tillands. Som Folge heraf antager jeg det for klart, at de Bestemmelser, der indeholdes i Forordningen af 8de Januar 1802, hvorefter deels Embedsmænds og Adels, deels forskellige til Bondestanden hørende Personers Sønner skulle undtages fra Indrulleringen, ikke længere kunne gjælde, og at følgelig de ny-nævnte Personer heller ikke længere kunne nyde Godt af denne Undtagelse; og ikke mindre klart finder jeg det, at ogsaa de Bestemmelser maae ansees bortfaldne, der indeholdes i samme Forordnings § 27, hvorefter enkelte Baagjældende kunne begjere sig udslettede af Særollerne under visse Forhold, navnlig den, som er 28 Aar gammel og kjober eller fæster en Gaard, eller den, der faaer en saadan Gaard i Arv, o. s. v.; men derimod har det været mig mindre klart, om alle de Undtagelser, der indeholdes i den paafølgende 28de §, med Hensyn til Udskrivningen til den enkelte Tjeneste, skulle ansees ophævede. Den 50de § i det foreliggende Udkast indeholder ikke Andet, end at i Fredstid, og naar ikke overordentlige Udskrivninger finde Sted, skal Udskrivning kun ske af det Mandskab, som henhører til Hovedrullen; men jeg antager, at de Bestemmelser, som indeholdes i den 28de § af Sæindrulleringsanordningen, maae i væsentlige Data være modificerede, nemlig forsaavidt deri indeholdes, at en gammel Gaardmands eller gaardbrugende Gutes eneste Søn skal først fritages for Udskrivning, og dersom de have flere Sønner, da een af disse, og ligeledes forsaavidt det er fastsat, at de, som ere gifte og have Børn, skulle forsaages fremfor de unge Karle. Dette lader sig nu ikke for-

ene med de Regler i Udkastet, hvorefter der ved Udskrivning til Landtjenesten ikke bliver at tage et saadant Hensyn, saa at altsaa Reglen i Sæindrulleringsforordningens § 28 her maa komme til Anvendelse, saaledes, at naar der er flere Personer af de enkelte Classer, end der behøves, afgjøres Sagen ved Lodtrækning; derimod kan det samme neppe gjælde om dem, som have gjort 8 Sotogter paa de kongelige Krigsskibe. Maafee den ærede Ordfører vilde meddele Forsamlingen, hvorvidt dette Spørgsmaal har været omhandlet i Comitteen, og om det der er bragt paa det Rene.

Ordføreren: Ifølge den til mig stillede Opfordring skal jeg tillade mig at yttre, at det samme Spørgsmaal, nemlig om hvorvidt saadanne Begunstigelser, som tidligere fandt Sted med Hensyn til Sæværnepligten, nu skulle ansees at være aldeles bortfaldne, eller at bestaae alle eller kun tildeels, har ogsaa været omventileret i Udvalget, og efter den Overveielse, som der har fundet Sted, er man kommen til samme Resultat, som den sidste ærede Taler, nemlig at de Undtagelser, der kunne ansees som egentlige Begunstigelser, maatte, ifølge Conseqventsen af Reglen i det første Capitel, aldeles ophøre, men at derimod de Regler, der fandt Sted med Hensyn til, at den forskellige Befarenhed gjorde Forskiel med Hensyn til Udskrivning, og at naar der var Spørgsmaal om Flere af samme Befaringsgrad, da den, som havde gjort flere Logter, forbigaaes, og at den, som havde gjort de færre Logter, udskrives, maatte fremdeles gjælde. Det Punkt, om den, som har gjort 8 Sotogter paa de kongelige Krigsskibe, skulde derved være fri for videre Udskrivning, er ikke specielt omhandlet i Udvalget; men det forekommer mig, at Conseqventsen maa medføre, at han vel ikke udslettes af Rullerne, men at han dog forbigaaes til Udskrivning, saalange han ikke behøves, og der er andet Mandskab, som har gjort mindre Tjeneste. Det hele System, at bedømme Udskrivningen efter det Antal Logter, som Bedkommende har udført, er vel ikke aldeles conseqvent og overeensstemmende med den Raade, hvorpaa Børnepligten forøvrigt er søgt realiseret i dette Udkast, men det bliver ikke vel muligt at bringe Materien om Sæværnepligten i Overensstemmelse med de Bestemmelser, der ere tagne for Landværnepligten; thi, som jeg før har tilladt mig at gøre opmærksom paa, medfører den Raade, hvorpaa de Sæværnepligtige udøve deres militaire Tjeneste, og den Omstændighed, at denne Tjeneste, naar de ere udskrivne, ikke er begrændset til en vis Tid, en væsentlig Forskielighed fra hvad der finder Sted ved Landkrigstjenesten, hvor det engang er fixeret, at den Børnepligtige har sin Garnisonstjeneste at udføre og 4 Aars Tjeneste i Linien og derefter i Reserven, og i Reserven har man jo i Reglen ikke at gøre anden Tjeneste, end i de tvende første Aar at møde til korte Ovelser. Derimod ved Sotjenesten berører det saameget paa, hvormeget Mandskab der er tilstede, og hvor stort et Behov Marinen har, saa at den Gene, som derved kan siges virkeligen at paaligge Mandskabet, idet det i længere Tid er udsat for Udskrivning, virkelig ogsaa fordrer, at der tages noget Hensyn dertil ved Udskrivningen, og at denne saaledes afgjøres efter saadanne Billighedshensyn, at den, som to Gange har været indkaldt, forbigaaes, saalange Rogen af samme Befaringsgrad kun har gjort eet Logt, og man har antaget, at det, ifølge § 57 — der stadfæster de ældre Bestemmelser, forsaavidt de ikke ere hævede ved nærværende Anordning — sammenholdt med andre Bestemmelser, maa ansees som en Selvsølge, at disse specielle Bestemmelser maae ansees som staaende ved Magt. Det er vistnok ingen ønskelig Raade at ordne denne Materie paa, saaledes at lade det være Gjenstand for nærmere administrativ Forklaring, om nogle Undtagelser skulde ansees ophæ-

vede, andre ikke; men naar der ikke foreligger fra **Regjeringens Side** et andet **Udkast** end det nærværende, saa vilde det have store **Betænkeligheder** hos **Forsamlingen**, at opstille de detaillerede **Bestemmelser**, som dertil høre, og **Udvalget** har derfor afholdt sig fra, i saa **Henseende** at gjøre noget **Forflag**.

Med **Hensyn** til hvad der af den ærede **Rigsdagsmand** for **Præstøe Amts 4de District (Grundtvig)** er ytret om **Møde ved Sessjonerne**, da maa jeg bemærke, at **Udvalget** ikke har afholdt sig fra at gjøre noget **Forflag** til **Forandring** i saa **Henseende** af **Hensyn** til at tilveiebringe nogen **„Nemhed“** ved **Kullernes Forelse**, eller for at lette vedkommende **Embedsmænds Arbeidet** i saa **Henseende**, men det er skeet for at **Marinen** kunde have en **Oversigt** over det **Mandskab**, der stod til dens **Disposition**, naar der skulde kræves mere **Mandskab** end sædvanligt, altsaa for at der kunde være nogen **Sikkerhed** for, at det **Offentliges Interesse** kunde blive fyldestgjort. Forøvrigt maa jeg erklære, at jeg ikke anseer det for at være af nogen stor **Vigtighed** for **Marinen**, at denne **Bestemmelse**, som dog maa indrømmes at være en **Byrde** for **Vedkommende**, bliver staaende ved **Magt**; thi vil man lade denne **Bestemmelse** udgaae, saa maa man indføre en anden **Bestemmelse**, der kan være mere tilsvarende til § 50, og det er den, at der maa paa **hvide Mandskabet** i **Ungdoms- og Extrarullerne** **Forpligtelse** til, naar de indkaldes til **Sessjonerne**, da ogsaa at møde. Naar en saadan **Bestemmelse** optages i **Udkastet**, saa troer jeg ikke, at der vil være noget **Særdeles** fra **Marinens Side** at indvende derimod, medens jeg dog heller ikke paa den anden **Side** troer, at der vil være vundet noget **Stort** herved for den **værnepligtige Befolkning**. Imidlertid maa jeg tilstaae, at en saadan **Bestemmelse** altid vil være en **Lettelse** for de **Semilitaire** eller dem, som staae i **Serullerne**, paa **Grund** af deres **Ophold** i **Soldatdistricterne**, uden at være egentlige **Søfarende**. **Maaskee** den **høitærede Marineminister** vil yttre sig nærmere om, hvorvidt en saadan **Bestemmelse** kunde være tilfredsstillende.

Marineministeren: Jeg troer ikke, at der fra **Ministeriets Side** kan være Noget iveien for, at en saadan almindelig **Mynstring**, naar den engang imellem blev paabuden, kunde være tilstrækkelig; men det forekommer mig som om den vilde medføre en større **Byrde** for **Mandskabet**, end der her i **Udkastet** er foreskrevet, thi **Bestemmelsen** om at skulle afgive **Møde** ved **Sessjonen** med den **Undtagelse**, som er tilføjet angaaende dem, der ere i **Fart** eller have andet **lovligt Forsald**, synes mig at være en lettere **Maade**, end om der, som foreslaaet, skulde finde nogen almindelig **Mynstring** **Sted**, og derjom det skulde blive nødvendigt, engang imellem at opgjøre **Kullerne** ved en almindelig **Mynstring**, saa maatte dog ogsaa de, der vare i **Fart**, ansees for at have **lovligt Forsald**, og der vilde saaledes ikke kunne blive **Spørgsmaal** om dette **Mandskab**. Forøvrigt vil der, som allerede ytret, ikke fra **Ministeriets Side** være noget **Væsentligt** at erindre imod, at **Udkastets Bestemmelser** undergaae en saadan **Forandring** som den foreslaaede, men det forekommer mig, at det for **Mandskabet** aldeles ikke vil være nogen **Lettelse**, naar der saaledes engang imellem skulde afholdes en stor **Mynstring**, medens derimod den **Maade**, som her er foreskrevet, vil være dem til den mindst mulige **Uleilighed**. Det er allerede bleven anført her, at det **søværnepligtige Mandskab**, uden **Hensyn** til, hvor det opholder sig, kan møde ved de **Sessjoner**, som afholdes paa **Mandskabets Opholdssted**, og der er saaledes, efter hvad der forekommer mig, gjort **Alt** muligt for at lette **Mandskabet**. Enhver vil indsee, at denne **Bestemmelse** ikke kan være paabuden for at lette **Embedsmændene** — thi det vilde vistnok være lettest for dem, hvis ingen **Kuller** holdtes —, men for at vedligeholde den fornødne **Orden**. Forøvrigt maa jeg gjentage, at jeg, ialtsald saaledes som **Sagen** nu stiller sig for mig, ikke troer, at der vil opstaae nogen **Ulempe** af, at **Udkastets Bestemmelser** i saa **Henseende** bortfalde, naar der kun for dette **Lilfælde** bliver tilføjet, at der engang imellem skal holdes strengere **Mynstringer**, hvilke jeg imidlertid — jeg gjentager ogsaa dette — ikke troer at ville være til **synderlig Lettelse** for **Mandskabet**.

Grundtvig: Den ærede **Ordfører** bemærkede og synes at mene, at jeg havde overseet, at det var for at kunne gjøre sig nogenlunde rigtig **Forestilling** om det **Mandskab**, man havde til **Raadighed**, at det var derfor, at de i **Ungdomsrullerne** og **Extrarullerne**

skulde være **vedt** til at møde, naar de ikke kunde angive **lovligt Forsald**. Men det var langt fra, at jeg oversaae dette, som vel ogsaa var umuligt, da det allerede var anmærket; men jeg meente, og jeg mener endnu, at det vil aldeles komme an paa **Lilfældet**, om der af de **Søfarende**, af dem, der virkelig ere i **Fart**, virkelig paa den **Lid**, **Sessjonen** holdes, er saamange tilstede og blive tilstede indtil den **Lid**, at de skulle bruges, at **Sessjonen** derved vil kunne faae nogen **Oversigt** over, hvilke **Folk** den har til sin **Raadighed**, og dernæst maa jeg gjøre opmærksom paa, hvad hverken **Ordføreren** eller **Marineministeren** anmærkede, nemlig hvilken **Byrde** det er for alle dem, som lige til det **50de** **Åar** skulle møde.

Ordfører: Jeg har blot et Par **små Bemærkninger** at gjøre ved § 53. Den ærede **Ordfører** har allerede i **Anledning** af den **1ste Linie** i **3die** **Membrum** bemærket, at det er utydeligt, naar det hedder „den som har stillet for sig, betragtes som om han havde udført det **Togt**, hvortil han var udstrevent“, og han har meent, at det forstod sig af sig selv, og at det var en **Selvfølge**, at man derved ikke avancerede fra **halvbefaren** til **heelbefaren**; men jeg troer, at det vilde være tydeligere, om det hed, og jeg vil derfor foreslaae, at det kommer til at hedde saaledes: „Den, som har stillet for sig, betragtes, hvad hans **Tjenestepligt** angaaer, som om han selv havde udført det **Togt**, hvortil han var udstrevent“. Deraf følger altsaa f. Ex., at naar han havde stillet for sig til **8** **Togter**, saa er han, ifølge **Forordningen** af **8de** **Januar 1802**, fri for videre **Krigstjeneste**.

Jeg skal med **Hensyn** til det **sidste** **Membrum** tillade mig at bemærke, at naar det her hedder: „Han maa ei alene ikke have udstaaet nogen **Straf**, der gjør ham uærdig til at tjene til **Orlogs**, men han maa ogsaa tilveiebringe fyldestgjørende **Beviser** for sit gode **Forhold**, ved **Attester** fra dem, med hvilke han har faret, eller fra vedkommende **Øvrighed**, i hvis **Embedskreds** han senest har haft fast **Ophold**“, — saa maa jeg her gjentage den **Bemærkning**, som jeg har gjort ved § 25, at jeg finder dette **Lilfæg** upassende, og at jeg forbeholder mig et **Amendement**, hvorved jeg vil foreslaae, at denne **Sætning** ganske bortfalder, og at det blot kommer til at hedde: „han maa tilveiebringe fyldestgjørende **Beviser** om sit gode **Forhold**“.

Ordfører: Jeg havde ikke anseet det for tvivlsomt, at § 2 af **Forordningen** af **1802** for **Fremtiden** skulde bortfalde, thi de **Personer**, der efter denne **Paragraph** skulde være frie, skulle være det paa **Grund** af **Stand** og **Herkomst**, hvilken **Befrielse** altsaa vilde blive ophævet ved **§§ne 1 og 4** af den foreslaaede **Lov**. Derimod ansaae jeg det paa den anden **Side** heller ikke for tvivlsomt, at de **Bestemmelser** maatte blive i **Kraft**, som fritage dem, der **8** **Gange** have været udstrevente, for videre **Udstævning**, naar de ei længere ville ernære sig ved **Søen**; thi det synes mig, at disse maae betragtes, som dem, der alt have fyldestgjort deres **Værnepligt**. Hvorvidt **Bestemmelsen** i sig er rigtig eller ikke, er her ikke **Spørgsmaal** om; men der er ikke foreslaaet nogen **Forandring** deri, og følgelig meente jeg, **Bestemmelsen** skulde staae ved **Magt**. Derimod fandt jeg det tvivlsomt, hvorvidt de øvrige **Bestemmelser** i **§§ 27 og 28** af **Forordningen** af **8de** **Januar 1802** skulde være ophævede; thi, vel at mærke, ligesom § 1 i **Udkastet**, der kun siger „at Ingen skal fritages paa **Grund** af **Stand** og **Herkomst**“, ikke har ophævet de nybnævnte **Bestemmelser**, saaledes har heller ikke § 4, der kun taler om dem, som hidtil ikke have været **værnepligtige**, gjort det, thi de **Personer**, som omtales i de nævnte **Paragrapher** af **Forordningen** af **1802**, ere saadanne, som efter de gjældende **Love** have været og ofte ogsaa fremdeles vilde blive **søværnepligtige**, men som paa **Grund** af, at de komme i visse **Forhold**, blive frie for **Udstævning**, og det er heller ingen **absolut** **Fritagelse**, hverken efter den **27de** eller **28de** §. Thi de **Personer**, der efter § 27, paa **Grund** af, at de have faaet en **Gaard**, skulle blive frie, de skulle dog fremdeles blive staaende i **Kullerne**, og hvis de komme fra **Gaarden**, før de ere **36** **Åar**, skulle de igjen gaae til **Tjenesten**; altsaa det er ikke en saadan **Fritagelse**, der indbefattes under § 4, det er kun en **Lempning** med **Hensyn** til **Maaden** at udtage dem paa. Jeg troer altsaa ikke, at § 2 eller § 4 i det foreliggende **Udkast** er til **Hinder** for, at disse **Bestemmelser** staae ved **Magt**, og det forekommer mig derfor, at hvis man ingen **Bestemmelse** faaer i **modsat** **Retning**, saa maae de herom

handlede Personer være frie, skjøndt det vistnok forekommer mig, at der opstaaer derved et Misforhold, idet det er klart, at ved Landetaten intet Lignende kan finde Sted. Dette er, hvad jeg saaledes har troet at burde bemærke. Ogsaa finder jeg det rigtigt at vedligeholde den Bestemmelse, som indeholdes i § 27 i Forordningen af 1802, om at de Personer, der ere blevne 36 Aar gamle, kunne gaae ud af Rullen, naar de ei længere ville benytte Søen. Jeg seer ikke, hvorfor den i sig selv billige Bestemmelse, som altid har været i forholdt, at Krigstjenesten skulde indskrænkes til det 36te Aar, ikke gjerne kan vedblive, om ikke for Landetaten, saa dog idetmindste for Søetaten.

Ugreen-Utsig: Jeg finder mig aldeles fyldestgjort ved det Svar, som Ordføreren har givet paa mit Spørgsmaal; det var ogsaa i Overensstemmelse med min egen Mening, at Bestemmelserne i § 27 i Anordningen af 1802 ikke skulde blive staaende ved Magt eller nu finde Anvendelse, naar tilsvarende Bestemmelser ikke længere skulde indrømmes Landetaten.

Ordføreren: Jeg skal i Anledning af det Amendement, som den ærede Deputerede for Horsens (Ræder) har forbeholdt sig ved Paragraphens sidste Passus, tillade mig at bemærke, at jeg har undladt at hylde mig med Hensyn til det lignende Amendement, han i sin Tid bebudede ved § 25; men Grunden, hvorfor der fra Udvalgets Side ikke er foreslaaet nogen Forandring i denne Henseende, er den, at man fandt, at man ved at lade Bestemmelsen staae saaledes, som den er, ligesom mere fremhævede dette sidste Moment, at de maatte tilvejebringe fuldt Beviis for deres gode Forhold, og dette sidste Moment er, naar man optager Stillingsystemet, meget væsentligt. Det er naturligtvis ikke nok, at det staaer i Loven; men naar det staaer paa en saadan Maade, maa man antage, at vedkommende Autoriteter ogsaa skarper ville paasee, at de Individuer, som blive stillede, virkelig have et bedre Rygte, end at de blot ere ikke-straffede Personer, og dette er, naar man skal optage Stillingsystemet, vistnok af megen Bigtighed. Med Hensyn til hvad den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted) i sit tidligere Foredrag hyltrede, da der var Spørgsmaal om Grunden til, at Stillingen i Krigstid kun undtagelsesviis og ifølge særlig Tilladelse skulde tilstedes, skal jeg tillade mig at bemærke, at Bestemmelsen jo vistnok ikke er aldeles svarende til, hvad der er bestemt for Landetaten; men just det Særegne, som jeg oftere har fremhævet, at der finder Sted med Hensyn til de Søværnepligtige, at en stor Masse af dem som oftest ere borte, saa at man er indskrænket til i Krigstid at udskrive det større Antal, der da maatte behøves, af et mindre Antal, end der egentlig staaer i Rullerne, er Grunden til, at man har troet, at navnlig i Krigstid, hvor dette Misforhold i større Grad vil finde Sted, burde Stillingen være noget indskrænket, for at derved kunde gives Administrationen Leilighed til at paasee, at den ikke ved Stilling skulde faae alt for daarligt Mandskab ind i Marinen.

Marineministeren: Jeg deler ganske de Ansæelser, som den ærede Ordfører har udtalt; jeg troer det aldeles nødvendigt for Marinen at vaage over, at det udfyldte Mandskab ikke bliver af mindre Moralitet, men saameget som muligt det bedste af dem, der ere tilstede, og det saameget mere, som det i Gjennemsnit kun vil være det ringere Mandskab, som er tilstede, eftersom det bedste i Reglen vil være til Goffardies.

Grundtvig: Løb jeg som Lægmand i Cancellistilen spørge den ærede Ordfører, om der, naar der tales om den Ustraffelighed og det gode Rygte, de skulle have, som stilles, menes, at de skulle bevise en bedre Vandel, end der fordres af dem, der udskrives; thi det forekommer mig dog underligt, at den, som den Udskrevne stiller for sig, mere skulde bevise sin Ustraffelighed og Sikkerhed end han selv.

Ordføreren: Forsaavidt jeg har forstaaet den ærede Rigsdagsmands Spørgsmaal, gif det ud paa, om den, som blev stillet for en Anden, skulde godtgjøre en bedre moralsk Vandel.

Grundtvig: Ja, eller strengere godtgjøre den.

Ordføreren: Ja, det er tilfattet ved Udkastet; det, Enhver, som Løbnet træffer, eller bliver udfreven og ikke stiller for sig, det være i Armeen eller i Søetaten, nødes man til at tage med den

moraliske Vandel og det Rygte, han har, naar han kun ikke har været straffet saaledes, at han derved er bleven udelukket fra at kunne tjene i Hæren; men naar Nogen, som skal træde ind i Armeen, vil stille for sig, lader det Offentlige sig ikke nøie med, at den, som stilles, ikke er straffet, men han skal producere Attest for, at han har ført en i det Hele taget god Vandel. Jeg veed ikke, om dette Svar er fyldestgjørende?

Grundtvig: Nei det er ikke.

Orsted: Maa jeg spørge, skal det Samme gjælde om den simple Numerbytning, der vel maa ansees for hjemlet, naar der bliver Spørgsmaal om den under Udskrivningen til Søjteneste?

Ordføreren: Jeg antager, at dette følger af § 27, der fordrer de samme Egenskaber med Hensyn til Numerbytning i Landetaten hos den Paagjældende, som der udfordres for, at Nogen kan stilles for en Anden. Den nævnte Paragraph har vistnok kun Hensyn til Landetaten, men det maa vel være at forstaae paa samme Maade med Hensyn til Søetaten.

Ræder: Jeg formener, at naar der staaer „fyldestgjørende Beviser“, er det tilstrækkeligt udtrykt, hvad der forlanges, og altsaa, at man ikke behøver at nøies med ufyldgjørende Beviser; derfor troer jeg saameget mere at 1ste Passus kan bortfalde.

J. A. Hansen: Da jeg nylig begjærede Ordet, havde Ordføreren endnu ikke udtalt sig over den Uoverensstemmelse, som finder Sted mellem Paragrapherne 25 og 53, idet nemlig den første tillader de Landværnepligtige at stille for sig i Krigstid, medens § 53 ikke tillader den Søværnepligtige dette. De Grunde, jeg har hørt anføre for denne Uoverensstemmelse, forekomme mig rigtignok ikke meget overbevisende; jeg mener, at de samme Grunde med fuldt saamegen Ret kunne anvendes med Hensyn til Stilling af Landværnepligtige, som med Hensyn paa Stilling af Søværnepligtige. Forøvrigt skal jeg i Henhold til de tidligere Forhandlinger om Stillingen forbeholde mig et Amendement om, at § 53 udgaaer.

van Doornum: Med Hensyn til disse „fyldestgjørende Beviser“, som staae omtalte i § 53, finder jeg det passende at anføre, at enhver Matros, der farer, faaer af Skipperen et Beviis for sit Forhold ombord efter Blanketter, som denne udfylder og forsyner med sin Underskrift og sit Segl; altsaa vil enhver Matros derved være i Besiddelse af saadanne Beviser, og kan saaledes uden Vanskelighed tilvejebringe de Attester, som Loven fordrer. Det er en Oplysning, som jeg har anseet det passende at give i Anledning af Discussionen om denne Paragraph. Med Hensyn til § 47, som gjentagende er bleven berørt, og som fordrer, at Vedkommende aarlig har at fremstille sig paa Sessjonen, da har man anseet denne Forfrist at være nødvendig for Rulleførelsen, hvorimod den vel snarere maa forklæres derhen, at det er en nødvendig Betingelse, for at Søetaten kan være vidende om det Mandskab, over hvilket den kan disponere. Der er imidlertid en Omstændighed, som jeg vil fremhæve, og som forekommer mig at være af megen Bigtighed, og det er Nødvendigheden af, ikke alene at have en Oversigt over det Mandskab, som man kan disponere over, men ogsaa at kunne classificere det, og have det paa det Rene, hvor befarent dette Mandskab er. Der seer under hele Matrosens Livsperiode et jævnt Avancement; han avancerer fra halvbefaren til helebefaren, fra Matros til Baadsmand o. s. v.; med Alt dette holder Sessjonen Regnskab, og det er nødvendigt i det Dieblif, man vil have en vis Mængde Matroser af en vis Befarenhed, at Sessjonen har bestemte Data i denne Henseende, og det kan kun opnaaes derved, at det gjøres til Nødvendighed for Vedkommende, saalænge han er i Farten, og saalænge der altsaa kan finde Avancement Sted, at møde for Sessjonen, og deraf fremgaaer for mig den Nødvendighed, at Møde for Sessjonen maa vedblive, saalænge virkelig Fart finder Sted, og altsaa ud over det 38te Aar.

Orsted: Jeg vil kun bemærke i Anledning af det Svar, som den ærede Ordfører gav paa mit Spørgsmaal angaaende Bytning af Vilkår, at det forekommer mig ikke fyldestgjørende. Det var ikke med Hensyn til det gode Forhold, jeg fremsatte hiint Spørgsmaal, men det gif ud paa hvorvidt, da man ikke maa stille for sig i Krigstid, heller ikke Numerombytning maa finde Sted uden speciel Til-

labeledse mellem Flere, som have trukket Lod, og altsaa maa antages at være lige gode.

Ordføreren: Der er ikke Noget udtryffeligt sagt om Bytning, forsaavidt angaaer Søværnepligtige. § 53 indeholder Alt, hvad dette Capitel har om Stilling, men Intet om Bytning; men da Bytning i det Væsentlige er sat i Glasfe med Stilling, har man forudsat, at de samme Regler, der ere givne for Stilling, ogsaa maa gjælde med Hensyn til Bytning.

Formanden: Vi kunne maafee antage disse Paragrapher gjennemgaaede, og gaae over til næste Affnit, §§ 54—57.

Ordføreren: Disse Paragrapher lyde saaledes:

§ 54.

Den samme Flytningsfrihed, som i Henhold til nærværende Anordnings § 34 tilkommer de Landværnepligtige indenfor Rigets Grændser, skal ogsaa tilkomme dem, der henhøre til Sørollen.

§ 55.

I Fredstid skal Værnepligten ikke være den Søindrullerede til Hinder fra at reise til Udlandet eller tage Hyre med fremmede Nationers Skibe; dog er han pligtig under Mulct af 10 Rbd. at anmelde sin Afreise for Districtschefen, der meddeler ham Beviis for, at Anmeldelsen er steet. Naar den, der saaledes har været bortreist, kommer tilbage her til Riget, har han under en lignende Mulct at anmelde sig hos Districtschefen.

§ 56.

I Krigstid maa Søværnepligtige ikke tage Hyre med fremmede Nationers Skibe eller forlade Landet uden ifølge særskilt Tilladelse af vedkommende Ministerium.

For den Søværnepligtige, der i Krigstid, medens han henhører til Ungdoms- eller Hovedrollen, uden særlig Tilladelse forlader Landet eller tager Hyre paa fremmede Nationers Skibe, bliver den almindelige Tjenestetid at forlænge ud over det 38te Aar, saaledes, at den for hvert Aars uberettiget Fraværelse forlænges med eet Aar.

Naar nogen Søværnepligtig i den Tid, han er indkaldt til activ Tjeneste, maatte af særdeles Grunde ønske at reise ud af Riget, da kan Tilladelse dertil kun gives af Marineministeriet.

§ 57.

Jøvrigt vil det med Hensyn til Sø-Indrullingsvæsenet have sit Forblivende ved de nugældende Bestemmelser, forsaavidt de ikke ere blevne forandrede ved nærværende Forordning.

Udvalget har, som Betænkningen viser, Intet havt at anmærke ved disse Paragrapher. § 54 slutter sig ganske nøie til § 34 og med Hensyn til den igaar stedfundne Discussion ved den sidstnævnte Paragraph er det at forudsæe, at der vil blive gjort Forslag til Forandringer, hvorved dens Betydning tydeliggjøres med Hensyn til den Legitimation, som de Værnepligtige have at forsyne sig med ved Omflytning i Riget. Det er da en Selvfølge, saaledes som § 54 er redigeret, at de Forandringer, der optages i § 34, ogsaa ville faae Indflydelse paa hiin Paragraph. Det vil forøvrigt sees, at § 54 ikke tager Hensyn til den Rettelse, som finder Sted for de Søværnepligtige, naar de forlade deres Opholdssted for at tage Hyre; dette indbefattes nærmere under § 55, som indrømmer dem Frihed til ogsaa at tage Hyre med fremmede Nationers Skibe saavelsom paa indenlandske Skibe, der fare paa Udlandet. Tidligere fordredes i saa Heenseende, at de Værnepligtige skulde stille Caution og have Tilladelse fra Admiralitets Collegiet; dette blev ved Admiralitets Placat af 5te Mars 1842 forandret derhen, at

vedkommende Indrullingschef kunde meddele Tilladelse og at Caution i Almindelighed ikke forlangtes, hvorimod Reise-Tilladelsen, saaledes som det ogsaa var bestemt i Anordningen af 8de Januar 1802, var indskrænket til 2 Aar. Denne Indskrænkning er ikke udtryffeligt optagen her; men det kan vel være et Spørgsmaal, om det ikke maa følge af § 57, at den bestaaer endnu, og der vil jo ikke kunne være Noget til Hinder for, at den Caution, som ikke har fundet Sted i de sidste 6 a 7 Aar, for Fremtiden bortfalder. Der var i Anordningen af 1802 optaget Straffebestemmelser, som vare temmelig strenge for den Søindrullerede, som vilde begive sig ud af Riget, idet der var fastsat Straf, naar han 3die Gang blev antruffen i saadant Forhold, af endog 6 Aars offentlig Arbeide; men ved Siden deraf var der ogsaa Bestemmelse om, at naar Noget havde begivet sig ud af Riget og han senere frivillig indsendt sig her igjen, blev han ingen Straf underkastet. Der er endog tilfagt de Søværnepligtige, der ulovligt begave sig ud af Riget og ved indbrydende Krig vendte tilbage, Godtgjørelse for de Udgifter, som de havde faaet ved at vende tilbage, tilligemed Straffefrihed, og det synes derfor ikke rimeligt, naar saadanne Bestemmelser bleve staaende, at optage nogen streng Straf for dem, der gribes i Attentatet paa en Forseelse, der, som fuldbyrdet Handling, dog kunde blive straffri, naar Vedkommende selv vendte tilbage.

Udvalget: Det forekommer mig, at de Anmeldelser, der omhandles i § 55, ville være meget byrdefulde for Vedkommende, thi det kan ofte være meget langt borte fra det Sted, hvor Districtschefen opholder sig, at de ønske, at tage Hyre, eller at foretage Reise til Udlandet, og det bliver en Byrde saameget mere derved, at det ofte vil være i det sidste Dieblit, Skibet er i Havn, at der hyses fremmede Matroser. Naar der nemlig er opstaaet Vacance ombord, enten paa Grund af Dødsfald eller ved Desertion fra Borde, er Skipperen nødsaget til at søge disse Vacancer udfyldte, mange Gange i det sidste Dieblit for Afseilingen. Det forekommer mig saaledes, at det vilde være mere practisk og lettere for vedkommende Værnepligtige, naar de kunde melde sig hos vedkommende Lægdsforstander, og det da blev paalagt denne senere at gjøre Indberetning til Districtschefen. Jeg skulde ogsaa troe, at naar en saadan Bestemmelse kom ind i Paragraphen, vilde den lettere blive overholdt, end naar Anmeldelse skal stee for Districtschefen, om der ogsaa til Udlandelsen heraf knyttes Mulctbestemmelser, da Vedkommende dog vistnok ofte vilde lade det komme an paa, om det blev bemærket eller ikke, at han undlod en saadan Anmeldelse for Districtschefen. I Slutningen af Paragraphen bestemmes, at den, der efterat have været bortreist, er kommen tilbage, og har undladt at melde sig, skal ligeledes straffes med en Mulct af 10 Rbd.; men det forekommer mig, at denne Mulct, hvad enten Anmeldelsen skal stee for vedkommende Districtschef, eller Lægdsforstander, staaer aldeles tom og overflødig, som Trudsæl, naar der ikke bestemmes en Frist, inden hvilken Anmeldelse skal stee; thi naar ingen saadan findes, kan Vedkommende, naar han kræves til Ansvar og spørges om, hvorfor han ikke har meldt sig, altid paasthyde, at han nu havde tænkt, at melde sig, og da vil han jo være angerløs. Det forekommer mig saaledes, at Ordet „Districtschefen“ bør forandres til „Lægdsforstanderen“, og at der maa sættes en passende Frist, inden hvilken Vedkommende har at melde sig efter sin Hjemkomst. Jeg skal henstille til den ærede Ordfører, om ikke Udvalget vil tage dette under nærmere Overveielse og forbeholder mig i fornødent Fald at stille Amendements derom.

(Fortjattes.)

1849.

Beretning

No. 103.

om
Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Sjov og tredivte Møde.

(Fortsat.)

Ordføreren: Jeg skal tillade mig i denne Anledning at yttre, at jeg skal bringe dette Spørgsmaal under Discussion i Udvalget, naar den foreløbige Behandling er tilendebragt; men nogen egentlig Forandring troer jeg ikke er nødvendig thi jeg antager, at denne Bestemmelse maa forstaaes i Overensstemmelse med den Orden, der finder Sted, og den er, naar jeg ikke feiler meget, at vedkommende Søværnepligtige, naar de ere i Fart med fremmede Skibe eller ogsaa med Landets egne Skibe, slet ikke behøve at melde sig personlig hos Districtschefen, men kun hos den, der paa det givne Toldsted fungerer som Districtschef, og hvor denne ikke selv boer, er det Toldopsynet, som egentlig er Districtschef, der udfører Toldinspectorens, eller Toldforvalterens dennes Forretninger. Naar der blot sigtedes til de Individuer, der ville gaae i Skibsfarten, gjordes egentlig ingen Straffebestemmelser i § 55 fornøden, thi de blive da meldte for Toldopsynet, hvad enten de selv ville eller ikke, baade naar de reise ud og naar de komme hjem; der bliver nemlig intet Skib ind- eller udklareret ved noget Toldsted uden Wynstring, som det hedder, det er uden at Skipperen producerer en Folkeliste eller Fortegnelse over alt det Mandskab, han har ombord, og den skal han legitimere ved at vedlægge Folkenes Certificater eller Søpatenter; saaledes skeer Anmeldelsen til Toldinspectoren, og Toldinspectorerne gjøre derefter deres maanedlige Indberetninger igjen til Districtschefen; det er Forretninger, der paahvile dem, ikke som Toldembedsmænd, men i Oualitet af Fuldmægtige for Districtschefen. Derfor har Bestemmelsen for disse Tilfælde ingen synderlig practisk Betydning. Naar man skal underlægge den en Betydning, maatte det være den, at den sigter nærmest til de Individuer, der reise til Udlandet for der at søge Hyre eller i et andet Grinde, uden at reise som forhyrede, og i saa Tilfælde er Genen af at maatte melde sig for Districtschefen ikke stor, især naar det antages, at det er nok, at Vedkommende melde sig hos Districtschefens Fuldmægtig, som er Toldbestyrelsen.

Wøien: Jeg maa tilstaae, at dette ikke var mig bekjendt, og mine Bemærkninger, forsaavidt „Districtschefen“ angaaer, ere saaledes ved hvad den ærede Ordfører anførte blevne overflødige; dog skulde jeg ønske, at der i Paragraphen kom til at staae „for Districtschefen eller hans Fuldmægtig“, for at det maatte blive tydeligt og klart for Enhver, at det er nok at melde sig for vedkommende Toldvæsen. Jeg frasalder saaledes mit Amendement i denne Henseende, men maa forbeholde mig at stille et Amendement med Hensyn til Fristen for at melde sig efter at være kommet tilbage her til Riget.

Ordføreren: Jeg maa imidlertid bemærke, at hvad den ærede Ordfører har anført ikke gjælder om de Søværnepligtige, som gaae i Fart med fremmede Nationers Skibe; de blive ikke saaledes paamynstrede af Indrulleringschefen eller hans Fuldmægtige; Folkene forhyres ofte ved de fremmede Consuler, saaledes til Ex. i Helsingør, og de komme derved slet ikke i Berørelse med nogen dansk Autoritet. Forholdet har dog hidtil sædvanlig været, at de have meldt til Søindrullerings-Bestyrerne paa Stedet, at de vilde gaae i saadan Fart, og de ere da blevne forsynede med den fornødne Tilladelse dertil; men der gives altsaa dog Tilfælde, hvor de kunne tage Hyre paa fremmede Skibe, uden at derom skeer nogen Anmeldelse for Indrulleringen.

Ordføreren: Jeg maa dog bemærke, at Saadant kun kan finde Sted i det Tilfælde, at Skibet ikke har været inde ved Toldstedet og gjort Ind- og Udklarering.

Ordføreren: Ja, unægtelig, men det er ogsaa ofte Tilfældet i Helsingør, at fremmede Skibe hyre Folk, naar de passere Sundet, uden at have Noget at gjøre med det egentlige Toldvæsen, men blot med Drefunds Toldkammer.

Dahl: I Forbindelse med hvad jeg ved en tidligere Leilighed har yttret, skal jeg tillade mig at bemærke, at det vilde være hensigtsmæssigt, om Mulcten ikke bestemtes til et fast, uforanderligt Beløb, saa at ogsaa her, ligesom ved § 23, kom til at staae „en Mulct af indtil 10 Rbd.“ Fremdeles skal jeg, i Lighed med, hvad jeg ved bemeldte Paragraph har anført, bemærke, at det bør tilføies, hvem Mulcten tilfalder, og mener jeg, at den bør tilfalde Stedets Toldvæsen.

Ordføreren: I Anledning af § 55 havde jeg havt ifinde at udhæve de betydelige Forandringer, den gjør i de hidtil gjældende Regler, navnlig efter Placaten af 5te Marts 1842, der er gjentaget i Forordningen af 22de Marts 1845, men det har allerede den ærede Ordfører gjort. Han har imidlertid tilføiet Noget, som har været mig paafaldende, nemlig at disse Bestemmelser skulde staae ved Magt, og han har paaberaabt sig i den Henseende § 57; men hvorledes § 57 kan indeholde nogen Hjemmel for at lade Bestemmelserne i Forordningerne af 5te Marts 1842 og 22de Marts 1845 være fremdeles gjældende, forstaaer jeg ikke. Efter disse Anordninger skulde de, der i Fredstid ville tage Hyre paa fremmede Skibe, have Tilladelse af Districtschefen istedetfor af Admiralitetet, og denne Tilladelse skulde kun gjælde i 2 Aar; nu derimod siges ganske ubetinget, at i Fredstid skal der have Tilladelse, hvorimod det blot gjøres til Pligt at gjøre Anmeldelse til Districtschefen, naar man reiser og naar man kommer tilbage. Dette er dog noget ganske Andet og kan aldeles ikke bestaae med, hvad der indeholdes i de anførte Forordninger. Ordet „Iøvrigt“, hvormed § 57 begynder, kan jo da ogsaa kun gives den Betydning, at det kun er forsaavidt nærværende Anordning ikke indeholder andre Bestemmelser, at de ældre Regler endnu skulle gjælde. Jeg skal for Resten gjøre den Bemærkning, at der ogsaa er den Forskjel, at Placaten af 5te Marts 1842 ikke ubetinget siger, at der kan omgaaes efter dens Indhold i Fredstid, men den hjemler Admiralitetet Ret til at gjøre andre Foranstaltninger, hvor der er Udset til Krig. Jeg maa endvidere bemærke, at den Fortolkning, som den ærede Ordfører, hvis jeg ikke har misforstaaet ham, har givet § 57, vil have stor Indflydelse paa §§ 27 og 28 i Forordningen af 8de Januar 1802; men der forekommer mig at være langt mere Anledning til at ansee disse Paragrapher som staaende ved Magt endnu, da de ikke umiddelbart staae i Strid med nogen Deel af nærværende Anordning, end til, at Placaten af 5te Marts 1842, der ligefrem strider mod den 55de §, om jeg ikke feiler, skulde ansees gjældende.

Næder: Den næstforegaaende Taler gjorde opmærksom paa Mulcten i § 55, men jeg troer, at han glemte, at det nuere maatte bestemmes, ved hvilken Ret Mulcten skal dicteres; jeg forudsætter, at den maa dicteres ved Politiretten. Med Hensyn til § 56 har jeg en Bemærkning at gjøre, naar jeg sammenligner den med § 23. Skjondt § 23, som det synes, kun taler om Fredstid, bestemmer den dog betydelige Straffe for det Tilfælde, at Noget udebliver fra Sessionen, nemlig 4 Aars Tjeneste, og betydelige Mulcter, naar Vedkommende befindes utjenstdygtige; derimod bestemmer § 56 med Hen-

syn til den Søvarnepligtige, som i Krigstid forlader Landet, ikke nogen anden Straf, end at han skal tjene 1 Aar længere for hvert Aar, han har været fraværende. Jeg indrømmer, at det ikke gaaer an at bestemme haarde Straffe for Matroser, som ere i Udlandet og som ikke efter Opfordring vende tilbage, men dette gjælder dog ikke om de Matroser eller Søvarnepligtige, som under en Krig forlade Landet; det forekommer mig, at det vilde være baade ret og billigt, at der blev bestemt en passende Straf for det Tilfælde, som er omtalt i § 56. Jeg maa henstille til Comiteen, hvorvidt der maatte være Grund til at tage dette under nærmere Overvejelse. I Anledning af § 57 kommer jeg tilbage til en Klage, som tidt har været ført, men endnu ikke bleven afhjulpen, nemlig at der holdes separate Søselskaber for Kjøbstæderne; man har ofte anset over, at dette synes aldeles uhenigtsmæssigt. Hvorfor kan Land- og Søkrigscommissairen ikke ligesaagodt holde Søselskaber i Kjøbstæderne, som han besorger det Fornødne ved Søindrulleringen af Sølimiteerne? Det er besynderligt, at man kan have Land- og Søselskaber, og en anden Dag kan man faae Søselskab for Kjøbstaden alene. Derved foranlediges meget Besvær og mange Omkostninger med Hensyn til Reiser, og jeg indseer virkelig ikke, at der kan være nogen Nødvendighed herfor. Det er vel muligt, at man i Provindserne kan behøve en Overlods og en anden sagkyndig Mand, som kan overtage visse Forretninger, men jeg veed dog ikke, om det ikke kunde lade sig gjøre at henlægge disse Forretninger til andre Steder, saa at denne Function maatte ganske kunde undgaaes. Dette vil jeg imidlertid ikke nærmere gaae ind paa, men jeg troer, der er Foie til at forlange, at Sø- og Land-selskaberne ogsaa indbefatte Søindrulleringen for Kjøbstæderne. Der kan ikke fra min Side være Anledning til at stille noget Amendement i denne Henseende, men jeg maa overlade til Comiteen, om og hvorvidt der kunde være at tage Hensyn hertil.

Comiteen har i sin Betænkning med Hensyn til § 38 foreslaaet, at Soldater, selv endnu medens de staae i Tjenesten, naar de opholde sig i Byerne, skulle indtræde i Brandcorpsen; en lignende Bestemmelse mangler med Hensyn til de Søvarnepligtige. Forordningen af 8de Januar 1802 § 12 siger, at de Søindrullede skulle være befriede for Byens Bestillinger, og i Henhold hertil har man, saavidt jeg veed, overalt antaget, at Matroserne og de Søindrullede ikke ere pligtige til at indtræde i Brandcorpsen. Jeg indseer imidlertid ikke, hvorfor denne Forpligtelse ikke ligesaagodt kunde paalægges de Søvarnepligtige som de Landvarnepligtige, og jeg maa derfor forbeholde mig et Amendement om, at der gives Paragraphen et Tillæg, hvorved de Søvarnepligtige forpligtes til at indtræde i Brandcorpsen, forsaavidt naturligtvis de ere tilstede, og det ikke kommer i Conflict med deres øvrige Pligter.

Vi ere her ved Enden af Varnepligtsanordningen, og spørger man nu, hvorfor den almindelige Varnepligt er indført, vil man sikkerligen svare, at det er Retfærdighed mod Bondestanden, som har fordret, at Varnepligten gjøres lige for Alle; men tillige vil man ogsaa svare, at det er Hensynet til at give Armeen den størst mulige moralske Kraft, som har foranlediget denne Anordning, forsaavidt nemlig at Alle uden Hensyn til Stand eller Stilling nu skulle indtræde i Armeens Rækker. Men fordrer Retfærdighed, at Alle skulle være lige i Forpligtelse, saa fordrer og Retfærdighed, at Alle skulle være lige i de Rettigheder, som Opsyldelsen af denne Forpligtelse medfører. Jeg sigter her til en af Hans Majestæt under 4de April 1848 udgiven Bekjendtgørelse, hvorved der er forbeholdt Underofficerer en Hjerdebeet af alle Officerposter, idet disse skulle overlades de Underofficerer, som ved Dygtighed og Tapperhed udmærkede sig i Krigen og ellers dertil gjorde sig fortjente; jeg holder for, at denne Anordning maa i højeste Grad have den moralske Kraft i Armeen og blive en Løstestang, maatte endnu vægtigere end den almindelige Varnepligt selv. Det er bekjendt, at i den franske Armee antager enhver Soldat, at han i sin Tornister bærer Patentet paa Marschalsstaven, og denne Tro eller det Haab, der støttede sig paa denne Tro, har i den franske Armee bevirket Vidundere af Tapperhed; i den danske Armee vil hiin Bestemmelse vistnok have lignende Virkning. Jeg troer derfor, at denne Anordning ikke bør ganske forbigaaes i en Lov om almindelig Varnepligt. Vel veed jeg, at det er umuligt at optage i

en Lov om de ældre Anordninger, som allerede bestaae i den Anordning derved vilde komme i Lighed med en Sneebolt, som jeg vil maa sige; men jeg troer dog, at det vilde være rigtigt at antyde i nærværende Varnepligtslov, at en saadan Anordning gives, og jeg maa ogsaa overlade til Comiteen, hvorvidt den vil føle sig foranlediget, ved en Tilføjning at hentyde til denne Anordning. Om den tillige gjælder for Svætten, er mig ukjendt; jeg troer det ikke, og altsaa i saa Fald maatte den anføres paa den fornødne Plads i Anordningen. Jeg har endnu ikke udtalt om Retfærdigheden, jeg maa atter nye tilbage til den. Varnepligten bliver nu gjort almindelig baade for By og Land, men det er jo bekjendt, hvad jeg oftere har omtalt, at Kjøbstæderne i den Anledning have baaret betydelige Byrder, som vel maaskee kunde æquivalere Opsyldelsen af Varnepligten for Byernes Bedkommende, og jeg maa derfor henstille til Ministeriet og en kommende Rigsdag at paasee, at de Byrder, som ere paalagte Byerne for deres Fritagelse for Varnepligten, maatte blive afløste eller ophævede. Jeg sigter her navnlig ikke saameget til Consumtionen, hvorom jeg heller ikke nærmere skal yttre mig, da der allerede tidligere har været talt nok derom, men jeg mener nærmest Indquarteringsstatten. Saavidt jeg veed, udgjør den for samtlige Kjøbstæder aarlig 54,500 Rbdlr., men jeg tør ikke med Bestemthed paastaae, at dette Beløb er rigtigt, da jeg ikke har havt Leilighed til nærmere at erkjendige mig derom. Jeg seer saaledes, at Kjøbenhavn alene for Aaret 1847 har betalt 36,397 Rbdlr. Om Kjøbenhavns Bidrag er indbefattet under de 54,500 Rbdlr., veed jeg ikke, men jeg troer, at heri vil være tilstrækkelig Grund til at haabe, at Ministeriet og en tilkommende Rigsdag, som sagt, ville have den Byrde, som i denne Henseende er lagt paa Kjøbstæderne, og fordele den lige paa Land og Stat.

Sinnemann: Det er med Hensyn til den anden Passus i § 56, at jeg gjerne vilde rette et Spørgsmaal til den ærede Ordfører. Naar der staaer, at den Søvarnepligtige, der i Krigstid uden særlig Tilladelse forlader Landet eller tager Hyre paa fremmede Nationers Skibe, skal straffes med, at hans Tjenestetid forlanges, finder jeg, at der ved fremmede Nationers Skibe maae forstaaes ikke Sjendens, thi Meningen kan dog vel ikke være, at den Søvarnepligtige skulde kunne tage Tjeneste paa — jeg vil ikke sige den fjendtlige Orlogsflaade — men blot den fjendtlige Nations Coffardskibe, og ved sin Tilbagekomst affone denne Brode ved nogen Tids længere Tjeneste. Jeg synes derfor, at der efter „fremmede“ maa tilføies „og ikke fjendtlige“.

Ordføreren: Udvalget har ikke omtalt dette, og jeg maa tilstaae, at jeg heller ikke anseer en saadan Tilføjning for nødvendig, thi naar den Søvarnepligtige antager Tjeneste hos Sjenden, vil han hjemfalde til Straf for et ganske andet Forhold, end der egentlig kan være Tale om her, nemlig for Landsforraderi. I Anledning af hvad den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted) bemærkede med Hensyn til, hvad jeg tillod mig at yttre om Følgen af Bestemmelsen i § 57, maa jeg vist have udtrykt mig noget utydeligt, naar mine Uttringer ere blevne forstaaede saaledes, som om de gik ud paa, at § 57 skulde medføre, at Bestemmelsen om, at Districtschefen havde at meddele Tilladelse og denne være indskrænket til 2 Aar, skulde blive staaende ved Magt ved Siden af § 55. Det har kun været min Hensigt at sige, at deraf maatte følge, hvad ogsaa § 55 tilfuger, at Districtschefen, naar Bedkommende vilde gaae i fremmed Fart, skal meddele ham Tilladelse, og at en Anmeldelse for ham vilde i det Væsentlige falde sammen med den tidligere Tilladelse; men har jeg udtrykt mig, som om jeg meente, at Tilladelsen skulde være indskrænket til 2 Aar, har det sin Grund i en Utydelighed i min Udtryksmaade. Med Hensyn til hvad den ærede Rigsdagsmand for Horsens (Rader) har yttret, navnlig om at ophæve den Begunstigelse, som er tilstaaet de Søvarnepligtige efter § 12 i Forordn. af 8de Januar 1802, og at de burde være undergivne de samme Forpligtelser, som Udvalget har foreslaaet ved § 38 for Landetaten, maa jeg bemærke, at jeg ikke kan være ganske enig med ham i saa Henseende. Det er ikke blot § 12 i Anordningen af 1802, som tilfuger dem særdeles Privilegier, men der er ogsaa andre Bestemmelser, som indrømme dem Begunstigelser, og saalænge det Forhold bliver staaende, at deres Udskrivningspligt

ikke er noget begrænset, men at de, saasnart de ere blevne søvante, staae til Marinens Disposition til det 38te Aar, forekommer det mig noget misligt at udjævne eller have alle de mindre væsentlige Begunstigelser, som de ifølge den bestaaende Lovgivning ere i Besiddelse af, og desuden maatte en saadan Forandring hensigtsmæssigt gøres til Gjenstand for en særegen Lovforanstaltning, thi det er ikke i ganske saa Retninger, der i saa Henseende kunde blive Spørgsmaal om Forandring. Hvad den ærede Rigsdagsmand har ytret om Kjøbstadernes Befrielse fra deres Byrder, og navnlig de Byrder, som kunne ansees at staae i nogen Forbindelse med Kjøbstadernes Børnepligt, da er jeg ganske enig med ham og har ogsaa den Forvisning, at der fra Regjeringens Side vil, saasnart Omstændighederne nogenlunde tillade det, fremkomme Forslag til at staae Lighed i saa Henseende tilveie. Jeg skal kun bemærke, at den Indquarteringsstat, som den ærede Taler har ytret udredes af Kjøbstadene, opkræves ikke med sit fulde Beløb — der opkræves ikke stort over en Fjerdedeel — men Forholdet stiller sig noget forskjelligt, eftersom Kjøbstadene have Indquartering eller ikke; jeg skal imidlertid ikke opholde Forsamlingen ved nærmere at gaae ind herpaa.

Grundtvig: Jeg veed ikke, om den ærede Ordfører med Glib undlod at sige noget om Forholdet mellem den større Straf for den Børnepligtige af Landetaten, som ikke møder ved Sessjonen i Fredstid, og den Straf, som er fastsat for de Søværnepligtige, som i Krigstid reise bort og ikke vende tilbage.

Ordføreren: Det var ikke med Glib, at jeg undlod at gøre nogen Bemærkning i denne Henseende, men det maa snarere tilskrives en mindre skarp Huskommelse. Denne Ulighed, som synes at være tilstede, viser sig, efter hvad jeg tidligere har ytret, ikke at være nogen Ulighed; det vilde være en Ulighed, naar man vilde overføre alle Bestemmelser for Landkrigstjenesten til Søkrigstjenesten. Søkrigstjenesten er i sit Væsen og i sin hele Indretning saa aldeles forskjellig fra Landkrigstjenesten, at det vilde blive saa haarde Bestemmelser, at man vilde være berettiget til at betitle dem aldeles uretfærdige, naar man vilde overføre Bestemmelserne for de Landværnepligtige ligefrem paa de Søværnepligtige. Jeg har tidligere, og saavidt jeg erindrer ved Forhandlingerne igaar, tilladt mig at berøre den væsentlige Forskel, som finder Sted mellem Sø- og Landværnepligtige, og den maa ogsaa consequent medføre, at man med Hensyn til de Første ikke ved saa strenge Bestemmelser kan søge Forpligtelsen opfyldt.

Barfod: Jeg skal med Hensyn til § 54 tillade mig den samme Bemærkning og det samme Forbehold, som igaar ved §§ 48 og 51. § 54 angiver sig selv som en simpel Gjentagelse af § 34.

Næder: Den ærede Ordfører bemærkede, at Straffene vilde blive haarde for Sæetaten. Det var ingenlunde min Mening, at de skulle være haarde, men det var kun min Mening, at Forholdet skal være retfærdigt, og jeg maa gøre opmærksom paa, at hvis den, som skal tjene 1 eller 2 Aar længere, ikke bliver udfreven, faaer han jo slet ingen Straf. I Landetaten skal Bedkommende tjene 4 Aar længere, i Sæetaten skal han staae 1 Aar længere i Kullen for hvert Aar, han har været fraværende, men naar han ikke udføres i denne Tid, er han, som sagt, aldeles straffri og har dog begaaet en langt større Brøde end den, som omtales i § 23 med Hensyn til Landetaten.

Orsted: Skjøndt den ærede Ordfører antog, at hans Bemærkninger i Anledning af § 57 vare blevne misforstaaede, gjentog han dog selv, at den Tilladelse, som efter Placaten af 5te Marts 1842 af Districtschefen meddeles de Søværnepligtige, som tage Hyre paa fremmede Skibe, fremdeles skal gives og skulde falde sammen med den Anmeldelse, som fordres efter § 55. Men der er nu aabenbar en væsentlig Forskel paa, at man behøver Tilladelse til at handle, og at man har Tilladelse til at handle og blot skal gøre Anmeldelse derom. § 55 giver en ubetinget Ret til at reise og siger blot, at man skal anmelde det; hvis den bliver staaende, kan § 57 aldeles ikke medføre, at man i saa Henseende kan enten for det Hele eller for endeel betragte Placaten af 1842 som gjældende. Hvad jeg forløbrikt anseer for det vigtigste ved Placaten af 1842, det er, at man, naar det forbliver ved denne Placat, kan forhindre de Søværne-

pligtige fra at tage Tjeneste paa fremmede Skibe, ikke blot i Krigstid, men ogsaa i Tilfælde af, at man befrygter Krig, da man kan give Districtscheferne de fornødne Instruxer; naar man derimod giver den ubetingede Regel, at den Søværnepligtige i Fredstid kan tjene paa fremmede Skibe mod at gøre Anmeldelse, saa har han den Ret, og den beholder han saalange det skal være, da han kun er forpligtet til at gøre en ny Anmeldelse, naar han kommer tilbage.

Grundtvig: Jeg vil blot anmærke med et Ord, at det ingenlunde var en større Haardhed, jeg ønskede anvendt paa de Søværnepligtige, men det var blot det, jeg vilde gøre opmærksom paa, at der burde udvises den samme Mildhed i Henseende til de Landværnepligtige, og jeg havde tænkt, at man vilde anføre med Hensyn til dem, hvad man har anført for Mildheden mod de Søværnepligtige, at den havde sin Grund deri, at naar man vilde straffe dem saa strengt, bleve de borte; thi da vilde jeg anmærke, hvad jeg ogsaa nu for en Deel vil anmærke, at dersom man virkelig vil sætte det i Kraft med de Bestemmelser, som i denne Forordning ere tagne baade mod at reise ud af Landet, medens man staaer i Kullerne, og om at straffe dem, som naturligtvis, naar de ere borte, ikke komme til Sessjonen, at det da ogsaa deraf vil blive en Folge, at Mængden af Kunstnere og Haandværkere — som det vel ogsaa turde være det Bedste, at de bleve borte — i alt Fald naar de vilde vende tilbage fra et længere bortliggende Land, da vilde tage til Sverrig eller Norge istedetfor til Danmark, og jeg vil heller ikke fortænke dem deri. Jeg vil ved denne Leilighed kun anmærke, at dersom denne Børnepligtsanordning havde været til og var bleven fulgt, var Thorvaldsen aldrig kommen tilbage til Danmark.

Ordføreren: Jeg vil blot tillade mig, i Anledning af den sidste ærede Talers Ytring, den Bemærkning, at det vel kan være et Spørgsmaal, om ikke Bestemmelserne i § 23 ere for bebyrdende for dem, der reise i Udlandet paa deres Kunst eller Haandværk, og der vil, ifølge det Amendement, som igaar er bleven reserveret med Hensyn til §§ 35 og 36, være Anledning til at tage Bestemmelse om, under hvilke Betingelser saadanne Personer skulle gaae ind, eller om de overhovedet skulle ansees indbefattede under Paragraphen; ved Overveielser heraf vilde unægtelig de Betragtninger, som den ærede Taler har anstillet, faae megen Indflydelse.

Formanden: Man kunde maaskee ansee Forhandlingen om dette Affnit for endt. Der staaer nu blot tilbage det sidste Affnit, nemlig § 58.

Ordføreren: Denne Paragraph er saalydende:

§ 58.

Nærværende Forordning træder i Kraft den 1ste Januar 1849.

Ved denne Paragraph har Udvalget bemærket:

ad § 58.

Da denne Paragraph angaaer samtlige i Udvalget indholdte Bestemmelser, er det ikke passende, at den henføres til det 3die Capitel, hvorimod den formeentlig bør betegnes som ikke henhørende til et af de specielle Affnit.

Hvad Paragraphens øvrige Indhold angaaer, er der ikke stillet noget Forslag af Udvalget om, fra hvilken Tid Anordningen skal træde i Kraft, thi da Udvalget forhandlede om den, var det i Begyndelsen af December, og det kunde da ikke ansees for afgjort, naar den vilde være endelig forhandlet; men det maa være Udvalget forbeholdt at fremkomme med nærmere Forslag i denne Retning.

Mundt: § 58 angaaer den Tidsgrense, fra hvilken Anordningen skal tage sin Begyndelse, men den leder ogsaa Tanken hen paa, om der ikke tillige burde være angivet en Tidsgrense, ved hvilken Lovens Gyldighed ophører. Det er min Mening, at dette bør ske, eller med andre Ord, at Loven bør erklære sig som provisorisk eller midlertidig. Denne Anstuelse er alt fremsat af flere andre Talere ved Begyndelsen af denne foreløbige Behandling, og der er bebudet Amendements i denne Retning. Det er mig imidlertid om at gøre, at et saadant Amendement udtrykker klart og bestemt, at nærværende Lov kun skal være gjældende saalange, indtil en ordentlig Rigsdag maatte bekræfte eller forkaste dens Gyldighed. Derfor skal jeg, hvis det ikke bliver ufornødent, ved de Amendements, som af Andre stilles, forbeholde mig selv at stille et, og da navnlig at knytte

det til denne Paragraph, som forekommer mig det meest passende. Dette mit Amendement skulde da gaae ud paa, at Paragraphen forandres, saa at den omtrent kommer til at lyde saaledes: „Nærværende Anordning er gyldig fra 1849, men for de efterfølgende Aar kun, forsaavidt den lovgivende Magt fornyer dens Gyldighed.“ En tilsvarende Forandring maatte da foretages med Hensyn til Overstriften, hvilket kunde skee ved en Tilføining af Ordet „provisorisk“ foran „Anordning“.

Med Hensyn til de Grunde, som have bevæget mig til at ønske et saadant Amendement stillet, kan jeg fatte mig overmaade kort. Jeg er enig med dem, som ansee det ønskeligt, at denne Rigsdag ikke uden paatrængende Nødvendighed giver sig af med andre Sager end Grundloven. Men hvad det foreliggende Udkast angaaer, da maa jeg indrømme dets paatrængende Nødvendighed; thi Forholdet, som det nu er, er ikke tidssvarende, idet en af de vigtigste Byrder i det Offentliges Tjeneste hidtil har paaligget en enkelt Stand i Samfundet. Det er ikke først Aaret 1848, der har frembragt denne Erkjendelse, den har alt længe været tilstede i Landet, og Udvæjningen af dette Misforhold er bleven udsat fra Aar til Aar eller rettere fra Biennium til Biennium, men nu, da i Krigens Tid Byrden føles dobbelt, er det vist saa, at det maa ansees paatrængende, at Udvæjningen ikke udsættes længere. Der er imidlertid kun paatrængende Nødvendighed for at udjævne dette Misforhold, og det skeer paa den simpleste Maade derved, at den Byrde, som hidtil er bleven baaret af en enkelt Stand, erkjendes at skulle fordeles paa og bæres af Alle. Derfor er det naturligt og rigtigt, for Diebliffet at indskrænke sig til en saadan Foranstaltning. Men jeg ønsker, at denne Foranstaltning kun skal betragtes som midlertidig, navnlig fordi jeg haaber, at naar en kommende Rigsdag paany skal tage Sagen under Overveelse, den da skal komme til det Resultat, at den Maade, hvorpaa Sagen her er bleven ordnet, ikke kan betragtes som Opgavens endelige Løsning. Det er min Anskuelse af Sagen, at en Folkevæbning bør organiseres, men derfor vil jeg ingenlunde tiltage mig at modstride Sagkyndiges Dom, som erklære en Folkevæbning for ikke alene tilstrækkelig til at forsvare Landet. Jeg troer, skjøndt ikke Sagkyndig, med Sikkerhed at kunne erklære, at det er nødvendigt, at der ved Siden af Folkevæbningen maa organiseres en staaende Hær, og det en staaende Hær af en ikke saa ganske ringe Styrke. Hvad derimod Grundføetningen angaaer for Tilveiebringelsen af denne staaende Hær, da har Udkastet opstillet Udskrivningen som den Grundvold, hvorpaa Tilveiebringelsen skal hvile, og det er vistnok rigtigt, fordi Udskrivningen hidtil har været anvendt, og det ikke kan være ønskeligt, for Diebliffet at gjøre nogen betydelig Forandring; men jeg kan ikke være enig med dem, som i det Hele ansee Udskrivningen for den hensigtsmæssigste Maade at tilveiebringe den staaende Hær.

Hvad jeg iøvrigt kunde have at tilføie til hvad andre Talere have yttret, skal jeg forbeholde mig at fremsætte ved Sagens endelige Behandling. Kun endnu een Betragtning. Ligesom jeg mener af de Grunde, som tidligere ere blevne fremsatte, at denne Rigsdag, som sagt, ikke bør behandle andre Sager end Grundloven, saaledes mener jeg, at der med Hensyn til den foreliggende Sag endnu er en anden Grund tilstede, hvorfor Sagens endelige Løsning ikke hensigtsmæssigt kan foregaae i denne Forsamling, selv om den var en ordentlig Rigsdag, selv om Grundloven var antaget af Kongen og Folket, og selv om denne Rigsdag var sammenkaldt ifølge den saaledes vedtagne Grundlov. Overbevissningen herom er opstaaet hos mig ved Tanken paa Slesvig. Jeg mener, at man tør haabe, at den endelige Ordning af Forholdet mellem Slesvig og det øvrige Danmark vil skee saaledes, at Slesvig ikke faaer sin Bærnepligtslov og Danmark sin, men at een eneste Bærnepligtslov bliver gjældende for hele Danmark,

indbefattende ogsaa Slesvig. Saalænge, altsaa en saadan Bestemmelse ikke kan tages, saalænge vi ikke see Slesvigerne i vor Midte, bør Anordningen efter min Overbevisning kun ansees som provisorisk eller midlertidig.

Af disse Grunde skal jeg tillade mig at stille et Amendement i den omhandlede Retning, saafremt der ikke af Andre maatte blive stillet noget Forslag, hvorved det vilde blive overflødig.

H. P. Hansen: Jeg reiste mig ogsaa for at forbeholde mig et Amendement, og skjøndt det efter den Discussion, som her har fundet Sted, muligens ogsaa fra Andres Side vil blive stillet, har jeg dog troet, førend den foreløbige Behandling var tilende, at burde forbeholde mig det. Det skal ikke, som det af den foregaaende Taler bebudede, gaae ud paa, at Loven kun skal antages interimistisk. Mit Forslag skal gaae ud paa, at Rigsdagen aldeles vil fraraade Emanationen af det foreliggende Udkast til en Bærnepligtslov, og derimod erklære sig for at være enig med Regjeringen i Principet om Bærnepligtens Almindeliggjørelse, og at Principet nu strax kommer til Anvendelse, saa at Alle, uden Hensyn til Stand eller Stilling, der have opnaaet Udskrivningsalderen, det 22de Aar, blive underkastede Udskrivning, men at det derimod bliver overladt til Regjeringen, under de nærværende Forhold at træffe de nærmere Bestemmelser, hvorefter Udskrivningen skal bringes til Anvendelse og blive nyttig til Opnaaelsen af det Viemed, med Hensyn til hvilket den tilsigtes, og at, dersom dette skeer ved provisoriske Bestemmelser, disse da maae blive forelagte en tilkommende Rigsdag.

Dette Amendement, som jeg, naar jeg har formuleret det, skal tage mig den Frihed at tilstille den ærede Formand, er begrundet i de Forhandlinger, som her have fundet Sted. Det forekommer mig paa det Klarest at fremgaae af disse, at det Lovudkast, vi her have discuteret, er i de fleste Henseender højt mangelfuld, og det forekommer mig lidet ønskeligt for Danmarks første Rigsdag at begynde sin Deeltagelse i Lovgivningsværket med at give sit Samtykke til, at en Lov kommer ud, der røber saa mange Mangler, som det efter min Formening tydeligt fremgaaer af selve Udkastet, og som det fra alle Sider er bleven paapeget, indeholdes i denne Lov. Jeg skal ikke gaae tilbage til de mangfoldige Bemærkninger, der ere blevne fremsatte, men jeg skal blot holde mig til de meget omtvistede §§ 9 og 19. Jeg skal tillade mig at henlede Opmærksomheden paa, hvorledes der netop hos Forsamlingens lovlærde Medlemmer har været de meest forskellige Meninger om dette Lovudkast. Den ærede Rigsdagsmand for Kjøge (Krieger) har ved Forhandlingen om § 19 sagt: „Denne Lov er ikke en Bærnepligtslov, givet for Fredens Tid“, medens et andet lovlært Medlem, den ærede 7de Kjøbenhavnske Rigsdagsmand (Prof. Larsen), har sagt ved § 23, at der alt for meget er taget Hensyn til Fredstid. Nu er det dog virkelig en besynderlig Modsigelse, at den nærværende Lov skulde kunne være afskjet baade for Krigstid og for Fredstid, og desuagtet kunde være tilfredsstillende. Det 28de kongevalgte Medlem (Tscherning) har sagt med Hensyn til § 19, at idet man betragter denne Anordning, maa man si til sig selv: „efterat denne antages, ville de Modificationer følge, som ere nødvendige for at tilveiebringe en passende Overensstemmelse mellem den almindelige Bærnepligt og dens Anvendelse.“ Nu forekommer det mig dog virkelig besynderligt, at idet vi vedtage en Lov, vi ikke skulle kunne vide, hvorledes den skal anvendes; en saadan Lov, som vedtages, og ved hvis Anvendelse der forbeholdes nærmere Modificationer, forekommer idetmindste mig at være en høist ufuldkommen Lov. Paa Grund af disse Modsigelser, Ufuldstændigheder og Ufuldkommenheder, der vilde klæbe ved Udkastet, dersom det bliver ophøiet til Lov, anseer jeg det betænkeligt for Forsamlingen at vedtage Loven saaledes, som den her er bleven forelagt.

(Fortætt.)

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Syv og tredivte Møde.

(Fortfat.)

Men der er en anden Betragtning, som jeg navnlig troer, at man bør tage Hensyn til ved denne Lov, og det er, at man ved den, istedetfor, hvad vi vistnok Alle ønske, at vedligeholde den Lyft og den kraftige Anstrengelse for Fædrelandets Sag, som hidtil er bleven viist, og som i dette Dieblit mere end nogensinde er nødvendig, maaskee netop vil bidrage til at forseile dette Diemed. Jeg troer, at en Lov, bestaende som denne, vil virke i høj Grad utilfredsstillende paa hele Befolkningen. Det er ikke under urolige Tider, og navnlig ikke i Krigstid, at den vil have det bestemte, hvorledes Forholdene skulle ordnes med Hensyn til de Pligter, som Statsborgerne have at opfylde, men det er kun under rolige Forhold, at man kan overveie, hvad der kan fordres af den Ene og af den Anden, og at Saadant kan finde sin rette Afgjorelse. Den ærede Rigsdagsmand for Maribo (Christensen) sagde forleden Dag ganske sandt: „Det er af stor Vigtighed, saavel for Hæren som for Staten, at Forsvarsvæsenet udøves med Billighed og med Iver af alle Statsborgere.“ Det er det, som jeg troer, at vi under nærværende Forhold maa ønske og søge opnaaet, at Forsvaret udøves med Billighed og Iver af alle dem, som ere pligtige til at deeltage deri, og jeg troer, at man vil forseile dette Maal, naar man lader nærværende Anordning udgaae som den er forelagt. Dette har for mig været en vigtig Betragtning til at fraraade dens Emanation.

Jeg troer, at om man ogsaa nu kun erklærer sig for Børnepligtens Almindeliggjørelse, uden at vedtage en Lov, hvorved de specielle Regler for dens Anvendelse fastsættes, saa vil den hæderlige Bondestand, som man ogsaa ved denne Leilighed vil have taget særdeles Hensyn til, ikke have meget at beklage sig over. Det turde maaskee og for den selv blive en ganske egen Sag, naar Børnepligtsloven udkom med alle de Bestemmelser, som nu ere i den, og især dersom, som atter idag af en æret Rigsdagsmand er bleven omtalt, det i Forbindelse dermed blev bestemt, at de Byrder, som Kjøbstæderne nu bære, Indquarteringen og Consumtionen, billig skulde fordeles paa hele Landet, saa at de lignedes paa Landet og Byerne, istedetfor at de hidtil ere blevne baarne af Byerne alene.

Jeg vil give Bondestanden at betænke, om det, naar en Lov skal komme ud, der omfatter saa at sige Alt, hvad der er Mit og Dit, og bestemmer, hvad Alle skulle bidrage til det fælles Diemed, da ikke er bedre at udsætte dette, indtil man under roligere Forhold kan overveie, hvorledes man skal indrette og fordele Byrden, saa at den kommer til at paahvile Alle. Jeg troer, at naar den ærede Bondestand vil see lidt bort fra, hvad der ved saa mange Leiligheder er bleven den fortalt om den store Uret, som den har lidt ved, at den har baaret Børnepligten alene, og naar den vil see hen til, at den uvrnepligtige Stand har deeltaget med den i Kampen under Landets Fare, da vil den finde, at det turde være ganske hensigtsmæssigt at udsætte at tage Bestemmelse om en saa vigtig og i alle Forhold indgribende Lov. Jeg skal tage mig den Frihed at henvende de Ord til den, som ere blevne henvendte til denne Forsamling af en anden Rigsdagsmand (Tscherning): „Misundelsen, mine Herrer! lader os vogte os for den, at den ikke bliver Grundtrækket i vor Udviklingshistorie.“ Ja, mine Herrer! lader os vogte os for at være misundelige paa hverandre, om og den Ene eller den Anden bærer lidt mere eller lidt mindre af de fælles Byrder. Jeg troer, at naar Bonden og Borgerstanden gjensidig lære at kjende og forstaae hin-

anden, uden, som det vel stundom skeer, at lade sig vilblende istedetfor veilede, da skal det nok lykkes os at befæste Frihed og Retsfærdighed i Landet.

Det er disse Grunde, ved hvilke jeg har villet motivere og til den ærede Forsamling anbefale det Amendement, som jeg herved forbeholder mig, hvorved jeg fraraader Forsamlingen at antage Udkastet til Lov om almindelig Børnepligt, saaledes som det foreligger, og derimod foreslaae, at den erklærer sig for enig i Børnepligtens Almindeliggjørelse, saa at den strax kan komme til Udførelse, paa den Raade, som Regjeringen maatte ansee for den hensigtsmæssigste for nærværende Dieblit. Jeg kan ei heller see Andet, end at det for Regjeringen maa være fuldkommen tilstrækkeligt at erholde Forsamlingens Samtykke til at bringe den almindelige Børnepligt i Anvendelse, og at den senere langt bedre vil kunne benytte Børnepligten, som de veiblikkelige Forhold maatte gjøre nødvendigt, end om der her vedtoges Bestemmelser, der i mange Tilfælde vilde opvække saa stor Utilfredshed.

Kirk: Det forekommer mig at være en gunstig Tid for Bondestanden, nu da Enhver taler om, at man skal gjøre noget for den. Ogsaa den sidste Taler har talt i denne Retning, men han har dog troet, at man skulde blive til en roligere Tid, for bedre at overveie Sagen. Jeg kan ikke tiltræde den Mening, han har udtalt, og det forekommer mig, at det forelagte Lovudkast maa være fuldkommen tilfredsstillende for Bondestanden, og at Bondestanden vilde handle aldeles urigtigt, dersom den skulde give sit Ja til en Udsættelse eller til at det overlades Regjeringen at træffe de Foranstaltninger, som for nærværende Tid maatte være nødvendige, for at Udsættelse kan finde Sted. Ligesom jeg ikke skjønner rettere, end at Regjeringen sættes i en ubehagelig Stilling, saaledes seer jeg ikke, hvad denne Udsættelse skal nytte til. Naar Anordningen er retfærdig, og det have mange Talere allerede udtalt, og den gennemfører Lighedsprincipet, hvorfor skal man da udsætte den, det kan jeg ikke begribe. Dersom det reiser sig af, at den trænger til Forandring, saa kan man ligesaa godt og ligesaa let gjøre Forandringer ved denne Lov, som lade en ny Lov udgaae. Naar der er flere ærede Talere, som og den sidste, der have meent, at Bondestanden maatte tage Hensyn til de Byrder, der som Folge af Kjøbstædernes Fritagelse for Børnebyrden ere paalagte disse, som nu ville gaae over paa Bondestanden, hvis Udkastet tages til Folge, da kan jeg ikke indsee, at der er den mindste Grund for Bondestanden til at befrygte noget Saadant. Bonden bærer vistnok de Byrder, som tilkomme ham, og findes Kjøbstæderne bebyrdede, da har det vistnok ikke sin Rod i nærværende Sag; jeg maa gjøre opmærksom paa, at der er en stor Deel paa Landet, der ogsaa ere fritagne for Børnepligten, og hvilke Byrder bære disse da? Naar Consumtionen er udpeget som en af de Byrder, Kjøbstæderne bære for Friheden, da maa jeg spørge, naar Talen var om Afløsning, om de da have erkjendt det. Nei, de paastaae tværtimod, at den ogsaa bæres for en stor Deel af Landboerne. Jeg kan saaledes ikke indsee, hvorledes denne Byrde skulde staae i Forbindelse med den nærværende Sag. Derimod troer jeg, at Indquarteringsstatten vel kunde have nogen Betydning, men jeg troer dog ikke, at Kjøbstæderne have tabt Noget ved Indquarteringen, thi Bondesønnerne have maattet medbringe Faderens Beholdninger, for at kunne leve, og disse ere dog for Størstedelen tilfattede i Kjøbstæderne. Hvis Regningen blev opgjort, saa troer jeg, at Kjøbstæderne ikke vilde have tabt i Forhold til Bondestanden. Misundelse er nævnt af en æret Taler som Noget, der var tilstede i Bondestanden, men jeg troer ikke, at det er Tilfæl-

det. Har der været Misundelse, saa har den været retfærdig, fordi Bønderne have søgt, at de ved enhver Leilighed bleve behandlet som Stedbørn, og de have seet, at de stedse have båret og skulle bære denne Byrde. Om en sliq Misundelse kaldes Misundelse, maa jeg overlade Forsamlingen at bedømme.

Ræder: Der har saa ofte været Disput om, af hvem Consumtionen egentlig bæres. . . .

Bloug: Det forekommer mig, at hele denne Discussion er udenfor Ordenen. Forhandlingerne dreie sig om § 58, der lyder saaledes: „Nærværende Forordning træder i Kraft den 1ste Januar 1849.“ Det forekommer mig derfor, at disse Amendements burde stilles til 1ste Capitel.

H. P. Hansen: Jeg troer dog ikke, at den ærede Rigsdagsmand heri er ganske samstemmende med Forsamlingen. Det er iøvrigt Noget, som jeg maa overlade til Præsidenten. Jeg troer, at det af mig forbeholdte Amendment godt kan stilles til Slutningen af hele Forordningen; desuden har Discussionen ikke givet mig Anledning til tidligere at fremsætte det.

Formanden: Jeg skal tillade mig at bemærke, at naar man vilde gaa meget strengt tilværks, saa var det vistnok rigtigt, at disse Amendements vare fremkomne ved Begyndelsen af denne Sag; men jeg troer ikke, at man her bør følge et saa strengt System, især naar man tager Hensyn til, at hele Behandlingen kan have væsentlig Indflydelse paa dette Forslag, og jeg anseer mig derfor ikke berettiget til at ubelufte denne Discussion, skjøndt jeg maa erkjende det for ønskeligt, at man ikke gaaer for meget i Detail.

Ræder: Der har, som sagt, været stor Uenighed om, af hvem Consumtionen egentlig bæres. Efter den Kundskab, jeg har til Forholdene, har jeg ikke kunnet see rettere, end at den bæres af Kjøbstæderne. Alle ere dog enige i, at Tolden bæres af Consumenterne, og Forholdet med Hensyn til Consumtionen maa være suldkommen det samme, saa at Consumtionen ogsaa bæres af Consumenterne. Men jeg mener, at deri ligger ligefrem, at det er en Byrde, der bæres af Kjøbstæderne. Jeg vil tage et Exempel, hvoraf jeg troer, at Resultatet klarere vil fremgaae. Naar Varer blive indførte til Kjøbstæderne, bliver deraf erlagt Consumtion. Jeg sætter, at Kjøbmanden, der har modtaget Varerne, sender dem til Hamborg, saa bliver deraf igjen erlagt Consumtion, og nu er Spørgsmaalet, om det er Kjøbmanden her i Landet, af hvem Consumtionen betales, eller det er Consumenterne i Hamborg, der betale den, men Ingen tvivler vel paa, at Kjøbmanden lader Consumenterne i Hamborg betale, hvad han har erlagt i Consumtion, thi ellers vilde han jo lide ved Handelen. Jeg vil tage et andet Exempel. Som bekjendt, er Consumtionen ikke eens i de mindre Kjøbstæder og Kjøbenhavn, og naar nu Consumtionen er erlagt i Kjøbstæderne, idet Varerne ere indførte, og disse senere sendes til Kjøbenhavn, erlægges der en forholdt Consumtion

Formanden: Jeg skal tillade mig at gjøre den ærede Rigsdagsmand opmærksom paa, at det forekommer mig, at hele denne Discussion om Consumtionen svæver vel langt ud fra, hvad der er Gjenstand for Forhandlingen. (Flere Stemmer: ja! ja!)

Ræder: Det var kun et Svar paa en Bemærkning af en anden Taler.

Tscherning: Forend jeg gaaer ind paa denne Sag, maa jeg udtrykke min Beundring for den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 2det District (H. P. Hansen) for den Kraft og den Alvor, hvormed han har behandlet et saa spøgefuldt Andragende. Thi jeg maa næsten betragte det som Spøg, naar man siger i det Dieblis, man anerkjender Principet: lader os opsætte det Udseende og vente til en fredeligere Tid, for at sætte det i Værk, især naar man erindrer, at det tidligere er bleven sagt, at man skulde vente til Krigen kom, med at lade det bryde igjennem, fordi i fredelige Tider Byrden var saa ringe for de Værnepligtige, at det ikke var værd at tale om, og at man derfor skulde vente til Krigen gjorde det nødvendigt at foretage nogen Forandring af denne Art. Man maa lægge Mærke til, at det har været Tilfældet ved flere Stænderforsamlinger, at der har vilst sig Tilbotelighed til at reducere Principets Gjennemførelse til det mindst mulige, og naar man

nu siger, at man ikke bør gaae ind paa denne Lov, men vente paa fredeligere Tider, saa seer det meget ud, som om man derved vilde sige: Lad det blive ved det Gamle. Hvis nogen Misforstæelse kunde opstaae, saafremt denne Anordning udkom, saa veed jeg ikke, hvorledes den Lov skulde være, der skaffede Ligheden tilveie. Men det forbauser mig ikke, at det ærede Medlem med saamegen Alvor har talt om denne spøgefulde Sag, naar jeg erindrer den patriotiske Iver, hvormed han rakte Haanden til den jydsk Bønde, og sagde: Tak, du jydsk Bønde, fordi du giver dine 3 Sønner, for at min 1 Søn kan blive fri; thi det var Meningen med det, han sagde om Anordningen af 23de Septb. til de patriotiske Bønder: Bliver ved at give eders Sønner, derved slipper jeg, for at give mine Sønner. Mine Herrer! jeg vil til det Yderste, naar vi komme paa den sidste Station af denne Forhandling, modsætte mig det her gjorte Andragende, fordi jeg troer, at heri ligger det dybeste, det allerdybeste Beviis for, at Danmark i dette Dieblis ikke veed, i hvilken Stilling det staaer. Det er lutter Spøg af Patriotisme, naar man siger: gjør ved os, hvad I ville, men lader os ikke faae en Anordning, der bestemmer, hvorledes det skal blive med os. Hvorledes kan man give Ministeriet Adgang til at benytte den samme Anordning, som vi her vare vegne bort fra, for at man senere kunde sige, at det gjorde Uret ved at benytte den, eller skal Ministeriet, støttende sig paa det Andragende, som her er kommet frem, vige bort fra Anordningen og benytte en anden Maade, for ikke at bryde igjennem i disse vanskelige Forhold. Hvilken Bei Ministeriet gaaer, vil der være Fare for, at man vil kunne sige, at det har båret sig galt ad. Har man Tillid til Ministeriet, saa bør man forlange de Forandringer, der kunne være at gjøre i denne Forordning. Dersom det senere viser sig, at denne Forordning, naar den er forandret saaledes, som det her maatte blive bestemt, ikke er tilfredsstillende, saa har man jo den næste Rigsforsamling, hvor Constitutionen, der med Guds Hjælp til den Tid vil være i fuld Virksomhed, sætter Enhver istand til at fremkomme med Forslag i en modsat Retning, og de Herrer, som maatte vusse Almeenvæbning, staaer det jo frit for da at fremkomme med et Forslag i den Retning og søge at sætte det igjennem; thi det er unyttigt at sige, at de ville have det, naar de ikke vide at sætte det igjennem. Den, som vil Almeenvæbning, han maa vide at skabe en saadan, naar et Forslag desangaaende kommer frem, og man er berettiget til at forudsætte, at han kan gjøre det, og til at stille ham paa den Plads, hvor han skal gjøre det. Jeg troer, at naar Forsamlingen i sin Tid efter moden Overveelse kommer til at afgjøre dette Amendment, hvis det nogeninde bliver stillet, saa vil det ikke have nogen Vanskelighed for den at forkaste det med stor Majoritet.

H. P. Hansen: Jeg troer, at den ærede Rigsdagsmand er gaaet videre end han burde, naar han har bedømt mine skjulte Hensigter, som han ikke kjender.

Rirk: Hvormeget vil det ikke svække vor gode Sag med Hensyn til Krigen, dersom det Forslag, der her er gjort, skulde gaae igjennem, nemlig at vi skulde udsætte nærværende Sag? Naar man tilfulde vidste, hvad der rører sig i Soldaten, vovede man vistnok ikke at fremkomme med noget som helst Forslag, der i snerne Henseende kunde have Udseende af, at den Stand, der tilbyder Liv og Blod, uden hidtil at have ydet noget, vilde undbrage sig nu, da Tiden er kommen. Hvis Blod vil man nu see flyde? Er det ikke Bondens, naar han gaaer i Kampen, og ikke understøttes af hele den danske Befolkning, og naar ikke Alle tage lige Deel? Man har vel ved en foregaaende Paragraph sagt, at det var kun 1000 Mand, som man vilde udskrive, at det var ingen Ting, og at man derfor ikke burde bebyrde nogen anden Stand, da det ikke vilde kunne gjøre Udslaget i Felttoget. Jo, det vil kunne gjøre meget. Det er foruden Forøgelsen i Hæren en moralsk Kraft, man derved lægger i Armeen, og det er deri, at den skal søge sin Styrke, og hvis man svækkede den, saa troer jeg næsten, at jeg tør sige, at vor Sag vilde være forloren; hvorimod jeg er vis paa, at Bonden ellers vil vise sig djærv, og at der vil ske Undere af Tapperhed. Den jydsk Bondekarl, det tør jeg sige, er vistnok besjælet af det bedste Mod, men jeg veed ogsaa, at han gjør den Fordring, at de øvrige Classer i Samfundet skulle tage lige Deel med ham.

Chr. Criffen: Den ærede Rigsdagsmand for det 2det kjøbenhavnske District (H. P. Hansen) har blandt Andet yttret, at hvis denne Anordning kom til at udgaae i sin nærværende Skikkelse, saa vilde den være i høi Grad utilfredsstillende for den hele Befolkning. Dette maa jeg paa det Alvorligste benægte. Man vilde tværtimod finde det i høi Grad skadeligt, og det vilde vække en høi Grad af Utilfredshed, dersom Rigsdagen forkastede denne Anordning. Jeg skal forøvrigt ikke indlade mig paa den ærede Rigsdagsmands Foredrag, da jeg deri gjenfinder den Aand, som bejalede de forrige Stænderforsamlinger ved Behandlingen af denne Sag.

Krieger: Det Forslag, der er antydet af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 2det District (H. P. Hansen) er af en saa eiendommelig Natur, og paa en saa eiendommelig Maade bleven begrundet, at det ogsaa maa være tilladt for den, der ikke har nogen særlig Udkomst til at tale, hverken i Bondestandens eller i nogen anden Stands Navn, at tage Ordet, og det i Kraft af et Princip, der i det Mindste maa staae lige saa høit som nogen enkelt Stands Interesse, og det er det Princip, der maa gjælde for den hele Lovgivningsvirksomhed. Forslaget antyder, at man kun skulde udtale sig for et almindeligt Princip, og derpaa overlade det til Regjeringen at gennemføre det saaledes, som den fandt for godt. Men dersom man skal fastholde denne Tanke, og det forekommer mig, at den maatte gjælde et alene i dette, men ligesaavel i andre Tilfælde, saa vil Rigsforsamlingen slet ikke faae Andet at gjøre, end at votere Noget, man kalder Principer, og derefter overlade Gjennemførelsen af disse, det vil omtrent sige den hele sande Lovgivning, til Regjeringen. Det kan vel være, at han ogsaa vil svare mig, at det ikke er hans Mening, og at det ikke er rigtigt, at lægge Noget ind i hvad en Anden har sagt, men jeg lægger ikke Noget ind i hans Tanke; jeg tager kun den i hans Ord liggende Tanke, og jeg troer, at dersom ikke noget Andet skal gjælde i dette Tilfælde end i alle andre, saa vil Consequensen deraf blive, at den lovgivende Forsamling kun skal votere disse saakaldte Principer, og det blev da Regjeringens Sag at give de egentlige Love.

Scavenius: Det er anført af et æret Medlem, at han har seet i det Forslag, der er gjort af Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 2det District (H. P. Hansen) en Gjenklang fra de tidligere Stænderforsamlinger. Jeg føler mig opfordret til i Korthed og med saa Ord at nedlægge en Protest herimod. Jeg troer, at Stænderforsamlingerne, og navnlig den af 1846, fuldkommen kunne være bekendt, hvad de gjorde som Stænderforsamlinger, skjøndt de naturligviis ikke kunne være ansvarlige for, hvad et enkelt Medlem under Discussionen kan have yttret.

Grundtvig: Jeg skal ikke her indlade mig paa det meget tappre Medlems Ord om den Spøg, som ligger til Grund for os Alle, der have meent at burde foreslaae, at Forsamlingen paa den ene eller den anden Maade, at den skulde forkaste Anordningen, saa at den ikke kommer til at træde i Kraft. Nu reiser jeg mig kun — thi om dette kunne vi tales ved siden ved den endelige Behandling — for, i Anledning af, hvad et æret Medlem af Bondestanden har anført, dog at gjøre opmærksom paa, hvad der under hele Sagens Behandling, naar man her er kommen til den Side, synes at være glemt. Han har talt om Krigshæren, som om den for nærværende Tid bestod af lutter Bønder. Er det saa? Han har talt om den, som om den stod for vore Dine som hjæk i og for sig selv, og som om den vilde blive dobbelt hjæk, naar kun de andre Stænder, som hidtil have været undtagne fra Byrden, kom til at tjene, naar den kun understøttedes af dem. Lør jeg spørge, om Noget har tvivlet om, til hvilken Stand alle Befalingsmændene henhøre og have hørt, eller om Noget troer, at saamegen Kjækhed, Bondestanden endogsaa ved denne Leilighed har lagt for Dagen, at dersom der ingen Befalingsmand havde været, eller dersom ingen af dem vare gaaede i Spidsen, den da vilde have viist den samme Kjækhed; og endelig, har der ingen Frivillige været med, hvor det gjaldt Liv og Blod, eller have de holdt sig tilbage, eller have virkelig de Værnepligtige været de Æneste, som have viist dem Veien til Goren, Veien til Død eller Seir? Altsaa vi maae ikke tale saa. Kan det da ikke i mange Henseender rettelig siges, at naar i Fredstid Værnepligten saaledes skal

opfyldes, at alt Sessionsvæsen, Garnisons- og Casernetjeneste skal kaldes Værnepligt, at det da er til hele Folkets og hele Rigets store Gavn, at ei Alle have været værnepligtige, og vilde det ikke have været til stor Skade, baade i Krig og Fred, dersom det havde været saa?

Formanden: Jeg skal tillade mig at gjøre Forsamlingen opmærksom paa, at det vistnok ikke er ønskeligt, at vi komme for vidt ind i denne Debat, der, som sagt, dog nærmest angaaer Noget, som hører til Begyndelsen af Udkastet, og som derhos kan gjentages ved den endelige Behandling. Der var en æret Rigsdagsmand, der ønskede Ordet.

Olesen: Jeg renoncerer paa Ordet, hvis Forsamlingen ønsker at slutte Discussionen. (Flere Stemmer: ja!)

Orsted: Det er blot to Ord, jeg har at sige. (Flere Stemmer: Afslutning! Afslutning!)

Olesen: Jeg maa bemærke, at jeg har renonceret paa Ordet af Hensyn til Forsamlingen, men ikke af Hensyn til nogen enkelt Rigsdagsmand.

Formanden: Ville de Herrer, som ønske Afslutning, reise sig. Da det ved den stedsfundne Optælling viste sig, at mange Flere end 15 forlangte Afslutning, blev det sat under Afstemning, om Forhandlingen skulde slutes. Dette Spørgsmaal blev besvaret bekræftende med 82 Stemmer imod 23.

Wisby: Det forekommer mig, at det er vedtaget, at forinden Forhandlingen af en Sag afsluttes, skal Formanden spørge Forsamlingen, om Noget maatte have Amendements at stille.

Formanden: Ja, det er fuldkommen rigtigt; jeg skal altsaa gjøre det Spørgsmaal, om der maatte være Flere, der med Hensyn til § 58 ønskede at fremsætte Amendements.

Woyen: Jeg skal tillade mig i Henhold til de Bemærkninger, jeg har gjort ved § 34, at ubbede mig Tilladelse til ved den endelige Behandling at stille det Amendement, at alle Citater i Anordningen gjøres saa vidtløftige, at de, kan forstaaes af Alle, hvorledes den skal anvendes. Dersom dette Andragende skulde findes upraktisk eller ikke vinde Forsamlingens Bisald, da forbeholder jeg mig subsidialiter at stille det Amendement, at Forordningen, naar den udkommer, bliver ledsaget af et Circulaire fra Justitsministeriet, hvori indeholdes nærmere Forklaring af de Citater, der findes i Anordningen.

Orsted: Jeg mener, at alle Amendements, der ere begrundede i de tidligere Bemærkninger, er man berettiget til at fremsætte.

Formanden: Ja, men her er kun Tale om Amendements til § 58.

Orsted: Det var kun det, jeg vilde bemærke, da der blev forlangt Afslutning.

Formanden: Jeg maa opfordre de Medlemmer, der ønske at stille Amendements, til at indlevere disse paa Contoiret inden Mødets Begyndelse paa Lørdag eller senest i Mødet selv.

Orsted: Det vil næsten ikke være muligt, da man dog virkelig maa have Tid til at formulere sine Amendements, og man desuden ikke veed, hvilke Comiteen vil gaae ind paa.

Løvede: Der vil heller ikke fra nu af og til næste Mødes Begyndelse være 48 Timer.

Formanden: Ja, saa kan man jo indlevere dem ved Slutningen af Mødet.

Løvede: Men, Hr. Formand, derved berøves man dog den Tid, vi ere samlede her, til at gjøre sine Amendements.

Formanden: Der er i Regulativet ingen Undtagelse gjort i saa Henseende, og jeg kan ikke andet end holde mig til Regulativet. Dersom der skulde være noget Amendement, der ikke var indleveret inden den bestemte Tid, vil der dog under den endelige Behandling kunne blive Spørgsmaal om, hvorvidt Forsamlingen vil tillade, at det ligesuldt kunde komme i Betragtning.

Rüttichau: Enhver kan jo stille de Amendements, som han maatte have, og derefter overlade det til Comiteen, om den vil optage dem eller ei.

Formanden: Ja, man pleier at gjøre det saaledes; de gaae til Comiteen, for at denne kan afgjøre, hvorvidt den vil gaae ind

paa dem eller ikke. Man kan jo ogsaa i saa Henseende henvende sig til Comiteens Formand.

Orsted: Jeg troer ikke, at det vil være muligt at formulere sine Amendements, før man veed, hvilke Amendements Comiteen agter at stille, og dersom de bleve spildte, saa maatte man da ved den endelige Behandling bemærke, at man havde havt flere Amendements, som man imidlertid havde været forhindret fra at stille.

Orst: Hertil kommer, at Rigsdagstidenden ikke vil være trykt til den Tid, og man behøver dog virkelig at have de Forhandlinger trykte, der have fundet Sted i de sidste Dage, for derefter at kunne formulere sine Amendements.

Formanden: Ja, det vil dog kun være en Deel af Dagsmødets Forhandlinger, som endnu ikke ville være trykte inden den Tid.

Grundtvig: Er det ikke i Forretningsordenen tilstedet, at der stilles Endringsforslag, som ikke ere formulerede, men kun forbedrede ved den foreløbige Behandling.

Formanden: Jeg skal tillade mig at oplæse den Passus i Reglementets § 13, der omhandler dette; den lyder saaledes: „Ved den anden Behandling kunne kun saadanne Forslag foretages, der ifølge Forbehold eller i Henhold til den foreløbige Behandling ere stillede inden 48 Timer efter den hele første Behandlings Slutning.“ Jeg skal ogsaa gjøre opmærksom paa, at det har staaet i Rigsdagsmændenes Magt at formulere deres Amendements successtve efter som Forhandlingerne ere rykkede frem, og det forekommer mig endog saa med Hensyn hertil at være en temmelig lang Tid, der er givet, ved at tilstaae 48 Timer. Derom kunne Meningerne imidlertid være forskellige, men det forekommer mig, at jeg maa holde mig til Reglen og overlade det til Forsamlingen, om den vil antage de Amendements, som maatte komme senere.

Ordføreren: Paa Udvalgets Begne finder jeg mig foranlediget til at bemærke, at det formeentlig er et billigt Forlangende fra Udvalgets Side, at der inden den bestemte Tid skal skee en Tilhændegivelse fra vedkommende Rigsdagsmænd, om hvilke Amendements de have at stille. Det er ved flere Leiligheder yttret, at Vedkommende forbeholdt sig at stille et Amendment, og Udvalget kan dog ikke være forpligtet til at tage alle disse Reservationer under Overveielse, forinden den seer, om det er Alvor; men naar der ikke var fastsat nogen Tidsgrændse, saa vilde det ikke være let for Udvalget at forfatte den endelige Afstemningsliste, saalænge man ikke veed, om der er flere Amendements eller ikke, og jeg troer, at naar Hensigten med den Frist, der er fastsat, skal opnaaes, maa den være endelig, og Udvalgets Gjennemgaaen af Sagen paany kan jo først begynde, naar alle Amendements ere indleverede.

Orsted: Der er ved flere Leiligheder af Ordføreren tilhændegivet Usikkerhed om, hvorvidt Udvalget vilde tage eet eller andet Amendment tilfølgende. Man veed altsaa ikke, hvorledes Udvalget vil formulere sine Forslag, og det er saaledes umuligt at stille sine Amendements. Men dersom man ikke er istand til at virke, hvad man anseer det for sin Pligt at burde virke til Bedste for det Udkast, som foreligger, saa maa man ogsaa ansee sig fritaget.

Formanden: Den næste Sag efter Dagsordenen er Udkastet til en Placat angaaende Indskrænkning i Afgangen til at erholde Styrmandspatenter m. v. Den ærede Justitsminister ønsker at tage Ordet.

Justitsministeren: Da der er omdeelt Exemplarer af Udkastet til Medlemmerne, saa antager jeg, at jeg, saaledes som det er

sket ved foregaaende Leiligheder, kan undgaae at oplæse det, og jeg skal derfor kun ledsage det med nogle Bemærkninger, for at opløse Anledningen til, at det er bleven forelagt.

Udkastet gaaer, som den ærede Forsamling vil have bemærket, ud paa Foranstaltninger, som tilsigte at skaffe Søetaten Raadighed over et større Antal heelfarent og søyndigt Mandskab, end det den kan disponere over efter de nu gjældende Regler. Ved Forordningen af 8de Januar 1802 er der nemlig tilstedet dem, der have faaet Styrmandspatent, at de skulle være fritagne for at udskrives til Søetaten undtagen som Styrmand, og det er endda kun i det Tilfælde, at de have ladet sig forhyre som Styrmand med Coffardstibe, at de kunne udskrives til Krigstjeneste som Styrmand, thi ellers ere de aldeles fritagne for Udskrivning til Flaadens Bemanding. Blandt de Betingelser, som ere opstillede i Forordningens § 68, er blandt Andet ogsaa den, at den Vedkommende skal have opnaaet 20 Aars Alderen. Dette er senere bleven forandret saaledes, at der ifølge en allerhøieste Resolution af 5te October 1838 udfordres en Alder af 23 Aar, for at de kunne erholde Styrmandspatent. Det staaer altsaa alle dem, der have taget Styrmandsexamen, og som efter det 23de Aar melde sig for at erholde Styrmandspatent, frit for at unddrage sig Udskrivning til Søetaten som heelfarne, efter den Qualification, som de tidligere havde. Ved en tidligere Leilighed, navnlig under Krigen i 1812, blev det ved en Resolution fra Admiralitets- og Commissariats-Collegiet af 5te August 1812 fastsat, at „der for nærværende Tid udfordres bemeldte Collegii-Resolution for Udstedelse af Styrmandspatent til Nogen“. Imidlertid er det fra Regjeringens Side anseet nødvendigt, at naar en saadan Bestemmelse skulde tages, som forhindrede Vedkommende fra at erholde Styrmandspatent, og som derved betog dem den dermed følgende Fritagelse for Udskrivning, at der da udkom et Lovbud, og et saadant Lovbud har man ikke antaget at burde udkomme, med mindre der var en presserende Nødvendighed tilstede, uden at det blev forelagt Rigsforsamlingen. Af Udkastet fremgaaer det, at man har troet, at Tilladelsen for dem, der have erholdt Styrmandsexamen og iøvrigt opfyldt de Betingelser, som Forordningen af 8de Januar 1802 § 68 foreskriver, herefter skulde indskrænktes til midlertidig og indtil videre kun at gjælde dem, der have opnaaet en Lægdsrullealder af 31 Aar; men for at denne Bestemmelse ikke skulde blive for byrdefuld, har man troet at burde overlade til Sessionen at tilstede dem, som alligevel ville gaae i privat Skibsfart, en saadan Tilladelse til at fare, uden at de derved erholdt Styrmandspatent.

Den anden Bestemmelse, som Udkastet gaaer ud paa, er den, at de Styrmand, som alt have erholdt Styrmandspatent, indtil en Alder af 31 Aar (jeg mener naturligvis Lægdsrullealder) skulle henhøre til det Mandskab, der kan udskrives til Flaaden, naturligvis som heelfarne, dog saaledes, at der gives dem Løn som 4de Styrmand. Dette er naturligvis ogsaa en Indskrænkning i den Ret, som hidtil tilkom dem, thi der vil paa denne Maade blive udfrevet et stort Antal Styrmand til at gjøre Tjeneste ombord paa Skibene som heelfarne, uagtet de erholde 4de Styrmands Løn.

Begge disse Foranstaltninger ville kunne tilvejebringe et Antal af cirka 300 heelfarne Matroser, som Marineministeriet for Diebliffet har troet det nødvendigt, at der træffes Foranstaltninger til at erholde Raadighed over. Med disse Bemærkninger overlader jeg Sagens videre Drøftelse til Forsamlingen.

(Fortsættes.)

1849. 1849. 1849.

Beretning

No. 105.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Syv og tredivte Møde.

(Fortsat.)

Marineministeren: Jeg maa tillade mig hertil at sige nogle faa Ord, som jeg antager at kunne være interessante, som Oplysning for Forsamlingen, og som jeg troer at ville godtgjøre Nødvendigheden af, at der træffes saadanne Foranstaltninger, som ere foreslaaede i Placaten. Det er Forsamlingen bekendt, at, saaledes som jeg tidligere har udtalt mig, har jeg altid søgt at forbinde de to Hensyn, paa den ene Side, hvad der er fornødent til Statens Værn, og paa den anden Side, saavidt muligt, at holde Handel og Skibsfart i Gang; men deraf følger, at i det Dieblit, Vinteren er forbi og Foraaret indtræder, og vi skulle træde fuldkommen rustede i Kampen, paa en Tid, da ogsaa netop en stor Mængde Handelskibe ville være satte i Fart, kan det let tænkes, at der i et saadant Dieblit vil kunne være Mangel paa Folk. Jeg troer imidlertid, at dette vel vil kunne lempes, og det vil for en stor Deel kunne lempes derved, at dette Aars Felttog har medført en betydelig Dvælse, især Krigsdvælse, saa at et stort Antal Matroser ere blevne deels halvbevarne, deels de, som vare halvbevarne, heelt bevarne. Forholdet i denne Henseende i det afvigte Aar stiller sig saaledes, at da man aldeles uforberedt den 1ste April f. A. skulde samle Sømandskabet, var det ikke muligt at tilveiebringe flere end henved 350 bevarne Matroser, hvoraf 183 heelt bevarne og 162 halvbevarne. Den 1ste Mai var derimod Antallet voxet til 1200, og den 1ste Juni til 1600. Dette vil imidlertid end ikke være tilstrækkeligt til hvad man ønsker og hvad man maa ønske at have i Begyndelsen af April d. A., da jeg til den Tid mener at have Brug for 1800 Heelt- og Halvbevarne. Det er altsaa ikke blot nødvendigt at tage Hensyn til, hvorledes Antallet er steget siden ifjor, men man maa ogsaa sørge for, at ikke mange Sømand ligge aldeles ledige, som kunne værne om Fædrelandet, og som dog ikke ere gaaede til Coffardies.

Med Hensyn til Styrmandspatentet, da skulde det ifølge Lovgivningen gives ved Søsøsionen, men efter Praxis er det i Fredstid bleven gjort til Gjenstand for Bevilling efter Ansøgning til Admiraltetet og senere til Marineministeriet. Dem har jeg nu foranlediget tilbageholdte, og de ere af mig henvisse til næste Søsøsion, og derefter kan man omtrent anstille en Beregning, ved at see hen til Antallet af Styrmandspatenterne i de foregaaende Aar; men de kunde i dette Dieblit ikke gives frie for Udskrivning til at fare som Styrmand. Naturligviis er Tallet bleven forrykket lidt iaar derved, at der vel altid er nogle, der iaar have villet unddrage sig Bærnepligten, og dette har bragt dem til at forlange Ansættelse som Styrmand; men det er dog ikke noget videre stort Antal, og jeg troer ikke, at det er mere end henved 60 (og dette kan temmelig nær beregnes, saaledes at det ikke vil afvige meget fra det virkelige), som vilde opspares paa denne Maade af dem, som ellers vilde være blevne frie for Udskrivning, idet de havde faaet Styrmandspatent.

Den anden Deel af Placaten derimod angaaer dem, der have Styrmandspatent, men som ikke have opnaaet 31 Aars Rægsrullealder, og som efter det Princip, der er udtalt i den almindelige Bærnepligtlov i det Hele, maae anses overeensstemmende med Villighed at burde bidrage til Statens Forsvar. Hvad disse angaaer, maa man sørge for, at de ikke skulle lide noget Tab i deres Hyre mod hvad de hidtil have haft, men at der kun skal stee en Forandring i deres

Tjenestemaade. Her er det ikke muligt, bestemt at opgibe noget Tal, skjøndt man vel omtrent kender Massen, der beløber sig til flere Hundrede; men det er ikke muligt at sige, hvormange der ville være i Fart til Foraaret, og hvormange der ere hjemme, saa at de, der paa den Maade kunne vindes, vel omtrent kun vil kunne beregnes til et Antal af 2 à 300. Saaledes vil den Masse af det mere Mandskab, som ved den foreslaaede Fremstilling kan indvindes til Udskrivning for Flaaden i Foraaret, saaledes, som Justitsministeren netop nys har anført, kunne ansættes til et Antal af omtrent 300.

Formanden: Idet jeg forudsætter, at denne Sag vil blive taget under Behandling, vil der blive Spørgsmaal, om den skal henvises til Afdelingerne eller directe overgives til Komiteebehandling, og i sidste Tilfælde vil der igjen blive Spørgsmaal, om der skal nedsettes en særegen Komitee, eller om den ikke kan henvises til Bærnepligtscomiteen. For det Sidste taler, at de Kræfter, der ere ansætte for at være de bedste til at behandle Bærnepligtloven, ogsaa maae antages at være de bedste til at behandle det forelagte Lovudkast. Jeg maa naturligviis forøvrigt overlade Afgjørelsen heraf til Forsamlingen.

B. Christensen: Da Regjeringen har oplyst, at det med Hensyn til Søsøsionernes foreslaaende Afholdelse er af særdeles Vigtighed, at en Lovbestemmelse, som Udcastets, snarest muligt kan udgaae, da den foreslaaede Lov derhos kan betragtes som nær forbunden og sammenhængende med den Bærnepligtlov, vi netop nu have behandlet, samt da vi upaatvivleligt Alle med stor Beredvillighed ville imødekomme Regjeringens Bestræbelser for Forsvarsvæsenets hurtige og tilfredsstillende Udvikling i alle Retninger, saa skal jeg ikke tage i Betænkning at anbefale, at de fremlagte Udcast modtages til Behandling af en Komitee, der efter min Formening helst burde være den allerede nedsatte for Lovforslaget om den almindelige Bærnepligt. At behandle det i Afdelingerne vilde jeg derimod finde overflødig med Hensyn til dets forholdsviis ringe Betydning og Omfang, og skadeligt med Hensyn til den Tid, derved rimeligviis vilde tabes for vore offentlige Møder, da de daglige Komiteemøder i Finants- og Grundlovsfagen vistnok vilde gjøre det umuligt at holde Afdelingsmøder uden netop i den for vore offentlige Møder bestemte Tid.

Ved Udcastet selv har der forøvrigt paatrængt sig mig en Betragtning, som jeg troer allerede paa dette Stadium af Forhandlingen at burde antyde, og det er, om det dog ikke maatte være ønskeligt, om man fra Søkrigsvæsenets Side kunde finde passende Midler til noiere at forbinde Handelsmarinen og Orlogsmarinen, saaledes at Mand i de forskjellige Grader i Handelsmarinen kunde indrækkes i passende, tilsvarende Grader i Orlogsmarinen. Andre Lande, til Exempel Frankrig, have i det mindste forsøgt paa noget Saadant, og en lille Stat som vor synes at have særdeles Opfordring til noget Lignende.

Formanden: Jeg troer ikke, at dette kan være Gjenstand for Discussion paa det nærværende Stadium; der maa vistnok herom stilles et særegent Forslag.

Balthazar Christensen: Det har heller ikke været min Mening; jeg har kun ønsket at antyde nærmest det med Hensyn til Søkrigsministerens Tilstedeværelse.

Formanden: Jeg yttrede det nærmest, for at Discussionen derom ikke skulde fortsættes.

Algreen-Ussing: Jeg maa understøtte Forslaget om, at Sagen gaaer over til Bærnepligtscomiteen.

Ordføreren: Jeg maa ogsaa erklære mig enig i, at Sagen ikke tages under Behandling i Afdelingerne, thi jeg tror ikke, at den efter sin Betskaffenhed er egnet dertil; men naar der da bliver Spørgsmaal om at overgive den til en Comitee, saa skal jeg tillade mig at bemærke, at Værnepligtscomiteen er en temmelig talrig Comitee, og jeg troer, at man har gjort den Erfaring, at der ikke arbejdes saa hurtigt i en talrig Comitee, som i en mindre talrig. Grunden til, at der blev udnevnt en saa talrig Comitee, maa ikke blot søges i Sagens Vigtighed, men ogsaa deri, at Sagen behandlede igennem Afdelingerne, og at Afdelingerne udnevnte Comiteen. Jeg troer, at efter denne Sags Betskaffenhed vil det være tilstrækkeligt, om der udnevnes en Comitee af 3 eller 5 Medlemmer, og hvis den kom til at bestaae af 3 Medlemmer, saa kunde maastee Valget af disse, uden Standsning af Forsamlingens Forhandlinger, skee i Dag.

Formanden: Forsaavidt Valget kunde skee allerede i Dag, troer jeg, at der er Udstilligt, der taler for den ærede Ordførers Mening, men man pleier ikke at ansee det for ønskeligt, at der udvælges en Comitee den samme Dag; man ønsker at overveie, hvorledes den skal sammensættes, og hvis det skulde udsættes til det næste Møde, saa vilde Sagen derved komme til at lide en Forhaling. Jeg maa i saa Henseende bemærke, at der i Justitsministerens Skrivelse er udtalt et Ønske om, at Sagen snarest muligt maatte blive forhandlet.

Algreen-Ussing: Jeg har ikke troet, at denne Sag vil fremkalde nogen vidtløftig Discussion i Værnepligtscomiteen, hvorimod jeg frygter for, at det vil medføre Vidtløftighed, dersom der endnu i Dag skal nedlægges en særegen Comitee i Sagen, eftersom det er nødvendigt, at der skal være absolut Pluralitet ved Valget af Comiteemedlemmer, hvilket let vil medføre flere Omvalg, da man ikke har havt tilstrækkelig Tid til at overveie, hvem man vil give sin Stemme.

Bierring: Jeg skal tillade mig at foreslaae, at det maa overlades til Værnepligtscomiteen at udnevne en Undercomitee, bestaaende af 3 eller 5 Medlemmer af dens Midte, til at behandle dette Forslag.

Formanden: Jeg troer, at den kan gjøre dette paa egen Haand. Det lader dog til, at der er en almindelig Stemning for, at Sagen skal gaae over til Værnepligtscomiteen, og jeg skal derfor tillade mig at sætte dette Spørgsmaal under Afstemning.

Ved den derpaa følgende Afstemning blev det med 108 Stemmer imod 2 bestemt, at Sagen skulde tages under Behandling af Værnepligtscomiteen.

Formanden: Der staaer nu blot tilbage at beramme Dagsordenen for det næste Møde. Dette vil blive afholdt paa Lørdag Kl. 1, og vil der i samme blive at forhandle det Forslag, der er indgivet af Rigsdagsmanden for Præsto Amts 4de District (Grundtvig), og som angaaer Krigens Fortsættelse.

Mødet hævet.

Umiddelbart efter Afholdelsen af ovenstaaende Møde sammentraadte Værnepligtscomiteen og afgav samme Dag nedenstaaende Betænkning over det til Comiteen henviste Udkast til en Placat angaaende midlertidig Forandring i Afgangen til at erholde Styrmandspatent m. v.

Det foreslaaes, at Udtrykket „indtil videre“ i § 1, 4de Linie og i § 2, 3die Linie, forandres til „saalænge Krigsforholdene vedvare“.

Med denne Forandring indstilles, at Forsamlingen antager det forelagte Udkast.

Andræ. Bregendahl. Georg Christensen. van Doorn.

F. Jespersen. H. Johansen. N. Madsen. C. R. Petersen.

B. Scavenius. Tscherning. R. E. Luren. W. Ussing.

(Ordfører.) (Formand.) (Secretair.)

Stte og trediede Møde. 181

Lørdagen den 6te Januar.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal tillade mig at anmeldte:

1) Et Andragende fra Rigsdagsmanden for Bette Amts 6te District (Wih), om at en af 24,072 Mand underskrevet Adresse om Slesvigs fremtidige Forhold til Danmark samt Krigens Fortsættelse maa af Rigsforsamlingen blive tilfattet Regjeringen som et vigtigt Actstykke om Stemningen i Landet. Adressen er indleveret den 22de December sidstledes.

2) Nogle af Rigsdagsmanden for Odense Amts 5te District (Keth) indleverede Bemærkninger af J. Hviid i Anledning af Forsatningen, hvilke ønskes afleverede til Grundlovscomiteen.

Ifølge Dagsordenen har Rigsdagsmanden for Præsto Amts 4de District (Grundtvig) Ordet:

Grundtvig: Det Andragende, som jeg har taget mig den Frihed, og som jeg har følt mig drevet til at stille, gaaer ud paa, at den ærede Rigsforsamling paa det danske Folks Vegne vil udtale det Ønske, at Regjeringen uden frugtesløse Fredsunderhandlinger vil anvende hele Rigets Styrke til snarest muligt at undertrykke det slesvigholsteenske Oprør og skaffe Danmark fuld Raadighed over Hertugdømmet Slesvig som det gamle Sønderjylland. — Høttærede Hr. Formand! Vi vide det Alle, at da Slesvig-Holstenerne i sidstledne Foraar gjorde Oprør, da stolede de ingenlunde blot paa Hjælpen, de ventede fra det saakaldte store tyske Fædreland, men de stolede især derpaa, hvad de ogsaa aabent udtalte, at vi Danske vare et dorst og usammenhængende Folk, altsaa at vi egentlig slet ikke vare noget Folk, men kun en liden Hob Døddidere, ja Døvendyr, som man kunde byde, hvad det skulde være. Nu, Gud ske Lov! Oprørerne lærte snart, at de havde dog taget mærkelig Feil, thi hvilke Lyder det danske Folk end kan have, som ethvert Folk har sine, og hvor dybt end Danmark var sunket fra sin gamle Værdighed — desværre ikke blot i sine Raabers men ogsaa i sine egne Dine — saa folte dog ved denne Leilighed de Danske, folte vi dog Alle, at vi ikke blot var et Folk, men et af de ældste Folk, borgerlige Selskaber og Broderskaber paa hele Jordens Kreds, og at vi havde fra Arilds Tid vundet et Navn, og nydt en Fred, og smagt en Frihed, og sinet et Lys, som det ikke blot var enhver Dannemands hellige Pligt at værne om, men vor medfødt Kjærligheds mægtige Drift at forsvare til vor sidste Blodsdraabe. Ja det veed jeg, det vide vi Alle det være en almindelig Folkefølelse ved Oprørets Udbrud, og det var da det almindelige Folkeønske, at man uden frugtesløse Fredsunderhandlinger vilde drage Sværdet og ikke stikke det i Steden, før Oprøret var undertrykt, før Slesvig var vunden tilbage. Det var Folkeønsket, og ligesom Faren steg, saa voksede Modet, og saa befastedes Forsættet, at nu maatte det bære eller bryde, hver Gang vi tænkte derpaa — og vi kunde ikke glemme det — at det var ikke blot Danmarks Ære, som stod paa Spil, ikke blot det gamle Grundstykke, man vilde styrte, ikke blot Dannevirke, Oprørerne med Haanlatter trampede paa, men det var tillige 200,000 Mennesker, en syvende Deel af hele det lille danske Folk, som Oprørerne vilde for evig løsrive fra Moderlandet og fra Modermaalet, som man river et Barn fra Modersens Arme, for at offre det paa sin Afguds Alter, thi saaledes vilde Oprørerne jo offre den danske Befolkning i Sønderjylland paa den grandseløse herkeslyge og rovgjerrige Lydslygdes Afgudsalter.

Det var i Foraaret 1848, i det store Verdensaar, da Lærningen blev kastet, ikke blot for Danmarks, men for hele Europas Fremtid. Og nu, nu sidde vi her som det danske Folks Sendebud til den første danske Rigsdag i 2 Aarhundreder; vi sidde her ikke sammenstammede ved Oprørsrig, men sammenkaldte af vor Arveløng, til med Frihed og Bestidighed at udtale Folkets Stemme om Rigets Lær og fælles Bedste, vi sidde her for at raadslaae om Rigets Forsvar og om Rigets Styrelse og om alle Folkelivets Kærliser i Fremtiden, og til vort store Ansvar hører ogsaa først og sidst, at vi intet Dieblis maae glemme det Navn værende med sin store slensynlige Fare, thi dersom vi sate her

ligegyldige ved, om Danmark faldt under fremmed Herkøb eller Danmark sønderredes, hvad var da al vor Idræt her Andet end Alespil? Og visstelig, naar vi træde den nærværende Fare under Dine, da maae vi vistnok Alle see det, at vi sidde her under meget tvetydige Bårer. Paa den ene Side da er det vistnok, jeg føler det, glædeligt og opmuntrende, at Oprørernes Overmod, hvori de drømte om at knuse Danmark i en Haandevending, det Overmod, det blev snart knækket; vor skjætte Ungdom gav det allerede i Foraaret et Knæk, som det ikke forvandt den hele Sommer; men paa den anden Side maae vi dog tilstaae det, at vort lyse Haab glippede, vort lyse Haab om at frelse vore slesvigiske Brødre, om at hævede Danmarks Grændse, om at undertrykke det lige saa farlige som skjændige Oprør og tilbagevinde en hæderlig Fred. Aarsagerne, hvorfor dette Haab glippede, saa vi istedetfor en hæderlig Fred fik en jammerlig Baabensstilstand, hvorunder vore slesvigiske Brødre pined mere end nogenstunde, hvorunder Oprøret synes hver Dag mere at rodfæstes og Danmark med stærke Skridt at gaae Oplosningen imøde; Aarsagerne hertil, dem nytter det ikke at gruble over, det nytter ikke engang her at tale om dem, thi netop derom hersker der jo stor Uenighed mellem os, medens dog Enighed, Grundenighed, dansk Enighed, som den var berømt fra Arils Tid, aldrig i noget Dieblik var nødvendigere, uundværligere til Danmarks Frelse.

Altsaa Aarsagerne, som de staae for mig, dem vil jeg tie med; de have nu ligget fjært eller nær, Folgen var den samme, og jeg har det Haab, at Staden skal endnu ikke være ubodelig, naar kun ikke vor skjætte Ungdom tabte Modet, naar kun ikke vore slesvigiske Brødre tabte Lysten til at staae Last og Braft med os, og naar endelig først og sidst det danske Folk ikke tabte den dybe Følelse, at nu maa det for Danmark bære eller bryde. Vi see det vel Alle let, at paa det Sidste kommer det an baade først og sidst; thi hvis Folket endnu har denne dybe Følelse, den samme, som reiste Folket, da tør vi vel ogsaa haabe, at den vil blive ved herefter som hidtil at gjøre glædelige Undergjæringer; men havde Folket tabt denne Følelse, da stod det ikke mere til at redde. Og dog tænke Oprørerne, at denne Følelse er tabt, de tænke og glæde sig dertil, at de have ifjor seet det allerlidste Blus af dansk Fædrelandskjærlighed, og vore slesvigiske Brødre, de ere aabenbart blevne tvivlraadige, om ikke fortvivlende, og vor skjætte Ungdom har aabenbart været nær ved at tabe Modet over alle de frugtesløse Underhandlinger, som bandt dens Arm og som førte til den gruelige Baabensstilstand.

Under disse Omstændigheder, da føler jeg det dybt, da maa jeg sige det høit, at den danske Rigsforsamling er kaldet til at udtale det høit og lydeligt, med Folkets Stemme, at Folkefølelsen, den danske Folkefølelse, den er iaar som ifjor uforanderlig den samme, saa det er endnu Folkets Dnsse, ligesom fra Begyndelsen, at hele Rigets Styrke maa anvendes til snarest muligt at undertrykke det skjændige Oprør, og til, om Gud vil, at skaffe Danmark fuld Raadighed over Hertugdømmet Slesvig som det gamle Sønderjylland.

Vel har jeg hørt, at en saadan Udtalelse af Folkeønsket skulde være Regjeringen ubehagelig, men det kan jeg slet ikke forstaae. Jeg tager det derfor helst som et tydt Hjærnespind, der som alle de andre er grebet af Luften. Thi paa den ene Side er et Dnsse dog det Mindste, som maa undes Folket, og paa den anden Side veed jeg ikke, hvordan, hvor udansf jeg skulde tænke mig en Regjering, der ikke engang vilde dele det Folkeønske, at Oprøret snarest muligt maatte undertrykkes, og Danmark havde sig virkelig Besiddelse af Slesvig. Hvorvidt Ministeriet kan have velgrundet Haab om snarere at opnaae disse nødvendige Betingelser for en hæderlig Fred blot ved Underhandlinger, end ved Baabenmagt, det veed jeg ikke; men det veed jeg, at Danmarks Underhandlinger sædvanlig, og ret øiensynligt i 1848, have været saa frugtesløse, eller baaret saa daarligere Frugter, at Ingen kan fortænke mig eller det danske Folk deri, at vi umuligt kunne slaae vor Lid til hemmelige Underhandlinger, men maae nødvendigt ønske, inderligen ønske, at man dog nu, efterat Baabene have hvilet saa længe, vilde lade Bennene engang hvile, lade Sværdet stifte, og lade Danmarks gamle trofaste Venner, Gud og Lykken, raade for Danmarks Skjæbne.

Otterstrøm: I Genhold til Forsamlingens Forretningsordens § 18, som lyder saaledes:

„Naar et Spørgsmaal, et Forslag eller et Forandringsforslag er fremsat og udviklet, er ethvert Medlem berettiget til at forlange dets Afvisning. Forsamlingen bestemmer da uden Forhandling, om det skal fjernes“ — vil jeg andrage paa, at nærværende Forslag afvises.

Formanden: Dette maa jeg altsaa strax sætte under Afstemning.

Ved den foretagne Afstemning blev Andragendet med 103 Stemmer mod 28 afvist.

Barfod: Tør jeg spørge den ærede Formand, om der er Noget til Hinder for, at eet og det samme Andragende kan komme for den ene Gang efter den anden?

Formanden: Det er Noget, der vil komme under Overveielse, naar et saadant Andragende maatte komme for.

Der staaer nu kun tilbage at anmeldte Dagsordenen for næste Møde, der vil blive paa Tirsdag den 9de Januar Kl. 1, nemlig: Sagen om Styrmandspatenter til foreløbig Behandling, og derefter det af Rigsdagsmanden for Veile Amts 6te District (With) indleverede, idag anmeldte Andragende om Slesvigs fremtidige Forhold til Danmark.

Modet hævet.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Det i sin Tid, deels af Afdelingerne, deels af Forsamlingen (see denne Tidende No. 47, Spalte 363—364 ifr. med No. 64, Slutningen af Spalte 482) udnævnte Udvalg, bestaaende af de 15 Rigsdagsmænd: Dahl, David, Dunsfelt, H. P. Hansen, Hvidt, Ole Kirk, Krieger, Keergaard, Nyholm, Otterstrøm, P. Petersen, Rée, Schytte, Brind-Seidelin og Algreen-Ulfving, har nu afgivet følgende

Betænkning

i

Finantsagen:

Efterat det tidligere under 8de Novbr. f. A. af den forrige Finantsminister Rigsforsamlingen forelagte Finantsforslag, med dennes Samtykke, var tagen tilbage, er der af nærværende Finantsminister Grev Spouneck, under 16de December f. A. fremkommet et nyt Finantsforslag.

Dette Forslag, over hvilket undertegnede Udvalg, efter det samme af Rigsforsamlingen overdragne Hverv, herved har den Ære at afgive sin Betænkning, gaaer ud fra den Forudsætning, at Totaludgiften for 1849, i Tilfælde af Krigens kraftige Fortsættelse, vil beløbe sig til 21,300,000 Rbd., medens Aarets løbende Indtægter — den udenfor Beregningen holdte Krigsskat til Creditbevisernes Indløsning fraregnet — med et rundt Tal ikkun kunne anslaaes til 11,000,000 Rbd. Der vil altsaa være et Deficit af 10,300,000 Rbd. mellem den calculerede Indtægt og Udgift at dække ved extraordinaire Midler, hvortil endnu vil komme en Udgift af 700,000 Rbd. i Aaret 1849, fordi Finantsministeren efter sit Forslag anseer det hensigtsmæssigt allerede i December Termin 1849 eller senest i Januar Maaned 1850 at inddrage den sidste Serie af de efter Forordningen af 5te Juni 1848 udstædte 4 Millioner Creditbeviser, som, efter den nævnte Forordnings Bestemmelser, først skulde være indløste til 11te Juni 1850. Paa denne Maade vorer Behovet til 11 Millioner. Vel fremgaaer det af Finantsministerens Meddelelse, at Finantierne kunne regne paa at begynde Aaret 1849 med et contant Overskud af mindst 1 Million Rigsbankdaler til Hjælp til Bestridelse af Aarets Udgifter, og at saaledes det Manglende, til hvis Dækning der bør søges Ressourcer, egentlig ikke vil beløbe sig til mere end 10 Millioner Rbd.; men Finantsministeren har ikke bestomindre anseet det for rigtigt, til større Betyggelse i alle mødende Tilfælde, at ansætte Behovet til 11 Millioner Rbd.

Det maatte naturligvis derefter være Udvalget magtpaaliggende, forinden det stred til Overveieelsen af selve Finantsforslaget, at forstaa sig en nogenlunde klar Forestilling om denne Forudsætnings Rigtighed, og det har til den Ende gennemgaaet det for 1849 allernaadigst approberede Budget, der af Finantsministeren er blevet fremlagt til Eftersyn og Afbenyttelse. Efter med muligt Nøisagtighed at have gjort dette, og efter af Finantsministeren at have faaet de Oplysninger, som med Hensyn til enkelte Budget-Positioner maatte ansees nødvendige at indhente, er Udvalget kommet til den Anskuelse, at, om

end flere af Udgiftssummerne, saaledes som det vistnok maa ansees for i høieste Grad at være ønskeligt med Hensyn til Statens finantielle Kræfter og Landets Stilling overhovedet, ved Besparelser, som under de nærværende Forhold ere dobbelt nødvendige, noget kunde vorde nedfatte allerede i 1849, saa vil Resultatet af det fremlagte Budget dog ikke derved i den Grad kunne blive forandret, at det skulde kunne være tilraadeligt, under de nærværende Forhold og under Eventualitetten af en Krig til Hævdelse af Landets helligste Rettigheder og dyrebareste Interesser at anslaae det mulige Deficit til et mindre Beløb end det, hvorfra Finantsministeren i sit Forslag er gaaet ud.

Udvalget, som ifølge det samme overdragne Hverv ikke har troet at burde gennemgaae Budgettet for 1849 i anden Hensigt end den, som ovenfor er antydet, og som derfor troer her endog at burde forbigaae de Bemærkninger, som Budgettet i sin Heelhed vilde foranledige, anseer sig ikke bestomindre forpligtet til at udtale det som sin Overbeviisning, at den i Budgettet for 1849 for Hans Majestæt Kongens Civilliste udkastede Sum 743,600 Rbd. ingenslunde staaer i Forhold til Landets Kræfter. Men hertil kommer endnu, at ikke faa andre Udgiftsposter, der staae i nærmere eller fjernere Forbindelse med Civillisten, hvorfors de ogsaa i andre Lande enten ganske eller tildeels falde denne til Last, ere særligen opførte i Budgettet, hvorved den nævnte Udgiftspost i Birkelighed endnu betydeligen forøges. Vel søler Udvalget sig overbeviist om, at det danske Folk oprigtigen ønsker, at dets Konge maa kunne føre et standsmæssigt og fyrsteligt Liv, men det holder sig ikke mindre forviist om, at det ogsaa er Folkets velbegrundede Anskuelse, at det Beløb, som efter nærværende Budget vil medgaae til Underholdningen af Regenten og hans Huus, er saa stort, at den danske Stat under almindelige Omstændigheder ikke bør overtage denne Byrde, og under de nærværende Forhold ikke vil være istand dertil, da ved den siebliffelige Adspaltelse af de forskjellige Statsdele Udredelsen af det hele Beløb foreløbig maa falde paa de danske Provindser alene, hvilke i saamange andre Henseender ere stærkt medtagne. Ligesom efter Udvalgets Overbeviisning Landet bør fortroste sig til, at der ved den endelige Fastsættelse af Civillisten vil blive taget et tilbørligt strengt Hensyn til Statens Kræfter og Indtægter overhovedet, saaledes kan Udvalget ikke andet end antage, at der i det fremlagte Budget for 1849 ligger en tilstrækkelig Opfordring for Rigsforsamlingen til for Hans Majestæt at andrage paa:

at Allerhøiøstsamme vil tage de danske Provindser ved de forskjellige Statsdeles Adspaltelse bevirke finantistelle Stilling i Betragtning, og paa Grund heraf allernaadigst for det nærværende Aar betydeligen nedfatte den i Budgettet for Civillisten opførte Sum.

Men selv om et saadant af Rigsforsamlingen udtalt Ønske maatte finde den Indgang hos Hans Majestæt, hvorom der er saa meget mindre Grund til at tvivle, som sikkert Ingen mere end Kongen ønsker at lette de Byrder, der nu tungt hvile paa Folket, vil det Beløb, der saaledes vil blive indvundet, dog saa meget mindre kunne indbringes Indflydelse paa det Behov, der maa ansees nødvendigt

at tilveiebringe ved extraordinaire Midler i 1849, som det af Finantsministerens Fremstilling er aabenbart, at man ved Fastsettelsen af Contoen for de uforudseelige Udgifter ikkun har taget Hensyn paa, at kunne lade enkelte vigtige offentlige Bygningsarbejder fortsaette, og det endda med mindre Kraft end det under andre Omstaendigheder vilde være Tilfaeldet. Udvalget maa imidlertid formene, at det saavel for Arbeidsclassens Aaar i Almindelighed, som med særdeles Hensyn til de vigtige Dienes, der ved disse Arbejder tilsigtes, er af ikke liden Vigtighed, at de kunne fortsaettes med saa megen Kraft som muligt, og det er navnlig af den Formening, at det ikke er mindre usikkert, at Bearbejdet i Jylland ikke af finantsielle Grunde kommer til at lide Afbræk, end at de andre af Finantsministeren nævnte Arbejder kunne fortsaettes efter den for disses Fuldforelse lagte Plan. Men heraf vil det ogsaa være indlysende, at Udvalget, selv med det tillidsfulde Haab om, at der ved Civillistens Nedsættelse for 1849 og ved andre hensigtsmæssige Besparelser vil kunne indvindes ikke ubetydelige Summer, ikke tør bringe disse i Anslag ved Burderingen af det extraordinaire Behov i 1849, da det meget mere maa troe, at Finantserne i disse bør søge Resourcer til at lade de paabegyndte offentlige almennyttige Foretagender tilbørligen fremmes.

Al det saaledes Antydede maa det være klart, at Udvalget ikke kan andet end være enig med Finantsministeren i, at det er rigtigt at gaae ud fra den Forudsætning, at der til Dækning af det extraordinaire Behov i 1849 maa søges tilveiebragt 11 Millioner.

Til Dækningen af dette Behov foreslaaer Finantsministeren, at Finantsbestyrelsen bemyndiges til paa hensigtsmæssigste og billigste Maade at søge et Statslaan reist indtil en Sum af 7 Millioner, contant at modtage; idet han antager, at det vilde være overensstemmende med Retfærdighed, ligesom det i enhver anden Henseende maa forekomme at være uden Betænkning, at flyde denne Deel af Krigens Byrde over paa Eftertiden, medens Nutiden næsten udelukkende har baaret dens Byrde, og ogsaa fremdeles vil bære sin Andeel deraf.

Da Rigtigheden af denne sidste Betragtning forekom Udvalget saa meget mere at være hævet over al Tvivl, som det vilde oversigtige Nutidens Kræfter alene at bære Byrden af en Krig, der føres ogsaa for at sikke Danmarks Fremtid, saa blev der med Hensyn hertil kun for dette tilbage at undersøge, om Finantsministeren burde tilstaaes den af ham begjærte Bemyndigelse i det Omfang, i hvilket han forlanger samme, at han nemlig burde kunne søge et Statslaan ikke blot i Udlandet, men ogsaa blive bemyndiget til at optage et indenlandsk Laan, saafremt Omstaendighederne gjorde dette mere tilraadeligt, og at der burde indrømmes ham fuldkommen Handlefrihed med Hensyn til Optagelsen af det blot i sin Størrelse bestemte Laan. I denne Henseende maatte man snart blive enig om, at hvor usikkert det end kunde være, at et Statslaan af den omtalte Størrelse kunde blive reist i Udlandet, burde dog Finantsministerens Bemyndigelse ikke indskrænkes hertil, saaledes at Muligheden af at underhandle med indenlandsk Capitalister derved blev ham afstaaet i det, efter Finantsministerens Formening, usandsynlige Tilfælde, at et udenlandsk Laan ikke skulde kunne erholdes, eller ifald det udenlandsk Laan kun lod sig realisere paa langt byrdefuldere Vilkaar, end et saadant kunde afflattes med indenlandsk Capitalister. Derimod maatte det forekomme mere tvivlsomt, hvorvidt Finantsministeren burde bemyndiges til at afflutte et Statslaan uden Forbeholdenhed af Rigsdagens Sanction, eller uden at denne var sat i Stand til at udøve nogen controllerende Indflydelse ved dette Laans Afsluttelse. Udvalget kan nemlig ingenlunde indrømme, hvad der i Finantsministerens Fremstilling er udtalt som almindelig Sætning, at det ordentligviis mere skulde ligge i den mindre end i den større Stats Natur, at Finantsministeren i hiin bør have aldeles frie Hænder med Hensyn til Laanevilkarene, naar Folkerepresentationen først ikkun har besluttet, at et Laan af en bestemt Størrelse skal optages; men det anser det tværtimod at være Folkerepresentationens ubestridelige Ret ogsaa i den mindre Stat, at tage den Forbeholdenhed og at træffe de Bestemmelser, hvorved en fuldkommen Sikkerhed opnaaes, for at Laanet ikke bliver byrdefuldere for Landet end det efter Folkerepresentationens Overbeviis-

ning under de forhaandenværende Omstaendigheder bør være. Men hvormeget end Udvalget holder sig overbevist om Rigtigheden af denne Anskuelse, har det dog ikke kunnet være blind for, at det under de nærværende politiske Conjuncturer og Bengemarkedets nærværende Tilstand i Europa ikke lidet kunde vanskeliggjøre Afsluttelsen af et Statslaan, ja endog muligviis kunde lægge uoverstigelige Hindringer i veien for samme, ifald Rigsforsamlingen ikke gav Finantsministeren frie Hænder, men indskrænkede hans Bemyndigelse ogsaa paa anden Maade, end ved at fastsaette Størrelsen af Statslaanet. De overordentlige Omstaendigheder gjøre det nødvendigt at vise Regjeringen i Almindelighed og Finantsministeren i Særdeleshed en overordentlig Tillid; og Udvalget kan derfor efter sin Overbeviisning ikke andet end tilraade Rigsforsamlingen at gjøre dette, og at indrømme Finantsministeren den af ham attraaede Bemyndigelse, for hvis Brug til Fædrelandets Lær han vil staae den kommende Rigsdag til Ansvar.

Den øvrige Deel af Finantsministerens Forslag gaaer ud paa, forsaavidt de ved et Statslaan reiste 7,000,000 Rbd. ikke ere tilstrækkelige til at dække Behovet i 1849, til 11te December-Termin, at udstede 4 Millioner nye, samme Rente, som de ældre, bærende Creditbeviser. Disse ville altsaa først afgive den fornødne Resourcer, naar Statslaanet er udtømt, og naar Krigens Fortsættelse skulde gjøre det nødvendigt at ty til denne. Udvalget maa finde det rigtigt, at Finantsministeren paa denne Maade søger at forviise Nutiden om, at ingen ny Byrde vil blive den paalagt, med mindre Krigens Fortsættelse gjør dette nødvendigt. Det er det samme Princip, der i denne Deel af Finantsministerens Plan udtaler sig, som han har vedkjendt sig med Hensyn til Statslaanet, der efter hans Erklæring, saavidt gjørligt, vil blive søgt reist med saadanne Betingelser, at derpaa ikke udtælles større Summer end som Begivenhedernes Udvikling i 1849 maatte udtræve. Heri maa Udvalget, som sagt, samstemme, ligesom deri, at Finantsministeren har opgivet Realisationen af Statskassens Activer i offentlige Papirer som en Hjælpemiddel til Dækningen af Behovet i 1849, med Undtagelse af deres Anvendelse til den contractmæssige aarlige Amortisation paa det dansk-engliske 3 $\frac{1}{2}$ Laan.

Men ligesom Finantsministeren med denne eventuelle Creation af 4 Millioner nye Creditbeviser, som skulde udstedes i December-Termin 1849, har bragt i Forslag, at den sidste Serie af de ældre i 1848 udstedte Creditbeviser, som først skulde tilbagebetales i Juni-Termin 1850, allerede skulde indløses i December 1849 eller i det seneste i Januar 1850, saaledes har han ogsaa foreslaaet, at de omtalte nye Creditbeviser skulde anvendes til at clarere Aarets sidste Regninger, indenlandsk Rentebetaling, Gager m. v.; at de nye Creditbeviser efter Lodtrækning maatte indløses hver Gang med $\frac{1}{3}$ i 11te Juni og 11te December-Termin 1850 samt 11te Juni-Termin 1851, under en til Forordningen af 5te Juni 1848 §§ 1—3 svarende Control fra Folkerepresentationens Side; samt at Indløsningen af disse 4 Millioner Creditbeviser maatte iværksættes ved Hjælp af en ny for Aaret 1850 og eventuel tillige for 1ste Kvartal af Aaret 1851 beregnet Krigsskat, hvortil den fornødne Anordning skulde forelægges de første i October 1849 sammentrædende ordentlige Rigsdagender.

Mod denne Deel af Finantsministerens Plan har der i Udvalget reist sig ikke saa Betænkninger. Thi vel var man aldeles enig i, at det, fra enhver Side betragtet, maatte ansees for rigtigt, at det blev overladt til den først sammentrædende Rigsforsamling at bestemme Modaliteten af den Stat, der skal tjene til Creditbevisernes Indløsning; men ligesom det forekom tvivlsomt, om det virkelig skulde være nødvendigt eller nyttigt, at anticipere Indløsningen af den Serie af de i 1848 udstedte Creditbeviser, som først vil være forfalden til Indløsning i Juni 1850, saaledes syntes det ikke mindre tvivlsomt, om den Indretning af Creditbeviserne, at disse ikke skulde have en bestemt Tilbagebetalings-Termin, men at Indløsningen af samme skal ske efter Lodtrækning, er den hensigtsmæssigste og med Hensyn til Opbeholdelsen af deres Credit den meest usikkelig. Ogsaa syntes det ikke lidet tvivlsomt, hvorvidt det kunde være tilraadeligt at bemyndige Finantsministeren til at anvende dem til indenlandsk Rentebetaling og til Gageudbetalinger, ligesom det ialtsald blev anset for saare usikkert, at denne Anvendelse af dem

kunde undgaaes, da derved let kan paadrages Enkelte, som allerede ere rammede af Krigsskat, et Tab, som for dem bliver en ny Byrde af Krigen, og da derved Creditbevisernes Priisforringelse let kan bevirkes, idet en stor Masse af dem paa eengang vil komme i Hænderne paa Personer, der samtidigen igjen maae søge at realisere dem. Men mere end disse Betæneligheder, som Enkelte af Udvalgets Medlemmer nærede, maatte den Betragtning gjøre sig gjeldende, at det, som for Diebliffet maa være Finantsministeren magtpaaliggende, dog egentligt kun er, at blive bemyndiget til i December Termin 1849 at udstæde 4 Millioner Creditbeviser, for at have Sikkerhed for at, den Deel af Aarets extraordinære Behov, som ikke vil kunne blive dækket af det Statslaan, hvilket han bliver bemyndiget til at optage, vil kunne finde sin Dækning i de Creditbeviser, til hvis Udstædelse han ligeledes attraaer at blive bemyndiget, og at Intet synes mere naturligt og følgerigtigt, end at, naar det dog maa overlades til en kommende Rigsdag at træffe Bestemmelse med Hensyn til den Skat, hvormed de i December 1849 udstædende Creditbeviser skulle indløses, det da ogsaa maa være hjemfalden til dens Bestemmelse og Afgjørelse, hvorledes disse Creditbeviser skulle indrettes og anvendes. Det maatte derfor forekomme Udvalget, at det ikke blot vilde være tilstrækkeligt med Hensyn til Finantsernes Lørd, at Finantsministeren blev bemyndiget til i 11te December Termin 1849 at udstæde de i Forslag bragte nye Creditbeviser, saaledes at den først sammentrædende Rigsforsamlings Beslutning forbeholdes, saavel om bemeldte Bevisers Indretning og Anvendelse som om den Skat, hvormed de skulle indfries; men at ogsaa herved den Fordeel vandtes, at alle Spørgsmaal, denne Emission betræffende, ville kunne blive afgjorte i Forbindelse med Hovedspørgsmaalet om Ressourcerne til deres Indløsning, og det til en Tid, da man kunde have en større Erfaring end nu med Hensyn til Alt, hvad der kan udøve nogen Indflydelse paa deres Priis og Affættelighed.

Udvalget fandt sig imidlertid foranlediget til, forinden det tog nogen endelig Beslutning i saa Henseende, at søge at komme til Kundskab om, hvorvidt det maatte være Finantsministeren i hoi Grad magtpaaliggende, at erholde den af ham i Finantsforslaget af 16de December f. A. attraaede Bemyndigelse, de omtalte 4 Millioner Creditbeviser betræffende, netop saaledes som han i bemeldte Forslag har forlangt den, eller om han ikke ligeledes vilde finde sig tilfredsstillt ved at erholde den her antydede Bemyndigelse. Den af Fi-

nantsministeren i saa Henseende under 4de dennes afgivne Erklæring, at der fra hans Side Intet er at erindre imod den af Udvalget foreslaaede Forandring af Forslaget, har derfor ikke kunnet andet, end bestyrke Udvalget i sin Anskuelse om, at Rigsdagen bør indskrænke sig til at bemyndige Finantsministeren til i December Termin 1849 at kunne udstæde 4 Millioner Creditbeviser, dog at den først sammentrædende Rigsforsamlings Beslutning forbeholdes, saavel om bemeldte Creditbevisers Indretning og Anvendelse som om den Skat, hvormed de skulle indfries.

Det er vistnok ikke undgaaet Udvalgets Opmærksomhed, at naar den af Finantsministeren i Forslag bragte Anticipation af Indløsningen af den oftomtalte i 1848 udstædte Serie Creditbeviser ikke vil finde Sted, vil Behovet til Dækningen af Aarets Deficit blive saa meget mindre, da en Sum af 700,000 Rbd. af 1849's Indtægter nu er beregnet hertil. Men ligesom det overhovedet maa overlades til den først sammentrædende Rigsdag at tage Beslutning med Hensyn til Reguleringen af den nye Emission af Creditbeviser, saaledes har man heller ikke troet i denne Henseende at burde foregribe dens Bestemmelse, men at man derimod burde bemyndige Finantsministeren til den Emission af Creditbeviser, som efter hans oprindelige Plan vil være nødvendig til Dækningen af det af ham beregnede Behov.

Paa de saaledes af Udvalget udviklede Grunde troer det for Rigsforsamlingen at burde andrage paa:

- 1) At Finantsministeren bemyndiges til paa henigtsmæssigste og billigste Maade at søge et Statslaan reist indtil en Sum af 7 Millioner Rigsbankdaler, contant at modtage;
- 2) At Finantsministeren endvidere bemyndiges til i 11te December Termin 1849 at udstæde 4 Millioner nye Creditbeviser, dog at den først sammentrædende Rigsforsamlings Beslutning forbeholdes, saavel om bemeldte Creditbevisers Indretning og Anvendelse som om den Skat, hvormed de skulle indfries.

I Forbindelse hermed indstiller Udvalget, for Hans Majestæt Kongen at andrage paa:

At Allerhøiastamme vil tage de danske Provindsers ved de forskjellige Statsdeles Adspjittelse bevirkede finantfelle Stilling i Betragtning, og paa Grund heraf allernaadigst for det nærværende Aar betydeligen nedsætte den i Budgettet for Civilisten opførte Sum.

Kjøbenhavn den 8de Januar 1849.

Brinck-Seidelin.

Dahl.

C. N. David.

Duntzfelt.

H. P. Hansen.

Ordfører.

L. N. Svidt.

Ole Kirk.

Krieger.

Neergaard.

Nyholm.

Otterstrøm.

Secretair.

Formand.

P. Pedersen.

Rée.

Schytte.

Algreen-Ussing.

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry should be supported by a valid receipt or invoice. This ensures transparency and allows for easy verification of the data.

In the second section, the author details the various methods used to collect and analyze the data. This includes both manual and automated processes. The goal is to ensure that the information gathered is both reliable and comprehensive.

The third part of the document focuses on the results of the analysis. It shows a clear upward trend in the data over the period studied. This indicates that the implemented measures have had a positive impact on the overall performance.

Finally, the document concludes with a series of recommendations for future work. It suggests that further research should be conducted to explore additional factors that could influence the results. This will help in refining the current model and improving its accuracy.

Year	Q1	Q2	Q3	Q4	Total
2018	120	130	140	150	540
2019	130	140	150	160	580
2020	140	150	160	170	620
2021	150	160	170	180	660
2022	160	170	180	190	700

1849.

Beretning

No. 107.

om
Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ni og tredivte Møde.

Lisbagen den 9de Januar.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Viceformanden P. D. Bruun, der i Formandens Forsald indtog Forsædet: Jeg har at anmelde:

1) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 2det District (H. P. Hansen), med 6000 Underkrifter om Forandring i Grundlovsudkastets Bestemmelser om Rigsdagens Sammensætning, med Opfordring til Rigsforsamlingen om, med al Kraft at virke til, at Folkets Repræsentation bliver sammensat saaledes, at alle gode Kræfter, Handel, Industri og Agerbrug, kunne fikkes en tilbørlig Repræsentation og retfærdig Indsydelse, og at navnlig ikke nogen enkelt Stand kunde overvælde de andre. Her-til slutter sig en anden Adresse, indgivet af Rigsdagsmanden for Skanderborg Amts 1ste District (Kæder), fra 165 Borgere og Indvaanere i Horsens, hvorved de tiltræde hiin Adresse. Disse Adresser ere afgivne til Comiteen for Grundlovsudkastets Behandling.

2) En Adresse med 73 Underkrifter fra Slagelse om Rigsdagsmændenes Diæter for Fremtiden, hvilken ligeledes er afgiven til den nævnte Comitee.

3) En Continuations-Adresse fra 347 Landboere i Fyen angaaende omfattende Rustninger til Slesvigs Bevarelse; denne Adresse er henlagt i Læseværelset.

4) En Adresse, indbragt af Rigsdagsmanden for Holbek Amts 3die District (Gleerup), fra 1159 Landboere om de slesvigiske Forhold, hvilken Adresse ligeledes er henlagt i Læseværelset.

Efter Dagsordenen staaer først Sagen om Styrmandspatenter til foreløbig Behandling; den ærede Ordfører har Ordet.

Ordføreren: Jeg skal tillade mig først at oplæse Udkastet med den af Udvalget derover afgivne Betænkning.

(Ordføreren oplæste derefter det i denne Tidendes Nr. 101, Spalte 775, meddelte Udkast og den i samme Tidendes Nr. 105, Pag. 807, indrykkede Comiteebetænkning.)

Som Udkastet viser, indeholder den 1ste Paragraph en Indskrænkning i den hidtil bestaaende Adgang til at erholde Styrmandspatent, idet den indskrænker Adgangen dertil saaledes, at Styrmandspatent kun kan meddeles de Søfarende, der have opnaaet 31 Aars Lægsrullealder. Meddelelsen af Styrmandspatent har efter den bestaaende Lovgivning en dobbelt Virkning for de paagældende Søfarende; den ene Virkning er med Hensyn til deres fremtidige borgerlige Stilling, idet Ingen kan erholde Borgerkab som Skipper uden at have faret som Styrmand i 2 Aar. Udkastets Indsydelse paa denne Bestemmelse har ogsaa været under Overveelse hos Udvalget; men efter de Udtryk, der ere brugte i Anordningen af 8de Januar 1802 § 70, hvori det hedder: „Ingen maa tillades at være Skipper og føre noget Dækkib udenfor Loddistrictet, med mindre han først har gjort i det Mindste 2 Reiser som Styrmand; naar han da har bevist sin Dygtighed, maa ham af Sessionen gives Tilladelse til at tage Borgerkab og meddeles Certificat som Skipper. Derefter bliver han aldeles fri for Udskrivning“ — har Udvalget forstaaet Bestemmelsen saaledes, at den ikke indskrænke sig ene til det Tilfælde, at Bedkommende havde fyre som Styrmand paa Grund af et formeligt meddeelt Styrmandspatent, men at det var tilstrækkeligt til Anvendelsen af denne Bestemmelse, at Bedkommende havde gjort 2 Reiser som Styrmand, selv

naar han var i denne Stilling kun efter Bevilling. Derfor denne Opfattelse af Forholdene, som jeg maa troe, er rigtig, og hvorom den ærede Marineminister maaskee vil behage at yttre sig, saa kan Bestemmelsen i Udkastets § 1 ikke i denne Henseende medføre nogen Indskrænkning, idetmindste ikke nogen synderlig, for Bedkommende i deres Ret til senere hen at blive Skipper; thi § 1 indeholder tillige, at Sessionen kan meddele Bedkommende Bemyndigelse eller Tilladelse til at fare i den private Fart som Styrmand, og Udvalget har antaget, at denne Tilladelse maa med Hensyn til Adgangen til at blive Skipper have den samme Virkning, som om de havde faret ifølge dem meddeelt egentligt Styrmandspatent. Den anden Retning, i hvilken Loven vil indvirke paa de Søfarendes Stilling, er med Hensyn til det Forhold, hvori de komme til at staae ved Udskrivningen. Efter den tidligere Lovgivning kunde den, der var Styrmand, ikke udskrives til Orlogs til nogen anden Tjeneste end som Styrmand, og for den ringeste Klasse af Styrmand er Gagen 14 Rbd. maanedlig; derimod gaaer Udkastet ud paa, at de skulle kunne udskrives til Tjeneste i Orlogsskibene, ogsaa som heelt befarnede Matroser, for hvilke den maanedlige Gage kun er 8 Rbd. Men den tidligere Lovgivning indeholdt ogsaa den Bestemmelse, at Bedkommende, om han end havde Styrmandspatent, dog kunde udskrives som Matros, dersom han havde ladet sig forhyre som saadan paa private Skibe, idet han da ikke havde nogen Ret til at fordrø sig udskreven som Styrmand. Men naar Marinen har et større Antal af sine Skibe udrustede, vil det Antal af Underofficerer, som den ellers søger i den saakaldte faste Stof, i Almindelighed ikke være tilstrækkeligt; den vil da være nødt til at tage de Dygtigste af det udskrevne Mandskab til Underofficerer, og dette medfører en noget højere Gage, end de have som heelt befarnede Matroser, idet Gagen her varierer imellem 12 og 15 Rbd. Men naar en større Udrustning af Skibe finder Sted, vil den største Deel af de dygtigere Søfarende, især naar de forhen have været Styrmand, og naar de forøvrigt ere duelige i deres Fag, blive anseete som de meest kvalificerede til at beklæde Poster i Underofficererclassen. Det midlertidige Tab, som saaledes vilde kunne foranlediges for disse Individuer ved, at de udskrives som Matroser, vil der altsaa være rimelig Udset til at kunne formindskes, idetmindste for de Dygtigstes Bedkommende; og med Hensyn til dem, som ikke besidde en saadan Dygtighed i Sømandsfaget, at de kunne bruges til en saadan Tjeneste, synes der ikke at kunne være nogen sær Opfordring for det Offentlige til at lade en saadan Begunstigelse blive staaende, naar det Offentliges Interesse ellers fordrer deres Tjeneste.

Med Hensyn til § 2, da handler den kun om de Personer, som allerede have faaet Styrmandspatent, og hvad disse angaaer, vil Udkastets Bestemmelse i § 2 ikke kunne have nogen hemmende Virkning med Hensyn til deres Adgang til at blive Skipper, da de allerede ere i Besiddelse af Styrmandspatent. I oeconomic Henseende vil Udkastet heller ikke være dem til nogen Hinder, fordi § 2 gaaer ud paa at tilfikkre dem den samme oeconomic Fordeel, som de tidligere havde Krav paa. Det bliver altsaa kun for de Personer, der endnu ikke have erholdt Styrmandspatent, at Bestemmelsen bliver en Indskrænkning i oeconomic Henseende, og om disse kan det siges, at da de ikke allerede have erholdt Styrmandspatent, saa ere de heller ikke endnu komne i den Stilling, at de have den bestemte Ret, som Lovgivningen har givet Styrmand. Desuden er det jo en Selvfølge, at de Krigsforhold, hvori Staten befinder sig, ikke kunne andet, ogsaa for de Søfarendes Bedkommende, end virke hemmende ind paa deres Forhold, ligesaavel som for de Landværnepligtige; det er Noget, som

ligger i Forholdenes Natur, og som ikke kan være ændret. De an-
desuden de Oplysninger, som den høitagtede Justitsminister og den
høitagtede Marineminister have meddeelt, gaae ud paa, at det er aldeles
nødvendigt for Marinen at faae dette Mandskab, og at denne Trang især er
forhaanden i det første Dieblif, saa har Udvalget ikke troet at burde fraraade
Bestemmelsen, men tværtimod at burde tilraade den. Den eneste Foran-
dring, man har foreslaet, er af Udtrykket „indtil videre“ i 1ste og 2den §,
som angaaer den Tid, i hvilken denne Bestemmelse skal være gjæl-
dende, idet man har fundet det rigtigt at forandre Udtrykkene i Ud-
kastet til „saalænge Krigsforholdene vedvare“; thi Udkastet er jo
kun begrundet i de nu bestaaende Forhold, og der synes derfor ikke
at være nogen Grund til at lade det bestaae længere, end indtil disse
Forhold ere ophorte. Det synes derfor rigtigere, at Udtrykket bliver
mere bestemt end i Placaten, og jeg antager ikke, at der fra Regje-
ringens Side kan være Noget til Hinder for denne Forandring, da
det neppe er tilfjgtet at benytte Placaten uden i Krigstid, og ikke i
Fredstid.

Marineministeren: Mod den af Udvalget foreslaede For-
andring kan der ikke fra Ministeriets, ligesaa lidt som fra Marinens
Side, være noget som helst at indvende, thi der har aldrig været nogen
Tanke om, at de omhandlede Bestemmelser skulde gaae udover de
nærværende Krigsforhold, og der er ikke det mindste Spørgsmaal om
at ville indskrænke de Søfarendes Rettigheder, saasnart fredelige For-
hold igjen indtræde; der kan altsaa Intet være imod denne Redac-
tionsforandring. Den ærede Ordfører har gjort mig det Spørgs-
maal, om jeg deelte hans Anskuelse i Anledning af Betingelsen for
at blive Skipper. Det gjør jeg aldeles; ikke alene efter Anden, men
ogsaa efter Ordene i disse Bestemmelser forekommer det mig aldeles
klart, at det maa være saaledes, som Udvalget formener. Det siges
nemlig i Anordningen af 1802, at man skal have faret 2 Aar som
Styrmænd for at faae Borgerkab som Skipper, og i Udkastet hedder
det, at der ikke skal gives Styrmændspatent, men derimod kun en
Tilladelse til at fare som Styrmænd; der er altsaa i Ordene en
fuldkommen Overensstemmelse, og der er vistnok ikke Spørgsmaal
om, at den, der har faret i 2 Aar med en saadan Tilladelse, er
fuldkommen ligesaa berettiget til at blive Skipper, som om han i 2
Aar havde haft Styrmændspatent.

Jeg skal endvidere tillade mig at tilføie en Oplysning med Hensyn
til nogle af den ærede Ordfører gjorte Ytringer, hvilke jeg forøvrigt
i det Hele tiltræder, om den Trang nemlig, som der vil være til
Underofficerer; det vil vistnok være hensigtsmæssigt, dertil at tage
Folk, der allerede have været vant til at byde over Andre i Coffar-
difartøier, fremsfor saadanne, der kun have været vant til at adlyde.
Med Hensyn til hvad der er yttret om, i dette Dieblif at gribe ind
i de bestaaende Rettigheder, skal jeg, foruden hvad den ærede Ord-
fører har anført om, at denne Klasse saavel som enhver anden maa
finde sig i de Forandringer, der ere nødvendige, og som tilmed ere en
Følge af Krigsforholdene, tillade mig at gjøre den Bemærkning,
at det Samme har været Tilfældet under den forrige Krig, og det i
en meget mere udstrakt Grad, end det her finder Sted; navnlig har
jeg ombord i et Linieskib i Antwerpen seet, at der, foruden at 6 danske
Styrmænd vare ansatte som Styrmænd ombord, og skjøndt desfor-
uden mange Andre vare tagne til Underofficerer, dog var et stort
Antal, nemlig mere end 50, Styrmænd tilbage, som maatte gjøre
Matrosteneste, fordi der nemlig var kommen en Mængde Besætninger
med Fartøier fra spanske, italienske og andre Havne, og der da fra
hvert Coffardieskib blev taget 6 à 8 Mand. Dette var saaledes om-
bord i et Linieskib Tilfældet med mere end 50 Styrmænd, der gjorde
fuldkommen Matrosteneste og bleve betalte som Matroser, med den
ubetydelige Forskjel, der i den franske Tjeneste fandt Sted, at en
Mand, som var Commandeur ved en Kanon, fik noget Tillæg, idet
man tog de meest opvakte og adrætte dertil, ligesom man og ønskede
at give dem noget bedre Kaar end Matroser i Almindelighed; men
der var dog altsaa ikke sørget for denne Klasse saaledes som her,
hvor man har reserveret dem, at, naar de allerede have Styrmænds-
patent, saa er det kun Tjeneste som Heelbefaren, der kan paalægges
dem ombord, foruden at de ofte kunne vente at blive tagne til Under-

officerer, og endvidere, at de skulle tilstaaes den samme Gage, som
om de vare kommanderede til Stibene som Styrmænd.

With: Nærværende Placat gaaer ud paa at stille et
værn Styrke; det gjør mig derfor ondt, at jeg efter min fulde Over-
beviisning maa udtale mig mod denne Placat: mod § 1, idet jeg
frygter for, at den deri indeholdte Bestemmelse snarere vil være skade-
lig end gavulig; mod § 2, fordi det forekommer mig, at den inde-
holder en Uretfærdighed, og mod det Hele, fordi jeg troer, at man
paa en nemmere og liberalere Maade kan opnaae, hvad man har
tilfjgtet ved Udkastet. § 1 bestemmer, at Ingen kan erhverve Styr-
mandspatent før det 31te Aar, istedetfor at dette nu kan erhverves i
en Alder af 23 Aar. Naar nu sees hen til, at de Personer, som i
Almindelighed forfremmes til Styrmænd, ere saadanne, der have væ-
ret i saadanne Livsstillinger, at de have haft Leilighed til at erhverve
sig flere Kundskaber end deres Kammerater, og at de have helliget
sig til Søen i en meget ung Alder, og da i Almindelighed faret i 7
Aar, fra det 14de eller 15de til det 22de Aar, ligesom imidlertid
taget Styrmændsexamen, troer jeg, at naar disse Personer nu skulle
vente, til de blive 31 Aar, inden de kunne faae Styrmændspatent,
saa vilde saadanne unge Personer let føle sig kjede og trætte, og
Følgen deraf igjen være, at de ville gaae i udenlandsk Fart og saa-
ledes ganske tabes for den danske Marine. Vel tilføier Placaten, at
de kunne faae Tilladelse til at fare som Styrmænd, og den ærede
Marineminister har nylig anført, at en saadan Tilladelse vil have
samme Virkning med Hensyn til deres Ret til senere at erholde
Borgerkab som Skipper, som om de havde virkeligt Styrmændspatent;
men dette er ikke sagt i Placaten, og i ethvert Tilfælde troer jeg der-
for, hvis det er saa, at det udtrykkeligen bør udhæves i Placaten.
Hvis dette ikke skeer, da vil den Besynderlighed fremkomme, at man
kan vinde Borgerkab paa enhver Haandtering i Staten, naar man
er 25 Aar gl., men til at være Skipper maa man mindst være 32 Aar.
Med Hensyn til § 2, da har jeg sagt, at den deri indeholdte Be-
stemmelse forekommer mig uretfærdig; Uretfærdigheden bestaaer ikke
deri, at de, som have Styrmændspatent, udskrives til Flaaden, thi
Placaten gjælder kun i Krigstid, og da er Enhver pligtig til, at
værne om sit Fædreland; men Uretfærdigheden bestaaer efter min
Formening deri, at den, som har været Styrmænd, bliver udskrevet
som simpel Matros. En Styrmænd ombord i et Coffardieskib betrag-
tes som Officer; han spiser i Capitainens Kahyt, han kommer i
det bedste Selskab ombord og naar han er i Land, hvis han forøvrigt
opfører sig vel, og nu vil jeg give de 3 Herrer Søofficerer, som
have Sæde her i Forsamlingen, at betænke, hvorledes de vilde være
tilmode, naar de, fort efter at de havde faaet deres Epauletter, bleve
satte til at gjøre Matrosgjerning. Man har villet have gjort
denne Paragraph til Lov, for derved at skaffe Flaaden fornø-
dent Mandskab, thi man trænger ikke saameget til Styrmænd
som til Matroser; men man trænger vistnok, naar Flaaden
skal bemandedes, meget til Underofficerer, og jeg troer heller
ikke, at Styrmænd, naar de blive udskrevne som Underofficerer, vilde
have saameget derimod, hvorimod det Modsatte vist vil være Tilfæl-
det, naar de skulde blive udskrevne som Matroser og derved tillige
underkastes den strænge Disciplin, Tæmp og Kat, der endnu hverken
ved Loven eller faktisk er afskaffet. Jeg skulde mene, at naar en i
sind Fædrelandskjærligheds-Aand affattet Opfordring udgik fra
Ministeriet til de her nævnte Personer, da kjender man den danske
Sømand saa vel, at han, det tør jeg sige, frivillig vilde melde sig,
og da vilde Placaten være unødvendig. For det Tilfælde altsaa, at
der udgaaer en Placat, som bestemmer, at de, der have været Styr-
mænd, under Krigen skulle udskrives til Flaaden som Underofficerer,
finder jeg Intet derimod at erindre, og tillader jeg mig i denne Hen-
seende at forbeholde mig et Forandringsforslag.

Marineministeren: I Anledning af hvad der nys er yttret,
skal jeg tillade mig at bemærke, at Udskrivning til Underofficerer fin-
der ikke Sted, har ikke fundet Sted og kan heller ikke finde Sted,
fordi de Egenkaber, som udskrives til at blive Underofficerer, kunne
ikke saaledes ubetinget bestemmes; det er ikke enhver Styrmænd, der
vil egne sig til at være Underofficerer, og mange Matroser vilde egne
sig langt bedre dertil end Styrmænd. Af de Egenkaber, som disse

have fremfor de Andre, er der kun een, som skulde gjøre dem mere kvalificeret dertil, nemlig deres højere Stilling ombord, hvilken imidlertid langt fra er en Officers Stilling, idet de vistnok ikke, hverken ombord eller i Land, behandles som Officerer; men den højere Stilling, som det imidlertid maa indrømmes, at Styrmand have fremfor det øvrige Mandskab, og som fra den tidligere Alder giver dem Øvelse i at byde og lede Mandskabet, den giver tillige Præsumption for, at Styrmand ere bedre egnede til Underofficerer end Matroser, og derfor vil man vistnok ogsaa altid paa Prove fortrinvis tage dem hertil. Hvad det andet formeentlige Fortrin angaaer, nemlig Styrmandenes større Kundskab, da er den Examen, de bestaae, ikke af den Bestaafenhed og gaaer heller ikke i den Retning, at den paa nogen Maade kan siges at kvalificere dem mere til Underofficerer end Matroserne; thi som Underofficerer have de Intet at bestille med Stibets Navigation, medens deres Examen dog udtrykkelig kun gaaer ud paa at meddele dem Kundskab i denne. Altsaa er det ingenlunde vist, at man kan bruge dem som Underofficerer, og derfor bør man heller ikke udcommandere dem som Saadanne. Men naar man commanderer dem ud som Matroser, saa vil det — som det bestandig har været Praxis i vor Marine, selv naar vi ikke have en stor Udcommandering og ikke egentlig nogen absolut Trang til Underofficerer, fordi vi jo altid maae bruge en stor Deel af den faste Stof dertil —, dog blive Tilfældet, naar det endda skorter, at man tager nogle Underofficerer blandt de Indrullerede, og man har som oftest fundet sig vel tjent dermed; men deres Valg maae nødvendigvis være overladt til deres Skjøn, der ere ombord. Valget skeer ogsaa paa Prove, og det er saaledes ikke afgjort, at Bedkommende vil vedblive at være Underofficerer; hvis han ikke duer til at være det, saa maa han holde op med at være det, han vilde ellers ogsaa selv være ulykkelig ved det. Jeg tør forøvrigt forsikre Forsamlingen om, at Mishandling slet ikke finder Sted i vore Skibe, og at man kan være fuldkommen rolig i saa Henseende, hvilket jeg er overbevist om, at den almindelige Stemme ogsaa vil erkjende. I mange Læder har Katsstraffen ikke fundet Sted, og Lampstraffen er bleven saa indskrænket, at den nu kun gives efter Chefens udtrykkelige Befaling og indskrænker sig da, med Undtagelse af ganske extraordinaire Tilfælde, til 6 Slag. Der bliver altsaa vistnok ikke noget Spørgsmaal herom, ligesom det er naturligt, at enhver Officer med Skjønsonhed vil see hen paa, at en Styrmand maafee ikke i samme Grad som det øvrige Mandskab er vant til den blinde Lydighed, der fordres af Matrosen til Orlogs; man vil vistnok i saa Henseende være saa facil som muligt, og man tør vel desuden ogsaa haabe af Styrmandenes større almindelige Dannelse, at de ikke ville kvalificere sig til corporlig Revselse. Desuden vil i ethvert Fald deres Stilling som Underofficerer ikke befrie dem for en saadan; thi Underofficererne kunne ogsaa blive belagte med corporlig Revselse. Jeg troer det derfor ikke hensigtsmæssigt og maa sætte mig derimod som noget aldeles Ny, at der paa nogen Maade skulde kunne udcommanderes Folk til Underofficerer; thi naar man udcommanderer Nogen som Styrmand, da maa han have bestaaet en Examen og altsaa have de bestemte, fornødne Dqualificationer, skøndt han igrigt kan være mere eller mindre duelig; men vilde man derimod udcommandere Styrmand som Underofficerer, da har man ingen bestemt Garanti, og det vilde da let kunne hændes, at en Styrmand blev udcommanderet som Underofficerer, der mindre egnede sig dertil end mange af de Folk, som han har under sig.

Paludan-Müller: Jeg havde begjert Ordet for at udtale den samme Mening, som den ærede Rigsdagmand for Veile nys har udtalt og jeg kan derfor i det Væsentlige henholde mig til hans Ord. Jeg skal kun bemærke, at det forekommer mig, at Placaten stiller Sømand, der udskrives til Krigstjeneste derefter, ugunstigere end Udskryvne til Landtjenesten i analoge Forhold; thi hverken holdes disse saa længe fjærnede fra deres Levevei, og tillige ville de, hvis Børnepligtsloven gaaer igjennem, kunne sikkre sig Fortsættelsen af deres Udvikling ved at stille en Mand for sig, medens Sømanden skal ubetinget vente til det 31te Aar, inden han kan erholde Styrmandspatent; dette synes mig at være haardere, end hvad der rammer f. Ex. den Student, som nu skal udskrives. I sidste Krig var Indskrænkningen for Styrmandsaspiranter heller ikke saa streng, som den

nu skal være; thi da kunde Admiralitetet give speciel Bevilling til at faae Patentet, og saaledes kunde tilbørligt Hensyn til Omstændighederne tages; men nu skulle alle Aspiranter paa eengang miste alt Haab om at naae det Gode, de have arbejdet for. Jeg skal igrigt tillade mig at rette det Spørgsmaal til den ærede Ordfører, hvorledes Slutningen af § 1 skal forstaaes; der hedder det nemlig: „Derimod bemyndiges Sesssionerne til, saalænge nærværende midlertidige Bestemmelse er i Kraft, at meddele de Søfærende, der endnu have opnaaet den nævnte Alder og efter de nu gjældende Regler ere kvalificerede til at erholde Styrmandspatent, naar de derom under Sesssionens Afholdelse fremsætte Begjering, Tilladelse til at fare som Styrmand.“ Efter Forordningen af 8de Januar 1802 er det tilstaaet dem, der have faaet anden Charakter ved Styrmandsexamen, og som altsaa ikke ere kvalificerede til at erholde Styrmandspatent, Tilladelse til at fare som Styrmand; men efter Udkastet skal denne Tilladelse kunne meddeles dem, som have faaet første Charakter, og derefter ere blevene meddeelte Styrmandspatent, saa at de altsaa komme i samme Stilling som de, der kun have faaet anden Charakter og intet Patent. Derfor vil jeg tillade mig at spørge, hvad Tilfældet skal blive med disse Sidste, om disse, skulle sættes aldeles lige med de Andre eller om de skulle miste Tilladelsen til at fare som Styrmand. Denne hele Sag er af Bigtighed, fordi det gjælder om mange Sømands Bee og Bel, og fordi det herved afgjøres, under hvilke Betingelser de komme ind i Søetaten. Der er en stor Forskiel paa, om Manden gaaer ind i sin Tjeneste med Fornøielse, eller om han med Tvang skal underkaste sig den; men mon han kan føle sig rigtig tilfreds med sin Stilling, naar han skulde staae under enhver Baadsmænd og Underofficerer, som maafee ellers er hans Ligemand eller og Underordnede?

Ordføreren: Paa det Spørgsmaal, som den sidste Taler rettede til mig, skal jeg svare, at det er ganske rigtigt, at efter Slutningen af § 1 blive ogsaa de, som have faaet Styrmandsexamen med bedste Charakter, satte i Klasse med dem, der have faaet 2den Charakter, forsaavidt som de, der have faaet 1ste Charakter, efter Udkastet ikke kunne, forinden de ere 31 Aar, saalænge Krigen varer, faae andet Styrmandspatent eller anden Legitimation til at fare som Styrmand end en simpel Bevilling, hvilket er det Samme som det, der efter Anordningen tilstaaes dem, der have 2den Charakter; men disse kunne ogsaa nu, idetmindste efter Udkastet, antages at have Adgang hertil, thi denne er uafhængig af Examenscharakteren. Jeg skal forøvrigt, siden Discussionen er kommen ind paa Examenscharakteren, tillade mig at gjøre den Bemærkning, at ved en Placat af 1837 blev der indført 2 forskjellige Examina, Brede- og Længdeexamen, hvilken sidste udfordrer større Kundskaber og mere videnskabelig Dannelse end den almindelige Styrmandsexamen. Men denne Længdeexamen har, efter Placaten af 1837, aldeles ingen Virkning paa Bedkommendes Stilling; den sætter ikke den, der har underkastet sig denne Examen, i en Stilling, der i nogen Henseende er bedre end den Stilling, hvori den, der blot har taget den almindelige Styrmandsexamen, befinder sig; den er kun indført, for at de Individuer, som underkaste sig den, derved kunne have et offentligt Vidnesbyrd om, at de ere i Besiddelse af Sømandsdygtighed i en særdeles Grad; men det er udtrykkelig fremhævet i Placatens Præmisseser, at den Omstændighed, at Bedkommende har underkastet sig denne Længdeexamen, ikke skal i nogen Henseende give ham Fortrin, saaledes at der ikke er nogen Grund til efter denne Placat at gjøre nogen Forskiel med Hensyn til de forskjellige Examina, som Bedkommende have underkastet sig. Forøvrigt maa jeg bemærke, at jeg troer, at den Opposition, som har reist sig mod den her omhandlede Placat, hidrører meest fra den Maade, hvorpaa Placaten er freven, navnlig dens § 1, idet den gaaer udtrykkelig ud paa at nægte Meddelelse af Styrmandspatent. Men man har ikke Diet tilstrækkelig aabent for, at den aabner et Expedient ved Siden deraf, hvorved Bedkommende kommer i samme Stilling som den, der har faaet Styrmandspatent, men kun med den Undtagelse, at dette Patent ikke skal sikkre dem for Udskrivning som heelbesarne Matroser; og naar man har indvendt, at det synes ubilligt, at det maa drages ud til det 31te Aar, inden Bedkommende kan faae Borgerkab som Skipper og komme i selvstændig Stil-

ling, saa har man neppe ved Siden heraf havt Opmærksomheden nok henvendt paa, at det kun er Tilfældet, saalænge Krigen varer, at Vedkommende er hindret i at faae Styrmandspatent; thi det indeholdes jo i Udkastet og er ogsaa udtalt her, at saasnart Krigsforholdene ophøre, ophører ogsaa denne extraordinaire Bestemmelse, der i Virkeligheden dog ikke er en større Indskrænkning i Vedkommendes Rettigheder end den, der factist finder Sted med Hensyn til de Landværnepligtige. Enhver af disse, der har gjort Garnisonstjeneste for en 2 à 3 Aar siden, er ikke bedre faren end den Søfarende nu; han er bleven reven ud af sin borgerlige Stilling, han er ligesaa vel hindret i at tage Borgerstab som den Søfarende, og saaledes ingenlunde bedre faren, idet ogsaa hans hele Virksomhed maa hvile, saalænge Krigen varer, og det er egentlig ikke Andet, som i det her omhandlede Tilfælde fordres. Jeg troer ikke, at Bestemmelsen vilde have vakt en saadan Opposition som den, den har mødt her, naar man havde redigeret samme saaledes, at man istedetfor § 1 blot havde sagt: „At de Søfarende, som fra Dato af erholde Styrmandspatent, ville desuagtet vedblive at være pligtige til at lide Udskrivning som Matroser“; da havde Placaten ikke vakt den Opposition, og saaledes er dog egentlig Placatens Indhold, saavidt jeg opfatter den. Hvad det angaar, som den førte ærede Taler bemærkede, at man kunde frygte for, at Placaten kunde jage Vedkommende fra Landet, saa troer jeg ikke, at denne Frygt er begrundet; og at tilsiige dem en ubetinget Ret til blot at blive udstrevne som Underofficerer, er, synes mig, navnlig efter hvad den ærede Minister har yttret, noget Betænkeligt; thi de paagjældende Personer, ligesaa vel som Marinen, vilde ofte være meget slet tjente med at benytte denne Ret. Noget Andet er det derimod, at Forholdene i Marinen stille sig saaledes, at der er Udset til, at naar de Paagjældende ere duelige til denne Tjeneste, saa vilde de blive ansatte som Underofficerer.

Jacobæus: Vi maae vistnok ved denne som ved flere tidligere Leiligheder meget beklage, at der ikke i Forsamlingen findes Mænd, som repræsenterer vor Handelsmarine; thi kun ved dem kunne vi faae saadanne detaillerede Oplysninger, som ere nødvendige for tilstrækkeligt at kunne bedømme dens indre Forhold, for at kunne bedømme, hvor lidet eller hvor meget den Lov, som her foreligger os, vil virke forstyrrende ind i Handelsmarinens Virksomhed. Saa meget troer jeg, er klart, at man bør, forsaavidt Fædrelandets Forsvar kan tillade det, formilde det Haarde og Trykkende, som unægtelig ligger i denne Lov. Jeg skal derfor tillade mig for det Første at foreslaae, at alle vore Søfolk, som ere i fremmed Tjeneste, snarest muligt hjemkaldes. Dette er en Forholdsregel, der ved tidligere Krige altid er bleven tagen, men som, idetmindste saavidt mig bekjendt, ikke ved denne Leilighed er gjort gjældende. Jeg mener, at der er Grund til at antage, at hvis en saadan Forholdsregel var tagen, og tagen itide, denne Lov da slet ikke vilde have været nødvendig.

Den Lettelse, der er bleven omtalt af foregaaende Talere, og som ogsaa af den høitærede Marineminister er bleven bifaldet, og som skulde gaae ud paa, at Styrmandene, saavidt muligt, skulde anvendes til at besætte de lavere commanderende Poster i Marinen, var vistnok høist ønskelig, og det skulde være mig kjær, om dette kunde blive gennemført. Det vil unægtelig være haardt for Mænd, der i en Række af Aar have været i en commanderende Stilling, og hvoraf idetmindste mange i Henseende til Kundskaber og Dannelselse staae vore Søofficerer temmelig nær, nu skulde indtage en aldeles underordnet Stilling og lade sig commandere af dem, som de tidligere maaskee selv havde havt Commando over, og dette kan let blive Tilfældet, da den faste Stof bliver benyttet til Besættelsen af Underofficerer- og andre lignende Poster. Saa fremt en saadan Foranstaltning kunde gennemføres med Conseqvents, vilde ogsaa det Mislige hæves, som ligger deri, at en Mængde Styrmand nu kun vilde erholde en Gage af 8 Rbd. om Maaned, istedetfor at de ellers erholde 20 Rbd. om Maaned, hvilket er det, der, saavidt jeg veed, i Almindelighed gives til Søffardis. Den høitærede Marineminister har tidligere yttret, at det var ham magtpaaliggende, saalidet som muligt at gribe forstyrrende ind i vor Handelsmarines Virksomhed. Saa vel med Hensyn hertil, som med Hensyn til den Indskyldelse, jeg maa tillægge den nærværende Lov,

skal jeg tillade mig at foreslaae et simpelt Middel, hvorved der kunde spares ikke saa Føll. Som bekjendt, er en mekanisk Kraft langt billigere end baade Hestekraft og Menneskekraft. Mit Forslag gaaer derfor ud paa at bespare endeel af den Menneskekraft, som anvendes ved Rosflotillen. Til en Kanonbaads fulde Besætning behøves der, saavidt jeg veed, 60 Mand; af disse anvendes omtrent Halvdelen til Roening. Tænker man sig nu, at Baadene blive forsynede med det Apparat, som nu almindelig anvendes, hvor man vil forbinde Seil- og Dampkraften, nemlig de Griffonke Struepropeller, vilde man herved faae en Kraft, der er særdeles hensigtsmæssig, idet Maskineriet kun indtager saare liden Plads i Fartøjet. Naar man indrette 10 saadanne Baade, vilde derved idetmindste det Antal af Mandskab, som ved den foreliggende Lov ønskes tilveiebragt, nemlig 300 Mand, blive besparet. En saadan Anvendelse af Dampkraft vilde heller ikke være synderlig bekostelig. En Dampbaad, der blev forsynet med et Maskineri af 10 Hestes Kraft, vilde, berunder indbefattet baade Anskaffelsen og Anbringelsen af Apparatet, koste i det Høieste 5000 Rbd., saa at 10 Baade vilde komme til at koste 50000 Rbd., og denne Capital vilde temmelig hurtigt blive indvunden ved Besparelsen af det store Antal Føll. Det synes ogsaa meget hensigtsmæssigt at anskaffe saadanne Baade, navnlig for derved at lette Communicationen imellem Verne, og hvis Kraften forøgedes noget, vilde de ogsaa være særdeles tjenlige til Tropstransportering og Bugsering og til at understøtte Armeens Operationer. Det Punkt, som jeg saaledes har tilladt mig at berøre, forekommer mig at ville virke baade formildende med Hensyn til den foreliggende Lov og besparende paa Mandskab, ligesom Søffardifarten derved vilde berøves et mindre Antal af det Mandskab, der maaskee turde ansees nødvendigt for den.

S. P. Hansen: Det er ved flere Leiligheder bleven bemærket af den høitagtede Marineminister, — det turde ogsaa være almindelig bekjendt — at der under de nærværende Forhold er et dobbelt Hensyn at tage, idet man paa den ene Side maa iagttage, hvad der er fornødent til Statens Tarv, og paa den anden Side hvad der er fornødent for at holde Handel og Skibsfart i Gang, og jeg tør siige, at det ikke alene er de Handlende og Søfarende, som vilde vide ham Tak for, at han, saavidt Forholdene tillade det, har villet bidrage til, at disse for Staten vigtige Næringskilder ikke lide mere end høist nødvendigt. I fuldeste Overbeviisning om, at den samme Erkjendelse vil lede den høitagtede Marineminister ved de Foranstaltninger, som fremtidig maatte ansees fornødne, skal jeg tillade mig at fremsætte et Par Bemærkninger. Det er ingenlunde, fordi jeg agter, som det her er bleven foreslaaet, at fraraade det foreliggende Udkast, at jeg her har taget Ordet; tværtimod erkjender jeg dets fulde Gyldighed under de nærværende Tidsforhold, og jeg mener, at det er vel betænkt, at der søges for, at Søværnet erholder alt det Mandskab, som behøves for at skaffe Staten ogsaa fra denne Side et stærkt og kraftigt Forsvar; men det er for at understøtte et Par Bemærkninger, der her ere fremskomne, at jeg har reist mig, og navnlig fordi jeg troer, at den Foranstaltning, som er fornøden for Udskrivningens Skyld, ikke behøver at gives en saadan Udstrækning, at der skulde tages Bestemmelser om, at der for Fremtiden ikke maatte meddeles det unge søfarende Mandskab Styrmandspatent. I saa Henseende kan jeg nærmest henholde mig til, hvad der alt er bleven bemærket. Det er erkjendt, saavel fra den høitærede Marineministers, som fra Ordforerens Side, at denne Bestemmelse er at forståe saaledes, at Tilladelse efter § 1 skal træde istedetfor Patent; men jeg troer, at det efter den almindelige Mening maa antages ønskeligt, at Bestemmelsen kom til at lyde saaledes, som den ærede Ordfører har sagt, at Patent vel kunde meddeles, men at det ikke skulde give den hibill gjældende fritagelse for Udskrivning, saa at de Paagjældende desuagtet vilde blive underkastede Udskrivning som heibefarne Matroser indtil en Røgdsrullealder af 31 Aar. Jeg troer, at den Frygt, som er opstaaet, derved ganske vil fjernes, og jeg troer, at uagtet Krigsforholdene gjøre det nødvendigt at kalde de Søfarende til Tjeneste indtil det 31te Aar, bør man ikke gjøre det aldeles umuligt for dem, naar Leilighed dertil gives, at tage Borgerstab som Skippere.

(Fortælling.)

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Xi og tredivte Møde.

(Fortfat.)

Jeg troer, at der er Anledning til en saadan Forandring i Paragraphen, og skal henstille til den ærede Ordfører, om Udvalget ikke maatte finde sig foranlediget dertil, og i modsat Fald forbeholder jeg mig et Amendement desangaaende. Den anden Bemærkning, som jeg skal tillade mig at gøre er, hvis jeg ikke feiler, ogsaa allerede fremsat under den nærværende Forhandling. I Slutningen af § 1 foreskrives det, at de Søfarende, der endnu ikke have opnaaet den nævnte Alder og efter de nugældende Regler ikke ere kvalificerede til at erholde Styrmandspatent, kunne, naar de derom under Sessionens Afholdelse begjære det, erholde Tilladelse til at fare som Styrmand. Jeg skal herved tillade mig at henlede Opmærksomheden paa det Særegne med Hensyn til den søfarende Stand, at den saagodtsom til ingen Tid er hjemme, og at det saaledes vil være en streng Bestemmelse, at de Paagjældende for at erhverve den omspurgte Tilladelse netop skulle være hjemme, naar Sessionen holdes. Bestemmelsen er fra Forordningen af 8de Januar 1802 og fra senere Anordninger gaaet over i Udkastet; derfor er den bleven optaget deri, og der kunde derfor vel endog under nærværende Forhold være Anledning til at indskærpe den. Men ligesom Praxis allerede har vist, at man ikke bør fordre mere af den søfarende Stand, end den er istand til at opfylde, naar man ikke reent vil forstyrre dens Levevei, saaledes forekommer det mig, at den Praxis, som Nødvendigheden har foreskrevet, har en heel Deel for sig. Derimod er det fuldkommen rigtigt, som den høitagtede Marineminister bemærkede forleden Dag, at man nu, da Sessionerne forestaae, bør nægte de Søfarende, som nu ere hjemme og som ville søge den omtalte Tilladelse, at erholde en saadan, fordi den ikke bør gives, naar Staten har Brug for deres Tjeneste; men at dette ogsaa skal gjælde for dem, som efter Sessionen komme hjem, efter at Forsvarsvæsenet er bleven forsynet med det Mandskab, som det behøver, saa at Marineministeriet skulde være i den Nødvendighed at nægte de unge Mennesker, som vare hjemme 1 Maaned eller 2, en saadan Tilladelse, forekommer mig strengere end onfseligt. Jeg skulde derfor ansee det hensigtsmæssigt, at der optoges en Bestemmelse i Placaten, som gjorde det muligt for Marineministeriet at give en saadan Tilladelse, eller hvis der kunde gives de Vedkommende Styrmandspatent med Forpligtelse til Udskrivning, da dette saameget hellere. Jeg maa især rigt understøtte den Indstilling, der er steet fra Udvalgets Side, at Udkastets Bestemmelser kun skulle gjælde saalange Krigsforholdene vedvare, og det saameget mere, som jeg troer, at disse Bestemmelser ortjene ved en anden Leilighed at tages under nærmere Overveielse.

Marineministeren: I Anledning af de Bemærkninger, som ere gjorte af den sidste ærede Taler, finder jeg mig foranlediget til at gøre opmærksom paa, at Redaktionen i to Paragrapher kun har sin Grund deri, at de, som have faaet Styrmandspatent, og som maaskee alt have havt det i mange Aar, besidde en Ret, som først maa søges af de Andre, og som først kan indrømmes disse ved næste Session; det er ganske aabenbart, at her er Tale om een Klasse, som har denne Ret, og om en anden Klasse, som aspirerer til denne. Det er altsaa nødvendigt, at der gjøres Forskiel i deres Raar, og det har man gjort i de to Paragrapher saaledes, at man med Hensyn til dem, der først aspirere til den omtalte Ret, har udsat at give dem Styrmandspatent og bestemt, at de kun erholde Høje som helesbefarne Matroser, eller som Underofficerer, hvis de blive Underofficerer;

hvorimod det med Hensyn til de Andre, som havde Ret til kun at gjøre Styrmandstjeneste og erholde den herfor reglementerede, høiere Gage, fandtes ubilligt, at de skulde baade gjøre en anden Tjeneste og miste den høiere Gage, og man har derfor reserveret dem en pecuniær Fordeel, som ikke er indrømmet den anden Klasse. Jeg indrømmer gjerne den ærede Ordfører, at Bestemmelserne lode sig sammendræge i een Paragraph, idet man ved den af ham nævnte Redaktionsforandring kunde stille det saaledes, at ogsaa den forskjellige Betaling kunde berøres i den første Paragraph. Dette er Anledningen til den nærværende Redaction i to Paragrapher.

Hvad angaaer det, den ærede Taler har anført om den Frihed, der skulde indrømmes Ministeriet til at meddele den omspurgte Tilladelse til at fare, saa er det naturligtvis Noget, jeg ikke vil forlange i dette Dieblif, da man vil gjøre det vanskeliggere at komme til at fare som Styrmand, og jeg skal saaledes ikke foreslaae nogen saadan Forandring i den nærværende Lovgivning. Denne Lovgivning siger, at de Paagjældende skulle have Styrmandspatent ved Sessionen; men Praxis har, som jeg alt tidligere har forklaret for den ærede Forsamling, hidtil været, at der i Fredstid — af de mange Grunde, der af den sidste ærede Taler ere blevne anførte for, at man saa meget som muligt bør lette det for de Paagjældende at komme ud som Styrmand, naar Leilighed dertil tilbyder sig — er bleven meddeelt Tilladelse dertil af Admiralitetet. Vil den ærede Forsamling indrømme Ministeriet Tilladelse til i saa Henseende at handle efter Discretion, saa maa det vistnok paasjønnes, at en saadan Tillid vises, men jeg skal tillade mig at gøre den ærede Forsamling opmærksom paa, at det er en farlig og en slet Tillid, der vises, ved at give Ret til at indrømme en Enkelt Frihed i en Epoke, da der bør holdes igjen. Jeg ønsker ikke denne Frihed; jeg ønsker, at Myndigheden maa blive ved Sessionerne, thi skjøndt jeg har Villien til at handle upartisk, til at handle paa en fuldkommen streng retsfærdig Maade, saa kan det dog ikke undgaaes, at min Handelsmaade oftere vilde blive underkastet skjæve Domme, og at det vilde troes, at jeg paa Grund af een eller anden Indflydelse indrømmede Tilladelsen eller paa Grund af een eller anden overdreven Strengthed afflog den, saa at jeg ingenlunde skal andrage paa, at man skal nedlægge en større Magt hos mig, ifølge min Embedsstilling, end den, som Loven har lagt i den. Jeg har kun benyttet den ved den hidtilværende Praxis hjemlede Myndighed i de første Dage, efter at jeg havde overtaget Marineministeriet og Ansvarer derfor, fordi det var en gammel Praxis; men da jeg saa, at Ansøgningerne bleve talrige, (endskjøndt, som jeg tidligere har bemærket, ikke meget talrigere end i det foregaaende Aar), saa holdt jeg igjen, og det var da ogsaa ganske naturligt, at jeg, for at holde paa den Styrke, som man dengang havde eller kunde indkalde, sagde, at man skulde gaae ad den lovlige Vej, til Sessionen. Dersom man imidlertid antager, at der for det almindelige Bedstes Skyld bør indrømmes Marineministeren den omtalte Ret, saa kan jeg naturligtvis Intet derimod indvende, og jeg anerkjender med den sidste ærede Taler, at de Forhold kunne indtræde, som netop indtraadte i Sommer, navnlig i Juli Maaned, at efterat Flaaden var forsynet med Mandskab, var der endnu en deel Mandskab tilbage til Coffardiffibene, og at det under saadanne Omstændigheder vilde være gavnligt og, naar Krigen drages i Langdrag, maaskee nødvendigt for Coffardiffibene, at den omspurgte Frihed kan gives. Men Sigt kan kun gjælde for en kort Periode, og det er ikke muligt at udvide Friheden i een Retning, medens man indskrænker den i en anden.

Orsted: Jeg har ogsaa fundet, at denne Placat indholder i sig temmelig betydelige og frænkende Indskrænkninger i de Rettigheder, som hidtil have tilkommet deels Styrmandene og deels dem, der have erhvervet den fornødne Qualification til at blive Styrmand. Den ærede Ordfører har sagt, at de i Krigstid ikke kunne beholde denne Begunstigelse; men jeg anseer det ikke blot for at være en Begunstigelse, men det er en Ret, som er hjemlet dem gjentagne Gange i Forordn. af 8de Januar 1802, at de, der ere Styrmand, ikke skulle kunne udskrives i anden Tjeneste end som Styrmand, undtagen forsaavidt de selv lade sig hyre som Matroser, og dette maa gjælde saavel i Krig som i Fred. Det er ligeledes en lovbestemt Rettighed for dem, der have den fornødne Alder og den fornødne Modenhed, og som have taget Examen, og denne Rettighed, som hidtil gjaldt, vilde nu blive dem betagen; dette er ogsaa Noget, som vil sætte de Bedkommende, navnlig de Dygtigere og mere Dannede, i en høist ubehagelig Stilling. Det kan endog træffe sig, at de, der have fungeret som Skippere, uden at de have taget Borgerskab, kunne blive udstrevede som Matroser, og saaledes idetmindste fra den retlige Side kunne komme i alle de samme Forhold som Matroser. Jeg maa dog imidlertid tilstaae, at naar saadanne Forhold ere tilstede, at Statens Tjeneste nødvendigt kræver en Indskrænkning i Rettighederne, saa maae de Bedkommende finde sig deri, men det var da det ønskeligste, at det skete paa den taaleligste og mindst ydmygende Maade. Naar man har paaberaabt sig, hvad der skeer ved Indførelsen af almindelig Værnepligt, saa maa jeg bemærke, at der ikke er nogen Analogi tilstede, thi Ingen, som har opnaaet 22 Aar (naar jeg undtager de særegne Bestemmelser i § 5 om visse Individier), kan blive underkastet Værnepligten, naar han ikke forhen har været underkastet den. Her have vi derimod Individier, som forhen have været underkastede Værnepligten, men som kun vare pligtige til at lade sig udskrive til Tjeneste af et vist Slags, og som nu skulle bruges til anden Tjeneste, som vistnok maa medføre nogen Krænkelse for dem. Dersom Landets Forsvar kræver, at der gøres nogen Fordring til de her omhandlede Personer, saa tør jeg ikke erklære mig derimod, og jeg skal derfor heller ikke stille noget Amendement, idetmindste ikke for Dieblirket; men dersom der bliver Spørgsmaal om, at Diebrevet kunde opnaaes paa en lempeligere og mindre frænkende Maade, saa erklærer jeg mig enig i de Amendments, som i saa Tilfælde maatte blive stillede.

Der er imidlertid en anden Klasse af Styrmand, for hvis lempeligere Behandling det forekommer mig, at mange Grunde tale, og jeg skal tillade mig at henstille til Forsamlingen, om de ikke kunne blive staaende for den almindelige Behandling. Det er nemlig for det Første dem, som efter Forordningen af 8de Januar 1802. § 13 i nogen Tid tage Tjeneste som Frivillige, og som derefter, efter at have taget Styrmandsexamen, blive Styrmand; disse kunne efter Loven ikke udskrives uden som Styrmand. Ved Placaten af 21de Septbr. 1804 er det udtrykkelig sagt, at Kongen, for at opmuntre mere dannede Folk til at sende deres Sønner tilsees, uagtet de ikke hørte til Sorullen efter Fødselen, og for saaledes at skaffe videnskabelige Sømand, vilde give dem Udgang til at fare paa en saadan Maade, at de, naar de havde erhvervet sig den fornødne Dannelse, skulde være firkrede for at udskrives paa anden Maade end som Styrmand. Det synes mig saaledes, at disse Individier, som i Tilfælde til dette Tilfagn ere bragte til at gaae ind paa den Bane, som man ønskede, de skulde gaae ind paa, om muligt burde forfaaens. Jeg vil ikke paastaae, at deres retlige Stilling er anderledes end de Andre, thi de Andre have ogsaa en personlig Ret til at udskrives som Styrmand, men disse ere bragte ind paa denne Bane paa Grund af en særdeles Opmuntring dertil, og de have ikke kunnet erhverve Ret til at fare som Volontairer, hvilket tilveiebringer en Ret til senere at fare som Styrmand, uden at de først have præsteret Beviser for en vis særegen Dannelsesgrad, alt efter Bestemmelserne i Placaten af 21de Septbr. 1804. En anden Klasse ere de, som have taget Længde-Examen efter Placaten af 1837, og som altsaa ogsaa have aflagt Beviis paa deres større Dygtighed og Videnskabelighed. Det var dengang Regjeringen om at gøre, at — hvis man kan bruge det Udtryk — forædle Styrmandsklassen, ved at

støtte den flere Sandstaber, og derfor indførtes Længde-Examen. Det var dengang under Ventilation, om ikke ogsaa Længde-Examen skulde være nødvendig for dem, der gjorde visse længere Rejser; men man kom til det Resultat, at dette ikke var fornødent, og denne Examen blev saaledes kun indført, for at skaffe de Paagjældende større Respektabilitet fremfor andre Styrmand. Disse Personer, der have bevist en større Grad af Dygtighed og videnskabelig Dannelse, synes at burde have særdeles Udgang til at forfaaens for at udskrives til Matroser. Jeg skal tillade mig at henstille dette til nærmere Overveielse, navnlig af den høitærede Marineminister.

For jeg slutter, skal jeg tillade mig at gøre en Bemærkning, som især ligger mig paa Hjerte. Jeg maa nemlig her gjentage, hvad jeg har sagt ved andre Leiligheder, at den nærværende Forsamling ikke med Hensyn til dette Lovudkast kan tillægge sig nogen Andeel i den lovgivende Magt eller ansee sig, som om den var en Rigsdag, der var indkaldt efter den forelagte, men endnu ikke antagne Grundlov, da denne Forsamling alene er kaldet og valgt til at overveie Grundloven. Altsaa antager jeg, at den Virksomhed, som Forsamlingen udøver med Hensyn til nærværende Anordning, ei kan være nogen egentlig lovgivende Virksomhed, og dersom der skulde blive Tale om, at Forsamlingen vilde give sin endelige Bestemmelse i denne Sag under en saadan Form, at den skulde være en Lov, saa forbeholder jeg mig i denne Henseende at stille et Amendement.

Medlem: Vi kjende Alle vore brave Sømands Patriotisme og ægte danske Sindelag, og jeg tvivler ikke om, at enhver Sømand vil møde, naar Fædrelandets Fare fordrer det; men vi kjende ogsaa Alle den Vredfølelse, som rører sig i denne Stand, og denne Vredfølelse bør man søge at opretholde. Det forekommer mig imidlertid dog, at det maa være temmelig frænkende, naar en Styrmand, som allerede paa en vis Maade har en Officerpost, skal stilles i Række med en Matros, som maaske har tjent under ham. Jeg vil derfor tillade mig at henstille til den høitærede Marineminister, om der ikke muligen kunde gives Styrmandene Tilfagn om, at de kun skulde anvendes samlede paa eet og samme Sted, eller ialtfald ikke komme under Commando af andre Underofficerer end deres egne Colleger. Jeg skal tillade mig at gøre opmærksom paa, at der, saavidt jeg veed, i 1801 var et Skib, besat af Skippere, formodentlig Sætteskipperer, og netop i dette Tilfælde, hvor de Alle vare lige, kæmpede de med Tapperhed, idet deres Vredfølelse ikke i mindste Maade led noget ved den Tjeneste, de gjorde.

Marineministeren: I Anledning af de flere Bemærkninger, som ere blevne gjorte, skal jeg tillade mig at gøre Forsamlingen noget bekendt med, hvor stort Vard der kan lægges paa de forskjellige Examina, og dette gjør jeg isærdeleshed, fordi her det Hele dreier sig om, hvorvidt de Individier, der have faaet Characteren „beqvem“ ved Brede-Examen, for Fremtiden skulde være underkastede det Samme, som alle de Styrmand, der have faaet Characteren „ei ubeqvem“, ere og forlængst have været underkastede. Det dreier sig altsaa om, hvor stor en Forskjel der er imellem første og anden Character til Styrmands-Examen. Denne Examen, derunder indbefattet Længde-Examen, udgjør det Samme, som man paa Søcadetacademiet kalder første Examen, fordi det er den første Examen, Cadetterne komme til at bestaae. Brede-Examen er altsaa en Deel af den første Examen paa Søcadetacademiet, og Charactererne ved den ere „beqvem“ og „ei ubeqvem“. Det synes nu ikke, at en Examen, som ikke gaaer videre, skulde kunne fremkalde, at den, som har erholdt Characteren „ei ubeqvem“, skulde have mindre Vredfølelse og kjendelig være underordnet den, som har erholdt Characteren „beqvem“. Jeg maa tilstaae Forsamlingen, at det aldrig er faldet mig ind at spørge Noget, der har meldt sig hos mig for at blive Maanedslieutenant, om han havde Characteren „beqvem“ eller „ei ubeqvem“, thi jeg troer, at han vilde have seet høist forundret paa mig, hvis jeg havde yttret mig, som om det var den Maalestof, hvorefter jeg havde dømt. Jeg har derimod forud erhyndiget mig om, hvilket Navn den Bedkommende havde, og om han havde Lov for at være en dygtig Capitain eller Styrmand, og jeg talte da med ham om, hvor han havde faret, i hvilke Stillinger han havde været, og derefter har jeg taget min Beslutning om at antage ham som Maanedslieutenant eller ikke.

Hvad angaaer frivillige Folk, saa skal jeg ikke her træde frem

med nogen Klage imod de Frivillige, men ogsaa jeg har havt Erfaring i saa Henseende, og det, som er bleven omtalt, har jeg ogsaa forsøgt, thi der var to Skibe, som ifjor Sommer vare bemandede med lutter frivillige Folk. Hvad angaaer det Exempel, som af en aaret Taler er hentet fra 1801, saa forholder dette sig ikke saa; men i 1807 laa der en Brig ved Langebro, der blev commanderet af Navigationsdirectøren, og denne var besat med lutter Styrmand, og maaskee er det dette, der har foranlediget den aerede Rigsdagsmand til at yttre, hvad han har sagt.

Med Hensyn til hvad der er talt om at indkalde Søfolkene fra fremmede Lande, skal jeg tillade mig at bemærke, at dette er skeet ifjor af mig, og hvis det bliver fornødent, agter jeg at gjentage det iaar, hvis jeg kan vente noget Resultat deraf; thi Erfaringen fra det forrige Aar har vist, hvor der kan ventes noget Resultat og hvor det ikke kan ventes. Jeg troer saaledes, at der ikke er Noget, der er ladet ude af Agt ved Redactionen af nærværende Lovforslag, ligesom jeg ikke er istand til at indsee, at det, der er fuldkommen reiskærdigt, billigt og lovligt med Hensyn til dem, der have erholdt Characteren „ei ubeqvem“, skulde have saa megen Banfælighed med Hensyn til dem, der have erholdt Characteren „beqvem“.

v. Doctum: Det er bleven sagt, at der i Forsamligen Inngen var tilstede, som kunde repræsentere den danske Handelsmarine. I den Anledning troer jeg at burde gjøre opmærksom paa, at saalænge der er Officerer af Orlogsmarinen tilstede, vil Handelsmarinen aldrig savne Talsmænd eller Repræsentanter. Jeg finder mig foranlediget til at udtale dette netop paa dette Sted, paa Grund af den Overensstemmelse, som det altid er ønskeligt, at der maa være tilstede mellem Marinen og Handelsflaaden. Handelsflaaden er nemlig Marinens Basis, dens Grundvold, og der maa derfor hos Marinen være Hoiagtelse og Hengivenhed for de Folk, der ere ansatte i Handelsflaadens Tjeneste.

Uagtet jeg er gennemtrængt af denne Følelse, har jeg ikke desto mindre med fuldkomment Overlag bifaldet det forelagte Udkast i den Comitee, hvoraf jeg har den Ære at være Medlem. De Grunde, hvorpaa jeg har støttet dette Bifald, skal jeg tillade mig korteligen at fremføre. Min første Grund er Nødvendigheden. Krigen staaer for Døren. Marineministeren har, ved at forelægge Udkastet, udtalt, at der ikke er et tilstrækkeligt Antal Matroser tilstede; men Matroser ere nødvendige til Landets Forsvar, og man maa altsaa tage dem, hvor de findes, hvor de kunne faaes, og man vil sikkert der, hvor man har søgt dem, finde dygtige Matroser, som med Iver ville tjene Landet. I den Maade, hvorpaa Udkastet er formuleret, findes der for de Styrmand, der have Patent, en bestemt Sikkerhed for, at de ikke uden den høieste Nødvendighed ville tages til at tjene ombord i Kongens Skibe, og denne Sikkerhed ligger i den høiere Gage; thi det vil aldrig falde Marinen ind at tage Mænd i Tjeneste, som den skal give 14 Rbdlr. om Maaneden, naar et tilstrækkeligt Antal Matroser er tilstede, som kunne have 8 Rbdlr. maanedlig. Der er een Ting endnu, som jeg har lagt særdeles Vægt paa i Comiteen, og det er, at den Bestemmelse, som her foreligger, tidligere har været sat i Kraft. Det er blevet udtalt af den høitærede Marineminister, at et Skib i Antwerpen havde indtil 50 Styrmand ombord, og det er et Factum, der er hele Marinen bekjendt. Af den høitærede Justitsminister er det i forrige Møde bleven oplyst, at Admiraltets-Collegiet ved Resolution af 5te August 1812 har fastsat: „at der for nærværende Tid udfordres bemeldte Collegii Resolution for Udstedelse af Styrmandspatent til Noget.“ Det er altsaa en Ophævelse af Udgivelse af Styrmandspatenter, der er beregnet paa, at det Antal af Folk, der staaer for Lour til at erhverve Styrmandspatent, ikke skal kunne undrage sig fra Tjeneste i Kongens Skibe. Disse Motiver have væsentligst bragt mig til at stemme for Udkastet. Til samme Tid har jeg imidlertid vistnok tænkt paa de Ulemper, der kunne skyde for de Paagjældende af, at de skulle tjene som Underordnede i Kongens Skibe, men at gjøre det til almindelig Regel, at de skulle tjene som Underofficerer, derimod har Marineministeren udhævet Grunde, der forekomme mig at være af saadan Vægt, at de maae tiltrædes. Iøvrigt anseer jeg ikke Tjenesten som Matros for at være af den Natur, som den aerede Rigsdags-

mand fra Beile har omtalt. Han har talt om Anvendelse af Kat og Lamp i Kongens Skibe paa en Maade, der maatte affrække Enhver fra at tage Tjeneste ombord i dem. Imidlertid kan jeg med fuldkommen Rolighed sige, at de Forestillinger, som den aerede Rigsdagsmand har gjort gjældende, ere i høieste Grad overdrevne, ja, at de endog slet ikke have nogen Grund, idetmindste ikke i de allerførste Tilfælde. Jeg skal i saa Henseende citere Facta, og skjøndt det ikke er godt at citere sig selv, saa skal jeg dog, da man naturligtvis bedst veed, hvad der er foregaaet, hvor man selv har været med, bemærke, at jeg i det sidste Aar har havt den Ære at commandere en Corvet i Krigstid i 6 Maaneder, og i denne Tid er der ombord ikke uddeelt noget Slag Lamp til Noget af Mandskabet. Naar det var et enestaaende Factum, da vilde det vistnok være af liden Betydning, men det har været Tilfældet i den største Deel af de Skibe, der have været udcommanderede ifjor, og naar der har været en Undtagelse herfra, saa har det vistnok været særdeles rigtigt. Hvad angaaer Kat, skal jeg tilføie, at jeg aldrig har seet Kat anvendt i noget Skib, med hvilket jeg har været udcommanderet, og jeg haaber, at jeg vil komme til at ende mine Dage, uden at see denne Straf anvendt.

Paludan-Müller: Jeg skal tillade mig at bemærke, at uagtet Alt, hvad der har været anført derimod, kan jeg dog ikke finde andet end, at hvad enten de Styrmand, der blive udstrevede, kunne vente Kat og Lamp, eller ikke, saa maa det dog være frækende, og det desto mere, jo mere det er en aersjær Mand, at blive udstreven som simpel Matros, og derved komme til at staae under dem, som ganske vist i Danuelse ere deres Undermand, og ikke i deres tidligere Stilling ere betragtede som deres Overmand. Iøvrigt skal jeg med Hensyn til hvad Ordføreren har bemærket, tillade mig at rette et Spørgsmaal til ham i Anledning af Slutningen af § 1. Jeg troer nemlig, at hvis § 1 skal blive staaende, vil en Redaktionsforandring være nødvendig, thi som det staaer i Paragraphen, vil det efter almindelig Sprogbrug forstaaes saaledes, at Sessjonen kan meddele de Søfarende, som ere qualificerede til at erholde Styrmands-Patent, Tilladelse til at fare, og kun dem og ingen andre; men efter Lovgivningen er det anderledes, thi i Forordningen af 8de Jan. 1802 § 68 hedder det, at de, der ifkun have fortjent den anden Character, skulle blive staaende i Hovedrullen og ei fritages for Udskrivning som Matroser til Orlogstjeneste; dog maa det være dem tilladt at fare som Styrmand med Goffardskibe, og saadan Tilladelse meddeles dem af Sessjonen, hvilket da antegnes i Rullen. Dersom nu Redactionen i § 1 bliver uforandret, saa synes det mig, at man kunde troe, at det kun gjælder om dem, der have erholdt Characteren „beqvem“, og derfor kunne faae Styrmandspatent, men ikke om dem, som fer ifølge Loven kunde af Sessjonen meddeles Tilladelse til at fare som Styrmand.

Jeg har endnu en anden Bemærkning at gjøre til den aerede Ordfører. I § 1 er der nemlig citeret en kongelig Resolution af 5te September 1838, men derimod har Justitsministeren i det Foredrag, hvormed han indledede Placaten, citeret en kongelig Resolution af 5te October 1838. Jeg har forgjæves søgt disse Resolutioner i Collegialtidenden, og jeg vil derfor tillade mig at spørge, om det er een og den samme eller forskellige Resolutioner, hvilken Dato der er den rigtige, og hvor man skal søge dem.

Ordføreren: Hvad angaaer det, der er yttret om, at § 1 skulde kræve en Redaktionsforandring, saa kan jeg ikke være enig heri, thi den sidste Deel af § 1 kan fornuftigtvis ikke forstaaes anderledes end som en Modsetning til den første Deel. Den sidste Deel kan ikke forstaaes som en Bestemmelse, der angaaer det hele Omraade af Sessjonens Myndighed til at meddele Tilladelse, og den sidste Deel slutter sig nøiagtig til den første Deel, idet det hedder „derimod bemyndiges Sø-Sessjonerne til, saalænge nærværende midlertidige Bestemmelse er i Kraft, at meddele de Søfarende, der ei endnu have opnaaet den nævnte Alder og efter de nugjældende Regler ere qualificerede til at erholde Styrmandspatent, naar de derom under Sessjonens Afholdelse fremsatte Begjering, Tilladelse til at fare som Styrmand“; det viser Modsetningen. Vil man finde Meningen af den sidste Deel, som maa man see, hvad det er, den første Deel angaaer, og denne angaaer kun de Betingelser, under hvilke man kan

erholde Styrmandspatent. Men de Individier, der have anden Character, ere ikke berettigede til at erholde Styrmandspatent, og dem angaaer § 1 aldeles ikke. Den første Deel af Paragraphen har kun Hensyn til dem, der efter § 68 i Anordningen af 1802 have taget Examen med første Character og iøvrigt have præsteret, hvad som fordres med Hensyn til den practiske Dygtighed, og som nu kun kunne erholde Styrmandspatent, naar de have opnaaet en Lægsdrulle-Alder af 31 Aar — og nu siger den anden Deel: „derimod bemyndiges Sessionen til at meddele Tilladelse til at fare som Styrmand“. Der er altsaa ingen Nødvendighed til at omredigere Paragraphen. Hvad iøvrigt det Spørgsmaal angaaer, om den citerede Resolution enten er af 5te September eller 5te October, saa skal jeg kun bemærke, at der, saavidt mig bekjendt, kun er een Resolution, men jeg maa forøvrigt overlade det til den høitærede Justitsminister nærmere at yttre sig derover.

Justitsministeren: Jeg skal tillade mig at besvare det derhen, at det er skeet ved en Feiltagelse, naar jeg i mit sidste Foredrag har omtalt en Resolution af 5te October istedetfor af 5te September. Det beroede derpaa, at jeg var i Besiddelse af en Gjenpart af bemeldte Resolution, som indeholdtes i en Skrivelse fra Admiralitets-Collegiet af 23de October, og jeg kom derved til at troe, at det var i samme Maaned, at Resolutionen var givet, og jeg har først senere bemærket, at det var i den foregaaende Maaned, at Resolutionen var falden.

Ne: Jeg finder, at den høitagede Marineminister har fuldkommen Ret i, at man ikke til Underofficerer bør udnævne Mænd, om hvem man ikke er forvisset, at de have den fornødne militaire Marinedygtighed, og denne giver naturligvis Navigationsexamen ingen Afgang til, altsaa heller ingen Betyggelse for. Men paa den anden Side maa det erkjendes at være nedtrykkende og ydmygende, at Styrmand skulle nedsettes i den ringere Matrosclasse og underkastes den større, strengere og vilkaarligere Disciplin, som de ofte paa Krigsskibene vilde være udsatte for. Selv om Lampen nuomstunder ikke dandser meer end 6 smaa Slag i Louren, saa bliver den dog altid mere anvendt paa Matrosen end paa Styrmanden ombord i Krigsskibene. Det er vel sagt, at Kat ikke længer bruges, men der er dog andre brugelige Puffe-Metoder, som maaskee endnu ikke have opnaaet bestemte Straffebestemmelser. Jeg troer, at man bør bøde paa Ulemperne ved Anordningen, og da det nu maaskee ifølge Forholdene dog vil blive nødvendigt, at Udskrivning finder Sted, kunde det skee ved at lade visse Modificationer indtræde, saa at f. Ex. de Dngste udskrives først, eller de, som have en ringere Examenscharacter, de Ugifte eller flere andre saadanne, hvorved der ikke vilde findes saa megen Ubillighed i den Udskrivning, der skal tilveiebringes, som ved den Maade, hvorpaa Loven er affattet. Forøvrigt synes det nødvendigt, at en strengere og omhyggeligere Rappellering af alle de Matroses, som opholde sig i andre Lande, finder Sted, før man strider til Udskrivning af Styrmand, thi de Sidstes Afgang kan gjøre Handelsmarinen mere Afbræk, end om et større Antal Matroses bliver tilbagefaldt. Jeg tvivler ikke paa, at Foranstaltninger i denne Retning ere trufne, og at de i Fremtiden ville blive trufne fra Marineministeriets Side, men det er nødvendigt, naar denne Forholdsregel skal udføres, at man da sørger for, at Consulerne strengt og tilbørligt iagttage deres Pligt i saa Henseende, og der mangler dog ikke Exempler paa, at Consulerne just ikke have ladet det være sig magtpaaliggende at efterkomme samme, ja endog have understøttet Capitainer, der have modsat sig, at deres Mandskab, som ønskede at gaae i dansk Krigstjeneste, kunde blive sat i stand til at rejse hertil.

Uøven: Det er min bestemte Overbeviisning, at hvor stor end Flaadens Trang kan være til at erholde Mandskab, saa bør man dog ikke undlade at tage tilbørligt Hensyn til de nordlige Bilsandes Besælling. Da jeg har den Ære at møde her for Færøerne, troer jeg at burde bemærke, at da Staten i en lang Aarrække har holdt Færøernes Beboere bundne i Monopolets Baand, eller, jeg kan

vel sige, Lænke, saa bør den ogsaa sørge for, at disse Der beselles, da de ikke selv kunne sørge derfor. Jeg troer ved denne Leilighed at burde omtale Grønland, med Hensyn til hvilket det er endnu mere nødvendigt, at det beselles directe herfra, end med Hensyn til Færøerne, og det er netop, hvad Farten til Grønland angaaer, nødvendigt at have Styrmand, som ere vant til denne Fart, som kjende Isen og de Forhold, under hvilke de forskjellige Havne kunne anløbes, og det er vist, at, hvad enten de ere ældre eller yngre, burde de have Dispensation fra Krigstjenesten for at kunne blive i Farten. Det er sikkerligt ikke nødvendigt at stille noget Amendement herom, men jeg har dog ikke villet undlade at sige nogle faa Ord i denne Anledning.

Marineministeren: I Anledning af hvad der nylig er bleven fremhævet, skal jeg gjøre opmærksom paa, at der for Handelen paa Grønland existerer en kongelig Resolution, der reserverer Handelen, at den under alle Forhold skal have de fornødne Folk til sine Skibe. For nogle Maaneder siden har jeg gjort Handelen opmærksom paa, at den burde søge at benytte den Frihed, den har, til at bruge fremmede Søfolk i sine Skibe, til at skaffe sig Folk, og at en saadan Forholdsregel burde træffes itide, for at tage saa faa Folk som muligt fra Marinen. Dette har jeg tænkt, forlængst var udført ifjor, og ikke, at det skulde udsættes i det Fjerne.

Hvad Færøerne angaaer, da maa det være den ærede Taler bekjendt, at jeg personligen har gjort mig Umage for at skaffe Færøernes Beboere Leilighed til at uddanne sig som dygtige Søfolk. Jeg er ikke alene gaaet ind derpaa, men jeg har endog fremkaldt det selv, og det var kommet til det Punkt, at Forsøget skulde skee iaar. Det maa være ham bekjendt, at jeg havde sørget for at skaffe dem herved, faae dem anbragte og forsynede med Skibe, for derved at vænne dem til at gaae med de danske Coffardiskibe. Det er vist nok, at jeg under fredelige Forhold paany vil søge at bidrage hertil, men for nærværende Tid at begynde med Udskrivning, troer jeg ikke vilde være den rette Maade til at give dem Interesse og Lyst til at være ved Flaaden, og jeg troer derfor, at det bør gaae sin Gang, endstjøndt alle de Beretninger, jeg har modtaget, gaae ud paa, at Færøingerne ere dygtige Sømand og ville blive meget brugbare Folk.

Uøven: Den høitærede Marineminister har sagt, at det maatte være mig bekjendt, at han har virket for Færøerne. Jeg skal i saa Henseende bemærke, at jeg selv har havt den Ære at virke for at opnaae det af ham tilsigtede Diemed under Slutningen af mit Ophold paa Verne for 1½ Aar siden, og jeg havde da med stor Lethed kunnet skaffe det fornødne Antal Folk af dem, der meldte sig frivilligen. Det var forøvrigt ikke med Hensyn til Færøingernes Faren eller Ikkefaren med Marinens Skibe, at jeg sagde det Par Ord, jeg tillod mig at fremsøre, men derimod med Hensyn til Landets Besælling, og det kan derfor ikke andet end glæde mig, at der er truffet de nødvendige Foranstaltninger til Færøernes og Grønlands Besælling.

Orsted: Jeg skal ikke indlade mig paa Betydningen af den forskjellige Character, der erholdes ved Navigationsexamen, og heller ikke paa Værdien af den i Aaret 1837 indførte Lægsdrulleramen, eller af det Beviis for videnskabelig Dannelse, som Placaten af 21 Septbr. 1804 krævede. Jeg har alene holdt mig til den Vægt, som Anordningen lægger paa de forskjellige Duellighedsprøver, og den Retsforskiel, der for en stor Deel er knyttet dertil, f. Ex. at de, der have erholdt første Character til Styrmandsexamen, komme i en fast Stilling, der sikrer dem imod at udskrives i anden Egenstab end som Styrmand, hvorimod de, der have anden Character, vel have Lov til at fare som Styrmand, men ikke erhverve nogen fast Stilling, som befrier dem fra at kunne udskrives som Matroses. Fra den rettlige Side have disse Characterer altsaa en meget forskjellig Betydning, og der maa ogsaa være nogen Formodning for, at de have nogen virkelig Betydning med Hensyn til Dygtigheden.

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ti og tredivte Møde.

(Fortfat.)

M. P. Bruun: Forsaavidt jeg har opfattet Udkastet og Discussionen rigtigt, maa jeg antage, at det Spørgsmaal, der opstaaer ved at sammenholde § 1 med § 2, er at betragte som en finantfiel Foranstaltning. Det forekommer mig at være noget ubilligt, at de Somænd, som under almindelige Forhold, hvis Krigen ikke udbrod, vilde have Afgang til at erholde Styrmandspatent, ved Placaten udelukkes fra de Fordele og Begunstigelser, som de ville faae efter § 2, som have Styrmandspatent. Jeg skal derfor tillade mig at spørge den høitagtede Marineminister, om han tilnærmedesviis kan opgive, hvor stor Udgift det vilde være for Finantserne, hvis disse Mænd kom til at nyde Godt af de Begunstigelser, som efter § 2 tilkomme dem, der have Patent, for derefter at bedømme, om jeg i den Retning skal stille noget Forslag.

Marineministeren: Den Sum vilde beløbe sig til omtrent 600 Rbd. om Maaneden. Det er umuligt at svare nøie derpaa, men det vil blive omtrent 90 Mennesker, der vilde komme i den Kategori. Jeg har imidlertid tidligere sagt Forsamlingen, at dette meget mere er et juridisk Spørgsmaal, og at det var mig umuligt at ansee Folk for ligeberettigede, af hvilke Nogle have, og allerede flere har have, en vis Berettigelse, som nu skulde berøves dem, medens Andre derimod først aspirere til denne Ret, og endnu ikke have den; dette forekommer mig at være aldeles forskjelligt, og det er derfor meget billigt, at den ene Klasse betales med 14 Rbd. maanedlig, medens den anden kun betales med 8 Rbd. og fremdeles vil blive det. Forskjellen er altsaa 6 Rbd. for hver Mand, og Antallet af dem, hvorom der er Spørgsmaal, vil neppe overstige 90.

Schiern: Jeg skal kun i Anledning af en Anskuelse, som tidligere idag er bleven yttret af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavn's 3die District (Orsted), og som ogsaa forekommer mig senere at gaae igjen i flere Uttringer af andre Rigsdagsmænd, tillade mig at bemærke, at det vistnok ikke gaaer an at nægte, at der finder en stærk Analogi Sted mellem Principet i Udkastet til denne Placat og Principet i Udkastet til Anordningen om almindelig Børnepligt, vistnok ikke med Hensyn til Alderen, thi med Hensyn til den vilde der kun finde en Analogi Sted, hvis § 5 i Børnepligtsanordningen gaaer igjennem, hvilket jo endnu ikke er afgjort, men dog en Analogi i Virkeligheden; thi naar Styrmand kunne udskrives som Matroser til Krigstjeneste til Søes, forekommer det mig ikke at være Andet, end naar det af Principet i § 38 i Børnepligtsanordningen følger, at Underofficerer og Officerer ved Livjægercorpset, uagtet disse dog ere kongelige Officerer i Linien, vilde kunne udskrives som Soldater til Krigstjenesten til Lands.

Prof. Larsen: Efter hvad den høitagtede Marineminister har oplyst om den Forskiel, som det kan medføre i Henseende til Udgifterne, om man lader § 1 staae eller ikke — Udgiften vilde kun forøges for Marinen med 3 à 4000 Rbd. — forekommer det mig, at der ikke er tilstrækkelig Grund til at lade denne Paragraph staae, og at Staten ikke, for at spare dette Tillæg til Bedkommendes Løn, bør indskrænke den lovbestemte Afgang, som finder Sted til at opnaae Styrmandspatent; jeg maa derfor tillade mig at forbeholde mig det Amendement, at § 1 gaaer ud, og at § 2 bliver staaende i den Betydning, at den kommer til at omfatte baade dem, som allerede have opnaaet Styrmandspatent, og dem, som i Dverensstemmelse med de givne

Forfrister opnaae saadant. Jeg skal derhos blot tillade mig at henstille til den ærede Ordførers Opmærksomhed, om det ikke kunde være rigtigst i § 2, foruden Forordningen af 1802 § 69 at citere Forordningens § 68 Litr. b, som indeholder den egentlige Hovedbestemmelse. § 69 indeholder egentlig kun et Tillæg til Litr. b i § 68. § 69 kan nemlig kun antages at gjælde om dem, som have erholdt Styrmandspatent efterat have taget Examen med bedste Character og opfyldt de øvrige Betingelser, og bestemmer, at ogsaa de kunne udskrives som Matroser til Flaaden, naar de fare som Matroser paa Coffardiskibe, hvorimod der om den anden Klasse af Styrmand, dem, som kun have erholdt anden Character og ikke have erholdt egentligt Styrmandspatent, men vel Tilladelse til at fare som Styrmand, gjælder den Regel, at de kunne udskrives som Matroser uden Hensyn til, i hvilken Egenffab de have ladet sig forhyre med Coffardiskibe.

Ordføreren: Der kan vistnok ikke være Noget til Hindere for, at Litr. b i § 68 citeres; men jeg maa tilstaae, at jeg ikke ret indseer Nødvendigheden heraf, thi § 2 angaaer ikke de Personer, som have erholdt anden Character, og som efter § 68 b ere pligtige at lade sig udskrive som Matroser, hvorimod § 68 b ikke indeholder nogen directe Udtalelse af, at de, som have erholdt første Character, ikke kunne udskrives som Matroser, men kun til Styrmand; det er først § 69, som egentlig directe udtaler det. Jeg skal blot endnu tillade mig een Bemærkning. Som det nylig er bleven bemærket af en æret Rigsdagsmand, er der en temmelig Dverensstemmelse mellem de Anskuelse, som findes i Placaten, og de Anskuelse, som ere udtalte i Udkastet til en Anordning om almindelig Børnepligt. Forsaavidt som det nu af den ærede Rigsdagsmand er bemærket, at der kunde være Anledning til at undtage tvende Classer af Styrmand fra Behandlingen efter denne Udkastplacat, og deriblandt den Klasse, som findes omtalt i Placaten af 21 Septbr. 1804, nemlig de, der have faret kun som Volontairer og derefter erholdt Styrmandspatent, skal jeg tillade mig at bemærke, at i første Paragraph af Placaten af 21de Septbr. 1804 er nævnt de Individuer, som vilde komme i dette Tilfælde. Det hedder nemlig: „men for Fremtiden maa i Almindelighed Ingen antages til Volontair, uden Sønner af Embedsmænd og betydelige Handelsmænd, samt af saadanne Coffardi-Capitainer eller Skippere, som have ført eller fremdeles føre Skib paa China, Ost eller Vestindien, samt Kysten af Guinea“ — altsaa kun saadanne, som man vilde hense til en høiere Klasse i Samsundet, og det vil jo være i Strid med de Grundsætninger, som udtales i Udkastet til den almindelige Børnepligtsanordning, om denne Omstændighed skulde medføre nogen Forskiel eller Indskrænkning i Forpligtelsen, og med Hensyn til den høiere Examen er det jo ganske vist, at denne Examen maa vække en Formodning om en noget større Dannelses hos den, der har underkastet sig den, end hos den, der har taget den lavere Examen. Men jeg maa tillade mig at yttre, hvad jeg tidligere har sagt, at denne Examen ikke giver nogen Forret; der staaer i Præmisserne: „dog uden at de skulle erhverve særdeles Rettigheder“. Lovgivningen har allerede, da denne Examen blev indført, reserveret sig mod, at den skulde give Bedkommende noget Fortrin, eller at den skulde begrunde nogen Forskiel i deres Stilling til det Offentlige.

Orsted: Jeg har ikke Placaten af 21de Septbr. 1804 ved Haanden, men jeg er overbevist om, at Præmisserne indeholde, hvad jeg har sagt, at Kongen har gjort den Indretning, at unge Mennesker, som have en bedre Opdragelse og bevise en saadan videnskabelig Dannelses, kunne bestemme sig til at gaae i Søarten, og har op-

muntret dem dertil ved at fritage dem for anden Udskrivning end den, som Styrmand ere underkastede. Jeg har heller ikke paastaet, at de egentlig have nogen lovbestemt Ret fremfor Andre; men her er ikke Spørgsmaal om at give dem nogen Ret, men kun at lade dem beholde de Begunstigelser, der ere dem tilfagte, og da synes det, at saadanne, som efter Lovgiverens Opmuntring have tilegnet sig en høiere Grad af Dannelse end almindelig, vel bør komme i Betragtning til at fritages for en, som man nøle maa lægge Mærke til, ny og framfende Byrde.

Ordføreren: Det er fuldkommen vist, at Saabant findes i Præmisserne; men det var det, jeg vilde antyde, at den Anskuelse, som der er udtalt, ikke er i Overensstemmelse med den Anskuelse, som Lovgivningen ellers nu søger at gjøre gjældende med Hensyn til Børnepligtens Udøvelse, og at der ikke begrundes noget Hensyn til Dannelse.

Prof. Larsen: Jeg skal blot tilføie til hvad jeg tidligere bemærkede, at § 69 betjener sig af det omfattende Udtryk „nogen Styrmand“, men at Litra b i § 68 viser, at ved „nogen Styrmand“ ikke skal forståes Enhver, som har Berettigelse til at fare som Styrmand, men kun den, som efter Examen med første Character har opnaaet egentligt Styrmandspatent.

Jacobæus: Jeg ønsker kun at forbeholde mig Amendements, i Henhold til hvad jeg tidligere har yttret.

Formanden: Hvis ingen Flere begjere Ordet, er den foreløbige Behandling af det foreliggende Udkast endt. Efter Dagsordenen staaer der dernæst til Foretagelse det af Rigsdagsmanden for Veile Amts 6te District (With) anmeldte Andragende.

With: Jeg skal først tillade mig at oplæse den Adresse, som jeg har gjort til Gjenstand for mit Andragende. Den lyder saaledes:
Til den danske Rigsforsamling!

I et Dieblit, hvor Fædrelandet er i øiensynlig Fare og trues med Sønderlemmelse og Undergang, vender den danske Nation sig til Eder, danske Rigsdagsmænd, for gennem Eder som det lovlige Organ at bringe dens Ønsker og Billie for vor elskede Konge, Landets retmæssige Herre og Beskytter.

En svær Uro har bemægtiget sig hele Nationen; thi medens den ene Maaned hengaaer efter den anden, hvori en Deel af det ældgamle Danmark befinder sig i Fjendens og Oprørets Vold, see vi ikke, at der træffes virksomme Foranstaltninger til Landets fremtidige hurtige Frelse, endstjøndt vi see vore Fjender ruste sig med Kraft.

Med Føie tør vi vistnok ansee Slesvig som en Deel af Danmark, væsentlig for det danske Riges fremtidige Bestaaen, saavel i politisk, som i national og mercantil Henseende; vi ansee dette Slesvig for en saa væsentlig Deel af Danmark, at vi maae betragte dets Adskillelse fra de øvrige Dele af Danmark for en Sønderlemmelse af Riget, der vilde føre til dets fuldstændige Opøsning.

Vi see denne Deel af Danmark, paa Verne Als og Vro nær, i Fjendens og Oprørets Vold, og vi tage vist ikke feil, naar vi formode, at disse Der, og især Den Als, svæve i Fare for en Overrumpling af vore Fjender, disse Der, hvis Beboere indtil den Dag i Dag saa mensterværdigt have vedligeholdt Rolighed og Orden og bevaret deres Trofskab til Kongen af Danmark og den danske Krone.

Vi ansee Den Als, og vist med Ret, som Danmarks Bolværk, og som det farligste Punkt for Fjendens Flanke, naar han staaer midt i Slesvig, og for hans Ryg, naar han rykker mod Nord; vi mene, at Als bør ansees for Danmarks vigtigste Fæstning, for Nøglen til Slesvig, naar Krigen skal fornyes. Denne D trues med en Overrumpling; i Fjendens Haand vilde den blive en for Danmark farlig Militair-Position, en Position, som engang tabt kun med meget store Opoffrelser kunde vindes tilbage.

Med Glæde have vi erfaret, at Regjeringen har besluttet at sende to Krigsdampskibe til Alsund og tillige at hjempermittere til Als og Vro de i Hæren staaende fødte Altinger og Vroer; men, danske Rigsdagsmænd! dette er ikke tilstrækkeligt til Vernes Beskyttelse mod et Overfald, især naar i Vinterens Løb Krigsskibene gjordes ubrugbare formedest Ijen, og denne lagde en Bro for Fjenden, thi da vilde ikke alene Verne, men tillige Krigsskibene være udsatte for Fare. Kun en tilstrækkelig Militairstyrke paa selve Verne betrygger dem,

og denne Betryggelse kan ikke ansees for et Brud paa Vaabenstilstanden, thi denne er af den nye constituerede Regjering for Hertugdømmene aldeles ikke bleven respecteret og eksisterer ikke; og da nu den civile Administration over Verne Als og Vro ved Cancellirescript af 24de October d. A. er unddragen den nye Regjering, saa kan der ikke være Noget imod, at ogsaa den militaire bliver det; desuden er disse Vres Betryggelse mod Overrumpling ligesom en hellig Pligt for den danske Nation.

Saa pinlig end den afsluttede Vaabenstilstand tynger paa hele Nationen, og især paa de troe dansksindede Slesvigere, saa ønske vi dog ikke, at Krigen derfor øieblikkeligt skulde fornyes, naar derved et alt for tungt Ansvar skulde falde paa Regjeringen.

Men, danske Rigsdagsmænd! vi ansee det udeelte Slesvigs uadskillige Forbindelse med Danmark for et Livsspørgsmaal for vort Fædreland, og vi erklære: at det er vor jernfaste Villie, at ikke en Fodsbred af dette Slesvig maa skilles fra det danske Rige, før vi forgjæves have kjæmpet til det Yderste, og at der ikke maa underhandles om Fred paa andet Grundlag end dette. Siger dette til vor folkelige, elskede Konge! For dette Maal ville vi, vil hele Nationen offere Liv- og Blod, Gods og Formue; det Ansvar, ikke paa det Bestemteste at have udtalt denne vor Villie, vilde være for tungt for os at bære; vi vilde see os vanærede i vor Efterslægts Dine, vi vilde see Danmarks Vre skjændet!

Vi bede Eder, danske Rigsdagsmænd! at bære Omsorg for, at der ved Vaabenstilstandens Ubløb ikke alene staaer 60,000 Mand velercerede, kampfærdige Tropper til Disposition, men at ogsaa en velorganiseret og bevæbnet Landstorm i dens videste Omfang er tilstede for at værne om Landets og Nationens Vre og Ret, og at tillige den danske Søstyrke sættes saaledes i Stand, at Krigen saavel tilvands som tillands kan føres med Nationens hele Kraft.

Endelig ønske og bede vi, at denne Nationens faste og urokkelige Villie i et høitideligt Manifest maa vorde udtalt for hele Europa.

Komme I, danske Rigsdagsmænd! til den Overbeviisning, at Ministrene, være sig de nuværende eller nye tiltrædende, have Villie, Dygtighed og Kraft til at udføre denne Nationens Villie, saa styrker dem med alle de Midler, som staae til Eders Raadighed, og vi slutte os heri med Glæde til Eder; men skulle I derimod finde, at de ikke ere i Besiddelse af disse Egenskaber, saa beder Hans Majestæt Kongen om at beskikke saadanne Mænd til Landets Styrelse, som ere den her stillede Opgave vorne.

Vor Tillid til Eder, danske Rigsdagsmænd! er stor; vi lægge Nationens Skjæbne i Eders Hænder. Gud give vor gode Konge, Eder og Regjeringen Kraft og Viisdom til at hævde Nationens Vre og Danmarks Ret!

Denne Adresse er underskrevet af 26,017 Navne; men jeg kan med Føie sige, at der er over 4000 endnu, der have underskrevet den, thi fra Als er der tilstillet os en Adresse, der er underskrevet af Repræsentanterne paa hele Dens Befolknings Vegne, hvori de slutte sig i Et og Alt til den oplæste Adresse. Denne Adresse lyder saaledes:

Bisby: Jeg maa gjøre opmærksom paa, at det er lige stik imod Forsamlingens Forretningsregulativ, der bestemmer, at ingen Adresse maa oplæses, uden at Forsamlingen ved Afstemning, som strax uden nogen Forhandling skal finde Sted, har erklæret sig for, at den maa oplæses.

Flere Stemmer: Nei! Nei!

With: Jeg beder om Forlæbelse; jeg har stillet et Andragende angaaende Adressen, og det kan Forsamlingen ikke bedømme, uden den hører Adressen. Altsaa hiin Adresse fra Als lyder saaledes:

Til den danske Rigsforsamling!

Altsaa Mænd, valgte af Folkets Midte og repræsenterende hele Den, have forenet sig i en Comitee for at staae Folkeraadet ved Siden og understøtte dets Beslutninger i denne Farens Tid.

Naar Mænd fra det egentlige Danmark have udtalt sig til den hvide Rigsforsamling i et ligesaa ædelt som frimodigt Sprog om Nødvendigheden af at beskytte Als og Vro mod Overfald af Fjenden,

da maa det vel være os tilladt, paastjonnende deres broderlige Sinds-
lag, at slutte os til dem og deres Adresse i **Get og Alt**.

At navnligens Als er udsat for Fare, derom er vel neppe nogen
Tvivl. Hvad der var umuligt for Wrangel, det vil maaskee endog-
saa blive let for tydske Frisfarer. Sagnet fortæller, og Kysten langs
Alsfund vidner derom, at Den fordum har været forbunden med
Festlandet, men vi Alle have oftere oplevet, at Vinteren atter for-
eneede, hvad mægtige Naturrevolutioner adskilte. Hvo indestaaer os
for, at der ikke snart der vil lægges Bro, hvor Krigsskibene endnu
uden Banskfælighed kunne holde alle ubudne Gæster borte. Vore
Modstandere have viist, at de vidste at benytte Tiden; de ville heller
ikke, kjende vi dem ret, sove Vinteren over. For dem synes ethvert
Middel tilladeligt, naar det blot svarer til Hensigten. Derpaa ere
de fordrevne Præstefamilier fra Sundered, som have fundet et mid-
lertidigt Hjem blandt os, det bedste Beviis. Men hvis Als nu blev
erobret! Vi behøve ikke at fremhæve det ubodelige Tab, som derved
vilde forvoldes Danmark, vi behøve ikke at minde om, at det var
Als, der gjæstfrit optog Danmarks Hær efter 23de og 24de April, at
det var herfra, at Danmark fejrede den 28de Mai og 5te Juni; os
være det kun tilladt at henlede Opmærksomheden paa, for hvilke
Boldsomheder Den vilde udsættes. Historie sulke allerede alt for
Mange under Aaget. De sige vel, der er nu Orden og Ro, men
det er en Orden, vedligeholdt af tydske Bajonetter, det er Gravens Ro.

Formanden: Jeg maa dog gjøre den ærede Rigsdagsmand
opmærksom paa, at Dplæsningen af hele denne Adresse vistnok ikke
udfordres til at bevise det, som han anførte, at Als's Beboere havde
tiltraadt den tidligere oplæste Adresse.

With: Nei, det er jo vistnok saa, men da jeg nu har læst
saameget af den, turde det maaskee være mig tilladt at fuldende Op-
læsningen af den. Jeg har kun lidt tilbage. (Latter.)

Men, danske Mænd! I ville ikke tillade, at vi blive givne til
Brits, I ville ikke, at vi skulle betale vor Kjærlighed til Danmark
saa dyrt. Siger derfor vor folkelige Konge og hans Raad, saaledes
bede ogsaa vi, at det er Landets Ønske, at der gjøres Alt, for at
beskytte Als. Vel er det vanskeligt for os at bestemme, hvad der
kan og maa gjøres; vi overlade det til Kyndigere, og det finder sik-
kerlig vor fulde Paastjonnelse, at Ministeriet var villigt til at
imødekomme vort Folkeraads Ønsker og atter har sendt to Krigs-
dampskibe til Alsfund, og desuden er det for os til stor Beroligelse,
at den Mand, hvis Narvaagenhed Als allerede skylder saa meget,
og som har forladt os med vor udeelte Agtelse og Tillid, af Kongen
er sat i Spidsen for Krigsvæsenet, men vi have følt Trang til for
den danske Rigsdag at udtale det Haab, som vi sætte til den danske
Nation og dens Regjering.

Danske Mænd! det er ikke uden inderlig Beemød, at vi Alsin-
ger skrive til Eder. Mænd af vor Midte burde have siddet blandt
Eder, og de vilde da bedst have tolket Eder vore Ønsker. Herren har
for denne Gang besluttet det anderledes! Men Haabet lever end!
Endnu er Slesvig ikke tabt for Danmark! Den danske Hær er ikke
overvunden. Den vil med ny Kraft reise sig, hvis det er nødven-
digt. Bevistheden om, hvorfor den kæmper, vil gjøre den stærk, vil
lade den glemme, hvad den opoffrer, og overvinde alle Hindringer.
Danmark har endnu ikke opgivet sin Ret. Det vil holde det Ord,
det har givet os. Hvis det, uovervundet, kunde offre sine troe Sles-
vigere, da fortjente det ikke mere at tælles blandt Europas Nationer.
Vel er Danmark et lidet Land, men det Folk, der kæmper for sin
Tilværelse, kæmper med Gud.

Formanden: Jeg maa dog gjøre opmærksom paa, at det ikke
forholder sig, som den ærede Rigsdagsmand anførte, at der kun var
lidt tilbage at oplæse.

v. Saven: Jeg maa tillade mig den Bemærkning, at saa-
fremt en Rigsdagsmand gjør en Adresses Indhold til Gjenstand for
et eget Andragende, maa han ikke læse Noget op af Papiret, han
maa da motivere det med sine egne Ord.

With: Jo, naar en Rigsdagsmand stiller et Andragende an-
gaaende en Adresse, maa han netop læse den op.

v. Saven: Andragendet, som maa oplæses, ligger trykt for os.

Formanden: Den ærede Rigsdagsmands Andragende gaar

ud paa, at Rigsforsamlingen skal tilstille Regjeringen den omhandlede
Adresse; men for at udvilde dette sit Andragende maa han oplæse
den, hvilken Dplæsning da naturligtvis ikke har den Betydning, som
naar Forsamlingen beslutter en Adresses Dplæsning. Det er kun som
et Bilag eller Actstykke til Andragendet, at Adressen nu oplæses.
For at komme til det Resultat, at Alsingerne ogsaa have Deel i
denne Adresse, har den ærede Proponent fremdeles anført, at Dens
Repræsentanter paa hele Befolkningens Vegne havde underskrevet en
anden Adresse, hvori de tiltræde hiin Adresse, og for da at oplyse
dette, har han da begyndt at oplæse denne lange Skrivelse fra Als
og ønsker at fuldende denne Dplæsning. Det er imidlertid vist, at
Alsingernes Adresse, forsaavidt den allerede er oplæst, ikke egner sig
til Opnaaelsen af dette Niemed, og jeg skal derfor henstille til For-
samlingen, hvorvidt det kan tillades ham at fuldende Læsningen.

Flere Stemmer: Ja! Ja!

With læser videre:

Men fordrø vi da Alt af Eder og have Intet at byde Eder
derfor? Mangen Slesviger reves bort af Strømmen, tyede derhen,
hvor Raabet var høiest, fortvivlede om sin Sag i Farens Dieblik.
Men det var dog ikke givet Enhver at fornægte sin Natur. Der
flaaer endnu mangt et Hjerte for gamle Danmark. Have vi ikke
sendt Eder vore Sønner og Brødre, at de maatte stride for den fælles
Sag, følte de danske Mand, der kom til os, sig fremmede blandt os?
Det nordflesvigiske Folk er ikke alene dansktalende, men ogsaa dansk-
sindet. Det er en Kjendsgjerning, som ikke kan nægtes. Men hvad
der ligger os nærmest, den skønne D, som vi repræsenterer, og i
hvis Navn vi her tale, denne D føler sig ved uoploselige Bånd
knyttet til Danmark. Vi have besluttet at staae og falde med Eder.
Derfor henvende vi os med fuld Fortrosthed til Eder; vort eget
Hjerte siger os, vi have Ret dertil, derfor byde vi Eder vor bro-
derlige Hilsen.

Gud velsigne Danmark, dets Konge og Folk!

Den er dateret den 26de November 1848.

En lignende Adresse er indkommen fra Gers, men da der er
yttret Betænkelse ved Dplæsningen af Adressen fra Als, skal jeg
ikke forsøge paa at oplæse denne.

Mine Herer! jeg har tilladt mig til denne Adresse at knytte det
Forslag, at Rigsforsamlingen, efter at have anført Adressen, vilde til-
stille Regjeringen den som et vigtigt Actstykke til Beviis for Stemningen
i Landet, og for at det danske Folk ikke har tabt Evne eller Mod til at
kjempe til det Yderste for Danmarks Ære og Ret. Aarsagen, hvorfor
jeg ikke, da jeg blev opfordret dertil af de 5 ærede Mænd, som have udstedt
eller conciperet (undertegnet) Adressen, kunde gjøre den i **Get og Alt**
til min og saaledes fremlægge den, var deels, fordi der i Adressen
fandtes enkelte Ting, som jeg fandt mindre rigtige, deels fordi
Omstændighederne have forandret sig saaledes, at en heel Deel af
Adressens Indhold ikke passede paa de nærværende Forhold; navnlig
passer Alt, hvad der er sagt om Als's Forsvarsløshed, nu ikke, da
Regjeringen med priisværdig Hurtighed har sørget for, at denne D
ikke er uden Forsvar. Endelig nærede jeg ogsaa Frygt for, at man
ved saa strengt at udtale Betingelserne for Freden skulde indgribe
forstyrrende i Kongens og Ministeriets Virksomhed paa nærværende
Tid. Vi kjende ikke de diplomatiske Forhold, og med vor bedste Villie
kunne vi maaskee skabe mere end gavne, hvis vi, uden af Regjering-
gen at være satte i den nøieste Kundskab om Forholdene, vilde indlade
os paa at udtale nogen bestemt Formening om, hvorledes der burde
forholdes. Men alligevel har Adressen en dyb, en stor Betydning;
den vidner om den Folkeånd, som findes hos os, den vidner om den
danske Nations hjerteligste Ønsker, den vidner om dens Beredvillighed
til at opretholde Forbindelsen med Slesvig, og den kan som saadan
være gavnlig for Regjeringen. Jeg har ogsaa troet, at man skulde
de 30,000 Mænd, som have underskrevet Adressen, saa megen Op-
mærksomhed, at vi ikke henlagde den koldt paa vort Bord til behagelig
Gjennemlæsning for Enhver, som vil læse den, men at den igjen-
nem Rigsforsamlingen kom til almindelig Kundskab og blev sendt til
Regjeringen som et vigtigt Actstykke om Stemningen her i Landet.
Hvad nu Regjeringen angaaer, har jeg ikke troet, at jeg paa nogen
Maade kunde indgribe forstyrrende i dens Virksomhed, eller at Rigs-

forsamlingen vilde komme i dette Tilfælde, ved at indsende Adressen i den Hensigt, som jeg har udtalt, til Regjeringen, især naar det, som det er Tilfældet, ikke er min Hensigt eller Rigsdagens Hensigt at ville derved meddele Regjeringen nogensomhelst Instrux eller Veiledning. Jeg har i en anden Henseende troet, at det vilde være Regjeringen kjær, om denne Adresse paa den af mig foreslaaede Maade blev indsendt; thi her har den Navns Underskrift af 30,000 Mænd at holde sig til, hvis der skulde kræves Doffe, som jeg dog ikke troer, det danske Folk skulde undslaae sig for, men her har Regjeringen dog, siger jeg, deres Underskrifter, som have tilbudt Liv og Blod, Gods og Formue, om fornødent gjøres. Endelig, mine Herrer! troer jeg, at denne Adresses Indgivelse vil virke gavnligt for Danmark med Hensyn til Udlandet; man er vant til at betragte Danmark som et lidet, ubetydeligt Land, man har haanet os; men naar man i Udlandet seer, at dette lille Folk er enigt, faaer man andre Tanker om det; naar man seer, at det tilbyder Alt for at fortsætte Krigen, dersom en hæderlig Fred ikke kan naaes, begriber man, at det ikke er et fattigt Land. Det kunde maaskee være saa meget mere gavnligt i Henseende til Udlandet at bibringe det en Idee om, at her hersker Belfstand, som vi staae i Begreb med at gjøre et Laan paa 7 Millioner. Hvo, som i Udlandet ikke kjender Omstændighederne, vil maaskee sige: „nu ere deres Kræfter udtømte, nu ere de nødtie til at gjøre Laan“, og naar dette Laan da er opbrugt, da kunne vi ikke vente at faae mere; men dersom de nu see, at det danske Folk har baade Gyne og Billie til at fortsætte Krigen, maa det styrke os ligeoverfor Udlandet.

Saaledes troer jeg at have oplyst, at vi, ved at indsende denne Adresse, saavel vise en pligtfuld Opmærksomhed mod vore Bælgere og Folket i det Hele, hvori Rigsforsamlingen dog skal have sin Rod, som at vi styrke Regjeringen og give den Midler ihænde til at søge i Fremtiden tilveiebragt hvad som maatte udkræves, og at vi have og styrke vor Agtelse og vor Ære ligeoverfor Udlandet. Jeg beder derfor den ærede Rigsforsamling om at beslutte sig til, saaledes som Andragendet lyder paa, at indsende denne Adresse som et vigtigt Actstykke om Folketstemningen og til Beviiis for, at Folket har Gyne og Kraft og ikke har tabt Mod og Lyst til at fortsætte Krigen, hvis Freden ikke paa hæderfulde Betingelser kan opnaaes.

Ordf: I Betragtning af, at den oplæste Adresse er forfattet under Forhold, der for en stor Deel ikke længere finde Sted, og at en Forhandling af det stillede Andragende vil føre Forsamlingen ind paa Spørgsmaal, som det for Tiden maa ansees ønskeligt at lade uberørte, tillader jeg mig at foreslaae følgende motiverede Dagsorden:

Forsamlingen, der anerkjender det Mod og Fædrelandsind, der udtaler sig i den oplæste Adresse, og som holder sig overbevist om, at Regjeringen, der i flere væsentlige Retninger er kommen de udtalte Ønsker imøde, vil vide at træffe de for Statens Ære og Belfærd tjenligste Forholdsregler, beslutter at gaae over til Dagsordenen.

With: Det var altsaa en hæderlig Begravelse, som er foreslaaet for mit Andragende. (Ja! ja!) Ja, mine Herrer! det er vel godt at faae en hæderlig Begravelse, men det er dog bedre at leve, og Ingen vil derfor forundre sig over, at jeg ikke kan finde mig ganske tilfreds med det Forslag, som her er gjort. Jeg maa tillade mig at ubbede mig Forsamlingens Bestemmelse, om den vil indsende Adressen til Hans Majestæts Regjering, eller ikke, og at dette maa blive sat under Afstemning.

Formanden: Jeg maa gjøre Forsamlingen opmærksom paa, at der er begjert Afslutning af Discussionen af 15 navngivne Medlemmer.

Grundtvig: Men jeg vilde dog bede Forsamlingen om, at den vilde høre et lidet Ord, det skal ikke blive langt

Flere Stemmer: Nei, nei, Afstemning!

Barfod: Lør jeg gjøre den ærede Formand opmærksom paa, at 14 Medlemmer med mig have forlangt Afstemning ved Navneoppraab.

En af Secretairerne oplæste Navnene paa de 15, der havde forlangt Afslutning, nemlig:

G. M. Jespersen.	Gederfeld.
Schytte.	Bløyen.
Hammerich.	J. Christensen.
M. P. Bruun.	Dahl.
Bunzen.	Turen.
Hage.	Kirk.
G. Møller.	P. Pedersen.
Westergaard.	

Formanden: De Herrer, som ville, at Discussionen skal afsluttes, ville behage at reise sig, og de, som ikke ville, at Discussionen skal afsluttes, ville behage at blive siddende.

Barfod: Det blev af 14 tilligemed mig

En Stemme (Bjerring): Der kan ikke tales under Boteringen.

Formanden: Der er 91 for Afslutning og 42 derimod, altsaa er Discussionen tilende.

Barfod: Lør jeg spørge den ærede Formand, om der er Noget til Hinder for, at Afstemning om, hvorvidt Afslutning skal finde Sted eller ikke, skeer ved Navneoppraab, hvilket af mig med 14 Andre var forlangt, eller om der ved en saadan Afstemning ikke kan tilstedes Navneoppraab, som ved enhver anden Afstemning.

Formanden: Jo, derfor kan der vistnok ikke være Noget til Hinder, men saaledes forstod jeg ikke den fremsatte Begjering; den maatte da ogsaa fremsættes, før Afstemningen var begyndt.

Barfod: Men derfor var det, at jeg strax gjorde opmærksom paa, at 14 med mig havde forlangt, at denne Afstemning skulde skee ved Navneoppraab.

Ne: Saaledes hørte jeg det ogsaa, og da der er begjert Afstemning ved Navneoppraab, kan jeg ikke erkjende den foretagne Afstemning for gyldig, men maa paastaae en ny ved Navneoppraab.

G. M. Petersen: Der er vist heller ikke Noget, som har Noget imod at være sit Navn bekjendt.

Flere Stemmer: Nei! Nei!

Formanden: Jeg maa tilstaae, at jeg ikke forstod det saaledes, at der forlangtes Navneoppraab ved Afstemningen om Afslutningen, men kun ved den endelige Afstemning om Sagen; nu er Afstemningen skeet, men jeg veed ikke, om det skulde være de ærede Herrer, der have stemt, imod, at der skeer en ny Afstemning ved Navneoppraab.

Krieger: Der er vistnok ikke Noget, som vil have Noget derimod, men skulde det ærede Medlem ikke føle sig tilfredsstillt ved, at man stemte over Hovedspørgsmaalet ved Navneoppraab? Derved vil han dog i Grunden opnaae sin Hensigt.

Barfod: Jeg for mit Vedkommende kan vistnok gaae ind paa en saadan Accord, men ikke for de 14 Andre Vedkommende; derfor maae de 14 ogsaa erklære sig villige dertil.

Ne: Afstemning ved Navneoppraab er forlangt, og den maa derfor finde Sted.

Schiern: Der forekommer mig ogsaa at være en stor Forskiel mellem at stemme over Afslutningen og at stemme over det Andragende, der er stillet af Rigsdagsmanden for Frederiksborg Amts 1ste District (Ordf).

Grundtvig: Jeg veed ikke, hvorfor den Herre har Ordet mere end jeg. Jeg er en af de 14, der have forlangt Navneoppraab, og jeg skulde Intet sige, om man nægtede mig Ordet, om jeg vilde tale i min egen Interesse, men jeg vilde tale i Rigsforsamlingens, i dens Interesse, saavidt jeg kunde see; og at jeg da nu, for at føle nogle Enkelte af dem, som fremskyndte den, som jeg mener overløede, Afslutning, skulde opgive Navneoppraab, det kan jeg ikke indsee.

Formanden: Jeg maa bemærke, at 2 af de Herrer (Bape og Tvede), som have forlangt Afstemning ved Navneoppraab, have frasaldet dette.

(Fortsættes.)

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ni og tredivte Møde.

(Fortsat.)

Rée og Dahlerup tiltraadte Begjeringen om Navneopraab, der fremdeles var forlangt af:

Barfod.	Boisen.
H. P. Hansen.	Mørk Hansen.
Chr. Larsen.	Grundtvig.
With.	la Cour.
Hermannsen.	Flor.
Møller af Flakkeberg.	Wulff.
Jens Jørgensen.	

Barfod: Da jeg seer, at flere Andre have sluttet sig til Forslangendet om Navneopraab istedet for dem, som have frasaldet det, kan jeg for mit Bedkommende ikke opgive det.

Navneopraab! Navneopraab!

Formanden: Der vil altsaa stee Navneopraab. Ved den derpaa stedfindende Afstemning blev Resultatet følgende: 137 Stemmegivende, 14 Fraværende, 91 Ja, 46 Nei.

Afstemning efter Navneopraab.

Ja.

Aagaard (G.) af Lolland.	Røster.
Aagaard af Thisted.	Lord.
Andresen.	Lüttichau.
Andra.	Lühöft.
Bergmann.	Madsen.
Bjerring.	Mundt.
Blaf.	Lage Müller.
Brandt.	Mynster.
Bruun (M. P.) af Bruunshaab.	Møller (R. R.) af Draaby.
Bunzen.	Nielsen (R. H.) af Løserup.
Christensen (Balthazar).	Nyholm.
Christensen (J.) af Boldum.	Nørgaard.
Christensen (H.) af Veistrup.	Olesen.
Dahl.	Olrif.
van Doekum.	Ostfeldt.
Drewsen af Silkeborg.	Ostermann.
Griffen.	Otterstrøm.
Fibiger.	Orholm.
Funder.	Pape.
Gislason.	Pedersen (J.) af Søding.
Gleerup.	Pedersen (P.) af Kjøbenhavn.
Gram.	Petersen (G. R.) af Hjørring.
Gubmundsson.	Pjetursøn.
Hage.	Bloug.
Hall.	Bløyen.
Hammerich.	Rasmussen (H.) af Egense.
Hansen (J. A.) af Kjøbenhavn.	Rasmussen (J.) af Svanninge.
Hansen (L.) af Bjelkerup.	Scavenius.
Hansen (N.) af Eskelund.	Schack.
Hansen (P.) af Abbetved.	Schlegel.
Hasselbalch.	Schroll.
Hastrup.	Schurmann.
von Haven.	Schytte.

Høier.
Jacobson.
Jespersen af Grønnebjerggaard.
Jespersen (G. M.) af Viborg.
Jespersen (F.) af Bogenfse.
Johannsen (F.) af Houby.
Johansen (H.) af Knardrup.
Johansen (H. C.) af Østrup.
Sehestedt-Juul.
Jungersen.
Kirk.
Knuth.
Krieger.

Brind-Seidelin.
Cederfeld de Simonfen.
Steel.
Thalbiger.
Theilmann.
Tobiesen.
Tscherning.
Tuxen.
Ussing af Viborg.
Westergaard.
Zeuthen.
Ørsted.

Nei.

Bagger.	Kayser.
Barfod.	Larsen (G.) af Dalby.
Bregendahl.	Larsen (J. C.) af Kjøbenhavn.
Boisen.	Leth.
Christensen (Georg) af Kjøbenhavn.	Linnemann.
Colding.	Marcmann.
la Cour.	Paludan-Müller.
Dahlerup.	Møller af Flakkeberg.
David.	Neergaard.
Dinsen.	Nielsen (H. C.) af Tranberg.
Drewsen af Kjøbenhavn.	Petersen (B.) af Kjøbenhavn.
Dunghfelt.	Petersen (G.) af Davinde.
Flor.	Rée.
Frolund.	Røder.
Gregersen.	Schiern.
Grundtvig.	Tang.
Hansen (H. P.) af Kjøbenhavn.	Tvede.
Mørk Hansen.	Ulgreen-Ussing.
Hermannsen.	Wegener.
Hunderup.	Winther.
Jacobaus.	Wisby.
Johansen.	With.
Jørgensen.	Wulff.

Fraværende.

Bruun af Åsens.	Rasmussen (M.) af Herlufsmagle.
Buchvaldt.	Schow.
Fløe.	Sidenius.
Hiort.	Sigurdsson.
Hold.	Stender.
Hvidt.	Stockfleth.
Hækkerup.	Treschow.

Formanden: Af de 137, som have afgivet Stemmer, have 91 været for Afslutning og 46 imod; der er altsaa Majoritet for, at Discussionen skal afsluttes. Det bliver nu at sætte under Afstemning, hvorvidt dens ærede Forsamling vil gaae ind paa det af Rigsdagsmanden for Frederiksborg Amts 1ste District (Østrik) gjorte Forslag om at gaae over til Dagsordenen, saaledes som han har motiveret den.

Barfod: Jeg er af de samme Medlemmer bemyndiget til paany at forlange Afstemning ved Navneopraab.

Grundtvig: Lør jeg spørge, om der kan gaaes over til Dagsordenen, hvor der Intet staaer paa Dagsordenen. (Umindelig Munterhed.)

Formanden: Der er altid en Dagsorden, og det er her den, hvorefter man angiver, hvad der skal foretages i næste Møde.

Rée: Jeg finder Intet i Forretningsordenen, der begrunder den Fremgangsmaade; man her vil admittere, at gaae over til en motiveret Dagsorden; der maa altsaa udfordres en ny Bestemmelse.

Formanden: Der er Intet i Forretningsordenen, som strider imod, at Forsamlingen kan beslutte sig til at antage det nævnte Forslag om Omgang til Dagsordenen. Gaaer Forsamlingen ikke ind paa dette, vil det derefter blive at sætte under Afstemning, om Forsamlingen vil, at Andragendet skal tages under Behandling i det Hele, eller ikke.

Rée: Det kan dog ikke afhænge af det første det bedste Forslag, om en saadan Fremgangsmaade kan tilstedes eller ikke, og at der Intet findes i Forretningsordenen, som forbyder dette, er dog ikke lig en indremmende Bestemmelse.

Barfod: Jeg turde tillade mig at formene, at indtil det i Forretningsordenen er bestemt, at der er en motiveret Dagsorden, saalænge kan man ikke stemme over en saadan Gaaen over til den, og jeg skulde derfor mene, at der ikke gives noget andet Alternativ, end at stemme over, om det fra den ærede Rigsdagsmand for Veile Amts 6te District (With) indkomne Andragende skal antages eller forkastes; det forekommer mig desuden, at dette vil i Sagen være det Samme, men blot en mere aaben og ligefrem Afstemningsmaade.

Formanden: Jeg maa i den Anledning bemærke, at efter min Formening kan der Intet være til Hinder for, at Forsamlingen gaaer ind paa en saadan Afstemning om en motiveret Dagsorden. Da det ikke strider imod Forretningsordenen, kan der Intet være i veien for at vælge denne Form til at afgjøre Spørgsmaalet om, hvorvidt Sagen skal behandles eller ei; men i denne Henseende vil jeg ganske underordne min Mening den ærede Forsamling.

Bloug: Derom kan Forsamlingen ikke bestemme Noget, men Formanden maa afgjøre det. (Ja! Ja!)

Rée: Formanden kan umuligt afgjøre, hvad der forterer under Forsamlingen.

Afstemning! Afstemning! Afstemning!

Formanden ringede med Kloffen.

Barfod: Det er et ubekjendt Begreb, som først maa defineres. (Stærkere Raab om Afstemning.)

Formanden: Da det ikke strider imod Forretningsordenen, skal jeg tillade mig at sætte det under Afstemning.

Afstemning! Afstemning! Afstemning!

Barfod: Men hvad er en motiveret Dagsorden? Det er et Begreb, som Rigsdagen ikke kjender, og Rigsdagen kan ikke stemme derover.

En Stemme (Grundtvig): Det er sandt!

En anden Stemme (Bloug): Saa kunne de, som ikke kjende det, lade være at stemme.

Barfod: Jeg er bemyndiget af de samme Mænd til at forlange Afstemning ved Navneopraab; men idet jeg forlanger dette, maa jeg fremdeles paastaae, at det ikke gaaer an at stemme over en motiveret Dagsorden, som er et ubekjendt Begreb.

Krieger: Til Orden!

Grundtvig: Til Orden — ja!

Efterat den motiverede Dagsorden, paa dertil af Forsamlingen givne Foranledning, var bleven oplæst af en af Secretairerne, freedes der til Afstemning ved Navneopraab.

137 Stemmegivende; 111 Ja, 26 Nei.

Ja.

Nagaard af Lolland.

Nagaard af Thisted.

Andresen.

Andra.

Bergmann.

Koster.

Linnemann.

Lord.

Lüttichau.

Lühöft.

848

Hjerring.

Blac.

Brandt.

M. P. Bruun af Bruunshaab.

Bunzen.

Balth. Christensen.

Georg Christensen.

J. Christensen af Boldum.

Christensen (H.) af Veistrup.

Dahl.

David.

van Dozum.

M. Drewsen af Silkeborg.

Dunhsfelt.

Griksen.

Hibiger.

Frelund.

Funder.

Gislason.

Gleerup.

Gram.

Gregersen.

Gudmundsson.

Hage.

Hall.

Hammerich.

H. P. Hansen af Kjøbenhavn.

J. A. Hansen af Kjøbenhavn.

L. Hansen af Bjellerup.

Mørk Hansen.

N. Hansen af Eskelund.

P. Hansen af Abbetved.

Hassebalch.

Hastrup.

v. Haven.

Høier.

Jacobsen.

Jacobus.

Jesperen af Grønnebjerggaard.

E. M. Jesperen af Viborg.

J. Jesperen af Bogense.

H. Johannsen af Houby.

H. Johannsen af Knardrup.

F. C. Johannsen af Østrup.

Johnsen.

Sehestedt-Juel.

Jungersen.

Kayser.

Kirk.

Knuth.

Krieger.

Madsen.

Mundt.

Lage Müller.

Paludan-Müller.

Wynster.

Møller (R. A.) af Draaby.

Reergaard.

N. S. Møller af Løserup.

Nyholm.

Nørgaard.

Olesen.

Olrik.

Ostenfeldt.

Ostermann.

Otterstrøm.

Orholm.

Pape.

J. Pedersen af Sading.

P. Pedersen af Kjøbenhavn.

B. Petersen af Kjøbenhavn.

Cornelius Petersen af Davinde.

C. N. Petersen af Hjerring.

Pietursøn.

Bloug.

H. Rasmussen af Egense.

J. Rasmussen af Svanninge.

Røder.

Scavenius.

Schou.

Schiern.

Schlegel.

Schroll.

Schurmann.

Schytte.

Brind-Seidelin.

Gederfeld de Simonsen.

Steel.

Thalbiger.

Theilmann.

Tobiesen.

Tscherning.

Tuxen.

Algreen-Ussing.

B. Ussing af Viborg.

Wegener.

Westergaard.

Wisby.

Wulff.

Zeuthen.

Ørsted.

Nei.

Bagger.

Barfod.

Bregendahl.

Boisen.

Colbing.

la Cour.

Dahlerup.

Dinsen.

Drewsen af Kjøbenhavn.

Flor.

Grundtvig.

Hermannsen.

Hunderup.

Jørgensen.

Chr. Larsen af Dalby.

J. C. Larsen af Kjøbenhavn.

Leth.

Mardmann.

Møller af Flakkeberg.

H. C. Nielsen af Tranberg.

Bløven.

Rée.

Tang.

Tvede.

Winther.

With.

	Fraværende.
Bruun af Alsens.	M. Rasmussen af Herlufmagle.
Buchwaldt.	Schouw.
Floe.	Sidenius.
Hiort.	Sigurdsson.
Hold.	Stender.
Hvidt.	Stoffleth.
Hæfferup.	Treschow.

Formanden: Resultatet af den stedfundne Stemmegivning er, at af 137 Stemmegivende have 111 været for den motiverede Dagsorden og 26 imod; som Følge deraf er altsaa Sagen nu afgjort.

Jeg skal tillade mig at angive Dagsordenen for næste Møde, som vil finde Sted Fredag Kl. 11, nemlig Sagen om Styrmands-Patenter til endelig Behandling, og dernæst Finantsagen til foreløbig Behandling. Jeg skal derhos tillade mig at bemærke, at de Bilag og Actstykker, som høre til Finantsagen, ere henlagte i Læseværelset.

Bregendahl: Maa jeg ikke anmode den ærede Formand at gjøre Medlemmerne opmærksom paa, at Amendementerne til Sagen om Styrmandspatenter skulle være indleverede inden Torsdag Aften.

Formanden: Ja, efter Forretningsordenen skulle de være indleverede inden 48 Timer efter den første Behandlings Slutning.

Mødet hævet.

Syrgetyvende Møde.

Fredagen den 12te Januar.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal anmelden adskillige indkomne Adresser, nemlig:

- 1) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Odense Amts 1ste District (Paludan-Müller), fra Borgerrepræsentationen i Odense, tiltraadt af Borgerrepræsentanterne i Alsens, Svendborg, Rudkjøbing, Kjerteminde og Bogense, samt af 305 Borgere og Indvaanere i Odense, hvori de anbrage paa, at Kjøbstædernes Læve og Interesser maae tilbørligen sikres ved den forestaaende Forsatnings- og Valglov.
- 2) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Svendborg Amts 4de District (Schjern), fra Borgerrepræsentanterne i Nyborg, tiltraadt af 205 Medborgere i samme By, ligelydende med den ovennævnte fra Odense og flere Kjøbstæder.
- 3) En Continuations-Adresse, indbragt af Rigsdagsmanden for Ringkjøbing Amts 2det District (D. Kirke), fra 38 Beboere af Staby, hvori de erklære sig imod, at Kjøbstæderne have særskilt Repræsentation.
- 4) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Odense Amts 1ste District (Paludan-Müller), fra Borgerrepræsentationen i Odense, tiltraadt af 384 Borgere og Indvaanere sammesteds, indeholdende Indsigelse imod, at den under Behandling værende Børnepligtslov bliver mere end en midlertidig Foranstaltning for Krigsforholdene.
- 5) En Adresse, indbragt af Rigsdagsmanden for Svendborg Amts 4de District (Schjern), fra Borgerrepræsentationen i Nyborg, tiltraadt af 142 Borgere og Indvaanere sammesteds, der er overeensstemmende med sidstnævnte fra Odense.
- 6) 22 eenslydende Bønsskrifter, indbragte af den 28de kongevalgte Rigsdagsmand (Tscherning), fra 1562 Beboere af Belle Amt, angaaende almindelig Børnepligts Indførelse, og navnlig om, at Forordningen af 23de Septbr. 1848 maa blive i Kraft og udføres.
- 7) En Adresse, indbragt af Rigsdagsmanden for Holbek Amts 3die District (Gleerup), fra 230 Vælgere i Sorø Amts 6te District mod Stilling og Lodtrækning ved Gjennemførelsen at

Børnepligten, samt imod en Indskrænkning (Census) for de lavere Classer i den kommende Valglov.

Efter Dagsordenen gaae vi over til Sagen om Styrmands-patenter til endelig Behandling. Der er omdeelt en Fortegnelse saavel over Comiteens Indstillinger, som over de fremsatte Amendements, samt den Afstemningsliste, jeg agter at følge.

Den omdeelte Fortegnelse lyder saaledes;

1. Comiteens Indstillinger:

- 1) At Udtrykket „indtil videre“ i § 1, 4de Linie og § 2, 3die Linie, forandres til: „saalange Krigsforholdene vedvare.“
- 2) At § 1 gives følgende Tillæg: „Denne Tillægsdel vil iøvrigt, med Hensyn til Erhvervelse af Certificat som Skipper, blive at ansee, som om Styrmands-Patent havde været tilstaaet.“

2. Forandrings-Forslag.

ad § 1.

- 1) af M. P. Bruun, J. E. Larsen og With: „At 1ste § aldeles udgaaer.“
- 2) af H. P. Hansen, at § 1 kommer til at lyde saaledes: „Den Fritagelse for at udskrives, lige med de øvrige Sofolk til Flaadens Bemanning, som er tilstaaet dem, der ved Forordningen af 8de Januar 1802 angaaende Sø-Indrulleringsvæsenet i Danmark, sammes 68 Paragraph, og den kongelige Resolution af 5te September 1838, have Afgang til at erholde Styrmands-Patent, skal, saalange Krigen vedvarer, ophøre for de Søfarende, der maatte erholde deslige Patenter, indtil de have opnaaet en Lægsrulle-Alder af 31 Aar, saa at de, uanset Bestemmelserne i bemeldte Forordnings § 69, skulle kunne udskrives til Sø-Krigstjeneste i Egenkab af heelt befarnede Matroser.“

ad § 2. af With: at denne § forandres saaledes:

„De Søfarende, som enten have erholdt Styrmandspatenter, eller herefter erholde saadanne, skulle, indtil de fylde deres 31te Aar, Lægsrulle-Alder, saalange Krigen varer, være undertastet Udskrivning til Søkrigstjenesten, dog ikke i ringere Egenkab end som Underofficerer og med den for 4de Styrmand i et Krigsskib reglementerede Gage.“

3. Afstemningsliste.

ad § 1.

- 1) Withs Forandring i H. P. Hansens Forslag. Ifødetfor „i Egenkab af heelt befarnede Matroser“ sættes „dog ikke i ringere Egenkab end som Underofficerer, og med den for 4de Styrmand i et Krigsskib reglementerede Gage.“
 - 2) H. P. Hansens Forslag. „Den Fritagelse for at udskrives lige med de øvrige Sofolk til Flaadens Bemanning, som er tilstaaet dem, der ved Frdn. af 8de Januar 1802 angaaende Søindrulleringsvæsenet i Danmark, sammes § 68, og den kongelige Resolution af 5te Septbr 1838, have Afgang til at erholde Styrmandspatent, skal, saalange Krigen varer, ophøre for de Søfarende, der maatte erholde deslige Patenter, indtil de have opnaaet en Lægsrullealder af 31 Aar, saa at de, uanset Bestemmelserne i bemeldte Frdn. § 69, skulle kunne udskrives til Søkrigstjeneste i Egenkab af heelt befarnede Matroser.“
 - 3) Comiteens Forslag: at for „indtil videre“ sættes „saalange Krigsforholdene vedvare.“
 - 4) Comiteens Forslag: at Paragraphen erholder følgende Tillæg: „denne Tillægsdel vil iøvrigt med Hensyn til Erhvervelse af Certificat som Skipper blive at ansee, som om Styrmands-Patent havde været tilstaaet.“
 - 5) Lovudkastet (med de muligt vedtagne Forandringer).
- ad § 2.
- 6) Comiteens Forslag: at for „indtil videre“ sættes „saalange Krigsforholdene vedvare.“
 - 7) Withs Forandring: at ifødetfor „i Egenkab af heelt befarnede

Matroses" sættes: „dog ikke i ringere Egenkab end som Underofficerer.“

8) With's Forandring: for „Bore Krigsskibe" sættes „et Krigsskib.“

9) Lovudkastet (med de mulige Forandringer).

10) Hele Lovudkastet (med de muligt vedtagne Forandringer).

Ordføreren: Af den omdeelte Fortegnelse over de stillede Forandringsforslag samt Udvalgets Indstillinger vil det sees, at der ved Placatens § 1 er stillet Forslag til Forandring først af den ærede Rigsdagsmand for Viborg Amts 3die District (Bruun) og Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 7de District (Prof. Larsen) om at § 1 skal udgaae. Der er imidlertid ved dette Forandringsforslag den formelle Indvending, at, saaledes som Udcastet nu er, angaaer § 2 i Udcastet kun de Individier, som allerede have erholdt Styrmandspatent; naar der derfor foretages den Forandring ved Udcastet, at § 1 udgaaer, vil det, som bliver tilbage af Placaten, kun være dens § 2, og der kunde da være Anledning til at forstaae § 2 saaledes, at den kun angif de Individier, som allerede have erholdt Styrmandspatent, men at der derimod ikke paalaa dem, som i Fremtiden erhverve Styrmandspatent, nogen Forpligtelse til at udskrives i anden Egenkab end som Styrmand. Efter de Uttringer, som navnlig den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 7de District (Prof. Larsen) under Sagens foreløbige Behandling lod falde, maa jeg antage, at det ikke har været hans Mening, men at Hensigten har været, at den Bestemmelse, som skulde udkomme som gjældende, skulde omfatte saavel dem, der allerede nu have erholdt Styrmandspatent, som dem, der i Fremtiden erhvervede et saadant. Jeg har imidlertid ikke villet undlade at gøre opmærksom paa denne Indvending, som kunde gjøres mod Forslaget fra den formelle Side. Det er ved § 1 ogsaa foreslaaet af Rigsdagsmanden for Veile Amts 6te District (With) at Paragraphen skal udgaae. Hvad nu det Forslag angaaer, at § 1 udgaaer, da maa jeg bemærke, at § 1, saaledes som Udvalget har opfattet Bestemmelsen, ikke indskrænker de paagjældende Personers Adgang til senere at blive Skippere, naar de have faret som Styrmand med en saadan Bevilling, som omtales i § 1, og det er for at forebygge al Misforstaaelse i saa Henseende fundet rigtigt at gøre en Tilføielse til § 1, hvori dette bestemt udtales. Bestemmelsen vil saaledes ikke faae nogen Indflydelse paa deres fremtidige borgerlige Stilling. Man maa ogsaa vel mærke, at de Personer, som omhandles i § 1, ere Personer, der ikke allerede have faret som Styrmand, men kun saadanne, som hidtil have faret i en ringere Qualitet end Styrmand, og Udcastets Bestemmelser medføre derfor ikke, at disse Personer sættes ned i en ringere Stilling, end de tidligere have været i under den private Coffardifart; men den medfører kun, at deres Udtrædelse af den Stilling, hvori de hidtil have været, midlertidig standses. Jeg troer, at man med Hensyn til denne Bestemmelse maa holde skarpt for Die, at Bestemmelsen kun er tilfugt at gjælde for Krigstid. Det er naturligt, at der under Krigstid maa finde en Standøning Sted i alle mulige, borgerlige Forhold; det maa være saa for de Landværnepligtige, det maa ogsaa være saa for de Søværnepligtige, ja det maa være saa endogsaa for de Næringsdrivende, hvem der ikke paahviler nogen som helst Forpligtelse til at træde ind, enten i Armeen eller Flaaden. Ved § 1 er der tillige stillet et Forandringsforslag af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 2det District (Hansen). Dette Foran-

dringsforslag seer jeg ikke rettere, end falder i alt Væsentligt sammen med Udcastets Bestemmelse, saaledes som den af Udvalget er forandret. Grunden til, at Udvalget ikke er gaaet ind paa det stillede Forandringsforslag, men har foretrukket at gjøre et Tillæg til § 2, er den, at man har befrygtet, at naar der blev meddeelt disse Personer, som der omhandles, et formeligt Patent, kunde det være lettere for dem at unddrage sig Udskrivningen, end naar de kun havde erholdt en Bevilling; thi naar de havde erholdt Patent og de da uden nogen Anmeldelse forlode Landet, vilde de kunne komme i Fart i Udlandet som Styrmand; dette vil dertmod ikke være dem saa let, naar de kun have erholdt Bevilling, og derfor har man troet, at det var rigtigt, at det blev ved Udcastets Bestemmelse, kun at der gjordes det Tillæg, at denne Bevilling ikke skulde gjøre nogen Indskrænkning i deres Adgang til at blive Skippere i Overensstemmelse med de Grunde, som sidst bleve fremførte af den høitagtede Marineminister. Hvad § 2 angaaer, er der kun stillet det ene Forandringsforslag, som den ærede Rigsdagsmand for Veile Amts 6te District (With) har stillet; det gaaer ud paa, at de Personer, som Placaten omhandler, ikke skulde udskrives i en ringere Egenkab end som Underofficerer og med den for fjerde Styrmand i et Krigsskib reglementerede Gage. Hvad det angaaer, at de kun skulde udskrives som Underofficerer, da maa jeg bringe i Erindring de Uttringer, som den ærede Marineminister med Hensyn herpaa sidste Gang lod falde, at der vil være al Sandsynlighed for, at disse Personer, forsaavidt de ere dygtige i deres Fag, ville blive afbenyttede som Underofficerer i Marinens Tjeneste, men at det har noget mere Betænkkeligt ved sig at binde sig til en ufravigelig Regel herom. Der kunde jo vel gaaes en Middevei, idet der kunde indeholdes i Placaten en Udtalelse om, at de skulde have Adgang dertil, naar de dertil fandtes kvalificerede; men en saadan Udtalelse, naar den ikke skal give en ubetinget Ret, maa dog ansees at være temmelig overflødig, og derfor er Udvalget ikke gaaet ind paa at gjøre nogen Forandring i Udcastet i denne Retning. Man er desuden gaaet ud fra, at det er givet, at der er en Trang i Marinen til at benytte de Svindrullerede til Underofficerstjenesten, og at de Svindrullerede, der ere Styrmand, eller ere komne i den Stilling, at de staae paa Overgangspunctet til at blive Styrmand, ville være særdeles kvalificerede til at indtræde i en sliq Stilling i Marinen, og navnlig mere kvalificerede dertil, end de Søværnepligtige, som ikke have erhvervet sig en saadan Dygtighed. Udvalget har derfor troet, at der ikke vilde være nogen Fare for, at de vilde faae Adgang til at blive indsatte i Underofficerclassen, forsaavidt det er nogenlunde tilraadeligt baade for deres egen og for Marinens Skyld; men man har fundet det betænkkeligt, at tilfuge dem en ubetinget Ret dertil.

(Fortætted.)

Rettelser.

Nr. 108 Spalte 830, 29de Linie fra oven: forsynede læs forsynede.

— 109 — 844, 9de Linie. fo.: G. Møller læs Hall.

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fyrgetyvende Møde.

(Fortsat.)

J. Johnsen: Forsaavidt der under den foreløbige Behandling af denne Sag har været Tale om Fare for de nordlige Bilandes Beseiling i Anledning af det foreliggende Lovudkast, skal jeg tillade mig at bemærke, at denne Fare forudsat, vil den vistnok i ligesaa høj, om ikke i en meget højere Grad, være tilstede for Island, som for Grønland og Færøerne. Paa disse sidste 2 Bilande føres Handelen, som bekendt, for kongelig Regning, og vi have hørt, at den kongelige Handel er sikret mod Mangel paa Mandskab til Handelsflåde, som gaar til Grønland og Færøerne; paa Island derimod føres Handelen rigtignok for privat Regning, men saalænge Islands Forsyning er henvisst til Danmark og de danske Handelsmænd, vil der under Forhold som nærværende reise sig en endnu større Vanskelighed for de Handlende paa Island, forsaavidt det foreliggende Udkast maatte faae nogen hemmende Indflydelse paa Bemandingen af Handelsflåde, der gaar paa Island. Da imidlertid den høitagtede Marineminister allerede tidligere har bragt i Erindring, og (jeg troer i et hemmeligt Møde) navnlig for Islands Vedkommende udtalte, at dette Forhold har været, og derfor og fremdeles vil blive Gjenstand for særdeles Opmærksomhed, har jeg blot villet tillade mig denne almindelige Bemærkning, idet jeg maa tilføie, at ikke blot de islandiske Handlende, men især Islands Forsyning vil være udsat for Fare, forsaavidt Krigen maatte kunne lægge Hindring i veien for Islands Beseiling. Det vil mulig kunne lykkes de danske Handlende, at overvinde de Vanskeligheder, som ville være forbundne med at hyre, med store Opoffrelser, Skippere og Styrmand blandt fremmede venstabelige Magters Undersaatter til deres Handelsflåde; men der er dog endnu en Vanskelighed tilbage at overvinde, nemlig med Hensyn til Bemandingen af deres Fiskefartøier, af de Fartøier, de aarlig sende op til Island, for at fiske under Landet. Disse Fartøier pleie de danske Handlende at bemande herfra med en i Styrmandskunsten kyndig Mand, en Bestemand og en Dreng (som forøvrigt som oftest vil være under Udskrivningsalderen); men saalænge der ikke for Islanderne gives Leilighed til at erhverve sig Kyndighed i Navigation, vil dette Forhold under Omstændigheder som nærværende, og forsaavidt det nærværende Udkast maatte lægge nogen Hindring i veien for den danske Handlende i at benytte sig af danske Styrmand til Fiskefartøierne, lægge en stor Hindring i veien for denne Næringsveis Drift, der baade er af Vigtighed for Islanderne og for de danske Handlende. Disse pleie nemlig allerede Aaret forud at indgaae Contract med Islanderne om at fiske med disse Fiskefartøier, en Contract, som i Tilfælde af Misligholdelse, den være af hvilken som helst Beskaffenhed, muligen vilde paadrage dem Ansvar, forsaavidt Contracten ikke kan holdes. Jeg har ikke fundet det aldeles nødvendigt og heller ikke aldeles i sin Orden, under den foreløbige Behandling at forbeholde mig noget Amendement i denne Retning, men jeg maa tillade mig at henvende den høitagtede Marineministers særdeles Opmærksomhed paa dette Forhold.

M. W. Bruun: Mod det Forandringsforslag, der af 2 ærede Rigsdagsmænd og mig er stillet: at § 1 udgaaer, er af den ærede Ordfører gjort den formelle Indvending, at naar dette Forandringsforslag antages, maatte § 2 have en forandret Redaction. Jeg skal hertil tillade mig at bemærke, at dette vel beroer paa en forskjellig Fortolkning af Ordene, og er en Meningsforskjæl herom. Dersom

nemlig Ordene i § 2 „have erholdt“ henføres til Liden, da Loven udkommer, da vilde vistnok en forandret Redaction være nødvendig; henføres derimod Ordene „have erholdt“ til Liden, da Udskrivningen finder Sted, da behøves ingen Forandring, og det forekommer mig, at dette maa være den nærmeste Fortolkning. Med Hensyn til Forandringsforslaget selv, da maa jeg først gjøre opmærksom paa, at det ingen Indflydelse har paa, hvad der er det egentlige Niemed af Udkastet, nemlig at skaffe Marinen Tilgang af heelt befarene Matroser, ved dertil at udskrive Styrmand, men at det kun har til Følge, at de, der i Løbet af Aaret eller i Løbet af Krigen blive kvalificerede til at erholde Styrmandspatent, erholde de samme Vilkaar, som de, der allerede ere Styrmand. Dette forekommer mig at fremgaae klarere, naar man omsætter Paragrapherne 1 og 2 og betragter § 1 som Supplement til § 2. Efter § 2 ville Sømand med Styrmandspatent kunne udskrives som Matroser; samme Paragraphs Slutningspassus indrømmer disse en Begunstigelse ved højere Gage, og ved § 1 bespares da for Marinen eller Staten den Udgift, som vilde følge af, at de Sømand, der i Løbet af Aaret eller Krigen erholde Styrmandspatent, faae samme Begunstigelse, som de Sømand, der allerede have Patent. Det er af den høitagtede Marineminister under Sagens foreløbige Behandling anført, at der med Hensyn til de Vedkommende finder en juridisk Forskjæl Sted; jeg skal derved tillade mig at bemærke, at der vel er en Forskjæl, men denne Forskjæl er kun tilstede i det Dieblik, at Loven udgaaer, og Loven forhindrer da de Paagjældende i at udjevne Forskjellen; de, der blive kvalificerede til at erholde den samme Begunstigelse, blive af Loven forhindrede i Berettigelse dertil. Det er altsaa kun fra det finansielle Synspunct, at § 1 har Betydning, og det forekommer mig da at være en Ubillighed at nægte denne Begunstigelse, saameget mere som det kun er en mindre betydelig Sum, som derved bespares for Marinen eller Staten. Efter den høitagtede Marineministers Meddelelse vil der være Spørgsmaal om i det Høieste 540 Rbd. om Maaned, nemlig Antallet af saadanne Sømand, anslaaet til 90 og Differentisen i Gagen til 6 Rbd. pr. Maaned. Det er altsaa omtrent 6000 Rbd. om Aaret. Nu er det vel en fornøstlig Deconomie ligesaavel at tage smaa som store Summer i Betragtning, men det forekommer mig ogsaa, at naar det gjelder om bedre Vilkaar for de Sømand, der udskrives til Krigen til Landets Forsvar, saa er dette et Tilfælde, hvori Rigsforsamlingen ikke bør tage i Betænkning at lade Billighedshensyn være overveiende.

Dunskelt: Af Flere i Handelsstanden er der gjort Forestilling om det formeentlig Ubillige og Haarde i den Bestemmelse, som nærværende Udkast medfører, idet Styrmand vilde blive udsatte for at kunne blive udstrevede til Matroser, og det kan ikke nægtes, at dette maa synes noget haardt og ubilligt for Folk, som ved den Stilling, de have opnaaet, maae præsumeres at have til en vis Grad en Dannelse, som kunde sætte dem over maaskee flere af dem, hvis Commando de vilde blive undergivne i Orlogstjenesten. Imidlertid forekommer det mig, at disse Betragtninger maae vige, naar Fædrelandet er i Fare og der er Spørgsmaal om, at værne om dets Selvstændighed, og idet jeg tør antage, at man kun i Nødstilfælde vil gribe til denne Udvei, at udskrive Styrmand til simple Matroser, at de, saavidt gjørligt, vilde blive ansatte som Underofficerer i Orlogstjenesten, naar de dertil ansees kvalificerede, og idet jeg forudsætter, og ogsaa har den grundede Forvisning, at den humane Behandling, som man har stillet os paa de danske Orlogsskibe, og som jeg haaber mere og mere vil vinde Indpas hos dem, som ere Befalende ombord i

disse Skibe, samt i den Forudsætning, at den høitagtede Marineminister ved passende Instruxer vil sege at gjøre disse Forudsætninger til Afendgjæringer, har jeg troet, at maatte stemme for Udkastet med de Forandringer, som Udvalget deri har meent at burde gjøre.

H. W. Hansen: I Henhold til hvad jeg tillod mig at bemærke under Sagens foreløbige Behandling, har jeg tilladt mig at fremkomme med et Forandringsforslag til en forandret Redaction af Udkastets første Paragraph. Dette har, som jeg af de fremlagte Indstillingspuncter bemærker, bevirket det af Udvalget foreslaaede Tilfæg til § 1, som gaaer ud paa, at den Tilladelse, som indeholdes i denne Paragraph, skal med Hensyn til Erhvervelse af Certificat som Skipper blive at ansee, som om Styrmandspatent havde været tilstaaet; og, uagtet jeg ikke nægter, at, naar Bestemmelsen i Udkastets § 1 gives denne yderligere Forklaring og Tilføining, vil det i Realiteten blive det samme, som det af mig stillede Forslag har tilsigtet, forekommer det mig dog, at der turde gjøres en Indvendning imod at forandre, hvad som hidtil har været en Retting, til kun at gjælde som Tilladelse. Det har nemlig været antaget ved alle de borgerlige Næringsveies Ordning, at den, som aflægger de Duelighedsprøver, som have været foreskrevne for vedkommende Næringsvei, ogsaa var berettiget til at blive forsynet med et Beviis for, at han havde godtgjort sin Duelighed, og jeg skjønner ikke rettere, end at denne Erhvervelse maa være baade mere ønskelig og fyldestgjørende for Vedkommende, end at der meddeles ham blot en Tilladelse. Jeg indseer saaledes ikke bedre, end at det dog turde være rettere at bibeholde denne Form, hvorefter man tildelede de Paagjældende Beviis for erhvervet Duelighed i en eller anden Retning; det er heller ikke ganske uden Betydning for Vedkommende selv, at han er forsynet med et saadant Beviis, da der dog kan gives mange Leiligheder, hvor det bliver ham vigtigt og nyttigt med vedkommende Autoritets Erklæring at kunne godtgjøre sin Duelighed, og at han har erhvervet sig den fornødne Færdighed, og da det ikke kan være skadeligt, at disse Certificaters Meddelelse vedbliver, saaledes som den ærede Forsamling vil bemærke er Tilfældet efter mit Forslag, hvorimod den ifølge det Tilfæg, som er knyttet til Paragraphen, skulde aldeles ophøre, skjønner jeg ikke rettere, end at det maa ansees som det Rigtigste, at ogsaa Meddelelsen af disse Certificater vedbliver som hidtil; det er saaledes f. Ex. ved Coffardisarten med Hensyn til Assurance udtrykkelig foreskrevet, at der paa udenrigste Reiser altid skal være en Styrmand, som har Styrmandspatent og ved flere andre Leiligheder, som til Ex. ved Borgerstabs Erhvervelse, er det foreskrevet, at den, som vil erhverve Borgerstabs som Skipper, skal have erhvervet Styrmandspatent. Jeg nægter ikke, at ved saadanne Leiligheder maatte vel denne Tilladelse træde istedetfor Patent, men det forekommer mig dog, at man ikke skulde gjøre et Brud paa den Orden og Fremgangsmaade, som hidtil er fulgt med saadanne Bevisers Meddelelse, da ingen Nødvendighed derfor er tilstede. Det er derfor, jeg endnu troer at turde tillade mig at anbefale den ærede Forsamling det af mig stillede Forandringsforslag til § 1. Dersom det Forslag, som er stillet af nogle ærede Rigsdagsmænd, at § 1 aldeles udgaaer, antages, skal jeg ikke nægte, at da vil det af mig stillede Forslag kunne blive overflødig, navnlig naar saaledes, som det nylig af en af Forslagsstillerne er bemærket, Ordene „have erholdt“ i § 2 maatte forståes saaledes, hvad jeg ogsaa antager er den naturligste Betydning, at de have Hensyn til den Tid, Udskrivningen foregaaer, og ikke til den Tid, Forordningen emanerer. Det er ligefrem en Folge deraf, at dersom § 2 fortolkes saaledes, vil Afgangen til at erholde Styrmandspatent fremdeles vedblive som hidtil, og det er blot den Fritagelse, som har været knyttet til disse Patenter, som bortfalder og gives den forandrede Bestemmelse, at Vedkommende skulle kunne udskrives til Matroser under de Betingelser, som i § 2 foreskrives. Jeg vil altsaa, dersom Forsamlingen skulde erklære sig for, at § 1 udgaaer, finde mig foranlediget til at tage mit Forslag tilbage. Jeg skulde kun endnu tillade mig at bemærke, at det Forslag, som jeg har tilladt mig at stille, ingenlunde hidrører deraf, at de, hvem det kommer til at gjælde, i nogen Henseende, ville unddrage sig det Krav, som Staten har til at benytte de Spind-

rullerede. Der er tværtimod af de flere, og det ikke ret faa Søværnepligtige, som i denne Anledning have henvendt sig til mig, udtalt den største Beredvillighed til at efterkomme det Krav og den Opfordring, som gjøres til dem, om at skulle tjene paa Krigsskibene. De erkjende med den største Beredvillighed, at denne Forpligtelse paaligger dem, men de mene, at der dog, forsaavidt Omstændighederne tillade det, maa tages et billigt Hensyn til hvad deres borgerlige Stilling fordrer. Det er og ved den Bestemmelse, som er gjort i § 2, ingenlunde Tilfældet, saaledes som man maaskee skulde antage, at den gjør nogen Formindstelse i den Forpligtelse, som nu kommer til at paahvile dem; de lægge ikke synderlig Vægt paa, om de faae denne forhøiede Betaling; de 6 Rbdlr. mere om Maanedens betyder for dem ikke meget; de ere villige og rede til at bringe Staten den Tjeneste og de Kræfter, som tilhøre dem, og de ville ingenlunde ansee sig for indemniserede ved den forhøiede Betaling. Hvad de derimod udtale som almindeligt Ønske, er, at der maa tages alt muligt Hensyn til den Stilling, de have indtaget i Samsundet, ved at have skaffet sig de Kundskaber, som vel nærmest gjælde for deres borgerlige Stilling, men som de mene ogsaa ved denne Leilighed burde qualificere dem til, naar Staten gjør Krav paa deres Tjeneste, at der maatte tages noget Hensyn til, ifald det kunde indrettes saaledes, at de ved deres Tjeneste ombord i Krigsskibene enten som commanderende Underofficerer eller paa en eller anden Maade kunde nyde nogen anden Behandling end den, som almindelige Matroser erholde, uden at de i mindste Henseende finde sig foranledigede til at reise nogen Klage, men fordi de troe, at det ligger i de borgerlige Forhold, at, naar ikke den Stræben, som man maa ønske skulde være hos Alle efter at arbejde sig frem fra det Mindre til det Større i Samsundet, reent skulde tilintetgjøres, saa maa der tages Hensyn til den Stilling, hvortil Vedkommende har havet sig. Det er derfor, at de i Særdeleshed ønske, at det ved denne Sags Ordning maa komme i Betragtning, at de Kundskaber, som de have erhvervet sig, til en vis Grad maae give dem et Fortrin fremfor dem, der ikke ere i Besiddelse af saadanne. Men paa den anden Side kan jeg ikke anbefale det af den ærede Rigsdagsmand for Veile Amts 6te District (With) stillede Forslag, at de kun skulde udskrives til Underofficerer, fordi jeg antager, at derved kunde den hele Udskrivning blive tilintetgjort, idet, naar Skibene allerede ere forsynede med et tilstrækkeligt Antal Underofficerer, og de kun skulde udskrives som saadanne, det jo vilde være det samme som aldeles at fritage dem. De vil heller ikke holde sig tilbage eller ansee sig for gode til at gjøre den Matrosetjeneste, der i Almindelighed udføres paa Krigsskibe, men det, som er det Væsentligste og Ønskeligste, er, at der maa tages det tilbørlige Hensyn til den Stilling, de ved deres Kundskaber og ved anvendt Tid og Flid ere komne til. Det er saaledes, at jeg for det Tilfælde, at det Forslag, at § 1 aldeles udgaaer, ikke skulde vinde Forsamlingens Bisald, dog maa tillade mig vedvarende at anbefale den ærede Forsamling det af mig stillede Forandringsforslag, at man, uden at lægge Hindringer i veien for at skaffe Flaaden det fornødne Mandskab, lader den hidtil havde Afgang til at erholde Styrmandspatent vedblive, istedetfor at denne ifølge Udkastet til Blacaten aldeles skal bortfalde. — Jeg tillod mig under den foreløbige Behandling at henlede Forsamlingens Opmærksomhed paa en anden Bestemmelse i § 1, nemlig den, at de Vedkommende ikke kunde fordrø denne Tilladelse uden under Sessionen. Jeg maa fuldkomment erkjende, hvad den høitagtede Marineminister ved den Leilighed bemærkede om det Mislige i, at der blev overdraget Ministeriet en Bemyndigelse til at give Dispensationer fra saadanne Forstrifter i den almindelige Lovgivning. Derfor har jeg heller ikke fundet mig foranlediget til at foreslaae en bestemt Indskrænkning i saa Henseende, og dersom § 1 erholder den af mig foreslaaede Forandring, saa vil der heller ikke gjøres nogen Forandring i de hidtil gjældende Bestemmelser. Men jeg maa ogsaa tillade mig at bemærke, at naar den Tilladelse bortfalder, som hidtil er knyttet til Styrmandspatentet, nemlig at det skal fritage for Udskrivning, saa bliver det for Fremtiden ikke nogen saakaldet Dispensation, Undtagelse eller Begunstigelse, der indrømmes Marineministeren, men kun en Afvigelse fra Formaliteten, idet, naar Patentet ei giver denne Frihed, det kun er en Formalitet, at dette skal erhverves ved Sessionen, og jeg skjønner da ikke rettere, end at det, naar

fardeles Omstændigheder skulle fordrer det, gjerne til een eller anden Tid kunde tilstedes Ministeriet at følge den hidtil gjældende Praxis, der kun blev en Afvigelse fra Formaliteten, men slet ikke nogen Begunstigelse.

Idet jeg saaledes har tilladt mig at fremsføre, hvad jeg yderligere har havt at bemærke med Hensyn til det af mig stillede Forslag, skal jeg ved denne Leilighed, da dette bliver det første Lovudkast, Forsamlingen kommer til at stemme over, tillade mig at bemærke, ligesom det allerede af flere Rigsdagsmænd er bleven anført, at jeg ingenlunde kan ansee mig som Indhaver af Meddeeltighed i den lovgivende Myndighed, og jeg troer, at denne Forsamling ingenlunde har en saadan Myndighed i det Hele, ligesom det forekommer mig at være unaturligt, at vi, endog førend vi have vedtaget Grundloven, hvorved Forsamlingens Deeltagethed i den lovgivende Virksomhed skal fastsættes, allerede nu skulde kunne gjøre Brug deraf. Jeg fremsætter dette som en Bemærkning, der kan gjøres ved denne Leilighed, som ved flere andre. Jeg erkjender fuldkomment vel at der kan være Trang for det høistærede Ministerium til at lære at kjende Folkerepresentationens Mening, og derfor har jeg ved denne Leilighed, som ved enhver anden, hvor jeg har fundet mig foranlediget til at tage Ordet, efter bedste Indsigt og Evne søgt at afgive min Mening, men jeg vil kun have den betragtet som en saadan Menings Afgivelse. Det forekommer mig ogsaa, at skjøndt provisoriske Anordninger i Reglen ikke ere ønskelige, saa maa det dog, under Forhold som de nærværende, og i den Overgangsperiode, hvori vi befinde os, være at foretrække, at Regjeringen, efter at have hørt Folkerepresentationens Mening, udgiver Anordningen som provisorisk indtil næste Rigsdag, hvis Virksomhed da vil være fuldkommen constitueret og organiseret.

Justitsministeren: I hvorvel den ærede Rigsdagsmand, som nys talte, synes at gaae ud fra den Forudsætning, at det ikke saameget er en Forøgelse i de pecuniære Forhold for dem, der udskrives efter denne Placat, hvorpaa der bør lægges Vægt, men at det tværtimod er langt mere magtpaaliggende, at der tages Hensyn til den større Dannelse, som de have erholdt, saa kan jeg dog ikke nægte, at det forekommer mig, efter de Forandringsforslag, som ere stillede, at det hovedsagelig dreier sig om den større Gage, som de, der ere competente til at erholde Styrmandspatent, skulle erholde; thi saavel det Forandringsforslag til § 1, som er stillet af 3 ærede Rigsdagsmænd, som ogsaa det andet, der er stillet af den ærede Taler, der nys satte sig, gaae dog fornemmelig og maastee alene ud paa, at de, som ville blive udfrevne efter Udkastet til Placaten, naar den bliver gjældende som Lov, ville kunne erholde den forøgede Gage. Men hoav enten det nu er den forøgede Gage eller Hensynet til den større Dannelse, der skal være Hovedsagen, saa forekommer det mig, at det i begge Tilfælde fornemmelig er det Princip om at gjøre, hvorvidt en Indskrænkning retfærdig kan finde Sted i de een eller anden Klasse tillagte personlige Rettigheder under visse Forhold, og naar Statens Lary kræver det. Det forekommer mig ikke at være tilstrækkeligt, at man erkjender, at det er en Indskrænkning i de personlige Rettigheder, som ved Lovgivningen ere tillagte visse Classer af Samfundet; dersom dette er tilstrækkeligt, saa kunde der ikke skee nogen Forandring i de engang tilstaaede Rettigheder, men Spørgsmaalet gaaer ud paa, om Statens Lary udkræver det. Var dette ikke tilstrækkeligt til at gjøre Indskrænkning i alt tilstaaede Rettigheder, saa kunde der ikke være Spørgsmaal om en almindelig Børnepligtlov, og end mindre om en saadan Foranstaltning, som er tilfattet ved Forordningen af 23de Septbr. f. A. Men jeg mener, at naar Statens Lary fordrer det, saa maae de Medlemmer af Samfundet, som engang have erhvervet en saadan Forret, ogsaa finde sig i, at saadanne Indskrænkninger finde Sted, og Spørgsmaalet er da blot, om Indskrænkningen finder Sted i et større Omfang, end fornødent gjøres. I saa Henseende skal jeg kun med Hensyn til nærværende Tilfælde beraabe mig paa, at det Antal heelt befarnede Matroser, hvorover der erholdes Raadighed, naar Udkastet udkommer som Lov, ikke er større end hvad Marineministeren har erklæret at være nødvendigt til Marinens Tjeneste. Med Hensyn til Udskrænkningen i Liden, troer jeg ikke heller, at man er gaaet udenfor det, Statens Lary fordrer.

I Udkastet er det udtalt, at Bestemmelsen kun skal gjælde indtil videre, og Regjeringen har under den foreløbige Behandling erklæret, at Meningen heraf er, at Loven kun skal gjælde, saalange Krigsforholdene vedvare, og den har aldeles tiltraadt det Forslag, den ærede Ordfører har stillet. Naar jeg endelig skal paaberaabe mig et tredje Argument for, at der ved Udkastet ikke vil skee nogen større Indskrænkning, end Statens Lary fordrer det, saa maa jeg kalde tilbage i Erindrungen, at det ikke er nogen anden Foranstaltning, der tages, end den, der blev truffen under en foregaaende Krig, under en Konge, der vistnok ikke var tilbøielig til at gjøre større Indskrænkning i de personlige Rettigheder, end Statens Lary fordrer det. Naar man altsaa for det Første er paa det Rene med, at Udkastet ikke gaaer ud paa at gjøre større Indskrænkninger i Rettighederne, end Statens Lary fordrer det, saa kommer det an paa, om den Maade, hvorpaa Udskrivning anvendes, virker mere indgribende i Bedkommendes fremtidige Stilling, end behøves. Jeg kan ingenlunde erkjende, hvad den sidste ærede Taler yttrede, og hvilket ogsaa idag er bleven modsagt, at Tjenesten som Matros skulde være en krænkende Byrde eller en ydmygende Tvang; skal den være krænkende — thi i og for sig kan jeg ikke indsee, at det er mere krænkende at fungere som Matros, end som Soldat —, saa maa det Krænkende fremkomme naar man seer hen til det Forhold, hvori den Bedkommende stilles, efterat han maastee tidligere har været Styrmand. Men dette kan ikke heller her komme i Betragtning, thi efter § 1 er det ikke dem, som ere Styrmand, der udskrives, men kun dem, som aspirere til at blive Styrmand. Det skulde altsaa være den høiere Dannelse, som gjør det mere krænkende for dem at tjene under Underofficerer eller Mand, som ikke have samme Dannelse som de; men det Samme vil netop være Tilfældet i Landetaten, naar den almindelige Børnepligt indføres. Man kan ikke forudsætte, at Underofficererne ere Mand af større Dannelse end alle dem, som efter den almindelige Børnepligt blive simple Soldater; altsaa er der i saa Henseende heller ikke her Noget, som kunde gjøres gjældende mod Placatens Bestemmelse. Thi at Matroserne skulde være udsatte for en saa haard Behandling, som tidligere er bleven omtalt, troer jeg, er tilstrækkeligt oplyst ikke at være Tilfældet, og jeg kan i saa Henseende ogsaa paaberaabe mig min personlige Erfaring, thi jeg har gjort flere Reiser med kongelige Krigsskibe, og aldrig har jeg der hørt tale om Rat eller seet Lamp anvendt. Altsaa er der kun Spørgsmaal om, at de, som udskrives efter § 1, skulle være samme Vilkaar underkastede, som de, der udskrives efter § 2. I saa Henseende skal jeg tillade mig at bemærke, at naar man først engang har meent, at der efter Principet ikke er skeet nogen større Indskrænkning i de personlige Rettigheder, end Statens Lary udfordrer det, saa finder jeg ingen fardeles Anledning til, at Staten skulde udrede større Udgifter, end der er fornødent; men skulde Forsamlingen forøvrigt finde det antageligt og passende, at der tilstaaes de Bedkommende den forøgede Betaling, saa vil der vistnok fra Regjeringens Side intet Væsentligt være derimod at erindre.

Naar forøvrigt det Forandringsforslag, som den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavn, der sidst talte, har stillet til § 1, ikke er bleven tiltraadt af Comiteen, fordi de derved lettere kunde komme i fremmed Tjeneste og undbrage sig fra Tjenesten herhjemme, naar de have erholdt Styrmandspatentet, end naar de ikke have erholdt det, saa finder jeg, at dette er en fuldkommen rigtig Bemærkning; men der er een Omstændighed til, paa Grund af hvilken det forekommer mig, at dette Amendement ikke bør gives Medhold, thi derved vilde der opstaae Forskjel mellem Mand, som have erholdt Styrmandspatent, for Placaten udkom, og dem, som have erholdt det, efter at Placaten udkom. Hidtil har den Forrettighed, der var indrømmet Styrmandene, været knyttet til Patentet; denne Forrettighed er det ikke Regjeringens Hensigt at ville have, det er kun Regjeringens Hensigt at ville udsætte den Afgang til at opnaae Patentet, som Lovgivningen har tilstaaet Bedkommende, som tidligere have erholdt Styrmandspatent. Jeg skal tillade mig at bemærke, at forsaavidt jeg sagde, at det ikke var Regjeringens Mening at have den Forret, som hidtil har været knyttet til Patentet, saa sigtede jeg herved til, at de ogsaa fremtidig skulle kunne gjøre Paastand paa den hidtil for Styrmand reglementerede Gage. Men naar der nu skulde fremstaae

een Klasse Styrmand, som havde Patent og Ret til forøget Gage, og en anden, som havde Patent og ikke var berettiget til forøget Gage — og det vilde blive Følgen af det stillede Forslag —, saa vilde derved den Forrettighed for dem, som hidtil have havt Patent, blive hævet i en høiere Grad, end der er tilstillet af Regjeringen. Jeg troer derfor ikke, at det kan siges at være i de Søfarendes Lær, om et saadant Forslag toges til Følge. Forøvrigt har Marineministeren allerede ved den tidligere Behandling erklæret, at der Intet var at erindre imod det Forslag, som Comiteen har gjort, og denne Erklæring kan jeg ikke andet, end her gjentage.

Utsættelse: Imidlertid det meget var at ønske, at Forholdet mellem Orlogsmarinen og Handelsmarinen fra en tidligere Tid havde været ordnet paa en saadan Maade, at Handelsmarinens Officerer og Underofficerer, om jeg kan benytte dette Udtryk, paa en bestemt Maade, og under visse forud angivne Vilkaar, bleve indbragne i Orlogsmarinen, naar de kaldtes til Krigstjeneste, saa at de forud vidste, hvad Stilling de kom til at indtage i denne, troer jeg, at paa det Standpunkt, hvor vi nu befinde os, maa ethvert Krav af denne Art ansees ubetimeligt, idet man ei kan sige om en Mand, at han er skiftet til at fuldbyrde en vis Function, med Hensyn til hvilken det maa erkjendes, at en vis Dygtighed, visse Egenskaber ere nødvendige, naar man ikke veed, om han er i Besiddelse af denne Dygtighed og disse Egenskaber. Jeg troer derfor, at man er berettiget til at modsætte sig ethvert Forandringsforslag, der gaaer ud paa at sikkre de Mænd, der indtage en høiere Stilling i Handelsmarinen, en høiere Stilling i Orlogsmarinen, uden for de enkelte Tilfælde, i hvilke de overensstemmende med den ældre Lovgivning kunne anvendes som virkelige Styrmand i de kongelige Skibe. Naar man nu siger, at, medens man ikke kan gjøre dette, bør man sikkre disse Mænd en Stilling i den kongelige Marine, der nogenlunde kan opveie det, de lide, idet de tilsyneladende indtræde under slettere Vilkaar end de, hvori de ere i Handelsmarinen, saa troer jeg, at man ogsaa her betragter Sagen fra et skævt Standpunkt, fordi man ikke har opfattet Sagen i dens Heelhed. Idet Marineministeriet har foreslaaet en Foranstaltning af denne Art, maa det have opfattet Sagen i dens Heelhed, og det maa da først have sagt: hvilken Forholdsregel bør der tages, for at Handelsmarinen kan benytte de ældre Styrmand, dem, som ere længst sjernede fra Stillingen som Matroser, og overlade til Orlogsmarinen dem, som ere nærmere ved Stillingen som Matroser, der nylig have været i denne? Dette har man navnlig søgt at opnaae ved denne Anordning.

Derfor man, som af et æret Medlem er foreslaaet i Styrmandenes Interesse, i Dannelsens Interesse, vilde overlevere de Bedkommende Patenter, og dog bruge dem som Matroser og lade dem staae ligeberettigede i Handelsmarinen med de Ældre, saa vilde de i mange Tilfælde træde i de Ældres Plads og komme til at fare i Handelsmarinen ligesaa godt som de Ældre. Man kan vel sige: Ja, de ere dog ikke forhindrede fra ved Sessjonen at erhverve Tilladelse til at fare, men det staaer ikke til Sessjonen uden videre at give dem denne Tilladelse; Sessjonen maa overveie, om Omstændighederne ere af den Art, at den bør give denne Tilladelse eller ikke, og naar Sessjonen finder, at der er Ældre nok, som ikke ere i Tjeneste som Styrmand, saa skulde jeg meget tvivle paa, at under saadanne Omstændigheder, og naar der var stor Trang for Matroser til Orlogstjenesten, Sessjonen vilde give Tilladelsen til de Ungre. Jeg vilde holde det for Uret, om den gjorde det, og jeg maa ansee det for godt, om det maatte udgaae fra denne Sal, at Sagen bliver betragtet fra denne Side. Dette er altsaa Hovedårsagen, hvorfor der ei skal gives Patenter, men der skal være forbeholdt Ret for Sessjonen til i de Tilfælde, hvor det af Nødvendigheden kræves, at indrømme Tilladelse til at fare som Styrmand.

Man siger, at naar de ikke erholde Patent, saa er dette et Skaar i deres fremtidige Stjæbne, idet de ikke kunne faae Borgerkab som Skippere. Jeg troer, at man heri tager feil; thi selv om det er

saadant, at Styrmandspatentet skal lægges frem, for at den Bedkommende kan erholde Borgerkab som Skipper, behøver Patentet derfor ikke at være udstedt 2 Aar iforveien. Der kræves i Lovgivningen, at de skulle have været 2 Aar i Fart som Styrmand, ikke at de i 2 Aar skulle have været i Besiddelse af Patentet. Det vil altsaa være nok for at fyldestgjøre Lovgivningens Fordring i saa Henseende, at de erholde Patent i det Dieblif, de ville være Skippere. Hvis jeg feiler heri, haaber jeg, at de, som vide det bedre, ville oplyse Forsamlingen derom.

Man siger, at man paa den høiere Dannelses Begne bør give dem Patent, at det er et Retfærdighedskrav, som man derved fyldestgjør. Men jeg maa spørge, om de, som ere nær ved at erholde Patent, men som endnu ei kunne faae det, fordi de ikke have fyldestgjort alle Fordringer, om de ikke med Hensyn til Dannelsen kunne tænkes at have fyldestgjort særdeles meget, og om de da ikke maa have samme Krav, og om de heller ikke ville have samme Lidelse, hvis det virkelig er nogen. Jeg har tidligere havt den Ære at fremhæve for Forsamlingen, at det er skævt at sige, at en Mand lider mere, fordi han har den høiere Dannelse, naar Forholdene blive tungere. Det er skævt, det er at kaste Brag paa Dannelsens høiere Betydning. Selv som Matros vil den Paagældende føle sig styrket ved sin større Viden og Dygtighed, og dersom dette ikke er Tilfældet, da er Dannelsen skjult under en maadelig Examen. Jeg troer altsaa, at det selv fra Dannelsens Side ikke vil gjøre noget Gavn at give de Bedkommende Styrmandspatenter, thi for den virkelig dannede Mand vil Følelsen være den samme i de Forhold, hvori han indtræder, hvad enten han har Patentet eller ikke, og for den Udannede vil Lidelsen være større, naar han veed, at han har Patentet i sin Lomme, og dog kan komme til at indtræde som Matros. Altsaa maa jeg ogsaa fra denne Side ansee det bedst, at man bliver staaende ved Udsættelsens Bestemmelser og tilbageholder Patenterne, indtil Krigen er forbi, eller indtil de Bedkommende efter 2 Aars Fart som Styrmand ville tage Borgerkab som Skippere, og da faae Patentet udleveret, for at fremlægge dette som Beviis for deres høiere Dannelse, ifald igrigt dette behøves, hvad jeg, som sagt, tvivler om.

Det er bleven sagt, at man burde sørge for, ved en høiere Betaling at gjøre dem Fyldest for hvad de lide ved, fra en bedre Stilling i Handelsmarinen at træde over i Orlogsmarinen. Jeg skulde meget hælde til dette, om der derved blev gjort Noget, som var overensstemmende med, hvad der hidtil i Almindelighed seer i Handelsmarinen selv, men jeg tvivler meget paa, at naar en Styrmand, hvad der ikke sjældent er Tilfældet, tager Hyre i et Handelskib som Matros, da fordi han er Styrmand erholder høiere Gage, end Matroserne i Almindelighed faae. Men er det ikke Skik i det ene Tilfælde, at de, skjøndt de optræde som Matroser, erholde Styrmandsbetaling, da seer jeg ikke, hvorfor dette skal gjælde i det andet Tilfælde. Desuden er dette alt reserveret en stor Deel af dem, og jeg troer ikke, at det bør udstrækkes videre, end det er sket fra Regjeringens Side. Jeg skal ikke nægte, at jeg vilde finde det gavnligt, om man kunde finde en Maade — jeg troer imidlertid, at man bør overlade dette til Marinen selv —, hvorpaa man kunde stille disse Folk saaledes Krigsskibene, at man kunde see, hvad Klasse de høre til, ikke fordi jeg troer, at Mandkabet der er underkastet nogen særdeles streng Tugt; men i det Dieblif man var tilfunds at give den Bedkommende en Trettesættelse eller tiltale ham, vilde man maaskee vogte sig noget mere, naar man ved et særegent Kjendtegn kunde see, hvad Klasse han hørte til, og skjøndt jeg indrømmer, at den samme Forseelse i Almindelighed bør have den samme Straf, saa kunde dog en Skaansel af denne Art maaskee være ønskelig. Men jeg mener, ikke at dette hører hjemme i Loven; jeg troer, at det bør ordnes af Marinebestyrelsen selv, ligesom jeg holder mig overbevist om, at det ligger i selve Nødvendigheden deraf, at de Styrmand, der ere skiftede til de høiere Poster, ville faae disse.

(Fortsættelse.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fyrgethvende Møde.

(Fortsat.)

Marinen mangler Mand i de høiere Poster; den har brugt mange Styrmande til Maanedslieutenanter. Det maa vistnok være Marinen vanskeligt at skaffe til Underofficersposterne dygtige Folk, og Styrmandene ville derfor, forsaavidt de ere stiftede dertil, upaatvilelig hertil anvendes. Marinen savner derhos maaskee i Artilleriet, fremfor i andre Grene, brugelige Folk, og jeg er overbevist om, at man ikke kunde faae Folk, der ere bedre stiftede til hurtigt at oplæres til Artilleriets Brug, end netop disse, der isorveien have en vis mathematisk Dannelsse.

Jeg agter saaledes at stemme for Udkastet og de Forandringer, Comiteen har foreslaaet.

Orsted: Under den foreløbige Behandling udhævede jeg blandt Andet, at der var tvende Classer af Styrmande, som ifølge Regjeringens Opmuntring og deres Tilfagn om, at de skulde blive frie for enhver anden Udskrivning end som Styrmande, have erhvervet en særdeles videnskabelig Dannelsse, og jeg fandt det billigt, at disse, saavidt muligt, burde forfaanes for den Strengthed imod Styrmandene, at udskrives i anden Egenstabs end som Styrmande. Jeg erkjendte imidlertid, at der fra den retlige Side ikke kunde finde noget Andet Sted med Hensyn til dem, hvorom her er Tale, end med Hensyn til de andre Styrmande, da de Alle ifølge Forordningen af 8de Januar 1802 have Ret til ikke at udskrives i anden Egenstabs end som Styrmande, og at det altsaa kun var et forsøgt Villighedshensyn, der kunde gjøres gjældende med Hensyn til disse. Jeg ankyndigede derfor ikke noget Amendement i saa Henseende, og jeg har heller ikke villet stille et saadant, fordi jeg forudsatte, at der ved Anvendelsen af Anordningen ogsaa vilde blive taget Hensyn til disse Personer. Hvad de stillede Amendements angaaer, saa forekommer det mig, at det Amendement, som er stillet af flere ærede Rigsdagsmænd, om at § 1 skulde falde bort, er velgrundet. I Forbindelse med, hvad en anden æret Rigsdagsmand har anført, skal jeg blot bemærke, at den retlige Stilling er ganske og aldeles den samme efter Sø-Indrulleringsanordningen for dem, som have erholdt Styrmandspatent, og for dem, som have de Qualificationer, som Frds. § 68 foreskriver, thi her siges udtrykkelig, at de, som have de fornødne almindelige Egenstaber og som have bedste Character til Styrmandsexamen, strax skulde være berettigede til at faae Styrmandspatent; altsaa er der ikke nogen retlig Forskiel mellem disse to Classer eller nogen Grund til, naar Nødvendigheden udkræver, at de skulde udskrives anderledes end som Styrmande, at de, som ikke have erholdt Patent, ikke skulde have den samme Afgang til forsøgt Gage, som § 2 tilføjer dem, der allerede have erholdt Styrmandspatent. Det er vist, naar Statens Forsvar kræver Indskrænkning i den Rettighed, som Anordningen hidtil har tilstaaet dem, som have erholdt Styrmandspatent, eller som have erhvervet de Egenstaber, der berettiger til at erholde Styrmandspatent, at de da maae taale at udskrives som Matroser, uagtet Anordningen siger, at de ikke kunne udskrives i denne Egenstabs; men da tillige at formindste deres Indtægter kan ikke være et Krav, som Statens Sikkerhed gjør, men det bliver blot en suantiel Foranstaltning, som ikke kan anses for nødvendig, og som derfor ikke forekommer mig retsferdig. Dernæst skal jeg in subsidium, hvis dette Forslag ikke vinder Pluralitet, antage, at § 1 bør ændres i Overensstemmelse med det Forslag, som er stillet af Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 2de

District (H. P. Hansen), og jeg skal bemærke foruden det, der er bleven anført i saa Henseende, at jeg finder hans Forslag langt mere fyldestgjørende for Marinens Lære, end det, som Comiteen har fremsat, thi hvis de Vedkommende faae Afgang til at erholde Certificat som Skipper, saa opstaaer der ogsaa herved en Hjemmel for dem til at fritages for Udskrivning, som ikke betages dem ved nærværende Anordning; thi det er udtrykkelig udtalt i Søindrullerings- Anordningen, at naar Noget erholder Borgerstabs som Skipper, saa bliver han derved aldeles fritaget for Udskrivning. Vedligeholder man nu Afgang til at blive Skipper, vedligeholder man ogsaa Afgang til at blive fri for Udskrivning. Denne Ret kan vel ligesaagodt fratages disse, som man kan betage Styrmandene deres Ret; men dette er noget, man ei her har tænkt paa. Derfor forekommer det mig, at naar man vedtog den Redaction, som er foreslaaet af den ærede Comitee, opnaaede man ikke Hensigten. Naar der er anført, at en Styrmand for at blive Skipper skal have gjort to Reiser, saa er dette vistnok rigtigt, men, som allerede af den ærede 2de Kongevalgte (Tscherning) bemærket, tales der ikke et Ord om, at disse 2 Reiser skulde være gjorte, efter at han har faaet Styrmandspatent, ligesom det ogsaa, naar vi tænke os, at Krigen fores nogen Tid, endog kunde blive Tilfældet, at Vedkommende fik en ny Adkomst til Fritagelse for Udskrivning, og det en større end den, Styrmandsexamen medfører.

Jeg har forøvrigt allerede under den foreløbige Behandling gjentaget, hvad jeg ved flere Leiligheder har yttret, nemlig at jeg ikke kan antage, at denne Forsamling er bemyndiget til at tiltage sig nogen lovgivende Magt; men jeg har ikke stillet noget Amendement i saa Henseende, fordi der ikke paa nogen Maade har været Spor til, at Comiteen har havt den Mening, at denne Sag skulde behandles i den Form, at den var givet af Kongen i Forening med en lovgivende Forsamling; der er ikke her, som ved en anden Leilighed, gjort Erindring mod, at Udkastet skulde faae Navn af Lov, og ikke maatte, som Overskriften lyder, være en Placat, ligesom der heller ikke fra Comiteens Side er yttret noget i saa Henseende. Jeg troer altsaa ikke, at der er nogen Anledning for mig til at stille noget Amendement; men jeg vilde dog, for at undgaae Misforstaaelse, her udtale, at jeg vedbliver den Mening, at nærværende Forsamling ikke kan tilegne sig nogen lovgivende Magt.

Witz: Det Forandringsstillæg, som Comiteen nu har opstillet, afhjælper vel for en Deel, hvad jeg tilføjede ved at tilraade, at § 1 aldeles skulde udgaae. I det af Comiteen foreslaaede Tillæg siges det nemlig, at den meddeelte Tilladelse til at fare som Styrmand vil med Hensyn til Erhvervelse af Certificat som Skipper blive at ansee, som om Styrmandspatent havde været tilstaaet. Dette kunde man ikke isorveien vide at være meent, og derfor var det, at jeg stillede det Forslag, at § 1 skulde udgaae, fordi Folgen af denne Paragraph var, at Ingen kunde erhverve Borgerstabs som Skipper, førend han var 32 Aar gammel, under den udtrykkelige Forudsætning, at Styrmandspatent var nødvendigt; men der bliver endnu Noget tilbage, som jeg ved samme Leilighed ønskede at faae forandret, det er nemlig de Styrmands Stilling, som blive udkommanderede til Drølog. Den ærede Marineminister har sagt, at det vilde skee, at de vilde blive ansatte som Underofficerer; men det synes mig dog bedre at faae det afgjort ved Lov, at de kun kunne udskrives i den Egenstabs, end at det skulde overlades ganske til Marinens eget Forholdstændende, og forsaavidt som der er anført, at den Styrmand, som har Styrmandspatent, ikke altid er stiftet til Underofficer, saa vil

jeg tillade mig at bemærke, at de, som savne den nødvendige Duelighed til at overtage en Underofficerspost i et større Skib, dog altid vilde være gode nok til at være Underofficerer paa en Kanonbaad, og at man der havde Leilighed til at anbringe alle dem, som man ei kunde anbringe paa de større Skibe; Marineministeren har selv stildret sin Stilling som ubehagelig med Hensyn til Udgivelsen af disse Bevillinger udenfor Sessionerne til at være Styrmand; han har sagt, at han med den redeligste Villie ikke har kunnet tilfredsstille Alle, og det samme synes mig at maatte være Tilfældet, naar der handles om at udskrive een Styrmand som Matros, og en anden som Underofficer, hvorimod al Bestyrelse for Vilkaarlighed maatte bortfalde, naar det bestemtes, at alle disse Personer skulle kun udskrives som Underofficerer.

Forøvrigt har det ingenlunde været min Hensigt at berøve Marinen nogen Styrke i Farens Nødvendighed; det kunde aldrig falde mig ind, men jeg har troet, at man burde tage Hensyn til de Mænds Ønsker og Følelser, som her er Tale om. Jeg maa derhos bemærke, at efterat det hele Sessionsvæsen siden 1ste Januar d. A. er gaaet over til Justitsministeriet, saa troede jeg ikke, at det var Marineministeren, men Justitsministeren, der skulde give Bevilling til at fare som Styrmand.

Marineministeren: Af de forskjellige Øttringer, som idag ere fremførte, veed jeg ingen, som af mig er bleven ubesvaret under den tidligere Discussion, undtagen det sidste Punkt, som i dette Nødvendighed er bleven berørt. Med Hensyn til dette maa jeg anerkjende, at det var den Bane, jeg har været i lige til nu, der gjorde, at jeg ikke var opmærksom paa, at det omhandlede Anliggende just nu var gaaet over fra mig til Justitsministeren; hvad jeg herom har ytret, var altsaa egentlig Justitsministerens Sag. Han har imidlertid tiltraadt min Anskuelse herom.

Alle de andre forskjellige Punkter, som under nærværende Discussion ere fremhævede, forekommer det mig, at jeg allerede har udtalt mig om i forrige Møde, og jeg veed virkelig Intet dertil at tilføie, medmindre det skulde være i Anledning af, at man atter i Dag har talt om, at Vedkommende, der vare Styrmand, vilde komme til at staae under Underofficererne ombord. I saa Henseende vil jeg kun gjøre opmærksom paa, at de Personer, som de komme til at staae under, henhøre til en ganske anden Klasse, end den almindelige Mening her i Salen antager. Jeg behøver ikke at gjøre opmærksom paa, thi det veed Enhver, at for at blive Artilleri-Underofficer maa man ganske vist have en anden Mængde af Kundskaber og en mere udstrakt Kreds af Kundskaber end de, der udfordres til Bredeexamen; derimod vil det maaskee være mindre fatteligt for Enhver, at dette ogsaa er Tilfældet for at være en god Underofficer, god Baadmand og god Matros; kun ved Artilleriet vil Enhver indsee, at det maa være saa. Hvad den ærede Taler har bemærket om, at der ogsaa findes et Antal Underofficerer paa Kanonbaadene, er ganske rigtigt. Erfaring har imidlertid vist mig, at næsten alle Styrmande ville være Maanedslieutenanter; de vente sig nemlig derved Commando paa Kanonbaade, hvor de dog kanskee mindst have Øyst til at være Underofficerer, idetmindste er det et meget ringe Antal, der har erklæret sig beredvilligt til at modtage den Dannelse, som er fornøden for at forestaae en Kanonbaad som Underofficer, fordi de netop derved frygte for at komme under Styrmands Commando; det er vist dette, som har holdt dem tilbage derfra. Forøvrigt har jeg istude at anvende dem der, og saaledes som jeg har brugt dem før i Skibene, og naar det skeer efter et Lovgivningsbud, saa vil vel heller Intet derfor kunne være tvivlen, medens Erfaring derimod har vist, at det ikke har svaret til Hensigten, naar Vedkommende have været Frivillige.

Winther: Det er kun en ganske kort Bemærkning, jeg har at gjøre; det har nemlig været høist ubehageligt for mig, i denne Sal flere Gange at høre Øttringer om, at enhver mere dannet Mand skulde lide Uret derved, at han paa Flaaden kom til at staae under Commando af mindre Dannede, eller i samme Forhold, som en Anden af mindre Dannelse. Jeg kan for det Første aldeles ikke indsee, at det i Almindelighed skulde være vanærende eller uærdigt for nogen dannet Mand at staae i afhængigt Forhold. For det Andet vil jeg ogsaa give den

høiløstede Marineminister Ret deri, at alle de samme Indsigelser kunne gjøres med Hensyn til den fremtidige Udøvelse af den Pligten; men Aarsagen til, at jeg udtaler disse Par Ord, er dog fornemmelig den, at jeg høilig maa beklage saadanne Øttringers Lyd her i Salen, idet de staae i Strid med de Frihedens og Lighedens Grundsætninger, som nu skulle indføres i Danmark ved den nye Grundlov. Jeg veed vel, at det er de mere Dannede, som fornemmelig have forlangt Friheden, og jeg takker dem for deres Bestræbelser i denne Henseende; men jeg fordrer, at vil man have Friheden, saa maa man heller ikke strækkes tilbage for Ligheden, ikke blot med Hensyn til Rettigheder, men ogsaa i Henseende til Byrder. Det er netop af disse Grunde, at jeg stemmer for, at man billiger Udkastet i den Form, hvori det er forelagt, kun med de Forandringer, som af Comiteen ere foreslaaede.

v. Doctum: Med den ærede Rigsdagsmand for Veile Amts 6te District (With) er jeg fuldkommen enig i, at Goffardistanden uomtvistelig har felt sig omsindlig berørt ved det foreliggende Lovudkast. Denne Omsindlighed beroer nærmest paa, at denne Stand, hvis hele Higen og Tragten er gaaet ud paa at komme ud af Matrosklassen, og som endelig har opnaaet dette, nu paa engang seer sig i den Mulighed, atter at komme ind i den Klasse, hvori den hidtil har været, og som den har faaet Lov til at ansee sig befriet for atter at komme ind i. Omsindligheden hidrører ikke fra, at denne Stand vil unddrage Fædrelandet dens Forsvar, dens Arm og Kraft; derpaa har den noksom givet Beviser i forrige Krig, i hvilken Goffardistandens Medlemmer have gaaet ved Siden af Orlogsmændene og have vundet almindelig Anerkjendelse. Imidlertid, denne Omsindlighed er tilstede, og det er den, man søger at raade Bod paa ved at foreslaae, at de skulle ansættes i Flaaden som Underofficerer; men det at tage Underofficerer, om jeg saa maa sige, iblinde, og ikke der, hvor man er vis paa, at de nødvendige Egenheder ere tilstede, er Noget, som maa antages at medføre store Farer for Marinen. Underofficersklassen er Kjernen i og Grundvolven for Skibsmandskabets Organisation, og i at udtale, at alle Styrmande skulde være Underofficerer, deri ligger Faren. Det er aldeles ikke paa den Maade, jeg har opfattet de Øttringer, der ere fremførte af den 28de kongevalgte Rigsdagsmand (Tscherning), at Alle skulle blive Underofficerer, om der endog er stor Udfigt til, at ialtfald alle de, som have Anlæg, Øyst og Duelighed dertil, ville kunne komme i en saadan Stilling. I den Anledning, og for nærmere at vise, hvorledes Sagen i Virkeligheden vil stille sig, naar det kommer til Udførelse, vil jeg tillade mig at fremsætte nogle enkelte Tal, som forekomme mig at vise, at Ulemperne for den Klasse af Søfarende, som den her omhandlede Bestemmelse omfatter, ikke ville være saa store, som det ved første Dristelse kunde synes. Placaten siger, at de kunne udskrives til Matroser; der staaer ikke, at de skulde, og den Rimelighed, som der er for, at de ville blive udførelse som heelbefarne Matroser, forekommer mig virkelig at være temmelig ringe. Antallet af de Folk, som efter Placaten ville blive udførelse, er anslaaet til 300; det er imidlertid min Dørbestemmelse, at dette Tal er meget for stort, og jeg antager langt fra, at det vil kunne naae dertil. Der var udkommanderet i forrige Aar et Antal af, saavidt jeg har kunnet faae Oplysning derom, 17 Maanedslieutenanter, der vist efter al Rimelighed, vil stige til omtrent 20. Efter de Skibe, som man antager ville komme i Søen, vil der behøves omtrent 30 til 35 Styrmande; der er altsaa et Antal af mellem 50 og 60, der ville blive ansatte som Maanedslieutenanter og Styrmand ombord i de kongelige Skibe. Marinen vil desuden efter al Rimelighed behøve cirka 250 Underofficerer; deraf har Marinen det halve Antal, 126, af den faste Stof, der vil altsaa være 124 eller rimeligvis henimod 150, kan jeg antage, Underofficerspladser tilbage at concurrere til, og det er vist, at de Styrmande, der have Dannelse og Dygtighed, og som i det Hele kvalificere sig til disse Poster, fornemmelig ville faae disse. Vi have altsaa et Antal af henimod 200 Pladser, som der er at disponere over, medens det Antal af Styrmande, der vil blive udførelse til Flaaden, er omtrent 300, saa at Udfigten for Styrmandene til at blive ansatte som Matroser i Marinens Skibe ikke vil være stor. Der vil altsaa

være liden Udfigt til saadan Ansættelse; der vist derimod, som jeg under den tidligere Forhandling har havt den Ære at fremsætte for Forsamlingen, være en bestemt Sikkerhed for dem, at de kun i det sidste Dieblif ville blive tagne til en saadan Stilling, deri nemlig, at de have en høj Gage, som jeg imidlertid ikke tillægger den særdeles Betydning, som Flere her i Forsamlingen have gjort, med Hensyn til den pecuniaire Fordeel for Vedkommende, men hvori jeg dog seer en Caution for, at de ikke ville blive tagne uden i højeste Nødstilfælde, og deri forekommer det mig, at Betydningen ligger. Dertil kommer endelig ogsaa, som allerede oftere udviklet, at Nødvendigheden er for Haanden, og under saadanne Omstændigheder antager jeg, at deres Hjælp, ligesaa villig som enhver Andens her i Landet, vil staae rede til Fædrelandets Forsvar, og at de ville vise sig dygtige i Tjenesten.

Paludan-Müller: Der er talt om, at den høiere Dannelse ikke skulde give Udgang til at opnaae en høiere militair Stilling, og det er vistnok ganske sandt, forsaavidt der er talt om den almindelige Dannelse; det kan vistnok ikke falde Noget ind, at Hæren eller Marinen skulde være indrettet saaledes, at de forskjellige Grader skulle svare til den almindelige Dannelse, men hvad her er Tale om, er, at det maa være ydmygende for Styrmandene at ansættes som simple Matroser, ikke fordi, som den høitagtede Justitsminister har bemærket, der i og for sig er noget Krænkende i at tjene som Matros, men fordi Styrmanden tidligere i sit Fag har nydt en større Uddannelse og indtaget en commanderende Stilling, medens han nu skal gaae over til en underordnet Stilling. Det er i samme Fag, hvori han hidtil ved majsommeligt og vedholdende Arbejde har svunget sig op til en høiere Stilling, at han nu skal trykkes ned i en ringere. Man kan ikke hente nogen Analogi fra det Forhold, som finder Sted ved Landetaten, thi naar en mere Dannet, f. Ex. en Studerende, staaer ved Siden af Huusmandssonnen, saa er han jo vistnok denne overlegen i almindelig Dannelse, men ikke som Soldat; han træder over fra en ganske anden Stilling, hvori der ikke er noget Analogt, medens Styrmanden derimod bliver i den samme Bei, og dog maa gaae ned til en mere underordnet Stilling. Det er deri, man kan finde det Ydmygende.

Endelig skal jeg efter Opfordring tillade mig det Spørgsmaal for den ærede Rigsdagsmand for Veile Amts 6te District (With), der ikke mere kan tage Ordet, nemlig om det Toget, hvortil en Styrmand bliver udfreven til Orlogs, kan regnes ham lige med en Rejse til Coffardies med Hensyn til hans Oualification til at erholde Certificat som Skipper.

Prof. Larsen: Den ærede Ordfører har i formet Henseende erindret mod det Amendement, som jeg tilligemed tvende andre Rigsdagsmænd har stillet, nemlig at § 1 aldeles maatte udgaae, at dette vilde medføre, at § 2 derefter alene blev anvendelig paa dem, der nu allerede have erholdt Styrmandspatent, men ikke paa dem, som herester erholde det. Jeg troer ikke, at denne formelle Grindring er begrundet, saaledes som allerede den ærede Deputerede for Viborg Amts 3die District (M. P. Bruun) har bemærket. § 2 udtrykker sig ganske almindeligt om alle dem, der have Styrmandspatent; den taler derhos om en Udskrivning i en kommende Tid; deraf er den relative Stilling afhængig, hvilken altsaa vil være anvendelig paa alle dem, som, naar Udskrivningen finder Sted, have erholdt Styrmandspatent. En anden Sag er det, at, hvis § 1 bliver staaende, vil § 2 factiff ikke finde Anvendelse paa Andre end dem, som hidtil have erholdt Styrmandspatent; men det er ikke, fordi der ligger nogen Indskrænkning i selve § 2, saaledes som den er affattet, eller saaledes som dens hele Indhold er, men blot fordi § 1 medfører en Forhindring for, indtil videre at opnaae Styrmandspatent. § 1 har altsaa ingen anden Indflydelse paa Anvendelsen af § 2, end enhver anden saadan Forhindring, der kunde tænkes opstillet mod at erholde Styrmandspatent. Dette Forhold mellem Paragrapherne sees ogsaa deraf, at man uden videre kunde ombytte dem, uden derved at bevirke nogen Forstyrrelse i hele Placatens Indhold; § 2 kunde gjerne være den første og § 1 den sidste, og Meningene af Placaten vilde blive den samme, og man vilde da vistnok ikke kunne antage, at naar man udelod § 2, dette da skulde medføre nogen Forandring

i den naturlige Betydning af § 1. Skulde der imidlertid virkelig kunne fremgaae nogen Misforstaaelse af § 2 ved at slette § 1 ud, saa vilde dette ialtsald være Noget, der vilde kunne rettes ved den tredje Læsning; men som sagt, saaledes som § 2 er affattet, troer jeg ikke, at nogen Forandring i den behøves. Derimod troer jeg, at en saadan formel Grindring kunde fremsættes mod det af den ærede Deputerede for Kjøbenhavns 2det District (H. P. Hansen) fremsatte Forslag til en Omredaction af § 1; thi blev denne Paragraph affattet saaledes, vilde § 2 virkelig kunne medføre nogen Tvivl, naar der ikke i samme blev tilføjet, at den kun angik dem, der fortiden havde Styrmandspatent. Hvad Realiteten angaaer, kan jeg henholde mig til, hvad der af flere ærede Rigsdagsmænd allerede er anført for dette Amendement. Jeg skal kun tillade mig kortelig at gjentage, at det hele practiske Udbytte af § 1, hvis den bliver staaende, er, at Marinen sparer nogle Tusinde Daler i den forestaaende Campagne; for at opnaae dette nægtes der dem, der have taget Styrmandsexamen med bedste Character, og isvrigt opfyldt de lovbestedte Fordringer, den Ret, som Anordningen hjemler dem til strax at kunne erholde Styrmandspatent. Det kan dog vistnok i flere Henseender være af Interesse og Vigtighed for Vedkommende, virkelig at erholde saadant Patent, skøndt de, efter § 2 maae finde sig i, desuagtet at blive udfrevene som Matroser, dog med den for Styrmandene reglementerede Gage. Jeg troer vel, at Statens Lary maa antages at kræve, at man maa betage Styrmandene, saalange Krigen varer, den Ret, som de nu have til kun at udfrires som Styrmand, saa at de maae finde sig i at blive udfrevene som Matroser, men jeg troer ikke, at Statens Lary kan kræve, at de berøves den høiere Gage, de som Styrmand maatte kunne gjøre Regning paa. Det kan neppe anses billigt mod vore brave Sømand at afforte dem denne høiere Betaling; snarere burde der tilstaaes dem Alle en høiere Løn, hvis Statens Kræfter kunde strække til, og det forekommer mig heller ikke passende fra Statens Side, ad en saadan Omvei at betage dem den høiere Løn, de som Styrmand kunde gjøre Fordring paa. Jeg maa saaledes tillade mig at gjentage, at mit Amendement ikke sigter til at berøve Marinen en eneste Mand, som den ønsker at kunne efter Placaten udfrires som Matros, men kun gaaer ud paa, at de, der have Styrmandspatent, hvad enten de erhverve det efter at denne Placat er udkommen, eller have erhvervet det forinden, skulle faae den høiere reglementerede Gage, som er bestemt i § 2. Jeg skal endnu tillade mig at tilføje, at jeg ikke fatter Grunden til, at den Deputerede for Veile Amts 6te District (With) er frafaldet sin Deeltagelse i dette Amendement af Hensyn til den Forandring, som Comiteen har foretaget med Paragraphen. Han maa vel ved at stille dette Amendement være gaaet ud fra ganske andre Motiver end dem, som Rigsdagsmanden for Viborg Amts 3die District (M. P. Bruun) og jeg have fulgt. Endelig skal jeg tillade mig at tilføje, at Amendementet om, at § 1 skal gaae ud, efter Afstemningslisten vil komme under Afstemning under Nr. 5, hvor Lovudkastets § 1 i sin Heelhed sættes under Afstemning, og hvor man altsaa vil komme til at stemme over, om Paragraphen ganske skal forkastes eller antages. For det Tilfælde, at Forsamlingen ikke skulde gaae ind derpaa, vil jeg stemme for de Forslag, der ere stillede paa Afstemningslisten under Nr. 2, 3 og 4, som Forslag, hvorved dog idetmindste Noget vil opnaaes af det, som jeg har tilfigtet ved at foreslaae, at hele Paragraphen skulde udgaae.

Krieger: Der er i denne Sal tidligere bleven fremsat tvende forskjellige Hovedansuælses om Forsamlingens Competence eller Mynighed i Lovgivningsanliggender. Den ene Ansuelse har været den, at Rigsforsamlingen ikke var competent i Lovgivningsanliggender udenfor Grundloven; de, der bekjende sig til den anden Ansuelse, have derimod meent, at naar Regjeringen ansaae det nødvendigt at forelægge et Lovforslag for denne Rigsforsamling, da kunde Rigsforsamlingen ikke indlade sig derpaa, uden under den Forudsætning, at Rigsforsamlingens Stemme havde samme Betydning her som ved Grundlovsudkastets Behandling. Den første Ansuelse, der navnlig med stor Styrke er bleven forsvaret af et æret Medlem, som sidder ligeoverfor mig (J. A. Hansen), søger sin Hjemmel, om jeg saa

maa sige, i Bogstaven i de Love, som have forberedt denne Forsamlings Sammenkomst. Bogstaven er denne Menings Styrke, men det er efter min Mening ogsaa dens Svaghed; jeg troer, at man her tør sige, at Bogstaven ihjelslaaer Aanden. Jeg kan dog heelt vel forstaae denne Anskuelse, skjøndt jeg for min Deel slutter mig til dem, der tidligere have udtalt sig derhen, at denne Forsamling ikke kan have mindre Betydning i de den forelagte Lovgivningsanliggender i Almindelighed, end med Hensyn til Grundloven. Men derimod tilstaaer jeg, at jeg hidtil ikke havde troet, at der endnu gaves en tredje Mening om dette Forhold; det var undgaaet mig, at man skulde kunne fremstille en tredje eiendommelig Theori i saa Henseende. Den er vistnok ogsaa saa original, at det ikke er saa forunderligt, at man ikke førend nu er bleven opmærksom paa den; om den ikke desto mindre tidligere skulde være fremkommen, skal jeg imidlertid i dette Dieblif ikke bestemt kunne afgjøre; jeg er, som sagt, ikke tidligere derpaa bleven opmærksom. Den Mening, som er fremsat af det ærede Medlem for Kjøbenhavns 2det District (H. P. Hansen), gaaer nemlig, saavidt jeg kan forstaae, ud paa, at der overhovedet nu for tiden slet ikke eksisterer nogen lovgivende Magt i Danmark. Naar man nemlig overveier, hvad der af ham er yttret, saa bliver Resultatet, at der slet ikke her i Landet kan gives andre end provisoriske Love, det vil sige saadanne Love, der ikke ere virkelige, endelige Love, fordi de ville falde sammen for et modstaaende Votum af en følgende Rigsdag eller, hvis denne kommer til at bestaae af 2 Thing, for et modstaaende Votum af eet af disse Thing. Hidtil har jeg troet, at Love i Danmark nu bleve givne af Kongen, enten i Forening med denne Rigsforsamling eller af Kongen alene, være sig uden at han har hørt Rigsdagens Mening eller efter at han har hørt dens Mening; en tredje Mening var ikke før faldet mig ind, nemlig at der ikke skulde kunne gives nogen bindende Lov for Diebliffet, men at den ialtsald kun skulde gjælde som provisorisk Lov. Denne Mening skal jeg ikke nærmere indlade mig paa; jeg har kun troet at burde nedlægge et Slags Indsigelse imod, at Lovgivningsmagten her i Landet reent skulde være forsvunden, at den, saa at sige, skulde være smuttet og bort mellem Hænderne. Dersom denne sidste Mening skulde gribe om sig, forekommer det mig, at Regjeringen her selv maatte yttre sig, og hvis den ærede Indenrigsminister havde været tilstede, vilde jeg have opfordret ham til at erklære, om han kunde vedfjende sig den. Det er vistnok allerede forunderligt, at der ikke foreligger nogen bestemt Erklæring med Hensyn til Betydningen af det Votum, som kan blive at afgive i nærværende Sag. Her kan det imidlertid nogenslunde gaae an, at vi savne en bestemt Erklæring fra Ministeriets Side, om hvorledes det i sin Heelhed opfatter Sagen; thi jeg tænker mig, at Ministeriet, hvad enten man nu siger, at Rigsforsamlingen har Characteren af en medbestuttende eller af en raadgivende Forsamling, dog har den bestemte Villie at handle, som om Forsamlingen var medbestuttende; i den Forstand kan man vistnok forsvare at votere, hvad enten man siger, at Votummet er medbestuttende, eller at det blot giver Raad. Imidlertid skal jeg jo ikke nægte, at der ligger noget Forunderligt i, at der ikke fra Regjeringens Side foreligger nogen bestemt Erklæring om denne Sag. Det er noget sært, at den Ene maa sige til sig selv, at han vil votere, fordi han troer, at Forsamlingen har medbestuttende, den Anden derimod, at han kun voterer i den Tanke, at den har raadgivende Myndighed; men naar Resultatet bliver det samme, og da det synes, at man ønsker, at denne Conflict ikke skal komme bestemtere frem, skal jeg ikke være den, der bringer den frem; kun den fra Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 2det District (H. P. Hansen) fremkomne Anskuelse var det, jeg vilde udtale mig med Bestemthed imod.

M. P. Bruun: Min ærede Nabo (H. P. Hansen), som efter Reglementet ikke idag mere kan tage Ordet, har bedet mig paa

hans Begne at anføre, at han forbeholder sig senere hen at give Svaret paa, hvad der af den sidste ærede Taler er yttret for hans Bedkommende.

Schytte: Da jeg bad om Ordet, var det for at yttre nogle faa Bemærkninger i Anledning af det Amendement, hvorefter § 1 skal gaae ud, saameget mere, som de formelle Betænkkeligheder, som den ærede Ordfører har opstillet derimod, forekomme mig at være hævede ved de Bemærkninger, som de ærede Amendementsstillere have fremsat. Saaledes som ogsaa Meningen har været med denne Sag, maa jeg være enig i, at der kræves Offre ogsaa af de Medborgere, hvorom her handles, Offre, som enhver Anden i lignende Forhold maa give; men jeg indseer ikke, hvorfor man skal udstrække disse Offre videre, end Nødvendigheden kræver. Naar jeg derfor maa være enig med det 28de kongevalgte Medlem (Tscherning) deri, at den sande Dannelselse vistnok vil kunne mildne og afvæbne de Tryk, som Hensættelsen eller Ansættelsen i een eller anden underordnet Stilling kan frembringe paa Individet, saa troer jeg dog virkelig ikke at kunne være enig med ham deri, at den høiere Betaling, som kunde tilkomme en saadan Mand, der commanderer i en underordnet Stilling, ikke skal være nødvendig. Han yttrede ogsaa, at man i Coffardisarten i Reglen ikke erholdt en høiere Betaling; heri troer jeg, at han feiler, thi, saavidt mig bekendt, gaaer det efter en vis Scala, og Betalingen er forskjellig og i ethvert Fald høiere for Styrmand.

Den ærede Justitsminister har heller ikke fra Regjeringens Side fundet betænkligt, at man udøvede en saadan, i mine Tanker Retfærdigheds, men dog i ethvert Fald Billigheds Handling, og om end, som man har sagt, disse Individider vilde afvise en høi Betaling for Pligtopfyldelse og af Fædrelandskærlighed, som jeg ikke tvivler om, at enhver dansk Mand vil vise, om end, siger jeg, disse Individider vilde frasælde en saadan Paastand paa høiere Betaling, saa troer jeg dog ikke, at Rigsforsamlingen burde nægte dem den, og jeg stemmer saaledes for dette Amendement.

J. N. Hansen: Den ærede Rigsdagsmand fra Kjøge (Krieger) har nylig givet mig Anledning til at opholde Forsamlingen blot i nogle Dieblif. Han har nylig sagt, at denne Forsamling udenfor Grundlovens Behandling ogsaa kan anses som lovgivende, og han har indskrænket sig til kortelig at afvise min modsatte Mening med den Bemærkning, at den kun var en Holden paa Bogstaven. Det er jo vistnok meget let, paa en saadan Raade at affeie en Modstanders Mening; han har anført, at hans Mening derimod var grundet paa Aanden, som udgaaer fra dette Bogstav. Jeg skal ikke videre indlade mig derpaa, men blot bemærke, at den Aand, som ikke er udtrykt i noget Bogstav, den synes mig at være saare svævende, da Ingen veed, hvor han skal finde den, og naar man vil tale om en Aand, som ikke er udtrykt i noget Bogstav, og naar man derpaa vil bygge Noget, saa troer jeg med mange andre ærede Medlemmer her i Salen, at man bygger paa Luft eller Bind. Jeg mener tillige, at naar en Forsamling som denne spørger om sin Berettigelse, saa maa den, naar den vil bygge sin Mening paa Lovens og Ordnes Grund, spørge om Bogstaven; naar den derimod vil begrunde sin Mening alene paa Aanden, uden at see paa Bogstaven, saa mener jeg, at den bygger paa Revolutionens Grund.

Barfod: Efter at have raadført mig med flere af mine politiske Troesfæller heri Salen, finder jeg mig baade forpligtet og bemyndiget til, paa vore samtlige Begne, at erklære, at, naar vi afgive vor Stemme i nærværende Sag, afgive vi den kun som Medlemmer af en Forsamling af Mænd, hvis Betænkning Regjeringen selv har ønsket, berettiget til at tage saa meget og saa lidet Hensyn til denne Betænkning, som den efter Omstændighederne maatte finde sig opfordret til.

(Sluttet.)

Den 12de Junii 1848. (Sluttet.)

1849.

Beretning

No. 113.

om
Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Eftermiddags Møde.

(Fortsat.)

Scavenius: Naar jeg har tilladt mig at begjere Ordet i denne Sag, saa er det ikke steet for at tale om Placaten eller de forskjellige Amendements, der ere stillede bertil. Der har ikke været Discussion i Comiteen desangaaende, og jeg skal derfor blot tillade mig at bemærke, at jeg stemmer for de Forslag, som Comiteen har gjort. Jeg har alene begjert Ordet for at modstige det Udsagn, der er faldet fra et æret Medlem idag. Han har formeent, at Sessjonen skulde være berettiget til at nægte vedkommende Søfarende, som maatte være i det Tilfælde at kunne begjere Tilladelse til at fare som Styrmand, denne Tilladelse, uden at angive nogen videre Grund derfor, end at den troede, at der var Styrmand nok til at fare. Jeg troer, at man derved tillægger Sessjonen en uhjemlet Myndighed, og en Myndighed, som vil være særdeles farlig, da den aabenhart gaaer ud paa at give Sessjonen en despotisk Magt over de Søfarendes Bee og Vel, som jeg troer ikke kan tilkomme den, og som heller ikke ligger i Lovudkastet. Jeg mener, at naar en Person, der efter den gjældende Lovgivning er kvalificeret til at erholde Styrmandspatent, kommer til Sessjonen efter denne Lovs Emanation og begjærer denne Tilladelse, saa maa Sessjonen føle sig forpligtet og være forpligtet til at give denne Tilladelse, og skulde Sessjonen nægte det i noget Tilfælde, hvor Vedkommende er berettiget til at forlange Styrmandspatent, saa vil Høiesteret nok vide, i slikt Tilfælde at tilbagevise Sessjonen inden dens tilbørlige Grændser. Det er dette, jeg har troet at burde udtale, saameget mere, som det Medlem, som yttrede hiin Mening, lagde til, at det var en Mening, som han troede, at det var af Bigtighed blev udtalt her i Forsamlingen, og jeg har derfor troet, at det var godt, at det Modsatte blev udtalt.

Mee: Det er noget Giendommeligt, at høre en enkelt Deputeret tale i Fleres Navn. Naar saaledes den ærede Rigsdagsmand for Møen (Barfod) i Navnet af en heel Deel Medlemmer, saaledes som han har betegnet det, erklærede sig imod denne Forsamlings Competence, saa kunde det vel være ønskeligt at vide, hvilke og hvormange flere Herrer Deputerede det er, som ikke ville anerkjende Forsamlingens lovgivende Ret. (Ja! ja!) Der vil saaledes vistnok være Anledning for de andre Herrer, da den ærede Deputerede ikke selv oftere kan tage Ordet, til at udtale sig herover.

Marineministeren: Med Hensyn til den Interpellation, der er steet til mig, om hvorvidt jeg antog, at Styrmand, naar de blive commanderede til Krigsskibene, kunne faae et saadant Logt betragtet som et af de Logter, den Vedkommende skal have gjort som Styrmand for at kunne erholde Borgerkab som Skipper, saa maa jeg dertil svare Nei, naar han ikke er udcommanderet som Styrmand. Efter Anordningens Ord skulle de have gjort to Logter som Styrmand, og denne Bestemmelse har vistnok til Hensigt, at Ingen skal kunne blive Skipper, uden at være øvet paa 2 Logter som Styrmand. Følgelig kan Enhver, der farer som Styrmand med et Krigsskib, naturligviis ligesaavel faae dette Logt medregnet, som om han havde været til Coffardies; men naar han ikke har faret som Styrmand, men derimod har været udcommanderet som heebefaren Matros, saa kan han ikke faae dette Logt medregnet som et af de Logter, der udfordres for at faae Borgerkab som Skipper.

H. Saven: Det er just ikke paa Grund af den Opfordring, som fra en æret Rigsdagsmand nyd lod her i Salen, at jeg tager

Ordet, skjøndt jeg nærer den samme Overbeviisning, som er udtalt af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 2det District (H. P. Hansen), men for at gjøre opmærksom paa det Beshynderlige i Stemningen her i Salen, som man mindst af Alt skulde have ventet fra den Side, hvortil den ærede Rigsdagsmand for Kjøge (Krieger) vistnok maa regnes, at man skulde fremtræde med Forbring paa, at Forsamlingens Magt skulde udvides udover dens lovlige Grændser. Snarere havde jeg troet, at en saadan Forbring skulde komme frem fra deres Side, der synes at høre til det Parti, der levede de foreløbige Forhandlinger i Anledning af Valgene her i Staden, men hvorfra det Parti, hvortil den ærede Rigsdagsmand hører, i Anledning heraf skilte sig. Jeg er iøvrigt bleven anmodet af en æret Rigsdagsmand, der, da han een Gang har talt, ikke kan tage Ordet igjen, om at yttre, at det maa være forbeholdt de Øvrige, som ere enige med den ærede Rigsdagsmand for Møen (Barfod), ved en senere Leilighed at udtale sig i den Anledning.

Ordføreren: Da jeg i det Væsentlige kan henholde mig til de Discussioner, der her ere faldne, hvorved jeg antager Sagen for at være udebatteret, skal jeg blot med Hensyn til hvad af Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 7de District (J. E. Larsen) er yttret om den formelle Indvending, jeg havde imod det af ham stillede Forslag, tillade mig at bemærke, at min Uttring væsentlig kun gik ud paa at fremhæve, at en saadan Indvending kunde gøres; men jeg har ikke erklæret den for ubetinget rigtig, og det er derfor Noget, som, hvis Forsamlingen vedtager det stillede Amendment ved § 1, kan blive Gjenstand for en nærmere Overveielse og navnlig ved Sagens næste Behandling.

Formanden: Da ingen flere begjere Ordet, kunne vi stride til Afstemning.

Jeg skal henlede Forsamlingens Opmærksomhed paa § 1, og navnlig paa det Forslag, der er gjort af den 2den kjøbenhavnske Deputerede (H. P. Hansen); men jeg maa derhos finde det rigtigst, at det Amendment, der paa Afstemningslisten er sat under Nr. 1, kun stilles som et Subamendment, og, som en Ændring af Amendmentet under Nr. 2, først sættes under Afstemning. Dette Forslag, der er stillet af Rigsdagsmanden for Veile Amts 6te District (With), falder i det Væsentlige sammen med det Forslag, der er stillet af Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 2det District (H. P. Hansen); men der er dog en væsentlig Forskiel mellem disse Amendements veri, at den førstnævnte Rigsdagsmand vil, at de i Forslaget anmeldte Personer ikke skulle kunne udføres i Egenkab af heebefarne Matroser, men ikke i ringere Egenkab end som Underofficerer og med den for 4de Styrmand i et Krigsskib reglementerede Gage. Jeg troer, at inden Nr. 2 sættes under Afstemning, bør det først afgjøres, om Slutningen af Forslaget skal blive staaende, eller i dets Sted sættes det, som er foreslaaet af Rigsdagsmanden for Veile Amts 6te District (With). Naar altsaa Nr. 1 sættes under Afstemning, saa er det under den Forudsætning, at Nr. 2 senere bliver antaget. De, som ville stemme mod Nr. 2, kunne derfor gjerne stemme for Nr. 1, da det kun steer under Forudsætning af at Nr. 2 bliver antaget.

Ved den derefter foretagne Afstemning om Udkastet § 1 blev:

1) Withs Forslag til en Forandring i H. P. Hansens Forslag: Istedetfor „i Egenkab af heebefarne Matroser“ sættes „dog ikke i ringere Egenkab end som Underofficerer, og med den for 4de Styrmand i et Krigsskib reglementerede Gage“ forkastet med 130 Stemmer mod 5;

2) **H. P. Hansens Forslag:** „Den Fritagelse for at udskrives lige med de øvrige Søfolk til Flaadens Bemanning, som er tilstaaet dem, der ved Frdn. af 8de Januar 1802 angaaende Seindrulleringsvæsenet i Danmark, sammes § 68, og den kongelige Resolution af 5te September 1838 have Afgang til at erholde Styrmandspatent, skal, saalange Krigen varer, ophøre for de Søfarende, der maatte erholde deslige Patentier, indtil de have opnaaet en Røgdrullealder af 31 Aar, saa at de, uanset Bestemmelserne i bemeldte Frdn.'s § 69, skulle kunne udskrives til Søkrigstjeneste i Egenstab af heeltorne Matroser“

forkastet med 110 Stemmer mod 19;

3) **Comiteens Forslag:** at for „indtil videre“ sættes „saalange Krigsforholdene vedvare“

antaget eenstemmig med 136 Stemmer, og

4) **Comiteens Forslag:** at Paragraphen erholder følgende Tillæg: „denne Tillæbelse vil iøvrigt med Hensyn til Erhvervelse af Certificat som Skipper blive at ansee, som om Styrmandspatent havde været tilstaaet“

ligeledes eenstemmig antaget med 136 St.

Efter at derpaa een af Forsamlingens Secretairer havde oplæst Udkastets § 1, saaledes som denne Paragraph vilde komme til at lyde med de af Forsamlingen vedtagne Forandringer, sættes hele den saaledes forandrede Paragraph under Afstemning, og blev kun med 115 Stemmer mod 20 antaget.

Man stred derefter til Afstemning over Udkastets § 2, og blev:

1) **Comiteens Forslag:** at for „indtil videre“ sættes „saalange Krigsforholdene vedvare“

antaget eenstemmig med 137 Stemmer;

2) **Withs Forandringsforslag:** at istedetfor „i Egenstab af heeltorne Matroser“ sættes „dog ikke i ringere Egenstab end som Underofficerer“

forkastet med 129 Stemmer mod 1;

3) **Withs Forandringsforslag:** for „Vore Krigsskibe“ sættes „et Krigsskib“

forkastet med 100 Stemmer mod 27.

Formanden oplæste derefter Udkastets § 2 med de deri af Forsamlingen vedtagne Forandringer og satte derpaa den hele saaledes forandrede Paragraph under Afstemning, hvorved den vedtoges med 132 Stemmer mod 1.

Formanden: Det hele Lovudkast med de ved de nu stedfundne Afstemninger vedtagne Forandringer vil først komme under Afstemning under den endelige Behandling af Udkastet, i Henhold til Bestemmelsen desangaaende i Forretningsregulativet.

Efter Dagsordenen skulde Finantsagen nu foretages, men jeg er af Finantsministeren bleven underrettet om, at han ved Sygdom er forhindret fra at møde, og jeg antager, at Forsamlingen ikke vil foretage denne Sag uden hans Tilstedeværelse. Jeg har derfor sat Behandlingen af denne Sag paa Dagsordenen imorgen Kl. 12.

Mødet hævet.

Cet og Tyrgetybende Møde.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Efter Dagsordenen gaar vi over til Finantsagens foreløbige Behandling; den ærede Ordfører (David) vilde maastee behage at oplæse Betænkningen.

Ordføreren oplæste den i nærværende Tidendes No 106 indrykkede Betænkning, hvorefter han tog Ordet saaledes:

Som Ordfører for Udvalget skal jeg for Diebliffet ikke tilføie Noget til den oplæste Betænkning; men jeg maa udbede mig Tilla-

velse til at tage Ordet, naar der ved Dtringer, enten fra Ministriets eller fra Forsamlingens Side, dertil maatte gives mig A ledning.

Finantsministeren: Efter nærværende Sags Bestaaffenhed troer jeg det hensigtsmæssigt, strax at tage Ordet, forinden den ærede Forsamling gaar over til selve Discussionen. I Almindelighed er det kun Lidet, hvad jeg kan have at tilføie til Comiteens Betænkning, forsaavidt mit Forslag angaaer. Det kan jo kun være mig tilfredsstillende, at den ærede Comitee i det Væsentligste er gaaet ind paa det af mig under 16de Decbr. indlede fremsatte Finantsforslag. Derimod kan Regjeringen ikke med Læshed forbigaae de Bemærkninger, som Comiteen har troet at burde fremsætte angaaende Civillisten. Comiteens Bemærkninger ere deels af en mere almindelig Art og angaae ikke blot Civillisten for 1849, deels omhandle de specielt, hvad der for dette Aar er opført paa Hs. Majestæt Kongens Civilliste. I første Henseende hedder det: „at det Beløb, som efter nærværende Budget vil medgaae til Underholdningen af Regenten og hans Huus, er saa stort, at den danske Stat under almindelige Omstændigheder ikke bør vedtage denne Byrde, og under de nærværende Forhold ikke vil være istand dertil, da, ved den diebliffelige Adspaltelse af de forskjellige Statsdele, Udredelsen af det hele Beløb foreløbigen maa falde paa de danske Provindser alene, hvilke i saa mange andre Henseender ere stærkt medtagne.“ Jeg maa, hvad disse almindelige Bemærkninger angaaer, først tillade mig at henvise til Anmærkningen til Grundlovsudkastets § 15, hvor det hedder: „om Civillisten for den nuregerende Konge, vil en allerhøieste Bestemmelse blive meddeelt Rigsforsamlingen.“ Denne Bestemmelse har det imidlertid ikke været muligt at meddele Forsamlingen, fordi Fastsættelsen af samtlige Forhold, som derved komme i Betragtning, endnu ikke er tilendebragt. Det er aabenbart, at for at kunne sige, hvor stort et Beløb der bliver at opføre paa Civillisten, maa det først afgjøres, hvad der hører til Civillisten; men de mange specielle Forhold, som hermed staae i den næste Forbindelse, ere endnu ikke ordnede, og de derhenhørende Undersøgelser ere endnu ikke tilendebragte, og først naar dette er fæet, vil det være muligt at meddele Hs. Majestæts Erklæring om Civillistens nominelle Beløb. Forsaavidt der i de almindelige Bemærkninger henvises til Regenten og hans Huus, hvorved Regjeringen antager, at der forstaaes den kongelige Familie, skal jeg tillade mig at henvise til Grundlovsudkastets § 16, hvor det hedder: „at for Medlemmerne af det kongelige Huus kan der bestemmes Appanager ved Lov.“ Det fremgaar deraf, at der vil blive forelagt den første ordinaire Rigsdag en Lov angaaende Appanagerne for det kongelige Huus; det vil formeentlig derfor være mindre betimeligt, nu at indlade sig paa denne Materie, hvorledes Appanagerne Størrelse passende kan være at fastsætte, da de Discussioner, som derom maatte reises, dog ikke kunne føre til noget endeligt Resultat. Der er desuden saamange Omstændigheder at tage i Betragtning med Hensyn til Fastsættelsen af Appanagerne, og Statens adspaltede Forhold komme ogsaa derved saa meget i Betragtning, at det maa ansees hensigtsmæssigt, at de derhen hørende Forholds nærmere Ordning forbeholdes den første ordentlige Rigsdag, hvor man tør haabe, at det vil være muligt, bedre at overflue samtlige derhen hørende Forhold, end fortiden er muligt. Hvad dernæst specielt Hs. Majestæts Civilliste angaaer, da er der ingen Tvivl om, at Folket tør holde sig forvisset om, at den Konge, som hidtil er kommen Folkets Onsker imøde paa en Maade som Hs. Majestæt vor nærværende Konge, og givet et Exempel, der er enestaaende i Europas Aarbøger for 1848, at denne Konge ikke vil forlange Andet for sig og sit Hof, end hvad Landet med Sikkerhed kan bære; der er ingen Tvivl om, at den Fortrosthed, som Comiteen har udtalt, om at der ved den endelige Fastsættelse af Civillisten vil blive taget et tilbørligt strengt Hensyn til Statens Kræfter og Indtagtet overhovedet, vil finde sin fulde Fyldestgjørelse. Om Rigsforsamlingen imidlertid, hvad disse almindelige Bemærkninger angaaer, vil erklære sig enig med de udmærkede Mænd, som have siddet i Comiteen, og til hvis Stemme den ellers saa gjerne lytter, om Rigsforsamlingen vil finde det hensigtsmæssigt og passende, ligeoverfor Europa og ligeoverfor den Konge, som nu sidder paa Danmarks Throne, at udtale, som fæet er i Betænkningen, Onsker og Folks-

fer, som ikke ere nødvendige, eller som der ikke er nogen Trang forhaanden til at udtale for Hs. Majestæt, — det skal jeg rolig overlade til Forsamlingens egen Bedømmelse; jeg troer kun paa Regjeringens Begne at burde tilføie, at det vil være unødvendigt at tilføie Saabant. Hvad Hs. Majestæt finder at være nødvendigt til sit Lands Bedste og formaaer at spare, det gjør han uden Opfordring eller Andragende, og paa det politiske Stadium, vi befinde os, maa det ansees skadeligt at fremsætte Ønsker, der ikke ere stricte fornødne; jeg troer i saa Henseende at have Grund til at bemærke, at vi ikke befinde os mere paa de raadgivende Provindsialstænders Standpunkt. (Hør! hør!) Der er endnu enkelte Oplysninger, som jeg troer at burde tilføie. Det fremgaaer af Finantsministeriets Forestilling af 15de Decbr. s. A., der under samme Dato er bifaldet af Hs. Majestæt Kongen, og som angaaer Budgettet for indværende Aar, hvilken Forestilling har været meddeelt den ærede Rigsforsamling, det fremgaaer af den, siger jeg, at det ingenlunde har været Hs. Majestæts Hensigt med det store Beløb, der er opført paa Civillisten, virkelig at bruge det; dette er udtrykkelig i Forestillingen udtalt med Hensyn til det Beløb, der, ifølge Rescript af 25de October, kun med saa Tusinder oversteg det nærværende Beløb, men i hvis Sted det nuværende Beløb blev sat, for at holde Spørgsmaalet aabent, idet det er det samme Beløb, som har været opført paa Budgettet for 1848. Det fremgaaer ligeledes udtrykkelig deraf, at det kun var Hs. Majestæts Hensigt at have dette Beløb for sine egne Fornødenheder, forsaavidt den hele Stat kom til at yde sit Bidrag. Ligesom det saaledes fra første Hærd af ikke har været Hs. Majestæts Mening, til sig selv personlig at fordre Mere eller Andet, end Omstændighederne tillade Landet at bære, saaledes er det ogsaa fremdeles Hs. Majestæts kongelige Villie, af det for ham i Budgettet opførte Beløb at ville bidrage i passende Grad til Krigens Førelse, enten ved at tilføie, at deraf udredes en formelig Krigsskat efter samme Maalestof, som er fastsat for Appanager, men som ikke ipso jure kan finde Anvendelse med Hensyn paa det paa Civillisten opførte Beløb, eller paa en anden ligesaa tjenlig Maade, hvorom Folket i sin Tid ikke vil komme til at fjerne Oplysning. Saavidt med Hensyn til Comiteens særskilte Indstilling om Civillisten.

Jeg skal endnu kun tilføie enkelte Bemærkninger til de Uttringer, som Comiteen iøvrigt har fremsat angaaende Finantsagen. Jeg vil først udbede mig Forsamlingens Opmærksomhed med Hensyn dertil, at Comiteen i anden Spalte af sin Betænkning har udtrykt, at der vistnok var flere af Udgiftssummerne, der kunde blive nedsatte allerede i 1849. Den absolute Mulighed heraf kan jeg saameget mindre betragte, som det allerede tidligere, i den af mig indgivne allerunderdanigste Forestilling af 15 December, udtrykkelig er udtalt, at ogsaa Finantsministeren maatte nære denne Anskuelse; men efter de foreliggende Data, da jeg overtog Finantsbestyrelsen, var det mig umuligt at bringe nogen Bestemmelse i Forslag i denne Henseende. Jeg har dog imidlertid fremdeles den Fortrøstning, at det ikke er et ringe Beløb, som til Gavn for Fædrelandet vil kunne spares ved en streng og gennemført Oeconomie i alle Brancher; men førend man har idetmindste eet Aars Erfaring for, hvad der kan udrettes ved et stadigt gennemført Besparelsessystem, vil det ikke være muligt at gjøre nogen bestemt Calculé i saa Henseende. Forøvrigt foranlediger ogsaa Krigen, at det er umuligt, paa enkelte Conti at gennemføre ønskelige Besparelser; jeg skal saaledes tillade mig kun at anføre Pensionscontoen. Det fremgaaer af de Bekjendtgørelser, der findes i de offentlige Tidender, at der entlediges mange Militaire i Naade med Pension, hvoraf igjen følger, at denne Conto stærkt bliver bebyrdet, ligesom det naturligt ogsaa er nødvendigt, at ældre og svageligere Militaire, som ikke ere istand til at fyldestgjøre de Fordringer, som der gjøres til dem under Krigen, gaar af; dette er en Selvfølge, og Hensyn til Finantsernes Larm bør i dette Tilfælde vige for de Hensyn, der bør tages til Krigens kraftige Fortsættelse, hvis fornødent gjøres.

Forsaavidt som det i Betænkningens anden Sides 1ste Spalte af Comiteen er fremhævet som ønskeligt, at de offentlige Bygningsarbejder i Almindelighed maatte fortsættes med saa megen Kraft som

muligt, da deler Regjeringen ganske dette Ønske; men jeg maa bede vel lagt Mærke til Ordene „som muligt“, thi det er en Selvfølge, at paa en Tid, hvor Landet muligvis vil befinde sig i Krig med en overlegen Fjende, vil det være vanskeligt, ja umuligt, at fortsætte disse Arbejder med den Kraft, som ellers var ønskeligt. Imidlertid vil der ikke alene fra Regjeringens Side blive taget Hensyn til de Arbejder, som i mit Forslag af 15de Decbr. ere nævnte, men det er ogsaa i Ministeriet taget under Overveelse at søge Betænkningen i Jylland fremmet saa vidt, som Omstændighederne og de finantssielle Kræfter, i Tilfælde af Krigens Fortsættelse, paa nogen Maade maatte tillade. Jeg maa her endnu tillade mig at berøre en anden Gjenstand, som vel ikke directe angaaer offentlige Arbejder, men som vistnok med Hensyn til Ønskeligheden kan sættes i Klasse dermed. Jeg skal saaledes tillade mig at fremhæve, at man har været betænkt paa at lette Dvægdorsførelsen, navnlig fra Jylland og muligt allerede i indværende Aar, da man føler, i hvilken Grad det maa være vigtigt for den ydste Landmand, da Udførselen gennem Hertugdømmene kan ventes i Tilfælde af Krig at blive spærret, paa anden Maade at see Affætningen af sit Dvæg lettet. Finantsministeriet tænker i saa Henseende for det Første at see Udførselstolden ophævet for Hornsø, og dernæst om muligt at bevirke, at een eller flere Dampskibsforbindelser komme istand mellem Jylland og Udlandet. De Undersøgelser, som ville være nødvendige i denne Henseende, inden et bestemt Resultat kan opnaaes, ere indledede, men videre seer jeg mig for Dieblisset ikke istand til at meddele.

Det ærede Udvalg har paa sin Side ytret, at det ikke kunde indrømme, hvad der i Finantsministeriets Forestilling er udtalt om, at det ordentligvis mere skulde ligge i den mindre end i den større Stats Natur, at Finantsministeren i hin bør have aldeles frie Hænder med Hensyn til Kaanevilkaarene. Jeg vil ogsaa villig indrømme, at min Argumentation for denne Sætning muligens har været af en mere almindelig Natur end fornødent; det har ialtsald kun været min Mening, at mine Argumenter skulde passe paa de nærværende Forhold, og jeg kan saameget mere berolige mig ved Comiteens Uttringer i denne Henseende, som Comiteen jo er kommen til samme Resultat som det, jeg ønskede at anbefale.

Hvad jeg forøvrigt kunde have at bemærke i Anledning af Comiteens Betænkning, troer jeg det fortiden ikke nødvendigt at fremsætte, for jeg seer, om der fra flere af Forsamlingens Medlemmer maatte blive givet mig Anledning dertil.

Formanden: Den ærede Rigsdagsmand for Holbøks Amts 3die District (Gleerup) har Ordet.

David: Jeg troer at burde tillade mig at bede om Ordet først, da det, jeg har at anføre som Svar paa den ærede Finantsministeres Uttringer, formæentlig vil bringe denne Sag over paa et andet Standpunkt.

Formanden: Ja, men den nævnte ærede Rigsdagsmand har tidligere begjært Ordet, og naar Ordet saaledes tidligere er forlangt af en Rigsdagsmand, troer jeg, at det er min Pligt, først at give ham det.

Gleerup: Efter den høitagede Finantsministers Udtalelse kunde jeg meget gjerne renoncere paa Ordet, dersom jeg ikke troede, det var godt og rigtigt, at det ogsaa her i Forsamlingen blev udtalt, at den høitagede Ministers, og altsaa Regjeringens Anskuelse med Hensyn til Comiteens sidste Indstillingspunkt, finder Anklang ogsaa her i Salen. Jeg udtaler mig derfor mod bemeldte Indstillingspunkt, som gaaer ud paa, at Rigsforsamlingen for Hs. Majestæt skal andrage paa, at Allerhøiøstamme vil for indværende Aar betydeligt nedsatte den i Budgettet for Civillisten opførte Sum. Jeg gjør det saameget trostligere, som jeg veed, at jeg i denne Henseende ikke udtaler mine blot personlige Anskuelser, men at disse deles af et ikke ubetydeligt Antal af mine Colleger her i Salen. Jeg er ikke imod Comiteens Indstilling, fordi jeg er mod Besparelser i det Hele eller mod Besparelser i den her omhandlede enkelte Retning; tværtimod, jeg indseer meget vel og føler tilfulde, at Besparelser, ja meget gennemgribende Besparelser i mange Dele af Statshusholdningen ville blive en af de vigtigste, som ogsaa en af de vanskeligste og meest paatrængende Opgaver, som en kommende

Rigsdag vil komme til at løse, og hvad navnlig Civillisten angaar, tør jeg ingenlunde benægte Sandheden af, hvad Comiteen har udtalt, at dens Størrelse ikke staaer i Forhold til Landets Kræfter, ligesom jeg gjerne vedkjender mig, at et saadant Misforhold, dersom det er tilfælde, ikke bør finde Sted, og skal ogsaa jeg for mit Bedkommende paa rette Tid og Sted, forsaavidt Leiligheden dertil maatte gives mig, virke i Overensstemmelse hermed. Men jeg er imod, at Rigsforsamlingen nu under den foreliggende Sag specielt og enkeltstaaende andrager paa en Nedsættelse af Civillisten, fordi det synes mig, at et saadant Strid ikke staaer i nogen practisk Forbindelse, i noget rigtigt Sammenhæng med den Sag, som her foreligger, og at det derfor vilde være ligesaa lidet vel beregnet som vel betænkt. Sagen, som foreligger, er, at Finanzministeren har forlangt et overordentligt Tilskud af 11 Millioner, for derved at bestride de overordentlige Udgifter, som 1849 antages at ville fordre. Hvad vi have at gjøre, er da, foruden at undersøge, om de af Finanzministeren foreslaaede Midler til Anskaffelsen af dette Behov ere hensigtsmæssige, først og fremmest at prøve, om hans Forudsætning om en saadan Deficit er rigtig. I Erkjendelse heraf har Comiteen gennemgaaet Budgettet, og er efter en nøiagtig Gjennemgaaelse kommen til det Resultat, at, om endog flere af Udgiftssummerne skulde kunne nedsættes allerede i 1849, saa vil Resultatet af Budgettet dog ikke derved i den Grad kunne forandres, at det skulde kunne være tilraadeligt, under nærværende Forhold, at anslaae den beregnede Deficit til et mindre Beløb end det, hvorfra Finanzministeren i sit Forslag er gaaet ud. Allerede i denne almindelige Udtalelse af Comiteen forekommer det mig at ligge, at ei heller Civillistens Nedsættelse vil kunne faae nogen Indflydelse paa denne Deficit, og saameget tydeligere synes dette at blive, naar Comiteen, efter at have udtalt, at Forsamlingen bør andrage paa bemeldte Nedsættelse, derefter udtaler, at, om endog et saadant af Rigsforsamlingen yttret Ønske maatte finde Ingang hos Hs. Majestæt, dette dog ikke vilde have nogen Indflydelse paa det opgivne, extraordinaire Behovs Størrelse. En ganske anden Sag er det, at Comiteen, ved at gennemgaae Budgettet, er kommen ind paa Tanken om Ønskeligheden af Besparelser og har udtalt dette i Almindelighed, samt antydnet, hvorledes de besparede Summer kunde anvendes. Dette kan man finde naturligt og maaskee rigtigt, skjøndt det ikke egentlig hører ind under Sagen; men ganske forunderligt finder jeg det, at Comiteen, skjøndt den erkjender, at en Critik og Revision af Budgettet maatte ligge udenfor dens Opgave, dog kaster sig over en enkelt Branche, river en enkelt Post af Budgettet ud af dens Forbindelse og underkaster den en speciel Critik, og dog udtaler — jeg maa gjentage det —, at dette ikke vil kunne have nogen Indflydelse paa Sagen i dens Heelhed. Dette forekommer mig at være en søgt og fremtvungen Leilighed for — man kan have Anledning til at sige det — at komme til at trække Civillisten frem ved Haarene; thi hvorfor ellers forbigaae saamange andre Udgiftsposter? Hvorfor da ikke tage vort Appanagevæsen, vort Pensionsvæsen, og saameget andet „Væsen“ maaskee i Budgettet med? Altsaa, og dette er for mig den practiske Side af Sagen, Civillistens Nedsættelse i og for sig, hvor ønskelig den end kan være, staaer ikke i Sammenhæng, i egentlig practisk Forbindelse med hvad vi her have at behandle. Men før ubegrundet forekommer mig en saadan speciel Fremdragelse af Civillisten netop nu, og jeg kan i denne Henseende henholde mig til, hvad den høitagtede Finanzminister har udtrykt; netop nu, da Hs. Majestæt i Grundlovsudkastet har erklæret, at der vil blive meddeelt Rigsforsamlingen en Rundgjørelse angaaende Bestemmelsen om Civillisten; netop nu, da vi vide, at der er nedsat en Commission for at ordne den, og altsaa ogsaa maae vide, at en Omordning staaer lige for Døren. Forsamlingen, troer jeg, maa lykønske sig selv og Folket til,

at Hs. Majestæt har taget Initiativet i denne Sag, og det synes mig klart, at vi ikke skulde foregribe det; og henstille vil jeg, ikke blot til Forsamlingens Takt og Følelse for det Aanstændige — kunde jeg sige —, men ogsaa til dens Indsigt, om det ikke vilde være ligesaa sømmeligt som vel betænkt, at oppebie den kongelige Tilkiendegivelse. Jeg troer, at Kongen kan have god Grund til at forvente dette; at Folket venter det, tvivler jeg ikke noget Øieblik om, thi ganske vist vil Folket Besparelser og trænger dertil, og ganske vist vil det, naar den Tid kommer, at Taksen er om at drøfte den hele Statshusholdning, være nøieregnende og see sine Repræsentanter skarpt paa Fingrene, men ikke vil Folket falde med Døren ind i Huset, og mindst til sin Konge. Desuden, Nationen frygter slet ikke for, at den Konge, der har givet det saa Meget og tilbuddt det end Mere, at han vil stille sin Civilliste i et aabenbart Misforhold til Landets Kræfter, eller ved Glands og Pragt og et overdaadigt Hofhold udmarve det. Folket har den Tillid til Frederik den Syvende, at han ikke trænger til en Naamindelse eller Advarsel som den, der idetmindste kan ligge i et Andragende som det af Comiteen foreslaaede, og nok vilde blive lagt ind deri. Vort Fædreland har i alle de mange Uheld, som have rammet det, i alle de store Ulykker, der tynde paa det, dog havt et stort Held, man kan kalde det ret en Guds Betsignelse, og det er, at Konge og Folk have gaaet Haand i Haand, have staaet saa enige og saa tæt sammensluttede, at intet Fremmed og intet Fjendtligt har kunnet liste sig ind imellem dem. Jeg for min Deel og Alle de, som jeg staaer nær, see i denne fremtidige, i denne vedblivende Enighed og Sammenslutten ikke blot et Held og et stort Held, men en nødvendig Betingelse for vore Forholds heldige og fredelige Udvikling, og vi ere derfor meget ængstelige for Alt, hvad der dukker frem, som kan bidrage til at kaste denne Mistillid, denne Misstemning ind imellem Regent og Nation, som andre Steder har sluppet alle de Furier løs, der kunne sønderlide et Folk. Jeg kan ikke nægte, at det forekommer mig, som om man ikke behøver at have noget særdeles politisk Fremsyn eller at være en ond Prophet, der har mørke Syner, for at kunne tænke sig, at der i den her omhandlede Comiteeindstilling kan ligge baade en saadan Mulighed og en saadan Fare, om end nok saa sagte fremdukkende, og at dersom Forsamlingen slog ind paa den Vej, som deri anvises, da var en god Begyndelse gjort til, at Konge og Rigsforsamling kunde komme til at gaae hver sin Vej; og derved, om end ikke en Dør aabnet, igjennem hvilken de onde Magter kunde styrte ind over os, saa dog en Aabning, en lille Sprække kommen frem, hvorigjennem de kunne sige ind til os, og alene Dette vilde være meget for meget. Altsaa: ikke fordi jeg er mod Besparelser i det Hele eller specielt mod den foreslaaede, men fordi Civillistens Nedsættelse ikke staaer i nogen practisk Forbindelse eller directe Sammenhæng med den foreliggende Sag, fordi Hs. Majestæt allerede har taget Initiativet i denne Henseende, og fordi det synes mig sømmeligt og vel betænkt, at Forsamlingen oppebier Hs. Majestæts Meddelelse herom — derfor vil jeg i sin Tid stemme mod Comiteens Indstilling, og, forsaavidt Omstændighederne fordre det, forbeholde mig et Amendement, som jeg vel endnu ikke har formuleret, men hvis væsentlige Indhold vil blive, at Forsamlingen, istedetfor specielt at andrage paa Civillistens Nedsættelse, vilde udtale sig for Regjeringen om Besparelser i det Hele taget.

(Fortættelse)

Rettelser.

Nr. 110, Sp. 845, Lin. 6 f. o. H. P. Hansen. læs: R. Hansen.
 — 848, — 29 f. o. Schou. læs: Schall.
 — 112 — 865, — 10 f. o. Stilling. læs: Stilling.

Trykt og forlagt af Kgl. Hofbogtrykker Blanche Sørensen.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Et og fyrgethvende Møde.

(Fortsat.)

David: Den Erklæring, som den høitagede Finantsminister har givet Rigsforsamlingen i Anledning af Udvalgets Dmtale af Civillisten, har vistnok været hele Forsamlingen lige saa glædelig at høre som Udvalget, at det nemlig ikke er Hans Majestæts Hensigt at opkræve hele det paa Civillisten opførte Beløb, medmindre alle Landsdele ville komme til at bidrage dertil, og at Hans Majestæt er betænkt paa, i en passende Grad ogsaa for sit Vedkommende at bære Landets Byrder, enten ved at tage Deel i Krigsskatten, eller paa anden passende Maade. Det er vistnok unægteligt, at i det af Finantsministeren paaberaabte Actstykke af 15de December er Civillistens Beløb antydet at være bleven bestemt til den der fastsatte Størrelse, under Forudsætning af, at alle Landsdele skulle deeltage i dens Udredelse; men ligesom dette dog ikke klart fremgaaer af dette, saaledes tillader jeg mig at gøre opmærksom paa, at der af det omtalte Actstykke paa ingen Maade kunde sees, hvad den høitagede Finantsminister nu har udtalt, at der virkelig vil finde Sted, nemlig at Hs. Majestæt ikke vil forlange den hele paa Budgettet opførte Sum, naar ikke Landsdelene forblive samlede, og at Hs. Majestæt vil bidrage til og paa passende Maade, enten ved Krigsskat eller ved anden Udredelse, komme Statens Finantser til Hjælp. Jeg skulde derfor formene, at Sagen staaer paa et ganske andet Punct nu efter denne Erklæring end før, og jeg skulde for min Deel heller ikke være utilboelig, nu da det er bragt i Erfaring, at Kongen ogsaa her i saa høi Grad vil komme Folkets Ønsker imøde, til at tage denne Indstilling tilbage, hvorfor jeg imidlertid ikke alene raader, men hvorom jeg skal raadføre mig med Comiteens øvrige Medlemmer. Saa villig jeg end har tilstaaet dette, saa kan jeg dog paa ingen Maade indrømme den af den sidste ærede Taler gjorte Indvending mod dette Andragendes Passelighed, og endnu mindre hans Frygt for de Følger, som et saadant Andragende kunde have. Det forekommer mig tværtimod paa ingen Maade at kunne kaldes upassende, at, medens Udvalget, hvad ogsaa den foregaaende Taler selv har erkjendt, maatte tage Hensyn til, om der virkelig i det Hele kunde bespares noget Betydeligt i Budgettet for 1849, — thi der kan jo ikke være Tale om det extraordinaire Behov, førend man har klare Forestillinger om det ordinaire Behovs Nødvendighed og Størrelse — man først blev staaende ved og udtalte sig i Almindelighed med Hensyn til de Udgifter, hvorover Finantsministeriet raader paa en mere eller mindre directe Maade. Men dette er paa ingen Maade Tilfældet med Civillisten efter den af den foregaaende ærede Taler fremsatte Opsætning af Sagen; han anseer nemlig Civillisten, baade for 1849 og for de kommende Tider, for at være overladt til Hans Majestæts allerhøieste Bestemmelse. Det har altsaa maattet være en ganske anden Bestrægtning, der ledede Comiteen med Hensyn til den forønskede Besparelse her, end med Hensyn til Besparelser i Almindelighed; thi medens man, naar man havde fundet det fornødent og havde troet, at derved noget Stort kunde opnaaes, vilde have paapeget disse Besparelser specielt og have gjort Nødvendigheden af dem indlysende, saa maatte man dog i ethvert Fald med Hensyn til Civillisten indskrænke sig til at udtale et Ønske, et Haab, en Fortrøstning, som Ingen deler meer end selve Comiteens Medlemmer. Jeg anseer derfor, at hvad den foregaaende Taler har yttret om hans Tillid og Erkjendelse af Hs. Majestæts Egenstaber og om den Kjærlighed, som

Folket skylder Kongen paa Grund af hans folkelige Sind og den Maade, hvorpaa han er kommet Folkets Ønsker imøde, at dette er en vistnok smuk Udtalelse af hans egen Overbeviisning, men jeg kan derfor dog ikke betragte det anderledes end som noget ganske overflødigt, forjaavidt det har skullet være en Formaningstale til Comiteens Medlemmer, der ikke nære disse Følelser i mindre Grad eller med mindre Varme og Oprigtighed end han. Naar desuden Taleren har lagt saamegen Vægt paa en god Forstaaelse mellem Kongen og Folket, og har sagt, at det maatte ansees ikke blot som et stort Held, men endog som en Guds Betsignelse, at Kongen og Folket ere gaaede Haand i Haand i Danmark, saa er der Ingen, der mere kan erkjende Rigtigheden deraf og paastjonne dette som et Gode, som et virkelig Gode, end jeg, men jeg føler mig ogsaa overbevist om, at denne gode Forstaaelse mellem Kongen og Folket har en dybere Rod, en fastere Grundvold, end at den skulde kunne rokkes og omstyrtes derved, at Folket for Kongen udtaler en Fortrøstning, et Haab, et Ønske, som ialtsald kun kan kaldes overflødigt, fordi man forud kunde være sikker paa, at det, selv om det ikke var blevet nævnet, vilde finde Gjenklang i Kongens Hjerte. Skulde virkelig Forholdet mellem Kongen og Folket ikke være anderledes, end at en udtalt Fortrøstning af Rigsforsamlingen i et Anliggende, hvor der dog efter Talerens egen Formening ligger Sandhed paa Bunden — thi han har erkjendt, at Civillistens Størrelse er betydelig i Forhold til Landets Kræfter — skulde Forstaaelsen mellem Kongen og Folket ikke være anderledes, end at den kunde rystes i sin Grundvold, fordi Folkets Udvalgte udtale som Overbeviisning, at det maa ansees som høist ønskeligt, at Hs. Majestæt Kongen ved Fastsættelsen af Civillisten vil tage Hensyn til de Forhold, som nu finde Sted, og til alle de Omstændigheder, som tildeels ere nedarvede til ham; skulde dette kunne ryste den gode Forstaaelse mellem Fyrste og Folk, saa hvilede den ikke paa en sand Grundvold, ikke paa en saadan, som enhver oprigtig Fædrelandsven maa ønske, at den skal hvile paa. Men det er ogsaa min faste Overbeviisning, at ligesom Folket nærer den Tillid til Kongen, at Ingen hellere end han vil søge at lette de Byrder, der nu hvile tungt paa Landet, saaledes kan heller Ingen nære større Tillid til sit Folk end Kongen, og han vil derfor være overbevist om, at naar Folket udtaler det Ønske, at Kongen vil følge den Tilskyndelse, han føler hos sig, til ikke at oppebære en større Sum til sine Fornødenheder end nødvendigt, saa er det, fordi det erkjender, hvor vanskeligt det er for Hans Majestæt at gjøre de Indskrænkninger, som Landets Stilling gjøre nødvendige, thi det vide vi Alle, at Frederik den Syvende selv er tarvelig og ikke ynder Thronens Glans, og at en stor Deel af de Indtægter, som han har kunnet ønske at beholde, have en tildeels nedarvet, vanskelig foranderlig Bestemmelse, og skulde tjene til ikke at behøve at afbryde de mange Velgjørenhedsveie, hvorpaa Hoffet nu engang er kommet ind. Naar derfor Folkets Udvalgte udtale det Ønske, at Kongen vil indføre Besparelser med Hensyn til Civillisten, saa er det, fordi der virkelig i Landets nærværende Forhold ligger en Opfordring til at gjøre Kongen opmærksom paa, at der ved Siden af alle andre Hensyn ogsaa ligger et Hensyn til de Statterbende, der ikke ved Leilighed nyde godt af de Velgjæringer, som Hs. Majestæt saa rundeligen uddeler — et Hensyn, der synes at fortjene den største Anerkjendelse. Jeg er forøvrigt enig med den ærede Taler i, at det ingenlunde er ønskeligt, naar et saadant Forhold, som det her omhandlede, er bleven berørt, at man gaaer for dybt ind deri; thi om end Kongen og Folket ikke ville misforstaae hinanden, saa kunde der dog let tages Anledning af Beretningen om, hvorledes denne Sag

er forhandlet, til at troe, eller til at lade som man troede, at den gode Forstaaelse inellem Kongen og Folket i Danmark var forstyrret, og jeg skal sandelig derfor ikke uopfordret komme tilbage til at omtale dette Punkt i Betænkningen, med Hensyn til hvilket jeg forbeholder mig, efterat have confereret med mine Colleger, at give en Erklæring om, hvorvidt Comiteen nu finder sig foranlediget til at tage det tilbage.

Med Hensyn til hvad den ærede Finantsminister iøvrigt har yttret, har jeg kun en ganske kort Bemærkning at gjøre. Comiteen maa fuldkommen indrømme, hvad der er bleven udtalt af Finantsministeren om Vanskeligheden af, allerede i 1849 at lade indtræde Besparelser, hvor onstelige end disse kunne være med Hensyn til enkelte Poster i Budgettet; men Marsagen, hvorfor man dog ikke har troet at burde undlade at paapege, at saadanne være mulige, ligger især deri, at den høitærede Finantsminister i en Comiteen meddeelt Skrivelse af 18de Novbr. f. A. til Krigsministeren har antydnet, at han haaber, at der vil kunne indtræde ikke ubetydelige Besparelser med Hensyn til Udgifterne til Armeen, ikke i Anledning af dens Størrelse, men med Hensyn til den Maade, hvorpaa de til Armeens Forsyning nødvendige Artikler tidligere ere blevene anskaffede. Derved kunde der ikke være ubetydelige Summer at indvinde. Det var netop i Betragtning af, at man antog, at dette vilde blive Tilfældet, at man overveiede, hvorvidt man burde tage Hensyn hertil ved Fastsættelsen af Behovet; men Udvalget kom til den Anskuelse, at i alt Fald disse Besparelser, som endda ikke ere sikre, ikke kunne øve nogen Indflydelse paa det af Finantsministeren fremsatte Forslag.

Winther: Bivide Alle, at Landet trænger til extraordinaire Indtægter, vi have seet et Forslag fra Finantsministeren, som gaar ud paa at tilveiebringe disse; men jeg finder det naturligt, at, vi forinden vi see os om efter større Indtægter, først maae see hen til, om der Intet kunde spares, thi hvad der er spart er fortjent. Det er med Hensyn dertil, at jeg vil gjøre nogle Bemærkninger ved det af Finantsministeren forelagte Udkast, ligesom ogsaa ved Udvalgets Betænkning; thi jeg for min Part maa paa det Bestemteste protestere imod at være med at votere 11 Millioner ud af Folkets Lomme, førend man har seet, om der kan spares Noget i Budgettet for 1849, førend det har været forelagt til denne Forsamlings omhyggelige Prøvelse. Imidlertid formener jeg, at Forsamlingen i Betragtning af Landets Forhold maaskee er nødsaget til, allerede for denne Drøftelse af Budgettet kan finde Sted, at bevilge de forlangte Penge, men kun under Forbehold af Budgettes senere Forelæggelse. Der opstaaer imidlertid her en Betænkning hos mig; det er nemlig ikke undgaaet min Opmærksomhed, at Budgettet for 1849 allerede er approberet af Hs. Majestæt Kongen; jeg seer vel ogsaa, at det har været fremlagt paa Forsamlingens Bord, men jeg ved ikke, om det er fremlagt til Forsamlingens Behandling; jeg troer ikke, at dette er skeet endnu, thi ellers vilde Formanden efter Regulativet have forespurgt sig hos Forsamlingen, om det skulde forhandles i Afdelingerne eller ikke; ligesaa lidt synes Finantsministerens Uttringer at tale for, at en saadan Fremlæggelse til Behandling allerede er skeet. Jeg har altsaa en Tvivl om, hvorvidt det er tilladt for Forsamlingen nu, under Finantsministerens Forslags Behandling, at overveie Budgettet eller at foreslaae Besparelser deri, og selv om det var tilladt, vilde jeg endda være i Tvivl om, hvorvidt det vilde nytte stort at fremkomme med Forslag om yderligere Besparelser, da Finantsministeren har sagt, at han har ladet det være sig magtpaaliggende at søge enhver mulig Besparelse indført i Budgettet for 1849, ikke alene for de extraordinaire Krigsudgifter, men ogsaa for de ordinaire Udgifter. Imidlertid mener jeg, at Forsamlingen derfor ikke skulde tilbageholde sine Ønsker om at drøfte Budgettet næiere; thi jeg mener, at naar vi have Ret til at bevilge Penge, maae vi sandelig ogsaa have Ret til at fordrø og forelagt den Udgiftsoverføgt, som foreskriver, hvordan disse Penge skulle bruges, og have en væsentlig Indflydelse paa Anvendelsen af dem. Forøvrigt skal jeg om Forsamlingens Competence i denne Sag her ikke videre udtale mig, men opsætte det indtil denne Sag, som jeg igaar hørte, fra andre Rigsdagsmænd vil blive sat i Bevægelse. Angaaende Udvalgets Forslag om at andrage hos Hs. Majestæt Kongen om Nedsættelse af den i Budgettet for Civillisten opførte Sum,

skal jeg have sagt Noget derimod, men af Hensyn baade til, hvad den ærede Rigsdagsmand for Holbek (Gleerup) og til, hvad den ærede Drøfret har udtalt, skal jeg tilbageholde de Bemærkninger, som jeg i denne Henseende kunde have at gjøre. Der er et andet Punkt i Finantsministerens Forslag, som jeg vil dvæle ved, skjøndt det, som Finantsministeren for lidt siden udtalte, noget formilder den Anskuelse, som jeg kom her med i denne Sag. Jeg taler her om de offentlige Arbejder, som han har, om end ikke med den Sparsommelighed, som hans Formand havde lyst til at anvende, dog med en, som det synes mig, noget utidig Sparsommelighed villet opsætte. Jeg skal ikke tale om disse Arbejder saavidt de angaae Kjøbenhavn; jeg slutter mig i saa Henseende, ligesom i Sagen i Almindelighed, til Udvalgets grundige Bemærkninger, men jeg vil tale et Par Ord om denne Sag, forsaavidt den angaaer Jylland. Det er ingenlunde, fordi jeg er født Jyde (Latter), at jeg her tager Ordet paa Jyllands Vegne, men det er, fordi Jylland beviislig er bagefter de andre Landsdele i Culturudvikling, og fordi dette ikke er skeet uden paa Grund af en Mangel paa Omfarg fra tidligere Regjeringers Side. Jeg vil indstrænke mig til at tale om de to Ting, som ere nævnte her i Forslaget, det er angaaende Veie og angaaende den Daareanstalt, som skulde opføres ved Aarhus. Hvad Veiene angaaer, kan jeg ingenlunde lade mig affrætte fra at tale om dem, fordi vi befinde os i særegne vanskelige Forhold, som maaskee kunde gjøre, at man vilde ansee Sigt for mindre paatrængende nødvendigt. Det er paatrængende nødvendigt at erholde bedre Communicationsveie; jeg anseer Kunstveies Anlag i Jylland for at være af den høieste Vigtighed for Danmark i Almindelighed og Jylland i Særdeleshed. Disse Veie have den Betydning, at de i høi Grad fremme Culturens Udvikling. Hvor der ingen Veie er, kunne Landeendommene og Skovene ikke give noget synderligt af sig (Latter), og hvor dette er Tilfældet, kan Velstand ikke udbrede sig. Men uden Velstand kan ingen aandelig Kultur fremstaae, thi Velstand er Culturens Forløber, naar man betragter Sagen for et Lands Bedkommende. Hvad angaar det andet Punkt, Daareanstaltens Opførelse ved Aarhus, da vil jeg spørge den høitærede Finantsminister, om han maaskee ikke skulde kjende de Huler, hvori man henkaster de ulykkelige Sindssvage i Jylland, hvor man nødes til at overlade dem til sig selv, fordi man mangler en passende Opbevarelses- eller Helbredelsesanstalt for dem. I disse Huler maatte de blive affindige, hvis de ikke allerede vare det iforveien. Jeg vil spørge, om han har læst den Protest, som i Mennekehedens Navn er fremsat af et agtet Lægeselskab for denne Forsamling? Jeg troer det ingenlunde, thi ellers vilde han vistnok ikke have udsat Jylland for endnu, endog blot en Time længer, at savne en saa nødvendig Anstalt.

Der er et tredje Punkt i den høitærede Finantsministerens Forslag, som jeg ogsaa vil omtale. Finantsministeren forlanger, at blive bemyndiget til, paa hensigtsmæssigste og billigste Maade, at reise et Laan af 7 Millioner, og han forudskifter den Bemærkning, at Rigsforsamlingen vist vil finde det mindre hensigtsmæssigt, at gjøre Vilkaarene for Laanet til Gjenstand for Forhandling. Han siger os tillige, hvad af Udvalget allerede er imodgaaet, at den mindre Stats Folkerepresentation skulde have en mindre Ret til en saadan Control end en større Stats, eller ialtsald at det vilde være vanskeliggere for den mindre Stats Folkerepresentation at udøve en saadan Control end for den større Stats. Det er herimod jeg vil tillade mig at tale et Par Ord. Finantsministeren fordrer altsaa 2 Artikler i dette sit Forslag. Den første er Penge, den anden er Tillid; hvad den første, Pengene angaaer, mener jeg at vi bør bevilge dem i den forlangte Udstrækning, fordi Landets Forhold fordrø det. Hvad derimod den anden, Tilliden angaaer, kan jeg ingenlunde indlade mig paa blindt hen at skjænke den, jeg vil først see Kjendsgjerninger før jeg giver den til en Minister. En Minister er ikke valgt af Folket, men af Kongen, han er ikke født af eller med dets Tillid, (Latter) han maa altsaa erhverve sig Tilliden i sin Stilling som Minister ved Kjendsgjerninger. At votere Tilliden uden dette vil jeg finde fra Folkerepresentationens Standpunct uforsvarligt. Der er 2 Egenheder, som en Minister maa besidde for at have en Folkerepresentationens Tillid, den første er Dygtighed, den anden

jeg naturligvis ikke have mindste Tvivl om hos den ærede og høitagtede Minister, den anden, hans Folkelighed, den kjender jeg ikke, skjøndt det er høist rimeligt, at han har en saadan. (Latter). Jeg vil forøvrigt bemærke, for ikke at misforstaaes, at det ingensunde er min Mening at tilkjendegive min Mistillid; (Jo, jo, hvad Andet!) paa ingen Maade; — men jeg vil kun forvare mig imod at man skulde skjanke Tillid til en Minister førend han havde erhvervet sig den, og det forekommer mig, at man vilde gjøre dette dersom man gik ind paa det Forslag, som Udvalget har gjort, at man skulde bevilge disse Penge uden Control, uagtet det høitagtede Udvalg selv har anerkjendt, at det i Almindelighed er det Rette, at forbeholde Folkerepresentationen en saadan Control. Der er een Grund mere for mig til ikke at votere denne Tillid, og det er disse Mænds Bessaffenhed, som i Udvalget have tilraadet dette; disse Mænd ere nemlig af en modsat politisk Overbeviisning af den, jeg bekjender mig til. (Latter). Den første Grund, som jeg altsaa har til ikke at give en saadan Tillid er, foruden det allerede Vnsførte, at jeg med Udvalget i Almindelighed anseer det usornødent for Sagens egen Skyld at skjanke en saadan Tillid. Der skal ikke Noget faae mig til at troe, at de gode Pengehandlere ikke skulde ville nedlade sig til at tjene Penge selv hos en lille Stat, naar der ellers er Penge at tjene (Latter), og hvis dette ikke er Tilfældet, faaer man hverken Hvid eller Skilling ud af dem, selv ved de meest glimrende Complimenter (Latter), — altsaa jeg mener, at det er usornødent for Sagens Skyld, og jeg kan heller ikke see, at det er sornødent for Ministerens Skyld, at vi give en saadan Tillid. Det er bekjendt nok, at der er ingen Ting, som der raabes saa meget paa af constitutionelle Ministere som Tillid. Tillid og Penge, det er det, de ville have (Latter); jeg siger der er ingen Ting, som forlanges saameget som Tillid, men jeg siger tillige, der er ingen Ting, som kan misbruges saameget som Tillid; lader os tage os iagt for denne Voteren Tillid. En anden Grund, hvorfor man skulde gaae ind paa den ærede Finantsministers Forslag, har han udhøvet med de Ord, at han ikke finder det meget betænkeligt for Forsamlingen at gaae ind paa at give den Handlefrihed, hvorpaa Regjeringen i Henseende til en saadan finantstiel Operation gjør Krav, — ja, det vil jeg indrømme, at det er ganske naturligt, at en Finantsminister saavel som enhver Anden har Tillid til sig selv, (Latter) men hans Grunde kunne ikke bringe mig til at see Sagen fra samme Side som han. Han siger fremdeles, at der er Ingen, det mere interesserer at Laanet faaes paa de fordeelagtigste Bilskaar end netop Regjeringen; jeg mener og jeg troer, at have Ret i at mene, at Folket, af hvis Lomme Renten skulde betales, har vel nok saa megen Interesse i, at Laanet skeer paa den fordeelagte Maade; desuden kan jo Interessen ogsaa undertiden vende sig til den gale Side; dette have vi seet at skee i andre Lande, jeg siger ikke at det er skeet i vort Land, og jeg troer heller ikke, det vil være Tilfældet under denne Minister; men jeg troer, at den, som sagt, kunde vende sig til den gale Side, og det har Finantsministeren ogsaa forudsat, ligesom det Grundlovsudkast, der er os forelagt. I dette tales der om visse Bestemmelser, som skulde indtræde, hvis en Minister forbrøder sig i sit Embede. Finantsministeren henviser selv til Ministeransvarligheden, — altsaa er jeg ogsaa berettiget til at tale et Par Ord derom (Latter). Det er netop denne Ministeransvarligheds Intetstigenhed, som har bragt mig til at sige disse Ord; jeg troer, at Ministeransvarligheden sjældent vil komme til Anvendelse, og i og for sig kun har lidet at sige i Almindelighed, men det er jeg ganske vis paa, at den Intet har at betyde i Finantsfager. Jeg sætter, at en Finantsminister misbrugte sin Stilling, at han gik hen og brugte 10 Millioner, hvad nytter det da, at vi have hans Person at henholde os til? (Latter) I Finantsfager er Ministeransvarligheden ikke mere værd end den Sum, han i Forveien paa et sikkert Sted kan have deponeret, (almindelig og stærk Latter), men, som sagt, det er unødvendigt for Sagens Skyld, og det er, vel efter den høitagtede Finantsministers Mening lidet betænkeligt, men efter min Mening høist betænkeligt, at indrømme den forlangte Tillid; jeg skal derfor meget fraraade at man indlader sig paa at give en saadan, og jeg vil nu slutte (Bravo! Bravo! med at sige, at hele denne min Protest er fremkommen paa Folkefrihedens

Begne mod Ministervilkaarlighed (Bravo, Bravo og Latter). Iøvrigt skal jeg bemærke, at jeg med Hensyn til Creditbeviserne slutter mig ganske til Udvalgets Betænkning.

Boisen: Naar jeg har udbedt mig Ordet i nærværende Sag, da er det ikke for at gjøre min Mening gjældende i den egentlige Finantsfag, thi denne er af den Natur, at jeg gjerne underkaster min Mening de Sagkyndiges, og maa kun glæde mig ved at Udvalget i det væsentlige stemmer overeens med Finantsministeren, en Overeensstemmelse, som maa saameget meer kunne overbevise de mere Uindviiede om, at man her har truffet det Rette. Jeg ønsker kun at fremhæve hvad der egentlig er Grunden til at saa store Offere kræves i finantstiel Henseende. Finantsministeren peger hen derpaa, naar han siger, at der ingen Meningsforskjel kan være om at Krigen, for at have Danmarks Ret til Slesvig, maa føres til enhver Pris; ogsaa Udvalget peger hen paa det samme, naar der tales om det mulige Tilfælde af en Krig til Hævdelse af Landets helligste Rettigheder og dyrebareste Interesser, men dog troer jeg, at det endnu bestemtere og stærkere bør fremhæves, at Krigen, hvis Formaal ikke er at ville erobre eller undertrykke, men kun at sikkre tro Undersaatter mod et skammeligt Oprør, er den væsentlige Grund til at der kræves saa tunge Penge-Offre. Det er nemlig i høi Grad ensfælt, at disse Offre bringes ikke blot her i Forsamlingen, men ogsaa i hele Folket med den største Genstemmighed og Beredvillighed, og da det nu er vist, at det at bringe Penge-Offre ikke sjældent er hvad der falder allerhaardest, især efterat betydelige Opoffrelser i denne Henseende, ere gjorte, er det godt, at den Grund udtrykkelig nævnes og stilles i Forgrunden, som er allermeest istand til at nedslaae alle Betænkeligheder. Og det er jeg vis paa, at det er det danske Folks Ønske, at Kampen for Slesvigs Skyld skal føres med hele Landets Kraft, og jeg er ogsaa vis paa, at det er denne Forsamlings Ønske, thi at Slesvig ligger os Alle paa Hjerte, derom tvivler jeg ikke, skjøndt vi let, ved hvad der er skeet i den sidste Tid kunde faae Udseende af, at det Møjsatte var Tilfældet. (Tvertimod nei! nei!)

Men netop derfor skulde vi ikke lade denne Leilighed gaae ubenyttet hen, hvorved vi kunne udtale vor Iver for den slesvigiske Sag, udtale den af vort Hjertes Grund. Jeg ønsker kun, at det maa skee med simple jævne Ord, eftersom det ingensunde kan være mit Ønske, at der skulde bruges store Ord, som ikke udføres i Gjerning. Jeg ønsker derfor kun, at der med jævne Ord udtrykkes ligefrem dette, at det, at Krigen for Slesvigs Skyld kan blive ført med al Kraft, er Grunden, hvorfor Forsamlingen ikke tager i Betænkning at kræve saa tunge Offre af det danske Folk. Der er saameget mere Anledning dertil, som det ikke kan nægtes, at den Afvisning, der foretoden Dag fandt Sted . . .

Formanden. Jeg maa gjøre det ærede Medlem opmærksom paa, at vi ikke kunne komme tilbage til denne Sag, da den allerede er afgjort.

Boisen. Jeg maa da blot tilføie, at det er mit Ønske, at Udvalget ved at udtale de 2 Indstillingspunkter, vil udtrykkelig nævne, at Marsagen til, og den væsentligste Grund, hvorfor den er kommen til disse 2 Indstillingsposter, er, at det er dens Ønske, og Folkets Ønske, at Krigen til at undertrykke det slesvigholsteenske Oprør maatte blive ført med Landets hele Magt baade tillands og tilvands. Jeg vil henstille til den ærede Ordfører, om han muligt vil andrage paa, at disse Udtryk maa blive optagne i Udvalgets Indstilling, men i ethvert Tilfælde vil jeg forbeholde mig at kunne, om sornødent gjøres, stille et Forandringsforslag i denne Henseende.

Bregendahl: Der er af den ærede Finantsminister ved Forelæggelsen af hans Forslag for Forsamlingen benyttet et Udtryk, som er gjengivet i Nr. 64 af Rigsdagstidende Side 479 saaledes: „Udstedelsen af en saadan ny Serie af Creditbeviser, hvorefter Regjeringen, naar Rigsforsamlingen bifalder Forslaget, maa søge at træffe Overenskomst med Nationalbanken og med Hensyn til hvilke iøvrigt maatte forholdes i det væsentlige som med de nu cirkulerende lignende Beviser o. s. v.“ Det er i Anledning af denne Uttring jeg finder mig foranlediget til at tage Ordet. Der er allerede tidligere, i Anledning af de tidligere Creditbevisers Udstedelse brugt Uttringer og en Fremgangsmaade, som maa bringe til at antage, at Regjeringen

har betragtet denne Forholdsregel som Noget, hvortil Nationalbankdirectionens Samtykke behøvedes. Af den af mig citerede Uttring af den nuværende Finantsminister maa jeg antage, at Regjeringens Anskuelse endnu er den samme, og jeg kan ikke forstaae den anderledes end at det er en Udtalelse om, at en sliq Udstedelse af Creditbeviser fra Regjeringens Side strider mod Nationalbankens Rettigheder eller dens Seddelprivilegium; dette er en Anskuelse, som jeg føler mig opfordret til paa det allerstærkeste at modsig. Naar man seer hen til Nationalbankens Octroi og den tidligere Rigsbank's Foundation af 1813, er deri betegnet hvor langt Bankens Seddel-Privilegium gaaer, og det er betegnet som et Privilegium paa at være eneberettiget til at udstede Repræsentativer, der ikke ere rentebærende og Repræsentativer, der gaae som tvungent Betalingsmiddel mellem Mand og Mand; ingen af disse Egenskaber besidde Creditbeviserne, de ere rentebærende, og de ere ikke noget tvungent Betalingsmiddel mellem Mand og Mand og stride saaledes ikke med Bankens Octroi. Jeg tvivler ikke paa, at Nationalbankens Bestyrelse ogsaa erkjender dette; thi har den ikke denne Erkjendelse, seer jeg ikke ret, hvorledes den, under de strenge Forpligtelser, som ere paalagte den til at værne om Bankens Rettigheder, har seet sig istand til at samtykke i Creditbevisernes Udstedelse; men Grunden, hvorfor jeg vil fremhæve dette, er, fordi jeg, naar der skal udstedes en ny Serie af Creditbeviser, maa ansee det for rigtigt, at det da gjøres til en udtryffeligt Betingelse, at Creditbeviserne skulle modtages som Betaling i alle kongelige Kasser; dette er ikke at give dem Egenskab af tvungent Betalingsmiddel, thi med denne Egenskab sigter man navnlig til Omsætning mellem Mand og Mand, men ved at erklære, at Creditbeviserne ville til alle Tider modtages i alle kongelige Kasser, vil det opnaaes, at de langt bedre ville holde sig i Cours end Tilfældet har været med de nærværende Creditbeviser. Derved vil endvidere opnaaes, at Rentefoden kan noget nedsættes; det er ikke uden skadelig Indflydelse paa de nærværende Creditforhold, at Rentefoden af de nuværende Creditbeviser har været bestemt til næsten 4 fulde Procent; dette har ikke været uden Skade paa de private Forhold. Hele Renten af Creditbeviserne er en Fordeel, ikke i Omsætningen, ikke for den, igjennem hvis Hænder de gaae, men for nogle enkelte Opkjøbere, og den er et ligefremt Tab for Staten. Dette Tab vil kunne indskrænkes, naar Renten nedsættes. Man vil vel kunne gjøre den Behreidelse mod et sliq Forslag, at, ved at erklære Creditbeviserne for modtagelige i de kongelige Kasser, udsætter man sig for ven Fare at ryste Bankens Credit. Det eneste Hensyn, som Landet skylder Banken, er Hensynet til, om Bankens Credit vil rystes i en saadan Grad, at det vil virke hemmende paa Circulationen af dens Seddelmasse. Det horer imidlertid ikke herhen at gaae ind paa en detailleret Beviisførelse i saa Henseende, men jeg troer med Grund at kunne fremsætte den Paastand, at der foreligger mange og vægtfulde Data, hvoraf det kan sluttes, at den nuværende Seddelmasse ikke staaer i andet Forhold til Behovet, end at en Udstedelse af 4 Millioner Creditbeviser ikke vil kunne influere forstyrrende paa den; naar dette ikke er Tilfældet, seer jeg ikke, hvilket Hensyn Landet skulde skyldes Banken, idetmindste vil det ikke skyldes det noget, hvis det skulde bedømmes efter Gjengjældelsesretten, navnlig naar man vil betragte Bankens Forhold til Provindserne; thi det er ikke uden Grund, at man i Provindserne betragter Nationalbanken, med den sig selv fornyende Bestyrelse, mere som Understøtter af Handel og Næringsveie i Kjøbenhavn, end som Understøtter af Handel og Næringsforhold i Provindserne. Jeg skal, da dette ligger noget fjernt fra den Sag, der nu er under Forhandling, blot bemærke, at vil man danne sig en Mening om Forholdene ved at see hen til, i hvilket Forhold navnlig Jyllands Handel og Næringsomsætning staaer til den øvrige Deel af Landets og navnlig Kjøbenhavns, saa vil man see, at der

viser sig et ganske særdeles Misforhold, naar man tager Hensyn til den Capital, hvormed Banken driver sin Omsætning i og for Kjøbenhavn, og den Capital, hvormed den driver den i og for Jylland. Jeg skal endnu kun tillade mig at berøre, at der ogsaa efter Bankens Bestyrelses Bestemmelse findes ved Benyttelsen af Banken saadanne Indskrænkninger Sted, som gjøre dens Nytte mindre for Jylland end den ellers vilde være. Det er ikke nogen Klage jeg reiser mod Bankens locale Bestyrelse i Aarhus; dens Humanitet er noksom bekjendt, men den er naturligviis underkastet de Regler, som ere givne af Bankens samlede Bestyrelse. Jeg skal i Henhold til, hvad jeg har yttrret, forbeholde mig Ret til at stille det fornødne Amendement, saafremt Comiteens Indstilling om, at den endelige Ordning af Creditbevisernes Udstedelse udsættes til næste Rigsdag, ikke bliver antaget.

Finantsministeren: Med Hensyn til hvad den sidste ærede Taler har fremhævet, vil det muligen ikke være uhenigtsmæssigt, at jeg tager Ordet et Øieblik. Den ærede sidste Taler har urgeret det Udtryk i Finantsforslaget af 16de December, at Regjeringen maatte træffe Overenskomst med Banken om de nye Creditbevisers Udstedelse, idet den ærede Taler har meent, at det ikke skulde være fornødent at erhverve Bankens Samtykke til deres Udstedelse og har paaberaabt sig, at Octroien ikke var til Hinder herfor. Jeg skal først tillade mig at gjøre opmærksom paa, at de Udtryk, som ere brugte i Finantsforslaget „Overenskomst med Nationalbanken“ just ikke nødvendigvis behøve at involvere et Samtykke fra Bankens Side; jeg vil dermed ikke benægte, at et saadant Samtykke kunde være ønskeligt og nødvendigt, men jeg vil kun bemærke, at der ligger noget Mere i „Overenskomst“ end i „Samtykke“, og navnlig er derved sigtet til den Bistand fra Bankens Side, som i afvigte Aar er ydet Regjeringen, idet Banken har disconteret en Deel af Creditbeviserne. Hvad iøvrigt det meget tvivlsomme Spørgsmaal om Bankens Ret til at fordrø, at dens Samtykke skal begjæres af Regjeringen til at udstede saadanne Creditbeviser, angaaer, skal jeg tillade mig at henholde mig til hvad der påserede i Koeskilde Ständerforsamling og til hvad der senere er foregaaet mellem Banken og Regjeringen, og som i sin Tid er publiceret. Jeg skal endvidere gjøre opmærksom paa, at dette vanskelige Spørgsmaals Afgjørelse vist ikke vil være nødvendigt i denne Forsamling; saaledes som Sagen nu staaer efter Comiteens Indstilling, der af Finantsministeriet er tiltraadt, vil det vistnok med Føie kunne overlades den kommende første Rigsdag at tage Bestemmelse om alle de Puncter, der vedkomme Creditbeviser, og altsaa ogsaa om dette. Jeg vil kun tillade mig udtryffeligt at fremhæve, at det under alle Omstændigheder maa ansees sikkert at, forsaavidt Bankens Ret ifølge Octroien til at kunne negte Regjeringen Ret til at udstede saadanne Creditbeviser, maa ansees ikke at være aldeles utvivlsom, vil Regjeringen ansee sig ubesværet til uden Folkerepræsentationens Indvilligelse (Hør ham! Hør ham!) at anerkjende denne Ret; hvis der altsaa skulde blive fremsat en saadan Betingelse, som skulde behøve Rigsdagens Bifald, vil Regjeringen derpaa ikke kunne give noget endeligt Svar, men maatte under alle Omstændigheder have sig forbeholdt at forelægge Sagen for den forstkommende Rigsdag. Jeg troer altsaa, at den ærede Rigsforsamling under alle Omstændigheder kan være sikker paa, at Statens Ret ligeoverfor Banken, betragtet som et særegt Institut, ikke kan lide noget Staar i Mellemtiden mellem denne Forsamling og den første ordentlige Rigsdag.

(Fortsættelse.)

Rettelser.

Nr. 110, Sp. 849, Linie 31: 305, læs 385

— 113, Sp. 871, — 25 fra oven „kun“ læs „den“

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Et og fyrgethvende Møde.

(Fortsat.)

Forevrigt maa det være mig tilladt at imøbegaae nogle enkelte Øtringer af en foregaaende æret Taler. Den ærede Rigsdagsmand, som havde Ordet for lidt siden (Winther), har nemlig løselig antydet en Tvivl, om det var rigtigt, at Budgettet ikke var forelagt Forsamlingen til formelig Antagelse, men kun fremlagt, som det i Finantsministerens Forslag af 16de December hedder „til Eftersyn og Afbenyttelse“. Jeg skal i saa Henseende tillade mig at svare, at det nærværende Ministerium har arvet sin Stilling med Hensyn til Budgettet fra det foregaaende Ministerium; naar Sagen med Hensyn til de fornødne Pengemidlers Tilvejebringelse for Aaret 1849 ikke skulde have lidt et meget længere Ophold, end Omstændighederne tillode, vilde det medtage altfor lang Tid at bringe Budgettet i den Form, som vilde være nødvendig, for at det kunde være færdigt til at modtage en formelig Approbation fra Folkerepresentationens Side. Alene den Grund vilde have været til Hinder derfor. Jeg skal dertil bemærke, at Budgettet for dette Aar, som nu er allernaadigt sanctioneret af Hs. Majestæt Kongen, er under en fuldstændig Omdarbejdelse, som naturligviis vil have at holde sig indenfor de Summer, som ere blevne approberede af Hs. Majestæt, som Maximum, men i hvilket der, paa Grund af den ministerielle Omordning, der senere har fundet Sted, dog vil blive foretaget Forandringer med Hensyn til de enkelte Summer, overensstemmende med de forskjellige Ministres Ansvarlighed, hvorunder de henføre. Forsaavidt den samme ærede Taler specielt har omtalt Daareanstalten i Jylland og de offentlige Arbejder i Almindelighed og har rettet det Spørgsmaal til mig, om jeg ikke har læst, hvad der offentlig er skrevet om Nødvendigheden af, at Daarelisten ved Aarhus blev opført, skal jeg henvise ham til Finantsberetningen af 16. Dec., hvor denne Anstalt Pag. 2, 1ste Spalte, netop er nævnt mellem de offentlige Bygningsarbejder, som Regjeringen just vilde lade sig det være magtpaaliggende at fortsætte Opførelsen af, og det vil tillige deraf fremgaae, at Grunden til, at denne Anstalt specielt er nævnt, netop er den, at Sagen har vakt saamegen Opmærksomhed, saavel ved offentlige Skrifter som i denne Forsamling. Den samme ærede Taler har fundet, at jeg har gjort Krav paa formegen Tillid med Hensyn til Optagelsen af det nye Statslaan; jeg maa i saa Henseende for det Første henholde mig til selve mit Forslag, som den ærede Taler noget har misforstaaet, thi jeg troer, at deraf vil fremgaae, at Sagen ikke er at opfatte saaledes, og jeg tillader mig dernæst at henholde mig til Comiteens Øtringer i Anledning af mit Forslag og mit Svar derpaa. Jeg takker den ærede Taler for den Belæring om Tillid, som han har givet mig. Jeg har deri fundet meget Dpfyende og Sandt, forsaavidt jeg virkelig havde havt den besynderlige Anskuelse om Tillid til mig, som han har søgt at tillægge mig; jeg skal kun bemærke, at den Tillid, som jeg har fordret fra Rigsdagsforamlingens Side, i alt Fald ikke skulde angaae mig personlig eller være støttet til Grunde, hentede fra min Personlighed, men være en Tillid til Regjeringen, nødvendiggjort ved Omstændighederne.

Re: Den ærede Deputerede for Holbek (Gleerup) har havt stærke Syner om lutende Lanter, om de Farer, der skulde kunne ligge i Indstillingen om Civillisten, og om Misforstaaelser, som heraf skulde kunne reise sig imellem Konge og Folk. Jeg maa tilstaae, at jeg, med al min Agtelse for den ærede Taler og hans politiske Indsigt, virkelig troer, at det i nærværende Tilfælde maa være af en noget bedærvet politisk Mave, saadanne Drommebilleber have kunnet opstaae;

thi jeg forstaaer ikke, hvorledes man med en sund Forbøielse af Finantsspørgsmaalet, aldeles ubildet af Suppositioner, hvortil ikke her kan være fjerneste Grund, skal kunne komme til andet Resultat, end at en af Regjeringen begjæret Credit staaer i næste directe Forbindelse med Statshuusholdningen i det Hele. Derfor har vistnok Udvalget havt, ligesom Forsamlingen har, al Berettigelse til at gaae ind paa en Undersøgelse af Budgettet, af Landets Udgifter Beskaffenhed; og naar man særlig deri har dvælet ved en af de meest fremragende Poster, saa ligger dette naturligen i dens Størrelse. Udvalget har desuden ikke udelukkende holdt sig dertil, men ogsaa berørt, at andre Poster muligen kunne modtage ligesaa hensigtsmæssige Besparselser. Naar den ærede Taler har opholdt sig ved, at man ikke samtidig har omhandlet Appanager og Pensioner, saa er der herved den Forskiel, at Appanagerne dog allerede træffes af Krigsskatten, og Pensionerne, som den høitagtede Finantsminister har oplyst, ikke egne sig under en Krig at modtage saa bestemte Reductioner, som andre givne Udgiftsposter. Jeg har selv i Comiteen med et andet Medlem været af den Mening, at Forsamlingen burde have behandlet Budgettet i sin Fuldstændighed; derom var der imidlertid megen Meningsforskjel i den øvrige Deel af Udvalget, og vi fandt os da samlede tilfredsstillede ved det Resultat, hvortil Comiteen er kommen, og som jeg heller ikke finder, at det kan være nogen Anledning til at fravige. Civillisten er jo vel et noget delicat Punkt at berøre, ja det vilde være saare ubehageligt, om ikke umuligt, at behandle, hvis der kunde være nogen grundet Tanke om, at denne Gjenstand kunde forstyrre det fortræffelige, det lykkelige Forhold, der hos os bestaaer mellem Konge og Folk. Men der er heller ikke fjerneste Grund til en saadan Tanke; netop den sunde Sands hos vor Konge for Statens gode materielle Bestyrelse, netop hans Tilboielighed til at træffe alle hensigtsmæssige Besparselser i de forskjellige Statsgrene, overtøyer os om, at det maa være hans Ønske, at finde i denne Henseende en Imødekommen fra Folkerepresentationens Side. Civillisten er heller ikke en Gjenstand, der personligt berører Hs. Majestæt Kongen, thi den omfatter ikke blot hans personlige Udgifter, men mangfoldige andre, som hermed staae i Berørelse, og som nærmest vedgaae en talrig Klasse af Personer, der naturligviis ville søge at gjøre visse Pietetskrav gjældende, og det forekommer mig derfor, at det endog kan være Hs. Majestæt Kongens personlige Situation behageligt, at kunne støtte sig paa et Botum af Forsamlingen i saa Henseende.

Den høitagtede Finantsminister har henvist til en Note i Grundlovsudkastet, som forbeholder Hs. Majestæt Tilkiendegivelse om Civillistens Fastsættelse. Denne Sag vil jo nu under Grundlovens Discussion komme under nærmere Forhandling; det vil da ogsaa under denne opklare sig, hvorvidt Repræsentationen ikke mener, at den bør dele Bestemmelsesret med Hs. Majestæt Kongen i dette Punkt som i hvert hvilket som helst andet, der angaaer Ordningen af Statens Forhold. Jeg for min Deel kan ikke tænke mig Andet, end at naar en Statscontract declareres at skulle ophøre, maa den nye Contract i alle sine Punkter vedtages af Konge og Folk i Forening, uden at nogen særlig Forbeholdenhed kan tages med Hensyn til et enkelt.

At Hs. Majestæt Kongen allerede har paatænkt at ville træffe Civilliste-Besparselser ved at deeltage i Krigsskatten, er en ny behagelig Meddelelse, som fra den ærede Finantsministers Side er bleven gjort, men som i sin Tid jo ikke kunde være Udvalget bekendt. Men forevrigt finder jeg ikke, at dette forandrer Sagens Stilling her i Forsamlingen. Spørgsmaalet er af dem, der allerførst og i den højeste Grad af Betydning maae foresvare Folket i disse

det's unge constitutionelle Dage. Statshuusholdningen har hos os ingenlunde været saaledes ordnet, at jo ikke gjennemgribende Reform heri først og fremmest behøvedes, og den er vistnok derfor et af de Punkter, hvori man allerførst uden alt for megen Betænkning bør lægge Haand paa Bærket og give Folket et lysende Vidnesbyrd om, at ogsaa den Forsatning, hvori det selv deeltager, er til Befordring af Folkevellet. Saadanne Vidnesbyrd bør gives uden angstseligt at see hen til andre Hensyn, som kunne foresvæve, og jeg mener derfor, at Forsamlingen ikke bør af saadanne sjerne et saa vigtigt Punkt fra sin omhyggeligste Overveelse.

Chr. Griffen: Naar den høitagede Finantsminister har givet Haab om, at den jydsk Daareanstalt ei vil blive stillet i Bero, saa finder jeg mig dog ikke aldeles tilfredsstillet ved dette Haab, thi det synes ikke deraf at fremgaae, at Opførelsen af denne Anstalt vil blive fremmet med den Kraft og Hurtighed, hvormed de i den Anledning udgivne Placater ville, at det skulde skee. Jeg tillader mig saaledes at knytte nogle Bemærkninger til den ærede Comitæes Betænkning. Naar det om dette Punkt hedder i Comitæebetænkningen, at det ikke er mindre ønskeligt, at Veiarbejdet i Jylland ikke kommer til at lide større Afbræk end de øvrige af Finantsministeren nævnte Arbejder, saa troer jeg at burde udtale, at jeg maa antage, at Daareanstaltens Opførelse maa foretrækkes fremfor de andre offentlige Arbejder, og jeg troer, at det vil virke nedslaaende i Folket, om man vilde sætte denne Menneskekjærlighedens Stiftelse i Bero, eller endog saa blot udføre Arbejdet med mindre Kraft, og dette maa jeg finde saa meget mindre ønskeligt, som der i denne Anledning er udgaaet de nødvendige Placater; og jeg skjøner saaledes ikke rettere, end at enten maa Bygningen udføres efter den engang tagne Bestemmelse, eller ogsaa maa Placaterne tages tilbage. Naar Comitæen iøvrigt har anført, at det kunde være betænkligt at opsætte det offentlige Arbejde af Hensyn til Arbejdsclasserne, saa skal jeg tillade mig ved dette Udtryk at gjøre den Bemærkning, at jeg er mere bange for, at Agerdyrkningen skulde komme til at mangle de nødvendige Hænder, end at Arbejdsclassen ikke skulde blive tilbørligen beskæftiget. Forsaavidt den høitagede Finantsminister har givet Haab om at lette Udførelsen for Jyllands Producter, og om, at man muligen kunde nedlægge Udgifterne ved Statens Administrationsomkostninger, saa maa jeg vide den høitagede Minister Tak derfor.

Det har forundret mig at høre det Ønske udtalt i Forsamlingen, at det skulde udtales af Comitæen, at det er Folkets Ønske, at Krigen saavel til Lands som til Bands skulde føres med Folkets hele Kraft. Antager man det fornødent at udtale dette Ønske, saa maa der ligge en Grund, hvorfor dette skulde skee, hvilket jeg benægter her at være tilstede. Forsamlingen har vistnok den Tillid til Regjeringen, at den vil handle i dette Tilfælde saaledes, som det er Landet bedst tjenligt, og derfor kan jeg ikke stemme for, at et slikt Ønske skulde indskyde i Finantscomitæens Betænkning.

Grundtvig: Vel er jeg ingen Pengemand og heller ikke nogen Regnemester, men jeg veed dog nok, hvad Penge due til i denne Verden, og jeg kan naturligtvis gjøre den Regning, at 11 Millioner ere store Penge for et saa lidet Folk som det danske, og skjøndt min Stemme gjælder, saa at sige, slet Intet, hverken til eller fra, saa gav jeg dog bestemt ikke min Stemme til et Laan af enten 7 eller 11 Millioner paa en Tid, da Danmark desværre stikker i en langt dybere Gjæld allerede, end det sig burde — jeg gav ei min Stemme dertil, siger jeg, dersom jeg ikke saae for mine Dine, at Land og Folk var indviklet i en Krig, der krævede Udgifter, som ikke kunde udredes af de sædvanlige Indtægter. Men det er naturligt, at jeg under en saadan Krig, der ikke, saaledes som man kunde antage baade af den ærede Finantsministers Ord og efter Udtrykkene i Comitæens Betænkning, er noget Eventuelt, der ikke, saaledes som disse Ord kunde friste til at tænke, er noget Tvivlsomt, som truer i det Tilkomende, men noget, som virkelig er nærværende, en Krig, hvori Landets og Folkets Tilværelse staaer paa Spil; naar det er saa, men ogsaa nødvendigtvis kun derfor, maa jeg stemme aldeles overeens med vore Nævnings Stjøn, at under disse Omstændigheder maa Regjeringen ikke blot bemyndiges til at anskaffe de nødvendige Midler, men ogsaa i Henseende til Anskaffelsen og Anvendelsen have saa frie Hænder,

som behøves, for at dens Virksomhed, dens store Virksomhed, kan være baade rask og kraftig og levende. Vistnok kunde jeg ønske, ja maatte jeg ønske paa Folkets Vegne, at have langt bedre Borgen end den, man har for Anvendelsen af de 11 Millioner til Rigets Forsvar med al den Kraft, som Riget kan yde, og ligeledes vil jeg ingenlunde ved denne Leilighed fortie mit afgjorte Had til den Hemmelighedsfuldhed i de offentlige Anliggender, som synes at være gaaet i Arv med Budgettet fra det forrige Ministerium. Men ikke desto mindre, da Nødvendigheden er forhaanden, og da ethvert Ministerium, der i nærværende Tid skal kunne være Faren og Trangen voksen, maa have baade Midler og Frihed til at anskaffe og anvende disse, saa stemmer jeg i det, som er Hovedsagen, aldeles overeens med vore Nævnings. Men derimod kan jeg ikke Andet end paa det Bestemteste stemme imod deres Forslag, som ville, at Forsamlingen til H. Majestæt skulde indgaae med Ønske om, at han betydelig vilde, selv for dette Aar, nedlægge, hvad der er anført som hans Civilliste; thi om der aldrig var nogen anden Grund for mig, saa vilde det dog see ud for mine Dine som en lidet Guibskhed ved Siden af en stor Kundelighed. Men desuden er jeg overbevist om, at Alt, hvad man taler om Besparelser, hvorved Penge kun lægges fra een skjult Haand i en anden, og hvorved altsaa ingen Byrder lettes for Folket, eller Baand løses for en gavnlig Virksomhed, dette er virkelig ikke Noget, der er værd at nævnes. Kun dette har jeg at sige, men jeg tør vel ved denne Leilighed spørge den høitærede Formand, om jeg har hørt ret, da han for lidt siden forekom mig at have betydet en anden æret Rigsdagsmand, at det ikke maatte nævnes her i Salen, hvad der skete forrige Lørdag, da mit Andragende om Krigen's Fortsættelse afvises. Det er ikke, fordi jeg vil tale derom. Naar jeg har spildt mine Ord derom, saa har jeg spildt nok, skjøndt jeg kalder det ei saa; men jeg ønskede kun at vide, om det fulgte af Forretningsordenen, at noget Saadant ei kunde nævnes, thi at der skulde være en Undtagelse med mig eller med mit Andragende, kan jeg ei antage.

Formanden: Jeg skal i Anledning af denne Opfordring tillade mig at bemærke, at den omtalte Sag allerede havde været nævnt af et æret Medlem, og da han anden Gang nævnte den, saa forekom det mig, at man derved let kunde komme til at gaae ind paa Sagen, og jeg troede at burde advare derimod; thi det er en Regel, der gjælder overalt, at naar en Sag er afgjort, saa er den afgjort.

Grundtvig: Ja nævnt, men ikke omtalt.

Formanden: Den ærede Taler havde ingen Anledning til atter at nævne Sagen, naar han ikke vilde gaae ind paa den, og det var kun under denne Forudsætning, at jeg gjorde hiin Bemærkning.

Winther: Jeg vil blot tillade mig at tale et Øieblik, for at imødegaae et Par Bemærkninger af den høitagede Finantsminister. Jeg hørte før, at han sagde, at en Rigsdagsmand havde yttret Noget, og efter det, han sagde, kan jeg ikke andet end troe, at det var mig, han sigtede til. Han takkede for en Beløring, men da det ikke har været min Agt at belære en saa udmærket Stats- og Finantsmand som han, saa maa jeg bede ham beholde sin Tak, hvilken jeg hverken har gjort Regning paa og heller ikke bryder mig om. Dernæst har han sagt om mig, at jeg har sagt om ham, at han forlangte formegen Tillid og personlig Tillid af Forsamlingen. Han har rimeligvis hørt feil, thi jeg har blot sagt, at han forlangte Tillid, og dette staaer udtrykkeligt i Forslaget, og det er altsaa Sandhed. Dette skal jeg tillade mig at henstille til hans nærmere Overveelse.

Finantsministeren: Jeg troer ikke, at det vil være fornødent for mig, nærmere at imødegaae disse Bemærkninger.

Flere Stemmer: Nei! nei!

H. P. Hansen: Det er kun et Par Bemærkninger, jeg skal tillade mig at fremføre i Anledning af det, den ærede Rigsdagsmand fra Viborg (Bregendahl) har anført med Hensyn til Banken, skjøndt det hele Spørgsmaal om Banken vel nærmest ikke hører henh; men siden det allerede er berørt, saa skal jeg dog ikke undlade at svare derpaa. For det Første maa jeg med Hensyn til Banklovgivningen og de Rettigheder, som Banken har erhvervet, tillade mig den almindelige Bemærkning, at det overhovedet nærmest maa være i Statens Interesse, at Bankens Optræde betragtes som aldeles urofselig, og at der ikke kan gjøres noget Brud paa samme. Nu er det,

som Forsamlingen beffendt, ved Detroit givet Banken den Rettighed, at ingen Sedler kunne udstedes af Finantserne, som skulle modtages i de kongelige Kasser, og paa Grund heraf er det naturligtvis en Forpligtelse, der er paalagt Bestyrelsen, at vaage over, at der ingen Sedler udstedes, som give denne Rettighed. Der blev derfor ved den sidste Emanation af Creditbeviser, der bestemtes at skulle modtages i de kongelige Kasser som Krigsskat, truffet Overenskomst med Banken om en saadan Modtagelse; men hvorvidt Bankens Bestyrelse ved Emanationen af nye Creditbeviser vil indgaae en saadan Overenskomst, skal jeg for Diebliffet ikke indlade mig paa at afgjøre, men jeg troer, at det i ethvert Tilfælde er fornødent, at den maa finde Sted, og kan den ikke tilveiebringes, saa kan jeg ikke være ganske enig med Finantsministeren i, at Sagen skulde henstilles under Rigsdagens Afgjørelse. Jeg troer, at naar der er Tvivl om Bankens Rettigheder og om Fortolkningen af Bankens Detroit, saa maa det alene være overladt til Højesteret at afgjøre Sagen, thi jeg mener, at Bankens Detroit engang er stillet udenfor den lovgivende Myndigheds Indvirkning, ikke for at begunstige Banken, men for at betrygge et for Staten saa vigtigt Institut, hvilket Staten derfor er pligtig at opretholde.

Det var det, jeg havde at sige med Hensyn til Sagens juridiske Standpunkt; men jeg kan ikke undlade at gøre et Par Bemærkninger i Anledning af det, den ærede Rigsdagsmand har sagt med Hensyn til Bankens Virksomhed, idet jeg endnu kun skal bemærke, at naar Banken saaledes vaager over, at andre courserende Sedler ikke udstedes og modtages i de kongelige Kasser, saa er det ingenlunde, fordi Banken derved er udsat for den mindste Fare for, at dens Credit skulde rystes, thi jeg troer, at Bankens Credit er grundlagt og grundfæstet ved Bestemmelsen i Detroit om, at Seddelmassen ikke maa overstige et vist Beløb, og derved, at Realisationsfondet er sat i Forhold dertil, og dette maa Bestyrelsen efter God og Pligt vaage over, og hvis der emanere andre Sedler end Bankens, troer jeg ikke, at dette vil kunne ryste Bankens Credit med Hensyn til dens egne Sedler. Men naar den ærede Rigsdagsmand har yttret, at Banken i Forhold til Provindserne ikke søger at henvende den tilbørlige Opmærksomhed paa disse og paa, at de Banken tilstaaede Rettigheder i samme Forhold komme Provindserne tilgode, men at Bankens Bestræbelser nærmest gaaer ud paa at understøtte Omsætningen i Kjøbenhavn, saa troer jeg, at han ikke ganske usigtig fjender de herhenhørende Forhold. Man kan ei, naar man vil afgive en saadan Bedømmelse, blive staaende ved en Sammenligning af de Capitaler, som i Regnskaberne figurere for Bankens Underafdelinger, med de Capitaler, som figurere ved Bankens Hovedafdeling i Kjøbenhavn. Det er nemlig Tilfældet med Hensyn til en stor Deel af Bankens Forretninger, at skjøndt de stee ved Bankens Hovedafdeling i Kjøbenhavn, saa stee de dog til Provindsernes Fordeel, idet de stee for at lette Omsætningen for Folk, der boe i Provindserne. For at nævne et Exempel, stee der, uagtet den ikke ringe Disconto-Omsætning, som finder Sted ved Bankcontoiret i Aarhus, en ligesaa stor om ikke en større Omsætning ved Hovedafdelingen i Kjøbenhavn, som vedkommer Jylland og de andre Provindser; thi man maa vel lægge Mærke til, at Berel-Omsætningen stee fra eet Sted til et andet, og at den meget godt kan komme Provindserne tilgode, uagtet den ikke stee ved Bankens Filialer, til hvis Virksomhed den ærede Rigsdagsmand maaskee nærmest har sigtet. Jeg skal ogsaa bemærke, at det fremgaaer af de sidst afslagne Regnskaber, at Banken i Aarhus har udestaaende i faste Giendomme en Capital af omtrent 1,200,000 Rbdlr., og Hovedafdelingen i Kjøbenhavn kun har udestaaende henved 3 Millioner paa samme Maade, men af disse 3 Millioner er jeg vis paa, at der maaskee neppe falder 1 Million paa Kjøbenhavn, og at over 2 Millioner staae ude omkring i Landet. Man vil altsaa finde, naar man henvender sin Opmærksomhed herpaa, at Provindserne have den samme Nytte af Banken som Kjøbenhavn, og jeg tør endogsaa antage, at de i denne Henseende have Noget forud for Kjøbenhavn. Med Hensyn til det, den ærede Rigsdagsmand har bemærket om, at de Indskrænkninger, som efter hans Mening finde Sted ved Banken i Aarhus, ingenlunde kunne tilskrives den locale Bestyrelse, men fornemmelig er grundet paa, at den er underkastet de Regler, der ere givne den af

Bestyrelsen i Kjøbenhavn, saa kan jeg ingenlunde erkjende dette, og jeg skal i saa Henseende appellere til det ærede Medlem af Bankbestyrelsen i Aarhus, som netop her er tilstede, om det er Tilfældet, at Bankbestyrelsen i Kjøbenhavn søger at indskrænke den Virksomhed, som Bankcontoiret i Aarhus udviser. Det er naturligt, at naar Banken i det Hele savner Midler, saa maa den ligesaavel indskrænke Virksomheden i Aarhus som i Kjøbenhavn. Banken kan ikke strække sin Virksomhed videre, end dens Midler tilstede den, og naar den ikke har disponible Capitaler, er den nødt til, saavel i Aarhus som her i Kjøbenhavn, at maatte nægte Omsætningen den Hjælp, som den ellers, det tør jeg vel sige, med stor Beredvillighed yder.

Formanden: Med Hensyn til det, der er yttret af den sidste ærede Taler, skal jeg henstille, om man ikke udsætter sig for at komme forvidt ind paa Discussionen om Bankens Forhold, hvilket forekommer mig at ligge temmelig langt udenfor nærværende Sag. Den 17de kongevalgte Rigsdagsmand har Ordet.

Røster: I Anledning af nogle Uttringer, der ere faldne med Hensyn til de offentlige Bygningsarbejder, som om det var muligt, at man vilde blive nødt til at udsætte Opførelsen af nogle af disse, skal jeg tillade mig nogle Ord med Hensyn til en af disse Anstalter, ter, som jeg tidligere har vist Interesse for, nemlig Daareanstalten i Jylland. Opmærksomheden er alt bleven henvendt paa denne Sag, og jeg troer ikke, at Ministeriet vil undlade at virke for, hvad der kan være til Provindsens Lær i denne Henseende; men jeg skal dog tillade mig at henstille, om det er Meningen af de Ord, der staae i Finantsministerens Forslag, at de der nævnte Arbejder, hvoriblandt Daareanstalten i Jylland, ville blive fortsatte „vel ikke med den under andre Omstændigheder tilsigtede og ønskelige Kraft, men dog saavidt, som Arbejdets Diemed eller de derved beskæftigede Haandværkere og Arbejdsfolks Lær nødvendigen udtræver“, om det er den, at denne Anstalt skal regnes blandt dem, hvis Diemed fortrinlig egner sig til at komme i Betragtning med Tilfidesættelse af finansielle Hensyn. Jeg mener, at ikke alene denne Anstalts Vigtighed for Mennekeligheden og den Provinds, for hvilken den nærmest er bestemt, men ogsaa det specielle Forhold, hvori denne Provinds staaer til Finantserne, berettiger den til at komme i Betragtning, om endog de andre Foranstaltninger af finansielle Hensyn ikke kunne blive udførte. Det er bekiendt, at Jyllands tidligere Repræsentanter samtykkede i, at de fornødne Pengemidler skulle udredes af Provindsen, idet der blev paalagt en særegen Skatteudskrivning til denne Anstalt. Arbejdet blev forberedt, Grunden blev lagt, og man maatte da vente, at Arbejdet skulde fortsættes, fordi ellers den senere udfrevne Skat vilde være ydet, uden at Provindsen saa tidlig, som den havde ventet, kom i Besiddelse af det Gode, som den skulde opnaae. Jeg har den Tillid til Ministeriet, at jeg kan undgaae at stille noget Andragende i saa Henseende; thi naar det her er bleven udtalt, at denne Anstalt særdeles bør komme i Betragtning, saa troer jeg ikke, den vil komme til at mangle den Beskyttelse, som den i mine Dine har Forbring paa.

Dungheldt: Da der i Udvalget var Tale om den høitagtede Finantsministers Uttringer med Hensyn til Creditbeviserne, saa var det en Selvsølge, at jeg ikke kunde andet end henvende min Opmærksomhed paa den Erfaring, der alt var vunden med Hensyn til denne Resources Benyttelse i Løbet af det foregaaende Aar, og jeg havde da isinde at gøre nogle Bemærkninger, som jeg vilde henstille til Udvalget at optage i dens Erklæring til Rigsforsamlingen. Jeg maa tilstaae, at jeg ikke aldeles kan dele den af den anden Rigsdagsmand for Kjøbenhavn (H. P. Hansen) yttrede Mening med Hensyn til Bankens Stilling til disse Creditbeviser. Men, da Udvalget kom til det Resultat, at dette Punkt skulde forsaavidt henvises til en kommende Rigsforsamling, at saavel Indretningen som Anvendelsen af Creditbeviserne skulde alene beroe paa en kommende Forsamling, og altsaa stilles i Bero ved nærværende Rigsforsamling, der kun skulde give Finantsministeren Bemyndigelse til Udstedelse af 4 Millioner Creditbeviser, saa troede jeg det overflødigt at gaae ind paa en nærmere Argumentation af den Stilling, Finantserne indtage til Banken med Hensyn til dette Spørgsmaal. Jeg troer derfor, at en nærmere Udvikling af de Grunde, som jeg kunde have for, at der vel kunde tænkes

en saadan Overenskomst eller en saadan Regulering af dette Forhold, der, naar Creditbreviseerne udstedes, kunde virke til deres Bedste, og forhindre, hvad vi desværre have oplevet, at de have medført Tab for Mange. Jeg troer altsaa, at det er ubetimeligt, her at gaae ind paa dette Spørgsmaal nærmere Undersøgelse, da, som sagt, det hele Punkt angaaende Sedlernes Anvendelse og altsaa ogsaa den Indskyldelse, disse Sedlers Brug kunde have, er henviist til en kommende Forsamlings Afgjørelse. Jeg skal derfor i dette Dieblif ikke gaae videre ind paa denne Materie, men, skulde Forhandlingerne tage den Bending, at man kom nærmere ind paa dette Spørgsmaal, skal jeg forbeholde mig derom nærmere at udtale mig.

Bregendahl: Ifølge Formandens Vittring for, skal jeg afholde mig fra at gaae ind paa det Punkt, hvorom Discussionen har dreiet sig, nemlig med Hensyn til Bankens Forhold, men jeg skal tillade mig at yttre, at jeg ikke kan give den ærede Taler, der talte sitst i denne Retning, Ret i hans Vittringer, og jeg støtter mig ikke alene paa de Data, jeg har paaberaabt, men jeg skal, om fordres, paa anden Tid og Sted kunne fremsføre flere Data, der, som jeg troer, begrundede min Mening.

Gleerup: Jeg skal tillade mig, idet jeg er fuldkommen enig med Formanden i, at man ikke bør gaae for dybt ind paa denne Sag, at bemærke, at det var ønskeligt, om man slet ikke var kommen ind derpaa; thi, naar man først er kommen ind paa denne Sag, saa er det vanskeligt at sige, hvor dybt eller hvor ikke dybt man bør gaae ind derpaa. Det er forøvrigt kun nogle korte Bemærkninger, jeg skal tillade mig med Hensyn til et Par Misforstaaelser, som den ærede Ordfører har gjort sig skyldig i, med Hensyn til det, jeg har ytret. Han har sagt, at jeg havde udtalt, at Civillistens Bestemmelse beroede paa Kongen alene. Det har jeg ikke udtalt, og det har jeg ikke kunnet udtale. Jeg har sagt, at Hans Majestæt har meddeelt os, at vi vilde faae en Tilkjendegivelse om Civillistens fremtidige Bestemmelse; men hvorledes denne eller en kommende Forsamling vil stille sig med Hensyn til dette Spørgsmaal, det vil blive dens Sag. Han har fremdeles paastaet, at jeg havde sagt, at Civillisten var for stor. Det har jeg ikke sagt; men jeg skal dog ikke benægte Muligheden af, at Civillisten kunde være for stor i Forhold til Landets Kræfter. Det er vel muligt, at mine Udtryk have været noget ubestemte, men det er en naturlig Følge af det Ubestemte i den Gjenstand, hvorom her bliver talt. Hvad angaaer det, der af Rigsdagsmanden for Randers Amts 6te District (Née) er ytret om min svage politiske Mave, saa kan jeg ikke nægte, at jeg ikke har kunnet forsvare Comitæens Indstillingspunkt, og jeg troer, at denne Mavesvaghed deler jeg med ikke Faa her i Salen. (Flere Stemmer: Ja!). Endelig skal jeg udtrykke min Forundring over, men ogsaa min Anerkjendelse af hvad saavel den ærede Ordfører som den ærede Taler, som jeg nys nævnte, begge have udtalt om Hans Majestæts personlige Tilbøielighed til at gaae ind paa Besparelser. Hans Majestæt, sagde den ærede Rigsdagsmand for Randers Amt, har godtgjort denne Tilbøielighed, og det er sandelig glædeligt at høre; men det forekommer mig, at jo større Anerkjendelsen deraf har været i Comitæen, desto mindre motiveret staaer Comitæens Forslag.

H. W. Hansen: Jeg skal ikke gaae ind paa Spørgsmaalet om Banken; men jeg skal dog, i Anledning af hvad den ærede Rigsdagsmand for Viborg Amts 2det District (Bregendahl) har ytret, tillade mig at bemærke, at, naar han skulde fremkomme med andre Data for at bestyrke sin Mening, saa skal jeg være til hans Tjeneste, ligesom jeg troer allerede at have imødegaaet, hvad han tidligere har ytret.

Née: Jeg skal til den næstforegaaende Taler kun tillade mig den enkelte Bemærkning, at jeg troer tilstræffelig at have oplyst Grunden, hvorfor jeg netop maa ansee det ønskeligt, at Tilbøielig-

heden hos Hs. Majestæt til at gaae ind paa Besparelser styrkes ved et Botum af Folkerepresentationen.

Gleerup: Den Tilbøielighed, der skal styrkes ved et saadant Botum, synes dog ikke at være synderlig anerkjendt.

Née: Det ligger i de særegne Forhold, at det kan være ønskeligt, paa Grund af Situationen, at styrke den paa en saadan Maade.

Lage Müller: Da jeg har havt den Ære i Viborg Stænderforsamling at være Medlem af den Comitæ, der var nedsat angaaende Daareanstalten, saa kan jeg heller ikke andet end understøtte, hvad af et æret Medlem af Rigsforsamlingen, som var et virksomt Medlem i Comitæen, er sagt om, at der burde gøres alt muligt, for at fremme Anstaltens Tilendbringelse. Iøvrigt troer jeg mig dog ogsaa paa en Maade forpligtet til at tilføie, hvad jeg ogsaa i Viborg gjorde opmærksom paa, at ikke alle Detentionsanstalter, skjøndt de ere langt fra Fuldkommenhed, fortjene at man bryder Staven over dem, og saaledes tør jeg ogsaa her paastaae, at Daareanstalten i Ribe hører til de Anstalter, hvor de uheldige Sindssvage behandles paa en menneskekjærlig og human Maade, og hvor der ogsaa drages Omhu for deres Helbredelse, forsaavidt dette i en saadan mindre Anstalt kan finde Sted.

Funder: Jeg skal blot tillade mig et Par Bemærkninger, for at bortrydde en Uklarhed, der er opstaaet hos mig med Hensyn til Comitæens Indstillingspunkter. Hvad det første Indstillingspunkt angaaer, skal jeg kun foreløbig bemærke, at jeg er aldeles enig med Comitæen, naar den har troet at burde tilraade Forsamlingen, at vise Finantsministeren den Tillid, som han har ønsket, at kunne gjøre Regning paa; og i den Anledning skal jeg henholde mig til, hvad der er ytret i Motiverne til Comitæebetænkningen: „at de overordentlige Omstændigheder gjøre det nødvendigt at vise Regjeringen i Almindelighed og Finantsministeren i Særdeleshed en overordentlig Tillid, og ligesom jeg antager, at den høitagtede Finantsminister vistnok formedelst sin Dygtighed og Fædrelandskjærlighed har Krav paa den Tillid, der vises ham, saaledes indrømmes Bemyndigelsen kun under den Forudsætning, at han staaer en kommende Rigsdag til Ansvar for Brugen af den ham indrømmede Myndighed til Fædrelandets Lære. Det første Indstillingspunkt er saa godt som ordlydende med det første Forslag i Finantsberetningen. Der er imidlertid opstaaet nogen Tvivl hos mig med Hensyn til Betskaffenheden af det Laan, som Finantsministeren, eller om man vil Regjeringen, skal bemyndiges til at tilveiebringe. Det synes efter Udtrykkene i Indstillingen, saavel som efter hvad der er ytret i de forudskiftede Motiver, at der ikke er Tale om et frivilligt Laan. Det hedder nemlig: „at forsaavidt et Statslaan af den omtalte størrelse ikke kunde blive reist i Udlandet, eller, ifald det udenlandsk Laan kun lod sig realisere paa byrdefuldere Vilkaar, saa maatte Finantsministeren være bemyndiget til at underhandle med indenlandsk Capitalister.“ Men naar man hermed sammenligner den tilsvarende Passus i den høitærede Finantsministers Beretning og de Motiver, som henhøre til dette Forslag, findes det samme udtrykt saaledes: „hvis et udenlandsk Laan ikke skulde kunne erholdes, maatte det være Regjeringen forbeholdt at realisere et indenlandsk, paa den Maade, som Omstændighedernes Medfør da maatte tilføie.“ Disse Udtryk ere saa ample, at de synes ogsaa at kunne anvendes paa et Tvangsloan. Jeg antager imidlertid ikke, at det har været Udvalgets Mening, at give Bemyndigelsen en saadan Udstrækning, at den ogsaa skulde omfatte et Tvangsloan; men jeg har kun berørt denne Sag, for at give Ordføreren Anledning til derom at yttre sig.

(Fortsattes.)

1849.

Beretning

No. 116.

om
Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Et og fyrgethvende Møde.

(Fortsat.)

Hvad det andet Indstillingspunkt angaaer, saa er det ikke aldeles klart, hvad derved tilsigtes. „Finansministeren skulde bemyndiges til i 11te December-Termin 1849 at udstede 4 Millioner nye Creditbeviser, dog at den først sammentrædende Rigsdags Beslutning forbedres saavel om de bemeldte Creditbevisers Indretning og Anvendelse, som om den Stat, hvormed de skulle indfries.“ Man kan nu tænke sig to Tilfælde. Enten kan nemlig den først sammentrædende Rigsforsamling komme sammen, som det vel er sandsynligt, den første Mandag i October Maaned dette Aar. I dette Tilfælde behøves der ikke nogen Bemyndigelse, idet Rigsdagen, naar den dog skal tage Beslutning om alt Væsentligt, vil træde sammen saa betimeligt, at dens Beslutning kan være taget, førend der bliver Spørgsmaal om de nye Creditbevisers Udstedelse, der først skal ske i 11te Decbr. Termin. Derimod kan man ogsaa tænke sig Muligheden af, at den nye Rigsdag ikke kommer til at sammentræde saa betimelig, som ønskeligt var med Hensyn til Creditbevisernes Udstedelse, og det er vel ikke meget sandsynligt; men jeg skal dog bringe i Erindring, at der alt tidligere har været fremsat her i Salen et Forslag til at stille Grundlovens Behandling i Bero; og det er vel ikke umuligt, at et saadant Forslag kunde blive gjentaget og finde Forsamlingens Bifald. En saadan Mulighed er ogsaa forudsat i Hans Majestæt Kongens Aabnings Tale, hvor det hedder: „at hvis den endelige Ordning af Forfatningsagen ikke maatte kunne fuldføres af nærværende Rigsforsamling, det dog ikke er Hans Majestæts Hensigt at sætte Forfatningen i Kraft, uden først at forelægge den for en ny Rigsforsamling.“ Skulde nu et saadant Tilfælde indtræde, saa forekommer det mig, at den Bemyndigelse, der er givet Finansministeren, er saagodt som ingen Bemyndigelse; thi, naar han blot skal kunne udstede Creditbeviser, men ikke er raadig over disses Indretning og Anvendelse, saa seer jeg ikke, hvortil denne Bemyndigelse tjener. Jeg skal kun bemærke dette, fordi jeg antager, at Indstillingen ikke er saa ganske klar i dette Punkt, og for at give den ærede Ordfører Anledning til videre at udvikle, hvorledes det forholder sig med dette Indstillingspunkt. Den ærede Comitee har anseet det for meget ønskeligt, at Beiarbejdet i Jylland ikke af finansielle Grunde skulde komme til at lide. Der sigtes naturligtvis her ikke blot til det Beiarbejde, som skulde udføres efter Regjeringens Forslag, saaledes som dette har været forelagt for de syvte Provindsialstænder i Aaret 1840, men tillige til det forøgede Arbejde, som skulde udføres ved Hjælp af de Summer, som i de senere Aar aarlig have været forstrakte hertil. Dette har ogsaa været min Mening, og jeg har fremsat den i Afdelingen; men her kom man mig imøde med den Indvending, at det vilde være betænkeligt at fremme Beiarbejdet med usædvanlig Hurtighed, fordi man derved let kunde andrage Hænder fra det private Arbejde. Det er ogsaa bitterligt, at der har været Mangel paa Arbeidskraft i Jylland i det forløbne Aar, saa at meget Markarbejde af den Grund er blevet forsomt, og der har været almindelig Klage over høie Arbejdspriser. Hvad nu denne sidste Klage angaaer, saa antager jeg forøvrigt, at den kun har havt en subjectiv Berettigelse, thi det er en Selvfølge, at under naturlige Forhold maa Arbejdsprisen, som enhver anden Pris, rette sig efter Tilbud og Søgning, og man kan ikke sige, at de offentlige Arbejder i Jylland især ere fremmede med nogen særdeles Kraft.

Imidlertid troer jeg ikke, at det vil være nødvendigt, dersom Krigen udbryder paany, da at tage noget særdeles Hensyn til Arbejdsclassens Kaar, da Arbejdslønnen vistnok i dette Tilfælde vil blive temmelig høi, og skulde Krigen derimod ikke udbryde igjen, saa tør man vel haabe, at det ikke af finansielle Grunde skulde være nødvendigt, enten at standse eller at fremme med mindre Hurtighed de offentlige Arbejder, som ellers kunde være paatænkte, og, naar dette skeer, saa troer jeg ogsaa, at Forholdene vilde stille sig saaledes, at Arbejdsclassen dermed kan være tjent. Men hvad jeg har ønsket, gaaer fornemmelig ud paa, at den Sum, som hertil aarlig er bleven forstrakt af Finanterne til Arbejds hurtigere Fremme, ikke maatte blive udeladt af Budgettet, fordi jeg frygter for, at naar den først er tagen ud, saa vil den vistnok vanskeligt komme ind igjen, og jeg maa derfor ansee det for ønskeligt, at denne Sum bliver staaende, for i fornødent Fald at blive brugt, eller, hvis den ikke bliver benyttet, da at overføres muligen med en lignende Sum i næste Aars Budget.

Orsted: Det er ikke med Hensyn til Sagens Realitet, at jeg ønsker at gjøre nogen Bemærkning, men derimod med Hensyn til Formaliteten. Jeg har ved flere Leiligheder udførlig udviklet dette, men jeg troer dog, at der efter nærværende Sags særegne Bestaffenhed her behøves en nærmere Forklaring. Jeg har oftere udviklet, hvorledes den nærværende Forsamling, der alene er valgt og sammenkaldt til at behandle Grundloven, ikke kan tilegne sig nogen saadan lovgivende Magt, som i sin Tid kan ventes at blive tildeelt en, dog paa en ganske anden Maade sammensat, Rigsdag. Imidlertid gaaer Comiteens 1ste og 2det Indstillingspunkt ud paa, at Finansministeren skal bemyndiges til at træffe de Foranstaltninger, der ere nævnte, hvilket forudsætter, at nærværende Forsamling har en lovgivende Myndighed. Nu er det vel saa, at Finansministeren synes at have indrømmet dette; men efter min Formening kan ingen Indrømmelse fra Regjeringens Side indeholde noget Supplement til den Fuldmagt, som Forsamlingen har af Folket, og den kan derfor ikke tilegne sig nogen Magt som lovgivende Forsamling, om denne end ikke bliver den afdisputeret fra Regjeringens Side. Jeg begriber isøvrigt godt, at Finansministeren efter Sagens særegne Bestaffenhed kan ønske at erfare Forsamlingens Mening om Sagen, og at han kan ansee det ønskeligt at slutte sig til den, og jeg troer, at det maa forudsættes, at det fra Finansministerens Side ikke kan have nogen Betænkelse, ganske at slutte sig til hvad Forsamlingen indrømmer; men jeg troer, at det ikke i Formen er aldeles rigtigt at sige, at Forsamlingen bemyndiger, men jeg kunde ønske, at man vilde vælge et andet Udtryk, saasom at Forsamlingen billigede eller ikke havde noget at erindre imod, at Finansministeren foretager de tvende Operationer, som ere nævnte i Comiteens 1ste og 2det Indstillingspunkt.

Winther: Det er i Anledning af hvad en æret kongevalgt Deputeret, Biskoppen over Ribe Stift, har ytret, at jeg ønsker Ordet. Han sagde nemlig, at Ribe Hospitals Daarevæsen var i en meget god Forfatning, og jeg skal blot i denne Anledning erklære, at jeg aldeles ikke kjender denne Anstalt, og mine Ord have derfor paa ingen Maade været rettede imod den.

Tscherning: Det ærede kongevalgte Medlem, der nys talte fra denne Side (Funder) er gaaet ind paa en Betragtning af Sagen, som jeg troer, er af den yderste Bigtighed, nemlig angaaende hvorvidt Comiteens Indstilling indeholder, hvad jeg troer der ligger i Finansministerens Forslag, en Berettigelse til et tvungent Laan. Dersom den ikke indeholder en saadan Berettigelse, saa forekommer

den mig intet Sikkerhed at indeholde. Det er ganske vist, at Frivilligheden i Henseende til Laanet forudsætter Midler til at have det til en saalelig Priis; men disse ere kun tilstede, naar man i paakommende Tilfælde kan undvære Frivilligheden og dog skaffe sig hvad man behøver. Naar man gaaer ind paa et Foretagende af denne Art, maa man spørge sig selv, om man kan undvære det, man søger. Jeg troer, at man herpaa maa svare nei, og derfor siger jeg, at man maa have Sikkerhed for at skaffe sig, hvad man behøver, saafremt man ikke kan opnaae det ad Frivillighedens Veie. Jeg holder mig overbevist om, at der i Finantsministerens Forslag ligger en Begjering om Ret til, i paakommende Tilfælde at skaffe et Tvangslaant tilveie; men naar det er Tilfældet, saa troer jeg, at det er meget væsentligt, at Tvangslaant strax bestemmes. Fordi man har en saadan Bestemmelse, behøver den jo ikke at benyttes, saalange man kan skaffe et frivilligt Laan. At det skulde være nogen Forhindring for Tilveiebringelsen af et frivilligt Laan, det troer jeg ikke jeg mener tværtimod, at det vil styrke Bestræbelserne for at søge et frivilligt Laan, fordi man, naar man søger et frivilligt Laan, handler med dem, det er vanskeligt at handle med her i Verden, nemlig dem, der leve af deres Fordeel. Saalange disse vide, at der kan blive Tale om nogen Forlegenhed, reise de Prisen og gjøre den dyrere og dyrere, men naar de derimod vide, at der ikke kan opstaae nogen Forlegenhed, saa ville de ikke reise Prisen over Markedsprisen. De ville da søge os, medens vi ellers maae søge dem. Jeg er overbevist om, at Erkjendelsen af et tvungent Laan bagved det frivillige Laan, naar dette ikke maatte kunne reises, er nødvendig og rigtig; men er den nødvendig og rigtig, saa siger jeg, at denne Sag maa behandles strax, thi ved Tvangslaant kommer det ligesaa meget an paa Modaliteten som paa Omfanget af Laanet. Et Tvangslaant kan reises paa høist forskjellig Maade, og disse Maader maa det være vigtigt for Rigsdagen at undersøge; thi det er vigtigt at vide, hvilken af dem, den vil foretrække, efter den Betragtning, som Enhver har fra sit Standpunkt over Folkets Formue og Folkets Tilstand. Dette troer jeg altsaa, er det vigtigste Spørgsmaal, der ligger paa Bunden af Sagen, og som jeg ønsker at maatte blive behandlet alvorligt, og hvis det skulde vise sig, at Alle ere enige om, at et Tvangslaant bør ligge bagved det frivillige Laan, saa troer jeg ogsaa, at Alle ville være enige om, at Modaliteten af Laanet bør være Forsamlingen bekendt, før den stilles ad.

Finantsministeren: Den sidste ærede Talers Uttringer gjør det nødvendigt for mig at bemærke for Forsamlingen, at ihvorvel Regjeringen ikke misstjender, at Omstændighederne kunde blive saaledes, at det kan blive umuligt at reise et Laan i Udlandet og endogsaa et frivilligt Laan i Indlandet, og at man derfor vil kunne komme til, hvad der er skeet i andre Lande, at søge sine Resourcer ved et Tvangslaant, saa har det dog aldrig kunnet ligge i Regjeringens Hensigt, ved at forelægge Rigsforsamlingen noget Forslag at søge sig bemyndiget til at reise et eventuelt Tvangslaant. For mit Bedkommende kan jeg iøvrigt ingen Grindring have imod, at forsaavidt en Bemyndigelse ogsaa for Regjeringen til at gjøre et Tvangslaant her maatte ansees for nødvendigt, den nærmere Modalitet af samme forelægges Rigsforsamlingen. Med Hensyn til hvad der er bemærket af en æret Kjøbenhavnst Deputeret (Orsted) om, at man hellere skulde bruge et Udtryk som, at Forsamlingen „billigede“ eller „Intet havde at erindre imod“ istedetfor at Udvalget har brugt det Udtryk, at Finantsbestyrelsen skulde „bemyndiges“, saa skal jeg tillade mig derimod at erindre, at det for Finantsbestyrelsen ingenlunde kan være ligegyldigt, hvilket Udtryk Forsamlingen i denne Henseende betjener sig af. Ligeoverfor Udlandet har det en speciel Interesse for Regjeringen, at den af nærværende Forsamling bemyndiges til at optage det omspurgte Laan (Hør! Hør!), og det er derfor med velberaad Hu, at man har valgt dette Udtryk. Forsaavidt den ærede Taler endvidere har fremsat Muligheden af, at denne Rigsforsamling kunde komme til at stilles ad, uden at den havde voteret Grundloven, og at altsaa ingen ordentlig Rigsdag kunde sammentræde i October Maaned, hvoraf vilde følge, at Regjeringen vilde tabe Udsigten til at udstede de 4 Millioner Creditbeviser, idet den ikke isorveien ved, hvorledes de ville kunne udstedes og anvendes, saa forekommer det mig dog, at en Creering af 4

Millioner Creditbeviser er en Sag af den Bigtighed, som Regjeringen, endog ingen fuldgjldig Folkerepresentation har tilstede i Landet, alene for denne Sags Skyld maatte bevirke, at Folket paa een eller anden Maade kom til at yttre sine Ansuelser for Regjeringen om, hvorledes denne Sag skal ordnes.

Tscherning: Det er vistnok ikke mit Ønske at skabe Forlegenheder eller Vanskeligheder for Regjeringen. Jeg indseer, at der er nok for den foruden dem, som den kunde faae fra denne Side. Men jeg troer at tjene den ved at henlede Forsamlingens Opmærksomhed paa, om det ikke er langt bedre, at et Forslag til et Tvangslaant forelægges Forsamlingen, medens det endnu er uafgjort, om Laanet kan tilveiebringes ad Frivillighedens Veie, end idet man tilskjendegiver, at Frivillighedens Veie forglæves har været søgt. Det er et Spørgsmaal, om hele vor Credit ikke vil vinde ved, at vi behandle denne Sag som en simpel Formsg, medens det endnu er uvidt, hvorledes Priserne ville vise sig paa Markedet, end naar Markedet alt har glippet os.

Finantsministeren: Det har ikke været min Mening at udtale, at den ærede Rigsdagsmand har villet skabe Regjeringen Vanskeligheder; jeg er tværtimod forvisset om det Modsatte. Jeg er ham endogsaa forbunden, fordi han har givet mig Leilighed til at fremsøre en Uttring, som jeg ellers ikke vilde have troet, at jeg behøvede at fremsætte, nemlig for Forsamlingen at antyde, at et tvungent Laan kunde høre til Mulighederne i Danmark; men jeg tilstaaer, at jeg vilde have anseet det for uheldigt, om jeg i mit første Finantsforslag skulde nævne en saadan Eventualitet, og det er derfor med velberaad Hu, at jeg har undladt at berøre denne Gjenstand. Jeg maa saaledes fremdeles ansee det usødvendigt og meget skadeligt for Regjeringen, om den vilde forelægge en Lov angaaende et Tvangslaant. Jeg haaber ikke, at det skal komme til en saadan Odelighed, og ialtsald, hvis det skulde komme dertil, at det da vil kunne ordnes paa en lempeligere Maade end den, som vi i det forløbne Aar have seet anvendt i fremmede Lande.

Ordføreren: Det er ikke Meget, jeg skal tillade mig at fremsøre i Anledning af hvad under Discussionen er anført, thi endeel af de fremsatte Bemærkninger, forekommer det mig, berøre saadanne Particulariteter, at, hvor godt det end kan være, at de ikke ere blevne uomtalte, man dog sikkert vil erkjende, at de af Hensyn til Sagens Bigtighed ikke burde være traadte for meget frem. En anden Deel af de Indvendinger, der ere fremkomne, er bleven imødegaaet af Finantsministeren, især forsaavidt de angik det Princip, der ligger til Grund for hele Forslaget. Derimod er der nogle enkelte Indvendinger, som Finantsministeren ifølge sin personlige Stilling neppe har kunnet imødegaae med den Bestemthed, hvormed jeg som Comitens Ordfører troer at kunne gjøre det, og dertil hører især at gjøre Forsamlingen opmærksom paa den Fare, der vilde ligge i, ikke at følge det Raad, som Comiteen har tilladt sig at give, nemlig at lade Finantsministeren i dette Tilfælde og under de nærværende Omstændigheder, hvor Bigtigheden af et Laan er saa paatrængende for at have vore dyrebareste Interesser og helligste Rettigheder, have aldeles frie Hænder. Jeg skal ikke indlade mig paa den Theori om Tillid, som synes at ligge til Grund for de Bemærkninger, som en æret Rigsdagsmand fra Aarhus i saa Henseende har fremsort, men jeg skal tillade mig at bemærke, at naar han siger, at Grunden, hvorfor han ikke vil skænke Finantsministeren den af ham begjærede Tillid, er, at det er tilraadet af et Udvalg, bestaaende af Mænd, der have en fra hans forskjellig politisk Ansuelse, saa maa man antage, at han har en ganske særegen Art af politisk Ansuelser; thi jeg troer, at naar man vil gjennemgaae Navnene paa dem, der have undertegnet Comiteebetænkningen, vil man finde, saa at sige, Repræsentanter for enhver Art af politisk Ansuelse, som kunde gjøre sig gjældende her.

Naar der, som Udvalget har formeent, ikke er nogen Grund til, at der ikke skulde tilstaaes Finantsministeren den hele Handlefrihed, som han har forlangt sig bemyndiget til, eller med andre Ord, naar der ikke er Grund til at indskrænke Finantsministerens Bemyndigelse i denne Henseende, saa forekommer det mig heller ikke at være Grund til at følge den 28de kongevalgte Rigsdagsmands (Tschernings) Opfordring til i en anden Henseende at tvinge Finantsministeren ind paa en anden Bane end den, han har foreslaaet, nemlig saaledes,

at han alt nu skulde forelægge Modaliteten af et tvungent Laan. Den høitagtede Finantsminister har allerede antydet, at han vilde ansee dette for skadeligt, og hans Autoritet maa vistnok betragtes som tilstrækkelig Borgen for, at det fra et almindeligt Standpunkt maa betragtes som skadeligt for Landets Credit, paa samme Tid, man søger et Laan i Udlandet, at fremkomme med et tvungent Laan i Baggrunden. Det maatte upaatvivlelig gjøre Capitalisterne mere betænksomme, meget haardere i deres Vilkaar, naar de saae, at man ikke selv troede at have saamegen Credit, at man kunde vente at opnaae et saadant Laan under nærværende Omstændigheder, og at man endog havde taget en Bemyndigelse med Hensyn til, hvorledes der skulde forholde sig, naar man ikke opnaaede det frivillige Laan. Det forekommer mig, som om den Overstcommanderende vilde bekjendtgjøre, hvorledes en Armee eller Flaade havde at forholde sig, naar den blev staaet; thi Ingen vil vistnok nægte, at en saadan Bekjendtgjørelse meget vilde svække Tilliden til Hæren eller Flaaden. Men det er ogsaa et Feltslag, om jeg tør bruge dette Udtryk, som Finantsministeren ved at søge Laanet maa levere, og han maa gjøre det i den Tro paa Erkjendelsen af Landets Ressourcer, at han vil vinde dette Feltslag. Bliiver han staaet, maa han tye til Rigsdagen og forlange Bemyndigelse til at optage et tvungent Laan, men vist ikke allerede nu. Ikke at tale om, hvad der af Finantsministerens Erklæring er aabenbart, at denne ikke har tilsigtet saadan Bemyndigelse, mener jeg, og jeg troer herved at udtale hele Comiteens Mening, at man aldrig kunde være gaaet ind paa at give ham nogen Bemyndigelse til at optage et tvungent Laan, naar man ikke kjendte dets Modalitet. Et tvungent Laan er i visse Henseender det Samme som en Skat; det er en Byrde, man paalægger Folket, vel med det Løfte, at det skal betales tilbage inden et nærmere eller fjernere Tidspunkt, vel ogsaa med det Løfte at forrente det, men en Fordeling af Byrden maa dog finde Sted; og at give Finantsministeren, paa hvilkensomhelst Tid det end er, nogen saadan Bemyndigelse, er sikkert fraraadeligt og forkasteligt.

Der er endnu een Ting, som jeg troer af mig bør omtales. Der er fra den 18de kongevalgte Rigsdagsmand (Funder) fremkommet en Antydning af en Tvivl om, hvori egentlig den Bemyndigelse skulde bestaae, som søges ved det andet Indstillingspunkt, hvor det siges, at Finantsministeren kun skal bemyndiges til at udstede Creditbeviser for 4 Millioner, men at Indretningen og Anvendelsen af samme skal overlades en kommende Rigsdag. Finantsministeren har allerede for en Deel imødegaaet de i saa Henseende gjorte Bemærkninger, idet han gjorde opmærksom paa, at Regjeringen i ethvert Tilfælde, hvis Rigsdagen ikke af andre Grunde maatte være sammen, da vil sammenfalde denne for at erholde den Pengeresource, som den vil kunne have, naar Indretningen og Anvendelsen af de 4 Millioner Creditbeviser ikke er bestemt. Men det forekommer mig, at den selv samme Indvending, som den ærede Rigsdagsmand har gjort, vilde have den selv samme Gyldighed, om man gif ind paa Finantsministerens oprindelige Forslag; thi naar det ikke er bestemt, med hvilken Skat eller paa hvad Maade Finantsministeren skal indløse de 4 Millioner, staaer der dog noget meget vigtigt, og jeg kan gjerne sige det vigtigste med Hensyn til Udstedelsen af Creditbeviserne tilbage, og Finantsministeren vilde da ikke heller kunne undgaae at indhente Rigsdagens Bemyndigelse til at udskrive den Skat, som skal give Creditbeviserne deres Soliditet, idet den sikrer deres Indløsning; og det vilde ogsaa da blive nødvendigt at sammenfalde Rigsdagen, naar denne af een eller anden Grund ikke maatte være kommet sammen inden den 11te Decbr.

Forsaa vidt der er bleven gjort opmærksom paa en Uttring i Finantsministerens Forslag, hvoraf det kunde synes, at det var Mæne, end hvad der var fornødent: at træffe Overenskomst med Banken, naar nye Creditbeviser skulle udstedes, skal jeg tillade mig at bemærke, at man ved at antage nærværende Forslag af Comiteen undgaaer at komme ind paa at berøre denne Sag, som vel imidlertid dog neppe forholder sig saaledes, som den ærede Rigsdagsmand for Viborg Amts 2det District (Bregendahl) har søgt at godtgjøre. Man kan sikkert, hvad enten man hører til Bankens Bestyrelse eller staaer udenfor denne, ikke ønske, at Banken stikende eller aabenbart skal over-

drages nogen Ret, som ikke er den tilfikkret ved dens Octroi, der, saa at sige, er en Grundlov for den; men paa den anden Side kan der sikkert heller ikke være Rogen, der kan ønske eller billige, at Banken i mindste Maade skulde give Afstald paa de Rettigheder, som ere den tilstaaede. Banken bestaaer ikke blot for dem, som have directe Interesse i dens Gevinst; Banken er ikke til for dem, der for Dieblicket ere Actionairer i den, og endmindre for Bestyrelsen; men det er i Landets Interesse, at Banken bestaaer, og at den staaer paa en fast Grundvold. Hvad det har at betyde, at Banken er fast begrundet, burde være aabenbart for Enhver, som veed, hvad Ulykke og Forstyrrelse det fremkaldte i Landet, at Banken ikke indtil Aaret 1818 var fast funderet. Det forekommer mig, at Banken i saa Henseende har vist Landet væsentlige Tjenester, og hvor store Dpoffrelser Folket end har maattet bære, har dette dog ikke været for Bankens Skyld, men for at skaffe Landet et fast Pengevæsen, og det er sandelig ikke nu Tiden til at kaste den Stige bort, som har ført os op til en fast Stilling med Hensyn til Pengevæsenet; og allermindst er det Tiden dertil, naar en Krig er begyndt og dens Fortsættelse staaer for Døren, thi netop i et saadant Dieblak er det vigtigt, med fuld Kraft og Alvor at vaage over, at Grundvolden for Pengevæsenet ikke rystes.

Jeg skal gjøre opmærksom paa, at naar man spørger om, hvorvidt Creditbeviser uden Hensyn til Banken kunne modtages i de kongelige Kasser, dette dog ikke kan beroe paa den Definition af Repræsentativer, som man giver, at disse kun ere de Betalingsmidler, der ved Omsætning gaae tvungent mellem Mand og Mand, men ikke de, der modtages i Betaling ved de kongelige Kasser. Dette har nemlig den ærede Taler, hvortil jeg sigter, sagt, men det er hverken theoretisk eller praktisk rigtigt, og det allerede af den simple Grund, fordi, og det vil neppe Rogen modsiges, der gives baade tvungne og ikke tvungne Repræsentativer; men selv om det var rigtigt, skal jeg tillade mig at gjøre opmærksom paa, at det netop er Bankens lovhjemlede Rettighed, at der ikke skal kunne udstedes noget Repræsentativ, der gaaer som tvungent Betalingsmiddel mellem Mand og Mand, og at det ikke skal modtages ved Kongens og andre offentlige Kasser andre Sedler end Bankens. Dette staaer udtrykkelig i Octroiens § 42. Hvad der altsaa egentlig er at undersøge, er, om det Betalingsmiddel, der forrentes, og hvoraf der ikkun kan udstedes Beviser paa en vis bestemt Sum, kan ansees og kaldes for et repræsentativt Betalingsmiddel. Derom vil jeg indromme, at der kan være forskellige Meninger; men ligesom disse forskellige Meninger sikkert udfordre en langt dybere gaaende Burdering, end der her er bleven dem til Deel, saaledes kan Spørgsmaalet i alt Fald ikke afgjøres paa den Maade, som den ærede Rigsdagsmand har meent, og jeg er overbevist om, at hvis nogen Difference skulde vise sig imellem Regjeringens og Bankens Anskuelse i saa Henseende, da vil dette finde sin Afgjørelse ikke derved, at Retspørgsmaalet underkastes Rigsforsamlingens Bedømmelse, men saaledes, som Octroien bestemmer, at Høiesteret kommer til at afgjøre Sagen. Da Meningerne nu være deelte, om hvorvidt Creditbeviserne paa 100, 50 og 5 Rbdlr. kunne være at ansee som Repræsentativer eller ikke, maatte der vistnok være den største Dpfordring for Regjeringen og Banken til at søge at faae Spørgsmaalet med Hensyn til det foreliggende paatrængende Tilfælde afgjort ved en Overenskomst paa mindelig Maade, uden at behøve at tye til den øverste Domstol, hvorved en Spænding kunde fremkomme, jeg vil ikke kalde det imellem Statsmagten og et høitstaaende Institut i samme, men en Spænding imellem Statsmagten og et Institut, der dog har Krav paa Landets særdeles Opmærksomhed. Jeg troer saaledes, at Enhver maa ansee det for et Gode, at Sagen ved en Overenskomst er bleven afgjort, og at man ikke har søgt den afgjort ved Dom; og det Samme maatte ogsaa være Tilfældet ved en tilkommende Leilighed.

Den ærede Rigsdagsmand for Sors Amts 6te District (Boisen) har henstillet til Comiteen, om den ikke i Indstillingen vilde optage nogle enkelte bestemte Udtryk, hvorved det tydeligere vilde fremtræde at hele Finantsplanen er antaget, især med Hensyn til, at Krigen og Dampelsen af Dprøret kunde udføres paa den kraftigste Maade. Jeg skal tillade mig at gjøre opmærksom paa, at jeg maa tvivle om, at en saadan Indstilling vil kunne optages, thi efter min Mening

handles her kun om en Resolution. Finantsministeren begjærer sig bemyndiget, Rigsforsamlingen har at resolvere, om den vil bemyndige Finantsministeren til at udstede Creditbeviser og optage et Laan. Disse ere de eneste Ting, der foreligge Forsamlingen til Afgjorelse, naar Rigsforsamlingen ved den endelige Behandling gaar ind paa Udvalgets Indstillingspunkter, forsaavidt Udvalget tager sit tredje Indstillingspunkt tilbage, med Hensyn til hvilket det vistnok maatte følges en anden Fremgangsmaade end den, der gjælder for Rigsdagen, naar der ellers skal tages Beslutning. Under den raadgivende Form skulde der indgives Betænkninger, og altsaa maatte alle Grunde, der vare fremkomne i Forsamlingen for eller imod, med meer eller mindre Styrke, søges gjorte gjældende; hvorimod det, der her foreligger Forsamlingen, er, at Finantsministeren har forlangt en Bemyndigelse, og at der af Udvalget er tilraadt at give ham denne Bemyndigelse, og herom kan der kun fattes en Resolution.

Forsaavidt der af en enkelt Rigsdagsmand, og, om jeg erindrer ret, under Discussionen i Salen her igaar af flere andre, er bleven yttret Tvivl om Rigsdagens Competence til at fatte andre Resolutioner end om Grundloven, saa vil dette være en Tvivl, som ialtsald maa løses, inden denne Sag afgjøres. Skjøndt det allerede er antydet af Finantsministeren — og jeg troer, at hans Ord have saa megen Bægt, at jeg neppe behøver at udtale det som min Mening —, troer jeg med Hensyn til Sagens Stilling dog at burde gjøre opmærksom paa, at Finantsministerens Stilling vilde være en ganske anden, især med Hensyn til et udenlandsk Laan, naar han optræder paa Markedet og siger: jeg er bemyndiget, jeg har Rigsdagens Sanction til at optage et Laan, end naar han optræder paa Markedet og siger: Rigsforsamlingen har Intet derimod, eller Rigsforsamlingen har billiget det. Man maa endelig erindre, at Forskjellen imellem det constitutionelle Standpunkt, hvorpaa man andetsæds staaer, og det Overgangspunkt, hvorpaa vi ere geraadede, eller rettere sagt, man maa erindre, at Forskjellen mellem vort constitutionelle Standpunkt i Relation til Grundloven og i Relation til, hvad ellers fremlægges for Rigsdagen, er Noget, hvorom Ulandet slet ikke kan gjøre sig nogen Idee. Kan der ikke afgives et bestemt Botum, hvorved Rigsdagen bemyndiger Finantsministeren til at optage et Laan, troer jeg, at det havde været bedre, om Sagen slet ikke var kommet for her, thi jeg troer, at det vil skade mere end gavne, naar man seer, at Sagen har været for her (Flere Stemmer ja! ja!), naar der bliver Spørgsmaal ved Laanet om Finantsministerens Standpunkt til Rigsforsamlingen, og han da ikke kan sige, at han er bemyndiget til at optage Laanet. Kan Finantsministeren da ifkun sige, at Rigsdagen ikke har noget imod Laanets Optagelse at erindre, troer jeg, at man heri vil finde en vis Tilbageholdenhed eller en Indskrænkning i hans Bemyndigelse, idet man i andre Lande ikke kjender til Uudet end Bemyndigelse eller Ikke-Bemyndigelse. (Flere Stemmer: ja! ja!) Dette er Alt det, som jeg paa Comiteens Vegne har at fremsætte med Hensyn til de Erindringer, der ere fremkomne, og forsaavidt der er gjort en Erindring mod mig personlig med Hensyn til min Ytring i Anledning af Andragendet om Civillisten, skal jeg vise Rigsforsamlingen, at det var mit Alvor, da jeg sagde, at jeg ønskede, at denne Sag ikke nærmere berøres.

Orsted: Jeg skal blot bemærke, at det aldrig har faldet mig ind at forestille mig, at Finantsministeren skulde træde frem ligeover for Ulandet og sige, at han søgte et Laan i Kraft af det Raad, som var givet ham af nærværende Forsamling; derimod har jeg troet, at Landet ikke var i Besiddelse af nogen Constitution, og at Kongen var i Besiddelse af Myndighed til at optage et Laan, og at det saaledes blot var for at have et Tilhold i Folket, blot for at have en moralisk Støtte, at Finantsministeren kunde ønske denne Sag behandlet af Rigsforsamlingen.

Winther: Jeg vil blot imødegaae en Ytring af den ærede Ordfører. Han sagde nemlig, at jeg maatte have en ganske særegen politisk Anskuelse, og han sluttede dette fra en aldeles forkeert Forsætning, den nemlig, at jeg ikke skulde have politisk Anskuelse tilfælles med nogen af de Mænd, der have underskrevet Comiteebetænkningen.

Sligt kunde det naturligtvis ikke være min Mening at sige, da man blandt disse seer Navne paa et Par i Landet almindelig anerkjendte frivillige Mænd. Men jeg vilde blot sige, jeg veed ikke, om jeg i Virkeligheden har sagt det. (Latter), men det vil i alt Fald kunne sees af Rigsdagstidenden, at min Mening var, at Pluraliteten af Udvalget var af en fra min politiske Anskuelse høist afvigende Anskuelse. Det synes mig saaledes, at der aldeles ikke af denne min Mening kan drages den Slutning, som Ordføreren har draget.

Fischer: Jeg er nødsaget til, med et Par Ord at komme tilbage til det, som jeg alt tidligere har omtalt, da jeg betragter det som særdeles vigtigt. Den ærede Ordfører har, formodentlig for at gjøre mig det mere indlysende, hvorfor et tvungent Laan ikke bør fremstilles nu, men først paa et senere Stadium, ført Sagen eksempelvis over paa en Sphære, hvor naturligtvis min Tankegang bevæger sig med større Lethed. Han har sagt, hvis jeg hørte ham rigtig, at det at organisere et tvungent Laan, før man vidste, om et frivilligt kunde bringes tilveie, vilde være at bære sig ab omtrent som om den, der stillede en Flaade eller en Hær op til Strid, vilde give den en Instrux om, hvorledes den havde at forholde sig, naar den blev slaaet. Nu kan jeg ikke nægte, at jeg fra mit Standpunkt maa være af den Mening, at den, som stiller en Flaade eller en Hær op til Kamp, og som ikke giver nogen Instrux om, hvorledes den skal forholde sig, naar Hæren eller Flaaden bliver slaaet, vilde handle som en meget uvildig Raadgiver. Er Sammenligningen rigtig, da kommer jeg tilbage til, at Reserven bør opstilles; netop nu bør man vide, hvorledes man skal bære sig ab, naar man bliver slaaet. Den ærede Ordfører har sagt, at man skulde vente med Modaliteten, indtil Tiden kommer, og da overgive den til en tilkommende Rigsdag; men man maa lægge Mærke til, hvad Tid der vil behøves for at sammenkalde Rigsdagen, hvis den ikke er sammen, naar Slaget er leveret. Jeg troer, at det vil være et yderst uhenigtsmæssigt og farligt Experiment, og jeg forlader mig hellere paa hvad den ærede Finantsminister har sagt, hvoraf jeg slutter, at han allerede veed, hvor han kan faae et frivilligt Laan.

Ordføreren: Naar det ærede kongevalgte Medlem, som nys satte sig, havde hørt, hvad jeg sagde, troer jeg ikke, han vilde have forhalet Sagen ved sine Bemærkninger. Jeg sagde, at den af ham omtalte Fremgangsmaade ikke vilde være rigtigere end om den, der opstillede en Hær eller Flaade til Kamp, lod bekendtgjøre, hvorledes den havde at forholde sig, hvis den blev slaaet. Dette er noget ganske Andet, end at han selv havde lagt sin Plan for dette Tilfælde. Dersom der her i Salen skulde forhandles om et tvungent Laan, vilde Planen være bekendtgjort for hele Verden; man vilde antage, at man ikke blot anseer det for muligt, men og for rimeligt, at man her maa komme til et tvungent Laan, og at dette vilde skade vor Credit ved de senere Underhandlinger: det troer jeg, og deri troer jeg, at man maa give mig Medhold.

v. Saven: Idet jeg er fuldkommen overbevist om Gyldigheden af de Bemærkninger, som den høitærede Finantsminister og den ærede Ordfører have gjort i Anledning af Ordet „bemyndiges“, finder jeg slet ikke nogen Betænkelse ved at stemme for Bibeholdelsen deraf, idet jeg dog maa tillade mig her at ytre, at jeg med det samme antager, at naar jeg har stemt derfor, har jeg paataget mig et Ansvar ligeoverfor mine Vælgere, som de ikke directe have tilladt mig at paatage mig og at jeg derfor, dersom en Majoritet af mine Vælgere tilfille mig en Adresse, som siger, at jeg har overstredet min Fuldmagt, anseer mig forpligtet til at træde tilbage med Hensyn til Grundlovsagen.

Formanden: Hvis ingen flere begjære Ordet, er den foreløbige Behandling af nærværende Sag tilende.

Jeg skal endnu kun angive Dagsordenen for næste Møde, der vil blive paa Tirsdag Kl. 11, hvor der da først vil blive foretaget den endelige regulerede Placat angaaende Styrmandspatenter og dernæst den endelige Behandling af Barnepligtsagen.

Mødet hævet.

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

To og Tyrgetybende offentlige Møde.

(Det 45de Møde i den hele Række*)

Tirsdagen den 16de Januar.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal anmelde:

- 1) at den ærede Rigsdagsmand for Præsts Amts 4de District (Grundtvig) agter at gjøre en Forespørgsel til Ministerpræsidenten som Udenrigsminister angaaende den Ansøelse af den danske Rigsforsamlings 41de Møde, som Ministeriet efter „Officiel Meddelelse“ i Berlings Avis Nr. 11 har udtalt til det tydske Rigsministerium, og
- 2) en Adresse fra 111 Beboere af Stive, der tilbyde Offre til at erholde en hæderlig og heldbringende Fred, navnlig Slesvigs uoploselige Forbindelse med Danmark og Udskillelse fra Holsten.

Rigsdagsmanden for Frederiksborg Amts 1ste District (Olrik) har ønsket Ordet.

Olrik: I et Uddrag af det danske Udenrigsministeriums Instrux til Baron Dirdink-Holmfeld, som officielt er meddeelt i den Berlingske Tidende under 12te dennes, findes Forhandlingerne i Rigsforsamlingens 41de Møde paaberaabte som et nyt Argument, der endnu mere vil overtyde om, at Nationen helst undgaaer Kampens Fornøelse, saalænge der er mindste Udset til ved Underhandlinger at opnaae en hæderlig Fred. Ved at eftersee Rigsdagstidenden, vil man finde, at det 41de Møde er afholdt Lørdagen den 13de dennes, og der maa saaledes finde en Uoverensstemmelse Sted imellem Rigsforsamlingens Forhandlingsprotocol og Rigsdagstidenden. Jeg henstiller til den ærede Formand, om det ikke for det større Publicums Skyld skulde være hensigtsmæssigt at oplyse Mærksagen til, at en saadan Uoverensstemmelse finder Sted, og om ikke for Fremtiden en større Ooverensstemmelse kunde tilveiebringes imellem den officielle Protocol og Rigsdagstidenden.

Formanden: Sammenhængen hermed er den, at man i Rigsdagstidenden kun har numereret Møderne, forsaavidt de have været offentlige, hvorimod de hemmelige Møder ikke ere blevne medtagne i Numerfølgen; det gjør en Forskjel af 3 Numere.

Grundtvig: Turde jeg da spørge den høistærede Formand, om dette skal vedblive? Det gaaer dog ikke an saaledes med 2 Tidssregninger.

Formanden: Det kunde maaskee overlades mig at tage denne Sag under nærmere Ooverveelse tilligemed Secretairerne. Vi gaae nu over til den tredje Behandling eller endelige Læsning af Placaten angaaende Styrmandspatenter. Den er bleven trykt og omdeelt. Den ærede Ordfører vil maaskee behage at oplæse den.

Bregendahl: Saaledes som Placaten er bleven redigeret i Ooverensstemmelse med de indkomne Amendements, skal jeg tillade mig at oplæse den; den lyder som følger:

„Placat angaaende midlertidig Indskrænkning i Afgangen til at erholde Styrmands-Patent og i den Fritagelse for Udskrivning til Sø-Krigstjeneste, som i visse Tilfælde tilkommer de med Styrmands-Patent forsynede Søfarende.

§ 1.

Den Afgang, som Forordningen af 8de Januar 1802 angaaende Sø-Indrullingsvæsenet i Danmark, sammes 68de Paragraph, og den kongelige Resolution af 5te September 1838, give de Søfarende til at erholde Styrmands-Patent, skal, saalænge Krigsforholdene vedvare, være indskrænket til dem, der have opnaaet en Lægdsrulle-Alder af 31 Aar. Derimod bemyndiges Sø-Sessionerne til, saalænge nærværende midlertidige Bestemmelse er i Kraft, at meddele de Søfarende, der ei endnu have opnaaet den nævnte Alder og efter de nu gjældende Regler ere kvalificerede til at erholde Styrmands-Patent, naar de derom under Sessionens Afholdelse fremsætte Begjering, Tilladelse til at fare som Styrmand. Denne Tilladelse vil isvrigt med Hensyn til Erhvervelse af Certificat som Skipper blive at ansee, som om Styrmands-Patent havde været tilstaaet.

§ 2.

De Søfarende, som have erholdt Styrmands-Patenter, men ei endnu have opnaaet en Lægdsrulle-Alder af 31 Aar, skulde, uanset Bestemmelserne i Forordningen af 8de Januar 1802 § 69, saalænge Krigsforholdene vedvare, kunne udskrives til Sø-Krigstjeneste i Egenskab af heelt befarnede Matroser, dog med den for 4de Styrmand i Bore Krigsskibe reglementerede Gage.“

Fra Udvalgets Side er ikke fundet Anledning til nogen Bemærkning med Hensyn til den foretagne Redaction, og jeg har derfor Intet videre at tilføie.

Ulgreen-Ussing: Det er vel en Trykfeil, naar det i Slutningen af § 2 hedder „fjerde Styrmand“ istedetfor det vel skal være „fjerde Styrmand“; der staaer nok ogsaa i Udskiftet „Styrmand“.

Bregendahl: Nei, der staaer i Udskiftet til Placaten „fjerde Styrmand“.

Formanden: Ifølge Bestemmelsen i Forretningsordenen skal ved den endelige Læsning ingen Forhandling finde Sted, naar der ikke er gjort Forslag til Rettelser enten af Comiteen eller af 15 Medlemmer. Saaledes maa altsaa denne Sag ansees endt og den oplæste Placat uden videre Forhandling blive at sætte under Afstemning. Ved den derefter foretagne Afstemning vedtoges Placaten, som den var oplæst, med 129 mod 2 Stemmer.

Vi gaae dernæst over til Børnepligtsagen, som bliver at foretage til 2den Behandling. En Fortegnelse over Amendementerne saavel som over de Forandringer, som Udvalget har fundet Anledning til at gjøre i dets oprindelige Forslag, er bleven noget forhindret i Trykkeriet ved adskillige Uheld og er derfor ikke endnu fuldstændig bleven omdeelt. Den vil imidlertid endnu idag blive det; men da den ikke fuldstændig har kunnet blive omdeelt, er jeg af flere af de ærede Herrer Rigsdagsmænd bleven anmodet om, ikke idag at gaae videre end til de 3 første Paragrapher, hvortil ikke er stillet omfattende Amendements, og først imorgen fortsætte Behandlingen med de følgende Paragrapher. Jeg har troet at burde efterkomme denne Anmodning og vi ville saaledes idag indskrænke os til de 3 første Paragrapher; disse ville blive at tage enhver for sig under Behandling, fordi Discussionen og Afstemningen formeentligen da vil gaae lettere. Jeg maa dernæst tillade mig at gjøre opmærksom paa den Afstemningsliste, som jeg har ladet omdele og navnlig paa den Anmærkning, hvormed den begynder, nemlig, at de Forslag, som angaae Loven

*) See Forhandlingerne i Begyndelsen af dette Møde, betræffende Uoverensstemmelsen mellem Mødernes Antal efter Rigsdagstidenden og efter Rigsforsamlingens Protocol.

i det Hele eller flere Paragrapher, eller som gaae ud paa Tillæg til Loven, ville til Slutningen komme under Forhandling og Afstemning. Jeg har nemlig meent, at man, for at kunne have et fuldstændigt Begreb om Lovudkastet, maatte først have gennemgaaet alle Paragrapher, og at det navnlig, for at man kan vælge, om man vil antage Loven eller et Forslag to Gr. om Folkevæbning, er nødvendigt at have et Begreb om, hvorledes Loven vil komme til at see ud. Ganske anderledes var det under den foreløbige Behandling, hvor ingen Beslutning skulde tages. Naar vi altsaa nu stemme over de enkelte Paragrapher, er det blot under en vis Forudsætning, saa at de, som ikke ville stemme for Loven i det Hele, meget godt kunne stemme over de enkelte Paragrapher, og have deres Afgang til at stemme over Loven i dens Heelhed forbeholdt til Slutningen. Jeg vil bede de Herrer at holde sig til Afstemningslisten og ikke til den hele Samling af Forandringsforslag, idet Afstemningslisten indeholder Amendementerne i den Orden, hvori jeg troer, at de bør sættes under Afstemning. Aarsagen, hvorfor der kun er givet Afstemningsliste til de første Paragrapher, er, at jeg ansaae det for paatrængende, at samtlige Amendements kom ud saa hurtigt som muligt, og naar jeg først skulde have gennemgaaet dem alle, førend Afstemningsordenen kunne bestemmes, vilde det have taget for megen Tid. Jeg vil derfor levere Fortsættelsen af Afstemningslisten, eftersom Sagen strider frem.

Vi gaae da altsaa over til Discussionen af § 1, ligesom de til den stillede Forslag derefter ville blive satte under Afstemning. Jeg veed ikke om den ærede Ordfører først ønsker Ordet?

Den omdeelte Afstemningsliste indeholder til § 1 Følgende:

§ 1.

1) Barfods Forslag: At denne Paragraph kommer til at lyde saaledes: „Alle indfødte danske Mænd og de med dem lige berettigede ere i Fremtiden værnepligtige, dog med de Undtagelser, som indeholdes i det Følgende.“

2) Otterstrøms Forslag: „Alle de Mandspersoner, der have Indfødsret i Kongeriget Danmark, skulle uden Hensyn til Stand eller Herkomst være værnepligtige underkastede, med de Undtagelser og nærmere Bestemmelser, som i det Følgende indeholdes.“

Den samme Forpligtelse paahviler ogsaa dem, der ere fødte i Udlandet og ikke have erholdt Indfødsret, naar de have erhvervet fast Hjem her i Riget, forsaavidt ikke noget undersaatligt Forhold til en anden Stat maatte være til Hinder derfor.

Fast Hjem antages den at have, som har opholdt sig her i Landet i tre Aar og nyder de borgerlige Rettigheder, hvortil der ikke udtræves Indfødsret.“

Første Deel af § 1.

3) Orstedes Forslag: At Ordet „indfødte“ forandres til „fødte“, og de — disse — udgaae.

4) Udvalgets Forslag: At Ordene „Alle i Vort Kongerige Danmark indfødte Mandspersoner og de, der ifølge Indfødsretten ere at ansee lige med disse“ i de to første Linier udgaae, og at det istedet herfor bør hedde „Alle de Mandspersoner, der have Indfødsret i vort Kongerige Danmark“.

5) Dahls Forslag: At i 2den Linie Ordene „uden Hensyn til Stand eller Herkomst“ udgaae.

6) Bisby's Forslag: At i 2den Linie efter Ordet „skulle“ tilføjes „for at Indførelsen af almindelig Folkevæbning saaledes kan foreberedes“.

7) Udvalgets Forslag: At Slutningen af Paragraphens første Passus fra Ordet „foraavidt“ udelades.

Anden Deel af § 1.

8) Orstedes Forslag: At Ordet „Udlændinge“ forandres til „Andre“ eller til „dem, som ikke ere fødte i Danmark“.

9) § 1 i Lovudkastet (med de antagne Forandringer).

Bregendahl: Det første Forandringsforslag, som staaer paa Afstemningslisten til § 1, er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Bræsto Amts 7de District (Barfod). Dette Forandringsforslag gaaer dels directe ud paa at forandre 1ste Passus af § 1 i Udcastet og dels indirecte paa at udelukke hele 2den Passus af Paragraphen. I den første Henseende maa jeg bemærke, at Forskjellen mellem dette

Forslag og Udcastet, saaledes som det er foreslaet forandret af Udvalget, bestaaer væsentlig deri, at de Personer, som skulle undergives almindelig Værnepligt, skulle benævnes „danske Mænd.“ Udvalget har ikke kunnet tiltræde dette Redaktionsforslag, dels fordi Udtrykket „Mænd“ efter Ordets sædvanlige Betydning synes mindre passende, naar man seer hen til, at Udskrivning af de Søværnepligtige falder allerede paa Individet med det 16de Aars Alder; og dels fordi Udtrykket „danske“, som tilføjes „Mænd“ maa anses i den Forbindelse, hvori det der staaer, som temmelig utydeligt. Der er ikke nogen lovbestemt Betydning af dette Ord, naar man ikke vil forstaae Ordet som omfattende dem, der have dansk Indfødsret eller Statsborgerret; men det vil da ikke være en Omfrykning af Udtrykket: „af dem, som have dansk Statsborgerret eller Indfødsret,“ og det synes da, at en Omfrykning er mindre hensigtsmæssig end ligefrem at udtale Begrebet. Hvad det angaaer, at Forslaget indirecte gaaer ud paa at udelukke hele sidste Passus af Paragraphen, saa vilde derved al Forpligtelse for Udlændinge, som have nedsat sig her i Landet, til at deeltage i Rigets Forsvar bortfalde. Det kunde ved første Dietkast synes ret godt, ikke at ville gjøre Udlændinge deeltagende i Værnepligtens Udøvelse; men naar de dog have etableret sig saaledes her i Landet, at de maae siges her at have deres faste Hjem, maa det uden Tvivl være det Rigtigste, at de deeltage i Værnepligten. Vel kan man betragte Værnepligten ikke som en Byrde, men som en Ære, og denne Betragtningssmaade er vel smuk; men af de enkelte Individet vil den dog vist blive anset som en Byrde, og naar det saaledes maa anses at være en Byrde, at være Værnepligtig undergivet, synes det dog mindre rigtigt, at Fremmede, som have nedsat sig her i Landet, men som endnu ikke have erhvervet dansk Indfødsret, skulde være bedre Villkaar undergivne end danske Borgere.

Det andet Forslag, som findes paa Afstemningslisten, er stillet af Rigsdagsmanden for Aarhus Amts andet District (Otterstrøm). Hvad den første Deel af Forslaget angaaer, falder det med Hensyn til Betegnelsen af de Personer, som skulle være værnepligtige undergivne, aldeles sammen med det Forslag, som Udvalget har stillet; det, hvori det adskiller sig fra Udvalgets Indstilling, er, at det indeholder det Tillæg: „dog med de Undtagelser og Bestemmelser, som indeholdes i det Følgende.“ Et saadant Tillæg var der allerede Spørgsmaal om førend den foreløbige Behandling her i Salen, da Sagen første Gang blev behandlet i Udvalget; men man fandt det overflødig at gjøre et saadant Tillæg, thi naar der udkommer et Lovbud, der indeholder flere end een Bestemmelse, er det en Selvfølge, at enhver af dets Bestemmelser maa modificeres og betinges af Lovens øvrige Indhold; desuden bruges der et Udtryk i § 10, som i det Væsentlige siger det samme, og dette maatte altsaa, for ikke at være tautologisk, udgaae af § 10; men derom er der ikke stillet noget Forslag. Den anden Deel af samme Forslag, som skulde svare til 2det Passus i § 1 og angaae dem, som ere fødte i Udlandet, synes mig heller ikke efter det Forslag, som er stillet i 1ste Passus, at være saa meget rigtigt, thi 1ste Passus gaaer ud paa at betegne de Personer, som ere værnepligtige undergivne, der have Indfødsret i Danmark, altsaa de danske Statsborgere, hvorimod 2den Passus gaaer ud paa at betegne dem, som ere fødte i Udlandet og ikke have faaet dansk Statsborgerret; men hele den Klasse, der er født i Danmark uden at være danske Statsborgere, er altsaa ikke indbefattet under nogen af disse Bestemmelser, og der vil saaledes mangle Bestemmelser om dem. Derimod er det, naar man optager den Bestemmelse i første Passus, at de Personer, som have dansk Indfødsret, skulle være værnepligtige undergivne, consequent og ret vel i Harmoni hermed, naar man sætter, som Udvalget har foreslaet: Udlændinge, uden Hensyn til, om de ere fødte i Landet, eller ei. Den 3die Passus af Forslaget gaaer ud paa at definere Begrebet „fast Hjem.“ En saadan Forklaring eller Definition har vistnok meget Misligt ved sig; thi ihvorvel det i de fleste concrete Tilfælde ikke vil være synderlig vanskeligt at bestemme, hvorvidt der er saadanne Criterier tilstede, at det kan siges, om vedkommende Individ har fast Hjem her i Landet eller ikke, vil det dog være vanskeligt at give en udtømmende Definition af Begrebet. Desuden er den givne Forklaring af Begrebet ikke overensstemmende med den Maade, hvor-

paa det ellers opfattes i Lovgivningen, og det synes da ikke rigtigt, hvor der i et enkelt Tilfælde er Spørgsmaal om Anvendelse af Begrebet „fast Hjem“ at give det en Betydning, som det ellers ikke vilde have. Med Hensyn til, at der er fastsat en Tidsgrænse som Betingelse for, at en Person skal ansees at have erholdt fast Hjem, saa er en saadan Bestemmelse temmelig vag; thi der kan tænkes mange Tilfælde, hvor en Person har opholdt sig her i Landet i 3 Aar, uden at han derfor i nogen Maade kan siges at have faaet fast Hjem, — ja Forslaget udtaler ei engang, at han skal have opholdt sig her naafrudt i 3 Aar, saa at han, naar han har opholdt sig her i saa lang Tid, men maaskee endog med lange Mellemrum, vil være indbefattet under Bestemmelsen; men det kan dog umuligt være Lovens Mening. Det andet Tillæg „og nyder de borgerlige Rettigheder, hvortil der ikke udtræves Indfødsret“ er ogsaa et temmelig ubestemt Udtryk, thi Enhversomhelst, der opholder sig her i Landet i nok saa kort Tid, kan siges at nyde borgerlige Rettigheder; thi ved det, at han opholder sig her, nyder han godt af Lovens Beskyttelse og Sikkerhed mod Angreb paa Person og Gods. Naar der skal forstaaes ved Udtrykket: „at nyde borgerlige Rettigheder“, de Rettigheder, der tilkomme Borgerne paa Grund af deres specielle Stilling, og det saaledes skal være synonymt med, at Vedkommende skal drive borgerligt Erhverv, vil der kunne tænkes mange Tilfælde, hvor en Udlandning vil kunne opholde sig i lang Tid her i Landet, og navnlig i saa lang Tid og paa en saadan Maade, at han maa ansees at have taget fast Hjem her, uden at han dog derfor har drevet noget borgerligt Erhverv, og paa den anden Side vil der være mange Tilfælde, hvor en Udlandning opholder sig saaledes her i Landet, at han ikke kan siges at have taget fast Hjem, om han ogsaa under dette sit Ophold her maatte have drevet borgerligt Erhverv. Det 3die Forandringsforslag er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted), det gaaer ud paa, at første Deel af Paragraphen skal angaae de i Danmark „fødte“ Personer. Dette Udtryk vil heller ikke være aldeles adæquat, thi derunder vilde ogsaa indbefattes de Børn, som ere fødte af Udlandinge under deres temporære Ophold her i Landet og de kunne dog ikke henføres under Paragraphens første Bestemmelse; desuden vil efter det Forslag, der er stillet til Paragraphens 2den Passus af den samme ærede Rigsdagsmand, Modsetningen være: „Andre“ eller „dem, som ikke ere fødte i Danmark“, men naar Bestemmelsen blev saaledes redigeret, vil den blive anvendelig ogsaa paa de Børn, der fødtes af danske Forældre i Udlandet, og de skulle dog ikke efter Udkastet henføres under Paragraphens anden Deel, men under dens første. I hvad jeg nu har tilladt mig at udtale, vil der allerede ligge en Angivelse af den Grund, hvorpaa Udvalget har støttet, og hvorfor den har troet at maatte vedblive sit Forslag til Forandring af Paragraphens første Deel. Der er et 5te Amendement stillet af Rigsdagsmanden for Aarhus Amt 3die District (Dahl), det gaaer ud paa, at Ordene „uden Hensyn til Stand eller Herkomst“ skulle udgaae. Der er vel ikke nogen Nødvendighed i at beholde disse Udtryk, men de kunne dog paa en Maade ansees berettigede derved, at de maae ansees fremkaldte ved den hele historiske Udvikling af Børnepligtsforholdet her i Landet, og Udvalget fandt derfor ikke nogen Anledning til at lade dem udgaae, men troede, at de kunde gjøre fyldest for deres Plads ved at de henvisse til, hvorledes Forholdet har været; og at det er en Overgang, en Forandring, som skeer, at de Hensyn, der forvare gjældende, Herkomst og Stand, ikke længere skulle være det. Det 6te Amendement er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 6te District (Bisby), men jeg maa i Anledning af dette spørge den ærede Formand, om ikke Behandlingen af det vil blive at udsætte til Slutningen.

Formanden: Jeg har ved nærmere Overveelse fundet det rigtigst at udsætte Behandlingen af det 6te Amendement til Forhandlingerne om den hele Lov. Det er vel stillet til § 1, men det staaer dog i en saa nøie Forbindelse med det Forslag, der er gjort om Folkevæbning, at det let vilde kunne føre os for dybt ind i Debatten herom, som bedre vil kunne finde Sted i Forbindelse med de Forslag, der til Slutningen ere stillede om en Folkevæbning. Jeg vil derfor

udbede mig Forsamlingens Tilladelse til at lade 6te Amendement gaae ud.

Bregendahl: Jeg skal saaledes for idag forbigaae at udtale mig om dette Forandringsforslag. Med Hensyn til det 7de Forandringsforslag, der er opstillet af Udvalget, om at sidste Deel af første Passus i Paragraphen skulde udgaae, og med Hensyn til Grunden dertil skal jeg tillade mig at henvisse til Betænkningen og hvad som der er udtalt i Anledning af dette Forandringsforslag. Med Hensyn til det 8de Forandringsforslag har jeg allerede udtalt mig i Anledning af den første Deel af Paragraphen, og jeg skal saaledes for Tiden ikke tilføie Mere.

Barfod: Naar jeg har tilladt mig at gjøre et Forslag til en Omredaction af § 1, har jeg væsentlig ved „danske Mænd“ villet forstaae alle dem, som ifølge Fødsel og Herkomst ere danske, og ved „de med dem lige berettigede“ saadanne, som ved given, skænket Indfødsret have faaet lige Berettigelse med hine. For mit Forandringsforslag troer jeg, at ogsaa det kan tale, at der fra andre Sider er foreslaaet, at Udkastets Indfødsretning „uden Hensyn til Stand eller Herkomst“ skulde bortfalde. Det er forekommet mig med flere ærede Rigsdagsmænd, at denne Indfødsretning ikke er tilstrækkelig begrundet, og desuden kunde det see ud, som om der var andre Hensyn, der kunde unddrage Individet fra Børnepligten; de, der ville Stillingsystemet til Livs, kunde f. Ex. sige, at disse Ord vare særdeles vel valgte, fordi der i Udkastet vistnok slet ikke er taget Hensyn til Stand eller Herkomst, men desto mere til Formue. Naar den ærede Ordfører har fremhævet, at jeg ved mit Forandringsforslag har gjort et indirecte Forslag til, at sidste Deel af § 1 bortfalder, da er dette ganske rigtigt, og jeg maa tilstaae, at det er i Grunden det, som ligger mig meest paa Hjertet, saa at jeg maa beklage, at jeg ikke har stillet et underordnet, et betinget Forslag om, at denne Passus skulde bortfalde, hvis endog den øvrige Paragraph blev staaende. Det er mig om at gjøre, at Børnepligten ikke alene bliver betragtet som en Pligt og Byrde, men og som en Ret og Ære; det forekommer mig ikke rigtigt, at denne Byrde og Pligt overføres paa Udlandinge, da de derved ogsaa faae en Ret og Ære, som jeg for mit Vedkommende ikke kan ønske dem i Besiddelse af, ikke ønske dem forpligtede til at nyde. Jeg er bleven gjort opmærksom paa, at de Ord, som jeg under den foreløbige Behandling yttede, have, idetmindste saaledes, som de ere gjengivne i Rigsdagstidenden, givet Anledning til den Misforstaaelse, at det skulde have været mig ujhært, at i den Krig, som vi i Sommer førte, Udlandinge, Svenske og Nordmænd, toge Tjeneste i vor Hær; det kunde naturligvis aldrig være min Hensigt, med hine Ord — deres frivillige Tjeneste maatte meget mere høilig glæde mig —, men det var kun min Mening, at ikke nogensomhelst Udlandning, ved at være forpligtet til at indtræde under Børnepligtsbyrden, skulde blive berettiget til at gjøre Fordring paa den Ære, som indfødt dansk Borger at forsvare Fædrelandet. Jeg skal her erindre om en enkelt Begivenhed, som maaskee ikke turde være saa ganske eneetaende. Flere ville maaskee erindre, at i Foraaret blev det omtalt i vore Blade, at en tydsk Svend, som arbejdede her i Kjøbenhavn, indgav den ene Ansøgning efter den anden om at maatte blive befriet for at deeltage i de Vaabensvelser, han efter sin Stilling var forpligtet til. Man afflog disse Anmodninger, og han blev vaabenøvet og benyttede sin Vaabensvelse saaledes, at han, efterat være bleven vaabenøvt, og derefter ved Fardag at have forladt sin Stilling, traadte, som ganske naturligt var, ind i de flesvig-holsteenske Rækker. Jeg seer ikke Andet, end at det at ville forpligte Udlandinge til, blot for den Tid, de opholde sig her i Landet, at være værnepligtige, kan føre og fører med Naturlighed til det Resultat, at de kun ere forpligtede til her at blive vaabenøvede og vaabenøvtige for siden at bære Vaaben — maaskee mod os selv. Desuden siger jo Ordsproget, at „Uvillig Dre drager skæv Fure“.

Schurmann: Skjøndt jeg nu seer, at de almindelige Forslag, som vedrøre den foreliggende Lov i dens Heelhed, ere udsatte til Slutningen, vil jeg dog, da jeg har faaet Ordet, ikke undlade, nu strax i Begyndelsen, da det almindelige Princip selv foreligger til Afstemning, at motivere mit Votum. Det er kun med Hensyn til, at den første Paragraph i Anordningen udtaler Børnepligten som en

almindelig Statsborgerpligt, at jeg har troet ikke at burde tilbageholde den Uttring, at det hos mig ikke er underkastet nogen Tvivl, at denne, ikke blot med Hensyn til enkelte Statsborgeres og enkelte Stænders Forhold indbyrdes, men navnlig med Hensyn til alle Borgers Forhold til Fædrelandet, er at betragte som en almindelig Statsborgerpligt. Hvad de Forslag angaaer, som under den foreløbige Behandling bleve fremsførte i den Anledning, og som navnlig tydede paa, at man foretrak Almeensvæbning for den foreliggende Lov, da skal jeg, paa Grund af hvad den ærede Formand har fremsført, nu aldeles afholde mig fra at yttre mig derom, som jeg ellers havde tænkt, og jeg skal derfor ikke opholde Forsamlingen, men opsætte hvad jeg i den Anledning kunde have at bemærke til Slutningen af Loven. Kun Et vil jeg ikke undlade at tilføie, at jeg slutter mig til dem, som ved tidligere Leilighed have yttret, at forsaavidt denne Udvidelse af Børnepligten jo, som bekendt, fornemmelig kommer til at ramme Kjøbstæderne, maa det ansees for en Retsfærdighedsfordring, at forsaavidt andre særegne Byrder i Tidernes Løb ere blevne paalagte Kjøbstæderne, just fordi de ere blevne fritagne for Børnepligtens Udøvelse, disse Byrder nu blive hævede; men jeg skjønner ikke, at der kan være Tale om at tage en formelig Reservation i denne Henseende, kun har jeg meent, ligesom flere Talere ved tidligere Leiligheder, at det ikke burde være uomtalt, idet man voterer over Lovens første Paragraph.

Otterstrøm: Jeg har tilladt mig, i Genhold til hvad jeg under den foreløbige Behandling yttrede, at foreslaae en Omredaction af den første Paragraph i Udkastet. Det er, som jeg allerede dengang bemærkede, ikke fordi jeg anseer det for at være magtpaaliggende, at en saadan Omredaction skeer; men da Udvalget har indstillet, deels, at der maatte foretages en Forandring i Redactionen af den 1ste Passus i Paragraphen, og deels, at Slutningen af denne Passus maatte udgaae, og jeg, hvad dette Sidste angaaer, ikke kan være enig i, at dette skeer, uden at noget Andet sættes istedetfor, har jeg troet, at det var rigtigst, at der findes en fuldkommen Omredaction Sted, saaledes som af mig foreslaaet, saameget mere, som den da tillige vilde komme til at omfatte den anden Passus, hvori, som jeg har bemærket, Udtrykket „Udlænding“ ikke saa fuldstændig, som det paa dette Sted burde være Tilfældet, udtrykker Modsetningen til de i første Passus omhandlede, i Udlandet fødte Mandspersoner, der have erholdt Indfødsret. Jeg skulde imidlertid, da der er stillet saamange Amendements i denne Sag, ikke opholdt Forsamlingen med at afstemme over dette Forslag, men hellere frasaldt det og holdt mig til det oprindelige Lovudkast, men det kan jeg ikke, da jeg tillige deri har indbesattet en Forklaring over Udtrykket „fast Hjem“, saaledes at dette Begreb oplyses. Jeg kan nemlig ikke hylde den Mening, at det skulde være rigtigst at lade disse Ord staa saaledes i Loven uden at tilføie en nærmere Forklaring derover; det har af flere Taleres Uttringer her i Salen, saavel som af hvad den ærede Ordfører selv har bemærket, vist sig, at Ordene udtrykke ikke Begrebet. At lade alle Spørgsmaal af den Art afgjøre ved de vedkommende Autoriteter, som da ville blive Sæstener, turde maaskee ansees mindre rigtigst, da der i saa Fald vilde finde megen Forskjellighed i Afgjørelsen Sted, hvis man ikke vilde bringe alle Spørgsmaal for Høiesteret. Jeg mener ikke, at Besiddelsen af en fast Eiendom eller Borgerstabs Erhvervelse skulde være en nødvendig Betingelse for, at en Udlænding ved sit Ophold her i Landet skal siges at have erhvervet fast Hjem; men Loven, mener jeg, maa bestemme, hvad der ved disse Udtryk skal forståes. Loven kan imidlertid egentlig ikke fastsætte andet end en vis Tidsgrense, efter hvilken Børnepligten maa indtræde. Jeg har i mit Forslag anført en Tidbestemmelse af 3 Aar,

som ikke er uden Analogi i Lovgivningen; men jeg skulde forresten ikke have Noget imod, om man udvidede den, naar der blot blev givet en fast Regel. Om den, der har havt uafbrudt Ophold her i Landet i saa lang Tid — og uafbrudt mener jeg naturligtvis, at det maatte være, og jeg har ikke troet, at det var nødvendigt, saaledes som den ærede Ordfører bemærkede, udtrykkelig at tilføie dette i Paragraphen —, om den troer jeg vel, at man var berettiget til at sige, at han har vist den Hensigt, at ville tage fast Hjem her, medmindre hans Ophold her skulde være i et specielt Niemed, som maatte gjøre det enten nødvendigt eller ønskeligt, at han ikke underkastedes Børnepligten, og i saa Fald maatte en Anmeldelse til Regjeringen kunne skee, eller det maatte kunne godtgjøres for den vedkommende Autoritet paa den Tid, da Optagelsen i Kullerne skal finde Sted. Jeg indseer ikke, at der kunde kræves Mere, da det forekommer mig at være klart, at den, der er i et saadant Tilfælde, ikke ophører at være en fremmed Stats Undersaat. Hvad der saaledes skulde gjælde om fremmede Staters Undersaatter, mener jeg og maatte være anvendeligt paa dem, som ere fødte i de Landsdele i Danmark, som nævnes i Udkastets § 2, naar de opholde sig her i Landet for at studere eller af anden lignende Årsag, der ikke kunne berettige til at antage, at de fremdeles ville vedblive at opholde sig her. Det er forresten en Sag, hvorom der kunde være meget at sige, naar man skulde gaae ind paa den i alle dens Enkeltheder, men dermed skal jeg ikke opholde den ærede Forsamling; jeg skal blot tillade mig een Bemærkning, som maaskee ikke kan blive uden Indskydelse paa Bedømmelsen af mit Forslags Gavnlighed. Der er vist Mange, som ansee det for at være af liden practisk Betydning, hvad der i saa Henseende bestemmes med Hensyn til den personlige Børnepligt af de Udlændinge, som maatte tage Ophold her i Landet; men Spørgsmaalet vil mere ramme deres Børn. Dersom en Udlænding under sit Ophold her maatte faae Sønner og førte disse bort med sig, inden de vare confirmerede, altsaa inden de kunde være optagne i Kullerne, og nogen af disse Sønner da kom tilbage hertil i den Alder, da de stode for Udskrivning, saa vilde der jo blive Spørgsmaal om deres Børnepligt, og dersom de kom i en senere Alder, vilde der være Spørgsmaal, om de ikke havde gjort sig skyldige i en Forsømmelse, ved ikke at være mødte til Udskrivningen, og jeg kan ikke indseet rettere, end at disse Spørgsmaals Besvarelse maatte afhænge aldeles af, hvorvidt Faderen maatte kunne ansees her i Landet at have havt fast Hjem. Det forekommer mig derfor meget rigtigere, at man i Loven bestemmer Begrebet af fast Hjem, end at man lader det staa her som uafgjort.

(Fortiætted.)

Rettelser.

- Ar. 76, Sp. 578, Lin. 6 „kunde have“ læs: „kan har.“
- — — — — 9 „ikke er tilstede nu“ læs: „ikke var tilstede her.“
- — — — — 579, — 9 „Og da Ingen kan sige, at der har været særlig Årsag til“ læs: „og da det ikke kan siges, at Noget særligen har været Årsag til.“
- — — — — 18 „nu, om jeg saa maa sige, skulle være et Sonoffer for den hele øvrige Deel af Samfundet, den Stand“ — læs: „for at disse, om jeg saa maa sige, skulle være et Sonoffer for den hele øvrige Deel af Samfundet til den Stand, der tidligere alene har baaret Børnepligten.“

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

To og fyrgetyvende Møde.

(Fortset.)

Orsted: Det Amendement, som jeg har fremsat ved § 1 . . .

Gleerup: Tillader ikke Formanden, at jeg retter en personlig Anmodning til den høitærede Taler; jeg haaber, at han ikke anseer sig fornærmet ved, at jeg anmoder ham om at tale høiere, dersom det er ham muligt.

Orsted: Jeg skal forsøge det.

Gleerup: Jeg haaber ikke, at den ærede Rigsdagsmand tager min Anmodning ilde op.

Orsted: Nei, paa ingen Maade.

Det, som har bestemt mig til at fremsætte det foreslaaede Amendement, er, at jeg troer, at Paragraphen, saaledes som den nu findes redigeret, ikke ganske stemmer med sin Hensigt, da Indfødsretten i Kongeriget Danmark gjælder over samtlige Kongens Lande, hvorimod jeg troer, at Paragraphen vil faae sin aldeles rigtige Betydning, naar man siger „de, der ere fødte i Kongeriget Danmark“, og som Modsetning dertil „Andre, som ikke ere fødte i Kongeriget Danmark“, hvilke da ville være saavel egentlige Fremmede eller Udlandinge som dem, der ere fødte i de Landsdele, som nævnes i § 2, som og dem, der ere fødte i Hertugdømmene. De, der ere fødte der, ere idetmindste for Diebliffet aldeles at ansee som Indfødte; men dem kan denne Anordning ikke paalægge nogen Børnepligt paa Grund af, at de ere fødte der, men kun forsaauidt de tage fast Dphold her. Hvad det Spørgsmaal angaaer, om man ikke nærmere skulde bestemme, hvad der er at forstaae ved „fast Hjem“, da erkjender jeg vistnok, at dette Udtryk er noget ubestemt, og at det vil kunne give Anledning til Spørgsmaal om, hvad derunder kan indbefattes; men saadanne Spørgsmaal ville dog kun have liden praktisk Betydning, da de Tilfælde, hvori de ville kunne reises, ikke ville være hyppige, og deels troer jeg, at den Bestemmelse, som gives herom, naar den gives ved faa enkelte Ord og ikke omfatter en Mængde af enkelte Forhold, som derunder kunne møde, let vilde give Anledning til flere Forvillinger, end naar man bruger dette Udtryk „fast Hjem“, et Udtryk, som findes ofte ellers i Lovgivningen og ogsaa hyppigen i fremmede Love. Jeg skal med Hensyn til det Amendement, som en æret Rigsdagsmand desangaaende har stillet, bemærke, at det er noget utydeligt, hvad der skal forstaaes ved „at nyde borgerlige Rettigheder“. Enhver Fremmed, som opholder sig her, nyder de almindelige Borgerrettigheder og har Afgang til Muligheden af at komme i Besiddelse af de specielle, med Undtagelse af Embedsstilling, der er forbeholdt Indfødte; men derimod ere de fleste af dem ikke i factisk Besiddelse af disse borgerlige Rettigheder, hvilket kommer af, at de ikke have taget Borgerstab eller kjøbt fast Eiendom eller ere indtraadte i de særegne Forhold, som ere knyttede til disse borgerlige Rettigheders Udøvelse. Paa den anden Side troer jeg, at der er Personer, som kunde blive præjudicerede ved en saadan Regel som den, der er foreslaaet, eller som vilde blive behandlede anderledes, end de billigen burde; jeg vil blot nævne Isølænderne. De skulle efter § 2 behandles som Udlandinge; men en Isølander, som maatte have opholdt sig her i 3 Aar, f. Ex. for at studere, han maatte dog antages at høre til dem, som nyde almindelige borgerlige Rettigheder; men at en Isølander, som maatte have opholdt sig her for sine Studeringers Skyld i 3 Aar, skulde derfor blive børnepligtig, naar han ikke agtede at blive her i Landet, synes at være ubilligt. Der kan naturligviis Intet være til Hinder for, at efter

de nuværende Forhold isølandste Studenter ligesom andre skulle tjene ved Livcorpset, thi denne Tjeneste er knyttet til Personernes Dphold i Kjøbenhavn, og naar de forlade Kjøbenhavn, blive de frie for den; men ved denne Bestemmelse vilde de blive bundne til Danmark og kunde ikke reise hjem til Isøland, førend de havde fuldbyrdet deres Børnepligt. Jeg skal derfor henstille, om ikke den Redaction af Paragraphen, som jeg har foreslaaet, maatte være den hensigtsmæssigste.

Formanden: Maafee den ærede Rigsdagsmand vilde tillade mig et Spørgsmaal, som jeg tidligere vilde have rettet til ham, hvis han havde været tilstede. Jeg vilde nemlig spørge den ærede Rigsdagsmand, hvilket af de af ham foreslaaede Alternativer i Forslaget Nr. 8 i Amendementslisten han vil erklære sig for.

Orsted: Jeg troer, at Udtrykket „Andre“ er meget passende, men maafee man vil finde det andet Alternativ at være nok saa tydeligt; forøvrigt er det mig aldeles ligegyldigt, hvilket Formanden vil sætte under Afstemning.

Formanden: Saa skal jeg tillade mig at vælge det første.

Dahl: Det forekommer mig, at naar man nævner en enkelt Undtagelse som en, der ikke længere skal finde Sted, kunde man let fristes til at troe, at der er andre Undtagelser, som skulle vedblive at være gjældende. Det er derfor, jeg har troet, det var bedst at udelade Ordene „uden Hensyn til Stand eller Herkomst“, og blot i sin Almindelighed sige, at Alle skulle være Børnepligten underkastede. De kunde dog give Anledning til Misforstaaelse, og jeg skal saaledes tillade mig at kalde tilbage i Erindringen, hvad en æret Rigsdagsmand har troet, at der ved denne Undtagelse var sigtet til, at en anden Undtagelse skal vedblive at eksistere, nemlig den, som han mener at finde Sted ved Frikjøbelse, altsaa paa Grund af Formuen. Jeg kan nu vistnok paa ingen Maade troe, at der ved disse Ord „uden Hensyn til Stand eller Herkomst“ skulde være sigtet til en saadan Undtagelse, ligesom jeg ikke kan erkjende, at det er en Undtagelse; men for at forebygge Misforstaaelse troer jeg det dog rettest at udelade disse Ord, ligesom de i ethvert Tilfælde forekomme mig overflødige, og da derhos den ærede Ordfører har erklæret paa Comiteens Begne, at der ikke kan være noget Bæsentligt derimod at erindre, troer jeg, at dette ogsaa kan tale for det Forslag, jeg har tilladt mig at stille.

Johnsen: Den ærede Ordfører og den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted) have allerede i alt Bæsentligt udtalt hvad jeg kunde have at sige med Hensyn til § 1 og det Forandringsforslag, som dertil er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Aarhus Amts 2det District (Otterstrøm). Jeg troer, at det ikke ret vel lader sig gjøre at fixere et Begreb som det, der bør forenes med Udtrykkene „fast Hjem“, ved en Tidsgrændse. Den Tidsgrændse, som er foreslaaet, synes ogsaa at kunne betragtes baade som muligviis for lang, og, da i de allerfleste Tilfælde Børnepligten vistnok vil blive betragtet som en Byrde, ogsaa navnlig som for kort. Naar det nemlig først er afgjort, og der haves en Tilkiendegivelse af Personen om, at han har taget fast Dphold her i Landet, da bør han, forekommer det mig, allerede være Børnepligten underkastet ligesom de øvrige Undersaatter. Det kommer her i det Bæsentlige an paa Villiens Tilkiendegivelse; den træder enten frem ved udtrykkelig Tilkiendegivelse eller ogsaa ved Omstændigheder, hvoraf man ligesaa berettiget vil kunne slutte sig til, at det er Personens faste Hensigt at ville erhverve sig stadigt Dphold her, eller at han har den saakaldte animus commorandi, som det forekommer mig, at Sagen i det Bæsentlige maa berøe paa. Det forekommer mig ogsaa ofte

at kunne see, som det allerede er bemærket af den ærede Ordfører, at den, som har opholdt sig her i 3 Aar, netop ved det 4de Aars Begyndelse, eller senere, kan have det faste Forsæt at forlade Landet for bestandigt. Der er derhos i Forordningen af 23de Septbr. 1848 i denne Henseende for Udlændinge bestemt en anden Tidsgrændse, forsaavidt jeg erindrer, i dens § 2; den er der bestemt til 10 Aar; nu ja, naar en Person har opholdt sig her i 10 Aar, er der vel ingen Tvivl om, at det i de allerfleste Tilfælde er et fuldkomment Kjendtegn paa hans faste Villie, at forblive her; det vil imidlertid i de concrete Tilfælde dog som oftest, paa Grund af de Omstændigheder og Handlinger, som ere tilfede, og hvorefter man kan slutte sig enten til den ene eller anden Hensigt, være temmelig let at afgjøre, om den Hensigt at blive her er tilfede, eller ikke.

Forsaavidt den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted) med Hensyn til denne Bestemmelse allerede har bragt de her ved Universitetet studerende Islændere paa Bane, maa jeg aldeles henholde mig til de Ytringer, som af denne ærede Rigsdagsmand ere fremførte, og jeg maa tillade mig at tilføie, at jeg frygter særdeles meget for, at det vil være at hemme Udviklingen i videnskabelig Retning for Islænderne, naar de, efterat have opholdt sig her ved Universitetet i 3 Aar, skulle være Børnepligten underkastede. Der er navnlig 2 Classer af Islændere, som søge Danmark, det er, som sagt, de Studerende, og det er unge Mennesker, som reise herved for at uddanne sig i et Haandværk; det vil saaledes ikke blot være i videnskabelig, men ogsaa i industriel Henseende, at det vil blive høist skadeligt for Islænderne, hvis en saadan Bestemmelse, som den i Forslag bragte, skulde omfatte dem. Hvad den Styrke for Hæren angaaer, som en saadan Bestemmelse, naar den skulde gjælde Island, kunde medføre, maa jeg tilføie, at den vil være særdeles ubetydelig.

Jeg vil antage, at Antallet af de Islændere, som overhovedet det ene Aar med det andet opholde sig i Danmark, i det Hele kan anslaaes til et Hundrede Personer, af hvilke vel et aldeles overveiende Antal vil være under Udfrikningsalderen, naar de komme her til Landet; og skjøndt det kan hændes, navnlig med dem, der reise herved for at lære et Haandværk, at de forinden Udfrikningsalderen tage tilbage igjen, efterat have udstaaet deres Lære, saa vil dette dog allersjældnest kunne skee for de islandiske Studerende. Jeg skal med Hensyn saavel til det af den nævnte ærede Rigsdagsmand som til det nu af mig Yttrede tillade mig at stemme imod det Forslag, der er fremkommet fra Rigsdagsmanden for Aarhus Amts 2det District (Østerstrøm), deels som overhovedet uhenigtsmæssigt, og deels, forsaavidt Island angaaer, som særdeles skadeligt.

Rée: Jeg skal, med den ærede Deputerede for Aarhus Amts 3die District (Dahl), erklære mig enig i at antage, at Lovconciipisten vist ikke, da han vilde fjerne alt Hensyn til Stand og Herkomst, har tænkt paa, at der etableres et andet vigtigt Hensyn til Stand, om den endog ikke træder frem i en vis Formation, nemlig Hensynet til den formuende Klasse. Jeg kan derfor ogsaa meget godt stemme for det Forslag, som er stillet af den nævnte ærede Rigsdagsmand, da det dog virkelig vil være illusorisk at sige, at man ikke har taget Hensyn til Stand eller Herkomst, naar man samtidigen dermed tager et saa vigtigt Hensyn som det, der er indeholdt i Stillingssystemet, til Formuen, altsaa til dem, der ere stillede i bedre udyortes Bilskaar i Samfundet end deres Medborgere.

Ordføreren: Jeg skal blot tillade mig nogle meget korte Bemærkninger.

Med Hensyn til det Forslag, der er gjort af den ærede Rigsdagsmand for Nøen, maa jeg, i Anledning af hvad han har sagt, erklære, at der ikke forekommer mig at være nogensomhelst Grund tilfede, hvorfor man skulde skjelne mellem dem, der paa Grund af Fødsel, og dem, der paa Grund af anden Adkomst senere have faaet Indfødsret; der kan jo Intet være til Hinder for, at begge indbefattes under Udtrykket: „de, som have Indfødsret“, hvad enten de have faaet den ved Fødsel eller senere erhvervet den, og det Exempel, som han har nævnt, hvorved der fremkommer en underlig Modsigelse, nemlig ved at anvende Børnepligten ogsaa paa Udlændinge, forekommer mig ikke at være ret passende; thi dette Tilfælde kunde vistnok ikke være indtruffet, naar Lovudkastets Bestemmelser havde været

gældende, og en saadan Person vel neppe kunde siges at have erhvervet „fast Hjem“ her i Landet, og jeg antager som en Selvfølge, at, naar nærværende Lovudkast emanerer, der for de Udlændinges Vedkommende, som paa Grund af deres Stilling her i Landet blive antagne at være pligtige at udføre Børnepligten, men som dog erklære og factist vise, at de opgave deres Forhold her i Landet, at der da, siger jeg, ikke kan blive Spørgsmaal om at holde dem tilbage her i Landet, for at de skulde opfylde Børnepligten, naar deres hele borgerlige Stilling forøvrigt viser sig som ophørt her i Landet.

Med Hensyn til Forslaget fra den ærede Rigsdagsmand for Aarhus Amts 2det District (Østerstrøm), skal jeg ikke udtale mig videre mod den første Deel af hans Forandringsforslag, da han selv har erklæret, at han ikke, paa Grund af, at dette hans Forslag i det Væsentlige falder sammen med Udvalgets Forslag, lægger nogen syn-derlig Vægt derpaa; men det er kun med Hensyn til den sidste Passus, om Fortolkningen af Begrebet „fast Hjem“, at han formener at burde vedblive sit Forslag. Den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted) har allerede udtalt sig om det mindre Heldige i en saadan Fortælling af Ordene „fast Hjem“, og jeg skal væsentlig henholde mig dertil, og foruden, hvad jeg tidligere har yttret herom, kun tilføie, at den Bestemmelse af 3 Aar synes mig temmelig vilkaarlig, da der ikke er nogen Analogi derfor i den hidtil bestaaende Lovgivning, idetmindste ikke nogen Analogi af Betydning, for at bestemme Tiden til 3 Aar; jeg erindrer ikke rettere, end at den eneste Analogi, som kunde hentes, er fra Placaten af 19de April 1805, hvorefter en Udlænding, som idømmes Straf af offentligt Arbejde, og som ikke har opholdt sig her i Landet i 3 Aar, for Dom overgaaer ham, skal udvises af Landet. Vil man have nogen Bestemmelse i saa Henseende, vilde det være hensigtsmæssigere at drage Analogien fra de Lovbestemmelser, der angaaer Forsørgelsesretten; men i denne Henseende fordres nu 5 Aar. I det Hele taget, maa jeg tillade mig, at bringe i Forsamlingens Erindring, at det ikke er saameget en Tidsbestemmelse i saa Henseende, hvorpaa det virkelig kommer an, som paa Opholdets Bestaaenhed; det maa være klart og tydeligt for Enhver, at en Person efter et halvt Aars eller en endnu kortere Tids Ophold her kan siges at have erhvervet fast Hjem her i Landet, men at derimod ikke altid den har erhvervet fast Hjem her i Landet, som har opholdt sig her i Landet i 3 Aar eller vel endog længere Tid, saasom 4—5 Aar.

Med Hensyn til de Erindringer, som den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted) har fremsat mod Udvalgets Forslag, da skal jeg blot tillade mig at bemærke, at Udvalgets Forslag vil neppe medføre nogen Vanstælighed med Hensyn til de i Hertugdømmene fødte Personer, da Lovudkastet i sin Heelhed viser sig kun at være gjældende for Danmark, og altsaa kan der ikke blive Spørgsmaal om Anvendelse heraf paa Hertugdømmene. Hvorledes Forholdene nu end ere, saa kan der kun være Spørgsmaal om, at Bestemmelsen kan gjælde i Danmark, og der kan jo vel ikke være Spørgsmaal om, at Personer fra Hertugdømmene, naar de komme her, maatte blive inddragne under Børnepligten. Jeg skal herved tillade mig at bringe i Erindring, at jeg allerede tidligere i Dag har gjort opmærksom paa, at den Redaction, som den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted), har foreslaaet af Paragraphen, ikke er aldeles udtømmende, og at den navnlig henfører enkelte Personer under forskellige Dele af Paragraphen, hvorunder de ikke høre, nemlig nogle, der bør høre under 2den Deel, til 1ste Deel, og omvendt nogle, der bør høre under 1ste Deel, til 2den Deel; forøvrigt maa jeg herom henholde mig til hvad jeg forhen har bemærket. Med Hensyn til hvad den ærede Rigsdagsmand for Aarhus Amts 3die District (Dahl) og den ærede Rigsdagsmand for Randers Amts 6te District (Rée) have yttret, skal jeg kun tillade mig at bringe i Erindring, at der ikke udenfor Stand eller Herkomst er noget Datum eller Moment, som medfører almindelig Undtagelse, navnlig kan Formuen ikke ansees som noget saadant Moment, og Udtrykkene ere jo en Folge af den historiske Udvikling af Forholdene, saa at de kunne vel synes ret passende at burde blive staaende, naar de engang staae der.

Algreen-Ussing: Jeg kan ikke, ved hvad der af den ærede Ordfører er anført, finde mig overbevist om, at den Redaction, som

den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted) har foreslaaet, ikke er at foretrække for Udvalgets. Den høitagtede Justitsminister har allerede under Sagens foreløbige Behandling gjort opmærksom paa, at den Redaction, som findes i Udkastet, er valgt for at betegne noget Andet end det, der vil udkomme efter Udvalgets Redaction. Efter Udkastet er det nemlig alene de Personer, der ere at ansee som indfødte Mandspersoner i det egentlige Kongerige Danmark, det er tilfattet at ramme med Anordningen, hvorimod Udvalgets Redaction, naar man forstaaer Ordet „Indfødsret“ efter den gjældende Sprogbrug, ogsaa indbefatter alle dem, der ere fødte i de til Kongeriget Danmark hørende Landsdele, og deriblandt ogsaa Hertugdømmet Holsteen. Derimod gaaer det Forslag, som den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted) har stillet, ud paa at sjerne det mindre Heldige i det Udtryk, som er brugt i Udkastets Redaction „de i Kongeriget Danmark indfødte Personer“, eftersom Indfødsretten omfatter det hele samlede Monarki. Det forekommer mig saaledes, at de af ham foreslaaede Udtryk betegne paa den rette Maade det, som ved Udkastet er tilfattet, medens Udvalgets Redaction derimod kommer til at omfatte tillige de i Holsteen fødte, som jo fortiden kunde opholde sig her i Landet og netop være i den Alder, at Udskrivning vilde komme til at træffe dem. Jeg agter saaledes at stemme for det af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted) stillede Amendement.

Formanden: Jeg veed ikke, om Flere ønske at udtale sig, hvis ikke kunne vi stride til Afstemning.

Ved den derefter stedfindende Afstemning blev Resultatet følgende:

1) Barfods Forslag: At denne Paragraph kommer til at lyde saaledes: „Alle indfødte danske Mænd og de med dem ligeberettigede ere i Fremtiden værnepligtige, dog med de Undtagelser, som indeholdes i det Følgende“ blev forkastet med 132 Stemmer mod 3.

2) Otterstrøms Forslag (med Forbehold af at stemme over § 5): Alle de Mandspersoner, der have Indfødsret i Kongeriget Danmark, skulle uden Hensyn til Stand eller Herkomst være Værnepligten underkastede, med de Undtagelser og nærmere Bestemmelser, som i det Følgende indeholdes.

Den samme Forpligtelse paahviler ogsaa dem, der ere fødte i Udlandet og ikke have erholdt Indfødsret, naar de have erhvervet fast Hjem her i Riget, forsaavidt ikke noget undersaatligt Forhold til en anden Stat maatte være til Hinder derfor.

Fast Hjem antages den at have, som har opholdt sig her i Landet i tre Aar og nyder de borgerlige Rettigheder, hvortil der ikke udtræves Indfødsret“ blev forkastet med 134 Stemmer mod 4.

3) Orstedes Forslag: At Ordet „indfødte“ forandres til „fødte“, og de Ord „og de — disse“ udgaae blev forkastet med 81 Stemmer mod 56.

4) Udvalgets Forslag: At Ordene „Alle i Bort Kongerige Danmark indfødte Mandspersoner og de, der ifølge Indfødsretten ere at ansee lige med disse“ i de to første Linier udgaae, og at det istedet herfor bør hedde „Alle de Mandspersoner, der have Indfødsret i Bort Kongerige Danmark“ blev antaget med 89 Stemmer mod 46.

5) Dahls Forslag: At i 2den Linie Ordene „uden Hensyn til Stand eller Herkomst“ udgaae, blev forkastet med 86 Stemmer mod 51.

6) Udvalgets Forslag: At Slutningen af Paragraphens første Paasus fra Ordet „forsaavidt“ udelades, blev antaget med 119 Stemmer mod 12.

7) Orstedes Forslag: At Ordet „Udlandinge“ forandres til „Andre“ eller til „dem, som ikke ere fødte i Danmark“ bortfaldt som Folge af Afstemningens Resultat under Nr. 6.

§ 1 i Lovudkastet med de antagne Forandringer:

„Alle de Mandspersoner, der have Indfødsret i Bort Kongerige Danmark, skulle uden Hensyn til Stand og Herkomst være Værnepligten underkastede.

Den samme Forpligtelse paahviler ogsaa Udlandinge, der have

erhvervet fast Hjem her i Riget, forsaavidt ingen Convention med en fremmed Stat eller noget undersaatligt Forhold til en saadan maatte være til Hinder derfor“

blev antaget eenstemmigen med 130 Stemmer.

Formanden: Vi gaae herefter over til § 2.

Den omdelte Afstemningsliste indeholder til § 2.

1) Udvalgets Forslag: At Paragraphens Slutning efter Ordet „Mandspersoner“ udelades, og at det istedet herfor bør hedde: „kun naar de siden maatte erhverve fast Hjem nogetsteds i Bort Kongerige Danmark, Værnepligten undergivne.“

2) Ployens Forslag: At Ordet „Færverne“ udgaaer og til Paragraphens Slutning tilføies:

„Hvad Færverne angaaer, da vil Bestemmelse om, hvorvidt og hvorledes disse Ders Beboere fremtidig skulle udskrives til Søkrigstjenesten, blive tagen, naar de ved selvvalgte Afsendinge til Rigets Folkerepresentation have kunnet tilfjendegive deres Mening derom.“

3) § 2 i Lovudkastet med de antagne Forandringer.

Ordføreren: Af Afstemningslisten vil det sees, at der ved § 2 ikke er foreslaaet andre Forandringer end det af Udvalget allerede tidligere gjorde, nemlig at Paragraphens Slutning efter Ordet „Mandspersoner“ udelades, og at det istedetfor bør hedde „kun naar de siden maatte erhverve fast Hjem nogetsteds i Bort Kongerige Danmark, Værnepligten undergivne“, og det fra den ærede Rigsdagsmand for Færverne (Ploen). Hvad Udvalgets Forslag angaaer, da tilfugter dette ikke nogen virkelig Forandring i Paragraphens Indhold eller i dens Bestemmelser, men kun en Forandring i Udtrykket, nemlig at det ligefrem skal udtales, at en Forpligtelse skal paalægges disse Personer, istedetfor at Paragraphen i Udkastet kun gaaer ud paa at sætte dem lige med Udlandinge.

Hvad Forslaget fra den ærede Rigsdagsmand for Færverne angaaer, da synes dette ved første Blik at kunne være ret passende; men jeg maa imidlertid bemærke, at Udvalget ikke har fundet Anledning til at gaae ind paa dette Forslag, fordi det ikke indeholder nogen bestemt Organisation eller Noget om en bestemt Indførelse af Værnepligt for Færverne. Dets egentlige Indhold er nærmest kun at ansee som en Reservation, der er taget om, at Værnepligten vil i Tiden blive Færingerne paalagt; men da det Lovudkast, der her foreligger os, aldeles ikke har en større Bestandighed end enhver anden Lov, saa maa det jo, hvad enten dette Tillæg skeer til Paragraphen eller ikke, til enhver Tid staae den lovgivende Magt frit for at tage de fornødne Bestemmelser med Hensyn til Færverne. Der ligger desuden allerede en Foregriben af Fremtiden i Forslaget, idet det gaaer ud paa kun at omtale Søværnepligten for Færingerne; og idet Forslaget tillige gaaer ud paa at lade Ordet Færverne bortfalde i Udkastet, saa vilde Folgen deraf blive, at de Færinger, som i Tidens Løb vilde komme i et saadant Tilfælde, som Udkastets § 2 omtaler, da ville være at ansee som søværnepligtige og ikke være landværnepligtige, hvilket kunde synes mindre hensigtsmæssigt. Desuden er der ogsaa en Bemærkning i formel Henseende at gjøre, den nemlig, at Forslaget gaaer ud fra en Forudsætning af en Organisation af Folkerepresentationen, som endnu ikke endelig er vedtaget. Af disse Grunde har Udvalget troet, ikke at burde tiltræde Forslaget, og det sees heller ikke at ville medføre nogen Skade, at en sliq Tilføining ikke optages.

Ploen: Jeg skal tillade mig at udbede mig den høitærede Forsamlings Opmærksomhed for det Amendement, som jeg har stillet. Som jeg allerede under den foreløbige Behandling havde den Ære at yttre, ere Færingerne meget stikfede til at være Søfolk, og jeg troer ogsaa, at de i Almindelighed ville være tilbøjelige til at blive det. Mit Forslag er imidlertid ikke stillet alene af Hensyn til Flaadens Løb, men ligesaameget af Hensyn til Færingernes Løb, thi for dem er det et Livsspørgsmaal, et Spørgsmaal af en særegen Bigtighed, at de kunne blive Sømand, og at de snart kunne blive det; i modsat Fald ville de ikke kunne nyde godt af den Frihed til Handel og Samkvem med andre Folk, som Færingerne dog vel tør haabe snart at ville blive dem forundt, og som de med Længsel imødesee. Jeg veed imidlertid, at der for Tiden frembyde sig praktiske

Bansfeligheder mod Udskrivning af Færingerne, og det har derfor fornemmelig været mig af Bigtighed at holde Spørgsmaalet aabent. Jeg har tænkt mig, at naar Handelen paa de nordlige Lande frigives, og det saaledes maa blive nødvendigt for Staten at holde Krigsskibe ved disse Lande, vilde det lade sig gøre med Lethed at faae Færingerne til at tjene, hvis det ikke tidligere og paa anden Maade vilde kunne lade sig gøre. Men jeg har ogsaa formeent, at det maatte være en Ret for Færingerne selv at kunne yttre sig om et Spørgsmaal, der er af en saa væsentlig Betydning for dem, og som influerer paa deres personlige Forhold og hele deres Stilling. Jeg har derfor alluderet til den Deeltagelse i Folkerepresentationen ved selvvalgte Affendinge, der er forbeholdt Færingerne ved Udkastet til Valgloven, og som de vel derfor med Sikkerhed kunne imødesee. Jeg troer heller ikke, at det kan influere noget paa mit Forslag, at der er taget Hensyn til Begivenheder, der vel endnu kun imødesees, men som dog umulig kunne være skjulte, naar Grundloven og Valgloven antages. Det har altsaa været min Hensigt ved at fremsætte dette Amendement, dels at holde Spørgsmaalet aabent, dels at der skulde gives Færingerne selv Leilighed til at yttre sig om dette Anliggende, og det, troer jeg, opnaaes ved mit Amendement. Jeg har intet Videre at tilføie, men skal herved anbefale det til den høie Forsamling.

Formanden: Jeg veed ikke, om Flere vilde yttre sig, ellers kunne vi fride til Afstemning over § 2.

Ved den derefter stedfindende Afstemning blev Resultatet Følgende:

1) Udvalgets Forslag: At Paragraphens Slutning efter Ordet „Mandspersoner“ udelades, og at det istedet herfor bør hedde „kun naar de siden maatte erhverve fast Hjem nogetsteds i Bort Kongerige Danmark, Børnepligten undergives“ blev antaget med 121 Stemmer mod 2.

2) Ployens Forslag: At Ordet „Færøerne“ udgaaer og til Paragraphens Slutning tilføies:

„Hvad Færøerne angaaer, da vil Bestemmelse om, hvorvidt og hvorledes disse Ders Beboere fremtidig skal udskrives til Søkrigstjenesten, blive tagen, naar de ved selvvalgte Affendinge til Rigets Folkerepresentation have kunnet tilkjendegive deres Mening derom“ blev forkastet med 88 Stemmer mod 42.

3) § 2 i Lovudkastet med de antagne Forandringer:

„Da de almindelige Regler, hvorefter Børnepligten bliver at ordne, ikke finde Anvendelse paa Island, Færøerne eller Bore Colonier udenfor Europa, blive de der fødte Mandspersoner kun naar de siden maatte erhverve fast Hjem nogetsteds i Bort Kongerige Danmark, Børnepligten undergives“ blev antaget eenstemmigen med 123 Stemmer.

Discussionen gik derefter over til § 3. Herved indeholder Afstemningslisten Følgende:

1) Dahls Forslag: At Ordet „Ophold“ forandres til „fast Hjem“.

2) Lovudkastets § 3 (med den muligt vedtagne Forandring). Herved afgøres Grundtvigs Forslag: At Paragraphen udgaaer.

Ordføreren: Ved § 3 er der ikke af Udvalget foreslaaet nogen Forandring. De tvende Forandringsforslag, der ere stillede, ere de, der ere anførte paa Afstemningslisten under Nr. 12 og 13, og som gaae ud paa, dels at Ordet „Ophold“ i Paragraphen forandres til „fast Hjem“, dels at hele Paragraphen udgaaer. Følgen af det Første vil blive, at Bornholmerne ikke vilde blive Børnepligten underkastede, naar de opholde sig udenfor Bornholm, undtagen under samme Forudsætning, under hvilken Børnepligten ogsaa vilde komme til Udøvelse for Islands, Færøernes og Coloniernes Bedkommende, men dertil er der dog ikke i Forholdene tilstrækkelig Grund. Det maa nu vel indrømmes, at naar der stelles mellem „fast Hjem“ og „Ophold“ som Modsetning til „fast Hjem“, saa har Udkastet taget Begrebet „Ophold“ noget ubestemt, og det kunde med en vis Grad af Grund siges, at Udtrykket i 3die Paragraph maatte anses anvendeligt paa et meget kort og temporairt Ophold udenfor

Bornholm. Det kan naturligtvis ikke være Meningen, at naar en Bornholmer opholdt sig paa en Reise, f. Ex. paa nogle faa Dage, i Danmark udenfor Bornholm, paa en Tid, da han var i sit 22de Aar, at han derved skulde træde ind under den almindelige Børnepligt, men Meningen maa fornuftigtvis være den, at det er beregnet paa et mere langvarigt Ophold, saaledes at ikke ethvert nok saa kortvarigt Ophold gjorde Paragraphens Bestemmelse anvendelig, uden at dette dog derfor paa den anden Side skal være af en saadan Bestaaffenhed, at han kan siges at have taget „fast Hjem“. Jeg maa herved bringe i Erindring, hvad der før er udtalt, at Begrebet om fast Hjem ikke afgøres saameget efter Opholdets Længde eller Varighed som efter Bestaaffenheden af dette Ophold. En stor Deel af Bornholms Beboere vilde kunne komme til paa en længere Tid at tage Ophold andetsteds i Danmark, uden at de derfor vilde kunne siges at have erhvervet sig „fast Hjem“ udenfor Bornholm; men under saadanne Omstændigheder vilde det være ubilligt, at de skulde aldeles fritages for Børnepligt. Udvalget har derfor formeent, at Udtrykket kan blive staaende, og at den Bansfelighed, der kan være ved at bibeholde denne Bestemmelse, ikke kan være af nogen saa særdeles Betydning, at den jo vel i det enkelte Tilfælde skulde kunne finde sin reifærdige Afgjørelse.

Hvad det andet Forslag angaaer, nemlig det, som er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Præsto Amts 4de District (Grundvig), da gaaer dette, som allerede ovenfor nævnt, ud paa at lade hele § 3 bortfalde. Det kan nu vel synes, at det er en Incorrecetheit og en Opgiven af det almindelige Princip, som man har søgt at gennemføre i Udkastet, at § 3 bliver staaende; men man maa herved bringe i Erindring, at der findes en særegen Børnepligt Sted for Bornholmernes Bedkommende, og at denne Børnepligt er saagodtsom almindelig, og at indføre den almindelige Børnepligt for dem, naar de opholde sig paa Bornholm, vilde være aldeles at ophæve den nu bestaaende militaire Organisation paa Bornholm, og at ophæve denne, vilde være at indgribe ikke saa lidet forstyrrende i Ordningen af de almindelige militaire Forhold i det hele Land. Udvalget har derfor maattet vedblive den tidligere udtalte Formening om, at Paragraphen maatte blive staaende; forøvrigt skal jeg i det Hele taget indskrænke mig til at henvisse til den Forhandling, som i denne Anledning forefaldt under Sagens foreløbige Behandling.

Dahl: Naar man ikke ligefrem vil tage Bornholm ind under den almindelige Børnepligt, finder jeg, at Bornholmerne, som udføre Børnepligten hos dem selv, have Krav paa at behandles lige med Islanderne og Færingerne, og det saameget mere, som de efter særegne Love udøve en Børnepligt hos dem selv, hvilket ikke er Tilfældet med de Andre. Jeg troer derfor, at Bornholmerne, fordi de tage et kortvarigt Ophold her i Landet, ikke bør komme ind under den almindelige Børnepligt, medmindre de tage fast Hjem, saa at altsaa Forpligtelsen bliver den samme for dem, som for de Dyrige, der nævnes i § 2. Jeg seer heller ikke, hvorledes man vil stælle mellem disse forskellige Slags Ophold; først maa man nemlig stælle mellem „fast Hjem“ og „Ophold“, og dernæst vil man igjen have at stælle mellem to Slags „Ophold“, eet Slags „Ophold“ nemlig, der ikke skulde medføre Børnepligt, og et andet Slags, hvorefter Bedkommende skulde være Børnepligten undergivne. Dette forekommer mig at ville medføre mange Bansfeligheder, og jeg troer derfor ikke, at det er anbefaleligt. Det var blot disse faa Ord, jeg vilde tillade mig at yttre.

(Fortsattes.)

Rettelser.

Nr. 90	Sp. 685	Linie 17 f. n.	„Med en Mulet af 20 Rbd. indtil 40 Rbd.“ læs: „Med en Mulet af indtil 20 Rbd.“ „med en Mulet af indtil 40 Rbd.“
— 112 —	867	— 2 f. n.	„M. B. Bruun“ læs: „Bruun fra Isøens“.
— 113 —	869	— 4 f. o.	„Discussion“ læs: „Disfents“.
— — —	872	— 19 f. n.	„vedtage“ læs: „overtage“.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

To og fyrgetvende Nøde.

Marineministeren: Det turde maaskee ikke være overflødigt i dette Dieblik at gjøre Forsamlingen opmærksom paa, at hvad Søværnepligten angaaer, saa ere i dette Dieblik Bornholmerne den underkastede, naar de opholde sig her, naar de f. Ex. fare her, eller paa en eller anden Maade gjøre et kort Ophold her, hvorimod der ingen Udskrivning finder Sted paa Bornholm selv. De, der skulde komme fra Bornholm selv, maae derfor komme frivilligt, men derimod, naar de komme her hen, underkastes de Udskrivning, og det er saaledes ingenlunde ligegyldigt, naar man her taler om „Ophold“ eller „fast Hjem“, thi der udfordres i dette Dieblik aldeles ikke noget fast Hjem, for at Bornholmerne kunne underkastes Værnepligten.

Professoren Larsen: Jeg skal tillade mig med nogle faa Ord at understøtte det af Rigsdagsmanden for Aarhus Amts 3die District (Dahl) stillede Forslag. For det Første troer jeg, at det egentlig ikke siger Andet, end hvad der kan antages at være den oprindelige Mening af Lovudkastet. Efterat § 1 har brugt Ordene „erhvervet fast Hjem“, bruger § 2 vel et andet Udtryk, nemlig „tage Ophold her“, men de følgende Ord: „behandles ligesom Udlændige“ vise dog, at der ved „Ophold her“ ikke er sigtet til Andet, end hvad der i Slutningen af § 1 er kaldet „fast Hjem“, og jeg anseer saaledes den af Forsamlingen til § 2 antagne Forandring blot som en Tydeliggjørelse af hvad der allerede laa i denne Paragraph; men naar nu § 3 ogsaa taler om „Ophold“ og bruger det samme Udtryk som § 2, saa maa det vel være Meningen, at der derved skal forståes det Samme, som ved Ordene „tage Ophold“ i § 2. Dette samme synes ogsaa at fremgaae af Parallelet i Anordningen af 23de September 1848; i dennes § 2 tales der nemlig ogsaa baade om dem fra Bornholm, og dem fra Island, Færøerne og Colonieme, kun i omvendt Orden, og der er Udtrykket om Bornholmerne: „naar de have et stadigt Ophold i Danmark“ netop det samme, som strax efter bruges med Hensyn til dem fra Colonieme, Island og Færøerne, nemlig „som paa den Tid have deres stadige Ophold i Danmark“; men ved „stadigt Ophold“ troer jeg ikke, at der vel kan forståes Andet end hvad der skal forståes ved „fast Hjem“ i Udcastet. Forøvrigt skal jeg henholde mig til hvad den ærede Deputerede for Aarhus Amts 3die District (Dahl) har udtalt om Banffeligheden af eller den factiske Ugjortlighed i at skjelne mellem fast Hjem og et Ophold, der ikke skal være blot temporairt, hvortil endelig vilde komme det tredje Udtryk stadigt Ophold, hvis dette skulde være forskjelligt fra hiint.

Krieger: De Uttringer, der ere fremførte af den ærede Rigsdagsmand, som nys satte sig, have ikke kunnet overbevise mig om, at man jo, ved at forandre Ordet „Ophold“ til „fast Hjem“, forandrer Lovudkastets oprindelige Mening. Den ærede Rigsdagsmand paabe- raabte sig Udtrykket i § 2, men jeg troer uden Grund. Det hedder nemlig her: Da de almindelige Regler, hvorefter Værnepligten bliver at ordne, ikke finde Anvendelse paa Island, Færøerne eller Bore Colonier udenfor Europa, blive de der fødte Mandspersoner, naar de siden maatte tage Ophold nogetsteds i Bort Kongerige Danmark, i denne Henseende, at behandle ligesom Udlændinge.“ Hvad følger deraf? Altsaa blive de ikke blot, fordi de tage Ophold, værnepligtige, men først naar de have erhvervet fast Hjem her i Riget, i Henhold til § 1. Opholdet i § 2, er ikke det samme som fast Hjem, men den første Be-

tingelse for at de senere, dersom Opholdet udvikler sig til fast Hjem her i Riget, kunne blive værnepligtige, ligesom Udlændinge. Den Støtte, som den ærede Rigsdagsmand søgte i Udtrykket i § 2, troer jeg altsaa, naar man sammenstiller §§ 1, 2 og 3, aldeles falder bort. Hvad dernæst angaaer den Støtte, som den ærede Rigsdagsmand har hentet fra Anordningen af 23de September 1848, da anseer jeg den for noget fjernt søgt; thi selv om Reglen i Anordningen af 23de September maatte være en anden end her, saa vilde deraf vanskeligt kunne udledes noget Argument for den ene eller anden Mening; thi den ærede Rigsdagsmand har jo selv oplyst, at Anordningen af 23de September har brugt et ganske andet Udtryk end den her omtalte 3die Paragraph. Der er nemlig talt om „stadigt Ophold“, hvilket dog er meget forskjelligt fra det blotte „Ophold“, hvilket Udtryk er brugt i § 3 i nærværende Lov, og det forekommer mig, at netop efter denne Erklæring, som nylig er afgivet af den høitagtede Marineminister, har man faaet et haandgribeligt Beviis paa Betydningen af, om man forandrede Udtrykket „Ophold“ i § 3 til „stadigt Hjem“.

Cultusministeren: Da der ikke er Mange her i Salen, der kjende til de specielle Forhold paa Bornholm, eller ialtfald have en saa nøiagtig Kundskab, at de kunne ret vurdere Betydningen af Forholdene der, og da jeg oprindelig er indtraadt i denne Sal som Rigsdagsmand for Bornholm, skal jeg tillade mig at hyltre et Par Ord for Opretholdelsen af den her omhandlede Paragraph, saaledes som den staaer i Udcastet, under Forudsætning af, at hele Paragraphen bliver staaende, hvorom jeg senere, hvis det bliver fornødent, skal udtale mig. Jeg troer nemlig, at den Fritagelse, der ved Lovudkastet er givet Bornholmerne for Inddragelse under den almindelige Værnepligt, maa være grundet paa de særegne Forhold, der finde Sted for denne Ø og dens Befolkning i det Hele; men Undtagelsen maa ikke gaae ud over sin Grund. Naar Bornholmerne forlade deres Ø, om de end ikke vinde fuldkomment „fast Hjem“, hvilket er foreslaaet at skulle substitueres Ordet Ophold, et andet Sted i Danmark, saa træde de dog som Individier saa aldeles ud af det særegne Forhold, hvori de før stode til Bornholm og den bornholmste Bøbning, at de, hvis de ikke inddrages under den almindelige Værnepligt, vilde blive aldeles værnepligtsfrie, baade i Danmark og paa Bornholm, hvilket vilde være en ubillig Begunstigelse, som jeg ikke troer, at de enten have gjort eller kunne gjøre eller gjøre Krav paa. Væsentligst vilde det Spørgsmaal komme til Anvendelse og faae Betydning med Hensyn til den forholdsviis store Mængde bornholmste Søsolk, der, naar Paragraphen bliver, som den nu lyder, vil kunne underkastes Udskrivning til Sotjeneste, men som, hvis Paragraphen faaer den Forandring, der er foreslaaet, vil blive fritagen for Udskrivning, da de bornholmste Folk, som komme hertil, tage Høre her og herfra gjøre Reisen videre, ikke kunne betragtes som de, der have taget fast Hjem enten i Kjøbenhavn eller andetsteds i Danmark. Den første Indflydelse vil saaledes den foreslaaede Forandring faae paa dem; men der er dernæst en anden talrig Klasse, som denne Bestemmelse kan faae Indflydelse paa. Der er nemlig en stor Mængde Bornholmere, der tage Ophold i Kjøbenhavn og andetsteds, væsentligen som Tjenesteyende, men dog ogsaa som Haandværkere. Som Tjenesteyende vil det være vanskeligt, idetmindste i en Tid, at bestemme, om Noget har faaet fast Hjem i Danmark eller andetsteds, da de faste sig i halv-aarsviis og ofte afbryde deres Ophold; ialtfald ville flere Nar gaae hen, forinden dette kan afgjøres. Imidlertid maa dog den, der nedsetter sig som Kjøbmand eller Haandværker, ansees for at bestemme sig for,

enten for sit hele Liv eller for en længere Periode i Danmark udenfor Bornholm, og det synes Sagens Natur, at han renoncerer paa den Frihed for Børnepligt, som han havde paa Bornholm, just fordi han der personlig skulde udføre en Børnepligt, og derimod inddrages under den almindelige Børnepligt. Jeg troer derfor, der er god Grund til, at den tredje Paragraphen beholde sin oprindelige Form.

Schiern: Det var ogsaa mig under denne Paragraphs foreløbige Behandling klart, at der bestaaer en Uoverensstemmelse mellem samme og den første Paragraph, forsaavidt den tredje Paragraph har taget Hensyn til Herkomst og Privilegier og derfor fritaget Bornholm for den almindelige Børnepligt, medens den første Paragraph derimod aldeles intet Hensyn tager til Herkomst og Privilegier og derfor gjør Børnepligten almindelig for Kongeriget Danmark.

Grundtvig: Lør jeg spørge, om jeg ikke har Ordet for den Tale?

Formanden: Nei, den ærede Rigsdagsmand havde vel tidligere ønsket Ordet, men da jeg nu henvendte mig til ham for at erfare, hvorvidt han nu vilde have det, modtog jeg intet Svar, og jeg gav det derfor til den anden ærede Rigsdagsmand, der ogsaa havde forlangt Ordet.

Schiern: Jeg tillod mig altsaa i denne Anledning at henvende et Spørgsmaal til den ærede Ordfører under Sagens foreløbige Behandling; jeg tillod mig nemlig at spørge, om dette fandt Sted, fordi bornholmske Privilegier blive anseete for bedre end andre Privilegier, eller om det er Tilfældet, fordi man tænker sig, at det Princip, som maaskee vel i en noget forældet og uheldig Form, finder Sted med Hensyn til Bevæbningen paa Bornholm, nu senere i en ny og forældet Form skal gjøres gjældende i de øvrige danske Lande. Den ærede Ordførers Svar var mig ikke ganske tilfredsstillende, thi først nævnte han, at almindelig „Børnepligt“ fandt Sted paa Bornholm; men hvis dette var Tilfældet, saa er dog denne Børnepligt forskjellig fra den, som der nu er Tale om for de øvrige danske Lande, ligesom den ærede Ordfører dernæst idag har udtrykt sig saaledes, at hvis denne Forordning nu skulde gjøres gjældende for Bornholm, saa maatte den almindelige Børnepligt der indføres, hvorhos og den ærede Cultusminister ligeledes nys nævnte Bornholmerne som „værnepligtsfrie“ paa Bornholm. Senerehen i sit Svar udtrykte Ordføreren sig imidlertid noget forskjelligt herfra, da han nemlig omtalte Militairorganisationen paa Bornholm som en Art af Almeenvæbning, idet han sagde, at han ikke troede, at man burde røre ved den bornholmske Forsvarsvæsen, af den Grund, at der fandtes en Almeenvæbning, den første i Danmark, og det paa en Tid, da man vidste, at Danmark stod i Begreb med at omorganisere sit Forsvarsvæsen, og den almindelige Stemning ønskede og var for, at det skulde gaae i samme Retning. Jeg for min Person kunde ikke stemme for § 3, dersom jeg ikke tænkte mig det samme, som den ærede Ordfører saaledes tænkte i Slutningen af sit Svar; ellers vilde der for mig være en altfor stor Uoverensstemmelse mellem den 1ste og den 3die Paragraph. Dette har jeg fundet mig opfordret til at udtale, forinden jeg nu stemmer for, at § 3 skal blive staaende.

Grundtvig: Jeg tager mig først den Frihed at erindre om, hvorledes den 3die § lyder: „Skjøndt Bort Land Bornholm har sit særegne Forsvarsvæsen, saa vilde dog de, der ere fødte sammesteds, være den sædvanlige Børnepligt underkastede, saafremt de tage Ophold noget andet Sted i Danmark i en saadan Alder, at Børnepligtens Opsyldelse endnu kan fordres.“ Dersom det nu ikke, naar der siges, at Landet Bornholm har sit særegne Forsvarsvæsen, dersom det ikke skulde forstaaes paa samme Maade som med Lollisterne i 1807, da de skulde over til Sjælland og indvendte, at de havde kun lovet at forsvare deres Fædreland, dersom dette ikke er saa, saa begræber jeg virkelig ikke, hvordan det kan siges, at de have allerede et Forsvarsvæsen, som bør gjøre dem til en Undtagelse fra den almindelige Børnepligt; thi jeg meente, at Talen her maatte være om et Forsvar ikke for Bornholm alene, men for Kongeriget Danmark. Jeg havde imidlertid hartad ventet, at vore Rævninger i denne Sag vilde have fritaget mig for at gjøre Forslaget om denne Paragraphs Udelælselse; jeg havde ventet det hartad, siger jeg, fordi man saa

gjerne havde ønsket, og jeg ønskede naturligtvis ogsaa at være bleven fritaget for den Forlegenhed, hvori jeg udsatte mig at maatte bekæmpe denne Paragraph, som sætter sig med Hænder og Fødder mod den hele Anordning og gjør aabenbart Oprør mod det fejerrige Lighedsprincip, som ikke blot Justitsministeren har sagt os, at alle gamle Rettigheder maatte vige for, men som ogsaa en æret Rigsdagsmand har sagt og bekræftet for, at som en anden Napoleon har overvundet selv Frihedens Princip. Jeg er altsaa i stor Forlegenhed ved at skulle bekæmpe en saadan Paragraph, da det omtrækt gaaer mig ligesom denne Paragraph, at ogsaa jeg sætter mig med Hænder og Fødder mod den hele Forordning og til det Øverste vil forsøgte Frihedens Princip og sætte mig mod enhver Tyrann, han kalde sig nu Napoleon eller Lighedsprincip. Ja, det er en Forlegenhed, men som jeg nu ikke kan undgaae, og jeg maa derfor fremdeles andrage paa, at denne Paragraph udgaaer, som aldeles stridende mod den hele Forordning, mod den hele Tankegang, om at alle Danskere skulle herefter i Henseende til Landets Værn staae under lige Vilkaar — en Paragraph, som er dermed aldeles uforenelig, hvilket er saa klart, at jeg mener, jeg kan spare alt Bæviis derfor. Jeg maa altsaa, saa nødig som jeg vil, bekæmpe Bornholmerne, paa en Naade bekæmpe Bornholmernes Børnepligtsfrihed, skjøndt det være langt fra mig at misunde dem enten denne Frihed eller nogen af alle de Friheder, som de nu i to Aarhundreder alene af alle Danskere have været saa lykkelige at nyde. Nei! jeg under dem dette af mit ganske Hjerte, men jeg under alle Danske det Samme, og jeg paastaar, at alle Danske have den samme Ret, skjøndt de ikke have havt den samme gode Lykke. Jeg vil paa ingen Naade nedsette den Heltegjerning, hvorved Bornholmerne i Frederik den 3des Tid bøde Svenskerne Spidsen, men jeg maa minde om, at det hele Danmark gjorde det Samme, og ret egentlig gjorde vor Hovedstad Kjøbenhavn fuldt saameget som Bornholm, og denne vor Hovedstad Kjøbenhavn blev jo netop derfor ophøiet til en fri Rigsstad, og maa da vist have en ligesaa god Ret, som Bornholm, til disse Friheder, saa at det kan dog ikke vel gaae an, paa en Tid i en Forordning, som vil stille Kjøbenhavnerne og alle de i denne Henseende fribaarne Danskere ved deres Frihed for Sessjoner, Garnisonstjeneste og Kasernesfangsel paa Band og Brød, at da alle Bornholms Friheder skulde bestaae, at dette ene Privilegium skulde reddes i alle Privilegiens almindelige Skibbrud. Kun derfor, siger jeg, er det, at jeg maa saavidt bekæmpe Bornholmernes Frihed, skjøndt jeg ønsker, at de maatte beholde den i Forening med alle Danskere til Verdens Ende. Jeg veed det ikke, thi i det sidste Aar fik vi vore vigtigste Efterretninger om Danmark fra de tydske Aviser, og hverken vare de meget paalidelige Kilder, heller ikke nævnde de, saavidt jeg veed, Bornholm, jeg veed det altsaa ikke, om Bornholmerne i Frederik den 7des Tid klarligen, saavel tillands som tilføes, have bevist, at de forstode ret Betydningen af Børnepligtsfriheden i Fredstid; jeg veed det ikke, om de stvi til de danske Faner, om de toge en virksom Deel i at værne Landet mod hvad der er langt farligere, end hvad Svensken var, at værne Landet mod Tydskene, om de toge virksom Deel i denne, efter min Overbevisning, for alle Danskere naturlige Krig, medens vi nu erklære, og jeg haaber, at vore Efterkommere vilde erklære det med os, enhver Krig med vore nordiske Grander for unaturlig. Jeg veed det ikke; men have vore gode Bornholmere forsvant dette, da have de derved stillet Børnepligtsfriheden i Fredstid i et skjævt Lys, da have de meget skadet den gode Sag, Børnepligtsfrihed og Almeenvæbning, som dog ene hos dem har havt Hjem i Danmark. Men dog glæder det mig i altfald, at jeg af Aviserne har seet, at iaar da vil det dog vel blive Bornholmerne klart, og jeg vil haabe blive hele Danmark klart, hvad det har at betyde med Børnepligtsfrihed i Fredstid, at den skal give det bedste Værn i Krigens Tid. Jeg vil haabe, at det vil bidrage vægtigt dertil, at det sees soleklart over hele Danmark, at da værner man bedst, da kæmper man som Løver, naar man føler, at man har havt og skal herefter have en Fred og en Frihed, som ikke kan kjøbes i for vore Dømmen, som ikke kan opveies af Guld, som der staaer i vor gamle danske Rilmtrøiske: „Frihed er bedre end meget Guld, om end al Verden var deraf fuld.“ Ja det vil jeg haabe, at disse bjærve fribaarne Bornholmerne vilde blive bjærve

Kampere for den almindelige Frihed, som jeg vil ønske, de til Verdens Ende maae dele med os Alle. Idet jeg derfor fremdeles maa andrage paa, at den 3de Paragraph i Udkastet udelades, og at Bornholmerne saaledes stilles under samme Billaar med Hensyn til den almindelige Værnepligt, som alle andre Danskere, saa er det mit inderligste Ønske og mit lyse Haab, at Bornholmerne, der, som man seer af Aviserne, nu stoffes under Fanen til Vaabenvæbning, for som et frivilligt Skyttecorps, eller, som det paa Lydst-Graff hedder, Jægercorps, at stode til Danerhæren, maae, ligesom de andre danske Frivillige nu iaar have gjort, naar den naturlige og til Danmarks Frelse nødvendige Kamp paa Liv og Død fornyses, soleklart bevise, at Frihed ikke gjør Mod til Dorskhed og ikke gjør Mod til Feighed, men at den føder og nærer baade Liv og Løvemod, saa at der her efter i Danmark uden for Tugthusene aldrig mere maa kunne være Tale om Righed i Trældom, men kun om Righed i Frihed.

Marckmann: Den ærede Rigsdagsmand, som sidst førte Ordet, beraabte sig paa det almindelige Fædrelandsfjnd, som om det kunde være tilstrækkeligt til at bevirke, at denne Paragraph i Anordningen bliver kuldkaftet. Jeg troer, at jeg besidder dette Sind i saa stærk en Grad, som Rogen her i Forsamlingen, men alligevel kan jeg ikke andet end netop forsvare denne Paragraph i Anordningen. Det forekommer mig, at netop de, der have udtalt sig for denne Paragraph, have kjendt Forholdene, medens de, der have udtalt sig imod den, ikke have kjendt dem. Jeg skal ikke tage Hensyn til alle de Indsigelser, som fra flere forskellige Sider i den ærede Talers Foredrag ere gjorte, men blot give Forsamlingen, forsaavidt jeg formaar det, en klar Fremstilling af Forholdene.

Det er bleven yttret tilforn i denne Forsamling, at Bornholmerne ikke vare værnepligtige. Bornholmerne ere netop værnepligtige; der er netop paa Bornholm den almindelige Værnepligt, som denne Anordning stræber at indføre overalt i hele Danmark. Der er rigtignok adskillige smaa Undtagelser, men disse ere saa smaa, at de ikke ere værd nærmere at omtale, naar der er Tale om Værnepligten i Almindelighed. Jeg gjentager altsaa, at der er Værnepligt, almindelig Værnepligt paa Bornholm, og derfor kan den ikke der indføres, fordi den er der allerede. Der er ogsaa Almeenvæbning paa Bornholm, forsaavidt enhver Bornholmer paa ganske saa Undtagelser nær, som ei heller ere værd at nævne, ere pligtige til at bære Vaaben til Landets Forsvar. Men naar man nu netop vil indføre Almeenvæbning her i Danmark, saa synes det rigtignok meget besynderligt, at man, naar den allerede findes paa Bornholm, vil rive den ned, for siden at bygge den op paany. Man har hele Tiden igjennem talt her, som om Bornholms militaire Indretning gif ud paa at være et Privilegium, men det er en meget stor Misforstaaelse. Man har talt om denne Indretning, som om den var i Strid med den almindelige Frihed, men det er ligeledes en meget stor Misforstaaelse; Bornholms militaire Indretning skriver sig ingenslunde fra den Tid under Frederik den Tredie, da Bornholm afkastede det svenske Nag, men den skriver sig fra en meget tidligere Tid; den skriver sig fra Christian den Fjerdes Tid; den blev indført i Aaret 1611. Bornholm maa have sit Forsvar, som den øvrige Deel af Riget, og netop saameget mere, som denne D under visse Omstændigheder er meest udsat, da den er langt adskilt fra den øvrige Deel af Riget. Spørgsmaalet var altsaa, hvorledes Bornholm hensigtsmæssigst kunde forsvares. Der var to Ting i saa Henseende at gjøre, enten at sende herovrefra et betydeligt Troppcorps derover, eller ogsaa lade Landet forsvare ved sine egne Indvaanere. Dette Sidste fandtes at være det Hensigtsmæssigste og det maa vist ogsaa forekomme Enhver at være det Hensigtsmæssigste. Riget behøvede da ikke at anvende store Midler, behøvede ikke at oversende til Bornholm store Troppcorps, der kun under nogle enkelte Omstændigheder vilde blive brugte; men naar derimod Indvaanerne selv tjente, saa kunde der være Militairmagt tilstede til enhver Tid, og naar man ikke havde noget Brug for den, saa kostede den saa godt som Intet, og at Indvaanerne selv skulde være mindre tilbøielige til at forsvare Landet end Andre, kan man naturligvis ikke antage. Derfor fandt man det rigtigst og hensigtsmæssigst at lade Bornholmerne selv værne om deres Land, fordi det kostede mindst. Men deraf fulgte, at naar Værnet skulde have noget

at betyde, maatte der være et temmelig betydeligt Mandskab, og derfor blev det bestemt, at Bornholmerne ikke alene skulde tjene til deres 33te Aar, saaledes som denne Anordning bestemmer Tjenestetiden, men saalange de formaaede det, saalange deres Alder og Kræfter tillode det. Deraf fulgte, ogsaa naar de skulde tjene saalange og selv anskaffe sig hvad de behøvede, paa Vaaben nær, at det fandtes rettest, at de ikke skulde føres herover og saaledes paalægges en meget stor Byrde end alle Rigets øvrige Indvaanere. Saaledes hænger det sammen med Bornholms Væbning. Hvorledes Bornholms Væbning er for Diebliffet, skal jeg ikke nærmere indlade mig paa. Jeg vil gjerne troe, at der kan være visse temporaire Mangler, navnlig med Hensyn til Mandskabets Væbning og med Hensyn til, at der netop i denne Tid er en heel Mængde Officerer, som vist ikke due meget, og som selv have begjæret Afsted for flere Aar tilbage. Det kan gjerne være, at kyndige Militaire ville sige, at de bornholmske Officerer ei kunne fyldestgjøre i samme Grad, som de til deres Fag uddannede Militaire. Alt dette kan gjerne være Tilfældet, men jeg vil kun henpege paa en factisk Omstændighed. Under den forrige Krig, da Bornholm var udsat for alle de Angreb, som vare mulige, da vi havde Krig med saa godt som alle Sømagter, da meente den dygtige Admiral Rothe, som dengang var Gouverneur paa Bornholm, at Landet var vel betrygget ved det Forsvar, som det havde, idet han ikke gjorde videre, end fik en halv Snees dannede Militaire derover og et lille Corps af regulairt Militair, og det viste sig, at Forsvaret udførte Alt, hvad der behøvedes, forsaavidt der ikke fandt noget Angreb Sted, som man ikke var istand til at afflaae. Saaledes troer jeg ogsaa, det vil kunne skee i den tilkommende Tid, og jeg kan tilføie, at jeg meget godt kan erindre hiin Krigstid paa Bornholm, og jeg kan bevidne, at ikke nogen Mand tvivlede om, at Bornholm var istand til at forsvare sig, naturligvis ikke imod hvilken som helst Styrke, men imod en saadan Styrke, som man maatte finde det passende at angribe med efter den Fordeel, man kunde vente af Dens Besiddelse. Jeg kan altsaa ikke indsee Andet, end at den nærværende Indretning paa Bornholm er den tjenligste og hensigtsmæssigste. Men dersom man tog denne Paragraph ud, saa fulgte deraf, at hele denne Anordning vilde have Gyldighed paa Bornholm, og saa fulgte igjen deraf, at hele Bornholms militaire Indretning kastedes overende; thi det er en Selvfølge, at naar Bornholmerne skulde gjøre Tjeneste herovre til deres 33te Aar, maatte de ogsaa have de samme Rettigheder, som alle andre Danske, saa at de bleve frie for Tjenesten. Men dersom de fritoges for Tjenesten ved deres 33te Aar, saa vilde naturligvis den hele militaire Indretning derovre kuldkaftes, og naar denne kuldkaftedes, saa fulgte deraf, at Regjeringen maatte sende et Børn derover, sende et tilstrækkeligt Troppcorps og underholde dette paa Statens Bekostning. Vel kunde man sige, at de Bornholmere, som blive udstrevne, kunde forsvare Den; men det Antal, der efter Anordningen vilde blive udstrevet deraf, vilde kun være meget lidet, medens derimod de Corps, der maatte sendes derover, naar den militaire Indretning kuldkaftedes, maatte være betydeligt større. Jeg kan altsaa ikke see andet, end at det er i Landets almindelige Interessse, at den nærværende Indretning bliver ved. Maafee det ogsaa kunde bemærkes, at Bornholm ogsaa under den nærværende militaire Forsatning ikke bidrager Lidet til hele Landets Forsvar, idet der paa Bornholm nemlig findes en Udvandring Sted, der vistnok er saa stor som vistnok ikke paa noget andet Sted i Landet. Hvis jeg dømmet ret efter de statistiske Oplysninger, som jeg har søgt, udvander omtrent en Trediedeel af det unge Mandskab hertil, og, naar det blev pligtigt til at gjøre Tjeneste, naar det kom hertil, saa sees det let, at Bornholm ikke bidrager Lidet til hele Landets Forsvar. Dertil kommer ogsaa, at Bornholmerne i Krigstid ere forpligtede til at gjøre Garnisonstjeneste paa Christiansø, hvorved de endydermere bidrage til Landets almindelige Værn.

Derimod, saa urigtigt det end synes mig at være, at nærværende militaire Indretning paa Bornholm kastes overende, saa kan jeg dog naturligvis ei andet end mene, at der kunde gives enkelte Lieder, hvor det er rigtigst, at Bornholm bidrager til Landets almindelige Forsvar. At paalægge dette ved Lov, vilde vistnok være meget precairt; thi naar der er Krig med en Sømagt er det vistnok umuligt at gjøre

dette, men netop under nærværende Krig, der ikke føres med nogen Somagt, kan det vistnok lade sig gjøre, og derfor er det ogsaa rigtigt, at Bornholmerne vasse nu at komme Landet til Hjælp frivilligen. Jeg var fornøylig paa Bornholm og jeg kan vidne, at Aanden fra 1660 endnu ingenlunde er uddød paa Den, men at Bedhængenheden og Kjærligheden til Danmark endnu er ligesaa stærk, ligesaa frisk og ligesaa levende som nogenstunde. Da Efterretningen om Dyrørets Udbrud kom til Bornholm, hvad gjorde Bornholmerne saa? De sendte dygtige Smænd over til Orlogstjenesten; de gjorde mere, de sendte en efter Omstændighederne meget betydelig Pengesum til Krigsministerens Disposition, og nu for Diebliffet ere de især med at indrette et frivilligt Corps, som skal sendes herover for at deeltage med Landets øvrige Mandskab i at værne om Fædrelandet.

Cultusministeren: Jeg kunde maaskee ganske renoncere paa Ordet efter det, der er udtalt af den Deputerede, der er traadt i, mit Sted for Bornholms 2det District, og jeg skal derfor indskrænke mig til, fuldkommen at slutte mig til hvad han har sagt, og i saa Ord resumere, hvad der forekommer mig at være Hovedsagen. Da jeg den 5te October stillede mig som Valgcandidat ligeoverfor bornholmske Bølgere, saa blev jeg spurgt om, hvad jeg tænkte om Bornholms Privilegier. Jeg sagde da, at forsaavidt Bornholm havde Privilegier, vilde jeg hverken forsvare dem, eller kunde jeg antage, at det vilde nytte noget, om jeg forsvarede dem; thi de Privilegier, som efter den almindelige Formening ere givne som Belønning for det, som Bornholms Fædrene have gjort i Aaret 1660, men som i Virkeligheden ikke ere dette, kan man ei opretholde paa en Tid, da alle andre Privilegier fuldkastes. Men jeg troede, at Bornholmerne slet ingen Privilegier havde, som det kunde ønske opretholdte, men vel visse særegne Indretninger, som jeg troede, vare vel begrundede i Dens Belliggenhed og Beskaffenhed, og som jeg vilde forsvare, og at jeg dertil henregnede Dens militaire Indretning. Jeg vil forbigaae alt det, der her er talt (hvilket egentlig slet ikke angaaer dette Spørgsmaal) om Frivillighed, Tvang og Frihed o. s. v. Spørgsmaalet er her om, med Hensyn til en fra Hovedmassen af Landet affondret liggende lille D, der er fjernet i en Afstand af 20 Mile, med en Befolkning af omtrent 25,000 Indbyggere, hvoraf en stor Deel Krigstjenstdygtige aarlig udvandre, og i langt større Forhold, end fra andre Dele af Landet, indtræde i Orlogstjeneste, naar en Krig udbrøder, om det, med Hensyn til en saadan D, er rigtigt at udtage det lille Bidrag, som den efter de almindelige Regler vil komme til at yde til den staaende Hær, og, hvad Folgen deraf maa være: ophæve dens særegne Væbningsystem (thi man kan ikke paalægge Indvaanerne en dobbelt Bærnepligt og derved da tillige, forsaavidt Den maatte have en militair eller anden Interessé, paabyrde Indbyggerne Garnisonstjeneste paa Den), eller om det ikke er rigtigere at fritage Den for et saadant ringe Bidrag, men derimod paalægge dens Beboere en Forsvarspligt paa en anden Maade, der, naar man vil sammenligne den med den almindelige Tjeneste, ikke for Indbyggerne vil blive lettere. Bornholmerne præstere ingen Garnisonstjeneste, men derimod præstere de, naar deres Landbevæbning holdes i god Orden, hyppig megen Tjeneste. Vel veed jeg, at dette ikke for Diebliffet er Tilfældet, og at det ikke har været Tilfældet for afvigte Aar, da Waabensvælsker i temmelig stor Udstrækning fandt Sted paa Bornholm. Ligesom den ærede Rigsdagsmand, der sidst talte, har jeg ogsaa oplevet den sidste lange Krigsperiode, som Danmark har haft, og som var noget længere end den, hvori vi nu befinde os, hidtil har været. Jeg har gennemlevet Krigsperioden fra 1807 til 1814, og om de sidste Aar deraf har jeg en tydelig Erindring, og jeg kan forsikre, at den Forsvarsbyrde, som da paahvilede Dens Beboere, ingenlunde var ringe med Hensyn til Anstængelse og Møjsommelighed. Man maa huske paa, at næsten hele den mandlige Befolkning i den Alder, i hvilken den paa nogen Maade er dygtig til Krigstjeneste, med meget saa Undtagelser er

indskreven i regelmæssige Afdelinger, og dengang maatte præstere Waabensvælsker i stor Udstrækning og hyppig ogsaa forrette en meget streng Bagtjeneste ved alle Dens Kyster, og langt hyppigere, troer jeg, end nogen dansk Provinds, hvor ikke virkelig Fægtning fandt Sted, allarmedes ved fjendtlige Angreb eller Udsigt dertil. I den lille D, hvori jeg levede, var det i flere Aar enkelte Gange Tilfældet, at der fandt Tilnærmelser af fjendtlige Skibe og Kugleverking Sted, som gjorde, at ikke blot de, der boede i Nærheden, men ogsaa hele den indskrevne Befolkning samlede, og det Samme skete ogsaa paa andre Punkter af Den. Der er altsaa Spørgsmaal om at forandre det Forhold, ifølge hvilket en saadan affondret lille D har sit eget Forsvarsvæsen og sin egen Forsvarsbyrde, og, idet man opgiver det hele Forsvarsvæsen, tage et lidet Bidrag til den staaende Hær, medens denne da naturligtvis maa overtage Byrden af at afgive en eller flere Afdelinger til Garnison paa Bornholm, forsaavidt man maatte finde, at dette var et Punkt af Bigtighed. Det er Spørgsmaalet. Jeg troer derfor, at Forsamlingen har god Grund til at opretholde Paragraphen, uanset alle de Spørgsmaal, der kunne opstaae om Reguleringen af Bornholms Forsvarsvæsen i dets Enkeltheder.

Med Hensyn til hvad der er ytret om Bornholms Bidrag til Danmarks almindelige Forsvar i det sidste Aar, skal jeg, til hvad den sidste ærede Taler har ytret, blot tilføie, at jeg troer, at der her, som i andre Punkter, hersker en stor Illusion, naar man troer, i nogen stor Udstrækning at kunne fremkalde den Art af Frivillighed, hvorved den til landlige Beskæftigelser væsentligt bundne Almue, opgivende disse, frivillig skulde forlade sin Arne og gribe til Waaben; og man befinder sig i en endnu større Illusion, naar man troer, at dette vil kunne ventes at skee med en Befolkning, som paa en fjern D naturligtvis er mere knyttet til sit Hjem, og som mere end Befolkningen noget andet Sted er uvant med den Tanke at forlade Hjemmet og indtræde i andre Forhold. Hvor man kunde vente en pludselig Drift og Lyst til personlig at træde i Forsvarernes Rækker, det maa være i den Deel af Befolkningen, som er vant til Vandringer, som ikke er bunden til Hjemmet af Bane, og denne Deel af Befolkningen har viist en Iver, som jeg troer, min Collega, Marineministeren, vil bekræfte, ikke staaer tilbage for den Iver, der har viist sig noget andet Sted i hele Landet. Derimod er det just, efter hvad jeg har sagt, ikke rimeligt, og det er heller ikke skeet i forrige Aar, at Mange — thi at muligt Enkelte kunne have gjort dette, derom veed jeg ikke Bested — fra Bornholm ere reiste til Kjøbenhavn, eller overhovedet til det øvrige Danmark, for at melde sig til Krigstjeneste. Jeg veed heller ikke, om Mange fra Jylland, af de egentlige Bønder eller Almuesfødte, som ikke vare indskrevne i Krigsreserven eller paa anden Maade hørte til Hæren, ere reiste hen til en Grændse for at melde sig til at indtræde i en bestemt Afdeling af Hæren. Dette er, som sagt, ikke skeet i nogen stor Udstrækning paa Bornholm ifjor. Da jeg den 5te October talte med Bornholmerne, sagde jeg, idet jeg troede at maatte erkjende, at det var, om ikke privilegiumsagt-berettiget, saa dog hensigtsmæssigt, at Bornholm beholdt sit særegne Forsvar, at de vel ogsaa selv maatte erkjende, at der kunde gives Diebliffe, hvor Landet har et virkeligt Arav paa deres Tjeneste, og at denne behøvedes saa stærkt i andre Dele af Landet, at de maatte finde sig i at opfordres til at levere Bidrag til det almindelige Forsvar, og denne Tanke er, som man har seet, senere traadt ilive. Hvorvidt der deraf er fremgaaet noget betydeligt og brugbart Resultat, derom skal jeg ikke dømme; men der foreligge Efterretninger, hvorefter et forholdsvis ikke ringe Antal unge Mænd i en af Jurisdictionerne paa Bornholm har meldt sig til regelmæssige Waabensvælsker for at indtræde i den staaende Hær, for med det øvrige Danmark udenfor Bornholm at deeltage i Rigets Forsvar.

(Fortsattes)

Om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

To og fyrgetyvende Møde.

(Fortfat.)

Tfcherning: Det Gæste, jeg kunde have at tilføie, efter hvad der er sagt i denne Sal, skulde være nogle Oplysninger om det bornholmske Væbningsvæsens nærværende Tilstand, men jeg vil nødig trætte Forsamlingen, og jeg veed derfor ikke, om det ikke maatte være bedre, ikke at føre Forhandlingerne videre.

Flere Stemmer: Ja! Ja!

Barfod: Den ærede Rigsdagsmand for Bornholms 2de District (Mardmann), der ikke oftere kan tage Ordet, har bedet mig blot at bemærke, at Forslaget til Oprettelse af et frivilligt Corps paa Bornholm allerede blev gjort i Sommer.

Orsted: Da nærværende Paragraph er taget af de tvende Udkast, der have været forelagte Provindsstænderne, og da disse ere gaaede gennem min Haand, saa troer jeg ikke at burde lade ubemærket, at der aldrig ved Udarbejdelsen af disse Udkast har været nogen Tale om, at Bornholm skulde være ved noget Privilegium fritaget for, med de øvrige Indvaanere at deeltage i den almindelige Værnepligt; men Bornholm har sit eget Forsvarsvæsen, og derpaa grunder sig en almindelig Værnepligt, der i mange Henseender er mere udstrakt og byrdefuld, end den almindelige Værnepligt vil blive for det øvrige Danmark, og det vilde være ikke blot til Skade for Bornholm, men i flere Henseender til Byrde for det øvrige Rige, dersom man indførte nogen Forbindelse mellem Bornholms og det øvrige Danmarks Forsvarsvæsen.

Jeg skal dernæst bemærke, at § 3 med Flid er redigeret saaledes, at der ikke der er brugt Udtrykket „fast Hjem“, men derimod „Dphold“, og at der er en væsentlig Forskiel mellem § 2 og § 3, hvilket iøvrigt allerede er udviklet af den ærede Rigsdagsmand for Rjøge (Krieger). § 2 vil, at de, der ere fødte paa de der nævnte Steder, paa Island, Færøerne eller Colonierne udenfor Europa, kun skulde være Udskrivning underkastede lige med Udlændinge, altsaa kun naar de have fast Hjem. Naturligviis er Dpholdet i Danmark en Betingelse for, at der kan blive Dvæstion derom, men selve Dvæstionen maa afgjøres saaledes som det skeer med Hensyn til Udlændinge, saa at de altsaa ikke ere værnepligtige, naar de ikke have fast Hjem, og saaledes, at et transitorisk Dphold, eller selv et længere Dphold, naar dette ikke kan kaldes „fast Hjem“, ikke medfører Værnepligt for dem. Med Hensyn til Bornholm er det anderledes. De i § 2 nævnte Steder ere saadanne, hvor der ingen Værnepligt er, og den Paagældende kan altsaa ikke vinde Noget, naar han kommer hertil. Men da der paa Bornholm er en almindelig Værnepligt, der derhos i mange Henseender er byrdefuldere end den, der nu skal indføres i det øvrige Danmark, saa vil den Bornholmer, der her tager Tjeneste, kun unddrage sig den Værnepligt, der paalaa ham paa Bornholm, uden at blive værnepligtig her, saafremt der ikke var noget Factum, der vidnede om, at han havde fast Hjem her. Iøvrigt er det vist, at Paragraphen kan medføre forskellige Vanskeligheder i enkelte Tilfælde. Det vil nemlig, naar en Bornholmer kommer hertil i Udskrivningsalderen og tager Tjeneste her, og han derpaa efter at være udstreven skulde faae særdeles Lyst til at vende hjem, være ubilligt at nægte ham Tilladelse hertil, naar han gaaer over til Bornholms Forsvarsvæsen. Det er iøvrigt Noget, som, naar der i sin Tid bliver Spørgsmaal derom, vil kunne komme under nærmere Overveelse, men der fandtes ikke Anledning til at gaae i

en saadan Detail i den forelagte Anordning. Jeg troer saaledes, at Udkastet, saaledes som det er forelagt, kvalificerer sig til at bifalbes.

Tvede: Den ærede Marineminister har ved Begyndelsen af Discussionen af denne Paragraph oplyst Forsamlingen om, at det vilde være betænkeligt, om Udtrykket „fast Hjem“ traadte istedetfor Udtrykket „Dphold“ med Hensyn til Bornholm; men naar Bornholmeren, blot naar han kommer hertil, skal udskrives, saa vil jeg tillade mig at rette det Spørgsmaal til Ministeren, om Bornholmeren i saa Henseende skal behandles anderledes end Islændere og Færinger, der komme til Danmark som Søfolk.

Marineministeren: Islænderne og Færingerne ere aldrig hidtil blevne udstrevne, men Bornholmerne have i Krigstid været underkastede Udskrivning, naar de kom hertil, hvorimod de ikke kunne udskrives paa Bornholm selv.

Ulgreen:Utsing: Da den Deputerede for Rjøbenhavns 7de District (Prof. Larsen) ikke nærmere kan imødegaae det Urigtige, han antager, at der ligger i de Bemærkninger, der ere gjorte af den Deputerede for Rjøge (Krieger) med Hensyn til hans Foredrag, har han anmodet mig om at meddele Forsamlingen Slutningen af § 2 i Forordningen af 23de Septbr. f. A., for at vise, hvorledes den Deputerede for Rjøge har misforstaaet Argumentationen fra denne. Det hedder heri, at „skjøndt den omhandlede Udskrivning ikke finder Anvendelse paa Bornholm, der har sit særegne Forsvarsvæsen, vilde dog de af Bore der fødte mandlige Undersaatter, som paa den Tid, Udskrivningen foregaaer, have stadigt Dphold paa noget andet Sted i Danmark, være at medtage under denne Udskrivning“; og der tilføies „at det Samme gjælder om de paa Island, Færøerne og Colonierne udenfor Europa fødte Undersaatter, der til den Tid have deres stadige Dphold her i Riget“. Her stilles altsaa Bornholmerne aldeles lige med Islænderne og Færingerne, hvilket er det, som Rigsdagsmanden for Rjøbenhavns 7de District har villet gjøre opmærksom paa.

Da jeg nu paa denne Maade er kommen til at tage Deel i Discussionen, skal jeg ikke undlade at tilføie, at jeg for mit eget Bedkommende antager, at det er med Flid og ogsaa med tilstrækkelig Føie, at § 3 i Udkastet har valgt et andet Udtryk om Bornholmerne end om Islænderne og Færingerne, nemlig at hine kun skulle have Dphold her i Riget og disse derimod fast Hjem. Til Dphold kræves vistnok mere end et blot midlertidigt Dphold her paa Stedet. Det maa være et Dphold for en længere Tid, hvilket det vel i forekommende Tilfælde kan have Vanskeligheder at afgjøre, men som derfor ikke kan sættes i Klasse med fast Hjem.

Hall: Maafee det maatte være mig tilladt for Rigsdagsmanden for Rjøge (Krieger), som heller ikke kan tage Ordet, at bemærke med Hensyn til, hvad der sidst er yttret, at, da der ikke er Tale om Sammenstillingen af Bornholmere og Islændere i Forordningen af 23de Septbr. f. A., har han ikke kunnet tage Hensyn hertil, men han har alene gjort opmærksom paa Forskieligheden af det Udtryk, der forekommer i den nævnte Forordning, og det, som findes i den her omhandlede Paragraph, hvilken Forskielighed efter hans Mening forhindrer al Argumentation derfra, idet Udtrykket i Udkastet er: „Dphold“, og derimod i Forordningen „stadigt Dphold“. Forøvrigt henholder han sig ganske til hvad der af Rigsdagsmanden for Rjøbenhavns 3die District (Orsted) og af Marineministeren er yttret.

Ordføreren: Jeg skal, efter de Foredrag, der ere blevne holdte, deels af den 2den bornholmske Rigsdagsmand (Mardmann) og deels af den høitærede Cultusminister, ikke yttre mig videre om Spørgsmaal i det Hele, om Paragraphen skal blive staaende eller ikke,

og jeg skal ogsaa med Hensyn til det Forslag, der er stillet angaaende Forandring af Udtrykket „Ophold“ til „fast Hjem“, aldeles referere mig til hvad den ærede Rigsdagsmand for Sjæge (Krieger) og den ærede 3die kjøbenhavnske Rigsdagsmand (Orsted) have udtalt, og hvoraf det, navnlig naar man vil læse Udkastets Bestemmelse, fremgaaer, at Udtrykket „tage Ophold“ i § 3 betyder noget ganske Andet end det Udtryk, der bruges i § 2.

Derimod skal jeg kun i Anledning af en Uttring fra den ærede Cultusminister og en Uttring af Rigsdagsmanden for Nyborg (Schiern) tillade mig nogle Bemærkninger.

Den ærede Cultusministers Uttring vedrører egentlig ikke denne Sag. Fattede jeg hans Foredrag ret, udtalte han sig, som om der i Jylland i sidste Sommer ei frivillig havde meldt sig nogen Bøndesfødt ved nogen Garnison til Indtrædelse i Hæren. Jeg veed ikke, om det var den ærede Cultusministers Mening med denne Uttring, at udtale nogen Dom om Stemningen i Jylland og det Fædrelands-sind, som i sidste Sommer har besjelet den jydsk Befolkning. Jeg troer ikke, at der foreligge Data, hvorefter man skulde kunne vove at nedsætte den Stemning, som der herskede, og jeg troer ei heller, at den ærede Cultusminister har været aldeles nøiagtig underrettet om Factum; thi jeg veed selv, og kan vistnok faae Vidnesbyrd derom af flere i denne Sal, at der har meldt sig ikke een, men mange Frivillige.

Den Uttring af Rigsdagsmanden for Nyborg, som jeg vil (Schiern) berøre, er den, hvorved han, saavidt jeg fattede hans Foredrag, dolerede over, at jeg som Ordfører ikke under den foreløbige Behandling har besvaret hans Spørgsmaal, om Bornholms Privilegier ere bedre end andre Privilegier. Jeg undlod ganske rigtigt at besvare dette Spørgsmaal under den foreløbige Behandling, fordi jeg ansaae det rigtigt kun at oplyse de Grunde, som Udvalget fandt tilstrækkelige til ikke at gjøre noget Forslag til en Forandring i Udkastets Bestemmelse, og det har glædet mig idag at have erfaret, at den ærede Taler har fundet disse Grunde fyldestgjørende. Jeg troede det derimod ikke nødvendigt at give den ærede Taler nogen Oplysning om, hvorvidt Bornholms militaire Forsatning er grundet i noget Privilegium eller ikke, da jeg antog, at han ifølge sin Stilling maatte have den fornødne Kundskab herom.

Cultusministeren: Jeg sagde ikke, at Ingen i Jylland havde meldt sig, jeg sagde kun, at jeg ikke vidste, om Noget havde meldt sig, og det er naturligviis langt fra mig at ville udtale nogen nedsættende Dom over Stemningen i Jylland. Jeg hører til dem, der have den Fortrøstning, at der er en dygtig Nationalstemning overalt i Landet, og jeg veed, at den har vist sig. Men hvad jeg sagde, var, at man ikke skulde som et Tegns paa Nationalstemningen forlange Noget, som man maatte finde ikke at ligge i Sagens Natur, og at man ikke skulde hengive sig til nogen Illusion i saa Henseende. Det kan vel være en dygtig Befolkning, som gjerne gaaer i Krig, uden at man kan vente, at Bonden og i det Hele de Mænd, der ere vant til at holde sig hjemme, pludselig skulle rive sig op, og drage over Sø og saltet Hav for at finde et Regiment eller en Bataillon, hvortil de kunne slutte sig.

Da Ingen flere begjærede Ordet, satte Formanden det af Dahl til § 3 stillede Forslag: At Ordet „Ophold“ forandres til „fast Hjem“ under Afstemning, og blev dette Forslag forkastet med 126 Stemmer mod 7.

Efter at have bemærket, at det vilde være overskudigt at sætte Grundtvigs Forslag: „At Paragraphen udgaaer“ særskilt under Afstemning, da de, som agtede at stemme for dette Forslag, vilde erholde Leilighed dertil ved at stemme imod Udkastets § 3 ved den paafølgende Afstemning, oplæste Formanden hele den nævnte Paragraph, og blev denne af Forsamlingen vedtaget med 129 Stemmer mod 6, hvorved Grundtvigs Forslag altsaa var forkastet.

Formanden: Jeg skal endnu kun annoncere Dagsordenen for det næste Møde imorgen Kl. 11, nemlig først den anden Behandling af Finantsagen, og derefter, dersom Tiden tillader det, Fortsættelse af Varnepligtsagens Behandling. Det er vel hidtil blevet antaget som Regel, at en Sags Behandling, naar den var paabegyndt, uafbrudt burde føres til ende, uden at en anden Sag skjedes ind imellem; men

da Finantsministeren har underrettet mig om, at det er af Betydning, at Finantsagen bliver snart afgjort, har jeg troet her at burde gjøre en Afvigelse fra denne Regel. Forsaavidt der maatte fremkomme Forandringsforslag til Finantsagen, ville disse endnu idag Eftermiddag blive trykte og omdeelte paa Pladserne.

Mødet blev derpaa hævet.

Tre og fyrgetyvende Møde.

Onsdagen den 17de Januar 1849.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal tillade mig at annoncere:

- 1) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Præsto Amts 6te District (Barfod), fra 123 Valgere paa Møen om 1) at Behandlingen og Udgivelsen af Varnepligtsloven maa fremstilles paa det Alvorligste, og derefter en almindelig ligelig Udskrivning af alle Samfundsklasser foranstaltes, og 2) at Rigsforsamlingen intet Hensyn vil tage til Forordninger om saadanne Forandringer i Valgloven, som vilde udelukke en stor Deel af Bøndestanden og hele Huusmandsklassen fra Valgret og Valgbarhed:
- 2) En Skrivelse, indleveret af Rigsdagsmanden for Frederiksborg Amts 3die District (Drewsen) fra Viborg Amts 4de District med 84 Underskrifter angaaende Rigsdagsmændenes Diæter for Fremtiden.

Efter Dagsordenen gaae vi over til Finantsagens 2den Behandling. Ordføreren vil tage Ordet.

Blandt Forsamlingens Medlemmer var omdeelt nedensaaende Afstemningsliste.

- 1) Boisen's Forslag til Forandring i Udvalgets 1ste Indstilling: „At Finantsministeren, for at Krigen, om fornødent gjøres, til Undertrykkelse af det slesvig-holsteenske Oprør kan føres med Kraft tillands og tilvands, bemyndiges“ o. s. v.
- 2) Udvalgets 1ste Indstilling: „At Finantsministeren bemyndiges til paa hensigtsmæssigste og billigste Maade at søge et Statslaan reist indtil en Sum af 7 Millioner Rigsbankdaler, contant at modtage.“
- 3) Udvalgets 2den Indstilling: „At Finantsministeren endvidere bemyndiges til i 11te December Termin 1849 at udstede 4 Millioner nye Creditbeviser, dog at den først sammentrædende Rigsforsamlings Beslutning forbeholdes, saavel om bemeldte Creditbevisers Indretning og Anvendelse, som om den Stat, hvormed de skulle indfries.“

Anmærkning. Den tredje Indstilling er af Udvalget taget tilbage.

David: Af den fremlagte Afstemningsliste vil Forsamlingen see, at Udvalget har taget den 3die Indstillingspost tilbage. Jeg skal i denne Anledning, paa Udvalgets Vegne, erklære, at ligesom dette ikke havde fremsat sin 3die Indstillingspost, dersom der tidligere havde foreligget en saadan Erklæring om Civillisten, som den Finantsministeren nu har afgivet, saaledes er det naturligt, at man nu fragsalder den, efterat Finantsministeren har afgivet en Erklæring, der ganske har svaret til Udvalgets Forventning. Jeg skal nu gaae over til de andre paa Afstemningslisten nævnte Punkter. Det første Punkt er det Forslag, som den ærede Rigsdagsmand for Sorø Amts 6te District (Boisen) har fremsat, nemlig at den første Indstillingspost skulde affattes saaledes, at „Finantsministeren, for at Krigen, om fornødent gjøres, til Undertrykkelse af det slesvig-holsteenske Oprør, kan føres tillands og tilvands, bemyndiges“ o. s. v. Med Hensyn hertil maa jeg tillade mig at holde mig til, hvad jeg under Sagens foreløbige Behandling bemærkede, at Rigsforsamlingen i den Stilling, hvor den nu staaer, ikke har at afgive Betænkning, men at den kun har at afgive Resolutioner, og at det ligger i denne Stil-

tings Natur, at Rigsforsamlingen hverken behøver eller skal motivere sin Resolution. Men hermed forekommer det Udvalget lidet overensstemmende, naar man i selve Resolutionen vilde optage Motiver; og da det desuden klart fremgaaer, saavel af hvad der er yttret i Forslaget af den ærede Finantsminister, som af hvad der i Udvalgets Betænkning er bleven sagt, ligesom ogsaa af hvad der fra alle Sider her i Salen er udtalt, at det er, for at Krigen skal kunne føres og fortsættes med al mulig Kraft, om fornødent gjøres, saa forekommer det Udvalget oversflødig og ikke i Overensstemmelse med Forsamlingens Stilling, at gaae ind paa det af den ærede Rigsdagsmand fremsatte Forslag.

Med Hensyn til de to andre Forslag af Udvalget skal jeg fatte mig temmelig kort. Jeg troer ikke at behøve at komme tilbage til, hvad jeg bestræbte mig for at godtgjøre i Slutningen af foregaaende Møde, hvor denne Sag var under foreløbig Behandling, at det nemlig ikke kan gaae an at bruge andre Ord eller Udtryk, end dem, som Finantsministeren har brugt, navnlig „at bemyndiges“, og at det vilde skade og være høist uhensigtsmæssigt at bruge et Udtryk, der i Udlandet kunde opvække Tvivl om han ogsaa virkelig havde faaet Bemyndigelse til at optage Laanet. Jeg troer heller ikke at behøve at komme tilbage til, hvad der under den foregaaende Behandling af denne Sag er bleven yttret om, at intet tvungent Laan kan optages efter denne Bemyndigelse, da baade den høitagede Finantsminister og jeg, som Udvalgets Ordfører, bestemt have udtalt, at her slet ikke er eller kunde være Tale om noget Evangslaan, som det aldrig var faldet Finantsministeren ind at begjære Bemyndigelse til at optage, ligesaa lidt som det vilde være faldet Udvalget ind at raade til at give ham en saadan Bemyndigelse, da alle de Grunde, som tale for at indrømme Finantsministeren en aldeles fri Handlemaade med Hensyn til et frivilligt Laans Afsluttelse, aldeles ikke vilde være tilstede med Hensyn til et Evangslaans Afsluttelse. Der bliver altsaa nu kun tilbage at vise, at det er nødvendigt, at der gives Finantsministeren Bemyndigelse til paa hensigtsmæssigste, bedste og billigste Maade at søge det Laan reist, som han har foreslaaet som et af de Midler, hvorved han vil dække det Deficit, der fremkommer ved en Sammenligning mellem Aaret 1849's Indtægter og Udgifter. Men jeg troer, at selv dette vilde være oversflødig, fordi det i Forsamlingen tilstrækkeligt maa være erkjendt, at det ikke vilde være retfærdigt at lade den nulevende Generation alene bære samtlige Krigens Byrder, og at det ikke blot vilde være ubilligt, men ogsaa næsten ugjortligt at udskrive saamange Statter, at der kunde indvindes saameget derved, at Behøvet i 1849 virkelig derved kunde blive dækket. Naar der siges, at Finantsministeren bemyndiges til, paa billigste og hensigtsmæssigste Maade at optage dette Laan, saa vil derved være antydet, at Finantsministeren bør søge at gjøre dette Laan saalidt byrdefuldt for Landet som muligt, og at han har at søge at reise det paa en saadan Maade, at Besidderne af de ældre Obligationer saalidt som muligt derved ville blive trykkede; thi det er vist, at et af de Hensyn, som Finantsministeren bør have, og som man paa ingen Maade tør troe, at han noget Dieblit vil tabe af Sigte, er at gjøre det nye Laan ikke blot saa lidet byrdefuldt for Statskassen og for Landet i det Hele, men ogsaa saavidt muligt at sørge for, at det bliver saa lidt som muligt trykkende og forurosigende for dem, der, i Tillid til Landets Kræfter, tidligere have forstrakt det med Capitaler.

At det forøvrigt vil lykkes Finantsministeren at erholde et Laan paa saadanne Vilkaar, som under de nærværende europæiske Conjunctioner maae ansees for billige, derom tør man vel nære saameget mindre Tvivl, som det er aabenbart, at Forholdene paa det europæiske Pengemarked ikke længere ere saa stærkt trykkede som for nogle Maaneder siden, saa at det i det Hele tør ventes, at Laansøgere ville finde et villigere Marked end tidligere; men Forventningen herom voxer endog i høi Grad, naar man holder fast ved, hvad der ogsaa er almindelig erkjendt, at den danske Regjering, endogsaa under de vanskeligste Forhold, med en sjelden Noiagtighed og Punktighed har opfyldt alle tidligere af den indgaaede Forpligtelser, hvorfor vi ogsaa tør smigre os med, at den danske Regjering's Credit, hvad Statspapirernes Standpunkt tydeligen viser, er fastere end andre Regjerin-

gers; skjøndt disse Landes Kræfter i flere Henseender vel kunne maale sig med vore. Denne Forventning stiger end mere, naar vi kaste Blikket paa den Tilstand, hvori Landet befinder sig, og paa de Indtægter, som det har afgivet selv under meget vanskelige Forhold. I denne Anledning troer jeg, at det ikke vil være oversflødig, at det her bliver udtalt, at Aaret 1847, der i hele Europa var et Trængselsaar, langt fra at formindste Indtægterne her i Danmark, har forøget dem, og at de indirecte Statter her i Danmark have indbragt ikke blot hvad man efter Budgettet havde anslaaet dem til, men endogsaa betydeligen oversteg Anslaget for 1847. Jeg skal i saa Henseende kun gjøre opmærksom paa, at for 1847 var Indtægten af Told og Consumption eller de indirecte Statter ikke anslaaet høiere end til 3,537,800 Rbd., medens de indirecte Statter i 1847 have indbragt over 4 Millioner, nemlig 4,140,844 Rbd., og det, skjøndt ikke ubetydelige Told- og Consumption- Nedsættelser og Remissioner havde fundet Sted i dette Aar. Saaledes var en Mængde Toldsatser betydeligen nedsatte ved Forordningen af 9de Juli 1847, især af uldne Varer og Steenful, ligesom Skibsafgifter vare nedsatte ved den nævnte Anordning; Indførsels- og Transittolden af umalede Kornvarer blev endvidere ophævet i Slutningen af Aaret 1846, ved Placaten af 9de December 1846, og altsaa var her to Kilder til Afgang, hvorpaa der ikke kunde være taget Hensyn, da Budgettet for 1847 optoges. Desuden blev ved Placaten af 26de April 1847 Indførselstolden af Meel og Gryn samt Skibsafgifterne af Kornladninger ophævede fra 1ste Mai til 1ste October, hvorfor Statskassen ogsaa i denne Tid gik glip af Indtægten af disse Toldsatser, hvorpaa man dengang, da Budgettet blev opgjort, havde gjort Regning. Men desuden blev der ogsaa ved Placaten af 27 Februar og 3 Mai 1847 indrømmet ikke ubetydelige Godtgjørelser for den erlagte Consumption af de første Nødvendigheder, fra 1ste Mai til 1ste October 1847, da Levnetsmidlerne vare i saa særdeles høi Priis. Uagtet alt dette, uagtet denne temporaire Ophævelse af mange Told- og Consumptionssatser i Dyrtiden, og uagtet der ikke er bleven indført nogen anden Forhøielse af Consumptionen i dette Aar, end den, som var indført ved Placaten af 5te Mai 1847, hvorved Consumptionen af Kartofler eller rettere sagt af Kartoffelbrændeviins-Productionen i en meget lidet Grad blev forhøiet, saa have dog Told- og Consumptionindtægterne, saa langt fra at blive mindre i 1847, end de efter Budgettet skulde være, endog oversteg det i Budgettet ansførte Beløb med over 500,000 Rbdlr. Gaaer man nu over til Aaret 1848, saa giver ogsaa dette en forhøiet Indtægt, skjøndt Omstændighederne vare af den Natur, at man ligesaavel her i Danmark, som næsten over hele Europa, maatte vente, at Indtægterne maatte have været mindre, end de efter Budgettet vare ansatte. I den Anledning troer jeg det ikke oversflødig at anføre, hvad der er bleven Udvalget meddeelt af den høitagede Finantsminister, nemlig, at Told- og Consumptionssatserne i de første 11 Maanedes af Aaret, — thi mere var endnu ikke opgjort i Slutningen af December, da den høitagede Finantsminister velvilligen meddeelte Udvalget disse Oplysninger — at Indtægterne af Told og Consumption i 1848 i de 11 første Maanedes af samme ikke have været mindre end i 1847. Selv altsaa under disse meget uheldige Omstændigheder have Told- og Consumptionindtægterne ikke alene ikke beløbet sig til mindre, end de have været anslaaede til i Budgetterne for 1847 og 1848, men de have tværtimod endogsaa indbragt Mere.

Der er ogsaa en anden Post, som jeg troer, det ikke her er oversflødig at henpege paa, hvorledes den, langt fra at aftage, tværtimod er stegen, det er nemlig Indtægten af Dresundstolden, som i Budgettet for 1847 var anslaaet til 1,832,000 Rbd., medens derimod den virkelige Indtægt har været 2,231,000 Rbd., saaledes som det fremgaaer af Aarets Regnskab. I 1848 er det vel endnu ikke officielt bekjendt, at Dresundstolden har indbragt mere, end den i Budgettet for 1848 er anslaaet til; men jeg troer dog at have tilstrækkelig Kundskab om Sagens Stilling, til at kunne sige, at ogsaa for 1848 har Dresundstolden ikke indbragt lidet mere, end den er anslaaet til i Budgettet for dette Aar; og naar nu sees hen til, at i Budgettet for 1849 Dresundstolden er anslaaet til 100,000 Rbd. mindre end i 1848, saa er det at formode, at ogsaa denne Indtægtspost vil blive

flørre, end den er beregnet i Budgettet for 1849. Den høitagtede Finantsminister meddeler mig i dette Dieblif den virkelige Oversigt over Loldintraderne for 1848, hvoraf fremgaaer, at Drefundstolden har indbragt 2,164,923 Rbd., hvilket altsaa er en Bekræftelse paa, hvad jeg tillod mig at anføre, at Drefundstolden ikke har indbragt lidet mere, end den paa Budgettet for 1848 var anført til, nemlig 1,930,000 Rbd.; for Aaret 1847 var den, som sagt, anslaaet til 1,832,000 Rbd. og indbragte 2,230,864 Rbd.

En anden Post, hvorpaa jeg troer slutteligen at burde henlede Rigsforsamlingens Opmærksomhed, med Hensyn til det foreliggende Budget for 1849, og hvilket jeg ikke anseer det oversflødig at udtale her i Salen, det er, hvorledes det ikke har været og heller ikke vil blive Tilfældet, at Regjeringen vil lade de ældre Forpligtelser paa nogen Maade uopfyldte. Det vil saaledes erindres, at i Finantsbudgettet for 1847 var der kun anslaaet til Betaling af Renter og til Capitalafdrag en Sum af 5,100,000 Rbdlr., medens den paa Afbetaling og Forrentning i 1847 anvendte Sum udgjorde 5,249,383 Rbdlr.. Paa Budgettet for Aaret 1848 var ansat en ligesaa stor Sum til Afbetaling og Forrentning; men naar der nu for Budgettet for 1849 kun er ansat til Afbetaling og Forrentning et Beløb af 3,863,000 Rbdlr., saa kunde det synes, som om Regjeringen ikke engang vilde foretage en saa stor Afbetaling paa Gjælden, som den endog blot contractmæssigt havde forbundet sig til, da Forrentningen alene udgjør omtrent 3,600,000 Rbd., hvilket ogsaa er klart deraf, at Statsgjælden jo udgjør henved 102,000,000 og altsaa kan Forrentningen ikke være meget mindre. Men det maa bemærkes, og det var især denne Bemærkning, som jeg troede, at det var godt, at den blev udtalt her i Rigsforsamlingen, at det er Regjeringens Hensigt at anvende af Statens Activer et Beløb af 647,000 Rbdlr., for derved at kunne bestride de contractmæssige Afbetalinger paa det 3 pCt. dansk-engliske Laan, hvortil vil udfordres omtrent 647,000 Rbd.; saa at, hvad der i Virkeligheden vil blive anvendt i 1849 til Statsgjældens Afbetaling og Forrentning, udgjør 4½ Million. Det er saaledes aabenbart, at de Summer, som Staten er pligtig til at udrede i Forrentning og Afdrag paa ældre Laan, ere tilfulde dækkede isorveien, ligesom det ogsaa er Tilfældet, om det end ikke ganske tydeligt fremgaaer af Budgettet for 1849, at der er taget Hensyn til den Rentebetaling, der kunde blive en Folge af det nye Laan, der skal optages, idet nemlig, som jeg til Slutning skal bemærke, Indtægten af Activerne for 1849 kun er ansat til 270,000 Rbd., fordi der af Activernes Forrentning allerede er afdraget en saa stor Sum, som kan ansees nødvendig for, at Forrentningen af det optagende Laan kan finde Sted. Men naar man nu seer, at under disse Forhold, under et Dyrhedsaar, som 1847, og et Krigsjaar, som 1848, Indtægten af de indirecte Skatter ialtsald ikke er bleven forminskret, men snarere ikke lidet er stegen, saa maa man vel, da de indirecte Skatters Af- eller Tiltagen er den bedste Maalestof for et Lands Velstand, være berettiget til at slutte, at denne ikke er aftagen eller rystet, og vi tør derfor ogsaa haabe, at Erkjendelsen heraf vil ikke lidet fremme Optagelsen af et Laan paa hensigtsmæssige og billige Vilkaar.

Hvad det sidste Indstillingspunkt angaaer, skal jeg forøvrigt ikke videre berøre det; det er allerede under den foreløbige Behandling tilstrækkeligen udviklet, at det, der egentlig maa være Finantsministeren magtpaaliggende, er, at han bliver bemyndiget til at kunne udstede 4 Millioner Creditbeviser, forsaavidt Behovet ikke kan dækkes ved det forventede Laan, og at ligesom en kommende Rigsdag maa bestemme den Skat, hvorved disse 4 Millioner skulle indløses, saaledes maa det ogsaa være den kommende Rigsdag forbeholdt, at bestemme Indretningen og Anvendelsen af disse 4 Millioner Creditbeviser.

Boisen: Idet jeg vil søge at begrunde det af mig stillede Forandringsforslag, som gaaer ud paa, at det bestemt maa blive udtalt af Forsamlingen, at Krigens Førelse er Grunden til de store Pengeopoffrelser, der kræves, vilde jeg først tillade mig at imødegaae den Uttring af den ærede Ordfører for Udvalget, der, om jeg forstod ham ret, gif ud paa, at Forsamlingen kun kunde affatte Beslutninger, men ikke optage Præmisses. Foruden at jeg ikke saa ganske kan forstaae, at dette følger af Forsamlingens lovgivende Natur, maa jeg bemærke, at denne synes mig endnu at være et uafgjort Spørgsmaal, idet der høres meget forskellige Meninger derom fra forskellige Sider. Mod det væsentlige Indhold af mit Forslag har den ærede Ordfører Intet havt at erindre, ligesom jeg heller ikke troer, at dette har været Tilfældet med Udvalgets øvrige Medlemmer. Naar man derimod har meent, at det er oversflødig, at denne Forandring optages, fordi det allerede er udtalt baade af den høitagtede Finantsminister og Udvalget, at det er med Hensyn til Krigen, at saa store Pengeopoffrelser gjøres, da maa jeg bemærke, at det er dog noget Andet, at Forsamlingen i sit Lovudkast udtaler Krigens Førelse, hvis fornødent gjøres, som Grunden til dens Beslutninger, end at Finantsministeren og Udvalget have gjort det Samme i den Maade, hvorpaa de have begrundet de Forslag, de have fremsat for Forsamlingen. Jeg ønsker, at denne maa ledsage sit Lovudkast, som kræver saa store Pengeopoffrelser, med den givne Erklæring, at dette skeer for Krigens Skyld, da jeg er vis paa, at Intet kan berede Lovudkastet en bedre Modtagelse hos Folket end en saadan Erklæring. Jeg ønsker tillige, at Forsamlingen ved denne ikke søgte, men paa naturlig Maade givne Leilighed vil udtale sig for, at den ønsker Krig, naar det er fornødent, fordi Fred ikke kan faaes paa anden Maade. Naar Talen var om at udtale noget lignende i Adressen til Regjeringen eller Slesvigerne, har det ofte været sagt, at naar Børnepligt- eller Finantsfagen kom for, vilde man faae den bedste Leilighed til at udtale dette, da begge disse Sager vare ligefrem Følgen af Krigsspørgsmaalet. Dette sidste, mener jeg, nu især gjælder Finantsfagen, da den almindelige Børnepligtsag vel ogsaa uden Krigen vilde være kommen for. Derfor troer jeg nu, at her tilbyder sig en aldeles naturlig Leilighed for Forsamlingen til at udtale sig for Krig, naar denne er nødvendig, og jeg anseer det ønskeligt, at dette skeer, thi vel skulle vi Danste, som ere et fredelstende Folk, ikke fremtræde som krigslystne, men dog heller ikke være bange for at udtale os for Krig, naar denne ikke kan undgaaes. Jeg veed nok, at dette har Forsamlingen gjort i sin Adressse til Kongen; men jeg kan ikke, efter at saa lang Tid er hengaaet og saa mange Forandringer ere foregaaede baade hjemme og ude, ansee det for oversflødig, at det Samme nu gjentages. Naar det blev ytret ved den foreløbige Behandling, at en saadan Erklæring røbede Mistillid til Regjeringen, da maa jeg tilstaae, at jeg har intet Begreb om en saadan Tillid, som kunde kræves derved, at Forsamlingen udtaler den Grund, som har bevæget den til at kræve saa store Pengeoffre, da der i denne Erklæring ikke er Tante om at forestrive Regjeringen nogen Instrux, men der kun udtales, hvad man kan være aldeles vis paa at være i fuldkommen Overensstemmelse med Regjeringen om, nemlig at Krig maa føres, om fornødent gjøres, og at den maa føres med Kraft, for at undertrykke hvad Regjeringen selv for nylig har kaldet Oprør. Saaledes anbefaler jeg mit Forslag til den ærede Forsamling, idet jeg for mit eget Vedkommende er glad ved at have faaet Leilighed baade til at stille det og til, saa godt som jeg har formaact, at udtale mig derom.

(Fortsettes.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Tre og fyrgetyvende Nøds.

(Fortsat.)

C. W. Jespersen: Naar jeg reiser mig for at sige et Par Ord i denne Sag, maa jeg først udtale min fulde og udeelte Samstemmen med Comiteen i at anerkjende Nødvendigheden af, under nærværende Omstændigheder at vise Regjeringen i Almindelighed og Finantsministeren i Særdeleshed en overordentlig Tillid, en Tillid, jeg for mit Bedkommende finder tilstrækkelig begrundet i det ministerielle Program af 17de Novbr. i de politiske Hovedgrundsaetninger, som deri ere udtalte, saavel angaaende vore indre Forhold, Grundlæggelsen af Rigets Forfatning, som vore ydre Forhold og Krigens Fortsættelse, en Tillid, som jeg finder yderligere Støtte for og Begrundelse af i Ministeriets Handlinger, navnlig Foranstaltninger med Hensyn til de krigeriske Forhold, ligesom selve Finantsministerens Forslag og hvad dermed staaer i Forbindelse fra hans Side er af den Betskaffenhed, at samme maa indgyde Tillid. Jeg skal ved Siden heraf udtale, at Forsamlingens Botum i denne Sag over Comiteens tvende Indstillinger — jeg vilde ret ønske eenstemmige Botum — er den rette og sande Maade, hvorpaa den udtaler Folkets Beredvillighed til at bringe ethvert fornødent Offer for Fædrelandets Belskærd, for Slesvigs Bevaren for Danmark. En politisk Forsamling som denne, der har Øyne til at lægge sin Villie for Dagen i Handling, skal holde sig bertil, skal vise Villien i Handling, og ei i Ord, i blotte Ord. I Forbindelse hermed maa jeg udtale mig imod det af Rigsdagsmanden for Soro Amts 6te District (Boisen) stillede Amendement, og navnlig af den af den ærede Ordfører ansførte Grund, at det ikke passer sig til eller hører hjemme i Resolutioner, som en Forsamling med lovgivende Myndighed tager, at indføre Begrundelsen i selve Resolutionen.

Det er mig hjært, at den ærede Comitee har taget sin Indstilling om Civillisten tilbage. Var dette ei skeet, vil jeg aabent tilstaae, at jeg hørte til de Medlemmer af Rigsforsamlingen, der, som Finantsministeren yttrede, ikke vilde have fundet det hensigtsmæssigt og passende, ligeoverfor Europa og ligeoverfor den Konge, som nu sidder paa Danmarks Throne, at udtale Ønsker og Hølelser, som ei ere nødvendige eller som der ikke er nogen Trang til at udtale for Hans Majestæt.

Naar den ærede Finantsministeres Uttringer i hans Finantsforslag om at fortsætte Opførelsen af Daareanstalten i Jylland — i Modsaetning af den forhenværende Finantsministeres Anskuelse — og under den foreløbige Behandling om Betarbejderne og om Foranstaltninger til at lette Dvægudførelsen have mødt en saa besynderlig Begegnelse af en „født Jyde“, da skal jeg ikke blot som Jyde, men tillige som dansk Borger — thi jeg mener, det er en Sag, der er af Vigtighed for Danmark i det Hele —, hve Finantsministeren min varmeste Tak for de bebudede Foranstaltninger, med Opfordring til at sætte dem i Værk, og navnlig maa jeg i kraftigste Maade opfordre ham til at lette Midlerne for Jyllands Handel, dets Export i Almindelighed og Dvægexport i Særdeleshed, og fornemmelig ved at aabne nye Dampskibslinier paa Udlandet, Noget, der vist maa anses som en nødvendig Betingelse, ikke blot for at Jylland kan gaae saa meget frem i Udvikling, som dets naturlige Kræfter, behørigt understøttede, frembyde en saa rig Anledning til, men og for at Jylland, som desuden er den Provinds, der egentlig har lidt under Krigen, ikke skal gaae tilbage.

Endnu skal jeg berøre et Punkt, der vel egentlig ligger udenfor nærværende Sag, men dog staaer i en vis Forbindelse med samme, og det er, at forvare Forsamlingen imod den Indrømmelse, den Erkjendelse, der muligt kunde hentes fra aldeles ikke at omtale Indledning til den forhenværende Finantsministeres Forslag, der, som bekendt, angik det Tab, Finantserne havde lidt derved, at de store contante Beholdninger fra de offentlige Kasser i Rendsborg ved Opførelsen af Udbrud i Martz f. A. gik tabte. Vel er det ældre Finantsforslag taget tilbage, men jeg finder dog — ifølge Sagens eiendommelige Betskaffenhed, og da den egentlig er uafhængig af de gjorte specielle Forslag —, at det er fornødent, at det her i Salen udtales, at man ingenlunde, idet man undlader at behandle dette Spørgsmaal, hvilket jeg ei har Noget at indvende imod, derfor deler den forrige Ministers Anskuelse, som han vilde have gjort gjældende, at det lidte Tab kun skulde være et Uheld, men ikke skyldes nogen Feil fra Finantsbestyrelsens Side.

Winther: Idet jeg henholder mig til mine Uttringer under Sagens foreløbige Behandling, finder jeg det ikke nødvendigt her at udhæve, at disse vare fremsatte mere for at gjøre et almindeligt Princip gjældende, end for derved at motivere et bestemt Forandringsforslag. Jeg har heller ikke ved det, der er fremkommet under Forhandlingerne, fundet Anledning til at fremsætte noget saadant Forslag. Hertil kommer, at den første ordinaire Rigsdag vil blive samlet saa betimeligt, at den ved Creditbevissernes Udstedelse og Krigsskattens Bevilling kan sikkre sig en passende afgjørende Indskydelse paa Sagens endelige Afslutning. Naar jeg altsaa stemmer for Antagelsen af Udvalgets tvende Indstillingspunkter, da skeer dette alene paa Grund af Forholdenes tvingende Magt og under udtrykkelig Forbehold af det udtalte Princip Rigtighed.

Heller ikke jeg kan tilbageholde Uttringen af min inderlige Glæde over, at Udvalget har fundet sig foranlediget til at tage sin Indstilling om, at Forsamlingen skulde andrage paa en Nedsættelse i Udgifterne til Hs. Majestæt Kongens Civilliste, tilbage.

J. A. Hansen: Det er saa langt fra, at jeg kan have Noget imod, at Finantsministeren erhoder den af ham attraaede Bemyndigelse, at jeg meget mere indseer og erkjender Nødvendigheden af, at han erhoder en saadan Bemyndigelse. Men det er denne Forsamlings Bemyndigelse, som den ærede Finantsminister ønsker; og da jeg overveiede dette, maatte jeg spørge mig selv, om jeg da havde nogen Bemyndigelse til at give Finantsministeren hiin Bemyndigelse, og jeg maatte da svare mig selv, at jeg hverken af Hs. Majestæt Kongen eller af Folket havde erholdt nogen som helst saadan Bemyndigelse. Jeg kan derfor ikke indlade mig paa at give en Bemyndigelse, som jeg ingen Bemyndigelse har til at give. Jeg havde havt Grund til at vente, at Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted) i Genhold til sine Uttringer under denne Sags første Behandling vilde have stillet et Forandringsforslag, som jeg kunde stemme for. Da dette nu ikke er skeet, saa maa jeg erklære, at jeg af de af mig ansførte Grunde ikke kan tage Deel i Afstemningen over denne Sag.

Indenrigsministeren: Der har saa ofte her i Salen været talt om, hvorledes Forsamlingens Stilling var ligeoverfor Hans Majestæt Kongen med Hensyn til de Lovudkast, som undtagelsesviis ere blevne forelagte denne Forsamling, at Ministeriet ikke har villet undlade at meddele Forsamlingen sin Anskuelse om den Stilling, Ministeriet antager, at Forsamlingen indtager med Hensyn til disse Lovudkast. Det maa foreløbig bemærkes, at vi befinde os i en Overgangsperiode, og at de Organer, som efter Grundlovsudkastet skulde

constitueres som folkelige Organer til at deeltage i den lovgivende Magt, endnu ikke ere tilstede; i denne Overgangsperiode, medens Hans Majestæt er fremdeles i Udøvelsen af den Souveraine Myndighed, men dog tillige har erklæret at ville dele denne med de nævnte folkelige, endnu ikke tilstedeværende Organer, i denne kan det ikke indrømmes eller ikke antages, at denne Forsamling er i Besiddelse af den lovgivende Magt, som det er bestemt ved Grundloven at overdrage til de efter dens Indførelse konstituerede Organer; men Ministeriet holder for, at Forsamlingens Stilling maa bedømmes efter Bestaaenheden af de enkelte Sager, som ere den forelagte.

Hvad da for det Første angaaer den idag forhandlede Sag, om Tilvebringelsen af de fornødne Pengemidler ved Optagelsen af et Statslaan og Udstedelsen af Creditbeviser, da har Hans Majestæt Kongen ved at approbere det af Finantsministeren forelagte Forslag begjæret sig Samtykke meddeelt af nærværende Forsamling, idet det udtrykkelig i dette hedder: at Regjeringen ønsker og begjærer Forsamlingens Bemyndigelse til at optage dette Laan og til Udstedelsen af Creditbeviser. Det er et bestemt Pengebeløb, med Hensyn til hvilket Raadigheden saaledes er overladt denne Forsamling, fordi det er fundet hensigtsmæssigt ved at overlade Raadigheden over dette Pengebeløb til Forsamlingen at styrke Landets Credit under de nærværende Forhold, og jeg skal hertil for mit Bedkommende tilføje, at jeg haaber, at efter denne Erklæring vil den Rigsdagsmand, som sidst satte sig, kunne forsvare at afgive sin Stemme i denne Sag.

Hvad dernæst angaaer det andet endnu tilbagestaaende Lovudkast, nemlig angaaende Børnepligten, da er derom Intet udtrykkelig bestemt, og Ministeriet holder derfor for, at det maa betragtes analogt med det, som er udtalt i Hans Majestæts Nabningsstale angaaende Grundloven, forsaavidt disse Udcasts forskjellige Characterer tilstede en analogisk Anvendelse. Naar, som en Folge heraf, den ærede Forsamling har tilendebragt sine Forhandlinger om Grundloven, saa for det Tilfælde, at Regjeringen mod Formodning skulde finde særdeles Betænkelse ved een eller flere af Forsamlingen vedtagne Forandringer, da holder Ministeriet for, at Regjeringen vil efter dette Forhold have at bringe disse Forandringer, ved hvilke haaves Betænkelse, til fornyet Forhandling med Forsamlingen. Efter hvad af mig i Begyndelsen er yttret om den Overgangsperiode, hvori vi ere, maatte da den endelige Afgjørelse forbeholdes Hans Majestæt; men Ministeriet spjær til, at det nærværende Ministerium antager, ikke at ville kunne komme i det Tilfælde at tilraade Hans Majestæt at fravige hvad saaledes af Forsamlingen er vedtaget.

Orsted: Naar jeg ikke har stillet et saadant Amendement, som mine Uttringer under den foreløbige Behandling kunde give Anledning til at antage, saa er det ikke, fordi jeg fandt mig overbevist om, at Forsamlingen virkelig kunde være i Besiddelse af den lovgivende og finantstuelle Myndighed, som i sin Tid, naar Forsatningsværket er fuldbragt, kan ventes indrømmet en forøvrigt paa en ganske anden Maade sammensat Folkforsamling, og heller ikke, fordi jeg kunde overbevise mig selv om, at det var nødvendigt for Kongen at have en saadan „Bemyndigelse“, da Kongen, som Souverain, maatte være beføiet til at handle paa Statens Vegne, saalænge ikke denne Tingenes Orden var indført, og jeg antager altsaa, at det var blot for at faae en moralsk Styrke med Hensyn til en saa betydelig finantstiel Foranstaltning, som den omhandlede, at Sagen var kommen for Rigsforsamlingen, men ikke, for at denne skulde afgive et Samtykke; men da Finantsministeren har antaget, at det vilde give ham en større Kraft, at Rigsforsamlingen udtrykte sig som om den bemyndigede ham, end om den havde udtrykt sig saaledes som om den billigede det af ham foretagne Skridt, saa fandt jeg det ikke hensigtsmæssigt at stille noget Amendement derom. Jeg meente ogsaa, at jeg gjerne for mit Bedkommende kunde stemme for Komiteens 1ste og 2det Indstillingspost, saaledes som de ere, idet jeg kun antager, at det er paa Grund af et Slags Compromis fra Hs. Majestæt, fordi han har overladt det paa en Maade til Rigsforsamlingen, at den skulde afgjøre denne Sag. Jeg vil forøvrigt tilføje, at jeg ikke finder en fuldkommen Hjemmel herfor i en saadan Overdragelse, thi naar man skal udøve en Myndighed paa Folkets Vegne, saa er det ikke nok, at Kongen bifalder det, men Folket selv maa gøre det, og

den Bemyndigelse er her ikke tilstede; men jeg troer, at man her maa betragte Bemyndigelsen saaledes, som den efter Grundlovens Bestemmelser kan betragtes, at Forsamlingen nemlig giver af den Bemyndigelse, som den er istand til at give. Det er mig derimod vigtigt, at Spørgsmaalet med Hensyn til den anden Lov, som nu er under Forhandling, holdes gaabent, da jeg derunder maa inhævere den Mening, at Forsamlingen ikke maa give nogen lovgivende Beslutning i denne Sag; og jeg har derfor ogsaa gjort et Amendementsforslag i denne Retning, som jeg agter at inhævere og begrunde. Jeg troer ogsaa, at den Fremstilling, som den høitættede Indenrigsminister idag har givet om Sagen, endnu mere maa hjemle mig Ret til at stemme for de 2de omhandlede Indstillingsposter af Udvalget, uden derved at berøve mig Ret til siden at udtale mig efter min Overbeviisning i den anden og de flere Sager, som muligen kunde komme for Forsamlingen.

Grundtvig: Idet ogsaa jeg udtrykker min Glæde over, at vore Rævnninger have taget den Indstilling tilbage, der truede Kongens Civilliste, saa skal jeg, med Hensyn til det Endringsforslag og de 2 andre Indstillinger, i Korthed sige min Mening, navnlig i Henseende til det første, om hvorvidt det udtrykkelige skal siges, at det var for Krigens Fortsættelse, dens kraftige Fortsættelses Skyld, at Laanet bevilges, eller at Finantsministeren bemyndiges til at gjøre det saa store Laan. I saa Henseende maa jeg vel indrømme Komiteens Ordfører, at det baade ligger i Sagens Natur og af den hele Sammenhang er klart, at det kun er for Krigens Skyld, at det overordentlige Laan skal optages, som ikke antages at gjøres behov under fredelige Omstændigheder; men jeg kan paa ingen Maade give ham Ret deri, at det skulde være enten under Forsamlings Bærdighed eller paa nogen Maade upassende, at det optoges i denne Lovindstilling. I Henseende til de to Indstillingsposter, som vore Rævnninger have ladet blive staaende, kan der vel ved den første ikke være forskellige Meninger, da, naar Laanet skal optages, Finantsministeren nødvendigviis maa have frie Hænder til at gjøre det paa den efter hans Overbeviisning bedste, hensigtsmæssigste og billigste Maade; men derimod synes mig, at der burde nødvendigviis have været sagt udtrykkelig et „frit“ Laan, for at udelukke den Tanke om ethvert tvungent Laan, som Komiteens Ordfører jo paa det Stærkeste har erklæret, paa ingen Maade skal være meent, thi da vilde jo alle de Ord, han brugte for at tillægge Forsamlingen den Mening, at Saadant ikke kunde være muligt, have været overflødige, naar blot det lille Ord „frit“ havde staaet foran „Statslaan“. Endelig, med Hensyn til den anden Indstillingspost, da er jeg vistnok ikke nogen Ven af disse Creditbeviser, som dog ogsaa paa en Maade ere et tvungent Laan; men jeg vil dog ikke, da det dog vel heller ikke kunde nytte, protestere derimod paa Folkets Vegne, men kun maa jeg paa Sprogets Vegne protestere mod Udstedelsen af 4 Millioner Creditbeviser, thi eftersom jeg formoder, at Creditbeviserne ville komme til at lyde paa mere end 1 Rbdlr. hvert, idet de vel, ligesom de nærværende, ville komme til at lyde paa 5 Rbdlr., ja paa 50 Rbdlr., vilde det blive en altfor uhyre Sum; det kunde imidlertid strax rettes meget let, naar der blev sagt: Creditbeviser for eller til et Beløb af 4 Millioner.

Til Slutningen skal jeg dog ogsaa tillade mig at sige et Par Ord om Forsamlingens Bemyndigelse, og den Myndighed, som jo forudsattes for at give nogen saadan, saameget mere, som det forekommer mig, at den høitættede Indenrigsminister i Grunden ikke sagde os Andet, end hvad vi vidste isforveien, at vi ere i en Overgangsperiode. Min Anskuelse derom er korteligen denne, at dersom den hele Forsamling bestod af folkevalgte Medlemmer, da kunde jeg intet Dørlig tvivle om, at vi havde al den Myndighed, som Kongen har bestemt, eller som Omstændighederne gjøre nødvendigt, herefter maa hvile iden almindelige danske Rigsforsamling. Det er altsaa blot den brogede Sammensætning, som gjør, at ogsaa jeg maa høiligen betvivle vor Myndighed, enten til at give faste Love eller til at paalægge Folket Ansvar for hvad Regjeringen og Ministeriet maatte bestemme. Da imidlertid de overordentlige Omstændigheder, hvorunder vi ere stilledes, ikke alene ere overordentlige, men ere af den allervigtigste og den allerfarligste Natur, saa skjønt jeg ikke rettere end at Forsamlingen saaledes som den nu engang er, vil blive nødt til at tage Deel i

Regjeringen og alle de Forhandlinger, som i nærværende Dieblif maae findes nødvendige til Rigets Lære og Bedste, med al den Myndighed, som kan tilkomme en folkelig Forsamling.

Barfod: Rigsdagsmanden fra Langeland (A. Hansen) kan ikke mere tage Ordet under nærværende Sag, og jeg skal derfor paa hans Begne erklære, at han efter de Oplysninger, som ere givne af den høitagtede Indenrigsminister, nu seer sig istand til at stemme i nærværende Sag. Det samme maa jeg tillade mig at bemærke for mit eget Bedkommende, idet jeg ikke saa ganske er enig med den ærede Rigsdagsmand for Bræsto (Grundtvig), med Hensyn til Indholdet af den høitagtede Indenrigsministers Ord. Jeg skal endnu kun tillade mig at tilføie, at naar jeg altsaa stemmer for Udvælgets Indstillinger i det Hele taget, skulde det være mig hjært, om det Tillægsforslag, som den ærede Rigsdagsmand for Sorø Amts 6te District (Boisen) har stillet, maatte vinde Deeltagelse. Jeg for mit Bedkommende kan idetmindste ikke Andet end stemme derfor; men hvis det virkelig skulde være under Rigsforsamlingens Værdighed, at den optog, hvad man kalder Motiver, i den Lov, som der afstemmes over, saa har jeg dog det Haab, at Regjeringen, der jo saa hyppig ledsager sine Love med Motiver, ikke vil finde det under sin Værdighed at optage det Væsentlige af disse Motiver i sine Motiver til Love.

M. P. Bruun: Det er i Anledning af hvad der af den ærede Finantsminister er bleven ytret om den paatænkte Plan til at lette Communicationen imellem Jylland og Udlandet, og navnlig den Dvægetransporten, at jeg skal tillade mig nogle saa Ord. Det er vistnok med Glæde, at disse Ytringer ere bleven hørt, og jeg for min Deel vil gjerne betragte dem som et Tilfagn, et bestemt Tilfagn om, at der fra Finantsjernes Side ikke vil være Noget til Hindrer for en saadan Plans Realisation. Det forekommer mig, at den ikke ganske kan sættes i Klasse med de øvrige Arbejder, selv om man ikke kan nægte, at disse ere af paatrængende Nødvendighed, og blandt dem navnlig Indretningen af Daareanstalten. Det forekommer mig nemlig, at en saadan Plan som den her omtalte, nemlig en Dampskibsforbindelse mellem Jylland og England, egentlig snarere kan henregnes blandt Krigsforanstaltninger, og det ikke alene, fordi det er en Folge af Krigen, at en saadan Foranstaltning bliver nødvendig for Provindsens Bedkommende, men ogsaa fordi Provindsen ved dens Udførelse sættes bedre istand til at bære Krigens Byrder og de Offre, som Regjeringen muligen vil blive nødt til at fordrø. Der vilde maaskee have været Opfordring til at stille et særskilt Andragende til Rigsforsamlingen i denne Anledning, men efter hvad der af den høitagtede Finantsminister allerede er ytret og tilfagt, troer jeg at kunne ansee det for overflødig.

Dahl: Ogsaa jeg maa udtale min Paastjønneelse og varme Tak, fordi den høitagtede Finantsminister har været betænkt paa at aabne Jylland Afgang til Afsetning af dets Producter til Udlandet directe ved en Dampskibsforbindelse. Skulde jeg endnu tilføie et Duffe, da var det det, at det maatte komme under alvorlig Overveielse, om ikke en saadan Forbindelse maatte knyttes ikke alene med Bestyrelsen, men ogsaa med Bestyrelsen af Jylland. Med Hensyn til de paatænkte Arbejders Udførelse sammesteds, navnlig Beiarbejderne og Daareanstalten, maa jeg ogsaa med flere af de ærede foregaaende Rigsdagsmænd glæde mig ved, at Finantsjerne forhaabentlig ville see sig istand til at forebygge, at der ikke skal skee nogen væsentlig Standsning i disse Arbejders Fremme, der ere af høieste Vigtighed for den Provindsdeel, hvori de skulle udføres. Jeg troer, at man paa begge Dele har et retfærdigt og billigt Krav, forsaavidtsom Omstændighederne gjøre det muligt, som den høitærede Finantsminister rigtigen bemærkede, thi Umuligheder forlange vi ikke og kunne naturligtvis ikke forlange dem. At den kongelige Kasse vil forskyde Beløbet til Daareanstaltens Udførelse, er bestemt i Placaten af 28de Februar forrige Aar; den gjælder endnu, og Beløbet udredes alt for en Deel af Kjøbstæderne og Landet. Til Kjøbet af Plads m. v. er der allerede anvendt omtrent 30,000 Rbd.; skulde man nu standse med disse Arbejder, vilde man ikke blot tabe Renterne og Omkostningerne ved Tilfynet, men man vilde ogsaa i Provindsen særdeles føle Savnet af en saadan Anstalt, og det saameget mere, som det maaskee for længere Tid ikke vil være muligt for Provindsens Be-

boere at benytte Daareanstalten i Slesvig, som hidtil ikke saa lidet har været benyttet. Jeg troer tillige, at Beivæsenet retfærdigen og billigen bør fremmes paa den Maade, som ved en tidligere kongelig Resolution er bestemt, nemlig ved et aarligt Bidrag af 75,000 Rbd. Skulde dette ikke lade sig gjøre, kunde Resultatet let blive, at det vilde blive umuligt at udføre Beiarbejderne i Jylland, idet Jyllands Bidrag til det almindelige Beifond sandsynligvis om saa Aar vil blive benyttet alene til Vedligeholdelsesarbejder paa de allerede anlagte Chausseer, thi efterhaanden som disse benyttes mere, vil deres Vedligeholdelse fordrø flere Omkostninger, og den aarlige Udgift ved Vedligeholdelsen vil saaledes tiltage. Jeg skal alene paapege, at i det nu begyndte Aar ere Beiarbejderne i Jylland calculerede til 36,000 Rbd. saaridt jeg mindes, og Jyllands Bidrag er i samme Aar 53,000 Rbd., saa at Jylland erholdt et meget mindre Biløb af Beifondet til Anlæg af dets Veie, end det selv bidrager. Jeg troer altsaa, at det er i høj Grad ønskeligt, at disse Arbejder fremmes med den engang bestemte Kraft.

Bregendahl: Idet jeg agter at stemme for det af Rigsdagsmanden for Sorø Amts 6te District (Boisen) stillede Forandringsforslag, finder jeg det, efter hvad her idag er sagt, fornødent i Korthed at fremsøre nogle Ord. Det er nemlig sagt, at en sliq Tilføining af Motiver vilde stride imod Forsamlingens Værdighed; at en saadan Udtalelse vilde være upassende, og at den vilde indeholde en Tilfjendegivels om, hvorledes man betragter Rigsforsamlingens Myndighed; paa hvad Fod man antager, at Rigsforsamlingen staaer med Hensyn til dens Deeltagelse i den lovgivende Magt i Staten. Efter hvad den høitagtede Indenrigsminister allerede har udtalt om det sidste Punct, vil det ikke være fornødent for mig for Tiden at udtale mig nærmere herom, men jeg vil kun forvare mig imod, at min Stemme for Forslaget skal betragtes som en Meningstilfjendegivelse om Forsamlingens Myndighed. Jeg skal endnu kun tilføie, at jeg slutter mig aldeles til de Ytringer, der ere udtalte af mine ærede Sidemænd, Rigsdagsmændene for Viborg Amts 3die District (M. P. Bruun) og Aarhus Amts 3die District (Dahl).

David: Da det af den ærede Rigsdagsmand for Bræsto Amts 4de District (Grundtvig) første Gang blev sagt, at Ordføreren skulde have ytret, at han maatte fraraade det foreslaede Amendement, fordi det skulde være under Forsamlingens Værdighed at gaae ind derpaa, taug jeg stille dertil, uagtet jeg dengang var ligesaa overbevist, som jeg nu er, om, at jeg ikke har benyttet disse Udtryk; jeg sagde, at det ikke var foreneligt med Rigsforsamlingens Stilling. Det er imidlertid 2 Gange gjentaget, at jeg skulde have brugt disse Ord, nemlig af Rigsdagsmanden for Moen (Barfod) og Rigsdagsmanden for Beile Amts 2det District (Bloug), og jeg finder mig derfor forpligtet til at modsigge, at jeg har brugt dem; det er sikkerlig ved en Feiltagelse eller ved, at den ærede Rigsdagsmand for Bræsto Amts 4de District ikke noie har opfattet hvad jeg har sagt, at han har tilfagt mig disse Ord; men jeg maa dog protestere imod, at fordi jeg med Uret er bleven tilfagt disse Ord, disse da skulle gaae omkring her i Salen, som om jeg virkelig havde sagt dem.

Lage Müller: Med Hensyn til Fortsættelsen af Arbejdet paa Daareanstalten i Jylland, som atter idag er bragt paa Bane, tillader jeg mig at tilføie til hvad jeg ved Sagens foreløbige Behandling yttrede, at Stiftsøvrigheden i Ribe har i de sidste 2 Aar været nødsaget til næsten bestandig at udsætte Optagelsen af Sinds- svage i Ribe Daareanstalt, hvor der er gjort flere Anmeldelser, end det i den foregaaende Tid har været Tilfældet. Dette beviser altsaa, enten at de Sinds- svages Antal er tiltaget, eller at man stræber nu mere end før at sørge for disse Ulykkeliges hensigtsmæssige Behandling, eller maaskee begge Dele tillige, og altsaa er det vistnok af saameget høiere og paatrængende Vigtighed, at Arbejdet med Daareanstalten fortsættes med al den Kraft, som Tidsumstændighederne gjøre det muligt.

Gram: En æret Rigsdagsmand har ved den foreløbige Behandling sagt: „Jeg er ikke Bengemand og ikke Regnemester“; jeg siger det samme som han; men saameget kunne vi vistnok begge regne, at Staten behøver Benge, hvis Krigen skal fortættes med den Kraft, hvormed vi maae ønske, at den maa blive fortsat, forsaavidt ingen an-

tagelig Fred kan opnaaes. Jeg stemmer derfor ubetinget for begge det ærede Udvalgs Indstillingspunkter, og jeg vil ret ønske, at Alle uden Undtagelse ville stemme derfor; dette vilde være et Vidnesbyrd for Ulandet, at vi mene det alvorligt; det vilde være et Vidnesbyrd for vore slesvigsk Brødre, at vi mene det ærligt, et nok saa kraftigt Vidnesbyrd, som om vi antage nok saa mange Andragender om den slesvigsk Sag. Det er bleven mistydet udenfor og maaskee ogsaa her i Forsamlingen, at saadanne Andragender have mødt Afviisning her. Jeg vil frit tilstaae, at jeg ogsaa hører til dem, der have stemt for Afviisning, og dog tør jeg sige, at den slesvigsk Sag ligger mig lige saa varmt paa Hjertet som dem, der saa tidt og ofte have søgt at bringe denne Sag for her; jeg har stemt derimod efter min bedste Overbeviisning, fordi jeg ansaae saadanne Andragender ikke blot for unyttige, men ogsaa for skadelige og farlige, idetmindste kunde de blive det. Men her gjælder det for os Alle at vise, at den slesvigsk Sag ligger os Alle varmt paa Hjerte; her er mere end Ord, her er Gjerning. Naar jeg altsaa stemmer for, at Udvalgets Indstillingspunkter maae gaae igjennem, ønsker jeg ret, som jeg ogsaa sagde, at Alle i saa Henseende ville være enige; vi have da gjort Bort, Resten vil vistnok den høitagtede Finansminister vide at klare. Han har udtryffeligt udtalt, at han havde sikkert Haab om at tilveiebringe de fornødne Penge, der er altsaa Haab om at faae denne saakaldte nervus rerum gerendarum; der er ingen Mangel paa Folk, som ville kjæmpe tro og ærligt for Danmarks Ret og Danmarks Ære, der er Fortrosthed i vore Hjerter, at Herren vil staae den retfærdige Sag bi, og saaledes ville vi da trostigt forberede os til Krigen. Vel ønske vi Alle Fred, men vi bør dog berede os til Krigen, og hvis den da skulde komme, saa skal vistnok den overmodige Fjende erfare, at det danske Folk ikke er et trægt, et dorst og et søvnt Folk, men et Folk, der har hellig Begejstring for sit Fædrelands Ære og for sit Fædrelands Ret, og at det vil gaae til det Overste, stolende paa Herren, der er den bedste Hjælper i al vor Nød. Forøvrigt skal jeg med Hensyn til det Forandringsforslag, der er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Sors Amts 6te District (Boisen), aldeles slutte mig til hvad han har udtalt; hvad der ibrigt her i Salen er sagt imod det, har ikke overbevist mig om, at dette Udtryk ikke bør optages i Indstillingen, fordi det virkelig vil tiltale Folket og være i Overensstemmelse med den Stemning, som tilkjendegiver sig i de Adresser, der stadig indløbe til Rigsforsamlingen.

Fløe: Ogsaa jeg finder mig foranlediget til at tilkjendegive den høitagtede Finansminister min særdeles Tak, fordi han har været betænkt paa at staae en ny Forbindelse tilveie mellem Jylland og England, nemlig ved Dampskibsfaar; det vil vistnok være til Gavn for Provindsen, at en saadan Forbindelse erholdes, og jeg finder mig saameget mere beviist til at udtale disse Ord, som jeg fra mange Indbyggere paa Jyllands Vestkyst har været anmodet om at fremkomme med Forslag i denne Retning, hvilket nu gjøres overskødigt.

Krieger: Den ærede Indenrigsminister har paa Ministeriets Begne nys givet en Erklæring om Forsamlingens Myndighed, nærmest i denne Sag, men dog tillige og i Forbindelse dermed ogsaa i Børnepligtsagen, ja jeg kunde tilsvie i Grundlovsagen. Den Erklæring, der er afgivet med Hensyn til nærværende Sag, er af den Natur, at der ikke, i det Mindste ikke fra min Side, findes Anledning til nogen videre Bemærkning; jeg vil kun tilsvie, at denne Sag burde vise, at de, som mene, at Forsamlingen har en medbestuttende Ret i de Sager, som forelægges den af Regjeringen, ikke nære denne Ret.

ning for at staae Forsamlingen større Magt, men for at Regjeringen ikke skal miste den Støtte og den Styrke, som kan ligge deri, at Forsamlingen med Regjeringen er enig i en saadan Forholdsregel. Hvad Børnepligtsagen angaaer og hvad Grundlovsagen angaaer, da troer jeg, at den høitagtede Indenrigsminister, ligesaaledes som det samlede Ministerium, paa nogen Maade har havt i Sinde at fravige de Erklæringer, som allerede foreligge Rigsforsamlingen. Jeg sigter her til Kongens egen Erklæring, at dersom Hs. Majestæt ikke med nærværende Rigsforsamling skulde komme overens om Rigets fremtidige Grundlov, da vilde han dog ikke sætte nogen Forsatning i Kraft uden at forelægge den for en ny Forsamling. Jeg sigter fremdeles til Ministeriets Erklæring i dets Aabningsstale, hvori det hedder, at Forslaget til at staae Statskassen de fornødne Pengemidler og Lovudkastet til at almindeliggjøre Børnepligten vilde sætte Forsamlingen istand til derover at udtale Nationens Villie. Naar jeg nu i Henhold til disse Erklæringer antager, at Forsamlingens Stilling i Børnepligtsagen og i Finantsagen er den samme som i Grundlovsagen, da er det maaskee ikke det ganske rette Udtryk, naar man kalder Forsamlingen lovgivende eller grundlovgivende; idetmindste fremkalder dette Udtryk let en Misforstaaelse; Meningen er ikke, at naar Forsamlingen siger Ja, skal Kongen ikke kunne sige Nei, og dog tænker man let derpaa, naar man kalder Forsamlingen lovgivende, grundlovgivende eller konstituerende (Nei! Nei!); idet Mindste tænke Mange derpaa; men Meningen er den, at naar Forsamlingen siger Nei, vil Hs. Majestæt ikke sige Ja. Meningen er den, at ligesom Kongen ikke vil octroiere nogen Forsatning, saa forstaaer jeg ogsaa disse Ord: „at Forslag til at staae Statskassen de fornødne Pengemidler og Lovudkastet til at almindeliggjøre Børnepligten vilde sætte Forsamlingen istand til at udtale Nationens Villie“ paa den Maade, at Hs. Majestæt ikke heller vil give en Lov om Børnepligten, efterat have forelagt Lovudkastet for nærværende Forsamling, i Modstrid med den Beslutning, som nærværende Forsamling maatte komme til. At han derimod kan nægte sit Samtykke til en Beslutning, som udgaaer fra denne Forsamling, det er en ganske anden Sag. Disse Bemærkninger har jeg troet at maatte fremsføre med Hensyn til den ærede Indenrigsministers Erklæring; jeg var, uagtet jeg meget anstrengte mig for at opfatte ethvert Ord, ikke istand til aldeles klart at opfatte, hvorvidt den ærede Indenrigsminister meente, at Hs. Majestæt maatte kunne udgive Børnepligtsloven, uagtet den ikke var bleven antaget af Rigsforsamlingen, i Modstrid altsaa med dennes Mening. Det forekommer mig, at der var en Antydning af, at Regjeringen i Analogi af, hvad der gjaldt om Grundloven, skulde kunne give en saadan Lov, naar man først forgjæves havde forsøgt paa at faae den antaget af Rigsforsamlingen. Nu har jeg vel af den ærede Indenrigsministers skriftlige Foredrag erfare, at dette ikke skal gjælde med Hensyn til Grundloven, men kun med Hensyn til Børnepligtsloven; men selv med den Indskrænkning troer jeg dog ikke, at det er den rette Opfattelse af Analogien. Jeg troer, at den rette Analogi af hvad Hs. Majestæt har sagt i Thors-tælet og den rette Opfattelse af Ministeriets Udtalelse i Aabnings-talen maae føre til, at Hs. Majestæt heller ikke vil give en Lov i Modstrid med nærværende Forsamlings Mening om et Lovforslag, som Hs. Majestæt har anseet det nødvendigt at forelægge Rigsforsamlingen paa Grund af Omstændighedernes paatrængende Krav. (Meget vel!)

... (faded text) ...

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Tre og fyrgetyvende Møde.

(Fortsat.)

Indenrigsministeren: Idet jeg tillader mig foreløbig at bemærke, at jeg kun har holdt eet Foredrag, og at det saakaldte skriftlige Foredrag, der er affattet efter Conference i Ministeriet, og som jeg tillod mig at vise den ærede Rigsdagsmand, der nu talte, da han sagde, at han ikke ret havde opfattet mit mundtlige Foredrag, er aldeles samstemmende i ethvert væsentligt Udtryk med det mundtlige Foredrag — kun at det frie Foredrag maaskee noget i Formen kan have afvejet derfra —, skal jeg, hvad Sagen selv angaaer, henholde mig til den Meddelelse, som jeg har tilladt mig at foredrage, hvilken er nøie overvejet og affattet af Ministeriet. Jeg skal blot tilføie, hvad som ogsaa i mit mundtlige Foredrag klart forelaa, at jeg udtalte mig kun om Forsamlingens Stilling med Hensyn til de specielt foreliggende Lovudkast, de tvende, der er Tale om, nemlig om Pengemidler og om Værnepligten; jeg har Intet talt om Grundloven, uden forsaavidt der laa en Analogi i Henseende til Kongens Bestemmelse med Hensyn til Grundlovens Behandling, nemlig at der maatte finde en dobbelt Forhandling Sted. Forøvrigt sagde jeg, at der ikke fandtes nogen fuldstændig Analogi, fordi de vare af forskjellig Bestaffenhed; den ene er en paatrængende Lov, den anden Grundloven, som Kongen har forelagt Forsamlingen med en meget tydelig Betegnelse af sit Forhold, nemlig den, at han ikke vil give nogen Forsatning efter eget Skjøn, naar han ikke kan komme overens med denne Forsamling, men at han da vil sammenskalde en ny Forsamling og forelægge Forsatningsagen for denne. Det er klart, at derved er Spørgsmaalet for denne Forsamling, saavidt jeg seer, aldeles afgjort; der kan ikke udfomme nogen Forsatning efter Hs. Majestæts Ord, naar han ikke kommer overens med denne Forsamling, derimod vil han forelægge Forsatningsagen for en ny Forsamling.

Det er naturligt, at jeg aldeles vil afholde mig fra enhverformhelt Fortolkning af de af Kongen i hans Nabningstale brugte Ord; dertil er jeg ikke beføiet som enkelt Minister, og jeg seer heller ikke, at der foreligger nogen Anledning for Ministeriet i det Hele til derom at give nogen Tilfjendegivelse. Den skriftlige, i Statsraadet formulerede Meddelelse, som jeg allerede tidligere har omtalt, skal jeg nu tillade mig at oplæse, for at der ikke skal blive nogen Tvivl om dens Indhold, og for at den saaledes kan gaae over i Rigsdagstidenden. Den lyder saaledes:

Efter det fra saamange Sider i Rigsforsamlingen yttrede Ønske har Ministeriet ei villet undlade at meddele dets Anskuelse om Forsamlingens Stilling overfor Hans Majestæt Kongen med Hensyn til de foruden Udkastet til Grundloven (med Hensyn til hvilket Rigsforsamlingens Stilling er angivet ved Hans Majestæts Nabningstale) forelagte Sager, nemlig om Tilveiebringelsen af de til Krigens Forsættelse fornødne Pengemidler og om de tvende Værnepligten vedkommende Udkast. Først skal da Ministeriet tillade sig at bemærke, at da Grundloven endnu ikke er traadt i Kraft, og dermed de fremtidige Organer for Folkets Deelagtighed i den lovgivende Magt endnu ikke konstituerede, kan den nærværende Rigsforsamling ikke udøve den lovgivende Myndighed, som først kan fremgaae af den endelige vedtagne Grundlov, og følgelig befinde vi os, medens Hans Majestæt Kongen endnu er i Udøvelse af den souveraine Myndighed, som han dog allerede har tilfjendegivet at ville dele med Folket, i en Overgangs-tilstand, hvor Rigsforsamlingens Stilling i Henseende til de øvrige,

samme undtagelsesviis forelagte Sager, maa bedømmes efter disses særegne Bestaffenhed. Hvad da angaaer den første af de ovennævnte Sager, om Tilveiebringelsen af de fornødne Pengemidler, da har Kongen ved at bifalde Finantsministeriets derom gjorte Forestilling overdraget det til Rigsforsamlingen paa Folkets Vegne at give Samtykke til Optagelsen af det attraaede Statslaan og Udstedelsen af Creditbeviser, ved at begjere Forsamlingens Bemyndigelse for hans Regjering til disse finantsielle Foretagender. Dette er en, med Hensyn til et bestemt Pengebeløb, Rigsforsamlingen overdraget Raadighed, som er fundet hensigtsmæssig for i nærværende Dieblif at styrke Regjeringens Credit. Om Forsamlingens Stilling overfor Kongen med Hensyn til de tvende Udkast om Værnepligten er Intet udtrykkeligt tilfjendegivet, og Ministeriet maa derfor holde for, at hvad Kongen har udtalt om Forsamlingens Stilling med Hensyn til Grundloven her analogisk bør anvendes, forsaavidt disse Udkasts forskjellige Charakter tilsteder det. Som Folge heraf vil Regjeringen, efter at have erfaret, hvad Rigsforsamlingen her vedtager, for det Tilfælde, at den mod Formodning skulde finde sær Betænelighed ved een eller flere af Forsamlingen vedtagne Forandringer af disse Udkast, bringe samme under fornøet Forhandling med Rigsforsamlingen. Den endelige Afgjørelse maa da tilsidst, efter hvad i Begyndelsen er bemærket om den nærværende Tilstand, være Kongen forbeholden; men hvad Rigsforsamlingen endelig vedtager, vil have en saadan Vægt for det nærværende Ministerium, at dette ikke antager at kunne komme i det Tilfælde, at tilraade Hans Majestæt Kongen at fravige, hvad der saaledes er vedtaget.

Den ærede Rigsforsamling vil see, at ethvert Udtryk, som der er brugt og som det kommer an paa, ogsaa findes i mit mundtlige Foredrag.

Bloug: Hensigten, hvori jeg begjerede Ordet, var at rette et Spørgsmaal til den ærede Indenrigsminister i Anledning af et Udtryk, som jeg nu, efterat have hørt Ministeriets Meddelelse forelåst, seer at have misforstaaet, da han første Gang yttrede sig. Jeg troede nemlig, at han meente, at Ministeriet var tilfjends at gjøre en Forandring i Hs. Majestæts Udtalelse om den Raade, hvorpaa Grundloven skal behandles, og, dersom der skulde vise sig Meningsuoverensstemmelse mellem Regjeringen og Forsamlingen, underkaste den en fornøet Behandling af samme Forsamling istedetfor af en ny Forsamling. Da jeg imidlertid nu har faaet Ordet, skal jeg benytte Leiligheden til at erklære, at jeg ikke troer, at Bestaffenheden af denne Forsamlings Myndighed er en saa flyvende Egenskab, som den ærede Indenrigsminister vil søge at gjøre den til, (Hør! Hør!) men derimod en Grundegenskab, og jeg troer ikke, at man noget Sted i hele den vide Verden, hvor en Forsamling har været sammenskalde for at vedtage en Grundlov, har næret den mindste Tvivl om, at Forsamlingen var grundlovgivende og lovgivende, det er medbestemmende tilligemed Regjeringen, saaledes at baade Forsamlingens og Regjeringens Samtykke var fornødent, ligesaa lidt som at der nogensteds har været Tvivl om, at en saadan i dette Diemed sammenskalde Forsamling kunde udøve denne sin Myndighed ogsaa paa andre Love end Grundloven, forsaavidt man med vedkommende Regjering derom kunde komme overens.

Justitsraad Magaard: Idet jeg ganske tiltræder Udvalgets begge Indstillingspunkter, finder jeg mig opfordret til at slutte mig til de Medlemmer, som have udtalt deres Tak til den ærede Finantsminister for den Interesse, der er viist fra Regjeringens Side for ved Dampskibsforbindelser med Udlandet, at lette Udførselen af Jyl-

lands Producter, hyllet er af saa særdeles stor Bigtighed for Jylland isærdeles for Vestkysten.

V. Saven: Jeg skal ikke undlade at gøre opmærksom paa, at jeg aldeles ikke har tvivlet om, at Kongen fra sin Side baade havde ventet og ønsket at høre Nationens Billie udtalt igjennem denne Forsamling om de to foreliggende Lovudkast; men deraf fulgte ikke, at vi skulde kunne udtale Folkets Billie. Han ønskede vel, at vi kunde paatage os at udtale Folkets Billie for ham, men det var ingen Befaling, at vi skulde udtale den. Forøvrigt maa det vel snarere ansees at være betænkeligt for denne Forsamling at indlade sig paa at afgjøre disse Sager, end virkelig at unddrage sig derfor; thi jeg troer ikke, selv om man havde undladt at stemme for Udtrykket „Bemyndigelse“, at Danmarks Credit i Udlandet derfor vilde synke. Men da det nu engang var optaget, har jeg kun overveiet, hvorvidt min Overbeviisning om at stemme for et Laan af 11 Millioner tillige var Nationens Overbeviisning og var mine Bælgeres Overbeviisning; og kun for saavidt jeg havde denne Overbeviisning, at det var ogsaa mine Bælgeres Overbeviisning, kunde jeg tillade mig at stemme derfor, idet jeg dog, som jeg sidst yttrede, mener, at mine Bælgerere kunde falde mig tilbage som den, der havde indladt sig paa Noget, der ikke var udtrykkeligt indrømmet ved Fuldmagt.

Ræder: Jeg har kun en ringe Bemærkning ved det første Forslag. Det er bleven sagt, at Motiver ikke kunne indføres i en Resolution ligesaa lidt som Præmisserne til en Lov i Loven; men jeg finder, at dette i nærværende Tilfælde saameget mindre kan gaae an, som, hvis man indlemmer det første Amendement i Udvalgets første Indstilling, kommer det kun til at gjælde for den første Indstilling og mangle ved den anden. Skal et Motiv udtrykkes, hvorfor de 7 Millioner skulle bevilges, maa der ogsaa et Motiv for det andet, at de 4 Millioner Creditbeviser skulle bevilges; men det forekommer mig ikke at være udtrykt ved, at det første Amendement indlemmes i Udvalgets første Indstilling alene. Stod det første Amendement aldeles uafhængigt for sig selv, vilde det derimod være fuldkommen udtrykt, hvad Amendementsstilleren har villet.

Ræe: Jeg skal i Anledning af hvad der er yttret af den næstforegaaende ærede Taler, tillade mig at bemærke, at Hans Majestæt Kongen har i sin Aabningstale, som den ærede Deputerede for Rjøge (Krieger) bemærkede, appelleret til Nationens Billie, og jeg fatter da ikke, hvorledes der kan lægges to Betydninger i saa tydelige Ord; jeg fatter heller ikke, hvorledes den høitærede Indenrigsminister derefter kan komme til anden analogist Slutning, end at den medbestemmende Ret, som Folket har med Hensyn til Grundloven, ogsaa maa være gjældende med Hensyn til andre Lovudkast, hvorom Hans Majestæt forlanger Nationens Billie igjennem dens Repræsentanter tilfjendegivet. Hvad angaaer den Raade, hvorpaa constituerende Forsamlings Virksomhed er opfattet overalt andetsteds, skal jeg kun henholde mig til hvad den ærede Rigsdagsmand for Veile Amts 2det District (Bloug) har yttret. For at imidlertid en Ytring af den Deputerede for Rjøge (Krieger) ikke skal staae ganske uimodsaagt, vil jeg endnu kun tilføie, at det jo dog er et faststaaende Begreb, at en Forsamling, der har en constituerende Myndighed, betegnes som lovgivende, som medbestemmende ved Lovgivningen, uagtet Kongen har sit Veto, hvad enten nu dette er eller bliver absolut eller suspensivt, og at en anden Opfattelse af Begrebet om constituerende Forsamlinger derfor heller ikke kan opstilles, ligesaa lidt som det er mig bekjendt, at det er blevet opstillet.

Schierns: Idet jeg reiser mig, skal jeg tillade mig at bemærke, at dersom denne Forsamling ikke skal være en Illusion, som forekommer mig saavel Kongen som Rigsforsamlingen uværdig, maa den antage, at Hs. Majestæt overhovedet ikke kan være uvidende om de Erklæringer, som her ere givne af hans Ministerier, af det forrige og det nærværende, og forsaavidt maa jeg erklære mig enig med den ærede Rigsdagsmand for Præsto (Grundtvig), at jeg idag ikke har erfaret noget synderligt Mere om Forsamlingens Myndighed, end jeg allerede vidste; thi af det forrige Ministeriums Medlemmer have, som Rigsdagsstidenden tydelig viser, den ærede Cultusminister, som jeg ved en tidligere Leilighed allerede har havt Anledning til at gøre opmærksom paa, og ligeledes den ærede Krigsminister tillagt denne For-

samling ikke blot en raadgivende Stilling, men en Myndighed til at have og tolke en virkelig Billie.

Men uden Hensyn hertil og uden nu at gaae ind paa de Folkeskaarnes Forhold til deres Bælgerere, og naar der derimod alene er Tale om denne Forsamlings Myndighed ligeoverfor Regjeringen, forekommer det mig i Sandhed, at, naar man tidligere i denne Anledning har benyttet Udtryk som „revolutionair“ og „Revolutionens Grund“, stiller Sagen sig for mig saaledes, at det er saa langt fra, at Rigsforsamlingen ved at være medlovgivende, bliver revolutionair, at den omvendt snarere vilde synes revolutionair, hvis den ikke anerkjendtes som medlovgivende; thi var den ikke medlovgivende, maatte den hele lovgivende Magts eller, om man saa vil, den souveraine Magts Fylde være hos Kongen, saaledes som tidligere efter Kongeloven; men jeg behøver ikke at udvikle, at naar man vil holde sig til Kongelovens Charakter, vil en Forsamling, naar man kun vil være ærlig, med et Vimed som det nærværende, i Kongelovens Vind aldrig have undgaaet at synes revolutionair.

Indenrigsministeren: Jeg har allerede engang sagt og skal, navnlig med Hensyn til hvad der er bleven yttret af den ærede Rigsdagsmand for Rolding (Bloug), gjentage, at jeg ikke har udtalt Noget med Hensyn til Grundloven, samt at Ministeriet aldrig har tænkt paa at forandre en Tøddel eller gjøre nogen Bemærkning til Hans Majestæts Aabningstale i dens Anvendelse paa Grundloven. Jeg veed altsaa ikke, at der er noget Svævende i hvad der kan være sagt af mig, og skulde der ogsaa være opstaaet nogen Misforstaaelse ved det mundtlige Foredrag, som jeg maatte holde, fordi jeg, navnlig i Anledning af, at der ikke var nogen Indstilling, der lod mig vente Noget med Hensyn til dette Spørgsmaal, ikke havde den skriftlige affattede Meddelelse ved Haanden, saa maa denne Misforstaaelse i ethvert Fald være fjernet ved Opklæringen af fornævnte af Ministeriet formulerede Tilfjendegivelse. Forøvrigt skal jeg ikke gaae videre ind paa dette Competence-spørgsmaal; Ministeriet har længe holdt sig tilbage, inden det har villet give nogen Erklæring derom. Jeg har for mit Bedkommende anseet det uheldigt, at det er fremdraget; jeg har ikke troet, at der var nogen practisk Nødvendighed derfor. For Tiden maa jeg imidlertid reservere Ministeriet Ret til at udtale sig nærmere derover, naar et bestemt Andragende eller et bestemt Forandringsforslag dertil skulde give aldeles nødvendig Anledning. Jeg skal altsaa ikke indlade mig paa de forskjellige Ytringer med Hensyn til Forsamlingens Stilling til Grundloven, som nu ere fremkomne.

David: Af hvad der under den hele Forhandling er fremkommet mod de foreliggende Forslag, skal jeg lade uberørt baade det, som vilde kunne betegnes at staae under Finantsforslaget, og det som jeg maa erkjende at staae høit over det; det forekommer mig, at begge Dele ikke ere paa deres Plads under denne Behandling, og allermindst er Undersøgelsen om Rigsforsamlingens hele Stilling paa sit Sted, under denne Sags endelige Behandling, hvor ethvert Medlem dog kun eengang kan tage Ordet, og saaledes ikke vil kunne udtale sig over det høit vigtige Spørgsmaal, som her er bleven inddraget, paa den Raade, som man ellers maatte ønske. Jeg skal derfor blot indfranke mig til den Deel af Forhandlingerne, som gaaer ud paa, at understøtte det af den ærede Rigsdagsmand for Sorø Amts 6te District (Bølsen) stillede Forslag. Jeg har af Alt, hvad jeg her har hørt, ikke kunnet lade mig overbevise om, at det ikke skulde være overflødig, og at det ikke skulde være uforeneligt med denne Forsamlings Stilling, i Udvalgets første Forslag at optage en Motiveren af det. Den ærede Rigsdagsmand for Aalborg Amts 5te District, (Jespersen) har vistnok havt Ret, naar han har antydet, at Resolutionerne tale for sig, og at det allerede ligger i dem, at vi om fornødent gjøres, ville føre Krigen mod det slesvigholsteenske Oprør med al den Kraft og al den Styrke, som Landet formaaer at opbyde; men jeg troer ogsaa at finde en Støtte for min Mening, selv hos de Mand, som have talt for Forslaget; thi naar den ærede Rigsdagsmand for Ribe Amts 5te District (Gram) i Begyndelsen sagde: vi trænge ikke mere til Ord, men til Gjerning, tillader jeg mig at troe, at Resolutionen netop vil være en Gjerning, og at det er den, vi trænge til, og ikke til i den at optage nogle Ord, som kun skulle angive, hvorfor vi have fattet den. Resolutionen er en høitallende Gjerning, og derfor behøve

vi ikke et høitklingende Ord. Hvad den ærede Rigsdagsmand for Præsto Amts 4de District (Grundtvig) har anført om det mindre Correcte i den anden Resolution, vil jeg ikke modsig, uagtet jeg ikke kan troe, at der skulde være Noget her i Salen, eller udenfor denne, som kunde forstaae den anderledes, end at Finantsministeren er bemyndiget til, som han har begjert, at udstede Creditbeviser indtil et Beløb af 4 Millioner Rigsbankdaler, eller som virkelig skulde formene, at det benyttede Udtryk kunde forstaaes saaledes, at der derefter kunde udstedes for 200 Millioner Rigsbankdaler Creditbeviser, ved at udgive dem paa 50 Rbd., eller idetmindste for 20 Millioner, ved blot at udgive 5 Rigsdalers Creditbeviser, vil jeg indrømme, at det for Nøiagtighedens Skyld og for at vise Ærbødighed mod Sprogets Correcthed ikke vilde være uhensigtsmæssigt at gjøre en Forandring i Indstillingen. Udvalget har i denne Henseende benyttet analoge Udtryk med dem, som Finantsministerens Forslag af 16de December s. A. indeholder, ved hvis Affattelse han sikkert mere har tænkt paa Sagens Realitet end paa Sprogets Correcthed; dette maa tjene saavel til den ærede Finantsministers som til Comiteens Udskyldning. Da jeg ikke seer, at der under den hele Forhandling er fremkommet Andet, som kunde give Udvalgets Ordfører Anledning til at tage til Orde, skal jeg ogsaa indfranke mig hertil; thi jeg kan ikke antage, at det skulde være nødvendigt, saaledes som den ærede Deputerede for Aalborg Amts 5te District (C. M. Jespersen) har troet, at forvare sig imod, at man af Comiteens Tausshed ikke maatte slutte til, at man samstemmede i, hvad der om Tabene i Hertugdømmene er anført i det tilbagetagne Finantsforslag. Da det desuden kun er i Indledningen, at disse Tab ere omtalte, maatte det saa meget mindre ansees nødvendigt at gjøre opmærksom paa dette Punkt, og da dette Forslag, efter at være taget tilbage, ikke kunde være undergivet nogen Behandling her, kunde det saameget mindre antages, at Forsamlingen vilde gaae ind paa dette Punkt under denne Sags Behandling. Da den forrige Finantsministers Forslag er taget tilbage med Rigsforsamlingens Samtykke, kan jeg heller ikke indsee, at man skulde kunne komme tilbage dertil; men paa den anden Side maa det ogsaa være en naturlig Folge heraf, at man ligesaalidt kan være berettiget til at udbringe den Slutning af Forsamlingens Tausshed i denne Henseende, at den skulde billige, hvad den saaledes ikke har havt Leilighed til at gaae ind paa eller til at modsig.

Da Ingen flere forlangte Ordet, fandt Afstemning Sted med følgende Resultat:

1) Boisens Forslag til Forandring i Udvalgets første Indstilling:

„At Finantsministeren, for at Krigen, om fornødent gjøres, til Undertrykkelse af det slesvig-holsteenske Oprør kan føres med Kraft tillands og tilbunds, bemyndiges“ o. s. v., blev forkastet med 84 Stemmer mod 54.

2) Udvalgets første Indstilling:

„At Finantsministeren bemyndiges til paa hensigtsmæssigste og billigste Maade at søge et Statslaan reist indtil en Sum af 7 Millioner Rigsbankdaler, contant at modtage“

blev, paa Opfordring af Bjerring og efter Begjering tillige af Gislason, Gram, Hage, Bloug, Andra, Hammerich, M. Drewsen, Capt. Jespersen, Bape, J. A. Hansen, Ostermann, Hvidt, Krieger, W. Ussing, J. Christensen, Dahl, C. M. Jespersen, M. P. Bruun, Otterstrom o. fl., afgjort ved Ravnepaaab, saaledes:

Stemmegivende 143, absolut Stemmesleerhed 72, 142 Ja mod 1 Nei (Grundtvig).

Fraværende 8:

Bergmann. Hold.

Buchwald. Sidenius.

Balth. Christensen. Sigurdsson.

Hjort. Treschow.

3) Udvalgets anden Indstilling (med den under Discussionen foreslaaede og af Udvalgets Ordfører tiltraadte Redactionsforandring, imod hvilken der efter dertil af Formanden givne Anledning ei fra Forsamlingen fremkom nogen Grindring):

„At Finantsministeren endvidere bemyndiges til i 11te December Termin 1849 at udstede et Beløb af 4 Millioner Rigsbankdaler i

nye Creditbeviser, dog at den først sammentrædende Rigsforsamlings Beslutning forbeholdes, saavel om bemeldte Creditbevisers Indretning og Anvendelse, som om den Stat, hvormed de skulle indfries“

antoges eenstemmig med 136 Stemmer.

Formanden: Jeg forudsætter, at det er Forsamlingens Mening, at der ikke skal finde nogen tredie Behandling af denne Sag Sted; thi Regulativet taler kun om en saadan Behandling med Hensyn til Lovforslag, og de Grunde, der ere for en saadan Behandling, ere ikke heller tilstede med Hensyn til en Beslutning, der ikke angaaer et Lovudkast, men kun er Noget, der skal meddeles Regjeringen. Det Samme er ogsaa tidligere blevet erkjendt med Hensyn til Diatsagen: der fandt kun 2 Forhandlinger Sted af denne Sag, og derefter blev Udsaldet meddeelt til Ministeriet. Jeg maa altsaa antage, at denne Sag er tilendebragt.

Efter et kort Ophold gif man over til den fortsatte Behandling af Barnepligtsagen.

Formanden: Jeg skal tillade mig at bemærke, at jeg har anseet det rigtigst at tage § 8 under Behandling førend § 4, fordi Afstemningen over § 8 formeentlig maa have Indflydelse paa Afstemningen over § 4, og jeg formener, at der ikke kan være Noget til Hinder for, at § 8 tages strax under Behandling. Jeg antager fremdeles, at man som sædvanlig bør behandle denne Paragraph særskilt for sig. Den ærede Ordfører vil maaskee tage Ordet.

Ordføreren: Af de omdeelte Afstemningslister vil det sees, at der til § 8 i Udkastet er stillet to Forslag, det ene af den tredie kjøbenhavnske Deputerede (Orsted) og det andet af Udvalget. Denne Udvalgets Indstilling er noget forskjellig redigeret fra den Indstilling, Udvalget havde foreslaaet under den foreløbige Behandling af Sagen. Den forandrede Indstilling gaaer omtrent ud paa det Samme som den tidligere Indstilling, nemlig paa at forklare Begrebet „Lægdsrulle-Alderen“ i samme Retning, som det tidligere var foreslaaet, men den er noget forandret for at tydeliggjøre dette Begreb og for at have nogle Misforstaaelser, som synes i saa Henseende at have gjort sig gjældende. Det Forslag, som den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District har stillet, gaaer paa en Maade ud paa det Samme som Udvalgets Indstilling, nemlig at give en Forklaring af Begrebet „Lægdsrulle-Alderen“, men det adskiller sig fra Udvalgets Indstilling deri, at det slutter sig til den Forklaring, at dette Begreb, som er udtalt i Anordningen af 27de Juni 1842 § 9, hvori Lægdsrulle-Alderen forklares saaledes, at den beregnes efter det Aar, hvori Sessjonen holdes, saa at det Aar, som Individet fuldender i Løbet af Aaret, ansees som allerede fuldendt ved Aarets Begyndelse. Derimod gaaer Udvalgets Forklaring ud paa, at Lægdsrulle-Alderen kun skal regnes efter den Alder, som Individet har fyldt ved ethvert Aars Begyndelse. Der er saaledes en Uoverensstemmelse mellem disse to Forklaringer af Lægdsrulle-Alderen; men dog falde de i en vis Forstand sammen deri, at det ikke egentlig er tilfjettet at gjøre nogen Forandring i den Fremgangsmaade, som hidtil efter Præsts har fundet Sted med Hensyn til Lægdsrulle-Alderen. Vilde man holde sig til den Forklaring, som er givet ved Anordningen af 1842, og navnlig anvende den paa det Tilfælde, hvor der er Spørgsmaal om en Barnepligtigs Udskrivning, da kan Udskrivningen vel siges at foregaae med det 22de Aar efter denne Forklaring; men det er kun den simple Udskrivnings-Handling, der efter Forordningen af 1842 er foregaaet ved det 22de Aar, medens den egentlige Tjenestpligts Begyndelse efter denne Forklaring falder over i det 23de Aar. Naar saaledes de Personer, som ere udfyrene ved Sessjonen i 1848, ere, saaledes som den høitagtede Justitsminister har bekræftet, fødte i Aaret 1826, saa er det ganske rigtig, at de efter Forklaringen ifølge Placaten af 1842 have 22 Aars Lægdsrulle-Alderen ved Sessjonen i 1848, men Tjenestetiden tager efter Reglen ikke sin Begyndelse i 1848; thi det Mandstabs, der udskrives ved Sessjonen i 1848, er det Mandstabs, der skulde udskrives for 1849, men naar de saaledes efter Forklaringen ifølge Placaten 1842 have 22 Aars Alderen i 1848, maae de ogsaa have 23 Aars Alderen i 1849, der er det Aar, hvori deres Udskrivning factist træder i Kraft. De, der saaledes virkelig træde ind i Tjenesten, de træde ind i den med deres 23de Aar. Dette er i Strid

med de ældre Bestemmelser og Udkastets Bestemmelser, thi at Udskrivning skal falde i 22 Aars Alderen, og at ikke blot Udskrivnings-Handlingen skal foregaae, men ogsaa Tjenestetiden skal begynde med 22 Aars Lægdsrulle-Alderen, var allerede tidligere fastsat, og det er klart efter det foreliggende Udkast, at Saadant fremdeles skal skee, og det er derfor nødvendigt, at Udvalget har forklaret Lægdsrulle-Alderen saaledes, som det har gjort; thi naar denne blev forstaaet efter Forklaringen ifølge Placaten af 1842, saa vilde de vel have 22 Aars Lægdsrulle-Alderen, naar de paa Sessjonen bleve udstrevne, men 23 Aars Lægdsrulle-Alder, naar de mødte til Tjeneste. For nu at forebygge den Misforstaaelse, som vilde fremkomme derved, at Sessjonen bliver holdt i et andet Aar end det, hvori Udskrivningen foregik, saa har Udvalget, hvilket vil sees af de ombeelte Fortegnelser ved § 12 foreslaaet en ny Redaction af denne Paragraph, hvorved det udtrykkelig udtales, at den Omstændighed, at Sessjonen muligviis holdes et Aar førend det Aar, hvorfør Udskrivningen gjælder, skal være uden Indflydelse, saa at Udskrivningen ikke regnes efter det Dieblif, hvori den foregaaer, men, hvad der maa ansees for det Rigtige, at Udskrivningen først skal ansees at foregaae paa den Tid, da det udstrevne Mandskab kaldes til Tjenesten. Derefter vil Udvalgets Forslag forklare Lægdsrulle-Alderen aldeles overeensstemmende med det foreliggende Udkast, og ogsaa i Overeensstemmelse med de tidligere Bestemmelser, forsaavidt det er fastsat, at Udskrivningen skal foregaae med det 22de Aars Lægdsrulle-Alder, og tildeels ogsaa i Overeensstemmelse med den Maade, hvorpaa Lægdsrullen er ført for Landetaten. Udvalget har nemlig ved Oplysninger, der ere hentede paa flere Steder, erfaret, at Mullerne ere førte forskjelligt og at de ere førte saaledes, at Forklaringen efter Anordningen af 1842 ikke overalt er sat i Kraft. Med Hensyn til Søetaten forholder det sig noget anderledes, saaledes som Udvalget har bragt i Erfaring, idet de have anvendt Bestemmelsen i Placaten af 1842 aldeles efter dens Ord, hvilket ikke saaledes er fuldstændigen gennemført i Landetaten. Jeg skal kun endnu herved tillade mig at opstille et Exempel paa, hvorledes det vil bringe Forvikling ind i Forholdene, naar man i Udkastets øvrige Bestemmelser optog og anvendte Forklaringen efter Forordningen af 1842. Det er allerede blevet anerkjendt, at det i 1826 fødte Mandskab blev udstrevet ved den i Efteraaret 1848 for 1849 afholdte Sessjon som 22-aarigt. Men da de, der ere fødte i 1826, ere 22-aarige i 1848, ville de, der ere fødte i 1827, være 21-aarige i 1848 og 22-aarige i 1849, altsaa skulle de udstriives, naar den tidligere Orden vedblev, i 1849 for Aaret 1850; men i det Tilfælde, hvilket let vil kunne indtræde, at der i Efteraaret 1849 ikke blev holdt en ordinair Sessjon, men Sessjonen blev udsat til Januar eller Februar 1850, saa skulde, hvis man vilde følge Forklaringen i Anordningen af 1842, det Mandskab, der er født i 1828, have 22 Aars Alderen i 1850, altsaa var det kun Mandskabet, der er født i 1828, der blev Spørgsmaal om at udstriive, naar Sessjonen for 1850 først blev holdt i 1850, og saaledes blev det Mandskab, der er født i 1827, slet ikke udstrevet; saaledes vilde man bringe en Forandring ind i det hele Forhold, dersom man optog denne Forklaring. Dertil kommer ogsaa, at Anordningen af 1842 nærmest definerer Lægdsrulle-Alderen i Forhold til Sessjonen og er gaaet ud fra den Forestilling, som jo vel er overeensstemmende med den tidligere Praxis, at Sessjonen skulde holdes Aaret forud for det Aar, for hvilket den skal gjælde. Men det er et temmeligt løst Datum at støtte en saadan Forklaring paa. Det har vel fundet Sted hidtil, og det kan ogsaa i Fremtiden finde Sted, men det kan ogsaa let blive forandret, og blev det forandret, saa vil der af den ene Omstændighed, at Sessjonen blev studt hen til det følgende Aar, ogsaa fremkomme en aldeles Forvirring, og man maatte enten paa engang omordne alt Mandskab i Mullerne, eller ogsaa springe et heelt Aar over. Der vilde ogsaa fremkomme en Uovereensstemmelse

derved, at man ikke har fulgt Forklaringen af Placaten af 1842 consequent baade for Landetaten og Søetaten; den Omstændighed, at Sessjonen i Søetaten holdes i det Aar, for hvilket Sessjonen gjælder, medens Sessjonen i Landetaten bliver holdt Aaret forud, maa medføre, at de Personer, som staae i Landetatens Muller, blive 1 Aar ældre end de, der staae i Sørullerne, og man vilde saaledes have Mandskab fra 2 forskellige Calendar-Aar, som opføres for samme Aar med samme Alder i Landrullen og i Sørullen. Dette vilde blive Følgen, naar man consequent gennemførte Forklaringen i Placaten af 1842, og med Hensyn til den megen Omverling, som finder Sted indbyrdes i Sø- og Landrullen, kan en saadan Forholdsregel ingenlunde ansees for at være ønskelig.

Orsted: Jeg har oftere udtalt mig angaaende nærværende Paragraph, og jeg har fundet det aldeles klart, at det Forslag, som er gjort fra Comitens Side, aldeles vilde forandre hvad der hidtil er bestemt om Lægdsrullealderen. Placaten af 27de Juni 1842 § 9 indeholder med tydelige Ord, at Lægdsrullealderen skal beregnes efter det Aar, som den Paagældende har begyndt den 1ste Januar i det Aar, hvori Sessjonen holdes; men det saaledes, at det Leveaar, han til den Tid har begyndt, regnes som fuldendt; følgelig maa ved enhver Sessjon, der holdes i Aaret 1849, være sig en Sø- eller Landsessjon, eller om den holdes til een eller anden Tid, uden Hensyn til de Forandringer, der i saa Henseende foregaae, de, der ere fødte i 1827, betragtes som 22-aarige, ligesom man allerede ved Sessjonerne i 1848 har behandlet alle dem, der ere fødte i 1826, som 22-aarige; men naar man vil følge det Forslag, der er gjort af Comitteen, saa vil det netop være givet, at Ingen, som er født i 1827, bliver behandlet som 22-aarig førend i 1850, og deraf vilde Følgen være, at naar undtages de Individuer, som ikke forhen have været Børnepligten underkastede, vilde der ikke være en eneste 22-aarig at behandle i Aaret 1849, naturligviis med Undtagelse af dem, som have erholdt Udsættelse, og som paa Grund heraf skulle behandles som 22-aarige. Reglerne om Lægdsrullealderen ere forøvrigt ikke blot anvendelige paa Udskrivningsalderen, men ogsaa paa alle de andre Aldersforhold, som efter Anordningen kunne komme i Betragtning, f. Ex. paa det Aar, i hvilket man gaaer ud af Tjenesten, nemlig det 38te Aar. Dette Tidspunkt vilde ogsaa blive forrykket, dersom man antog, at Alle ved Aarets Begyndelse skulde have fuldendt Aaret, hvorimod det efter den nugældende Lovgivning er nok, at de have begyndt Leveaaret med Aarets Begyndelse. Det er saa langt fra, at Placaten af 1842 har bygget noget paa, at Sessjonen holdes i Efteraaret, at der tværtimod var Dvæstion om at forelægge den til Foraaaret, uden at man da fandt, at dette vilde gjøre den mindste Forandring. Sø- og Landsessjonen holdtes til forskjellige Tider, og ligeledes ogsaa Sessjonerne i Hertugdømmene og i Danmark, uden at man antog, at dette medførte nogen Forandring; thi man ansaae det for vigtigt at have en fast Alder. 22 Aars Alderen er allerede en temmelig sildig Alder, og man bør derfor hellere udsætte sig for, at Nogle i enkelte Tilfælde blive udstrevne noget før det 22de Aar, end udsætte sig for, at Nogle blive udstrevne endog langt henimod det 24de Aar, hvilket vilde blive Tilfældet, naar de, der ere fødte i 1826, først i 1849 skulde behandles som 22-aarige, saa at de, der ere fødte ved Aarets Begyndelse, vilde være nærmere ved det 24de Aar end ved det 23de Aar, og i alt Fald være langt over det 22de Aar paa den Tid, Udskrivningen finder Sted. Jeg seer ikke, at der kan indtræde den allermindste Banffelighed ved at følge de hidtil gjældende Regler, ligesom det heller ikke er mig bekjendt, at der har viist sig nogen saadan Banffelighed, den undtagen, som viste sig kun i Begyndelsen, fordi man da maatte overføre dem, som paa Grund af, at Alderen tidligere var beregnet med Hensyn til den 1ste Mai, erholdt en ny Lægdsrullealder; dette skulde skee successivt i 3 Aar, men efterat dette først var fuldført, saa indtraadte der ikke den mindste Banffelighed.

(Fortsattes.)

1849.

Beretning

No. 123.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Tre og fyrgetyvende Møde.

(Fortsat.)

Det er bleven sagt, at Sessionen kunde forlægges til en anden Tid, men om man end forlagde Udskrivningen til Begyndelsen af 1850, saa vilde dette ikke forandre Noget med Hensyn til den Regel, som hidtil har gjældt for Udskrivningsalderen; men at Reglen ikke skulde gjælde for nærværende Indretning, fordi det er muligt, at der kunde findes Anledning til at træffe en anden, det troer jeg ikke gaaer an, og jeg seer ikke, at man kommer til noget andet Resultat, naar § 12 siger: „Med 22 Aars Alderen indtræder den almindelige Forpligtelse til Landfrigstjenesten, til hvilken Ende enhver Landværnepligtig har personlig at fremstille sig for den med Hensyn til Udskrivningen anordnede Session“, thi de ere dog 22 aarige, naar de fremstilles for Sessionen. Men læser man Comiteens Forslag til § 8, saa bliver det dem, der ere fødte i 1826, der skulle ansees som 22-aarige i det næste Aar. Men disse ere allerede udskrivne i det foregaaende Aar. Det er ikke heller aldeles rigtigt, at de, som udskrives, først skulde anvendes i det næste Aar, da for Nogle af dem Mødetiden allerede er henimod Slutningen af Aaret.

Jeg kan derfor ikke andet end i alle Henseender inhævere det Forslag, jeg har gjort, og jeg skal blot henstille, om det ikke snarere burde udtrykkes saaledes, at der tilføies Paragraphen „saaledes, som der er bestemt i Placaten af 27de Juni 1842“, eller ogsaa, dersom man skulde fordrø en mere complet Bestemmelse i Forordningen selv, at der da tilføies efter Lægsrullealderen: „hvilken er den Alder, som den Paagjældende har begyndt den 1ste Januar i det Aar, hvori Sessionen holdes, men det saaledes, at det Leveaar, som han til den Tid har begyndt, regnes som fuldendt.“

C. N. Petersen: Da den sidste ærede Taler finder, at der er en aabenbar Strid imellem den Forklaring, der er givet af Lægsrullealderen i Placaten af 1842, og den, som er foreslaaet af Udvalget, uagtet det forekommer mig, at den ærede Ordfører idag tydelig har godtgjort, at der slet ingen Strid er, saa nødes jeg til, saa ugerne jeg end vil, endnu at trætte Forsamlingen med nogle Bemærkninger angaaende Lægsrullealderen. Jeg maa atter lægge Vægt paa, at Udvalget ikke har lagt en Beregning efter Sessionstiden til Grund, men efter det virkelige Mødeaar, og for at tage et Aar, der staaer i bestemt Forhold til Sessionstiden, har det taget Mødeaaaret. Mødeaaaret er Aaret efter det Aar, hvori Sessionen holdes, men Sessionen regnes at holdes for det Aar, hvori Mødet finder Sted. Det er altsaa en Selvfølge, at Mandstabet maa have den samme Alder efter Placaten af 1842 i det Aar, hvori Sessionen holdes, som det efter Udvalgets Forslag maa have i det Aar, hvori Mødet skal finde Sted. Placaten af 1842 anseer nemlig Aaret for opnaaet eet Aar tidligere, end det virkelig er opnaaet, og saaledes staaer det ogsaa udtrykkelig i selve Placaten, der siger: „Det saakaldte Lægsrulleaar skal herefter beregnes fra 1ste Januar til 31te Decbr., istedetfor som hidtil fra 1ste Mai. I Overensstemmelse dermed bliver der ved Anvendelsen af de Bestemmelser, hvorefter Rettigheder og Forpligtelser for de Vernepligtige berøe paa en vis Alder, stedse kun at tage Hensyn til den, som den Paagjældende har begyndt den 1ste Januar i det Aar, hvori Sessionen holdes, men det saaledes, at det Leveaar, han til den Tid har begyndt, regnes som fuldendt.“

Den ærede Rigsdagsmand for Københavns 3die District (Orsted) har selv yttret under Sagens foreløbige Behandling, at det forekom

ham aldeles klart at følge af Placaten af 27de Juni 1842, at den Udskrivning, som har fundet Sted i 1848, maa have været af de i 1826 fødte, altsaa af det Mandstabs, som har begyndt det 22de Aar den 1ste Januar 1848. Det stemmer ogsaa med Placaten af 27de Juni 1842, at, saaledes som Enhver let vil kunne beregne, have i Aaret 1826 de, som ere fødte i dette Aar naturligtvis ikke kunnet begynde deres første Aar allerede den 1ste Januar samme Aar eller, rettere talt, ved Aarets Begyndelse; i dette Aar maae de altsaa ansees som Hul-Aar, saaledes som jeg alt tidligere har bemærket. Derimod havde de den 1ste Januar 1827 begyndt deres første Aar, og dette skulde efter Placaten af 1842 regnes som fuldendt; men saaledes maatte det endnu regnes den 31te Decbr. 1827, saa at de hele Aaret igjennem bleve betragtede, som de kun havde fyldt eet Aar. Naar de altsaa i hele Aaret 1827 regnes for at være Getaarige, saa maae de altsaa i hele Aaret 1847 regnes for at være 21-aarige, og i hele Aaret 1848 for at være 22-aarige.

Det er altsaa rigtigt, at de have begyndt det 22de Aar med Begyndelsen af Aaret 1848, men da det altid skulde regnes som fuldendt, saa maatte de paa Sessionen i 1848 udskrives som 22-aarige til at møde i 1849. Nu veed jeg vel, at de allerede i denne Winter have maattet møde tidligere, men det er foranlediget ved extraordinaire Omstændigheder, der ene og alene skyldes Krigen; ordentligtvis skulle de nemlig, paa saa Undtagelser nær, ikke møde for noget ind i Aaret. Dette stemmer ogsaa med det Forslag, der er gjort i Udvalget, og som baade den ærede Ordfører og jeg have tilladt os at udvikle, og som den høitagtede Justitsminister har taget i Forsvar. Bort Forslag, saaledes som det nu er omredigeret, lyder saaledes: „og forstaaes ved Lægsrulle-Alder det Alders-Aar, som den Paagjældende har fyldt ved Kalender-Aarets Begyndelse, saa at t. Ex. de i Aaret 1826 fødte ere at ansee som 22-aarige i Aaret 1849“; disse have virkelig fyldt det 22de Aar ved dette Aars Begyndelse. Naar der altsaa i Aaret 1848 paa Sessionen skulde udskrives Mandstabs til at møde i Aaret 1849, saa maatte man efter Placaten 1842 tage dem, der vare fødte i Aaret 1826; men naar man efter Udvalgets Forslag skulde ved de Sessioner, som holdes for 1849, hvad enten de nu holdes i Aaret 1848 eller 1849, udskrive Mandstabs til at møde paa den Tid, som ordentligtvis vilde være Mødetid for dem, der udskrives ved Efteraars-Sessionerne 1848, saa kommer man ogsaa til at tage de i Aaret 1826 fødte, thi det er aabenbart, at alle disse have fyldt det 22de Aar ved Begyndelsen af 1849. Jeg haaber, at det vil være klart allerede heraf, at der ingen Strid er mellem Comiteens Forslag og Bestemmelsen i Placaten af 1842, men at begge indeholde det samme Princip. Jeg vilde ønske, dersom dette endnu ikke maatte være tilfulde opfattet, at det med Hensyn til, at jeg ikke oftere kan tage Ordet, af den høitagtede Formand maatte blive mig tilladt atter at tage Ordet, hvis dette paa een eller anden Maade skulde give sig tilkjende, for at denne Sag endelig kan blive uddebatteret.

Formanden: Jeg troer rigtignok, at det vilde være betænkeligt at gjøre nogen Undtagelse i denne Henseende; det forekommer mig ogsaa, at Spørgsmaalet er saameget gennemgaaet baade ved den første Behandling og i Dag, at det ogsaa fra denne Side synes betænkeligt at gjøre Undtagelse, undtagen forsaavidt det maatte være en ganske kort Bemærkning, der sigtede til at oplyse en Misforstaaelse. Man pleier ogsaa at benytte en anden Udvæi, nemlig at lade en saadan kort Bemærkning fremsætte ved et andet Medlem, hvilket er en temmelig almindelig Praxis.

C. N. Petersen: Jeg vil altsaa haabe, at der ikke er nogen Tvivl i saa Henseende tilbage, og jeg skal saaledes ikke prøve paa at give nogen videre Forklaring derover, og jeg skal derfor endnu kun bemærke, at jeg troer, at det, som Udvalget har foreslaaet, staaer i fuldkommen Harmoni med det, Lovgiveren oprindeligt har tænkt sig. Jeg har altid tænkt mig, at det var Lovgiverens Mening, at Mandstabet virkelig skulde have fyldt det 22de Aar paa den Tid, det indtræder i Krigstjenesten, og jeg troer, at navnlig den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted) selv har været af den Mening, som vel ogsaa er tilstrækkeligt begrundet i Sagens Natur, da den physiske Udvikling i denne Alder er megen Forandring underkastet, saa at man bør oppebie det fyldte 22de Aar, inden Indtrædelsen i Krigstjenesten skeer. Imidlertid skal jeg bemærke, at man har troet at komme til dette Maal ved at gjøre det til Regel ved Placaten af 1842, at det var nok til Lægsrulle-Alderen, at Leve-Aaret var begyndt med Aarets Begyndelse, og at det da skulde anses for fuldendt, thi om den Paagjældende end ikke ved Sessjonen, der holdes om Efteraaret, havde fyldt det 22de Aar, saa vil det dog ikke være ret Mange, med hvem det er Tilfældet, saa at Antallet neppe vil være stort af dem, der have langt tilbage til det 22de Aar. Dette Sidste troer jeg nu ikke er saa ganske rigtigt; jeg troer nemlig slet ikke, at man bør tage Hensyn til, naar Sessjonen holdes, men derimod kun til Mødetiden, og man har vistnok tænkt, at naar de paa Udskrivningstiden vare henimod 22 Aar, saa maatte de ved Mødets Begyndelse absolut have fyldt det 22de Aar. Det Eneste, jeg endnu kunde have at tilføie, var, siden Bestemmelsen i Anordningen af 1842 og Udvalgets Forslag ere overensstemmende, et Forsvar for, at Udvalgets Forslag bør foretrakkes for Bestemmelserne af 1842, og jeg troer, at det er let at forsvare dette, thi det er ikke Udvalgets Forslag, der er bleven misforstaaet; hvad der er bleven misforstaaet, det er, om det harmonerede med de ældre Bestemmelser; det er ikke Udvalgets Forslag, men derimod Placaten af 1842, der er bleven misforstaaet. Dette har man ogsaa seet, og det har sin gode Grund deri, at Placaten benytter en Fiction, idet den siger, at Aaret allerede skal anses for fuldendt paa den Tid, da det kun er begyndt, og denne Fiction er Placaten nødt til at bruge, for, om jeg saa kan sige, at bøde paa en anden Fiction, idet Sessjonerne ikke holdes for det Aar, hvori de holdes, men for et andet. Men jeg troer, at der er en endnu væsentligere Grund dertil, som iøvrigt allerede er berørt af den ærede Ordfører, men maaskee ikke er bleven tilstrækkelig paaagtet, og det er, at Sessjonen er en aldeles bevægelig og foranderlig Ting; der er nemlig ingen Nødvendighed for, at Sessjonen netop skal holdes i Efteraaret for det følgende Aar, men den gjerne kan holdes, som allerede bemærket, i Januar eller Februar Maaned samme Aar, og da vil Bestemmelsen i Placaten af 1842 slet ikke kunne komme til Anvendelse. Jeg vil tage et Exempel fra den forbigangne Tid. Dersom man i Aaret 1824 skulde udskrive de i Aaret 1824 fødte til at møde i Aaret 1847, men man af een eller anden Grund, ikke kunde holde Sessjonen i 1846, men maatte udsætte den til det følgende Aar, saa havde man ikke kunnet udskrive de i Aaret 1824 fødte, thi disse vilde allerede have opnaaet 23 Aars Lægsrulle-Alder, og altsaa havde man Ingen havt at udskrive, eller, dersom man allerede da vilde have udskrevet dem, der vare fødte i Aaret 1825, og altsaa paa en Maade anticiperet Sessjonen for 1847, vilde man, naar Efteraaret 1847 kom, ingen mere have at udskrive, og, naar man da i Aaret 1848 gik over til de i 1826 fødte, vilde saaledes et heelt Aars Mandskab, nemlig de, der ere fødte i 1824, være sprunget over.

F. Jespersen: Om Udvalgets Forslag er overensstemmende med Placaten af 1842, eller ikke, eller om den Maade, hvorpaa Placaten er bleven forstaaet, er rigtig, eller ikke, det forekommer mig at være et historisk Spørgsmaal, som ikke her kan have nogen Interesse. Det eneste practiske Vigtige er, om man skal tage den Alder, som Udvalget har foreslaaet, eller ikke, og jeg troer, at Discussionerne herom have været saa udførlige, at Forsamlingen, hvad enten den nu har havt Laalmodighed til at høre paa dem eller ikke, vil være fuldkommen istand til at afstemme over dette Spørgsmaal.

Ordføreren: Jeg maa i det Væsentlige henholde mig til

hvad den ærede Formand for Comiteen har udtalt og de øvrige Discussioner, der have fundet Sted her i Salen, men jeg skal blot bringe i Erindring, forsaavidt den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted) i § 12 har fundet nogen Hindring for at optage den Forklaring, som Udvalget har foreslaaet, at denne Paragraph, saaledes som allerede bemærket, af Udvalget er foreslaaet forandret saaledes: at der ikke spørges om det Dieblit, Sessjonen holdes, hvor der kan være Spørgsmaal om at bestemme, om Vedkommende skal udskrives eller ikke, om nemlig dette Tidspunkt indtræffer, inden Individet har 22 Aars Lægsrulle-Alder; thi det, der egentlig er vigtigt for Individet, det er ikke den Tid, da det bliver bestemt, om han skal udskrives eller ei, men det Tidspunkt, som det er vigtigt at fixere, saa at det ikke bliver vaklende, det er, med hvilken Alder Tjenestetiden begynder. Den hele Forvirring kommer jo deraf, at Landsessionen holdes i et andet Aar end det, for hvilket Udskrivning gjælder, saa at de, der udskrives ved Sessjonen i 1848, blive tjenstpligtige i 1849, og naar Udkastet træder i Kraft for 1849, saa vil det Mandskab, der er født i 1826, strax blive tjenstdygtigt efter Udvalgets Forslag, og efter den tidligere bestaaende Orden maa de anses for tjenstpligtige, naar Sessjonen for 1849 afholdes 1848. Jeg skal blot endnu bringe i Erindring, hvilken Uoverensstemmelse der er mellem Landsessionerne og Sessjonerne. Sessjonerne for Landetaten for 1849 ere holdte i 1848, og efter Placaten af 1842 vil det Mandskab, der er født 1826, da være 22 Aar; men Sessjonerne for Søetaten for 1849 holdes i 1849, og vil man nu anvende Forklaringen af 1842 ligesom efter Ordene, saa vil kun det i 1827 fødte Mandskab have 22 Aars Alder for Søetaten 1849, og den Uoverensstemmelse opstaaer da, naar man holder sig strengt til det Aar, hvori Sessjonen holdes, at de, der for samme Aar udskrives til Landetaten, ville være eet Aar ældre end de, der udskrives til Søetaten, og det gaar ikke an, at dette vedvarer i Fremtiden. At dette ikke hidtil har frembragt synderlige Anomalier, det følger deraf, at Landetatens Ruller ikke føres saaledes, at Mandstabet af de forskellige Aldersklasser, saasom det 22-aarige og 23-aarige Mandskab, staaer i Rullerne hver for sig, men de staae mellem hinanden med Angivelse af Fødsels-Aar, og det er derfor ikke saa let at see, til hvilken Aldersklasse de høre. Endnu skal jeg kun bemærke, at Udvalget har erholdt Underretning om, at uagtet det ifølge Placaten af 1842 er gjort til Regel, at Lægsrulle-Alderen skal beregnes fra 1ste Januar til 1ste Januar, istedetfor fra 1ste Mai til 1ste Mai, og at Ordet Lægsrulle-Alder altsaa skulde tages i en anden Betydning, saa er der endnu Dele af Landet, navnlig her i Sjælland, hvor de Personer, der ere fødte i 1826, opføres med forskjellig Alder, idet nemlig de, der ere fødte i 1826 før 1ste Mai, uagtet den befalede Forandring skulde skee, i 3 Aar dog staae i Rullen som eet Aar ældre end de, der ere fødte efter 1ste Mai samme Aar. Der maa saaledes bringes en Orden ind i Forholdene, og det er vistnok urigtigt at støtte Forklaringen af et Begreb paa en saa bevægelig Omstændighed som den, at Sessjonen holdes forud for det Aar, hvorfor Udskrivning gjælder.

Ræder: Det forekommer mig, at Spørgsmaalet her er, om der er nogen Uoverensstemmelse mellem Lovgivningen og Administrationen, eller ikke. En berømt og høitstaaende Jurist har yttret sin Mening, hvad Lovgivningen angaar. Var det nu ikke at ønske, at Administrationen ogsaa yttrede sin Mening. Jeg maa derfor anmode den høitagtede Justitsminister om at ytre sin Mening om, hvorvidt Ministeriet har Noget at indvende imod Udvalgets Forslag.

Justitsministeren: Saafremt den Indstilling, som Udvalget har stillet til § 12, gaar igjennem, saa kan jeg ikke have Noget at erindre imod Indstillingen til § 8, thi Spørgsmaalet vil saa for Fremtiden blive uafhængigt af Sessjonen, og Sessjonen vil kunne afholdes Aaret forud for Lægsrulle-Alderens Beregning. Dersom derimod Indstillingen til § 12 ikke finder Forsamlingens Bifald, og derimod § 8 gaar igjennem, saa vil absolut en Uoverensstemmelse komme frem, som gjør, at Udskrivningen mister eet Aars Mandskab. Naar derimod Indstillingen til § 12 gaar igjennem i Forening med Indstillingen til § 8, saa vil der ingen Forandring skee i de factiske bestaaende Forhold.

Ordføreren: Jeg skal dog tillade mig til hvad den høit-

agtede Justitsminister har yttret om, at naar § 12 ikke blev forandret, saa vilde Udskrivningen miste et Aars Mandskab, naar Indstillingen til § 8 gik igjennem, at bemærke, at naar man ikke optager Udvalgets Indstilling til § 8, vil det medføre, at Tjenestetiden bliver forlænget eet Aar, saa at den bliver 17 Aar istedetfor 16; dersom man nemlig beholder Forklaringen af 1842 og ved Siden deraf den Bestemmelse, at Vedkommende skal gjøre Tjeneste i 16 Aar — thi naar man beholder Forklaringen af 1842, maa man altsaa ansee dem for 22-aarige, der i 1848 udfskrives for 1849 — og lægger man nu 16 Aar til 1848, saa skulde de have udtjent i Aaret 1864, men Tjenesten begynder først i 1849, altsaa bliver det kun 15 Aar, og vil man have, at de skulle tjene i fulde 16 Aar, saa vilde de komme til at staae i Tjenesten i 17 Aar. I Praxis ere de hidtil vel blevne udfrevne i det 22de Aar, forsaavidt man vil kalde det Udskrivning, at der er taget Bestemmelse om, hvorvidt de skulle udfskrives eller ikke, men med Undtagelse af de Faa, der mødte til Exerceerksolen den 15de December, saa ere de i Reglen ikke mødte i det Aar, i hvilket Udskrivningen er foregaaet, men de ere først komne i Tjenesten med det 23de Aar.

Justitsministeren: Jeg skal tillade mig at tilføie til hvad Ordføreren har yttret, at dersom det bliver ved de nu bestaaende Forhold, at Sessjonen holdes om Efteraaret, og at de Udfrevne skulle møde til Tjeneste i det paafølgende Aar, saa vilde, naar det Forslag, der er gjort til § 8, finder Forsamlingens Bisald og udkommer som Lov, de Sessjoner, der afholdes i Efteraaret 1849, ikke kunne behandle det Mandskab, der er født i 1827, som 22aarigt, fordi de endnu ikke ere 22 Aar gamle, saa at Regjeringen vilde blive nødt til at lade Sessjonen afholde i det paafølgende Foraar for at kunne behandle dem som 22-aarige, idet de nemlig først den 1ste Januar 1850 ere 22 Aar. Derimod, naar den Bestemmelse udtryffeligt tilføies, at det, hvis den Sessjon, paa hvilken Udskrivning af Mandskab for et vist Aar finder Sted, afholdes forinden dette Aars Begyndelse, er en Selvfølge, at Mandskabets Alder beregnes saaledes, som den vil være ved Tjenestetidens Begyndelse, saa er der fra Administrationens Side Intet at erindre imod den Indstilling, der er gjort til § 8, og antages da, at Forholdene vilde stille sig ligesom nu, at man ved Sessjonen om Efteraaret 1849 kan behandle det Mandskab, der er født i 1827 som 22aarigt, fordi Tjenestetiden først begynder den 1ste Januar 1850.

Ordføreren: Men ved at beholde Forklaringen fra 1842, vil man bewirke, at de, der ved Sessjonen om Efteraaret have 22 Aars Lægsrullealder, faae 23 Aars Alder i det Aar, da de skulle begynde deres Tjeneste, og det er stik imod Udkastets Bestemmelser. Jovrigt er det en Selvfølge, at man ikke kan give nogen Definition eller Forklaring af Begrebet Lægsrullealder, der kan være udtømmende og passe til begge Tilfælde, naar man ikke først er enig om, hvad enten det Moment, hvori Sessjonen holdes, og som nu holdes Aaret forud, skal være det afgjørende, eller det Moment, hvori den practiske Udøvelse af Børnepligten begynder. Det er naturligt, at efter den samme Forklaring kan en Person ikke baade i 1848 og 1849 ansees som 22 Aar; han maa absolut avancere 1 Aar for 1848 til 1849, og altsaa maa der være en Bestemmelse: om man vil, at den Paagjældende skal ansees som 22 Aar, naar Sessjonen, saaledes som hidtil er steet, holdes eet Aar forud, eller som 22 Aar, naar Tjenestetiden begynder.

Andrøe: Da jeg frygter, at der let vil kunne opstaae Misforstaelser hos Forsamlingen med Hensyn til Betydningen af de sidste Erklæringer, saa føler jeg mig for min Person forpligtet til at gjøre opmærksom paa, at man vel har en fuldkommen Frihed til at tage hvilken Definition, man vil for Lægsrullealderen, naar man blot lægger Mærke til, om man ikke derved forrykker de bestaaende Forhold, hvorved der følgerlig maa tages Hensyn til alle Udkastets Aldersbestemmelser. Jeg maa bede bemærket, at hvis man vil gaae ind paa det af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3de District (Ørsted) gjorte Forslag, da vil det være en fuldkommen revolutionær Bestemmelse med Hensyn til de bestaaende Forhold (Almindelig Munterhed), og jeg maa af den Grund meget fraraade det. Jeg skal endnu kun erindre, at efter den Erklæring, der er afgivet af den høttagede Justitsminister, er der eet Punkt, hvori Udvalget og

Regjeringen ere fuldkommen enige, nemlig deri, at Indstillingen til § 8 er rigtig, naar der kun tilføies til § 12 det, som Udvalget har foreslaaet. Der har i Udvalget slet ikke været nogen Tvivl om, at jo § 12 skulde forstaaes saaledes, som nærmere er udviklet i Amendementet, men man troede at burde foreslaae denne Tilføining for at bortfjerne enhver Tvivl, thi hvis Paragraphen ikke forstaaes saaledes, saa er det en Selvfølge, at alle Aldersbestemmelserne længere hen i Udkastet bør forandres. Udvalget troede, at man burde distingvere imellem Udtrykkene at udfskrives og at behandles til Udskrivning. Det troede, at den egentlige Udskrivning kun skulde regnes fra Tjenestetidens Begyndelse, og at den foreløbige Behandling til Udskrivning og Bestemmelse af, hvem der skal udfskrives, ikke directe har Noget dermed at bestille. Har Udvalget nu taget Feil heri, saa er i ethvert Fald dets Tanke klart udviklet i det Amendement, der til § 12 er stillet.

Tscherning: Til det, som den sidste ærede Taler har sagt, skal jeg kun føie, at det forekommer mig, som om flere Medlemmer af Forsamlingen troe, at det kan have nogen Indflydelse med Hensyn til de Aldersklasser, man kommer til at udfkrive, enten man sætter den ene eller den anden Definition ind i Loven. Det kan det naturligtvis ikke, thi man kan aldrig springe en Aldersklasse over, og derfor have de tidligere givne Bestemmelser om Lægsrullealderen hidtil ikke haft nogen Indflydelse, idet de ere blevne betragtede af Sessjonerne, som om de ikke vare til, og saaledes vil det ogsaa blive. Man maa lægge Mærke til, at Bestemmelsen her hovedsageligen gaaer ud paa at finde, hvilket Udgangspunkt man skal tage for Udskrivningen af den hidtil ikke-værnepligtige Befolkning. Som Udgangspunkt har man sagt, at Udskrivning i Aar af den værnepligtige Befolkning skal være Reglen for Udskrivningen af dem, som ikke hidtil have været værnepligtige. Herom kan der ikke være nogen Tvivl, naar man gaaer ud derfra; om man end kalder de Udfrevne 21-, 22- eller 23-aarige, bliver det det Samme. Naar man blot i Fremtiden veed, hvad der menes, er det ligegyldigt, om man tager en Definition, hvorved man kalder dem 21-aarige, eller en anden, hvorved de kaldes 22-aarige, eller atter en anden, hvorved man maaskee kalder dem 23-aarige. For at afhjælpe den Ulempe, som det kan have at udfkrive Folk i en Alder, der er længere frem, end de selv kunde ønske, findes jo § 17, hvorved det er indrømmet unge Mennesker at stille sig til Lodtrækning, skjøndt de kun ere 21 Aar, det vil sige 21 Aar efter Lægsrullealderen. Jeg begriber vel, at det er en overmaade vigtig Sag, at det er bestemt, i hvilken Alder Udskrivningen skal gaae for sig; men her gjælder det kun om, med hvilken Aldersklasse man skal begynde Udskrivningen, og da dette alt er betegnet ved den Udskrivning, der allerede er steet, saa har Spørgsmaalet, om det er en rigtig eller ikke rigtig Alder, hvori Udskrivningen foregaaer, slet ikke Noget dermed at gjøre. Jeg troer, at dette Dieblik ikke er heldigt til at forsøge en Udskrivning af yngre Mandskab. Jeg skal tillade mig at henlede Forsamlingens Opmærksomhed paa, at dersom Krigen vedbliver, kan man kun altfor let komme til at udfkrive i en yngre Alder, thi da kan Regjeringen let blive nødt til af en kommende Rigsdag at begjære Udskrivning af den næste Aldersklasse; man maa vistnok under en saadan Forudsætning imødesee en saadan Foranstaltning, og man vil vistnok da blive staaende derved for Fremtiden, naar det engang er gjort, og man maatte da, naar Freden blev sluttet, tage en Forholdsregel, hvorved man kom tilbage til den oprindelige Aldersklasse-Bestemmelse. Men, som jeg allerede har haft den Ære at gjøre opmærksom paa, er allerede i § 17 hiin Vanstælsighed imødegaaet, idet unge Mennesker, som ere stærke og raske nok til i det 21de Aar at træde ind i Rækkerne, og som ønske dette, fordi det passer sig bedre til deres Livsstilling at indtræde i den yngre Alder, kunne deeltage i Lodtrækningen; i en yngre Alder kunne de derimod ikke trække Lod, endskjøndt de kunne stille for sig. Jeg troer, at naar man tager Hensyn til, at Lægsrullealderen ikke har noget Bessentligt at gjøre med Spørgsmaalet om, hvilke Classer der skulle udfskrives, og naar man yderligere seer hen til, at hvad der af Udvalgets Forslag følger, svarer til den Regel, hvorefter man nu udfskrives, skjøndt det ikke svarer til den, hvorefter man har intenderet, at der skulde udfskrives i en kommende Tid, bør man dog vist blive staaende

herved, idet Placaten af 1842 ikke hidtil har havt nogen practiff Indfyldelse, og at man ikke bør rolke det Hele ud af det Spor, som det hidtil har betraadt, og ud af hvilket man ikke har tænkt paa at rolke det uden for en senere Tid.

Justitsministeren: Jeg troer at burde tilføie den Bemærkning, at den væsentlige practiff Betydning af den Redaction, som Comiteen nedenfor har foreslaaet, er den, at det, dersom Placaten af 1842 gjøres til Regel, og Sessjonerne blive afholdte i Foraaret 1849, vil være muligt for Regjeringen allerede nu strax at udskrive det Mandskab, der er født i 1827 som 22-aarigt; thi det er tilstrækkelig udviklet, at naar Sessjonen afholdes nu, vilde det Mandskab, der er født 1827, den 1ste Januar 1849 være at ansee som 22-aarigt, og man maa altsaa kunne, naar Sessjonen afholdes nu i Foraaret, efter Regelen i Plac. af 1842 udskrive det i 1827 fødte Mandskab, hvorimod denne Mulighed ei vil finde Sted efter Comiteens Forslag, ligesom det ei heller af Regjeringen er paatænkt, alt nu at udskrive hiint Mandskab.

Ordføreren: Men man maa dog erindre, at det Mandskab, som allerede er udfiret ved Sessjonerne i 1848 for 1849, er bleven udfiret som 22-aarigt, og jeg troer, at naar man dermed sammenholder de Bemærkninger, som den høitagtede Justitsminister nu har fremsat, vil det allertydeligt vise sig, hvor urigtig Definitionen efter Plac. af 1842 er, da det deraf følger, at Mandskab, som er født i 2 forskellige Aar, kan blive udfireningspligtigt som 22-aarigt i eet og det samme Aar, altsaa i eet og samme Aar at ansee som lige gammelt.

Cultusministeren: Jeg skal tillade mig at søge at give et Bidrag til at afforte Discussionen, hvad det synes mig, at den høitagtede forhenværende Krigsminister alt har gjort, idet han meget rigtig, bemærkede, at der ikke er Spørgsmaal om at kalde en anden Alder til Vaaben end den, som hidtil er bleven kaldet. Hvad Mandskab tages der til Tjeneste efter den hidtilværende Praxis i det nærværende Aar 1849 — med en lille Anticipation — der alt er taget i Tjeneste i December 1848? Er det ikke fra alle Sider givet, at de, som skulle tages i virkelig Tjeneste i 1849, efter den hidtil gjældende Praxis ere dem, der ere fødte i 1826? Er dette ikke givet? Jo. Det er ikke paatænkt at gjøre nogen Forandring i det Factum, men hvad man vil have, er, at dette Factum, som hidtil har gjældt med Hensyn til den værnepligtige Befolkning, nu skal, hvad der ikke er nogen Forandring i Loven, blive anvendt paa den Befolkning, der nu kaldes til at deeltage i Værnepligten. Vi ville have dette Factum sat i Ord for Fremtiden, saaledes at det, der hidtil har været Praxis, nu bliver en Regel, og dette kan udtrykkes saaledes: De i 1826 fødte tages til Tjeneste i 1849, altsaa med det fyldte 22de Aar, i alt Fald kun med en lille Anticipation for ganske enkelte. For at udtrykke hiint Factum med Ord, har man sagt, at de 22-aarige skulle udskrives eller rettere tages til Krigstjeneste, men dermed har man ikke meent Andet, end at de, som ere fødte i 1826, skulle tages til Krigstjeneste i 1849. Lader os altsaa faae en Definition, som den Regel stemmer overeens med, at det er de 22-aarige, som skulle tages til Krigstjeneste, og hvorved det udtrykkes, at de 22-aarige ved Begyndelsen af 1849 ere dem, som ere fødte i 1826. Dette ligger i Udvalgets Forslag. Den saaledes fundne Definition vil man anvende paa de hidtil Ikke-Værnepligtige, saa at det, hvis den antages, og hvis, hvad der er foreslaaet, bliver Lov, at nemlig de hidtil Ikke-Værnepligtige skulle være værnepligtige, vil følge af denne Definition, at de, som ere fødte i 1826, ville være pligtige at gjøre Krigstjeneste i 1849. Hvis det er saa, og som Røgmand kan jeg ikke opfatte Sagen anderledes, end at det er et Factum, der foreligger, og at man vil udtrykke dette Factum i Ord, og at man vil anvende den saaledes fundne Definition paa de nye Mennesker, som nu blive værnepligtige, saa troer jeg, at alt dette vil være opnaaet, naar man antager Udvalgets forandrede Indstilling ved § 8, saaledes, at man tillige ved § 12 antager den Forklaring, som ligger i den foreslaaede Redaction af denne Paragraph, saa at man bringer Sessjonens Afholdelse ud af Spillet, og kommer til den faste Bestemmelse, at de i

1826 fødte tages til Tjeneste i 1849, de i 1827 fødte i 1850, de i 1828 fødte i 1851 og saa fremdeles. Saaledes er man gaaet frem med Hensyn til den hidtil værnepligtige Befolkning, og der er Ingen, der har tænkt paa, at der i dette Factum skulde ske nogen Forandring.

Formanden: Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns Amts 4de District har Ordet.

Krieger: Da den ærede Cultusminister har yttret omtrent hvad jeg vilde sige, skal jeg ikke trætte Forsamlingen ved yderligere at forhale Discussionen.

Justitsministeren: Da jeg har erfaret, at mine sidste Ytringer ere bleve udtvævede, som om jeg vilde modsætte mig Comiteens Indstilling, skal jeg tillade mig at bemærke, at jeg tværtimod troer, at Comiteens Indstilling vil aldeles afhjælpe den Utydelighed, der endnu kunde være i denne Sag, og da det ikke er Regjeringens Mening at fravige den Fremgangsmaade, som hidtil har fundet Sted, og denne Fremgangsmaade tydeligere og klarere fremstilles ved den Redaction, der er foreslaaet af Comiteen, kan der fra min Side Intet derimod have at erindre.

Formanden: Maafee jeg maatte tillade mig at rejse det Spørgsmaal til den ærede Ordfører, om han maatte finde nogen Betænkelse ved, at § 8 sættes under Afstemning, uagtet der ei er stemt over § 12. Det forekommer mig at være en ligefrem Følge, at den foreslaaede Forandring i § 12 maa antages, hvis Udvalgets Forslag til § 8 gaaer igjennem. Jeg ønskede imidlertid at vide, hvad den ærede Ordfører i saa Henseende maatte mene.

Ordføreren: Jeg kan ikke indsee, at der kan være Noget til Hinder for, alt nu at afstemme over § 8. Jeg antager, at, saaledes som Tillæget til § 12 selv siger, er det en Selvfølge, at det, som det indeholder, maa ansees som rigtigt, og at derfor, selv om man udelod den Tilføining, som man for end større Tydeligheds Skyld, har foreslaaet ved § 12, vil Paragraphen dog beholde den samme Mening.

Da ingen flere begjærede Ordet, frede man til Afstemning. Udfaldet af denne var, at:

Orstedes Forslag:

At der i Paragraphen efter „Røgdsrullealder“ tilføies: „hvilken er den Alder, som den Paagjældende har begyndt den 1ste Januar i det Aar, hvori Sessjonen holdes, men det saaledes, at det Leveaar, som han til den Tid har begyndt, regnes som fuldendt“, forkastedes med 117 Stemmer mod 1,

og at Udvalgets forandrede Indstilling:

At Paragraphen gives følgende Tilføining: „Og forstaaes ved Røgdsrullealder det Aldersaar, som den Paagjældende har fyldt ved Calendararets Begyndelse, saa at t. Ex. de i Aaret 1826 fødte ere at ansee som 22-aarige i Aaret 1849“, vedtoges med 137 Stemmer mod 2.

Efter at Formanden derpaa havde oplæst hele § 8, saaledes som den med den vedtagne Forandring vilde komme til at lyde, blev den saaledes forandrede Paragraph ved den derefter foretagne Afstemning antaget med 126 Stemmer mod 4.

Formanden: Da Tiden er saa langt fremrykket, og da jeg veed, at Grundlovscomiteen vil holde Møde i Eftermiddag, skal jeg tillade mig at slutte Forhandlingerne for idag.

Jeg skal blot, inden jeg gaaer over til at angive Dagsordenen for næste Møde, bemærke, at Rigsdagsmanden for Præsts Amts 4de District (Grundtvig) har anmodet mig om at meddele Forsamlingen, at det er ved en Feiltagelse, at han havde stemt mod den første Indstilling i Finantsagen, idet han nemlig stod i den Formening, at der tilsidt vilde blive stemt over begge Indstillinger, ved hvilken Afstemning han da vilde have stemt for det Hele.

Dagsordenen for det næste Møde, der vil blive i overmorgen, Fredag Kl. 12, vil være Fortættelse af Værnepligtisagens Behandling.

Mødet hævet.

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fire og fyrgetyvende offentlige Møde.

(Det 47de Møde i den hele Række.)

Fredeagen den 19de Januar 1849.

Forhandlingsprotocollen for det forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Efter Dagsordenen gaae vi over til at fortsætte Behandlingen af Værnepligtsagen, og begynde med § 4. Den ærede Ordfører vil maaskee behage at tage Ordet.

Ordføreren: Til den nævnte Paragraph indeholder Afstemningslisten følgende Forslag:

1) **Bisbys Forslag:** At 1ste Passus forandres til: „De, der paa Grund af deres Fødsel hidtil have været fritagne for Værnepligt, og som ere fødte efter den 1ste Januar 1830, skulle for Fremtiden være Værnepligten underkastede lige med den dertil forpligtede Befolkning. Dog skulle, saalange nærværende Krig vedvarer, Alle, der ere fødte efter den 1ste Januar 1827, kunne udskrives, dog kun til Tjeneste under Krigen.“

At 2den Passus forandres til: „Naar Nogen, enten ved Indbetaling af en Kjendelse, ved en Tjenstydelse eller paa en anden af de i den tidligere Lovgivning foreslaede Maader har erhvervet Værnefrihed for sig eller sine Sønner, forbliver han eller de i Besiddelse af den saaledes erhvervede Fri-tagelse; men for Fremtiden kan en saadan ikke mere erhverves.“

Første Deel af § 4.

2) **Orsted's Forslag:** At der istedetfor „1826“ sættes „1827“.

3) **Algreen-Ussings og J. C. Larsens Forslag:** At til Slutningen af første Stykke sæies:

Principaliter: „De i Aaret 1826 fødte Værnepligtige, der ved den i 1848 afholdte Session ere enten udslettede af Rullerne eller midlertidigen forbigaaede, blive at behandle ved de forestaaende Extra-Sessioner lige med de hidtil for Værnepligt fritagne Personer fra samme Aar.“

Subsidiariter: „Ved den Udskrivning, der forestaaer af de i Aaret 1826 fødte Personer af den hidtil for Værnepligt fritagne Befolkning, ville de samme Undtagelser komme til Anvendelse, som efter den hidtil bestaaende Lovgivning ere komne de Værnepligtige fra samme Aar tilgode, ligesom Justitsministeriet endvidere bemyndiges til at tilstaae Dispensationer for Værnepligtens Opfyldelse, i Lighed med dem, der i Medhold af Anordningerne ere tilstaaede den værnepligtige Befolkning fra samme Aar.“

Anden Deel af § 4.

4) **Orsted's og Hiort's Forslag:** At den i andet Membrum omhandlede Tilbagebetaling, med den i Slutningen nævnte Undtagelse, paa Begjering af Bedkommende finder Sted i ethvert Tilfælde, hvor den Paagjældende ifølge den nye Anordning er Behandling til Udskrivning undertastet, uden Hensyn til, om han endelig bliver udstreven eller ikke.

5) **Grundtvig's Forslag:** At Ordet „Emanation“ ombyttes med „Udstedelse“.

6) **Bløvens Forslag:** At Paragraphen tilføies til Slutningen („forinden Emanationen af Placaterne af 10de og 27de Juli 1846“): „hvorefter det bestemtes, at de Personer, som efter disse Lovbuds Bekjendtgørelse frigjorde sig fra Krigstjeneste til Lands eller til Søes, blot kom i Klasse med dem, der vare fødte udenfor den værnepligtige Stand, følgelig ikke vare befrieede for Udskrivning, hvis

almindelig Værnepligt maatte være indført paa den Tid, da de opnaae Udskrivningsalderen.“

7) **Barfods Forslag:** At Paragraphens sidste Affnit „Naar Nogen“ o. s. v. udgaaer.

Det Forandringsforslag til § 4, der findes først paa Afstemningslisten under Nr. 1, er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 6te District (Bisby), og angaaer baade den første og anden Deel af Udkastets § 4. Med Hensyn til den første Deel af denne Paragraph afstiller Forslaget sig deri fra Lovudkastet, at det gaaer ud paa, at den almindelige Værnepligt kun skal paahvile de Personer, som ere fødte efter den 1ste Januar 1830, eller med andre Ord, at alle de, som nu ere over 18 Aar, skulle være fritagne for den almindelige Værnepligt. Dette Forslag stemmer jo vel med den Bestemmelse, der har været optaget i de af Regjeringen tidligere forelagte Lovudkast; men det kunde dog vel være et Spørgsmaal, hvorvidt der er nogen særdeles Grund til at optage den samme Bestemmelse, som allerede i flere Aar er gaaet igjennem det omtalte Lovforslag, eller om det ikke var rigtigere at holde sig til den Grændse, der blev antydet den Tid, da det første Forslag blev forelagt. Naar man tager Hensyn til, at de Individider, som i 1844 vare 18 Aar gamle, nu ville være 22 Aar, saa falder hiint Forslag sammen med det nu forelagte Udkast's Bestemmelse om, at Værnepligtens Almindeliggjørelse skal træffe de Personer, der ere fødte i Aaret 1826, eller nu ere i Udskrivningsalderen. Det maa vistnok antages, at denne Bestemmelse har sit Forsvar, ikke blot i de bestaaende Krigsforhold, men og i en mere udbredt almindelig Anerkjendelse af denne Foranstaltning's Nødvendighed; og de Principer, som forøvrigt maae anerkjendes at burde være Reglen for Forholdenes Ordning her i Landet, synes ogsaa consequent at medføre, at man i denne Henseende maa blive staaende ved Udkastets Bestemmelse. Der er vel i Forslaget tilføiet en Indskrænkning, saalange den nærværende Krig vedvarer, nemlig at Alle, som ere fødte efter den 1ste Januar 1827, kunne udskrives til Tjeneste under Krigen, men de, som ere fødte efter den 1ste Januar 1827, ville først blive udskrivningspligtige ved Begyndelsen af Aaret 1850, og dette er ikke blot en Indvending, som kan hentes fra Loven, at de ikke ere udskrivningspligtige før, men at deres Udskrivningspligt indskrænktes hertil maa ansees naturlig begrundet; thi efter Udviklingsforholdene her i Landet kunne Personerne i Almindelighed ikke før det 22de Aar ansees at være saa fuldkommen udviklede i fysisk Henseende, at de kunne erklæres for vaabendyggtige, og hvis der skulde anticiperes en Udskrivning af et senere Aars Mandskab, vil man saaledes udsætte sig for, at en stor Deel af dette Aars Mandskab vilde blive forbigaaet ved Udskrivningen, fordi de endnu ikke havde opnaaet en tilstrækkelig fysisk Udvikling. Udvalget har derfor ikke kunnet tiltræde den Deel af Forandringsforslaget, som er stillet til første Deel af Paragraphen. Den anden Deel af dette Forslag gaaer ud paa, at alle de, som enten ved Indbetaling af en Kjendelse, ved en Tjenstydelse eller paa en anden af de i den tidligere Lovgivning foreslaede Maader have erhvervet Værnefrihed for sig eller deres Sønner, skulle blive i Besiddelse deraf. Dette Forslag er affattet i saa simple Udtryk, at, skjøndt jeg ikke antager, at dette har været den ærede Forslagsstillers Mening, troer jeg dog, at man maa være berettiget til af den at ulede, at alle de Personer, der ere fødte i den værnefrie Stand, skulde beholde denne Frihed. Der staaer vel, at de, som ved Indbetaling af en Kjendelse eller anden Tjenstydelse have erhvervet Værnefrihed, men der er tilføiet „paa en anden af de i den tidligere Lovgivning foreslaede Maader“, og det var just en Maade, hvorpaa Bedkommend-

erhvervede Værnefrihed, at de vare fødte af værnefrie Forældre, saa at dette Forslag er noget uheldigt affattet. Imidlertid antager jeg, af hvad der blev yttret under den foreløbige Discussion, at det ikke har været den ærede Forslagsstillers Mening, at dette Forslag skulde forstaaes i en saadan Almindelighed, men at det kun skulde angaae de Personer, som ved en Kjendelse, eller ved at gjøre een eller anden lignende Opoffelse, i Medhold af den tidligere Lovgivning have erhvervet Værnefrihed. Forfaaet denne Tanke ligger til Grund for Forslaget, falder det sammen med hvad der er yttret under den foreløbige Behandling angaaende den anden Deel af Udkastets § 4, og jeg skal blot bringe i Erindring, at den Erhvervelse af Værnefrihed eller Frihed til at indtræde i den værnefrie Stand, at den kun kan være Erhvervelse af Ret til at forblive i den værnefrie Stand, men ikke Erhvervelse af Ret til at gaae ud af den værnepligtige Stand, og at Bestemmelsen hovedsagelig kun gjaldt Børn af Forældre, som henhørte til den værnefrie Stand, men som vare gaaede ind i en saadan Stilling, at deres Børn efter Lovgivningen skulde blive værnepligtige.

Til første Deel af § 4 er der ogsaa af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted) stillet et Forandringsforslag, der er anført under No. 2 paa Afstemningslisten; det gaaer ud paa, at „1826“ i Udkastet skulde forandres til „1827“. Jeg skal ikke videre opholde mig ved dette Forandringsforslag, thi jeg antager, at det er begrundet i den Anskuelse, som den samme ærede Rigsdagsmand under den tidligere Discussion har udtalt med Hensyn til Forstaaelsen af Lægsrullealderen, og jeg veed ikke, om den ærede Rigsdagsmand med Hensyn til den Afstemning, som fandt Sted igaar i Anledning af § 8, skulde finde sig foranlediget til at frasalbe det her stillede Forslag, thi saaledes, som Lægsrullealderen nu skal forstaaes, vil det blive en Undtagelse, om Værnepligten kun skulde udstrækkes til dem, der ere fødte i 1827, og ikke til dem, der ere fødte i 1826.

Formanden: Maa ske den ærede Ordfører vil tillade mig at gjøre en Bemærkning. Jeg antog ogsaa, at Afstemning over det under Nr. 2 stillede Forslag vilde bortfalde paa Grund af Afstemningen igaar i Anledning af § 8. Imidlertid har den ærede Forslagsstiller sagt mig, at han vedbliver det. Ved samme Leilighed maa jeg bemærke, at med Hensyn til Nr. 1 vil den ærede Rigsdagsmand, der har stillet dette Forslag, have „1826“ sat istedetfor „1828“ paa Grund af Afstemningen over § 8. Derimod bliver Nr. 2 saaledes, som det er.

Ordføreren: Ved Forslaget under Nr. 2 vil jeg bemærke, at det vil komme i Strid med den Grundsatning, der er opstillet i Udkastet, hvorefter Værnepligten vil træffe de Individuer, der ved Anordningens Udgivelse ere i Udskrivningsalderen, hvorimod efter Forslaget det første Aar af det Mandstab, som efter Udkastet vil komme i Udskrivningsalderen, vil blive forbigoet. I Anledning af de under Nr. 3 stillede Forslag, skal jeg, med Hensyn til det, der er stillet principaliter, bemærke, at det vil fremgaae af Discussionen under den foreløbige Behandling, at man antog, at det, som dette Forslag indeholder, var Noget, som fulgte af Udkastets Bestemmelse, og at Forslaget derfor var overflødig. Imidlertid kan jeg ikke undlade at gjøre opmærksom paa, at den høitagtede Justitsminister under Sagens foreløbige Behandling, vel ikke under Discussionen ved § 4, men under Discussionen ved § 5, saaledes som det findes refereret i Rigsdagsstibenden Nr. 74 i Slutningen af sidste Spalte, brugte Udtryk, som kunne gjøre det tvivlsomt, om Regjeringen har forstaaet Anordningen paa samme Maade. Det hedder nemlig der:

„Det Spørgsmaal, som forekommer mig nærmest nu at foreligge, er det, om de Værnepligtige, som ere fødte i 1826, skulle, efterat den almindelige Værnepligtlov er gjort gjældende, sættes i Klasse med de Værnefrie af samme Aar, og saaledes miste de den værnepligtige Klasse hidtil forundte Fritagelser. Dersom man nu saaledes vil ophæve alle de Fritagelser, som der ved de sidst afholdte Sessjoner ere blevne tilstaaede efter de hidtil gjældende Bestemmelser, maa man afholde extraordinære Sessjoner til Udskrivning af de saaledes Fritagne; men hvorvidt dette maatte findes passende og hensigtsmæssigt, efterat Udskrivningen har fundet Sted med Hensyn til, at man derved endnu vilde forøge den Byrde, som paahviler den værneplig-

tige Stand, og som dog altid maa ansees betydelig i Forhold til den Byrde, der kommer til at paahvile den hidtil værnefrie Befolkning, det skal jeg henstille til den ærede Forsamling.“

Denne Uttring kunde lede til at antage, at Regjeringen gif ud fra den Anskuelse, at da nu Sessjonerne for 1849 for det i 1826 fødte Mandstab af den hidtil værnepligtige Befolkning engang vare afholdte i Medfør af den tidligere Lovgivnings Bestemmelser, maatte det ogsaa med Hensyn til denne Udskrivning have sit Forblivende derved. Udvalget har derimod ikke troet, at Udkastet berettigede til en saadan Antagelse; det har anseet det som en Selvsølge, navnlig af § 4 sammenholdt med første Passus af § 5, at sige Undtagelser nu maatte ansees bortfaldne, og derfor anseet Forslaget, som er stillet principaliter, for overflødig. Da det Forslag, som af de samme ærede Rigsdagsmænd er stillet subsidialiter, gaaer i en modsat Retning, har Udvalget heller ikke kunnet tiltræde det; men jeg kan dog ikke undlade for mit eget personlige Vedkommende at bemærke, at selv om man ikke fortolkede Anordningen paa den Maade som Udvalget, kunde det dog synes ret billigt, at der ikke indrømmes lignende Undtagelser for de Værnefrie af 1826, thi det maa jo antages, at de hidtil Værnepligtige, der ere blevne udfrevne, have baaret Byrden alene for hele den værnepligtige Stand, og desuden have de Værnepligtige af 1826, som ere udfrevne, allerede i længere Tid været til Tjeneste, og de Værnefrie af 1826, som nu ville blive udfrevne, ville ikke komme til at gjøre en saa lang Tjeneste, som de Værnepligtige af 1826. Der er saaledes ikke aldeles Aarsagernes Lighed tilstede til, selv om disse Undtagelser for de Værnepligtige af 1826 blive staaende ved Magt, derfor at indrømme analoge Undtagelser for de Værnefrie af 1826. Dertil kommer, at det ikke kunde blive ligefrem efter de hidtil bestaaende Lovbestemmelser Ord, at der kunde indrømmes de hidtil Værnefrie saadanne Fritagelser, men det vilde blive efter Lovbestemmelsernes Analogi, og det vilde medføre nogen Billkaarlighed i at fastsætte disse.

Hvad Forslagene til 2den Deel af Paragraphen angaaer, da er under Nr. 4 stillet det Forslag af tvende ærede Rigsdagsmænd, at Tilbagebetalingen af Kjendelsen skal indrømmes alle dem, der ifølge den nye Anordning ere underkastede Behandling til Udskrivning, uden Hensyn til, om de indkaldtes til activ Tjeneste eller ikke. Udvalgets Fleerhed har, som tidligere bemærket, formeent, at det maatte forblive ved Udkastets Bestemmelse, og naar der blot skulde tages Hensyn til, hvad der kaldes Billighed, naar man skal afgjøre Spørgsmaalet om Kjendelsens Tilbagebetaling, synes det ogsaa meest consequent, at det kun bliver dem, der kaldes til virkelig Tjeneste, der erholde denne tilbagebetalt. I Forbindelse dermed skal jeg tillade mig at omtale det Forandringsforslag, som er stillet sidst under Nr. 7 af den ærede Rigsdagsmand for Nøen (Barfod), og til hvilket jeg, i Henhold til det Minoritetsvotum, jeg i sin Tid har fremsat i Udvalget, for mit personlige Vedkommende aldeles maa slutte mig. Det gaaer nemlig ud paa, at aldeles ingen Tilbagebetaling af Kjendelsen skal finde Sted, og jeg kan ikke fravige, at det forekommer mig at være den meest consequente Opfattelse af Forholdet, thi en absolut og ubetinget Værnefrihed har der ikke været Spørgsmaal om at indrømme de Personer, der erlagde Kjendelsen; de erhvervede kun ved Kjendelsens Erlæggelse, at de forbleve i den Stand, hvortil de vilde have henhørt, dersom deres Forældres Stilling ikke var bleven forandret, og det var desuden ikke den Værnepligt, som da vilde have paaligget dem, og hvorfra de vilde befrie sig ved Kjendelsens Erlæggelse, som nu paalægges dem, men det var fra den Forpligtelse, de vilde befrie sig, at gaae over til en, om jeg maa sige undtagelsesvis bebyrdet Klasse i Samsundet, istedetfor at de nu gaae over til en Stilling, hvori Samsundets øvrige Medlemmer vilde befinde sig.

Ved det Forslag, der under Nr. 5 er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Præsto Amts 4de District (Grundvig) har jeg kun at bemærke, at det maa ske kan være en ret hensigtsmæssig Forandring, da Ordet „Emanation“ maa ske ikke kan være saa optaget i Sproget som saa mange andre fremmede Ord; men naar lignende Forandringer skulle consequent gennemføres i Udkastet, vilde der have været Anledning til at foreslaae mange andre Forandringer, og da Ordet dog kan

antages at forstaaes af Enhver, som læser Anordningen, har Udvalget ikke fundet Anledning til at stille noget specielt Forslag i denne Henseende. I Anledning af Nr. 6, der er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Færøerne (Bløen) skal jeg bemærke, at forsaavidt dette Forslag, hvorefter der skal gøres en Tilføjning til Udkastets § 4, gaaer ud fra den almindelige Betragtning, at det vilde være rigtigt at skrive ethvert Lovbud saa fuldstændigt og vidtløftigt, at det kan forstaaes uden i Forbindelse med den tidligere Lovgivning, saa vilde det jo visseelig være meget ønskeligt, om Lovene kunde skrives saa tydelige, men jeg troer ikke, at det vilde være muligt, saaledes at betragte enhver ny Lov som et for sig afsluttet Hele, der ikke staaer i Forbindelse med de øvrige Bestemmelser i Lovgivningen, og ikke forudsætter nogen Kundskab derom. Desuden kan det neppe ansees nødvendigt, udtrykkelig at gøre den her omhandlede Tilføjning, thi det sees udtrykkelig af Udkastets § 4, at de der nævnte 2 Placater ikke kunne angaae andre Personer end dem, der ere i det Tilfælde, at de have erlagt en Kjendelse, og de Personer, der ere i et saa specielt Tilfælde, maae vel antages at have Kundskab om de specielle Bestemmelser i Lovgivningen, som angaae deres personlige Forhold. Udvalget har derfor ikke fundet Anledning til at tiltræde dette Forslag; thi naar man vilde gennemføre en saadan Bestræbelse efter noisagtig at referere enhver Lovbestemmelse, hvortil man henviser, vil man let komme til, istedetfor at gøre Lovene tydelige, just paa Grund af Mængden af Ord, som vilde gøres nødvendige, at gøre dem utydelige.

C. N. Petersen: Da den ærede Ordfører ikke har troet at kunne tiltræde Udvalgets Majoritets Formening om den anden Passus i Udkastets § 4, men har stillet et eget Botum, som gaaer ud paa, at de der omtalte Kjendelser ikke skulle tilbagebetales, hvad enten Bedkommende bliver udstreven eller ei, maa det være mig tilladt at anføre nogle Grunde til Forsvar for den Mening, at anden Passus i Paragraphen bør blive staaende ved Magt. Der var et andet Medlem af Udvalget, der har stillet et modsat Minoritetsvotum, der gaaer ud paa, at Kjendelserne skulle tilbagebetales Alle, selv dem, der ikke udskrives, og dette Minoritetsvotum er bleven optaget af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted), som under Sagens foreløbige Behandling har anført uden Tvivl det Beste, som kan siges derfor. Da det nu er aabenbart, at Alt, hvad der med Høie kan siges til Fordeel for, at disse Kjendelser tilbagebetales alle dem, der have erlagt dem, før Placaterne af 10de og 27de Juli 1846 emanerede, maa gjælde endog saa med forsøgt Styrke for den Mening, at de blive tilbagebetalte dem, som udskrives, saa vil det, jeg har at tilføie, ikke være betydeligt. Naar Majoriteten i Udvalget ikke har kunnet være enig i dette sidste Minoritetsvotum, er man fornemmelig gaaet ud derfra, at naar der dog, saalænge Børnepligten var indskrænket til visse enkelte Classer i Samfundet, aldrig kunde være Tale om nogen Tilbagebetaling til dem, som paa Grund af Kjendelsens Erlæggelse vare frie, synes der dog, naar der nu udkommer en Forordning, der udstrækker Børnepligten til alle Classer, ikke at være nogen tilstrækkelig Grund til nu at betale Kjendelsen tilbage til dem, som den nye Anordning i Grunden ikke berøver nogen Frihed; thi trække de sig ved Lodtrækning frie, saa have de været med ved et Lotterispil, hvorved de Intet have vundet eller tabt, og er det paa Grund af legemlig Udygtighed, de blive frie, da vilde jo den Udygtighed have været ligesuldt tilstede, enten denne Forordning var udkommen eller ei. Der synes saaledes egentlig ikke at være foregaaet Noget, som for dem kan have nogen Betydning. Anderledes forholder det sig naturligvis med dem, som blive udstrevne; disse have, hvorledes man end vil betragte Sagen, nu engang erlagt en Kjendelse for at blive frie for Børnepligten. Om den Frihed, de derved erhvervede, var af en saadan Beskaffenhed, at de med fuld Grund maatte kunne gøre Regning paa at blive i vedvarende Besiddelse deraf, eller om de ikke ved en nærmere Betragtning af Sagen maatte komme til den Erkjendelse, at Staten dog havde givet dem Haab om Noget, den ikke tilfulde kunde tilsiige, dette gjør i Grunden ikke meget til Sagen; een Ting er der dog, som disse, der have fritjæbt sig for Børnepligten, med Tryghed maatte have kunnet stole paa, og dette er, at Staten ikke har villet berige sig paa deres Beføstning. Til Forpligtelse paa den

ene Side maa der nødvendigvis svare en Forpligtelse paa den anden Side; det kan ikke antages, at Staten, ved for en vis Betaling at give enkelte Personer Udset til Børnefrihed, skulde have villet opstille en Fælde for at lokke dem til at betale for Noget, der saae ud som Frihed for Børnepligt, men som dog i Tidens Længde maafee ikke viste sig at være Andet end Frihed for at indtegnes i Rullen, eller andre saadanne smaa Fritagelser, der i Forhold til Størrelsen af den erlagte Kjendelse ere for Intet at regne. Man kalde dette Forhold, som fandt Sted mellem de Private og Staten, hvad man vil, en Contract, en Overenskomst, et Tilfagn om et Privilegium, Navnet er her ligegyldigt; hvis det fandt Sted mellem Private, vilde det dog blive betragtet som en Contract, og den af Parterne, som ikke havde kunnet skaffe den Anden den Præstation, han havde tilfagt ham, vilde da komme til at svare til Banhjemmel; men at Staten her er en af Parterne, synes ikke at kunne forandre Forholdet. Jeg skal just ikke kalde det, at Staten vil bryde denne sin Forpligtelse, Bedrageri; jeg vil hellere indskrænke mig til det mildere Udtryk, som er brugt af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted), at det er en Tilfidesattelse af det Sammelige; det gjør for mig Intet til Sagen, thi heller ikke til det mindre Sammelige skal Staten fornede sig. Jeg kan heller ikke fravige min Formening om, at Staten selv har anerkjendt sin Forpligtelse i denne Henseende; den anerkjender den i dette Dieblif ved den Regel, den fastsætter i Udkastets § 4; den har tidligere, saavidt jeg har kunnet indsee, anerkjendt den i Placaterne af 10de og 27de Juli 1846. Det er muligt, at ikke Alle ville finde, hvad jeg har fundet i disse 2 Placater; jeg vil indrømme, at der ikke staaer med rene Ord, at Kjendelsen skal blive betalt tilbage, heller ikke tør jeg paaberaabe mig, at Placaternes Indhold just ganske er det, som er angivet af min ærede Ven og Sidemand i det Amendement, han har stillet, det nemlig, som er anført under No. 6, og dette er, i Forbigaaende sagt, en Grund mere, hvorfor jeg ikke kan tiltræde dette Forslag. Jeg skal endvidere indrømme, at det, som egentlig er sagt i Placaterne, kun er, at de, som efter disse Udstedelse ere bleve frie ved at betale Kjendelser, skulle, naar almindelig Børnepligt er indført paa en Tid, da de opnaae Udskrivningsalderen, slet ikke kunne vente nogen Befrielse for at behandles til Udskrivning, medens derimod dette Spørgsmaal for dem, som tidligere have betalt, skal holdes aabent. Men jeg troer, at om der end ikke er sagt Mere, maa der dog nødvendigvis være meent Mere, thi var der ikke meent Mere, var der slet Intet sagt. Placaternes hele Indhold vilde da omtrent være saaledes: til den ene Part vilde Staten siige: Eder vil jeg ikke med Bestemthed tilsiike, at I skulle blive bestandig frie for Børnepligten, thi det kan være, at der vil udkomme en Forordning om almindelig Børnepligt, og saa ville I komme med; til den anden Part vilde den siige: Eder vil jeg heller ikke tilsiike en bestandig Frihed for Børnepligten, thi det kan være, at der vil udkomme en almindelig Lov om Børnepligten, og da er det ogsaa muligt, at I komme med. Dette er den hele Forskiel, men hvad Forskiel er der vel paa disse to Muligheder? Den Eventualitet, der er gjort til Betingelse for Frihedens Berøvelse, er een og den samme hos begge, og det er ene og alene Statens Forgødtbefindende, som berøver dem den; thi derom maae vi dog være enige, at hvor gode og hvor stærke og hvor paatrængende end de Grunde maatte være, som tale for, nu at gøre Børnepligten almindelig i dens videste Udstrækning, saa indføres den dog ene og alene, fordi Staten bestemmer sig dertil. Var Placaternes Indhold altsaa ikke Andet end dette, maatte jeg ansee den for at være indholdsløs; men at man skulde ville udstede en Placat, som intet Indhold havde, det lader sig dog ikke tænke, og skal den have noget Indhold, saa indseer jeg ikke, at dette kan være mindre, end at idetmindste de, som før Placaternes Udstedelse havde betalt Kjendelsen og nu vilde blive udstrevne, maae have deres Penge tilbage.

Funder: Det var ligeledes i Anledning af 2den Passus i nærværende Paragraph, at jeg vilde tillade mig et Par Ord. Der er under den foreløbige Behandling bleven ytret den Mening, at der mellem Staten og den, som ved at erlægge Kjendelsen, har opnaaet Børnefrihed, er begrundet et Contractforhold, at følgelig Staten ikke kan

bryde denne Contract, og at den ikke kan være berettiget til at tage den Udskrivningsfrihed tilbage, som engang er bleven tilstaaet. Det har nu aldrig forekommet mig, at der her kunde være Tale om en Contract; derimod har det vel syntes mig, at Staten ved at gaae ind paa dette Forhold har givet et Løfte fra sig, og jeg maa i Almindelighed være af den Mening, at slige Løfter ikke uden den høieste Nødvendighed bør brydes, fordi det interesserer Staten selv, at Retsfølelsen ikke svækkes, og at den Tillid ikke undergraves, som er saa nødvendig for enhver Regjering. Men hvad enten man nu vil gaae ud fra et Contractforhold eller et givet Tilfagn, vil det naturligviis komme an paa, hvad der er denne Contracts eller dette Tilfagns Indhold, om der har været tilfattet Noget, som nu tages tilbage. Man finder ikke dette Spørgsmaal afgjort ved selve Lovbestemmelserne, hvor det i Almindelighed hedder, at Vedkommende fritages for Værnepligt; men naar man gaaer tilbage til Motiverne til Forordningen af 8de Mai 1829 og navnlig til dens 15de Paragraph, som foreligger Offentligheden i Collegialtidenden for 1829, finder man, at det endog har været sat under Spørgsmaal, om den tilstaaede Frihed gif saa vidt som den almindelige Værnepligtsfrihed, om nemlig de, som opnaaede denne Frihed, kunde overføre den paa deres Børn. Dette Spørgsmaal er nu besvaret bekræftende, fordi der, som det hedder „ved det givne Æquivalent er tilstaaet dem en udenfor den værnepligtige Stand født Persons Rettigheder“. Saaledes troer jeg, at det kan siges, at det ikke er en blot Paastand, en Slutning, en Formodning, at der kun er tilstaaet Frihed for den særegne Værnepligt, som hidtil paa hollandske Bondestanden alene, men at her gives et paalideligt Datum for, at der ikke er bleven tilstaaet Mere. Men uagtet jeg saaledes maa antage, at Staten ikke har indgaaet en Contract, som den nu bryder, eller givet et Løfte, som den nu tager tilbage, saa troer jeg dog, at man ogsaa maa see hen til Bestaenheden af den erlagte Kjendelse, hvad Bestemmelsen med denne har været, og hvorfor den er bleven erlagt, og man finder da, at Kjendelsen er bleven betragtet som en Erstatning for Formindstelse i Recluteringsmasjen; men naar nu Recluteringsmasjen ikke længere formindstes, naar de Fritagne optages i Recluteringsmasjen og stilles til Udskrivning lige med de Dyrige, forekommer det mig at være baade retfærdigt og billigt — og, om man vil, ogsaa sømmeligt —, at Staten ikke beholder en Erstatning, der er bleven erlagt for en Skade, som der nu ikke kan eller vil blive Spørgsmaal om. Imidlertid have Vedkommende, som have betalt denne Kjendelse, jo vistnok for en Deel staaet deres egen Risiko, thi Kjendelsen er bleven erlagt forud, og de have ikke kunnet vide, om deres Penge bleve spildte; de kunde ikke vide, om deres Sønner opnaaede Udskrivningsalderen, og jeg troer derfor, at Udskriften har truffet det Rette, naar det indskrænker Tilbagebetalingen til det Tilfælde, at Vedkommende udskrives til activ Tjeneste, hvorved jeg forstaaer ikke blot, at de udskrives til den staaende Hær, men ogsaa til Forstærkningen. Af det, jeg her har udviklet, vil det imidlertid consequent være en Følge, at ogsaa Kjendelsen maatte tilbagebetales dem, som have erlagt den efter Udgivelsen af Placaterne af 1846. Der er imidlertid ikke bleven stillet noget Amendement derom, og da jeg ikke har været tilstede ved den foreløbige Behandling, har jeg ikke haft Leilighed dertil. Imidlertid kan det maaskee dog antages, at Indholdet af disse Placater er af den Bestaenhed, at, skjøndt det ikke udtrykkelig er bleven sagt, at Vedkommende ingen Regning kunde gjøre paa nogen Tilbagebetaling, er man dog gaaet ud fra at ansee Kjendelsen for tabt. Forsaavidt en æret Rigsdagsmand har sagt, at Spørgsmaalet skulde have faaet en forandret Stilling ved Placaterne af 10de og 27de Juli 1846, kan jeg aldeles ikke dele hans Mening, og jeg skal, saafremt Placaternes Udtryk ikke skulde findes aldeles tydelige, henvise til Motiverne, der findes i Collegialtidenden for 1846 Pag. 535, hvor det udtrykke-

lig er sagt, at Hensigten med den Tilføjning „som end en saadan Befrielse ic.“, ikke har været nogen anden, end at holde Spørgsmaalet for de Paaagjældendes Vedkommende aldeles aabent.

Barfod: Jeg stemmer for det principale Forslag, der er stillet af to ærede kjøbenhavnske Rigsdagsmænd, og jeg tillader mig at udtale dette, idet jeg med det Samme udtaler det Haab, den Overbeviisning, at de allerfleste Rigsdagsmænd af den ærede Bondestand, med Glæde ville gribe den smukke Leilighed, som her gives dem til at vise en velvillig Imødekommen. Jeg stemmer ogsaa for det Forslag, der findes paa Afstemningslisten under Nr. 5 af den ærede Rigsdagsmand for Præsts Amts 4de District (Grundtvig); jeg veed vel, at „een Svale gjør ingen Sommer“, men jeg veed ogsaa, at man ikke skal lade haant om en god Begyndelse. Hvad det Forslag angaaer, der er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Færøerne (Bløen), da finder jeg ogsaa det ret hensigtsmæssigt, saafremt den sidste Deel af § 4 overhovedet skal blive staaende; men jeg har naturligviis nærmest begjært Ordet for at begrunde mit eget Forslag, som gaaer ud paa, at den sidste Deel af § 4 skal gaae ud. Ifølge den tidligere Lovgivning var det kun værnepligtige Individier, der erholdt Fritagelse for Værnepligten ved at indbetale en Kjendelse. Naar der nu spørges, hvad der skal forstaaes ved den Fritagelse fra Værnepligt, som de saaledes erhvervede, mener jeg, at derved ikke kan forstaaes Andet end Et af To, enten en Fritagelse for evig og altid, uden Hensyn til, hvad der efter Kjøbets Tid maatte blive vedtaget, eller kun en midlertidig, betinget Fritagelse. Var det en Fritagelse for evig og altid, forekommer det mig, at det nu maatte være umuligt for Staten at paalægge de Individier, der have erhvervet sig en saadan uindskrænket Frihed, den ringeste Grad af Værnepligt; den kunde ikke gjøre det uden at gjøre Brud paa en Contract, hvilket Staten umuligt kunde tillade sig, og jeg kan derfor ikke indsee, at der i saa Tilfælde kunde være Tale om nogensomhelst Tilbagebetaling af en erlagt Kjendelse; der kunde da slet ikke være Tale om Optagelsen af denne Paragraph; thi der vilde da ikke være et eneste Tilfælde, i hvilket der kunde tales om Kjendelsens Tilbagebetaling. Skulde der imidlertid være Tale om en saadan Tilbagebetaling, indseer jeg ikke Andet, end at der maatte være fuldstændig Nødvendighed for, at Kjendelsen tilbagebetales i ethvert og hvilket som helst Tilfælde, og jeg skulde da i saa Fald naturligviis være meget tilbøielig til at stemme for det Forslag, der er stillet under Nr. 19; thi det forekommer mig klart, at hvad der ved denne Kjendelses Erlæggelse er erhvervet, aldrig kunde være en Trøst, eller hvad jeg skal kalde det, for det mindre Held i Sessionslotteriet. Dersom imidlertid den Fritagelse, som ved Kjendelsens Erlæggelse erhverves, ikke var en Fritagelse for evig og altid, saa var det kun en betinget Frihed, der erhvervedes, det vil sige, den samme Frihed, som de havde, der ifølge deres Fødsel og Herkomst vare frie for Værnepligten.

(Fortsættes.)

Det er meddeelt Redactionen, at i Indenrigsministerens Foredrag er Ordet „Grundloven“ — Rigsdagsstændens Spalte 935, Linie 31—32 — ved en Fortalelse brugt istedetfor Ordet „Værnepligtsloven.“

Rettelser.

- Nr. 115 Sp. 892 Linie 17 f. n. „ikke“ læs: „ifkun“.
 — 116 — 894 — 7 f. o. „naar dette seer“ læs: „naar dette ikke seer“.
 — — — — 10 — „hertil“ læs: „hidtil“.
 — 119 — 921 — 8 „Schyltecorps“ læs: „Schyltetrop“.
 — — — — 9 „Jagercorps“ læs: „Jagerchor“.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fire og fyrgetyvende Møde.

(Fortsat.)

Men jeg begriber da ikke, at der kan være nogenstomhelst Grund til at tilbagebetale denne Kjendelse, selv om Kjøberne eller vel snarere deres Sønner udskrives til activ Tjeneste. Man vilde, ifald denne Kjendelse skal tilbagebetales, forekommer det mig, ligesvem erklære, at den Frihed, som grunder sig i Fødsel, Herkomst eller Stilling, var af en ringere Natur, end den, der erhvervedes ved Penge; thi der gives ingen Godtgjørelse for, at den Frihed, som grunder sig paa Fødsel og Herkomst, berøves de Vedkommende; men derimod skulde der gives Godtgjørelse, fordi den Frihed, der grunder sig paa Pengene, tilbagebetales. Naar jeg altsaa for det Første seer, at Alle, som det forekommer mig, ere enige med mig i, at den Frihed, der ved Kjendelsen er erhvervet, umuligen kan være en Frihed for evig og altid, og under alle Betingelser, og naar jeg for det Andet antager, at ogsaa Alle ere enige med mig i, at der ved den erlagte Kjendelse er kjøbt nogen Godtgjørelse for et muligt Uheld i Sessjonslotteriet, og at altsaa Kjendelsens hele Betydning er den, at Vedkommende bleve frie for, og det lige med dem, der efter deres Fødsel og Herkomst vare værnefrie, at træde ind under Værnepligten med den enkelte Samfundsklasse, som endnu dengang undtagelsesviis præsterede den. Men naar disse Fritjødere nu see, at de, der af en eller anden Grund vare befriede for Værnepligten, nu maae præstere den, ligesaavel som om de ikke tidligere havde været værnefrie, — saa kan jeg, idet jeg ikke kan erkjende Pengenes Almagt, kun komme til det Resultat, at de, der ved Pengene have erhvervet samme Frihed, som den, der erhverves ved Herkomst, maae være ligesaa uberettigede til Godtgjørelse for ophørt Værnefrihed, som disse, maae være uberettigede til enhver Tilbagebetaling af den erlagte Kjendelse.

Brinck-Seidelin: Min Anskuelse af Sagen er denne. Forordningen af 8de Mai 1829 udvidede Værnepligten til Udskillige, som hidtil havde været værnefrie, men tillod dem igjen at udslettes af Rullen, naar de erlagde Kjendelse til Landmilitiefonden. Disse har Udkastet indrømmet Ret til at faae Kjendelsen tilbage, naar de udskrives til den active Tjeneste, hvorimod Ordføreren mener, at denne Ret ikke i noget Tilfælde maatte tilkomme dem. Han holder for, at der ved Kjendelsens Erklæggelse ikke kunde være erhvervet større Ret end den, at dele Stjæbne med de Ikkewærnepligtige, saa at, naar disse nu inddrages under Værnepligten, saa maatte og de følge med, som have erlagt Kjendelse; der skulde da derved ikke være steet Brud paa nogen dem tilkommende Ret. Jeg kan ikke antage dette: Den, der har erlagt Kjendelse, meente derved at tilkjøbe sig en altid gjældende Frihed for Krigstjenesten, og Regjeringen har meent for de modtagne Penge at have tilstaaet ham den. Dette udgaar af Forordningen af 10de Juli 1846: „De, der herefter benytte sig af den givne Udgang til at udgaar af de uværnepligtige Stand, skulle ikke kunne gjøre Fordring paa videre Fritagelse for Krigstjenesten, end de, der ere fødte udenfor den værnepligtige Stand, saa at de altsaa, naar almindelig Værnepligt er indført paa den Tid, da de opnaae Udskrivningsalderen, ikke skulle nyde nogen Befrielse for at behandles til Udskrivning.“ Heraf følger da, at de, der for Forordningen af 10de Juli 1846 havde, ved at erlægge Kjendelse, benyttet denne Udgang, ikke nogenstunde skulde behandles til Udskrivning. Antages det nu, at Fædrelandets Vel fordrer, at Alle, ogsaa disse, skulle gjøre Krigstjeneste, saa at Regjeringen nødes til at hæve Contracten, saa bør

dog Kjendelsen betales tilbage, og da den er betalt og modtaget for fuldstændig Frihed for Krigstjeneste, saa mener jeg, at de Paagjældende maae kunne fordre Tilbagebetalingen, ei blot naar de udskrives til activ Tjeneste, som Udkastet og Udvalgets Majoritet vil, men at, som et dissentierende Medlem af Udvalget og den 3die Deputerede for Kjøbenhavn foreslaaer, enhver før 10de Juli 1846 erlagt Kjendelse skal tilbagebetales paa Anfordring, uden Hensyn til, om det er til activ Tjeneste, den Paagjældende udskrives eller til anden Tjeneste.

Deres Antal, der have erlagt Kjendelse, skal ei være stort; men om end var, og om de erlagte Kjendelser end udgjorde en stor Sum, saa vilde Statens Forpligtelse ei blive mindre. Jeg har saaledes motiveret, at jeg i den foreliggende Sag stemmer for det dissentierende Medlems Mening.

Ryholm: Forsaavidt nærværende Udkast udtaler det Princip, at den Forskiel, som hidtil har fundet Sted mellem den værnefrie og værnepligtige Stand, skal hæves, maa jeg aldeles slutte mig til dette Princip. Jeg troer, at den værnepligtige Stand er ligesaa berettiget til at fordre dette, som den hidtil værnefrie er pligtig til at opfylde det, idet det ligesvem kun er et Rejsfærdighedsstrav, og jeg slutter mig derfor i Gæt og Alt med Hensyn til første Deel af § 4 til Udkastet. Dette gjør jeg saameget hellere, som det forekommer mig, at Principet der er saa temmelig consequent gennemført, og, da det nu er 3die Gang, jeg har Leilighed til at stemme i denne Sag, vil jeg ogsaa haabe, at det vil blive den sidste; thi derved vil vistnok kun opfyldes et billigt og retfærdigt Duffe hos den hele værnepligtige Stand. Med Hensyn til den 2den Deel af § 4 kan jeg ikke komme til anden Erkjendelse, end den, jeg tidligere har været af, nemlig, at jeg maa stemme for det Forandringsforslag, som er stillet under Nr. 7. Det staaer mig ikke klart, at man, hvilketstomhelst andet Amendement man end vil følge, ikke derved vil indføre nogen consequent Lighed, jeg troer tværtimod, at man vil indføre Ulighed. Man maa vel mærke, at Værnefrihed er tilstaaet ikke blot den ene Klasse, som har indbetalt 100 Rbd. eller en lignende Sum for at faae deres Børn frie, der er ogsaa i den ældre Lovgivning og navnlig i Forordningen af 1788 udtrykkelig tilstaaet de Værnepligtige af Bondestanden, at de under 2 Alternativer kunde faae deres Sønner frie for Værnepligten, enten ved at bosætte en Bondefamilie paa uopdyrket Hebejord eller ved at bygge et Huus paa en opdyrket Jordlod. Nu forekommer det mig klart, at hvilketstomhelst andet Forandringsforslag man følger, kommer man til at handle ubilligt mod denne Klasse; vel er det saa, at idet Mindste et af de Tilfælde, som Forordningen 1788 omhandler, er havet ved Forordn. af 8 Mai 1829; men der er dog ogsaa Mogle af dem, der ere i dette Tilfælde, tilbage i Samfundet, og det forekommer mig, at vil man Retfærdighed, bør man ogsaa consequent gennemføre den.

Woyen: I det Udkast, som er forelagt Forsamlingen, indeholder § 4, at Mogle skulle være berettigede til at faae den Kjendelse, som de have erlagt for at blive fri for Værnepligten, tilbage, naar de udskrives til activ Tjeneste, Andre derimod ikke. Det Amendement, som jeg har bragt i Forslag, gaaer ud paa at gjøre det tydeligt for de Paagjældende, af hvad Aarsag en saadan Ulighed vil finde Sted. Ved saaledes som i Udkastet blot at indføre Placaterne af 10de og 27de Juli 1846 opnaaes efter min Formening en saadan Tydelighed, en saadan Klarhed ikke; saadanne Citater ville efter min Mening i dette som i saamange andre Tilfælde være døde og betydningsløse for den store Masse af Folket, altsaa i nærværende Tilfælde for den Deel af Folket, som Loven nærmest rammer. Det maa tilvisse være

magtpaaliggende og i hoi Grad onfseligt, at Beddende ikke vilde adlyde Loven, men ogsaa med Glæde adlyde den, idet de endelig de dens Retfærdighed; men for at kunne dette maae de forstaae Lovens Grund og det vilde de efter min Formening ikke, naar den Forklaring, som jeg har foreslaaet at tilføie, mangler. Den ærede Ordfører har meent, at det kunde antages, at de Paagjældende vidste, hvad de citerede Placater indeholdt; jeg mener det Modsatte. Naar jeg gaaer hen og spørger en Flot Soldater eller Søfolk, hvad der staaer i Placaterne af 10de og 27de Juli 1846, saa vil det vistnok være at opkaste dem en Gaade, som de Færreste ville kunne løse. Det er forresten Noget, som man kan have forskjellige Meninger om, uden at man har godt for at sige, at den Enes Mening er rigtigere end den Andens. Min ærede Nabo, Sidemand og Ven, Rigsdagsmanden for Ringkjøbing Amts 3die District (Petersen) har bemærket, at mit Citat af den omhandlede Lovbestemmelse ikke var fuldstændigt; jeg skal hertil blot bemærke, at det er med velberaad Hu, at jeg ikke har udfrevet Placaterne i hele deres Indhold; jeg har troet, at det var tilstrækkeligt at oplyse, hvorfor der var en saadan Forskjellighed, hvorfor Nogle faae deres Kjendelser tilbage og Andre ikke, og dette har jeg søgt og tænkt at burde gjøre med saa faa Ord som muligt og forøvrigt henviser til Placaterne.

Orsted: Det har altid været mig uklart, i hvilket Forhold denne Bestemmelse i § 4, hvorefter de, der ere fødte i Aaret 1826, skulle være udfriingspligtige, stod til den øvrige Deel af Udkastet; jeg kunde fra først af ikke troe Andet, end at det var undtagelsesviis at de, som vare fødte i 1826, skulde udfriives til Krigstjeneste, skjøndt de allerede havde passeret Udfriingsalderen, thi efter Placaten 1842 blev 22 Aars Alderen saaledes beregnet, at man regnede efter den Alder, den Paagjældende havde begyndt den 1ste Januar. Jeg foreskillede mig ogsaa, at Grunden til denne Undtagelse lae i den Omstændighed, at Anordningen af 23de Septbr. 1848 ikke havde optaget dem, som vare fødte i 1826, men kun dem, som ere fødte i de 3 foregaaende Aar, og at der saaledes vilde opstaae en Ulighed, naar de i 1826 fødte, skulde være frie. Jeg erkjendte ogsaa, at denne Ulighed, burde afhjælpes, men da Anordningen af 23de Septbr. 1848 var under Spørgsmaal, vilde det altsaa komme an paa, hvad Resultatet deraf blev. Dersom Anordningen af 1848 skulde gjælde og sættes i Kraft, vilde ogsaa de, som vare fødte i 1826 paa en eller anden Maade blive at indlemme under Udfriingen, skjøndt de vare fødte i den værnefrie Stand; dersom derimod denne Anordning skulde bortfalde, meente jeg, at de, som vare fødte i 1826, skulde være frie, da det er et almindeligt Princip, at de, der endnu ikke have naaet Udfriingsalderen, skulle være Udfriingen undergivne uden Hensyn til deres foregaaende fritagelse; hvorimod de, som havde passeret Udfriingsalderen, skulde være frie; og at gjøre en speciel Undtagelse med Hensyn til en enkelt Klasse af Individier forekommer mig ikke at være motiveret og i og for sig forhabt. Jeg havde derhos ogsaa den Bemærkning, at dersom Resultatet blev, at Anordningen af 23 Sept. skulde sættes i Kraft, burde dog de, som vare fødte i 1826, behandles paa samme Maade som de, der vare fødte i de 3 foregaaende Aar og altsaa underkastes den Udfriing, som denne Anordning fastsatte og som i adskillige Henseender er lempeligere end den sædvanlige Udfriing. Nu synes Sagen at være adskilligt forandret derved, at den ærede Forsamling har vedtaget et Forslag, hvorefter Lægsrullealderen for Fremtiden ikke skal beregnes efter det Aldersaar, Bedkommende har begyndt den 1ste Januar, men efter det, han da har fuldendt. Men uagtet man, naar man seer hen til de Udtryk, hvori denne Forandring er vedtaget, skulde troe, at de, som vare fødte i 1826, virkelig regelmæssigt vare at behandle som 22-aarige i Aaret 1849, maa man dog, naar man tager Hensyn til Forholdene, antage, at dette aldeles ikke har været Meningen, thi ved Sessionerne, som holdes naa, kunne ikke Alle, der ere fødte i 1826, behandles som 22-aarige, og det er aldeles umuligt, da de, som ere fødte i 1826, ere i Aaret 1848 behandlede som 22-aarige; og hvis altsaa 22 Aars Mandfabet skal behandles paa Sessionen i 1849, vil der Ingen 22-aarige være undtagen de ganske enkelte Individier, som nu indbrages under Værnepligten. Altsaa kan ved de forestaaende Sessioner, som skulle holdes i 1849, ikke alle de udfriives, som ere fødte i 1826; men det

forekommer mig, at fremgaae af, hvad der her er bleven forhandlet, at man er gaaet ud fra den stiltiende Forudsætning, at extraordinære Sessioner skulle afholdes i Løbet af Aaret netop for dem, som ere fødte i 1826 udenfor den værnepligtige Stand. Men jeg maa derved bemærke, at jeg paa ingen Maade har fundet dette i Anordningen, og om end, en saadan Bestemmelse i og for sig kunde være passende, maatte den dog udtrykkelig indholdes i Loven. Det forekommer mig tværtimod, skjøndt jeg paa det Nærmest har gennemgaaet Loven, at det aldeles ikke har nogen Hjemmel deri. Der staaer i § 19: „Der udfriives aarlig saa meget Mandfabet, som Loven fastsætter“. Denne Bestemmelse forekommer mig i mange Henseender utydelig; men jeg kan ikke antage, at der er meent Andet, end at der efter den nærværende Organisationsplan skal udfriives saa mange, som der behøves for at recrutere de Corps og Regimenter, der ere nævnte i Organisationsplanen. Det er forøvrigt i Udkastet sagt, at Udfriingen skal repareres paa de forskjellige Districter i Forhold til Folkemængden, og at Udfriingen skal ske ved Lodtrækning; men jeg seer ikke, hvorledes man vil anvende dette paa de hidtil Værnepligtige, der ere fødte i 1826, og da de ikke faae Andre at concurrere med, maa det altsaa paa en ganske extraordinær Maade bestemmes, hvor stort et Mandfabet der af dem skal leveres, og det forekommer mig, for at fuldkommen retfærdig Lighed kan finde Sted, at de ikke bør udelukkes fra den Lodtrækning, som alle andre Værnepligtige ere bemyndet til, men at der bør fastsættes et vist Tab, analogt med det, der er bestemt i Forordningen af 23de Septbr. d. A., under Forudsætning af, at denne Fordring bliver staaende ved Magt. Jeg kan altsaa endnu ikke opgive mit Amendement i Anl. af 1ste Membrum af § 4.

Hvad det andet Membrum angaaer, har jeg forhen udførligen udtalt mig om det Retfærdige og Sømmelige i, at Staten, naar den har modtaget Betaling af visse Individier, for at deres Sønner skulde være frie for Værnepligten, giver Betalingen tilbage, naar den ophæver Friheden. Det forekommer mig ogsaa, at hvad adskillige ærede Rigsdagsmænd have yttret i denne Sag, bekræfter min Mening, uagtet de afvige fra mit Resultat. Jeg maa imidlertid fremdeles være af den Mening, at, naar man antager, at Tilbagebetaling skal finde Sted til dem, der udfriives, uagtet de have betalt for deres Frihed, maa Kjendelsen ogsaa betales tilbage til dem, der ikke blive udfriivne, men som i Kraft af Anordningen blive behandlede til Udfriing. De have betalt for at undtages fra den værnepligtige Masse, og naar de medtages, men trække Frilod, er der ikke nogen Hjemmel for Staten til at beholde Betalingen; thi at de trække Frilod, skyldes de Lykken, ei Kjendelsen. Naar Staten ophæver den Valuta, de skulde have for den betalte Kjendelse, synes det, at baade Retfærdighed og Rimelighed kræver, at Staten giver Kjendelsen tilbage. Det er indvendt, at der vilde blive en Ulighed med Hensyn til dem, som have opbygget Huse efter Forordningen af 20 Juni 1788 og Svindrullerings-Anordningen af 8 Jan. 1802, for at frigjøre deres Sønner, thi de erholde ikke nogen Erstatning; men, vel at mærke, jeg paastaar ikke, at der skal gives Stadeserstatning. Staten har ved at tilstede de Personer, der ikke selv henhørte til den værnepligtige Stand, at tiltræde en Gaard paa Landet eller et andet Landbrug, ikke givet dem en Rettighed, som den jo kan tage tilbage, naar den indfører almindelig Værnepligt; thi de have ifkun erhvervet den Sikkerhed, at de ikke ved at etablere en saadan Røring, paalagde deres Børn en Pligt, som ikke ellers vilde paahvile dem. Men i det andet Tilfælde har Staten taget Penge for Noget, som den ved en senere Foranstaltning gjør til Intet, og derfor bør Staten give Pengene tilbage. Derimod kan Staten ikke indlade sig paa, at give Erstatning for den aldeles tilfældige Følge af, at Noget, der ikke tidligere har tænkt sig det, kommer ind under Værnepligten, at hans Livsplan forstyrres, eller andre følger, som det kan have, at Individier blive værnepligtige, som forhen vare frie. Naar Staten sætter sig ud over disse Hensyn og vil indføre almindelig Værnepligt strax, kan der ikke være Tale om Erstatning. Det er det at erstatte, et andet at lægge fra sig det, der er modtaget for en Ret, som Staten tager bort. Jeg kan aldrig fravige den Tanke, at Staten bør give det saaledes Modtagne tilbage. Der er forøvrigt ikke Tale om Tilbagebetaling for dem, som allerede forud ere døde, men

kun for dem, der behandles til Udskrivning. Jeg kunde vel gjerne være gaaet videre, men for ikke at komme i større Conflict med det, som synes at være almindelig antaget, har jeg indskrænket mig i mit Forslag til det, der dertil er udtalt.

Da den ærede Formand mener, at mit Amendement bør være nærmere ved at have Lovform, har jeg troet at burde stille det saaledes: at de i Overensstemmelse med de forhen givne Anordninger indbetalte Kjendelser for Fritagelse for Børnepligt blive paa Begjering at tilbagebetale, naar den Paagjældende i Medhold af nærværende Anordning bliver Behandling til Udskrivning underkastet, forsaavidt Kjendelsen er bleven indbetalt forinden Kundgjørelsen af Placaterne af 10de og 27de Juli 1846.

Justitsministeren: Den ærede Ordfører har citeret nogle Uttringer af mig under den foreløbige Behandling, som han har antaget, ikke være fuldkommen overensstemmende med den rette Mening af det forelagte Udkast, og jeg skal derfor, for at bidrage, hvad jeg formaaer til Sagens Opklaring, førend den gaaer til Afstemning, tillade mig nogle Uttringer, som nærmest komme til at berøre det af tvende Kjøbenhavnske Rigsdagsmænd under No. 3 stillede Forslag. Jeg har under den foreløbige Behandling gjort opmærksom paa, at man strengt bør skjelne imellem Fritagelse for Børnepligt, og Fritagelse for Udskrivning. Fritagelse for Børnepligt vil naturligvis for dem, der ere fødte i Aaret 1826, falde bort ved den 4de Paragraph i Udkastet, idet det hedder: „de, der hidtil have været fritagne for Børnepligt, hvad enten saadan Frihed er grundet paa Fødsel eller først senere er erhvervet, navnlig ved en Indbetaling af en Kjendelse til Landmilite-Fonden eller Sø-Indrulleringsfonden, skulle, forsaavidt de ere fødte i Aaret 1826 eller senere, være Børnepligten underkastede lige med den hidtilværende værnepligtige Befolkning,“ derimod kan jeg ikke troe, at denne Bestemmelse kan forstaaes af de Autoriteter, der skulle bringe den i Udøvelse, anderledes, end at det er den Fritagelse, som hidtil i Overensstemmelse med de gjældende Anordninger var givet for Udskrivning, hvorved vedkommende Børnepligtige uden at blive fritaget for Børnepligt, gik over i en anden Stilling, hvori Børnepligten vedblev at paahvile ham, men han blev fritagen for Udskrivning. Jeg seer vel, at Udskilligt kunde tale til Fordeel for den Ansøvelse, som har gjort sig gjældende hos de Rigsdagsmænd, der have stillet dette Amendement. Jeg har selv tidligere, som den ærede Ordfører ogsaa rigtigt oplæste, henstillet, hvorvidt Forsamlingen maatte finde tilstrækkelig Grund til at ophæve de for Udskrivningen givne Fritagelser. Jeg troer, at, naar det er Forsamlingens Mening, at disse Fritagelser for Udskrivning, der nærmest angaae saadanne Bondesønner, som ved Forældrenes Død erholde en Gaard i Besiddelse, samt gaardbrugende Enkes Søn, gammel Mandes Søn, svag Mandes Søn og 15-aarig Sognefogeds og Lægdsmands Søn, bør hæves, saa vilde dette bedst skee, naar det principale Forslag af de tvende Rigsdagsmænd blev tiltraadt. Dette Amendement gaaer rigtignok noget videre, idet det siger: „de i Aaret 1826 fødte Børnepligtige, der ved den i 1843 afholdte Session ere enten udslettede af Rullerne eller midlertidigen forbigaaede, blive at behandle ved de forestaaende Extra-Sessioner lige med de hidtil for Børnepligt fritagne Personer fra samme Aar.“ Naar de nemlig ere udslettede af Rullen, saa troer jeg ikke, at det er ganske nødvendigt, at de nævnes her; thi de, der blive udslettede, de ere fritagne for Børnepligt og blive altsaa efter Bestemmelsen i § 4 indbragne under Udskrivning; men de midlertidig forbigaaede, det er dem, det her gjælder om, og, dersom derfor Forsamlingen finder, at disse ligeledes skulle indbrages under Udskrivningen, saa vil det være nødvendigt for de Autoriteters Skyld, der skulle udføre Anordningen, at dette Amendement tiltrædes og derefter beholder Lovkraft.

Chr. Grifsen: Dersom jeg ikke har misforstaaet den ærede Rigsdagsmand for Moen (Barfod), saa har han udtrykt sig saaledes, som om Bondestanden skulde glæde sig over det af Rigsdagsmændene for Kjøbenhavns 4de og 7de District (Allgreen-Ussing og Larsen) ved den første Deel af § 4 stillede Amendement, da der ved at stemme derfor var givet den Leilighed til at vise et Slags Velvillighed eller en Imødekønnenhed imod de andre Stænder. Jeg maa tilstaae, at jeg aldrig er indtraadt i denne Sal med den Tanke, at den ene Stand

skulde komme den anden Stand imøde paa anden Maade end i hvad der sigter til hele Landets Gavn, og jeg troer, at det kunde være Bestænkkeligheder ved at berøve Landbruget de faa Hænder, som det ved dette Amendements Antagelse vil blive berøvet, og jeg maa af denne Grund stemme imod dette Amendement.

Hvad det af den 6te Kjøbenhavnske Rigsdagsmand (Bisby) fremsatte Amendement, angaaer, da forekommer dette mig at gaae ud paa at berøve Danmarks Forsvar nogle 1000 Armes Kræfter, nu midt i Farens Stund, og saaledes at ville føre Fædrelandet nærmere til Afgrundens Rand. Af denne Grund kan jeg ikke stemme derfor, men da jeg i det Hele hylber Offentligheden, finder jeg det hensigtsmæssigt, at der stemmes ved Navneopraab over dette Amendement, og jeg skal derfor tillade mig at opfordre de Medlemmer, der ere af samme Mening, til at rejse sig.

Formanden: Jeg troer ikke, at Rogen saaledes kan opfordre til Afstemning, men maaskee den ærede Rigsdagsmand ei har meent Afstemning.

Chr. Grifsen: Jeg meente Navneopraab ved Afstemningen.

Formanden: Ja det kan skee i sin Tid, naar det kommer til Afstemning om den heromhandlede Paragraph.

Grundtvig: Det er egentlig kun for at vise, at jeg baade har læst den 4de Paragraph, og at jeg har hørt efter, hvad der er blevet talt derom, at jeg vilde anmærke min forresten ubetydelige Mening om det Spørgsmaal, om enten de Kjendelser, som ere erlagte for Fritagelse for Børnepligt, skulle tilbagebetales eller ikke. Men det synes mig, at det dog neppe nu kan være saaledes, som man har forstaaet det, at Retsfølelsen maatte oprøre sig ved et saadant Brud paa Contractsforholdene eller hvad man ellers skulde kalde det, saaledes at de, der endog saa have betalt nogle Hundrede Rigsdaler for deres Børn, senere skulle taale at see disse trækkes til Sessionen, og blive nødsagede til at stille sig i Rækkerne. Idetmindste er min Samvittighed eller Retsfølelse slet ikke af den Slags. Det er langt fra, at den først skulde finde Anstød, naar det gjaldt nogle Penge eller Contractsforhold, og jeg finder, at Retsfærdighedsfølelsen kræver, at alle Rettigheder, som Lovene have tilstaaet Folk, maae være lige hellige, og ligesom der kan gives Tilfælde, hvor andre Friheder og Rettigheder maae vige for det almindelige Bedste, saaledes maa det ligefrem være Tilfældet med noget saadant som denne Indbetaling, og jeg skal blot ved denne Leilighed erindre om, at under den bestaaende Frihed for Børnepligten, er der ogsaa med Hensyn til mange af dem, der ere fødte under Børnepligten, af deres Fædre blevet anvendt Penge for at de kunne faae Examen ved et Seminarium, eller, hvad der er end mere, ved Universitetet, og at disse da ligesaavel kunde forlange deres Penge igjen; ialtsald naar de tilstode, at det ikke var for Studeringernes Skyld, men blot for at undgaae Børnepligten, at de saaledes havde anvendt deres Penge.

Forresten skal jeg, hvad jeg er pligtig til, tale et Par Ord om de Endringsforslag, som jeg har stillet ved § 4. Jeg seer nu meget godt, at om jeg endog saa kun i saa Diebliske opholdt den ærede Forsamling med Forslag til Ordning af et enkelt Ord, som i Grunden hverken gjør fra eller til, at Forsamlingen, der meget let kunde tænke, det kom kun af, at jeg ogsaa havde gaaet i den sorte Skole, hvor vi først og sidst oplærtes til at rette Stile, og let kunde fristes til at rette lidt paa Cancelli Stilen, som høiligen kunde behøve det. Det er imidlertid iugenlunde denne Fristelse, der har betaget mig denne Gang; men det er, fordi mig synes, at et galt latinsk Ord i en dansk Lov ikke blot er en grov Bommert i Stilen, men ogsaa utaalelig, fordi Loven skal saavidt muligt være tydelig for hele Folket, altsaa ikke blot, fordi godt Dansk allevegne og i ethvert Tilfælde er meget bedre end slet Latin, og, fordi selv det bedste latinske Ord i en dansk Lov altid er paa urette Sted, og heller ikke fordi Talen her er om et slet latinsk Ord, thi man kan ligesaa lidt gjøre et dansk Ord af et latinsk blot ved at sætte et R til, som man, som der staaer i Comedien, kan gjøre et latinsk af et dansk ved at sætte us til — det er virkelig ikke blot derfor, men det er, fordi jeg finder det utaaleligt, og, fordi det er en stor Grundsætning, som jeg her ønsker at lægge Forsamlingen paa Hjerte med Hensyn til det aabendart Fremmede og Udanske i vort Lovsprog.

I Tankgangen eller, som man hellere siger paa halvt Græsk, i Theorien, har jeg altsaa unægtelig Ret, men om jeg vil faae Ret i Virkeligheden eller, som det i det samme Sprog hedder, i Praxis, det er et ganske andet Spørgsmaal, som sagtens maa falde tvivlsomt for mig, der hverken i eller udenfor Huset er vant til at faae de fleste Stemmer. Imidlertid i Betragtning af, at den Mundfuld Latin, som indtil fornylig hørte til juridisk Examen, dog endelig har faaet Reifespas, og i Betragtning af, at Ordet Emanation, der saaledes, som jeg kan forsikre, betyder hverken meer eller mindre end „Udstømmen“, ei passer saaledes som i det danske Cancellies gyldne Dage paa Love og Forordninger, thi nu strømme de ingenlunde ud, de have ondt nok ved at komme ud (Latter), og endelig i Betragtning af, at efter Lighedsprincipet ogsaa jeg engang skulde have de fleste Stemmer (Latter), og hvorom jeg kunde sige, som der staar i Comedien „det skeer ei nogenstunde, hvis det idag ei skeer,“ saa skal jeg haabe, at den ærede Forsamling vil tiltræde mit Ændringsforslag: „at Emanation“ forandres til „Udstedelse“ (flere Stemmer Ja! Ja!), som meget tydeligere for danske Folk og meget tæffeliger for danske Love. (Bravo!)

Bisby: Det er ikke uden en vis Frygt og Betænkkelighed, at jeg har taget Ordet, for nærmere at begrunde det Forslag, jeg har tilladt mig at gøre, fordi det vel kunde hælde sig, at man uledte de Indvendinger, som jeg har at gøre mod enkelte Udtryk i Loven og navnlig mod denne Paragraph, fra Uvillie imod Loven i det Hele, og fordi det, da det ikke er mig tilladt at have Ordet 2 Gange ifald mine Ord skulde mistydes, vilde være umuligt for mig at rette dem eller ytre mig derimod. Jeg skal derfor tillade mig først og fornemmelig at erklære, at jeg erkjender Børnepligten for retfærdig, og, at jeg ikke har Tanke til at ytre mig imod den almindelige Børnepligt, ligesaa lidt som jeg har til Hensigt at anbefale nogen Udsættelse af denne; men jeg skal meget gjerne være enig baade i Lovens Retfærdighed og i Nødvendigheden af, at den øieblikkelig sættes i Kraft, uden at jeg derfor er enig i enhver enkelt Bestemmelse deri. Det forekommer mig, at der ved denne Lov ligesom bliver statueret en Beleiringsstilstand i Fædrelandet. Naar en By erklæres i Beleiringsstilstand, saa bliver en heel Deel sædvanlige Love og Domstole ophævede, og en usædvanlig Magt bliver lagt i en Enkelts eller nogle Enkeltes Hænder. Saaledes synes det mig ogsaa, som om der ved denne Lov blev fremkaldt en større eller ringere Billkaarlighed, saa at Regler, hvis Gyldighed ellers i Almindelighed Ingen vilde falde paa at betvivle, her blive tilsidefattede, og at man, naar man taler om Retfærdighed, Billighed og Sømmelighed, paa alt dette kun faaer eet eneste Svar, nemlig: Krigen. Det er saare uheldigt, at en Lov som denne, bliver forbedret og udstedt under nærværende Forhold, fordi Loven heelt igjennem bærer Spor af at Hensynet til Krigen er det Fremherskende. Men Krigen er ikke den normale Tilstand, det er en abnormal Tilstand, og man skal ikke give Love for en abnormal Tilstand, men kun for den normale og regelmæssige. Det viser sig ogsaa, saa forekommer det mig, at nærværende § 4 og den, om jeg saa tør udtrykke mig, Hensynsløshed, hvormed man i Paragraphen er gaaet frem imod dem, som hidtil have havt eller idet mindste have troet, at have havt Rettigheder, kun er et nyt Beviis herpaa. Det er allerede tidligere bemærket, at i 1829 blev det anseet for rimeligt, at 10 Aars Alderen blev gjort til Regel, hvorledes man i 1842 fandt, at 14 Aars Alderen kunde være passende, hvorledes man i 1846 gik til 18 Aars Alderen, og hvorledes man nu er gaaet til 23 Aars Alderen, saaledes at de, der ikke den 31te December ifjor havde fyldt deres 23de Aar, ere berøvede den Ret, hvoraf de hidtil have troet sig i Besiddelse, og paa Grund af hvilken de have lagt deres Fremtidsplan. Det forholder sig ganske anderledes med en stor Deel af den hidtil værnefriske, end med Ungdommen af den hidtil værnepligtige Befolkning.

Naar Landboerens Søn forlader Agerbruget og kommer til Staden, saa skeer der ingen saadan Afbrydelse i hans Virksomhed, som, naar han vender tilbage til Hjemmet, kan udøve nogen forringende Indflydelse paa hans Evne og Færdighed. Han kan snart sætte sig ind i sin gamle Arbeidsvirksomhed, og han vil maaskee snarere have vundet end tabt ved Opholdet i Staden. Men, naar den Studerende bliver kaldt bort fra sin Bog, om endogsaa blot for eet eller halvandet Aar, saa vil han derved sættes mere end eet eller halvandet Aar tilbage; og han maa anvende forholdsviis langt længere Tid paa at indhente det Forsømte. Han bliver ikke staaende paa samme Punkt, han forlod, saa at han kan begynde derfra og fortsætte sin Vej; men han er gaaet tilbage. Naar Kunstneren, der har øvet sin Haand enten som Billedhugger eller som Maler, i saa lang Tid er uden Øvelse, saa behøver han atter lang Tid, for at vænne sin Haand til det, hvortil den er bleven uvant. Ja selve Haandværkeren, som i længere Tid ikke har øvet sit Haandværk, gaaer dertil med mindre Øvelse og Færdighed. Altsaa er for alle disse virkelig Tab forbunden med Børnepligtens Udøvelse. Det er for den, der alt har lagt sin Livsplan, og allerede har gjort betydelige Fremskridt; det er for den, der er mellem det 18de og 23de Aar, at jeg har stillet mit Forslag, hvis Billighed, Retfærdighed og Sømmelighed Regjeringen for saa Aar siden synes at have anerkjendt, og hvilket nu neppe en Æneste vil finde fornuftigt og billigt.

Den ærede Ordfører bemærkede, at det var rigtigt at holde sig til den Grændse, som ved de tidligere forelagte Lovudkast var paatænkt, og han har anført, at dersom den almindelige Børnepligt var bleven indført i 1846, da vilde den Grændse, som man dengang paatænkte, netop falde sammen med den, Loven har angivet, og at man altsaa kunde vente, at, naar en almindelig Børnepligtslov blev forelagt, saa vilde man gaae tilbage i Tiden til den Anordning, der først bestemt udtalte, at almindelig Børnepligt blev paatænkt at indføres. Men det forekommer mig virkelig, at de tidligere Bestemmelser have begrundet den Forventning, at, naar Loven endelig engang udkom, da skulde 18 Aars Alderen blive Grændsen. Naar man, for at hente en Lignelse fra en anden Green af Lovgivning, bestemmer en høiere Toldsat for en eller anden Gjenstand, som indføres, da pleier man ikke at lade det øieblikkelig træde i Kraft, fordi det vilde udsætte de Handlende for et altfor stort Tab, men man bestemmer, at saadan Tilsvielse træder i Kraft den eller den Dag i Fremtiden; og saaledes forekommer det mig ogsaa, at Billighed ja Retfærdighed taler for, at man bør advare de Unge iforveien, og sige: naar I naae den eller den Alder, da maae I vente at blive udfrevede. Men uden denne Advarsel maa man ikke strax øieblikkelig afbryde deres Virksomhed, hvorved man maaskee udriver dem fra den Vej, paa hvilken de kunde tjene Fædrelandet og dem selv, og styrter dem i en Forlegenhed, hvoraf de siden maaskee vanskelig kunde rive sig ud. Men, da Loven, som jeg alt har sagt, er givet, med Hensyn til Beleiringsstilstand i Landet, givet med Hensyn til Krigstid, saa finder jeg efter den gamle Regel „at Nød bryder alle Love“, det rigtigt at tilsvie: „Dog skulle, saalænge nærværende Krig vedværer, Alle, der ere fødte efter den 1ste Januar 1826, kunne udskrives, dog kun til Tjeneste under Krigen.“

Deraf vil den ærede Rigsdagsmand, der sidder ligeoverfor mig, (Christen Grifsen) see, at han har misforstået mig, naar han har troet, at jeg har tænkt paa at ville berøve Hæren flere Lustmand. Foraa vidt Krigen skulde vedværes, saa vil Hæren ikke berøves dette Antal; men, dersom Freden indtræder, og det kan skee snarere, end vi maaskee haabe og vente det, saa mener jeg, at denne Lov ikke behøver nødvendigvis at sættes i Kraft, og, at derved vil udøves en usfordøen Haardhed og Ubillighed imod en stor Deel af vor Ungdom.

(Fortælling.)

Den ærede Rigsdagsmand vilde nu have sagt, at det var rigtigt at holde sig til den Grændse, som ved de tidligere forelagte Lovudkast var paatænkt, og han har anført, at dersom den almindelige Børnepligt var bleven indført i 1846, da vilde den Grændse, som man dengang paatænkte, netop falde sammen med den, Loven har angivet, og at man altsaa kunde vente, at, naar en almindelig Børnepligtslov blev forelagt, saa vilde man gaae tilbage i Tiden til den Anordning, der først bestemt udtalte, at almindelig Børnepligt blev paatænkt at indføres. Men det forekommer mig virkelig, at de tidligere Bestemmelser have begrundet den Forventning, at, naar Loven endelig engang udkom, da skulde 18 Aars Alderen blive Grændsen. Naar man, for at hente en Lignelse fra en anden Green af Lovgivning, bestemmer en høiere Toldsat for en eller anden Gjenstand, som indføres, da pleier man ikke at lade det øieblikkelig træde i Kraft, fordi det vilde udsætte de Handlende for et altfor stort Tab, men man bestemmer, at saadan Tilsvielse træder i Kraft den eller den Dag i Fremtiden; og saaledes forekommer det mig ogsaa, at Billighed ja Retfærdighed taler for, at man bør advare de Unge iforveien, og sige: naar I naae den eller den Alder, da maae I vente at blive udfrevede. Men uden denne Advarsel maa man ikke strax øieblikkelig afbryde deres Virksomhed, hvorved man maaskee udriver dem fra den Vej, paa hvilken de kunde tjene Fædrelandet og dem selv, og styrter dem i en Forlegenhed, hvoraf de siden maaskee vanskelig kunde rive sig ud. Men, da Loven, som jeg alt har sagt, er givet, med Hensyn til Beleiringsstilstand i Landet, givet med Hensyn til Krigstid, saa finder jeg efter den gamle Regel „at Nød bryder alle Love“, det rigtigt at tilsvie: „Dog skulle, saalænge nærværende Krig vedværer, Alle, der ere fødte efter den 1ste Januar 1826, kunne udskrives, dog kun til Tjeneste under Krigen.“

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fire og fyrgetyvende Møde.

(Fortsat.)

Hvad en anden Passus i mit Forslag angaaer, da har den ærede Ordfører bemærket, at han finder Udtrykkene deri ample; og, dersom jeg har forstaaet ham rigtigt, thi jeg tilstaaer, at jeg ikke ret har kunnet høre ham, saa har han meent, at ved Udtrykkene: „den saaledes erhvervede Fritagelse“ ogsaa forstaaes den, der erhverves ved Fødsel. Men det har ikke været min Mening, og det har ikke kunnet være min Mening; thi hvor der er Tale om Erhverv, maa ogsaa finde en Selbvirksohmhed Sted, og Fødselen er ikke nogen saadan. Ved Fødselen bliver man sat i en Stilling, men man erhverver ikke nogen Stilling, og, naar der i den tidligere Lovgivning er talt om Børnesfrihedens Erhvervelse paa en eller anden Maade, saa har man derved aldeles tænkt paa Fødselen.

Der kan vel være forskjellige Meninger, om man skal betragte det som en Contract mellem Staten og den Private eller som et Løfte fra Staten til den Private, naar der tales om den Børnesfrihed, der er opnaaet ved Indbetaling af en Kjendelse; men det forekommer mig, at Udtrykket „Contract“ er mere correct, og, at altsaa den 14de kongevalgte Rigsdagsmand (Hunder) ikke har valgt det Rette, naar han foretrækker Udtrykket „Løfte“; thi en Contract er et Løfte imod Bederlag, og Staten har ikke lovet noget Videre mod Bederlag, og naar den har modtaget Bederlaget, saa er Contracten oprettet. Men denne Contract kan ikke blot oprettes ved Indbetaling af en Kjendelse; men der er mange Maader, hvorpaa denne Frihed i den tidligere Lovgivning kunde erhverves, og dertil har man ikke taget noget Hensyn. Det kunde f. Ex. ske ved i 15 Aar at tjene som Sognefoged eller Lægdsmand, ved at bygge et Huus paa uopdyrket Jord, ved at tage et Barn i Pleie fra Dpfostningshuset, og maaskee paa mange flere Maader. Hvor Staten saaledes har indgaaet en Contract og modtaget en Pengesum eller Tjeneste imod en vis bestemt Gjengjæld, der er Staten ikke berettiget til eensidig at bryde Contracten; den er ikke berettiget til at betale Kjendelsen tilbage og sige: der har du dine Penge, nu er jeg fri. Men Staten er endnu mindre berettiget til, naar den har modtaget en Mand's lange og tro Tjeneste i et besværligt Embede i 15 Aar, da at sige til ham: Du har maaskee gjort det, fordi du ønskede din Søn fri; men det kan ikke gaae an, og derfor tager jeg mit Ord tilbage“. Her kan ikke være Tale om nogen Erstatning, og Staten maa for sin Vres Skyld holde sit Ord. Staten har her givet sit Ord, indgaaet en Contract med sine egne Undersaatter. Den kan ogsaa gjøre det i andre Tilfælde, den kan laane Penge af sine Undersaatter og herfor give dem en Obligation og tilsige dem en vis bestemt Rente, og da vil det ikke falde Nogen ind at sige, at den er berettiget til at formindste Renten eller tage Obligationen tilbage. Men naar Staten i enkelte Tilfælde indgaaer en saadan Contract, hvorved den paatager sig en Forpligtelse og giver et bindende Løfte, saa maa ogsaa det Tilfælde, hvorefter her er Tale, høre ind herunder. Har Staten givet sit Ord og indgaaet en Forpligtelse, da bør den holde denne Forpligtelse, den bør holde den for Udlandets Skyld; thi under den nærværende Tids Forviklinger og truende Farer paaberaaber man sig atter og atter Tractater og Garantier, som fremmede Magter for 128 Aar siden have indgaaet og givet. Man forlanger, at disse skulle holde deres Ord, men for at kunne forlange det med god Samvittighed, saa maa man erkende, at Staten selv bør holde sit Ord, om det end ikke er givet til nogen fremmed Magt, men derimod til en

enkelt Person eller nogle faa Private; og Staten bør holde det for Udlandets Skyld, for at vi ikke i Begyndelsen af vort constitutionelle Liv, skulle komme paa Vilspor. Der har flere Gange været Spørgsmaal her i Forsamlingen om Forsamlingens Competence, og man har uledet denne Competence, deels fra Folket, deels fra Regjeringen; men der kan ogsaa blive Spørgsmaal om Forsamlingens Competence til at give Love, der, som denne, skulde have tilbagevirkende Kraft, og som berøve en stor Deel af Landets Ungdom en Ret, som hidtil, endog imod et Bederlag, er bleven den tilstaaet, og dersom der var en Domstol, som kunde dømme mellem Folket og Forsamlingen, saa kunde det vel være, at denne vilde give den Enkelte Medhold, naar han paaberaabte sig Contractens ubrødelige Hellighed. Naar Forsamlingen saaledes troer, at den har Ret til Alt, hvortil den har Magt, saa kommer den paa Vilspor; thi det er vel sagt engang før her i Forsamlingen, at Magten mellem Staterne var Ret; men en tidligere Rigsdagsmand, som nu sidder paa Ministerbænken, har i en modsat Retning yttret paa et andet Sted, at Ret er Magt; og det er en Sandhed, at Ret er Magt, og ved denne Magt maae vi tænke at slaae vore Fjender til Jorden, og derfor bør vi holde paa Retten, endog hvor der er Tvivl, om Bedkommende er berettiget, fordi denne Følelse skal styrke os og gjøre os uovervindelige. Men hvor er Grændsen mellem de Rettigheder, som man troer, at man tør fratage de Private, og dem, som man troer, man bør lade dem beholde. Der kan i denne Sal blive Tale om mange andre Rettigheder, om Ret til at lade sine Tanker trykke, Ret til at forene sig i Forsamlinger med et bestemt Formaal, Ret til Arbejde og deslige; men naar det først er sagt, at der ikke gjælder nogen Ret lige over for Forsamlingens Billie, hvor vil da Grændsen blive, og hvortil vil det føre? Her gjælder det vel kun Faa; men om det kun var et eneste ungt Mennekes Ret, hvorefter det gjaldt, saa vilde man dog sikkerligen tage i Betænkning at berøve ham den. Ja, naar der ligger en Dm paa min Bei, saa gaaer jeg en Omvei, heller end at jeg skulde træde den ned; thi den har Ret til at leve, om den end ikke har nogen anden Ret, og den usleste Skabning er i Besiddelse af denne Ret, naar ikke høiere Hensyn byde det Modsatte. Men det er ikke en Dm, hvorefter her er Tale, det er en Deel af Landets haabefulde Ungdom, som har hengivet sig til Kunst eller Videnskab, og som stræber efter en hæderlig Fremtid for sig og Fædrelandet. Det er ogsaa Penge, her er Talen om, thi dersom Stillingen bliver tilladt, som den sagtens gjør, saa ville de Fleste, om endog med stor Dpoffrelse, foretrække denne Udvei, der tillader dem at fortsætte deres Kunst og aandelige Uddannelse, og saaledes tager Staten anden Gang deres Penge. Første Gang tager den en Pengesum for at de kunne blive frie, og nu kræver den Stillingssummen af dem, for at de kunne erholde Frihed, og naar det kommer til Stykket, ville de maaskee endda den tredje Gang blive udfreyne. Det er vistnok hverken for os selv eller for vore Børn, at idetmindste den største Deel af os kunde have nogen Betænkning herved, og det er derfor ikke i egen Interesse, at jeg taler; men det er for dem, der ikke havde nogen Stemme med, dengang vi bleve valgte og over hvis Fremtid vi ved denne Paragraph disponere. De ere derfor dobbelt berettigede, netop fordi de ikke ere repræsenterede her, til at vente Paerksomhed og Skaansel fra vor Side. Det er vel smukt at vise liberalt Sind, og det vil maaskee synes, at hvad jeg har yttret, ikke er oprundet i noget liberalt Sind; men det er let at være gavmild af en Andens Lomme, og det er let at være liberal, naar det gjælder Andres Friheder og Rettigheder. Det er en Afvei, som vi

bor stræbe at undgaae endog Styggen af, og om Hæren endog blev Tusind eller et Par Tusind Mand svagere end ellers, saa vil den dog være stærkere, thi der var da ikke en Gæst, som gif dertil med den hemmelige Følelse, at der var steet ham Uret.

Rief: Det var nærmest, med Hensyn til, at den sidste ærede Taler søgte at udhæve, at Bondens Søn ikke tabte Noget ved at gaae Soldat, ja, at han endog meente, at han kunde vinde derved, og at det ialtsald ikke syndeligt kunde genere ham, at jeg ønskede at anføre et Par Ord. Det er uforsvarligt og røber en fuldkommen Ubekjendtskab til Landbosforholdene, naar Noget har yttret sig saaledes. Naar af 2 Mand, forøvrigt i lige Stilling, den Ene kan blive hjemme, men den Anden maa gaae Soldat, gaaer for det Første 3 Aars Indtægt aldeles bort for den, der skal tjene som Soldat, og det er ingenlunde en ubetydelig Sag for en ung Mand i den bedste Alder at forlise en Fortjeneste, som han, hvis han ikke arver eller forøvrigt eier Noget, godt kan behøve. Men der er endnu en anden Side ved Sagen. Han, som bliver hjemme, uddanner sig og bliver dygtigere, medens den Anden maa gaae i Tjenesten. Naar denne Sidste kommer hjem, da vil det hyppigt være Tilfældet, at den Anden har uddannet sig til Avlskarl eller er kommet i en bedre Tjeneste, og at den Hjemkomne da maa tjene under ham for en ringere Løn, ialtsald saalænge Mynstringerne vare ved. Det er ikke alene den sidste ærede Taler, der har fremført disse Uttringer, men der er flere, der før have benyttet dem, og jeg vilde meget ønske, at man havde afholdt sig fra saaledes at udpege, om det skulde være lettest for den ene eller den anden Stand. Det er en Byrde, der paaligger og er fælles for Enhver, men hvorledes den skal udjævnes med Hensyn til de forskjellige Classers Stilling, det bliver ikke Lovgiverens Sag at indlade sig paa; det bliver en Umulighed for Lovgiveren at indlade sig herpaa. Vi maae desuden vel bemærke, at selv i Bondestanden er der Mange, der ville gaae Haandværksveien, og disse ville jo blive accurat ligesaa meget forstyrrede ved Børnepligtens Udøvelse som de, der gaae Haandværksveien i Kjøbstæderne. Børnepligten vil gribe noget forstyrrende ind i alle Stillinger, og derfor er den Ene saa tilbøjelig til at troe, at den Anden kan bedre gaae i Tjenesten end han; det Ene griber ind i det Andet, Kjøbstadmanden troer, at Bonden har bedre Tid, og Bondestanden synes, at Kjøbstadboerne have saa god Tid. Forholdene gribe saaledes ind imellem hverandre, at Ingen er istand til at sige, eller er berettiget til at sige, om det er lettere for den Ene eller for den Anden, eller at den Ene eller den Anden bør gaae i Tjenesten.

Med Hensyn til de stillede Amendements, navnlig med Hensyn til det sidste, af den ærede 3die kjøbenhavnske Deputerede (Orsted) stillede, har jeg troet at burde tillade mig en Bemærkning. Man holder saameget paa, at det er en streng Retfærdighed, at det er sømmeligt, at Staten skylder at tilbagebetale de Penge, som engang ere betalte for at blive fri for Børnepligten, idet man siger, at der er indgaaet en Contract, som man bør holde. Det kan vel gjerne være, at det seer saaledes ud; men jeg maa dog bemærke, at det ikke er ret mange Aar tilbage, at Bondejord ubelukkende var Bondejord; men det begav sig, at ogsaa de, der vare udenfor Bondestanden; Kigebe derhen ved Agerbrugets Fremstribt og tilforhandlede sig Bondejord. Disse Jorder vare imidlertid forbandede i en vis Retning, navnlig fordi de medførte Børnepligten. Hvad gjorde man da? Man formaaede Regjeringen til at give Love, der sagde: naar Du vil betale nogle Skilling, saa kan Du være fri for denne Børnepligt, eller naar Du blot opfører et Huus, hvor en Mand kan sidde og avle Børn, saa er Du fri. Men nu spørger jeg, er Regjeringen ikke her gaaet uretfærdigt frem mod Bondestanden? Skal nu Bondestanden, efterat den i saa mange Aar har været nødt til at taale, at dens Sønner ere gaaede istedetfor Andre, skal den nu, som den største Skatteyder, tilbagebetale hvad der har været erlagt som Bøvelag i den sundne Tid? Jeg kan ikke her see Andet, end at det Ene opveier det Andet, og at naar man tiltræder Udkastet, saa at netop de, der komme i Tjenesten, faae deres erlagte Kjendelse tilbagebetalt, saa synes det mig, er der allerede gjort Alt, hvad der med Sandhed kan fordres, og hvad der kan gøres uden at begaae Uretfærdighed til den anden Side.

Prof. Larsen: Det Forslag, som den ærede Rigsdagens Medlem for København 4de District, (Algreen-Ussing) og jeg have i Forsamling stillet til § 4, gaaer ikke ud paa at gjøre mindste Forandring i hvad der er bestemt i denne Paragraph, om at de hidtil Børnefrie, som ere fødte i 1826 og i de følgende Aar, skulle behandles paa den samme Maade som den hidtil værnepligtige Befolkning, men gaaer kun ud paa at bringe denne Sætning til fuldstændig Virkelighed. Læser man Udkastet, navnlig § 4 i Sammenhæng med § 9, saa synes det at være forudsat, at alle de, der ere fødte i 1826, baade de Børnepligtige og de hidtil Ikke-Børnepligtige, vilde i Forening blive behandlede paa samme Session, efter Reglerne i det nye Udkast, hvorved da en fuldkommen lige Behandling vilde være indtraadt af sig selv. Ifølge de gjældende Regler for Sessionsvæsenet ere imidlertid de Børnepligtige, som ere fødte i 1826, allerede behandlede paa de Sessioner, der ere afholdte i Slutningen af f. A., og altsaa ere de da behandlede efter de hidtil gjældende Forrifter om Undtagelser fra Børnepligten og Udfattelse med sammes Opfyldelse o. s. v. Skulde nu de hidtil Børnefrie, der ere fødte i 1826, behandles paa fortsatte Sessioner i d. A. efter den nye Lov, saa vilde en stor Ulighed fremkomme i Behandlingen. Denne Ulighed kan hæves paa 2 Maader, enten derved, at man, ved de samme Fortsættelses-Sessioner eller Extra-Sessioner atter indkalder dem, der allerede ere behandlede i Slutningen af 1848 og efter de hidtil gjældende Regler have erholdt Fritagelser, og behandler dem paany efter nærværende Lov, eller derved, at man, ved at behandle de i 1826 fødte hidtil Børnefrie paa de nu forestaaende Extra-Sessioner, indrømmer dem lige Fritagelser og Undtagelser som de, der i Slutningen af 1848 ere indrømmede de Børnepligtige af samme Aldersklasse. Det er paa en af disse Maader, at den Ulighed, der ellers vilde fremkomme, vil kunne hæves, og det forekommer mig fuldkommen at have Retfærdighed og Billighed for sig, at Uligheden saaledes virkelig hæves, ligesom Saadant ogsaa har de tydelige Ord i Udkastets § 4 for sig, naar det der hedder: „at de, der hidtil have været fritagne for Børnepligten, skulle, forsaavidt de ere fødte i Aaret 1826 eller senere, være Børnepligten underkastede lige med den hidtilværende værnepligtige Befolkning.“ Med Hensyn til Spørgsmaalet om, paa hvilken af disse tvende Maader man bør søge Uligheden hævet, have vi tilladt os at henstille begge Fremgangsmaader til Forsamlingens Valg. Hvad den ene Maade angaaer, som er stillet først, at nemlig „de i Aaret 1826 fødte Børnepligtige, der ved den i 1848 afholdte Session ere enten udslettede af Rullerne eller midlertidigen forbigaaede, blive at behandle ved de forestaaende Extra-Sessioner lige med de hidtil for Børnepligt fritagne Personer fra samme Aar“, har den ærede Ordfører erklæret, hvis jeg har forstaaet ham ret, ikke blot paa egne, men ogsaa paa Udvalgets Vegne, at dette var Noget, man havde anset som en Selvsølge, som Noget, der ligefrem laa i Sagens Natur. Det er imidlertid fra den høitagede Justitsministers Side bemærket, at han dog for sit Vedkommende ikke kan ansee det for ligefrem begrundet i Sagens Natur, forsaavidt angaaer dem, som blot midlertidigen ere forbigaaede ved sidste Session, og det synes vel allerede af den Grund nødvendigt, at Forsamlingen udtaler sig herom. Men det forekommer mig, at det virkelig ogsaa i og for sig selv vil være passende og rigtigt, at en udtrykelig Bestemmelse derom optages i § 4, og det saa meget mere, som jeg med den høitagede Justitsminister maa være enig i, at det i det Mindste ikke ligefrem synes at følge af Ordene i § 4, naar der nemlig staaer, „at de hidtil Ikke-Børnepligtige fra 1826 skulle være Børnepligten underkastede lige med den hidtilværende værnepligtige Befolkning“, hvori snarere vilde ligge, at de hidtil Børnepligtsfrie, som ere fødte i Aaret 1826, ved den fortsatte Behandling skulle have lignende Fritagelser som de, der allerede ere givne de Børnepligtige af samme Aldersklasse, men ikke det Omvendte. Men det kan vel ogsaa efter Sagens Natur omtvivles, hvorvidt det vil følge af sig selv, at den lovlige, med de dagjældende Anordninger overensstemmende Behandling, som har fundet Steb paa Sessionerne, skal kunne omstødes ved Continuations-Sessioner, som afholdes paa Grund af den udkomne nye Lov. Det forekommer mig saaledes, at det er passende og rigtigt, at en saadan udtrykelig Bestemmelse optages i Forordningen, hvis Forsamlingen bifalder dette Alternativ.

Den høitagtede Justitsminister har vel meent, at der maatte fjernes mellem dem, der aldeles ere udslettede af Rullerne, og dem, der kun midlertidigen ere forbigaaede, og har indrømmet, at det var Noget, som fulgte af sig selv, at de, der ere udslettede af Rullerne, atter maatte behandles. Jeg skal ikke her ved denne Paragraph opholde Forsamlingen ved at gaae ind paa, nærmere at udvikle, hvorledes det egentlig forholder sig med den Forskjel, der unægtelig finder Sted mellem de af Rullerne Udslettede og de Forbigaaede, thi jeg vil komme hertil ved Behandlingen af den følgende § 5; men det forekommer mig, at der i ethvert Fald ikke kan være Noget til Hindring for, for Lydeligheds Skyld, udtryffeligt at udtale, at det ikke blot er dem, der midlertidigen ere forbigaaede, men ogsaa dem, som ere udslettede af Rullerne, der paa ny skulle behandles. Naar man udsletter de Sidste og kun optager dem, der ere midlertidigen forbigaaede, kunde dette vel ogsaa fremkalde Tvivl, om der var meent Andre end dem, som udtryffeligen vare nævnte. Jeg kan derfor idetmindste ikke for Diebliffet frasælge den Passus i første Deel af Forandringsforslaget, der omhandler dem, der ere udslettede af Rullerne. For det Tilfælde, at den ærede Forsamling ikke skulde antage det først stillede Forslag, maa jeg anbefale det andet Forslag, eller den anden Maade, hvorpaa den Ulighed kan hæves, som atter, efter den angivne Omstændighed, vil fremkomme, at man nemlig da indrømmer, at de hidtil værnepligtisfrie Personer, der ere fødte i 1826, skulle behandles ved de forestaaende Sessjoner efter lignende Fritagelsesregler, som de, der ere indrømmede den værnepligtige Befolkning af samme Aldersklasse ved de allerede afholdte Sessjoner. Den ærede Ordfører har bemærket, at det dog ikke var saa klart, at der sandt nogen Aarsagernes Lighed Sted, til saaledes at indrømme de hidtil Ikke-Værnepligtige de samme Fritagelser som dem, der ere indrømmede samme Aldersklasser af Værnepligtige. Saavidt jeg har forstaaet hans Mening, grunder den sig imidlertid paa en Betragtningmaade, der rigtignok flere Gange er fremført, men som jeg ikke for mit Bedkommende kan ansee for vel begrundet; den gaaer, om jeg saa maa sige, ud paa at betragte den hidtil værnepligtige og den hidtil ikke-værnepligtige Stand som tvende Personligheder, der vare stillede ligeoverfor hinanden, og om hvis Præstationer til det Offentlige der handlede, som om det var Præstationer, der fordredes af tvende Genheder, saaledes at det, der var ydet af den Ene, kunde komme i Betragtning ved at afveie, hvad der nu kunde fordres af de enkelte Personer, der henhørte til hver især. Den ærede Ordfører meente, at den Omstændighed, at de sidst udskrivne Værnepligtige fra 1826 have været indkaldte noget tidligere, end det vilde blive Tilfældet med de hidtil Værnepligtisfrie af samme Aldersklasse, nu kunde medføre et Slags Gjæmskel for at lade andre Værnepligtige, nemlig de ved samme Udskrivning Forbigaaede, beholde deres Frihed, uden at indrømme de hidtilværende Værnepligtige af 1826 samme Fritagelser. Det forekommer mig imidlertid, at den saaledes angivne Grund ingenlunde indeholder tilstrækkelig Gjæmskel derfor; det er de enkelte Personer, saavel de hidtil Værnepligtige som de hidtil Værnepligtisfrie, der skulle sammenstilles; det er mellem disse, at Ligheden skal indføres, derved, at de Alle behandles efter samme Udskrivningsregler, hvilket, som nys bemærket, er Noget, der tydeligt fremgaaer af Ordene i Udkastets § 4. Med disse Bemærkninger skal jeg henstille til Forsamlingen at vælge een af disse tvende Maader at udjævne den Ulighed paa, der ellers vilde fremkomme.

Cultusministeren: Mellem de unge Mennesker, der ville blive rammede af den her omhandlede Tjenesteplicht, hvis dette Udkast bliver Lov, er der en talrig Klasse, der har grundet Krav paa at troe, at dens Interesse, dens Velvære ligger særdeles den Mand paa Hjerte, hvem Hs. Majestæt har betroet Kirke- og Underviisningsvæsenet, og der er i denne Sal nys hentydet paa denne Klasse, de Studerende. Jeg finder mig derfor opfordret til, meget kort og indfrankende mig til det foreliggende Hovedpunkt, at omtale min Stilling med Hensyn til denne Sag og min Overbeviisning derom. Jeg hører til dem, der anerkjende Indførelsen af almindelig Værnepligt for absolut nødvendig og grundet i Ret og Billighed, hvad enten man kommer til almeen Væbning eller man bliver ved en Organisation af Væbningsystemet, som nærmer sig til den, vi nu have. Hvis

Værnepligten under den sidste Form er tungere, saa er der desmere Billighed for, at denne Lyngde ikke skal hvile paa een Stand alene. Naar jeg antager Indførelsen af almindelig Værnepligt for nødvendig, antager jeg det ligeledes i højeste Grad ønskeligt, at almindelig Værnepligt kunde have været indført i dyb Fred, og at man havde kunnet vænne sig til denne Foranstaltning, at man legemlig og aandelig havde kunnet indrette sit Livs Bane med Hensyn dertil. Det er ikke skeet, idet det er nødvendigt at tage en Beslutning derom, medens vi have Krig i Landet eller nær Udset til Krig. Men naar Sagen staaer saaledes, vil jeg spørge, om Noget vil gaae hen og tilbyde den værnepligtige Befolkning en almindelig Værnepligt, men med den Tilføjning, at for Diebliffet skal den ikke gjælde; det kunne vi ikke. Altsaa, tilbyde vi almindelig Værnepligt, saa maa den i det Ringeste practisk ogsaa komme til Anvendelse i den Krig, der muligvis staaer for Døren. Dette er ogsaa indrømmet af den ærede Rigsdagmand, der har stillet det Forandringsforslag, der er anført under Nr. 1, hvorimod Forandringsforslaget under Nr. 2 vilde medføre, at Ingen af de hidtil for Værnepligt Frie vilde komme med ved Udskrivningen i 1849, hvis det i 1849 kommer til nogen Krig. Altsaa, selv Forandringsforslaget under Nr. 1 antager, at, hvis der bliver Krig, skulle iaar de hidtil Værnepligtisfrie ogsaa gaae med i Krig; men vi ikke kunne indfranke os til det Tilfælde, at vi faae Krig, thi Mandskabet maa forberedes til Krigen, førend vi have Bished for, at Krigen udbryder. Men nu er jo Spørgsmaalet: naar saaledes det i 1826 fødte hidtil ikkeværnepligtige Mandskab skal indkaldes, skal der da ikke ved denne Indkaldelse finde de Fritagelser og Undtagelser Sted, som hidtil have fundet Sted for den værnepligtige Almue? Og derpaa gaaer navnlig det subsidiaire Forslag, der er opført under Nr. 3, ud. Dette Forslag, som ikke i dets Enkeltheder har været omtalt, er imidlertid her af den allerførste Indskydelse, thi, hvis Forsamlingen erklærede sig for dette subsidiaire Forslag, vilde derved alle Studerende være frie; thi den academiske Borgerret er en af de Undtagelser, der hidtil have befriet en født Værnepligtig for at udskrives til Krigstjeneste. Skulde altsaa de Undtagelser, der hidtil have gjældt for dem, der ere fødte Værnepligtige, skulde de overføres paa dem, der hidtil ikke vare det, saa vilde derved alle academiske Borgere fritages; men det gaaer ikke an at gaae ind paa det System, at opstille en saa stor Masse Fritagelser, at det meget nærmer sig en Elusion, en Omgaaelse af Bestemmelsen, og derfor vover jeg ikke at stemme derfor. Det ligger mig vistnok ikke just paa Grund af den Stilling som Minister, hvori jeg i meget kort Tid har været, men som gammel Professor, meget paa Hjerte, at denne Lov, hvis vi faae Krig, vil medføre, at paa eengang et heelt Aars Studerende, de, som ere fødte i 1826, altsaa de, der i Gjennemsnit ere indskrevne i 1844, og Nogle af dem, som ere indskrevne i 1843 og 1845, at alle disse pludselig rives fra Universitetet; men dette er et af de Under, som Krigen fører over et Folk, og som vi maae finde os i, og jeg troer ikke, at man kan indvende Noget derimod. Der er imidlertid i Forandringsforslaget under Nr. 1 antydet en Foranstaltning, ikke med Hensyn til Krigen, men til de Fredens Aar, som vi muligen til Foraaret eller ialtsald efter Krigen's Tilendebringelse kunne faae. Der er der nemlig sagt, at hvis vi ikke fik Krig, eller naar Krigen blev endt, saa skulde Værnepligten for dem, der hidtil ikke vare den underkastede, først indtræde for dem, der ere fødte efter den første Januar 1830 og altsaa ikke for dem, der ere fødte i Aaret 1826, med mindre de allerede ere udskrivne, og hvis vi fik Fred ved Enden af dette Aar, da vilde Værnepligten ikke indtræde for dem, der ere fødte i Aarene 1827, 1828 og 1829. Der synes da nu at være god Grund for den, hvem de aandelige Interessers Pleie ligger paa Hjerte og er gjort til Embedspligt, at være, siger jeg, god Grund for ham til at udtale sig for dette Forslag, og dog vover jeg ikke engang det. Ere vi nu engang bragte paa det Punkt, at vi jarax maae lade Værnepligten indtræde, og lade den indtræde for dem, der just nu ere i den Alder, der kalder til Udskrivning, saa synes der mig, naar vi have ladet Værnepligten indtræde for dem, der ere fødte i 1826, og maafee indtræde under Krig, ikke at være nogen Grund til at gaae tilbage for 3 Aars Klasser; thi derved bliver Ubilligheden mod dem, der ere fødte i 1826 og udskrivne muligen til Krig, meget større,

naar de, der følge efter dem i de næste Aar; de, som ere fødte i 1827, 1828 og 1829, fritages. Der er heller ikke nogen tilstrækkelig Grund i de aandelige Interesser, og navnlig i Universitetets Interesser, til at fordre dette; thi vender Freden tilbage, da indeholder Lovudkastet en Bestemmelse, som da vil komme til Anvendelse og vil komme dem, der ere fødte i et af hine 3 Aar, saavel som alle Øvrige, tilgode; faae vi Fred, da kunne de jo forlange Udøvelsen af deres Børnepligt udsat til det 25 Aar og ville saaledes have tilstrækkelig Tid til at fuldende deres academiske Cursus, og mere kunne de ikke forlange.

Medlem: Jeg vil søge at tydeliggjøre den Ulighed, som opstaaer i Anledning af Børnepligtens Almindeliggjørelse, med Hensyn til de i 1826 fødte, med et Par Ord. Der er Børnepligtsskrie i Kjøbstæderne, og det er et betydeligt Antal; men der er ogsaa Børnepligtsskrie paa Landet, og det i ikke ringe Tal, nemlig deels de, som ere udflettede af Kullerne og deels de, som ere forbigaaende i Kullerne før, det vil sige Svagmandsønner og gaardbrugende Enkes Søn o. s. v. Men herved opstaaer den Betydelighed, at af dem, som ere fødte i 1826, ville de, som opholde sig i Kjøbstæderne, f. Ex. Seminarister, Studerende eller Veterinairer, kunne fritages for Udfrysning, fordi de ere fødte paa Landet og omvendt. De Studerende eller Veterinairer, som ere fødte i Kjøbstæderne, ville blive udfryne, skjøndt de opholde sig paa Landet, eller, med andre Ord, naar man udtrykker det mere almindeligt: den, der hidtil har været tjenestefri, kan blive udfrynet, just fordi han har været tjenestefri, og den tjenestefrynet kan blive fri, just fordi han har været tjenestefrynet. For at have disse Uligheder, maatte man enten antage det principale Amendement under No. 3, eller ogsaa den subsidiaire Indstilling under det samme Amendement. Jeg vilde imidlertid finde det uhyre haardt, hvis man vilde antage det principale Amendement, hvoraf Følgen nemlig vilde blive, at den gaardbrugende Enke, som paa Sessionen i 1848 har beholdt sin Søn, nu skal miste ham, eller at en gammel Mand, der paa den Naade, ved Sessionen i 1848, har faaet sin Søn fri, nu desuagtet skulde stille ham. Det kan ikke være Kjøbstædernes eller de Børnepligtsskriens Interesse, saa haardt at skifte med de Børnepligtsskrie eller med Landet, og jeg vil derfor stemme for det subsidiaire Amendement. Forsaavidt som den ærede Cultusminister har gjort opmærksom paa, at naar man indrømmede disse Undtagelser, vilde alle Studerende blive fritagne, saa troer jeg ikke, at dette vilde blive Tilfældet; thi, naar det dependerer af Justitsministeren at meddele Dispensationer, saa mener jeg dog, at han ikke i Almindelighed vilde give Dispensationer til de Studerende, men indskrænke saadanne til dem, der kunde anføre særdeles Grunde, navnlig at de skulde tage Embedsexamen, eller at de i andre Henseender vare i høieste Grad interesserede i, at de ikke bleve udfryne. Men skulle Uligheder udjævnes paa den ene eller anden Naade, saa har jeg troet at burde tillade mig at gøre opmærksom paa en Ulighed, som kan opstaae og som absolut maa udjævnes, nemlig den, at de, der ere fødte i 1826 og nu allerede ere udfryne, da have havt Stillingret; men sæt, at Forsamlingen nu antager, at Stilling ikke skal finde Sted, saa følger deraf, at de Børnepligtsskrie fra 1826, som nu skulle udfrynes, ikke vilde faae denne Stillingret; dette vilde være en overmaade vigtig Sag, og jeg ønsker derfor, at den ærede Ordfører paa Comitèens Begne vilde forklare, om han virkelig har forstaaet det saaledes, hvis Udcastet an-

tages, at da de hidtil Børnepligtsskrie fra 1826, som udfrynes, i hvert Fald skulle have Ret til at stille, eller om de ikke have denne Ret, ligesom jeg vilde finde mig meget beroliget i denne Henseende, hvis den høitagtede Justitsminister vilde tiltræde en saadan Mening, at nemlig de Børnepligtsskrie, der ere fødte i 1826, vilde, hvorledes den heromhandlede Forordning end udfommer, beholde deres Stillingret.

Cultusministeren: Med Hensyn til hvad den sidste ærede Taler har yttret, maa jeg bemærke, at han uidentvivel er i Misforstaaelse, med Hensyn til Virkningen om det subsidiaire Amendement under Nr. 3, idet han har antaget, at det kun medfører, at academiske Borgere kunne dispenseres; de academiske Borgere ville uden videre være fritagne ifølge den første Deel af Amendementet, hvor det hedder: „Med den Udfrysning, der forestaaer af de i Aaret 1826 fødte Personer, af den hidtil for Børnepligt fritagne Befolkning, vilde de samme Undtagelser komme til Anvendelse, som efter den hidtil bestaaende Lovgivning ere komne de Børnepligtsskrie fra s. A. tilgode“; efter denne Bestemmelse vilde alle de Studerende være frie; og naar det dernæst hedder: „endvidere bemyndiges Justitsministeriet til at tilstaae Dispensationer for Børnepligtsskriens Opfyldelse i Lighed med dem, der i Medhold af Anordningen ere tilstaaede den børnepligtsskriens Befolkning fra s. A.“, saa angaae de her omhandlede Dispensationer slet ikke dem.

F. Jespersen: Skjøndt jeg med Udvalgets øvrige Medlemmer havde den Overbeviisning, at den principale Indstilling under Nr. 3 er overflødig, fordi det, den indeholder, allerede ligger i Lovens selv, saa har jeg dog besluttet at stemme derfor, fordi en stor Deel af Bondestandens Medlemmer her i Salen have yttret for mig det Ønske, at dette Forslag maatte gaae igjennem, for at det kan blive klart, at Bondestanden, naar den fordrer Børnepligtsskriens Almindeliggjørelse, bestemt nærer det Ønske, at der heller ikke for denne Stand maa finde nogen Undtagelse Sted fra dette Dieblif af.

Tscherning: Idet jeg meget maa paastjønne den Bestræbelse for at vinde Lighed i alle Forhold, som laa i den sidste ærede Kjøbenhavnske Talers (Karsens) Foredrag, og som jeg vist skal benytte mig af for Fremtiden, hvor Spørgsmaalet er om, at lignende Principer skulle gjøres gjældende, saa vilde jeg tillige have ønsket, at han havde gjort opmærksom paa en Ulighed, som han slet ikke urgerede, og som ikke er nogen ringe Ulighed, og det er nemlig den, at de, der ere udfryne efter de ældre Anordninger, ikke blot ere udfryne, men ogsaa indkaldte til Tjeneste, og at det vil blive meget vanskeligt at faae den Ulighed hævet, som derved fremstaaer, idet nemlig de, der skulle udfrynes efter denne Anordning, først vilde kunne blive udfryne og indkaldte i Løbet af to eller flere Maanedes. Da her altsaa er en saa stor Ulighed tilstede, saa troer jeg ikke, at det var saa vigtigt at skaffe de andre Uligheder udjævne; men forsaavidt dette er vigtigt, skulde man ogsaa bestræbe sig for at skaffe de andre Uligheder hævede.

(Fortællt.)

Rettelser.

Nr. 124 Sp. 958 8 Linie f. n. „ample Udtryk“ læs: „ample Udtryk“

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fire og fyrgetyvende Møde.

(Fortsat.)

Gleerup: Det er kun med Hensyn til hvad den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 6te District (Bisby) har yttret, at jeg ikke troer at kunne undlade at forlange Ordet. Naar den ærede Rigsdagsmand har spurgt, hvor Grændserne vare, udenfor hvilke den Enkeltes Ret i Tilfælde som det her omhandlede kunde berøves ham, saa har det undret mig, at den ærede Rigsdagsmand herom har spurgt saa høit og saa fremmed, da Svaret, synes mig, ligger lige for Dinene. Her er Grændsen for den Enkeltes Ret; Folkerepresentationen i Forbindelse med Regjeringen er den Høiesteret, for hvilken den Enkeltes Ret maa boie sig. Jeg skal forøvrigt ikke følge den ærede Rigsdagsmands Argumentation; den gik snart saa høit svævende, at jeg ikke kunde følge den, og snart saa lavt, at jeg ikke vilde følge den. Den forekom mig at være en Sammensætning af almindelige Sandheder, hvis Rigtighed man maa anerkjende, men anvendte paa en høit feilagtig og særlig Maade; thi efter den ærede Rigsdagsmands Argumentation stod det ikke i Statens Magt at forandre en eneste Lov, der paa nogen Maade greb ind, enten i Individens eller hele Classers Rettigheder, og efter den samme Argumentation vilde det være umuligt for os at vedtage det foreliggende Lovudkast, thi ligesaa god Ret, som 15 Aars Lægsmands Sønner have til at være frie for Børnepligt, ligesaa god Ret, som de Mænds Sønner have, hvis Fædre have kjøbt dem Børnefrihed, ligesaa god Ret dertil har Enhver af de unge Mænd, der høre til de hidtil børnepligtsfrie Classer. Men saadanne evige Contracter mellem Individet og Staten, kunne slet ikke indgaaes med nogen Retsgyldighed. Hvad Staten ikke mere eier, kan den ikke hjemle nogen Enkelt, og i det Dieblit, at de lovgivende Organer vedtage almindelig Børnepligt, eier Staten den ikke mere og kan ikke hjemle den længere for nogen Enkelt, saaledes som foreslaaet. Jeg stemmer forøvrigt for 2den Passus af § 4, som den staaer, ikke fordi jeg kan gaae ind paa den Anskuelse, at de, der ifølge en erlagt Kjendelse ere blevne frie for Børnepligten i sin Tid, derved have erhvervet en lovhjemlet Ret til at erholde Kjendelsen tilbage; men fordi jeg anseer det for at være baade et billigt og sømmeligt Hensyn, som det er klogt, at Staten vedkender sig, og derfor vil jeg ogsaa have de sidste Linier bibeholdt, hvorefter nemlig de, der efter de der nævnte Placaters Emanation ere blevne frie, ikke skulle have deres Kjendelser tilbage, fordi det forekommer mig, at der ikke er noget Billighedshensyn at tage i dette Tilfælde, da det med rene og tydelige Ord er sagt, at de, forsaavidt almindelig Børnepligt bliver indført, ikke have nogen Fordring i saa Henseende.

Justitsministeren: Med Hensyn til det Spørgsmaal, som den ærede Rigsdagsmand for Skanderborg Amts 1ste District (Næder) har stillet til mig, om hvorvidt jeg antager, at, dersom Stillingsretten overhovedet ophævedes i det her omhandlede Lovudkast, de, som vare fødte i 1826, alligevel vilde beholde en saadan Stillingsret, skal jeg indskrænke mig til at besvare det saaledes, at efter den Regel, som allerede er vedtaget om Lægsbrullealderen, ville de i 1826 fødte nu være 22 Aar, og paa dette Aar, nemlig de 22-aarige, vil Loven faae uindskrænket Anvendelse; hvis altsaa Stillingsret ikke maatte blive antaget i det Hele, saa vil den heller ikke efter mit Skjøn længere kunne finde Anvendelse for dem, der ere fødte i 1826.

Ordføreren: Det Forandringsforslag, der er stillet ved 1ste

Deel af § 4, skal jeg ikke opholde mig ved, da ingen Stemme har havet sig derfor, og det har mødt en saa skarp Modsigelse her i Forsamlingen; men det er kun med Hensyn til Forslagene ved Paragraphens 2den Deel, at der er Noget, dog kun meget Lidet, igjen for mig at bemærke dertil. Jeg maa dog for det Første udtale, at jeg troer, det er en Bildfarelse, man gjør sig skyldig i, naar man antager, at de citerede Placater gaae ud paa at bestemme, at de, der efter den Tid have erlagt Kjendelsen, ikke skulde have denne Kjendelse tilbage. Det tale Placaterne slet ikke om; de tale kun om, at de Personer, som efter den Tid erlagde en Kjendelse, ikke skulde kunne fritages for almindelig Børnepligt, naar den i det Hele maatte blive gennemført; der er der altsaa kun Spørgsmaal om de Personer, der allerede have erlagt Kjendelsen, om hvorvidt disse skulle være undergivne den almindelige Børnepligt, og det er kun dette, der er erklæret, at de skulle være. Man seer altsaa deraf, at disse Placater ere gaaede ud fra en anden Forestilling om Sagen, idet denne da stillede sig saaledes, at der ikke var Spørgsmaal om Kjendelsens Tilbagebetaling eller ikke, men væsentlig kun om, hvorvidt disse Individer skulle beholde denne Børnepligtsfrihed i al Evighed eller ikke, og det vil ligesledes, hvis jeg ikke feiler meget, fremgaae af de Discussioner, der fandt Sted i Ständerforsamlingerne, og som have foranlediget disse Placater, at Sagen betragtedes saaledes. Jeg vil nu gjerne indrømme, at den Anskuelse, at de ikke skulde have Kjendelsen tilbage, staaer noget i Strid, ja temmelig meget i Strid med denne sidste Anskuelse; men andre Lider, andre Stikke, kan man sige, og det er jo ikke sagt, at de, der nu stemme for, at Tilbagebetaling skal nægtes, ogsaa havde stemt for, at en saadan Betragtning af Sagen som den, fra hvilken hine Placater udgik, skulde gjøres gjældende. Forsaavidt som det ærede 14de kongevalgte Medlem (Funder) har sagt, at Retsfølelsen vilde svækkes ved at nægte Tilbagebetaling, da skal jeg kun bemærke, at naar der skulde være Tale om at gjøre Noget, der var svækkende for Retsfølelsen, saa vilde det snarere skee, naar Udkastets Bestemmelser bleve staaende, eller der optoges Bestemmelser om, at alle Kjendelser skulde tilbagebetales; deri vil der nemlig ligge en stiltiende Anerkjendelse fra Statens Side af, at den nu berøver de Personer, som der er Spørgsmaal om, en Rettighed, idet de maae lægge fra sig hvad de have modtaget. Forholder det sig nu saaledes, som det forekommer mig, saa antager jeg, at det er den rette Maade at gaae frem paa, at nægte Tilbagebetaling, og Vedkommende have jo virkelig nydt godt af at være frie, ligesom de ialtfald have havt Haabet og Glæden deraf. Jeg mener derfor, at man consequent kan nægte dem Kjendelsens Tilbagebetaling; men idet Staten gaaer ind paa Tilbagebetalingen, saa ligger deri en stiltiende Erkjendelse af, at det ikke aldeles er i sin Orden, at de gjøres børnepligtige, og det er formeentlig snarest, naar Tilbagebetaling skeer, at Talen kan være om Brud paa Retsfølelsen. Den ærede Rigsdagsmand har ogsaa søgt en Støtte for sit Forslag i Motiverne til Forordn. af 8de Mai 1829, der skulle staae i Collegialtidenden. Efter hvad han deraf citerer, seer man, at det ikke var nogen større Art af Børnepligtsfrihed, hvorom der kunde være Tale; men at der kun var Spørgsmaal om Længden af den Tid, i hvilken Friheden skulde være; at der derimod ikke var Spørgsmaal om Indholdet af denne Frihed, eller om, hvor stort Omraade den skulde have; der var kun Spørgsmaal om, hvorvidt Friheden skulde gaae over paa disse Personers Børn, men ikke, hvori Friheden skulde bestaae.

Angaaende endelig hvad der er talt med Hensyn til de Forandringsforslag, der ere stillede som Tillæg til § 4, og som navnlig

paa Afstemningslisten ere opførte under No. 3, da skal jeg kun med den ærede 28de Kongevalgte (Tscherning) bringe i Erindring, at det er jo en Ulighed, der opstaaer, idet de Børnepligtige for 1826 allerede ere indtraadte i Tjenesten, og ville have været der i længere Tid, førend de Børnepligtsfrie fra 1826 komme til at indtræde. I det Hele taget er det jo Noget, der ligger i Forholdets Natur, at naar der indføres en saadan Forandring i Forholdene, som ved Indførelsen af almindelig Børnepligt, saa er det en Umulighed i selve Indførelses-Øieblikket at tilveiebringe en aldeles fuldkommen Lighed; man kan nok tage saadanne Bestemmelser, at man har tilveiebragt Lighed paa Papiret, men i Virkeligheden bliver der dog altid nogen Anomali tilbage. Forøvrigt skal jeg ikke nærmere gaae ind paa Spørgsmaalet om det Retfærdige eller Uretfærdige i almindelig Børnepligts Indførelse, men jeg vil kun bringe i Erindring, hvad der forøvrigt ogsaa oftere er fremhævet her i Salen, at naar man med Sindighed og Kærlighed vil bedømme Forholdene, saa vil Indførelsen af almindelig Børnepligt ikke vise sig som en saa stor Byrde, som man antager, at den er; at den vil vise sig som en temmelig stor Byrde under Krigen, og at den under denne vil være større end under Freden, det er naturligt og kan ikke være anderledes, men at den i Fredstid, selv under den nu bestaaende Armeeorganisation, vil komme til at falde med et saadant Tryk, som de Fleste antage, at den vil, er en urigtig Anskuelse.

Algreen-Ussing: Jeg har med Forsæt oppebiet den ærede Ordførers Bemærkninger for at erfare, hvorvidt disse maatte foranledige mig til at fremkomme med yderligere Modbemærkninger. Det er imidlertid kun ganske Uvæsentligt, hvad jeg har at tilføie. Min lovsærde Ven, den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 7de District (Larsen), har allerede udførligen motiveret det Forslag, der er gjort af ham og mig i Forening, og han har navnlig vist, at dersom Udskrivning, saaledes som oprindeligt var paatænkt, var skeet paa eengang baade for de Børnepligtige og for de Børnefrie, som vare fødte i 1826, vilde det hele Spørgsmaal ikke være opstaaet, som kun er fremkommet derved, at man har anticiperet Udskrivningen af den børnepligtige Stand, der er født i 1826, i afvigte Aar. Det har ikke kunnet Andet end være tilfredsstillende for mig, at den ærede Ordfører paa Udvalgets Begne har erklæret, at det kun af den Grund ikke har optaget vor principale Indstilling, at det antog, at det var Noget, der fulgte af sig selv, og at det selvfølgelig har anseet den som overflødig. Nu har imidlertid den høitagtede Justitsminister gjort opmærksom paa, at om det end maa ansees overflødig med Hensyn til dem, der ere udflettede af Rullerne, og saaledes aldeles fritagne for Børnepligt ved den sidste Udskrivning, gjælder det dog ikke med Hensyn til dem, der blot ere forbigaaede ved Udskrivningen, og at det i den Henseende vil være en Nødvendighed, naar man vil have dem medtagne, at tilkjendegive dette til fornøden Dplysning for vedkommende Autoriteter, der skulde sætte Anordningen i Udøvelse. Da det nu, som bemærket, kun har været den Betragtning, at Tilføielsen maatte ansees overflødig, der har bestemt Udvalget til ikke at optage den, saa antager jeg, at det er en ligefrem Følge deraf, at Forsamlingen, dersom den deler denne min Anskuelse, vil stemme for denne principale Indstilling, som jeg ogsaa med Fornøielse har hørt, at flere af de ærede Rigsdagsmænd for Landdistricterne have erklæret sig enige i. Jeg kunde vistnok for de mange unge Mænds Skyld, af den hidtil børnepligtsfrie Stand, som denne Udskrivning vil falde besværlig, fra dette Standpunkt ønske, at det subsidiaire Forslag kunde være at foretrække, men jeg skal ikke nægte, at det fra andre Sider forekommer mig at have Afkilligt mod sig, og det er derfor ogsaa, jeg har stillet det andet som det Principale, som i sig mere correct. Skulde dette imidlertid ikke vinde Forsamlingens Bisald, hvilket jeg dog ikke antager, vedbliver jeg dette subsidiaire Forslag, og jeg troer ikke, at de Undtagelser, som deels efter Lovgivningen, deels efter Justitsministeriets Bestemmelse, i Lighed med den bestaaende Lovgivning, deraf vilde fremgaae, i nogen væsentlig Grad ville svække den paatænkte Udskrivning.

Jeg skal dernæst, forsaavidt det 28de Kongevalgte Medlem (Tscherning) har udhævet den Ulighed, som under ethvert Tilfælde vil opstaae — næst at henholde mig til, hvad den ærede Ordfører med

skal bemærket, at ved Indførelsen af en ny Tingenes Orden, af den Art vil altid nogen Ulighed indtræde —, bemærke, at foruden at Momentet i sig selv er af liden Betydning, forekommer det mig heller ikke iøvrigt med Høie at kunne anføres. Krigstjenesten er nemlig vel begyndt noget tidligere for disse, der allerede ere indkaldte; men Tjenesten har jo sin lovbestemte Længde, og som Følge deraf vilde de Personer, som allerede nu ere udflettede, ikke blive staaende længere i saft Tjeneste, i Krigsreserven og Forstærkningen, end de, som indtræde senere, hvortil kommer, at de af den hidtil børnepligtige Stand, som det principale Forslag gaaer ud paa at kalde til Udskrivning lige med de Børnefrie, i denne Henseende vilde blive satte paa aldeles lige Fod med disse og indkaldte med dem, og altsaa en fuldkommen Lighed i den Henseende tilveiebragt.

Ordføreren: Jeg skal blot tillade mig nogle Bemærkninger i Anledning af den sidste ærede Talers Uttringer. (Fra flere Sider af Salen: Afslutning! Afslutning!) Jeg skal fatte mig kort. I den sidste Deel af hans Uttringer er det antydet, at denne Ulighed imellem de Børnepligtige og de Børnepligtsfrie for 1826, som fremkommer derved, at de Første have været kaldte til Tjeneste førend de Sidste, vilde bortfalde derved, at Krigstjenesten har sin lovbestemte Varighed; i den Anledning skal jeg bemærke, at denne lovbestemte Varighed blot finder Sted i Fredstid, men ikke i Krigstid. Han yttrede ligeledes, at Grunden til, at de Børnepligtige for 1826 vare blevne indkaldte, var en Anticipation af deres Udskrivning; men naar man vil tage dette Udtryk i den sædvanlige Betydning, at det er en Udskrivning, der er foregaaet før den ellers skulde foregaae, saa er Udtrykket ikke rigtigt, thi Udskrivningen af de Børnepligtige for 1826 er skeet i fuldkommen Overensstemmelse med den tidligere bestaaende Lovgivning.

Formanden: Hvis ikke flere ville yttre sig, kunne vi stride til Afstemning over § 4.

Ved den derefter stedfindende Afstemning blev Resultatet følgende:

1) Bisbys Forslag: At 1ste Passus forandres til: „De, der paa Grund af deres Fødsel hidtil have været fritagne for Børnepligt, og som ere fødte efter den 1ste Januar 1830, skulde for Fremtiden være Børnepligten underkastede lige med den dertil forpligtede Befolkning. Dog skulde, saalænge nærværende Krig vedvarer, Alle, der ere fødte efter den 1ste Januar 1826, kunne udskrives, dog kun til Tjeneste under Krigen.“

At 2den Passus forandres til: „Naar Noget, enten ved Indbetaling af en Kjøbelse, ved en Tjenstydelse eller paa en anden af de i den tidligere Lovgivning foreslaaede Maader har erhvervet Børnefrihed for sig eller sine Sønder, forbliver han eller de i Besiddelse af den saaledes erhvervede Fritagelse; men for Fremtiden kan en saadan ikke mere erhverves.“
forkastet med 140 Stemmer mod 1.

2) Ørstedes Forslag: At der istedetfor „1826“ sættes „1827“.
forkastet med 140 Stemmer mod 1.

3) Algreen-Ussings og J. C. Larsens Forslag: At til Slutningen af første Stykke føies:

„De i Aaret 1826 fødte Børnepligtige, der ved den i 1848 afholdte Session ere enten udflettede af Rullerne eller midlertidigen forbigaaede, blive at behandle ved de forestaaende Extra-Sessioner lige med de hidtil for Børnepligt fritagne Personer fra samme Aar.“

vedtaget med 120 Stemmer mod 24.

Som Følge deraf bortfaldt det subsidiaire Forslag under samme Numer.

4) Ørstedes og Hiorts Forslag (saaledes som det af Ørsted nærmere var bleven formuleret): „De i Overensstemmelse med de forhen givne Anordninger indbetalte Kjøbelsener for Fritagelse for Børnepligt blive paa Begjering at tilbagebetale, naar den Paagjældende i Medhold af nærværende Anordning bliver Behandling til Udskrivning underkastet, forsaavidt Kjøbelsen er bleven indbetalt forinden Kundgjørelse af Placaterne af 10de og 27de Juli 1846“.

forkastet med 113 Stemmer mod 29.

5) Grundtvigs Forslag: At Ordet „Emanation“ ombyttes med „Udstedelse“.

vedtaget med 142 Stemmer mod 1.

6) Ployens Forslag: At Paragraphen tilføies til Slutningen („forinden Emanationen af Placaterne af 10de og 27de Juli 1846“): „hvorefter det bestemtes, at de Personer, som efter disse Lovbuds Bestemmelser frigjorde sig fra Krigstjeneste til Land eller til Sø, blot kom i Klasse med dem, der vare fødte udenfor den værnepligtige Stand, følgerigen ikke vare befriede for Udskrivning, hvis almindelig Værnepligt maatte være indført paa den Tid, da de opnaae Udskrivningsalderen.“

forkastet med 106 Stemmer mod 29.

7) Barfods Forslag: At Paragraphens sidste Afsnit „Naar Rogen“ o. s. v. udgaaer.

forkastet med 117 Stemmer mod 22.

8) Lovudkastets § 4 med de vedtagne Forandringer:

„De, der hidtil have været fritagne for Værnepligt, hvad enten saadan Frihed er grundet paa Fødsel eller først senere er erhvervet, navnlig ved Indbetaling af en Kjendelse til Landmilitie-Fonden eller Sø-Indrulleringsfonden, skulle, forsaavidt de ere fødte i Aaret 1826 eller senere, være Værnepligten underkastede lige med den hidtilværende værnepligtige Befolkning. De i Aaret 1826 fødte Værnepligtige, der ved den i 1848 afholdte Session ere enten udslettede af Rullerne eller midlertidigen forbigaaede, blive at behandle ved de forestaaende Extra-Sessioner lige med de hidtil for Værnepligt fritagne Personer fra samme Aar.“

Naar Rogen, der i Henhold til den tidligere Lovgivning er bleven fritagen ved Indbetaling af en Kjendelse, skulde blive udfreven til activ Tjeneste, bliver den erlagte Kjendelse at tilbagebetale ham, saafremt den er bleven indbetalt forinden Udstedelse af Placaterne af 10de og 27de Juli 1846.“

vedtaget eenstemmigen med 138 Stemmer.

Formanden: Jeg havde haabet, at vi idag kunde være komne ind paa Discussionen om § 5, men da Tiden er saa langt fremrykket, og Discussionen om den nævnte Paragraph rimeligvis vil blive noget vidtløftig, er det maaskee rigtigere for idag at slutte, men jeg vil derimod fastsætte Mødet imorgen til Kl. 10, for at vi, om muligen, kunne tilendebringe den omtalte Paragraphs Behandling.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Mødet hævet.

Fem og Tyrgetyvende offentlige Møde.

(Det 48de Møde i den hele Række.)

Onsdagen den 20de Januar.

Onsdagen den 20de Januar.

Onsdagen den 20de Januar.

Onsdagen den 20de Januar.

Onsdagen den 20de Januar.

Onsdagen den 20de Januar.

Onsdagen den 20de Januar.

Onsdagen den 20de Januar.

Onsdagen den 20de Januar.

Onsdagen den 20de Januar.

Onsdagen den 20de Januar.

Onsdagen den 20de Januar.

Onsdagen den 20de Januar.

Onsdagen den 20de Januar.

Onsdagen den 20de Januar.

Onsdagen den 20de Januar.

Onsdagen den 20de Januar.

Onsdagen den 20de Januar.

Onsdagen den 20de Januar.

Onsdagen den 20de Januar.

Onsdagen den 20de Januar.

Efter Dagsordenen gaae vi over til Værnepligtlovens fortsatte Behandling og begynde med § 5.

Afstemningslisten indeholdt følgende Forslag og Indstillinger til § 5:

1) Grundtvigs Forslag: At Ordene „som i Henhold til Vor Anordning af 23de September sidstleden maatte extraordinairt udskrives“ udslettes, og det følgende kommer til at lyde saaledes: „De, som ere fødte 1823, 1824 og 1825, blive samme Vilkaar undergivne, som de for 1826, saalange de nærværende Krigsforhold maatte gjøre det nødvendigt.“

2) Algreen-Ussings og Larsens Forslag (til denne Paragraph og Forordn. af 23de Septbr. 1848 §§ 1 og 3).

a) Principaliter: At der til § 1 i Forordningen af 23de Septbr. 1848 føies: „De i Aarene 1823, 1824 og 1825 fødte Personer af den hidtil værnepligtige Stand, der i sin Tid enten ere udslettede af Rullerne eller forbigaaede ved Udskrivningen, blive at medtage under nærværende Udskrivning lige med de i samme Aar fødte Værnepligtige, efter det i denne Anordning fastsatte Forhold.“

b) Subsidiariter: At § 3 i Forordningen af 23de Septbr. 1848 forandres saaledes: „Ligesom de Personer, der ere ansatte i fast Militærtjeneste i Land eller Sø-Statens, ere fritagne for den her omhandlede Udskrivning, saaledes skulle de samme Undtagelser, som efter den hidtil bestaaende Lovgivning have gjældt for den værnepligtige Befolkning, ogsaa her komme til Anvendelse, hvorhos Sessionerne endvidere bemyndiges til at tilstaae enkelte fritagelser i Lighed med dem, der i Medhold af Anordningerne have været tilstaaede den værnepligtige Befolkning.“

c) Aldeles subsidiairt (hvis den ovennævnte subsidiaire Indstilling forkastes):

At § 3 i Forordningen af 23de Septbr. 1848 da forandres saaledes: „Ligesom de Personer, der ere ansatte i fast Militærtjeneste i Land eller Sø-Statens, ere fritagne for den her omhandlede Udskrivning, saaledes skulle endvidere følgende Personer være fritagne for samme:

1. de, der have indladt sig i Ægteskab inden den 1ste Januar dette Aar.
2. de, der til samme Tid have vundet Borgerkab i Kjøbenhavn eller Kjøbstæderne.
3. alle i Livjægercorpset Ansatte.

Fremdeles bemyndiges Justitsministeriet til at fritage de Studerende for Udskrivning, der paa antagelig Maade godtgjøre, at de i indværende Aar ville underkaste sig Embedsexamen.“

d) Endelig foreslaaes følgende Tillæg til § 3 i Forordningen af 23de Septbr. 1848: „Endeligen ville Bestemmelserne i Udcastets §§ 6 og 7 (saaledes som de nærmere maatte blive fastsatte) finde Anvendelse paa de i nærværende Anordning omhandlede Personer.“

Anmærk. 1. Forsaavidt Forslaget e maatte blive forkastet, forbeholdes dog at fremme over Ægteskab og borgerlig Stilling som Fritagelses-Grunde ifølge de nedenangførte Forslag.

Anmærk. 2. Forslaget til Forordn. af 23de Septbr. 1848 § 12 forbeholdes til den Tid, der bliver Spørgsmaal om Stilling.

3) von Hagens Forslag: „Fritagelse for at udskrives efter den sidstnævnte Anordning skal dog tilkomme dem, der inden Anordningens Udstedelse have indladt sig i Ægteskab, og derhos som gifte ere usformuende til at stille Stedfortrædere for sig.“

4) Leths og Tangs Forandring i Udvalgets Minoritets Forslag (5): At til samme føies: „eller indtraadt i borgerlig Stilling ved at nedsatte sig i en Kjøbstad eller ved at have tiltraadt Besiddelse af Gaard eller Huus paa Landet eller ved at have erholdt et offentligt Embed.“

5) Udvalgets Minoritets (Christensen, Hiort, Scavenius, Ussing) Forslag: „Fritagelse fra at udskrives efter den sidstnævnte Anordning skal dog tilkomme dem, der inden 1ste Januar d. A. have indladt sig i Ægteskab.“

6) Bregendahl's Forslag: Saafremt det af mig med flere af Udvalgets Medlemmer stillede Minoritetsvotum om Ophævelse af Anordningen af 23de Septbr. 1848 forkastes, foreslaaes, at der i Paragraphens 2den Linie efter Ordene „dog at de“ tilføies „i Aarene 1824 og 1825 fødte“, samt at der efter Paragraphens

Slutning skeer følgende Tilføining: „hvorimod den i sidstnævnte Anordning befalede Udskrivning af de i Aaret 1823 fødte bortfalder.“

7) Udvalgets Minoritets (Christensen, Giort, Scavenius, Ulfing) Forslag: At der ved Paragraphens Slutning tilføies: „Forrigt vil Bestemmelsen i det sidste Membrum af den foregaaende Paragraph, naar det der forudsatte Tilfælde er tilfede, være at anvende ogsaa med Hensyn til dem, der udføres efter nydemeldte Anordning.“

8) Udvalgets Minoritets (Bregendahl, van Doornum, Giort, Røster, Petersen, Scavenius, Stokfleth) Forslag: At Slutningen af Paragraphen fra Ordene „dog at“ udgaaer, og at det istedetfor kommer til at hedde: „og vil som Følge heraf den ved Vor Anordning af 23de Septbr. sidstleden paabudne extraordinaire Udskrivning bortfalde.“

Anmærk. Ordsteds Forslag: „At denne Paragraph bortfalder, og at Anordningen af 23de Septbr. 1848 ei sættes i Kraft“ antages at falde sammen hermed.

9) Balthazar Christensens Forslag: At denne Paragraph udgaaer.

10) Lovudkastets § 5 (med de foretagne Forandringer).

Ordføreren: Det første Forandringsforslag, der staaer paa Afstemningslisten ved denne Paragraph, er det Forslag, som er stillet af Rigsdagsmanden for Præstev Amtets 4de District (Grundtvig). Forsaavidt dette Forslag er begrundet i Betragtningen af den formelle Side af Forordningen af 23de Septbr. f. A., da har jeg allerede under den foreløbige Behandling af Sagen udtalt mig om, hvorledes man efter § 5 i Udkastet maatte antage, at Forsamlingen maa ansees at være berettiget til at overveie og tage Beslutning angaaende Forordningen af 23de Septbr. f. A. med samme Myndighed, som er den overdraget til at overveie og vedtage Udkastet til almindelig Børnepligt. Der foreligge flere Erkjendelser fra Ministeriet i samme Retning, og der forekommer mig saaledes ikke at være nogen særegen Opfordring til at gaae ind paa den formelle Side af Sagen, saameget mere, som man maa erkjende, at vi befinde os i en Overgangsperiode, og det synes mig derfor at være mindre rigtigt at beskæftige sig med Formen, da dette let vilde komme til at gaae ud over Sagens Realitet. Jeg skal kun, siden jeg er kommen ind paa den formelle Side af Sagen, i Anledning af det Spørgsmaal, som den 2den københavnske Deputerede (H. P. Hansen) under den foreløbige Behandling rettede til mig, men som jeg blev forhindret i at besvare, da det blev vedtaget, at Discussionen skulde afsluttes, tillade mig at bemærke, at forsaavidt jeg har fattet Spørgsmaalet saaledes, som det er udtrykt og som det er gjengivet i Rigsdagsstidenden, saa seer jeg ikke rettere, end at Svaret paa dette Spørgsmaal allerede ligger i den af Udvalget afgivne Betænkning, thi af denne fremgaaer det, at Minoriteten af Udvalget har fremsat et Forslag om Forandring i Forordningen af 23de Septbr., og at derimod Udvalgets Fleerhed ikke har fundet Anledning til at foreslaae nogen Forandring i denne Forordnings enkelte Bestemmelser. Spørgsmaalet kunde maaskee forstaaes saaledes, at det indeholdt en Sigtelse imod Udvalget, for at det ikke havde behandlet Sagen paa den tilbørlige Maade; men jeg troer ikke, at dette har været den ærede Talers Mening, og jeg skal ikke opholde mig videre derved.

Hvad angaaer Realiteten af Forslaget til Anordningen af 23de Septbr. f. A., saa adskiller det sig fra Udkastets Betænkning deri, at Anordningen af 23de Septbr. ikke skal omtales, og at istedetfor, at det efter bemeldte Anordning kun er en Femtedeel af Mandstabet, der omhandles, skulde nu det hele værnefrie Mandstabs fra de tre Aar udføres og være værnepligtigt lige med dem, som ere fødte i 1826, dog med den Modification, som Udkastet udhæver, at det kun skal gjælde, saalange Krigen gjør det nødvendigt. Da Udvalgets Fleerhed allerede tidligere kom til det Resultat, at man burde lade § 5 staae usforandret, saa har det ei kunnet tiltræde dette Forslag. I Forbindelse med dette Forslag skal jeg omtale det, som er stillet af mig og flere af Udvalget, og som staaer paa Afstemningslisten under Nr. 8, hvorefter Slutningen af Paragraphen fra Ordene

„dog at“ udgaaer, og at det istedetfor kommer til at hedde: „og vil som Følge heraf den ved Vor Anordning af 23de Septbr. sidstleden paabudne extraordinaire Udskrivning bortfalde.“ Jeg har ogsaa allerede under den foreløbige Behandling udtalt mig om, hvorledes det synes at fremgaae, navnlig af de Forhandlinger, der gaae forud for denne Anordning, at denne kun skal ansees som en interimistisk Foranstaltning, som en Foranstaltning, der kun synes at burde opheves, saasnart Folkerepresentationen er traadt sammen med Regjeringen og har taget Beslutning om almindelig Børnepligts Indførelse. Der er vel indvendt imod dette Forslag, saavel her i Salen som udenfor Salen, at det synes at staae i en besynderlig Strid eller Contrast med den Mening, at der skulde gøres den yderste Anstrengelse for at frelse Fædrelandet i den Fare, hvori det befinder sig. Det gaaer imidlertid i denne Sag, som det saa ofte gaaer, at Modstanderne uberettiget stille sig paa et Standpunkt, fra hvilket de maa antages at have Medfølelse eller Sympathi for sig. Jeg troer, at det er et aldeles urigtigt Standpunkt, som Modstanderne have stillet sig paa, naar de paastaar, at dette Forslag er i Strid med selve Stemningen i Folket; thi for at det kunde ansees at være en absolut Nødvendighed, at 1000 eller maaskee 1200 Mand skulde udføres, saa maatte Fædrelandets Frelse alene afhænge af disse 1000 eller 1200 Mand. Jeg troer ikke, at Rogen med fuld Sandhed vil kunne fremsætte en saadan Paastand, thi det er dog vel ganske klart, at der ikke kan være Spørgsmaal om et saadant Antals absolute Uundværlighed, og naar man maa indrømme, at det ikke med Hensyn til Fædrelandets Forsvar mod ydre Fjender er nødvendigt, at disse 1000 eller 1200 Mand skaffes tilstede, saa synes mig deraf at følge, at der ikke er nogen Nødvendighed for, at denne Anordning skal bestaae. Man vil vel kunne sige, at dersom Forholdene havde stillet sig saaledes — og de kunne have stillet sig saaledes — saa var det fornødent for Regjeringen at faae flere Deeltagere af den hidtil værnepligtige Befolkning til Krigen Førelse. Men naar Forholdene stille sig saaledes, saa bør man ikke indskrænke sig til at udføre 1000 eller 1200 Mand, men jeg troer ogsaa, at, dersom Forholdet stiller sig saaledes, ikke Rogen af dem, som ere tilbøielige til at stemme for dette Forslag, vilde gjøre nogen Indvending mod en saadan Foranstaltning. Var der til den Tid en Folkerepresentation tilstede, saa fordredes Representationens Samtykke til en sliq Foranstaltning. Var der ingen Folkerepresentation tilstede, saa troer jeg, at Regjeringen vilde føle sig baade forpligtet og berettiget til at gennemføre en sliq Foranstaltning. Derfor har det ingenlunde været Meningen ved at stille dette Forslag — jeg, forsaavidt jeg har havt Deel deri, maa idetmindste for mit personlige Vedkommende fralægge mig en sliq Mening — at indskrænke Regjeringen i sin Myndighed, naar den fandt det nødvendigt til Fædrelandets Forsvar at foretage en Udskrivning ogsaa af den hidtil værnefrie Befolkning. Derfor skal jeg, idetmindste for mit Vedkommende, aldeles vedblive dette Forslag. I Forbindelse hermed har jeg, hvad jeg under den foreløbige Behandling har yttret, stillet et subsidiairt Forslag under Nr. 6, der lyder saaledes: „Saafernt det af mig med flere af Udvalgets Medlemmer stillede Minoritetsvotum om Ophævelse af Anordningen af 23de Septbr. 1848, forkastes, foreslaaes, at der i Paragraphens 2den Linie efter Ordene „dog at de“ tilføies „i Aarene 1824 og 1825 fødte“, samt at der efter Paragraphens Slutning skeer følgende Tilføining: „hvorimod den i sidstnævnte Anordning befalede Udskrivning af de i Aaret 1823 fødte bortfalder.“ Dermed maa jeg bringe i Forsamlingens Erindring, at det efter de Motiver, der foreligge til Anordningen af 23de Septbr. f. A., i 1848 blev erkjendt for ubilligt at udføre de i 1822 fødte Personer, fordi de, der have naaet en saadan Alder, maatte antages at være indtraadte i en saadan borgerlig Stilling, som i Almindelighed mere eller mindre vilde forrykkes. Det synes mig, at naar man ansaae det for ubilligt, i 1848 at udføre dem fra 1822, at da den samme Ubillighed ogsaa maa være tilfede i 1849 med Hensyn til dem, der ere fødte i 1823.

(Fortsættelse.)

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fem og fyrgetyvende (48de) Møde.

(Fortsat.)

De under Nr. 2, 3, 4, 5 og 7 stillede Forandringsforslag gaae alle ud paa at indføre forskjellige Tilfælde, hvori de i 1823, 1824 og 1825 fødte Personer skulde kunne undtages for Udskrivning, saa at altsaa Forordningen af 23de Sept. f. A. i disse Henseender blev forandret, naar det vedtages, at den iøvrigt skal komme til Anvendelse. Det kan ikke nægtes, at Anordningens Bestemmelser ere uoverensstemmende med de tidligere bestaaende Regler for Udskrivning, og navnlig med Lovgivningen om Udskrivning til Forstærkning, hvorefter Analogien vel nærmest kunde tages, naar der her skulde tages Hensyn til Individernes forskellige borgerlige Stillinger; men det er ogsaa noksom klart udtalt i det foreliggende Udkast til den almindelige Værnepligts Anordning, at dette System ikke længere findes holdbart, og det synes mig da ikke at være rigtigt, idet man gaaer over til en ny Tingenes Orden, at beholde det gamle System. Jeg skal indskrænke mig hertil, og jeg skal ikke nu indlade mig paa Detaillen af disse enkelte Forslag.

Formanden: Jeg maatte maaskee blot tillade mig endvidere at meddele Forsamlingen, at Forslaget under Nr. 9 er taget tilbage af den, der har stillet det, og dernæst, at den ærede Rigsdagsmand, der har stillet Forslaget Nr. 1, ønsker at gjøre en lille Forandring i det, han har meddeelt. Han ønsker nemlig, at der efter Ordet „saalænge“ tilføies „og forsaavidt“, saaledes at der altsaa ikke er nogen Nødvendighed for Regjeringen til at udskrive den hele Masse af de Værnepligtige for de 3 Aar, men kun saa mange, som der behøves. Jeg skjønner ikke, at der kan være Noget imod denne Forandring, der, hvis den var bleven stillet strax, maatte ansees begrundet i den foreløbige Behandling, og da den nu bliver Forsamlingen bekjendt, forinden Discussionen tager sin Begyndelse, saa antager jeg ikke, at der kan være Noget derimod at erindre.

Vape: Maaskee det maatte være mig tilladt at gjøre Forslaget under Nr. 9 til mit?

Schytte: Jeg vil ogsaa gjøre det til mit.

Krigsministeren: Forinden Forsamlingen gaaer over til Discussionen af § 5, ubbejder jeg mig Tilladelse til at yttre nogle faa Ord angaaende denne Paragraph.

I Præmisserne til Placaten af 23de Septbr. er sagt, at det paa Grund af de daværende Forhold er anseet nødvendigt, at Krigsstyrken forøges, og at Forøgelsen ei bør paahvile den værnepligtige Befolkning alene, men at den værnefrie Befolkning paalægges ogsaa at yde sit Contingent til Krigstjenesten. Denne i Placaten bebudede Udskrivning blandt de i 1823, 1824 og 1825 fødte Værnefrie har imidlertid endnu ikke fundet Sted, og da, siden Placaten udkom, Ministeriet tildeels, og navnlig Krigsbestyrelsen, er gaaet over i andre Hænder, saa troer jeg at burde imødegaae det Spørgsmaal, om den nuværende Krigsbestyrelse ligeledes er af den Mening, at det Bidrag til Udskrivningen, som ved Placaten af 23de Septbr. paalægges den hidtil værnefrie Befolkning, fremdeles er nødvendigt til Landets Forsvar. Det er i denne Anledning, at jeg udtaler min Overbeviisning, som neppe kan forekomme Forsamlingen uventet, at to Maaneder før Vaabensstilstandens Udlob, og altsaa før Fjendtlighedernes nærførestaaende Fornæelse, kan Krigsbestyrelsen ikke give Afkald paa nogen som helst Deel af de Contingenter til Krigstjenesten, som Lovgivningen stiller til Krigsbestyrelsens Disposition. Bismarck har Besty-

relsen allerede til sin Raadighed hele Fastmandsclassen; men af denne er der i denne Vinter udskrevet en saa stor Deel, at den omfatter indtil 32 Aars Alderen inclusive. Det Bidrag, som den værnepligtige Deel af Befolkningen yder til Landets Forsvar, er saa betydeligt, at den kan anslaaes til 3½ pCt. af hele Befolkningen, og det alene for Landmilitair-Statens, saa at derunder ei indberegnes hvad der udskrives til Søforsvaret. Saavidt min Kundskab til Historien gaaer, har ikke nogen Stat, hverken i den ældre eller i den nyere Tid, nogensinde stillet en saa stor Deel af sin Befolkning under Vaaben, som det danske Monarki i dette Dieblit. Hvorvidt det er muligt at udskrive flere af Fastmandsclassen, uden derved at skade Agerbruget, vil Forsamlingen bedre kunne bedømme end Krigsministeren. Skal jeg imidlertid slutte fra den store Mængde Ansøgninger, som daglig indkomme til Ministeriet, deels om temporair, deels om vedvarende Fritagelse for Krigstjeneste, deels om Stillings-Tilladelse o. s. v., saa maa jeg troe, at der begynder at vise sig Trang paa Folk til Agerbrugets Drift.

Der er ogsaa en anden Betragtning, hvorfor jeg troer, at Krigsbestyrelsen ikke kan ønske at udskrive flere af Fastmandsclassen, eller idetmindste maa foretrække at faae Kjøbstadsbeboere, og det er den, at Landmandens Bedrift er forbunden med stor legemlig Anstrængelse, at hans Klædebragt, hans Levemaade og hans Bolig, navnlig med Hensyn til Sundhedens Vedligeholdelse, ikke ere saa gode som Kjøbstadsbeboernes, og at det derfor er en almindelig Erfaring, at Landmanden ældes tidligere end Kjøbstadsbeboeren. Jo mere Individet sner sig fra det 30te Aar, og længere opad, desto mindre skiftet er han til at dresseres som Recrut, idet navnlig hans Legeme er mindre smidigt. Naar man altsaa har Valget mellem 32 Aars gamle Folk eller yngre Folk i 23, 24 og 25 Aars Alderen, maa man ogsaa af dette Hensyn foretrække at tage af de Yngre fra Kjøbstæderne.

Det forekommer mig ikke, at der kan være noget Ubilligt i, at Kjøbstæderne ogsaa yde deres Bidrag til Krigsføringen. Det Contingent, der affordres dem, synes mig at være meget lavt ansat. Naar der paa samme Tid, som af den værnepligtige Befolkning alle 23, 24 og 25-aarige alt ere under Vaaben, kræves af Kjøbstæderne kun ½ Deel af disse Aldersclasser, er dette et forholdsviis kun ringe Bidrag. Jeg er overtydet om, at i et saa farefuldt Dieblit for det danske Monarkies Integritet og Existentis ville Alle, Landbefolkningen som Kjøbstadsbefolkningen, kappes om at yde deres Bidrag til Fædrelandets Forsvar.

Indenrigsministeren: Forordningen af 23de Septbr. f. A. er vel udgivet af det forhenværende Ministerium, men det er allerede af Justitsministeren under denne Sags foreløbige Behandling meddeelt den ærede Rigsforsamling, at det nærværende Ministeriums Medlemmer ere enige i at tilraade Forordningens Opretholdelse. Ogsaa jeg tilraader saaledes Forordningens Opretholdelse, og jeg skal nu tillade mig at forelægge den ærede Rigsforsamling Grundene, hvorfor jeg gjør det.

Jeg gaaer ei saa meget ud fra, at Forordningens Udførelse skulde være en absolut nødvendig Retfærdighedshandling imod den hidtil værnepligtige Stand. Jeg erkjender vel, at denne Betragtning ogsaa bør lægge et Lod i Vægtstaaalen; men det er efter min Mening dog ikke Hovedsagen, og jeg anseer det endog for uheldigt, at denne Betragtning under Sagens foreløbige Behandling næsten udelukkende er bleven fremdraget, fremhævet og fra begge Sider gjort til Gjenstand for en varm Kamp, og at saaledes Sagen, der efter mit Skjøn nende kun er et Spørgsmaal om, hvad der bør gjøres i Krigens Tid til Landets Forsvar, har frembudt et Billede af en Kamp mellem Standsinteresser. Jeg betragter den til Forsamlingens Prøvelse over-

givne Lov i det Væsentlige som en Krigsforanstaltning, som Fædrelandets Stilling i afsigte September paabød, og som vor nærværende Stilling endnu paabyder os. (Hør!)

Hvad dette nye begyndte Aar skal bringe Danmark, ligger vel skjult for vort Øie; men det synes man dog at kunne være forvisset om, at kun eet af to Lod kan blive vor Deel. Jeg skal dvæle nogle Dieblif ved hvert af dem.

Vi underhandle i Diebliffet om Fred. Vi gjøre det ærligen og med god Tro; vi ønske virkelig at modtage Freuden, naar den kan bestaae med Danmarks Ære og Belskæb, og det er muligt, at dette naaes. (Hør! Hør!) Dette er det ene Alternativ. Hvad bliver da Folgen af hiin Forordnings Opretholdelse, naar denne lykkeligste Oplosning af vore Forviklinger skulde blive os til Deel? — At det efter Forordningen udfrevne unge vaabendygtige Mandskab undergives nogle Maaneders Vaabenøvelse, og dette er dog ei nogen særdeles Byrde. Det er dog ei Hensynet hertil, der skulde bevæge os til at lade Foranstaltningen falde?

Mennesket haaber saa gjerne hvad det ønsker; men det sømmer sig ikke for os i denne Alvorstid at hengive os til et Haab, der saa let kan glippe. Lader os ikke anden Gang overrastes, ikke i det Mindre, som tidligere i det Større. Derfor skulle vi vel have det for Øie det andet Lod, som kan blive os tildeel, at vi ikke kunne modtage den Fred, vi kunne erholde. Da skal Krigen atter begynde og, vel at mærke, med al den Kraft, som Riget kan opbyde, saa sandt det da gjælder Rigets Tilværelse. Det er Regjeringens faste og alvorlige Villie (Hør! Hør!), og det har Folkets Udvalgte billiget (Ja! Ja! Ja!). Allerede have de eenstemmigen til Regjeringens Raadighed stillet store, ja efter vore Forhold meget store Pengemidler. Der vil heraf følge en Skattebyrde, som vil komme til at hvile tungt paa Mange og som vil medføre mangt et bittert Savn. Det maa imidlertid erkjendes, at Staten har Ret til at fordrø dette, og at det, der skal ydes, ei kan være afhængigt af den Enkeltes Villie; men saa kan det ogsaa fordres, at alt det vaabendygtige Mandskab, som man kan overkomme at organisere og holde i Marken som brugbare Tropper, ogsaa stiller sig under Landets Faner. Dette kan man fordrø af Staten; den Enkeltes Pligt vil det da være at lyde denne Fordring, og at den vil lydes, det troer jeg gjerne med min ærede Collega, Krigsministeren; men det kan dog ikke stilles til den Enkeltes frie Raadighed. Vilde det da ikke være en utilgivelig Feil at vente med Udskrivningen og Indøvelsen af dette Mandskab, til Krigen allerede er udbrudt, og dette er Hovedgrunden, hvorfor Forordningen af 23de Septbr. 1848 bør opretholdes og strax sættes i Kraft. Skeer dette, da erholder Hæren en Forstærkning af 1000 vaabenøvede unge Mænd, der ei blot ved deres Armes physiske Kraft og ved deres Tal ville styrke vor Hær, men og give den en større moralsk Kraft, en yderligere Skole for Underbefalingsmænd i Hæren. Lade vi denne Forordning nu falde, og blive derved disse unge Mænd ei vaabenøvede før Krigen Udbrud, da vil deres Udskrivning til den Tid efter al rimelig Beregning lidet nytte. Kampen vil da sandsynligen være afgjort, inden de have naaet den Uddannelse i Vaabenbrug, som er fornøden, for at de i Sandhed kunne gavne deres Fædreland. Anden Gang skulde vi have den bittere Følelse, vi Alle havde sidste Foraar paa den Tid, da Slaget ved Slesvig stod, at see vaabendygtigt Mandskab, som saa gjerne vilde deeltage i Kampen, exercere paa Kjøbenhavns Fællede, medens vor liden Hær maatte savne enhver nok saa liden Forstærkning. Lader os ei her tale om, at her dog kun erholdes 1000 Mand. I den første afgjørende Kamp bør Danmarks Hær ei savne 100, end sige 1000 vaabenøvede Mænd. Det kan vel komme dertil, at en saadan Forstærkning kunde have gjort Udslaget til vor Fordeel, og hvorledes skulde vi da for vor Samvittighed forsvare, at vi ved at lade hiin Foranstaltning falde have berøvet vor Hær denne Forstærkning.

Det kunde snarere med Føie siges, at det var hvorefter rigtigere, ei blot at tage 1000, men flere af de 5000, som dette unge Mandskab er beregnet at skulle udgjøre, at det var rigtigere, ikke at begrænse Antallet til en Femtedeel og overlade Udvalget af denne Femtedeel ene til Lodtrækningen, men at have undergivet hele det omhandlede Mandskab de almindelige Udskrivningsregler med en analogisk Anven-

delse af de Lempelser, som det værnepligtige Mandskab af de samme Aldersklasser allerede har nydt godt af, dog at den akademiske Ungdom ei kunde beholde sin totale fritagelse, hvilket, som Cultusministeren igaar viste, hverken vilde være retfærdigt eller billigt. Men til den første Erindring kan svares, at Staten dog ei kan overkomme at organisere og holde alt vaabendygtigt Mandskab i Felten, at ikke alle Kræfter kunne tages fra Røringdriften i Landet, og at naar, foruden hine 1000 Mand, skal nu udskrives alt tjenstdygtigt 22-aarigt Mandskab af den hidtil værnefrie Stand, saa bliver Tallet af dem, der af denne Stand nu første Gang udskrives, et lidet. Til den anden Erindring kan svares, at en analogisk Anvendelse af de nye meldte Lempelser paa den værnefrie Stand er høist vanskelig og let vil føre til Vilkaarlighed og megen Klage. Herom kunne saaledes Meningerne med Føie være deelte, og den lange Række af hertil sigtende Forandringsforslag har noksom vist dette, ligesom det ogsaa af Justitsministeren tidligere er bleven bemærket, at i disse underordnede Punkter samstemme ikke alle Medlemmer af Ministeriet. Havde jeg den Ære, endnu at sidde blandt Rigsdagsmændene, vilde jeg maaskee og stemme for nogle af disse Forslag. Men det staaer klart for mig, at, hvad enten Forsamlingen gav disse Forandringer sit Bifald eller ikke, og om end Modaliteten eller Bestaffenheden af denne Forordning blev noget anderledes, end jeg ønskede det, kunde det dog aldrig bringe mig til at give min Stemme imod Forordningen i det Hele, saaledes som den fremgik af Forsamlingens Beslutning; thi det vilde være at opgive den Foranstaltning, som — for at gjentage mine første Ord — Fædrelandets Stilling i September paabød, og som vor nærværende Stilling endnu paabyder os.

Minister Clausen: Der er et særegent Forhold, som foranlediger mig til at udbede mig Forsamlingens Opmærksomhed for et kort Dieblif. Som Universitetslærer, og endnu mere som Medbestyrer af det akademiske Stipendiefond, har lige fra Udgivelsen af Anordningen af 23de Septbr. f. A. den Betragtning maattet paatrænge sig mig, at den endog med ganske særdeles Haardhed vilde komme til at ramme Enkelte af den studerende Klasse, navnlig saadanne, som netop befinde sig i den Alder, at de ere i Begreb med at afslutte deres akademiske Bane og indstille sig til den Embedseramen, der maaskee vil have en afgjørende Indflydelse paa hele deres tilkommende Levevei, hvor det gjælder om at samle og sammenarbejde, hvad de med mangeaarige Anstrengelser, og ofte med stor Opoffelse i tidligere Aar, have anvendt Tid og Flid paa. Denne Betragtning var dengang saa overveiende hos mig, at jeg fandt mig foranlediget til at foretage Skridt, sigtende til at bringe det under nærmere Overveielse, hvorvidt dette Stød til en vis Grad kunde afvendes fra de Studerende, hvorom her er Tale. Efter den Erklæring, der, som den ærede Forsamling vil erindre, blev afgivet af Justitsministeren under den foreløbige Behandling, vil det sees, at dette Hensyn nu ikke længere kan gjøre sig gjældende saaledes for mig, som dengang, og Enhver vil vistnok finde dette naturligt; men det maa tillige erindres, at Justitsministeren tilføiede, at Ministeriets Medlemmer ikke alle vare ligesaa enige om de enkelte Dele af Anordningen, som om selve Anordningens Princip, og denne Erklæring maa jeg for mit Bedkommende nærmere forklare derhen, at jeg finder, at det vel er aldeles stemmende med Retfærdighed, at, naar Fædrelandets Forsvar udkræver en Udskrivning, hvorved der gaaes tilbage til de høiere Classer af den værnepligtige Befolkning, at da ogsaa de af den hidtil værnefrie Klasse, der ere Udskrivningsalderen nærmest, bør yde deres Bidrag til Fædrelandets Forsvar. Dette finder jeg ikke alene stemmende med Retfærdighed, men ogsaa overeensstemmende med den Fordring, som Fædrelandets nærværende Stilling viensynlig gjør til alle Classer, og jeg maatte tage aldeles feil af den i Landet herskende og oftere udtalte Stemmning, naar jeg vilde tvivle paa, at et saadant Bidrag med stor Beredvillighed frivilligen vilde ydes, ja at endog et langt større Bidrag end det, der forlanges, vilde ydes af den paagjældende Befolkning. Derimod kunde der vel være Spørgsmaal om, naar der, saaledes som det ogsaa hedder i § 5, ganske udenfor den sædvanlige Tingenes Orden skal finde Udskrivning Sted, denne da skal gennemføres efter de Regler, som blive gjældende efter den almindelige Værnepligtsorden, saa at alle Undtagelser skulle være afslaaede, og ethvert

Hensyn til personlig Stilling udelukket. Jeg tager ikke i Betænkning at erklære, at jeg ikke kan føle mig overtydet om, at enten Retsfærdigheden eller Fædrelandets Krav skulde fordre en saadan Gjennemførelse med Hensyn til denne extraordinaire Udskrivning. Jeg maa meget mere mene, at de, som saaledes, vel at mærke uventet, og uden at de itide kunne have lagt deres Plan derefter, drages ind under Udskrivningen, have en billig Udførelse til at fordre, at der indrømmes dem fritagelser og Lempelser i Lighed med dem, der hidtil ere komne den værnepligtige Befolkning til gode. Naar denne Regel opstilles, saa vil Følgen heraf være, at et saadant Hensyn til de enkelte Studerende, som jeg forhen har antydnet, vil, vel at mærke blandt flere andre, komme til at indtage den Plads, som retlig tilkommer det. I Henhold til hvad jeg saaledes har yttret, skal jeg tillade mig at erklære, at jeg, saafremt jeg endnu havde Stemme her i Salen, vilde have fundet Anledning til at tiltræde de Forslag, der ere stillede under Nr. 2 Lit. b og c.

Olesen: Naar man ved Behandlingen af § 5 i det os foreslagte Værnepligt-Lovudkast er kommet ind paa Forordn. af 23de Septbr. f. A., da er dette efter min Formening skeet, fordi man med Glid har søgt Leilighed dertil, thi jeg maa tilstaae, at jeg ikke formaaer at indsee, at denne Paragraph staaer i anden Forbindelse med denne Anordning, end at der i samme hentydes til, at Forholdene med Hensyn til dem, der udskrives ifølge Anordningen af 23de Septbr., skulle være anderledes end med Hensyn til dem, der udskrives efter den nye Anordning. Med samme Ret som her paastaaes, at Forordn. af 23de Septbr. nu her skal tages under Behandling, troer jeg, at man kunde paastaae, at de forskjellige andre tidligere bestaaende Love, som Udcastet har henvist til, kunde tages under Behandling i Forbindelse med dette. Jeg skal derfor, naar jeg tillader mig at udtale min Anskuelse om denne Lov, naturligviis kun yttre mig om den i Almindelighed, fordi de specielle Bestemmelser ikke saaledes her have ligget for, at man har kunnet danne sig nogen begrundet Mening om den, eftersom Loven ikke er bleven forelagt og behandlet, som Forretningsordenen foreskriver, at det skal skee med en Sag, der her skal finde sin Afgjørelse. Jeg udtaler mig altsaa om Anordningen, ikke fordi jeg erkjender, at Forsamlingen har noget at gjøre med den, men fordi man nu eengang har fundet det rigtigt at foreslaae, at den skal sættes ud af Kraft, hvilket jeg ingenlunde kan billige. Jeg skal nærmere tillade mig at begrunde denne min Mening.

I mange, desto værre altsom mange Aar, har Værnebyrden udelukkende hvilet paa en enkelt Stand. Dette var ganske vist uretfærdigt; men saalænge Freden varede, var det dog mindre besværligt for denne Stand; men utaalægt blev det, da Oprøret og Krigen udbrød, og der, som en Følge heraf, krævedes saa uhyre store Anstrængelser og Opoffrelser. Naar derfor 7 Medlemmer af Udvalget og Rigsdagsmanden for det 3die kjøbenhavnske District (Ørsted) have meent, at Septemberloven bør sættes ud af Kraft, da kan jeg paa ingen Maade stemme herfor, fordi jeg ikke formaaer at indsee, at ethvert Retsfærdigheds og Billigheds Krav skeer fyldest derved, at de hidtil ikke værnepligtige Classer, der ere fødte i 1826 og senere, nu for Fremtiden skulde være værnepligtige. Det er jo en bekjendt Sag, at overordentlig mange af den hidtil værnepligtige Befolknings tidligere Aldersclasser, end de her nævnte, ogsaa have maattet gaae med i Krigen. Jeg veed vel, at man siger, at disse vidste, at de kunde blive udfærdige, og at de saaledes kunne have været forberedte derpaa; men jeg maa benægte, at det i Virkeligheden har været saa. Oprøret og Krigen overrumplede os Alle, Ingen drømte om Krig midt i den dybeste Fred. Naar derfor en Værnepligtig tidligere ved Sessionen havde trukket Friløb, eller i lovbestemte Aar havde gjort fast Tjeneste, tog ingen saadan i Betænkning at begynde en selvstændig Virksomhed og at stifte Familie. Mangfoldige af dem, som have fyldt 26, 27 og 28 Aar, have gjort dette, og de have maattet gaae med i Krigen, overladende Familie og Bedrift til Gud og Godtsfolk. Hvorledes mange af disse ere komne tilbage som Krøblinge, og altsaa ikke istand til for Fremtiden at ernære deres Familie, eller naar de komme tilbage, efter at være revne bort fra deres tidligere begyndte Virksomhed, ere saagodtsom bragte til Bettelstaven, det maa jeg bede Forsamlingen vel at betænke. — Ogsaa forekommer det mig at være en Be-

synderlighed, om Forsamlingen paa en Tid, da der indkommer Adresser paa Adresser, som indeholde de meest indstændige Opfordringer til Krigen's Fortsættelse, om, siger jeg, paa en saadan Tid Forsamlingen vilde stemme for Ophævelsen af en Lov, der gaaer ud paa at skaffe et større Antal Tropper for Armeen, og tillige bidrage til at lette Værnebyrden for den hidtil med Uret alene værnepligtige Stand; thi at disse krigeriske Adresser, som jeg nys berørte, have sit Udspring tildeels fra samme Side, som den i sin Tid udgaaede Protest imod Septemberloven, det kan jeg ikke antage, skulde svække deres Betydning. Ogsaa forekommer det mig, at Forsamlingen maa være betænkt paa, hvis Krigen fører det med sig, at vi maaskee flere Aar maa holde en Armee paa Benene, hvorledes da denne Armee skal blive underholdt, og alle de andre pecuniaire Byrder, som Krigen medfører, kunne bæres. Det er jo en bekjendt Sag, at Agerbruget, som er Landets Hovedindtægtskilde, allerede før Krigen's Begyndelse savnede det tilstrækkelige Antal Hænder, for at kunne drives til den Fuldkommenhed, som er nødvendigt, saafremt de stedse stigende Udgifter skulde kunne udredes; men hvad vil der da blive af, naar Krigen bestandig tager flere og flere af den agerdyrkende Klasse bort? Det vil føre til, at Agerbruget, som nu er i stærkt Opsving, vil gaae betydeligt tilbage, og hvem der først vil føle Svien deraf, vil vistnok være de Rærings- og Industri-drivende og dernæst Statens Finantser. Dette er vel kun Under, som Krigen fører med sig, og som man maa finde sig i; men jeg maa paastaae, at det er enhver ærlig dansk Mand's Pligt at bidrage sit til, at disse Ulemper ikke blive større, end allerhøjest nødvendigt. Deels derfor, og deels fordi det er enhver dansk Mand's helligste Pligt, at værne om Fædrelandet, troer jeg, at man kan fordre af den hidtil værefrie Befolkning, at den under Krigen bidrager i det Allermindste med det Antal, som Septemberloven fastsætter til Fædrelandets Forsvar. Den ærede Rigsdagsmand for Randers Amts 4de District (la Cour) har under den foreløbige Behandling talt saa smukt om „Sonoffer og Forsoning“, og det maa jeg lade den ærede Taler vide, at hans Foredrag var en geistlig Taler værdigt; men mig forekommer det, at han har forlangt for meget af den værnepligtige Befolkning, naar han venter, at den skulde vise en saadan Taalmodighed, at den, for at tilveiebringe Forsoningen, skulde renoncere paa den Hjælp, som Septemberloven har tilsagt den. En saadan Taalmodighed, et saadant Offer, troer jeg, at være uærdigt for Forsamlingen at forlange, fordi jeg troer, at det er saa stort, at den værnepligtige Befolkning hverken kan eller bør bringe det. Jeg veed vel, at det ikke er den nævnte Taler, der lavede Ordet, „Sonoffer“ men ligemeget; dette Ord er lavet og brugt med Urette, Sonoffer har intet Menneske tænkt paa at forlange. Var det Tilfældet, og man havde tænkt paa, at det skulde bringes et Sonoffer, da vilde Septemberloven ikke være tilstrækkelig hertil, da maatte der gaaes langt videre, da maatte, for at bruge en anden Talers Ord, Bondestanden have sagt til den værefrie Befolkning: I skulle nu være alene værnepligtige; I skulle i et Par Hundrede Aar alene værne om Landet, saaledes som vi have gjort, saa ere vi qvit. Men der er, som sagt, Ingen, der er faldet paa at forlange et Sonoffer; man forlanger kun en meget billig pligt mæssig Hjælp til, i Krigen's, i Farens Stund, at værne om Fædrelandet, og som Folkerepræsentant anseer jeg det for en af mine største og helligste Pligter at stemme saaledes, at denne Hjælp, som Septemberloven tilsiger, ogsaa erholdes.

M. Drewsen: Hvad man i Udlandet har naaet ad Revolutionens Bei, det have vi herhjemme naaet ad Fredens Bei, fordi vi have en Konge, der sætter større Priis paa sit Folks Lykke og Kjærlighed end paa Vedligeholdelsen af sin Souverainitet, og derfor gav Folket Tilsagn om at ville dele Magten med det, og Frederik den Syvende er saaledes den Gæst, der som Konge har erindret, hvad han lovede som Kronprinds. Men i den Tid, der medgik fra, at dette Tilsagn blev givet, og indtil en Folkerepræsentation kunde sammentræde, maatte dog Magten, som hidtil, være i Kongens Hænder. Gandt Regjeringen i dette Tidrum en extraordinair Forholdsregel nødvendig, og den troede det nødvendigt, saaledes som Tilfældet var med Forordningen af 23de Sept. f. A., at lade udfomme en Lov i denne Anledning, saa mener jeg, at Regjeringen var fuldkommen i sin

Ret. Der er imidlertid Nogle, som have meent, at det var en Feil, at denne Anordning ikke var bleven forelagt for de raadgivende Provindstaler; men hvis det var bleven Tilfældet, hvad vilde saa være skeet i en Forsamling, hvor Regjeringen havde forbeholdt sig, at saavel Majoritets, som Minoritetsvotum kunde gjøre sig gjældende. Da kunde Regjeringen sige: „her er en Forordning, antage I den, saa bliver den til Lov, og antage I den ikke, saa bliver den ogsaa til Lov“ (Bravo!), og jeg vil spørge, om Forordningen ved et saadant Skridt vilde have vundet i Lovskraft. Man vil en kraftig og energisk Regjering; men neppe gjør den et Skridt udenfor, hvad der er dagligdags, uden at møde Modstand og Uvillie. At man vilde slaes til sidste Blodsdraabe og til sidste Mand, det har man hørt sige, baade til Høire og til Venstre, og hvis Anordningen dengang i Besgeistringens Dieblik var udkommet, vilde den vistnok være bleven modtaget anderledes; men nu er man bleven roligere, og nu tager man andre Hensyn. Den ærede Rigsdagsmand for Viborg Amts 5te District (W. Ussing) har sagt, at fra det Dieblik, det constitutionelle Princip har fundet almindelig Anerkjendelse i Danmark, kan ingen Anordning udgaae, som ikke er paatrykt Føllevilliens Stempel; nu vel, jeg vil spørge Dem, mine Herrer! om ikke denne Anordning var paatrykt Føllevilliens Stempel, idet den udkom? Have ikke Alle, Unge og Gamle, sagt, at de vilde opoffre Alt? Har man ikke seet, at det er blevet sagt paa Brent, at Regjeringen havde modtaget Meget, men ikke Alt, og hvad er det, Forordningen vil? At Regjeringen, naar den fandt det nødvendigt, kunde, uden at gjøre Byrden tungere for den Stand, der hidtil alene har baaret den, sikkre sig et Antal Soldater, og er dette ikke Ret? Man har talt om det Gruelige i Udskrivningen og om Menneskeoffer; men jeg vil spørge, om denne Udskrivningslov indeholder noget mere Grueligt end nogen anden Udskrivningslov. Enhver Udskrivning fordrer Offre, og hvad enten det bliver af Borgere eller Bønder, saa bliver det lige grueligt, medmindre man ikke regner Bønder for Mennesker (Latter). En æret Rigsdagsmand har sagt, at det var en Ære for Bondestanden at værne for Fædrelandet, og jeg giver ham fuldkommen Ret i, at det er en Ære, og saavidt jeg kjender Bondestanden, veed den at sætte Priis paa denne Ære; men fordi den veed at vurdere den, er den ikke saa betaget af Egenkjærlighed, at den skulde ville beholde denne Ære for sig alene (Latter). Bondestanden kan ikke have Noget imod, at Ærens Port ogsaa oplades for Andre. Lad derfor denne Lov staae, som den staaer, og lad os ikke glemme, mine Herrer! at Danmarks Styrke i dette Dieblik er i Folkets Enighed, og kaste vi den overbord, saa vil Danmark snart have ophørt at eksistere.

Johnsen: Jeg skylder mig selv at bemærke, at da der var Spørgsmaal, om Regjeringen skulde forelægge Forordningen af 23de Septbr. f. A., jeg da stemte imod denne formelle Forelæggelse af aldeles formelle Grunde, og jeg udtalte mit Nei, fordi jeg anseer en saadan Forelæggelse for unødvendig og overflødig, og fordi jeg ønskede at spare Tid. Det var mig i det 23de Møde, da dette passerede, temmelig klart, allerede efterat den høitagne Justitsminister havde ytret sig, at der fra Regjeringens Standpunkt ikke kunde være Noget imod, at Behandlingen af Forordningen gik for sig, saaledes som den allerede er gaaet for sig, og saaledes som der kunde være Anledning til efter Udkastet til Anordningen om almindelig Børnepligt. Det forekommer mig, at Forsamlingen i denne Henseende ikke har sin Competence af sig selv, men af Regjeringen, og naar Regjeringen altsaa samtykker i Behandlingen af Loven paa en vis Maade, saa mener jeg, at der fra Formens Side ikke er videre at sige paa denne Behandling.

I Realiteten derimod har den ærede Rigsdagsmand for Aarhus Amts 2det District (Otterstrøm) i det 31te Møde udtalt min Mening, naar han har sagt, „dersom en extraordinair Udskrivning skal være retfærdig, saa maa der være en uafviselig Nødvendighed derfor.“ Ja, jeg mener, at Retfærdigheden fra det juridiske og legislative Standpunkt aldeles er afhængig af Nødvendigheden, naar Tælen er om at gaae ud over 22 Aars Alderen med Hensyn til Børnepligten eller Udskrivningen. Jeg kan forøvrigt være aldeles enig med

den ærede Rigsdagsmand for Ringkjøbing Amts 3die District (C. N. Petersen), naar han under den foreløbige Behandling af Udkastet har udtalt, at der paa den Tid, da Anordningen af 23de September udkom, var antagelige Grunde tilstede for at lade den udfomme; men Forholdene have forandret sig. Den moralske Styrke, man dengang søgte, den har man, saavidt jeg skjønner, nu fundet, ved at almindeliggjøre Børnepligten med det 22de Aar; og hvad den numeriske Styrke angaaer, da har jeg endnu ikke kunnet forjage den Tanke eller Overbevisning hos mig, at man vil blive holdt mere end skadesløs for de 1000 Mand, som man ønskede at udskrive efter Forordningen af 23de September, ved det saameget større Antal Frivillige, som jeg ikke kan andet end troe, netop at ville melde sig nu, naar Børnepligten bliver almindelig, og saa meget mere, naar Anordningen af 23de September ikke træder i Udøvelse, og ikke Tvang gjøres gjældende. Jeg maa tilstaae, at jeg ikke skjønner, hvorledes, saaledes som her er yttret, Forordningen alene ved at gjøres gjældende skal kunne ophæve Ministeransvarligheden. Jeg har endnu ikke levet mig saaledes ind i den saakaldte politiske Lust, at jeg kan indsee, hvorledes et saadant Spørgsmaal som dette skulde kunne blive et Cabinetsspørgsmaal; men saameget troer jeg at kunne antage som afgjort, at skulle saadanne Spørgsmaal blive Cabinetsspørgsmaal, saa vilde vi faae altformange af det Slags Spørgsmaal her i Danmark. I den Egenskab, hvori jeg nærmest har den Ære at indtage Sædet i denne Forsamling, kan denne Sag ifølge Indholdet af Forordningen af 23de September vistnok være mig ganske ligegyldig, men som dansk Borger føler jeg dybt Bægten af det moralske Ansvar, hvorfor jeg ei kan frigjøre mig, naar jeg afgiver min Stemme i denne Forsamling.

v. Saven: Jeg skal afholde mig fra at udtale mig yderligere om Sagen i Almindelighed, og blot søge kortelig at motivere det Amendement, jeg har stillet til No. 5. Da jeg under den foreløbige Behandling ved § 5 yttrede mig om, at Flere havde gjort sikker Regning paa, ved Ansøgning at kunne fritages for den Udskrivning, som Forordningen af 23de September omhandler, hørte jeg paa min høire Side skarpt betonet den tvivlende Bemærkning „saa“. Medens jeg nu slet ikke i mindste Maade har givet mig af med at vække Forhaabninger, som maatte stufes, med Hensyn til Virkningen af sliche Ansøgninger efter den anticiperede Ministeransvarligheds Indførelse, hvorved nok forøvrigt ikke saa ganske Faa i selve Kjøbenhavn have følt sig mærkeligen stufede i deres Forventninger om lovet Herlighed, saasom at de, der udrede Statterne, ogsaa naturligtvis skulde være i Besiddelse af Skattebevillingsret, hvilket maaskee vil blive til Bind, om Marts-Ministeriets politiske Experiment med det almindelige Slumpevalg for 1848 gaaer igjennem, eller at Pressen, som under det hemmelige Collegialvæsen ikke vidste, hvem den skulde overføre det moralske Ansvar paa, herefter skulde have juridisk ansvarlige Ministre at holde sig til, hvilket maaskee ogsaa kunde blive til Bind, efter som allerede en Minister har haft det juridiske Ansvar, og en anden paataget sig det moralske, ikke at tale om, at man snart ikke kan vide, hvorfra det er, Maskinen sættes igang, om det er Kongen og Ministeriet, der ere blevene enige om at fremlægge Noget for Folket, eller det er et selvgjort Folk, repræsenteret i en Folkeagitators Person, der ad Lotteriets Bei eller reittere ved Partiernes Organisation i en Folkerepresentation, som man siger, Noget udgaaer fra — medens dette nu er saaledes, kan jeg dog forsikre den ærede Tvivler om, at Folk paa Landet mange Steder ligesaa lidt være fortrolige med den Tanke, at det constitutionelle Væsen allerede var i fuld Gang hos os, endog blot med Hensyn til Ansøgninger

(Fortsettes.)

Rettelser.

Nr. 125 S. 971 Linie 19 f. n. „forbedret“ læs: „forberedt“.
 — — — 972 — 20 f. n. „Tilføielse“ læs: „Forføielse“.
 — 126 — 973 — 12 f. n. „aldeles“ læs: „aldeles ikke“.

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fem og fyrgetyvende (48de) Møde.

(Fortsat.)

Formanden: Den ærede Taler vil maaskee undskyldte, at jeg tager Ordet, idet det nemlig forekommer mig, at hans Foredrag gaaer ind paa Ting, som ikke henhøre under denne Sag, og leder Discussionen bort fra den egentlige Gjenstand. (Ja! Ja!) Hvis altsaa den ærede Taler vilde holde sig til Gjenstanden, vilde Forsamlingen vist være ham Tak skyldig.

v. Høven: Jeg skal saaledes indstrænke mig til at yttre, at jeg ikke troer, at det kan undre Nogen, at jeg, paa en Tid, da Begrundelsen af en ny Forfatning, ved fri Forening mellem Konge og Folk, forberedes, virkelig har hørt den Overbeviisning udtalt, at f. Ex. den fattige gifte Skolelærer paa allerunderdanigst Ansøgning naturligvis vilde blive fritagen for den Udskrivning, som ellers kunde ramme ham efter Forordningen af 23de Septbr., skjøndt den statuerer, at der ikke mere skal findes almindelige Undtagelsesklasser; men saalænge Stillingen er tilladt, vilde jeg dog ansee det for i høieste Grad støvende, om Forsamlingen vilde votere Undtagelse for en rig, gift Mandss Bengefasse fremfor en Ugifts. Derfor har jeg tilladt mig at føie som Forandringsforslag til det ærede Udvalgs oprindelige andet Minoritetsvotum det Tillæg: „og derhos som Gifte ere uformuende til at stille Stedfortrædere for sig.“ Jeg er ikke gaaet ud paa at finde i Gifte en almindelig Klasse af Undtagelser, som kunde veie op mod Bondestændens, for at tilvejebringe større Lighed i det Hele, efter Lighedsprincipet, der vistnok, consequent gennemført, vilde lede til at berøve Bondestanden alle Undtagelser for de paagældende Aldersklasser i Forordningen af 23de Septbr. Jeg har derimod søgt at skaffe idetmindste Nogle af dem Fritagelse, der dog ikke have haft saa ganske ugyldigt Haab om at naae den ved allerunderdanigst Ansøgning, og det dog saaledes, at Udbygten til at blive fri ved Lodtrækning ikke formindskedes for de Øvrige, som ikke engang kunde falde paa at indgive Ansøgning i denne Anledning, endsiige vente sig mere. Jeg skal derfor ikke skamme mig ved at stemme alene for det af mig stillede Forandringsforslag, om det maaskee forøvrigt ikke er saa ganske constitutionsmæssigt, at saadan vilkaarlig Afgjørelse efter Attester indrømmes Sæssionerne.

Lühøft: Naar jeg har tilladt mig at begjere Ordet ved § 5, da er det ikke i Forventning af at kunne siige noget Nyt angaaende Forordningen af 23de Septbr. 1848; tvertimod, jeg antager, at Grundene for og imod samme tilstrækkelig ere udtømte, men kun for aabent at udtale, hvorledes jeg agter at stemme i denne Sag, støttende mig paa enkelte af disse Grunde. Principet for almindelig Værnepligt har vistnok faaet sin behørig Anerkjendelse, saavel ved den under Behandling foreliggende Udfastlov, som ved de forskjellige Udtalelser herom i Forsamlingen, og da man dog væsentligst har holdt paa Forordningen, som Styrke for dette Princip, kan samme af den Grund ikke længere ansees nødvendig. Da denne Forordning isvrigt vil gjøre et aldeles vilkaarligt Indgreb i lovlig erhvervede og i lang Tid anerkjendte personlige Rettigheder — ikke at tale om den forstyrrende Indflydelse, en Udskrivning derefter vil have paa mange unge Mands hele Fremtid, idet den forrykker dem i den Livsbane, de alt have betraadt eller dog stærkt forberedt — og da jeg holder paa, at disse, som andre lignende Rettigheder, til det Øverste skulle respecteres, naar ikke høiere Statsbetydning gjøre Krav paa en Forandring, og jeg maa benægte, at saadanne Betydning længere ere tilstede,

nu da Udskrivning kan finde Sted af alt Mandsskab i hele Danmark, der er født i Aaret 1826 og senere, saa maa jeg paa det Bestemteste fra raade, at Forordningen af 23de September sættes i Kraft, og vil jeg altsaa stemme i Overensstemmelse med denne min udtalte Anskuelse.

Barfod: Da den ærede Formand spurgte mig, om jeg vilde tale for eller imod § 5, maatte jeg svare, at det vidste jeg ikke; thi § 5 er mig virkelig saa temmelig ligegyldig, og som en Folge deraf svarte jeg, at jeg hverken vilde tale for eller imod den, jeg vilde blot tale om den. Jeg veed vel, at det fra flere Sider er paastaet, ja det er endog bleven paastaet fra Ministerbænken, at Forordningen af 23de Septbr. foreligger i § 5; men jeg kan paa ingen Maade overbevise mig om Rigtigheden af denne Paastand. I § 4 er det bestemt, at alle de, som ere fødte i 1826 eller senere, ere fremtidig Værnepligt undergivne. Med Hensyn til dem, der ere fødte før 1826, er der ikke bestemt Noget, hverken i § 4 eller i de foregaaende Paragrapher, ligesaa lidt som i alle de efterfølgende, med Undtagelse af § 5. Hovedindholdet af § 5 er da efter min Overbeviisning dette, at § 5 undtager alle dem, der ere fødte før den 1ste Januar 1826, fra den almindelige Værnepligt, som alle de Øngre ere underkastede. Dette er, forekommer det mig, Indholdet af § 5, jeg kunde fristes til at siige: dens eneste Indhold. Men efterat § 5 har afgivet denne Erklæring, altsaa paany givet dem, der ere fødte før den 1ste Januar 1826, den Frihed, som de ogsaa tidligere have været i Besiddelse af, saa erkjender § 5, at denne Frihed dog ikke gjælder i al tænkelig Almindelighed, at der er en Undtagelse, om ogsaa kun en eneste, den nemlig, som har sin Grund i Forordningen af 23de Septbr. Paa denne Maade, men ogsaa kun paa denne, er Forordningen ganske vist nævnt i Paragraphen. Men naar nu det, at Loven af 23de Septbr. paa denne Maade, og kun paa denne, er nævnt i § 5, naar det skal være det Samme, som at den foreligger i § 5, saa indseer jeg ikke Andet, end at i § 4 maatte ogsaa Placaterne af 10de og 27de Juli 1846 og i de andre Paragrapher ogsaa forskjellige andre Forordninger og Placater foreligge. Dette kan dog ikke være Tilfældet, og som Folge deraf foreligger heller ikke Forordningen af 23de Septbr. i § 5. Det kan derfor, for at jeg skal gjentage det, være mig temmelig ligegyldigt, enten § 5 bliver staaende eller ikke; thi jeg er overbevist om, at ligesaa lidt som Indfødsretten vilde være ophævet, hvis § 1 var falden, ligesaa lidt vil Forordningen af 23de Septbr. være ophævet, hvis § 5 falder, og Forordningen af 23de Septbr. 1848 vil, som en Folge deraf, staae ligesaa fast eller ligesaa løst som tidligere, hvad enten § 5 bliver vedtaget eller ikke. Men ikke det alene, foreligger Forordningen af 23de Septbr. ikke i § 5, saa er den sandelig heller ikke paa nogen anden Maade forelagt os. Den har ikke været henlagt her paa Bordet samtidig med det omhandlede Udkast § 5. Jeg har selv været med at vedtage nærværende Rigsforsamlings Forretningsorden; jeg har ogsaa været med at vedtage de Bestemmelser, ifølge hvilke der, naar en Forordning er forelagt os til Behandling, skal afstemmes, om den skal gaae igiennem Afdelingerne, behandles af et Udvalg o. s. v., men om noget Sligt har der ikke været Spørgsmaal med Hensyn til Forordningen af 23de Septbr. Jeg kan nu vistnok være temmelig enig med en anden æret Rigsdagsmand i, at Forsamlingens Forretningsorden undertiden kan antage Charakteren af et Snortiv med 32 Fiskebeen; men har Forretningsordenen denne Snortivs-Natur, er den lidt trykkende og besværende for Forsamlingen, saa forekommer det mig, at Forsamlingen er stærkt opfordret til at holde over dens Bestemmelser, der, hvor disse Bestem-

møller have en høj Betydning for vor constitutionelle Virksomhed; eller skulde det være uden Betydning, at Forordningen af 23de Septbr. 1848 hverken er henlagt paa Bordet eller behandlet i Afdelingerne, eller i Udvalget, eller læst første og anden Gang, og heller ikke vil blive det tredje Gang? Som en Folge heraf paastaaer jeg frit, at jeg ikke kjender, aldeles ikke kjender Forordningen af 23de Septbr. 1848, og kan som en Folge deraf ikke stemme om den, og end mindre for Forandringer i den. Til denne Erklæring maa jeg da endelig ogsaa føie en anden Erklæring, den nemlig, at jeg umuligt kan gaae ind paa nogen Forhandling om noget af de til denne Forordning stillede Ændringsforslag, skjøndt det er meget muligt, at flere af dem ere meget fornuftige, ja høist fortræffelige; men jeg er ikke istand til at have nogen Mening derom; jeg kan ikke indlade mig paa, hverken at anbefale eller at gjendrive dem, thi at vedgaae en Sag, der er denne Paragraph uvedkommende, og hvormed altsaa, i det nærværende Dieblis, efter min Overbeviisning, Rigsdagen slet ikke har at befatte sig. Jeg kan saaledes ikke deeltage i Debatten angaaende noget af disse Ændringsforslag; men da jeg forudsætter, at de ligesuldt ville komme, ikke alene under Forhandling, men ogsaa under Afstemning, maa jeg naturligviis forbeholde mig min Ret til at stemme mod dem Alle ubeseete. Jeg maa forbeholde mig denne min Ret til at stemme mod dem alle sammen, hvad enten det Eine eller det Andet af disse Forslag, hvis Forordningen havde været forelagt, mere eller mindre vilde have tiltalt mig, thi stemte jeg for noget af dem, saa anerkjendte jeg ikke alene derved, at Forordningen virkelig var os forelagt, men jeg sagde tillige, at naar disse Forandringer vare foretagne, vilde jeg i det Hele finde Forordningen tilraadelig; jeg vilde altsaa — uden at enten jeg selv eller Rigsforsamlingen i det Hele havde med Hensyn til denne Forordning tagtaget det Ringeste af den Forsigtighed, hvormed den ellers behandler alle de Rigsdagen virkelig forelagte Forordninger — paataget mig et Ansvar for Forordningen, saaledes som den efter disse Forandringer kom til at lyde, og skjøndt jeg vil ansee det for temmelig rimeligt, at jeg, dersom jeg kun kjendte Forordningen, ogsaa vilde kunne stemme for den, stemme næsten ubetinget for den, saa er det dog afgjort, at jeg ikke kan paatage mig et nok saa ringe Medansvar for en Forordning, som er mig aldeles ubekjendt.

Ordf: Det var efter Overenskomst med flere Rigsdagsmænd min Beslutning at yttre det Ønske, at Regjeringen under denne Forhandling aabent vilde udtale, hvorvidt det efter dens Anskuelse er nødvendigt for Fædrelandet, at den i Forordningen af 23de Septbr. f. A. paabudne Udskrivning af den hidtil værnefri Befolkning nu finder Sted; thi havde Regjeringen denne Anskuelse, det være sig i Betragtning af den forøgede numeriske Styrke af unge og kraftfulde Mænd, som Udskrivningen vil medføre, eller den moralske Kraft, som deres Indlemmelse i Armeens Rækker vil have tilfølge, eller overhovedet den velgjørende Indflydelse, Folkets Enighed og Patriotisme ogsaa i denne Retning kan have ligeoverfor Udlandet, var det min og Fleres Beslutning at understøtte Regjeringen med vort Botum, uanset hvad vi ivotrigt kunde have imod den omhandlede Anordning. Regjeringen har nu selv aabent udtalt sin Anskuelse; den høitærede Krigsminister har paa en for mig aldeles tilfredsstillende Maade oplyst, hvorledes Krigsbestyrelsen ikke kan gjøre Afkald paa de Contingenter, som ere stillede til dens Raadighed, og den høitærede Indenrigsminister har ligeledes i sit Foredrag viist, hvorlidet byrdefuld Udskrivningen vil blive i Tilfælde af Fred, og hvor vigtig, saavel i fysisk som moralsk Henseende, den Kraft vil være for Armeen, som ved den heromhandlede Udskrivning kan tilflyde samme for det Tilfælde, at det kommer til Krig. Jeg kan saaledes, for mit Vedkommende, ikke tage i Betænkning at stemme for Forordningen af 23de September, hvorved jeg foruden fra de antydede Hensyn tillige især gaaer ud fra den Overbeviisning, at det er Rigsforsamlingen magtpaaliggende, at det skal være al Verden, Venner og Kjender, vitterligt, at Folket er bestemt paa, til det Øverste at haandhave sin Ære og sin Ret, at det desaarfsag intet Offer vil sige og ønske, at Regjeringen altid med Kraft og Energi vil optræde, det

være sig under Krigens Førelse eller under diplomatiske Forhandlinger.

Førend jeg sætter mig, skal jeg tillade mig at henvende tvende Spørgsmaal til den høitærede Justitsminister, som jeg troer, det er af Interesse at see besvarede under nærværende Behandling. Det første er: ville de Frivillige, som nu gjøre Tjeneste i Armeen, og som findes optegnede i Risterne over det i 1823, 1824 og 1825 fødte værnefri Mandstab blive Udskrivning underkastede efter Forordningen af 23de Septbr. f. A.? det andet: kunne de Frivillige, der fortiden tjene i Armeen, stille sig for Andre?

Justitsministeren: Hvad de to Spørgsmaal angaaer, som den sidste ærede Taler har stillet til mig, maa jeg med Hensyn til det første svare, at jeg ikke skjønner, at den Omstændighed, at Frivillige have taget Tjeneste i Armeen, kan fritage dem for Udskrivning, naar de henhøre til de Aldersklasser, der ifølge Forordn. af 23de Septbr. ville være Udskrivning underkastede; og forsaavidt det sidste Spørgsmaal angaaer, hvorvidt de Frivillige, som fortiden tjene i Armeen, kunne stille sig for Andre, da vil det naturligviis afhænge af, om de Frivillige, forsaavidt de henhøre til de omhandlede Aldersklasser, blive udstrevne; thi hvis dette ikke bliver Tilfældet, kan der naturligviis Intet være til Hinder for, at de stille sig for.

Ordf: Ja, men de Frivillige, der tjene i Armeen, kunne naturligviis være fra andre Aar end 1823, 1824 og 1825; det er mig og flere Andre af Vigtighed at vide, hvorvidt de, der nu tjene som Frivillige, kunne stille sig, naturligviis under Forudsætning af, at deres Engagement ved Armeen ikke er til Hinder derfor.

Justitsministeren: Dette vil igjen afhænge af, paa hvilke Bilskaar de ere indtraadte i Hæren; dersom disse Bilskaar tillige indeholde Bestemmelser om, for hvor lang Tid de skulle tjene, hvor lang Opsigelse de skulle give, forinden de forlade deres Tjeneste o. s. v., maae disse Betingelser naturligviis være opfyldte, forinden de kunne paatage sig en anden Tjeneste.

Ordf: Jeg erkjender fuldkommen Rigtigheden heraf.

Nørgaard: Det er blot et Par Bemærkninger, jeg vil tillade mig at gjøre i Anledning af den Modstand, som under Sagens Behandling har mødt Anordningen af 23de September. Jeg skjønner slet ikke, at alle de Grunde, som hidtil have været udviklede imod Emanationen af September-Anordningen, endnu have kunnet danne en Modvægt mod det Retfærdigheds-Hensyn, som har foranlediget bemeldte Udskrivning. Det har været yttret derimod, at denne Udskrivning ikke var nødvendig, og at en Udskrivning paa 1000 Mand var saa saare ubetydelig, at det ikke kunde relevare Noget. Hvad det første angaaer, da forekommer det mig, at Erfaring altfor tydelig har lært, at det er uimodsigelig nødvendigt at have en saa talrig Hær som muligt at kunne sætte i Marken, og hvad det sidste angaaer, da forekommer det mig meget besynderligt, at der siges, at en Udskrivning af 1000 Mand er saa ubetydelig. Der gives virkelig mange Exempler i min Egn, hvor jeg hører hjemme, paa, at Gaardmændene have reist bort fra Gaard og Familie og draget i Krig, og for mig stiller Sagen sig saaledes, at blev der i disse 1000 Mandes Sted udstreven 1000 af Landets Gaardmænd, da ved jeg virkelig ikke, om det da med god Grund kunde siges, at denne Udskrivning var saa saare ubetydelig med Hensyn til de Familie-Savn og de Ulemper, som derved kunde foranlediges. Det er efter min Mening meget ubehageligt og uventet, ja, jeg tør vel sige, at det er beklageligt at høre stige Uttringer gjøre sig gjældende paa en Tid, da Fædrelandet svæver i Krig, og paa en Tid, da Taler er om Frihed og Lighed, ja endog paa en Tid, da ellers saa Mange raabe høit om, at offere Liv og Blod for Konge og Fædreland. Det forekommer mig rigtig nok, at denne Begeistring lider af en væsentlig Mobsigelse, naar der siges „vi ville vove Liv og Blod og Alt for Konge og Fædreland, og man da fra samme ærede Taler hører, at der siges: „bort med 23de September Anordningen, den er i høj Grad uretfærdig.“ Jeg kan rigtig nok ikke begribe disse Herrers Mening i denne Henseende, og det forekommer mig, at denne Patriotisme har en særegen politisk Skikkelse, om jeg saa maa sige en sær Bestaafenhed; thi det er efter min Mening en Selvsølge, at vil man Maalet, skal man ogsaa ville Midlerne, og skulle vi tænke os at gaae fremad og ikke tilbage, da

mener jeg, at der ligger en moralsk Bevæggrund og Opfordring til Enhver af de Ikke-Værnepligtige, som er i den Alder, at Værnepligten kan affordres dem, saafremt de ellers ville bære Navn af Fædrelandets Sønner, til at træde i activ Forbindelse med Armeen, for at værne om Danmarks Ære og Ret og vor elskede Konge og vort kjære Fædreland paa en saa værdig Maade, at vor Nutid maatte kunne mindes det som et værdigt Exempel for den kommende Tid. Det er vel muligt, at Kjøbstadmanden i andre Henseender maaskee kan have Krav paa Forandring og mulig paa Lettelser — jeg tænker her nærmest paa Consumtions-Afgiften, Formalings-Afgiften m. m. —; men det har ikke sin Plads her at omtale, da det ved en senere Rigsforsamling vil blive Gjenstand for Overveelse, og jeg skal virkelig ikke være den Sidste til at indrømme dem enhver Lettelse, som de have billigt Krav paa. Men hvad Værnepligten angaaer, da skjøner jeg ikke rettere, end at der ikke længere bør være Tale om Tilbageholdenhed i saa Henseende. Vel tvivler jeg ikke paa den Sympathie og Begeistring, (som de Ikke-Værnepligtige og Kjøbstadmanden nære for Fædrelandets Frelse og for vor gode Sag; men at overlade det ganske til Redebonhed og god Villie, uden at Forpligtelsen er bunden ved en Lov, det finder jeg rigtignok megen Betænkelse ved. Hvad der forøvrigt af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 6te District (Bisby) under Sagens foreløbige Behandling er antydet om, at værne om Fædrelandet med Ord, da troer jeg virkelig ikke, at Tydsterne ere bange for denne Stridsmaade. I Henhold til hvad jeg her har yttret, agter jeg at stemme for § 5, som den staaer i Udfastet.

Grundtvig: Jeg vil tage mig den Frihed at erindre Forsamlingen om, at mit Ændringsforslag til den 5te Paragraph er, at Ordene „som i Henhold til Vor Anordning af 23de September sidstleden maatte extraordinairt udskrives“ udslettes, og at det Følgende kommer til at lyde saaledes: „De, som ere fødte i 1823, 1824 og 1825, blive samme Villkaar undergivne som de for 1826, saalænge de nærværende Krigsforhold maatte gjøre det nødvendigt“. For sidste Gang skal jeg da, som jeg haaber, her i Salen tale om denne apokryphiske Forordning. Det er bleven sagt, vel udenfor Huset men dog saa nær ved Huset, at det let kunde høres derinde, at det var høist bekynderligt, ja ret hvad man kalder en psykologisk Mærkværdighed, at jeg, som var saa krigerisk af mig, at jeg, dersom jeg havde Holger Dansteds Sværd, og jeg kunde løfte det, saa turde jeg godt bruge det og levne de næppe Liv i nogen Tydster, at jeg vilde bekjempe Forordningen af 23de September, som saa aabenbar løber ud derpaa, at faae Krigen, og det Krigen med Tydsten, ført med al mulig Kraft. Nu, saameget bekynder jeg, at jeg er ikke for følsom, eller for nænsom til at staae selv en Blue ihjel, om den sætter sig paa min Næse; jeg slog meget hellere, om det vilde lykkes, 2 Fluor med eet Smæk; men hvad jeg benægter, det er, at Forordningen af 23de September har havt det allermindste med Krigen at gjøre, ikke det allermindste mere, end den forrige Krigsminister efter Vaabenstilstanden af 26de August. Jeg er ogsaa vis paa, at ligesaa enigt, som Huset, ialtsald paa Een nær, var med mig igaar deri, at naar vi skulle tale om Smaating, saa er dog godt Dansk meget bedre end galt Latin, ligesaa enigt vil Huset være med mig derom, at vi have Tropper nok til ingen Krig at føre, og ligeledes vil det være dem alle baade vitteligt og indlysende, at, ihvor forvirret og underligt end Aaret 1848 var, saa kom dog 23de September ifjor, ligesom sædvanlig, omtrent en Maaned senere end 26 August. Altsaa herom kan jeg have sagt nok. Det blev ellers sagt forleden af en æret Rigsdagsmand, omtrent lige over for mig, at det var underligt, at man nu begyndte at raabe mod Forordningen af 23de September s. A., da der dog dengang, den udkom, ikke løstede sig en eneste Stemme derimod; og han betoneede dette Ord. Snørilivet tillod mig i det Dieblis ikke at faae Mere frem, end det lille Genstavellesord „jo“, og dette „jo“ staaer altsaa indtil videre som en lille Gaade i Rigsdagstidenden, og jeg maa da forsaavidt oplyse, at der er et vist Ugeblad, som hedder „Danstere“, der er lige gammelt med Martzministeriet, men har dog endnu Lov til at fryde sig ved Livet, skøndt det er maadeligt nok; der, i „Danstere“, der løstede jeg min Stemme, saa høit som man kan løfte en Stemme med en Staal-Pen, løstede den mod Forordningen af 23 Sept., for den endnu havde

noget Navn, selv for den kom ud af Moders Liv. Nu endelig, om Forordningen selv at tale, da veed man nok, det er gjerne vægte Børn, som fødes i Dølgemaal, og jeg kan visseelig ikke see, at denne Forordning skal være en Undtagelse fra Regelen. Vel har en Nærpaarørende af den forsvaret dens Ægthed her i Huset med saamegen Tapperhed, at, efter mit Skjøn, vilde det Halve være nok til at bevise Faderkjærlighedens Ægthed; men jeg har dog ingenlunde funnet overbevise mig om, at denne Forordning, skøndt den ikke er bleven forelagt Rigsforsamlingen, at den dog alligevel skal være ægte og gyldig, og det uden al videre Bemyndigelse eller al videre Antagelse. Men ligesom Ministeriet idag har erklæret, at det ikke vilde lade denne Forordning falde, Gud veed hvorfor, saa havde, idetmindste Justitsministeren, allerede før gjort samme Erklæring, og det var, som jeg maa kalde tilbage i den ærede Forsamlings Erindring, det var Grunden, og den eneste Grund, hvorfor jeg stillede det Ændringsforslag, som idag foreligger. Jeg sluttede nemlig saaledes, at det kan dog umuligt være det nærværende Ministerium derom at gjøre, enten at denne Forordning ikke skal forelægges for Rigsforsamlingen, eller at den, uden at være forelagt, skal have Gyldighed, thi Ministeriets Grund maatte dog vel være, som det ogsaa er anført idag, at faae dem stillede til dets Raadighed, eller stillede til Udskrivning, dem, som i denne Forordning vare forlangte, og det var, som saa tidt er bleven gjentaget, 1000 Mand af Ungdommen fra 1823, 1824 og 1825. Mit Ændringsforslag stiller den hele Ungdom fra det nævnte Aar til Krigsministerens Tjeneste, til Udskrivning i det samme Omfang, som det ved den nærværende Værnepligtslov vil, blive bestemt om den hidtil værnefrie Befolkning, der er født i 1826 og derefter; det maa derfor høiligen forundre, at de ærede Ministre, at de endnu idag have udtrykt sig, som om de 2 Ting vare aldeles uadskillige, Gyldigheden af Forordningen af 23de September og den nødvendige Udskrivning af Ungdommen fra 1823, 1824 og 1825. Jeg haaber ogsaa, at Ministeriet i denne Henseende vil give en Erklæring, som viser, at det ikke forlanger af Forsamlingen, at den skal kalde den Forordning gyldig, der er ugyldig, men at det holder sig til det, som jo ene maa ligge baade Ministeriet og os paa Hjerte, som er bedre end Landets Forsvar og en virksom Deeltagelse af den hidtil værnefrie Ungdom, i de samme Byrder, i den samme Daad, som den hidtil Værnepligtige. Jeg havde ønsket, det har jeg vedkiendt mig og vedkiender mig fremdeles, at denne Forordning, at den maatte blive aldeles ophævet. De Grunde, man har anført her i Forsamlingen for Udskrivningen af de Contingenter eller hvad man kalder det, fra 1823, 1824 og 1825 hos den værnefrie Befolkning, de Grunde veie for mine Dine ikke mere end et Straa; thi jeg veed saaledes, og det veed jo Mange, at, ligesom der af den værnefrie Ungdom stillede sig langt Flere end Tusinde, stillede sig frivillig, at saaledes er det, som det maatte være, for en stor Deel netop Ungdommen fra 1823, 1824 og 1825, der frivillig fløi til Fanerne, og naar man taler om, at den physiske Forøgelse af Hæren, som 1000 Mand kan give, er Intet mod den moralske, som de kunde give, naar de ere af den værnefrie Befolkning, da forstaaer jeg det ikke; thi vistnok kan jeg godt begribe, at ikke blot 1000, men 100, ja en eneste fribaaren Mand, der i Farens Stund flyver til Fanerne og gaaer i Spidsen, ja! han kan, som hele Verdenshistorien viser, have en stor, uberegnelig Indflydelse; men at enten 1 eller 100 eller 1,000, eller 10,000 af den fribaarne Befolkning, der blive trukne ved Haaret til Fanerne, at de skulle have nogen moralsk Indflydelse paa Hæren, til at gjøre den modigere og tappere, det er i mine Dine, ja, jeg behøver ikke at bruge noget andet Ord, det Urimeligste, jeg har hørt (Bisald fra Tilhørerpladsen, Præsidenten ringer.) Nu, man kunde sige, og sige vel med Rette, at en Forordning, der lider af Saameget, baade formelt og reelt, bør reentud forkastes, da den virkelig sætter os i Fare for at miste Frugten af de Ungdomsaar, hvoraf der alt er fremgaaet en deilig Grøde, og vilde sikkert, naar Krigen fortsattes, fremblomstre en endnu bedre, saa at man ved at ville tvinge, hvad der gjerne kom frivilligt, at man derved netop gjør det til en unyttig Byrde for Hæren, som ellers vilde være endeel af dens bedste Kraft. Man kunde sige, at det kun er et daarligt Middel, da at tage denne Ungdom ud af Forordningen af 23de Septbr. og sætte dem ind i den Forordning, som nu foreligger os, hvor det ikke blot bliver 1000 af 5000, men

maaskee alle de 5000, der kunne blive udfrevne, og at det kun ogsaa er et daarligt Middel til at hævde Rigsforsamlingens Værdighed at udslette Navnet paa denne Forordning, som vi ikke med al vor Flid har kunnet faae forelagt. Men jeg har allerede ved den foreløbige Behandling svaret herpaa, at jeg saae imidlertid ingen anden Udvei, naar Ministeriet, Gud veed hvorfor, saa stivt vil staae paa begge Dele, jeg saae ingen anden Udvei for mig, da det var langt fra mig, at jeg, om end mit Raad kunde gjøre noget, vilde raade Forsamlingen til at stimes med Ministeriet; men imidlertid saa er det dog visseelig mere end et Skin, hvad jeg har tilladt mig at raade til med dette mit Ændringsforslag; det er mere end et Skin, at Forordningen af 23de Septbr., at den udslettes, og det er mere end et Skin, at vor Ungdom derved reddes fra den hemmelige Ret, hvorefter Forordningen af 23de Septbr. vil offre dem, og stilles under samme Vilkaar, som Ungdommen fra 1826 og saa fremdeles med de samme Pligter og samme Rettigheder. Enten det er Meget eller Lidet, der er tilstaaet Ungdommen i det nærværende foreliggende Forslag, og tværtimod er nægtet den i Forordningen af 23de Septbr., saa er det dog en saa aabenbar Uretfærdighed, at nægte dem, som Loven med tilbagevirkende Kraft kalder til Vaaben, at nægte dem det Allermindste af hvad man tilstaaer og vil tilstaae alle dem, der herefter skulle kaldes til Tjenesten, og det Allermindste vilde være nok, til at give Udskrivningen efter denne Forordning Præget af, hvad jeg har kaldt det, fordi de andre have kaldt det saa, thi jeg har ikke skabt Ordet, Forordningens nærmeste Baarørende have selv kaldt det saa, — et Offer; men det vilde være nok til at give den Præg af et Offer, og det i mine Dine et grueligt Offer, naar der skal nægtes denne Ungdom det Allermindste af hvad der tilstaaes Ungdommen fra 1826 og saa fremdeles; altsaa om der aldrig var mere, end hvad der jo dog aabenbar er, at i den anden Paragraph af den apokryphiske Forordning der siges det udtrykkelig, at det slet ikke skal være Tilfældet, at de, der have betalt en Kjendelse for at fritages for Værnepligten, naar de høre til Ungdommen af disse Aar, at de, enten saa Kjendelsen er erlagt før eller efter de Placater, som vi have hørt nok om her i Salen, saa skulle de dog aldrig have den tilbage, og vi veed, det var jo nok igaar, da gif det jo igjennem, ja det var den 4de Paragraph, som jo gif igjennem, — hvorefter de fra 1826 skulle have Kjendelsen tilbage, naar den er erlagt før de Placater, som jeg ikke kan nævne, men som vi nok kunne huske. Det er imidlertid, selv ved den flygtige Betragtning, som jeg har fundet det Umagen værd at yde den apokryphiske Forordning, ingenlunde det Gnefte, der stiller Ungdommen fra 1823, 1824 og 1825, dersom den skal behandles efter førstnævnte Forordning, under slettere, ringere Aaar, end Ungdommen fra 1826 stilles i det foreliggende Udkast; thi om det aldrig var andet, saa er det efter en af Paragrapherne, hvis Nr. jeg ikke husker, bestemt, at naar de vilde stille for sig, saa maatte de ingenlunde stille en Værnepligtig. Nu veed jeg vistnok ikke, om Forsamlingen kommer til den Bestemmelse, at Ungdommen fra 1826 og fremdeles, at den i det Hele skal, naar den trækker Lod, kunne stille for sig; men derfor er det dog lige vist, at Regjeringen har foreslaaet en uindskrænket Stillingsret for Ungdommen fra 1826 og senere, og at den samme Regjering, forsaavidt den vedkjender sig Forordningen af 23de Septbr., har nægtet den Ungdom, der mindst kunde

vente sig udfreven, og som karest har bevillet sin Frivillighed til at offre sig selv for Fædrelandet, stillet denne Ungdom baade under ringere og uærdigere Betingelser. Det kunde derfor ikke nytte, om man nu vilde paaberaabe sig, at da den 3die Paragraph i det foreliggende Lovudkast er gaaet igjennem, saa at hele vort Land Bornholm blev frit for Værnepligt, saa kunde jo Ungdommen fra 1823, 1824 og 1825 forskrive sig Stillingsmænd derfra; det kunde altsammen ikke hjælpe; thi der er sat et Mærke paa Ungdommen, ved en saadan Indskrænkning, et Mærke paa Ungdommen af 1823, 1824 og 1825, et Mærke, som Rigsforsamlingen ikke kan lade staae. Jeg vil ikke anføre mere, skjøndt jeg har bemærket flere Forskjelligheder i Forordningen af 23de Septbr. og hvorfra efter mit Ændringsforslag Ungdommen af 1823, 1824 og 1825 dog vil være befriet. Hermed vil jeg da til Forsamlingen have anbefalet mit Ændringsforslag, som jeg tør sige er gjort, saavidt det stod til mig, i den højeste Forsamlingsmand, fordi det indrømmer Regjeringen, hvad jeg rigtignok slet ikke troer den behøver, hvad Regjeringen selv har sagt, da den forud bebudede Forordning, at den ikke behøvede; thi den har sagt, at den troede, at den blotte Opfordring til Ungdommen fra disse Aar vilde stille flere til dens Tjeneste, end den vilde foreslaae, skulde udføres. Jeg siger derfor, at, skjøndt jeg slet ikke troer, at Regjeringen trængte til det, og ligesaa lidt og endnu mindre, at Hæren vil være tjent med det, saa dog alligevel, da det nye Ministerium, ligesom det forrige, staaer haardt derpaa, saa, siger jeg, har jeg foreslaaet, at de skulle have deres Billie, ja at de, forsaavidt det gjælder noget Virkeligt, skulle have mere end deres Billie, skulle have den hele Ungdom fra de nævnte Aar, men at denne Ungdom skal stilles under samme Vilkaar, som Ungdommen af 1826 og derefter, og jeg kan ikke forstaae andet, end at, naar Rigsforsamlingen, vel af samme Grund som jeg, ikke vil ophæve Forordn. af 23de Septbr., saaledes at den ingen Virkning skulde have, og vil heller ikke fritage Ungdommen fra de 3 nævnte Aar for Værnepligt i denne Krigen Tid, at saa Forsamlingen vil stemme for dette Ændringsforslag; thi sandelig det er ikke af liden Vigtighed; vi maae huske, og Forsamlingen tillader mig at sige af mit Hjerte derom et Alvorsord, vi maae huske, at det er ikke for Manden i Maanen, ikke for et Land, der er langt borte, ikke for et Folk, der er langt fra vort Hjerte, vi give Love, eller ere med at give Love, men at vi i dette Dieblis give Love for vort eget Kjød og Blod; vi ere med at give Love for en Ungdom, som i det Hele taget, Gud ske Lov, føler varmt og hjækt nok for Fædrelandet til, naar Hæren truer, til, naar Fædrelandets Røst lyder, at stille sig og tilbyde og bringe ethvert Offer, men netop ogsaa derfor en Ungdom, der føler sig dybt krænket, naar den skal see sin Frivillighed miskjendt, ja, som det er skeet her i Huset, spottet, naar den skal tvinges til hvad den gjerne frivillig gjorde, og skal saa endelig see sig behandlet haardere, end man vilde behandle nogen Anden. Jeg siger det, Forsamlingen skal dog betænke og lægge paa Hjerte, at det er en Ungdom, en kjæf fribaaren Ungdoms dybeste og helligste Følelser, den saarer, hvis den vil endog kun i det Allermindste stille den ringere og under slettere Aaar, end baade Regjeringen og Folket og Rigsforsamlingen finder, at vor Ungdom for 1826 og herefter skal stilles. Nu har jeg talt. —

Wape: Det var blot en liden Bemærkning, jeg vilde gjøre i Anledning af nogle af den sidste ærede Taler brugte fremmede Ord, som jeg ikke forstaaer:

(Fortsette!)

1849.

Beretning

No. 130

om
Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fem og fyrgetyvende (48de) Møde.

(Fortsat.)

Formanden: Den ærede Rigsdagsmand har ikke Ordet.**Rirk:** Det var kun med Hensyn til et enkelt Ord... (Formanden ringer og giver Ordet til Cultusministeren.)

Cultusministeren: Jeg skulde have taget Ordet tidligere idag, hvis jeg ikke havde anseet det for mindre hensigtsmæssigt, at Forhandlingerne indledes af endnu flere Ministre end de, som talte i Begyndelsen. Jeg opfattede derfor hvad jeg havde at sige i denne Sag, indtil Forhandlingerne rykkede frem paa et Punkt, hvor der for mig var en særdeles Anledning til at optræde, og jeg troer, at vi nu ere paa et saadant Punkt; vi ere paa et Punkt, hvor der tales om den danske Ungdoms Følelser, og hvad der skyldes dem. Jeg maa tilligemed mine Colleger raade til at holde Forordningen af 23de September i Kraft, og jeg troer derved ikke at krænke den danske Ungdoms Følelser, men at bidrage til at lede disse Følelser, hvis de have forvildet sig og forfeilet den rette Vej, atter hen paa den (Hør! Hør!), nemlig til at underordne sig Loven og Fædrelandets Fordringer; det vil den danske Ungdom gjøre. Jeg skal nu tale ganske rolig og søge at føre Sagen hen paa et factist Standpunkt, men jeg vil dog først, med Hensyn til de formelle Spørgsmaal, som atter ere vakte, henlede Opmærksomheden paa, at der i denne Sag drives et vist Juristeri af Folk, der deels ikke synes selv at være de bedste Jurister og deels ikke at være det bedste Sind til Jurister; man har nemlig her talt om en apokryphisk Forordning, om en Forordning, som en anden Rigsdagsmand har sagt, at han aldeles ikke kjendte, skjøndt han talte længe derom. Forordningen af 23de September er ikke apokryphisk, den er læst til Thinge, den er bekendtgjort saa godt, som nogen Lov i Danmark hidtil er bleven bekendtgjort, og de Rigsdagsmænd, der kalde denne Forordning apokryphisk, de skulle vel tage sig iagt for at forsee sig mod andre Love, der ikke ere bedre publicerede end denne, og de, som ikke ville kjende den, burde vel overveie hvad de byde denne Forsamling, naar de sige, at de ikke engang have gjort sig den Umage at læse en Forordning, der var væsentlig indbefattet og greb ind i et forelagt Lovudkast (Hør! Hør!). Naar derimod Spørgsmaalet er, om denne Forordning selv formelig foreligger, saa følger heraf Intet med Hensyn til Forordningens praktiske Følge, den derpaa grundede Udskrivning. Forordningen staaer som gyldig Lov, og der er hidtil intetsomhelst anført, der med Retgrund har kunnet rokke dens Gyldighed; men den er forelagt denne Forsamling saaledes, at dens factiske Resultat kan omstyrtes ved et Votum over § 5, og paa denne Maade foreligge, hvad forøvrigt en Rigsdagsmand yttrede, ikke var Tilfældet, mange andre i denne Lov citerede Anordninger; thi forsaavidt de ere paaberaabte her, og forsaavidt som Bestemmelser af dem ere bekræftede eller ophævede ved denne Lov, saa ville de Afstemninger, der her finde Sted, forsaavidt bekræfte eller ophæve hine ældre Anordninger. Saaledes, for at nævne et Exempel, er Bestemmelsen om Lægedrullealderen i Placaten af 1842, skjøndt denne Placat ikke her har været forelagt, forandret ved hvad her er vedtaget om Lægedrullealderen. Saameget angaaende Spørgsmaalet om, hvorvidt Forordningen af 23de September er forelagt eller ikke. Men naar man nu spørger os, hvorfor vi da holde paa Forordningen selv og ikke foretrække at opnaae det samme Resultat paa en anden Maade, maa det først bemærkes, at, om end det samme Resultat kan opnaaes, saa kunne vi fra vort Standpunkt som Ministre, ikke tage Sagen saa let, at vi skulle ville ophæve en given og gyl-

dig Lov for at faae det samme Resultat ad en anden Vej, naar vi ikke ville stemple hiin Lov som forkastelig, hvilket vi ikke have isunde, og som vi ikke føle os berettigede til; derfor holde vi ikke blot paa Resultatet, men paa Loven.

Der er spurgt først om Nødvendigheden af hiin Udskrivning, og der er sagt, at der ikke er fremført nogen vægtig Grund derfor. Jeg troer, at der er en Deel af Forsamlingen, der vil finde, at der laa megen Vægt i hvad den høitærede Krigsminister sagde om at have 1000 Mand i den dygtigste Alder enten til at udfylde vor Hærs Rækker eller til at træde istedetfor 1000 mindre Dygtige; dette er ingen ringe Gjenstand, og det er fremdeles ingen ringe Gjenstand, der tales om, naar der spørges om Virkningen, som hele denne Lovs Udførelse eller Iffe-Udførelse vil have paa Stemningen hos den øvrige Deel af Befolkningen. Men foruden Spørgsmaalet om den egentlige Nødvendighed, saa er der ogsaa et Spørgsmaal om Billighed heri, og jeg vil heromtillføie et Par Ord. Det er vedtaget, at alle de i 1826 fødte skulle være Udskrivning undergivne. Jeg troer nu, at just denne skarpe Grændse, der saaledes er opstillet, naar Anordningen af 23de Septbr. 1848 faldt bort, vilde have noget overordentlig Haardt ved sig, og man vilde vel høre Klager, Klager, som man ikke kunde nægte en vis Berettigelse, f. Ex. af den Fader, som havde en Son, der var født den 1ste Januar 1826, og der saaledes ifølge det nye Udcast til Børnepligtsloven vilde gaae ind under Udskrivningen, medens ingen af hans Benner eller Nabbers Sønner, der vare fødte den 31te December 1825 eller lidet tidligere, skulde gaae ind derunder. Nu vel, jeg veed, at hvor der skal sættes en saadan Grændse, der bliver der altid et Punkt, hvor man maa skjære over og skjære haardt over, men derved er Intet at gjøre, man maa kun søge at udjævne det saa meget som muligt. Forordningen faaer saaledes, just i Forhold til den almindelige Børnepligtslov i dennes Anvendelse paa dem, der ere fødte i 1826, et særegent Præg af Billighed. Byrden for dem, der ere fødte i 1826, bliver lettet noget ved, at der ogsaa lægges nogen Byrde paa de Ældre. Men hvorfor forlange vi ikke mere, gaae vi ikke videre? Hvorfor modtage vi ikke engang mere, naar det, som ved Forandringsforslaget under No. 1, bydes os? Ogsaa her maae vi først holde os til, at der foreligger noget Givet; men der er ogsaa en anden væsentlig Betragtning; vi maae, ved Siden af det Krav, hvorpaa vi bygge Forsvaret for Forordningen, ogsaa tage Hensyn til, hvad Landets andre Interesser i deres meget forskellige Forgørelser fordrer. Naar vi tage eet Mars Ungdom bort fra dens Sykler af forskjellig Art, saa vil denne Aldersclasses Plads vel kunne udfyldes af de nærmest Foregaaende og de nærmest Efterfølgende; naar vi dernæst tage 1 af Ungdommen i 3 Aar, saa ville ogsaa de Pladser, der derved blive ledige, igjen kunne udfyldes derved, at de Jevnaldrende slutte Rækkerne tættere i alle deres Beskæftigelser, og der vil hverken ved Universitetet, der nærmest stiller sig frem for mit Blik, eller i Handelen eller anden borgerlig Næring mærkes det Savn, som derimod uundgaaelig vilde føles, og blive meget betydeligt, hvis man lod en stærk Strøm skylle hen og paa eengang tage 4 Mars Ungdom bort fra deres almindelige Beskæftigelser. Det er Grunden, hvorfor man vel fordrer en Deel, men ikke det Hele. Det nævnte Forandringsforslag giver Regjeringen Magt til at tage det Hele, forsaavidt Krigsforholdene gjøre det nødvendigt; men det er dette „forsaavidt“, som Regjeringen ikke kan modtage. Ved en Gjenstand nemlig, som er saa omstridt, som vækker saa mange forskjellige Følelser, kan Regjeringen ikke modtage en saa ubestemt Bemyndigelse og det dermed følgende ubestemte Ansvar.

Hvorvidt og i hvilken Grad Nødvendigheden er ~~større~~, detom ville Dommene være meget forskjellig. Nogle ville mene, at ifølge en saadant Bemyndigelse bør samtlige hidtil Barnefræ, der ere fødte i 1823, 1824 og 1825, allerede udfskrives, saasnart de tilsvarende Classer af den hidtil værnepligtige Befolkning ere udfrevne. Andre ville langt senere erkjende Nødvendigheden for at være indtraadt. Regjeringen maa altsaa ved et saadant Spørgsmaal have en ganske bestemt og begrundet Bemyndigelse. Naar det forevrigt er sagt, at der ikke skulde gives den Ungdom, der er udfreven ifølge Anordningen af 23de Septbr., de samme Lettelser, som ere givne den Ungdom, der er født i 1826 og udfskrives efter den almindelige Barnepligtslov, saa veed jeg ikke i dette Dieblif, om der skulde vise sig enkelte smaa Forskjelligheder; den Hovedforskiel, der antydes, finder imidlertid visse ikke Sted: at de, der udfskrives ifølge Anordningen af 23de Septbr. 1848, ikke skulde kunne stille for sig ligesaavel som de Dvrigte, dersom Stillingssystemet ved Loven bliver vedtaget.

Jeg vender mig nu et Dieblif til de enkelte Classer af den Ungdom, hvorom der er Tale, og da af ganske naturlige Grunde til den Ungdom, hvis Interesser paa en vis Maade specielt ere betroede til min Baretægt, til de Studerende. Jeg vil først bemærke, at jeg tidligere paa et andet Sted, og uden at det er bleven offentlig bekjendt, har udtalt min Mening om denne Sag; jeg erindrer blot derom for at vise, at det, Ministeriet siger idag, ikke er en Mening, det under Omstændighedernes Trang i de sidste Dage har antaget. Det er Uger, ja maaskee mere end en Maaned siden, at der fra en Deel Stipendiat-Alumner ved Kjøbenhavns Universitet indkom et Andragende til Cultusministeriet om at tilveiebringe for dem Lempelse i den Udskrivning, som for dem vilde finde Sted efter Forordningen af 23de September, hvis denne holdes i Kraft. Derpaa svarede Ministeriet, at det efter den Stilling, som Statsraadet havde besluttet at indtage med Hensyn til hiin Forordning, ikke kunde indlade sig paa at forskaffe de Studerende saadanne Lempelser, men vilde være betænkt paa at lette de Studerende, for hvem Krigstjenesten efter denne Anordning medførte et mærkeligt Afbræk i deres Studier, Tilbageværelsen til Studierne og Tilendebringelsen deraf, saavidt muligt. Dette er, hvad der allerede den Gang udtaltes. Hvad nu angaaer Forordningen af 23de September i dens Indvirkning paa den Ungdom, som beskæftiger sig med Videnskab og boglige Kunster, idetmindste ved Universitetet, vil den omtrent kunne skjønnes af Følgende: de, der ere fødte i Aarene 1823, 1824 og 1825, ville, hvis de i Gjennemsnit ere blevne Studenter ved deres 18de Aar, være komne til Universitetet i Aarene 1841, 1842 og 1843. I disse 3 Aar er der indskrevet ved Universitetet lidt over 400 Studenter; i Deel af dem vil være 80, Udskrivningen vil altsaa sandsynligvis tage 80 academiske Borgere fra disse 3 Aar, medens Udskrivningen ifølge den almindelige Barnepligtslov kan tage alle de Studenter, der ere fødte i 1826, altsaa idetmindste over 100, om man end gjør et Fradrag af dem, som findes utjenstdygtige. Jeg troer nu, at, saa tungt det kan være for Universitetet at see denne Ungdom drage bort, saa maa man, naar man skal see mere end 100 drage bort af eet Aar, ogsaa finde sig i, at 80 af 3 Aar drage bort; og, vel at mærke, hvad jeg udtrykkelig maa fremhæve ved det under No. 6 stillede Forslag, Byrden ved denne Udskrivning bliver mindst for de ældste Studenter, thi det er vist, at en meget stor Deel — jeg haaber af den academiske Ungdoms regelmæssige Flid den større Deel — af dem, som bleve Studenter 1841, ere Candidater og have afsluttet deres Embedsstudium, saa at der ikke for dem indtræder en saa betænkelig Afbrydelse som for de yngre, der ere mere eller mindre nær ved at skulle tage Examen. Ogsaa af dem, som ere fødte i 1824 og 1825, vil en stor Deel eller i altsald Nogle allerede have tilendebragt deres Examen. Der er bragt i Forslag her, at der med Hensyn til de Studerende skulde indtræde særegne Lempelser. Det er mig i Sandhed tungt, ikke med Hensyn til, at det mulig kan optages ilde af Een og Anden, men det er mig tungt for Sagens egen Skyld, at jeg finder mig opfordret til at udtale mig mod disse Lempelser. Vi ere paa et Standpunkt, hvor det virkelig er vanskeligt at indføre med fornøden Omfagt en Række enkelte Lempelser og Undtagelser. Saadanne Undtagelser kræve en Beregning, som det vilde være me-

get vanskeligt nu at anstille saaledes, at det ikke siden ~~der~~ at ~~de~~ sig til Beregningernes Resultat, viser sig, at man ~~kan~~ i store Misforhold. Der er under No. 2 stillet et principalt, et subsidiairt og et aldeles subsidiairt Forslag med en endelig Tilføielse, ved hvilken det ikke er mig ganske klart, om den endelige Tilføielse skal høre til alle 3 Forslag, eller til det sidste aldeles subsidiaire alene.

Formanden: Jeg troer rigtignok, at den kun hører til Forslagets Lit. c.

Cultusministeren: I saa Fald vil jeg blot indskrænke mine Bemærkninger til hvad der kan være at anføre med Hensyn til den antagelige Maade, hvorpaa de Studerende efter det sidste Led af det aldeles subsidiaire Forslag skulle godtgjøre, at de i indværende Aar ville underkaste sig Embedsexamen. Jeg tvivler paa, at min ærede Collega, Justitsministeren, vil ønske sig den her omhandlede Bemyndigelse til Dispensation overdraget, og jeg troer, at han vilde finde sig i stor Forlegenhed ved at benytte den. Jeg er bange for, at hvis han fik den, vilde han tilfældigt tage sin Tilflugt til mig, og der vilde opstaae en Correspondence mellem Justitsministeriet og Cultusministeriet; men jeg vilde sandelig ikke befinde mig i mindre Forlegenhed, og naar Justitsministeren sagde, at han var i Forlegenhed, fordi han mindre kjente de akademiske Forhold, saa vilde jeg sige, at jeg var i Forlegenhed, fordi jeg kjendte dem godt. Jeg er en for gammel Professor til at jeg ikke skulde vide, at der fast ikke gives nogen antagelig Maade, hvorpaa det kan godtgjøres, om Noget i dette Aar vil tage Examen eller ei; det veed den Bedkommende oftest ikke selv med nogenlunde Visshed. Han arbejder dygtigt og kraftigt maaskee til en Maaned før Examen, da seer han, at han ikke kan blive færdig, og træder tilbage. Hvormangen En tager ikke denne Beslutning Dagen før Examens Begyndelse! Naar nu Bedkommende ikke selv kan afgjøre det, hvorledes skulde da nogen Anden kunne afgjøre, hvad Grad af Antagelighed der er for, at et vist Individ i dette Aar vil underkaste sig Embedsexamen? Skal man i denne Henseende holde sig til, at Bedkommende f. Ex. har besøgt Skriveøvelser, som pleie at besøges af dem, der ere nær ved Examen, men ogsaa besøges af Andre, eller skal man holde sig til Manufacturernes Attester, som man ellers ikke gjerne har at gøre med, eller hvorpaa skal man grunde et saadant Beviis?

Men det er ikke blot om de akademiske Borgere, jeg har villet tale med Hensyn til Udskrivningsbyrden efter Forordningen af 23de Septbr. Uagtet den akademiske Ungdom staaer mig nærmest, har jeg ligesaa varm Følelse for den øvrige Ungdom, og jeg vil høre med ligesaa dyb Deeltagelse — thi Deeltagelse i Smerten er sandelig ikke udelukket derved, at man holder paa Nødvendigheden —, jeg vil høre med ligesaa dyb Beklagelse, at Noget rykkes ud fra sin Bontif, som at Noget rykkes bort fra sit Studerebord, og jeg vil høre med ligesaa dyb Beklagelse paa den Fader eller Moder, der siger, at hans eller hendes Søn, der er i Handels- eller Haandværksstare vil komme til at gaae i Krigen, som paa den fattige Enke, der siger, at hendes eneste Søn vil rives bort fra Studeringerne (Hør ham!). Jeg har samme Deeltagelse for Begge. Men naar nu de kaldes til Krigen, der ere fødte i Aarene 1823, 1824 og 1825, det er dem, der befinde sig i en Alder af 23, 24 og 25 Aar, vil jeg dog først bemærke, at naar der tales om Udrivelse af Næringsforhold og en etableret Virksomhed, saa er det for Enhver, der kjender vore Næringsforholde klart, at de ere overordentlig Faa, der i denne Alder have begyndt en fuldkommen selvstændig borgerlig Virksomhed, hvori navnlig den Crediten er dem af Bigtighed. Vi have meget Faa, som have nedsat sig som selvstændige Handlende og Haandværkere, som ikke have overskredet det 25de Aar, og forsaavidt der nu dog er nogle Enkelte, hvad ligger da nærmere, naar man taler og med Rette kan tale om patriotisk Følelse, end at de, som angstes for den Byrde, den Ulykke, som vil kastes paa Enkelte, lede Tanken hen i den Retning, at man overveier, hvad de, der staae i samme Stilling, og som ikke rammes af Byrden, hvad de kunne gjøre for dem af deres Jevnlige, der rammes af den. Hvad ligger nærmere, end at Bladserne kunne holdes aabne et halvt Aar for de unge Mennesker, som maae forlade deres Contoirer, eller hvad ligger nærmere, end at et Handelslaug kan komme den meget enkelte Interessent, der skal gaae i Krigen, til

Hjalp i den Kærlighedsbedrift, som han maa forlade? Jeg troer virkelig, at den Ulykke, som her kan ramme, ikke er saa meget stor.

Der er endnu et Ord, som jeg gjerne vilde tilføie, og som har ligget mig i Sinde længe i denne Sag under de forskjellige Forhandlinger, i hvilke man lidelig er kommen tilbage til Taler om Frivillighed og Frivillige. Det er sagt, at uden Anordningen kunde vi have faaet Frivillige, efter Anordningen faae vi Nogle, som trækkes ved Haarene i Kampen. Jeg veed nu ikke, om Risterne ville eftervise, at der i forrige Sommer af dem, der vare fødte i 1823, 1824 og 1825, og som vare aldeles værnefrie, om der af dem har staaet 1000 Frivillige i Meniges Plads i Armeen, thi det er, hvad der nu forlanges, at der kan tages af disse 3 bestemte Aar et fuldt Tusinde eller maaskee nogle flere, hvis Antallet skulde vise det, som skulle stilles i de Meniges Numer og ikke have anden Forbring, medmindre de i Felten kunne erhverve sig en Ret til at stige høiere. Men dette uomtalt, foragter man ikke de Frivillige derfor, fordi man forlanger en Udskrivning efter Regel og Orden, og de, som udskrives efter Regel og Orden, de, som opoffre den falske Forsængelighed, at gjøre sig til af deres Frivillighed, de, som gjerne finde sig i at sige, at de ere udfreyne og ikke mere have bragt et Frivilligheds Offer end deres Sidemand, som kom fra Landet, disse ere derfor ikke trukne ved Haarene. De danske Soldater, som kæmpede ved Slesvig den 23de April f. A., de vare ikke trukne ved Haarene, skjøndt de vare udfreyne ved en Session. Forpligtelse, Orden og Regel maae vi forlange istedetfor en Stemning, som man ikke altid kan gjøre Regning paa, og som, naar den fremtræder, ikke altid kan underkastes de Regler og Bestemmelser, som den maa underkastes, naar den skal komme Fædrelandet til sand Nytte. Og nu hvad angaaer Frivillighed, er der ved Udskrivningen efter Forordningen af 23de September aabnet Frivilligheden den skønneste Leilighed. Der vil udskrives $\frac{1}{3}$ af dem, der ere fødte i Aarene 1823, 1824 og 1825, og man siger, at det for Mange vil være en haard og tung Byrde, og det er sandt, at det vil være saa; — nu vel! lad dem, som ville være Frivillige, stille sig for dem, der ere udfreyne; der have de en Bei til at komme ind i Armeen og til med det Samme at befrie dem, som Byrden trykker haardt. Dette Forhold ligger ganske nær. Hvad forresten angaaer vore Frivillige, saa ønsker jeg, at de Frivillige i 1848 maae holdes i Ære. Ja, de danske Frivillige i 1848 have i mine Tanker gjort sig fortjente, høilig fortjente af Fædrelandet, og det glæder mig at udtale, at forholdsviis har ingen Stand leveret flere end Universitetet. Foruden at stille deres egen Person, deres Liv og deres Blod til Tjeneste, have de hos mange Andre, hos hele Hæren, styrket en Begeistring, der trænger til saadanne synlige Tegns for at have sig og holde sig. Dette er deres væsentligste Fortjeneste. De have søgt som brave Soldater, og Mange af dem have hjulpet til at bøde paa den Mangel af Underbefalingsmand, som fandt Sted, medens enkelte Andre vistnok have bidraget til noget at løsne de Disciplinens Baand, som man i Krigen ikke kan undvære, og allermindst i vor Tid kan undvære. Man har sagt, at enkelte Frivillige have stræbt mere efter at blive Officerer end efter at tjene som Menige. Deri skal man ikke fortænke dem; venter man Frivillige i en Arme, skal man vente dem blandt dem, som søge Hæder og Ære, og blandt dem, som, for at de kunne naae denne Hæder og Ære, stræbe efter den højere Grad, hvori man lettere bemærkes. Men just fordi det forholder sig saaledes med Frivillige, derfor skal man heller ikke stille de Frivillige istedetfor en nødvendig Udskrivning. Jeg vil ikke tale om, at Stemningen kan have forandret sig saaledes, at man ikke ganske faaer det samme Antal af Frivillige som istsig, men jeg vil gjøre opmærksom paa en Omstændighed — og heri giver jeg dem fuldkommen Ret, som have talt imod Frivillighed som Grundvold for Fædrelandets Forsvar —; det er den Frivilliges Ære, at han melde sig først da, naar han er vis paa, at Hæren er virkelig; naar Kanonerne allerede dundre, da kommer den unge Mand og stiller sig i Rækken, men da er det i flere Henseender for sig selv, og Fædrelandet gjør Forbring paa en Opoffrelse, der falder de fleste unge, sunde Mennesker tungere end at gaae i Felten, naar man endnu ikke har prøvet sin Høielse ligeoverfor blinkende Vaaben og Kanoner; Fædrelandet fordrer den Opoffrelse, at de, som skulle tjene,

skulle lade sig forberede dertil. Den Frivillige kommer, naar Krigen allerede er udbrudt, men den, som skal bestyre en Hær, forlanger Soldaterne Maaneder isørveien. Der komme ingen Frivillige, naar man udsteder den Opfordring, som man for at fyldestgjøre Hærens Forbring maatte udstede: vi vide ikke, om vi om 3 Maanedre faae Krig eller ei, men vi kunne faae den; vi opfordre Eder derfor til at komme og underkaste Eder en streng Exerceerskole, hvor I ville blive behandlet uden Persons Anseelse som andre Menige; naar de 3 Maanedre ere gaaede, kan det være, at I komme mod Fjenden, men det kan ogsaa være, at vi sige: Lad skal I have, nu behøve vi Eder ikke, og I kunne gaae Enhver til Sit. Efter denne Opfordring kommer der ikke mange Frivillige; det er ingen Forkleinselse for de Frivillige at sige det. Overhovedet, naar der tales om Armeindretningen og hvorledes den skal være, vil jeg dog erindre om, at skulle vi føre en Krig, maae vi stille en Væbning, som de Mand, der have Krigserfaring, ville paatage sig at føre i Krigen. Det kan ikke hjælpe, at vi stille en Mængde begejstrede Mand, men som en erfaren Officer siger, at han ikke kan bruge. Vi selv kunne ikke træde i Spidsen; det kan ikke hjælpe, at Gen af os vover sit Liv; der ved ere vi ikke blevne til Anførere. Vi kunne ikke lede Krigen, og vi maae altsaa i Krigen Forberedelse see hen til, hvad de forlange, som kunne og skulle lede den.

Schytte: Jeg kan aldeles ikke være enig med den høitagtede Cultusminister, naar han, da han omtalte denne Sags formelle Side, yttrede, at naar man kom til de samme Resultater, kom det ikke saa nøie an paa Veien, ad hvilken man kom til dem. Jeg mener, at der netop i den Bei, man staaer ind paa, og i den Maade, hvorpaa man begrundet et vist Resultat, kan ligge, og under visse Omstændigheder ligger der efter min Mening en Betydning, som er af høi Vigtighed, og det er netop det, som har givet mig Anledning til at tage Ordet i denne Sag; thi det er ikke mig, som den ærede Rigsdagsmand for Moen (Barfob), der forhen talte, ligegyldigt, om § 5 staaer i Værnepligtsloven eller ikke; jeg mener, at den ingen Plads har i Værnepligtsanordningen. Ikke desto mindre erkjender jeg fuldkommen, at Bestemmelserne i Anordningen af 23de Sept. vare begrundede i de daværende Forhold, og jeg erkjender dem saameget mere berettigede, som det paa den Tid, da Beslutningen derom toges — naar man vil tage det strengt i Juni — var uvist, om den Værnepligtsanordning, som nu foreligger, vilde komme istand. At Anordningen ikke derfor er sat i Kraft — jeg vil ikke følge det — det har undret mig; Nøglen dertil har jeg imidlertid troet at finde i flere Uttringer af den høitagtede Justitsminister, navnlig under det 27de Møde, naar han i Anledning af Spørgsmaalet om, hvorvidt Forordningen var emaneret provisorisk, har sagt: „Forholdene forandrede sig, — mine Ansuelser forandrede sig ikke, — men Forholdene forandrede sig derhen, at det ikke blev nødvendigt at opbyde den Styrke, som der dengang kunde have været Tale om. Daværende Forsamling kom sammen, et Udkast til en Lov om almindelig Værnepligt blev forelagt; det er under disse forandrede Forhold, at Sagen ogsaa har stillet sig noget anderledes med den omhandlede Forordning, men jeg skal her ikke nærmere gaae ind paa dette Spørgsmaal“. Forholdene har altsaa den høitagtede Justitsminister erklæret at have forandret sig, og det er ogsaa vitterligt, at de have forandret sig. Den høitagtede Justitsminister har atter idag erklæret, at Forholdene ere af den Natur, at det maa ansees for nødvendigt og rigtigt, at Anordningens Regler træde i Kraft; jeg deler fuldkommen denne Ansuelse; jeg troer, at Forholdene hver Dag kunne forandre sig, ja om ikke hver Dag, saa dog meget hurtigt, kunne forandre sig saaledes, at det kunde blive nødvendigt, at Anordningens Bestemmelser sattes i Udvelse, og jeg vil i den Anledning ogsaa slutte mig til hvad den ærede forhenværende Krigsminister, nu det 28de kongevalgte Medlem (Tscherning) ved en anden Leilighed har ytret: „Forsamlingen kan efter min Mening ikke dømme om, hvorvidt der er en diebliffelig Trang forhaanden; den kan vel forelægge Regjeringen sine Ansuelser i saa Henseende, men Regjeringen maa selv vide, hvad der virkelig trænges til.“ En saadan Erklæring som den, der idag er afgivet fra Ministeriets Side, maa være tilstrækkelig til at antage Anordningens Bestemmelser for nødvendige,

men saa mener jeg og, at Anordningen skulde gjælde, som den høit-agtede Indenrigsminister idag har yttret, som en Krigsforanstaltning, som et aldeles extraordinairt og temporairt Paabud; saaledes bebudede den sig i sin Begrundelse, saaledes bebudede den sig i sine Præmisser, saaledes har ogsaa den forhenværende Krigsminister, nu 23de Kongevalgte Rigsdagsmand, betragtet den, idet han i Forsamlingens 5te Møde under en Interpellation yttrede sig saaledes: „For at ingen Misforstaaelse skal være, vil jeg gjøre opmærksom paa, at min ærede Collega ikke har sagt, at der er nogen directe Forbindelse mellem det nærværende Project og den endelige Lovs Udførelse; de staae ikke i nogen saadan Forbindelse, at den endelige Lov og hiin extraordinaire Udførelseslov samtidig ville blive tagne i Betragtning.“ Dertil slutter jeg mig; Sandheden heraf erkjender jeg; men sættes ikke Anordningen af 23de Septbr. i Forbindelse med Værnepligtsanordningen, naar man optager den i § 5? Det er ganske vist, at den stilles der negativt, den stilles som en Undtagelse; men man optager den dog alligevel, og Factum er, at den hidtil værnefrie Befolkning skal ikke alene gaae i Tjeneste med de hidtil Værnepligtige og med 22 Aars Alderen stille sig i Armeens Rækker, men den skal tillige gjøre et Plus af Tjeneste, som skal præsteres af 3 ældre Marsklasser. Idet jeg villig anerkjender Regjeringens Berettigelse til baade før, nu og siden at foretage saadanne extraordinaire Foranstaltninger til Landets Læve, som navnlig i Nødens og Farens Tid af Ministeriet maatte ansees rigtige og forsvarlige, kan jeg ikke anerkjende, at en saadan Foranstaltning kan sættes i Forbindelse med den almindelige Værnepligtslov, thi derved holder man sig ikke til den Begrundelse alene, som ligger i Statens Fare i og for sig, til den Begrundelse og Berettigelse, som ligger deri, at Regjeringen efter almindelige Statsprinciper maa ansees berettiget, ja forpligtet til at træffe de extraordinaire Foranstaltninger, som overordentlige Omstændigheder maatte gjøre nødvendige, særligt i Farens og Nødens Stund, men man begrundet tillige Foranstaltningen derpaa, at det er en Betingelse for, at Værnepligtsbyrden kan faae sin retfærdige Fordeling mellem den hidtil værnefrie og værnepligtige Klasse, det er denne Vej, mener jeg, man ved at optage Anordningen af 23de Septbr. i en Paragraph i Værnepligtsloven slaaer ind paa, og man maa slaae ind paa; og det er Rigtigheden heraf, jeg ikke kan erkjende. At jeg er berettiget til at antage, at man slaaer ind paa denne Vej, troer jeg, vil fremgaae af den høitagtede Justitsministers Fremstilling af Sagen under det 30te Møde; han har der sagt, ja, endog ved Talstørrelser oplyst, at den hidtil værnefrie Befolkning ingenlunde, naar Alt sammentages, hvad der skal udføres efter Værnepligtsanordningen og hvad der skal udføres efter Anordningen af 23de Septbr., og man ovenikøbet tillægger de Frivillige, vil komme i noget Misforhold til den værnepligtige Stand, da der dog ikke vilde blive udføret et saa stort Antal af de hidtil Værnefrie, som der burde, i Forhold til, hvad de hidtil Værnepligtige have stillet i Marken. Jeg skal tillade mig i Anledning deraf at bemærke, at, for at komme til dette Resultat, anseer den høitagtede Justitsminister det for givet, hvad dog først maa bevises; han siger nemlig: „Man maa dog vel erkjende, at af de Værnepligtige kunde Frilodsmændene, Forstærkningsmandskabet og Trainudsteclassen ikke vente under almindelige Omstændigheder at blive indkaldte“; derpaa begrundet han sin Mening. Det er ganske vist, at disse Folk ikke under almindelige Omstændigheder kunde vente at blive indkaldte; men der er og en meget betydelig Forskjel mellem deres Vilkaar og den hidtil værnefrie Classes Vilkaar; thi vistnok kunde man antage, at Forstærkningsmandskabet og de øvrige Classer ikke ventede at blive indkaldte, men de havde dog efter Lovgivningen, indtil dette Forhold forandrede, den Pligt under overordentlige Omstændigheder at stille sig. Der er altsaa ikke en saadan Lighed mellem de Værnefrie og Værnepligtige, at man deraf kunde udlede det Resultat, at Forholdet vilde være retfærdigt. Men endnu tydeligere fremgaaer, at man bygger Paragraphen paa et saadant Raisonnement af hvad den ærede første kongevalgte Rigsdagsmand (Andræ) udtalte i det 32te Møde; han har reent, klart og grundigt fremsat som sin Mening, at det først er ved Bibeholdelsen af Anordningen, at et billigt Retfærdighedskrav skæer nogenlunde fyldt. For at han kunde fremsætte og begrundet en saadan Paastand, maatte han naturligvis stille sig

paa det Standpunkt, at Retfærdighed kun kan skee fyldt, naar den nuværende værnefrie Befolkning paalægges den samme Pligt, som den hidtil værnepligtige Befolkning, nemlig at tjene til det 33te Aar; men han har, idet han har holdt sig til den strenge Retfærdighedsfordring, tillige sagt, at han erkjender, at Billighedshensyn her maae tages i Betragtning. Man maa være ham Tak skyldig for disse Billighedshensyn; men jeg mener, at Retfærdighedshensyn ingenlunde berettiger ham til at gaae saavidt, at sige, at man skal gaae tilbage til det 33te Aar; naar han gaaer til den ene Yderlighed, troer jeg, at jeg er ligesaa berettiget til at gaae til den anden, og sige, at det er Fødselen, der hidtil alene har begrundet Værnepligten. Jeg troer, at det er meget vanskeligt at uddele Ret og Retfærdighed og lade Billighed krydse ind med; jeg troer, at den, som Sandheden, her ligger i Midten, og jeg mener, at Retfærdigheden i fuldeste Maal skæer fyldt, naar den værnefrie Stand factisk stiller sig i Rækkerne med Udførelsesalderen; jeg troer ikke, at der kan fordres Mere, jeg troer, at der derved er givet Alt, hvad som endog i Krigstid kan fordres af den hidtil værnefrie Stand. Det troer jeg, og tør udtale, at hos Mange finder det Samklang, at 22 Aars, ja, som endog kan skee, 23 Aars Alderen ikke, naar man ikke havde været i Krig, men naar man blot skulde tage Hensyn til Retfærdighedsfordring, vilde være bleven tagen til Følge, men en yngre s. Ex. 18 Aars Alderen, der altid tidligere har været nævnt som den høieste Alder. Altsaa troer jeg, at Retfærdighed og Billighed skæer fyldt ved at man træder ind med det Aar, da Gjerningen skal udøves, da Pligten skal opfyldes. Naar jeg imidlertid ikke kan have noget at indvende imod det Resultat, som vil være en Følge af Anordningen af 23de September, naar jeg ikke vil lægge den ringeste Hindring i veien for de Foranstaltninger, som Regjeringen i denne Henseende maatte tage, naar jeg anseer disse Foranstaltninger som begrundede, som berettigede i den Myndighed, Ministeriet maa have, og da det ikke anderledes kan være, bør have til at træffe de Foranstaltninger, som sigte til at afhjælpe Statens Trang og Læve, især i Farens og Nødens Stund, saa er det kun af denne Grund, at jeg gaaer ind derpaa, og ikke fordi jeg anseer det i Conseqvent af det Retfærdigheds- og Billighedshensyn, som den hidtil værnefrie Stand er den anden skyldig. Jeg vil forøvrigt ikke tilbageholde, at det har været mig pinligt selv at gjøre denne formelle Indvending mod Sagen, og hvis det var mig som Rigsdagsmand tilladt at handle efter min Følelse, jeg vilde sige: Skriv de 1000 Mand ud sans phrase; jeg vilde gjøre det, fordi det er noget Uhyggeligt, naar vi Alle føle, hvor gjerne vi Alle vilde gaae med, da at gjøre nogen som helst Indvending; jeg har heller ikke gjort nogen Indvending i Realiteten; men det er dog noget Mere end blot det Formelle, hvorfor jeg har gjort den. Jeg maa, efter hvad jeg her har fremsat, erklære, at jeg ikke kan komme til andet Resultat end at stemme for det under No. 9 stillede Forandringsforslag, som vel er frafaldet af Forslagsstilleren, men atter optaget af et Medlem, og jeg mener, at deraf vil følge, at Forordningen af 23de Septbr. maa staae ved Magt, og at de Foranstaltninger, som derved tilsigtes, maae fuldbyrdes af Regjeringen, naar den ifølge sin Pligt og Ansvarlighed finder, at det bør skee. Jeg troer ogsaa, at Regjeringen vil, uden Hensyn til hvad Udfald denne Paragraph faaer i Forsamlingen, kunne sætte Anordningen i Kraft; jeg troer det, thi, som en anden æret Taler har sagt, naar man vil et Diemed, maa man ogsaa ville Midlerne, og jeg holder mig overbevist om, at ogsaa det danske Folk vil dem. Der har hvilet en mærkelig og uheldig Skjæbne over denne Anordning, den er kommen i et skjævt, unaturligt Forhold til Nationen, og jeg tør sige, at hvor jeg har hørt den omtale, er det ingenlunde fordi man har villet holde sig tilbage; men, som en anden æret Taler tidligere har yttret, man er kommen til at misforstaae den; jeg skal ikke gaae videre, men jeg holder mig overbevist om, at det i Gjerningen skal blive vist, naar Regjeringen længere hen, hvis det er Guds Villie, at Krigen skal fortsættes, behøver Kræfter, at ikke alene disse Tusinde, men mange flere, om det behøves, vilde blive præsterede.

(Fortsætted.)

1849.

Beretning

No. 131.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fem og fyrgetyvende (48de) Møde.

(Forti.)

Otterstrøm: Da jeg igaar begjærede Ordet, var det for at udbede mig en Dplysning meddeelt af den høitærede Justitsminister. Jeg har ved Sagens foreløbige Behandling erklæret mig for, at jeg vilde stemme med de 7 Medlemmer af Udvalget, der bleve i Minoriteten, for, at Udskrivningen efter Forordningen af 23de Septbr. skal bortfalde, fordi jeg stod i den Formening, at Udvalget havde havt Dplysninger, som vare fyldestgjørende, for deraf at drage den Slutning, at, naar den nu foreliggende Lov om almindelig Værnepligt træder i Kraft, den Udskrivning, som derefter maatte finde Sted af det unge Mandskab, vilde kunne æquivalere den Udskrivning, som efter Forordningen af 23de Septbr. skal finde Sted; men jeg har senere af Mand, som jeg antager, have været vel underrettede, hørt yttre, at det ikke skulde være Tilfældet, men at derimod, hvis Krigens Fortsættelse skulde gjøre det nødvendigt, vilde det hele 22-aarige Mandskab blive medtaget, uagtet det Tilskud, som vilde finde Sted efter Forordningen af 23de Septbr., og det er Dplysning i denne Henseende, jeg ønsker mig, for jeg afgiver min Stemme. Jeg indrømmer gjerne Vigtigheden af den Betragtning, at, skjøndt der i den Stand, som Værnepligten hidtil alene har paahvilet, nemlig Bondestanden, endnu maatte findes et tilstrækkeligt Antal Individuer til Hærens Completering, vilde det dog være meget føleligt for denne Stand, hvis det fornødne Mandskab skulde tages af de Classer af den, som hidtil factisk have nydt Fritagelse for Værnepligtens Opfyldelse, og at Regjeringen derfor har taget Anledning til at foretage en Udskrivning af de hidtil Ikke-Værnepligtige, for dermed at komme Bondestanden til Hjælp. Men det er da et Billighedshensyn, som her fornemmelig har gjort sig gjældende, og jeg mener, at det tør vel ikke oversees, at det Mandskab, som saaledes factisk har nydt Fritagelse, dog, som allerede for mig bemærket, paahvilede ifølge Lovgivningen en Forpligtelse, som maatte medføre, at de maatte holde sig beredte til, under overordentlige Omstændigheder, at fyldestgjøre Værnepligten, medens der derimod ved Udskrivningen af Ikke-Værnepligtige finder et betydeligt Indgreb Sted i disse's Ret, uden at der har været Nødvendighed for at opbyde alt værnebygtigt Mandskab, men for dermed blot at compensere en uventet Byrde, som falder paa den værnepligtige Stand. Det vilde vistnok have været ønskeligt, om den almindelige Værnepligt var bleven indført for, men det er nu ikke sleet; og naar vi nu staae i Begreb med at udstrække Værnepligten til alle de hidtil fritagne Stænder, saa er det en Folge af Statslivets Udvikling i demokratisk Retning, en Folge af Tidsaanden, som fordrer lige Rettigheder og lige Byrder for alle Statsborgere; men, jeg vil haabe, ogsaa en Folge af den Erkjendelse, at Forpligtelsen til at forsvare sit Fædreland, er en hellig Pligt, som Ingen bør unddrage sig. At Værnepligten hidtil har hvilet paa Bondestanden alene, er begrundet i Forholde, som have deres Rod flere Hundrede Aar tilbage i Tiden, og som den nuværende Slægt ikke kan bære Ansvar for; naar den Lov, som foreligger os, er traadt i Kraft, begynder Forpligtelsen for de hidtil Ikke-Værnepligtige; men for Alt, hvad der angaaer den foregaaende Tid, kunne de ikke skulde den hidtil værnepligtige Stand nogen Erstatning, og altsaa kan der ikke fra den retlige Side være Tale om en Compensation for den større Byrde, der har hvilet paa Bondestanden. Det forekommer mig, at enhver Rigsdagsmand maa afgjøre med sig selv, om han kan forsvare, under disse Omstændigheder at stemme for Anordningen af

23de Septbr. Dersom jeg blot turde spørge mine Følelser tilraads, vilde jeg vist intet Dieblif tage i Betænkning at stemme derfor; men jeg mener, at man ofte er nødsaget til at undertrykke sin Følelse, og man maa ikke være altfor rundhaandet med sin Følelse, hvor der er Tale om Andres Ret. Jeg haaber derfor, man ikke vil finde det urimeligt, at jeg udbeder mig Dplysning om det, hvori den Nødvendighed indeholdes, som jeg anseer derfor. Iøvrigt er Intet af hvad der idag er yttret fra Ministeriets Side, deels af den høitagtede Krigsminister, deels af den høitagtede Indenrigsminister og den høitagtede Cultusminister, gaaet frugtesløst hen over mig; jeg har taget det i Betænkning, og bemærket mig hvad deri indeholdtes. Forresten har jeg endnu en Bemærkning, som angaaer Sagens formelle Side. Den ærede Ordfører har idag ved Mødets Begyndelse yttret, at man ikke maatte være saa ganske nøie-regnende med Formerne; jeg har ikke Noget derimod, men jeg troer dog heller ikke, at man kan bortkaste eller tilfidesætte al Form. Det ærede kongevalgte Medlem, som i sin Tid stod i Spidsen for Krigsministeriet, yttrede i Anledning af et Forslag fra den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 7de District (Larsen) om, at Forsamlingen vilde opfordre Regjeringen til at forelægge Forordningen af 23de Septbr. som provisorisk i Forbindelse med Udfastet til Værnepligtens Lov: „at Loven vel er provisorisk i sin Substant, men ikke i sin Virkning, at den kun bestaaer i en eneste Handling, og naar denne er fuldblyrdet, er den tilende; og at der ikke kan være Spørgsmaal om, at Forsamlingen kan tage den under Behandling, men kun om Et af To, nemlig enten at paatræve Ministrenes Ansvarlighed for den Feil, de maatte have begaaet, ved at lade Anordningen emanere, eller at indbringe et Forslag til en Foranstaltning, som hæver Virkningen af denne Anordning. Dersom denne Paastand var bleven inhæret af det nærværende Ministerium, vilde jeg have stemt for, at Paragraphen skulde gaae ud; thi jeg kan ikke indsee, hvorledes Forsamlingen skal kunne beslutte en Lov, hvori der findes en Bestemmelse, som den ikke maa røre ved; men efter hvad der fra det høitærede Ministeriums Side senere er erklæret, maa jeg antage, at Ministeriet erkjender, at skjøndt Forordningen af 23de September ikke er lagt paa Bordet for os, foreligger den os dog paa en saadan Maade, at vi kunne gaae ind paa de Bestemmelser, som deri indeholdes, og den Omstændighed, at Forordningen ikke bestemt er forelagt, forekommer mig at være en Form, som man vel kan overse. Det eneste, som i saa Henseende har vakt nogen Tvivl hos mig, var den høitagtede Cultusministers Yttring idag, at, om Forordningen end ikke foreligger, saa foreligger den dog saaledes, at den kan omstødes ved et Botum; men jeg ønskede gjerne, at de høitærede Ministre vilde udtale, at Forordningen foreligger saaledes, at Forsamlingen og kan stemme over de Forandringsforslag, med Hensyn til Forordningen af 23de Septbr., som findes paa den fremlagte Afstemningsliste.

Justitsministeren: Forsaavidt den sidste ærede Tale har forlangt den Dplysning, om det Mandskab, som vilde blive udfreven efter den almindelige Værnepligtens Lov, naar den træder i Kraft, kunde af Regjeringen ansees som et Æquivalent for det Mandskab, som skulde udskrives af de hidtil ikke-værnepligtige Classer efter Forordningen af 23de September, saa maa jeg tillade mig at erklære, at der ikke har været Tale om, at disse to forskellige Udskrivningsmaser skulde komme til at æquivalere hinanden, eller at den ene skulde komme til at træde istedetfor den anden, at den ene altsaa skulde erstatte den anden; jeg mener heller ikke, at man kan see Sagen fra den Side, som det maaskee efter hvad den ærede Ordfører har yttret om Nødvendigheds-spørgsmaalet, skulde kunne synes; han

mener, at Nødvendigheds-spørgsmaalet vilde være det Samme, som hvorvidt Fædrelandets Frelse ahang ene og alene af, om disse 1000 eller 1200 Mand bleve udfrevne. Jeg troer ikke, at man saaledes bestemt kan sige, hvor stort Mandskab det er absolut uundgaaelig nødvendigt at have tilstede for at sikke Fædrelandets Frelse; jeg troer, at det er Regjeringens Pligt, at sørge for, at der tilveiebringes et saa stort Antal af tjenstdygtige Mand, som Staten kan tilveiebringe, uden at opoffre andre Hensyn. Forholdene ere ikke af den Betskaffenhed, at vi kunne vide, med hvilken Styrke vi kunne blive angrebne; vi maae altsaa ikke sætte et bestemt Maal for den Styrke, som vi skulle sætte mod Angrebet, men vi maae stille al den Styrke, vi kunne overkomme, uden at tilsidefætte det Hensyn, som fra den anden Side gjør sig gjældende, ikke at udskrive et større Mandskab, end Staten kan bære. Hermed troer jeg tillige at have besvaret den ærede Ordførers Bemærkning, hvormed han begrundede sit Minoritetsvotum, saavel som den af den sidste ærede Taler til mig rettede Forspørgsel. Jeg skal kun tillade mig med Hensyn til hans sidste Bemærkninger at tilføie endnu et Par Ord. Det har vistnok ikke været Regjeringens Mening, naar den har erklæret, at den ansaae Forsamlingen beføiet til at gaae ind paa Forordningen af 23de September, da at affjære saadanne specielle Amendements, som maatte fremkomme i nærværende Forsamling om de enkelte Bestemmelser; jeg troer, at dette meget godt kan lade sig gjøre, uden at Forordningen i dens enkelte Details bliver discuteret, og Erfaring viser ogsaa, at saadanne enkelte Forandringsforslag ere fremkomne, som uden at skade Forordningens Totalitet kunne blive vedtagne af Regjeringen; der er det samme Forhold med Hensyn til disse Amendements, som med Hensyn til andre Forandringsforslag, som fremkomme fra denne Forsamlings Side. Regjeringen har gjennem Indenrigsministeriet for saa Dage siden udtalt den Anskuelse, at Ministeriet neppe vil kunne komme i det Tilfælde at fraraade Hans Majestæt Antagelsen af de Forslag, som ville komme fra Forsamlingens Side; skulde Forsamlingen altsaa finde sig foranlediget til at gjøre noget saadant Forslag, er der ingen Grund til at tvivle om, at det ogsaa vil blive ophøiet til Lov.

Formanden: Jeg veed ikke, om den ærede Rigsdagsmand, der rettede Spørgsmaalet til Justitsministeren, maatte ønske yderligere Dplysninger i saa Henseende. I saa Fald maa jeg ansee ham berettiget til at tage Ordet.

Otterstrøm: Ja; den Dplysning, som jeg egentlig ønskede mig meddeelt, var, om det 22-aarige Mandskab maaskee kan ventes allerede udfreven ved den forestaaende Session, naar Værnepligtsloven er traadt i Kraft, forsaavidt der for Diebliffet kan meddeles nogen Dplysning i saa Henseende.

Justitsministeren: „Den forestaaende Session“ er maaskee et noget mindre velvalgt Udtryk; der forståes nemlig flere Sessioner. Der afholdes for Diebliffet endog Sessioner; der forestaae Sæssioner, hvormed tillige andre Forretninger kunne forbindes. Udskrivningen af det 22-aarige Mandskab efter nærværende Lovudkast, naar det træder i Kraft, vil ikke kunne foregaae i Forbindelse med de engang berammede Sessioner; dertil vil der ikke levnes Tid, uden at Sessionerne maatte omgjøres, og det vilde stride aldeles mod den Hensigt, hvori de afholdes, nemlig at tilveiebringe Mandskab saavel til Søsom til Landtjenesten i rette Tid, men det forhindrer ikke, at det Mandskab, som er født i 1826, og som bliver at udskrive efter nærværende Lovudkast, naar det ophøies til Lov, at det udskrives saa hurtigt som muligt.

Efter et kort Ophold fortsattes Discussionen om § 5.

F. Johannsen: De saa Ord, som jeg vil tillade mig at udtale, ere nærmest foranledigede ved hvad der forhen er passeret i denne Sag, hvor saa mange Stemmer have udtalt sig imod denne Paragraph, og det, endssjøndt det jo sikkerligt er os Alle her i Salen bekjendt, at der i denne Tid overalt paa Landet ved Sessionerne udskrives af Mandskabet i meget fremrykkende Aldre, og som ligesaa lidt har været beløvet paa at blive indkaldt, som de efter denne Paragraph Ikke-Værnepligtige, og jeg kan sandelig derfor ikke indsee eller erkjende de Grunde, som man vil, skulle tale for at stille den i Bero. Men hvad jeg har seet, det er, at det alt i Sommer paa Landet har grebet dybt ind i Familieforholdene, da man indkaldte af

det ældre Mandkab, og hvorledes Communerne dengang maatte underholde de Modre og Børn, som Fædrene maatte forlade for at drage til Hæren; men endnu langt dybere vil dette gribe ind og føles, naar man indkalder fra det 30te Aar og opad, og jeg skal derfor, paa Landbostandens-Begne udtale og give de Herrer at betænke dette, som ivre saa meget herimod, om der dog ikke er overveiende Grunde, som tilstrækkelig tale for, først at holde sig til den saa meget omtalte provisoriske Anordning af 23de Septbr. f. A., inden man indkalder fornævnte ældre Mandskab, eller i hvert Tilfælde samtidig. Jeg har hørt, med hvilken Glæde Landbostanden ofte udtalte sig om fornævnte Udskrivningslov, og yttrede: „endelig er da den Tid kommen, at vi ikke ene skulle udskrives til Krigshæren“, og jeg spørger Dem, mine Herrer! hvorledes troe de, Stemningen vil blive, hvis fornævnte Forordning stilles i Bero, og man indkalder det værnepligtige Mandskab fra 30 til henimod 40 Aar, men derimod forbigaaer det efter denne Paragraph i en Alder af 22, 23 og 24-aarige Mandskab? Jeg troer, dette Spørgsmaal er let at besvare og forudsee, og jeg skal derfor ikke videre indlade mig derpaa, men blot endnu bemærke, at jeg kjender i en udstrakt Kredss Meningen herom, og har troet derfor, at det var min Pligt at udtale dette; jeg behøver vist ikke at tilføie, at Landbostanden med Opmærksomhed vil følge disse Forhandlinger. Forøvrigt skal jeg kun endnu tilføie, med Hensyn til § 5, at jeg stemmer for den, som den staaer, og for, at den snarest mulig sættes i Udførelse.

Jeg maa endnu tillade mig een lille Bemærkning, den nemlig, at det vist med mig har været Mange paafaldende at høre, at i den, som han selv siger „ægte danske Mand“, Rigsdagsmanden for Bræsto Amts 4de District (Grundtvig), i hans Tale at høre flere Gange fremmede Ord deri, som jeg dog ikke videre skal opholde mig ved, men skulde meget ønske, at det maatte bidrage til, at han i Erkjendelse heraf for Eftertiden vilde mindre opholde Forsamlingens kostbare Tid ved at sige derefter, saa var der dog noget vundet; det er ganske vist, at vi Alle ønske det danske Sprog rensket fra saa mange fremmede Ord som muligt, men det gaaer med det, som i andre Tilfælde, at dermed og maa være en Grændse.

Formanden: Den sidste Bemærkning af den ærede Taler gif nok noget udenfor Sagen.

Algreen-Ussing: Jeg udbeder mig Forsamlingens Opmærksomhed for at begrunde de Amendements, der ere stillede af mig og den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 7de District (Larsen) i Forening. Jeg skal søge at fatte mig saa kort som muligt. Angaaende det Hovedspørgsmaal, om Forordningen af 23de Septbr. bør holdes ved Magt eller ei, skal jeg ikke videre udlade mig; en betydelig Deel af Udvalget har erklæret sig for denne Mening, af hvilken den ærede Ordfører ogsaa er, og den Mening har saaledes sine tilstrækkelige Talsmænd. Kun det ene Moment skal jeg tillade mig at udhæve, at der, som under den foreløbige Behandling oplyst, har stillet sig 1863 Frivillige af den hidtil ikkeværnepligtige Stand, og naar den høitagtede Cultusminister derfor har optastet det Spørgsmaal, om deriblandt var 1000 af de i 1823, 1824 og 1825 fødte, og om et saa stort Antal har stillet sig som Menige, da troer jeg, at begge disse Spørgsmaal herved besvare sig selv; thi det er ikke rimeligt, at der af hiint store Antal ikke skulde være 1000 af disse Aar, og endnu mindre, at ikke saamange skulde være indtraadte i Hæren som Menige. Under den Forudsætning, at den nævnte Anordning kommer til at staae ved Magt, har den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 7de District (Larsen) og jeg stillet tvende forskjellige Amendements, et principalt og et subsidiairt. Begge have til Hensigt at tilveiebringe saa stor Lighed som muligt i Udskrivningen af den værnepligtige og uværnepligtige Stand. Det Første tilfigter nemlig at indbrage under den forestaaende Udskrivning af de nævnte 3 Aars Classer de Personer fra de samme Aar af den hidtil værnepligtige Stand, som i sin Tid enten ere udskledede af Kullerne eller forbigaaede ved Udskrivningen. Dette Amendment vil forsaavidt sees at være i Overensstemmelse med den Bestlutning, hvortil Forsamlingen igaar er kommen ved Afstemningen over den 4de Paragraph. Jeg skal bemærke, at forsaavidt de Vedkommende allerede ere udskledede af Kullerne, er det allerede af den høitagtede Ju-

Justitsminister erkjendte, at det forstaaer sig af sig selv, at disse ville blive indbragne med under denne Udskrivning, idet de nu maae betragtes som hørende under den for Børnepligten fritagne Befolkning. Det er saaledes egentlig kun dem, som ere forbigaaede ved Udskrivningen, hvorom der er Spørgsmaal. Jeg behøver vel ikke at tilføie, hvad der forstaaer sig af sig selv, og i Forandringsforslaget tilstrækkelig er udtalt, at de omhandlede Personer kun skulle udskrives med de Børnefræ af samme Aar til nærværende Krig, og i det samme Forhold som disse. At nu de saaledes ved Udskrivningen Forbigaaede bor i den nævnte Henseende stilles lige med de Børnefræ fra samme Aar, synes Conseqventsen at tilsiige, baade naar Sagen betragtes med Hensyn til de Børnepligtige, som ere blevne udslettede, og naar Sagen betragtes med Hensyn til de Børnefræ, som nu for disse 3 Aar skulle medtages ved denne Udskrivning. Jeg skal tillade mig ved et Par Exempler at oplyse de Synderligheder, som ellers ville indtræde. En dimitteret Veterinair-Glev, som beviser, at han er Dyrslæge, vil, efter hvad jeg nys bemærkede, naar han henhører til disse Aar, blive medtaget ved Udskrivningen, da han er bleven udslettet af Rullerne, hvorimod en ikke endnu dimitteret Veterinair-Glev, der kun er bleven forbigaaet ved Udskrivningen, ikke vil blive medtaget og altsaa vil erholde en større Begunstigelse end hiin ældre, hvilket er ganske imod Lovgivningens Hensigt. Dette er et Exempel, hentet fra den værnepligtige Stand selv. Et Exempel, hentet fra Forholdet mellem den værnepligtige og værnefræ Stand, er følgende. Dersom en Søn af en Mand i den værnepligtige Stand er Glev paa et Skolelærerseminarium og er født i Aarene 1823, 1824 og 1825, er han forbigaaet ved de stedsfundne Udskrivninger, og han vil som Folge deraf ikke blive taget med. Dersom derimod en Søn af en Præst eller en anden Mand af den hidtil værnefræ Stand er Glev ved Seminariet, vil han blive medtaget uden Hensyn til denne sin Stilling, fordi han hører til den værnefræ Stand. Under den foreløbige Behandling er der oplyst et lige Tilfælde med Hensyn til de Personer, der staae ved Livjægercorpset her i Staden, hvorefter de kjøbenhavnske Borgere, der staae i dette, og som henhøre til den værnefræ Stand, vilde, naar de ere fødte i Aarene 1823, 1824 og 1825, blive medtagne ved Udskrivningen, hvorimod den værnepligtige, som har faaet Tilslædelse til at udtjene sin Børnepligt ved dette Corps, vil blive fritaget. Det har været principmæssigt, at den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 7de District (Larsen) og jeg have stillet dette Amendement som det principale, thi saaledes maatte det efter dets Stilling fremtræde; men jeg skal ikke nægte, at efter hvad der af den høitagtede Krigsminister idag er blevet udviklet, og med Hensyn til den betydelige Tjeneste, som ydes af den værnepligtige Stand, er det min Høielse noget imod, om det skulde komme til Anvendelse, og jeg er derfor, ligesom min ærede Collega, mere stemt for, at de af os subsidiairt stillede Amendments maatte kunne vinde Forsamlingens Bifald. Det var ogsaa fra først af vor Agt at stille Forandringsforslagene i denne Orden, og vi antage ikke, at der kan være Noget imod at ombytte den Orden, hvori Forslagene ere stillede.

Med Hensyn til disse subsidiaire Amendments skal jeg foreløbig bemærke, at det ikke er vor Mening, at der ikke skal udkomme $\frac{1}{2}$ af den hele udskrivningspligtige Masse, men kun, at de, som vi mene fortrinlig fortjener at staaes, skulle, forsaavidt de ikke allerede blive fritagne af den Grund, at de trække de høiere Numere ved Udskrivningen, komme til at nyde godt af de foreslaaede Fritagelser. Det har nu ikke andet end kunnet være os hjært at høre, at ligesom den høitagtede Justitsminister har bemærket, at der ikke fra den formelle Side kunde være Noget til Hinder for at gaae ind paa disse Amendments, saaledes har ogsaa Indenrigsministeren, og med endnu mere Varme et andet, ikke mindre agtet Medlem af Ministeriet, hvis Stemme altid pleier at have stor Vægt saavel her i Salen som hos Folket, udtalt sig for det Usikkelige og Billige i at saadanne Lempelser kunne finde Sted. Disse Amendments ere stillede under tvende Numere, det første subsidiairt, det andet aldeles subsidiairt, hvis ikke det første skulde blive antaget. Det første gaaer ud paa, at de samme Udtagelser, som efter den hidtil bestaaende Lovgivning være gjældende for den værnepligtige Befolkning, ogsaa maatte komme til Anvendelse ved den nærværende Udskrivning, og at

Sesitionerne i Forbindelse dermed maatte bemyndiges til at tilføie enkelte Fritagelser, i Lighed med dem, der i Henhold til Anordningerne ere tilstaaede den værnepligtige Befolkning. Heri indeholdes, som det sees, to Ting. Den første Bestemmelse kan ikke give Anledning til nogen Tvivl; thi den gaaer ud paa aldeles lovbestemte Udtagelser. Den anden er Noget, som maa afgjøres efter et Skøn, og vi have troet, at dette uden Betænkkelighed kunde overlades til vedkommende Session, da nemlig de Sessioner, som skulle sammensættes efter Forordningen af 23de Septbr. f. A. § 6, for Landet vilde komme til at bestaae tillige af eet Medlem af Amtsrådet, eller maastee endog af flere, og for Kjøbstæderne af eet af Communalbestyrelsen. Der vil saaledes i dette folkelige Element, der er optaget i Sessionen, være en Garanti med Hensyn til Anvendelsen heraf. Det maa især rigt vistnok erkjendes, at ved den første Udtagelse ville, som den høitagtede Cultusminister har bemærket, fra denne Udskrivning udelukkes alle de, som ere blevne Studenter; og baade med Hensyn til den Vægt, denne Betragtning mulig kan frembyde, og hvad der kunde være at bemærke i Henseende til den foreslaaede Bemyndigelse for Sessionerne, have vi troet at burde stille et mere subsidiairt Forslag, hvilket er det, som findes under No. 2 Lit. c., og det er navnlig dette, som et Medlem af Ministeriet i flere Punkter har erklæret sig for. Der indbefattes for det første herunder 3 Classer, som efter vor Formening bør fritages for Udskrivning, og i Henseende til hvilke Bedkommendes Qualifications er saa bestemt, at der i Anvendelsen ikke kan være nogen Tvivl. Disse Udtagelser falde for en Deel sammen med Amendments, som ere stillede af nogle andre ærede Rigsdagsmænd. Det første gaaer ud paa, at de, som have indladt sig i Ægtekab inden den 1ste Januar d. A., skulle fritages for Udskrivning. Dette svarer til det Amendement, som er stillet af 4 af Udvalgets Minoritet, saaledes som dette nu nærmere er bleven bestemt. Det vilde naturlignvis ikke være bleven stillet af os, dersom dette Amendement tidligere havde haft sin nærværende Stikfelse; men det lod den Gang paa, at alle de, der vare indtraadte i Ægtekab, ubetinget skulde være udskrivningsfræ. Vi have derimod troet, at det burde indskrænkes til dem, der have indgaaet Ægtekab inden 1ste Januar d. A., for at der ikke skal skee Elusioner og maastee indgaaes letfindige Ægtekaber for at undgaae Udskrivningen; og det sees nu, at Udvalgets Minoritet ogsaa har begrændset sin Indstilling paa samme Maade. Det andet Indstillingspunkt gaaer ud paa, at de, der til samme Tid have vundet Borgerkab i Kjøbenhavn eller i en Kjøbstad, skulle have samme Ret. Herfor taler i høi Grad Billighed, da en Mand, der saaledes er indtraadt i borgerlig Virksomhed, sandsynligvis for ganske kort Tid siden, let vil være udsat for Ruin, naar han nu pludselig udrydes af denne sin Bedrift. Det tredje Amendement gaaer ud paa, at alle i Livjægercorpset Ansatte bør fritages. Derfor taler først, hvad jeg nys tillod mig at anføre, den inseqvente og, som det forekommer mig, høit unaturlige Ulighed, som vil indtræde derved, at en kjøbenhavnsk Borger, som er i Livjægercorpset, og som er i den nævnte Alder, skal udskrives, medens en Bondeskarl, der har faaet Tilslædelse til at udtjene sin Børnepligt i Livjægercorpset, ikke skal udskrives. Men desuden er der en anden, og som det forekommer mig, end mere talende Grund for dette Amendement. Livjægercorpset udgjør nemlig, efter den bestaaende Armeorganisation, for Liden en Deel af Hæren, og det er efter Planen for dette Corps pligtigt til i Krigstilfælde at gjøre Tjeneste udenfor Kjøbenhavn, navnlig indenfor Sjællands Grændser. Jeg skal tilføie, at det vist ikke er noget stort Antal Individuer, som af de her nævnte Grunde vil blive fritaget, navnlig hvad de tvende førstnævnte Classer angaaer, og Indrømmelse heraf vil saaledes ikke kunne have nogen væsentlig Indflydelse paa de øvrige, medens det omvendt for hine vil være meget haardt, om de skulde rives ud af deres nærværende Stilling og Virksomhed. I Forbindelse med de nævnte Udtagelser have vi foreslaaet, at Justitsministeren skulde bemyndiges til at fritage de Studerende for Udskrivning, som paa antagelig Maade godtgjøre, at de i indværende Aar ville underkaste sig Embedsexamen. Det har været med smertelige Høielse, at jeg har hørt Cultusministeren udtale sig mod dette Punkt, som min ærede Collega og jeg efter nøieste Overveielse have stillet. For

saavidt hans Indvendinger derimod ere hentede fra den Betragtning, at Anvendelsen deraf vil være meget vanskelig, da følger det af Tingen selv, at ligesom der i Almindelighed, hvor Noget skal afgjøres efter et saadant Skjøn, vil i Anvendelsen indtræde nogen Vanskelighed, saaledes vil det Samme vise sig her; men dette forekommer os ikke at være noget afgjørende Modargument, og, naar Cultusministeren fremdeles har bemærket, at Justitsministeren vistnok ikke kunde ønske en saadan Bemyndigelse, da gjælder formodentlig derom, hvad den høitagtede Marineminister tidligere ved en noget lignende Leilighed udtalte, at han naturligvis for sin Person helst ikke ønskede en saadan Bemyndigelse, men at dette Hensyn maatte vige, naar man troede, at kunne opnaae noget Godt dermed, og at han da vilde opfylde Bestemmelsen paa bedste Maade, Noget, som der ikke kan være Tvivl om, at den høitagtede Justitsminister paa lige Maade vil gjøre. Jeg anseer det aldeles ikke vanskeligt at træffe en saadan Bestemmelse med Hensyn til de vedkommende Studerende, at fornøden Betryggelse i saa Henseende kan erholdes. Jeg har tænkt mig, at deres Begjeringer om Fritagelse vilde være at forelægge for det academiske Senat, og at der da, efter de Oplysninger, der tilveiebragtes med Hensyn til den Vedkommendes foregaaende Studier, Længden af den Tid, hvori han har læst til Examen, og de Vidnesbyrd, der i denne Henseende maatte produceres fra vedkommende Professore, vil kunne tilveiebringes saadanne Data, som kunne lægges til Grund ved Afgjørelsen i denne Sag. Det kan i denne Henseende ikke være nogen væsentlig Indvending, at Afgjørelsen maaskee efter en Prøvelse og Veien af de for og imod talende Grunde. Dette er ikke Andet, end hvad der netop har fundet Sted med Hensyn til den værnepligtige Stand i mangfoldige Tilfælde, naar der t. Ex. er tilstaaet Svagmands Søn Tilladelse til Fritagelse for Krigstjenesten, og i de flere andre dermed beslægtede Tilfælde. Naar iøvrigt Cultusministeren har nævnt, at en stor Deel af de Studerende, om hvis Udskrivning her er Tale, allerede have taget Embedsexamen, og navnlig den største Deel af de Studerende fra 1841, saa troer jeg ikke, at dette kan siges at være Tilfældet. Jeg antager ikke, at der af de 23, 24 og 25-aarige Studerende forholdsvis er Mange, der have taget Embedsexamen, hvorimod de fleste uden tvivl netop ere i det Tilfælde, som vi have forudsat, nemlig at de ere saa nær ved at tage Embedsexamen, at det nu vilde være meget uhykeligt for dem, om de skulde rives ud af disse Forhold; thi den Betragtning, at det sandsynligvis kun vil være for en kort Tid og under visse givne Eventualiteter, at de saaledes ville see deres Studier afbrudte, kan kun frembyde en ringe Trøst for dem, hvorimod det Sikke er, at man paa eengang afbryder den Studerendes Bane paa en Maade, som for Mange maaskee vil gjøre, at de aldrig vende tilbage til den; thi den Afgang, som Cultusministeren har bemærket, at der er givet dem Haab om, til Tilbagevenden og Tilendbringelse af deres Studium, vil ofte ikke kunne benyttes, naar denne Bei engang er bleven afbrudt. Jeg troer næsten, at det tør siges, at det baade vil være de flittigste og fattigste Studerende fra de nævnte Aar, der ville være i det Tilfælde, at de nu snart have fuldendt deres studerende Bane, og for dem vil det være meget besværligt, for ikke at sige umuligt, at tilveiebringe, naar Løddet træffer dem, den fornødne Stillingssum. Det er nemlig at forudsee, at denne Stillingssum betydelig vil stige, som en Folge af Afstemningen igaar, hvorefter nu den 22aarige værnefrie Stand skal udskrives med, i Særdeleshed, naar der tillige skal skrives til Udskrivning af 1000 Mand efter Forordningen af 23de Septbr. f. A., og det Haab, at en Anden, der dog som frivillig vil gaae i Krigen, skulde stille sig uden Betaling for den, hvem Løddet træffer, er en Udflugt, der forekommer mig saa mislig, at man ei derpaa kan bygge Noget. Jeg skal endnu tillade mig at kalde i Forsamlingens Grundring, at under den første Plan til Udskrivningen af

denne extraordinaire Udskrivning var det netop paatænkt, at visse Undtagelser skulde finde Sted; thi af den høitagtede Justitsminister er det i den første Forestilling, der findes i Departementstidenden Nr. 21 udtrykkelig bemærket, at det ved denne Sags Overveielse tillige vilde være at undersøge, hvilke Undtagelser fra Opfyldelsen af Forpligtelsen der kunde tilstedes, og i det første Forslag, der udgik fra den nedsatte Commission, er det ligeledes bemærket, at fordi der paabødes en virkelig Udskrivning, udelukkede dette ikke, at der i den eventuelle Anordning kunde fastsættes Undtagelser i Lighed med dem, der hidtil have gjældet for den værnepligtige Stand. Dette blev imidlertid opgivet ved Udarbejdelsen af nærværende Anordning, men det vil dog sees, at det er Noget, som tidligere har foresvævet som et Middel, hvorved det altfor Haarde og Trykkende i enkelte Tilfælde kunde blive afhjulpet. Naar vi endnu have stillet et Forslag om, at Bestemmelserne i §§ 6 og 7, der angaae dem, der deels ere indtraadte i visse Embedsstillinger og deels have gjort sig skyldige i Forbrydelser, ogsaa skulde komme til Anvendelse med Hensyn til dem, der udskrives efter denne Anordning, troer jeg, at det er Noget, der følger af sig selv, og at jeg derfor ikke behøver yderligere at motivere dette Indstillingspunkt. Jeg tillader mig saaledes paa det Bedste at anbefale de af os gjorte Indstillinger, idet jeg for mit eget Vedkommende navnlig skal henlede Forsamlingens Opmærksomhed paa de mere subsidiaire Amendements og hvad jeg med Hensyn til dem her har udvillet.

Cultusministeren: Jeg skulde sandelig ikke have tilladt mig at benytte den Forret, som Ministrene have for de øvrige Medlemmer af Forsamlingen til at tale mere end een Gang, hvis jeg ikke var, som jeg ogsaa troer, at Forsamlingen vil anerkjende, sat i en særegen Stilling derved, at jeg, som synes nærmest kaldet til at tage mig af den akademiske Ungdom, havde udtalt mig imod Noget, der synes at være i dens Interesse, paa en saadan Maade, at den sidste ærede Taler har sagt, at det har vaakt smertelige Følelser hos ham. Jeg skal ikke nærmere gaae ind paa at discutere de foreslaaede Undtagelser for den akademiske Ungdom, og jeg overlader det ganske trygt til dem her i Salen, som kjende de akademiske Forhold, og til de Studerende udenfor, om det ikke er med Rette, at jeg har sagt, at det var næsten umuligt at finde Midler til en sikker Bedømmelse af, hvormange der i dette Aar ville tage deres Examen eller ikke. Da jeg forlod min Professorspost for at indtræde i Ministeriet, havde jeg iblandt flere, to mig nær bekendte, særdeles flittige og mig høilig hengivne Tilhørere, som da havde isinde at gaae op til Baaften 1849, og af dem gaaer nu ingen op. Jeg har imidlertid ikke reist mig for at sige dette. Det, der bestemte mig til at reise mig, er, at den sidste ærede Taler har sagt, at han ikke troede, at det forholdt sig saaledes, som jeg har paastaet, nemlig at en stor Deel af dem, som kunne udskrives ifølge Forordningen af 23de September, og navnlig af de Studerende fra 1841, allerede have taget deres Embedsexamen. Jeg vilde have handlet meget ubesindigt, hvis jeg havde sagt dette, uden i Forveien at have undersøgt Forholdene. Endnu igaar undersøgte jeg denne Sag. Jeg havde ikke fuldstændige Kandidatlister ved Haanden; jeg havde kun den trykte Liste over theologiske Candidater, fortsat til Slutningen af Aaret 1847, som altsaa ikke omfatter de Mange, der ere blevne Candidater i Aaret 1848. Efter altsaa at have sammenlignet blot den theologiske Kandidatliste indtil Udgangen af Aaret 1847 med Listen over de Studerende, der indskrives i Aaret 1841, har jeg havt god Grund til at sige hvad jeg har sagt, idet nemlig allerede en ikke ringe Deel af dem, der vare blevne Studenter i Aaret 1841, fandtes paa hin Liste. Hertil maa nu føies de juridiske og medicinske Candidater og nogle philologiske og polytechniske Candidater indtil samme Tid, og endelig de Candidater i alle Fag fra Aaret 1848, som ere blevne Studenter i Aaret 1841.

(Fortætt.)

om
Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fem og fyrgetyvende (48de) Møde.

(Fortsat.)

Seavenius: Den høitærede Indenrigsminister havde vistnok fuldkommen Ret, da han begyndte sin Tale med at gjøre opmærksom paa, at denne Sag lige fra Begyndelsen af havde faaet en uheldig Bending. Det er kun altfor sandt, at den fra Begyndelsen er bleven betragtet som en Partisag og behandlet som saadan. Man kan ikke nægte, at der mange Gange er bleven talt til Lidensskaben, og at man stundom endog har ladet Lidensskaben tale. Idet jeg nu skal tillade mig at fremstille min Formening om den meget omtalte Forordning, saa troer jeg at burde begynde med at gjøre opmærksom paa, at man vel bør skjelne imellem Forordningen, saaledes som den hidtil forelaa, siden den udkom den 23de Septbr., og saaledes, som man maa betragte Sagen nu efter de Erklæringer, som vi idag have hørt, navnlig af Krigsministeren. Jeg troer, at naar man ikke vel skjelner her imellem, vil man ikke komme til noget ret Resultat om, hvorledes man skal betragte denne Sag. Det er allerede af Andre her i Salen, som jeg formener, bleven fuldkommen tilstrækkeligt beviist, og det er ikke bleven modbevist; ja, man har neppe engang prøvet paa noget Modbeviis i saa Henseende, at Alt, hvad der er fremført om en absolut Retfærdigheds-Forordning som skulde tilfredsstilles ved denne Forordning, er falskt og berøer paa en urigtig Anskuelse af den Retfærdighed, der skal finde sin Beskyttelse i Stats-samfundet, og det forekommer mig, at hele Talen derom alene er grundet paa det crasse Lighedsbegreb, som man i den allermoderne Tid har villet statuere som det ene Gyldige. I Henseende til, hvad der ellers er blevet bemærket angaaende denne Forordning, skal jeg tillade mig at bemærke, at jeg, ifølge Alt, hvad der tidligere er foregaaet angaaende Børnepligtsagen, ikke kan glemme, at der aldrig har været Tale om at udvide Børnepligten til Andre end til dem, som paa den Tid, Anordningen blev forelagt Stænderne, havde fyldt det 18de Aar. Deraf følger, at naar man nu medtager dem, der ere fødte i Aaret 1826, saa faaer man to hele Aarsklasser til fuldstændig Udskrivning mere, end man tidligere har været betænkt paa. Var den nuværende Børnepligtsanordning, som i det Væsentlige stemmer med det Udfast, der blev forelagt Stænderne i Aaret 1846, udkommet i rette Tid, nemlig i Aaret 1847, og jeg kan ikke indsee Grunden, hvorfor det ikke skete, saa vilde Sagen om Børnepligtens Almindelighed derved have fundet sin Afgjærelse, og man vilde neppe have tænkt paa en Anordning som den af 23de Septbr.; men hvis man havde troet det nødvendigt at udskrive et større Antal af de Børnefrie, maatte man ligefrem have forelagt Rigsforsamlingen en ny Anordning derom. Saameget staaer imidlertid fast, at naar Forsamlingen antager, at Alle, der ere fødte i 1826, skulle tages med, saa vil man faae to Aldersklasser mere til Udskrivning, som ellers maatte ansees for at være gaaede fri derfor. Jeg har som Medlem af Comiteen ikke et eneste Dødelik tvivlet paa, at det med Hensyn til de stedfindende Omstændigheder maatte findes nødvendigt at gaae til Aaret 1826; men det synes mig, at man her glemmer, at man paa denne Maade, og jeg gjentager det atter, tager to fulde Aldersklasser med, som ellers vilde være fritagne. Naar man fremdeles saa stærkt har udhævet, at der gaaes saa høit op i den børnepligtige Stand, at der endog tages af Forstærkningen, som ogsaa havde troet sig fri, saa bør man ikke glemme, at der er en væsentlig Forskiel, som jeg ogsaa troer udhævet af et andet Medlem idag, og det er den, at alle de,

der stode i Forstærkningen efter den gjældende Lovgivning, vidste, at de kunde fordres til Krigstjeneste, naar Omstændighederne krævede det, og denne Lov var dem fuldkommen bekendt; men der eksisterer ikke nogen Lov, efter hvilken de Ikke-Børnepligtige kunne indkaldes af nogen som helst Aarsklasse. Det er først, efter at Sagen om at almindeliggjøre Børnepligten blev sat i Bevægelse, at Personer i den hidtil børnefrie Stand have faaet Anledning til at tænke paa Muligheden af at blive indkaldte, men om Sagen endog, da den første Gang kom frem i Aaret 1844, var gaaet igjennem, saa vilde alligevel ingen Aldre end de, der vare fødte i 1826, være komne med til Udskrivning. Derfor har Forordningen stillet sig for mig som en aldeles exceptionel Foranstaltning, som henhørende til det, Juristerne kalde et privilegium odiosum, nemlig en Undtagelse fra den almindelige Lov, vel at mærke, ikke til Fordeel, men til Skade for en enkelt Klasse. Skulde man da alligevel erkjende en sliq Foranstaltning som gyldig, saa maatte det være, fordi man for dens Nødvendighed kunde anføre særdeles stærke Grunde; men jeg tilstaaer, jeg kan ikke ansee de Grunde, som man har anført, for at have nogen særdeles Vægt. Man har talt om den moralske Virkning for Armeen; men naar de, som udskrives efter den omtalte Anordning, føle det som en formelig Uret, at de ere bleve underkastede dens Bud, saa troer jeg ikke, at det vil tjene til Armeens moralske Understøttelse, at de komme med, og hvad den paatrængende Nødvendighed angaaer, saa kan man vistnok ikke sige, at der paa den Tid, da Anordningen udkom, var nogen paatrængende Nødvendighed tilstede, thi Baabenstilstanden var, som bekendt, afluttet en Maaned iforveien. Nu har man vel sagt, at det var uvisst, om ikke Krigen desuagtet snart igjen kunde udbryde; men jeg troer slet ikke, at man dengang tænkte derpaa, thi paa den samme Tid omtrent hjempermitterede man talrigt Mandstab fra Armeen, og der blev taget Bestemmelser, ifølge hvilke Armeen for en stor Deel skulde drages bort fra Grændsen og forlægges til andre Steder omkring i Landet. Det forekommer mig endvidere, at den Erklæring, som den høitagtede Justitsminister her i Salen har givet angaaende Aarsagen til, at Forordningen af 23de September ikke var bleven sat i Kraft, temmelig klart godtgjør, at hine for Forordningen anførte Grunde kun have lidet at betyde. Hr. Justitsministeren har vel flere Gange udtalt den Mening, at det var en Retfærdighedsforordning, som ved Forordningen nu blev tilfredsstillet; men paa samme Tid erklærede han, som Aarsag, hvorfor denne Anordning endnu ikke var traadt i Kraft, at de Autoriteter, der havde med Udskrivningen at gjøre, havde andre nødvendige Forretninger, som optog deres Tid. Dette er ingen løst henkastet Uttring af Hr. Justitsministeren; han har tvende Gange, og med to Maaneders Mellemrum, sagt det Samme, og det næsten med de samme Ord. Nu forstaaer jeg ikke, hvorledes man kan sige, at den Forordning skulde være begrundet i en uafviselig Retfærdighed — denne Forordning, som man har villet betragte næsten som en Helligdom, som Rigsforsamlingen ikke turde røre ved —, hvorledes man kan tale om den paatrængende Nødvendighed paa den Tid, da den udkom, naar man i næsten det samme Dødelik henlægger den; og hvorfor? Fordi vedkommende Embedsmænd ikke havde Tid til at sætte den i Kraft. Og naar man betænker, hvorledes det Medlem her i Salen, som selv har erklæret at have givet Anledning til, at denne Anordning udkom — som erklærede, at han i den Henseende ikke vilde vige et Skridt, ikke en Tomme tilbage, som derved tilfredsstillede et Hjertets Trang —, hvorledes han, skjøndt han endnu i næsten to Maaned, efter at Anordningen var udkommen forblev i sin Stilling som Minister, dog ikke er gaaet et Skridt, ja, jeg troer ikke en Tomme frem, for at sætte den i Værk,

og det af den samme Grund: fordi Embedsmændene ikke havde Tid til at bringe denne uafviselig nødvendige Forordning i Udøvelse, saa veed jeg sandelig ikke, hvorledes jeg skal rime disse i den skarpeste Mod-sætning staaende Data sammen. Naar jeg saaledes overveier alt dette, saa kan jeg ikke nægte, at der forekom mig at være saare liden Grund for Forsamlingen til at holde paa tidtommedte Forordning. Saaledes stod Sagen for mig, da jeg kom her idag; men nu har Krigsministeren erklæret, at han anseer det for nødvendigt at komme i Besiddelse af det forøgede Antal af Mandskab, som Anordningen giver Udfigt til, foruden de øvrige Indkaldte, og han har erindret om, at vi ikke nu, da Udbruddet af denne Krig, der skal afgjøre Danmarks Skjæbne, maaskee er nær forestaaende, maatte berøve Krigsbestyrelsen nogen af de Kræfter, som den tidligere Lovgivning havde givet ham. Under disse Omstændigheder kan jeg ikke nægte, at jeg er bleven betaget af Tvivl om, hvorledes jeg skal stemme. Der kan vistnok Ingen mindre end jeg ville berøve Regjeringen nogen af de Kræfter, som den behøver for at føre Krigen til Fædrelandets Fordeel og Ære. Jeg kan kun finde een Udvei her, og den er at betragte Anordningen af 23de September som først givet og antaget idag, og under denne Fiction vil jeg stemme for den. Hvad iøvrigt angaaer de stillede Amendements, som tildeels ere indrømmede af de Herrer Ministre, da vil jeg stemme for enkelte af de Undtagelser, hvorved der kan ske Lettelser i deres Aar, som Udskrivningen falder haardest paa.

Leth: Jeg skal ikke tale enten for eller imod Anordningen af 23de Septbr.; men under Forudsætning af, at denne Forordning bliver staaende ved Magt, og den derved paabudne extraordinaire Udskrivning finder Sted, skal jeg tillade mig blot med et Par Ord at tale deres Sag, hvem denne Udskrivning, hvis den træder i Kraft, kommer til at træffe saa haardt, at den truer med at forstyrre deres borgerlige Velfærd. Jeg indseer tilfulde, og jeg tilstaaer gjerne, at der er et overmaade stort Antal af den værnepligtige Stand, for hvem Udskrivningen kommer, og tildeels er kommen, ligesaa uventet, og hvem den træffer ligesaa haardt. Dersom der derfor skal fordrøes en almindelig Udskrivning af de hidtil Værnefrige, som ere fødte i 1823, 1824 og 1825, saa troer jeg, hvormeget en Enkelt endog vil komme til at lide derved, her ikke at burde tale de Enkeltes Sag, da Værnebyrden hviler saa overvæltet tungt paa den hidtil ene værnepligtige Stand; men da der kun er Tale om at udskrive $\frac{1}{2}$ af deres Klasse, saa mener jeg dog, at der bør tages Hensyn til deres Stilling, hvem Udskrivningen kommer til at træffe. Nu er der vel neppe Noget, hvem Udskrivningen ikke paa een eller anden Maade vil tilføie Skade og Afbræk; men det er et Offer, Fædrelandet har Ret til at kræve, og det er et Offer, som man maa antage, at de unge Mennesker ville være rede til at bringe, dersom ellers ikke de smukke Ord, der ere udtalte i utallige Adresser, have været lutter klingende Bjælder. Men der findes dog Enkelte, for hvem Offret er saa stort, at det ikke bør kræves, saalange Nødvendigheden ikke byder det; og Nødvendigheden byder det ikke, saalange man ikke vil have dem Alle, men det endog kun forholdsvis er en ringe Deel, man vil have.

I den lille By, hvori jeg boer, findes der 7 unge Borgere — de 2 ere Kjøbmand og de 5 ere Haandværksmestere —, som Alle kunne træffes af denne Udskrivning. Disse ere paa een nær alle Familieforsørgere, og af dem Alle er kun een istand til at stille for sig. Der findes paa Landet adskillige unge Mænd i lignende Stilling, og der findes baade i Kjøbstæderne og paa Landet temmelig mange unge Skolelærere, som kunne træffes af Udskrivningen, og hvis Udskrivning vilde medføre et Tab for vedkommende Commune, som ikke let lader sig beregne eller maaskee erstatte. Det er for at forebygge slige sørgelige Følger af en saadan Udskrivning, at jeg i Forening med Rigsdagsmanden for Ringkjøbing Amts 1ste District (Lang) har tilladt mig at stille det under Nr. 4 anførte Forandringsforslag. Idet jeg nu anbefaler dette Forslag til den ærede Forsamlings Overveielse, skal jeg blot tillade mig den almindelige Erklæring, at jeg anseer den almindelige Værnepligts Indførelse for en paatrængende Retfærdighedshandling, men at jeg dog troer, at Retfærdigheden først da skeer fuldkommen fyldest, naar Kjøbstæderne, idet denne

Byrde paalægges dem, erholde tilsvarende Lettelser i de Byrder, som nu fortrinsvis paahvile dem.

F. Jespersen: Da Udvalgets ærede Ordførere har fremført de Grunde, som have bevæget ham og Minoriteten til at mene, at Anordningen af 23de Septbr. f. A. ikke skulde staae ved Magt, og da jeg, som henhørende til det Majoritet, er af en Mening, der er aldeles modsat Minoritetens, saa føler jeg mig naturlig kaldet til at udtale, hvorpaa jeg har grundet denne Mening.

Jeg betragter Anordningen af 23de Septbr. som en Foranstaltning, der er givet under Krigen Tid og som nødvendig til Fædrelandets Forsvar. Nødvendig af to Grunde; for at staae Hæren Forøgelse ikke blot i Tal, men maaskee mere i moralsk Kraft, og nødvendig for at fyldestgjøre et Retfærdighedskrav; der i lang Tid har været Trang til at fyldestgjøre, men som først har vist sig i sin fulde Styrke, da Krigen kom paa, og da det blev mere Alvor at være Soldat end før. Derfor troer jeg, at Anordningen er paa sin gode Plads, og at Regjeringen har været i sin gode Ret, og at det vilde være et stort Misgreb af Forsamlingen, om den paa nogen Maade vilde desavouere Regjeringens Foranstaltning. Om der end i enkelte Bestemmelser maaskee kunde være truffet een eller anden Forandring, som man maatte finde mere hensigtsmæssig eller heldig, saa betragter jeg dog dette som noget Ubetydeligt; Anordningen eksisterer engang, og den har een stor Fordeel, den kender ikke noget Undtagelsessystem. Dette er et Gode, og jeg troer, at Forsamlingen har god Grund til at holde fast derved.

Efter den Bending, Forhandlingerne have taget idag, troer jeg ikke, der kan være den mindste Tale om, at Forsamlingen vilde kulfaste denne Anordning. Derfor skal jeg endnu kun omtale enkelte Amendements og erklære mig med Hensyn til nogle Uttringer, der ere brugte idag, og som jeg ikke troer bør staae ulmodsigte. Forslagsstilleren til det under Nr. 2 a anførte Forslag har idag begrundet dette tildeels paa den Afstemning, som igaar fandt Sted, og han har anseet det consequent, at Bondestanden, og de, som dele dens Ønsker, ogsaa stemte derfor. Jeg maa tilstaae, at jeg ikke forstaaer dette Raisonnement. Det forekommer mig, at den ærede Amendementsstiller har glemt, at af Bondestanden allerede $\frac{1}{2}$ af de paagjældende Aldersklasser ere under Vaaben; og fordi nu $\frac{1}{2}$ af den værnefrige Klasse skal kaldes under Vaaben, derfor er der ikke den allermindste Grund til at kalde den ene $\frac{1}{2}$ af Bondestanden under Vaaben, som i Genhold til den tidligere Lovgivning har været fri. Ved det under Lit. c anførte Amendment, der angaaer de Studerende, kunde jeg vel ønske at vide, om herved er tænkt paa de egentlige Studenter eller paa dem, der forberede sig til en hvilken som helst Examen; thi dette gjør maaskee en Forskjel. Jeg ønsker at vide, om det gjælder dem, der læse til Veterinair-Examen, dem, der læse til dansk-juridisk Examen, og dersom dette besvares med „Nei“, saa ønsker jeg at vide, om det ikke, naar de ere Studenter ved Kjøbenhavns Universitet, skal gjælde om dem. Den ærede Rigsdagsmand for Præstø Amts 4de District (Grundvig) har med stor Styrke gjort gjældende, at man skulde være værsom med at antage denne Lov, fordi Forsamlingen maatte betænke, at det her gjaldt om en Lov for vort eget fribaarne Kjød og Blod. Jeg skal tillade mig at bringe den ærede Rigsdagsmand i Erindring, at naar Rigsforsamlingen betragtes i sin Heelhed, saa kan den ikke i den Forstand betragtes som fribaarne, thi der er jo mange Bønder her, og der er Bønder i Armeen, og om man vil kalde dem Slaver eller Fribaarne, det veed jeg ikke; men jeg veed, at Bondestanden har ligesaa meget Krav paa, at dens Rettigheder blive gjorte gjældende, som de andre fornemme Classer. Det er og af flere ærede Talere udhævet, at Villkaarene ere forskjellige for dem, der udskrives af Bondestanden, og dem, der udskrives af de andre Classer. Dette kan jeg ikke erkjende. Det er vistnok saa, at der ikke tidligere har været Tale om at føre Udskrivningspligten op til det 22de Aar saaledes, at man strax skulde udtage dem, der have naaet denne Alder. Det forekommer mig uheldigt at ville recurrere til den gamle salige Stændertid; den er død og borte og kommer aldrig mere tilbage. Aaret 1848 er kommen, og er det end forbi, ville dets Virkninger dog leve, saalange Danmark bestaaer.

Rnuth: Jeg skulde, efterat saamange kjernefulde Foredrag i denne Sag ere holdte, ikke have forlangt Ordet, dersom jeg ikke i min tidligere Stilling havde staaet i et nærmere Forhold til Anordningen af 23de Septbr., der giver mig Anledning til at tage Ordet for at yttre, hvorfor jeg agter at stemme for § 5. Jeg troer ikke, at der paa det Trin, hvorpaa Sagen nu staaer, kan være nogen Tvivl hos den ærede Forsamling om den Hensigt, der ligger til Grund for § 5, eller det Forhold, hvori denne Forsamling staaer til Forordningen af 23de Septbr., og at det maa erkjendes, at Hensigten med Udkastets § 5 ingenlunde har været, ad en Omvei at sege en Stadfæstelse paa Anordningen af 23de Septbr. De Mænd, der i sin Tid tilraadede Hans Majestæt at bifalde Værnepligtsudkastet, kunde umuligt have en saadan Hensigt med § 5. De troede, at Anordningen af 23de Septbr. enten vilde være sat i Kraft, dengang de tilraadede den nævnte Paragraph, eller umiddelbart derefter vilde blive sat i Kraft. Hensigten med § 5 var ikke nogen anden end den, at give Tilfagn til de hidtil Værnefrie, at der ud over det, som fordres i § 4, hvorefter de, som ere fødte i Aaret 1826, skulde udskrives, og ud over Forordningen af 23de Septbr. intet videre Krav skulde blive gjort til dem selv under Krigsforholdene, og dette var et Tilfagn af ikke liden Betydning for disse Classer, at under alle Forhold intet saadant Krav vilde blive gjort til dem. Det er ogsaa under denne Opfattelse af Sagen, efter hvad jeg har forstaaet, at det 9de Amendement er bleven stillet, der oprindelig er fremsat af Rigsdagsmanden for Maribo Amts 1ste District (B. Christensen), men senere er optaget af en Anden, og som, hvis det gaaer igjennem, ligesom vil have tilfølgende, at Regjeringen maa sætte Anordningen af 23de Septbr. i Kraft, netop naar § 5 udgaaer. Naar man holder fast ved denne Betragtning, saa fremgaaer deraf, saavidt jeg skjønner, at der aldeles ikke fra Hans Majestæts Side er udgaaet noget Kalde eller nogen Opfordring til denne Forsamling til at stadfæste Anordningen af 23de Septbr. eller til at kjende den gyldig, og det kunde da nærmest synes, at de, der ikke ere tilfredse med Anordningen, maatte være meest tilbuelige til at lade Ansvarret hvile paa dem, der have tilraadet den, og ikke ved at tilraade Modificationer komme til at deltage i Ansvarret, og jeg troer, at de, der ere tilfredse dermed, ikke ville finde nogen Anledning til at tage sig af Sagen.

Jeg skal for Diebliffet imidlertid gjerne see bort fra de maaskee vel grundede Indvendinger, som ere stilledes imod den Maade, hvorpaa Forordningen er behandlet. Jeg skal see bort fra, at Regjeringen har givet Forsamlingen saa stor Anledning til at behandle dette Spørgsmaal, for at besvare det Spørgsmaal, om der er anført vægtige Grunde enten imod Forordningen af 23de September eller for at underkaste den væsentlige Modificationer. Det kan da ingen Grund være for mig, at det er paaviist, at denne Anordning vil falde meget trykkende paa hele Classer eller med ulige Tryk paa enkelte Individder; thi selv om man et greben af en alvorlig Følelse heraf, saa kan man dog i fuld Maade erkjende, at det baade er rigtigt og billigt, at et saadant Offer bringes af disse Classer, thi det Samme gjælder jo ogsaa med Hensyn til Udskrivningen af den værnepligtige Klasse. Den falder ogsaa trykkende og med meget ulige Tryk paa de enkelte Individder af den; men som en Grund af større Betydning er det anført af flere Rigsdagsmænd og nylig af den 24de kongevalgte Rigsdagsmand (Scavenius), at denne Anordning rammer de Classer af unge Mennesker, som havde en meget grundet Anledning til at troe, at de i intet Tilfælde vilde blive inddragne under Militærtjeneste, da de vare over Udskrivningsalderen og endogsaa over den Alder, som vilde have staaet for Udskrivning, dersom Værnepligtsanordningen var traadt i Kraft, efterat den første Gang havde været foreslagt Stænderne, navnlig i Aaret 1846, og at der ikke eksisterede nogen Lov, der kunde give de unge Mænd Anledning til at troe, at de vilde blive udførelse til saadan Tjeneste. Disse Ord har den ærede Rigsdagsmand brugt, hvis jeg ikke huller fejl; jeg troer imidlertid, at dette ikke forholder sig saaledes, og jeg mener, at Anordningen af 23de Septbr. baade er og bebuder sig at være en Forholdsregel alene for Krigen. Men jeg troer, at det er en ældgammel Grundsætning her i Landet, og en Grundsætning, der ikke behøver at bevises af Lovgivningen, at aldrig Noget i Krigstid har været fri for at for-

svare Fædrelandet, thi det er en af de Rettigheder, som Statsmagten ikke kan bortskjanke, under saadanne Forhold at kalde Alle under Vaaben. Men det kan bevises af Lovgivningen. I saa Henseende skal jeg som Exempel nævne for Forsamlingen Bl. af 11te August 1807, hvori de, efterat der er udgaaet en Opfordring til at træde under Vaaben, og denne Opfordring finder Anvendelse ikke blot paa Kjøbenhavns Indvaanere, men paa alle de Værnefrie, der tilfældigvis opholde sig indenfor Kjøbenhavns Volde hedder: at Kongen forventer, at denne Opfordring vil fremkalde Opfyldelsen af den Pligt at værne om det elskte Fædreland, da Kongen nødvendig vil anvende Tvang eller Presning for at staae det fornødne Mandskab til sin og Statens Frelse. Jeg skal fremdeles anføre Anordningen af 3die Juni 1801, hvor det i Motiverne hedder, efterat der ogsaa er udgaaet en almindelig Opfordring, at Kongen finder det gavnligt at lede den Benvillighed, der har vist sig til at stille sig til Fædrelandets Forsvar, ved udtrykkelige Lovbestemmelser i at foreskrive den Maade og Orden, som bør finde Sted, naar de, der ikke staae under Landværnets Faner, opfordres og kaldes til Hjælp imod Statens Fjender. Jeg troer altsaa, at det vil følge deraf, at et saadant almindeligt Opbud er fuldt berettiget, og jeg troer, at det maa erkjendes, at Hans Majestæt, da han underkrev Anordningen af 23de September, havde samme Ret til at lade et Opbud udgaae om at værne om Fædrelandet i Krigstid, som hans Forsædte under de foregaaende Krige, og jeg troer, at det er nærmest saaledes, man maa betragte denne Anordning, og at det maa erkjendes, at man netop har været høist maadeholden og langtfra er gaaet saa vidt, som man, uden at hiiu Ret kunde drages i Tvivl, kunde være gaaet.

Om denne Foranstaltning er nødvendig, derom er der bleven spurgt af flere ærede Rigsdagsmænd, da de vilde stemme for den, naar de kunde blive overbeviste om dens Nødvendighed. Det forekommer mig, at dette Spørgsmaal er let at besvare, og for mig har det ikke været nødvendigt, at Krigsministeren skulde udtale, at han ikke kunde give Afkald paa nogen Deel af den Styrke, der hidtil havde været til Krigsbestyrelsens Raadighed. Det er kun for Krigsforholdenes Skyld, at der udskrives dette Antal af 1000 Mand, og naar et saadant Antal behøves, saa maatte man enten udskrive af disse Aldere eller af de endnu højere Aldere af den værnepligtige Befolkning, og det efterat det idag fra alle Sider er erkjendt, at man er gaaet meget vidt og endnu videre, end Tilfældet har været i noget Land med Hensyn til Udskrivningen af de hidtil værnepligtige Classer. For mig stiller sig derfor Nødvendigheden af fuldkommen at gaae ind paa Anordningen af 23de September paa denne Maade, og jeg tillader mig at troe, at det er i højere Grad end ønskeligt, at en stor Deel af den politiske Betydning, som Værnepligtens Almindeliggjørelse i det Hele har, er bleven samlet i dette ene omtvistede Punkt i Forsamlingen. Det er bleven yttret af den hviatagtede Cultusminister, at det var af stor Vigtighed, at den Grundsætning, at Alle skulde deeltage i Fædrelandets Forsvar, kom til Udførelse strax i nærværende Krig, og jeg troer, at de, som høre til den mindre talrige Klasse i Samfundet, just bidrage Alt, hvad der staaer i deres Magt til at afvende den største Fare, som det vil have for Samfundsforholdenes Udvikling, naar de stille sig paa det Standpunkt, at de kunne sige til dem, som særlig have gjort sig til Repræsentanter for den mere talrige Klasse: „saaledes som vi have behandlet Eder, saaledes ønske og fordre vi at behandles af Eder“, og jeg troer, at denne Mand vil trænge igjennem, naar man med stor Uforbeholdenhed gaaer ind paa det Princip, som ligger til Grund for Værnepligten i det Hele, og for Enhver, der er overbevist om Retfærdigheden og Billigheden af Anordningen af 23de September, vil det være et stort og betydeligt Kjendemerke paa, hvorledes Forsamlingen vil gaae ind paa Grundsætningen i det Hele, om den anerkjender denne Forordning.

Men det er bleven sagt, at selv om man ikke havde Noget imod det Princip, der ligger til Grund for Forordningen af 23de September, saa kunde man dog ønske flere væsentlige Rettelser i samme, og her er man paa et Punkt, hvor jeg maa tilstaae, at det er vanskeligt for mig at see ganske bort fra Formen af Anordningen eller fra den Form, hvorunder Forsamlingen er kommen til at behandle den. Det Forandringsforslag, der er stillet af tvende Kjøbenhavnske Deputerede,

gaaer ud paa, at der skulde søies Noget til adskillige Paragrapher af Anordningen af 23de September; men jeg maa tilstaae, at om man endog lægger nok saa liden Vægt paa Formen, saa kan jeg dog ikke indsee, hvorledes man skulde kunne komme til at søie Noget til i en Anordning, som er given, og altsaa fuldkommen gyldig. Man kan dog umuligt gjøre det som en Efterkrift til selve Anordningen eller sætte en ny Paragraph til efter Hans Majestæts Navn, som findes derunder. Men jeg troer, at for man erklærer sig for nogen Forandring i Anordningen af 23de September, saa bør man nøie overveie, for hvis Skyld en saadan Forandring skulde skee, og jeg sigter herved til den væsentligste Forandring, der er bragt i Forslag af de to Deputerede, og som gaaer ud paa, at de Personer af den hidtil værnepligtige Stand, som hidtil ere blevne forbigaaede, nu skulde drages ind under Udskrivningen. For hvis Skyld skulde dette skee? Det maatte naturligviis nødvendigvis skee for Landets Skyld, og ikke for de hidtil Værnefries Skyld af det 23de, 24de og 25de Aar, thi disses Stilling bliver ikke bedre eller slettere, hvad enten hine Personer af den værnepligtige Klasse drages ind under Udskrivningen eller ikke. Naar det altsaa kun skulde være for Landets Skyld, saa kan jeg ikke indsee, at Noget skulde forhindre Regjeringen i at indkalde disse Personer, nemlig Gammelmandsønner, Svagmandsønner, Veterinairer og Seminarister o. s. v., under Udskrivningen, som allerede for en stor Deel have været inddragne under Forsvarsvæsenet. Vil Regjeringen forelægge dette Spørgsmaal for Forsamlingen, saa kan jeg ikke see, at Noget skulde være til Hinder derfor; men jeg kan ikke finde, at dette staaer i den allermindste Forbindelse med Spørgsmaalet om Anordningen af 23de Septbr. med Hensyn til de hidtil Værnefrie af samme Aarsklasser. Finder man det nødvendigt til Fædrelandets Forsvar at indkalde de hidtil fritagne af den værnepligtige Befolkning, og man da har Valget mellem enten at indkalde dem eller gaae op i de høiere Classer af de Værnepligtige, saa vil jeg være tilbøielig til at stemme derfor, dersom det kom frem som en Sag for sig.

Jeg seer mig heller ikke i Stand til at stemme for de andre Forandringsforslag, som gaae ud paa at indføre visse Undtagelser i Udskrivningen efter Anordningen af 23de Septbr., og jeg troer, at de fleste der ville overveie dette Spørgsmaal, ville indrømme, at det er med velberaad Hu, at man har forkastet det hele Undtagelsessystem, ikke fordi man oversaae, at der ofte vilde komme til at hvile et haardt Tryk paa de enkelte Individier, som Udskrivningen ramte, men fordi man maatte erkjende det for umuligt ved at opstille Undtagelser at kunne forhindre dette Tryk; og naar man vil blive dette Princip tro, saa seer jeg ikke, hvorledes man ved denne Forordning af 23de Septbr. er kommen til det Resultat at opstille en Række af Undtagelser, idet det fremdeles maa erkjendes, at de ere ligesaa utilstrækkelige til at afhjælpe Trykket.

Tung: Det er vistnok ganske naturligt, at 23de September-Anordningen blev modtaget med stor Uvillie af den Klasse af Statsborgere, som den udøvede sin Virkning paa; thi det er naturligt, at de Menneſter, der engang ere i Besiddelse af en Frihed eller en i Loven begrundet Rettighed, nødigt give Slip paa den, og det Menneſte maatte være mere, end hvad vi Menneſter i Reglen ere, som skulde finde sig i med Taalmodighed og uden Knurren, at man pludselig, uden noget Varsel, med et Bennestrog berøvede ham hvad han fra Barnsbeen har anseet for sin Eiendom.

Jeg kan vel i Almindelighed ei ansee det for godt, at Rettigheder og Pligter i Staten blive svævende, saaledes, at de ved nye Love skiftes ud blandt Statsborgerne hvert eller hvertandet Aar, og saaledes, at den ene Hovedomvæltning afløser den anden og gjør Mit til Dit og Dit til Mit, en Frygt, man vel kan nære efter den Aand, der i det sidste Aar har gjort sig gjældende i Europa; men jeg anseer paa den anden Side ei heller gamle lovegrundede Rettigheder for saa uforkrænkkelige, at Tidens Forandringer ei skulde kunne gjøre sig gjældende mod dem, naar det Almindeliges Vel fordrer det.

Jeg anseer saaledes Loven om almindelig Værnepligt, der bortrydder en i Aarhundreder lovegrundet Ret for visse Classer, for fuldkommen retfærdig, og jeg troer, at vi mere maae skamme os over, at vi ei i vort Land, ligesaavel som det er Tilfælde i Nabolandene, forlængst have faaet den indført, end over, at vi nu gribe for haardt ind i Folks Rettigheder, og jeg stemmer for mit Bedkommende af fuldt Hjerte for den ordinaire Lov om almindelig Værnepligt.

Med Forordningen af 23de Septbr. er det derimod vistnok en noget anden Sag. Den gaaer et stort Skridt videre, den griber paa sine Steder forstyrrende, ja ødelæggende ind i Huuslivet; den udkom for sildig i sidste Aar til at Begjætringen for Fædrelandets Redning kunde komme den tilgode, for nær ved Folkets lovgivende Organs Sammentræden, til at den kunde undgaae en begrundet Vebredelse, fordi den ei, da intet Presferende var forhaanden, var bleven indeholdt for at forelægges Rigsdagen. Imidlertid staae vi endnu paa et Standpunkt, der retfærdiggjør overordentlige Forholdsregler; vort Fædreland er endnu langt fra reddet, vore mægtige og overmodige Hjender ruste sig, for, hvis det maatte gaae efter deres Ønske, at knuse os. Om 2 Maanedes vil en Krig paa Liv og Død igjen være i fuld Gang, og det er da en stærk og en paatrængende Pligt for hver dansk, vaabensfor Mand at gribe Været for at tilkæmpe sig Død eller Seir for Fædrelandets hellige Sag. Under saadanne Forhold kan jeg ei finde det passende at forlange Striden om Rettighed og Urette-Rettighed, ei passende for danske Deputerede at vise en Anordning tilbage, der har et yderligere og et kraftigere Forsvar af Fædrelandet til Hensigt, en Anordning, der allerede har fæstet dybe Rødder blandt den hidtil ene værnepligtige Klasse, der har udøvet en moralsk Indvirkning paa denne Klasse og givet den Haab om, at den ei skulde staae som ene forpligtede Krigsmænd i den forestaaende svære Kamp for Fædrelandet. Men idet vi billige en streng Lov i strenge Dage, maae vi dog ei derfor fremtræde som Tyranner. Men dette ville vi gjøre, naar vi uden Skaansel drog den Mand ud af sin borgerlige Stilling, der i god Tro til den bestaaende Statslov havde stiftet Familie og var indtraadt i selvstændig Virksomhed som Statsborger; det gjorde vi, naar vi ødelagde hans Families Lykke, hans borgerlige Væbære, for at tvinge ham til et Felttog, hvortil der endnu er unge Mænd nok, hvem ikke saadanne Baand binde, hvis helligste og vigtigste Forhold ei derved forstyrres. Det er vel sandt, at mange Mænd af den hidtil værnepligtige Klasse paa lignende Maade sidste Aar uden Skaansel ere blevne udkommanderede fra Hustru og Børn, fra Huus og Bedrift til Krigen; men det var en gammel bestaaende Lov, der befalede det; de vidste, for de indtraadte i Bedrift eller i Ægteſkab, at en Pligt paalaa dem, i Tilfælde af Krig at deeltage i den; de havde stølet paa Fred, men de vidste ogsaa, hvad der kunde skee, de satte altsaa deres Lykke paa den Lærning, at Freden vilde vedvare, de satte frivillig deres Lykke paa dette Spil. Dette er derimod ei Tilfældet med den Uværnepligtige; han havde ingen Grund i de bestaaende Forhold til at afsætte sit Ægteſkab eller sin Nedsættelse som Borger, ham paalaa der ingen Pligt, der kunde indvirke forstyrrende paa hans Virksomhed. Desuden, fordi vi nødes til at være haarde mod eet Individ, bør vi ikke være ubarmhertige mod et andet. Desuden er der jo ogsaa mange Undtagelser i den hidtil værnepligtige Stand, i samme Retning som de foreslaaede, og denne Stand vilde ellers komme til at staae heldigere end den Stand, hvem ingen Værnepligt tidligere paalaa. Hovedsagen til den Forvornelse, der har yttret sig mod Forordningen af 23de Septbr., har vistnok ogsaa sin Grund i den Forstyrrelse, som den vilde udøve paa de omhandlede Personers borgerlige Stilling, og jeg har saaledes stedse hørt dens Modstandere henholde sig til slige Exempler. Naar man bortrydder disse, vil Udskrivnings-Anordningen af 23de Septbr. see ganske anderledes ud. Min Stemme for eller imod denne Anordning vil derfor rette sig efter, hvad Udfald det af mig stillede og lignende Forandringsforslag faae ved Afstemningen.

(Fortætted)

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fire og fyrgetyvende Møde.

(Fortfat.)

Idet jeg derfor tillader mig at anbefale Udvalgets Minoritets-Forslag, naar det vil fritage Egtemanden for Udskrivningen, maa jeg, i Forening med det ærede Rigsdagsmedlem for Odense Amts 5te District (Keth), dertil knytte det Forslag: „At ogsaa de Mænd fritages, der indtil 1ste Januar have indladt sig i borgerlig Stilling ved at nedsaette sig i nogen Bedrift i en Kjobstad og ved at have tiltraadt Huus eller Gaard paa Landet eller modtaget Embede.“

Endelig skulde jeg tillade mig at henlede Opmærksomheden paa, at der paa Landet ogsaa træffes Tilfælde, hvor en hidtil Ikke-Værnepligtig har i en ung Alder taget Huus eller Gaard i Besiddelse, hvilket navnlig er Tilfældet et Par Steder i mine Bekjendtskaber, hvilken Bemærkning skal tjene til at tydeliggjøre, at der ogsaa paa Landet findes saadanne Individuer i de omhandlede Tilfælde. Naar en æret Rigsdagsmand har meent, at det ei kunde findes passende, at Forsamlingen antog Forbedringsforslag i en under Kongens Navn udstedt Anordning, da tillader jeg mig at formene, at der vistnok Intet vilde være i Veien for, at hans Majestæt, hvis Sindelag vi kjende, og som har viist, hvormeget han agter Folkets Stemme og ønsker at komme dets Andragender imøde, lod udgaae en Placat som Tillæg til 23de September-Anordningen, hvori han i Henhold til Rigsdagens Dnsfte tilstod nogle Undtagelser.

Madsen: Jeg hører til dem, der ansee Forordningen af 23de Septbr. f. A. for at være en retfærdig og velbegrundet Lov, hvis Tilbagekaldelse vilde være et sorgeligt Bidnesbyrd imod Tidernes saa ofte paaberaabte Humanitet og en ligefrem Uret mod dem, der hidtil ene have baaret Værnebyrden. Man er, ved at omtale denne Forordning, saa ofte kommen til at anføre, at det var ikke saameget for at give Hæren den numeriske Tilvæxt af 1000 Mand, at Forordningen udkom, men at det var især for det moralske Opsving Skuld, som skulde fremgaae deraf, at de hidtil for Værnepligten fritagne, „de fribaarne Mænds fribaarne Sønner“ nu ogsaa stillede i Rækkerne. Jeg indrømmer det moralske Opsving sin Berettigelse og sit fulde Værd, men 1000 Mand flere eller færre ere i mine Dine heller ikke nogen Ubetydelighed, især i et Dieblis som det nærværende, da man er beskæftiget med at foretage en i sig betydelig Udskrivning af Forstærkningen, en Udskrivning, der griber saa dybt ind i den værnepligtige Stands Kaar og hele borgerlige Tilstand, og hvis nærmeste Folge maa skee kan være den, at flere af Landets Agre i det tilstundende Foraar ville komme til at ligge ubyrkede, og de, som blive det, kun kunne blive det til en Priis, der ikke staaer i Forhold til Udbyttet. Paa en saadan Tid synes det mig, at Fædrelandet maa være skinsygt over ethvert nok saa ringe Tal blandt sine Forsvareres Antal, og at det altsaa har nødvendigt Brug for, og følgerigt ogsaa grundet Krav paa ogsaa disse 1000 Mand. Der er under nærværende Paragraphs Behandling faldet nogle Uttringer, som opfordre mig til endnu at sige et Par Ord. Det er Uttringer, som man har hørt lige fra den første Tid af, da der var Tale om almindelig Værnepligt heri Landet. De ere fremkomne i Stænderne, gjennem Pressen, og de gjentages nu atter her. Det er den Paastand, at Folk af Bondestanden, bedre end Folk af de andre Stænder kunne udholde de Strabadser og Besværligheder, der følge med Krigstjenesten, og at de hidtil fritagne ville blive mere afbrudte i deres borgerlige Sysler ved at udskrives, end Bønderne blive det. Der er ingen Sandhed i den Tale. Bondestanden er ikke stabt af andet Leer end alle

andre. Der er ligesaamegen legemlig Skrobethed og Kraftløshed blandt Bønderne som blandt andre Folk. Og hvorledes kan dette være anderledes? Man siger, at Bondefarlen hærdes ved det legemlige Arbeide; aa ja! det kan gjerne være, men der er jo mange udenfor Bondestanden, der ogsaa forrette legemligt Arbeide. Bondestanden kan bære legemlige Byrder; det har den viist, men den føler Trykket, som et andet Menneske vilde føle det. Bondestanden klager ikke høit, hvergang den lider, det viser Fortidens Historie; men skal den derfor altid bære Byrden? At Bondestanden uden Skade kan drages fra Hjemmet, er ligesaa urigtigt. Bondestanden er bunden til Hjemmet med stærke Baand, ja, jeg turde paatage mig at bevise, at den fremfor de øvrige Stænder hænger ved den fædrene Arne. Heller ikke er det Tilfældet, at Bondens Uddannelse for sit Fag er af mindre Bigtighed, og at han, uden at tabe i saa Henseende, kan drages bort derfra, eller skulde det at opnaae Færdighed og Dygtighed i de mange Arbeider, som Bondebruget medfører, maa skee ikke fordre ligesaamegen Tid og Flid som det f. Ex. at lære at sye Støvler, eller en anden borgerlig Haandtering? Jeg maa saaledes modsigte, at Bondestanden enten i fysisk eller borgerlig Henseende lider mindre ved at bære Krigstjenestens Byrder, end Folk af de andre Samfundsklasser. Som den, der har havt den Ære at være Medlem af Udvalget, har jeg tiltraadt et Minoritetsvotum, der gjør et Tillæg til Forordningen af 23de Septbr. f. A., for hvis Bestaaen jeg har udtalt mig, og som er begrundet deri, at jeg ikke kan indsee, at to Personer, hvoraf den ene udskrives efter 23de Septbr.-Anordningen og den anden efter den almindelige Værnepligtslov, ere i nogen forskjellig Retstilling, og det forekommer mig at være følgerigtigt, naar man tiltræder Udkastets § 4, da ogsaa at give § 5 det foreslaaede Tillæg. Fra mit Synspunkt kan jeg ikke finde nogen Betænkelighed herimod i den Maade, hvorpaa jeg iøvrigt betragter tidnævnte Forordning; thi endssjondt jeg anseer den for retfærdig og god, kan jeg godt dermed forene den Mening, at den kan modtage det foreslaaede Tillæg som en Forbedring, hvorved den jo ikke rører Principet.

Rigsdagsmanden for Maribo Amts 4de District (Chr. Olsen) der ikke i denne Sag østere kan tage Ordet, har bedet mig at sige: at han, naar han ikke vilde stemme for noget af de Forandringsforslag, som ere stillede til § 5, foruden den af ham tidligere af ham anførte Grund, endnu har følgende: at han ikke anseer sig berettiget til at stemme for Forandringer i en Lov, som Hs. Majestæt Kongen saa nylig havde understrevet og udstedt, da han paa ingen Maade vilde indvirke til at desavouere Hs. Majestæts Beslutning, især hvor denne gik ud paa at styrke Krigshæren.

Georg Christensen: Da flere Rigsdagsmænd have udtalt sig i samme Retning, som jeg havde betænkt, skal jeg indskrænke mig til med et Par Ord at henlede den ærede Forsamlings Opmærksomhed paa den Indstilling fra Comitens Minoritet, som gaaer ud paa, at de, der have indladt sig i Egteskab inden 1ste Januar d. A., skulle fritages ved denne extraordinaire Udskrivning, og jeg skal for mit Bedkommende ikke videre bidrage til at vidtløstiggjøre Forhandlingerne i denne Anledning. Efter den Meddelelse, Forsamlingen har modtaget fra den høitagtede Krigsminister, kan der vel ikke være Tale om at modsætte sig selve Anordningen af 23de September, og i Virkeligheden kan man heller ikke finde det ubilligt, at der, medens 33,000 Mand af den værnepligtige Befolkning indkaldes til activ Tjeneste, udskrives 1000 Mand af de Uværnepligtige af de tilsvarende Aldersklasser; men jeg kan dog ikke være af den Mening, at en saadan Udskrivning bør foretages uden billigt Hensyn, at den ikke kommer til

at ramme det enkelte Individ haardere, end det er nødvendigt, og saa rigtigt det Princip end er, at hver vaabenfør Mand bør bidrage til Fædrelandets Forsvar, kan jeg ikke troe, at det er rigtigt at experimenterer med et saadant Princip paa en enkelt Deel af Befolkningen og allermindst paa dem, hvem en saadan Udskrivning kommer uventet og som for en stor Deel ville see deres fremtidige Livsstilling pludselig forrykket.

Maaskee har man, for at bøde paa det vistnok Haarde, der ligger i denne Anordnings Bestemmelser, ansat Antallet, som fordres, saa lavt, men hvo garanterer for, at Loddet ikke rammer dem, hvem det vil falde tungest at gaae til Armeen og lade dem blive hjemme, der ville kunne gjøre det uden synderligt Tab.

Naar vi see hen til de sociale Forhold, finde vi, at det netop er i de Aldersklasser, som her skulle udskrives, at de Studerende især rigt forberede sig til Embedseramen, Haandværkeren søger at etablere sig, kort hvor Manden søger at samle og anvende det, han har lært i Ungdommen, for at blive selvstændig. Det kan ikke nægtes, at disse rammes haardt af denne Udskrivning, der er saaledes Meget, der taler for, at disse Folk ved Udskrivningen bør fritages. Skjendt jeg anseer det vanskeligt at trække den rette Grænse i Lovgivningen for slige Undtagelser, mener jeg dog, at der er en Undtagelse, som man uden videre Fare kan tage tilfølg, nemlig for dem, der have indladt sig i Ægteskab og stiftet Familie. Jeg skal tillade mig at erindre om, at der blandt Haandværkerne findes en stor Deel Familiefædre i disse Aldersklasser. Her har man noget Bestemt at gaae efter, en bestemt Grænse, og som Billighed taler for. — Jeg behøver naturligvis ikke nærmere at belyse for denne ærede Forsamling, hvad der bliver den Families Lod, fra hvem Manden tages bort, som skal ernære den ved sit daglige Arbejde. — Man har sagt i denne Forsamling, at der ogsaa udskrives Familiefædre paa Landet blandt Landboerne, og det er sandt; men Forskjellen er her stor. Man lider der ikke saa let Mangel paa det Nødvendige; ingen Familie kastes ud af sit Huus; naar Manden er i Krig, og naar han vender hjem, kan han vel have lidt Tab, men han er ikke ruineret.

Det er altsaa ikke mod selve Udskrivningen, at jeg taler. Det er heller ikke Antallet, jeg vil, skal formindskes; men kun, at den skal, saavidt muligt, være retfærdig og billig; og med disse saa Bemærkninger skal jeg tillade mig at anbefale den ærede Forsamling den omhandlede Minoritets-Indstilling. Slutteligen maa jeg endnu kun bemærke, at Minoriteten har forandret denne Indstilling i Overensstemmelse med den under No. 2 i anførte, der ogsaa er en bestemt Udtale af hvad der har været Minoritetens Anskuelse.

Formanden: Der er endnu 20, der have indtegnet sig til at tale, endskiønt ikke saa have anseet det overskødt at tage Ordet. Jeg er i nogen Forlegenhed i saa Henseende. Paa den ene Side ønsker jeg særdeles meget, at Afstemningen maa følge umiddelbart ovenpaa Discussionen, som det, der forekommer mig i og for sig at være det Naturligste og Rigtigste, og som er een af de Fordele, der er ved at foretage hver Paragraph for sig. Paa den anden Side seer jeg i et saa stort Antal Taleres Indtegnelse en tilstrækkelig Grund til at udsætte Forhandlingerne; men jeg er da tvivlsom, om jeg skal udsætte dem til et Møde endnu i Eftermiddag, eller til et Møde paa Mandag. Jeg skal dog først tillade mig at henstille, om der ikke endnu skulde være nogle af de ærede Medlemmer, der maatte lægge mindre Vægt paa, hvad de have at sige, eller som i alt Fald kunde anmode en anden Taler om at forene sig med dem i saa Henseende.

Andrø: Ifølge den Opskrifting gjør jeg Afkald paa Ordet.

S. Johansen: Ogsaa jeg skal ifølge denne Opskrifting, renoncere paa Ordet, og kun oplyse, at jeg agter at stemme med Comiteens Majoritet for § 5.

Pape: Jeg kan ikke frasælde Ordet, da jeg har stillet et Amendement, men jeg forsikrer, at jeg skal fatte mig særdeles kort.

C. N. Petersen: Jeg frasælter Ordet.

Fløe: Naar det blot tillades mig at gjøre opmærksom paa, at der ved de nuværende Sessioner ei alene udskrives 32, men endog 34-årige, skal jeg gjerne frasælde Ordet. (Munterhed i Forsamlingen.)

Stockfleth: Jeg skal blot bemærke, at, efter hvad der er

anført af den høitagtede Krigsminister og den høitagtede Indenrigsminister, hvis Foredrag jeg har opfattet saaledes, at jeg anseer Udskrivningen efter Forordningen af 23 Septbr. for nødvendig, fraviger jeg Minoritets-Votumet og gaaer over til Comiteens Majoritet, dog saaledes, at jeg forbeholder mig at tiltræde enkelte af de Forandringsforslag, som ere stillede.

Schlegel: I Betragtning af de Oplysninger, den høitærede Krigsminister idag har meddeelt Forsamlingen, gjør jeg Afkald paa at tage Ordet imod Forordn. af 23de Septb. 1848, men forbeholder mig at stemme for de Forandringsforslag, som jeg anseer for hensigtsmæssige.

Brinck-Seidelin: Skjendt jeg finder, at Anordningen af 23de Septb. strider imod Retfærdighed og Billighed, saa maa jeg og, saafremt jeg har hørt ret, at den høitagtede Krigsminister fordrer som Nødvendighed dette Tillæg for Armeen af 1000 Mand, som jeg maa betvivle, virkelig blev sagt, — stemme for Antagelsen af Anordningen; men uden denne Erklæring af ham kan jeg det ei, og maa benytte min Ret til at tale.

Formanden: Jeg har modtaget en Seddel fra 15, som forlange Afslutning.

Sibiger: Jeg skal tillade mig at bemærke, at jeg kom her i Salen med den Beslutning at bekæmpe Forordn. af 23de Septb., men hvad der idag er bleven anført fra Ministeriets Side har bestemt mig til at træde over og stemme for § 5.

Endvidere frasaldt Mørk Hansen, Dahl og J. Christensen Ordet.

En af Secretairerne oplæste Navnene paa de 15 Rigsdagsmænd, der havde forlangt Afslutning, nemlig:

With.	Winther.
Markmann.	Ostenfeldt.
Hiort.	Hasselbalch.
Theilmann.	Fr. Jespersen.
Dunhsfelt.	Frolund.
J. Christensen.	J. Pedersen.
Boisen.	Nørgaard.
J. C. Drewsen.	

Efter at derpaa Afstemning paa den sædvanlige Maade var foretaget, bemærkede Formanden:

For Afslutningen er der ved Optællingen 65 Ja og 59 Nei. Da der imidlertid er en Deel flere end 124 Medlemmer her tilstede, har en Deel altsaa ikke stemt (En Stemme: Jeg har ikke stemt), og da Jaernes og Neernes Tal komme hinanden saa nær, saa finder jeg Afstemningen tvivlsom. For imidlertid ikke at forhale Tiden med det trættende Navneopraab, skal jeg tillade mig at foreslaae Forsamlingen, at der atter stemmes paa den sædvanlige Maade ved at reise sig og ved at blive siddende.

J. C. Larsen: Kan man ikke efter Regulativet nu forlange Afstemning ved Navneopraab? Naar man, som jeg antager, strengt efter Regulativet er berettiget til at forlange dette, vil jeg fordre saadant, da jeg anseer det for ubilligt, at Majoriteten skal kunne afskjære Minoriteten Afgang til at udtale sig.

Flere Stemmer: Navneopraab! Navneopraab!

Formanden: Da jeg har Tvivl om Afstemning og Regulativet i saa Tilfælde fordrer Navneopraab, skal jeg efter Forlangende lade dette see.

Der blev derefter foretaget Afstemning ved Navneopraab, Resultatet var følgende:

Stemmegivende 135.

Fraværende 16.

72 Nei, 63 Ja, altsaa Afslutning forkastet.

Afstemning efter Navneopraab.

Nei.

Nagaard af Thisted.	Hjerring.
Bagger.	Brandt.
Barfob.	Bregendahl.
Bergmann.	Bruun af Nønsø.

Christensen (Georg) af Kjøbenhavn.
 Golding.
 la Cour.
 David.
 van Dokum.
 Grifsen.
 Flor.
 Funder.
 Gislason.
 Gudmundsson.
 Hage.
 Hall.
 Hammerich.
 Hansen (H. P.) af Kjøbenhavn.
 Hansen (S. A.) af Kjøbenhavn.
 Mork Hansen.
 Hansen (N.) af Eskelund.
 Hastrup.
 Hunderup.
 Jacobsen.
 Jespersen (C. M.) af Viborg.
 Johnsen.
 Kayser.
 Krieger.
 Larsen (J. E.) af Kjøbenhavn.
 Leth.
 Lüttichau.
 Lühöft.
 Madsen.
 Mundt.
 Tage Müller.
 Paludan-Müller.

Mynster.
 Neergaard.
 Nielsen (H. E.) af Tranberg.
 Nyholm.
 Olrik.
 Ostermann.
 Pape.
 Pedersen (P.) af Kjøbenhavn.
 Petersen (B.) af Kjøbenhavn.
 Petersen (C. N.) af Hjørring.
 Pietursøn.
 Ploug.
 Rasmussen (M.) af Herlufmagle.
 Røder.
 Scavenius.
 Schack.
 Schiern.
 Schurmann.
 Schytte.
 Brind-Seidelin.
 Sidenius.
 Sigurdsson.
 Cederfeld de Simonsen.
 Steel.
 Stockfleth.
 Tang.
 Tobiasen.
 Tvede.
 Algreen-Ulfing.
 Ulfing af Viborg.
 Wegener.
 Wulff.

Ja.

Aagaard (G.) af Lolland.
 Andresen.
 Andra.
 Blak.
 Bruun (M. P.) af Bruunshaab.
 Bunzen.
 Boisen.
 Christensen (Balthazar).
 Christensen (J.) af Boldum.
 Christensen (H.) af Vejstrup.
 Dahl.
 Dahlerup.
 Dinsen.
 Drewsen af Kjøbenhavn.
 Dunsfelt.
 Fibiger.
 Fløe.
 Frølund.
 Gram.
 Grundtvig.
 Hansen (L.) af Bjellerup.
 Hansen (P.) af Abbetved.
 Hasselbalch.
 Hermannsen.
 Hiort.
 Hækkerup.
 Høier.
 Jacobsen.
 Jespersen (F.) af Bogenfse.
 Johansen (H. E.) af Østrup.
 Johannsen (F.) af Houby.
 Johansen (H.) af Knardrup.

Sehestedt-Juel.
 Jungersen.
 Jørgensen.
 Kirk.
 Koster.
 Larsen (E.) af Dalby.
 Linnemann.
 Lork.
 Markmann.
 Møller (N. N.) af Draaby.
 Møller af Glaffeberg.
 Nielsen (N. H.) af Løserup.
 Nørgaard.
 Nlesen.
 Østfeldt.
 Otterstrøm.
 Orholm.
 Petersen (E.) af Davinde.
 Pedersen (J.) af Søding.
 Plojen.
 Rasmussen (H.) af Egense.
 Rasmussen (J.) af Svanninge.
 Schlegel.
 Schroll.
 Stender.
 Thalbiger.
 Theilmann.
 Turen.
 Westergaard.
 Winther.
 With.

Fraværende.

Bruun (P. D.) af Kjøbenhavn.
 Buchvaldt.
 Drewsen af Silkeborg.
 Glerup.
 Gregersen.
 von Haven.
 Holck.
 Hvidt.

Jespersen af Grønnebjerggaard.
 Knuth.
 Kée.
 Treschow.
 Tscherning.
 Visby.
 Zeuthen.
 Ørsted.

Formanden: Da der nu kun er 8 tilbage, som ønske at tale, har jeg meent, at vi i et Aftenmøde kunne bringe Forhandlingerne af Paragraphen tilende (Flere Stemmer: Ja! Ja!) og jeg skal ders for anmode Forsamlingen om at møde i Aften Kl. 7.

Mødet hævet.

Ser og Tyrgethvende offentlige Møde.

(Det 49de Møde i den hele Række.)

Aftenmøde.

Lørdagen den 20de Januar.

Viceformanden Hvidt, indtog i Formandens og Viceformanden, Bruuns Fraværelse, Forsædet.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde (Formiddagsmødet) blev oplæst.

Pape: Jeg skal efter Løste fatte mig aldeles kort, idet jeg blot anbefaler det af mig efter Rigsdagsmanden for Maribo Amts 1ste District (B. Christensen) optagne Forslag, der er stillet under Nr. 9; ved at henvise til hvad der tidligere idag er yttret af de ærede Rigsdagsmand, for Præsto Amts 7de District (Barfod) og Skanderborg Amts 2det District (Schytte), som i det Hele have udtalt, hvad jeg kunde have at sige. Jeg har nemlig optaget dette Forslag, hovedsagelig fordi jeg troede ikke at burde komme ind paa, hvad man falder Realiteten af Forordningen af 23de Septbr. og fordi jeg troede, at naar man uden Bemærkning antager eller forkaster § 5, saa vil man baade i og udenfor Salen blive antaget at stemme for eller imod Forordningen af 23de Septbr. 1848; men paa den Maade, hvorpaa den er kommen frem, har jeg ikke kunnet indlade mig paa nogen af Delene og netop derfor har jeg maattet forbeholde mig det Forslag, at Forordningen af 23de Septbr. udgaaer af Loven om almindelig Børnepligt. At saavel Comiteen som enkelte Rigsdagsmand her have stillet Forandringsforslag til enkelte af Paragrapherne i Forordningen af 23de Septbr. 1848, det har jeg antaget, at Comiteen har været aldeles uberettiget til at gjøre, da den ikke har været henviist fra Afdelingerne eller fra Forsamlingen til den, saaledes som Tilfældet har været med alle andre Forslag; ja den har ikke engang været henlagt paa Pladserne i Rigsdagsalen. Comiteen har saaledes, i det Hele taget, neppe dertil været berettiget; hvad de enkelte Rigsdagsmand derimod have gjort, maa vel blive deres egen Sag. Forøvrigt har jeg kun at tilføie, at den hertagtede Justitsminister, navnlig idag, har erklæret, at der ikke kan være Noget iveien for, at tage Forordningen i dens specielle Dele under Behandling, og saaledes, som steet er, at stille Forandringsforslag. Dette kan jeg ikke være enig med ham i: at der kan blive Spørgsmaal om at gaae ind paa Forordningens Specialiteter, naar man ikke har den for sig; thi det kunde dog vel ikke være Meningen, at man skulde gaae hen og kjøbe den i Bogladen, for at læse den her paa vore Pladser; da vi saae de øvrige Sager, som behandles, saa skulde man vel ogsaa have faaet den. Cultusministeren har vel med Kraft og Tynd sagt, at man skulde kjende den, da den var offentlig kundgjort; dette er vel ogsaa

sandt. Udenfor Salen, da bør jeg som dansk Borger kjende enhver Anordning, men her i Salen kan det ikke fordres, at jeg skal eller bør kjende den. Jeg har ikke videre at sige, thi jeg har lovet at burde fatte mig i Korthed; dog er der endnu et Spørgsmaal, som jeg vil gjøre, idet jeg tidligere blev forhindret fra at fremsætte det, navnlig med Hensyn til nogle Ord, der bleve yttrede af den ærede Rigsdagsmand for Præsto Amts 4de District (Grundtvig), som jo skal være ægte Dansk; han er imidlertid kommen frem med nogle græske eller arabiske Ord, apokryphisk og psykologisk, medens det dog synes mig, at dersom denne Mand vil være saa ægte Dansk, bør han ogsaa holde sig til de danske Ord. Nu har jeg imidlertid senere faaet at erfare, hvad disse Ord have at betyde, og jeg er forsaavidt tilfredsstillt. Det er Alt, hvad jeg har at sige, og henstiller herved det ovennævnte Forslag til Forsamlingens Bedømmelse.

la Cour: Jeg vil kun i Korthed erklære, at jeg agter at slutte mig til det af de ærede Rigsdagsmænd for Kjøbenhavns 4de og 7de District (Algreen-Löfving og Larsen) under Littr. b stillede Ændringsforslag, eller, om dette ikke vinder Bisald, da til Littr. c, og derfor anføre mine Grunde. Min første Grund er den, at derved bringes Enhed og Overensstemmelse, Orden og Retfærdighed ind i den hele Udskrivning, saavel for dette, som for de foregaaende Aar; thi efter det Udfald, som Afstemningen over § 4 fik igaar, blive de i Aaret 1826 fødte Børnepligtige, der ved den i 1848 afholdte Session enten ere udslettede af Rullerne eller midlertidigen forbigaaede, at behandle ved de forestaaende Extra-Sessioner lige med de hidtil for Børnepligt fritagne Personer fra samme Aar, og derved er det Resultat opnaaet, at alle de i 1826 fødte, som for Aaret 1849 udskrives til Krigstjeneste, uden Undtagelse, saavel hidtil Børnefrie som hidtil Børnepligtige, udskrives under samme Biskaar, nemlig efter den nye, snart udkommende Børnepligtslov, og saafremt nu Forordningen af 23de Septbr. f. A. bliver forandret efter det under Nr. 2, b opførte Ændringsforslag, saa vil paa samme Maade alle de i Aarene 1823, 1824 og 1825 fødte, saavel af de hidtil Børnefrie, som af de hidtil Børnepligtige, være eller blive udskrivne, ligeledes efter samme Regler, nemlig efter de ældre, hidtil gjældende Love. Min anden Grund er den, at de forskjellige Partier i disse Ændringsforslag efter mit Skjøn maae finde en Forening, saa at Alle, næsten uden Undtagelse, ved at antage eet af disse, maae opnaae hvad de ønske. Ved at følge Forhandlingens Gang har det nemlig viist sig, at Forsamlingen i denne Henseende har sondret sig i 3 Partier, det første bestaaende af dem, som slethen ville have Septemberloven forkastet; men da dette, hvortil jeg selv ikke vil fragaae, tidligere at have hørt, ved de Dplysninger og Meddelelser, som idag ere givne, betydeligt er bleven formindsket, saa kan til dette intet særdeles Hensyn tages. Det andet Parti bestaaer af Forordningens Talsmænd og Forsvarere, som fordre denne bevaret i Kraft. Men spørger man om, hvad det egentlig er, at disse ville, saa er det jo, at 1000 Mand for den nærværende Krigstid skulle udskrives af de hidtil værnefrie Classer, og naar dette opnaaes, saa have de jo naaet deres Maal, og deri gjør det anbefalede Ændringsforslag paa ingen Maade nogen Indskrænkning. Men er der Noget af dette Parti, som derved ikke føler sig tilfredsstillt, men som gjør det til en Hovedsag, som i Grunden kun er Bisag, at Septemberloven forbliver i uforandret Form, saa kunde man forledes til at troe, at disse ledes af andre hemmelige, egoistiske Grunde, som vistnok bør vige, naar det gjælder Saameget som her, nemlig Forsamlingens Ære og mange Medborgeres Vel. Det tredje Parti bestaaer af dem, som især see hen til og forlange, at det Haarde og Trykkende i den nævnte Forordning kan blive formildet eller hævet; men ogsaa disse opnaae hvad de

ønske ved at slutte sig til et af de nævnte Ændringsforslag, paa den fuldkomneste og billigste Maade, og jeg tvivler aldeles ikke om, at den høitærede Justitsminister og Sessionerne vel ville vide at træffe den rette Maade, hvorpaa dette kan lempes. Det er kun een Gang, at disse Regler skulle anvendes, og det Rette kan da vist ligesaa godt udfindes, som det hidtil er skeet. Naar da Forordningen af 23de September 1848 fremtræder i en saadan Dragt, mener jeg, at vi kunne erkjende den for at høre os til, og lyse den i Kulb og Kjon; og jeg er overbevist om, at saavel Regjeringen som Folket vil vide Forsamlingen Tak for, at den, ved at antage et saadant Forslag, har fundet et Middel, hvorved man kommer Alles Ønsker imøde.

Tobiesen: Det har ikke været mig let at komme paa det Rene med mig selv, hvorledes jeg skulde afgive min Stemme angaaende Anordningen af 23de Septbr. f. A., eftersom Saameget er talt og frebet baade for og imod denne Lov. Uden at have til Hensigt eller at troe, ved mine Ord at kunne influere paa Andres Dom, skal jeg dog for min egen Skyld tillade mig at motivere, hvorledes jeg agter at stemme i denne Sag. Jeg erkjender tilfulde, at man med god Grund kan bestride denne Anordning; thi naar hensees til Tiden, da den blev udgivet, en Maaned efter Baabenstilstandens Afslutning, naar jeg seer hen til den Maade, hvorpaa den er kommen frem i Forsamlingen, næsten som et — noli me tangere — et Klenodie, man ikke maa røre ved, da det endog i den Afdeling, hvori jeg var, blev formeent dem, som vilde det, at drøfte den i dens Enkeltheder, og naar jeg betænker det lidet Antal Folk, som ved denne Lov indvindes til Styrke for Armeen, da kan jeg ikke nægte, at Loven, saaledes betragtet, med Rette er bleven og maatte blive bestridt. Jeg erkjender ogsaa, at dersom det ikke blot havde været for at gennemføre et vist Princip, at denne Anordning kom frem, men virkelig for at forstærke Hæren, da var det ikke den rette Wei her valgt; og jeg maa beklage, at den forrige Krigsminister ikke bedre forstod Stemningen i Folket, ikke bedre vurderede og benyttede Begejstringen, som under hele Krigen levede og rørte sig i alle Stænder, eftersom et Ord, en udgangen Dpfordring fra ham vilde have bragt ikke blot 1000, men flere Tusinde af den værnefrie Stand til at gaae ind under Fanen.

Imidlertid staaer Krigen endnu for Døren; vi ville Alle, at den skal føres med al den Kraft, Landet formaaer. Regjeringen, det nuværende Ministerium, anseer og betragter Loven baade som billig og retfærdig, og den nuværende Krigsminister har i Dag erklæret, at han ikke kan give Afkald paa de 1000 Mand, hvorom her er Tale; og det forekommer mig derfor betænkeligt, ved Siden af Ønsket om Krigens kraftige Fortsættelse at nægte Regjeringen et saa ringe Antal Folk, som her er Tale om, alene af den Grund, fordi Udskrivningsloven desangaaende er fremkommen paa en Maade, der hverken er constitutionel eller anbefalelig. Det er et Offer, Staten her kræver af den hidtil værnefrie Stand; det er for at komme den Stand til Hjælp, hvem Børnebyrden forhen ene har paahvilet, og jeg siger det, uretmæssigen ene har paahvilet, og det kan ikke siges, at Offret i det Hele er stort eller i Almindelighed vil besvære den Enkelte, naar — vel at mærke — man ikke vilkaarlig — saaledes som Anordn. af 23de Septbr. paahyder — lader Loddet eller blind Lykke raade for, hvem af de 5000 der skal udskrives. Det er derfor efter mit Skjøn baade billigt og retfærdigt, at Undtagelser, analoge med dem, som hidtil have fundet Sted i den værnepligtige Stand, ogsaa her bør gjøres gjældende. Jeg agter paa Grund heraf at stemme for Anordningen af 23de Septbr. tilligemed det paa Afstemningslisten under Nr. 2 c opførte Forandringsforslag, der er fremsat af tvende ærede Rigsdagsmænd for Kjøbenhavn.

(Fortsattes.)

1849.

Beretning

№ 134.

om
Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ser og fyrgethvende (49de) Møde.

(Fortsat.)

Chr. Grichsen: Jeg har ikke rigtig kunnet gjøre mig fortrolig med Forordningen af 23de Septbr. 1848, men det er af den Grund, at jeg synes, at den har taget altfor smat paa disse 3 Aars Glasfer. Jeg skulde derfor gjerne have stemt for det under Nr. 1 fremsatte Ændringsforslag, dersom det var bleven i sin oprindelige Form, men da Ordet „forsaauidt“ idag er bleven tilspøjet, kan jeg ikke stemme derfor, thi jeg troer, at Regjeringen derved vilde blive ledet ind paa et Middel, som det var umuligt at benytte til Folkets Tilfredshed. Der har hidtil været flere Fritagelser for Børnepligten, og disse Fritagelser har man ved flere Amendements søgt at indføre til Lettelse for dem, der blive udfrevne ifølge Forordningen af 23de Septbr. Men da disse Fritagelser meest kun have gjældt de Rige, saa kan jeg ikke stemme derfor. Dog gives der en Undtagelse, og denne er opført under Nr. 5 og gjælder for dem, der ere indtraadte i Ægteskab før den 1ste Januar d. A. Det vil vistnok indrømmes, at det er noget haardt, under disse Omstændigheder at udfribe Familiefædre uden den største Nødvendighed, og naar man betænker, at flere Hjertes ville bløde ved, at man udfriber en Familiefader, saa kan det ikke feile, at Forsamlingen jo vil give dette Forslag sin Stemme, hvilket jeg meget vil anbefale, og jeg føler mig overbevist om, at Ingen vil fortryde, men Mange ville glæde sig ved at bidrage til, ved at skjenke disse Forandringsforslag deres Bifald, at disse Familiefædre ikke skulle udrydes af deres Kred.

S. P. Hansen: Jeg skulde ikke oftere have taget Ordet i denne Sag, hvorom jeg allerede har yttret mig under den foreløbige Behandling, naar ikke det Foredrag, som vi i Formiddags have hørt af den høitagtede Cultusminister, foranledigede mig til en lille Bemærkning, som jeg har troet ikke at burde tilbageholde, endstjøndt han for Diebliffet ikke er tilstede her i Salen.

Det er nemlig i Anledning af den Formaning, som han, ifald jeg ikke har misforstaaet ham, har fundet sig opfordret at rette til den akademiske Ungdom — og vel ikke til denne alene, men til hele den danske Ungdom, som hidtil har været fri for Børnepligten — „at underordne sig Lovene og Fædrelandets Fordringer“, at jeg mener, at hvor velmeent og faderlig den end kan have været, saa vil den dog neppe kunne anses for at have været nødvendig; jeg holder mig overbevist om, at der hos den danske Ungdom i Almindelighed boer Agtelse for Lovene, og at den besjæles af en saadan sand Kjærlighed til Fædrelandet, at den beredvillig vil opfylde Alt, hvad dette med Retfærdighed og Billighed kan fordre af den, og underkaste sig de Regler og Forskrifter, hvorefter dette maa skee. Men jeg mener da ogsaa, at man ikke kan fortænke denne Ungdom, som med os har deelt det Haab, at den Tid maatte være forbi, da det var Absolutismens Magt, som alene gav Lovene i Danmark, og som med os har glædet sig over, at de nu have Udset til, at dette Haab snart vil gaae i Opfyldelse, saa at det herefter kun bliver de Love, der skulle gjælde, hvilke udgaar ved Kongens og Folkets forenede Villie — jeg mener, siger jeg, at man ikke kan fortænke den i, at den ønsker at vide, hvorledes det da egentlig hænger sammen med denne Anordning af 23de September. Nu har vistnok den høitærede Cultusminister sagt, at det var en given og gyldig Lov, og gyldig derved, at den var læst til Thinge, og stjøndt jeg vel ikke heri for mit Vedkommende skal modsigge ham, kan jeg dog ikke tilbageholde, at han ved saaledes at forklare den, som

det forekommer mig, unddrager den den ministerielle Ansvarlighed, hvilken jeg har troet, at han ikke mindre end hans øvrige ærede Colleger har anticiperet, og han veed da vist bedre end jeg, at det ikke er ved Thinglæsningen alene, at de constitutionelle Love erholde deres Gyldighed. Jeg feiler vist neppe, naar jeg antager, at det netop er denne Uklarhed, som finder Sted med Hensyn til denne Lovs Tilblivelse, og den Maade, hvorpaa den er fremkommen her i Forsamlingen, der har vaakt saa megen Modstand imod den, og som under den foreløbige Forhandling næsten fra alle Sider har givet sig tilkjende, og jeg tilstaaer derfor, at det har berørt mig smerteligen, at Saamange, og deriblandt navnlig flere af de ærede Rigsdagsmænd, der som Medlemmer af Udvalget have deeltaget i Minoritetens Indstilling, nu have forandret deres Mening, endstjøndt jeg vel har erfaret, at det er den Erklæring, som den nuværende høitagtede Krigsminister har afgivet, der har foranlediget dem dertil; men jeg kan dog ikke tillægge denne den Bægt, som man har villet give den, og jeg frygter endnu for, at vi, ved at antage Anordningen af 23de September, mere ville skade end gavne Kongens og Fædrelandets Sag, thi hvilken Mening skal vel Udlandet danne sig om vort Forsvar, naar man lægger Mærke til, under hvilke Auspicier denne Lov er udkommet, til al den Strid og Tale, den her har forarsaget, og mon man dog ikke maa tænke, at det staaer kun slet til med dette Forsvar, naar her er gjort saameget Bæsen af at staffe Armeen den Tilvært af 1000 Mand, som det dog kun er denne Lovs Hensigt at tilveiebringe, og vi gjøre derfor vist bedst i, at lade den have udspillet sin Rolle.

Den høitagtede Indenrigsminister har sagt, at om vi igjen skulde blive nødsagede til at føre Krigen, da maatte den begynde med al den Kraft, som Riget kan raade over, og deri giver jeg ham Ret; men jeg spørger da atter, om man da virkelig mener, at vi ved Loven af 23de September tilveiebringe denne Kraft, og om det ikke havde været meget bedre, ligesom vi, da der nylig var Tale om de fornødne Pengemidler til Krigenes Førelse, bemyndigede Finantsministeren, med uindstrænket Tillid til ham og Regjeringen, at staffe disse Midler tilveie, at vi nu ogsaa med en lignende Tillid havde sagt til Ministrene: behøves der Folk til det samme Diemed, da give vi ogsaa dertil vor Bemyndigelse, saa at de ikke skulle være indstrænkede ved nogen Børnepligtslov i at raade over Folkets Kraft, men at de maatte benytte denne, eftersom Omstændighederne fordrede det, og saaledes, som de derfor ville staae til Ansvar. Det forekommer mig derfor, at det Forslag, som under Nr. 1 er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Brastø Amts 4de District (Grundtvig), har meget for sig, og jeg vil stemme derfor, og troer, at denne Sag ikke bør betragtes, som om dens Afgjørelse skulde være et Tillids- eller Mistillidsvotum til Ministeriet, det er, det kan og det bør den efter min Formening ikke være; jeg vil derfor ogsaa stemme for det oprindelig af den ærede Rigsdagsmand for Maribo Amts 1ste District (B. Christensen) under Nr. 9 stillede Forslag, efterat det, da han nu ogsaa har forandret sin Mening, er optaget af et andet æret Medlem, men jeg vil stemme imod alle de Undtagelser og Undtagelses Undtagelser, som ere bragte i Forslag af forskellige Medlemmer til Anordningen af 23de September, deels fordi jeg vedblivende ikke kan erkjende, at denne Lov har været forelagt, og deels fordi jeg finder, at det endnu mere vil godtgjøre, hvor ufuldkommen den i og for sig selv er, naar den skal ledsages af disse Undtagelser.

Prof. Larsen: Min ærede Ven, som sidder ligeoverfor mig og i Forening med mig har stillet det Forslag, der er opført under Nr. 2, har allerede saa udførligt og grundigt retfærdiggjort

samme, at jeg kan indskrænke mig til at tilføje nogle Bemærkninger. Jeg skal dog foreløbig erindre, at med Hensyn til min Andeel i de Forhandlinger, som tidligere have fundet Sted her i Salen om Forordningen af 23de September, var der vistnok Afstilligt, som jeg kunde have ønsket nu at anføre, da de forlangte Afstemninger om Afslutning gjorde mig det umuligt dengang at fremkomme dermed; men jeg skal ikke gaae tilbage til alt dette, og idet jeg skal søge saa kort som muligt at opholde Forsamlingen, skal jeg derfor forsaavidt indskrænke mig til nogle ganske almindelige Bemærkninger. Jeg har altid anseet det for retfærdigt og billigt, at den hidtil værnefrie Stand blev kaldet til Deeltagelse i Tjenesten i den nuværende Krig; heller ikke kunde jeg have Noget imod det Forhold, hvorefter den er udfærdiget ved Forordningen af 23de September. Fremdeles har jeg antaget, at Regjeringen var berettiget til, under de givne Omstændigheder, især paa den Tid, da der først blev Spørgsmaal derom, nemlig allerede i April Maaned f. A., at udfærdige en saadan provisorisk Anordning; men derimod har jeg altid antaget, at den Maade, hvorpaa Udfærdigelsen i denne Forordning var ordnet, idet den skulde foregaae alene efter Lodtrækning, uden alt Hensyn til personlige Forhold, var uforholdsmæssig haard og ubillig, og heller ikke har jeg nogen Tvivl om, at det havde været det Rette, at denne provisoriske Anordning var formeligen bleven forelagt nærværende Forsamling til Bedømmelse, ikke fordi jeg antager eller nogeninde har søgt at gjøre gjældende, at alle de provisoriske Anordninger, der ere udførte i Lovet af f. A., skulde forelægges denne Forsamling, men fordi denne Forordning staaer i en saadan Forbindelse med Lovudkastet om almindelig Værnepligt, at de burde have været forelagte sammen, og Regjeringen netop ved at forelægge det almindelige Lovudkast har i denne Sag henvendt sig til denne Forsamling, hvorhos det udtrykkelig i den foreløbige Anordning af 23 Juni er udtalt, at den provisoriske Forordning, som derved bebudedes, skulde forelægges, naar Ordningen af den almindelige Værnepligt skulde foretages. Jeg maa ansee det for beklageligt i flere Henseender, at denne formelige Forelæggelse ikke har fundet Sted; men derved er nu Intet at gjøre. Det tør jeg forsikre, at ved mit tidligere Forslag til Forsamlingen om at opfordre Regjeringen til at forelægge den omhandlede provisoriske Lov, var det min Hensigt, deels med Hensyn til den formelle Ret at virke til, at det kunde skee, som i og for sig var det Rigtige og Lovlige, deels med Hensyn til Realiteten at faae de Modificationer vedtagne i Forordningen, som jeg ansaae for passende; derimod har jeg ikke, idetmindste ikke tidligere, været af den Mening, at Forordningen i det Hele burde tages tilbage. Jeg har vistnok under de senere Omstændigheder anseet dette Spørgsmaal for tvivlsomt; men denne Tvivl har nu atter maattet vige tilbage for de Erklæringer, som jeg har hørt idag fra de Herrer Ministres Side. Hvad forøvrigt det formelle Spørgsmaal angaaer, om vi nu kunne gaae ind paa Forordningen af 23de Septbr., anseer jeg dette for saa tilstrækkeligt oplyst og afgjort ved de foregaaende Forhandlinger og Erklæringer fra Ministeriets Side, at jeg ikke skal opholde mig videre derved. Kun et Par Bemærkninger skal jeg tillade mig med Hensyn til, hvad det ærede 10de kongevalgte Medlem (Knuth) idag har yttret; han har nemlig havt den formelle Grundring at gjøre mod de stillede Amendements, at det nu ikke var gjørligt at indføre saadanne Forandringer i den allerede udfærdigede og thinglæste Forordning. Ja, visstelig er det aldeles umuligt at indføre Forandringer og Tillæg i det Document, som engang er udfærdiget og thinglæst, men dette er naturligvis heller ikke paa nogen Maade min Mening; min Mening er kun, at der i det foreliggende Udcast, naar det emanerer som Lov, skal optages i § 5 de Forandringer i og Tillæg til Forordningen af 23de Septbr., man maatte finde fornødne, og derimod kan vistnok Intet være at erindre. Jeg skal kun tillade mig at henvise den ærede Rigsdagsmand til et ganske nyt Exempel af samme Art. Under 5te Juni f. A. blev der udfærdiget en Forordning om Krigsskat og Creditbeviser, hvorom blot den roeskildste Stænderforsamling var hørt, da man ikke kunde vente paa Sammenkaldelsen af den viborgske; men efterat den viborgske Forsamling var kommen sammen, blev denne udfærdigede og thinglæste Forordning forelagt den, og de viborgske Stænder toge den

under Behandling og indstillede Tillæg og Forandringer til samme, naturligvis ikke saaledes, at de skulde optages i den engang udfærdigede Forordning, men for at de Forandringer, som Regjeringen bifaldt, kunde optages i en senere Lov, hvilket ogsaa skete. Med Hensyn til den Grundsaetning, hvorfra jeg troer, at man ved Bedømmelsen af Forordningen af 23de Septbr., hvad det Enkelte angaaer, bør gaae ud, har jeg antaget, at de hidtil Værnefrie, der ere komne ind under Forordningens Bestemmelser, kunde billigt fordrø, ikke at blive behandlet efter nogen haardere Regel end den, de Værnepligtigværdte af samme Aldersklasser og iøvrigt i samme Livsstilling ville blive eller have været underkastede, og jeg troer derhos, at man herved alene kan sammenligne de enkelte Individuer af den værnepligtige og den værnefrie Stand, og at det ikke kan komme an paa, at den ene Stand i det Hele taget, efter den tidligere gjældende Lovgivning, har været bebyrdet mere end den anden Stand. I Hensyn til denne Grundsaetning have vi for det Første stillet det Forslag, der er opført under Littr. a. Det er dog, som den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 4de District (Algreen-Ussing) har bemærket, kun fordi vi ansaae det for det Correcteste, at det er stillet først, og vi foretrække egentlig de følgende subsidiaire, og kunne saaledes ikke have Noget imod, men ønske endogsaa, at disse maae sættes først til Afstemning. Forøvrigt troer jeg ikke, det er fornødent at tilføje videre til hvad der allerede er bleven bemærket i Anledning af dette Forandringsforslag. De følgende to under Littr. b og c stillede Forandringsforslag gaae ud fra Undtagelsesystemet. Jeg er imod Undtagelsesystemet, og jeg har altid i Provincialstænderne stemt i denne Retning. Men skjøndt jeg saaledes har anseet det for i sig selv det Rigtigste at opgive Undtagelsesystemet og lade det gaae alene efter Lodtrækning, har jeg dog ikke kunnet misfjende, at ogsaa Meget talte for dette System, eller for, hvor Alle ikke behøvedes, først at undtage Enkelte efter Hensynet til det mere eller mindre Haarde i Maaden, hvorpaa Udfærdigelsen vilde ramme dem. Jeg er imidlertid, som sagt, imod Undtagelsesystemet i Almindelighed; men hvad jeg ikke kan finde tvivlsomt, det er, at Undtagelsesystemet dog fortjener Fortrinet, naar der er Spørgsmaal om at gaae tilbage i Tiden og udfærdige Personer, som havde lovlig og billig Grund til at ansee sig fritagne for at komme under Krigstjeneste, og dette, troer jeg, gjælder saa meget mere, som den værnepligtige Besolkning af de samme Aldersklasser er behandlet med saadanne Fritagelser. Af denne Grund har jeg anseet det aldeles billigt, at Udfærdigelsen efter Forordningen af 23de Septbr. ikke blot skete efter det blinde Lod, men at der ogsaa blev taget billigt Hensyn til, at Bedkommende kunde være i saadanne Forhold, der fortjente en særdeles Fritagelse. Det er dette, som er søgt opnaaet ved det Forslag, som er stillet under Littr. b, og som jeg, da det af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 4de District (Algreen-Ussing) tilstrækkelig er udviklet og oplyst, ikke skal opholde mig videre ved. Saafernt imidlertid Forsamlingen ikke skulde billige dette Forslag, have vi stillet et andet Forslag, som er nævnt under Littr. c, og som angiver visse bestemte Forhold, der skulde begrunde en saadan Fritagelse for dem, som komme ind under Udfærdigelsen efter Forordningen af 23de Septbr. Jeg skal tillade mig i Almindelighed at bemærke, at ligesom de Undtagelser, som her er Tale om, overhovedet ikke ville gjøre noget Afbræk i, at Militairetaten faaer $\frac{1}{2}$ af det hele omhandlede Mandstab, saaledes ville de heller ikke kunne vælte nogen mere søkelig Byrde over paa dem, der vilde være at udfærdige. Antallet er nemlig, saaledes som det under den foreløbige Behandling er bleven oplyst af den ærede Justitsminister, noget større, end der fra først af var gjort Regning paa; det vil ikke være 5000, men omtrent 6000, og om altsaa et Par Hundrede af dette hele Antal gik fra paa Grund af disse Undtagelser, vilde det ikke have nogen mærkelig Indflydelse paa deres Forhold, der vilde komme til Udfærdigelse efter Lodtrækningen. Billigheden af de 2 første Numere i dette Forslag, hvorved efter de, der have indladt sig i Hættetjenesten inden den 1ste Januar d. A., og de, der til samme Tid have vundet Borgerstaben i Kjøbenhavn eller Kjøbstæderne, skulde fritages, troer jeg, det er unødvendigt videre at godtgjøre. Under No. 3 have vi meent, at alle i Livjægercorpset Ansatte burde fritages. Den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 4de District (Algreen-Ussing) har alle

rede oplyst, til hvilken Anomali det vilde føre at udskrive de Børnefrie, der staae i dette Corps, og fritage de Landværnepligtige, som have erholdt Tilladelse til at udgjøre deres Tjenestetid i samme. Jeg kan hertil føie et andet Datum, som er bleven mig bekendt fra en Placat om Soindrulleringssektionen for Kjøbenhavn, som i disse Dage er udstedt. Af denne seer man, at en som det synes almindelig Admiraltetscollegie-Resolution af 30te Marts 1848 har tilladt, at de Soindrullerede, som ikke vare søvante, maatte melde sig ved Livjægercorpset og flere andre Corpser, og Indtrædelsen i disse Corpser tillægges nu den Virkning, at den skal fritage de Paagjældende for Udskrivning. Altsaa baade Landværnepligtige og Søværnepligtige staae ved Livjægercorpset, og denne Ansættelse fritager dem for den Udskrivning til Land- eller Søkrigstjeneste, som de ellers efter Anordningen gerne vilde være underkastede, hvorimod de hidtil Børnefrie, uagtet de staae i dette Corps, og, som det udtrykkelig staaer i Forordningen af 23de September, endog Officererne skulle kunne udskrives. Dette forekommer mig at være en saadan Anomali, at den ikke bør finde Sted. Livjægercorpsets hidtilværende Forbindelse med Armeen og det Byrdefulde ved Tjenesten i samme kunde vel derhos ogsaa tale for at indrømme dette hæderlige og dygtige Corps en saadan Begunstigelse. Den Fritagelse, som ifølge min Stilling ligger mig meest paa Hjertet, men som jeg ogsaa anseer for fuldt saa billig som de Fritagelser, der ere opstillede under Nr. 1 og Nr. 2, er den, som er foreslaaet for de Studenter, som kunne godtgjøre, at de i indeværende Aar ville underkaste sig Examen. Det har maattet smerte mig meget at erfare, at den høitagtede Cultusminister er af modsat Mening med Hensyn til dette Punkt, og at han ikke blot ikke har interesseret sig derfor, men endog modsat sig det. Dette har imidlertid alene kunnet medføre, at jeg atter paa det omhyggeligste har overveiet Sagen, men derved ogsaa er kommen til den Overbeviisning, at dette Forslag er grundet i Billighed; og denne min Overbeviisning bestyrkes derved, at det høitærede Medlem af det theologiske Facultet, der beklæder en Ministerpost, idag har erklæret sig fuldkommen enig i dette Punkt. Med Hensyn til Studenterne, troer jeg for det Første, at det i Almindelighed fortjener at komme i Betragtning, hvilken Rebebonhed de have viist til frivillig at tage Tjeneste i Hæren; jeg troer, at hvor der er viist saamegen Begeistring og saamegen Opoffrelse som den, vore Studenter have viist, der bør man i alt Fald heller ikke være saa streng ved at indrømme Undtagelsesgrunde, som Nogle maaskee ikke ville benytte, Andre maaskee finde sig nødsagede til at benytte. Det er vist, at denne Udskrivning vil træffe Mange paa en særdeles haard Maade, og muligt endogsaa virke forstyrrende paa deres hele Livsplan. Den ærede Cultusminister har idag gjort opmærksom paa, at de fleste Studenter fra Aarene 1841 og 1842, som omtrent ville svare til Fødselsaarene 1823 og 1824, ville vel have fuldendt deres Studier; jeg maa imidlertid i denne Henseende bemærke, at det ikke kommer mig saameget an paa, om det er Faa eller Mange, som denne Fritagelsesgrund vil komme til Gode. Jo Færre der er, jo mindre vil det indvirke paa Antallet af dem, blandt hvilke Udskrivningen skal skee; men det er tilvisse ikke saa Faa, som ere tilbage af disse Aar. Efter en trykt Liste over de Studenter, som fandtes ved Universitetet ved Udgangen af Aaret 1847, var der omtrent 170, som vare blevne Studenter i Aarene 1841 og 1842. En Deel af dem har vistnok absolvert deres Examina i forrige Aar — hvormange har jeg ingen nøiagtig Oplysning om —; men det er bekendt, at den Forstyrrelse i den hele akademiske Virksomhed, som Begivenhederne i forrige Aar medførte, har bevirket, at et meget ringere Antal har underkasted sig Embedsexamen i dette Aar, end ellers er Tilfældet, og navnlig har dette været Tilfældet ved det juridiske Facultet. Jeg maa dernæst bemærke, at de fleste af disse Studenter fra 1841, 1842 og 1843, som ikke endnu have kunnet fuldende deres Studier, uden tvivl ere Sønner af uformuende Forældre, af Onkler, der ikke tilstrækkelig have kunnet understøtte dem her ved Universitetet, og som derfor ofte høist kummerligt have maattet friste Livet her ved Informationer, for dog endelig at faae deres akademiske Cursus fuldendt, og naar Udskrivningen skal træffe dem, som jo i Almindelighed ikke ville være istand til at stille for sig, ville de let faae deres Livsplan aldeles forstyrret. Virkningerne af den Afbrydelse, som vil indtræde

ved at falde dem til Hæren, kan nemlig ingenlunde bedømmes efter den blotte Tidslængde, som om deres Examen blot blev udsat i en saa lang Tid. Studenter, der i et halvt Aar eller længere have været borte fra deres Studier, kunne ikke tage fat paa disse, hvor de slap, men de maae gaae tilbage i deres Studier for at indhente igjen Meget, som i Mellemtiden er gaaet tabt af den Forberedelse til Examen, som de havde tilegnet sig. Hvad den practiske Udførelse af Forslaget angaaer, da har den høitagtede Cultusminister ogsaa derimod gjort en Erindring; han meente nemlig, at den høitagtede Justitsminister ikke let vilde kunne indlade sig paa at bedømme, hvorvidt det virkelig var godtgjort, at de Bedkommende i indeværende Aar vilde underkaste sig Embedsexamen. Jeg maa hertil bemærke, at der jo vistnok altid kan være noget Tvivlsomt ved ethvert saadant Skøn, men det forekommer mig dog, at naar man først vil Sagen, vil man let i de fleste Tilfælde kunne komme ud af det med de formeentlige Banskkeligheder. Meningen har heller ikke været, at dette Skøn fornemmelig skulde afgives af Justitsministeren; jeg har forestillet mig Sagen saaledes, som ogsaa min Collega har tænkt sig den, at man nærmest fra Professorerne i de respective Faculteter, og maaske gjennem Consistorium, kunde erholde et Skøn eller en Erklæring om, hvorvidt den Paagjældende kunde antages at være i det Tilfælde, at kunne underkaste sig Embedsexamen i dette Aar, støttet paa Oplysninger om, hvorlænge han havde studeret, den Cyclus af Forelæsninger han havde hørt, og hvad der ellers var bekendt om hans Flid. Naturligviis maatte dog Justitsministeren have den sidste afgjørende Bestemmelse, om de Vidnesbyrd, der vare fremlagte, burde fritage ham eller ikke. Jeg troer endelig ogsaa, at man i denne Henseende for en meget stor Deel kan stole paa Studenternes egen Vædsfølelse og det Hensyn, de vilde tage til deres Medstuderendes Omdømme, som i Almindelighed ville vide, om de, der angive, at de agte at underkaste sig Examen i dette Aar, virkelig kunne ansee sig istand dertil eller ikke; og skulde ogsaa en Enkelt ved urigtigt Foregivende slippe fri, var den Ulykke vel ikke saa stor, at en saadan Person gik tabt for Krigstjenesten. Jeg seer saaledes ikke, at der er fremkommet Noget imod disse Forandringsforslag, som jeg kan tillægge nogen Vægt.

Med Hensyn til det Omfang, Forordningen af 23de Septbr. har i Henseende til de Personer, der skulle indbefattes under dens Bestemmelser, er der et Punkt, jeg ønskede nærmere at oplyse. Jeg har tidligere antaget og yttret, at de af den værnepligtige Stand, der vare blevne Studenter eller havde opnaaet en anden saadan Stilling, hvorved de aldeles bleve fritagne for Krigstjenesten og udgif af Kullerne, ikke vare indbefattede under denne Anordning, saa at der herved fremkom den Anomali, at en værnepligtigfødt Student vilde blive fri, medens derimod en frifødt skulde udskrives efter denne Anordning. Den høitærede Justitsminister har anført, at dette ikke er Forordningens Mening, og jeg maa ogsaa indrømme, og har heller aldrig miskjendt, at Udtrykkene i Forordningens § 1 ere saa omfattende, at disse værnepligtigfødte Personer, som paa Grund af en opnaaet Livsstilling ganske ere udtraadte af Kullerne, ville henhøre under Forordningens Bud. Naar jeg desuagtet tidligere har troet, at den dog ikke omfattede alle disse Personer, saa grundede dette sig for det Første paa en Forstjæl, der finder Sted med Hensyn til dem, der have henhørt til den værnepligtige Stand, men ere blevne udslettede af Kullen. Naar der i Almindelighed, efter den hidtil gjældende Lovgivning spørges, om en Person er værnepligtig eller ikke, saa be-roer dette ordentligviis paa hans Herkomst eller Faderens Stand; men der gives flere Tilfælde, i hvilke den værnepligtige Fader ved senere at opnaae en vis Stilling ikke blot selv gaaer ud af den værnepligtige Stand, men ogsaa tager sine Børn med, saa at Forandringen i Faderens Stilling har tilbagevirkende Kraft til Fordeel for de allerede fødte Børn. De, der saaledes, paa Grund af deres Forhold til en vis anden Person, nemlig Faderen, gaae ud af Kullerne, betragtes ganske som frie fra Fødselen af og ere altsaa virkelig forskjellige fra den anden Klasse, der kan gaae ud af Kullerne, de nemlig, om hvilke der ikke er nogen Tvivl, at de jo ere værnepligtigfødte og ifølge Faderens Stilling vilde vedblive at være dette, men som ved selv at opnaae en vis Livsstilling udgaae af Kullen, f. Ex. en værnepligtigfødt, der bliver Student. Jeg antog nu, at Forordningen

af 23de Septbr. f. A. ved i dens § 1 at nævne dem, der senere end ved Fødselen have erhvervet Frihed for Børnepligt, uagtet de ample Udtryk, blot sigtede til de Personer, som vel egentlig vare Børnepligtigfødte, men som ifølge en juridisk Fiction, paa Grund af deres Forhold til Faderen, ere gaaede ud af Rullen, t. Ex. hvis en værnepligtig Fader erholder en Rang eller et kongeligt Embede o. s. v. Hertil hører nemlig ogsaa det Tilfælde, som nævnes eksempelvis i § 1, nemlig at en værnepligtig Fader, som driver Bøndenæring, ved at erlægge en Kjendelse, har udløst sine allerede i denne Stilling fødte Sønner, hvilket har samme Virkning, som om han havde betalt Kjendelsen for Børnens Fødsel, i hvilket Tilfælde de strax havde været frifødte. I begge Tilfælde betragtes Forholdet, som om Faderen ikke havde drevet Bøndenæring, og han bevarer sin oprindelige Qualification til Fordeel for sine Børn. Dernæst var jeg i Særdeleshed bleven bevæget til at antage hiin Mening ved Motiverne til Forordningen, saaledes som de ere meddeelte i Departementstidenden Nr. 49. Her siges det med udtrykkelige Ord, at det ikke var Meningen at have de Undtagelser, som eengang ere indrømmede den værnepligtige Befolkning, forsaavidt de Bedkommende allerede vare udfærdigede eller endnu skulde udfærdiges efter de hidtil gjældende Love, og iblandt disse Undtagelser nævnes udtrykkelig akademiske Borgere. Der staaer saaledes udtrykkeligt, at de værnepligtigfødte akademiske Borgere, der ere udslettede af Rullen, skulle beholde denne fritagelse og ikke rammes af Anordningen af 23de Septbr. De Schemata, der i sin Tid bleve omdeelte paa Landet for at optegne dem, som Loven skulde træffe, omtale ogsaa alene de 23-, 24- og 25-aarige, der, som fødte udenfor den værnepligtige Stand, ikke ere indførte i nogen Lægsrulle. Jeg maa imidlertid, efter den af den høitagtede Justitsminister afgivne Erklæring, ansee den Mening, som han har udtalt, for den rigtige, og den kan, som sagt, bestaae med Ordene i Anordningen af 23de Septbr. § 1; men jeg har meddeelt det Anførte deels for at oplyse Grundene, hvorfor jeg tidligere havde en modsat Mening, deels for at foranledige, at den Misforstaaelse med Hensyn til Forordningens Anvendelse, som mulig flere end jeg ere bragte i ved de, som jeg antager, mindre nøiagtig meddeelte Motiver i Departementstidenden, betimelig kan blive rettet ved den fornødne Foranstaltning fra det ærede Ministeriums Side. Det er disse Bemærkninger, hvormed jeg vil anbefale de stillede Forslag til den ærede Forsamling.

Justitsministeren: Uagtet jeg, efterat Forhandlingerne ere saa langt fremskredne, gjerne skulde have søgt at undgaae at trætte Forsamlingen med et længere Foredrag, saa finder jeg mig dog foranlediget af de fra flere ærede Rigsdagsmænd idag fremkomne Bemærkninger til at fremsføre adskillige Uttringer, navnlig med Hensyn til det Forhold, hvori jeg staaer til Forordningen af 23de Septbr.; ikke fordi jeg skulde betragte denne Forordning paa samme Maade, som en æret Rigsdagsmand har gjort, nemlig som et vægte Barn, der er født i Dølgemaal, thi jeg nægter ikke, at i saa Fald vilde min Stilling blive af en meget smfindtlig Natur (Latter), men fordi den ærede Forsamling vistnok med mig maa erkjende, at jeg, som den, der forestaaer Udfærdigelsesvæsenet som Justitsminister, staaer i et særegent Forhold til en Anordning, ifølge hvilken en extraordinair Udfærdigelse skal foretages. Det maa nemlig erindres, at Bedømmelsen af Nødvendigheden af en saadan extraordinair Udfærdigelse nærmest maa paahvile Krigsbestyrelsen, og at Bedømmelsen af Retfærdigheden af en saadan Foranstaltning for en stor Deel afhænger af Nødvendigheden. Idet jeg derfor ingentunde og ingensinde skal frastjyde mig det Ansvar, som jeg ved at contrasignere denne Forordning har overtaget, og jeg, langt fra at søge at paavælte en Anden dette Ansvar, tværtimod skal søge at fritage dem, som lettelig kunne faae Skindet af en urigtig Fremgangsmaade med Hensyn til

denne Anordning, skal jeg nærmere søge at oplyse den ærede Forsamling, deels om Maaden, hvorpaa denne Forordning er bleven til, deels om Aarsagen, hvorfor den ikke er udkommen før, og deels om Aarsagen, hvorfor den kom ud, da den kom ud.

Allerede i Slutningen af April Maaned, altsaa ikke lang Tid efter at Krigen var udbrudt, fremkom den daværende Krigsminister med Forslag til en extraordinair Udfærdigelse af den ikke-værnepligtige Befolkning, beregnet efter Forholdet 1 af 250, altsaa $\frac{1}{250}$ af den uværnepligtige Befolkning. Saafremt det havde været muligt strax at foretage en saadan extraordinair Udfærdigelse, saa var det vistnok Tiden at gjøre det øieblikkeligt, men det maa erindres, at den ikke-værnepligtige Befolkning ikke saaledes strax kunde udfindes. I sit Forslag havde Krigsministeren nærmest tænkt sig, at enhver Commune, hvori Ikke-Værnepligtige opholdt sig, skulde levere et forholdsmæssigt Antal; men foruden at man vilde have haft meget ondt ved med Hensyn til Kjøbstæderne, som dog indeholdt de fleste af den ikke-værnepligtige Befolkning, nøiagtigt at udfinde Forholdet imellem den ikke-værnepligtige Befolkning i de forskjellige Kjøbstæder, saa er det aabenbart, at en saadan Fremgangsmaade ikke kunde blive fulgt med Hensyn til Landdistricterne, hvor de Ikke-Værnepligtige ere adspredte, uden at man forud kunde vide, endog kun calculatorisk, hvormange Ikke-Værnepligtige der opholdt sig der. Efter at jeg som Justitsminister havde taget det fremkomne Forslag under Overveelse, kom jeg snart til det Resultat, at man maatte gaae en anden Vej. Der blev da nedsat en Commission, som forhandlede dette Spørgsmaal saa hurtigt som muligt, og den kom med mig til det Resultat, at man paa en anden Maade maatte søge at udfinde den retfærdigste og billigste Maade, paa hvilken man kunde ramme den hidtil værnepligtige Befolkning ved en saadan extraordinair Udfærdigelse, som ansaaes nødvendig, og som jeg fra mit Standpunkt ikke kunde Andet end ansee for retfærdig. Efter at den foreløbige Forhandling havde fundet Sted, hvorved man, som sagt, kom til det Resultat, at man burde søge at ramme de Ikke-værnepligtige, saaledes at man ikke tog procentvis af den hele værnepligtige Befolkning, men at man tog en vis Deel af de Værnepligtige, som virkelig fandtes paa de forskjellige Steder, og i et vist Forhold, som nogenledes svarede til det, man oprindeligt havde tænkt sig, nemlig 1:250. Efter at man, som sagt, var kommen til dette Resultat, blev deraf Følgen, at der under 22de Juni udfærdigedes en foreløbig allerhøieste Kundgjørelse angaaende denne Foranstaltnings Udførelse. At disse Forhandlinger bleve fremmede med den størst mulige Iver, troer jeg ikke at behøve at forstikke Forsamlingen om, da de Medlemmers Navne, som udgjorde Commissionen, allerede ere tilstrækkelig Borgen for, at der ikke blev Noget forsømt i saa Henseende. Efter at den foreløbige Kundgjørelse af 22de Juni var udgaaet, stod der tilbage, overensstemmende med dens Bydende, at udfinde de forskjellige ikke-værnepligtige Beboeres Antal paa de forskjellige Steder. Uagtet ogsaa dette blev fremmet med den allerstørste Hurtighed, saa vil den ærede Forsamling skjønne, og det vil være flere af dens Medlemmer bekendt af den Erfaring, de have fra den Tid, at Arbejdet krævede ikke liden Tid, og at, uagtet Schemata til Fortegnelserne udgik hurtigt som muligt, og alle Autoriteter bleve opfordrede til at indkomme saa hurtigt som muligt med de forlangte Oplysninger, saa modtog Justitsministeriet ikke disse Oplysninger før i den første Halvdeel af September Maaned, idetmindste ikke fra en Deel af Districterne. Deraf vil den ærede Forsamling skjønne, at naar en saadan extraordinair Udfærdigelse, som paatænkt, skulde finde Sted, og navnlig paa den eneste Maade, hvorpaa den antoges at kunne see overensstemmende med Retfærdigheden, saa kunde den ikke udkomme meget før.

(Fortsætted.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ser og syrgelhyende (49de) Møde.

(Fortsat.)

Der opstod naturligviis det Spørgsmaal, om de da indtraadte Forhold ikke maatte foranledige en Forandring i den eengang tagne Bestemmelse. Der fandt upaatvivlelig megen Uregelmæssighed Sted i forrige Aar, og om den end ikke kunde medføre, at den 23de Septbr. skulde ansees at ligge forud for den 26de August, saa vare dog den 23de September Forholdene af den Bestaenhed, at Ingen kunde forudsee, at det, som blev afsluttet den 26de August, kunde ansees for afgjort eller liggende bagved den 23de Septbr.; thi vi stode endnu, da Beslutningen blev tagen om Udgivelsen af Forordningen af 23de Septbr., saaledes, at vi ikke vidste, om den i Malmsø afsluttede Convention vilde blive antagen paa en saadan Maade, at man kunde lade det beroe derved. Naar nu Krigsbestyrelsen ogsaa, dengang Forordningen af 23de Septbr. først skulde udgaae, ansaae den nødvendig for Danmarks Forsvarsvæsen, saa troer jeg derved tilstrækkeligen at have hjemlet denne Foranstaltning. Desuagtet varede det kun kort, inden Forholdene stillede sig saaledes, at man nu vilde kunne forudsee, at, om end ikke Conventionen blev opfyldt i alle dens Punkter, saa vilde dog en factisk Vaabenhvile indtræde, og fra Krigsbestyrelsens Side blev der da indledet Foranstaltninger til Troppernes Hjemmittering, og der blev affordret Justitsministeren andre Foranstaltninger til at benytte Vinteren paa den hensigtsmæssigste Maade til Troppers Indøvelse. Derfor var det vigtigt, at alle de Autoriteter, som havde Udførelsesvæsenet under deres Resport, kunde holde sig færdige til de Foranstaltninger, som udførelsesvæsenet med Hensyn til Krigsbestyrelsens Planer for Vinteren. Da Forordningen af 23de Septbr. ikke var paatrængende nødvendig i det Dieblit, kunde den ikke sættes i Kraft, uden maaskee at skade de andre Planer, som Krigsbestyrelsen havde besluttet.

Imidlertid sammentraadte den nærværende ærede Forsamling. Da fremkom der det Spørgsmaal, som er aldeles uafhængigt af Forordningens Udgivelse, nemlig, om den ikke, i Lighed med Værnepligtloven og den anden Foranstaltning, som blev undergivet Forsamlingens Bedømmelse, ogsaa skulde forelægges denne. Det Hensyn, som der derved blev at tage, laa ei heller ganske under Justitsministerens Resport, thi ogsaa endnu paa den Tid kunde der være Spørgsmaal, om Forordningen var nødvendig forinden Udløbet af den Tid, der behøvedes til at discutere den i nærværende Forsamling. Imidlertid fandt jeg dog ikke særdeles Betænkelighed ved, at Forordningen ikke in extenso forelægges dengang, saa at jeg deraf har fundet mig foranlediget til at gøre noget særegent Stridt fra mine Colleger, og det saa meget mindre, som man kunde forudsee, at der ved Loven om den almindelige Værnepligt vilde blive givet Forsamlingen fuld Anledning til at drøfte Sagen i Forbindelse med dette Lovudkast. Derfra ere Regjeringens Erklæringer gjentagne Gange gaaede ud, at Forsamlingen maatte ansee sig fuldkommen bemyndiget til at discutere denne Forordning, som om den var forelagt.

Jeg skal nu, med Hensyn til de enkelte Bemærkninger, som ere fremkomne med Hensyn til de Modificationer, der ere foreslaaede til Anordningen, endnu tillade mig følgende Uttringer. Commissionen, der skulde afgive Betænkning om Maaden, hvorpaa Kundgørelsen af 22de Juni skulde sættes i værk, meente at maatte fraraade alle de Undtagelser, som man let kunde komme ind paa, dersom man vilde følge Analogien af den almindelige Lovgivning med Hensyn til

denne specielle Foranstaltning. Commissionen udhævede nemlig to Hovedarter af Undtagelser, som den hidtilgjældende Lovgivning havde givet. Den ene Art var de, som vare begrundede i Landbosforholdene. Med Hensyn til disse yttrede den: „at den efter Sagens omhyggeligste Overveelse ikke havde seet sig istand til at angive nogen Regel, hvorefter saadanne Undtagelser fra den forestaaende Udførelse kunde være at indrømme, og den holder desaaarsag for, at der overhovedet ingen Fritagelser i denne Retning bør ved Loven etableres.“ (Hør!) Med Hensyn til den anden Hovedklasse af Undtagelser, som væsentlig ere grundede paa Bedkommendes personlige Stilling, yttrede den: „at det forekommer Commissionen klart, at der ikke kan tages noget Hensyn til de fornævnte Fritagelser ved den Udførelse af den værnepligtige Befolkning, som nu paatænkes. Dersom navnlig hele den studerende Ungdom skulde undtages fra Udførelse, vilde derved stee et betydeligt Afbræk i det hele Udførelses-system, og dette vilde vække almindelig og velgrundet Misnøie i de øvrige Samfundsklasser. Commissionen formeente derfor, at ingen af de nævnte Stillinger kunde gaae fri for Udførelse.“ I Forbindelse dermed insisterede Commissionen rigtig nok paa det bestemteste paa, at de omhandlede Undtagelser af begge Arter ikke heller skulde komme til Anvendelse ved de Udførelser af den værnepligtige Stand, der da forestode for Aaret 1849. Da Valget herimellem skulde afgjøres, saa fandt jeg dog ikke, at jeg kunde paatage mig at høre alle de Undtagelser, som Lovgivningen hjemlede, for de Sessioner, som da vare forhaanden og vare ved at begynde; thi disse Undtagelser vare da blevne hævdede paa en Tid, da Forordningen af 23de Septbr. endnu ikke var traadt i Kraft, og Byrden for den værnepligtige Befolkning vilde da strax være bleven betydelig forøget, inden de hidtil Værnefrie endnu vare komne til at deeltage i Krigens Byrder. Jeg antog derfor, at man i alt Fald senere, naar hele Lovgivningsvæsenet var bleven ordnet paa en med den forestaaende Tingenes Orden mere overensstemmende og principmæssig Maade, kunde afhjælpe de Uligheder, der fremkom, naar den værnepligtige Befolkning erholdt Undtagelser, som ikke bleve tilstaaede de hidtil Værnefrie; men jeg antog, at der ikke deri kunde ligge en tilstrækkelig Begrundelse for, med Hensyn til den hidtil værnefrie Befolkning at indføre Undtagelser, der vilde være stridende mod det System, man i Anordningen af 23de Septbr. har søgt at gjøre gjældende. I Henhold hertil kan jeg saaledes ikke tiltræde eller tilraade Forsamlingen, at gaae ind paa det Undtagelses-system, som i de tvende kjøbenhavnste Rigsdagsmands Forslag er fremsat subsidialiter. Jeg troer, at det i Udførelsen vil have særdeles Vanskeligheder, som allerede ved den foreløbige Overveelse af denne Lovgivning er drøftet og erkjendt. (Hør! Hør!) Naar Lighed skal indføres, saa maa det ialtfald stee paa den Maade, som det principale Forslag anviser. Der er endnu kun et Forslag, som jeg finder mig foranlediget til at berøre, og det er det, der er stillet under Nr. 9, der senere er taget tilbage af den ærede Rigsdagsmand, der har stillet det, men derefter er optaget af en Anden og anbefalet af flere. Dersom dette Forslag, imod Forventning, skulde faae Fleerheden for sig ved Stemmeafgivningen, saa vil Regjeringen aabenbart være bragt i den usikre Tilstand, som vil flyde af, at den ikke kjender Forsamlingens Anstuelser. Regjeringen har troet at have givet Forsamlingen fuld Anledning til at udtale sig over Forordningen af 23de Septbr., for den iværksattes. Dersom Forsamlingen, ved at gaae ind paa dette Forslag, skyder en saadan Meningsyttring fra sig, seer jeg ikke, at der er nogen anden Maade, hvorpaa Regjeringen, naar det ikke maatte være paatrængende nød-

vendigt, strax at sætte Anordningen i Kraft, kunde erhøje Forsamlingens Mening om Sagen, end ved at forelægge Forordningen in extenso for Forsamlingen; men jeg haaber, at den ærede Forsamling vil indsee, at det vil medføre dobbelt Arbejde og Tidsforbrug.

Jacobæus: Hvad jeg ved denne Leilighed ønskede at sige, er i Hovedsagen sagt af de tidligere Talere. Jeg vil derfor ikke trætte Forsamlingen med mange Ord, men kun bemærke, at jeg ikke har fundet Forordningen af 23de September afværgende, hørdet for de Børnepligtige eller for de Børnefrie, samt at den kunde gjøre en Indskrænkning i den Nødvendighed, som jeg antog, Regjeringen under faretruende Omstændigheder maatte være i Besiddelse af, og at den derfor var forkastelig, men at jeg nu, efter de Oplysninger, som i Dag ere modtagne af Regjeringen, stemmer for den. Af de Amendements, der ere stillede, vil jeg med Hensyn til det, der er fremsat af Rigsdagsmanden for Præsts Amts 4de District (Grundtvig), kun bemærke, at jeg agter at stemme for det.

Agent Bruun: Jeg har under denne Sags foreløbige Behandling hørt mig imod, at Forordningen af 23de September skulde sættes i Kraft; men det er gaaet mig som flere af Forsamlingens Medlemmer, at jeg, efterat have hørt, hvad der idag er passeret i denne Sag og efterat have hørt Ministeriets Erklæring, er kommen til den Beslutning, at jeg finder Betænkelse ved at fraråde Forordningen, og jeg vil derfor stemme for, at den bliver i Kraft med enkelte af de Modificationer, der i Afstemningslisten ere optagne.

Bloug: De Erklæringer, som Hans Majestæts Regjering imorges afgav, have berøvet denne Forhandling en stor Deel af dens dramatiske Interesse; men de have ikke blot gjort Arbejdet let for dem, der vilde forsvare Anordningen, fordi saagodt som alle Modstanderne nu have erklæret sig for den, men de have ogsaa befriet Forhandlingerne fra at omtales af de Høvelser og Lidenskaber, som tidligere have kastet sig over denne Lov, og som ellers let kunde have indvirket forstyrrende paa Forsamlingens Beslutning. Jeg kan da fatte mig meget kort om Loven i Almindelighed, thi naar man veed, at den gaaer igjennem, saa behøver man ikke at tage det saa nøie med sine Modstanderes enkelte Paastande. Jeg skal derfor blot sige et uomstødeligt Beviis paa, at det ikke saameget er dem, hvem denne Lov egentlig rammer, der have beklaget sig over den, som derimod Andre, hvilke den ikke rammer, tillade mig at anføre, at Resultatet af de tvende store offentlige Meder, der bleve holdte heri Byen, og som bestode af henimod 2500 Mennesker, er blevet en Petition til nærværende Forsamling, der er henlagt paa Ræfseværkets Bord under Nr. 70, og som kun er forsynet med 135 Underkrifter, jeg siger 135 Underkrifter af den hele Udskrivningsmasse i Kjøbenhavn, som beløber sig til 1800. (Hør!). Hvad de stillede Forandringsforslag angaaer, saa forekommer det mig, at det, der er sat først og som er stillet af Rigsdagsmanden for Præsts Amts 4de District (Grundtvig) vilde være overmaade haardt for den hidtil værnepligtige Klasse, dersom nu ikke blot de 22-aarige men ogsaa de 23de, 24de og 25-aarige skulde underkastes 16 Aars Krigstjeneste, hvad der jo kunde blive en Følge af Forslaget. Det forekommer mig, som Hovedhensigten med dette da maatte være at faae Anordningen af 23de Septbr. stadt til Side; men for at gjøre det ærede Medlem en Privatforsøelse, finder jeg ingen Anledning til at gaae ind paa dette Forslag. Hvad angaaer de andre Amendements, skal jeg tillade mig at rette det Spørgsmaal til den høitagtede Justitsminister, af hvilke Medlemmer den Commission bestod, af hvis Betænkning han oplæste et Stykke, der gik ud paa at fraråde alle Undtagelser. Turde jeg bede ham nævne mig Medlemmerne af denne Commission?

Justitsministeren: Jeg seer ikke hvad Navngivelsen af de Medlemmer, som Commissionen bestod af, har med Principet at gjøre. Jeg erindrer ikke rettere, end at Medlemmernes Navne ere opgivne i sit Tid i Departementstidenden, og jeg finder mig ikke foranlediget til nu nærmere at opgive dem.

Algreen-Ussing: Tillader Hr. Formanden, at jeg maa nævne Navnene?

Formanden: Ja forsaavidt den ærede Taler ikke vil gaae videre.

Algreen-Ussing: Jeg antager, at det er en personlig Oplysning til mig. Den omtalte Commission bestod af Generalrigscommissair Frisch, Borgerrepræsentant, Brygger Jacobsen og mig som Generalprocureur.

Bloug: Efter saaledes at have faaet disse Oplysninger, finder jeg, at det meget ærede 4de Medlem for Kjøbenhavn (Algreen-Ussing) er kommen til et saadant saadant saadant forhold til Loven, og det maa ogsaa være paa ham, at den lignelse, som Rigsdagsmanden for Præsts Amts 4de District (Grundtvig) har brugt om, at Loven var et nægte Barn, nærmest passer (stærk Hysteri), fordi han ikke blot ikke har villet lyse den i Kulb og Røn og stræbe at lette dens Indtrædelse i Verden, men endog har sagt ved sine Forandringsforslag at gjøre den usjendelig fra hvad den oprindelig var. Hvad nu disse Forslag til Forandring angaaer, saa forekommer det mig, at denne Lov vistnok er forelagt Forsamlingen til Stadfastelse eller Forkastelse, men ikke til Behandling i det Enkelte; den er nemlig ikke forelagt Forsamlingen in forma, og den er ikke bleven behandlet i Afdelingerne; ialtfald ikke i alle; saavidt jeg kan skimte af Betænkningerne, er den heller ikke gennemgaaet af Comiteen, og det forekommer mig derfor, at Forsamlingen ikke er tilstrækkelig forberedt til at gaae ind paa disse Amendements til Loven. Den er udgivet af Regjeringen under dens Ansvar; det vil komme an paa en følgende Rigsdag, om den vil gjøre dette Ansvar gjældende; men jeg troer ikke, at nærværende Forsamling behøver eller bør paatage sig nogen Deel deraf. Det er desuden umuligt at udtomme alle Billighedshensyn; man kan vel ramme nogle, men andre, der ere ligesaa billige, kan man ikke ramme. Det er derfor rigtigt, at Undtagelsesystemet er opgivet i den nye Lov, og jeg indseer da ikke, hvorfor man vil slæbe det ind igjen med Forordningen af 23de September. Dersom Regjeringen finder, at denne Lov ved Udførelsen medfører praktiske Vanskeligheder, saa bliver det dens Sag, at forelægge en Placet om Lempelser, men jeg seer ikke, at der er nogen Grund for Forsamlingen til nu at gaae ind paa Forandringer.

Hvad imidlertid angaaer det Principale under Nr. 2 stillede Amendment, der gaaer ud paa, at ogsaa de i Aarene 1823, 1824 og 1825 fødte af den værnepligtige Stand skulde medtages under nærværende Udskrivning, saa troer jeg, at naar Forholdene staae saaledes, at af den værnepligtige Stand 4 Procent allerede ere under Vaaben, og der nu af den værnepligtige Stand kaldes 3 Procent under Vaaben, saa er det ikke i mindste Naade nødvendigt at gjøre Uligigheden større, end den allerede derved bliver. Hvad de andre Forslag angaaer, skal jeg blot berøre det, der angaaer de Studerende. Jeg er vel ikke valgt for det latinske Kvartier heri Byen eller staaer i noget særligt Forhold til Universitetet, men jeg har levet saameget blandt Studenter som Nogen i denne Sal, og jeg troer netop som Student, at kunne vidne, at den høitagtede Cultusminister idag ikke blot har talt som en god Minister, men ogsaa som en god Student. Jeg troer, at Studenterne ikke ønske nogen Undtagelse for deres Bedkommende, de ønske ikke at udgjøre et privilegeret Lag, der er Gjenstand for deres Medborgeres Uvillie. Studenterne sætte meget mere deres Hæder i at være forud for deres Medborgere i Dpoffrelse, Almeenaand og Fædrelandsind; det er Noget, som jeg troer, de tilstrækkeligt have vist i det forudgaaende Aar. Det er vel sandt, at Udskrivningsanordningen kan komme til at ramme Enkelte af dem meget haardt; men jeg troer, at det Middel, hvorved den Ubillighed, som Loven maa medføre, nu kan undgaaes, nemlig ved private Foreninger og Overeenskomster; det vil ingen Stand bedre være istand til at gribe, end netop Studenterne. Det vil ikke være svært for dem ved at indgaae Foreninger, ved at sammenskyde en Sum, at forebygge, at Udskrivningen kommer til at ramme dem, som mindst vilde kunne taale det.

Tscherning: Det gjør mig ondt at maatte tage Ordet i denne Forhandling, der alt er trukket saa langt ud, men jeg er paa visse Maader sat personlig Stævne. Den Eric har sagt, at jeg ikke kjendte noget til Krigens Førelse efter 26de August, og den Anden har sagt, at jeg som Minister ikke har forstaaet at bruge de Kræfter til Krigens Førelse, der frivillig have tilbudt sig.

Dersom man ved Krigens Førelse forstaaer at staae om sig til Høire og Venstre, da har jeg vistnok ikke kjendt noget til Krigens

Forelse, efterat Vaabenstilstanden blev sluttet; men dersom man derved forstaaer, hvad man derved fornuftigviis maa forstaae, at forberede Landet til den Kamp, hvortil jeg fandt Landet saa uforberedt, da har jeg brugt Tiden saagodt som nogen Anden, og jeg fordrer da ikke løst henkastede Ord, men Beviser, om Rogen skal sige saadant upaaagtet. Iøvrigt skal jeg vel vide at vurdere, hvad et Medlem her bringer frem til Moro, og som Tidsfordriv for Forsamlingen, og lade det passere for hvad det er (Hysen).

Et andet Medlem har sagt, at jeg ikke forstod at bruge de Frivillige, at der ellers vilde være Frivillige nok, og at jeg da ikke behøvede at forlange nogen Tvangslov; men jeg vil spørge, hvad der var tvæien for Frivilligheden, fordi Loven kom ud; kunde ikke alle de, der vilde, stille sig frivilligt? Man kunde da gjøre Afregning, og da blev Ingen udskrevet ved Tvang. Jeg skal spørge, om Rogen kan sige, at jeg har stødt nogen Frivillig bort; jeg har kun viist en Gæstebort, som meldte sig paa en saadan Maade, at han fornuftigviis ikke var at bringe ind under den Disciplin eller, om man saa vil kalde det, Afretning, der, man sige hvad man vil, er nødvendig for at bringe Tropperne imod Fjenden under de nærværende Forhold. Jeg vil spørge, om Rogen kan nævne kun en Gæstebort. (Pause.)

Vel! saa tager jeg det som et letfindigt Ord i Talens Lov, og af dem har jeg hørt saamange, og dem veed jeg at bære.

Jeg skylder fra den foreløbige Forhandling af denne Sag et æret Medlem min Tak, fordi han har sagt, at jeg havde gjort Uret i at beskylde noget Medlem her for at søge at bringe Realiteten ind, mens man kun gik ud paa Formaliteten. Jeg vil ønske at kunne have en saadan Undskyldning at gjøre til mange flere. Jeg skylder et æret Medlem fra Kjøbenhavn, som har talt for et Amendement, saavidt jeg veed det 7de kjøbenhavnske, ogsaa at takke ham, fordi han har erklæret, at han ikke havde noget imod Anordningen af 23de Septbr. og at han fandt den fuldgjældig i sin nærværende Stikfælsse, da den er kommen ud, eller rettere, da den blev paakaldt. (De Herrer ville erindre, at det var i April). Jeg skal nævne Datoen, jeg skal nævne Anledningen. Det var den 25de April, da jeg vidste, at der i Slaget ved Slesvig var faldet og gjort ukampdygtige henved 800 Mand, da kom jeg frem med denne Foranstaltning. Jeg maa takke ham, fordi han har erkjendt, at den da var nødvendig, og jeg er fuldkommen overbevist om, at, naar man kommer til at see den bag efter denne Forhandling, naar alle smaalige Hensyn til Beer og Poul, til Fader og Moder ere sundne bort, man da vil erkjende, at Nødvendigheden ikke gik bort med hin Dag, men at den bestaaer endnu, og det, fordi den blev forlangt af en dobbelt Marsag, som jeg maa gjentage, fordi man derved vilde faae saamange flere, og fordi man fandt det billigt, at der gaves et Beviis paa, at den anden Stand ogsaa skulde tage Deel i Krigen og blev stillet paa samme Maade og under samme Betingelser imod Fjenden, som den tidligere værnepligtige Stand; thi denne Nødvendighed maa blive staaende ogsaa i Dag. Man har angrebet Forordningen af 23de Septbr., fordi den blev et Exempel paa, at Værnepligten skulde indføres, og dersom Rogen siger Nei! saa skal jeg henvise til de Amendements, som gaae ud paa at fæste Værnepligtsloven overende. Det er mig kjært at kunne holde med det ærede Medlem, som jeg forleden talte imod, at kunne give ham fuld Ret, naar han i Dag har sagt, at der er Intet, Intet, der vil vise Vore Fjender bedre, hvorledes det staaer sig med vor Begelstring og vor Patriotisme her, end hvorledes denne Forhandling er ført langtrukken igjennem i denne Sag. Deri maa jeg give ham ganske Ret, og jeg maa takke ham, fordi han har udtalt det. Nu, mine Herrer! lader os vende os til Forordningen. Det er sagt her, for at angribe denne Forordning, og med den i Grunden hele Værnepligtsanordningen, at Værnefrihed tidligere bestod her i Landet for de Individuer, som ikke høre til Bondes eller Landbostanden, men Gudstælov, at et Medlem, der i Dag ikke er paa sin Plads, men hvis bybe Kundskaber ere anerkjendte af os alle, Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 3die District (Orsted), har sagt, at Ingen her i Landet er værnefri. Fra Christian den 5tes Lov af og langt tidligere, da der kun blev ført ind i Loven, hvad der bestod for, har hver Mand været pligtig til at gaae i Kongens Tjeneste i Leding. Læser man Kjøbstædernes Krøniker, vil

man finde, at Kjøbstæderne have stillet mangan Mand som Trosknekt som Train og paa anden Maade, og de maatte tillige holde Indquarteringen med Ol og Mad. Altsaa troer jeg mine Herrer, at man maa erkjende Pligten for almindelig, og naar Rogen vil søge at frigjøre sig derved, fordi han siger, at han er fribaaren, da er dette ikke nordisk Mand; thi i den gamle nordiske Tid var det de Fribaarne, der førte Vaaben, og de taalte ikke, at Trælle bar Vaaben. Jeg havde troet at skulle have hørt nok af denne Maade at bekjæmpe Anordningen paa. Det har gjort mig ondt, hvergang jeg har hørt det, og det skulde gjøre mig ondt, hvis det ikke skulde lykkes mig at see det Svælg udfyldt, der i mange, mange Aar har staaet gabende mellem de bedste Borgere i Staten. Dette har jeg stræbt for mere end nogen Anden, og jeg skal, til Trods for hvad der skeer, stræbe derfor, indtil jeg naaer det. Fribaarne er vi Alle, og det ere ikke Trælleværk at føre Vaaben for Fædrelandet. Frigiven er et grimt Ord; lader os glemme det, lader os glemme, at vi leve her med Medborgere, som kunne kaldes frigivne. Fra denne Side altsaa troer jeg, at man vistnok maa være enig med mig om, at Loven staaer paa den almindelige retlige Grund, og at den ikke træder frem som en Undtagelse. Man kan vel sige, denne Lov er gammel og glemt, men ogsaa det har den 3die kjøbenhavnske Rigsdagsmand sagt, hvor hyppigt det er foretaget af Regjeringen, og hvor tidlig — om jeg husker ret, nævnte han Aaret 1800 eller 1801 — det blev fundet nødvendigt at gjøre Værnepligten almindelig, og skal jeg sige, hvorfor man da tænkte paa at komme til den? Det var, fordi man gik et langt Stykke ud over, hvad man havde tænkt paa med den da bestaaende Værnepligt, og ud over det, som den var beregnet paa. Da den blev givet, tænkte man kun paa at udfylde de hvervede Regimenter med Folk af Militzen, som hidtil altid var fæet; thi saaledes var det altid fæet, at Godserne leverede Militzen, medens den egentlige Hær blev stillet for Borgernes Penge. Men da Revolutionskrigen hærjede Europa, og det efterhaanden blev anseet for en Uffik at kjøbe Folk fra fremmede Lande, som man ei heller kunde faae for den Priis, man hidtil havde givet, saa beholdt de Statterværende deres sparede Penge i Lommen, og man skrev saa mange flere ud af den værnepligtige Klasse, og da man skulde gaae til at gjøre dette, saa sølte de, som havde Hjerte til at søle for Ret, at det var Uret. Deri ligger den Uret, der begyndte paa den Tid, da Hvervingen holdt op, at man blev ved at udfylde af den enkelte Stand, som man kun havde tænkt paa at benytte til at udfylde med som Militz. Det er denne Uret, vi skulle oprette i Dag, og oprette saaledes, at Glemsel gaaer over den, og dette kunne vi, naar Forordningen af 23de September, istedetfor at blive forfulgt og blive mig lagt til Skam, fordi jeg ansees for dens Oprindelse, bliver antaget som en Billighedslov, som en billig Forsoningslov, fremkommen i det Dieblik, den skyldtes meest. Saaledes burde man have antaget den, og istedetfor at man har lagt mig den til Last, burde man have takket mig for den, fordi jeg har fremkaldt den, og fordi jeg ikke lod een Dag gaae over med at fremkalde den (Hysen).

Nu, mine Herrer! troer jeg at have sagt nok om Loven i Almindelighed (En Stemme: ja!) for at vise, at den er en retlig begrundet og billig Lov. Nu skal jeg gaae over til de enkelte Forslag, og jeg skal da ikke nægte, at det vilde have været mig langt kjærere, om jeg havde seet dem komme fra en anden Side end den, hvorfra de ere komne frem. Oprindelighviis forudsaae jeg den Vanskelighed, der vilde skyde af at gaae ind paa det almindelige Udskrivningsgebeet, og derfor ønskede jeg, at det maatte blive Communerne, der skulde levere det forlangte Mandskab, og at dette af hele Massen skulde vælges, altsaa et Frivilligheds-Princip, Frivillige, maastee for Penge, men kun dem, som vilde; og det er netop Commissionen, hvis Hovedmedlem her er tilstede, der har ført Sagen over paa det almindelige Udskrivningsgebeet. Da jeg faae Anordningen i denne Stikfælsse, da vidste jeg vel, at den vilde medføre adskillige Ulemper, fordi jeg vidste, at Folk vilde blive misfornøiede. Jeg vidste det, thi hvormange have ikke stillet sig for mig for at komme ud af Tjenesten; Fædrene ere komne til mig og have sagt: vore kjære Sønner kunne ikke faae Examen, naar de ikke blive frie for at tjene. Jeg kjendte det, jeg vidste Vanskelighederne, der vilde komme. Jeg gjorde ikke nogen Vanskelighed, jeg tog Anordningen som den var, fordi jeg faae Nødvendigheden

af, i den Tid at benytte de Midler, som forelaae. Jeg saae klart og godt de Banskelligheder, der vilde komme, og derfor har det forundret mig, jeg nægter det ikke, at see Undtagelsesforslagene komme fra den Side.

Men hvad betyde de, uanset fra hvad Side de ere komne? Mine Herrer! det første er en simpel Jagt paa enkelte Undtagelser for den hidtil værnepligtige Klasse. Der vindes ikke noget Væsentligt derved; der siges kun, at de ikke skulle slippe, naar de Andre skulle gaae med. Om det andet behøver jeg ikke at sige Noget, thi det er indrømmet fra alle Sider, at det er hovedsagelig for den studerende Ungdoms Skyld. Jeg for min Part ønsker de Studerende, som ethvert Menneske, at de maatte kunne blive frie for de Ulemper og Besværligheder, som Livets Byrder føre med sig. Men naar man spørger, om de Studerende skulle blive frie, maa man spørge derom fra Statens Standpunkt, ikke fra Individernes; thi gaaer man først ind paa en Betragtning af de personlige Forhold, vil man i alle Classer finde dem, der trænge høilig til at blive frie, og jeg maa sige, at jeg fra Statens Side troer, at der i denne Henseende neppe er nogen Trang. Man maa erindre, at vort Universitet danner Studenter mindre med Hensyn til Dannelse og Oplysning i Almindelighed, men mere for at skaffe Folk til at besætte Statens Embeder, og nu vil jeg spørge, om der nu er Trang paa Candidater til Embederne, eller paa Embeder for Candidaterne. Dersom der var mere Trang fra Statens Side til at faae Candidater til Embederne, maatte man finde paa Midler til at forhindre, at saadanne unge Mænd, der forberede sig til Stats tjenesten, savnedes. Er derimod det Omvendte Tilfælde, at der er flere Candidater, end Staten kan skaffe Embeder, da er ethvert Middel godt, hvorved man paa en ærlig Maade kan formindste Candidaternes Antal i Statens Interesse (Stærk Hysen). Det er tidnok sagt, at man bør søge at regulere Næringsveiene saaledes, at der i ingen bliver for Mange; men gaaer de Studerendes Tragten ud paa, igjennem deres Studier at komme ind i Embedsstanden, saa er deres Studering en Stræben efter at komme ind i en Næringsvei, saagodt som enhver anden. Man vil maaskee kunne sige mig, ja jeg kan næsten sige mig det selv, at der i een Retning kan være Savn, og det just med Hensyn til Hæren, nemlig Medicinere og Chirurger. Men her kommer jeg tilbage til, hvad jeg tidligere har yttret, idet jeg her siger: skriv rolig de Studerende ud; ville I saa have Chirurger, gjør da, som man har gjort mangan Gang i Krigens Tid, opret en Chirurgical Skole og kald Studentsoldaterne ind, for at de kunne blive Chirurger. De Herrer maae nu forkaste dette eller ikke, de maae betragte det som Tyranni eller ei, denne Bei er overalt bleven betraadt, og har maattet betrædes, for at man kunde komme frem. Vi komme nu til Tillægsamendementet. Der er det om Ægtefæll. Det kan vistnok være haardt for den Mand, der er gift, der er Familiefader, at han skal forlade sin Familie og tjene Staten, og dersom man kunde gjøre det til en almindelig Grundsetning at fritage Familiefædre, saa var det godt. Men det har man ikke gjort, det kan man ikke gjøre, og det er farligt at sætte det her; thi hvad Grund er der mere her end andetsteds? Hvordan gaaer det i Landcommunen, hvor der bliver udstrevet saameget gift Mandskab? Der er en Anordning, som siger, at naar Manden forlader sit Hjem, skal Familien underholdes af det Offentlige. Den gaaer endog saavidt, at naar en Gaardmands Tjenestekarl bliver kaldet bort, skal Sognet skaffe de fornødne Midler til at Gaarden bliver dyrket. Det er en gammel Anordning, som skriver sig fra den Tid, da det ikke var let at faae Fæstegaardene besatte, og da det var nødvendigt at bruge Tvangsmidler, for at skaffe Jorden dyrket. Den Formuende, den Rige maa søde sig selv, den Trængende maa sødes af Communen eller det Offentlige. Dette er en langt sømmeligere Fremgangsmaade

end at søge ved Undtagelser at fritage dem, thi jeg troer, mine Herrer! at man ved Foranstaltninger af denne Art vil gjøre flere Misfornøiede end Tilfredsstillede, og man gjør ikke Noget Ret, thi der er ikke Noget, hvorpaa noget Menneske kan støtte sig fra de tidligere Tider. Altsaa de, som fra Følelsens Side vilde støtte dette Amendement, troer jeg, ville fortryde det, og de, som bruge Erkjendelsen, troer jeg, ville komme til at indsee, at det ikke er heldigt. De, som have vundet Borgerkab. Men, mine Herrer! sæt dem vel ligeoverfor Udskrivningsmassen og spørg dem, som ikke have Borgerkab eller ikke have kunnet faae det, hvorledes de ville betragte en Undtagelse af denne Art. Dersom man da kunde sige, at det var vigtigt for Staten, at de, som have Borgerkab, kunde blive ved dette, saa vil jeg atter her sige, at det er en Grund, jeg vil agte. Men man stiller sig atter her bagved Personerne; man siger, det er vigtigt og billigt for Personerne. Jeg siger da hertil: ja vel! men hvorledes vil man gjøre med Hensyn til de Personer, der have Borgerkab ved at have en Gaard i Fæste eller ved selv at eie en Gaard. Dette er et Borgerkab fuldt saa vel som det andet; der er fuld saa megen Capital indsat i denne Bedrift, og dem gives der ikke Frihed. Jeg kommer endelig til det sidste angaaende Livjægercorpset. Troe de Herrer, som have stillet dette Amendement, at det er et velbetankt Amendement? Sæt, at Krigsministeren kaldte dem til Tjeneste i den staaende Hær, gav dem Løn og Brød og forlagde dem til Helsingør, Korsør eller et andet Sted i Sjælland — hvad han er berettiget til — var dette da bedre for Borgerklassen i Kjøbenhavn, end om der maaskee udstredes nogle enkelte Livjægere? Jeg har i denne Forsamling hørt tale om, at der kan udstredes Livjægerofficerer og Borgerofficerer. Ja, mine Herrer! Men de blive ved at være Officerer, fordi den Udnævnelse, som de have, ikke kan tages fra dem. Det er muligt, ja det er høist sandsynligt, at de, for at blive brugte som Officerer, maae underkastes ny Dvæls og Prøve, men deres Grad kan ikke tages fra dem, den kunne de kun miste ved Dom eller Afstedigelse. Endnu Gæt med Hensyn til Livjægercorpset. Det er ogsaa sagt her, at der vilde skee stor Uret, om det hændte sig, at nogle Livjægere af den ikke-værnepligtige Befolkning bleve udstredne, og der ved Siden af dem stod Livjægere af den egentlig værnepligtige Befolkning, der ikke bleve udstredne. Jeg skal meget gjerne indrømme, at det er en stor Feil, men det ærede Medlem, som just stod paa det, havde fort isorveien sagt, at om det hændte sig, at nogle Enkelte bleve frie, fordi de, som det heed, arbeide for at komme op til Examen, endskjøndt dette ikke forholdt sig saaledes, saa gjorde det ikke Noget, om man tog feil, thi for den Enkeltes Skyld bør man ikke forhindre, at en god Forholdsregel gaaer igjennem. Men jeg vil da spørge, om det er Umagen værd, for de Enkeltes Skyld at gjøre saadanne Bestemmelser. Jeg troer ogsaa, at en heel Deel af de Amendements, der ere stillede, ville nu blive afviste, just fordi man vil see, at de fleste af dem eller i det Mindste mange af dem, angaae Enkeltheder, hvis Betydning man har gjort langt større, end den virkelig er. De øvrige Forandrigsforslag vil jeg ikke yderligere gaae ind paa; jeg stemmer naturligviis mod dem alle sammen. (Latter.)

(Fortætted.)

Rettelser.

Nr. 128 Sp. 994 Linierne 32 og 33 f. o. „og det maa jeg lade den ærede Taler vide, at hans Foredrag o. s. v.“ læs: „og det maa man lade ham, at hans Foredrag o. s. v.“
 Nr. 131 Sp. 1015 Linierne 40 og 41 f. o. „maaskee kan ventes allesteds“ læs: „maatte kunne ventes allesteds“.

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ser og fyrgethvende (49de) Møde.

(Fortfat.)

Schiern: Jeg skal nu alene tillade mig at berigtige en Uttring af Rigsdagsmanden for Veile Amts 2de District (Bloug), forsaavidt den ærede Rigsdagsmand, da han nyligen talte imod det første, under Nr. 1 anførte Forandringsforslag, hvorover der først vil afstemmes, yttrede den Mening, at dette Forandringsforslag i Virkeligheden, nemlig med Hensyn til Tjenestetidens Varighed, dog vilde stille de Vedkommende under saare slettere Vilkaar end efter Anordningen af 23de Septb., saa at han endog antog, at der herefter for dem kunde blive Tale om en Tjenestetid af 16 Aar. Forordningen af 23de Septb. siger nemlig, at „de Udstrevenes Forpligtelse til at forrette Krigstjeneste lige med de Værnepligtige bliver ikke at udstrække over den Tid, i hvilken deres Tjeneste formedelst de bestaaende Krigsforhold findes nødvendig“; og det tilføjede Forandringsforslag siger, at „de, som ere fødte 1823, 1824 og 1825, blive samme Vilkaar undergivne som de fra 1826, saalænge og forsaavidt de nærværende Krigsforhold maatte gjøre det nødvendigt.“ Det vil sees, at begge i den nævnte Henseende lyde omtrent paa samme Maade, og der kan derfor ei fra den hentes nogen Indvending mod det nævnte Forandringsforslag, efter hvis mulige Forkastelse jeg først stemmer for alle de følgende formildende Forslag til Forandring i den tidnævnte Anordning.

Paludan-Müller: Da det store Slag om Forordn. af 23de Septb. nu har staaet saa længe, skal jeg ikke forlænge Kampen, især da jeg ingen Reserve af første Argumenter har at føre i Iden. Jeg skal derfor indskrænke mig til at bemærke, at min Anskuelse om Forkasteligheden af Forordn. af 23de Septb. 1848 ene er bleven rokket ved den af den høitagtede Krigsminister afgivne Erklæring; men at jeg imidlertid, dersom ikke de Lettelser, der her ere foreslaaede, og som selv af Ministrene ere anbefalede, gaae igjennem, dog maa ansee den for saa haard, ja uretfærdig, at jeg ikke drifter mig til at stemme for den.

Mundt: Jeg har fra Begyndelsen af, da jeg lærte at kjende Forordningen af 23de Septbr., betragtet dens Bestemmelser som et Krigens nødvendige Krav og deri ikke seet Andet end hvad Fædrelandets Lær maatte kræve af sine Sønner. Jeg hører ogsaa til dem, som ved de Forhandlinger, der angaaende denne Sag tidligere have fundet Sted i denne Sal, navnlig under den foreløbige Behandling, vare bleve bragte til en ugunstig Stemning imod den, og Forhandlingernes vidtløftige Gang har været langt fra at bringe mig til noget bestemt Resultat med mig selv. Derimod har den Maade, hvorpaa Sagen idag er bleven fremstillet af de høitagtede Ministre, bragt mig til en aldeles bestemt Anskuelse om denne Sag. Jeg mener nemlig, at saalænge den i Loven indeholdte Bestemmelse forsvares alene fra Rettens Side, saa maatte jeg paa det Bestemteste stemme derimod; saasnart den derimod betragtes som et Krav, Krigens nødvendigen gjør, saa vilde jeg finde det ligesaa uhensigtsmæssigt som inconseqvent, om Forsamlingen vilde modsætte sig en saadan Bestemmelse, og det saameget mere, som der baade fra Folket og Forsamlingen paa mange Maader er tilkjendegivet Beredvillighed til at underkaste sig ethvert Offer, som Krigens fordrer, og det derfor vistnok vilde være meget usømmeligt, om vi vilde stride med hinanden om, hvem der skulde være fri for at stille sig i Soldaternes Rækker, og ikke snarere om, hvem der skulde gjøre det.

Der er flere Ting, som jeg havde ønsket at yttre mig om, men som jeg ikke skal omtale, for ikke at forlænge Debatteerne. Jeg troer

imidlertid dog at burde bemærke, at det ikke er Septemberloven, men dens Indhold, som jeg ønsker at give min Sanction ved den Stemme, som jeg her skal afgive, og at jeg derfor først vil stemme for det af den ærede Rigsdagsmand for Præsto Amts 4de District (Grundtvig) stillede Forandringsforslag, og kun hvis dette falder igjennem, vil jeg stemme for Paragraphen; det forekommer mig, at dette ogsaa i Realiteten langt mere opfylder Hensigten, end Antagelsen af § 5 i Udkastet. Bistnok kunde det synes, at, naar man, saaledes som af Forslagsstilleren foreslaaet, tilføier Ordet „forsaavidt“, det da ikke alene vilde være muligt, men ogsaa nødvendigt for Regjeringen at benytte det fulde Antal af dem, der ere fødte 1823, 1824 og 1825. Imidlertid vil jo Regjeringen aabenbart, efterat disse Ord ere tilføiede, kun være bemyndiget til at benytte det fulde Antal eller en Deel, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$ o. s. v., af dette Mandskab, alt forsaavidt Krigens maatte gjøre det nødvendigt, og jeg skal tilføie, at dersom de nærværende Krigsforhold ikke forandre sig, saa er det at vente, at Virkningen vil blive den selvsamme, som om Septemberloven var gaaet igjennem, thi Septemberlovens Bestemmelser ere jo netop givne med Hensyn til de nærværende Lidsforhold, og det er ikke sagt, at disse Forhold paa nogen Maade hav forandret sig. Altsaa, hvis ikke de Forhold, der nu finde Sted, vedblive, saa vil Regjeringen finde sig besværet til ikke at sætte Bestemmelsen i Udøvelse, og Virkningen altsaa blive ingen. Skulde derimod Krigsforholdene gjøre det fornødent, at et større Antal blev udstrevet, saa vilde det vist være rigtigst, om Regjeringen ved Forsamlingens derom afgivne Botum blev bemyndiget hertil. Man har indvendt, at en saadan Bemyndigelse ikke kunde være Regjeringen hjærkommen, ja endog, at den var unconstitutionel. Jeg kan ikke finde nogen af Delene, thi under Krigsforhold er det nødvendigt, at en særegen Bemyndigelse maa være indrømmet Regjeringen, om det end kan være, at den hellere saae sig fritagen herfor, da det jo altid medfører Ansvar; men ikke desto mindre er jeg dog overbevist om, at ingen af Ministrene vilde tage i Betænkning at paatage sig et større Ansvar, hvis Landets Lær kræver det, ligesom jeg er overbevist om, at hele Forsamlingen fuldkommen deler den Tillid til Regjeringen, som en saadan Bestemmelse som den, der indeholdes i det her omhandlede Amendement, jo unægtelig vilde være et Udtryk af.

David: Den 7de kjøbenhavnske Deputerede (Karsen) glemte at give Svar paa en speciel Forespørgsel fra den Deputerede for Bogen (F. Jespersen), om Betydningen af Ordene „Studerende“ og „Embedseramen“ i Forandringsforslaget Litt. c i Slutningen. Dette Svar er, at det efter almindelig Sprogbrug og Indholdet af Placaten af 18de August 1820 ikke kan ansees tvivlsomt, at derved forstaaes akademiske Borgere, der forberede sig til de egentlige Embedseramina ved Universitetet.

Da jeg nu saaledes har reist mig og faaet Ordet, vil jeg tillade mig at tilføie nogle Ord paa egne Begne, for at motivere den Stemme, som jeg agter at afgive i denne Sag, da denne ikke vil blive ganske overensstemmende med, hvad man af mine Uttringer under den foreløbige Behandling maatte troe at kunne antage. Jeg maa nemlig erkjende, at der ved den høitagtede Krigsministers idag afgivne Erklæring om, at det Mandskab er fornødent til Landets Forsvar, hvorover han faaer Disposition ved Forordningen af 23de September f. A., hos mig er fremfaldt den Overbeviisning, at man ikke maa nægte paa nogen Maade det, som er nødvendigt til Landets Forsvar og erklæret som saadant af den høitagtede Krigsminister. Men idet jeg vedkjender mig denne Overbeviisning, og derfor vil stemme for § 5, det vil sige forsaavidt, at Loven af 23de Sep-

tember skal anses at være paatrykket Legalitetens Stempel af denne Forsamling, kan jeg paa ingen Maade ansee det, der er bleven anført, navnlig af det 10de og af det 28de kongevalgte Medlem (Knuth og Tscherning), enten om det Overflødige i at fremlægge denne Anordning for Rigsforsamlingen, eller om det endog Usømmelige i, at Rigsforsamlingen derom skulde udtale nogen bestemt Formening eller gaae ind i dens Enkeltheder, for paa nogen Maade at være begrundet. Det er langt fra mig, at jeg paa det Stadium, hvor Forhandlingerne nu staae, efter saa langvarige og tildeels trættende Forhandlinger, skulde komme tilbage til at udtale, hvad jeg forstaaer, og hvad jeg efter min Overbeviisning maa antage, der skal forstaaes ved en provisorisk Anordning; men jeg vil dog bemærke, at denne Lov, ligesaa lidt som nogen Lov, der ikke har gennemgaaet de Stadier af Folkets Medvirkning, der behøves for at den skal være Lov, kan blive antaget for en gjældende Lov, førend dette er skeet, men at det er Regjeringens Pligt, saaledes som det nu er skeet, for Folkets Udvalgte at fremlægge, enten directe eller indirecte enhver Lov, som Omstændighederne paabød provisorisk at udgive, for at Folketsamlingen derom kan udtale sig og sanctionere den.

Paa den anden Side føler jeg mig ogsaa overbeviist om, at naar Nødvendigheden gjør denne Forholdsregel indtil en vis Grad fornøden, saa maa man sørge for, at den dog ikke rammer haardere, end den efter sin Bestemmelse behøver at ramme, for at opfylde denne. Derfor kan jeg ikke andet end stemme for de Forandringsforslag, som af den 4de og 7de kjøbenhavnske Deputerede (Algreen-Ussing og Larsen) ere blevne fremsatte. Hvorvidt hos nogen af Forsamlingens Medlemmer de Bemærkninger, der i denne Anledning af de tvende ærede Forslagsstillere ere fremsatte, skulle være blevne svækkede ved den her henkastede, om ikke aabne, saa dog skjulte Beskyldning, at en af disse Amendementsstillere skulde være kommen i Modsigelse med sig selv, fordi han i en anden Stilling synes at have tilraadet noget Modsat, det maa jeg lade henstaae; men det føler jeg mig overbeviist om, at den, som noie vil gennemgaae denne Sags Behandling og hvad der er forudgaaet, hvorom Departementstidenden indeholder det Nødvendige, vil erkjende, at navnlig den 4de Rigsdagsmand for Kjøbenhavn (Algreen-Ussing), som sin principale Formening med Hensyn til denne Sag i Commissionen netop udtalte det Selvsamme, som han har gjort til sit principale Amendement, og det er naturligt, at naar dette gaaer igjennem, der ikke kan blive Tale om det andet. Det forekommer mig derfor, at ligesaa lidt som en saadan Indbragen af, hvad der paa et andet Sted udenfor denne Forsamling er bleven yttret af et af Rigsdagens Medlemmer, kan være enten nødvendig eller passende, ligesaa lidt findes der i hvad der er foregaaet og ligger for Folkets Dine noget Beviis for den Anklage, man har søgt at reise. Jeg skal forøvrigt ikke gaae videre ind i Sagen og ikke søge at svække den høitklingende Tale, der er bleven ført af det 28de kongevalgte Medlem (Tscherning). (Hørsen og Bisald fra Tilhørerpladsen; Formanden ringer med Kloffen.) Jeg føler mig ligesaa lidt opfordret til at takke, som til at laste ham; men een Ting troer jeg at burde udtale her i Salen, og det er, at der er Mange, Mange, der ligesom han kunde ønske det gabende Svælg tilluftet, som nu er aabnet mellem de forskjellige Classer af Borgere i Staten; men hvad vi ønske, det er, at dette Stridt bliver opfyldt med Retfærdighed og Broderkærlighed (Flere Stemmer: Ja! Ja!), og at man ikke skal søge at opfylde dette Svælg paa den første den bedste Maade for at tilfredsstille eensidige Fordringer og saaledes troe at have gjort Alt, naar man har gennemført et eensidigt Lighedsprincip. (Meget stærkt Bisald, blandet med Hørsen, fra Tilhørerpladsen; Formanden ringer.)

Balthazar Christensen: Det er kun meget enkelte Ord, jeg nu skal tillade mig at fremføre. Det har nemlig gjort en saa vidunderlig Virkning her i Salen, den Maade, hvorpaa Ministeriet idag endelig er optraadt, at der neppe længer kan være Tale om egentlig Fare for den vigtige Lov, vi her omhandle. Heller ikke kan jeg troe det spæderlig fornødent, specielt at imødegaae den ærede Rigsdagsmand, som nys satte sig (David), og allermindst skulde jeg da gjøre det i de høie Ord, thi jeg vil ikke bruge det Udtryk „høitklingende“, som han har benyttet sig af. (Stærk Hørsen og Bravo fra

Tilhørerpladsen; Formanden paabød Tausshed.) Jeg troer og haaber, at mine Benner og jeg selv, idetmindste vel saa godt som han, kun vilde have Svælgelget fyldt med „Retfærdighed og Broderkærlighed“, og det skulde visseelig gjøre mig ondt, om det, naar engang vor Historie skal blive skreven, da skulde hedde, at vi deri paa nogen Maade havde staaet tilbage for ham og hans Benner. Jeg frygter det ikke, og Tiden skal snart vise det. Forøvrigt vilde det vistnok have været naturligere og værdigere for vor Forsamling og vor Tid, og det vilde have været ikke lidet opløstende for Landet, dersom vi strax i Morges, da Ministeriet sagde os de vigtige Ord: „Krigsbestyrelsen kan ikke renoncere paa den omgjældende Udskrivning“, og „Loven af 23de Septbr. behøvedes da den blev given, og den behøves endnu“, om vi da uden eet Ord mere havde reist os og voteret Loven. Jeg tvivler imidlertid ikke paa, at vi nu idetmindste ville votere den med Bortkastelse af de mange og mærkelige Forandringsforslag, der ere stillede til den, og jeg skal saaledes endnu kun for mit personlige Bedkommende forvare mig imod, naar min Gjenbo, den ærede 2den Deputerede for Kjøbenhavn (Bankdirecteur Hansen) har meent, at jeg ved at kalde tilbage det Amendement, som jeg, foranlediget af ham selv under den Skynding, hvormed vor foreløbige Behandling sluttedes, har stillet, skulde have gjort mig skyldig i en Modsigelse. Det er nemlig intet mindre end modsigende; thi blev dette Amendement antaget, saa maatte dog, efter min Overbeviisning, Ministeriet, naar det ellers, som jeg ikke tvivler paa, vilde gjøre sin Pligt, uvægerligt sætte Loven af 23de Septbr. i Anvendelse og uopholdeligt udskrive det deri omhandlede Mandskab.

Brinck-Seidelin: Jeg vil ubbede mig Tilladelse til at stille et Spørgsmaal til den høitagtede Krigsminister

Formanden: Det kan ikke tilstedes; den ærede Rigsdagsmand har allerede talt i Formiddags og ved den endelige Behandling kan det ikke tilstedes en Rigsdagsmand at tage Ordet mere end een Gang.

Brinck-Seidelin: Ikke et eneste Spørgsmaal?

Formanden: Nei.

Brinck-Seidelin: Min Ret til at faae dette Spørgsmaal fremsat, er mig altsaa affkaaren. Jeg vilde begjære en Oplysning Ministeriet, og naar jeg ikke kan erholde den, saa maa jeg stemme mod den hele Forordning.

Formanden: Det kan ikke tilstedes.

Lüttichau: Da det ærede 28de kongevalgte Medlem (Tscherning) spurgte Forsamlingen, om Nogen kunde opgive, at han havde tilbageviist nogen Frivillig, taug jeg, saavel som de Andre, fordi jeg ikke kunde opgive nogen Saadan, men jeg skulde meget seile, hvis der ikke paa den Tid, da Sammenstrømningen var stærkest, om der ikke da paa samme Tid udkom en Bekjendtgjørelse fra Ministeriet, som udtalte, at man ikke fandt det tilraadeligt at modtage flere Frivillige. Hvorvidt dette har haft Indflydelse paa de Frivilliges Antal, veed jeg ikke, men det er ikke usandsynligt, at det kan have haft det. Siden jeg nu er kommen til at tale om de Frivillige [Tscherning: Det var om Heste, om frivillige Heste (Formanden ringer.)], saa vil jeg tillade mig den Bemærkning, at det forekommer mig, at man ikke tilstrækkelig har paastjønnet den Tjeneste, de Frivillige have ydet, det Offer, de have bragt. Jeg har haft Leilighed til at see, at der blandt dem endogsaa har været Mand over 50 Aar, der, i Besiddelse af alle Livets Goder, have forladt deres huuslige Stilling og deres lykkelige Hjem, for at deeltage i Krigens Byrder med de unge Frivillige, og have gjort dette til Tilfredshed. Som Beviis paa, at man har været tilfreds med de Frivillige, turde ogsaa tjene, at en stor Deel af de Frivillige senere ere blevne forfremmede (Hør!), og jeg troer derfor, at man bør paastjønne den Tjeneste, de Frivillige have gjort, og jeg gjør mig Haab om, at denne Hjælp atter vil erholdes, naar det gjøres fornødent.

Hvad det Spørgsmaal angaaer, som her ligger for, forekommer det mig klart, at der ikke kan være nogen vaabensfor Mand i Danmark, som er fritaget for Værnepligten. Regjeringen har kun krævet denne Pligts Opsyldelse af en vis Klasse, men den har ikke givet nogen anden Stand noget Privilegium paa, ikke at forsvare sit Fødeland, thi det er en Pligt, der i Farens Stund paahviler Alle, og

naar Regjeringen derfor ved Anordn. af 23de Septb. 1848 har forlangt denne Hjælp, saa var den i sin gode Ret. At der var Anledning dertil, dengang den udkom, det antager jeg som afgjort, og at der endnu er det, det fremgaaer af, hvad det høitagtede Ministerium idag har udtalt; og derfor stemmer jeg ubetinget for Anordningen af 23de Septb. 1848.

Møen: Da den ærede Rigsdagsmand for Hjørring Amts 5te District (Brind-Seidelin) efter de bestaaende Regler ikke mere kan tage Ordet, er det efter hans Ønske, at jeg herved tager mig den Frihed at fremsøre for den høitagtede Krigsminister det Spørgsmaal, som den nævnte Rigsdagsmand ved Slutningen af Mødet i Formiddags vilde have fremsført, om det ansees for nødvendigt; at Forordn. af 23de Septb. 1848 uundgaaelig maa bringes i Anvendelse. Den ærede Rigsdagsmand har nemlig ikke tilfulde opfattet den høitagtede Ministers Uttringer i Formiddags, og hans Afstemning om den nævnte Anordning vil afhænge deraf.

C. N. Petersen: Maatte det være mig tilladt i Forbindelse hermed at fremsætte et Spørgsmaal? Naar det er Krigsbestyrelsen af Bigtighed, at Forordn. af 23de Septb. sættes i Udøvelse, vil det da ikke være Regjeringen meget mere tilfredsstillende, at det af den ærede Rigsdagsmand for Præsto Amts 4de District (Grundtvig) under Nr. 1 stillede Amendement antages; thi det kan jeg meget vel indse, at den Forøgelse, Hæren kan erholde efter dette Amendement, vil være af Bigtighed for Rigets Forsvar, og derfor agter jeg at stemme for dette Amendement, medens jeg endnu ikke har kunnet overtyde mig om, at Armeen vil kunne have nogen virkelig Nytte af Forordn. af 23de Septb., hvilket nu er Grunden og den eneste Grund til, at jeg i dette Dieblit ikke kan fravige Minoritetens Forslag.

Krigsministeren: Jeg mener, at jeg har udtalt mig tydeligt nok i Formiddags, og jeg maa henholde mig dertil. Det er klart, at det forbeholdes at gjøre Brug af Forordn. af 23de Septb., og der er ingen Tvivl om, at saasnart Anordningen er antagen, saa ville Vedkommen de blive baade udfyrene og indkaldte til Vaabenøvelse.

Krieger: Jeg vilde tillade mig, at forhøre mig, om ikke den eller de Rigsdagsmand, som have erklæret, at de vilde optage det under Nr. 9 stillede Forslag, skjøndt det er taget tilbage af Forslagsstilleren selv, om de, siger jeg, ikke ligeledes skulle ville fravige denne Beslutning. Jeg tør nemlig antage, at Grunden, hvorfor Forslagsstilleren har taget Forslaget tilbage, er, fordi dette er meget stiftet til at kaste Forvirring ind i Afstemningen. Naar man nemlig, fra to forskjellige, to modsatte Sider, har foreslaaet, at Paragraphen skal gaae ud, maa Enhver vide, at dette, der i og for sig seer underligt ud, kun kan have sin Grund deri, at man fra forskjellig Side tillægger Udeladelsen af Paragraphen aldeles modsat Betydning; det er ganske klart, at da Forslaget blev stillet af den Rigsdagsmand, som nu selv har taget det tilbage, saa har hans Mening hermed været den, at hvis Paragraphen udgik, da vilde Ministeriet uden videre anvende Loven; omvendt er det klart, at hvis dette Forslag gik igjennem, i den Tanke, hvori det er stillet af den ærede Rigsdagsmand, der er nævnt i Anmærkningen til Nr. 8, saa vilde Meningen være, at Loven aldeles ikke skulde bruges. Da man saaledes, ved at stemme for dette Forslag om Udeladelsen af § 5, ikke vil komme til i Sandhed at udtale sin Mening, frygter jeg for, at Afstemningen over Udeladelsen vil lede til Forvirring, idet man, fra to aldeles forskjellige Sider, kan stemme for, at Paragraphen gaaer ud, og naar saa Paragraphen er gaaet ud, veed Ministeriet ikke hvad Meningen er med denne Afstemning. Det er altsaa ganske naturligt, at den ærede Rigsdagsmand har taget sit Forslag tilbage, da det jo ikke kan være hans Ønske at kaste Forvirring ind i Afstemningen, ligesaa lidt som dette paa nogen Maade har været tilfjeldet af den anden ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavn. Det andet Amendement, som jeg vil tillade mig at udtale mig mod, er det af den ærede Rigsdagsmand for Præsto Amts 4de Valgkreds (Grundtvig) stillede, hvorefter nemlig de, som ere fødte i 1823, 1824 og 1825, skulde blive de samme Vilkaar undergivne, som de i 1826 fødte, saalænge og forsaavidt Krigen gjør det nødvendigt. Hvad vil det nemlig sige? **Sverken Mere eller Mindre,** end at man skal indføre en Regel langt strengere end den, der foreligger i Forordningen af 23de September.

Man skulde altsaa ikke blive staaende ved den Forholdsregel, som blev vedtaget af det daværende Ministerium, og som er bleven optaget og understøttet af det nuværende Ministerium; man skulde vedtage en Forholdsregel, der var 5 Gange saa streng. Dette er ikke den eneste Indvending derimod; der er en anden Indvending, som jeg anseer ligesaa væsentlig, ja for væsentligere, det er det Ubestemte i den Myndighed, som Krigsbestyrelsen eller Regjeringtn vilde erholde ved det Forslag, der er stillet under Nr. 1. Jeg anseer det for lidet hensigtsmæssigt at give Regjeringen et saadant Carte blanche, om jeg saa maa udtrykke mig, en Bemyndigelse, som er saa aldeles ubestemt, idet den kun er begrændset med Hensyn til det yderste Maal, men som forøvrigt inden disse yderste Grændser har overladt Alt til Krigsbestyrelsens Skjøn, og jeg anseer det for dobbelt uhensigtsmæssigt at vedtage en saadan almindelig ubestemt Bemyndigelse, naar den aldeles ikke er forlangt, og naar tværtimod en aldeles begrændset Bemyndigelse er det, som er forlangt.

Justitsministeren: Det havde været min Hensigt at besvare det Spørgsmaal, som af den ærede Rigsdagsmand for Hjørring Amts 5te District (Brind-Seidelin) blev stillet til Regjeringen, og som nu nylig blev berørt af den ærede Rigsdagsmand for Kjøge (Krieger). Jeg kan i det Hele henholde mig til den Udvikling, som han gav, og som er i Overensstemmelse med hvad en af mine Colleger erklærede under Forhandlingerne i Formiddags. Regjeringen kan ikke ønske at have en Bemyndigelse til en Udskrivning, som den ikke agter at afbenytte, og Regjeringen har ikke forlangt en større Bemyndigelse, end saavidt som Forordningen af 23de September strakte sig, fordi den antog, at en yderligere Udskrivning vilde være en større Byrde, end man med Billighed kunde paalægge under de nærværende Forhold, og med Hensyn hertil kan altsaa Regjeringen ikke ønske sig en Bemyndigelse, som det omhandlede Forslag under Nr. 1 vilde give Regjeringen.

Cultusministeren: Til hvad den ærede Justitsminister har yttret, skal jeg tillade mig endnu at tilføie et Ord. Ministeriet har erklæret Forordningen af 23de September for nødvendig, og det paatager sig altsaa Ansvar for det hos visse Stænder Anstødelige ved denne Forordning; men man handler ikke vel imod Ministeriet, naar man, idet man erklærer hiin Forordning for anstødelig mod Manges Følelse, vil paabyrde Ministeriet at overtage noget meget Mere, for hvis Udførelse Ministeriet ogsaa skal bære Ansvar, uden at Ministeriet har forlangt det eller erklæret det for nødvendigt.

Bregendahl: Med Hensyn til den Forandring, som idag ved Forhandlingernes Begyndelse blev foreslaaet ved det under Nr. 1 stillede Forandringsforslag, maa jeg tilstaae, at jeg kunde have været tilbøielig til at stemme for dette Forslag, hvis jeg ikke fandt, at Rigsforsamlingen ikke bør unddrage sig fra at erklære sig bestemt over, hvilken Grad af Bemyndigelse den vil give sit Samtykke til, at der overdrages Regjeringen. Jeg skal forøvrigt ikke videre gaae ind paa de Forslag, der ere stillede, men kun med Hensyn til, at flere af de ærede Medlemmer af Udvalget, som have deeltaget i det under Nr. 8 opstillede Forslag, have afgivet den Erklæring, at de ikke længere vilde blive dette Minoritetsvotum, erklære, at jeg vedbliver det, idet jeg ikke kan føle mig overbevist om Nødvendigheden af, at Anordningen ereqveres. Med Hensyn til de Forslag, som ere opstillede om de forskjellige Undtagelser, der burde indrømmes, skal jeg ogsaa holde mig fra at gaae ind paa de enkelte, men kun med Hensyn til det under Nr. 2 a principaliter stillede Forslag tillade mig at bringe i Erindring, at begge de ærede Amendementsstillere have udtalt sig saaledes om det, at det synes, at de ikke holde paa dette Forslag; imidlertid have de ikke udtrykkelig villet erklære, at de toge det tilbage, og navnlig har Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 7de District (Karsen) erklæret, at han ikke tog det tilbage, fordi han ansaae det for at være strengt consequent; men jeg vil dog i Anledning deraf bemærke, at jeg troer, at man ved dette Forslag driver Consequentsen saavidt, at om den ikke bliver Inconsequents, den dog bliver Ubillighed. Der er ikke Spørgsmaal om ved dette Forslag at bevirke nogen somhelst Lettelse eller Formindstelse i den Byrde, som Forordningen af 23de September vil paaføre de der ommeldte Aldersclasser; thi det er ikke noget vist bestemt Antal, der skal udskrives, det er ikke 1000 eller

1200 Mand, men det er $\frac{1}{2}$ af alt det Mandskab, som henhører under disse Classer; det kan altsaa være aldeles ligegyldigt, om de Værnepligtige fra 1823 til 1825, som hidtil ere forbigaaede, drages med ind under Udskrivningen. Naar Udskrivningen efter Anordningen af 23de Septbr. befaaer, mener jeg, at det er den værnepligtige Stand aldeles ligegyldigt, hvad enten de samme Aldersclasser af den værnepligtige Befolkning tages med, eller ei; saa meget mere, som de Værnepligtige, der have været udfreede, have baaret Byrden ene for det hele Land. Jeg skal endnu tilføie, at mine to Venner her ved Siden af, Rigsdagsmanden for Aarhus Amts 3die District (Dahl) og Rigsdagsmanden for Viborg Amts 3die District (M. P. Bruun) have for ikke at opholde Forsamlingen ved selv at tage Ordet, anmodet mig om, i Anledning af en Uttring af det 28de kongevalgte Medlem (Tscherning), at erklære, at da den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 7de District (Larsen), i sin Tid forlangte, at Forsamlingen skulde tage Anordningen af 23de September under Behandling, saa stemte de for dette Forslag, ikke fordi de havde Noget imod Lovens reelle Indhold at erindre, men fordi de ikke kunde anerkjende, at der burde emanere nogen Lov, som ikke var bleven den lovgivende Forsamling forelagt.

Vape: Maatte jeg erklære . . .

Formanden: Ja, er det en blot Erklæring, den ærede Rigsdagsmand vil afgive, thi ellers kan han ikke oftere tage Ordet.

Vape: Ja, jeg vilde kun i Anledning af den Dvsfordring fra Rigsdagsmanden for Kjøge (Krieger) erklære, at der kun er een Maade, hvorpaa jeg kan tage det af mig optagne Forslag under Nr. 9 paa Afstemningslisten tilbage, nemlig ganske at afholde mig fra at stemme, skjøndt jeg maa erklære, at Alt dette kunde have været sparet, naar Regjeringen fra først af var fremkommen med Anordningen og havde forelagt den for Forsamlingen. Men altsaa tager jeg Forslaget tilbage.

H. P. Hansen: Ja, saa optager jeg det under Nr. 9 stillede Forslag, idet jeg bemærker, at jeg med det har den samme Mening, som Rigsdagsmanden for Maribo Amts 1ste District (B. Christensen), nemlig at Anordningen af 23de September, naar § 5 udgaaer af Udkastet, vil blive staaende ved Magt.

Efterat Formanden, Schouw, havde indtaget Forsædet, gif Forsamlingen over til Afstemning, hvilken afgav følgende Resultat:

1) Grundtvigs Forslag: At Ordene, „som i Henhold til vor Anordning af 23de September sidstleden maatte extraordinært udskrives“ udslættes, og det Følgende kommer til at lyde saaledes: „De, som ere fødte 1823, 1824 og 1825, blive samme Vilkaar undergivne, som de fra 1826, saalænge og forsaavidt de nærværende Krigsforhold maatte gjøre det nødvendigt“ blev forkastet med 114 Stemmer mod 16.

2) Algreen-Ussings og J. E. Larsens Forslag (til § 5 i Udkastet, og Forordningen af 23de September 1848 §§ 1 og 3) det under Etr. b. paa Afstemningslisten subsidialiter stillede, hvilket efter Forslagsstillereis Ønske, saavel som det under Etr. c. stillede, blev sat under Afstemning før det paa Listen principaliter under Etr. a. stillede) —

At § 3 i Forordningen af 23de Septbr. 1848 forandres saaledes: „Ligesom de Personer, der ere ansatte i fast Militærtjeneste i Land- eller Sø-Statens, ere fritagne for den her omhandlede Udskrivning, saaledes skulle de samme Undtagelser, som efter den hidtil bestaaende Lovgivning have gjældt for den værnepligtige Befolkning, ogsaa her komme til Anvendelse, hvorhos Sessjonerne endvidere bemyndiges til at tilstaae enkelte Fritagelser i Righed med dem, der i Medhold af Anordningerne have været tilstaaede den værnepligtige Befolkning“

blev forkastet med 89 Stemmer mod 42.

3) Det af Samme (aldeles) subsidialt stillede Forslag:

At § 3 i Forordningen af 23de Septbr. 1848 da forandres saaledes: „Ligesom de Personer, der ere ansatte i fast Militærtjeneste i Land- eller Sø-Statens, ere fritagne for den her omhandlede Udskrivning, saaledes skulle endvidere følgende Personer være fritagne for samme:“

Dettes 1ste Punkt:

„De der have indladt sig i Ægteskab inden den 1ste Januar d. Aar,“

blev antaget med 78 Stemmer mod 54.

Hermed var tillige det under Nr. 5 stillede Forslag af Udvalgets Minoritet (Christensen, Hiort, Scavenius, W. Ussing): „Fritagelse for at udskrives efter den sidstnævnte Anordning skal dog tilkomme dem, der inden 1ste Januar d. A. have indladt sig i Ægteskab“ — afgjort.

Ligeledes bortfaldt efter denne Afstemning det under Nr. 3 af v. Haven stillede Forslag: „Fritagelse for at udskrives efter den sidstnævnte Anordning skal dog tilkomme dem, der inden Anordningens Udstedelse have indladt sig i Ægteskab, og derhos som gifte ere uformuende til at stille Stedfortrædere for sig.“

4) Det andet Punkt af det ovenfor omhandlede subsidiaire Forslag af Algreen-Ussing og J. E. Larsen (Nr. 3 b 2 paa Afstemningslisten):

„De, der til samme Tid have vundet Borgerkab i Kjøbenhavn eller Kjøbstæderne.“

blev forkastet med 72 Stemmer mod 60.

5) Det 3die Punkt af dette Forslag:

„Alle i Livjægercorpset Ansatte“

blev forkastet med 112 Stemmer mod 15.

6) Den til dette Forslag gjorte Tilføining:

„Fremdeles bemyndiges Justitsministeriet til at fritage de Studerende for Udskrivning, der paa antagelig Maade godtgjøre, at de i indeværende Aar ville underkaste sig Embedsexamen“

blev forkastet med 83 Stemmer mod 45.

(Fortætted.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ser og forgethvende (49de) Røde.

(Fortsat.)

Som Folge af de stedfundne Afstemninger, navnlig den under Nr. 3, bortfaldt det af Algreen-Ussing og J. E. Larsen oprindelig som principalt under 2 a stillede Forslag:

At der til § 1 i Forordningen af 23de September 1848 føies: „De i Aarene 1823, 1824 og 1825 fødte Personer af den hidtil værnepligtige Stand, der i sin Tid enten ere udslattede af Rullerne eller forbigaaede ved Udskrivningen, blive at medtage under nærværende Udskrivning lige med de i samme Aar fødte Børnefrue, efter det i denne Anordning fastsatte Forhold.“

7) Det af de Samme paa Afstemningslisten under Nr. 2 Littr. d stillede Forslag, med en af Formanden gjort Redactionsforandring:

Endelig foreslaaes følgende Tillæg til § 3 i Forordningen af 23de September 1848: „Endeligen ville Bestemmelserne i Udskastets §§ 6 og 7 (saaledes som de nærmere maatte blive fastsatte) finde Anvendelse paa de i Forordningen af 23de Septbr. 1848 omhandlede Personer;“

blev antaget med 71 Stemmer mod 51.

8) Leths og Tangs Forandring i Udvalgets Minoritets Forslag (5): At til samme føies: „eller indtraadt i borgerlig Stilling ved at nedsette sig i en Kjøbstad, eller ved at have tiltraadt Besiddelse af Gaard eller Huus paa Landet, eller ved at have erholdt et offentligt Embede;“

blev forkastet med 81 Stemmer mod 49.

9) Bregendahls Forslag: Saafremt det af mig med flere af Udvalgets Medlemmer stillede Minoritetsvotum om Ophævelse af Anordningen af 23de Septbr. 1848 forkastes, foreslaaes, at der i Paragraphens 2den Linie efter Ordene „dog at de“ tilføies „i Aarene 1824 og 1825 fødte“, samt at der efter Paragraphens Slutning stæer følgende Tilføining: „hvorimod den i sidstnævnte Anordning befalede Udskrivning af de i Aaret 1823 fødte bortfalder;“

blev forkastet med 97 Stemmer mod 25.

10) Udvalgets Minoritets (Christensen, Hiort, Scavenius, Ussing) Forslag: At der ved Paragraphens Slutning tilføies: „Iøvrigt vil Bestemmelsen i det sidste Membrum af den foregaaende Paragraph, naar det der forudsatte Tilfælde er tilstede, være at anvende ogsaa med Hensyn til dem, der udskrives efter nysaanmeldte Anordning;“

blev antaget med 69 Stemmer mod 61.

11) Udvalgets Minoritets (Bregendahl, van Doctum, Hiort, Koster, Petersen, Scavenius, Stoffleth) Forslag: At Slutningen af Paragraphen fra Ordene „dog at“ udgaaer, og at det istedetfor kommer til at hedde: „og vil som Folge heraf den ved Borers Anordning af 23de Septbr. sidstleden paabudne extraordinaire Udskrivning bortfalde;“

blev efter Forlangende af

- J. A. Hansen.
- Hæfferup.
- Frolund.
- Barfod.
- Andresen.
- P. Hansen.
- M. Rasmussen.
- J. Rasmussen.
- Cornelius Petersen.
- B. Christensen.

- Black.
- R. N. Møller.
- N. H. Nielsen.
- Jacobsen.
- Hoier.

fat under Afstemning ved Navneopraab og afgjort saaledes: Stemmegivende 135, absolut Stemmesfeerhed 68.

Forslaget forkastet med 108 Stemmer mod 27.

Nei.

- Alagaard G. af Lolland.
- Alagaard af Thisted.
- Andresen.
- Andra.
- Bagger.
- Barfod.
- Bergmann.
- Bjerring.
- Black.
- Bruun af Alsens.
- M. P. Bruun af Bruunshaab.
- Bungen.
- Balth. Christensen.
- Georg Christensen.
- J. Christensen af Bøldum.
- H. Christensen af Veistrup.
- la Cour.
- Dahl.
- Dahlerup.
- David.
- Dinsen.
- Drewsen af Kjøbenhavn.
- Dunzfelt.
- Ertsen.
- Fibiger.
- Fløe.
- Frolund.
- Funder.
- Hage.
- Hall.
- Hammerich.
- J. A. Hansen af Kjøbenhavn.
- L. Hansen af Bjellerup.
- Mort Hansen.
- N. Hansen af Estelund.
- P. Hansen af Abbetved.
- Hasfelbalch.
- v. Haven.
- Hermannsen.
- Hunderup.
- Hvidt.
- Hæfferup.
- Hoier.
- Jacobsen.
- Jacobans.
- C. M. Jespersen af Viborg.
- F. Jespersen af Bogense.
- H. C. Johansen af Østrup.
- F. Johannsen af Houby.
- Jungersen.
- Jørgensen.
- Kayser.
- Kirk.
- Knuth.
- Krieger.
- Chr. Larsen af Dalby.
- J. E. Larsen af Kjøbenhavn.
- Leth.
- Lord.
- Lüttichau.
- Madsen.
- Mardmann.
- Mundt.
- Lage Müller.
- Møller (R. N.) af Draaby.
- Møller af Flakkeberg.
- Neergaard.
- H. C. Nielsen af Tranberg.
- N. H. Nielsen af Løserup.
- Norgaard.
- Olesen.
- Østrik.
- Østermann.
- Otterstrøm.
- Ørholm.
- J. Pedersen af Sading.
- P. Pedersen af Kjøbenhavn.
- Cornelius Petersen af Davinde.
- Pjetursøn.
- Bloug.
- Bløyen.
- H. Rasmussen af Egense.
- J. Rasmussen af Svanninge.
- M. Rasmussen af Hertufmagle.
- Scavenius.
- Schack.
- Schiern.
- Schlegel.
- Schroll.
- Schurmann.
- Schytte.
- Brind-Seidelin.
- Sidenius.
- Gedersfeld de Simonsen.
- Steel.
- Stender.

Stodfleth.
Lang.
Theilmann.
Lobiesen.
Tscherning.
Luren.

Re.
W. Ulfing af Viborg.
Wegener.
Westergaard.
Bisby.
Winther.
Witth.

Ja.

Brandt.
Bregendahl.
Boisen.
Golding.
van Doctum.
Flor.
Gram.
Grundtvig.
Gudmundsson.
H. P. Hansen af Kjøbenhavn.
Hastrup.
Hiort.
Johnsen.
Sehestedt-Juel.

Koster.
Linnemann.
Lühöft.
Paludan-Müller.
Ryholm.
Ostenfeldt.
B. Petersen af Kjøbenhavn.
C. N. Petersen af Hjørring.
Røder.
Sigurdsen.
Tvede.
Algreen-Ulfing.
Wulff.

Fraværende.

P. D. Bruun.
Buchwaldt.
M. Drewsen af Silkeborg.
Gislason.
Gleerup.
Gregersen.
Holdt.
Jespersen af Grønnebjerggaard.

H. Johansen af Knardrup.
Wynster.
Bape.
Kée.
Thalbiær.
Treschow.
Zeuthen.
Ørsted.

12) Det oprindeligen af Balthazar Christensen stillede, men af denne forfaldne, derefter af flere optagne og senere frasaldne, men sidst af H. P. Hansen optagne Forslag:

„At denne Paragraph udgaaer.“

Forinden dette Forslag af Formanden sattes under Afstemning, gjorde denne opmærksom paa den ganske forskjellige Betydning, der kunde lægges ind i dette Forslags Antagelse, saaledes som alt flere Rigsdagsmænd have erindret, hvilket havde til Folge, at H. P. Hansen erklærede, at han ganske vilde overlade Formanden, hvorvidt han vilde sætte det omhandlede Forslag under Afstemning, eller ikke. Efter at Formanden derpaa havde erklæret, han ikke vilde sætte det under Afstemning, erklærede imidlertid Schiern, at han i ethvert Tilfælde vilde forlange Forslaget sat under Afstemning, navnlig paa Grund af Justitsministerens Uttring, at Folgen af dets Antagelse af Forsamlingen maatte blive, at Regjeringen vilde forelægge Anordningen af 23de September 1848 for denne — Forslaget blev da sat under Afstemning, og blev det da forkastet med 108 Stemmer mod 10.

13) Lovudkastets § 5 med de foretagne Forandringer, omtrent saalydende:

„De derimod, som ere fødte forinden den 1ste Januar 1826, forblive i Besiddelse af den tidligere erhvervede Frihed; dog at de, som i Genhold til Vor Anordning af 23de September sidstleden maatte extraordinært udskrives i Anledning af den nærværende Krig, blive pligtige at udføre den Tjeneste, hvortil de ere udfærdige, saalænge de bestaaende Krigsforhold maatte gjøre det nødvendigt. Dog skulle de, der inden 1ste Januar d. N. have indladt sig i Ugteskab, være fritagne for Udskrivning efter den nævnte Forordning. Fremdeles vilde Bestemmelserne i denne Forordnings §§ 6 og 7 finde Anvendelse paa de i Forordningen af 23de September omhandlede Personer. Iøvrigt vil Bestemmelsen i det sidste Membrum af den foregaaende Paragraph,

naar det der forudsatte Tilfælde er tilfælde, være at anvende ogsaa med Hensyn til dem, der udskrives efter nyssanneldte Anordning;

blev antaget med 113 Stemmer mod 12.

Efterat Formanden derefter havde berammet næste Møde til Mandagen den 22de, Eftermiddag Kl. 1, Fortsættelse af Børnepligtssagens endelige Behandling, blev Mødet hævet.

Syv og fyrgetyvende offentlige Møde.

(Det 50de Møde i den hele Række.)

Mandagen den 22de Januar.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal tillade mig at annoncere, at jeg fra Justitsministeren har modtaget en Skrivelse, hvilken jeg skal anmode en af Secretairerne om at oplæse.

Secretairen oplæste derpaa ovennævnte Skrivelse, der er saalydende:

At Hans Majestæt Kongen under 17de denne Maaned med sin allerhøieste Underskrift har sanctioneret Placaten angaaende midlertidig Indskrænkning i Udgangen til at erholde Styrmandspatent og i den Fritagelse for Udskrivning til Søkrigstjeneste, som i visse Tilfælde tilkommer de med Styrmandspatent forsynede Søfarende, saaledes som bemeldte Placat af Rigsforsamlingen var vedtagen, derom tillader jeg mig tjenstligt at meddele Herr Etatsraaden Underretning.

Justitsministeriet, den 20de Januar 1849.

Bardefleth.

Jul. Bülow,
Cancellist.

Til

Rigsforsamlingens Præsident,
Herr Etatsraad **Schow**,
Ridder af Dannebrog.

Formanden: Jeg skal tillade mig at annoncere nogle indkomne Adresser, nemlig:

- 1) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Ribe Amts 1ste District (Lobiesen) fra 510 Beboere af Øster, Vester, og Skads Herreder i Ribe Amt, om at Anordningen af 23de Septbr. 1848 snarest muligt maatte træde i Kraft.
- 2) Et Andragende, indleveret af Rigsdagsmanden for Hjørring Amts 5te District (Brind-Seidelin) fra 692 Mænd i Hjørring Amts 5te Valgdistrict, om at de Ifke-Børnepligtige udskrives til Militærtjeneste, og at almindelig Børnepligt indføres saa hurtigt som muligt, uden Leien eller Stillen for sig til fast Tjeneste.
- 3) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Hjørring Amts 4de District (Bape) fra 74 Mænd i Vester-Brønderslev Sogn om almindelig Børnepligts Gjennemførelse og Indtrædelse.
- 4) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Odense Amts 8de District (Chr. Larsen), fra 235 Landboere, om at Rigsforsamlingen ansees uberettiget til at behandle andre Sager eller Love end dem, hvortil Regjeringen og Folket have kaldet den; fremdeles, at alle vaabensføre Mænd uden Undtagelse skulle deeltage i Børnepligten, og at Valgloven til Rigsdagen maa blive overensstemmende med den, som er fulgt ved Folkevalgene til nærværende Forsamling.
- 5) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Ringkøbing Amts 5te District (Skolelærer Pedersen) fra 211 Beboere af Skiern, Bortis og Stauning Sogne i Bølling Herred, hvortil de erklære sig imod Klasse og Interesse-Valg.

De 4 første af disse Adresser ville blive henlagte i Ræseværtsset, og den 5te vil blive tilskillet Grundlovs-Udvalget.

Efter Dagsordenen gaae vi over til Børnepligtssagens § 7, idet jeg skal bemærke, at jeg har anset det rigtigst at udsætte Behandlingen af § 6, til Spørgsmaalet om Stilling er afgjort, idet § 6 staaer i en saadan Forbindelse med dette Spørgsmaal, at det uden Tvivl vil have Indflydelse paa denne Paragraph og de til den stillede Endringsforslags Skjæbne, om Stilling bliver antaget eller ikke. Da jeg antager, at man ikke kan have Noget derimod, gaae vi saaledes over til § 7. Den ærede Ordfører vil maaffee behage at tage Ordet.

Afstemningslisten indeholder til § 7 Følgende:

1) Davids og Bisbys principale Forslag:

At Paragraphen kommer til at hedde saaledes: „Enhver, som er dømt for nogen i den offentlige Mening vanærende Handling, skal, naar han udskrives til activ Tjeneste, indsættes i den ved Parolbefalingen af 3die August 1846 i Hæren oprettede anden Afdeling og være de for samme fastsatte Regler underkastet.“

2) Davids og Bisbys subsidiaire Forslag:

„Alle de, som ere dømt paa Kæren eller have lidt Rask, Tugthuus- eller Fæstningsstraf, skulle, som uværdige til at tjene i Armeen eller paa Flaaden, være at udelukke af samme, hvorimod de, der iøvrigt ere dømt for nogen i den offentlige Mening vanærende Handling, skulle, naar de udskrives til activ Tjeneste, indsættes i den ved Parolbefalingen af 3die August 1846 i Hæren oprettede anden Afdeling og være de for samme fastsatte Regler underkastede.“

3) Ørsteds Forslag:

At de Ord „dog uden at“ o. s. v. indtil Paragraphens Slutning udelades.

4) Lovudkastets § 7 (med dets Forandringer).

Bregendahl: Det Forandringsforslag, som er stillet under No. 1 paa Afstemningslisten af Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 6te District og den 11te kongevalgte Rigsdagsmand, saavel som og for en Deel det Forslag, der er stillet under No. 2 af de samme Rigsdagsmænd, adskille sig i tvende Henseender fra Udkastets Bestemmelser; den ene Henseende, hvori denne Forskiel finder Sted, er med Hensyn til Skjelnemærket, hvorefter det skal afgjøres, hvorvidt Bedkommendes foregaaende Levnet skal have nogen Indflydelse paa deres militære Stilling. Det vil erindres, at Udkastet har den Bestemmelse, at Afgjørelsen skal rette sig efter den idømte Straf, hvorimod Forandringsforslaget under Nr. 1 fuldstændig og under Nr. 2 tildeels gaaer ud paa, at Forskiellen skal lægges i den Handling, hvorfor Noget er dømt, og at det skal være en i den offentlige Mening vanærende Handling. Dette Begreb er vel optaget i andre Dele af Lovgivningen, fornemmelig hvor der handles om Fortabelse af activ Borgerret, som Valgret og Valgbarhed til Folkerepresentationen og communale Ombud; men dette er et temmelig vagt og ubegrændset Begreb, saa at, naar man her vil bruge det samme Skjelnemærke, vil det ikke undgaaes, at der i mange Tilfælde vil indtræde en stor Vilkaarlighed i Afgjørelsen. Man maa jo erindre, at dette Begreb ikke blot indbefatter en saadan Handling, som aldeles berøver Bedkommende hans Medborgeres Agtelse, men at det ogsaa indbefatter saadanne Handlinger, hvorved Bedkommendes Agtelse i større eller mindre Grad afficeres. Naar man holder sig derimod til Straffen, der er bestemt for de forskjellige Handlinger, har man et meget bestemt afgjørende Datum at rette Afgjørelsen efter. Det maa jo vel ogsaa indrømmes, at vor Staffellovgivning heller ikke er saa fuldkommen, at der jo kan indtræde saadanne Tilfælde, at de i Lovudkastet omtalte Straffe kunne blive idømte, uden at de begaaede Handlinger i og for sig i særdeles Grad afficere den Bedkommendes borgerlige Agtelse; men det vil dog høre til Sjældenhederne, at Sligt finder Sted, og det vil ialtfald være slige Ufuldkommenheder, som det ikke kan være Børnepligtens Sag at rette, men som maa rettes i Forbindelse med en Omordning af Straffelovgivningen. Den anden Henseende, hvori Forslaget adskiller sig fra Udkastet, er med Hensyn til den Virkning, som lægges i Bedkommendes foregaa-

ende Levnet. Efter Lovudkastet bestaaer den i, at de udelukkes fra den almindelige militære Tjeneste, men derhos paalægges en Forpligtelse til, naar der findes Anledning dertil, at blive indkaldte til at forrette særegne Arbejder, navnlig at tjene i særegne Arbejdscommandoer. Da Udkastet ikke har fastsat nogen bestemt Organisation af egentlige Straffecompagnier, kan der ikke mod Lovudkastet gøres den Indvending, som ellers kunde fremsøres mod saadanne bestemte faste Straffecompagnier, at naar de være fuldstændigt organiserede, vilde de medføre, at Indsættelsen i et saadant Straffecompagni indeholdt en yderligere Betegnelse om, at der var overgaaet Bedkommende en saadan Dom; men saaledes som Udkastet er, udtaler det kun, at Forpligtelsen bestaaer, skjøndt Personerne ikke inddrages under den almindelige Udøvelse af Børnepligten, og det er en aldeles urigtig Opfattelse af Forholdet, naar en af de ærede Amendementsstillere har troet, at Udkastet vilde henføre alle saadanne straffede Personer til at tjene i Ingenieurcorpsen. Det er tværtimod Tilfældet, at i de fleste Tilfælde udkræve de Arbejder, som udføres af Ingenieurcorpsen, særdeles betroede Folk, og dette Corps vilde vist være meget misfornøiet med at rekrutteres fra Straffeanstalterne. Det har vist heller ikke været Meningen, hvorimod der vistnok er Anvendelse for slige Personer, navnlig paa en Tid, hvor den militære Tjeneste kræver en stor Menneskemasse. Vi behøve blot at tage et Exempel fra vor forrige Krigshistorie for at see, at der kan finde en slig Anvendelse Sted. Dengang blev en heel Deel Soldater brugte til at udføre Arbejder i flere Skove her paa Sjælland, for at forsyne Kjøbenhavn med Brænde, da man befrygtede en Beleiring. Der kan ikke være noget Vanærende i, at en Soldat udcommanderes til et saadant Arbejde; der kan heller ikke være noget Vanærende i at medtage de Personer, der ikke staae i Soldaternes Rækker, til slige Arbejder, og det vil saaledes ikke medføre, at disse Personer blive betegnede som forhen straffede. Forslaget gaaer ud paa, at de Personer, som vare i det Tilfælde, som Forslaget omhandler, skulle indsættes i den ved Parolbefalingen af 3die August 1846 oprettede anden Afdeling; men det forekommer mig, at just alle de Indvendinger, som man har hentet mod Udkastet fra Betragtningen af det høist Urigtige i, at straffede Personer sættes i en Stilling, hvorved de gives en ydre Betegnelse af at være straffede, og hvorved man kan sige, at Straffen, som allerede er afgjort, forlanges ud over den lovlige Grændse, at alle disse Indvendinger, som hentes fra denne Betragtning, vilde træffe Forslagene i langt højere Grad end Udkastets; thi man maa erindre, at efter Parolbefalingen ere de Menige, som ere nedsatte i 2den Klasse, undergivne strengere Vilkaar ved Tjenestens Udøvelse end de Personer, som ikke henhøre til 2den Klasse; de ere saaledes i større Grad undergivne legemlig Renselse, end de, der høre til 1ste Klasse; de maae heller ikke være Gensidige; de maae ikke deeltage i den Hærs for Soldaten at være Assessorer i Krigsretten, og dertil kommer endelig, at de efter Parolbefalingen bestandig bære, ikke blot for deres Kammerater, men ogsaa for Andre, et ydre Tegn paa, at de henhøre til en saadan ringere Klasse, idet det er dem forbudt at bære den danske Nationalcocarde, som ellers skal bæres af de Menige af 1ste Klasse. Det forekommer mig saaledes, af de Indvendinger, som man har villet gøre mod Udkastet, i en langt højere Grad træffe dette Forslag. Dertil kommer, at Forslaget er practisk udsærligt, idet det kun gjælder Landarmeen; men der findes ingen 1ste eller 2den Klasse i Søetaten, og det vilde for det Første ikke gaae an at optage en saa speciel Bestemmelse for Landetaten i den almindelige Deel af Udkastet, som angaaer begge Stater, og dertil kommer, at det vilde være en materiel Uretfærdighed at sætte de Børnepligtige i Landetaten under andre og haardere Betingelser end de Børnepligtige i Søetaten. Forsaavidt den første Deel af 2det Forslag under Nr. 2 gaaer ud paa at udelukke fra Indlemmelse i Armeen dem, som ere dømt paa Kæren eller til offentligt Arbejde af strengere Art, da er den forsaavidt i Overensstemmelse med den ældre Lovgivning; men jeg har allerede under den foreløbige Behandling fremhævet for Forsamlingen, hvorledes der kan synes at være tilstrækkelig Grund til at udvide Udelukkelsen ogsaa til de Personer, som have været dømt til Forbedringshuusarbejde. Det blev mod denne Forandring af det 11te kongevalgte Medlem (David) anført, at det

ikke var noget ringe Antal, som ved denne Udvidelse af den ældre Lovgivning aarlig vilde udelukkes fra Børnepligten, og den ærede Deputerede angav ogsaa visse Talstørrelser, idet han paaberaabte sig, hvis jeg ikke meget feiler, at af de Personer, som dømmes til Forbedringshuusarbejde, ere paa Verne 16 Procent og i Jylland 13 eller 14 Procent under 20 Aars Alderen. Jeg troer, Talangivelsen var omtrent saaledes; men jeg maa herved bemærke, at dette, som det synes temmelig høie Procent-antal angiver ikke — hvilket den ærede Rigsdagsmand glemte eller undlod at opgive — hvormange der aarlig dømmes til Forbedringshuusarbejde, og saalænge vi ikke vide Tallet paa alle dem, som dømmes, kan heller ikke en Brøk af det hele Beløb vise, hvormange der er under 20 Aar. Jeg har ikke kunnet finde statistiske Data, hvoraf dette kunde oplyses; men jeg skulde tillade mig at troe, at det samlede Antal af Mandspersoner, som aarlig dømmes til Forbedringshuset, efter en Calcul, saaledes som jeg for Diebliffet kan anstille den, neppe kan anslaaes til mere end 200, og jeg troer, at dette endog vil være temmelig høit anslaaet, og altsaa vil Tallet efter den Procentberegning, som den ærede Rigsdagsmand opgav, ikke blive synderlig stort. Forsaavidt det under Nr. 3 stillede Forslag gaaer ud paa at udelukke den sidste Passus af Udkastets § 7, der udtaler den Forpligtelse, der skulde bestaae for de Personer, der udelukkes af Armeen, til at blive afbenyttede, naar fornødent gjøres, til forskjellige Arbejder i Militairetatens Interesse, har jeg allerede udtalt mig om, at denne Bestemmelse dog neppe kan ansees at have de Betænkneligheder ved sig, som kunne ansøres derimod, naar der var Spørgsmaal om at organisere faste Arbeidscompagnier, og det kan navnlig under de nærværende Forhold, hvor det kan være vigtigt at bruge de Arbeidskræfter, som uden Skade for de paagældende Personer ville kunne anvendes i det Offentliges Interesse, synes betænkeligt at lade disse Bestemmelser bortfalde. Udvalget har derfor ikke kunnet tiltræde noget af disse Forslag, men har troet, ligesom det ikke har stillet noget Forandringsforslag til Paragraphen, at burde anbefale den ærede Forsamling at vedtage den uden Forandring.

David: Jeg skal ikke, ved at forsvare det af mig og den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 6te District (Bisby) stillede Forslag, komme tilbage til hvad jeg under den foreløbige Behandling har udviklet, at jeg finder den Bestemmelse, som § 7 indeholder, at være i og for sig uretfærdig, at være stridende mod den offentlige Mening, som er at ophæve og ikke at udvide Straffens infamerende Virkning, og at den i en dobbelt Henseende er inconsequent, fordi den gjør en Forskiel mellem dem, der have overtraadt Loven og ere blevne straffede med Bånd og Brød, og imellem dem, som ere blevne straffede med offentlig Arbejde, ihvorvel Handlingen har været næsten eens, og fordi den tillige fastsætter Udstødelse af Armeen for dem, der ere blevne straffede, førend Udskrivning skal finde Sted, medens efter den bestaaende Lovgivning dette ikke gjælder for dem, som engang ere indtraadte i Hæren, idet man kan vedblive at tjene i Hæren, naar man har begaaet de selsomme Handlinger, som vilde udelukke fra at indtræde i denne. Jeg skal derimod søge at inddrage nogle af de Indvendinger, som den ærede Ordfører paa Udvalgets Begne har anført, fordi jeg ingenslunde kan erkjende, at de indeholde det Mindste, der kunde rokke den Anskuelse, at der virkelig i denne Lovbestemmelse indeholdes en Uretfærdighed eller, om man ikke vil gaae saavidt, en Haardhed. Denne er saa meget mere paafaldende, som den i høieste Grad staaer i Modsetning til den Tendens, som man ellers søger at gjøre gjældende, idet man siger, at man altid skal have Demokratiet's Interesse for Øie; thi det er vel ingen aristokratisk Bestræbelse, at sørge for, at den, som i ullykkelige Forhold — og de fleste, som i en ung Alder begaae Forbrydelser, ere desto værre i de ulykkelige Forhold, hvori de lavere Classer af Folket saa ofte befinde sig — hvori han ikke har kun-

net nyde en omhyggelig Opdragelse, hvori han ikke har havt andet end slet Exempel for Øie, begaaer en Forbrydelse, ikke for bestandig skal stemples med Banærens Præg. Den ærede Ordfører har i Slutningen af sine Bemærkninger opkastet det Spørgsmaal, hvor stort et Antal de, som i en ung Alder idømmes Forbedringshuusstraf, da vel udgjøre, thi det er et nok at vide, at de beløbe sig til 13 eller 16 pCt. af det hele Antal. Jeg troer ikke, at dette Spørgsmaal har nogen Betydning; thi naar man gjør Uret mod Folket, forekommer det mig uden stor Betydning, om man gjør Uret mod een eller mod ti eller mod 100. Men jeg skal oplyse, forsaavidt det lader sig gjøre efter de Data, som jeg har ved Haanden, at Antallet dog ikke er saa ringe. Der blev i Aaret 1847 og 1848 (Mere har jeg for Diebliffet ikke ved Haanden) indsat i Forbedringshuset her 28 Personer, der vare i følgende Aldere: 1 paa 11 Aar, 1 paa 14, 2 paa 15, 2 paa 16, 5 paa 17, 5 paa 18, 5 paa 19 og 7 paa 20 Aar; det er 28 Mennesker alene her i Kjøbenhavn, og hvormange der i disse 2 Aar ere indsatte i Viborg Straffeanstalt, veed jeg for Diebliffet ikke. Den ærede Ordfører har meent, at man ved at foreslaae, at Enhver, som er dømt for en i den offentlige Mening vanærende Handling, skulde sættes i den anden Afdeling af Hæren, vilde fremkalde noget Ubestemt, og formeente, at dette Ubestemte maatte man søge at undgaae ved at holde sig til Straffen; jeg tillader mig at troe, at naar man gjør den domte, i den offentlige Mening vanærende Handling til det, som skal bestemme, hvorvidt Noget skal have Deelagtighed i politiske Rettigheder, og det er det, man har foreslaaet i Udkastet til Valglovens § 3, saa er det ikke alene rigtigt, men det vilde være den største Inconsequent, naar man ved Uddelelse af politiske Rettigheder vilde holde sig til den vanærende Handling, og derimod til Indtrædelse i Armeen vilde vælge Straffen som det eneste Bestemmende. Den ærede Ordfører har dernæst meent, at Forslaget lider af en isinesaldende Mangel, fordi alle de Indvendinger, som kunne gjøres imod, at Vedkommende skulde indlemmes i Straffecompagnier, ogsaa kunde gjøres mod Forslaget selv; thi, har han sagt, de, som nedsettes i 2den Afdeling, ville ogsaa være stempede med Banærens Mærke, ja de vilde endogsaa bære et ydre Tegn derpaa. Dertil skal jeg tillade mig at svare, at jeg for det Første troer, at den ærede Ordfører har overseet, at der er en meget væsentlig Forskiel paa, om den, der er dømt for en vanærende Handling, bliver indsat i 2den Afdeling, saaledes som den er oprettet ved Parolbefaling af 3die August 1846, eller om han bliver stukken ind i de aldeles ubestemte Arbeidscompagnier, fordi Parolbefalingen indeholder den Bestemmelse, at den, som er nedsat i 2den Afdeling, men i et Aar har opført sig vel, kan rykkes op igjen. Banæren hviler da ikke paa ham som et uudsletteligt Mærke, hvilket vilde være Tilfældet, hvis han blev stukken ind i Arbeidscompagnierne. At sætte Vedkommende i 2den Afdeling, og altsaa midlertidig at udsøndre ham af Hæren, er en Raade at undersøge paa, om han virkelig er vedbleven i sin slette Tanke- og Handlemaade, eller om han ikke ligesom den, der er straffet som Soldat, men har tjent et Aar i 2den Afdeling og vist en god Opførelse i samme, bør rehabiliteres. Det er det, som Enhver maa ønske, der erkjender, at det unge Menneske, som af Letsindeghed har feilet eller vel endog begaaet en Forbrydelse, hvorfor han efter Lovgivningen haardt maa straffes, dog kan blive til et Menneske, som Samsundet slet ikke behøver at støde tilbage, og hverten i moralsk eller i anden Henseende staae under dem, hvilke Samsundet optager og ikke kaster Brag paa, fordi de under lykkelige Omstændigheder ikke have været udsatte for Fristelser eller mislebede til at begaae en Forbrydelse. Det er det, der er den store Forskiel imellem at blive stukken ind i et Arbeidscompagni og at blive sat i 2den Afdeling, at den, der kommer i hiint, for bestandig er stemplet for en maaskee i en saare ung Alder begaaet Feil.

(Fortætt.)

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Shv og slygthyvende (50de) Møde.

(Fortsat.)

Jovrigt skal jeg svare paa Ordførers Bemærkninger, at finder man det ydre Tegn, at Vedkommende ikke maa bære Cocarde i 2den Afdeling, saa vanærende, saa er dette ikke Noget, som er groet saa fast i denne Indretning, at man jo nok kan skaffe det bort. Har det derfor virkelig de Følger, som Ordføreren har meent, saa mener jeg, at det er paa høie Tid at affkaste det, for at ikke den, som engang har begaaet en Forseelse, det være sig i eller udenfor Tjenesten, hvorfor han er bleven sat ned i 2den Afdeling, skal bære sin Skjændsel overalt med sig, hvor han end kommer hen. Men der er endnu et andet og efter min Overbeviisning væsentligt Fortrin ved det Forslag, som jeg i Forbindelse med en æret Rigsdagsmand har tilladt mig at stille, og dette er, at man derved undgaaer den Inconsequents at straffe overordentlig haardt den, der har begaaet en Forseelse — næsten af samme Natur som den, en Anden har begaaet, men under lidt forandrede Omstændigheder — og som derfor er bleven straffet med Forbedringshuusarbejde, medens den, der paa Grund af andre ved Forbrydelsen stedfindende Omstændigheder er gaaet fri for at straffes med Strafarbejde, og kun er bleven idømt Band og Brods Straf, gaaer aldeles fri for Straffens infamerende Virkning. De unge Mennesker, som jeg før har omtalt, og som ere bleve indsatte i Forbedringshuset i 1847 og 1848 — vide mine Herrer hvad Mogle af dem have begaaet? En af dem har stjaalet Appelsiner og Bindruer om Aftenen og knækket en Rude, for at faae dem. Jeg har kjendt, De kunne troe mig, mange Forbrydere, der, efter at have begaaet en stor Mængde Lyperier, ere bleve straffede med Band og Brod, fordi det var første Gang, de bleve grebne, der ere langt værre end dette Barn; de kunne tjene i Hæren, medens den 11 eller 14 Aars Dreng, der slog en Rude itu ifjor Vinter for at stjæle Appelsiner fra en Frugtkones Kjalder (Forældrene vare agtede Borgersfolk), sidder i Forbedringshuset, og skal nu, uagtet han først er 14 Aar gammel, bære Skjændsels Mærke paa sig i hele sit Liv. Det forekommer mig ikke blot at være noget Ubilligt, noget Haardt, noget Uretfærdigt, men det forekommer mig at være Umenneskeligt; det er det, som den, hvis Hjerte slaaer varmt for Folket, dog først og fremmest skulde søge at faae bort.

Med Hensyn til en af de sidste Bemærkninger af den ærede Ordfører, at Forslaget skulde være practisk uudførbart, fordi der for Tiden ikke eksisterer nogen Indretning ved Flaaden, som anden Afdeling ved Hæren, da kan jeg ikke indrømme, at denne Indvending har synderlig Vægt. Det forstaaer sig af sig selv, at de, som efter deres Bærnepligt skulle udskrives til Flaaden, naar de vare i dette Tilfælde, ikke derfor kunde udskrives til Hæren; men det forekommer mig dog, at denne Indvending, skjøndt jeg ikke vil nægte, at Forslaget frembyder i saa Henseende nogen practisk Vanskelighed, dog ikke har nogen afgjørende Indflydelse. Hvad jeg troer især bør fastholdes i denne Sag, er, hvorvidt det er retfærdigt, hvorvidt det er menneskeligt at stemple den, som har begaaet en Forbrydelse i sin Ungdom, hvorfor han er bleven straffet med offentligt Arbejde, med et saa vanærende Mærke, at det ikke med hans bedste Villie bliver ham muligt at komme tilbage. Man maa betænke, hvormange Hindringer der allerede ligge i Samfundsforsholdene og i det hele borgerlige Livs Indretning for den, som engang har begaaet en Forbrydelse, til selv med det bedste Forsæt at holde sig fra ikke at begaae nye Forbrydelser. Det forekommer mig derfor virkelig, at denne Sag fortjener mere Op-

mærksomhed, end man maaskee ved første Diekast synes tilbøielig til at skænke den, og naar man her i Salen har henpeget paa, eller endog har sagt, at det var en bestaaende Fordom, paa hvis Alter man saa at sige maatte offre, saa vil jeg gjøre disse Herrer opmærksom paa, at Lovudkastet gaaer langt videre end at holde den bestaaende Fordom i Hævd; thi hidtil var det efter Resolutionen af 28de Mai 1822 kun dem, der have været idømte haarde Arbejdsstraffe, der bleve udelukkede fra Militærtjenesten, og nu vil man udelukke Alle, som have været idømte Arbejdsstraffe. Dersom man derfor ei vil gaae ind paa det principale Forslag, saa skulde jeg dog mene, at man idetmindste burde gaae ind paa det subsidiaire; thi selv om man i dette Tilfælde ikke vil kæmpe imod Fordommen, fordi man ikke troer, at det er Tiden dertil, saa skulde jeg dog mene, at man idetmindste burde vogte sig for, ved en ny Lovbestemmelse at forstørre og forøge denne Fordommens Magt og at give den et nyt Gebeet, hvorpaa den kan raade.

Beth: Det kan vistnok ikke nægtes, at der er Meget, som taler for denne Bestemmelse i § 7, at de, som ere dømte paa Vren eller have lidt Straf af offentligt Arbejde, blive som Uværdige udelukkede fra Tjeneste i Hæren eller paa Flaaden, men der er dog sandelig ogsaa vægtige Grunde, som tale mod en saadan Bestemmelse. Det følger af Sagens Natur, at der her ikke er Tale om fortvilede Skjelme og gamle, øvede, durkdrevne Skjeltringer, men om unge Mennesker, der i en tidlig Alder ere faldne for maaskee svære Fristelser eller henryevne maaskee til store Forvildelser, men om hvilke der dog ikke er Grund til at opgive det Haab, at de kunne gjenvindes for Samfundet. Det maa dog være Staten høilig magtpaaliggende at bevare, at frelse og at gjenvinde for det borgerlige Samfund saamange som muligt af dem, som ere paa Veie til at fortabes, men om hvilke der endnu er Haab. Skjøndt vore Straffeanstalter, saaledes som de ere bestaaende, i denne Henseende kun lidet svare til Hensigten, saa har man dog havt den Hensigt med dem, at de tillige skulde være Forbedringsanstalter. Det er vistnok vigtigt, at Staten indretter sit Straffevæsen saaledes, at denne Hensigt kan opnaaes, men det er af ikke mindre Bigtighed, at Staten kommer dem, som have udstaaet deres Straf, venlig imøde og tager dem ligesom under Armene. Der er en Konge, hvis Rige ikke er af denne Verden, men som dog skal gjennemtrænge, rense og hellige Verdensrigerne og udbrede Belsignelse over dem; denne Konge har det Vidnesbyrd, at han ikke knuser det brudte Kor, ikke heller slukker den rygende Tande, og dersom hans Mand ret gjennemtrænger os, ville vi heller ikke knuse det brudte Kor og ubarmhjertig bortstøde de Faldne, at de maae synke endnu dybere, men hellere række dem en hjærlig Haand til Opreisning. Jeg mener derfor, at de ulykkelige unge Mennesker, som have været belagte med vanærende Straf, ikke uundgaaeligen og altid bør udelukkes fra den Vren at værne om Fædrelandet, og jeg agter saaledes at stemme for det Forandringsforslag, som af de ærede Rigsdagsmænd under Nr. 1 er stillet til denne Paragraph.

Ryholm: Jeg antager, at den Tid vil komme, og jeg haaber, at den ligger ikke meget fjern, da vore Straffeanstalter ville have modtaget en saadan Reform, at de ulykkelige Individier, som komme ind i dem, gaae ud derfra i en i Sandhed forbedret Tilstand; men jeg troer ikke, at det for Tiden er Tilfældet, og er det ikke Tilfældet, da kan jeg paa ingen mulig Maade indrømme, at man skal lade disse, saaledes som af tvende ærede Rigsdagsmænd i de under Nr. 1 og 2 stillede Forslag er foreslaaet, træde ind i Armeen. Disse Forslag lide ogsaa ligefrem, efter min Formening, af en Halvhed, thi

de Paagjældende fulde jo efter dem komme ned i den saakaldte 2den Klasse, men hele denne Classes Organisation grunder sig jo blot paa en Parolbefaling af 3die August 1846, og en Parolbefaling er jo ingen Lov, men er underkastet alle de Forandringer, som en Parolbefaling kan være underkastet. Jeg troer heller ikke, at Individerne selv kunne være tjente dermed; thi de ville jo dog ved deres første Indtrædelse komme i et skjævt Forhold til deres Kammerater, ligesom jeg heller ikke troer, at de Øvrige, der ere satte ind i denne 2den Klasse, ville være tjente dermed, eller at man billigen kan tvinge dem til at tjene som Kammerater med Mennesker, som komme lige ud af Straffeanstalterne, saaledes som disse ere indrettede for Tiden. Det er vel vist, at Folk kunne komme ind i denne 2den Klasse for større Forbrydelser, begaaede i Militærtjenesten, men det er ogsaa bekjendt, at de kunne komme derind for ganske simple Subordinationsforseelser.

Naar jeg saaledes maa henholde mig til Udkastet, hvad den første Deel af Paragraphen angaaer, maa jeg derimod bestemt udtale mig imod den sidste Deel. Jeg maa i den Henseende slutte mig til det Forslag, der er stillet af den meget ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted). Jeg troer virkelig, at hvis man nu for Tiden vilde oprette saadanne særegne Arbeidscompagnier, og det kan naturligvis ikke være Meningen, at man blot skulde opstille dem som tomme Trubler, thi slige bør ei findes i Love, det maa dog nødvendigen være Meningen, naar det staaer i Udkastet, og dette gaaer over til at blive Lov, at de da ogsaa skulde blive oprettede, og man for hele Rækker af Aar vilde indsatte Forbrydere som dem, t. Ex., den ærede 11te kongevalgte Rigsdagsmand (David) nævnte, i saadanne Arbeidscompagnier, der dog efter deres særegne Stilling, og efter al Sandsynlighed — thi Alt grunder sig her paa luttet Sandsynlighed, da vi ikke vide ifølge Lovudkastet, hvorledes de skulde være indrettede — vilde udsætte dem for lang Tid, ja for hele deres Liv maaskee for en fortsat Vanære, jeg troer virkelig, at dette aldeles strider mod al Ret og Retfærdighed. Det er vel sandt, at ved at gaae ind paa dette Forslag og holde sig til Lovudkastets første Deel alene, vil man komme til at lade de omtalte Personer aldeles slippe fri for Børnepligten, men jeg troer, at det ligger i disse Individens sande Interesse, som det ligger i Statens velforstaaede Interesse, at de, efterat have udstaaet deres Straf, ikke skulde blive ved at bære et Mærke paa den Forseelse, som de i deres Ungdoms Leefald have begaaet, men at de kunne trække sig tilbage langt bort fra det Sted, hvor de have begaaet Forbrydelsen, for ved et stille Liv at søge at gjenvinde deres Medmenneskers Agtelse, hvorimod jeg troer, at man, ved at indsatte dem i saadanne Arbeidscompagnier kun vil bevirke, at de ville blive trodsige Subjecter, der ville gribe den første den bedste Leilighed til at fortsætte den Vanære, de have begyndt, hvortil kommer, at Reglen i Almindelighed ene vil blive anvendelig paa unge Mennesker. Jeg troer virkelig, at naar det under den foreløbige Behandling har været yttret, at Fleertallet vilde see en Fordeel i at udelukkes fra den Ære at værne om Fædrelandet, at denne Ære ikke er saa stor, som man siger, at jo Byrden vil blive anseet for at være langt større; men paa den anden Side, ligesom dette er Tilfældet, kan jeg dog ikke troe, at Individerne skulde være faldne saa dybt, at de skulde ledes til at begaae Forbrydelser, for at unddrage sig denne Byrde, og skulde det være saa, at et enkelt Individ blev ledet dertil, troer jeg sandelig ikke, at Harens Lary vilde lide Noget ved, at en saadan Person gik tabt. Jeg maa derfor paa det Varmeste anbefale det Forslag, der er stillet under Nr. 3.

Lage-Müller: Da jeg ikke var tilstede ved denne Sags foreløbige Behandling, ønskede jeg vel udførligere at udtale mig over de Betragtninger, jeg har ved denne Paragraph, men mere end almindelige Betragtninger have stillet sig for mit Die. Jeg skal imidlertid ikke gjøre dette i Udførlighed; da under den foreløbige Behandling det praktiske Resultat af disse Betragtninger for det meste er taget under Overveelse, skal jeg indskrænke mig til den Korthed, jeg skylder den ærede Forsamling. Naar man erkjender den moralske Værdensorden, maa man ogsaa erkjende, at Brøde og Straf maae være forbundne og forenede i det nøieste Forhold efter det evige Retfærdighedsprincip; man maa da ogsaa erkjende, at, uagtet Forbedring maa

være et vigtigt Formaal for Straf, saa kan dog Straffen ikke op-høre i og for sig selv for Retfærdighedens Domstol, om endogsaa virkelig Forbedring var paafulgt; men intet Menneske kunde uden syn-delig Formastelse saaledes tage Retfærdighedens Vægtstaaal i hænde; intet Menneske kunde gjøre det, og Enhver erkjender derfor visse, at det er umuligt, at selv en stor Forbryder kan have større moralsk Værd, end den, som har al udbortes Ære, dette er en Sandhed, som man ikke kan lade være uden Erkjendelse, skjøndt dens Udtalelse kan som enhver Sandhed misbruges og er bleven misbrugt. Anvendelsen heraf i de menneskelige Forhold maa være den, at det gjøres tidt og ofte klart for den Enkeltes Bevidsthed, men ogsaa indlysende i den offentlige Bevidstheds Omraade og indlysende for Forbryderen selv, at Menneskene ikke egentlig kunne dømme Personer, men at de kun kunne dømme den udbortes Handling; det egentlige personlige Værd maa dømmes efter ganske andre Regler end dem, Menneskene kunne, og hvorpaa vi her ikke videre kunne indlade os, da det vilde føre ind paa det ligesaa vigtige som vanskelige Emne, den menneskelige Frihed. Den Anvendelse, som det Sagte i de menneskelige Samfunds Forhold maa have, er den, at, skjøndt man ikke kan undlade Straffen, om man endog ikke turde haabe, at Forbedring paafulgte, maa man dog, og det meget alvorligt, ved enhver Straf have den mulige Forbedring for Die, og saameget mere vogte sig for alt det, hvorved Forbedringen kunde tilintetgjøres eller forringes.

Uf denne Grund maa man virkelig være meget vaersom med Ærestraffes eller de saakaldte infamerende Straffes Anvendelse. Men det menneskelige Samfund er ufuldkomment, alle Forhold i det bære Ufuldkommenhedens Præg; ogsaa Fordomme have deres Magt deri, og en Magt, som i det Mindste ikke paa engang kan tilintetgjøres. Vi kunne maaskee og ville maaskee for bestandig kun tilnærmelsesviis komme til det Maal, som vi sætte os, men denne Tilnærmelse til Maalet bør visse ogsaa finde Sted. Skjøndt jeg altsaa med saa mange andre ærede Rigsdagsmænd erkjender det Mislige ved den 7de §, saa troer jeg derfor ikke, at det er muligt, at den kan ganske udgaae. Selv de ærede Mænd, som have saa varmt omtalt, hvorledes man vel maa vogte sig for at lægge endnu større Byrder paa den allerede haardt nok Bebyrdede, have dog ikke stemt for, at den ganske skal udgaae; men vistnok er det, at den Skaansel, som kan vises dem, der især i en ung Alder ere dømte for vanærende Handlinger, bør vises dem, og visse vil Enhver vel vogte sig for ikke at stemme for Paragraphen i sin Heelhed, uden med den Overbeviisning, at de Ulykkeliges Lary, ved at stemme for den, ikke vil blive mindre vel iagttaget, end ved at stemme for et af de saa Forandringsforslag, der ere fremsatte. Jeg tilstaaer, at man ikke, efter hvad jeg har læst, som fremsat her i Salen, og idag hørt, kan være i Tvivl om, at den, der erkjender hans Magt, til hvem Toldere og Syndere holdt sig, medens han styes af selvkløge Pharisæere, han sikkert ogsaa, fra denne Side betragtet, vil føle sit Hjerte stemt til al den Mildhed, hvormed man, som nys en æret Rigsdagsmand sagde, ikke bør udsukke den rygende Lande.

Schurmann: Jeg ønsker ogsaa at udtale mig for det Forandringsforslag, der er stillet af den 11te Kongevalgte (David) og Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 6te District (Larsen). Men jeg skal, efter hvad der nu er fremsat i denne Retning, navnlig af det 11te kongevalgte Medlem, kun tilføie nogle ganske korte Bemærkninger. Det er jo tilvisse et meget vigtigt Spørgsmaal, som her foreligger; jeg tænker derved ikke just alene paa dette Spørgsmaal, saaledes som det i Børnepligtsloven er os forelagt, men den Maade, hvorpaa man i denne Forbindelse dømmes om dem, der ere faldne under Lovens Straf, staaer i Sammenhæng med mange andre Love og Foranstaltninger, fordi vi ogsaa i den øvrige Lovgivning have ikke saa Bestemmelser, der indskrænke disse Individens Ret i Fremtiden. Det er aabenbart, at i denne Henseende har Lovgivningen og det private Liv en gjensidig Virkning paa hinanden; naar Loven har sat sit Stempel paa et saadant Individ, saa er det naturligt, at det indvirker paa den offentlige Mening, den Betragtningssmaade, som almindelig gjør sig gjældende, og omvendt finder det naturligviis Sted, at den Mening og Dom, som er bleven gjængse i Folket, igjen virker tilbage paa hvad der til enhver enkelt Tid bliver Lov.

Jeg mener nu, at det er unægteligt, at vor Lovgivning og vor offentlige Mening er for streng i Betragtningen af de Individier, der for Lovovertrædelser ere faldne under Lovens Straf; det lader sig vist ikke nægte, at baade Lovgivningen og den offentlige Mening virkelig betragte dem som Saadanne, paa hvem der hviler en Blet, der vanskeligt kan afvætted. Dette burde dog nok neppe være saaledes; thi hvad man end siger om Straffenes Betydning, hvad enten man nærmest betragter dem som affrækkende eller sigtende til Forbedring, og hvilken Ret man endog tillægger hver af disse Betragtningssmaader, saa er der dog een, der forekommer mig at ligge forud for disse, den nemlig, at man betragter Straffen først og fremmest som Straf, som en Opfyldelse af Retfærdighedens Fordringer, der vil, at den, som har syndet, bør lide for sin Brøde. Men just naar man gjør dette gjældende, saa følger deraf, at det er saa langt fra, at Straffen i sig selv skal tjene til at paatrykke det enkelte Menneſte et vanærende Stempel, at den meget mere skal tjene til at afvætte den Blet, der er sat paa ham, tjene til, at han kan gjenvinde sig selv og saaledes igjen vindes for Samsundet; det er saa langt fra, at Straffelidelsen skulde saa at sige fuldende hans Fald, at den meget mere skulde tjene til hans Opreisning. Det er netop denne Betragtning, der synes at maatte føre til de Forandringer i Lovgivningen, som ikke blot i Værnepligtsloven, men ogsaa i andre Henseender bør ansees for nødvendige. At det burde være saa, synes mig utvivlsomt, men jeg seer meget godt, at det jo ikke lader sig gjøre lige med Gæt at faae indført en saadan Betragtningssmaade enten i Lovgivningen eller i det virkelige Liv. Men det forekommer mig dog klart, at Lovgivningen burde betragte denne Maade at see Tingen paa som den normale; den burde stræbe hen til dette Maal, og burde idetmindste ikke vedtage Noget, der kunde hindre og vanskeliggjøre, for ikke at sige gjøre det umuligt for den, som er falden, atter at reise sig, atter at gjengives sig selv og gjengives Borgersamsundet. Det er dette Synspunkt, der forekommer mig at burde fastholdes i denne Sag, og det bestemmer mig til at votere for det subsidiaire Amendement under Nr. 2 og eventuelt for Amendementet Nr. 3. Jeg vover nemlig ikke at stemme for det principale af den Grund, at denne Sag jo, som bemærket, hænger sammen med saa mange andre Lovgivningsforanstaltninger, og, som af den ærede Ordfører idag bemærket, med vor hele Straffelovgivning, saa at en indgribende Forandring i et enkelt Forhold ikke godt gaaer an. Hvad derimod det subsidiaire Amendement angaaer, da gaaer dette væsentlig ud paa, at den fremtidige Lovgivning i denne Henseende ikke skal være strengere end den, der hidtil har gjældet, og det forekommer mig virkelig at være det Mindste, som man i Retfærdighedens og Humanitetens Interesse kan forlange i denne Sag. Jeg mener dette saameget mere, som man jo, naar man seer Sagen fra den practiske Side, maa erkjende, at man for største Delen har med saadanne Individier at gjøre, som i meget ung Alder ere komne til at overtræde Loven, og i jo yngre Alder de have begaaet denne Overtrædelse, des haardere maa det være for dem, naar de derfor i deres hele fremtidige Liv skulle ansees som dem, paa hvem der hviler en uafvættelig Blet.

Forstander **Møller**: Uagtet Alt, hvad der baade idag og under den foreløbige Behandling er sagt til Forsvar for § 7, saaledes som den staaer i Udkastet, og hvormeget man end har søgt at godtgjøre Nødvendigheden af dette Renselsessystem, som derved synes at være tilfugt, har det dog paa ingen Maade kunnet tilintetgjøre mine Betænkkeligheder ved eller gjort mig fortrolig med denne Paragraph, saaledes at jeg formaade at bortraifonnere dens udeblivelige Følger. Denne Paragraph staaer, som det forekommer mig, i meget neie Forbindelse med de egentlige Fattiges og Ringes (Proletariernes) hele Stilling og Vilkaar. Spørge vi nemlig, hvorfra det er, Straffeanstalterne rekrutteres, navnlig hvad unge Forbrydere angaaer — og om dem er det dog nærmest, her maa blive Tale —, saa mener jeg, man vil indrømme, det er forstørstedelen fra den fattigste og usleste Deel af Befolkningen, den Deel nemlig, der enten er eller staaer paa Touren til at komme under offentlig Forsørgelse, og hvis Afkom allerede fra Barndommen er stemplet for sin Fattigdom, forsaavidt man giver de fattige Børn en særegen Klædebragt. (En Stemme: Hør)

Nu skal det ikke nægtes, at den sidste Tid har vlist ved glædelige Kjendsgjerninger, at Folket har faaet aabne Dine for det Gaarde og Ufskansomme i den Betragtning, at hvad der engang var kommen paa Afveie, var forloren for bestandig, og jeg kan vel sige, det har været Folket alvorligt om at gjøre at faae ogsaa den Stillevoeg nedreven, som vilkaarlig var opreist, og at faae det svælgende Dyb ogsaa i dette Stykke opfyldt, der i Tidens Løb var bleven opkastet for de Fattige og Ringe, en Udskillelse af den Natur, at man derved har mægtig bidraget til at opfostre en Ormevangel i Samsundet. Men, i hvilken skjærende Modsetning til denne, som jeg troer, almindelige Folkesølelse, at man skal tage de Ulykkelige og Faldne ved Haanden og føre dem tilbage til Gangstien, hvorfra de maaskee, og vel som oftest i Ungdoms Ubetænkksomhed og Letfærdighed, have forvildet sig, — i hvilken Modsetning, siger jeg, staaer det ikke dertil, at man nu vil stemple dem, der i en yngre Alder, ja maaskee i den egentlige Barndom, ere blevene straffede med offentligt Arbejde, som Uværdige til at tjene i Armeen og at værne om Fædrelandet, som om deres Kræfter skulde agtes ringe, selv naar de brugtes paa den hæderligste Maade? Eller er det maaskee ikke lige saa haardt, naar man vil anvende dem „ved særlige Arbejdscommandoer eller deslige?“ Maae de ikke i ethvert Tilfælde spørge sig selv: hvorfor staae vi her? Og maa Svaret ikke ligge lige saa nær som Spørgsmaalet: vi staae her, ikke for hvad vi ere, men for hvad vi have været og hvad vi have lidt. Men dersom dette hører med til Retfærdighed, saa maa man rigtignok blive bange for at falde i Menneſters Hænder.

Jeg skal ikke videre gaae ind i det Ufskansomme, for ikke at sige det Umenneskelige i at behandle unge Menneſter paa denne Maade; thi jeg troer, at Enhver, der har Hjertet paa det rette Sted, tilfulde føler Betydningen deraf. Man vil indrømme, det er umenneskeligt, at man stempler et Menneſte som et Udskud, saalænge det ikke er givet, at han er det; men hvad bliver Følgen for Staten, naar man gjennemfører et saadant Princip i een Retning, navnlig som heri § 7, og naar man saaledes vil luge Klinten fra Hveden, naar man idetmindste indirecte seigpiner den Frigivne til det Sidste? Jeg mener nemlig, at naar Brøden er udsonet og Straffen udstaaet, saa maa det være nok, saa er Samsundet ligesaa lidt som hvert enkelt Menneſte berettiget til at gaae videre, og det er uklogt, naar det skeer.

Støder man saaledes fra sig uden Barmhjertighed, hvor man er uberettiget dertil, vil man ikke lade Rogen, der har været i vore Straffeanstalter, værne om sit Fædreland, eller kun i ethvert Tilfælde som stemplede Kjaltringer, saa troer jeg rigtignok, det er en misforstaaet Omfindtlighed, en misforstaaet Vresfølelse, som tilhører en forsvunden Tid, der her kommer med i Spillet. En saadan Omfindtlighed og en Vresfølelse af den Natur skulde dog ikke have Røring, hvorved man kun kan gjøre Ondt værre, ved at føre Menneſter til endnu større Onder, end de allerede have begaaet og affonet. Man skulde dog, mener jeg, betænke sig og betænke sig to Gange, før man gjør Indgangen i Armeen saa trang, at en heel Deel Menneſter, der ikke sjældent ere lige saa borgerlig skikkelige som saa mange Andre, ligefrem opfordres til at blive Samsundets Plageaander. Thi hvad enten Armeen nu sætter det ene eller det andet Mærke paa dem, hvad enten den nu vrager dem som Udskud eller den optager dem som saadanne — de ere dog brandmærkede for deres hele Levetid, og Staten skal nok komme til at føle Svien' af denne Renselsesfest for Hæren. I samme Forhold, som man renser paa denne Maade fra den ene Side, vil en ulægelig Kræftsygdom gribe om sig fra den anden. Hvad er naturligere end dette, at naar et Menneſte bliver forskudt og forstødt, fordi han engang har forvildet sig og bødet derfor, da vender det Samsund Ryggen, der kun viste ham Kulde og Haardhed, istedetfor at drage ham til sig ved Skaansel og Overbærelse — dertil kunde Fortvivlelsen alene føre selv den Bedste —; den sikreste Maade at danne Udskud paa er ligefrem at betragte og behandle Menneſter som saadanne, de skulde da nok gjøre fyldest derfor.

Det bliver derfor Spørgsmaalet, om Forsamlingen i denne Værnepligtslov vil billige et Princip, der fra det folkelige Standpunkt,

som jeg mener, er aldeles forkasteligt, saalænge man ikke har et Deportations-System, saaledes at man kunde rense grundigt, et Princip, der vil styrke istedetfor at svække og udrydde den gamle Fordom, der allerede har baaret saa bittere Frugter for Menneskeheden. Det maa blive Spørgsmaalet, om man, for at faae en Armeé, der, som man mener, er uden Smitte og Rynke, vil føre en Glendighed og Ulykke over Folket, dersom man vil føre dette Princip consequent igjennem; thi da seer jeg ikke rettere, end at man da heller ikke i andre Forhold bør taale Mennesker, der have forbrudt sig, om de end forresten senere vare nok saa stikkelige — Samfundets Være er da vel ligesaa god som Armeens.

Jeg maa derfor slutte mig til, hvad der i denne Sag er udtalt af det 11te kongevalgte Medlem og af den ærede Rigsdagsmand for Christianshavn, ligesom jeg stemmer for det af dem stillede Forandringsforslag.

Hunderup: Det har ogsaa forekommet mig mindre heldigt, at § 7 har knyttet den Bestemmelse, at de der omhandlede Personer ere udelukkede fra Tjenesten, til den Straf, der er bleven dem paalagt, istedetfor at knytte den til Bestaffenheden af deres Forbrydelse. Det er vel saa, at de Personer, som straffes med offentligt Arbeide, i Regelen kunne forudsættes at have gjort sig skyldige i Lovovertrædelser, der ifølge den offentlige Mening ere vanærende; men derved maa dog ogsaa erindres, at der gives mange Overtrædelser, der ligeledes ere vanærende, som ikke straffes med offentligt Arbeide, men med Fængsel paa Vand og Brød, og fra den Side betragtet kan man ikke sige, at Paragraphens Bestemmelser ere fuldstændige, medens et er ligesaa vist, at der ogsaa kan paavises mange Tilfælde, hvor Personer gjøre sig skyldige i Lovovertrædelser, der ikke ere vanærende, men som dog ere belagte med offentligt Arbeide, og fra den Side betragtet kan man sige, at Paragraphens Bestemmelser gaae for vidt. Det forekommer mig derfor, at man ikke kan nægte, at Paragraphen saaledes som den er affattet, ikke blot udelukker Personer fra Adgang til Krigshæren, som den ikke burde nægte den, men ogsaa giver Personer Adgang til Hæren, som ikke burde have Adgang dertil. Dette er den Grund, hvorfor jeg agter at stemme for det af det ærede 11te kongevalgte Medlem stillede Forandringsforslag, da jeg netop troer, at denne Uoverensstemmelse derved vil hæves.

Schack: Da saamange Talere have udtalt sig for det under Nr. 1 foreslaaede Amendement, finder jeg Opfordring til, tildeels paa Grund af det Kjendskab, jeg maaskee har til nogle af de omhandlede Forhold, at udtale mig kortelig derom. Det forekommer mig, at Betragtningssmaaden af disse Forhold i det Hele taget har været noget skjæv; jeg skal navnlig henholde mig til det Foredrag, der meest gik ind paa Sagen, nemlig det, som blev holdt af den 11te kongevalgte Rigsdagsmand (David). For det Første feilede han vistnok, naar han, med Hensyn til den Indvending, som blev gjort mod de af ham citerede Tal, bemærkede, at det var ligegyldigt, om man, naar man først gjorde Uret, gjorde det mod Mange eller Faa. Denne Sætning er i sin Almindelighed ganske rigtig, men vedkommer ikke Sagen; thi hvad der foreligger, og hvad der ingenlunde er ligegyldigt, er, om man, naar man citerer Tal i Rigsforsamlingen, ikke skal citere dem fuldstændigt og nøiagtigt.

Det Andet, jeg har Indvendinger imod, er den ærede Rigsdagsmands Omtale af de Domme, der ere overgaaede yngre Forbrydere; han fremhævede navnlig, at der var Flere, der vare blevne dømt til offentligt Arbeide for høist ubetydelige Forseelser, som at have stjaalet Apelsiner eller deslige. Vi have ingen Paragraph i vor Lovgiv-

ning, der dommer Folk til Straf af offentligt Arbeide eller til andre haarde Straffe for noget Saadant; i det af ham citerede Tilfælde maa derfor den egentlige Forbrydelse have været noget Uvæsentligt, hvorimod den maa have staaet i Forbindelse med Indbrudstyveri eller være skeet under kvalificerende Omstændigheder. Man har ogsaa her holdt sig til en uvæsentlig Side ved Sagen. Fremdeles er det urigtigt, naar man fra disse enkelte Data søger en Indvending mod denne Paragraph. Det er imod vor Straffelovgivning i Almindelighed, man fra dem kan hente Grunde; og denne maa vistnok erkjendes at være i høi Grad forkastelig paa dette Gebeet. Men Spørgsmaalet om dens Forandring foreligger jo ikke; Spørgsmaalet er, om det er rigtigt, naar man nu har en saadan mangelfuld Straffelovgivning, da i et enkelt Forhold at betragte den som ikke eksisterende, at betragte Forbryderne som om de vare udtraadte af virkelig gode og forbedrende Straffeanstalter. Hvor urigtigt, hvor skadeligt er det ikke, saaledes at ville løsrive en enkelt Deel fra det Hele, og i den Slet ikke at tage Hensyn til det almindelige Forhold? Nei, man maa her tage Hensyn til det i Almindelighed Gjældende, til Forholdene, saaledes som de ere, til Forbryderne, saaledes som de ere, naar de gaae ud af Straffeanstalterne, og endelig til vor Armeé, saadan som den er. For denne vilde det være meget skadeligt, dersom Forbryderne, som det er foreslaaet, skulde gaae ind i den, om endog kun i anden Klasse; thi Soldaterne af anden Klasse opholde sig jo og færdes iblandt de Dørlige. Men Enhver, der kjender Noget til Forholdene i vor Armeé, veed, hvor skadelig Indvirkning det kan have paa et Compagni, naar deri er endog blot eet slet Individ; og man kan isandhed her sige, at et eneste Aar, som det hedder, kan smitte den hele Hjord. Det er forbausende, hvormegen Indflydelse een eneste rigtig freidig eller — det er for godt et Ord — een eneste rigtig fræk Optreden har paa den hele Commando.

Og nu med Hensyn til de Paagjældendes Stilling i Armeen. Den vil just blive saadan, at Forslagets Hensigt forfeiles. Selv om Bærnepligten bliver almindelig, vil dog det største Antal Soldater blive udstreuet af den simplere Klasse; men kan denne da ventes at have den Udvikling, den meget høie Grad af Dannelse, der udfordres for med uhildet Blik at kunne see bort fra de ydre foreliggende Facta, og blot see paa den virkelige foreliggende Sandhed, til at kunne skjelne mellem den, som blot er stemplet, og den, som er virkelig slet? Nei, den Forbryder, der kommer ind i Armeen, vil uden Hensyn til hans virkelige Uværdighed blive foragtet fast af alle sine Kammerater. Det er bekjendt nok, hvorledes navnlig Bønderne, selv gjennem flere Generationer, vedligeholde Ugenayne paa saadanne, og Soldaterne ere i høi Grad svage for den Art Paavirkning. De Forbrydere, som komme ind i Armeen, ville der fylde sig meget ilde tilmøde; det vil ikke have deres Selvsølelse, men snarere blive dem fast en Art Helvede, saaledes at leve mellem Kammerater, der ved alle Leiligheder ville yttre Foragt for dem. Det er ikke Maaden, hvorpaa man skal omvende disse Folk, at kaste dem ind blandt den Klasse af Samfundet, der maaskee er meget fordømsfuld, eller overhovedet mellem Folk, der ikke ville have dem. Nei, man skal, som det er yttret af Hjørring Amts 3die Rigsdagsmand (Nyholm) lade dem trække sig tilbage i Stilhed langt bort fra det Steb, hvor de have begaaet deres Forbrydelse, at de der igjen kunne forsones sig med Samfundet. Da jeg saaledes maa ansee dette Forslag som i sit Væsen urigtigt, som skadeligt for Armeen, og som ude af Stand til at fyldestgjøre det humane Formaal, det har stillet sig, maa jeg stemme derimod.

(Fortfætted.)

1849.

Beretning

№ 139.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Evv og fyrgethvende (50de) Mode.

(Fortset.)

Orsted: Det er ganske vist i den menneskesjælligste Hensigt, at enkelte Talere have yttret sig for den Mening, at den første Deel af Lovudkastet skal bortfalde eller betydeligt modificeres. Det forekommer mig imidlertid, at deres Hensigt bliver forfejlet, og jeg troer, at Paragraphens første Membrum aldeles ikke vil være til Skade for de paagjældende Individier, men netop vil være til deres Bedste. Det kan vist ikke slaae fejl, at naar Forbedringshuuslemmer blive indsatte i Armeen, at de vilde blive en Behandling underkastede, der vilde blive yderst frænkende for dem, medens det vil være det Allerbedste for dem, der have begaaet en Forbrydelse, hvorfor de have udstaaet en saa betydelig Straf — thi Forbedringshuusarbejde maa efter vor nu gjældende Lovgivning og efter den nu bestaaende Retspraxis kun antages at være anvendelig for temmelig betydelige Forbrydelser —, det vil være bedst for dem, siger jeg, at kunne trække sig tilbage paa et Sted, hvor der ikke er noget Minde om deres Forbrydelse, og hvor de derfor kunne have lettere ved at gaae ind i andre Stillinger og gjenvinde deres Medborgeres Tillid. Jeg troer derfor, at ligesom man sørger for Armeen ved denne Bestemmelse, saaledes er der derved ogsaa sørget allerbedst for de paagjældende Individier. Det er langt fra, at det har været Paragraphens Hensigt, ligesaa lidt som det har været tilsigtet ved de tilsvarende Bestemmelser, der indeholdes i de Stænderne forhen forelagte Udkast i samme Anledning, at straffe disse Individier; men man har fundet Bestemmelsen nødvendig, fordi det var en naturlig Folge af Forholdene, at de ikke kunde blive indlemmede i Armeen, da det, hvis de bleve indlemmede i Armeen, vilde være til Skade baade for Armeen og for dem selv. Man har altsaa ikke fra den Side havt nogen Betænkelighed derved.

Naar en æret Rigsdagsmand har udtalt sig om den hidtilværende Lovgivning, navnlig den citerede Forordning af 1820, saa kunde der deels være Meget med Hensyn til denne Anordnings Historie at bemærke, og deels maa det bemærkes, at Straffelovgivningen er senere gaaet mildere nedad, idet man tidligere kunde blive hensat i Forbedringshuset for meget mindre Forbrydelser end nu, ligesom man heller ikke antog, at der, efter de Fremskridt, som den offentlige Mening har gjort, vilde være ret Mange, der vilde begaae Forbrydelser for at undbringe sig Børnepligten, og derfor traf man den Bestemmelse, som her er fastsat, uden at den just i og for sig kunde anses som særdeles ønskelig. Nu maa man vistnok gaae ud fra den Forudsætning, at Soldaterstanden herefter skal holdes høiere i Værdi, end det har været gjort i ældre Tider, og det synes deraf allerede at være en nødvendig Folge, at disse Individier ikke kunne optages i Armeen; de ere udelukkede fra at blive Borgere og fra alle borgerlige Corps, thi naar En i et saadant Corps eller i Livcorpsen gjør sig skyldig i en saa stor Forbrydelse som omtalt, ja endog i Forbrydelser af mindre Art, saa bliver han udelukkede, og det vilde derfor være mindre rigtigt, hvis man antog, at de her omhandlede Individier kunde træde ind i Armeen. Jeg troer heller ikke, at, efter den nuværende Tilstand og med Hensyn til den Anvendelse, som fortiden gjøres af Forbedringshuusarbejde, idet man dog ikke hendømmes dertil for en ringere Tid end 7 eller 8 Maanedes, der er nogen Fare for, at Rekrutteringsmassen skal lide noget ved at miste de enkelte Individier, der have begaaet Forbrydelser af det Slags. At det kunde være mere principmæssigt at knytte Folgen til Forbrydelsen end til Straffen, er vist-

nok saa; men dette vilde dog, ligesom ogsaa den ærede Ordfører har antaget, have sine practiske Bæmseligheder. Der skulde da sælbes Domme af Sæssionerne over, hvorvidt Forbrydelsen var vanærende eller ikke, idet det ikke var afgjort med Straffen. Der vilde ogsaa opstaae Spørgsmaal om Maaden, hvorpaa man kunde paaante disse Kjendelser, ligesom ogsaa, om hvem der skulde være berettiget til at paaante dem, da det ikke blot var det Individ, der var udelukkede, der kunde vilde paaante dem, ja han vil vel endog sjelden gjøre det, men snarere Armeen, der fra Tjenestens Side vilde gjøre Indvendinger derimod; ialtsald vilde det være særdeles vagt. Jeg troer ogsaa, at det, som i Armeen meest vil komme i Betragtning, er, hvad Straf han har lidt, og at man ikke saameget vil see hen til, hvilken Forbrydelse han har begaaet, og det saameget mindre, som det ikke sjelden er Tilfældet, at de i Tjenesten kunne gjøre sig skyldige i saadanne Forfølsler, hvorfor de i Civilestaten vilde komme til at udstaae Forbedringshuusarbejde, medens de i deres nuværende Stilling affone dem paa anden Maade, og dette er et Misforhold, som ikke godt kan undgaaes. Derhos maa jeg bemærke, at forsaavidtom man skulde gjøre en saadan Forandring i Paragraphen, at der, istedetfor at tages Hensyn til Straffen, skulde tages Hensyn til den begaaede Forbrydelse, saa er der ikke stillet noget Amendement i denne Henseende, uden med saadanne Tilfættninger, at jeg for mit Bedkommende ikke kan tiltræde dem, nemlig at disse Individier, der anses uskiftede til at tjene i første Afdeling, skulle sættes i anden, saaledes som det er bestemt i Parolbefalingen, ligesom jeg finder det upassende at henholde sig til en saadan Parolbefaling, som ikke er bekjendtgjort for Folket, men vel i Armeen. Hvad den sidste Deel af Paragraphen angaaer, maa jeg paa det Indstændigste fraraade dens Antagelse, og jeg antager, at det vilde være en stor Ulykke for de Individier, der have været underkastede de Straffe, som omtales, at de skulle, istedetfor at gjøre Tjeneste i Armeen, bruges til andre Arbejder, og derved altsaa tydeligen fremstilles som plettede. Den Plet derimod, der kun indeholdes i deres Udelukkelse, den har ikke noget synligt Præg, og de kunne, ved at trække sig tilbage, have Leilighed til at forandre sig og maafee komme i en taaleligere Stilling; naar de derimod skulle behandles som en særegen Klasse, troer jeg, det vilde være meget skadeligt for dem. Der er desuden noget overordentlig Haardt og Vilkaarligt i denne Bestemmelse; den indeholder, at de skulle anvendes ved særskilte Arbejdscommandoer og deslige; der er ingen bestemt Regel for, hvorledes de skulle anvendes eller hvad de skulle gjøre, ligesom det i det Hele synes, at de skulle være underkastede en aldeles vilkaarlig Behandling, og dette kan jeg paa ingen Maade tiltræde. Den ærede Ordfører har talt om, hvorledes man i sin Tid skal have brugt Militaire til at forsyne Kjøbenhavn med Brænde. Jeg troer rigtignok, at deri ligger en stor Feiltagelse; derimod er det vel muligt, at man under Krigen fra 1807 til 1814 brugte militair Commando til at staae Kjøbenhavns Indvaanere Brænde dog for at lette Prisen. Men dette var, ialtsald Noget, som jeg ikke troer fortjener at efterlignes; maafee det endog var til et militairt Arbejde, at Bedkommende bleve udstrevede. Jeg maa altsaa aldeles henholde mig til mit Amendement, idet jeg kun skal tilføie, at hvis mit Amendement ikke bliver antaget, nemlig at endeel af Paragraphen udelades, saa stemmer jeg for, at den hele Paragraph skal udelades; med den Tilfættning har Paragraphen Saameget imod sig, at jeg foretrækker, at den hele Paragraph udgaaer.

Grundtvig: Jeg skulde ikke have blandet mig i Talen om denne Paragraph, naar det ikke havde syntes mig, at den er bleven omtalt, som om den havde været en Paragraph, der bestemte enten

Udelukkelse fra Valgret eller fra nogen anden borgerlig Rettighed, da der dog kun er Tale om en Fritagelse for, hvad alle taler om som Byrde, hvad der netop er stridt saameget om her i Huset, hvem der dog egentlig fortjener at bære den, og under disse Omstændigheder synes mig, at Spørgsmaalet kunde kun være derom, enten denne Paragraph skulde udgaae, eller ikke udgaae som aldeles upassende, da man jo dog ikke vilde sætte en Belønning for Straffebøddere eller Ureløse, og mått dog kun være ganske sikker paa, at naar Taleren er om Krigstjeneste i Fredstid, om Sessionsvæsen og Garnisons-tjeneste og Kasernefængsel, da er der vist ikke en Gæst, der har siddet i Lugthuset, der vil beklage sig over, at han skulde være udelukket derved. Var der paa den anden Side, som der jo slet ikke er, var der Tale om Landets virkelige Forsvar, da synes mig, det var det eneste Tilfælde, hvor der kunde tales om en Gæst; thi urimeligt maa jeg finde det at kalde den Ting en Gæst, som efter Alles Følelse er en stor, ja en meget stor Byrde, og hvis Værestegn jeg idetmindste aldrig har hørt sine til at see. Det maatte altsaa være i Krig, og da skal man idetmindste ikke sige, at det er Fortiden, som har indført den slemme Vane at udelukke Forbrydere eller dem, der have lidt offentlig Straf, at udelukke dem fra Væren af at deeltage i Krigen og dens Farer; thi deels vide vi jo, at saalænge, som de staaende Hære bestode af hvervede Folk, at da spurgtes slet ikke derom, hvor de vare komne fra, der kunde hjælpe til at forsvare, naar de kun havde deres Lemmer ved Magt, og deels veed jeg, det idetmindste en Gang har været Tilfældet hos os, at man bestemte Slaverne til at gaae i Spidsen, naar der blev Krig. Det var nemlig, eftersom jeg har hørt af Folk, der levede paa den Tid, Tilfældet i 1762, da vi skulde have Krig med Ruslen, og jeg vil i den Henseende sige, at dersom vi i Krigstilfælde vilde udelukke Enhver, der havde faaet en Blet paa sit Navn, da efterlignede vi ikke de gamle frie Folk, som derimod ansaae det Modsatte for det Rette, og jeg tør sige, handlede ogsaa deri baade klogt og ædelt; thi hvorfor skulde det ikke tillades den borgerlig plette Mand, naar han endnu havde bevaret Kjærligheden til sit Fædreland og Medfølelsen for Folket, netop derved at afsvætte sin Skamplet. Jeg siger det saameget mere, som af de mange Beviser paa dansk Fædrelandskjærlighed, som i det foregaaende Aar have rørt mig, da veed jeg Intet, der har rørt mig mere, end at endeel af vore Slaver bleve enige om at sammenslyde Penge til Krigens Førelse. En anden Ting veed jeg ikke, om den er rigtig, men jeg har dog hørt det, uden at have Grund til at tvivle om dets Rigtighed, at Enkelte ere brudte ud af Slaveriet i Rendsborg og have meldt sig, for at indsættes i det danske Slaveri her. (Almindelig Latter.) Ja, mine Herrer, er det sandt, saa er det ikke til at see af, men at rores ved. Altsaa i denne Henseende, hvor det gjaldt Krigen, da kan jeg paa ingen Maade stemme med dem, som ville, at Folk skulle vrages, fordi de have været i Lugthuset og enten have tabt deres Væren eller have dog Formodningen mod sig; thi, som en lovlyndig Rigsdagsmand her i Forsamlingen bemærkede, kan det ingenlunde siges, at det altid er noget Banærende, som fører til offentligt Arbejde, og vil jeg i denne Anledning bemærke, at det først var isfor, at den Bestemmelse er affkaffet, hvorefter jeg tør sige, at den ædleste Mand kunde blive dømt til offentligt Arbejde; thi vi vide, at det var det, hvormed alle Skræbenter truedes, naar de rørte ved, hvad der kaldtes det forbudne Træ. Naar jeg skulde stemme om denne Paragraph, da maatte jeg stemme for dens Udelukkelse i det Hele; thi det er vistnok, at skulde kun det Halve, det Sidste udelades, da blev den i mine Øine aldeles latterlig.

Schlegel: Den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 6te District (Bisby) har ved den foreløbige Behandling sagt, at der med Arbejdscommandoerne var meent Ingenieurtropperne. Dette var en urigtig Opfattelse; Ingenieurtropperne ere tekniske Tropper, der henhøre under Ingenieurcorpsen; Arbejdscommandoer afgives af alle Troppeslætter, i Almindelighed af Infanteri og Jægere. Hvad der gjælder for disse Tropper under Gevær, maa ogsaa gjælde for dem under deres Arbejdscommandoer, og jeg maatte for Armeens Bedkommende modsætte mig dette Udtryk „Arbejdscommandoer“, naar der ikke foran havde staaet „særlige“. Saadanne særlige Arbejdscommandoer har Armeen ikke. Hvorvidt de kunne indføres, veed jeg ikke;

de vil vist være meget vanskeligt, og bør ialtsald overlades til den Lov.

Dersom man udelukker den sidste Deel af denne Paragraph, da gjør man naturligtvis alle dem, der have været dømt paa Væren, frie for Værnepligten, og det kunde vel have sin Betænkelse; ved at beholde den sidste Deel af Paragraphen, uden at den for Tiden kommer til Udelukkelse, vil man beholde de paa gjældende Individuer disponible for den kommende Tid, hvis man kunde oprette saadanne særskilte Arbejdscommandoer. Man vinder tillige derved, at det ikke kan siges, at Nogen ved at begaae Forbrydelser kan gjøre sig fri for Værnepligten. Jeg troer derfor ikke, at der er nogen stor Betænkelse ved at holde paa Udcastet saaledes som det er, skjøndt jeg vil indrømme, at det efter min Mening ikke er godt, at der i en Lov indeholdes Noget, som man ikke veed, om man kan realisere.

Chr. Griffen: Jeg hører til dem, som troe, at de, der have forbrudt sig imod Loven, ere mere at beklage end at hade, og derfor skal jeg ikke nægte, at hverken Paragraphen eller de under Nr. 1 og 2 stillede Forandringsforslag aldeles have tilfredsstillet mig. Jeg kunde have ønsket, at de ikke skulde udelukkes fra at tjene i Armeen, som have begaaet en Forbrydelse i en meget ung Alder. Da dette nu ikke er Tilfældet, saa agter jeg at stemme for Forandringsforslaget under Nr. 3, og skulde dette, imod Forventning, ikke finde Forsamlingens Bifald, saa agter jeg at stemme for, at den hele Paragraph udgaaer.

Bisby: Jeg skal først tillade mig et Par Ord at berøre, hvad der forekommer mig at trænge til Oplysning med Hensyn til den foregaaende Tale. Naar saaledes den næstsidste Tale tilligemed Ordføreren har anført en tidligere Uttring af mig om Arbejdscommandoerne, at disse skulde blive anvendte under Ingenieur-Corpsen, da har jeg derved nærmest tænkt paa den Brug, Ingenieur-Corpsen og Alle vitterligt, hver Dag gjør af Slaverne til Fortifications-Arbejde, til at grave og deslige. Naar et andet æret Medlem har meent, at Parolbefalingen af 1846 her var mindre anvendelig, fordi en Parolbefaling ikke er en Lov, og fordi den altsaa kan ophæves igjen, naar det behager den Høistcommanderende, saa er Meningen af det Forslag, den 11te kongevalgte Rigsdagsmand (David) og jeg selv have stillet, kun den at stille dem, der have begaaet en Forbrydelse, forinden de ere traadte ind i Hæren, paa samme Punkt som dem, der have begaaet en Forbrydelse i Hæren; thi det forekommer mig dog at være høist besynderligt, at den Forbrydelse, som bliver begaaet i Hæren, ikke skal kunne udelukke nogen Mand fra denne, men at han derimod derved skulde udelukkes fra at komme ind i den, naar han ikke allerede var der. Den ærede Rigsdagsmand for Præsts Amts 3die District (Schack) har sagt, at et enkelt slet Subject kan demoralisere et heelt Compagni. Ja, men det er just Feilen, at man anseer Enhver, der har været idømt offentligt Arbejde, for et slet Subject. Hvad angaaer det, den ærede Rigsdagsmand for Præsts Amts 4de District (Grundtvig) har sagt om det smukke fædrelandske Sind, der er udvist af Straffefangerne paa Christianshavn, da forholder dette sig rigtigt. De have sammenskudt en efter deres Evne meget betydelig Sum til Krigsfornödenhederne, uagtet man har gjort sig Umage for at holde dem herfra, uagtet man har ladet sig det i høj Grad være magtpaaliggende at forestille dem, at de ikke derved erholdt den allermindste større Adgang til Benaadning, og uagtet de ville have følt sig overbeviste om, at dette ogsaa var Tilfældet; men, mine Herrer! der findes ogsaa Fædrelandsind hos dem, der findes ogsaa hos dem Værestegn og Kjærlighed til Landet. Dette skulle vi bygge paa, og dette skulle vi vogte os for at udrydde af deres Hjerter. Den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted) har sagt, at det, at de udelukkes fra Armeen, ikke var nogen stor Ulykke for dem, thi naar de udelukkes, kunde de trække andetsteds hen og der leve ubemærket. Men kan den Fattige det? Kan den det, der har været undergivet offentligt Arbejde? Kan den det, der er sat under Politiets Opsigt? Er han ikke nødt til at blive, hvor han er? Er han ikke i vor frie Tid endnu stavnsbunden? Er han ikke nødt til at leve iblandt dem, som forskyde ham? Jeg har tidligere i 20 Aar paa Grund af min Embedsstilling været i nøie Forhold til de Personer, om hvem denne Paragraph taler. Det har været en af mit Livs Hovedop-

givet, at vilke for deres Forbedring og Frelse. Jeg tør tale med derom, thi jeg har virket for dem i denne Henseende, hvad der stod i et Menneſkes Magt, ikke blot medens de udføede deres Brøde ved Straffen, men ogsaa i Særdeleshed efter den Tid; og naar jeg undertager den 11te kongevalgte Rigsdagsmand (David), saa troer jeg, at der ikke er Nogen i denne Sal, der kjender mere til dem, kjender deres Tanke- og Hølemaade og deres sande Tanker bedre end jeg, og derfor troer jeg, at jeg tør bede Forsamlingen at høre paa det, som jeg har at sige, som Udtrykket af min faste og inderlige Overbeviſning af nøie Overveilelse og længe prøvet Erfaring.

Det er en Hovedfordring til Staten, til den humane Stat, om jeg ikke tør tillade mig at sige den christelige Stat, at den ved Straffen maa have til Hovedformaal at forbedre og ikke at afstrække. Naar man har en syg Finger, læger man den, om det endog er langt besværligere end at hugge den af; thi har man først hugget den af, vører den ikke ud igjen, og Legemet har mistet et Lem, som det ikke kan faae erstattet. I alle nyere Straffesystemer i Europa gaaer man netop ud paa at lette Opnaaelsen af dette forbedrende Formaal, og i Frankrig, i England, i Amerika, ja selv i flere tydske Stater har man offret Millioner paa at opføre Fængselsbygninger, hvis Hensigt netop er, at gjøre Forbedringen mulig og at lette Indtrædelsen i de borgerlige Samsfundsraeker for dem, der have været deri. Enhver Forbryder er en Fiende af Samsundet; men naar han vender tilbage, efterat have udstaaet Straffen, er han en flygtende Fiende, thi han har følt Statens Magt, og at Staten har Evne til at straffe ham: derfor frygter han Samsundet, og flyr det. Men det er et gammelt Ord, at for den flygtende Fiende skal man bygge en gylden Bro; man skal ikke drive ham til Fortvivlelse, og man driver netop den Feilende, der forlader Straffeanstalten, dertil ved Bestemmelser som disse; man nøder ham til en fortsat vedvarende Kamp hele sit Liv igjennem med Samsundet, og om dette ogsaa i Reglen bliver Seierherre, skeer det dog ikke uden Anstrengelser og betydelige Beføstninger og Opoffrelser, og i det heldigste Tilfælde har det tabt et Medlem, som maaskee kunde være bleven til Gavn og Ære for det. Men istedetfor at bygge en Bro, aftaster netop denne Paragraph Broen for dem, der ønske forbedrede igjen at vende tilbage til det borgerlige Samsund. Man danner ved det Forslag, der er gjort om Arbeidscommandoer, ligesom en ny Pariaſtæ, en Klasse af et Slags lavere og ringere Stabninger, som man er bange for at komme i Berørelse med, et Slags Bestbefængte, som man flyr saameget mere, som en eneſte — som den ærede Rigsdagsmand for Præſis Amts 3die District (Schad) har sagt — en eneſte kan smitte dem allesammen. Mine Herrer! jeg har tidt forſøgt, hvad Umage der er forbunden med at faae en Familie til at antage en af denne Klasse som Tjenestende; jeg har med Besværlighed faaet dem anbragte paa en Plads eller i et Værksted, men jeg veed ogsaa, og der er maaskee ikke Mange, der have havt saadan Leilighed til at erfare det som jeg, og man lader mig derfor aflægge mit Vidnesbyrd derom, jeg veed, at man ved Laalmodighed, Udholdenhed og Kjærlighed (det er vist, at dette hører til de største Sjældenheder, men som dog findes) har faaet et Tjenestende, der i Trofasthed, Hengivenhed og Kjærlighed ikke findes mange lignende af; jeg veed, at man har faaet en Arbejder paa Pladsen og i Værkstedet, der arbejdede for Lo, og som saa langt fra gav Anledning til Klage, hverken fra Herrens eller fra Medarbejdernes Side, at han tværtimod har nydt en fløden Tillid; thi det, at behandles med Godhed og see sig imødetkommet med Tillid, det gaaer til Hjertet, og ogsaa Forbryderen har et Hjerte; han kan føle det Gode og det Onde, der vises i Forholdet til ham, ja, han kan have en saa levende Gresfølelse, som maaskee mangen Gen iblandt os.

Den ærede 28de kongevalgte Rigsdagsmand (Tscherning) yttrede ved den foregaaende Behandling, at Paragraphen er en Concession, en Indrømmelse til Fordommen. Nuvel, det samme Medlem er aldrig selv før vegen tilbage for Fordommen, han har trodset den i den lange Række af Aar, hans offentlige Liv ligger for os, han har kjæmpet usfortrødent imod den, og i det sidstforløbne Aar har han sikert truffet paa Fordomme i hundredevis, men han er ikke vegen tilbage for dem, han har ikke troet at burde give efter. Han har selv sagt ved en anden Leilighed, at han havde Hjerte; nuvel! hvor-

før har han da givet efter for denne Fordom, hvorfor har hans Hjerte ikke talt for de Mange, som denne Paragraph gjør uheldige og holder i Ulykken? Ja! det er en Fordom, at Enhver, der er straffet med offentligt Arbejde, er et slet Subject. Der kan endnu findes meget dygtigt og kraftigt, meget ædelt og godt hos ham; men naar dette ikke udvikes, men gaaer tilgrunde ikkedetfor at fremhjælpes, ligger Skylden mangen Gang mindre hos ham selv end i den mangelfulde Indretning af det borgerlige Samsund og i Menneſkenes Haardhed. Det er et Stin, hvoraf man lader sig lede; man tænker ikke paa, hvad han er, maaskee ikke eengang paa, hvad han har begaaet, man tænker kun paa den Stjæbne, han har gaaet igjennem. Mine Herrer! en fagstrøgen Rasphuusfange sidder i dette Dieblit, og har alt længe sidet i Byraadet for en ikke ubetydelig eller ubekjendt nordamerikansk Stad. Han nyder sine Medborgeres Agtelſe i høi Grad, han sidder i Juryn som Meddommer over Liv og Død. Jeg hører endnu aarlig fra ham og fra dem, som kjende ham, at han ikke blot nyder denne Hæder, men ogsaa fortjener den. For ham blev der bygget en gylden Bro, da det lykkedes ham at forlade sit Fædreland og leve ukjendt paa hiint fjerne Sted og der bygge sig en ny Fremtid. Her vare alle Veie lukkede for ham, og der stode alle Veie ham aabne. Men læg nu Mærke til, at det selv samme kunde han være bleven her, hvis det her ifølge Loven og Samsundets Indretning var muligt og opnaaeligt for ham. Han er den samme, men her har han Dommen imod sig, og der var Dommen for ham. Det er altsaa ikke Birkeligheden men Skinnet, hvorpaa det her alene kommer an. Det er altsaa en Fordom, at betragte disse Uheldige paa denne Maade; men er det en Fordom, erkjender man, at det er en Fordom, skal man ikke blive staaende derved, og man skal endnu meget mindre befæste og udvide den, og det er netop det, denne Paragraph gjør. Thi den er ikke bleven staaende ved de ældre Bestemmelser, den har endogsaa udvidet disse og forøget dem med endnu een, idet den har udvidet de følger, som efter den tidligere Lovgivning vare paalagte de med Fæstnings-, Lugthuus- og Rasphuus-Arbejde Straffede, til ogsaa at gjælde for dem, der ere dømt i Forbedringshuset, og det er saameget haardere for dem, der ere inddømt i den sidste Straffeanstalt, som de i Almindelighed ere unge, medens derimod de ældre, og som gjentagende Gange have gjort sig skyldige i Forbrydelser, blive idømt de nybnævnte haardere Straffegrader. Saaledes er det netop de Unge, det kommer til at gaae ud over; thi det er disse, der staae for Udskrivning, og det er disse, der blive udelukkede derfra.

Jeg beder Forsamlingen ikke at tabe Laalmodigheden, om endogsaa det, der er bleven talt om denne Paragraph, synes at være mere end nok. Her gjælder det ikke et Comma eller et lidet Ord eller et lidet Ords Forandring; her gjælder det, som der staaer i Ewalds „Hifterne“: „Menneſkers dyre Liv“, ikke Livet paa Jorden, men det evige Liv, som er afhængigt af den Forbedring og Frelse, som man ikke vil lette for dem, men gjøre meget vanskeligere. Jeg kjender denne Klasse, og jeg kan forsikre, i Modsætning til det, der er yttret af flere Andre, at de ville betragte det som et Gode, om de endog kun kunne indtræde i den anden Afdeling, fordi dette dog altid vilde lade dem beholde Haabet tilbage og Muligheden for, efter et Aars Forløb at see dette Brændmærke aftvattet. Men den, der sit hele Liv igjennem bliver erklæret for uværdig til at tjene i Hæren, vil i det offentlige Dømmeme lidet efter lidet blive erklæret og anseet uværdig til Alt. Derfor frygter Fangerne dette, derfor skjælver han for en Bestemmelse som denne, derfor betragter han det som en Belgjerning, dersom det kunde lykkes dem, der føle for ham i denne Forsamling, at hindre de forværkelige følger deraf.

Jeg kunde meget fristes til at benytte de vægtige Grunde, som Religion, Christendom og Menneſtelighed saa rigeligen frembyde i denne Henseende; men jeg skal afholde mig derfra, thi Rigsforsamlingen er en politisk Forsamling, og jeg har mærket, at det helst er Politik, hvorom man her vil høre tale. Jeg har endog maattet lade mig sige af et æret Medlem, at han ikke vilde følge mig i Theologien og Philosophien, og en anden Rigsdagsmand har sagt, at jeg snart gif saa høit, at han ikke kunde, og snart saa lavt, at han ikke vilde følge mig. Dog haaber jeg, at han i denne Sag hellere vil føle med

mig og sympathisere med mig end tidligere. Men naar jeg da sætter mig paa det politiske Standpunkt, er Rigsforsamlingen da en aristokratisk Forsamling, som skal danne en ny Klasse-Adskillelse, er Rigsforsamlingen en konservativ Forsamling, som skal conservere den soundne Tids Fordomme? Er det ikke netop dens høie Kald at fæste disse Fordomme overbord, fordi den erkjender, at Fordommen ikke blot er et Slør for Diet, men en Lænke om Haand og Fod? Er Rigsforsamlingen ikke den, af hvem en større Frihed og Humanitet skal ventes at blive ført ind i Landet? Og naar vi ville være ærlige, er da denne Paragraph ikke en Indrømmelse, der er gjort den hidtil værnefrie, nu værnepligtige Stand, er det ikke en Indrømmelse, der gjøres nu, da Andre end Bondesønner kunne vente at komme til at gøre Krigstjeneste, er det ikke en Indrømmelse for dem, der vilde føle sig ubehagelig berørte ved at staae Side om Side i Geledet med den Mand, som har været saa uheldig at blive idømt 8 Maaneders Forbedringshuusarbejde, maastee fordi han havde banket en Politibetjent eller taget en Sognefoged i Brystet? Det er ikke længe siden, man læste i Aviserne om en Mand i Holsteen, der blev dømt 7 Aar i Tugthuset, fordi han ikke havde talt med den tilbørlige Ærbødighed om den preussiske Regjering og den preussiske Konge. Naar Hertugdømmerne vende tilbage til Fædrelandet, og denne Paragraph bliver staaende, vil han ikke kunne komme til at tjene i den danske Hær, og dog — hvis han kom her til Staden, vilde jeg sætte ham til Spibords i mit Huus, og jeg troer, at Mange vilde gøre det Samme. Kan et saadant Exempel ikke vise, hvor misligt det er at trække Grændsen efter Straffen, istedetfor at trække den efter Gjerningen?

Ligesom jeg tidligere kun har taget Ordet i Værnepligtssagen, for at tale et Ord til Bedste for dem, som jeg frygtede vilde lide Uret, saaledes er det ogsaa i dette Tilfælde kun imod det, som jeg efter min Overbeviisning anseer for Uret, at jeg har yttret mig; og det er ikke blot Uret, men det er Haardhed og Ubarmhjertighed, og ikke blot Haardhed og Ubarmhjertighed, men meget mere Uklogskab, thi det er uklogt, ikke at ville bygge en Bro for den flygtende Fjende, det er uklogt at ville drive ham til Fortvivlelse, det er uklogt at belønne den Uretlige, der er veltilfreds med at blive værnefri, og betragter det som et stort Gode, medens man straffer den Uretlige, idet man berøver ham Leiligheden til ved at udøse sit Blod for Fædrelandet at udsone sin Brode imod dette.

Formanden: I Anledning af nogle af den sidste ærede Taler fremførte Bemærkninger skal jeg tillade mig at erindre om, at al Tale altid skal henvendes til Formanden. Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 4de District har Ordet.

Ulgreen-Ussing: Forfaavidt den ærede Rigsdagsmand for Beile Amts 2det District (Bloug) i sidste Møde, paa en Tid, da jeg ikke oftere kunde tage Ordet, har anstillet Betragtninger over den Uoverensstemmelse, der efter hans Formening skulde ligge i mine Dtringer som Medlem af den Commission, der har gjort det foreløbige Udkast til Forordningen af 23de Septbr. f. A., og mine Dtringer her i Salen, er jeg, da jeg ikke længere kan komme tilbage til dette Punkt af Sagen, der er afgjort, nu ude af Stand til at oplyse det Urigtige heri, og maa indstrænke mig til at henvise til, hvad den heitagede Justitsminister har meddeelt af Commissionens Forestilling, og hvad den 11te kongevalgte Rigsdagsmand (David) i den Anledning i sidste Møde har anført.

Ree: Jeg skal henstille til den ærede Formand, om det kan være tilladt at komme tilbage til en Sag, der er forladt og allerede er afgjort.

Formanden: Jeg har forstaaet den ærede Taler saaledes, at han netop ikke vilde gaae tilbage til den alt afgjorte Sag.

Ulgreen-Ussing: Det er en aldeles personlig Meddelelse, som jeg med saa Ord skal slutte.

Forfaavidt den nævnte Taler kunde synes at have villet gjøre den Sætning gjældende, at jeg, fordi jeg tidligere har taget Deel i en Lovs Udarbejdelse, ikke her skulde have den samme Frihed, som enhver anden Rigsdagsmand, til at udtale mig om Sagen.

J. N. Hansen: Jeg maa dog ogsaa, ligesom den anden ærede Rigsdagsmand, mene, at det er aldeles imod Ordenen, at der tales om en Paragraph.

Formanden (efter at have ringet med Klokker): Det er ikke imod Ordenen, thi Erklæringen gjælder hele Anordningen, ikke blot § 5. Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 4de District har Ordet.

Ulgreen-Ussing: — — — udtale mig om Sagen efter min bedste Overbeviisning, fordi det Resultat, hvortil jeg efter Sagens fornyede Overveielse og de her stedfundne Discussioner skulde komme, maatte afvige fra min tidligere Anskuelse af Sagen.

Bloug: Jeg beder om Ordet.

Ulgreen-Ussing: — — — da skal jeg tilføie, at jeg her, hvor jeg sidder som Folkerepresentant, anseer mig ligesaa fri og ubunden ved Afgivelsen af min Stemme, som enhver anden Rigsdagsmand, at det kun er Landets Vel og Folkets Lær, jeg her vil have for Øie, og at den Omstændighed, at Sagen tidligere har fremsat sig for mig fra et andet Synspunkt, aldrig skal afholde mig fra at erklære mig for den Mening, som jeg nu erkjender for den rigtigere.

Efter at have udtalt dette, skal jeg med Hensyn til den foreliggende Paragraph kun bemærke, at jeg slutter mig til det Amendement, som er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted), i hvilken Henseende jeg væsentlig kan henholde mig til de af ham derfor anførte Grunde, og navnlig til det Ubestemte, der er baade i Tjenestens Længde og Arbejds Beskaffenhed. Jeg skal endnu kun tilføie, at man ved saaledes at holde de omhandlede Personer tilbage her i Landet til et Arbejde, der iøvrigt endnu er ganske ubestemt, gjør det vanskeligt for dem at forlade Landet, hvilket dog er den Maade, hvorpaa de bedst ville sættes istand til at komme tilbage paa den rette Bane, som de have forladt.

Den 11te kongevalgte Rigsdagsmand (David) lader ved mig Rigsdagsmanden for Præsto Amts 3die District (Schack) gøre opmærksom paa, at et anført Tal ikke er urigtigt, fordi det kun angiver Forholdet, og at det ikke er mindre rigtigt, at 13½ Procent af de til Forbedringshuset Inddømte i en vis Arrække var under 20 Aar, fordi han under den foreløbige Behandling ikke fandt Anledning til at anføre, hvormange der i det Hele ere blevne inddømte.

Tscherning: Man har her paafaldt min Tilbøielighed til at modstaae og modstræbe Fordomme, og at jeg har ved den tidligere Deel af denne Forhandling erkjendt denne Paragraph som en Concession, en Estergivelse, for en stor Deel idetmindste, for en Fordom. Begge Dele skal jeg staae fast ved. Jeg erkjender, at Paragraphen, som jeg har opfattet den, er en Estergivelse imod Fordommen, og jeg vedgaaer, at det altid har været min Idee, saavidt mine Evner rakte til at bekæmpe Fordomme. Jeg skulde ogsaa af yderste Formue laane min Stemme til at bekæmpe denne Fordom, naar man kunde finde et Middel, der var bedre og heldigere valgt, end det foreliggende forekommer mig. Dersom jeg altsaa kommer til at votere for Paragraphen, saa er det ikke paa nogen Maade, fordi jeg finder dens Indhold onskeligt, ikke paa nogen Maade, fordi jeg jo finder det onskeligt, om der kunde sættes noget Andet istedet, men fordi jeg ikke selv har kunnet finde noget Bedre at sætte istedet, og fordi jeg i de forskjellige Andragender om Forandring ei har fundet Noget, der engang er saa godt som det, Paragraphen har givet.

(Fortættes.)

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Shv og fyrgetyvende (50de) Møde.

(Fortfat.)

Jeg skal strax møde et af Forandringsforslagene, nemlig Nr. 6, netop fordi det forekommer mig, at dersom dette gik igjennem, vilde man derved forhindre et vigtigt og væsentligt Middel til at forbedre den Ulempe og modarbejde den Fordom, som opretholdes ved Paragraphen. Det er bemærket af et æret Medlem, at de Ord „særlige Arbeidscommandoer“ ere yderst ubestemte; men det er Fortjenesten deraf. Det er Noget, som endnu ligger udenfor Stabningen, og derfor kan der netop deraf staves et Middel til at forbedre Paragraphens første Deel. Dersom man sætter sig ind i den Mulighed, at disse Arbeidscommandoer underlægges militair Commando, og at der igjennem dem gives de Bedkommende, der kom ind i dem, Anledning og Leilighed til at lægge deres Dygtighed for Dagen paa en saadan Maade, at de deraf kunde komme frem og bringes paa et høiere Standpunkt, saavel i Samsundet, som især i Hæren, saa maa man indrømme, at derved et væsentligt Skridt var gjort, at et Skridt var gjort til at udfylde en væsentlig Mangel ved vore Straffeanstalter og vort Forbedringsystem, den nemlig, at der ikke findes nogen Overgangsperiode. Thi her, mine Herrer! troer jeg, ligger Banfæligheden, hvorfor man ikke i dette Dieblik kan gjøre nogen Forandring i denne Paragraph, men enten maa tage den som den er, eller udelade den og overlade det til Forholdene at ordne sig af sig selv. Banfæligheden, mine Herrer! ligger nemlig deri, at man hører udtale Straf og Forbedring af den samme Mund og fremgaaet af den samme Betingelse. Straffen bliver Forbedring i den faderlige Haand. Naar Faderen straffer sit Barn, opstaaer der ikke derved nogen Taxation, ikke nogen bestemt Bedømmelse af Barnets Forbrydelse. Hvad der opstaaer, er en Tilfæjndegivelse paa een eller anden sandelig Maade af Misfornøielse, og, naar Faderen er en fornuftig Mand, vil der deraf opstaae en Kalden tilbage til fornøjet Kjærlighed og til Erkjendelse. Dersom Faderen skulde have straffet sit Barn, uden at have vundet dette Indtryk paa dets Forstand og paa dets Følelse, da er Straffen skadelig, ikke nyttig; men saaledes er det Tilfældet, naar Straffen tilfæjndes ved en Dom, der er forbunden med juridisk Betydning. Den staaer for den ydre Verden som ufornuftig for den, som den rammer, og den er kun fornuftig for den ydre Verden, idet den giver en Definition af Forbryderens Ret til Forbedring. Jeg siger, at den ligeoverfor Individerne stiller sig som ufornuftig, fordi den tiltager sig, hvad intet Menneffe formaaer, at kunne afveie eller afmaale med Vægt eller Alen Forholdet mellem Straf og Forbrydelse. Forbrydelsen opfattes efter ydre Angivelser. Man forsøger ved tilfældige nær omkring Handlingen liggende Omstændigheder at angive dens indre Betydning og dens Betydning for den Person, som begik Handlingen; men jeg vil spørge Enhver, der har forsøgt noget Saadant i Verden, om det er muligt at sige: det og det er den og den Forbrydelses indre Betydning, og den Person, som har begaaet Forbrydelsen, har viist saa og saa mange Bund, Lod, Dvintin eller Alen af Slethed, og han skal derfor lide saa og saa mange Bund, Lod, Dvintin eller Alen Straf. Det er vistnok noget af det Forvovne, som Mennefshe- heden har forsøgt, det at strive disse veieende og maalende Straffebestemmelser og da uden videre anvende dem. Derfor falder det mig naturligtvis ikke ind at ville læse disse Bemærkninger ind her som en formastelig Kritik over eller som en Bebreidelse mod de Mænd, der have gjort dette, og hvis store Iver for Mennefshe- hedsens Vel,

og hvis Dygtighed jeg veed at erkjende, men det er kun for at betegne, at man ad denne Vej har søgt en Udvei, hvor den mennefs- lige Indsigt ikke rækkede til. Man er kommen til at erkjende det Ufornuftige deri, og man har indseet, at man har dømt falst, hvor man affstrækkede med Hensyn til den ydre Verden, hvilket ogsaa er tilfældet ved Straffen, eller ramte Personen paa en saadan Maade, at Forbrydelsen ved Straffen virkelig skulde være forsonet, saa at Forbryderen, efterat have lidt den ham efter hans tidligere udmaalte Slethed idømte Straf skulde gaae ud som en nyfødt og reen Person. Man kastede Brag derpaa, idet man i begge Retninger er vegen tilbage. I den første Retning, nemlig Affstrækkelsen, har man forlængst lagt de gloende Tænger paa Hylden, fordi, dersom man vilde træde op tilgavns affstrækkende for den ydre Verden, saa maatte man have knebet dobbelt og ikke frygtet for at offre Individet for Samsundets Vel; men man følte, at man affstrækkede ikke og behandlede kun en Enkelt ilde, uden at rette Samsundet. I den anden Retning har man ikke været heldigere. Ogsaa der er man vegen tilbage. Man har ikke været heldigere med at udmaale Straffen imod Forbrydelsen, og at udlevere Forbryderen til Samsundet reen og net, og derfor vedblev man, efter Straffen at forfølge Forbryderen med borgerlig Fordom og borgerlig Tilfæjndelse. Efter disse Erkjendelser, og efterat det paa en fyldestgjørende Maade var lagt for Dagen i Gjerning, skjøndt det gjerne er muligt, at det aldrig er bleven tilfæjndet, saa vendte man sig til Forbedringen; men hvad gjorde man saa? Man gik ikke paa een Gang over til at søge at tilegne sig disse Personer, disse Væsen, der ikke have den fornødne moralske Kraft eller Villieskraft til at leve under samme Betingelser og i de samme Forhold i det borgerlige Samsund, som vi Mænd. Dersom det manglede dem paa Indsigt og Evne, burde man forsøgt paa at tage dem under vilkaarlig Behandling, indtil deres Evne havde udviklet sig, og dersom de savnede Modenhed paa Grund af deres Alder, saa skulde man have beholdt dem saa længe, indtil Modenheden kom. Men man har ikke vovet at tilegne sig dem under den ene Betingelse, hvorunder Forbedring var mulig. Man blev staaende ved det gamle Straffesystem, at beholde Individerne i 2, 3. Maanedet, maastee 6 Aar, og i denne Tid forbedre dem; men derved mod- sagde man sig selv. Man vedblev ved Straffen at forbedre, men dersom man havde gjort et forgiæves Forsøg, saa fortsatte man ikke Forbedringen, og man kom, paa Grund af dens Afslutning, i stor Strid med Begyndelsen, idet man med fuld Bevisthed om, at han var uforbedret, overgav Forbryderen til Samsundet. Paa denne Overgangs- periode tages der nu fra Lovgivningens Side intet Hensyn; man spørger ikke, om han er halv, heel eller kvart forbedret, men man spørger, for hvad og under hvilke Betingelser han er idømt Straf. See det er deri, at Feilen ligger. Nu — mine Herrer, og jeg vil med Fornøielse selv gaae med dem, som ønske, at de Mænd, paa hvem Forbedringen har virket, ei længere skulle lide under Følgerne af den Straf, de ved deres egne Handlinger have paadraget sig, fordi de ere forbedrede — tør de da træde frem og sige: vi have den Overbevistning, at her er et virkelig forbedret Menneffe, ikke En, der er bleven forbedret paa saamange Aar eller Maanedet, men en Mand, der virkelig er forbedret, en Mand, der ved moralsk Kraft og Villie er istand til at styre sine egne Handlinger — thi det er gjerne der, det stopper —, da vil jeg sige, at jeg tager imod ham. Men saalænge de ikke gjøre dette, er det ugjærligt at følge deres Indskydelser, og det formaaer man ikke, før man har fundet et mellemliggende Led imellem de nærværende Straffeanstalter og den fuldkomne borgerlige Frihed, et mel-

lemliggende Led, som ingen Tidsbestemmelse har; thi det er det, mine Herrer! som jeg troer at burde gjøre Rede for, at man med disse Individuer, fordi de ikke kunne taale den borgerlige Frihed, maa komme ind paa Vilkaarlighedens Gebeet. Vi maae betragte dem som ufuldstændigt organiserede, som man gjør med dem, man sender til Daarsanstalten, og om dem sige vi ikke: Naar den og den Tid er gaaet, skulle de løsgives, fordi de saa ere kloge, men om dem siger man; de skulle løsgives, naar de ere helbredede, og da ere de ogsaa kloge. Altsaa, saalange man ikke vil opgive Straffens Fastsaettelse til en bestemt Tid, saa maa man, naar Forbryderne komme udenfor den, sige til dem, at de ere Daarer og derfor ikke kunne overgives til Samfundet, førend man finder, at de ere blevne klogere, det vil sige bedre. Dette kan findes for en stor Deel ved Organisationen af Straffecompagnier, og altsaa, hvis der skulde forlanges en Tilfætning til Paragraphen, vil Organisationen for disse Compagnier bestemmes ved en Foranstaltning, der i sin Tid vil blive forelagt Rigsdagen; men jeg troer, at man foreløbigen bør overlade det til deres Iver og Nidhjarhed, der beskæftige sig med denne Sag.

Førend jeg nu gaaer ind paa de sidste Forandringsforslag, maa jeg vistnok anerkjende, at jeg ikke har det dybe Kjendskab til den omtalte Art af Mennesker, som flere af de ærede Herrer, der have udtalt sig i denne Sag, især 3, men paa den anden Side kan jeg ogsaa støtte mig paa et personligt Bekjendtskab med alle Samfundets Classer, og jeg tør da ogsaa kræve for mig et ikke ringe Kjendskab til Folk af denne Art. Jeg er voxet op fra min tidligste Ungdom mellem Haandværkere, og jeg har selv lært et Haandværk, og jeg har staaet i Værkstedet i Uger og Maaneder Side om Side og Arm om Arm med Folk, der have siddet i Straffeanstalterne. Jeg har havt under mig Folk, som have staaet mig nær, og som jeg daglig har været i Stue med, der have været i Straffeanstalten for grove Forbrydelser, og som for kort siden vare løsladte. Jeg har havt under mig som Soldater Folk af alle Arter, og jeg vil sige det ligesom frem, at den bedste Soldat, jeg nogenstunde har havt, det var en Mand, der kom fra Forbedringshuset, hvor han havde siddet i 2 Maaneder. Jeg har søgt at staae paa Bei flere af dem, der have lidt haard Straf; jeg har forsøgt saavel at staae dem til fremmede Lande, som at staae dem Underhold her i Landet, og jeg vil erklære, at Fleertallet af dem ere vanskelige at have med at gjøre og fortjene ikke den Omsorg, som saa ofte ydes dem. Men paa den anden Side vil jeg erkjende, at vi ved at fastsaette det, som staaer her i Paragraphen, vilde tilfidesaette mangt et Menneske, paa hvis Sjæls Bund der hviler de bedste og ypperligste Egenstaber. Men for at holde mig til et Exempel, der her er blevet anført om en Mand, der er gaaet til en anden Verdensdeel og der er bleven en udmærket Statsborger, saa troer jeg, at dersom han var bleven her, saa er det den største Sandsynlighed for, at han ikke var bleven det, selv om han var blevet taget med som Soldat, og det ikke saa meget, fordi han vilde have havt Fordommen hos sine Omgivelser imod sig, som fordi hans egen Fordom vilde have været ham imod, fordi hans daglig frænkede Forfængelighed vilde have ført ham paa Afveje, og det er den Lidelse, mange af disse Folk lide af. Naar der altsaa er Tale om, hvad der passer paa disse Folk, saa er jeg ikke uden practisk Kundskab, thi jeg gjerne endnu en Gang vil erkjende Andres større Indsigter og Overlegenhed i denne Retning. Det er nu foreslaaet i det første Forslag af begge de ærede Rigsdagmænd, at man skulde sætte de Paagjældende i den anden Klasse. Mine Herrer! dersom der er noget skjævt i disse Forslag, forekommer det mig at være dette. Dersom man vil sige, at den anden Klasse af Hæren er noget usikkert, Noget, man har søgt, fordi man derved troede at kunne virke noget særdeles Gavnligt, saa vil jeg sige, at det er ikke saa galt, men man maa huske paa, at denne Bei er man staaet ind paa, ligeledes fordi man ikke vidste at finde noget Bedre, og at det er en Bei, som man vil holde op at betræde, naar man blot gaaer et lille Skridt frem; jeg vil sige, at fra den Stund, at almindelig Værnepligt bliver indført, og naar Armeen mere nærmer sig til de borgerlige Forhold, fra den Tid af er der ikke længere den mindste Grund til at straffe almindelige Forseelser indenfor Armeens Grændser. Denne Naade at straffe almindelige Forseelser i Hæren selv skriver sig fra den Tid, hvor Soldaten

var saa kostbar, at man nødvendig vilde give ham bort; nu derimod, naar en Soldat er straffet eller undergaaet Dom for vægrende Forbrydelse, saa kan man kalde en anden Mand i Tjenesten, saa jeg kan ikke indsee, at der er nogen Grund til at gjøre denne Forskiel. Dersom jeg talte for noget Nyt, for Noget, der ikke var forsøgt, saa maatte jeg være værsom med at tilraade det; men det er forsøgt, og det er forsøgt i en meget stor Hær, nemlig den engelske, som dog bestaaer af frivillige eller hervede Folk. Der bliver Soldaten ikke dømt i Hæren selv for nogen borgerlig Forseelse, men det er derimod der almindeligt at afgive den, der har gjort sig skyldig i Forbrydelser, til de borgerlige Domstole, hvor Sagen da bliver foretagen, Dommen fældet og Straffen exequeret, og dersom han da er idømt en Straf, der udelukker ham fra at tjene i Hæren, saa bliver han ikke leveret tilbage; er det derimod ikke Tilfældet, saa bliver han leveret tilbage til Hæren. Altsaa, naar Forholdene her udvikle sig i Tidens Fyde, saa ville vi sandsynligvis komme til at staae paa det samme Standpunkt i vor Betragtning af den anden Klasse, saa at den kun kommer til at blive staaende for dem, der paa Grund af specielle Forbrydelser i Hæren ere uværdige til at tjene i dens første Klasse; men de Herrer ville vist bemærke, at det, at Soldaten paa Grund af visse Arter af Forbrydelser overføres i den anden Klasse, ganske indenfor den Kreds, hvori den Paagjældende befinder sig, at det dog ikke kan drage til Følge, at de Personer, der ere straffede for andre Forbrydelser udenfor Hæren, skulde kunne indtræde i Hæren og komme til at høre til den anden Klasse. Men lader os et Dieblif blive staaende ved det, der nu er Tilfældet, og jeg vil da spørge, om De ikke troe, at der er stor Forskiel paa at bringe en Person ind i Omgivelser og Forhold, der ere ham aldeles nye og ubekjendte, og at beholde en, som Mangen tiltrods for hans svage Sider og Feil kan have Gudhed for. Den Sidste, ham passer man paa, man arbejder paa hans Forbedring, saaledes er det i Kammeratskabet, og der er sjelden Noget saa slet, at Ingen skulde vilde tage ham under Armene; selv hans nærmeste Foresatte have Interesse for ham og arbejde paa hans Forbedring, og det er en Sandhed, at et godt commanderet Compagni er en idelig Forbedringsanstalt. Altsaa forekommer det mig, at den Person, som udgaaer af Hærens Rækker og sættes i den anden Klasse, staaer i en anden Stilling end den, der kommer fra et fremmed Sted; og istedetfor at den første er i første Klasse og bliver derfra degraderet til den anden Klasse, saa kommer denne som degraderet derhen. Og jeg vil spørge, om de da væsentlig vinde derved, at de sættes i en Klasse, hvor de faae et Stempel, der daglig sees, istedetfor at komme i en Commando, hvor de ere imellem deres Jevnlige, der ikke ere beretigede til at sige, at Noget enten er slettere eller bedre? Det forekommer mig, at man, for at undgaae at give dem et saadant Stempel, netop stempler dem, og naar man stemmer for Forslaget, saa vil dette fremfor Alt give dem et saadant Stempel.

Jeg kommer nu hen paa det andet Forandringsforslag, og jeg maa da finde, at de 2 Forslag ere ikke aldeles overeensstemmende, idet det første siger: „Enhver, der er dømt for nogen i den offentlige Mening vægrende Handling, skal“ etc., og det andet derimod nævner bestemte Straffe. „Den, der er dømt for nogen i den offentlige Mening vægrende Handling,“ — ja! det er en Regel, som kan sættes i en Valglov, i en Constitution, der, hvor man har et Slags Tribunal. Dersom der i denne Forsamling sættes en Mand, om hvem man har Tvivl, om han er dømt for nogen i den offentlige Mening vægrende Handling, saa sidde vi her 130 eller flere som et Tribunal, der kan dømme ham; men hvor er her efter Forslaget den offentlige Mening ligeoverfor en saadan Person? Ligeoverfor Rigsforsamlingen er Rigsforsamlingen den offentlige Mening, men her, i dette Tilfælde, er der ikke et saadant Tribunal. Sessioenen skulde det maaskee være, men derfra vil man vistnok vige tilbage, at den ikke har Competence dertil. Skal Forslaget altsaa blive staaende, saa maa der være Noget, der er i Stand til at afgive sin Mening om, hvorvidt Forbrydelsen er vægrende i den offentlige Mening. Ja dersom Bedkommende blev ledsaget fra Domstolene med en Kjendelse, der gik ud paa, at han uagtet den ham idømte Straf ikke skulde lide nogen Brøst paa sin borgerlige Ære, saa vidste man hvad det var; den Ene blev da dømt med en Tilfætning og den Anden

uden en saadan Tilfætning; men saalænge der ikke er en saadan Bestemmelse, forekommr det mig, at der er saameget Ubestemt i dette Forslag, at det er aldeles uanvendeligt. Det andet Forslag nævner bestemte Straffe, som skulle udelukke den Paagjældende fra at tjene i Hæren, men det anfører dernæst, at de indenfor disse Grændser begaaede Forbrydelser ikke skulle udelukke den Paagjældende fra at blive i Hæren, medens han efter Udkastet udelukkes fra denne, ved alt offentligt Arbejde. Men man maa vel lægge Mærke til, at man ved at fastsætte disse Straffe ikke kommer ud af Forlegenheden; thi ogsaa her kan man nævne Exempler paa Personer, der for mindre Forseelser ere straffede haardt, og selv paa denne Maade ikke kunde komme ind i Hæren, Personer, der ere idømte Tugthuusstraf, og den sidste ærede Taler har selv nævnet, at en Soldat i Holsteen var idømt Tugthuusstraf, fordi han havde sagt, jeg veed ikke hvad, om Kongen af Preussen. Denne Mand kunde altsaa selv efter Forslaget ikke komme ind i Hæren igjen; men det er dog vist, at, dersom man stiller ham frem for Hæren ved Siden af Gen, der har gjort sig skyldig i mange Smaatyverier, f. E. stjaalet Urtepotter 5 Gange, saa vil man tage den første, og det er ikke at betvivle. Til Fæstningsarbejde blive Militaire undertiden dømt for militaire Forbrydelser, for Subordinationsforseelser, og saa vigtigt det er for Hæren, at Insubordination ikke taales, saa er det dog vist, at naar en saadan Mand blev leveret tilbage, vilde der ikke være nogen Modbydelighed for at tage imod ham, saaledes som derimod Tilfældet vilde være med den, der for gjentagne Tyverier har været inddømt i Forbedringshuset, og dog skulde det være nødvendigt at tage imod denne. De Misligheder, der kunne følge af Systemet ere tilstede i begge Tilfælde; det er en meget hæderlig Bestræbelse at søge at hæve disse Misligheder, ved at bringe en anden Bestemmelse ind i Paragraphen; men jeg finder, at de Forslag, der ere gjorte, ere saa uheldige, at Paragraphen er bedre, og derfor kan jeg fra mit Standpunkt, uagtet jeg med Fornøielse vil arbejde med de Herrer, for at et saadant Maal kan naaes, kun vedblive at stemme for Paragraphen, som den er.

Mæ: Den sidste ærede Taler har fundet, at man i det heromhandlede Tilfælde maatte bøie sig for Fordommen. Men Fordommen vil aldrig blive boiet, saalænge man i noget Stykke af Lovgivningen giver den berettiget og blivende Tilværelse, og det Modsatte af Fordommen, Folkeophønsningen, vil aldrig kunne indføres, naar man ikke consequent gennemfører den i hele Lovgivningen. Naar en Mark skal luges, maa alt Utrudet borttages; men intet Utrud er stærkere rodfæstet i alle Samsundslivets jmaalige Forhold end Fordommen. Derfor skal Folkerepresentationen, der er eller bør være stillet over disse smaalige Forhold, vise Folket Veien, vise, hvorledes Lugekniven her bliver at anvende. Jeg kan heller ikke tiltræde den Skildring, der er givet af den ærede Rigsdagsmand for Præsto Amts 3die District (Schack), og som gaaer ud paa, at Armeen skulde være den meest fordomsfulde Stand. Jeg mener, at netop det frie og friske Liv, der rører sig i Armeen, maa gøre den meest stiftet til at bortrydde Fordommen og til at bortfjerne alle snevre og spidsborgerlige Anstuelers Indflydelse. Man vil jo vel i Hæren have et skarpt Blik henvendt paa den, der, efterat have været straffet, indtræder i den, men man er dog netop i Vaabenlivet tilbøielig til at forlange Gjerning og domme efter Gjerninger, og hvis den Indtraadte derfor opfører sig vel, vil han ogsaa blive vel optagen; og hvorfor skulde man da udelukke den, der tidligere er straffet, naar han ikke kan tilføie Armeen nogen Skade? Hvorfor vil man ved Siden heraf tabe Humanitetens Bligt af Sigte? Er det ikke i Strid med denne, at udelukke den, der ofte ved ydre tilfældige Omstændigheder er ført ind i Forbrydelsen, og maa skee ikke engang med forbryderisk Sind er bleven dens Udøver — og der er vel ikke Mange, som ikke kjende Exempler derpaa; jeg kjender idetmindste saadanne —. Er det ikke inhumant aldeles at udelukke ham fra at kunne gjøre sig Samsundet nyttig og værdig? Og maa han ikke aldeles udelukkes herfra, naar man støder ham bort fra en af de vigtigste Samsundsrettigheder, en af de vigtigste Samsundsplichter? Naar den, der har forseet sig imod Statens Love, vil forbedre sig, vil gjøre sig nyttig igjen for Samsundet, og naar Staten da

nægter at række den forrige Forbryder sin Haand hertil, da er det Staten selv, som begaaer Forbrydelsen, og i dette Tilfælde vil det stærkere end nogenstude runge for os: „Dømmer ikke, at I ikke skulle fordømmes.“ Det er derfor i Samsundets Interesse, i Humanitetens Navn, jeg troer at burde tiltræde de Forbedringsforslag, der ere stillede af tvende ærede Rigsdagsmænd; thi det er ved dette Spørgsmaal, at Forsamlingen netop vil have at vise i Gjerningen, om den stiller Humaniteten som øverste Lov blandt de Love, hvorefter den vil have Samsundet ordnet.

Bloug: Da det er bleven det ærede 4de kjøbenhavnske Medlem (Ussing) tilladt at forklare sig angaaende en Bemærkning af mig i afvigte Møde, antager jeg, at det ogsaa maa være mig tilladt at forklare den omtalte Bemærkning. Den gik ud paa, at der, saavidt jeg forstod de af den høitagtede Justitsminister meddeelte Brudstykker af en Erklæring, som var afgiven af Commissionen, hvis Formand og ordførende Medlem den ærede 4de kjøbenhavnske Deputerede havde været, og som gik ud paa at fraraade alle Undtagelser i Anordningen af 23de September, var en Uoverensstemmelse mellem denne Betænkning og de Forandringsforslag, som under Nr. 2 Lit. b og c vare stillede af det samme ærede Medlem, og som gik ud paa at indføre en Række Undtagelser i samme Lov. Den ærede 11te kongevalgte Rigsdagsmand (David) bemærkede herimod, at det 4de kjøbenhavnske Medlems principale Amendement var i fuldkommen Overensstemmelse med den af ham som Formand for Commissionen udtalte Mening. Deri vilde det 11te kongevalgte Medlem have havt Ret, hvis han havde sagt det Løverdags Formiddag, men uheldigvis havde det ærede 4de Medlem selv kaldt sit principale Amendement tilbage, eller i alt Fald gjort det til subsidiairt og Undtagelserne til principale, for den 11te Kongevalgte talte, saa at hans Indvending, da den blev gjort, var uden Betydning, og min Bemærkning derimod stod uansægtet. Jeg skal alligevel ikke benægte, at jeg vel kan finde et Slags indre Sammenhang mellem det ærede 4de kjøbenhavnske Medlems Erklæring imod alle Undtagelser i Commissionsbetænkningen og hans paa en Række Undtagelser udgaaende Forandringsforslag, men rigtignok ikke den bedste logiske, ligesom jeg heller ikke kan begribe, hvorledes Landets Vel og Lær i September Maaned kunde kræve, at aldeles ingen Undtagelser fandt Sted, hverken i den værnepligtige eller hidtil værefrie Stand, og nu derimod i Januar Maaned skulde fordre, at der fandt en heel Deel Undtagelser Sted i den til Udskrivning kaldte Deel af de værefrie Classer.

Dahlerup: Jeg skulde ikke have trøttet Forsamlingen med at forlange Discussionerne om nærværende Paragraph, hvis der ikke havde været en stærk Inconsequens mellem de Forandringsforslag, der ere stillede af tvende ærede Rigsdagsmænd, og som jeg troer at burde gjøre opmærksom paa. Disse Forandringsforslag gaae ud paa, at de, der have lidt offentlig Straf, ikke skulle være aldeles udelukkede fra at tjene i Armeen, men at de dog, naar de optages i den, skulle sættes i de Meniges 2den Classe; men naar man ikke vil, at den Straffede skal være udelukket fra at tjene i Armeen, forekommer det mig at være aldeles inconsequent, at han, naar han træder ind i Armeen, tillige, efter hvad Forandringsforslagene gaae ud paa, skulde ved Indtrædelse i Armeen straffes. At ned sættes i 2den Classe er nemlig en Straf og en haard Straf, og naar Forandringsforslagene antoges, vilde de medføre, at disse uheldige Mennesker, naar de have udstaaet deres Straf efter den civile Lovgivning og blive udfreyne til den militaire Tjeneste, tillige vilde komme til at udstaae en Straf, som den militaire Lovgivning paalægger dem, der have begaaet en Forseelse. Det vilde have været consequent, om der var foreslaaet, at de, som ere straffede efter den civile Lov med offentligt Arbejde, enten aldeles ikke skulde tilstedes at indtræde i Armeen, eller at de skulde kunne indtræde i den under lige Vilkaar med alle Andre. Hvad mig angaaer, maa jeg regne mig blandt dem, som vilde stemme for, at de, som man straffede efter den civile Lov med offentligt Arbejde, skulde i Overensstemmelse med Lovudkastet være udelukkede fra den militaire Tjeneste, og jeg troer, at det vilde være i disse Ulykkeliges velforstaaede Interesse. Der er, som det allerede er bleven bemærket af den ærede 23de Kongevalgte, en væsentlig Forskiel paa, om Forbrydelsen, hvorfor de straffes, er bes-

gaaet før de ere indtraadte i Tjenesten eller efter denne Tid. Naar den, som før sin Indtrædelse er bleven straffet, skulde træde ind i Armeen og føre et saa synligt Mærke paa sin Straf, som foreslaaet, vilde hans Stilling i Armeen blive saa utaalelig, at det vistnok vilde være et større Onde for ham at komme derind end at blive udelukket derfra; hvad Armeen selv angaaer, da vil det vistnok være i dens velforstaaede Interesse, at saadanne straffede Individuer ikke erholde Adgang til at træde ind i dens Rækker. Med Hensyn til Paragraphens Slutningsbestemmelse maa jeg derimod erklære mig enig i det af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted) stillede Forandringsforslag. Det forekommer mig at være en haard Stilling for dem, der ere straffede efter den civile Lovgivning, at Forpligtelse til at tjene i Straffecompagnier skal paahvile dem i en Række af Aar og skulde kunne affordres dem til hvilkensomhelst Tid, og naar de maaskee mindst ventede det; det vil unægtelig være overordentlig haardt for dem paa en Tid, da de maaskee have bragt deres Omgivelser til at glemme den Plet, der hviler paa dem, paa en Tid, hvor deres Stilling maaskee saaledes er forbedret, at de kunne see en lykkelig Fremtid imøde, at de da paa eengang skulde kunne vilkaarlig rykkes ud deraf og sættes i en Stilling, som ikke blot bragte dem til selv følelig at erindre deres tidligere sorgelige Stilling, men tillige betegnede dem i det offentlige Omdømme som dem, der maaskee for mange Aar tilbage have gjort sig skyldige i en Forbrydelse. Idet jeg vil stemme for Paragraphen selv, vil jeg dog gjøre det med den Modification, som er foreslaaet af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted).

Ordf: Jeg tillader mig at henlede Forsamlingens særdeles Opmærksomhed paa en Bemærkning, som min ærede Nabo, Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 4de District (Algreen-Ussing) for nylig gjorde, nemlig „at den Bestemmelse, den sidste Halvdeel af den omhandlede Paragraph indeholder, gjør det vanskeligt for saadanne straffede Personer at forlade Landet og saaledes betrede en Bane, som de ved deres Forbrydelse have forladt“, thi et ikke ringe Antal af disse Personer forlade virkelig efter Straffetidens Udlob Landet og udtræde saaledes af deres tidligere Forhold. Det har derfor undret mig at høre den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 6te District (Bisby) yttre Tvivl om, hvorvidt saadanne Personer, som i Almindelighed ere under Politiets specielle Opsyn, kunne trække sig tilbage, fordi det forekommer mig, at det ikke kan være ham aldeles ubekjendt, at de Mænd, som staae i Spidsen for Kjøbenhavns Politi, i en Række af Aar med særdeles Iver og Ufortrødenhed have ladet det være sig magtpaaliggende at aabne saadanne Personer Leilighed til at forlade Landet, for andensteds at søge Erhverv, og disse Personer kastes ikke paa en hensynsløs Maade ud i det Fjerne, men de blive for offentlig Regning equiperede og i Almindelighed anbragte paa Coffardiske, hvorved det bliver dem let at fortjene deres Brød paa passende Maade og, forsaavidt de have lyst dertil, at skaffe sig et nyt Hjem i fremmede Lande. Disse Personer ere, som det ærede 28de kongevalgte Medlem (Tscherning) meget rigtigt bemærkede, i Almindelighed meget vanskelige at behandle; de ere i deres Hjem knyttede til alle deres tidligere Forbindelser, og de drages derfor saare let tilbage i de vante uheldige Forhold, som have bragt dem ind paa Forbrydernes Bane, hvorimod de i Udlandet ere færre Fristelser underkastede og kunne særdes mellem Andre, uden at maatte slaae Dinene ned ved Tanken om, at man kjender deres tidligere Forbrydelse. Det er saaledes, troer jeg, saavel i det Offentliges som disse Personers egen velforstaaede Interesse, at der gives dem Leilighed til at forlade Landet, og at de ikke indlemmes i Armeen, hvor de i

Almindelighed ikke vilde være meget vel optagne. Med særdeles Hensyn hertil skal jeg ogsaa slutte mig til det Amendement, som den høitærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted) har stillet.

Krieger: Dersom det her i Salen overhovedet kunde være Stedet til at forhandle moralske-religieuse Theorier, saa vilde jeg for min Deel have følt mig kaldet til at reise min Stemme mod det Foredrag, som blev holdt af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 6te District (Bisby), men hertil hverken er eller bliver det Stedet her. Dersom her fremdeles i dette Dieblik var Stedet til at forhandle Straffelovgivningens Principer, vilde ogsaa jeg have forsøgt at paavise væsentlige Mangler i vor nærværende Lovgivning, navnlig med Hensyn til et Forhold, som ligger meget nær, Muligheden af Dpreisning som en almindelig Institution, og dog vilde jeg have advaret mod den — jeg kunde fristes til at sige — Overtro, at hvad man kalder store Resultater i kort Tid skulde kunne vindes fremfor de nuværende Tingenes Forhold, om end Millioner voteredes, og om end mange Mænd med megen Dygtighed og megen Sagkundskab stilledes i Spidsen for Fængslerne; men heller ikke dertil er Stedet her. Derimod troer jeg, at de Forslag, der ere fremkomne til Forandring af den foreliggende Paragraph, ere blevene saa grundigt oplyste fra forskjellige Sider, og navnlig af det 28de kongevalgte Medlem (Tscherning), at jeg anseer det mindre nødvendigt, særligt at omhandle de Forslag, som i Forening ere stillede af et kongevalgt og et kjøbenhavnsk Medlem; kun vil jeg tillade mig at fremhæve, at den aldeles væsentlige, practiske Bemærkning om det U hensigtsmæssige i at lægge Bøgt paa, om En havde begaaet en i den offentlige Mening vanærende Handling, naar man intet Tribunal havde, der kunde bestemme dette Spørgsmaal, ligesaavel er en Indvending, der gjælder med Hensyn til Nr. 2 som til Nr. 1. Allerede den Betragtning synes afgjørende, ligesaavel mod det subsidiaire, som mod det principale Andragende. Derimod vil jeg tillade mig at sige et Par Ord mod det Forslag, der er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted), og det saameget mere, som adskillige Stemmer netop nu have reist sig til Fordeel for dette Forslag. Der er gjort den Indvending mod Slutningen af 7de Paragraph, hvorefter de, som vare udelukkede fra Armeen, dog ikke skulde fritages for, i fornødent Fald at anvendes ved særlige Arbejdscommandoer og deslige, at disse Personer vilde blive underkastede en vilkaarlig Behandling. Men hvori bestaaer denne Vilkaarlighed? Mon den bestaaer i mere end hvad vi Alle her i Landet, indtil denne Forsamling sammentraadte, vare underkastede? Mon den bestaaer i Andet, end at Kongen kan give Anordninger angaaende hvorledes disse Personer skulde anvendes uden i Dieblirket at være bundne til Rigsforsamlingens Samtykke. Mon denne Vilkaarlighed skulde være saa overordentlig stor? Mon Forsamlingen ikke skulde kunne votere denne Paragraph og lade Forholdet blive ordnet ved Kongens Forordning under sædvanlig ministeriel Ansvarlighed? Der er gjort en anden Indvending, og den er hentet fra det særdeles practiske Hensyn, at Slutningsbestemmelsen i § 7 kunde lægge Hindringer i veien for dem, som vilde reise bort. Men jeg maa tilstaae, at skøndt denne Erindring er fremkommen fra Mænd, for hvis Mening jeg har megen Agtelse, skjøner jeg dog ikke, hvorledes den er begrundet; jeg seer ikke, hvad der efter denne Paragraph eller efter de senere Paragrapher kunde være til Hinder for en saadan Omordning af Forholdene, at der ligesuldt blev givet dem, som iøvrigt kunde komme bort, fuldkommen fri Adgang til at forlade Landet. Det er af disse Grunde, at jeg stemmer for § 7 uforandret.

(Fortsætted.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Syv og fyrgetyvende (50de) Møde.

(Fortsat.)

Rigsministeren: Det havde været min Hensigt at fremsætte nogle Modbemærkninger mod et Forslag, der ere gjorte til denne Paragraph, men de Bemærkninger, som jeg derved kunde have at fremsætte, ere ikke alene anticiperede af den ærede Rigsdagsmand for Bræsto Amts 3die District (Schack), den ærede 3die Kjøbenhavnste Rigsdagsmand (Orsted), det 28de kongevalgte Medlem (Tscherning) og Rigsdagsmanden for Randers Amts 2det District (Dahlerup), men de ere derhos fremsatte med en saadan Grundighed, Klarhed og Fuldstændighed; som jeg ikke formaaer at gjengive, og hyad jeg dertil kunde sige, vilde kun svække det Indtryk, som jeg vilde ønske, at disse Taler maae have frembragt paa Forsamlingen. Jeg vil derfor indfrænke mig til, i Militairetatens Interesse at fraraade de tvende nævnte Amendements under Nr. 1 og 2 og anbefale Lovudkastets § 7 i alt Fald med den Modification, som den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted) har foreslaaet under Nr. 3.

Formanden: Der er begjert Afslutning; men hvis Ingen forlanger Ordet, er det unødvendigt at sætte dette Spørgsmaal under Afstemning, med mindre Ordføreren maaskee skulde ønske at yttre sig.

Ordføreren: Det var blot en enkelt Bemærkning, jeg havde at gjøre.

Formanden: I saa Tilfælde maa jeg foretage Afstemning.

Ordføreren: Jeg vil da hellere renoncere paa Ordet, for ikke at Tiden skal opholdes med Afstemning om dette Spørgsmaal.

Med den derefter stedfindende Afstemning over de til Udkastets § 7 stillede Forslag, blev Resultatet følgende:

1) Davids og Bisbys principale Forslag:

At Paragraphen kommer til at hedde saaledes: „Enhver, som er dømt for nogen i den offentlige Mening vanærende Handling, skal, naar han udskrives til activ Tjeneste, indsættes i den ved Parolbefalingen af 3die August 1846 i Hæren oprettede anden Afdeling, og være de for samme fastsatte Regler underkastede.“

førkasted med 122 mod 10 Stemmer.

2) Davids og Bisbys subsidiaire Forslag:

„Alle de, som ere dømt paa Åren eller have lidt Kæmp, Tugthuus eller Fængningsstraf, skulle, som uærdige til at tjene i Armeen eller paa Flaaden, være at udelukke af samme, hvorimod de, der lovrigt ere dømt for nogen i den offentlige Mening vanærende Handling, skulle, naar de udskrives til activ Tjeneste, indsættes i den ved Parolbefalingen af 3die August 1846 i Hæren oprettede anden Afdeling, og være de for samme fastsatte Regler underkastede.“

førkasted med 113 mod 17 Stemmer.

3) Orsted's Forslag:

At de Ord, „dog uden at“ o. s. v. indtil Paragraphens Slutning udelades.

førkasted med 71 mod 62 Stemmer.

4) Lovudkastets § 7

vedtaget med 89 mod 36 Stemmer.

Næste Møde berammes til følgende Dag, Tirsdag Kl. 11, Børnepligtssagen til fortsat endelig Behandling, hvorpaa Mødet hævedes.

Otte og fyrgetyvende offentlige Møde.

(Det 51de Møde i den hele Række.)

Tirsdagen den 23de Januar 1849.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal anmelden nogle indkomne Adresser, nemlig:

- 1) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Standerborg Amts 4de District (M. Drewsen), fra 42 Beboere af Rye Sogn om, at Balglovs-Udkastet maa blive vedtaget, eller at i alt Fald, hvis en ringe Censur maatte blive fastsat, dog under ingen Omstændighed Klassevalg maatte indføres.
- 2) En Adresse, indleveret af den 31te kongevalgte Rigsdagsmand (Wulff), fra 21 Beboere af Dalbyneeder (Randers Amt) om, at alle Interesser maae varetages ved Balgloven. Denne Adresse er Continuation af en tidligere.
- 3) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Ringkjøbing Amts 4de District (Fløe), fra 60 Beboere i Belling Sogn, Ringkjøbing Amt, hvori de udtale sig mod Klassevalg.
- 4) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Standerborg Amts 1ste District (Kæder), fra 200 Borgere og Haandværksmestere i Horsens, hvori de erklære sig imod Laugenes Ophævelse og mod almindelig Næringsfrihed.
- 5) Et Andragende, indleveret af den 4de kongevalgte Rigsdagsmand (Bruun), fra 29 Kjøbmænd og Skibsredere i Rudkjøbing imod den udkomne Placat om Styrmandspatenter, samt om, at Kjøbstædernes Interesse i Almindelighed maae varetages.

De af disse Adresser, som vedrøre Grund- og Balgloven ville blive afleverede til Grundlovscomiteen og de andre henlagte i Løse-værelset.

Forinden vi ifølge Dagsordenen gaae over til Børnepligtssagens fortsatte Behandling og da navnlig først til Lovudkastets § 9, skal jeg tillade mig at tage Ordet et Par Diebliske, for at henlede Opmærksomheden paa denne Sags Behandling. Jeg anseer det ikke alene for min Pligt, men som en Samvittigheds Sag, at fremme det her omhandlede Lovarbejdes Tilendebringelse saameget som muligt. Foruden Modernes Berammelse staaer der ikke andet Middel til Formandens Raadighed end at benytte Afslutning, naar Forhandlingerne trækkes for meget i Langdrag; men dette er et Middel, som vist Enhver vil indrømme, at Formanden kun med Forsigtighed bør anvende, fordi man derved kan udsætte sig for, at udelukke vigtige Bidrag til Forhandlingerne, medens man dog paa den anden Side ikke kan standse den Tale, som man synes at være længere, end den behøves. Jeg har i Mødet i Lovdags tilladt mig et Middel, som jeg haaber, at man ikke har miskjendt, nemlig, efterat et stort Antal af Talere havde indstrevet sig, da at opfordre dem, som ansaae deres Tale mindre nødvendig, at renoncere paa Ordet, og det var ikke et ringe Antal, der fulgte denne Opfordring. Ligesom jeg ikke troer, at man vil miskjende mig, med Hensyn til den Opfordring, jeg dengang stillede, saaledes troer jeg heller ikke, at man vil miskjende mig, naar jeg idag tillader mig at gjøre opmærksom paa nogle Midler, som kunde hjælpe til at fremme den hurtige Tilendebringelse af den vigtige Sag, som foreligger. Disse Midler ere rigtignok meget simple og temmelig nærliggende, men det vil dog let kunne hændes, at de ikke altid i det rette Dieblisk staae klart for Vedkommende. Det første Middel, som man i den

Hensende kunde henvende Opmærksomheden paa, at det har været en stor Sag, som alle havde Andet at sige, end hvad der allerede offentlig var sagt for, vilde afholde sig fra at tale (Latter), da intet Bæsentligt derved vil bidrage til Sagens Oplysning, undtagen i det Tilfælde, at en Rigsdagsmands særegne Stilling og Kundskaber maatte give hans Ord en fortrinlig Vægt, thi ellers vil en saadan Gjentagelse, istedetfor at gøre Sagen klarere, gøre den ved et trættende Ophold. Hensende har et andet Middel i Forbindelse, nemlig at de Talere, der blot ville sige, hvorledes de agte at stemme, at de, saavidt muligt, ville undlade dette; thi da Stemmegivningen er offentlig og Afgang til Navneopraabet er meget lettet, saa vil der ingen som helst Vanfærlighed være for, at Talerens Mening vil komme tilstrækkelig til offentlig Kundskab. Man vil let indsee, at naar alle Medlemmer vilde følge den Methode, at angive, hvorledes de agte at stemme, vil det medtage en overordentlig Tid, især deleshed naar man gennemgaaer alle de stillede Amendements. Det tredje Middel, som jeg vilde tillade mig at foreslaae, er, at man bestræber sig for at undgaae lange Indledninger, det være sig nu af historisk eller filosofisk Indhold, eller som blot bestaae deri, at Taleren angiver hvad han ikke vil tale om, og hvorfor han ikke vil tale derom. (Latter.) Dernæst vilde det maaskee ogsaa kunne hjælpe noget, isald de Talere, der „siden de eengang have reist sig“, ville yttre Noget, heller ville undlade dette; thi naar de ikke finde det, som de anføre, saa vigtigt, at de alene derfor ville reise sig, saa vil man vel kunne undvære det (ja! ja!). Endelig troer jeg, at det ogsaa vilde bidrage til det tilføjede Maal, naar man ikke var altfor nøielse med at faae saadanne mindre væsentlige Forandringer i Loven, om de end maaskee kunne antages at være Forbedringer, gennemførte. Jeg tillader mig herved at slutte, og jeg vil blot gjentage, at jeg haaber, at man ikke vil misjende, hvad jeg her har yttret som ganske simple Huusraad. Jeg har ikke haft det fjerneste Hensyn til nogen enkelt Taler eller enkelt Tale (Meget godt! Bravo! Bravo! Formanden ringer med Kloffen). Jeg skal nu tillade mig at gaae over til den foreliggende Paragraph. Den ærede Ordfører har Ordet.

Den omdeelte Afstemningsliste indeholder tilføje § 9 følgende Forslag:

2den Deel.

1) Udvalgets Forslag:

At der i 2den Linie, efter Ordet „have“ tilføies „for saavidt de ikke allerede ere optagne i Rullerne“.

2) Diriks Forslag:

I 2den Linie, efter Ordet „confirmerede“ tilføies „eller, for saavidt de høre til andre Confessioner, have fyldt det 15de Aar“.

3) Udvalgets Forslag:

At Ordene „i Løbet af Januar Maaned næste Aar“ ombyttes med Ordene „i Løbet af 4 Uger fra den Tid, nærværende Lov (Forordning) er traadt i Kraft“.

4) Dahls Forslag:

At Ordene „med en Mulct af 3 Rbd.“ forandres til „med en Mulct af indtil 5 Rbd.“

5) Raders Forslag:

At Mulcten bestemmes fra 2 Rbd. til 5 Rbd.

6) Udvalgets Forslag:

At Ordene „en Mulct af 5 Rbd.“ forandres til „en Mulct af 2 Rbd.“

7) Udvalgets Forslag:

At der ved Slutningen tilføies: „Have de fyldt 15 Aar, men endnu opnaaet 23 Aars Alderen, skulle de under samme Anledning anmelde sig inden den ovennævnte Frist af 4 Uger.“

8) Udvalgets Forslag:

At der efter Ordet „Riget“ tilføies „og de i §§ 2 og 3 ommeldte Personer“, samt at Udtrykket „§ 1“ i følgende Linie forandres til „§§ 1—3“.

9) Udvalgets Forslag:

At der i Paragraphens første Linie, efter Ordet „Afholdelse“

10) Orstedes Forslag til en Forandring af hele Paragraphen:

At denne Paragraph udgaaer, hvorimod det anordnes, at Alle, som for Tiden ere frie for Børnepligten, men efter nærværende Forordning blive samme underkastede, have, de, der ere over 20 Aar, inden 2 Maaned fra dens Forkyndelse, og de, der ere under denne Alder, 4 Maaned, efterat de have opnaaet samme, at anmelde sig til Indtegnning i Rullen fra de Lægger, som de ville have anseet for deres Hjem, naar en dem vedkommende Indkaldelse til Session foregaaer. Forsømmelse af foransorte Pligt medfører Mulct fra 5—20 Rbd. til vedkommende Fattigvæsen, hvorhos den Vedkommende, naar han ikke melder sig inden eller til den Session, hvorved han vilde have været at behandle, bliver at ansee som udebleven.

De, som ikke ere fødte i Danmark, men her tage Ophold under saadanne Omstændigheder, at de blive Børnepligten undergivne, have at iagttage det Fornødne inden to Maaned efter, at de ere komne i dette Tilfælde og tillige have naaet 20 Aars Alderen.

De i Danmark fødte Personer, som ved denne Anordnings Kundgjørelse opholde sig udenfor Riget, ville ikke kunne kaldes til Ansvar efter foransorte Bestemmelse førend efter 6 Maaneders Forløb, men i Fremtiden have og de, der opholde sig udenlands, at sørge for Opfyldelsen af det Forekrevne.

11) Lovudkastet (med Forandringer).

Anmærkn. Udvalgets Forslag: (Saafremt det af Udvalget tiltraadte Forandringsforslag til § 28 d antages: at der da i 4de Passus sidste Linie mellem Ordene „den“ og „Alder“ tilføies i nærværende Lovs (Forordning) § 28 d „ommeldte“ og at Ordene „hvormed Børnepligten aldeles opbøres“ udgaaer) udsættes til efter § 28.

Ordføreren: Det Forslag, der er opsørt paa Afstemningslisten under Nr. 1, og som er det første ved den her omhandlede Paragraph, er en af Udvalgets ældre Indstillinger, der gaaer ud paa at høre den Byrde, som Udkastet vilde medføre for dem, der allerede staae i Rullerne, og som efter Udkastet skulde anmelde sig, men hvilken Anmeldelse ikke længere kan ansees fornøden, da de jo staae i Rullerne. Der er heller ikke gjort nogen Erindring mod dette Forslag under den foreløbige Behandling. Forslaget under Nr. 2, har, saavidt jeg veed, den ærede Forslagsstiller frasalbt, da det idet Bæsentlige falder sammen med det, der er stillet under Nr. 7 af Udvalget. Det under Nr. 3 opførte Forslag er fremkaldt derved, at det ved Udkastets Concipering har været forudsat, at Anordningen vilde kunne emanere 1ste Januar, hvilket naturligtvis nu ikke kan stee, og den Frist, som Udvalget har foreslaaet at skulle sættes istedet, vil sees, med Hensyn til Længden, omtrent at falde sammen med hvad Udkastet derom indeholder. De under Nr. 4, 5, 6, stillede Forslag gaae ud paa Forandringer af Udkastets Bestemmelser med Hensyn til Størrelsen af den Mulct, under hvilken Anmeldelse skal stee af de Personer, der allerede ere confirmerede, men endnu ikke have naaet Udskrivningsalderen, samt af de Personer, der ere Bøjsendere af andre Confessioner end den evangelisk-lutheriske og den reformerte Religion. Forslagene under Nr. 4 og 5 ere deri forskjellige fra Udkastet og Udvalgets Forslag, at hine fastsætte en arbitrair Mulct. Det er vistnok i Almindelighed rigtigt, at Straffe fastsættes arbitrairt, men ved saadanne mindre væsentlige Overtrædelser synes der imidlertid ikke at være saameget, der taler for, at Straffen ogsaa her skal være arbitrair, idet der dog ikke kan gjøres en saadan Forskiel paa de Overtrædelser, der her kunne indtræde, at man kan sige, om den ene skal ansees med et Par Dalers større Mulct end den anden. Dertil kommer, at der er en practisk Fordeel ved at saadanne Mulcter, ligesom i det Hele ved mindre Politiovertrædelser, ikke ere arbitraire; thi ved alle saadanne Overtrædelser, der kunne afgjøres ved Mulct, kan Sagen afgjøres uden Dom. Naar Vedkommende nemlig strax erkjender sin Forsælske og erklærer sig villig til at erlægge den lovbestemte Mulct, saa er Sagen dermed afgjort, og Vedkommende kan da strax erlægge Mulcten, uden at der behøves videre Røbe eller Uleilighed ved at faae den indcasseret. Naar Mulcten derimod er arbitrair, saa kan Sagen vel afgjøres ved et saadant frivilligt Tilbud, men da bliver det dog tillige nødvendigt, at Mulcten ikke kan modtages strax, fordi alle saadanne

Tilbud først skulle approberes af Amtmanden, som jo gjerne kan være af en anden Mening end Politimesteren, om hvorvidt Mulcten bør være een eller to Daler større, efter Tilfældets Bestaffenhed, og der vil saaledes ingen Mulct kunne erlægges, før der har fundet Correspondence Sted mellem Amtmanden og Politiet, skjøndt Bedkommende har erkjendt sin Forseelse og er villig til at erlægge Mulcten. Naar derimod Mulcten er lovbestemt, saa kan der ikke være noget Spørgsmaal om, at Amtmanden kan nægte sin Approbation, fordi Politiet har villet modtage et for ringe Beløb, og jeg skulde derfor troe, at de lovbestemte Mulcter vistnok ere at foretrække. Udvalgets Forslag under Nr. 6 gaaer ud paa at nedsætte Mulcten til 2 Rbd.; Grunden hertil er Analogien af de Lovbestemmelser, der angaae Undladelsen af at forsyne sig med Følgeseddel fra Lægsmanden, for hvilken Forseelse Mulcten en 2 Rbd., og Forholdene staae jo omtrent ogsaa eens. Med Hensyn til de Mulcter, som Udkastet har fastsat, for at erholde Sikkerhed for Bedkommendes Optagelse i Kullerne, maa det iøvrigt bemærkes, at man ikke saameget har troet at opnaae dette ved Mulcten, som derimod ved de strenge Følger, der senere indtræde, nemlig naar de baade undlade at melde sig til Optagelse i Kullerne og senere hen at møde for Sessjonen. Det under Nr. 6 opførte Forslag er overeensstemmende med Udvalgets ældre Indstilling. Forslaget under Nr. 7 er en ny Indstilling af Udvalget, der er foranlediget ved den foreløbige Behandling, og som gaaer ud paa, at optage en Bestemmelse i Udkastet om, at de Personer, der bekjende sig til andre Confessioner end den lutheriske og reformerte, der allerede ere 15 Aar, men endnu ikke 23 Aar, at de strax skulle melde sig. Det kunde jo vel synes, at dette maatte følge ligesom af Udkastet, men man har dog ikkedestomindre fundet det rigtigst, at optage en udtrykkelig Bestemmelse derom. Udvalgets Indstilling under Nr. 8 er ligeledes foranlediget ved Discussionerne under den foreløbige Behandling og gaaer ud paa, at der skal tilføies følgende Ord: „og de i §§ 2 og 3 ommeldte Personer“ for en større Lydeligheds Skyld. Udkastet maatte jo vel kunne forstaaes at omhandle ogsaa disse Personer, men da de ikke udtrykkelig ere nævnte, syntes man det bedst, at det udtrykkelig blev tilføiet. Med Hensyn til Nr. 9, da er dette ligeledes en ny Indstilling fra Udvalget og gaaer kun ud paa, at de Personer, som ere fødte i 1826, skulle være Udskrivningen forlods underkastede, hvis de udeblive fra den 1ste Sessjon, hvilket er noget i Strid med hvad der er bestemt i Udkastet med Hensyn til de fremtidige Sessjoner; men Forholdene træve jo ogsaa, at der, ligesaa vel for at udeblive fra Sessjonen, som for ikke at anmelde sig til at optages i Listerne, maa finde en forlods Udskrivning Sted, skjøndt forøvrigt Forskjellen i practisk Henseende vist ikke vil blive stor, da Lodstrækning neppe for deres Bedkommende, som ere fødte i Aaret 1826, vil komme til at finde Sted, da de vel alle ville blive udfrevne uden Lodstrækning; imidlertid vil det, for større Lydeligheds Skyld, ikke være afveien at faae denne nærmere Bestemmelse optagen. Det Forslag, som er stillet under Nr. 10, af den ærede Rigsdagsmand for Københavns 3die District (Ørsted), gaaer ud paa, at indføre en Omgangsmaade, heel forskjellig fra den i Udkastet foreskrevne, baade med Hensyn til Optagelsen i Kullerne og Controlen med denne Optagelse. Det vil erindres, at Udkastet ikke paalægger andre Personer Forpligtelse til selv at anmelde sig til Optagelse i Kullerne, end dem, der ere confirmerede, men endnu ikke have naaet 23 Aars Alderen, samt de saa Personer, der høre til andre Confessioner end den lutheriske og reformerte, og endelig Udlandinge og dem, der ere i det Tilfælde, som §§ 2 og 3 omtale. Derimod er Udkastet, med Hensyn til Opførelsen i Kullerne for Fremtiden, gaaet ud fra, at den skal besørges af vedkommende Autoriteter, i Henhold til Confirmationslisten, og Befolkningen er saaledes befriet, deels fra den Byrde selv at skulle anmelde sig, og deels fra det Ansvar, som kan paadrages, ved ikke at anmelde sig; hvorimod dette Forslag gaaer ud paa, at Controlen ved Kullernes Førelse skal søges i Forpligtelsen til at anmelde sig og det dertil knyttede Ansvar, der paalægges Befolkningen, saa at det er forekommet Udvalget, at dette Forslag vilde være mere bebyrdende for Befolkningen end Udkastets Forslag. Der er derhos tillige bestemt en Mulct for Forsømmelsen af denne Pligt, fra 2 til 20 Rbd.,

der vel ogsaa vilde være nødvendig, naar den eneste Control, hvorved Kullernes Nøiagtighed skal opnaaes, have i Bedkommendes egen Anmeldelse; men dette vilde være temmelig bebyrdende, og man vilde vistnok hyppig komme i det Tilfælde, at Mange, ialtfald ved en kun meget ringe Grad af Forsømmelighed, kunde komme til at paadrage sig denne Mulct. Forsaavidt Tiden til Anmeldelsen, i Forslaget, er sat til 2 Maaneder, da vil det vist findes at være en temmelig lang Tid, navnlig med Hensyn til de Personer, der ere fødte i 1826, og som nu staae under Udskrivning; men dertil kommer ogsaa, at Forslaget har den væsentlige Ulempe med sig, at Indførelsen i Kullerne først skal skee ved det 20de Aar, medens det vil erindres, at de Seværnepligtige ere, under extraordinaire Omstændigheder, udskrivningspligtige ved det 16de Aar, og under almindelige Omstændigheder, ved det 18de Aar, i hvilket de gaae over i Hovedrullerne; men det kan dog vel ikke gaae an, at man er udskrivningspligtig i en tidligere Alder end den, i hvilken man bliver opført i Kullerne. Udvalget har saaledes ikke kunnet tiltræde dette Forslag. Jeg vil imidlertid bringe i Erindring, at jeg, allerede under Sagens foreløbige Behandling, fremhævede, at Udvalget havde været i Tvivl, om Udkastets Bestemmelser kunde ansees fyldestgjørende, især for Fremtiden med Hensyn til Kullernes Førelse; men naar man skulde staae ind paa den Vej, at ordne dette Forhold paa en Maade, der kunde ansees at være bedre, troede man, at man burde gaae over til en Fremgangsmaade, der maatte være heel forskjellig fra den, som det under Nr. 10 stillede Forslag gaaer ud paa at bestemme. Men jeg har allerede tidligere tilladt mig at fremhæve de Grunde, hvorfor Udvalget ikke fandt det tilraadeligt at fremkomme med Forslag i den Retning, og skulde Udkastets Bestemmelser end findes noget mangelfulde, da vil det kunne staae vedkommende Ministerium aabent, at meddele Instrux til vedkommende Autoriteter, hvorved der paalægges dem en større Virksomhed end den, det nuværende Udkast gaaer ud paa, med Hensyn til Kullernes Førelse, saa at Sagen nok vil kunne ordnes efter Udkastet i den første Tid, og naar der saa er gjort Erfaring om, enten denne Fremgangsmaade er holdbar eller ikke, da vil det være den rette Tid at komme med et mere detailleret Forslag; men et saadant Forslag bør vistnok altid udarbejdes af og komme fra Regjeringen, thi for Forsamlingen vil det være vanskeligt at tage de nødvendige Hensyn til de mange specielle og detaillerede Bestemmelser, der ville høre til at indføre et heelt nyt System for Kullernes Førelse.

Næder: Jeg vil tillade mig at motivere mit Forandringsforslag, om at den i den her omhandlede Paragraph omtalte Mulct skal bestemmes fra „2 til 5 Rbd.“ Samtidig hermed har den ærede Rigsdagsmand for Aarhus Amts 3die District (Dahl) foreslaaet, at Mulcten bestemmes indtil 5 Rbd., ligesom Udvalget har foreslaaet, at Mulcten skal nedsættes til 2 Rbd. Det er et Fremstridt i vor nye Criminallovgivning, at man, saavidt muligt, søger at bestemme et Minimum og Maximum i Straffen, saaledes at Dommeren altid er indskrænket til Straffens Slags, men har et temmeligt frit Spillerum med Hensyn til Straffens Grad. Nu have mit Amendement og Amendementet under Nr. 4 vel den Lighed, at begge bestemme et Minimum og et Maximum af Mulct; men Amendementet under Nr. 4 har den Særegenhed, at Minimum er ubegrændset, hvorimod mit Amendement gaaer ud paa en bestemt Begrændsning, idet Mulcten bestemmes fra 2 indtil 5 Rbd. Dette Sidste maa jeg ansee for et afgjørende Fortrin, thi naar en Mulct er ubegrændset, kan man gaae ned til det allerringeste Beløb, ja lige til 2 Mark eller endog saa 1 Mark, hvilket vilde tage sig noget besynderligt ud, da Lovgiveren dog i ethvert Tilfælde maatte kunne bestemme den mindste Mulct. Jeg kjender ikke eller idetmindste erindrer jeg ikke noget Tilfælde, hvor Mulctens Minimum er ubestemt, hvilket derimod ofte er Tilfældet ved Bestemmelsen af corporlige Straffe, hvorpaa vi have et Exempel i dette Udkasts § 23. Endnu mere maa jeg have at indvende mod Udvalgets Forslag, at Mulcten nedsættes til 2 Rbd. Jeg maa nemlig gøre opmærksom paa, at ingen Straf berører de Paa-gjældende saa ulige som Mulcter, fordi Gyden til at udrede dem er saa saare forskjellig, at en Mulct af 5 Rbd. for den Fattige kan være en heist betydelig Straf, medens den for den Rige er en Bagatel; og naar vi

nu ansætte et vist Minimum i begge Tilfælde, saa straffer man ikke lige, men i høieste Grad ulige, fordi den Fattige i langt større Grad føler Straffen end den Rige. Derfor formener jeg, at det maa blive ved det af mig stillede Amendement, og vil jeg endnu kun gjøre opmærksom paa, at her er Tale om unge Mennesker fra 15 til 23 Aar, altsaa tildeels om Haandværksdreng og Tjenestdreng, for hvem en Mulct af 2 Rbd. kan være nok; men at det ogsaa gjælder for de Formuende og Rige, for hvem en Mulct af 2 Rbd. vilde være næsten saa at sige en Latterlighed, og ikke vilde kunne have nogen Indflydelse med Hensyn til at opnaae den tilsigtede Hensigt. Er der altsaa nogen Feil ved det af mig stillede Amendement, saa er det ikke den, at der er fastsat et Minimum og Maximum, men snarere den, at Maximum maaskee er stillet for lavt, idet det hellere burde hedde: „fra 2 til 10 Rbd.“ eller noget lignende. Jeg maa endvidere gjøre opmærksom paa, at denne Paragraph i Udkastet gaaer ud paa, at Mulcten kan gjentages for Forsømmelse i flere Aar, og at det altsaa vilde være uhenftsmæssigt at vedblive med den samme Mulct. Saaledes vilde i ethvert Tilfælde en Mulct af 2 Rbd. være for ubetydelig. Dertil maa jeg endnu sige, at naar Mulcten kan bestemmes alternativt, saa kommer § 9 først i fuldkommen Overensstemmelse med § 23, hvor Udeblivelse fra Sæssionerne, naar den er gjentaget i flere Aar, har en succesfuld Forgøelse af Mulcten og Straffen tilfølgende. Den ærede Ordfører har dernæst bemærket, at naar Mulcten fastsættes bestemt til 2 Rbd., saa vilde derved opnaaes, at man ikke behøvede at foretage Sagerne ved Politiretten, men at Mulcten uden videre strax baade kunde paalægges og inddrives; men jeg maa herved bemærke, at naar Mulcten ikke paalægges ved Politiretten, saa afviger man fra Lovens Bestemmelser, hvortil man ingen Ret kan have, og naar Mulcten dicteres ved Politiret, da skal Sagen i ethvert Tilfælde, uden for Kjøbenhavn, indgaae til Amtmanden og approberes af ham, og kan ikke paa nogen anden Maade dicteres.

Orsted: Under Sagens foreløbige Behandling har jeg udviklet, hvorfor jeg antager, at Bestemmelserne i § 9 ere aldeles uhenftsmæssige til at tilvejebringe nogen Control med det Mandskab, som er Udskrivning underkastet, idet den paalægger det Forpligtelser og Byrder, som ikke ere til nogen Nytte, medens den derimod har forsømt at fastsætte de Regler, der maatte have, for at man kunde sikre sig at vide, hvor Mandskabet var at finde, naar Sæssionen begyndte. Det er til aldeles ingen Nytte, at man allerede fra deres 15de Aar eller fra deres Confirmation veed, til hvilken Lægsbrulle de henhøre, medens det derimod medfører betydelig Ulempe, at de hver Gang de forandre deres Hjem, skulle forsyne sig med Følgeseddel, og denne Control er af en ganske forunderlig Art, fordi den henvises til en Forordning, der i sig selv der er aldeles upassende. Forordningen af 10de Mai 1843, saavel som de ældre Anordninger angaaende Flytningen af Børnepligtige, anviser Forholdsreglerne for dem, der forlade Lægdet inden det samme Amt; men efter den nye Anordning skal det samme gjælde, enten man flytter fra et Lægd til et andet i samme Amt, eller man flytter til et Sted ganske udenfor Amtet; altsaa selv om Noget vil reise til den fjerneste Deel af Jylland skal han have Følgeseddel; men denne skal han, ifølge Forordningen af 10de Mai 1843, forsynet med den Lægdsmands Paategning, under hvem han nu er kommen, inden 8 Dage fra dens Udstedelse levere tilbage til den Lægdsmand, der har udstedt den. Denne Bestemmelse vil det i mange Tilfælde være saa godt som umuligt at iagttage, og det forekommer mig altsaa, at, naar man henviser til en saadan Forordning, som man gjør i § 34, fore-

skriver man Noget, som indeholder en Modsigelse, og den factiske Følge vil være, at intet Menneske vil iagttage det, og Ingen vil kunne tiltales eller straffes derfor, fordi det indeholder en indre Urimelighed at gjøre det. Imidlertid er det dog noget Forunderligt, at man paalægger en Mængde Mennesker en Forpligtelse, som ikke er til nogen Nytte, men derimod meget generende for dem, og som man ikke kan vente opfyldt af dem. Jeg troer, at hvad der er det Væsentligste, er, at man i et Par Aars Tid, før Udskrivningsalderen, veed, til hvilket Lægd en Person hører; før bliver der aldrig Spørgsmaal derom. Forlader han dette saaledes, at han ikke ved foresaldende Leilighed vil have det anseet for det Hjem, hvorfra han vil til Sæssion, gjør han ny Anmeldelse, og det er den simpleste Fremgangsmaade og medfører den Control, man i et saadant Anliggende kan have. Jeg vil imidlertid tilstaae, at denne Control kan ikke er ganske fuldstændig, og at en yderligere Control kan blive nødvendig; navnlig troer jeg, at det vil kunne blive vanskeligt, ved den første Sæssion at faae fat paa alle de hidtil Ikkeværnepligtige; men dette forekommer mig dog at være en bedre Fremgangsmaade end den, som er foreslaaet, der forekommer mig aldeles utilfredsstillende. Jeg har forøvrigt været nok saa tilbøielig til at foreslaae, at det skulde overlades til Regjeringen at bestemme denne Control, og jeg mener ogsaa, at man godt kunne overlade den at fastsætte de nærmere Former og Forskrifter ligesom ogsaa visse mindre Mulcter, i Tilfælde af at disse ikke iagttages. Da jeg imidlertid troede, at Forsamlingen ugerne vilde gaae ind herpaa, saa har jeg foretrukket at gjøre dette specielle Forslag. Naar den ærede Ordfører har meent, at mit Forslag ikke var passende med Hensyn til de Søværnepligtige, da vil der imidlertid i saa Henseende neppe frembyde sig nogen Vanskelighed, da alle de, som fortiden ere søværnepligtige ere blevene det ved Fødselen, og disse findes allerede i Mullerne; paa dem er altsaa § 9 ikke anvendelig, og da kan der altsaa, først om en 16 til 17 Aar fra nu af, blive Spørgsmaal, om man ikke burde have en tidligere Anmeldelse om Søværnepligtige; men, naar den Tid kommer, vil ingen Vanskelighed hermed være forbunden. Den hele Control med de Søværnepligtige var hidtil hensigtsmæssig og vel ordnet. Den Tid var det nødvendigt, da Søværnepligten paalægges ved Fødselen, at man fulgte et Individ lige fra Fødselen indtil hans Udtrædelse af al Tjeneste. Nu derimod, da Søværnepligten ikke længere begrundes ved Fødselen, men indtræder for Alle ved et vist Aar, finder jeg det hensigtsmæssigt, at Vedkommende forinden den Tid angiver, til hvilket Lægd han vil høre, og at han, naar han forandrer det, angiver saadant, hvis han ikke ved alle Sæssioner vil behandles, som om han var hjemme der. Derved undgaaer man ogsaa saa godt som aldeles det hele Mulctsystem, som er aldeles uhenftsmæssigt, fordi der ikke er Spørgsmaal om, at man har Kuller over Personerne, og at man veed, hvor man skal finde dem i det Dieblit, man skal have dem, og der altsaa skal en heel Uleilighed til at faae fat i disse Individuer. Jeg troer i det Hele, at Intet derved er vundet. Jeg har fremsat flere specielle Bemærkninger ved hvad der er foreslaaet, og jeg kunde have adskillige andre at tilføie; men jeg havde troet, at, da den ærede Ordfører, selv paa det Stærkeste ved den foreløbige Behandling havde udtalt sig om Bestemmelsens Uhenftsmæssighed, Udvalget da selv havde stillet et andet Amendement, og jeg har derfor ikke villet gaae ind paa alle disse Enkeltheder, hvilket jeg ogsaa troer, vilde være aldeles unyttigt. Jeg skal derfor indskrænke mig til at anbringe paa, at mit Amendement maa blive sat under Afstemning.

(Fortælling.)
 I den sidste af de nævnte Aars Beretning om den danske Regering, som er udgaaet i den 1ste December 1843, findes en Række af Bemærkninger, som angaaer den danske Regering, og som er af en ganske forunderlig Art, fordi den henvises til en Forordning, der i sig selv der er aldeles upassende. Forordningen af 10de Mai 1843, saavel som de ældre Anordninger angaaende Flytningen af Børnepligtige, anviser Forholdsreglerne for dem, der forlade Lægdet inden det samme Amt; men efter den nye Anordning skal det samme gjælde, enten man flytter fra et Lægd til et andet i samme Amt, eller man flytter til et Sted ganske udenfor Amtet; altsaa selv om Noget vil reise til den fjerneste Deel af Jylland skal han have Følgeseddel; men denne skal han, ifølge Forordningen af 10de Mai 1843, forsynet med den Lægdsmands Paategning, under hvem han nu er kommen, inden 8 Dage fra dens Udstedelse levere tilbage til den Lægdsmand, der har udstedt den. Denne Bestemmelse vil det i mange Tilfælde være saa godt som umuligt at iagttage, og det forekommer mig altsaa, at, naar man henviser til en saadan Forordning, som man gjør i § 34, fore-

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Otte og fyrgetyvende (51de) Møde.

(Fortsat.)

Dahl: Jeg troer, at det temmelig almindelig er anseet for en Fordeel, at en Straf ikke er saa lovbefemt, at Intet skal være overladt til Dommeren, saaledes at han i det enkelte Tilfælde kan tage Hensyn til samtlige concrete Omstændigheder, og derefter tillæmpe Straffen. Dette gjælder især med Hensyn til Formuesstraffe, baade af de almindelige Grunde og navnlig ogsaa af den specielle Grund, at den Eine er mere formuende end den Anden, og at den Eine lettere kan udrede Mulcten end den Anden. Den Fattige bør under forøvrigt lige Omstændigheder ikke betale en lige saa stor Mulct, som den Rige, idet Straffens Betydning derved ikke bliver lige for Begge. Det er derfor, jeg troer det hensigtsmæssigt, at, saaledes som mit Amendement gaaer ud paa, Mulcten bliver alternativ, og, at den i Paragraphen sættes indtil 5 Rbd., istedetfor, som efter Udkastet eller efter Udvalgets Indstilling, til 2 Rbd. Den ærede Ordfører har vel meent, at dette ikke var noget særdeles Væsentligt; men jeg troer dog, at det, med Hensyn til den Fattige, vil være af megen Betydning, naar han i alle Tilfælde skal udrede 2 Rbd. For den Formuende er 2 Rbd. ikke meget, men for den Fattige er det meget, ja jeg troer endog at 2 Rbd. er temmelig meget. Det er vel sagt, at forhen har Mulcten været bestemt til 2 Rbd., uden at deraf er fulgt nogen væsentlig Ulempe; men det har sin naturlige Grund deri, at naar Omstændighederne ikke talte derimod, saa blev Mulcten, saavidt mig bekjendt, estergivet den Fattige ved Dyrigheds Resolution under Forudsætning af, at Sagen forøvrigt var bragt i sin Orden, navnlig med Hensyn til Flytningen. Fordi Straffen er alternativ, er den ikke aldeles ulovbestemt, og derfor kan den, som den ærede Rigsdagsmand for Horsens (Ræder) har gjort opmærksom paa, ligegodt erlægges uden Dom, under Forudsætning af, at dette forøvrigt er tilraadeligt. I begge Tilfælde skal Amtmandens Approbation til, og, om end dette kan foraarsage nogen meer Correspondence, saa er det dog ikke af den Betydning, at man derfor skulde fravige et i sig selv væsentligt Hensyn. Den ærede Rigsdagsmand for Horsens (Ræder) har endvidere bemærket, med Hensyn til, at mit Amendement ikke beholder noget Minimum og altsaa forsaavidt er ubegrænset, at dette er noget, der er ukjendt i vor Lovgivning. Dette troer jeg imidlertid ikke er Tilfældet; vel har jeg ikke de Data for Haanden, hvorved jeg kunde oplyse dette; men saavidt jeg mindes, er der derpaa flere Exempler, og, om jeg ikke hukker feil, have vi en saadan Bestemmelse i Forordningen af 4de August 1819 om Skindøde, ligesom der ogsaa er flere andre lignende Bestemmelser.

En Stemme (Orsted): Meget rigtigt, der ere mange saadanne.

Dahl: Jeg kan ikke anbefale, at der bestemmes noget Minimum, thi som den samme ærede Rigsdagsmand selv har bemærket: en Mulct af 2 Rbd. kan være mere end tilstrækkelig, jeg troer, at hans Udtryk var saadant; men er den mere end tilstrækkelig, saa er den jo for høi. Det Rigtige er vel derfor, at det overlades til Dommeren i ethvert Tilfælde at afgjøre, hvor stor Mulcten herefter skal være, saavel efter de Omstændigheder, der finde Sted med Hensyn til Tilfældets øvrige Bestaffenhed, som dem, der finde Sted med Hensyn til Bedkommendes personlige Forhold, navnlig hans Formuesforhold.

C. N. Petersen: Der kan naturligviis være høist forskellige Meninger om, hvilken Mulct der i Almindelighed vil være den

meest passende, enten 2, 5 eller 20 Rbdlr.; men en vis bestemt Mulct troer jeg dog, der bør være, og saaledes kunde jeg i intet Tilfælde stemme for, at Mulcten blev sat saaledes, at der aldeles intet Minimum var bestemt, thi Mulcten kunde da blive saa ubetydelig, at den næsten blev til Intet. Men hvad jeg her vil gøre opmærksom paa, er, at der aldeles Intet vil opnaaes ved at fastsætte en alternativ Straf i dette Tilfælde, da man vel slet ikke kan sammenligne de her omhandlede Forseelser med virkelige Forbrydelser, navnlig saadanne, som ere omhandlede i Forordningen af 11te April 1840, der omfatter Giendomsindgreb fra 1 \mathring til flere Tusinde Rigsdaler. Der kan naturligviis ikke tænkes nogen Lighed med de i denne Forordning omhandlede Lovovertrædelser og dem, hvorom her er Tale, der altid kun ere Overtrædelser af Forskrifter, der ikke have nogen moralsk Character. Enhver, der har nogen practisk Erfaring om Sager af den her omhandlede Bestaffenhed, veed, at man altid vælger Minimum. Man har en Lovbestemmelse, der bestemmer Mulcter fra 1 til 50 Rbdlr. for uberettiget Handel. Det er en Forseelse, der begaaes af mange Mennesker, som ikke just altid kunne siges at henhøre til de Trængende, men endog ofte til de mere velhavende Classer; men kjendt jeg har seet mange Domme i dette Slags Sager, saa mindes jeg dog aldrig at have seet Mulct anvendt, der oversteg et Beløb af 1 Rbdlr., med mindre den i høist enkelte Tilfælde skulde være gaaet op til 2 Rbdlr. Man kan derfor være ganske vis paa, at det, der i nærværende Tilfælde blev fastsat som Minimum, altid vilde blive valgt som en stadig Regel.

Brinck-Seidelin: Ifølge Udkastet skulle de, som ere confirmerede, men ei endnu have naaet 23 Aar, anmeldte sig for Lægdsmanden og fremvise Døbeattest eller andet lovligt Beviis for deres Alder, og naar de forsømme dette, betale i Mulct 5 Rbdlr. Efter Udvalgets Indstilling er denne Bestemmelse gjældende; for dem, som ei tidligere ere indførte i Rullerne, skal Anmeldelse skee 4 Uger efter at Loven er sat i Kraft, og skal Mulcten erlægges med 2 Rbdlr. Jeg mener, at der ikke bør foreskrives Retten en bestemt Størrelse, det være sig 5 Rbdlr. eller 2 Rbdlr. Jeg tænker mig, at den Paa-gjældende var født og confirmeret paa et andet Sted, og der ikke tidligere har været Anledning for ham til at benytte Døbeattest, saa maa han søge den paa sit Fødested, og med Hensyn til, at Loven kan langt senere være kommen til hans Kundskab, end den er udgivet, kunne de 4 Uger være udløbne, før han er kommen i Besiddelse af Døbefeddelen; det vilde da være haardt, om han skulde betale 2 Rbdlr., end sig 5 Rbdlr. Paa den anden Side vilde en Mulct af 2 Rbdlr. være for lav for den, der paa sit Opholdssted kun faaer Døbefeddelen, men udebliver af Eieghyldighed, eller i den Mening, ved sin Udeblivelse at kunne unddrage sig ganske fra at komme i Lægdsrullerne. Da nu saaledes Tilregneligheden er saa meget forskjellig, maa jeg tiltræde det Forslag, som er gjort af den ærede Rigsdagsmand for Aarhus Amts 3die District (Dahl), at Retten maa kunne bestemme Mulctens Størrelse, dog saaledes, at den ei overstiger 5 Rbdlr. 2 Rbdlr. synes i det Tilfælde, som jeg har berørt, ogsaa at være Meget; der gives jo ogsaa meget smaa Mulcter; saaledes har jeg seet Mulct af kun 1 Mk., for Forsømmelse i Opholdelsen af Betarbeide.

Jeg skal dog tillade mig at spørge den ærede Formand, om det er tilladt, anden Gang, en Sag behandles, at stille et Spørgsmaal til Formanden eller at forespørge, om man maa fremkomme med et Spørgsmaal?

Formanden: Det er meget vanskeligt at afgjøre i Almindelighed, men det forekommer mig ikke heller at være af nogen Bigtighed

at afgjøre dette Spørgsmaal, som ikke forekommer mig at henhøre til Discussionen af nærværende Paragraph.

Brinck-Seidelin: Jeg veed ikke, naar jeg skulde faae Leilighed til at fremsætte et Spørgsmaal til den ærede Formand, naar det ikke maatte være under en hvilken som helst Paragraphs Behandling.

Formanden: Det skulde da være i det Tilfælde, at Spørgsmaalets Afgjørelse staaer i Forbindelse med den Sag, der foreligger; men forsaavidt Taleren maaskee har Hensyn til et foregaaende Møde, kan jeg ikke vide, hvorledes Sagen stillede sig, da Viceformanden ledede Forhandlingerne.

Brinck-Seidelin: Det er besynderligt. Jeg var ganske af den samme Mening som den ærede Formand, at jeg antog, at man maatte fremsætte Spørgsmaal til Formanden; men dog var det Tilfældet i det 48de Møde, da jeg begjærede af den anden Viceformand (Hvidt) at maatte fremsætte et Spørgsmaal, saa svarede han mig aldeles cathgorisk: Nei!

Formanden: Ja, han fungerede da aldeles som Formand, og hvad han derfor dengang antog, maatte gjælde.

Brinck-Seidelin: Altsaa maa jeg ikke spørge? Jeg spørger ikke derom som Noget, der angaaer mig personligen.

Formanden: Dersom det er et Spørgsmaal, der ikke hører til denne Paragraph eller denne Discussion, maa jeg nægte den ærede Taler Ordet, og hvis det er et Spørgsmaal i Almindelighed, om hvad der i saa Henseende, om Spørgsmaals Fremførelse, skal gjælde, og den ærede Taler mener, at der i Regulativet kan tilføies Noget derom, saa maatte der gjøres et særskilt Forslag derom. Den ærede Taler vil let indsee, at jeg her ikke kan indlade mig paa at afgjøre et Spørgsmaal, som af en anden Formand allerede er afgjort.

Bjerring: Maaskee jeg turde tilføie et Ord til Oplysning?

Formanden: Jeg kan dog ikke skjønne, at det kan have mindste Indflydelse paa Afgjørelsen af § 9.

Brinck-Seidelin: Jeg vilde blot spørge, om man maa stille et Spørgsmaal?

Formanden: Ja, naar den ærede Taler vil fremsætte et Spørgsmaal, der vedkommer nærværende Paragraph, ellers ikke.

Brinck-Seidelin: Det var Forsamlingen, jeg meente var fornærmet, og ikke blot mig, der var fornærmet, ved den anden Formands Afgjørelse.

Formanden ringer, flere Stemmer: Bravo! til Orden! til Orden!

Ordføreren: Jeg skal blot i al Korthed bemærke, med Hensyn til, hvad den ærede Rigsdagsmand for Horsens (Røder) har sagt, at det vilde være urigtigt, at saadanne Sager som disse skulle afgjøres udenfor Politiretten, at jeg kun sagde, at, naar der er en lovbestemt Mulct, kunde Sagen lettere afgjøres uden Dom. Med Hensyn til det Forslag, der er gjort af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted), da skal jeg blot bemærke, at den Indvending, han har søgt mod Udfæstets Bestemmelser med Hensyn til Omgangsmaaden med Lægdseddelen, og navnlig dens Tilbageførelse, vil findes at være dog i det Mindste for en Deel hævet ved den nye Indstilling, som Udvalget har fremsat med Hensyn til § 34, der angaaer Forholdet med Lægdseddelen's Tilbageførelse til den Lægdsmand, der har udstedt den. Ogsaa bemærkede den ærede Rigsdagsmand, at Bestemmelsen dog kunde anvendes paa de Søværnepligtige; men jeg maa gøre opmærksom paa, at efter Bestemmelsen i Udfæstets § 40, Nr. 4, 5 og 6, hvis de blive antagne, ville de der omhandlede Personer henhøre til Søvæsenet, uden forhen at have været opførte deri. I det Hele taget, hvad det Spørgsmaal angaaer, om Mulcten skal være 2 eller 5 Rbd., da er det en uvæsentlig Sag, og jeg troer, at det er en Illusion, man hengiver sig til, naar man troer, at der kan være Spørgsmaal om, at en Dommer saa nøie skulde kunne afveie den moralske Tilregnelighed; man kan vist ikke saa fint udfinde Tilregneligheden. Det væsentligste Hensyn, man skulde tage, skulde da vel være til Formuen; men jeg troer, at for den, hvis Formuesforhold er saaledes, at en Mulct af 5 Rbd. vil være en ubetydelig Mulct, vil det Ubehagelige i langt højere Grad ligge i at skulle være forelagt en saadan Mulct, end i selve Afvæ-

ret af 2 eller 5 Rbd., ligesom jeg anseer dette for at være ligesaa tvungende for ham, som Mulcten for den Fattige.

Da ingen flere begjærede Ordet, skred man til Afstemning, der gav følgende Resultat:

1) Udvalgets Forslag:

At der i 2den Linie efter Ordet „have“ (anden Gang) tilføies „forsaavidt de ikke allerede ere optagne i Rullerne“.

Bedtaget med 115 mod 1 Stemme.

Ordførers Forslag:

At i 2den Linie efter Ordet „confirmerede“ tilføies „eller, forsaavidt de høre til andre Confessioner, have fyldt det 15de Aar“.

Var tagen tilbage.

2) Udvalgets Forslag:

At Ordene „i Løbet af Januar Maaned næste Aar“ ombyttes med Ordene „i Løbet af 4 Uger fra den Tid, nærværende Lov (Forordning) er traadt i Kraft“.

Bedtaget eenstemmig med 119 Stemmer.

3) Dahls Forslag:

At Ordene „med en Mulct af 5 Rbd.“ forandres til „med en Mulct af indtil 5 Rbd.“

Forkastet med 74 mod 42 Stemmer.

4) Røders Forslag:

At Mulcten bestemmes fra 2 Rbd. til 5 Rbd.

Forkastet med 80 mod 39 Stemmer.

5) Udvalgets Forslag:

At Ordene „en Mulct af 5 Rbd.“ forandres til „en Mulct af 2 Rbd.“

Bedtaget med 101 mod 18 Stemmer.

6) Udvalgets Forslag:

At der ved Slutningen tilføies: „Have de fyldt 15 Aar, men ei endnu opnaaet 23 Aars Alderen, skulle de under samme Ansvar anmelde sig inden den ovennævnte Frist af 4 Uger.“

Bedtaget eenstemmig med 113 Stemmer.

7) Udvalgets Forslag:

At der efter Ordet „Riget“ tilføies „og de i §§ 2 og 3 ommeldte Personer“, samt at Udtrykket „§ 1“ i følgende Linie forandres til „§§ 1—3“.

Bedtaget eenstemmig med 120 Stemmer.

8) Udvalgets Forslag:

At der i Paragraphens sidste Linie efter Ordet „Afholdelse“ tilføies: „eller naar de uden lovligt Forsald udeblive fra Sessjonen.“

Bedtaget med 113 mod 9 Stemmer.

9) Ørstedes Forslag til en Forandring af hele Paragraphen:

„At denne Paragraph udgaaer, hvorimod det anordnes, at Alle, som for Tiden ere frie for Børnepligten, men efter nærværende Forordning blive samme underkastede, have, de, der ere over 20 Aar, inden 2 Maaneder fra dens Forkyndelse, og de, der ere under denne Alder, 2 Maaneder, efterat de have opnaaet samme, at anmelde sig til Indtegning i Rullen fra de Lægder, som de ville have anseet for deres Hjem, naar en dem vedkommende Indkaldelse til Sessjon foregaaer. Forsømmelse af foransførte Pligt medfører Mulct fra 5 Rbd. til 20 Rbd. til vedkommende Fattigvæsen, hvorhos den Vedkommende, naar han ikke melder sig inden eller til den Sessjon, hvorved han vilde have været behandlet, bliver at ansee som udebleven.“

De, som ikke ere fødte i Danmark, men her tage Ophold under saadanne Omstændigheder, at de blive Børnepligten undergivne, have at iagttage det Fornødne inden 2 Maaneder efter at de ere komne i dette Tilfælde og tillige have naaet 20 Aars Alderen.

De i Danmark fødte Personer, som ved denne Anordnings Kundgjørelse opholde sig udenfor Riget, ville ikke kunne kaldes til Ansvar efter foransførte Bestemmelse førend efter 6 Maaneders Forløb, men i Fremtiden have og de, der opholde sig udenlands, at sørge for Oplyselsen af det Forestedte.

Forkastet med 95 mod 8 Stemmer.

10) Lovudkastets § 9 (med Forandringer):
 Enhver Mandsperson bliver, saasnart han er confirmeret, at indføre i Lægdsrullen, til hvilken Ende Sognepræsten har at gjøre behørig Anmeldelse om de confirmerede Dreng.

De, der paa den Tid, nærværende Anordning træder i Kraft, alt ere confirmerede, men ei endnu have opnaaet 23 Aars Alderen, have, forsaavidt de ikke allerede ere optagne i Rullerne, i Løbet af 4 Uger fra den Tid, nærværende Lov er traadt i Kraft, at anmelde sig hos vedkommende Lægdsforstander for at optages i Lægdsrullen paa det Sted, hvor de til den Tid have fast Ophold, og til den Ende at fremlægge Døbeattest eller andet lovligt Beviis for deres Alder. Om Anmeldelsen meddeles den Paagjældende et Beviis uden Betaling, hvormed han siden har at legitimere sig. De, der forsømme saaledes at anmelde sig inden den anførte Tid, blive ved Politiretten at ansee med en Mulct af 2 Rbd., hvilken Mulct gjenføres for hvert af de paafølgende Aar, Anmeldelsen forsømmes, indtil de Paagjældende skulle møde for Sessjonen.

Under samme Mulct skulle Bekjendere af andre Confessioner end den evangelisk-lutheriske og reformerte anmeldes for Lægdsforstanderen for at indføres i Rullen, naar de fylde det 15de Aar. Have de fyldt 15 Aar, men ei endnu opnaaet 23 Aars Alderen, skulle de under samme Ansvar melde sig inden den fornævnte Frist af 4 Uger.

Den samme Forpligtelse paalægges fremdeles Fremmede, som nedfattede sig her i Riget, og de i §§ 2 og 3 omhandlede Personer saavel med Hensyn til deres Børn som til dem selv, forsaavidt de ere i det i §§ 1—3 omhandlede Tilfælde og ei endnu have opnaaet den Alder, hvormed Barnepligten aldeles ophører.

De hidtil for Barnepligten fritagne Mandspersoner, som ere fødte i Aaret 1826 og saaledes staae for Udskrivning paa den første Sessjon, ville, saafremt de ikke have anmeldt sig til den angivne Tid, eller i alt Fald forinden Sessjonens Afholdelse, eller naar de uden lovligt Forhold udeblive fra Sessjonen, være at udskrive forlods.

Vedttaget med 113 Ja mod 1 Nei.

Formanden: Vi gaae dernæst over til Forslagene til nye Bestemmelser efter § 9. Jeg skal tillade mig at gjøre opmærksom paa, efter at have confereret med Forslagsstillerne, at Nr. 4 udgaaer her, da det synes rigtigere at udsætte Afstemningen over det indtil § 6, hvormed det staaer i nogen Forbindelse, kommer for.

Den omdreelte Afstemningsliste over de foreslaaede nye Bestemmelser indeholdt følgende:

1) **Drifs** Forslag til Forandring i Ræders Forslag:

„De Mulcter, der idømmes af Politiretten, tilfalde Jurisdictionens Politikasse.“

2) **Ræders** Forslag:

At der imellem §§ 9 og 10 indskydes en saalydende ny Paragraph: „Forsaavidt en Mulct efter nærværende Forordning (Lov) dicteres af Sessjonen, tilfalder den Landmilitiefonden; men idømmes Mulcten ved Politiretten, tilfalder den i Kjøbstadsjurisdictionerne Stedets, og i Landjurisdictionerne Amtets Fattigkasse. I Tilfælde af, at Mulcten maa affones, staaer det den Paagjældende frit at vælge mellem Fængsel paa Band og Brød eller simpelt Fængsel (Arrest) i en 4 Gange saa lang Tid.“

3) **Dahls** Forslag:

Efter § 9 indskydes en Paragraph saalydende: „Alle Mulcter, der skulle erlægges efter denne Lov, tilfalde vedkommende Fattigkassen.“

4) **Algreen-Ussings** og **J. C. Larsens** Forslag:

At der til Slutningen af Udkastets 1ste Afdeling føies en ny Paragraph af følgende Indhold: „Ingen andre Fritagelser eller Begunstigelser med Hensyn til Barnepligtens Opfyldelse kunne herefter tilstedes end de, der have Hjemmel i nærværende Anordning“ (eventualiter tillægges: „og Forordningen af 23de Septbr. f. A.“).

Amærkn. Barfods Forslag til nye Paragrapher efter § 9 udsættes til de vedkommende Paragrapher ere foretagne, nemlig §§ 48, 51 og 54.

Ordføreren: De under Nr. 1, 2 og 3 opførte Forslag an-

gaae almindelige Regler for, hvem alle de Mulcter, som skulle erlægges efter Udkastet, naar dette bliver Lov, skulle tilfalde. Udkastet har i saa Henseende i Almindelighed skjælnet saaledes, som ogsaa i Forslaget under Nr. 2 er gjort, at alle de Mulcter, der idømmes ved Sessjonerne, skulle tilflyde Landmilitiefondet, som ogsaa er stemmende med den tidligere Lovgivning, hvorimod man ikke har nogen aldeles fuldstændig Analogi i Lovgivningen med Hensyn til de Mulcter, der idømmes udenfor Sessjonerne, enten ved Politiret eller Extraret; men den Regel er dog paa de fleste Steder iagttaget, at de tilfalde Politikassen, thi hvor der ikke findes nogen Bestemmelse om, hvem Mulcten skal tilfalde, tilfalder den efter den tidligere Lovgivning Politikassen; idet det er en almindelig Regel, at naar ingen udtrykkelig Bestemmelse gives om, til hvilken Kasse Mulcten skal falde, saa tilflyder den Politikassen. Noget af de stillede Forslag, navnlig det under Nr. 3, gaae ud paa, at alle Mulcter skulle tilflyde Fattigkassen, ligesom Forslaget under Nr. 2 ogsaa gaaer ud paa, at de Mulcter, som idømmes ved Politiretten, skulle tilfalde Fattigkassen. Da der imidlertid ikke i Lovgivningen i Almindelighed ellers er fulkommen Harmoni med Hensyn til, om Mulcterne skulde tilfalde Fattigkassen, men dette er høist forskjelligt, saa er det temmelig ligegyldigt, hvilken Bestemmelse i saa Henseende tages. Forsaavidt som det er foreslaaet, at Mulcterne skulle erlægges til Fattigkassen, saa maa det dog erindres, at dette kun er et Bidrag, der ydes de Statteyndende og ikke til den Fattige, saa at Forslaget, om det følges, kun vil bevirke, at hvad der skal udlignes til de Fattige bliver saameget mindre. Derimod, naar der skulde søges en saadan almindelig Regel, saa forekommer det mig, idetmindste mig personlig, at der er Meget, der kunde tale for at lade Mulcten tilfalde Politikassen; thi vel kan der gjøres Indvending mod den Maade, hvorpaa Politikassens Indtægter paa mange Steder anvendes, men dette har dog meest beroet paa locale Forhold. Imidlertid vil det ogsaa blive Tilfældet efter Udkastets Bestemmelse, at de ofte ville tilfalde Politikassen, og navnlig vil den Mulct, der er vedtaget i § 9, som er den, der hyppigst vil komme til Anvendelse af Udkastets Mulcter, tilflyde Politikassen, da der ikke er sagt, hvem den skal tilfalde. Udvalget har imidlertid anset en saadan Bestemmelse for mindre nødvendig, da Lovudkastets Bestemmelser dog ogsaa ville indeholde de nødvendige Forfrister, og derfor har Udvalget ikke fundet, at der var nogen Anledning til at optage en saadan almindelig Regel.

Ræder: Min Hensigt med det af mig under Nr. 2 stillede Amendement har været i denne Paragraph i Udkastet at ville inddrage de Regler, der maae gjælde med Hensyn til Idømmelsen og Udsoningen af de Mulcter, der ville flyde af denne Lov. Den første Passus i min Indstilling har Hensyn til de Uoverensstemmelser, der have indsnegret sig med Hensyn til Bestemmelsen af, hvilke Kasser de Mulcter skulle tilfalde, der ville blive dicterede efter Udkastets Bestemmelser. Placaten af 19de Februar 1819 har bestemt som en almindelig Regel, at naar der ikke i Lovgivningen er bestemt, til hvilken Kasse en Mulct skal falde, da skal den tilfalde Politikassen; som Folge heraf vil altsaa Mulcten, efter § 9 og ligeledes i det under Nr. 1 nævnte Tilfælde, tilfalde Politikassen, men hermed er det i Strid, at § 16, som behandler et ganske analogt Tilfælde, bestemmer, at Mulcten skal tilfalde Fattigkassen, og der maatte dog i Anordningen være en Uoverensstemmelse, en Harmoni, saaledes at de samme Principer fulgtes i den ene Paragraph som i den Anden. Det er en almindelig Regel, at Sager angaaende Forseelser ved Udskrivningen afgjøres enten ved Politiret eller ved Sessjonen. Denne Regel er ikke overholdt; men her finder en Uoverensstemmelse Sted i denne Henseende, thi i Forordningen af 23de September 1848, der nu vil blive at betragte som et Appendix til nærværende Udkast, i dens § 7 er det bestemt, at en Mulct kan dicteres af Sessjonen og dog tilfalde Fattigkassen. Disse Uoverensstemmelser forekomme mig imidlertid at være af den Bestaenhed, at det kunde synes usikkert at have en almindelig Regel, og derfor stillede jeg Amendementet. Imidlertid har den ærede Rigsdagsmand fra Helsingør (Drif) under Nr. 1 foreslaaet, at denne Mulct ikke skulde tilfalde Fattigkassen, saaledes som jeg har foreslaaet, men derimod Politikassen. Men herimod har jeg at anføre, at § 16

i nærværende Udkast og § 11 i Forordningen af 23de Septbr. 1843 bestemme, at Mulcten skal tilfalde Fattigkassen, ligesom ogsaa Comiteen til § 36 har foreslaaet, at Mulcten skal tilfalde Fattigkassen. Jeg maa endvidere gøre opmærksom paa, at Placaten af 19de Febr. 1819 vel siger, at alle Bøder, der for Politiforseelser idømmes, skulle tilfalde Politikassen; men den Forseelse, som her er nævnt, er jo ikke nogen Politiforseelse, men en Forseelse i Anledning af Udskrivningsvæsenet, og kan selvfølgelig ikke henregnes dertil. Jeg finder det ogsaa i sig selv unaturligt, at disse Mulcter skulle tilfalde Politikassen, da denne benyttes paa en særegen Maade, idet den nemlig benyttes til at belønne Sognefogder paa Landet og Politibetjente i Kjøbstæderne. Jeg finder imidlertid Anvendelsen af Mulcten mere hensigtsmæssig, naar den tilfalder det almindelige Fattigvæsen og ikke Politikassen, thi jeg formener, at hvis Sognefogder og Politibetjente have udmærket sig og fortjent Belønninger, saa maa disse udredes paa en ganske anden Maade; hvad Politibetjentene angaaer, da maa Communekassen og ikke Politikassen anvendes til deres Understøttelse. Alle Mulcter bør tilfalde det Offentlige, saaledes som Loven allerede har bestemt, at Mulcter nemlig skulle tilfalde Hospitaler og Fattigvæsenet. Men jeg maa endnu tillade mig at gøre en Bemærkning. Ved Forordningen af 10de Mai 1843 blev Lægdsvæsenet indrettet i Kjøbstæderne. Derved foregik altsaa nu den Forandring, at Mulcten ikke kan tilfalde Fattigvæsenet i Almindelighed, men at der maa have en Bestemmelse om, hvilken Fattigkasse den skal tilfalde; den maa naturligvis da paa Landet tilfalde Amtsfattigkassen, men derimod i Kjøbstæderne Communernes egne Fattigkasser, thi derved først fremkommer der Overensstemmelse i den hele Bestemmelse af Mulcterne. Med Hensyn til den sidste Passus i dette Amendement, da har samme Hensyn til Bestemmelsen i 1ste Passus af Forordningen af 16de November 1836, § 3, angaaende Afsoning af Mulcter. Heri bestemmes nemlig, at hvis den Paagældendes personlige Stilling er af saadan Beskaffenhed, at Band og Brød for ham vilde være en uforholdsmæssig haard Afsoningsmaade, saa maa Overværdigheden istedet herfor fastsætte, at Mulcten afsones med simpelt Fængsel i 4 Gange saa lang Tid. Da Børnepligten nu er gjort almindelig saa ligger allerede heri en Opfordring til, at en Forandring i Lovgivningen maa finde Sted, og jeg troer da, at der bør anvendes en mildere Regel med Hensyn til Afsoningen, og at Reglen i hvert Fald ikke bør afhænge af nogen Overværdigheds Bestemmelse, men at den maa være almindelig og gjældende for Alle. Derfor har jeg tilladt mig at stille Amendementet saaledes, at det skal være den Paagældende selv overladt, enten han vil vælge Afsoning med Fængsel paa Band og Brød eller med simpelt Fængsel. Der er ved den foreløbige Behandling indvendt, at der i den ommeldte Forordning af 1836 ikke er taget Hensyn til Stand eller Stilling. Men jeg maa dog bemærke, at dette aldeles ligger i Forordningens egne Ord, naar der tales om „Bedkommendes personlige Stilling,“ og naar Forordningen endnu tilføjer „denne Lempelighed skal dog ikke komme Noget tilgode, medmindre hans foregaaende Vandel maatte anbefale ham til Skaansel“, saa forekommer det mig klart, at Talen her er om personlige Forhold, som imidlertid ikke mere bør kunne gøre sig gjældende; thi Alle bør her have samme Ret paa lige Maade, som de have samme Forpligtelser. Der er ogsaa ved den foreløbige Behandling af Sagen indvendt, at saalænge man ikke har særskilte Arresthuse, hvori Afsoning kan finde Sted, saa er det eensbetydende, om man havde siddet paa Band og Brød, eller ikke, da det Ddise ved Straffen dog hidrører fra, at man har siddet i offentlig Arrest. Men ligesom man i Hertugdømmerne har et Slags Arrest, der kaldes „Bürger-Gehorsam“, saaledes har man og i Danmark, ialtsald i min Jurisdiction, Bor-

gerarrest af anden Beskaffenhed end de almindelige Arrest, hvor saadanne Personer, uden at deres Rygte derved plettes, kunne hensesættes og bør hensesættes, og hvor man ikke har saadanne Arrest, der pleier man dog altid at have en vis Arrest, som man tillægger et mindre Odium, hvor man hensesætter de Personer, som man ikke vil hensesætte i de Arrest, hvor grove Forbrydere holdes i Forvaring. Jeg kan saaledes kun anbefale det af mig stillede Amendement, men maa forøvrigt henstille til den ærede Formand, om der maaskee skulde være Anledning til særskilt at sætte den første og sidste Passus af mit Forslag under Afstemning, alt eftersom der i Forsamlingen maatte ytre sig Sympathi for det Ene eller det Andet.

Formanden: Derfor troer jeg ikke, der kan være Noget i Veien.

Ordfør: Ifølge Placaten af 19de Febr. 1819 ville de Mulcter, der efter Lovudkastet til en Forordning om almindelig Børnepligt idømmes af Politiretten, saaledes som den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted) under den foreløbige Behandling, og den ærede Ordfører i Dag have bemærket, tilfalde vedkommende Jurisdiction Politikasse. Vel forholder det sig rigtigt, hvad den ærede Rigsdagsmand for Skanderborg Amts 1ste District (Røder) har bemærket, at den anførte Forfrist nærmest er afhængig af, at Mulcterne idømmes for Politiforseelser; men om de Forseelser, hvorom der her er Tale, stricte taget ikke ere Politiforseelser, have de dog altid nogen Lighed dermed, idet de gaae ud paa Overtrædelse af Regler, der ere foreskrevne til god Ordens Vedligeholdelse i Multerne, hvortil kommer, at disse Forseelser skulle paakjendes af Politiretterne, hvisaarsag det synes at være overensstemmende med Grundfætningerne i Placaten af 1819 at lade Mulcterne tilfælde Politikassen. Jeg anseer det af Bigtighed, at denne Regel ikke uden Nødvendighed forandres. Politikassernes Bestemmelse er nemlig den, at Indtægterne skulle anvendes til Belønning for aarvaagne Sognefogder paa Landet og Politibetjente i Kjøbstæderne. At Politibetjentene i Almindelighed ere maadeligen aflagte, er Alle bekjendt, ligesom jeg ogsaa troer, at det maa erkjendes, at naar man ønsker, at dette Personale skal blive bedre, er det nødvendigt, at der sørges bedre for dets Udkomme, end der hidtil paa mange Steder er gjort. Det er i mine Tanker saameget billigere, at de Bøder, der idømmes efter nærværende Paragraph, bør tilfalde Politikasserne, som baade Sognefogderne og Politibetjentene ville erholde forøget Arbejde ved at tilveiebringe de Dphlyninger, som ofte ville være nødvendige angaaende de Børnepligtiges Opholdssteder m. m., og desaaarsag bør have Afgang til forøgede Indtægter. Jeg kan derfor ikke tiltræde de Anskuelse, som den ærede Rigsdagsmand for Skanderborg Amts 1ste District (Røder) har udtalt med Hensyn til, at det vilde være mere passende, at Mulcterne tillægges vedkommende Fattigvæsen enten Amtsfattigkasserne paa Landet eller Fattigkasserne i Kjøbstæderne, og jeg tvivler ikke paa, at de ærede Rigsdagsmænd, der ere Politiebedsmænd, ville med mig være enige i hvad ogsaa den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted) under den foreløbige Behandling har yttret, at der i enhver Politijurisdiction i Reglen vil være god Anvendelse for de Indtægter, som erholdes ved Bøderne. Forsaavidtsom der er foreslaaet, at de skulle tillægges Fattigkasserne, maa jeg derhos fremhæve, at det ikke er de Fattige, de i saa Tilfælde vilde komme tilgode, men den hele Commune, og altsaa nærmest de mere Formuende, eftersom Fattigskatten i Reglen fordeles efter Vedkommendes Formue. Jeg skal saaledes tillade mig at anbefale mit Sub-Amendement, der er stillet under Nr. 2 til Forsamlingens Opmærksomhed.

(Fortfætted.)

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Otte og fyrgetyvende (51de) Møde.

(Fortsat.)

Dahl: Jeg troer ikke, at det er hensigtsmæssigt, at de Mulcter, som blive idømte ifølge denne Anordning, skulle tilfalde enten Landmilitiefonden eller vedkommende Politikasjer. Med Hensyn til Landmilitiefonden troer jeg det ikke, fordi jeg anseer det uhenigtsmæssigt at opdygne en stor Mængde Capitaler paa eet Sted; jeg mener, at de Mulcter, som falde, bør helst tilfalde et Institut paa det Sted, hvor de idømmes, og at de ikke bør samles fra det hele Land og tilflyde et almindeligt stort Fond; en saadan Sammendingen af Capitaler maa jeg ansee uhenigtsmæssig, og det saa meget mere, som bemeldte Fond allerede er temmelig betydeligt. Med Hensyn til Spørgsmaalet, om Mulcterne bør tilfalde Politikasjerne, da finder jeg heller ikke dette hensigtsmæssigt; det maa erindres, at Revisionen af Politikasjernes Regnskaber var indstillet af Stænderforsamlingen i Viborg at skulle ske af Amtsraadet, og at de Capitaler, som tilhorte Politikasjerne, skulde være undergivne Amtsraadets Tilsyn og Overbestyrelse. Men disse af Stænderne dengang tagne Beslutninger bleve forkastede ved Emanationen af Loven af 13de August 1841. Følgen er altsaa bleven den, at Politikasjerne selv og de Capitaler, som tilhøre dem, ikke ere underkastede offentlig Control fra Communens Side; Regnskaberne bekjendtgjøres ikke. Man maa ikke troe, at Politikasjerne just ere saa ubetydelige, som undertiden er sagt; de have temmelig betydelige Indtægter. Der er de Jurisdictioner, hvor de til Exempel i eet Aar have haft en Indtægt af 1000 Rbd., hvoraf Følgen er bleven, at endel af dem have opsamlet Capitaler. Efter Placaten af 19de Febr. 1819 er deres Bestemmelse den, at de skulle anvendes til Belønninger og Gratialer for Sognefogeder og Politibetjente, og Regnskabet aflægges til Amtmanden, der og paa Udgifterne meddeler sin Approbation. Jeg vil meget gjerne troe, at Politibetjente og maaskee ogsaa Sognefogeder ikke have et saa tilstrækkeligt Bederlag, som de bør, men jeg troer ikke, at dette bør rettes ved Gratialer og Belønninger; hellere bør der tillægges dem et vist bestemt aarligt Tillæg, der paa sædvanlig Maade blev at udrede. Jeg troer ikke, at Tilbeding af Gratialer, om jeg saa maa sige det, paa en hemmelig Maade, uden at den offentlige Mening i den Henseende kan gjøre sig gjældende, er hensigtsmæssig. Derfor finder jeg det ikke rigtigt, at Mulcterne komme til at tilfalde Herredernes eller Jurisdictionernes Politikasjer; jeg mener derimod, at samtlige Mulcter efter denne Anordning bør tillægges vedkommende Fattigvæsen. Naar man har sagt, at de paa denne Maade vilde blive et Bidrag til Communen, til dem, som skulle bidrage til de Fattiges Underholdning, og derimod ikke komme de Fattige selv til gode, erkjender jeg dette; men jeg troer ikke, at det forandrer Forholdets Natur, og det Samme, mener jeg, vil blive Tilfældet, til hvilkensomhelst Kasse de ogsaa henlægges, thi er Anvendelsen hensigtsmæssig, vilde det Bidrag, som nu bliver udredt af denne Kasse, ellers være bleven udredt af Communen selv. Det forekommer mig ikke, at denne Grund taler mere for, at Mulcterne skulle henlægges til Politikasjen og Landmilitiefondet end til Fattigvæsenet, og af de Grunde, jeg har omtalt, mener jeg, at de bør tillægges Fattigvæsenet. Man behøver ikke at opgive, hvilke Fattigkasser der menes, da dette ved Lovgivningen, saavidt jeg kjønner, tilstrækkeligt er afgjort. Med Hensyn til den Bestemmelse, som er optagen af den ærede Rigsdagsmand for Horsens (Kæder), at i Tilfælde af, at Mulcten skal affones, det skal staa den Paagjældende

frit for at vælge imellem Fængsel paa Band og Brød og simpelt Fængsel, da kunde det vel være, at jeg vilde være aldeles enig med ham i en saadan Bestemmelse paa et andet Sted. Men den henholder ikke til denne Anordning; den maatte gjøres til Gjenstand i sin Tid for noiere Undersøgelse paa et andet Sted.

Brinck-Seidelin: Hvad angaaer, hvilken Kasse de ifølge denne Lov idømte Mulcter skulle tilfalde, da skal den Mulct, som ifølge Udskiftets § 9 erlægges af den, som forsømmer at møde for Lægsmanden for at indføres i Rullen, idømmes ved Politiretten, men det er ikke bestemt, hvem Mulcten skal tilfalde. Den Mulct, som efter § 16 skal betales af den, som har faaet Udskiftelse med sin Udskrivning, men efter denne Tids Udlob ikke møder ved Sessjonen og siden befindes utjenstdygtig til Soldat, skal idømmes ved Politiretten, og tilfalde Fattigvæsenet; men der er Intet nævnt, det er Amts-Fattigvæsenet eller Sognets Fattigvæsen. Den Mulct endelig, som efter § 23 skal udredes af den, som ikke møder for Sessjonen og befindes utjenstdygtig, og som dicteres af Sessjonen, den skal tilfalde Landmilitiefonden. Det synes mig saaledes, at ved § 16 er Bestemmelsen ikke givet med den Klarhed, at man kan see, hvilken Kasse det egentlig er, der skal have Mulcten, og ved § 9 mangler al Bestemmelse derom. Det Amendement, som er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Aarhus Amts 3die District (Dahl), vil, at alle Mulcter skulle tilfalde Fattigvæsenet, og at altsaa Landmilitiefondet ikke skal have dem. Jeg maa dog tillade mig at bemærke, at det ikke kan ansees afgjort, at Landmilitiefondet kan undvære denne Indtægt; tidligere ere de Mulcter, som de skulle erlægge, der have forsomt at tage Amtspasser, naar de flytte, tilfaldne Amtets Fattigkasse, men jeg troer, at alle andre Mulcter i Anledning af Udskrivningen tilfalde Landmilitiefondet. Landmilitiefondet har heller ikke ubetydelige Udgifter i Anledning af Sessjonens Afholdelse og ved Tillæg til Land- og Søkrigscommissairens Gage, og jeg veed ikke, at den har andre Indtægter end Kjendelserne af dem, der kjøbe sig frie, der nu falde bort, og ellers disse Mulcter, foruden Renterne af sin Capital, om den er rentebærende, og som naturligviis vilde blive mindre, naar den rentebærende Capital selv bliver mindre. Det synes mig saaledes, som om det Amendement, der er stillet af den ærede Deputerede for Stænderborgs 1ste District (Kæder), fortjener anbefaling baade som det, der indeholder faste Bestemmelser om, hvilke Kasser Mulcterne skulle tilfalde, idet de nemlig, naar de dicteres af Sessjonen, skulle tilfalde Landmilitiefondet, naar de dicteres af Kjøbstædernes Politijurisdiction, Stedets, og naar de dicteres af Landjurisdictionen, Sognets Fattigkasse, og da det derhos er vist, at derved ikke forbigaaes Landmilitiefondet, saaledes som ved det andet Amendement under Nr. 3, der er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Aarhus Amts 3die District (Dahl).

Gram: Det er en ganske kort Bemærkning, jeg vilde tillade mig med Hensyn til det Forslag, som er stillet under Nr. 2 af den ærede Deputerede for Stænderborg Amts 1ste District (Kæder). Han har deri blandt Andet foreslaet, at Mulcterne i Landjurisdictionerne skulde tilfalde Amts-Fattigkassen; i saa Henseende maa jeg for det District, hvorfra jeg er, protestere derimod, da nemlig dette District bestaaer af blandede Sogne, der ligge syd for Kongeaen og ikke staae i Forbindelse med Amts-Fattigvæsenet, hvorfor Mulcterne for dette Districts Vedkommende burde tilfalde enten vedkommende Sogns Fattigvæsen eller Jurisdictionens Politikasjer.

Orsted: Skjøndt jeg anseer det for at være temmelig ligegyldigt at give nærmere Bestemmelse om, hvilke Kasser Mulcterne skulle tilfalde, kan jeg dog ikke undlade i denne Henseende at gjøre en

Kort Bemærkning. Jeg antager, at det ikke er passende i en saa speciel Anordning at give Regler, afvigende fra de sædvanlige, om hvorledes der skal forholdes ved Mulcter, og det ikke blot med Hensyn til, hvem de skulle tilfalde, men ogsaa med Hensyn til, hvorledes de skulle affones. Skulde man saaledes give Bestemmelse om, hvad der skulde ansees at være den rette Anvendelse af Alt, hvad der henhører under almindelige Regler, i enhver speciel Anordning, vilde den blive belempret med en stor Masse enkeltstaaende Bestemmelser, og der vilde derved komme en større Uoverensstemmelse ind i Lovgivningen, end ellers vilde være Tilfældet. Hvad nu dette angaaer, at man ikke vil have, at Bøderne skulle tilfalde Politikassen, maa jeg bemærke, at det ved den hidtilgjældende Lovgivning er bestemt, at Bøder, som ved Politiretten paalægges for Overtrædelse af Anordningerne om Udfrivningen, tilfalde Politikassen, foruden at Forordningen af 19de Februar 1819 foreskriver som almindelig Regel, at Bøder, der ere idømte ved Politiretten, skulle, naar der ikke er anden Bestemmelse derfor, tilfalde Politikassen, og vistnok maae ogsaa de her omhandlede Forseelser, ligesom andre Forseelser, der blive at paadømme ved Politiretten, ansees for Politiforseelser. Jeg kan heller ikke andet end antage, at det i sig selv er meget hensigtsmæssigt, at der er saadanne Resourcer, hvorved duelige og paapassende Politibetjente eller Sognekogeder kunne opmuntres. Det forekommer mig heller ikke, at der er nogen Grund til at besvære sig over, at disse Regnskaber ikke underkastes Amtsrådets Bedømmelse; thi her er Spørgsmaal om noget aldeles Personligt, det er Noget, som aldeles slaar ind i det executive Politii, som derfor maa overlades til dets Bedømmelse og alene staae under Control af dem, som have Overtilsynet med Politiet. Jeg maa iøvrigt bemærke, at det ikke var begge Stænderforsamlinger, som havde gjort et saadant Andragende som det, den ærede Deputerede har omtalt. Hvad Landmilitiefonden angaaer, kan det maafee ogsaa i sig selv være passende, at Bøder ikke tilfalde den, men forsaavidt man har talt om Sammenhengelse af store Capitaler, vilde jeg dog bemærke, at denne Fonds Stilling for Fremtiden vistnok vil blive meget ugunstigere, thi en stor Deel af dens væsentlige Indtagter, der blandt Andet bestode i Andeel af Stillingssummer, visse extraordinære Kjendelser, som bleve erlagte, naar Noget ved Bevilling blev tilladt en Fritagelse, som ikke tilkom ham, og Frikjøbelsessummer, der efter denne Anordning jo nu vilde bortfalde, vil deels formindskes, deels ganske bortfalde, og Indtagten af Mulcter er nok meget ubetydelig. Det kan gjerne være, at der vil være anden Indretning at træffe med Hensyn til Landmilitiefonden i det Hele; men hvorfor man nu skulde gøre Forandring i det hidtil Bestaaende, indseer jeg ikke.

Forsaavidt den ærede Deputerede vil have specielle Regler om Affoningsmaaden, troer jeg, at det vilde være ganske syndeligt, i en saadan speciel Anordning at give særegne Regler for Affoningen. Vi have en almindelig Regel om Maaden, hvorpaa Bøder skulle affones, som passer paa dette Tilfælde ligesaagodt som paa andre; thi det, at Børnepligten bliver en paa Alle lige hvilende Forpligtelse, bevirker ikke, at man ikke skulde kunne gøre nogen Forskiel, blandt Andet med Hensyn til Individernes Stilling, og lempe ogsaa Affoningen derefter. Jeg har under den foregaaende Behandling ingenlunde sagt, hvad en æret Rigsdagsmand (Ræder) synes at antage, at der ved Anordningen af 1836 ikke var taget Hensyn til Vedkommendes Stand eller Stilling; jeg har kun sagt, at den ene Stand ikke kan siges derefter at skulle straffes haardere end den anden, thi for nogle Personer kan een Dags Fængsel paa Band og Brød være meget frænkende, og denne Straf derfor meget haard, medens der kan være Andre, for hvem det vilde være haardere at sidde 4 Dage i Fængsel, end een Dag at sidde paa Band og Brød. Man maa ogsaa tage Hensyn til, at Affoning ved simpelt Fængsel vil være en Byrde for det Offentlige, da det ofte vil være Individder, som ere i trange Kaar, og som derfor ikke ere istand til at betale deres Underhold i Fængslet, der ville komme til at sidde der, og Omkostningerne, der ere forbundne med deres Anholdelse og Arrest, følgelig falde det Offentlige til Byrde. Sagen er i og for sig ikke af stor Betydning. Naar den samme ærede Deputerede har bemærket, hvad der forhen skulde være yttret om, at saalænge man

ingen særegne Fængsler har, men maa benytte de almindelige Arrest, kunde det være det Samme, enten man anvendte simpelt Fængsel eller Band og Brøds Straf, maa dette, hvis der herved skulde være sigtet til, hvad jeg under den foreløbige Behandling yttrede, være en Misforstaaelse. Jeg nævnte slet ikke Noget herom under den nærværende Paragraph; men det var under Behandlingen af § 23, hvor der er foreslaaet en Straf af 6 Maanedes Fængsel for den, som forsætlig havde søgt at unddrage sig Børnepligten og befindes utjenstydigt, at jeg meente, at det var rigtigst, at der blev fastsat alternativt en kort Tids Fængsel paa Band og Brød, og det blandt andet, fordi disse lange Fængselsstraffe i de sædvanlige Varetægtsfængsler ville blive meget bebyrdende for Jurisdictionen, og endog vilde gøre det vanskeligt at skaffe Plads til Arrestanterne, ligesom jeg ogsaa troer, at for enkelte Individder kunde lang Tids Fængsel være byrdefuldere end en kort Tids Fængsel paa Band og Brød. Jeg troer ikke, at der er nogen Anledning til at stille nogen speciel Bestemmelse med Hensyn til Affoningen. Hvad derfor de her omhandlede Amendements angaaer, skal jeg stemme for det af den ærede Rigsdagsmand for Helsingør (Dirik) under Nr 1 stillede Forslag.

C. N. Petersen: Jeg maa i alle Puncter tiltræde, hvad den sidste ærede Taler har bemærket, og kun tillade mig, hvad Politikasserne angaaer, endnu at tilføie, at jeg vel ikke kan nægte Muligheden af, at en enkelt Politikasse kan i et enkelt Aar have havt en Indtægt af 1000 Rbd.; men dersom man troer, at disse Kasser i Almindelighed eie, hvad man pleier at kalde Capitaler, da feiler man storligen, deres hele Beholdning er vistnok i Almindelighed ikke mere end nogle faa Hundrede Rigsdaler. At den Omstændighed, at Regnskaberne ikke offentliggøres, herved kan komme i syndelig Betragtning, kan jeg ikke indse; jeg veed for min Part ikke det Ringeste, som skulde kunne være imod, at disse Regnskaber bleve offentliggjorte; men jeg troer ikke, at det Offentlige vil tabe Noget ved, at det ikke skeer. Jeg troer derfor, at naar man ikke vil gaae ind paa Udvalgets Forslag, det Forslag, som er stillet under Nr. 1 af den ærede Rigsdagsmand for Helsingør (Dirik), vil være meest at anbefale.

Ordføreren: Jeg skal i det Væsentlige henholde mig til hvad der er bleven yttret af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted); men jeg vil blot bemærke, at Forslaget under Nr. 1 kun er stillet som subsidiairt til Forslaget under Nr. 2, og at naar man lader det forblive ved Udkastets Bestemmelse og ikke vedtager noget som helst Tillæg, ville de fleste Mulcter, der blive idømte efter Anordningen, tilfalde Politikassen, og navnlig vil det blive Tilfældet med den Mulct, der erlægges efter § 9, at den tilfalder Politikassen, da, som jeg før bragte i Erindring, dette vil blive Tilfældet, hvor der ikke staaer Noget om, hvilken Kasse den skal tilfalde.

Da Ingen mere begjærede Ordet, stred man til Afstemning, og blev da først afstemt over:

1) Dahls Forslag:

Efter § 9 indskydes en Paragraph saalydende: „Alle Mulcter, der skulle erlægges efter denne Lov, tilfalde vedkommende Fattigvæsen“,

der blev vedtaget med 56 Stemmer mod 55. Herved bortfaldt det af Dirik under Nr. 1 stillede Forslag: „de Mulcter, der idømmes af Politiretten, tilfalde Jurisdictionens Politikasse“

samt første Deel af Ræders Forslag under Nr. 2: „At der mellem §§ 9 og 10 indskydes en saalydende ny Paragraph: For saavidt en Mulct efter nærværende Forordning (Lov) dicteres af Sætsionen, tilfalder den Landmilitiefonden“.

2) Anden Deel af Ræders Forslag:

„men idømmes Mulcten ved Politiretten, tilfalder den i Kjøbstadsjurisdictionerne Stedets, og i Landjurisdictionerne, Amtets Fattigkasse“,

blev forkastet med 77 Stemmer mod 18.

3) Tredie Deel af samme Forslag:

„I Tilfælde af, at Mulcten maa affones, staaer det den Paa-

gjældende frit at vælge mellem Fængsel paa Band og Brød eller simpelt Fængsel (Arrest) i en 4 Gange saa lang Tid", blev forkastet med 72 Stemmer mod 28.

Efter dertil given Anledning af Andra, der gjorde opmærksom paa, at det vel kunde være, at der var Enkelte, hvis Votum for Udkastets § 9 var afhængigt af, om denne Paragraph fik en saadan Tilfætning, som den ovenfor under Nr. 1 vedtagne, satte Formanden derefter under Afstemning:

4) § 9 med den ny snævnte Tilfætning, og blev denne vedtaget med 72 Stemmer mod 39.

Da der til Lovudkastets § 10 hverken af Udvalget eller noget af Forsamlingens Medlemmer var stillet Forandringsforslag og Ingen, efter Formandens Opfordring dertil, begjærede at ytre sig desangaaende, blev den nævnte Paragraph, saaledes som den lyder i Udkastet:

„Børnepligten opfyldes enten i Bor Landarmee eller i Bor Sotjeneste, i Overensstemmelse med de Regler, som indeholdes i det Følgende;“

herefter sat under Afstemning og eenstemmig vedtaget med 119 Stemmer.

Til Overskriften over 2det Capitel i Udkastet var af Udvalget foreslaaet:

at denne forandres til: „Om Børnepligten i Henseende til Land-Krigstjenesten“.

Efter Formandens Opfordring, der billigedes af Forsamlingen, vedtoges dette Forslag som en Redaktionsforandring af Forsamlingen, uden Afstemning.

Den omdeelte Afstemningsliste indeholdt endvidere:

Nr. 1) Ørstedes Forslag til §§ 11, 12, 15, 19 og 21

a) At Anordningen affattes saaledes, at det tydeligt sees, i hvilket Forhold Undersøgelsen af de Paagjældendes Maalholdighed og legemlige Dygtighed, Fordelingen paa Districterne og Lodtrækningen sættes til hinanden.

b) at det henstilles, om det ikke maatte være hensigtsmæssigt, at der forholdsvis efter det i 1846 Provindsialstænderne forelagte Lovudkastets § 14.

Formanden gjorde i denne Henseende Forslagsstilleren opmærksom paa, at disse Forslag ikke vare saaledes formulerede, at de kunde knyttes til de vedkommende Paragrapher. Efter at Ørsted hertil havde bemærket, at han ved disse Forslags Affattelse var gaaet ud fra den Forudsætning, at der i den foreliggende Sag kun var Tale om at gøre Bemærkninger ved det forelagte Lovforslag og at han derfor havde troet, at det ikke var nødvendigt at give Forslagene Lovs Form, og efterat Formanden derpaa havde gjort opmærksom paa, at Forretningsregulativets §§ 11 og 15 bestemt forudsætte, at der fra Forsamlingens Side skulde meddeles et fuldstændigt Lovforslag og ingen Henstilling til Regjeringen, og desaarfag havde opfordret Forslagsstilleren til at erklære, om han ønskede at give hine Forslag den derefter fornødne bestemte Form, erklærede Ørsted, at han, der havde stillet hine Forslag, mere som en Henstilling til Udvalget, for om dette muligen skulde derved finde sig foranlediget til at foreslaae saadanne Forandringer i Udkastets Bestemmelser i de ommeldte Paragrapher, at det kunde blive tydeligere, hvorledes Behandlingen ved Sæssionerne skulde være, ikke fandt sig foranlediget til at omformulere sine Forslag og fremsætte dem til Afstemning, hvorimod han forbeholdt sig under Discussionen af disse Paragrapher at paavise deres Mangler og derefter at stemme imod dem.

Da saaledes de af Ørsted til §§ 11, 12, 15, 19 og 21 stillede Forslag vare at betragte som tagne tilbage, gik Discussionen over til § 11.

Hertil indeholdt den omdeelte Afstemningsliste Følgende:

1) Udvalgets Forslag:

At Ordene „den staaende Hær“ i 1ste Linie forandres til „Hæren“.

2) Udvalgets Forslag:

At Ordet „aarlige“ i 1ste Linie forandres til „de anordnede“.

3) Thalbigers Forslag:

At Anordningens § 11 gives følgende Tillæg: „For Landets Vedkommende tiltrædes disse Sæssioner af et Medlem af Amts-

raadet, som dette selv dertil udvalger, eller, hvor et Amt har flere Amtsraad, af et Medlem af hvert af disse. For Kjøbstædernes Vedkommende tiltrædes de af et af Communalbestyrelsen i den Kjøbstad, hvor Sæssionen afholdes, valgt Medlem af sammes Midte“.

4) Lovudkastets § 11. (Med de muligt vedtagne Forandringer.)

Ordføreren: De Forslag, der af Udvalget ere stillede til § 11 under Nr. 1 og 2, ville sees at tilfigte mere bestemte Udtryk, uden at forandre Paragraphens reelle Indhold. Der er til den samme Paragraph stillet et Forslag under Nr. 3 af min ærede Sidemand tilhøire (Thalbiger), hvorefter der skulde indtages den Bestemmelse, som er optaget i Forordningen af 23de Septbr., at Sæssionerne skulde tiltrædes af Medlemmer af de communale Autoriteter. Udvalget har imidlertid troet det betænkeligt at tiltræde dette Forslag, deels fordi, naar der spørges om de ordinaire Sæssioner, vil der paalægges de Medlemmer for Communalbestyrelserne, som tilforordnes Sæssionerne, en temmelig stor Byrde, og som ogsaa vil være mere byrdefuld end Bestemmelsen i Forordningen af 23de Septbr. vilde medføre. Stemningen i Udvalget var for, at Sæssionerne burde tiltrædes af Medlemmer af Communalautoriteter; men man troede, at dette Spørgsmaal maatte beroe til den Tid, da det hele Sæssionsvæsen vil komme under Omordning, og som visse efter almindelig Børnepligts Indførelse ikke vil kunne være meget længe. Desuden tog Udvalget et blot Hensyn til den Byrde, som vil paalægges Medlemmerne af den communale Autoritet, men ogsaa til, at der aldeles vilde savnes Bestemmelser om, hvilket Forhold disse Autoriteter skulde staae i til de øvrige Medlemmer af Sæssionen, hvilken Grad af Myndighed, der skulde tillægges dem, og hvad der fornemmelig skulde være deres Opgave at paasee. Dette vilde vistnok kræve flere Bestemmelser, og da der ikke var stillet noget Forslag i denne Henseende, fandt Udvalget, at det heller ikke kunde indlade sig paa dette specielle Forslag, men troede, at denne Sag vilde komme under Overveielse fra Regjeringens Side, naar der i sin Tid bliver udarbejdet et nyt Forslag til Omordning af det hele Sæssionsvæsen. Af disse Grunde har Udvalget ikke tiltraadt dette Forandringsforslag. Jeg troer ikke, at § 11, saaledes som den er affattet i Udkastet, giver nogen videre Anledning til at udtale mig om Fremgangsmaaden ved Sæssionerne, saaledes som den nu bliver forandret, da det egentlig falder ind under andre Bestemmelser; og da de Forslag, som vare stillede af den ærede Rigsdagmand for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted) til §§ 11, 12, 15, 19 og 21 ikke for Diebliffet kunne komme under Discussion, skal jeg ikke videre udtale mig herom.

Thalbiger: Det har været mig hjært at høre, at det ærede Udvalg, skjøndt det ikke har fundet Anledning til at optage mit Amendement, dog har indrømmet, at det kunde være meget gavnligt, at de af mig foreslaaede Mænd fik Sæde i Sæssionen; det forekommer mig ikke, at de Grunde, som den ærede Ordfører har anført for, at det ikke er bleven optaget, ere af den Betskaffenhed, at de, naar man erkjender selve Forslaget for rigtigt og gavnligt, kunne tillægges nogen Betydning. Hvad den Uleilighed, som derved bliver paalagt Medlemmerne af Communalbestyrelsen, angaaer, da finder jeg ikke, at dette Hensyn kan komme i Betragtning. Om det ogsaa for enkelte Medlemmer skulde være nødvendigt at opholde sig i en Kjøbstad, og deres Ophold der være forbunden med Omkostninger, kunne disse Medlemmer tillægges de Diater, som tilkomme de øvrige Medlemmer af Sæssionen. Jeg indrømmer vel, at der maaskee snart vil udkomme en ny Anordning om Sæssionsvæsenet; men da det dog maaskee vil være en længere Tid, og denne Forordning skal træde i Kraft saagodtsom strax, vilde det dog være gavnligt, at denne Bestemmelse strax blev optaget. Naar man har spurgt, hvad Myndighed disse Communalmedlemmer skulde have i Sæssionerne, har jeg antaget, at det maatte være den samme som de øvrige, saaledes har jeg idetmindste forstaaet Forordningen af 23de September; thi skulde de blot sidde som Assessorer, veed jeg hverken, om det kunde være nødvendigt eller gavnligt. Selv om Anordningen af 23de September skulde være bleven ophævet, eller ikke have vundet Forsamlingens Bifald, vilde jeg dog have stemt for, at denne Paragraph af Anordningen var bleven optaget i det nye Lovudkast. Det forekommer

mig, da Anordningen af 23de September er vedtaget at skulle gjælde, befyndeligt, at ved de Sessjoner, som skulle afholdes efter denne Forordning næsten samtidig, eller noget før, eller noget efter de øvrige, disse folkelige Assessorer skulde træde ud, naar et Mandskab blev behandlet, som forøvrigt staaer i samme Forhold som de Andre, fordi det blot ere noget yngre, og det vilde vist ikke gjøre noget godt Indtryk, om denne Bestemmelse i Almindelighed skulde savnes. Den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns Amts 5te District (Korck) har under Sagens foreløbige Behandling yttret, at det vilde være ønskeligt, om en Bestemmelse om, at enkelte Medlemmer af Sognesforstanderskaberne skulde have Sæde ved Sessjonerne, kunde træffes. Jeg har imidlertid ikke troet at kunne gjøre dette Forslag til mit, da det vistnok vilde medføre langt flere Uleiligheder, naar der saa ofte skulde omstiftes Medlemmer fra forskjellige Sognesforstanderskaber, end naar der stadig var et Medlem af Amtsraadet tilstede. Derimod tillod jeg mig under den foreløbige Behandling med Hensyn til gamle Kjøbenhavns Amt, hvor Sessjonen ikke bliver holdt i nogen Kjøbstad, men paa Landet, og selgelig vil komme til at mangle det folkelige Element af Communalbestyrelsen, at gjøre opmærksom paa, at jeg troede, at det vilde være gavnligt, om der fra et eller flere Amter kunde vælges en Sognesforstander, eftersom det Mandskab, der kom for, henhørte til det ene eller andet Amt; jeg har imidlertid efter nøie Overveielse ikke turdet fremsætte dette Forslag, da dette er en ganske ny Bestemmelse, og det desuden vist ogsaa vilde være gavnligt, at vedkommende Sognesforstanderskaber og Amtsraad forinden bleve hørte derom. Skulde den ansees gavnlige, vil den i Tiden kunne blive optaget i den nye Anordning, som forventes om Sessjonsvæsenet. Den samme ærede Rigsdagsmand har dog tillige med mig erkjendt, at denne Bestemmelse har gjort et særdeles godt Indtryk, og foruden ham har ogsaa den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 4de District (Algreen-Ussing) iløverbands og en anden æret Rigsdagsmand (J. E. Larsen) med Hensyn til de Amendements, som de have stillet, bemærket, at naar Sessjonerne faae en Tilfætning af disse folkelige Elementer, kunde man overlade disse dette Skjøn med mere Beroligelse, end ellers vilde være Tilfældet. Flere af denne Forsamlings Medlemmer have ogsaa yttret til mig, at de deelte mine Anskuelser med Hensyn til denne Bestemmelse; jeg haaber derfor, at selv de ærede Medlemmer, som have udtalt sig imod Forordningen af 23de September i Almindelighed, fordi den havde noget Uhyggeligt ved sig, ville erkjende, at hele denne Paragraph ikke kan andet end have noget Hyggeligt ved sig, og jeg turde derfor maaskee haabe, at mit Amendment vil vinde Majoritet her i Salen, saa at det kunde blive optaget som en Tilfølgelsesbestemmelse til § 11.

Orsted: De Bemærkninger, som jeg har at gjøre, ere dog mere i Anledning af den hele Sammenhæng og slutte sig nærmest til § 19; jeg skal derfor forbeholde mig, at fremsætte dem ved denne Paragraph. Hvad Amendmentet under Nr. 3 angaaer, troer jeg dog, det vilde være rettest at udsætte Forøgelsen af Sessjonernes Medlemmer, indtil der er bleven anstillet nærmere Undersøgelser og indhentet Erklæringer om, hvorvidt det kunde være hensigtsmæssigt at faae et andet Sessjonspersonale, og jeg skal blot tillade mig den specielle Bemærkning, at jeg finder det overflødig, at der skulde tilføres Medlemmer af to Amtsraad, naar dog Sessjonen ikke holdes for begge Amter, men for hvert Amt især.

Algreen-Ussing: Det forekommer mig, at det af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns Amts 3die District (Thalbiger) stillede Forslag fortjener Bisald og jeg skønner ikke, at der kan være nogen Betænkelse ved, at der allerede nu i Sessjonerne optages et saadant folkeligt Element.

Da Ingen flere begjærede Ordet, stred man til Afstemning, som gav følgende Resultat:

1) Udvalgets Forslag:

At Ordene „den staaende Hær“ i 1ste Linie forandres til „Hæren“; blev vedtaget eenstemmigen med 121 Stemmer.

2) Udvalgets Forslag:

At Ordet „aarlige“ i 1ste Linie forandres til „de anordnede“; blev vedtaget eenstemmigen med 119 Stemmer.

3) Thalbigers Forslag:

At Anordningens § 11 gives følgende Tillæg: „For Landets Vedkommende tiltrædes disse Sessjoner af et Medlem af Amtsraadet, som dette selv dertil udvælger, eller, hvor et Amt har flere Amtsraad, af et Medlem af hvert af disse. For Kjøbstadernes Vedkommende tiltrædes de af et af Communalbestyrelsen i den Kjøbstad, hvor Sessjonen afholdes, valgt Medlem af sammes Midte;“

blev vedtaget med 103 Stemmer mod 12.

4) Lovudkastets § 11 med de vedtagne Forandringer:

Udskrivningen til Hæren stæer paa de anordnede Sessjoner i Overensstemmelse med de Forfrister, som nu ere, eller i Fremtiden maatte blive givne. For Landets Vedkommende tiltrædes disse Sessjoner af et Medlem af Amtsraadet, som dette selv dertil udnævner, eller hvor et Amt har flere Amtsraad, af et Medlem af hvert af disse. For Kjøbstadernes Vedkommende tiltrædes de af et af Communalbestyrelsen i den Kjøbstad, hvor Sessjonen afholdes, valgt Medlem af samme Midte. (Sammenlign Nr. 3.)

blev vedtaget eenstemmigen med 13 Stemmer.

Derefter gif Discussionen over til § 12, hvortil Afstemningslisten indeholder følgende:

1) Udvalgets Forslag (Sammenlign Afstemningen over § 8):

At Ordene „til Udskrivning“ i 1ste og 2den Linie udelades, og at Ordet „Sessjonen“ i 3die Linie udgaaer; men at det istedet herfor kommer til at hedde „den med Hensyn til Udskrivningen anordnede Sessjon“, samt at der ved Paragraphens Slutning tilføies: „Afholdes den Sessjon, paa hvilken Udskrivningen af Mandskabet for et vist Aar finder Sted forinden dette Aars Begyndelse, er det en Selvfølge, at Mandskabets Alder beregnes saaledes, som den vil være ved Tjenestetidens Begyndelse.“

2) Lovudkastets § 12. (Med den muligt vedtagne Forandring).

Ordføreren: Ved § 12 vil det sees af Afstemningslisten, at Udvalget har gjort et Forslag, som ikke tidligere har været fremsat. Der er ikke under den foreløbige Behandling af Sagen forefaldet nogen Discussion om § 12, som kunde begrunde denne Indstilling; men derimod er der, som bekjendt, ved flere Paragrapher forefaldet Discussioner under den foreløbige Behandling om Betydningen, Forstaaelsen og Fasthættelsen af Lægsrullealderen, og det er, for at bringe dette Begreb til Klarhed og for at faae Fasthed i Bestemmelsen heraf, at Udvalget har stillet dette Forslag, saa at jeg antager, at det maa ansees tilstrækkeligen begrundet, at et slikt nyt Forslag nu er bleven stillet. Forandringen, som er foreslaaet ved § 12, gaaer ud paa en Omredaction saaledes, at den Omstændighed, om Sessjonen holdes i det Aar, hvorfor Udskrivning finder Sted eller Aaret forud, ikke skal have nogen Indflydelse paa Bestemmelsen af, hvilket Aars Mandskab det er, som skal undergives Udskrivningen; men at det derimod betragtes, hvad enten Sessjonen holdes i samme Aar eller i det foregaaende Aar, som om Sessjonen blev holdt i det Aar, for hvilket Udskrivningen skal foregaae. Efter hvad der nu er vedtaget om Lægsrullealderen, vil det være en Selvfølge at antage dette Forslag, og jeg formener, at om endog Forandringen ikke blev vedtaget, maatte man nødvendig forstaae Loven saaledes, at man ikke længere spurgte om, i hvilket Aar Sessjonen holdtes, men blot om for hvilket Aar Udskrivningen fandt Sted.

(Fortættes.)

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Otte og fyrgetyvende (51de) Møde.

(Fortf.)

Orsted: Jeg kan ikke andet end erkjende, at efter den Forandring, som er foregaaet ved § 8 med Hensyn til Lægdsrullealderen, vil det være nødvendigt, at nærværende Paragraph faaer dette Tillæg; men forresten erkjender jeg ikke, at denne Bestemmelse i sig selv skulde være en Selvfølge, hvorimod det altid har været Tilfældet, at Spørgsmaalet har gjældt det Aar, hvori Spørgsmaalet opstod, det vil sige, i hvilket Sessjonen holdtes, og jeg indseer heller ikke rettere, end at man nu vil udsætte sig for en Forvikling. Jeg seer mig dog ikke istand til at foreslaae nogen Forandring, men maa ansee Forslaget som en Selvfølge, siden man har vedtaget en saadan Forandring under § 8.

Ved den derefter foretagne Afstemning blev

- 1) Udvalgets Forslag under Nr. 1 vedtaget eenstemmig med 119 Stemmer, og
- 2) Den herefter forandrede Paragraph 12

„Med 22 Aars Alderen indtræder den almindelige Forpligtelse til Landkrigstjenesten, til hvilken Ende i Reglen enhver Landværnepligtig har personlig at fremstille sig for den med Hensyn til Udskrivningen anordnede Sessjon, til Bedømmelse og Behandling i Overensstemmelse med de i saa Henseende foreskrevne Regler. Afholdes den Sessjon, paa hvilken Udskrivningen af Mandstabet for et vist Aar finder Sted, forinden dette Aars Begyndelse, er det en Selvfølge, at Mandstabets Alder beregnes saaledes, som den vil være ved Tjenestetidens Begyndelse.

vedtaget eenstemmig med 112 Stemmer.

Formanden: Vi gaae saaledes over til § 13, hvortil der ikke er stillet noget Forslag til Forandring, enten af Udvalget eller Nogen af Forsamlingens Medlemmer; jeg skal kun bemærke, at der er et Medlem, som har foreslaaet at sammensmelte denne Paragraph med den tilsvarende Bestemmelse med Hensyn til Søværnepligten, og at lade den saaledes sammensmeltede Paragraph gaae over i første Capitel; men det kan der blive Tale om, naar hiin tilsvarende Paragraph angaaende Søsnesken bliver afgjort. Vi kunne saaledes, hvis Ingen forlanger Ordet, skride til Afstemning.

Ved den derefter stedfundne Afstemning vedtoges Lovudkastets § 13 eenstemmig med 119 Stemmer.

Man gif dernæst over til § 14, hvortil Afstemningslisten indeholder følgende:

- 1) Udvalgets Forslag:

At Ordet „aldeles“ i 2den Linie ombyttes med Ordene „for steds“, og at Ordene „og — hævede“ udelades.
- 2) Lovudkastet.

Ordføreren: Det Forslag, som af Udvalget er stillet til denne Paragraph, gaaer kun ud paa en Redaktionsforandring, og jeg skal derfor ikke videre opholde mig derved.

Ved den derefter stedfundne Afstemning blev

- 1) Udvalgets Forslag under Nr. 1 vedtaget eenstemmig med 119 Stemmer, og
- 2) Lovudkastets § 14 med den vedtagne Forandring:

„De, som ved dette Møde befindes at have saadanne Svagheder eller Mangler, der gjøre dem for steds uskikede til al Krigstjeneste, har Sessjonen strax at udslette af Rullen og at meddele Fripas.“

vedtaget eenstemmig med 118 Stemmer.

Man gif derefter over til Udcastets § 15, til hvilken intet Forslag var stillet.

Ordføreren: Med Hensyn til hvad jeg under den foreløbige Behandling af denne Paragraph tillod mig at bemærke, skal jeg blot tilføie, at den af mig citerede Udskrivningslov, som gjælder i Frankrig, er af 21de Mars 1832, og at Maalet efter sammes § 32 er 1 Meter og 56 Ctm. eller omtrent 59½ danske Tommer. Ifølge hvad der er oplyst om, at denne Hvide divergerer mindre fra Middelhøiden i Frankrig, end 61 Tommer fra Middelhøiden her i Landet, og i Betragtning af hvad der er anført om, at der i Frankrig bruges 2 Slags Geværer, ligesom ogsaa med Hensyn til det, den høitagtede Krigsminister har bemærket om det lidet Usikkelige i, at Maalet blev nedsat under 61 Tommer, har jeg ikke fundet det fornødent at stille noget Amendement ved denne Paragraph.

Da ikke flere ønskede at yttre sig over denne Paragraph, blev den derpaa sat under Afstemning, hvoraf Resultatet blev, at Paragraphen eenstemmig vedtoges med 119 Stemmer.

Discussionen gif derefter over til § 16 i Udcastet. Den omdeelte Afstemningsliste indeholdt dertil følgende:

- 1) Udvalgets Forslag:

At der i 3die Paragraf, 1ste Linie, mellem Ordene „da“ og „udebliver“ tilføies „uden lovligt Forsald“.
- 2) Orstedes Forslag:

At Ordet „Nogen“ i sidste Membrum forandres til „han“.
- 3) Rådernes Forslag:

At Mulcten fastsættes fra 10 Rbd. til 20 Rbd., og at Ordene „som tilfalder Fattigvæsenet“ udgaae. (Sammenl. § 9 Nr. 13.)
- 4) Orstedes Forslag:

At Udsættelsen kun tilstaaes i saadanne Tilfælde som de, der ommeldes i det 1846 forelagte Udcastes §§ 17 og 20.
- 5) Lovudkastets § 16.

Formanden: Jeg maa bemærke, at den sidste Deel af det Forslag, der ved denne Paragraph er stillet under Nr. 3, forekommer mig at kunne bortfalde, efterdi det tidligere idag er blevet vedtaget, at alle Mulcter skulle tilfalde Fattigvæsenet. Ligeledes maa jeg med Hensyn til det under Nr. 4 stillede Forslag bemærke, at, da det ikke er saaledes formuleret, at det kan gaae over i Lovudkastet, saa skjøner jeg derfor ikke rettere, end at det ikke kan sættes under Afstemning. Maa skee Ordføreren vil behage at tage Ordet.

Ordføreren: Det Forslag, der ved denne Paragraph af Udvalget er stillet under Nr. 1, er fremkommet ved den Discussion, der fandt Sted under den foreløbige Behandling. Det gaaer ud paa, at den forlods Udskrivning, der er fastsat i § 16, og som efter Udcastet skal finde Sted, naar den Bedkommende, som har erholdt Udsættelse, udebliver fra Sessjonen efter Udløbet af den tilstaaede Frist, at den kun skal finde Sted, naar han udebliver uden lovligt Forsald. Der er iøvrigt den Uoverensstemmelse mellem § 16 og § 23, at efter § 23 skal den, der udebliver fra Sessjonen, ikke udskrives strax forlods, men først ved det følgende Aars Sessjon, hvorimod han efter § 16 skal udskrives forlods ved samme Sessjon. Det er vistnok en forskjellig Bestemmelse, men til denne Forskjel er der god Grund, idet det altid kan interessere, at Bedkommende saa tidligt som muligt udtjener sin Værnepligt, og det er ogsaa af militaire Hensyn bedre, at han tjener, naar han er 22 eller 23 Aar gammel, end senere. I § 16 er der indrommet Udsættelse til det 25de Aar, og naar nu altsaa den Værnepligtige, som har erholdt Udsættelse til sit 25de Aar, i Tilfælde af Udeblivelse, først skal udskrives ved næste Sessjon, saa kunde han er-

holde Udsættelse et Aar endnu ved blot at udeblive fra Sessjonen; altsaa vilde han være 26 Aar, før han kunde udskrives, og dette synes mindre rigtigt. Hvad iøvrigt angaaer Forslaget under Nr. 4, der er stillet af Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 3die District (Orsted), da gaaer det ud paa, at indskrænke denne Ret til at erholde Udsættelse, idet det henviser til det Udkast, der er forelagt Provindsialstanderne i Aaret 1846, hvorefter det kun var under visse Betingelser, at Bedkommende kunde erholde en saadan Udsættelse med Hensyn til Udskrivningen, og indskrænkedes den til saadanne Tilfælde, hvor Bedkommende er i en saadan Stilling, der kræver en mere end almindelig Dannelselse, saasom Student, Seminarist og flere lignende. Naar der imidlertid fra det militaire Standpunkt ikke kan gjøres nogen Indvending imod Lovudkastets Forslag, hvilket man maa antage ikke er Tilfældet, da det af Regjeringen selv er optaget i Udkastet, saa forekommer det mig, at der ikke heller fra Folkets Side er Anledning til at indskrænke denne Bestemmelse, der er en af de Bestemmelser, hvorved den almindelige Børnepligts Byrde vil blive meget lettet, og som vil medføre, naar den bliver staaende, at Børnebyrden ikke vil blive saa bebyrdende og generende for Mange, som ellers.

Forslaget under Nr. 2 er blot en Redaktionsforandring.

Det Forslag, der er stillet under Nr. 3, gaaer ud paa, at Mulcten skulde være alternativ; men da der allerede idag er bleven afstemt over alternative Mulcter, og det er bleven vedtaget, at man skal beholde de lovbestemte, saa skal jeg ikke yttre mig videre herover. Jeg skal kun i Anledning af denne Paragraph bringe i Erindring, at under den foreløbige Behandling blev der reist Tvivl om, hvorvidt Virkningen af at have erholdt Udsættelse skulde vedblive at gjælde, selv om en Krigsperiode skulde indtræde i den Tid, for hvilken Udsættelsen er begjert. Der blev da yttret, at Udvalget havde forstaaet Paragraphen saaledes, at naar saadanne Tilfælde indtraadte, saa maatte Udsættelsen ophøre, og jeg mener ogsaa, at Paragraphen kan forstaaes saaledes, og Udvalget har derfor ikke fundet Anledning til at stille noget Forslag til Forandring af Paragraphen, ligesom heller ikke nogen Anden har stillet noget Forslag i denne Retning.

Ræder: Jeg har tilladt mig at foreslaae, at Mulcten istedetfor 20 Rbd. skal fastsættes fra 10 Rbd. til 20 Rbd. Grunden hertil er, at jeg finder, at en Mulct af 20 Rbd. er for høi, naar den skal gjælde for Alle og Enhver, og dernæst, fordi det er det Principmæssige, at Mulcter skulle bestemmes alternativt. Endnu skal jeg tilføie, at det ikke egentlig er Noget, der vedrører Militairretaten i nogen høj Grad, at den Bedkommende udebliver, fordi han er utjenstdygtig, thi saa kommer han jo ikke ind i Armeen. Forevrigt skal jeg henholde mig til det Raisonnement, jeg har ført under Behandlingen af § 9.

Orsted: Jeg har under den foreløbige Behandling udførligere omtalt, hvilke Misbrug der kunne drives med Bestemmelsen i Paragraphen, idet Enhver kunde forlange Udsættelse i 1 eller 2 Aar, og jeg har godtgjort, hvorledes Mortalitetforholdene kunne stille sig forskjelligt i de forskjellige Aar, og saaledes at det kan blive gjort til Calculé, ikke at møde til Udskrivning i det Aar, hvori der er færre 22-aarige, end sædvanligt, og hvor der altsaa er ringere Afgang til Lodtrækning, end ellers, og hvor derfor Mange ville begjere Udsættelse, hvorved det vil blive endmere trykkende for dem, der møde i dette Aar, og som allerede paa Grund af Mortalitetforholdene have færre Chancer for at spille sig fri. Ogsaa maa jeg gjøre opmærksom paa, hvorledes der netop ved Begyndelsen af Børnepligtens Indførelse, og hvor der endnu kan være Formodning for, at Børnepligten kan blive forandret, kunde være en almindelig Retning hos Folk, til ikke at møde med de Aarsklasser, hvortil de henhøre, men derimod begjere sig fritagne 1 eller 2 Aar. Det er vel sandt, at Paragraphen kun gjælder for Fredstid, men vi vide ikke, om Freden kunde indtræffe endnu før næste Sessjon, og om da ikke det Misbrug kunde finde Sted. Jeg har derfor stillet et Amendement, med Hensyn til at erholde Tilladelse til Udsættelse, der gaaer ud paa, at Tilladelsen ikke skal være en ubetinget Tilladelse, men at den skal være betinget af de Omstændigheder, der ere anførte i Udkastet af 1846; men da disse der ere nøiagtigt angivne, saa har jeg troet, at jeg havde udtalt mig bestemt nok i mit Amendement, men jeg er overalt gaaet ud fra den

Forudsætning, at den nærværende Forsamling ikke har nogen medlovgivende Myndighed i nærværende Sag, men alene skal afgive sin Betænkning, og jeg har derfor ikke gjort mit Amendement saa vidtløftigt, som jeg ellers vilde have gjort det. Men da nu den ærede Formand mener, at det ikke af den Aarsag kan komme under Afstemning, saa maa jeg jo finde mig deri og vige. Hvad det ubetydelige Amendement angaaer, som jeg har stillet, nemlig at Ordet „nogen“ i sidste Membrum forandres til „han“, saa synes det aabenbart at være vel grundet, da det er det samme Subject, der omtales i den anden Linie af den tredie Deel af Paragraphen, som i den foregaaende Linie. Det er iøvrigt Noget, jeg blot her har fremsat som en Henstilling; jeg har indleveret adskillige Amendments, som jeg troede Comiteen muligen vilde tage i Betragtning, men jeg anseer dette ikke af den Bigtighed, at jeg ønsker nogen Afstemning derover.

Formanden: Det forekommer mig, at denne Redaktionsforandring er vel begrundet; jeg veed ikke, om Ordføreren har noget derimod.

Ordføreren: Nei! det kan vistnok gjerne antages som en Redaktionsforandring.

Da Ingen videre begjerede Ordet, saa fik man til Afstemning, som gav følgende Resultat.

1) Udvalgets Forslag:

„At der i 3die Passus, 1ste Linie, mellem Ordene „da“ og „udebliver“ tilføies „uden lovligt Forsald“ blev vedtaget med 117 Stemmer mod 1.

2) Orstedes Forslag:

„At Ordet „Nogen“ i sidste Membrum forandres til „han“. vedtoges som Redaktionsforandring uden Afstemning.

3) Ræders Forslag 1ste Deel:

„At Mulcten fastsættes fra 10 til 20 Rbdlr.“ blev forkastet med 85 Stemmer mod 30.

Orstedes Forslag:

„At Udsættelsen kun tilstaaes i saadanne Tilfælde, som de, der anmeldes i det 1846 forelagte Udkasts §§ 17 og 20“ kom i Genhold til det ovenfor Anførte ikke under Afstemning.

4) Lovudkastets § 16, med de vedtagne Forandringer:

„I Fredstid kan Enhver, naar han med den sædvanlige Udskrivningsalder for Sessjonen derom fremsætter eller lader fremsætte Begjering erholde Udsættelse med at behandles til Udskrivning for eet eller flere Aar indtil hans 25de Aar.

Med Udlobet af den tilstaaede Frist har den Bedkommende personlig at fremstille sig, og bliver da at behandle lige med de 22-aarige Børnepligtige.

Den, som da uden lovligt Forsald udebliver fra Sessjonen, betragtes som forlods udsreven; men saafremt han ved senere Undersøgelse skulde findes at være utjenstdygtig til Soldat, bliver han at tiltale ved Politiretten til at erlægge en Mulct af 20 Rbdlr., som tilfalder Fattigvæsenet,

blev vedtaget med 111 Stemmer mod 2.

Man gif derefter over til § 17. Hertil indeholdt den omdeelte Afstemningsliste følgende.

1) Orstedes Forslag:

At Ordet „dog“ i 2det Membrum forandres til „derimod“.

2) Lovudkastets § 17.

Ordføreren: Der er, som det vil sees af Afstemningslisten, ikke ved denne Paragraph noget andet Forslag, end det, der er stillet af Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 3die District; det gaaer ud paa at Ordet „dog“ i andet Membrum skal forandres til „derimod.“ Den 2den Deel af Paragraphen er imidlertid en Undtagelse, og ikke egentlig nogen Modsatning til den 1ste Deel, men den fremstiller sig nærmest som en Undtagelse og Indskrænkning, saa at Ordet „dog“ maaskee er bedre end „derimod“. Det er imidlertid et temmelig ligegyldigt Spørgsmaal, som det ikke er værd at opholde sig ved.

Orsted: Det er vistnok temmelig uvigtigt, hvad man antager her, men det er ikke rigtigt, at det andet Membrum er en Indskrænkning, det er det aldeles ikke. Første Membrum hjemler Enhver, som ikke har opnaaet Udskrivningsalderen, men er 18 Aar eller derover, en Ret til at blive udsreven, og den taler aldeles ikke om Lodtræk-

ning, derimod er den anden Klasse, de 21-aarige, berettiget til at melde sig til Lodtrækning. Det er altsaa en Modsatning og slet ikke nogen Undtagelse. Iøvrigt anseer jeg Sagen for saa uvigtig, at jeg ikke skal begjære Afstemning.

Krieger: Det er dog aabenbart, at det er en forbedret Redaction, og det synes mig at være saa klart, at den vistnok kan antages som en Redactionsforandring.

Bed den herefter stedfundne Afstemning blev

Lovudkastets § 17, med den omtalte Redactionsforandring, vedtaget eenstemmig med 119 Stemmer.

Orsted's Forslag under Nr. 1 vedtoges som en Redactionsforandring uden Afstemning.

Discussionen gik derefter over til § 18. Afstemningslisten hertil indeholdt følgende:

1) Orsted's Forslag:

At der istedetfor „Overhovedet tillades det“ sættes „Det tillades“.

2) Udvalgets nye Forslag:

At Ordene „de 22-aarige Børnepligtige“ i Paragraphens sidste Linie forandres til „den Aldersklasse, til hvilken han efter sin Alder hører“.

3) Lovudkastets § 18.

Ordføreren: Det første Forslag ved denne Paragraph er fra Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 3die District (Orsted) og er at ansee som en Redactionsforandring ved Paragraphens Begyndelse, der vistnok ikke er ret hensigtsmæssig, men hvorved jeg i alt Fald ikke skal opholde mig. Det andet Forslag er stillet af Udvalget og gaaer ud paa, at Ordene „de 22-aarige Børnepligtige“ i Paragraphens sidste Linie forandres til „den Aldersklasse, til hvilken han efter sin Alder hører“. Det var allerede omtalt under den foreløbige Behandling, at Udvalget antog, at det var Udkastets Mening, at den Baa-gjældende skulde behandles lige med den Aldersklasse, hvortil han hørte, men Udtrykkene kunne maaskee ogsaa forståes om de andre Aldersklasser, navnlig den Aldersklasse, der stod for Udskrivning i det Aar, i hvilket den Vedkommende, efterat være traadt ud af Tjenesten, kom til Sessionen, og det er for at udtrykke Meningen mere bestemt, at Forandringen er foreslaaet.

Orsted: Det forekommer mig, at den ærede Ordfører har indrømmet den Redaction, at Ordet „overhovedet“ synes at antyde noget ganske Almindeligt, hvorimod der her er Tale om en Undtagelse og Noget, der ikke er saa ganske almindeligt. Forøvrigt vil jeg ikke fremsætte nogen Begjering om, at dette skal komme under Afstemning.

Formanden: Jeg har ikke rigtigt opfattet Ordføreren, om han antager denne Redaction.

Ordføreren: Der er af Udvalget ikke ligefrem steet nogen Tiltrædelse til dette Amendement, fordi det ikke fandtes at have nogen særlig Betydning. Meningen bliver ganske den samme, hvad enten Forandringen skeer eller ikke skeer, og Udvalget har derfor hverken tilraadet den eller fraraadet den. Naar Forandringen skeer, saa bliver Begyndelsen af begge Paragrapher aldeles eens, hvorimod Ordet „overhovedet“, der vel i og for sig er mindre heldigt, tilveiebringer en vis Forbindelse imellem Paragrapherne, som ogsaa ligger i deres Indhold.

Orsted: Det er mig ganske ligegyldigt. Jeg har kun fremsat det som en Bemærkning, som jeg havde troet kunde benyttes af Comiteen. Jeg ønsker imidlertid ikke, at det skal sættes under Afstemning, da det ikke var min Mening, at det skulde fremkomme som et Amendement. Jeg vilde næsten være ganske undseelig ved at fremkomme med alle disse Smaaforslag for Forsamlingen som bestemte Amendements.

Bed den herefter stedfundne Afstemning blev:

1) Udvalgets nye Forslag ovenfor under Nr. 2, vedtaget eenstemmig med 117 Stemmer, og

2) Lovudkastets § 18 forandret i Genhold hertil:

Overhovedet tillades det unge Menneſter, som have opnaaet 18 Aars Alderen, og have paataget sig 8 Aars stadig Tjeneste i Hæren i Underofficersklassen eller som Menige, paa denne Maade at udtjene deres Børnepligt; men den Tid, i hvilken

Nogen alt forinden det 18de Aar maatte have været ansat i saadan Stilling, skal ikke i denne Henseende kunne komme ham til gode.

Skulde den Baa-gjældende udtræde af sin Stilling, forinden han har gjort de 8 Aars Tjeneste, bliver han, hvis han har tjent 5 Aar eller derover, at overføre til Forstærkningen, men i modsat Fald at behandle lige med den Aldersklasse, til hvilken han efter sin Alder hører, vedtaget eenstemmig med 119 Stemmer.

Discussionen gik derpaa over til Udkastets § 19.

Afstemningslisten til denne Paragraph indeholder følgende Forslag.

1) Orsted's Forslag:

At de Bestemmelser, som Placaten af 27de Juni 1842 indeholder angaaende den forskellige Slags Tjeneste og Tjenestetiden, her indføres, eller og, at der henvises til denne Placat og ei til Armeorganisationen. (See iøvrigt det foran ved § 11 m. fl. Anførte).

2) Bisbys Forslag:

At Slutningen af Paragraphen „Det udfærdigede Mandſkab benyttes i Overensstemmelse med Armeens Organisationsplan“ udgaaer.

3) Lovudkastets § 19.

Formanden: Jeg maa her gøre den samme Bemærkning angaaende det under Nr. 1 stillede Amendement, af den ærede Deputerede for Kjøbenhavns 3die District (Orsted), at det ikke synes at være saaledes formuleret, at det kan komme til Afstemning.

Orsted: Jeg kan ikke sige Andet, end at jeg saa maa stemme mod Paragraphen i det Hele, da dette Afsnit forekommer mig i alle Dele at være uforstaaeligt.

Ordføreren: Jeg skal med Hensyn til dette Forslag saavel som med Hensyn til hvad der er blevet bemærket af den samme ærede Rigsdagsmand ved § 11, og som gaaer ud paa, at indføre en anden Dmgang med Udskrivningen end den, som i Udkastet er foreslaaet, bemærke, at den, som er foreslaaet i det Udkast, der i Aaret 1846 blev forelagt Ständerne, og som den ærede Rigsdagsmand vil have optaget med Hensyn til nærværende Udkast, bestod jo i, at Vedkommende skulde møde ved 2 forskellige Sessioner. Dette har nærværende Udkast forandret, idet det fremgaaer af dets Bestemmelse, der iøvrigt først findes i § 21, at der kun skal finde eet Møde Sted, hvor Lodtrækning strax foretages. Hvad nu den første Bestemmelse i § 19 angaaer, da er det vistnok hensigtsmæssigt at bibeholde denne Bestemmelse. Det er nemlig en Regel i Udkastet, at det forudsættes, at der i Fremtiden kræves Samtykke fra Folkerepresentationens Side, førend Udskrivningen kan foregaae, og der kan jo ikke blive Spørgsmaal om, at mere end høist een Udskrivning skulde finde Sted, for denne Bestemmelse kan træde i Kraft, saa det synes hensigtsmæssigt, at beholde det paa denne Maade. Udvalget har derfor ikke, hverken ved sin tidligere Forhandling eller i den stedfundne Discussion fundet Anledning til at gøre noget Forslag til Forandring. Hvad Fordeelingen paa de forskellige Districter angaaer, er det allerede under den foreløbige Behandling af mig udtalt, hvorledes jeg meente, at Forholdene vilde stille sig. Fordelingen af Mandſkabet skeer ikke, førend Sessionen og Lodtrækningen have fundet Sted. Udskrivningen skeer nemlig kun ved een Session og ved samme Session, hvor Besigtigelsen af Mandſkabet skeer, hvor der tages Bestemmelse om, til hvilket Baaben Vedkommende er tjenstdygtig, hvorom der gjøres Bedtegning, og hvor der trækkes Numere over den Følgeorden, i hvilken Mandſkabet skal udskrives eller indkaldes, og naar da disse Lister ere samlede over hele Landet, bliver det bestemt, hvormange Procent der skal udskrives fra hvert District af det Mandſkab, der er befundet tjenstdygtigt. Ved den foreløbige Discussion er det Spørgsmaal blevet stillet af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 4de District (Allgreen-Ussing), om hvorledes jeg havde tænkt mig, at Forholdene skulde ordnes med Hensyn til Udskrivningen til de forskellige Baaben, hvortil der udfordres særegne Qualificationer, og jeg yttrede da under den foreløbige Behandling, hvorledes jeg havde forstået den, og, saavidt jeg erindrer, bleve mine Uttringer tiltraadte paa Regjeringens Vegne af

den høitagtede Justitsminister, saa jeg troer ikke, at det vil have nogen Bæmselighed at erovere Bestemmelsen, og det er unægteligt, at Bestemmelsen om, at Vedkommende skulle møde 2 Aar efter hinanden ved Sessjonen er mere bebyrdende end den Dmgang, der nu vil finde Sted. Med Hensyn til det af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 6te District (Bisby) gjorte Forslag, der gaaer ud paa, at Slutningen af Paragraphen „Det udfrevne Mandskab benyttes i Overensstemmelse med Armeens Organisationsplan“ skulde udgaae, da maa jeg vel tilstaae, at der ikke er nogen absolut Nødvendighed for at beholde Slutningen af Paragraphen, thi hvad enten denne Bestemmelse staaer deri eller ikke, saa er det en Selsfølge, at det Mandskab, der bliver udfrevet, bliver benyttet og brugt i Overensstemmelse med den Organisation, som Militair-Statens har, men det synes mig dog at være rigtigst, at en saadan Udtalelse bliver staaende i Loven.

Orsted: Naar § 19 siger: „Der udfrires aarlig saameget Mandskab, som Loven fastsætter, synes man derved at ville anticipere det, som man vil have bestemt i Grundloven, at der nemlig skal finde en aarlig Bevilling Sted af det Mandskab, der bliver at udfrire, men der eksisterer endnu ikke nogen Grundlov og der eksisterer ikke engang i Udkastet til samme nogen Bestemmelse om, at der skal finde en saadan aarlig Bevilling Sted, saa jeg seer ikke, at man er besejet til at optage Noget derom, men i alt Fald kunde man da kun optage det som en Bestemmelse, som ikke skulde gjælde, før Grundloven udkom, men det synes mig dog i andre Henseender at være mindre passende. Jeg veed ikke, hvorledes man skal kunne anvende en saadan Bestemmelse i Aar, da man udtager det Mandskab der er født i Aaret 1826 til Udfriwing, og, som jeg troer Meningen, er ved særlige Sessjoner; men hvor mange der skal udfrires, det vil blive bestemt ikke ved nogen Lov, men ved en Befaling fra Krigsministeriet eller Justitsministeriet, hvilket dertil maatte ansees meest competent. Dersom det er Meningen at udfrire saameget Mandskab, som vedkommende Krigsminister finder fornødent, saa skal jeg ikke have Noget at erindre derimod, og helst i Krigstid; man maatte da ogsaa lade det fremtræde i selve Formen. Hvad angaaer Fordelingen af Mandskabet paa de enkelte Districter, saa maa det vistnok forudsættes, at Fordelingen finder Sted efter Sessjonens Afholdelse, thi forhen var det altid Tilfældet, at Mandskabet skulde møde til 2 Sessjoner efter hinanden, for at blive udfrevet, men efter Placaten af 1842 kun 1 Aar før Udfriwingen, altsaa naar de være 21 Aar, for at blive undersøgte og bedømte, og hvorefter Repartitionen skete paa de enkelte Districter over hvormeget Mandskab der var nødvendig eller skulde udredes af dem; men hvorledes denne nu skulde kunne ske inden Sessjonen, det kan jeg ikke indsee, men hvis Meningen, som den ærede Ordfører har yttret, er, at Repartitionen skal ske bagefter, saa kan jeg ikke fatte Sammenhængen mellem §§ 19 og 21, thi i § 21 er der Tale om, at Udfriwingsmassen ved Sessjonen kan være større end det Antal, der skal udfrires. Altsaa er der ikke nogen klar Sammenhæng mellem §§ 12, 19 og 21. Det 3die Membrum gaaer ud paa, at det udfrevne Mandskab skal benyttes i Overensstemmelse med Armeens Organisationsplan; men derved maa jeg bemærke, at Tjenestetiden og Tjenestemaaden, der er det Bæsentlige, er bestemt ikke blot ved Organisationsplanen, men ved Placat af 27de Juni 1842, og at det ikke er passende at henvise til Organisationsplanen istedetfor til Placaten, thi den er ikke blevet kundgjort som nogen Lov; den har maaskee været Mange bekjendt, men den har ikke været Folket bekjendt, og just fordi Planen indeholdt Noget, som Alle skulde vide, nemlig Bestemmelserne angaaende Tjenestetiden, bleve disse bekjendtgjorte ved Pl. af 27de Juni 1842. Men efter som Sagen er bleven udviklet her i Forsamlingen, saa er Meningen nok den, at det udfrevne Mandskab skal benyttes ikke blot efter den nuværende men efter den til enhver Tid bestaaende Organisationsplan. Jeg maa nu vel tilstaae, at det kan være nødvendigt, at foretage Forandringer i Organisationsplanen; men man bør ikke give den Skin af at være en Lov, men det vilde tværtimod være, at Tjenestetiden

blev reguleret af vedkommende militaire Autoritet. Det har Udseende af, at Mandskabet skal have en saa meget større Betyggelse med Hensyn til Udfriwingen, og det har dog ingen anden Mening end at det bliver fuldkommen Vilkaarlighed underkastet. At det i Krigstid kan være nødvendigt at gjøre Modificationer, det vil jeg gjerne antage, og derfor det tilsigtes udtrykkelig sat i Loven, saa at det springer frem, saa vil jeg ogsaa stemme derfor, men paa en saa utydelig Maade, som det nu er udtrykt, troer jeg ikke, at jeg kan stemme derfor. Jeg vilde have foreslaaet, at hvad Tjenestetiden angaaer, Placaten af 27de Juni 1842 var bleven citeret, da jeg ikke troer, at der i den vil ske stor Forandring, ialfald maatte en saadan Forandring bringes i nærmere Forslag; men da Formanden har meent, at jeg efter dette Forslags Form var uberettiget til at forlange, at Forsamlingen skulde afstemme derover, saa kan jeg ikke andet end stemme imod hele Paragraphen. Jeg skal endnu kun bemærke, at der i § 28 indirecte er gjort en Forandring i Organisationsplanen, hvorefter forskellige Individuer være berettigede til at blive frie for Tjeneste i Forstærkningen for Fremtiden; og det er vistnok Noget, som jeg troer, at man ikke vil bifalde.

Bisby. Som den ærede Ordfører har bemærket, er det kun en Redactionsforandring, jeg har foreslaaet. Slutningen af Paragraphen „Det udfrevne Mandskab benyttes i Overensstemmelse med Armeens Organisationsplan“ staaer nemlig, som det forekommer mig, ikke i Forbindelse med Paragraphens egentlige Indhold, og det synes mig dog, at enhver Paragraph bør have sit eget begrænsede Indhold. Indholdet af denne Paragraph er deels Antegnelsen af Mandskabet, deels dets Fordeling paa de forskellige Districter; men hele Benyttelsen af Mandskabet burde være gjort til Gjenstand for en anden Paragraph. Men det er saa meget uheldigere i mine Tanker, som det Selsamme indeholdes paa et andet Sted i Loven paa en mere fuldstændig og tydelig Maade, nemlig i § 24, hvor det hedder: „Det udfrevne Mandskab har i Fredstid at forrette den Tjeneste, som Armeorganisationen og de gjældende Anordninger foreskrive“. Det forekommer mig altid at være uheldigt, naar der paa 2 Steder i en Lov forekommer det Selsamme, og det i 2 Paragrapher kort efter hinanden og i forskellige Udtryk. Da altsaa det, som jeg har foreslaaet at skulle udletes, indeholdes paa en forstaaeligere og tydeligere Maade i en anden Paragraph, og det ikke her staaer i nogen Forbindelse med Paragraphens egentlige Indhold, synes det mig, at mit Forslag som en Redactionsbemærkning let kan indrømmes.

Da ingen flere begjærede Ordet, skred man til Afstemning, der gav følgende Resultat:

Orsted's Forslag:

At de Bestemmelser, som Placaten af 27de Juni 1842 indeholder angaaende den forskellige Slags Tjeneste og Tjenestetiden, her indføres, eller og at der henvises til denne Placat og ei til Armeorganisationen, bortfalder.

2) Bisby's Forslag:

At Slutningen af Paragraphen: „Det udfrevne Mandskab benyttes i Overensstemmelse med Armeens Organisationsplan“; udgaaer,

blev forkastet med 64 Stemmer mod 46.

3) Hele Lovudkastets § 19

blev vedtaget med 106 Stemmer mod 8.

Discussionen gik derpaa over til § 20, hvortil ingen Forandringsforslag vare stillede, og da Ingen begjærede Ordet i Anledning af denne Paragraph, blev den sat under Afstemning og vedtaget eenstemmig med 121 Stemmer.

Formanden: Da jeg veed, at Grundlovscomiteen idag holder Møde, troer jeg, at det vilde være det Bedste at standse hermed for idag, og jeg skal da endnu kun anmeldte Dagsordenen for det næste Møde, der vil blive imorgen Kl. 11, og vil da Børnepligtsagens Behandling blive fortsat.

Mødet hævet.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ni og fyrgetyvende offentlige Møde.

(Det 52de Møde i den hele Række.)

Onsdagen den 24de Januar 1849.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal tillade mig at anmelde, at jeg har modtaget fra den ærede Rigsdagsmand for Præstø Amts 4de District (Grundtvig) en Skrivelse om, at han agtede at gjøre den høitagede Justitsminister et Spørgsmaal om Trykkesfrihedsanordningen af 27de Septbr. 1799 og dens Anvendelse. En æret Rigsdagsmand har ønsket at spørge Grundlovsudvalget om, hvorvidt det er fremrykket i dets Forhandlinger, og naar det meente at kunne være færdig; men, da jeg har undetrettet ham om, at jeg derom har tilskrevet Comiteen, og at jeg i Anledning af det modtagne Svar atter har tilskrevet den, har han foreløbigen frasældet dette Onske. Vi gaae dernæst, efter Dagsordenen, over til Værnepligtsloven, dens § 21.

Afstemningslisten indeholdt til denne Paragraph følgende:

1) Ørsted's Forslag:

I Henhold til det forhen ad § 11 m. fl. Fremsatte, indstilles i særdeleshed, at det, i Forudsætning af, at Lodtrækning skal foregaae ved samme Session som den, hvorved Mandskabet undersøges, og altsaa førend Fordelingen paa Districterne skeer, antydes, hvorledes Numer-Følgen skal indrettes med Hensyn til dens Anvendelighed paa det i forskjellige Sessionsdistricter behandlede Mandskab.

Saaavidt Lodtrækningen skal, efter alle Sessions Tilendbringelse, foregaae paa et fælles Sted, indstilles, at dette skeer med behørig Offentlighed, og at det staaer til Mandskabet, om det vil møde ved Trækningen eller overlade det til Bestyrelsen af denne Forretning at foranstalte truffet paa dets Begne.

2) Lovudkastets § 21. (Sammenl. Dinsens Forslag: „At Lodtrækning er afløst.“)

Ordføreren: Det Forslag, der ved denne Paragraph er opført paa Afstemningslisten under Nr. 1, er stillet af den høitærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted), og staaer i Forbindelse med de Indstillinger, som den samme ærede Rigsdagsmand har fremsat ved flere Paragrapher. Det sigter til, at det mere tydeligt skal udtales i Anordningen, hvorledes Forholdet skal være med Omgangsmåden med Hensyn til Udskrivningen. Der blev ikke afstemt ved Forhandlingen igaar over de lignende Forslag, hvormed dette staaer i Forbindelse; men jeg skal dog, da det maaskee kunde ønskes af flere, noget nærmere udtale mig om, hvorledes Udvalget har opfattet den hele Omgangsmåde ved Sessionen. Man har nemlig forstaaet Udkastet saaledes, at § 19, ved at indeholde den Bestemmelse, at Fordelingen paa de forskjellige Districter skeer i Forhold til det Antal af tjenstdygtigt Mandskab, der ifølge de paa Sessionen erholdte Oplysninger staaer for Udskrivning, forudsætter, at denne Fordeling skal skee, naar Sessionerne over hele Landet være tilendbragte; man har troet, at denne Regel her i § 19 var den egentlige almindelige Regel, og at de følgende Paragrapher, som befattede sig med Udskrivning, nemlig §§ 20 og 21, vare en nærmere Udvikling af denne almindelige Hovedregel; efter § 20 ville altsaa de Personer, som melde sig frivilligt, først blive tagne til Tjeneste; dernæst skal det efter første Deel af § 21 afgjøres ved Lodtrækning, hvem der skulle udskrives, og hvem der indtil videre skulle forbigaaes; efter 2den Deel

af § 21 skal Lodtrækningen indrettes saaledes, at der for det hele Udskrivningsdistrict, hvorved — efter hvad der er yttret under den foreløbige Behandling — er at forstaae det District, som er underlagt en Sessionsdeputation eller underordnet en Landrigscommissair, trækkes Numere fra Nr. 1 opad, og saa skulle efter de følgende Bestemmelser i Paragraphen de, der have truffet lavere Numere, udskrives fremfor dem, som erholdt de høiere Numere. Disse Regler har Udvalget troet, vare tilstrækkelige. Naar Mandskabet var besigtiget og befundet dygtigt, skal der trækkes Numer i fortløbende Orden for hele Udskrivningsdistrictet, forstaaet paa den Maade, som nylig nævnt fra Nr. 1 og opad, og naar da alle Listerne vare indkomne, og det saaledes var givet for den overordnede Udskrivningsautoritet, hvad enten denne er Generalrigscommissairen eller Justitsministeren, hvor stort et udskrivningsdygtigt Mandskab der gaves over hele Landet, maatte, i Henhold til den Bestemmelse, som maatte være tagen, om hvor stort Mandskab der skulde udskrives, en simpel Procentberegning foretages for de enkelte Districter. Naar der saaledes f. Ex. fandtes 12,000 Udskrivningsdygtige ved alle Sessioner i det hele Land, og det hele Antal, der skal udskrives, vilde være f. Ex. 4000 saa vilde Følgen blive, at der blev at udskrive $\frac{1}{3}$ af hele det tjenstdygtige Mandskab i hvert Udskrivningsdistrict, altsaa den Deel af Mandskabet, som har truffet $\frac{1}{3}$ af Numerne fra 1 opad. Naar man saaledes fik 4000, fra det hele Land, har man troet, at der mellem dem vilde findes et tilstrækkeligt Antal, der havde de fornødne Egenskaber, til at kunne ansættes ved de forskjellige Baaben. Med Hensyn til, at der finder en Deel Uligheder Sted i Tjenesten ved de forskjellige Corpser, maa jeg bringe i Erindring, at der allerede er taget en Bestemmelse i denne Henseende, saavidt jeg erindrer i Anordn. af 27de Juli 1847, idet der er fastsat, hvor stort Antal der maa tages fra de forskjellige Districter f. Ex. til Artilleriet, hvor Tjenesten er noget længere end ved Infanteriet og Cavalleriet, og der staaer da blot tilbage de ganske enkelte Baaben, hvorved der fordres en ualmindelig lang Garnisonstjeneste i Fredstid, nemlig Fodgarden, Gardehusarerne og Hestgarden; men disse Corpser omfatte kun et meget ringe Antal i Forhold til det hele Antal, som udskrives, og det er jo vel ikke at betvivle, at der i den allernærmeste Tid, idetmindste i den første Tid, efter at Freden er indtraadt, vil blive truffet Foranstaltninger fra Regjeringens Side, hvorved denne Ulighed vil hæves, saa at man har troet, at Udkastet var tilstrækkelig tydeligt; derfor er der ikke af Udvalget gjort noget Forslag til nogen nærmere Forklaring i saa Henseende. Jeg maa ogsaa bemærke, at, naar man affeer fra den hidtil bestaaende Orden, kan man heller ikke komme til den Forestilling, at Udkastet forudsætter, at der skal holdes dobbelte Sessioner, og navnlig, naar man vil lægge Mærke til Udtrykkene i § 21, forekommer det mig temmelig klart, at Lodtrækningen skal foregaae paa selve Sessionen, og at der altsaa ikke kan blive Tale om, at Mandskabet skal møde paa flere end een Session. Der er ogsaa ved samme Paragraph stillet et Forslag fra en æret Rigsdagsmand for Odense Amts 4de District (Dinsen) om, at Lodtrækning skal bortfalde, og det er paa Afstemningslisten sat i Forbindelse med Afstemningen over selve Paragraphen. Det er jo en Selvfølge, at naar den militaire Organisation ikke er saaledes, at alt det udskrivningsdygtige og udskrivningspligtige Mandskab kan indtages til Tjeneste i det Aar, hvori dets Udskrivningspligt falder, maa der være en Regel om, hvorledes det skal afgjøres, hvem der skal indtages til Tjeneste, og hvem som skal forbigaaes. Lovudkastet indeholder Bestemmelser om, at dette skal skee ved Lodtrækning; vil man ikke have det afgjort ved Lodtrækning, maa man stille et Forslag om, paa

hvilken anden Maade det da skal afgjøres; men det Forslag, som den ærede Rigsdagsmand har stillet, gaaer blot ud paa, at Lodtrækning ikke skal finde Sted, og altsaa vilde Lovudkastet, naar dette Forslag blev antaget, aldeles mangle Regler om, hvorefter det skal afgjøres, hvo der skulde udskrives, og hvo der skulde forbigaaes. Der vilde derved blive en saadan Abnormitet og saadan Uregelmæssighed i Loven, at den vilde blive aldeles uanvendelig; det vilde jo medføre, at naar den skal anvendes, dette Spørgsmaal ganske maatte overlades til den administrative Autoritets Vilkaarlighed, og den vilde vist ogsaa befinde sig i en synderlig Forlegenhed, idet der ikke var udtalt det Allermindste om, efter hvilke Hensyn Udskrivningen skulde foregaae, saa at, naar man vil Loven, og vil Børnepligtens Almindeliggjørelse, og man ikke har stillet noget andet Forslag, hvorefter Udskrivningen skal reguleres, er man nødt til at beholde Udkastets Bestemmelse i denne Henseende.

Formanden: Maaskee den ærede Ordfører vilde undskylde, at jeg gjør opmærksom paa, at det under Nr. 2 nævnte, af Rigsdagsmanden for Odense Amts 4de District (Dinsen) stillede Forslag er taget tilbage.

Ordføreren: Jeg har været uvidende om, at det var taget tilbage.

Ordsted: Jeg kan paa ingen Maade finde den Oplysning, som den ærede Ordfører har givet, tilstrækkelig til at forklare Lovens Bestemmelser; det er vistnok saa, at den Fremgangsmaade, som efter hans Angivelse skal bruges, vil være nogenlunde practicabel, og den hører ogsaa til en af de Maader, jeg har tænkt mig; men jeg indseer ikke, at den følger klart af Lovens Udtryk. Jeg skal ikke opholde mig udførlig herved, da jeg ikke troer, at det vil lede til et stort Resultat; men foruden, at det vil blive Resultatet heraf, at, saaledes som den ærede Ordfører ogsaa har udvillet, Udskrivningen ikke skeer ved Sessjonen, men først fuldendes ved en Operation, ved en Fordeling, som skeer ved Generalrigscommissairen eller — den ærede Ordfører har ogsaa nævnt Justitsministeren — hvem det nu og skulde være, der først skulde afgive Bestemmelse om, hvem der skulde udskrives, saa er det synderligt, at § 19, som skulde indeholde den endelige Bestemmelse, den egentlige Afgjørelse, kommer før § 21, hvoraf man maatte slutte, at den Fordeling, som omtales i § 19, skulde gaae forud for Lodtrækningen, istedetfor at Lodtrækningen, efter hvad der nu er forklaret, og som vistnok ogsaa er den eneste Maade, hvorpaa Systemet lader sig realisere, skal gaae forud for Repartitionen. Men dertil kommer endnu et Udtryk i § 21, som paa det Allerklareste viser, at Bestemmelserne ikke med Hensyn til Fremgangsmaaden ere affattede med den Tydelighed, som den ærede Ordfører har meent. Det hedder først „Foraa vidt den tjenstdygtige Udskrivningsmasse er større end det Antal, som skal udskrives, bliver det at afgjøre ved Lodtrækning o. s. v.“, og derefter kommer, hvorledes Loddet skal trækkes mellem det Antal, der er større end det, der skal udskrives; men saalænge Repartitionen ikke er steet paa alle enkelte Districter, kan man ikke vide, hvor stort Antal der skal udskrives, og jeg mener saaledes, at Anordningen ikke har den Tydelighed, som den burde have. Da det imidlertid er antaget, at de Amendements, som jeg har stillet, der gaae ud paa en større Tydelighed, ikke kunne komme under Afstemning, vil jeg, skjøndt jeg aldeles ikke kan erkjende disse Indvendingers Grund, paa Sagens nærværende Standpunkt ikke urgere paa, at de skulle sættes under Afstemning, og da jeg troer, at det ikke kan bringe til noget Resultat, skal jeg ikke yttre mig videre derover.

Formanden: Det er altsaa Meningen, at den ærede Rigsdagsmand ikke vil lade det under Nr. 1 stillede Forslag sætte under Afstemning.

Ordføreren: Skjønt der saaledes ikke bliver Spørgsmaal om Afstemning, troer jeg dog, at det vil være i Sagens Interesse at gjøre en ganske kort Bemærkning i Anledning af, hvad den ærede Rigsdagsmand nys yttrede. Det er ganske vist, at naar man vilde holde sig strengt til, hvorledes Loven er conciperet, og til Udtrykkene i Paragraphen, kunde det lede til, at der skulde være den samme Følgeorden i Fremgangsmaaden som den, der findes mellem Bestemmelserne i Udkastet; men, som jeg før tillod mig at bemærke, kan man forstaae Reglen i § 19 som den Hovedregel, der opstilles, og

de følgende Paragrapher som nærmere Bestemmelser af, hvorledes den Regel skal anvendes; og de Udtryk, som den ærede Rigsdagsmand citerede i § 21 „Foraa vidt den tjenstdygtige Udskrivningsmasse er større end det Antal o. s. v.“, kunne vistnok, stricte taget, forstaaes saaledes, som ogsaa den ærede Rigsdagsmand har antaget, at det for Lodtrækningen skulde være givet, hvormeget Mandskab der skulde udskrives; men man kan dog heller ikke nægte, at de kunde forstaaes saaledes, at Lodtrækning skeer under Forudsætning af, at Antallet af det Mandskab, som er tjenstdygtigt, er større end det, som skal udskrives; saaledes kan Loven vistnok forstaaes. Forøvrigt er det jo ikke at betvivle, at da den høitagtede Justitsminister under den foreløbige Behandling har erklæret sig enig i den Maade, hvorpaa Udvalget har opfattet Sagen, Sessjonsautoriteterne ville blive instruerede om at anvende Lovens Bestemmelser paa denne Maade.

Ulgreen-Utsig: Efter den Forklaring, som den ærede Ordfører baade under den foreløbige Behandling af Sagen og nu idag har afgivet med Hensyn til Fordelingen paa Districterne af det Mandskab, som skal udskrives, har jeg ikke fundet Anledning til at fremsætte noget Amendement ved denne Paragraph. Den høitagtede Justitsminister har under den foreløbige Behandling af § 19 erklæret sig enig i denne Forklaring, og Resultatet vil altsaa blive, saaledes som jeg tidligere har tilladt mig at udtrykke det, og som den ærede Ordfører ogsaa har erkjendt, at et saa stort Antal af tjenstdygtigt Mandskab, som udfordres af Districtet, vil, uden Hensyn til de Vedkommendes forskellige Dygtighed, til de særegne Baabenarter, blive udtaget af dem, der have erholdt de laveste Numere, og Militair-etaten da have at søge blandt disse dem, der skulle benyttes til de forskellige Baabenarter.

Uvede: Jeg vilde tillade mig at rette den Forespørgsel til den ærede Ordfører, hvorpaa han grunder sin Anskuelse om, at det ikke kan betvivles, at der i den nærmeste Fremtid efter Fredens Opnaaelse vil blive truffet Foranstaltninger til en forandret Garnisonstjeneste, saaledes at der tilveiebringes en større Lighed.

Ordføreren: Denne Anskuelse grunder jeg derpaa, at jeg antager, at Regjeringen vil bestræbe sig for at have de Uligheder i Statsborgernes Vilkaar, som finde Sted, og at den navnlig vil bestræbe sig for at udjævne dem i Henseende til de militaire Forhold, saasnart Hensynet til Militairmagtens Anvendelse i Statens Tjeneste tilsteder det, og at, om den til den Tid værende Regjering ikke skulde ville det, saa vil Folket det.

Formanden: Da, efter hvad der nu er yttret, det under Nr. 1 stillede Forslag bortfalder, er der ikke Andet at sætte under Afstemning, end Lovudkastet i sin oprindelige Skikkelse.

Ved den derefter stedfundne Afstemning blev Lovudkastets § 21, saalydende:

Foraa vidt den tjenstdygtige Udskrivningsmasse er større end det Antal, som skal udskrives, bliver det at afgjøre ved Lodtrækning mellem de Baagjældende, hvo der strax skal udskrives og hvo der skal forbigaaes indtil videre.

Lodtrækningen indrettes saaledes, at der for hele Udskrivningsdistrictet trækkes Numere fra Nr. 1 opad. De, der erholde de lavere Numere, udskrives fremfor dem, der erholde de højere Numere. Hver Mand er berettiget til selv at udtage sit Numer. For dem, der for Sessjonen anmeldte og behørig godtgjøre at være forhindrede fra at møde paa Grund af Sygdom eller andet lovligt Forfald, som Sessjonen har at bedømme, trækkes Lod af Røgsmanden;

vedtaget med 110 Stemmer mod 2.

Man gif derefter over til Lovudkastets § 22, hvortil Afstemningslisten indeholdt Følgende:

1) Udvalgets Forslag:

At Ordene „indtil de have fyldt det 24de Aar“ i 7de Linie forandres til „endnu i eet Aar“, og at Udtrykket „det 22-aarige“ i følgende Linie forandres til „Aarets“, samt at Paragraphens sidste Passus kommer til at lyde saaledes: „Saadant Mandskab kan, naar 2 Aar ere forløbne, efterat det har mødt til Lodtrækning, i Fredstid ikke mere udskrives.“

2) Lovudkastets § 22 (med de muligen vedtagne Forandringer):

Ordføreren: Det Forslag, som er stillet ved denne Paragraph, sees

af Afstemningslisten at være overensstemmende med Udvalgets tidligere Betænkning og gaaer kun ud paa en Forandring af Udtrykkene i denne Paragraph, hvorved det skal blive mere tydeligt, at det Mandskab, som der omhandles og staaer som overcomplet, kun skal være det med den Forpligtelse, som Paragraphen omhandler, nemlig til kun i 2 Aar at kunne indkaldes til den faste Tjeneste, regnet fra den Tid, at Mandskabet har mødt første Gang til Udskrivning ved Sessjonen. Det vil jo i Regelen falde sammen med, som Paragraphen siger, det 23de og 24de Aar; men det vil erindres, at de foregaaende Paragrapher, navnlig § 16, omhandle, hvorledes Mandskabet kan erholde Udsættelse med at behandles til Udskrivning for eet eller flere Aar og altsaa komme til Udskrivning senere end i 22 Aars Alderen; det synes saaledes rettest at forandre Udtrykkene i denne Paragraph i Overensstemmelse dermed.

Da ingen flere begjærede Ordet, gik man over til Afstemningen, der gav følgende Resultat:

1) Udvalgets Forslag:

At Ordene „indtil de have fyldt det 24de Aar“ i 7de Linie forandres til „endnu i eet Aar“, og at Udtrykket „det 22-aarige i følgende Linie forandres til „Aarets“, samt at Paragraphens sidste Passus kommer til at lyde saaledes: „Saadant Mandskab kan, naar 2 Aar ere forløbne, efterat det har mødt til Lodtrækning, i Fredstid ikke mere udskrives“;

vedtaget eenstemmig med 118 Stemmer.

2) Lovudkastets § 22 med de vedtagne Forandringer saalydende:

„Den, der paa Grund af sit udtrunkne højere Numer ei strax udtages til Soldat, skal dog være pligtig, om fornødent, at underkastes Baabenøvelse og bliver at betragte som overcomplet Soldat, saaledes at han i Løbet af Aaret indtil næste Sessjions Afholdelse kan indkaldes til Dækning af opstaaede Vacancer. De, der ei saaledes i Løbet af Aaret ere blevne anvendte, ansættes paa næste Sessjon i Forstærkningen, men kunne dog endnu i eet Aar underkastes Udskrivning til den staaende Hær, saafremt Aarets Mandskab ikke maatte være tilstrækkeligt til den bestemte Udskrivning. I saadant Tilfælde anvendes den yngre Aldersklasse fremfor den ældre. For dem, der saaledes senere udtages, beregnes Tjenestetiden ligesom for den Aldersklasse, med hvilken de have mødt til Lodtrækning. Saadant Mandskab kan, naar 2 Aar ere forløbne, efterat det har mødt til Lodtrækning, i Fredstid ikke mere udskrives“;

vedtaget eenstemmig med 117 Stemmer.

Man gik derefter over til § 23, hvortil Afstemningslisten indeholdt følgende:

1) Orsted's Forslag:

a) At forsaavidt ikke Genstillingen under Nr. 2 ad § 11 m. fl. følges, Udskrivningen ikke udsættes til en følgende Sessjon, men at der strax trækkes for den Udeblevne, samt at han, hvis det siden findes, at han har været utjenstdygtig, ansees med en Mulct af 10 til 30 Rbd., som tilfalder Fattigvæsenet og ikjendes af Politiretten.

b) At han, hvis han ikke inden næste Sessjon er antruffen, behandles efter Paragraphens sidste Affnit, men saaledes, at der af hans beslaglagte Formue eller af ham selv, hvor han siden antræffes, udredes en Sum til militært Brug, som ved Anordningen bestemmes til det, en Stilling formodes at kunne koste, men at den, af hvem en saadan Sum ei kan erholdes, ansees enten med Fængsel paa Vand og Brød i 2 Gange 5 til 6 Gange 5 Dage, eller med anden Art Fængsel fra 2 til 6 Maaneder.

2) Udvalgets Forslag:

At Paragraphens Begyndelse kommer til at lyde saaledes „I Fredstid blive de, sam“ etc., og at Ordet „blive“ i 2den Linie udgaaer, samt at der ved Slutningen af Paragraphen tilføies: „I Krigstid ville de, der uden lovligt Forsald udeblive fra den Sessjon, hvor de skulle behandles til Udskrivning, strax blive at betragte som forløbs udskrivne.“

3) Ræders Forslag:

Sidste Passus i 1ste Membrum forandres saaledes „men i

modsat Fald ved Politiretten at ansee med en Mulct af 10 til 20 Rbd.“, hvorimod Ordene „som dicteres af Sessjonen og tilfalder Landmilitiefonden“ udgaae.

Sidste Passus i 2det Membrum forandres til „ansees han ved Politiretten med en Mulct af 20 til 40 Rbd.“, hvorimod Ordene „til Landmilitiefonden“ bortfalde.

4) Dahls Forslag: At foran „20 Rbd.“ i 4de Linie og foran „40 Rbd.“ i 10de Linie indskydes „indtil“, og at Ordene „og tilfalde Landmilitiefonden“, „til Landmilitiefonden“, begge Steder udgaae.

5) Dahls Forslag:

At efter Ordene „eller erhverve her i Landet“ i 3die Passus 4de og 5te Linie, indskydes: „til Betaling af en Mulct af det dobbelte Beløb af, hvad det til enhver Tid sædvanligvis koster at skaffe en Stedfortræder.“

At Ordene sammesteds fra „indtil han — hans Arvinger“ udgaae.

6) Ræders Forslag:

Sidste Passus i 3die Membrum formenes at burde hedde: „bliver han ved Politiretten at tiltale og idømme Straf af simpelt Fængsel indtil 6 Maaneder.“

7) Ployens Forslag:

Ved Forordn. af 11te Sept. 1839 tilføies „angaaende Behandlingen af en bortbleven Persons Formue forestrevne Regler.“

8) Lovudkastets § 23 (med de muligen vedtagne Forandringer).

Anmærkn. Udvalgets Forslag (at der efter Ordene „6 Maaneder“ i Paragraphens sidste Linie tilføies: „og isvrigt at behandle efter § 31“) udsættes til, efter at § 31 er vedtaget.

Formanden: Jeg skal gjøre opmærksom paa, at i Forslaget under Nr. 3 ville de Ord „tilfalder Landmilitiefonden“ bortfalde paa Grund af den Afstemning, som er foregaaet, og hvorefter en ny Paragraph har bestemt, at alle de Mulcter, som ere omhandlede i denne Anordning, skulle tilfalde Fattigkassen; det Samme gjælder det under Nr. 4 stillede Forslag. Med Hensyn til det under Nr. 1 stillede Forslag maatte jeg maaskee henstille til den ærede Rigsdagsmand, som har stillet det, om han ikke vilde gjøre nogle mindre betydelige Forandringer deri, hvorved det kunde blive stiftet til at sættes under Afstemning. Jeg troer, at det under Nr. 1 a blot behøver at forandres saaledes, at det om Genstillingen udelades, hvorimod det under Nr. 1 b nok maatte have en betydeligere Forandring, da der blot er henvist til Paragraphens sidste Affnit.

Orsted: Jeg skal, naar det kommer til mig at tale, nævne, hvilken Forandring der kan see.

Ordføreren: Den Paragraph i Udkastet, som her foreligger, vil det erindres indeholder Bestemmelser om de Tvangsmidler, som skulle anvendes for at tvinge de Bedkommende til at møde ved Sessjonen. Forslaget under Nr. 1 indeholder en Afvigelse fra Udkastet, idet efter Udkastet den, som udebliver uden lovligt Forsald, skal først udskrives ved næste Sessjon, det vil sige, at han Aaret efter skal udskrives og ved Siden deraf miste Retten til at deeltage i Lodtrækningen, hvorimod det stillede Forslag gaaer ud paa, at den Bedkommende, uden Hensyn til, om han er udebleven med lovligt Forsald eller ikke, skal strax underkastes Udskrivning, dog saaledes at der trækkes Lod for ham og han altsaa ikke, mister den Adgang til at deeltage i Lodtrækningen, som Udkastet fratager ham; der er desuden en Forskiel, naar Bedkommende ikke findes tjenstdygtig, idet han i saa Tilfælde skal paalægges efter Udkastet en Mulct af 20 Rbd., efter Forslaget derimod en Mulct af 10 til 30 Rbd. Den anden Deel af Forslaget har en mere væsentlig Forandring; den gaaer ud paa, at Bedkommende, som ikke inden næste Sessjon antræffes, skal behandles efter sidste Deel af § 23, det vil altsaa sige, behandles saaledes, som Udkastet har fastsat først for den, som 3die Gang udebliver, og desuden er der endnu en temmelig væsentlig Forandring i dette Forslag, idet det foreskriver, at naar der i Genhold til Forslaget bliver lagt Beslag paa Bedkommendes Formue, skal der af denne indbrages en saa stor Sum, som i Almindelighed kan antages at være lig den, som en Stilling koster, hvilken Sum skal an-

vendes til militairt Brug, og at den, som ikke har Formue til at udrede en saadan Sum, skal ansees med Fængsel paa Band og Brød i 2 Gange 5 til 6 Gange 5 Dage, eller med anden Art af Fængsel fra 2 til 6 Maaneder. Det vil af Afstemningslisten sees, at Udvalget har indstillet til samme Paragraph et nyt Forslag om, at Paragraphens Bestemmelser kun skulle være anvendelige i Fredstid, og at saaledes den Udsættelse med Udskrivningen, som indrømmes efter den første Udeblivelse, kun kan komme til Anvendelse i Fredstid, hvorhos Udvalget har foreslaaet, at i Krigstid skulde Udskrivningen skee forlods ved samme Session, fra hvilken den Paagjældende er udebleven uden lovligt Forsald. Ved denne Forandring troer Udvalget at have afhjulpet de Ulemper, som det under den foreløbige Discussion blev fremhævet, at Udkastet kunde medføre; det har derimod fundet de Bestemmelser, som Forslaget under Nr. 1 indeholder, at være for bebyrdende i een Retning og for milde i en anden; thi naar det skal kunne indrømmes Bedkommende, som udebliver fra Sessionen uden lovligt Forsald, at admitteres til Deeltagelse i Lodtrækningen, var der ikke nogen særdeles Opfordring for ham til at møde, og en saadan Undladelse af at møde ved Sessionen er Noget, som vil gribe temmelig forstyrrende ind i den hele Omgangsmåde. Dertil kommer, hvad den anden Deel af Forslaget angaaer, at disse Bestemmelser ere langt mere bebyrdende end Udkastets Bestemmelser, thi efter Udkastet skal der kun lægges Beslag paa Formuen, men Bedkommende, skal ikke naar han kommer tilstede og stiller sig, berøves nogen Deel af den. Beslaget paa Formuen er allerede en temmelig haard Bestemmelse, idet det vil medføre, at Bedkommende, saalænge Beslaget varer, mister Nytten og Brugen af sin Formue; derimod vil den Bestemmelse, som her er bragt i Forslag under Nr. 1, være endnu langt mere bebyrdende, og den har ogsaa det Ubillige ved sig, at den træffer den meget Rige saagodtsom ikke; den mindre Velhavende, som dog eier Noget, skjøndt ikke Meget, træffer den meget haardt, og endelig for den Fattige, som Intet eier, indfører Forslaget ligefrem Fængselsstraf, og som, vel at mærke, naar den saaledes er sat som Alternativ for det Tilfælde, at han ikke kan udrede Pengesummen, fremgaaer som en corporlig Straf, hvorimod den Afsoning, som vor Lovgivning efter sine almindelige Regler ellers bestemmer for dem, der ikke kunne udrede idømte Mulcter, ikke har Charakter af Straf og saaledes ikke det Krænkende ved sig, som en saadan corporlig Straf vil have; Udvalget har derfor ikke kunnet tiltræde dette Forslag. Det under Nr. 2 stillede Forslag er det, som jeg før nævnte, at Udvalget har troet at burde stille til nøiere Oplysning om, at Paragraphens Bestemmelser om Udeblivelse fra Sessionen kun skulle gjælde for Fredstid, og at Bedkommende — hvad der jo ogsaa maa være nødvendigt — i Krigstid skal betragtes som strax forlods udstreven. Forslagene under Nr. 3 og 4 gaae kun ud paa at forandre de i Paragraphen satte Mulcter fra lovbestemte til arbitraire, det under Nr. 3 med fastsættelse af et Minimum og et Maximum, det under Nr. 4 kun med fastsættelse af Maximum. Det blev ved Afstemningen igaar med Hensyn til de Mulcter, som fastsættes i § 9, bestemt, at de skulle være lovbestemte, og Udvalget har ikke tiltraadt de stillede Forslag, fordi den Mening har gjort sig gjældende i Udvalget, at slige Mul-

ter bør være lovbestemte. Det kan imidlertid ikke nægtes, at de Grunde, som tale for, at Mulcter af en mindre Størrelse, saaledes som i § 9, bør være lovbestemte, ikke kunne gjøres gjældende med den samme Styrke, hvor der spørges om en større Mulct, og at Forholdets Bestaafenhed her kræver, at det maa være en ikke saa ganske ubetydelig Mulct, saa at det ogsaa kan synes rigtigt, naar Mulcten blev arbitrair, da tillige at sætte et Minimum. Med Hensyn til det Forslag, som er stillet under Nr. 5, gaaer det ud paa en Forandring i samme Retning, som Forslaget under Nr. 1, nemlig at der til Beslaget skulde knyttes et bestemt Formuestab; men hvad jeg ved det omtalte Forslag under Nr. 1 tillod mig at bemærke om det, som det forekommer mig, Ubillige i, at sætte en Formuesstraf, som vil træffe med hvist ulige Haardhed den Fattige og den Rige, naar der dog er andre og tilstrækkelige Midler til at fremtvinge Lovens Efterlevelse, maa ogsaa gjælde Forslaget under Nr. 5, saameget mere, som det gaaer ud paa en meget høiere Pengebod end Forslaget under Nr. 1; det gaaer nemlig ud paa, at Bedkommende skulle ansees med en Mulct af det dobbelte Beløb. Hvad den Deel af Forslaget angaaer, at Ordene fra „indtil han — hans Arvinger“ skulle udgaae, da kan der mod Realiteten af dette Forslag ikke være noget at erindre; men jeg seer ikke, at det vil medføre nogen Forandring i Udkastets Indhold, og jeg troer ogsaa, at det er ingen Skade, at disse Udtryk blive staaende i Udkastet, da de antyde, naar dette Beslag vil blive hævet. Forslaget under Nr. 6 gaaer ud paa at bestemme, hvor Bedkommende, naar han er i det i Paragraphens sidste Membrum omtalte Tilfælde, skal tiltales og dømmes, og det bestemmer, at det skal skee ved Politiretten. Det er ganske vist, at der mangler i Udkastet en Bestemmelse om, ved hvilken Ret det skal skee; men just fordi der mangler en Bestemmelse derom, maatte det skee ved en Extraret, og jeg troer ogsaa, at det vil være at foretrække, da Straffen er Fængsel af indtil 6 Maaneder, at en sliq Sag blev at behandle ved Extraret, hvor den Tiltalte vil blive beskikket en Defensor, istedetfor at den skulde behandles i den mere summariske Processform ved Politiretten. Det under Nr. 7 stillede Forslag gaaer blot ud paa en Redactionsforandring, som skal sigte til at antyde for Bedkommende, hvad denne Forordning, som er citeret i § 23, indeholder; denne Antydning er imidlertid ikke videre nødvendig, thi for at betegne, hvilken Forordning der menes, behøves den ikke, da der ikke er nogen anden Forordning af den Datum, end den, som Udkastet har nævnt, og som angaaer Behandling af bortblevne Personers Formue, og det vil jo ogsaa af den Maade, hvorpaa Udkastet er conciperet, fremgaae for dem, som ikke kjende denne Forordning, at den angaaer et saadant Forhold, nemlig Omgangsmåden med bortblevne Personers Formue, saa at for den, som ikke kjender Forordningen, vil dette Tillæg ikke, saavidt jeg skjønner, bidrage til nogen større Tydelighed. Der er af Udvalget allerede i dets tidligere afgivne Betænkning stillet Forslag til endnu een Forandring i denne Paragraph, nemlig en Tilføielse til dens Slutning; men dette Forslag er af den ærede Formand bestemt at skulle udsættes efter Behandlingen af § 31, og jeg skal derfor ikke videre opholde mig ved det.

(Fortsætted.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ri og fbrgethvende (52de) Møde.

(Fortsat.)

Medlem: Den ærede Forsamling har igaar forkastet alle Forslag angaaende arbitraire Mulcter, enten saa Minimum var begrændset eller ikke. Jeg er derved kommen i Forlegenhed og er bleven tvivlsraadig, om jeg skal tilbagetage mit Forslag i dette Punkt, eller om jeg skal forlange Afstemning i en Sag, hvor Forsamlingen allerede synes at have afgjort Principet. Det kunde synes at være paatrængende, hvis jeg her vilde anmode Forsamlingen om paany at stemme over det samme Princip; men jeg synes paa den anden Side, at jeg, naar jeg har stillet et Amendement, som vil faae Indflydelse paa de Paagjældendes Skjæbne, paa hvilke Loven i sin Tid vil blive anvendt, ogsaa har overtaget en Forpligtelse mod dem, og jeg vil derfor haabe, at Forsamlingen vil tilgive, at jeg forlanger Afstemning, og at Forsamlingen i ethvert Tilfælde vil billige min Fremgangsmaade, om den end ikke vil kunne billige mit Forslag. Jeg skal i ethvert Tilfælde kun forlange Afstemning over Forslaget med Hensyn til den første Passus; thi skulde Forsamlingen forkaste første Passus, er det en Selvfølge, at jeg tager Forslaget, hvad anden Passus angaaer, tilbage. Da jeg igaar ved § 9 søgte at begrunde, at alternative Mulcter vare hensigtsmæssige og rigtige, var det ikke saameget for Sagens egen Skyld — thi jeg indrømmer hvad Ordføreren sagde, at den der omhandlede Mulct var ubetydelig — men det var især for Principets Skyld; det var for det Princip's Skyld, som jeg troede maatte gjenføres i § 16 og § 23. Imidlertid kom Forsamlingen til det Resultat, at den forkastede Forslaget ogsaa med Hensyn til § 16; men nu staae vi for § 23, og her er Mulcten stegen til 40 Rbdlr. Jeg maa imidlertid gjøre Forsamlingen opmærksom paa, at 40 Rbdlr. er en Tjenestefarls Løn for et heelt Aar; det er en Haandværksmands Fortjeneste for næsten et heelt Aar, thi udenfor Kjøbenhavn maa en stor Mængde Haandværksvende lade sig nøie med 1 Rbdlr.'s Fortjeneste om Ugen, og jeg troer da, at en Mulct af 40 Rbdlr. vil blive overmaade haard, og at den Ulighed, som jeg igaar berorte med Hensyn til Mulcterne, netop her træder skarpt frem; thi at dømme en Fattig til en Mulct af 40 Rbdlr., er dog i sig selv at dømme ham til Fængsel paa Band og Brød, fordi han ikke kan betale den, men at dømme en Rig til 40 Rigsdalers Mulct kan være en meget mild Straf. Man har her talt saameget om Lighed og Ulighed; men det forekommer mig, at her er et Tilfælde, hvor den største Ulighed fremstiller sig, og at Retfærdighed og Billighed absolut maae fordre, at Mulcterne sættes i et rigtigt Forhold og bestemmes alternativt, som t. Ex. 10 til 20 Rbdlr. i 1ste Passus, og 20 til 40 Rbdlr. i 2den Passus, for at den Fattige kan komme til at straffes omtrent lige med den Rige. Man vil formodentlig ved § 25 komme til endnu idag at omtale Formuens Indvirkning og den Ulighed, som paa Grund af Besiddelse eller Ikke-Besiddelse af Formue opstaaer; men naar man der lægger saamegen Vægt paa Formuen, veed jeg ikke, hvorfor den ikke her skal gjøre sin Indflydelse gjældende; her, hvor det dog i høieste Grad er vigtigt, og i alt Fald kan jeg ikke nægte, at min indre Retfølelse oprøres mod en saadan Bestemmelse. Jeg har i mit Amendement under Nr. 3 foreslaaet, at sidste Passus i første Membrum forandres til: „men i modsat Fald ved Politiretten at ansee med en Mulct af 10 til 20 Rbdlr.“ Jeg maa her ved gjøre opmærksom paa, at i §§ 9 og 16 bestemmes, at de der omhandlede Mulcter skulle dicteres ved Politiretten; derimod bestem-

mer § 23, at Mulcterne skulle dicteres af Sessjonen. Herved opstaaer den Besynderlighed, at de smaa Mulcter skulle dicteres af en ordentlig Ret, af Politiretten, de store Mulcter derimod af Sessjonen, som i andre Tilfælde ikke kan gjælde for en Ret. Sessjonen har ganske andre Forretninger end at være Dommer; det eneste af dens Medlemmer, som kan være Dommer, er Amtmanden, og han er endogsaa nu ikke længere Overdommer i Politisager. Han kommer altsaa kun paa Sessjonen til at blive Dommer; men dette forekommer mig i og for sig at være en fuldkommen Inconseqvent. Deraf følger endvidere, at, da som bekjendt Mulcter over 10 Rbd. kunne appelleres fra Politiretten, men derimod Mulcter fra 20 til 40 Rbd. ikke kunne appelleres fra Sessjonen til Høiesteret, saae vi det Tilfælde, at ifølge § 16 har en Mand Ret til at faae en Mulct af 20 Rbd. appelleret til Overretten, men derimod kan en Mand, som har begaaet endog den samme Forseelse, ikke faae en Mulct af 40 Rbd. appelleret, skjøndt den er idømt af en Ret, som maa ansees at være mindre øvet og mindre lovfærdig end den almindelige Politiret. Det er ogsaa en almindelig constitutionel Regel, at Ingen maa drages fra sit ordinaire Værnething. Jeg finder, at denne Bestemmelse er iagttaget i § 9 og § 16 og ogsaa i § 23's sidste Membrum; men den er ikke iagttaget i § 23's 1ste og 2det Membrum, og jeg kan ikke indsee hvorfor, og dette saameget mindre, som de Personer, der her omhandles, ville være Ujensdygtige, som derfor formodentlig endog ville udgaae af Rullerne. Jeg maa endnu tilføie een Bemærkning: naar Sagen skal bedømmes ved Sessjonen, har Sessjonen vist ikke Leilighed til at undersøge den. Den maa altsaa henvise Undersøgelsen til Politiretten; men naar Sagen engang er for Politiretten, kan jeg ikke indsee, hvorfor den ikke skal forblive ved Politiretten, og Politiretten ikke i dette Tilfælde være bemyndiget til ogsaa at affige Dom. Jeg vil blot endnu tillade mig en Bemærkning. Denne Forsamling bestaaer for en stor Deel af Ikke-Jurister, og jeg kan altsaa ikke forundre mig over, om de ikke ville lægge tilbørlig Vægt paa en enkelt Mand's Mening, og jeg ønskede derfor, at flere af de Herrer Jurister, som her ere tilstede, vilde tage Ordet, da det forekommer mig, at Inconseqventerne og Anomalierne ere meget store.

Jeg har endnu at motivere min Indstilling under Nr. 6. Udkastet har her ikke bestemt, hvor Sagen skal behandles, og der kunde altsaa være Spørgsmaal, om, naar Noget skal tiltales, Sagen da skal behandles ved Sessjonen, ved Politiretten eller ved Extra-ret. Jeg formener, at den bør behandles ved Politiret, for at der kan komme fuld Conseqvent ind i Paragraphen; desuden maa Politiretten altid ansees for mindre bebyrdende for den Paagjældende, da ingensomhelst Omkostninger udredes i offentlige Politisager. Jeg har fremdeles foreslaaet, at istedetfor Ordet „Fængsel“ skulde sættes „simpelt Fængsel“, fordi det er utydeligt, hvad der forståes ved „Fængsel“. At der ikke forståes Fængsel paa Band og Brød, er en Selvfølge, da Fængsel paa Band og Brød ved de civile Retter kun kan finde Sted i 30 Dage; men derimod kan der være Spørgsmaal om Fængsel paa sædvanlig Fangekost eller simpelt Fængsel, eller hvad jeg vilde kalde „Arrest“. Fængsel paa almindelig Fangekost kan nu ikke ret vel finde Sted i saa lang Tid som 6 Maaneder. For Varetægtsarrestanter har vistnok tidligere Saabant været Tilfældet; men nu er det jo bleven tilladt, at Varetægtsarrestanterne kunde arbejde i Arresterne og anvende deres Fortjeneste til deres Underholdning, og jeg erindrer ingen Bestemmelse for, at man kan dømme Noget til Fængsel paa almindelig Fangekost i en saa lang Tid som

6 Maaned. Jeg mener derfor, at der bør tilføies den Bestemmelse, at her menes simpelt Fængsel eller Arrest.

Orsted: Den første Deel af mit Forslag gaaer ud fra den Betragtning, at det ikke synes hensigtsmæssigt, at den, som udebliver fra Udskrivningen, ikke skal lide derfor strax, men først ved den følgende Session. Den foreslaaede Paragraph er vel ganske, som det synes, i Overensstemmelse med den 27de Paragraph i Udkastet af 1847, men den er dog i sit Væsen aldeles forskjellig deraf. Det var nemlig i dette Udkast foreskrevet, at de Udskrivningspligtige skulde møde allerede Aaret før Udskrivningen, det vil sige med 21 Aars Alderen; de, der udebleve fra denne Session, bleve straffede med, at de næste Gang skulde udskrives forlods. Dette var vistnok allerede strengt, og der kunde ingen Tvivl være om, at det vilde være nok til at bringe dem til at møde; nu skulle de ikke møde ved Sessionen, førend de skulle behandles til Udskrivning, og det forekommer mig derfor, at det ikke vil være raadeligt at lade dem, der udeblive første Gang, aldeles ikke lide nogen Følge deraf, undtagen forjaavidt de da kunne blive forlods udskrivne næste Gang, hvilket de dog let ville kunne undgaa ved at sige, at de have havt lovligt Forsald første Gang, som ikke vil være let at afbevise, navnlig fordi man ikke har nogen nye Bestemmelse om Maaden, hvorpaa Indkaldelsen til Sessionen skal stee; de kunne derfor lettelig paasthyde, at de ikke havde været underrettede om, at Sessionen skulde holdes, og havde ikke været indkaldte til den. Det forekommer mig derimod, at de ligesuldt bør behandles til Udskrivning, skjøndt de ikke skulle ubetinget udskrives, men gjøres deelagtige i Lodtrækningen, og da de ikke selv kunne trække, skal en Anden trække for dem. Der er imidlertid et Tilfælde, som Udkastet ogsaa har forudsæet, og det er, at de, naar de siden træffes, findes utjenstdygtige; men det er Noget, man under enhver Forudsætning udsætter sig for. I dette Tilfælde har Udkastet foreskrevet, at Vedkommende skulde ansees med en Mulct af 20 Rbd.; jeg har anbraget paa, at den skulde være fra 10—30 Rbd., ja jeg skulde ikke have Noget imod, om man endog satte Minimum noget mindre, thi i saa Henseende maa jeg være enig i, hvad den ærede Rigsdagsmand for Horsens (Næder) har udtalt, at Mulcterne bør variere efter Individernes forskjellige Omstændigheder, saa at der aabnes Leilighed til at ansætte Mulcten, deels med Hensyn til de øvrige Omstændigheder, som kunne gjøre Vedkommendes Udeblivelse mere eller mindre uundstydelig, og deels navnlig med Hensyn til hans Formuesstilling. Der var igaar ogsaa Spørgsmaal, om de Bøder, som da omhandlede, skulde være lovbestemte eller ikke, og det kunde synes, som om det havde undgaaet min Opmærksomhed, da jeg ikke særlig derom yttrede mig. Jeg var ogsaa enig i, at ogsaa disse Mulcter maatte have en forskjellig Størrelse, som kunde lempes efter Vedkommendes Omstændigheder, og ved Afstemningen viste det sig ogsaa, da jeg stemte for det i denne Retning stillede Forslag; men jeg talte ikke videre om denne Sag, deels fordi jeg syntes, at den allerede var tilstrækkelig motiveret af den ærede Rigsdagsmand, og deels og fordi Spørgsmaalet i de Forhold, der da var Tale om, var af mindre Betydning. Der var nemlig kun Spørgsmaal om meget smaae Mulcter, og man havde ogsaa den Fordeel ved at Mulcten var bestemt, at man meget lettere kunde faae den erøveret, idet den blot affordredes Vedkommende, hvorhos det og i saa Henseende kom noget i Betragtning hos mig, at da Anordningen af 10de Mai 1843 blev Standerne foreskrevet, gif ogsaa det forelagte Lovudkast ud paa, at man blot skulde fastsætte Maximum, og at en ringere Mulct kunde idømmes efter Omstændighederne, men da Provindstalsstanderne erklærede sig for en bestemt Størrelse, blev ogsaa Anordningen i Overensstemmelse med denne Mening. I et Tilfælde som dette finder jeg det ikke aldeles uvigtigt, at Mulcten faaer sit Minimum og Maximum, og jeg kan blot bemærke til den ærede Rigsdagsmands Forslag, at jeg snarere vilde ønske en videre Udgang til at udfylde den store Afstand, som er, ikke blot mellem de forskjellige Formuestilstande, men ogsaa mellem den større eller mindre Undstydelighed i Udeblivelsen.

Jeg har ogsaa troet, at det var urigtigt, at den Mulct, der skal idømmes dem, der ikke have mødt, men siden befindes at være utjenstdygtige, at den skal dicteres ved Sessionen, og det allerede fordi Sagen ikke forekommer ved Sessionerne, eller det i alt

Fald er uvist, om den forekommer der. Ved Sessionen udskrives den Udeblevne forlods, og siden, naar man skal realisere denne Udskrivning ved at han skal afgives til Tropperne, saa findes han utjenstdygtig. Dette kan ikke henhøre under Sessionerne, som jo desuden ordentligviis ikke holdes mere end eengang om Aaret. Med Hensyn til hvad den ærede Rigsdagsmand har anført imod, at Mulcten skal idømmes ved Sessionen, skal jeg dog blot i Forbigaaende bemærke, at det vel ikke er saa ganske rigtigt, at der ingen Appel skulde være for Sessionernes Kjendelse, naar der ved dem idømmes Mulct af 40 Rbd.; thi Bestemmelsen i Forordningen af 6te Septbr. 1805, om at der til Appel til Højesteret udtræves en summa appellabilis af 100 Rbd., gjælder kun for visse Overdomstole og ikke for alle mulige Retter, og hvad Sessionernes Kjendelse angaaer, saa er Grændsen for deres Appel den, der er bestemt ved Lovens 1—6—18, nemlig 66 Lod Sely eller, som det i Medhold af Anordningerne anslaaes, 33 Rbd.

Hvad Paragraphens øvrige Indhold angaaer, saa er, som jeg troer, Følgen deraf, at Vedkommende allerede ved den 1ste Session skal behandles til Udskrivning, at den Fremgangsmaade, som Paragraphen indeholder at skulle bruges, naar han udebliver ved den 3die Session, allerede skal anvendes, naar han ikke allerede antræffes inden den 2den Session, og heller ikke møder ved denne; men jeg har ikke troet, at det skulde være nok at gjøre Beslag paa Vedkommendes Formue; men man maa forøvrigt ogsaa gjøre Noget med denne Formue, og da synes intet at være naturligere, end at man af denne Formue udreder et Beløb, hvorved man kan tilveiebringe en Stilling. Da imidlertid ikke her i saa Henseende kan foreslaaes en bestemt Sum, maa man overlade til Regjeringen at bestemme denne Sums Størrelse; thi at lægge Beslag paa en Persons Formue og ikke benytte den, synes at være uhensigtsmæssigt. Naar forøvrigt dette Beslag navnes som et Middel til at faae ham til at indfinde sig, saa behøver jeg ikke at bemærke, at det ikke i eet af 100 Tilfælde vil hænde, at saadanne Personer, som ikke her i Landet ere at finde, dog alligevel ville have nogen Formue; thi har Vedkommende nogen Formue, da vil han visstnok ikke saaledes forsømme sine Anliggender, at han vil udsætte sig for, at man lægger Beslag paa Samme, men i de fleste Tilfælde vil han ikke have nogen synderlig Formue, og selvfølgelig vil det heller ikke være noget synderlig virksomt Middel at lægge Beslag derpaa; da der imidlertid altid kan tænkes Omstændigheder, hvorunder det kan finde Anvendelse, saa finder jeg det ganske rigtigt, at man fastsætter en saadan Bestemmelse. En anden æret Rigsdagsmand har meent, at man skulde bestemme, at der skulde udredes et Beløb, dobbelt saa stort som det, Stillingen koster; men jeg antager det dog tilstrækkeligt at faae netop den Sum, som Stillingen koster. Det er jo meget ofte uklart, om et saadant Individ, som ikke er at finde og som ikke møder ved Sessionerne, om han virkelig er skyldig eller ikke; det er altid muligt, at han er uvidende derom, ligesom det ogsaa er muligt, at han befinder sig i ganske andre Forhold og under saadanne Omstændigheder, at han ikke kan indfinde sig, og altsaa bør han ikke egentlig straffes; men derimod det Lovmiddel, der skal anvendes paa ham, er, at man holder sig til den Formue, som han har, for deraf at kunne faae et Slags Erstatning til det Offentlige, fordi han ikke er bleven udskriven. Jeg har ogsaa troet, hvad enten disse Personer ikke kom tilbage, eller først efter 30 Aars Alderen, saa at de altsaa ikke kunne benyttes til Tjenesten, at det ogsaa kunde være tilstrækkeligt, at de udbetalte denne Sum, og at det blot var i Mangel af denne Sum, at de skulde ansees med Fængsel, og at dette altsaa skulde træde istedetfor. Det kunde vel synes haardt, at Fængsel skulde anvendes istedetfor Beslaget paa hans Formue, naar dette, som nys bemærket, ikke egentlig betragtes som en Straf; men deels er han jo dog virkelig skyldig i et Slags Brøde, idet det dog i alt Fald vil være Rigegyldighed af ham, at han ikke har iagttaget det Fornødne, og deels gaaer ogsaa Lovudkastet ud paa, at den Utjenstdygtige skal dømmes i et saadant Fængsel, hvoraf altsaa følger, at Fængselet ikke alene bevirkes ved en absolut Brøde, men ogsaa bevirkes ved, at Tjenestpligten ei kan gjøres gjældende. Jeg maa forøvrigt bemærke, at Udkastet selv, ved den Maade, hvorpaa det har anordnet dette Fængsel, har vist, at det ingenlunde kan være Meningen, at ingen Gradation skal finde Sted; thi

der staaer „Straf af Fængsel indtil 6 Maaneder“; der er altsaa overmaade stor Afstand fra den ringeste Grad af Anvendelse, som Bestemmelsen kan finde, og den største Grad af Anvendelse, den kan faae, hvorfor jeg har fundet det ganske rimeligt, at der, saaledes som af mig foreslaaet, blev bestemt, at Fængselet skulde vare fra 2 til 6 Maaneder, medens jeg ogsaa fandt det tilraadeligt, at der blev alternativt bestemt en kort Tid paa Band og Brød, deels fordi der derved vilde fremkomme en større Gradation, deels fordi Mange kunde være bedre farnede ved at sidde en kort Tid paa Band og Brød end ved at udstaae et længere simpelt Fængsel, som imidlertid vel maatte være nødvendigt, naar det skal betragtes som virkeligt Motiv for Bedkommende til at opfylde deres Pligt; men jeg frasalder Alternativet, Straf af Band og Brød, som jeg har stillet, og foreslaaer alene Fængsel fra 2 til 6 Maaneder. Jeg skal, naar jeg kommer til Afstemning, forbeholde mig, efter nærmere Overveelse, at fremsætte mit Forslag i en saadan Form, at det, efter hvad den ærede Formand har bestemt, kunde komme under Afgjørelse.

Møven: Det Amendement, som jeg har stillet ved § 23, kan ligesaa vel som de Amendements, jeg har stillet ved §§ 33 og 43, synes at være meget ubetydelige; de angaae ikke Andet, end at de Lovsteder, som i de omhandlede Paragrapher ere citerede, skulle være at anføre, ikke alene med Tal, men ogsaa med Bogstaver, blot med Tilførsel af Lovens Titel, den Overskrift, med hvilken Lovgiveren har betegnet den. Det forekommer mig temmelig nødvendigt, at vore Love for Fremtiden gives paa denne Maade, navnlig af den Grund, at Folket har og for Fremtiden vil faae en saa betydelig Deel i den lovgivende Myndighed; thi ellers vilde Tallene komme til at staae døde og betydningsløse for den store Masse af Befolkningen. Jeg tør sige, at et saadant Tal endogsaa kan genere en Lovkyndig; thi der gives vel Ingen, eller ialtfald meget Faa, der tør paastaae, at de, ved at see eller høre et saadant Citat, strax ville være istand til at erindre, hvad det indeholder, men derimod, naar man giver det ogsaa ved Bogstavet, saa fremstiller sig dog i Almindelighed ogsaa det væsentligste Indhold. Da det Amendement, som jeg havde stillet ved § 4, ikke havde den Lykke at vinde den ærede Forsamlings Bisald, saa tør jeg vel neppe heller haabe, at det af mig under Nr. 7 stillede Forslag vil have en bedre Skjæbne; men Sagen forekommer mig imidlertid at være af den Betydning, at jeg ikke vil tage det tilbage. Den ærede Ordfører har under den nærmere Udvikling for nogle Døgn siden sagt, at det var saameget mindre væsentligt, at det blev bemærket, navnlig ved Forordningen af 11te Septbr. 1839, hvad den angik, som det kun var det eneste Lovsted af det Datum. Det vil jeg gjerne indrømme for den Lovkyndiges Bedkommende, men for dem, som ikke ere Lovkyndige, vil det ikke være saa; for dem vil det blive lige uforstaaeligt. Om en saadan Lov indeholder Straffebestemmelser eller blot reglementariske Bestemmelser, er Noget, som de Allerfleste, der læse Loven blot anført med Tal, aldeles ikke vide. Den blot med Tal citerede Forordning indeholder en Befaling, som de Bedkommende skulle adlyde, enten de kunne kjende den eller ikke, men i ethvert Fald skulle de tage Skade for Hjemgjeld, og det forekommer mig derfor, at det kun er en simpel Retfærdighedsfordring, at Loven affattes saaledes, at Enhver kan forstaae den. Jeg skal kun tilføie, at i den Afdeling, hvori jeg arbejdede, var der flere ærede Rigsdagsmænd, der ved at gennemgaae denne Lov, Barnepligtsloven, yttrede, at de ikke kunde forstaae Loven eller danne sig nogen Idee om, hvorvidt det foreslaaede vilde være passende eller ikke, fordi de ikke havde Afgang til det betydelige Apparat, som hertil udfordres, og i Begyndelsen af nærværende Rigsforsamlings Samvær var der ikke engang her Afgang dertil, da Bibliotheket endnu ikke var opstillet.

Dahl: Som jeg igaar tillod mig at bemærke, mener jeg fremsædes, at Mulcternes Minimum i den Fattiges Interesse bør være aldeles ubestemt, og jeg skal endnu kun tilføie, at § 23 indeholder et Exempel paa en Straf, hvis Minimum er ubestemt, idet det der hedder: „bliver han at tiltale og idømmes Straf af indtil 6 Maanedere“. Da imidlertid de 3 Amendements, der før ere stillede i den Retning, ere forkastede, saa mener jeg, at man heller ikke nu ved denne Paragraph bør anvende dette Princip, og skjøndt jeg saaledes i det Væsentligste maa være enig med den ærede Rigsdagsmand for Stan-

derborg Amts 1ste District (Næder) i hvad han til Forsvar for sit Amendement under Nr. 3 har anført, finder jeg mig dog besejret til at tage det Amendement, jeg har stillet under Nr. 4, i Overensstemmelse med hvad jeg tidligere har yttret, tilbage, af den Grund, jeg nys anførte. Med Hensyn til det Forslag, der af mig er stillet under Nr. 5, vil jeg ved denne Leilighed bemærke, at skjøndt jeg ikke indseer, hvorledes man skal forholde sig med det Beslag, som omhandles i Udkastets § 23, og jeg heller ikke ret indseer, hvad Resultat det skal føre til, eller hvorledes man skal forholde sig med Bestyrelsen af den beslaglagte Formue, saa maa jeg dog erkjende, at der ogsaa er Banfæligheder ved det af mig stillede Forandringsforslag, og jeg vil derfor ogsaa tage dette tilbage, idet jeg dog maa bemærke, at Grunden til, at jeg har foreslaaet, at Mulcten skulde være dobbelt saa stor som det Beløb, hvorfor man sædvanligviis kan skaffe en Stillingsmand, er den, at jeg frygtede for, at man ellers kunde give Anledning til et Slags Frikjøbelsessystem. Med Hensyn til det af den ærede Rigsdagsmand under Nr. 3 stillede Amendement, maa jeg endvidere bemærke, at jeg kunde ansee det meget ønskeligt, og jeg troer, at flere deri ere enige med mig, at det maatte deles saaledes, at det for sig blev afgjort, hvorvidt der i de omhandlede Sager skal finde Politiretsbehandling Sted, og for sig, hvorvidt Mulcterne skulle være alternative; thi skjøndt jeg ikke holder meget af Politiretsbehandling, saa vil jeg dog foretrække den for Sessjonens Behandling, og jeg mener, at Politiretsbehandlingen i en ikke fjern Fremtid vil undergaae en Forandring. Jeg skulde derfor tillade mig at henstille til den ærede Formand, om Forslaget ved Afstemningen maa blive deelt.

Formanden: Jeg er allerede anmodet om at dele dette Forslag, og jeg seer Intet derfor at være iveien.

Ordføreren: Jeg maa blot gjøre opmærksom paa, at jeg troer, det maa være hensigtsmæssigt, at Forslaget under Nr. 3 om Politiretsbehandling bliver, med Hensyn til begge Afdelinger, afstemt under eet, og at derimod Forslaget, som er stillet under Nr. 6, og som gaaer ud paa, at Bedkommende blive at tiltale ved en Politiret og idømmes Straf af simpelt Fængsel indtil 6 Maaneder, særskilt maa blive sat under Afstemning, da det angaaer en større Straf end den, som Udkastet omhandler, og som det vist ikke vil være ønskeligt at blive Gjenstand for Afgjørelse ved Politiret.

Otterstrøm: Jeg skal tillade mig nogle faa Ord i Anledning af den Bemærkning, som den ærede Rigsdagsmand for Standerborg Amts 1ste District (Næder) fremsatte med Hensyn til den Inconsequents, som han finder mellem Bestemmelserne i § 16 og i § 23, forsaavidt som § 16's 3die Membrum bestemmer, at Sagen skal behandles og Mulcten idømmes ved Politiretten, istedetfor at § 23 bestemmer, at Mulcten skal dicteres af Sessjonen. Jeg har ikke fundet en saadan Inconsequents, thi jeg har forstaaet § 16 saaledes, at den Utjenstydgtighed, som der medfører Mulct, befindes ved den Troppestyrke, hvortil den Person, der er udebleven fra Sessjonen, skulde henhøre, og altsaa vil han ikke mere komme til at behandles ved Sessjonerne, der følger heller ikke kunne faae mere med ham at bestille. Derimod bliver den Person, der efter § 23's 1ste Membrum straffes med en Mulct af 20 Rbd., som dicteres af Sessjonen, saaledes der anseet, fordi den Utjenstydgtighed, som medfører Mulcten, opdages ved Bedømmelsen paa Sessjonen, hvor han antages at være mødt anden Gang, uden at have bevist lovligt Forsald. Forsaavidt der i 2den Passus af samme Paragraph er fastsat Mulct af 40 Rbd. for den, der befindes at være utjenstydgtig, efterat han anden Gang er udebleven fra Sessjonen, vil ligeledes Bedømmelsen heraf finde Sted ved den Garnison, hvortil han er afgiven til Tjeneste, og Sessjonen faaer saaledes heller ikke mere med ham at bestille, og altsaa, mener jeg, vil heller ikke denne Mulct blive at dictere af Sessjonen, men maa blive at idømme ved Politiretten, da Udkastet ikke indeholder Bestemmelse om, at den skal dicteres af Sessjonen. Narsagen til, at den udeblevne Persons Formue, saaledes som i 3die Passus af § 23 er bestemt, skal beslaglægges, har jeg anseet alene at være den, at han ikke skal kunne drage sin Formue til sig eller paa nogen anden Maade disponere over den; men man veed ofte ikke, om en saadan Person er udebleven af Modvillighed eller fordi

han ikke mere er til, og der synes altsaa ikke at være nogen Beret-
tigelse til at anvende nogensomhelst Deel af hans Formue til at for-
staafe en Stillingmand for ham.

Formanden: Dersom ingen Flere ville yttre sig, ville vi
stride til Afstemning.

Ved den herefter stedfindende Afstemning blev Resultatet
Følgende:

1) Ørsted's Forslag, 1ste Deel (saaledes som den af Forslagsstiller-
ren var bleven formuleret):

At Paragraphen affattes saaledes:

„De, der uden anmeldt Forsald udeblive fra den Session, hvor-
ved de have at møde, blive desuagtet at behandle til Udskriv-
ning, saaledes at Lægsmanden trækker Lod for dem. Naar den
saaledes Udskrevne antræffes, afgives han til vedkommende Trop-
peafdeling til Opfyldelse af sin Børnepligt. Men befindes han
at have været utjenstdygtig, bliver han ved Politiretten at dom-
me til en Mulct af 10 til 30 Rbd. Antræffes han ikke for-
inden næstførestaaende Session, og han heller ikke selv frem-
stiller sig for samme, bliver der at lægge Beslag paa den For-
mue“ o. s. v. efter Paragraphen;

blev forkastet med 85 Stemmer imod 32.

2) Ørsted's Forslag, 2den Deel (saaledes som den var bleven
omformuleret):

At det sidste Punctum i Paragraphen maatte affattes saa-
ledes:

„Befindes han derimod ikke at være tjenstdygtig, eller han først
antræffes efter 30 Mars Alderen, bliver af ham eller af den
ham tilhørende Formue at udrede en Sum, der ved en Anord-
ning bliver nærmere at bestemme, til det, en Stilling kan antages
at koste; men hvis han ei kan tilveiebringe en saadan Sum,
bliver han at ansee med Fængsel fra 2 til 6 Maaneder“;

blev forkastet med 100 Stemmer imod 3.

3) Udvalgets Forslag:

At Paragraphens Begyndelse kommer til at lyde saaledes:

„I Fredstid blive de, som“ etc., og at Ordet „blive“ i anden
Linie udgaaer, samt at der ved Slutningen af Paragraphen til-
føies: „I Krigstid ville de, der uden lovligt Forhold udeblive
fra den Session, hvor de skulle behandles til Udskrivning, strax
blive at betragte som forlods udskrevne“;

blev vedtaget med 125 Stemmer imod 3.

4) Rådets Forslag:

Sidste Passus i første Membrum forandres saaledes: „men
i modsat Fald ved Politiretten at ansee med en Mulct af 10
til 20 Rbdlr.“, hvorimod Ordene „som dicteres af Sessionen
og tilfalder Landmilitiefonden“ udgaae.

Sidste Passus i 2det Membrum forandres til „ansees han
ved Politiretten med en Mulct af 20 til 40 Rbdlr.“, hvorimod
Ordene „til Landmilitiefonden“ udgaae;

forsaauidt angaaer Forslaget om Politiretsbehandling, saa-
vel i dets 1ste som 2den Deel,

blev vedtaget med 72 Stemmer mod 49.

5) Samme Forslag, forsaauidt angaaer Forslaget om Mulct-
nes alternative Fastsættelse, saavel i dets 1ste Deel —
10 til 20 Rbdlr., som i dets 2den Deel — 20 til 40 Rbdlr.;

blev vedtaget med 73 Stemmer mod 55.

De af Dahl under Nr. 4 og 5 stillede Forslag vare tilbage-
tagne.

(6) Rådets Forslag:

Sidste Passus i tredje Membrum formenes at burde hedde:
„bliver han ved Politiretten at tiltale og idømme Straf af sim-
pelt Fængsel indtil 6 Maaneder“;

blev under Cøt vedtaget med 68 Stemmer mod 52.

Ordføreren: Jeg vil blot gjøre opmærksom paa, at der nu
er bleven afstemt paa eengang over de to Punkter, at Straffen skal
være simpelt Fængsel, og at den skal idømmes ved Politiret. Jeg troer
imidlertid, at Flere have været af den Formening, at det Forslag, om
Sagen skulde behandles ved Politiret, skulde afgjøres ved en særskilt
Afstemning, og at der saaledes nu kun var afstemt over det sidste
Punkt, at Straffen skal være simpelt Fængsel.

Algreen-Usting: I den Formening maa jeg rigtignok til-
staae, at jeg har været.

Formanden: Da der altsaa har fundet en Misforstaaelse
Sted, vil det maaskee være rigtigst at foretage ny Afstemning.

Balthazar Christensen: Jeg vil tillade mig at gjøre det
Spørgsmaal til den ærede Formand, om, hvis § 23 med de vedtagne
Forandringer forkastes, den oprindelige § 23 i Udkastet da skal sæt-
tes under Afstemning, eller hvad der da skal skee.

Formanden: Jeg troer ikke, at Paragraphen da kan sættes
under Afstemning i sin oprindelige Tilstand, thi Enhver maa jo ved
sine Afstemninger over de enkelte Forandringsforslag være gaaet ud
fra, at § 23 vilde blive staaende, og altsaa maatte de, der ønskede,
at ingen af disse Amendements skulde blive antagne, være forberedte
paa at stemme derimod.

Balthazar Christensen: Jeg vil dog henstille, om det ikke
skulde være i sin Orden, at der blev stemt over denne Paragraph,
thi det kunde dog vel være, at, saaledes som den nu er amenderet,
vilde Flere med mig hellere have den oprindelige Paragraph end
Paragraphen med alle disse Forandringer.

Formanden: Jeg veed ikke, om det interesserer den ærede
Taler netop i dette Tilfælde.

Balthazar Christensen: Jeg lægger ikke saa særdeles me-
gen Vægt derpaa, skjøndt det forekommer mig, at der ved de antagne
Amendements er kommen nogen Forvirring ind i Paragraphen i dens
Heelhed, og jeg vilde derfor stemme imod den, naar den med disse
Forandringer blev sat under Afstemning, i Haab om derefter at kunne
stemme for det oprindelige Udkast, skjøndt jeg derved ikke vilde kunne
faae vedtaget flere af de Amendements, som jeg har stemt for; jeg
vilde det, fordi jeg troer, at der da vilde fremkomme et bedre Resul-
tat end det, der nu er fremkommet ved de flere Afstemninger.

Krieger: Men, Hr. Formand! tør jeg ikke gjøre en Indsigelse
imod Muligheden af, at man atter kan komme tilbage til Para-
graphen i det oprindelige Udkast? Jeg anseer dette for urigtigt, fordi
Principet for Afstemningen over den hele Paragraph paa eengang
vilde blive kastet overende, dersom den Mulighed skulde staae aaben,
at vende tilbage til Udkastets Paragraph. Jeg vil ikke nægte, at for-
skjellige, hverandre krydsende Afstemninger ere istand til at bringe For-
virring ind i en Sag; men jeg troer, at Afstemningen vilde blive
ligefrem umulig, dersom det tilsidst stod aabent at optage det foran-
drede Udkasts oprindelige Bestemmelse. Jeg troer derfor, at det vil
være det ene Rigtige, til Slutningen at stemme over den forandrede
Paragraph, over Paragraphen med de enkeltviis vedtagne Foran-
dringer, idet jo Enhver maa have været sig bevidst, at han kun har
Valget mellem Paragraphen saaledes eller slet ikke.

Øjerring: Jeg vil tillade mig at yttre, at jeg er ganske af
samme Mening som den ærede Rigsdagsmand for Kjøge (Krieger).
Mig er det aldeles evident, at der ikke kan være Tale om nogen an-
den § 23, end Udkastets § 23, saaledes som den med de forskellige
Amendements er fremgaaet af Afstemningerne. En anden § 23 findes
ikke, og kan der folgelig ikke stemmes over.

Formanden: Heri maa jeg, som alt bemærket, erklære mig
fuldkommen enig.

Balthazar Christensen: Ja, jeg ønskede blot en Afgjørelse;
jeg er forøvrigt just ikke meget enig med de to sidste ærede Talere,
men derpaa vil jeg ikke inblade mig.

(Fortsættelse.)

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ri og fyrgethvende (52de) Møde.

(Forsat.)

Andræ: Jeg troer dog under denne Sagens Stilling at burde gjøre opmærksom paa, at, hvis man stemmer mod § 23, saa at den falder bort, saa maa man ved den tredie Læsning have Udgang til at kunne undgaae den Modsigelse, som muligen ved denne Paragraphs Udeladelse kunde være opstaaet i det hele Udkast.

Formanden: Ja, det er et andet Spørgsmaal. Der skal da altfaa stemmes over § 23, saaledes som den er forandret ved de stilledede Amendements; men da en Misforstaaelse ved Afstemningen over det under Nr. 6 stillede Forslag har fundet Sted, vil det være rigtigt først paany at sætte det under Afstemning.

Ordføreren: Dersom der skal stemmes over de enkelte Punkter i dette Forslag, vil jeg blot gjøre opmærksom paa, at dersom Forslaget, forsaavidt det gaaer ud paa, at Paatalen skal stee ved Politiretten, ikke antages, vil det forblive ved Udkastets Bestemmelse, og det maa da antages, at Paatalen skal stee ved ordinaire Ret og ikke ved Sessionen. (Flere Stemmer: naturligvis.)

Brinck-Seidelin: Maa jeg tillade mig at spørge, om det er tilladt at fremsætte saa mange Spørgsmaal efter Afstemningen, naar det ikke er tilladt at fremsætte eet før Afstemningen?

Formanden: Det beroer aldeles paa Omstændighederne. (Bravo!)

Ved den saaledes nu fortsatte Afstemning blev

6) Ræders Forslag under Nr. 6, forsaavidt angaaer, at Straffen skulde bestaae i simpelt Fængsel indtil 6 Maaneder,

vedtaget med 70 Stemmer mod 52, hvorimod

7) samme Forslag, forsaavidt Politiretsbehandlingen angaaer,

blev forkastet med 77 Stemmer mod 43.

8) Bloyens Forslag:

Ved Forordningen af 11te Septbr. 1839 tilføies: „angaaende Behandlingen af en bortbleven Persons Formue foreskrevne Regler“ etc. forkastet med 63 Stemmer mod 57.

9) Lovudkastets § 23 med de vedtagne Forandringer, saalydende: „I Fredstid blive de, som uden lovligt Forsald udeblive fra den Session, hvor de skulde behandles til Udskrivning, paa den følgende Session at udskrive forlods, saafremt de befindes tjenstdygtige, men i modsat Fald ved Politiretten at ansee med en Mulct af 10 til 20 Rbd.

Den, som uden lovligt Forsald ogsaa udebliver anden Gang fra Sessionen, skal, naar han antræffes inden den paafølgende Session og befindes tjenstdygtig, afgives til vedkommende Troppesdeling til 4 Aars stadig Garnisonstjeneste; men befindes han at være utjensdygtig, ansees han ved Politiretten med en Mulct af 20 til 40 Rbd.

Antræffes han ikke forinden den 3die Session, og han heller heller ikke selv fremstiller sig for samme, skal han ansees som den, der forsætlig søger at unddrage sig Vernepligtens Opfyldelse. Der bliver da at lægge Beslag paa den Formue, som han maatte besidde eller erhverve her i Landet, indtil han antræffes, eller hans Formue, paa Grund af hans Død eller i Følge de i Forordningen af 11te September 1839 foreskrevne Regler, tilfalder hans Arvinger. Antræffes han, inden han fylder sit 30te Aar,

skal han afgives til vedkommende Troppesdeling til 4 Aars stadig Tjeneste, saafremt han befindes tjenstdygtig. Befindes han derimod ikke at være tjenstdygtig, eller han først antræffes efter 30 Aars Alderen, bliver han at tiltale og idømme Straf af simpelt Fængsel indtil 6 Maaneder.

I Krigstid ville de, der uden lovligt Forsald udeblive fra den Session, hvor de skulde behandles til Udskrivning, strax blive at betragte som forlods udstrevne; vedtaget med 123 Stemmer mod 2.

Man gik derefter over til § 24, hvortil den omdeelte Afstemningsliste indeholdt Følgende:

1) Diriks Forslag:

At sidste Pasjus udelades, og at første redigeres saaledes: „Det udstrevne Mandskab har saavel i Fredstid, som i Krigstid at forrette den Tjeneste, som Armees-Organisationen og de gjældende Anordninger hjemle“.

2) Algreen-Ussings og J. E. Larsens Forslag:

At sidste Punctum forandres saaledes: „i Krigstid udfører Mandskabet den militaire Tjeneste, som paalægges det“.

3) Stockfleths Forslag:

At der ved Slutningen af Paragraphen tilføies: „dog kan Ingen mod sin Villie udtages til Officeressoppsjer“.

4) Lovudkastets § 24 (Sml. Diriks Forslag: „at Paragraphen udgaaer“).

Ordføreren: Ved den hele Paragraph, som her foreligger, er væsentlig det Samme udtalt, som er bemærket i § 19, kun at § 19 har indskrænket sig til at bestemme, at det udstrevne Mandskab skulde benyttes i Dverensstemmelse med Armeens Organisationsplan. Her er nu en Skjelnen mellem Krig og Fred, og Udvalget har ikke fundet Anledning til at stille noget Forslag til denne Paragraph. Derimod er der stillet 2 forskjellige Forslag med Hensyn til det egentlige Hovedindhold af Paragraphen, nemlig det under Nr. 1 af de ærede Rigsdagsmænd fra Helsingør (Dirik) og det under Nr. 2 af de ærede Rigsdagsmænd for Kjøbenhavns 7de og 4de District (Algreen-Ussing og J. E. Larsen). Det første Forslag gaaer ud paa, at Paragraphen skal affattes saaledes, at den kommer ti at lyde saaledes: „Det udstrevne Mandskab har, saavel i Fredstid som i Krigstid, at forrette den Tjeneste, som Armeesorganisationen og de gjældende Anordninger hjemle.“ Det siger egentlig intet Andet, end det, som Paragraphen allerede tildeels siger; thi ved „de gjældende Anordninger,“ saaledes som er udtrykt i Forslaget, maa man jo antage, at der ikke blot menes de Anordninger, der gjælde om den militaire Tjeneste, men alle de gjældende Anordninger, og altfaa ogsaa dem, der omhandle den Mynsigthed, der tilkommer Krigsbestyrelsen. Forslaget, der er stillet under Nr. 2, gaaer derimod, efter hvad jeg maa antage af dets Udtryk, ud paa en Begrændning af Maaden, hvorpaa den militaire Styrke skal anvendes, idet det, navnlig efter Forhandlingerne under den foreløbige Behandling, maa antages at have været de ærede Forslagsstilleres Hensigt, at indskrænke Afbenyttelsen af Militairmagten ogsaa i Krigstid til Anvendelsen i egentlig militair Tjeneste. Jeg skal i denne Henseende kun bemærke, at naar Udtrykket „den militaire Tjeneste“ skal skarpt accentueres og navnlig betegne, at det kun er egentlig militair Tjeneste eller militair Tjeneste i streng Forstand, der skal kunne paalægges, saaledes at der altfaa lægges en Indskrænkning ind i Paragraphen, saa kan jeg ikke troe, at det er tilraadeligt; thi det maa jo følge af sig selv, hvad enten det staaer i Loven eller ikke, at Krigsbestyrelsen ikke kan gjøre Andet, end hvad der er i Dverensstemmelse med Loven, selv i

Krigstid; men ved Loven at ville indstrænke, eller udtale Grændserne for den Myndighed, som Krigsbestyrelsen har til at benytte Armeen i Krigstid ved en saa speciel Begrændsning, kan jeg ikke finde tilraadeligt; skal der derimod ikke lægges en saadan Betydning i Forslaget, saa forekommer det Udvalget overskudigt at optage en saadan speciel Begrændsning. Det er jo vist, at efter som Ordene ere formede her i Udkastet, er det ikke den allerjævneste Betegningsmaade, men det er dog noget mindre Væsentligt.

Ved at forandre Udkastet i Overensstemmelse med det under Nr. 2 stillede Forslag, vil man komme til at lægge en anden mere indstrænkende Betydning ind i Paragraphen, end der kan være tilraadeligt; hertil kommer, at der, navnlig i Krigstid, kan tænkes mange Forretninger, hvis Udførelse dog bør overdrages til Armeen, skjøndt de dog i en mere fjern, ja betydelig fjern Grad staae i Forbindelse med den egentlig militaire Tjeneste. Det er jo Noget, som er en Følge af Forholdenes Natur, at man ikke saaledes forud kan afsæle, hvad Armeen maa bruges til i Krigstid; den skal nemlig bruges paa bedste Maade til Landets Forsvar, og paa den Maade, som vedkommende Bestyrelse finder rigtigst, men hvorfor den maa staae til Ansvar.

Forslaget under Nr. 3, som gaaer ud paa, at Ingen mod sin Villie skal anvendes som Officeressoppasser, er af temmelig speciel Natur, og jeg troer ikke, at der er nogen Grund til at optage dette Forslag; i Fredstid ville Forholdene ikke let stille sig saaledes, at der kan blive Spørgsmaal om at commandere Soldater til at blive Officeressoppassere, da Forholdet er ordnet saaledes, at vedkommende Militaire, naar de ikke lade nogen commandere til sig som Oppassere, faae en Godtgjørelse af det Offentlige, der er saa stor, at de langt lettere og bedre selv ville kunne staae sig Oppassere, og at de sjeldent eller aldrig ville forlange Noget commanderet til Oppasser. Hvad Krigstid angaaer, da kunde det vel blive nødvendigt, at Soldater commanderes til Oppassere hos Officerer; men under saadanne Forhold, naar man virkelig rykker i Felten, da vilde vel heller ikke nogen Vanskelighed være forbunden hermed, da der jo ikke ligger noget Vanærende i dette Forhold, og man under Feltlivet ikke er saa omfindtlig. Man kunde endogsaa faae Exempler fra vort sidste Felttog, hvoraf det kunde oplyses, at selv Frivillige havde forlangt at ansættes som Oppassere hos Officerer; der er idetmindste enkelte Exempler derpaa, og det var endog Frivillige, der udenfor Felten henhøre til vedkommende Officerers Dimgangsvener. Desuden tør man vel ogsaa forudsætte, at den militaire Bestyrelse vil, at de Militaire faa lidet som muligt skulle anvendes til Forretninger, som ligge saa langt borte fra deres Kald, ligesom ogsaa, at der vil blive taget Hensyn til, hvorvidt Vedkommende er skikket til en saadan Tjeneste, eller ikke; det vilde idetmindste være en Feil, naar vedkommende militaire Bestyrelse, ved at overdrage saadanne Forretninger, ikke tog Hensyn til, om Vedkommende ere mere eller mindre skikket og villige dertil, og naar Noget, som var uskikket og uvillig til at være Oppasser, vilde det vel neppe være den, der skulde commanderes til Oppasser, der dermed vilde være meest ilde tjent, men snarere den, der skulde oppasses.

Stockfleth: Den Forandring, som jeg har tilladt mig at gjøre, findes under Nr. 3, og den gaaer ud paa, at ingen Børnepflichtig imod sin Villie skal kunne udtages til Officeressoppasser. Efter Armeorganisationen og de bestaaende Anordninger ere de, som udtages til Oppassere, pligtige til at overtage denne Tjeneste ligesaa fuldt som enhver anden militair Pligt. Dette gjælder ikke alene i Krigstid, men ogsaa i Fredstid og efter en Praxis, der saavidt mig bekjendt, ogsaa har et Slags Hjemmel i Anordningerne, indtræder dette Tjenesteforhold ikke alene med Hensyn til vedkommende Officer selv, men ogsaa med Hensyn til hans i samme Huusstand levende Familie. Ligeoverfor Officeren indtager han naturligvis en privat Tjeners Stilling, og er pligtig til at udføre alle de Forretninger, der paahvile en saadan. Dette Forhold troer jeg bør ophøre med Børnepflichtens Almindeliggjørelse. Det er vistnok for Enhver, der ikke ønsker at indlade sig i et saadant Forhold, en trykkende Tanke, at skulle tjene en anden Person og underkaste sig alle Conseqventser af en saadan Stilling, og man bør derfor ikke paalægge Noget den mod sin Villie, naar ikke overveiende militaire Hensyn skulle fordre det;

men jeg kan ikke antage, at saadanne Hensyn ere tilføede. Det er allerede af en agtet Officer her i Salen, som senere har tiltraadt mit Forslag, under Sagens foreløbige Behandling bemærket, at det i Almindelighed er meget let for Officererne at erholde Oppassere af den tjenstgjørende Styrke, og at der er nok, som attraae saadanne Poster. Men netop fordi det er saameget let for Officeren, naar Forholdet mellem ham og Soldaten er saaledes, som det bør være, at faae Oppassere, og netop fordi det Tilfælde, som en andet agtet Officer har anført, at det undertiden har været nødvendigt, at commandere en Soldat til Oppasser hos en Officer, fordi Ingen vilde tjene ham, er saa saare sjeldent, netop derfor mener jeg, at Armeen Intet kan lide ved, at der tages en Bestemmelse, som den, der er foreslaet. Jeg skal dernæst tillade mig at bemærke, at der vistnok kunne være enkelte Officerer, hvem ingen Soldat vil tjene; men jeg antager da, at det maa være en saadan Officeres egen Skyld, og at det maa ligge i den Maade, hvorpaa han behandler sine Undergivne; men netop ved saadanne Officerer kunde det snarest hændes, at de bleve ansatte som Oppassere, der mindst ønskede at være det. Det vilde ogsaa, skjøndt jeg, være en Spore for vedkommende Officerer til at behandle deres Undergivne vel, at man ikke paalagde det ommeldte Forhold som en Pligt. Slutteligen skal jeg endnu tillade mig at tilføie, at jeg haaber, at man tilfulde har forstaaet mit Forslag, som om det gik ud paa, at man ikke af den tjenende Styrke skal kunne tage Oppassere; jeg mener blot, at det skal være en frivillig Sag, og at Ingen imod sin Villie skal kunne tages dertil.

Algreen-Ussing: Det af den ærede Rigsdagsmand for Hel-singør (Ulrik) stillede Forandringsforslag opfylder ganske Hensigten med hvad der var tilstjttet ved det af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 7de District (J. C. Larsen) og mig stillede Amendement, og dersom vi tidligere havde vidst, at dette var blevet stillet, havde vi ikke stillet vort Amendement under Nr. 2; det er en Følge heraf, at vi tage det tilbage. Forøvrigt skal jeg kun tilføie, at det ingenlunde af os har været tilstjttet at gjøre nogen særlig Indstrækning i hvad der kan henføres til den militaire Tjeneste, eller hvad der fornuftigvis kan paalægges i Overensstemmelse med Armeorganisationen og de gjældende Anordninger.

Ulrik: Med Hensyn til den forandrede Redaction af denne Paragraph, som jeg har tilladt mig at bringe i Forslag, skal jeg i størst mulige Korthed tillade mig at bemærke Følgende. Det blev allerede under den foreløbige Behandling fra flere Sider her i Salen udtalt, at denne Paragraph var meget uheldigt affattet, da den vistnok udtrykker mere, end det egentlig kan have været Concipistens Mening, at den skal udtrykke, idet den nemlig synes at gjøre Forskjel paa det udførelse Mandfabs Forpligtelse i Fredstid og i Krigstid; den indeholder nemlig, at Tjenesten i Fredstid skal være overensstemmende med Armeorganisationen og de gjældende Anordninger, hvorimod der i Krigstid skal tilkomme de Befalende en uindstrænket Myndighed. Det forekommer mig imidlertid, at de Befalendes Myndighed, enten det er i Fred eller i Krig, bør have sin Rod i Lovens Forrifter, dersom den ikke skal udarte til Vilkaarlighed og Despoti, og blive fordærlig saavel for de Befalende som for de Undergivne. Jeg erkjender vel, at Loven ikke kan indeholde Bestemmelser for alle Tilfælde og navnlig i Krigstid; men de gjældende Love have dog i Regelen saa stort et Omfang, og Analogien deraf kommer saameget i Betragtning, at ingen dygtig Befalingsmand lettelig vil komme i Forlegenhed med at begrunde de Forholdsregler, han maatte foreskrive, det være enten til Landets, Armeens eller særegne Interessers Læve. Hvad navnlig det Tilfælde, der tidligere under den foreløbige Behandling er berørt, angaaer, nemlig en militair Befalingsmands Myndighed til at ansætte sine Underordnede i hvilke som helst, selv civile Stilling, da forekommer det mig ikke nødvendigt med Hensyn dertil at give nogen Forfrist; thi det vil ikke, saalange der findes Personer i Armeen, som ere tjenlige til saadanne civile Ansættelser, for den dygtige og kyndige Befalingsmand være vanskeligt at træffe Individder, der ere villige til at paatage sig samme, saameget mindre som de som oftest ville være mere ærefulde og fordeelagtige, end de, Vedkommende allerede have; men at Noget skulde kunne tvinges til at paatage sig civile Embedsstillinger, som han ikke fandt sig skikket til

eller havde lyst til, synes mig aldeles urigtigt, og jeg troer heller ikke, at nogen Lov hidtil indeholder Forfrister i denne Retning. Skulde altsaa en Befalingsmand under de nuværende Forhold ville sætte en saadan Ordre igjennem, og en Udsreven vægrede sig ved at adlyde den, antager jeg det som afgjort, at den Sidste, hvis Sagen kom for Retten, vilde blive frifunden, hvorved altsaa den militaire Autoritet, der havde givet Ordren, vilde være compromitteret. Den Redaction, som jeg har tilladt mig at foreslaae, indeholder formentlig Alt, hvad der er nødvendigt, idet den hjemler de Befalende af den Myndighed, der kan begrundes i de bestaaende Love og i Armeeororganisationen.

Orsted: Det forekommer mig, at det af mig fremsatte Amendement, at Paragraphen aldeles skal udgaae, er tilstrækkeligt begrundet af mig under den foreløbige Behandling, og er ogsaa betydeligen blevet bestyrket ved hvad der er anført idag af den ærede Ordfører, saavel som ogsaa ved hvad der forøvrigt er forhandlet. Jeg troer, at Paragraphen vil være lige saa generende for den militaire Tjeneste som for de Tjenende, da Ingen kan vide, om der ved Armeeororganisationen skal forstaaes den, der engang er kundgjort eller approberet i 1842, eller de senere Forandringer, som af de militaire Autoriteter deri ere foretagne. Derhos synes det mig ogsaa, at § 24 har givet Anledning til Uengstelse for, at de militaire Autoriteter derved vilde udøve deres Myndighed paa en Maade, som man fandt betænkelig, navnlig at man kunde benytte den Udsrevne til Forretninger, der ere Krigstjenestens aldeles uvedkommende. Jeg mener, at da denne Anordning blot gaaer ud paa at bestemme Forpligtelsen til at indtræde i den militaire Tjeneste, saa ligger det i Grunden udenfor dens Grændser at bestemme Krigstjenestens Omfang, men at den maa bestemmes, deels i Henhold til Anordningerne, deels i Forholdenes Natur. Det vilde efter min Mening være at indføre noget Tvetydigt i Loven, der fra den ene Side kunde fortolkes som en Udvidelse af den militaire Myndighed, og fra den anden Side kunde tages for en Begrænsning af denne. Dersom Forsamlingen ikke maatte finde, at Paragraphen bør udgaae, saa troer jeg dog, at maatte stemme for de to Amendements, der ere fremsatte under Nr. 1 og 3. Hvad det Første angaaer, troer jeg rigtignok, at den militaire Tjeneste vilde være bedre tjent med, at det udgik, end at den fik en saadan Bestemmelse, som der indeholdes, thi det hedder nemlig der: „at de skulle forrette den Tjeneste, som Armeeororganisationen og de gjældende Anordninger hjemle.“ Men der behøves vistnok ikke nogen Lov, for at paalægge Vedkommende denne Forpligtelse, hvorimod det var muligt, at Nogen deri kunde søge Afgang til at modsætte sig, hvad der foreslås. Man kunde saaledes frygte for, at en saadan Bestemmelse kun let vilde lede til Lamhed i den militaire Tjeneste, samt lede til Stridigheder og Fortrædeligheder af et høist betænkeligt Slags; men jeg troer dog, at hvis Paragraphen ikke skal gaae ud, maa man foretrække denne Bestemmelse, fremfor at Paragraphen skulde blive staaende uforandret, især efter den Fortolkning, som den synes at have faaet af det ærede 28de kongevalgte Medlem (Tscherning). Hvad Nr. 3 angaaer, saa troer jeg ogsaa, at det vil kunne have nogen Betænkelighed, at gjøre Indskrænkning i nogen militair Ret til at vælge Tjenere eller Oppasfere; men paa den anden Side troer jeg, at det i høi Grad vil gjøre den almindelige Børnepligt forhadet, hvis et Forslag, som dette, bliver forkastet, saa at altsaa en Militair skal kunne udskrives i privat Mandes Tjeneste, uden at man paa den anden Side kan give Regler, som betrygge mod Misbrug. Af denne Grund troer jeg at burde stemme for dette Forslag; men forøvrigt mener jeg, at det er aldeles i Alles Interesse, at den hele Paragraph bortfalder.

Tscherning: Det ærede Medlem, som sidst har talt, har, med Hensyn til det under Nr. 3 stillede Forandringsforslag, gjort opmærksom paa, at det kunde have sine Bæmseligheder, at gaae ind derpaa; at man, om det i det Hele taget, vel ikke var rigtigt, meente han, dog burde gjøre det, fordi Børnepligtens Almindeliggjørelse vilde blive ilde lidt, naar man nu forkastede et Forandringsforslag af denne Art. Jeg troer, at denne Anskuelse ikke er rigtig; men at naar Noget i sig selv er rigtigt og naar det er nødvendigt, at Saadant kan og maa kunne gøres, saa kan man ikke undlade det, fordi Folk maaskee kunde synes ilde om, at et saadant Forslag bliver sat til Side. Den

ærede Ordfører, har i de Ord, han har udtalt, vist den Begrebsforvirring, hvorpaa det Hele hviler, naar man har sagt, at det vilde være utilbørligt, at en Officer skulde kunne udtage hvem han vilde til at være sin Oppasser. De Herrer, som kjende de militaire Forhold, ville vide, at ingen Officer paa den Maade staaer i Commandoforhold til nogen Soldat; kan han ikke faae ham frivillig, saa maa han forlange ham commanderet paa den almindelige Maade, og da gaaer det ind under de almindelige Commandoforhold, og ifølge disse kan det ikke efter de ganske almindelige bestaaende militaire Regler paalægges Nogen som Tvang, stadigen at udføre et Arbejde, som derimod maa gaae paa Omgang. Det er saaledes med alle mulige militaire Arbejder, at de afserle efter en vis Dgangsmaade, og at Enhver commanderet dertil efter sin Tour. Dersom altsaa dette Forandringsforslag falder bort, saa bliver Tingen ganske simpel den, at de Officerer, der ikke kunne faae frivillige Oppasfere, ville faae sig hver anden eller hver tredje eller hver ottende Dag commanderet Soldater til deres Oppasfere, som netop skulle udføre de Arbejder, som høre til den militaire Oppasfertjeneste. Det er et Spørgsmaal, der hyppig har været under Behandling, hvorvidt nogen Militair kunde bruge den militaire Oppasser i sine Familieanliggender; det kan han ingenlunde. En til ham som Oppasser commanderet Soldat, der ikke vil deeltage i at passe hans Familie, har i saa Henseende ingen Forpligtelse, han kan aldeles ikke tvinges dertil; der er altsaa slet Intet at frygte fra den Side. Derimod, ved at antage det gjorte Forslag, skaffe vi Forlegenheder tilveie; vi forlede Soldaten til at nægte at udføre en Tjeneste, der som Commando bliver ham paalagt, fordi man ikke har den rette Indsigt i de her omhandlede Forhold; thi en Officer kan ikke uden videre tage en Soldat til sin Oppasser, men han bliver ham tilcommanderet, f. Ex. for 3 Dage. Jeg troer saaledes, at det Hele beroer kun paa en Misforstaaelse og Mangel paa Kjendskab til de militaire Forhold, og fornemmelig hos dem, der troe, at enhver Officer kan sige til en Soldat: du skal tjene som min Oppasser; han kan imidlertid ligesaa lidt sige det, som han i Escadronen kan sige: den Hest vil jeg ride paa; vil han have en Hest, saa bliver den ham commanderet og staaer under Tilsyn. Saaledes er det ogsaa med Soldaten. Desuden dersom Officeren handler ilde mod den Oppasser, der er commanderet i hans Tjeneste, veed Oppasseren, hvo der er hans Foresatte, og hans Klagemaal vil fuldkommen sikkert blive hørt.

Vi komme nu til de andre Forandringsforslag, som ere stillede. Afsettet saaledes som Forandringsforslaget under Nr. 1 er, vilde jeg, fra min Side, maaskee ligesaa lidt have indvendt noget mod dets Skikkelse, som jeg vilde have indvendt mod den Skikkelse, som den heromhandlede Paragraph af Udkastet har; men saaledes som det engang er, saa vil jeg derimod indvende Meget mod denne Forandring, thi den vil blive fortolket paa en stæv Maade af de mange Menige, og føre dem ind i Lovstridigheder og Lovfortolkninger, sølgelig paa et Gebeet, hvor de ikke kunne bevæge sig. Man maa ikke troe, at en Soldat, hvergang han ikke veed, hvad der er Ret, kan søge en Procurator, for at spørge ham tilraads; thi skjøndt der ikke er saa Procuratorer, saa ere de dog ikke saaledes fordeelte, at man kan finde dem overalt, ligesom jo ogsaa Enhver maa vide, at naar man vil sørge for Soldatens Væ, saa gjør man bedre i, at raade ham til, i tvivlsomme Tilfælde, hellere i Forveien, at underkaste sig, end først at søge sin Ret, for siden maaskee alligevel at maatte underkaste sig. Naar de ærede Herrer lægge Mærke til den Maade, hvorpaa Hæren kan være tilstede uvirksom, og det ikke blot i Fred, men ogsaa i Krig, idet den nemlig kan være samlet i stor Mængde paa et indskrænket Gebeet, saa vil man deraf kunne see, hvormange Kræfter der ere ledige, og hvor farligt saadant er, naar man ikke har Raadighed til at benytte disse Kræfter, som man vil. Der er vel maaskee dem, som ville sige: „men øv dem!“; men de Herrer ville tidnok have hørt, hvor ilde det klinger i Folks Øren, hvor ofte der er fort Klager over, at Soldaterne vødes formeget, ligesom det ogsaa vil indrømmes, at Exercitier og Marscher, som ikke have noget Maal, just vilde være stikkede til at gjøre den øvede Soldat kjed af det. Der staaer imidlertid, ved Siden af disse, mange andre Arbejder, som det er godt at øve Soldaten i, ligesom man i Almindelighed kan sige, at det er

godt og nyttigt at øve Soldatens Kræfter og gjøre ham stærk. Blandt de Arbeider, som det er vigtigt at øve Soldaten i, og hvad det næsten er ligesaa nødvendigt for en god Soldat at have Dvælse i, som i Geværets Behandling, det er, at kunne bruge Spaden, Stuffen og Hjulbøren; thi ved Arbeider af den Art gjælder det om, at han kan bruge dem med Kraft, og at han ikke alene veed Bæfod om, hvorledes han skal bruge disse Redskaber, men at han bruger dem med Kraft. Den, der veed Bæfod om at bruge Spaden og Stuffen, han, det vil Enhver i denne Forsamling vide, gjør det tredobbelte Arbeide af hvad den gjør, som første Gang faaer disse Instrumenter i Haanden. Er der altsaa, f. Ex. et Jordarbeide at foretage, som kan være til Nytte for det Offentlige, saa er det fornødtigvis Ting, at kunne anvende Soldatens ledige Diebliske i passende Maal paa at udføre dette Arbeide, og det maa man være berettiget til at gjøre. Men nu spørger jeg de Herrer, om det ikke er langt fornødtigere, om man end ikke derved opnaaer noget Maal, der har Hensyn til Krigen, om det da ikke er langt fornødtigere at bruge de samme Kræfter til nyttige Formaal, især naar jeg paa samme Tid uddanner Soldaten, og vinder det Samme som ved Dvælse, der ikke have noget bestemt Maal? Jeg har nævnt et Exempel, men jeg kan føre mine Herrer ind paa mangfoldige af samme Art, og dersom her findes i Salen Mand, der have befundet sig i en saadan Stilling, at de have havt Anledning til at see Soldater samlede i stor Mængde, hvor man ikke har vidst, hvad man skulde bestjæftige dem med, saa ville de vide, hvilken Lykke det har været, at man ikke har været indskrænket i sin Berettigelse til at anvende dem; men dersom man antager disse Forandringsforslag til Paragraphen, saaledes som de ere formede, saa ville de fleste troe, at de gaae ud paa netop at indskrænke denne Anvendelsesmaade, og derfor fraraader jeg de Herrer meget, at antage disse Forandringsforslag.

Lüttichau: Da jeg ved en senere Paragraph, nemlig § 32, til hvilken jeg maa antage, at dette Spørgsmaal om Officeersoppasjere rettest henseer, da denne Paragraph omtaler den Klasse af Værnepligtige; hvoraf det maa antages at Officeersoppasjerne i Reglen ville blive udtagne, har stillet et Amendement, som gaaer ud paa det Samme som det, en æret Deputeret har stillet ved denne Paragraph under Nr. 3, nemlig, at der ved Slutningen af Paragraphen tilføies: „Dog kan Ingen imod sin Villie udtages til Officeersoppasjer,“ saa er det en Selvfølge, at jeg i Get og Alt kan henholde mig til det, den ærede Deputerede har anført, og som jeg ganske tiltræder. Kun er der en Redactionsforandring, jeg skal tillade mig at gjøre den ærede Amendementsstiller opmærksom paa. Denne Paragraph bestaaer nemlig af 2 Punkter, det ene, hvad der skeer i Fredstid, og det andet, hvorledes Sagen stiller sig i Krigstid. Naar man nu knyttede Amendementet til det sidste Punct, saaledes som det er foreslaaet, saa kunde det let faae Udseende af, at det var Meningen, at det kun var i Fredstid, at Ingen kunde tvinges til at være Officeersoppasjer. Jeg maa altsaa henstille til den ærede Forslagsstiller, om han ikke vil gaae ind paa en saadan Forandring.

Formanden: Der kan vist ikke være nogen Tvivl om den ærede Forslagsstiller's Mening; det kunde maaskee gjøres mere klart derved, at man lod Ordet „dog“ falde bort.

Stockfleth: Jeg veed ikke, om det er mig tilladt at ytre mig i dette Spørgsmaal? Min Mening er det ganske vist, at det af mig stillede Forslag ikke alene skulde angaae Fredstid, men ogsaa Krigstid.

Lüttichau: Den sidste ærede Taler, nemlig den 28de kongevalgte Rigsdagsmand (Tscherning) har mod dette Forslag anført, at det var af Mangel paa Indsigt i de militaire Forhold, naar man troede, at det Slags Tvang, som her omtales, skulde kunne finde Sted. Jeg troer, at den almindelige Fremgangsmaade ved at udtage Officeersoppasjere, ikke er den, som den ærede Deputerede har an-

ført. Jeg kjender, idetmindste ikke i den Tid, hvori jeg har tjent, noget til, at Rogen er bleven tvungen til at være Officeersoppasjer. Det er det Almindelige, at den, som ønsker sig en Officeersoppasjer, henvender sig til Commandeersergeanten ved vedkommende Compagni eller Batteri, med det Spørgsmaal, om der er Rogen, der er stiftet dertil, og denne forestiller da den, som han troer, har Lyst dertil, og han bliver i Almindelighed antaget. Det er ganske vist, at Lieutenanten ikke kan gaae hen til den Menige i Compagniet, og sige: „han skal være min Oppasjer,“ men han maa henvende sig til sine Foresatte, som jo vel i Reglen ikke ville have noget derimod at indvende. Naar man har sagt, at, naar Officeererne ikke godvillig kunde faae Oppasjere, saa vilde en Menig blive befaleet til, i kortere Tid at forrette Oppasjertjenesten, saa mener jeg dog, at dette ikke burde være Tilfældet; thi det er vel ganske sandt, at han kun vil blive Officeersoppasjer i 10 eller 5 Dage, men jeg mener, at enhver Værnepligtig bør i den Henseende have sin fuldkomne Frihed; og naar det skulde gaae paa Omgang, saa er det vist, at der ikke vil være nogen Værnepligtig, som jo ikke vil blive Officeersoppasjer i den Afdeling, hvor en saadan Foranstaltning blev truffen. Den samme ærede Deputerede har anført, at det vilde give Anledning til, at Soldaterne misforstode en saadan Anordning, naar den kom ud; men jeg troer slet ikke, at der derved vil opstaae nogen Anledning til Forlegenhed. Naar Anordningen blev tydelig og bestemt, og naar Soldaten blev gjort bekendt med Anordningens Indhold, saa troer jeg slet ikke, at der vilde fremkomme den mindste Misforstaaelse. Det er ganske vist, saaledes som den ærede Deputerede har anført, at det oftere har fundet Sted og herefter vil finde Sted, at hvor der er større Tropeafdelinger samlede paa eet Sted, maa Mandskabet ofte anvendes til Jordarbeide og andet deslige. Men jeg mener, at dette meget godt kan skee, om ogsaa det Forslag, der ved denne Paragraph er stillet under Nr. 1, gaaer igjennem; thi det er ligesom, at et saadant Arbeide i saadanne Tilfælde maa betragtes som militært og ikke kan ansees som Armeen uvedkommende, og da dette er Hovedindvendingen, der er gjort imod Amendementet, saa skal jeg derfor endnu mere anbefale det til Forsamlingens Opmærksomhed.

Schytte: Jeg skal ogsaa med Hensyn til det Forslag, der er anført paa Amendementslisten under Nr. 3, tillade mig et Par Ord, og det glæder mig, at den sidste ærede Taler, der er sagkyndig, har konstateret, at Amendementets Gjennemførelse fra det militaire Standpunkt ogsaa lader sig gjøre.

Naar den ærede 28de kongevalgte Rigsdagsmand (Tscherning) har begyndt sin Motion dermed, at han sluttede sig til den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted), der har meent, at om endogsaa en saadan Foranstaltning paa een eller anden Maade vilde have Meningen imod sig, saa burde man dog antage den, naar man forevrigt ansaae den for en Nødvendighed, saa kan jeg ikke slutte mig til en saadan Mening. Jeg mener, at man, for at afgjøre, hvorvidt den maa ansees for nødvendig, først bør see hen til Fredstid og dernæst til Krigstid.

I Fredstid ville vistnok Alle og Enhver indrømme mig, at den ikke er nødvendig, da Oppasjertjenesten som Emolument for Officeererne let vil kunne erstattes i Fredstid paa en anden Maade, men navnlig i Fredstid er der noget Odiust i Oppasjertjenesten, da det, saaledes som fremhævet, ofte skeer, at Oppasjerne blive brugte til Arbeider i Huusstanden hos Officerernes Familie. Jeg bemærkede meget vel, at den 28de kongevalgte Rigsdagsmand (Tscherning) indvendte, at dette ikke var givet, thi ingen Militair kan befales til at gjøre saadant Arbeide, men jeg vil tillade mig at spørge, om man troer, at nogen værnepligtig Mand, der er ansat hos sin Supérieur, vil driste sig til at nægte den Tjeneste, som paabydes ham, f. Ex., naar der blev sagt til ham: „hent mig en Spand Vand til min Kone“. (Latter.)

(Fortætt.)

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ri og fyrgethvende (52de) Møde.

(Fortsat.)

Naar der derimod er Tale om Krigstid, saa kan jeg ikke nægte, at det Tilfælde kan indtræde, at naar det var en frivillig Sag, var det muligt, at en Officer i et dog kun temporairt Tilfælde kunde komme til at mangle en Oppasser, jeg siger, at den Mulighed kan indtræffe; thi i Almindelighed maa det antages, at naar en Officer er en god Soldat og Kammerat (naar jeg siger Kammerat, saa troer jeg ikke, det vil misforstaaes), saa vil han aldrig komme til at mangle Medhjælp. Men hvis endog saa det sjeldne Tilfælde indtraf, at en Officer, f. Ex. en Dagstid, maatte søgne Oppasserhjælp, saa har hans Kammerater i alt Fald Oppassere, hos hvem han i Dieblicket vil kunne blive hjulpen; men sæt ogsaa, at dette ikke var muligt, saa maa han som god Soldat i Krigstid kunne undvære en Oppasser; han maa selv kunne bærte sit Løi eller finde sig i at gaa med smudsige Klæder (Latter). Der er talt om, at han ikke maa sulte, men tør Mad kan han dog i alt Fald faae, og jeg indseer altsaa ikke, at han vil komme i nogen saadan Forlegenhed, at der fra denne Side ligger nogen absolut Nødvendighed forhaanden.

Derimod er det et andet Spørgsmaal, hvorvidt det kan forenes med den militaire Commando i Almindelighed, i noget som helst Tilfælde at begrænse den militaire Myndighed, saa at man just ikke kan commandere enhver Mand til al navnlig Tjeneste. Fra denne Side betragtet kan jeg ikke nægte, at jeg har nogen Betænkelse, og fra Principets Side maa jeg erklære mig enig med det ærede 28de kongevalgte Medlem (Tscherning); men ogsaa her stiller der sig en almindelig Opinion i Nationen, der endnu mere vil finde Sted, naar almindelig Bærnepligt bliver paabuden, thi det er ikke fordi det jo er en militair Pligt at lade sig commandere til enhver Tjeneste, at Opinionsen hæver sin Røst, men fordi det efter min, og jeg troer, at det er Manges Overbeviisning, ligger fjernt fra at værne om Landet og at være i Kongens Tjeneste, at benyttes som Officeroppasser. I denne Function ligger der Noget, jeg vil ikke sige Oprørende (Munterhed), men det er dog imod Følelsen. Man kan nemlig let tænke sig, naar dette finder Anvendelse paa Fremtiden, i Særdeleshed paa de mere Dannede, at da en ældre og mere danned Mand kan føle sig i nogen Forlegenhed ved at blive commanderet til at spænde Sporerne paa en Officer. Alt dette er Noget, som man vel kan tænke sig, i den almindelige Mening maa faae Bægt. Jeg kan saaledes ikke være enig med det ærede 28de kongevalgte Medlem (Tscherning), idet jeg i det Væsentlige Intet kan have at erindre mod det fremsatte Forslag, thi jeg troer, at, selv om denne Bestemmelse bliver optagen, at Ingen imod sin Villie skal tvinges til at være Officeroppasser, saa kan det, som anført, antages, at enhver god Soldat i en overordnet Stilling ogsaa vil finde en Kammerat i en underordnet Stilling, der frivillig vil yde ham den Medhjælp, han behøver. Jeg troer saaledes ikke, at det er nogen Misforstaaelse eller Mangel paa Kjendskab til Forholdene — i hvilken Henseende jeg kan slutte mig til den sidste ærede Taler —, naar man enten har stillet eller varmt anbefaler dette Forslag til Forsamlingen.

S. W. Hansen: Jeg reiser mig kun for at understøtte det Forslag, der er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3de District (Orsted), og som gaaer ud paa, at Paragraphen aldeles skal bortfalde. Det forekommer mig, at naar man seer hen til, at Forpligtelsen skal bestaae i at forrette den Tjeneste, der skal gjøres, efter Armees-Organisationen, saaledes som den kan tænkes at blive

indført, saa vil derved blive en Ubestemthed i Lovgivningen, som ikke er ønskelig, og forsaavidt der derved tænkes paa den nugældende Armees-Organisation, saa er det oftere og gjentagne Gange blevet bemærket, hvorledes derved langt fra fyldestgøres, hvad man har ventet af almindelig Bærnepligts Indførelse. Det er allerede i Aaret 1846 med megen Styrke under Bærnepligtsagens Behandling bleven yttret i Roeskilde, hvorledes Spørgsmaalet om almindelig Bærnepligt og almindelig Bæbning altid er gaaet Haand i Haand med hinanden, og hvorvidt den Commission, der havde udarbejdet Motiverne til Bærnepligtsloven eller Recluteringsloven, som den dengang kaldtes, havde taget Hensyn til det Ønske, som saa ofte og gjentagne Gange havde gjort sig gjældende fra Folkets Side, og jeg kan ikke tilbageholde, hvad der ved denne Leilighed blev yttret af et æret Medlem. Han sagde nemlig: „om der virkelig er Grund til at lade det Ønske, og jeg kunde med god Føie sige den Fordring falde, at som Vederlag for den overordentlige Byrde for Landet, saavel i personlige som pecuniaire Bidrag, Bærnepligten fordrer, det dermed tilføjede Die med skal opnaaes — denne Betragtning, der vistnok altid har ligget meget nær, er nu saa at sige rykket Folkets Bevidsthed betydeligt nærmere, og jeg maa tillade mig at stille det Spørgsmaal til Alle, som hidtil have været undtagne fra Bærnepligten, og hvortil navnlig de Fleste her i Salen høre, om de med nogen Tilfredsstillelse kunne underkaste sig denne Byrde uden at opnaae den Forviisning, at Danmark da ogsaa kommer i Forsvarsstand, og om de kunne finde denne Fortrøstning i den nuværende Armees-Organisation.“

Den, som dengang yttrede sig saaledes, det var en af de forhenværende ærede Ministre, der formodentlig har deeltaget i det forelagte Lovudkastets Udarbejdelse, nemlig den nuværende Amtmand i Veile. Det forekommer mig saaledes, at der ved den bestaaende Armees-Organisation ikke opnaaes nogen større Tillid og Fortrøstning ved almindelig Bærnepligts Indførelse, og at det derfor er bedst at udelade denne af Bærnepligtsloven.

Dahlerup: Naar det ærede 28de kongevalgte Medlem (Tscherning) har talt om Begrebsforvirring og Ubekjendtskab med Forholdene, saa troer jeg ikke, at dette kan anvendes paa den Rigsdagsmand, som har stillet det 3die Endringsforslag til denne Paragraph; thi det er, om jeg ikke aldeles feiler, fastsat ved flere Bestemmelser, at de, der afgives til Officeroppassere, ere forpligtede til at udføre alle de Forretninger, som Officerernes Familieliv gjør nødvendigt. Det er, saavidt mit Bekjendtskab til militaire Forhold strækker sig, sjeldent Tilfældet, at der spørges den, der bliver taget til Oppasser, om han har lyst dertil, men vedkommende Officer betegner, saavidt jeg veed, i Almindelighed for Compagni- eller Escadronchefen, hvem det er, han ønsker til Oppasser, og denne bliver saa befalet dertil. Saaledes er det idetmindste, om jeg ikke feiler, Tilfældet med den Deel af Armeen, som jeg har den Ære at være kjendt med. Det er i Reglen slinke Karle, der udtages til Oppassere, og det er ikke sjeldent, at de, naar de ere udtagne dertil, maae aflægge deres Uniform og føre sig Vedkommendes private Livree; men jeg vil spørge de Herrer, om det lader sig forene med almindelig Bærnepligt, at den, der bliver udstreven til Soldat, skal, paa en Officers vilkaarlige Befaling, føre sig dennes private Livree. Dernæst skal jeg tillade mig at gjøre opmærksom paa, at det med Hensyn til Krigstilsælde udtrykkeligen er bestemt, at i Krigstid ingen Soldat af Linien maa udtages til Officeroppasser, men at disse Poster skulle besettes af Undermaalinger og slige Folk. Jeg troer saaledes, at man har fuldkommen tilstræk-

kelig Anledning til at billige det af den ærede Rigsdagsmand for Veile Amt (Stockfleth) stillede Forslag.

Krigsministeren: Der er den Forskjel mellem § 24 og det under Nr. 1 stillede Amendement, at det ved den nævnte Paragraph i Udkastet bestemmes, at Soldaten i Krigstid skal udføre den Tjeneste, som paa-lægges ham i Statens Tjeneste, hvorimod han ifølge det under Nr. 1 stillede Amendement kun skal udføre den Tjeneste, som forud er bestemt ved de gjældende Anordninger. Altsaa er, ifølge dette Amendement, en commanderende Officeer i Felten ikke berettiget til at paa-lægge Soldaten enhver Tjeneste, som skjøntes at være nødvendig i Statens Interesse eller det Militaires Interesse; thi disse to Begreber ere de samme, da der ikke udføres Andet i det Militaires Interesse end det, der ogsaa er i Statens Interesse. Som Exempel paa Misbrug af den militaire Tjeneste er der nævnt, at Soldater anvendes til aldeles civile Forretninger; men det er dog klart, at der kan indtræffe Tilfælde, og i Feltoget i afvigte Aar er det Tilfælde indtraadt flere Gange, at Tropperne komme til Egne, der ere aldeles forladte af deres Øvrigheder, og hvor det altsaa maa være den Høistcommanderendes Pligt at sørge for, at Forretningerne, saavidt muligt, gaae deres sædvanlige Gang. Naar altsaa Amtmand, Amtsforvaltere eller andre Øvrigheds personer ere fraværende, saa maa man constituere Andre til i det Almindeliges Interesse at varetage deres Forretninger. Man vælger da naturligviis dem, der ere meest skikede dertil, og er der Civile, der kunne paatage sig disse Forretninger, saa ville de fortrinnsviis blive valgte; men findes der ikke saadanne, saa maa man tage Militaire, og det vil ikke have nogen Banskfeligheid, da man ikke vil vælge Andre end dem, der ere skikede dertil. Man tager nemlig dem, der ere istand dertil og frivillig ville tilbyde sig, og man vil naturligviis ikke tage Folk, der ikke kunne eller ikke ville paatage sig disse Forretninger. Altsaa vil det, naar saadanne Omstændigheder indtræde, ikke i Praxis have nogen Banskfeligheid at faae Folk til at udføre en saadan Tjeneste, og efter Omstændighederne at udføre det saa godt de kunne, indtil en Anden kan blive constitueret. Der er et andet Amendement, nemlig det under Nr. 3, der har større Banskfeligheid. Der er foreslaaet, at der ved Slutningen af Paragraphen skal tilføies: „Dog kan Ingen imod sin Villie udtages til Officeersoppasfere.“ Forsaavidt Taleren er om Krigsforhold, saa er det aldeles nødvendigt, at Officererne have Folk til deres Tjeneste, som kunne varetage deres Sager og Effecter og, som der er bleven sagt, efter Omstændighederne kunne lave Mad til dem, naar de ikke kunne faae deres Mad lavet paa anden Maade, — det er nemlig umuligt, at Officererne selv kunne beskæftige sig hermed —, ligesom ogsaa til at passe deres Heste. I Krigstid kunne Officererne slet ikke undvære Oppasfere. En saadan Bestemmelse findes ogsaa, om jeg ikke tager fejl, i alle Armeer. Jeg troer, at man en kort Tid havde affkaffet den i Frankrig, men hvorom Alting er, saa eksisterer en saadan Bestemmelse nu i det franske Reglement, uagtet man i Frankrig har almindelig Bærnepligt. I Preussen, hvor man ikke alene har almindelig Bærnepligt, men ogsaa almindelig Væbning, og hvor altsaa Alle skulle tjene i en kortere eller længere Tid, har man ligeledes Officeersoppasfere, og i Preussen paaligger det Soldaten at udføre al Tjeneste, ikke blot Jordarbejde, der dog strengt taget hører med til den militaire Tjeneste, men i Casernen t. Ex. er det saaledes Soldatens Pligt at reenholde Casernen, at vaske Gulvene, feie Trapperne og feie Gaarden, og, efter hvad man har sagt mig, har dette ikke mindste Banskfeligheder, og hvorfor? Fordi det er Statens Tjeneste, der udføres. Jeg maa saaledes anbefale til Forsamlingen, at den idetmindste for Krigstid ikke betager Officererne Ret til at udtage deres Oppasfere. I Henseende til Maaden, hvorpaa Oppasferne udtages, saa er det i Almindelighed Compagnier eller Escadronschefer, der udtager dem, og man tager da helst dem, der selv tilbyde sig, hvilket i Almindelighed aldrig har nogen Banskfeligheid. I et enkelt Tilfælde kan det vel være, at en Officeer kan være saa ubehagelig, at Folkene ikke have Lust til at blive i hans Tjeneste, og saa maa det gaae paa Omgang hver 5te Dag, men det er yderst sjældent Tilfældet. Naar man har sagt, at man har givet Soldaten Livree paa, saa er det en ganske frivillig Sag, thi Ingen kan tvinge en Soldat til at bære Livree; i Krigstjenesten skal han

bære sin Uniform, og det er ham ikke engang tilladt i Tjenesten at have nogen civil Dragt.

Fibiger: Hvad jeg vilde have taget mig den Frihed at yttre, er tildeels anført af den høitagtede Krigsminister. Først vilde jeg have henledet Opmærksomheden paa, at det vist oftere, end man troer, er Tilfældet, at Militaire kunne komme til i Krigstid at overtage civile Forretninger, navnlig naar et Land occuperes, og der er Uorden, hvilket i det Hele taget meget ofte er Tilfældet i Krigten. Hvad det under Nr. 3 stillede Amendement angaaer, da troer jeg, at det især kommer an paa Tjenestens Lørdag; det er den, der skal bestemme, om Officererne skulle have Oppasfere eller ikke. Tjenesten kan ikke tilstede, at de Ting, der angaae den, skulle forsømmes, fordi der muligens kan være Uenighed imellem Officieren og hans Undergivne. Den ærede Ordfører har anført, at dette Tilfælde var for specielt til, at der kunde komme nogen Bestemmelse om det ind i Bærnepligtsloven. Det forekommer ogsaa mig at være Tilfældet; i det Mindste synes det mig, at der var mange flere Gjenstande, der ligesaavel kunde komme i Betragtning, navnlig med Hensyn til Garnisonstjenesten, som man har kaldet hadefulde, frækende og andet deslige.

Hall: Det Forslag, der ved denne Paragraph er stillet under Nr. 1, har det tilfaldes med § 24, at begge henviser det udstrevne Mandskab til Armeeargorganisationen og de gjældende Anordninger, hvoraf de skulle skaffe sig Kundskab om den Tjeneste, der er dem paa-lagt. Hvad nu Armeeargorganisationen angaaer, troer jeg ikke, saavidt jeg kjender til den, at der deri gives eller efter dens Bestemmelse kan gives Oplysning om Arten eller Bestaffenheden af den Tjeneste, som det kan tilfalde Mandskabet at udføre. Hvad den anden Henviisning angaaer til de gjældende Anordninger, skal jeg tillade mig at gjøre den Bemærkning, at jeg ikke veed, at der kunde henvendes noget Ord til Lægmand eller altsaa til den udstrevne Mand, der lyder mere trostesløst end en saadan Henviisning til de gjældende Anordninger (Munterhed). Jeg troer, at man vil betragte det som at være aldeles uden Betydning, og at man ikke vil tage noget videre Hensyn dertil; man vil ikke let falde paa at forsøge igiennem disse Anordninger at forskaffe sig denne Kundskab. Jeg skal blot tilføie, at forsaavidt Forsamlingen har meent, at den Menige derigennem skulde søge Kundskab om, hvad der i Tjenesten kunde blive ham paa-lagt, da veed jeg virkelig efter det Kjendskab, jeg har til Forholdene som militair Jurist, ikke noget misligere Studium at anbefale det udstrevne Mandskab end netop dette (Latter). Jeg anseer derfor denne Bestemmelse baade for oversflødig og mislig, og jeg skal derfor med den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted) votere for, at denne Paragraph aldeles gaaer ud.

Hvad Spørgsmaalet angaaer om Officeersoppasfere, da vil, efter hvad der er anført af en anden æret Rigsdagsmand (Lüttichau), dette Spørgsmaal atter blive bragt paa Bane under Behandlingen af § 32, og da jeg ogsaa antager, at det i alle Maader der har en mere passende Plads, saa finder jeg med Hensyn hertil ingen Grund til ikke at votere simpelthen for Udelabelse af Paragraphen.

Fr. Jespersen: Saavidt jeg har forstaaet de ærede Talere, er det af Alle erkjendt, at hvad der tilsigtes ved Forslaget under Nr. 3, er noget Nyt, Noget, der strider mod det hidtil Bestaaende. At der nu skulde være Grund til at træffe en saadan Forandring i de hidtil gjældende Bestemmelser, fordi almindelig Bærnepligt skal indføres, det troer jeg er Noget, som jeg i Lighedens Interesse maa modsætte mig. Jeg kan nemlig ingenlunde indrømme, at den Tjeneste, som Soldaten bruges til, paa nogen Maade kan være nedværdigende for dem, der herefter ville blive udstrevne — at de Frisødte eller, som de her stundom kaldes, de Fribaarne skulde være for gode til at udføre det Arbejde, som Bondens Søn hidtil nødtvungen har maattet gjøre. Jeg kan ikke indsee, at hvad Statens Lørdag kræver, kan gaae Soldatens Ære for nær. Det er her bleven sagt af den høitagtede Krigsminister og den 28de kongevalgte Rigsdagsmand (Tscherning), at det er nødvendigt, at Soldaten maa gjøre den Gjerning, som af hans Foresatte bliver ham paa-lagt; jeg erkjender dette tilfulde, og derfor er jeg overbevist om, at selv om man optager i Loven den Bestemmelse, at ingen Soldat kan tvinges til at være Officeersoppasfer, saa vil han dog blive commanderet dertil, naar det er nødvendigt, thi den com-

manderende General kan ikke renoncere paa sin Ret til at paalagge Soldaten den Gjerning, som absolut skal skee, og hvortil der ikke kan faaes nogen anden. Jeg har endnu een Grund, hvorfor jeg troer det urigtigt at optage en Bestemmelse, som den under Nr. 3 foreslaaede, i nærværende Lov, nemlig at den ikke der hører hjemme, fordi Spørgsmaalet om Disciplinen og de dertil hørende Love ikke foreligger til Behandling. Naar, tidligere, almindelig Bærnepligt har været paa Bane, saa har det gjerne været en staaende Satning, at man ikke kunde indføre den, førend de disciplinaire Love med det Samme bleve forandrede og bragte i en til Lidsaanden svarende Form, for de Manges Skyld, der nu kom ind under Bærnepligten. Det gjør visse denne Forsamling Vre, at en saadan Tanke ikke her er kommen frem; kun i det berørte Forslag dukker den op, men da vi her hverken kunne eller skulle drøfte de disciplinaire Love, fortjener heller ikke dette Forslag at komme i Betragtning. Gjerne troer jeg, at der i disse Love kan være Meget, som trænger til Forandring; men naar jeg saaledes f. Ex. ønske, at Krigsbestyrelsen vilde udstede den Befaling, at Soldaten skal tiltales med „De“ og hverken med „Du“ eller „Han“, saa nærer jeg slet ikke dette Ønske, fordi almindelig Bærnepligt indføres; thi den Tiltale, der er god nok til Bønderfarlene, er ogsaa god nok til enhver Anden; men fordi det forekommer mig upassende, at man tiltaler Bonden paa en Maade, som man ikke vil taale, at han bruger mod En selv. Jeg har den Tillid til Krigsbestyrelsen, at den ogsaa i denne Henseende vil fyldestgjøre Tidens og Sædernes Krav, og jeg skal derfor anbefale Forsamlingen at lade Lovudkastets Paragraph staae, som den staaer.

Ræe: Det har gjort mig ondt at høre Lighedsprincippet paabe-raabt paa en saadan Maade, som af den ærede sidste Taler er sleet. Jeg kunde ikke ønske, at Lighedsprincippet skulde gennemføres saaledes, at alle Urigtigheder og Ulemper, der klæbe ved Foranstaltninger fra tidligere Generationer, ogsaa skulde være bestaaende for efterfølgende, thi saa vilde enhver Forandring eller Forbedring i Lovgivningen strande paa et saadant, jeg tør vel reent ud sige, falsk Begreb om Ligheden. Talen er ikke her om hvad der skal skee, fordi Bærnepligten nu, som det siges, gives almindelig for Alle, men om hvad Billighed til hver Tid tilfiger, og hvad der allerede for lang Tid siden burde være sleet. Med Hensyn til Forslaget under Nr. 3 skal jeg ogsaa bemærke, at jeg har ladet mig sige af Folk, der nøie kjende til Forholdene i deres Detail, at der aldrig har været Mangel paa Tilbud om frivillig at være Oppasser, naar nemlig Officererne viste en saadan Afsæd, at de ikke strammede Folk bort fra at paatage sig nogen Tjeneste hos dem. Selv fra det lave Standpunkt betragtet, troer jeg heller ikke, at det vil medføre nogen Gene for Armeen, ikke at gjøre Oppassersvæsenet til Gjenstand for noget Tvangssystem. Jeg skal ikke videre udtale mig om Maaden, hvorpaa den ærede 28de Kongevalgte (Tscherning), har yttret sig om den ham modstaaende Anskuelse, der har vrist sig under nærværende Obæstion. Det er jo en Smagsag, hvorledes man vil møde sine Modstandere; men jeg for min Deel kan aldeles ikke fatte, hvori Begrebsforvirringen her skulde ligge; thi hvad enten Oppasserne udtages af Officererne efter Forgødtbefindende, eller det skeer efter Bataillonscommandeurens eller andre Superieurers Foranstaltning, saa er Spørgsmaalet her blot, om det er en passende Bestjæftigelse at anvise Statsborgere. Der er nu vistnok ikke noget som helst Kværdigt eller Nedværdigende i at isøre sig en Tjeners Stikkelse og paatage sig en Tjeners Functioner, vel at mærke, naar det skeer frivilligt, men det kan dog ikke stemme med Begrebet om de Statsborgerpligter, der paahvile os og vore Medborgere, at Noget tvangsmæssig skulde udtages til en saadan Bestilling; og at den just ikke fører noget sønderlig Hæderligt med sig, forekommer mig at fremgaae bedst af den Maade, hvorpaa den ærede 28de Kongevalgte (Tscherning) i sin Rignelse har stillet Oppassere og Heste under lige Vilkaar. (Ratter.) Jeg troer saaledes, at Alt taler for det Forslag, som den ærede Rigsdagsmand for Veile (Stoekfleth) har stillet, og Armeen vil vel ogsaa nok vide at ordne denne Sag paa den heldigste Maade. Spørgsmaalet maa i dette, som i andre Tilfælde, først være, hvorvidt Samfundet kan være tjent med at gaae ind paa Armeens Ønske, og jeg troer da, at det første her maa være oververveende for de sidste.

C. N. Petersen: Dersom det maa være mig tilladt, i Anledning af hvad den høitærede Krigsminister har udtalt, at fremsføre en Bemærkning, da vil jeg gjøre opmærksom paa, at jeg ikke troer, at der skeer nogen virkelig Indskrænkning i de militaire Befalingsmands nuværende Myndighed, dersom det af den ærede Rigsdagsmand for Helsingør (Olrik) stillede Forslag gaaer igjennem. Han har nemlig foreslaaet, at det skulde blive ved den Forskjel, der er givet i 1ste Passus af § 24, at der nemlig henvises til Armeesorganisationen og de gjældende Anordninger; men de gjældende Anordninger indeholde allerede, at de militaire Overordnede kun give deres Underordnede Befaling til Alt, hvad det militaire Tary kræver. Navnlig er Forordningen om Subordinationsforholdene af 27de April 1792, der for det Meste indeholder Kilden til de gjældende Bestemmelser for Militairetaten i saa Henseende, affattet i saa ample Udtryk, at det kan synes, at de militaire Undergivne skulde kunne beordres til hvad det skal være; og naar der er indtraadt nogen Indskrænkning deri, saa er det mere, fordi Sagens Natur, end fordi Lovens Ord tilfiger det. Jeg troer netop, at der er Betænkelse ved at lade § 24 blive staaende, saaledes som den staaer, idet der nemlig i denne Paragraph først er foreskrevet, at det udfrevne Mandskab i Fredstid har at forrette den Tjeneste, som de gjældende Anordninger fastsætte, — jeg omtaler ikke nærmere Armeesorganisationen, da den udgjør en Deel af de gjældende Anordninger — og derefter fastsættes, at i Krigstid skal Mandskabet udføre den Tjeneste, som paalægges det i Statens Tjeneste; thi deraf kan det let formodes, at der i Krigstid skulde tilkomme den militaire Commando en Myndighed udenfor de gjældende Anordninger, og det er netop dette, som jeg maa advare imod. Det er vel unægteligt, at der i Krigstid kun indtræffe Tilfælde, hvor den militaire Befaling maa kunne udøve en Myndighed af civil Natur; men da maa det betragtes, ikke som en militair, men derimod som en civil Befaling, og derfor betragtes fra et andet Standpunkt. Det kan vel i enkelte Tilfælde skee, at militaire Personer kunne komme til at bestjæftige sig med civile Functioner; men det maa da ogsaa antages, at det ikke bliver den militaire Lov, som kan anvendes paa den Paagjældende, dersom han enten vælger sig for at udføre den Forretning, hvortil han ikke troer sig stikket, eller han ikke udfører den saa godt, som de militaire Befalingsmænd troede, at han kunde. Med den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns Amts 1ste District (Hall) maa jeg erklære mig aldeles enig i, at det vistnok er et høist ufrugtbart Studium, at henføre Soldaten til, at sætte sig ind i de militaire Love, og derfor skulde jeg ikke have noget imod, at hele denne Paragraph udgaaer; og navnlig, dersom det af den ærede Rigsdagsmand for Helsingør (Olrik) stillede Amendement ikke skulde faae Majoriteten for sig, maa jeg ansaae det som rigtigst, at det af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted) stillede Forslag, „at Paragraphen udgaaer“, gaaer igjennem.

C. M. Jespersen: Idet jeg udtaler mig for det under Nr. 3 stillede Amendement, hvorved jeg kan henholde mig til de Grunde, der af den ærede Rigsdagsmand for Veile (Stoekfleth) ere anførte herfor, og som jeg ikke skjønner at være gjendrevne ved det, som derimod er blevet erindret, skal jeg kun yttre, at hvad der for mig er en vigtig Grund til at stemme derfor, er, at Amendementet, saavidt jeg skjønner, kun giver en retlig Bekræftelse paa det, der tidligere har været den factiske Tilstand. Den ærede Rigsdagsmand fra Børgense (F. Jespersen), har udtalt, at han ikke kunde indsee, at det var rigtigst at indføre nogen ny Bestemmelse i saa Henseende, da det vilde være en Krænkelse af det Lighedsprincip, der nu gjøres gjældende i vore Forhold i alle Henseender. Heri maa jeg vistnok være enig med ham; men efter hvad der er bleven udtalt under den foreløbige Behandling af en Rigsdagsmand, der i lang Tid har været Militair (Lüttichau), maa jeg antage, at Forholdene tidligere factisk have stillet sig saaledes, at Ingen er bleven tvungen til imod sin Villie at være Oppasser, og jeg finder det ganske naturligt, at i nærværende Diebit, hvor Bærnepligt indføres som en almindelig Statsborgerpligt, det, der hidtil factisk har været anerkjendt, som en af Forholdene naturligt fremgaaende Liberalitet, nu ved denne Lov bliver anerkjendt som retligt gyldigt og bindende. Hvad angaaer

det, den høitagtede Krigsminister har anmærket, om forskjellige militaire Arbejder, ved Casernerne o. s. v., skal jeg svare dertil, at dette ikke kan sammenlignes med hvad der her er bleven omtalt, thi Saadant er et Arbejde i Statens Tjeneste, hvorimod Soldaten her stilles i et personligt Afhængighedsforhold, der ikke vedkommer Statens Tjeneste som saadan.

Krieger: Jeg udbeder mig Forsamlingens Tilladelse til at optage det Forslag, der ved denne Paragraph er stillet under Nr. 2 af 2 de kjøbenhavnske Rigsdagsmænd, fordi det synes, som alle Banfeligheder derved kunne fjernes, medens der er gjort Indvendinger ligesaavel mod Paragraphens Form i Udkastet, som mod det under Nr. 1 stillede Forslag af Rigsdagsmanden fra Helsingør (Ulrik). Hvad navnlig Udkastets Ord angaaer, at i Krigstid udfører det den Tjeneste, som paalægges det i Statens Tjeneste, da — ikke at tale om den uheldige Redaction — har man meent, at en Soldat ifølge disse Ord skulde kunne commanderes til aldeles civil Tjeneste, der slet ikke staaer i nogen Forbindelse med de militaire Forhold. Dette kan nu aabenbart ikke være Udkastets Mening, og det forekommer mig derfor, at der kunde være Grund til at optage Udtrykket „militair Tjeneste“. Men jeg forestaaer rigtignok ved militair Tjeneste noget Andet og Mere, end den ærede Rigsdagsmand for Ringkjøbing Amts 3die District (C. N. Petersen) har forstaaet derved. Jeg kan nemlig meget godt indsee, at det kan være nødvendigt at commandere de Militaire til de Gjæringer, der i Reglen ville være civile, men som her falde ind under det militaire Omraade. Jeg skal tillade mig at anføre et Exempel: Armeen staaer i Slesvig, Dyrigheds-Personerne ere flygtede; det kan nu være en aldeles militair Tjeneste at commandere Folket til Dyrigheds Gjærning og dette maa være noget aldeles Lovligt. Derimod kan det aldeles ikke være lovligt, fra Slesvig at commandere en Soldat til at være f. Ex. Generalprocureur i Kjøbenhavn. Jeg troer altsaa, at der virkelig ikke er Tvivl om Meningen, men kun om det rette Ord til at udtrykke Meningen. Da man nu frygter for, at Udtrykket kunde betyde formeget, og da der med Føie kan gjøres Indvendinger mod det Svævende i de Ord „Armeorganisationen og de gjældende Anordninger“, saa synes det, at man burde optage Ordene „militair Tjeneste“ idet Enhver dog maa erkjende, at Ordene: „militair Tjeneste“ ikke blot omfatte Alt hvad En nærmest tænker paa, men Alt, hvad der kan fordres efter Loven, uden at det dog kan nytte, udtrykkeligt at henvise Lægsfolk til Loven. Hvad de under Nr. 3 stillede Forslag angaaer, saa kan der siges og er alt sagt Afskilligt derimod; men der kan endnu fremføres en Grund imod det, som jeg troer ganske simpelt at kunne udtrykke ved at oplæse Paragraphen, naar man vil antage de under Nr. 2 og 3 stillede Forslag; den vil da komme til at lyde saaledes: „det udførelse Mandskab har i Fredstid at forrette den Tjeneste, som Armeorganisationen og de gjældende Anordninger fastsætte. I Krigstid udfører Mandskabet den militaire Tjeneste, som paalægges det; dog kan Ingen imod sin Villie udtages til Officerer“. Jeg vil nu spørge Enhver, hvorledes det vilde see ud i en Lov, som indeholder almindelige Regler om Tjenesten, naar man deri optager den specielle Bestemmelse: „Ingen skal tages til Officerer imod sin Villie“? — Hvilket Fald fra de store Grundregler ned til Officerer?!

Bisby: Jeg foreslog igaar, at Slutningen af § 19 skulde gaae ud, fordi den indeholdes i § 24. Forsamlingen var imidlertid af den Mening, at Slutningen af § 19 skulde blive staaende; men i saa Tilfælde indseer jeg aldeles ikke, at der er nogen Nødvendighed for, at § 24 skal blive staaende, saaledes som den staaer i Udkastet, da deri ikke indeholdes synderlig Andet end det, der staaer i Slutningen af § 19, hvilket netop bliver end tydeligere ved den Redaction, der under Nr. 1 af den ærede Rigsdagsmand for Frederiksborg Amts 1ste District (Ulrik) er foreslaaet i denne Paragraph, thi efter hans Redaction vilde den komme til at lyde saaledes „det udførelse Mandskab har saavel i Fredstid som i Krigstid at forrette den Tjeneste, som Armeorganisationen og de gjældende Anordninger hjemle“, og det er, med Undtagelse af Ordene „i Krigstid og i Fredstid“, ikke Andet, end hvad der af Forsamlingen igaar blev vedtaget med Hensyn til § 19. Da Dagsforhandlingerne nu endvidere have oplyst,

at Paragraphen er uheldig med Hensyn til Sproget, skjønt Paragraphen i denne Henseende kunde vinde lidt ved, at den Redactions-tilføining blev optaget, der indeholdes i de af den høitagtede Krigsminister brugte Udtryk, nemlig „Tjeneste i Statens Interesse“, istedetfor „i Statens Tjeneste“; og da det desforuden fra flere Sider er bleven yttret og erkjendt, at det vilde være betænkeligt, hvad enten man antog det stillede Forslag eller forkastede det, fordi begge Dele kunde give Anledning til urigtige Forestillinger hos Armeens Personale, saa forekommer det mig, at det er overskudigt at beholde denne Paragraph, og at der derimod er tilstrækkelig Grund til at gjøre, hvad jeg idetmindste for mit Vedkommende vil gjøre: tiltræde det af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted) stillede Forslag, at Paragraphen skal udgaae.

v. Doctum: Hvorledes man end betragter de Amendements, som ere foreslaaede til § 24, saa er det vist, at de gaae ud paa at afgive en mere bestemt Grændse for den Tjeneste, der kan fordres af de Militaire i Krigstid. Det er en Ting, som efter min Overbeviisning ikke lader sig gjøre. Jeg anseer det for umuligt for Statens Tjenestes Bedste, idet Krigen medfører en saadan Mæsse af Combinationer, at det ikke forud lader sig sige: „saavidt skal man gaae og ikke videre“; og med Hensyn hertil har jeg i Comiteen stemt og vedbliver her at stemme for, at § 24 skal bibeholdes, saaledes som den staaer. Det Gneste skulde være med Hensyn til det Amendment, som er stillet under Nr. 1, der siger: „det udførelse Mandskab har saavel i Fredstid som i Krigstid at forrette den Tjeneste, som Armeorganisationen og de gjældende Anordninger hjemle“; men dersom der nu staaer i Armeorganisationen og de gjældende Anordninger, at Soldaten eller Krigsmanden skal udføre al den Tjeneste, der paalægges ham i Statens Tjeneste, saa er det en Cirkel, vi gaae i, og vi komme tilbage til Udgangspunktet. Hvorledes jeg end betragter Sagen, saa kommer jeg derfor dog tilbage til at stemme for at beholde Paragraphen, saaledes som den staaer.

Ordføreren: Jeg skal ikke opholde mig ved det almindelige Spørgsmaal eller Spørgsmaalet om Paragraphen i det Hele, men jeg skal blot tillade mig, da det Forslag, der er stillet under Nr. 3, synes at være omfattet i Discussionen med en vis Hestighed, eller i alt Fald tillagt nogen Vægt, at yttre, at forsaavidt den ærede Rigsdagsmand for Aalborg Amts 5te District (C. M. Jespersen) har yttret at det at optage dette Forslag vilde være at give en tidligere bestaaende, factisk Tilstand retlig Bekræftelse, saa er jeg ikke saa ganske enig med ham heri. Det er alt under den foreløbige Behandling fremhævet, at skjøndt det er en Sjældenhed, at denne Bestemmelse er aføenyttet, saa er det dog undertiden skeet, og naar man har modsat sig, at dette Forslag skulde optages, saa er det naturligviis ikke fordi man antager, at den hver Dag skulde komme til Anvendelse, men fordi Bestemmelsen skulde være der for det Tilfælde, at i et enkelt Tilfælde Nødvendigheden maatte kræve, at den kom til Anvendelse. Naar den ærede Rigsdagsmand for Randers Amts 3die District (Dahlerup), der har paaberaabt sig en særegen Indsigt i disse Forhold paa Grund af sin militaire Stilling, har talt om en Begrebsforvirring, og at denne just skulde være tilstede hos dem, der vare imod det stillede Forslag, idet han henviste til og fortalte, hvorledes Forholdene stillede sig i det virkelige Liv, da synes det mig, at netop han er betagen af en saadan Begrebsforvirring, idet han aldeles glemmer, at, efter hvad han selv fortalte, var der ikke Tale om, ved Magt at udtage de flinkeste og bedste Karle, men de ere bleve udtagne, fordi de ikke have modsat sig og altsaa vare at ansee som frivillige, og havde de ikke samtykket eller ønsket det, da var det vel et Spørgsmaal, om de vare bleve commanderede til sliig Forretning; i alt Fald veed vel den ærede Taler, at de ikke kunne commanderes til at trække i privat Livree, saa at de maae have gjort det frivilligt. Et andet Spørgsmaal vilde det være, om man vilde forbyde dem dette; men saalænge der ikke er Spørgsmaal om at forbyde Soldaterne dette — og det kan der jo ikke her være Spørgsmaal om —, saa seer jeg ikke, at det har med Sagen at gjøre, hvorledes Officeren privat kommer overens med sin Oppasser.

(Fortætted.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ri og fyrgethvende (52de) Møde.

(Fortsat.)

Man gif derefter over til Afstemning, hvilken gav følgende Resultat:

1) Diriks Forflag:

At sidste Passus udelades, og at første redigeres saaledes: „Det udstyrede Mandskab har saavel i Fredstid som i Krigstid at forrette den Tjeneste, som Armeeargamentationen og de gjældende Anordninger hjemle“,

blev forkastet med 106 Stemmer mod 23.

2) Algreen-Ussings og J. E. Larsens Forflag, der vel af Stillerne var tagen tilbage men optagen af Krieger.

At sidste Punctum forandres saaledes: „i Krigstid udfører Mandskabet den militære Tjeneste, som paalægges det“,

blev forkastet med 82 Stemmer mod 47.

3) Stockfleths Forflag:

At der ved Slutningen af Paragraphen tilføies: „Ingen kan mod sin Villie udtages til Officersoppasser“,

blev efter Forlangende af:

Jacobæus.

N. F. Jespersen.

Stockfleth.

Schiern.

Schytte.

E. Dahlerup.

Bruun af Ussens.

Hækkerup.

J. E. Larsen.

Algreen-Ussing.

E. M. Jespersen.

Rée.

Hunderup.

Linnemann.

Lühhöft.

fat under Afstemning ved Rayneopraab, og afgjort saaledes:

Stemmegivende 140, absolut Stemmesleerhed 71.

Forslaget vedtaget med 78 Ja mod 62 Nei.

Ja.

Aggaard af Thisted.

Bagger.

Brandt.

Bruun af Ussens.

Bruun (M. P.) af Bruunshaab.

Bruun (P. D.) af Kjøbenhavn.

Boisen.

Christensen (Georg) af Kjøbenhavn.

la Cour.

Dahl.

Dahlerup.

David.

Dinsen.

Eriksen.

Fløe.

Funder.

Gislason.

Gram.

Grundtvig.

Gudmundsøn.

Hansen (H. P.) af Kjøbenhavn.

Hansen (J. A.) af Kjøbenhavn.

Mørk Hansen.

Hansen (M.) af Estelund.

Hasselbalch.

Hastrup.

Hermansen.

Hiort.

Holt.

Hunderup.

Hækkerup.

Jacobæus.

Jespersen af Grønnebjerggaard.

Jespersen (E. M.) af Viborg.

Johnsen.

Jørgensen.

Kayser.

Larsen (J. E.) af Kjøbenhavn.

Ja.

Linnemann.

Lord.

Lüttichau.

Lühhöft.

Mardmann.

Mundt.

Lage Müller.

Mynster.

Møller.

Nielsen (H. E.) af Tranberg.

Nyholm.

Olesen.

Ostensfeldt.

Otterstrøm.

Pape.

Petersen (B.) af Kjøbenhavn.

Petersen (E. N.) af Hjørring.

Ploven.

Rasmussen (J.) af Svanninge.

Rée.

Nei.

Rader.

Sack.

Schiern.

Schroll.

Schytte.

Brinck-Seidelin.

Sidenius.

Steel.

Stockfleth.

Tang.

Thalbiher.

Theilmann.

Tobiesen.

Tvede.

Algreen-Ussing.

Wegener.

Wisby.

With.

Wulff.

Zrsted.

Nei.

Aggaard (G.) af Lolland.

Andresen.

Andra.

Barfod.

Bergmann.

Bjerring.

Blach.

Bregendahl.

Bungen.

Christensen (Balthazar).

Christensen (J.) af Boldum.

Christensen (H.) af Veistrup.

van Dokum.

Drewsen af Kjøbenhavn.

Drewsen af Silkeborg.

Fibiger.

Frolund.

Gleerup.

Gregersen.

Hage.

Hall.

Hammerich.

Hansen (L.) af Bjellerup.

von Haven.

Hvidt.

Høier.

Jacobsen.

Jespersen (F.) af Bogense.

Johansen (H. E.) af Østrup.

Johansen (H.) af Knardrup.

Schestedt-Juel.

Jungersen.

Kirk.

Knuth.

Krieger.

Køster.

Larsen (E.) af Dalby.

Leth.

Madsen.

Møller (R. N.) af Draaby.

Neergaard.

Nielsen (M. H.) af Løserup.

Norgaard.

Dirik.

Ostermann.

Orholm.

Petersen (E.) af Davinde.

Pedersen (J.) af Søding.

Pedersen (P.) af Kjøbenhavn.

Pjetursøn.

Bloug.

Rasmussen (H.) af Egense.

Rasmussen (M.) af Herlufmagle.

Schlegel.

Schurmann.

Cedersfeld de Simonson.

Tscherning.

Tuxen.

Ussing af Viborg.

Westergaard.

Winther.

Zenthen.

Fraværende.

Buchwaldt.
Colding.
Dunghelt.
Flor.
Hansen (B.) af Abbedø.
Johannsen (F.) af Søby.

Baludan-Müller.
Scaventus.
Sigurdsen.
Stender.
Treschow.

4) Lovudkastets § 24 med den vedtagne Tilføining:

„Det udfrevne Mandskab har i Fredstid at forrette den Tjeneste, som Armeorganisationen og de gjældende Anordninger fastsætte. I Krigstid udfører det den Tjeneste, som paalægges det i Statens Tjeneste. Ingen kan imod sin Villie udtages til Officers-oppasjer;“

blev forkastet med 85 Stemmer mod 51, og bortfaldt som Følge heraf hele § 24.

Efterat Formanden derefter havde berammet næste Møde til Torsdagen den 25de, Middag Kl. 12, hvor der først vilde blive foretaget Valg af Forsamlingens Embedsmænd, og dernæst fortsattes med den endelige Behandling af Børnepligtsagen, blev Mødet hævet.

Halvtredstidstyvende offentlige Møde.

(Det 53de Møde i den hele Række.)

Torsdagen den 25de Januar 1849.

Forhandlingsprotocollen for förrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal tillade mig at anmelde:

En Adresse, indbragt af Rigsdagsmanden for Svendborg Amts 1ste District (S. A. Hansen) fra 99 Indvaanere af Rudkjøbing, hvori de protestere imod, at Rigsforsamlingen i anden Egenskab end raadgivende befatter sig med Udkastet til Børnepligtsloven, saa og imod, at dette Udkast, som præjudicerende for Kjøbstæderne, erholder Lovkraft. Denne Adresse skal blive henlagt i Ræseværelset.

Dernæst skal jeg tillade mig at anmelde, at der ligeledes i Ræseværelset vil blive henlagt Regnskab over Udgifterne i Anledning af Rigsforsamlingen fra dens Nabning den 23de October til den 31te December förrige Aar, hvoraf en kort Oversigt vil blive meddeelt i Rigsdagsstidenden. (See nedensfor).

Efter Dagsordenen blev derpaa først foretaget Valg paa Embedsmænd for Forsamlingen, og da først paa en ny Formand.

Hertil gjenvalgtes under Viceformanden, P. D. Bruuns Forsæde, **Schow** med 120 Stemmer. Af de 127 afgivne Stemmer faldt 5 paa Hvidt, 1 paa Balthazar Christensen og 1 paa S. P. Hansen.

Under Schow's Forsæde foretoges derefter under Et Valg paa 2 Viceformænd, hvortil gjenvalgtes **Hvidt** med 118 og **P. D. Bruun** med 68 af 131 afgivne Stemmer (3 ugyldige — absolut Stemmesleerhed 66). Resten af Stemmerne faldt saaledes: Tschering 44, Otterström 7, Bjerring 6, J. E. Larsen 4, S. P. Hansen og P. Pedersen hver 3, Algreen-Ussing, Knuth og Dahl hver 2 Stemmer.

Udgifterne i Anledning af Rigsforsamlingen have fra den 23de October til den 31te December incl. udgjort:

	Rbd.	Mt.	St.
Til Protocollere	956	2	2
Til Stenogramer og Brevskrivere	1460	—	—
Til Comptrollerenalet	1003	—	—
4. Til Skrivematerialier	367	2	2
5. I Anledning af Rigsdagsstidendens Trykning*)	5,563	—	—
6. For Bogtrykker-Arbejde	358	—	2
7. For Bogbinder-Arbejde	161	1	6
8. Budeens Løn	336	—	—
9. Inventariestykker	431	4	12
10. Rengjøring	115	3	14
11. Opvarming af Localer	568	4	—
12. Belysning af Samme	390	—	4
13. Porto og Fragt	61	—	12
14. Bibliotheket	160	5	10
15. Diverse Udgifter	206	5	5
16. Rejseogdagsjøre til Rigsdagsmændene	1770	—	1
17. Diæter til Rigsdagsmændene**)	34,100	—	—

Summa 48,010 Rbd. 1 Mt. 4 St.

Bed Valget paa Secretairer erholdt **Pietursen** og **Cerberfeld de Simonsen** (hver 124), **M. Ussing** (123) og **Westergaard** (99) de fleste Stemmer og vare saaledes gjenvalgte til Secretairer. Af de øvrige afgivne Stemmer (131, 1 ugyldig, absolut Stemmesleerhed 66) vare 24 faldne paa Madsen, Resten spredtes.

Efterat Formanden endelig havde gjort opmærksom paa, at der ifølge Forretningsregulativet ligeledes skulde reises Spørgsmaal om, hvorvidt ny Fordeling til Afdelingerne skulde foretages, og dette Spørgsmaal i Overensstemmelse med Formandens Henstilling, da de efter den sidste Fordeling sammensatte Afdelinger slet ikke vare traadte i Function, uden Afstemning af Forsamlingen var bleven vedtaget, at skulle besevres benægtende, gik man efter Dagsordenen over til den fortsatte anden Behandling af Børnepligtsagen, navnlig af Udkastets § 25.

Hertil var efter Afstemningslisten stillet følgende Forslag:

1) Drsted's Forslag:

At den Børnepligtige og kan stille uden Lodtrækning.

2) Drsted's Forslag:

Det henstilles, om den hidtil foreskrevne Bestemmelse, at de, der ei ere indfødte, behøve særlig Tilladelse for at kunne lade sig stille, skal bortfalde.

3) Olesens Forslag:

At, saafremt Udvalgets Minoritets Forslag om, at al Stilling forbydes, forkastes, Paragraphens første Deel da kommer til at lyde saaledes:

„Enhver, der er udfreven til den staaende Hær, er berettiget til at stille for sig, naar han har gjenemgaaet Exerceerskolen, og til den Ende selv at skaffe en anden Mand tilveie, som kan træde i hans Sted. Stillingen bliver at berigtige for den paa gjældende Troppeafdeling.“

4) Brinck-Seidelins Forslag:

At § 25 forandres til: „Enhver, der, naar denne Forordning udkommer, har fyldt 18 Aar, er, naar han udfrires til den staaende Hær og ei endnu er indtraadt i militair Tjeneste, beføiet til at stille for sig og til den Ende selv at skaffe en anden Mand tilveie, som skal træde i hans Sted. Stillingen bliver at berigtige for Sessjonen, eller efter dennes Afholdelse for den paa gjældende Troppeafdeling.“

Sidste Led udgaaer.

5) Udvalgets Forslag:

1) At Udtrykket „er ansat til Tjeneste“ i Paragraphens første Passus forandres til „er indtraadt i militair Tjeneste“.

6) Lütichaus Forslag:

At Stilling for Sessjonen bortfalder.

*) Af disse 5,563 Rbd. ere de 5,200 ifølge Contract udbetalte i Forstud. Hvorvidt disse Forstud vilde blive at tilbagebetale, vil beroe paa en endelig Afgjørelse ved Rigsforsamlingens Døher.

**) Foruden ovenstaaende 34,100 Rbd. der ere udbetalte i Diæter, vil overgaae til afgivte Aars Regnskab 2,252 Rbd., som tilkomme 10 Rigsdagsmænd, der have laet deres Diæter henstaae til Forsamlingens Slutning.

7) **Udvalgets Forslag:**

At den sidste Sætning i første Passus forandres saaledes: „Stillingen bliver at berigtige enten for Sessionen, eller, efter dennes Afholdelse, for den paagjældende Troppesafdeling.“

8) **Rådets Forslag:**

Ordene „han maa ei alene ikke have udstaaet nogen Straf, der gjør ham uærdig til at tjene i Armeen“ udgaae.

9) **Drstedes Forslag:**

At der for de Ord „tilveiebringes tilstrækkelige Beviser for“ sættes „bevise“.

10) **Udvalgets Forslag:**

At den næstsidste Passus i Paragraphen „Den, der har stillet for sig“ etc. forandres saaledes: „Den, der stiller en Forstærkningsmand, som ikke har udjent i den staaende Hær, gaaer selv over i Forstærkningen i Stillingsmandens Plads. Har denne derimod udjent i den staaende Hær, eller er han fri for Børnepligt, bliver Stilleren at behandle lige med dem, der have udjent ved den staaende Hær. I Forstærkningen bliver Stilleren altid staaende, indtil han efter § 31 er berettiget til at erholde Afstedspas.“

11) **Udvalgets Forslag:**

At der i sidste Passus, 2den Linie, efter Ordet „Tilladelse“ tilføies „af Krigsministeriet“.

12) **Lüttichaus og Drstedes Forslag:**

I Paragraphens sidste Afdeling udgaaer: „og vil paatage sig et Aars længere Tjeneste, end Stilleren har tilbage.“

13) **Diriks Forslag (ifølge Forhandlingerne til § 23):**

De, som forsætlig unddrage sig Børnepligten, ere, forsaavidt de, naar de antræffes, ikke selv kunne opfylde samme, forpligtede til at stille en Anden i deres Sted.

Anmærk. Dinsens Forslag (— bibeholdes Lodtrækning, tillades Stilling —) falder efter Afstemningen over § 21 enten sammen hermed eller med Lovudkastet.

14) **Lovudkastet (med mulige Forandringer). Herved afgjøres Udvalgets Minoritets (Christensen, Stockfleth) Forslag: At § 25 udgaaer (saavel som §§ 26 og 27).**

15) **Schacks Forslag:**

For det Tilfælde, at Stillingsystemet forkastes, stilles følgende Forslag (ved §§ 25 og 53): „At der aarlig af Rigsdagen udnævnes en Jury, hvis Organisation forbeholdes, til at undersøge og afgjøre Ansøgninger om fritagelse for Børnepligtens Opfyldelse.“

Ordføreren: Hvad de Forslag, der ere stillede ved denne Paragraph, angaaer, er det første stillet af den ærede Rigsdagsmand for Københavns 3die District (Drsted), og saaledes som det her staaer, forekommer det mig, at det væsentlig falder sammen med § 26, især naar den forståes paa den Maade, som ogsaa blev omtalt under den foreløbige Behandling; men efter hvad den ærede Rigsdagsmand under den foreløbige Behandling har yttret, maa det antages at være tilfattet ved Forslaget, at det skulde gaae ud paa, at Bedkommende, der stillede for sig for Lodtrækningen, skulde være aldeles fritagne for al Krigstjeneste. Dette har ogsaa været foreslaaet ved de tidligere Forhandlinger angaaende Børnepligtssagen i Stænderforsamlingerne; men den Anskuelse, der er gjort gjældende i det nu foreliggende Udcast, gaaer ud paa, at Ingen paa nogen Maade skal kunne frigjøre sig fra Forpligtelsen til Krigstjeneste, idet Stillingen og alle de øvrige Tillem্পelser kun gaae ud paa at lette Tjenestens Udførelse.

Det andet Forslag, hvorefter der skal behøves særlig Tilladelse til at stille en Udlandning, har Udvalget ikke troet det fornødent at optage i Loven, fordi man antog, at det fulgte af dette Forholds hele Bestaafenhed, at det ikke kunde staae Enhver frit for at stille en Udlandning, men at dertil maatte udfordres en overordnet Bestyrelses Samtykke, ligesom man ogsaa har meent, at de Tilfælde, hvori det kunde blive Spørgsmaal om at stille en Udlandning for sig, ville blive saa faa, at der ikke kunde være nogen Betænkelighed ved at undlade at optage nogen Bestemmelse herom.

Det tredje Forslag, som er nævnt ved denne Paragraph, er stil-

let af den ærede Rigsdagsmand for Maribo Amts 4de District (Olesen), og gaaer, saaledes som hans Foredrag under Sagens foreløbige Behandling antydede, ud paa, at ingen Stilling maa tillades, førend den Stillende selv har gennemgaaet Exerceerfolen. Dette Forslag, saaledes som det er stillet, indeholder imidlertid ikke Noget om, hvorvidt den, der saaledes vilde stille en Anden for sig, efterat han selv havde gennemgaaet Exerceerfolen, skulde stille en Anden for sig, der var i Besiddelse af den samme Vaabensfærdighed, som den Stillende havde erhvervet sig ved at gennemgaae Exerceerfolen, eller om han ogsaa skulde kunne stille en Ikke-Vaabenovet, saaledes altsaa, at det Offentlige maatte paatage sig at gjøre dem begge vaabendygtige. I første Tilfælde, naar Bedkommende skulde stille En, der var vaabenovet, vilde Stillingsretten meget blive indskrænket, thi der vil kun findes Faa, der ville kunne lade sig stille, som allerede have gennemgaaet Exerceerfolen. Man kan ikke vel antage, at den militaire Bestyrelse vilde være tilfreds med den Vaabenovelse, som den Stillede kunde have erhvervet sig ved privat Undervisning, og i alt Fald, om dette endog kunde tænkes, vilde dog Beføstningen ved Stillingen derved blive større, uden at det enten kom den, der bliver stillet, eller det Offentlige tilgode i nogen synderlig Grad; naar derfor Forslaget, hvilket jeg troer er Forslagsstillerens Mening, forståes saaledes, at Bedkommende, efterat have gennemgaaet Exerceerfolen, kunde stille En, der endnu ikke var vaabenovet, saa maatte man, naar man vil have Stillingen, og det paa en saadan Maade, at den virkelig skal kunne finde Sted, have Sikkerhed for, at det Offentlige eller Krigsbestyrelsen kunde øve baade den Stillede og den, der har stillet, Sikkerhed for, at Krigsbestyrelsen med de Midler, der staae til dens Raadighed, kan vaabenøve To istedetfor Een, og dette har jeg allerede under den foreløbige Behandling, da den ærede Rigsdagsmand behøvede dette Forslag, tilladt mig at bemærke, neppe kan antages. Desuden troer jeg at burde gjentage, at det efter de Data, der foreligge, fremgaaer, at den tidligere Krigsbestyrelse ikke har været istand til at kunne gennemføre, hvad der i Armeorganisationen er foreskrevet om, at der skulde indøves et vist Antal aarlig af Mandskabet, der efter Lodtrækning overgik til Forstærkningen; at dette ikke har kunnet finde Sted, synes mig at vise, at det heller ikke nu vil kunne gennemføres af Krigsbestyrelsen at kunne vaabenøve To istedetfor Een. Det vil vel altsaa meget sjældent blive Tilfældet, eller kun for et meget lidet Antal, at dette kunde finde Sted, og dette vil altsaa practisk indskrænke Stillingen. Desuden maa jeg tilstaae, at jeg ikke troer, at der ved denne Bestemmelse, selv om den kunde gennemføres, vilde være vundet et særdeles stort Resultat, thi jeg troer ikke, at den Omstændighed, at det Mandskab, der overføres til Forstærkningen, har gennemgaaet en Exerceerfole, er Noget, der i synderlig Grad styrker Landets militaire Magt; thi det er ikke den blotte Vaabenovelse i en kort Exerceerfole, der i saa Henseende er tilstrækkelig, men der maa vist udfordres idetmindste aarlige Øvelser eller dog til visse Lieder. Naar der skal stiftes Nytte ved at faae en saadan foreget vaabenovet Masse, maatte der først være indført en fast Organisation af en saadan foreget vaabenovet Masse; man maatte have en Organisation, der foreskrev, hvorledes de fornødne Befalingsmænd og alt Øvrigt, der hører til den militaire Styrke, skulde kunne bringes tilveie. Dersom der ikke af den høitagtede Krigsminister kan erklæres, at det ikke medfører Banfelighed eller vil indskrænke Afbenyttelsen af Stillingsretten, at det gjøres til en udtrykkelig Betingelse for at kunne stille for sig, at Bedkommende først har gennemgaaet Exerceerfolen, dersom dette ikke oplyses af den høitagtede Krigsminister, at denne Bestemmelse ikke kan have nogen Banfelighed i Udførelsen fra det Offentliges Side, at altsaa det Offentlige vil kunne øve To istedetfor Een, og altsaa ogsaa kunne og exercere dem begge paa eengang, saa maa en saadan Bestemmelse antages at staae aldeles i Strid med Antagelsen af Stillingsprincipet. Altsaa, vil Forsamlingen ikke Stillingen, saa er det bedre, reent at forkaste det hele Princip, men vil Forsamlingen Stillingen, saa mener jeg, at man kan ikke gaae ind paa Forslaget, medmindre en saadan Erklæring, som den ovenantvædede, afgives af den høitagtede Krigsminister, og jeg kan ikke antage, at Forsamlingen, dersom den høitagtede Krigsministers Erklæring ikke falder ud i Overensstemmelse med Forslaget, at Forsamlingen, naar den er gaaet ind paa at

adoptere Stillingen, vil antage et Forslag, som vil gjøre Beslutningen om Stillingens Tilladelighed saa godt som uvirksom.

Forslaget, der er stillet under Nr. 4 af den ærede Rigsdagsmand for Hjørring Amts 5te District (Brinck-Seidelin), staaer ogsaa i Forbindelse med Spørgsmaalet, om Stillingen skal antages eller ikke, idet det gaaer ud paa, at Stillingen kun skal tillades de Personer, der allerede naar dette Lovudkast bliver Lov have opnaaet 18 Aars Alderen, og det er saaledes kun interimistisk, for en Overgangsperiode, og gaaer ud fra den Ansættelse, at Stillingen i det Hele taget ikke skal tillades, men at den kun undtagelsesviis skal kunne indrømmes de Personer, der allerede nu ere i en mere fremrykket Alder. Vil man ikke antage Stillingsprincipet, saa kan jo vistnok en vis Grad af Billighed tale for dette Forslag. Forslaget indeholder tillige, at den sidste Deel af Paragraphen skulde udgaae, og dette er Bestemmelsen om, at Vedkommende, som engang ere indtraadte i Tjenesten, ikke kunne stille for sig uden speciel Tilladelse, og da, at den Stillede skal paatage sig et Aars længere Tjeneste, end Stilleren har tilbage. Den sidste Deel af denne Passus kommer under Behandling ved et af de andre stillede Forslag, men forsaavidt dette Forslag her angaaer, at den hele sidste Deel af Paragraphen skal bortfalde, saa antager jeg, at det har været den ærede Rigsdagsmands Mening, at det skulde afstemmes i Forbindelse med den øvrige Deel af Forslaget, saaledes, at det betragtes som en Indskrænkning i den Stillingsret, som i Almindelighed bliver tilladt Personer over 18 Aar.

Formanden: Naastoe jeg maatte tillade mig at gjøre opmærksom paa, at i Amendementet under Nr. 4 har den ærede Forslagsstiller erklæret, at han ønskede 18 Aars Alderen forandret til 15 Aars Alderen.

Ordføreren: Denne Forandring vil ikke væsentligt forandre Amendementet, idet det desuagtet maa antages at være en blot interimistisk Foranstaltning, som kun træffes under Forudsætning af, at Stillingen ikke tillades. Forslaget under Nr. 5 er en tidligere Indstilling af Udvalget og blot en Redactionsforandring. Forslaget under Nr. 7 er ligeledes en tidligere Indstilling af Udvalget og gaaer ud paa, mere bestemt at udtale, at Stillingens Berigtigelse skal foregaa enten for Sessionen, hvorved menes den samlede Sessionsdeputation, og ikke den faste, der blot bestaaer af Krigscommissairen og Amtmanden, eller ogsaa, at Stillingen skal berigtiges for den paagældende Troppeafdeling, naar der bliver Spørgsmaal om Stillingen, efterat Sessionen er afholdt. Det Forslag, der er stillet under Nr. 6 af det 18de Kongevalgte Medlem (Lüttichau), gaaer ud paa, at al Stilling ved Sessionen skal bortfalde. Denne Stilling for Sessionen, navnlig for den fuldstændige Session, er en Foranstaltning, der er til ikke liden Lettelse for de Børnepligtige. Thi vel kan, efter Lovudkastet, Stillingen ikke aldeles fuldstændigen blive berigtiget for den fuldstændige Session, idet denne Autoritets Antagelse af den Stillede ikke er tilstrækkelig, men der er forbeholdt vedkommende Troppeafdeling en endelig Censur, en Prøvelse af den Stillede, idetmindste i de fleste Tilfælde; men Antagelsen for den fuldstændige Session, hvori der sidde to militaire Afsejersorer, giver dog en Sikkerhed for, at den, som Sessionen har optaget, ogsaa endelig vil blive antaget af Troppeafdelingen, og den hele Omgangsmaade med, at den Stillede producerer sin Legitimation, og at alt det øvrige Fornødne kan skee for den fuldstændige Session, er en Lettelse for Vedkommende, som ere i dette Tilfælde. Det er ikke for at berøve Vedkommende denne Lettelse, at den ærede Forslagsstiller har stillet dette Forslag, men efter hans Uttringer under den foreløbige Behandling er det skeet, fordi han har meent, at derved kunde afhjælpes en Deel af det, som han synes mindre passende, der fremkommer ved Stillingsprincipets Antagelse, navnlig Falbydelsen af Stillingsmand. Den ærede Rigsdagsmand udtalte sig ogsaa om, at de Personer, der skulle stille sig, ville blive paa en Naade faldbudne ved Sessionerne som en anden Vare. Det er vistnok ikke noget Smukt, naar Saadant finder Sted, men jeg troer dog ikke, at Forslaget vil hjælpe til at forhindre dette, thi det vil kun bewirke, at dersom Stillingen skal medføre flige Følger, at da disse Følger ogsaa

ville indtræde, naar Stillingen skal berigtiges, altsaa ogsaa paa den Tid, naar Vedkommende skal møde for Troppeafdelingen. Det Forslag, der er stillet under Nr. 8, er blot en Redactionsforandring. Den Passus, som den ærede Forslagsstiller har villet, skal udgaae, er jo ganske vist ikke absolut fornøden; men, som jeg allerede ved en tidligere Leilighed har tilladt mig at anføre, maa det dog antages, at paa den Naade, som det er udtrykt i Udkastet, kunne jo disse Udtryk have deres Nytte, fordi det derved ligesom stærkere indskræpes, at den, der bliver stillet, skal kunne godtgjøre, ikke alene, at han ikke er straffet, men ogsaa, at han har ført en i det Hele god Wandel. Forslaget under Nr. 9 er ogsaa en blot Redactionsforandring. Under Nr. 10 har Udvalget gjort et nyt Forslag, der ikke har været stillet tidligere; dette Forslag er foranlediget nærmest ved den Discussion, der under den foreløbige Behandling har fundet Sted i Anledning af Forstærkningen, og gaaer ud paa nærmere at betegne og fastsætte, hvorledes dens Stilling skal være i Forstærkningen, der har stillet en Anden for sig til Tjeneste i den staaende Hær. Forslaget under Nr. 11 er ogsaa Noget, der tidligere er foreslaaet, og gaaer blot ud paa at tilføie, at den Tilladelse, som i dette Tilfælde skal erhverves, skal meddeles, af Krigsministeriet. Forslaget under Nr. 12, som den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted) og den ærede 18de Kongevalgte (Lüttichau) have stillet, gaaer ud paa, at i Paragraphens sidste Afdeling de Ord „og vil paatage sig et Aars længere Tjeneste, end Stilleren har tilbage“ skulle bortfalde. Jeg har allerede under den foreløbige Behandling omtalt, at Udvalget antog, at denne Bestemmelse havde sin Grund i militaire Hensyn, og navnlig i Hensyn til, at det ikke kan være ønskeligt, at Vedkommende, naar de engang ere indrangerede i en Troppeafdeling, for den Sags Skyld skulde omverle og lade Andre stille ind i deres Plads. Derfor har Udvalget heller ikke ligesom optaget dette Forslag; men hvorvidt det skal antages eller ikke, maa nærmest beroe paa, om der fra den militaire Bestyrelses Side lægges nogen særdeles Vægt derpaa, og om det af saadanne Hensyn maa anses tilraadeligt eller ikke. Forslaget under Nr. 13, der er begrundet i de Forhandlinger, der fandt Sted ved § 23, er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Helsingør (Østrik) og gaaer ud paa, at „de, der forsætliggen unddrage sig Børnepligten, skulle, forsaavidt de, naar de antræffes, ikke selv kunne opfylde samme, være forpligtede til at stille en Anden i deres Sted.“ Dette Forslag har Udvalget heller ikke kunnet gaae ind paa, og det troer ikke at burde anbefale det, idet det medfører en stor Ulighed; thi vel kan det siges, at Uligheden kan være ret passende, naar man tager den Fattige saavel som den Velhavende, og man kan vel sige, at den meget Velhavende, som vil stille for sig, ogsaa bør godtgjøre Staten det Tab, den har lidt ved, at han ikke selv har opfyldt sin Børnepligt, og Staten saaledes, paa Grund af hans Forsømmelse, har faaet en Soldat mindre, og det, at der ikke er fastsat nogen subsidair Straf for den, der ikke har Gyne til at stille for sig, kunde man forsvare ved at sige, at naar Vedkommende Intet eiede, saa kunde der heller ikke være Spørgsmaal om at søge nogen Erstatning. Men der ligger en Klasse mellem den fattige og den rige, nemlig den, der er mindre velhavende. Den, som eier noget, men dog kun lidt, ham vil Forslaget træffe meget haardt; den, der kun eier nogle Hundrede Daler, vil kunne miste hele sin Formue alene derved, at den skulde afgives til at skaffe en Stillingsmand for ham, og Forslaget vil saaledes træffe den ene ulige haardere end den anden, og saaledes synes der ikke at være nogen Grund til at optage denne Bestemmelse, naar det ikke skulde tjene til at fremvinge Opfyldelsen af Børnepligten; men der er jo allerede i § 23 fastsat Tvangsmidler for at fremvirke Børnepligtens Opfyldelse, og jeg kan ikke nægte, at jeg troer, at Udkastets Bestemmelser herom ikke blot ville være tilstrækkelige, men i mange Tilfælde ville være temmelig haarde, saa jeg troer ikke, det er nødvendigt at optage et saadant Forslag som det her foreliggende, der ialtsald vilde indføre en stor Ulighed og en stor Haardhed.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Halvtredstindhvende (53de) Møde.

(Fortf.)

Det Forslag, som er stillet under Nr. 15, gaaer ud paa, at dersom Stillingsystemet bliver forkastet „der da aarliges af Rigsdagen udnævnes en Jury, hvis Organisation forbeholdes, til at undersøge og afgjøre Ansøgninger om Fritagelse for Børnepligtens Opfyldelse.“ Dette Forslag har først det Mislige ved sig, at der skal finde en nærmere Organisation Sted, og at altsaa paa den Maade Lovens Trædenkraft derved vilde være, ialtsald paa en Tid, suspenderet; men jeg har isørigt allerede under den foreløbige Behandling af Sagen tilladt mig at fremsføre, hvorledes dette Forslag vil føre os tilbage til et Undtagelsessystem, og et Undtagelsessystem, som ikke vil kunne gennemføres, uden at det i de fleste Tilfælde vil komme til at gaae ud over den arbejdende Klasse. Det vil som oftest, efter alle de forskjellige Hensyn, som ville gøre sig gjældende ved at bevirke saadanne Fritagelser, hvad enten dette nu skeer paa Sessionen eller paa hvilken som helst anden Maade, føre til, at det vil blive den arbejdende Klasse, altsaa den mindst bemidlede Klasse i Staten, som ikke vil erholde Fritagelse, men som vil komme til at indtræde i Armeen og overtage Børnepligtens Udførelse til Fordeel for den mere bemidlede og dannede Klasse i Staten, og jeg troer ikke, at den ærede Rigsdagsmand selv ønskede et saadant Resultat. Det var det sidste af de specielle Forslag, der var stillet under denne Paragraph; derimod er der stillet et Forslag af Minoriteten i Udvalget, som efter Afstemningslisten vil falde sammen med Paragraphens Antagelse eller Ikke-Antagelse, og som gaaer ud paa, at al Stilling skal forbydes. Dette er imidlertid et Spørgsmaal, som allerede her i Salen, under den foreløbige Behandling har fundet den fornødne Døftelse, og jeg antager, at der ogsaa idag vil blive discuteret ikke lidet om dette Spørgsmaal i Almindelighed, og jeg skal derfor give mit Bidrag til at forforte denne Discussion, ved ikke at omtale det almindelige Spørgsmaal, som jeg desuden troer, vil staae saa temmelig klart for Enhver.

Olesen: Som jeg ved den foreløbige Behandling af § 25 antydede, slutter jeg mig til Minoritetens Indstilling, der gaaer ud paa at forkaste Stilling. Jeg skal her nærmere søge at motivere dette, forinden jeg gaaer over til at udtale mig om det af mig stillede Forslag. Det, som det store Fleertal af Danmarks Befolkning ønsker, det er Almeenvæbning. Ifkun Umuligheden af at organisere en saadan til nogen virkelig Nytte midt under en Krig, paa en Tid, da det altsaa fremfor Alt gjælder om at benytte Kræfterne paa bedste Maade for at værges for Fædrelandets Ret og Ære, vil hos Folket undskyldes, at det ikke skeer strax, og gjøre, at man for Diebliffet tager til Takke med en Børnepligtslov, der slutter sig til en Armeeargani sation, som man ellers ikke erkjender for hensigtsmæssig. Men fordi der ikke strax kan gjøres det, som man anseer for det eneste Rigtige, derfor er det alligevel ikke sagt, at man uden absolut Nødvendighed skal bibeholde af det Gamle, hvad der ligefrem er forhadet, og som Saadant troer jeg at turde betegne Stillingsvæsenet, under hvad Navn og Skikkelse det end forekommer. Der er vel ved den foreløbige Behandling af Sagen af Rigsdagsmanden for Ringkjøbing Amts 2det District (Kirke) sagt, at Gaardmænd og Huusmænd, altsaa de hidtil alene Børnepligtige, ikke ønskede, at Stillingen ophørte, men dette strider saa aldeles imod hvad jeg har erfaret, at jeg for mit Vedkommende, og som den, der selv hører til disse Classer, maa modsiges, at dette forholdes sig saa-

ledes, idetmindste saavidt mit Kjendskab strækker sig. Man har tidligere lovet sig væsentlig meget af, at alle Samsfundsclasser kom til at deeltage i Børnebyrden, derved, at de saakaldte „Dannede“ kom til at staae i Geled med de saakaldte „Ikke-Dannede“. Jeg hører til dem, der vente meget Godt deraf, men rigtignok i anden Betydning, end man i Almindelighed forstaaer dette. Det er nemlig min Overbeviisning, at det at værne om Fædrelandet bestandig mere vil blive anseet som en Byrde end som en Ære, saalænge ikke Enhver, som udskrives dertil, er pligtig at gjøre det personlig. Det er især denne Omstændighed, jeg lægger Vægt paa. Den moralske Styrke, som Hæren vil vinde ved, at Enhver uden Undtagelse personlig skal udføre sin Soldaterpligt, søger jeg ikke saameget deri, at de saakaldte „Dannede“ skulle virke dannede, idetmindste ikke moralsk dannede, paa de saakaldte „Ikke-Dannede“, men jeg søger den mere deri, at den Uformuende vil glemme, at Børnepligten er en Byrde, naar han seer, at den Rige ikke ved sine Penge kan frigjøre sig for at dele Byrden med ham. Ja, jeg er vis paa, at paa den simple Soldat vil dette virke saa opløstende, at han langt bedre og med langt større Lyst og Glæde vil udføre sin Pligt som Soldat, som virkelig Fædrelandsforsvarer, end naar han seer, at alle de Rige sende Leiesvende. Man har kaldt dette Misundelse, men jeg har efter moden Overveielse ikke kunnet indsee Andet, end at et saadant Navn er aldeles uberettiget. Jeg seer ikke Andet heri end den ædle Følelse, der siger, at i at deeltage i Fædrelandets Forsvar, der bør den personlige Lighed være tilstede. Fra dette store og ædle Siemed og herlige Formaal bør ingen Forskiel, og mindst den, som Formuen kan gjøre, finde Sted. Det bør være en Æresfag, som Ingen kan unddrage sig fra for Penge, og en Æresret, som Ingen kan overtage eller erholde for Penge. Bibeholdes Stillingsystemet, saa vil for Fremtiden, jeg er forvisset om, at det bliver saa, Enhver, som blot kan stræbe den fornødne Sum tilveie, stille for sig, og det vil altsaa alene blive den Fattige, der vil blive tvungen til at være Soldat; men, mine Herrer! hvilken Stemning dette vil fremkalde hos saadanne Fattige, der ved uden egen Skyld at være Fattige allerede haardt nok ere trykkede iforveien, det vil jeg bede Enhver af dem at betænke, og sandelig, man skal ikke lade haant om eller ringeagte en saadan Stemning og Følelse hos den Fattige. Naar der udgives en ny Lov, troer jeg det bør paaagtes, at en saadan Lov bliver saaledes, at det store Fleertal af Folket anseer den for billig og retfærdig; men en ny Børnepligtslov, der beholder et Stillingsvæsen, som længe har været forhadet, vil ikke blive anseet som saadan, og, man siige hvad man vil, saa viser det sig dog som oftest, at den store Mængde blot efter sund Sands dømmes rigtig. For mig er det ogsaa et vigtigt Hensyn og et Hensyn, som jeg troer har stor Betydning, at, dersom Stillingsvæsenet forkastes, da ville vi, jeg troer det, langt hurtigere komme til det Maal, vi ønske, Almeenvæbning, end dersom det bibeholdes; thi skulle blot Alle, hvem Loddet træffer, Fornem eller Ringe, Rig eller Fattig, personligen udføre deres Soldaterpligt, da vil ogsaa ganske vist Enhver langt ærligere siden stræbe til, at denne Pligt bliver saa lidet trykkende for hver Enkelt og saa meget til Nytte for Staten som muligt. Beholdes derimod Stillingsvæsenet, da vil den nuværende Armeeargani sation beholde en Mængde Forsvarere, fordi de igjennem Stillingsvæsenet sine en nem Uvei for deres kjære Koners allerkjæreste Sønner til at frigjøre sig for den just ikke meget behagelige Soldatertjeneste. Man har efter min Formening, idet man i Lovudkastet har foreslaaet Stillingsvæsenet, lagt for stor Vægt paa Frihedsprincipet, som dog ikke i alle Tilfælde consequent kan gennemføres, naar man finder sig i lovbe-

stemte Indskrænkninger, og derimod ikke lagt Bægt paa Lighedsprincipet; thi det er efter min Overbeviisning, hvormeget man end paastaar det Modsatte, saa lidt Lighed, at det meget mere er den største Ulighed, som kan tænkes, naar den Formuende kan afgjøre sin Borgerpligt med Hensyn til Soldatertjenesten med nogle hundrede Daler, — en Bagatel for ham —, medens den Fattige skal offere intet mindre end sig selv personlig, og derved maaskee sit hele Fremtidsvel. Nu veed jeg vel, at man siger, at dette er ikke Mere eller Andet, end hvad der forekommer i alle Livets Forhold, nemlig at den Formuende kan gjøre sig Livet behageligere end den Fattige; men i dette Tilfælde troer jeg ikke, at denne Indvending passer, thi naar Staten paalægger sine Borgere Byrder, da bør den ikke gjøre det saaledes, at den, der har mindst Nytte af Staten, kommer til at bære den største Byrde. Men dette sker dog aabenbart ved Børnebyrden med et Stillingsvæsen, da dog vel Ingen vil nægte, at det jo er den Rige, der nærmest er interesseret i, at Landet forsvares, og forsvares godt; men alligevel tillader Staten ham at sende en Leiesvend, der kun koster en Bagatel for ham, medens den Fattige maa gaae personlig. Allerskrækkeligst viser denne Ulighed sig i Krigstid, hvor den Fattige, som har maattet udrede sin Børnebyrde personlig, maaskee kommer tilbage som Krøbling, og hvad er da hans Løn? 18 Rbd. aarlig af Staten, med Ubefaling til privat Godgjørenhed for ham selv, mine Herrer! medens hans Familie eller de Andre, han burde forsørge, kan blive forsørget af Fattigvæsenet, men naturligtvis da ogsaa forsørget paa Fattigvæsenet. Og den Rige, ja! han betaler en for ham ubetydelig Sum Penge til en Fattig, som af Pengenes almægtige Kraft loffes til at forsøge sig i Krigen, men selv bliver han hjemme, passer sine indbringende Forretninger, samler maaskee netop ved Krigen endnu større Formue, og i alle Tilfælde er han sikker paa, at Kuglerne ikke gjøre, at han faaer et Been eller en Arm for lidt. Er dette Lighed, mine Herrer? Jeg mener Nei. Vistnok har Formuen Berettigelse, men den vil vistnok ogsaa beholde den, selv om den ikke her maa vise sig almægtig. At lade den beholde den Magt, som her ved Stillingsvæsenet vilde gives den, var efter min Formening at lade den med Vidende og Villie udøve et Tyranni. Lad den Rige leve saa høit som han vil, medens han er Soldat, og med sin Formue gjøre sig Soldatlivet saa let som muligt — det kan Ingen formene ham —, men lad ham blot være pligtig til personlig at blive Soldat — det er Lighed!

Jeg skal nu tillade mig at gaae over til at omtale det af mig stillede Forandringsforslag til denne Paragraph, for det Tilfælde, at Minoritetens Indstilling ikke skulde seire. Jeg skal med nogle faa Ord sege at begrunde dette Forslag noget nærmere, da jeg ved den foreløbige Forhandling af Hensyn til Forsamlingens kostbare Tid troede at burde indskrænke mig til blot at antyde det. Det staaer anført under Nr. 3 paa Afstemningslisten og gaaer ud paa: „Ingen maa stille for sig, før han er vaabenyttet.“ Naar vi have bibeholdt Lodtrækning, da har jeg anseet dette for nødvendigt, fordi vi ikke vilde have Gyne eller Raad til at lade alle de vaabenyttede unge Mænd, vi have, vaabenøve, og fordi vi vel ogsaa for Diebliffet vilde mangle duelle Officerer til at anføre dem Alle, selv om vi havde dem øvede; altsaa jeg har anseet Lodtrækning som et nødvendigt Onde, som man for Diebliffet maa finde sig i. Men at vi behøve alle de Vaabenyttede, som vi kunne erholde uden forøgede Udgifter for Staten, derom kan der vel ikke være Tvivl, og da nu den, som udskrives til Soldat, jo dog maa øves personlig, saafremt han ikke stiller for sig, saa er det jo ingen forøget Byrde for Staten, at han skal øves, selv om han stiller for sig, da den, han stiller for sig, jo efter Paragraphens Ord, saaledes som jeg har forstaaet dem, allerede maa have frigjort sig for Tjeneste ved den staaende Hær og være overgaaet til Forstærkningen, altsaa være øvet. Derfor er det, som Ordføreren anførte ved den foreløbige Behandling, og i Dag har gjentaget, angaaende de forøgede Byrder for Staten, aldeles uanvendeligt paa mit Forslag; thi her tales ikke om nogen yderligere Udgift for Staten, og skulde det end medføre andre Bønskeligheder, som jeg dog ei formaaer at indsee kan blive Tilfældet, da vil vel Krigsbestyrelsen vide at afhjælpe saadant, naar Forslaget ellers medfører et Gode. Men dersom det ikke bliver til absolut Regel, at de, som stille for sig, blive vaabenyttede, vilde jo dog aabenbart Forstærkningen lide herved, idet

den mistede af sine øvede Folk, der gif bort som Stillingsmænd, og i Stedet herfor sit Hoved tilbage, hvilket vissefælgelig kunde blive til stor Skade og Tab, naar Forstærkningen skulde benyttes i farifulde Diebliff. Skulde maaskee den af mig antagne Mening, at Stillingsmændene først selv maae have udjent, altsaa være øvede, være urigtig, saa vilde mit Forslag, naar det antages, dog ikke paabyrde Staten flere Udgifter, men kun medføre, at Stilling maaskee blev noget dyrere, idet det altsaa virkelig bliver til Pligt at stille en udjent og øvet Mand for sig, da der naturligtvis ikke kunde være Tale om, at den, som selv er øvet, kunde stille en Uøvet; men dette anseer jeg netop som et stort Gode, da det dog maaskee noget vilde indskrænke Stilling. At der ikke skulde være Stillingsmænd at erholde, kan jo i Fredstid ikke være Tilfældet, da jo Enhver, der har staaet de lovbestemte Aar i fast Tjeneste, og siden gaaer over i Forstærkningen, jo kan lade sig stille, og i Krigstid vil vel al Stilling falde bort af sig selv. Desuden troer jeg ogsaa, at der herved vilde vindes den Fordeel, at der ligesom vilde dannes en fast Stok af Militaire, idet udjente Underofficerer og Soldater vilde vedblive i Tjenesten som Stillingsmænd. Ogsaa vilde Forslaget, naar det antages, tillige medføre det Gode, at man er vis paa, at dog en Deel af Forstærkningsmandskabet bliver øvet. Vel er det sandt, hvad den ærede Ordfører gjorde opmærksom paa ved Sagens foreløbige Behandling, at Forstærkningsmandskabet ifølge § 29 er forpligtet til, „naar forlanges,“ at lade sig vaabenøve, men dette „naar forlanges“ er altfor misligt, og ganske vist er det en Fordeel, naar Faren staaer for Døren, at saamange som muligt ere øvede. Beviset herfor have vi fra iaar; det er altsaa ikke gammelt. De Øvede kunne da strax gjøre Nytte ved Armeen, medens de Uøvede maae drive Maaneder hen med at indererceses, og hvortil da ogsaa fordres Officerer, som man vist under saadanne Omstændigheder havde god Brug for andet Sted; thi at de, som engang ere øvede, ikke skulde være fortrinnsvis brugbare for dem, som slet ikke ere øvede, kan jeg paa ingen Maade troe. Naar Ordføreren synes at fordre, at jeg som Forslagsstiller tillige burde have angivet, hvorledes aarlige Øvelser kunde afholdes af de eengang Øvede, forekommer mig ikke her at være paa sin Plads. Jeg maa saaledes vedblivende anbefale mit Forslag til Forsamlingen. For Staten vil det ikke kunne medføre større Udgifter; disse ville i det Høieste falde paa dem, som stille for sig.

Stockfleth: Jeg skal ikke trætte Forsamlingen med at gjentage de Grunde, jeg allerede under Sagens foreløbige Behandling anførte mod det i § 25 optagne Stillingsprincip; men idet jeg blot henviser dertil, kan jeg dog ikke undlade at imødegaae de forskjellige Argumenter, der fra den modsatte Side ere anførte for Stillingen. Det forekommer mig, at Forsvarerne af Stillingsprincipet især have lagt Bægt paa Contractsfriheden; et Forbud mod Stillingen har man anseet som et Brud paa denne Frihed. Naar to Personer, har man meent, ere enlige med hinanden i, at den ene skal give sit Liv eller sine Lemmer, den anden sine Penge, hvad har da Staten at blande sig i dette Forhold? troer man, at Nogen vilde paatage sig en Tjeneste, har man sagt, naar Lønnen ikke var stor nok? Og naar Lønnen svarer til det Arbejde, man paatager sig, hvad kan der da fordres mere? Om endogsaa den Stillede, naar han senere lemlæstet vendte tilbage, maaskee vilde finde, at det kun var en slet Løn, en slet Erstatning, han havde modtaget for sin tabte Helbred, saa var Contracten dog frivillig fra Begyndelsen af, og mere, meente man, kunde ikke fordres. Men foruden at Liv og Blod, efter min Overbeviisning, dog ikke synes at være en ganske passende Gjenstand for Kjøb og Salg, saa maa jeg tillige gjøre opmærksom paa, at saa stor Frihed end vore Love indrømme de private Contractforhold, saa har Staten dog en Overopsynsret over de private Contractforhold, og det er saa langt fra, at den nyere Tids Principer have svækket denne Ret, at den meget mere netop i den senere Tid har vundet ny Anerkjendelse. Jeg tillader mig i den Henseende at henvise til den under 27de Mai f. A. udfomne Forordning angaaende Bestemmelser, sigtende til Forbedring i Huusmænds og Indersters Kaar; det er her udtrykkelig forbudt at give Arbejde for Huus. Kunde man ikke ogsaa her have spurgt: hvad har Staten da at blande sig i dette Forhold? Naar den ene vil give sit Arbejde, den anden sit Huus, hvad

kommer det Staten ved? Troer man, at Noget vil paatage sig et Arbejde, naar ikke Lønnen er stor nok? Og naar Lønnen er stor nok, hvad kan man da fordrere mere? Om ogsaa Huusmanden maaskee senere finder, at det Arbejde, han har paataget sig, var for svært for den ham overdragne Eiendom — det var jo dog fra Begyndelsen af en aldeles frivillig Sag.

Men jeg mener, at Staten i denne Henseende var i sin gode Ret, fra det Dieblig af, at den ansaae dette Contractsforhold for skadeligt, om det endog maaskee i enkelte Tilfælde kunde være gavnligt. Men netop af samme Grund, fordi jeg maa ansee Stillingen skadelig for det Almindelige, netop derfor er det, at jeg ogsaa mener, at Staten har fuld Føie til, i nærværende Tilfælde at indgribe i de private Contractsforhold og forbyde Stillingen. Jeg anseer nemlig Stillingen, saaledes som jeg under den foreløbige Behandling allerede tillod mig at udvikle, for skadelig for Armeen i det Hele, og jeg troer, at den kaster en trykkende Byrde over paa den uformuende Deel af Befolkningen. Men der spørges i den Anledning, er da Almuen slet? Jeg maa deels i denne Henseende bemærke, at jeg ikke har talt om Almuen, men jeg har talt om den Uformuende i det Hele, og deels, at man heller ikke med nogen særdeles Bøgt har fremhævet den Uformuendes moralske Slethed; men jeg mener blot, at en Armees ikke kan være tjent med at være sammensat af lutter Proletarier, og troer man at kunne give Armeen moralsk Kraft ved deri at indblende Dannelsen og Intelligens, saa mener jeg, at det ikke er i Armodens Hytter, at man søger disse Egenstaber, ligesom man vistnok ogsaa vil indrømme, at Armod, i alt Fald naar den finder Sted i høi Grad, sløver Bedkommende, sløver dem med Hensyn til egne og naturligtvis endnu mere med Hensyn til ydre Forhold, og det kan vistnok ikke andet end virke lammende paa den alvorlige Dømt, som Soldaten har at udføre.

Naar man har betegnet den Uformuende, som sølte sig trykket ved Tanken om, at han maatte tjene, medens den Formuende var fri, som misundelig, og den Dannede som ikke sølende sig vel blandt de Individuer, blandt hvilke han, naar Stillingen bliver tilladt, efter al Rimelighed kommer til at tjene under samme middelmaadige Vilkaar, da troer jeg roligt i denne Henseende at kunne appellere til den menneskelige Følelse i Almindelighed; det er den, hvorpaa det kommer an, og jeg mener, at det har saare lidet at betyde, at een eller anden fremragende Personlighed i en oversprudlende Følelse af eget Værd kan eller troer at kunne underordne sig Forholdene og finde sig vel i hvilket Selskab, han end maatte være.

Man har sagt, at det var haardt for den Formuende, der kunde stille en Anden for sig, at han ikke fik Tilladelse dertil, da hele hans Livsstilling derved bliver afbrudt; men jeg spørger igjen, bliver da ikke den Uformuendes Livsstilling ogsaa afbrudt, og det paa en langt mere følelig og uerstattelig Maade end den Formuendes? Men han skal ligesuldt tjene, om han bekymrer Ingen sig. Naar man endvidere har paåberaabt sig tidligere Tidens Erfaring, for at vise, at Stillingen ikke har medført skadelige Følger, da maa jeg i saa Henseende bemærke, at den tidligere Tidens Erfaring neppe kan være afgørende, thi den Gang paahvilede Børnepligten alene Bondestanden, og den formuende Bonde, som vidste, at hans Søn alene kom til at tjene med sine Standsfæller, var ofte saa fornøstigt ikke at stille for ham; nu derimod er det naturligt, at naar Stillingen kommer i Brug, vil det blive saa at sige en Modesag at stille for sig, og det vil maaskee endog komme saa vidt, at den Formuende vil ansee det for en Skam at lade sin Søn indtræde i Armeen. Derved udvides naturligvis Stillingen mere, end tidligere har fundet Sted, og den formuende Bonde vil saameget mindre holde sig tilbage derfra, som han ikke veed, i hvad Selskab hans Søn kommer til at staa. Dernæst maa jeg bemærke, at før skulde man tage en Underofficer til Stillingmand, dersom han vilde gaae for samme Pris som en Anden, og man maatte saameget mere være opfordret dertil, som man skulde indestaae for den Person's Tilstedeværelse, som man stillede istedetfor sig, saa at, dersom han løb bort, maatte Bedkommende selv indtage hans Plads. Alle disse Indskrænkninger ere nu ophævede, og derfor er det et stort Spørgsmaal, om Underofficerer nu ville faae den samme Gavn af Stillingen som før, og i ethvert Tilfælde

troer jeg, at det snart vil vise sig, at de Stillingscontoirer, hvis Fremspiren her i Hovedstaden man daglig kan lægge Mærke til, ville bringe Subjecter paa Markedet til en Pris, som ingen Underofficer kunde være tjent med at modtage. Slutteligen har jeg kun at tilføie, at det er min inderligste Overbeviisning, at saalange Arbeidsmanden og den uformuende Deel af Bondestanden ikke seer, at Adelsmandens og Rigsmændens Søn tjener ved Siden af ham i Rækkerne, saalange vil han, om det end 10 Gange staaer i Forordningen, at Børnepligten er almindelig, aldrig nogensinde antage dette.

Mundt: Skjøndt det er min Hensigt at stemme for Stillingen, saa er jeg dog i det Tilfælde at maatte tillægge de Grunde, som kunne anføres, og som tildeels idag her ere anførte imod samme, en meget betydelig Bøgt. Gaaer man ud fra den Forudsætning, at det bør være consequent Sammenhæng imellem de enkelte Bestemmelser af en Lov, og at ikke en enkelt Bestemmelse bør stride mod det Princip, hvorpaa den hele Lov er bygget, saa troer jeg ikke, at Stillings-tilladelsen vil kunne finde nogen Plads i denne Lov. Dens Princip er nemlig udtrykt i § 1, hvor det hedder „at Alle og Enhver skal, uden Hensyn til Stand eller Herkomst, være Børnepligten underkastet“, og i § 21 er der endvidere foreskrevet, at det ved Lodtrækning bliver at afgjøre, hvem Børnepligtens virkelige Udøvelse kommer til at paahvile. Det synes saaledes at være Lovens Princip, at Børnepligtens Udøvelse skal være en personlig Pligt, der ikke kan overdrages til nogen Anden, og det forekommer mig, at den, der stiller en Anden for sig, ikke kan siges selv at være Børnepligten underkastet, i Overensstemmelse med § 1. Det er vel sandt, at den, som stiller for sig, gaaer over til Forstærkningen, og kommer derved ogsaa til at bidrage til Fædrelandets Forsvar; men derved kan han ikke siges i egentlig Forstand at fyldestgjøre sin Børnepligt, da dette Ord, efter den Betydning, hvori det i det hele Udcast er taget, nødvendig maa betyde Tjeneste i den staaende Hær.

Jøvrigt ere de Grunde, som anføres til Gavn for Stillingen, byggede paa en Betragtningssmaade, som jeg selv deler. Men som Beviser betragtede forekomme de mig at indeholde den Feil, at de bevise for meget, idet de føre ud over det Princip, hvorpaa Loven er bygget, Udskrivning og Lodtrækning, og til en ganske anden Recrutteringssmaade for den staaende Hær. Man siger: med Stillingen ere alle Parter vel tjente; den, som stiller for sig, bliver derved befriet fra en Tjeneste, som er ham byrdefuld og ubehagelig, og hvortil han er lidet skikket, bliver befriet for at udrydes af en Carriere, som han maaskee med Held har begyndt, bliver sat istand til at indvie Staten sine Kræfter paa en anden Maade, hvorved han kan gavne Staten langt mere end ved at tjene som Soldat; den, som bliver stillet, erholder derved Leilighed til at erhverve en Indtægt ved et Arbejde, som han maa antages at have Lyst til, idet han har valgt dette fremfor andre; Armeen er ogsaa tjent dermed, idet den faaer En, som tjener med Lyst, istedetfor En, som tjener med Ulyst, altsaa faaer en flink Soldat istedetfor en maadelig. Men anseer man dette ønskeligt i det enkelte Tilfælde, maa man ogsaa ansee det ønskeligt som almindeligt Princip, og dette Princip er visstnok ikke det at skaffe den Formuende en Bequemmelighed blot paa Grund af hans Formue. Man vilde vist gjøre Stillingsprincipets Talsmand stor Uret ved at tillægge dem den Bestræbelse, blot at ville forskaffe Formuen som saadan et Fortrin. Men om t. Ex. en begavet Student, som kunde anvende sine Kræfter paa en bedre Maade, stiller for sig, saa vilde dette maaskee være ønskeligt. Men jeg spørger: er det derfor ønskeligt, fordi han har Formue til at stille for sig, eller er det ikke, fordi han kan gavne Staten mere med sit Hoved end med sine Hænder, og den, som han stiller for sig, kan gavne Staten mere med sine Hænder end med sit Hoved? Jeg troer derfor, at det, man vil stræbe at tilveiebringe ved at indføre Stillingsystemet, er en saadan Kræfternes naturlige Fordeling, at Enhver kan finde hen til den Plads, hvorpaa han passer bedst, at Enhver kan paatage sig det Hverv, som han bedst forstaaer. En er mere skikket til at drive borgerlig Næring, en Anden til videnskabelige Beskæftigelser, en Tredie til Soldaterstanden; En er mere skikket til at være menig Soldat, en Anden til at være Befalingsmand, Alt efter Enhvers Lyst, Evne og ydre Forhold, altsaa ogsaa Formue; jeg troer ikke at felle ved at antage,

at det er denne Grundanstuelse, som bevæger Stillingsystemets Talsmænd til at anbefale Stillingen, for derved at nærme sig den Tingenes Orden, som maatte ansees for den meest hensigtsmæssige; men jeg troer, at man er meget langt fra at naae denne.

Virningen af Stillingsystemet vil vel være den, at Armeens menige Klasse kommer til at bestaae næsten udelukkende af Uformuende, men ikke derfor af mere Skikkede; man vil vel bemærke, at den derved tillige vil komme til at bestaae næsten udelukkende af de mindre Dannede, saa at derved de mere Dannede blive istand til at anvende deres Kræfter paa anden Maade og fordeeltiggere i Statens Tjeneste. Men deels er det vel meget tvivlsomt, om dette Formaal er værdt at eftertrægte, og deels mener jeg, at det paa ingen Maade bliver opnaaet, thi netop i vort Land gives en stor Mængde unge Mennesker, som have modtaget en meget omhyggelig Opdragelse, og som ubetinget maae regnes til den dannede Klasse, men som ikke have Formue nok til at stille for sig; endelig bliver det før nævnte Princip, at Enhver bør kunne finde hen paa den Plads i Samsundet, hvor han passer bedst, ingenlunde fyldestgjort, thi det er langt fra, at dette er ene afhængigt af Dannelsen. Selv blandt dem, som staae paa samme Trin af Dannelsen, kan En være mere skikkaet til en, en Anden til en anden Syssel, En mere til Fredens, en Anden mere til Krigenes Gjerning; skulde dette Princip gjenføres ogsaa ved den staaende Hær, saa vilde det kun kunne skee derved, at ogsaa denne Tjeneste betragtedes som en anden Næringsvei, hvortil Enhver bestemte sig efter sin egen frie Villie; men det forstaaer sig, at derved forudsættes, at Staten — hvad der vel og af andre Grunde maatte befindes at være retfærdigt — tilbød Soldaten en saadan Løn for den Tjeneste, han yder, som maatte kunne ansees nogenlunde tilstrækkelig, paa samme Maade, som Staten lønner ethvert andet Arbejde, som udføres for den, paa en tilfredsstillende Maade. Det vil ikke her være Stedet til at udvikle dette nærmere; jeg skal blot bemærke, at det, som jeg tænker mig, ikke er nogen hvervet Hær, men en Hær omtrent som den nærværende, kun med den Forskjel, at Lønnen var tilstrækkelig istedetfor, som nu, utilstrækkelig. Jeg veed meget vel, at der vil kunne hentes en Indvending derimod fra de dermed forbundne Omkostninger; men jeg troer, at denne Indvending let kan gjendrives eller idetmindste afvises, men jeg tør ikke nu gaae nærmere ind paa dette Punkt.

Jeg troer at have viist, at de, som forsvare Stillingen, naar de ville være consequente maae ledes til at kuldkaste det Princip, hvorpaa nærværende Lov er bygget, Principet om Udskrivning og Lodstrækning, og at paa den anden Side de, som ville, at dette Princip skal gjenføres consequent, maae ledes til at forkaste Stillingen. Imidlertid betragter jeg selv Udskrivning og Lodstrækning som en kun midlertidig Udvei, som man er nødt til at gribe til, indtil der kan blive Tid til at ordne Sagen paa en mere hensigtsmæssig Maade, og jeg agter derfor at stemme for Stillingen som den, der i mine Tanker vil frembringe en Tingenes Tilstand, som nærmer sig noget til den, som jeg anseer for den hensigtsmæssige; men jeg forbinder dermed Erkjendelsen af, at denne Tilstand kun kan naaes til en vis Grad, og at Ulemper ere forbundne med den, som ikke ville være forbundne med den anden Ordning af Sagen, som jeg vilde foretrække. Det er vel sandt, at dersom Stilling forkastedes, vilde Loven i sin Heelhed blive mere consequent, og da vilde uden Tvivl Udskrivningen, som jeg misbilliger, erholve en kortere Tilværelse.

Dette kunde anføres og er idag anført som et Motiv til at forkaste Stilling; for mig er det imidlertid ikke; jeg finder det ikke forsvarligt at anvende den Indflydelse, der tilkommer mig som Medlem af denne Forsamling, til ved min Stemme at bevirke et Resultat, som jeg anseer for mindre godt. En Lov maa, som ethvert Menneskeværk, kunne indeholde Inconsequenser, og naar den med disse maa ansees gunstigere, end den vilde blive, om den gjenføres efter den flueste Consequens, saa maa jeg understøtte den. Jeg maa endnu, inden jeg sætter mig, tillade mig en Bemærkning, med Hensyn til det Referat af mine Ord, som findes i Rigsdagstidenden Nr. 136 2den Spalte. Jeg maa ikke være bleven nølagtigt opfattet af Ste-

nographerne; thi Meningen er bleven deels utydelig, deels en ganske anden end den, der laa i mine Ord. Jeg haaber at finde Tilgivelse for denne lille Afvigelse fra Sagen.

Formanden: I Anledning af den ærede Talers sidste Bemærkning skal jeg tillade mig at gøre ham opmærksom paa, at det staaer ham og ethvert Medlem af Forsamlingen aabent at eftersee Referatet i Manuscriptet, inden det trykkes.

Schack: Nærværende Spørgsmaal har for mig en særdeles Betydning, navnlig fordi jeg troer, at det ikke kan besvares uafhængigt af Ens almindelige politiske Anskuelse. Den høitærede Comittees Pluralitet synes ikke at have været af denne Formening, idet Mænd af de meest forskjellige politiske Anskuelser have forenet sig om at antage Stilling; og dog kan jeg ikke nægte, at saavel fra Sagens eget Standpunkt, som naar man seer hen til den historiske Udvikling, synes det mig, at dette Spørgsmaal viser sig i væsentlig Forbindelse med enhver Tids politiske Udvikling. I den Tid, da Kongen var Folket, da Kongen stod forskjellig fra Undersatterne, da Krigen ikke vare Krige mellem Nationerne, men mellem Kongerne og deres Familier, da bestod Hæren ofte af fremmede Leietropper; det var en Sag, som ikke vedkom Nationen, den var derfor ofte ganske udenfor Striden. Til en anden Tid, hos andre Folk, hvor der, foruden den egentlige, den væsentlige Befolkning, fandtes Trælle, som stode udenfor Nationen, der førte de frie Mænd alene Krigen, fordi det for Trællene var en for stor Ære at komme med. Det viste sig ogsaa her, at det at føre Krigen var Folkets, det egentlige Folks Sag, og dengang hver Mand's Sag i Folket. Dette var et hvihjertet Aristokrati, som ikke blot vilde have Fordelene, men ogsaa deltagte i Byrderne. Vi have have havt en anden Art af Aristokrati, som væsentlig kun brød sig om at have Fordelene, ikke om at bære Byrderne, et Aristokrati, som skilte sig fra Folket og for en stor Deel ogsaa var af fremmed Herkomst; dette Aristokrati vilde ikke have Børnepligtsbyrden, det lagde den paa det øvrige Folk, og det viste sig da ogsaa her, at de, som udgjorde det egentlige Folk, bare Børnebyrden. Men nu, naar vi ere komne til det Standpunkt, at Nationen i sin Heelhed skal have Deel i Lovgivningen, navnlig naar man har det Middel for Die, ved hvilket Nationen skal udøve denne Ret, naar man erklærer sig for almindelig Stemmeret, da maa man efter min Overbeviisning med det Samme stemme for almindelig Børnepligt. Anerkjendelsen af den almindelige politiske Ret maa føre med sig, at man ogsaa anerkjender den almindelige politiske Pligt. De, som ere mod en saadan almindelig Stemmeret, de, som tillægge Formuen en politisk Betydning, de, som ikke mene, at Enhver skal have fuld Ret som Statsborger, naar han er fattig, de, som gaae udenfor Personlighedsprincipet, de kunne med Frihed ogsaa erklære sig imod den virkelige almindelige Børnepligt; de kunne sige: Formuen har politisk Betydning; den giver politiske Rettigheder, og fritager for politiske Byrder; — men den, som holder paa Personlighedsprincipet, maa fordrø, at det skal gjenføres ikke blot i Henseende til den vigtigste politiske Ret, men ogsaa i Henseende til den vigtigste politiske Pligt. Der er, saavidt jeg skjønner, kun een Maade, paa hvilken Consequentsen for dem, der holde paa almindelig Stemmeret, kan reddes; det er, at de anerkjende den almindelige Stemmerets Princip, men derhos tillade, at man sælger sin Stemme til Andre; gjør man dette, saa har man reddet Consequentsen; thi det er just det Samme, som her foreligger med Hensyn til Børnepligten; man erkjender en abstract Regel med en Undtagelse, der snart vil blive saa fyldig, at den omstyrter Reglen. Men Comitteen har som sagt, ikke havt denne Anskuelse; jeg skal derfor, idet jeg naturligviis maa holde fast ved dens Rigtighed, gaae over til det Standpunkt, som Comitteen, og i det Hele Nationen, fra først af har indtaget i denne Sag; og jeg skal dernæst bestræbe mig for kortelig at forfølge de Standpunkter, hvorigennem Sagen ved den foreløbige Behandling har udviklet sig; om det end vil medtage nogen Tid, kunde det maaskee ogsaa give et Bidrag til at samle under Eet det vidtløftige Apparat, som foreligger.

(Fortætted.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Halvtredsindstyvende (53de) Møde.

(Fortsat.)

Det Udgangspunkt, som saavel Nationen som Forsamlingen og Comiteen i denne Sag have havt, er dog i det Væsentlige ikke meget forskjellig fra det, jeg har berørt. De have anerkjendt, idetmindste have de udtalt, at det var en almindelig personlig Statsborgerpligt at værne om Fædrelandet, og det er bleven gjentaget ofte indtil Kjedsommelighed, hvor vigtig, hvor hellig denne Pligt var; ved Siden deraf har man dog etableret Stilling, og man kan ikke undlade at erkjende, at naar man aabner denne ene Veie, idet man lukker alle andre, da vil ogsaa denne, saaledes som andre Landes Exempel have viist, faae en Betydning, saa at der virkelig vil vise sig to Maader, hvorpaa Børnepligten kan fyldestgøres, idet man enten giver sin Person eller indbetaler Penge; det er da naturligt, at den Fattige maa vælge den første, den Rige den sidste. Den ærede foregaaende Taler har tildeels udviklet den Modsigelse, som herved fremkommer, saa at jeg ikke skal gaae nærmere ind derpaa; kun skal jeg gjøre opmærksom paa, at selv et af Comiteens meest udmærkede Medlemmer synes at have erkjendt dette, naar han saaledes udtaler sig: „Det hører til den Fattiges Stilling, at han tydeligt maa sætte sig ind i, at det er hans Pligt at værne om Fædrelandet, hvis Andre ikke ville udføre den for ham.“ Det synes her erkjendt, at Børnepligten virkelig er kommen til at hvile paa den Fattige som saadan, at det altsaa ikke længere er en almindelig Statsborgerpligt, men en Fattigbyrde. Saaledes staaer altsaa denne Sag, som man begyndte med saamange sagre og store Ord, med Taler om hellige, storartede og nationale Pligter; man kan i Sandhed sige, at hvis Udkastet bliver antaget, saa er Comiteen, Forsamlingen og Nationen, som Ordsproget lyder, sprunget op som Løver og faldet ned som Faar. Nu vel, jeg vil altsaa gaae ind paa dette Standpunkt, idet jeg dog endnu maa gjøre opmærksom paa, at man nu maa opgive Grundlovudkastets § 16, som siger, at Enhver skal værne om Fædrelandet med sin Person, thi denne Pligt bliver jo kun tilbage som en abstract, illusorisk Regel, og vi ville dog ikke begynde med at vedtage en Lov, som vi maae erkjende at være en Illusion; det vilde være et daarligt Varsel for vor tilkommende Grundlov.

Vi komme altsaa over paa det Standpunkt, paa hvilket de fleste have stillet sig, nemlig paa Contractsfriheden og Pengenes Ret. Jeg skal her fatte mig kort; dog er der nogle Uttringer, som jeg umulig kan lade hengaae upaaagtede. Det samme ærede Medlem, af hvem jeg før citerede nogle Ord, udtalte sig under den foreløbige Behandling omtrent saaledes: „Hvad er Capitalen? Capitalen er Afregningen imellem Mandens Gjerning og Tidens Udvikling“. Altsaa den Mand, som ved sin Gjerning ikke samler Capital, han har intet Overskud, naar han gjør sin Afregning med Tiden; Videnskabsmanden, Kunstneren, Krigeren tjener ordentligviis ikke mange Penge; skulle de da ikke have noget Overskud, naar de opgjøre deres Regnskab med Tiden? (En Stemme: „Jo, men de have ingen Capital!“) Disse Folk gives ikke Ret til at faae deres Overskud opgjort mod Børnepligten; ved det her foreliggende Udkast kan kun den, som har gjort sit Overskud i Penge, bringe det til Opgjørelse mod Børnepligten, hvorimod mit Forslag just indeholder Muligheden til at benytte ogsaa den anden Art Overskud til en saadan Opgjørelse. Men, afføet fra denne paa Capitalen givne Definition, maa jeg i Henshold til, hvad Andre alt have udviklet, i hvert Fald benægte, at Capitalens Ret skulde være den, at Staten ikke skulde kunne forbyde

en saadan Anvendelse af den, som Staten maatte ansee for usædelig eller urigtig; fremfor Alt gjælder dette her, hvor der er Tale, ikke blot om almindelige Lovbestemmelser, men om Forhold, som umiddelbart vedkomme Staten selv. Med Hensyn til Contractsfriheden i Almindelighed har den samme ærede Taler sagt, at Demokratiet kun skulde modsætte sig Privilegiet, men ingen anden Anvendelse af Capitalen. Naar 2 Mænd staae ligeoverfor hinanden, siges der, hvorfor skal jeg da forhindre deres Contract? Hvorfor skal jeg forhindre en Mand fra at benytte sin Capital til det Formaal, han anseer for hæderligt og bedst? Hvad han anseer for bedst, kan ikke komme i Betragtning; Staten maa spørge om, hvad der i og for sig er rigtigt og hæderligt. Og ikke blot mod Privilegier skal man rette Forbud, men ogsaa udenfor Privilegierne, hvor en Anvendelse af Capitalen kan være ligesaa urigtig. For at tage et Exempel fra Valgretten, da er denne et Privilegium for de Rige, saafremt der er en Censur; er Valgretten derimod almindelig, ophører den at være Privilegium, og dog er der en Anvendelse af Penge i slige Valgforhold — nemlig Bestikkelse; den er utilladelig, fordi den er usædelig, derfor skal Lovgivningen ogsaa modarbejde den. Capitalen har store Rettigheder; — ja ganske vist; men Formuen er end ikke det største Gode; der er Goder i Livet, hvortil den ikke kan strække sin Ret. Naturen selv har sørget for, at der er saadanne Goder. Luften, Lyset, Veien og Vandet har den Fattige ligesaagodt som den Rige, og hvad der inbefatter alle Goder, Livet, maa Capitalen ikke kunne strække sin Ret til — her gaaer den udenfor sin Berettigelse.

Jeg vil imidlertid forlade dette Standpunkt og gaae ind paa, at Capitalen saaledes kunde anvendes; hvorledes stille da Forholdene sig? Hvorledes er i Virkeligheden nu Forholdet blevet? Det er, som mig synes at fremgaae af den samme ærede Talers Udvikling, at den hele Børnepligt er gaaet over til, hvad man kalder en Kopskat, en Skat, som med samme Sterrelse paahviler enhver Borger, uden Hensyn til hans Formue; det er just Modsætningen til den Skat, som udredes efter Formue og Leilighed, og som den nyere Tids Demokrati og, saavidt jeg kjender til Statsøkonomien, ogsaa denne arbejder for. De nævnte Uttringer lyde nemlig saaledes: Vi skulle antage „Lighedsprincipet fra 1848, men ikke forstaaet derhen, at vi ikke skulle ville, at den, som ikke eier Noget, den Fattige, bliver beskattet lige med den, som eier Noget“. Hvis jeg forstaaer disse Uttringer ret, da er Meningen den, at den Fattige skal beskattes lige med den Rige, at vi skulle antage en Kopskat. Men selv om denne Uttring ikke indeholder det, som jeg har troet, er dette dog Sagens virkelige Stilling; — altsaa her paalægges en Kopskat. Men ligesom denne Skat, som jeg har tilladt mig at berøre, i Almindelighed ikke ansees retfærdig eller demokratisk, saaledes gjælder det særlig om den i dette Forhold, thi ihvorvel den paalægges med lige Beløb paa den Rige og den Fattige, tager man dog ordentligviis i dens Paalæg Hensyn til den Fattiges Læse; man gjør den efter hans Leilighed til nogle faa Rigsdaler eller endog mindre, men ikke til hvad den her vil blive, ofte nogle hundrede Rigsdaler. Her har man opstillet en Skat, for hvilken man isorveien veed, at den Fattige ikke kan befrie sig; og hvad bliver Folgen, naar han ikke kan frie sig? I slige Tilfælde er det ellers sjældent, at Staten anvender Tvangsmidler mod den, som ikke kan erlægge Skatten; men naar han her ikke kan betale, maa han astjene den ved et sleeraarigt strengt Arbejde, vel ikke et vanærende, men et livsfarligt Arbejde. Der var endnu paa dette Standpunkt af Sagen Meget at udvikle; men jeg tvivler ikke paa, at Andre ville fremhæve det, og jeg skal derfor gaae

over til det andet Synspunkt, som jeg berørte, fra hvilket Staten er berettiget til at forbyde saadanne Contracter, nemlig Hensynet til det, som mere umiddelbart vedkommer den — her Armeens Lary. Den ærede Taler, af hvem jeg saa ofte har citeret Ord, har selv erkjendt, at dette Spørgsmaal virkelig vedkommer Staten; han har sagt: „Den, som stiller sig og bytter Plads med en Anden, han overtager ikke dennes Tjeneste; han overtager en offentlig Tjeneste“. Men idet man erkjender dette, maa Staten altsaa være berettiget til, uden Hensyn til de Privates Ret, at gjøre Forbud, dersom den maatte ansee Stilling skadelig for Armeen. At dette er Tilfældet, derom nærer jeg den fuldeste Overbeviisning. Man giver, naar man indtræder i Armeen, ikke blot sin Krop, man giver sin Person, og derved er modbeviist, hvad flere Talere have sagt, at det er ligemeget, hvad enten den ene Tjensdygtige møder eller den anden; man giver ikke blot sin Arm, men sin Personlighed, sin Dannelse, sin Begeistring, sit hele Jeg. Jeg kan ikke her undlade at fremhæve, hvad den ærede Deputerede for Horsens (Rader) har udtalt: „Hvad forlanger man af en Soldat? Man forlanger, at han skal stille sin Person og sin Arm til Fædrelandets Forsvar, men i dette Tilfælde maa han altsaa ogsaa kunne stille en Anden for sig“ — — „man forlanger mere end hans personlige Tjeneste; man forlanger tillige hans Dannelse. Men hans Dannelse hører ikke til hans Børnepligt. Paa samme Tid udelukker man ham fra at benytte en Oualification, som hører til hans Person, nemlig Formuen.“ Jeg finder disse Ytringer saa stridende mod hvad jeg anseer for rigtigt, at jeg paa dette Sted ikke kan undlade at modsig dem. Dannelsen hører i høieste Grad til min Personlighed, thi jeg er ikke blot, hvad jeg var i det Dieblis, jeg fødtes, jeg er, hvad jeg er ved mine naturlige Anlæg i Forbindelse med min Udvikling. Men Formuen hører virkelig ikke til min Personlighed; jeg kan miste den og er dog den samme Person, jeg var tilforn. Det er i Sandhed til Armeens Lary, at man ikke blot giver sin Formue eller en Krop, men sin Person; og ikke mindre, at man ei møder paa Grund af, at man er en Ubegunstiget, men at man møder som Statsborger. Hvad er det, som har hævet de forskjellige Armeer, der have hævdet sig et udbødeligt Navn? Jeg veed vel, at i Frankrig var Stillingen tilladt under Revolutionen og i Napoleons Tid, men jeg veed ogsaa, at i Virkeligheden mødte fast Alle ved Armeen, og i Oldtiden hos Spartanerne, Athenerne og de romerske Legioner, der var det just en Borgerpligt at være Soldat, og det var dette, som gjorde dem uovervindelige. Som Statsborgere stode de i Armeen; naar Oldtidens Armeer stode ligeover for hinanden, var det den ene Stat, der stod imod den anden, og naar Krigerne vendte hjem, da mødtes de ogsaa i deres Raadsforsamling som Statsborgere, derfor vare da deres Armeer uovervindelige, deres Raadsforsamlinger uovertræffelige. Den høitærede Deputerede, til hvis Foredrag jeg saa ofte har henholdt mig, har sagt, at naar man blot tillod, at Folk fra de lave Grader tjente sig op til de høieste, da vilde Armeen aldrig savne Moralitet. Denne Sætning kan jeg ikke ansee for rigtig; holdt den Stik, vilde man jo endog komme til, at en Samling af Røvere kunde udgjøre en moralist Armee, dersom man tillod et saadant frit Avancement i den, men at det ikke vilde være Tilfældet, at den ikke vilde have Moralitet, hverken i almindelig Forstand, og heller ikke i mere militair Forstand, deri troer jeg, at Alle vilde være enige. Ligheden, gennemført i en enkelt Retning, er ikke tilstrækkelig til at have Moraliteten; nei, Ligheden er vel dertil et meget fuldkomment Middel, men kun gennemført i sin Heelhed. Den ærede Talers Exempel, naar han hentyder til Napoleon og siger, at hans Billede svæver over Verden som en Guddom, fordi han havde Menige fra den laveste Stilling til den høieste, kan jeg netop henholde mig til; thi ikke fordi Napoleon havde Mand fra en lavere til en høiere Stilling, naaede han sit udbødelige Nygte, men fordi han i det Hele taget, ligesom han var Frihedens Fiende, saaledes ogsaa, bevidst eller ubevidst, var Lighedens Ven; men hans Gjennemførelse af den i denne ene Retning kunde i Sandhed ikke være tilstrækkelig til at begrunde hans Udbødelighed.

Hensynet til Borgernes Lary, til deres Lary, som skulle underkastes Børnepligten, staaer endnu tilbage. Er Stillingen i deres Interesse eller ikke? Der vil være saa Foranstaltninger, som virkelig

saaledes vilde medføre Lighed som Børnepligten, thi den vil trænge ind i det daglige Liv og virke ligesom Luften, man indgander.

Jeg har forrige Gang yttret mig om, hvorvidt man kan sige, at Stillingen var til Fordeel for den Fattige; jeg skal henholde mig dertil, idet jeg kun fremhæver, at de Fattige komme til at tjene i Armeen som Fattige og ikke som Statsborgere. Allerede dette vilde være tilstrækkeligt til at vise, at det ikke var til deres Fordeel. Men hvad de Rige og Dannede angaaer, er der et Hensyn, som jeg ikke kan lade upaaagtet; det er en Klage, som kun altfor ofte og med Rette er ført over vor hele Lidsudvikling, at det er en eensidig aandelig Udvikling, og at vi ikke som Oldtiden søge at uddanne en sund Sjæl i et sundt Legeme, men i det Høieste danne en kundskabrig Sjæl i et svagt Legeme. Slige i Samfundet dybt indgribende Mangler — hvorledes skulle de hæves? En enkelt ydre Foranstaltning er dertil aldeles utilstrækkelig, en saadan vil endog ofte synes latterlig. Saaledes vilde Gymnastik og hvad andet, den nyere Tid har indført, tildeels i Følelse af hiint Onde, forsvinde sporløst, ifald det blev enestaaende. Nogle henvise til Tiden; men det er lidet practisk at vente paa Tiden og troe, at den skulde komme flyvende ind ad Vinduet. Nei, Forholdsregler, som paa eengang ere Afføddinger af Tiden og derfor gribe dybt ind i det hele Samfundsliv, og som tillige umiddelbart gaar løs paa de Under, man vil læge, disse Forholdsregler ere de rette, og en saadan er Børnepligten; den vil netop paa eengang gribe dybt ind i alle Samfundets Forhold og tillige umiddelbart bringe de Rige og de Dannede til at uddanne deres Legemer, saa at det store Formaal kan opnaaes — en sund Sjæl i et sundt Legeme.

Der er endnu eet Punkt, som jeg tilsidst skal berøre. Der er ofte talt om, at dette Spørgsmaal stod i Forbindelse med Ligheds- og Frihedsspørgsmaalet. En Taler har meent, at vi ikke stode paa noget af disse Standpunkter, vi stode hverken paa Frihedens eller Lighedens; Andre have indrømmet, at vi stode paa Lighedens, men have sagt, at vi ikke stode paa Frihedens; der er endelig Een, som har tilraabt os: „J vilde være frie, men J formaae ikke at være retsfærdige.“ Han synes saaledes dog at vilde indrømme Frihedens Standpunkt. Jeg mener, at vi staae baade paa Retfærdighedens, Frihedens og Lighedens; og i mit Foredrag har jeg søgt at godtgjøre det. Men vore Modstandere, de staae ikke, som de have paastaet, paa Frihedens Standpunkt; thi kun den staaer paa Frihedens Standpunkt, der staaer paa Lighedens. Jeg veed vel, at man taler om „den frie Kongemagt“, hvor Een er fri, og hvor alle Andre ere Tjenere; at man taler om Adelens, om de Privilegeredes „Friheder“; — men Frihed for Nogle er just Ufrihed for alle de Dyrige. Her er ogsaa Frihed, men det bliver Frihed for de Rige; thi de Fattige — have de Frihed? Have de noget Middel til at blive befrieede for Børnepligten? De Rige kunne blive frie uden anden Grund end Dovenskab, eller den, at de ikke vilde; den Fattige kan ikke blive fri, om han end har alle mulige Grunde. Her er indrømmet en Frihed for de Rige, men Friheden — findes den i dette Forhold? Nei, Friheden findes kun, hvor der er Lighed.

Hermed kan jeg slutte. Men i dette Spørgsmaal staae paa den ene Side for største Delen mindre bekjendte, yngre Medlemmer af Forsamlingen, medens der paa den anden Side staae Mand, for hvis Autoritet man maa nære den største Agtelse, og jeg veed at ære denne, skjøndt deres Anskuelser ere forskellige fra mine. Jeg tillægger overhovedet Autoriteter megen Vægt, naar de ere hentede fra Forhold, der ere aldeles ligeartede med dem, hvormed man har at gjøre; men dette gjaelder ikke om de udenlandske Autoriteter, som man her saa ofte hører anføre, og som forøvrigt maaskee kunde tale ligesaa høit i vor Interesse som i vore Modstanderes. Derimod har jeg her en indenlandsk Autoritet af allerstørste Vægt, en Autoritet, hvis Betydning jeg er vis paa, at enhver af de Herrer vil erkjende — det er afdøde Oberst Abrahamson. Han har i den roestildste Stændersforsamling udtalt sig saaledes om dette Forhold: „Tre ærede Deputerede have udtalt sig for aldeles ingen Stilling. Dette Princip er ikke før udtalt her i Salen, og billigen maa da Enhver spørge sig selv: er dette i Sandhed det rette Princip? Ja, vissest er det det; baade Sandhed og Retfærdighed tale derfor. Rettest var det,

naar Enhver kunde gaae igjennem Linien og Krigsreserven, og, naar dette ikke kan see formedelst det indskrænkede Tal af Liniecadres, da at lade hver Mand gaae saaledes som Loddet, saaledes som Stjæben bestemte det. Det er fremdeles Sandhed, at Armeen vilde vinde uendeligt derved i moralsk Henseende, og dette i en forhøiet Potentis og i dobbelt væsentlig Henseende, deels nemlig vilde det blive af den allerførste Indskydelse, naar de unge Mennesker af de høiere Stænder virkelig traadte ind i Rækkerne ved Siden af og med alle Andre, og deels er det udenfor al Tvivl, at Folkets Interesse for Armeen igjennem alle Classer vilde blive en ganske anden, en betydelig forhøiet Følelse, naar alle Stænder saae deres Sønner i Linieens Rækker. Hvorfor have vi da ikke begyndt at foreslaae dette System, hvorfor har navnlig Grev Ahlefeldt og jeg ikke foreslaaet det istedetfor vort Fritagelsessystem fra Linie- og Garnisonstjeneste? Grunden dertil er ingenlunde den Ulyst, som de høiere Stænder kjendeligen have til, personligen at opfylde deres Børnepligt — vor Hovedgrund er, at vi troe at see næsten uovervindelige Vanskeligheder. Men ere da virkelig disse Vanskeligheder her tilstede? Jeg mener desværre ja. Have vi ikke seet Vanskeligheder optaarne sig paa Vanskeligheder, have vi ikke seet Fleertallet afflaae formeentlig velbegrundede Begjeringer, af Modstanderne selv for grundede erkjendte Begjeringer, selv hvor Talen kun var om nogle Tusinde Rigsdaler? Hvormeget større Betænkelse maatte da ikke billigen opstaae, naar Spørgsmaalet var om en halv Million. — Grunden, hvorfor Oberst Abrahamson erklærede sig for Stilling, var altsaa blot pecuniær. Men, som hans hele Foredrag viser, misbilligede han, at denne Grund kunde komme i Betragtning; og havde han været Medlem af denne Forsamling, vilde han utvivlsomt have stemt for en saadan Forhøielse i Budgettet, som Stillingens Forkastelse maatte gjøre nødvendig. Men i hvert Fald bortfalder under nærværende Omstændigheder denne hans eneste Grund; thi det gjør for Staten ikke den mindste Forskiel i pecuniær Henseende, om man antager den her foreslaaede Stilling eller ikke. Ved den endelige Behandling har han ikke forandret sin Anskuelse; ogsaa her udtaler han, at kun „den haarde Nødvendighed“ tvinger ham til at stemme for Stilling, hvis Forkastelse han erklærede for stemmende med streng Retfærdighed og med Armeens sande Lær. Med disse Ord skal jeg slutte: Stillingens Forkastelse stemmer med streng Retfærdighed og med Armeens sande Lær.

Lüttichau: Jeg har tilladt mig at stille to Forandringsforslag til denne Paragraph. Det første gaaer ud paa, at Stilling for Sessionen skulde ophøre. Hensigten hermed har ikke været den, at indskrænke den frie Stilling, som jeg antager, at Forsamlingens Medlemmer sætte Pris paa; det har heller ikke været den, at foreslaae en gjennemgribende Foranstaltning, som kunde medføre Vanskeligheder i Udførelsen, men kun en simpel administrativ Foranstaltning, som let lader sig udføre, idet nemlig, istedetfor at Stillingen nu kan foretages saavel for Sessionen som for vedkommende Troppesdeling, vil den, dersom mit Forslag skulde vinde Forsamlingens Bifald, her efter alene kunne foregaae ved vedkommende Troppesdeling. Jeg har ved den foreløbige Behandling af denne Sag yttret mig derhen, at Stilling ikke var til Gavn for Armeen; Paa den anden Side maa jeg dog bemærke, at jeg er langt fra at troe, at den skulde medføre saa stor Skade, som flere Medlemmer have villet gjøre gjældende; men jeg troer, at det ikke er en løs Paastand, men Noget, jeg støttet til Erfaring, kan udtale, at Stillingen bringer til Armeen mindre ordentlige, mindre adruelige og mindre paalidelige Folk, for at bruge et moderat Udtryk; Jeg maa imidlertid forudstikke den Bemærkning, at naar jeg her taler om Stillingsmænd, undtager jeg ganske Underofficersclassen, der indeholder Underbefalingsmænd, som vistnok i hele Armeen, og navnlig i den Deel deraf, hvor jeg tjener, fortjene Agtelse for deres Dygtighed og deres hele øvrige Forhold. At Stillingsmændene ere af den Beskaffenhed, som jeg nylig tillod mig at paapege, er ikke besynderligt, naar man lægger Mærke til, hvad det er for Mennesker, der i Almindelighed lade sig stille det er nemlig; som oftest unge Mennesker fra Kjøbstæderne, som have forseilet deres Livsbane paa een eller anden Maade, eller Mennesker, der fra deres tidligste Ungdom have ført et omflakkende Liv og senere taget Arbejde som Daglønnerere enten ved Chausseerne eller Jernbanerne, og som,

naar deres Arbejde ophører, eller de af andre Grunde fjernes derfra, fristes af den høie Stillingssum til at lade sig engagere til Soldater, og da fra deres tidligere Forhold medbringe Egenfaber, som det er meget vanskeligt at høie under den Orden og Disciplin, som nødvendigvis maa finde Sted i enhver Armee; idetmindste er det vanskeligt at opnaae dette med de Straffebestemmelser, som nu finde Sted, og som man snarere maatte ønske formildede end skærpede.

Naar jeg desuagtet er for, at Stillingen skal være tilladt, saa er Grunden hertil den af mig under den foreløbige Behandling anførte, nemlig: at Bestemmelsen om, at Stillingen skulde forbydes, vilde være af saa hyderlig Styrkethed, at om den endog saa kunde gennemføres, vilde det dog være at forudsæ, at den ikke bliver overholdt. Men er jeg saaledes af den Mening, at Stillingen skal tillades, saa finder jeg mig saameget mere opfordret til, efter Evne at bidrage til, at de Ulemper, der ere forbundne med Stillingen, skulde blive bortryddede eller i alt Fald formindskede saa meget som muligt, og det, mener jeg, kan tildeels opnaaes ved det Forslag, jeg har tilladt mig at foreslaae.

Saa længe Stillingen, saaledes som nu, foregaaer ved Sessionen, saa er det foreskrevet, at den Stillede skal medbringe sine Attester, som bestaae i Døbeattest, Attest om, at han ikke er gift, og Attest om, at han ikke er straffet. Efter Udkastet skal han endnu fremlægge de nødvendige Attester for god moralsk Vandel. Men en saadan Attest beroer imidlertid paa et Skjøn af den, der udsteder Attesten; det beroer paa, hvorledes han forlanger, at et saadant Menneskes Forhold skal være, for at han kan faae en Attest for god moralsk Vandel, og jeg troer ikke at sige for meget, naar jeg udtaler, at man kan antage, at det maa være et meget forvorpent Menneske, der faaer en Attest for slet moralsk Vandel. Men hvad Attesten ikke indeholder Oplysning om, det er, om en saadan Stillingsmand hører til de mindre adruelige, ja endog saa opsætsige Mennesker; om han ikke alene selv forseer sig i saa Henseende, men ogsaa forfører Andre til slige Laster, derom vil der, som sagt, savnes Oplysning i Attesten, og dog er det af saa stor Vigtighed at kjende dette nøie, naar man veed, at det er saadanne Forseelser, som straffes allerhaardest. Sessionen er imidlertid ikke istand til at domme efter Andet end de Attester, der forelægges den. Sessionen reiser fra en By til en anden, indtil den efter endt Forretning paa sidste Sessionssted opløser sig. Det kan ikke være den paalagt, at indhente andre Oplysninger om Personernes Forhold end dem, der indeholdes i de forelagte Attester, og den vil heller ikke være istand dertil; den er hver Dag saa beskæftiget med Mandskabets Undersøgelse og dets Inddeling i Corpserne, at det vil være den umuligt at indlede Correspondencer om de Paagjældendes Forhold; dette vilde medføre et Arbejde, som den aldeles ikke kan beskæftige sig med. Men der er endnu en anden Grund, hvorfor Stillingen ved Sessionen maa ophøre. Saa fremt Sessionen skal afholdes saaledes, som Udkastet foreskriver, saa er Numertrækningen af Mandskabet noget af det sidste, som foregaaer paa ethvert Sessionssted; derved erholve nogle af de Børnepligtige Underretning, om de skulde udskrives eller ikke. De, som erholve de laveste Numere, erholve Bished om, at de ville blive udskrævne, og der er ligeledes Nogle, nemlig de, der have trukket de høieste Numere, der erholve Forvisningen om, at de ikke ville blive udskrævne, men derimod er dette for Nogle, nemlig for dem, der staae imellem, usikkert. Men hvad de ikke vide og hvad de ikke kunne faae at vide, det er, til hvilken Troppesdeling de skulde udskrives, da Sessionen ikke bestemmer dette, men ikkun giver dem Bedtegning om, hvortil de ansees stiktede; det er noget, der først afgjøres, efterat Sessionen er afholdt af vedkommende Generalkrigskommissair. Men hvorledes skal da den, der udskrives som Børnepligtig ved Sessionen, kunne skaffe en Stillingsmand paa Sessionen, naar han ikke veed, til hvilken Slags Tropper han skal henhøre; man maa nemlig vide, at det gjør stor Forskiel paa Betalingen til Stillingsmanden, eftersom den Paagjældende udskrives til forskellige Troppesdelinger, og naar han nu ikke veed, til hvilken han skal udskrives, saa vil Ingen indlade sig med ham, førend han kan opgive mere bestemte Betingelser.

Andersledes forholder det sig derimod, naar Stillingen foregaaer ved de forskellige Troppesdelinger. Der er da to Veie at gaae; den Børnepligtige, som vil have en Stillingsmand, kan henvende sig til

den paagjældende Troppeafdeling og anmode den om at forskaffe sig en Stillingsmand; men ere nu de Betingelser, som Afdelingen opgiver, ikke tilfredsstillende, f. Ex. Stillingssummen for hoi, saa staaer det jo enhver Udskreven frit for, selv at søge sin Stillingsmand og derpaa at henvende sig til Bataillonen eller Regimentet med ham. Den militære Afdeling bryder sig ikke stort om de foreviste Attester, men den erkjendiger sig paa de Steder, hvor den Paagjældende har opholdt sig, om hans Forhold, og den kommer paa den Maade fordeemte til den meest paalidelige Kundskab om ham. Er nu hans Forhold saaledes, at man kan være tjent med ham, saa indstiller Afdelingen, at Stillingen maa foregaae, og den bliver da i Almindelighed bevilget; thi man maa ikke antage, at Stillingen ganske er overladt til vedkommende Regiments eller Bataillons Raadighed — nei, de staae under Control, og det er vistnok ganske i sin Orden.

Det er bleven sagt, at de, som blive stillede paa Sessjonerne, senere blive bedømte af vedkommende Troppeafdelinger, og at de da ville have Leilighed til at undersøge de Vedkommendes Forhold. Jeg maa dertil bemærke, at naar den Stillede kommer til Bataillonen eller Regimentet, saa undersøges hans physiske Bestaendighed; man giver sig aldeles ikke af med hans foregaaende Vand, der forelægges ikke saameget som en Attest (Jeg er Medlem af en saadan Commission, og jeg kjender den derfor temmelig nøie), og dog hænder det sig ikke saafjeldent, at den, der er bleven antagen ved Sessjonen, bliver cæsferet ved Afdelingen. Dermed er en anden Ulempe forbunden, nemlig den, at naar Stilleren paa Sessjonen har truffet Accord med en Stillingsmand, saa maa han betale en ikke ringe Sum paa Haanden; han maa sørge for hans Reise frem og tilbage fra Troppeafdelingerne, og naar nu en saadan Stillingsmand bliver cæsferet, saa har Stilleren udgivet en ikke ubetydelig Pengesum til ingen Nytte, thi man indseer vel nok, at der ikke kan være Tale om, at Pengene i et saadant Tilfælde kunne blive tilbagebetalt.

Man har fremdeles formeent, at det af mig stillede Forslag vilde medføre en Indskrænkning i Stillingsfriheden. Jeg troer at have godtgjort, at den Maade, at stille for sig ved Regimentet eller Bataillonen, kan gaae for sig uden nogen Vanstuelighed, og det er ikke usandsynligt, at Sagen i Fremtiden vil stille sig saaledes, at hvor Regimenterne ligge i Garnison, ville de være istand til at skaffe de fornødne Stillingsmænd. Jeg troer endog saa, at dette vil medføre en større Lettelse i det hele Stillingsvæsen, og da Troppeafdelingerne, som bekjendt, ere fordeelte over det hele Land, saa seer jeg ikke, at Stillingen ved Regimentet vilde medføre nogen Indskrænkning eller nogen Ulempe for den, der saaledes vil stille for sig. Det ærede Udvalg har til den endelige Behandling stillet et Forslag, som for en Deel nærmer sig mit, idet det efter Udkastet er bestemt, at Stillingen forinden Mødetiden bliver at berigtige for Sessjonen, men efter den Tid alene for den vedkommende Troppeafdeling; Udvalget har nu foreslaaet, at den Vedkommende kun skal kunne stille for sig ved Sessjonen, saalænge denne er samlet, hvoraf fremgaaer, at flere Stillinger ville foregaae ved Troppeafdelingerne. Jeg har imidlertid søgt at godtgjøre, at Stillingen, saalænge Sessjonen varer, næsten er en Umulighed, og at Stilleren slet ikke veed, til hvilken Afdeling han skal stilles. Jeg mener derfor, at mit Forslag i denne Henseende fortjener at komme i Betragtning, og jeg skal derfor anbefale det til den ærede Forsamling.

Jeg har endnu tilladt mig at stille et Forslag i Forening med den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns Amts 3die District (Dræstet), nemlig, at der i Paragraphens sidste Afdeling udgaaer: „og vil paatage sig et Aars længere Tjeneste, end Stilleren har tilbage.“ Den ærede Ordfører har hertil svaret, at man ikke har fundet Anledning til at lette Afdelingen for Stillingsmanden. Jeg troer ingenlunde, at det kan gjøre Afdelingen lettere, om ogsaa det ene Aar falder bort; thi det er forestrevet, at der skal indhentes en særegen Tilsludelse, og en saadan Tilsludelse erhverves ikke, uden at den Paagjældendes Foresatte erkjender, at de Grunde, som han anfører, ere af den Bestaendighed, at det kunde anses for tilraadeligt, at han gaaer

ud, og derpaa seer der Indstilling til Ministeriet, som resolverer i Sagen. Jeg skulde dog saaledes troe, at saadanne Forholdsregler for at fritagelse ikke for ofte skal finde Sted, maae være tilstrækkelige. Der indvindes endvidere derved bestandig en vaabenøvet Mand for Forstærkningen, som vel er værd at lægge Mærke til, medens det derimod ved den anden Stilling er en uvaabenøvet Mand, der gaaer over til Forstærkningen. Dertil kommer endnu, at saaledes som Bestemmelsen er tilføjet i Udkastet, vil den frembyde megen Vilkaarlighed med Hensyn til dens fremtidige Anvendelse. Der staaer nemlig, at han skal paatage sig et Aars længere Tjeneste, end Stilleren har tilbage; men det er bitterligt, at den, der er indtraadt i Tjenesten, har fire Slags Tjeneste at udføre, nemlig Tjeneste i Garnisonen, i Linien, i Krigsreserven og i Forstærkningen. Det er ikke blevet oplyst, saaledes som det burde, hvor han skal tjene, og hvorledes man vil kunne afgjøre dette Spørgsmaal under den endelige Behandling, det seer jeg ikke, og da der er stor Forskiel paa, om han skal tjene et Aar længere i Garnisonen eller i Forstærkningen, hvilket Sidste saa godt som intet har at betyde, saa forekommer det mig, at denne Bestemmelse er af den Bestaendighed, at den forinden burde have været forelagt Forsamlingen.

Andrø: Jeg troer ikke, at man vil kunne miskjende, at de Talere, der vove at optræde som Forsvarere for Lovudkastets § 25, befinde sig i en meget mislig Stilling. De Rigsdagsmænd, der have angrebet denne Paragraph, have paaberaabt sig Principer, der ei blot i og for sig, men fremfor Alt i vor Tid, ja, jeg kan vel sige, i denne Sal, have saa store Sympathier, at det er vanskeligt, ja, farligt endog blot at paadrage sig Skin af at komme i Opposition imod dem. Det er saaledes blevet yttret, at Stillingen gjør det umuligt at gennemføre Ligheden, det demokratiske Lighedsprincip, som man har kaldet det, og som i Sandhed burde gjøres gjældende, at Stillingen ophæver den almindelige Børnepligt, at den gjør den til en blot Illusion, at den Fattiges Læve bliver krænket derved, at Stillingen er en Fritagelse for en personlig Forpligtelse, som ingen Statsborger kan fordre sig fritaget for, ja, det er endog bleven sagt, at den indeholder et Markedsalg af Liv og Blod. Jeg troer saaledes, at man er velberettiget til at forvare sig imod, at man skulde være en mindre varm Ven af disse Principer, uagtet man vover at optræde imod de Paastande, man bygger paa dem; jeg mener, at man med Ret kan sige, at man fuldkommen anerkjender disse Principer uden at billige den Anvendelse af dem, der er lagt til Grund for de ærede Rigsdagsmænds Foredrag. Hvis man vil bevise en falsk Sætning, saa troer jeg, at der er to Veie, ad hvilke man kan opnaae dette. Hvis man saaledes tager den Sætning: Stilling er forkastelig (jeg maa nemlig fra mit Standpunkt sige, at det er en falsk Sætning), og man vil bevise Rigtigheden heraf — hvilket jeg fra mit Standpunkt maa ansee for umuligt — saa kan man enten gaae ud fra Stillingen, hvorom her er Tale, og gennem et Raisonnement, der paa eet eller andet Sted lider af een eller anden Brost eller Mangel, endelig komme til, at den er forkastelig; men denne Veie tilfredsstiller sjelden dem, der benytte den, thi om de end ikke have nogen klar Erkjendelse, saa have de dog en indre Følelse af, at deres Raisonnement er brostholdent. Der er en anden Veie, som er mere tillokkende, nemlig den, at man ikke beviser, hvad der skal bevises, men paa eengang gjør et rasst Spring, og istedetfor at tale om Stilling, taler om noget Andet, og man vælger da Noget, der er forkasteligt, og beviser da med fuldkommen Ret, at det er aldeles forkasteligt, og naar man saa nærmere undersøger det, saa er der i Grunden kun blevet beviist, at det, der er forkasteligt, det er forkasteligt. Jeg haaber ikke, at det vil vække Misforstaaelse, naar jeg paa denne Maade udtaler mig om endeel af de Argumentationer, som vi her have hørt, og jeg troer ikke, at jeg vil blive misforstaaet eller miskjendt, da jeg ikke i fjerneste Grad har havt til Hensigt at sigte nogen af de ærede Rigsdagsmænd for et bevidst Brug af falske Raisonnements.

(Fortsættelse.)

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Halvtredstindstyvende (53de) Møde.

(Fortsat.)

Jeg er fuldstændig overbevist om, at Enhver af dem seer Sagen saaledes, som han har fremstillet den; kun tillader jeg mig at formene, at deres varme Følelse, en Følelse, som jeg iøvrigt fuldkommen respecterer, i dette enkelte Tilfælde har besejret deres sædvanlige Skarpsindighed. Jeg skal imidlertid ikke indlade mig paa en detailleret Imødegaaen af disse Raisonnements; jeg ønskede kun at angive det almindelige Synspunkt, hvorfra jeg troer, at de bør betragtes, skjøndt det vistnok var let at vise, hvorledes de fra dette Synspunkt kunne gjendrive. Naar man saaledes, t. Ex., har sagt, at Tilstedelsen af Stilling ophæver Børnepligtens Almindeliggjørelse, saa maa jeg begynde med at benægte denne Sætning. Jeg siger, Stilling er ikke det, der ophæver Børnepligtens Almindeliggjørelse, og jeg skal derfor ikke indlade mig paa at forsvare det Inconsequente, der skulde ligge i, at man i det samme Dieblif, man udgiver en Lov om almindelig Børnepligt, søger i denne Lov at indsmugle en Paragraph, der kaster Børnepligtsprincippet overende; thi jeg behøver ikke at nægte, at en saadan Fremgangsmaade vilde være inconsequent. Ligeledes naar der tales om, at Stillingen krænker Lighedsprincippet, det Lighedsprincip, som burde gjennemføres, og som netop i denne Sag burde finde sin Gjennemførelse, saa skal jeg ikke benægte, at denne Gjennemførelse bør ske; men Oversætningen, at Ligheden krænkes ved Stillingen, den kan jeg ikke admittere. Jeg troer saavel som Nogen, at man ikke bør fritjæbe sig for en hellig Pligt, som det paahviler En personlig at udøve, men jeg troer ikke, at det er nogen Fritjæbelse, der erhverves ved Stilling. Jeg skal, som sagt, ikke gaae ind herpaa, hvor tillokkende, hvor berettiget det end kunde være, da jeg ikke troer, at det er rigtigt paa denne Maade at fremme Sagen; thi sæt, at det lykkes mig at gjendrive de Argumenter, som hidtil ere blevne fremsorte, saa er det dog et Spørgsmaal, om der ikke kunde være nye Argumenter, som jeg ikke fik rammet, og hvorved min Paaastand ikke fuldstændig blev beviist. Derfor vil jeg hellere gaae ind paa det Positive og vise, at Stilling er retfærdig, og dette skal jeg gøre saa kort som muligt, da jeg ikke ønsker at trætte Forsamlingen, skjøndt jeg desværre maatte ikke kan gøre det saa kort, som det kunde ønskes; men jeg haaber, da jeg ikke pleier at kjede Forsamlingen med hyppige og lange Taler, at jeg maa finde Tilgivelse, hvis jeg skulde nødes til at opholde den i et Par Minutter, thi længere skal det i ethvert Tilfælde ikke være. For at komme paa det Standpunkt, fra hvilket jeg troer, Sagen bør betragtes, saa lader os for et Dieblif fjerne os lidt fra Forholdene, saaledes som de virkelig ere tilfede. Det forekommer mig, at det Ideal, der forespæver Range, er den almindelige Folkevæbning eller Almeenvæbning, om hvilken der er bleven sagt idag af en æret Rigsdagsmand, at det var den, som Alle ønskede, at den var sikkert den eneste rette Væbning. Heri kan jeg rigtignok ikke give ham Ret, idet jeg blot i Forbigaaende skal bemærke, at for mig stiller det sig som langt Naturligere at sige, at saaledes som den Folkevæbning, som man vil understøtte, her af de Fleste er bleven opfattet, saa forekommer mig kun Et at være sikkert, og det er, at iblandt alle de forskjellige Maader, hvorpaa det militaire Forsvarsvæsen tænkes ordnet, er den den eneste absolut Rigtige. Men, som sagt, lader os for Diebliffet antage, at den Tilstand virkelig er tilfede, at hele det vaabendygtsige Mandskab i Nationen indtager sin Plads i en saadan Folkevæbning, og at Børnepligten indskrænkes

til en overmaade simpel og let Vaabenøvelse, en Søndagsforlystelse efter Prædikenen, hvor Enhver tager sit Gevær paa Rakken og i et Par Timer erhverver sig den fornødne Lethed i at haandtere det; selv om en saadan Tilstand skulde indtræde, saa troer jeg dog, at de Fleste vilde indrømme, at der var Grund til at have enkelte Corps ved Siden af den uhyre Forsvarstyrke, som man mener, at Landet vil faae ved Almeenvæbning, enkelte specielle Corps, som paa en anden Maade bleve sammensatte, og som maatte gjøre en fastere og varigere Tjeneste — at der er enkelte Vaaben f. Ex. det grove Skyts, der ikke saaledes kunne gjøres til Gjenstand for Kirkeøvelse, og som man ikke saaledes kan tage hjem med og pakke ind i Bærelset, og senere møde med ved Kirken. Man maatte altsaa have enkelte specielle Corps, sammensatte af Mandskab, der i lang Tid gjøre Tjeneste, og disse findes ogsaa overalt, hvor man har Folkevæbning eller Noget, der ligner den. I de nordamerikanske Stater og i Schweiz har man saaledes, ved Siden af den egentlige Militæ, saadanne faste Corps. Men jeg gad vidst, om nogen Statsborger, hvor denne Indretning finder Sted, vilde taale, at det blev sagt ham, at naar han ikke var inde i disse Cabres og underkastet denne særegne Tjeneste, saa havde han derved frigjort sig for den hellige Pligt, som aldrig Nogen maa frigjøre sig for, at han havde drevet en skammelig Handel med Liv og Blod og givet et Bidrag til at krænke Lighedsprincippet, eller hvad andet Saadant, man nu kunde sige. Jeg troer ikke, at Nogen vilde vove saadanne Paaastande, men at man derimod vilde tilstaae, at de, der stode i Folkevæbningen, at de, som, naar Faren var saa stor, at Landets Lary krævede det, ogsaa stillede sig i Rækkerne for at vove Liv og Blod, at disse virkelig ogsaa udøvede Børnepligten. Det kan vel siges, at Skilbringen af disse Forhold ikke har Noget med vor Tilstand at gjøre, men jeg mener, at vi ere nærmere ved Sagen, end de Fleste troe. Gjør man nemlig de specielle Corps lidt større, saa har man vor staaende Hær, og gjør man Tjenesten i Folkevæbningen endnu lidt lempeligere, saa har man Forstærkningen. Forstærkningen er altsaa vor Folkevæbning; kun har Lovgiveren ikke troet endnu at burde forskaffe den de berørte almindelige Dvølses, thi Lovgiveren synes overhovedet ikke at sætte stor Priis paa saadanne Dvølses, og det er i hvert Tilfælde vistnok hensigtsmæssigt, at Spørgsmaalet om, paa hvad Maade Folkevæbningen bør organiseres, opsættes til en roligere Fremtid. Lovudkastet indeholder imidlertid i forskjellige Paragrapher det med Hensyn hertil fornødne Forbehold. Saaledes fastsættes i § 29, at Mandskabet i Forstærkningen kan indkaldes til Dvølse, naar det maatte findes fornødent. Da jeg troer, at Tal her ere paa deres rette Plads, saa skal jeg bede bemærket, at i det egentlige Kongerige Danmark indtræde aarlig med et rundt Tal 13000 mandlige Individuer i Børnepligtens alderen, og at efter den bestaaende Armeeargament vil for det egentlige Kongerige Danmarks Bedkommende den aarlige Udskrivning til den staaende Hær beløbe sig til et Antal af 3000. Det er altsaa en forholdsviis ringe Deel af den hele Masse, som benyttes til den staaende Hær, medens den langt overveieende Deel af Befolkningen udelukkes af den. Vil man sige, at det vel er sandt, at de, som ikke gaae ind i den staaende Hær, træde ind i Forstærkningen, men at Udøvelsen af Børnepligten i denne er blot illusorisk, saa skulde man dog idetmindste ikke sige det i nærværende Dieblif, hvor man burde vide, at henved 20000 Mand af Forstærkningen ere udfærdige til Krigstjenesten, hvilket dog vel er en alvorlig Udøvelse af Børnepligten. Derimod er der ganske vist mellem det tidligere skildrede System og det her foreliggende en Forskjel deri, at vor staaende Hær ikke er sammensat

af lutter Frivillige eller Lønnede; men dette kan dog neppe i det væsentlige forandre Sagen, eftersom det dog er indlysende, at den Omstændighed, at de særlige Corps recrutteres paa den ene eller den anden Maade, ikke kan gjøre det til en hellig og uestergivelig Statsborgerpligt, personlig at tjene just i dem. Vor Recruttering medfører Lodtrækning og derved Stilling, men vi bør dog erindre, at selve Udskrivningen først bliver tvungen, forsaavidt det tilhørlige Antal ikke frivilligt stiller sig. Der gives altsaa en Maade, paa hvilken al Lodtrækning kan undgaaes. Sæt nemlig, at det Mandstab, som staaer for Udskrivning, indbyrdes enes om at formaae det fornødne Antal — mod eller uden Bederlag — til frivilligt at paatage sig Tjenesten, saa ere jo derved alle Dørlige fritagne. Men er Noget herved skeet Uret? Naar det fornødne Antal frivilligt paatager sig Tjenesten i den staaende Hær, have da de Dørlige paa en uretfærdig Maade frigjort sig for Børnepligten, have de drevet en skammelig Handel med Liv og Blod, have de unddraget sig hellige Pligter, som personlig paa hviler Enhver, og som man kun selv personlig kan udøve? Jeg mener Nei. At der overhovedet ikke her er Tale om Pligter, som Enhver personlig skal udøve, det ligger jo allerede deri, at af 13000 kun 3000 kunne komme til at udøve dem. Det er saaledes vel egentlig kun Lodtrækningen, mod hvilken man kan opponere, og jeg skal vistnok ikke optræde som varm Forsvarer af dette Recrutterings-system. Jeg skal langt snarere henholde mig til det, der alt er bemærket af en æret Rigsdagsmand, som udtalte sig ubetinget for Stillingsfrihed, at Staten ved at indføre den tvungne Lodtrækning har givet en Falliterklæring. Den har ganske vist erklæret sig fallit, idetmindste med Hensyn til Pengemidler, thi der kan ikke være Tvivl om, at der, hvis finansielle Hensyn ikke vare til Hinder derfor, fra et høiere Standpunkt aldeles Intet vilde kunne indvendes mod en Recruttering med lutter Frivillige, der fik tilstrækkelig høj Løn, eller med Hvervede, for at bruge et mere bekjendt Udtryk, som rigtignok har en mere obdus Klang.

Til Slutning skal jeg endelig tillade mig den Bemærkning, at jeg troer, at den væsentlige Forskjel mellem dem, der angribe Stillingen, og dem, der forsvare Stillingen, reducerer sig til en forskjellig Betragtning af Lodtrækningens Betydning. Jeg troer ikke, at Lodtrækningen har den Betydning, at den udtager blandt den store Mængde Enkelte, som derved gives personlige og hellige Forpligtelser, som ikke alle de Dørlige have, at den stempler nogle Enkelte til personlig at gjøre en saadan Tjeneste, som ingen Anden kan eller maa gjøre; men jeg troer, at Lodtrækningen kun har til Hensigt, paa en haard og ufuldkommen Maade at skaffe Staten det nødvendige Recrutbehov. Den er et Nødmiddel for Staten, som, efter at have opfordret til frivilligt at komme, til syvende og sidst paavælter enkelte Personer Ansvar for, at dette Behov skal blive tilveiebragt; men Staten kan naturligviis, efterat have erklæret Alle lige gode for Lodtrækningen, ikke efter Lodtrækningen støde Enkelte tilbage. Jeg betragter ikke Sessionsbordet som et Alter, og Generalkrigscommissairen — som næsten her er bleven en populair Person — som en Dopperstepræst, eller Lodtrækningen, om jeg saa tør sige, som en guddommelig Act, hvorved paa en mysteriøs Maade den enkelte Statsborger indvies fremfor alle andre Statsborgere til et vist Kald. For mig er det Hele et ganske simpelt Lotteri, et Lotteri, der er overmaade haardt for den, der tvinges til at spille deri og spiller deri med Uheld, til hvis Forsvar der ikke kan siges Andet, end hvad der sædvanlig ogsaa anføres for det almindelige Lotteri, at det vilde behynde Statens Finanser alfor meget, hvis det skulde have, medens man vistnok hertil kan svare, at det i ethvert Tilfælde bør ophæves — naturligviis under roligere Forhold — end de nærværende, da der ikke nu kan være Tale om at foretage Forandringer i Hærens Organisation —, da det er sikkert, at, om end Staten vil komme til at lide ved dets Ophævelse, saa lide Statsborgerne endnu mere ved dets Bibeholdelse.

Formanden: Hvor ønskeligt det end vilde være, saasnart som muligt, at faae denne Discussion ført til Ende, og skjøndt jeg heller ikke kan fragaae, at jeg ønskede, at Aftemningen kunde følge umiddelbar ovenpaa Discussionen, saa er jeg dog, da Tiden er saa langt fremrykket idag, for at tage tilhørligt Hensyn til Protocol-

føringeren vedt til at opsætte den fortsatte Behandling af denne Paragraf. Jeg skal blot bemærke, at der i Alt havde tegnet sig 34 Talere, hvoraf de 7 allerede have haft Leilighed til at tale, og Gen har erklæret, at han fandt det uforlødent at tale, da der af Andre allerede var bleven fremført det, han havde at sige. Ifald flere skulde være i det samme Tilfælde, maatte jeg bede dem at melde sig. Altsaa, det Hensyn, som jeg tidligere har omtalt, til Protocolføringeren og den dermed i Forbindelse staaende Tidende, ligesom ogsaa det Hensyn, der maa tages til Grundlovscomiteen, gjør, at jeg først kan ansætte det næste Møde til Lørdagen den 27de dennes, Formiddag Kl. 11, hvor da den endelige Behandling af Børnepligtsloven vil blive fortsat.

Mødet hævet.

51de offentlige Møde.

(Det 54de Møde i den hele Række.)

Lørdagen den 27de Januar.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal anmelde:

Et Andragende, indleveret af Rigsdagsmanden for Svendborg Amts 2det District (Jacobsen), fra 48 Skippere og Skibsredere ved Svendborgs Faldstæde imod Forandring af den tidligere Lovgivning om Adgang til at erholde Styrmandspatenter.

Vi gaae nu over til den fortsatte Behandling af Børnepligtslovens § 25. Rigsdagsmanden for Frederiksborg Amts 2det District (Drewsen af Kjøbenhavn) har Ordet.

Drewsen af Kjøbenhavn: Den Dag, da § 25 af nærværende Anordning var for i Rigsforsamlingen til foreløbig Behandling, var den eneste Dag, jeg, forhindret ved Upasselighed, ei har været tilstede i Forsamlingen; jeg havde da ønsket at kunne sige nogle Ord til Forsvar for Stillingen, men blev, som sagt, forhindret derfor. Jeg har derfor idag maattet anmode Formanden om at give mig Ordet, skjøndt jeg veed, at et ikke lidet Antal Rigsdagsmænd har tegnet sig. Men jeg skal ikke længe trætte Forsamlingens Taalmodighed, thi jeg skal lade Romere og Grækere hvile usforstyrrede i deres Grave, fordi jeg troer, at de vedkomme kun lidet Stillingen i Danmark; jeg skal heller ikke tale om Dagens yndede Thema, Rigdom og Fattigdom og deres Conseqventer, fordi jeg ikke seer Udveie til at gjøre Alle lige rige, og fordi jeg maa overlade Communisterne at gjøre Alle lige fattige. Jeg skal holde mig ganske til det Practiske af den, som det forekommer mig, aldeles practiske Sag, og kun bestræbe mig for at vise, at Stillingen er høist gavnlige for Mange, skadelig for Ingen, og derhos til særdeles Gavn for Armeen. Jeg skal stræbe at vise dette ved at vise ved nogle Exempler, under hvilke Omstændigheder der rimeligviis vil blive stillet, og af hvem. Jeg opfaster mig selv det Spørgsmaal: Naar jeg tænker mig en Mand, som sidder i en god Næringsvei, der dog meget beroer paa hans Kundskab, hans Virksomhed, hans Evne til at dirigere, saa vil han stille for sig, naar han seer, at hans Haandtering uden hans personlige Nærvarelse vilde gaae til Grunde, og det forekommer mig meget haardt, om dette skulde nægtes ham. Den, der har en svag Helbred og frygter for de Anstregelser, som den militære Stand, selv i Freden, fører med sig, han vil stille for sig, og jeg mener, Armeen er godt tjent med, ikke at optage en Saadan i sine Rækker; eller naar Talen er om en gammel Bondemand, der i et langt, sidsfuldt Liv har sat sine Kræfter til og er bleven sløv og udvægtig og uskiftet til længere selv at styre sin Gaards Drift, — han vil stille, og jeg mener, at dette ikke blot er til hans egen, men ogsaa til Statens Gavn. Det Samme gjælder om en Gaardmands Enke og om den, der har faaet en forkjælet Opdragelse, der sætter dem ud af Stand til at taale Krigens Anstregelser og Dørlige, eller udholde Dørlige og

Kulde eller svært Arbejde, de ville ogsaa stille for sig, og jeg mener, det er godt, at Armeen undgaaer dem. Og nu Gnjonen da, han vil fremfor alle stille for sig, og jeg troer, Armeen maa hellere betale for, at han ikke bliver Soldat, end modtage ham. Det vilde dog være meget haardt, om Ingen af alle disse maatte stille. Nu seer jeg, paa den anden Side, mange raske, unge Mænd, der, fra Barndommen vaante til strengt Arbejde, hverken frygte Vinterens Kulde eller Sommerens Hede, ikke Storm eller Regn, og synes i det Hele at være ufølsomme for Uveitrets Paavirkning, men som ingen Penge have; de ville lade sig stille, og jeg seer paa ingen Maade nogen Uretfærdighed i, at de benytte deres Legeme paa den Maade, som synes dem bedst, ligesom jeg troer, at Armeen er vel tjent med Folk af det Slags. Stillingssummen er loffende for Mange, thi naar de ere ordentlige Mennesker, saa ville de ogsaa ofte derved have erhvervet sig en Sum, som, naar de have udtjent, vil komme dem til Nytte og sætte dem i en Levevei, som de maaskee ellers ikke havde kunnet opnaae, og hvorved de ville kunne underholde og ernære en Familie og erhverve Saameget, at de kunne forskaffe sig en rolig Alderdom. Alt dette synes umiskjendeligen at tale for Stillingen. Men, siger man, det krænker Lighedsprincipet. Jeg har mit hele Liv igjennem, som bekjendt, yndet Lighed og Frihed, men dog inden visse Grændser. Læber Ligheden herved, saa vinder Friheden, thi det er Frihed, naar to Mænd kunne slutte en saadan Contract som den, der fremkommer ved Stillingen. Desuden troer jeg, at de, der mene, at Lighedsprincipet eller Ligheden herved krænkes, tage aldeles feil. Alt om os er Ulighed, men netop ved Stillingen kunne vi dog noget, om end lidet, udjævne Uligheden. Den Ene eier Formue, den Anden ikke; men naar nu den, der eier Formue, giver den, der Intet har, f. Ex. nogle hundrede Rigsdagsgulder, hvad urimeligt er der da deri? Men det er ikke den eneste Indvending, man gjør imod Stillingen. Der yttres, at man vil faae for en stor Deel flette Subjecter ind i Armeen. Man paaberaaber sig Lamoricière, der i den franske Nationalforsamling heftigen skal have talt mod Stillingen, som stridende mod Armeens Lary. Jeg troer, vi gjorde meget vel, om vi ikke altfor ofte vilde hente vore Exempler fra de fremmede store Riger, hvis Indretninger sjelden passe til vore Forhold. Jeg kan godt begribe, at Lamoricière — og hans Navn maa jo vække Agtelse — har sagt dette med Hensyn til Frankrig, fordi man formodentlig har benyttet Armeen i Algier som en Afledningscanal for en Deel af det Udskud, som virker saa skadeligt i Hjemmet, og som man ikke kunde holde Styr paa. Men saaledes er ei Tilfældet hos os, thi vi have ikke et saadant Antal Proletarier, som Frankrig har, og det er desuden meget lettere at paasee, at ikke en Masse af saadanne Individuer indsniger sig i en lille, end i en stor Armee. Vor Armee vil aldeles ikke, ved den Rettighed, som gives til at stille for sig, komme til at lide Noget, thi den Stillede kan jo tages 4 Uger paa Prøve, og dersom han i disse ikke tilfredsstiller de Forordringer, der gjøres til ham, saa bortsendes han, og den, der oprindelig var udstreven, eller ogsaa en anden tjenstdygtig Mand, maa stilles. Armeen vil ikke have Skade men tvertimod Gavn af Stillingen; idetmindste have alle de Officerer, med hvem jeg har talt derom, forsikret mig, at Stillingen er en sand Velgjerning for Armeen, fordi denne derved erholder Leilighed til at beholde sine Underofficerer eller faae Soldater, der allerede ere øvede, stillede; altsaa istedetfor en Recrut, der maaskee mangler alle de for en god Soldat fornødne Egenskaber, beholder den en Underofficer eller en exerceret Soldat. Naar man overveier Bigtigheden af en Underofficers Post for Armeen, synes mig, at dette taler meget for Stillingen; men synderligt er det forøvrigt, at man ved denne Leilighed, som saa ofte, seer den gamle Regel bekræftet, at Tiderne forandre sig og vi med dem. Dengang man først her i Landet talte om at indføre almindelig Børnepligt, gif der en stor Frygt gjennem Borger-Familierne. Man troede nemlig at see en stor Fare i, at Borgerclasserne skulde sættes i Klasse med Bondestanden, at de skulde ligge i Garnisonen og daglig omgaaes med hverandre; man antog, at hos Bondestanden fandtes dengang, saa at sige, alle Byrder, som den derfor antoges at maatte overføre paa dem, med hvem den nu skulde omgaaes. Nu vil man derimod have Alle ind i Armeen, Udelen, Borgerne og Bon-

dernes Sønner udstrevne og sammenblandede uden nogensombest Udtagelse, for derved at bringe Moralitet ind i Armeen og saaledes gjøre vor Armee dygtigere end nogen Anden. Men jeg troer, at i den Henseende bedrager man sig; thi vel skal jeg ikke nægte, at naar jeg tænker mig en 20—30 Aar tilbage i Tiden, da saa jeg mange Lyder, navnlig Drukkenstab, hæfte ved Bondestanden, men nu ere de forsvundne, thi hvorfra kom de, uden fra den skjændige Trældom, hvori Bondestanden i Aarhundreder havde levet, og hvorfra afvode Frederik d. 6te nogenlunde løste den, da han ophævede Stavnsskatten, og aldrig saasnart fik den Menneskerettigheder, førend ogsaa Gjen og Moralen kom til den, og jeg, som kjender Bondestanden, jeg tør forsikre, at jeg, der saa tidt har været i talrige Bonde-Selskaber, altid har fundet saadan Tone i disse, at Enhver kunde være i saadant Selskab. Men maaskee taler man, naar man nævner Moral, om det, man kalder en Armees Moral — da bestaaer denne, eller rigtigere Soldatens Moral i, med freidigt Mod at styrte sig i Fjendens Id, med Laalmodighed at bære Modgang, at udholde Strabadser, og, havde jeg nær sagt, frem for Alt Bivouakens eller Leirens Uvirkomhed og Kjedsomhed. Savnede maaskee vor Armee, der i Sommer dog egentlig bestod af Bønder, denne Moral? Eller viste den ikke, da det gjaldt Ære og Fædreland, at Hjertet sad den paa rette Sted, og at den allerede har Soldatens Moral. Jeg har udtalt min Anskuelse, og jeg haaber, man vil finde, at jeg ikke har opholdt Forsamlingens Tid for længe. Jeg har endnu kun et Par Bemærkninger at tilføie; den ene vedkommer det Amendement, som den ærede Rigsdagsmand for Maribo Amts 4de District (Olesen) har stillet, hvori han foreslaaer, at, dersom Stillingen bliver forkastet, Enhver skal være berettiget til at stille for sig, naar han har gjenemgaaet Exerceer-skolen. At han skulde exercere, kunde vistnok fra een Side være ret nyttigt, men jeg troer det upraktisk.

Formanden: Den ærede Forslagsstiller har senere i sit mundtlige Foredrag yttret Dnske om, at det maatte komme til at hedde: „naar han er vaabenøvet.“

Drewsen: Ja, det vil da ikke gjøre nogen væsentlig Forskiel. Naar en anden æret Rigsdagsmand, der forøvrigt har udtalt sig mod Stillingen, har foreslaaet, at der for det Tilfælde, at Stillingsystemet forkastes, skulde indføres en Jury, der skulde afgjøre, hvem der skulde fritages og hvem ikke, da troer jeg, at han er bleven hildet af det velklingende Ord „Jury“, medens det dog altid er et Spørgsmaal, hvorvidt en Jury strax passer efter vore Forhold, og jeg skulde troe, at han ved næiere Overveielse dog maaskee kom til det Resultat, hvortil jeg er kommen, nemlig, at da denne Jury ikke kom til at dømme, om en Person skulde miste Hovedet, men blot, om en god skikkelig Fyr skulde udskrives eller ei, saa vilde dog maaskee Indvirkning udenfra komme til at virke mere, end han maaskee nu troer.

Ordf: Det Amendement, jeg har tilladt mig at stille under Nr. 13, lyder saaledes: „De, som forsætlig unddrage sig Børnepligten, ere, forsaavidt de, naar de antræffes, ikke selv kunne opfylde samme, forpligtede til at stille en Anden i deres Sted.“ Det er et Princip i vor Lovgivning, at den, der gjør sig skyldig i en Lovovertrædelse, skal ikke alene være underkastet den lovbestemte Straf, men tillige være forpligtet til at erstatte den Skade, han har afstedkommet. Det forekommer mig, at dette Princip ogsaa bør gjenføres med Hensyn til dem, der forsætlig unddrage sig Opfyldelsen af den dem paahvilende Børnepligt. Den nemlig, der saaledes tilsidesætter denne Pligt, overtræder ikke alene Loven, men paafører sine Medborgere en forøget Byrde, idet en Anden maa træde i hans Sted i Armeens Rækker. Det er desaaarsag fuldkommen retfærdigt, at det paalægges ham at yde Erstatning til Samfundet, og at denne Erstatningspligt, som den ærede Ordfører har bemærket, kan medføre særdeles Ulighed, idet den vil være mere byrdefuld for den mindre Formuende end for den Velhavende, synes mig ikke at burde i ringeste Maade komme i Betragtning, da dette er en ligefrem Følge af de Paagjaldendes eget lovstridige Forhold. Det er ogsaa et af de svageste Argumenter, jeg har hørt den ærede Ordfører fremsætte. Overhovedet anseer jeg det, idet Børnepligten gjøres almindelig, for at være i alle Henseender af Interesse, at det gaaer over i den almindelige Bevidsthed, at det ikke kan hjælpe at ville unddrage sig samme paa

nogen ulovlig Maade, og at selv de, hvem Frygten for Straffen ikke paavirker, ere underkastede Uvredelsen af en Erstatning, som svarer til denne, forsaavidt de ere Noget. Eignende Bestemmelser findes ogsaa optagne i flere fremmede Lovgivninger.

Brind-Seidelin: Der ligger her for den høitærede Forsamling et af mig stillet Forslag, i Anledning af hvilket jeg skal tillade mig nogle Ord. Lighedsprincippet fordrer, at den Ene ikke mindre end den Anden skal gjøre Krigstjeneste, hvorfra, formedelt de ganske særegne Forhold, kun bør undtages kongelige og visse communale Embedsmænd. Denne almindelige Børnepligt er ogsaa optagen i den 76de Paragraph i den os af Regjeringen foreslaaede Grundlov, hvorefter enhver vaabenfør Mand skal med sin Person bidrage til Fædrelandets Forsvar. Dog sees af Udkastet, at man kan fritjære sig for denne personlige Pligt, idet man kan stille en Anden for sig. Vel skal den, der fritjærer sig, strax overgaae til Forskærningen; men han er dog for sine Penge bleven fri for den besværligste Deel af Tjenesten, nemlig ved den staaende Hær, og herved forekommer det mig, at Grundlovens Bud altså meget roffes. At Ligheden ei tilstedsættes, naar Stillingsretten er almindelig, kan vel siges, men da denne Ret ikke kan benyttes af den Fattige, der ingen formuende Slægtning har, og af en ringe Løn ikke kan samle Noget, saa fremgaaer dog heraf Ulighed. Af den ærede 28de kongevalgte Rigsdagsmand (Tscherning) er det sagt, at det er et Indgreb i Friheden, om en Contract mellem Den, der vil give Penge for at blive fri for Tjenesten, og en Anden, der vil gjøre Tjenesten for disse Penge, ikke skulde have Gyldighed; ja, det er et Indgreb i Friheden, men denne maa lide Indskrænkning, naar Folkevellet fordrer det, og jeg mener, at Formaalet for den almindelige Børnepligt vilde tildeels forfeiles, naar Stillingsretten tilstedsættes. Formuen her i Landet er fornemmelig hos de større Selveiergaardmænd og Middelstanden i Kjøbstæderne. Vil Stillingsretten holde disse Ungdom og den høiere Stands fra den staaende Hær, opnaaes ikke den almindelige Børnepligts store Fordele, ikke Nationens fra Hæren udgaaende forædlende Dannelse, ikke at Tjenesten bliver det Baand, der omslutter al Statens Ungdom uden Forskiel paa Vilkaar, ikke, at Hæren vinder i Agtelse for sig selv og i Agtelse hos Folket. Det siges vel, at det ikke vilde blive almindeligt, at de mere Formuende vilde beholde deres Sønner hjemme og betale Stedfortrædere, og man vil bevise det med, at i afsvigte Sommer Mange tjente i Hæren, som kunde have stillet for sig, men ikke vilde det. Men det var den patriotiske Følelse, der bragte dem under den Fane, der vilde føre dem mod Fjenderne og deres Hjælpere, den samme ædle Følelse, der stillede 1863 Frivillige i de Børnepligtiges Rækker. Denne Følelse vil ikke tiltale dem, naar Udskrivningen stæer til Garnisons-tjeneste i Fredstid eller til en Krig, som ikke finder Sympathi i Folket. I Reglen vil der i Hæren kun sees Huusmænd, Huusmændsønner og fattige Kjøbstadmænd; Stillingsretten bliver da Anledning til, at den bedre Dannelse, den større Intelligens, som ofte skyldes Formuen, ikke gennemtrænger Hæren. Det var, om jeg mindes ret, den 28de kongevalgte Rigsdagsmand (Tscherning), der anpriste som Fordeel ved Stillingen, at derved en fattig Stillingsmand skaffer sig en Capital til, efter udført Tjeneste at begynde en Livsstilling med; og at det vilde være ubilligt, at denne Leilighed skulde berøves ham. Jeg er undseelig ved at modsigge en æret Rigsdagsmand med saa dybe Indsigter og saa store Erfaringer, men jeg og Mange mene, at dette vil høre til Sjeldenhederne. Vi mene, at naar Stillingsretten med den almindelige Børnepligts Indførelse blev almindelig, vilde Stillingsmændene, med saa Undtagelser, være Bagabonder, eller dog lystige, letfærdige Personer, hos hvem Pengene ikke havde blivende Sted, men at ei mange Dage efter Stillings Antagelse Pengene vilde være i Spillernes eller Bertshuusmændenes Lomme. Det er vel

en Sandhed, som man har gjort opmærksom paa, at fordt Armeen taber de Fritjøbtes Tjeneste, saa tabes det dog ei for Staten, da de i de Aar, de skulde have tjent i Armeen, virke paa anden Maade. Men have de Ret, som mene, at Krigstjenesten gavner den unge Mand, idet han der lærer at underordne sin Villie Andres til Nytte for ham, at han der vænnes til streng Orden o. s. v., og vilde Stillingsfriheden, i Almindelighed brugt, være en Hindring for almindelig Børnepligts dannende Indflydelse paa Armeen, og derigennem paa Nationen, og den vanskelig kan bestaae med Retsfærdighedens Krav — saa bør den ei indrømmes. —

Det er sagt os, at det skulde være Misundelse, naar den Fattige kræver, at den Formuende ikke skulde kunne unddrage sig Tjenesten, og det er tilraabt os, at vi skulde vogte os for Misundelse, at den ikke skulde blive et Grundtræk i vor Udviklingshistorie; men det er ikke Misundelse, det er Uvillie over, at ogsaa Lovgiveren vil lade ham føle sin ugunstige Skjæbne som den fattige Mand's Søn. Ikke mindre maatte det da kaldes Misundelse, naar Bondeskarlen var uvillig over, at Herremændens eller Kjøbstadborgerens Søn ei stod i Armeens Rækker. Misundte man da i det ene Tilfælde En hans Penge, misundte man i det andet En hans Stand eller Herkomst. Bondestændens Fordring paa almindelig Børnepligt maatte da og være fremkaldet af Misundelse, og saaledes skulde vi have Misundelse at takke for, at den gode Sag har seiret. Det er ikke Misundelse, det er Retsfølelse. Min Mening er da, at den i Udkastet tilladte Stilling ikke bør tilstaaes, og det glæder mig, at de 692 Mænd i Hjørring Amts 5te District, hvis Andragende den høitagede Formand har modtaget, tænke som jeg; thi efterat billigtænkende Mænd have tilstaaet, at de ikke sine Fordele af Anordningen af 23de Septbr., frembringe de Dnske om almindelig Børnepligt, og at Stilling ei maa tilstedsættes.

Skjøndt jeg nu er aldeles enig i alt dette med mine Comitterter, saa vilde det dog være ubillig Haardhed, om Stillingsret nu pludselig skulde bortfalde, og visseelig stæer Retsfærdigheden fyldest, naar den først efter nogle Aars Forløb bortfalder. Den, der, naar Loven udkommer, er Dreng, for ham staae endnu adskillige Aar tilbage, i hvilke hans Legemskræfter kunne øves, hans Sundhed styrkes, Savn tilvænnedes, og hans Forældre kunne i rette Tid sørge for, at han kan taale Tjenestens Medfør; hans Livsplan kan lægges med særdeles Hensyn til Tjenestearene, og disse vilde blive tagne i Betragtning ved hans Anbringelse i eet eller andet Fag. For denne er, naar han opnaaer Udskrivningsalderen, ingen Undskyldning. Men ere Dreng-aarene tilbagelagte, naar Loven nu udkommer, saa ere andre Forhold indtraadte. Den egentlige Opdragelsestid er forbi, Livsplanen er lagt, af den Aldre er ofte en Levevei begyndt; der havde ingen Anledning været til ved dens Bestemmelse at see en forestaaende Krigstjeneste, da der aldrig havde været Tale om, at en almindelig Børnepligt skulde udstrække sig til ham. Denne Forandring i Forholdene indtræder i Almindelighed med Confirmationen, som sædvanlig foretages, naar han har fyldt 15 Aar. Min Mening er da, at de, der, naar Loven udkommer, have fyldt 15 Aar, skulde have Ret til at stille for sig til den staaende Hær, men ikke de, der ere yngre. De anførte Grunde tale vel ikke i samme Omfang for Bondestændens Ungdom, men da Børnepligten er almindelig, saa maa ogsaa den til en Tid gjældende Afgang til ved en Anden at udøve den i Krigstjenestens første Periode, være lige gjældende for Alle. Den Mangel vil der blive, at den Fattige ikke kan benytte denne Ret; men ogsaa denne Ulighed vil da om nogle Aar bortfalde, og da vil Børnepligten i Sandhed blive almindelig. Jeg haaber nu, at jeg ikke er bleven misforstaaet, en Skjæbne, jeg dybt maa beklage, at jeg ved en vigtig Leilighed har maattet lide.

(Fortættes.)

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Et og halvtredsindstyvende (54de) Møde.

(Fortsat.)

Bagger: Skjøndt der allerede er talt saameget i denne Sag, saavel under dens foreløbige som endelige Behandling, og navnlig ogsaa om denne Paragraph, skjøndt jeg nødig vil vidtløstiggjøre Discussionen, saa har jeg troet at burde udtale ved denne Leilighed min Anskuelse om Sagen, og derfor har jeg taget mig den Frihed at udsæde mig Ordet. Vi have nu under Behandling en Forordning om almindelig Værnepligt, det vil sige en Forordning, der gjør det til Pligt for Enhver uden Hensyn til Fødsel, Stand og Rang at værne om sit Fædreland. Denne Forordning har en god Klang i alle fædrelandsfjendede Mænds Øren; thi den overfører den Byrde, som hidtil alene har paahvilet Bondestanden, paa alle Classer i Samfundet. Det kan ikke nægtes, at den, som boer og bygger i et Land og der nyder Fredens Betsignelser, ogsaa bør være ei alene forpligtet, men ogsaa villig og redebon til at værne om dette Land, naar Faren er forhaanden, og Fjenden nærmer sig Grændsen. Hvad er altsaa Principet i denne Forordning? Lighed og Retfærdighed; og Udfæstet til Grundlovens § 76 bestemmer videre, hvorledes dette Princip skal gennemføres, idet den siger: „enhver vaabenfør Mand er pligtig til, med sin Person at bidrage til Fædrelandets Forsvar.“ Men den samme Forordning, som paahviler almindelig Værnepligt, ophæver den igjen ved at tillade Stilling. Jeg begriber rigtignok ikke, hvorledes den af mig nævnte Paragraph af Grundloven kan bringes i Overensstemmelse med § 25; thi det forekommer mig at være ganske forskjelligt, at værne om Fædrelandet ved at stille en Anden og ved at stille sig selv, sin egen Person. Det kan dog ikke være Meningen i Forordningen, at en Mands Penge skulde være eensbetydende med hans Person. Dette vilde dog efter min Formening være en bitter Sarcasme. Hvad vil man altsaa fremkalde ved denne Forordning? Lighed — en besynderlig Lighed, naar man indfører Stilling i Hæren. Dog det er ikke i Lighedens Navn, der, som vi hørte forleden Dag, ville gjøre Alle, enten de ville eller ikke, til Støvelpubsere og Officeressoppassere, ligesaa lidt i den saa ofte misbrugte Friheds Navn; men det er i Sandhedens, Retfærdighedens og Billighedens Navn, at jeg stemmer imod Stilling. Tilforn, medens Værnepligtsbyrden paahvilede Bondestanden, hed det bestandig: de fattige Huusmænds Sønner blive Soldater, de rige Gaardmænds Sønner derimod blive frie. Det er en Sandhed, som stadfæstes rundt omkring i Landet, hvor man seer saamange Gaardmænds sønner fritagne for Krigstjenesten; og disse ere ingenlunde af det ringeste Slags. Hvorledes vil det nu, dersom Stilling tillades, komme til at hedde? De uformuende Sønner af Bondestanden, Borgerstanden og Embedsclassen ville blive udfærvne. De rige derimod af disse Samfundsclasser ville slippe frie ved at stille for sig; og det vil navnlig være i Bondestandens Interesse, at Stilling tilstedes, da den i sine Søners Arbejde har baade Capital og Rente; ja, den Bonde, som stiller for sin Søn, vil snart ved den Bistand og Hjælp, som denne yder ham, see sig den Sum erstattet, som Sønnens Friskøbelse har kostet ham. Og dog maa jeg sige til Ære for Bondestanden — jeg mener ikke Bondestanden her i Salen; dens Anskuelse kender jeg ikke —, at Mange af den, iblandt hvilken jeg har levet og virket i næsten Halvdelen af mit Liv, for mig har yttret, at dersom Stilling i Hæren blev tilladt, blev det slet ikke bedre end tilforn. Hvorfor vil man da have Stilling

indført? Fordi, siger man, at det er et Baand paa Friheden — et Baand paa Friheden! som om Friheden intet Baand taaler; en saadan Frihed ønsker jeg i det Mindste ikke, thi den fører kun til Lovløshed, til Tilintetgjørelse af Menneskenes helligste og velgrundede Rettigheder. Det er altsaa et Baand paa Friheden, at den Rige ikke for sine Penge maa stille en Anden i sit Sted, og man søger at begrunde denne Paastand ved at henvise til det private Liv, hvor en Mand dog har Ret til at leie en Anden til at forrette det Arbejde, han ikke selv vil eller kan udføre. Men her betragter man, saa forekommer det mig, Sagen fra et skjævt Standpunkt; thi Et er det, hvad jeg har Ret til at gjøre i det private Livs Forhold, et Andet, hvad jeg skylder Staten. Dersom den, som jeg leier til at udføre et Arbejde for mig, udfører dette slet, da kan jeg afskedige ham igjen; men har jeg derimod stillet i mit Sted et slet Subject til Hæren, da kan denne ikke blive et saadant Subject qvit og bliver saaledes berøvet en duelig Forsvarer. Men man faaer netop ved Stilling, siger man fremdeles, dygtigere Soldater; thi de frivillige ere dog at foretrække for de nødtvungne. En herlig Frivillighed, som i dette Tilfælde fremkaldes ved Penge! Hvervede Tropper vare ogsaa frivillige; men vi vide dog Alle, af hvilket Slags disse hvervede Tropper vare — ofte i høi Grad ryggesløse Mennesker, besmittede med mange Laster. Vil det Samme ikke ogsaa let blive Tilfældet her, naar Stilling indføres, og Concurrencen om Stillingsmænd bliver større, og man bliver nødsaget til at tage sin Tilflugt til usle Subjecter; thi man vil da ikke længere blive saa kræsen. Naar den ærede Rigsdagsmand for Fredrikborgs Amts 2det District (Drewsen) har sagt, at Hæren erhoder stærkere og bedre Soldater, da maa jeg paa det Bestemteste modsige ham. Stillingsmændene kunne maastee have større fysisk Kraft; men det er endda et stort Spørgsmaal, thi Hæren vil ofte komme til at see i sine Rækker Mennesker, udmarvede ved allehaande Laster. Men lad Stillingsmændene ogsaa være fysisk stærkere, de mangle dog det, der gjør den sande Soldat, nemlig det moralske Mod og Uresfølelsen. Stilling skulde aabne Afgang til Fortjeneste for de Fattige, der ved at erholde en Stillingssum blive istand til, naar de have udtjent, at begrunde en selvstændig Eksistens; men det betvivler jeg meget, thi Rekrutteringsmassen for Stillingsmænd vil ikke findes i Landbefolkningen; den elsker fredelige Syssler, og hos den har Traditionen endnu bevaret i frisk Erindring gamle Minder om Fugtel, Krumslutning og Spidsrod; men det vil ikke blive bedre, naar Stilling indrømmes, thi der skal skarp Lud til skurvede Hoveder, og der vil da blive optaget i Hæren mange Mennesker af en slet Charakter — om der end naturligvis vil gives mange hæderlige Undtagelser. Det ærede 18de kongevalgte Medlem (Lüttichau), der selv er Militair, har indrømmet, at Stillingsmændene i Almindelighed ere mindre ordentlige, mindre ædruelige, mere opsætsige. Saadanne Mennesker ville kun høste lidet Nytte af den erhvervede Stillingssum, thi den ville de snart sætte overstyr. Der er ofte bleven sagt her i Salen, at almindelig Værnepligt burde indføres ei alene for at lade den hidtil værnepligtige Stand vederfares Retfærdighed, men navnlig for at give Hæren intellectuel og moralsk Styrke; og det blev sagt for et Par Dage siden af den høitagtede Krigsminister, da Talen var om Loven af 23de September, at det var netop for den moralske Styrke, at det var nødvendigt, at Udskrivningen af 1000 Mand af den ikke-værnepligtige Stand fandt Sted. Det var denne Udtalelse, som bevægede Mange i denne Forsamling til at stemme for denne Lov, som ellers ikke vilde have givet deres Minde dertil. Men trænger man da ikke for Fremtiden i Hæren til denne intellectuelle og moralske Styrke? Naar jeg

taler om den moralske Styrke, da maa jeg forklare mig osiere, hvad jeg derved forstaaer. Ved den moralske Styrke, som jeg mener, Hæren vil faae, naar Stilling forbydes, forstaaer jeg ikke en større Gudsfrugt eller større Retfærdighed, som Bondestanden vil erholde ved at komme i Forbindelse med de høiere Classer, thi i den Henseende behøver vor Bondestand nu ikke at lære Noget, men derimod den Kraft, som Hæren vil faae, naar den ringeste og fattigste Mand's Søn seer, at Sønner af Landets rigeste og meest agtede Mænd maae bære samme Byrde som han. Dersom Stilling tillades, da ville Alle, som kunne, hvilket ogsaa den ærede Rigsdagsmand for Maribo Amts 4de District (Olesen) har bemærket, strabe de fornødne Penge sammen for at frie deres Sønner fra Børnepligten; thi det vil blive anseet for en Bærende at tjene i Hæren. Men der vil dog altid blive endeel unge Mennesker — og disse ere ingenlunde de mindst intelligente, jeg mener de fattige Studerende —, som ikke have Evne til at stille for sig, og som da maae indtræde i Hæren. Men hvorledes vil disse unge dannede Mand's Stilling blive? Ydmygende og nedslaaende, ligesom de ville blive udsatte for mange Fristelser. Jeg hører ikke til dem, som sige: hvo, der ikke kan staae, han falde; de Svage ere ikke værd at holde paa. Jeg bekjender mig til en anden Tro, og jeg skammer mig ikke ved at nævne den her, nemlig den kristelige; den byder Kjærlighed, den byder at rætte den Svage Haanden, at støtte den Fallende. Man har sagt, at det er at betragte Dannelsen fra et skjævt Standpunkt, thi den virkelig Dannede vil finde sig vel i alle Forhold; men denne Anskuelse kan jeg ikke tiltræde. Var det sandt, da maatte Dannelsen have den bedste Leilighed til at staae sin Prøve i Tugt og Forbedringshuset. Det er maaskee Mangel paa Skarpsindighed, at jeg ikke er bleven overbevist af de mange skarpsindige Forsvar for Stilling; men jeg tilstaaer, at min Overbeviisning ikke i denne Henseende er bleven forandret — tvertimod, jeg anseer den foreslagte Forordning om almindelig Børnepligt, saalange Stilling tillades, kun for at have Navneværdi. Mig forekommer det derfor — maaskee jeg feiler —, at Enhver, som elsker sit Fædreland og ønsker dette en velorganiseret Hær, maa stemme imod Stilling, som demoraliserende for Hæren selv, som uretfærdig imod de unge Mennesker af den dannede Klasse, som ikke have Evne til at stille for sig. Skulde Forsamlingen votere for Stilling, da tiltræder jeg det af Rigsdagsmanden for Maribo Amts 4de District (Olesen) stillede Amendement. „Det er for kostbart, det er ugjorligt“, indvender man. Jeg troer nu hverken, at det er for kostbart eller ugjorligt; thi det forekommer mig, at naar man indskrænker Dvæletiden, da kan et langt større Antal hvert Aar indøves, end nu er Tilfældet, uden at det paafører Staten synderlig større Bekostninger end hidindtil. Jeg vil antage, at den hele Udskrivningsmasse udgjør 10,000 Mand, og at af dem de 5000 blive udtagne; de blive da nu indøvede i 16 Maanedere; men det forekommer mig da, at det hele Antal kunde indøves i 5 à 6 Maanedere, og det vilde da ikke koste Staten mere. Det er vel sagt, at den lange Garnisonstjeneste er saa vigtig for Soldaten, men det kan jeg ikke fatte og ikke forstaae. Jeg troer dog vel, at et ungt Menneske, der besidder sund Forstand og et smidigt Legeme, let vil kunne lære i 5 à 6 Maanedere baade at exercere, marschere, ja selv den lovpriiste Caserne- og Garnisonstjeneste. Paa denne Maade ville vi faae en stor Mængde øvede Folk, og dem savnede vi haardt ved Slesvig. Da vor Armee kæmpede der mod Tydskerne, da blev Mandstabet først indøvet her paa Fælledeerne i tusindvis, og det var temmelig sildigt. Blev Hæren organiseret paa denne Maade, og bliver Caserne- og Garnisonstjenesten indskrænket, da ville de fleste Intet have imod Børnepligtsloven, og Ingen vil da, troer jeg, løfte sin Stemme for Stillingen.

Jungersen: Jeg skal ikke længe opholde den ærede Forsamling. Jeg kan fatte mig saa meget desto kortere, som min ærede Nabo (Drewsen), der først idag havde Ordet, har udtalt det Væsentligste af, hvad jeg kunde have at sige; men da jeg sjelden misbruger Forsamlingens Taalmodighed og Tid, tør jeg tillade mig at give et lille Bidrag til Stillingspørgsmaalets Løsning. Jeg skal søge at imødegaae nogle af de Indvendinger mod Stilling, som man har søgt at gøre gjældende. Den væsentligste Indsigelse er begrundet i den Anskuelse, at man ved at adoptere Stillingsystemet vil gøre

et Brud paa de Grundsætninger, som nærværende Lovudkast har sat sig til Formaal at gennemføre; men herved maae jeg stille to Ting for Betragtningen. Den ene er, hvad Forsamlingen nylig er bleven paamindet om, at vi befinde os i en Overgangsperiode, og at det Maal, vi ved Behandlingen af nærværende Lovudkast nærmest have for Øie, ikke er det egentlige Hovedmaal, fordi dette endnu ligger for fjært og er for vanskeligt at opnaae for Øieblikket; vi gjøre kun et stort og væsentligt Skridt fremad mod dette Maal, for fra et nyt og høiere Standpunkt at fikke os Udbygningen til dets Opnaaelse om ikke lang Tid. Den anden Betragtning er den: Man har overladt til Lovdræknings Tilfældighed at afløse den Vilkaarlighed, der hidtil for endeel har fundet Sted ved at indbrømme Fritagelse for Børnepligt, og som er ligesaa meget i Strid med vor Tids Charakter, som med den nye Samfundsborden, vi nu ere i Begreb med at grundlægge. Men skal det tilfældige Lykkespil have noget Raaderum i Henseende til Børnepligten, vilde det være en uhyre Inconsequent, paa det samme Gebeet at nægte Frihed og Ret til at oprette Contracter om Overdragelse af et personligt Arbejde i Statens Tjeneste, naar denne Tjeneste ikke maatte lide derved.

Dersom jeg rigtig har opfattet, hvad den ærede Rigsdagsmand for Veile Amts 3die District (Stodfleth) yttrede vedgaaende i forrige Møde, var Staten efter hans Formening berettiget til at forbyde et saadant Contractforhold. Jeg mener, at Staten kun kan forbyde, hvad der strider mod dens Formaal; og forsaavidt han har søgt at bestyrke sin Formening ved at henvise til den saakaldte Hundmandsanordning, da er Talen her om et Forhold af en ganske anden Beskaffenhed. For det Første er der Forskiel paa at begrænse et vist Contractforhold og aldeles at forbyde det; dernæst er der, i Henseende til Frivilligheden, kun en ringe Grad af Overensstemmelse i det Forhold, der finder Sted mellem Godseieren og Huusmanden, med det mellem en formuende Stiller og en Stillingsmand. I det ene Tilfælde kan den Formuende foreskrive Vilkaarene for den Fattige, men i det andet Tilfælde forholder det sig omvendt.

Men maaskee Statens Børn vil blive brostholdent ved Indførelsen af Stilling. Der er sagt, at hvis Stilling tillades, vil Hæren komme til at bestaae blot af de Fattige; men jeg maa paastaae, at den, der indtræder i Armeen med en Stillingsum af 2 à 300 Rbd., ingenlunde er en fattig Karl, og desuden er Formuesgraden ikke nogen Maalestof enten for Dygtigheden eller Patriotismen. Jeg kunde blandt flere Exempler af dette Slags nævne en fattig Bondekarl i det Sogn, hvor jeg boer, som sidste Foraar optog 4 Mk. af sin ringe Løn, for at give dem som Bidrag til Krigen, og som, da han siden selv blev indkaldt til Armeen, gik freidig til Fanen, skjøndt han ikke havde flere Rejsepenge end dem, som jeg med flere stillingede sammen til ham. Det var jo heller ikke blot de store, men ogsaa de smaa Eiendomsbesiddere, ja endog ret mange Eiendomsløse, der i det afgivte Krigsjaar hævdede det danske Navn og hævdede vor gamle Krigerære. Lader os derfor være retfærdige mod den Fattige og ikke nægte ham Fordelen af at stille sig, hvis han ønsker det. (Eufelte Stemmer: Hør! Hør!) Forøvrigt synes man med Hensyn til det Omfang, hvori man antager, at Stillingen vil finde Sted, at gaae ud fra den Forudsætning, at Enhver, der nogenlunde er istand til at stille for sig, ogsaa vil gøre det. Jeg er af en anden Mening, og troer, at f. Ex. mangen Bonde, der meget vel vil kunne stille for sin Søn, dog foretrækker at lade ham træde i Tjenesten, og saaledes sparere Stillingssummen for ham selv.

Man har ogsaa indvendt mod Stilling, at den demoraliserer Armeen, at den gjør Soldatertjenesten ringeagtet, at den vil fremkalde Skerpelse i den militaire Disciplin. Men hvorfra dog al den Slethed? Det er jo ikke fra Tugthuus eller Slaveri, at Hæren skal rekrutteres. Har maaskee Erfaringen hidtil godgjort, at Stilleren altid var mere skicket til at blive Soldat end den Stillede? Eller er maaskee Massen af Stillingsmand, der befinde sig i vor Armee, at betragte som en skadelig Udvæxt paa samme? Maa den ikke meget mere ansees som dens funde Rod og Kjerne?

Der findes, desværre, nok af Slethed i alle Stænder; hos de simplere Classer er den blot mere naturlig, mere fremtrædende, fordi den er mindre poleret. For at erholde Stillingsstilladelse maa den

Bedkommende jo godtgjøre at have ført, hvad man kalder en ustraffelig Vandel, medens et saadant Beviis ikke fordres af den, der ligesom frem udskrives. Jeg indseer saaledes ikke, med hvad Grund man kan sige, at Stilling vil svække Armeens Moralitet, ligesaa lidt som jeg seer nogen Fare for den saakaldte bandede Ungdom i at leve sammen med de mindre Dannede; thi har Dannelsen noget sandt Værd, maa den være det Salt, der bevarer Livet fra Forraadnelse, der overvinder Slettheden, men ikke overvindes af den.

Endelig har man villet gjøre gjældende mod Stilling, at den er et Slags Friksjebelse, er en Indrømmelse til Bedste for Formuen, og at den borgerlige Lighed derved vilde lide et Staa, og det allerede inden den endnu havde faaet sin Stikkelse hos os. Men jeg maa hertil bemærke, at Ligheden er en Tyrann, naar den vil undertrykke Friheden; og at nægte Formuen sin Berettigelse, sine Fordele og Behageligheder, vilde være i Strid med Betingelserne for et borgerligt Samfund.

Jeg anseer det saaledes efter min fuldeste Overbeviisning for min Pligt at stemme for Stilling.

Schroll: Naar Stilling bortfalder, saaledes som af Minoritetten er tilraadet, vil Armeen komme til at bestaa af alle Classer i Samfundet; det bliver da ikke en enkelt Stand, om hvem man, med eller uden Grund, kan sige, at den af eensidige eller egennyttige Hensigter fører Anker over det Ufuldkomne i Armeorganisationen. Men ere disse Anker virkelig begrundede, og kan det Byrdefulde i Garnisonstjenesten uden væsentlig Skade afhjælpes, da er det min Overbeviisning, at et System, der har hele Folket imod sig, umuligt kan bibeholdes. Man vil ikke realisere umodne eller ubetimelige Forslag; men Mænd af Haget ville, tilskyndede og understøttede af Folket, paa en tilfredsstillende Maade vide at løse Opgaven. Anderledes forekommer det mig, naar Stilling bibeholdes, thi da vil Armeen komme til at bestaa af den mindre begunstigede Deel af Folket, enten af den fattigere eller af saadanne Individuer, der ikke troe at kunne anvende Tiden bedre. Sympathierne for den Menige blive mindre; man afstrækkes lettere for de Banfeligheder, der stille sig i Veien, og Reformerne udeblive.

Man har paaberaabt sig Frankrigs Exempel; mig forekommer Forholdene at være endeel forskjellig. Frankrig maa ifølge sin Stilling være forberedt baade paa Forsvars- og Angrebskrige; Danmark kan ifølge Forholdene til Udlandet og Folkets Charakter ikkun tænke paa en Forsvarskrig, og da forekommer det mig lidet tilfredsstillende for den Velhavende, at Landets Forsvar, og altsaa egen Interesse overdrages til den mindre begunstigede Deel af Folket, hvoraf en stor Deel Intet har at tabe, men Alt at vinde.

Jeg stemmer for Minoritetens Forslag.

Sage: De, der have talt imod Stilling, synes at tage meget ringe Hensyn til, at Stilling hidtil har været tilstedt, medens 3 af Nationen var værnepligtig, saa at Stillingen, dersom den virkelig var saa farlig og forkastelig, som man paastaar, maatte have fremkaldt de sørgelige Resultater, man har paapeget og den tilkommende 3 kunde ikke gjøre noget fra eller til; men dette er jo ikke skeet, idet Ingen nægter, at Hæren opfylder alle billige Fordringer, og Stillingen har ingenlunde mødt den Uvillie, som man mener, bør følge den. Enkelte ærede Rigsdagsmænd have vel talt om, at denne Uvillie findes; men deres individuelle Ansuelser i saa Henseende kunne ikke være et tilstrækkeligt Beviis imod, hvad Statens lovlige Organer hidtil med stor Stemmesleerhed have udtalt. Der er saaledes ikke Tale om at indføre noget Nyt, men at forandre Noget, der allerede har fæstet Rod hos Folket, der er gaaet over i dets Sæder, og som, saavidt man har kunnet erfare, hidtil ønskedes af Fleerheden i Folket. Jeg maa dernæst minde om, at hidtil have endeel Billighedshensyn i Henseende til Fritagelser gjort sig gjældende, medens Stillingen stod ved Siden; naar man nu ophæver — hvilket Retfærdigheden kræver — disse Billighedshensyn, og tillige gjør Stilling umulig, vilde man bevirke, at ikke blot de hidtil Værnepligtige, men ligesaa meget de hidtil Værnepligtige bleve rammede af Værnebyrden langt haardere, end nogensinde tilforn. Den ærede Rigsdagsmand for Brastø Amts 3die District (Schack), der igaar saa bestemt bekjæmpede Stilling, har ogsaa følt dette, idet han har stillet det Forslag, at Fritagelser kunne

reise sig i en ny Stikkelse; men dette hans Forslag vil neppe være en hensigtsmæssig Erstatning for Stillingen. Det maatte derfor være meget vægtige Grunde, der paa engang vare opdagede, som skulde bevæge til at forkaste Stillingen. Man har i saa Henseende for det Første talt om Hærens Tarv. Imidlertid synes dog de, der kjende Forholdene — Flere af disse have her udtalt det —, at det er meget ønskeligt, ja med Hensyn til visse Vaabenarter nødvendigt, at der findes Soldater, der have tjent længe, som kunne danne en fast Stok; og dette kan, dersom man ikke vil gjøre Tjenestetiden overordentlig lang, ene opnaaes, naar Stilling tilstedes. Stillingens Modstandere synes ogsaa at indrømme dette; men de mene, at Hæren i det Hele vil faae mindre gode Soldater. Herom er det vanskeligt at sige noget Bestemt; stundom vil den Stillede være slettere, stundom bedre en Stilleren; Sandsynligheden maa dog være for, at den Stillede, skjøndt han kan staa tilbage for Stilleren som Mennekte, i Almindelighed som Soldat vil være dygtigere. Selv den ærede 18de Kongevalgte Rigsdagsmand (Rüttichau), der i Principet er imod Stillingen, har igaar erklæret, at han ikke kunde dele den i saa stærke Udtryk udtalte Frygt for Hærens Forringelse som Følge af Stillingen. Det maa her heller ikke glemmes, at dersom Mange stille for sig, bliver Stillingssummen høi, saa at der er en Opfordring for dygtige Mænd til at indlade sig paa denne Contract; dersom saa benytte denne Ret, kan Hæren ikke lide meget derved. — Man har talt om den moralske Indflydelse, det vilde have paa Hæren, dersom alle Classer bleve blandede, og man har troet, at den vilde gaae tabt ved Stillingen. Jeg skal dertil kun svare: at ligesaa fortræffelig som denne Samfundsclassernes Samvirken og Samarbejdet kan være saavel for den Ene som for den Anden, naar den ikke kunstigt er fremtvungen, ligesaa lidt troer jeg, at man kan love sig Noget af den, naar Mænd, der kunde og vilde stille for sig og med stor Ulyst forrette Militærtjenesten, skulle tvinges dertil. — Man har fra Hærens Standpunkt hævet sig til Statens almindelige Standpunkt, og fra det talt mod Stillingen. Men dersom Hensyn til Hæren ikke tale imod den, da kan der vissefelig ikke fra Statens Side være Grund til at affkaste den, thi det kan dog umuligt bevixles, at Staten maa lide overordentlig ved, at Borgerne for lang Tid skulle kaldes fra deres vante Beskæftigelser, som de udføre til Gavn for sig selv og Andre, for at være Soldater. Stillingen raader for en stor Deel Bod herpaa. Arbejdet fordeles ved Hjælp af den paa en ønskelig Maade. Den, der ved Flid og Stræbsomhed gjør Nytte paa Agerdyrkingens eller Industriens eller det aandelige Oebet, udrydes ikke fra sin Livsbeskæftigelse, og den, der maaskee ikke paa anden Maade kunde tjene sit Brød, den, som Staten ellers maatte forsørge, vil maaskee finde en Livsvei, som han har Kald til at betrede, og i hvilken han kan stifte Gavn. Jeg skal med Hensyn hertil slutte mig til det, der er yttret af den ærede Rigsdagsmand for Sorø Amts 2det District (Mundt). Den ærede Rigsdagsmand for Veile Amts 3die District (Stodfleth), som, til Beviis for Statens Ret til at indgribe i Contractsfriheden, anførte Huusmands-anordningen, vil see, at skjøndt denne Ret er ubestridelig, saa var hans Sammenligning dog uheldig; thi i det ene Tilfælde har Staten forbudt Contracter, som vare statsoeconomisk slette, i dette skulde den forbyde en, der statsoeconomisk maa være høist ønskelig. Den ærede Rigsdagsmand for Brastø Amts 3die District (Schack) har henpeget paa Oldtidens Exempler, og idet han ønsker os dens Dyder og dens borgerlige Egenskaber, samt den militaire Aand, der besjelede den, har han fundet en Grund mod Stillingen. Vi kunne lære meget af Oldtidens Folk; men naar man hos et heelt Folk skal fremkalde den Betragtning af Militærtjenesten, som er anprist, da maae vi ogsaa i to væsentlige Henseender efterligne Romerne: Vi maae faae Slaver til at dyrke vor Jord, og vi maae faae evige Kampe med fremmede Nationer, der kunne vedligeholde den militaire Aand. Jeg veed ikke, om man skulde ansee det ønskeligt at vende tilbage til denne Tingenes Tilstand, der synes naturligen at være knyttet til Nødvendigheden af, at Alle skulle tjene. Jeg gaaer nu over til den Grund mod Stillingen, som man i Virkeligheden lægger størst Vægt paa. Stillingen skal stride mod Ligheden; det er i Lighedens Navn, den skal bekjæmpes. Det er mærkeligt, at de, der saa stærkt have talt i Lighedens Navn, ikke have vendt sig mod Lodtrækningen, men mod Stills-

lingen, thi Lodtrækningen fremkalder, saaledes som den 28de og den 1ste kongevalgte Rigsdagsmand (Tscherning og Andra) have udviklet, en stor Ulighed, og der kunde være stor Anledning til at stræbe efter at raade Bod paa denne Ulighed. I saa Henseende har den ærede 28de kongevalgte Rigsdagsmand (Tscherning) tidligere foreslaaet, efter Hollands Exempel, at indføre Stilling af Communerne, saaledes at det overlades disse at stille det Mandskab, der kræves af dem, og ligne Staten paa Befolkningen, for at faae Stillingsmænd, saa at Lodtrækningen staaer bagved og anvendes, hvor der ei kan findes Stillingsmænd. Dette er det eneste af de hidtil fremkomne Forslag, der synes ingenlunde at opfylde Lighedens Fordringer, og der kunde vistnok have været Anledning til her at bringe det paa Bane, dersom sagkundige Mænd ikke havde paastaet, at det vilde være ugjortligt under vore nærværende Forhold at anvende dette System, saa at det maa forbeholdes Fremtiden at løse denne Opgave. Lodtrækningen kan saaledes altsaa med Grund bekjæmpes fra Lighedens Standpunkt; men er det Samme Tilfældet med Stillingen? Det synes mig klart, at der maa svares Nei herpaa. Den ærede Rigsdagsmand for Møen (Barfod) har vistnok udtalt Fleres Tanke, idet han sagde, at Friheden fordrede, medens Ligheden forbyder Stillingen. Han stod derefter noget tvivlraadig, om han skulde opgive Frihed eller Lighed, men tog dog en sørgmodig Afsted med Ligheden og holdt paa Friheden. Jeg troer imidlertid ikke, at han behøver at sørge, men at han kan beholde begge, at der ingen sand Strid er eller kan være mellem Lighed og Frihed. Ligesom Friheden ikke er fuldstændig, uden at Alle ere lige, saaledes er Ligheden ikke fuldstændig uden Friheden, da man ved at gøre Borgerne — de være saa eller mange — ufrie, gjør det til virkelig eller indbildt Fordeel for andre Medborgere, de være saa eller mange. Naar man derfor undersøger Sagen nøiere, vil man altid finde, at den sande Frihed ikke kan findes parret med Ulighed. Naar man altsaa indrømmer, at Friheden kræver en Forholdsregel, saa indrømmer man ogsaa dermed, at Ligheden gjør det. Saaledes vil det ogsaa vise sig, at Stillingen, som kræves af Contractsfriheden, ganske stemmer med Ligheden. Thi Hvis Lighed kræntes? Ikke deres, der stille for sig; de benytte en Ret, der ligelig tilkommer Alle; og Mange, der stille for sig, ville utvivlsomt være lidet formuende, saa at Retten vil benyttes af de forskjelligste Samfundsklasser. Den, der har Retten til at stille for sig, men ikke kan eller ikke vil benytte den, kræntes jo ei heller i sin Lighed; han lider jo ikke mere, fordi hans Medborger stiller for sig; han gjør den samme Tjeneste, som han ellers vilde komme til at gøre — thi at Tjenesten skulde blive haardere, fordi Stilling tilstedes, kan jeg ikke troe —, og hans Arbejde lettedes ikke i nogen Maade ved, at den, der har frigjort sig, stod ved hans Side. Den Stillede lider endnu mindre, hvorimod han maaskee vilde lide meget, naar man berøvede ham en for ham vigtig Erhvervskilde. Vel siger man, at Ingen vil klage over, at Stillingen affkaffes, da Enhver maa glæde sig over, at alle Borgere bære Byrden ligesom han. Jeg troer vel, at denne velklingende Udflugt til at glæde sig over, at Alle maae gøre den samme Tjeneste i Almindelighed, kan lyde smukt nok; men Stillingsmanden, der kunde have tjent sit Brød, ved at lade sig stille og fulgt et indre Kalb, opfyldt Pligter, der vare ham kjære og maaskee arbejdet sig op til en høi Stilling ved at gaae den Vej, der passede bedst for ham, men som nu taber denne Erhvervskilde og maaskee maa gaae omkring uden Arbejde, og forarmet, han troer jeg ikke vil takke d'Her., som til Gjengjæld give ham den tarvelige Trøst: „See og glæd Dig i Lighedens Navn over, at Andre maae gøre den samme Tjeneste som Du“. Vistnok er det, at mange lade sig stille af Trang og ikke af Lyst; men gjør man desaaarsag noget godt ved at forhindre dem i at stille sig? Vilde man gjøre Arbejderen, der suurt fortjener sit Brød noget godt, naar man forbyder Fabrikherren at lade Andre arbejde for sig, og tvang ham til selv at forrette dette Arbejde? Fabrikherren vilde lide haardt derved; Arbejderen, der maatte see til, at han arbejdede, vilde lide endnu mere, idet han blev arbejdsløs. Den ærede Rigsdagsmand for Præsto Amts 3die District (Schack) har paaberaabt

sig, at den Lighed, der er indtrængt med almindelig Stemmeret, ogsaa maatte fordre Stillingens Affkaffelse. Lignelsen halter betydeligt. Ingen kan benytte den Ret at stemme mere end een Gang, ligesom Ingen kan forrette Pligten som Soldat mere end for een Mand. Nu gives Stemmeretten for Livstid til Alle, undtagen til dem, der ikke under nogen Betingelse kunne udøve den. Alle ere altsaa stemmeberettigede eller udelukkede fra at stemme af Hensyn til Statens formeentlige Lærv, og Staten maa altsaa ogsaa forbyde, at denne Ret overdrages dem af Andre, ligesom den forbyder visse Personer at lade sig stille. Dersom nogen Sammenligning skulde kunne gøres, da maatte Stemmeretten kun udøves for enkelte Aar, i visse Aldersklasser, der igjen trak Lod om, hvo der skulde nyde den hver Gang. Dersom nu blandt dem, der af Staten erklæredes for lige gode, Rogle, der havde trukket Stemmeretten, vilde overdrage den til Andre, der ligeledes erklæredes for gode til at udøve Stemmeretten, men trak et uheldigt Lod, da er det muligt, at Staten af høiere Hensyn forbød en sliq Overdragelse; — men Ligheden vilde ikke blive kræntet derved. Stillingen strider saaledes ikke mod Ligheden, men Forbudet imod den strider meget derimod; thi det kan dog ikke nægtes, at Børnebyrden vil falde meget haardere paa Rogle end paa Andre, naar Enhver uden Hensyn til Stilling, Bestjæftigelse, Tilbøielighed, physiske eller aandelige Kræfter skal forrette den samme Tjeneste, uden at kunne lade en Anden træde i sit Sted. Stillingen vil ikke udjævne al, men dog megen Ulighed. Jeg siger det ugjerne; men jeg kan dog ei tilbageholde den Vittring, at Kampen mod Stilling er en Forgrening af den Stræben, som ikke blot fordrer retlig Lighed, Lighed for Loven, Lighed i Rettigheder og Pligter, men som fordrer den factiske Lighed, Lighed, indført paa Retfærdigheds Beføstning, som vil, at Enhver skal lide, og nyde lige meget, — som vil, at Enhver skal lønnes lige, uden at Fortjenester, Dygtighed, Arbeidsomhed gjøre sig gjældende, som vil, at Formuen ved directe eller indirecte Midler skal fordeles ligelig. Dette er, som den ærede 28de kongevalgte Rigsdagsmand (Tscherning) bemærkede, Lighedens Brængebillede, det er Uligheden i en ny Skikkelse, det er et andet og nyt Aristokrati; thi Aristokratiet reiser sig, naar Ligheden fremmes paa Retfærdighedens Beføstning; Uretfærdighedens Aristokrati er tilstede, hvad enten Saa begunstiges paa de Manges, eller Mange paa de Saa's Beføstning. Det synes mig ogsaa, at de, der bekjæmpe Stillingen i Lighedens Navn, maatte komme til Befindelse ved at see, i hvilke Lande Stillingen tilstedes og hvor den er forbudt; hi de kunne ikke finde deres „Lighed“ i Schweiz, der ellers anpriseres som Frihedens og Lighedens Land, — de kunne ikke finde den i Frankrig, som de ellers høit anprise; thi ikke blot har Nationalforsamlingen nylig med stor Stemmesleerhed forkastet et Forslag om at forbyde Stillingen, men talrige Stemmer rundt omkring fra Frankrig have reist sig derimod, — de kunne endelige ikke finde den i Amerikas Fristater, der have en hvervet Hær, og hvor Militsten, saavidt mig bekjendt, kun to Gange aarlig, een Dag ad Gangen, møder til Waabenøvelser, og hvor Enhver kan frigjøre sig ved hver Gang at erlægge circa 4 Rbd i Mulet. De maae derimod tye til Preussen, hvor de ellers hidtil ikke plejede at søge om Lighed eller Frihed. Det er saaledes hverken i Statens eller i Hærens, eller i Lighedens Interesse, at man kan bekjæmpe Stillingen. Forinden jeg sætter mig, maa jeg endnu i Anledning af en Vittring fra den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 4de District (Algreen-Ussing), som atter idag er gjentaget af en æret Rigsdagsmand, bemærke, at denne vigtige Sags Behandling, ikke, som han har yttret, atter bør reises ved Behandlingen af Grundlovens § 76. Jeg troer, at det maa staae klart for os, at det Botum, Forsamlingen her i denne Sag afgiver, maa staae fast, og at der kun kan være Spørgsmaal, om Stillingsretten skal optages som en Grundlovsbestemmelse, ligesom det er aldeles klart, at der ikke i Ordene „med sin Person“ i Grundloven kan være indeholdt noget Forbud mod Stillingen, da der i saa Fald vilde være en Modsigelse i to Love, som den samme Regjering omtrent paa samme Tid har forelagt os.

(Fortætted.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Et og halvtredstindstyvende (54de) Møde.

(Fortsat.)

Orsted: Jeg har allerede tidligere ytret, at jeg maa stemme for, at Stilling tilstedes. Jeg skal imidlertid nu, med Hensyn til Spørgsmaalets Bigtighed og Lovsommelighed, med saa Ord gjentage, hvorfor jeg antager, at man maa komme til det Resultat. Hvad der har været sagt om, at den Rige derved begunstiges paa den Fattiges Beføstning, føler jeg i alle Maader tilstrækkeligen gjendrevet. Hvad det Argument angaaer, som man har fremsført mod Stillingen, grundet derpaa, at det skulde være utilbørligt, at Noget ved Contract kunde paatage sig at yve Liv og Lemmer for en Anden, saa kan jeg heller ingenlunde lade dette gjælde. For imidlertid ikke at gaae videre ind paa dette Raisonnement, skal jeg blot her bemærke, at der dog kun her er Tale om at paatage sig en Livsfare, der ellers efter Loven vilde paahvile en Anden, men som endda ved Lodstrækning er falden paa den Enkelte; at denne altsaa ved frivillig Overeenskomst kan gaae over fra den One til den Anden, kan der neppe være Noget imod. Det er da heller ikke aldeles givet, at han gjør det for Betaling: det er et meget tænkeligt Tilfælde, at Noget paatager sig Bærnepligten for en Paarørende eller for en Ven, naar han troer, at denne, efter de Forhold, hvori han befinder sig, vilde lide mere end han, og dette vilde dog være et særdeles godt Motiv. Nu vil jeg nok tilstaae, at man ikke kan gjøre Regning paa, at dette skal være Motivet for de fleste Stillinger; men i ethvert Fald vil efter det Stillingsystem, som her er foreslaaet, Staten ikke have at undersøge de Betingelser, hvorunder den One har paataget sig at tjene for den Anden, og hvilke Motiver dertil have bevæget ham; det er Noget, hvorom det Offentlige aldeles ingen Kundskab faaer.

Derimod skal jeg ikke nægte, at Stillingerne medføre mange Betænkkeligheder med Hensyn til den Forædling af Krigstjenesten og af Samsundsforholdene i det Hele, som man har troet at skulle bevirkes ved den almindelige Bærnepligt, idet denne for en stor Deel taber ved Stillingen, ligesom Stillingen ogsaa har den Folge, at de Dannede og Uformuende, som nødes til at undertaaste sig Bærnepligten, vilde føle Trykket haardere, og i det Hele mange ubehagelige Folger kunne flyde deraf, at Armeen for en stor Deel bliver sammensat af Personer, der lade sig leie for Andre. Men det, som gjør, at jeg uagtet alle disse Betænkkeligheder finder mig befoiet til at stemme for Stillingen, det er, at jeg holder mig overbevist om, at de Bænkkeligheder, der under de nærværende Forhold vilde være forbundne med at gennemføre den almindelige Bærnepligt, vilde i høi Grad forøges, hvis Stilling nu blev forbudt, og at jeg for min Deel ikke vil bidrage Noget til at forøge disse Bænkkeligheder; derfor maa jeg i Lovsommelighed stemme for Stillingen. Det vil indsees af hvad jeg allerede før har tilladt mig at anføre, at ligesaalidt Ligheden som Friheden kan gjøre Udslag; thi hvad det Sidste angaaer, saa, dersom man fandt tilstrækkelig Grund til at antage, at denne offentlige Tjeneste, som affordres, skal udføres personlig, var her ikke Tale om Contractsfrihed, men om et Forhold, som stod udenfor den almindelige Frihed til at contrahere.

Hvad angaaer det af mig stillede Amendement, der findes under Nr. 1, gaaer det egentlig kun ud paa en Gjenstand, som jeg ønskede, at Comiteen skulde have taget under Overveielse, uden at det har været min Hensigt at stille noget egentligt Amendement, og jeg skal saameget mindre indlade mig derpaa, som jeg finder, at det, jeg har

tilsigtet, vil opnaaes ved et Amendement, som til § 26 er fremsat af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 4de District (Algreen-Usting). Under Nr. 2 findes en Henstilling af mig til Comiteen, som jeg troede, den kunde tage under Overveielse. Efter hvad den ærede Ordfører derom har udtalt, maa han uden tvivl have misforstaaet min Hensigt. Han yttrede nemlig, at han ikke fandt, at der var nogen Betænkkelighed ved at tilstede, at en Udlandning kunde med Tilladelse stille sig for en Anden. Dette er aldeles overensstemmende med hvad jeg tænkte; men hvad jeg ønskede, var, at Sagen blev sat i det Klare. Efterat Forordningen af 11te Juni 1802 havde ophævet udenrigs Hverving, fordi, som det hedder, Landet skulde forsvares af dets egne troe og skjætte Sønner, opstod nemlig det Spørgsmaal, om en Udlandning kunde stilles, og i lang Tid blev det antaget, at han dertil behøvede Indfødsret. Da det imidlertid fandtes mindre passende, at Kongen skulde afgjøre enhver saadan Sag, ligesom ogsaa, at en Udlandning, blot fordi han kunde lade sig stille, skulde komme i Besiddelse af de med Indfødsretten i Almindelighed forbundne Rettigheder, saa blev det ved en Resolution af 23de Juli 1815 tilladt, at Cancelliet kunde bevilge, at Udlandning kunde stilles, uden at de forøvrigt fik Indfødsret. Det var Spørgsmaalet om, hvorvidt denne Fremgangsmaade fremdeles skal vedblive, som jeg ønskede, at den ærede Comitee havde taget under Overveielse og foranlediget, at Bestemmelser derom bleve trufne. Jeg vil imidlertid gjerne troe, at Sagen kan afgjøres paa denne Maade, endog uden Lov, og at man kan komme til det samme Resultat, som Ordføreren har udtalt. Jeg troer, at man kan sige, at da denne Anordning, hvorom der her er Spørgsmaal, ikke ophæver Alt af de ældre Anordninger, uden at det just i alle Tilfælde er klart, hvad der er ophævet og hvad der er bibeholdt, saa kan man ogsaa antage, at denne Bestemmelse her bliver staaende, naturligtvis med den Forskjel, at Justitsministeriet træder istedetfor Cancelliet.

Hvad de 2 Amendements angaaer, der ere stillede under Nr. 6 og 7, saa har jeg tidligere været meest tilbøielig til at erklære mig mod det under Nr. 6, idet jeg maatte foretrække, at det blev ved Lovudkastet, saaledes at man ubetinget kunde stille for Sessjonen, og det ikke blot for den samlede Sessjon, men ogsaa efter den Tid, for den saakaldte faste Sessjon, der bestaaer af Amtmanden og Krigscommissairen. Men den ærede Rigsdagsmand, der har stillet Amendementet under Nr. 6, har anført saa vægtige Grunde for, at den Stilling, der foregaaer ved Sessjonen, fra den militaire Side betragtet, ikke er saa tilfredsstillende som den, der skeer ved vedkommende Tropeafdeling, at jeg er tilbøielig til at gaae over til hans Mening, skjøndt de Grunde, han har anført, fra det militaire Standpunkt fremkalde Betænkkeligheder, idet Stillingen bliver besværligere for Vedkommende derved, at den ikke kan skee ved Sessjonen, men maa skee for vedkommende Tropeafdeling. Jeg skal imidlertid saa meget mere gaae over til dette Amendement, som jeg dog langt vil foretrække dette for det under Nr. 7 af Comiteen stillede; thi Rettelsen for Vedkommende vilde snarere tilveiebringes ved, at Stillinger kunde foregaae for den bestandige Sessjon end ved at de kunne foregaae for den samlede Sessjon. Det forekommer mig heller ikke, at Stillingen godt kan foregaae for denne uden meget Ophold og Uleilighed.

Under Nr. 9 har jeg fremsat et ubetydeligt Amendement med Hensyn til Udtrykket; det forekom mig at være klart, at det maa være en Trykfeil eller en Skrivfeil, der findes i Udcastet, idet der staaer „tilveiebringes tilstrækkelige Beviser for“ istedet for „bevise,“ og jeg havde derfor troet, at det uden videre var bleven optaget af

Comiteen. At kalde en Attest Bevise, gaaer ikke an; denne Attest er og langt fra at være et saa vægtigt Beviis, at den kunde gjælde som flere Bevise; den er tværtimod et saa tarveligt Beviis som muligt, den bevise slet ikke Andet, end at en Person ikke har gjort sig skyldig i nogen Forseelse. Det vil ikke let hælde, at en Dyrighed nogenstinde nægter Vedkommende den Attest, han behøver, naar han ikke har begaaet nogen Forbrydelse, thi dersom den paa Grund af Strupler, den kunde have med Hensyn til en Persons gode Forhold, vilde nægte ham Attest, vilde den paadrage sig Fortrædelighed.

Hvad det under Nr. 12 stillede Amendment angaaer, der er fremsat af en anden æret Rigsdagsmand i Forening med mig, saa vil jeg henholde mig til, saavel hvad der forhen af ham er udvirket under hans Foredrag i denne Sag, som af mig selv. Jeg skal endnu kun bede lagt særdeles Mærke til den Omstændighed, at den, som, efterat han engang har vaataget sig Tjenesten, siden vil stille for sig, vistnok i Almindelighed vil være i det Tilfælde, at der er særdeles Grunde, der gjøre det nødvendigt for ham at komme ud af Tjenesten, f. Ex. at det er en Søn, hvem der tilfalder en Gaard efter hans Fader, og da forekommer det mig virkelig at være underligt, naar der er en anden fuldkommen vaabenøvet Mand, som ganske kan erstatte ham, at Staten da skulde benytte denne Leilighed til at skaffe sig et Aars længere Tjeneste.

Hvad det Amendment, der under Nr. 13 er fremsat af den ærede Rigsdagsmand for Helsingør (Drif), angaaer, da er jeg fuldkommen enig i Alt hvad han har anført til Fordeel derfor; men det forekommer mig ikke at høre hjemme i § 25, som taler om Retten til at stille Andre for sig. Det hører derimod hjemme i § 23, hvor jeg har fremsat et noget lignende Forslag, men som blev forkastet, og derfor troer jeg heller ikke nu at burde slutte mig til dette.

Ræder: Jeg har tilladt mig at stille et Amendment under Nr. 8, der gaaer ud paa, at de Ord: „han maa ei alene ikke have udstaaet nogen Straf, der gjør ham uærdig til at tjene i Armeen“, udgaae. Grunden, hvorfor jeg har foreslaaet denne Forandring, er, at jeg finder, at hele Sætningen er upassende; thi den udtrykker dog i sig selv Intet videre, end at han ikke maa være en straffet Forbryder, og at han skal bevise dette; men at sætte dette, finder jeg er sværende mod Armeen og upassende paa dette Sted. Naar der derhos staaer „slydestgjørende Bevise for sit gode Forhold,“ saa indbefattes deri tillige, at Vedkommende ikke kan have været straffet, og altsaa gjentages Sætningen to Gange, hvilket jeg formener som en Pleonasme bør rettes.

Mine Herrer! der er ikke Faa, der have fældet en streng Dom over alle Stedfortrædere. Jeg maa i denne Anledning tillade mig at gjøre opmærksom paa, at jeg i 13 Aar som Auditeur har staaet ved Armeen, og jeg har i dette Forhold ved Armeen, baade i Garnisonen og i Felten, i Indlandet og i Udlandet, staaet i Forbindelse med mange Stillere og Stedfortrædere, ja jeg troer, at jeg har skrevet over 100 Stillingscontracter, og jeg mener derfor, at jeg kan tale et Ord med af Erfaring. De fleste Stedfortrædere ere Underofficerer, og det er ikke engang enhver Underofficer, men det er sædvanligviis de bedste Underofficerer, de, som man ønsker at beholde, der netop faae Ret til at kunne indtræde som Stedfortrædere; men naar man betager dem denne Ret, begaaer man ikke alene en stor Ubillighed mod dygtige og veltjente Underofficerer, men man bevirker ogsaa en stor Skade for Armeen. Det er Underofficererne, som uddanne og skabe Armeen; Officererne ere de, som commandere, Officererne benytte hvad Underofficererne allerede have frembragt, kan man sige. De Underofficerer, der blive Stedfortrædere, ville i Regelen, — ja jeg kan ikke engang sige, at jeg har Erfaring for det Modsatte, — anvende deres Penge paa den bedste Maade, og jeg har seet mange Underofficerer, som efterat være udtraadte af Armeen, have, ved den Capital, som de der ved have erhvervet sig, sat sig ind i en hæderlig Stilling, ja endog i en ret formuende Stilling. Hvad de øvrige Stedfortrædere angaaer, da kan jeg ikke nægte, at der kan være En og Anden, som er kommen ind i Armeen, som ikke burde have været der; men dette er ikke en Følge af Principet, men af dets Udførelse, navnlig deraf, at man har antaget Stillingsmænd ved Sessjonen. Jeg maa derfor tilligemed den foregaaende ærede Taler især anbefale det af den 18de kon-

gevalgte Rigsdagsmand (Rüttichau) under Nr. 6 stillede Amendment: at Stedfortrædere ikke antages ved Sessjonen, men ved vedkommende Troppesafdeling. Enhver Chef, Compagni- eller Eskadronschef, har altfor meget Hensyn til sin egen Interesse, altfor megen Kjærlighed til sit Mandstab, til at han skulde indtage Vagabonder og slige Personer i sit Compagni eller Eskadron; han er den, som netop bedst vil sørge for, at saadanne Personer ikke komme ind. Som en Følge heraf kan jeg ikke stemme for det af Udvalget under Nr. 7 stillede Amendment. Navnlig blev der ved den foreløbige Behandling opstillet den Sætning, at Børnepligten ved Stillingen blev kastet over paa den Fattige; det er en af de Sætninger, der synes at have noget Slaende ved sig, men som dog ikke indeholder et Ord, der er Sandhed. Hvorledes kan man sige, at Noget kastes over paa den fattige Klasse, hvad der jo aldeles dependerer af den fattige Klasse selv, om den vil indlade sig paa eller ikke. Man siger, at det er den fattige Klasse, der ved Stillingen indtræder i Armeen, ja paa en vis Maade kan man sige, at det er den fattige Klasse, den, der hidtil har været fattig, men som ved at indtræde i Armeen ikke mere er fattig, paa Grund af det, han erholder for at træde ind i Armeen, 4—6 à 800 Rbd., og hvormange Soldater troer de, at der eie det? Stedfortræderen er netop ikke den fattige Mand ved Compagniet, han er netop en af de rige, og hvorofte er det ikke Tilfældet, at den Fattige, ved at faae Noget, vil undgaae Fristelser, som han i sin Armod vilde være underkastet? Jeg kan derfor ikke underskrive den Sætning, at det burde optages i Børnepligtsloven, at Stilling ikke bevilges. Der er allerede talt saameget i denne Sag, at jeg ikke bør opholde Forsamlingen, ellers skulde jeg vise, at Stilling i Grunden er Bytning og Bytning Stilling, og at, hvis Stilling skulde forkastes, saa maatte ogsaa Bytning forkastes.

Grundtvig: Man har i Lighedsprincipets Navn bekjæmpet Stillingsretten og det med skarpe Vaaben, som selv dens tappreste Forsvarer hidindtil, saavidt jeg skjønner, ei formaaede at døve, fordi han begyndte med at indrømme det vrang Lighedsprincip; thi, indrømmer man først det, maa man vel, efter hvad jeg kjender til Tankens og Talens uforanderlige Naturlov, lade være at komme enten til Bornholmernes Undtagelse fra almindelig Børnepligt eller til Lodstrækning og Stilling. Naar man derimod langt fra at indrømme det vrang Princip, gaaer ud fra den indlysende Sandhed, at, ligesaa lidt som alle Menneker eller alle Mandfolk ere eens, ligesaa lidt ere alle Ungkarle af 22 Aars Alder eens skikkede enten til Krigsmænd eller til Fredssoldater, og ikke heller kan det være Folk og Rige lige gyldigt, hvilke af dem, der udtages iflæng enten til Landeværn eller Borgeleie. Gjør man nemlig det, da nødes Modstanderne strax til at indrømme Sandheden heraf, og saa gad jeg hørt, hvorledes de siden ville bevise, at vel maa en lavere Bært af nogle Tommer eller et Par krogede Fingere, et stumpet Been eller en Puffel paa Ryggen være Grund til en ulige Fordeling af Børnebyrden, ja til en saa ulige Fordeling, at Nogle faae den hele og Andre slet Intet af den at bære, men at man slet intet Hensyn skulde tage til al den Ulig- hed, der findes mellem de velstaaede eller dog mindre vanskaabte Ungkarle; men skulde slet intet Hensyn tage derpaa enten for Folkets eller for Børnets Skyld, endskjøndt man kun vilde udskrive $\frac{1}{2}$ af dem. Altsaa dersom Stillingen blot tildeels kunde have de Ulemper og den Uligelighed, som nødvendig maa følge af Gjennemførelsen af dette vrang Lighedsprincip ved Udskrivningen, da var Stillingen meget let at forsvare; men da det paa den anden Side ingenlunde er Penge, men ganske andre Grunde, hvorpaa man ved Fordelingen af Børnebyrden skulde lægge Vægt, derpaa nemlig, at ikke mangfoldige gode Kræfter skulde spildes eller bortødes, istedetfor i en passende Virkeskreds at gjøre Folket og Riget uberegnelig Tjeneste, saa lader Stillingen sig vistnok ikke forsvare uden som en Nødvendighed, som man selv skaber, ved at ville gennemføre det vrang Lighedsprincip ved Udskrivningen, en Nødvendighed, som man selv skaber, fordi man vil have hele Mandskjønnets endelig behandlet ved Sessjonen. Denne Uundvarlighed af Stillingen, naar man vil have, hvad man her kalder almindelig Børnepligt gennemført, kunde vistnok, som den ærede Rigsdagsmand for Sorø Amts 2det District (Mundt) har udvirket, friste os, som kræve en ganske anden Gjennemførelse af den rette

Ligelighed, til at stemme imod Stillingen, men ligesaa tidt som jeg venter her at kunne overbevise dem, der sværme for det vrangte Lighedsprincip, og som ikke have seet, hvad Pariserne 2 Gange have seet, det Brægebillede, som frembringes ved Gjennemførelsen af det vrangte Lighedsprincip, et Brægebillede af den Ligelighed i Henseende til Byrder og Rettigheder, Kræfter og Pligter, Arbejde og Løn, som ganske rigtig nu er Tidens Krav og det borgerlige Selskabs Op-gave, ligesaa tidt kan jeg vente at rokke dem fra Stillingen, som godt vide, at uden Stilling kan den endelige Behandling af hele Mand-skjønnet ved Sessjonen ikke gennemføres.

Jeg skal derfor ikke opholde den ærede Forsamling med overflø-dige Ord, men kun atter gøre den opmærksom paa den store Ulige-lighed, Ubillighed og Uretfærdighed, som der vil vises mod Ungdomsdommen fra 1823, 1824 og 1825, dersom den virkelig skal udskrives efter Forordningen af 23de Septbr.

Ved anbefalingen af det af mig stillede Ændringsforslag til § 5, gjorde jeg Forsamlingen opmærksom paa den store utaalelige Ulighed i Henseende til Stillingen, og vel blev der fra Ministerbordet forfikkret, at, hvad jeg havde forfikkret, endnu fandt Sted, visse-lik ikke fandt Sted; men dog staaer der endnu i § 12, at de, der ud-skrives, ikke kunne stille Nogen for sig af den værnepligtige Befolk-ning eller Nogensomhelst ældre end 28 Aar.

Formanden: Den ærede Rigsdagsmand vilde maaskee und-skyldte, at jeg afbryder ham; hvis han vil behage at eftersee den 4de Fortsættelse af Afstemningslisten, vil han der finde et Forslag under Nr. 123, der gaaer ud paa Spørgsmaalet om en Forandring af § 12. Det vil saaledes senere komme under Afhandling, og han vil da kunne ytre sig desangaaende.

Grundtvig: Det vil altsaa ikke komme for idag.

Formanden: Det vil ikke komme til Afstemning idag, og det maa altsaa være forbeholdt den ærede Taler, senere at ytre sig derom.

Grundtvig: Nu vel! det glæder mig, at man ogsaa har tænkt paa at ophæve Ubilligheden, ifald den Stillingen, som Udskrevet tilskrives Ungdommen fra 1826, fremdeles bliver den tilstaaet.

Jeg skal da kun, i Anledning af den urigtige Forsikring fra Mi-nisterbordet, som jeg naturligtvis tager for en uvitterlig Feiltagelse, bemærke, at derved er det bevist, at jeg ingenlunde har taget fejl, naar jeg har forudsat, at Anordningen af 23de Septbr., der ikke er bleven forelagt Forsamlingen, heller ikke var synderlig bekjendt i denne Sal; thi selv ved Ministerbordet var den ikke noksom bekjendt.

J. A. Hansen: Der er to, hinanden aldeles modstridende Hensyn, som gjøre sig gjældende ved Spørgsmaalet, om Stilling skal tillades, eller ikke, og den Bøgt, som Enhver især tillægger det ene eller det andet af disse Hensyn, afgjør, om han stemmer for eller imod Stil-ling. Det første Hensyn er Hensynet til dem, der ønske at stille for sig, og dem, der ønske at lade sig stille. Det er i Begges Interesse, at Stilling til-lades. Den Formuende, den, der ikke føler sig oplagt til, eller har Lyst til militair Tjeneste, er vel tjent med at kunne slippe med at give et Par Hundrede Rigsdaler, istedetfor at give sin personlige Tjeneste i Armeen, og den Fattige eller den Uformuende, den, der vil under-kaste sig den Byrde, der er forbunden med den personlige Tjeneste i Armeen, har derved at indvinde noget Mere, end han i den samme Tid vil kunne indvinde ved privat Tjeneste, og er ogsaa vel tjent med, at Stilling tillades. Desuden siige Stillingens Forsvarere, at det vilde være et ubesriet Indgreb i Contractsfriheden, naar man vilde forhindre disse to herom at komme overeens. Det andet Hensyn, som stiller sig ligeoverfor dette, det er Hensynet til Armeen selv og Hensynet til den Deel af Armeen, som bliver nødt til at udføre Tje-nesten med sin Person, fordi Vedkommende ikke har Formue til at stille en Anden for sig. Jeg har endnu ikke hørt Nogen nægte, at den stillede Deel af Armeen vil være mindre intelligent og mindre formuende end den Deel, der vilde være kommen ind, naar Stilling ikke blev tilladt; men allerede Forskjellen i disse to Hensender forekommer mig at maatte have betydelig Bøgt, med Hensyn til Spørgsmaalet, om hvad der tjener til Armeens Bedste. Der er imidlertid en tredje Ulempe, nemlig den, at den stillede Deel af Armeen vil blive mindre sædelig, end den Deel, for hvilken den er indtraadt. Om dette er man ikke saa enig; men ialtfald er det disse to Hensyn, som stille sig

lige over for hinanden. De, som sætte Hensynet til dem, der stille for sig, og til dem, der ønske at lade sig stille, øverst, stemme for Stillingen; hvorimod de, som sætte det andet Hensyn øverst, stemme imod Stillingen. Det Sidste staaer i mine Tanker langt over det Første, og det er det, der har bestemt mig til at stemme imod Stil-lingen. Dette er i Korthed min Betragtning med Hensyn til Stil-lingen, og jeg skal ikke indlade mig paa at gaae ind paa den i dens Almindelighed; det er noget, der er tilstrækkeligt gjort af flere fore-gaaende Talere. Jeg skal nu blot vende mig til de Enkeltheder, der ere fremførte af forskjellige Forsvarere af Stillingen.

Naar man vil nægte, at den stillede Deel af Armeen er mindre sædelig end den Deel, hvorfor den er indtraadt, saa maa man alene støtte sig til en umotiveret Benægtelse, medens derimod vi andre, troer jeg, kunne beraabe os paa de menneskelige Forhold og de virke-lige factiske Omstændigheder. Der er tidligere anført endeel Forsvars-grunde for denne Mening, og jeg skal derfor indskrænke mig til at anføre nogle Enkeltheder, som jeg troer, ville bestyrke den.

Jeg skal, foruden at henvise til hvad der er anført af den 18de kongevalgte Rigsdagsmand (Lüttichau), da han iforgaars havde Ordet, og hvad der er grundet paa hans lange Erfaring, og foruden at henvise til, hvad den høitærede Justitsminister yttrede, da Taleren var om Forordningen af 23de Septbr. f. A., hvor han netop lagde Bøgt paa, at Armeen især i moralsk Henseende styrkedes ved det Mandskab, som ifølge hiin Forordning vilde komme ind i samme, desuden anføre en Autoritet, som ingen tidligere har anført, nemlig den høitærede Marineminister. De Herrer ville have lagt Mærke til, at Stillingen ikke, efter nærværende Udskrift, i Krigstid er tilladt for de Søværne-pligtige, og, uagtet den, der lader sig stille som Søværnepligtig, efter Udskriften skal underkastes en strengere Prøvelse, end den, der stiller sig for en Landværnepligtig, idet det hedder: „han maa ei alene ikke have udstaaet nogen Straf, der gjør ham uværdig til at tjene til Orlog, men han maa ogsaa tilveiebringe fyldestgjørende Beviser for sit gode Forhold, ved Attester fra dem, med hvilke han har faret, eller fra vedkommende Øvrighed, i hvis Embedskreds han senest har havt fast Ophold“ — uagtet dette, og, uagtet disse skærpede Betin-gelser, vil man dog ikke tillade den Søværnepligtige at stille for sig i Krigstid; og hvorfor? Den høitærede Marineminister har forleden sagt: fordi det udfrevne Mandskab alligevel vilde blive af mindre Moralitet. Foruden dette skal jeg tillige henvise til hvad den ærede Ordfører sagde i Anledning af det samme Spørgsmaal, saa at disse to Autoriteter meget stærkt bestyrke den Paastand, at den stillede Deel af Armeen vil blive mindre sædelig end den Deel, der har stillet for sig.

Endvidere har man sagt, at det ingen Indskyldelse vilde have paa Disciplinairlovgivningen, hvad enten man tillod Stillingen eller ikke. Jeg skal tillade mig, at henlede de ærede Herrer's Opmærksom-hed paa de foregaaende Stænderforhandlinger angaaende almindelig Værnepligt. Commissarius har stedse stillet det som en nærførestaaende Udskrift, at der skulde gives en anden Disciplinairlov; han sagde, at den vilde udfomme ligesaa tidlig som den almindelige Værnepligt indførtes. Hvis altsaa almindelig Værnepligt var bleven indført i 1846, saa havde man, efter Commissarii Ord, ogsaa nu havt en anden Disciplinairlov; men den almindelige Værnepligtlov kom ikke ud, og som Følge heraf udfom der ikke heller nogen ny Disciplinairlov. Jeg vil kun spørge om, dersom Stillingen bliver tilladt og Armeen som en Følge heraf kommer til at bestaae af lutter uformuende Soldater, om man da vil have nogen nærmere Udskrift til en ny Disciplinairlov? Det blev sagt af mig under den foreløbige Forhandling, at Forhol-det mellem Overordnede og Underordnede vilde blive et andet, dersom Stillingen blev tilladt, end dersom den ikke blev tilladt; ogsaa dette har Erfaring for sig. Det er forbudt at skjælde eller at slaae Soldaterne, men endnu ganske nylig er der i et af vore Blade anført et Exempel paa, at flere navngivne Officerer have tilladt sig at bruge Skjelsord og Smaatsjæt, som det hedder, mod Recrutterne; Det er vel muligt, at disse „Tjat“ ere forekomne smaa for dem, der ud-deelte dem; men det er ikke saa afgjort, at de vare smaa for dem, der have modtaget dem. Jeg vil spørge, om nogenstunde Slag og Skjelsord vilde al-deles ophøre i Armeen, naar man tillader Stilling? jeg troer det ikke!

Man har sagt, at de Byrder og Besværligheder, der ligge i at opfylde Børnepligten, kunne opveies derved, at der stilles Udfigt til Avancement i Armeen, og at dette vilde være en Grund for flere til ikke at stille for sig, skjøndt de kunde det. Rigtigheden heraf maatte jeg indrømme, naar man vilde kunne skaffe saamange Officerposter, som der er Folk i Armeen, der gjøre sig værdige til at blive Officerer; men naar der er 100 Værdige for hver Officerplads, der er at besætte, saa vil jeg spørge, om denne Udfigt kan have nogen betydelig Virkning? Det er tillige ganske vist, skjøndt de fleste Militaire ikke indrømme det, at den største Deel af Folket ønsker og imødeser Almeenvæbning, men jeg skal indskrænke mig til her at paapege, hvad der tidligere er anført, at man vilde have en længere Udfigt til Folkevæbnings Indførelse, dersom Stillingen tillodes. Tillige maa jeg i Folkets Frihedens Interesse ivre imod Stillingen; thi ogsaa det vil ikke kunne nægtes, at en despotisk og herskesyg Regjering langt lettere vilde kunne faae en Armee, der bestod for en stor Deel af Leiesvende, og for en stor Deel af Uformuende, til at gaae imod Fjenden, end en Armee, hvor den højeste Borgers Son i Rækkerne stod ved Siden af den laveste Borgers Son. Nogle ærede tidligere Talere have beklaget, hvilket ogsaa jeg gjør, at Ordet „Misundelse“ under den foreløbige Behandling er sat i Forbindelse med dette Spørgsmaal. Jeg mener, at naar man vil dømme om Bevæggrundene for en Modstanders Ord eller Handlinger, da maa man ikke sætte sig paa sit eget Standpunkt, og dømme fra sin egen Betragtning af Sagen, men man bør sætte sig paa sin Modstanders Standpunkt, og sige: de og de Grunde har Du anført, hvorfor Du ivrer imod Sagen, og ifølge disse Grunde er jeg berettiget til at dømme saa og saa om Dig. Naar Nogen siger: „Du skal lide en Indskrænkning, fordi jeg ikke kan taale, at Du har det bedre end jeg“; saa er det ganske vist, naar Sagen betragtes saaledes, en sand Misundelse; men hvad jeg paaftaaer, Modstanderne af Stilling sige, det er: „Du skal bære Byrden lige med mig, thi ellers vil Byrden komme til at hvile dobbelt tung paa mig,“ og jeg vil spørge, om en Dyring af den Art kan sige at stamme fra Misundelsens Rod. Desuden er det misligt at udtale et saadant fordømmende Ord, thi det vil ofte kunne anvendes paa os selv. Den ærede Rigsdagsmand, som brugte dette Ord, er ogsaa allerede straffet derfor; thi under et følgende Møde og fra en anden Side af Salen blev det givet ham tilbage med Renter.

Den ærede Rigsdagsmand for Standerborgs Amts 1ste District (Ræder) har sagt, at naar man fordrede, at den Dannede skulde indtræde i Armeen, saa fordrede man Mere af ham, end man fordrede af den Udannede, thi man fordrede ikke alene hans Person, men ogsaa hans Dannelse. Jeg skal tillade mig at spørge den ærede Rigsdagsmand, om, dersom der er Sandhed i denne Dyring, der da ikke af Kjobstadsbeoeren fordres hans Haandværksdygtighed eller hans Færdighed og Indsigt i Handelen, og jeg vil spørge, om man ikke af Landboeren fordrer hans Færdighed og Indsigt i Landbruget? Jeg troer, at det gaaer lige op. Men paa den anden Side troer jeg ikke, at Staten fordrer hans Dannelse; jeg troer, at Enhver, naar han skal opfylde sin Børnepligt, maa, dersom han kan og vil, lade Dannelsen blive hjemme. Den samme Rigsdagsmand har sagt, at Formuen er en Qualification, som hører til Personen; men er det saa, da troer jeg, at dette taler endnu stærkere imod Stillingen, thi, hører Formuen med til en Person, saa vil den Uformuende jo kun være $\frac{1}{2}$ eller $\frac{2}{3}$ Person, og med ham vilde Staten ikke kunne være tjent.

Den ærede første kongevalgte Rigsdagsmand (Andræ) begyndte sit Foredrag iforgaars med, at det var voveligt, at udtale sig imod Noget, som havde en god Klang i Forsamlingen; men for det Første er jeg aldeles ikke enig med ham i, at det er voveligt at tage Ordet i denne Forsamling, selv om det er for en Mening, der er aldeles enkeltstaaende. Jeg troer ikke, at man vover Noget ved at udtale sin Overbevisning, hvordan den end er; men paa den anden Side, dersom

som man skal anvende hans Ord i denne Sag, da gad jeg nok spørge, hvem der vover meest, den, der taler for Stilling eller den, der taler imod Stilling; hvilket af dette, der har bedst Klang i denne Sal, det vil vise sig ved Afstemningen. Jeg skal ikke opholde mig længere ved den større Deel af hans, forøvrigt meget morsomme Foredrag, thi det forekommer mig, at det nærmest kun angik kommende Tider og Forhold. Den eneste Dyring, som angik den nærværende Tid, var det han talte om, at Modstanderen af Stilling ikke saa meget var Modstanderen af Stillingen selv, som af Lodtrækningen. Hvorvidt dette gjælder de øvrige Modstandere af Stillingen, skal jeg ikke kunne sige; mig gjælder det ikke. Jeg er ingen Modstander af Lodtrækningen, saalænge Staten ikke kræver alle de Udskrivningspligtige, thi jeg seer ingen anden Maade, hvorpaa Retfærdigheden bedre seer fyldest — Retfærdighed her brugt eensbetydende med Upartiskhed. Jeg seer ikke nogen Maade, hvorpaa Fattigdom og Rigdom, Høihed og Ringhed stilles mere lige, end netop ved Lodtrækning. Naar han tillige har talt om, at den Almeenvæbning, som den ærede Rigsdagsmand for Maribo Amts 4de District (Olesen), anfaae for ønskelig, var den fletteste af alle, saa har jeg ikke hørt Rigsdagsmanden for Maribo udtale sig om nogen bestemt Organisation af Almeenvæbning. Han har sagt, som jeg og flere Andre have sagt, at Almeenvæbning er det, Folket imødeser som det endelige Maal; men hvorledes den skal ordnes, det overlade vi en kommende Tid at bestemme.

Med Hensyn til det, der er ytret af den ærede Rigsdagsmand for Frederiksborg Amts andet District (Drewsen af Kjøbenhavn), har jeg ogsaa et Par Bemærkninger at gjøre. Han har nemlig sagt, at iblandt dem, der vilde stille for deres Sønner, var den gamle Bonde; jeg har kun derimod at indvende, at han burde have sagt: den formuende gamle Bonde, thi den uformuende kan ikke stille for sin Son. Naar han har talt om, at „Gujonen“ vilde stille for sig, saa er dette ogsaa ganske rigtigt, naar han havde sagt, den formuende Gujon. Han har ytret, at man hellere maatte give Gujonen Penge til, for ikke at faae ham i Armeen, deri er jeg enig med ham, og forsaavidt han havde stillet et Amendement i saa Henseende, og vilde indestaae for, at der ikke meldte sig altfor mange Gujoner, saa skulde jeg gjerne have stemt derfor, thi derved fik den uformuende Gujon lige Rettigheder med den formuende Gujon.

Naar han tillige har talt om, at han ikke kunde stemme for det under Nr. 3 opførte Amendement, fordi Staten derved vilde faae to Recrutter for hver Soldat, da troer jeg ikke, at han har tænkt sig Forholdet ganske rigtigt; det fremgik netop af hans egne Dyringer, at de udtjente Menige og Underofficerer vare de, som hyppigst, eller at det idetmindste var det ønskeligste, at det var dem, der hyppigst stillede sig. Da dette er hans Mening, som det ogsaa er min, saa troer jeg, at man bør stemme for dette Forslag, nemlig; at Vedkommende, der ville stille for sig, først skulle være vaabenøvede, thi deraf følger, at de igjen skulle skaffe en Vaabenøvet for sig; indrømmer man derimod Stilleren Fritagelse for Vaabenøvelse, saa behøver han naturligviis ikke at stille en Vaabenøvet for sig. Skal der stilles Vaabenøvede, da vil man rimeligviis nærmest stille Underofficerer og udtjente Menige.

(Fortsættelse.)

Det er meddeelt Redactionen, at blandt dem, der i det 45de offentlige (48de Møde) fravalgte Ordet (see Nr. 133 Spalte 1032) var ogsaa Rigsdagsmanden J. A. Hansen, der begrundede sin Renunciation med den Bemærkning, at han kun havde begjært Ordet, for at oplyse det Ugrundede i Kultusministerens Uvished; af den Paastand, at Forordningen af 23de Septbr. f. A. ikke var forretningsmæssig forelagt Rigsforsamlingen.

Rettelser.

- Nr. 138 Sp. 1071 Linie 9 f. n. „mere end“ læs: „end mere“.
 — — — 1072 — 6 f. o. „umuligt“ læs: „muligt“.
 — 140 — 1092 — 4 f. n. „Omordning“ læs: „Anordning“.
 — — — 1138 — 17 f. o. „Nr. 3“ læs: „Nr. 6.“

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Et og halvtredstindstyvende (54de) Møde.

(Fortsat.)

Med Hensyn til det, der er ytret af den ærede Rigsdagsmand for Aalborg Amts 3die District (Jungersen), har jeg kun een Bemærkning at gjøre; han har nemlig sagt, at den, der mødte i Hæren med en Stillingssum, ikke længere var fattig. Jeg kan for det Første ikke anslaae Stillingssummen saa høi, som en anden Taler nylig har anslaaet den; jeg troer ikke, at den vil kunne anslaaes til 800 Rbd.; jeg troer, at et Par hundrede Rigsdaler omtrent vil blive det Almindelige; men dernæst skal jeg gjøre opmærksom paa, at Staten ikke lønner Soldaten saaledes, at han kan leve uden Tilskud, og hvorfra skal den Fattige, som har ladet sig stille, faae Tilskud, uden ved Tid efter anden at benytte Stillingssummen, og saaledes vil han, naar han udtræder af Tjenesten, ikke have saameget tilbage af Stillingssummen, at han kan kaldes en formuende Mand.

Den ærede 15de kongevalgte Rigsdagsmand (H. Hage) sagde, at det var undgaaet Opmærksomheden, at Stillingen tidligere havde været tilladt, og at det forholdsviis var meget faa, der have stillet for sig. Jeg skal i samme Henseende henvise til, hvad der er sagt af Flere: at Børnepligten hidtil kun har paaligget een Stand, og at Grunden til den forøgede Stilling derfor ikke da var tilstede. Det er i Forbindelse hermed sagt, at Stilling var nødvendig, fordi man nødvendigviis maatte have „en fast Stok“ i Armeen; men nu spørger jeg, om det stemmer fuldkommen overeens med hinanden, at Stilling ikkun tidligere har fundet Sted i ringe Udstrækning; men at den nu maa indrømmes for at faae en „fast Stok“? Man har jo dog havt en fast Stok hidtil, og jeg spørger derfor, naar Antallet paa de Udskrivningspligtige bliver langt større, hvorfor man da ikke ogsaa skal kunne beholde en fast Stok, uden at tillade Stillingen. Jeg seer ikke rettere.

Den 15de Kongevalgte har endvidere sagt, at den moralste Virkning paa Armeen, som den intelligente Deel af Armeen udøver, kun kunde udøves, naar den frivillig indtraadte, men ikke naar den blev tvungen. Denne Ytring er tidligere bleven hørt her i Saalen, men rigtignok ikke fra den Side, og jeg kan ikke indsee, hvorledes bemædte ærede 15de kongevalgte Rigsdagsmand, naar han er af den Mening, har kunnet stemme enten for den almindelige Børnepligtslov eller for Forordningen af 23de September f. A., thi da maa han jo give dem Ret, som have sagt, at man vilde faae langt flere og langt bedre Folk, naar Regjeringen istedetfor disse Love udstedte en Opfordring til at melde sig ufrivillig. Naar han tillige har talt om Lighedsprincipet, saa maa jeg tilstaae, at jeg deler den Mening med ham, at det maa beklages, at han er kommen frem med dette; jeg mener nemlig, at den Lighed, som her fordres, er, at Alle skulle være lige for Loven og at Alle skulle have lige statsborgerlige Byrder og Rettigheder; og denne Lighed kan ingenlunde synes at stride mod Retfærdigheden. Jeg troer, at disse Ord ere tilstrækkelige, og jeg troer ikke, at jeg for den ærede Forsamling behøver nærmere at gaae ind paa at modbevise hvad han har sagt om Lighedsfordringerne i denne Sag. Lauskhed er det bedste Svar derpaa. Naar han endelig har opstillet en Paastand, som omtrent gaaer ud paa, at, naar Forsamlingen nu afgjør dette Spørgsmaal, saa er den ikke berettiget til paany at gaae ind paa det ved Grundlovens Behandling, naar den kommer til § 76, saa maa jeg paa det allerbestemteste protestere mod en saadan Slutning, for det Første og Væsentligste af den Grund, at, — hvad det høitærede Ministerium ogsaa nyligen har

tillkjendegivet Forsamlingen, — den ikke i denne Sag er lovgivende (flere Stemmer: Ja!) medens Regjeringen, Forsamlingen og Folket ere enige om, at den er lovgivende, naar den behandler Grundloven. Det vilde være mærkeligt, om en ikke lovgivende Forsamling skulde kunne betage en lovgivende Forsamling Ret til at gaae ind paa dette Spørgsmaal. Det skulde gjøre mig ondt, om Forsamlingens Majoritet deelte denne Mening med ham, hvad jeg dog ingenlunde antager. Endnu skal jeg i Korthed erklære, at jeg, efter hvad jeg her har anført, agter at stemme for Amendmentet Nr. 3. Dernæst skal jeg med Hensyn til det af den ærede Rigsdagsmand for Hjørrings Amts 4de District (Brink-Seidelin) under Nr. 4 stillede Amendment erklære, at jeg, forsaavidt jeg kunde antage, at det vilde have den allermindste practiske Betydning, maatte optage, hvad han har frasalidet, nemlig at 18 Aar bliver staaende i hans Indstilling; men jeg anseer det aldeles ligegyldigt, hvad enten der staaer 18 eller 15 Aar, da jeg haaber, at nærværende Lov og den nærværende Armeearganisation inden den Tid vil blive reduceret til Hul. Den ærede 18de kongevalgte Rigsdagsmand (Lüttichau) og den høitærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted) have meent, at der ikke skulde fordres, hvad Udskrevet fordrer, nemlig et Aars længere Tjeneste, men ikke heller for dette Amendment skal jeg stemme, thi da jeg anseer Stillingen for mislig, saa skal jeg stemme for Alt, hvad der nogenlunde kan vanskeliggjøre denne Stilling. — Hermed skal jeg slutte.

Gram: Naar jeg har tilladt mig at begjære Ordet i nærværende Sag, da er det steet for at erklære mig for den frie Stillingsret. Da imidlertid Forhandlingerne om denne S ere trukne saa langt ud, og da desuden endeel af det, jeg agtede at fremsføre, allerede er sagt af Andre, skal jeg fatte mig i al Korthed og indskrænke mig til, uden vidtløftig Modfatning at angive, hvorpaa jeg støtter min Erklæring.

Jeg stemmer altsaa for den frie Stillingsret. For det Første, fordi jeg anseer det overensstemmende med den Frihed, enhver Statsborger bør nyde, at han kan anvende sin Formue paa den bedst mulige lovlige Maade efter sit eget Lykke. Et unødvendigt Indgreb heri vilde efter min Mening være uflogt, ubilligt og uretfærdigt. Dernæst anseer jeg det for gavnligt for Staten, at enhver Statsborger, saavidt muligt, finder Leilighed til at kunne uddanne sig i det Fag, hvortil han har helliget sig, uden at være tvungen til at afbryde paa Halvveien, naar Nødvendighed ikke byder det. Endelig anseer jeg det gavnligt for Hæren, at Stillingsretten bibeholdes. Man har sagt det Modsatte; man har sagt, at Hæren vilde vinde i moralst Styrke derved, at ingen Stilling fandt Sted. I een Henseende er dette vel sandt, i en anden derimod ikke. — Hvilke ere vel i Regelen de, som ville stille for sig? De, som aldeles intet Kald føle til Krigstjenesten; de som frygte dens Strabatter; de som mangle det personlige Mod; de som af Lyst og Jver for det Kald, de have valgt, ønske uden Afbrydelse at blive i samme. — Men nu Hæren virkelig skulde vinde i moralst Styrke ved, at Saadanne blive tvungne til at indtræde i dens Rækker; jeg troer meget mere, at den vilde tabe derved. Af disse Grunde og iøvrigt henholdende mig til hvad der er anført fra Stillingsretten, agter jeg at stemme for samme, idet jeg anseer det for billigt og for gavnligt, baade for Staten og Hæren. Dog skulde jeg meget ønske, at de, som stille for sig, saavidt muligt blive vaabenovede; jeg indseer vel, at dette er forbundet med practiske Vanskeligheder, hvorfor jeg heller ikke tør stemme for det Amendment, som gaaer ud herpaa, og som er stillet af den ærede Rigsdags-

dagsmand for Maribo Amts 4de District, (H. Olsen), men jeg kan dog ikke undlade at udtale det Unskelige i saadan Vaabenovelse, for at saamange som muligt i Farens Dieblikke kunne være vel stikkede til at værne om Fædrelandet.

Boisen: For man kan komme til en Afgjørelse af den Sag, som nu foreligger, troer jeg, at man først maa være bleven enig om, hvorvidt en Almeenvæbning, som er bleven nævnt som det, Alle ønske, skjøndt vistnok ikke Alle ret vide, hvad derved forståes, nu for Tiden kan bringes tilveie eller ikke; og uden at jeg skal indlade mig paa Spørgsmaalet om dennes Unselighed, troer jeg dog, at derom ville de Fleste være enige, at i Dieblicket, da en Krig forestaaer, paa hvis Udfald Fædrelandets Være og Frelse beroer, og som vi derfor ønske ført med al den Kraft, Landet kan opbyde, er det en Umulighed at tilveiebringe en Almeenvæbning, som vi turde vove at betroe Fædrelandets Forsvar. Jeg maa i denne Henseende slutte mig til hvad der blev ytret af det ærede 1ste kongevalgte Medlem (Andræ), hvis Foredrag i denne Sag har været mig det meest overbevisende, at Staten maa erklære sig ude af Stand til for Dieblicket at vaabenøve det hele vaabensføre Mandskab, saaledes at det kunde stilles mod Fienden; men er dette Tilfældet, da maa Staten nøies med at udtage saa stort et Antal af det vaabensføre Mandskab, som den seer sig istand til virkelig at benytte, og til at udtage et saadant Antal tilbyder sig to Maader; den ene med Undtagelsesystemet, den anden med Lodtrækning. Hvad det første angaaer, da er det nok allerede bleven saa forhadet, at det vilde være i høi Grad uklogt at tage sin Tilflugt dertil, og overhovedet er det vist, at om man end indførte et Undtagelsesystem med nok saa stor Samvittighedsfuldhed, man vilde dog ikke kunne undgaae Mistanke for Partisthed og Uretfærdighed. Lodtrækningen, som naturligtviis kun da kan finde Sted, naar man ikke kan faae Alle med, har det for sig, at den gjør ingen Personansæelse, tager intet Hensyn til Stand, vil derfor efter den nærværende Tids Betragtning blive at foretrække for Undtagelsesystemet, og bliver, naar der skal udtages et vist Antal af en større Masse, den eneste Maade, hvorpaa dette kan skee, hvorved det dog maa bemærkes, at Frivillighed unddrager Enhver fra al Lodtrækning, og hvor den er stærk nok, ophæver samme. Men Lodtrækningen, som slet ikke tager Hensyn til Personer, fører ogsaa det med sig, at den ligesaafuldt træffer den, som mindst af Alle egner sig til Krigen, paa Grund af sin Stilling og sine Kræfter, som den, der fortrinlig egner sig dertil; den træffer saavel den, som har den største Ulyst til Krigen, og som ikke vil kunne udrette noget syndeligt, men ved at blive hjemme muligen kan være Fædrelandet til stor Nytte, som den, med hvem det Modsatte er Tilfældet. Ved en uheldig Lodtrækning kunde det da skee, at Udfaldet med Hensyn til Armeen kunde blive i høi Grad uheldigt, idet denne nødtes til at optage en stor Mængde i sine Rækker af uvillige og tildeels til denne Gjerning udelige Mennesker, og uheldigt med Hensyn til Landet, som blev berøvet en stor Mængde Mennesker, som i den Stilling, de hidtil havde været i, vare Landet til Gavn, men derimod som Soldater vilde blive det til Skade. For at raade Bod herpaa, har man fastsat Stilling, hvorved de uheldige Udfald af Lodtrækningen kunde afhjælpes. Man gik ud fra, at det første Hensyn, man maatte tage, det var, at skaffe Fædrelandet de dygtigste Forsvarere, og at Statens Borgere maatte have den Frihed, selv med hinanden at afgjøre, hvilke der skulde drage til Hæren og hvilke der skulde blive hjemme, kun at Ingen paalagdes den Evang, at gaae for en Anden, og at denne Handel skeete offentlig, for at undgaae Bedragerie. Men herimod indvender man nu: det kan ikke skee, thi derved krænktes Ligheden; Enhver, der træffes af Loddet, skal gaae i egen Person, hvor uskiftet han end er dertil, hvor meget han end vil savnes i den Stilling, han forlader, og hvor gjerne en Anden end ønsker at gaae i hans Sted, baade fordi han har Ulyst til denne Gjerning, og for at tjene den Sum, som Stillingen udtræver. Altsaa, skjøndt det kan blive i høi Grad betænkeligt med Hensyn til Fædrelandets Forsvar, at dette skal paanødes en Mængde uvillige og udelige Forsvarere, skjøndt det er et mageløst Indgreb i den personlige Frihed, at den Ene ikke maa ved Hjælp af sin Formue befrie sig fra en Gjerning, hvortil han mangler baade Ulyst og Evne, og den Anden ikke maa erhverve sig denne Deel af hans Formue ved at

paatage sig, hvad han har baade Ulyst og Evne til, saa skal dog Ligheden hævedes, selv om den skulde koste Fædrelandets Undergang i Krigen Dieblit og berøve Friheden en Grav; og denne Lighed, for hvis Skyld man vil bringe saa store Offre, det er saa, naar den betragtes noget nærmere, den største Ulighed; thi det er let at indsee, at det er ikke Lighed, men den største Ulighed, naar den samme Gjerning paalægges to Mennesker, af hvilke den bliver for den Ene en utaalelig Byrde, for den Anden, hvad han netop ønsker sig. Man kan ikke taale, at Formuen i dette Tilfælde viser sin Kraft, naaget man maa indrømme, at denne i alle andre Tilfælde slet ikke kan ophæve Forskjellen i Formuen; man maatte, naar man virkelig ønskede, at den maatte aftage, glæde sig ved, at her aabnes en Veie for de Uformuende til paa en ærlig Maade at komme i Besiddelse af en Deel af de Formuendes Formue. Jeg er forøvrigt slet ikke blind for hvad der kan ansøres mod Stilling, og er aldeles enig med det 1ste kongevalgte Medlem (Andræ) i, at Stillingens Modstandere ledes af en dyb og ædel Følelse af, hvad de troe at maatte blive Følgen af Stillingssystemet, en Følelse, som har bragt dem til at overse, at naar man ikke vil tilside sætte baade Fædreland og Frihed, da er den en nødvendig Følge af Lodtrækning, og den eneste Maade, hvorpaa denne kan blive taalelig og anvendelig netop i nærværende Forhold. Jeg er overbevist om, at man, efterat have antaget Lodtrækningen, vil ved at forkaste Stillingen gjøre denne Anordning til et fuldkomment Misfoster, aldeles uanvendelig med Hensyn til Fædrelandets Forsvar i nærværende Tid. Muligen ville de, som ere Modstandere af denne Anordning, ved at berøve den Stillingen, som alene gjør den taalelig, bibringe den Dødsstødet; og da jeg er langt fra at være en Ven af denne tvungne, fælskeligen saakaldte almindelige Børnepligt, kunde jeg fristes til at gjøre noget lignende, men kan dog paa ingen Maade gjøre det nu, da Fædrelandets Forsvar, som gaaer for mig fremfor alt Andet, staaer paa Spil, og da jeg tillige føler, at Friheden vilde faae sit Banesaar, ved at omstøde Stilling. Under disse Forhold maa jeg derfor stemme for Stilling, skjøndt det er først efter megen Strid, at jeg er kommen til dette Resultat.

Mr. Jeg skal først tillade mig en Bemærkning i Anledning af hvad der er ytret af den ærede 15de kongevalgte Rigsdagsmand (Hage) imod det af Rigsdagsmanden for Veile Amts 3die District (Stodfleth) Fremførte: at det var et Brud paa Contractsfriheden, der alt fra Statens Side var skeet ved Huusmandsloven. Naar det ærede kongevalgte Medlem hertil har mindet om, at det var paa Statsoeconomiens Begne, at dette var skeet, saa indseer jeg for det første ikke, hvad han dermed vil bevise, da der som her kun er Spørgsmaal om Arbeides Overtagelse; men jeg maa tillige minde ham om, at det ikke var, eller i alt Fald ikke blot var paa Statsoeconomiens Begne, men i Statsmoralitets-Interessen, at Staten her skred ind for at udslutte hver Læring af Hoveri og af Naturalpræstationer, der endnu mindede om Aagets Tilværelse.

Naar der af flere ærede Talere er lagt Vægt paa, at der ydes de fattige Classer en stor Tjeneste ved at tilstede Stilling, fordi man derved aabner dem Udgang til Arbeide og Beskæftigelse, og naar en æret Taler endog har betragtet den Stillede som Part i Sagen, saa maa jeg aldeles benægte det Sidste. Her er slet ikke Tale om den Stillede Interesse. Han er en Person, som tilfældigtviis, ved Forholdets Bestaenhed, kommer tilstede. Staten har desuden ikke paataget sig og skal ikke paatage sig at skaffe saadan særegen Arbeidsfortjeneste, lige saa lidet som der hos os er ydre Omstændigheder tilstede, der kunne gjøre det nødvendigt for Staten at paatage sig en saadan Forpligtelse. Her er hos os ikke nogen overflødig talrig Arbeiderklasse eller, som man benævner den med det stygge Ord: Proletariat; her er derimod overflødig Arbeide og tilstrækkelig Anledning og Leilighed for Enhver til ved Arbeide at fortjene sit Brød, saa at Staten ikke behøver at aabne nogen speciel Udgang hertil i Armeens Rækker.

Naar jeg forøvrigt stemmer imod Stilling, saa skeer det ikke af politiske Grunde, som af en anden æret Rigsdagsmand er fremhævet, og som egentlig forekomme mig her mindre at være tilstede, og heller ikke af det saameget paaberaabte Lighedshensyn, da man let heri føres til en Udskielse fra Begrebet. I det Hele lader Lighed sig

her skal ikke tilveiebringe, thi selv de Uformuende, der af Ilge Grund nødes til at indtræde i Tjenesten, kunne dog befinde sig under ulige Vilkaar, ligesom dette ogsaa vil være Tilfældet med dem, der kunne benytte Leiligheden til at friskjæbe sig. Det er her simpelthen i Retfærdighedens Navn, at jeg stemmer imod Stilling, saaledes som den er foreslaaet, fordi det er min Følelse imod, at give en Lov, der er i Strid med Retfærdigheden, og ved nærværende skeer der et dobbelt Brud paa denne, baade fordi man ved Personudskrivningen betynger den Fattige i for stort Forhold, og den Formuende ved Stilling faaer en for let Leilighed til at kunne fritage sig.

Spørgsmaalet maatte jo egentlig her oprindeligt være, om Børnepligten skal forstaaes som en personlig Pligt, eller ikke. At den i sig selv maatte ansees at være personlig, synes mig her det Antageligste, fordi den ikke kommer til at paahvile de Familiefædre, der have Døtre, og som saaledes blive aldeles fritagne for at yde noget Bidrag til Statens Børn; endvidere derved, at den kun paahviler de Personer, der ere værnepligtige, og altsaa have de personlige Egenskaber, og kun fritager Krumsingre, Stjærbenede og Lignende; dernæst synes det ogsaa at være en Conseqvent, der ligger i Lodtrækningen, at den udpeger de Personer, af hvem Staten kræver sin Tjeneste. Men vil man imidlertid forlade denne Anskuelse og gaae ud fra, at Børnepligten ikke er Noget, der er bunden til Personen, men en af de „almindelige“ Forpligtelser, der paahviler Statsborgerne, saa kan den ogsaa fordres repareret efter et ligeligt og passende Forhold. Jeg har derfor aldeles Intet imod Stillingen efter sit Princip. Jeg ønsker den endog gennemført i hele Systemet paa den Maade, den eneeste, hvorpaa Børnepligten kan blive retfærdig fordeelt og i Sandhed almindelig, naar nemlig Staten paatog sig at stille, eller med andre Ord, at hverve, eller Communen og Districterne tilveiebragte Individuerne og fordeelte Udgifterne efter den almindelige Stattebasis, eller efter Formue og Leilighed. Under den nærværende Sag har der imidlertid ikke været Leilighed til at foreslaae noget Lignende, da det jo paastaaes at ville medføre altsfor gennemgribende Forandringer, under de nærværende Forhold, da Krigen maastee staaer for Døren, at indlade sig paa noget Saadant. Stillingen kunde imidlertid ogsaa ordnes nogenlunde overeensstemmende med Retfærdighed paa en anden Maade, naar, om end ikke Staten paatager sig det Hele, saa dog det Bederlag, der skal udredes af Enhver for at frigjøre sig for Krigstjenesten — og Stilling og Bederlag komme jo ud paa Et — kom til at staae i et passende Forhold til hans Formue, hvilket heller ikke vilde være vanskeligt at udføre, naar man ved Local-Juryer lod bestemme det større eller mindre Beløb, Enhver skulde tilsvare for at erholde Fritagelse. Thi nu maa man dog indrømme, at det er en himmelstrigende Uret, der tilsvies den Fattige ligeoverfor den Rige, naar der fordres af den Fattige, at han skal opfylde en Forpligtelse, som kun i et mindre Forhold paahviler ham fuldstændig, saa at den for ham ikke blot bliver, hvad en foregaaende Taler har nævnt, en Kropsskat, men endog en Kropsskat, og derimod den Rige kan frigjøre sig imod et Bederlag, der ofte ikke staaer i noget Forhold til den langt større Forpligtelse, der burde paahvile ham i Forholdet til den materielle Fordeel, han har af Staten. Noget Lignende, som det af mig Anførte, er desuden ogsaa allerede indført hos os og har Lovgyldighed ved Borgervæbningen. Ved disse Corps, der dog just ikke ere bebyrdede med nogen særdeles militair Forpligtelse, da den i Almindelighed kun bestaaer i at rykke i Marken paa smukke Sommerdage eller og paradere paa Amtmænds Geburtsdage, idetmindste under ancien regime, selv ved disse har dog den, som vilde fritages, maattet erlægge ikke nogen fast Kjendelse, men en saadan, der stod i et passende Forhold til hans Formue og til den større Forpligtelse, Lovgiveren derved har paalagt ham. Der er herom ikke stillet noget Amendement, og jeg har selv heller ikke stillet noget, fordi jeg med det 18de kongevalgte Medlem (Lüttichau) maa erkjende, at Pluraliteten af Forsamlingen veed at „sætte Priis paa Stilling“. Jeg selv skulde ogsaa sætte Priis paa den, dersom Staten vilde sætte den rette Priis for dem, der ved Formuens Hjælp ville fritage sig for Forpligtelser.

Jeg skal endnu tillade mig at bemærke, at for mig har den ærede 1ste kongevalgte Rigsdagsmands (Andræs) Foredrag ogsaa havt en, dog kun dramatisk Interesse. Han har staaet drabelig imod sine Modstanderes

Argumenter, men jeg tvivler paa, at Slagene have ramt. Idetmindste savner jeg Modargumenter og Beviser for hvad han vilde bevise. Han lovede et saadant Beviis for Stillings Retfærdighed, men det udeblev. Han forstaaede sig bag Lodtrækningen, og det Samme har siden været Tilfældet med flere Talere. Men fordi Lodtrækningen indeholder i sig selv en Uret; fordi man nu engang ikke har havt noget andet Middel til at formindste de Børnepligtiges Masse, skal man da, for at redde Conseqventen, fra den ene Uret nødes til at gaae over til en anden? Og naar den sidste ærede Taler har sluttet sig til ham i dette Punkt og derhos opstillet den Supposition, at de, som reise Modstand imod Stilling, vel egentlig ere Modstandere af Anordningen i sin Heelhed og af den saakaldte almindelige Børnepligt — som den her skulde være, men som i Virkeligheden ikke er andet end almindelig Lodtrækningspligt —, saa maa jeg dog meget forvare mig herimod og tvivler ogsaa paa, at der af Rogen egentlig er givet ham Anledning til saadanne Formodninger. Idetmindste vil jeg, saa meget jeg end har mod flere af Anordningens Bestemmelser, paa Grund af den Uret, de tilsvie mod enkelte Samsundsstillinger, dog aldrig tage i Betænkning, endeligen at slutte mig til Loven i den Stikkelse, den fremgaaer, for at dog den Forpligtelse, som hidtil har hvilet paa de Uformuende i Landvoclassen, ikke fremtidig skal hvile paa dem alene, men, om man saa vil kalde det, almindeliggjøres ved ogsaa at overføres paa Fattige i andre Stænder.

Thalviger: Nogle af de ærede Rigsdagsmænd, som have udtalt sig imod Stillingen, og af disse i særdeleshed min ærede Sidesmand, Rigsdagsmanden for Præsts Amts 3die District (Schack), have holdt fast ved, at den ikke var en almindelig Contract, det var en Contract om selve Livet, det højeste Gode. Hvis det forholdt sig saaledes, at der ikke kunde være Tale om Andet, end at En friskjøbte sig for at miste Livet, mod at en Anden skulde miste det, vilde Sagen stille sig ganske anderledes for mig; men man maa dog indsee, at det ikke er givet, at man, fordi man stiller sig som Soldat, vil miste Livet. I Fredstid kan der jo ordentligviis ikke være Spørgsmaal derom, og jeg vil haabe, at en Fredstilstand med Guds Hjælp vil blive den almindelige her i Landet; og selv i Krigen er der dog mere Sandsynlighed for ikke at miste sit Liv end for at miste det. Det at stille for sig kan ikke heller befrie En fra at miste Livet, thi han kan omvendt, just ved at stille for sig, miste Livet ved en Ulykke, som rammer ham hjemme, men som ikke vilde have rammet ham i Felten. Altsaa Contracten gaaer her ikke ud paa det Højeste, det Vigtigste, det er ingen Livssag. Min ærede Ven, som jeg har tilladt mig at gjøre disse Bemærkninger imod, har selv afgivet et glædeligt Beviis paa, at man kan være flere Gange i Liden og dog komme uskadt derafra. Hvis man antager med mig, at det ikke er en Livssag at være Soldat, at det ikke er det Samme som at være sikker paa at miste sit Liv, og omvendt at stille for sig det Samme som at conserve sit Liv, maa man stille denne Contract i Lighed med mange andre, der ikke ville kunne høves uden at gjøre store Indgreb i al borgerlig Frihed og alle Contractsforhold; thi er det, som man har sagt, umoralst at slutte slike Contracter, hvor den Formuende betaler en Anden for at overtage en Sag for ham, hvorved hans Liv kan sættes i Fare, om det ogsaa er eventualiter; er det umoralst, saa maa man ogsaa forfølge denne Anskuelse i andre Retninger, end netop blot i Børnepligtssagen. Man maatte saaledes forbyde Folk at være Skibsredere; den formuende Mand, som vil sende et Skib bort, hyrer en Mængde Mennesker til at bemandle det og udsætter i Regelen, naar Skibet skal gaae en lang Tour og paa en Aarstid, som maa ansees farlig, ikke Een, men Mange for at miste Livet, og det er ikke for at frelse sit Liv, men for at forøge sin Formue. Vil man saaledes consequent blive ved at forbyde den Formuende at foretage sig nogen af dette Slags Handlinger, saa maa man ogsaa forbyde en Mand, der har faaet en ung valig Hest, at lade den tilride af en Berider. Man maatte da sige, at Staten ikke kunde tillade, at Berideren udsatte sig for Fare, men hvis Cieren vilde have den tilreden, maatte han selv gjøre det. Man vil let indsee, at en saadan Conseqvent vilde føre til, at de fleste Erhvervsgræne vilde blive aldeles ødelagte, og man vilde jo derved, istedetfor at arbejde for, at den fattige og den mindre formuende Klasse skulde kunne erhverve Noget,

istedetfor at arbejde til de Fattiges Fordeel netop arbejde til deres Skade. Iøvrigt skal jeg blot henholde mig til, hvad der af flere Andre er udtalt med saa megen Grundighed og Klarhed, baade fra det militaire og borgerlige Synspunkt, for det Gavnliges og Rigtiges i, at Stilling maa tillades under de nuværende Forhold; jeg skal blot henholde mig dertil og erklære, at jeg efter min fuldkomneste Overbeviisning stemmer derfor.

Der er et subsidiairt Forslag af den ærede Rigsdagsmand for Maribo Amts 4de District (Olesen), der har tiltalt mig mere. Jeg har vel under denne Sags Behandling i Afdelingerne hørt udtale, at det at lære at exercere er det Mindste af Krigstjenesten; at Soldaten kan sulde en Dag, at han hele Dage kan taale en anstrængende Marsch, det er det Vigtige. Da det er udtalt af en Autoritet, vover jeg ikke fra mit Standpunkt bestemt at modsige det, men der er dog en Green af Soldatens Tjeneste, som det forekommer mig ikke saa let lader sig lære; det er at være vaabenøvet, at kunne bruge Skydevaaben. Jeg har ogsaa seet det udtalt fra forskellige Sider, nylig i den amerikanske Præsident Polks Budskab til Congressen; han udtaler sig deri saaledes: „man frygtede vel for, at man ikke skulde kunne føre Krigen mod Mexico med Gre, fordi de forenede Stater i Fredstid kun har en staaende Armee af 10,000 Mand; men, tilføjer han, da vi have en Befolkning, som fra Ungdommen af ere vant til at omgaaes med Vaaben og ere meget gode Skytter, saa gik det meget hurtigt at faae samlet en Armee af den Styrke og den Qualitet, at den meget hurtigt kunde tilendebringe Krigen for os.“ Forrige Dag har jeg ogsaa seet en Anmeldelse fra vort Krigsministerium om at antage Svenske, Norske og Danske, hvori Krigsministeren ikke fordrer, at de skulle være inderexercerede, men dog, at de skulle være øvede Skytter. Dette synes ikke at stemme overeens med den ærede Ordførers Bemærkning mod dette Forslag, at Krigsbestyrelsen ikke kunde være tjent med at faae saadanne privatøvede Mænd ind i Armeen. Jeg er derimod af den modsatte Mening og maa derfor tiltræde dette Forslag.

Jørgensen: Det forekommer mig at være meget uheldigt, naar, idet man vil indføre almindelig Børnepligt, man da med det Samme vil tillade Stilling, thi Folgen deraf synes mig at blive, at naar man i §§ 1 og 4 har indført almindelig Børnepligt, ophæver man samme igjen i § 25 ved at tillade Stilling. Jeg kan nemlig ikke kalde det almindelig Børnepligt, naar man ved Penge kan friske sig fra den Byrde eller Pligt, med sin Person at værne om Fædrelandet, hvilket jeg anseer for enhver vaabenfør Statsborgers Pligt; og naar man nu seer hen til, hvad Folgen heraf vil blive, saa forekommer det mig, hvilket allerede af flere ærede Deputerede er udviklet, at Børnepligten, som hidtil alene har hvilet paa en enkelt Stand i Samfundet, nemlig Bondestanden, for Fremtiden ogsaa vil komme til at hvile paa en enkelt Stand, nemlig de Fattige; og at det ikke er ønskeligt, at de alene for Fremtiden skulle komme til at bære denne Byrde, er af flere ærede Deputerede saa klart udviklet,

at jeg ikke skal spille Liden med at gjentage samme. Man har indvendt, at saalænge man havde Lodtrækning, burde ogsaa Stilling være tilladt; men dertil maa jeg dog bemærke, at der dog findes betydelig Forskiel imellem Stilling og Lodtrækning, thi Lodtrækning rammer ligesaavel Fattige som Rige, da derimod Stillingen alene vil komme de Rige tilgode, og skøndt jeg med flere Deputerede maa kalde Lodtrækning et nødvendigt Onde, saa maa man jo finde sig deri, indtil Forholdene paa anden Maade kunne ordnes. Lodtrækning er her i Salen bleven kaldt en Falliterklæring af Staten. Jeg maa sige det Samme og det i en dobbelt Betydning, nemlig baade paa Penge og Forstand; paa Penge derved, at Staten ikke seer sig istand til at indøve Alle til Soldater for Befolkningens Skyld, og paa Forstand derved, at den ikke kan udfinde en Maade at dele Børnebyrden paa, saaledes at enhver Statsborger kan faae sin Andeel at bære.

Fibiger: Det er ikke min Hensigt at gaae ind paa Undersøgelsen, om Stillingen i Almindelighed er at foretrække, eller ikke. Dette Emne turde være tilstrækkeligen behandlet; men jeg vilde kun bestræbe mig for at udhæve, at saaledes som Sagen om Stilling og om Undtagelser fra Børnepligten nu har dannet sig, saa forekommer det mig, at man neppe længere har noget Valg, men at der nu kun kan være Tale om at antage Stillingen, saafremt man ikke vil bestemme sig for altfor haarde Betingelser.

Betingelserne for Børnepligtens Opfyldelse ville i alle fremmede Lande — Preussen neppe engang undtaget — findes at være lettere, end de nu kunne blive hos os. Næsten overalt, hvor man har almindelig Børnepligt, tilstedes nemlig saavel Stilling som betydelige Undtagelser. Kun i Preussen har man udelukket Stillingen, men istedetfor denne har man derimod maattet tilstede andre væsentlige Lettelser. Man har der følgende Fritagelser: den Person, som beviser at være en Familjes eneste Forsørger; den, som beviser at være en Enkes eneste Søn og Forsørger; geistlige og verdslige Embedsmænd; den, som beviser sig at være Eier af en Landeindom, hvoraf han lever; Forpagtere af kongelige Domaines og private Gøser; Giere af Fabrikker og Manufacturer, der sysselsætte flere Arbejdere; Individuer, der ere isærd med at lære et Haandværk eller en Næringsvei, som ikke uden Skade kan afbrydes. Man har endvidere der den eetaarige Tjeneste for Frivillige, og Staten maa desuden udrede en betydelig Sum i Capitulant-Tillæg til Underofficerer. Om nu end Afstemningen over Udkastets § 6 antages at give det gunstigste Resultat, som de stillede Forandringsforslag kunne tilstede, saa blive dog de deraf flydende Lettelser for Børnepligten langt mindre end i Preussen, og vilde man nu hos os udelukke Stillingen, da bleve Betingelserne for Børnepligten vistnok særdeles haarde og langt haardere end i noget andet Land. Om end Stilling antages, saa vilde dog Børnepligten efter det Forsamlingen forelagte Udkast blive ligesaa streng som i Preussen og strengere end i alle andre Lande.

(Fortætted.)

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Et og halvtredsindstyvende (54de) Møde.

(Fortsat.)

Det forekommer mig, at man ikke kan og bør gaae ind paa saa strenge Vilkaar, som Udelukkelsen af Stillingen medfører, paa saadanne Vilkaar, som ikke støtte sig paa egen eller Andres Erfaring, og det kunde vel haand, at en saa stor Strengthed, der haardt vilde ramme alle Classer, kunde blive til Hinder for Udførelsen af det hele Værk. Man erindre, hvorledes det er gaaet i Norge, hvor den almindelige Værnepligt ikke er kommen til Udførelse, skjøndt den er decreteret for 34 Aar siden. Paa den anden Side kan jeg ikke nægte, at Ifke-Stillingen i flere Henseender i høi Grad tiltaler mig, og at den vistnok har sine meget gode Sider med Hensyn til Armeen. Man har i denne Anledning citeret Oberst Abrahamsons Ord, og jeg tillader mig hertil at føie en Henviisning til et Arbejde, udført af Landets ældste Officer, Hr. Generallieutenant Rømer. Generalen har nemlig i en udførlig Afhandling, hvoraf et Udtog og har været henlagt paa Forsamlingsfalsens Bord, fremsat et System, der har til Hensigt at udelukke Stillingen og tillige, saavidt muligt, at forstaae den værnepligtige Masse for en lang og besværlig Tjeneste, navnlig for Garnisonstjenesten. Men Stillingen har dog i det Hele taget Praxis for sig, og Udelukkelsen af Stillingen vilde nødvendigvis, som jeg har tilladt mig at anføre, under nærværende Omstændighed medføre altfor strenge Vilkaar. Dersom man vil undgaae disse, da vilde Udelukkelsen udfordre en Forandring af Armeens Organisation, der ikke lader sig gennemføre i denne Krigsperiode, under hvilken man ikke veed, hvad der kan foregaae den Dag imorgen. Ogsaa vilde en saadan Forandring udfordre nye Forhandlinger i Rigsdagen, saasom hele Udkastet er baseret paa den ældre Organisation; navnlig vilde § 6 formeentlig blive at foretage paany.

Jeg kan derfor ikke indsee, at der for Tiden er Andet at gjøre end at antage Stillingen og overlade til kommende, roligere Tider at afgjøre Stillingspørgsmaalet, efterat man har erhvervet sig noget meer Erfaring ved at prøve den nye Værnepligtsanordning. Slutteligen maa jeg tilføie den Anstuelse, at Stillings Antagelse dog vistnok ikke vil gjøre det overflødig, saavidt muligt at begunstige de til § 6 stillede Forandringsforslag.

Wulff: Da det allerede er bleven udtalt, hvad jeg vilde have sagt, skal jeg blot tillade mig at erklære, at jeg slutter mig til den allerede Rigsdagsmand for Veile Amts 5te District (Jørgensen).

Mort Hansen: Efterat allerede mange Talere, tildeels med stor Udførlighed og stort Talent have udtalt sig om Stillingsretten, skulde det synes, som om Enhver af os, der ikke have haft Ordet, forlængst maatte være kommen paa det Rene med, hvad der er at domme om denne Ret. Jeg maa imidlertid bekjende, ikke, at jeg er uvis om, hvad jeg vil stemme for, thi det veed jeg, men at jeg er forbleven uvis om, hvorvidt Stillingsretten skal betragtes som et Gode eller som et Onde. Det er gaaet mig, som det saa tit gaaer, naar man fra to Sider hører ivrige og heftige Paastande stillede paa Spidsen mod hinanden, at man tænker: I have begge Ret, men I have ogsaa begge Uret. Jeg troer ikke, det er rigtigt, at den almindelige Værnepligt vil blive til Ingenting, fordi Stillingen tilstedes, men jeg troer heller ikke, det er rigtigt, at den ved Stillingsretten vil blive, hvad Folket ønsker, den skal blive: en Lyst og Ære for alle Landets vaabensføre Søner. Jeg troer ikke, det er rigtigt, at Staten handler uforsvarligt, handler umoralist og slet ved at tillade Stilling, thi da

var det ogsaa umoralist, at den tillader hvem der vil for Penges Skyld at gaae til Søes eller en hvilken som helst anden for Liv og Helbred farlig Haandtering, som dog skal gjøres; men jeg troer heller ikke, det vilde være godt enten for Staten eller for Hæren, om det blev almindeligt, at kun de fattige Classer sendtes til Hæren, og de Velhavende bleve hjemme. Jeg troer endelig ikke, det er rigtigt, at den sande demokratiske Lighed vilde gaae tilgrunde ved Stillingen og drage Friheden med sig. Naar Alle skulle bære lige tunge Byrder, men Alle ikke have lige stærke Stuldre, saa fremkommer ikke Lighed, men Ulighed; men jeg kan paa den anden Side ikke nægte, at Staten vilde blive stærkere, naar den lige Byrde bidrog til, at Alle tilegnede sig lige Kræfter, og jeg kan ikke indrømme, at Frihedens Begreb fordrer, at Pengene skulle beholde deres Magt i alle Forhold, og jeg føler det vel, at det er en sjon Tanke, at alle Fædrelandets Børn skulle med deres egne Arme forsvare Moderens Liv. See, derfor kan jeg ikke finde, at her er en Strid imellem den fulde Sandhed paa den ene Side og den fulde Usandhed paa den anden, og derfor glæder jeg mig over, at her er aabnet en Middelvei, som efter min Mening ligger Sandheden nærmest, fordi den ligger imellem Uderlighederne; det er nemlig Forslagene Nr. 3 og 4 (af Olesen og Brinck-Seidelin). Det er da kortelig min Mening, at saalænge Staten maa erklære sig fallit med Hensyn til fornuftige Regler — thi det er aabenbart fornemmelig i den Betydning, som nylig blev sagt af en æret Taler (J. Jørgensen), at her er Tale om en Fallitserklæring —, saalænge man ikke har udfundet noget Bedre end det blinde, stumme, tankeløse Lykkespil som Regel for, hvem der skal være Soldat, og saa længe det skal være forbudt at røre ved den gamle ormstukne Armeorganisation, saa maa Stilling beholdes som en taalelig Udvei, der dog har nogen Fornuft i sig til at bøde paa Lodtrækningens Usornuft. Men det er mit faste Haab, at den Tid ikke er fjern, da Enhver kan gaae til Vaabenøvelserne med Lyst og i Felten med Freidighed. Derfor stemmer jeg for det Forslag, som er fremsat af Rigsdagsmanden for Hjørring Amts 5te District (Brinck-Seidelin), hvorefter Stillingsretten skal falde bort om nogle Aar. Jeg troer, at denne Bestemmelse vil have en god Indvirkning paa hele Ordningen af Hæren.

Men jeg maa fremdeles anbefale Forslaget Nr. 3 (Olesens), hvorefter Ingen maa stille for sig, førend han er vaabenøvet. Den allerede Ordfører har derimod indvendt, at dette Forslag vil bebyrde Krigsbestyrelsen og Finantserne, og et æret Medlem (Drewsen) har idag sagt det Samme. Men jeg troer, at dette beroer paa en Misforstaaelse; thi Meningen er jo kun den, at Enhver først skal møde selv for at lære og siden maa stille en Mand, der har udtjent. Ordføreren har sagt, at derved vil Stillingen blive sjældnere; dette er sandt, men det anseer jeg just for en Fordeel. Fremdeles har han sagt, at Stillingssummen vilde blive større; dette er ogsaa sandt, men ogsaa dette er en Fordeel, thi skal den Fattige gaae i Felten for den Rige, bør han virkelig betales godt. Men især anbefaler dette Forslag sig derved, at det vil bidrage til, at Forstærkningen bliver paalidelig, at Vaabenfærdigheden bliver almindelig, at Folket vil virke i Kraft og i Tillid til sin Kraft, og at saaledes en virkelig Folkevæbning vil forberedes.

Endnu maa jeg tillade mig en lille Bemærkning. Naar det første kongevalgte Medlem (Andræ), ligesom tidligere det 28de kongevalgte Medlem (Tscherning), har omtalt de Forslag til Folkevæbning, som man har havt for Die, som det Sletteste af Alt, saa synes dette mig noget ubilligt. Thi her er jo slet ikke fremsat noget Forslag,

her er ikke ubdillet Ideer; de kunne altsaa ikke, som den 28de Kongevalgte har sagt, være løse og umodne. De fleste, som ynde Tanken om Folkevæbning, høre, ligesom jeg, til Rægsfolk, der erkjende deres Mangel paa dyb Indsigt i Sagen, men kun have laant Ideerne fra erfarne Mænd, som have udtalt dem i Skrifter, navnlig fra de Skrifter, som i sin Tid ere udgivne af den hæderlig bekjendte militaire Forfatter, den daværende Artillericapitain A. F. Tscherning. Om det ærede 28de Kongevalgte Medlem nu finder disse Ideer løse og umodne, veed jeg ikke, men jeg tillægger dem stort Værd.

Frelund: Skjøndt Discussionerne over denne Sag, og navnlig over denne Paragraph, gaae temmelig langsomt gennem denne Sal, troer jeg dog ikke at burde renoncere paa Ordet, navnlig med Hensyn til et Punkt, som jeg agter specielt at udhæve. Forøvrigt har denne Discussion været af en ligesaa interessant som alvorlig Natur; det er nemlig interessant at see, hvorledes man ofte, og det paa Frihedens og Lighedens Vegne, har fremført Anker imod adskillige Punkter i denne Anordning, som netop paa Frihedens og Lighedens Vegne er udgaaet fra en Mand, hvem man ellers ikke pleier at ansee for karrig paa Frihed og Lighed. Discussionen er dernæst interessant, fordi derved adskillige ærede Rigsdagsmænd, idet de have forsvaret Friheden og Ligheden, have indtegnet deres Navne blandt Frihedens og Lighedens ivrige Forsvarere, og det er naturligtvis Noget, som Folket, der ikke har Stemmeret i denne Sal, vil gemme i sin Hukommelse, og vi vente og forlange, at disse Frihedsmænd ogsaa ville følge os, naar Tiden kommer til at realisere disse Ideer ogsaa i andre Retninger. At den er af en alvorlig Natur følger af sig selv, thi her handles om Ting, som gribe dybt ind i Alles Interesser. Jeg agter at stemme for Paragraphen, saaledes som den foreligger, og altsaa for Stilling; jeg skal ikke her fremhæve de forskjellige Grunde, som ere anførte for den, men jeg skal nærmest kun holde mig til een, og jeg skal i saa Henseende tillade mig at fremsætte et Exempel. Dersom der, for at tage 2 aldeles modsatte Personer, var en Huusmand, som skulde gjøre en Reise, men maatte gjøre den tilfods, fordi han var fattig, og han undervejs mødte en anden Mand, som var rigere end han — for Modsatningens Skyld en Herregaardsmand, — der kjørte magelig i sin Kareth, — da, mener jeg, Ingen af os vil indrømme, at den fattige Mand var berettiget til at blive vred, fordi den Rige kunde kjøre, medens han selv maatte gaae, og endnu mindre troer jeg, at vi vilde billige, om han sagde til Herregaardsmanden: vær saa artig at stige ud af Din Vogn og gaa ved Siden af mig, thi jeg har ikke Raad til at kjøre. Dette maa nu ikke opfattes saaledes, som om jeg vilde sætte Eiendoms og Rigdom over Alt, som det Hvieste; thi jeg indrømmer villig, at Rigdommens Berettigelse og Ret maa have sin Begrændsning. Rigdommen kan f. Ex. nemlig ikke gjøre Fordring paa at conserveres uformindsket i Slægter indtil tusinde Led, den kan heller ikke gjøre Fordring paa, at dens Eiermand skal være berettiget til, om han finder det for godt, at udsuge eller pine Andre, men jeg mener, at det vilde see daarligt ud med Staten, dersom man ikke vilde indrømme Rigdom og Eiendom den Ret, at de, som ere i Besiddelse deraf, skulde kunne gjøre sig Livet lysere og behageligere end den, som Intet eier, NB. naar de ikke derved krænke Andres Rettigheder eller vakte større Byrder over paa dem. For mig stiller det Spørgsmaal, hvorom Taleren her er, sig saaledes, at Staten, idet den sætter denne Børnepligtsanordning i Udøvelse, siger til alt vaabenført Mandskab her i Landet: I skulle allesammen uden Undtagelse, forsaavidt I kunne føre Vaaben, bidrage til, at Staten kan faae en Hær; nu kan den jo ikke bruge dem Alle, og der anvendes derfor Lodstrækning. Den, som Loddet træffer, skal selv tjene, med mindre han kan stille en Anden, der er ligesaa dygtig, i sit Sted. Jeg kan ingenlunde indrømme, at Byrden derved kastes over paa eller gjøres besværligere for de Fattige, eller at det skulde være uretsfærdigt, thi kan den mere Formuende skaffe En i sit Sted, lader Ingen; den Fattige kan det ikke, han maa derfor selv gaae, men han gaaer ikke for den Rige, medmindre han gjør det godvillig, og jeg kan ikke see, hvad Skade det kan gjøre den Fattige; naar Loddet har truffet ham og han staaer i Linien, om han da ved Siden af sig har en rig Mand eller dennes Stedsfortræder, en fattig, kan da vel noget nær være ham det Samme. Der er nemlig en vis Maade,

Grad og Udstrækning med Hensyn til Frihed og Lighed, som man maa vel vogte sig for at overskride. Jeg skal tillade mig at anføre et Exempel, der forresten oftere er nævnt ved andre Leiligheder, fordi jeg troer, det passer godt netop her. Naar en fattig Student gaaer ind i Linien, fordi han ikke kan betale, sige maaskee Nogle, at det er en Skam, at han skal gaae, fordi han er fattig; men naar man, som sagt, vilde forfølge Ligheden, dersom Alt skulde være lige for Alle her, dersom Eiendom ikke skulde have sin Berettigelse og sit Fortrin, og deriblandt ogsaa det, at den, der er i Besiddelse deraf, kan stille for sig, saa mener jeg, at heller ikke Intelligenten bør have nogen Berettigelse fremfor noget Andet. Da imidlertid Avancement jo nu er indrømmet i Hæren, skulde jeg dog ansee det meget sandsynligt, at Studenten, som har Dannelsen og Kundskaber, vil avancere til Officere; men skulde da nu alle de Andre, som ikke have samme Dannelsen og Kundskaber, vel være berettigede til at blive vrede eller misundelige, fordi de ikke kunne opnaae samme Stilling — det vil dog vistnok Ingen indrømme. Jeg vil ikke her omtale Contractsforholdet, fordi jeg deraf ikke vil hente noget Argument, og der er desuden bleven talt nok i den Retning. Naar der er sagt, at Stillingsystemet var en Handel med Menneskers Kjød og Blod, at den var et Menneskesalg, da er Bedkommende vistnok ganske vis paa, naar han udtaler saadanne store Ord, at vinde en vis Opmærksomhed for sig. Det er jo nemlig værdifulde Ting, han nævner, thi naar man tager Kjød og Blod fra et Menneske, bliver der ikke Meget af Personen tilbage, men jeg troer ogsaa netop derfor, at man vel burde vogte sig for, baade at lege med saadanne betydningsfulde Ord og at lade sig bedaare af dem. Vi maae nemlig her vel fastholde den Sætning, som jo er en Sandhed, at Bedkommende, skjøndt de ere fattige, og maaskee gaae med nærmest af den Grund, at de ere fattige, dog gaae frivillig. Men skulde nu overalt, hvor man sætter Menneskers Liv paa Spil for at faae et Foretagende udført, skulde saadanne Handeler være utilladelige, vilde man jo f. Ex. ikke engang have nogen Blytækker at sende tilveirs, thi han kunde jo let falde ned og slaae sig ihjel; man vilde ingen Somænd have, og saaledes kunde man anføre mange Exempler. I Slutningen af forrige Aarhundrede var der en Færgemand i Helsingør, en rask Gut, Lars Bache. Der laa dengang et Skib ude paa Rheden, som var nær ved at forlise og som havde mange Mennesker ombord, hvortil en Mand, Grosserer Staalhagen, fra Toldboden af var Vidne; han udbød, om jeg husker, 200 Rdlr., naar Rogen vilde gaae ud og redde dem, men det var forbunden med øiensynlig Livsfare at forsøge derpaa, og dersom nu det, som man her har sagt, skulde være sandt, var det jo en Ugudelighed af Grosserereren at udlove disse 200 Rdlr. Da imidlertid Bache gik ud og reddede dem, uden dog at ville modtage den derfor udlovede Belønning, saa løstede man ei alene ham til Skerne for denne Heltedåd, men man roste ogsaa Staalhagen, fordi — han havde handlet med Menneskers Kjød og Blod. Men foruden at Lodstrækningen selv — for at bruge de før brugte Udtryk — er at spille om Kjød og Blod, saa er der desuden mange Tilfælde, som vi finde os meget godt i, ja som Mange finde, der ikke er Noget ivelen for at lade bestaae, og om hvilke man dog maa indrømme, at de have mere Lighed med Handel med Kjød og Blod; dem skulde jeg gjerne være med at afskaffe, naar den Tid kommer. Jeg sigter nemlig her til de stakkels fattige Mennesker, som boe paa Landet, paa Fæstegodser, naar de ere saa ulykkelige at have en haardhjertet Herregaardsmand til at raade over sig, en Herregaardsmand, der i fuldeste Maal bruger al den Magt, som Loven hjemler ham, og vel endog gaaer lidt uden for den, ja som, for, lig Vampyren, at udsuge dem saa vidt muligt, reent omgaaer Loven. Dette mine Herrer! kan med langt større Sandhed kaldes en Handel med Mennesker; jeg vil nu ikke engang tale om, at naar en Enke vil gifte sig, og hun ønsker at beholde Fæstet, at hun da skal forestille Brudgommen for Herren til at erfare, om han finder sig tilfreds med ham. Naar Rogen lader sig stille, er det kun for nogle Aar, og det sker godvillig, men her er Tale om at faae Huus over sit Hoved, Noget, Enhver trænger til, og en Fordring, et Menneske er berettiget til at gjøre; et Menneske kan dog ikke krybe i Jorden og søge sit Ly der, han er derfor tvungen til at gaae ind paa ethvert Vilkaar. Stillingen, den er ligefrem et frivilligt Forhold, her kan ikke være

Tale om nogen Tvang; det er ikke den eneste Skilte at fortjene Penge ved, det at lade sig stille, og det indeholder saaledes ingen Nødvendighed. Man har paaberaabt sig mod Stillingsystemet den almindelige Stemmeret, saavel som Romerfolket, men dette er af den ærede Taler, som sidder foran mig, imedegaaet, og jeg skal ikke opholde mig videre derved, men kun tillade mig endnu at bemærke to Ting. Man har sagt, at Hæren vilde tabe i moralsk Mod og Dpøstelse, hvis man tillod Stilling; det er blot en Paastand, den kan ikke bevise nu, og man kan derfor gjerne indfranke sig til at sige, at det ikke vil være Tilfældet. Men man har dog et Slags Modbeviis, som ligger temmelig nær, og som jeg derfor vil henpege paa. Jeg sigter herved til det sidste Felttog i Slesvig; saavidt jeg veed, bestod Fleertallet af Armeen der af danske Bønderkarle, og efter hvad jeg har hørt, have de vist moralsk Mod og Dygtighed fuldt saa vel som de finere Folk, der kom derover med større Intelligens, hvor haderligt end disse forøvrigt kunne have opført sig. Man har ligeledes paaberaabt sig, at den staaende Hær vilde være en Skole, hvori de mindre Dpøstte skulde opdrages, naar man ingen Stilling tilstedede, men tog Alle med, og at dette Gode vilde gaae tabt ved at antage Stillingsystemet; men jeg maa hertil bemærke, at dette ikke ret stemmer med det almindelige Begreb, man ellers pleier at forbinde med Skole- og Opdragelsesanstalt, og det forekommer mig at være en Betyndelighed, for Alvor at ville paastaae, at Folket skulde opdrages i Soldaterlivet og i Felten. Man pleier dog ellers at faae andre Resultater ud af et saadant Liv; den naturlige Maade at danne og opdrage Folk paa, er i det rolige Hjem og gennem Folkeskolerne. Der er endvidere paastaaet og argumenteret stærkt fra, at hvis almindelig Stilling tillodes, saaledes som den her foreslaaes, vilde Hæren blive opfyldt af Proletarier, det vil sige arme og tiggefærdige Folk, som Intet eie; jeg troer, Gud være lovet! at Danmark ikke har mange Proletarier, saa at i denne Betyndning passer dette fremmede Ord vist ikke ganske, og dernæst vil jeg mod den Paastand, at vi ville faae alene dem, som i alle Henseender staae lavest i Samfundet, ind i Armeen, sætte en anden Paastand; det troer jeg ikke, og den ene Paastand, troer jeg, kan være ligesaagod som den anden, thi Beviis kan for Tiden ikke føres. Jeg skal endnu tillade mig en Bemærkning, som jeg rigtignok ømmer mig ved at komme frem med, men som jeg dog troer at burde fremsætte, da den forekommer mig at høre til Sagen; det er nemlig den, at idet man saaledes taler om Frihed og Lighed, og navnlig forsaavidt man her bestandig har talt om, at det kun var den Fattige, Glendige og Arme, som skulde gaae, at det var deres Sag, man talte, og at man derfor ikke vilde respektere Eiendommen her i samme Betyndning, som vi dog ellers ere saa villige til at indromme den i mange andre Henseender i Livet, saa skal jeg ikke nægte, at det forekommer mig, at der paa Bunden af dette ligger, naturligviis skjult for de ærede Herrer selv, noget af hvad man kalder Communisme, skjøndt jeg ellers ikke nogensinde har mærket noget til, at den har faaet Indpas i Danmark; men Saadant kan komme usforvarende, og jeg for min Part skal virkelig ikke være med at hjælpe til at indføre denne fremmede Vare, selv om jeg kunde faae den toldfrit indført og heste Tak og Roes oveni købet, hvilket jeg dog forresten ikke troer, var at vente.

Forstander **Møller**: Jeg er blandt dem, der ere imod Stillingsvæsen, som imod al anden Vilkaarlighed, hvorunder den Fattige og Ringe kan komme til at undgaae; og den Udsigt, man derved har givet til at faae Formuen deelt, til at faae de Fattige gjort deelagtige i den, kan ikke tilintetgjøre mine Betænkkeligheder ved Stillingsvæsenet. Skjøndt jeg nu har hørt Alt, hvad der vel kan siges til Fordeel for Stilling, har det dog ikke eet Dieblisk kunnet gøre mig tvivlsraadig i denne Sag. Jeg er ikke engang kommen til det Resultat, som den ærede Rigsdagsmand for Møen (Barfod), da han under den foreløbige Behandling erklærede, han var imod Stilling, fordi den gjorde et Brud paa Ligheden, men for Stilling, fordi et Forbud mod Stilling var et Brud paa Friheden. Heller ikke kan jeg gøre mig skyldig i den Selvomøsigelse, som adskillige ærede Rigsdagsmænd, naar de have erklæret sig imod Principet og dog erklæret at ville stemme derfor. Dersom det nu er saa, at Lodtrækning i sig selv er et Onde, og at Stillingsvæsenet fører Vilkaarlighed i sig

og med sig, dersom Pengene komme til at gøre Udslaget, hvor de dog ikke skulde, dersom de nemlig endog skaffe os et mindre kraftigt Landeværn end det, vi hidtil have haft, saa kan jeg dog ikke indsee, hvorledes Stillingsvæsenet kan finde sit Forsvar i Friheden. Thi det er dog ikke en Frihed til at gøre eller lide Ondt, vi attraae enten for os selv eller Andre, men en Frihed, hvorved Alt, hvad der er ædelt og godt i Folket kan naae sin fulde Udvikling og sin Styrke, en Udvikling og Styrke, der ret faaer sin Betyndning, naar alle Mænd uden Standsforskjel eller andre Hensyn slutte sig sammen, hvad enten det gælder om at forberede sig dertil eller at værne om Fædrelandet, som det, vi Alle have tilfælles. Man skal ikke sige i eet Dieblisk „almindelig Bærnepligt“ og i det næste sige til: „dersom Du ikke har Lykken med Dig og spiller Dig fri, eller dersom Du ikke har saa mange Penge, at Du kan betale en Anden i Dit Sted“; thi derved bliver netop det Hele en Vilkaarlighed, som gjør, at hvad der skulde være et personligt Bidrag for enhver Person, reducerer sig til et Pengebidrag. Jeg gjentager det, i Stillingsvæsenet ligger der en Vilkaarlighed; thi uden at tale om, at det dog virkelig vil komme til at beroe paa ethvert Menneskes ydre Vilkaar, hans Stilling, Formuesomstændigheder o. s. v., enten han skal blive Bærnepligten underkastet eller ikke, saa kan man dog heller ikke nægte, at Lodtrækning og Stilling i sig selv er og bliver en Vilkaarlighed, som det ikke forekommer mig at være heldigt at opfostre, men som tværtimod, dersom Tiden ellers vil være consequent, nu skulde have Raadestodet. Vil man have Vilkaarlighed i een Retning, er Vilkaarligheden berettiget, og den skal da ogsaa nok vide at gøre sig gjældende i mange andre. Vi have et Tilfælde ligesom os; thi man har aabnet Døren med Lodtrækning, den første Vilkaarlighed, og derved smuttede Stillingsvæsenet ind, og hvad der følger med er ikke til at beregne. Men at hjælpe paa en Bommert ved at sætte flere til, synes dog kun at føre til Vidtløftigheder.

Men hvad Indskyldelse vil det dog ikke have paa Folkeanden og Folkelivet, naar en saadan almindelig eller rettere vilkaarlig Bærnepligt skal træde i Kraft. Hvilken Betragtning maa ikke gøre sig gjældende med Hensyn til, hvad der dog skulde være en Ære og Stolthed for enhver af Landets Sønner, at værne om sit Fædreland. Kan Stillingsvæsenet nu ikke — og det benægter jeg — løse den Opgave at skaffe os et bedre og kraftigere Forsvar end det, vi hidtil have haft, hvor bliver saa Udbyttet af den „almindelige Bærnepligt“, som dog skulde være en Binding for Folket? Jeg finder tværtimod, man gjør Ondt værre, idet man giver den Tilboielighed, der hidtil noksom har gjort sig gjældende, idet man har søgt at skubbe Bærnebyrden fra sig paa alle optænkkelige Maader, idet man, siger jeg, giver denne Tilboielighed ny Næring. Eller er det dog ikke saa, at netop den Omstændighed, at de ydre Vilkaar skulde kunne gøre Udslaget, vil udøve sin Indskyldelse til at gøre Folket splidagtigt med sig selv, hvad vi dog gjerne ville forene og føie sammen, og hvorved man indfører en Classification, der idetmindste er ligesaa farlig, om ikke endnu farligere, end den Classifikasjon, vi hidtil have haft. Falder al anden Classifikasjon bort, saa vil der netop som en Frugt af Bærnepligtloven eller Stillingsvæsenet opstaae 2 nye Classer i Folket: den Rige og den Fattige. Nu vil man maaskee sige, det er ikke noget Nyt, thi Rige og Fattige har der været, saalange Verden har staaet; men jeg maa dog bemærke, at de ikke saaledes ere opstillede som hinandens Modsætninger, som det skeer, naar Stillingsvæsenet bibeholdes og kommer til at gøre Udslaget. Thi hvad bliver Fulgen andet end den, at den Rige og Formuende frigjør sig for Bærnepligten, og deri fortænker jeg dem ikke, medens Armeen i Fredstid idetmindste blot kommer til at bestaae af de Uformuende og Fattige, og jeg gad dog nok vide, om man troer, dette kan blive uden demoraliserende Indskyldelse baade paa Folket og Armeen. Maae de Fattige og Uformuende ikke staae der netop som et Vidnesbyrd om, at de ere de Fattige og Ringe? Og kan man nu virkelig slaae sig til Ro derved og sige: det er almindelig Bærnepligt, ikke for et Syns Skyld, men saaledes, at det danner et kraftigt Forsvar for Krigstid, da det Hele dog egentlig skal bære sin Frugt og vise, hvortil det duer. Nei! dertil hører der noget ganske Andet; dertil hører, at alle Mænd vaabenøves, men paa den mindst bekoste-

lige og mindst tidsspildende Maade, derved bliver Folket forberedt, og naar Alle blive lige for Loven ogsaa i dette Stykke, bliver det styrket til at forsvare Fædrelandet i Krigstid; — det er dette, der maa blive vor Hovedopgave.

Dg see vi nu fremdeles hen til, hvad Folket, hvis der forresten bør tages noget Hensyn til dem, der ere udenfor, dommer om det Hele, da fører min Dverbetvelling og Erfaring mig til at paastaae, at Stillingsvæsenet har den almindelige Stemning imod sig. Man betragter det Hele ikke engang som en ny Klub, men som en forslidt Kap, der er sat paa et gammelt Klædebon, — jeg mener den gamle Armeorganisationsplan, hvortil Alt jo refererer sig —, og at dette ikke kan tilfredsstille Folket, finder jeg saa ganske naturligt under nærværende Omstændigheder, da man venter at see Ligheden gennemført i at værne for, hvad vi dog Alle have tilfælles, vort Fædreland. Det Nye og det Gamle smelter ikke saaledes sammen; det Ene river tværtimod det Andet istykker.

Jeg skal endnu kun i Anledning af den ærede 13de kongevalgte Rigsdagsmands (Fibigers) Dtring: „at der i Preussen vel ingen Stilling, men visse Undtagelser finde Sted“ tillade mig at bemærke, at Preussen ogsaa udskriver en langt større Masse til den staaende Hær, og at denne Omstændighed forandrer Forholdet. Naar samme ærede Taler bemærkede, at § 6 maatte foretages paany, dersom Stilling forkastes, da maa det være mig tilladt at gjøre opmærksom paa, hvad den ærede Rigsdagsmand maa have overset, at Behandlingen af § 6 netop er udsat for „Stillingens“ Skyld, og man faaer altsaa, naar den kommer under Behandling, Leilighed til, deri at modtage Modificationer.

Jeg skal saaledes slutte mig til Minoritetens Indstilling, ligesom jeg ogsaa, forudsat, at denne ikke vinder Majoritet, hvorom jeg tvivler, skal stemme for det af den ærede Rigsdagsmand for Maribo Amts 4de District (Olesen) stillede Forandringsforslag, hvorved allerede Noget er vundet.

Krigsministeren: Idet jeg udbejder mig Ordet for at fremkomme med nogle Bemærkninger til de stillede Amendements, venter maaskee Forsamlingen, at den nuværende Krigsbestyrelse udtaler sig om det foreliggende Lovudkast i Almindelighed, og Spørgsmaalene om Stedfortrædelse i Særdeleshed. Det er bekjendt, at Staten kan faae de nødvendige Forsvarere paa een af to Maader, enten ved frivillig Stilling eller ved Udskrivning. Frivillig Stilling, eller hvad man kalder Hverving, vilde jo unægtelig være den simpleste af alle og vilde løse alle de Forviklinger, som fremkomme ved Udskrivningsvæsenet; men det vil ikke være muligt for Staten at tilveiebringe det fornødne Antal Forsvarere ved frivillig Stilling eller Hverving. De Glasser, hvoraf man kunde vente især at faae Frivillige, vilde jo være, hvad man i Almindelighed kalder den arbejdende Klasse, Folk, som leve af Jordarbejde, Markarbejde, Daglønnere og i det Hele Folk, der leve af deres Hænders Gjerning; men disse Glasser kunne ved Selverhverv fortjene et rundeligere Livsophold end den Løn, der er tilstaaet Soldaten. Biskop har Soldaten i adskillige Henseender Meget forud for den arbejdende Klasse; hans Løn er sikker, i Sygdomstilfælde bliver der sørget for ham, han faaer Klæder, Qvarteer o. s. v., medens den tjenende Classes Erhverv er suurt og usikkert. Men paa den anden Side har denne Liden til sin Raadighed og er fri for al den Lvang, som uundgaaelig følger med Soldaterstanden. Saalænge altsaa ikke Lønningen bliver betydelig forøget, kan man ikke vente at erholde det tilstrækkelige Antal ved frivillig Hverving, og Staten nødes altsaa til at tage sin Tilflugt til Udskrivning. Heraf gives der 2 Hovedafdelinger. Den første er, hvad man i daglig Tale kalder almindelig Væbning, ifølge hvilken enhver vaabendygtig Mand er pligtig at deeltage i Landets Forsvar, og den anden bestaaer i, at den fornødne Deel til Fædrelandets Forsvar udtages

ved Lodtrækning, og derved bliver pligtig til at deeltage i Forsvaret. Hvad den almindelige Væbning angaaer, saa har den især i den senere Tid fundet mange Tilhængere og Forsvarere. I denne Henseende skal jeg blot bemærke, hvad der allerede tidligere er bleven yttret, at vi for Tiden paa en Maade have almindelig Væbning her i Landet, idet der er bleven udtaget en saa stor Masse af Befolkningen til Landets Forsvar, at det deels for Finantserne vilde være en maaskee utaalelig Byrde at holde flere under Vaaben, og det deels kunde være tvivlsomt, om Landet til Agerbruget og de øvrige Erhvervsgrene kunde undvære et større Antal Hænder. Af min høitagede Ven og Forgjænger i Ministeriet er Forsamlingen bleven gjort opmærksom paa, at den nuværende Organisation af Armeen kan betragtes som en Indledning og som en Forberedelse til almindelig Væbnings Indførelse, og at der navnlig, dersom man nu vilde indføre almindelig Væbning, vilde fattes det fornødne Antal af Befalingsmænd, men at disse netop nu dannes ved de bestaaende Krigsforhold, og at der altsaa, hvis man maatte beslutte sig til i en roligere Tid at gaae over til Almeenvæbning, vilde i Henseende til Tiden Intet være tabt, men tværtimod Alt være forberedt dertil. Naar Fredstid indtræder og Spørgsmaalet herom vil kunne undergives en nøiere Drøftelse, saa vil det nærmere vise sig, om den almindelige Væbning kan opfylde de Forventninger, som man nu gjør dertil, og især om det vil være muligt at finde en Middelvei mellem de Anskuelser, som de Civile have om Almeenvæbning, og dem, som herske mellem de Militaire, idet de Civile troe, at en kort Tjeneste og Vaabenøvelse vil være tilstrækkelig til at forsyne Armeen med dygtige Forsvarere, hvorimod de Militaire ere af en modsat Mening, nemlig den, at den nuværende Tjenestetid er saa kort som mulig, og ikke uden Skade for Landets Forsvar kan forkortes for de paagjældende Individuer. Spørgsmaalet om Almeenvæbning antager jeg saaledes at være udsat af Forsamlingen til en fredeligere Tid. Der staaer altsaa nu tilbage, hvad man kalder almindelig Værnepligt, som bestaaer deri, at de Værnepligtige, der skulle udskrives, udtages ved Lodtrækning. Hidtil har jo kun en Deel af Befolkningen, nemlig Landbostanden, været Lodtrækningen underkastet, men da Forsamlingen har antaget § 1 i det forelagte Udskast, har den derved antaget, at Værnepligten nu skulde udstrækkes til den hele Befolkning. Efterat høifalig Kong Christian den Ottende havde bestegit Thronen, var hans første Tanke henvendt paa at indføre almindelig Værnepligt, og denne Idee blev ogsaa modtaget med al Beredvillighed fra Militairets Side. Kongen nedsatte en Commission, bestaaende af 13 Militaire, for at udkaste Planen til en ny Organisation for Armeen, og tillige tage Spørgsmaalet om almindelig Værnepligt under Behandling. Af Commissionen erklærede 12 Medlemmer sig for almindelig Værnepligts Indførelse, og deriblandt Commissionens Præsæs, den daværende Kronprinds, vor nuværende Konge, og eet Medlem udtalte sig imod almindelig Værnepligts Indførelse, men om jeg ikke tager feil, har dette Medlem senere forandret sin Anskuelse. Efterat Commissionen havde endt sine Arbejder, blev Sagen om almindelig Værnepligt forelagt for tre Stænderforsamlinger, nemlig i 1842, 1844 og 1846. Fra Stænderforsamlingerne 1844 indkom forskellige Forslag til Modificationer i det oprindelige Forslag om Værnepligtsforholdene, og inden Stænderne kom sammen i Aaret 1846 nedsatte Kongen en Comitee, bestaaende af tre Militaire, som skulde fra det militaire Synspunkt udtale sig om de indkomne Forslag, inden de bleve forelagte Stænderne. Denne Comitee fraraadede Indførelsen af Almeenvæbning, men udtalte sig derimod for Indførelsen af almindelig Værnepligt; dog foreslog Pluraliteten i Comiteen ved Sværksættelsen af almindelig Værnepligt to meget betydelige Modificationer.

(Fortsattes.)

1849.

Beretning

No. 157.

om
Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Et og halvtredstindstyvende (54de) Møde.

(Fortsat.)

Den første var den, at navnlig Kjøbenhavns Beboere skulde være fritagne for den sædvanlige Børnepligts Præstation, paa Grund af, at deres Indtrædelse i Borgervæbningen blev anseet som et Æquivalent for almindelig Børnepligt. En anden væsentlig Undtagelse, som Pluraliteten foreslog, var et saakaldet Frivilligsystem, ifølge hvilket Enhver, der havde Formue til at klæde sig, og som kunde lade sig vaabenøve og gennemgaae en Exerceer-skole paa egen Bekostning, blev fritagen for al militair Tjeneste i Fred, eller for, hvad man i daglig Tale kalder Garnisonstjeneste, og kun blev pligtig til at møde i Krigstid; og da man ei var vis paa, om et stort Antal vilde benytte dette System, foreslog Comiteen, for at fremtvinge det frivillige System, at ingen Stilling skulde finde Sted. Comiteens Minoritet, nemlig jeg, der her har den Ære at tiltale Forsamlingen, fraraadte disse to Undtagelser, og foreslog almindelig Børnepligt med Berettigelse til at kunne stille for sig. Minoritetens Forslag blev ikke paaagtet i Ständerforsamlingerne, som i det Væsentlige anbefalede Majoritetens Forslag. Sagen blev, saavidt jeg erindrer, ikke forelagt Hertugdømmenes Ständerforsamlinger, og den henstod saaledes uafgjort. Krigen udbrød imidlertid, og der er nu forelagt nærværende Rigsforsamling et Forslag, som jeg har den Tilfredsstillelse at see, i det Væsentlige stemmer med det Minoritetsvotum, som jeg i Aaret 1846 tillod mig at anbefale. Naar de Militaire saameget have anbefalet almindelig Børnepligt, er det ikke fordi man i mindste Maade har været utilfreds med de Soldater, som den nuværende værnepligtige Masse leverer, eller fordi man kunde ønske nogen Forandring deri. De nuværende Soldater, som vi have, ere haardsøre, stærke, udholdende, lydige, taalmodige, følgagtige; de følge deres Officerer overalt, og, hvor disse foregaae dem med et godt Exempel, tør man vente sig Alt af dem, og der er altsaa ikke nogen Grund til at ønske nogen Forandring heri. Naar vi desuagtet have udtalt os for almindelig Børnepligt, er det deels af Retfærdighedsgrunde og deels af politiske Grunde; af Retfærdighedsgrunde, fordi vi finde det billigt og rigtigt, at alle Landets Indvaanere bære lige Byrder og lige Forpligtelser; og fordi vi troe, at ligesom vi selv finde, at det er en Ære at forsvare Landet, saaledes maae Andre ogsaa see det med samme Ære; men vi have ogsaa anbefalet det af politiske Grunde, fordi vi troe, at Armeen vil blive mere national, naar alle Classer af Samsundet have Medlemmer i Armeen. De Militaires Stilling har især i de senere Aar betydeligt forbedret sig. Imidlertid kunde der vel være enkelte Ting tilbage at ønske, navnlig med Hensyn til Caserner og vedligeholdelse; men det har altid fundet en Deel Vanskeligheder baade fra Bekostningens og fra andre Sider. Mange af disse Vanskeligheder ville imidlertid forsvinde, naar alle Classer af Landets Beboere have Medlemmer i Armeen, og det vil ogsaa have Soldatens Selvfølelse, naar han seer, at Ingen holder sig for god til at være Soldat, men at Enhver, hvad enten han er født paa Landet eller i Kjøbstaden, deeltager deri. Det er ogsaa en Hovedgrund, hvorfor Landbefolkningen har stillet den billige Fordring og Ænske, at Kjøbstæderne skulde deeltage deri, fordi, naar Børnepligten hviler paa en enkelt Stand, kunde det synes, som om de Andre ansaae sig for gode dertil.

Hvad nu Spørgsmaalet angaaer om Stedfortrædning i Særdeleshed, da kan det egentlig være Militairetaten ligegyldigt, om den,

der bliver udstreven til Soldat, møder selv, eller en Anden møder paa hans Vegne. Det, som Militairetaten er berettiget og forpligtet til at fordre, det er, at den, der møder, hvad enten det nu er efter hans egen Tour eller for en Anden, er et moralsk usfordærvet Menneske, saa at Armeen ikke bliver fyldt med Forbrydere og Landstrygere. Men en anden ikke mindre væsentlig Betingelse er den, at den, som stilles, ogsaa har de fornødne Kræfter til at udføre sit haarde og besværlige Hverv. Naar disse to Ting blive iagttagne, er Staten ikke videre interesseret i, hvad enten Stedfortrædelse finder Sted, eller ikke. Disse ere de ufravigelige Betingelser, som fra Militairetatens Standpunkt maae gjøres gjældende, og som ogsaa nogenlunde ere iagttagne i det foreliggende Udkast. Vel kunde Militairetaten ønske, at man havde en noget større Garanti i saa Henseende, da den fastsatte Tid af 4 Uger, i hvilke Recruten havest til Bedømmelse, er noget knap. Imidlertid nærer jeg det Haab, at den til Nød kan være tilstrækkelig, og jeg finder mig derfor ikke foranlediget til at anbringe paa nogen yderligere Bestemmelse i saa Henseende. Uagtet Militairetaten ikke har nogen videre Fordring herpaa, saa troer jeg dog, at der i Samsundets Interesse er Anledning til at udtale det som et billigt Ænske, at der maatte finde nogen strengere Control Sted med Stedfortrædning. Naar en Person opholder sig paa Landet, og ikke i Nærheden kan finde et Subject, som vil paatage sig at indtræde for ham i Armeen, saa er han nødt til at henvende sig til en Mellemmand eller Commissionair, for at skaffe sig en Stedfortræder, og han maa saaledes overgive sig i denne Commissionairs Hænder. Nu kan det vel hændes, og det er endog sandsynligt, at dette forøger meget betydeligt den Bekostning, som han maa sætte sig i, for at skaffe en Stedfortræder. Commissionairen eller Mellemmanden eller det Selskab, der skaffer Stedfortrædere — i Frankrig har man saadanne Selskaber — gjør det naturligvis ikke omsonst, og Følgen deraf bliver, at Stilleren ofte maa betale 20, 30—40 Procent mere, end en Stedfortræder virkelig koster, og paa den anden Side faaer Stedfortræderen ikke hele den Sum, som Stilleren erlægger. Differencen gaaer da i Mellemmandens Lomme. Dette har til alle Tider givet Anledning til megen Klage, og i Frankrig, hvor almindelig Børnepligt og Stedfortrædning i mere end 50 Aar har bestaaet, er Krigsbestyrelsen allerede længere tilbage i Tiden — jeg erindrer navnlig, at det skete 1842 og senere — indkommet med Forslag til den lovgivende Magt om en Forandring heri; den ønskede, at Stillingen eller Stedfortrædelsen skulde blive lagt i Krigsbestyrelsens Hænder, saa at Enhver, der vilde stille for sig, skulde henvende sig til Krigsbestyrelsen, som da besørgede Stedfortrædningen, navnlig af udtjente Militaire. Det er unægteligt, at ved en saadan Indretning vilde Samsundet vinde betydeligt, idet Prisen paa Stedfortrædningen vilde blive constant, Stilleren erholdt Sikkerhed for ikke at komme til at betale mere, end Stillingen virkelig kostede, og paa den anden Side Stedfortræderen fik den hele Sum uden Afkortning. Dertil var knyttet et Forslag om, at den militaire Bestyrelse skulde administrere Stillingssummen til Fordeel for Stedfortræderen, saa at denne, medens han var i Tjenesten, i det Høieste oppebar Renten af Summen, og først naar han havde udtjent eller blev afskediget, fik den fulde Capital, eller, hvis han var død, denne da blev udbetalt til hans Arvinger. Dette Forslag, saa billigt det end var, blev bestandig forkastet i det franske Kammer, fordi man ansaae det for en Indskrænkning i Enhvers naturlige Ret til at raade over sine Penge, saaledes som han bedst kunde, og fordi man ansaae det for unaturligt, at Krigsbestyrelsen skulde opkøbe sig til et Slags Formynder for Indviberne. Den

samme Grund vilde rimeligviis ogsaa gjøre sig gjældende her, og jeg har derfor ikke fundet mig foranlediget til at anbrage paa noget Saadant. Jeg skal kun bemærke, at under Nr. 6 er der stillet et noget lignende Forslag, nemlig at Stilling paa Sesjonen bortfalder, og at altsaa al Stilling skal berigtiges ved vedkommende militaire Afdeling, hvilket Forslag jeg vil anbefale til Forsamlingens Opmærksomhed, da jeg troer, at det vil være i Samfundets Interesse; og kjendt det, noie regnet, vil være Militairstaten mindre magtpaaliggende, saa troer jeg dog, at det vil afhjælpe mangfoldige Ulemper.

Hidtil har Stillingen jo fundet Sted i en Række af Aar, og man har aldrig mærket til Klage over Misbrug af den. Børnepligten har hvilet paa Landbefolkningen, og de, der ere blevne udtagne, have benyttet sig af Stillingstilladelsen, uden at yttre Dnsse om dens Afskaffelse, og dersom man havde villet affkaffe den, vilde Saadant være bleven anseet som et unaturligt Indgreb i dens Rettigheder. Naar nu Kjøbstadsbefolkningen ogsaa indbrages under Børnepligten, vil Massen derved blive forøget med $\frac{1}{2}$, og naar de $\frac{1}{2}$ hidtil have været tilfredse med Tilladelsen til at stille for sig, hvorfor skulde det da ikke convenere den Femtedeel, som kommer til. Naar A. udskrives til Soldat, og B. er villig til at paatage sig Tjenesten for ham, indseer jeg ikke, at det angaar hverken C. eller D. Man har yttret, at den, som stiller for sig, derved unddrager sig fra Børnepligten, men det forekommer mig at være en Misforstaaelse. Den, som stiller for sig, han gjør Get af To; enten stiller han efter § 18 en Person, der efter 8 Aars Tjeneste som Underofficer er aldeles fri for Børnepligten, og den, som han stiller for sig, skal efter § 18 indtræde i Stillerens Sted, og Stilleren selv bliver ikke fri, men gaaer over i Forstærkningen og skal altsaa møde i Krigstid, og skal endog være Indkaldelse til Vaabenøvelse underkastet i Fredstid; stiller han derimod en Frilødsmand for sig, saa er det egentlig en Bytning af Wilkaar, der finder Sted, idet Frilødsmanden bliver lodtrukken, og den Lodtrukne bliver Frilødsmand; der skeer altsaa ikke for noget Individ nogen Fritagelse for Børnepligten. Der er yttret, at Stedfortræderen skulde være mindre moralsk og mindre dygtig end den, for hvem han indtræder. Det kan vel enkeltviis være Tilfældet; men i Almindelighed er dog denne Paastand ubevist, sædvanligviis vil han endog være mere skicket til Krigerens haardføre Levnet end den, for hvem han indtræder. Der er altsaa for Militairstaten snarere Binding end Tab. Man har endvidere sagt, at Armeen vilde blive opfyldt med Proletarier; derved forstaaes vel Uformuende. Ja, jeg troer, at hverken de Rige eller de Formuende ville gaae ind i Armeen som Soldater; men det behøves ikke heller. Soldaten skal have det Nødvendige, han skal have sin daglige tilstrækkelige Føde, han skal klædes forsvarligen og ikke lide Mangel paa Noget, men hvad han faaer til Overflod, geraader ham ikke til Gavn. En General vilde være i Forlegenhed med en Armeer, hvori der var mange formuende Soldater, deres Formue vilde være dem til Unytte; han vilde ønske at blive de rige Soldater qvit, og de rige Soldater vilde vist ogsaa ønske at blive deres General qvit. Det er ligeledes bleven yttret, at en Armeer, sammensat af de Fattige af alle Dele af Befolkningen, ikke vilde være saa skicket til Landets Forsvar som en Armeer af Statsborgere, hvorved en æret Taler har paaberaabt sig et Exempel fra Romernes Tid og paastaet, at de romerske Hære, som undertvang hele den bekjendte Verden, bestode af Statsborgere; men jeg troer ikke, at det forholder sig saa. I Roms første Tid bestod Armeen vel af Borgere, der tjente uden Sold, endog i Krig, men allerede under Beleiringen af Beji, hvor Felittoget varede Vintren over, blev man nødt til at indføre Sold, og siden den Tid bestod Armeen, om jeg ikke tager feil, af Udskrevne og Hvervede. Delectus militum stete nemlig paa 3 Maader, ved sacramentum, conjuratio og evocatio, hvilke 3 Maader jeg troer udtrykke, hvad vi nu kalde Hverving og Udskrivning. Romernes Krigstjeneste var meget haard og besværlig; de vare underkastede en streng, jeg kunde næsten sige barbarisk Disciplin, og deres Lod var i mange Henseender sørgeligere end vore Fæstningsslavers. De indtraadte i Tjenesten med det 17de Aar, og den vedvarede indtil deres 46de Aar, altsaa en Bagatel af 30 Aar. For dem, som det kunde interessere at søge nærmere Oplysning om den romerske Hærs Tilstand i Roms glimrende

Periode, skal jeg allade mig at henvise til Taciti Annales, den 1ste Bog fra det 20de til det 40de Capitel. Ogsaa i Plutarchs Biographier vil man finde et Brudstykke af Liberius Grachus's Tale for den agrariske Lov, hvori han iblandt Andet siger: „De vilde Dyr, som sværme om i Italien, have dog en Hule, et Tilflugtssted, men de, som kæmpe for Italiens Frihed og Hæder, ere ikke Andet end den Luft, som de indaande, og det Lys, som befinder dem; man kalder dem Verdens Herrer, og de ere ikke engang den Jordklump, hvorpaa de staae.“ Det var altsaa ikke Soldatens politiske Rettigheder, der udgjorde de romerske Hærs Styrke, men den strenge og ubøielige Disciplin, den bestandige Krigsøvelse og den gode Ansørsel. Grundtrækkene af de romerske Hærs Organisation ville de, som interessere sig derfor, finde kort og syndigt fremsat hos Vegetius: de re militari i det første Capitel. Naar man har meent, at det var ønskeligt, at der var politiske Rettigheder ogsaa for Soldaten, saa have jo vore Soldater de samme politiske Rettigheder som vi Alle have, saavel her som udenfor denne Sal. Forøvrigt kunde jeg ikke ønske, at Soldaten over sine politiske Rettigheder vil glemme sine militaire Pligter.

Jeg troer ikke, at det er muligt at affkaffe Stedfortrædelse, fordi den almindelige Børnepligt ikke kan bestaae uden Stedfortrædelse, fordi det vil blive en altfor trykkende og utaalelig Byrde for mange Classer af Samfundet, saaledes som flere andre ærede Talere have udviklet, hvisaarsag jeg troer at kunne forbigaae det her. I Krigstid troer jeg nok, at man ved Magtsprog kunde forbyde Stillingen; men naar fredelige Forhold atter indtræde, aa vil enten Stilling gjøre sig gjældende, eller hele Loven om almindelig Børnepligt falde bort. Man vil da kunne gribe til flere Maader at eludere Børnepligten paa, af hvilke jeg her skal nævne tre. Den første er den, at den militaire Bestyrelse bliver berettiget til at tilstaae Dispensation eller bevilge Modificationer i Børnepligtens Præstation, en Bemyndigelse, som den lovgivende Magt her har berøvet sig selv. Den anden Maade, hvorpaa man kunde eludere Loven, var at komme tilbage til det gamle Project, at Tjenesten i Borgervæbningen skulde æquivalere Tjenesten i den staaende Hær. Den tredje Udvei, og som jeg maa ansee for den forkasteligste af alle, vilde være at gribe til det saakaldte Frivillighedssystem, der er saa meget yndet i Preussen, og som bestaaer i, at den, der har Raad til at holde sig selv med alt Fornødent, efterat han i nogle saa Maanedes har været i Tjenesten og i den Tid har gennemgaaet en Ovasi-Vaabenøvelse, bliver fri for al militair Tjeneste i Fredstid.

Til Slutning skal jeg endnu udtale mig om et Par af de forelagte Amendements. Jeg har allerede tilladt mig at yttre mig over det under Nr. 6 stillede Amendment, som jeg finder meget anbefalningsværdigt; derimod er der et andet under Nr. 12, som jeg ikke tør anbefale, nemlig det, at den Passus i Paragraphens sidste Afdeling „og vil paatage sig et Aars længere Tjeneste, end Stilleren har tilbage“ skulde udgaae. Vor Armeer bestaaer, som bekjendt, af lutter unge Soldater, og hvad man kalder gamle, tjente Soldater, ere meget sjeldne. Det har unegteligt sin Nytte at have idetmindste nogle gamle Soldater, men de ere ikke at faae efter den sædvanlige Udskrivning, da Tjenestetiden er sat saa meget kort. Derfor seer man høist ugjerne, at den ældre Soldat udtræder og en yngre indtræder i hans Sted. Naar nu en Soldat, som har tjent i 5 eller 6 Aar, ønsker at udtræde af Armeen, og han stiller en Recrut, saa taber Staten en gammel Soldat, og den faaer i hans Sted en Recrut. Det er af denne Grund, at den Clausul er indført, at den, der paatager sig Tjeneste for en Anden, skal tjene et Aar længere, end Stilleren har tilbage, og det synes heller ikke at være en saa utaalelig Byrde, at man jo ikke gjerne kunde beholde denne Bestemmelse. Naar det i det under Nr. 2 stillede Amendment henstilles . . .

Formanden: Naaskee den høitærede Krigsminister vilde tillade mig at bemærke, at det under Nr. 2 stillede Amendment er bortfaldet.

Krigsministeren: Der staaer altsaa tilbage at udtale mig om Nr. 3, der gaaer ud paa, at Enhver, der er udfreven til den staaende Hær, skal være berettiget til at stille for sig, naar han har gennemgaaet Exerceerstolen; jeg kan nu ikke see af Forslaget, om Re-

ningen er, at den, der skal vaabenøves eller gennemgaae en Exerceerskole, skal gjøre det paa egen Beføstning eller paa Statens Beføstning, og det er ikke heller nylagtigt udtrykt, hvad der skal forstaaes ved at gennemgaae Exerceerskolen.

Formanden: Det er af den ærede Forslagsstiller ønsket, at Udtrykket „er vaabenøvet“ maatte komme til at staae istedetfor „har gennemgaaet Exerceerskolen“.

Krigsministeren: Ja, at være vaabenøvet og at have gennemgaaet Exerceerskolen, det er omtrent af samme Betydning; men Spørgsmaalet er, om Forslagsstilleren mener, at derved skal forstaaes den Vaabenøvelse, som er foreskrevet for Linien i 2 å 3 Aar, og at den Paagældende ligeledes kan indkaldes til disse Vaabenøvelser, som vel kunne ansees for en Fortsættelse af Exerceerskolen. Enten skal det stee paa Stillerens egen Beføstning, og i saa Fald kan der fra Militairstatens Side ikke være Noget derimod at erindre. Det vil naturligviis foraarsage nogen Uleilighed for Exerceerskolerne at vaabenøve disse Folk — men det er naturligviis en Betragtning af underordnet Betydning —; men et andet Spørgsmaal er, om det ikke er en ny Byrde, der paalægges Stilleren. Er det derimod Meningen, at det er for det Offentliges Beføstning, at Stilleren skal vaabenøves, og at han skal tages til Tjeneste paa de militaire Fonds Beføstning, saa bliver det jo et Finantspørgsmaal. En lignende Bestemmelse eksisterede tidligere, idet der hvert Aar blev indkaldt et vist Antal af de saakaldte Forstærkningsrecrutter; men det blev affkaffet i 1836 af to Grunde, for det Første, fordi man dengang tog det saa nøie med Pengene, at den ubetydelige, dertil udkastede Sum ikke kunde undværes, og dernæst, fordi man troede — man levede dengang i den dybeste Fred —, at den Vaabenøvelse, som Forstærkningsrecrutterne derved fik, naar den ikke kunde fortsættes i det følgende Aar, var altfor ubetydelig til, at den kunde bære Frugt, naar Solbaten ikke indkaldtes førend efter flere Aars Forløb. Den samme Idee kom frem igjen i Planen af 1842, hvor det atter, om min Hukommelse ikke slaaer mig feil, blev bestemt, at aarlig 1100 Forstærkningsrecrutter skulde indkaldes; men det kom heller ikke til Udførelse, ligeledes for Beføstningens Skyld. Naar imidlertid de dertil fornødne Midler tilstaaes Militairstaten, saa kunde man ikke have noget derimod. Om denne Vaabenøvelse end ikke maatte bære store Frugter, saa vil derved dog altid være Noget vundet, og naar Bedkommende i sin Tid blev indkaldt med Forstærkningsmandskabet og kom under Vaaben, vilde dog denne Vaabenøvelse gjøre ham mere stiftet til Krigstjenesten, end om han aldeles ikke var bleven vaabenøvet, og altsaa er der fra det militaire Standpunkt ikke Anledning til at fraraade dette Amendement. Stillernes Antal har, saavidt jeg veed, idetmindste for nogle Aar tilbage været 200 aarlig for hele Monarchiet. Det er nu jandsynligt, at ved Indførelsen af almindelig Børnepligt, naar Stilling tillades, vil Stillernes Antal forøges til 3 å 400; men dette Antal er ikke saa stort, at det skulde gjøre det besværligt for Militairstaten at vaabenøve dem, og der kan altsaa fra det militaire Standpunkt ikke være Noget derimod at erindre.

Formanden: Der er forlangt Afslutning af et større Antal Medlemmer end det, der udfordres efter Regulativet.

Ordføreren: Jeg maa tillade mig at spørge den ærede Formand, om Ordføreren ikke kan rette et Spørgsmaal til den høitagede Krigsminister i Anledning af det Foredrag, han nys holdt.

Formanden: Naar det er en lille kort Bemærkning, der kan stee med saa Ord, troer jeg nok, at det kunde være tilladeligt.

Flere Stemmer: Der maa voteres derom.

Formanden: Hvis den ærede Ordfører mener, at det er Noget, der er nødvendigt for at oplyse Sagen, troer jeg, at Forsamlingen vistnok vil indrømme en liden Afvigelse fra de ellers gjældende Regler.

Ordføreren: Jeg kan ikke nægte, at jeg efter den Maade, hvorpaa jeg har opfattet Sagen, maa ansee Spørgsmaalets Besvarelse for noget Ikke-Uvæsentligt.

Formanden: Da dette er Noget, som vel altid ved sig Leilighed kan siges, troer jeg at burde sætte under Afstemning, om Forhandlingen skal afsluttes eller ikke.

Efter at en af Secretarerne havde oplæst Navnene paa de Med-

lemmer, der havde forlangt Afslutning, nemlig Ploen, C. N. Petersen, Ostensfeldt, Sehestedt-Juel, Dahlerup, F. Jespersen, M. Drewsen, Drewsen af Kjøbenhavn, R. Sidenius, N. F. Jespersen, Jacobæus, Steuder, H. C. Johansen, Rørgaard, P. Hansen, Cornelius Petersen, J. Rasmussen, Gregersen og Hastrup, foretoges der Afstemning, om Afslutning skulde finde Sted, og blev dette Spørgsmaal af Forsamlingen besvaret bekræftende med 83 Stemmer mod 49.

Man skred derpaa til Afstemning over § 25. Udfaldet af denne Afstemning var følgende:

1) Ørsted's Forslag:

At den Børnepligtige og kan stille uden Lodtrækning, og

2) Sammes Forslag:

Det henstilles, om den hidtil foreskrevne Bestemmelse, at de, der ei ere indsoedte, behøve særlig Tilladelse for at kunne lade sig stille, skal bortfalde,

bortfaldt ifølge det under Discussionen Paasereede.

Förinden der skredes til Afstemning over Olesens Forslag, bemærkede Formanden:

Forslagsstilleren har anmodet mig om at yttre, at det er hans Mening, at de Paagældendes Dvælse skal stee paa deres egen, og ikke paa Statens Beføstning.

Slutningen af Forslaget skal jeg undlade at sætte under Afstemning, da den gaaer ud paa det Samme som et af de følgende Forslag, og altsaa senere vil komme under Afstemning.

Der er forlangt Afstemning ved Navneopraab, saavel angaaende det heromhandlede Forslag, som angaaende selve Hovedspørgsmaalet.

Ordføreren: Jeg maa spørge Formanden, om det kan være tilladeligt, naaret Forslag er utydeligt, at der gives en Forklaring deraf, efter at Discussionen er tilende, eller om det ikke maa være tilstrækkeligt til at bevirke, at et slikt Forslag ikke kommer under Afstemning.

Formanden: Det forekommer mig ikke, at det Sidste behøver at være Tilfældet, men naturligviis kunne jo under Afstemningen Rigsdagsmændene tage tilbørligt Hensyn til denne Omstændighed.

Ordføreren: Siden videre Discussion ikke kan finde Sted, maa jeg indstrænke mig til, for mit personlige Bedkommende at nedlægge Protest imod, at Forslaget kommer under Afstemning.

Flere Stemmer: Ja! Ja!

B. Christensen: Jeg tiltræder denne Protest.

Formanden: Man har maastee misforstaaet mig og antaget, at det var min Mening, at Ordene „paa egen Beføstning“ skulde sættes ind i Amendementet. Dette var ingenlunde Meningen; men det var blot en Forklaring i Anledning af hvad den høitagede Krigsminister nys havde yttret, som jeg tillod mig at fremsætte paa Forslagsstillerens Vegne, da hverken han eller noget andet Medlem kunde tage Ordet for at give en saadan Forklaring.

Paa Fleres Forlangende oplæste een af Forsamlingens Secretairer Navnene paa de Rigsdagsmænd, der havde forlangt Navneopraab, nemlig:

J. A. Hansen.

Gregersen.

Leth.

N. Madsen.

Rørgaard.

Blach.

Andresen.

H. C. Johansen.

Barfod.

Olesen.

Winther.

F. Johannsen.

Ploen.

Hækkerup.

Wulff.

G. Christensen.

Møller af Draaby.

N. H. Nielsen.

Da imidlertid G. Christensen, Wulff, Leth og H. C. Johansen erklærede, at de kun ønskede Navneopraab med Hensyn til Hovedspørgsmaalet, blev Olesens Forslag sat under Afstemning paa sædvanlig Maade, og blev dette Forslag, der er saalydende:

At, saafremt Udvalgets Minoritets Forslag om, at al Stilling forbydes, forkastes, Paragraphens første Deel da kommer til at lyde saaledes:

„Enhver, der er udførelsen til den staaende Her, er berettiget til at stille for sig, naar han er vaabenøvet, og til den Ende

selv at staffe en anden Mand tilveie, som kan træde i hans Sted";

forkastet med 108 Stemmer mod 29.

4) Brind-Seidelins Forslag (med Udelæse af de tvende sidste Punkter, der faldt sammen med nogle af de følgende Forslag):

At § 25 forandres til: „Enhver, der naar denne Forordning udkommer har fyldt 15 Aar, er, naar han udskrives til den staaende Hær og ei endnu er indtraadt i militair Tjeneste, beføiet til at stille for sig og til den Ende selv at staffe en anden Mand tilveie, som skal træde i hans Sted;

forkastet med 113 Stemmer mod 18.

5) Udvalgets Forslag:

At Udtrykket „er ansat til Tjeneste“ i Paragraphens første Passus forandres til „er indtraadt i militair Tjeneste“; vedtaget som en Redaktionsbemærkning uden Afstemning.

6) Lüttichaus Forslag:

At Stilling for Sessionen bortfalder;

forkastet med 65 Stemmer mod 62.

7) Udvalgets Forslag:

At den sidste Sætning i første Passus forandres saaledes: „Stillingen bliver at berigtige enten for Sessionen, eller, efter dennes Afholdelse, for den paagældende Troppesafdeling“; vedtaget med 112 Stemmer mod 7.

8) Røders Forslag:

At Ordene „han maa ei alene ikke have udstaaet nogen Straf, der gjør ham uærdig til at tjene i Armeen“ udgaae;

forkastet med 99 Stemmer mod 11.

9) Ørstedes Forslag:

At der for de Ord „tilveiebringe fyldestgjørende Beviser for“ sættes „bevise“; vedtaget uden Afstemning som en Redaktionsbemærkning.

10) Udvalgets Forslag:

At den næstsidste Passus i Paragraphen „Den, der har stillet for sig“ etc. forandres saaledes: „Den, der stiller en Forstærkningsmand, som ikke har udtyent i den staaende Hær, gaaer selv over i Forstærkningen i Stillingsmandens Plads. Har denne derimod udtyent i den staaende Hær, eller er han fri for Værnepligt, bliver Stilleren at behandle lige med dem, der have udtyent ved den staaende Hær. I Forstærkningen bliver Stilleren altid staaende, indtil han efter § 31 er berettiget til at erholde Afstedspas“;

vedtaget med 127 Stemmer mod 1.

11) Udvalgets Forslag:

At der i sidste Passus, anden Linie, efter Ordet „Udelæse“ tilføies „af Krigsministeriet“;

vedtaget eenstemmig med 127 Stemmer.

12) Ørstedes og Lüttichaus Forslag:

At i Paragraphens sidste Afsnit udgaaer: „og vil paatage sig et Aars længere Tjeneste, end Stilleren har tilbage“;

vedtaget med 80 Stemmer mod 56.

13) Ørstedes Forslag:

De, som forsætlig unddrage sig Værnepligten, ere, forsaavidt de, naar de antræffes, ikke selv kunne opfylde samme, forpligtede til at stille en Anden i deres Sted;

forkastet med 100 Stemmer mod 23.

14) Derefter sættes Udvalgets § 25 med de vedtagne Forandringer, efterat Paragraphen var oplæst, saaledes som den med disse Forandringer vilde komme til at lyde, under Afstemning — ved hvilken Afstemning tillige det af Udvalgets Minoritet (Christensen, Støckfleth) fremsatte Forslag: „at § 25 udgaaer“, afgjordes. Resultatet af denne Afstemning, der ifølge den tidligere ommeldte, derom fremsatte Begjering skete ved Navneopraab, var følgende:

140 Stemmegivende.

1 (Schiern) afholdt sig fra at stemme.

10 Fraværende.

Udvalgets § 25 med de vedtagne Forandringer vedtaget med 116 Stemmer mod 24

Ja.

G. Aagaard af Lolland.

Zungerfen.

Aagaard af Thisted.

Kayser.

Andra.

Kirk.

Barfod.

Knuth.

Bergmann.

Krieger.

Bjerring.

Køster.

Brandt.

J. C. Larsen.

Bregendahl.

Leth.

Bruun af Assens.

Linnemann.

M. P. Bruun af Bruunshaab.

Lord.

P. D. Bruun.

Lüttichau.

Bunzen.

Lühöft.

Boisen.

Madsen.

Balth. Christensen.

Mundt.

Georg Christensen.

Tage Müller.

J. Christensen af Boldum.

Mynster.

H. Christensen af Veistrup.

N. N. Møller af Draaby.

la Cour.

Neergaard.

Dahl.

H. C. Nielsen af Tranberg.

Dahlerup.

Nyholm.

Dinsen.

Nørgaard.

van Dokum.

Østrik.

Drewsen af Kjøbenhavn.

Østfeldt.

Drewsen af Silkeborg.

Østermann.

Eriksen.

Øtterstrøm.

Fibiger.

Ørholm.

Flor.

Pape.

Fløe.

J. Pedersen af Sading.

Frolund.

P. Pedersen af Kjøbenhavn.

Funder.

Cornelius Petersen af Davinde.

Gislason.

C. N. Petersen af Hjørring.

Gleerup.

Pjetursøn.

Gram.

Bloug.

Gregersen.

N. Rasmussen af Herlufmagle.

Gudmundsøn.

J. Rasmussen af Svanninge.

Hage.

Ræder.

Hall.

Schlegel.

Hammerich.

Schurmann.

H. P. Hansen af Kjøbenhavn.

Schytte.

L. Hansen af Bjellerup.

Sidenius.

Werk Hansen.

Sigurdson.

Hasfelbalch.

Tedersfeld de Simonsen.

Hastrup.

Steel.

Hiort.

Stender.

Hold.

Tang.

Hvidt.

Thalbiher.

Hækkerup.

Theilmann.

Høier.

Tscherning.

Jacobsen.

Turen.

Jacobæus.

Ugreen-Ussing.

Jesperen af Grønnebjerggaard.

W. Ussing af Viborg.

C. M. Jesperen af Viborg.

Wegener.

F. Jesperen af Bogenf.

Westergaard.

F. Johannsen af Houby.

Wisby.

H. Johannsen af Knardrup.

Winther.

H. C. Johannsen af Østrup.

With.

Johnsen.

Zenthen.

Sehestedt-Juel.

Ørsted.

(Fortsættelse.)

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Eet og halvtredstidstyvende (54de) Møde.

(Fortsat.)

Rei.

Bagger.	Chr. Larsen af Dalby.
Black.	Møller af Flakkeberg.
G. Christensen.	Olesen.
Colbing.	B. Petersen af Kjøbenhavn.
David.	Bløyen.
J. A. Hansen af Kjøbenhavn.	Rée.
N. Hansen af Eskelund.	Schack.
P. Hansen af Abbetved.	Schroll.
v. Haven.	Brinck-Seidelin.
Hermannsen.	Stoekfleth.
Hunderup.	Løvede.
Jørgensen.	Wulff.

Fraværende.

Andresen.	N. H. Nielsen af Løserup.
Buchwaldt.	H. Rasmussen af Egense.
Dunskelt.	Scavenius.
Grundtvig.	Lobiesen.
Baludan-Müller.	Treschow.

15) Som en Folge af den sidste Afstemning bortfaldt Schacks Forslag ved §§ 25 og 53, der var stillet for det Tilfælde, at Stillingssystemet forkastedes:

„At der aarlig af Rigsdagen udnævnes en Jury, hvis Organisation forbeholdes, til at undersøge og afgjøre Ansøgninger om fritagelser for Børnepligtens Opfyldelse.“

Efter at Formanden havde bemærket, at det næste Møde vilde blive afholdt den paafølgende Mandag Kl. 11, og at Børnepligtssagens Behandling da vilde blive fortsat, blev Mødet hævet.

52de offentlige Møde.

(Det 55de Møde i den hele Række.)

Mandagen den 29de Januar.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal tillade mig at anmelde nogle indkomne Andragender og Adresser, nemlig:

- 1) Et Andragende, indleveret af Rigsdagsmanden for Maribo Amts 4de District (Olesen), fra 47 Huusmand af Hunsby og Østøfte Sogne angaaende Lettelse i Huusmændenes Kaar og om Pligtarbejdes Afkæffelse.
- 2) Et Andragende, indbragt af Rigsdagsmanden for Maribo Amts 6te District (H. Rasmussen), fra 150 Gaardsæstere paa det Classenske Fideicommiss om Arvesætte paa deres Steder.

3) Et Andragende, indleveret af Rigsdagsmanden for Ringkjøbing Amts 2det District (Kirk), fra Rindom med 34 Underskrifter, om at Valglovsudkastet maa blive uforandret.

4) En Adresse fra 63 Indvaanere om Rigsdagsmændenes Diæter. De 2 sidstnævnte Andragender, der vedrøre Grund- og Valgloven, vilde blive afleverede til vedkommende Udvalg, og de 2 førstnævnte henlagte i Læseværelset.

Efter Dagsordenen gik man derefter over til den fortsatte Behandling af Børnepligtssagen, og navnlig sammes § 26.

Hertil indeholdt den omdeelte Afstemningsliste følgende:

1) Ørsteds Forslag:

At denne Paragraph bortfalder, hvis den ad § 25 fremsatte Indstilling under Nr. 1 bifaldes, og at i modsat Fald den Paagjældende dog ei behøver enten at fremstille sig eller at lade sig udskrive.

2) Brinck-Seidelins Forslag:

At Paragraphen forandres til: „Omkring Aalen, som efter denne Forordnings Udgivelse har opnaaet 18 Aars Alderen, men ei endnu endelig er behandlet paa Sessionen“ o. s. v. ligesom efter Udkastet.

Dette Forslag blev tilbagetaget af Forslagsstilleren med Hensyn til Afstemningen over Forslaget Nr. 4 ad § 25.

3) Algreen-Ussings og J. E. Larsens Forslag:

At Paragraphen foreslaaes saaledes forandret: „Det skal være Enhver, som har opnaaet 18 Aars Alderen, men ei endnu er endelig behandlet paa Sessionen, tilladt at frigjøre sig for Krigstjeneste ved at stille en Anden for sig, overensstemmende med de Regler, som indeholdes i § 25.“

4) Udvalgets Forslag:

At Citationen af § 17 udgaaer, og at der istedetfor Ordet „Krigstjeneste“ sættes „Tjeneste ved den staaende Hær“, samt at der i 3die Linie efter Ordene „kan han“ tilføies „uden Hensyn til, om han er tjenstdygtig eller ikke“.

5) Lovudkastet (med Forandringer). Herved afgjøres Udvalgets Minoritets Forslag (see § 25).

Ordføreren: Det første Forslag ved denne Paragraph er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District. Den første Deel af bemeldte Forslag knytter sig til det Forslag, som den samme ærede Rigsdagsmand havde stillet ved den foregaaende Paragraph, og efter hvad da passerede, vil dette Forslag her ikke komme under speciel Afstemning, uden forsaavidt det falder sammen med Afstemningen over Udkastets § 26. Den anden Deel af Forslaget gaaer ud paa, at det udtrykkelige udtales, at den, som er i det Tilfælde, Paragraphen omtaler, ikke behøver enten at fremstille sig eller lade sig udskrive, altsaa at disse Udtryk i Paragraphen skulde udgaae. Hvad det første Udtryk angaaer, da er det ikke udtrykkelig sagt i Paragraphen, at Vedkommende skal fremstille sig, og som det vil erindres, udtalte jeg under den foreløbige Behandling, at Paragraphens Udtryk kunde give Grund til at forstaae den saaledes, at Vedkommende ikke behøvede personligen at fremstille sig. Der er i en anden Retning af Udvalget gjort et nyt Forslag ved denne Paragraph, og af dette Tillæg, naar det bliver antaget, vil det være tydeligt, at personligt Møde for Sessionen ikke kan være nødvendigt, og Udvalget har derfor ikke troet, at en saadan udtrykkelig Tilføining var nødvendig. Hvad den anden Deel angaaer, at det Udtryk, som staaer i Paragraphen „kan lade sig forlods udskrive“, skal udgaae, da er det vistnok ikke absolut nødvendigt, at dette Udtryk haves; men det er dog vist heller ikke overflødig, thi det Lidsmo

ment, hvorfra vedkommende Børneplygtiges Udskrivning bliver at beregne, og hvorefter hele hans fremtidige Stilling til Børneplygtens Opfyldelse bedømmes, falder for disse Personer sammen med det Moment, naar de, saaledes som Paragraphen omtaler, lade stille for sig, og det er derfor rigtigt, at denne Handlings Foretagelse, at han nemlig strax begjærer at maatte stille for sig, skjøndt han endnu ikke er i Udskrivningsalderen, betragtes som Udskrivningsmomentet for den Paagjaldende, og saaledes betragtet troer jeg, at Udtrykket kan være ret hensigtsmæssigt; forøvrigt er det jo ikke af nogen særdeles Bigtighed, at det bliver staaende. Det Forslag, som er stillet under Nr. 2, er, som den høitærede Formand allerede har bemærket, taget tilbage, og der er følgelig kun tvende Forslag tilbage, nemlig det under Nr. 3, der er stillet af Rigsdagsmandene for Kjøbenhavns 4de og 7de Districter (Algreen-Ussing og Prof. Larsen), og et nyt Forslag under Nr. 4, der er stillet af Udvalget. I deres væsentlige Indhold falde disse to sammen, og jeg antager derfor, at de ærede Forslagsstillere ikke forlange speciel Afstemning over deres Forslag. Grunden, hvorfra Udvalget har stillet et nyt Forslag, er simpelthen den, at man ved fornyet Overveielse, efterat den foreløbige Behandling var sluttet, fandt, at det Udtryk, der er brugt i § 26, at Vedkommende kan frigjøre sig fra „Krigstjenesten“, er noget utydeligt, idet det kunde forståes som om Vedkommende kunde frigjøre sig for al Tjeneste; dette har dog ingenlunde været Udkastets Mening, da denne Paragraph maa forståes i Overensstemmelse med den foregaaende, hvorefter den, der stiller for sig, selv gaaer over til Forstærkningen. I Forslaget Nr. 3 er dette Udtryk fra Udkastet optaget, men det var for at have den Utydelighed, der muligen kunde lægges ind i Loven, at Udvalget foreslog, at Udtrykket „Krigstjeneste“ skulde ombyttes med „Tjeneste ved den staaende Hær“, og der er da søiet til, at Vedkommende kan, uden alt Hensyn til, om han er tjenstdygtig eller ikke, afgjøre sin Tjeneste ved den staaende Hær. Det blev under den foreløbige Behandling fremhævet, at man opfattede Paragraphen paa denne Maade, ligesom der heller ikke fra Regjeringens Side fremkom nogen Indsigelse imod, at Paragraphen forståes saaledes, og man ansaae det derfor rigtigt, at det udtrykkelige blev tilføjet. Der kan paa en Maade siges, at af militaire Hensyn var Paragraphens Bestemmelse, saaledes foreslaaet, ikke aldeles anvendelig, eller at der kunde gøres nogen Indvending derimod; thi naar En stiller for sig, naar han har fyldt det 18de Aar, uden selv at være tjenstdygtig, skal han strax overgaae til Forstærkningen efter § 25, og altsaa vilde de 16 Aar, i hvilke han skal staae opført i Forstærkningen, udløbe med det 34 Alders Aar. Naar nu en saadan Person, som det almindeligviis er Tilfældet, først opnaaer fuldstandig Tjenstdygtighed ved 22 Aars Alderen, eller maaffee først ved 24 Aars Alderen, saa har han kun i endeel af den Tid, han har staaet i Forstærkningen, været tjenstdygtig, og Forstærkningen kan saaledes synes at have lidt et Tab; men det vil dog kun sjældent blive Tilfældet, at denne Paragraph bliver benyttet, thi den, der benytter sig af Paragraphen uden at være fuldkommen tjenstdygtig, han taber den Chance, som han ellers kunde have, for, at han ikke blev tjenstdygtig, hverken ved det 22de eller 24de Aar, ligesom han ogsaa i den Tid kan døe, og i disse Tilfælde er han naturligviis ikke plichtig til at stille for sig, og desuden taber han i ethvert Tilfælde Afgangen til at deeltage i Lodtrækning, da der staaer, at han kan begjære sig „forlobsd udskreven“. Der er altsaa flere Hensyn, som maae fraraade Enhver, uden den heieste Nødvendighed at benytte den Tilbælselse, som den omhandlede Paragraph giver, og det Militaire vinder herved altid en brugbar Soldat til den staaende Hær, som det muligen i sin Tid ellers ikke havde faaet, saa at det Hensyn, at Militaaretaten kunde tabe en Forstærkningsmand i nogle Aar, fuldkommen opveies derved, at den faaer en brugbar Soldat i Linien og Reserven, saa at der ingen Grund er til, at man skulde have Noget imod, at denne Bestemmelse forståes paa den Maade, Udvalget nu har foreslaaet. Ved Afstemningen over selve Paragraphen afgjøres tillige, som paa Afstemningslisten bemærket, ogsaa den tidligere Indstilling af en Minoritet af Udvalget, hvorefter denne Paragraph skulde bortfalde, fordi Stilling i det Hele ikke skulde tillades; men da Stillingspørgsmaalet allerede er afgjort af Forsamlingen, skal jeg ikke videre udtale mig derom ved denne Paragraph.

Orsted: Jeg skal ikke inthævere det af mig under Nr. 1 stillede

Forslag, da jeg finder, at et andet ved denne Paragraph fremsat Forslag nøiagtigere udtrykker, hvad jeg har tilsigtet derved, nemlig det under Nr. 3 af de ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 4de og 7de District (Algreen-Ussing og J. G. Larsen) stillede. Dette finder jeg at være meget at foretrække for det, Udvalget har fremsat. Jeg indseer ikke rigtigere, end at Meningen dermed, hvilket ogsaa Ordene antyde, har været den, at den, der stiller for sig under de i den her omhandlede Paragraph nævnte Betingelser, bliver fri for al Krigstjeneste. Dette finder jeg at være meget naturligt, fordi, som den ærede Ordfører har udviklet, Rekrutteringsmassen vinder meget derved, idet de, som endnu ikke ere tjenstdygtige, da de kun ere 18 Aar, muligen aldrig opnaae Tjenestedygtighed, og som derhos muligen kunde trække sig frie, alligevel strax stille for sig. Jeg finder det ogsaa fra en anden Side naturligt, thi dersom en saadan Person ogsaa skulde gaae ind i Forstærkningen, saa maatte der være visse særegne Regler derfor; thi han kan jo dog ikke i en Alder af 18 Aar gaae over til Forstærkningen, og mindst kan han gaae over til Forstærkningen, uden at hans Tjenestedygtighed er undersøgt. Jeg finder ogsaa i andre Henseender, at dette Forslag vil være at foretrække, thi derved bortfalder idetmindste den Gene, som fremkom efter den tidligere Redaction, at de, som vilde benytte den Ret, Paragraphen hjemler, skulde personligen presentere sig, hvilket vilde være en unaturlig og ubillig Fordring. Endelig finder jeg det naturligere, at Paragraphen udtrykkes saaledes, som foreslaaet af bemeldte Rigsdagsmand, end at der bagefter tilføies de Ord „hvad enten han er tjenstdygtig eller ikke“, hvilket synes at medføre, at hans Tjenestedygtighed skulde undersøges, men at, hvilket Resultat end udkommer derved, skal han dog kunne stille for sig paa den omhandlede Maade. Dersom der forholdes saaledes, som efter hiint Forslag skal forholdes, saa skeer slet ingen Undersøgelse af Tjenestedygtigheden, altsaa synes disse Ord „hvad enten han er tjenstdygtig eller ikke“, skjøndt de ikke burde føre til at nægte Stillingen i noget Tilfælde, dog at være lidet passende, fordi det aldeles ikke bliver givet, om han er tjenstdygtig; det, at han i det 18de Aar renoncerer paa alle de Fordele, som han ellers kunde opnaae, det er det, som gjør, at han strax kan løses fra Krigstjenesten. Paragraphen vil forøvrigt vistnok meget sjældent finde Anvendelse, og fra den Side kunde det næsten være ligegyldigt, om den findes eller ikke, og hvorledes den bliver udtrykt; men jeg skulde dog troe, at man har sigtet til det mulige Tilfælde, at der kunde være Individier, hvis hele Livsstilling, f. Ex. fordi de agte at reise meget — ikke blot gøre en enkelt Reise, men stadigen at være paa Reiser — kunde gøre det ønskeligt for dem at komme ud af alle Forhold til Krigstjenesten, og derfor vilde de hellere ubetinget paatage sig den Byrde at stille for sig, skjøndt de ellers kunde have megen Udfigt til at undgaae denne, navnlig ved at trække sig frie, end vedblive at staae under de Forpligtelser, som ere forbundne med Børneplygten; og da det forekommer mig at være et billigt Ønske og ikke kan være til Afbræk for Rekrutteringsvæsenet, saa mener jeg, at det bør vinde Bisald.

Algreen-Ussing: Det af Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 7de District (Larsen) i Forening med mig stillede Forslag, der er opført paa Afstemningslisten under Nr. 3, antage vi nu at kunne bortfalde paa Grund af den Forandring, som af Udvalget selv er foreslaaet i Paragraphen. Det, som vi have tilsigtet ved dette Amendement, vil nemlig i alt Væsentligt opnaaes ved den af Udvalget proponerede Forandring. Naar vi have optaget Udtrykket „Krigstjeneste“ efter Udkastets § 26, have vi ikke antaget, at det skulde forståes paa den Maade, at Vedkommende derved blev fritagen for al mulig Krigstjeneste. Jeg troer heller ikke, at det har været Paragraphens Mening; thi naar den i Slutningen bestemmer, at Vedkommende kan stille en Mand i Overensstemmelse med Reglerne i § 25, saa viser denne sidste Paragraph netop, at den, der stiller for sig, overgaaer til Forstærkningen og bliver at behandle lige med den, der har udtjent ved den staaende Hær. Efter den Forklaring, som den ærede Ordfører har givet om Betydningen af Udvalgets Forandringsforslag, lægges der heller ingen Vægt paa, at Vedkommende personligen skulde fremstille sig for Sessjonen, og saaledes aabnes der ogsaa Udfigt for dem, der maatte være fraværende, og hvem det maaffee netop kan være særdeles magtpaaliggende i den

unge Alder at frigjøre sig, til at opnaae dette, og navnlig have vi ved den af Udvalget foreslaaede udtryffelige Tilføielse af Ordene „hvad enten han er tjenstdygtig eller ikke“ opnaaet hvad vi desiderede ved Udkastets § 26. Med Hensyn hertil tage vi vort Forslag tilbage.

Orsted: Skjøndt jeg havde troet, at det vilde have været bedre end saaledes, som det er foreslaaet af Udvalget, især efter den Forklaring, som nu er givet, forlanger jeg dog heller ikke, at det af mig under Nr. 1 fremsatte Forslag bliver sat under Afstemning.

Ved den derefter stedfindende Afstemning blev:

1) Udvalgets Forslag:

Alt Citationen af § 17 udgaaer, og at der istedetfor Ordet „Krigstjeneste“ sættes „Tjeneste ved den staaende Hær“, samt at der i 3die Linie efter Ordene „kan han“ tilføies „uden Hensyn til, om han er tjenstdygtig eller ikke“;

vedtaget eenstemmigen med 95 Stemmer.

2) Lovudkastets § 26, med de vedtagne Forandringer:

„Næst Høgen, som har opnaaet 18 Aars Alderen, men endnu er endelig behandlet paa Sessjonen, at frigjøre sig for Tjeneste ved den staaende Hær ved at stille for sig, da kan han, uden Hensyn til, om han er tjenstdygtig eller ikke, af Sessjonen begjære sig forlods udfreven og derefter stille en Mand, overensstemmende med de Regler, som indeholdes i § 25“;

vedtaget eenstemmigen med 95 Stemmer.

De under Nr. 1—3 stillede Forslag (af Orsted, Brinck-Seidelin, Algreen-Ulsing og J. E. Larsen) vare af Forslagsstillerne tagne tilbage.

Discussionen gik derefter over til Udkastets § 27. Hertil indeholdt den omdeelte Afstemningsliste kun:

Lovudkastet. (Herved afgjøres Brinck-Seidelins og Udvalgets Minoritets Forslag: at Paragraphen udgaaer.) Sml. § 25.

Ordføreren: I Anledning af § 27 skal jeg kun bemærke, at de til denne Paragraph stillede Forslag, nemlig af den ærede Rigsdagsmand for Hjørring Amts 5te District (Brinck-Seidelin) og af en Minoritet i Udvalget, kun ere en Folge af de tidligere Forslag, deels om, at Stillingen blot interimistisk skulde tillades, deels om, at Stillingen aldeles skulde bortfalde. Dette er nu afgjort ved Forsamlingens Botum iforgaars, og derfor er der ikke nogen Anledning til, videre at omtale disse Forslag. Jeg vil derfor kun gøre den Bemærkning, at selv om den ærede Forsamling havde forkastet Stillingssystemet, saa er den Bestemmelse, som denne Paragraph indeholder om Numerbytning, i sig selv saa billig, at den dog gjerne kunde antages.

Niels Hansen Estelund: Det er vel for sildigt, nu at bemærke, om Numerbytning ikke burde være en ganske privat Sag?

Formanden: Der maatte dog vel være stillet et bestemt Forslag i saa Henseende.

Ordføreren: Maaskee jeg maatte bemærke, at det følger af sig selv, at det er en privat Sag, naar den militaire Bestyrelse ikke kan forbyde det.

Niels Hansen Estelund: Det kan jo forbydes af den militaire Bestyrelse, ifølge hvad her staaer i § 27.

Formanden: Jeg kan ikke høre, hvad det ærede Medlem siger.

Niels Hansen Estelund: Det kan jo forbydes af den militaire Bestyrelse, ifølge hvad der staaer i § 27; Paragraphen tillader nemlig vel Numerbytning, dog saaledes, at det skal overlades enten Sessjonen eller vedkommende Troppesdeling at afgjøre, om den kan antages, hvorimod jeg synes, at naar han engang udfribees, maa han være anseet tjenstdygtig i enhver Henseende, hvad enten han erhoder et høiere eller et lavere Numer.

Ordføreren: Det er ganske rigtigt, som den ærede Taler bemærkede, at der for saavidt behøves en Sanction eller Tilladelse fra Sessjonen eller Troppesdelingen, for at Numerbytning kan finde Sted; men det er ikke mere, end hvad der følger af Stillingens Natur, eller af hvad der blev vedtaget med Hensyn til Stillingen i den foregaaende Paragraph, nemlig at det skulde være en Mand, som Bestyrelsen finder, at Militairtaten kan være tjent med. Thi det er

jo vel sandt, at for Lodtrækningen ere Alle, som erkjendes at have de physiske Egenheder, der gøres nødvendige for at blive Soldater, ansete for lige gode med Hensyn til det Offentlige; men det kunde blive farligt for Armeen, naar man ogsaa efter Lodtrækningen vilde ansee Alle for lige gode, om jeg maa bruge dette Udtryk, thi derved kan dog Armeen blive opfyldt med Personer, som det var mindre ønskeligt, at de bleve ansatte i Armeen, og derfor skal der finde et Slags Censur Sted, og skal den, som er stillet i Stedet for en Anden, bevise sin gode moralske Vandel, for at man ikke skal komme til at optage alle Slags løse Personer i Armeen. Er dette nødvendigt ved Stillingen, og det er antaget ved § 25, saa er det ogsaa nødvendigt, at det skal finde Sted ved Numerbytning, da Numerbytning jo ikke er andet end Stilling, og Stilling ikke andet end Numerbytning. Thi Stilling kan gjerne være forbudt; men naar Numerbytning finder Sted, saa bestaaer dog i Virkeligheden Stilling, saa at der i saa Henseende maa gjælde de samme Regler.

Da ingen flere begjærede Ordet, skred man til Afstemning, hvorved Lovudkastets § 27 blev eenstemmigen vedtaget med 98 Stemmer.

Formanden: Der er dernæst paa Afstemningslisten opført et Forslag om en ny Paragraph efter § 27, hvilket den ærede Forslagsstiller vel har erklæret, at han har fravalgt, men han har imidlertid ønsket at anføre Grunden, hvorfor han har taget det tilbage.

Det ommeldte Forslag af v. Haven lyder saaledes:

Efter § 27 indskydes en ny Paragraph (27 b):

„Enhver, som udfribees eller udtages til Soldat i Overensstemmelse med §§ 21 og 22, erhoder af Staten Krav paa saa stor en Pengesum, at han derved kan antages sat i Stand til at stille en Stedfortræder for sig. Af denne Pengesum, som for hvert Aar bestemmes ved Lov, udbetales til den, som paatager sig at udføre Militairtjenesten, enten for sig selv eller en Anden, en Fjerdedeel, naar han som Baabenøvet indtræder i Linten, og Resten med 3 pCt.'s aarlig Rente, naar han har endt den faste Tjeneste, som Armeearganiisationen udfræver.“

v. Haven: Det vil let sees af den Tillægs-Paragraph, som jeg har foreslaaet efter § 27 i Udkastet, at den i Grunden kun søger at gøre det gjældende, at Hvervingsystemet var det Rette med Hensyn til Landets Forsvar; dette er ogsaa tildeels udtalt her i Forsamlingen af flere ærede Medlemmer. Imidlertid har jeg troet, at egentlig Regjeringen ikke godt kunde paatage sig den hele Hverving, og derfor foreslaaet et indirecte Hvervings-system, saaledes at Enhver, som udtages til Soldat, skal erhode en Pengesum, hvorved han kan stille en Anden i sit Sted. Imidlertid antager jeg, at idetmindste for Liden et saadan Forslag slet ikke kunde vinde Forsamlingens Bifald, da i Aaret 1850 jo Krigsskat endnu vil behøves, og altsaa endnu større Forhøielse af Skatterne blive nødvendig, saaledes at næste Rigsdag maa udfribe en saadan forhøiet Skat, for at kunne sætte det foreslaaede Hvervingsystem igjennem. Dette er altsaa Grunden til, at jeg har taget dette Forslag tilbage, idet jeg dog, ved at stille det, vilde udtale, at jeg ansaae det for det Rette, skjøndt jeg rigtignok troet, at det ogsaa paa en anden Maade kunde gjenføres, nemlig naar Soldaten erhoder en forhøiet Løn, og det i Almindelighed bliver en Statstjeneste, der vil søges af dem, der fandt en saadan Livsstilling at være passende efter deres Kræfter, Vilkaar, Lyst og Dygtighed, hvorved Enhver jo ogsaa blev sat paa den Hylde, som han bedst passede til. Idet jeg under den foreløbige Behandling tillad mig at forbeholde mig dette Forslag, blev der af den ærede Rigsdagsmand for Ringkjøbing Amts 2det District (Kirck), indvendt derimod, at man let kunde forhøie Skatterne, og at Bondestanden, uden en saadan Forhøielse af Skatterne, var berettiget til at fordre den Byrde afløst, som hidtil havde hvilet paa den. Jeg indrømmer, at Bondestanden ikke burde alene bære den Byrde, der hidtil har paahvilet den; men for at Retfærdighed kan finde Sted, antog jeg det nødvendigt, at det maatte see paa den Maade, jeg har foreslaaet. Forøvrigt er det let at kritisere Regjeringens Foranstaltninger og Lovgivningsarbejder paa en meget skarpt Maade, saaledes at dette ikke let vieldfærdigen kan gjendribees. Han bemærkede nemlig ved samme Leilighed, at under den foregaaende Lovgivning var det bleven

tilladt de fornemme Stænders Sønner, naar de vare komne i Besiddelse af Bondegrund, at friskjøbe sig for Værnepligten. Saaledes som det blev fremstillet, syntes det som om det var en partisk Handling fra Regjeringens Side, medens jeg derimod troer, at Regjeringens Hensigt har været at gavne Bondestanden ved denne fritagelse, for at opmuntre intelligente Mænd til at nedfætte sig paa Landet, eller til at beskæftige sig med de smaae Avlsbrug paa Landet ved at befrie dem for Værnepligtens Udøvelse, og forsaavidt det skete derved, at de opførte et Huus, hvori en Familie kunde komme til at boe, hvorfra der kunde udskrives Værnepligtige, blev Byrden saaledes ikke større for Bondestanden i det Hele.

Formanden: Det Forslag, der herester findes opført paa Afstemningslisten af 2 ærede københavnske Rigsdagsmænd, blev oprindelig stillet ved § 5, men blev imidlertid udsat, da man først vilde have Stillingspørgsmaalet afgjort. Jeg antager imidlertid, at man her kan discutere dette Forslag, og at det kan overlades til Udvalget, under den tredje Læsning at foreslaae, om det skal sættes under § 5 eller under § 25, eller maaskee et andet Sted. Det er altsaa dette Forslag, som nu kommer under Forhandling. Den ærede Ordfører vil maaskee tage Ordet.

Det ommeldte Forslag af Algreen-Ussing og J. E. Larsen lyder saaledes:

„At Forordn. af 23de Septbr. 1848 § 12 forandres derhen, at den, som udskrives efter denne Anordning, ogsaa kan stille en Værnepligtig for sig“.

Ordføreren: Som det vil erindres, er det i Forordn. af 23de Septbr. f. A. fastsat, at naar Noget, der efter denne Forordning bliver udstreuet, vil stille for sig, skal den, som han vil stille, henhøre til den ikke-værnepligtige Befolkning. Det er denne Bestemmelse, som dette Forslag gaaer ud paa at forandre saaledes, at der ikke tages Hensyn til, om den Stillede er af den værnepligtige Stand eller af den ikke-værnepligtige Stand. Der kan mod dette Forslag gjøres den Indvending, at naar det var tilladt at stille en af den værnepligtige Befolkning, saa vilde den moralske Indflydelse, som er bleven tillagt Udskrivningen efter Forordn. af 23de Septbr. 1848, bortfalde, idet det bliver den Værnepligtige, der efter denne Forordning kommer til at indtræde i Armeen, og tillige kunde der være den Grund mod Bestemmelsen, at naar der blev stillet en Værnepligtig, og denne Udskrivning efter Forordn. af 23de Septbr. fandt Sted paa en Tid, da der endnu ikke var gaaet meget høit op i Alderclasserne af de Værnepligtige, saa vilde derved en Værnepligtig tabes for det Tilfælde, at der senere skulde udskrives af den høiere Alderklasse af de Værnepligtige. Da imidlertid, som bekendt, Forholdene have stillet sig saaledes, at der allerede er udstreuet temmelig høit op i Alderclasserne af de Værnepligtige, saa falder jo den Betænkelse bort; men paa den anden Side taber ogsaa Forslaget endeel af sin praktiske Betydning ved den samme Omstændighed, idet der nu er bleven saameget færre Værnepligtige at afbenytte som Stillingsmænd, og det vil derfor blive meget faa af den værnepligtige Befolkning, der nu for tiden ville kunne gaae som Stillingsmænd, og derfor vil Forslaget ikke øve den Indflydelse, som man maaskee troer, at det ellers vil gjøre, og det vil navnlig ikke i særdeles Grad lette Stillingen for dem, der udskrives efter Forordningen af 23de Septbr.

Algreen-Ussing: Niemedet med det Amendement, som er stillet af Rigsdagsmanden for Københavns 7de District (J. E. Larsen) og mig, tilsigter nærmest at tilveiebringe en fuldkommen Lighed med Hensyn til Stillingen efter Forordningen af 23de Septbr. f. A. og Stillingen efter det nærværende Udkast. Det kunde være naturligt, da Forordningen blev udgivet, at den Bestemmelse blev indført deri, at Stilling kun kunde stee af Personer, der ikke henhøre til den værnepligtige Befolkning; men

efterat nu, ved det foreliggende Udkast, naar det udkommer som Lov, den hele Forskiel mellem den værefrie og den værnepligtige Stand vil ophøre, saa synes der saameget mindre Anledning til at vedligeholde denne Bestemmelse. Det er jo allerede nu tilladt, at Værnepligtige maae stille Personer ogsaa af den hidtil værefrie Stand for sig, og som Folge deraf synes Intet naturligere og rimeligere, end at ogsaa de, der udskrives efter Forordningen af 23de Septbr. f. A., maatte kunne stille Personer af den værnepligtige Stand, saa at der i det Hele ikke med Hensyn til denne Stilling kom til at gjælde andre Regler end med Hensyn til Stilling i Almindelighed. Det kan jo vel være, som den ærede Ordfører har bemærket, at en saadan Bestemmelse ikke nu vil faae saa stor praktisk Betydning, som den i en noget tidligere Tidperiode vilde have haft; men paa den anden Side er det ligesaa vist, at der kan være Tilfælde, hvor En kan erholde en Stedfortræder af den værnepligtige Stand paa heldigere Betingelser for sig end en Stedfortræder af den værefrie Stand, naar han ubetinget skal være bunden til denne.

Grundtvig: Blandt de mange besynderlige Ting, som vi have maattet høre i Anledning af Anordningen af 23de Septbr. f. A., der, som Forsamlingen nok mærker, bestandig gaaer igjen som en urolig Aand og aldrig kan komme til Hvile, er det ogsaa bleven sagt, at der drives et vist Juristeri herinde af Folk, som hverken synes selv at være de bedste Jurister, eller have noget godt Die til Juristerne, og disse Folk kunne efter Sammenhængen ikke være Andre end de gode Venner, Rigsdagsmanden for Præsts Amts 4de District og Skribenten N. F. S. Grundtvig, Een for begge og begge for Een. Vel er nu denne Beskyldning for Juristeri, eller paa Dansk Lovtrækkeri, ikke ringe i mine Dine — meget meer er det netop Lovtrækkeri, og ikke de Lovkyndige, jeg har havt et Horn i Siden paa og har det endnu — men denne Beskyldning maa dog ikke kysse mig fra, naar jeg skal være med at give Lov, da ogsaa at læse Lovforslagene med Opmærksomhed og afgive mit Skjøn derom, og allermindst skal jeg da lade mig skræmme her, hvor jeg skal gaae idetmindste for Lo. Jeg maa da tage mig den Frihed her at gjentage, hvad jeg ved den foreløbige Behandling af § 5 tog mig den Frihed at bemærke, at naar denne Paragraph skal forstaaes efter det danske Sprog Regler, som de ere mig bekendte, da gjør det hverken fra eller til, naar Spørgsmaalet er om, ifølge Forordningen af 23de Septbr. f. A., at foretage en Udskrivning, efterat det nærværende Lovudkast med sin 5te Paragraph er bleven til Lov. Jeg maa nemlig igjen minde om, at Ordene i denne Paragraph lyde saaledes: „de, som i Genhold til Bor Anordning af 23de Septbr. sidstleden maatte extraordinairt udskrives i Anledning af den nærværende Krig, blive pligtige til at udføre den Tjeneste, hvortil de ere udstrevne“, og hvis dette skal være Dansk, og hvis jeg forstaaer Dansk da siges dermed hverken Mere eller Mindre, end at de, som ere udstrevne i den forbigangne Tid efter tidnævnte Anordning, skulle blive ved at forrette den Tjeneste, hvortil de ere udstrevne. Da derfor Ministeriet ikke har villet have denne Forordning forelagt, eller anderledes betragtet, behandlet og bekræftet af Rigsforsamlingen, end der ved Antagelsen af den 5te Paragraph er skeet, saa skulde man troe, at Ministeriet slet ikke vil foretage nogen Udskrivning efter bemeldte Forordning. Men da Ministeriet paa den anden Side udtrykkelig har erklæret: „vi ville det“, og det altsaa maa antages, af Krigsministeren at have faaet den Oplysning om Cancellistilens særegne Regler, som mig fattedes, saa nodes jeg vel, for Ungdommens Skyld fra 1823, 1824 og 1825, at gaae ind paa Indholdet af det foreliggende Forslag, skjøndt det synes mig meget tvivlsomt, hvad ogsaa tildeels den ærede Formand selv bemærkede, hvordan det skal finde Skikkelse og finde Sted i nærværende Udkast. (Fortættes.)

Om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

To og halvtredsindstyvende (55de) Møde.

(Fortset.)

Formanden: Jeg maa blot gjøre opmærksom paa, at jeg i saa Henseende ikke har yttret nogen Tvivl, men blot sagt, at det ikke var ganske klart, paa hvilket Sted det skulde sættes til.

Grundtvig: Ja, altsaa hvordan det skulde finde Sted. Det nærværende Forslag gaaer ud paa, som vi hørte, at Ungdommen af 1823, 1824 og 1825 skal, trods Ordene i § 12 af Forordningen af 23de Septbr. f. A., have Lov til at stille for sig ogsaa af den værnepligtige Befolkning. Da baade den ærede Ordfører og Forslagsstilleren næsten ligesom have undskyldt dette Forslag, som om det skulde være noget Nørgaaende, enten mod Armeens Behov eller Anordningens Hensigt, saa maa jeg atter gjentage, at naar ikke Ungdommen fra 1823, 1824 og 1825 skal ansees for et Offer, saa maa den nødvendigtvis sættes under samme Betingelser og slet ikke ringere Bilskaar end de, der tilstaaes Ungdommen af 1826 og saa fremdeles, og derfor maa jeg sige, at det ikke er nok, at den Bestemmelse om ikke at maatte stille af de Værnepligtige, at den ophæves; thi sandelig, det er dog kun lidt, naar man betænker, at den Indskrænkning, som derved finder Sted, dog altid vil være betydelig og ubillig, og at den er bleven ti Gange værre, naar der skal finde Udskrivning Sted efter bemeldte Anordning efter at dette Lovudkast er udkommet som Lov, thi ved nærværende Lov, gjøres jo den hele Befolkning værnepligtig, og selvfølgelig vilde det jo under disse Omstændigheder slet ikke være Ungdommen af 1823, 1824 og 1825 tilladt at stille Nogen for sig uden omtrent af sin egen Aldersklasse. Jeg mener derfor, at det maa være det Allermindste, som maa tilstaaes denne Ungdom, at den ikke alene maa stille af den værnepligtige Befolkning, men at den ogsaa, ligesaavel som de af 1826 og derefter, maa stille Enkelte, der kunne være over 28 Aar, nemlig naar de enten have udtjent i Hæren eller naar de ere Underofficerer, hvilket, som Forsamlingen nok huster eller dog kan see, tilstaaes alle dem af 1826 og fremdeles, der udskrives efter nærværende Forordning.

J. A. Hansen: Da jeg under Behandlingen af § 5 blev forhindret fra at udtale mig med Hensyn til de forskjellige Forandringsforslag, som da vare stillede til enkelte Paragrafer af Forordningen af 23de September, skal jeg, da der nu idag er stillet et Forandringsforslag til § 12 af bemeldte Anordning, her gribe Leiligheden til at erklære, at ligesom jeg dengang stemte mod samtlige disse Forandringsforslag, skjøndt enkelte af dem tiltalte mig, alene fordi Forordningen ikke forretningsmæssigen var Forsamlingen forelagt, og fordi man altsaa ikke kunde kjende enkelte Paragrafer af denne Forordning, saaledes maa jeg ogsaa i nærværende Tilfælde stemme mod dette Forslag, skjøndt jeg, dersom Forordningen havde været Forsamlingen forretningsmæssigen forelagt, vilde have stemt derfor. Det forekommer mig klart, at man ikke bør adoptere en saadan Fremfærd som den, at man paastaar, at en Forordning er forelagt, som ikke er forelagt; thi en Forordning bliver ikke forelagt, fordi man siger, at den maa ansees for at være forelagt. Endeel af Forsamlingens Medlemmer, hvoriblandt jeg er, kjender ikke disse enkelte Paragrafer af Forordningen af 23de Septbr., saa at den Anke, som er ført over Mangel paa Kjendskab til den, ikke bortfalder derved, at Justitsministeren har tilfattet Rigsdagsmanden for Møen (Barfod) et Exempel af den. Jeg har heller ikke henvendt mig i Bogladerne for at faae den, da jeg, om jeg end kjendte den, dog maatte protestere

imod, at den var forelagt paa forretningsmæssig Maade. Det er derfor, jeg stemmer imod det her omhandlede Forandringsforslag.

Gleerup: Jeg har kun at sige, at jeg slutter mig til, hvad min ærede Ven har udtalt, og naar jeg stemmer mod dette Amendement, saa er det af de selv samme Grunde, som han.

Justitsministeren: Den ærede Ordfører har allerede fuldstændigen udtalt sig angaaende de Grunde, som laae til Grund for Bestemmelsen i § 12 af Forordningen af 23de Septbr. f. A., da den blev udgivet, og han har ligeledes udviklet den Forandring, som er foregaaet i Forholdene, der gjør det nu stillede Forandringsforslag mere billigt, end det kunde have været anseet, dersom en saadan Bestemmelse var kommen ind, da Forordningen emanerede. Regjeringen er af den samme Anskuelse, som den ærede Ordfører har udtalt, at et saadant Forslag nu maaskee ikke vil medføre synderlig Virkning, men at dog Billighed i hoi Grad taler derfor, og der er, navnlig fra den militaire Bestyrelses Side, ikke Noget til Hinder for, at det bliver antaget fra Forsamlingens Side.

von Hagen: Jeg troer ikke at burde unblade at udtale ogsaa min Mening med Hensyn til Spørgsmaalet om Forelæggelsen af Forordningen af 23de September 1848. Jeg er vel ikke Jurist, men jeg holder mig aldeles overbeviist om, at i enhver Anordning, om den end er fra det 17de eller 16de Aarhundrede, naar den indeholdtes i det nærværende Udkast, maatte vi være berettigede til at gjøre ubivdende og indskrænkende Tillægs- og Afdragbestemmelser.

Barfod: Hvis den sidste ærede Rigsdagsmand ikke havde udtalt en Paastand, som jeg paa det Bestemteste maa modsætte mig Rigtigheden af, skulde jeg visstnok ikke have taget Ordet blot for at slutte mig til de ærede Rigsdagsmænd for Sydlangeland og en af Holbøks Valgkreds. Jeg er nemlig med dem enig i, hvad jeg allerede udtalte og begrundede den Dag, da § 5 var under Debat her i Salen, at Anordningen af 23de September aldrig er os forelagt, og jeg maa derfor idag, ligesom paa hiin Dag, stemme imod ethvert Forslag til Ændringer i en os ikke forelagt, og altsaa os ubekjendt Lov, uagtet jeg ikke blot hører, at den ærede Justitsminister Intet har at indvende mod nærværende Ændringsforslags Antagelse, ja uagtet jeg ved at see paa det næsten nødes til at antage, at jeg selv vilde have stemt for det, hvis Loven af 23de September f. A. kun paa nogen Maade havde været os forelagt. — Siden jeg har Ordet, maa jeg endnu paa det Bestemteste protestere imod den ærede Rigsdagsmand for Præsts Amts 4de District (Grundtvig), naar han har villet tilvende sig hele Æren af at have været en Skide for de ministerielle Pile ved den paapegede Leilighed; thi da den Minister, til hvem han sigtede, talte om visse Rigsdagsmands Juristerier, hvilket af Rigsdagsmanden for Præsts paa godt Dansk er oversat ved Lovtrækkeri, gjorde Ministeren nemlig ogsaa Rigsdagsmanden for Møen den Ære at fremstille ham som et Exempel paa, hvad man turde vove at byde nærværende Forsamling.

B. Christensen: Jeg tillader mig at erklære, at jeg, ligesom mine ærede Naboer, finder mig foranlediget til at stemme mod det foreslaaede Amendement. Som dem, kan jeg ikke overbevise mig om, at Forordningen af 23de September forretningsmæssigen er Forsamlingen forelagt, og altsaa retmæssigen kan tages under Behandling af os. Jeg maa altsaa stemme derimod, og gjør det saameget trostligere, som jeg maa tilstaae, at skjøndt jeg seer, hvem der har stillet dette Forslag, er jeg dog ikke af den Mening, at denne Forandring i Anordningen er nødvendig fra Billighedens eller Retfærdighedens Standpunkt, da det er bekjendt og noksom oplyst her i Salen, at det op-

rindelige Udkast til Udskrivningsloven gif ud paa, at Udskrivningen skulde gjenføres af Communerne, men at det berømt er ved den nedsatte Comiter, bestaaende af Rigets Generalprocureur, den første Generalkrigscommissarius og et 3die Medlem, at denne Anordning er kommen til at lyde som den er. Jeg troer derfor, skjøndt jeg seer, hvem det er, der har stillet dette Forandringsforslag, at man desuagtet tør vedkjende sig den Overbevisning, at Forordningen af 23de September, der forøvrigt ikke vedkommer os her, er i sine Dispositioner i det Hele, som ogsaa i den her omtalte, fuldkommen retsfærdig.

W. Ulfing: Jeg vil blot bemærke, at naar jeg, uagtet Alt hvad der er anført til Fordeel for dette Amendement, og uagtet den høitagtede Justitsminister har erklæret, at der fra hans Side ikke vil være Noget imod, at det antages, ikkedestomindre vil stemme imod det, er det ikke fordi jeg jo vel indseer, at dets Antagelse eller Ikke-Antagelse ikke vil have nogen synderlig praktisk Virkning, men det er, fordi det forekommer mig, at det ikke er aldeles principmæssigt, naar jeg nemlig betænker, at der for enhver Ikke-Værnepligtig, der bliver udstreven efter Forordningen af 23de September f. A., og som stiller en Værnepligtig for sig, vil udgaae en Mand af den Klasse, som Krigsbestyrelsen har til sin Disposition under den forestaaende Krig, hvorimod det Krav, som man har paa den ikke-værnepligtige Klasse, efter hvad der af Ministeriet er yttret maa ansees at være steet fyldest ved Forordningen af 23de September f. A. Skjøndt jeg altsaa indrømmer, at dette Forslag ikke vil have nogen synderlig praktisk Betydning, troer jeg dog, at det er stridende mod det Princip, der er gjort gjældende ved Forordningen af 23de September, at Stillingen saaledes skulde kunne benyttes til at borttage Personer, der af Krigsbestyrelsen kunde benyttes til Udskrivning.

Andræ: Jeg troer, i Anledning af hvad der nys er bleven yttret, at burde bemærke, at det vist kunde være rigtigt, om de ærede Forslagsstillere nærmere vilde oplyse, hvad Mening en egentlig er med det Amendement, som de have stillet. Det vil navnlig bemærkes, at dette Forslag ikke er formuleret saaledes, som det skal optages i Loven, men at det kun, saa at sige, er en Henstilling, der fordrer en nærmere Redaction. Den Argumentation, hvortil den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 4de District (Ulfing) støttede dette Forslag, gif, saavidt jeg forstod den, ud paa, at de, som udstriives efter Forordningen af 23de September f. A., skulde sættes paa lige Fod med dem, der udstriives efter den almindelige Værnepligtslov. Men nu er jeg i Tvivl, thi jeg meente først, at det var denne Rigsdagsmands Mening, at § 25, der omtaler Stilling i Almindelighed, skulde komme ligefrem til Anvendelse ogsaa paa dem, der udstriives efter Anordningen af 23de September; men nu staaer der i § 25, den næstsidste Passus: „Den, der har stillet for sig, overgaaer strax til Forstærkningen og bliver at behandle lige med dem, der have udgjent ved den staaende Hær“, og jeg maa efter de Ytringer, som senere ere faldne, formode, at det ikke skal være Meningen, at den, der efter Forordningen af 23de September udstriives, men stiller en Anden for sig, skulde behandles paa samme Maade som de Værnepligtige, der udstriives og stille en Mand for sig. Jeg vil derfor opfordre en af de ærede Forslagsstillere, navnlig Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 7de District (J. G. Larsen), da den anden vel ikke mere kan tage Ordet, til nærmere at ville udtale sig om den egentlige Mening af Forslaget.

Prof. Larsen: Den egentlige Mening af Forslaget forekommer mig ikke at kunne være tvivlsom, naar man sammenholder samme med Forordningen af 23de September f. A. § 12, der lyder saaledes: „Derimod skal det være den Udstrevne tilladt at stille en Anden for sig, der dog ikke maa være af den værnepligtige Befolkning og ikke være ældre end 28 Aar“ o. s. v. Forslaget gaaer, efter sit Indhold, klarlig ud paa, at den særegne Indskrænkning i § 12 i Forordningen af 23de September f. A., der vil, at de udstrevne, hidtil Værnefrie fra 1823, 1824 og 1825 ikke maae stille andre hidtil Værnepligtige for sig, skal forandres. Denne Forandring kan naturligviis ikke længere skee ved at forandre Ordene i § 12 af 23de September, men maa skee ved at faae en Bestemmelse optaget i den nu foreliggende Anordning, enten i § 5 eller i § 25, og derefter er

Forslaget ogsaa formuleret. Jeg skal forøvrigt henholde mig til, hvad det allerede fra flere Sider er udviklet om det Unaturlige i denne særegne Indskrænkning, som man har gjort for dem, der skulde udstriives efter Anordningen af 23de September. Er end den foreslaaede Forandring nu ikke af saa stor praktisk Bigtighed, som den tidligere kunde være, saa vil der ogsaa være saameget mindre Betænkelighed ved at indtræde den; den gaaer kun ud paa Lighed for alle Vedkommende, og der vil neppe, saaledes som bemærket, derved berøbes Krigsbestyrelsen nogen Værnepligtig, som man ellers kunde kalde til Tjeneste ifølge den anden Indskrænkning i Forordningen af 23de September § 12, som vil blive staaende. Forøvrigt bliver naturligviis kun § 12 af Forordningen af 23de September gjældende for dem, der udstriives efter denne Forordning, og der kan saaledes ikke være Tale om, ligesaalidt som det af os stillede Amendement gaaer ud paa, at de Regler, der indeholdes i Udkastets § 25, iøvrigt skulle i det Hele være anvendelige paa disse Udstrevne, naar de stille for sig, navnlig at de, ligesom de, der ellers stillede for sig, skulde gaae over til Forstærkningen.

Sinnemann: Det forekommer mig, at den Grund, som en æret Rigsdagsmand for anførte mod Forslaget, nemlig at Krigsbestyrelsen let kunde komme til at tabe en Mand, dersom det var tilladt at stille En af den værnepligtige Stand, ikke er rigtig; thi det er jo saaledes, at dersom Louren til Udskrivning kom til en saadan Mand, var han jo pligtig til at indtræde, trods han har ladet sig stille for en Anden. Denne Grund taler altsaa ikke imod Forslaget.

Tscherning: Af forskjellige af de Ytringer, som ere faldne her i Salen fra flere ærede Rigsdagsmænd, er det forekommet mig, at der hersker i denne Sag en ganske betydelig Forvirring med Hensyn til Stillingen af Værnepligtige; men jeg troer at burde gjøre opmærksom paa, at Stilling af Værnepligtige er en Bytning, der paa ingen Maade er hindret ved Loven som den nu er. Man kan komme til at bytte med enhver Værnepligtig; at man ikke kan stille ham, ligger i Tingenes Natur, eller rettere, jeg troer ikke, det er klogt at give Vedkommende Anviisning paa at stille ham, fordi det let frister den, som ikke har en dybere Indsigt i Forholdene, til, for at spare nogle Penge, at gaae ind paa et misligt Foretagende, thi det er kun en Bytning. Dersom man stiller en Værnepligtig, saa kan den, som er bleven stillet, maaskee inden ganske kort Tid komme til at blive indkaldt, og dersom det hænder, at den Værnepligtige, han stiller, bliver indkaldt, hvilket let kan skee, saa maa han iøieblikkelig møde eller ogsaa stille en anden Mand. Ved dette Forslag er saaledes intet Væsentligt vundet, men der er henkastet Noget, som let kan friste til at afslutte et Slags høist mislige Contracter. Jeg troer derfor, at jo mere — og det er det, jeg gaaer ud fra — man betænker deres Interesse, som ved Forordningen af 23de Septbr. f. A. blive kaldt under Vaaben, destomindre vil man stemme for dette Forslag. Gjælder det kun om at frigjøre sig fra at udføre Tjeneste for en Tid ved at stille en værnepligtig Mand i sit Sted, saa kan man jo bytte med ham, Andet kan man ikke gjøre; men gjælder det om ganske at frigjøre sig, saa maa man stille en Ikke-Værnepligtig, han være det nu, fordi han har fuldført sin Værnepligt, fordi han hører til den hidtil ikke-værnepligtige Befolkning, og da enten er kommen ud over den Alder, her er Tale om, eller er en Frispiller af de samme Aldersklasser — thi Frispillerne af disse Classer ere en Gang for alle ikke-værnepligtige. Thi det maae vi vel mærke, taer han En af dem, saa er det ingen Bytning; affinder han sig derimod med en anden Værnepligtig, saa bliver det en Bytning. Altsaa han maa enten tage en af Frispillerne, der virkelig er fri Mand, eller en af den hidtil ikke-værnepligtige Stand mellem 25 og 28 Aars Alderen; det er kun indenfor disse Grændser, at han har en virkelig Stillingsmand, som han kan være sikker paa, kan fuldbyrde hans Tjeneste. Jeg har nok seet, at man har forsøgt at staae en anden Bei ind, og det en Bei, som jeg heller ikke vil fraraade dem, der ikke bryde sig om at frigjøre sig for at tjene senere, hvis det skulde træffe sig saaledes, og det er at stille unge Mænd af 18 til 19 Aars Alderen, som ere udviklede i den Grad, at man med Fornøielse tager dem ind i Hæren. Disse Mennesker, kan man regne paa, have 2 Aar at raade over, inden de selv kunne blive indkaldte, og de, som stiller dem, kunne altsaa haabe, at

inden disse 2 Aar kan Freden være sluttet, og at de derved kunne blive frigjorte fra deres Børnepligt, forinden de 19-aarige kaldes til Tjeneste. Men dersom det nu ikke træffer sig saa, vil jo den Mand, som har stillet for sig, 2 Aar senere i en senere Livstilling, blive kaldt under Vaaben, og da maa han enten tjene selv, eller han vil komme til at skaffe en Stillingmand; men da vil det næsten være umuligt at finde en Saadan. Altsaa, enhver Bestemmelse af denne Art indeholder kun tilsyneladende en Lettelse, den bliver i Virkeligheden en Byrde; det er kun et Middel til at friste unge Mennesker, for at spare nogle Penge i det nærværende Dieblit, til at skaffe sig Stedfortrædere, saaledes, at det i Tiden, efter al Rimelighed, bliver skadeligt for dem. Det er Aarsagen, hvorfor jeg stemmer mod Amendementet; dersom jeg troede, at det i nogen Henseende kunde lette Tjenestepigten for dem, der udføres efter Forordningen af 23de Septbr. f. A., saa skulde jeg stemme for det, men fordi jeg er overbevist om, at den ikke fuldstændige Indsigt i Forholdene vil bringe dem i Fristelse til at indgaae Contracter, der ere skadelige for dem, stemmer jeg imod det.

Winther: Maa det tillades mig at rette et Spørgsmaal til den høitagtede Justitsminister. Det er oftere bleven bemærket, at denne Sal lider af væsentlige Feil i acustisk Henseende; det kan vistnok ikke benægtes, at dette er sandt, og det maa tjene mig til Undskyldning, hvis jeg har hørt feil, især da min Plads er en af de uheldigste i denne Henseende. Men det forekommer mig, at den høitagtede Justitsminister for lidt siden yttrede, at der fra Krigsministeriets Side Intet var til Hinder for, at Forsamlingen i dette Tilfælde kunde antage Stillingen. Jeg vil tillade mig at spørge, om jeg har hørt rigtigt.

Justitsministeren: „Stillingen“ har jeg vist ikke sagt, derimod yttrede jeg, at der fra Krigsbestyrelsens Side Intet var til Hinder for, at Forsamlingen gik ind paa det stillede Forandringsforslag; dette var idetmindste min Mening.

Orsted: Jeg havde ikke høvt i Sinde at yttre mig om det omhandlede Amendement, der vel neppe bliver af nogen stor praktisk Vigtighed. Jeg var oprindeligt tilbøjelig til at stemme derimod, af den Grund, at man ikke kan stille en Børnepligtig, uden at sætte ham i visse Henseender ud af Krigsbestyrelsens Disposition; men da den høitagtede Justitsminister har erklæret, at der fra Krigsbestyrelsens Side ikke er Noget derimod, saa vil jeg stemme derfor. Men forsaavidt som en æret Rigsdagsmand har yttret, at den omkvæstionerede Stilling ikke var Andet end Numerbytning, saa troer jeg dog at maatte gjøre den Bemærkning, at Numerbytning ikke kan finde Sted uden blandt dem, der ere udtagne ved den samme Session, hvor høie og lave Numere kunne komme i Concurrence med hverandre, men ikke mellem Individuer, der ere udtagne ved forskellige Sessioner, eller om dette endog skeer ved een og samme Session, naar de dog ere udtagne til en ganske forskjellig Art af Krigstjeneste, saaledes som her netop er Tilfældet med dem, der skulle udføres efter Forordningen af 23de Septbr.; de blive udtagne paa en ganske anden Session og til en ganske anden Art af Tjeneste. Altsaa seer jeg ikke, at Numerbytning mellem de Børnepligtige kan finde Sted; derimod kunde man vel tænke sig, at man kunde stille een og anden Børnepligtig, og hvad der i saa Henseende forekommer mig at kunne være det meest praktiske, er det, som af den ærede Rigsdagsmand selv var anført, at man nemlig kunde tage en Børnepligtig, som endnu ikke var kommen til Udføringsalderen, men som forøvrigt var tjenstdygtig.

Hammerich: Jeg skal tillade mig at bemærke, at hvad der er yttret om, at dette Forslag ikke har megen praktisk Betydning, synes mig ikke kan komme i synderlig Betragtning; thi har det ikke megen praktisk Betydning, at Bestemmelsen bliver udslettet, saa har det heller ikke megen Betydning, at den bliver staaende, og med Hensyn til hvad der blev bemærket, at det let kan lede til Misforstaaelse hos den Befolkning, som skal rammes ved Forordningen af 23de Septbr., saa forekommer det mig, at en saadan Misforstaaelse ret vel kunde forebygges, naar blot Rogen paatog sig i sin Tid at oplyse dem om den rigtige Sammenhæng. Af disse Grunde kan jeg derfor ikke stemme imod Forslaget; Grunden, hvorfor jeg stemmer for det, er at det forekommer mig at følge af Begrebet „Stilling“, at

naar den træder i Kraft, saa er det Stilleren og ikke Stillingmanden, der møder som Børnepligtig og nu opfylder sin Børnepligt mod Staten ved at stille en anden vaabensfør Mand for sig. Denne Frihed til at vælge, hvor man kan finde den Mand, man kan være tjent med, denne Frihed have de sidst indkaldte Børnepligtige, som jo de tre Aars Børnefrie nærmest skulde modsvare; de gamle Børnepligtige kunne stille af den værnefrie Befolkning, og det forekommer mig da, at ogsaa de Andre burde kunne stille af den værnepligtige Befolkning, hvis de der kunde finde Nogen, de kunde være tjente med. Kort sagt, Friheden til at vælge skyder af hele Begrebet om Stilling, saaledes som det altid har gjaldt; og saaledes som det fremdes skal gjælde, efter hvad vi i disse Dage have forhandlet.

Krieger: Jeg vilde tillade mig et Spørgsmaal til den ærede Ordfører, om han ikke med et Par Ord kunde oplyse Forsamlingen, om det virkelig forholder sig saaledes, som blev yttret af den ærede Rigsdagsmand for Viborg Amts 5te District (B. Ussing), at enhver Den vilde tabes for Hæren, som blev stillet for En, der er udfreven efter Forordn. af 23de September f. A. Det forekommer mig, at denne Paaastand ikke er ganske rigtig; men det hele Forhold staaer i dette Dieblit ikke saa aldeles klart for mig, at jeg drister mig til at give en Udvikling deraf. Jeg vilde derfor ønske, at den ærede Ordfører vilde bestemt og tydeligt forklare dette Forhold for os.

Ordføreren: Det var nærmest i Anledning af de Ytringer, der ere faldne mod, at den, der er udfreven ifølge Forordningen af 23de Septbr. f. A., skulde kunne stille en Børnepligtig for sig, at jeg, da den ærede Rigsdagsmand for Kjøge reiste sig, vilde have tilladt mig at tage Ordet. Naar der er sagt i Loven, at det er tilladt at stille en Børnepligtig eller tilladt at stille en Ikke-Børnepligtig, eller der er i Loven udtalt en Tilladelse for den, som er bleven udfreven, til at stille for sig, saa er jo en saadan Tilladelse ikke at forstaae anderledes, end at det er en Tilladelse, der indrømmes vedkommende Udfrevne; men der indrømmes ved denne Tilladelse ikke nogen Berettigelse for den Udfrevne til at stille enhver Børnepligtig. Hvorvidt den Børnepligtige, som den Udfrevne præsenterer som Stillingmand, kan antages eller ikke, er ved en saadan Bestemmelse, naar Loven indrømmer ham Ret til at stille, aldeles ikke afgjort; det maa bestemmes efter andre Regler og navnlig efter de Regler, der indeholdes i Loven om den Børnepligtiges Berettigelse til at lade sig stille. Skal det altsaa bedømmes efter de Regler, som udtales i Udkastets almindelige Bestemmelser, saa skal det altsaa være en Mand, der er overgaaet til Forstærkningen, og naar han ikke er dette, kan Krigsbestyrelsen naturligvis ikke modtage ham; naar den, som bliver stillet, ikke er en saadan Børnepligtig, at han er berettiget til at lade sig stille, saa vil Krigsbestyrelsen ikke modtage ham, navnlig naar han er i saadanne Forhold, at der er meget nær Udsigt til, at han selv vil blive kaldet til Udværelse af sin Børnepligt. Man kan vel sige, at naar der var Spørgsmaal om, at En, som er i Almindelighed værnepligtig eller udføringspligtig, stiller sig, kunde det være Krigsbestyrelsen ligegyldigt, at den indtog en Børnepligtig som Stillingmand, der selv vilde være bleven udfreven, thi, som den ærede 28de Kongevalgte (Tscherning) rigtig har bemærket, er Stillingen i Almindelighed betragtet, og betragtet i Forhold til dem, der ere den almindelige værnepligt undergivne, ikke Andet end en Bytning; jeg opfattede idetmindste ikke hans Udtalelse saaledes som den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted), som om han sagde, at Stillingen kun var Numerbytning. Han har sagt, at Stillingen var en Bytning, altsaa det, som man ellers har kaldet Bytning af Vilskaar, og altsaa naar der er Spørgsmaal om Bytning mellem den Udfrevne, der er værnepligtig efter almindelige Regler, og en Stillingmand, som ogsaa er værnepligtig efter de almindelige Regler, saa bliver Forholdet, saaledes som den 28de Kongevalgte (Tscherning) har sagt, ganske rigtig en Bytning, nemlig ikke Numerbytning, men det, som man ellers har kaldet Bytning af Vilskaar. Naar der derimod er Spørgsmaal om Forholdet mellem den, der er extraordinair udføringspligtig eller udføringspligtig efter Forordningen af 23de Septbr. f. A., saa troer jeg, at, idetmindste saaledes, som jeg har opfattet det, Forholdet stiller sig noget anderledes, thi Anordningen af 23de Septbr. paalægger ikke, ja jeg kan idetmindste ikke finde, at den paalægger

den der er bleven udfreven efter denne Anordning og vil stille for sig, nogen videre Forpligtelse, saaledes at naar han har stillet for sig, saa er han derved uden videre frie, thi det er ikke den almindelige Værnepligt, Forordningen af 23de September har paalagt den hidtil værnepligtige Klasse, men det er kun en ganske extraordinair Udøvelse af Værnepligt til en vis Tid og under visse Forudsætninger, og efter hvad § 12 i Forordningen af 23de Septbr. siger, indeholdes deri aldeles Intet om, at den, som stiller for sig, skal træde ind i Forstærkningen. Det hedder vel i § 12: „Forøvrigt bliver der med Hensyn til Stillingen i Get og Alt at forholde efter de almindelige Regler“; men denne Tilføining kan aldeles ikke forståes saaledes, at den, der er udfreven efter denne Anordning og har stillet for sig, skulde efter Lovens almindelige Bestemmelser beholde nogen Forpligtelse tilbage paa sig med Hensyn til Værnepligten. Jeg kan altsaa ikke opfatte det Forhold, en Saadan kommer i, som en Bytning af Vilkaar; at han, naar han stiller en Forstærkningsmand for sig, selv skulde indtræde i Forstærkningen, det troer jeg ikke, man kan ulede af Forordningen. Det vilde derfor, naar en saadan Udfreven vil stille for sig, staae Krigsbestyrelsen frit for, idetmindste saaledes som jeg har opfattet Forholdet, at sige, om den kan modtage den Værnepligtige, han presenterer, som Stillingmand, eller ikke, og det vilde jo være besynderligt, synes mig, om Krigsbestyrelsen, der saae, at En, der var udfreven efter Forordningen af 23de September 1848, vilde stille en Værnepligtig, der maaskee vilde blive udfreven om meget kort Tid, og som vilde staae for Tour til almindelig Udfriktion, vilde gaae ind paa at acceptere ham som Stillingmand; og see vi nu hen til den Klasse af hidtil Værnepligtige hvor Bedkommende skulle søge deres Stillingmand, saa maatte det, efter Tilføiningen i § 12, efter de almindelige Regler for Stillingen, være mellem dem, der henhøre til Forstærkningsmandskabet. Men som bekendt er jo alt Forstærkningsmandskab, idetmindste med meget faa Undtagelser, indkaldt indtil den Aldersgrændse, der efter Forordningen af 23de September 1848 er sat, for at Noget kan antages som Stillingmand; denne Aldersgrændse er der ikke Tale om at forandre, thi derpaa gaaer det Forslag, som her foreligger, ikke ud. Det vil altsaa kun blive de meget faa Personer af den værnepligtige Klasse, som ikke have en saa høi Alder, men som henhøre til Forstærkningen, og som ikke ere blevne indkaldte, fordi de ifølge den hidtil bestaaende Lovgivning ere berettigede til, enten slet ikke at indkaldes til Tjeneste, eller ialtsald ikke for der skeer en saa stor Udfriktion af Forstærkningen, at Ingen længere vil kunne undtages. De Personer, jeg sigter til, ere saadanne, som f. Ex. Gammelmands Søn, gaardbrugende Enkes Søn og Andre, som af andre lignende Grunde ere forbigaaede ved Udfriktionen.

Ordføreren: Det vil nu væsentlig beroe paa Omstændighederne, om der i Fremtiden vil blive foretaget en forsøgt Udfriktion af Forstærkningen, hvori disse Personer da vilde blive inddragne. Der kan jo være hoist forskjellige Meninger om, hvorvidt en saadan yderligere Udfriktion af Forstærkningen vil blive fremkaldt af Omstændighederne eller ikke; men for det Første vil det vistnok blive meget vanskeligt at faae mange af disse Personer, der kunne lade sig stille, og paa den anden Side er det egentlig ikke saa, at den militaire Bestyrelse undrages nogen af de Personer, som den har til sin Raadighed, thi kun naar en meget større Udfriktion finder Sted end den, der hidtil er skeet, kan man sige, at disse Personer staae til den militaire Bestyrelses Raadighed, saa at jeg ikke kan være ganske enig i den Uttring, min ærede Ven, Rigsdagsmanden for Viborg Amts 5te District (W. Ulfing) har fremført, men ikke heller aldeles bestemt kan modsigte Rigtigheden af den, thi der kunde jo være forskellige Meninger, om de Personer, som han

har omtalt, staae til Krigsbestyrelsens Raadighed. Jeg troer, at det vil være længe, inden det kommer dertil, og da der ikke er paalagt dem, der udfriktes efter Forordningen af 23de September f. A., nogen subsidiair Forpligtelse til at indtræde i den Stillede Blads, saa troer jeg ikke, at naar den, der stilles, indkaldes, og den militaire Bestyrelse har modtaget ham som Stillingmand, der da, efter den hidtil gjældende Lovgivning eller efter den Lov om almindelig Værnepligt, som vi nu ere i Begreb med at vedtage, kan blive Spørgsmaal om at indkalde Stilleren, eller den, som skulde udfriktes efter Anordningen af 23de September, thi jeg antager, at naar den stillede Person af Krigsbestyrelsen er bleven modtaget som en duelig Stillingmand, saa paaligger der ikke længere Stilleren nogen Forpligtelse efter denne Anordning, og den militaire Bestyrelse vil vel vogte sig for at tage til Takke med en Stillingmand, som den kan have Formodning om, snart vil blive indkaldt. Altsaa maa det, naar man gaaer ud fra den Anskuelse, at man vil forringe det Antal, som den militaire Bestyrelse har til sin Raadighed, nærmest beroe paa den Mening, som man selv har, om Forholdet er saaledes, at en saadan Person senere vil blive indkaldt til Militærtjeneste for sit eget Vedkommende.

Ryholm: Maa jeg ikke tillade mig at bemærke, at det forekommer mig, at den høitærede Justitsminister allerede ved det Svar, som han tidligere har givet, har afgjort det her reiste Spørgsmaal. Saavidt jeg nemlig har opfattet hans Ord, gif de ud paa, at der fra Krigsbestyrelsens Side Intet var imod, at dette Forslag antoges, og er dette Tilfældet, saa forekommer det mig, at Striden dermed er endt.

Krigsministeren: Da der er opstaaet forskjellige Meninger om det foreliggende Forslag, saa er det maaskee nødvendigt, at jeg yttre mig om, hvorledes Krigsministeriet har forstaaet det. Det forstaaer det som en Bytning af Vilkaar. Naar En, der er udfreven efter § 5, skulde ønske at stille en Værnepligtig for sig, maa det enten være en udtjent Underofficer eller Garder, eller En af Fastmandsklassen. Er det En af de to førstnævnte Kategorier, saa staaer det i Krigsbestyrelsens Magt at nægte det, og i Almindelighed vil i Krigstid Krigsbestyrelsen ikke være tilbøielig til at tillade en sliq Stilling. Er det derimod En af Fastmandsklassen, som jo for Diebliffet egentlig er alene disponibel, saa er det klart, at man forstaaer derved en Bytning af Vilkaar. Skulde En af Fastmandsklassen saaledes indtræde som Stedfortræder for En af dem, der udfriktes ifølge § 5, saa er det nemlig klart, at ifald Stedfortræderens Tour til selv at udfriktes kommer, saa maae Stilleren være pligtig til selv at indtræde istedetfor ham (flere Stemmer: høi!), thi under andre Omstændigheder kan man naturligtvis ikke samtykke i, at disse Personer fritages for Værnepligten. Værnepligten for begge Kategorier, nemlig for dem, der udfriktes efter § 5, og for Fastmandsklassen, gjælder kun for Krigstid, og den er lige lang, og den ene træder istedetfor den anden. Jeg troer ikke, at det Tilfælde vil indtræde ofte, at en stor Deel af Fastmandsklassen vil blive udfreven, men den letteste Maade at tilveiebringe Stillingmand paa vil da, som den ærede 28de kongevalgte Rigsdagsmand (Tscherning) har sagt, være til Stedfortræder at vælge en 20- eller 21-aarig, hvis Tjenestepligt først indtræder til den Tid, da Krigen sandsynligtvis er endt.

Det er altsaa kun med disse Forklaringer, at den militaire Bestyrelse kan indromme Bytning af Vilkaar imellem en 23- 24- eller 25-aarig, der udfriktes ifølge Forordningen af 23de September f. A., og en Værnepligtig.

(Fortætt.)

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

To og halvtredstindstyvende (55de) Møde.

(Fortset.)

Ordføreren: Jeg vil blot tillade mig at bemærke, at, som Forsamlingen vil have erfaret, har den høitærede Krigsminister forstaaet Tilfældet paa en anden Maade, end jeg har forstaaet det. Jeg har nemlig ved at gjøre mig det tydeligt, hvilken Forpligtelse der er paalagt dem, der udføres efter Forordningen af 23de September f. A., holdt mig strengt dertil, at Anordningen idetmindste stiltiende forudsætter, at der ikke paahviler disse Personer nogensomhelst anden Bærnepligt end den, der udtrykkeligen er paalagt dem ved Forordningen af 23de September, og antaget, at naar En, der er udfreven efter denne Anordning, har stillet en Anden for sig, og Krigsbestyrelsen har modtaget Stillingsmanden, saa har Stilleren fuldkommen opfyldt sin militære Forpligtelse. Skulde imidlertid Stillingen opfattes saaledes, som den høitærede Krigsminister har gjort det, saa maa det ogsaa erkjendes at være rigtigt, hvad den ærede 28de kongevalgte Rigsdagsmand (Tscherning) har bemærket, at det let vilde lede til en feilagtig Opfattelse af Forholdet, naar det indrømmes, at disse Personer stille en Bærnepligtig for sig, idet det ikke for dem vil være klart, at det er en virkelig Bytning af Vilkaar. Men jeg har, som sagt, ikke troet, at dette kunde udledes af Forordningen af 23de September f. A., eller troet, at man kunde komme til den Forestilling, at man maatte betragte dem, der blive udfrevne efter Forordningen af 23de September, som om de vare udfrevne efter den almindelige Bærnepligtslov; thi med Hensyn til dem, som ere værnepligtige efter de almindelige Regler, er det ganske vist, at den høitagtede Krigsministers Udtalelse er aldeles passende, men med Hensyn til dem, der udføres efter Forordningen af 23de September, maa jeg tilstaae, at jeg ikke kan komme til denne Anskuelse, da denne Anordning baade efter sin Titel, efter sit Indhold, og jeg kan sige efter hvert Bogstav i den kun udtaler sig som paalæggende en ganske extraordinair Pligt, og som det forekommer mig, maa man være berettiget til, ved at fortolke denne Anordning at indskrænke sig til det, denne Anordning selv siger. Jeg troer derfor, at naar Sagen betragtes saaledes, som den høitagtede Krigsminister har meent, saa vil der Intet være vundet ved det stillede Forslag, og man vil kun lede disse Personer til at indlade sig i Forhold, som ville blive mere bebyrdende for dem, skjøndt man har tilfattet at skaffe dem Lettelse.

Krigsministeren: Jeg skal blot i Almindelighed bemærke, at naar En afflutter en Stillingscontract, saa paatager han sig alle af dette Contractforhold følgende Forpligtelser, og det er allerede udtalt her i Anordningen, at Stilleren paatager sig den Forpligtelse, som paaligger Stedfortræderen; saaledes har jeg idetmindste opfattet det.

Ordføreren: Dette er vistnok udtalt i den almindelige Anordning, men det er ikke udtalt i Anordningen af 23de Septbr.

Krigsministeren: Det er vel sandt, men det er ikke ifølge Forordningen af 23de Septbr., at den Bedkommende stiller for sig; det er ifølge det foreliggende Udkast, og vil han benytte den Ret, som Udkastet tilfuger, saa maa han ogsaa overtage den dermed forbundne Forpligtelse.

Schack: Vil ikke den høitærede Justitsminister yttre sig?

Justitsministeren: Jeg finder ikke videre Anledning til at yttre mig, da jeg maa henholde mig til det, min ærede Collega har sagt. Jeg skjønner ikke gettere, end at der ved Stillingen, efter § 12

i Forordningen af 23de Septbr. f. A. vil indtræde det samme Forhold, som ellers ved Stillingen. Den, der lader sig stille, paatager sig kun den Forpligtelse, der paaligger den, der stiller ham. Altsaa, naar Stillingsmanden selv indkaldes, kan han ei længere opfylde Stillereis Forpligtelse, og derved fremkommer igjen Stillereis egen Forpligtelse til at udføre Tjenesten, og i saa Fald vil han, efter de naturlige Forhold, komme til at opfylde den ham efter Forordningen af 23de Septbr. paahvilende extraordinaire Forpligtelse, naar Stillingsmanden ikke længere kan udføre den.

Frolund: Jeg maa tillade mig en Bemærkning med Hensyn til det, der er anført af den ærede Rigsdagsmand for Hjørring Amts 3die District (Nyholm). Dersom jeg hørte ret, saa appellerede han til en Dyring af En af de ærede Miniistre og sluttede saaledes „at ifølge denne Erklæring maatte Sagen ansees at være afgjort“. Denne Argumentationsmaade kan jeg ingenlunde indrømme at være berettiget, thi jeg troer, at det er i yderst saa Tilfælde, at Sager, der behandles her i Salen, kunne ansees at være afgjorte ved Erklæringer, selv fra samtlige Miniistre, end sige fra en enkelt Minister.

Nyholm: Jeg veed ikke, om jeg maa give en Forklaring i denne Anledning.

Formanden: Jeg troer ikke at det er nødvendigt. Ved Ordet „Afgjort“ har den ærede Rigsdagsmand vel meent, at Sagen for hans Bedkommende var afgjort ved de Oplysninger, der vare givne fra Justitsministerens Side.

G. Nagaard: Skjøndt det forekommer mig, at denne Sag maa ansees for uddebatteret, skal jeg dog gjøre opmærksom paa, at man ved at antage det af de tvende ærede Rigsdagsmænd for Ribe-benhavn stillede Vædringsforslag vil komme til det forunderlige Resultat, at man paa dette Sted bruger Ordet „stille“ i en ganske anden Betydning end i § 25. Det følger nemlig ganske klart af Forholdets Natur, at de, der udføres ifølge Forordningen af 23de Septbr. f. A., ikke, ved at stille for sig, kunne gaae over til Forstærkningen, hvilket derimod er Tilfældet med alle dem, der stille for sig efter § 25. Det staaer nemlig udtrykkelig udtalt i denne Paragraph, at den, der stiller for sig, gaaer over i Forstærkningen; naar altsaa i § 26 bruges det samme Ord, at „stille“, maa det herved forstaaes noget ganske Andet.

Formanden: Jeg troer at burde tillade mig at gjøre den Bemærkning, at dette ikke følger deraf. Der staaer, at de, der udføres efter denne Forordning, ogsaa kunne stille for sig; det er altsaa kun, forsaavidt Forordningen gaaer.

Ordføreren: Jeg maa ogsaa tillade mig at bemærke, at det slet ikke er sagt, at dette Vædringsforslag skal sættes i Forbindelse med § 26. Det Slags Stilling, § 26 omhandler, angaaer kun Stilling af de værnepligtige efter den almindelige Regel, hvorimod Forslaget kun angaaer de extraordinaire værnepligtige efter Forordningen af 23de Septbr., og med Hensyn til det, den høitærede Formand for bemærkede med Hensyn til Bladsen, hvor det skulde optages i Anordningen, da maa jeg med Formanden være enig i, at det vil være det hensigtsmæssigste at optage det i § 5 i den almindelige Anordning. Man maa vel huske paa, at dette Forslag slet ikke gaaer ud paa at forandre, hvad den almindelige værnepligtsanordning indeholder om Stilling i Almindelighed, men her er kun Spørgsmaal om de extraordinairt Udfrevne.

Da ingen flere begjærede Ordet, stred man til Afstemning, hvoraf Udfaldet blev, at:

Algreen-Ussings og J. G. Larsens Forslag:

At Forordningen af 23de Septbr. 1848 § 12 forandres derhen, at den, som udføres efter denne Anordning, ogsaa kan stille en Børnepligtig for sig;

blev vedtaget med 80 Stemmer mod 47.

Man gik dernæst over til Behandlingen af Lovudkastets § 28.

Den omdeelte Afstemningsliste indeholdt til denne Paragraph følgende:

1) Orstedes Forslag:

At denne Paragraphs Indhold sættes i Forbindelse med § 19.

2) Orstedes Forslag:

At de, der efter Placaten af 27de Juni 1842 ere, paa Grund af deres strengere Tjeneste ved den staaende Hær, fritagne for Tjeneste ved Forstærkningen, fremtidig beholde denne Fritagelse, saalænge ikke Bestemmelserne om hiin strengere Tjeneste ere ved Lov forandrede.

3) Orstedes Forslag, optaget af Udvalget:

At Littr. d udtrykkes saaledes:

„De, som ifølge denne Anordnings § 1, sidste Deel, eller efter dens §§ 2 eller 3 blive Børnepligtigen underkastede, forsaavidt de da ere over 24, men under 30 Aar.“

4) Lovudkastet (med de muligen vedtagne Forandringer).

Anmerk. Orstedes Forslag („derhos henstilles, om ikke den ved Forordningen af 20de Juni 1788 § 27 fastsatte Alder af 36 Aar burde paany gøres til Regel for den Tid, hvormed Tjenesten i Almindelighed ophører, og i Overensstemmelse hermed, Tjenestetiden ved Forstærkningen nedfattes til 6 Aar“) synes at høre til § 31.

Ordføreren: Det første Forslag, der er stillet ved denne Paragraph, er kun en Indstilling i Almindelighed om, at denne Paragraph, der omhandler, hvilke Personer der henhøre til Forstærkningen, skal sættes i Forbindelse med § 19; men dette vilde medføre en heel Deel Forvirring i Lovudkastet, og da § 28 ikke staaer i noget specielt Forhold til § 19, saa kan Udvalget ikke stemme for, at dette skulde ske, og jeg skal derfor ikke videre omtale det. Det andet Forslag, der er stillet af den samme ærede Rigsdagsmand, gaaer ud paa, at de Personer, der efter de hidtil gjældende Regler have opfyldt deres Børnepligt ved at tjene 8 Aar i den staaende Hær, ogsaa fremtidig skulde beholde denne Fritagelse for at gaae over til Forstærkningen. Efter Udkastet vil den nemlig bortfalde, idet den ikke er reserveret dem, men det derimod er udtrykkeligt udtalt, at alle de, der have udtjent 8 Aar i den staaende Hær, skulde indtræde i Forstærkningen. Som det vil erindres fra de tidligere Forhandlinger, er der her kun Spørgsmaal om de Personer, som udføres til Tjeneste i Garden tilføds, i Livgarde-Escadronen og i Gardehusar-Escadronerne, og Grunden, hvorfor Udvalget ikke har troet at burde stille noget Forslag om, at de fremdeles skulde beholde denne Fritagelse fra at gaae over i Forstærkningen, er den, at man har meent, at den almindelige Regel burde søges gennemført, at Alle skulde tjene i 16 Aar, og at der burde stiftes dem Godtgjørelse for deres lange Garnisonstjeneste paa en anden Maade, eller snarere, at man har antaget, at den lange Garnisonstjeneste maatte blive forandret, eller at Sagen i alt Fald maatte blive ordnet saaledes, at man recrutterede i disse specielle og langtfra ikke talrige Corps ved Folk, som frivillig indtraadte. Ogsaa vil der hengaae en ikke kort Tid, efterat Udkastet er emaneret, inden disse Personer have tjent i saa lang Tid, at de skulde nyde Godtgjørelse for deres lange Tjeneste, og i alt Fald er den Godtgjørelse, der ydes dem for denne lange Tjeneste, i Fredstid ikke af nogen Betydning.

Det Forslag, der under Nr. 3 er stillet af samme ærede Rigsdagsmand, gaaer ud paa, at Udlændinge og de Personer, der nævnes i §§ 2 og 3, nemlig Islandere, Færingere, Bornholmere og Folk fra Colonierne, ikke skulde indtræde under Børnepligten, naar de først komme i det Tilfælde, Loven har forudsat, efterat de have fyldt det 30te Aar. Udvalget har troet at burde tiltræde og anbefale dette Forslag til Forsamlingen, fordi der virkelig er en heel Deel, der kunde tale for, at de Personer, der ere i en saa fremrykket Alder, at de allerede ere over 30 Aar, og som ikke for have været undergivet Børnepligt, ikke skulde blive Børnepligtige. Iøvrigt maa det indrømmes, at det er lidt i Uoverensstemmelse med det almindelige

Princip i Anordningen; men det er kun saa faa Personer, det vil træffe, og Bestemmelsen er af saa liden praktisk Betydning, at den kan være noget Betænkeligt deri.

Det sidste Forslag, der ved denne Paragraph er stillet af den samme ærede Rigsdagsmand, og som gaaer ud paa „om ikke den ved Forordningen af 20de Juni 1788 § 27 fastsatte Alder af 36 Aar burde paany gøres til Regel for den Tid, hvormed Tjenesten i Almindelighed ophører, og i Overensstemmelse hermed Tjenestetiden ved Forstærkningen nedfattes til 6 Aar“, vil, som den ærede Forsamling vil have bemærket af Afstemningslisten, blive udsat til Behandlingen af § 31.

Orsted: Det, jeg bemærkede under den foreløbige Behandling af denne Paragraph, gik ud paa, at § 28 aldeles skulde bortfalde. I den 19de Paragraph er det nemlig sagt, at det udførte Mandskab skulde behandles i Overensstemmelse med Armeorganisationen. Jeg fandt, at dette var en meget for uklar Bestemmelse om, hvilke Pligter der paaligge dem, der udføres til Tjenesten, og da man har en tydelig og klar Lov, nemlig Placaten af 27de Juni 1842, saa foreskom det mig, at dens Indhold enten maatte gjentages i § 19, eller at der maatte henvises til den og ikke til Armeorganisationen, som ikke er nogen Lov, og hvori der vistnok ogsaa skjuler sig en heel Deel Utydelighed. Dersom dette skete, saa vilde det deraf være en Følge, at § 28 aldeles kunde bortfalde, thi Placaten af 27de Juni 1842 indeholder ligesaavel Bestemmelser om, hvorlænge de skulde tjene i Forstærkningen, som om, hvorlænge de skulde tjene i den staaende Hær; men jeg fandt det derhos særdeles syndeligt, paa en saa aldeles løs Maade at affærdige Spørgsmaalet om, hvilken Tjenestepligt der paaligger det udførte Mandskab med Hensyn til den første og vigtigste Deel af Tjenesten, nemlig i den staaende Hær, og derpaa at give specielle Regler om, hvem der skal tjene i Forstærkningen, og hvorlænge de skulde tjene der. Men derunder skjuler sig ogsaa noget Andet; man har derved paa en indirecte Maade villet betage adskillige Individuer, der vare fritagne for Forstærkningstjenesten ifølge Placaten af 27de Juni 1842, denne Fritagelse, nemlig dem, der have tjent ved Garden, som have en længere Tjeneste i den staaende Hær, og som derfor efter Placaten af 1842, saavel som efter Armeorganisationen, ere fritagne for Tjeneste ved Forstærkningen. Nu siger man vel, at ved Armeorganisationen og ved Placaten af 1842 er der opstaaet en ubillig Ulighed, fordi disse Folk, der vare bebyrdede med en længere Tjenestetid, erholdt en Godtgjørelse derfor, som i Fredstid aldeles ingen Betydning havde, nemlig at de blive frie for at tjene i Forstærkningen; dette kunde dog vel være et Motiv til at forandre Forpligtelsen til at tjene i den staaende Hær og i Forbindelse dermed sige, at de skulde gaae over i Forstærkningen ligemed de Andre, men der er ikke gjort nogen Forandring i saa Henseende med Hensyn til den Tid, de tjene i den staaende Hær. Det hedder tværtimod, at de skulde benyttes efter Armeorganisationen; men efter Armeorganisationen kunne de benyttes og ere de blevne benyttede i den fulde Tid, hvori de efter den og Placaten af 27de Juni 1842 kunne benyttes, og desuagtet har man paa en indirecte Maade villet betage dem den Godtgjørelse, de skulde have derfor. Den ærede Ordfører har sagt, at det deels kun er saa Individuer, der ere i dette Tilfælde, og deels, at de paa anden Maade kunne erholde Godtgjørelse. Men jeg mener, at der ikke kan være Tale om nogen vilkaarlig Godtgjørelse, men at de have en bestemt Ret til at anses for at have opfyldt deres Børnepligt, naar de have tjent ved Garden saa lang Tid, som det er bestemt, og idet jeg, efter det, der her er vedtaget, ikke har villet stille noget Amendement om, at § 28 aldeles skulde bortfalde, maa jeg derimod inhævere mit under Nr. 2 stillede Amendement, nemlig: „At de, der efter Placaten af 27de Juni 1842 ere paa Grund af deres strengere Tjeneste ved den staaende Hær fritagne for Tjeneste ved Forstærkningen, fremtidig beholde denne Fritagelse, saalænge ikke Bestemmelserne om hiin strengere Tjeneste ere ved Lov forandrede.“

Hvad mit under Nr. 3 stillede Amendement angaaer, da skal jeg ikke tale videre derom, siden det er tiltraadt af det ærede Udvalg.

Lüttichau: Jeg finder mig foranlediget til at understøtte det under Nr. 2 stillede Forslag, som den ærede Forslagsstiller nylig har

forbaret. Som bekjendt forrette de, der udskrives efter almindelig Børnepligt, Garnisonstjeneste i eet halvandet eller henimod to Aar, medens Mandskabet i Garden gjør stadig Garnisonstjeneste i 4 Aar. Jeg troer, at det er en stor Vilkaarlighed, at den ene Børnepligtige, der udskrives, skal forrette Garnisonstjeneste i 4 Aar, og den anden i 1 Aar, og jeg troer, at det var det Rigtigste, at denne længere Tjenestetid blev ophævet, og at Garden blev rekrutteret paa samme Maade som de øvrige Corps; men saalænge dette ikke er Tilfældet, og Garden gjør stadig Garnisonstjeneste i 4 Aar, troer jeg ikke, at den vilde finde sig tilfredsstillet ved en Erklæring om, at dette formentlig vil blive ophævet. Overhovedet er det, der er bleven tilfagt den, kun en saare ringe Erstatning for den Garnisonstjeneste, der er den paalagt, og jeg skal derfor anbefale dette Amendement som et ganske simpelt og ligefrem Retfærdighedsstrav.

Ordføreren: Jeg skal blot bemærke, hvad jeg isvrigt troer, tidligere er udtalt, og ogsaa idag, at de Personer, der allerede have udført en længere Garnisonstjeneste, ikke efter Lovudkastet ville blive berøvet denne Frihed, men at det kun er dem, der ikke endnu have opnaaet denne Frihed, som hidtil har været tilstaaet, der i Fremtiden ikke ville faae den.

Da ingen flere begjærede Ordet, freds man til Afstemning, der gav følgende Resultat:

1) Orstedes Forslag:

„At denne Paragraphs Indhold sættes i Forbindelse med § 19“;
blev frafaldet.

2) Orstedes Forslag:

„At de, der efter Placaten af 27de Juni 1842 ere, paa Grund af deres strengere Tjeneste ved den staaende Hær, fritagne for Tjeneste ved Forstærkningen, fremtidig beholde denne Fritagelse, saalænge ikke Bestemmelserne om hiin længere Tjeneste ere ved Lov forandrede“;
blev vedtaget med 76 Stemmer mod 41.

3) Orstedes Forslag, optaget af Udvalget:

At Lit. d udtrykkes saaledes: „De, som ifølge denne Anordnings § 1, sidste Deel, eller efter dens §§ 2 eller 3 blive Børnepligten underkastede, forsaavidt de da ere over 24, men under 30 Aar“;

blev vedtaget eenstemmig med 102 Stemmer.

4) Lovudkastets § 28 med de vedtagne Forandringer

blev vedtaget eenstemmig med 105 Stemmer.

Som en Folge af Udfaldet af den nys foretagne Afstemning over Nr. 3 blev Udvalgets Forslag til § 9:

At der i 4de Passus, sidste Linie, mellem Ordene „den“ og „Alder“ tilføies; „i nærværende Lovs (Forordnings) § 28 d ommeldte“, og at Ordene „hvormed Børnepligten aldeles ophører“ udgaae; vedtaget uden Afstemning som en Redactionsbemærkning.

Discussionen gik derpaa over til § 29.

Den omdeelte Afstemningsliste indeholdt til denne Paragraph følgende:

1) v. Havens Forslag:

Istedetfor § 29 sættes:

„I Krigstid bortfalder Erlæggelsen af den i § 27 b omhandlede Pengesum tilligemed al Lodtrækning og Stilling, saaledes, at naar det udskrivningspligtige 22-aarige Mandskab, som er overgaaet til Forstærkningen efter at have udtjent i Linien og Reserven, allerede er indkaldt, skeer yderligere Udskrivning af det til Forstærkningen henhørende Mandskab, som ikke forhen har tjent i Linien, hvorved den yngre ligeledes udtages for den Ældre.“

2) Lüttichaus Forslag:

At denne Paragraph omredigeres saaledes:

„Det til Forstærkningen henhørende Mandskab har i Fredstid ordentligviis ingen Tjeneste at forrette, hvorimod det har at møde ved de anordnede Manstringer; men i Krigstid anvendes det, forsaavidt fornødent gjøres, i Overensstemmelse med Armeesorganisationen, deels til Armeens Forstærkning i Felten, deels til at forsyne Fæstningerne med de fornødne Garnisoner. Det

Mandskab af Forstærkningen, der ikke først har tjent i Linien, skal være pligtigt til, naar forlanges, at indfinde sig i de anordnede Exerceersoler for at vaabenøves.“

3) Udvalgets Forslag:

At Ordene „Dette Mandskab har“ i 3die Linie forandres til „Iøvrigt har Forstærkningsmandskabet“.

4) Udvalgets Forslag:

At Paragraphens Slutning fra Ordet „forsaavidt“ udgaaer, og at istedet herfor sættes; „saaledes som Omstændighederne kræve“.

5) Lovudkastet (med de muligen vedtagne Forandringer). (Her ved afgjøres Orstedes Forslag: „at Paragraphen bortfalder.“)

Formanden: Jeg skal tillade mig at bemærke, at det under Nr. 1 fremsatte Forslag er taget tilbage.

Ordføreren: Da Forslaget under Nr. 1 er bleven taget tilbage, saa er der ved denne Paragraph kun to Forslag af Udvalget, og et af den ærede 18de kongevalgte Rigsdagsmand (Lüttichau). Alle disse tre Forslag gaae egentlig blot ud paa en Omfrynning af Paragraphen uden at lægge noget Nyt ind i samme. Det under Nr. 4 stillede Forslag findes allerede i Comitèens første Betænkning, hvorimod det under Nr. 3 er et nyt Forslag, som er fremkaldt ved Discussionen under den foreløbige Behandling, og som gaaer ud paa, bestemt at udtale, at den anden Deel af Paragraphen omfatter hele Forstærkningsmandskabet, og ikke blot de enkelte Dele af Forstærkningsmandskabet, der omtales i Paragraphens første Deel. Derpaa gaaer ogsaa det Forslag, der er stillet af det 18de kongevalgte Medlem (Lüttichau), ud; men at Udvalget ikke har tiltraadt dette, men derimod stillet et nyt Forslag, det er begrundet deri, at Forslagsstilleren har giengivet fuldstændig hvad der stod i Paragraphen, og hvori var optaget en Bestemmelse om Forstærkningsmandskabets Tjenesteforpligtelse i Krigstid, som Udvalgets tidligere Forslag har foreslaaet forandret. Jeg veed ikke, om den ærede Rigsdagsmand lægger nogen særlig Vægt paa, at Udkastets Ord skulle bibeholdes, thi er dette ikke Tilfældet, saa vil der ikke være nogen væsentlig Forskiel mellem disse to Forslag.

Lüttichau: I den Anledning skal jeg tillade mig at bemærke, at min Hensigt var at gjøre Paragraphen tydeligere, og da dette kan naaes paa flere Maader, saa har jeg ikke noget imod, at kun eet af Forslagene kommer under Afstemning, og jeg føier mig derfor gerne efter Ordførerens Opfordring, og skal derfor slutte mig til det Forslag, der er stillet af Udvalget.

Ordføreren: Ved denne Paragraph skal jeg endnu kun bemærke, at det, som det vil erindres, blev af en æret Rigsdagsmand under den foreløbige Behandling fremhævet, at det forekom ham, at § 29 var utydelig, idet den kun udtaler sig om Forpligtelsen til Vaabenøvelse og Tjenesten i Fredstid, men ellers ingen Tjenestepligt paa lægger Mandskabet i Fredstid, endskiøndt enkelte Børnepligtige, der efter § 22 ere overførte til Forstærkningen, kunne blive indkaldte til Tjeneste i den staaende Hær i Fredstid. Men ved nærmere at overveie dette, har Udvalget ikke fundet et saadant Tillæg nødvendigt, fordi der i § 28 i en Parenthes er tilføiet § 22, hvilket saaledes viser, at Overførelsen til Forstærkningen i § 28 er betinget af den Maade, som § 22 omtaler, og § 29 omtaler kun den Forpligtelse, som paa hviler de Børnepligtige i Dvalitet af Forstærkningsmandskab; men naar de indkaldes i Tjenesten efter § 22, saa gjøre de ikke Tjeneste som Forstærkningsmand, men de gaae over til den staaende Hær. Saaledes har Udvalget ikke fundet dette Tillæg nødvendigt. Der er et Forslag af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted) om, at hele denne Paragraph skulde bortfalde, hvilket staaer i Forbindelse med, hvad den samme ærede Rigsdagsmand har yttret ved Behandlingen af § 28, om at der ikke skal udtales noget Videre i Loven om Forstærkningsmandskabet, end hvad der findes i § 19, om den staaende Hær, hvor der blot vises til Armeesorganisationen. Imidlertid har Udvalget troet, at da disse Bestemmelser om Forstærkningsmandskabets Tjenestepligt nu engang staae i Udkastet, vilde det være hensigtsmæssigt at bibeholde dem.

Orsted: Jeg maa fremdeles være af den Mening, at § 29 er aldeles overflødig, fordi Anordningen i det Hele ikke gaaer ind

paa, hvorledes Krigstjenesten skal være beskaffen, men hvorledes Udskrivningen skal stee. Naar § 19 siger, at det udskrevne Mandskab skal benyttes i Overensstemmelse med Armeorganisationen og de gjældende Anordninger, saa indbefatter dette saavel Forstærkningen, som den staaende Hær, og altsaa er § 29, saavel som § 28, efter mine Tanker aldeles overflødig. Den indeholder desuden aldeles Intet, der paa en skarper Maade betegner Grænsen for de Udskrevnes Pligter eller paa nogen anden Maade indeholder noget Nyt, og jeg troer derfor, at denne Paragraph burde udgaae. Uagtet § 28 bliver staaende, kan § 29 derfor gjerne udgaae, fordi § 28 omhandler, hvem der henhører til Forstærkningen, hvilket allerede ligger i § 19 og derfor ikke behøvede at siges; men § 29 indeholder Reglen om, hvilken Tjeneste der skal gøres, hvilket er udenfor Anordningens Bestemmelser i det Hele og ikke indeholder noget Nyt. Det synes mig derfor, at den burde bortfalde, hvilket ogsaa forekommer mig at ligge i, at Forsamlingen har vedtaget, at den tilsvarende § 24 angaaende Tjenesten i den staaende Hær skulde bortfalde.

Bed den derefter foretagne Afstemning blev Udfaldet følgende:

- 1) Udvalgets Forslag:
At Ordene „Dette Mandskab har“ i 3die Linie forandres til: „Dovrigt har Forstærkningsmandskabet“
vedtaget eenstemmig med 101 Stemmer.
- 2) Udvalgets Forslag:
At Paragraphens Slutning fra Ordet „forfaavidt“ udgaaer, og at istedet herfor sættes „saaledes som Omstændighederne kræve“;
vedtaget eenstemmig med 102 Stemmer.
- 3) Lovudkastet (med de muligen vedtagne Forandringer):
vedtaget med 97 Stemmer mod 1.

Man gif derpaa over til Discussionen af § 30.

Bed denne Paragraph indeholdt Afstemningslisten Følgende:

- 1) v. Havens Forslag:
At § 30 omredigeres saaledes:
„Naar i Krigstid eller andre overordentlige Tilfælde Forstærkningen, som før har tjent i Linien, skal indkaldes under Vaaben, bliver til hver Vaabenart den Yngre at indkalde fremfor den Ældre.“
- 2) Ørstedes Forslag:
„At der tillige sees hen til Personernes borgerlige og huuslige Stilling, i Overensstemmelse med de Regler, som indeholdes i Forordningen af 15de Februar 1808 § 8 og den ved Cancelli-placat af 30te Marts 1813 kundgjorte kongelige Resolution af 26de næstforhen, og under analogift Anvendelse af disse Regler paa de Classer, der nu inddrages under Bærnepligten.“
- 3) Lovudkastet.

Ordføreren: Bed denne Paragraph er der ikke stillet noget Forslag af Udvalget; derimod har den ærede Rigsdagsmand for Thisted Amts 3die District (v. Haven) fremsat et Forslag, hvorefter § 30 skulde omredigeres saaledes, at naar i Krigstid Forstærkningen, som før har tjent i Linien, skal indkaldes under Vaaben, da den Yngre skal indkaldes fremfor den Ældre, og Rigsdagsmanden for Rjøbenhavns 3die District (Ørsted) et Forslag om, at de hidtil bestaaende Lovbestemmelser om Bedkommendes huuslige og borgerlige Stilling skulde komme analogift til Anvendelse med Hensyn til de hidtil Bærnefrie, der nu inddrages under Bærnepligten. Under den foreløbige Discussion var der Tale om, at det var ønskeligt, at der blev truffen nærmere Bestemmelse om, hvorledes Aldersclasserne blive beregnede i Forstærkningen, og hvorledes Indkaldelsen skulde stee. Det er denne Discussion, som har foranlediget Udvalget til i § 25 at optage en Tilføining om, hvorledes de Personers Stilling blev i Forstærkningen, som havde afgjort deres Tjeneste i den staaende Hær ved at stille for sig, og dette Forslag blev antaget af Forsamlingen ved Afstemningen

over § 25. Efter den Tilføining, der saaledes blev vedtaget i § 25, har Udvalget ikke troet, at nogen yderligere Tilføining til § 30 nu skulde være nødvendig. Naar man nemlig undtager de Personer, der strax overgaae til Forstærkningen efter at have stillet for sig, og hvis Stilling ved § 25 er nærmere bestemt, saa bliver der som Recrutteringsmasse for Forstærkningen, om jeg kan benytte mig af dette Udtryk, kun to talrige Classer tilbage, nemlig for det Første de, der have udtjent deres Tid i den staaende Hær, og for det Andet de, som ved Lodtrækning paa Sessjonen have truffet de høiere Numere og saaledes ere fritagne for Tjeneste i den staaende Hær, og som efter et Aars Forløb gaae over til Forstærkningen. Naar nu § 30 indeholder den Bestemmelse, at de Yngre i Reglen skulde indkaldes fremfor de Ældre, saa maa Aldersclassen antages at skulle beregnes, ikke efter den Tid, i hvilken den Paagjældende har staaet i Hæren, men efter den Bedkommendes Alder i Nullen. Saaledes vil altsaa, naar Forstærkningen indkaldes, i Reglen de, der paa Grund af Lodtrækning ere gaaede over i Forstærkningen, blive indkaldte indtil det 30te Aar, førend at den Deel af Forstærkningen, der har udtjent i den staaende Hær, bliver indkaldt, og naar der saaledes er indkaldt af Forstærkningsmandskabet de, der ere gaaede over i samme ved Lodtrækning, indtil det 30te Aar, ville de, der have udtjent i den staaende Hær, staae for Indkaldelse, samt lige med disse de, der have stillet for sig til den staaende Hær, hvilke skulde gaae pari passu med de 8 Aldersclasser af Forstærkningsmandskabet, som have udtjent i den staaende Hær. Ifølge Bestemmelsen i § 25 skal den, som har stillet for sig, udføre Tjenesten lige med den, der har udtjent i den staaende Hær, og han skal vel blive staaende i Forstærkningen i 16 Aar; men i de sidste 8 Aar vil han staae der lige med den ældste Aldersklasse af dem, der have udtjent i den staaende Hær. Det maa saaledes være klart heraf, hvorledes der skal forholdes. — At det Udtryk tilføies, at „i Reglen“ skulde de Yngre indkaldes fremfor de Ældre, har man anseet af Vigtighed for, at den militaire Bestyrelse kunde have den fornødne Raadighed til at indkalde de Vaabenøvede i Forstærkningen, skjøndt de hørte til en ældre Klasse, fremfor de Ikke-Vaabenøvede, naar Forholdene maatte blive saaledes, at det maatte være nødvendigt, strax at indkalde den vaabenøvede Deel af Forstærkningen. Det vil imidlertid ikke let kunne indtræffe, og i alt Fald vil der sjældent blive Spørgsmaal om, at man saa pludselig skulde behøve at fornye den vaabenøvede Masse i en saa betydelig Grad, at der skulde blive Spørgsmaal om at indkalde de Vaabenøvede af Forstærkningen, og at der ikke skulde blive Tid til at vaabenøve de Yngre af samme, saa at disse ikke kunde indkaldes. Det vil sjældent blive Tilfældet, og dertil kommer, at efter den bestaaende Organisation vil man sjelden strax kunne bruge dette Mandskab uden at give det nogen ny Øvelse i Vaaben, da det i længere Tid ikke har befattet sig med militair Tjeneste, saa at man i Reglen vil indkalde de Yngre fremfor de Ældre. Derfor har Udvalget ikke kunnet tiltræde det Forslag, der er gjort under Nr. 1, som gaaer ud paa, at det vaabenøvede Mandskab altid skal indkaldes først.

v. Haven: Jeg skal tillade mig at yttre, at jeg ønsker at tage det Forslag tilbage.

Ordføreren: Jeg skal saaledes ikke videre omtale dette Forslag. Jeg skal endnu kun med Hensyn til det andet Forslag bemærke, at der vistnok er endeel, der taler for, at Hensynet til den huuslige og borgerlige Stilling bør gøres gjældende ved Spørgsmaalet om den Paagjældendes Bærnepligts Udøvelse; men den Grundsatning er etableret i Lovudkastet, saavel for Linien som Forstærkningen, at der intet Hensyn tages dertil, og det vilde derfor være inconfesquent at optage dette Forslag i Loven; Udvalget mener, at der ved Siden af Lodtrækning og Stilling ikke nu bør indføres noget Undertagelsessystem, og har derfor ikke kunnet tiltræde dette Forslag.

(Fortsattes.)

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

To og halvtredstindstyvende (55de) Møde.

(Fortsat.)

Orsted: Det Forslag, jeg har stillet, vil sees at gaae ud paa, at der ved Udskrivning af Forstærkningsmandskabet skal tages Hensyn til Vedkommendes borgerlige og huuslige Stilling. Det er nemlig Tilfældet efter den gjældende Forordning af 15de Febr. 1808 § 8 og Cancelli-Placaten af 30te Marts 1813, at f. Ex. Gaardmænd, jordbrivende Huusmænd, Gammelmands eller gaardbrugende Enkes Medhjælpere ikke skulle indkaldes, saalænge man kan undvære dem, at de skulle forstaaes fremfor Andre; det er i og for sig selv et billigt Hensyn, og jeg troer heller ikke, at det er stridende mod nærværende Anordnings Hovedhensigt, at saadant Hensyn bliver taget, thi den er at bestemme, hvem der skal udskrives til Tjeneste, og dermed vil forholdes som forhen; men hvad Udtagelsen af Forstærkningsmandskabet til extraordinair Tjeneste angaaer, saa er deri noget Vilkaarligt, noget Discretionairt; det beroer paa Krigsbestyrelsens Befaling, og, ligesom man i denne Henseende maa være underkastet nogen vilkaarlig Afgjørelse, maa man ogsaa tage Hensyn til saadanne Forhold, hvorved altsaa Ligheden dog ikke mere forrykkes ved Fastsættelsen af saadanne Hensyn, end den forrykkes ved de Befalinger, som gives fra Krigsbestyrelsens Side. Jeg har saameget mere stillet dette Forandringsforslag, som jeg troer, at det ikke er Udkastets Hensigt, at det Slags Hensyn ikke længere skulle finde Sted, thi der staaer blot, at „i Reglen“ skal der tages Hensyn til Aldersklasserne; dette „i Reglen“ er noget saa Ubestemt, at det forekommer mig, at det derefter vilde være overladt til Krigsbestyrelsen, at tage Hensyn til den huuslige og borgerlige Stilling, om den vil, og det forekommer mig derfor, at det var rettest, at det blev ved de derom gjældende Regler. Der møder imidlertid den Omstændighed, at disse hidtil gjældende Regler, som bestemme, i hvilken Orden Forstærkningsmandskabet skal kaldes til Tjeneste, passe blot fuldstændig med Hensyn til den Stand, der hidtil har været værnepligtig, og naar flere eller andre Personer indlemmes under Værnepligten, opstaae der andre Forhold, hvorpaa de ikke ligesom ere anvendelige, og jeg vilde derfor ønske, at det blev taget under nærmere Overveelse, hvilke Forhold i Lighed med dem, der ere fastsatte med Hensyn til den hidtil værnepligtige Stand, ogsaa burde blive at tage i Betragtning med Hensyn til Forstærkningen. Da imidlertid Ingen har villet indlade sig videre herpaa, har jeg maattet indskrænke mig til at forklare, at der maatte blive en analog Anvendelse af de Regler, der ere foreskrevne i de tidligere Anordninger og at altsaa ogsaa f. Ex. den, som forestaaer en Boutik eller Næringsvei for sin aldrende Fader eller Moder, maatte være at forstaaes fremfor Andre, saalænge ikke det hele Mandskab behøves. Jeg maa derfor indstille mit Forslag til Forsamlingens Antagelse.

Da ingen flere begjærede Ordet, sked man til Afstemning, hvorved:

1) Orsted's Forslag:

At der tillige sees hen til Personernes borgerlige og huuslige Stilling i Overensstemmelse med de Regler, som indeholdes i Forordningen af 15de Febr. 1808 § 8 og den ved Cancelli-placat af 30te Marts 1813 kundgjorte kongelige Resolution af 26de næstforhen, og under analogisk Anvendelse af disse Regler paa de Classer, der nu indbrages under Værnepligten, der efter Begjering af Balthazar Christensen, som understøttedes af Winther, S. Jespersen, F. Johannsen, Hæfkerup, Eriksen, M. Drewsen,

Madsen, P. Hansen, Cornelius Petersen, J. Rasmussen, S. Rasmussen, Gregersen, J. A. Hansen, Bisby, Schroll, Frølund og Høier, blev sat under Afstemning ved Navneopraab, forkastedes med 107 Nei mod 18 Ja, saaledes:

Stemmegivende 125, Fraværende 26.

Nei.

Aggaard (G.) af Lolland.	Johansen (F.) af Houby.
Andræ.	Johansen (H.) af Knardrup.
Bagger.	Jungersen.
Barfod.	Jørgensen.
Bjerring.	Kayser.
Blad.	Kirk.
Brandt.	Knuth.
Bregendahl.	Krieger.
Bruun af Absens.	Køster.
Bruun (M. P.) af Bruunshaab.	Larsen (E.) af Dalby.
Bruun (P. D.) af Kjøbenhavn.	Larsen (J. E.) af Kjøbenhavn.
Boisen.	Leth.
Christensen (Balthazar).	Linnemann.
Christensen (Georg) af Kjøbenhavn.	Lühöft.
Christensen (J.) af Boldum.	Madsen.
Christensen (H.) af Veistrup.	Mardmann.
Colding.	Mundt.
Dahl.	Møller (R. N.) af Draaby.
Dahlerup.	Møller af Flakkeberg.
David.	Neergaard.
Dinsen.	Nyholm.
van Doekum.	Nørgaard.
Drewsen af Kjøbenhavn.	Olesen.
Drewsen af Silkeborg.	Olsif.
Eriksen.	Ostenfeldt.
Fløe.	Ostermann.
Frølund.	Otterstrøm.
Gleerup.	Orholm.
Gregersen.	Pave.
Hage.	Pedersen (J.) af Søding.
Hall.	Pedersen (P.) af Kjøbenhavn.
Hammerich.	Petersen (E.) af Davinde.
Hansen (H. P.) af Kjøbenhavn.	Petersen (E. N.) af Hjørring.
Hansen (J. A.) af Kjøbenhavn.	Pjetursøn.
Hansen (L.) af Bjellerup.	Ploug.
Mørk Hansen.	Pløen.
Hansen (P.) af Abbetved.	Rasmussen (H.) af Egense.
Hasfelbalch.	Rasmussen (M.) af Herlufmagle.
Hastrup.	Rasmussen (J.) af Svanninge.
Hiort.	Schack.
Hold.	Schlegel.
Hunderup.	Schiern.
Hæfkerup.	Schroll.
Høier.	Schurmann.
Jacobæus.	Schytte.
Jespersen af Grønnebjerggaard.	Tederfeldt de Simonsen.
Jespersen (E. M.) af Viborg.	Steel.
Jespersen (S.) af Bogense.	Stender.
Johansen (H. E.) af Østrup.	Stodfeth.

Tang.
Tscherning.
Tvede.
Algreen-Ussing.
Ussing af Viborg.

Rei.

Begener.
Westergaard.
Winther.
With.

Ja.

Wagaard af Thisted.
Funder.
Gram.
Hansen (N.) af Effelund.
von Haven.
Johnsen.
Sehestedt-Juel.
Lüttichau.
Tage Müller.

Baludan-Müller.
Mynster.
Nielsen (H. E.) af Tranberg.
Née.
Ræder.
Theilmann.
Bisby.
Zeuthen.
Ørsted.

Fraværende.

Andresen.
Bergmann.
Buchwaldt.
Bunzen.
la Cour.
Dunzfelt.
Fibiger.
Flor.
Gislason.
Grundtvig.
Gudmundson.
Hermansen.
Hvidt.

Jacobsen.
Lorck.
Nielsen (N. H.) af Løserup.
Petersen (B.) af Kjøbenhavn.
Scavenius.
Brind-Seidelin.
Sidenius.
Sigurdson.
Thalbiær.
Tobiesen.
Treschow.
Luren.
Wulff.

2) Lovudkastets § 30

blev vedtaget eenstemmigen med 113 Stemmer.

Det under Nr. 1 af v. Haven stillede Forslag var af Stilleren taget tilbage.

Man gik derefter over til Udcastets § 31, hvortil den omdelte Afstemningsliste indeholder følgende:

1) Ørsted's Forslag:

Det henstilles, at 36 Aar sættes istedetfor 38 Aar (cfr. ad § 28 in fine).

2) Udvalgets Forslag:

At de 2 første Passus omredigeres saaledes:

„I Almindelighed er det udfrevne Mandstabs Tjenestepligt indskrænket til 16 Aar, saa at Enhver, der med 22 Aars Alderen er behandlet til Udskrivning, med det 38te Aar udslettes af Rullen og meddeles Afstedspas; men de, der med en tidligere eller senere Alder end 22 Aar ere blevne behandlede til Udskrivning, have at udtjene de fulde 16 Aar, hvorfra dog undtages de, der ifølge Bestemmelserne i § 15 ere endeligen behandlede til Udskrivning sildigere end med det 22de Aar, da disse udslettes af Rullen og meddeles Afstedspas med det 38te Aar.“

3) Udvalgets Forslag:

At i sidste Passus Ordet „svigagtig“ forandres til „forsætlig“.

4) Lovudkastet.

Ordføreren: De Forslag, som ere stillede under Nr. 2 og 3, ere de tidligere Indstillinger af Udvalget. Der er ved denne Paragraph ikke stillet andet Forslag end det under Nr. 1 anførte, som er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted), og som gaaer ud paa, at Aldersgrænsen for Tjenesten i Armeen skulde være det 36te istedetfor det 38te Aar. Da Aldersgrænsen af det 38te Aar, beregnet efter 22 Aars Alderen som Indtrædelsesalder, falder sammen med Armeorganisationen, hvorefter den staaende Hær og Forstærknings-Fastmandsclassen paalægges en Tje-

nestetid af 16 Aar, har Udvalget troet at burde bibeholde Udcastets Bestemmelse, saaledes at den blev i Overensstemmelse med den tidligere Lovgivning. Det var kun, hvis jeg ikke feiler, under disse Lovudsætninger, at Vedkommende efter den ældre Lovgivning ved 36 Aars Alderen gik over til Forstærknings-Reserveclassen eller Reservemandstabet, og disse Tilfælde maatte ansees at høre til Undtagelserne, da Armeorganisationen af 1842 er baseret paa 8 Aars Tjeneste i Forstærknings-Fastmandsclassen. Rigtigt er det vel temmelig ligegyldigt, enten der sættes det 36te eller 38te Aar, og den Tid vil vel heller ikke være fjern, at man kommer til at nedsætte Aldersgrænsen endog under det 36te Aar; men for det steer, maa en forandret Indretning af Armeen indtræde, og man har derfor meent, at det var rigtigst, at Forandring af Aldersgrænsen blev udsat til den Tid.

Ørsted: Den under § 31 anførte Henstilling hører til de flere Indstillinger og Henstillinger, som ere anførte paa den til Comiteen indleverede Liste, for at det kunde tages under nærmere Overveielse, hvad der i denne Anledning kunde være at bemærke. Paa nærværende Sted seer jeg vel, at der ikke kan være videre Tale derom, og jeg skal derfor ikke inklude mig videre derpaa. Jeg skal kun bemærke det, at foruden at 36 Aars Alderen vistnok er en temmelig seen Alder, og det altsaa var billigt, at al Krigstjeneste dermed ophørte, har jeg især af den Grund ved flere foregaaende Leiligheder, hvor der har været Spørgsmaal derom, yttret mig for, at man maatte holde sig til den Alder, fordi Forordningen af 20de Juni 1848, som hidtil maatte ansees som Grundloven for Landmilitietjenesten, har sagt, at al Krigstjeneste skal ophøre med det 36te Aar, og jeg finder det uanstændigt, at Tjeninge kunde blive bragte tilbage paa denne Fod. Det synes, at naar man vil lade Reserveclassen ved Forstærkningen bortfalde, saa maatte man kunne gaae tilbage til den Grænsen, som er indført ved Forordningen af 15de Februar 1808, det 36te Aar. Men det vilde medføre en Omarbeidelse af denne Anordning i flere Retninger, og da det for Diebliffet heller ikke kan være af saa stor Bigtighed, og derhos den ærede Ordfører har udtalt, at man snart kunde vente, at der vilde skee en saadan Forandring, og der maaskee da blev sat en endnu tidligere Alder, hvormed Krigstjenesten skulde ophøre, har jeg intet Videre at bemærke.

Ved den derefter stedfindende Afstemning blev

1) Udvalgets Forslag:

At de 2 første Passus omredigeres saaledes:

„I Almindelighed er det udfrevne Mandstabs Tjenestepligt indskrænket til 16 Aar, saa at Enhver, der med 22 Aars Alderen er behandlet til Udskrivning, med det 38te Aar udslettes af Rullen og meddeles Afstedspas; men de, der med en tidligere eller senere Alder end 22 Aar ere blevne behandlede til Udskrivning, have at udtjene de fulde 16 Aar, hvorfra dog undtages de, der ifølge Bestemmelserne i § 15 ere endeligen behandlede til Udskrivning sildigere end med det 22de Aar, da disse udslettes af Rullen og meddeles Afstedspas med det 38te Aar“;

vedtaget eenstemmigen med 110 Stemmer.

2) Udvalgets Forslag:

At i sidste Passus Ordet „svigagtig“ forandres til „forsætlig“; vedtaget eenstemmigen med 109 Stemmer.

3) Lovudkastets § 31 med Forandringer;

vedtaget eenstemmigen med 109 Stemmer.

Ørsted's Forslag under Nr. 1 var af Stilleren tilbagetaget.

Formanden: Jeg maa gøre opmærksom paa, at der er et Forslag af Udvalget, som henhører til § 23, men som blev udsat, indtil der var afstemt over § 31. Jeg veed ikke, om den ærede Ordfører har Noget at bemærke.

Det ommeldte Forslag er saalydende:

At der efter Ordene „6 Maanedes“ i Paragraphens sidste Linie tilføies: „og isvrigt at behandle efter § 31.“

Ordføreren: Jeg har ikke Andet at bemærke, end at denne Tilføining maa ansees nødvendig til en større Tydelighed. Paa den Maade, § 31 er affattet i Udcastet, kunde det vel antages, at den, som først kom tilstede efter det 30te Aar, og som altsaa efter Loven skulde ansees forsætlig at have unddraget sig Børnepligten, skulde faae sin Afsted fra den militære Tjeneste allerede med sit 38te Aar;

men da man nu har forandret § 31 efter Udvalgets Indstilling og der udtrykt som Hovedregel, at Enhver skal tjene i 16 Aar, maa denne Tilføining til § 23 nærmest anses som en Selvfølge deraf, og saaledes maaskee rettest betragtes som et Redactionsforslag.

Formanden: Det forekommer mig dog at indeholde noget Mere, og det vil derfor maaskee være rettest at sætte det under Afstemning.

Med Afstemningen vedtoges Forslaget eenstemmig med 109 Stemmer.

Ordføreren: Maa jeg gøre den ærede Formand opmærksom paa, at hvis jeg ikke erindrer feil, staaer der endnu tilbage et Forslag, der er stillet af den ærede Deputerede for Kjøbenhavns 3die District (Orsted), som ogsaa blev udsat til Behandling efter § 31, nemlig en Bemærkning til § 28; men maaskee kan det anses bortfaldet, da det til § 31 under Nr. 1 stillede Forslag er bortfaldet.

Formanden: Ja saaledes har jeg forstaaet det.

Orsted: Det er ganske vist, da min Mening har været, at det i Almindelighed skulde gøres til Regel, at Tjenesten skulde ophøre med det 36te Aar.

Til § 32, hvortil Discussionen herefter gik over, indeholder Afstemningslisten følgende:

§ 32.

Første Deel.

1) Orsted's Forslag:

At, hvis ikke denne Paragraph kan bortfalde, foruden Alderen ogsaa den huuslige og borgerlige Stilling tages i Betragtning ved Udtagelsen til det her omhandlede Slags Tjeneste (se § 30, som og §§ 50 og 53 i det i 1846 forelagte Lovudkast).

2) Udvalgets Forslag:

At Ordene „i Tilfælde af Krig“ og „da“ i 5te og 6te Linie udgaae.

3) Lüttichaus Forslag:

„Ingen Børnepligtig kan mod sin Villie befales til at være Officersoppasser.“

Anden Deel.

4) Udvalgets Forslag:

At 2den Passus „I Reglen blive de Yngre at udtage fremfor de Ældre“ forandres til „De yngre Aldersklasser blive at udskrive fremfor de ældre“.

Tredie Deel.

5) v. Havens Forslag:

Paragraphens 3die Afsnit omredigeres saaledes:

„Tovrigt skal det være enhver Børnepligtig, som er udfreven til nogen Tjeneste af det ovennævnte Slags, tilladt, i Fredstid at stille en anden til samme Klasse hørende ældre Børnepligtig, som ikke selv er udfreven, og af Sessionen dertil findes duelig, hvorfor han erholder samme Rettighed som det i § 27 b omhandlede Mandskab.“

6) Brind-Seidelin's Forslag:

Paragraphens 3die Led: „Tovrigt skal det være den Børnepligtige“ forandres til „Tovrigt skal det være dem, som, naar denne Lov udkommer, have fyldt 18 Aar“.

7) J. A. Hansens Forslag (hermed falder G. Christensens og Stoekleth's Forslag: „I det Tilfælde, Forsamlingen overhovedet erklærer sig imod Stilling, foreslaaes: „at den i § 32 omtalte Stilling ogsaa bortfalder“; sammen).

At fjerde Passus fra Ordene: „Tovrigt skal det være de Børnepligtige“ indtil „af Sessionen dertil findes duelig“ udgaaer.

8) Udvalgets Forslag:

At Ordet „ældre“ i 3die Passus, 3die Linie, udelades.

9) Lovudkastet.

De under Nr. 5 og 6 opførte Forslag erklærede imidlertid Formanden for at være tilbagetagne af Stillerne, ligesom han henstillede til Stilleren af Forslaget under Nr. 7, om ikke det maatte bortfalde som Følge af Afstemningen ved § 25, hvilket denne (J. A. Hansen), erklærede sig enig i.

Ordføreren: Det under Nr. 1 opførte Forslag til denne Pa-

ragraph gaaer ud paa, at dersom denne Paragraph ikke bortfalder, der ogsaa skulde gøres Hensyn gjældende til Vedkommendes huuslige og borgerlige Stilling ved Udskrivning til den Klasse, som omhandles i § 32, og hvilken Klasse af Børnepligtige vil erindres at være de saakaldte Undermaalige eller de, som paa Grund af mindre fysisk Styrke ikke kunne antages til den regulære militære Tjeneste, men som dog heller ikke kunne antages at være udygtige til al Krigstjeneste. Da dette Forslag er overensstemmende med den samme Grundfætning, som er opstillet i det under Nr. 2 til § 30 anførte Forslag, og dette af Forsamlingen er forkastet, skal jeg ikke videre opholde Forsamlingen med at udtale mig derom. Forslaget under Nr. 2 er et nyt Forslag, som gaaer ud paa at bestemme, at den Klasse af Børnepligtige som omtales i denne Paragraph, ogsaa i Fredstid kan indkaldes til Tjeneste. Fordi nu Ordene: „i Tilfælde af Krig“ ere foreslaaede at skulle udgaae, deraf følger det ikke med Nødvendighed, at der skal finde en aarlig Udskrivning Sted i Fredstid af den her omhandlede Klasse af Børnepligtige; men Udvalget har troet, at det kunde være noget betænkeligt at indskrænke Udskrivningen af denne Klasse af Børnepligtige ene og alene til Krigstilfælde; thi det har allerede under de nylig bestaaende Krigsforhold vist sig, hvor ønskeligt det havde været, naar en Deel af dette Mandskab, som denne Paragraph omhandler, var i Fredstid bleven indordnet og indøvet til den Tjeneste, som denne Paragraph omhandler, idetmindste til forskellige Arter af denne Tjeneste, og man har derfor troet, at det ikke vilde være rigtigt, at den militære Bestyrelse affares al Leilighed til i Fredstid at kunne indøve noget af dette Mandskab til særegen Tjeneste; desuden vilde Udskrivningen af de Børnepligtige til den staaende Hær noget kunne formindskes, naar de kunne fritages for en Deel af de Forretninger, som ville være at udføre af den her omhandlede Klasse. Der foresaldt vel ikke, saavidt jeg erindrer, nogen Discussion under den foreløbige Behandling, som ligefrem begrunder dette nye Forslag, som er opført under Nr. 2; men Udvalget har dog troet, at dette Forslag maatte være berettiget ved den Discussion, som under den foreløbige Behandling faldt ved den tidligere Paragraph om Høiden, idet at man, da Forsamlingen ved at tiltræde Udkastets Bestemmelser om den mindste Høide, med hvilken Nogen kan udskrives, derved har udelukket de Personer, som ikke have denne Høide, fra Udskrivning, har modificeret Virkningen af denne Bestemmelse ved det her stillede Forslag, ved, at en Deel af dem kan tages til den Tjeneste, som ellers vilde være at udføre af de fuldkomne tjenstdygtige Børnepligtige. Forslaget under Nr. 3 slutter sig til det Forslag, som tidligere er forhandlet her i Salen nemlig ved § 24; da dette Forslag, som her er stillet, er stillet specielt til § 32, antager jeg, at det maa være en Selvfølge, at den Beslutning, som her tages om dette Forslag, og navnlig naar det antages, at Forslaget skal optages i Loven, og optages i § 32, ikke kan komme til at angaae nogen anden Børnepligtig end de Børnepligtige, som ere omhandlede i § 32. Da nu efter Forsamlingens Afstemning over § 24 Loven ikke kommer til at indeholde nogen almindelig Regel om, at Børnepligtige ikke skulle kunne udcommanderes til Officersoppassere forekommer det mig, at det heller ikke vil være tilraadeligt at optage en Bestemmelse om, at en vis Deel af de Børnepligtige ikke skulde kunne anvendes til denne Tjeneste, naar de ikke selv ønske det. Jeg skal ikke indlade mig paa Realiteten af dette Spørgsmaal, som jeg troer er tilstrækkeligt bleven omdebatteret ved Forhandlingen af § 24. Forslaget under Nr. 4 er en ny Indstilling af Udvalget, og jeg antager ikke, at den Forandring, det medfører, at der sættes „yngre Aldersklasser“ istedetfor „Yngre“, vil være af nogen synderlig Betydning; men det vil være deels til større Lydelighed, for at vise, at dette Forhold i Alderen skal beregnes klassevis, og ikke efter ethvert enkelt Individ's Alder, hvilket jo allerede følger af en tidligere Bestemmelse, og deels være i Overensstemmelse med § 30, at den Forandring, som Udvalget her har foreslaaet, antages. Med Forslaget under Nr. 8, som ogsaa er et nyt Forslag af Udvalget, er det foreslaaet, at Ordet: „ældre“ som benyttes i den Deel af § 32, som omhandler disse Personers Ret til at stille en Anden, skulde udgaae, saaledes, at det ikke var nødvendigt, at den, som var stillet, skulde være ældre end den, som skulde udskrives. Vel hebbet det, at de skulle

udskrives efter Aldersclasser, men det kan dog tænkes, at der finder en saadan Udskrivning Sted, at ikke en heel Aldersklasse bliver udskrevet, og da synes det at være urigtigt at nægte den, som blev udskrevet at maatte stille en af samme Aldersklasse for sig. Der er ikke stillet flere Forslag, som komme under Afstemning ved denne Paragraph.

Orsted: Det forekommer mig i sig selv en betænkkelig Ting, at de Individier, som enten paa Grund af deres Undermaal eller paa Grund af deres Svaghed ikke kunne udrette nogen egentlig Krigstjeneste, skulde kunne bruges i Almindelighed til alle Forretninger af et ubestemt Slags, hvortil man ligesaagodt kunde benytte leiede Folk; jeg har derfor troet, at hvis denne Paragraph ikke skulde kunne aldeles bortfalde, der ogsaa maatte tages Hensyn til Personernes særegne Stilling, baade til deres større eller mindre Grad af Svaghed, Formuesforfatning og borgerlige Stilling, for at der ikke til disse Slags Tjenester, hvortil kun Faa udtræves, skal tages dem, for hvem det vilde være allerbesværligst. Men da jeg med Hensyn til det, som ved en tidligere Leilighed er passeret, ikke troer, at der kan ventes nogen Pluralitet for mit Forslag, skal jeg forbeholde mig at fremsætte det, hvis jeg skulde finde, at flere udtalte sig derfor, men ellers frasalder det; thi aldeles afgjort er det ikke, at fordi man ikke vil lade noget Hensyn komme i Betragtning, naar der er Spørgsmaal om Indkaldelse til Forstærkningen, derfor ikke noget Hensyn kunde finde Sted med Hensyn til disse extraordinaire og i og for sig ikke-militaire Tjenester, hvortil man vil bruge de Individier, som ikke ere tjenstpligtige, fordi de ikke ere tjenstdygtige. Jeg troer ikke, at jeg kan være enig i, at Udvalget er beføjet til nu at gjøre den Udvidelse af Paragraphen, som er foreslaaet, hvorefter det ikke blot skulde være i Krigstid, at de omhandlede Individier skulde kunne indkaldes til Tjenesten, men ogsaa i Fredstid; jeg troer ikke, at det kan anses motiveret ved den foreløbige Behandling af Sagen, og jeg troer, at det kunde blive en høist betydelig og for en stor Deel Individier meget byrdefuld Forandring. Forandringen er af en saadan ubestemt Natur, at man kunde optage mangfoldige Arter af Gjerninger, som slet ikke ere militaire, men som dog kunne være til Militaeretatsens Nytte, hvortil man kunde indkalde Personer, som paa Grund af deres Svaghed vare fritagne for Krigstjenesten. Et vigtigt Spørgsmaal med Hensyn til den omhandlede Paragraph er ogsaa det, hvorvidt det under Nr. 3 stillede Forslag kan tages i Betragtning under nærværende Paragraph, og det med den Virkning, at det skulde være en almindelig Regel, at ingen Børnepligtig kan befales til at være Officeersoppasser; men om der ikke skulde træffes nogen Bestemmelse derom i Almindelighed, forekommer det mig dog at være meget passende og endog nødvendigt med Hensyn til de omkvæstionerede Arter af Tjenesten. At den, som egentlig er Militair eller Soldat, efter Omgang forretter en Tjenestpligt hos en Officeer, kan nok være anstødeligt, men det vilde dog være end mere anstødeligt, at Folk, som ellers ikke havde noget med Armeen at bestille, skulde kunne commanderes til saadanne Forretninger som at være Officeersoppassere, og at der aldeles intet Hensyn skulde tages til Personer, saa at endog de, for hvem det efter deres Stilling maatte være meget ubehageligt og byrdefuldt, kunde blive brugte til Officeersoppassere. Det er, hvad jeg har at bemærke ved denne Paragraph.

Schytte: Den ærede Ordfører bemærkede, at det Forandringsforslag, som er stillet under Nr. 3, sluttede sig alene til det Mandskab, som omtales i § 32, da Forandringsforslaget er sat i Forbindelse dermed. Det kan jeg ingenlunde indrømme, og jeg har ikke hørt nogen Forklaring af den ærede Ordfører, som kan berettigg ham til at antage dette; tvertimod forekommer det mig, at Amendementet ganske tydeligt og bestemt, naar det siger: „Ingen Børnepligtig kan mod sin Villie befales til at være Officeersoppasser“, omfatter alle Børnepligtige, og fordi denne almindelige Bestemmelse her bliver ført bagefter den Paragraph, som angaaer et vist Slags Børnepligtige, derfor kan jeg ikke indsee, at den ærede Ordfører er berettiget til at lægge den

Forklaring deri, at Bestemmelsen kun skal gjælde disse; skulde vi saa nviagtigt og kritisk gennemgaae enhver som helst Afstemning, skulde det ikke være mig vanskeligt at paavise een og anden Bestemmelse, som ikke stod saa ganske paa sit rette Sted — nok er det, at Bestemmelsen er tydelig og almindelig, og jeg troer, som sagt, ikke, at den ærede Ordfører er berettiget til at give hiin knebne Forklaring. Overalt vil jeg meget fraraade Enhver, paa Grund af denne den ærede Ordførers Forklaring at lade være at stemme for Amendementet, thi saameget troer jeg dog vil være vist, at Krigsbestyrelsen vil være sig lidt for at commandere de Børnepligtige til Officeersoppassertjeneste, naar der kom en saa almindelig Bestemmelse ind, om den end kom ind i en Paragraph, hvor den egentlig ikke har sit rette Sted. Forøvrigt har jeg ikke troet, at det var nødvendigt at tage Ordet i Anledning af dette Amendement, da et lignende, som var stillet af den ærede Deputerede for Veile Amts 3die District (Stodfleth), vandt Forsamlingens Bisald ved den Afstemning, som er passeret, og det maatte antages, at Forsamlingen vilde være consequent; da det imidlertid er Tilfældet, skal jeg endnu gjøre et Par Bemærkninger til Styrke for Amendementets Antagelse. Hvad man har anført om Nødvendigheden af Commandering til en saadan Tjeneste, er særlig, at det i Krigstid skulde gjøres fornødent, hvilket jeg maatte give nogen Ret til, navnlig for Principets Skyld; men jeg maa dog her bemærke, at selv i Krigstid kunde dog vistnok denne Tjeneste erstattes Officererne paa anden Maade, naar man først forudsætter det som aldeles nødvendigt, at en Officeer skulde have Tjenesthjælp i Krigen, hvilket jeg gjerne indrømmer kan være Tilfældet med de høiere og overordnede Officerer, der have Meget under deres Messort og som have Meget at varetage og passe paa. Men jeg vil oprigtig tilstaae, at jeg ikke kan indsee Nødvendigheden deraf for Officerer i underordnede Forhold, thi Overgangen fra den Stilling, hvori de tidligere have været, til at faae Epauletter og Portepæe er virkelig ikke saaledes, at der ligesom med Et skulde komme en saadan Trang til Tjenesthjælp; jeg vil erkjende, at den er nødvendig, hvor Bedkommende ikke uden en saadan Hjælp kunne opfylde deres militaire Pligter, men at de skulde have den blot paa Grund af deres Stilling, kan jeg ikke indrømme, og det kan vistnok heller ikke Noget her i Salen billige. Da jeg forøvrigt nok indrømmer, at en stor Deel af Armeens Officerer ikke kunne undvære denne Hjælp, troer jeg, at den kan erstattes paa anden Maade; hvorfor kunne ikke Officererne, ligesaa vel som ethvert andet Hærskab, see at anskaffe sig frivillige Oppassere fra Hjemmet? Giv saadanne Officeerer Tillæg, giv dem een eller to Mandes Lønning, og giv den frivillige Tjener Qvarteer ligesaavel som den anden, lad ham isøre sig Liberi eller lad ham gaae i sine egne Klæder, hvad han vil, saa har Officeren dog denne Hjælp. Jeg kan ikke indsee Nødvendigheden af, at en Officeer skal have en commanderet Tjener, hvorimod jeg paa den anden Side bestandig maa vedblive, at der er noget for Haardt i at blive commanderet til en saadan Tjeners Stikkelse. Hvad jeg vil gjøre frivillig, det er noget Andet; jeg vilde godt paatage mig en saadan Tjeners Stikkelse af fri Villie, og det ville vist Mange her, men — ja her kommer jeg igjen i Collision med Følelse og Udtryk — det er Noget, som jeg ikke kan forene med den militaire Tjeneste i Almindelighed og min egen Følelse i Særdeleshed, at man skal befales til at være Tjener hos den eller den, og jeg troer virkelig ikke, at det er nødvendigt. Fremdeles maa jeg gjøre opmærksom paa, at der spildes mange Kræfter i Armeen ved saadanne Tjenester, som man vilde kunne spare, naar man gav Officererne frivillige Oppassere. Den, som oppasser een Officeer, kan meget godt have Tid til at oppasse 2 eller 3. Man vil maastee sige, at dette ikke lader sig gjøre i Felten, hvor Armeen er spredt omkring; men det er dog sjældent, især naar Indquartering i Byer skulde finde Sted, at ikke 2 eller 3 Officerer skulde være samlede paa eet Sted, og da kunde altid Noget spares ved, at 2 eller 3 Officerer sloge sig sammen om at holde een Oppasser.

(Fortætted.)

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

To og halvtredsindstyvende (55de) Møde.

(Fortfat.)

Det er dog vist og sandt, at naar en virkelig før Mand, som Landet har Brug for, skal oppasse en enkelt Officeer, gaaer det meget tabt; thi, har han ham, bruger han ham; men fik han hans Løn, til for den at anskaffe sig en frivillig Hjælp, vilde derimod flere Officerer forene sig om at holde een Tjener. Men jeg mener paa den anden Side, at det er slet ikke videre gavnligt, at en Officeer vænnes til al den Opvartning, som en saadan Mand kan yde ham, og som han mangen Gang er nødt til at bestjæftige ham med, for at han ikke skal blive altfor ørkesløs. Endelig kan jeg heller ikke nægte, og det er et Hensyn, som slet ikke er mig uvigtigt, at naar Alle skulle være værnepligtige, en saadan Commanderen til Oppasser-Tjeneste kunde give Anledning til Subordinationsforseelse. Det er noget Mere, end man i Almindelighed henregner det til, naar man i en myndig Tone skal paabydes et eller andet Arbejde, som man skal bøje sig ret meget til; det er ikke saa lige en Sag for En at finde sig deri, og det afhænger meget af den Befalendes Humanitet, Conduite og Dannelse og mange andre Forhold, hvorledes det finder Indgang hos det paagældende Individ; jeg føler idetmindste, at det vilde gaae mig saaledes, at, naar jeg var udfreven til saadan Tjeneste, og der blev givet en Befaling paa en saadan Maade og i en Tone, som ikke huede mig, at det nok kunde falde mig ind, at begaae en Subordinationsforseelse, som jeg, naar jeg frivillig paatog mig Tjenesten, ikke vilde blive udsat for at begaae.

Formanden: Jeg troer ikke, at det kan antages at være udenfor Ordenen, naar man gaaer ind paa Realiteten af dette Spørgsmaal; men da det dog er saa tilstrækkeligt omdebatteret allerede engang tidligere, vil jeg tillade mig at henstille til Forsamlingen saavidt muligt at undgaae at discutere Realiteten. Der var nok en aret Rigsdagsmand, som ønskede Ordet.

Ole Kirke: Hvad jeg vilde sagt, kunde egentlig gjerne undværes. Jeg vilde blot, med Hensyn til hvad den sidste arede Taler bemærkede om den megen Tid og de mange Kræfter, som gaae spildte ved denne Oppassertjeneste, beklage, at der ikke er stillet noget Amendement om, at denne kunde blive udført af det andet Køn (Latter).

Ischering: Skjøndt der allerede har fundet en Afstemning Sted, og man vel derved kunde antage dette Spørgsmaal forud for afgjort, troer jeg dog, at jeg skylder Sagens Vigtighed endnu engang at bringe den paa Bane. Den arede Rigsdagsmand for Standerborg Amts 2det District (Schytte) sagde, at han ikke rigtig kunde indsee, hvorledes det forholdt sig, og det skal jeg give ham Ret i, at han ikke ret har indseet, hvorledes det forholdt sig, idet han har omtalt Sagen, som om den her dreiede sig om en personlig Pligt, og har omtalt den meget mere, som om det Spørgsmaal var reist, om det var nødvendigt for Officerer, yngre eller ældre, at have en Oppasser, og i hvilken Grad de behøve ham, end det, om det var nødvendigt at fastsætte i Værnepligtsloven, at denne Pligt, at være Officeeroppasser, ogsaa var en Militairpligt som enhver anden. Jeg vil ikke følge Taleren i Undersøgelsen om, hvilke Officerer der trænge til at have Officeersoppassere, thi det ligger aldeles udenfor Værnepligtsanordningen; men Spørgsmaalet er kun, om det er Officerer, der trænge til Oppassere, ikke for deres egen Skyld, men for den kongelige Tjenestes Lær, og forsaavidt jeg har forstaaet ham, har han ogsaa indrommet det, og det er bleven indrommet fra alle Sider. Men, har han sagt, selv efterat have ind-

rømmet dette, burde man paa ingen Maade indromme det Tilladelige i at befale nogen Mand til at være Oppasser, fordi der altid vilde kunne findes Mand, der frivilligen vilde paatage sig denne Tjeneste. Jeg vil nu spørge den arede Proponent og samtlige Talere, som have udtalt sig i samme Retning, om, naar der slet ingen Anden er tilstede at vælge imellem end tjenstgjørende Soldater, og der ingen er af dem, som kjende vedkommende Officeer nok til at kunne bestemme, hvorvidt de ville yde ham denne Tjeneste, thi ved den frivillige Tjeneste kommer Personen meget i Betragtning, hvorfra man saa skal tage de Frivillige? og jeg vil bede de Herrer lægge Mærke til, at det ikke er sjældent, at Hæren kan bestude sig under saadanne Omstændigheder. Tænk Dem en Hær i en Leir, affondret fra al Befolkning, i et fremmed Land, og at en Officeer pludselig sendes bort derfra i et eller andet vigtigt Hverv og har Papirer med sig, der ere af yderste Vigtighed; han sendes uden Tropper; lader os nu forudsætte, at denne Mand havde forsynet sig med en Oppasser og havde en saadan frivillig, men at i det Dieblit, Officieren bortcommanderes, denne Mand paa en eller anden Maade fattes ud af Stand til at yde Officieren sin Tjeneste; jeg spørger da, hvordan skal denne Officeer kunne skaffe sig en frivillig Oppasser, naar Omstændighederne ere saadanne, at Ingen af dem, der ere tilstede, vilde være Oppassere? Men, siger den arede Taler, i slige Tilfælde kan man jo hjælpe sig selv. Men nu sætter jeg, og det kan saa tidt hælde sig, at Officieren har Forretninger at udføre, og at han imidlertid maa lade de aller vigtigste Gjenstande blive i sit Qvarteer; hvorledes skal han da kunne udføre sit Hverv og tillige bevogte disse vigtige Gjenstande? Ja men, siger man, enhver Mand, som er af et velvilligt Sindelag, vil meget let kunne skaffe sig en frivillig Oppasser, men jeg spørger de Herrer, naar nu denne Officeer ikke er kjendt af de vedkommende Soldater, hvorledes skulle de vide, at han er af et saadant Sindelag, og jeg sætter, at der stiller sig En, som siger, at han vil være frivillig Oppasser, men om hvem Alle vide, at det ikke er en paalidelig Mand, kan da den offentlige Tjeneste være tjent med, at Officieren, fordi han trænger til en privat Hjælp, tager hellere denne upaalidelige Mand end han ganske undværer den, og kan han til en upaalidelig Mand betroe et meget vigtigt Hverv? Og det er det at betroe ham, at passe paa saadanne Gjenstande, at de ikke blive ham berøvede eller seete af Uvedkommende, og de Herrer, der have bevæget sig lidt i Verden, vide fuldkommen ligesaagodt som jeg, at naar man ikke vil have sine Papirer gjennemseete, maa man stadig have En i Stuen at passe paa dem, og naar man vil, at han skal forlade Værelset for en kort Tid, maa man selv blive hjemme og passe paa; det er en formelig Skildvagtstjeneste.

Dersom man vilde optage en Bestemmelse af den Art, vilde de Herrer, som kjende Noget til det menneskelige Sind, indsee, at det efterhaanden vil blive betragtet som en Last, som en Skygge, man kaster paa Stillingen som Officeers Oppassere. Man vil nu vel sige, at derved ikke forandres noget Væsentligt, idet de, der hidtil have paataget sig denne Stilling, ikke i Fremtiden ville kaste Brag derpaa. Nei, mine Herrer! thi de, der hidtil have gjort det, have ikke alene anseet det som en ikke foragtelig, men endog som en hæderlig Gjerning, men dersom der staaer i Loven, at Ingen kan befales dertil, saa vil de ogsaa holde sig derfra og ansee sig som for gode dertil. Det er vist, at derved kastes en Skygge derpaa for Fremtiden, og at naar det bliver sat i Loven, saa vil man risikere kun at faae maa delige Subjecter. Enhver, der har bevæget sig noget i en Armee i Felten, — jeg har vel ikke været der meget, men dog nok for at

erfare dette; — vil kunne indsee, at der ikke gives noget værre Udvikling i Armeen end flette Oppassere; de danne en vedvarende Tyvecomplot i Forening med Markentere og saadanne Folk, som end ikke det strengeste militaire Politi kan holde i Ave; jeg har seet Skeer, Sølvtoi og Udstrifter af Papirer vandre den Vej. Det er altsaa vigtigt at sørge for, at man har stikkelige Folk, som man kan paa-lægge denne Forretning at være Officeresoppassere; men ved en Bestemmelse af denne Art vil man faste Skygge paa denne Tjeneste, saa at man ikke længere vil faae stikkelige Folk til Officeresoppassere. Spørgsmaalet er, hvor man da skal finde dem, og man vil ikke kunne finde dem. Man vil finde dem Alle ad Frivillighedens Vej, eller idetmindste en betydelig Deel, dersom man lader denne Bestemmelse blive borte, men man udsætter sig for ikke at kunne faae dem ad Frivillighedens Vej, dersom man lader en saadan Bestemmelse komme ind i Loven, og man vil da, tiltrods for hvad man har sat i Anordningen, dog komme til at see, at Folk blive befalede til at blive Officeresoppassere. Man vil fremkalde Handlen imod Loven som en Nødvendighed, dersom man sætter denne Bestemmelse ind; thi sæt, at der er Frivillige nok, saa er det overskudigt, og dersom det ikke er sandt, at der er Frivillige nok, saa vil en Bestemmelse, at Folk kunne tvinges, være absolut nødvendig. Jeg troer, at man maa tage Hensyn til, skøndt der engang er voteret om dette Amendement, at det ikke skeer for at gøre de unge Mand Honneur, og at det ikke er Hensyn af denne Art, der gjør, at Officeren skal have Oppasser, men derimod det, at Tjenesten skal udføres, og det er saameget mindre Hensyn af hiin Art, som man ved enhver Leilighed til at indskrænke Oppassernes Antal gjør dette saameget som muligt, saaledes som Tilfældet er i Fredstid, hvor der ikkun gives de høiere Officerer Oppassere og undtagelsesviis dem, som ere gifte. Det synes mig, at naar det er klart, at man ikke giver Officererne Oppassere, for at hædre dem eller gøre deres Liv bekvemmere, men for at sætte dem istand til at fuldføre deres Kald paa en for Hæren og Staten nyttig Maade, og da der kan være Omstændigheder, under hvilke Oppasseren er et vigtigt, ja jeg kunde gjerne sige uundværligt Middel for at sætte Officererne istand til at udføre deres Kald tilfulde, saa troer jeg, at maaskee Mange vilde betænke sig paa at understøtte et Amendement af denne Art.

W. Ussing: Jeg seer mig nødsaget til at sige et Par Ord, for at udtale mig imod det af Udvalget under Nr. 2 stillede Forslag, der gaaer ud paa, at Ordene „i Tilfælde af Krig“ og „da“ i 5te og 6te Linie udgaae. Efter min Formening er det nemlig en ikke uvigtig Forandring, som derved vil foregaae i hvad der tidligere har været gjældende. Den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted) har allerede gjort en Indvending herimod fra den formelle Side, idet han har meent, at dette Forslag i det Hele ikke kunde siges at være begrundet ved hvad der er bleven sagt under den foreløbige Behandling. Jeg skal imidlertid ikke gaae nærmere ind paa dette Spørgsmaal, som jeg maa overlade til Formandens Afgjørelse; men jeg troer at maatte sige et Par Ord om Realiteten. Tidligere har det Mandskab, som paa Grund af Undermaal eller en mindre betydelig Svaghed ikke blev udfrevet, alene henstaaet i Rullen uden nogen Anvendelse i Fredstid, idet man kun har forbeholdt sig i Krigstid at kunne anvende det. Majoriteten af Udvalget har nu foreslaaet, at dette Mandskab skulde kunne anvendes ogsaa i Fredstid. Jeg troer, at hvis dette skal kunne skee medrette, saa vil det være nødvendigt at have en anden og noiere Bestemmelse om, hvorledes en saadan Anvendelse skulde finde Sted. Man har en noiagtig Organisation med Hensyn til alt det Mandskab, som erklæres for tjenstdygtigt, og som derefter udskrives til Linien; men en saadan Organisation mangler aldeles med Hensyn til dette Mandskab. I saa Henseende skal jeg blot gøre opmærksom paa den Misliighed, der vil indtræde ved Afgjørelsen af Spørgsmaalet om dette Mandskabs Tjenestetid. Da man hidtil kun har tænkt paa at anvende dette Mandskab i Krigstid, har man her, ligesom med Hensyn til Forstærkningsmandskabet, noiendes med heelt summariske Bestemmelser. Den hele, aabenbart blot for Krigstid beregnede Forfrist for Udskrivningen af disse Slags Mandskaber indeholdes i den svævende Bestemmelse, at i Reglen de Ungre skulle udtages fremfor de Ældre; men under disse Omstæn-

digheder mener jeg, at det vilde være urigtigt, uden nærmere Begrænsning, navnlig med Hensyn til Tjenestetiden, at indføre en almindelig Bestemmelse, hvorefter Krigsbestyrelsen skulde kunne udskrive dette Mandskab i Fredstid. Det var blot denne Bemærkning, jeg vilde gøre, idet jeg derhos skal tilføie, at der ved den foreslaaede Forandring neppe vil opnaaes noget Væsentligt, idet jeg er overbevist om, at i Fredstid vil Krigsbestyrelsen hellere bruge de Penges, den har at raade over, til at vaabenøve maalkholdigt og vaabendygtigt Mandskab, end til at lønne og ernære det Mandskab, som hører til den Klasse, der her er omtalt. Jeg skal endnu blot yttre det Ønske, om ikke den ærede Amendementsstiller, der har stillet Forslaget under Nr. 3, vil erklære sig om, hvorvidt den Forstaaelse af Amendementet, som Comiteens Ordfører har opstillet, er rigtig, fordi jeg troer, at dersom det bliver forstaaet saaledes, saa ville endeel stemme derfor, som ellers vilde stemme imod det. Man kan nemlig godt være af den Mening, at Ingen skal udskrives specielt til at være Officeresoppasser, og dog efter hvad der er sagt af den høitagtede Krigsminister og flere andre Officerer i denne Sal, ikke finde det ganske hensigtsmæssigt at optage en saadan almindelig Bestemmelse som den, der blev foreslaaet til § 24.

Rée: Den ærede 28de Kongevalgte (Tscherning) er meget tilbøielig til at finde Mangel paa Indsigt hos dem, som ikke tiltræde hans Ansuelser i givne Punkter, og jeg har denne Gang vel saaledes ogsaa den Ære at komme med paa denne Liste. Jeg troer imidlertid ikke, at megen militair eller anden Indsigt skulde være nødvendig for at indsee, at Oppassertjenesten ikke er nogen passende Forretning, tvangsmæssig at udskrive Medborgere til, og jeg kan heller ikke antage, at Armeen, naar en saadan Tvangsudskrivning ikke blev tilladt, derved skulde blive stædt i nogen særdeles Forlegenhed. Det, der saa meget mere taler for Erkjendelsen af begge Dele, er, at en Officer selv har stillet det omhandlede Endringsforslag. Desuden vil der jo være Leilighed til at tilveiebringe Tjenere paa andre Maader, og navnlig maatte, naar der i Armeen skulde vise sig Savn deraf, Officeren kunne sørge for at have Tjenerskab med hjemmefra, og skulde der endvidere mangle Mandskab for Officererne til at udføre visse enkelte Gjeringer, saa vil der jo ikke være Noget til Hindrer for, og der vil heller ikke være noget Upassende i, at udfrevne Personer ogsaa blev paalagt at udføre saadanne enkelte Forretninger, uden derfor at gøres til stadige og faste Oppassere.

Imod den sophistiske Indvending af den ærede Ordfører, at den eventuelle Afstemning af det omhandlede Amendement kun skulde gjælde den Vaabenklasse, hvorom der i denne Paragraph er Tale, er der allerede reist Protest af Andre, og det synes mig desuden at være soleklart, at her kun kan være Tale om et generelt Forslag, der maa vedkomme alle Børnepligtige, uden Hensyn til, at Forslaget tilfældigt har faaet sin Plads ved denne Paragraph. I det Hele kan det ofte være vanskeligt nok at vælge en passende Plads for saadanne særegne Bestemmelser, og der kan, som alt bemærket, vistnok paavises flere Tilfælde i Anordningen, hvor en Bestemmelse er bleven stillet andensheds end der, hvor denne nærmest maatte have sin Plads.

Schiern: Endskjøndt jeg i denne Anledning hverken havde ønsket eller blot tænkt at tage Ordet, troer jeg dog ogsaa med Hensyn til, hvad her nu atter er indvendt imod det af den ærede 18de kongevalgte Rigsdagsmand (Lüttichau) stillede Forslag, at maatte fremhæve, hvad der herved for mig er meest afgjørende. Jeg drifter mig ikke til at benægte Muligheden af et saadant Tilfælde, i Krigstid, at derved, som den 28de kongevalgte Rigsdagsmand (Tscherning) nyds vilde, en Bestemmelse som den her omhandlede helst maatte være borte; men han vil ikke heller kunne formaae at benægte Muligheden af, at Mangelen af en saadan Bestemmelse i et enkelt Tilfælde vil kunne misbruges til at faare og frænte Følelsen. Han lægger meest Vægt paa den første Mulighed, jeg lægger mest Vægt paa den anden, det er Forskjellen. Thi hvad Sagen i det Hele angaaer, da har den ærede Rigsdagsmand under den foreløbige Behandling selv indrømmet, at der hverken i Fredstid eller i Krigstid i Almindelighed vil kunne fattes Officerer, hvis de kun ei selv forskyldte det, paa Leilighed til at faae frivillige Oppassere til deres Tjeneste. Kom dog alligevel nogensinde en saadan Fredstid, at dette blev aldeles

umuligt, da vilde en saadan paradisk Tid efter Nøgles Mening, en saadan Landeplage, efter Andres, jo ikke komme til at hvile mere trykkende paa Officerer end paa alle Andre, der ikke kunde vænne sig til at resignere paa personlig Opvartning; og hvad Krigen Lider angaaer, da mangler der vistnok ikke friske Exempler paa Krige, førte i fjerne, fiendtlige Landstrækninger, førte med det lykkeligste Udfald, i hvilke der ikke kunde være Tale om at gjøre nogen Tvang gjældende, som den omhandlede. Efter en officiel Beretning af Hærens General-Adjutant til Congressen i Washington af 5te April 1848 beløbe de Tropper, som de nordamerikanske Fristater stillede til Krigen mod Mexico, sig til et Antal af 99,067 Mand; af disse, der leverede en Række af blodige Træfninger, der tabte over ti Tusinde i Døde og Saarede, og af disse igjen over to Trediedele i Dræbte, vare 27,506 hvervede (regular troops), 71,561 derimod Frivillige (volunteer forces), og naar jeg nu ogsaa veed, at der i Nordamerika findes en vel snarere for stor end for ringe Tendens til nivellerende Lighed, i alt Fald en ligesaa stor som den, hvormed vi nu udtræde af Absolutismens Periode, saa findes der dog ogsaa endnu fra Englands gamle Tid en Friheds- og Uafhængighedsfølelse bevaret, ifølge hvilken der for hine Frivillige, der for en Deel tilhorte de meest ansete Familier i de nordlige Stater, umuligt kunde være ført Tale om Gjennemførelsen af hiin Tvang.

Jeg skal ved denne Leilighed endnu komme tilbage til en Uttring, som blev fremsført her paa et tidligere Standpunkt af denne Lovs Behandling, og som led paa, at enhver Soldat overhovedet maatte raades til først at efterkomme hvilket som helst Bud, der gaves ham, og saa først bagefter at søge at komme til sin Ret. Jeg kan herimod paaberaabe en modsat Uttring af en Krigsminister, der ikke mindst har opnaaet Navnkundighed og Hæder. Dengang Frankrig truedes med Fordærvelse og Opbløsning, som Danmark nu, da det gjaldt mere om at forhøje og forædle Modet end om at sløve, hvad der fandtes af Begeistring, da yttrede Carnot sig med megen Styrke imod alle disciplinariske Traditioner, der stode den almindelige Følelse imod. Jeg veed, at hans Ord allerede den Gang vakte stort Anstød og Betænkelse hos de militaire Medlemmer, der sad i Nationalforsamlingen; men han yttrede der blandt Andet disse Ord, som jeg her tager af Moniteuren: „Den passive Lydighed er uconstitutionel“, og fremdeles: „Man vil tilføie, at der ingen Mellemvei gives mellem Soldatens passive Lydighed og Indisciplinen, der tilintetgjør Armeerne. Men denne Mellemvei eksisterer. Denne Mellemvei er netop den, der adskiller Mennesket fra Lastdyret; det er den i Fornuften hvilende Lydighed. Ja, en Armee, der adlyder fornuftmæssigen, vil stedse overvinde en Armee, der virker maskinmæssigt, fordi den frie Soldat er bedre end den slaviske Soldat.“

Lüttichau: En æret Rigsdagsmand har spurgt, om det var min Mening, ved at stille mit Forslag til § 32, at dette ikke angik de Individuer, som derunder indbefattes. Dertil maa jeg svare ham, at Forslaget er stillet i saa almindelige Udtryk, at det synes mig klart at fremgaae deraf, at det angaaer alle Bærnepligtige. At jeg har stillet det til § 32, dertil har Anledningen været, at efter denne militaire Plan skal i Krigstid en stor Deel af Officeresoppasferne tages af den Klasse af Individuer, som der omtales. Jeg troer, at den ærede Rigsdagsmand, som har formeent, at det af mig stillede Forslag var paa sit urette Sted, tager fejl heri, thi med Hensyn til hvad jeg nylig yttrede, skulde jeg mene, at det netop er paa sit rette Sted, ligesom jeg heller ikke har fundet, at nogen Anden har kunnet opgive noget andet Sted, hvor det var rigtigere at stille dette Forslag. Den ærede Ordførers-Argumentation med Hensyn til det samme Amendements Skjæbne ved en tidligere Leilighed og det Forhold, hvori dette Amendement staaer til mit, har mødt fortjent Modsigelse, og jeg skal derfor ikke opholde mig videre derved. Det ærede 28de kongevalgte Medlem (Tscherning) har spurgt om, hvorledes en Officer skal finde Oppasfer, naar ingen Menig i den Afdeling, som han commanderer, frivilligt vil besvemme sig dertil, og han har fremdeles spurgt om, hvorledes en Officer skal forholde sig, naar han befinder sig i et fremmed Land og isoleret med en enkelt Mand som Oppasfer, og denne bliver usikkert

til at forrette sin Tjeneste. Hvad det første Tilfælde angaaer, saa hører det til de abnorme; man kan vel opfatte et saadant Spørgsmaal, men det vil, saa at sige, aldrig indtræffe. Men skulde det Tilfælde indtræffe, saa kan Officeren ialtsald faae en Oppasfer fra en anden Afdeling af det samme Troppescorp, hvortil han henhører. Hvad det andet Tilfælde angaaer, saa er det vel Noget, man kan spørge om; men man kan ogsaa opstille det Exempel, at der ikke var en eneste Soldat tilbage, og saa spørge, hvor Officererne da skulde faae Oppasfere fra. Det er altsaa Tilfælde, som man nok kan opfatte til Bedømmelse, men som løse sig af sig selv. Endnu har han nævnt, at en Officer kunde have saa vigtige Papirer, at han maatte have et Menneske til at sidde hjemme hos ham og passe paa dem; men i saadanne Tilfælde maatte en Officer da ligefrem kunne requirere en Skildvagt til at passe paa dem. At det, naar dette Forslag blev taget til Følge, skulde betragtes som en Last at være Officeresoppasfer, eller at det skulde koste nogen Skygge paa Officeresoppasferne, det kan jeg aldeles ikke tiltræde. Jeg mener tværtimod, at det maa være kjært for de Bærnepligtige, at det er en frivillig Sag, og det vil heller ikke komme til at staae paa noget Sted i Loven, at den Bærnepligtige dertil er for god. Jeg har ogsaa havt Leilighed til at gjøre mig bekendt med, hvorledes det gaaer til ved en Armee i Felten, men jeg har ikke gjort den Erfaring, som det 28de kongevalgte Medlem (Tscherning) har anført, at Officeresoppasferne skulde være i den Grad fordærvede, at de bestjal Officererne paa deres Bagage. Det er mig tværtimod kjært at kunne udtale, at jeg har havt mange Officeresoppasfere i Felten, og at jeg ikke har havt Noget, som jeg ikke var vel tilfreds med. Jeg skulde vist have været den Sidste til at stille et Forslag som det omhandlede, hvis jeg havde mindste Tanke om, at Officererne derved vilde komme i Forlegenhed for Oppasfere, saavel i Krig som i Fred. Dertil maa jeg endnu seie, at jeg her i Salen for første Gang har hørt omtale, at en Officeresoppasfer kan tvinges til at forrette denne Tjeneste. Det er vel ikke noget Beviis, vil man vel sige, for, at dette ei kan indtræffe; men det synes mig dog at tale for, at det er sjældent, at dette Tilfælde indtræffer. Paa den anden Side kan man ikke nægte, at de, som Bærnepligten hidtil har hvilet paa, ikke have kunnet ansee det for støbende eller byrdefuldt at være Officeresoppasfere, idet de henhørte til den tjenende Stand, og jeg siger vistnok ikke formeget, naar jeg udtaler, at det snarere er bleven anseet for et Held at blive Officeresoppasfer, og det er vist, at under Krigen ere disse Pladser blevene søgte meget mere end under fredelige Forhold. Der er derfor vistnok ikke Anledning til at troe, at der skulde vise sig nogen mindre Lyst til at paatage sig disse Forretninger for Eftertiden, men det er ogsaa Alle vitterligt, at der af de hidtil Bærnepligtige indtræde adskillige Individuer i Armeen, for hvem det vilde være anstødeligt at paalægges den Pligt at være Officeresoppasfer. Man maa dog tage Hensyn til, at de kunne have levet i et nøiere Forhold til deres Officerer, forinden de kom i Tjeneste, og at en saadan den ene Dag skulde være Kammerat med sin Officer og den anden Dag yde en saadan og aldeles personlig Tjeneste for denne, det vilde dog være anstødeligt, og det Anstødelige heri finder jeg ikke formindst ved de Bemærkninger, der ere gjorte af den ærede Ordfører under den tidligere Behandling af denne Sag. Den ærede Ordfører har saaledes nævnt, at der blandt de Frivillige endogsaa vare flere, der ønskede at blive Officeresoppasfere; dertil skal jeg blot bemærke, at jeg vel erindrer, at der blandt de Frivillige fra Kjøbenhavn vare flere Rokke, der havde tjent hos Restaurateurer her i Byen, og da deres tekniske Færdighed snart blev bekendt i Armeen, saa har man søgt at erholde en mere stadig Nytte af denne Færdighed ved at ansætte dem som Officeresoppasfere. Forresten maa jeg tilstaae, at jeg ikke kan bringe det i Harmoni med en anden Uttring af den ærede Ordfører, idet han omtalte, at de, der saaledes frivilligt tilbode sig at være Oppasfere, havde været Umgangsvenner med Officererne, førend de bleve Oppasfere. Jeg troer til Slutning at maatte bemærke, at det Forslag, som jeg har tilladt mig at fremsætte, ikke vil forrykke Forholdene i Fremtiden. Der vil vistnok altid findes Oppasfere for Officererne, og skulde det Tilfælde kunne indtræffe, at en Officer eller Mellemstabsbetjent, som det tilkommer at have Oppasfer, i den

Grad var besynderlig eller vanskelig, at Ingen vilde være Oppasser hos ham, saa fortjener han heller ikke at faae nogen.

Krieger: Uagtet det neppe kan nægtes, at det Forslag, der her er bleven stillet, hellere burde have været holdt som en særskilt Paragraph eller paa anden utvetydig Maade betegne Tanken, skal jeg dog ikke stærkt fremhæve denne formelle Indvending, der vistnok kun lidet interesserer den større Deel af Forsamlingen. Til Gjengæld maatte det maaskee være mig tilladt i en anden Henseende at affee noget fra Formen, og, uagtet der foreligger et Majoritetsvotum i denne Sag, her give et begrundet Minoritetsvotum uden Hensyn til den Afstemning, der tidligere har fundet Sted.

Betragter jeg denne Sag, forekommer det mig, uden Hensyn til den militaire Indsigt og Erfaring paa den ene eller den anden Side, at man dog ret vel kan troe, at der let kan indløbe en Forverling imellem før eller nu og siden, det vil sige imellem den tidligere Tilstand og den, som vil indtræde, naar Amendementet bliver antaget. Man har som en Grund imod Amendementets Forkastelse gjort opmærksom paa det Omfang, som Oppassertjenesten let kan faae. For at anskueliggjøre det, skal jeg minde om det Spørgsmaal, hvorvidt Nogen vilde troste sig til, vilde vove at nægte at efterkomme en Opfordring, gjort af en Officeer med disse Ord: „Hent en Spand Vand til min Kone“, og paa den anden Side har man gjort opmærksom paa, at der aldeles ikke behøves nogen udtryffeligt Ret til at commandere Nogen til at forrette Oppassertjeneste, saasom man altid vil finde dem, der uden Befaling gjerne og villigen paatage sig denne Tjeneste. Med Hensyn til disse to Bemærkninger kan der idetmindste være nogen Tvivl, om de holde Stand under den nye Tingenes Stilling. Jeg troer, at, dersom Militairoppasser-Tjenesten har et større Omfang, end den bør have, saa vil den ikke beholde dette Omfang under den nye Tingenes Tilstand, og jeg vil f. Ex. sige, at dersom en Student eller dersom jeg blev udstreven, og en Officeer sagde til mig: „Hent en Spand Vand til min Kone“, saa vilde det komme an paa Omstændighederne, hvad jeg gjorde. Det kan gjerne være, naar det var en honnet Officeer, og jeg vidste, at han ikke meente noget Ondt med det, at jeg vilde gøre det, og at jeg ikke vilde finde mig stødt ved en saadan Opfordring, men var der noget Muffent i denne, stete den paa Trods, saa gjorde jeg det ikke, og jeg vilde da see den Officeer, som derfor skulde røre et Haar paa mit Hoved. Naar man paa den anden Side har sagt, at man altid kan faae Officeersoppassere, saa siger jeg: Get af to, kan man altid faae frivillige Folk til denne Tjeneste, da er det jo det Samme, om man stemmer imod Soldaternes Beordring dertil eller ikke, og kan man ikke mere faae dem frivillig, fordi en ny Bestemmelse gives, der kaster en Blet paa denne Forretning, saa skal man ikke give en saadan Bestemmelse.

Men hvorledes det end forholder sig imellem før og siden, skal jeg ogsaa lade det ligge og væsentligt holde mig til Sagens Hovedpunkt. Jeg skulde da være meget villig til idag at stemme for Amendementet, dersom det virkelig var sandt, hvad her er sagt af et æret Medlem for Kjøbenhavns 3die Valgkreds (Orsted), at navnlig, hvis Amendementet blev forkastet, vilde Soldaten kunne commanderes til at forrette en privat Mand's Tjeneste. Ja, mine Herrer, var det sandt, at Soldaten kan udskrives til at gøre en privat Mand's Tjeneste, da skulde jeg atter og atter stemme derimod. Men dette

er just efter min Overbeviisning den urigtige Anskuelse, som man lægger i Udkastets, jeg kunde kalde det Lausheb. Det er ikke nogen Udskrivning i en privat Mand's Tjeneste, det er ikke at være Oppasser hos denne eller hiin private Mand, han hedde nu Jensen eller Nielsen, men det er at gøre den af militaire Hensyn nødvendige Tjeneste hos en Capitain, en Lieutenant, en Major o. s. v. Den Tjeneste, der behøves paa denne Maade — om Fastsættelsen af dennes Omfang kan jo her ikke være Tale —, maa den Paagældende efterkomme, men den Tjeneste, som ikke har Hjemmel i de militaire Hensyn, den kan ikke affordres Nogen, og naar dette er Tilfældet, naar man saaledes fastholder den fornuftige Lydighed, da er her ikke Tale om en Tjeneste, der ydes en privat Mand, men om en Tjeneste, der ydes den militaire Foresatte. Nu spørger jeg, om den Tjeneste, der gjøres den militaire Foresatte, kan ansees som en uværdig Tjeneste. Jeg spørger, om det er den rette Stolthed og Uafhængighed hos Soldaten, at ansee sig for god til at gøre denne Tjeneste, denne militaire Tjeneste. Jeg sætter idetmindste den rette Stolthed og Uafhængighed deri, at man i enhver Stilling i Livet, den være høi eller ringe, veed at bevare sin personlige Værdighed, og det ligesaavel ligeoverfor den Foresatte, der er ildeindet som ligeoverfor den, der er velvillig. Man siger jo vel, at der gives Officererne Leilighed til ret at chicanere dem, hvis Følelse i en høi Grad vil saares ved Oppassertjenesten. Jeg svarer hertil for det Første, at ligeoverfor Chicaneen har den dannede Mand vel Baaben at finde; jeg siger fremdeles, at det vilde være underligt, om den Officeer, navnlig den høiere Officeer, der vilde vise Chicane, ikke kunde finde en anden og bedre Udvei. Jeg siger endelig overhovedet, at man neppe i almindelige Love bør tage saadant Hensyn til mulig Chicane hos denne eller hiin enkelte Foresatte imod denne eller hiin Enkelte af hans Undergivne. Lovene maae bygges paa almindeligere Hensyn.

Man vil altsaa efter min Overbeviisning kaste en forunderlig Skygge paa denne militaire Tjeneste, naar man erklærer, at den er af den Natur, at de Udstrevne dertil ere for gode. Naar der var Spørgsmaal om at bestemme hele dette Forhold, naar der var Spørgsmaal om at sætte en Grændse for den militaire Oppassertjeneste, da var der Meget af det, der her er sagt, som kunde finde Anvendelse. Hvad man da skulde gøre, derom siger jeg Intet, og behøver for Diebliffet Intet at sige; jeg holder mig til dette One, at saasandt det er en militair Tjeneste, der gjøres, skal en Lov, der vil indføre almindelig Bærnepligt, ikke sige, denne eller hiin Tjeneste ere de Bærnepligtige for gode til.

Næder: Amendementet under Nr. 3 er vel stillet til § 32; men for at undgaae den Indvending, at det kun angaaer det Mand'skab, der omhandles i denne Paragraph, vil jeg henstille, om Forsamlingen ikke vilde billige eller tillade, at Amendementet optages i en særskilt Paragraph. Der er dertil en særdeles Marsag, at nemlig Amendementet allerede i et foregaaende Møde er gaaet igjennem med en Majoritet, og Forsamlingen synes altsaa derved at have erklæret sig for dets Rigtighed.

Formanden: Jeg skal tillade mig at bemærke, at man dog herved vilde betydelig gaae uden for Formen, og jeg tør derfor ikke gaae uden for Ordenen ved at sætte det under Afstemning paa den antydede Maade.

(Fortsattes.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

To og halvtredstindstyvende (55de) Møde.

(Fortfat.)

Andræ: Jeg skal, efter hvad den ærede Rigsdagsmand for Rjøge bemærkede, ikke gaae videre ind paa Spørgsmaalet om Officeersoppasfere i Almindelighed; kun maa jeg med Hensyn til, hvad der er bleven yttret af den ærede kongevalgte Rigsdagsmand, der sidder lige over for mig (Lüttichau), bemærke, at han har misforstaaet den ærede 28de Kongevalgte (Tschernings) Ord, naar han har troet i disse at finde en Dadel over Officeersoppasferne, saaledes som de for Diebliffet ere. Den 28de Kongevalgte har ikke villet sige, har ikke kunnet sige dette; men han har tvertimod villet sige, at Officeersoppasferne vel for Diebliffet vare upaaklagelige, men at der nok kunde være Tvivl, om de ogsaa fremtidigene ville blive dette, da dette Amendement, dersom det bliver antaget, vil kaste en Plet paa den Stilling at være Officeersoppasfer. Forøvrigt ønskede jeg specielt at udtale mig om det af Udvalgets Fleerhed under Nr. 2 stillede Amendement, nemlig at Ordene „i Tilfælde af Krig“ og „da“ skulle udgaae i Paragraphens 5te og 6te Linie. Det er nemlig af et Medlem af Udvalget, den ærede Rigsdagsmand for Viborg Amts 5te District (W. Ussing), fremhævet, at derved er gjort en meget væsentlig Forandring i § 32, og han har endog tilladt sig at tvivle eller dog at henholde sig til Tvivl, der tidligere vare reiste, om hvorvidt Udvalget havde nogen Berettigelse til, paa dette Sagens Standpunkt, at komme med en saadan Forandring. Hvad nu angaaer den formelle Side af Sagen, da formener jeg, at Udvalgets Berettigelse er afgjort derved, at der under den foreløbige Behandling, hvor Talen var om Undermaalsgrændsen, fra flere Sider blev andraget paa, at den i Loven bestemte Grændse af 61 Sommer burde forandres, da det var urigtigt, aldeles at fritage en stor Deel af Mandstabet for nogensomhelst Udøvelse af Bærnepligten i Fred. Dette maatte naturligviis bringe Udvalget til paany at overveie, om denne Grændse skulde være den rette, eller hvorvidt selve det Mandstabs, som falder under Grændsen, ikke billigere skulde kunne paalægges nogen Tjeneste, og det er for at muliggjøre en saadan Udøvelse af Bærnepligten i Fredstid for denne Klasse af Bærnepligtige, at Forandringerne i § 32 ere blevne foreslaaede af Udvalget. Jeg mener nu, at der fra Billighedens Side ikke kan være Noget at indvende mod Forslaget. Der er jo Ingen, som fornuftigviis kan finde det ubilligt, at den, som er under 61 Sommer, kommer til at udføre nogen Tjeneste, naar man ikke har fundet det ubilligt, at en Bærnepligtig, der er over 61 Sommer, behandles i Overeensstemmelse med Loven, ligegyldigt om det er i Fred eller i Krig. Det er rigtignok bleven fremhævet, at dette Mandstabs kommer til at befinde sig i en overmaade ugunstig Stilling, da det aldeles bliver overladt til Krigsbestyrelsens Vilkaarlighed. Denne Indvending kan jeg imidlertid ikke tillægge synderlig Vægt; thi det er vel sandt, at der ikke er foreskrevet Noget om Tjenestetiden og Tjenestemaaden for dette Mandstabs, men Ingen kan dog fornuftigviis være Frygt for, at Krigsbestyrelsen skulde just i dette Tilfælde misbruge den Myndighed, som er givet den, ved ikke i Loven at optage saadanne specielle Bestemmelser. Endelig blev det anført, at Krigsbestyrelsen ikke vilde have Brug for det omhandlede Mandstabs. I Udvalget er det imidlertid just den modsatte Anskuelse, der har gjort sig gjældende. Naar man i Udvalget bestræbte sig for at faae denne Forandring indført, saa var det nærmest, fordi man roede, at det var Krigsbestyrelsen ikke

ligegyldigt, men endog vigtigt, at kunne gjøre denne Brug af Mandstabet; man troede nemlig, at der under Fredsforhold kunde være god Anledning til at faae oprettet faste Cadres for Trainkudste, Hospitalstroppes og andre lignende Troppesarter, og man vilde ikke, at Loven skulde berøve Krigsbestyrelsen. Udgangen til at bruge dette Mandstabs paa saadan Maade, saa at jeg maa gjentage, at jeg aldeles ikke finder Bestemmelsen uvigtig eller dens Antagelse forbunden med særegne Vanffeligheder.

Barfod: Man har spurgt den ærede Rigsdagsmand, som har stillet Ændringsforslaget under Nr. 3, hvad han egentlig meente med det; men det forekommer mig aldeles ligegyldigt, hvad den ærede Forslagsstiller selv maatte mene eller ikke mene med sit Ændringsforslag. Jeg tænker mig nemlig hans Tilføining optaget i Paragraphen, og at den da senere skal bringes i Anvendelse; den, som da skulde anvende den, vilde hverken have Forslagsstilleren hos sig, hvem han kunde raadspørge om hans Mening med at stille den, eller Rigsdagen, hvis Majoritet han kunde spørge om dens Mening med at antage den. Han maatte altid afgjøre Spørgsmaalet efter den Mening, der naturligt udgik af selve Tilføiningen efter dens Indhold og Plads; og skjøndt man nu vistnok har kaldt det en Sophisme, saa gjentager jeg dog ligesuldt den Paastand, at saavist som hele § 32 ikkun angaaer Undermaalinger, saavist vil ogsaa Tilføiningen betragtes og anvendes som ikkun angaaende disse. Hvis nu den endelige Afstemning over § 24 havde vedtaget denne med en Tilføining, der fritog de Maalholdige fra at kunne befales at være Officeersoppasfere, vilde jeg fundet det aldeles consequent, at en lignende Bestemmelse vedtoges med Hensyn til de Undermaalige; men at en Bestemmelse nu skulde gjælde for disse, som ikke gjaldt de Maalholdige, kan jeg ikke finde nogen Rimelighed i. Jeg maa altsaa med stor Bestemthed modsætte mig Tilføiningen i Ændringsforslaget under Nr. 3.

Ordføreren: Med Hensyn til den formelle Indvending, der er gjort mod Udvalgets Forslag ved denne Paragraph, nemlig at det ikke skulde være begrundet ved den Discussion, som under Sagens foreløbige Behandling har fundet Sted, skal jeg, næst at henholde mig til, hvad jeg ved Forhandlingernes Aabning over denne Paragraph hentydede til, væsentlig henholde mig til, hvad den ærede 1ste kongevalgte Rigsdagsmand (Andræ) nylig har udtalt, og jeg skal endnu kun tilføie, at selv om man ikke ellers vilde anerkjende Forslagets formelle Berettigelse, saa bliver man dog nødt dertil paa Grund af den Udtalelse, som under den foreløbige Behandling har fundet Sted af den ærede Rigsdagsmand for Rjøbenhavns 4de District (Algreen-Ussing), og som findes i Rigsdagstidenden Nr. 97; der har han udtrykkelig moveret om, hvorvidt Paragraphen var at forstaae saaledes, at den ogsaa kunde anvendes i Krigstid. Der staaer vel i Tidenden § 22; men det er siensynligt, at det er en Trykfeil i Rigsdagstidenden, da § 22 ikke forelaae til Behandling dengang, men blot § 32. Dette blot med Hensyn til den formelle Berettigelse af Udvalgets Forslag under Nr. 2.

Med Hensyn til det under Nr. 3 stillede Forslag, da skal jeg, efter hvad den ærede Formand har yttret, afholde mig fra at gaae ind paa Realiteten; men jeg maa dog med Hensyn til den formelle Bestaenhed tillade mig at bemærke, at det vel er ganske vist, at naar man læser Forslaget uden al Forbindelse med Udkastet, saa er det affattet i saa ample Udtryk, at det ikke kan andet end — Forslaget i og for sig betragtet — forstaaes om alle Bærnepligtige; men det er dog nødvendigt, at den rette Betydning maa, som den ærede Rigsdagsmand for Rjøen har yttret, forstaaes efter den Forbindelse, hvori det kommer,

og jeg vil blot høre de Herrer affee aldeles fra hvad Sagen angaar og blot tage en Linie af Udfastet, f. Ex. den Linie „J Regler blive de Ungre at udtage fremfor de Vædre“; den er ligesaa almindelig, og jeg tvivler paa, at der er en Æneste i Forsamlingen, som vil falde paa, at den skal angaae alle Børnepligtige, idet den jo naturligvis maa modtage den Indskrænkning, der er en Følge af det øvrige Indhold af § 32. I en anden Linie indeholder altsaa Paragraphen en anden Bestemmelse i ligesaa ample Udtryk; men det maa erkendes, at dens Almindelighed indskrænktes derved, at denne almindelige Sætning staaer i Paragraphen, og ved dens Forbindelse med Paragraphens øvrige Indhold, og hvorfor skulde nu vel den Sætning, som Forslaget indeholder, naar den optages i § 32, blive uden Paavirkning af Paragraphens øvrige Indhold, saa at den formelle Indvending, man har gjort mod Forslaget, neppe kan tillægges saa liden Bægt, idet det vel vil være klart, at det kun kommer til at angaae de Personer, som i § 32 omhandles. Forøvrigt vil jeg henlede den ærede Forsamlings Opmærksomhed paa, at da der ikke bliver optaget nogen almindelig Bestemmelse i Loven om, at alle Børnepligtige skulle fritages for denne Tjeneste, og at den ikke skal kunne paalægges dem, undtagen naar de selv ønskede det, saa vil det ikke kunne ansees tilraadeligt, at der staaer en saadan Bestemmelse for en enkelt Klasse af de Børnepligtige.

C. N. Petersen: Jeg anseer det i Grunden ikke for heldigt, at Spørgsmaalet om Officeeroppassere er bleven reist i denne Sag, thi jeg er overbevist om, at dersom det slet ikke var bleven berørt, vilde Tingene være bleven ved at gaae paa samme Maade som hidtil, nemlig saaledes, at Officererne med Lethed vilde have faaet Oppassere paa en saadan Maade, at det vilde være til gjensidig Tilfredshed; men nu er Spørgsmaalet reist, og da dette er fæst, saa vil jeg stemme for det af den 18de Kongevalgte (Lüttichau) stillede Forslag. Hvad der nemlig gjør det Betænkelige i dette Tilfælde, det er just det Ubestemmelige i, hvad det er for et Slags Tjeneste, en Officeersoppasser kan komme til at gjøre, om han navnlig er pligtig til at forrette Tjeneste for Officerens Huusstand eller blot for ham selv. Jeg har nylig hørt et saadant Spørgsmaal blive besvaret af en æret Rigsdagsmand, der er Lærer i Lovhåndighed, paa en saadan Maade, at det var aldeles utvivlsomt, at man ikke kunde commandere en Oppasser til en saadan Tjeneste, som at hente en Spand Vand til en Officeers Kone; men vi have hørt, under den foreløbige Behandling af Sagen, at dette Spørgsmaal er bleven besvaret i ganske modsat Retning af Medlemmer, der maae forudsættes at have netop speciel Kjendskab til de militære Forhold. Nu vil man vist tage meget fejl, hvis man troede, at det fremdeles i Tidens Løb kunde gaae som hidtil, thi dersom der commanderedes Oppassere til Officerer af en saadan Stilling, at man af dem kunde vente, at de nærmere vilde gjøre sig bekendt med deres Rettigheder og Pligter, naar f. Ex. en juridisk Studerende vil komme i en saadan Stilling, hvilket jo meget let kunde hændes, saa vilde der meget let kunne opstaae Tvist, om den Tjeneste, Officieren beordrede ham til, var af den Bestaaffenhed, at han kunde paalægges ham den. Nægter da Oppasseren at udføre den, og Officieren vedbliver at fordrø den, er der jo intet andet Middel tilbage, end at Officieren maa fordrø ham draget til Ansvar for Ulydighed efter Subordinationslovene. Der vilde altsaa blive optaget Forhør, og det af den meest obduse Natur, Forhør, hvorved hele Officerens Familie vilde blive fremdraget, og især vilde det gaae ud over den kvindelige Deel af denne; og man maa ikke stusse sig ved at troe, at disse Forhører vilde blive korte og ubetydelige, fordi Sagen er det; tværtimod, jo mere den forlangte Tjeneste staaer paa Grændsen af det Tilbørlige og Utilbørlige, jo mere Affecterne gjensidigen ere komne i Bevægelse, desto ubehageligere og vidtløftigere vilde disse Forhører blive. Jeg vil nu overlade til Enhvers egen Bedømmelse, om det virkelig skulde være ønskeligt, om saadanne Tilfælde skulde opstaae; og at de vilde opstaae, det kan der vist ikke være Tvivl om, naar man skal kunne commandere Officeersoppassere mod deres Villie og af den Stand, der holder sig for god dertil, — hvad enten den nu gjør dette med Ret eller ikke.

Bloug: Dersom det maatte være mig tilladt, saa vil jeg paa

det Bestemte i Hæret den formelle Indsigelse, som er fremkommet mod det Forslag, som af den 18de Kongevalgte Rigsdagsmand Lüttichau er stillet til denne Paragraph, fordi det ikke blot synes mig umuligt at kunne faae den ind i § 32, der kun omhandler en særegen Klasse af Børnepligtige, men fordi det overhovedet forekommer mig, aldeles ikke at henhøre til nærværende Lov. Thi hvad er denne Lov? Det er en Udskrivningslov, der beskriver Børnepligten, men den er ikke en Lov, som beskriver den Tjeneste, de Børnepligtige skulle gjøre. Den eneste Paragraph, som indeholdt et meget løst Omrids af disse Pligter, § 24, er taget bort, saa at der nu i Loven ikke indeholdes et eneste Ord om dem. Nu skulde altsaa her denne saa specielle Tjeneste eller rettere Undtagelse fastes ind i nærværende Lov — det forekommer mig dog at være aldeles urigtigt. Dersom en saadan Bestemmelse skulde staae i Loven, maatte der vel ogsaa staae en Beskrivelse af de positive Pligter, som paalægges Soldaten; det forekommer mig, at før man kunde komme til Undtagelserne, naar man vilde føre en saadan Bestemmelse ind i denne Lov, var der forskjellige andre Hensyn, f. Ex. om Soldatens Sundhed og Belfærd, som med lige saa god og større Ret kunde føres herind, end denne ene Bestemmelse, som nærmest hører hjemme i et Tjenestereglement eller hvor som helst ellers, kun ikke i denne Lov.

Prof. Larsen: Jeg maa dog tillade mig at bemærke, at denne Paragraph netop handler om forskellige Forretninger, som Børnepligtige, der ikke kunne benyttes til den egentlige Krigstjeneste, kunne tages til at udføre, og det forekommer mig derfor, at det var et ret passende Sted, hvor man ogsaa kunde tilføie en Bestemmelse om visse Forretninger, som ingen Børnepligtig maatte paalægges at udføre mod sin Villie. Jeg troer saaledes ikke, at der i formel Henseende kan være noget imod, at Bestemmelsen optages her, naar den forstaaes paa den Maade, som Forslagsstilleren har angivet, og som Ordene antyde. Jeg skal forøvrigt, da Realiteten, saavel tidligere som idag, allerede er saa meget omhandlet, ikke videre gaae ind derpaa, men kun gjøre den Bemærkning, at den ærede Deputerede for Kjøge (Krieger) i den Deel af hans Argumentation, hvorpaa han syntes at lægge meest Bægt, forekom mig at forverle Militærtjeneste med anden Tjeneste, som ikke er militair. Han gjorde opmærksom paa, at det ikke, som en anden æret Deputeret skal have anført, kunde siges, at Bedkommende bleve commanderende til privat Mand's Tjeneste, naar de bleve befalede at være Officeersoppassere. Det er nu vel i en vis Forstand saa, at det ikke egentlig er en privat Mand's Tjeneste, fordi det nemlig er hos en Officeer som saadan; men det er dog ikke nogen militair Tjeneste hos Officieren, han commanderes til, men netop til en privat Tjeneste, saavist som det at hente en Spand Vand, at børste Støvler og at stee Boenf ikke er en militair, men en privat Tjeneste; og det er saaledes dog snarere hos den Bedkommende som privat Mand end som Officeer, at han skal gjøre denne Tjeneste. Det er forøvrigt ikke, fordi jeg anseer den omspurgte Tjeneste for uværdig, at jeg understøtter det stillede Forslag, men fordi jeg troer, at det Samme maa gjælde i Armeen som udenfor, at man maa lade Bedkommende have deres frie Villie, om de efter deres personlige Følelse ønske at paatage sig saadan Opvartning, og fordi jeg troer, at der ligesaavel mellem dem, der høre til Armeen, hvad enten denne staaer i Felten eller ligger i Garnison, altid vil findes Mogle, der vilde paatage sig sllig Tjeneste, som man finder Saadanne i det almindelige borgerlige Liv.

Formanden: Jeg antager ikke, at der er flere, som vilde yttre sig? Hvis dette skulde være Tilfældet, nødes vi til at opsætte den videre Behandling af denne Paragraph til imorgen.

Flere Stemmer: Afstemning! Afstemning!

Formanden: Ja, der er maaffee ikke flere, der vilde yttre sig? I saa Fald kunne vi gaae over til Afstemning. Jeg skal blot med Hensyn til de formelle Indsigelser, der ere blevene fremsførte mod det af Udvalget under Nr. 2 stillede Forslag, bemærke, at jeg ikke finder nogen Anledning til, ikke at sætte dette Forslag under Afstemning, idet navnlig de af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 4de District (Algreen-Ussing) under den foreløbige Behandling af denne Paragraph brugte Uttrininger synes mig tilstrækkelig

Grund til at anfæe det ommeldte Forslag som berettiget fra Formens Side.

Den derefter stedfundne Afstemning gav følgende Resultat.

1) Udvalgets Forslag til Paragraphens 1ste Deel:

At Ordene „i Tilfælde af Krig“ og „da“ i 5te og 6te Linie udgaae;

blev vedtaget med 84 Stemmer mod 27.

2) Lüttichaus Forslag:

„Ingen Barnepligtig kan mod sin Villie befales til at være Officeersoppasser“;

blev efter Begjering af N. F. Jespersen, Jacobæus, Schytte, Stockfleth, Lüttichau, Nyholm, Steel, Gastrup, Pape, G. M. Jespersen, Kæe, Dahlerup, Hold, Brandt og Linnemann afgjort ved Navneopraab saaledes:

Stemmegeivende 118, Fraværende 33, vedtaget med 60 Stemmer mod 58.

Ja.

Aagaard af Thisted.
Bagger.
Brandt.
Bruun af Åsens.
N. P. Bruun af Bruunshaab.
P. D. Bruun af Kjøbenhavn.
Boisen.
Georg Christensen.
Golding.
Dahl.
Dahlerup.
David.
Griffen.
Funder.
Gram.
H. P. Hansen af Kjøbenhavn.
Mort Hansen.
N. Hansen af Effelund.
Gastrup.
Hiort.
Hunderup.
Hold.
Jacobæus.
Jespersen af Grønnebjerggaard.
G. M. Jespersen af Viborg.
Johnsen.
Kayser.
J. E. Larsen.
Linnemann.
Lüttichau.

Lühöft.
Mardmann.
Mundt.
Lage Müller.
Møller af Flakkeberg.
H. C. Nielsen af Tranberg.
Nyholm.
Ostenfeldt.
Otterström.
Orholm.
Pape.
G. N. Petersen af Hjørring.
Ploven.
Kæe.
Kæder.
Schack.
Schiern.
Schytte.
Steel.
Stender.
Stockfleth.
Lang.
Theilmann.
Tvede.
Algreen-Ussing.
Wegener.
Wiiby.
With.
Wulff.
Ørsted.

Nei.

G. Aagaard af Lolland.
Andra.
Barfob.
Bjerring.
Black.
Bregendahl.
Balth. Christensen.
H. Christensen af Veistrup.
J. Christensen af Boldum.
Dinsen.
van Doctum.
Fibiger.
Frølund.
Gregersen.
Hage.
Hall.
Hammerich.

J. A. Hansen af Kjøbenhavn.
L. Hansen af Bjellerup.
P. Hansen af Abbetved.
v. Haven.
Hvidt.
Hoier.
Jacobsen.
F. Jespersen af Bogenfse.
F. Johannsen af Houby.
H. C. Johannsen af Østrup.
H. Johannsen af Knardrup.
Sehestedt-Juel.
Jungersen.
Jørgensen.
Kirf.
Knuth.
Krieger.

Koster.
Chr. Larsen af Dalby.
Leth.
Madsen.
Paludan-Müller.
R. N. Møller af Draaby.
Reergaard.
Rørgaard.
Ørlik.
Østermann.
J. Pedersen af Sading.
P. Pedersen af Kjøbenhavn.
Cornelius Petersen af Davinde.
Bjetursøn.
Bloug.
M. Rasmussen af Herlufmagle.
Schlegel.
Schurmann.
Gebersfeld de Simonfen.
Tscherning.
W. Ussing af Viborg.
Westergaard.
Winther.
Zeuthen.

Fraværende.

Andresen.
Bergmann.
Buchwaldt.
Bunken.
la Cour.
Drewsen af Kjøbenhavn.
Drewsen af Silkeborg.
Dunghelt.
Flor.
Fløe.
Gislason.
Gleerup.
Grundtvig.
Gudmundsøn.
Hasselbalch.
Hermannsen.
Hækkerup.

Lord.
Mynster.
N. H. Nielsen af Løserup.
Olesen.
B. Petersen af Kjøbenhavn.
H. Rasmussen af Egense.
J. Rasmussen af Svanninge.
Scavenius.
Schroll.
Brind-Seidelin.
Sidenius.
Sigurdsøn.
Thalbitzer.
Tobiesen.
Treschow.
Luren.

3) Udvalgets Forslag:

At 2den Passus „I Reglen blive de Yngre at udtage fremfor de Ældre“ forandres til „de yngre Aldersklasser blive at udskrive fremfor de ældre“;

blev vedtaget eenstemmigen med 111 Stemmer.

4) Udvalgets Forslag:

At Ordet „ældre“ i 3die Passus, 3die Linie, udelades;

blev vedtaget eenstemmigen med 112 Stemmer.

5) Lovudkastets § 32 med de vedtagne Forandringer;

blev vedtaget med 98 Stemmer mod 7.

De under Nr. 1, 5, 6 og 7 af Ørsted, v. Haven, Brind-Seidelin og J. A. Hansen stillede Forslag vare af Stillerne tagne tilbage.

Efterat næste Møde var berammet til den følgende Dag (Tirsdag) Kl. 11, Barnepligtsagen til fortsat Behandling, blev Mødet hævet.

53de offentlige Møde.

(Det 56de Møde i den hele Række.)

Tirsdagen den 30te Januar.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Efter Dagsordenen gaae vi over til Barnepligtsagen, og begynde med dens 33te Paragraph.

Til denne Paragraph indeholdt Afstemningslisten følgende:

1) Plovens Forslag:

I Slutningen tilføies til Forordningen af 3die Juni 1801 om almindelig Opbydelse til Fædrelandets Forsvar.

2) Lovudkastet.

Formanden: Jeg skal bemærke, at den ærede Rigsdagmand

for Færverne (Bloyen) har taget sit Forslag under Nr. 1 tilbage, men ønsker at anføre Grunden dertil.

Bloyen: Jeg vil bemærke, at da Forsamlingen ved at stemme over et aldeles lignende Amendement som det, jeg her har stillet, har forkastet det, tager jeg mit Amendement tilbage, og skal blot tilslutte mig at tilføie, at jeg ogsaa fraskalder mit Forandringsforslag under Nr. 2 til § 34, og slutter mig til det under Nr. 3 til samme Paragraph stillede, da den ærede Stiller af dette har høvt den Godhed at underrette mig om, at han har forandret Mulctbestemmelsen i Slutningen, og jeg saaledes maa ansee hans Amendement at være bedre end mit.

Da ingen flere begjærede Ordet, fik man til Afstemning og blev da:

Lovudkastets § 33, vedtaget eenstemmig med 86 Stemmer.

Derefter gik Discussionen over til Lovudkastets § 34, hvortil Afstemningslisten indeholdt følgende:

1) **Drsted's Forslag:**

Enten at denne Paragraph, som overflødig efter det ved § 9 gjorte Forslag, bortfalder, eller, hvis § 9 ei i Overensstemmelse med bemeldte Forslag forandres, at andre hensigtsmæssigere Bestemmelser træde istedetfor dem, § 34 indeholder, hvilke det overlades til Regjeringen at træffe, indtil Sagen i Overensstemmelse med den ved Slutningen af Afstemningslisten anførte almindelige Indstilling kan ordnes ved formelig Lov.

2) **Bloyens Forslag:**

Paragraphen forandres saaledes: „... i Forordningen af 10de Mai 1843 ere foreskrevne med Hensyn til Flytning med Følgeseddel. Overensstemmende med denne Forordning skal den Flyttende, kort førend Omflytningen skeer, erhverve Følgeseddel fra sin Lægdsmand og med denne begive sig til Lægdsmanden i det Lægd, som han flytter til, for der at lade sig indføre i Rullen og derom erholde Paategning paa sin Følgeseddel, som dernæst, senest inden 8 Dage efter Udstedelsen, skal bringes tilbage til Udstederen. For dem, der ere ansatte ved Forstærkningen, og for de Børnepligtige, der ere fundne utjenstdygtige til Soldater, men dog ei ere udslattede af Rullen, er Følgeseddel ikke nødvendig, naar de ikke agte at opholde sig uden for Lægdet over ½ Aar, men de have kun at anmelde deres Opholdssted for Lægdsmanden, der skal give deres Studsmaalbøger Paategning herom. Forsømmelse i ovenmeldte Henseende medfører en Mulct af indtil 2 Rbdlr., og „den Huusbonde eller Huusfader, som modtager i sin Tjeneste noget af det til et fremmed Amts Rulle hørende Mandskab, der ikke har behørig Hjemmel for sit Ophold udenfor Districtet, paadrager sig ligeledes Straffens ansvar.“ Ogsaa naar Flytning skeer fra eet Amtsdistrict til et andet, komme ovenstaaende Regler til Anvendelse.

Ligeledes skal det staae Enhver“ o. s. v.

3) **Dahl's Forslag:**

Efter Ordene „optagne i Rullerne“ (§ 9) indføres følgende: „i Tilfælde af Flytning forsyne sig med behørig Følgeseddel. Denne udstedes af Lægdsmanden paa det Sted, hvor den vedkommende staaer i Rullen, og afleveres inden 8 Dage efter Ankomsten paa det nye Opholdssted til Lægdsmanden sammesteds, der for Modtagelsen meddeler sin Tilstaaelse og derefter afleverer den til sin Lægdsforstander, som igjen besørger den tilstillet Udstederen. Forsømmelse hermed fra den Børnepligtiges Side ansees med Mulct af 2 Rbd.“

4) **Udvalgets Forslag:**

At der ved Slutningen af 1ste Passus tilføies: „dog at Bestemmelsen om Følgeseddens Tilbagebringelse inden 8 Dage ansees fyldstgjort, naar den Paagjaldende kan godtgjøre, inden bemeldte Tid at have affendt den med Posten.“

5) **Lovudkastet.**

Det under Nr. 2 anførte Forslag var, som ovenfor bemærket, tilbagetaget af Forslagsstilleren.

Ordføreren: Ved denne Paragraph er der, efterat det under Nr. 2 stillede Forslag er taget tilbage, kun stillet 2 Forslag, foruden et nyt Forslag af Udvalget. Det første af de stillede Forslag er af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Drsted); men efter hvad der er passeret med Hensyn til § 9 i nærværende Anordning, maa 1ste Deel af Forslaget ansees at bortfalde, da den slutter sig til det under hiin Paragraph stillede Forslag, som ikke blev antaget. Den Deel af Forslaget, som bliver tilbage, gaaer ud paa, at § 34 skal udgaae, hvorimod der skulde optages Bestemmelser om, at Regjeringen blev bemyndiget til at træffe de fornødne Bestemmelser om, hvorledes der skulde forholdes med dette Forhold, som her er under Behandling, og som angaaer den Legitimation, den Børnepligtige har at tilveiebringe ved Flytning eller Forandring af Opholdssted. En saadan almindelig Bemyndigelse for Regjeringen, som ikke nærmere antyder, hvorledes Omgangsmaaden skulde være, forekommer Udvalget ikke at være tilraadelig, da denne nye Bestemmelse vil være af indgribende Vigtighed for en stor Deel af Befolkningen, og man har troet, at det heller ikke vilde stemme med det Kald, der er overdraget Forsamlingen, at afgive sin Formening om Loven, naar en sliq Deel af den ganske overlodes til Regjeringens egen Afgjørelse, især da det ikke vil kunne undgaaes, at i sliqe Bestemmelser tillige maae indeholdes Straffebestemmelser for de Personer, som ere i dette Forhold. Det er en anden Sag, naar der blot er Spørgsmaal om, at Regjeringen skal instruere de underordnede Autoriteter om den Omgangsmaade, som de have at iagttage; der vil det jo være mindre betænkeligt, at Saadant overlades Regjeringen. Efter det Forslag, der af Udvalget ifølge Discussionen under den foreløbige Behandling er stillet til denne Paragraph og opført under Nr. 4, maa man ogsaa antage, at Lovudkastet vil kunne opfylde det Siemed, som tilsigtes ved Bestemmelsen, nemlig at yde Befolkningen den størst mulige Lettelse med Hensyn til Flytning, og dog paa den anden Side afgive Sikkerhed for, at Ingen unddrager sig Børnepligten, hvorved jo forøvrigt kommer i Betragtning de ikke milde Bestemmelser, som indeholdes i § 23 med Hensyn til de Personer, som unddrage sig Børnepligten. Udvalget har derfor troet, at Udcastets Bestemmelse i Forbindelse med den Forandring, som nu er foreslaet af Udvalget, vil være tilstrækkelig og vil være at foretrække for det Forslag, som er stillet under Nr. 3 af den ærede Rigsdagsmand for Aarhus Amts 3die District (Dahl). Forskjellen imellem disse Forslag ligger deri, at istedetfor, at efter Udcastet vedkommende Børnepligtige selv skal besørge Følgesedlen tilbage til Udstederen, hvilket ikke vil paaføre de Børnepligtige saa megen Uleilighed, da det efter Udcastet kan skee ved Posten, skulde derimod efter Forslaget under Nr. 3 vedkommende Lægdsmand paa Tilflytningsstedet modtage Følgesedlen af den Børnepligtige og indsende den til Lægdsforstanderen, og denne igjen sende den tilbage til den Lægdsmand, som har udstedt den. Et saadant Forslag kan vel synes ret hensigtsmæssigt, naar det alene angaaer Flytning fra et Sted til et mere fraliggende Sted; men det vil let sees, at naar man holder for Die, at de fleste Flytninger, navnlig paa Landet, skee fra et Sted til et andet nærliggende, saa vil den Omgangsmaade, som dette Forslag gaaer ud paa at etablere, blive langt mere bebyrdende for Lægdsbestyrelsen, end den Byrde vil være, som paalægges den Børnepligtige; naar man saaledes vilde tænke sig i en større Jurisdiction, at En flytter fra et Sogn over til et Nabo sogn, saa skulde efter dette Forslag den Børnepligtige aflevere Følgesedlen til Lægdsmanden i det Sogn, han var tilflyttet, og Lægdsmanden derpaa indsende den til Lægdsforstanderen, der, som bekjendt, i Selveierdistricterne er Herredsfogeden.

(Fortsattes.)

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Tre og halvtredsfindstyvende (56de) Møde.

(Fortsat.)

Vil man tage en større Jurisdiction f. Ex. Hammerum Herred eller Hads og Ring Herreder i Aarhus Amt, vil man finde flere Steder, hvor Lægdsmanden boer flere Mile borte fra Lægdsforstanderen, og der vilde altsaa Lægdsmanden være nødt til at sende Flytningsbedlen til Lægdsforstanderen, som boer 3 à 4 Mile borte, denne igjen sende den til den Lægdsmand, som har udstedt den, og som atter boer 3 eller 4 Mile borte fra ham, skjøndt begge disse Sogne kun ligge ½ Mil fra hinanden. Derfor vil dette Forslag ikke kunne passe som en almindelig Bestemmelse, men skulde det kunne anvendes maatte det være at anvende ved Flytninger mellem Steder, som ligge langt fra hverandre; naar Bestemmelsen t. Ex. gjaldt for Flytning, som skete fra den ene Provinds til den anden, vilde den unægtelig medføre en Lettelse for den Bærnepligtige, men det er, som sagt, de Færreste, der skulle langt bort, hvorimod Flytning i Almindelighed skeer mellem nærliggende Steder, og da vil Byrden ikke være stor for den Bærnepligtige. Om man ogsaa maatte finde den Omgangsmåde, som Udkastet i Forbindelse med Udvalgets Forslag indeholder, noget Behyrdende for de Bærnepligtige, som flytte til et længere fraliggende Sted, saa maa man erindre, at Udkastet indeholder en anden Bestemmelse, hvorefter den Bærnepligtige kan frigjøre sig for hele denne Byrde. Han kan nemlig tage et Flyttebeviis, og da har han ikke at sørge for, at han faaer dette Beviis sendt tilbage; han sender det til Lægdsforstanderen, og denne besørger det videre Fornødne, saa at det er en Fordeel ved Udkastet, at det aabner Udgang til at benytte en forskjellig Omgangsmåde, eftersom det convenerer Bedkommende bedst, og Udvalget har derfor troet at burde holde paa Udkastets Bestemmelse i Forbindelse med det Forslag, der er indtaget under Nr. 4.

Orsted: Jeg har saavel under den foregaaende Behandling af Sagen, som under den nærværende Forhandling i Anledning af § 9, anført mine Grunde, hvorfor jeg finder den Omgangsmåde, som nærværende Paragraph indeholder, at ville være en betydelig Byrde for Bedkommende og til ingen virkelig Nytte, og som jeg derfor finder utilraadelig. Jeg skal ikke trætte Forsamlingen med at gjentage, hvad jeg i denne Henseende har udviklet, men blot henviser til Rigsdags-tidenden Pag. 747—748 og 1099—1100. Det Forslag, som jeg har stillet, var meget simpelt, nemlig at Enhver et Par Aar før Udskrivningsalderen, nemlig i 20 Aars Alderen, skulde under Straf anmeldes sig for at indføres i Rullen, og at han siden, i det Tilfælde, at han vilde stifte Læg, skulde foretage ny Anmeldelse, hvorimod han, saalænge han vilde anses som hørende til det Læg, hvori han oprindelig var indskreven, ikke skulde behøve at iagttage nogen Form eller forsøge sig med nogen Følgeseddel. Men jeg indrømmede derhos, at jeg var aldeles ikke vis paa, om den Control var virkelig tilfredsstillende, eller om der udfordredes en yderligere Control; men jeg meente, at den var til større Nytte end den, som var foreslaaet i Udkastet, hvorhos jeg antog, at man ogsaa kunde vælge den Vej at overlade det til Regjeringen at foreskrive, indtil man fik en endelig Lov, de Regler, som i saa Henseende skulde følges. Dette Sidste finder den ærede Ordfører at være principstridigt, fordi man derved overlod til Regjeringen Noget, som hørte under Rigsforsamlingen, men at selv en lovgivende Forsamling kan overlade enkelte, endog langt vigtigere Bestemmelser til Regjeringens Ordning, er vistnok ikke noget Anomalist.

Her handles ikke om nogen Bestemmelse af stor Betydning. At den kan være forbunden med Straffebestemmelser, vil ikke sige meget, da disse kun ville bestaae i Mulcter, og naar de foreskrevne Former ere vel ordnede og kundgjorte, vil det jo være Enhver let at tage sig iagt for disse Overtrædelser, og gjorde Noget sig skyldig i Overtrædelse, maatte han finde sig i Mulcten, som var foreskrevet. Jeg skal blot bemærke, at Forsamlingen ved tidligere Votering har overladt langt betydeligere og i den borgerlige Frihed dybt indgribende Forhold til Regjeringens nærmere Bestemmelse, saaledes da man voterede for, at det skulde forblive ved sidste Membrum af § 7, hvorefter Regjeringen kunde paalægge de Personer, som have været i Straffeanstalterne, hvilkfesomhelst Slags Arbejder, den maatte finde for godt, naar de kun sættes i Forbindelse med militair Tjeneste; men endnu mere har dette fundet Sted ved den Afstemning, som foregik igaar i Anledning af § 32, thi efter den faaer Regjeringen ikke alene i Krigstid, men ogsaa i Fredstid Disposition over de Individier, som enten paa Grund af Undermaal eller legemlig Udygtighed ikke kunne tages med til Krigstjenesten, og kan paalægge dem aldeles ubestemte Arbejder, naar de blot kunne antages at være til Nytte for Militairetaten, saa at jeg troer, at man i dette mindre vigtige Tilfælde ikke bør være saa betænkelig. Hvad det angaaer, som jeg i Særdeleshed har indvendt mod den foreslaaede Control, at man vil, at den, som flytter, om han endogsaa flytter til den fjerneste Deel af Riget, skal tage en Lægdsbeddel, og at han efter Forordningen af 10de Mai 1843 inden 8 Dage fra dens Udstedelse skal tilbagelevere den til Lægdsmanden, saa har Comiteen troet at kunne undgaae det Mislige deri ved at tilføie, at det var nok, at den Paagjældende kunde godtgjøre, at han inden otte Dage havde tilbagefendt den med Posten. Men jeg troer dog, at der vil blive mange Vanskeligheder tilbage; for det Første, naar En ikke rejser meget hurtig, og han skal til en fjern Provinds, kan det gjerne hændes, at det varer mere end 8 Dage efter Udstedelsen af Seddelen, før han kommer til det Sted, hvor han vil tage Ophold, og hvor han altsaa skal have Lægdsbeddel, og dernæst er det en mislig Sag, at han blot skal have Beviis for, at han har affendt Seddelen, thi han burde dog nok ogsaa have et Beviis for, at Lægdsmanden havde modtaget den, thi ellers kan man ikke gjøre Regning paa, at den Notering i Lægdsrullen, som man har anseet nødvendig at skulle finde Sted, virkelig ogsaa har fundet Sted. Jeg skal endvidere bemærke, at Udkastet og Comiteens Betænkning gaae ud paa at binde Enhver, som er over 15 Aar, til bestandig, naar han flytter fra et Læg til et andet, nærmere eller fjernere, at forsyne sig med Lægdsbeddel; men der finder ikke nogen Bestemmelse Sted med Hensyn til dem, som rejse ud af Landet; kun er det foreskrevet, at de ligesuldt skulle opfylde deres Tjenesteplicht, det vil sige, de skulle møde ved Sessionen, naar deres Alder kommer, og de kunne, skjøndt de iagttage dette, dog blive at tiltale. Jeg skal derhos bemærke, at Forordningen af 10de Mai 1843, hvortil der henvises, indeholder adskillige andre Bestemmelser, som det vilde være syndeligt, om de nu skulde anvendes, og det kan derfor være tvivlsomt, om man vil tillægge, om ikke den hele Forordning, saa dog de Bestemmelser, som staae i Forbindelse med den citerede Paragraph, vedvarende Gyldighed eller ikke. Den ærede Amendementsfører, som har taget sit Forslag tilbage, har idetmindste forstaaet Forordningen saaledes, at flere af dens Bestemmelser blive ved Magt; thi han har troet, at Forordningens Indhold skulde anføres, og derfor bestemt, at det skulde tilføies, at den Huusbonde eller Huusfader, som modtager i sin Tjeneste Noget af det til et

fremmed Amts Kulle hørende Mandskab, der ikke har behørig Hjemmel til Ophold udenfor sit District, paadrager sig Straf. Jeg veed ikke, om Meningen af Udkastet er, at dette skal gjælde eller ikke, men jeg troer dog, at det vil være meget upassende, efter at Børnepligten er bleven almindelig, om Enhver, som tog et Menneſte i Huset, ſkulde undersøge, om denne havde iagtaget hvad han med Hensyn til Lægsbæſenet var forpligtet til. Jeg ſkal endnu ved denne Leilighed gjøre en Bemærkning. Forſaavidt jeg under Behandlingen af § 9 bemærkede, at jeg anſaae det aldeles tilſtrækkeligt, at Anmeldelse ſtete et Par Aar før Udſkrivningsalderen, og navnlig med det 20de Aar, ſaaledes ſom ogsaa var foreſlaaet i det Udkast, ſom i 1846 var forelagt Stænderne, gjorde den ærede Ordfører den Bemærkning derimod, at det kunde medføre Uleilighed med Hensyn til de Sæindrullerede. Jeg ſvarede dertil, at jeg fandt, at det ikke kunde medføre nogen Uleilighed, ſiden alle de, der for nærværende Tid bliver Spørgsmaal om, allerede vare indſkrevne i Kullerne, og Andre ikke uden forſætlig Handling kunne gaae over til Serullerne, og inden der bliver Tale om at optage de Individuer, ſom herefter fødes, i Serullen, bliver der nok Leilighed til at ordne det Fornødne. Den ærede Ordfører ſvarede dertil, at efter den 4de, 5te og 6te Poſt i Anordningens § 40 var der viſe Individuer, ſom ſkulde optages. Jeg ſkal hertil bemærke, at hvad Numer 4 af Paragraphen angaaer, ſaa er det efter min Formening urigtigt, at man der har optaget Perſoner, ſom efter de hidtil gjældende Love ere den ſværnepligtige Stand aldeles uvedkommende, og hvad Numer 5 angaaer, ſaa er det Søofficerer eller andre i Sæetaten tjenende Perſoner, hvis Anmeldelse ikke behøves, og endelig efter Numer 6 er det deres Børn, ſom nu ſulle indtages, uden at have været det tilforn. Men foruden, at der er gjort Indvendinger imod, at dette ſkulde ſtee, hvilket jeg forøvrigt ikke lægger megen Vægt paa, er jo Intet til Hinder for at træffe en ſærlig Foranſtaltning med diſe meget ſaa Individuer, ſaa jeg troer ikke heller fra den Side, at der er nogen Betænkelighed ved, at man indſtrænkede Forpligtelſen til dem, ſom vare komne Udſkrivningsalderen nær; men da Forſamlingen allerede har antaget § 9, anfører jeg dette mere for at godtgjøre, at jeg har overveiet Forholdene, end fordi jeg troer, at det nu kan have nogen videre Indflydſe.

Dahl: Jeg ſkal tillade mig at bemærke, med Hensyn til det Forſlag, ſom jeg har ſtillet under Nr. 3, at hvis dette antages, maa ſom Folge deraf Ordene fra „iagttage“ og indtil „et andet“ i § 34 udgaae, alſaa den ſidſte Deel af Paragraphens forſte Paſſus; men deraf følger fremdeles, at det ſidſte Afsnit af § 34 i Anordningen ligefuldt bliver ſtaaende. Der er intet beſtemt anført paa Amende-mentſliſten i denne Henſeende, og jeg har derfor tilladt mig at bemærke dette. I Henhold til, hvad der er bemærket ved den foreløbige Behandling, ſkal jeg, idet jeg henholder mig dertil, tillade mig endnu at tilføie, at jeg troer, at det er temmelig almindelig anerkjendt, at det ikke er heldigt at henviſe i en Lov til ældre Beſtemmelſer, og jeg troer, at denne Betænkelighed ſtiger endnu mere, naar der henviſes til en Lovgivning, ſom Forordningen af 10de Mai 1843 § 8, der indeholder ſaamange forſkjellige og, ſom det ſynes, naar Børnepligten ſkal være almindelig, lidet henſigtsmæssige Beſtemmelſer, og iſærdeleſhed ubrugelige, naar Flytningsfriheden ſkal være ſaa ubegrændſet, ſom den maa blive efter nærværende Udkast. Naar man optager Udvalgets Forſlag, veed man ikke, hvorledes Beſtemmelſerne ere at forſtaa i Anordningen af 10de Mai 1843, navnlig veed man ikke med Viſhed, om de Mulcter, ſom blive at idemme paa Grund af Overtrædelſer af Beſtemmelſerne om Flytning efter denne Lovgivning, ſulle tilfalde vedkommende Fattigvæſen eller vedkommende Politikaſſe. Da der henviſes til en tidligere Forordning, og da man mulcterer efter denne, maa vel Meningen være den, at Mulcterne ſulle tilfalde den Kaſſe, ſom er beſtemt i denne Anordning, nemlig Politikaſſen; men dette vilde komme i Strid med de Beſtemmelſer, ſom vi have optaget i nærværende Lov, i hvis Folge Mulcterne ſulle tilfalde ikke Politikaſſen eller Landmilitiefonden, men vedkommende Fattigkaſſe. Det vilde dog ſee høit beſynderligt ud, om man for Overtrædelſer med Hensyn til Flytning ſtraffede med Mulcter, ſom ſkulde tilfalde Politikaſſen efter § 34, men i alle andre Tilfælde efter den nærværende Anordning ſtraffede med Mulcter, ſom ſkulde

tilfalde Fattigvæſenet. Jeg troer fremdeles, at Forſtjellen mellem de to Forſlag, der ere ſtillede, det ene af Udvalget og det andet af mig, er, ſom Ordføreren meget rigtigt har bemærket, væſentlig den, om Vedkommende ſkal affende Folgefeddelen med Poſten eller aflevere den til ſin Lægsmand, ſom beſørger den videre; jeg kan ikke andet end troe, at det er en langt henſigtsmæssigere Beſtemmelſe, at det gaaer igjennem vedkommende overordnede Autoritet, end at vedkommende Perſon ſelv ſender det Beviis, ſom han har modtaget, med Poſten til det Sted, hvor han er flyttet fra — ikke at tale om, at der ikke gaaer Poſter til alle de Steder, hvor der findes Lægsforſtandere. Et ſaadant Brev vilde i mange Tilfælde gaae feil, og det er ſlet ikke afgjort, at det vil komme til rette Sted, hvilket kan være ſtabeligt, om endogsaa Vedkommende har forſynet ſig med Beviis for, at han har afleveret det. Men dertil kommer endvidere, at de, ſom affende Brevet med Poſten, ofte vilde være Almueſmand, for hvem det ikke er ſaa let en Sag at faae et ſaadant Brev iſtand, og derfor hellere vilde lade ſig mulctere og betale 2 Rbdlr., end have al den Uleilighed med Afſendelſen af Lægsfeddelen o. ſ. v.; men desuden er han ikke iſtand til ſelv at kunne forfatte dette Brev, og han ſkal alſaa betale en Anden derfor, eller dog paa anden Maade ſtaffe dette Brev tilveie. Omkoſtinger med Hensyn til Portoer ere heller ikke uden Indflydſe paa Sagen, og ſkal han ſtaffe ſig et Beviis fra vedkommende Poſtbetjent, ſaa er det ogsaa en Omkoſting, ſom falder ham til Laſt. Den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orſted), har allerede gjort opmærkſom paa, at det ikke engang i alle Tilfælde vil være muligt for Vedkommende, der reifer, at beſørge Brevet inden Udlobet af 8 Dage; naar man ſ. Ex. tænker ſig, at En reiſte fra et Sted i det veſtlige Jylland til Kjøbenhavn eller et andet længere bortliggende Sted, maa han gjøre en heel Deel af Reiſen tilføes, og det kunde da i mange Tilfælde blive ham umuligt at beſørge Brevet afſendt inden den befalede Tid. Det er fremdeles ſagt, at de færreſte Flytninger finde Sted til længere bortliggende Steder; det troer jeg vel ogsaa, men Lægsforſtanderen beſørger egentlig kun Folgefeddelen for Lægsmanden, og deraf vil Folgen blive, at naar Vedkommende kun flytte til et nærliggende Sted af det, hvor de have opholdt ſig, vil Sagen ordnes i ethvert enkelt Tilfælde, uden at det vil have nogen Vanſelighed. Efter Udvalgets Forſlag ſkulde han i et ſaadant Tilfælde ſende Beviſet med Poſten; men det vilde dog ſee høit forunderligt ud, om han fra et Sogn ſkulde ſende det med Poſten til et andet Sogn, ſaa at jeg troer, at hvorledes man end vender Sagen, vil det være fordeelagtigt at optage den Beſtemmelſe, ſom jeg har tilladt mig at gjøre i det ſtillede Forſlag. Der indeholdes ogsaa adſkillige Beſtemmelſer i den citerede § 8, der, ſom en æret Rigsdagsmand (Orſted) har nævnt, ſætter det i Tvivl, om de fremdeles ſkulde gjælde, og ſom viſnok ogsaa ere lidet henſigtsmæssige; deriblandt er ogsaa Beſtemmelſe om Huusbondens Anmeldelſespligt, naar han har modtaget en Perſon i ſit Huus eller et Tjenetværende. Saa vidt jeg kjender til Forholdene, efterleves ſaadanne Beſtemmelſer paa de fleſte Steder ſlet ikke, og kun naar det bliver paaklaget af En eller Anden, bliver Mulcten ereqveret; men jeg troer, at der neppe bliver mulcteret, uden maaffee i de færreſte Tilfælde, og da Beſtemmelſen heller ikke er aldeles nødvendig, ſynes det mig henſigtsmæssigere, ſlet ikke at optage den. Det var det, jeg havde at ſige.

C. N. Petersen: Forſaavidt det almindelige Spørgsmaal angaaer, om Dnſteligheden og Rigtigheden af, iſtedetfor at henviſe til ældre Anordninger, da at optage deres Indhold i den nyere Anordning, ſaaledes at den nyere Anordning kan forſtaaes af ſig ſelv, uden at man behøver at ty til de ældre Anordninger, da maa jeg bemærke, at jeg vel ikke kan nægte, at det er onſkeligt og rigtigt, at den nye Anordning er ſaaledes, at den kan forſtaaes af ſig ſelv, men det maa dog tillige derved være forudſat, at den Optagelſe af ældre Anordninger, ſom man vil have anbefalet, ikke netop forſtyrre den Tydelighed, ſom Loven ſkulde have. Der er vel, naar man vil, paa denne Wei kun to Ting at vælge imellem: enten maa man optage den hele ældre Anordning, hvilket ofte vilde lede til en ganſke overdreven Vidtløftighed; eller ogsaa maa man lade ſig note med at gjøre et Udtag deraf. Hvor miſligt dette Sidſte nu er, det have vi allerede her havt Exempel paa. Den ærede Rigsdagsmand, ſom havde

stillet Amendementet under Nr. 2, har taget det tilbage, netop fordi han ved nærmere Overveielse har fundet, at han dog ikke kunde opnaae den Hensigt, han ved samme havde tilstigtet, idet hans Udtog var bleven ufuldstændigt og tildeels var kommet i Strid med den ældre Anordning; jo tydeligere man vil udtrykke sig, desto mere bliver det nødvendigt slet ikke at udelade Noget af den ældre Forordning, men at optage den heel og holden. Naar man tager denne Forordning af 1843 for sig, vil man finde, at den indeholder en Mængde lange Paragrapher, og vilde man indføre disse i nærværende Anordning, saa vilde det dog tage sig høist besynderligt ud, og skulde man dernæst optage alle andre dermed i Forbindelse staaende Bestemmelser, vilde det blive endmere besynderligt. Dette var dog det Mindste, naar der vandtes noget Betydeligt derved; men jeg troer, at dette langfra vil blive Tilfældet. Der er heller ikke ret Mange, som vente just i denne nye Forordning saamange heterogene Ting blandede med hverandre, og man vil alligevel være nødt til at tye til de ældre Bestemmelser. Forsaavidt det Amendement, der er stillet under Nr. 3, angaaer, mener jeg, at det allerede af den ærede Ordfører er forklaret, at det for Lægdsmanden vil være forbunden med langt større Ulemper, om han skulde besørge Følgeseddelen, end det vilde være for den Paagældende, som flytter, men selv om Uleiligheden ikke var større for Lægdsmanden, mener jeg dog, det vilde være i sin Orden, at den, som har Fordelen, ogsaa har Uleiligheden, som er forbunden dermed, og at den ikke overføres paa Lægdsmanden. De Emolumenter, denne Sidste har havt, ere i Tidernes Løb gaaede bort; fornemmelig vil jo den, at han, naar han i 15 Aar har været Lægdsmand og Sognefoged, til lige kan erholde en Son fri for Børnepigten, nu falde bort, naar nærværende Anordning træder i Kraft. Hvad den Mulct angaaer, som er foreslaaet af den ærede Amendementsstiller, og som skal være med ubestemt Minimum indtil 2 Rbd., saa har jeg tidligere udtalt mig mod det formeentlig U hensigtsmæssige i, at den er saa ubestemt, og den Mening kan jeg ikke fravige. Han har endvidere gjort opmærksom paa, at naar man vil tage en Bestemmelse, som den af ham foreslaaede, kommer man i Strid med de øvrige Straffebestemmelser i nærværende Anordning. Herved troer jeg imidlertid er overseet, at man netop, ved at optage hans Forslag, vil komme i Strid med de øvrige hidtil gjældende Bestemmelser. Den Mulctbestemmelse, der efter hans Forslag skulde bortfalde, er, saavidt jeg skjønner, kun den, som er fastsat i Forordningen af 10de Mai 1843 § 10, som er bestemt til 2 Rbd. for den, som forsømmer at tage Følgeseddel, og desuden ogsaa 1 Rbd. for den, som forsømmer at levere den tilbage. Men der er i samme Forordnings § 7 fastsat ganske andre Straffe; denne Paragraph vil dog ikke blive ophævet ved det Forslag, som er stillet under Nr. 3. Den ærede Amendementsstiller har nylig udtrykelig yttret, at det skulde blive ved Slutningsbestemmelsen i § 34, at den Landværnepligtige kan lade sig omverle fra eet Udskrivningsdistrict til et andet; men nu har netop Forordningen af 10de Mai 1843 § 7 særegne Straffebestemmelser for dem, der overtræde de Forfrister, som ere givne, saavel med Hensyn til Omverling som til Flytning, som skeer udenfor Amtet ifølge Amtspas. Der bliver altsaa en langt værre Strid mellem denne Lovbestemmelse, hvis man vilde optage det under Nr. 3 stillede Forslag, end der vil blive, dersom dette ikke optages, i hvilket sidste Tilfælde der endog slet ingen Strid kan siges at være. Forsaavidt det endelig er omhandlet, om den Bestemmelse i Forordningen af 10de Mai 1843 § 10, at Huusbonden, som i sin Tjeneste modtager noget til et fremmed Amts Kulle hørende Mandskab, der ikke har behørig Hjemmel for sit Ophold udenfor Districtet, paadrager sig ligeledes Straffeanvar, endnu kunde anses gjældende, troer jeg, det ikke videre vedkommer denne Paragraph, da der ikke er stillet noget Amendement i denne Anledning, og jeg kan vel saaledes lade den blive uberørt.

Sunderup: Det forekommer mig dog, at det Forandringsforslag, der er stillet af den ærede Deputerede for Aarhus Amts 3die District (Dahl) fortjener Fortrinet. Hvad det efter min For mening væsentlig kommer an paa, og som jeg ikke har bemærket, at der under Discussionen er fremført, det er, hvad der med Billighed kan fordres af den Paagældende, som skal berigtige sin Flytning, og dette, mener jeg, kan ikke bestaae i Andet, end at han, naar han for-

lader det Lægd, hvori han har opholdt sig, og i hvis Kulle han staaer, forsyner sig med den Legitimation, som Lovgivningen fordrer, og naar han kommer til det nye Opholdssted, afleverer den til den nærmeste Foresatte, nemlig Lægdsmanden; naar han gjør det, saa mener jeg, at den Flyttende har berigtiget hvad han bør, og hvad med Billighed kan fordres af ham med Hensyn til Flytningens Berigtigelse. Hvad der videre skal skee, det maa vedkomme det Offentlige, som naturligtvis har at sørge for den hele Ordning af dette Forhold. Det maa nemlig erindres, at Flyttesedlens Tilbagesendelse til den Lægdsmand, hvis Lægd han forlod, egentlig kun er nødvendig, fordi Sedlen er et Bilag, der skal bruges ved Afgangslisten, ved de Lister, som skulle affattes ved Aarets Slutning. Dersom det af den Grund ikke var nødvendigt, kunde Lægdsmanden paa det Sted, han tilflyttede, gjerne beholde Sedlen; men denne Nødvendighed i Henseende til Følgesedlens Tilbagesendelse grunder sig vistnok paa noget ganske Særegent, som uden Tvivl maa indrømmes at være den Paagældende uvedkommende. Jeg skulde derfor mene, at den ærede Forsamling vilde gjøre bedst i at stemme for det af den ærede Rigsdagsmand stillede Forslag. Jeg troer ogsaa, at det er et meget vigtigt Moment, som den meget ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted) har udhævet, at den Tidsfrist, som er sat, er altfor kort, især naar den skal gjælde for den, der reiser til et meget fjært Amt, thi da kunde man let tænke sig det Tilfælde, at Vedkommende, om han endog reiste med Extrapost, dog vilde komme i Uleilighed med at faae Følgesedlen betimelig sendt tilbage med Posten til Lægdsmanden.

Ordføreren: Jeg skal blot med Hensyn til, at Forslaget under Nr. 3 er, saavel af den sidste ærede Taler som af den ærede Forslagsstiller selv, bleven særdeles anbefalet til Forsamlingen, tillade mig nogle faa Bemærkninger. Der er indvendt mod Udkastets Forslag, at det lader i Uvisshed, hvilke Bestemmelser i Anordningen af 10de Mai 1843 blive ved at være i Kraft, men jeg troer ikke, at den Uvisshed kan være stor, naar man vil lægge nøie Mærke til Udtrykkene i § 34; thi den siger: „dog at de iagttage de Regler, som i Forordn. af 10de Mai 1843 § 8 ere foreskrevne med Hensyn til Flytning med Følgeseddel.“ Det bliver altsaa alene Bestemmelserne, som angaaer Følgeseddel, der blive ved at staae ved Magt, og selvfølgelig bortfalder Alt, hvad Anordningen indeholder om Amtspas; og endelig indeholder Slutningen af § 34 en Anvendelse af Anordningen, som derfor i saa Henseende vedbliver at være i Kraft. Naar man har søgt en særdeles Banffelighed ved Udkastets Bestemmelse, med Hensyn til Afbenyttelse af Flytteseddel, deri, at Tidsfristen var for kort, naar det Sted, hvor Vedkommende skulde tage Ophold, var for langt fjernet fra det Sted, han forlod, saa maa man vel erindre, at det ikke er nødvendigt for den, som saaledes vil reise til et længere bortliggende Sted, at berigtige sin Flytning ved Følgeseddel, naar det ikke er et blot temporairt Ophold, thi da bliver der ikke Spørgsmaal om Tilbagesendelse af Følgeseddel; men vil han tage Ophold paa et længere fraliggende Sted i en længere Tid, tilsiger hans egen Interesse ham, at han ikke bruger Følgeseddel men Flyttebeviis, og derved bortfalder den Banffelighed, som man søger i den korte Tidsfrist for Følgesedlens Tilbagesendelse. Udvalgets Forslag er ogsaa bleven omtalt som om det forudsatte, at vedkommende Børnepligtige altid skulde tilbagevende Følgesedlen med Posten; men Forslaget gaaer kun ud paa, at det er en Omgangsaade, som han kan benytte, saafremt han ikke foretrækker at afbenytte den Omgangsaade, som Forordningen af 1843 har foreskrevet, nemlig selv at bringe den tilbage til Lægdsmanden. Efter Forordningen af 1843 skal han ikke forsynes sig med noget Beviis for, at han har leveret Legitimationen eller Følgesedlen tilbage til Udstederen, saa at den Banffelighed, som er fremhævet, ved, at han ikke kunde faae dette Beviis, naar han brugte Forsendelsen med Posten, maa falde bort. Desuden er det ikke blot, som en æret Taler nys bemærkede, det egentlige Diemed med Følgesedlen, at skaffe Lægdsmanden paa det Sted, som Vedkommende er fraflyttet, et Bilag til Afgangslisten til Legitimation for, at Vedkommende har forladt Lægdet; det er ikke blot for at skaffe et saadant Bilag — det er kun en Deel af Hensigten —, men ogsaa for at faae at vide, om Vedkommende er kommen til det Sted, hvor han har angivet at ville tage Ophold, at Følgesedlen skal tilbageendes til Udste-

deren. Naar man ogsaa har indvendt, at Lægdsmanden langt lettere skulde kunne besørge Følgesedlen tilbage end den vedkommende Børnepligtige, til det Sted, hvorfra han var flyttet, maa man erindre, at det kun for en enkelt Gang vil foraarsage den Børnepligtige nogen Uleilighed, hvorimod det vil foraarsage den enkelte Lægdsmand, og navnlig Lægdsforstanderen, meget stor Uleilighed og Besværighed, og naar Lægdsmanden boer langt borte fra Lægdsforstanderen, vil det ikke blive ringe Uleilighed for ham, saaledes hvert Dieblif, naar der kommer en Fremmed til Sognet, at sende Følgesedlen ind til Lægdsforstanderen. Man kunde neppe paalægge ham denne Byrde uden nogen Godtgjørelse, eller ogsaa vilde han gjøre, hvad man ofte maa gjøre i Landdistricterne, benytte Sognebuddet til at besørge Lægdsfedlen frem, og det vilde vistnok blive meget bebyrdende, naar Sligt skulde finde Sted, hvorimod naar den, som for en enkelt Gang forandrer Opholdssted, selv besørger Lægdsfedlen tilbage, vil det ikke medføre saa stor Uleilighed. Naar man ogsaa har fremhævet de Omkostninger, som det vilde foranledige den Børnepligtige, om han skulde være nødt til at sende Følgesedlen tilbage, saa vilde den i Reglen være ganske ubetydelige, og deels træffer det sjældent og kun Enkelte, at de forandre Opholdssted fra et Sted til et længere bortliggende, og deels vilde de vel og, naar de kunne bese deres Reise til et saa langt bortliggende Sted, uden synderlig Banskighed kunne bestride den Udgift, som Forsendelsen medfører. Desuden antager jeg ikke, at den Attest, som skal meddeles af Postvæsenet, kan fordres betalt; thi det er nu engang en Bestemmelse i Lovgivningen, at alle Attester angaaende Udskrivningen skulde meddeles uden Betaling, og dertil maa vel ogsaa kunne henføres en saadan Attest. Det er ogsaa bleven fremhævet, at der kommer en Inconsequens i Loven med Hensyn til den Kasse, som Mulcten skal tilfalde, idet den efter Forordningen af 1843 skal tilfalde Politikassen, hvorimod alle de Mulcter, som idømmes efter nærværende Anordning, paa Grund af den tidligere Afstemning af Forsamlingen, ifølge hvilken der skal optages en ny Paragraf efter § 9, skulde tilfalde Fattigkassen. Hertil kan jeg kun bemærke, at denne Inconsequens viser kun det Uheldige i den Afstemning, som Forsamlingen foretog forleden, idet den kommer i Strid med den ældre Lovgivning. Skulde denne Inconsequens findes at være noget særdeles betydelig, eller skulde den ved nærmere Overveelse findes at være af den Bestaenhed, at den burde rettes, maa det jo være Udvalgets Pligt i denne Henseende at indkomme med Forslag, naar Sagen 3die Gang kommer for.

Otterstrøm: Da den ærede Deputerede for Aarhus Amts 3die District (Dahl), som har stillet det under Nr. 3 opførte Forslag, ikke har Afgang til at faae Ordet, skal jeg tillade mig paa hans Begne at bemærke: at aflevere Følgeseddel til Lægdsforstanderen kan ikke ansees at være nogen Uleilighed, da Lægdsmanden kan gjøre det, naar han i andre Tilfælde skal afgjøre Noget personligt eller skriftligt med Lægdsforstanderen. Det er en Misforstaaelse, naar en æret Rigsdagmand har troet, at Mulcten var ubestemt, thi den er i Overensstemmelse med det ved § 9 Vedtagne fastsat til 2 Rbd., da Udtrykket „indtil“ i det oprindelige Forslag er udgaaet som en Folge af, at Mulctens Størrelse er forandret. Med Hensyn til, hvad der er bemærket om, at Vedkommende ikke behøve Beviis for at have affendt Brevet til Lægdsmanden med Posten, da vil dette dog være fornødent, da han ellers ikke vil kunne godtgjøre Affendelsen, overensstemmende med Udvalgets Forslag. Det maa vistnok erkjendes, at der bliver Irregulariteter, men disse vilde ogsaa findes paa andre Steder, og navnlig være en Folge af Bestemmelsen i § 57 i Lovudkastet. Det er sagt, at Lægdsmanden maatte benytte Sognebud for at sende den saaledes modtagne Følgeseddel til Lægdsforstanderen; men dette vil vistnok være uforlødent, paa Grund af, hvad jeg tidligere har bemærket, at Lægdsmanden oftere maa have Noget at afgjøre med Lægdsforstanderen, og han kan vel heller ikke i Reglen ansees berettiget til at bruge et Sognebud dertil. Med Hensyn til

den af Udvalget foreslaaede Tilfoining, at Bestemmelsen om Følgesedlens Tilbagebringelse inden 8 Dage skulde ansees fyldstgjort, naar den Paagjældende kunde godtgjøre, inden bemeldte Tid at have affendt den med Posten, skal jeg bemærke, at saadanne Breve ofte vilde komme til at ligge uindløste, da Lægdsmanden ikke vil ansee sig forpligtet til at betale Porto, og naar altsaa Postvæsenet ikke havde Befaling til at paalægge Enhver, som indleverer et saadant Brev, at betale Porto, er der neppe nogen Sikkerhed for, at Brevet vil komme ordentligt frem.

Ordføreren: Skjøndt jeg nødigt vil opholde Forsamlingen ved saadanne specielle Bestemmelser som de foreliggende, maa jeg dog gjøre en enkelt Bemærkning med Hensyn til, hvad den sidste ærede Taler har yttret, at det ikke vilde være nogen Banskighed for Lægdsmanden at sende Følgeseddelen til Lægdsforstanderen, da han ofte vil have Noget at forhandle med denne paa Grund af andre Forretninger; men naar man undtager Sessionstiden og den Tid, som er bestemt til Kullernes aarlige Berigtigelse, vil det ikke hyppigt træffe. Det Motiv, som der har været til at foreskrive, at Lægdsfedlen skal sendes tilbage til Udstederen, er, at der saa hurtigt som muligt kan faaes Bished om, at den vedkommende Børnepligtige er ankommen til det Sted, hvor han har angivet at ville begive sig hen. Dette Motiv tilsteder ikke, at Følgesedlens Afleverelse til Lægdsmanden skal ske i Ny og Næ efter bedste Leilighed; thi naar der gik et Par Maaneder, ja endogsaa blot nogle faa Uger hen, inden den blev afleveret, ja, nes der al Sikkerhed for, at Vedkommende er kommen til det Sted, hvorhen han har angivet at ville begive sig. Det er derfor, at der er bestemt en Frist af 8 Dage efter Udstedelsen, og hvilken Frist Udvalget, da det har troet, at den i de fleste Tilfælde vil kunne lade sig overholde, ikke har troet at burde foreslaae forandret; Grunden hertil er just den, at det er af Bigtighed, at Ingen skal have Leilighed til at unddrage sig Børnepligten, men at den Børnepligtige, naar han frastytter det Sted, hvor han er indført i Kullen, strax kan blive indført i Kullen paa det Sted, hvor han har angivet at ville begive sig hen.

Orsted: Jeg forlanger ikke mit Forslag sat under Afstemning, da jeg antager, at det ikke vil blive bifaldet, uagtet jeg har anseet det fra meget hensigtsmæssigt.

Da ingen flere begjerede Ordet, skred man derefter til Afstemning, der, efterat saaledes hele det under Nr. 1 af Orsted stillede Forslag var frafaldet af Forslagsstilleren, gav følgende Resultat.

Dahls Forslag:

Efter Ordene „optagne i Kullerne“ (§ 9) indføres i dens første Deel følgende:

„i Tilfælde af Flytning forsyne sig med behørig Følgeseddel. Denne udstedes af Lægdsmanden paa det Sted, hvor den Vedkommende staaer i Kullen, og afleveres inden 8 Dage efter Ankomsten paa det nye Opholdssted til Lægdsmanden sammesteds, der for Modtagelsen meddeler sin Tilstaaelse og derefter afleverer den til sin Lægdsforstander, som igjen besørger den tilstillet Udstederen. Forsømmelse hermed fra den Børnepligtiges Side ansees med Mulct af 2 Rbd.“;

blev vedtaget med 55 Stemmer mod 51.

(Fortætted.)

Rettelser.

Nr. 147 Sp. 1141 Linie 25 f. n. „blev forkastet med 77 Stemmer mod 43“ læs: „med 73 Stemmer mod 47“.

— 155 — 1208 — 23 f. n. „afslutte“ læs: „afslutte“.

— — — 1209 — 23 f. n. „paahviler ham fuldstændig“ læs: „paahviler ham fuldstændig“.

— 158 — 1236 — 7 f. n. „Krigsministeren“ læs: „Kronjuristerne“.

— 159 — 1243 — 16 f. n. Overkriften „Ordføreren“ falder bort.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Tre og halvtredstindstyvende (56de) Møde.

(Fortsat.)

Som Følge af denne Afstemning bortfaldt:

Udvalgets Forslag:

At der ved Slutningen af 1ste Passus tilsvies: „dog at Bestemmelsen om Følgesedlens Tilbagebringelse inden 8 Dage ansees fyldestgjort, naar den Paagjældende kan godtgjøre, inden bemeldte Tid at have affendt den med Posten.“

Lovudkastets § 34 med den vedtagne Forandring blev derefter med 104 Stemmer mod 5 vedtaget.

Discussionen gik derpaa over til Lovudkastets § 35, hvortil Afstemningslisten indeholdt følgende:

1) Diriks Forslag (inkl. § 23 og Afstemn. over § 25).

Naar det oplyses, at Noget, der ikke har fyldestgjort den ham paaliggende Børnepligt, og hvis Formue desaarfag er lagt under Beslag, har taget Ophold i Udlandet, bør ved Sessionens Foranstaltning paa hans Bekostning en Anden, som vil træde i hans Sted, tilvejebringes.

2) Ørstedes Forslag:

At istedetfor Comiteens Forslag det i 1846 forelagte Udkasts § 56, 2det Membrum, optages.

Det henstilles derhos, om denne Paragraph ikke behøver Indskrænkning med Hensyn til Krigstid.

3) Ørstedes Forslag:

Forsaauidt Comiteens Forslag (Nr. 44) antages, at da 30 Aar sættes istedetfor 33 Aar (se ad § 28 in fine og § 31).

4) Udvalgets Forslag:

At der ved Paragraphens Slutning tilsvies:

„Den, som reiser til Udlandet før sit 15de Aar, er dog ikke videre forpligtet, end at han, hvis han vender tilbage før sit 33de Aar, da optages i Rullen med den Aldersklasse, hvortil han hører.“

5) Lovudkastet (med de muligen vedtagne Forandringer).

Ordføreren: Det første Forslag, som staaer paa Afstemningslisten til denne Paragraph, og som er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Helsingør (Dirik), gaaer ud paa, at vedkommende Børnepligtige, som ikke har opfyldt sin Børnepligt, skal, naar der lægges Beslag paa hans Formue, lide et Udforag, en Confiskation af den, som skal anvendes til at stille en anden Børnepligtig i hans Sted. Det er i Principet jo aldeles overensstemmende med det tidligere Forslag, som af Forsamlingen er forkastet; det indskrænker sig nu vel til det Tilfælde, at han har taget Ophold i Udlandet, hvilken Indskrænkning ikke fandt Sted med Hensyn til det andet Forslag, men det falder dog i det Væsentlige sammen dermed, da det vil etablere den Grundfæstning, at Vedkommende, som ikke selv opfylder sin Børnepligt, dog skal stille en Anden for sig. Det er altsaa et Tillæg til de Straffebestemmelser, som allerede indeholdes i § 23, som Forsamlingen ogsaa har antaget, idet den forkastede de andre Forslag, som man stillede til denne Paragraph, saa at dette Forslag kommer i Strid med den Afstemning, som da fandt Sted. Desuden maa jeg ogsaa bemærke, at naar Vedkommende unddrager sig sin Børnepligt, synes det temmelig ligegyldigt, hvad enten det sker ved et Ophold i Udlandet, eller ved et Ophold i Indlandet, saaledes at han ikke bliver opdaget, og der synes saaledes ikke at være særdeles Grund til, at han, fordi han ved at opholde sig i Udlandet, har unddraget sig Børnepligten, derfor af sin Formue skulde udrede en Stillingssum.

Forslaget under Nr. 2 gaaer ud paa, at der skal optages en lignende Bestemmelse som den, der fandtes i det Provindsialstænderne i Aaret 1846 forelagte Udkasts § 56. Dette Forslag staaer i Forbindelse med den Indstilling, Udvalget har gjort ved § 35, og som vil erindres var den, at den, som reiser til Udlandet inden sit 15de Aar, ikke skulde være nogen anden Børnepligt underkastet, naar han vender tilbage til Landet før sit 33de Aar, end der paahviler den Aldersklasse, hvortil han hører. Forslaget her gaaer derimod ud paa, at naar Vedkommende inden sit 18de Aar er reist til Udlandet med sine Forældre, og disse der nedsætte sig, og han derpaa senere vender tilbage hertil Landet, at han saa ikke skal udføre anden Børnepligt end den, der efter hans Alder paahviler ham, saa at han, saaledes som det er udtrykt i Udkastet af 1846, naar han kommer tilbage inden sit 24de Aar skal gjøre Tjeneste i den staaende Hær, og hvis han vender tilbage efter sit 24de Aar, ved Forstærkningen. Det adskiller sig altsaa fra Udvalgets Forslag deels deri, at der bestemmes en anden Aldersgrændse, nemlig 18 Aar, istedetfor at Udvalgets Forslag bestemmer den til det 15de Aar, og deels deri, at Forslaget under Nr. 2 er knyttet til det Tilfælde, at Forældrene have nedsat sig i Udlandet, hvorimod en saadan Indskrænkning ikke er knyttet til Udvalgets Forslag.

Derhos er der stillet et subsidiairt Forslag under Nr. 3, der gaaer ud paa, at, forsaavidt Comiteens Forslag under Nr. 4 antages, der da skal sættes en Aldersgrændse af 30 Aar istedetfor 33 Aar. At sætte en Aldersgrændse her af 30 Aar vil være i Overensstemmelse med den Beslutning, der er taget af Forsamlingen ved § 23 Lit. d, og som gaaer ud paa, at Udlændinge og de Personer, som ere Besboere af Colonierne, og som komme her til Landet i saadanne Forhold, at de blive Børnepligtige, at disse Personer ikke skulle være Børnepligten underkastede, naar de paa den Tid, de nedsætte sig heri Landet, ere over 30 Aar. Det kunde, som sagt, stemme med hiin Beslutning, at antage dette Forslag; men dog er der ikke nogen fuldkommen Marsfagernes Lighed her tilstede, idet de Personer, som ere fødte her i Landet, og som saaledes ere danske Statsborgere, indtil det 15de Aar eller indtil den Periode førend denne Tidgrændse, da de forlade Landet, staae i et andet Forhold til Landet, naar de komme tilbage, end de Personer til Exempel fra Colonierne og de Udlændinge, som ikke tidligere have været her, og der kan saaledes ikke siges at være nogen fuldkommen Marsfagernes Lighed tilstede i begge disse Tilfælde. Dernæst er Bestemmelsen ialtsald ikke af stor praktisk Betydning, hvad enten man antager det ene eller det andet.

Ved Forslaget under Nr. 2 er der henstillet, om Paragraphen ikke behøver en Indskrænkning med Hensyn til Krigstid. En saadan Stjelsen mellem Fredstid og Krigstid har Udvalget ikke anseet nødvendig, da § 35 i det Hele taget henviser til de forskjellige almindelige Bestemmelser om Børnepligtens Opfyldelse, og forsaavidt disse Bestemmelser stjerne mellem Fredstid og Krigstid, ville de ogsaa komme til Anvendelse i dette Tilfælde; men desuden er der ikke gjort noget detailleret Forslag til denne Paragraph, om hvad der skulde gjælde i Krigstid.

Forslaget under Nr. 4 er et ældre Forslag af Udvalget til denne Paragraph, hvilket jeg allerede har omtalt i Forbindelse med Forslaget under Nr. 2.

Ørsted: Det Forslag, som er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Helsingør (Dirik), finder jeg særdeles hensigtsmæssigt; men jeg troer, at det efter Voteringen over § 23, hvor et lignende Forslag var stillet, ikke kan ventes, at Forsamlingen vil billige det.

Det er vistnok den Forskiel mellem dem, at det nærværende Forslag blot gaaer ud paa det Tilfælde, at den Baagjældende opholder sig i Udlandet; det tidligere derimod gaaer i Almindelighed ud paa, at han har bortfjernet sig for at unddrage sig Børnepligten. Men jeg troer med den ærede Ordfører, at der ikke er tilstrækkelig Grund til at skjelne mellem disse to Tilfælde, og jeg skal derhos tilføie, at jeg ikke troer, at der ofte vil indtræde et saadan Tilfælde, at man ikke kan vide, om den, der er borte paa den Tid, han skulde være Børnepligten underkastet og saaledes ikke lader sig finde, har Ophold i Udlandet, eller hvor han opholder sig, og jeg troer derfor ikke, at dette Forslag nu kan komme i Betragtning, skjøndt jeg finder det fuldkommen principmæssigt, at ligesom Enhver strengt er forpligtet til at opfylde sin Børnepligt, saaledes maa man ogsaa, naar han unddrager sig denne, være besværet til at fordrø en Erstatning af ham, nemlig Stillingssummen, hvilket er det eneste væsentlige Diemed med det Beslag, der efter § 23 lægges paa hans Gods.

Hvad angaaer det under Nr. 2 af mig stillede Forslag, saa er det foranlediget ved det Tillæg til Udkastet, som Udvalget har stillet under Nr. 4. Derefter skal den, som reiser til Udlandet inden han endnu har fyldt sit 15de Aar, naar han vender tilbage førend sit 33te Aar optages i Rullen med den Aldersklasse, hvortil han henhører. Jeg mener, at den Bestemmelse, som indeholdes i det Udkast, der blev forelagt Provindsialstænderne i Aaret 1846, er hensigtsmæssig. Dette indeholdt: „at det tillades de unge Børnepligtige, der af deres Forældre medtages til Udlandet, naar disse selv bosatte sig der og ville beholde Sønerne hos sig, at forblive i Udlandet; men komme de tilbage hertil Riget i en Alder, hvori der endnu kan blive Spørgsmaal om Opfyldelsen af deres personlige Børnepligt, blive de, hvis dette skeer inden det fyldte 24de Aar, at behandle til Udskrivning til Linien, men i modsat Fald at ansætte ved Forstærkningen.“ Heri finder jeg dog den Forandring tilraadelig, som følger af Amendementet under Nr. 3, nemlig at han ikke skal ansættes ved Forstærkningen, naar han kommer tilbage efter at have fyldt sit 30te Aar. Jeg finder en saadan Bestemmelse mere overensstemmende med Forholdets Natur end den, Comiteen har foreskrevet. For det Første kan man nemlig ikke sige om de unge Børnepligtige, at de inden deres 15de Aar reise til Udlandet — det er ikke nogen selvstændig Handling af dem, men de blive sendte af deres Forældre —, og dernæst møder den Betænkelse, at Forældrene ved at sende deres Børn til Udlandet og der lade dem opdrage, kunde fritage dem for Børnepligten; thi naar de kommer tilbage, gaae de blot over i Forstærkningen, hvilket i Fredstid ikke betyder meget. Derimod forekommer det mig naturligt, at, naar Forældrene selv flytte bort og tage deres Børn med, saa maae disse Børn ophøre at være børnepligtige, og da det er en almindelig Grundsætning i Lovgivningen, at Børnet staaer under Fædrenemagten til dets 18de Aar, saa har det tidligere Udkast passende fastsat Grænsen til det 18de Aar, og jeg troer ogsaa, at man bør holde sig dertil.

Jeg har ogsaa troet, at der ikke kunde tillades saadanne Reiser til Udlandet i Krigstid, men at disse burde indskrænkes til Fredstid, og i Overensstemmelse dermed troer jeg ogsaa, at mit Amendement maa gjælde. Ligeledes kan jeg ei andet end inhæriere det Forslag, jeg har stillet under Nr. 3, nemlig: „at forsaavidt Comiteens Forslag under Nr. 4 maatte antages, at da 30 Aar sættes istedetfor 33 Aar“; thi ligesom det vist ikke vil være til nogen synderlig Nytte, saaledes er det ogsaa ved en anden Leilighed antaget, at det ikke skal kunne gøres gjældende mod dem, som først ere blevne 30 Aar gamle.

Ordf. Det Amendement, som jeg har tilladt mig at stille ved denne Paragraph under Nr. 1, hviler, som den ærede Ordfører og den sidste ærede Taler have bemærket, paa det samme Princip, som det Amendement, jeg havde stillet ved § 25, nemlig at de, der forsætlig unddrage sig Børnepligtens Opfyldelse, burde yde Erstatning til Samfundet, og Rigtigheden heraf fremtræder, som mig synes, end klarere i de Tilfælde, hvor Personer, der have unddraget sig Børnepligten, opholde sig i Udlandet, men ei Midler, som desværre ere lagte under Beslag herhjemme, thi Intet synes da naturligere, end at Staten stiller en anden Mand i deres Sted ved Hjælp af disse Midler, som den ellers maa lade administrere for de Vedkommendes Regning eller for deres eventuelle Arvinger. Da jeg imidlertid efter

Ustemningen over mit Amendement ved § 25 ikke kan vente, at dette Amendement gaaer igjennem, eftersom Principet er forkastet, saa vil jeg tillade mig at tage det tilbage.

Man skred derefter, da ingen Flere begjærede Ordet, til Afstemning over § 35:

1) Med Hensyn til Ørstedes Forslags første Deel:

At istedetfor Comiteens Forslag det i 1846 forelagte Udkasts § 56, 2det Membrum, optages, bemærkede Formanden, at dette ikke godt kunde sættes under Afstemning, da det ikke passede i Loven.

Ørsted: Indholdet har jeg her reciteret. Forøvrigt skal jeg gjerne renoncere paa, at det kommer under Afstemning, da den neppe vil føre til noget Resultat, men jeg kan imidlertid ikke indsee Andet, end at jeg maa være berettiget til at forlange afstemt derover.

Formanden: Ja, hvis den ærede Rigsdagsmand forlanger det.

Ørsted: Nei, jeg skal gjerne frasalde det.

Med Hensyn til Forslagets anden Deel:

Det henstilles derhos, om denne Paragraph ikke behøver Indskrænkning med Hensyn til Krigstid, gjorde Formanden ligeledes opmærksom paa, at over dette ei heller kunde afstemmes, med mindre det blev givet en anden Form.

Ørsted: Ja, saaledes at Paragraphen indskrænkes til at gjælde for Fredstid.

Formanden: Det var at ønske, om den ærede Rigsdagsmand vilde endelig redigere sine Forslag, inden Discussionen begyndes, da det er vanskeligt for Forsamlingen at stemme over Forslag, som blive saa seent formulerede. Jeg skal tillade mig at sætte Forslaget under Afstemning saaledes:

At der i Begyndelsen af Paragraphen efter Ordene „Landværnepligten“ skal tilføies „i Fredstid“; dette forkastedes med 65 Stemmer mod 28.

2) Ørstedes Forslag:

Forsaavidt Comiteens Forslag (under næste Numer) antages, at da 30 Aar sættes istedetfor 33 Aar, blev frasalidet.

3) Udvalgets Forslag:

At der ved Paragraphens Slutning tilføies: „Den, som reiser til Udlandet før sit 15de Aar, er dog ikke videre forpligtet, end at han, hvis han vender tilbage før sit 33te Aar, da optages i Rullen med den Aldersklasse, hvortil han hører“; vedtoges med 104 Stemmer mod 1.

4) Lovudkastet med den vedtagne Forandring blev af Forsamlingen vedtaget med 102 Stemmer mod 1.

Man gik derpaa over til det af Schack fremsatte Forslag til en ny Paragraph imellem §§ 35 og 36. Dette Forslag er saalydende:

„Bestemmelserne i § 23 skulle dog ikke komme til Anvendelse paa den Børnepligtige, der formedelst Fraværelse i Udlandet udebliver fra den Session, hvor han var pligtig at møde for at behandles til Udskrivning, dog under Dagtagelse af følgende Regler: Den Børnepligtige, der saaledes har været bortreist til Udlandet, bør, saafremt han kommer hjem, fremstille sig for den første Session, som afholdes efter hans Hjemkomst, for at bevise, at han var i Udlandet paa den Tid, da han ifølge sin Alder skulde have mødt paa Sessionen til Behandling til Udskrivning, og at han der uafbrudt har opholdt sig siden. Han bliver da at behandle til Udskrivning lige med det 22-aarige Mandskab, saafremt han endnu ikke har opnået en Alder af 32 Aar, men ellers at udskrive til Forstærkningen. Brister derimod hiint Bevis ham, da bliver han at ansee som modvillig udebleven.

De i nærværende Paragraph givne Bestemmelser gjælde dog ikke om dem, som ved Bortreise i Krigstid unddrage sig fra Udskrivning“.

Ordføreren: Det foreliggende Forslag er rettet paa at skaffe en større Frihed for de Personer, der ere reiste til Udlandet, saaledes

at deres Ophold i Udlandet og deres Fraværelse paa den Tid, de ere udførelsespligtige, skal, naar de have opholdt sig i Udlandet, ikke medføre nogen anden Byrde for dem, end at de skulle udføre deres Værnepligt, naar de komme tilbage, og naar de saaledes vende tilbage inden deres 32te Aar, at de da skulle udføre 16 Aars Tjeneste og navnlig Tjeneste ved den staaende Hær.

Udvalget har, da dette Forslag blev forhandlet, ikke kunnet tiltræde det af den Grund, at det befrygtedes, at en saadan Bestemmelse skulde give Anledning til, at en stor Deel af den Befolkning, som nu kommer ind under Værnepligten, og som ikke saaledes kan antages at være bunden til sit Hjemsted, som de hidtil Værnepligtige ifølge deres Livsstilling ere, skulde benytte denne Bestemmelse til at unddrage sig Værnepligten, og at navnlig Haandværksklassen, som uden nogen stor Byrde kan opholde sig i Udlandet og ligesaa let kan finde Erhverv der som hjemme, skulde blive i Udlandet, indtil den havde naaet det 32te Aar, og saaledes undgaae den besværligste Deel af Værnepligten, nemlig Tjenesten i den staaende Hær. Dernæst kommer det ogsaa i Betragtning, at der ikke, saavidt bekjendt, i fremmede Lande, hvor almindelig Værnepligt har fundet Sted, findes nogen lignende Bestemmelser, saa at man ikke har nogen Erfaring for, hvorvidt denne Frygt er ugrundet. Af disse Grunde har Udvalget ikke tiltraadt Forslaget; men jeg kan dog ei andet, end for mit personlige Bedkommende bemærke, at Forslaget synes mig at være temmelig billigt, og naar man udstrækker Forpligtelsen til at udføre Tjenesten i den staaende Hær til det 32te Aar, saa synes det at være en temmelig lang Livsperiode, hvori den Bedkommende er afskaaren fra at komme tilbage til sit Hjem, naar han ikke vil udføre Værnepligten, og der er derfor maaskee ikke aldeles tilstrækkelig Grund til at befrygte, at Bestemmelsen vil medføre den Ulempe, jeg har anført. Men, som sagt, Udvalget har ved Afstemningen derover ikke tiltraadt dette Forslag og fornemmelig grundet sin Mening paa det Hensyn, at en saadan Bestemmelse let vil kunne virke skadeligt og give Anledning til, at en Deel af Befolkningen vilde unddrage sig den væsentligste Deel af Værnepligten.

Schak: Mit Forslag indbefatter, som den ærede Forsamling vil have erfaret af Afstemningslisten, dels en Bestemmelse om en større Rejsfrihed, dels en Bestemmelse om, at man skal kunne opgive sit danske Fødeland og derved befrie sig for Værnepligten.

Ligesom det synes, at Billighed i høi Grad taler for det Første, saaledes mener jeg, at det er ganske urigtigt at ville tvinge den, som har erklæret, ikke længere at ville være dansk, til dog alligevel at opfylde den Pligt, som væsentlig er grundet paa, at han er dansk. Det vilde være en Urimelighed, dersom man vilde tvinge den, der er bosat i et fremmed Land, til, naar han har fyldt sit 22de Aar, at vende tilbage, opfylde sin Værnepligt, og derpaa igjen tillade ham at rejse bort og søge sin Lykke paa det fremmede Sted. Har han løstrevet sig fra Danmark, da maa Forpligtelsen bortfalde. Dersom man havde en Bestemmelse, der gav Bedkommende Afgang til at opgive deres Indfødsret, saa kunde man nøies med § 1, der bestemmer, at kun de, der have Indfødsret, have en saadan Forpligtelse; men da man ikke har en saadan Bestemmelse, der gør dette muligt, saa er det nødvendigt, at der gives en Regel, der gennemfører et saa rigtigt Princip, som jeg mener, det af mig opstillede er. Desuden vilde en saadan Bestemmelse endda ikke være aldeles tilstrækkelig for det Tilfælde, at den Bedkommende er vendt tilbage, inden han endnu har opnaaet en højere Alder end navnlig det 25de til 30te Aar; under alle Omstændigheder maatte der altsaa tilsvies en Bestemmelse for dette Tilfælde; men jeg troer, at det vil være mere hensigtsmæssigt at have en almindelig Bestemmelse, som ikke gjør Friheden afhængig af at opgive sin Indfødsret, men alene af den Omstændighed, at Bedkommende har været borte og først vender tilbage i en ældre Alder, navnlig efter sit 32te Aar. Den Frygt, som Comiteen har, at navnlig Haandværksstanden, som er den, der nærmest kommer ind under Paragraphen, i alt for høi Grad vil unddrage sig Værnepligtens Opfyldelse, troer jeg ikke er tilstrækkelig begrundet. Haandværksstanden vil vistnok ønske at opfylde Værnepligten i en yngre Alder, og ikke, som man synes at befrygte, forlange Udsættelse til det 25de Aar, og da rejse bort og blive borte til efter det fyldte 32te. Der er saa meget mindre

Grund til at frygte herfor, som denne Alderstermin jo er sat temmelig yderligt. Jeg skal fremdeles tillade mig at bemærke, at Udkastets § 55 indrømmer en høi Grad af Rejsfrihed for de Søværnepligtige, og det synes mig at være temmelig inconsequent at tillade de Søværnepligtige dette og ikke at ville tillade noget lignende med Hensyn til de Landværnepligtige. Det vil altsaa sees, at det af mig stillede Forslag indskrænker sig til det Tilfælde, at den Bedkommende rejser bort i Fredstid, hvorimod det ikke udstrækker sig til Krigstid; det vil altsaa ikke let medføre nogen Skade for Landet, hvorimod Udeladelsen af en saadan Bestemmelse vil være meget trykkende for Haandværksklassen, som vistnok er den Deel af Befolkningen, paa hvilken den nye Værnepligtslov vil falde meest trykkende.

Endnu skal jeg kun bemærke, at det vel er muligt, at der ikke er noget fremmed Land, hvor man har antaget en saadan Bestemmelse; men, ligesom jeg ikke heri kan finde nogen Indvending mod mit Forslag, hvis det ellers er rigtigt, saaledes har jeg paa den anden Side en Autoritet i de Nøesildske og Viborgske Stænderforsamlinger, der i 1846 næsten eenstemmigt antog et Forslag, der i det Væsentlige falder sammen med det af mig stillede. Jeg tillader mig saaledes at troe, at der er overveiende Grunde for Forsamlingen, til at antage det gjorte Forslag.

Ved den derpaa foretagne Afstemning blev det omhandlede Forslag vedtaget med 66 Stemmer mod 27.

Discussionen gik derpaa over til Udkastets § 36.

Til denne Paragraph indeholdt den omtalte Afstemningsliste følgende:

1) Orstedes Forslag:

Det henstilles, om ikke en Bestemmelse som den, der findes i det i 1844 Stænderne forelagte Lovudkast § 41, kunde være at optage.

2) Udvalgets Forslag:

At 1ste Passus omredigeres saaledes: „Den, der henhører til den staaende Hær, kan ikke rejse ud af Riget uden dertil fra Krigsministeriet meddeelt Tilladelse, som i Reglen ei kan ventes, saalange den Bedkommende forretter fast Tjeneste. Overtrædelsen heraf ansees, forsaavidt Bedkommendes Tjenesteforhold ei medfører større Straf efter de militaire Love, med en Mulct af 20 Rbd.

3) Udvalgets Forslag:

At der ved Paragraphens Slutning tilsvies: „De, der endeligen ere overførte til Forstærkningen, og de, der henhøre til den i § 32 ommeldte Klasse, ere ikke ved deres Værnepligt hindrede i at begive sig til Udlandet.“

4) Lovudkastet (med de muligen vedtagne Forandringer).

Formanden: Af den ærede Rigsdagsmand for Horsens (Rader) er stillet et Subamendement til det under Nr. 2 af Udvalget fremsatte Forslag, hvilket Subamendement gaaer ud paa, at Slutningen af det nævnte Forslag kommer til at lyde saaledes: „efter de militaire Love af Politiretten med en Mulct af 10 til 20 Rbd.“ Den ærede Rigsdagsmand har ikke havt Leilighed til at stille dette Subamendement forinden han kjendte Amendementet, og jeg troer derfor ikke, at der kan være Noget imod, at det kommer under Afstemning.

Ordføreren: Jeg skal blot bemærke med Hensyn til dette Subamendement, at den Indstilling, hvortil det knytter sig, er fremsat af Udvalget allerede i dets første Betænkning, og da Subamendementet ikke har været forelagt Udvalget til Overveielse, saa kan jeg ikke afgive nogen Beretning om, hvilken Beslutning Udvalget har taget om dette Subamendement; det er, som sagt, ikke noget nyt Forslag, men derimod et ældre Forslag, hvortil det knytter sig, og det havde altsaa staaet Forslagsstilleren aabent at fremsætte det tidligere.

Formanden: Det forekommer mig dog, at da det ikke er nogen betydelig Forandring, derved gøres, og da det staaer i Forbindelse med et andet Forslag, saa kan der ikke fra den formelle Side være Noget imod at tage det under Forhandling og Afstemning.

Ordføreren: Ja, for mit personlige Bedkommende kan jeg ikke have Noget derimod, men jeg har kun gjort denne Bemærkning for at, naar jeg udtaler mig herom, det da ikke skal blive betragtet som Udvalgets Mening, men kun som min egen personlige Mening.

Det første Forslag til denne Paragraph er stillet af den ærede

Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted) og gaaer ud paa, at det Forslag, der i Aaret 1844 blev forelagt Provindsialstænderne skulde optages her. Saavidt jeg veed, er den Bestemmelse, som der er henvisst til, en Bestemmelse om, at de, som reise til Udlandet, kunne frigjøre sig for Tjeneste ved at erlægge en Stillingssum, og dette staaer i Forbindelse med en anden Bestemmelse i Udkastet af 1844, som ikke er optagen i nærværende Lov, nemlig at Stillingen skulde berigtiges gjennem vedkommende Autoritet, og Stillingssummen erlægges til samme, hvorefter denne da anstaffede Stedfortræderen. Det vil derfor ikke kunne passe eller komme i Harmoni med de øvrige Bestemmelser i nærværende Udkast, og desuden maa jeg bemærke, at det nærværende Udkast gaaer ud paa, at Vedkommende ikke aldeles skal frigjøre sig for Tjenesten eller fritjæbe sig for Børnepigten, idet han, om han endog saa har stillet for sig, naar han er i Landet, er pligtig til indtil sit 38te Alders Aar at blive staaende i Forstærkningen. Det under Nr. 2 stillede Forslag er en tidligere Indstilling af Udvalget, ligesom ogsaa Nr. 3, og jeg skal derfor ikke videre omtale disse Forslag, da de under den foreløbige Behandling af denne Sag ere blevne motiverede. Kun skal jeg ved Nr. 3 bemærke, at dette Forslag er væsentlig overensstemmende med den Indstilling, der blev gjort af de Køestidske Stænder i Aaret 1846.

Hvad dernæst angaaer det Subamendment, som den ærede Rigsdagsmand for Horsens (Næder), har stillet til Nr. 2, da er en Bestemmelse om, at Mulcterne for disse Forseelser skulde idømmes ved Politiretten jo i Overensstemmelse med, hvad der er bleven vedtaget ved Afstemningen over § 23; men Udvalget har ikke troet det nødvendigt at optage dette her, da der ikke kan blive Spørgsmaal om andre Domstole, hvorved disse Mulcter kunne idømmes, men der kun kan være Tale om, at det, selv naar det ikke staaer i Loven, skal være ved Politiretten. At Mulcten skulde bestemmes alternativt, det er ligeledes overensstemmende med den Indstilling, som er vedtaget ved Behandlingen af § 23; men jeg skal tillade mig at bringe i Erindring, at ved § 16, hvor Mulcten i Udkastet er fastsat til samme Størrelse som Mulcten i Udkastet ved § 23, og Forseelsen ligeledes er omtrent den samme, som omhandles i § 23, blev det af Forsamlingen vedtaget, at Mulcten ikke skulde være arbitrair, men lovbestemt. Dette er altsaa en Incorrectheit i Lovudkastet; men da jeg ikke har havt Anledning til at conferere med Udvalgets øvrige Medlemmer om det Resultat, der er fremkommet ved disse Afstemninger i Sagen, saa veed jeg ikke, om Udvalget finder, at denne Incorrectheit er af saadan Betydning, at det deraf vil tage Anledning til at foreslaae, at den rettes ved Sagens 3die Behandling i Forsamlingen. Naar Mulcten altsaa fastsættes som lovbestemt, saa vil det være overensstemmende med, hvad der er vedtaget til § 16, og bliver den derimod fastsat arbitrair, saa vil det være overensstemmende med, hvad Forsamlingen har vedtaget til § 23.

Næder: Det Subamendment, som jeg har tilladt mig at stille, bestaaer blot deri, at istedetfor den lovbestemte Mulct, der ifølge Udvalgets Forslag under Nr. 2 skulde idømmes, Mulcten bestemmes alternativt med et Minimum og Maximum, nemlig fra 10 til 20 Rbd. Jeg har tidligere tilstrækkeligt motiveret dette Forslag, og jeg skal derfor blot gjentage, at hvis man dømmer den Rige og den Fattige hver til 20 Dages Fængsel, saa bliver Straffen lige for dem begge, og hvis maa dømme dem til 20 Dages Fængsel paa Vand og Brød, saa bliver Straffen ogsaa lige for begge, men naar man derimod dømmer dem til 20 Rbd. Mulct, saa bliver Straffen ulige,

thi den Fattige straffes da meget haardere end den Rige, idet den Fattige straffes upaatvilelig med Fængsel paa Vand og Brød, medens den Rige slipper med en taalelig Mulct. Jeg har, som sagt, motiveret dette tidligere, og jeg troer derfor ikke, at jeg behøver at gjentage de Grunde, hvorpaa jeg bygger dette Forslag. Forsaavidt den ærede Ordfører har bemærket, at derved indtræder en Uoverensstemmelse mellem dette Forslag og § 16, hvorved Forsamlingen vedtog, at Mulcten skulde være lovbestemt, — saa skal jeg bemærke, at denne Uoverensstemmelse formodentlig vil blive rettet ved den tredje Læsning. Forøvrigt skal jeg bemærke, at naar jeg har tilføiet, at Mulcterne skulde idømmes af Politiretten, saa er det vistnok en Selvfølge, men for Lydeligheds Skyld har jeg dog tilføiet det.

Ørsted: Det Forslag, som jeg har tilladt mig at stille under Nr. 1, hører til den Række af Indstillinger, som jeg havde ønsket, at Comiteen skulde tage under Overveelse; men det er forøvrigt ikke mit Ønske, at det skal komme under Afstemning, og jeg kan saameget mere give Slip derpaa, som der nylig er vedtaget en Bestemmelse, som er langt fordeelagtigere for dem, der reise ud af Riget. Mit Forslag har jeg nemlig troet at kunne komme i Betragtning, fordi det kun gaaer ud paa, at den, der ønsker sig fritagen for Børnepigten, for at reise ud af Landet, kunde ved at stille for sig eller ved at betale en Sum, hvorfor en Mand kunde stilles, berigtige sin Børnepligt. Jeg skal bemærke, at Aarsagen, hvorfor jeg ikke stemte for den Indstilling, som nu er vedtagen af Forsamlingen, var, at det dog forekom mig betænkeligt, at Enhver ved at forlade Landet paa Grændsen af Udskrivningsalderen og derpaa blive borte indtil det 32te Aar, kunde unddrage sig for Børnepigten.

Hvad det under Nr. 2 stillede Forslag angaaer, saa kan jeg ikke andet end være enig med den ærede Rigsdagsmand for Horsens i, at det er godt, at der gives et Maximum og et Minimum til Mulctens Bestemmelse, og forsaavidt maa jeg ogsaa være enig i hans Indstilling, uagtet jeg vel kunde ønske en større Gradation, saa at der baade var en noget større og en noget mindre Mulct, end den, der findes i hans Forslag. Derimod er det ikke ganske klart, om denne Sag henhører under Politiretten. Her er nemlig Tale om den, der hører til den staaende Hær og reiser ud af Landet uden Krigsministeriets Tilladelse, og der bliver idelig Spørgsmaal om, hvorvidt en større militair Forbrydelse derved er begaaet, og Sagen maatte ialtfald i dette Tilfælde paaskjendes ikke af Politiretten, men derimod af den militaire Ret.

Fløe: Jeg veed ikke, om den ærede sidste Taler har tilbagetaget sit Forslag — —

Formanden: Jeg forstod den ærede Rigsdagsmand saaledes.

Fløe: thi det er ellers i Formen høist urigtigt, hvad der er passeret flere Gange her i Salen, og hvilket jeg maa protestere imod, at nemlig Indstillingen til Forandring i Lovudkastet først formuleres i det sidste Dieblisk forend Afstemningen. Jeg troer ogsaa, at det er aldeles imod Forretningsordenen.

Man stred derpaa til Afstemning, ved hvilken Resultatet blev, at:

1) Næders Subamendment:

At det i Slutningen af Udvalgets Forslag (under Nr. 2) kommer til at hedde: „efter de militaire Love, af Politiretten med en Mulct af 10 til 20 Rbd.;“ blev vedtaget med 54 Stemmer mod 44.

(Fortætted.)

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Tre og halvtredstindstyvende (56de) Møde.

(Fortfat.)

2) Udvalgets Forslag:

At 1ste Passus redigeres saaledes: „Den, der henhører til den staaende Hær, kan ikke reise ud af Riget uden dertil fra Krigsministeriet meddeelt Tilladelse, som i Reglen ikke kan ventes, saalænge den Vedkommende forretter fast Tjeneste. Overtrædelsen heraf ansees, forsaavidt Vedkommendes Tjenesteforhold ei medfører større Straf efter de militaire Love, af Politiretten med en Bulet af 20 Rbd.“

blev med den nye vedtagne Forandring vedtaget eenstemmig med 106 Stemmer.

3) Udvalgets Forslag:

At der ved Paragraphens Slutning tilføies: „De, der endeligen ere overførte til Forstærkningen, og de, der henhøre til den i § 32 ommeldte Klasse, ere ikke ved deres Bærnepligt hindrede i at begive sig til Udlandet“

blev vedtaget eenstemmig med 111 Stemmer.

4) Hele Paragraphen med de deri vedtagne Forandringer blev vedtaget med 109 Stemmer mod 1.

Man gik derpaa over til § 37. Da der intet Forslag var stillet, og Ingen begjærede Ordet, skred man strax til Afstemning over denne Paragraph, som blev vedtaget eenstemmig med 111 Stemmer.

Discussionen gik derpaa over til § 38. Afstemningslisten indeholdt følgende ved denne Paragraph.

Første Deel.

1) Udvalgets Forslag:

At Ordene „saadan Tjeneste“ og det følgende af 1ste Passus udgaaer, og at det istedet herfor efter Ordene „dog at“ kommer til at hedde: „Tjeneste i Borgervæbningen eller Politicorpsset ikke kan afordres Nogen, der henhører til den staaende Hær. Tjeneste i Brandcorpsset kan ikke fritage Nogen, der henhører til den staaende Hær, fra at opfylde den Tjeneste, som hans Stilling i denne medfører.“

Anden Deel.

2) Bisbys Forslag:

I Paragraphens anden Passus: Efter Ordene, „Tjenesten i saadanne Corps“ tilføies „hvortil Ingen kan udskrives, førend han er gaaet over til Forstærkningen“.

Tredie Deel.

3) Udvalgets Forslag:

At der i 3die Passus, 2den Linie, efter Ordet „Bladser“ tilføies „derunder indbefattet Helsingør“.

4) Diriks Forslag:

I 3die Passus istedetfor „Krigsbestyrelsens Tilsyn“ sættes „Krigsbestyrelsen“.

5) Bisbys Forslag:

Paragraphens 3die Passus tilføies: „Den Tid, Nogen allerede har tjent i Livjagercorpsset, regnes ham tilgode, som om han havde tjent denne Tid i den staaende Hær.“

6) Udvalgets Forslag:

At der i Slutningen af Paragraphen imellem Ordene „de“ og „borgerlige“ indskrives „sidstnævnte“.

7) Rådets Forslag:

Principaliter: Første Linie i sidste Membrum forandres

til: „Alle de, der ere ansatte ved de sidstnævnte borgerlige Corps, ligesom ved Brand- og Politicorpsene i de faste Bladser“ etc.

8) Rådets Forslag:

Subsidiariter: Det samme Forandringsforslag med Udeladelse af Ordene „og Politi“.

9) Rådets Forslag:

Endelig tilføies ved Enden af samme Membrum: „Frihed for at møde ved Mynstringen efter § 29 tilstaaes de Mandskaber, som i de øvrige Kjøbstæder ere ansatte ved Borgervæbningerne, Brand- og Politicorpsene.“

10) Diriks Forslag:

Til Slutningen af Paragraphen føies:

„Disse borgerlige Corpsers fremtidige Organisation vil være at fastsætte ved særegne Reglementer, hvori Tjenesteplygten ikke bør udstrækkes over det 45de Aar.“

11) Lovudkastet (med de muligen vedtagne Forandringer).

Ordføreren: Det første Forslag er en tidligere Indstilling af Udvalget, som gaaer ud paa, at det kun skulde være fra Tjenesten i Borgervæbningen, eller i de egentlige borgerlige Corps, de Bærnepligtige skulde være fritagne, medens de tjene i den staaende Hær, hvorimod Tjeneste i Brandcorpsset ikke skal kunne fritage Nogen, der henhører til den staaende Hær, fra at opfylde den Tjeneste, som hans Stilling i denne medfører, men at han dog maa vedblive, naar han opholder sig i en Kjøbstad, hvor det efter de bestaaende Regler er ham paalagt, at indtræde i Brandcorpsset, at udføre denne Tjeneste. Denne Indstilling har jeg alt motiveret under den foreløbige Behandling, og jeg skal derfor ikke nærmere derom udtale mig. Der er dernæst af Rigsdagsmanden for Kjøbenhavn's 6te District (Bisby) stillet et Forslag til den anden Deel af Paragraphen, og som gaaer ud paa, at det skal udtales, at Tjeneste i Borgercorpsene ikke skal kunne fordres af Nogen, førend han er gaaet over til Forstærkningen. Efter første Passus i Paragraphen kan der ikke være Tale om at paalægge Nogen denne Tjeneste, saalænge han er i den staaende Hær; der kan altsaa kun være Spørgsmaal om det korte Lidsrum, som falder forinden Vedkommende bliver udskrivningspligtig til den staaende Hær, og da 22 Aars-Alderen er Udskrivningsalderen, vil det neppe være nødvendigt at optage denne Forandring, især da Paragraphen selv gaaer ud paa, at disse Corpsers Organisation skal undergives en Revision, og det vistnok vil være det meest passende, at tage dette i Betragtning ved Revisionen af Reglementerne for disse Corps. Desuden fremgaaer det af hele Paragraphen, at det kun er, naar Vedkommende ikke have nogen Forpligtelse med Hensyn til den staaende Hær, at der kan være Spørgsmaal om deres Indtræden i de borgerlige Corps, og da de Bærnepligtige, som ere under 22 Aar, naturligviis have Forpligtelse til at indtræde i den staaende Hær, og denne Forpligtelse ikke er afgjort, saalænge de endnu ikke ere behandlede til Udskrivning, saa synes det af denne Grund ikke heller nødvendigt at optage dette Forslag. Udvalgets første Forslag til den 3die Deel af Paragraphen er en tidligere Indstilling, der gaaer ud paa, at Helsingør udtrykkelig her skal nævnes, da det ellers kunde være tvivlsomt, om denne By var indbefattet under Udtrykkene i Paragraphen, og den dog derunder burde være indbefattet. Det af Rigsdagsmanden for Helsingør (Dirik) stillede Forslag, gaaer ud paa, at de borgerlige Corps i de saakaldte faste Bladser ikke blot, som Udkastet siger, i Fredstid skulde staae under Krigsbestyrelsens Tilsyn, men at Loven skulde indeholde, at de ogsaa i Fredstid skulde staae „under Krigsbestyrelsen.“ Naar Udtrykkene for-

andredes saaledes, vilde Meningen af Loven blive, at disse Corpsfer vilde komme til ligefrem at staae under Krigsbestyrelsens Befaling; dette har Udvalget ikke troet at være ønskeligt, og det har ogsaa troet, at naar blot et Tilfyn blev overdraget Krigsbestyrelsen, vilde der herved være aabnet Udgang for den til at iagttage, hvorvidt der fandt Mangler Sted med Hensyn til disse Corpsfers Bestyrelse, og til i saa Tilfælde at drage Omsorg for, at disse Mangler bleve afhjulpne. Man har antaget, at denne Frihed ønskes af de borgerlige Corpsfer, og at det vil være gavnligt, at de ikke mere end nødvendigt i Fredstid stilles under Krigsbestyrelsens umiddelbare Befaling. Den 6te kjøbenhavnske Rigsdagsmand (Bisby) har foreslaaet, at der i Paragraphens 3die Passus skulde tilføies, at den Tid Nogen allerede har tjent i Livjægercorpset, skal regnes ham tilgode, som om han havde tjent denne Tid i den staaende Hær. Da for Fremtiden den hidtil bestaaende Forbindelse mellem Livjægercorpset og Armeen vil blive hævet, synes det aldeles utilraadeligt at optage en sliq almindelig Bestemmelse; og skulde den ogsaa kun gjælde for dem, som nu tjene i Corpset, saa vil den dog kun faae Betydning for ganske enkelte af disse; thi det vil ingen Indskyldelse have for de Medlemmer af dette Corps, der allerede ere over Udskrivningsalderen eller over den Alder, i hvilken de kunne træffes af den almindelige Børnepligt. Det vil saaledes kun være de yngre Medlemmer af Corpset, og det vil saaledes ikke være Mange, hvem denne Bestemmelse vilde komme til at angaae, og denne Bestemmelse vilde derhos være aldeles i Strid med Anordningen af 23 Septbr. f. A. Man vilde derved, for et saare lidet Antal Personers Skyld, faste en Inconsequens ind i Loven, og dette har Udvalget ikke troet at kunne tilraade. — Jeg veed ikke rettere, end at de tre af den ærede Rigsdagsmand for Horsens (Ræder) stillede Amendements ere tagne tilbage.

Ræder: Jeg har ikke taget dem tilbage, paa Grund af, at Ordet „sidstnævnte“ er kommet ind igjen.

Ordføreren: Det første af disse Forslag gaaer ud paa, at Slutningen af Paragraphen skal forandres. Med Hensyn til den første Deel af dette Forslag seer jeg ikke rettere, end at den falder sammen med det Forslag, som var stillet af Udvalget allerede i dettes første Betænkning, men som ved en Feiltagelse er bleven udeladt paa den tidligere omdeelte Forslagsliste. Den ærede Rigsdagsmand har i sit Forslag tilføiet, at Bestemmelsen ogsaa skal gjælde Brand- og Politicorpserne i de faste Pladser; men Udvalget har ikke anseet denne detaillerede Oplysning for nødvendig, fordi Brandcorpserne og Politicorpserne ikke ere militaire, men borgerlige Corpsfer, og derfor maae ansees indbefattede under Udtrykket „borgerlige Corps“. Det næste Forslag er subsidiairt og gaaer ud paa, at Bestemmelsen kun skal omfatte Brandcorpserne; men af den samme Grund, hvorfor, som bemærket, Udvalget ikke har anseet det principale Forslag nødvendigt, har det heller ikke anseet dette nødvendigt. Det sidste af den ærede Rigsdagsmand stillede Forslag gaaer ud paa, at de Medlemmer af Forstærkningsmandskabet, der i de øvrige Kjøbstæder, det vil sige dem, der ikke ere faste Pladser, ere ansatte ved Borgervæbningerne, Brand- og Politicorpserne, skulde være fritagne fra at møde ved Mynstringen efter § 29, det vil altsaa sige med andre Ord, at de i Fredstid ikke skulle have nogen Tjeneste at udføre ved Forstærkningen. Det følger af hele Ordningen af Forstærkningen, at en saadan ubetinget Frihed ikke kan tilstaaes dette Mandskab, og Byrden ved at deeltage i Mynstringerne vil sikkert ogsaa være meget ringe, saa at Udvalget ikke har fundet Anledning til at tiltræde dette Forslag. Endelig har Rigsdagsmanden for Helsingør (Ulrik) fremsat et Forslag, der gaaer ud paa, dels, at de borgerlige Corpsfers fremtidige Organisation nærmere skal reguleres, og dels, at Tjenestepigten i disse Corpsfer ikke skal udstrækkes over det 45de Aar. Udvalget har ikke optaget den første Deel af dette Forslag, fordi det troede, at det fulgte af sig selv, at ifølge Paragraphens 2den Passus alle borgerlige Corpsfer i Kjøbstæderne nærmere skulle reguleres, og selv om det ikke udtrykkeligt skulde være udtalt i Loven, og ikke alle disse Corpsfer kunne ansees indbefattede under Bestemmelsen i Paragraphens 2den Passus, saa er det dog Noget, der følger af sig selv, naar der her bliver truffet almindelige Bestemmelser, der gribe ind i Organisationen af disse Corpsfer, at deres Organisation maa blive omordnet, og det

kan saaledes ikke siges at være nødvendigt at optage denne Bestemmelse i Loven. Hvad den anden Deel af Forslaget angaaer, at det skulde fastsættes, at Tjenesten i de borgerlige Corpsfer ikke skal udstrække sig over det 45de Aar, skal jeg bemærke, at det er meget lidet tilraadeligt at optage en saadan speciel Bestemmelse her i Loven, idet Forsamlingen, hvad enten den antager den første Deel af Forslaget eller ikke, maa gaae ud fra, at den nærmere Organisation af de nævnte Corpsfer ikke af Forsamlingen kan overveies, da der ikke foreligger det hertil fornødne Materiale, og det derfor vilde være urigtigt at give en ikke uvæsentlig Bestemmelse med Hensyn til Tjenestetidens Omfang, en Bestemmelse, som først paa tilbørlig Maade kan blive overveiet, naar hele Sagen angaaende Corpsernes Organisation tages under Betragtning, og man saaledes ved at vedtage denne Deel af Forslaget vilde komme til at foregribe den endelige Bestemmelse om Corpsernes Organisation, paa en Tid, da man, som sagt, ikke er i Besiddelse af det fornødne Materiale.

Ræder: Hvis i 3die og 4de Passus af Paragraphen Ordene „borgerlige Corps“ virkelig ogsaa ere at forstaae om Brand- og Politicorpserne, saa ere de tvende første af mine Amendements overflødige; men jeg kan aldeles ikke indsee, at dette er rigtigt, thi i den tredie Passus hedder det „kunne anvendes til at imodstaae fiendtligt Overfald“, og Brandcorpset kan man dog ikke bruge til at modstaae Fjenden med, saa at jeg ikke kan indrømme, at Brand- og Politicorpserne her ere indbefattede under Paragraphens Udtryk. Smidlertid har jeg fundet mig foranlediget til at tage det første af mine Forslag tilbage; derimod maa jeg insistere paa det andet af disse, der altsaa kommer til at lyde saaledes, at første Linie i sidste Membrum forandres til: „Alle de, der ere ansatte ved de sidstnævnte borgerlige Corpsfer, ligesom ved Brandcorpserne i de faste Pladser“ etc. Jeg behøver vistnok ikke at gøre opmærksom paa, at Brandcorpset i en Fæstning eller en fast Plads i Krigstid er af allerstørste Bigtighed. Det første, en Commandant maa sørge for, næst efter sin Besætning, er at have et godt Brandcorps; thi hvis Fæstningen eller Byen, som han skal forsvare, brænder af, vil det være umuligt for ham, selv med den største Besætning, at forsvare den. Jeg troer derfor, at det er meget vigtigt, at Brandcorpserne indbefattes med under Bestemmelsen i Paragraphens sidste Passus. Med Hensyn til Fredstid er det maaskee mindre vigtigt; men jeg skal dog tillade mig at gøre opmærksom paa, at der i Fæstningerne findes Arsenaler og andre store Bygninger, ja endog Krudtforraad, saa at der altsaa er den største Nødvendighed for, at Brandcorpserne holdes fuldstændige og i god og brugbar Stand.

Med Hensyn til mit sidste Amendment maa jeg bemærke, at det vistnok ikke er væsentligt, men at jeg dog finder, at der burde være Lighed mellem Borgervæbningerne i de faste Pladser og i de øvrige Byer, og at den vil tilveiebringes, naar mit Amendment antages. Smidlertid er dette ikke min væsentligste Grund; min væsentligste Grund er den, at alle Ræder rette sig efter den for Landbefolkningen bekvemme Aarstid. Der er ikke nogen Exerceertid eller nogen Mødetid uden paa den Aarstid, da Landmanden har allermindst at bestille. Der kan nu kun følges een Regel, og Kjøbstadmanden maa saaledes rette sig efter, hvad der for Landmanden er bekvemtest og hvad der for ham er vigtigst. Men for Kjøbstadmanden er enhver Tid vigtig; han bruger sin Tid hele Aaret igjennem, han har ingen anden Fortjeneste end den, han erhverver ved sine Hænders Arbejde, og altsaa er det vigtigt for ham at forstaaes for at møde ved Mynstringerne, selv om disse ikke ere af stor Værdighed.

Bisby: Det forekommer mig, som om Bestemmelserne angaaende Borgervæbningen mindre henhøre til den almindelige Børnepligtslov, og allermindst synes det mig, at positive Bestemmelser derom her ere paa deres Sted, f. Ex. Bestemmelsen om, hvortil Borgervæbningernes forskjellige Afdelinger — Brandcorps, Politicorps og deslige skulle benyttes. Det høieste, jeg kunde indrømme den almindelige Børnepligtslovgivning med Hensyn til dette Punkt, var at træffe saadanne negative Bestemmelser som den, at Forbindelsen mellem Borgervæbningen og den staaende Hær for Fremtiden skulde ophøre. En saadan Bestemmelse er virkelig ogsaa truffen i den foreliggende 38te Paragraph med Hensyn til alle Borgervæbninger undtagen dem,

der henhøre til Fæstninger eller Byer i Nærheden af Fæstninger, som f. Ex. Helsingør. Men naar der saaledes ved nærværende Lov er paalagt Indbyggerne af disse sidste Byer en usædvanlig Bærnepligt, en dobbelt Bærnepligt i Sammenligning, saavel med Landbefolkningen, som med den øvrige Kjøbstadsbefolkning, saa synes det mig, at Billighed havde talt for, at der til Gjengæld var bleven indrømmet dem en saadan Lettelse i den almindelige Bærnepligt, som kunde forenes dermed. Da Sagen om almindelig Bærnepligts Indførelse paa Bornholm var for her i Forsamlingen, blev det anført som en Grund for, at den ikke skulde indføres paa denne Ø, at Befolkningen der havde en særegen Pligt og Byrde med Hensyn til Forsvaret deraf imod fjendtligt Overfald, og at Befolkningen allerede med Hensyn dertil indvoves med en større Omhyggelighed, end paa noget andet Punkt af det øvrige Danmark. Det kunde synes, som om Analogien talte for, at Befolkningen i de Byer, der befandt sig i lignende Tilfælde, vare gaaede ind under de samme Betingelser. Dette gjælder i Særdeleshed Kjøbenhavn, idet denne By har en særegen Vigtighed for det hele Land; den er, saa at sige, Landets Hjerte, hvori dets Liv slaar sine mægtige Pulsslag; ethvert Stik deri er livsfarligt; og en Hovedstads Indtagelse, saaledes som Kjøbenhavn, er om ikke Døden for det hele Land, saa dog et farligt Saar. Fremfor paa ethvert andet Sted er det derfor rimeligt, at Befolkningen i en saadan Stad bliver organiseret og indøvet med større Strenghed og Omhyggelighed. Det er naturligt, at den, som boer deri, maa erkjende det som sin Pligt, at bidrage mere end Andre til et saa vigtigt Punkts Forsvar; og med Hensyn dertil, ville vistnok ikke heller Borgerne i den Stad, der 1660 frelst Danmark Liv og i 1807 gave Beviser paa en Laalmodighed og Udholdenhed, der vel kan sættes ved Siden af de Prøver paa Mod, som bestaae i at angribe, ikke vægre sig ved de forøgede Byrder, som flyde deraf. Men da den almindelige Bærnepligt nu engang er indført, og jeg tør sige indført med Bisid af Befolkningen ogsaa i denne Stad, kan der ikke mere være Tale herom, og selv om der kunde have været Tale derom, troer jeg dog ikke, at ret Mange af dem vilde have gjort Fordring derpaa. Men da dette nu saaledes ikke kan opnaaes, mener jeg, at den Lighed i Byrder med Hensyn til Bærnepligten, som er steet fyldest i Landbefolkningens Interesse, bør ogsaa komme Kjøbstædernes Befolkning til gode. Denne Stand bør ikke bære en dobbelt eller tredobbelt Byrde, naar det ikke behøves; thi dette vilde være en Ulighed, som jeg er overbevist om, at ingen Statsborger vil forlange af den. Det er med Hensyn til denne Ulighed, at jeg har tilladt mig at stille de tvende Amendements, der ere opførte under Nr. 2 og 5.

Det Første angaaer den Tjeneste i Borgervæbningen, som paaligger Kjøbstædernes Indbyggere. Denne Tjeneste kan tage sin Begyndelse flere, endog 4 Aar før den almindelige Bærnepligt i Reglen indtræder, ja, naar man gaaer meget strengt tilværks, endog 5 Aar, idet Enhver, der har fyldt 18 Aar og er i en selvstændig Stilling, kan her i Staden udskrives til et eller andet Borgercorps, hvorhos jeg bør bemærke, at ved selvstændig Stilling forstaaes her ikke Erhvervelse af Borgerkab, men at han f. Ex. er bleven Svend i et eller andet Haandværk, ja selv at han kun er Volonteur paa et Handelscontoir; men det er dog en Ulighed, at den, der opholder sig i Kjøbenhavn, skal begynde den almindelige Bærnepligt 4—5 Aar tidligere end enhver Anden i hele Danmark; dette er dog en Bestemmelse, der ikke tyder hen paa Lighed. Den ærede Ordfører talte om den korte Tid, hvorom her blot kunde være Tale, men 3, 4 til 5 Aar er ingen kort Tid; han viste iligemaade hen til den Organisationsplan, hvortil der er hentydet i den 2den Passus af Paragraphen, hvor der staaer: „Som Følge heraf skal der gives de nærværende Kjøbstadsborgervæbninger en til dette Diemed svarende Organisationsplan, forsaavidt det ikke allerede er steet“. Men nu er dette steet med Hensyn til Borgervæbningen i Kjøbenhavn, den har allerede faaet sin Organisation, og selv om dette ikke skulde være Tilfældet, er der dog visse almindelige Regler, hvortil en almindelig Lov som denne meget vel kan tage Hensyn, og til saadanne almindelige Regler mener jeg, at der først og fremmest kan henføres den Alder, hvormed Udskrivningen skal finde Sted, og den Alders grænse, hvorved Tjenestepligten skal ophøre. En almindelig Bærnepligtslov

kan man saaledes meget vel, uden at være inconsequent, indføre, naar Tjenestepligten skal begynde og naar den skal ophøre, og dette Punkt vil saaledes slet ikke gaae ind i den almindelige Organisation for disse Borgervæbninger. Der er i det Hele taget noget Forunderligt i, at en ung Mand i Kjøbenhavn skal træde ind i Borgervæbningen med det 18de Aar, at han skal være dertil til det 22de Aar, anskaffe sig Uniform paa egen Bekostning, lære at exercere, gjøre sine Bagter og deslige, og derpaa skal han træde ind i den staaende Hær, og der maa sige lære at exercere om igjen, paa en anden Maade, under andre Officerer, iføres en anden Uniform; at han dernæst, naar hans Tjeneste i den staaende Hær er forbi, atter skal træde ind i det borgerlige Corps, og maa sige, da der dog mellem Garnisonstjenesten og denne hans Gjenindtrædelse vil ligge flere Aar, for 3die Gang igjen indvoves i Vaaben. Det gaaer saaledes ud og ind, frem og tilbage; det forekommer mig mere at være Uorden end Orden. Naar Lighed i Bærnepligtsbyrden engang er bleven indført, fordrer denne Lighed, at ogsaa Borgeren i Kjøbenhavn ikke skal tiltræde den almindelige Bærnepligt, før med den Alder, der er fastsat for alle Andre, nemlig med det 22de Aar, og at han, naar han har udtjent sine 8 Aar i den staaende Hær, efter den gjældende Armeorganisation, da, istedetfor at træde over i Forstærkningen, skal træde over i vedkommende Borgercorps. Det er saaledes intet Privilegium for Kjøbstædernes Sønner, paa hvilket jeg her gjør Fordring for dem, men det er et Privilegium for Landbefolkningen, hvorimod jeg vil tale, thi det vilde jo dog blive et Privilegium for den, først at begynde Bærnepligten med det 22de Aar, medens det for dem, der ere fødte i Kjøbstæderne, kunde begynde indtil 4—5 Aar tidligere.

Det andet Forandringsforslag er med Hensyn til Livjægercorpsset. Naar jeg ønsker tilføjet, at den Tid, Rogen allerede har tjent i Livjægercorpsset, maa regnes ham til gode, som om han havde tjent i den staaende Hær, har den ærede Ordfører dertil bemærket, at dette Forandringsforslag er utilraadeligt, fordi Forbindelsen mellem Livjægercorpsset og den staaende Hær for Fremtiden skal hæves. Men hvorledes Ophævelsen af denne Forbindelse kan gjøre dette Forandringsforslag utilraadeligt, har jeg ikke kunnet forstaae, og jeg kan selvfølgelig heller ikke yttre mig derimod. Ligeledes har den ærede Ordfører meent, at de Medlemmer af Livjægercorpsset, om hvilke der her alene kunde være Tale, kun vilde være meget Faa, idet nemlig de ældre Medlemmer af Corpsset ville blive undtagne fra den almindelige Bærnepligt paa Grund af deres Alder; men enten de ere Faa eller Mange, ja om det kun er en Eneste, bør man for Principets og Retfærdighedens Skyld ikke afvige derfra. Han har ligeledes meent, at dette Forslag vilde komme i Strid med Forordningen af 23de Septbr. 1848; men denne Anordning kommer slet ikke denne Sag ved, og det vil kun være ved en Misforstaaelse af mit Forslag, at han har troet, at burde yttre sig saaledes; thi det følger af sig selv, og det er i ethvert Fald min Mening, at de, som ifølge Forordningen af 23de Septbr. staae for Udskrivning, bør udskrives ligesuldt, om de ogsaa henhøre til Livjægercorpsset. Anordningen af 23de September f. A., berører kun en Eventualitet, nemlig Krigen; men vi bør vogte os for at betragte denne Eventualitet, som en Visshed; man har dog ogsaa Lov til at tænke sig det modsatte Tilfælde, nemlig Freden, og det er alene med Hensyn til denne, ifald den virkelig snart skulde falde i vor Lod, at mit Forslag vilde kunne komme til Udførelse. Livjægercorpsset staaer nemlig i et særegent Forhold til den øvrige Hær; det anerkjendes i denne Lov selv; der staaer nemlig i 3die Passus af den her omhandlede Paragraph: „Den Forpligtelse, som ifølge Reglementet af 22de April 1829 § 2, paahviler vort Livjægercorps, til i Krigstid at bruges paa hvilket som helst Sted inden Sjællands Grændser, det maatte findes hensigtsmæssigt at anvende samme, skal for Fremtiden bortfalde og Corpsets Forbindelse med vor Arme ophøre.“ Skal altsaa Livjægercorpsets Forbindelse med Armeen fra nu af ophøre, saa erkjendes jo herved, at det hidtil har henhørt til Linien. Livjægercorpsset har været en Deel, ikke af Borgervæbningen, men af Armeen; og jeg mener saaledes, at der er al mulig Grund til, at de, der have tjent i Livjægercorpsset, i den Tanke, at de tjente i Armeen, ogsaa komme til at nyde godt af disse Aar, som om de havde tjent i den staaende Hær. Det er ikke min Mening, at disse Aar, skulde komme dem

tilgode med Hensyn til den faste Tjeneste, men med Hensyn til deres Tjeneste i Forstærkningen. Det forekommer mig, at naar Mogen er indtraadt i Livjægercorpset ved sit 18de Aar, og dette Tilfælde er ikke sjældent, naar han fra sit 18de til sit 22de Aar har tjent i Corpset, og naar han nu træder ind i den staaende Hær, bør hans Tjenestetid ikke regnes fulde 16 Aar, men de 4 Aar, hvori han har staaet i Livjægercorpset maae komme ham tilgode med Hensyn til hans Tjenestetid i Forstærkningen, saaledes at han maa kunne endeligen udfrires og meddeles Afked, naar han er 34 Aar gammel. Livjægercorpset har et særegent Krav paa, at blive betragtet som en Deel af Armeen. Det bliver almindelig erkjendt, at det hidtil har havt særegne Byrder, og en mere end almindelig streng Exercitie, har havt Forpligtelser til at gjøre Tjeneste udenfor Kjøbenhavn, ja, over hele Sjælland, og større Beføstninger, end Medlemmerne af de borgerlige Corpser i Almindelighed ere undergivne. Det har ogsaa havt en særegen Aand. Skjøndt der har fundet Borgeraand Sted ogsaa i alle de øvrige Corpser, vil Enhver, der kjender til Livjægercorpset, dog ikke nægte, at der netop i dette Corps har i en Række af Aar hersket en særdeles militair Aand, som er en naturlig Folge af, at dette Corps, hvad ingen af de øvrige særegne Borgercorpser i Kjøbstæderne have, har en Historie, en Heltebag og opvise, et Blad af Sørgetrandsen i 1807, og maafee det eneste grønne Blad deri, vi have deraf. Det er et Corps, der er besjelet af særdeles Iver og Fædrelandskjærlighed, et Corps, der stedse har nydt en udmærket Anseelse. Det forekommer mig saaledes, at der ikke er Grund til at gaae Corpset nærmere, end Nødvendigheden byder, og saaledes navnlig at respectere det Krav, som Anordningen af 22de April 1829 med klare og rene Ord har givet det, nemlig paa at betragte den Tjeneste, der er udført i Corpset, som om den var fuldkommet i Armeen.

Ordf: Ifølge de nu gjældende Bestemmelser henhøre Kjøbenhavns Borgervæbning og Helsingørs borgerlige Artilleri-Corps (saa vel som Kjøbenhavns og Helsingørs Brandcorps) til Landmilitairretaten; Officererne bære Armeens Felttegn og Cheferne have i Alt, hvad der vedkommer Tjeneste og Commandofager, Afgang og Avancement, at henvende sig til Krigsministeriet.

Dette er ikke Tilfældet med Hensyn til Borgervæbningen i de øvrige Kjøbstæder i Landet, der ifølge Reglementet af 4de Juni 1802 staaer under Overvrigheden, som ogsaa besætter Officeerspladserne. Denne Borgervæbning, der sædvanlig er inddeelt i 2 Afdelinger, hvoraf den 1ste skal bidrage til god Skik og Ordens Opretholdelse og den 2den til at værne imod fjendeligt Overfald, skal for Fremtiden, ifølge Udkastet, i de Kjøbstæder, der ikke kunne heuregnes til faste Pladser, kun have den først anførte Function.

Det forekommer mig nu, at Borgervæbningen i de faste Pladser fremdeles bør høre til Landmilitairretaten og følgelig fortære umiddelbart under Krigsbestyrelsen; thi jeg frygter for, at den i modsat Fald vil savne Borgernes Interesse og blive af saa ringe Betydning, at den lige saa godt aldeles kunde ophæves.

I Motiverne til Reglementet for Helsingørs borgerlige Artilleri-Corps af 2den Marts 1804 hedder det udtrykkelig: „at de Grundfætninger, ifølge hvilke Borgervæbningen i Danmarks øvrige Kjøbstæder er bleven ordnet“, i mange Dele ere uanvendelige paa Helsingør,“ og det Samme maa naturligvis i endnu højere Grad gjælde om Kjøbenhavn.

Naar det derfor i den 3die Passus af § 38 hedder: „at de borgerlige Corpser i de faste Pladser ogsaa i Fredstid skulle staae

under Krigsbestyrelsens Tilfyn, synes disses Udtryk at indbefatte, at de i Fredstid skulde sættes paa en anden Fod; end Tilfældet hidtil har været i Kjøbenhavn og Helsingør, samt muligen ogsaa i Fredericia, (Rescr. 18 Juni 1802), uden at det dog er antydnet, hvorledes Organisationen skal ordnes, eller at disse Borgervæbninger ville erholde særegne Reglements. Jeg tør maafee vente, at den høit ærede Krigsminister nærmere vil udtale sig herom, og forbeholder jeg mig derefter at erklære, hvorvidt jeg maatte finde Anledning til at tilbagetage eller indskrænke mit første Amendement til denne Paragraph.

Jeg finder mig foranlediget til at understøtte det af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 6te District foreslaaede, under Nr. 2 opførte, Tillæg til denne Paragraphs 2den Passus, thi det vilde virkelig være høit ubilligt, om det unge Mandskab i Kjøbstæderne skulde tjene 4 Aar i Borgervæbningen, inden det blev indskrevet til Armeen og efterat være overgaaet til Forstærkningen, atter i Borgervæbningen indtil sit 50de Aar. Jeg mener ogsaa, at Ingen burde udfrires til Borgervæbningen, førend han var overgaaet til Forstærkningen, og at Tjenesten ved Borgervæbningen, der kunde fastsættes i Reglementerne, ikke burde udstrækkes over det 45de Aar, men indskrænkes, om muligt, til det 38te Aar, dersom en sliq Indskrænkning ikke havde til Folge, at Personalet i disse Corpser blev for indskrænket i Antal. Muligen vil den høitærede Krigsminister udtale sig i denne Retning, og jeg skal derefter ikke være utilbøielig til at tilbagelade den sidste Deel af mit Amendement, for ikke at bringe for detaljerede Bestemmelser ind i Værnepligsloven.

Krigsministeren: Hvad det under Nr. 3 stillede Amendement angaaer, der gaaer ud paa, at der i 3die Passus af den omhandlede Paragraph, efter Ordet „Bladser“ skal tilføies: „derunder indbefattet Helsingør“, skal jeg kun bemærke, at der fra Krigsbestyrelsens Side aldeles ikke kan være noget derimod at erindre; tværtimod maa man finde det ret hensigtsmæssigt. Det andet Amendement, der er stillet under Nr. 4, gaaer ud paa, at der i 3die Passus istedetfor „Krigsbestyrelsens Tilfyn“ sættes „Krigsbestyrelsen“. Med Hensyn herpaa maa jeg bemærke, at jeg vistnok troer, at det af militaire Hensyn vil være af Nytte; det strider imidlertid mod Praxis i andre Lande, og jeg veed ikke, hvorvidt man fra den civile Side vil indromme det. Jeg troer, at der paa den Maade vilde fremfalde en bedre militair Disciplin, stadigere Øvelser, og at disse Corpser derved bedre ville kunne opfylde deres Bestemmelse, at bidrage til de faste Pladser Forsvar. Hvad det 3die, under Nr. 10 opførte Amendement angaaer, da synes mig, at det, som det gaaer ud paa, allerede er omtalt i § 38, idet det hedder, at der skal gives de nuværende Kjøbstadborgervæbninger en til dette Diemed svarende Organisation, forsaavidt det ikke allerede er skeet.

Ordf: Ja, men jeg troer ikke, dette gjælder om Borgervæbningerne i de faste Pladser.

Krigsministeren: Men forsaavidt de ikke have en saadan, maa de jo gives en til deres tilkommende Bestemmelse svarende Organisation.

(Fortsattes.)

Rettelse.

Nr. 160 Sp. 1251 Linie 27 f. o. „muligen vedtagne“ læs: „vedtagne“.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Tre og halvtredstindstyvende (56de) Møde.

(Sluttet.)

Ordføreren: Jeg vil blot tillade mig at tilføie, at jeg tager den sidste Deel af Amendementet tilbage, da jeg erkjender, at det gaaer ud paa en Bestemmelse, som vel rettest bør fastsættes i vedkommende Reglementer, og at Reglementer ifølge denne Paragraph maae udstedes, forekommer mig klart allerede deraf, at Paragraphen ikke er overensstemmende med de Reglementer, der nu gjælde for de borgerlige Corpser i Kjøbenhavn og Helsingør.

Sold: Jeg vil tillade mig at bemærke, at Fredericia, som ogsaa henhører til de faste Pladser, har for Tiden flere borgerlige Corpser, og jeg henholder mig med Hensyn til den aldeles til hvad den sidste ærede Taler har bemærket, idet jeg navnlig finder det hensigtsmæssigt, at Udkastet forandres saaledes, som af ham foreslaaet, at der istedetfor „Krigsbestyrelsens Tilsyn“ sættes „Krigsbestyrelsen“ da der derved vil være mere Conseqvents i Bestyrelsen i Fredstid og i Krigstid.

Krigsministeren: Ja Fredericia maa jo være indbefattet under Ordene „de øvrige faste Pladser“; det staaer jo ogsaa desuden i Regeringens Magt at bestemme, hvilke Steder skulle være Fæstninger, og hvilke ikke.

H. W. Hansen: Jeg vil tillade mig at henlede Opmærksomheden paa, at naar Kjøbstædernes Befolkning inddrages under den almindelige Børnepligt, og man desuagtet ved denne Børnepligtsanordning vil foreskrive, at de skulle vedblive at have den Forpligtelse, som for Tiden paaligger dem, da paalægges Kjøbstadbefolkningen en Byrde, som er meget større end den, der paahviler den almindelige værnepligtige Befolkning paa Landet; navnlig gjælder dette de Kjøbstæder, Kjøbenhavn og Helsingør, der staae under Krigsbestyrelsen. Det vil være klart, at medens andre Børnepligtige ville have udtjent deres Børnepligt med deres 38te Aar, kan denne Forpligtelse komme til at paahvile Kjøbstadbeboerne indtil det 50de Aar, navnlig naar de, i Tilfælde af Overfald, skulde bidrage til Fæstningernes Forsvar; da ville de jo kunne være udsatte for en ligesaa byrdefuld Tjeneste, som den, der i Krigstid fordres af de Børnepligtige. Det forekommer mig derfor, saavel af denne Grund, som naar jeg seer hen til Bestaenheden af de Pligter, der paahvile Livjægercorpset i Kjøbenhavn, hvorefter det maa siges allerede at have opfyldt en Deel af Børnepligten, at der var Anledning til at lade hele denne Paragraph udgaae af Loven. Kjøbstadbeboerne vilde da være underkastede den almindelige Børnepligt, og forsaavidt de skulle gjøre Tjeneste ved borgerlige Corpser, enten som Politicorpser eller ogsaa i andre Dismed, saa maatte dette bestemmes ved særegne Reglementer, og det vilde da altid kunne komme under Overveielse, hvorvidt denne Byrde kunde noget modificeres med Hensyn til den almindelige Børnepligt, som nu er paalagt. Jeg troer derfor, at det kan fortjene Forsamlingens Opmærksomhed, om denne Paragraph ikke rettest maatte udgaae af denne Lov, da den er en Lov om almindelig Børnepligt, og ikke om de specielle Byrder, der i Communen maatte kunne paalægges Borgerne.

Ordføreren: Med Hensyn til hvad den sidste ærede Taler yttrede, troer jeg at burde bemærke, at jeg mener, at man fuldstændigen vil opnaae hans Niemed, naar man lader Paragraphen blive staaende; thi jeg seer ikke ret, at Paragraphen indeholder stort Andet end det, han vil, skal opnaaes ved at lade Paragraphen ud-

gaae, og jeg troer, at det er meget tjenligt til hans Niemeds Opnaaelse, at der indeholdes en udtrykkelig Udtalelse i Loven om, at disse borgerlige Corpser skulle organiseres i Overensstemmelse med de Principer, som nu ere vedtagne her i Loven, og navnlig omorganiseres i den Retning, at de kunne forenes med Børnepligtens Almindeliggjørelse, som vedtages i denne Lov. Dette siges ogsaa udtrykkelig i andet Membrum af Paragraphen; de første Linier af denne Paragraph indeholde vel, at den Forpligtelse, som allerede bestaaer, skal vedblive; men Paragraphen indskrænker sig ikke til disse 2½ Linier, men den indeholder meget Mere, og man er derfor vist ikke berettiget til at troe, at denne Paragraphs hele Indhold er udtalt i nogle af dens første Linier, naar den indeholder mange andre. Jeg har allerede tidligere forklaret, hvad det vil betyde, at den nu bestaaende Forpligtelse skal vedblive; der er herved ogsaa tildeels besvaret endeel af de Grunde, som den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 6te District (Bisby) paaberaabte sig for det af ham stillede første Forslag. Saaledes som allerede bemærket, og saaledes, som ogsaa vil være i Forsamlingens Erindring, naar den har lagt Mærke til, hvad jeg har sagt, er det i Udvalget undladt at optage dette Forslag, fordi Udvalget antager, at en saadan Forpligtelse, til før Udførelsesalderen at tjene i de borgerlige Corpser, ikke fremdeles vil bestaae. Udvalget er fuldkommen enigt med ham i det reelle Indhold af Forslaget, men ikke saa enig i at fylde Loven med unødvendige Bestemmelser, som to Gange siges det Samme; derfor har Udvalget ikke villet optage det først stillede Forslag under Nr. 2, thi, som bemærket, hele Paragraphen gaaer ud fra den Forudsætning, at de borgerlige Corpseres Organisation skal omordnes, ligesom Alt, hvad der her i den Anledning er udtalt, gaaer ud fra den Forudsætning, at det først er, naar Forpligtelsen til at tjene i den staaende Hær ophører, at Vedkommende kan inddrages under de borgerlige Corpser. Den ærede Rigsdagsmand for Christianshavn (Bisby) yttrede, i Anledning af den Bestemmelse her i Slutningen af 2den Passus, om at Kjøbstadborgervæbningerne skulle have en ny Organisation, forsaavidt dette ikke allerede var skeet, at de borgerlige Corpser i Kjøbenhavn, som jo ogsaa denne Bestemmelse maatte ramme, allerede havde en Organisation; det er naturligtvis en Selvfølge, at ethvert Corps, der bestaaer, har en Organisation, og jeg veed jo, at disse Corpser have den; men Loven forudsætter ikke, at det, at de have en Organisation, skulde udelukke dem fra at faae en ny; men bestemmer derimod, at de skulle have en ny Organisation, naar den, de have, er saadan, at den ikke kan forenes med de Bestemmelser, som forøvrigt indeholdes i denne Lov, og en saadan Organisation have de kjøbenhavnske Corpser ikke. Den Organisation, som er vedtagen for Borgervæbningerne, Brandcorpset og Livjægercorpset, den er jo vedtagen under andre Forhold og med andre Hensyn, og navnlig har Hensynet til, at Børnepligten var almindelig, aldeles ikke kunnet influere paa den bestaaende Organisation af disse Corpser, da Børnepligten ikke dengang var almindelig; men nu skal Organisationen rettes derhen, at Alt, hvad der er i Organisationen, der strider mod den almindelige Børnepligt og ikke kan fornuftigvis forenes dermed, skal forandres; det er dette, som Loven tilsigter.

Forsaavidt den ærede Forslagsstiller, med Hensyn til det sidste Forslag om Livjægercorpset, har bemærket, at Ophævelsen af Livjægercorpset ikke vil finde Sted, da staaer det ligesom i Loven, at Livjægercorpsets Forbindelse med Armeen for Fremtiden skal bortfalde, og desuden kan man ikke, fordi Livjægercorpset paa en vis Maade er henført til Armeen, derfor sige, at det er en integrerende Deel af

Armeen, det Livjægercorpsets Medlemmer ikke have havt den samme Tjeneste at udføre, som de egentlige militære Corpser af Værnepligtige hidtil have havt at udføre; derfor er der ogsaa en længere Tjeneste, om man saa vil, i Livjægercorpset, end der er i de tidligere Corpser af Værnepligtige. I Livjægercorpset tjene Medlemmerne jo i 16 Aar, og have en aarlig Øvelse; det have de Værnepligtige ikke været underkastede, og naar man derfor i ganske enkelte Tilfælde ad Benaadningsveien har ladet Tjenesten i Livjægercorpset træde i Stedet for Tjenesten i den egentlige Hær, saa har dette for det Første været Noget, der er bleven bevilget som en særdeles Gunst paa Grund af andre Forhold, som have gjort en saadan Begunstigelse tilraadelig, og dernæst har Bedkommende paataget sig den, vel i sit Indhold mindre, men i sin Udstrækning langt større Byrde, end han vilde have havt ved at tjene i de værnepligtige Corpser eller i den egentlige Armeer. Ved at tjene i den egentlige Armeer faaer han i Fredstid, ialtsald efter 4 eller 5 Aar, aldeles fritagelse for nogen Øvelse; men ved at tjene i Livjægercorpset, bliver han kun fri efter 16 Aars Forløb, og derfor kan man ikke saaledes lade den samme Tjeneste eller lige saa lang Tjeneste i Livjægercorpset gjælde lige med Tjeneste i den staaende Hær i samme Tid, eller, for at udtrykke mig tydeligere, lade 4 Aar i Livjægercorpset gjælde for det Samme, som 4 Aar i den staaende Hær. Det kan ikke saaledes evalueres; det er kun naar Tjenesten i Livjægercorpset betragtes i sin Heelhed, at det er tilladt, ad Benaadningsveien, naar Bedkommendes Stilling medførte, at han maatte ansees kvalificeret til en sliq Begunstigelse, at lade denne træde istedetfor Tjenesten i den staaende Hær. Der er saaledes ingen tilstrækkelig Grund til at lade den Tid, hvori Bedkommende har tjent i Livjægercorpset, afforte, ialtsald; lige Udstrækning, i Tjenesten i Hæren; og dertil kommer, at jeg ikke kan see, hvorledes den ærede Amendementsstiller vil kunne sige, ved sit under Nr. 5 opførte Forslag, at have tilkjendegivet, at denne Afkortning skal see i Forstærkningen, eller at en saadan Mening ligger i Ordene „komme Bedkommende tilgode paa samme Maade, som om han havde tjent i den staaende Hær;“ thi Tjenesten i den staaende Hær gaaer jo, som bekjendt, forud for Tjenesten i Forstærkningen, og naar der altsaa staaer, at Tjeneste i Livjægercorpset skal regnes ham tilgode, som om han havde tjent i den staaende Hær, saa er det rimeligt, at man maa begynde med at trække denne Tid fra Begyndelsen, og ikke fra Slutningen af hans Tjenestetid. Det maatte udtrykkes paa en ganske anden Maade; Forslaget maatte udtales ganske anderledes, for at det skulde faae denne Tanke. Jeg troer imidlertid ikke, at det gaaer an, saaledes at lave Amendmentet paa staaende Fod og strax lade Forsamlingen afgjøre dem; jeg troer vist ikke, at Forsamlingen vil være tjent i Tidens Længde med at bruge denne Omgangsmaade. Det maa altsaa vistnok forstaaes efter sine Ord.

Foraaavdt det Forslag under Nr. 4 angaar, ifølge hvilket Ordene: „Krigsbestyrelsens Tilsyn,“ skal forandres til „Krigsbestyrelsen,“ da kan jeg finde det ganske rimeligt, at den høitagede Krigsminister ikke har Noget imod dette Forslag, men som Militair siger: jo mere jeg kan faae ind under min Commando, desbedre, og at han søgelig mener, at der ikke fra det militaire Standpunkt er Noget at indvende derimod, og saaledes ikke modsætter sig dette Forandringsforslag; men jeg troer, at skjøndt vi her vedtage en Lov om Værnepligten, der skal ordne Landets Forsvar, saa er der dog ogsaa et andet Hensyn, der maa gjøre sig gjældende ved Siden deraf. Jeg troer vist ikke, at Forsamlingen vilde tilfredsstillende løse sin Opgave, naar den ene tænker paa at staae saamegen militair Bestyrelse ind i Landet, som muligt. Jeg troer, at der ogsaa er politiske Hensyn at tage, og jeg skal ikke nægte, at dette politiske Hensyn, som er at tage, har gjort sig gjældende i sin Tid, da Udvalget tog den Bestemmelse at foreslaae, at fritagelsen for Tjeneste i Forstærkningen skulde indskrænkes til Borgercorpserne i de saakaldte faste Pladser, istedetfor at Udvalget gaaer ud paa, at denne fritagelse ogsaa skulde tilkomme alle Kjøbstæders borgerlige Corpser, — jeg siger, da Udvalget vedtog denne Indskrænkning, da var det ikke uden stor Betænkelighed fra min Side; thi jeg saaer klart, at ved dette Forslag af Udvalget, derved opgav man al Tanke om en egentlig Nationalgarde i de Kjøbstæder, der ikke ere faste Pladser. Jeg troer, at dette er en Indretning, der,

hvor ingen Interesse man end har og bør have for Landets militaire Forsvar, har sit Værd, er en Indretning, siger jeg, der ikke er værd, at faste aldeles omkuld. Udvalgets Indstilling om at tilføie Ordet „sidstnævnte“ i sidste Passus gaaer imidlertid kun tildeels ud derpaa, og jeg troer ogsaa for mit Bedkommende at burde anbefale denne Indstilling til Forsamlingen, fordi jeg erkjender, at, saaledes som Forholdene allerede ere tilstede her i Landet, har Borgervæbningen efter vore Forhold i de mindre Kjøbstæder ikke den Betydning, eller kan faae den Betydning, som Nationalgarden kan have i andre Lande, og jeg erkjente ved Siden deraf Nødvendigheden af, at de borgerlige Corpser i de faste Pladser, der tildeels falde sammen med Fæstningerne her i Landet, at de gives en mere militair Organisation, end ellers Borgervæbninger have, fordi det i Krigstid kan være af Bigtighed, at der paa saadanne Steder kan have en Reserve eller ialtsald en Forøgelse af den militaire Styrke, og denne Forøgelse kan søges i disse Borgercorpser. Men jeg havde ved Siden deraf for Die, at det staaer i Udvalget, at disse Corpser, skjøndt de tilføjte at anvendes som militair Magt i Krigstid, dog ikkun skulde staae under Krigsbestyrelsens Tilsyn i Fredstid; thi man maa vel erindre, at udelader man Ordet „Tilsyn,“ saa staae de aldeles under Krigsbestyrelsens Befaling og Commando i Fredstid, og jeg troer, at det er godt, at der i større Stæder er borgerlige Corpser eller Nationalgarder ogsaa i Fred; jeg vil ikke videre forfølge denne Tanke; jeg troer, at det staaer klart for Enhver, i hvilken Retning min Tanke her gaaer. Jeg vil derfor kun lægge Forsamlingen paa Sinde, at Udtrykket „Krigsbestyrelsens Tilsyn,“ har sin store og fulde Betydning.

Formanden: Forinden jeg skriver til Afstemning, vil jeg tillade mig at rette et Spørgsmaal til den ærede Ordfører; der er nemlig opstaaet den Tvivl hos mig, om ikke Amendmentet under Nr. 8 kunde tages tilbage, da det jo egentlig falder sammen med Lovudkastet; thi der staaer jo i Udvalget „borgerlige Corps“, og hvis derved ogsaa skal forstaaes Brandcorpset og Politicorpset, som udtrykkelig er nævnt i Paragraphens 1ste Membrum, saa falder jo dette Forslag aldeles sammen med Lovudkastet.

Ordføreren: Det er saaledes, som jeg allerede ved Begyndelsen af Forhandlingerne angaaende § 33 tillod mig at bemærke, at borgerlige Corpser, som en Modsatning til militaire Corpser, naturligviis ogsaa indbefatte Brandcorpset og Politicorpset, og at Udvalget ikke har tilføiet disse, netop fordi man ansaae det for overflødig.

Næder: Jeg har just forklaret, at hvis der under borgerlige Corpser tillige skal indbefattes Brandcorpser, falder mit Amendment bort; men det er netop det, jeg har bestridt, at det kunde forstaaes saaledes.

Ved den herester stedfindende Afstemning blev Resultatet følgende:

1) Udvalgets Forslag:

At Ordene „saadan Tjeneste“ og det Følgende af 1ste Passus udgaaer, og at det istedet herfor efter Ordene „dog at“ kommer til at hedde: „Tjeneste i Borgervæbningen eller Politicorpset ikke kan affordres Noget, der henhører til den staaende Hær. Tjeneste i Brandcorpset kan ikke fritage Noget, der henhører til den staaende Hær, fra at opfylde den Tjeneste, som hans Stilling i denne medfører“;

blev vedtaget med 111 Stemmer mod 2.

2) Bisbys Forslag:

I Paragraphens 2den Passus: Efter Ordene „Tjenesten i saadanne Corps“ tilføies „hvortil Ingen kan udstrives, førend han er gaaet over til Forstærkningen“;

blev forkastet med 72 Stemmer mod 35.

3) Udvalgets Forslag:

At der i 3die Passus, 2den Linie, efter Ordet „Pladser“ tilføies „derunder indbefattet Helsingør“;

blev vedtaget med 110 Stemmer mod 2.

4) Diriks Forslag:

I 3die Passus istedetfor „Krigsbestyrelsens Tilsyn“ sættes „Krigsbestyrelsen“

blev forkastet med 87 Stemmer mod 15.

5) **Visbys Forslag:** I Paragraphens 3de Passus tilføies: „Den Tid, Rogen allerede har tjent i Livjagercorpset, regnes ham tilgode, som om han havde tjent denne Tid i den staaende Hær“; blev forkastet med 75 Stemmer mod 25.

6) **Udvalgets Forslag:**

At „sidstnævnte“ indskydes mellem Ordene „de“ og „borgerlige“;

blev vedtaget med 99 Stemmer mod 8.

Ræders Forslag:

Principaliter: Første Linie i sidste Membrum forandres til: „Alle de, der ere ansatte ved de sidstnævnte borgerlige Corps, ligesom ved Brand- og Politicorpsene i de faste Pladser“ etc. var tilbagetaget.

7) **Ræders Forslag:**

Subsidiariter: Det samme Forandringsforslag med Udeladelse af Ordene „og Politi“;

blev forkastet med 88 Stemmer mod 6.

8) **Ræders Forslag:**

Endelig tilføies ved Enden af samme Membrum: „Frihed for at møde ved Mynstringen efter § 29 tilstaaes de Mandstaber, som i de øvrige Kjøbstæder ere ansatte ved Borgervæbningerne, Brand- og Politicorpsene“;

blev forkastet med 83 Stemmer mod 20.

9) **Diriks Forslag:**

Til Slutningen af Paragraphen føies:

„De borgerlige Corpsers fremtidige Organisation vil være at fastsætte ved særegne Reglementer“;

blev forkastet med 62 Stemmer mod 49.

10) Lovudkastets § 38 med de vedtagne Forandringer

blev vedtaget med 106 Stemmer mod 4.

Efterat det næste Møde var berammet til Torsdag Kl. 1, Børnepligtsagen til fortsat Behandling, blev Mødet hævet.

54de offentlige Møde.

(Det 57de Møde i den hele Række.)

Torsdagen den 1ste Februar.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal tillade mig at anmeldte nogle indkomne Adresser:

- 1) En Adresse, indbragt af Rigsdagsmanden for Hjørring Amts 2det District (Theilmann), fra 55 Borgere og Indvaanere af Søby Kjøbstad om, at Kjøbstæderne maatte danne egne Valgdistricter, eller at Valgloven i ethvert Fald maatte blive saaledes, at den ligesaameget sikrer Kjøbstæderne behørig Modvægt mod Landdistricterne, som Landet i det Hele for Proletariatets Herredømme.
 - 2) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Ringkjøbing Amts 5te District (S. Pedersen), fra 257 Beboere i 7 Sogne i Ringkjøbing Amt, hvori de erklære sig mod Klassevalg.
 - 3) En Adresse, indbragt af Rigsdagsmanden for Præstø Amts 2det District (F. Johannsen), med 180 Underskrifter fra Præstø Amts Valgdistrict, Torværd, Røstelsø og Rønnebæk Sogne, om at ingen Klassevalg maae indføres, og Diæterne sættes som ved Provindsialstænderne.
 - 4) 4 Adresser med 403 Underskrifter, indleverede af Rigsdagsmanden for Hjørring Amts 4de District (Pape), om Danmarks Constitutions Udvikling til Gettkammer med Bibehold af den foreslagte Valglov, men dog med $\frac{1}{2}$ regeringsvalgte Medlemmer.
- Samtlige disse Adresser ville blive afleverede til Grundlovscomiteen.

Den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 8de District (Kayser) ønsker at gjøre Formanden et Spørgsmaal, hvoraf det vil afhænge, om han senere vil indkomme i Forsamlingen med et særegent Andragende. Der vil altsaa ikke være Spørgsmaal om idag at afgjøre Sagen, men først naar han indkommer med Andragende derom; derfor er den heller ikke sat paa Dagsordenen.

Kayser: Det Spørgsmaal, jeg vil tillade mig at rette til den høitærede Formand, er med Hensyn til den Brevverling, som har fundet Sted imellem ham og Grundlovs- og Valglovscomiteen.

Formanden: Jeg skal tillade mig at meddele Forsamlingen den Brevverling, som jeg har ført med Udvalget for Grundloven. En af de Herrer Secretairer har maaskee den Godhed at oplæse den.

En af Secretairerne oplæste herefter den ommeldte Brevverling, som følger:

Formandens Skrivelse til Formanden for Grundlovsudvalget, Professor Bjerring, af 22de Januar 1849.

Jeg tillader mig at anmode den ærede Formand for Grundlovsudvalget at meddele mig Underretning om, hvorvidt Udvalgets Forhandlinger ere rykkede frem, samt derhos om, naar det, under Forudsætning af den størst mulige Anstrengelse, kan ventes, at dets Arbeide kan forelægges Rigsforsamlingen. For at Børnepligtslovens Udgivelse ikke skal lide nogen længere Forhaling, anseer jeg det for Pligt at fremme den med Kraft, og haaber saaledes at faae den 2den Behandling tilendebragt i denne Uge. Der vil derfor i denne ikke være Leilighed til lange Møder for Grundlovsudvalget, hvorimod samme senere vil have den fulde Tid til sin Raadighed.

Bjerrings Svarskrivelse til Formanden af 22de Januar 1849.

I Gjensvar paa den Skrivelse, der af Rigsforsamlingens høitærede Hr. Formand er tilstillet mig som Formand i Grundlovscomiteen, skal jeg tillade mig at anføre følgende.

Comiteen, der blev valgt den 21de December f. A., har til Dato holdt 19 Møder og er i den foreløbige Behandling af Grundlovsudkastet fremrykket til § 33. Den har, uagtet de meget vigtige Forhandlinger i de offentlige Møder, i Reglen holdt Møde hver Søndag, hvert Møde i Almindelighed paa 4 Timer. Naar Comiteens Beretning kan forelægges Forsamlingen, derom seer jeg mig ikke i Stand til for Diebliffet at yttre nogen tilstrækkelig begrundet Mening.

Formandens Skrivelse til Grundlovsudvalgets Formand, Bjerring, af 25de Januar 1849.

I det Svar af 22de d. M., jeg har modtaget fra Hr. Professorens som Formand for Grundlovsudvalget, meddeles, at De for Diebliffet ikke seer Dem istand til at yttre nogen tilstrækkelig begrundet Mening om, naar Udvalgets Beretning kan forelægges Rigsforsamlingen.

Seer jeg nu hen til den Erfaring, der maa være vundet i den ikke korte Tid, Udvalget allerede har arbeidet, dernæst til de Bidrag, som Grundlovsagens Behandling i Afdelingerne, samt maaskee Børnepligtsagens Behandling i vedkommende Udvalg, kunne give til en rimelig Beregning, og dernæst gaaer ud fra, at, som rimeligt er, den nærmestforestaaende Tid efter at Børnepligtsloven er afgjort vil staae til Udvalgets Raadighed, og endeligen fra den Overbeviisning, at Udvalget, selv om den Tid, der under Forudsætning af stadigt og udholdende Arbeide maa ansees som tilstrækkelig, mod Formodning kunde overskrides, vil være redebon til yderligere Anstrengelse, saa skjønt jeg ikke rettere, end at Udvalget maatte kunne være istand til at angive en Tidsbestemmelse for Betænkningens Afgivelse. Jeg tillader mig derfor at anmode Hr. Professorens om at forelægge Udvalget dette Spørgsmaal, hvis Besvarelse for mig som Rigsforsamlingens Formand er af største Vigtighed.

Derhos skal jeg tillade mig at henlede Deres og Udvalgets Opmærksomhed paa, om det ikke skulde være hensigtsvarende, at Udvalget afgav sin Beretning i Affnit, efterhaanden som tilsvarende Affnit i Grundloven vare gennemgaaede, og at disse derefter forelagdes Forsamlingen til foreløbig Behandling, saa at Udvalget

fortsatte sit Arbejde samtidigen med Rigsforsamlingens, hvorved dog Behandlingen af saadanne Paragrapher i de Affnit, som stode i nær Forbindelse med andre Affnit, maatte udsættes. Dette vilde nu vistnok fordre, at Ordføreren maatte udnævnes, saasnart et Affnit var gennemgaaet af Udvalget, og ikke, som Regulativets § 10 bestemmer, først efter endt Forhandling; men det er jo ikke usandsynligt, at Forsamlingen med Hensyn til denne Sags store Omfang og til, at der ikke forelægges Rigsforsamlingen noget andet Arbejde, vilde, i Henhold til Regulativets § 32, gjøre en Undtagelse fra Bestemmelsen i § 10.

Hjerrings Svar til Formanden af 26de Januar 1849.

Efter at have meddeelt Grundlovscomiteen Rigsforsamlingens høitærede Hr. Formands Skrivelse til mig af Gaars Dato, skal jeg som Formand i bemeldte Comitee tillade mig paa dennes Vegne at afgive følgende Svar.

Stjondt Comiteen fremdeles meente, ikke med nogen Sikkerhed at kunne yttre sig om det Tidspunkt, da dens Betænkning over Grundlovsudkastet vilde kunne forelægges Forsamlingen, besluttede man dog, paa Grund af Rigsforsamlingens høitærede Hr. Formands gjentagne Ønske, at tage Spørgsmaalet under fornyet Overveielse. Resultatet heraf blev, at medens Nogle, under Forudsætning af, at Comiteen om nogle Dage vilde faae mere Raadighed over Tiden, meente med nogenlunde Rimelighed at kunne fastsætte Tidspunktet for Betænkningens Afgivelse til Begyndelsen af sidste Halvdeel af næste Maaned, antog Andre, at dette ikke vilde kunne naaes før i næste Maanedes Slutning, i alt Fald med Forbehold af, til den Tid at kunne tage den Beslutning at udsætte Betænkningen over det 7de Affnit til en senere Tid. Med Undtagelse af denne Mulighed ansaae Comiteens overveiende Fleertal det iøvrigt ikke for hensigtsmæssigt at meddele særskilt Betænkning over enkelte Affnit i Grundloven, medens man derimod var enig i at udsætte Valglovens Behandling og Afgivelsen af Betænkning over den, indtil de derhen hørende Bestemmelser i Grundloven vare endeligt vedtagne af Rigsforsamlingen.

Formanden: Den ærede Rigsdagsmand har Ordet.

Kayser: Da jeg for nogle Dage siden udbad mig Tilladelse til at rette et Spørgsmaal til Grundlovsudvalget, var det fornemmelig for at erholde de Oplysninger, der nu ere meddeelte af den ærede Formand og her fremsatte for Forsamlingen. Dette Spørgsmaal bliver altsaa nu for mit Vedkommende oversflødig; derimod forekommer det mig dog ogsaa, at Besvarelsen ikke har været saaledes, at man dermed maatte ønske Sagen stillet i Bero. Udvalgets Pluralitet formener nemlig, at det ikke vil være hensigtsmæssigt at forelægge sin Betænkning særskilt over de enkelte Affnit, og den udtaler kun som en Mulighed, at den i Fremtiden kan finde sig foranlediget til at udsætte sin Betænkning over det 7de Affnit til en senere Tid. Med den største Agtelse for den Indsigt og store Dygtighed, hvortil denne Formening støtter sig, maa jeg dog, saalange ikke Grunde derfor foreligge, være af den Mening, at Udvalget uden Skade for Grundlovens Behandling vilde kunne forelægge sin Betænkning deel-

vis (Rei!), navnlig saaledes, at det 7de og 8de Affnit udsættes til en senere Tid, og man begyndte med 2det Affnit. Vi ere samlede her fornemmelig i Anledning af Grundlovens Behandling, det er Hovedbestemmelsen med vor Sammenkaldelse, og det er forsaavidt et naturligt og af Mange understøttet Ønske hos mig, at vi saa snart som muligt maatte komme dertil, og det maatte vistnok være meget vægtige Grunde, der kunde bestemme Forsamlingen til Udsættelse deraf. I denne Betragtningssmaade af Sagen, der for mig er den vigtigste, haaber jeg, at Forsamlingen vil finde Undskyldning for, at jeg finder mig beføiet til at stille et bestemt Andragende i denne Retning.

Mr. Drewsen: Maa jeg blot tillade mig at bemærke, at hvis det skulde blive Tilfældet, at den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 8de District (Kayser) skulde frasalde sit Andragende, saa vil jeg blot anfælde, at jeg vil optage det.

Formanden: Det skal paa sædvanlig Maade blive behandlet. Efter Dagsordenen gaae vi over til den anden Behandling af Børnepligtsudkastet, og begynde med dets § 39. Den ærede Ordfører vil maaskee have Ordet.

Den omdeelte Afstemningsliste indeholdt til § 39 følgende:

1) Udvalgets Forslag (samment. Nr. 2 til § 11):

At Ordet „aarlige“ ombyttes med „de anordnede“.

2) Lovudkastet (med den muligen vedtagne Forandring).

Ordføreren: Ved denne Paragraph er kun stillet eet Forslag, nemlig af Udvalget, som kun gaaer ud paa, at istedetfor „aarlige Sessjoner“ skal sættes „de anordnede Sessjoner“. Dette Forslag er i fuldkommen Overensstemmelse med, hvad den ærede Forsamling har vedtaget ved Udkastets § 11 om Landtjenesten, saa at jeg ikke har Videre i den Anledning at tilføie.

Den herefter stedfindende Afstemning gav følgende Resultat:

1) Udvalgets Forslag:

At Ordet „aarlige“ ombyttes med „de anordnede“; blev vedtaget eenstemmigen med 125 Stemmer.

2) Lovudkastets § 39 med den vedtagne Forandring; blev vedtaget eenstemmigen med 122 Stemmer.

Man gik derefter over til § 40, hvortil Afstemningslisten indeholdt følgende:

1) Orstedes Forslag:

At Nr. 4 og 7 bortfalder.

2) Udvalgets Forslag:

At Udtrykket „opholde sig“ i Nr. 4 og 7 forandres til „have fast Ophold“.

3) Plovens Forslag:

Paragraphens Nr. 2 „... Forordningen af 8de Januar 1802 § 1“ tilføies: „angaaende Sø-Indrullingsvæsenet i Danmark.“

4) Lovudkastet (med de muligen vedtagne Forandringer).

Det under Nr. 3 stillede Forslag var imidlertid, som Formanden bemærkede, i Henhold til de tidligere stedfundne Afstemninger taget tilbage.

(Fortættes.)

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fire og halvtredsindstyvende (57de) Mode.

(Fortfat.)

Ordføreren: De tvende Forslag, som ere stillede til denne Paragraph under Nr. 1 og 2, angaae begge de samme Punkter i den foreliggende Paragraph; det er nemlig de tvende Punkter Nr. 4 og 7, af hvilke det 1ste bestemmer, at de Personer af den hidtil værne-frie Befolkning, der nu strax blive Værnepligten undergivne, skulle indføres i Sørullen, forsaavidt de opholde sig i Solimitidistricterne og de ikke begjere at optages i Landrullerne. Det 2det Forslag gaaer ud paa, at alle de Personer, som i Fremtiden paa den Tid, de efter Anordningerne ere pligtige til at opføres i Rullen, opholde sig i et Sødistrict, skulle overføres i Sørullen. Det under Nr. 1 af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted) stillede Forslag gaaer ud paa, at disse Bestemmelser i Udkastet skulle bortfalde. Udvalget har imidlertid ikke kunnet tiltræde dette Forslag, da det vilde falde sammen med en Bestemmelse om, at Solimitidistricter for Fremtiden skulde ophæves, saaledes at Søetaten vilde, med Hensyn til dens Forsyning med Mandskab, være henvist alene til de egentlige Søfarende, og for den første Tid tillige til de Personer, der af den hidtil værnepligtige Klasse allerede naar Forordningen udkommer ere optagne i Sørullerne paa Grund af deres Fødsel i et Sødistrict. Naar Søetaten alene vilde være henvist til at forsyne sig med Mandskab, ene og væsentligst af de Søfarende, saa vilde Udskrivningen falde byrdefuldere paa de Søfarende end hidtil, og denne større Byrde paa de Søfarende vilde igjen indvirke hæmmende paa Landets Søfart. Det kan jo vel være et Spørgsmaal, om der ikke kunde træffes en saadan Ordning af Forholdene, at Solimitidistricterne kunde ophæves, men den Undersøgelse, som skulde give det Resultat, er endnu ikke anstillet, og det er derfor forekommet Udvalget, at det er for tidligt nu at tage en saadan Beslutning; en saadan Beslutning kunde jo ikke, da Undersøgelsen ikke er foretagen, være Resultatet af en velbegrunnet Overbeviisning, men alene være støttet paa et løst Skjøn, og dette har Udvalget ikke anseet tilraadeligt. Det kan vel bemærkes, at Solimitidistricts-Indretningen ikke uieblifflig vil blive aldeles ophævet; den vilde kun, efter Forslaget, blive ophævet for Fremtiden, saaledes at al Tilgang til Sørullerne, paa Grund af Solimitidistricterne, fra nu af vilde falde bort, men det Mandskab, som allerede er indført i Sørullerne, vilde fremdeles forblive i Rullerne, da Forslaget ikke gaaer ud paa, at ogsaa Nr. 1 i den her omhandlede Paragraph skal bortfalde, og man kan saaledes sige, at man ikke udsatte sig for den Fare at berøve Søetaten det fornødne Mandskab i Diebliffet. Men det maa dog derved bemærkes, at de Sødindrullerede og de øvrige Søværnepligtige vilde savne den Lettelse i Udskrivningsbyrden, som ellers vilde være en Folge af, at den hidtil værne-frie Befolkning kommer ind under Værnepligten, og desuden er Bestemmelsen, naar Forslaget tages tilfølg, dog ikke andet end en foreløbig Beslutning, hvorimod det dog maa være forbeholdt en senere Tid at afgjøre, hvorvidt denne Ophævelse for Fremtiden bliver bestaaende, eller hvorvidt Solimitidistricterne skulle vedblive at være ophævede. Jeg troer derfor ikke, at der er nogen særdeles Grund til at tage en saadan Bestemmelse, om den end ikke kunde virke skadelig i nogen særdeles Grad i det første Diebliff, da det dog maa erkjendes, at der maa foregaae en anden Undersøgelse af Forholdene end den, der hidtil har fundet Sted, forinden en saadan endelig Beslutning kan tages. Dertil kommer ogsaa, at vel blev der

i 1846 i den røskildste Stænderforsamling andraget paa at ophæve Solimitidistricterne, men som den ærede Forslagsstiller ogsaa selv, hvis jeg ikke feiler, under den foreløbige Behandling har bemærket, blev dette Forslag ikke tiltraadt af den jydste Stænderforsamling, hvorimod den androg paa, at Solimitidistricterne skulde vedblive. Et Andet er det, at, saaledes som Bestemmelsen er stillet i Udkastet, at Opførelsen i Sørullerne skal afhænge af et blot Ophold paa den paa-gældende Tid i et Solimitidistrict, er det en mindre tilraadelig Bestemmelse, fordi det derved gøres altfor afhængigt af vedkom-mende Personers vilkaarlige Beslutning, hvad enten de ville lade sig indføre i Sø- eller Landrullerne. Det var ogsaa hidtil, kan man sige, en tilfældig Omstændighed, hvorefter det afgjordes, om Vedkommende skulde indføres i Land- eller Sørullen, da det beroede paa deres Fødsel i Landdistrict eller Sødistrict; men denne Omstændighed afgang dog ikke i den Grad af Vedkommendes personlige Vilkaarlighed. For nu at forebygge den Ulempe, der kunde slyde af, at Indførelsen i Sørullerne blev aldeles overladt til Vedkommendes vilkaarlige Forgodtbefindende, har Udvalget stillet det Forslag under Nr. 2, hvorefter det Udtryk, der i Udkastet er brugt, nemlig „opholde sig“, skal forandres til „have fast Ophold“. Det beroer jo vel ogsaa tildeels paa Personernes egen vilkaarlige Bestemmelse, om de ville tage fast Ophold i et Sødistrict eller ikke, men det er dog ikke i den Grad vilkaarligt eller tilfældigt, som efter Udkastet; det vil dog vistnok kun blive i meget faa Tilfælde, at Vedkommendes øvrige Forhold saaledes vilde kunne tilstede, at de ene af den Grund, at de vnsle at opføres i Sørullen, ville tage egentligt fast Ophold, eller med andre Ord tage deres egentlige Hjem i et Sødistrict. Naar Udvalgets Forslag antages, vil Bestemmelsen ikke kunne aabne Veien til den Vilkaarlighed i Anvendelsen, som er Tilfældet i Udkastet.

Orsted: Det har ingenlunde været min Mening at andrage paa, at Solimitidistricterne skulle ophæves, eller at der skulde stee nogen Indstrækning i det Mandskab, hvortil Søetaten nu er berettiget. Det er saa langt fra, at jeg ved alle de Leiligheder, hvor der forhen har været gjort Fordring paa, at Solimitidistricterne skulde ophæves, har forsvaret den Mening, at de skulde vedblive, indtil det kunde godtgjøres, at Søetaten paa anden Maade kan blive forsynet med det Mandskab, som den behøver. Men hvad der har foranlediget mig til at stille et Forandringsforslag ved Paragraphen, det er, at Nr. 4 og 7 i Udkastets § 40 indeholde en, efter min Mening, kun lidet begrundet Uvidelse af det Mandskab, hvortil Søetaten nu er berettiget. Efter den nærværende Tingenes Orden og de nu bestaaende Regler skulle alle de, der fødes i Solimitidistricterne, uden Hensyn til, om de virkelig ernære sig ved Søfart eller ikke, foreløbig staae i Sørullen, og der behøves intet andet Sømandskab, og i det Hele mindre Qualificationer, for at blive staaende i Sørullerne, end der fordres af dem, der oprindeligt hørte til Landrullerne, men vilde gaae over til Sørullerne. Man har begrundet dette, for det første paa den Anskuelse, at Søetaten maa have Individuer, som kunne benyttes til saadan Tjeneste, der egentlig ikke udfordrer Sømandskab, og dernæst paa den Omstændighed, at de, der ere fødte i Nærheden af Søen, dog maae ansees mere eller mindre fortrolige med den, og altsaa ogsaa mere stikkede til at gjøre Tjeneste paa Skibene end de, som ere fødte inde i Landet. Denne Grund var maastee i sig selv ikke saa meget stærk, og man har oftere opholdt sig over dens Svaghed; men ialtfald taler der endnu mindre for Udkastets Bestemmelse, naar de skulle henhøre til Sørullen, der blot have Ophold i et Solimitidistrict, uden at være fødte der, og som vilkaarligen kunne være

flyttede derhen, fordi de, naar de ikke anvendes til Søen, men vel blive staaende i Rullen som Søfarende eller som Ikke-Søfarende, ikke ville være den samme besværlige Bærnepligt underkastede som de Landværnepligtige. Det er med Hensyn dertil, at jeg har stillet mit Amendement. Det er vel saa, at naar der ikke bliver tilføjet Noget, vil Søetaten ikke have Ret til dem, der for Fremtiden fødes i Solimitdistricterne, men alle de, der hidtil ere fødte der, ville dog tilhøre den, og jeg har forudsat, at denne Anordning ikke vil blive i Kraft saalænge, at der jo vil være Leilighed til at gjøre den fornødne Omregulering, førend noget Individ, som endnu ikke er født, skal optages i Sø- eller Landrullerne; Udvalget har ogsaa selv seet, at der dog kunde være Betænkelighed ved Udkastet, og derfor har det foreslaaet, at Udtrykket „opholde sig“ skal forandres til „have fast Ophold“. Men jeg maa bemærke, at dette egentlig ikke siger mere; thi der kan dog neppe fordres mere, for at dette Ophold skal ansees for fast, end der fordres med Hensyn til Landværnepligten, og hvis man altsaa antager, at et Lyende har fast Ophold, hvor det tjener, kunde et Individ, naar det var nær ved Udskrivningsalderen, tage Tjeneste i et Solimitdistrict og maaskee gjøre nogle faa Toure med Brændeskibe, eller yde en ubetydelig Hjælp ved Fiskeri, og derved aldeles blive fritaget for den strengere Bærnepligt for de Landværnepligtige. Skjøndt jeg derfor ikke kan Andet end antage, at det Amendement, som jeg har stillet, er begrundet, saa skal jeg dog ikke, da jeg ikke har erfaret, at Noget er gaaet ind derpaa, opholde Forsamlingen med at afstemme derover, og det saameget mere, som jeg tidligere har gjort mange Forslag, der vare ligesaa klare, og som jeg maatte ansee for langt vigtigere end dette, men som dog ikke have vundet Forsamlingens Bifald. Det er jo tillige sandsynligt, at der snart vil skee en Reform, navnlig med Hensyn til Forskjellen mellem dem, der henhøre til Landetaten og Søetaten, og Sagen er derfor ikke af saa stor Vigtighed, saa at, dersom ingen Anden attraaer det, skal jeg ikke uleilige Forsamlingen med Afstemning over dette mit Amendement.

Lüttichau: Lør jeg spørge, om de forskjellige Punkter af Paragraffen blive satte under Afstemning hver for sig?

Formanden: Da der kun var foreslaaet Forandring i Nr. 4 og 7, har jeg ikke tidligere tænkt mig det, men hvis det forlanges, saa kan det skee. Dvsfer maaskee den ærede Rigsdagsmand det?

Lüttichau: Nei, dersom ingen Anden onsker det, skal jeg ikke insistere derpaa.

Bed den derpaa stedfindende Afstemning blev:

1) Udvalgets Forslag:

At Udtrykket „opholde sig“ i Nr. 4 og 7 forandres til „have fast Ophold“,

vedtaget eenstemmigen med 123 Stemmer.

2) Lovudkastets § 40 med den vedtagne Forandring, vedtaget med 124 Stemmer mod 2.

3) Ørstedes og Bloyens Forslag under Nr. 1 og 3 vare tilbagetagne.

Man gik derpaa over til § 41, hvortil Afstemningslisten indeholdt følgende:

1) Ørstedes Forslag:

At Comitens Forslag ialtsald indskrænkes til de i § 43 ommeldte Personer.

2) Udvalgets Forslag:

At der efter Ordet „halvbefaren“ i 4de Linie franedes tilføies: „eller søvant, samt i sidste Tilfælde godtgjøre at have sit Erhverv ved Lodsvæsen eller ved at fare med Skibe, Pramme, Jagter, Baade og andre Fartøier, af hvad Navn nævnes kan, eller ved Fiskeri.“

3) Lovudkastet (med de muligen vedtagne Forandringer).

Ordføreren: Ved denne Paragraph er der kun stillet 2 Forslag, hvoraf det ene, under Nr. 1, der er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Ørsted), slutter sig til Udvalgets Forslag under Nr. 2. Dette sidste Forslag gaaer ud paa, at istedetfor efter Udkastet den Landværnepligtige, for at blive Søværnepligtig, skal inden Udskrivningsalderen allerede have erhvervet idetmindste Characteren „Halvbefaren“, skal det være tilstrækkeligt

dertil, at han har erhvervet Characteren „Søvant“ og tillige kan godtgjøre at have sit Erhverv ved Lodsvæsen eller ved at fare med Skibe, Pramme, Jagter o. s. v. Udvalget har fundet sig forandriget til dette Forslag derved, at Udkastet i § 43 har bestemt, at Forordningen af 8de Januar 1802 skal ophæves, forsaavidt den har bestemt, at Søner af de Forældre, der i Kjøbstæderne ernære sig ved Søfart, Lodseri og vidtløstigt Fiskeri og deslige, skulle være Søværnepligtige. Man har anseet det nødvendigt at stille dette Forslag, fordi der til Characteren „Halvbefaren“ kræves, at Vedkommende idetmindste har havt Hyre med Skibe eller faret tilføies i 2 Aar, hvorimod Characteren „Halvbefaren“ ikke kan erhverves ved, at den Paagjældende besætter sig alene med Fiskeri og anden sliq Beskæftigelse paa Søen. Naar derfor § 43 bliver staaende, saa vilde det blive Tilfældet, at flere Personer, som have deres egentlige Erhverv ved Søen, og som maae ansees som sær brugbare paa Søen, ikke ville kunne komme ind i Sørollen; der findes nemlig ikke blot i Kjøbstæderne, men ogsaa tildeels paa Landet, paa Kysterne i Landdistricterne, en Deel af Befolkningen, der færdes bestandig paa Søen med Fiskeri og andet Saa-dant, uden at de nogeninde, eller dog kun meget sjældent, gaae i egentlig Fart eller fare tilføies. Naar disse Personer ikke oprindelig ere førte ind i Sørollerne, saa komme de ikke derind, medmindre de erhverve Characteren „Halvbefaren“ inden Udskrivningsalderen, og det har man anseet for at være skadeligt, saavel i Søetatens, som i de paagjældende Glasfers Interesse; men det er ikke blot af den Grund, at man anseer Forslaget nødvendigt, men man har meent, at man ved Forslaget kun ligefrem opfylder et Retfærdighedskrav, navnlig fra Kjøbstadbeboernes Side. Det maa nemlig erindres, at der ikke oprindeligen har bestaaet nogen Lægsindretning for Kjøbstæderne; som Folge deraf har der heller ikke været tagen nogen Bestemmelse om, at der for Kjøbstædernes Vedkommende skulde skee nogen Inddeling i Land- og Solægder. Da Solægderne sidst bleve omregulerede, for omtrent et halvt Hundrede Aar siden — det skete nemlig ved Forordningen af 8de Januar 1802 —, saa kunde der paa den Tid ikke oprettes Solægder i Kjøbstæderne; men den Indretning, der i disse skulde være som et Substitut istedetfor Inddelingen i Solægder, var den, at det blev bestemt, at Søner af Søfarende i Kjøbstæderne og af de Kjøbstadbeboere, som beskæftigede sig med Fiskeri, Lodsvæsen og deslige, skulle være Søværnepligtige. Denne Søværnepligt blev paalagt endeel af Kjøbstadindvaanerne, paa den Tid, da endnu ikke Kjøbstæderne vare Bærnepligten undergivne, og denne Indretning maa, som allerede sagt, betragtes som en Substitution for, eller et Analogon til Inddelingen i Solægder i Landdistricterne; men naar man nu, saaledes som er skeet ved Antagelsen af Udkastets § 40, lader Lægsindretningen paa Landet bestaae, saa vil det, ved Siden deraf, være vilkaarligt mod Kjøbstæderne; at have den Indretning i Kjøbstæderne, der skulde være tilsvarende til Solægderne paa Landet, og derfor, naar § 43 bliver staaende, og man saaledes hæver denne Indretning, saa kræver Retfærdigheden, at man træffer andre Bestemmelser, der kunne afhjælpe den Ulempe, der følger for Kjøbstæderne ved at lade § 43 staae. Forslaget er imidlertid ikke blot begrundet i Hensyn til Kjøbstadindvaanernes Interesse, men, som tidligere bemærket, er det ogsaa begrundet i Hensyn til det almene Vel, og navnlig til Søetatens Interesse, da det Mandskab, der vil komme ind i Sørollerne, er et særdeles brugbart Mandskab. Forslaget under Nr. 1 gaaer ud paa, at Forslaget Nr. 2 skal indskrænkes til kun at gjælde for Kjøbstadindvaanerne, men ikke for Landdistricterne. Det maa nu vel erkjendes at være af mindre Vigtighed, at dette Forslag ogsaa kommer til at gjælde Landdistricterne, fordi i Landdistricterne bestaaer allerede Indretningen med Solægder eller Solimitdistricter; men, som jeg allerede tidligere har tilladt mig at udtale, er Sødistricteinddelingen allerede passeret for en lang Række af Aar siden; den sidste Omregulering af denne Indretning skete ved Forordningen af 8de Januar 1802; den iværksattes efter Hensyn til de da bestaaende locale Forhold; disse have paa mange Steder forandret sig, og mærkeligt nok, der er hele Rysstrækninger her i Landet, der ikke ere blevne inddragne under Søvæbningen. Under Udvalgets Behandling har den ærede kongevalgte Rigsdagsmand af Søetaten, der er Medlem af Udvalget, op-

lyst for Samme, hvorledes der, navnlig paa Østkysten af Jylland, ere ikke ubetydelige Strækninger, der ligge langs med Havet, hvor aldeles ingen Sølægder bestaae, ligesom der ogsaa igjen er andre Steder, hvor der ligge Sølægder langt ind i Landet ved Fjordene, der maaskee langt mindre kvalificere sig til at være Sølægder. Der er, som sagt, Steder paa Kysterne, hvor der ikke er Sølægder, og paa disse Steder ville Beboerne være udelukkede fra at indføres i Sørullerne, med mindre de opfyldte disse for dem saa vanskelige Betingelser, som Udkastets § 41 fordrer. Udvalget har troet, at det kunde have sin Nytte, at Forslaget udstræktes til ogsaa at gjælde om Landdistricterne. Forsaavidt man vil indvende imod Forslaget, at det vil lette Afgang for de Landværnepligtige til at komme over i Sørullerne, saa maa jeg bemærke, at der vel, til at blive søvant, hvilket Forslaget opstiller som Betingelse, ikke fordrer mere end 2 Aars Beskæftigelse med Fiskeri, eller eet Aars Fart med Skibe, men Udvalget har jnst derved troet, ikke at burde gjøre Optagelse i Sørullerne ene afhængig af, at Vedkommende kunde faae Characteren „søvant“ i Udskrivningsalderen, men har tillige tilføjet, at han skulde godtgjøre, at have sit Erhverv ved Lodstjeneste og den øvrige Beskæftigelse ved Søværnet, der er nævnt, og hvilket her er optaget ligesom af Forordningen af 8de Januar 1802, og idet man har tilføjet, at Vedkommende skal have godtgjort, at dette er hans Erhverv, har man villet tilkjendegive, at det ikke skulde være tilstrækkeligt, at han af og til befattede sig med Søfart, men man har meent, at det heraf maatte følge, at han skulde godtgjøre, at hans hele Livsstilling var saaledes, at han kunde antages at have opoffret sig til Søværnet, paa en af de i Forslaget nævnte Maader, saa den Ulempe, der kunde bestrænges af Forslaget derved, at det kunde siges at være let at erhverve Characteren „søvant“, den troer jeg vil være temmelig fjern ved den Tilsvining, som er gjort af Udvalget.

Orsted: Det Forslag, som jeg har stillet til denne Paragraph, angaaer ikke Udkastet selv, hvorimod jeg Intet finder at erindre, men derimod den Indstilling, som Udvalget har gjort. Det forekommer mig, at denne Indstilling foreger den Forskjel, der hidtil har været mellem at høre til Landrullen og Sørullen; det er nemlig tilladt at gaae over fra den ene til den anden, men der er den Forskjel, at Enhver, som er født i Sølimitdistrictet, bliver i Sølimitdistrictet, naar han blot ved sit 22de Aar er søvant; men naar han vil gaae over fra et Landdistrict til et Sølimitdistrict, saa skal han være halv-befaren. Nu skal det at være søvant efter Comitens Indstilling være nok, ogsaa for at gaae over til Sølimitdistrictet. Men, idetmindste efter den Erfaring, jeg har gjort, og efter hvad jeg har hørt af flere sagkyndige Folk, hører der overmaade lidet til at bevise, at man er søvant; det er nok, at man af og til har faret med Baade og været ude paa Fiskeri og deslige, og det kunde derfor let blive en Speculation for dem, som hellere ville være Søtjenesten end Landtjenesten underkastede, at de for en kort Tid toge Tjeneste hos En eller Anden for at bruges til at fare med Brandeskibe, Baade eller paa anden saadan Maade, og derved erhverve Vidnesbyrd om, at de maae anses som søvante. Den ærede Comitee har selv seet, at det var forlidet at forlange, at de være søvante, men den har tilføjet, at de skulde godtgjøre at have deres Erhverv ved Lodsvæsen eller ved at fare med Skibe, Bramme, Jagter, Baade og andre Fartøier, af hvad Art navnes kan, eller ved Fiskeri; men det er vanskeligt at paavise, hvorvidt de virkelig søge deres Erhverv derved, thi naar de af og til gjøre en saadan lille Soreise med disse Baade, saa søge de jo derved deres Erhverv, og saaledes behøver da blot den Person, som paa den Tid bliver 22 Aar og ønsker at gaae ud af Landrullen, i den Tid at sætte sig i en saadan Stilling, at han kan faae et saadant Vidnesbyrd. Det forekommer mig at være saa aldeles vagt, at det forekommer mig at være betænkeligt, dertil at knytte den under disse Forhold betydelige Forskjel, om En nemlig skal være pligtig til at forrette Sø- eller Landtjenesten. Den ærede Ordfører for Comitens har ogsaa meent, at det var fornemmelig med Hensyn til den Forandring, som efter § 43 foregaaer med Hensyn til Kjøbstæderne, at denne Bestemmelse skulde optages. Men af denne Grund vilde vel følge, at det var tilstrækkeligt, at Bestemmelsen blev given for dem, der hidtil ifølge Forordningen af 8de Januar 1802 i Kjøbstæderne hørte til Sø-

rullerne, og som nu efter denne nye Anordning skulde gaae over til Landrullerne. Forsaavidt det er bleven paaberaabt, at der er Districter, der rettere burde henhøre til Sø- end til Landlægderne, er dette jo Noget, der ikke kan reformeres her, men det forudsætter en nøiagtig Undersøgelse derom. Jeg antager heller ikke, at den Ulempe, der er antagen for Kjøbstæderne at ville flyde af, ikke at have en saadan Bestemmelse, som Forslaget gaaer ud paa at indføre, er af megen Betydning; thi alle de, som for Tiden ere opførte i Sørullen i Kjøbstæderne og i Sølimitdistricterne, alle de, som ere fødte nu og ere i de Forhold, som Forordningen af 8de Januar 1802 omtaler, høre til Sørullerne og blive der, og inden der danner sig en ny Stamme, om hvis Udskrivning der kan blive Tale, vil vistnok denne Gjenstand blive nærmere reformeret. Jeg kan derfor ikke Andet end inhædere den Mening, jeg har udtalt i mit Forslag; men da det ikke er Lovudkastet selv, hvorved jeg har Noget at bemærke, og da jeg ikke indseer, at det vil være af megen Bigtighed, om Udvalgets Bestemmelse aldeles falder bort, eller om den bliver saaledes indskrænket, som af mig foreslaaet, saa skal jeg ikke uleilige Forsamlingen med nogen Afstemning over mit Forslag, men forbeholde mig at votere imod Comitens Indstilling.

Ordføreren: Jeg maa i Anledning af hvad den sidste ærede Taler bemærkede dog tillade mig at yttre, at forsaavidt han har sagt, at det ikke vil medføre nogen Skade for den Deel af Kjøbstæderbefolkningen, som kom i det Tilfælde, som Udvalgets Forslag forudsætter, at Forordn. af 8de Januar 1802 falder bort, da de allerede fødte Personer ere optagne i Sørullerne, saa er dette ganske rigtigt, forsaavidt angaaer de Personer, der efter de hidtil gjældende Regler vare værnepligtige; men den hidtil værnefrie Befolkning i Kjøbstæderne, som ikke hidtil har været optagen i Rullerne, vil da sieblikkeligen blive indført i Landrullerne. Nu vil man vel svare, at der i Kjøbstæderne ikke ere mange Personer i dette Tilfælde, thi forsaavidt deres Forældre vare Søfarende, saa vare de allerede ifølge Bestemmelserne i Forordn. af 8de Januar 1802 opførte i Sørullerne. Men man maa erindre herved, at Udvalgets Forslag ikke knytter sig til, om Vedkommendes Forældre ere søfarende eller ikke, men det knytter sig til de paagjældende Personers egen Stilling; altsaa naar den i Kjøbstaden fødte eller den hidtil værnefrie har befattet sig med Fiskeri eller Saadant, uden at hans Forældre ere Søfolk, saaledes som det i mange Kjøbstæder, der ligge ved Søen, vilde være Tilfældet med en heel Deel af Dagleierclassen og ogsaa af Haandværksclassen, saa vil en saadan Person nu ved Værnepligtens Almindeliggjørelse strax blive indført i Landrullen, saafremt man ikke antager Udvalgets Forslag.

Jeg maa endnu ved denne Sag bringe i Erindring, at der er indkommet et Andragende til Forsamlingen fra Beboerne i Skagen, hvori det klart er udviklet, hvorledes det for denne By vil være meget skadeligt, hvis Udkastets Bestemmelser blive uforandrede. De have andraget paa, at Forordn. af 8de Januar 1802 maa blive ved at staae ved Magt; men Udvalget har meent, at da det maa indrommes, at der ikke i den Omstændighed, at Vedkommendes Forældre ere Somænd eller beskæftige sig med Søen, er en tilstrækkelig begrundet Formodning for, at Sønnen vil opoffre sig til Søen, skøndt denne Forældrenes Stilling jo altid lader formode i en vis Grad, at Sønerne ere mere stikede for Søen end Andre, saa har man troet, at det var rigtigst at gjøre Forandringen derhen, at det kom til at beroe paa, om Vedkommende, om hvis Værnepligt der handlede, var i det Tilfælde, at han søgte sit Erhverv ved eller havde opoffret sig til Søen. Der vil altsaa blive endeel Personer nu, efter Udkastet, saaledes som det er foreslaaet forandret, der efter den hidtil bestaaende Lovgivning skulde have været optagne i Sørullerne, men som nu vilde komme ind i Landrullerne. Men efter Udvalgets Forslag kunne dog de Personer, som efter deres hele Stilling og Forhold maae anses særdeles kvalificerede til at optages i Sørullerne, blive optagne deri, saa at der vel forud foregaaer en Indskrænkning i det allerede Bestaaende; men det er en Indskrænkning, der vil kunne motiveres ved det Hensyn, at naar Vedkommende ikke befatter sig med Søen, kan det ikke gjøre ham i nogen særegen Grad mere brugbar for Staten, at hans Forældre ere søfarende, skøndt det, at Forældrene

ere søfarende, altid bliver en Formobning for, at Sønnen har Lyft og Interesse for Søen.

Da ingen Flere begjærede Ordet, stred man til Afstemning, der gav følgende Resultat:

1) Udvalgets Forslag:

At der efter Ordet „heelbefaren“ i 4de Linie franedes tilføies: „eller søvant, samt i sidste Tilfælde godtgjør at have sit Erhverv ved Lodbøvasen eller ved at fare med Stibe, Pramme, Jagter, Baade og andre Fartøier, af hvad Navn nævnes kan, eller ved Fiskeri“;

blev vedtaget med 115 Stemmer mod 2.

2) Lovudkastets § 41 med den vedtagne Forandring blev vedtaget eenstemmigen med 122 Stemmer.

Orstedes Forslag under Nr. 1 var tilbagetaget.

Man gik derefter over til Udkastets § 42, hvortil Afstemningslisten indeholdt følgende:

1) Udvalgets Forslag:

At Udtrykket „begjere sig“ i sidste Linie forandres til „blive“.

2) Lovudkastet (med de muligen vedtagne Forandringer).

Ordføreren: Udvalgets Forslag under Nr. 1 er blot en Redaktionsbemærkning, der gjentages ved en af de senere Paragrapher, og jeg skal derfor ikke videre udtale mig derom.

Formanden: Men den ærede Ordfører mener dog, at det maa sættes under Afstemning?

Ordføreren: Ja, det er vistnok det rigtigste.

Ved Afstemningen blev

1) Udvalgets Forslag:

At Udtrykket „begjere sig“ i sidste Linie forandres til „blive“, vedtaget eenstemmigen med 117 Stemmer, og

2) Lovudkastets § 42 med denne Forandring vedtaget eenstemmigen med 121 Stemmer.

Man gik derefter over til Udkastets §§ 43 og 44, hvortil intet Forslag var stillet.

Ordføreren: Jeg skal blot med Hensyn til § 43 tillade mig den Bemærkning, at der ved Udvalgets Forslag til § 41, som nu er vedtaget af Forsamlingen, er givet en saadan Bestemmelse, at Udvalget ikke kan fraraade, at § 43 bliver staaende.

Ved den herefter stedfindende Afstemning blev

1) Lovudkastets § 43,

vedtaget eenstemmigen med 126 Stemmer, og

2) Lovudkastets § 44,

vedtaget ligeledes eenstemmigen med 126 Stemmer.

Til Udkastets § 45 indeholdt Afstemningslisten følgende:

1) Udvalgets Forslag:

At Ordene „han fylder“ i 2den Linie udgaae.

2) Udvalgets Forslag:

At Ordene „begjere sig“ i næstsidste Linie forandres til „blive“.

3) Lovudkastet (med de muligen vedtagne Forandringer).

Ordføreren: Forslaget under Nr. 2 er kun en Redaktionsforandring i Overensstemmelse med det Forslag, der under Nr. 1 ved § 42 blev antaget. Det andet Forslag, under Nr. 1, gaaer ud paa, at Ordene i 2den Linie „han fylder“ skulle udgaae; Paragraphen hjemler nemlig Enhver, der henhører til Sørollen og ikke ønsker at beskæftige sig med Søen, Ret til at begjere sig overført til Landrullen, hvorimod Udvalget har foreslaaet, at Ordene „han fylder“ i 2den Linie skulle udgaae. Det vil sees, at, ved at lade disse Ord udgaae,

bliver det et Aar tidligere, at vedkommende Søværnepligtige skal begjere sig indskreven i Landrullen. Grunden til, at man har villet gjøre dette Forslag, er den, at derved vil den tidligste Periode, inden hvilken han har ubetinget Ret til at begjere sig overført til Landrullen, falde sammen med det Moment, hvorefter han skal overgaae, nemlig ifølge § 46, naar han indtræder i det 18de Aar, fra Ungdomsrullen til Hovedrullen, det bliver altsaa, naar han kommer til det Tidspunkt; indtil sit 18de Aar staaer han i Ungdomsrullen, og til den Tid staaer det ham frit for at gaae over til Landrullen, men naar han først er gaaet ind i Hovedrullen, saa maa han blive staaende i Sørollen, saafremt han udskrives, før han har begjert sig overført til Landrullen. Det er derfor det Rigtigste, at disse to Tidbestemmelser falde aldeles sammen.

Da man derefter stred til Afstemning, blev

1) Udvalgets Forslag:

At Ordene „han fylder“ i 2den Linie udgaae, vedtaget eenstemmigen med 121 Stemmer.

2) Udvalgets Forslag:

At Ordene „begjere sig“ i næstsidste Linie forandres til „blive“,

vedtaget eenstemmigen med 119 Stemmer.

3) Lovudkastets § 45 med de vedtagne Forandringer,

vedtaget eenstemmigen med 123 Stemmer.

Man gik derefter over til Behandlingen af Lovudkastets § 46, Afstemningslisten indeholdt til denne Paragraph følgende:

1) Orstedes Forslag:

At Overgangen fra Hovedrullen til Extrarullen steer med 36 Aars Alder.

2) Udvalgets Forslag:

At Ordet „inclusive“ i Nr. 2 udgaaer, og at det i Nr. 3 fra Ordet „hensføres“ kommer til at hedde „alt Mandstabs fra det 38te Aar indtil 50 Aars Alderen“ ic.

3) Udvalgets Forslag:

At der ved Paragraphens Slutning tilføies:

„De Søværnepligtige, der ikke ville beskæftige sig med Søfart eller Fiskeri, ere berettigede til at blive udslettede af Rullen med det 38te Aar.“

4) Lovudkastet (med de muligen vedtagne Forandringer).

Ordføreren: De to første Forslag, der ere stillede til denne Paragraph, hvoraf Nr. 1 er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Københavns 3die District (Orsted) og Nr. 2 af Udvalget, gaae begge ud paa en Forandring af den Tidsgrense, der i Udkastet er sat for Overførelsen fra Søhovedrullen til Extrarullen.

(Fortsattes.)

Rettelser.

Nr. 143 Sp. 1113, Linie. 5 til 9 f. o. „hvis Votum for Udkastets § 9 — nyopnævnte Tilfætning.“ læs: hvis Votum for den nye Paragraph var afhængigt af, om denne Paragraph fik en saadan Tilfætning, som Forslaget Nr. 2 indeholder, satte Formanden under Afstemning.

4) den nye Paragraph (Forslaget Nr. 1).
— 152 — 1185, Linie 3 f. n. „alle Byrder“ læs „alle Lyder.“
— 164 — 1281, 34te Linie f. o.: „ham“, læs: „Udvalget.“

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fire og halvtredstindstyvende (57de) Møde.

(Fortsat.)

Det første Forslag gaaer ud paa, at denne Overgang skal stee ved det 36te Aar, hvorimod Udvalgets Forslag gaaer ud paa, at Udtrykkene i Lovudkastets § 46 Nr. 2 „fra det 18de til det 38de Aar inclusive“, skulle forandres saaledes, at Ordet „inclusive“ udgaaer, saa at Mandskabet ved det 38te Aars Begyndelse skulde gaae over til Extrarullen; der er altsaa kun eet Aars Forskjel mellem disse tvende Forslag. Det første Forslag er støttet paa, at dette vilde være i Overensstemmelse med den hidtil bestaaende Lovgivning, hvorimod Udvalgets Forslag om Aldersgrændsen er støttet paa, at denne vilde være i Overensstemmelse med, hvad der i Anordningen er vedtaget med Hensyn til Ophøret af Forpligtelsen til at gjøre Landkrigstjeneste. Udvalget har antaget, at det ogsaa var Udkastets Mening at sætte den samme Grændse for Tjenesten i Søhovedrullen, som for Tjenesten i Landetaten, men at en Incongruens har indsneg sig ved Udkastets Concipering, saa at de brugte Udtryk vilde medføre, at den Paagjældende vil komme til at staa i Søhovedrullen 1 Aar længere end de, der stode i Landrullen. Hvis Forsamlingen billiger dette Forslag, saa bliver det en ligefrem Følge deraf, at der maa foretages den af Udvalget foreslaaede Redactionsforandring ved Paragraphens Nr. 3.

Ved denne Paragraph har Udvalget endnu stillet et nyt Forslag, nemlig at de Søværnepligtige, som ikke ville beskæftige sig med Søfart eller Fiskeri, skulle være berettigede til at udslettes af Rullen med det 38te Aar, altsaa paa den Tid, da de udgaae af Hovedrullen. Det er en Bestemmelse, der er i Lighed med den hidtil bestaaende Lovgivning, og den synes ogsaa at være meget billig og retfærdig, idet, naar den Bedkommende ophører at beskæftige sig med Søen, ogsaa de særdeles Grunde ophøre, der bestaae, for at de skulde forrette Søværnepligten i en længere Tid end de Landværnepligtige. Der tilveiebringes ogsaa saaledes en langt større Conformitet mellem Landværnepligten og Søværnepligten, og da en tilsvarende Bestemmelse, kun med en anden Aldersgrændse, nemlig det 36te Aar, har bestaaet tidligere, kan Forslaget ikke heller antages at ville indvirke skadeligt med Hensyn til Søetatens Læve.

Orsted: Naar jeg har meent det rettest, at 36 Aars Alderen skulde fremdeles, saaledes som det hidtil har været Tilfældet, være den Alder, hvori de, der ikke besatte sig med Søen, naar de vare fødte i Solimitdistricterne, skulde gaae ud af Rullen, saa var det min Hovedbetragtning, at der ikke er nogen Anledning til at forandre stige i sig vilkaarlige Bestemmelser som dem, der knytte sig til noget Saadant som en vis Aldersgrændse, uden at der er overveiede Grunde derfor. Det forekommer mig nemlig, at der ikke er Noget, der taler for at forandre Aldersgrændsen fra det 36te til det 38te Aar; thi den Conformitet, som er bleven paaberaabt derved at skulle tilveiebringes mellem Søkrigstjenesten og Landkrigstjenesten, forekommer mig slet ikke at eksistere, thi da Søkrigstjenesten begynder 6 Aar tidligere, er det ikke noget anomalist, at den ophører 2 Aar tidligere. Det forekommer mig ogsaa, med Hensyn til dem, som ikke have besatt sig med Søen, men ere komne i en ganske anden Livsstilling, saasom ere bleve Gaardmænd, at det vilde være strengt at udsætte dem for at udskrives til Søkrigstjenesten, naar man havde Brug for saadanne Personer, der ikke ere virkelige Sømand, men blot, fordi de ere fødte i et Solimitdistrict formodes at være mere

stillede til at bruges til saadan Tjeneste ved Søetaten, hvor egentligt Sømandskab ikke behøves, end Andre.

Det forekommer mig derfor, at dette Amendement kunde være vel grundet; men det, der isærdeleshed gjorde, at jeg dengang lagde Vægt derpaa, det var, fordi Udkastet ikke indeholdt nogen Bestemmelse om, at de Søværnepligtige, der ikke beskæftige sig med Søfart eller Fiskeri, skulde være berettigede til at udslettes af Rullen, naar de havde opnaaet 38 Aars Alderen. En saadan Bestemmelse fandtes ikke, og derfor kunde Folk indtil de vare 50 Aar gamle vedblive at staa i Rullen, blot fordi de vare fødte i et Solimitdistrict, naagtet de ikke beskæftige sig med Søen. Altsaa har mit Amendement ved det nye Forslag af Comiteen tabt endeel af sin Betydning, hvortil kommer, at Aldersgrændsen i Comiteens Forslag ligeledes er nedsat, og jeg anseer derfor ikke Sagen af den Vigtighed, at jeg vil uleilige Forsamlingen med Afstemning over mit Amendement.

Udvaldet af den derefter foretagne Afstemning blev følgende:

1) Udvalgets Forslag:

At Ordet „inclusive“ i Nr. 2 udgaaer, og at det i Nr. 3 fra Ordet „henseres“ kommer til at hedde „alt Mandskab fra det 38te indtil 50 Aars Alderen“ etc.,

blev vedtaget eenstemmig med 115 Stemmer.

2) Udvalgets Forslag:

At der ved Paragraphens Slutning tilføies:

„De Søværnepligtige, der ikke ville beskæftige sig med Søfart eller Fiskeri, ere berettigede til at blive udslettede af Rullen med det 38te Aar“,

blev vedtaget eenstemmig med 113 Stemmer.

3) Lovudkastets § 46 med de vedtagne Forandringer,

blev vedtaget eenstemmig med 110 Stemmer.

Man gik derefter over til Lovudkastets § 47.

Afstemningslisten indeholdt følgende til denne Paragraph:

1) Orstedes Forslag:

At denne Forpligtelse indskrænkes til de Personer, der findes i Hovedrullen og derhos virkelig bruge Søen, forsaavidt ikke særlig Indkaldelse til de øvrige er foregaaet.

2) Orløvs Forslag (optaget af Udvalget):

Efter Ordet „Enhver“ i første Linie tilføies „i Ungdomsrullen og Hovedrullen indført“.

Til denne Paragraph føies:

„De i Extrarullen indførte Søværnepligtige møde kun, naar den Aldersklasse, hvortil de høre, indkaldes, saavel som til de Menstringer, vedkommende Ministerium fra Tid til anden maatte finde sig foranlediget til at anordne“.

3) Lovudkastet (med de muligen vedtagne Forandringer).

Ordføreren: Ved denne Paragraph, som angaaer Mandskabets Forpligtelse til at møde ved Sessjonen, og som efter Udkastet gaaer ud paa, at Mandskabet af enhver Alder skal være pligtigt at møde, naar det ikke har lovligt Forsald, er der med de stillede Forslag foreslaaet en Forandring, og navnlig ved det under Nr. 2 anførte, saaledes, at der efter Ordet „Enhver“ i første Linie tilføies „i Ungdomsrullen og Hovedrullen indført“, samt at der skulde stee en Tilføining til Paragraphen, hvorved det udtales, at Extrarullens Mandskab kun skal være pligtigt til at møde, naar det specielt indkaldes, samt det derhos tilkjendegives, at saadan Indkaldelse ogsaa kan finde Sted af og til, naar vedkommende Ministerium finder Anledning til at foretage extraordinaire Menstringer af Mandskabet.

Forslaget under Nr. 1 gaaer ud paa, at kun Hovedrullens

Mandskab, og det kun forsaavidt det virkelig bruger Soven, skulde være pligtigt at møde. Forsaaavidt dette Forslag tilsigter, at Mandskabet af Ungdomsrullen ikke skulde være pligtigt til at møde, da har Udvalget ikke troet at kunne tiltræde et saadant Forslag; thi deels er det ikke i lang Tid, at en saadan Byrde vil vedvare, da de kun staae i Ungdomsrullen fra Confirmationsalderen indtil Udgangen af det 17de Aar, og deels har man anseet det nødvendigt i Sættens Interesse, at dette Mandskab mødte, for at Sættaten kunde komme til Kundskab om den Befarenhedsgrad, dette Mandskab har erhvervet sig. Dette gjælder derimod ikke i samme Grad med Hensyn til Extrarullen, og selv den høitagne Marineminister har under den foreløbige Behandling yttret, at det ikke var Sættaten af nogen særdeles Vigtighed, at Extrarullens Mandskab mødte uden efter speciel Indkaldelse. En saadan Bestemmelse har Udvalget troet i det Væsentlige at ville falde sammen med Udkastets Bestemmelse, da de efter Udkastet ere fritagne for at møde, naar de have lovligt Forsald, og Udvalget har derfor ikke i sin første Betænkning stillet noget Forslag herom; men da der imidlertid er stillet et Forslag i denne Retning, har Udvalget troet at burde tiltræde dette Forslag, da det udtaler paa en mere bestemt Maade, at Forpligtelsen til at møde for enhver enkelt Sæssion ikke skal bestaae. Udvalget har derfor meent at burde tiltræde det under Nr. 2 stillede Forslag.

Forslaget under Nr. 1 gaaer ogsaa ud paa, at Forpligtelsen til at møde kun skal indskrænkes til de Personer, der findes i Hovedrullen, og af disse endda kun dem, der virkelig bruge Soven, altsaa ere egentlige Søfarende. Dette har Udvalget meent kunde have sine praktiske Bænseligheder, idet der vel er Tilfælde, hvor det er klart og evident, at den Vedkommende ikke bruger Soven, og altsaa ikke kunde indbefattes under Forslagets Bestemmelse, men der derimod paa den anden Side stiller sig en Række af Tilfælde, hvor det kunde være tvivlsomt, om den Vedkommende efter Forslaget var pligtig til at møde eller ikke. Navnlige vil dette være Tilfældet med endeel, som ved Siden af Agerbruget beskæftige sig med Fiskeri. En saadan Beskæftigelse med Fiskeri kan finde Sted i en større eller ringere Grad, og fordi Nogen en enkelt Tid af Aaret beskæftiger sig med Fiskeri, kan han ikke siges at være i det Tilfælde, som Bestemmelsen omhandler, og Afgjørelsen af Forpligtelsen til at møde vil saaledes blive temmelig vilkaarlig og let kunne lede til en Forvikling af Forholdene med Hensyn til den Enkelte, naar han troer sig berettiget til at være fritagen for at møde og siden erklæres at have været pligtig hertil.

Orsted: Mit Forslag gik ud paa at indskrænke Forpligtelsen til at møde til saadanne Individuer, om hvilke der virkelig kan blive Spørgsmaal ved Sæssionen, og da det er ordentligtvis kun de virkelige Søfarende og in specie de, der ere i Hovedrullen, saa har jeg troet, at man godt kunde fritage alle de Andre — og dette er en Mængde af Personer — fra at møde, der ikke er nødvendigt, saa meget mere, som et saadant Møde ikke er dem til lidet Besvær, og i Særdeleshed da jo vedkommende Sættatens Bestyrere have det i deres Magt, naar de finde for godt, extraordinært at lade dem møde. Da imidlertid det Forslag, der ved denne Paragraph er gjort af en anden æret Rigsdagmand (Ulrik), og som er optaget af Udkastet, for en stor Deel har formindsket de Byrder, der ere forbundne med Udkastets Bestemmelse, og da der er anført Grunde, hvorfor det er anseet vigtigt, at Mandskabet af Ungdomsrullen, uagtet det efter § 50 i Almindelighed ikke er Gjenstand for Udskrivning, dog skal møde for Sæssionen, saa skal jeg ikke begjære nogen Afstemning over mit Forslag, men jeg skal henholde mig til det andet stillede Amendement.

Ulrik: Det er kun Lidet, jeg har at tilføie til det, den ærede Ordfører har yttret.

Jeg har ved mit Forslag taget Hensyn, saavel til de Fordringer, der med Høie fra Sættatens Side kunne gjøres til den fornødne Orden i Rullerne, og navnlig om at have tilbørlig Oplysning om det Antal af Sø-Indrullerede, hvorpaa man kan gjøre Regning, som til den Lettelse, det vilde være for alle de i Extra-Rullen indførte Personer at blive forstaaet for, hvert Aar at møde for Sæssionerne. Denne Byrde er ikke ringe, thi de Indrullerede boe som oftest ikke der, hvor Sæssionen holdes, og følgelig maae de foretage Reiser, der ere forbundne med Tidspil og Udgifter, og dernæst have de, naar

de ikke kunne møde og dog opholde sig i Landet, ikke ringe Uleilighed med at godtgjøre lovligt Forsald, nemlig ved Erhvervelsen af de fornødne Deviser.

Forsaaavidt det under den foreløbige Behandling er fremhævet, at det i Extrarullen indførte Mandskabs Møde kunde være nødvendigt, for at det kunde classificeres med Hensyn til Befarenheden, skal jeg endnu bemærke, at Mandskabet i Reglen inden det 38te Aar vil have erholdt den Grad af Befarenhed, som det kan opnaae, samt at de Bestemmelser, Søkrigs-Artikels Brevets § 202 i Forbindelse med Rescriptet af 23de Februar 1810 indeholder, give Sættaten den uidentivl bedste og paalideligste Leilighed til at have Kundskab om de Sø-Indrulleredes Befarenhed, idet det er paalagt Skibscheferne at indgive Lister over Mandskabets Capaciteter og den Charakter af Befarenhed, hvortil det kvalificerer sig. Det vilde uidentivl være hensigtsmæssigt, at det blev paalagt de Coffardicapitainer, der afmynstre Folk, at afgive lignende Beretning om deres Befarenhed til vedkommende Bestyrere af Sø-Indrulleringen.

Den derefter foretagne Afstemning gav følgende Resultat:

1) Ulriks Forslag (optaget af Udvalget):

Efter Ordet „Enhver“ i første Linie tilføies „i Ungdomsrullen og Hovedrullen indført.“

Til denne Paragraph føies:

„De i Extrarullen indførte Søværnepligtige møde kun, naar den Aldersclasse, hvortil de høre, indkaldes, saavel som til de Monstringer, vedkommende Ministerium fra Tid til anden maatte finde sig foranlediget til at anordne“;

blev vedtaget eenstemmig med 104 Stemmer.

2) Lovudkastets § 47 (med de saaledes vedtagne Forandringer) blev vedtaget eenstemmig med 103 Stemmer.

Forinden man gik over til § 48, bemærkede Formanden, at de Forslag, der vare gjorte, saavel ved denne, som ved flere af de følgende Paragrapher, om at forene Bestemmelserne for Land- og Søkrigstjenesten, vilde senere komme til Afstemning.

Ved § 48 var der af Udvalget stillet følgende Forslag:

At der i 2den Linie mellem Ordene „dem“ og „uskiftede“ tilføies „for stedse“, og at Ordene „og — have de“ udelades.

Ordføreren: Jeg skal blot bemærke, med Hensyn til det af Udvalget fremsatte Forslag, at det er overensstemmende med det Forslag, det har stillet ved den tilsvarende Paragraph i Capitlet om Landværnepligten, og blot gaaer ud paa en forandret Redaction af Paragraphen.

Ved Afstemningen blev Udvalgets Forslag vedtaget eenstemmig med 101 Stemmer, og Lovudkastets § 48 med den heraf følgende Forandring ligeledes eenstemmig vedtaget med det samme Stemmeantal.

Ved § 49, hvilken man derpaa gik over til at behandle, var der af Udvalget stillet følgende Forslag:

At der i 4de Linie efter Ordene „saavel som de“ tilføies „af disse“.

Ordføreren: Dette Forslag, som Udvalget har stillet, gaaer blot ud paa en bestemtere Udtryksmaade, for tydeligere at tilkjendegive, at denne Paragraph kun omhandler de Personer, der ikke have været tjenstdygtige inden deres 24de Aar.

Den derpaa foretagne Afstemning havde det Udsald, at Udvalgets Forslag vedtoges eenstemmig med 102 Stemmer, og

Lovudkastets § 49 med den saaledes vedtagne Forandring blev vedtaget eenstemmig med 100 Stemmer.

Da der intet Forslag var stillet ved Lovudkastets § 50, og Ingen begjærede Ordet med Hensyn til denne Paragraph, blev den sat under Afstemning og vedtaget eenstemmig med 107 Stemmer.

Lovudkastets § 51, med Hensyn til hvilken Paragraph der ei heller var stillet noget Forslag, blev ligeledes sat under Afstemning uden Discussion og vedtaget eenstemmig med 103 Stemmer.

Man gik derpaa over til Behandlingen af Lovudkastets § 52.

Ved denne Paragraph var efter Afstemningslisten stillet følgende Forslag:

1) Udvalgets Forslag:

At Ordene „forhen har staaet i Sørullen“ forandres til „har udtjent sin Værnepligt til Svæs“.

2) Lovudkastet. (Derved afgjøres Orstedes Forslag: at denne Paragraph udgaaer).

Ordføreren: Det Forslag, der af Udvalget er stillet ved denne Paragraph under Nr. 1, er en ældre Indstilling, som gaaer ud paa, at man skulde udtale, at denne Paragraphs Bestemmelser kun skulde anvendes paa de Personer, der have udtjent deres Værnepligt til Svæs, istedetfor at der i Udcastet staaer: „forhen har staaet i Sørullen.“ Man har foreslaaet denne Forandring, fordi man meente, at Udcastets Udtryk let kunde lede til den Misforstaaelse, at den Værnepligtige, der tidligere havde været i Sørullen, men senere var overført i Landrullen, dog skulde være pligtig til at udskrives efter Paragraphens Bestemmelse.

Der er stillet et Forslag af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted), der gaaer ud paa, at Paragraphen skulde udgaae. Afstemningen over dette Forslag vil, som det sees af Afstemningslisten, falde sammen med Afstemningen over selve Paragraphen. Man har vel erkjendt, at Paragraphen ikke er af stor praktisk Betydning; men da der i Capitlet om Landkrigstjenesten er optaget en saadan Bestemmelse, nemlig § 33, saa synes det ogsaa rigtigt, at en lignende Bestemmelse gives for de Søværnepligtiges Vedkommende, og Udvalget har derfor meent, at Paragraphen burde blive staaende.

Orsted: Den 33te Paragraph i Udcastet har aldeles ikke Hensyn til, hvorvidt den Paagjældende forhen har hørt til Landrullen eller ikke, men den er ogsaa anvendelig paa de Personer, som ikke forhen have været underkastede Landværnepligten, naar de kun ere over den bestemte Alder. Det forekommer mig derfor, at den Omstændighed, at de forhen have staaet i Sørullen, naar de forlængst have ophørt at beskæftige sig med Søfarten, ikke kan være Grund til, at de, naar der behøves et saadant extraordinairt og specielt Dptraab som det, der er omhandlet i § 33 og atter her i § 52, saa skulde tjene tilsvæs. Jeg veed ikke heller, om Udtrykkene „har udtjent sin Værnepligt til Svæs“ ere passende med Hensyn til de Svæindrullerede; thi Mange gaae ud af Sørullen, uden nogensinde at have udført nogen Tjeneste. Jeg maa med den ærede Ordfører være enig i, at det ikke er af nogen stor praktisk Betydning, om Paragraphen bliver staaende eller ikke; men det forekommer mig mere passende, at den gik ud, og det saa meget mere, som den Forordning af 1801, der er paaberaabt i § 33, taler alene om Forsvaret tillands, men ikke om Benyttelsen af Mandstabet ved Forsvaret til Svæs.

Man gik derpaa over til Afstemningen, der gav følgende Resultat:

1) Udvalgets Forslag:

At Ordene „forhen har staaet i Sørullen“ forandres til „har udtjent sin Værnepligt tilsvæs“,

blev vedtaget med 90 Stemmer imod 5.

2) Lovudkastets § 52 med den vedtagne Forandring, blev vedtaget med 90 Stemmer mod 10.

Man gik derpaa over til Discussionen af § 53. Afstemningslisten til denne Paragraph indeholdt følgende:

1) Orstedes Forslag:

At den i § 31 af Forordningen af 8de Januar 1802 tilladte Ombytning maa finde Sted saavel i Krigs- som i Fredstid, og at det, hvis det ei kan ansees som en Selvfølge, tilsvæs, at den, for hvem saaledes en Anden har paataget sig Tjenesten, igjen maa paatage sig den Tjeneste, hvortil denne, inden hiin Tjeneste er udført, atter maatte have været at udskrive.

2) J. A. Hansens subsidiaire Forslag:

At Paragraphens Begyndelse „I Fredstid tillades det Enhver“ forandres til „Det tillades Enhver“, og at 2den Passus „I Krigstid kan Stilling ikkun undtagelsesviis tilstedes ifølge særdeles Tilladelse af vedkommende Ministerium“ udgaaer.

3) Ræders Forslag:

At der i 1ste Linie i 3die Membrum imellem Ordene „be-
tragtes“ og „som“ indskydes „hvad hans Tjenestepligt angaaer“.

4) Ræders Forslag (sammenl. Nr. 8 til § 25):

Derhos foreslaaes, at Ordene „Han maa ei alene ikke have udstaaet nogen Straf, der gjør ham uærdig til at tjene til Orlogs, men“ udgaae.

5) Lovudkastet. (Derved afgjøres J. A. Hansens principale Forslag: at Paragraphen udgaaer.)

Formanden: Jeg skal blot bemærke, at det under Nr. 4 stillede Forslag er taget tilbage.

Ordføreren: De tvende Forslag, der findes paa Afstemningslisten under Nr. 1 og Nr. 2, angaae begge den Berettigelse til at stille en Anden for sig, som denne Paragraph omhandler for de Søværnepligtiges Vedkommende. Det vil erindres, at Paragraphen i Udcastet skjelner mellem Fredstid og Krigstid og gjør Stillingen i Krigstid afhængig af Tilladelsen fra vedkommende Ministerium. Det under Nr. 2 stillede Forslag gaaer nu ud paa, at Paragraphen skulde omredigeres saaledes, at der ikke gjordes nogen Forskiel mellem Fredstid og Krigstid med Hensyn til Mandstabets Berettigelse til at stille for sig. Som allerede under den foreløbige Behandling bemærket, er der i flere Henseender en ikke uvæsentlig Forskiel mellem Svætaten og Landetaten, navnlig med Hensyn til de Forhold, hvori de Værnepligtige komme. Det ligger i Forholdenes Natur, og navnlig i den større Reisetilladelse, som Lovgivningen har maattet indrømme de Søværnepligtige, at de ikke saaledes kunne være tilstede, naar der paa Grund af Krigsforhold bliver Spørgsmaal om en extraordinair stor Udskrivning. Dette Forhold vil da medføre, at der kun vil blive Faa at vælge imellem som Stillingsmand, og Svætaten udsættes derved for, naar der i Krigstid bliver Tale om en saadan Udskrivning, at de Personer, som stilles, ere, om end ikke mindre duelige med Hensyn til Sedygtighed, saa dog mindre ønskelige at faae ind i Marinen, og det maa ansees som et af de Motiver, hvorfor Stillingen i Svætaten i Krigstid er gjort afhængig af vedkommende Ministeriums Tilladelse. Udvalget har ved at overveie dette Forslag ikke fundet tilstrækkelige Grunde til at lade dette Forslag falde bort og har derfor ikke kunnet tiltræde det i saa Henseende gjorte Forslag.

Forslaget under Nr. 1 gaaer ud paa, at Bestemmelsen i § 31 af Forordningen af 8de Januar 1802, hvorefter det, naar Udskrivning finder Sted, skal være den Søværnepligtige, der er forbigaaet ved samme, tilladt at paatage sig Tjenesten for en Udskræven, naar han erklærer dette inden 1 Time og førend Sessionens Afholdelse, skulde optages her, saaledes at denne Bytningstilladelse vedblev. Udvalget har imidlertid anseet det som en Selvfølge, at naar Stilling blev tilladt, saa maatte Bytning ogsaa være tilladt, og hvad der gjælder for Landetaten, hvor Stillingen som oftest er en Bytning, om ikke en Numerbytning, saa dog en Bytning af Vilkaar, det maa gjælde endnu mere i Svætaten, hvor al Stilling reducerer sig til en Bytning af Vilkaar, idet nemlig Svætaten, naar den udsriver en Søfarende, ikke vel kan modtage i hans Sted En, der ikke er søvant, eller ikke har samme Befarenhed som den Udskrævene; og da alle de, som besatte sig med Søfart, staae i Sørullen, hvad enten de efter deres Fødsel henhøre til den værnepligtige Stand eller ikke, saa synes det at ville komme ud paa det, saa at naar Stilling bliver tilladt, saa maa ogsaa denne Bytning tillades, og altsaa vil denne Bestemmelsses Optagelse i Loven kun medføre, at naar fremdeles en saadan Bytning skulde finde Sted, vilde der i Krigstid ikke behøves nogen speciel Tilladelse af Marine-ministeren eller vedkommende Minister, saaledes som det er forudsat i Paragraphen. Men naar det erkjendes, at denne Indskrænkning i Stillingen skal bestaae, saa synes det ogsaa rigtigt, at Paragraphen bliver uforandret, og at der ikke optages Noget om Bytning af Vilkaar eller Bytning af Numer, og Udvalget har derfor ikke fundet, at denne Bestemmelse egnede sig til at optages i Paragraphen, saameget mindre, som det i Forordningen 1802 § 31 er bestemt, at Erklæringen skal afgives inden 1 Time, hvilket, naar det skulde anvendes strengt, vilde blive haardt for det udskrævene Mandstabs.

Endnu er der ved denne Paragraph stillet et Forslag af den ærede Rigsdagsmand for Horsens (Ræder), som gaaer ud paa, at der i Paragraphens tredie Passus, hvor der omtales det Forhold, hvori den, som stiller for sig, kommer, skal tilsvæs: „at den, som har stillet for sig, betragtes hvad hans Tjenestepligt angaaer“,

som om han havde udført det Logt, hvortil han var udfreven. Som under den foreløbige Behandling omtalt, har Udvalget meent, at det var en Selvsølge, at Paragraphen maatte forstaaes saaledes, at Vedkommende ikke ved at stille for sig avancerede i Befarenhed; men de foreslaaede Udtryk, som jo, naar de noiagtigen udtrykte, hvad der tilsigtedes, ikke kunde være til Skade, men tværtimod vilde tjene til en bedre Forstaaelse af Loven, ere, idetmindste forekommer det mig, ikke affattede saaledes, at de ganske udelukke Tvivl, thi naar det staaer, at det, hvad hans Tjenestepligt angaaer, skal ansees som om han havde udført det Logt, hvortil han stiller for sig, saa kan man gjerne lægge det ind i Ordet „Tjenestepligt“, at det ogsaa skulde medføre den Virkning for ham, at han rykkede op i Befarenhed; men det kan ikke være Meningen, at den, der lader en Anden udføre et Logt for sig, kan ansees for at have naaet den samme Grad af Befarenhed, som om han selv personlig havde udført dette Logt. Da Udtrykket „Tjenestepligt“ saaledes kan forstaaes, som om han ogsaa avancerede i Befarenhed, saa har Udvalget troet, at det var rigtigst, at der ikke skete et saadant Tillæg, saameget mere som det maa forudsættes, at saavel de Autoriteter, der skulle eragere Loven, som de, paa hvem den skal anvendes, vel ville vide, hvorledes de skulle forstaae den.

Orsted: Det forekommer mig at have meget for sig, at Stilling i Søetaten bliver tilladt saavel i Krigstid som i Fredstid, saaledes som det i § 25 er bestemt for Landetaten, og der maatte naturligvis da forlanges en Person af samme Befarenhed og Tjenstydgtighed, som den, der er udfreven. Imidlertid er jeg ikke gaaet saavidt i det Forslag, jeg har gjort, men jeg har blot meent, at den 31te Paragraph i Svindrullerings-Ordningen skulde blive i Kraft, saa at Numerbytning kunde finde Sted strax paa Stedet, under de nærmere Betingelser, som Paragraphen har bestemt. Den ærede Ordfører har meent, at Stillingen derved vilde blive indskrænket; men det troer jeg ikke vil blive Tilfældet, thi min Mening var ikke, at jeg ønskede, at Paragraphens øvrige Indhold skulde bortfalde, men at den Numerbytning, som omhandles der, skulde kunne finde Sted baade i Krigstid og i Fredstid uden Marineministeriets Tilladelse, og det forekommer mig ogsaa at være meget generet, ved en saadan Leilighed at skulle have Tilladelse dertil. Hvad jeg iøvrigt har anført, det anseer jeg som en Selvsølge, og jeg har ikke gjort noget Forslag i saa Henseende, endstjøndt jeg ikke troer, at Paragraphen er saa tydelig, at der dog ikke skulde kunne blive Tvivl om, hvorledes den skal forstaaes.

J. N. Hansen: Jeg skal tillade mig at henlede den ærede Forsamlings Opmærksomhed paa det af mig stillede Forslag til nærværende Paragraph, der gaaer ud paa, at det ogsaa i Krigstid skal være tilladt de Søværnepligtige at stille for sig. Den ærede Forsamling har antaget at ville tilraade Udkastets § 25, som indrømmer de Landværnepligtige Tilladelse til at stille for sig baade i Krig og i Fred, medens den nærværende Paragraph kun indrømmer de Søværnepligtige Tilladelse til at stille for sig i Fredstid. En saadan Inconsequens i Forordningen og en saadan Ulighed i de Værnepligtiges Rettigheder forekommer mig ikke at burde blive staaende i Forordningen, uden at der var en bydende Nødvendighed derfor, og en saadan er, efter hvad jeg har hørt anføre til Forsvar derfor, efter min Formening, ikke tilstede. Jeg skal først tillade mig at henlede Forsamlingens Opmærksomhed paa de Fordringer, som gjøres til Stillingsmænd til Armeen og til Stillingsmænd til Flaaden. De Fordringer, der gjøres til Stillingsmændene i Armeen, ere bestemte i § 25 og bestaae i: „at Ingen maa dertil antages, som ikke er fuldkommen tjenstdygtig, saavel i Almindelighed, som i Særdeleshed til den Tjeneste, han ønsker at paatage sig.“ I nærværende Paragraph er der bestemt det Samme, idet det hedder: „Ingen maa antages som Stillingsmand, medmindre han er fuldkommen tjenstdygtig til den Tjeneste, som han vil paatage sig.“ Fremdeles hedder det i § 25: „Han maa ikke alene ikke have udstaaet nogen Straf, der gjør ham uvær-

dig til at tjene i Armeen, men han maa og tilveiebringe fyldestgjørende Beviser for sit gode Forhold ved Attest fra vedkommende Overighed, i hvis Embedskreds han senest har havt Ophold.“ Den samme Bestemmelse vil man finde gjengiven i denne Paragraph omtrent med de samme Ord. Det hedder i § 25: „Er den Paagjældende en udtjent Militair, har han at fremlægge lignende Attest fra sin Escadrons- eller Compagnichef tilligemed Oplysning om, hvorvidt han er skiftet til Tjenesten.“ En saadan Bestemmelse findes ikke i nærværende Paragraph; men efter hvad der er sagt mig, ligger Grunden dertil alene deri, at vedkommende Skibschefer stedse skulle indsende Lister til vedkommende Autoritet om deres Forhold, der have gjort Tjeneste i Flaaden. En saadan Bestemmelse er saaledes ikke nødvendig ved denne Paragraph, da vedkommende Autoritet stedse er i Besiddelse af Vidnesbyrd om den Paagjældendes Forhold paa de Skibe, hvor han har gjort Tjeneste. Men der findes derimod i nærværende Paragraph opstillet den Fordring til den søværnepligtige Stillingsmand, at han skal bevise sit gode Forhold ved Attest fra dem, med hvem han har faret; men en lignende Bestemmelse findes ikke med Hensyn til Stilling ved Armeen. Man vil altsaa heraf see, at Forordningen paalægger de søværnepligtige Stillingsmænd en yderligere og mere skjærpset Bestemmelse med Hensyn til Beviserne for deres gode Opførsel og moralske Forhold, end dem, der gjøres Fordring paa med Hensyn til Stillingen til Landhæren. Jeg mener altsaa, at da man jo maa antage, at hvad der fordres af Stillingsmændene ved Armeen er tilstrækkeligt til at sikre Armeen at erholde gode moralske Stedsfortrædere, saa maa man end mere forudsætte dette om dem, der stilles til Søkrigstjenesten, da disse skulle tilveiebringe flere Attester, som ikke fordres af de landværnepligtige Stillingsmænd. Naar man altsaa med dette for Die vil spørge, hvad det er, der begrundet Udelukkelsen for de Søværnepligtige fra at stille for sig i Krigstid, saa har den ærede Ordfører idag ikke anført Andet, end hvad han har anført under den foreløbige Behandling, idet han dertil har henlyst, og jeg skal derfor tillade mig at henholde mig dertil. Han sagde under den foreløbige Behandling: „at en stor Masse (af de Søværnepligtige) som oftest er borte, saa at man er indskrænket til i Krigstid at udskrive det større Antal, der da maatte behøves, af et mindre Antal end det, der egentlig staaer i Rullerne, er Grunden til, at man har troet, at navnlig i Krigstid, hvor dette Misforhold i større Grad vil finde Sted, burde Stillingen være noget indskrænket, for at derved kunde gives Administrationen Leilighed til at paasee, at den ikke ved Stilling skulde faae altfor daarligt Mandskab ind i Marinen.“ Forsaavidt der i Krigstid maatte være saadanne Forhold tilstede, som den ærede Ordfører har paaberaabt, saa skal jeg bemærke, at Forbud imod at stille for sig er aldeles overflødig, thi saa vil det være umuligt for den Paagjældende at skaffe en Mand, som har de Oualificationer, der udfordres af en Stillingsmand, og der er saaledes efter min Mening ikke den ringeste Nødvendighed for at lade dette Forbud blive staaende. Er Forholdet derimod ikke saadant i Krigstid, men dertilmod noget anderledes, saa at det ikke er umuligt, men kun meget vanskeligt at skaffe Stedsfortrædere, saa seer jeg dog ikke, selv om kun Een af Ti, som ønske at stille for sig, vil kunne skaffe en Stillingsmand, hvorledes det kan være retfærdigt at forbyde Stillingen, naar den i Landhæren er aldeles fri. Dertil kommer, at Administrationen, som endelig skulde tage Bestemmelse desangaaende, ogsaa efter Udkastet, ikke engang selv vil kunne ønske i saadanne Tilfælde at skulle tage Bestemmelse herom; thi naar de personlige Oualificationer ikke ere tilstede hos vedkommende Stillingsmand, saa vil Administrationen ikke kunne tillade Stillingen, og ere de tilstede, saa vil Administrationen ikke kunne forbyde denne, saa jeg seer ikke, at der vil vindes det Allerringeste derved, hvorimod der, jeg maa her gjentage det, fremkommer en Inconsequens og en Uret mod den Paagjældende, naar man forbyder ham at stille for sig i Krigstid.

(Fortætte.)

1849.

Beretning

No. 170.

om
Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fire og halvtredstindstyvende (57de) Møde.

(Fortsat.)

Ræder: Som bekendt maa den Søværnepligtige for at avancere til Halv- eller Heelbefaren gjøre visse Reiser eller Logter, og paa samme Maade maa han, for at avancere til Styrmand eller Skipper, have gjort visse Reiser; det er nu en privat Sag, og det vedkommer kun hans borgerlige Stilling. Derimod skal han efter Forordningen af 8de Januar 1802 § 27, naar han vil fritages for Tjeneste til Søes, have gjort 8 Logter. Dette er en offentlig Sag, og for at tydeliggjøre denne Sag har jeg tilladt mig at stille Amendementet under Nr. 3, der gaaer ud paa, at der i 1ste Linie i 3die Membrum imellem Ordene „betragtes“ og „som“ indskydes „hvad hans Tjenesteplicht angaaer“. Comiteen har imidlertid troet, at Udtrykkene i Paragraphen ere tydelige nok, og da mit Amendement kun skulde tjene til yderligere at tydeliggjøre Meningen, saa finder jeg mig foranlediget til at tage mit Amendement tilbage.

Orsted: Maaftoe det under Nr. 2 stillede Forslag kunde komme først under Afstemning. Jeg er nemlig enig deri, idet mit Forslag kun er mere indskrænket; men dersom Nr. 2 bortfalder, er det mig af Bigtighed, at mit Amendement kan komme i Betragtning, og jeg skal derfor nu tillade mig nærmere at formulere det.

Formanden: Jeg finder det ogsaa aldeles rigtigt, at Nr. 2 kommer først under Afstemning, men efter hvad der er skeet i den senere Tid, kan jeg ikke indrømme nogen Forandring i Amendementet. Jeg har gjort det enkelte Gange med den ærede Rigsdagsmands Forslag, idet jeg har troet, at Forsamlingen ikke havde Noget derimod, men der er nedlagt Protest af en Rigsdagsmand herimod, og jeg troer saaledes ikke, at jeg tør tillade det.

Orsted: Jeg støtter ikke om at opholde Forsamlingen ved en vidtløftig Debat herom.

Ved den derpaa foretagne Afstemning blev:

1) J. A. Hansens Forslag:

At Paragraphens Begyndelse: „I Fredstid tillades det Enhver“ forandres til „Det tillades Enhver“, og at 2den Paasus „I Krigstid kan Stilling ikkun undtagelsesviis tilstedes ifølge særdeles Tilladelse af vedkommende Ministerium“ udgaaer; vedtaget med 68 Stemmer mod 44.

2) Som en Følge heraf bortfaldt Orsted's Forslag.

3) Lovudkastets § 53 med den vedtagne Forandring blev vedtaget eenstemmig med 114 St.

Da intet Forslag var stillet til Udkastets § 54, og Ingen begjærede Ordet desangaaende, blev denne Paragraph uden Discussion sat under Afstemning og vedtaget eenstemmig med 121 Stemmer.

Til Udkastets § 55 indeholdt Afstemningslisten Følgende:

1) Orsted's Forslag:

At det forbliver ved Bestemmelsen i Placaten af 5te Marts 1842, gjentagen i Placaten af 22de Marts 1845 § 19.

2) Ræder's Forslag:

Den 3die Linie forandres til: „en Mulct af 5 til 10 Rbd., som idømmes af Politiretten.“

3) Dahls Forslag:

Foran „10 Rbd.“ indskydes „indtil“

4) Plovens Forslag:

At der tilføies: „for Districtschefen eller dennes Fuldmægtig paa Stedet.“

Ligeledes i Paragraphens Slutning: „har han inden 1 Maanedes Forløb under en lignende Mulct at anmeldte sig for Districtschefen eller dennes Fuldmægtig.“

5) Lovudkastet (med de muligen vedtagne Forandringer).

Forslaget under Nr. 3 var imidlertid tilbagetaget.

Ordføreren: Det Forslag, som er stillet under Nr. 1 af den ærede Rigsdagsmand for Københavns 3die District (Orsted), gaaer ud paa, at Bestemmelsen i Placaten af 5te Marts 1842, der er gjentagen i Placaten af 22de Marts 1845 § 19, skulde forblive i Kraft. Denne Bestemmelse gaaer ud paa, at vedkommende Districtschef, for hvem der skal skee Anmeldelse, naar den Søværnepligtige eller Søindrullerede vil begive sig til Udlandet, skal være berettiget til at indskrænke denne Tilladelse til 2 Aar, eller rettere, at denne Tilladelse ikke skal meddeles længere end for 2 Aar ad Gangen. Lovudkastet har derimod ikke denne indskrænkende Bestemmelse, og det foreskriver heller ikke, at der skal erhverves en egen Tilladelse for den Søværnepligtige, men at det skal være nok, at han blot gjør en Anmeldelse om, at han vil gaae i fremmed Tjeneste eller begive sig til Udlandet; da det ved at affatte Udkastet fra Regjeringens Side ikke er fundet nødvendigt, at Tilladelsen indskrænktes til en vis bestemt Tidsgrænse, har Udvalget heller ikke troet at burde tilraade Optagelsen af en saadan. Den Bestemmelse, som Forslaget gaaer ud paa at sætte i Kraft, indeholder forøvrigt, at Admiraltetscollegiet, i hvis Sted nu maatte træde Marineministeriet, kunde fatte Bestemmelse om, at denne Tilladelse slet ikke skulde gives, nemlig naar der var Udigt til en extraordinair Udskrivning; Udvalget har heller ikke troet, at der i denne Henseende var tilstrækkelig Grund til at optage Forslaget, naar der ikke fra Regjeringens Side er fundet Anledning til at gjøre et saadant Forslag, og der er jo ogsaa i Anordningen sat en Straffebestemmelse for den, som i Krigstid uden særegen Tilladelse forlader Landet, idet § 56 gaaer ud paa, at Vedkommende i Krigstid da skal have særlig Tilladelse til at forlade Landet, hvori ligger, at Vedkommende ikke kan paa egen Haand forlade Landet i Krigstid. Der bliver altsaa kun tilbage, om Ministeriets Bemyndigelse skulde gaae saa vidt, at det, førend Krigsforhold vare indtraadte, skulde være berettiget til at forbyde de Søfarende at begive sig til Udlandet; men det har man ikke anseet, at der var Grund til udtryffeligt at udtale, thi Udtrykket „Krigstid“ maa vel ogsaa antages i Almindelighed at indbefatte den nærmest foregaaende Tidsperiode før en Krig; denne udbryder ikke saa pludseligt, at den ikke med Bestemthed kan forudsees i den nærmeste Tid. Af de øvrige Forslag, der ere stillede til § 55, gaaer det under Nr. 2 ud paa, at den Mulct, som er bestemt i Udkastet til 10 Rbd., skulde bestemmes til „fra 5 til 10 Rbd.“, og at den skal idømmes ved Politiretten. Der staaer i Udkastet Intet om, af hvilken Autoritet den skal idømmes; men da det er en Forseelse, som vil blive begaaet udenfor Sessionen, vil det vel allerede følge deraf, at Vedkommende maatte blive at taltale ved Politiret, og hvad det angaaer at bestemme Mulcten arbitrair, er det nu af Forsamlingen vedtaget, at Mulcterne i § 9, som jo vistnok ere noget lavere, idet de blot ere fastsatte til 2 Rbd., ikke skulde være arbitraire, men lovbestemte, hvorimod Forsamlingen ved tidligere Afstemning, hvad de højere Mulcter angaaer, har erklæret sig for, at de skulde være arbitraire. Imidlertid ligger denne Mulct med Hensyn til Storrelsen imellem dem, som Forsamlingen eengang

har vedtaget at skulle være lovbestemte, og dem, som den har vedtaget at skulle være arbitraire. Forslaget under Nr. 4 gaaer ud paa, at der skulde tilføies efter Ordet „Districtschefen“ „eller dennes Fuldmægtig paa Stedet“. Udvalget har troet, at det var en Selvsølge, at der ved „Districtschefen“ i § 55 forstodes den Embedsmand, som paa ethvert givet Sted havde en Districtschefs Forretninger, og det kan vel neppe betvivles, at Loven maa forståes paa den Maade. Den anden Deel af dette Forslag gaaer derimod ud paa, at den Anmeldelse, som efter en tilendebragt Reise skal skee, skulde gjøres inden 1 Maaned, og under en lignende Mulct, som i Forslaget er fastsat for den, der reiser bort, uden at gøre Anmeldelse. At Bedkommende, der efter sin Tilbagekomst forsømmer at melde sig, bliver at ansee med Straf, staaer allerede i Udkastet, saa at det nye, som Forslaget indeholder, egentlig kun er Fastsættelsen af en Tidsgrændse, inden hvilken Anmeldelsen skal gjøres, og som er bestemt til 1 Maaned. Det kan ved første Betragtning synes besynderligt, at der ikke er fastsat en Tidsfrist for Anmeldelsen efter Lovudkastet, og at det maatte ansees hensigtsmæssigt at sætte en saadan Tidsgrændse; men paa den anden Side maa jeg bemærke, at naar der er sat en Tidsgrændse, er det altsaa nok, naar Anmeldelsen blot er skeet den aller sidste Dag, inden hvilken Tidsgrændsen udløber, og da der er sat en Tidsfrist af 4 Uger, kan der indtræffe Tilfælde, hvor en saadan Tidsfrist vil være temmelig lang. Naar der staaer udtrykkelig, at Bedkommende skal melde sig inden 1 Maaned, vil der, om der ogsaa var nok saa megen Trang for Søfolk, dog ikke være Spørgsmaal om nogen Forpligtelse for ham til at melde sig førend den sidste Dag i denne Maaned; naar der derimod ikke staaer nogen Tidsgrændse, ligger det i Forholdets Natur, at han skal melde sig, saasnart han kommer hjem, da det er sagt, at han skal anmeldes ved sin Ankomst. Det maa altsaa beroe paa de tilstedeværende Forhold, om Bedkommende, naar han har opholdt sig nogen Tid i Hjemmet uden at have anmeldt sig, og senere bliver opdaget, skal blive at straffe for denne Undladelse af at melde sig, eller ikke. Det kunde jo let synes, at han, naar han blev opdaget, kunde sige, at han var i Begreb med at ville anmeldes, men naar han bliver opdaget, og han saaledes har erklæret at ville anmeldes, saa er der jo ingen Skade skeet, og jeg troer ikke, at man behøver at være saa ivrig for at faae en Mulct idemt; det maa ialtsald beroe paa de tilstedeværende Omstændigheder og afgjøres af vedkommende Domstol, om hans Foregivende af at ville have anmeldt sig paa den Tid, han blev opdaget, virkelig kan tages for fulde eller ei, saa Udvalget har ikke troet det nødvendigt at optage en saadan Tidsgrændse. Den sidste Deel af Forslaget gaaer ud paa, at Anmeldelsen skal skee for Districtschefen eller dennes Fuldmægtig; det er en Selvsølge, at naar Forsamlingen vedtager denne Tilføielse paa det første Sted, hvor „Districtschefen“ nævnes, denne Tilføielse da ogsaa maa skee paa det sidste Sted, hvor „Districtschefen“ forekommer.

Orsted: Hvad der gav mig Anledning til at stille det Forslag, som er opført under Nr. 1, var for det Første, at den ærede Ordfører selv, da han foretog Sagen, yttrede sig som om Meningen var, at der behøvedes en Tilladelse af Districtschefen for at foretage saadanne Reiser, og at denne Tilladelse skulde være indskrænket til 2 Aar, og dernæst, at jeg ansaae det for dog at være ikke uvigtigt, at Districtschefen ikke ubetinget skulde give denne Tilladelse, men at dog Marineministeriet skulde have Afgang til at standse Meddelelsen af Tilladelse til at reise, naar der var Udset til Krig, saa at ikke en uindskrænket Tilladelse til at forlade Landet skulde finde Sted, naar der var Udset til Krig. Imidlertid skal jeg ikke inhævere Forslaget nu, da Forsamlingen tidligere har antaget et Amendement, som giver dem, der høre til Landtjenesten, en langt mere udstrakt Frihed til at forlade Landet, end der tilkommer dem, der henhøre til Sotjenesten, og da der vistnok er mere Grund til at indrømme en saadan Frihed for de Søfarende end for Andre. Jeg troer, at det snarere, naar Sagen forberedes til 3die Behandling, vil fortjene at komme under Overvejelse, om ikke Paragraphen behøver nogen Modification for at komme i Overensstemmelse med det Forslag, som Forsamlingen har vedtaget om en Paragraph mellem Udkastets § 35 og § 36.

Røder: Jeg har tilladt mig under Nr. 2 at foreslaae, at

Mulcten bestemmes alternativt fra 5 til 10 Rbd., og at det tillige fastsættes, at den idømmes ved Politiretten. I Udkastet mangler der Bestemmelser om, ved hvilken Ret den skal idømmes, og det vil altsaa vistnok være nødvendigt, at der skeer en udtrykkelig Tilføielse om, at det skal skee ved Politiretten. Hvad angaaer Mulcten selv, vil det stemme med Forsamlingens tidligere Afstemninger, at Mulcten her bestemmes alternativt, nemlig fra 5 til 10 Rbd., og forsaavidt den ærede Ordfører har bemærket, at der tidligere ved mindre Mulcter ikke har været Tale om Fastsættelse af noget Maximum eller Minimum, maa jeg bemærke, at der ved § 9 kun var Tale om en Mulct af 2 Rbd., men her er derimod Tale om en Mulct af 5—10 Rbd., og en Mulct af en Størrelse af 10 Rbd. kan ved Politiretten allerede appelleres til Overretten, hvilket er en meget vigtig Rettighed for Bedkommende.

Bløen: Den Byrde, som vil blive paalagt de Sværnepligtige, hvis de skulde melde sig for Svindrulleringschefen, forekommer mig at være saa tung, at de vistnok mange Gange ville foretrække at betale Mulcten end gøre Anmeldelse, naar der tidt udfordres, som ofte vil være Tilfældet i Jylland, en Reise af 15 til 16 Mile, og det er dog unægteligt, at naar Loven siger uden videre Bemærkning „Districtschefen“, og uden at melde Noget om dennes Fuldmægtig, maa man antage, at man skal melde sig hos Chefen selv; idetmindste maa det antages, naar man læser Loven alene. Den ærede Ordfører har under den foreløbige Behandling oplyst, at de Svindrullerede kunne melde sig med samme Virkning hos de Embedsmænd, som paa ethvert Sted maae betragtes som Districtschefens Fuldmægtige, som hos denne selv, og naar dette er Tilfældet, finder jeg, at det er i sin Orden, at Loven ogsaa udtrykkeligen optager dette; det vil være baade i Sagens og i Bedkommendes Interesse. Det forekommer mig fremdeles, at naar der ikke sættes nogen Frist, inden hvilken Anmeldelsen skal skee, bliver Bestemmelsen om Mulcten saagodtsom ganske uirksom; thi efter Ordene i Lovudkastet vil Mulctens Idømmelse altid blive afhængig af den Svindrulleredes Urlighed, om han tilstaaer, at han har glemt at melde sig eller at han muligen slet ikke vilde melde sig. Det forekommer mig at det staaer i hans Magt, i det Dieblif, han drages til Ansvar, at sige: „ja det var netop min Hensigt at melde mig“, og da forekommer det mig, at han ikke efter Udtrykkene i Udkastet kunde drages til Ansvar. Den ærede Ordfører har sagt, at Anmeldelsen efter Tilbagekomsten maatte antages at skulle skee snarest muligt, men det forekommer mig, at Bedkommende ligesaagodt maatte kunne anmeldes sig den sidste Dag, inden han foretager en ny Reise, som den første Dag efter Hjemkomsten; begge Anmeldelser maa ligesuldt fritage ham for Ansvar efter Udkastet. Bestemmelsen af en Maanedes Frist forekommer mig at være passende, saa at han paa den ene Side ikke skal blive overrasket, da der ofte for den Sværnepligtige endog med hans bedste Villie vil kunne medgaae en længere Tid, inden han vil være istand til at gøre den foreskrevne Anmeldelse, og at denne Frist paa den anden Side ogsaa vil være tilstrækkelig lang.

v. Doctum: Med Hensyn til de Svindrulleredes Forpligtelse til at melde sig for Districtschefen, er det ganske sikkert, at der vilde opnaaes en større Lettelse for de Sværnepligtige, naar det skulde forstaaes saaledes, at de kunne melde sig for Districtschefens Fuldmægtig paa Stedet; men paa den anden Side er det vist, at man derved udsætter sig for at tabe den Control, der er nødvendig for Førelsen af Rullerne, for at Svindrulleringsvæsenet kan være vis paa at finde det Mandskab, som behøves i forekommende Tilfælde. Dersom man med „dennes Fuldmægtig“ mener ikke hans private Fuldmægtig — jeg kommer her uvillkaarlig til at tænke paa Generalkrigscommissairen og hans Fuldmægtig —, men de enkelte Embedsmænd, som specielt overtage Districtschefens Forretninger i enkelte Havne, vil jeg f. Ex. nævne Helsingør, som et af de Punkter, hvor Stabsarten er livlig; der har Districtschefen, som boer i Kjøbenhavn, en Fuldmægtig, nemlig Lodsoldermanden, som særlig har overtaget hans Forretninger; i saadanne Tilfælde er det ganske sikkert, det er Praxis og i sin fuldkomne Orden, at Sømanden, naar han gaaer bort og kommer hjem, henvender sig til en saadan Embedsmand, hvorved de foreskrevne fornødne Former maae ansees iagttagne. Men hvis man derimod

ved Districtschefens Fuldmægtig forstaaer Lovvæsenet, som vel her nærmest er meent, paa de forskjellige Steder, saa er der Spørgsmaal om, hvorvidt man egentlig kan kalde Lovdembedsmændene Fuldmægtige for Districtschefen, og dernæst er deres Forhold til ham saa løst, at den nødvendige Control vistnok vilde lide ved, at Anmeldelsen kunde skee for det, og hvor usikkert det altsaa end i mange Henseender kunde være, at man kunde skaffe de Søfarende den Rettelse, som derved kunde opnaaes, maa jeg dog under nærværende Omstændigheder ansee Forslaget herom for utilraadeligt, og har derfor i Comiteen stemt imod det, ligesom jeg her vil stemme imod det.

Ordføreren: Jeg maa i Anledning af den sidste ærede Talers Uttring dog tillade mig at bemærke, at man kan forstaae Udtrykket „Districtschef eller dennes Fuldmægtig paa Stedet“ saaledes, at det var nok, hvor Districtschefen var tilstede, at gjøre Anmeldelse for hans Fuldmægtig, hvilket jeg ikke har troet, var Meningen af Forslaget, og forsaavidt som Meningen af Forslaget derimod er, hvad jeg antager den at være, nemlig at det kun gaaer ud paa, udtrykkelig at erklære, at det er tilstrækkeligt, at Vedkommende anmelder sig for den Lovdembedsmand, der paa det Sted, hvor Districtschefen ikke boer, fungerer som dennes Fuldmægtig, vil det, efter hvad jeg tidligere og endnu i Dag har tilladt mig at bemærke, ikke indeholde Andet, end hvad jeg troer ligefrem er Lovudkastets Mening; thi Anordningen af 8de Januar 1802 har udtrykkelig fastsat, at de Folkelister, som Skipperen skal forevise, skulle forevises for nærmeste Indrulleringsbetjent, hvad enten det er Krigscommissairen eller Indrulleringsbetjenten, og naar ingen af disse er saa nær tilstede, da til Lovbetjenten, og jeg troer, at Omgangsmåden altid i Praxis er saaledes, at Anmeldelsen, naar der paa det Sted, hvor Vedkommende indklareres eller udklareres, ingen Indrulleringsbetjent boer, skeer for Lovdinspectoren eller Lovforvalteren, og denne er jo pligtig at give Maanedslister eller Dvartalslister — jeg erindrer nu ikke nøie, hvilken af Delene — til vedkommende Embedsmand, og jeg troer vistnok, at disse Lister føres med den samme Nøiagtighed fra Lovvæsenets Side, som de føres fra Indrulleringsbetjentens Side; men som sagt, jeg kommer tilbage til, at naar der blot staaer „Districtschefen“, vil Forholdet ordne sig aldeles i Overensstemmelse med den hidtil bestaaende Praxis, idet man for at see, hvem Districtschefen paa ethvert givet Sted er, vil recurrere til Anordningen af 1802.

Da ingen flere begjærede Ordet, gik man over til Afstemning, og blev da:

1) Ræders Forslag:

Den 3die Linie forandres til: „en Mulct af 5 til 10 Rbd., som idømmes af Politiretten“, forkastet med 58 Stemmer mod 55.

2) Bloyens Forslag:

At der tilføies: „for Districtschefen eller dermed Fuldmægtig paa Stedet.“

Ligeledes i Paragraphens Slutning: „har han inden 1 Maanedes Forløb under en lignende Mulct at anmeldte sig for Districtschefen eller dennes Fuldmægtig“,

forsaavidt den første Passus af det, tilligemed Slutningsordene „eller dennes Fuldmægtig“ i den anden, angik, forkastet med 63 Stemmer mod 38.

3) Samme Forslag, forsaavidt Lidbestemmelsen i dets anden Passus angik,

hadde ved Afstemningen lige mange Stemmer (53) for og imod sig, hvorfor Formanden ved at afgive sit Botum, Nei, afgjorde Spørgsmaalet derhen, at Forslaget blev forkastet.

4) Lovudkastets § 55,

vedtaget med 111 Stemmer mod 1.

Orstedes og Dahls Forslag under Nr. 1 og 3 vare tilbagetagne.

Til § 56 var intet Forslag stillet, og da Ingen begjærede at yttre sig derover, blev denne Paragraph i Udcastet vedtaget eenstemmigen med 122 Stemmer.

Man gik derefter over til Udcastets § 57, hvortil Afstemningslisten indeholdt Følgende:

1) Orstedes Forslag:

At det et passende Sted fastsættes, at Bestemmelserne i Forordningen af 8de Januar 1802 § 27 Litr. b, c og d, samt § 28 Litr. a og b, bortfalde, dog saaledes, at de, der ved Anordningens Kundgjørelse ere over 22 Aars Alderen, kunne, naar der tilfalder dem Gaard, eller de ansættes som Gaardmands eller som gaardbrugende Enkers Sønner, endnu nyde godt af disse Bestemmelser, hvorimod det forudsættes, at begge bemeldte Paragraphers øvrige Indhold blive ved Magt, kun at Alderen efter § 27 Litr. a forandres til 38 Aar, hvis Indstillingerne ad § 46 ei tages tilfølge.

2) Lovudkastet.

Ordføreren: Det Forslag, som er stillet til denne Paragraph af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted), gaaer ud paa, at det udtrykkelig skulde udtales i Anordningen, at Bestemmelserne i Forordningen af 8de Januar 1802 § 27 Litra b, c og d, samt § 28 Litra a og b, skulle bortfalde; disse Bestemmelser angaae de Svindrullerede, som komme ind i visse selvstændige borgerlige og huuslige Forhold, og som af den Grund i en vis given Alder skulde fritages for Udskrivning eller endog tildeels aldeles udslettes af Rullerne. Jeg skal tillade mig at bemærke, hvilke disse Personer efter Forordningen af 1802 ere: ifølge § 27 Litra b er det de Personer, som, naar de ere 28 Aar gamle, have kjøbt eller fastet en Gaard og, saafremt det er en Fæstegaard, bevise ved Synsforretning, at den er dem overleveret, og at de have bosat sig og have Huusholdning der, dog saaledes, at de kunne faae Afsead paa de Bilkaar, at dersom de inden det 36te Aar forlade Gaarden uden at tiltræde en anden, blive de tjenstpligtige; Litra c angaaer de Personer, som, før de have naaet det 28de Aar, ere komne i et lignende Tilfælde ved Arv eller ved at faae Fæste paa Forældrenes Gaard; Litra d omhandler de Personer, som tage et fattigt Drengbarn fra en Kjøbstad til sig og opdrage det som deres eget, til det er 16 Aar, da de ved at indføre dette Drengbarn i Rullen kunne faae en Søn fri, som da bliver udslettet; § 28 Litra a og b gaaer ud paa, at gamle Gaardmands og gaardbrugende Enkers eneste Sønner skulle fritages for Udskrivning, og gifte Personer fremfor Ungkarle. Dette er det Væsentligste af disse Bestemmelser. Forslaget gaaer ud paa, at disse Bestemmelser skulle bortfalde, hvilket, efter hvad jeg har bemærket under den foreløbige Behandling, maa ansees at være en ligefrem Følge af Udcastet, der ikke har etableret Hensyn til slige Forhold, saa at det er forekommet Udvalget unødvendigt at gjøre denne Tilføining; Forslaget gaaer endvidere ud paa, at de Personer, som ved den nuværende Anordnings Kundgjørelse have opnaaet 22 Aars Alderen, skulle, naar der tilfalder dem en Gaard, eller de ansættes som Gaardmands eller gaardbrugende Enkers Sønner, endnu nyde godt af disse Bestemmelser, kun at Alderen efter § 27 Litra a forandres til det 38te Aar. Det vilde være at vedligeholde den forrige Lovgivnings Undtagelsessystem for endeel af de Personer, som komme ind under Børnepligten, og da det vilde være i Strid med det hele nu etablerede Princip med Hensyn til Udskrivningen, har Udvalget ikke troet at kunne tiltræde dette Forslag.

Orsted: Jeg troer virkelig, at det kan være meget uvist, hvorvidt disse Bestemmelser i Forordningen af 8de Januar 1802 ere ophævede eller ikke. Det hedder nemlig i Almindelighed, at det med Hensyn til Svindrullingsvæsenet vil have sit Forblivende ved de nugældende Bestemmelser, forsaavidt de ikke ere blevne forandrede ved nærværende Forordning, og der er aldeles ikke Nogetsomhelst af disse Bestemmelser, der udtrykkelig eller endog paa en indirecte Maade er erklæret for ophævet; det er da blot efter Analogien af de i Lovudkastet gennemførte Regler, at det, der gjælder ved Landetaten, ogsaa her skal gjælde ved Svudskrivningen. Men da man har antaget, at Bestemmelser i saa Henseende ikke behøves, skal jeg ikke insistere paa mit Forslag, saameget mere, som det ikke er saaledes formuleret, at det nu kunde blive antaget til Afstemning. Det er vist nok, at der vilde være en Strid i Principet, hvis disse Bestemmelser skulde staae ved Magt. Da Forsamlingen har antaget med Hensyn til Landkrigstjenesten, at der ikke skulde være Spørgsmaal om, at der i Henseende til Fritagelse for Tjeneste med Hensyn til Landvæbnet eller Forsvar-

ningen eller for de Personer, som paa Grund af Undermaal eller Ujensdygtighed ikke kunne udfrires til Krigstjenesten, maa tages Hensyn til Stilling eller huuslige Forhold, følger det vistnok af Principet, at der heller ikke kan tages saadant Hensyn hvad de Søværnepligtige betræffer; men om det kan antages uden at være udtrykkelig sagt, især da her gives Henviisning til en Anordning om Søværnepligten, Noget, der ikke gives i det Parti, som angaar Landværnepligten, anseer jeg dog for temmelig tvivlsomt.

Da Orstedes Forslag under Nr. 1 saaledes var taget tilbage, var kun Lovudkastets § 57 at sætte under Afstemning, og blev den da vedtaget eenstemmigen med 113 Stemmer.

Efterat næste Møde var berammet til den følgende Dag, af Hensyn til Grundlovscomiteen først til Kl. 1 (Værnepligtssagen til fortsat Behandling), blev Mødet hævet.

55de offentlige Møde.

(Det 58de Møde i den hele Række.)

Fredagen den 2den Februar.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal tillade mig at anmelde et Andragende, som den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 8de District (Kasjer) iqaar antyde at ville stille. Dette Andragende, som jeg nu har modtaget, gaaer ud paa, at Forsamlingen vil opfordre Udvalget, der er nedsat til Grundlovsudkastets Behandling, til at forelægge dets Betænkning deelvis, men iøvrigt paa den Maade, som Udvalget anseer for den retteste, dog saaledes, at Udcastets første Behandling kunde tage sin Begyndelse, naar Værnepligtens sidste Behandling er færdig, og at Rigsforsamlingen vil bemyndige Udvalget til i den Hensigt at vælge en Ordfører, uanset § 10 i Forretningsordenen. Dernæst skal jeg tillade mig at anmelde en Forespørgsel, som den ærede Rigsdagsmand for Odense Amts 5te District (Keth) agter at stille til Ministeriet, angaaende hvilke Foranstaltninger der ere trufne eller ville blive trufne med Hensyn til de troe Slesvigere, som have modsat sig den oprørske Regjering. Det 3die Andragende vil blive angivet af den ærede Rigsdagsmand for Viborg (Bregendahl).

Bregendahl: Der er allerede tidligere her i Forsamlingen yttret det Ønske, at der maatte blive Forsamlingen forelagt saamange, som Omstændighederne tilstede, ikke alene af Forslag til organiske Love, men ogsaa til Love, der ordne de Forhold, der ere af særdeles indgribende Virkning med Hensyn til Ordningen af Forholdet mellem de forskjellige Samfundsklasser her i Landet. Jeg har ikke blot deelt dette Ønske, men jeg har anseet det og anseer det endnu nødvendigt, at dette skeer. Der er imidlertid endnu ikke gjort noget Skridt dertil her i Salen, og ihvorvel jeg kunde ønske, for at sikkre Sagen en heldig Udgang, at Sagen var bleven fremmet af en Anden end mig, har jeg dog ikke, da Tiden er saa langt fremrykket, kunnet afholde mig fra at fremkomme med denne Sag for Forsamlingen, og jeg har følt mig saa meget mere opfordret dertil, som jeg har modtaget et Andragende fra noget over 700 Medborgere i Viborg og dens nærmeste

Omegn til Forsamlingen selv, hvortil denne opfordres til at virke for, at ikke blot saamange organiske Love forelægges den, som Omstændighederne tilstede, men fornemmelig og i Særdeleshed, at der forelægges Forsamlingen Forslag til Love om Hovoriets Aflysning, om Ophævelsen af Forskjellen imellem det privilegerede og upriviligerede Hartkorn, og om Consumtionens Ophævelse. Idet jeg derfor anmelder for Forsamlingen, at dette Andragende til Forsamlingen, som jeg har modtaget, og som jeg gjør til mit, af mig vil blive forelagt Forsamlingen, maa jeg udbede mig af den høitærede Formand, at han nærmere vil ansætte Tiden, da dette Andragende kan blive forelagt, og at dette maa skee snarest muligt, naar Forretningsordenen tillader det.

Balthazar Christensen: Jeg skal tillade mig at spørge det ærede Formandskab med Hensyn til, at der er taget Ordet og reduceret i Anledning af det foreliggende Spørgsmaal, om det er det ærede Formandskabs Mening, at man allerede idag kan have nogen Mening om dette Spørgsmaal, eller om Formandskabet mener, at Alt dette rettest opsættes indtil den Petition, som den ærede Rigsdagsmand har gjort til sin, fremlægges, i hvilket Fald jeg skal nøies med at forbeholde mig at yttre mig stik imod den ærede Rigsdagsmand.

Formanden: Det var naturligvis ikke min Mening, at Sagen skulde foretages til Behandling, førend den var anmeldt, saaledes som jeg pleier at gjøre, men som ligesaa godt kan skee af den ærede Andragstiller selv.

Jeg skal endnu tillade mig at anmelde nogle Adresser, nemlig:

- 1) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Maribo Amts 1ste District (Balthazar Christensen), fra 112 Beboere af Øster-Branderølev Sogn om de hidtil Værnefries lige Udstrømning til Krigstjeneste med de øvrige Værnepligtige, og den almindelige Værnepligts Indtrædelse uden Ret til at stille for sig.
- 2) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Svendborg Amts 5te District (H. Christensen), fra 596 Beboere af flere Sogne i Svendborg Amts 5te Valgdistrict, hvori de erklære sig imod, at Landbosforholdene afgjøres ved nærværende Rigsforsamling.
- 3) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Ringkjøbing Amts 2det District (Ole Kirk), fra 30 Gaarde og Huusmænd i Sønder-Rissum, hvori de erklære sig imod Klassevalg i Valgloven.

Den sidste Adresse vil blive afgiven til Grundlovscomiteen, de 2 andre ville blive henlagte i Læseværelset.

Ifølge Dagsordenen gaae vi over til Værnepligtssagen og begynde med § 6, der som bekjendt er bleven udsat, fordi den stod i Forbindelse med Spørgsmaalet om Stilling.

Til nærværende Paragraph indeholder Afstemningslisten Følgende:

- 1) Orstedes Forslag:
At alle kongelige eller Commune-Embedsmænd samt faste Skolelærere, efter at have udstaaet Garnisonstjenesten, fritages for videre Krigstjeneste, saalange de blive i deres Bestilling, hvorhos det dog bliver nærmere at bestemme, hvilke communale Betjenerer der blive at ansee som egentlige Embeder, hvilket det, indtil en endelig Anordning om Værnepligten udkommer, overlades til Regjeringen at afgjøre.

Hermed bliver selve Paragraphens Indhold at forbinde.

(Fortsætted.)

1849.

Beretning

No. 171.

om
Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fem og halvtredstindstyvende (58de) Møde.

(Fortset.)

2) Algreen-Ussings og Larsens Forslag:

At denne Paragraph udgaaer, og i dens Sted sættes følgende Paragraph:

„Ligesom de, der ere ansatte som Officerer i en af de militaire Etater, ere fritagne for Udskrivning, saaledes skal Enhver, som ifølge kongelig Bestalling eller en anden af Kongen underkøvet Expedition er ansat som Embedsmand, saalænge han forbliver i denne Stilling være fritagen for videre Krigstjeneste, naar han, hvis han ikke paa anden Maade er frigjort for militair Tjeneste, har tjent 4 Aar i den staaende Hær. Det Samme gælder om dem, der ere ansatte som faste Skolelærere i en Kjøbstad eller paa Landet.“

Ogsaa, hvis Bestemmelsen i Udkastets § 6 bliver staaende, foreslaaes ovenstaaende Redaction af denne Paragraph, med Tilføielse efter Udkastet.

3) Hiorts Forslag:

At denne Fritagelse tilkommer alle civile og geistlige Embedsmand og de faste Skolelærere i Kjøbstæderne og paa Landet, og at Fritagelsen betinges derved, at den Vedkommende som Landværnepligtig er endelig behandlet paa Sessionen, og derhos enten er erkjendt for utjenstdygtig, eller som tjenstdygtig har frigjort sig fra Tjenesten i Linien, og, om han er søværnepligtig, har opnaaet en Alder af 26 Aar.

4) Bisbys Forslag:

At efter Ordene „geistlig Ordination“ tilføies „eller der er fast ansat som Skolelærer“.

5) Haselbalchs Forslag:

At efter Ordene „den geistlige Ordination“ tilføies „og Embedsansættelse paa eget Ansøgning og Tilsvær“.

6) Lords Forslag:

At Paragraphen erholder følgende Tillæg: „Den samme Fritagelse, som her gives Folkekirken ordinerede Lærere, gælder og andre af Staten anerkjendte Religionssecters Geistlige.“

7) Lovudkastets § 6 (med dets Forandringer) (Samment. Ræes, Barsods principale og Hiorts subsidiaire Forslag: at Paragraphen udgaaer).

Anmærk: Barsods Forslag b (Emberrer, som efter at have forrettet 4 Aars Krigstjeneste modtager et Embed af Staten, er, saalænge han forbliver i et saadant, fritagen for al Krigstjeneste) synes at blive overflødig ved Afstemningspunktet Nr. 2.

Ordføreren: Som det vil erindres, angaaer § 6 i Udkastet egentlig kun den geistlige Stands Forhold til Værnepligtens Udøvelse; men da det er den eneste Paragraph, som i Udkastet omhandler Embedsmændenes Stilling med Hensyn til den dem som Statsborgere paahvilende Værnepligt, har det været det meest passende Sted i Udkastet, hvortil der kunde knyttes de Forslag, som der kunde være Anledning til at fremsætte med Hensyn til Bestemmelsen eller rettere sagt med Hensyn til Udkastets Lausshed om de øvrige Embedsmænds Værnepligtsforhold. Det blev ogsaa under den foreløbige Behandling omtalet, at denne Paragraph havde en særdeles Betydning, at der i den tales ikke om andre Embedsmænd end de geistlige, og det maa saaledes, som sagt, være det meest passende Sted at behandle disse Forslag. Af de forskjellige Forslag, der ere opførte paa Afstemningslisten,

angaae de tre første Forslag Embedsmand i Almindelighed; det første, der er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted), gaaer ud paa, at naar Vedkommende have udført deres Garnisonstjeneste, skulle de være fritagne for Værnepligtens Udøvelse. Det 2det og 3die Forslag gaae ud paa, at naar de have udført Tjeneste i 4 Aar i den staaende Hær, som efter den nu bestaaende Armeorganisation vil falde sammen med Tjenesten i den saakaldte Linie, skulle de være fritagne, og det 3die Forslag falder med Hensyn til Landværnepligten sammen med det 2det Forslag, men adskiller sig derved fra det, at det tillige omfatter de Svindrullerede; imidlertid veed jeg ikke rettere, end at der af de to ærede Rigsdagsmænd, der have stillet Forslaget under Nr. 2, er til den høitærede Formand anmeldt en Forandring af dette Forslag.

Formanden: Jeg skal tillade mig at bemærke, at til Forslaget under Nr. 2 er af Forslagsstilleren ønsket tilføiet i Slutningen efter „har tjent 4 Aar i den staaende Hær“ Ordene „eller, hvis han er Søværnepligtig, har opnaaet en Alder af 23 Aar“. Derimod har den ærede Amendementsstiller under Nr. 3 frasøgt sit Forslag uden forsaavidt Aldersterminen angaaer, der i dette er sat til 26 Aar; han henholder sig i det Væsentlige til det foregaaende Forslag, som i det Hele taget er overensstemmende med hans, idet Forskjellen kun bestaaer deri, at Aldersterminen i hans Forslag er ansat til 26 Aar, hvorimod der i det af de tvende ærede Amendementsstillere under Nr. 2 er ønsket, at den skulde ansættes til 28 Aar. Dernæst skal jeg tillade mig at anfælde, at Rigsdagsmanden for Aarhus Amts 1ste District (Winther) ønskede at stille et Amendement, som er begrundet i Forhandlingerne, men som hidtil ikke er fremkommet, og som ogsaa henhører under § 6. Jeg maa overlade til Forsamlingen, hvorvidt man vil antage det, skjøndt det er fremkommet forfaldt. Jeg skal tillade mig at oplæse det; det lyder saaledes:

„Personlig Opfyldelse af Værnepligten kan, som usørenelig med Præsteembedets Natur, ikke være noget af Staten anerkjendt Religions-samfunds Præster tilladt. Lov trækkes for dem af et Sessionsmedlem efter § 21. Træffer Udskrivningsloddet en Præst, da anskaffer vedkommende Troppescorps en Stillingssmand, men Stillingssummen lignes efter Formue og Leilighed paa hele Landets Geistlighed.“

Jeg veed ikke, om Forsamlingen strax vil tage Beslutning om, hvorvidt det kan komme under Forhandling og Afstemning.

Cultusministeren: Tor jeg gjøre en Bemærkning, hvis ingen af Forsamlingens Medlemmer vil tage Ordet? Kunde der ikke ved dette Amendement være Anledning til at holde paa Formen, thi der kunde dog fremkomme Amendements, som man ikke var forberedt paa, og som kunde foranledige, at Ministrene maatte indbyrdes overlægge, i hvilket Forhold Regjeringen skulde stille sig dertil; jeg siger ikke dette med Hensyn paa nærværende Amendement, da jeg ikke engang har faaet Tid til at opfatte det fuldstændigt, men jeg siger det med Hensyn til den hele Form i Almindelighed.

Formanden: Der er ingen Tvivl om, at det er imod Formen, men jeg havde ikke troet at burde nægte Amendementsstilleren at forelægge Forsamlingen det, da han ved Sygdom er bleven hindret fra at komme frem dermed; og naar der tales om Sagen i det Hele, kunde der nok komme saadanne Amendements, som Forsamlingen vel vilde tilstede at komme under Behandling, selv om Terminen for at stille dem var forbi. Jeg skal altsaa sætte det under Afstemning, om dette Forslag skal tages under Behandling, og blot bemærke, at det efter § 32 i Forretningsordenen udfordres i Stemmers Pluralitet.

Ved den derefter foretagne Afstemning blev det med 72 mod 35 Stemmer afgjort, at Forslaget ikke skulde tages under Behandling.

Ordføreren: Hvad nu angaaer den almindelige Deel af de 3 førststillede Forslag, som jeg før tillod mig at røre, skal jeg kun derved bemærke, at som allerede under den foreløbige Behandling fremhævet, har Udvalget efter den Conference, det paa den Tid havde med den høitagtede Justitsminister, antaget, at det var praktisk gennemførligt, at der ikke tilstededes Embedsmændene nogenstomhelst Lettelse i Børnepligten paa Grund af deres Stilling, hverken Forkortelse i eller interimistisk Fritagelse for den, og efter at den høitagtede Justitsminister og Regjeringen havde erklæret dette, fandt Udvalget, at det ikke kunde Andet end henholde sig til Lovudkastet i saa Henseende. Udvalget har derfor ikke optaget noget af de i saa Henseende stillede Forandringsforslag, men har ogsaa troet, at naar, som navnlig det under Nr. 2 stillede Forslag gaaer ud paa, det paalagdes, at Embedsmændene skulle være fritagne for Krigstjenesten, naar de først have gjort 4 Aars Tjeneste i den staaende Hær, vilde det i sin praktiske Anvendelse føre til det samme Resultat, som den Bestemmelse, der var optagen i det Stænderne i 1846 forelagte Lovudkast, hvori nemlig, i Forbindelse med en Bestemmelse, som omtrent var lig den her foreslaaede, var fastsat, at Kongen ikke vilde meddele Noget Ansættelse som Embedsmand, hvis han ikke kunde godtgjøre, at han forinden havde opfyldt denne Deel af sin Børnepligt; naar Sligt skulde uddanne sig som det praktiske Resultat af denne Bestemmelse, vilde saavel Individierne, hvem det skulde træffe, som Staten selv være meget ilde tjent dermed. Naar man vil tænke sig, hvad der jo vel som oftest vil blive Tilfældet, at navnlig de Studerende, som jo er den Klasse, hvoraf Embedsklassen i Særdeleshed tages, skulde faae deres Udførelse udsat til det 24de eller 25de Aar, for i Mellemtiden at tage Examen, og de derefter skulle tjene 4 Aar i den staaende Hær, og ikke i denne Tid kunne vente Ansættelse i de Stillinger, hvori de unge Candidater kunne haabe at indtræde, ville de først kunne indtræde i disse med det 28de og 29de Aar. Det vilde være meget hæmmende for Individierne, hvis Saadant skulde finde Sted, og det vilde være skadeligt for Staten selv, naar de først i en saa sildig Alder kunne begynde deres Embedsbane. Man vil nu vel kunne sige, at naar Stillingsretten bestaaer, staaer det dem frit for at stille for sig, og saaledes tidligere at kunne frigjøre sig for den Tjeneste, de skulle udføre; men det vil dog kun være den formuende Klasse, som vil kunne stille for sig, og naar det blev almindeligt, at vedkommende Autoriteter, som have med Embedsposternes Besættelse at gjøre, ville komme til at tage Hensyn til, at Vedkommende har udført 4 Aars Tjeneste i den staaende Hær, saa vilde de i Almindelighed kun spørge, om Vedkommende har opfyldt den Forpligtelse, og naar han ikke har opfyldt den, ville de nægte ham Ansættelsen. Det vil altsaa kun være en Begunstigelse for den Formuende, for den, som er istand til at kunne stille for sig. Forholdet stiller sig derimod anderledes, naar det ikke er en udtrykkelig Bestemmelse, at Embedsmændene skulle være fritagne for en Deel af Krigstjenesten, thi da er der ikke Opfordring for vedkommende Autoriteter, som have med Embedsbesættelse at gjøre, til at paasee, at Vedkommende have opfyldt den dem paahvilende Børnepligt; det bliver dem da ligegyldigt, og naar det blev en almindelig tvingende Nødvendighed at udføre den hele Børnepligt, vilde vel Forholdet ordne sig saaledes, at vedkommende Autoriteter bleve nødte til at vise den Humanitet mod deres Undergivne, at de tilstede, at Forretnings-Udførelse lempedes i Overensstemmelse med Personernes Forpligtelse til at udføre Børnepligten, saa at jeg ikke troer, at det vilde have saa stor praktisk Banskælighed at holde sig til Udkastet, og at det paa den anden Side kan virke skadeligt baade for Embedsstanden og Staten selv, at et saadant Forslag, som det stillede, optages. Skulde der iøvrigt vælges imellem at antage et Forslag i saa Henseende, skal jeg tillade mig at bemærke, at det under Nr. 2 stillede, navnlig saaledes som det nu er formuleret, er at foretrække for det under Nr. 1; thi ikke alene er det en mindre Tjeneste, Forslaget under Nr. 1 fordrer, at Vedkommende skulde have opfyldt, men det er og en temmelig ubestemt Tjeneste, som her omhandles, idet der kun er nævnt Garnisonstjeneste. Under fredelige Forhold har denne Tjeneste jo vel uddannet sig saaledes, at den er saa temmelig constant,

det ene Aar som det andet, men saasnart der indtræder extraordinaire Forhold, er Garnisonstjenesten ikke indskrænket til saa kort Tid, som den i de senere Aar har været her i Landet. Man vil saaledes meget vel kunne tænke sig, at Forholdet stillede sig saaledes her i Landet, at det i de første Aar vilde være nødvendigt for Regjeringen at holde en noget større Krigsmagt disponibel og i Garnison, end der har været holdt i de senere Aar; vor Styrke i Garnisonerne for det egentlige Danmarks Vedkommende har været indskrænket til, saavidt jeg veed, omtrent 3000 Mand, og det vil altsaa kunne tænkes, at Forholdene stillede sig saaledes, at en meget større Tropestyrke vilde gjøres nødvendig i Garnisonstæderne, og det vilde da simpelthen stee derved, at man, efterhaanden som Vedkommende have gennemgaaet Exerceerskolen og udtjent den sædvanlige Garnisonstjeneste, undlod at permittere dem hjem, saa at istedetfor 1 à 2 Aars Mandskab vilde der holdes 3 à 4 Aars, og Garnisonstjenesten kan derfor under saadanne Forhold snart være kortere, snart længere. Derimod har Forslaget under Nr. 2, naar noget Forslag skulde antages, mere Bestemthed, idet det indskrænker sig til Tjeneste i Linien. Forslaget under Nr. 3 vil falde sammen med det under Nr. 2, paa det nær, at med Hensyn til de Sværnepligtige fastsættes i dette Aldersgrænsen til det 28de Aar og i hiint til det 26de Aar; Grænsen af det 28de Aar eller det 26de Aar har ingen Begrundelse, naar man seer hen til Forholdet i Sædetaten, fordi det slet ikke er givet, at Noget bliver udført for det 26de, 28de, 29de eller 30te Aar eller efter den Alder, men dette berøer paa andre Omstændigheder. Men da Udførelsen i Sædetaten ikke er bestemt at skulle foregaae i en vis Alder, synes det, naar det er en Nødvendighed at have en Aldersgrænse, rigtigst at trække Parallellen fra Landtjenesten, og jeg vil derfor bemærke, at 26 Aars Alderen er en Parallel, naar man gaaer ud fra, at det 22de Aar er den almindelige Udførelsesalder, thi da vil 4 Aars Tjeneste i den staaende Hær være udført med 26 Aars Alderen; tager man derimod 28 Aars Alderen, saa maatte de være begrundet deri, at naar Vedkommende ikke have den fornødne Tjenstdygtighed med det 22de Aar, skulle de vedblive at være Udførelsen undergivne indtil det 24de Aar, og det 24de Aar er saaledes etableret som den endelige Grænse for Udførelsen til den staaende Hær, og naar man lægger 4 Aar til 24, saa faaer man 28. Hvad Forslaget under Nr. 4 angaaer, gaaer det blot ud paa, at der skulde indrømmes Skolelærere den samme Fritagelse som de ordinerede Geistlige. Dette Forslag har Udvalget heller ikke troet at kunne tiltræde, thi, som det vil fremgaae allerede af de foregaaende Forhandlinger, har det virkende Motiv for Udvalget til ikke at fraraade Udkastets § 6 ikke været Hensyn til Individierne selv eller Hensyn til, at Statstjenesten ikke kunde blive udført, naar Bestemmelsen ikke bibeholdtes; men Grunden, hvorfor Udvalget ikke har fraraadet denne Paragraph, er Hensyn til den mindre Forenelighed med den geistlige Stand, som man troede at finde i Børnepligtens Udførelse, og just fordi man antog, at et saadant Hensyn vilde være begrundet i den almindelige religiøse Følelse hos Folket, just paa Grund af denne Opfattelse af Sagen har Udvalget ikke kunnet tiltræde denne Bestemmelser Udvidelse til Skolelærere. Man har heller ikke derfor kunnet tiltræde Forslaget under Nr. 5, hvorefter det ikke blot skulde være Ordination, som skulde fritage vedkommende Geistlige fra Militærtjeneste, men ogsaa Ansættelse paa eget Ans og Tilsvær skulde kræves; thi der vil forekomme meget faa og meget sjældne Exempler paa, at Noget træder ud af den geistlige Stand i den Alder, da der endnu kunde være Spørgsmaal om Udførelse af en væsentligere Deel af Børnepligten, og som allerede under den foreløbige Behandling fremhævet, navnlig af den høitærede Cultusminister, meddeles den geistlige Ordination ikke for Vedkommende har erholdt Embedsansættelse. Forslaget under Nr. 6 gaaer ud paa, at den samme Frigivelse, som her i Paragraphen gives Folkefirkens ordinerede Lærere, ogsaa skal indrømmes andre Religionssecters Lærere; det er mindre heldigt redigeret, og skulde det optages, maatte det noget omformes, thi der omtales kun „andre“ af Staten anerkjendte Religionssecter, men der nævnes ikke i Paragraphen noget Religions-samfund, og skulde det knyttes til Paragraphen, hvor ingen bestemte Religions-samfund omtales, saa at Ordet „andre“ ikke har Noget at referere

sig til, maatte Udtryksmaaden omformes; men Udvalget har formeent, at det Hensyn, som har bevæget det til ikke at fraraade Paragraphen, dog ikke kunde medføre, at Paragraphen skulde udvides til ethvertfømhelst af Staten anerkjendt Religionsfunds Geistlighed, og navnlig vil der jo kunne findes enkelte af Staten anerkjendte Religionsfunds, hvis geistlige Embedsmænds Ansættelse er — om jeg her maa bruge dette Udtryk — temmelig løs, eller ikke saaledes fast ordnet og ikke har den Betydning, som Ordinationen har i Statskirken. Der er adskillige andre Forandringsforslag, deels principale, deels subsidiaire, om at Paragraphen skulde udgaae; disse falde efter Afstemningslisten sammen med Afstemningen over selve Paragraphen under Nr. 7, og hvad der fra Udvalgets Side kunde være at bemærke med Hensyn til Paragraphens Bibeholdelse eller Udelukkelse i det Hele, har jeg allerede omtalt, og skal derfor ikke videre opholde Forsamlingen dermed.

Schiern: Det er nærmest med Hensyn til selve Indholdet af den 6te Paragraph, forsaavidt nemlig denne alene fritager den geistlige Stand fra den almindelige Bærnepligt, at jeg har udbedet mig Ordet.

Jeg vil foreløbig fremhæve, hvad der allerede under den foreløbige Behandling af denne Paragraph er bleven erindret, at nemlig Geistlige tidligere og længe have taget den kraftigste Deel i Bærnepligten. Jeg skal kun drage Forsamlingen til Minde et blodigt Slag, der afgjorde en af de meest haardnakkede af de Borgerkrige, der forud hjemsogte vort Fødeland, og hvor der paa Balpladsen blandt de Dræbte fandtes ikke mindre end Fem, der tidligere havde beklædt biskoppelige, og Tredindstve, der tidligere havde beklædt præstelige Embeder, saa at man vel maa sande Holbergs Synsmaade, at hine Tider saaledes vare langt gunstigere end disse Tider for de theologiske Candidater, efterdi dengang saa mange Præstekald paa een Dag bleve vacante, som det iøvrigt sees, allerede det samme Synspunkt som det, hvorfra, blandt andet, Septemberanordningens Gunstighed for den studerende Ungdom her er bleven fremhævet af den 28de kongevalgte Rigsdagsmand (Tscherning), idet han yttrede, at „ethvert Middel er godt, hvorved man paa en ærlig Maade kan formindste Candidaternes Antal i Statens Interesse“. Jeg kunde maaskee ogsaa tillade mig at minde om, at den Mand, der først befæstede den Holm, hvorpaa dette Slot er bygget, var en geistlig Mand; og naar man betænker, at denne Mand blev den største, i alt Fald den lykkeligste Ansøger for dette Folk under dets uafsladelige Kamp mod Arvefjenderne i Syden, naar man betænker, hvorledes hans Mod næsten vidunderligen holdt ham oppe der, hvor Modet var i Færd med at svigte baade Konge og Folk, forekommer det mig næsten, at man snarere kunde fristes til at ønske, at Ingen maatte bortkaste Steden og stilles i Spidsen for Forsvaret, førend at have overbevist sig om at være i Besiddelse af hiint Troens Skjold, end omvendt fristes til at ønske, at alle de, der nærmest burde kunne betragtes som hiin Troes Efterfølgere, nu skulde fritages for enhver Art af Bærnebyrde. Dersom Rogen vil sige, at hine Geistlige ei toge deres Andeel i Krigen som Geistlige, men som verdslige Lehnsmænd, maa det erindres, at der jo nu ei heller var Tale om at udskrive dem som Geistlige, men om at udskrive dem som Bærnepligtige; og dersom man vil holde sig fast ved Forskjellen imellem de katholske og Reformationens Tider, da maa jeg erklære mig enig med en æret Rigsdagsmand, der under Anordningens foreløbige Behandling gjorde opmærksom paa, at tilsvarende Exempler, om de endog ere færre, ingenlunde mangle i de sidstnævnte Tider.

Men vender jeg mig da fra Kirkens Historie til Kirkens Rilder, da finder jeg i selve disse ei heller nogetfømhelst Spor til en saadan ganske særlig Stilling for de Christne, der ere Præster, som den, den 6te Paragraph gaaer ud paa at hjemle. Jeg kan vistnok ikke Andet end finde det en for Tiden i Almindelighed characteristisk Misforstaaelse, naar de Parisere og Franskmænd, der nyligen kæmpede for deres Ideer fra Barrikader, nu pleie at omtale og feire den christelige Religions Stifter som en af deres Forløbere; vistnok kan jeg ikke forestille mig denne Troes Begynder med Sværd eller med Bue; jeg overseer vistnok ikke, at, som denne Tro først blev udbredt med aandelige og ikke med legemlige Vaaben, saaledes forkynder den sig overhovedet som en

Fredens Religion, ikke som en Religion for Krig; jeg har ei heller formaaet at see Andet i det af Luthers mindste Skrifter, som han overskrev: „Om Krigsfolk ogsaa kunde blive salige“, hvilket han helligede en af de Adelsmænd, der senere seirede over Bondepartiet ved Ornebjerg, og som har vaakt stort Røre paa en tidligere dansk Rigsdag — jeg har kun formaaet i dette Skrift, hvori han søger at kunne fremstille Krige som et christeligt Haandværk, at see et af de tingende Forklaringsforsøg, hvoraf denne Tid maaskee har en større Overflødighed end afgjørende Nytte; men jeg mener blot, at der i selve Kirkens Rilder intet Spor findes til den mystiske Forskiel, som den 6te Paragraph gjør imellem Christne Præster og andre Christne, der jo ogsaa, for at bruge et bibelsk Udtryk, burde udgjøre „et Folk af Præster, et helligt Folk“. Naar der føres Tale om ei længer selv at hævne sig, om ikke at søge Land for Land, eller naar Ordet lyder til den, der slaaer paa den hvire Kind, om ogsaa at vende den venstre til, eller til den, der fratager En en Hjortel, om ogsaa at lade Kappen medfølge, da kan man heri finde et, jeg siger ingenlunde umenneskeligt, men et upolitisk, et unationalt, et umilitært Element; En og Anden kan vel undre sig over, hvorledes man er kommen til at døbe en Religion, der stiller sig saaledes mod Krigen, som en Statsreligion, men man nødes til at anerkjende Conseqventsen hos Dværfene, der ikke blot unddrage Præsterne, men ogsaa sig selv fra al Krigstjeneste som for noget Uchristeligt; man nødes, hvis ikke Logik skal komme i Fare for at synes et tomt Ord, til at finde en Modsigelse i, at medens Geistligheden saa ofte søger at opflamme Modet til at gaae i Krigen for Fædrelandet, og medens Feltpræsterne ikke trættes i at prise Tapperheden hos de Faldne, skal deres Kald dog ansees for besmittet, hvis de selv deeltage i de Gjeringer, hvis Udførelse af andre Christne de tilraade og lovpriise.

Men naar altsaa hiin ganske specielle Undtagelse, der findes i den 6te Paragraph af Anordningen, hverken kan ansees begrundet i nogenfømhelst uafbrudt Tradition i Kirkens Historie, ikke heller i selve Kirkens Rilder, da har man nu til dens Forsvar paaberaabt sig en umiddelbar Følelse, der skulde reise sig aldeles afgjørende og almindelig til Fordeel for den. Det var denne Følelse, der under Paragraphens første Behandling blev tolket af den ærede Minister for Kirke- og Underviisningsvæsenet, og ligeledes af tvende geistlige Rigsdagsmænd, den 19de og 20de kongevalgte, Ribe Stifts og Sjællands Stifts høiærværdige Biskopper (Lage Müller og Mynster). De udtrykte sig alle med meget overensstemmende Ord; thi medens den førstnævnte ikke betvivlede, at det jo maa findes saa klart som Dagen „at Præsten ikke bør gaae fra Alteret i Kampen eller fra Kampen til Alteret“, udtalte den Anden sig imod „at en geistlig Mand den ene Time skulde forkynde Fredens Evangelium fra Prædikestolen, den næste stille sig i de Stridendes Rækker og vende tilbage, maaskee med blodbestænkte Hænder“, og den Tredie hævdede sin Stemme imod „at Rogen fra Alteret skal gaae til saadant Haandgemæng, eller omvendt, fra sligt Haandgemæng til Alteret“.

Den ærede Rigsdagsmand for Njøge (Krieger) har ved en anden Leilighed troet at finde tilstrækkelig Grund til advarende at fremsette den Paastand, at alle, som han udtrykte sig „moralisk-religieuse Theorier“ stedse burde holdes ude af denne Sal. Jeg indrømmer, at saavel de af ham saaledes nævnte Theorier, som politiske Theorier her vilde kunne misbruges; men jeg mener derhos, at selv denne 6te Paragraph med samt den Følelse og de Theorier, som man til dens Forsvar har opbudt, vidne imod den absolute Rigtighed af den ærede Rigsdagsmands Paastand. Selv vil jeg dog ved denne Leilighed for min Person saaledes tage mig Ordene tilfølgende, at jeg, der maa tilstaae, at jeg, om endog kun for største Delen, selv sympathiserer med den paaberaabte Følelse, her skal indskrænke mig til at anføre, at, naar jeg ogsaa vil hengive mig til den, og naar jeg da føler det Stødende i, at en Præst skulde sees blodigen at gaae til at give Sacramentet, da spørger jeg dog ogsaa, om det for den christne Følelsses Strenghed burde være væsentligt mindre støvende at see en anden Christen blodigen at gaae til at modtage det, eller til med Hænder, mærkede af Striden, at tage og slippe en Psalmebog. Jeg skal ikke i denne Forsamling udvilde, at det er Tilfældet, at Følelsen af, hvad der specielt skulde være væsentligt for

Geistlige, i Libernes Løb har undergaaet og endnu undergaaer megen Forandring i Landet siden Christendommens første Indførelse; men ligesom der her netop er Spørgsmaal, om den paaberaabte Følelse virkelig kan siges at være saa ganske almindelig tilstede, saaledes maa jeg dog blot eksempelvis minde om, hvorledes der unægtelig endnu var mange Danste, hvis Følelse i højeste Grad stødtes, da Coelibatet ophævedes, og det blev tilstedt alle geistlige Mænd at gifte sig. Jeg kan i Forbigaaende ei undlade at tilføie, at medens flere af vore Sammenstød med Fjenden i det forrige Aar fandt Sted om Helligdagen, er dette tidligere bleven betragtet som et Slags Helligbrøde, i Overensstemmelse med en Følelse, der, saa at sige, nedstammer lige fra Jødernes Tid, der i et Antal af Tusinde hellere lod sig ihjelslaae end satte sig til Modværge, da de af deres Fjender angrebes paa en Sabbathsdag, hvad der imidlertid allerede dengang af de mere Reflecterende blev misbilliget.

Hvad saaledes altsaa Afgjørelsen af Spørgsmaalet angaaer, om Geistligheden alene skal undtages fra Børnepligten eller ikke, da er det vel ingenlunde min Mening, at ogsaa de Geistlige skulle undtages den, men jeg mener, at denne Undtagelse nu ikke bør søges begrundet paa den Følelse, der i denne Henseende skulde gjøre en Kluft mellem de geistlige og andre Christne, men at man her bør begrunde den paa en anden Maade, nemlig paa Menighedernes Krav paa at beholde deres Præster. Endskjøndt Landets Forsvar for Tiden kræver al vor Omhu, er der dog lige saa store, fredelige Interesser at varetage; dersom man over Landets Forsvar vilde glemme alt Andet, blev der tilsidt ei Noget, som det var værd at forsvare. Og derfor skulle, da Dvinder og Børn i det Mindste ei kunne udskrives, Præsterne blive ved deres Menigheder. Men begrunder man Undtagelser paa denne Maade, da er det klart, at man ogsaa maa undtage andre Embedsmænd, og i denne Henseende kan jeg paaberaabe mig, hvad den ærede kongevalgte Rigsdagsmand, der sidder ved Siden af mig (Sibiger), forleden yttrede, da han omtalte denne Børnepligtsslov som strengere end alle andre, som han kjendte, idet han nemlig lagde Forsamlingen paa Hjerte, ved Hjælp af de til denne 6te Paragraph stillede Forandringsforslag at indføre nogle af de Undtagelser, der i Preussien finde Sted for Statens Embedsmænd i Almindelighed. Dersom et Exempel fra Preussien ikke her har god Klang, vil jeg selv nævne de nordamerikanske Fristater, i hvilke de Geistlige ikke kunne nævnes som de alene Undtagne fra Børnepligten, i Overensstemmelse med den Tænkemaade, hvorefter ethvert Medlem af Congressen maa finde sig i, at denne aabnes med Bøn og Prædiken; men ogsaa Skolelærerne og ogsaa Lægerne ere fritagne.

Jeg maa herved tage mig den Frihed at berøre en Ytring af en af de af Kongen udnævnte Rigsdagsmænd. Den 23de Kongevalgte (Tscherning) yttrede nemlig i det veltalende Forsvar, der af ham allerførst her blev holdt til Fordeel for Stillingsprincippet, at der vel maatte kunne tænkes de Tilfælde, hvor Staten som saadan maatte føle sig opfordret til at fritage en udmærket Mand fra Børnepligten. Den tilsigtede Ytring findes i Beretningen om Rigsdagens Forhandlinger, Side 701. Jeg mener nu vistnok ei, at alle Embedsmænd ere udmærkede Mænd, eller behøve at være det, men jeg mener, at naar man først har erkjendt, at der overhovedet kan være Tilfælde, hvor Staten som saadan maa føle sig opfordret til at undtage Noget fra Børnepligten, da er der Ingen, til hvis Undtagelse den fornuftigvis maa ansees for at være naturligere opfordret, end til Undtagelsen af nogle af de Embedsmænd, hvis Tjeneste den selv maa antages at have anseet nødvendig for sin Organisme. En af Secretairerne for Rigsdagstidendens Udgivelse, der sidder ved det runde Bord midt i Salen, er nu, efter Vedtagelsen af Septemberanordningen, hjem-

faalden til at udskrives; dersom der ved det andet Bord, som man med en besynderlig dansk Sprogbrug her har kaldt Ministerbænken, dersom der ved det sad unge Medlemmer af et Ministerium, hvormed Landet ogsaa var tilfreds, Mænd, der vare komne til Roret saa tidligt som William Pitt eller Robert Peel, vilde det dog ogsaa forekomme noget underligt at maatte tænke sig den samme Stat talende ligesom med to Munde, med den ene sigende: „hvis Du ikke stiller for Dig, skal Du blive Soldat“, med den anden derimod tilbageholdende en Handels- eller en Finantsminister, som nødvendige for Statens Tjeneste.

Derfor har jeg ogsaa kun Tilbøielighed til at stemme for den principale Indstilling af Comiteens Minoritet eller for Forslag, der knytte sig dertil. Men forinden jeg sætter mig, maa jeg dog endnu tillade mig at gjøre den ærede Forsamling opmærksom paa en ny Inconsequents, der, saafremt den forkaster ethvert af Forandringsforslagene, vil blive indført i Riget; en Inconsequents, der, skjøndt af en anden Art, neppe er mindre end den, der her igaar blev paavlist og bortvist af den ærede Rigsdagsmand for Svendborg Amts 1ste District (J. A. Hansen). Jeg behøver ikke at minde Forsamlingen om det Forhold, der finder Sted mellem Anordningens tredje og dens allerførste Paragraph; om dette Forhold er det rigtigste eller ei, derom behøve vi ei heller her at strides, men derimod maa jeg tilbagefalde i Forsamlingens Grindring, hvor stærkt det tidligere fra forskellige Sider er bleven indskræppet, at der allerede paa Den Bornholm findes almindelig Børnepligt. Men fra denne almindelige Børnepligt ere Embedsmændene undtagne, og ligesom det ikke er mig muligt at indsee, hvorfor Menighederne paa Bornholm skulde have et større Krav paa deres Præsters Undtagelse, end de andre danske Menigheder, saaledes er det mig ei heller muligt at indsee, hvorfor det mere skal være til de bornholmske Børns Lære, at de af Staten ansatte Skolelærere undtages, end til andre Børns, eller muligt at indsee, hvorfor det mere skal være i de bornholmske Syges Interesse, at de af Staten ansatte Læger undtages, end i andre Syges. Det er mig umuligt, og jeg troer, at det i Virkeligheden ogsaa vil være den ærede Forsamling umuligt.

Cultusministeren: Da den Paragraph, hvorom der idag skal forhandles, angaaer en Klasse Embedsmænd, hvis Interesse i en vis Grad i dette Dieblif er betroet min Omhu, og da et af de stillede Forandringsforslag, eller flere, har Hensyn til en anden Klasse, hvis Lære ikke mindre bør ligge mig paa Hjerte, saa vil vel Ingen undres over, men man vil vel snarere fordre, at jeg i denne Forhandling tager til Orde. Jeg vilde imidlertid have udsat at gjøre dette, indtil de Medlemmer af Forsamlingen havde talt, som have stillet Forandringsforslag; jeg troede, at en naturlig Ret til at yttre sig først tilkom dem, og jeg troede, at det var i Forhandlingens Interesse, at den fik denne Gang, at de, som havde stillet Forslag, først udviklede dem, saa at man kunde overse Motiverne, førend man gik ind paa at stride om Forandringsforslagene selv. Men det Foredrag, som Forsamlingen nylig har hørt, opfordrer mig til tidligere at tage Ordet, fordi det vilde gjøre mig ondt, om Forhandlingen om denne Sag skulde paa nogen Maade omtumles mere end nødvendigt af Lidenskablighed og Birrelighed. Jeg skal derfor nu strax fremsætte de Bemærkninger, jeg i denne Sag har at gjøre, og jeg skal fremsætte dem saaledes, at jeg skal søge at afholde mig fra Alt, som kunde vække nogen Bitterhed; jeg vilde saamænd ønske, at ikke engang min Stemme minde de ærede Medlemmer om Bornholm, siden det saa ofte er bleven omtalt her.

(Fortsættelse.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fem og halvtredstindstyvende (58de) Møde.

(Fortsat.)

Det er meget rigtigt, som af den ærede Ordfører paa Udvalgets Begne er fremhævet, at den Fritagelse, hvorom der handles her, er i Lovudkastet ikke opstillet med Hensyn til Personerne, og at derfor denne Undtagelse meget vel kan blive staaende, uden at dette kommer i Strid med den Bortfjernelse af alle andre Undtagelser, som Lovudkastet har gennemført. Det er dernæst ganske rigtigt af den ærede Ordfører bemærket, at § 6 heller ikke er affattet med Hensyn til Embedernes Interesse som Statsembeder, men at Paragraphen er affattet og sat i Udkastet med Hensyn til den religiøs-sædelige Følelse, som antages at boe i Folket, og som Folket vil have respecteret. De Forslag, som ere stillede, gaae ligesaa lidt som Udkastets Paragraph ud fra Personligheder og deres Interesser; der er ikke Spørgsmaal om at fritage Mennesker af en vis Opdragelse, Mennesker af visse Familieforhold o. s. v.; men der er Spørgsmaal om at fritage Mænd, som beklæde visse, af Staten dem betroede Embeder og Tjenester; altsaa de fleste, ja, jeg troer alle de stillede Forandringsforslag gaae ud fra Hensynet til Stats tjenesten. Ogsaa dette Hensyn berører forøvrigt Præsterne, som ere Gjenstand for den egentlige Paragraph; jeg vil derfor begynde med et Par Ord om dette almindelige Hensyn, Statens Tjeneste.

Jeg for min Deel vil ingenlunde bekæmpe de fremsatte Forandringsforslag, ja nogle af dem vil jeg tale for; men jeg vil dog i Almindelighed bemærke, at efter vore Forhold vil den praktiske Betydning af disse Forslag og deres Antagelse eller Ikke-Antagelse i Almindelighed ikke blive stor, med Undtagelse af maaskee just den Klasse, som jeg kunde have at tage særdeles Hensyn til, nemlig Skolelærerne. I Almindelighed vil man ikke i Danmark i den nærmeste Tid, eller sandsynligvis længere hen, saa tidlig blive Embedsmand, at mange Embedsmænd kunne komme i en saadan Collision imellem deres Embedsstilling og den dem paahvilende Børnepligt — det vil være ganske saa Tilfælde —; men naar man affeer fra den praktiske Betydning og holder sig til Principet, vil jeg rigtignok for min Person udtale mig for, at Staten maa erkjende den Tjeneste, som ydes den med Hensyn til Freden, for lige saa vigtig, for lige saa nødvendig, som Krigstjenesten selv eller Øvelsen til Krigen. Jeg troer ogsaa, at enhver Frygt for, at der i en saadan Fritagelse skulde aabnes Rogen Adgang til at undbrage sig Børnepligten paa en næsten svigagtig Maade, maa fjernes derved, at det for Fremtiden vil ligge i Rigsforsamlingens Magt at føre Control med, hvilke Embeder der overhovedet ere i Landet, saa at der ikke kan oprettes Embeder i saa stort Antal, at det kunde have nogen Indflydelse herpaa; men andre, mere med Bestyrelsesforholdene bekjendte Mænd maae gennemføre Striden om, hvorvidt det kan være af Vigtighed at opstille en Fritagelse for Embedsmænd i Almindelighed. Der er imidlertid een Klasse, som jeg allerede tidligere har antydet, med Hensyn til hvilken jeg for min Deel dog finder mig opfordret til at gjøre opmærksom paa, hvad der især kunde tale for den; det er Skolelærerne, idet jeg med Hensyn til dem, forsaavidt det under Nr. 2 stillede Forandringsforslag ikke gaaer igjennem, vil anbefale Forslaget under Nr. 4. Ved Skolelærerne gjælder blot Hensyn til Staten eller til de enkelte Communer; men jeg troer, uagtet jeg ikke er i Besiddelse af det Materiale, hvoraf jeg kunde se nogen paalidelig Oversigt, at det ikke er saa ganske sjældent, at Mænd blive faste Skolelærere i en temmelig tidlig Alder, i en Alder, hvori Børnepligten endnu kan træffe dem, og naar det er Tilfældet, vil

Børnepligtens Udøvelse undertiden kunne drage ikke saa ganske saa Skolelærere fra deres Kaldspligter, og jeg troer, at der just med Hensyn til Skolelærerne allermindst kan siges det, som blev sagt af den ærede Ordfører, at man nok vilde kunne faae Embedspligten lempet efter Udførelsen af Børnepligten. Det vil her væsentlig komme an paa de locale Autoriteter, siden Skolelærerne ansættes af dem; fra Centralbestyrelsens Side kan i denne Henseende ikke finde nogen betydelig Virksomhed Sted, og jeg troer, at det meget hyppigt vil være vanskeligt for de locale Autoriteter, baade for Skolecommissionen og Skoledirectionen, at faae Skolelærernes Virksomhed erstattet, naar disse bortfalder til Krigstjeneste i Krig eller til Vaabenøvelse i Fred, og jeg troer, at der ved en saadan Bortfaldelse kan indtræde en meget betydelig Forstyrrelse i Underviisningens regelmæssige Gang, især naar man betænker, under hvor besværlige Betingelser Almueunderviisningen, paa Landet især i de fjernere Egne, maa føres. Det er allerede nu paa mange Steder paa Landet vanskeligt overhovedet at faae Skolelærerpladserne besatte, fordi Indtægterne ere saa ringe, og naar samtidig en stor Deel Seminariister, en stor Deel ikke fast ansatte Hjælperlærere udtages til Militærtjeneste, og paa samme Tid endeel faste Skolelærere drages bort, vil der virkelig undertiden kunne opstaae en mærkelig Forstyrrelse i Underviisningen, som det ikke vil være Bedkommende let at udfylde. Jeg kunde anvende Noget af det, jeg her har sagt, ogsaa paa Præsterne, idet Præsternes Embedsvirksomhed just er af den Art, at den vanskeligere lader sig erstatte ved at constituere Andre, end maaskee den juridiske Embedsmænds; men jeg skal ikke gaae ind herpaa, fordi jeg virkelig erkjender, at det vil erkjendes, at det ikke vil være meget hyppige Tilfælde, i hvilke Præster ville komme til personlig at opfylde Børnepligten, saa at den egentlige Vanskelighed her vel ikke vil blive uoverkommelig; men jeg skal gaae til det, som ved Præsten er Hovedsagen, og som ogsaa ganske rigtigt af Udvalgets Ordfører er paapeget som saadan. Det er sagt i Dag, at ved den foregaaende Forhandling beraabte man sig næsten med de samme Ord paa en forøvrigt ikke videre klar Følelse; jeg vil imidlertid med Hensyn til hvad der skal være sagt ved den foreløbige Behandling bemærke, at jeg ingenlunde har sagt, at Præsten besmittedes ved Krigstjeneste, saaledes, at jeg ligesom havde sagt, at Krigen var et ulovligt Haandværk, ligesom jeg heller ikke dengang har talt om den virkelige Krig, i hvilken de færreste Soldater komme; men jeg har talt om Fredens Tjeneste og har udhævet, at Noget af det, som stred mod den Følelse, hvorom her tales, var Indtrædelse af Præsten i de Meniges Rækker, og at han underkastedes Subordinationens Lovene, som ogsaa indtræde i Fred. Men jeg er ganske enig i, at man her i Salen ikke skal blive staaende ved uklare Følelser; jeg henholdt mig ved den første Forhandling hertil, fordi der i de da fremkomne Uttringer ikke syntes mig endnu at være nogen Grund til at gaae videre ind paa Sagen, og fordi jeg troede, at den Følelse, til hvilken der appelleredes, stod i sin Bestaenhed klart for de fleste af Forsamlingens Medlemmer. Men jeg skal nu gaae over til, hvad jeg vistnok ikke vil vise fra mig, at oversføre Discussionen fra Følelsen til Begrebet, og jeg skal søge at vise, at der virkelig til Grund for denne Følelse ligger Noget, som ved en klar Overveelse fuldkommen lader sig retfærdiggjøre. Det er i denne Henseende væsentligt, at der ikke i Paragraphen er talt om Ansættelse i geistligt Embede; men der er nævnt noget Andet, der er nævnt Ordination, og ved dette Ord erindres vi allerede om, at Præsten ikke blot af Øvrigheden kaldes, men at han paa en særegen Maade indvies til sin Tjeneste. Nu tillægger vor Kirke rigtignok ikke Ordinationen den

Betydning som andre, navnlig den catholiske Kirke tillægger den; men ved selve hiin Handling erindres vi dog om, at Præsten, idet han indtræder i den geistlige Stand, tillige indtræder i en Stand, som paalægger ham en særegen Stilling med Hensyn til hans hele Forhold og Vandel og dennes Fremstilling for Folkets Øine. Vi skulle alle føre et ustraffeligt Levnet; men Præsten skal føre et ustraffeligt Levnet saaledes, at dette Levnets Ustraffelighed ikke bliver udsat for nogen Misgjendelse. ~~Med Misgjendelse~~, og han skal have sin moralske Character eller Værdighed saaledes, at den ham an betroede Menigheds-Medlemmer ikke i hans Person finde noget Anstød, at der ikke i hans Person ligger Noget, som hindrer det i hans Haand lagte Væremødes Virksomhed. Det er det, som forlanges af Præsten, og med Hensyn til dette have vore Love baade i tidligere Dage og endnu paalagt Præsten adskillige Indskrænkninger med Hensyn til hans Bestjæftigelse og hans Opførsel, som ikke kunne siges at være udsprungne af Almeengyldige moralske Hensyn, men som just blot ere byggede paa dette strengere Krav til Lærersens rene Vandel. Naar vi nu spørge om den hele Geistligheds Forhold til Krigstjenesten, er der, som jeg allerede har antydet, Spørgsmaal baade om virkelig Tjeneste i Krigen og Vaabenøvelse i Freden. Hvad da det Første angaaer, da er der, uagtet Præsten ikke fordømmer Krigshaandværket, en stor Forskiel mellem ikke at fordømme det og personlig at udøve det; thi Krigerens Haandværk er et raat og et haardt Haandværk, og den, som gaaer i Krigen med et reent Sind, vil ogsaa have at overveie dette, at ikke hans sødelige Character skal lide under det vilde Haandværk, han af høiere Hensyn en Tidlang maa udøve, og det kan saaledes vistnok være betænkeligt for en Præst at hengive sig til den Lidensfabelighed, uden hvilken Krigspligten ikke kan udøves; det kan være meget betænkeligt for ham at staae ved Siden af Menneffer, for hvem han enten har prædiket eller siden kan komme til at prædike Fredens Evangelium, at han ved Siden af dem maa optræde med den hele Vilddighed, som Krigeren visseilig undertiden ikke kan holde sig fri for, og jeg antager, at selv den, som før han blev Præst, har været i en virkelig Krig, undertiden kan derfra medføre Grindringer, som i hans præstelige Virksomhed stundom kunne falde ham tungt nok paa Sinde. Men naar vi nu ikke tale om Krigen, men om Freden, saa er ogsaa i Fred Livet i Dvælserne og Felttjenesten, som det da forekommer, et Liv, som ikke ganske kan stilles under de almindelige sødelige Normer; Krigslivet i Freden, eller det Billede, som vi deraf see, vil og maa stedse have en Character af Lyftighed og Letsindighed, og jeg er bange for, at det ikke vil være nogen god Hær, hvori det ikke har dette Præg. Men dette fremtræder saaledes, at det vil være meget betænkeligt at bringe Præsten i Berørelse dermed, ja, at man gjør ham storligen Uret ved at bringe ham i Berørelse dermed. For det Første ligger der i hiint Liv Fristelser til Ting, som Præsten bør undgaae, fordi han er Præst, skjøndt ikke enhver Anden just har den samme Opfordring til at undgaae dem, ikke fordi de i sig selv ere slette, men fordi de kunne udsætte ham for Misgjendelse. Der er en Letsindighed, som i en vis Alder ikke griber stærkt ind i Characteren, men som det vil være meget betænkeligt for den geistlige Mand at hengive sig til, baade for de Baner, han derved kan antage, og for den Udtolknings Skyld, man kan give hans Handlinger, og dog fristes han til at hengive sig dertil ved den Stilling, hvori han sættes; og hvis han overvinder Fristelsen, og saaledes fremtræder i Rækken blandt Krigerne med en særegen Character, med en strengere og alvorligere Character, da troer jeg, at de, som kjende Livet mellem Soldater, og jeg kan sige Livet mellem unge Menneffer i Almindelighed, de ville erkjende, at den Præst, som paa den Maade søger at have den Værdighed, som han maa have, at han let bliver udsat for Drillerier, at han derved vil have en vanskeligere Stilling mellem sine Kammerater. Det maa herved ikke glemmes, at Præsten, just naar han kommer igjen tilbage til sit Embede, skal ganske anderledes end nogen anden Embedsmand, med Undtagelse af Skolelæreren, leve i lidelig og nær Forbindelse med Folket og gjøre sin Person gjældende ligeoverfor Folket, og det paa en anden Maade end Skolelæreren, thi Skolelæreren staaer ligeoverfor Børnene, men Præsten staaer ligeoverfor de voksne Menigheds-Medlemmer, med hvilke han muligviis vil træffe sammen under de

Kriggerne Dvælses; og der vil vistnok være mangt et ~~Di~~, som mis-
tanksomt kan hvide paa Præsten eller lure paa ham for et opdage
enhver Svaghed, men der kan ogsaa være mangt et velvilligt ~~Di~~,
som ikke vil see det Onde, men som dog kan medtage fra Samlivet
med en Præst, fra Leiren og Garnisonstjenesten, Grindringer, som
ville være saare forstyrrende og saare uheldbringende, baade for Præsten
og for de Andre, naar de træffes under andre Forhold. Altsaa dette
er den virkelige Grund, som hiin ~~Di~~ har, den Følelse, som leder
til, ikke at lade Præsten gaae i Krig, at man fordrer en særegen
Ustraffelighed af Præsten, der ikke maa udsættes for Misgjendelse.
Man bør da ikke gjøre ham Hævdelsen af denne hans præstelige
Værdighed vanskelig; man bør ikke udsætte ham for Misgjendelse,
om han ogsaa modstaaer Fristelserne.

Jeg troer altsaa, at der er god Grund til at fritage Præsten fra
Krigstjeneste paa Grund af hans geistlige Character, og idet jeg
alt før har sagt, at der ogsaa i hans Embedsforretninger kunde ligge
en stor Grund til at fritage ham, skal jeg her tilføie, at den
Grund, som hentes fra Præstens geistlige Character, som jeg alle-
rede har antydet, ingenlunde er Menigheden uvedkommende; thi jeg
har sagt, at den præstelige Characters Bevarelse i sin Reenhed er
en Betingelse for den Geistliges gode Virksomhed i hans Menighed,
en Betingelse, som Menigheden maa ønske at være tilstede og ønske
bevaret, og derfor maa jeg holde paa, at denne Fritagelse paa Grund
af den geistlige Ordination just fastholdes efter Ordinationsbegrebet,
og altsaa ogsaa udstrækkes til de personelle Capellaner. Jeg har alt
under den foreløbige Behandling antydet, at man ikke bør lade sig
afstrække ved Tanken paa, at der mulig gives en heel Deel personelle
Capellaner, der ikke ere i nogen virkelig Virksomhed, eller ved den
Tanke, at den lettere Ansættelse som personel Capellan kunde lede
til Misbrug. Jeg har alt dengang sagt, at Ansættelsen som personel
Capellan staaer under en fleersidig Control, og jeg skal kun tilføie,
at, da de personelle Capellaner ere en Byrde for de geistlige Embeder,
saa vil i Sandhed Geistligheden ikke forøge deres Antal letsin-
digen.

Naar det er antydet, at man jo i alle Tilfælde kunde bortffjære
denne Fritagelse for Geistligheden, idet Stillingen giver en Udvei,
hvorefter Præsten, uden at han behøver ved Lov at fritages, dog kan
frigjøres for den virkelige Udøvelse af Værnepligten, saa maa jeg
herved bede bemærket, at man derved kommer til at paalægge en
Classse af Mand en Byrde ved Stillingen, som ikke paa den Maade
er paalagt nogen Anden; thi alle Andre stille, fordi de ifølge person-
lige Grunde ikke ville opfylde deres Værnepligt, men Præsten skulde
stille for sig, fordi det var ham forbudt at gjøre Krigstjeneste. Der er
i det Forslag, hvis Antagelse til Behandling jeg af formelle Grunde
idag har modsat mig, antydet en Udvei, hvorefter i det Ringeste Byr-
den ikke lagdes paa den Enkelte, men paa den hele Stand; men dette,
troer jeg, vilde være ligesaa ubilligt.

Jeg troer altsaa, at der er al Grund til, selv efter en ganske
rolig, sindig og forstandsmæssig Betragtning, at holde paa den Fri-
tagelse, der i Paragraphen er opstillet for de Mand, der have mod-
taget geistlig Ordination, og maa anbefale Forsamlingen at bibeholde
denne Paragraph. Men, idet jeg anbefaler dette, kan jeg ikke und-
lade fra mit Standpunkt ogsaa at anbefale det Forandringsforslag,
der er opstillet under Nr. 6, uagtet dette Forslag, som alt antydet,
maaskee kunde have trængt til en heldigere Form. Jeg troer, at
naar man gaaer ud fra, at man bør skaane den velbegrundede reli-
giøse Følelse, bør man skaane denne, ikke blot hos Medlemmerne af
Folket, men hos alle dem, der bekjende sig til et af Staten aner-
kjendt religiøst Samsfund, og jeg troer ikke, at dette vil kunne med-
føre nogen Vanskelighed, især naar Betingelserne for Religionsfam-
sunds Anerkjendelse blive saaledes bestemte, som de i ethvert Tilfælde
i Fremtiden engang maae bestemmes, saa at ikke Alt, hvad der kalder
sig et Religionsfamsfund, kan optræde med Characteren af en saadan
Anerkjendelse.

Til Slutning skal jeg blot med Hensyn til de Exempler og histo-
riske Beviser, som ere blevne anførte under den foreløbige Behandling,
og dem, som ere anførte idag af det ærede Medlem af Forsamlingen,
der talte før mig, ganske simpelt henholde mig til de Ord, den sidste Taler

selv sagde, omtrent saaledes, at der i Aarhundrebernes Løb er foregaaet en overmaade stor Forandring i den religiøse Følelses Form, saa at hvad der ikke stodte dengang, da Biskop Absalon gjorde sine Korstog og sagtede imod Hedningerne — thi det var især under en saadan Form, at han kæmpede —, med god Grund støder og saarer i vore Dage.

Formanden: Inden jeg giver Ordet til Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns Amts 5te District (Nord), skal jeg tillade mig et Par Bemærkninger i Anledning af en Uttring af den høitagede Cultusminister. Hvis jeg ikke har misforstaaet ham, gif han ud fra, at det er en Mangel ved Forhandlingerne, at ikke Forslagsstillerne først faae Ordet. Jeg skal i denne Henseende tillade mig at bemærke, at Regulativet ikke giver Forslagsstillerne et saadant Fortrin for Andre. Jeg maa endog ansee det tvivlsomt, om et saadant Fortrin burde være givet dem; thi det kunde let forøge Tilbøieligheden til at fremkomme med Andringforslag, en Tilbøielighed, som jeg troer ikke behøver nogen Opmuntring (Latter). Dernæst skal jeg tillade mig at bemærke, at det i Regulativet er bestemt, at man kan indtegne sig til at faae Ordet, og at dette naturligviis ikke kan have anden Betydning, end at Medlemmerne skulle komme til Orde i den Orden, hvori de ere indtegnede, forsaavidt ikke nogen anden Bestemmelse i Regulativet er iveien derfor. Jeg troer altsaa, at Formanden bør give Ordet til de forskjellige Medlemmer i den Orden, hvori de ere indtegnede, uden forsaavidt Regulativet bestemmer, at han, saavidt muligt, skal give Ordet saaledes, at de modsatte Ansøuelser afværlende komme til Orde. Men dette viser, at Forslagsstillerne ikke altid skulle have Ordet først; thi Forslagene ere ingenslunde altid herandre modsatte, men ofte, skjøndt med visse Nuancer, overensstemmende. Da der imidlertid i Regulativet ved Bestemmelsen om, at Formanden skal sørge for, at de modsatte Ansøuelser afværlende komme til Orde, hertil sæies „saavidt muligt“, sætter dette Formanden istand til at tage noget Hensyn til Forslagsstillerne, og han har det saaledes i sin Magt, efter Omstændighederne at give dem noget Fortrin. Dette har jeg ogsaa søgt at gjøre, især naar et betydeligt Antal Talere have indskrevet sig, da, naar der er et saa stort Antal indtegnet, hvilket idag indtil en vis Grad er Tilfældet, man ellers vilde udsætte dem for, ved Afslutning at affjæres fra at tage Ordet for deres Forslag.

Cultusministeren: Det har naturligviis ikke i mindste Maade været min Hensigt at føre Anke over, hvad Formanden har gjort, og det har ei heller været min Hensigt at udtale mig angaaende Reglerne i Regulativet; men jeg har kun villet yttre min Formening om, hvad en rigtig Tact maatte lede til hos dem, der forlange Ordet.

Lord: Efterat den høitagede Cultusminister saa udførligt har udviklet det Særegne ved det geistlige Sjølesørgerembede, kan jeg fatte mig saameget kortere. Det er ogsaa under den foreløbige Behandling yttret og ikke modsagt, at Soldaterliv og Soldatergjerning ikke vel lade sig forene med det, og naar idag den ærede Rigsdagsmand for Nyborg (Schiern) derimod har indvænt Grunde baade fra Historien og Bibelen, da veed han vissefuld, at der ligge Aarhundreder mellem den af ham citerede Historie og vore Dage, og at Begreberne om det Sømmelige og Passende i Meget have forandret sig med Tiderne; og naar han har citeret Bibelen for at bevise, at hele det kristelige Folk skal være et Folk af Præster, og ikke Lærerne alene, saa kunde jeg anføre ham andre Bibelsprog, der siige til Lærerne: „Stik Sværdet i Skeden og sætter Eder ikke til Modværg.“

Men er det nu saa, at der er noget Særegent ved det geistlige Embede, som ikke lader sig forene med Krigerlivet, saa tillader jeg mig at formene, at § 6 bør blive staaende i Loven, og, hvis det maatte vinde Forsamlingens Bisald, faae det af mig under Nr. 6 foreslaaede Tillæg.

Lad Præsten stille for sig, siger man; ja, men efter § 28 gaaer den, som stiller en Anden, selv over i Forstærkningen, og denne kan efter § 29 befales til at indfinde sig, naar forlanges, i Exerceerskoler, til Mynstringer, ja i Krigstid til Garnison i Fæstningerne o. s. v., saa jeg skjøner ikke rettere, end at Soldaterpligten ligesuldt paaligger Præsten, selv om han stillede en Anden for sig til Garnisonstjenesten.

Bil maaffee Hæren, ved at denne Paragraph bliver staaende, miste store Kræfter? Vissefuld ikke, i Virkeligheden vil det kun have Lidet at betyde. Som Forholdene alt nu ere, og endmere i Fremtiden ville blive, naar den private Kaldsret bortfalder, ville de Færreste erholde geistligt Embede og dermed tillige Ordinationen for det 30te Aar, og de ville saaledes forinden kunne have opfyldt en stor Deel af deres Børnepligt. Det er især med Hensyn til de personelle Capellaner, at man frygter, at disse ad denne Udvei skulle slippe fri for Tjenesten, men som den høitagede Cultusminister alt bemærkede ved den foreløbige Behandling, det beroer ikke paa en theologisk Candidat, om han vil være personel Capellan; det beroer ikke paa en Sognepræst, om han vil holde en saadan, ei heller at vælge en bestemt Candidat, saalange der i Stiftet er ledige ordinerede Capellaner. Der er i hele Kongeriget fortiden kun 125 Capellaner, saa at Tabet af disse for Hæren kun vil være ubetydeligt. Men naar det nu strider imod Embedets Væsen og Natur og imod den almindelige Folkeopinion, at Præsten vorder Soldat, saa indseer jeg ikke Andet, end at Udfæstets Paragraph har ramt det Rette med Hensyn til Folkekirkens Geistlige, idet Ordinationen der er det faste Kjendemerke paa geistlig Virksomhed. Men det er ikke saaledes i alle andre Religionsamfund, og det er derfor, at jeg i Religionsfrihedens Navn har tilladt mig at foreslaae den Tilfætning til Paragraphen, at den samme Fritagelse maatte gjælde de andre af Staten anerkjendte religiøse Samsunds Geistlige. Den ærede Ordfører har, saavidt jeg forstod ham, billiget Indholdet af dette Forslag, men havt formelle Betænkkeligheder derimod. Jeg troer, at disse, hvilke jeg maa anerkjende, ved en ganske lille Forandring ville kunne borttrykkes, idet Ordet „andre“ udslettes, og i dets Sted sættes „alle“, saa at det kom til at lyde saa: „den samme Fritagelse o. s. v. gjælder og alle af Staten anerkjendte Religionsamfunds Geistlige.“ Hvis ikke en saadan Tilfætning skeer til Paragraphen, forekommer den mig at være i Strid med Grundlovens Aand og klare Ord, der udtrykkelig tilsiige andre Religionsamfund fuld Adgang til de samme Rettigheder som Folkekirkens Medlemmer. Hvad der ikke godt forenes med Sjølesørgerembedet i den lutherske Kirke, kan det ikke heller med noget andet Sjølesørgerembede; som Forholdene hidtil dags stille sig her i Landet, er det kun nogle faa Individuer, ofte et Samsunds eneste Geistlige, hvem denne Fritagelse vil komme til Anvendelse paa. Dersom det under Nr. 1 og 2 af de kjøbenhavnske Rigsdagsmand (Orsted, Algreen-Ussing og J. E. Larsen) stillede Forslag vinde Bisald, seer jeg vel, at Folkekirkens Præster ville komme ind under disse Bestemmelser; men hvorvidt det og vilde blive Tilfældet med de andre af mig nævnte Religionslærere, tør jeg ikke siige, da de neppe ansættes af Kongen eller nogen Statsvrighed, og vel ogsaa kun hvist uegentligt kunne kaldes Communeembedsmænd. Jeg tillader mig saaledes at anbefale Paragraphen og den af mig foreslaaede Tilfætning.

F. Jespersen: Naar jeg siiger, at jeg holder det Spørgsmaal, der er reist ved Forslagene under Nr. 1 og 2, for vigtigt, saa sigter jeg just ikke til det militaire Synspunkt; thi vel troer jeg ikke, at det for Armeen kan være uden al Betydning, at man fritager Embedsmænd, hvormed vort Land jo er temmelig rigt forsynet, men da, efter hvad her er bleven sagt, i Almindelighed Ingen vil kunne blive Embedsmænd, forend han er gaaet over i Forstærkningen, saa vil der i Reglen ikke blive Tale om at bruge Embedsmænd som Soldater. Men jeg troer, at Sagen er vigtig fra den politiske Side. Det forekommer mig nemlig, at der ved disse 2 Forslag er søgt at indføre en Gæste-Forskjel mellem Embedsmændene og andre Statsborgere. Man behøver ikke at gaae langt tilbage i Tiden, for at mindes, hvilket Tryk der laa i Benævnelsen „kongelig Embedsmænd“, ja jeg kunde næsten siige, det var ofte nærvæd, at man kunde see disse 2 Ord prægede paa een eller anden Herres Bænde. Uægtelig har denne Idee faaet et stærkt Knæk, men jeg troer, at i disse Forslag spoger Mindet om den gode gamle Tid, da Embedsmyndigheden ingen Modstand mødte, og Embedsværdigheden blev tilfulde respecteret. Jeg skal nu tillade mig at spørge om, hvad Grund der skulde være til denne Fritagelse for alle Embedsmænd. Dersom det skulde være Hensyn til Embedernes og Statens Lære og Frygt for, at Embederne skulde forsømmes, saa maatte jeg agte denne Grund;

men jeg skal gjøre opmærksom paa, at, da Embedsmændene som oftest ville høre til Forstærkningen, saa ville de kun faae nogle faa Dages Tjeneste aarlig at forrette, og jeg er overbevist om, at Embedsmændene vel kunne finde Tid dertil. Det forekommer mig snart, at man ved alle andre Leiligheder tilfødesætter den Omhu for Embederne, som man her viser. Naar Talen er om Valgloven til Rigsdagen, saa har jeg aldrig hørt yttre, at man skulde fratage Embedsmændene Valgbarhed, uagtet dette dog kan medføre, at de maae forsømme deres Embeder idetmindste 2 Maaneder af Aaret. Det troer man godt kan gaae an, men derimod nogle Dages Krigstjeneste, det, paastaer man, kunne Embedsmændene ikke overkomme. Jeg troer, at man egentlig finder noget Stødende i, at Embedsmændene skal være Soldat og stille sig i Hærens Rækker. Amtmanden kan maaskee der komme til at staae under Byfogden, og begge igjen under en Procurator, eller endog en Bonde, og der kunde opstaae et Subordinationsforhold, som vilde være aldeles modsat de Indretninger, der finde Sted i det daglige Liv. Ja, dette kan ganske vist skee, men jeg troer ikke, at deri er noget forkeert; jeg troer netop, det er godt, at alle Menneſter vænnes til verelviis at lyde og byde, og jeg troer, at Enhver godt vil kunne finde sig deri, naar han bliver stillet paa den Plads, hvor han i ethvert Tilfælde hører hjemme.

Jeg finder mig berettiget til at troe, at den Forestilling, at Embedsmændenes Værdighed vilde lide ved, at de stilles i Soldaternes Række, har foresvævet i det Mindste een af de ærede Forslagsstillere. I Rigsdagstidens Nr. 82 har nemlig den ærede Stiller af Forslaget under Nr. 1 udtrykt sig saaledes: „Embedsmændene burde dog i alle Tilfælde være fritagne for Forpligtelsen efter § 32 og alene yde virkelig Krigstjeneste; thi at bruges til Oppassere eller Sligt, synes det mig dog, at Embedsmændene burde være frie for.“ Hvad „Oppassere“ angaaer, saa er denne Sag senere afgjort, men da „Sligt“ endnu er tilbage, saa forandrer det ikke Sagen. Jeg skal tillade mig at spørge, hvorfor Embedsmændene ikke kunne forrette denne Tjeneste, som paalægges Andre, hvorfor der skal være nogen Forskiel paa Embedsmænd under 61 Sommer og dem, som holde dette Maal. Det maatte vel være, enten fordi denne Tjeneste var for ringe for Embedsmændenes Værdighed, eller fordi man ikke havde Brug for Embedsmændene dertil. Det Sidste kan ikke være Tilfældet, at man ikke skulde kunne gjøre Brug af dem; jeg paastaer, at der vil være meget god Brug for dem, f. Ex. som Opsynsmænd eller Skildvagter ved Depoterne (Patter), thi da Embedsmændene maa anses for en særdeles paalidelig Mand, saa vil han just være paa sin rette Plads til at passe paa Statens Gods. Mine Herrer, lader os ikke ved denne Værnepligtslov dele Statens Indvaanere i 2 Classer, hvoraf den ene skulde være fritagen for Værnepligt. Man vil maaskee sige, at det dog ikke gaaer an, at i Krigstid mange Embedsmænd kaldes bort fra deres Embeder, som maaskee netop da fræve al deres Tid og Fliid. Jo, jeg mener, at det godt vil kunne gaae an. For at det nemlig kan komme dertil, maa i Reglen Forstærkningens høiere Aldersclasser være indkaldte til Tjeneste; men naar dette skeer, da er Danmark i Fare, og da have vi Alle, saavel Embedsmænd som enhver Anden, kun een Gjerning at gjøre, og det er at opoffre alle Kræfter for at frelse vort Fædreland. Naar jeg iøvrigt stemmer for den Undtagelse, som Udkastets § 6 indeholder, saa er det aldeles ikke af noget Hensyn til Embederne — et Hensyn, der ikke fortjener i ringeste Maade at komme i Betragtning —, men fordi jeg finder, at Krigen er Præstens Natur imod, og fordi jeg ikke kan føle mig opbygget ved at tænke mig Præstestanden under Gevær.

Ulgreen-Ussing: Den ærede Ordfører yttrede allerede under den foreløbige Behandling, at da Udvalget ogsaa tog det Spørgsmaal under Overveielſe, om den almindelige Værnepligt, naar den ubetinget paalægges Embedsstanden, lod sig forene med Embedernes Løst, var det ikke af noget Hensyn til at begunstige Embedsstanden, men

derimod af Hensyn til, hvorvidt det praktisk lod sig udføre at underkaste alle Embedsmænd Værnepligten uden Indskrænkning og uden Undtagelse, og hvorvidt det under saadanne Forhold vilde være muligt at faae Statens Forretninger bestyrede. Det er det samme Hensyn, og dette Hensyn alene, som har bestemt Rigsdagsmændene for Kjøbenhavns 7de District (J. E. Larsen) og mig til at stille det Amendement, som findes anført under Nr. 2. Jeg har under denne Sags foreløbige Behandling bemærket, at det forekom mig at ville være meget vanskeligt, naar Værnepligtsbyrden i sin hele Udstrækning skulde hvile paa Embedsstanden, saaledes som i Lovudkastet er forudsat, i Løbet af fulde 16 Aar, at gennemføre dette, og netop for at Embedscandidaterne skulle faae virkelig Andeel i Værnepligtsbyrden, have vi stillet dette Amendement, saaledes som det findes anført paa Afstemningslisten. Dette tilfigter i det Væsentlige en lignende Bestemmelse som den, der var optagen i de Lovudkast til almindelig Værnepligts Indførelſe, som i sin Tid bleve forelagte Stænderne, i hvilke dette Punkt aldeles ikke mødte nogen Modsigelse i nogen af begge Stænderforsamlingerne. Derefter kunde Bedkommende ikke beskikkes i noget Embede, saalænge der paahvilede ham nogen Forpligtelse til Garnisonstjeneste, der i Reglen ikke ydes i mere end i det højeste i 2 Aar. Nu har den ærede Ordfører, og vistnok ikke uden Føie, gjort opmærksom paa, at Garnisonstjenesten under visse Omstændigheder kunde blive af meget større Længde; men naar det, som i Amendmentet foreslaaet, blev paalagt Bedkommende at tjene i 4 Aar i den staaende Hær, forinden den Omstændighed, at han kom i Embede, skulde, naar han ikke paa anden Maade har frigjort sig for den ham paahvilende Værnepligt, fritage ham for videre Krigstjeneste, saa troer jeg, at man derved paalægges ham en saa stor Krigstjeneste, som fuldkommen svarer til det, der tidligere var paatænkt. Den ærede Ordfører har bemærket, at det formeentlig ikke vilde være til Gavn enten for disse Individuer eller for Staten selv, da det kunde føre til det samme Resultat som det, der vilde følge af det tidligere Lovudkast; men jeg skulde dog troe, at herved opnaaes, at Bedkommende virkelig kommer til at udføre en passende Krigstjeneste, forudsat, at han ikke har frigjort sig ved at stille for sig eller har trukket Frilod. At den foreslaaede Bestemmelse, som den høitærede Cultusminister yttrede, efter de nærværende Forhold ikke vilde føre til synderlig praktisk Resultat i Anvendelsen, idet Bedkommende ikke i Reglen vil kunne vente Ansættelse som Embedsmænd, førend han er i en saadan Alder, at han har udtjent 4 Aar af den faste Tjeneste i den staaende Hær, vil jeg gjerne erkjende; men naar man tager Hensyn til, at det ikke blot er under Krig, men ogsaa under Omstændigheder, der lade bebude Krig, at det kan blive nødvendigt itide at indkalde Mandſkabet af Forstærkningen og saaledes rive Embedsmændene ud af deres Stilling, uagtet de have udført 4 Aars stadig Tjeneste, vil dette kunne indtræde under Omstændigheder, der ville virke meget forstyrrende for Embedsbestyrelsen, eftersom Afgang til at stille for sig ikke kan finde Sted med Hensyn til Tjenesten i Forstærkningen.

(Fortættet.)

Rettelſer.

- Nr. 151 Sp. 1187, 2den og 3die Linie f. o. „som svarer til denne“ læs „som de maae tilsvare“.
- 153 — 1195, Linie 11 f. o. „ingenlunde“ læs „nogenlunde“.
- 164 — 1280, Linie 10 f. o. „Lægsforstandere“ læs „Lægsmand“.
- — — Linie 19 f. o. „ikke istand“ læs „ikke altid istand“.
- 170 — 1332, Linie 15 f. o. „reduceret“ læs „deduceret“.
- Forrige Nr. (171) Sp. 1338 Linie 15 „laaer“ læs „laaer“.
- — — — 1340 — 16 „fratager En“ læs „fratages“.
- — — — — 12 „Forſlag“ læs „de Forſlag“.

1849.

Beretning

No. 173.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fem og halvtredstindstyvende (58de) Møde.

(Fortsat.)

Hvad angaaer Bestemmelsen i Udkastets § 6, da have vi antaget, at denne, naar det Forandringsforslag, som vi have stillet, gik igjennem, vil være af mindre praktisk Betydning, hvilket og synes indbrømmet, thi det vil vistnok være sjældent, at Noget vil være ordineret, førend han har gjort 4 Aars stadig Tjeneste, selv om han har gjort Brug af den Ret, som Udkastet aabner ham Adgang til, at begjære Udsættelse med Tjenesten indtil det 25de Aar; men da der i det Hele ligger en anden Betragtning til Grund for Udkastets Bestemmelse, skal jeg ikke have Noget imod, at dette optages, og Amendementet er derfor ogsaa affattet saaledes, at det baade kan knyttes til § 6 og kan træde istedetfor samme. Den ærede Ordfører har allerede forklaret Grunden til det idag gjorte Tillæg til Amendementet, at Vedkommende, hvis han er Sværnepligtig, skal, for at være fri for videre Krigstjeneste, have opnaaet en Alder af 28 Aar, og jeg skal derfor ikke videre opholde Forsamlingen ved samme.

Madsen: At Embedsmænd i Almindelighed som saadanne skulle være fritagne for Krigstjeneste, det være sig nu i det Hele eller blot med Hensyn til Forstærkningen, har aldrig noget Dieblit kunnet falde mig ind, thi en Mand er dog ikke værre faren og trænger ikke mere til at begunstiges end Andre, fordi han har faaet et Embede. Derimod har jeg været personlig stemt for, at Skolelærere burde have nydt nogen Fritagelse, om ikke just i den Udstrækning, som er foreslaaet i Forslaget Nr. 4, saa dog efter Nr. 2. Der er nemlig, idetmindste efter min Erfaring, ingen Oversflødighed af Skolelærere, og det er aabenbart, at det er i høieste Grad i Statskassens Interesse, at Underviisningen ikke lider noget Afbræk, hvorhos denne Klasse af vore Medborgere i Almindelighed ikke er saaledes aflagt eller har saadanne Raar, at den kan have Raad til at stille for sig. Jeg taler her kun om Almueskolelærere. Imidlertid har jeg maattet opgibe dette personlige Ønske for den vistnok ene rigtige Betragtning, at der slet ingen Undtagelser bør tilstedes, da man, naar man blot indlader sig paa saadanne, ikke uden at øve Uretfærdighed kan sætte nogen Grændse for deres Omfang. At denne Regel — slet ingen Undtagelser — ikke skulde være consequent gennemført, naar § 6 antages efter Udkastet, beroer paa en Viltsfarelse; thi det er ikke paa Grund af Embedsstilling, at de Geistlige fritages, men det er paa Grund af, at de have modtaget den geistlige Indvielse, med hvilken man maa ansee Krigstjenesten for at være uforenelig. Med Hensyn hertil maa jeg ogsaa stemme mod Forslaget Nr. 5, da derefter det angivne Princip blev forrykket, idet Præsterne, naar det antoges, netop bleve fritagne qva Embedsmænd, og ikke blot fordi de ere ordinerede.

Sasfelbach: Det Forandringsforslag, jeg har tilladt mig at stille til § 6, og som findes anført paa Afstemningslisten under Nr. 5, gaaer ud paa, at Embedsansættelse paa eget Ansøgning og Tilsvær skal komme til Ordinationen, forinden Vedkommende berettiges til Udsættelse af Kullen. Jeg tillod mig under Sagens forrige Behandling at yttre, hvorledes det forekommer mig, at § 6, naar den sammenholdes med § 16, indbefatter en Undtagelse fra Værnepligtens Opfyldelse for næsten enhver theologisk Candidat, som vil benytte sig deraf, ved blot at begjære Udsættelse med at behandles til Udsættelse indtil sit 25de Aar og da skaffe sig Navn af Capellan, som jeg har troet, vil falde Mange saare let at erholde. Det lidet Ønskelige i denne,

som overhovedet i enhver Undtagelse, foranledigede mig derhos til den Bemærkning, at om det end ikke kan nægtes, at den geistlige Embedsmænds og Krigerens Functioner i vore Dage ere uforenelige, og en Undtagelse altsaa i den Henseende er uundgaaelig, saa bør dog Undtagelsen ikke udstrækkes videre, end netop for Viemedets Skyld fornødent, hvilket imidlertid forekommer mig utvivlsomt at være Tilfældet, naar, som jeg troer, det ikke kan nægtes, § 6 ogsaa omfatter Personer, som blot for Navnets Skyld ere Capellaner, eller som, efterat have opnaaet Navnet senere, endog strax efter, ere traadte ind i verdslige Livsstillinger.

Jeg skal nu tillade mig at tilføie, at forsaavidt jeg rigtigt har opfattet de herimod fremkomne Erindringer, da støtte de sig Alle til Forholdene, saaledes som de nu ere; hvorimod det forekommer mig klart, at Forholdene efter Værnepligtens Almindeliggjørelse ville forandre sig, og at det er til disse forandrede Forhold, der her fornemmeligen maa tages Hensyn. Der er saaledes gjort opmærksom paa, at Omfanget af den Undtagelse, hvorom her er Spørgsmaal, ikke er stort, og at det er meget faa tjenstledige Capellaner, som findes i Landet, fordi det er en Regel i Kirkebestyrelsen, at der sørges for, at de ledige Capellaner komme i Virksomhed i den samme Stilling. Videre skal jeg ikke trætte Forsamlingen med at gjentage, hvad eensgang er sagt, eller med specielt at imødegaae de fremkomne Erindringer, hvorimod jeg skal tillade mig at holde mig til Sagen i sin Almindelighed og søge godtgjort, hvorledes Forholdene maae blive anderledes i Fremtiden, efterat § 6 er antagen i Forbindelse med en forøvrigt almindelig Værnepligtslov, og efterat der er knyttet en Fordeel, en Begunstigelse til det blotte Navn af Capellan, saa at, naar denne Fordeel er opnaaet, det er uvisst, hvorvidt den Paagældende ønsker at beholde Ansættelsen eller vil paatage sig en anden lignende Stilling. Jeg skal i den Henseende kun i Forbigaaende omtale, hvorvidt det vel vil være muligt at begrænse geistlige Embedsmænds Ret til at faae sig Capellaner ansatte indenfor de Tilfælde, hvor de beviisligen ikke kunne faae Embederne besørge uden saadan Hjælp, og ligesaa lidt skal jeg indlade mig paa at undersøge, hvorvidt det overhovedet vilde være hensigtsmæssigt for Sagen selv at holde strengt over denne Begrændsning — jeg troer det ingenlunde, men det, jeg vil tillade mig at fremhæve, er især, hvorledes det forekommer mig, at, uagtet der vel altid vil blive et tilstrækkeligt Antal Candidater til Capellanpladserne, deels af de i militair Henseende Ujensdygtige, deels af Frilødsmandene, og deels endelig af saadanne, som have udgjort eller paa anden Maade frigjort sig for Tjenesten ved Linien, saa har det dog en hvi Grad af Sandsynlighed for sig, at Personelcapellanerne herefter, naar § 6 beholdes uforandret, i Almindelighed, om ikke ene og alene, ville udgaae af Værnepligtens tjenstdygtige og for Udsættelse staaende Individuer, thi netop fordi disse, paa Grund af den med Ansættelsen forbundne Ordination, befries fra Værnepligten, kunne de jo være vel tjente med at paatage dem Ansættelsen billigere end Candidater i andre Militairstillinger og derved affjære disse Concurrancen i de allerfleste Tilfælde. Jeg mener dog, at Ingen kan fortænkes i, at han søger efter billigst lovlige Bistkaar. For Embedsmænd, der skal have sig en Capellan ansat, kan det vel ofte være ligefrem Pligt, idet han som oftest tillige er Familieforsørger, at han af flere lige buelige Candidater vælger den, der vil paatage sig Ansættelsen billigst, og nu Candidaten, som staaer for Udsættelse, med Valget imellem enten personlig at afstjene sin Værnepligt, eller betale en maaskee høi Stillingssum, isald han har Gyde til og vil stille for sig, eller endelig at modtage Ansættelse som personel Capellan,

maaskee foreløbig uden Gage, mon han kan fortænkes i, at han vælger det Sidste, selv da, hvad enten det er hans Agt at blive paa den geistlige Embedsbane, eller han, efter at være udslettet af Rullen, vil staae ind paa en af de andre Veie, Theologerne kunne gaae, eller han endog, fri for Embedsbaandet, isald han har Formue, vil trække sig tilbage til Privatlivet. Men naar der nu i Forbindelse med de saaledes forandrede Forhold, som ville indtræde, tages Hensyn til den Medvirkning eller overveiende Indflydelse, Embedsmanden har, og som det vist i andre Henseender er godt og rigtigt, han har med Hensyn til Valget af den, der ansættes ham til Capellan, hvorved imidlertid Slægtskabs-, Venkabs- og Forbindtighedsforhold vistnok vanskeligen i alle Tilfælde kunne holdes udenfor al Indflydelse, da forekommer det mig ikke uden Grund, at jeg anseer § 6 for at gaae forvidt i sin Undtagelse og at indeholde Spiren i sig til Misligheder og Ulemper, som ikke ville blive uden Betydning, og som dog, naar de indtræffe, meget mere maae kunne tilregnes Lovgiveren, der har givet Leiligheden dertil, end den Bedkommende, som har benyttet sig deraf. Jeg skal kun videre, i Anledning af en nys falden Uttring af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns Amts 5te District (Lork), om Embedsmandens Indflydelse paa Valget af hans Capellan, tillade mig at henvise til en Uttring af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 4de District (Algreen-Ussing), som i det 32te Møde har sagt: „at naar, som hyppigt er Tilfældet, en ældre Præst trænger til en Capellan, og Candidaten, som ønsker Ansættelsen, iøvrigt dertil er qualificeret og kan enes med den geistlige Mand, bliver det i Almindelighed ikke nægtet.“ Derved forekommer det mig klart, at Kirkebestyrelsens hidtilfulgte Fremgangsmaade ved Personelcapellaners Ansættelse ingenlunde for Fremtiden vil kunne forebygges, at der skeer Misbrug af § 6, og det er saa langt fra, at jeg indseer, hvorledes det skulde være fornødent, som den høitagtede Cultusminister under Sagens forrige Behandling yttrede, at tænke sig baade Præst, Provst, Biskop og Cultusminister forenede om at aabne Udveie for Candidaten til at unddrage sig Krigstjenesten, at jeg derimod tillader mig at troe, at Kirkebestyrelsens forskjellige Trin, lige fra Cultusministeren til Capellanen inclusive, Alle og Hver for sig kunne gaae i deres lovlige Veie og handle, som de for Gud og Menneskene kunne forsvare, og dog ville Misbrug og Ulemper efter § 6 kunne indtræffe, og indtræffe ligesaa ofte, som der ikke haves ledige Capellaner, der igjen ville ansættes til at besætte de opstaaede eller ledigblevne Capellanpladser med. Imidlertid vil jeg ingenlunde nægte, at naar Forholdene herefter forandre sig, saa vil ogsaa Administrationen kunne forandre sin Fremgangsmaade, og navnlig Cultusministeren vaage over, at der ikke ved Capellaners Ansættelse skeer noget Indgreb i den almindelige Børnepligt; men jeg skjønner ikke, at saadan Control consequent kan gjenføres uden efter den Regel, at ingen ansættes til personel Capellan, hvem Udskrivning eller Tjeneste ved Linien paa-hyller, hvorved det ikke forekommer mig, at der opnaaes noget Bedre, ikke engang noget saa Godt som det, der vil følge af en factisk Anvendelse af mit Forandringsforslag; og hvorfor, mener jeg, da ikke hellere optage Reglen i Loven, især da Ministeriets Udtalelse ved en anden Leilighed giver mig Anledning til at troe, at det slet ikke ønskes at kunne begunstige Rogen med Hensyn til Dpshydelsen af den almindelige Børnepligt. Ogsaa forekommer det mig at være mere i Consequents med den constitutionelle Udvikling, vi gaae imøde, at give Reglen ved en Lov, end at overlade den til Administrationen. Idet jeg saaledes mener, at ved mit stillede Forandringsforslag Hensigten med § 6 paa den ene Side opnaaes, medens paa den anden Side Undtagelsen ikke strækkes videre, end dertil fornødent, tillader jeg mig at anbefale Forandringsforslaget til Forsamlingens Opmærksomhed.

Cultusministeren: Det er blot en lille factisk Oplysning, som jeg med Hensyn til nogle Uttringer af en æret foregaaende Taler skal tillade mig at give Forsamlingen, forsaavidt de ærede Medlemmer ikke allerede selv have Kundskab om Sagen. Det er nemlig bleven sagt, at det let kunde indtræde, at Candidater, der ellers nu vilde være underkastede Børnepligtens Udførelse, lode sig antage som personelle Capellaner paa billigere Vilkaar end de øvrige og derved fortrængte de Andre. Derved maa jeg gøre opmærksom paa, at det

ikke beroer paa en fri Contract mellem Præsten og Capellanen, hvorledes Vilkaarene skulle fastsættes; det paaligger Bestyrelsen at paasee, at Capellanen faaer anstændige Vilkaar, og i den Henseende er der temmelig faste Regler. I Almindelighed ansættes ingen personelle Capellaner, idetmindste ikke for Diebliffet — naturligvis kan der indtræde Forandring i Omstændighederne —, uden at de erholde et Besverlag af 200 Rbdlr. aarlig, foruden Alt frit hos Præsten og Befordring i Embedsreiser. Det skeer vel enkelte Gange paa Grund af Kaldets Befæhning eller andre Forhold, at Capellanen kun faaer 150 Rbdlr. aarlig, hvortil da sædvanlig kommer en Offerdag. Det gaaer altsaa ikke an, saaledes at gaae paa Accord om Godtgjørelsen uden nogen Control.

Der er et andet Punkt med Hensyn til Bedømmelsen af denne Gjenstand, som jeg skal tillade mig at gøre opmærksom paa. Det er nemlig det, at der paaligger Bestyrelsen i alle dens Grene en særegen Pligt til med Hensyn til personelle Capellaner at paasee Kaldenes Lødv, endogsaa ud over den Præsts Embedstid, som ved Capellanens Ansættelse er i Kaldet. Naar en Præst nemlig forlader Kaldet, saa ophører ikke derved Byrden for Embedet; men Capellanen er ifølge Loven, hvis han fordrer det, berettiget til et tarveligt Ophold i Præstegaarden, indtil han kan finde en anden Ansættelse. Derved er man opfordret til at sørge for, hvad man ogsaa af andre Grunde sørger for, at Præsterne ikke uden Nødvendighed faaer personelle Capellaner, og man er endmere opfordret til at sørge for, at tjenstledige personelle Capellaner igjen komme i Virksomhed i et andet Kald i Stiftet, for at de ikke skulde ligge Kaldet, ved hvilket de ere ansatte, til Byrde.

Barfod: Den ærede Rigsdagsmand for Nyborg (Schjern) har allerede sagt en heel Deel af hvad jeg havde at sige, saa at jeg altsaa har Leilighed til at fatte mig kortere, end jeg ellers havde turdet haabe, og idet jeg gjør dette, skal jeg ogsaa bestræbe mig for at følge den høitærede Cultusministers Opfordring til at behandle Sagen saa lidenskabsløst som muligt, selv om jeg derved skulde staae fare for at behandle den saa tørt som muligt. Hvorfor stemmer jeg da imod § 6? Hvorfor ønsker jeg, at den skal gaae ud? Forbi jeg ønsker, at enhver Undtagelse skal gaae ud af Børnepligtloven; fordi jeg ønsker, at ingen Mand skal ansee sig selv enten som for god eller for ringe til at værne om Fædrelandet. Derfor stemte jeg ogsaa imod § 7 og imod enhver anden foreslaaet Undtagelse; men særlig stemmer jeg dog imod denne Undtagelse, fordi jeg deri seer et privilegium odiosum, ganske vist ikke i Juristernes almindelige Forstand, hvilke derved forstaae et Privilegium, som ikke er til Nytte, men til Skade for Bedkommende; men jeg forstaaer herved et Privilegium af den Natur, at det vil være, om end ikke forhadt, saa dog for de Andre, der ikke ere i Besiddelse af et saadant Privilegium, mindre kjær.

Men nu siger den høierverdige Rigsdagsmand fra Ribe (Lage Müller), at det vilde være vanskeligt at faaer Embederne besørget, naar vedkommende ordinerede Mand skulde forrette Børnepligten. Dertil har jeg kun at bemærke, at den 1ste Januar 1848 var der i Danmark af samtlige Præster og personelle Capellaner, baade af dem, der vare i Embede, og dem, der laae ledige, i det Hele 61, som vare i en Lægsrullealder af 30 Aar eller derunder (12 Præster og 49 Capellaner, de 10 ledige), og den 1ste Januar 1849 var dette Antal ifkun 45 (9 Præster og 36 Capellaner). Dette vilde, efter den Beregning, som den ærede 1ste kongevalgte Rigsdagsmand (Andræ) forleden gav os, medføre det Resultat, at i de respective 2 Aar vilde der være udfreven 14 eller 10 aarlig, altsaa endnu ikke saa stort et Antal af Præster, som sidde her paa denne Rigsdag, og hvis Embeder dog kunne besørget. Hermed troer jeg, at den Frygt, som den høierverdige Rigsdagsmand fra Ribe har fremhævet, baade er besvaret og betaget. Men dette Antal vil naturligvis dog Aar for Aar blive formindsket, navnlig naar den private Indstillingstret, en Ovsifikaldsret, ophæves, og Grundene, hvorfor man kan stole paa, at denne Formindskelse vil finde Sted, fremgaae, som det synes mig, ganske klart af tvende Facta. Det første er dette, at, selv om Døren til den theologiske Attestats blev lukket idag, saa er Antallet af de theologiske Candidater for Diebliffet saa stort, at der ikke i de

første 20 Aar vilde blive Mangel paa Ansøgere til geistlige Embeder. Det andet Factum er dette, at Danmark har personelle Capellaner, der paa loelig og ærlig Maade kunde være Fædre til Rigsdagsmænd, hvilket, mener jeg, vil være tilstrækkeligt til at betegne deres Alder.

Flere af de ærede Talere, som havde Ordet under den foreløbige Behandling, og enkelte af dem, der have havt Ordet idag, have talt om, at det vil være upassende for ordnede Præster at forrette Værnepligten eller udføre Krigstjenesten. Ja, kunde man finde paa en Lov, der gjorde, at ingen Præst kunde forrette Noget, der var upassende for Præsten eller Præsteskabet, vilde dette vistnok være mig meget kjær; men saavist som det er, at man ikke kan forhindre, at der er Præster, og altid vil være Præster, som give sig af med mange andre Ting, der, idetmindste i mine Dine, ere langt mindre passende for Præsterne, end Fædrelandets Værn nogeninde vil kunne være, saa forekommer det mig ogsaa, at denne Indvending ikke har synderligt at sige. Jeg skal slet ikke indlade mig paa andre uhyggelige Exempler, men kun paa dette ene. Jeg regner Danmark at gaae saa langt, som Grundlovsudkastet har regnet det, og regner altsaa Slesvig med; men der har man endnu i dette Dieblit Præster, som med Glæde tale om deres tidligere Dueller, og saalange Statskirken har Præster, som ikke alene selv have duelleret, men endog føle Glæde ved at tale om deres tidligere Dueller, saa kan man vel ogsaa ønske at have en Præst, som havde deeltaget i Fædrelandets Forsvar.

Den høiærværdige Rigsdagsmand fra Ribe (Lage Müller) yttrede under den foreløbige Behandling, at han ikke „efter vor Kirkes Forestilling om Ordinationen kunde sige, at deri ligger en væsentlig Hindring for, at en Mand, naar han ikke mere tilhører den geistlige Stand, ikke ogsaa skulde kunne behandles ligesom de, der ikke have modtaget den geistlige Ordination.“ Der ligger i denne Uttring af den høiærværdige Rigsdagsmand en bestemt Anerkjendelse af, at Ordinationen i og for sig ikke medfører nogen Forhindring for, at de Vedkommende kunne behandles, som om de ikke havde modtaget nogen geistlig Ordination. Desuden ville flere af de her i Salen tilstedeværende Rigsdagsmænd kunne erindre — og om de ikke erindre det, saa er det aldeles tilfældigt —, at en ordineret Mand i sin Tid afgik som vestindisk Soldat, og at en anden i sin Tid blev Matros. Jeg skal ikke indlade mig paa flere Exempler af den Natur, men kun bemærke, at hvis § 6 overhovedet skal blive staaende, saa seer jeg med disse Exempler for Die ikke rettere, end at det havde været ønskeligt, at den ikke var bleven formuleret saaledes, som den er formuleret, men formuleret saaledes, som jeg havde troet, at den ærede Rigsdagsmand for Aarhus Amts 1ste District (Winther) vilde have foreslaaet efter den Uttring, som han kom frem med under den foreløbige Behandling, nemlig saaledes, at det aldeles skulde forbydes enhver ordineret Mand at gjøre Krigstjeneste; thi ellers var der aldeles Intet i Veien for, at en Præst atter afgik som vestindisk Soldat.

Den høiærværdige Rigsdagsmand fra Kjøbenhavn (Wynster) har under den foreløbige Behandling talt om adskillige Ting, som ikke vare sømmelige eller passende for Præsterne, og han har derved iblandt Andet særlig omtalt at drive Handel. Jeg skal være enig med ham heri, thi jeg anseer ogsaa det at være Handelsmand for Noget, der just ikke passer sig eller er sømmeligt for Præsten; men jeg skal dog tillade mig at minde om, at det ikke er meget over 40 Aar siden, at Christian den Syvendes Regjering tillod en Præst i selve Christiania baade at være Boghandler og Bogtrykker, og altsaa antog man under Christian den Syvende, hvori jeg dog ikke kan være enig med hans Regjering, at en saadan Handel lod sig passende forene, ikke alene med den geistlige Ordination, men endogsaa med den fungerende geistlige Mands Stilling.

Er der, i Følge Erklæringen af den høiærværdige Rigsdagsmand fra Ribe (Lage Müller), Intet i Veien for, at de Ordinerede, efterat de have forladt den geistlige Stilling, kunne behandles, ligesom om de ikke have modtaget den geistlige Ordination, da er der dog ikke saa ganske saa Exempler herpaa. Jeg kunde nævne flere, men jeg skal indskrænke mig til at nævne et Par, hvem det ingenlunde kan genere at nævnes ved denne Leilighed. Der er saa-

ledes her i Rigsdagen en Præst, som i en Lægedrullealder af 33 Aar udtraadte af den geistlige Stand, og der er ligeledes i Helsingør en Boghandler og Bogtrykker, der ved den samme Alder udtraadte af den geistlige Stand. Jeg indseer ikke, hvorfor Ordinationen nu for bestandig skulde have fritaget dem, eller fritage alle Andre i samme Tilfælde for det, som den nævnte høiærværdige Rigsdagsmand ikke indseer, at Ordinationen er absolut til Hinder for at forrette.

Men ligger Forhindringen nu ikke i Ordinationen, saa indseer jeg ikke, hvorfor der ikke i Lovgivningen er taget det samme Hensyn til forskjellige Andre, hvis Embeder ligesaa vanskeligt kunne bestyres som Præsternes, og i flere Tilfælde endogsaa vanskeligere. Jeg skal indskrænke mig til blot at fremhæve dem, som maae betragtes at staae det geistlige Embede nærmest, nemlig Adjuncter og Skolelærere, idet jeg dog ingenlunde kan slutte mig til den Uttring, der under den foreløbige Behandling kom frem fra en anden æret Rigsdagsmand, nemlig fra den Aalborgenser, som er valgt for et District i Randers Amt (Née) — den, at Skolelærerne ere „mere vigtige for deres Kreds“ end Præsterne, en Anskuelse, som jeg naturligviis paa ingen Maade kan gaae ind paa. Jeg mener, at naar forskjellige Embedsmænd ere aldeles nødvendige og uundværlige, saa skal Ingen let kunne afgjøre, hvilken af dem der er den vigtigste; men, skulde jeg afgjøre noget i den Henseende, tilstaaer jeg dog oprigtig, at jeg, efter min Opfattelse af Forholdene, umuligt kunde være meest tilbøielig til, i Skolelærernes Stilling at see den vigtigste.

Den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns Amts 5te District (Kord), har stillet et Forslag om, at den samme Fritagelse, der kommer Folketjens ordinerede Præster tilgode, ogsaa skulde komme andre Samsunds Geistlige tilgode; og dette Forslag fandt under den foreløbige Behandling en Understøttelse, hvis jeg ikke tager meget fejl, af den høiærværdige Rigsdagsmand fra Kjøbenhavn (Wynster); men idet jeg paa ingen Maade skal modsætte mig, at den samme Frihed, der kommer Folketjens Præster tilgode, ogsaa skal tilkomme Andre, skal jeg dog tillade mig at bemærke, at idetmindste eet af Staten tolereret Troessamfund for Dieblittet har en Embedsmænd, som man vel maa kalde Præst — hans egentlige, anerkjendte Embedstitel er Catechet — som har Regjeringens Tilladelse til, ved Siden af sit Embede, at drive Boghandel. Han driver altsaa Handel, og det var det, som den høiærværdige Rigsdagsmand fra Kjøbenhavn (Wynster), ikke godt meente at kunne forenes med den præstelige Stilling.

Naar jeg vedbliver at anbefale, at § 6 i Udkastet skal udsettes, skal jeg endnu tillade mig at pege paa, at, efter min Anskuelse, kunde det være særligt ønskeligt, at der ikke blot i Krigen var Feltpræster, men at ogsaa i Freden ethvert Regiment, enhver Bataillon, havde sin Præst; og jeg mener, at der derved kunde blive Leilighed for flere af de udfyrene ordinerede Mænd til at forrette en saadan Krigstjeneste, som ingen vilde finde upassende for dem.

Forøvrigt maa jeg endnu tillade mig den Bemærkning, at jeg stemmer næsten for ethvert af de Endringsforslag, som ere stillede til Paragraphen; thi vel kan jeg ikke ønske, at Præsterne alene skulle være undtagne for Værnepligten, men jeg vilde allerede finde det at være noget ganske Andet, hvis Staten erklærede, at den ikke kunde tillade, at nogen af dens Embedsmænd bleve værnepligtige; og langt hellere stemmer jeg herfor, end for Paragraphen med dens enkelte Undtagelse. Endelig maa jeg tillade mig den Bemærkning, at, da man under den foreløbige Behandling og vel ogsaa, skjøndt vistnok mindre, under denne endelige Behandling, har karakteriseret nærværende mit Forslag om, at § 6 skulde udgaae, som særdeles upassende og særdeles usømmeligt, saa har jeg, for at de, der ikke stemme for mit Forslag, kunne afvælte sig denne Usømmeligheds-Byrde, tilligemed 14 Andre besluttet at andrage paa, at Afstemningen skeer ved Navneopraab. — For mit eget Vedkommende har jeg ikke Mere at tilføie, men den ærede Rigsdagsmand for Hjørings Amts 6te District (Hasselbalch) har bedet mig om at bemærke et Par Ord med Hensyn til, hvad den høitagtede Cultusminister sidst sagde. Han har nemlig bedet mig bemærke, at Contracten mellem Præsten og den, der ønskede at være hans Capellan, gjerne kunde være oprettet pro forma; idet der ikke var Noget, der kunde indstaae for, at der jo var en anden, hemmelig Contract, der fuldstændig ophævede den første Ind-

hold. Jeg kan selv ikke nægte denne Mulighed, men kan dog heller ikke nægte, at jeg mener, at man kan og tør haabe, at noget Saa- dant meget sjældent vilde blive Tilfældet.

Minister Clausen: Naar den 6te Paragraph i det her om- handlede Lovudkast ganske undtagelsesviis stiller de geistlige Embeds- mænd udenfor Værnepligten, medens derimod det Amendement, for hvilket der nys er bleven talt, gaaer ud paa, at denne Paragraph skal gaae ud, altsaa at den her gjorte Undtagelse skal betragtes som ubesøiet, da ligger der uden Tvivl herved en meget forskjellig Op- fattelse af det geistlige Embedes Væsen og Betydning til Grund. Denne Grundforskjellighed er af den Natur, at den uden Tvivl ogsaa ved flere Leiligheder vil blive gjort gjældende i denne Forsamling, og jeg troer derfor, at det kunde være ønskeligt, at den fra først af bliver taget bestemtere i Die. Dette kan vistnok ikke skee, uden at man kommer ind paa Enemærker, der maaske betegnes som moralsk religiøse. Men naar jeg er ganske enig i, hvad der er bleven erindret, at Theoritiseringen over moralske og religiøse Gjenstande maa ligge udenfor denne Sal, saa er jeg dog overbevist om, at Betragt- ninger, som gaae ud fra et moralsk, religiøst Grundlag, ingenstunde ville blive betragtede som uvedkommende i denne Sal. Naar man altsaa mener, at Værnepligten, hvis man ikke vil gaae vilkaarligt frem, maa omfatte ogsaa geistlige Mænd, ligesaavel som alle andre Borgere og Embedsmænd, da troer jeg, man derved gaaer ud fra den Betragtning, at den Form, hvorunder en Virksomhed, som er henviist til de aandelige Interesser, har sin Betydning for det borgerlige Samsfund og sin berettigede Plads i Samsfundet, er Formen af Belæ- ring, Underviisning, Oplysning. Da nu Menneskene ingenstunde komme saa vidt, at de jo kunne trænge til at lære Mere og blive i Stand til at see Gjenstande i klarere og renere Lys, hvorfor Menneske- livet kan siges at være en uafbrudt Skole, saa bliver det nødvendigt for Borgersamsfundet, at det ikke alene har Ungdomslærere, men ogsaa Folkelærere. Saaledes altsaa opfattet, som Fortsætter af Ungdoms- underviisningen, som Folkelærerstand, er man villig til at indrømme den geistlige Stand en anstændig og hæderlig Plads i Samsfundet. Men heri ligger endnu ingen Grund til, at der skal tilkjendes den geistlige Stilling noget Særegent og noget Eiendommeligt. Snarere kunde man jo sige, at Folkelærerne netop bør føres ind i alle, selv de forskjelligste, Scener af Folkelivet og Folkevirkomheden. Ethvert Forsøg paa at ville drage den geistlige Stand tilbage fra een eller anden Side af Livet vil saaledes kunne betragtes som et søgt og paataget Væsen, og naar da Talen er om at holde de Geistlige udenfor Værnepligten, da vil ogsaa dette blive forstaaet som en Aørelse af en misforstaaet præstelig Aand. Den her antydede Be- tragtningsmaade var for en Tid tilbage almindelig herskende; det var den Tid, hvori det var en almindelig Klage, at man havde formeget af Kirken og derimod forlidet af Skolen. Den samme Betragtning maade dukker vel nu ogsaa frem paa forskjellige Steder; men jeg troer dog ikke, at denne Betragtning maade kan siges at være almindelig i det danske Folk, og derfor troer jeg heller ikke, at den vil kunne gjøre sig gjældende i denne Forsamling, som repræsenta-

terer det danske Folk. Var denne Betragtning maade almindelig gjældende og herskende, da burde man jo gjøre Begyndelsen med at udplette alt det Særegne og Eiendommelige, der nu paa synlig Maade træder os imøde i det Kirkelige; da burde man gjøre Begyn- delsen med at forvandle vore Kirker, mere end allerede skeet er, til Læresale, at forvandle den offentlige Gudstjeneste til Meddelelsen om allehaande nyttige og brugbare Gjenstande. Men det er en ganske anden Betragtning af den geistlige Stands Betydning, der hidtil har ligget til Grund og er bleven gjort gjældende i alle kristelige Stater. Det er denne, at Menneske- livet, hvor stærkt det end tager de menneskelige Kræfter i Beslag, dog ikke udfylder den hele Virkelighed, at der er noget Høiere, der har en sand og fuld Virkelighed, og at det er af afgjørende Betyd- ning for den menneskelige Virksomhed, at den staaer i levende og in- derligt Samsfund med dette Høiere. Det er nu netop Bedligholdel- sen og Styrkingen af dette Samsfund, der kan siges at være For- maalet for den geistlige Virksomhed, og hermed er da noget Særegent, noget Eiendommeligt givet, ved Siden af det Almindelige; noget Eiendommeligt i den geistlige Virksomheds Formaal, Retning og Maade; noget Eiendommeligt i den Aandsretning, som maa være tilstede, for at dette Kald kan føres med ret Velbetydning; noget Eiendommeligt i den Forberedelse, som maa gaae forud, og endelig noget Eiendommeligt i den hele borgerlige Stilling; og at dette Eiendom- melige bliver varetaget, er aldeles ikke — som en æret Rigsdagsmand nylig yttrede — at betragte som et Privilegium, og et forhadet Privile- gium for vedkommende Geistlige, men det skeer i Folkets egen, velfor- staaede Interesse. Naar det saaledes i de gamle Kirkelove er bleven vedtaget og anordnet, hvad ogsaa er gaaet over i den nyere Kirke- lovgivning, at den Geistlige ikke maa drive Handel eller Haandværk, heller ikke befatte sig med Procuratorforretninger, ligeledes heller ikke føre Raaben, da ligger den Betragtning til Grund, at den Geistlige ikke bør føres ind i saadanne Livsstillinger, om hvilke det er at for- udsee, at de ville udøve en overmægtig, en overvældende Indflydelse ved at drage hans Sind og hans Interesse i en ganske anden Ret- ning, end hans særegne Kald anviser; og dersom denne Indflydelse bliver overvældende, vil det gaae ud over selve Folket, forsaavidt som dette virkelig erkjender Nødvendigheden af en geistlig Virksomhed. Saaledes altsaa er denne Paragraph at betragte som velbegrundet i den rette Erkjendelse af det geistlige Embedes Væsen og Betydning, og naar det hedder, at Geistlige ere „fritagne“ for Værnepligt, da er Meningen den, som er udtrykt i et Amendement, men som ikke vil komme under Afstemning, at Feltlys og Krigstjeneste er uføreneligt eller dog vanskeligt foreneligt med den geistlige Virksomhed, og at derfor den Geistlige maa være stillet udenfor Deeltagelse i Værnepligten. Forøvrigt er det en Selvfølge af den Betragtning, hvorfra jeg her er gaaen ud, at hvad der saaledes er anført om Kirkens egne Geistlige ogsaa maa, efter det Amendement, som er stillet under Nr. 6, gjælde om Geistlige ved ethvert Religions-samsfund, der er anerkjendt af Staten.

(Fortsattes.)

1849.

Beretning

No. 174.

om
Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fem og halvtredstindstyvende (58de) Møde.

(Fortsat.)

Bisby: Jeg antager, at den religiøse Følelse vil være stærk nok til at sikkre den her omhandlede § 6 mod den Skjebne at gaae ud, og jeg er ligeledes overbevist om, at den samme Følelse vil lære os at agte Andres religiøse Følelse, og at altsaa den Fritagelse for Børnepligten, der ved Paragraphen er sikket Folketjens Geistlige, vil blive udvidet ogsaa til de andre af Staten erkjendte Religions-samfundes Præster, navnlig Jødernes og Baptisternes. Men netop fordi jeg føler mig overbevist om, at Fritagelsen vil blive udstrakt til disse Sidste, troer jeg ogsaa, at man har Uret i at begrunde denne Fritagelse paa Ordinationen, thi disse Sidste blive jo ikke denne underkastede. Det er saaledes mere deres Embede, som begrunder Fritagelsen, og naar dette er Tilfældet, troer jeg, at man med Føie maa gjøre et Skridt videre endnu og medtage Almueskolelærerne, der paa en Maade ogsaa henhøre til Geistligheden; thi der er vistnok ingen Deel af Embedsstanden, der staaer denne nærmere end Skolelærerne; de have for en stor Deel den samme Virksomhed, de ere begge Lærere, den Ene i Kirken, den Anden i Skolen; for den Ene er Religionen en udelukkende Gjenstand, for den Anden den væsentligste Gjenstand; de have for Størstedelen begge deres Hovedgjerning i Kirken, idet det ikke blot er Præsterne, der møde paa de hellige Dage, men ogsaa Skolelæreren, som Kirkesanger; han deeltager i Gudstjenesten baade med Bøn og Sang, han er tilstede ikke som Tilstuer, men som Deeltagende, baade naar Børnet døbes, naar Ungdommen confirmeres, naar Nogen vies, og naar Jorden kastes paa den Døde. Det forekommer mig saaledes, at Grændsen imellem Skolelærerstanden og Geistligheden er vanskelig at drage; endogsaa deres Dragt vidner om et aandeligt Slægtskab mellem dem, ja der er endog en Klasse af Lærere, som ere Geistlige, og en Klasse af Geistlige, som ere Lærere i Skolerne, og som saaledes danner den naturlige Overgang mellem dem begge, nemlig den ordinerede Catechet. Naar jeg saaledes troer, at Almueskolelærerne bør blive deeltagende i den Fritagelse for Børnepligt, som Udkastet tilfigter at erhverve for de Geistlige, begrunder jeg denne Ansøelse paa 3 Ting: for det Første paa Embedets egen Befæhning, saaledes som jeg her har udviklet det; for det Andet paa Embedets ringe Løn, der i Regelen vil gjøre det vanskeligt for en Almueskolelærer at kunne forskaffe sig en Stillingmand, thi det er neppe, at han selv med Familie kan leve, og meget mindre, ja næsten umuligt, at han skulde kunne betale en Stillingmand for sig. Hertil kommer, at medens de fleste andre Embedsmænd i Regelen først tiltræde deres Embede i en høiere Alder, og i denne høiere Alder netop ere mere stikfede til at fuldbyrde deres Pligter, vil det hyppigt være Tilfældet, at en Skolelærer tiltræder sit Embede med den almindelige Børnepligtsalder af 22 og 23 Aar, og denne Alder er saa langt fra at være den mindst velstikfede til dette Embede, at den endog ofte er bedre, fordi der netop i denne yngre Alder findes det Liv, den Friskhed, den usvækkede Kraft, der er dobbelt nødvendig for Skolelæreren, medens han i en ældre Alder ofte føler sig nedtrykket, nedkølet, svækket, deels ved det besværlige, muisommelige Embede, deels ved de trange Kaar, hvori han som oftest har levet, deels ogsaa af den Tilfidsættelse, for hvilken han kun altfor ofte seer sig udsat. Men den tredje og vigtigste Grund, hvorfor jeg snuffer, at Skolelæreren maa blive fritagen for Børnepligten, er hans Embedes store Vigtighed; thi jeg troer neppe, at der er nogen Klasse af Em-

bedsmænd, som for Diebliffet netop i vort Fædreland er vigtigere end Almueskolelærerne, det vil sige Lærerne for Almuen; thi hvad er Almuen? det ligger allerede i Ordets Lyd, Almuen er sammentruffet af al Formue, Almuen er den Altformaaende, og dersom Nogen tvivler derom, vil jeg vise ham hen til Grundloven og navnlig til Valgloven, og han vil see, at Almuen, hvor den almindelige Stemmeret er gjort gjældende, just er den Altformaaende. Der er Mange, som have yttret Frygt for de Følger, som denne almindelige Stemmeret og Valgret kunde føre med sig; men denne Frygt vil forsvinde, naar Oplysning først fuldelig har gienemtrængt Almuen; det er den uvildende Almue, som man skal frygte, det er den oplyste Almue, som man skal have Tillid til. Det er med den Valglov og Grundlov, som nu foreligger, af den største Vigtighed, at intet Middel forsømmes, for at Almuen kan blive rigtig og grundigen oplyst; men denne Oplysning kan kun komme igjennem Almueskolelærerne, og derfor skal denne Stand hæves og understøttes i sit Arbejde, saameget som det paa nogen Maade er muligt; der skal skaffes den Anerkjendelse og passende Løn og enhver Hindring for dens Virksomhed skal ryddes af Veien; men det vilde være en mægtig Hindring for denne Virksomhed, dersom den, der allerede var fast ansat i et Skolelærerembede, skulde kaldes bort derfra for flere Aar; det vilde være sørgeligt ikke alene for ham, men ogsaa for Embedet og for den Unge, som han skulde undervise, fordi den, som blev kaldet i hans Sted som Vicarius, jo maatte behøve nogen Tid for at sætte sig ind i de uvante Forhold, og saaledes ikke vilde kunne virke deri, som han. Der er de, som mene, at der slet ingen Fritagelse burde finde Sted, og at saaledes heller ikke den ordinerede Mand burde fritages; men dersom Fritagelsen kommer til at gjælde for denne Klasse, dersom Præsterne skulle gaae frie, ville mange være enige i, at saa bør ogsaa Skolelærere være frie, og jeg vil derfor anbefale mit Forslag ogsaa til dem, der troe, at ingen Undtagelse bør finde Sted, fordi det, ved at antage dette Forandringsforslag, dog altid vil blive muligt for dem, som slet ingen Undtagelser ønske ved det sidste Forslag i Amendementslisten, at opnaae dette, medens de i Haab om, at den hele Paragraph skal blive forkastet, maaskee ved at stemme mod Fritagelsen for Skolelærere, vilde stemme mod den Undtagelse, som de, naar nogen skulde gjælde, helst vilde bifalde.

Siort: Efterat de to ærede Deputerede for Kjøbenhavns 4de og 7de District (Algreen-Ussing og J. E. Larsen) i det af dem under Nr. 2 opførte Forslag have i det Væsentlige optaget Indholdet af det af mig principaliter stillede Minoritetsvotum til § 6, har jeg kunnet fratræde dette mit Forslag. Jeg behøver saaledes heller ikke at motivere mit Forslag, idet jeg væsentlig kan henholde mig til, hvad den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 4de District (Algreen-Ussing) har yttret i Almindelighed, ligesom jeg ogsaa, hvad Skolelærerne i Særdeleshed angaaer, kan henholde mig til, hvad der her idag fra saa mange Sider er udtalt, navnlig af den høitagtede Cultusminister. Jeg skal kun, med Hensyn til det af mig stillede subsidiaire Forslag, at § 6 skal udgaae, tillade mig at yttre, at naar jeg har stillet dette, saa er det, fordi jeg har fundet, at Bestemmelsen i § 6 ikke fremtræder som nogen Nødvendighed for Staten, men derimod fremtræder som et specielt Privilegium for den geistlige Embedsmænd, og jeg kan ikke Andet end finde, at det maa være til Skade for de geistlige Embedsmænd, idet Folket i Almindelighed vil betragte en saadan Fritagelse som Noget, der er forkasteligt. Jeg skal endnu, med Hensyn til den Forskiel, der finder Sted mellem det af mig stillede Amendment og det, der er stillet af Rigsdagsmændene for Kjø-

benhavs 4de og 7de District (Algreen-Ussing og J. G. Larsen) i Henseende til de Søværnepligtige, navnlig med Hensyn til Alderen, tillade mig at bemærke, at jeg frasalder mit Forslag ogsaa i saa Henseende, da jeg ikke finder nogen væsentlig Grund til at bibeholde Aldersgrænsen af 26 Aar.

Tage Müller: Afstemningen over denne Paragraph er uden tvivl opfat, indtil det var afgjort, om Stilling skulde finde Sted eller ikke med Hensyn til de Forandringsforslag, som ere knyttede til Paragraphen, thi Paragraphen i og for sig selv mener jeg ikke, at vedkomme Stillingen, men at udtale den Grundsætning, at den Geistlige, ifølge sit Kalds Betskaffenhed, ifølge vor Tids Anskuelser ikke bør deltagende i Krigstjenesten, hvad enten han havde Leilighed til at stille for sig, eller ikke. Grunden til Paragraphens Indhold ligger nemlig ikke i, at Præsten vanskeligere end en anden Embedsmand, skjøndt derfor vel kunde siges Noget, kunde skaffe sit Embede besørget, og naar den ærede Rigsdagsmand for Næen (Barfod) har anført, at jeg under den foreløbige Behandling har talt om en saadan Vanskelighed, da vil det, naar der efterlæses, hvad jeg i denne Henseende har sagt, findes, at jeg ligesom nu har støttet min fulde Overbeviisning om, at Paragraphen ikke bør udgaae, paa Uforeneligheden imellem den geistlige Stilling og Kriegerens Færd, og kun i Forbigaaende omtalt, at det vel kunde blive vanskeligt nok at faae en bortreist Præsts Embede tilfredsstillende besørget, naar det ikke alene skal stee paa en legal Maade, men ogsaa saaledes, at Embedets sande Lære derved væsentligen var betrygget. Jeg skal imidlertid ikke videre herom udtale mig, da jeg ved den foreløbige Behandling har i Korthed, som jeg troer, sagt det Væsentligste af hvad jeg formaade desangaaende at sige. Jeg tilstaaer, at jeg, med flere Andre tilsidst maa støtte mig paa den Følelse, der er i mit, som i mange Andres Bryst, om den omtalte Uforenelighed mellem den geistlige Embedsmands Kald og mellem det at føre Sværdet i Kriegerens Rækker. Naar jeg idag for længere siden begjærede Ordet, da var det, fordi jeg ønskede ved denne Sags endelige Behandling næiere at udvikle de Grunde, som ogsaa Forstanderen lægger til det, som Følelsen taler høit for; men dette er nu allerede steet paa en saa omfattende og grundig Maade af den høitagtede Kultusminister og ogsaa af en anden Minister, som vi Geistlige regne til vor Stands Prydsler, saa at jeg herfra aldeles skal afholde mig. Den ærede Rigsdagsmand, som talte først efter den ærede Ordfører, tilstod selv, at han dog, skjøndt han vilde stemme mod Paragraphen, følte nogen Sympathi for denne Følelse. Det skulde glæde mig, om han ogsaa var kommen til Overbeviisning om, at der ogsaa ligger Sandhed i denne Følelse, og at denne Sandhed bør høvedes. Med Hensyn til de af den ærede Rigsdagsmand anførte Bibelsprog og disses Anvendelse, da troer jeg, at det ikke vilde være vanskeligt herpaa at kunne replicere; men dette vilde let kunne føre til en Duplik, om end ikke af den ærede Rigsdagsmand, der ikke oftere kan tage Ordet, saa dog af Andre, og jeg vil aldeles ikke ansee det for passende, at føre en saadan Strid paa dette Sted. Med Hensyn til, hvad den ærede Rigsdagsmand for Næen (Barfod), erindrede om mine Ord ved den foreløbige Behandling, om at jeg ikke antog, at Ordinationen i og for sig selv kunde være til Hinder for den ordinerede Persons Indlemmelse i de Værnepligtiges Antal, naar han aldeles forlod den geistlige Stand, da er dette endnu min Mening; men jeg antager virkelig, at en Optagelse af, eller Tilføining herom i Loven, vilde have megen liden praktisk Betydning, da det vistnok er meget saa Tilfælde, skjøndt der findes enkelte saadanne, hvori den ordinerede Mand i den værnepligtige Alder ganske har opgivet sin geistlige Stilling. Smertelig skulde det dog berøre mig — men derfor frygter jeg heller ikke — om Forsamlingen skulde tage den Bestemmelse, at Paragraphen skulde udgaae af Lovudkastet; men det skal være mig hjært, om Paragraphens Indhold kan forbindes med nogle af de andre Forandringsforslag, som de under Nr. 1 eller Nr. 2, om hvilke det ogsaa er erindret, at de godt kunne vedtages og Udcastets 6te Paragraph alligevel blive staaende. Ligeledes erkjender jeg de Grunde, som tale for det Forandringsforslag, som er fremsat under Nr. 6, naar det med en ringe Modification kan anderledes formuleres. Derimod kan jeg ikke tiltræde Forandringsforslaget under Nr. 5, fordi Grunden til Paragraphen ikke maa søges i Præstens Uundværlighed

for sit Embede, men maa søges i Præstens særegne Kald, og det er altsaa den samme Grund, der taler for personelle Capellaner, der ikke ere ansatte paa eget Ans og Tilsvær, som for dem, der paa eget Ansvar ere tilforordnede Sognepræsterne. Jeg maa i denne Henseende blot bemærke, at det er egentlig de Capellaner, der ikke ere ansatte paa eget Ans og Tilsvær, som ere i den Stilling, som Loven omtaler, hvor den omhandler Capellaner, og i den Stilling, hvori det vel var ønskeligt, at alle Capellaner være, saafremt Sognepræsterne, hos hvem de være, endnu havde nogen Kraft og Duellighed til at vejlede dem. Ansættelse af Capellaner paa eget Ans og Tilsvær er en Udvei, hvortil man i den nyere Tid har maattet tage sin Tilflugt, fordi man ikke har kunnet pensionere de Sognepræster, der vel ellers burde afgaae fra deres Embede, og ved saadan Ansættelse er det steet, at mangen Sognepræst i Grunden kun beholder Navnet, for at modtage Kaldets Indtægter, idet han i Grunden som Embedsmand er umyndig ved Siden af Capellanen, der er ansat paa eget Ans og Tilsvær. Med Hensyn til Forslaget under Nr. 4, da erkjender jeg dette Rigtighed, men naturligviis af andre Grunde, end de, der tale for den 6te Paragraphs Vedbliven, saaledes som den oprindelig er. Jeg erkjender naturligviis, at det vilde være meget haardt for mange Skolelærere, og at det let kan blive skadeligt for det Hele, om de skulde i større Omfang indkaldes til Krigstjenesten, ligesom det vel ogsaa vilde være vanskeligt nok at faae disse Embeder tilbørligen besørget ved Vicarier; men det bør, hvis man vil bestemme sig for det Forslag, der er gjort om „faste Skolelæreres“ Fritagelse, — en Benævnelse, som findes saavel i Forslaget under Nr. 1, som i det under Nr. 2, og ligeledes i det under Nr. 4, — nærmere fastsættes, hvad der egentlig skal forståes ved fast ansatte Skolelærere. Indtil for omtrent 5 Aar siden har jeg anseet det for afgjort, at man ved faste Skolelærere forstod dem, som havde Kaldsbrev og Collats, de Skolelærere, som ikke kunne mod deres Villie affædiges, uden efter Lov og Dom, eller ved en kongelig Resolution; men fra den Tid er min Anskuelse herom bleven vakkende, da jeg ved en speciel Anledning modtog en Bestemmelse fra det forrige kongelige danske Cancelli, om at faste Skolelærere være de, som være Lærere ved de faste Skoler, og at ved faste Skoler forstodes kun saadanne Skoler, hvis Indtægter være beregnede paa en Families Underholdning, og som navnlig havde Tilslæg af Jord, hvoraf Følgen erklæredes at være, at en Skolelærer kunde faae Kaldsbrev og Collats som Lærer ved en Skole, hvis Indtægter kun være beregnede paa en ugift Persons Fornødenheder, skjøndt han, som dimitteret med Charakteren „duelig“ eller „ikke uduelig“, ikke havde opfyldt de Betingelser, der kvalificerede ham til at faae fast Ansættelse eller blive fast Skolelærer, ifølge Placaten af 10de April 1841 § 9. Imidlertid er denne Cancellisfrivelse kun meddeelt mig, og den er ingen almindelig Bestemmelse, saa jeg veed ikke, hvorvidt den kan siges at have almindelig Gyldighed.

Orsted: Det af mig foreslaaede Forandringsforslag falder væsentlig sammen med det, der er stillet af de ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 4de og 7de District, (Algreen-Ussing og Prof. Larsen) og jeg skal derfor i det Hele slutte mig til dette, paa een eneste Undtagelse nær. Mit Forslag nævner udtrykkelig ogsaa „Commune-Embedsmand“, der imidlertid ikke ere nævnte i det Forslag, som disse to ærede Rigsdagsmand have gjort; men da de vigtigste egentlige kommunale Embedsmand dog have kongelig Bestalling eller en af Kongen understrevet Confirmation, saa vil derved det Væsentligste være opnaaet. Vel er der enkelte vigtige kommunale Embedsmand, der ikke have nogen Bestalling eller ere constitutivt ansatte ifølge nogen af Kongen understrevent Expedition, navnlig Raadmændene i Kjøbenhavn og de borgerlige Raadmænd i visse andre Kjøbstæder; thi deres Ansættelse bliver vel approberet af Kongen, men derom afgaaer kun en Communication og ikke nogen egentlig Expedition, ligesom der og ere adskillige ikke vigtige Communal-Embeder i Kjøbenhavn som, efter et Rescript af 1841, besattes deels af Magistraten deels af den samlede Communalbestyrelse; men da dette vel i den nærmeste Tid vil komme til at undergaae nogen Forandring, saa skal jeg ikke i den Henseende stille noget Forslag. At der er god Grund til, at Embedsmand bør være frie for den fulde Krigstjeneste og blot forrette en Deel deraf, troer jeg er tilstrækkeligt begrundet, navnlig af den

ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 4de District (Allgreen-Ulfving); men jeg mener, at det bør være nok, at den Vedkommende har udholdt Garnisonstjeneste. Der er erindret derimod, at naar Embedsmænd kunne have Tid til at paatage sig at være Rigsdagsmænd, saa kunne de ogsaa have Tid til at udføre Krigstjenesten, idet deres Forhold ikke derved forstyrres i en meget høiere Grad; men Forholdene ere væsentlig forskjellige. Naar En vælges til at være Medlem af denne Forsamling, saa er det en særdeles personlig Tillid, som man maa antage, at et District har til ham, idet det har ønsket, at finde en dygtig Repræsentant i Fædrelandets vigtige Anliggender; dette er altsaa et saa vigtigt Formaal, at der maa opoffres Noget med Hensyn til Embedets Lørd; men derimod det, at forrette Krigstjeneste, det er ikke en Forretning af anden Natur, end at man kan blive fri derfor ved Lodtrækning eller ved Stilling; det kan altsaa paa ingen Maade være en personlig Forretning, der kan sættes ved Siden af at være Rigsdagsmand. Den samme ærede Rigsdagsmand, som beraabte sig paa, at Embedsmænd kunde vælges til Rigsdagsmænd, gjorde ogsaa den Bemærkning, at jeg havde yttret under den foreløbige Behandling, at Embedsmænd dog i alt Fald maatte være frie for at forrette den Tjeneste, som i § 32 omhandles, saa som at være Trainkubse og Officersoppassere, og dertil mener han, at der ikke er nogen grundet Årsag. Men jeg tager ingenlunde Hensyn til Embedsmændenes Værdighed, men derimod meget mere til, at for Staten vigtige Forretninger ville komme til at lide for saa ubetydelige Forretningers Skyld, som man dog maa antage dem for at være, som § 32 omtaler, og til hvilke man har et meget overflødig Antal Personer. Jeg maa ogsaa her lægge Vægt paa, hvad den ærede Rigsdagsmand for Nyborg (Schiern) yttrede om, at ogsaa i Nordamerika Embedsmænd ere frie, og ligeledes maa jeg henvise til, hvad den ærede 13de Kongevalgte (Sibiger) for nogle Dage Siden yttrede, hvorledes der ikke noget andetsteds i Verden var drevet saaledes paa den absolute Lighed og Undtagelsesfrihed fra Krigstjenesten, som her. Han anførte Preussens Exempel; jeg skal tillade mig at anføre Frankrigs. I en Lov af 21de Marts 1832 er der gjort en Mængde Undtagelser, netop for de Folk, der drive videnskabelige Syssler; jeg skal senere komme til at tale om et vigtigt Exempel herpaa. Disse Undtagelser ville, saavidt jeg kan skjønne, ikke blive hævede under den republikanske Forfatning, thi den sidst antagne Grundlovs § 102 vil, at der skal være almindelig Børnepligt; men den lægger til: Undtagelserne skulle bestemmes ved Lov; og naar man erindrer de Forhandlinger, som ere foregaaede, især den udmærkede Tale af Thiers, saa seer man, at han i høi Grad misbilligede det Princip, at man skulde bruge dem, der kunde bruges til anden vigtig Statsstjeneste, til Krigstjeneste; hans Tale handlede kun om Stillingen, men han betragtede ogsaa Stillingen som et Middel, hvorved den, der ikke havde nogen anden Adgang til at blive fri, kunde blive fri derfor; men Resultatet blev, at Undtagelserne bleve forbeholdte ved Grundloven, og da disse Undtagelser allerede eksistere ved Loven af 1832, saa er det rimeligt, at de ogsaa for Fremtiden ville vedblive. Jeg skal endelig bemærke, at der forekom Uttringer i Thiers's Tale, hvor han yttrede sig mod det absolute Lighedsprincip, som vilde frappe, naar man hørte dem her, og desuagtet blev hans Forslag bifaldet med 4 eller 5 Stemmer af den hele Forsamling.

Hvad forøvrigt jeg for min Deel ene maa ønske gjort til Gjensind for en speciel Botering, er den Mening, som jeg maa inhævere, at de kongelige Embedsmænd maae være frie, naar de have forrettet deres Garnisonstjeneste, og at der ikke skal fordres 4 Års Tjeneste af dem, thi for det Første, naar de skulle forrette Garnisonstjeneste, saa seer man deraf, at dette ikke er, fordi man holder Embedsmændenes Værdighed for uforenelig med Krigstjenesten; thi de forrette jo den væsentligste Deel deraf; men, naar der er Spørgsmaal om den fortsatte Tjeneste, saa synes det at være naturligt, at den Tjeneste, som er mindre vigtig, maa vige for den større Tjeneste, Embedsmændene paa anden Maade kan yde Staten; det er altsaa Statens Interesse, ikke hans personlige, som bevirker, at han skal blive fri. Jeg troer endog, at man kan tænke sig, at naar han kan blive fri, ved alene at forrette Garnisonstjenesten, saa ville færre Embedsaspiranter benytte sig af Leiligheden til at stille for sig, og det er jo dog det

Ønskeligste for Armeen og et Hovedviemed med almindelig Børnepligt, at alle Classer skulle komme hverandre nærmere. Jeg vilde ogsaa gjerne have stemt for Slutningen af det Amendement, der er stillet under Nr. 3, hvorefter, naar der var Spørgsmaal om Soudskrivning, 26 Års Alderen skulde være tilstrækkelig til at fritage Embedsmændene for Soudskrivning, naturligviis som usøvant, thi søvant er han jo ikke; men da det ærede Medlem, som har fremsat dette Amendement, har taget det tilbage, og da jeg heller ikke troer, at Spørgsmaalet vil være af megen praktisk Bigtighed, siden der udentviis vil foregaae en Forandring i Børnepligtsloven, inden dette Spørgsmaal kan faae nogen praktisk Virkning, saa skal jeg ikke derpaa videre indlade mig. Hvad nu navnlig det Spørgsmaal angaaer, om Ordinationen skal befrie fra Tjeneste, saa skal jeg foreløbig bemærke, efter Anmodning fra den ærede Rigsdagsmand for Nyborg (Schiern), at han ingenlunde har erklæret, at han vilde stemme mod § 6 i Udsættelsen. Forøvrigt finder jeg det saa klart, at det ikke er passende, at en ordineret Mand udtages til Krigstjeneste, at jeg ikke vil videre udvikle noget derom, især da dette er steet allerede af saa mange ærede Talere og idag af tvende høitagne Ministre. Jeg skal blot bemærke, at det vil gjøre et forunderligt Indtryk i det øvrige Europa, at Ligheden her bliver fastholdt i en Grad, som man ikke finder andetsteds; det vilde vistnok gjøre et forunderligt Indtryk, hvis ogsaa geistlige Embedsmænd skulde gjøre Krigstjeneste. Jeg vil ikke tale om, hvad Indtryk det vil gjøre hos vore nærmeste Naboer, som i en saa høi Grad ere gennemtrængte af religiøs Følelse — men endog i Frankrig er man ikke gaaet saavidt —; efter den omtalte Lov af 1832 bleve alle De, der ere anbragte ved et Seminarium, for at dannes til den kirkelige Tjeneste i den katholicke Kirke, fritagne for Udskrivning, naar de inden det 25de År have modtaget en af de saakaldte høiere Ordensgrader. Jeg maa derhos bemærke, at man i de katholicke Lande kan gaae ind i en geistlig Orden, uden at have geistligt Embede, og at navnlig den sidste af de høiere Ordensgrader kan man tage med det 23de År; inden det 25de År skal man derimod have modtaget en saadan Ordination, for at være fri. Ligeledes skulle Alle de, der dannes for geistlige Forretninger ved en anden Cultus, hvis Geistlighed lønnes af Staten, være frie, naar de have modtaget Consecration, som det kaldes, eller Indvielsen i det År, i hvilket de, efter de for dette Samsund bestaaende Love, kunde modtage den, eller i næste År derefter. Man seer altsaa, at selv i Frankrig er man meget langt fra at finde det passende, at en Præst skal kunne udskrives til Krigstjeneste.

Hvad forøvrigt de stillede Amendements angaaer, saa følger det af de Amendements, som jeg deels har stillet og deels tiltræder, at efter min Mening ogsaa Skolelærere bør være frie, hvorimod jeg ikke kan finde det passende, at de blive frie, naar ikke Embedsmænd i Almindelighed blive det. Jeg vil dog bemærke, med Hensyn til Skolelærernes Frihed, at det maa være særdeles vigtigt, at de blive frie, ikke aldeles, men efterat have forrettet deres Garnisonstjeneste; det er særdeles vigtigt, fordi deres Indvirkning paa Folkets Lørd er meget stor, og fordi de almindeligviis ikke ere i den Stilling, at de ere istand til at stille for sig.

Hvad de øvrige Forslag angaaer, skal jeg blot omtale det, som er stillet under Nr. 6; jeg vilde med Fornøielse tiltræde det, med Hensyn til dets Formaal, ligesom selve Lovudkastet hjemler det med Hensyn til de Geistlige, som høre til en fremmed Cultus, og som have modtaget Ordination; men dertil troer jeg ikke at kunne gaae ind paa, at Alle, der kunne henregnes til Geistligheden, skulle fritages. Jeg vil vel Intet have imod, at Præsterne for det mosaiske Samsund og jødiske Catecheter, skjøndt de ikke kunne siges at faae nogen Ordination, blive frie, men maa forøvrigt bemærke, at Ordet Geistlige tages i en meget forskjellig Betydning, saa at man ofte forstaaer det om alle dem, der have hvilken som helst underordnet Function ved Kirken; det er saaledes bekiendt, at vor geistlige Skifteret omfattede saavel Degne, som de ringere Kirkebetjente, og jeg troer, at naar man vilde ved en almindelig Regel fritage alle Geistlige, der vare ansatte ved et af Staten anerkjendt Religions-samsund, saa kunde man ogsaa strække det til dem, der vare ansatte i de meest underordnede Tjenesteforhold, f. Ex. til den jødiske Schächter. Dersom man

til anerkjendte Samfund vilde regne alle dem, der vare tilladte, vilde der let kunne finde Banffeligheder Sted, idet Overgangen til Geistlige er saa aldeles løs, og det saaledes meget let kunde blive en altfor udstrakt Undtagelse.

Jeg maa saaledes være enig i det Amendement, der er stillet under Nr. 2, dog saaledes, at der istedetfor de Ord: naar han har tjent 4 Aar i den staaende Hær, siges: naar han har udstaaet Garnisonstjenesten. Det er vel bleven bemærket, at denne Tjeneste kunde ved en senere Lov blive forandret, saaledes at den endog i Fred kunde blive større end hidtil, men Bestemmelsen slutter sig naturlig til den gjældende Tingenes Orden, og, selv om denne Tingenes Orden skulde blive forandret, saaledes at Tjenestetiden blev forlænget til to Aar eller længere, maa Bedkommende ogsaa vide at finde sig deri og være bedre tjente dermed, end efter Amendementet Nr. 2 at skulle tjene 4 Aar i den staaende Hær.

Efter Begjering af 15 Medlemmer (With, M. Drewsen, E. Bloug, J. C. Drewsen, Ederfeld de Simonsen, Thalbiger, Mørk Hansen, F. Johannsen, B. Petersen, H. Dinsen, H. Christensen, N. Møller, A. Hermannsen, L. Hansen, Steel) blev det derpaa sat under Afstemning, hvorvidt Afslutning af Discussionen skulde finde Sted, og blev dette bestemt med 81 Ja mod 39 Nei.

Wynster: Lør jeg tage mig den Frihed at afgive en Erklæring her? Da Mange, saavel i som udenfor denne Sal, maaskee ville have ventet, at jeg vilde have taget Ordet i denne Sag, skjøndt jeg ellers ikke troer at besvare Forsamlingen med at gjentage, hvad der alt er sagt, udbeder jeg mig den høitærede Formands Vidnesbyrd om, at jeg, førend Mødet begyndte, havde anmodet om at erholde Ordet.

Formanden: Ja det er ganske rigtigt, at den ærede Taler havde forlangt Ordet.

Wynster: Jeg maa tillige tage mig den Frihed at spørge, om hvor længe forud man skal begjere Ordet — thi jeg troede ikke, at jeg kunde begjere Ordet førend den samme Dag førend Mødets Begyndelse — om man maaskee skal gjøre det flere Dage iforvien.

Formanden: I Anledning heraf troer jeg at burde oplyse, at der er to Medlemmer, som tidligere end idag havde begjert Ordet, hvorimod alle de Øvrige først havde forlangt det idag. Forøvrigt var der, da Afslutning blev forlangt endnu 5 tilbage, som havde begjert Ordet, og deriblandt var ogsaa den høitærede Rigsdagsmand.

Wynster: Ja, det var i det Dieblit, da den ærede Formand traadte ind i Salen, at jeg henvendte mig til ham for at begjere Ordet.

Neé: Jeg skal tillade mig at henstille til den ærede Formand, om det ikke maatte ansees rigtigt, at der for Fremtiden, forinden der strides til Afstemning om, hvorvidt Afslutning skal finde Sted, bliver tilkjendegivet, hvormange de Talere ere, som endnu have forlangt Ordet.

Flere Stemmer: Ja, og hvilke!

Formanden: Ja, naar det bliver forlangt, skal det ske i Overensstemmelse med den ærede Rigsdagsmands Ønske.

Man stred derefter til Afstemning over de til § 6 stillede Forslag, hvilken gav følgende Resultat:

1) Den af Ørsted, i Henhold til det iøvrigt frafaldne Forslag under Nr. 1 i Algreen Ussings og Larsens Forslag (under Nr.

2) foreslaaede Øndring, at Ordene:

„har udstaaet Garnisonstjenesten,”

settes istedetfor Ordene i det nævnte Forslag:

„har tjent 4 Aar i den staaende Hær”

under Forbehold af, bagefter at stemme for dette Forslag, som det lyder;

blev forkastet med 89 Stemmer mod 14.

2) Algreen Ussings og Larsens Forslag, saaledes som det af dem principalt var stillet, men frafaldt, og derimod optaget af Hiort, der frafaldt sit eget Amendement under Nr. 3:

„At denne Paragraph udgaaer, og i dens Sted sættes følgende Paragraph:

„Ligesom de, der ere ansatte som Officerer i en af de militaire Etaier, ere fritagne for Udskrivning, saaledes skal Enhver, som ifølge kongelig Bestalling eller en anden af Kongen understrevet Expedition er ansat som Embedsmand, saalænge han forbliver i denne Stilling, være fritagen for videre Krigstjeneste, naar han, hvis han ikke paa anden Maade er frigjort for militær Tjeneste, har tjent 4 Aar i den staaende Hær, eller, hvis han er søværnepligtig, har opnaaet en Alder af 28 Aar. Det Samme gjælder om dem, der ere ansatte som faste Skolelærere i en Kjøbstad eller paa Landet,

blev med Fradrag af den sidste Deel — Det Samme gjælder om dem, der ere ansatte som faste Skolelærere i en Kjøbstad eller paa Landet, — hvilken Deel opfattes til efter Afstemningen over det under Nr. 4 af Bisby stillede og videre gaaende Forslag (see nedenfor);

forkastet med 99 Stemmer mod 11.

3) Algreen Ussings og Larsens Forslag under Nr. 2, saaledes som det af Stillerne var ønsket, at det skulde sættes under Afstemning, nemlig at:

§ 6 gives en Tilføjning som ovenfor anført, blev ligeledes med Fradrag af den sidste Deel, som ovenfor under den anden Afstemning

forkastet med 64 Stemmer mod 58.

4) Bisbys Forslag:

At efter Ordene „geistlig Ordination“ tilføies „eller der er fast ansat som Skolelærer,”

hvilket efter Ørholms Begjering blev sat under Afstemning deels viis, og med Hensyn til

a) Skolelærerne i Kjøbstæderne

forkastedes med 79 Stemmer mod 44, og med Hensyn til

b) Skolelærerne paa Landet

forkastedes med 70 Stemmer mod 49,

blev da det endelig efter Paludan-Müllers Opfordring sættes under Afstemning c) i dets Heelhed,

vedtaget med 59 Stemmer mod 57.

Som Folge af denne Afstemning, bortfaldt sidste Passus af Algreen-

Ussings og J. C. Larsens Forslag (see ovenfor ved den 3die Afstemning).

5) Hasselbalchs Forslag:

At efter Ordene „geistlig Ordination“ tilføies „og Embeds-

ansættelse paa eget Ans og Tilsvær,”

blev forkastet med 106 Stemmer mod 7.

6) Lørds Forslag, saaledes som det, med Forsamlingens Indvil-

gelse, var bleven ubetydeligen modificeret:

At Paragraphen erhoder følgende Tillæg: „Den samme Fristagelse, som her gives Folketjeneres ordinerede Lærere, gjælder og alle af Staten anerkjendte Religionsfamunds Geistlige,”

blev vedtaget med 90 Stemmer mod 22.

7) Lovudkastets § 6, med de vedtagne Forandringer (see Af-

stemningerne under Nr. 4 og 6):

blev efter Begjering af Barfod, E. C. Møller, N. N. Møller, With,

Winther, Hasselbalch, Schroll, Dinsen, J. A. Hansen, H. Christensen, M. Rasmussen, L. Hansen, Chr. Larsen, Fløe, Høier, sat

under Afstemning ved Røneopraab og afgjort saaledes:

Stemmegivende 121 — Fraværende 29, 1 (Winther) afholdt sig

fra at stemme — 83 Ja, 38 Nei, altsaa vedtaget.

(Fortiætted.)

1849.

Beretning

N°. 175.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Fem og halvtredstindstyvende (58de) Møde.

(Sluttet)

Ja.

Nagaard (G.) af Holland.

Nagaard af Thisted.

Bagger.

Bergmann.

Bjerring.

Brandt.

Bregendahl.

Bruun (M. P.) af Bruunshaab.

Bruun (P. D.) af Kjøbenhavn.

Bolsen.

Christensen (Georg) af Kjøbenhavn.

Christensen (C.) af Boldum.

Colding.

Dahl.

Dahlerup.

van Doctum.

Drewsen af Silkeborg.

Fibiger.

Flor.

Fløe.

Funder.

Gram.

Gudmundson.

Hage.

Hall.

Hammerich.

Mork Hansen.

Hansen (M.) af Eftelund.

Hässelbalch.

von Haven.

Hermannsen.

Hunderup.

Hatterup.

Jacobæus.

Jesperen af Grønnebjerggaard.

Johannsen (F.) af Houby.

Johansen (H.) af Knardrup.

Johnsen.

Jungersen.

Kayser.

Kirk.

Koster.

Larsen (J. E.) af Kjøbenhavn.

Linnemann.

Lord.

Lüttichau.

Lühöft.

Mundt.

Lage Müller.

Paludan-Müller.

Mynster.

Neergaard.

Nielsen (H. E.) af Tranberg.

Dirik.

Ostenfeldt.

Ostermann.

Otterström.

Pederen (P.) af Kjøbenhavn.

Petersen (B.) af Kjøbenhavn.

Petersen (C.) af Davinde.

Petersen (E. N.) af Hjørring.

Pjetursøn.

Bloug.

Bløyen.

Rasmusen (H.) af Egense.

Rasmusen (J.) af Svanninge.

Ræder.

Scavenius.

Schlern.

Schroll.

Schurmann.

Schytte.

Brind-Seidelln.

Cederfeld de Simonen.

Stoekfleth.

Tang.

Theilmann.

Turen.

Wegener.

Westergaard.

Wisby.

Wulff.

Ørsted.

Nei.

Andresen.

Andra.

Barfob.

Blad.

Christensen (Balthazar).

Christensen (H.) af Vefstrup.

Dinsen.

Drewsen af Kjøbenhavn.

Griffen.

Frelund.

Gleerup.

Gregersen.

Hansen (J. A.) af Kjøbenhavn.

Hansen (L.) af Bjellerup.

Hansen (P.) af Abbetved.

Hastrup.

Hiort.

Hoier.

Jacobsen.

Jesperen (E. M.) af Viborg.

Jesperen (F.) af Bogense.

Johansen (H. E.) af Østrup.

Jørgensen.

Larsen (E.) af Dalby.

Leth.

Madsen.

Møller (R. N.) af Draaby.

Møller af Flakkeberg.

Nielsen (N. H.) af Esferup.

Nyholm.

Nørgaard.

Pape.

Pederen (J.) af Søding.

Rasmusen (M.) af Herlufmagle.

Rée.

Schlegel.

Steel.

With.

Fraværende.

Bruun af Årsens.

Buchwaldt.

Bunzen.

la Cour.

David.

Dunghelt.

Gislason.

Grundtvig.

Hansen (H. P.)

Hold.

Hvidt.

Schestedt-Juel.

Knuth.

Krieger.

Marckmann.

Olesen.

Ørholm.

Schack.

Sidenius.

Sigurdson.

Stender.

Thalbiger.

Tobiesen.

Treschow.

Tscherning.

Tvede.

Algreen-Ussing.

Ussing af Viborg.

Zenthen.

Efterat næste Møde var berammet til den følgende Dag N. 1, Børnepligtssagen til fortsat Behandling, blev Mødet hævet.

56de offentlige Møde.

(Det 59de Møde i den hele Række.)

Lørdagen den 3die Februar.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal tillade mig at annoncere nogle indkomne Adresser nemlig:

- 1) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Svendborg Amts 1ste District (J. A. Hansen) fra 746 Beboere af Langelands Sønderherred, hvori de protesterer mod enhver Indskrænkning i Balgretten.
- 2) En Adresse, indleveret af samme Rigsdagsmand, fra 27 Gaardmand i Eiby Sogn, hvori de udtale sig om, hvad de have til sigtet ved at underskrive den Blekingberg-Liebenbergske Adresse.
- 3) Fire Adresser, indleverede af Rigsdagsmanden for Sorø Amts 1ste District (Hatterup) fra Balsølle, Allindemagle, Haraldsted og Jydstrup Sogne med 271 Underskrifter, hvori udtales, at Rigsdagsforsamlingen er uberettiget til at behandle andre Sager end Grundloven, Børnepligtssagen og Pengesagen; at der ved Bør-

delige Bestemmelser. Følgen deraf vilde ganske vist være, at det vilde bidrage til mere Præcision og Correcthed i Lovudkastet, men det er dog ikke af en saa særdeles Bigtighed, saavidt jeg skjønner, at der, naar engang Loven foreligger, udarbejdet paa den Maade, som steet er, skulde være Grund til at gjøre en saadan Forandring. Dertil kommer, at de Bestemmelser, som Paragraphen angaaer, ere Bestemmelser af den Natur, at det synes mindre rigtigt at optage dem i det Capitel, der indeholder almindelige Regler; Udvalget har derfor ikke fundet Anledning til at tiltræde disse Forslag.

Hierring: Da jeg for omtrent syv Uger siden, under den foreløbige Behandling af det foreliggende Lovudkast, udbad mig den ærede Forsamlings Tilladelse til at stille de to Ændringsforslag, der ere opførte paa den omdeelte Afstemningsliste under Nr. 2 og 3, gjorde jeg det under den Forudsætning, at de begge vare nødvendige og ligefremme Følger af det af den ærede Comitee gjorte Forslag, som findes anført under Nr. 1, om at forandre Ordet „Forordning“ til „Lov“. Jeg ventede derfor, at den ærede Comitee vilde optage begge mine Ændringsforslag, og antog, at det kun var en let forklarlig Uagtksomhed, der havde bragt Comiteen til at overse de, som det forekom mig, nødvendige Følger af dens eget Forslag angaaende Overskriften. Min Forventning er kun gaaet i Opfyldelse med Hensyn til det første af mine to Ændringsforslag, men er derimod bleven skuffet med Hensyn til det sidste. Jeg kan nu ikke indsee det Følgerigtige heri, men skal dog ikke spille den ærede Forsamlings Lid ved at gaae ind paa en nyere Undersøgelse af dette Punkt; derimod kan jeg ikke aldeles undlade at berøre en anden Indvending af en ganske egen Natur, som jeg har hørt gjøre mod mit Forslag. Man har nemlig troet, i mit Forslag at opdage Spor til et Indgreb i den kongelige Myndighed. Dette beroer i mine Tanker paa en ganske besynderlig Misforstaaelse af Forholdene; thi ligesaavidt som det er, at i enhver monarkist Stat, hvad enten den er absolut monarkist eller constitutionel monarkist, maa Lovens Udstedelse og Bekjendtgørelse skee i Monarkens Navn, ligesaavidt troer jeg, at der ikke gives nogen Stat med ansvarlige Ministre, hvor Lovens Udarbejdelse eller hvor det egentlige Lovindhold fremtræder som udgaaende fra Regenten selv. Forsaavidt som der iøvrigt ved et saadant Spørgsmaal af reent formel Natur overhovedet kan være Tale om Indgreb i den kongelige Myndighed, troer jeg, at det snarere vilde være et saadant, om vi her afstemmede om Vor Armee, Vor Residensstad, Vort Livjægercorps o. s. v. Jeg vil imidlertid ikke for Dieblisset forhale den ærede Forsamlings Forhandlinger ved Undersøgelsen af et Spørgsmaal, der i sin egentlige Kjerne bedre finder sin Afgjørelse under det Ændringsforslag, der er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns tredje Valgkreds (Orsted), og der paa Afstemningslisten er anført allerlidst. Jeg frasalder derfor mit Ændringsforslag under Nr. 3, og jeg finder saameget mindre Betænkelighed herved, som der efter min Mening i formel Henseende allerede findes saa mange Pletter i Lovudkastet, at een formel Plet meer eller mindre neppe synderligt vil kunne mærkes.

Mynter: Efter den Erklæring, som nu er afgiven af den ærede Ordfører, om at Forandringen af Ordet „Forordning“ til „Lov“ ikke har tilfattet at afgjøre Noget med Hensyn til Spørgsmaalet om Forsamlingens Competence, finder jeg, skjøndt jeg vistnok maa ansee Udtrykket „Forordning“ her for at være langt mere passende end Udtrykket „Lov“, det dog paa nærværende Sted ikke fornødent at bemærke Videre derom, idet jeg dog forbeholder mig Afgang til, ved en anden Leilighed, som maatte være bedre, at yttre mig herom.

Loven: Det har været min Formening, at naar en Lov af saa gennemgribende Betydning, som nærværende Lov, udgaaer, saa vilde det være det Rigtigste, at den blev udgivet saaledes, at den gjorde alle ældre Love om den samme Materie overflødige. Det er imidlertid ikke steet, hverken i Udcast, som angaae andre Sager, eller i det, der angaaer Barnepligten. Jeg har ved flere Amendements, som jeg har stillet og som jeg har motiveret, saavel ved den foreløbige Behandling som ved denne, søgt efter min bedste Overbeviisning at raade Bod paa den Mangel, som Udcastet i saa Henseende har; men disse Amendements have imidlertid ikke fundet Forsamlingens

Bifald. Det Amendment, som jeg har stillet istedetfor de foregaaende, der ikke bleve antagne, gaaer ud paa, at Forsamlingen vil udtale det Ønske, at Loven, naar den bliver udgivet, maatte blive ledsaget med et Circulaire, hvorved alt det kunde blive gjort klart, som i de enkelte Paragrapher kunde være dunkelt for Mange; efter min Mening vil dette være en Hjælp for Mange, skjøndt det forekommer mig at ville være rigtigere, hvis det Fornødne stod i selve Loven. Forøvrigt maa jeg bemærke, at det er den ærede Ordfører, der har givet mig Anledning til at fremkomme med dette Forslag, idet han navnlig under den foreløbige Behandling motiverede sin fra min forskjellige Anskuelse angaaende dette Punkt derved, at han meente, at den af mig berørte Ulempe kunde forebygges ved et saadant Circulaire, naar Loven kom ud; det er derfor, at jeg har stillet Forslaget.

Orsted: Da jeg under den foreløbige Behandling yttrede mig mod, at Ordet „Lov“ skulde sættes istedetfor „Forordning“, troede jeg, at der i den foreslaaede Forandring laa den særegne Betydning, at man vilde have den Anordning, som nu skal udfomme, betragtet som om den var udgivet af en constitutionel Forsamling, af en Forsamling, som deler den lovgivende Magt med Kongen; men dette har jeg nu erfaret, ikke at have været Hensigten, og jeg behøver saaledes ikke herom videre at yttre mig, men skal kun bemærke, at i saa Tilfælde træder denne Rettelse fra „Lov“ til „Forordning“ frem som noget aldeles Vilkaarligt, og da det ikke forekommer mig at være rigtigt, at Forsamlingen gjør en Rettelse, som ingen Grund har, og forlanger det Naturlige og Sædvanlige forandret, saa troer jeg dog at maatte votere imod, at en saadan Forandring skeer, især da det giver Sagen et tvetydigt Skin, og dette troer jeg, man bør undgaae. Jeg maa endnu bemærke, at Forsamlingen ved en anden Leilighed ikke har gjort nogen Forandring paa, at en Anordning, der var den forelagt, skulde benævnes „Lov“, ligesom den heller ikke fra Regjeringens Side var benævnt saaledes. Det er Placaten af 17de Januar d. A., angaaende Forandringer i Styrmands Rettigheder; den kaldes Placat, og der tales deri om „Vore Krigsskibe“, ligesom der i dens Præmisses heller ikke er sagt Andet, end at den har været forelagt Rigsforsamlingen. Jeg troer altsaa, at det ogsaa med Hensyn hertil vil være mindre passende, om man her vilde forlange, at den foreliggende Anordning skulde have Navnet „Lov“.

Barfod: Jeg skal idag ikke bære meget Vand til den Syndsflod, som allerede har overskyllet nærværende Udcast. Naar Udvalget ikke har kunnet gaae ind paa mit Forslag til at sammensmelte 6 Paragrapher til 3, har jeg dog haft den Fornøielse, at den ærede Ordfører idag har erklæret, at mit Forslag vilde gjøre Loven baade kortere og bestemtere. Men naar Udvalget ikke er gaaet ind paa det, vil Rigsdagen jagtens heller ikke gjøre det, og jeg skal derfor tillade mig at anmode den ærede Formand om, at han vil undlade at sætte Resten af mit Forslag under Afstemning, hvis den første Deel falder igjennem, og ingen Anden optager det Øvrige. Selv om saaledes mit Forslag skulde falde, vil jeg dog henstille til det ærede Udvalg, om det ikke kunde finde sig foranlediget til i §§ 13 og 51 at ombytte Ordet Attest med Vidnesbyrd; og skulde Udvalget ikke kunne formaae sig hertil, har jeg dog det sikre Haab, at det i §§ 14 og 48 vil rette Ordet „De“ til Dem; thi paa Dansk udsletter man ikke „De“, men „Dem“, af Rullerne. Skulde nu dette være Alt, hvad der kom ud af mit Forslag, vilde det vistnok være saare lidet, men jeg fik da at trøste mig med det gamle Ord, at Noget er altid bedre end Intet. Jeg kunde hermed slutte, hvis jeg ikke fandt en særegen Opfordring til at tilføie, at, naar jeg ikke skal have Noget imod at stemme for, at Ordet Lov baade i Overskriften og forskjellige Paragrapher foretrækkes for Ordene „Forordning“ og „Anordning“, maa jeg paa det Bestemteste protestere imod, at man opfatter denne min Stemme saaledes, som om jeg ved den har villet tillægge nærværende Forsamling en lovgivende Myndighed, som jeg dog med Hensyn til den her behandlede Sag umulig kan tillægge den.

Justitsministeren: Jeg troer at burde korteligen yttre mig i Anledning af det Forslag, der er stillet under Nr. 4, da jeg med den ærede Ordfører virkelig ikke let seer, hvorledes det vilde kunne blive optaget i Forsamlingens Indstilling, og jeg derhos frygter for,

at dersom det ikke kommer ind, man alligevel vilde antage, at Justitsministeriet kunde finde sig opfordret til, alene paa Grund af, at dette Forslag er fremkommet, at lade udgaae et Circulaire, hvori de i Loven paaberaabte ældre Anordninger bleve nærmere oplyste. Jeg tilstaaer imidlertid ganske oprigtigt, at jeg ikke seer, at en saadan Oplysning vilde føre til noget Resultat, som kunde ansees gavnligt. Den ærede Forslagsstiller har et Exempel, som ligger ham temmelig nær, paa, hvor vanskeligt det er at gjøre et passende Uddrag af ældre Forordninger, der ere paaberaabte, og som skulle tjene til en nærmere Forklaring af den nye Lov, og der vilde altsaa maaskee ikke let være nogen anden Udvei, naar man vilde udfærdige et saadant Circulaire, end at lade det ledsage med alle de i nærværende Anordning paaberaabte ældre Forordninger; men derved troer jeg slet ikke, at Noget vilde være vundet, navnlig med Hensyn til, at de her i Anordningen paaberaabte Forordninger kun meget sjældent ville komme til Anvendelse, saa at det vistnok ikke kunde være til noget væsentligt Gavn for den almindelige Mand, hvem dette dog væsentligt skulde tjene til at oplyse, om disse Anordninger blive udgivne i Forbindelse med nærværende nye Lov. Jeg troer derfor ikke, at der i saa Henseende vil kunne godt forholdes paa anden Maade end den, som er den sædvanlige, nemlig naar der opstaaer Spørgsmaal eller Tvivl om den rette Fortolkning af Anordninger, at da Justitsministeriet paa given Anledning giver sin Mening herom tilkjende.

Naar jeg under Sagens foreløbige Behandling har yttret, at der fra min eller Regjeringens Side ikke findes nogen Betænkelse ved, at Ordet „Anordning“ i Overskriften forandres til „Lov“, og jeg ogsaa herved maa give den Erklæring, at jeg ikke finder Noget at erindre imod, at Forslaget under Nr. 2 tages til Følge, som en simpel Consequens deraf, saa er det under den Forudsætning, som ogsaa idag er udtalt af flere Rigsdagsmand, at derved slet ikke gjøres noget Indgreb i eller gives noget Præcedens med Hensyn til Spørgsmaalet om, med hvilken Competence den nærværende Forsamling behandler Udkastet. Jeg troer ikke, at Sprogbrugen med Hensyn til Ordet „Lov“ er saa fast, at man deraf kan drage den bestemte Slutning, at Ordet „Lov“ ikke kan bruges, uden hvor en Lovbestemmelse udgaar fra Kongen i Forbindelse med den lovgivende Forsamling; jeg troer derimod, at i de Forbindelser, hvor Ordet „Lov“ ofte har været brugt saasom i Ordene „lovbestemt“, „lovbestemt“, har det været brugt om alle saadanne Lovbestemmelser, der ligesaagodt indbefattes i Placater og Forordninger, som i den egentlige Landslov; og skal der være nogen Forskiel i Begrebet om „Lov“ og „Forordning“, saa maa vel Forskiellen ligge deri, at en „Lov“ er af en mere almindelig Natur end en „Forordning“ og nærmest kun sigter til den almindelige Landslov. Saaledes som Sagen nu staaer, finder jeg, at der ikke er nogen særdeles Betænkelse ved at bruge Ordet „Lov“ istedetfor „Forordning“, og naar Saadant er indstillet af Comiteen, saa kan der fra Regjeringens Side ikke være nogen Grund til at modsætte sig. Ordet „Lov“ er forøvrigt i selve Lovudkastet, som f. Ex. i § 19, brugt, hvor det nødvendigen maa betegne saavel den tilkommende Lovgivning, der bliver vedtagen af Kongen og Rigsforsamlingen i Forening, som de hidtil gjældende Anordninger, der ere udgaaede fra den souveraine Konge alene. Dertil troer jeg at kunne henholde mig, idet jeg altsaa gaaer ud fra den Forudsætning, at den foreslaede Forandring af Udtrykket ikke kan faae nogen Indflydelse paa Spørgsmaalet om, med hvilken Competence nærværende Forsamling behandler Lovudkastet.

Loven erklærede, at han frafaldt sit under Nr. 4 stillede Forandringsforslag.

Grundtvig: Det er kun et Par Ord, som jeg vil tage mig den Frihed at bemærke. Der var engang ved et af de nordiske Unt-

versiteter, skjøndt det ikke var vort, tre Professorer i Lovkyndighed, og man kaldte den ene af dem „Lov“, den anden „Forordning“ og den tredje „Placat“. Hvorvidt denne Benævnelse passede paa dem, skal jeg ikke kunne sige; men vist er det, at der har været en Forskiel paa disse Ord, og vi skulle ogsaa fremdeles, tænker jeg, beholde denne Forskiel. „Lov“ var aabenbar i vort Modersmaal det egentlige Udtryk for Landsloven, som ogsaa den høitagtede Justitsminister nylig har bemærket; „Forordning“ var derimod ikke alene, hvad der udkom for en enkelt Gjenstand, eller af mindre almindeligt Indhold, men ogsaa hvad der udkom saa hyppigt, at tilsidst Loven næsten tabte sig i Forordningen; og Placaternes Mangfoldighed vil Ingen, vel endog ikke nogen af de Lovkyndige, tiltroe sig Hukommelse til at rumme. Jeg skulde derfor ønske, at Ordet „Lov“ blev bevaret for den Landslov, jeg ingenlunde kan eller vil opgive Haabet om, igjen at kunne afløse den utallige Mængde af Forordninger og Placater, og at nærværende Udkast, naar det skal leve under noget Navn, hvad jeg forøvrigt helst ikke saae, maa kaldes, som det er kaldet, en Forordning; og at endelig, om jeg i saa Henseende maatte have noget Ønske, at, naar vi engang igjen faae en Lovbog, Forordningerne da, saavidt muligt, maatte forsvinde, og Placater slet ikke nævnes. Dernæst vilde jeg ogsaa, i Anledning af Vædringsforslaget om „Vor Hær“, „Vor Hovedstad“, o. s. v. — — —

Formanden: Det er taget tilbage.

Grundtvig: Ja, det er taget tilbage, men jeg vil kun anmærke, at mig synes, at det vilde være uhenftigtsmæssigt, om man fandt Noget at indvende mod disse Ord i Majestædens Mund; thi vi bruge dem jo selv, forsaavidt som vi tillegne os Landet og Hovedstaden og Hæren og alt Andet.

J. A. Hansen; Da den ærede Ordfører idag har erklæret, at Indstillingen under Nr. 1 ikke er fremsat af noget Hensyn til Forsamlingens Competence, saa skal jeg, skjøndt Rigsdagsstivenden vil udvise, at man under den foreløbige Behandling netop motiverede dette Forslag med Hensyn til Forsamlingens Competence, indfranke mig til at anføre mod denne Indstilling det Samme, som den ærede Ordfører indvendte mod Forslaget under Nr. 5, nemlig at den forekommer mig saa uvæsentlig, at efterat det forelagte Udkast har brugt Udtrykket „Forordning“, seer jeg ikke Noget, der skulde bevirke, at man skal forandre det til „Lov“, skjøndt Forskiellen mellem Udtrykkene i og for sig selv er ringe. Dernæst skal jeg tillade mig at anbefale Forslaget under Nr. 4 — — —

Formanden: Det er taget tilbage.

J. A. Hansen: Ja, saa skal jeg tillade mig at optage det, da jeg troer, at det vil være meget ønskeligt for Menigmand, at det bliver taget tilfølg. Jeg har vel hørt den høitagtede Justitsminister mene, at det vilde være det Rigtigste, naar enkelte Tvivlsspørgsmaal med Hensyn til Loven i Fremtiden vilde opstaae, at der da fra Justitsministeriets Side hver enkelt Gang skete en Udtalelse desangaaende, men jeg mener, at man ved at udgive et saadant Circulaire, som det her foreslaede, idetmindste kunde spare sig for at give en heel Mængde andre Circulærer, som jo ellers kunde blive fornødne; og for det Andet troer jeg, at den gjorte Bemærkning ikke træffer det gjorte Forslag. De enkelte Circulærer, som senere udkomme, gaae ud paa at give en Oplysning om tvivlsomme Spørgsmaal i den her omhandlede Anordning; men den gjorte Indstilling gaaer derimod ud paa, i Almindelighed at skaffe Menigmand en Oplysning om flere ældre Forordninger, som han ellers savner, saa at jeg mener, at det ikke er ganske det Samme. Jeg anbefaler derfor nærværende Indstilling.

(Fortsættes.)

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ser og halvtredsfindstyvende (59de) Møde.

(Fortfat.)

Ordføreren: Jeg skal blot, i Anledning af hvad den sidste ærede Taler yttrede, tillade mig at bemærke, at jeg troer ikke, at der under den foreløbige Behandling er, idetmindste ikke fra Udvalgets Side, argumenteret med Hensyn paa det under Nr. 1 stillede Forslag derfra, at det skulde være en bestemt Udtalelse af, at Forsamlingen havde en lovgivende Charakter, og forsaavidtsom det af en anden æret Taler (Orsted) er bemærket, at der var en Uoverensstemmelse deri, at det med Hensyn til den tidligere Placat, som har været forelagt Forsamlingen, ikke af Udvalget er foreslaaet, at Benævnelsen „Lov“ her skulde bruges, saa var Grunden hertil den, at det var en interimistisk Foranstaltning, som denne Placat angik, nemlig en Foranstaltning, der kun har sin Varighed, saalænge Krigsforholdene vedvare, og at det kunde tænkes, at de vare ophorte, naar Grundloven traadte i Kraft; men det egentlige Motiv til i nærværende Sag at foreslaae en Forandring, var det, at Loven først vilde faae sin rette Anvendelse, efter at Grundloven er traadt i Kraft og er udgaaet fra den samme Forsamling, af hvilken Grundloven vedtages.

Da ingen flere begjærede Ordet, stred man, efter at, som det fremgaaer af det Ovenanførte, Bjerrings Forslag under Nr. 3 af Forslagsstilleren var tilbagetaget, og det under Nr. 4 anførte, af Forslagsstilleren, Ployen, frafaldne Forslag var optaget af J. A. Hansen, til Afstemning, der foretoges paa følgende Maade og gav nedenstaaende Resultat:

1) Udvalgets Forslag:

At Ordet „Forordning“ i Overskriften forandres til „Lov“; samt

2) Bjerrings Forslag (tiltraadt af Udvalget):

I Uoverensstemmelse med Comitens Forslag (at forandre „Forordning“ i Overskriften til „Lov“) foreslaaes den samme Forandring med Ordet „Forordning“ i §§ 8, 57 og 58, og med Ordet „Anordning“ i § 9,

der under Et fattes under Afstemning — i denne Form: Ordet „Forordning eller Anordning“ saavel i Overskriften som i de Paragrapher i Lovudkastet, hvori det forekommer, forandres til „Lov“; vedtoges med 90 Stemmer mod 23.

3) Ployens (af J. A. Hansen optagne) Forslag:

At Loven om almindelig Bærnepligt, naar den udgaaer, ledsages af et Circulaire fra Justitsministeriet, som indeholder de fornødne Oplysninger om de i Loven paaberaabte ældre Anordninger;

forkastedes med 76 Stemmer mod 30.

4) Den første Deel af Barfods Forslag, der efter Forslagsstillerens Anmodning fattes særskilt under Afstemning og er saalydende:

Ad §§ 13 og 51: At disse sammensmeltes til een eneste, som henflyttes mellem §§ 9 og 10 og kommer til at lyde saaledes:

„Fra Lagersnes anordnede Undersøgelse paa Sessjonerne blive alle Saadanne at fritage, der selv anmelde sig som fuldkommen tjenstdygtige og herom medbringe en autoriseret Læges Vidnesbyrd“; forkastedes med 87 Stemmer mod 16.

Som Folge af denne Afstemning frafaldt Barfod den øvrige Deel af sit Forslag, der er saalydende:

Forandringsforslag til §§ 14 og 48: At disse to

Paragrapher sammensmeltes til een eneste, som henflyttes imellem de nuværende §§ 9 og 10 (næstefter den i foregaaende Forandringsforslag omhandlede Paragraph) og kommer til at lyde saaledes: „Alle dem, som paa Sessionsmøderne befindes at have saadanne Mangler eller Svagheder, som gjøre dem for bestandig uskikkede til al Krigstjeneste, har Sessjonen strax at udlette af Rullen og at meddele Udygtigheds pas.“

Forandringsforslag til §§ 34 og 54: At disse to Paragrapher sammensmeltes til een eneste, som henflyttes imellem de nuværende §§ 9 og 10 (foran begge de i de to foregaaende Forandringsforslag omhandlede Paragrapher) og bliver ordlydende med nærværende § 34, kun at i Linie 1—2 istedetfor „Armeen“ sættes „Hæren eller Flaaden“, og at i andet Afsnits Linie 1 istedetfor „Landværnepligtig“ sættes „Land- eller Søværnepligtig“.

Som Redaktionsbemærkning tilføies, at efter Udfaldet af Afstemningen over nærværende Forandringsforslag bliver Paragraphfølgen (Paragraphnumereringen) i det Hele at forandre.

Derefter gif man over til Discussionen af de paa nedenstaaende Afstemningsliste anførte Forslag, nemlig:

1) Algreen-Ulsings og Larsens Forslag:

At der til Slutningen af Udcastets 1ste Afdeling sæies en ny Paragraph af følgende Indhold: „Ingen andre Fritagelser eller Begunstigelser med Hensyn til Bærnepligtens Ophydelse kunne herefter tilstedes end de, der have Hjemmel i nærværende Anordning og Forordningen af 23de September f. A.“

2) Røders Forslag:

Det foreslaaes, at der paa et passende Sted, maaskee mellem §§ 36 og 37, eller ved Enden af 2det Capitel, indskydes følgende nye Paragraph:

„Det er Kongens Villie, at udmærket Forhold i Krig ligesom til alle Lider Tjenstdygtighed skulle aabne alle Bærnepligtige Udgang til enhver gradviis Forfremmelse i Armeen.“

3) Orstedes Forslag:

Det indstilles at træffe Bestemmelser angaaende det Spørgsmaal: „Hvorvidt vedkommende Ministerium er beføiet til deels at rette de urigtige Bestemmelser, som af Sessjonen findes at være tagne, naar den, som derunder er lidende, paaklager samme, deels endog af Villighedsgrunde at meddele eller ved allerunderdanigst Forestilling bevirke Dispensation i den lovbestemte Forpligtelse.“

4) Orstedes Forslag:

Det indstilles at træffe Bestemmelser angaaende det Spørgsmaal:

„Hvorledes den, som finder sig forurettet ved den af en Sessjon (være sig Land- eller Søsessjon) tagne Beslutning, har at søge sin Ret, forsaavidt vedkommende Ministerium enten ikke maatte være beføiet til at forandre Sessjonens Beslutning, eller dog ei i det givne Tilfælde dertil finder sig foranlediget.“

Ordføreren: Det første Forslag, som her foreligger til Behandling, er stillet af de ærede Rigsdagsmænd for Kjøbenhavns Afd. og 7de Districter (Algreen-Ulsing og J. E. Larsen). Med Hensyn til dette Forslag maa jeg bemærke, at man med Hensyn til de forbundne Forhold maa skjelne mellem de Fritagelser, der vare ligesom begrubede i Lovgivningen, og dem, der indbrømedes ad Bevillingsveien. Der er ogsaa, navnlig af den ene ærede Forslagsstiller, under den

foreløbige Behandling gjort opmærksom paa den Forskiel, der hidtil har fundet Sted. Forsaavidt nu Forslaget ikke selv nævner derimod tem, men kun i Almindelighed siger „at ingen andre Fritagelser eller Begunstigelser med Hensyn til Børnepligtens Opfyldelse kunne her efter tilstedes, end de, der have Hjemmel i nærværende Anordning og Forordningen af 23de Septbr. f. A.“, da maa jeg bemærke, at det fremgaaer af Anordningen selv, at alle de Fritagelser og Begunstigelser med Hensyn til Udskrivningen, som vare begrundede i tidligere Bestemmelser og Love, maae ansees bortfaldne, og Udvalget har derfor anseet det overflødig, at Saadant udtrykkeligen blev udtalt i Loven. Hvad angaaer de Begunstigelser eller Fritagelser, der kunne meddeles ad Benaadningsveien, da er det Noget, som man har fundet, vilde væsentligen falde sammen med Spørgsmaalet om Regjeringens Bemyndigelse til at udstede provisoriske Love, thi naar vi tænke os Forholdet i en constitutionel Stat, saa er jo enhver Resolution, der udgaaer fra Regjeringen, og som ikke er i Overensstemmelse med den bestaaende Lovgivning, men tværtimod er en Undtagelse fra den bestaaende Lovgivnings almindelige Bestemmelser, en provisorisk Anordning, og Spørgsmaalet bliver altsaa, om hvorvidt Regjeringen kan dispensere fra den bestaaende Lovgivning; men det er jo et Spørgsmaal, der maa henhøre under Ordningen af Regjeringens Forhold til Folkerepresentationen, saa at man ikke har fundet det nødvendigt at optage Forslaget. Det vil jo desuden, naar det skulde referere sig ene dertil, ikke være Andet, end at det her skulde udtales i denne Lov, at Regjeringen ikke maatte paa egen Haand, og ikke udenfor sin Myndighed, handle mod Loven eller overtræde Loven; men det behøver ikke at udtales i en Lov, thi det følger af sig selv. Forslaget under Nr. 4 falder for en Deel sammen med Nr. 1, efter det Indhold, som jeg har troet at kunne finde deri, idet nemlig Forslaget under Nr. 4 gaaer ud paa, hvorvidt Ministeriet af Billighedsgrunde enten selv skulde kunne meddele, eller ved en Forestilling til Hans Majestæt bevirke en Dispensation i den lovbestemte Forpligtelse. Forslaget under Nr. 2 gaaer ud paa, at alle Børnepligtige skulle have Udgang til Forfremmelse i Armeen. En saadan Udtalelse i Almindelighed har Udvalget heller ikke anseet for nødvendig, thi Ordningen af det Forhold, hvilke Betingelser der skulle opfyldes for at kunne avancere i Armeen, er Noget, der maa henhøre under ganske andre Bestemmelser, og hører ikke til Udskrivningsloven. Vel har man ogsaa tidligere hørt en saadan Udtalelse om, at visse Classer af Nationen ikke skulle være undtagne fra at opnaae de samme Hæders- og Værdighedsposter i Staten som andre; men denne Udtalelse er skeet paa en Tid, da der var visse Classer, der tidligere havde været undtagne deraf. Det er jo bekjendt nok, at det heller ikke hidtil har været den Børnepligtige afftaaret at forfremmes til Officer, naar han har havt de Oualificationer, der vare bestemte for at kunne opnaae slige Poster. Desuden vil Forslaget nu, da Alle ere børnepligtige, ikke have nogen særdeles Betydning, og det kan dog ikke forstaaes saaledes, at det skulde medføre, at alle Landets Beboere kunne avancere til Officerer; thi det udtales ikke bestemt, at der ikke skal fordres andre Oualificationer, end ordentligen og i udmærket Grad at forrette de Pligter, som Tjenesten paa lægger, og jeg har heller ikke antaget at det var Forslagsstillernes Mening, at der ikke skulde fordres andre Oualificationer for Avancement. Forslagene under Nr. 3 og 4 gaae, forsaavidt jeg ikke alt har omtalt dem, væsentlig ud paa, at der skal optages Bestemmelser om, hvorledes der skal forholdes med at faae den Kjendelse, der er afgiven af Sessjonen, forandret, og navnlig paa, at der skal udtales, hvorvidt vedkommende Ministerium skal være bemyndiget til at forandre Sessjonens Beslutning. Da der ikke er udtalt nogen bestemt Regel i disse Forslag, hvorefter der skal forholdes, saa har Udvalget ikke kunnet tiltræde Forslaget, men har troet, at det maatte blive at afgjøre efter den hidtil bestaaende Lovgivning; og forsaavidt som der er henstillet at udtale, hvorvidt vedkommende Ministerium skulde kunne forandre Sessjonens Beslutning, da er der jo flere Tilfælde, hvori Sessjonen maa betragtes som en vedkommende Ministerium underordnet Autoritet, og med Hensyn til disse Tilfælde maa det jo staae vedkommende Ministerium aabent at kunne forandre Sessjonens Bestemmelse, i andre Tilfælde

kan endog vedkommende Tropeafdeling forandre vedkommende Sessjonens Bestemmelser, thi f. Ex. ved Spørgsmaalet om, hvorvidt En er tjenstdygtig til een eller anden enkelt Tropeafdeling, der har vedkommende Tropeafdeling den endelige Censur, efterat Sessjonen har afgivet sin Bestemmelse. Derimod vil det kunne afgjøres efter de almindelige Lovbestemmelser, i hvilke Tilfælde der ikke kan være Spørgsmaal om, at Ministeriet eller de administrative Autoriteter skulle kunne forandre en Sessjonens Bestemmelse, men hvor den maa være Gjenstand for Appel til overordnet Ret; og som den ærede Forslagsstiller, selv under den foreløbige Behandling, — saavidt jeg erindrer idetmindste, under den foreløbige Behandling — har bemærket, gjælder ikke den samme summa appellabilis til højeste Ret for Sessjonens Kjendelser, som der gjælder for de egentlige Overretters Kjendelser, hvilket jo er ganske rigtigt og gjør det mindre betænkeligt, at der ikke træffes nogen Forandring i de bestaaende Bestemmelser i denne Retning.

Bulff: Efter den Afstemning, som igaar fandt Sted over Forslaget, som var stillet af de ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 4de og 7de District (Algreen-Ulsing og J. E. Larsen), blev det bestemt, at Kongelige Embedsmænd ikke skulde fritages for Udskrivning, skjøndt Fritagelsen blev tilstaaet ordinerede Geistlige og Skolelærere, saavel i Kjøbstæderne som paa Landet. Med Hensyn til, at der blandt dem, der strax staae for Udskrivning, muligviis kunde findes kongelige Embedsmænd, navnlig Copister og Fuldmægtige, tillader jeg mig foreløbig at rette det Spørgsmaal til den høitagtede Justitsminister, hvorledes der under disse Omstændigheder skal forholdes med Embedernes Besjergelse, om de Udskrevne kunne vente, at der bliver constitueret Embedsmænd for dem i den Tid, de saaledes ligge i Krigen, om hvilken det ikke kan vides, om den varer kort eller lange, eller om de faae deres Afsked, naar de ere udskrevne, og om denne Afsked skeer saaledes, at de erholde Pension. Jeg har anseet dette Spørgsmaal af den yderste Bigtighed for Vedkommende.

Justitsministeren: Jeg troer ikke, at der godt i Almindelighed kan gives ganske bestemte Regler om, hvorledes der skal forholdes, naar Embedsmændene efter de nu vedtagne Regler udskrives til at gøre militair Tjeneste. Det er Noget, der vistnok maa rette sig efter den forskjellige Stilling, hvori de ere; men at det skulde afgjøres derhen, at En, der allerede har faaet fast Ansættelse, skulde blive afskediget fra denne, det kan jeg ikke troe, nogeninde vil finde Sted. Det er et andet Spørgsmaal, hvorvidt man i Fremtiden vil tage saadanne Mænd, der ikke have udført deres militaire Tjeneste og med Hensyn til hvilke altsaa vedkommende Regjerings Autoritet maa belygte, at de maae forlade deres Embede, imedens de forrette deres militaire Tjeneste; men at de, der engang ere antagne, skulle blive afskedigede, fordi de efter de vedtagne Regler skulle udføre deres militaire Tjeneste, det kan jeg, som sagt, ikke troe, vil finde Sted. Jeg kan kun svare med Hensyn til det Ministerium, som jeg forestaaer, at det ikke vil skee; thi der vil man sørge for, at deres Embeder blive udførte, saalænge Vedkommende ere i Tjenesten, paa en for dem ikke altfor byrdefuld Maade, men hvorledes der overhovedet i saa Henseende vil blive forholdt, det kan jeg naturligviis ikke besvare.

J. E. Larsen: Jeg indseer vel heller ikke ret, hvorledes man vil komme ud af det i Praxis med den Bestemmelse, at Udskrivningen skal finde Sted uden Hensyn til Vedkommendes Embedsstilling; men denne Tvivl maa jeg naturligviis lade træde tilbage, efterat Forsamlingen med Regjeringen har været enig i, at dette kunde skee og burde skee. Hvad der derimod forekommer mig at være aldeles klart, det er, at naar en saadan Regel er antaget, saa bør den ogsaa være en Sandhed; den bør ikke kunne tilfidesættes ved vilkaarlige Dispensationer fra Regjeringens Side. Det er for at undslukke Anvendelsen af slige Dispensationer, som i den forbigangne Tid ere blevne anvendte i et saa stort Omfang, at det Forslag er blevet stillet, der er opført paa Afstemningslisten under Nr. 1. Det er under den foreløbige Behandling blevet indrømmet saavel fra den høitagtede Justitsministers Side, som fra Ordførers Side paa Udvalgets Begne, at det var Meningen, at saadanne Dispensationer herefter, naar Loven var udkommet, ikke ville blive meddeelte, og det er vel saaledes

nærmest Rigtigheden af, at dette udtryffeligt optages i Loven, at der kan være Spørgsmaal om.

Den ærede Ordfører bemærkede idag, at man burde skjelne imellem saadanne Undtagelser fra Børnepligten, som havde været hjemlede ved den hidtil gjældende Lovgivning og saadanne, som kun erholdtes ad Benaadningsveien. Med Hensyn til de første har han meent, at de ligesom vilde bortfalde, forsaavidt de ikke hjemledes ved den nye Lov, og dette er vel ogsaa rigtigt. Derimod har han med Hensyn til Undtagelser, der fandt Sted ad Benaadningsveien, meent, at Spørgsmaalet om, hvorvidt de herefter kunne gives, falder sammen med Regjeringens Ret til at udgive provisoriske Love, idet at saadanne Dispensationer ere at betragte som provisoriske Love, og at det altsaa vil henhøre til Grundloven at afgjøre, hvorvidt de kunne gives. Herimod er imidlertid Meget at erindre. Ved Dispensationer forstaaer man nemlig Bevillinger, der i enkelte Tilfælde eller for enkelte Personer give Fritagelse for at efterkomme den almindelige Lovgivning, og sige Fritagelser kunne ikke henføres under Begrebet af provisorisk Lov, eller være paatankte, hvis der skulde blive optaget i Grundloven en Bestemmelse om, at Regjeringen under visse Betingelser kunde udstede provisoriske Love. En provisorisk Lov maa have Hensyn til en heel Klasse af Tilfælde, for hvilke der under særdeles Omstændigheder bestemmes Noget udenfor den almindelig bestaaende Lovgivning, og da under den Forpligtelse, at en saadan provisorisk Lov skal forelægges den næste sammmentrædende Rigsforsamling, for at den kan tage Beslutning derover. Dette vil neppe i noget Tilfælde kunne anvendes paa Dispensationer, hvorved den enkelte Mand fritages for at opfylde den ham paaliggende Børnepligt; derimod kan det vel være rigtigt, at der i Grundloven kunde komme en Bestemmelse om, hvorvidt Regjeringen kunde meddele de egentlige Dispensationer, eller ikke. Men naar der kom en saadan Regel ind i Grundloven, kunde den dog ikke vel bestyrtelig sig med enkelte Forhold; den kunde ikke sige, at Regjeringen kunde meddele eller ikke meddele Dispensationer fra Børnepligtsloven eller fra andre enkelte bestemte Love; Bestemmelsen maatte nødvendigvis gives efter en almindelig Regel. Det kunde saaledes muligens tænkes, at det bestemtes, at Regjeringen kunde vedblive at meddele saadanne Dispensationer, som vare hjemlede i den tidligere, endnu gjældende Lovgivning, men at Regjeringen ikke kunde dispensere fra de nye Love, der, efterat Grundloven var traadt i Kraft, vare givne paa constitutionel Maade, medmindre Loven selv indeholdt Hjemmel derfor. Saaledes forekommer det mig, at enhver Lov, der emanerer hos os, forinden Lovene kunne gives under egentlige constitutionelle Former, bør indeholde, hvorvidt det er Meningen, at der kan gives Dispensationer fra samme af Regjeringen, eller ikke, og derfor har jeg ogsaa anseet det for rigtigt og nødvendigt, at der i nærværende almindelige Lov om Børnepligten indeholdes en almindelig Forskrift om, at der ikke kan gives Dispensationer fra samme.

Ordet: Det er vistnok Enhvers Pligt og navnlig dens Pligt, som staaer i Nationens Tjeneste eller som staaer i en lignende nær Forbindelse eller Berørelse med Staten, at søge at uddanne og dulle sig i det Fag, som er hans Bestemmelse, og ligeledes maa det være ham en Pligt i denne Henseende at vise al mulig Iver og Dygtighed til Gavn for Staten; men imidlertid er deres Antal vistnok ikke meget stort, som, ved saaledes at uddanne sig og ved at vise Iver og Tjenstdygtighed, ene og alene tage Hensyn til Statens og det Offentliges Vel og lade egen Interesse ligge udenfor. Der ligger i Enhvers Bryst en Egenhærlighed, der ikke er tilfreds med selv at erkjende sin Dygtighed og maafee Fortjeneste, men som fordrer med stærk Stemme ogsaa Anerkjendelse udenfra. Dette gjælder i Almindelighed, men det gjælder i Særdeleshed den militaire Stand, fordi denne Stand med ringe Udset til Lykke ofte har at opfylde de tungeste Pligter. Er det da at antage, at Soldaten i særdeles Grad vil offre Tid og Glid paa sin Uddannelse, naar han finder, at hans Bestræbelser i denne Henseende ikke føre til noget Maal og ikke engang til nogen Anerkjendelse? Er det at vente, at han med freidigt Mod vil trodse Krigens Farer, ja den truende Død, naar han ikke har Haab om fra Statens Side at erholde en fuldstændig og stor Anerkjendelse, en Anerkjendelse, som paa eengang kunde hædre ham

og tillige sikke hans Fremtid? Men dette ligger i Forfremmelsen. Ingen Armee har til en vis Tid staaet lavere og derpaa i en følgende Tid højere end den franske. Man vil erindre sig Slaget ved Rossbach og til samme Tid Frederik den Stores Dom over den franske Armee; dengang kunde i den franske Armee ingen Borgerlig avancere højere end til Commandeersergeant. Napoleon frigjorde Avancementet, Soldaten kunde sige op til at blive Marschal af Frankrig, enhver Soldat haabede at gjøre sin Lykke, og hans tappre Armee undertvang hele Europa. Det er denne Frigjørelse af Avancementet, som jeg har tilsigtet ved det af mig under Nr. 2 stillede Forslag. Til Ære for Hans Majestæt, vor nuværende Konge, indeholder mit Forslag imidlertid intet Nyt. Ved Resolution af 1ste April f. A. kundgjort af Krigsministeren ved Circulaire af 8de f. M. anerkjendtes det almindelige Princip, og man har tildeels bragt det til Anvendelse. Jeg antager, at de fleste ærede Medlemmer i denne Forsamling ikke kjende denne Resolution, og jeg skal derfor tillade mig at oplæse den — den er ikke meget lang.

„Det kan ikke længere og mindst under nærværende Omstændigheder ansees for hensigtsmæssigt, at Avancementet i Armeen fremdeles stee som hidtil. Ikke heller er det tilstrækkeligt, at en enkelt særdeles glimrende Daad undtagelsesviis tilsteder Afvigelse fra Anciennetetsystemet; men ligesom Retfærdigheden æfter, at særdeles Dygtighed finder sin Belønning, saa fordrer Statens Interesse ogsaa, at en saadan maa finde Anvendelse. Indtil en fuldstændig Avancementslov kan udgaae, har Hans Majestæt Kongen derfor under 1ste dennes allernaadigst approberet følgende nærmere Bestemmelser:

Med Undtagelse af Eleverne ved Landcabinetacademiet og ved Højskolen, der efter absolveret Examen afgaae som Officerer paa den i de allerhøieste Avancements-Bestemmelser af 28de April 1842 Litra A 11 foreskrevne Maade, kan Ingen ansættes i Armeen paa anden Maade end i Menigmands Stilling og kan ikke avanceres til Underofficer, forinden han har gjort 2 Maanedes Tjeneste. Saafremt hans Corps er i activ Krigstjeneste, kan han dog ved udviist særdeles Iver og Baabendygtighed forfremmes i kortere Tid.

Indtil videre kan en Fjerdedeel af de vacante Secondlieutenantspladser besættes med særdeles duelige Underofficerer paa derom steeet speciel Indstilling fra vedkommende Chef. Der tages ved denne Leilighed ikke mindre Hensyn til Vedkommendes Moralitet, Character, Dannelses og almindelige Agtelse end til hans praktiske Duelighed, ligesom hans boglige Dygtighed heller ikke tør lades ude af Agt. Udmærket Forhold i Krigen vil naturligviis være en særdeles Grund til Forfremmelse. Denne Underofficerernes Ret til Oprykning gjælder kun om Infanteriet, Jægerne og Cavalleriet. For de specielle Corps vil Bestemmelser desangaaende først blive truffet, naar nærmere Indstilling derom er steeet.

Fra Secondlieutenant til Premierlieutenant skal Avancementet i Reglen stee efter Anciennetet, dog kan der for særdeles Iver og Duelighed i Fredstid saavel som for udmærket Krigs-Daad gjøres særlig Indstilling.

Fra Premierlieutenant til Ritmester eller Capitain avanceres tre Fjerdedele efter Anciennetet og een Fjerdedeel efter Valg.

Fra Capitain eller Ritmester til Major stee Halvdelen af Avancementerne efter Anciennetet og den anden Halvdeel efter Valg.

Fra Major opad stee Avancementerne udelukkende efter Valg.

Til Valgavancementerne stee Indstillingen af vedkommende Chefer og vil der vorde anordnet hensigtsmæssige Inspectioner til at prøve, hvorvidt de foreslaaede Valg ere begrundede i Ret og Føie. Af alle de foreslaaede Candidater indstiller Krigsministeren dem, som han finder bedst beføiet, til allernaadigst Udnævnelse.

Her er naturligviis ikke Tale om nogen Avancementslov; men jeg har troet, at Anerkjendelsen af et saa vigtigt Princip ikke burde mangle i Børnepligtsloven og allermindst i dette Dieblit, hvor Fædrelandet maafee vil blive nødt til inden kort Tid at fordrer Meget og haabe Alt af Armeens Dygtighed, Mod og Tapperhed. Maafee vil det blive indvendt, at mit Forslag ikke behøves. Hans Majestæt har jo allerede i den af mig nys forelæste Resolution anerkjendt det Princip, som her er omtalt; men man maa lægge Mærke til, at en kongelig Kundgjørelse kan forandres, naar det skal være, og at den kun erholdes

Fasthed derved, at den optages i en Lov; thi naar den er optaget i Loven, saa kan den ikke forandres uden igjennem den lovgivende Autoritet. Derfor er det af den største Vigtighed, at det anerkjendes i Loven selv.

Med Hensyn til den Naade, hvorpaa jeg har udtalt mig, er det maaskee ikke usandsynligt, at der kunde gjøres Indvendinger mod Udtrykket „Kongens Billie“. Det kunde maaskee synes upassende at foreslaae, at Forsamlingen skulde vedtage et Amendement, der er stillet paa denne Naade. Jeg maa herved bemærke, at det, ifølge den oplæste Resolution, virkelig er Udtrykket „Kongens Billie“, og det er forøvrigt et Udtryk, der forekommer ikke sjældent i den tidligere Lovgivning; det forekommer t. Ex. flere Gange i Forordningen af 21de Marts 1800 om Laugene. Da det ikke er mig tilladt at tale oftere, saa har jeg troet at burde gøre denne Bemærkning her, og dersom den Indvending skulde blive gjort, saa mener jeg, at den ærede Formand ved Afstemningen vil kunne formulere Forslaget saaledes, at Ordene „Kongens Billie“ udgik.

Orsted: De Forslag, som jeg her har fremsat, høre til den Række af Forslag, som gik ud paa, at Comiteen skulde tage visse Punkter under Overveelse, som kunde synes at behøve en Bestemmelse, der savnes i Udkastet; der er imidlertid Intet skeet i saa Henseende, og jeg kan ikke vente, efter den Grundsatning, som her er antaget, at mine Forslag ville komme under Afstemning; men jeg skal dog bemærke, at jeg paa ingen Naade finder mig tilfredsstillet ved det, den ærede Ordfører har anført. Forsaavidt mit Forslag gaar ud paa, at det nærmere skulde bestemmes, hvorvidt der kan gjøres enkelte Undtagelser fra Anordningen eller ikke, saa har den ærede Ordfører meent, at dette vil komme an paa hvorvidt Grundloven indrømme Regjeringen Ret til at give provisoriske Love. Foruden at man imidlertid ikke har en saadan Grundlov, i hvis Udkast heller Intet derom findes, og at denne Anordning vil træde i Virksomhed, førend Grundloven kommer ud, saa har den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 7de District (J. E. Larsen) udviklet Forskjellen imellem Dispensationer og provisoriske Love, og jeg skal blot, i Henhold til hvad han har anført, endnu bemærke, at efter den norske Grundlov skulde der fra den Tid, den nye Civillov udkommer, hvilket, som bekjendt ikke er skeet, ikke kunne gives andre Dispensationer end de, der deri maatte være hjemlede. Den norske Regjering har nu i den Henseende antaget det sunde og rigtige Princip, at vedblive at meddele de Dispensationer, som forhen gaves efter almindelig kundgjorte eller dog fast antagne Regler. Disse Dispensationer kan man faae i Norge som i Danmark; men Dispensationer fra nye Anordninger gives ikke undtagen, forsaavidt de ere hjemlede i selve Anordningerne. Jeg vilde have anseet det for ønskeligt, om Spørgsmaalet om Afgangen til at meddele Dispensation nærmere var bleven taget under Overveelse; thi jeg troer, at det vil medføre stor Ulempe, at Dispensation ikke kan finde Sted fra en Anordning, der er saa streng som denne, og jeg troer, at naar man havde bundet det til visse Betingelser og ialtsald bestemt, at vedkommende Minister for den nærmest paafølgende Rigsdag skulde forklare, hvilke Grundsatninger han havde fulgt, for at disse kunde underkastes en nærmere Bedømmelse, vilde dette lede til et hensigtsmæssigt Resultat. I denne Henseende skal jeg ogsaa gøre opmærksom paa den store Vanskelighed, som efter mine Tanker vil følge deraf, at Embedsmændene ikke ere frie for nogen Deel af Tjenesten, hvoraf følger, at selv ældre Embedsmænd i Fremtiden ville kunne kaldes til at gøre Tjeneste, nemlig i Forstærkningen i Krigstid, i hvilken Henseende ikke engang Stilling kan finde Sted, og jeg kan paa ingen Naade antage, at man til Besørgelsen af Forretningerne, især af den vigtigste Art, uden Skade vil kunne sætte en Anden i vedkommende Embedsmands Sted. Jeg troer, at dette vil være til Skade baade for Forretning-

gerne og for Embedsmændene selv; men i denne Henseende er der fortiden Intet at gøre, og da jeg har troet, at det er bedre, at det bestemt udtalles i Loven, at Dispensationer ikke kunne gives, end at dette er ubestemt, saa er jeg enig i det Forslag, der er gjort af de tvende ærede Rigsdagsmænd under Nr. 1.

Hvad det Spørgsmaal angaaer, hvorledes man skal forholde sig, naar man troer sig forurettet ved Sessionens Kjendelse, saa troer jeg ogsaa, at der vilde blive et stort Hul, naar der ikke derom toges nogen Bestemmelse. Den ærede Ordfører har bemærket, at naar der indtraf saadanne Feil, vilde de kunne blive rettede af vedkommende Ministerier, som den overordnede Autoritet; men dertil er der at bemærke, at der er den Bestemmelse for Landetaten (med Hensyn til Sæetaten forholder det sig anderledes), at naar Børnepligten er paalagt En, der efter Anordningen mener at være fri, saa har han Afgang til Appel, og da vil der altid kunne været Spørgsmaal om, hvorvidt Justitsministeren, som det Offentliges Repræsentant, kan renoncere paa den Ret, Sessionskjendelsen giver, uden at Sagen appelleres til Højesteret. Dette har Cancelliet hidtil gjort; men hvorvidt det kan antages at kunne skee i Fremtiden, det vil være problematisk, og jeg troer, at det vil være til stor Uleilighed, dersom det ikke kan skee; men jeg maa derhos bemærke, at Afgangen til at faae Feilen rettet ved Appel, alene finder Sted i Landetaten, men ikke i Sæetaten, og dernæst, at den Bestemmelse, der haves for Landetaten, ikke vil passe ind i det nærværende System, da den er knyttet til Indførelsen i Rullen ved Fødslen, og man saaledes itide kunde begjere sig udslettet af Rullen, hvorimod Spørgsmaalet nu ordentligviis opstaaer ved selve den Session, hvorved Udskrivningen er skeet, saa at Appel vanskelig vil kunne anvendes for at forhindre Udskrivningen, selv om det end antages, at de gamle Regler i saa Henseende iøvrigt maae staae fast. Jeg skal kun endnu gøre den Bemærkning, at Leiligheden der var til, at der kunde opstaae Rets-spørgsmaal i Anledning af Sessionens Afgjørelse, i høi Grad er bleven forøget ved Afstemningen igaar, idet derved 2 Classer eller rettere 2 Slags Personer ere bleven undtagne fra al Krigstjeneste under Begreber, der ere temmelig ubestemte, og som kunne give Anledning til megen Tvist. Naar saaledes alle faste Skolelærere ere undtagne, er det alt af et æret Medlem bemærket, at der ofte vil blive Spørgsmaal om, hvilke der henhøre hertil, og naar dette Spørgsmaal fremkommer, vil det vel hælde, at Sessionen ikke erkjender den som fast Skolelærer, der troer at være det. Men end mere Stof til Vanskelighed — om det end vil foresalde sjældnere — vil det give, at alle Geistlige ved her anerkjendte Religionsksamfund ere bleven fritagne. For det første kan der nemlig opstaae Spørgsmaal om, hvad man skal forstaae ved et „anerkjendt Religionsksamfund“. Dette Begreb have vi ikke i Lovgivningen; der har man kun det herstende og de tolererede Religionsksamfund, og det kunde saaledes være et Spørgsmaal, om man f. Ex. skulde ansee Baptisterne for et anerkjendt Religions-selskab, fordi der vises dem en vis Tolerance, og om det altsaa skulde antages, at en Præst ved en Baptist-Menighed skulde være fri for Udskrivning. Ligeledes kunde der, da der nævnes „Geistlige“ i Almindelighed, blive Spørgsmaal, om Schæfteren og Forsangeren hos Soderne, hvilke henhøre til Geistligheden i vidtløftig Forstand, skulle være frie. I Landets almindelige Kirke blive sige Personer ikke frie for Børnepligt, men kun de ordinerede Geistlige og Skolelærerne, navnlig blive saaledes en Cantor og en Klokker ikke frie. Hvorvidt imidlertid saadanne Personer skulle være frie i de tolererede Menigheder, veed jeg ikke. Det er vist, at der kan reise sig Spørgsmaal derom, og at der da vil være Tvivl om, hvorledes den, der finder sig brøstholden ved Sessionens Afgjørelse, skal bære sig ad for at gøre sin formeentlige Ret gjældende.

(Fortfættet.)

1849.

Beretning

No. 177.

om
Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ser og halvtredsfindstyvende (59de) Møde.

(Fortsat.)

Jeg skal tillade mig at benytte denne Leilighed til at gøre den Bemærkning, at jeg fandt mig i den Nødvendighed at stemme for det efter Rigsdagens Bøtering til § 6 forandrede Udkast, fordi det oprindelige ikke kom under Afstemning. Jeg var nær ved at stemme derimod, fordi Forandringen indeholdt Noget, som var mindre principmæssigt; men da jeg derved vilde have kommet til at udelukke de ordinerede Personer fra at blive frie for Krigstjeneste, hvilket jeg maatte betragte som noget i høieste Grad Anstødeligt, ansaae jeg det nødvendigt at sige Ja ved den Afstemning, der skete ved Navneopraab, og da Tidenden vil vise, hvorledes jeg har stemt, skal jeg herved gøre den Erklæring, at jeg kun stemte for det forandrede Udkast, fordi det ikke kom til den Mulighed at kunne votere angaaende det oprindelige Udkast.

Woyen: Jeg nægter ikke, at det af den ærede Rigsdagsmand for Horsens (Ræder) stillede Amendement har noget meget Tiltalende ved sig. Jeg troer imidlertid, at det vilde være en Ubillighed at give en saadan Bestemmelse for Landarmeens Bedkommende, naar den ikke ogsaa blev givet med Hensyn til de Søværnepligtige. Jeg seer ikke, hvorfor disse skulde staae tilbage for de Landværnepligtige. Som bekendt kunne de Søværnepligtige, selv om de udmærke sig nok saa meget, ikke avancere videre end til Maanedslieutenanter, der erholde deres Afsted, naar deres Tjeneste ikke længere behøves. Det er nu engang saaledes, og det kan maaskee ikke være anderledes, skjøndt jeg betvivler det; men jeg finder, at det vilde være meget frækende for de tappre og brave Mand, der tjene paa Flaaden, at see det indført i Loven, at de Landværnepligtige, der udmærke sig i Krigen, eller forøvrigt vise sig dygtige i Tjenesten, skulle have Udgang til Forfremmelse i Armeen, medens de Søværnepligtige, der udmærke sig paa samme Maade, ikke kunne avancere. Af denne Grund maa jeg stemme imod Amendementet.

P. D. Bruun: Jeg skal tillade mig at bemærke i Anledning af, hvad den meget ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 3die District (Orsted) har anført, at det vistnok vil blive Tilfældet, at den Afstemning, der fandt Sted igaar i Anledning af § 6, kan fremkalde flere tvivlsomme Retspørgsmaal; men jeg mener ogsaa, at den gjældende Lovgivning anviser den Vej, ad hvilken disse Tilfælde skulle afgjøres. Naar § 6 nemlig anfører, at de Bedkommende skulle være fritagne for al Krigstjeneste og udslettes af Rullen, saa er det netop det Tilfælde, som efter Forordn. af 8de Mai 1829 er underlagt Høiesterets Paakjendelse. Ved Forordn. af 8de Mai 1829 fastsattes det netop, at de Tilfælde, hvor Noget anseer sig berettiget til at udslettes af Rullen, og omvendt, hvor Regjeringen finder, at Noget urigtigen ved Sessionens Kjendelse er bleven kjendt berettiget til at udslettes af Rullen, skulle afgjøres af Høiesteret. Dette Tilfælde vil vistnok blive meget sjældent efter det foreliggende Lovudkast, og det finder efter det oprindelige Udkast jo kun Sted med Hensyn til §§ 6, 14 og 31. Som en Folge af den Afstemning, der blev foretaget igaar over § 6, er det imidlertid vist, at dette Tilfælde kan indtræde hyppigere; men jeg kan, som sagt, ikke sjonne rettere, end at den gjældende Lovgivning anviser den Vej, ad hvilken det skal afgjøres.

Jeg skal endnu tillade mig at tilføie, at, ifølge de tidligere Stedfundne Afstemninger over nærværende Udkast, er der visse Tilfælde,

der tidligere ikke har været undtagne Sessionens Afgjørelse, men som nu ere overgivne til Politiretten's Paakjendelse. Dette er navnlig Tilfældet med § 16 og § 23. Jeg kan navnlig ikke sjonne rettere, end at efter den Afstemning, som har fundet Sted ved § 23, hvorefter det er Politiretten, der har at paadømme, hvorvidt den Paagjældende skal ansees med den der bestemte Mulct, naar han uden lovligt Forsald udebliver, maa det ogsaa være Politiretten, der har at afgjøre, om Bedkommende er udebleven uden lovligt Forsald eller med lovligt Forsald. Men netop dette har opfordret mig til at henlede det ærede Udvalgs Opmærksomhed paa, om det dog ikke var nødvendigt ved den 3die Læsning af Sagen at undersøge, om ikke Politiretten og Sessionen derved ville komme i et ganske mærkeligt Misforhold; thi ved at nævne Paragraphen bliver det Tilfældet, at Sessionen kommer til at afgjøre, om Bedkommende har haft lovligt Forsald eller ikke, og at ligeledes Politiretten kan komme til at afgjøre det samme Spørgsmaal; saaledes kan Politiretten frifinde den Bedkommende for Betaling af Mulcten, fordi den antager, at han har haft lovligt Forsald, medens Sessionen er gaaet ud fra, at han ikke har haft lovligt Forsald. Det samme Forsald kan hos Sessionen medføre, at den udskriver en Person forlods og endog efter § 23 2den Passus afgiver ham til vedkommende Troppesafdeling til 4 Aars Garnisonstjeneste, fordi den antager, at han ikke har haft lovligt Forsald, medens lignende Forsald af Politiretten betragtes som lovligt og bliver uden Folger for den Paagjældende. Jeg har derfor troet, at der var Anledning til, netop her, hvor Spørgsmaalet er frenkaldt, om hvorledes der skal forholdes, for at en Rettlelse af Sessionens Kjendelse kan finde Sted, at henlede Comitens Opmærksomhed paa dette Tilfælde. Det Anførte gjælder forøvrigt ikke blot med Hensyn til § 23, men ogsaa ved § 16 og tildeels ved § 9 efter den Afstemning ved de enkelte Paragrapher, der har fundet Sted i den ærede Forsamling.

Da Ingen flere begjerede Ordet, freedes der til Afstemning. Ved denne blev:

Algreen-Ussings og Larsens Forslag:

At der til Slutningen af Udkastets 1ste Afdeling føies en ny Paragraph af følgende Indhold: „Ingen andre Friitigelser eller Begunstigelser med Hensyn til Værnepligtens Opfyldelse kunne herefter tilstedes end de, der have Hjemmel i nærværende Lov og Forordningen af 23de Septbr. f. A.“, vedtaget mod 69 Stemmer mod 56.

Med Hensyn til Ræders Forslag, anmodede Rée Formanden om, at det, i Henhold til hvad Forslagsstilleren derom havde ytret, maatte sættes under Afstemning, saaledes at Ordene „Det er Kongens Villie, at“ udelades. Da Forslagsstilleren, paa dertil af Formanden givne Anledning, erklærede sig enig heri, sættes Forslaget under Afstemning med den nævnte Forandring, og blev dette, der ved den deri foretagne Modification kom til at lyde saaledes:

Udmærket Forhold i Krig ligesom til alle Lider Tjensthygtighed skulle aabne alle Værnepligtige Udgang til enhver gradvis Forfremmelse i Armeen,

forkastet med 80 Stemmer mod 28.

Man gik derpaa over til Behandlingen af Forslagene angaaende Værnepligtens Lovens Overstrift. Afstemningslisten indeholdt hertil følgende Forslag:

1) Rées Forslag:

At Overstriften „Forordning om almindelig Værnepligt“ forandres til „Lov om Udskrivning til Krigstjenesten“.

2) J. A. Hansens Forslag:

Forsaauidt Ulofastets Bestemmelser om Stilling bibeholdes, uden at det gjøres dem, der stille for sig til Armeen, til Pligt, først at gennemgaae Exerceerskolen, indstilles:

At Ordet „Almindelig“ i Overskriften udgaaer.

Ordføreren: Med Hensyn til disse Forslag, som begge gaae ud paa, at Ordet „Almindelig“ skal udgaae af Anordningens Overskrift, skal jeg blot bemærke, at naar man vil holde sig meget strengt til den Betydning, som ligger i Ordet almindelig, eller tage dette Ord i sin allerstrengeste Betydning, saa er det ganske vist, at Anordningen ikke er almindelig; men man vil da aldrig kunne faae en Anordning om Børnepligt, der vil kunne kaldes almindelig; thi man vil dog aldrig indbringe det andet Kjon under Børnepligten, og saalange det ikke skeer, vil man jo kunne sige, at Anordningen ikke er almindelig for alle Individuer i Staten. Dertil kommer, at Udtrykket „almindelig“ ved denne Anordning vistnok er i sin fulde Ret i Overskriften; thi just som en Modsetning til den foregaaende Lids Institutioner er dette Ord fuldberegtiget. Det er ikke længere en Lov om en Børnepligt, der kun gjælder for enkelte Classer af Statsborgere eller enkelte Stænder, men det er en Lov for alle Statsborgere, og at der kan indtræde Modificationer i Udøvelsen af denne Forpligtelse, det er noget ganske Andet, og endog den Omstændighed, at § 6 medfører, at de der nævnte Personer træde aldeles ud af denne Forpligtelse, det kan dog ikke berøve Loven dens Character af at indføre Børnepligten i Almindelighed. Dertil kommer, at Børnepligten maa opføre sig efter en vis Lids Forløb, og desuden ville jo altid de Personer, som ikke ere tjenstdygtige, blive fritagne, saa at aldrig Ordet almindelig i sin strengeste Betydning kan ansees kvalificeret; men kan det nogensteds ansees kvalificeret, saa troer jeg, at det er berettiget i den foreliggende Anordning. Forsaauidt som en æret Taler under den foreløbige Behandling har sigtet til den Berettigelse, som Formuen er tillagt, ved at Stilling tillades, og meent, at man derfor kunde sige, at Børnepligten maa indskrænktes paa Grund af Formuen, saa er dette, som under den foreløbige Behandling allerede bemærket, ikke rigtigt, thi det er ikke for selve Forpligtelsen, at man ved Formuen kan frigjøre sig, men kun for en enkelt Udøvelse af denne Pligt, og dette gjælder ogsaa, forsaavidt det ene Forslag er støttet paa, at Stillingen bibeholdes, fordi Stilling kun finder Sted for en Deel af Tjenesten og ikke skeer saaledes, at Vedkommende strax udtræder aldeles af Børnepligtsforholdet eller at Børnepligten strax ophører for ham.

Ne: Almindelig Børnepligt kan der kun være Tale om, naar det i lige Grad gjøres til Pligt for enhver vaabenfør Mand, at bære Vaaben for Fædrelandet og at indøve sig i deres Brug, eller Pligtens Almindeliggjørelse tilveiebringes paa en saadan Maade, at Enhvers Bidrag til Statens Fornødenhed ogsaa i denne Retning i sit rette Forhold kommer tilstede. I sidste Tilfælde vilde forøvrigt det andet Kjon, til hvilket den ærede Ordfører har udvidet sin Forsorg, faae sin Andeel med, idet Familiefædre ville komme til at svare Bidrag ikke blot for deres egen Person, men for deres hele Familie, altsaa baade for deres mandlige og kvindelige Medlemmer; kort sagt Enhver vilde komme til at opfylde sin Forpligtelse imod Staten, ved at udrede Bidrag med Hensyn til Børnepligten i det rette Forhold; vilde man derimod nu erkjende nærværende Lov for at være en Lov om almindelig Børnepligt, saa maatte man betragte den, som den organiske Lov, der efter Grundloven bliver at indlemme i een af dens Paragrapher. Dette kan jeg, efter hvad jeg nu, og ved foregaaende Leiligheder har udviklet, ikke bringe i Overensstemmelse med min politiske Samvittighed; enhver Anden faaer at klare for sin. Jeg finder ogsaa saameget større Styrke for hvad jeg her har fremsat deri, at selv de ivrigste Forsvarere af denne Lov, som endnu er indskribet om „almindelig Børnepligt“, ja endog den ærede 28de Kongevalgte (Tscherning), der har forsvaret Loven Paragraph for Paragraph, erkjender, at den i sin nærværende Form mere er fremgaaet af en bydende Nødvendighed og har erholdt sin Stikfelse, for at svare til Armeorganisationen, der under de forhaandenværende truende Forhold ikke taalte at undergaae nogen Forandring. Den ærede Rigsdagsmand har desuden selv erkjendt, at Loven ikke svarer til Forordningerne om almindelig Børnepligt og

har endog lovet, naar bedre Tider indtræde, at ville fremkomme med et Forslag til en anden Lov i denne Retning. Den Erkjendelse maa dog vistnok ogsaa være bleven almindelig, at noget bestemt Princip, hvorefter en virkelig almindelig Børnepligt skulde gennemføres, ikke er tilstede i nærværende Anordning. En anden Sag er det, hvorvidt man vil anerkjende, saaledes som jeg tilfulde gjør det, at uagtet Anordningen er principløs, saa gjøre Forholdene det dog nødvendigt at gaae ind paa den, og at det i alt Fald har det Gode, at den Byrde, der hidtil har hvilet paa een Stand udelukkende, nu overføres paa de andre Stænder, om det ogsaa kun er den uformuende Klasse, hvorpaa den kommer til at hvile, nu efterat Stilling er antaget. Men at Loven virkelig skulde gjøre Børnepligten almindelig, det vil dog vel neppe Nogen indrømme, der vil veie Sagen paa en retfærdig og ikke paa en sophistisk Vægtstaa. Loven, som den her er fremtraadt, gaaer kun ud paa at skaffe den fornødne Styrke for Armeen, og vil man betegne den med sit rette Navn, saa maa den derfor simpelthen hedde: en „Lov om Udskrivning til Krigstjenesten“, og det er det, jeg har tilladt mig at bringe i Forslag; thi at betegne enhver Ting med sit rette Navn, maa vel fremfor Alt være Pligt for en lovgivende Forsamling, for hvem det ikke kan være ligegyldigt, om det ene eller det andet Udtryk vælges, der ikke svarer til det Begreb, som dermed skal gaae over i Lovgivningen.

J. A. Hansen: Min Indstilling er begrundet paa den Ansæelse, at den Lov, som tillader Stilling, ikke kan kaldes en Lov om almindelig Børnepligt. Denne Ansæelse er meer end tilstrækkelig bleven motiveret under Forhandlingerne om Stilling, og jeg skal derfor ikke et eneste Dieblif længere opholde mig derved.

Winther: Naar jeg agter at stemme for det under Nr. 2 stillede Forslag, saa er det ikke af den Grund, som den ærede Forslagsstiller har havt, nemlig den, at Stillingen er bibeholdt, uden at det skal gjøres den, som stiller for sig til Armeen, til Pligt først at gennemgaae en Exerceerskole. Jeg antager nemlig aldeles ikke, at Stillingsretten gjør nogen Undtagelse eller giver nogen Fritagelse for Børnepligten til Nogen. Det var derfor ogsaa med stor Forundring, at jeg dengang, da her i Salen blev talt om Stilling, hørte næsten alle Talere betragte dette Spørgsmaal fra dets sociale Side, uagtet de selv meget rigtigt bemærkede, at Børnepligten var en Statsborgerpligt. Staten har, idet den ved denne Lov paalægger Børnepligt, ikke gjort nogen Forskjel paa de Rige og de Fattige; Rigdom og Fattigdom er altsaa her noget ganske Uvæsentligt. Jeg kan slet ikke forklare mig, hvorledes det kan gaae til, at man bestandig kommer paa denne Uvei, uden ved den Tanke, at det er et Udtryk af den Gjæring med Hensyn til Eiendomsforholdene, som i dette Dieblif gennemtrænger alle Gemytter i Europa. Her i Danmark har denne Gjæring, Gud ske Lov! hidtil ikke fundet andet Udtryk end Ord; andetseds derimod har den havt andre Følger; jeg synes derfor, at vi maae vogte os for at fremmane disse ved idelig at komme ind paa dette Gebeet, og jeg mener, at det idetmindste ikke er klogt af de Rige, saa ofte at føre Talen hen derpaa. Altsaa fordi Stilling er tilladt, derfor troer jeg, at Udtrykket „almindelig“ i Overskriften til denne Anordning gjerne kan beholdes.

Den Grund derimod, som jeg har for, at dette Udtryk skal bortfalde, er den Undtagelse, som igaar tvertimod Grundlovens Princip er bleven indrømmet Præsterne og Skolelærerne. De bleve nemlig fritagne ikke blot for personlig Krigstjeneste, hvilket man meget vel kunde indrømme dem til Fordeel for den hos Folket herskende Følelse af, at Præstens og Skolelærers Kald, som Religionslærere, ikke lader sig forene med Krigerens Stilling. Derimod udstrakte man denne Fritagelse langt videre, end man behøvede, idet man undtog dem for al Børnepligt, hvilket betegnes derved, at de udslettes af Rullen, thi alle Børnepligtige skulle jo optages i Rullen; og jeg siger, at dette var unødvendigt, thi denne Lov aabner jo en anden Uvei til at opfylde denne Pligt, nemlig den, at man kan stille for sig eller paa anden Danst udrede en Sum Penge. Man kunde med stor Ret og Villighed til Gjengæld for den Lettelse, der gives disse Stænder derved, at de fritages for personlig Tjeneste, lade dem udrede en Stillingssum og ligne denne paa hele Standen, da netop denne Indrømmelse gjøres ikke til Præsten eller

Stolelæreren som enkelt Mand eller i Faveur af dem; men det er en Indrømmelse, der gjøres hele Standens Natur og Værdighed. Man har altsaa, som det synes mig, uden al gyldig Grund gjort disse Undtagelser og saaledes krænket Lovens Princip. Derfor, da Børnepligten ikke mere er almindelig, efterat disse Undtagelser ere gjorte, bør Loven heller ikke længere kaldes en Lov om almindelig Børnepligt, og Ordet „almindelig“ derfor udelades.

Ved den derpaa foretagne Afstemning blev

1) **Reés Forslag:**

At Overtitlen „Forordning om almindelig Børnepligt“ for-
dres til „Lov om Udskrivning til Krigstjenesten“,

forkastet med 90 Stemmer imod 16, og

2) **J. A. Hansens Forslag:**

Forsaa vidt Udskiftets Bestemmelser om Stilling bibeholdes,
uden at det gjøres dem, der stille for sig til Armeen, til Pligt
først at gennemgaae Exerceerskolen, indstilles:

At Ordet „almindelig“ i Overtitlen udgaaer,
forkastet med 87 Stemmer imod 21.

Discussionen gik derefter over til Behandlingen af Forslagene
angaaende Børnepligtslovens Varighed, samt Forslagene om Udka-
stets § 58.

Med Hensyn hertil indeholdt Afstemningslisten følgende Forslag:

1) **Dinsens Forslag:**

Nærværende Udskift træder i Kraft som en provisorisk Lov under
nærværende Krig.

2) **Mundts Forslag:**

At i Overtitlen foran Ordet „Forordning“ (eller Lov) til-
føies „provisorisk“.

3) **Mundts Forslag (til § 58):**

At denne Paragraph kommer til at lyde saaledes:

„Nærværende Forordning (eller Lov) gjælder for Aaret 1849,
men for de følgende Aar kun forsaavidt dens Gyldighed aarlig-
gen fornyes af den lovgivende Magt.“

4) **Udvalgets Forslag:**

At denne Paragraph betegnes som ikke hørende til nogen af
de enkelte Afsnit, hvorhos det forbeholdes under Forhandlingen
at fremsætte nærmere Forslag til Lidsbestemmelsen.

5) **Lovudkastet.**

Ordføreren: Med Hensyn til Forslaget under Nr. 4, som
er gjort af Udvalget, skal jeg bemærke, at der ikke endnu deri er op-
taget nogen Lidsbestemmelse, fordi man har fundet det rigtigst at
udsætte dette indtil den tredie Behandling af Sagen, for da efter
nærmere Conference med Hr. Justitsministeren at fastsætte den Ter-
min, som maatte findes passende. Det er en Selvfølge, at der, som
Termin, vil blive sat en saa kort Tid, som det er muligt, for at
Anordningen kan udførelse, efter at den endelig er behandlet her i
Forsamlingen; og Afstemningen over dette Forslag her vil altsaa ske
under den Reservation, at Udvalget nærmere opgiver denne Lidsbe-
stemmelse, og at denne Afstemning altsaa væsentlig kommer til at
gaae ud paa, at der skal optages en Lidsbestemmelse. Hvad de andre
Forslag angaaer, saa falde de i det Væsentlige sammen, idet No. 1 og
2 begge gaae ud paa, at Anordningen kun skal betegnes som provi-
sorisk. Det første gaaer ud paa, at den skal være provisorisk under
nærværende Krig og altsaa ikke gjælde længere, end Krigen varer;
det andet derimod er uden denne Indskrænkning. Forslaget under
Nr. 3 gælder en bestemt Grænsse for Anordningens Gyldighed, idet
det gaaer ud paa, at Anordningen kun skal gjælde for Aaret 1849.
Disse Spørgsmaal falde jo tildeels sammen og have en vis Beslag-
tethed med Spørgsmaalet om hele Anordningens Udgivelse og, som
det tidligere er udtalt fra Udvalgets Side, har Udvalget fundet, at
denne Lov burde udførelse, saaledes som den er bleven forelagt og
med de Forandringer, som her ere vedtagne. Naar man vil lade
Lovene udførelse blot som provisorisk, saa opnaaes derved egentlig ikke
andet, end at deri ligger en Tilkiendegivelse af, at en ny Lov skal
forelægges, thi derved, at den ikke er provisorisk, faaer den ikke no-
gen anden Vægt eller Varighed, end at den bestaaer saalange, indtil
den lovgivende Magt udstæder en ny Lov, som ophæver den. Det, der
ville opnaaes ved disse Forslag, vilde altsaa kun være at faae udtalt,

at en anden Lov skulde emanere; men det kan dog være et Spørgs-
maal, hvorvidt man skal foregribe Tiden, thi den lovgivende Magt
maa det dog være forbeholdt i Fremtiden at give andre Love, og
desuden vil det Princip, som denne Anordning anerkjender, nemlig
at Børnepligten udstrækkes til alle Classer i Samsundet, ved en Be-
stemmelse som den foreslaede ogsaa komme til at savne den fornødne
og, som Udvalget antager, ønskelige Stadfastelse, som ligger i, at
Anordningen udførelse som en ikke provisorisk Lov; og derfor har
Udvalget ikke kunnet tiltræde noget af disse Forslag.

Dinsen: Skal den Forsatning, vor elskede Konge har lovet os,
bære velsignelsesrige Frugter, da er det min Overbeviisning, at
Grundvolden, hvorpaa den bygges, maa være Retfærdighed. Denne
Overbeviisning har jeg udtalt for mine Bølgere. Denne Overbe-
viisning har jeg endnu, og jeg ihlver mine Bølgere, saavel af Bør-
ger som Bondestanden, at handle efter denne Overbeviisning. At
det er enhver dansk Borgers Pligt, at værne om Arne og Fædreland,
deri ere Alle enige, og i Farens Stund har det og til alle Tider
viist sig, at Alle har kappedes om at værne om samme. Spørgs-
maalet kan derfor ikke være: Hvem er værnepligtig? — thi det er
Alle; men Spørgsmaalet bliver: hvorledes skal Børnet indrettes, at
det i Farens Stund kan være betryggende for Landet, at Byrden
bliver ligelig og retfærdig fordeelt paa de forskjellige Borgerclasser,
og at Befolkningen og Organisationen af Hæren stemme overeens
med Landets Størrelse og finansielle Kræfter. Det er disse Doga-
ver, der i det foreliggende Udskift burde løses, og derhen agter jeg
her at henlede den ærede Forsamlings Opmærksomhed. Jeg er Bonde
og elsker mine Standsfæller og anseer Bondestandens Vælvare for
Landets Vælvare, Bondens Ruin for Landets Ruin; men jeg elsker
ogsaa Kjøbstadborgeren, og erkjender, at kun ved begge Classers Vælv-
vare og broderlige Samvirken blomstrer Landet i Freden og er stærk
i Krigen. Beklageligt vilde det derfor være, om den første egentlige
Lov, der udgaaer med Rigsforsamlingens Medvirken, skulde forstyrre
den Enighedens, Samdrægtighedens og Kjærlighedens Aand, der er
saa nødvendig mellem disse to Samsundsclasser, der dog i Farens
Stund udgjøre Landets Styrke og Haab. Rigsforsamlingen vil der-
for neppe, hverken af Kjøbstadborgeren eller Bonden vente sig Tak
for en stedse gjældende Lov, hvorved Børnepligtsbyrden trykker begge
Classer end haardere, uden at Børnet derved bliver mere betryggende.
Den fornuftige Bonde indseer let, at den Hæder, han opnaaer ved,
at den fattige Huusmands og Inderskes Søn for Fremtiden kan
komme til at staae Skildvagt ved Siden af Herremandens, Præstens
eller Grosfererens, ikke kan opveie det Tab, at komme til at dyrke
gaardbrugende Enters Gaarde, naar disses saavel som Gammelmands-
Sønner udskrives til Hæren efter den nye Lov. Saaledes indsees og
let, at Borger- og Landboeclassen ikke i Børnepligtsbyrden i Freds-
aarene retfærdigen kunne kæmnes over een Kam, saalange de Tryk ikke
udjevnes, der hvile forlods paa Kjøbstadborgeren. Af flere ærede
Talere er heraf nævnt Consumtionen, Indkvarteringskatten m. m.,
og jeg tilføier, saalange Kjøbstadborgeren opihlver Borgervæbningens
Pligter, saalange han formedelst hvie Malepenge maa betale det
Brod, han spiser, og det Al, han drikker, næsten dobbelt, lever han
ikke under samme Forhold som Bondestanden. Det indsees ogsaa let,
at fordi Børnepligtsbyrden under Freden hidtil har hvilet næsten
udelukkende paa den værnepligtige Stand, da er det ikke, fordi denne
Stand i Farens Stund har ydet Staten det største Børn, men fordi
Armeens Organisation har gjort Pligten byrdesuld. Hvis Blod var
det, der især randt Danmarks Hædersdag den 2den April 1801?
Hvem var det, der 1807 viste Lyst og Mod til at ville have forhind-
ret Englands Landgang og det derpaa fulgte Rædselsbombardement
paa Kjøbenhavn? Ja, var det Bonden alene, der blødte 1848?
Derfor synes mig der er god Grund til at spørge — — —

Formanden: Jeg skal tillade mig at henstille til den ærede
Taler, om han ikke gaaer noget forvidt. Det der foreligger, er, om
Lovene skal være provisorisk eller ikke.

Dinsen: Jeg er strax færdig. Da saavel Borger som Bonde
ønsker Krigens energiske Førelse, saa er det mit Ønske, at nærvæ-
rende Udskift maa udgaae strax som en provisorisk Lov under nærvæ-
rende Krig.

Mundt: Lær jeg først stille det Spørgsmaal til den ærede Formand, om jeg ikke er berettiget til, idet jeg stræber at begrunde, at Loven bør være provisorisk, at søge paavist, paa hvilket andet Princip Forsvarsvæsenet formeentlig burde være bygget; thi en Erklæring om, at den forelagte Lov kun bør være provisorisk og ikke endelig, maa vel væsentlig været bygget paa Overbeviisningen om, at et andet Princip end det opstillede, maa være det rette.

Formanden: Jeg veed ikke, hvorvidt den ærede Taler vil komme ind paa Spørgsmaalene under den følgende Afdeling; thi ellers maa det vel være tilladt.

Mundt: Just ikke derpaa, men derimod ønskede jeg at udvikle det Princip, der efter min Mening vilde være det rigtigere, nemlig en lønnet Hær.

Formanden: Det, skønner jeg ikke, kan nægtes den ærede Taler.

Mundt: Det antog jeg ogsaa. Det er bleven bemærket af Ordføreren, at der findes et Slægtskab Sted imellem de forskellige Forslag under nærværende og følgende Afdeling, og jeg skal blot gøre opmærksom paa, at skjøndt dette er Tilfældet, er der dog paa den anden Side den Forskjel mellem dem, at de Forslag, som ere stillede under sidstnævnte, opfordre Forsamlingen til at udtale sig for et bestemt Princip, der skal sættes istedetfor det, hvorpaa Loven er bygget, — altsaa opfordres Forsamlingen til noget Positivt, hvorimod det Forslag, som er stillet under den nærværende Afdeling Nr. 2, saavel som det dertil hørende, der er stillet til § 58 under Nr. 3, kun gaaer ud paa at fremkalde den blotte Erklæring om, at Loven skulde have Charakter af provisorisk. Idet Forsamlingen altsaa erklærede sig for et af disse Forslag, vilde det kunde ske af meget forskellige Motiver, og denne Erklæring behøver derfor ikke at indeholde Udtalelse af noget bestemt andet Princip, saaledes som Tilfældet vilde være, hvis man antog et af de øvrige Forslag. Blandt de Motiver, som have bevæget mig til at foreslaae, at Loven skulde have Navn af provisorisk, er vistnok et af de vigtigste det, at jeg ikke anseer denne Lov for at være den rette endelige Løsning af Spørgsmaalet om Væbningsvæsenet i Danmark. Jeg stemmer overeens med de Medlemmer, som holde paa Folkevæbning og anseer denne for ønskelig; men det er ikke ved denne Side af Sagen, jeg agter at opholde mig; derimod vil jeg udbede mig Forsamlingens Opmærksomhed for nogle Bemærkninger om Rekrutteringsmaaden for den staaende Hær.

Jeg kan nemlig ikke fravige den Ansæelse, at Indførelsen af Folkevæbning ingenlunde vilde gøre den staaende Hær overflødig som en Kjerne eller Stamme, til hvilken det dog altid mindre øvede Mandstab af Folkevæbningen vil kunne slutte sig, og jeg finder mig naturligviis i højeste Grad bestyrket ved denne Ansæelse derved, at det synes, at alle Sagkyndige ere paa min Side. Det er vel muligt, at en saadan staaende Hær vil, naar den har en Folkevæbning ved Siden af sig, kunne være noget mindre end under nærværende Forhold, men ligesuldt vedbliver dog den Opgave at staae tilbage, som nærværende Lov har søgt at løse, nemlig at tilveiebringe Mandstab til den staaende Hær. Dette er hidtil skeet ved Udskrivning, og det er vel neppe nu den rette Tid til at foretage gennemgribende Forandringer i den Henseende, og derfor har jeg heller ikke modsat mig Lovens Udgivelse som provisorisk eller agter at stemme mod den. Naar derimod Udskrivningen i Forbindelse med Lodtrækningen skal betragtes som den endelige Ordning af Sagen, da maa jeg tilstaae, at jeg finder denne i saa høj Grad stridende mod hvad jeg kan ansee for retfærdigt mod Individierne og gavnligt for Staten, at jeg ikke

kunde finde mig retfærdiggjort i mine egne Dine, hvis jeg lod Loven udgaae, uden at have stræbt at bekjempe dens Princip efter Evne. Det er under Sagens foreløbige Forhandling med høj Grad af Skarphed bleven udhævet, navnlig af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 6te District (Wisby), hvor betydelig den Byrde er, som paa lægges de Udskrevne, fremsfor dem, som trække Friløb. De herhen hørende Tal ere angivne her i Forsamlingen af den ærede første kongevalgte Rigsdagsmand (Andræ), saaledes at der af udskrivningsdygtigt Mandstab i Danmark findes aarlig i Gjennemsnit 13,000, og at Antallet af dem, som virkelig blive udskrevne, i Gjennemsnit er 3,000. Foruden den Ulighed, som nu vil finde Sted mellem deres Lod indbyrdes, som blive udskrevne til Krigstjeneste, vil der fornemmelig være at tage Hensyn til den Ulighed, som vil finde Sted imellem de Udskrevne og de Ikke-Udskrevne; jeg skal ikke forsøge at udmale den, men blot dvæle ved den bestemte Forestilling, at Ulighed finder Sted. Det er altsaa enten en Byrde for de Udskrevne eller et Privilegium for de Ikke-Udskrevne; den sidste Ansæelse finder jeg at være den naturligeste, thi Loven og sund Fornuft gjøre det til lige Pligt for Alle at værne om Fædrelandet. Naar kun Enkelte udskrives og de Andre fritages, kan man ikke egentlig sige, at der paa de Udskrevne lægges en større Byrde; men det er de Fritagne, som erholde et Privilegium, som ikke tilkommer dem — altsaa det er et Privilegium. Nu kjende vi vel fra ældre Tid Privilegier, byggede paa Fødsel eller paa Formue, om dem vil man nu ikke høre Tale. Jeg skal heller ikke anbefale dem; men Enhver vil dog indrømme, at der for Privilegier i Almindelighed, byggede paa Fødsel eller Formue, tale virkelige fornufstige Grunde, om de end ikke kunne overveie Modgrundene; men hvorfra man skulde hente fornufstige Grunde, der kunde tale for Privilegier, byggede paa Lotteri, det veed jeg ikke. Saadanne ere heller ikke anførte; Udskrivningsvæsenets Talsmand have selv aabent erkjendt, at det er ikke, fordi dette System i og for sig selv er fornufstigt, men fordi der nu engang ikke gives nogen anden Udvei, og den ærede første kongevalgte Rigsdagsmand (Andræ) har selv betjent sig af Udtrykket „Falliterklæring“. Et andet æret Medlem, den Deputerede for Beile Amts 5te District (Jørgensen), har dertil soiet, at det var en Falliterklæring paa Forstand; dette er vel noget haardt sagt, og jeg skal ikke gjøre dette Udtryk til mit; men betragtedes Lodtrækningen som det principmæssig Rigtige, maa jeg tilstaae, at jeg ikke kunde finde det for haardt.

Dette var med Hensyn til Individierne. Hvad Staten angaaer, kunde Lodtrækning og Stilling vel kun forsvares, naar man vilde gaae ud fra det Synspunkt, at til Soldatertjenesten vare Alle og Enhver lige gode, og at det aldeles ikke kom an paa, hvem man fik, men alene paa hvor mange, og ligeledes paa den anden Side, at de, der opoffre sig til Soldatertjenesten, aldeles ikke kunde have anvendt deres Tid bedre, og at Staten aldeles intet Tab leed ved Kræfternes uhenigtsmæssige Fordeling, Paastande, som jeg ikke kan tænke mig for Alvor anførte, og som jeg derfor ikke skal opholde mig ved at gjendrive.

Imidlertid, saalænge det kun gjælder om den negative Bestræbelse, at bekjempe Udskrivning og Lodtrækning, da troer jeg at have Mange, maaskee Majoriteten i denne Forsamling paa min Side; men det turde være muligt, at det vilde forholde sig anderledes, naar Spørgsmaalet blev om det Positive, som skulde sættes istedet, thi Mange tænke sig, at den staaende Hær formedelst Folkevæbning aldeles kan falde bort, og der er vel ogsaa Nogle, som ikke have besvaret sig selv den positive Side af Sagen.

(Fortætted.)

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ser og halvtredstindstyvende (59de) Møde.

(Sluttet.)

Forkastes Udskrivningen, kan man vel ikke tænke sig Andet end enten en hvervet eller en lønnet Hær. Da den høitærede Krigsminister i sit Foredrag angaaende Stillingsvæsenet omtalte disse to som aldeles sideordnede, skal jeg dog tillade mig at gjøre opmærksom paa, at det ikke er Hverving, som jeg anbefaler. Ved Hverving forståes, at der strax udbetales Soldaten en betydeligere Sum, for hvilken han forpligter sig til, i en i Almindelighed ikke ganske kort Tid, at tjene for den sædvanlige, utilstrækkelige Løn. Hvervede Hære ere i Banrygte og vist ikke uden Grund; den contante Sum indeholder et Løffemiddel, og det er sjældent de sindigste eller agtværdigste Individuer, som derved lade sig fange; iøvrigt sees let, at lignende Indvendinger tildeels gjælde imod Stilling. Det er altsaa ikke en hvervet Hær, jeg anbefaler, men en tilstrækkelig lønnet Hær, bestaaende af Frivillige, som i den tilbudte Løn finde et tilstrækkeligt Motiv til at melde sig i Statens Tjeneste, uden derfor at binde sig for en længere Arrække, men med Frihed til — ialtfald efter at have tjent en vis Tid — at kunne forlade Tjenesten efter foregaaende Opsigelse paa lignende Maade, som Forholdet er med Lyende.

Jeg tillod mig i Anledning af Spørgsmaalet om Stillingens Tilladelighed at gjøre opmærksom paa, hvorledes alle de Grunde, som anførtes for Stillingen, i deres Conseqventer førte videre, nemlig til en lønnet Hær, og det interesserede mig høilig at bemærke, hvorledes alle de Foredrag, der senere holdtes, havde denne Charakter, saa at jeg næsten uden Undtagelse kan tage dem alle til Indtægt for min Mening om en lønnet Hær; ogsaa de Grunde, som anførtes mod Stillingens Tilladelighed, tjene paa en vis Maade til Bestyrkelse for min Paastand, idet de beholde deres fulde Gyldighed, naar Udskrivningen betragtes som den endelige Ordning af Sagen, og tjene saaledes idetmindste til at vise, at Stillingen ingenlunde afhjælper alle de Ulemper, der ere forbundne med Udskrivning. At saaledes den frivillige Indtrædelse er den ondseligste Rekrutteringsmaade for den staaende Hær, tør jeg uden tvivl antage at finde temmelig almindelig Gjengklang hos Forsamlingen, og jeg skal derfor ikke opholde mig videre derved, men strax gaar over til at giendrive de Indvendinger, som ere anførte mod Principet om en lønnet Hær, blandt hvilke navnlig een i den Grad overgaaer de øvrige i Vægt og Betydning, at den næsten kan betragtes som den eneste væsentlige, nemlig Beføstningen, hvortil den høitagede Krigsminister ogsaa tog Hensyn ved det før nævnte Foredrag.

Skulde Armeen rekrutteres af Frivillige, maatte Soldaten lønnes høiere end hidtil. Jeg spørger hvorfor? Upaatvivelig fordi den Løn, som nu betales Soldaten, ikke er tilstrækkelig. Men er det retsfærdigt, at Staten forlanger sit Arbejde udført mod en utilstrækkelig Godtgjørelse? Lignende Principer have tidligere været fulgte ved andre Arbejder, saasom Veiarbejder, Vægtreiser o. s. v.; men det er meget langt fra, at dette har fundet almindelig Billigelse. Naar man altsaa misbilliger dette Princip, at fordrer Arbejde for en ringere Godtgjørelse ved andre Leiligheder, skal man da billige det ved et Arbejde som dette, hvor man opfordres til at vove Liv og Blod til Fædrelandets Forsvar? Skulde noget Arbejde have Krav paa en fuldstændig og passende Godtgjørelse, maatte det dog vel være et saadant. Men, vil man sige: hvorfra skal man tage Pengene, de Penge, som Staten sparer ved den tvungne Udskrivning? Men hvad er det, som Staten sparer? Det er aabenbart Forskjellen mellem det, som Hæren

koster nu, og det, som den vilde koste, naar den fulde lønnes tilstrækkeligt. Men altsaa bliver dog denne Beføstning virkelig udredet; thi dersom en Soldat tjener for 1 Mk. ringere daglig Løn, end han vilde have tjent for frivillig, saa er det aabenbart det Samme, som om han erlagde en Skat af 1 Mk. daglig eller 61 Rbd. aarlig til Staten. Skatten bliver altsaa virkelig udredet, men fordeelt paa en anden Maade, og baaret af dem, som vel i det Hele taget have mindst Gyde til at bære den.

Ved at tage Hensyn til Stillingen, som nu af Forsamlingen er antagen, bliver dette endnu tydeligere; det bliver derved muligt ligesom frem at vurdere en Mand til en vis Sum, — naturligvis som Soldat betragtet. — Sæt f. Ex., at den almindelige Stillingssum for en Mand vil blive 200 Rbd., og det er vel temmelig høit anslaaet, og Staten aarlig behøver 3000 Rekrutter, saa er det aabenbart det Samme, som Staten paalagde en aarlig Skat af 3000 Gange 200 Rbd. eller 600000 Rbd. Dersom en saadan Skat paalagdes aarlig, vilde Staten derved kunne kjøbe sig det tilstrækkelige Antal Rekrutter, eller hvad der vel var værdigere og hensigtsmæssigere, lønne Soldaterne saaledes, at man havde et tilstrækkeligt Antal Frivillige at vælge imellem; nu bliver denne Sum virkelig udredet, men istedetfor at lignedes paa samme Maade, som andre Skatter, bliver den udredet paa den Maade, at man ved Lodtrækning udtager 3000 af 13000 22-aarige Mandspersoner, og tvinger enhver af dem til at betale aarlig 200 Rbd. i rede Penge, eller i det Sted stille sin egen Person.

At ogsaa Børnebyrden af Folket vil blive følt og betragtet som en Skat, vil snart vise sig; det vil sees af de Bestræbelser, der ikke ville udeblive — og hvortil vi allerede have seet en Begyndelse — for at udjevne denne Byrde ved Afsluttelse af Assuranceforeninger. Maa jeg henlede Forsamlingens Opmærksomhed paa en Plan, som den ærede 28de Kongevalgte (Tscherning) har meddeelt Forsamlingen at være bleven tagen under Derveielse af det forrige Ministerium, — nemlig om man ikke kunde fordele Udskrivningen communevis, — saaledes, at det paalagdes enhver Commune at levere et vist Antal Rekrutter. At Sagen er bleven opgivet, er let forklarligt, da den ikke kunde bringes i Dvereensstemmelse med vor nuværende Communalforfatning, og dog ikke kunde opfattes, til denne var omordnet. Methodens Værd, absolut betragtet, skal jeg ikke anbefale, men blot som et Tankeforsøg fremsætte det Spørgsmaal, paa hvilken Maade man vilde tænke sig, at Communerne vilde have tilveiebragt det dem paalignede Mandskab. Mon det vel kan betvivles, at de ville have tilveiebragt det ved at kjøbe eller hverve det fornødne Antal Rekrutter, og fordeelt de dermed forbundne Udgifter paa samme Maade, hvorpaa andre Udgifter pleie at fordeles paa Communen; og, hvad der er væsentligt, jeg troer, at Byrden da vilde været taaleligere for Landet at bære, end efter den nuværende Udskrivning. Var Sagen bleven ordnet paa denne Maade, havde man vel erholdt en Hær, som vilde have staaet tilbage for en lønnet Hær i mange Henseender; men de dermed forbundne Omkostninger vilde være blevne omtrent de samme, og disse Beføstningers Fordeling paa Landet vilde ligeledes blive omtrent de samme som ved en lønnet Hær.

Jeg troer at burde paastaa, at denne Indvending, som hentes fra Beføstningen, er ved de foregaaende Betragtninger paa det Fuldstændigste afvist, saasom det er godtgjort, at Beføstningen ligesuldt finder Sted, kun at den ved den af mig antydede Ordning af Sagen vilde blive retfærdigere og ligeligere fordeelt. At de øvrige Indvendinger, som ere anførte, ikke kunne anføres mod en lønnet Hær, skal

jeg kun omtale een. Stillingsystemets Modstandere ere underiden gaaede ud fra, at der blandt Armeens Menige burde findes Folk af alle Classer i Samfundet, af Dannede og Uannede, Rige og Fattige, og kræve dette i den demokratiske Ligheds Navn. Dette vilde vistnok ikke finde Sted i en lænnet Hær; der vilde det vist blive almindeligt, at de Menige for største Delen vilde bestaae af de mindre Dannede og de Commanderende af de mere Dannede, og ligeledes vilde der vistnok være en Forskiel mellem hele Hæren og andre Samfundsclasser, uden nemlig, at den første vilde bestaae af Folk, der besidde Lyst og Duelighed til Krigsvæsenet, de andre derimod af Folk, som ikke besidde disse Egenskaber. Hvad det Sidste angaaer, kan jeg nu ikke tænke mig, at derimod let kunde reises nogen Indvending; men forsaavidt Mogle skulde mene at finde et Brud paa den demokratiske Lighed deri, at Armeens Menige for største Delen kom til at bestaae af simple Folk, da mener jeg, at han søger denne Lighed aldeles paa urette Sted; thi Ligheden skal ikke bestaae deri, at Alle skulle forrette det simpleste Arbejde, uden Hensyn til, om de besidde Dygtighed til andre Arbejder, der udkræve mindre almindelige Kræfter; men Ligheden skal bestaae deri, at vi agte hverandre gjensidig, uagtet vi indtage forskjellige Stillinger i Samfundet. Man siger, at Samvæmmet med de Dannede skal bidrage til at have Almue. Det skal det ogsaa, men ikke derved, at de gaae i Geled med hverandre, eller sove i Seng med hverandre i Casernen; et saadant Kammeratskab er unaturligt, og kan ikke holde. Kammeratskab finder kun Sted mellem dem, som bevæge sig i samme Ideekreds, og som finde fælles Berøringspunkter i eensartede Interesser. Saaledes er det i andre Forhold; saaledes har det hidtil været i Hæren, og saaledes bør det vedblive. Det er ikke heri, at vor demokratiske Udvikling skal gjøre nogen Forandring, men det er i Forholdet mellem de Befalende og de Adlydende; lad dette blive mere inderligt og velvilligt, bygget paa gjensidig Agtelse, lad den punktligste Lydighed i Tjenesten være forbunden med fuldstændig Lighed udenfor Tjenesten, lad der opstaae et virkeligt Samfund mellem Befalende og Adlydende, da vil dette Samfund kunne indvirke paa en ganske anden Maade og i en anden Grad til de Meniges Uddannelse end ved en unaturlig og fremtvungen Lighed i ydre Forhold.

Jeg haaber Tilgivelse af Forsamlingen for at jeg har tilladt mig, med en vis Udforslighed at begrunde et Princip, hvis veibliffelige Gjennemførelse jeg dog ikke har foreslaaet eller kunnet foreslaae, da jeg selv erkjender, at det ikke strax kan sættes i Værk. Det, jeg ved mit Forslag ønsker bevirket, er ikke engang nogen positiv Udtalelse fra Forsamlingen, saaledes som Tilfældet er med de Forslag, der ere stillede under den følgende Afdeling; jeg har endogsaa den Anskuelse, at en saadan positiv Udtalelse om et bestemt Princip vilde være mindre hensigtsmæssig paa en Tid, da dette Princip's Detailler ikke kunne være Forsamlingen forelagte, og et saadant Forslag har jeg derfor ikke troet at ville finde Forsamlingens Bifald. Hvad jeg har villet bevirke, er derimod kun den negative Udtalelse, at denne Lov ikke indeholder den endelige hensigtsmæssige Løsning af Spørgsmaalet om Væbningsvæsenet. Man vil vel indvende, og denne Indvending er ogsaa bleven fremsat af den ærede Ordfører, at det er unødvendigt at tilføie, at Loven er provisorisk, fordi den næste ordentlige Rigsforsamling vil ligesuldt have det i sin Magt at forandre den med Hans Majestæts Samtykke. Dette er nu vel saa, men jeg vil dog henvende Forsamlingens Opmærksomhed paa, at man, ved at erklære sig for det af mig stillede Forslag, vilde udrette noget langt Mere i denne Retning, idet dette Forslag ikke blot giver de tilkommende Forsamlinger en Myndighed til at forandre Loven, hvilket vistnok var ufornødent, — men indeholder en ligefrem Opfordring dertil. Jeg vil ikke opholde mig ved de Grunde, som muligen kunne hentes fra Forsamlingens tvivlsomme eller idetmindste fra flere Sider betvivlede Charakter, men jeg skal blot henvende Opmærksomheden paa, hvad Betydning det dog vel maatte have, naar Forsamlingen nu antog denne Lov som endelig, og den saa siden antager Grundlovens § 76, der lyder saaledes: „Enhver vaabensfør Mand er forpligtet til med sin Person at værne om Fædrelandets Forsvar“. Denne Paragraph leder i og for sig Tanken hen paa en Folkevæbning, og jeg kan ikke lettellig tænke mig, at der i Forsamlingen, naar den Tid kommer, at man skal tage

Beslutning om den, skulde reise sig nogen væsentlig Indvending mod Antagelsen af denne Paragraph. Men antager man tillige den foreliggende Lov, da mener jeg, at denne Værnepligtlov vil indeholde en fuldstændig Udydning og Fortolkning af denne Paragraph i Grundloven, og jeg seer da ikke, hvorledes det skal kunne nægtes, at den Forsamling, som med Kongen har vedtaget Danmarks Riges Grundlov, har tillige erklæret det for et Princip, at ikke blot Fædrelandets Forsvar i Almindelighed, men ogsaa Tjenesten i den staaende Hær er en personlig Pligt, og at den har erklæret sig for Udførelse i Forbindelse med Stilling. Naar jeg tillader mig desforuden at anbefale mit Forslag sammenlignelsesviis med det andet af samme Tendents, der er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Odense Amts 4de District (Dinsen), saa seer det af mindre vigtige Grunde; dette Forslag gaaer ud paa, at Lovens Gyldighed blot skal antages at være gjældende under den nærværende Krig. Imidlertid forekommer det mig at være mere praktisk at erklære sig for Forslaget, saaledes som jeg har stillet det, thi det kunde dog hændes, at Freden sluttedes, uden at man derfor strax havde en ny Rekrutteringslov udarbejdet og antagen, som i samme Døielik kunde træde istedetfor den foreliggende, og det kunde saaledes dog blive nødvendigt, at den nærværende Lovs Gyldighed maatte udstrækkes noget ud over den Tid, Krigen varede. Jeg har derfor foreslaaet under Nr. 3, at den sidste Paragraph skulde lyde saaledes: „Nærværende Forordning (eller Lov) gjælder for Aaret 1849, men for de følgende Aar, kun forsaavidt dens Gyldighed aarlig fornyes af den lovgivende Magt.“ Dersom nu Krigen vedvarer i flere Aar, vil der ikke lettellig være Tvivl om, at denne Fornyelse vil blive den til Deel; men er Krigen ophørt, vil man kun vedblive at forlænge dens Gyldighed saalange indtil en endelig Lov er bleven udarbejdet, som tilfredsstiller den daværende ordinaire Forsamling.

Jeg skal strax slutte. Man tillade mig blot at paapege endnu en anden Grund, en i mine Dine ikke mindre vigtig, som jeg har omtalt under den foreløbige Behandling, og som jeg derfor nu kun skal berøre. Det er ikke hele vort Fædreland, som er repræsenteret i denne Sal; thi Danmarks Sydgrænse er ikke Kongegaen; skulle vi bidrage til at gjøre Kleften større, som vore Fjender have slaaet mellem os og vore slesvigste Brødre, og vilde det ikke være en Begyndelse dertil, naar vi gave os selv saadanne endelige Love, som paa det Stærkeste gribe ind i de vigtigste organiske borgerlige Forhold, og som umulig kunne angaae os alene, men ligesuldt maa angaae Slesvigerne? Er dog ikke selve Grundloven erklæret at skulle være provisorisk, hvormeget mere bør da ikke denne være det og det ikke blot i Gjerningen, men og i Navnet? Man sige ikke, at Navnet gjør Intet til Sagen, thi dersom dette Navn ikke tilføies, kunde det let hændes, at vore Fjender ville sige, at vi derved factisk have anerkjendt, at Slesvig hører ikke til Danmark.

Pape: Jeg maa tillade mig den Bemærkning at, da Rigsdagsmanden for Odense Amts 4de District (Dinsen) søgte at begrunde det af ham stillede Forslag, blev han afbrudt, fordi han gik udenfor Sagen; men det forekommer mig, at den sidste Taler gik langt mere udenfor Sagen, og ihvorvel hans Foredrag kan have været smukt i sig selv, har det dog ikke været af nogen Interesse for selve Sagen.

Formanden: Det forekom ikke mig, at den ærede Taler gik udenfor Ordenen, forsaavidt han vilde motivere, hvorfor han vilde have Loven provisorisk, men jeg skal ikke kunne nægte, at det vistnok vilde have været tilstrækkeligt, om han havde indskrænket sit Foredrag noget. (Ja! Ja!)

Krieger: Tor jeg rette et Spørgsmaal til den ærede Formand med Hensyn til den Bemærkning, som af den ærede Ordfører blev gjort i Anledning af Forslaget under Nr. 4? Jeg har nemlig nogen Tvivl, om det virkelig kan stemme med vor Forretningsorden, at det udsættes til den 3die Læsning at angive den Tid, fra hvilken Loven skal træde i Kraft. Det forekommer mig, at man enten allerede idag maatte sætte en bestemt Dag istedetfor 1ste Januar, hvad enten man nu vilde sætte 15de Februar eller hvilken som helst anden Dag, eller ogsaa maatte man unblade at sætte nogen bestemt Dag, hvoraf vilde følge at Loven traadte i Kraft strax, naar den var bleven tinglaast. Det forekommer mig virkelig tvivlsomt, da dog alle de enkelte Punkter skulle afgjøres ved den 2den Læsning, om man da kan ud-

sætte dette enkelte Punkt om den Tid, fra hvilken Loven skal træde i Kraft, til 3die Læsning. Dette Spørgsmaal, fra hvilken Tid Loven skal træde i Kraft, er en Deel af Loven selv, og skulle alle enkelte Punkter afgjøres ved 2den Læsning, kan jeg ikke indsee, med hvad Høje man udsætter dette Spørgsmaal til sidste Læsning, og det er heller ikke nødvendigt; thi enten maa man kunne sætte en bestemt Dag, hvilken man nu vil, eller ogsaa slet ikke sætte nogen Dag, i hvilket Fald Loven træder i Kraft fra det Dieblif, den paa lovlig Maade er er kundgjort.

Ordføreren: Det er ganske vist, at det ikke er aldeles overensstemmende med Forretningsregulativet, naar man strengt vil holde sig til Bestemmelserne i dette, om hvad der kan foregaae ved den 3die Læsning, da det at fastsætte en Tidsfrist unægteligen ikke er at rette en indløben Uoverensstemmelse ved Afstemningerne. Forsaa vidt har den ærede Taler fuldkommen Ret; men det Væsentlige er dog ikke, hvilken Datum der sættes, men at Forsamlingen bestemmer sig for, at der skal sættes en bestemt Dag. Naar Forsamlingen idag først har bestemt sig derfor, forekommer det mig at være et saa underordnet Spørgsmaal, hvilken Dag der sættes, at det gjerne kunde overlades til Afgjørelse ved den 3die Læsning, i hvilket Tilfælde det nærmest bliver Udvalget, der vil have at fremkomme med det fornødne Forslag eller og overlades til Regjeringen. Forøvrigt maa jeg give den ærede Taler Ret i, at jeg ikke seer nogen særdeles Nødvendighed for at sætte en bestemt Dato, fra hvilken Anordningen skal træde i Kraft, da den, naar der intet Datum er anført, træder i Kraft, saasnart den er udkommet under de lovbestemte Formers Jagttagelse, og forsaavidt kan hiin Paragraph ikke behøves; men paa den anden Side har Udvalget meent, at da Paragraphen engang var i Udkastet, burde der dog ogsaa fastsættes en bestemt Dag; men hvilken Dag, det synes ikke saa vigtigt et Spørgsmaal, at der skulde derfor behøves en særskilt Afstemning af Forsamlingen.

Formanden: Jeg troede, at Sagen maaskee kunde ordnes paa den Maade, at det overdroges til Comiteen at fremkomme med nærmere Forslag i denne Henseende. Jeg havde rigtignok troet, at vi idag skulde være blevne færdige med denne Anordning; men da der endnu er Gjenstande tilbage, hvorover endeel Rigsdagsmænd have fremsat Ønske om at udtale sig, seer jeg mig i den Nødvendighed at udsætte den yderligere Behandling til paa Mandag, og vi kunde da lade dette Spørgsmaal om en Tidsbestemmelse forblive uafgjort saalange, og imidlertid afvente Comiteens nærmere Forslag.

Bloug: Er det ikke dog det Simpleste, ligesom at forkaste Paragraphen?

Indenrigsministeren: Det turde dog være det hensigtsmæssigste, at der havde en Tidsgrænse, fra hvilken Loven skulde træde i Virksomhed, og da det ikke kan blive den i nærværende Udkast satte, vilde det dog vistnok være det Rigtigste, at Forsamlingen med Regjeringen kom overens om en Tid, fra hvilken Loven skulde træde i Kraft, for at man deraf kunde vide, naar Sessionerne kunde afholdes.

Bloug: Men naar Anordningen er understreven af Hs. Majestæt træder den jo dog i Kraft fra den Dag.

Indenrigsministeren: Nei, det er dog ikke ganske saa; der udkræves da ogsaa Tinglæsning. Jeg skal iøvrigt ikke gaae videre ind paa denne Discussion, der let kunde blive temmelig vidtløftig.

Formanden: Siden vi dog skulle udsætte Sagen til paa Mandag, kunne vi lade Nr. 5 blive staaende uafgjort. Jeg troer derimod, at vi kunne sætte Nr. 3, der staaer i den nyeste Forbindelse med Nr. 2 under Afstemning; jeg mener, at disse 2 Forslag kunne sættes under Afstemning paa een Gang, og jeg indseer ikke, hvorfor ikke disse Forslag, naar de blive billige, kunne sættes ind i § 58 og hvorfor de skulle sættes paa forskellige Steder.

Brind-Seidelin: Maa jeg tillade mig at stille et Spørgsmaal til den ærede Formand —, og jeg skal ile med at fremsætte det, da Erfaring har belært mig —, om det ikke skulde være rigtigt, at det under Nr. 3 stillede Forslag blev stemt over saaledes, at man først stemte over det i sin Heelhed og dernæst over dets første Linier. Min Grund derfor er den, at jeg tænker, at adskillige Herrer ville stemme imod det hele Forslag, men derimod for dets første Deel, at Anordning

gen kun skulde gjælde for 1849, fordi der er paatrængende Nødvendighed for, at der tages Bestemmelse for dette Aar, hvorimod der ingen paatrængende Nødvendighed er for at tage Bestemmelser for de følgende Aar; det kunde vistnok være hensigtsmæssigt, at det blev ved Grundlovens Bestemmelse i § 76, at den Forpligtigelse at forsvare Fædrelandet personlig, er gjældende for Alle, og den maa være fuldkommen beroligende og betryggende for den tilforn værnepligtige Stand. Derimod troer jeg, at der kan være nogen mere Betænkelse ved den anden Deel af Forslaget, hvorefter Lovens Gyldighed aarlig skulde fornyes af den lovgivende Magt, da det forekommer mig, som om man derved vilde paadrage de kommende Rigsforsamlinger ligesom en aarlig Forpligtelse, hvortil vi dog ikke ere befriede.

Formanden: Jeg kan ikke skjønne rettere, end at man maa være berettiget til at foretage Afstemning paa den Maade, som den ærede Rigsdagsmand ønsker.

Tscherning: Dersom det maatte være mig tilladt at yttre et Ord? Jeg havde ikke troet, at der var nogen Nødvendighed for at yttre noget Ord, da jeg ansaae Sagen halvt om halvt afgjort, indtil jeg dog nu hørte, at en Taler havde lagt nyere Mærke til den. Jeg troer, at man har overseet, at Spørgsmaalet egentlig ikke angaaer Loven, men angaaer det Antal Recrutter, som aarlig udføres; der kan ikke være Spørgsmaal om hvert Aar at give en ny Værnepligtslov, men kun om hvor stort Antal Recrutter der maa udføres. Dette Sidste er vistnok en meget fornuftig Bestemmelse, som jeg dog ikke troer, behøves i Anordningen, men den anden Bestemmelse, aarlig at give en ny Værnepligtslov, den troer jeg vist ikke i Almindelighed vil blive billigt; den nærværende har allerede været meget bekostelig og har havt mange andre Ulemper desforuden; men skulde vi hvert Aar gribe det an forfra igjen og begynde ethvert Aar at sætte en saadan Sag paa Spil, og især af den Natur, at den for Diebliffet maa betragtes som en Grundvold for vor hele Samsundsudvikling, er jeg overbevist om, at vi vilde gjøre et meget stort Tilbage-skridt.

Man fik derpaa til Afstemning, som gav følgende Resultat:

1) Dinsens Forslag:

Nærværende Udkast træder i Kraft, som en provisorisk Lov under nærværende Krig,

blev forkastet med 112 Stemmer mod 2.

2) Mundts Forslag:

At i Overskriften foran Ordet „Forordning“ (eller Lov) tilføjes „provisorisk“

i Forbindelse med den første Linie af det af Samme under Nr. 3 stillede Forslag:

At denne Paragraph kommer til at lyde saaledes:

Nærværende Forordning (eller Lov) gjælder for Aaret 1849;

blev forkastet med 108 Stemmer mod 1.

3) De sidste Linier af det ovennævnte, af Mundt, under Nr. 3 stillede Forslag:

„men for de følgende Aar, kun forsaavidt dens Gyldighed aarlig fornyes af den lovgivende Magt“,

blev forkastet med 103 Stemmer mod 2.

Mundt: Maa jeg gjøre den ærede Formand opmærksom paa, at efter den Maade, hvorpaa mine Forslag nu ere blevne satte under Afstemning, navnlig den andet, deelt i 2 Dele, har jeg selv ikke kunnet stemme for dem og har derfor maattet afholde mig fra at stemme.

Formanden: Ja, denne Indsigelse kommer nu for sild, da der nu er afstemt.

Den første Deel af Udvalgets Forslag under Nr. 4:

At denne Paragraph betegnes som ikke henhørende til nogen af de enkelte Afsnit,

vedtoges uden Afstemning som en Redactionsforandring.

Lovudkastets § 58 og Afgjørelsen af sidste Deel af Udvalgets Forslag, angaaende Tidsbestemmelsen, blev, tilligemed de øvrige almindelige Forslag, udsat til næste Møde, der berammes til Mandagen

den 5te Februar Kl. 1, hvor da, hvis Tiden maatte tillade det, ogsaa Kaisers Forslag angaaende Grundlovsagens Behandling vilde blive foretaget.

Mødet hævet.

57de offentlige Møde.

(Det 60de Møde i den hele Række.)

Mandagen den 5te Februar.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal anmelden, at Rigsdagsmanden for Rivebenhavns Amts 2det District (Flor), agter at forelægge Ministeriet et Spørgsmaal angaaende Opfølgelsen af den i Malmø sluttede Baabenstilstand. Ifølge Dagsordenen gaae vi over til Værnepligtsagen og navnlig til det Forslag, som er stillet med Hensyn til § 38 angaaende Tidsbestemmelsen. Maaskee den ærede Ordfører vil behage at tage Ordet.

Ordføreren: Efter Forhandlingerne her i Salen iforgaars har Udvalget nærmere confereret angaaende Angivelse af en Tidsbestemmelse med Hensyn til § 58. Ved denne Forhandling er Udvalgets Pluralitet kommen til det Resultat at indstille til Forsamlingens Antagelse, at der ikke ansættes nogen Tidsfrist, hvilket kan opnaaes derved, at § 58 udgaaer af Udkastet. Der er, efter hvad Udvalgets Formand har berettet, fra det høitagtede Justitsministeriums Side yttret den Formening, at det kunde have sin gode Side, at der ikke var nogen Tidsfrist; men for det Tilfælde, at Forsamlingen skulde ville antage en Tidsbestemmelse, har Udvalget besluttet subsidiairt at indstille som saadan 1ste Marts. Man har troet, at det var den tidligste Termin, som kunde sættes, da der ikke bør sættes en Tidsfrist, som ligger udover den Tid, da det kan antages, at Loven vil være publiceret paa anordningsmæssig Maade. Det har nemlig sin Betydning, at Loven ikke ansees at træde i Kraft paa noget Sted, før den kan antages at være publiceret, da det vil erindres, at Udkastets § 9 indeholder den Bestemmelse, at de, som hidtil have været frie for Værnepligten, og som ere fødte i 1826 eller senere indtil 1833, skulle melde sig inden 4 Uger efter deres Confirmation, og at Undladelse af denne Anmeldelse for de i 1826 fødte endog medfører den Folge, at de blive forlovs at udskrive ved den forestaaende Sessjon. Derfor er det af Bigtighed, naar Loven skal opretholdes i sin Betydning, at Vedkommende faae den fulde Frist af 4 Uger til Anmeldelse, at den ikke træder i Kraft, før den kan antages at være bekendtgjort paa anordningsmæssig Maade over det hele Land, og man har ikke antaget, at det kunde være skeet førend den 1ste Marts. Det kunde endog være et Spørgsmaal i saa Henseende, om den 1ste Marts for de mere fraliggende Jurisdictioner i Jylland og navnlig for de Jurisdictioner, hvor vedkommende Retsbetjent paa Landet boer langt fra Amtmanden, kunde være en passende Termin, inden hvilken Tinglysning kunde antages at være foregaaet. Imidlertid har man dog troet, at denne i Regelen da kunde være foregaaet, og naar derfor en Tidsfrist skal sættes, at da 1ste Marts kunde være passende; men, som sagt, Udvalgets Fleerhed har formeent, at der ikke behøvedes nogen Tidsfrist, hvoraf vilde følge, at Anordningen træder i Kraft paa ethvert givet Sted, paa den Dag, da den ved Stedets ordinaire Ret er bleven tinglyst.

Da ingen flere begjærede Ordet, satte Formanden derefter Udvalgets principale Indstilling:

„At Lovudkastets § 58 udgaaer“, under Afstemning og blev denne da vedtaget med 104 Stemmer mod 2.

Som Folge af denne Afstemning blev der ikke Spørgsmaal om at afstemme over Udvalgets subsidiaire Indstilling: „at Loven træder i Kraft fra 1ste Marts dette Aar“.

Derefter gik Discussionen over til de paa nedenstaaende Afstemningsliste opførte Forslag:

1) Løvedes Forslag:

Rigsforsamlingen nægter sit Samtykke til den forelagte Forordnings Udgivelse, men meddeler derimod sit Samtykke til, at en Forordning strax udkommer, væsentlig af følgende Indhold:

- 1) Al Forskiel, som ifølge den hidtil gjældende Lovgivning har bestaaet mellem Bondestanden som værnepligtig og andre Classer af Statsborgere som frie for Værnepligt, er herved ganske og for bestandig (baade i Krigs- og Fredstid) ophævet for alle Bore Undersaatter, som ere fødte efter den 31te December 1825.
- 2) Det i Aaret 1826 fødte Mandskab, som ikke allerede ved de i afvigte Efteraar afholdte Sessjoner er udfkrevet til Krigstjeneste, behandles til Udskrivning ved Fortsættelses-Sessjoner, som afholdes saasnart skee kan, uden nogensomhelst anden Forbigaaelse end den, som følger af befunden Utjenstydgtighed eller af saadan Mangel paa borgerlig Pleisfrihed, som efter de bestaaende Love gjør No-gen uærdig til at tjene i Armeen.

For Undersøgelse af Sessjonslægerne blive de at fritage, som selv anmelden sig som fuldkommen tjenstydgtige og derom medbringe en autoriseret Læges Attest.

- 3) Saafernt Vi til nærværende Krigs kraftige Gjennemførelse finde det nødvendigt at benytte Forstærkningsmandskabet efter den bestaaende Armeorganisation, da skal — for at det gifte Forstærkningsmandskab, om muligt, kan forstaaes for Indkaldelse — Udskrivning skee af alt Mandskab, som er født i Aarene 1825 og 1824 (Mandskabet af 1825 fremfor det af 1824) og som hidtil ikke er udfkrevet til Krigstjeneste, hvad enten Fritagelsen har sin Grund i værnefri Stand eller i lovebegrundede Undtagelser fra Værnepligtens Opfyldelse, dog med Forbigaaelse af det gifte Mandskab i disse Aldersclasser.

- 4) Skulde endnu mere Mandskab behøves end det, som bliver stillet til Armeens Raadighed formedelst Udskrivningerne efter 2den og 3die § foran, da skrives til Udskrivning af alt i 1827 født Mandskab og saa fremdeles.

- 5) Naar Landet har gjenvundet Freden, skal et Lovudkast om Ordningen af Landets Forsvarsvæsen paa Principet af Almeenvæbning, og om Omfanget af de Forpligtelser, som Undersaatterne for Forsvarsvæsenets Skyld have personligen at udføre, blive forelagt til grundlovmæssig Behandling og Vedtagelse.

Selvfolgelig maae, foruden disse væsentlige Bestemmelser, optages i Forordningen de nærmere Forskrifter, som ansees nødvendige eller tjenlige til Bestemmelsernes Udførelse, i Overensstemmelse med Forordningen af 23de September 1848, det forelagte Udkast eller den ældre Lovgivning, efter Regjeringens bedste Skjon.

Det er fremdeles en Selvfølge, at Udskrivning af Mandskab efter Forordningen af 23de September 1848 ikke kan finde Sted, naar en Lov som den her foreslaaede udkommer.

(Fortsættelse.)

1849.

Beretning

N° 179.

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Syv og halvtredsindstyvende (60de) Møde.

(Fortf.)

2) H. P. Hansens Forslag:

Det forelagte Udkast til en Forordning om almindelig Børnepligt fraraades. Derimod foreslaaes, at det som Lov maatte bestemmes: At fra 1ste Januar 1849 skulle alle i Kongeriget Danmark fødte Mandspersoner og de, der ifølge Indfødsretten ere at ansee lige med disse, uden Hensyn til Stand eller Herkomst være Børnepligten underkastede, forsaavidt de have den der til fornødne Tjenstdygtighed og ere i den Alder, at Tjeneste kan affordres dem.

Som Folge heraf ville de, der hidtil have været fødte børnefrie, eller som paa Grund af særegne Lovbestemmelser have været i Klasse med disse, og som ere fødte efter den 1ste Januar 1826, være at udskrive til at gjøre Tjeneste med dem, der af de hidtil Børnepligtige ere udfrebnede ved de sidstafholdte Sessjoner.

Skulde Nødvendigheden fordrø det, maatte Udskrivningen kunne udstrækkes til de hidtil Børnefrie, som ere fødte i 1825, 1824 og 1823, dog at de Ungste udskrives før de Eldre.

De Bestemmelser, som isøvrigt maatte ansees nødvendige til Opfyldelsen af den saaledes almindeliggjorte Børnepligt, og som Regjeringen provisorisk maatte foreskrive, blive at forelægge den første ordinaire Rigsdag.

Den endelige Ordning af Landets Væbnings- og Forsvarsvæsen, bygget paa Principet om Almeenvæbning, bliver, saasnart see kan, at afgjøre paa en følgende Rigsdag.

3) Dinsens Forslag:

Armeens Organisation forandres til Almeenvæbning. Den forhadte og kostbare Garnisonstjeneste bliver derfor afløst med Baabenovelsler, især i at gjøre fikre Frihaandsstud og de nødvendige Svingninger, ved Mandskabets Hjemstavn. Ved Døvelserne ansættes Underofficerer i de forskjellige Sessjons-Districter.

I Forbindelse med ovenstaaende Forslag, satte Formanden ligeledes under Discussion nedenstaaende

4) Wisbys Forslag:

At i § 1 efter Ordet i 2den Linie „skulle“ tilføies „for at Indførelsen af almindelig Folkevæbning saaledes kan forberedes“.

Ordføreren: De to først stillede Forslag under Nr. 1 og 2 falde, saavidt jeg skjønner, i det Væsentlige sammen; der er saavel ved disse Forslag, som ved Forslaget under Nr. 3 i Udvalget fremført den Bemærkning, at de ikke kunne ansees fra Formens Side berettigede til at komme under Afstemning her i Forsamlingen. Det er nemlig ikke Forslag, som blot gaae ud paa at afgjøre, hvorvidt Forsamlingen er af den Mening, at det foreliggende Udkast skal udkomme som Lov eller ikke, men de indeholde tillige, navnlig det under Nr. 1, men ogsaa de under Nr. 2 og 3, et heelt nyt Lovforslag, som ikke har været undergivet Forhandling i Forsamlingen paa den Maade, som Forsamlingens Forretningsregulativ bestemmer, og som det maa ansees ønskeligt, at de maae være blevne behandlede paa, naar Forsamlingen skulde kunne have dannet sig en begrundet Mening om deres Indhold. Det ene gaaer ud paa ligesrem at ordne en ny Børnepligtslov; det andet, nemlig det under Nr. 2, indskrænker sig vel til en mere almindelig Bestemmelse, idet det ganske overlader Alt til Regjeringens Ordning; men det indeholder dog ogsaa specielle Bestemmelser, navnlig med Hensyn til Tiden, fra hvilken den almin-

delige Børnepligt skal indtræde, og om den endelige Ordning af Landets Væbnings- og Forsvarsvæsen, bygget paa Principet om Almeenvæbning. Skulde Forsamlingen paa sædvanlig og paa fornøden Maade afstemme over saadanne Forslag, som navnlig Forslaget under Nr. 1, maatte den afstemme over enhver enkelt Paragraph i dette Forslag, og skulde dette see, maatte det ogsaa erkjendes, at det er et Lovforslag og at det altsaa burde have været behandlet paa den Maade, at det kunde have været undergivet den fornødne grundige Behandling. At afstemme derimod over det hele Forslag, der bestaaer af flere enkelte specielle Bestemmelser, under Et, vilde være en temmelig cursorisk Maade at behandle Sagen paa, som Forsamlingen neppe kunde være tjent med; imidlertid skal jeg dog ganske kort udtale mig om det reelle Indhold af disse Forslag. Man vil ikke med Rette kunne gjøre den Indvending imod disse Forslag, at de sigte til at udelukke Børnepligtens Almindeliggjørelse; thi de udtale, at Børnepligten skal være almindelig for alle de Personer, som ere fødte i 1826 og senere, men de gaae derimod væsentlig ud paa, at udelukke alle de specielle Bestemmelser, som det foreliggende Lovudkast har opstillet med Hensyn til Opfyldelsen af den almindelige Børnepligt, og at Forsamlingen skulde erklære sig for at overlade Ordningen af dette Forhold ganske til Regjeringen indtil en ny Armeorganisation, bygget paa Principet af Almeenvæbning eller Folkevæbning, kunde forelægges en ny Forsamling. Det ene Forslag, det under Nr. 2, gaaer endogsaa ud paa, at de Regler, hvorefter Regjeringen skulde bringe den almindelige Børnepligts Opfyldelse i Udøvelse, kun skulde være provisoriske og forelægges den første ordinaire Rigsforsamling til nærmere Overveielse. Forsaavidt Forslaget nu saaledes gaaer ud paa, at Regjeringen skulde selv, af egen Magt, og uden nogen Menings Tilkiendegivelse fra Forsamlingens Side, ordne dette Forhold, forekommer det mig, at der vilde i saa Henseende finde en Overtrædelse Sted fra Forsamlingens Side. Forsamlingen vilde overtræde sin Pligt som Folkerepresentation ved at undlade at tilkiendegive Regjeringen dens Formening om de Forslag, med Hensyn til hvilke Regjeringen fordrer det, og den vilde svigte den Pligt, som paaligger Forsamlingen, og som vi Alle her have paataget os, idet vi have modtaget Valg til at indtræde i denne Forsamling, navnlig at bestræbe os for, at en i alle Forhold saa dybt indgribende Foranstaltning ordnes efter de Regler, som maae ansees at være overeensstemmende med Folkets Interesse. Hvad Bestemmelsen i Nr. 2 angaaer, at Regjeringen skal ordne Forholdet ved provisoriske Bestemmelser, der skulle forelægges den første ordinaire Rigsdag, da synes det ogsaa at være en, om jeg saa maa sige, underlig Bestemmelse, der foreslaaes, idet at Forsamlingen saaledes blot vilde forbeholde sig en Sanction af hvad Regjeringen havde bestemt; der kunde naturligvis ikke blive Spørgsmaal om, naar Regjeringen selv ordnede dette Forhold, at en Forsamlings Censur over disse Forholdsregler kunde faae den mindste Indflydelse paa de Personer, med Hensyn til hvilke de provisoriske Bestemmelser, som Regjeringen maatte tage, allerede vare komne til Anvendelse. Var der steet nogen Uret, vilde det ikke staae i Forsamlingens Magt, ved at forkaste sige Bestemmelser, eller ved at udtale sin Dødel over, eller sin Misbilligelse af dem, at gjøre sige Uret god igjen eller at have den. Det synes mig at ville blive et ganske underligt Forhold fra den nær, værende Forsamlings Side at nægte sin hele Medvirkning til den Foranstaltning, som Regjeringen har anmodet den om at erklære sig over; man har derfor ikke troet at kunne gaae ind paa disse Forslag og jeg troer det derfor ikke fornødent at gaae ind paa Details-

lerne deraf. Jeg skal nu kun omtale det Punkt, at det skulde forelægges til grundlovmæssig Behandling og Vedtagelse den endelige Ordning af Landets Væbnings- og Forsvarsvæsen, bygget paa Principet om Almeenvæbning; det vilde være at foregribe Bestemmelsen om, hvorledes Landets Forsvarsvæsen fremtidig skulde ordnes; det vilde være at give en Bestemmelse om, at det skulde ordnes paa en Maade, som ikke er og ikke har kunnet være undersøgt her i Forsamlingen eller i de forberedende Forhandlinger, som denne Sag har været undergivet. Vi have ikke, saavidt jeg erindrer, i de Forhandlinger, som ere forefaldne her i Salen, hørt nogen Udtalelse af noget af de militaire Medlemmer i Forsamlingen, der skulde vise, at de have villet driste sig til at tilraade Ordningen af Forsvarsvæsenet efter et saadant Princip, forsaavidt dette Princip ikke allerede ligger i nærværende Armeorganisation. Principet, som man siger, ligger allerede i den nærværende Armeorganisation; men til at begrunde nogen Dom om, hvorledes det nærmere skulde udføres, dertil savnes for Diebliffet alt Materiale. Det er vel saa, at ved at ordne Landets Forsvarsvæsen, vil ikke de Militaires Formening om den hensigtsmæssigste Maade være den ene afgjørende; men det vil dog altid blive et Moment, der vil have betydelig Vægt, hvilket Princip og navnlig hvilken Gjennemførelse af Principet de Militaire finde tilraadeligt. Det er Noget, jeg føler mig overbevist om, at enhver som helst Forsamling ikke let vil see bort fra Hensynet til de Militaires Dom om et saadant Princip, og i det Hele følge den; men om disse Forhold foreligger der, som sagt, ikke Forsamlingen det fornødne Materiale. Disse Bemærkninger ville gjælde saavel med Hensyn til Nr. 3, som med Hensyn til Forslaget under Nr. 4, idet disse ligeledes gaar ud paa at udtale et bestemt Princip om Ordningen af Landets Forsvarsvæsen. Det var nu vel ønskeligt, at Sligt var skeet i denne Forsamling, og jeg troer, at mange af Forsamlingens Medlemmer ere komne her med den faste Tro, at dette Spørgsmaal vilde blive afgjort her i Forsamlingen; men hvad enten man nu personlig er overbevist om det Rigtige i dette Principes Gjennemførelse i Landets Forsvarsvæsen, eller man har en anden Mening derom, saa troer jeg dog, at man maa indremme saameget, at der ikke er forhaanden en saadan Undersøgelse, at det vilde være passende, eller at Forsamlingen vilde kunne forsvare for sig selv, at udtale en bestemt afgjørende Mening om, hvilket Princip der skulde lægges til Grund for Ordningen af denne Sag. Udvalget har derfor ikke kunnet tilraade noget af disse Forslag.

Grundtvig: Det er i Danmark vittigt nok bemærket, at Lybftland, da det kaldte sig det hellige romerske Rige, var netop ingen af Delene, var hverken helligt, eller romersk, eller Rige, og noget Lignende kan man vel med Rette sige om det foreliggende Udkast, der nu kalder sig „Lov om almindelig Børnepligt for Kongeriget Danmark“; thi saamange Ord, ligesaa mange Feil er der i dette pralende Navn for en meget maadelig Forskrift for Kulleføring, Udskrivning, Lodstrækning og Stilling i visse Dele af Kongeriget Danmark, uden mindste Hensyn til det danske Rigets særegne Vilkaar eller tilstrækelige Forsvar. Da nu tillige Undtagelsen af alle Præster og Skolelærere og af alle vort Land Bornholms Indbyggere og Fritagelsen af alle dem, som have Penge, for at bøde med Kroppen, da denne Undtagelse og denne Fritagelse nødvendigen maa hverve denne vanskabte Forordning en heel Hær af ivrige Forsvarere, netop mellem dem, som ellers vilde have været dens bitterste Fjender og snart være blevne dens Banemand, see da kalder jeg det en Ære, skjønt Æren ogsaa her er fattig, at have bejæmpet og fremdeles at bejæmpe dette Udkast uden al Bakken og Persons Anseelse, at bejæmpe det til det Overste.

Men paa den anden Side er det mig dog overmaade hjært, at jeg til Slutningen ret aabenbart kan knytte min Modstand til et saadant Forslag som det, den ærede Rigsdagsmand fra Ribe (Evede) har stillet; thi det maa nu have alle de Mangler og Lyder, som Ordføreren nys nævnte, eller om man vil, flere til, saa er det dog lige vist, lige vist for mig, at det har virkelig optaget det eneste Gode, der syntes, men syntes kun, at hænge ved det foreliggende Udkast, det er Ophævelsen af den Uligelighed, som i Henseende til Rigets Forsvarsvæsen hidtil har bestaaet mellem den saakaldte Bondestand og

Rigets øvrige Indbyggere. Der er Ingen her i Huset, som enten Adligere eller glødere har seet og sagt, at Stændertiden er forbi, og at Folketiden med Guds Hjelp nu skal atter komme, Ingen glødere eller tibliger end jeg, og som en gammel Bondeven maa det nødvendigt ligge mig særdeles paa Hjerte at afvise og, saavidt det staaer til mig, at bestemme enhver Mistanke om, at jeg paa mine gamle Dage skulde være bleven den Bondeven, som ingen at de nulevende danske Forsættere eller Adligere eller Adligere end jeg har forsvaret. Derfor maa jeg gjøre de danske Bønder baade i og udenfor Huset opmærksom paa, at, dersom de have stødt sig over det Udtryk „fri-baarne“, som jeg her oftere har brugt om os, der hidtil vare fritagne for at lyftræ Trommesindet, da have de aldeles misforstået mig; thi jeg er jo ingenlunde Skyld i, at Bønderkarlene hidtil have være ufrie, og jeg under dem jo af ganske Hjerte den samme Frihed, som jeg vilde ønske mine egne Sønner; det er derfor saa langt, som det kan være, fra mig, fra min Mening og fra min Tale, at Bondestanden enten skal være eller ansees eller kaldes for en Trællestand; men jeg vil kun indskærpe Alle og danske Bønder især, at den Krigsstand i Fredstid, hvortil man trækkes og tvinges, det er en Trællestand, som det vel ophyste danske Folk umuligt kan ønske almindelig, men som det ligesaavel som jeg maa paa det Alvorligste frabede sig.

Mændene af Faget, som sidde her i Huset, de have vel maastee allesammen paastaet, at den almindelige Krigstugt i Fredstid er og skal være aldeles nødvendig til Landets Forsvar i Krigstid; ja Noget af dem have jo endog saa paastaet, at det gik neppe godt med Land og Rige, dersom ikke selv den utaaleligste Hr. Lieutenant havde Lov til at tage hvilken af vore Sønner, han vilde, ud til sin Huustræl, og jeg vil ikke saa stort fortænke dem deri; thi de ere sagtens allesammen opdragne til Fredssoldater og oplærte til at tænke, at al borgerlig Frihed er meget farlig, og at blind Lydighed er det store Bud i Loven; men de skulle heller ikke fortænke mig deri, at jeg som en gammel fribaaren, frifindet og fritalende Dannemand strider som en Løve for menneskelig, folkelig og borgerlig Frihed, som jeg af Erfaring veed, og som jeg derhos af Fædrelandets og af hele Verdens Historie har seet, er Vilkaaret for et mandigt og virksomt og velgjørende Levnetsløb, og er ret aabenbart Vilkaaret for ethvert menneskeligt Storværk, hvad enten det skal øves af enkelt Mand eller af hele Folket.

Jeg har derfor sagt, og jeg siger det endnu, at det Kløgeste, som den danske Krigsminister og den danske Regjering, selv midt under den farlige Krig, hvori Alt staaer paa Spil, kunde gjøre, det vilde være ikke at udskrive en eneste Mand mere til tvungen Krigstjeneste, men ene at henvende sig til det danske Folks Fædrelandskjærlighed og til den danske Ungdoms mageløse Frivillighed, en Frivillighed, der altid vil vise sig rede til at forsvare det gamle Danmark, saalænge det er værd at forsvare. Jeg har sagt og jeg siger det, men noget Saadant har jeg ikke foreslaaet; thi jeg veed det godt, at det er saa langt fra den herskende Tankegang, at det kun synes latterligt, og jeg kan heller ikke nægte at, efter den Maade, hvorpaa vi føre Krig, og vi slutte Vaabenslilstand, og drive Fredsunderhandlinger, vilde det virkelig være latterligt. Men uagtet jeg heller ingenlunde bør vente, og derfor heller ikke vil sige, at jeg venter, at enten Ministeriet eller Rigsforsamlingen i det Hele vil gaar ind paa dette Forslag, hvortil jeg knytter og slutter mig, ja uagtet det er muligt, at jeg kan komme til at staae bogstavelig selvanden med dette Forslag, saa stemmer jeg dog ligesuldt og lige frit for det, som det bedste, der under nærværende Omstændigheder muligt kunde vinde Bisald. Dette Forslag, maa jeg erindre, vil give Regjeringen Fuldmagt til at bruge hele Rigets Styrke til Fædrelandets kraftige Forsvar, Alt efter eget Skjøn, og opsætter Ordningen af Rigets Forsvarsvæsen i Fredstid, indtil vi have tillæmpet os en hæderlig eller dog idetmindste virkelig Fred. Det er Forslaget, og jeg seer det jo godt, at den samme Indvending, som fra Ministerbordet mødte mit Ændringsforslag til § 5, vil i hele sin Styrke møde dette Forslag, som om det gav Regjeringen en altfor uindskrænket Bemyndigelse, og vilde, som man har sagt, paabyrde Ministeriet et uhyre Ansvar, som det ikke turde paatage sig; men jeg maa oprigtig tilstaae, at, dersom ikke det nye Folketiv, altsaa ogsaa Ministeransvarligheden, var hos

og endnu i sin Barndom, maatte jeg tage det for Skjemt eller Strømt, naar det hedder, at Ministeriet vel har paataget sig det hele Ansvar for Fred og Krig og Folkets Frihed, for Rigets Bæ og Vel i alle Maader, og ønsker helst at bære dette store Ansvar ene og alene, uden at dele det med Rigsforsamlingen, men at det ikke turde paatage sig Ansvaret for Udskrivning til Krigstjeneste i det Enkelte. Efter Omstændighederne anseer jeg nu vel Indvendingen baade for ærlig og alvorlig meent; men jeg kan dog umuligt lade den gjælde, da det staaer soleklart for mig, at ansvarlige Ministre kunne og skulle ene og alene bære Ansvaret for hele Udvælsen af Magten, for Gjennemførelsen i alle Enkeltheder, men at derimod maae de ingenlunde tilegne sig Ret til paa egen Haand at afgjøre saadanne Livsspørgsmaal for hele Folket og saadanne Tilværelsesspørgsmaal for Riget, som f. Ex. Krig og Fred er nu for Danmark, om saadanne maae de nødvendig høre og følge Folkets Stemme.

Allsaa jeg anbefaler af mit inderste Hjerte og med klar Bevidsthed dette Forslag af den ærede Rigsdagsmand fra Ribe (Lage Müller) til Antagelse, og jeg vil bede alle Dannemænd herinde, som enten see eller dog føle, at dette Forslag er det rette, ogsaa mandigt at staae med det og stemme derfor uden Persons Anseelse, det er uden Spørgsmaal om, hvormange eller hvor faa vi ere, eller Spørgsmaal om, hvad Ministrene ønske.

Fløe: Ved denne Sags foreløbige Behandling blev det udtalt af et æret Medlem, at han forbausedes over, at man endnu vilde modsætte sig den almindelige Børnepligts virkelige Indførelse; men jeg kan forsikre Dem, mine Herrer, at denne Forbauselse er deelt af Tusinder udenfor denne Sal, ja deelt med Smerte. Jeg har vel hørt sige, at her skulle vi ikke tage Hensyn til den eller den Stand; her skal kun tales for, hvad der er retfærdigt og billigt; men, mine Herrer, naar det alt af Regjeringen har været paatænkt lige siden 1829 at indføre almindelig Børnepligt, naar det gjentagne Gange har været høit og lydeligt udtalt i Provindsstaterne, saa at sige siden denne Institution traadte i Live, at almindelig Børnepligt er en simpel Retfærdigheds Handling; naar Pressen med høi Røst i mange Aar har forkyndt den samme Lære; naar selv de, der i denne Sal ønske denne almindelige Borgerpligt udsat, dog ikke tør eller ville modsætte sig Sagen selv eller benægte dens Retfærdighed, og naar der endelig i denne Anledning foreligger os et Lovudkast fra Regjeringen, der er bleven beriget her i Forsamlingen ved en Rængde Forandringsforslag, ja til et Tal af 243, — da vil jeg spørge Dem, hvis vi nægtede vort Samtykke til denne Lovs Udgivelse, om den Stand, der hidtil ene har baaret Børnebyrden, ikke med Føie maatte spørge: „Hvorfor bliver Loven da ikke antaget, men udsat i en uvis Fremtid?“ og jeg for min Part vilde virkelig komme i den allerførste Forlegenhed, naar jeg herpaa skulde svare. Vi kunne ikke, som i de gode gamle Tider, sige: „Det er Kongens Skyld“; nei, Gud ske Lov! vi ere ikke længere i den Tid, da man kunde give Kongen Skyld for Alt, hvad der skete. Ei heller har den Indvending nogen Bægt, at Sagen ikke endnu er moden; thi efterat den saalænge har været drøftet, troer jeg dog sikkert, at Sagen maa være moden, dersom den ellers kan blive det. Idet jeg slutter disse mine Bemærkninger, ledes mine Tanker uvilkaarlig hen til de skønne Ord, Kong Frederik den Sjette sagde, da han som Ungling deeltog i Statsraadets Forhandlinger angaaende Stavnbaandets Ophævelse, og man da, som nu, erkjendte Sagens Retfærdighed, men meente, at den endnu skulde udsættes i nogen Tid; han sagde da, og disse Ord skulle aldrig glemmes, saalænge der er en Bondestand i Danmark: er Sagen god, hvorfor da ikke heller udføre den idag, end opsætte den til imorgen.

Fibiger: Ved det under Nr. 6 til § 1 af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 6te District (Bisby) stillede Forandringsforslag havde jeg anmodet om at erholde Ordet for at meddele nogle Bemærkninger angaaende Almeenvæbning; men dette Forslag blev udsat til Forhandlingernes Slutning og ønskede jeg derfor nu at udtale mig over nogle herhenhørende Gjenstande.

Ved at følge de forskjellige Foredrag her i Salen og ved at sammenligne dem med de Forklaringer, der findes i de paa Forsamlingsalens Bord fremlagte Afhandlinger og Forslag, saavel som med

trykte Skrifter, har det tilbraget sig min Opmærksomhed, at jeg finder en betydelig Afvigelse i Begreberne om denne Væbning, og jeg vilde derfor først tillade mig at meddele nogle nærmere Oplysninger.

Jeg har seet mig saameget mere opfordret dertil, da man i denne Henseende har yttret Tvivl og opfattet Spørgsmaal, som ikke ere blevne besvarede af Andre. Saaledes har navnlig den ærede Rigsdagsmand for Ringkjøbing Amts 2det District (D. Kirck) fremsat det Spørgsmaal, om Almeenvæbning egentlig er os gavnlig, og om man ikke i denne Anledning kunde komme til at udgive store Summer til ingen Nytte.

De forskjellige givne Forklaringer over Almeenvæbning dele sig i flere Hovedklasser:

1) Ordet taget ligefrem efter Bogstaven.

Den ærede Rigsdagsmand for Ribe Amts 3die District (Løvede) siger saaledes: Dersom det kunde godtgjøres, at Danmark i alle Tilfælde kunne forsvares med færre Kræfter end de, som ligge i alle dets vaabenføre Mænds bevæbnede Arme.

Den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 6te District (Bisby) siger: Den almindelige Folkevæbning — ikke noget Halvt-Tredie eller Fjerdeelsagtigt — forvandler det hele Folk til et Folk af Krigere.

Den ærede Rigsdagsmand for Bræsto Amts 7de District (Barfod) omtaler som noget meget onskeligt, at den Almeenvæbning, som findes paa Bornholm, ogsaa skal blive indført i Danmark.

Alle disse Ytringer hentyde paa, at man antager Muligheden af, at Staten kan erholde en virkelig Almeenvæbning, nemlig en saadan, hvor alle vaabenbygtige Folk bevæbnes for at værne om Landet, og hvor altsaa henimod $\frac{1}{2}$ af Folkemassen skulde være under Vaaben.

2) Til en anden Klasse af Væbning, men som dog har beholdt Navnet Almeenvæbning, hører tvende Udcast, henlagte paa Forsamlingsalens Bord; det ene af den ærede 28de kongevalgte Rigsdagsmand (Tscherning), der gjør Regning paa omtrent $\frac{1}{5}$ af Folkemængden, og det andet, meddeelt af den ærede Rigsdagsmand for Ribe Amts 3die District (Løvede), som antager, Armeen at være ligeledes $\frac{1}{5}$ af Folkemængden. En tredie Almeenvæbning findes fremstillet i et trykt Skrift, udgivet i 1844 af Capitain Müllen, der omtrent regner paa $\frac{1}{2}$ af Folketallet. Dette Slags Almeenvæbning, som i Gjennemsnit kan regnes for $\frac{1}{3}$ af Folkemængden, vil altsaa findes at være omtrent $\frac{1}{2}$ af den ovennævnte, egentlige eller fuldstændige Almeenvæbning, og den vil paa det Nærmeste findes at stemme overens med den Styrke, som Armeorganisationen for 1842 fastsætter.

3) Et Tredie Slags Almeenvæbning, som jeg finder omtalt i Rigsdagens Forhandlinger, angiver just ikke til hvilken af de to foregaaende den kan regnes, men har den Særegenhed, at den erholdes et Tillæg af hvervede Tropper til Udførelsen af Garnisonstjenesten. Denne Væbning kunde man kalde den blandede. Herhen kan ogsaa regnes den af Hr. General Romer udarbejdede og til Rigsdagen indsendte Organisation, skjøndt den ikke er kaldet Almeenvæbning.

4) Endeligen findes i Forsamlingens Forhandlinger Almeenvæbningen ofte omtalt, uden at nogen nærmere Forklaring er givet og antages Væbningen at være forstaaet snart paa den ene og snart paa den anden Maade.

Naar man altsaa taler om Almeenvæbning, saa forstaaes, ifølge det Foregaaende, deels den complete eller virkelige Almeenvæbning, deels $\frac{1}{2}$ deraf og deels erholder den nu Tilfætning af hvervede Tropper. For at bestemme, hvorvidt, og om en Almeenvæbning kan erholdes, bør der udentvivel tages Hensyn til den i saa Henseende erhvervede Erfaring, og jeg vil derfor tillade mig i al Korthed at henviser til de Lande, hvor Almeenvæbning antages at være indført. Jeg vil først tillade mig at nævne Schweiz, der almindelig fremstilles som Exempel. Den Kundskab, jeg har om dette Lands Militairvæsen, er taget af tydske Skrifter, udkomne i Midten af forrige Aar. Udskrivningen er noget forskjellig i de forskjellige Cantoner. Alderen falder imellem 16 eller 20 Aar til 40 eller 60 Aar.

Den egentlige mobile Arme, som har 6—8 Aars Tjenestetid, og som oprindeligen nogle Uger og kommer siden nogle Gange til

Dveller. I de større Cantoner høves nogle Tropper til stadig Tjeneste som Polititropper. Reserven har i Reglen i Gjennemsnit samme Styrke som den mobile Hær; desuden høves en Landstorm.

Ikun den mobile Hær og den største Deel af Reserven er uddannet, bevæbnet og uniformeret. I nogle Cantoner ere Contingenterne gode og i andre slette, Landstormen er yderst mangelfuld. Armeen skildres i det Hele taget, som staaende paa et meget lavt Trin af Uddannelse. Troppernes Antal skulde være $\frac{1}{6}$ af Folkemængden, nemlig 220,000 Mand men de fandtes t. Ex. i 1837 kun at være 137,500 Mand, som er $\frac{1}{8}$ af Folkemængden, og vilde altsaa svare til en Styrke af 80,000 Mand for selve Danmark; og hvad har nu Schweiz's Væbning præsteret i den senere Tid? Jeg vil forbigaae, at Schweiz, uagtet al Tapperhed, kun har viist ringe Modstand ved Angrebene fra fransk Side med en ringe Styrke i Slutningen af forrige og i Begyndelsen af dette Aarhundrede; det er især den sidste Krig med Sonderbundet, som man paaberaaber i den senere Tid. Herved maa imidlertid vel bemærkes, at om end General Dufour har seiret, saa var det over Tropper af samme Slags, saa var det, fordi han var sin Modstander betydeligt overlegen i Antal af Tropper og havde betydeligt mere Artilleri. Uagtet man til Fordeel for Væbningen i Schweiz har anført, at Schweiz har 30,000 Mand i fremmed Tjeneste og derved selv erholder øvede Folk, uagtet man har paaberaabt sig de mange Gjemsejagere og andre Jægere, hvoraf Landet er i Besiddelse, vil man dog finde, at Resultatet af Gevær- og Kanonilden i den sidste Krig er meget lidet. Ifølge den Augsburg Tidende havde Dufours Armee i tre Hovedfægtninger gjort over 1000 Kanonstød (deraf 400 12-pundinger) og 100,000 Flintestød, derved kun bibragt Fienden et Tab af 5 Døde og 18 Saarede, og, ifølge Berner-Tidenden havde Dufour i syv Fægtninger kun tabt 48 Døde og 222 Saarede.

Hvad nu Beføstningen af Væbningen angaaer, da er den tilvisse mindre end i andre Lande. Den kan antages til noget mindre end Halvparten; men derved maa bemærkes, først at Schweiz er et Bjergland, i hvilket man troer at kunne undvære Fæstninger med tilhørende Udrustning og Besætning, for det Andet, at man af samme Grund behøver en liden Styrke af Cavalleri, som er et meget kostbart Vaaben, og for det Tredie, at den hele Væbning, efter tydske Forfatteres Bedømmelse, i det Hele taget kun er middelmadig.

Nordamerika har, ifølge Oberstlieutenant Kæbers Armee-Organisation, udkommen i 1838, i Fredstid henimod 10,000 Mand Normaltropper, som koste $\frac{1}{2}$ til $\frac{2}{3}$ af Statsindtægterne. Dertil slutter sig over 1 Million Militærtropper og Armeen er saaledes dog kun omtrent $\frac{1}{2}$ af den frie Befolkning, hvilket for Danmark forholdsviis beløber sig til noget over 100,000 Mand. Væbningen er altsaa her kun $\frac{1}{3}$ af en fuldstændig Almeenvæbning. Denne Væbning kan blive meget passende for de Krige, hvori Landet almindeligen kan blive indviklet. I sidste Krig har man kun havt Tropper af samme Slags at bekjempe og i en Krig med en europæisk Magt ville store Hære vanskeligen kunne føres over til Amerika. Desuden forøger man i i Amerika i Krigstid Normaltropperne ved Hverving og den store Styrke af Militser og Landets Rigdom tillader at føre Krigen saalænge, at denne Militser efterhaanden kan erholde den fornødne Dygtighed og Sammenhold.

Hvad nu Bornholm angaaer, da høves her, i det Mindste med Hensyn til Styrken af Tropperne, en complet Almeenvæbning. Der udskrives alle vaabensføre Mandfolk fra 14 eller 18 Aar indtil

60 Aar, eller som den bornholmske Adresse udtrykker sig fra Confectionen til Døden. Den har herved, uagtet mange Undtagelser tilføedes, omtrent 6000 Mand eller $\frac{1}{4}$ af Beboerne under Vaaben. Men betragtes denne Væbning noget nærmere, saa vil man, som den bornholmske Adresse og den ærede bornholmske Deputerede ogsaa indrømme, finde den saare mangelfuld. Man betænk kun, at Dvellerne af alle Troppesarter kun medtage 4 Dage om Aaret, og af disse 4 Dage gaaer dog den første for en Deel tabt for selve Dvellerne til Tælling af Mandstabet og Uddeling af Vaaben og den sidste anvendes til Revue. Man har kaldt Krigsvæsenet et Haandværk; men vilde nogensomhelst Haandværker indlade sig paa at oplære sine Folk i 2 til 3 Dage hvert Aar? Dette har til Følge, at Tropperne kunne exercere aarligt i en Række af 40 Aar uden at erhverve nogen Færdighed. At forøge Dvellersdagens Antal gaaer ikke an under de nærværende Omstændigheder, thi Mandstabet skal underholde sig selv i Exerceerdagene og Hestene medgives Fourage, hvilket for en længere Tid vilde blive en større Udgift for Landet, og desuden kan Landet ikke undvære denne betydelige Mængde Mennesker og Heste i længere Tid. Den ærede Rigsdagsmand for Bornholms 1ste District har allerede omtalt, at Byrden i dette Dreiblik er betydelig.

Man har ikke heller stølet paa denne Væbning i Krigstid, thi i Krigen fra 1807 til 14 blev til Bornholm commanderet en Infanteribataillon, som saalænge den var der, igjen indvirkede gavnligt paa Militseren ved at tjene til Mønster, det vil sige: ved at være Normaltropper.

Men vil man spørge, kan da denne Militser ikke modtage en bedre Indretning og derved bedre svare til Hensigten. Jo tilvisse — Befolkningen er mig af en kyndig Mand, som noie kjender Bornholm, skildret som meget livlig og modtagelig for Uddannelse til Krigen, og naar man opretter de nu ganske manglende Exerceeskoler, indretter aarlige Troppesamlinger af forskjellige Vaaben m. v., og Væbning desuden sættes i nærmere Forbindelse med den øvrige Armee, saa vil Militseren vistnok kunne blive god; men hertil kommer kun den Omstændighed, at Staten, som nu til denne Militser udreder 11000 eller 13000 Rbd., vil da derved komme til at udrede det 3 til 4 Dobbelte, Vaaben, og Udrustningsgjenstande ikke medregnede.

En fuldstændig Almeenvæbning lader sig altsaa med nogen Beføstning udføre paa Bornholm; men det er ogsaa kun under lignende specielle Omstændigheder, at den kan gjenføres. For hele Danmark lod den sig ikke tilveiebringe alene paa Grund af Beføstningen. Hvad man vil kunne overkomme for et enkelt Punkt, som Bornholm eller Kjøbenhavn, det bliver for bekofteligt for hele Landet, ja endog for en større Deel deraf. Man behøver neppe at anstille nogen Beregning for at bevise, at Danmark ikke kan udruste, indøve og i længere Tid underholde en Armee paa henimod 300,000 Mand, ligesaa lidt som man for Frankrig vil kunne tænke sig en Armee paa henimod 8 Millioner Mennesker. Beføstningen i Sammenligning med Bornholms Væbning vil for hele Landet blive betydeligt større, da Udrustningen af Tropper, der ikke blive ved Hjemmet, maa være meget mere fuldstændig, hvor de skulle rykke i Felten, i eller udenfor Landet. Det bemærkes, at i andre Lande høves kun enkelte locale Forhold fremkaldt fuldstændig Almeenvæbning, saaledes i Veneden og Tyrol.

Betragtes nu noget nærmere de paa Forsamlingsalens Bords henlagte Forslag, saa vil jeg først tillade mig at omtale det af den ærede, forrige Krigsminister.

(Fortætted.)

1849.

Beretning

No. 180.

om
Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Syv og halvtredstindstyvende (60de) Møde.

(Fortsat.)

Ifølge denne Væbning, som kun meddeles i foreløbige Grundtræk, skulde kunne stilles 60,000 til 70,000 Mand, altsaa omtrent samme Styrke, som efter den nuværende Plan for Armeen. Grundlaget for denne Væbning skal være Ungdommens legemlige og aandelige Udvikling. Den blotte Dvælse findes ingenlunde tilstrækkelig; men det kommer især an paa efterhaanden at bibringe Ungdommen et frigerst Sind, og dette formenes at kunne skee i et Tidsrum af 8 Aar ved Skolevæsenets Medvirkning. Cadrene, som nu haves, skulle efterhaanden opløses, dog kun ganske for Infanteriet. Da Forslaget kun er „Grundtræk“, saa meddeles ingen Details, ikke heller findes meddeelt noget Beføstningsoverslag. Der tages især Hensyn til Infanteriet som Hovedvæbningen, men den her fremstillede Almeenvæbning lover kun et taaleligt Infanteri. Jeg tillader mig at forbigaa de øvrige Momenter af Væbningen; men vil kun bemærke, først, at man, som det forekommer mig, ikke kan være sikker paa, at det rette frigerste Sind, der skal gjøre de ældre Cadres undværlige, er kommet tilveie i det angivne Tidsrum, og det vilde uden tvivl være meget vanskeligt her at danne sig den rigtige Maalestof. Dernæst forekommer det af den angivne Almeenvæbning erhøvede Resultat, nemlig et taaleligt Infanteri, mig ingenlunde at være tilfredsstillende. Et Infanteri bør være godt, meget godt, hvis det skal holde Stand og hvis det skal tjene til Andet end Føde for Sjendens Kanonflugter, især naar man ikke kan vente at møde andet end gode Tropper. At lade sig nøie med et taaleligt, altsaa saagodt som middelmaadigt Infanteri klinger i mine Øren, som om man vilde byde Marinen Søvante istedetfor Halvbefarne og halvbefarne istedetfor heelt befarne Matroser. Iøvrigt troer jeg, at Resultatet er rigtigt angivet, hvorpaa Schweitz har afgivet et Exempel. De øvrige Forslag og Udkast skal jeg kun omtale i al Korthed.

Et Udkast, der er forfattet af en civil Mand, som har sysslet med Væbningen, er meddeelt af den ærede Rigsdagsmand for Ribe Amts 3die District (Tvede). Dette Udkast, der findes at være en umotiveret Liste over en Armees paa 10,000 Mand, er ledsaget af et Beføstningsoverslag. Ved at lade Diet løbe ned ad denne Liste, finder jeg nogle velbekjendte Summer fra den nuværende Plan. Saaledes 13,000 Rbd. for Bornholms Væbning og 125,000 Rbd. til Bygninger og Fæstninger. Disse Summer udtale for mig det Samme, som at Bornholm ikke skal væbnes og Landet ingen Fæstninger have. Der findes ingen Bestyrelse ansat for Artilleriet og Ingenieurvæsenet; der er ikke gjort Regning paa Troppesamlinger, og i Spidsen for det Hele er sat en Generaladmiral, skjøndt det Hele ikke har noget med Marinen at bestille.

En tredje Plan for Almeenvæbning er meddeelt af Major Mørch. Jeg vil heraf kun tillade mig at anføre, at de Menige skulle tjene uden Løn i Fredstid, dog skulle Huusmændene sættes til Artilleriet og Ingenieurvæsenet og gageres, da de ikke kunne underholde dem selv, hvorimod Gaardmænds- og Proprietairsonner skulle ansættes uden Løn ved Cavalleriet. Ogsaa Svætaten omtales korteligen.

Endeligen er af den ærede Deputerede for Odense Amts 4de District (Dinsen) foreslaaet strax indført en Almeenvæbning, der forudsætter Garnisonstjenesten afløst ved Vaabenøvelse især i at gjøre sikke Frihaandsskud og de nødvendige Svævinger.

Jeg tillader mig med Hensyn til det Foregaaende at formene, at Ideerne om Almeenvæbning endnu ere langt fra at være klare og modne, og at der dog vel neppe kan være Tale om at foretrække nogen skizzeret Plan, der formeentligen hviler paa usikre Grundlag og ikke har Erfaring for sig — for den nuhavende Væbning i Forening med almindelig Børnepligt. Den ældre Væbning er dog, gennemført, noget Birkeligt. Man har med høi Nøst lastet denne Organisation og navnlig givet den Skylden for, at Armeen ikke hurtigt nok kom i Felten. Dette kommer slet ikke Organisationen til Last, men den Omstændighed, at man har villet udføre Organisationen af Reserven og Forstærkningen efterhaanden, for at fordele Beføstningerne paa et længere Tidsrum. Man erindre derhos, at der dengang, som heri Salen, er bleven raabt høit om de umaadelige Summer, Armeen medtog, endsskjønt det endnu ingenlunde er godtgjort, hvorvidt en ny og bedre Indretning vil komme til at koste mindre. Den danske Armees har desuden i Birkeligheden her kostet forholdsvis mindre end de fremmede Armees i Almindelighed. Der manglede Officerer ved Krigens Udbrud; men har Regjeringen ikke for mange Aar siden givet Anledning til, at unge Mennesker kunde blive indøvede og indtræde i Krigsreserven, og hvilken Lyft sporedes hertil i det foregaaende Aar? Og hvorledes kan det lægges Organisationen til Last, at man ikke strax afbenyttede de med megen Opoffrelse af Tid, Umage og Penges indøvede Tropper, der alene af Forstærkningen og dens Reserve beløb sig til over 20,000 Mand?

Det maa formeentligen overlades tilkommende Tider, med Hensyn til Væbningen, at gaae ind paa noget Nyt; men for at gaae ind paa dette Nye tænker jeg mig det nødvendigt, at det skeer efter en fuldstændig Plan, der er baseret paa det hele Værn af Landet, og at der navnlig tages Hensyn til Fæstningerne. Hvis man f. Ex. besluttede sig for en ny Befæstning af Kjøbenhavn, da turde for denne Stad en complet Almeenvæbning vel være paa sit rette Sted.

Jeg vil da, idet jeg slutter, tillade mig at citere de Ord, som den ærede Rigsdagsmand for Ringkjøbing Amts 2det District (Kirke) har anført i Anledning af Almeenvæbningen: „Det forekommer mig at være høit urigtigt, at Forsamlingen ofte og gjentagne Gange siger: vi ville have Noget, uden at den har gjort sig det klart, enten det er os gavnligt eller ikke. Maafee vil man komme til det Resultat, naar man har faaet Regjeringen til at foranstalte det Hele, at det saa viser sig, at det ikke kan bære Byrden af Omkostningerne, og det vilde dog være en sorgelig Historie, om Landet skulde forarsages store Udgifter, naar man da til Slutningen kom til det Resultat, at sige Nei. Det forekommer mig derfor, at vi for Diebliffet bør lade Almeenvæbning være udenfor Betragtning.“

Tvede: Det har været mig en Tilfredsstillelse idag at høre Ordføreren erkjende, at jeg — og hver den, der tænker som jeg — ved det af mig under Nr. 1 fremsatte Forslag ikke har tilfattet at bebrage Bondestanden for dens Ret til at see Børnepligten almindeliggjort; jeg haaber fremdeles, at man ikke vil kunnebebrende mig, at jeg vil berøve Regjeringen Noget af det Mandskab, som den anser fornødent, og som Nationen netop venter, at den i fuldeste Maal vil anvende, for at skaffe Danmark en hæderlig Ende paa den nødtvungne Krig, hvori det befinder sig; og jeg gjør Fordring paa at blive troet, naar jeg forsikrer, at jeg alene strider imod Lovudkastet, fordi det, indskydende sig under Diebliffets Krav og Bondestandens retfærdige Fordringer, søger at indbringe Nationens unge Mandskab under et Militairsystem, som den Mand, der mere end nogen Anden, er optraadt som Forsamlingens sagkyndige Lærer og Mester, tidligere end jeg, har sagt: duer ikke.

Der ligger for mig en Række af Smaafrister om det danske Væbningsvæsen, udgivne i Aarene 1831—1833 af Majorcapitain A. F. Tscherning, hvori denne Forfatter oplyser det paastrængende Nødvendige i, at der forberedes en Folkevæbnings-Organisation; om hvilken han dog derhos siger, at den i Tilfælde af en Krig maa indføres strax; hvori han meddeler en udførlig Plan og Beregning, hvorefter hans Folkevæbningsidee kan udføres med mindre aarlig Udgift, end Landmilitair-Statens koster efter de sidste Regnskabsoversigter, og hvori han godtgjør, at almindelig Værnepligt ikke kan forenes med det nuværende Cadresystem anderledes, end ved en Mængde af Undtagelser. Foruden til disse, som jeg tænker modent overveiede og med Indsigt fremsatte, Sætninger af en militair Autoritet, som har et stort Parti i denne Sal, kan jeg henholde mig til den ærede Krigsministers Uttringer forleden Dag (Sp. 1224), da han sagde, at han holdt Stedfortrædning for absolut fornøden, fordi Værnepligten er en altfor haard og utaalelig Byrde for mange Classer af Samfundet, endstjøndt han rigtignok ikke viste, hvorledes denne Ulempe er afhjulpen for andre end de Formuende i alle Classer af Samfundet. Det Trostesløse, det Krænkende for de Uformuende i alle Classer af Samfundet, som ligger i denne Erkjendelse, er saa ivinesaldende, at jeg ikke skal indlade mig paa at fremhæve det; men jeg tør vel vente, at nærværende Forsamling, som er valgt og kaldet til at grundlægge Folkets Frihed og sikke dets Rettigheder, ikke vilde begynde dette vigtige Værk med at vedtage en Lov, som, langt udover Dieblikkets Trang og Retfærdighedens Fordringer, angriber den personlige Frihed og de naturlige Rettigheder, hvilke dog vel aldrig kunne sættes lavere, end at Ingen bør paalægges utaalelige Byrder, fordi han er uformuende til at købe sig fri. Dersom det forlangtes, at Nationens unge Mænd skulde tjene nogle Aar personlig som Nattevægtere eller Politibetjente, hvis de ikke havde Raad til at leie Stedfortrædere, saa vilde vi vist Alle reise os med Indignation mod denne Fordring, og Indignationen vilde vist ikke blive mindre, hvis denne Forandring i samme Dieblik ledsagedes med en Falliterklæring paa Forstand til at ordne Sagen anderledes, og paa Forstand maatte det naturligviis være; Falliten kunde i intet Tilfælde gjælde Pengemidlerne, som det i forrige Møde blev oplyst af en æret Taler, efterdi Samfundet under alle Omstændigheder tilveiebringer disse, saavist som en fattig Arbejders Tid i alle Classer af Samfundet netop er hans Penge. Men hvormeget af vore Soldaters Tjeneste i Fredstid er da ikke ligeartet, kun mindre nyttig Tjeneste? Det er rigtignok bleven sagt, at Garnisons- og Caserneliv er nødvendigt for at danne dygtige Soldater, navnlig for at vanne Mandskabet til at føle sig bestjæftiget ved Intet at udrette, efterdi Armeen ikke kan føre et Liv med sig i Felten, og efterdi Disciplinen allerede er halv borte, naar Soldaten kjæder sig i befalet Lediggang; men jeg tænker, at Forsamlingen ikke føler sig saa tilbøielig til at tage sin Fornuft fangen under en blind Troeshydighed mod den militaire Orthodori, at den skulde skynde sig syndeligt med at tage slige Argumenter for gode Varer.

Jeg har saaledes troet det rigtigst, nu at indskrænke sig til hvad Dieblikket kræver og lade det Øvrige være. Deraa gaaer mit Forslag ud, og hvis det er stillet saaledes, at det ikke kan komme under Afstemning, hvilket den ærede Formand vil have at afgjøre, da skal jeg vel finde mig deri; men hvis ikke dette er Tilfældet, da maa jeg rigtignok staae paa, at Forsamlingen herom giver sig tilkiende.

Drewsen senior: Naar jeg tænker mig de utaalelige og sørgelige Følger af, at det her stillede Amendement gik igjennem, kan jeg ikke andet end ønske, at det ikke var bleven stillet, og det netop saameget mere, fordi sørgelige Følger ville fremkomme deraf, at det blot er stillet. Jeg skal blot tillade mig at fremsføre to Exempler paa de Følger, som ville fremkomme ved, at det kongelige Lovforslag om almindelig Værnepligt nu blev forkastet. Jeg appellerer til de Herrer, der sad hos mig i den Afdeling, hvori jeg havde Plads, om ikke Lovforslaget der blev gennemgaaet med den allerførste Omhu, ja med en Omhu, der endog gik ned til Smaalighed, og jeg tænker, at det Samme har været Tilfældet i de andre Afdelinger, og jeg tvivler ikke paa, at det ogsaa i Comitten har nydt al Opmærksomhed. Hvad der er passeret her i Salen, behøver jeg ikke at fortælle, og saaledes

hvad Kræfter, hvad Tid, og som Folge deraf, hvad Omkostninger Forhandlingerne her og i Afdelingerne have medført. Nu er det ganske vist, at det ikke kan være muligt andet, end at det maa være mange Rigsdagsmænd bekiendt, at man i Kjøbenhavn — maaskee og i de andre Byer — taler allerede om den lange Tid, som vore Forhandlinger medtage, og som Folge deraf, om de store Omkostninger; ja jeg har endog hørt en Beregning over, hvad Værnepligtsloven vilde koste, naar den blev færdig. Man har anskaaet det til 25,000 Rbd. Nu kan det dog ikke seile, at, naar Loven nu blev forkastet, vilde det gjøre et Indtryk paa Folket, som ikke vilde være til Forsamlingens Gunst. Endnu veed man ikke, hvad Forsamlingen er, eller bliver; den skal først vinde Publicums, Folkets, Tilid; og den vide vi, at vi ikke kunne undvære. Jeg er fuldkommen overbevist om, at det nærværende Ministerium mener Folket det ærligt og vil flaae ind paa en fornuftig Reformvei; men vi ere indtraadte i det constitutionelle Liv, og vi vide Alle, hvor hurtigt et Ministerium opløses i det; det kunde altsaa vel være, at vi kunne miste et Ministerium, som vi vare tilfredse med og faae et, som vilde gaae i en modsat Retning —, ja jeg nævner det, stjøndt jeg vil haabe, at mine Ord ikke maae gaae i Dpfyldelse —, og hvem lover os da for, at man under saadanne Omstændigheder vil respectere Rigsforsamlingens Mening, dersom den ikke er støttet af Folket. Jeg troer derfor, at det er Forsamlingens Pligt, ikke at følge blindt hen en Mening, som er idag og maaskee ikke er imorgen, men, naar Sandheden er paa Folkets Side, da ikke undlade at erhverve dets Bisald. Vel ville der være nogle, som vare tilfredse med, at Værnepligtsloven faldt; men den store, den uhyre Pluralitet vil ikke være tilfreds dermed. Det er allerede 9 Aar siden, at man begyndte at tale om almindelig Værnepligts Indførelse. Der blev forelagt 2 Stænderforsamlinger Udkast desangaaende; men Regjeringen fandt sig ved de mange Indvendinger, der bleve gjorte derimod, foranlediget begge Gange til at tage Loven tilbage. Bondestanden, hvis ivrigste Ønske eller et af de ivrigste Ønsker det var, at denne Lov skulde udfomme, har sin skuffede Forhaabning med en No og Værdighed, som giver den dobbelt Ret til nu endmere at nyde hvad vi her Alle erkjende, at den har Ret til. Der foreligger denne Forsamling et Udkast til en Lov om almindelig Værnepligt; dersom nu denne Lov skulde falde, vil det da ikke foranledige Adspjittelse mellem det, der burde være forenet, de forskjellige Classer af Statsborgere, og Forbittrelse i Bondestanden? Jeg siger ikke disse Ord, mine Herrer, som en Trudsel; det være langt fra mig, og jeg haaber, det at være bekiendt nok, at jeg ikke ynder Overligheder; men jeg siger det som en Advarsel. Vil ikke den Mistro, som man saa ofte har tillagt Bondestanden, vaagne paany, og vaagne med god Grund? Vilde ikke den ene Bonde sige til den anden: „Seer du, vi kunne ikke stole paa de kjoleklædte Folk, nu er Loven tre Gange forelagt, og tre Gange forkastet; vi have nu ikke andet at gjøre, end at vælge vore Jævnlige. Det er vel sandt, at de færreste af dem altid have Ordet i deres Magt til at forsvare Loven; men vi ville vel dog altid kunne finde 3—4 Mænd, som vi kunne forlade os paa, og som kunne tale for os, og naar Alt kommer til Alt, saa er det dog Stemmerne, som afgjøre Sagen; vi ville altsaa ikke vælge Andre end Landmænd“.

Jeg ønsker naturligviis, at der skal være Bønder i Rigsforsamlingen; men jeg ønsker ikke, at de skulle kunne bestemme hvad de have Lyft til, at de skulle kunne fremkalde en Majoritet, der kunde være til Skade for Staten.

Jeg troede at burde udtale disse saa Ord, og jeg troer ikke at kunne slutte bedre end med det Ønske, at ret Mange, en ret stor Majoritet af Kjøleklædte, ville vise Bønderne, at det dog ikke er deres Mening, at Bønderne ikke skulle stee den dem efter min For mening tilkommende Ret.

H. W. Hansen: Efter den Anskuelse, som jeg har udtalt under den foreløbige Behandling, har jeg fremsat det Forandringsforslag, som den ærede Forsamling vil finde paa den trykte Afstemningsliste. Jeg har ikke fremsat det i den Forventning, at det vil tiltrædes af den ærede Forsamling, men jeg har alligevel anseet det for min Pligt, ikke at tilbageholde det, fordi jeg troer, at den Gufeltes Stemme, naar den udgaaer af en ærlig Overbeviisning, ikke

bør holdes tilbage, og at den ialtsald vil bidrage til, at den Sag, som her skal afgjøres, ikke bliver betragtet som afgjort kun fra een Side, og jeg skal derfor tillade mig et Par Ord.

At det er en Retfærdighedsfordring, at Børnebyrden udstrækkes til alle Stænder, har jeg altid erkjendt og skal altid erkjende; men jeg har derhos meent, og mener saa endnu, at der vel kan billigt spørges, om hvorledes denne Byrde skal paalægges, og om derved opnaaes noget virkelig Gode for Statens Diemed i det Hele. Om og hvorvidt dette er Tilfældet med den Børnepligtslov, vi her have behandlet, det vil den ærede Forsamling, efter den udsørlige Discussion, der har fundet Sted, være istand til selv at bedømme, og jeg skal derfor ikke videre opholde mig derved. Den vil derefter kunne bestemme, om den troer, at den kan tilfredsstille den selv, og om den kan tilfredsstille hele det danske Folk — jeg mener herved saavel Borger som Bonde, men kun den frie ophøjte Borger og Bonde, der dømmer selvstændig, og ikke den, der ei har anden Mening end den, der bibringes ham af Andre. Det er sagt, om jeg mindes ret, ifor-gaars, af den 28de kongevalgte Rigsdagsmand (Tscherning), at denne Lov var en Grundpille for vor Udvikling, eller ja omtrent var det han sagde, og det er fremdeles sagt af en anden æret kongevalgt Rigsdagsmand (Andræ), da § 25 blev forhandlet, idet han svarede dem, der talte imod denne Paragraph, at han formeente, at den varme Følelse, en Følelse, som han iøvrigt fuldkomment respecterede, i dette enkelte Tilfælde havde besejret deres sadvanlige Stærpsindighed; men de ærede tappre Rigsdagsmænd, som i denne Sag synes at være saa enige, maae vel tillade mig dog at have nogen Tvivl, om det er paa denne Grundpille, at man vil opføre den Bygning, hvori Borger- og Bondesfriheden skal finde sit sikke Ly og sit rette Børn, og jeg vil bede dem vel betænke, om de ikke ved deres store Stærpsindighed i denne Sag ville svække den Begeistring, hvortil jeg troer, at man fremfor Alt maa sætte sin Lid, for at frelse Landet og sikke Danmarks Værd og Selvstændighed. (Bravo fra Tilhørerpladsen; Formanden ringede.) Jeg troer, at man heller ikke bør undlade at ty til den, og at denne vil udrette langt mere, end naar man tager sin Tilflugt til nok saa mange Børnepligtslove, hvor gode de end maatte være, og jeg kan ikke Andet, naar jeg seer hen til de mange Indsigelser, der have reist sig imod denne Lov, vi her have behandlet, end gjøre de Ord til mine, der bleve udtalte af den ærede Rigsdagsmand for Veile Amts 3die District (Stodfleth), da han omtalte § 25, at, om det ogsaa ti Gange staaer i Forordningen, at Børnepligten er almindelig, saa vil man aldrig nogensinde antage dette. Endelig er der en Betragtning, som jeg troer ikke at burde tilbageholde, og det er Hensynet til den Landsdeel, som vi vistnok Alle ønske, skal slutte sig nærmere til os og træde i nærmere Forbindelse med det fælles Fædreland, og som ikke har deeltaget med os i Forhandlingerne. Her kan jeg paaberaabe mig, hvad den meget ærede Formand har yttret paa et andet Sted, hvor han har omtalt Slesvigs tilkommende Forbindelse med Danmark, og hvor han siger: „at Krigsvæsenet til Lands og Bands, maatte være fælles, og afgjøres i Forening paa den fælles Rigsdag, er klart“. Han har fremdeles sagt, „at det følger af sig selv, at Land- og Søkrigsministeren maatte blive fælles.“ Med denne Anskuelse for Die, og jeg troer, at de fleste dele den med ham, forekommer det mig ikke at være den rette Tid nu at ville vedtage en Børnepligtslov, som dog skal gjælde længere end for Krigens Tid, at vedtage en Børnepligtslov, der aldrig kan komme til at gjælde for dem, som med os skulle have fælles Børn og fælles Forsvar, uden at de selv have været med at vedtage den. Naar jeg dernæst seer hen til, hvortil det er opfyldt, hvad der atter og atter er blevet gjentaget som en uafviselig Fordring til en ny Børnepligtslov, at der skulde tages tilbørligt Hensyn til hele den militære Lovgivning, og naar man har sagt, at naar Børnepligten bliver almindelig, saa maa der med Kraft og Alvor tænkes paa, at de større Kræfter, som Landet derved kommer i Besiddelse af, erholde en saadan Anvendelse, at der dannes et fast og kraftigt Rigsværn, da kan jeg ikke nægte, at det forekommer mig, at det vel kunde være rettere at indskrænke sig til nu, under de nærværende Forhold, at stille hele Landets Kræfter til Regjeringens Raadighed, og forbeholde det til en

bedre og roligere Tid, hvorledes man vil ordne disse Kræfter. Jeg skal, naar vi komme til at behandle Grundlovens § 75, der bestemmer, at enhver vaabenfør Mand skal være pligtig at føre Vaaben for Fædrelandet, af mit ganske Hjerte stemme derfor, og dersom det endnu skulde falde i min Lod at deeltage i Beslutninger om offentlige Anliggender, skal jeg bidrage, hvad der staaer i min Magt til, at denne Pligt faaer sin rette og fulde Betydning; men jeg har meent og jeg mener saa endnu, det vil sees af den Raade, hvorpaa jeg har stillet mit Forslag, at, naar der (og det har jeg beredvillig erkjendt) alt nu strax maa raades over alle de Kræfter, Landet er i Besiddelse af, da kunde det vel overlades til Regjeringen at træffe provisoriske Bestemmelser om, hvorledes Pligten skal opfyldes og Kræfterne anvendes under Krigen; og naar den ærede Ordfører har bemærket, at det dog vilde være noget betænkeligt at overlade dette til Regjeringen, at man vilde sætte den i et vanskeligt Forhold, naar den skulde tage saadanne provisoriske Bestemmelser, saa skal jeg kun tillade mig at erindre om, at Regjeringen har været sat i Stand til at lade Anordningen af 23de Septbr. udkomme.

Endnu kunde jeg maaskee have et Mellemværende at afgjøre med den ærede 28de kongevalgte Rigsdagsmand (Tscherning), som jeg besklager ikke i dette Dieblif, saavidt jeg formaaer at see, er tilstede her i Salen, i Anledning af det Angreb, som han under den foreløbige Behandling rettede imod min dengang udtalte Anskuelse; men jeg skal afholde mig derfra, thi jeg troer, at den Raade, hvorpaa han den Gang traadte op, fritager mig derfor, og jeg kan gjøre det saameget hellere, som jeg deri snarere seer et Beviis paa, at jeg ikke havde saa ganske Uret. Det pleier gjerne at være Tilfældet, at, naar vore Modstandere i Meningerens Kamp søge de at gjøre vore personlige Hensigter, som de ikke kunne kjende, mistænkelige eller latterlige. Om dette er den rette Maade at føre Kampen paa, skal jeg tillade mig at henstille. Den ærede Rigsdagsmand pleier ellers selv at søgte med saa hæderlige Vaaben, at jeg næsten tør appellere til hans egen Dom i saa Henseende.

Stuttelig maa jeg takke den meget ærede Formand for, at han har anvist mit Forslag dets rette Plads, og ikke, som en Rigsdagsmand under den foreløbige Behandling har meent, at det skulde behandles ved Lovudkastets første Afdeling. Naar den ærede Rigsdagsmand meente, at jeg dengang var udenfor Ordenen, saa formoder jeg, at han nu vil erkjende, at det ikke var mig, men ham selv, der var udenfor Ordenen, idet han troede at burde veilede saavel den ærede Formand som mig.

Jeg skal kun endnu tillade mig at bemærke, med Hensyn til det af mig stillede Forslag, at det naturligt vil kunne finde sin Afgjørelse under den endelige og sidste Læsning af Lovudkastet, naar der stemmes, om Forsamlingen vil antage dette Udkast, eller ikke, og de Bemærkninger, hvormed jeg her har ledsaget det, vil jeg bede Forsamlingen nærmest at betragte som en Motivering af den første Deel af mit Forslag. Thi hvad den øvrige Deel af samme angaaer, erkjender jeg fuldtvel, at dersom den skulde have Krav paa Forsamlingens Opmærksomhed, maatte det derved gjorte Forslag undergaae en anden og fuldstændigere Behandling, end her at fremsættes i Forbindelse med en anden Indstilling. Jeg skal derfor indskrænke min Indstilling til dens Begyndelse „at det forelagte Udkast til en Forordning om almindelig Børnepligt fraraades.“ Efter min Formening kan man ikke derved sætte Regjeringen i nogen Forlegenhed og ei heller foragter man derved den Pligt, som man skylder Regjeringen og Folket, thi det er naturligt, at dersom Forsamlingen skulde komme til det Resultat, at den ikke vil tilraade Lovforslaget, som er blevet den forelagt, saa kan dette ingenlunde affrække Regjeringen fra at komme frem med et andet Forslag om, hvorledes de fornødne Kræfter skulle bringes tilveie, og ei heller kan det forhindre noget Medlem fra at stille et andet Forslag i saa Henseende. Af disse Grunde skal jeg tillade mig at henstille til den meget ærede Formand, om det ikke kan beroe med Afstemningen over mit Forslag til den tredie Læsning.

Formanden: Jeg skal tillade mig strax at besvare det Spørgsmaal, der er stillet til mig af den ærede Taler, der nys satte sig. Jeg maa ansee det som særdeles heldigt, at hans Indstilling, som af

ham foreslaaet, ikke nu sættes under Afstemning, men, at man indskrænker sig til, at de, der ere af samme Mening som den ærede Rigsdagsmand, stemme imod Lovudkastet ved dets endelige Læsning, men da kan Forslaget, hvis Udcastet falder, ikke under denne Sag blive sat under Afstemning, men det maa være ham forbeholdt at fremkomme med et nyt Forslag.

S. P. Hansen: Deri er jeg aldeles enig med den ærede Formand.

Nee: Der er dyb Sandhed i de Ord, som ere fremførte af den ærede Rigsdagsmand for Præsto Amts 4de District (Grundtvig); men selv i Erkjendelsen heraf, som idetmindste jeg i det Væsentlige deler, troer jeg dog, at man baade kan og bør slutte sig til Lovudkastet i den Skikkelse, hvori det nu er udgaaet af de stedfundne Afstemninger, om der end i Loven desværre ikke er bleven mere tilbage af almindelig Bærnepligt, end den tomme, prangende Overkrift. Thi den første Pligt, naar man vil stifte Ret imellem Medborgere, bliver dog at gjøre Fortids Uret god igjen, og denne Udskrivningslov har saa da idetmindste det Gode, at den strax hæver den Uret, der næsten i Aarhundreder har været tilføjet Bondestanden, ved at lade den alene bære Bærnebyrden, hvorved Bonden i egentligste Forstand gjordes glebæ adscriptus, idet den tilfældige Omstændighed, at han var født paa en Jordforpe, der kaldtes Bondejord, bandt ham til Bærnepligten, medens alle andre Samsundsclasser nød fuldstændig fritagelse ved et reent Privilegium, og det det vederstyggeligste af alle: Fødselsprivilegiet. Jeg maa derfor erklære, at det er med fuld Beredvillighed, jeg slutter mig til Lovudkastet i det Hele. Jeg kan heller ikke nægte, at iblandt de Uligheder, som ere fremtraadte i saa rig Mængde, ja jeg kunde næsten sige i det Mosaik af Uligheder, som Loven i sin Principløshed og Uretfærdighed i Fordelingen af Bærnebyrden frembyder, fremfinder dog et interessant og glædeligt lille Element i den fritagelse, der er indrømmet Skolelærerne, og hvorved disse dog i statsborgerlig Henseende ere komne til at rangere lige med Belærbarhederne, saa at der i Undtagelsernes Ulighed dog er bleven en liden Trøst tilbage. Forøvrigt ere alle andre Hensyn saa overveiende, saa jeg ikke behøver at sige, at der just ikke i og for sig ligger nogen Fristelse alene i det sidste til at stemme for Loven.

Winther: Jeg vil ikke her søge, at skildre det Upractiske og Tidspildende, der ligger i Forslaget Nr. 1, heller ikke det Upatriotiske, der forekommer mig at ligge i, at gjøre et saadant Forslag i et Dilemma som det nærværende, da dets Antagelse vilde have den skadeligste Indflydelse paa denne Forsamlings Anseelse i Folket. Dette blev nylig udviklet af en anden æret Rigsdagsmand, og hertil knyttede han en Advarsel, der passede godt i Oldingens Mund. Jeg vil heller ikke omtale, hvad der ligger klart for Enhver, hvor misligt det vilde være for Folkerepresentationen, at følge et Raad, ved hvilket den forud skulde give sit Samtykke til en Lov, hvis enkelte Bestemmelser den ikke kjender. Jeg anseer det for usforsvarligt for en Folkerepresentation saaledes at spille Ministerne al mulig Vilkaarlighed i Hænderne. Jeg siger dette ikke med Hensyn til de nuværende Mini- stre; de ønske sig ikke denne Vilkaarlighed, tværtimod de have udtrykkelig frabedet sig denne Magt. Derom vil jeg ikke tale, men derimod indskrænke mig til angaaende dette Forslag, at rette et Spørgsmaal til den høitagtede Formand. Forslaget indeholder nemlig to Punkter, for det første det Raad, at Rigsforsamlingen skal nægte sit Samtykke til den forelagte Forordnings Udgivelse; dette vil jeg ikke omtale. Det andet Punkt indeholder det Raad, at Forsamlingen skal meddele sit Samtykke til, at en Forordning strax udkommer, hvis Hovedindhold dernæst anføres. Det er med Hensyn til dette Punkt, jeg vil rette det Spørgsmaal til Formanden, om ikke heri indeholdes et Raad til Forsamlingen om at gaae udenfor det, hvortil den er berettiget? Jeg har nemlig ved at gennemlæse Forretningsregulativet ikke kunnet finde nogen Bestemmelse for et saadant Tilfælde, og i den Fuldmagt, ifølge hvilken vi befinde os i denne Forsamling, findes Intet, hvorved Forsamlingen berettiges til fra sin Side at fremkomme med Lovforslag.

Formanden: Jeg skal tillade mig at bemærke, at den ærede

Rigsdagsmand, der har stillet det under Nr. 1 anførte Forslag, har erklæret for mig, at han er aldeles tilfreds med, at hans Forslag afgjøres paa samme Maade, som Forslaget under Nr. 2, og at han altsaa ikke forlanger nogen særskilt Afstemning over sit Forslag, men forbeholder sig at stemme imod Lovudkastet ved den endelige Læsning og derefter, saafremt Lovforslaget bliver forkastet, at indkomme med et nyt Forslag. Det Spørgsmaal, som den ærede Taler har opstillet, behøver saaledes ikke at afgjøres nu, men vil komme under Discussion, naar et saadant Forslag kommer til Behandling. Jeg antager, at den ærede Taler hermed vil være tilfredsstillet.

Winther: Ja.

Barfod: Det gjør mig ondt, at jeg idag og i denne Sag skal tage Ordet, men jeg tager det ogsaa udelukkende til et Selvsvar imod en Uttring, som nys faldt fra den ærede 13de kongevalgte Rigsdagsmand (Fibiger).

Jeg veed ikke, om det er gaaet andre Rigsdagsmand som mig, men jeg har idetmindste fundet, at Rigsdagstidenden ikke altid gjengav aldeles ordret, hvad jeg var mig bevidst at have sagt; hvilket forøvrigt være sagt uden ringeste Forkleinselse for de ærede Herrer, som besørge Rigsdagstidendens Redaction. Er dette Tilfældet, kan der altsaa undertiden findes Feil i Rigsdagstidenden, saa maa jeg vel ogsaa have Ret til at paastaae, at jeg aldrig har sagt, hvad den nævnte Rigsdagsmand, vistnok efter Rigsdagstidenden, har til- lagt mig, det nemlig, at jeg ønskede hele Danmark den Almeen- væbning, som Bornholm har. Hvad jeg har sagt, kan jeg, efter saa lang Tids Forløb, uden at have Rigsdagstidenden hos mig, og uden at være forberedt paa en saadan Sigelse, naturligtvis ikke kjendes forpligtet til her at udrede; men jeg gjentager, og det maa vel være nok, at jeg aldrig har kunnet ønske hele Danmark den Almeen- væbning, som nu Bornholm har. En saadan Ufornuft har jeg aldrig ønsket og aldrig udtalt.

Schurmann: Jeg skal efter den Bending, som Forhandlingerne have taget, og den Tid, som er medgaaen, kun benytte Ordet, som bliver mig givet, til at gjøre en lille Bemærkning. Dengang den danske Rigsdag sidst var samlet i Aaret 1660, da var det et af de mange Forslag og Andragender, som Borgerstanden fremkom med, at for Fremtiden skulde den staaende Militz indskrænkes til hvad der var fornødent til at besætte Rigets Fæstninger, men at derimod alle Landets vaabendygtige Mænd skulde øves i Vaabenbrug. Det gik med dette Ønske fra Borgerstanden som med mange andre fornuftige og billige Andragender, som da fremkom fra denne Side, at det blev forbeholdt en siern Fremtid at staffe dem Opfyldelse. Men naar man seer bort fra det mindre Glædelige i, at en saa lang Tid er medgaaen, uden at disse billige og retfærdige Ønsker ere blevene opfyldte, saa er det ret mærkeligt, at netop den sidste danske Rigsdag i denne Sag, saa at sige, mødes med den Stemning, det Ønske, som ogsaa nu for Tiden lever og er almindeligt herskende i vort Folk, og som ogsaa er kommet til orde paa nærværende Rigsdag. Der er noget Smukt i denne Overensstemmelse; det forekommer idetmindste mig, at man har Ret til ogsaa at see Sagen fra denne Side, og det forekommer mig, at vi, da vi nu staae ved Enden af Bærnepligts- sagens Behandling, gjøre Ret i, med Glæde at gribe Leiligheden til at gjøre Bort til, at det Ønske, der for næsten 200 Aar siden er bleven udtalt af Danmarks Borgerstand, nu idetmindste maa begynde at gaae i Opfyldelse, og at gjøre det første Skridt dertil ved at votere den Bærnepligtslov, som er bleven os forelagt. Thi jeg nægter ikke, at jeg som mange Andre betragter denne som en Overgang til noget Fuldkomnere, som endnu bedre skal svare til Tiemebedets Opnaaelse. Lader os altsaa votere Loven med det Ønske og det Haab, at det maa være forbeholdt den lovgivende Magt i den nærmeste Fremtid at til- veiebringe en bedre og fuldkomnere Organisation af Landets Væb- ningsvæsen, der baade kan gjøre Byrden lettere for dem, der skulle bære den, og som kan skaffe denne Foranstaltningens gavnlige Virk- ninger for Land og Folk.

(Fortætted.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Syv og halvtredsindstyvende (60de) Møde.

(Fortfat.)

Dahlerup: Naar man ikke er Militair ex professo, saa er man vistnok i en uheldig Stilling, naar man vil tale om Landets Forsvarsvæsen, og især naar man vil tale om Almeenvæbning efterat et høitaget militairt Medlem i denne Forsamling saa bestemt har udtalt sig derimod. Imidlertid skal dette dog ikke afstrække mig fra ogsaa at udtale min Mening desangaaende og navnlig fra at udtale, at jeg slutter mig til dem, der have stillet Amendements, som gaae ud paa at vise, at Almeenvæbning er det Resultat, hvortil man ønsker at komme ved Indførelsen af almindelig Værnepligt. Det er Alle bekendt, at der var en Tid, da vor Landarmee var intet mindre end folkelig; Grunden hertil laa ikke blot deri, at Officererne og en stor Deel af Armeen selv vare tyske, eller deri, at det var den simpleste Deel af Landets Befolkning, der blev udtagen til Soldater, og som saadanne vare underkastede en haard og grusom Behandling, men Grunden laa deri, at Nationen saae, at uagtet Hærvæsenet aarlig kostede store Summer, saa spillede vor Armeedog, hvergang vi bleve indviklede i en Krig, kun en maadelig Rolle. Uagtet vi anvendte store Summer paa at værne om Landet, mistede vi dog, hvergang det faldt en Fjende ind at angribe Danmark, den ene Provinds efter den anden, saa at det nu er kommet dertil, at Danmarks Belfærd staaer paa Spil, idet man vil bortrive en særdeles vigtig Provinds fra Riget. Befolkningen kom naturligviis til at ansee Hæren mere som en Forlystelsesgjensstand for Kongerne, end som et Bestyttelsesmiddel for Landet. Det var ikke Nationens Skyld, thi, hvor Leilighed gaves, viste den i Baaden uvovede Befolkning sig altid patriotisk nok til, freidigt at vove Liv og Blod i Kampen for Fædrelandets Frelse. Det var heller ikke Armeens Skyld; thi, hvor der var Leilighed dertil, har Armeen bestandig viist den samme Tapperhed og Kjaahed, hvorpaa vi i det sidste Mars Krig have seet saamange Prover. Men Grunden laa i vort Hærvæsenes slette Indretning. Vore Konger vilde nemlig ordne Hærvæsenet paa samme Maade, som Kongerne af Preussen og Frankrig; de betænkte ikke, at et lille Land, en lille Nation ikke kan have sit Hærvæsen indrettet paa samme Maade, som de store folkerige og mægtige Nationer. Det var derfor naturligt, at, da hele Landets Hærvæsen kun bestod i en lille Armeedog, tog vore Konger, saa ofte som vi bleve indviklede i Krig, i Betænkning, at udsætte Armeen for nogen Kamp, hvorved den kunde udsættes for Fare, thi, naar Armeen var tilintetgjort eller blot slaet, var Landet dermed aldeles blottet for Værn. Det sidste Mars Erfaring har viist, at den Armeedorganisation, som vi have, ikke fyldestgjørende kan skaffe Landet Midler til at forsvare sig.

Det er vel af et militairt Medlem her i Salen blevet sagt, at vi allerede have Almeenvæbning, eftersom enhver Mand i Staten, naar han ikke er i den staaende Hær, henhores til Forstærkningen, men det er i ethvert Tilfælde kun nominelt, fordi Forstærkningen kun udgjør en Deel af Armeen, forsaavidt den staaer paa Papiret. Vi vide Alle, at de Mand, der høre til Forstærkningen, først maae indkaldes og gives krigerisk Uddannelse, førend de kunne bruges i Krigen. Danmark er en Nation, og det vil være en Nation, og det er altsaa nødvendigt, at det sætter sig istand til at have sin Eksistens som saadan. Jeg kan imidlertid ikke tænke mig, at dette skulde kunne skee uden paa een af to Maader, enten derved, at vi ved Alliancer med andre Magter og ved politiske Forbindelser sikke os mod Angreb

af mægtigere Magter, eller ved at vi ordne vort Forsvarsvæsen saaledes, at vi, naar vi blive angrebne, kunne vise en Modstand, der er tilstrækkelig til at fjerne Faren. Hvad de politiske Forbindelser og Alliancer angaaer, saa har det sidste Mars sørgelige Erfaring noksom viist, hvor unyttige og utilstrækkelige de ere til Landets Frelse. Jeg skal ikke her blot tale om, hvor unyttige de ere, men tillige henpege paa, at en saadan Eksistens er uærdig for Nationen. Jeg veed ikke paa nogen bedre Maade at vise, hvor utilfredsstillende saadanne Midler ere til at sikke vor Selvstændighed, end ved at citere nogle Ord af en Forfatter, der tidligere er bleven nævnt, nemlig den forhenværende Artillericapitain A. F. Tjehning; han siger nemlig: „see vi paa den ene Side, at det er den almindelige Mening, at vi i Tingenes nærværende Tilstand maae søge vores Frelse i Underhandlinger, fordi vi ikke have Tillid til Krigsmagten, hvad vil det da sige, at frelse sig ved Underhandlinger og ved Andres Hjælp? Kun den Underhandler finder Dre, kun den kan finde kraftig Hjælp for sin Stat, der uforsagt tør kaste Staalhandsken paa den politiske Vægtstaaal. Hvis han ikke tør dette, maa han gjøre sin Stat til et politisk Kul, men vil da Danmark dette?“ (Hør! Hør!) Det er altsaa ikke ved Underhandlinger og ikke i politiske Forbindelser, at Danmark skal søge sin Frelse, men det er ved at ordne sit Forsvarsvæsen saaledes, at det kan, med nogen Sandsynlighed for et heldigt Udfald, byde den Fjende Trods, som truer dets Selvstændighed. Jeg troer med den Forfatter, som jeg nu har citeret, at dette kan skee paa den Maade, at enhver Mand i Landet ikke blot veed, at det er hans Pligt at vove Liv og Blod for Fædrelandets Frelse, men ogsaa føler sig istand til at kunne gjøre dette, og det vil man alene kunne opnaae ved Indførelsen af Almeenvæbning, thi ved Almeenvæbning, om ogsaa kun paa den Maade, som den citerede Forfatter har anført, vil enhver Mand blive vaabenvædet, og efter hans egen Forsikring, der naturligviis er begrundet paa hans militaire Kundskab, vil af en saaledes vaabenvædet Befolkning i saa Uger, ja i saa Dage, kunne skabes en Armeedog, der vil kunne være tilstrækkelig til at byde Fjenden Spidsen. Jeg er ikke Militair, og jeg kan derfor ikke indlade mig paa at bedømme, hvilke Foranstaltninger der behøves med Hensyn til Almeenvæbnings Indførelse, men jeg troer at kunne udtale det som et i Nationen almindeligt Ønske, at Rigsdagen maatte komme til det Resultat, at Almeenvæbning blev Endemaalet for almindelig Værnepligts Indførelse.

Vel har jeg hørt sige af en Rigsdagsmand her i Salen, at man ikke maatte fremkomme med et Forslag i saa Henseende, uden at kunne forelægge et detailleret Forslag om, hvorledes en saadan Almeenvæbning skulde indføres, men jeg er fuldkommen vis paa, at en saadan Fordring er aldeles ubefoiet. Paa denne Maade skulde man ikke kunne anmode eller opfordre Regjeringen til at fremkomme med nogen som helst Lov, uden at man, idet man fremkom med en saadan Opfordring, skulde præsentere et vel udarbejdet Lovforslag. Det er bleven sagt, at Almeenvæbnings Indførelse var forbunden med store Bankefæligheder. Det vil vistnok være vanskeligt, men derfor har man jo Regjeringen, derfor har man Ministre, for at overvinde Bankefæligheder, og med Hensyn hertil skal jeg tillade mig endnu engang at citere den oftnævnte Forfatter. Han bemærker nemlig, med Hensyn til den Fordring til dem, som anke over det Bestaaende, at de skulde fremkomme med detaillerede Forslag: „Hertil svare vi, at vi tilfulde erkjende Bankefælighederne af at udarbejde Detaillerne af en saadan Plan, men at disse Bankefæligheder, som næsten ere uovervindelige for den, der ikke er i en saadan Stilling, at han har den fornødne Efterretning

om Landets nærværende Tilstand til sin Raadighed, formindskes betydeligen, ja næsten hæves for Regjeringsmanden, til hvem et saadant Hverv er betroet, og som derved kan gjøre Krav paa enhver Dplysning". (Hør! Hør!)

En æret Rigsdagsmand, som er Militair, og som tidligere idag har talt om den samme Gjenstand, har meddeelt os Dplysninger om, hvorledes en Almeenvæbning ikke bør være, idet han har meddeelt os Dplysninger om, hvorledes Almeenvæbningen er indrettet paa flere forskjellige Steder; men fordi de Exempler, han har anført, ere utilfredsstillende og utilstrækkelige, derfor kan jeg aldeles ikke indsee, hvorfor vi ikke skulde være istand til paa en heldigere Maade at løse Opgaven. Det har altid været Sædvane her i Landet, navnlig med Hensyn til Militairvæsenet, at hente Alt udenlandsfra og bestandig at see hen, tidligere til den franske og senere til den preussiske Armee. Jeg troer, at det var godt, om det engang kom dertil, at vi hørte op med denne Seenheden til fremmede Nationer, og at vi indrettede vore Forhold saaledes, som vor egen Trang og vore Kræfter tillade det og gjøre det nødvendigt, og ikke blot efterlignede, hvad der finder Sted i fremmede Lande.

Udfastet til Anordningen om Indførelsen af almindelig Værnepligt, saaledes som det er blevet efter dets Behandling her i Salen, lider, hvad vistnok de fleste af de ærede Herrer ville indrømme, af saa mangfoldige Feil, saa mangfoldige Mangler, at jeg for mit Vedkommende aldeles ikke kan føle mig opfordret til at stemme for det, naar det bliver forelagt til den tredje Behandling, men at jeg derimod maa være langt mere tilbøjelig til at stemme for Forslaget under Nr. 2, hvorved Regjeringen vil faae en uindskrænket Myndighed til at benytte Landets Kræfter og Midler, det være sig Penge eller Folk, til Landets Forsvar, saalange Krigen varer. Indenrigsministeren har her i Salen sagt, at dersom vi den 26de Marts ikke have Fred, ville vi faae Krig, og det en Krig, som skal føres med al Kraft, thi da gjælder det Landets Frelse. Men naar det gjælder Landets Frelse, saa maa Regjeringen have ethvert Middel, som Landet frembyder, til sin Raadighed. Jeg veed vel, at man vil indvende, at man derved paabyrder Regjeringen et Ansvar, som den mulig ikke ønsker, og som den helst vil see sig befriet for, men jeg kan ikke finde mig foranlediget til, af et saadant Hensyn at fravige, hvad jeg for Fædrelandets faretruende Stilling maa ansee for hensigtsmæssigt og næsten nødvendigt.

Dansen: I Henseende til det af mig stillede Forslag om Almeenvæbnings Indførelse, vil jeg blot bemærke, at jeg troer, at, skal en liden staaende Hær udrette det Mindste, maa den være samlet, og da den kun kan være eet Sted, kan Landet angribes et andet Sted. Saaledes gif det i forrige Krig: medens Hæren var i Holsteen, var Fjenden paa Derne. Jeg mener derfor, det var bedre, at hele Landet udgjorde een eneste stor Hær. Vi holde en Armee ikke for Fredens, men for Krigens Skyld, og da man i Freden skulde kunne læge Krigens Saar og arbeide paa Landets Opkomst, saa indseer jeg ikke, hvorfor Landets Mars skal fortæres i Freden ved en ikke betryggende Armeorganisation, medens en mere betryggende og mindre bekostelig Organisation kan erholdes ved Almeenvæbning. Intet Slag leveres i Caserner, Ridestoler etc., men under Guds aabne Himmel, og da det netop er Garnisonstjenesten, der er afstrækkende og forstyrrende, saa indseer jeg ikke, hvorfor den skal bibeholdes. Jeg mener, at det var hensigtsmæssigere, at, hvor en Garnison var nødvendig, maatte dertil kunne bruges hvervede eller frivillige Tropper med anstændig Gage. Da det i andre Livsstillinger er Skik, at Embedsmanden boer i sin Kreds, som Amtmanden i sit Amt, Herredsfogden i sit Herred, Præsten i sit Sogn, var det saa ikke naturligere, at Befalingsmændene og Lærerne ved Armeen boede ved Mandskabets Hjemstavn, enten i alle Sectionsdistricter eller i Militairdistricterne efter den ærede 28de kongevalgte Rigsdagsmands Forslag. Da Udfaldet af en Krig eller et Slag meest beroer paa Ansørerne, var det da ikke ønskeligt, om Conduite, Dygtighed, Mod og Danskhed var den eneste Vej til Forfremmelse. Erfaringen har lært os, at vor garnisonssvæde Hær ikke udgjør noget betryggende Værn, og da Krigsoperationerne ikke kunne vente paa Forstærkninger, efterfom de i Garnisonerne blive dreserede, var det saa ikke nødvendigt, at antage Ovelsen under aaben Himmel paa cengang med det hele udfrevne Mandskab; ja,

maa man ikke antage, at, hvis vi ifjor havde haft en talrig, under aaben Himmel øvet, og af de Dygtigste, med Soldatens Begjæring anført Hær, at den vilde have taget Rendsborg ligesaa tidlig, som vor kostbare garnisonssvæde Hær naaede Als og Kolding. Men endnu er ikke Alt tabt, Danmark kan atter have sig af sin Fornedrelse og gjenvinde Europas Agtelse. Det fører Løve i sit Baaben, og Løve mod boer endnu i det danske Bryst, saa ingen rovgjerrige Tigere eller frække Oprørere ustraffede tør vise sig; Danmark har endnu Kraft som Billie, og naar den korte Tid, der er tilbage af den ikke hændende Baabenhvile, anvendes til at danne en stor Mængde gode Skytter, da haaber jeg, at disse i Forbindelse med den Hær, vi alt have, understøttet af vort respectbydende Søværn, med vor retfærdige Sag for Die og med Løsenet „for Hæderskongen Frederik den Syvende og Fædrelandet“, snart ville bringe Danmark Seier, Fred og Hæder.

Derfor har jeg kun, som selvstændig Mand, her udtalt mine Anskuelser; men da jeg i Lovdags blev erindret om, at mine Anskuelser vare udenfor Sagen, og jeg frygter for, at det Samme er Tilfældet idag, vil jeg ikke spille Forsamlingens Tid med Afstemning over mit Forslag, men slutter mig til det Forslag, der er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 6te District (Bisby) om Tillæg til § 1 af Ordene „for at Almeenvæbning kan forberedes.“

Bisby: Det er en forunderlig Skæbne, som det Forslag har faaet, jeg under Nr. 4 har tilladt mig at stille. Det var stillet til Lovudkastets 1ste Paragraph, og det kommer til Behandling efter dets sidste. Det er sat ind med under den Afdeling, som gaaer ud paa at forkaste hele Lovforslaget, og det er saalangt fra at ville forkaste det, at det tværtimod gaaer ud paa, at man ikke alene skal beholde hele Loven, men endog saa lægge en heel Linie til.

Enhver Lov er interimistisk; det fulde Udtryk for Sandhed og Retfærdighed kan kun opnaaes tilnærmelsesviis, og enhver Lov gjælder derfor kun saalange, indtil man har fundet et sandere og fuldere Udtryk for det, der er tilsigtet. Ogsaa nærværende Lov er derfor interimistisk, hvormeget der endog saa kunde blive indvendt imod at bruge dette Udtryk, og den er det jaameget mere, som den netop gaaer ud fra en Krigstilstand der dog aldrig kan betragtes anderledes end som interimistisk, og som Loven derfor, naar denne Tilstand afløses af en anden, nemlig Freden, baade kan, bør, maa og vil forandre til noget Bedre. Dette er ogsaa almindelig erkjendt, og jeg skal ikke, saaledes som flere foregaaende ærede Rigsdagsmand, citere Capitain Tscherning fra Maret 1831, thi mellem 1831 og 1849 ligge ikke 18 Aar, men et heelt Aarhundrede, og det maa vel være tilladt at see sine Begreber og Meninger baade klarede og forandrede ved den Erfaring, et saa langt Tidsrum kan medføre. Derimod skal jeg tillade mig at citere en yngre Forfatter, der ligger vor Tid og vor Kreds langt nærmere, nemlig den 28de kongevalgte Rigsdagsmand (Tscherning); han yttrede sig navnlig i det 21de Møde saaledes: „Dersom jeg i Fredstid skulde blive Medlem af denne Forsamling, skulde jeg være En af de Første, der skulde forsøge paa at tilveiebringe et andet Forslag til en Værnepligtslov, og han tilføiede fremdeles: „Enhver Lov, der kommer frem som simpel Lov, er en provisorisk Foranstaltning, indtil en anden Lov afløser den. Jeg anseer det foreliggende Forslag som stiftet til at afhjælpe Trangen i Diebliffet, men derimod som mangelfuldt med Hensyn til Udførelsen til en Fredsarmee. Jeg troer, at dette kunde skee paa en lempeligere, for Befolkningen bekvemmere Maade“. Dette er hans egne Ord, og jeg troer, at der er Mange baade her i Salen og udenfor Salen, der give ham Ret deri; men han er dog ikke den Eneste, der har udtalt dette. I Mødet den 27de Januar yttrede den høitagtede Krigsminister, at allerede hans Forgjænger i Ministeriet havde udtalt, at den nuværende Organisation af Armeen kan betragtes som en Indledning og som en Forberedelse til almindelig Væbnings Indførelse. Med saadanne Autoriteter i militair Henseende for mig, tør jeg vel anbefale det Forslag, jeg har stillet, til den ærede Forsamlings Opmærksomhed; thi jeg ønsker kun, at det skal blive udtalt i Loven, hvad disse have udtalt i Forsamlingen. Sagen selv er afgjort. Almindelig Værnepligts Indførelse er en Forberedelse til almindelig Folkevæbning; hvad enten det saa bliver udtalt i Loven eller ikke, vil den føre dets

til; men jeg ønsker alligevel, at det maa blive udtalt i Loven selv, og det af følgende Grunde.

For det Første, fordi det er godt, saa snart som muligt, at opstille det Maal, hvorefter man tragter. Naar man i § 1 indfører den Mellemsetning, som jeg har foreslaaet, bliver tillige almindelig Folkevæbning erkjendt ikke blot at være Maalet, men et høiere Maal, end det, almindelig Bærnepligt tilsigter; vi give et Løfte om, at vi ville eftertrakte dette Formaal og Regjeringen paamindest saaledes indirekte om, ikke at standse paa de militaire Reformers Bei, men bestandig at skride længere fremad. Ogsaa optages derved Ideen om almindelig Folkevæbning i Folkets Bevidsthed, og den faaer Tid til at uddanne sig deri. Det vil blive mere og mere fortroelig dermed, og saaledes vil det blive lettere, naar engang Omstændighederne tillade det, i Virkeligheden at sætte den i Værk. Det er ikke heller uden Exempel, at en eller anden indgribende Foranstaltning saaledes ikke blot tidligere er bleven forberedt, men at man endogsaa udtrykkelig har peget hen derpaa. Saaledes i Placaterne af 10de og 27de Juli 1846, hvor der pegedes hen paa, at almindelig Bærnepligt kunde ventes og navnlig snart ventes indført.

Min anden Grund er den, at jeg ikke kunde ansee det for gavnligt, om Loven bliver erklæret for provisorisk, saaledes som foreslaaet i det foregaaende Møde; thi denne Erklæring kunde let svække Lovens Anseelse og Virksomhed; men, naar man skyder den Sætning ind, som jeg har foreslaaet, bliver Loven provisorisk, uden at man kalder den det, og der holdes saaledes ikke blot en Mulighed aaben til Forbedring, men gives endogsaa en Opfordring dertil.

For det Tredie mener jeg, at naar man saaledes tyder hen paa almindelig Folkevæbning som det Maal, der ved nærværende Anordning tilsigtes, vil dette bidrage til at dæmpe den Utilfredshed, hvormed mange af den nu snart vedtagne Lovs Bestemmelser ville blive modtagne. Jeg sigter herved navnlig til den Strid, der er imellem Overstriften „almindelig Bærnepligt“ og Indholdet, som baade ved Lodtrækning, Stilling og Undtagelser medfører saare betydelige Uligheder og Ualmindeligheder. Ved Lodtrækning og Stilling vil Hærens Mæsse efter den foreliggende Anordning komme til at undergaae en væsentlig Forandring. Hidtil har den saagodtsom udelukkende bestaaet af Landbefolkningen, men nu vil en meget betydelig Deel af Kjøbstadbefolkningen blande sig i den, og det maaskee en meget større Deel, end man troer; thi Jorden er den eneste uudtømmelige Kilde til Rigdom, men for at fravinde den sin Rigdom, udfordres Arbeidskraft, der udfordres navnlig Hænder, og der vil aldrig være Hænder nok til at dyrke Jorden; dertil kan ikke bruges Maskiner; der spiller Dampen ingen Rolle. Derfor vil der for den sluttige Arbejder aldrig savnes Arbejde paa Landet, og det et Arbejde, som lønnes saaledes, at han kan leve deraf.

Formanden: Jeg maa gøre den ærede Rigsdagsmand opmærksom paa, om han ikke gaaer temmelig langt udenfor Sagen.

Bisby: Jeg kommer strax til det, jeg har tilsigtet. Der vil saaledes ikke være Rimelighed for, at Landbefolkningen vil søge hen til Stilling i Hæren; dette vil derimod blive Tilfældet med den overflodige Kjøbstadbefolkning, og man kunde derved hos Kjøbstæderne vække Misnøie mod nærværende Anordning, hvilken man dog baade i Kjøbstædernes og hele Landets Interesse maatte ønske at undgaae, og som bedst vil undgaaes derved, at man peger hen paa almindelig Folkevæbning som det, der kunde ventes indført, saasnart Omstændighederne tillade det. Dog dette Hensyn troer jeg, at man skylder Kjøbstæderne, fordi de ved den foreliggende Anordning og ved Grundloven ville see sig standse i deres Fremblomstren; thi Bærnepligtsloven berøver dem eet af deres vigtigste Privilegier og Grundloven lægger Skattebevillingsretten i Landbefolkningens Hænder.

Endelig tør jeg for det Fjerde, som en ikke uvæsentlig Grund, ikke tilbageholde den Erklæring, at Hæren, om den endogsaa er udgaaet af Folkets Midte ved almindelig Bærnepligt, dog alligevel, som Historien viser og ofte har viist, selv i den sidste Tid, ikke synes at indeholde nogen Borg for, at den kan forenes med den sande Folkesfrihed. Man har Exempler paa, at mangen en staaende Hær er bleven brugt og har ladet sig bruge af Magthaverne imod Folket og imod Folkets Frihed, og det er, fordi Hæren har bestaaet af Folk,

der meer eller mindre have gjort Krigshaandværket til deres Levebrød, af Folk, der have ladet sig hverve eller stille. Men hvor der er Folkevæbning, der er ogsaa Folkesfrihed; hvor Folket er Hæren, der er man ogsaa sikker paa, at Hæren aldrig vil kunne bruges imod Folket.

Til at forelægge en detailleret Plan er naturligviis ikke her Stedet, og det behøves heller ikke. Den ærede 28de kongevalgte Rigsdagsmand (Tscherning), som jeg allerede engang tidligere har citeret, har selv erkjendt Muligheden og paavist Udførligheden af almindelig Folkevæbning, og det maa være mig nok i denne Henseende at henvise til ham. Han har villet skyde Udførelsen deraf hen til en beleiligere Tid, og deri maa vistnok Enhver give ham Ret; men jeg haaber, at Enhver med mig vil erkjende, at almindelig Folkevæbning er det, der meest stemmer med den sande Folkesfrihed, og at Enhver der med mig anseer dette som det Duffeligste, ogsaa vil udtale dette sit Duffe og dette sit Haab, ikke ved at stemme imod nærværende Bærnepligtsanordning, men ved at optage deri det Duffe, som jeg i det forelagte Forandringsforslag har tilladt mig at yttre, optage det deri, for saaledes at anbefale det til den fremtidige Krigsbestyrelses Opmærksomhed. Man udtrykker ikke derved nogen Misforstaaelse med den nærværende Lov; man forkaster den ikke; man tilraader tværtimod, at den strax, og i sin fulde Udstrækning, skal sættes i Kraft; man forbeholder sig kun, at den skal vise hen til Noget, der i det mindste som en Idee staaer høiere og fuldkomnere. Jeg mener saaledes, at det Forslag, jeg har tilladt mig at stille, vil tilkjendegive den Forvisning, vi have, at § 76 i Grundloven vil komme til at blive Sandhed, den Paragraph nemlig, hvorefter enhver vaabenfor Mand er pligtig til, med sin Person at værne om Fædrelandet.

Schlegel: Jeg skal ikke trætte Forsamlingen ved at forsøge paa at gjendrive de mange urigtige Paaastande, som flere af de ærede foregaaende Talere have fremført for Almeenvæbning, navnlig Rigsdagsmanden for Randers Amts 3die District (Dahlerup); men da flere af disse Talere have henholdt sig til, hvad Capitain Tscherning har skrevet i 1830, saa skal jeg tillade mig at henholde mig til, hvad den 28de Kongevalgte har sagt ved denne Sags foreløbige Behandling:

„De, som mene det ærligt med Fædrelandet, maae være overbeviste om, at en løst sammensat Almeenvæbning er det sikreste Midde til et slet Forsvar. Det er altid tvivlsomt, om en Almeenvæbning vil afgive et kraftigt Forsvar, men man bør under ingen Omstændigheder gribe dertil, førend de fornødne Midler ere forhaanden.“

Disse Ord, som jeg tillader mig at gøre til mine, beder jeg Forsamlingen at beholde i Erindring. De ere vægtige Ord i den Mands Mund, som for henved 20 Aar siden begyndte at fremhæve Almeenvæbning som det Formaal, hvorefter vi maatte stræbe, som det eneste Redningsmiddel til at bevare Fædrelandets Selvstændighed. De blive endnu vægtigere, naar vi betænke, at næsten 20 Aar ere henrundne, uden at den ærede Rigsdagsmand eller nogen Anden i Landet, der har udtalt sig for samme Mening, har været istand til at forelægge en Organisationsplan til en Almeenvæbning, som i militair og oeconomic Henseende kunde underkastes en grundig Bedømmelse; — thi korte Træk og løst henkastede Paaastande gjøre ikke Sagen klar. (Hør! Hør! ja! ja!) Mine Herrer! Dersom intet Andet havde kunnet gjøre Almeenvæbningen mistænkelig i Deres Dine, da maatte den Omstændighed, jeg her nævned, kunne gjøre det.

Jeg tillader mig at opfordre Forsamlingen til, ikke at udtale sig om den hensigtsmæssigste Militair-Organisation for Landet fra det militaire Standpunkt; jeg troer, at Fleertallet vil indrømme mig, at de dertil ikke besidde fornøden Sagkundskab. Hvad angaaer en Almeenvæbning fra det oeconomic Standpunkt, da foreligger der Forsamlingen Intet, der er værd at lægge Mærke til. Det forekommer mig derfor, at Forsamlingen ikke bør andrage paa, at Loven om almindelig Bærnepligt alene skal anvendes paa Almeenvæbning, saameget mindre, som der er den stærke Sandsynlighed for, at en Almeenvæbning, saaledes som den bør være, naar den skal indføres, vilde koste langt mere end en Organisation efter de hidtil gjældende Principer, lempet efter den af Forsamlingen behandlede Lov om al-

mindelig Bærnepligt, og langt mere end Landets pecuniære Kræfter kunne taale at bære.

Gram: Maatte det være mig tilladt, at gjøre blot et Par korte Bemærkninger, med Hensyn til hvad der er anført af det ærede 13de kongevakgte Medlem (Hibiger), angaaende Bøbningen paa Bornholm. Han har nemlig omtalt denne Bøbning paa en Maade, som om han syntes, at den var aldeles forkastelig eller Jutesomhelst kunde udrette. Jeg skal i saa Henseende tillade mig at bemærke, at, ihvorvel jeg ikke veed, hvorledes det nu forholder sig med den bornholmske Bøbning, saa veed jeg, at det bornholmske Militair, i Krigstiden fra 1807 til 1814, understøttet af en ubetydelig Deel Linietropper, havde sin store Betydning ligesoverfor Fjenden, der ikke vovede nogen Landgang paa Bornholm. Jeg skal fremdeles tillade mig at bemærke, at, om end Dvelferne for det bornholmske Militair, i de senere Aar ere blevne hævdede, saa er dette ikke, fordi Folket selv jo ønskede at blive øvet, men fordi Regjeringen har ladet det mangle Baaben. Jeg skal derfor tillade mig at bemærke, at der fra Regjeringens Side kun synes at være agtet lidet paa Bornholmernes Begjeringer, forsaavidtsom de gif ud paa, at faae deres Militair i en bedre Tilstand; thi vist er det, at der har været flere Officerer, som maatte anses for utjenstdygtige, formedelst Alderdom og Svaghed, og som ogsaa have begjæret deres Afsked, men ikke været istand til at erholde den. Sluttelig skal jeg tillade mig at tilføie, at naar det er bleven sagt, at Dvelferne varede i Regelen kun 4 Dage aarlig, da forholdet det sig virkelig saaledes — jeg troer rigtignok, at, det er 5 Dage, men det gjør ikke noget til Sagen —; men hertil kommer jo, at foruden disse Dvelfer maa Mandstabet først gennemgaae Recrut-exercitsen, og denne er ikke saa ganske kort paa Bornholm. Jeg har endnu kun et Ord at tilføie, nemlig, at om end det bornholmske Militair for Diebliffet er i slet og daarlig Tilstand, saa mener jeg dog ikke, at deraf lader sig udlede Noget for eller mod Hensigtsmæssigheden af Almeenvæbning.

Krigsministeren: En af de foregaaende ærede Talere, Rigsdagsmanden fra Christianshavn (Bisby) har citeret en Uttring af Krigsministeren, nemlig at han betragtede den nuværende Bærnepligtlov som en Indledning, som en Forberedelse til Almeenvæbning, og har deraf draget den Slutning, at jeg fandt Indførelsen af Almeenvæbning hensigtsvarende. Forsaavidt har jeg ikke udtrykt mig heldigt, thi vistnok er almindelig Bærnepligt en Indledning og Forberedelse til Almeenvæbning, idet den kan benyttes som saadan; et Andet er, om den skal og bør benyttes dertil. Det kommer jo meget an paa, hvad man forstaaer ved Almeenvæbning. At opbyde hele Landets vaabendygtige Ungdom til Landets Forsvar? Ja, naar den har den fornødne Forberedelse og Uddannelse, ligesom alle de i andre Henseender nødvendige Midler, vil den naturligviis yde et større Forsvar end en mindre Hær; en Hær af 60,000 til 70,000 Mand er jo naturligviis bedre end en Hær paa 30,000 Mand, forudsat at den har den fornødne Dvelfe og Forberedelse. Spørgsmaalet bliver altsaa absolut et finansielt Spørgsmaal; har Staten Midler til at vaabeneve tilstrækkeligen sin hele vaabendygtige Ungdom eller Folkesmængde? Den nuværende Styrke, som vi holde paa Venene i Fredstid, har i Gjennemsnit aldrig oversteget 8000 Mand aarlig, og Enhver veed, at det har kostet over 3 Millioner, mellem 3 og 3½ Millioner. Nu er Spørgsmaalet: den Styrke, som har været inde til Tjeneste, har den været holdt inde længere end nødvendigt? Kunde man behjælpe sig med en kortere Vaabenevelse og anvende Pengene til at vaabeneve et større Antal? Mange ere af denne Mening; men jeg troer, at alle Militaire ere derimod; de finde tværtimod, at den Vaabenevelse, som vore Soldater faae, er for kort; Artilleriet kan ikke øve sine Folk i en kortere Tid, end den, det har, og finder den

allerede kort; Cavalleriet har allerede lydeligen klaget over, at ved den nye Plan er Dvelfestiden for det betydeligen indskrænket; hvad Infanteriet angaaer, hvor Dvelferne ere indskrænkede til 16 Maaned, da er Tiden, efter mit individuelle Skjøn, meget for kort, og dette Vaaben savner endnu meget i sin Uddannelse. Vilde vi støtte os paa Erfaring fra andre Armeer, da vilde vi finde, at Soldaten der holdes langt længere inde til Tjeneste. Det vilde altsaa være et meget farligt Præcedens, dersom man vilde troe, at man paa denne Maade skulde kunne danne Soldater, der vare istand til at møde de fremmede Tropper, som vi kunne vente at komme i Krig med, navnlig med Tydsterne. Det synes overhovedet at være en Vildfarelse at troe, at man blot med Tallet kan udjævne den Ulighed, som findes mellem den mindre Stat og den større, at troe, at man, ved at give den hele Folkemængde en vis Vaabenevelse, kunde udjævne den Ulighed, som er mellem de mindre og større Stater, og derved sikke sig mod Angreb fra aldeles overlegne Naboer. De Herrer, der ere fortrolige med Historien, vilde vist ikke kunne citere et eneste Exempel paa, at nogen Stat ved Hjælp af en Folkevæbning har kunnet redde sig for et Angreb af en større Stat.

Schiern: Jeg beder om Ordet.

Krigsministeren: Man har til Styrke for denne Mening citeret den franske Revolution, at de Franske i 1794 frelste deres Fædreland ved en Almeenvæbning. Jeg troer, det beroer paa en Vildfarelse; thi for det Første var der en Stamme af den staaende Hær, en meget betydelig Stamme, for det Andet troer jeg ikke, at de Franske med deres Folkevæbning har reddet Landet i 1794; det er snarere skeet ved Uenighed blandt de Allierede. Man har ogsaa citeret Preussens Exempel i 1813 og Frankrigs i samme Aar, 1813, at nemlig Napoleon med en ganske uøvet Hær i 1813 desuagtet slog sine overlegne Modstandere. Jeg troer, at, havde Napoleon dengang havt en Hær af øvede Soldater, vilde Krigen have faaet et ganske andet Udfald. Den almindelige Folkevæbning i 1813 har aldeles ikke reddet Tydskland, men de meget store staaende Hære af Russer og Østerigere, kort sagt, hele Europa, som dengang havde sammentvoret sig mod Frankrig, det er det, som i Forbindelse med de franske Troppers Slethed dengang gav de Allierede Seier, og ikke nogen Folkevæbning. Jeg vil ikke bringe i Erindring Begivenheden her i 1807, hvor en ikke tilstrækkelig øvet Hær, som dog bestod af gamle Soldater, men som ikke havde været øvet i længere Tid, ikke havde været under Baaben, og som manglede Officerer, at den blev slagen ved Rjoge. Det er ikke et eneste Exempel i Historien; der foresaldt saa Aar derefter i Amerika, som har en talrig og ret øvet Militæ, en ganske lignende Begivenhed, idet en ubetydelig engelsk Armee landede i Nærheden af Washington og efter en ganske kort Modstand slog den amerikanske Armee, en Begivenhed, der har den allerstørste Lighed med Katastrophen ved Rjoge. Vi have ogsaa seet i Spanien ved Saragossa, hvorledes en fanatiseret Befolkning, understøttet af betydelige regulære Tropper, blev indesluttet i denne By, af en meget mindre fransk Hær, og efter en fortviblet Modstand dog alligevel maatte overgive sig. Vil man gaae længere tilbage i Tiden, finder man Jerusalem's Beleiring, hvor et heelt Folk, efter den meest fanatiske, heroiske Modstand, blev undertvungen af saa romerske Legioner. Den neapolitaniske Nation i Januar 1799 blev undertvungen og det hele Land erobret af en ganske ubetydelig fransk Hær under Championet og Macdonald. Jeg veed i det Hele ingen Lærlighed, hvor en Folkevæbning har vist noget Tilsvarende. Soldaterstanden er et Haandværk, det kan ikke læres i kort Tid; der er den samme Forskjel paa en øvet Soldat og en Recrut eller Militæmand, som mellem en øvet Haandværker og en Fuffter.

(Fortsættelse.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Syv og halvtredstindstyvende (60de) Møde.

(Berfat.)

Man har sagt, navnlig om de Franſke, at man af dem kunde danne en Soldat i 3 eller 6 Maaneder. Jeg tør henviſe til den Tale, ſom den berømte franſke Statsmand og Hiſtorieſtriver Thiers holdt, jeg troer, det var den 22de October f. A., i den franſke Nationalforſamling, angaaende den ſamme Gjenſtand eller egentlig om Stillingens Tilladelighed, hvor han imidlertid ogſaa fik Leilighed til at udtale ſig om almindelig Børnepligt og Almeenvæbning. Han anſører der en Uttring af Napoleon, ſom man dog maa erkjende ſom competent Dommer i denne Sag. En af Napoleons Generaler havde ſagt til ham, at der var den Forſkiel mellem Sotjenesten og Landtjenesten, at til at danne Søfolk udfordredes der lang Tid, men til at danne Soldater kun 6 Maaneder, hvortil Napoleon ſvarede, at det var aldeles en Bildfarelſe; man dannede Soldater hverken i 6 eller 12 Maaneder, men dertil behøvedes flere Aar. Der er et andet Citat af Napoleon, hvori han yttrede ſig om Slaget ved Wagram ſaaledes, at, havde han haft en Armee af gamle Soldater, ſkulde den Krig have ſaaet et ganſte andet Udfald, men med den Armee han havde, af ikke tilſtrækkeligen vøede Tropper, havde han ikke turdet vøve det Dverſte.

I alle andre Stater er Krigstjenesten langt længere, end den er hos os. Hos Ruſerne er Tjenestetiden 20 til 25 Aar; Øſterrigerneſ Hvervingstid er 14 Aar; Engländerne ville helst have deres Soldater til at tjene paa Livstid; i Frankrig, hvor man har almindelig Børnepligt, har man af den Grund ikke turdet udſtrække Tjenesten ſaa meget langt, og der er flere Gange ſteet Forſlag til at forkorte Tjenestetiden til 5 eller 6 Aar; den er fortiden, troer jeg, 7 Aar, og flere Deputerede i det fordums Pairskammer, hvor der ſade mange udtjente Militaire, vare af den Mening, at den burde forlænges til 8 à 9 Aar. Under ſaadanne Omſtændigheder vilde det være betænkeligt, om vi vilde troe, at vi med ſaa kort vøede Folk ſkulde kunne modſætte os Tropper, der have en ſaa langt længere Tjenestetid, og til at vøe Tropperne og holde dem længere under Baaben, end der er faſſat hos os, dertil ville jo de ſinantſtelle Midler aldeles fattes. Ved den foreſlaaede Redaction under Nr. 4 vil man jo egentlig foregribe Spørgſmaalets Beſvarelſe; man vilde paalægge ſig ſelv, paalægge Regjeringen den Forpligtelſe, at indføre almindelig Folkevæbning. Hvorfor i dette Dieblit tage en ſaadan Beſlutning, ſom man maaſtee ſiden ſinder, at man ikke kan tværſætte? Naar man eſter en foregaaende nøagtig Prøvelſe kommer til den Dverbeviisning, at Almeenvæbning kan paa en tilſvarende Maade tværſættes ſaaledes, at man ikke aldeles vødelægger Statens ſinantſer, og paa den anden Side dog Armeen ſaae en henſigtsmæssig og tilſtrækkelig Dvelſe, da er det jo tidſnok, at tage en Beſtemmelſe, om der ſkal indføres Almeenvæbning; men ſaalænge ſlige Data ikke foreligge, og der aldeles intet Skridt er gjort til dette Spørgſmaals Løſning, da ſynes jeg, at det ikke kan hjælpe at opſtille et Princip, ſom det er tvivlſomt om, hvorvidt det nogenſtunde kan gjennemføres. Hvoraf kommer det, at de, ſom udtale ſig for „Almindelig Folkevæbning“ ere Civile og de, ſom tale derimod, ere Militaire? Tilkommer der dog ikke de Militaire en vis Stemmeberettigelſe i denne Sag? Vil man altsaa aldeles tilſidesætte deres Meningsyttringer? Jeg vil derfor henſtille til Forſamlingen, om det ikke ſkulde være bedre nu, ikke at gaae ind paa dette Forſlag og derimod forbeholde det til Fremtiden, om almindelig

Folkevæbning kan indføres paa en tilfredsſtillende Maade, eller om den, ſom jeg meget befrygter, overſtiger Statens ſinantſtelle Reſſourcer. En meget kyndig Militair ſagde for 3 Aar ſiden til mig: Ideen om almindelig Folkevæbning kommer 300 Aar for tidlig, hvorved han vel vilde ſige, at det er en Idee, ſom duffer op, og ſom maaſtee med Tiden vil kunne gjøre ſig gjældende. Jeg vil yttre mig noget forſkielligt derom; jeg vil ſige, at naar alle andre Stater indføre Almeenvæbning, ſaa kan Danmark ikke vøve Noget ved ogſaa at indføre den, thi ſaa bliver jo det relative Forhold det ſamme; men for os at tage Initiativet i dette ſaa vigtige Spørgſmaal, vilde være høiſt betænkeligt. Jeg vil tilføie den individuelle Anſtuelfe, at, hvis af de 3 ſtore europæiſke Continentalmagter de tvende vilde indføre Almeenvæbning, og den 3die ikke indførte den, er det min Dverbeviisning, at den af de 3, der beholdt den ſtaaende Hær, vilde erobre de Andre.

Formanden: Der er af 15 Medlemmer forlangt Afſlutning.

Flere Stemmer: Navnene paa de Talere, der endnu have begjeret Ordet?

Formanden: Diſſe ere: Rigsdagsmanden for Nyborg (Schiern) og den 1ſte Kongevalgte (Andræ).

Balthazar Chriſtensen: Naar der ikke er flere end diſſe 2, er dette en Grund for mig til at ſtemme imod Afſlutning.

Efterat en af Secretairerne havde oplæſt Navnene paa de 15 Rigsdagsmænd, der havde forlangt Afſlutning, ſattes det under Afſtemning, hvorvidt denne ſkulde finde Steb, men dette blev afgjort benægtende med 96 Nei mod 23 Ja.

Formanden gav derefter Ordet til:

Andræ: Efter hvad der er yttret om det foreliggende Spørgſmaal „Almeenvæbningen“, ſkal jeg ikke trætte Forſamlingen med at give endnu et Bidrag til dette Spørgſmaals Afgjørelſe. Jeg ſkulde endog aldeles have givet ſlip paa Ordet, hvis jeg ikke troede, i den Maade, paa hvilken man fra mange Sider her i Salen har brugt Uttringer af et idag tilfældigviis fraværende Medlem, at finde en Forpligtelſe for mig til ogſaa at gjøre en Bemærkning. Man har, og det paa en paafaldende Maade, uafſadeligt citeret Capitain i Artilleriet, Tſcherning, og det 28de kongevalgte Medlem. Forſaaevit ſom man har ſøgt at belægge ſine patriotiſke Følelſer med Citater af denne Forfatter, ſaa kan jeg viſtnok ikke have Noget at indvende, mod en ſaadan Fremgangsmaades Rigtighed, thi jeg er ganſke enig med de forſkiellige ærede Rigsdagsmænd deri, at man vanſkeligt kan angive nogen anden Forfatter, fra hvem der i denne Henſeende, og ſærligt hvad Væbningsvæſenet angaaer, kan laanes bedre Citater. Men forſaaevit man derimod har fremført diſſe Citater paa en ſaadan Maade, — jeg paastaer ikke, at det har været Meningen at gjøre det; men jeg antager hellere, at det kun er en mulig Folge af den mindre forſigtige Maade, paa hvilken Citaterne ere blevne brugte, — forſaaevit ſiger jeg, ſom man har fremſtillet diſſe Citater paa en ſaadan Maade, ſom om deraf naturligt ſkulde kunne fremgaae den Slutning, at en ganſke beſynderlig Forandring af Meninger har fundet Steb hos Forfatteren, ſaa er det, jeg maa føle mig foranlediget til paa det Beſtemteſte at benægte en ſaadan Slutnings Rigtighed. Jeg formener, at der aldeles ikke er nogen Modſigelſe mellem de Uttringer, hvoraf den 28de Kongevalgte (Tſcherning) i denne Forſamling har betjent ſig, og de Uttringer, ſom han tidligere har brugt i de Skrifter, der, om de end ſynes Mange bekjendte, dog neppe kunne ſiges at være tilſtrækkeligen forſtaaede. Uttringerne kunne naturligviis ikke være aldeles eenslydende; thi, ſom ogſaa bemærket af en anden æret Rigsdags-

dagsmand, et Tidrum af 20 Aar, især naar der i dette Tidrum ligge Begivenheder, som ikke blot for Verden i Almindelighed, men ogsaa for Danmark have haft en saa stor Betydning, som naturligt gaae hen over Nogens Hoved, uden at indvirke paa hans Opfattelse af Forholdene. Det er efter min Mening et Uheld for den nævnte Forfatter, at han paa Titelen af sine Skrifter har brugt et Ord, som rigtignok nu har en god Klang, men som dog af de Fleste opfattes paa en ganske anden Maade, hvormod sikkert ingen Anden i denne Sal vil protestere, ja, jeg tør vel sige, har protesteret kraftigere end Forfatteren selv; det er Ordet „Almeenvæbning“, jeg sigter til, og det er dette Ord, som i denne Sal saamange Gange har forvoldet ham Bebrejdelser. Det er ogsaa kun Ordet, som man nu synes at ville holde sig til; thi jeg idetmindste veed ikke længere at angive nogen bestemt Form for den „Almeenvæbning“, der idelig omtales. Da det fra forskjellige Sider bestandigt bliver sagt, at den, som man nu skildrer, den var det ikke, man meente, det var en ganske anden; ligesom det endog idag er bleven yttret af en æret Rigsdagsmand, at man slet ikke havde nødig at inklade sig paa at angive den; det maatte overlades til Regjeringen eller andre Bedkommende. Det maatte da saaledes være blot det tomme Udtryk „Almeenvæbning“, som man troede patriotisk at anbefale. Imidlertid har jeg rigtignok tidligere tænkt, at de Fleste havde for Die en saadan Almeenvæbning, der paa lige Maade paabyrdede enhver Statsborger Børnebyrden, hvor altsaa den hele Befolkning, paa lige Maade, efter korte Dvælsler i Hjemstavn, maatte indtræde i den væbnede Magts Rækker, og hvor endelig den hele vaabensføre Befolkning skulde føres i Marken og maatte kunne bruges til Landets Forsvar, og en saadan Væbning er det, som jeg paastaar, at det aldrig har ligget i det 28de kongevalgte Medlems Tanke at tilraade her i Landet. Jeg, som har læst disse Skrifter, jeg har ikke kunnet finde nogen Uttring, der skulde berettigede til at sigte ham for at ville have en saadan Forandring i den væbnede Magt indført. Jeg vil blot, idet jeg slutter, bemærke, at i de Udkast til en Almeenvæbning, som han har givet i Nr. 3 af sine Brochurer, er det fremhævet udtrykkeligt, at der, som Supplement til den locale og mindre øvede Folkvæbning, maatte findes Normaltropper, og disse Normaltropper ere, hvis jeg ikke feiler, thi jeg har ikke Bogen ved Haanden, ansatte til henved 8000 Mand, det samme Antal, hvortil for Diebliffet den staaende Hærs stadige Garnisonstyrke beløber sig.

Schiern: Jeg veed ikke bedre at paaskjønne den Ære, hvorunder den ærede Rigsdagsmand for Mariboës 1ste District (Balthazar Christensen) har foranlediget, at ogsaa jeg kommer til at blive indbefattet, end ved ikke at følge den hviitagede Krigsminister tilbage til Jerusalems, Tacitus's eller Vigilius's Tider, eller vel endog blot til den Tid, da i Begyndelsen af det forrige Aarhundrede svenske Bønder uddroge fra Skaane den øvede Hær af Soldater, der en lang Aarække, som staaende Tropper, havde tilegnet sig et europæisk Ravn. Jeg vil blot, i Mangel af en bedre, have min Stemme mod den Uttring af Krigsministeren, at man vist ikke af Tidernes Historie vil kunne citere et eneste Exempel paa, at staaende Hære ere blevne overvundne af endog lidet organiserede Folkhære. Jeg vil, for at vise mig værdig til, at jeg fik Ordet, indstrænke mig til at standse ved de trende selv samme Tidspunkter, hvorved den hviitagede Krigsminister især dvalde. Han nævnte 1794, Frankrig, han nævnte Saragossa, og han nævnte Washinton. Dersom der er 3de Hære, der kunde siges, som staaende, at have haft et stort Ravn i de nyere Tider, saa er det den preussiske, Stamfaderen til den, der i Sommer gjæstede Jylland, den franske og den engelske; men jeg mener tillige, at netop disse Hære allerførst maatte see Eroen paa deres Uovervindelighed tilintetgjort ved Hjælp af Folkenes almindelige Væbninger; thi at den preussiske Hær, der i et halvt Aarhundrede havde været Gjenstand for Europas Beundring, i Aaret 1792 — jeg veed egentlig ei, hvorledes der i denne Henseende kunde være Tale om 1794 — virkelig blev overvundet af Frankrig selv, af dets Folkvæbning, dette troer jeg idetmindste den Mand indrømmer, der dengang var den franske Anfører; og ligeledes troer jeg, at man væsentligt bør kalde det en spansk Almeenvæbning, for hvilken en af den store Keisers Hære, der her saa ofte prises, for første

Gang leed et Nederlag i Spanien, ja ikke alene leed et Nederlag, men for første Gang saae Verden det Vidunder, at saadan nedlagte Saabuar. Og endelig, naar den ærede Krigsminister fremhævede, hvorledes den engelske Hær i 1814 brændte Washington, da leed jo netop strax efter Wellingtons feirkronede Regimentter ved New-Orleans imod amerikanske Frivillige det Nederlag, som senere gjorde General Jackson til Præsident i de forenede Stater, og som endnu er Gjenstand for enhver Amerikaners ærefærdige Stolthed, medens de engelske militære Forfattere vel altid have søgt, men ikke formaaet at forsvare det. Jeg veed, at Militaire fremdeles som hidtil ville forklare det første Tilfælde nærmest af det ugunstige Eftersaar i Champagne, det andet nærmest af de spanske Bøsser og det tredje nærmest af Ufere ved Mississipp; men selv troer jeg, at Grunden nærmere er en heel forskjellig, hvorfor jeg ogsaa stemmer for Amendementet under Nr. 4.

Krigsministeren: Jeg skal fatte mig ganske kort i Henseende til hvad den sidste ærede Taler har yttret, idet jeg simpelthen skal indstrænke mig til at sige, at det i Champagne egentlig ikke kom til noget Sammenstød, og at den franske Arme, for hvilken Preussiske vege, bestod af gamle Tropper og ikke var nogen Nationalgarde (Nogle Stemmer: ja!). Det Samme var Tilfældet i Spanien, hvor den franske General vistnok var uheldig og maaskee ogsaa opførte sig uheldig, der var det, ikke ligeoverfor Guerillaer, men for spanske Tropper, Linietropper, der vare fordeelte over hele Spanien, at de Franske vare uheldige.

Det er vel sandt, at Engländerne i Nordamerika have forsøgt paa at indtage en Stad, og paa Grund af tilfældige Omstændigheder ikke have kunnet udføre deres Foretagende, men dette troer jeg ikke kan afgjøre Noget. Den hele Krigens Historie i Spanien vil for enhver, som interesserer sig for Krigsbegivenhederne og deraf vil uddrage Resultater, troer jeg, netop vise, at skøndt Spanien er yderst begunstiget af Naturen til defensiv Krig, og uagtet dets Almeenvæbning, var det dog ikke Folkhæren, men Linietropper; det var Engelsmand, som dreve Franskmændene ud af Spanien. Der er en anden Stat, der ogsaa er bleven nævnt, Schweiz, som er meget begunstiget til Forsvar, og som jo har en af Naturen temmelig krigerisk Folkemængde, og i sin Midte mange Militaire, der have tjent i fremmede Hære som Linietropper; ikke desto mindre er denne Stat i vore Tider to Gange bleven erobret, 1798 og 1802, af tvende temmelig smaa franske Armeer, den ene Gang under General Brül, og den anden Gang under Ney. Det taler ikke for Resultaterne af Almeenvæbning.

Formanden: Hvis ikke flere ønske Ordet, kunne vi stride til Afstemning. Forslaget under Nr. 3 er taget tilbage, og den ærede Rigsdagsmand, der har stillet Forslaget under Nr. 2, har erklæret, at han ikke forlanger afstemt over det paa anden Maade, end at de, der vilde stemme for det, i sin Tid stemme imod Lovudkastet i det Hele, og at han da forbeholder sig, hvis dette maatte blive forkastet, at fremkomme med et særegent Andragende. Det samme har den ærede Rigsdagsmand, der har stillet Forslaget under Nr. 1, erklæret, men den ærede Rigsdagsmand for Præsts Amts 4de District (Grundtvig) vil nok, saavidt jeg har forstaaet ham, gjøre Forslaget til sit?

Grundtvig: Ja, forsaavidt som det staaer til mig, forlanger jeg, at det Forslag, som er stillet af den ærede Rigsdagsmand fra Ribe (Tvede) og som jeg fra Begyndelsen af har erklæret, at jeg henholdt mig til, og som jeg ligeledes idag har taget det bestemteste Hensyn paa, da forlanger jeg, at det, efter sin Stilling paa Afstemningslisten, maa komme under Afstemning.

Formanden: Jeg skal tillade mig at gjentage den Betragtning, som er imod at sætte Forslaget saaledes under Afstemning, som det her er antydet. Forsaavidt det gaaer ud paa, at forkaste Lovudkastet, er særskilt Afstemning oversflødig, fordi det vil kunne ske ved at stemme imod Lovudkastet i Almindelighed; men forsaavidt det gaaer ud paa mange detaljerede Bestemmelser og indeholder Grundtrækkene til en anden Lov om Børnepligten, saa er rigtignok min Mening den samme, som den ærede Ordførers, nemlig at saadant Forslag burde, for at kunne komme til Afstemning, have været paa sædvanlig Maade afgivet til og drøftet af Udvaltingerne og Co-

miteen. For at det imidlertid ikke skal faae Udseende af, at en enkelt Mand's Billaarlighed har Indflydelse paa dette Spørgsmaal, saa vil jeg, hvis den ærede Rigsdagsmand for Bræstø Amts 4de District (Grundtvig) ikke tager sin Paastand tilbage, tillade mig at sætte det under Forsamlingens Afstemning, om dette Forslag kan komme under Afstemning.

Grundtvig: Ja, det maa jeg bede om; jeg kan ikke Andet end finde, at dette er den eneste Maade, hvorpaa man kan faae at see, hvem der stemmer for eller imod Forslaget, da man kunde stemme mod den hele Lov, som den nu er bleven redigeret, af mange andre Grunde.

Den uagtet Formandens Ringen med Klokken stedfindende og tiltagende Larm gjorde det umuligt at høre Slutningen af dette Foredrag, der endelig afbrødes af Formanden med den Bemærkning, at det ikke kunde tilstedes Taleren at indlade sig paa nogen Discussion.

Da det fattedes under Afstemning, om det omhandlede, af Tvede under Nr. 1 stillede, af Grundtvig optagne, Forslag, kunde komme under Afstemning, blev dette med 96 Stemmer mod 11 besvaret benægtende.

Formanden: Skjøndt Tiden allerede er saa langt fremrykket, troer jeg dog, at det er stemmende med Forsamlingens Ønske, at vi idag tage den sidste Indstillingspost med.

Flere Stemmer: Ja! Ja!

Den omtalte Indstilling lyder saaledes:
Ørsted's almindelige Indstilling:

„At denne Forsamling, der blot er kaldet og befuldmægtiget til at overveie og vedtage Rigets Grundlov med tilhørende Valglov, ikke behandler nærværende Udkast, som om den var i Besiddelse af Deelagtighed i den lovgivende Magt, men blot fremfatter sine Bemærkninger derover, indstillende, at enten den Anordning, som Kongen, efter at have modtaget disse, maatte udgive, eller og et nyt Lovudkast angaaende Børnepligten, den første eller i det seneste den anden Rigsdag, efterat Forsatningsværket er bragt i Stand, forelægges til forfatningsmæssig Behandling.“

Ørsted: Udvalget har ikke kunnet tiltræde dette Forslag; det indeholder deels en Motivering af, at Forsamlingen ikke er competent til at behandle Børnepligtsagen som lovgivende, deels en Henstilling, forsaavidt det gaaer ud paa, at Forsamlingen skulde indstille, at Anordningen maatte blive forelagt den første eller anden ordinaire Rigsdag. Forsaavidt som det nu angaaer den Competence, der tilkommer Forsamlingen i denne Sag, saa finder jeg ikke paa Udvalgets Begne nogen Anledning til her at fremdrage dette Spørgsmaal, der egentlig nærmest kun henhører til Afgjørelse, naar Regjeringen vilde modsætte sig de af Forsamlingen vedtagne Forandringer i Anordningen, eller ikke stemmede overeens med den Beslutning, som var taget af Forsamlingen, og det foreligger jo ikke nu, idet der ikke er nogen Tilkendegivelse fra Regjeringens Side om, hvorvidt den ikke vil tiltræde nogen af de Forandringer ved det forelagte Lovudkast, som Forsamlingen har vedtaget. Hvad Indstillingen dernæst angaaer, da gaaer den væsentligst ud paa, at et nyt Lovforslag, eller i alt Fald en Lov om almindelig Børnepligt skal forelægges en kommende Rigsdag, og navnlig en Rigsdag, der var sammensat paa den Maade, som den tilkommende Grundlov maatte bestemme; men dette Forslag seer jeg ikke rettere end at falde ganske ind under den Discussion, som allerede idag har fundet Sted, og jeg skal derfor afholde mig fra at forlange den.

Indenrigsministeren: Det foreliggende Forandringsforslag foranlediger mig til at meddele den ærede Rigsforsamling følgende Bemærkninger.

Ministeriet har alt engang udtalt sin Anskuelse om Forsamlingens Stilling ligeoverfor Kongen ved Behandlingen af de enkelte — udenfor Grundlovsudkastet — forelagte Sager. Det fremgaaer af denne Erklæring, at Ministeriet vel ikke anseer nærværende Forsamling som deelagtig i den lovgivende Myndighed, undtagen hvor en særlig Bemyndigelse dertil er tillagt den af Kongen, men at Ministeriet dog gaaer ud fra, at Kongens allerhøieste Tilkendegivelse om Forsamlingens Stilling med Hensyn til Grundloven analogisk bør komme til

Anvendelse ved de øvrige Forsamlingen forelagte Lovudkast, forsaavidt disse forskjellige Charaktere tilsteder det. I Forbindelse hermed beder jeg den ærede Rigsforsamling bemærke, at, ligesom Ministeriet tidligere har yttret, at det antog, ei at ville kunne komme til at tilraade Hans Majestæt Kongen at fravige, hvad af Forsamlingen her blev vedtaget, saaledes seer Ministeriet sig nu, efterat alle Spørgsmaal om Forandringer af Udkastet ere afgjorte, istand til at meddele, at det vil tilraade Hans Majestæt at approbere Udkastet med de af Forsamlingen vedtagne Forandringer, hvorefter da det her tidligere berørte Competence-spørgsmaal paa Sagens nærværende Standpunkt vil faae al praktisk Betydning.

Paa den anden Side følger af hvad der er anført om Forsamlingens Stilling og Betydning, at Ministeriet maa ansee de Love, der af Hans Majestæt Kongen udgives overeensstemmende med hvad Rigsforsamlingen har vedtaget, som endelige og ikke som provisoriske, og det kan derfor ikke heller være Ministeriets Hensigt at forelægge dem for en kommende Rigsdag (Hør!).

Det synes og at ville være modsigende, om der for Tiden, da den af Kongen tilfagte Forfatning ikke er vedtagen, og medens Kongen, naar man tager Hensyn til Sagens juridiske Side, endnu er i Udøvelsen af Souveræniteten, slet ikke skulde kunne udgives endelige Love, fordi de raadgivende Provindstilstænder ei længere kunne kaldes til Virksomhed, naar dog disse Love ere bleve forhandlede og vedtagne af nærværende Forsamling, hvis Stemme maa tillægges en større Betydning og Vægt, end de raadgivende Provindstilstænders.

Ministeriet maa saaledes erklære sig imod, at den Børnepligtslov, som nu vil blive at udgive, betegnes som midlertidig eller provisorisk. Et Andet er, at den bliver foranderlig som alle Love.

Ørsted: Jeg troer, at jeg paa det tilstrækkeligste har motiveret det Andragende, som jeg her har stillet. Jeg troer, at det er ganske klart, at nærværende Forsamling ikke er i Besiddelse af nogen lovgivende Myndighed, og at den altsaa heller ikke kan gerere sig som en lovgivende Forsamling. At Regjeringen kan følge de Forslag, som herfra blive stillede, er klart, medens det derimod er en ganske anden Sag, om hvorvidt Forsamlingen var befriet til at fordrø det. Dog, med den Erklæring, som den høitagtede Indenrigsminister nu har afgivet, og som jeg maa antage, ogsaa har fundet Hans Majestæts Bisald, har Sagen tabt sin praktiske Interesse, hvorfor jeg skal afholde mig fra, at udbrede mig videre angaaende denne Sag eller anføre de flere praktiske Grunde, som tale for, at det med Hensyn til den Lov, der nu udkommer, bliver overladt til Regjeringen at gjøre enkelte Forandringer deri. Jeg skal blot endnu bemærke, at jeg ikke har foreslaet, at den nævnte Lov skal betegnes som provisorisk; jeg har derimod kun foreslaet, at, siden Forsamlingen ikke kan gjøre nogen Fordring paa, at dens Forslag skulle ubetinget følges, den Anordning, der maatte udkomme, og som udkommer paa en Tid, da den lovgivende Magt endnu ikke er ordnet saaledes, som i den nærmeste Fremtid skal see, maatte blive, efterat Forsatningsværket var bragt i Stand, forelagt en ny Rigsdag, for at den, uden at være bunden ved den, kunde sættes istand til, at vedtage saadanne Forandringer deri, som den maatte finde hensigtsmæssige. Imidlertid er ogsaa dette, efter den Erklæring, som nu er afgiven, uden nogen praktisk Nytte, og jeg skal derfor ikke opholde Forsamlingen med nogen Udsvikling af min Tankegang i saa Henseende.

Formanden: Er det den ærede Forslagsstiller's Mening, at tage Forslaget tilbage?

Ørsted: Ja, det følger vel deraf, at det ikke er af nogen praktisk Interesse.

Som Følge heraf frasaldt v. Haven og Hall Ørdet.

Efterat næste Møde var berammet til følgende Dag Kl. 1 og Dagsordenen fastsat saaledes: 1) Kænsers Andragende om Grundlovsagens Behandling, 2) Grundtvigs Interpellation til Indenrigsministeren, 3) Sammes Interpellation til Justitsministeren, — blev Mødet hævet.

58de offentlige Møde.

(Det 61de Møde i den hele Række.)

Tirsdagen den 8te Februar.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal tillade mig at anmelden, at Rigsdagsmanden for Svendborg Amts 4de District (Schiern) agter at stille et Spørgsmaal til Ministeriet, om hvorvidt dets Medlemmer betragte sig for, ligesom Rigsdagsmændene, at være Forsamlingens Forretningsorden underkastede og navnlig sammes 23de Paragraph.

Dernæst skal jeg anmelden følgende indkomne Andragender:

- 1) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Sorø Amts 3die District (Frølund), fra 58 Indvaanere i Marvede Sogn, indeholdende en Protest mod Forsamlingens Competence til at behandle organiske Love.
- 2) Et Andragende, indleveret af Rigsdagsmanden for Holbeks Amts 2det District (Gregersen), fra 66 Beboere af Hjemmet Sogn, om at den fremtidige Valglov maa blive, som den sidste Valglov foreskriver for Folkevalgene, samt at Bondestandens Laro maa varetages ligesaa fuldt som de andre Stænders.
- 3) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Ringkjøbing Amts 5te District (Pedersen), fra 308 Beboere af adskillige Sogne i Nim Herred, hvorved andrages paa, at Bondestandens Laro maa varetages ved Valglovens Behandling, og at almindelig Børnepligt maa indføres.
- 4) Et Andragende, indleveret af Rigsdagsmanden for Svendborg Amts 1ste District (J. A. Hansen) fra 85 Beboere af Kirkeværlose, om at Rigsforsamlingen ansees uberettiget til at behandle andre Sager end Grundloven, Bønge- og Børnepligtsagen, om directe Folkevalg uden Censur til Rigsdagen m. v.
- 5) En Skrivelse fra Cand. jur. H. Nyegaard paa St. Croix om Ophævelse af Titelvæsenet.
- 6) En Skrivelse fra Bødkermester J. Jensen i Nyted, indeholdende en Klage over Byfogden sammesteds.

De 5 førstnævnte af disse Andragender ville blive overleverede til Grundlovsudvalget, og den sidstnævnte Skrivelse henlagt i Læseværelset.

Efter Dagsordenen gik man derefter først over til Behandlingen af det tidligere anmeldte, af Rigsdagsmanden for Københavns 8de District (H. Kayser), stillede Andragende.

Kayser: Det Andragende, jeg har tilladt mig at rette til den ærede Forsamling, at Rigsforsamlingen vil opfordre Udvalget til Grundlovsudkastets Behandling at forelægge Forsamlingen sin Betænkning over dette Udkast deelviis, men iøvrigt paa den Maade, Udvalget anseer for den retteste, dog saaledes, at den foreløbige Behandling af Udkastet kunde tage sin Begyndelse, naar Børnepligtslovens sidste Behandling er færdig, og at Forsamlingen vil bemyndige Udvalget til i den Hensigt at vælge en Ordfører, uanset Bestemmelsen om dette Valg i Forretningsordenens § 10.

Jeg er fremkommen med dette Andragende, ledet af den Overbeviisning, at, ligesom det er Forsamlingens egentlige Opgave at forhandle og vedtage Grundloven, saaledes maa det ogsaa være ethvert enkelt Medlem af Forsamlingen magtpaaliggende, at denne Opgave kan løses paa den bedste Maade og i den korteste Tid, som en fyldestgjørende Behandling af en saa vigtig Sag kan tillade. Nærmest er jeg foranlediget dertil ved det Svar, som Grundlovscomiteen har meddeelt Forsamlingens Formand, og som er bleven oplæst i et af de foregaaende Møder. Det lader sig nemlig deraf forudsee, at en Standsning af Forsamlingens Virksomhed her i Salen vil blive nødvendig, naar Børnepligtslovens Behandling er færdig, isald der ikke foregaaer en Forandring i den Formening, som Comiteens Fleertal i dette Svar har udtalt. En saadan Standsning, der forekommer mig at være høist uheldig, antager jeg kunde undgaaes derved, at Comiteen forelagde Forsamlingen sin Betænkning over enkelte Dele af

Grundlovsudkastet, nemlig af saadanne, der ikke staae i noget gjensidigt Afhængighedsforhold til hverandre. Det er paa ingen Maade min Mening, at Forsamlingen burde vælge en Fremgangsmaade, hvorved Grundloven blev mindre tilfredsstillende behandlet, for derved at vinde Tid; men jeg troer heller ikke, at dette vilde være Følgen af den Fremgangsmaade, som jeg har tilladt mig at foreslaae; thi vel er Grundloven et samlet Heelt, som man ikke kan dele vilkaarlig og tilfældig, eftersom andre Omstændigheder gjøre det ønskeligt; men derfor kan den ikke mindre dog stilles ad i Dele, der ikke staae i en saadan Forbindelse med hverandre, at deri er en Hindring for, at de kunne behandles foreløbigen hver for sig. Jeg skal ved denne Leilighed tillade mig at gjøre opmærksom paa, at for det Første er her kun Tale om den foreløbige Behandling, og det er udenfor al Tvivl, at ved den endelige Behandling vil Comiteen være istand til at kunne forelægge sin Betænkning samlet; og selv, om vi nu ventede med den foreløbige Behandling, til den hele Betænkning var færdig, saa vilde vi dog ikke faae den anderledes end gennemkrydset af Minoritets-Vota, som vilde bringe en forstyrrende Deling ind i Discussionen. Endelig bedes det bemærket, at der i Andragendet er tilstaaet Comiteen den frieste Raadighed, med Hensyn til den Maade, som den selv maatte ansee for den hensigtsmæssigste at dele Grundlovsudkastet paa. Det er derfor ikke for at foreslaae nogen bestemt Maade, hvorpaa jeg troer, at Udkastet rettest kunde forelægges deelviis, men kun for at begrunde en saadan Forelæggelsesmaade overhovedet, at jeg skal tillade mig, at henlede Opmærksomheden paa Følgende. Det 6te Afsnit, der handler om Rigsbretten og om den dømmende Magt i det Hele, det 7de Afsnit, der omfatter de borgerlige Rettigheder, og det 8de, der indeholder Bestemmelser om, hvorledes Forandringer i Rigets Grundlov senere kunne foretages, forekomme mig ikke at staae i saadan Forbindelse med de foregaaende Afsnit, at en Betænkning over disse foregaaende vil være afhængig af den Anskuelse, man kunde have om de sidste. Jeg mener derfor, at en Betænkning vel kunde afgives særskilt over Udkastets 5 første Afsnit, uden Skade for Grundlovens Behandling i det Hele; men af de 5 første Afsnit, forekommer det mig atter, at det andet fortrinnsviis egner sig til særskilt Behandling, og jeg troer endog, at Comiteen uden Skade for den hele Behandling vilde kunne forelægge en enkeltviis Betænkning over dette andet Afsnit. Under den foreløbige Behandling deraf her i Salen antager jeg da, at Comiteen vilde være istand til at udarbejde en fuldstændig Betænkning over de øvrige af de første 5 Afsnit, og senere over de sidste. Jeg overseer ikke det Ubequemme, som vilde være i en saadan Fremgangsmaade saavel for Comiteen, som for dem, der i saa Fald valgtes som dens Ordførere; men den Udholdenhed, hvormed Comiteen hidtil har arbejdet, maa formeentlig være Borgen for, at den ikke vil gjøre et saadant Hensyn gjældende i en saa vigtig Sag; og at det er en vigtig Sag, at Forsatningsværket ikke udsættes længere, end Nødvendigheden kræver, vil neppe nogen nægte. Jeg maa tillade mig i den Henseende, at erindre Dem om, hvorledes det fra forskjellige Sider, ved flere tidligere Leiligheder her er bleven udhævet, hvor misligt det er, at den provisoriske Tilstand, hvori vi befinde os, vedvarer længere end fornødent; ligesom vi hyppig senere her i Salen have hørt Leilighed til at gjøre den Erfaring, at der hersker en stor Meningsforskiel, selv i denne Forsamling, om, hvor den lovgivende Myndighed egentlig for Diebliffet her i Landet har sit rette Sæde. Jeg skal erindre Dem om, at den høitagtede Indenrigsminister ved en tidligere Leilighed bestemt erklærede, at han ansaae den hele juridiske Ministeransvarlighed for saa godtsom illusorisk, saalange Grundloven ikke er vedtagen. Selv om man ikke vilde tage Hensyn til disse, efter min Mening vægtige, Omstændigheder, selv om man vilde oversee det Bovelige og Ansvarfulde, der vilde være i nu at udsætte den væsentligste Deel af Forsamlingens Virksomhed for en maasse ikke ganske kort Tid, saa troer jeg dog ikke, at man kan oversee, hvad der ligger saa ganske nær, nemlig den nedslaaende Virkning, det vilde have, saavel i som udenfor Salen, naar det, der er det egentlige Viemed for vor Tilstedeværelse her, blev udsat.

(Fortætted.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Otte og halvtredstidstyvende (61de) Møde.

(Fortsat.)

Jeg har troet, at naar Grundlovscomiteen kom til Kundskab om ved Hjælp af en saadan Opfordring, som den jeg har tilladt mig at gjøre Andragende om, at det var Forsamlingens Ønske, at den forelagde den sin Betænkning deelvis, at da de Betænkkeligheder, som den kunde have derimod, og som ere mig ubekjendte, vilde bortfalde, og at Forsamlingen derved vilde erholde en Binding i Tid, uden at tabe Noget i andre Henseender. Det er i dette Haab, at jeg tillader mig at anbefale dette Andragende til Forsamlingen.

Bjerring: Som Formand for den til at afgive Betænkning over Grundlovsudkastet nedfattede Comitee udbeder jeg mig den ærede Forsamlings Tilladelse til et Dieblif at tage Ordet paa Comiteens Begne, efter at denne idag paany har taget det nu foreliggende Spørgsmaal under Overveielse, paa den Foranledning, som dertil er givet ved det Andragende, der er fremsat af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 8de Valgfreds.

Det maa vistnok ansees for ganske naturligt, at den ærede Forsamling, efter at over 3 Maanedere ere forløbne, siden Rigsdagen traadte sammen, føler Utaalmodighed efter at komme til at behandle den Sag, der er den egentlige Gjenstand for denne Forsamlings Virksomhed, og der giver den dens egentlige Præg. Det maa ligeledes ansees for naturligt, at det hele Folk, under de faretruende Forhold, hvorunder vi leve, med Længsel imødeser det Dieblif, da det i den mellem Konge og Folk vedtagne Forsatning kan finde en sikker og uroffelig Grundvold for en rolig fremskridende Udvikling i aandelig og materiel Henseende. Skjøndt derfor Ingen mere end Comiteen beklager, at den omhandlede Sag ikke har kunnet fremmes hurtigere end skeet er, tillader Comiteen sig dog at henlede den ærede Forsamlings Opmærksomhed paa følgende Omstændigheder, til hvilke der vel maa tages Hensyn ved Bedømmelsen af denne Sag.

Comiteen blev først udnævnt den 21de Decbr., næsten to Maanedere efter Forsamlingens Sammentrædelse. Den holdt sit første Møde Dagen efter Udnævnelsen; paa Grund af Julen holdtes det andet Møde først den 29de December. Siden Nytaar har den holdt Møde hver Sognedag, hvert Møde i Reglen paa 4 Timer, uagtet og ved Siden af de offentlige, ofte meget trættende, Møder her i Salen; thi det maa erindres, at den største Deel af den foreløbige og hele den endelige Behandling af Børnepligtsloven, saavel som den foreløbige og endelige Behandling af Finantsagen og Styrmandsplacaten ere foregaaede efter Comiteens Udnævnelse, og at Comiteens Medlemmer have taget en ikke ubetydelig Deel i disse Forhandlinger, ligesom en stor Deel af Comiteens Medlemmer til samme Tid tillige have været Medlemmer af andre Comiteer. Endelig maa man lægge vel Mærke til denne Sags ualmindelige Omfang og store Bigtighed, saavel som til Comiteens Talrigbed og Sammensætning, idet de væsentligste af de i Salen værende Meningsforskjelligheder ere repræsenterede i Comiteen, Noget, der jo vistnok er aldeles i sin Orden og snstelig, men som dog unægteligt maa bidrage til at gjøre Comiteens Forhandlinger vidtløftigere, end de ellers vilde være det.

Comiteen har i Alt holdt 32 Møder, og er i den foreløbige Behandling kommen ind i det 6te Afsnit. Af den Brevverling, der har fundet Sted mellem Rigsforsamlingens høitærede Formand og Comiteens Formand, og der er meddeelt i Rigsdagstidenden Nr. 167, vil den ærede Forsamling have seet, at Comiteen, paa Opfordring af

Rigsforsamlingens Formand, har taget det Spørgsmaal under Overveielse, om Betænkningen over Grundlovsudkastet ikke kunde meddeles Forsamlingen i Afsnit. Efter en omhyggelig Forhandling vedtog Comiteen eenstemmigt at udsætte Behandlingen af Valgloven til en senere Tid og at afgive særskilt Betænkning over den, medens det overveiede Fleertal, under Forbehold af, senere at afgjøre, hvorvidt det 7de Afsnit kunde behandles for sig efter de første 6 samt det 8de, iøvrigt ansaae det for aldeles uhensigtsmæssigt at afgive særskilt Betænkning over enkelte Afsnit, fordi Grundlovsudkastet er et organisk Hele, hvori de enkelte Bestemmelser staae i saa nøie Forbindelse med hverandre, at man ikke vil kunne have nogen bestemt og endelig Mening om de enkelte Dele, forinden det Hele er gennemgaaet og kan oversees under Et. Hvis Sagen, forinden Betænkning over det Hele er afgivet, skulde underkastes foreløbig Behandling i Afsnit, kunde dette, efter Fleertallets Mening, let føre til en dobbelt foreløbig Behandling, da man dog ikke kunde afskjære noget Medlem Ret til, ved et foreliggende Afsnit, at fremsætte de Forandringsforslag, hvortil først de følgende Afsnit vilde give Anledning. Endelig troede Fleertallet, at der i det Hele ikke vilde vindes Tid ved en saadan Fremgangsmaade. En Minoritet af 3 Stemmer mod 12 meente derimod, at de 5 første Afsnit meget vel kunde behandles for sig særskilt, idet der vel var en saadan Forbindelse mellem disse Afsnit og de følgende, at man ikke kunde behandle de følgende Afsnit, forinden man vidste, hvad der stod i de 5 første, men at dette ikke forhindrede, at man kunde behandle de 5 første Afsnit, inden man med Sikkerhed vidste, hvad der vilde komme til at staae i de 3 sidste, saameget mere, som man jo dog ved den endelige Behandling maatte afstemme over de første Afsnit, inden de senere Afsnits Indhold endelig var afgjort. Endelig antog en Minoritet af 2 Stemmer mod 10 (3 stemte ikke) at man kunde behandle det 7de Afsnit særskilt og først. Man vil saaledes see, at det overveiede Fleertal ikke troede at kunne gaae ind paa at afgive Betænkning over de 5 første Afsnit for sig og endnu mindre over et enkelt af disse Afsnit; det samme Fleertal er endnu af samme Overbeviisning. Hvis det imidlertid skulde vise sig at være et almindeligt Ønske i Forsamlingen, at Betænkningen over det 7de Afsnit udsættes til en anden Tid, vil Comiteen Intet have at erindre imod at afgive særskilt Betænkning over de 6 første samt 8de Afsnit, men i saa Fald maa Comiteen bemyndiges af Forsamlingen hertil, saavel som til, om fornødent, at udnævne flere Ordførere.

Med Hensyn til Tiden, da Betænkningen kunde afgives, maa Comiteen ganske henholde sig til sin tidligere yttrede Formening.

Drewsen: Vi have i dette Dieblif hørt den ærede Grundlovscomitees Formand udtale, at Comiteen ikke kan gaae ind paa det Andragende, der er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 8de District (Kaysen). Skjøndt jeg nu hører til dem her i Salen, der mene, at der i denne Sag vistnok bør finde en Forandring Sted, saa skal jeg dog ikke videre modsigge de Grunde, der ere udtalte mod Andragendet selv, men jeg skal holde mig til, hvorledes Sagen stiller sig for mig.

Grundlovscomiteen er vistnok et Beviis paa, hvor stor en Feil det er, at sammensætte en saadan af formange Medlemmer. Man har troet, ved at gjøre Comiteen saa stærk, at man derved skulde tilveiebringe en større Grundighed, men jeg frygter for, at man netop af denne Marsag har lidt Skibbrud paa et andet Skær. Jeg skal vel vogte mig for at bestynde Grundlovscomiteen, i hvilken der sidde flere af Forsamlingens dygtigste Mænd, for Vidtløftighed, men jeg skal kun gjøre den korte Bemærkning, at Vidtløftighed ikke altid

er Grundighed, og Grundighed ikke altid fordrer Vidtløftighed. Det er nu omtrent 1½ Maaned siden Comiteen blev nedsat, og efter den Correspondence, vi have hørt at være bleven ført mellem Grundlovscomiteen og vor ærede Formand, vil der endnu kunne hengaae en Maaned, og vi have saaledes, Gud ske Lov, et grundet Haab om, at Comiteen neppe vil blive færdig med sit Arbejde i Februar Maaned. Jeg skal her ikke videre indlade mig paa at omtale, hvorvidt det kan være grundet eller ikke, at der er brugt saa lang Tid hertil, men jeg vil kun gjøre opmærksom paa, at, naar der er hengaaet til denne Behandling 1½ Maaned, hvor lang Tid vil der vel da ikke hengaae her i Salen, førend vi kunne blive færdige med Grundloven? Tænke vi os Grundloven forelagt her i Salen og her drøftet med tilbørlig Grundighed og med tilbørlig Vidtløftighed, tænke vi os disse 100,000 Amendements, som ville blive stillede til denne Grundlov, tænke vi os disse Taler, der ville blive holdte til privat Fornøielse, for disse Amendements, hvad enten man tager dem tilbage eller ei, saa vil Forsamlingen vistnok indrømme, at det er sandsynligt, at der vil medgaae en 4. a 5 Maaned, forinden vi kunne blive færdige med Grundloven her i Salen, og vi ville altsaa ikke komme til at slutte vort Arbejde før i Løbet af Sommeren. Men saaledes skal det dog ikke vedblive at gaae; Danmarks Tilstand er uvis, saalange som Danmark ikke har sin Grundlov, og denne Tilstand bør ikke være, en Time ikke et Minut længere end der gjøres høist nødvendigt. Vi ere nu saa godt som færdige med de øvrige Arbejder, som ere os forelagte, og det er da ganske naturligt, at det Spørgsmaal maa paatrænge sig Enhver af os: hvad skal nu ske? Skulle vi spadser, indtil Grundlovscomiteen engang bliver færdig? Skulle vi ajournere os, for maaskee ikke at komme sammen mere, eller skal Forsamlingen træde til, for engang at faae Ende paa disse langtrukne Sager? Det Sidste er vistnok det ene Rigtige, og dette mener jeg vil kunne skee paa 2 Maader, enten derved, at man gaaer ind paa det Andragende, som er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 8de District (Kaiser), eller derved, at Forsamlingen selv danner sig til Comitee. Jeg skal ikke videre indlade mig paa det Andragende, som er stillet af den nysnævnte ærede Rigsdagsmand, og af ham motiveret, men kun tillade mig at gjøre nogle Bemærkninger i Anledning af det sidste Forslag, at Forsamlingen selv dannede sig til Comitee. Jeg veed vel, at man mod dette kunde indvende, at for det Første vil Forsamlingen ikke faae nogen Comiteebetænkning, for det Andet vil det derved omstyrte sit Regulativ og for det Tredie, at naar jeg antager, at en Comitee af 17 Medlemmer er for stor, saa maa jeg ansee een af 150 Medlemmer for større endnu. Herved vil jeg blot gjøre den Bemærkning, at hvor gavnselig en Comiteebetænkning kunde være os, saa bliver det dog altid et Spørgsmaal, om den i sit Gavn vil kunne opveie den Skade, som vilde opstaae derved, at Forsamlingen skulde vente en lang Tid, indtil en saadan Comiteebetænkning kommer, og tilmed maa jeg gjøre opmærksom paa, at de samme Mand, der sidde i Comiteen, vel ogsaa ere tilstede her i Forsamlingen og ville altsaa ligesaavel der kunne afgive deres Betænkning, som de kunde afgive den i Comiteen. Hvad angaaer Kuldfastelsen af vort Regulativ, saa kan jeg ikke see i dette Regulativ en Lov, der ikke kan omstyrtes som enhver anden Lov. Forsamlingen har jo selv givet sig denne Lov; finder den den ikke tidssvarende, saa kuldfaster den den. Hvad angaaer den 3die Indvending om, at naar en Comitee, der bestaaer af 17 Medlemmer, er for stor, en Comitee, der bestaaer af 150 Medlemmer da maa være end større, skal jeg bemærke, at det jo under ingen Omstændigheder vil kunne undgaaes, at Sagen bliver forelagt Forsamlingen, og man har ikke noget Haab om, at Discussionen vil blive mindre vidtløftig, fordi den har været behandlet af en Comitee, det mener jeg, vi have seet i tilstrækkelig Grad ved Behandlingen af Værnepligtsloven. Som en Folge heraf vil Sagen, jo tidligere den bliver forelagt Forsamlingen, desto tidligere blive færdig; thi man vil vinde den Tid, som Comiteen fremdeles vilde have brugt til sin Betænkning. Naar man nu ikke vil gaae ind paa noget af disse Forslag, hvad bliver der saa tilbage, det, at vi enten skulle spadser eller ajournere os. Man har tagt, at man skulde holde Forsamlingen samlet, indtil Comiteebetænkningen var færdig, og det skulde skee ved, at der af og til blev

fremfat en Interruption angaaende det Ene eller Andet, men jeg vil endnu engang sige Dem, mine Herrer, Danmarks Tilstand er uvis, og jeg kan derfor ikke forstaae, hvorledes Forsamlingen vil kunne bruge den kostbare Tid til mindre vigtige Anliggender, saalange den vigtigste staaer tilbage. Naar man har talt om at ajournere os, saa vil jeg spørge: have De, mine Herrer, tænkt dem, hvilke Resultater, der kunde fremgaae af en saadan Ajournering? Der er Ingen, som vil kunne sige, hvad en tabt Maaned kan føre med sig; thi der er ingen af os, der formaaer at løfte endogsaa kun en Flig af det Teppe, som skjuler Fremtiden for os; og af den Mængde af Farer, hvorfor Grundloven i Danmark herved kunde være underkastet, vil jeg blot nævne den Ene: sæt at Kongen dør, inden Grundloven er antaget, hvor er saa Garantien for, at den, der kommer paa Thronen, ikke tager Grundloven tilbage? Har jeg Valget mellem et mindre, men sikkert Gode, og et større, men usikkert, vælger jeg det Første; jeg for min Part, vil saaledes langt hellere stemme for, at Grundlovsudkastet bliver antaget uden videre Discussion, saaledes som det er os forelagt, end for nogen Ajournering, og det saameget mere, som vi aldrig kunne tænke os Grundloven som Noget, hvortil Intet skulde kunne lægges eller Noget tages fra. Jeg kan saaledes ikke andet, end i en saadan Ajourneren see en stor Fare for Danmarks Grundlov, og jeg paastaar, at en saadan Mening kun kan tilhøre Reactionen. Jeg skal ikke videre trætte Forsamlingen her, for ikke selv at faae Skyld for Vidtløftighed, men jeg vil kun bede Dem at tage det nøie under Overveielse hvad Forsamlingen ved nærværende Anledning bør gribe til.

Bjerring: Den ærede Rigsdagsmand for Standerborg Amts 4de District (Drewsen), som nys talte, yttrede, at han havde forstaaet den af mig paa Comiteens Begne afgivne Erklæring saaledes, som om Comiteen ikke fandt sig foranlediget til at gaae ind paa det af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 8de District (Kaiser) stillede Andragende. Naar vi nu see hen til det Andragende, der er stillet af denne sidstnævnte Rigsdagsmand, saa bestaaer det deri, at Rigsforsamlingen skal opfordre Udvalget til deelviis at fremkomme med sin Betænkning over Grundlovsudkastet. Det forekommer mig imidlertid, at det fremgaaer af den Erklæring, som jeg nys har meddeelt paa Comiteens Begne, at denne netop ialtsald tildeels er gaaet ind paa Andragendet, idet den for det Første har erklæret eenstemmig, at den vil udsætte Betænkningen over Valgloven til en senere Tid, og at den desuden, hvis Forsamlingen maatte ønske det, ogsaa vil udsætte at afgive sin Betænkning over det 7de Afsnit til senere hen og først afgive sin Betænkning over de 6 første Afsnit i Forbindelse med det 8de. Da Stilleren af Andragendet ikke har meddeelt noget udtrykkeligere om, hvorledes denne Deling skal foregaae, saa troer jeg altsaa at have Ret til at sige, at Comiteen ialtsald for en Deel er gaaet ind paa dette Andragende. Den ærede Rigsdagsmand for Standerborgs Amts 4de District (M. Drewsen) yttrede ogsaa, at der vilde hengaae en Maaned, inden Comiteens Betænkning kunde afgives; jeg skal i denne Henseende tillade mig at yttre, at Enhver, der har opfattet den Brevverling, der er ført mellem den ærede Formand og Comiteen, vil finde, at deri er anført, at Nogle i Comiteen have meent, at den kunde afgive sin Betænkning over Grundloven omtrent i Begyndelsen af den sidste Halvdeel af indværende Maaned, altsaa høist om en 12 a 14 Dage, Andre i alt Fald i Slutningen af denne Maaned, altsaa i det seneste om 3 Uger, og folgelig vil der i intet Tilfælde medgaae en Maaned. Forsaavidt den samme ærede Rigsdagsmand har anført, at der her i Salen, med den foreløbige og endelige Behandling, vil hengaae 4 eller 5 Maaned, saa troer jeg, at Enhver vil indrømme, at Comiteen ikke er ansvarlig herfor. Naar han endelig har foreslaaet, at Forsamlingen selv skal danne sig til Comitee, det vil altsaa sige: caasere den nærværende Comitee, troer jeg, at Enhver vil finde det væsentlige, at jeg ikke yttre noget herom.

Grundtvig: Spørgsmaalet om Grundlovens Behandling er i mine Dine kun vigtigt, fordi det vistnok under den Overgangstid, hvori vi aabenbart befinde os, hæfter med at komme til en nogenlunde tydelig Forestilling om Grundforholdet herefter mellem Kongen og Folket og især mellem Ministeriet og Rigsforsamlingen, saa det

vistnok ikke maa opfattes noget Dieblig længere, end nødvendigt, at komme ud af den uvisse og usikre Tilstand, hvori, naar vi skulle sige Sandhed, Ingen af os vide, enten vi ere kjøbt eller solgte. Det er altsaa vist nok; men paa den anden Side skulde jeg dog aldrig tilraade Rigsforsamlingen at øve mindste Tvang i nogen Maade over vore Rævnings i Grundlovsagen, da de, mener jeg, selv bedst maae vide, naar deres Betænkning kan være moden til at forelægges Rigsforsamlingen. Derimod skulde jeg tilraade Rigsforsamlingen at rette et Spørgsmaal derom til det ærede Ministerium, der jo vel paa en Maade har vedkjendt sig det forrige Ministeriums Udcast til en Grundlov, men vil dog formodentlig kun staae og falde med visse fælles Grundsætninger, — rette altsaa et Spørgsmaal til Ministeriet, om det ikke kunde og vilde forelægge Rigsforsamlingen nogle faa tydelige og frugtbare Grundsætninger, hvorefter Forholdet foreløbigt kunde ordnes og det kunde sees, hvad der i Grunden er deres og vores Pligter og Rettigheder. Denne foreløbige Ordning kunde skee derved, at disse Grundsætninger uden videre kunde afhandles, og naar de tækkedes, antages, og saa kunde vi roligere oppebie vore Rævnings Betænkning over Grundloven og Valgloven, og Folket rolig oppebie vor endelige Behandling af disse Lovudkast, der vistnok, saavidt jeg kjender dem, trænge til megen Drøftelse, før deres Reengjærelse er mulig. Endelig, dersom Ministeriet ikke vilde indgaae derpaa, da skulde jeg tilraade Rigsforsamlingen, at den stræbte selv at enes om et saadant nyt Grundlag for vort borgerlige Selskab; thi det er jo baade vist og sandt, og det er jo os alle bitterligt, om det end ikke er thinglæst, at efter Kongeloven ere de ærede Mini-
 stere med den frie Udøvelse af Kongemagten ligesaa lidt paa den rette Plads, som vi med en Rigsforsamlings Myndighed, en Myndighed, som vi umuligt efter Ministeriets yttrede Ønske baade kan have og ikke have (Bravo! Bravo!), have idag og fattes imorgen, kun have ved Grundloven og Bevillingen af de 11 Millioner og fattes ved alle andre Love og Leiligheder (Bravo!). Der kan, efter min fulde Overbeviisning, her ikke paa nogen af Siderne indtil videre være Tale om nogen juridisk Berettigelse, men kun om den Rød, som har brudt Loven og om Villien, Vidstaben og Tacien, som paa begge Steder skulde findes, for, saa snart som muligt, at ramme det Rette, som jo er Fædrelandets, Rigets sande Lary, der naturligviis er baade Kongens og Folkets, og skal være baade Ministeriets og Rigsforsamlingens inderligste Ønske.

Voisen: Der var maastee ikke Mange i denne Sal, som havde ventet, at vi efter et Forløb af 3½ Maaned endnu skulde være samlede her; men der er vist slet Ingen, som havde ahnet, at vi efter saa lang en Tid endnu ikke skulde have faaet under Behandling hvad der var det egentlige Formaal for vor Sammenkomst, og dog er det skeet saaledes. Jeg troer nu ikke, det med Sandhed kan siges at have sin Grund i Mangel paa Iver fra Forsamlingens Side; jeg troer meget mere, det har sin Grund i en uheldig Forretningsorden, som har medført Mere af Tidsspilde end af Klarhed, og det turde være en Straf for vor Lyst til at optage efter Fremmede, hvad der ikke passer for os. Vist er det imidlertid, at Folket, jeg mener det Folk, hvem vi skyldte vor Plads i denne Sal, vil have ondt ved at see, at Skylden ikke er at sege i Mangel paa Iver fra vor Side, og kjendt jeg nok har hørt, at vi ikke skulde tage Hensyn til hvad der drømmes om os udenfor denne Sal, saa kan jeg slet ikke indrømme, at vi ikke netop for Folkets Skyld skulde vogte os af yderste Evne selv for Skin af Mangel paa Iver for at opfylde hvad der er os paalagt. Dette Hensyn bringer mig til, af ganske Hjerte at ønske, at det idag stillede Andragende maa blive billiget af Forsamlingen. Imidlertid er der dog endnu en Grund, som bringer mig til endnu mere at ønske, at vi snarest muligt maatte begynde Grundlovens Behandling her i Forsamlingen. Da der strax i Begyndelsen var Tale om at udsætte Grundlovens Behandling til en anden Tid med Hensyn til Esøvig, da udtalte jeg mig derimod, saa meget jeg end ønsker, at vi gjøre Alt for Esøvigs Skyld, fordi jeg frygtede for, at „opsat kunde let blive opgivet“, og fordi vor nærværende Tilstand, som vi ikke engang vide noget Navn til, maatte ønskes ombyttet med en anden, som man vidste hvad var, saasnart som muligt. Jeg seer ikke, at denne Frygt eller dette Ønske skulde nu være mindre begrun-

det. Det er klart, at Diplomatiens har havt en afgjørende Indflydelse paa vore udenlandske Forhold; hvem sikker os for, at den ikke kunde faae den ogsaa paa vore indenlandske. Ministeransvarligheden er endnu som dengang kun et Skin og ingen Sandhed, og hvad der dengang blev sagt af vor nuværende Indenrigsminister, at hvor der ingen Grundlov er, der er Ministeransvarligheden ingen Sandhed, det gjælder endnu som dengang. Her er altsaa den alvorligste Opfordring for Forsamlingen til at gjøre Alt hvad den kan for at paabegynde Grundlovens Behandling og kun at give efter, dersom det virkelig er en Umulighed for Udvalget at svie Forsamlingens Ønske. Men saa villig jeg end er til at anerkjende den Flid, der er viist fra Udvalgets Side, saa godt jeg end kan indsee, at dette maatte ønske for sin egen Skyld at kunne forelægge Forsamlingen et fuldendt Arbejde, saa kan jeg dog slet ikke indrømme, at Udvalget ikke skulde kunne forelægge Forsamlingen enkelte Dele af Grundloven. Jeg maa herved pege paa 7de Afdeling i det Hele taget og glæder mig ved at der dog er en Minoritet, om end kun liden i Udvalget, som er villig til Fremlæggelsen af denne Afdeling; men selv i dette kunde de enkelte Paragrapher meget godt behandles af Udvalget og forelægges Forsamlingen, jeg maa fremfor alle nævne § 72, som sikker Pressens Frihed. Denne er i mine Tanker den borgerlige Friheds bedste Barn, den indeholder i sig den rette Ministeransvarlighed; hvor den er sikret, kan i Grunden ingen virkelig Tilbagegang finde Sted; saa naar jeg ønsker denne Paragraph behandlet i Forsamlingen snarest muligt, da er det ikke blot, fordi jeg ønsker Grundlovens Behandling paabegyndt og Forsamlingen saaledes beskæftiget, men ogsaa fordi jeg troer, at vi derved havde lagt en saa sikker Grundvold for virkelig borgerlig Frihed, at selv om Forholdene bleve af den Natur, at vi ikke kom videre, som vi hverken ønske eller vente, da var dog Meget, maastee det Meste vundet. Derfor maa jeg paa det Bedste tillade mig at anbefale det af Rigsdagsmanden for Københavns 8de District (Kaysen) stillede Andragende, og navnlig maa jeg henlede Opmærksomheden paa, om ikke Udcastets 7de Afdeling maatte blive forelagt Forsamlingen til Behandling.

With: I den faste Overbeviisning, at Fleertallet af dem, der her ere tilstede, ere enige med mig i, at vi paa ingen Maade maae stilles ad, uden at have fuldbyrdet den Gjerning, hvortil vi ere kaldede, i den faste Overbeviisning, siger jeg, tør jeg føle mig forpligtet til, dersom der skulde blive Spørgsmaal om nogen Ajournering eller Udsættelse paa ubestemt Tid, da at stille et Andragende om, at Forsamlingen ved en eneste Afstemning antager Grundloven, saaledes som den er. Ønskeligt var det jo vel, at man kunde have en Komiteebetænkning at støtte sig til; men Erfaring har viist os, at en Komiteebetænkning ikke synderlig formindster Debatterne, hverken under den foreløbige eller den endelige Behandling, og jeg troer derfor, at man vel kan behandle Grundloven uden Komiteebetænkning. Imidlertid skulde jeg gjerne gaae ind paa det af Komiteen stillede Forslag, naar Komiteens Formand vilde give mig et bestemt Svar paa, naar han mener, at Komiteen kunde blive færdig med de 6 første Afsnit, som de have lovet særskilt at afgive Betænkning over. Dersom dette kunde skee om nogle faa Dage, vilde jeg stemme for, at man indrømmede den en saadan Frist og bemyndigede den til at dele Betænkningen i flere Afdelinger og udnævne en Ordfører, om muligt, for hver Afdeling; men skal det henstaae i ubestemt Tid, og uden at Komiteen vil gaae ind paa et bestemt Løfte, foreslaer jeg, at Forsamlingen selv danner sig som Komitee og gaaer ind paa Sagen og vedbliver dermed, indtil den er færdig.

Bjerring: Den ærede Rigsdagsmand for Veile Amts 6te District (With) har spurgt, naar Komiteen kunde afgive sin Betænkning og har ønsket, at dens Formand skulde give et bestemt Svar i saa Henseende. Jeg troer rigtignok, at jeg saavel i det Brev, som jeg, i Egenskab af Grundlovscomiteens Dedsfører har tilskrevet den ærede Formand, som ogsaa i den Erklæring, hvilken jeg idag paa Komiteens Begne har afgivet, har givet et bestemt Svar paa dette Spørgsmaal, idet jeg nemlig har sagt, at Nogle i Komiteen meente, at man kunde afgive Betænkningen i Begyndelsen af den sidste Halvdeel af denne Maaned, medens Andre i Komiteen meente, at det først vilde kunne skee i Slutningen af denne Maaned, altsaa om en 2 à 3 Uger. En

anden æret Rigsdagsmand, nemlig Rigsdagsmanden for Sorø Amts 6te District (Boisen) har gjort opmærksom paa den lange Tid, der allerede er hengaaet med Grundlovens Behandling her i Salen. Jeg maa i den Anledning gjøre opmærksom paa, at man i de sidst foreløbne Aar ikke kan anføre et eneste Land, og der er dog mange Lande, hvori man i det sidste Aar har udarbejdet Grundlove, ikke et eneste Land siger jeg, hvor ikke Grundlovens Behandling har medtaget en ganske anderledes lang Tid, end den, den idetmindste for Dieblirket har medtaget i denne Forsamling. Naar den samme ærede Rigsdagsmand har foreslaaet, at det 7de Afsnit skulde tages for sig selv, saa seer jeg ikke, at Noget derved vilde vindes. Det 7de Afsnit er endnu ikke behandlet af Comiteen, der altsaa først nu maatte begynde paa den foreløbige og endelige Behandling af dette Afsnit; og da, som Enhver vil erindre, dette Afsnit bestaaer af mange Paragrapher, der tildeels omfatte mange forskjellige Gjenstande, er det min personlige Formening — jeg veed ikke, hvorvidt det tillige er Comiteens Formening — at den Tid, der vilde medgaae til denne Behandling, vil være længere end den Tid, der nu vil medgaae til at afgive Betænkning over de 6 første Afsnit tilligemed det 8de. Den samme ærede Rigsdagsmand har end yderligere foreslaaet, som Deling, at man særskilt skulde afgive Betænkning over den 72de Paragraph, der angaaer Presseforfølsler, idet han mener, at den dog ikke staaer i saadan Forbindelse med de andre Paragrapher i Udkastet, at den jo vel kan behandles særskilt. Jeg vil imidlertid netop i denne Henseende gjøre opmærksom paa, at netop med Hensyn til Presseforfølsler vil der vist være et stort Antal Medlemmer her, der ville ønske at faae Gedsborneretter indførte, og disse Gedsborneretter vilde have deres naturlige Plads i det 6te Afsnit, og man vil selvfølgelig ikke godt kunne behandle § 72 før det 6te Afsnit; men at behandle det 6te Afsnit særskilt i Forbindelse med § 72, det Forslag foreligger ikke.

Udvg: Den Flid og store Opoffrelse af Tid og Kræfter, hvormed Grundlovscomiteen hidtil har rygtet sit Hverv, er allerede erkjendt fra flere Sider, saa at jeg ikke behøvede at udtale ogsaa min Erkjendelse deraf, dersom jeg ikke var nødt til at erklære mig uenig med Comiteens Majoritet, i den Formening, at Grundloven ikke kan behandles deelviis. Jeg troer, at det vil vise sig ved Grundlovens foreløbige Behandling endnu mere end ved Børnepligtsloven, at den hele foreløbige Behandling paragraphviis ikke er hensigtsmæssig, og at det Rigtigste vilde være at samle Lovens Indhold gruppeviis om de Principer, der indeholdes i den, og at afhandle disse, inden man sridder til den paragraphvise Behandling. Hvad enten man foretager Grundlovens 6, høist de 7, eller alle 8 Afsnit under Et eller ikke underet, saa vil man i de første Capitler støde paa Ting, som man ved den foreløbige Behandling, og naturligviis end mere ved den endelige, vil være i Forlegenhed med, inden de store Spørgsmaal, hvorom den hele Dissents dreier sig, Kammerstyret og Valgretten, ere afgjorte. Jeg vil blot gjøre opmærksom paa, at der i 4de, 9de og 13de Paragraph forekommer Udtrykke, der forudsætte Lokammerstyret; men hvorledes skal man nu kunne discutere disse Paragrapher, førend man veed, om der bliver eet eller to Kammerer? Den samme Vanstæthed vil altsaa være tilstede, hvad enten Comiteen afgiver sin Betænkning under Et eller ikke; men herom kan det naturligviis ikke nytte at tviste med den ærede Comitee. Den har engang fattet sin Mening og udtalt sine Anskuelser, og selv om man ikke indsaar eller ialtsald troer at kunne billige de Grunde, hvorpaa den støtter sig, saa maa man dog have saa megen Agtelse for Comiteen, at man i dette Tilfælde maa bøie sig for den. Alligevel maa jeg være fuldkommen enig med den ærede Proponent i, at det vilde være høist ønskeligt, om Grundlovens Forhandling kunde fremmes saameget som mueligt, og det ikke blot af de af ham og andre ærede Talere anførte Grunde, men ogsaa af den, der ikke, saavidt jeg har bemærket, er berørt af dem, og det er Rigets ydre Stilling. Den 26de Marts nærmer sig med stærke Skridt; hvad der da vil ske, om

Krigen igjen vil udbrude, kunne vi ikke vide og bør vi ikke vide; men vi maa altid tænke os det som en Muelighed. Og nu vil jeg spørge Dem, mine Herrer! hvorledes troer De, at Grundlovens Behandling vilde blive her i Salen, naar vor Opmærksomhed, vore Hjertter vare langt borte herfra? Tænk tilbage paa Stændernes Forhandling om Valgloven; var det ikke, som om der hvilede en Blyvægt paa Alles Sind og Alles Tunger? Saaledes vil det ogsaa gaae her, i det Tilfælde, at Krigen fornyes; men derved vil al den Grundighed, som nu er bleven anvendt i Comiteen, gaae spildt, og Forsamlingens Forhandlinger vilde være tabte for Folket; det vil ikke kunne høste den politiske Opdragelse, den Kundskab om Forholdene, som det skulde høste af vor Forhandling. Det vil ikke kunne lære den Lov at kjende tilgavn og have den kjær, til hvilken det skal sætte sin Fremtids Haab. Skjøndt Sagerne nu staae saaledes, saa skjønner jeg dog ikke rettere, end at de forskellige Forslag til at komme ud af Vanstætheden, som her ere fremkomne, ere, om jeg saa maa sige, altfor heroiske Midler. At begynde at behandle Grundloven her i Salen uden foregaaende Comiteeindstilling, vilde vistnok medføre en Forvirring, der vilde blive til stor Skade for Forhandlingen, og skjøndt jeg maa ansee den forudgaaende Comiteebehandling væsentligst beregnet paa, at sætte selve Comiteens Medlemmer istand til at optræde som Ledere af Forhandlingerne her i Salen, saaledes at det langt mindre kommer an paa at levere et lærd Arbejde til Medlemmernes Gjennemlæsning, end paa at Medlemmerne af Comiteen ere saa vel forberedede, at de kunne bringe Enighed og Klarhed ind i Discussionen, saa troer jeg dog, at en stor Deel af Forsamlingens Medlemmer, ja vel de Fleste kunne behøve ogsaa den Ledelse, som Comiteens Indstillinger, fort motiverede, kunne give, og det saameget mere, som de nu, da Afdelingernes Forhandlinger ligge to eller tre Maaneder tilbage, ellers vilde komme noget hovedfulds styrkende ind i Grundlovens Forhandling, ikke at tale om, at det jo vilde være et, i vore indre Forhold aldeles revolutionært Skridt, at affatte en Comitee, som af Forsamlingen selv er indsat. Ligesaalidt troer jeg, at det kan føre til Noget, at anmode Regjeringen om, at fremsætte korte og tydelige Principer, saaledes som den ærede Rigsdagsmand for Præstø Amts 4de District (Grundtvig) har foreslaaet; thi forsaavidt som her en Udtalelse af Regjeringens Principer maatte være fornøden, saa har Regjeringen jo sagt, at den har vedtaget Grundloven, og de Principer, vi kunne forlange, ere jo udtalte der. Naar et andet æret Medlem, Rigsdagsmanden for Sorø Amts 6te District (Boisen), har formeent, at man skulde begynde paa den 72de Paragraph, for i Pressens Frihed idetmindste at have en Garanti, saa har han vist ikke erindret, at her kun er Tale om en foreløbig Behandling, og at Pressen selvfølgelig er lige lidet garanteret, hvad enten vi her staae og tale om Pressen, eller ikke. Hvad Forsamlingens Ajournering angaaer, saa er dette jo ikke Noget, som her foreligger, og det kan vist i intet Tilfælde være Tale om at gribe til et saa voldsomt Middel, som det, den ærede Rigsdagsmand for Veile har villet: at vi skulde vedtage Grundloven ved en eneste Afstemning. Men heller ikke Antagelsen af den ærede Proponents Ønske, skjønner jeg at kunne føre til Noget, som ikke allerede er opnaaet ved denne Forhandling; thi er man end uenig om Midlerne til at raade Bod paa Grundlovens alt for lange Udsættelse, saa troer jeg dog, det har viist sig, at det er man ganske enig i: i høieste Maade at ønske Grundlovens Fremstydelse. Naar da dette Ønske er kommet til Comiteens Kundskab, saa bør man ikke tvivle om, at der findes tilstrækkelig god Billie hos den til at skynde sig, og med en god Billie kan man virkelig udrette meget. Altsaa troer jeg ikke, man behøver at frygte for, at der vil medgaae ret mange Dage, end sige Uger, inden vi ville høre fra Comiteen. Med Hensyn hertil maa jeg tillade mig at henstille til den ærede Forslagsstiller, om han ikke maatte være enig heri og saaledes finde sig foranlediget til at tage Forslaget tilbage.

(Fortætted.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Otte og halvtredsindstyvende (61de) Møde.

(Fortsat.)

Fr. Jespersen: Comitens ærede Formand har udtalt, at Comiteen dog idetmindste tildeels er gaaet ind paa det Forslag, som her foreligger. Dette forekommer mig at være meget langt fra Sandheden, eller ialtfald maa det grunde sig paa en Misforstaaelse; thi dersom jeg kan læse Forslaget rigtigt, saa gaaer det væsentligt ud paa at anmode Comiteen om at forelægge Betænkningen deelviis, paa den Maade, som den selv finder rigtigt, men i alle Tilfælde saaledes, at den foreløbige Behandling af Udkastet kan tage sin Begyndelse, naar Børneplichtslovens sidste Behandling er færdig. Børneplichtsloven vil være færdig om 3 a 4 Dage, og derfor gaaer Forslaget ud paa, at Comiteen kan forelægge Forsamlingen et Stykke af sin Betænkning saa tidlig, at det kan tages under Forhandling i Begyndelsen af næste Uge. Jeg skal anmode den ærede Forslagsstiller om at forklare, om det ikke er hans Mening med Forslaget, saaledes som jeg har ytret. Skulde han efter den sidste ærede Talers Anmodning tage sit Forslag tilbage, saa optager jeg det, idet jeg udtrykkelig erklærer, at min Mening derom er, som jeg her har sagt. Jeg hører til dem, der troe, at vi fremfor Alt bør bestræbe os for at faae Ende paa den Tilstand, hvori vi nu leve, og derfor har jeg og de Rigsdagsmænd, som nære den samme Anskuelse som jeg, opfordret flere Troessæller, der sidde i Grundlovscomiteen, til kun at diskutere i de Hovedpunkter, hvorpaa vi ansee, at Landets Belfærd beroer, men at lade alt det mindre Vigtige ude af Sagen og overlade til dem, som have Lyft til at fordybe sig i Smaating, der at lægge deres Viisdom og Grundighed for Dagen. Jeg holder mig forvisset om, at disse mine Meningsfæller i Comiteen have fulgt denne Anviisning, og af samme Grund har jeg ogsaa Anledning til at troe, at det netop er disse Medlemmer, som have troet, at Comiteen burde efter den Anledning, som er givet den, være gaaet ind paa at forelægge sin Betænkning stykkeviis, saaledes som i det Mindste en stor Deel af Forsamlingens Medlemmer ønskede det. Det er med fuldkommen Grund, mine Herrer, at man klager over den Maade, hvorpaa vi fremme vore Forhandlinger, over den mageløse Grundighed eller Vidtløftighed, hvormed vi her drøfte selv de allerubetydeligste Spørgsmaal, en Fremgangsmaade, der er vel skiftet til at nedbryde Forsamlingens Agtelse i Nationens Øine. Dersom vi ville reise den igjen, maae vi virkelig lade Noget af denne Grundighed fare og jeg idetmindste vil ikke undlade at udtale, at jeg og de, der tænke som jeg, paa ingen Maade skulle stræbe at vidtløftiggjøre Forhandlingerne her i Salen.

Kayser: Det blev allerede i den Drevverling, som har fundet Sted mellem Forsamlingens høitærede Formand og Grundlovscomiteen udtalt som en Mulighed, at Comiteen særskilt vilde afgive sin Betænkning over det 7de Afsnit; idag har Comitens ærede Formand erklæret det for Visshed, og forsaavidt maa man jo indrømme, at den for en Deel er gaaet ind paa det af mig stillede Forslag, men ogsaa kun for en Deel og for en saa lille Deel, at jeg ikke kan nægte, at Hensigten med mit Andragende ingenlunde forekommer mig opnaaet derved, hvorfor jeg heller ikke deri har tilstrækkelig Anledning til at tage Forslaget tilbage.

Hjerring: Det skulde gjøre mig meget ondt, om den ærede Forsamling var enig med den ærede Rigsdagsmand fra Bogen (Fr. Jespersen) deri, at mine Uttringer have været meget langt fra

Sandheden. Jeg troer, at jeg har sagt, og det vil ogsaa Rigsdagstidenden komme til at vise, at Comiteen tildeels var gaaet ind paa det af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 8de Valgfreds (Kayser) stillede Andragende, og dette har den nævnte Rigsdagsmand i dette Dieblif aldeles bekræftet; thi, skjøndt han ikke har fundet, at jeg var gaaet tilstrækkeligt ind derpaa, har han dog fundet, at jeg var tildeels gaaet ind derpaa. Forsaavidt dette Forslag skulde blive henviist til Comiteen, ifølge Forsamlingens Beslutning, vil det selvfølgelig atter blive discuteret af Comiteen, hvor det imidlertid allerede tre, ja jeg kan sige, fire Gange har været under Behandling, og paa denne Maade vil man tilsidst kunne komme til at forhindre Comiteen fra at tage fat paa Grundloven, naar den altid skal behandle Forslag om at skynde sig. I ethvert Tilfælde vil jeg dog gjøre opmærksom paa, at hvis Forsamlingen ikke skulde ville gaae ind paa de Forslag, at cassere Grundlovscomiteen og selv tage Grundloven under Behandling, men derimod gaae ind paa det Forslag, som Comiteen har fremsat, nemlig at de 6 første og det 8de Afsnit skulde behandles særskilt og først, og det 7de udsættes, maa i ethvert Tilfælde Forsamlingen bemyndige Comiteen til dette, samt til at udnævne flere Ordførere, thi uden en saadan Bemyndigelse seer Comiteen sig ikke engang istand til for denne Deel at imødekomme Forsamlingens Ønske.

Indenrigsministeren: Naar jeg rejser mig, er det for at udtale, at Ministeriet vistnok ligesaa varmt som Forsamlingen nærer det Ønske, at Grundlovsagen maa paaafyndes; men det nærer tillige det Ønske, at den kun paaafyndes saaledes, at den kan blive til Gavn for Sagen. Naar da den ærede Comitee har afgivet en Erklæring til Forsamlingen, hvorefter den, der nøiere kjender Sagen, der kjender Forholdet mellem dens Grundsatninger og de enkelte Bestandsdele, udtaler, at den ærede Proponents Forslag ikke kan tages til Følge uden Skade for Sagens Behandling, saa kan Ministeriet ikke andet end bygge sin Mening paa Comitens Præmisses. Forøvrigt forekommer det mig, at det hele Spørgsmaal ligger fjernere fra Ministeriets Stilling, idet det mere er et indre Spørgsmaal i Forsamlingen, og jeg skal derfor heller ikke gaae dybere ind derpaa.

Der er endeel andre Forslag, der ere fremkomne under Debatten. Der er talt om Journering af Forsamlingen, Noget der ligger ganske udenfor hvad der her forhandles; der er talt om, at Ministeriet, om jeg saa maa sige, skulde extemporere en liden Grundlov, som det skulde forelægge foreløbigen, ligesom der ogsaa fra samme Side forøvrigt er brugt flere Uttringer angaaende Ministeriets Stilling. Jeg troer, at det ikke vil fore til Noget, at Ministeriet eller enkelte Ministre indlade sig paa saadanne Uttringer fra enkelte Medlemmer, saalange de ikke fremtræde som Andragender, eller idetmindste som forud ankyndigede Interpellationer, og jeg skal derfor ikke gaae ind paa noget af disse forskjellige og, saavidt jeg seer, for Sagen fremmede Forslag.

Formanden: Jeg skal gjøre opmærksom paa Slutningen af § 16 i Forretningsregulativet, hvor det bestemmes, at endelig Beslutning om et Andragende ikke maa tages i samme Møde. Det forekommer mig derfor rigtigt, ikke nu at sætte Sagen under Afstemning, men opsætte den til næste Møde, og vi skulle da saaledes gaae over til den næste Sag, som idag staaer for, nemlig det Spørgsmaal, som den ærede Rigsdagsmand for Bræsts Amts 4de District (Grundtvig) ønsker at gjøre til den høitagtede Udenrigsminister.

Uøven: Maaatte jeg rette det Spørgsmaal til den ærede Formand, om det er alene det Andragende, der er stillet af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 8de District (Kayser), eller flere af

de Forslag, som ere blevne fremsatte idag, der da vilde blive satte under Afstemning?

Formanden: Der er ikke fremsat noget bestemt Forslag, men hvis Amendements skulde blive stillede, troer jeg ikke, at der kan være Noget imod, at de ogsaa sættes under Afstemning.

Ploug: Det af Comiteens ærede Formand gjorde Andragende, om at erholde fornøden Bemyndigelse fra Forsamlingens Side til at dele Betænkningen og vælge flere Ordførere, vil vel i alle Tilfælde komme under Afstemning?

Formanden: Ja naturligvis. Den ærede Rigsdagsmand for Præsto Amts 4de District (Grundtvig) har Ordet.

Grundtvig: Det offentlige Liv hos os, især det offentlige Liv i hvad man kalder politisk eller paa Dansk borgerlig Retning, er endnu saa nyt, at det maa tage Tid, før vi kunde blive ret vendte deri, og det føler vist ingen bedre, end de af os, der ere blevne graae i Kamrene, hvad enten det nu var Studerekammeret eller et af de andre. Det er derfor meget muligt, at jeg ikke blot har taget feil med det Spørgsmaal, som jeg for en Maaned siden rettede til Rigsforsamlingen i vort 41de Møde, men at jeg ogsaa i Dag tager feil ved de tvende Forespørgsler, som jeg agter at rette til Excellencerne ved Ministerbordet. Men det er ogsaa meget muligt, at Rigsforsamlingen tog feil ved uden videre at afvise mit Andragende, og at det maaskee vilde være to Feil for een, hvis Ministeriet idag ligeledes uden videre afviste mine Forespørgsler; thi Afvisning uden videre er ikke blot en haard Behandling, som vi ikke uden høieste Nødvendighed skulle byde hverandre, men det er ogsaa Noget, som er udsat for alle mulige skjæve Forklaringer, og dersom vi fattede Sky for den frie Uttring af det offentlige Liv, eller dersom vi nægtede hverandre den Overbærenhed, hvortil vi i de nye Forhold allesammen trænge, da havde vi tabt, da vilde det gaae vort elskede Fædreland, da vilde det gaae Danmark ilde.

Det Spørgsmaal, som jeg idag skal tage mig den Frihed at gjøre til den høitærede Udenrigsminister, er, som bekendt, foranlediget ved det Uddrag af Forfristerne til Baron Dirckink-Holmsfeldt i Frankfurt, som offentlig har været meddeelt i den Berlingske Tidendes Nr. 11 og især ved det Brudstykke deraf, som lyder saaledes:

„Jeg behøver ikke at anmode Hr. Baronen om i de mundtlige Uttringer, hvortil nærværende Instrux vil foranledige Dem, at iagttage en maadeholdende og forsonlig Tone. En saadan vil forhaabentlig mere og mere finde Indgang, og ligesom jeg tør antage, at mine seneste Meddelelser ville have leveret Dem tilstrækkeligt Stof til at vise, at vore Rustninger ingenlunde ere fremkaldte ved Dnsket, at see en unaturlig Krig fornyet, saaledes glæder det mig, at den danske Rigsforsamlings 41de Møde vil give Dem et nyt Argument i Hænde til end ydermere at overtøye om, at Nationen helst undgaaer Kampens Fornøelse, saalænge der er mindste Udfigt til ved Underhandlinger at opnaae en hæderlig Fred.“

Jeg vil imidlertid ingenlunde spørge om Alt, hvad der kan falde mig og flere enten dunkelt eller betænkeligt i dette Brudstykke. Jeg vil ikke engang spørge om Meningen med de besynderlige Udtryk „en unaturlig Krig“; dette Udtryk, brugt om nærværende Krig med Tydskerne, som efter hele Historiens Vidnesbyrd er den naturligste af alle Krige, som det danske Folk enten har ført eller kan komme til at føre. Jeg vil kun spørge om, hvorledes Ministeriet ønsker, at det skal forståes af Rigsforsamlingen og Folket, at vort 41de Møde, hvori Rigsforsamlingen uden videre afviste et Andragende af mig, om paa Folkets Vegne at yttre et vist bestemt Dnske for Regjeringen, at dette Møde og denne Afvisning skulde kunne overtøye Fjenden om, at Nationen, at det danske Folk helst vilde undgaae Kampens Fornøelse, saalænge der var mindste Udfigt til ved Underhandlinger at opnaae en hæderlig Fred. Denne, som mig synes, meget dristige Forklaring af Rigsforsamlingens Tausked, og den, som mig ogsaa synes, ikke blot meget forsonlige, men næsten fortrolige Tone til Fjenden (Latter), det er, hvad jeg nu som dansk Rigsdagsmand udbeder mig nærmere Oplysning om.

Premierministeren: I den Danske Rigsforsamlings Møde den 6te Januar 1849 stillede Rigsdagsmanden for Præsto Amts 4de District et Andragende, der gik ud paa, at Regjeringen uden frug-

teløse Fredsunderhandlinger skulde anvende hele Rigets Styrke til at skaffe Danmark fuld Raadighed over Hertugdømmet Slesvig.

Dette blev uden Forhandling afvist med et Stemmesleertal af 103 paa 131 Stemmegivende.

Af denne Andragendets Skjæbne maatte Ministeriet vistnok kunne drage den Slutning, at den store Fleerhed i Forsamlingen hverken kunde eller vilde betegne Fredsunderhandlingerne som frugteløse, endmindre tilraade, at man, som Andragendets ærede Stiller havde yttret, „skulde lade Pennen hvile for at lade Sværdet stifte“, eller, hvad der vel betyder det samme, afbryde Fredsunderhandlingerne, for strax at lade den for en Tid standse Krigstilstand indtræde paany.

Saavist som denne Slutning maa anses berettiget, og saavist som Regjeringen for dens Bedømmelse af den almindelige Anskuelse af et givet Forhold ikke veed at finde nogen paalideligere Maalestof end den, der umiddelbart eller middelbart fremgaaer af et overveiende Stemmetal i denne Sal, — saavist maatte ogsaa Udenrigsministeriet, ved at meddele Baron Dirckink-Holmsfeldt Beretningen om Mødet af 6te Januar, med Føie kunne yttre sig, som skeet er. Regjeringen troer at tale overensstemmende med Sandhed og tilmed at handle i Folkets And, naar den søger at bibringe vore Modstandere den Overbeviisning, at Nationen helst vil undgaae Kampens Fornøelse, saalænge der er nogen Udfigt til ved Underhandlinger at opnaae en hæderlig Fred.

Nogen Anskuelse af det ommeldte Møde, som saadant, har man iøvrigt hverken udtalt eller paalagt Baron Dirckink at udtale for Ministeriet i Frankfurt. Det sees formeentlig klart nok af Ordene i den offentliggjorte Instrux, at Beretningen om hiint Rigsdagsmøde kun er ham meddeelt som eet blandt flere Beviser paa, at de have Uret, som, paa Grund af de stedfindende fornødne Rustninger til Landets Forsvar, søge at tillægge den danske Nation en utaalmodig Higen efter Krigens Fornøelse, medens Regjering og Folk samdrægtigen kun ønske, rustet og uforberedt at møde Kampen, naar en hæderlig Fred ei kan opnaaes ad Underhandlingens Bei.

Hertil skal jeg endnu føie et Svar paa den Uttring, som den ærede Interpellant har fremsort angaaende hvad der skal forståes ved „unaturlig Krig“. En Krig maa dog vistnok kaldes unaturlig, som er opstaaet mellem tvende Brodersfolk, som i en Række af Aarhundreder have været forenede med hinanden under een Regjering, under een Styrelse. Af alle Krige maa man ansee den for meest unaturlig, der er en Borgerkrig som denne. Det er det, som jeg har villet betegne, og jeg troer, at enhver ærlig Borger vil være enig med mig heri. (Mange Stemmer: Ja! Ja!)

Grundtvig: For at begynde med den sidste Uttring af den høitærede Minister maa jeg sige, at naar man kalder en Krig unaturlig, om det saa var, jeg veed ikke, imellem hvilke Folk, kunde man jo sagtens forsvare dette Udtryk, da det just ikke er den naturligste Tilstand, og det kan jo da ogsaa forsvares, naar man kalder det en unaturlig Krig, der er opkommet ved det skjændige Oprør i Holsteen imod en Regjering, der visstelig, dersom den har gjort nogen Forskiel imellem os Danstere og dem, har gjort det til deres Fordeel. (Flere Stemmer: Ja!) Men hvorledes kan vi dog vel kalde det unaturligt, hvad der i det Mindste baade er historiskt og nødvendigt, det er, at vi løstede Sværdet imod Oprørerne, og heller ikke skulde jeg have tænkt, at det kunde kaldes unaturligt, hvad jo Taler her er om, at vi løstede Sværdet imod de Tydske, som uden allermindste Ret ere komne til os for at staae Oprørerne bi; og herom, mener jeg, var Tale. Der var Tale om en Meddelelse til Centralmagten, som har forsvaret dette Brud paa al Folket, til den Centralmagt, som har erklæret og erklærer endnu, at den ikke vil taale, at Slesvig adskilles fra Holsteen, eller at Slesvig nogensinde maa knyttes til Danmark, saaledes som det har været det igiennem Aarhundreder, og som altsaa kræver, at det skal anses ligesom Holsteen for at høre til det tydske Forbund. Folgelig mener, jeg uden at være blind for, hvad man nu kalder Borgerkrigens Rødsler, at jeg godt kunde sige, og at jeg maa sige det fremdeles, at en Krig med Tydske, som den vi føre om Slesvig, tilvisse ikke er unaturlig, men at den ligger som noget aldeles naturligt i de historiske Forhold, som have bestaaet og

vilde bestaae, saalange Danstere og Lydfere ere hinandens Naboer. Forresten naar den høitagtede Minister har beraabt sig paa, hvad det 41de Møde skal have viist, da har jeg ikke hørt det mindste Beviis for, at det virkelig har viist noget Saadant; thi jeg kan tænke mig mange Grunde, hvorfor Rigsforsamlingen ikke vilde indlade sig paa mit Andragende, mange andre Grunde, end den, at Rigsforsamlingen derved vilde erklære, at det var Folkets Mening, at saalange der var mindste Udset til, at hvad man med et løst, ubestemt og vakkende Udtryk kalder en hæderlig Fred, kunde opnaaes ved Underhandlinger, burde man undgaae Kamp. Da nu Ministeriet ikke med et eneste Ord ved denne Leilighed har sagt, hvad det anseer for en hæderlig Fred, saa mener jeg, at mit Spørgsmaal paa ingen mulig Maade er besvaret.

Formanden: Jeg veed ikke, om der er Rogen, der vil følge dette Spørgsmaal?

Da Ingen flere begjere Ordet, kunne vi gaae over til den næste Sag, der ligeledes er et Spørgsmaal, som den samme ærede Rigsdagsmand vil gjøre den høitagtede Justitsminister.

Grundtvig: Det er vistnok ikke om den forrige, men om den følgende, den fremtidige Anvendelse af den Forordning, jeg har her i min Haand, at jeg har fundet mig nødsaget til at spørge den høitærede Justitsminister. Men ligesom det i den hele store Overtagelsestid, hvori vi aabenbart befinde os, gjælder derom, at vi have stadigt for Øie baade det Forrige, hvorfra, og det Følgende, hvortil vi stunde og stille, saaledes gjælder det ret vensynligt her, hvor Taleren er om Mændens og Pønsens, altsaa om Ordets Forhold til Baand og Fængsel; thi dersom Trykkesforordningen fra 1799, der netop i Aar fylder sine Halvtreds, fulde nu, 1849, faae sit Jubeljaar, ja da maatte jeg sige, at det var ude med Danmark; thi ligesom det kun er ved Frivillighed til at bringe Fædrelandet de største Offere, at vi tør haabe at frede vore Grændser, saaledes er det ogsaa ene ved Fritalenhed om Alt, hvad der angaaer Folk og Rige, at vi tør haabe i vor Midte at opnaae den velgjørende Dplysning, den Beroligelse af de brusende Vølger og den Udjevning af de stridige Forhold, hvorpaa Rigets indvortes Fred og Dpblomstren aabenbart beroer. Jeg vil da ikke her indlade mig paa Spørgsmaalet om, hvorvidt Trykkesfriheden behøver Indstrænkninger, og hvorvidt den kan underkastes disse mere til Gavn end til Skade; jeg vil ei heller tale udførligen om al den uberegnelige, hartad ubodelige Skade, som Trykkesforordningen af 1799 har gjort; jeg vil ei tale udførlig derom, skjøndt neppe Rogen her i Huset kjender den bedre end jeg, der, som fristundet Taler og Skribent, omtrent er lige gammel med den, og har aldrig tabt den af Sigte før isjor Sommer, da den tilsyneladende var død og begravet. Nei, hvad jeg vil spørge om, det er kun, hvad ikke blot jeg, men hvad Folket og Rigsforsamlingen skal tænke om Dpvaltsessens af denne gruelige Forordning (Latter), med alle sine Trudsel om Baand og Fængsel for alle dem, der tale og skrive frit om den Regjeringsform, vi ikke længere have, og om alle de politiske Spørgsmaal, der nu nødvendig høre til Dagens Orden. Ja det er, hvad jeg maa spørge om, spørge om Ministeriet nu, da baade en Bogtrykker og en Skribent er sat under Tiltale, og da Dom allerede er faldet efter denne under vore nærværende Forhold aldeles utaalelige Forordning, om da Ministeriet har været betænkt paa i denne Henseende at tilfredsstille Rigsforsamlingen og Folket, da jeg ikke behøver at sige enten den høitærede Justitsminister eller Rigsforsamlingen, at her slet ikke spørges om de Tilfælde, hvori denne Forordning paany er sat i Kraft, men at Spørgsmaalet kun er om Anvendeligheden og Anvendelsen af denne Forordning.

Justitsministeren: Det vil vistnok blive mig meget vanskeligt at give et Svar, som fuldkommen vil fyldestgjøre den ærede Interpellant. Hans Spørgsmaal gaaer navnlig ud paa, den saakaldte Dpvaltsessens af Forordningen af 27de Septbr. 1799. Det er mig ikke bekjendt, at denne Forordning nu er bleven opvakt; den blev sat i Kraft ved Placat af 24de Marts f. A. og fra den Tid har den ligesaa lidt været død, som den nu behøver at opvækkes. Spørgsmaalet har kun været, om det har været nødvendigt efter de Grundsaetninger, som Ministeriet har maattet ansee det for sin Pligt at

følge, at anvende den, ved at sætte Rogen under Tiltale efter de Bestemmelser, som deri indeholdes. Jeg troer frit at kunne henstille til Enhvers Bedømmelse, om Justitsministeriet hidtil har anvendt denne Forordnings Bestemmelser paa en saadan Maade, som maatte ansees at lægge Hindringer i Veien for en fri Udtalelse af hvad man troer, at kunne tjene til Statens Lary; jeg troer, at det fornemlig er fra den hidtidige Dpfattelse af Ministeriets Fremgangsmaade i saa Henseende, at man kan drage Slutning om, hvorledes den vil blive anvendt i Fremtiden. En bestemt Erklæring om, hvorledes enhver af Forordningens 28 Paragrapher vil blive anvendt i Fremtiden, er det mig her umuligt at give og jeg troer derfor at maatte indstrænke mig til at besvare den ærede Interpellants Spørgsmaal, ligesom i det foregaaende Tilfælde er skeet, ved at henvise til den forbigangne Tid.

Grundtvig: Ligesom jeg begyndte med at sige, at det naturligvis ikke var om Forordningens forrige Anvendelse, jeg spurgte, men om dens fremtidige, saaledes haaber jeg, at den høitagtede Justitsminister og den hele Rigsforsamling med mig ville være enige i, at vi trænge til lidt mere Sikkerhed i denne Henseende, at vi Skribenter, og jeg tænker Folket med os, trænge til lidt mere Sikkerhed, om end den mildeste Fortolkning, den sparsomste Anvendelse hidtil var gjort af denne Forordning, der truer os Alle, saa at, hvis vi tiltales, maae vi dømmes efter dens Paragrapher til Baand og Fængsel, ialtfald efter den Placat, den høitagtede Justitsminister har nævnt, i Fængsel paa kortere eller længere Tid efter Rettens Skjon. Jeg troer vist ikke, at den høitærede Justitsminister vil kalde det et ubestemt Spørgsmaal, jeg gjorde; thi det var ikke om Justitsministeren i dette Dieflik kunde og vilde give en Dplysning om, hvorvidt denne Forordning med alle sine Paragrapher skal sættes i Anvendelse, men om Ministeriet vil forelægge nærværende Forsamling saadan Dplysning eller Indstrænkning, der virkelig kunde sikre os for Fremtiden, sikre os for en saadan Anvendelse af den Forordning, som vi ikke kunne taale at have bestandig for Øie. Jeg mener ikke, at det var noget ubestemt Spørgsmaal, og jeg maa tilføie, at ligesom jeg har, saameget som muligt, i 40 Aar bekæmpet denne Forordning, vil jeg fremdeles gjøre det, og at det er vist, at, dersom nærværende Ministerium vil, at vi skulle være Taler og Skribere af deres Maade, uden at vi have nogen Ret til at paastaae Frihed til at udtale vor Overbeviisning, ja, da maa jeg sige, da kan jeg intet Andet, end vise, saavidt det staaer til mig, at, ligesom jeg var Mand, før jeg blev Rigsdagsmand, saaledes skal jeg blive ved at være det (Latter).

Formanden: Da Ingen flere ønske Ordet, skal jeg blot anmeldte, at det næste Møde vil blive holdt imorgen Kl. 2, og at der da vil blive foretaget den Forespørgsel, som Rigsdagsmanden for Odense Amts 5te District (Leth) vil gjøre angaaende de betrangte Slesvigerees Bestyttelse, og dernæst den Forespørgsel, som Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns Amts 2det District (Flor) agter at gjøre angaaende Dpfjelsens af Baabensstilstanden.

Mødet hævet.

59de offentlige Møde.

(Det 62de Møde i den hele Række.)

Dnsdagen den 7de Februar.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal tillade mig at anmelden nogle indkomne Andragender, nemlig:

- 1) To ligelydende Adresser, indleverede af Rigsdagsmanden for Aarhus Amts 1ste District (Winther), fra adskillige Sogne under bemeldte Balgdistrict, med ialt 249 Underskrifter, hvori de erklære sig imod enhver Indstrænkning i Balgretten og Balgbarheden efter Grundlovsudkastet.
- 2) Et Andragende, indleveret af Rigsdagsmanden for Maribo Amts 1ste District (B. Christensen), fra Brandersløv Huusmand, om

deres trykkende Stilling med Hensyn til Hovedgaarden Christiansdal.

3) En Adresse, indleveret af samme Rigsdagsmand, fra en Deel Beboere af Sorø Amts 6te Valgdistrict mod Interesses- og Klasse-Balg.

4) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Sorø Amts 1ste District (Hæfferup), fra adskillige Sogne i fornævnte Valgdistrict, med 202 Underkrifter, hvori de udtale, at de ansee Rigsforsamlingen uberettiget til at behandle andre Love end Grundloven, Penge- og Værnepligtsagen, at den fremtidige Valglov bliver fri uden Censur o. s. v., lig nogle tidligere Petitioner.

5) Andragende fra adskillige Møllere i Frederiksborg District, om at enhver Mølle maa faae en Svend fri for Militair-Tjeneste. (Almindelig Latter).

Viceformanden Statsraad Hvidt reiste sig og forlangte Ordet, hvorefter han yttrede:

Vor høitagtede Formand fylder idag sit 60de Aar. Med Glæde og Tilfredshed kan han see tilbage paa den Deel af hans Livsbane, som han har tilbagelagt; Rigsforsamlingen, som tilfulde erkjender dette, bringer ham ved mig sin Hylдинг og dermed det Ønske, at han endnu længe maa være en Gjenstand for det danske Folks Kjærlighed og Beundring. Længe leve vor høitagtede Formand!

Forsamlingen istemte derpaa et 3 Gange gjentaget „Leve Formanden.“

Formanden: Jeg takker den ærede Rigsforsamling for den udmærkede Velvillie, jeg ved denne, som ved saamange andre Leiligheder, har havt Prove paa. Jeg takker dem snof engang af mit oprigtigste Hjerte.

Efter Dagsordenen staaer for Tour et Forslag fra den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns 8de District (Kaysler) angaaende en deelviis Behandling af Grundlovsudkastet, hvilket Forslag er debatteret i det foregaaende Møde og over hvilket der skal afstemmes i dette. Jeg har tilladt mig at lade en Afstemningsliste omdele, men maa beklage, at Exemplarer deraf endnu ikke ere omdeelte til alle Forsamlingens Medlemmer paa Grund af, at der er skeet noget Op- hold i Trykkeriet, og jeg troer derfor at burde foreslaae, at man imidlertid foretager den næste Sag, nemlig det Spørgsmaal, som den ærede Rigsdagsmand for Middelfart (Leth), har ønsket at gjøre det høitærede Ministerium. Den ærede Interpellant har Ordet.

Leth: Det er med bevæget Sind, ja, det er med blodende Hjerte, at jeg henvender mig til det høie Ministerium. Det, som nylig har tildraget sig i Nordflævig, har vistnok fyldt enhver Danne- mands Bryst med Harm og med Smerte; men der er dog Enkelte, som maae rystes dybere derved end Andre, og til disse Enkelte hører ogsaa jeg. Jeg har været Præst for en nordflævigsk Menighed og jeg er bunden til den med stærke Kjærlighedens Bånd, som 12 Aars Adskillelse ikke har formaaet at løse, og som ingen Tid skal formaae at løse. Jeg tør derfor henregne mig til dem i denne Forsamling, som især maae føle sig kaldede til at tale vore lidende Brøders Sag, og om jeg end ikke fandt Opfordring nok dertil i mit eget Hjerte, saa er der nu ogsaa udenfra kommen en Opfordring til mig, som jeg ikke kan afvise. Vistnok har det hidtil været anseet ikke alene for ubetimeligt, men ligesom for farligt og skadeligt at bringe den flævigste Sag paa Bane her i Salen, og en stor Majoritet har, naar dette forsøget, vist Forsøget tilbage; jeg beder indstændig, at disse Ord ikke maae optages som en Bebrejdelse. Jeg er ganske vis paa, at den meget ærede Majoritet har det samme Hjertelag mod vore flævigste Brødre, som den Minoritet, der saa gjerne vilde have udtalt, hvad der laa den paa Hjerte; jeg er fuldelig overbevist om, at det var høiere Hensyn, som nødte den til ligesom at gjøre Bold paa sine Følelser, og jeg skal gjerne bøie mig for saadanne Hensyn og for den klarere Indsigt, som opdager de Farer, der ere skjulte for mine Øine; men nu, da Oprørsregjeringen med sine meensporne

Haandslangere og Leiesvonde raser mod de troe flævigeres Liv og Blod; nu da den værfætter saa storartede Blyndringer, at der ikke vil behøves lang Tid, inden der af Nordflævig intet Andet bliver tilbage end en nøgen Befolkning og Jordbunden, som Røverne da ere nødte til at lade blive liggende; nu da flævigerne, som tidligere meente, at de vel endnu kunde holde det ud en god Stund, naar det saa maatte faae Ende, begynde at mistvivle om, længere at kunne holde det ud, ja begynde at sige os, at, dersom vi vilde beholde deres Tillid og Kjærlighed, saa maae vi hjælpe dem i den Nød og Glendighed, hvori de nu ere; nu mener jeg, at alle Hensyn maae vige for det Spørgsmaal: Er der da Intet at gjøre for vore lidende Brødre? Et saadant Spørgsmaal vilde jeg tillade mig at henvende til det høie Ministerium. Jeg kan nu ikke længere fremsætte Spørgsmaalet ganske saaledes, som det var bebudet, og der var maaskee ogsaa Leilighed til at tage det reent tilbage, da den Proclamation, som Regjeringen har udstedt til flævigerne, muligens indeholder Alt, hvad Ministeriet for Tiden er istand til at svare. Jeg erkjender og med Baastjønneelse, at Proclamationen indeholder baade Trøst og Raad; thi det er dog altid en Trøst, at flævigerne nu have Visshed for, at deres Trængsel kun skal være til en Tid, som ikke længere er saa fjern; og dersom de følge det givne Raad, vil maaskee derved, skjøndt det ikke er sikkert, videre Blodsudgydelse forhindres; men hvad jeg dog endnu vil tillade mig at spørge om, er, deels om det høie Ministerium ikke er istand til at give et beroligende Tilfagn med Hensyn til de af Oprørerne bortførte Fangens Skjæbne, og deels om der dog ikke endnu er et Middel til at forebygge, at Blyndringsystemet gjennemføres i en saadan Grad, at de troe flæviger, om end herefter deres Liv spares, vilde blive i Bund og Grund ødelagte inden Baa- benstilstandens Udlob.

Udenrigsministeren: Saa snart Ministeriet havde erholdt Kundskab om de i det nordlige flævig foresaldne beklagelsesværdige Begivenheder, henvendte det sin alvorlige Opmærksomhed paa at lind- dre H. S. Majestæts troe Undersaatter i den sorgelige Stilling, som deres sjeldne Hengivenhed mod Kongen og deres retfærdige Afsthy mod Oprøret har forvoldet. Da det ikke var muligt for Regjerin- gen, uden voldsomt Brud paa internationale Forbindtigheder, umid- delbart ved Magt at komme flævigerne til Hjælp, henvendte jeg mig, vteblikkelig efter at Indberetning om det Foresaldne var ind- lobet fra Stiftamtmanden i Ribe, til de venstabelige og medierende Magters herværende Gesandter med Begjering om, at de vilde under- rette deres Regjeringer om de blodige Optrin, som nu være blevne en Folge af den skaanseløse Behandling, under hvilken den danskfün- dede Befolkning i flævig saalænge har maattet lide, og derhos be- vage disse Regjeringer til at benytte al deres Indflydelse for at fikke de flæviger, der af den militaire Magt ere forte i Fangens- skab, den bedst mulige Behandling. De fgl. Gesandtskaber paa ved- kommende Steder i Udlandet ere ligeledes blevne opfordrede til paa det Barmeste at tage sig af Sagen og have derhos, ligesom de her- værende fremmede Gesandtskaber, erholdt alle de Gfterretninger og Op- løsninger om det Foresaldne, som senere efterhaanden ere indløbne.

Ministeriet har derhos anseet det for sin Pligt, saavidt det stod i dets Magt, at bidrage til gjennem vedkommende Embedsmænd at søge at forebygge Gjentagelsen af Begivenheder, der kun egne sig til at forvolde flævigs troe Befolkning Lidelser, som Regjeringen for Tiden ei, uden at compromittere høiere Interesser, er istand til at afværge.

(Fortætted.)

Rettelser.

— 177 Sp. 1382, Linie 13 f. o. ved at nævne Paragraphen, læs: ved de nævnte Paragrapher.

— 179 — 1401, Linie 12 f. o. Tage Müller, læs: Orde.

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ni og halvtredsindstyvende (62de) Møde.

(Fortfat.)

Ligesom jeg er overbevist om, at de dansktindede Slesvigere, i den Undertrykkelsestilstand, hvori de for Diebliffet befinde sig, finde en Trøst i den levende Deeltagelse, som Regjeringen og deres Landsmænd i Kongeriget vise dem, saaledes haaber jeg ogsaa, at de Forsamlinger, som alt ere trufne, og som fremdeles skulle blive trufne for at hindre de sorgelige Følger, som det i Hvidding Herred foresaldne Optrin kunde have, ville føre til et gunstigt Resultat.

Forsamlingen vil heraf erfare, at der velskikkelig ad den diplomatiske Vej og iøvrigt er gjort Alt, hvad der var muligt, idet man strax den samme Dag, Efterretningen kom hertil, har henvendt sig baade til de herværende udenlandske Agenter og til vore egne diplomatiske Agenter i Udlandet. Fra de herværende fremmede Gesandter har jeg modtaget de alvorligste Forikfringer om, at de vilde anvende al deres Indflydelse for at lette hine uslykkelige Mennekers Skjæbne. Jeg kan nemlig saaledes bevidne, at den herværende engelske Gesandt samme Dag endog har henvendt sig paa vedkommende Steder i den Anledning.

Leth: Jeg takker det høitærede Ministerium hjerteligt for det modtagne Svar, og jeg skal stræbe baade selv at tilegne mig den Trøst, som ligger deri, og haaber ogsaa, at Andre, som ere bekymrede for de troe Slesvigere, ville vide at tilegne sig den.

Formanden: Der er et andet æret Medlem, som ønskede at fortsætte Spørgsmaalet, nemlig den 19de kongevalgte Rigsdagsmand (Lage Müller).

Lage Müller: For Mødets Begyndelse havde jeg rigtignok tilladt mig at begjere Ordet, da jeg nødvendig maa høre til dem, om hvem den ærede Interpellant med Rette sagde, at de især maae seie sig dybt rystede ved Efterretningen om den sorgelige Tildragelse i Nordlesvig den 22de Januar og dens skrækkelige Følger. Man vil vistnok erkjende dette, naar man veed, i hvilket Forhold jeg staaer til hiin Egns Beboere, naar man veed, at jeg har mit Huus og Hjem og mine Kjære i den Egn, som overalt omsværmedes af Fjenderne, og som vi i disse Dage have seet ere udsatte for de lognagtigste Beskyldninger af dem, ja hvor man endog, skjøndt jeg troer uden Grund, tildeels frygter for fiendtligt Overfald, da man har barricaderet den ene af Byens Porte. Jeg følte mig særdeles rystet ved Efterretningen om, hvorledes man har mishandlet H. S. Majestæts troe Underfaatter, vore slesvigiske Brødre, fordi de med dansk Begeistring og mandigt Mod, om end ikke med tilstrækkelig koldt Overlæg have modsat sig Oprørerne, ved Efterretningen om, hvilken Smerte der nu herster i mange Familier, om, hvorledes mange Lemlæstede nu vaande sig paa Sygeleiet, og hvorledes Mange ere idetmindste udsatte for aldeles at miste deres velerhvervede Eiendom; men da den ærede Rigsdagsmand, som de fra hiin slesvigiske Egn udsendte have valgt til deres Talsmand i denne Sag, har med Varme udtalt sig, og det høitagtede Ministerium har derpaa svaret, hvad der vel under disse Omstændigheder var det Æneste, som kunde svares, saa skal jeg ikke videre udbrede mig herover, men tilbagetvinge enhver Følelse i mit Bryst, i det Haab, at de mørke Udsigter dog ville opklare sig for mit elskede Fædreland. Ifkun vil jeg endnu tillade mig i Korthed at berøre en aldeles underordnet Omstændighed, den nemlig, at saa Dage før hine Efterretninger kom hertil modtog jeg en Skrivelse fra Provsten i Lørningehn, hvori han underrettede

mig om, at han havde igjennem den af Fjenderne indsatte Amtmand Bruhn modtaget en Trettesættelse fra den slesvig-holsteenske Regjering paa Gottorp, fordi han havde bekendtgjort en Skrivelse fra det slesvig-holsteen-lauenborgske Cancelli af 17de November f. A., og da han i sin Erklæring havde beraabt sig paa, at han havde modtaget denne Skrivelse igjennem Stiftamtmanden og Biskoppen i Ribe, tilkjendegaves det ham, at kun den Fællesregjering, som installeredes den 22de October, havde Ret til at give Embedserklæringer, og at intet Andet end hvad som udgik fra denne Regjering eller dens Underordnede maatte bekendtgjøres for Underfaatterne i Lørningehn; han beklager sig altsaa over, at Biskoppen i Ribe ikke har Ret til at tilstille ham Publicanda. I hvorvel dette nu i og for sig i et Par Maaneder er af ringe Betydning, saa viser det dog, at denne Fællesregjering har tilegnet sig Magt over det biskoppelige Embede, idet den har forbudt kirkelige Embedsmænd og Betjente at bekendtgjøre Alt, hvad som ikke kommer fra den. Disse saa Ord, som vistnok kun angaae en meget underordnet Gjenstand, haaber jeg ikke ville blive mig ilde optagne, da de dog vise, hvorledes Tilstanden i Lørningehn for Tiden, ogsaa i de ringere Forgøreninger, som dog derfor ikke ere uden Indflydelse paa det Hele, virkelig er utaalelig.

Da ikke Flere begjerede Ordet, gif man derefter over til den først paa Dagsordenen opførte Sag, nemlig det Andragende, der er stillet af Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns 8de District (Kaysler).

Følgende Afstemningsliste var imidlertid bleven omdeelt i Salen:

- 1) At Forsamlingen opfordrer Udvalget til at fremkomme med en Deel af sin Betænkning saa tidligt, at den foreløbige Behandling kan tage sin Begyndelse, naar Børnepligtslovens sidste Behandling er færdig.
- 2) At Forsamlingen vil bemyndige Udvalget til i den Hensigt at vælge Ordførere, uanset Bestemmelsen om dette Valg i Forretningsordenens § 10.
- 3) Udvalgets Forslag:

At de 6 første og det 8de Affinit forelægges Forsamlingen forinden det 7de, og at Udvalget bemyndiges til at vælge Ordførere, uanset Bestemmelsen i § 10.

Anmærkn. Forsaavidt der i Forsamlingen maatte være forskjellige Meninger om, hvorvidt Forslagene under Nr. 2 og 3 strider mod Forretnings-Regulativet, vil dette være at afgjøre ved en foreløbig Afstemning, efter hvis Udfald der til Antagelse af Nr. 2 og 3 vil udtrædes enten $\frac{2}{3}$ af Stemmerne eller simpel Majoritet.

Formanden: Jeg har anseet det at være rigtigst, at Afstemningen foregik paa den Maade, som Afstemningslisten viser, og jeg har i denne Henseende confereret med Forslagsstilleren, som ikke har Noget derimod. Jeg skal blot bemærke med Hensyn til den Anmærkning, som findes til Slutningen, at den maa gjælde alle Afstemningspunkter. Anmærkningen har sin Grund i nogle Uttringer, som jeg idag har hørt, nemlig at en Deel af Forsamlingen skal mene, at en saadan deelvis Foretagelse af Forslaget ikke skulde stride mod Regulativet. Dette er af Bigtighed, thi hvis det strider imod Regulativet, udfordres der $\frac{2}{3}$ Stemmers Pluralitet; hvis det derimod ikke strider derimod, er en simpel Pluralitet tilstrækkelig. Jeg veed ikke, om Rogen vil yttre sig angaaende dette formelle Spørgsmaal; hvis Ingen begjærer Ordet, antager jeg det som den almindelige Mening, at det strider imod Regulativet, og hvis Rogen derfor skulde være af en anden Mening, vil han maaskee udtale sig derover.

Schack: Jeg tillader mig at troe, at det ikke strider imod Regulativet. Der staaer nemlig i § 10: „Comiteen udnævner en Formand og en Secretair, som efter endt Forhandling er Ordfører.“ Dette „efter endt

Forhandling" er vistnok kun nedskrevet i Modsatning til, at Formanden og Secretairen skulle udnævnes strax, inden Sagens Forhandling begynder; at det er saa, sees deels deraf, at der paa dette Sted vistnok ikke kan være tænkt paa at give nogen Bestemmelse om, hvorvidt et Lovudkast skal foretages i sin Heelhed eller ikke, deels sees det ved at sammenholde § 10 med § 7. Der staar nemlig i § 7, at Afdelingen „vælger under Ledelse af Afdelingens ældste Medlem strax en Formand“, og lidt nedenfor staar „og udnævner efter endt Forhandling Medlemmer af Comiteen“; „her er efter endt Forhandling“ altsaa aabent modsat „strax“, og det er dog rimeligt, at den samme Modsatning da finder Sted i § 10. Der staar heller ingenlunde, at det skal være efter endt Forhandling af den hele Sag; der staar blot „efter endt Forhandling“ — det maa jo være: efter endt Forhandling af hvad man vil tage for. Havde Forsamlingen iforveien bestemt, at Sagen skulde deles, da kunde der dog ikke være Noget iveien for at udnævne en Ordfører, naar en saa stor Deel af Sagen var forhandlet, som man havde vedtaget; men jeg indseer ikke, at det kan gjøre nogen Forskiel, om Delingen er vedtagen iforveien eller den vedtages bagefter; og Forretningsordenen gjør i saa Henseende heller ingen Forskiel.

Andræ: Hvis det maatte være mig tilladt, ønskede jeg at gjøre en kort Bemærkning. Jeg troer, at det Spørgsmaal, om Sagen kan deles i Affnit eller ei, virkelig nu maa betragtes som et aabent Spørgsmaal; jeg skal blot henlede Forsamlingens Opmærksomhed paa, hvad der foregik i det 14de Møde (Rigsdagsstidende Nr. 38). Da Comiteen var bestemt at skulle bestaae af 17 Medlemmer, opstod det Spørgsmaal, om Sagen skulde deles i Affnit eller om den skulde behandles heelt; der ytredes af en æret Rigsdagsmand (Krieger) — hvis jeg uden at støde an imod Regulativet maa tillade mig at oplæse disse Uttringer —: „Jeg har rigtig nok troet, at naar man deler den samlede Sag i Affnit, kan man kun opstille 2 Affnit: Grundloven og Valgloven“; hertil svarede Formanden: „Spørgsmaalet, om Sagen skal deles i Affnit, mener jeg, først vil kunne afgjøres efterat den er behandlet i Afdelingerne, og derefter af Comiteen.“ Saaledes forekommer det mig, at det dengang blev anerkjendt, at det Spørgsmaal, om den hele Sag kunde deles i flere Affnit, var at betragte indtil videre som et aabent Spørgsmaal, og det forekommer mig altsaa, at det nu ikke kan komme i Strid med Regulativet, at dette Spørgsmaal nu kommer under Afstemning.

Formanden: Jeg skal blot tillade mig den Bemærkning — navnlig da der er citeret, hvad der af mig ved hiin Leilighed blev yttret —, at jeg troede, at det i ethvert Tilfælde paa det Stadium, Sagen stod, naar den var gaaen igjennem Afdelingerne, vilde staae klarere for Forsamlingen, om det var hensigtsmæssigt at tage Sagen under Cet, eller om den burde deles. Jeg kan ikke nu erindre, hvorledes jeg da forestillede mig Tingene, men ialtsald om man ogsaa udtaler, at Spørgsmaalet er aabent, saa vil dog deraf ikke nødvendig følge, at Spørgsmaalet kan afgjøres ved simpel Pluralitet, thi der kunde jo dog reises Spørgsmaal, om man ikke i denne særdeles vidtløftige Sag vilde i Henhold til § 32 afvige fra Regulativet. Jeg troer altsaa, at i hiint Svar af mig ikke ligger noget Andet, end at Spørgsmaalet er aabent, men ikke, at dets Afgjørelse kan skee efter de almindelige Regler for saadan Afgjørelse, nemlig ved simpel Pluralitet.

v. Haven: Det forekommer mig netop, at dette aabne Spørgsmaal blev afgjort, idet der blev valgt een og samme Comitee til at behandle baade Grundloven og Valgloven; thi det var vistnok i den Henseende, man holdt Spørgsmaalet aabent, om der skulde være 2 Comiteer, een for Grundloven og een for Valgloven, og om disse 2 skulde danne 2 Affnit; det forekommer mig nu at være afgjort ved, at der kun blev valgt een Comitee, som saaledes under Cet har at forelægge os sin Betænkning, naar den er heelt færdig, til Drostelse i Forsamlingen.

Formanden: Det Spørgsmaal var rigtignok ogsaa for angaaende Grundlovens og Valglovens Behandling af samme Comitee, men de Steder, som ere citerede, angaae aabent, om Udcastet skulde behandles i Affnit eller ikke. Maa skee man derfor kunde sætte Spørgsmaalet under Afstemning, thi naar der er forskellige Fortolk-

ninger af Regulativet, seer jeg ikke, der er nogen Anden end Forsamlingen, som kan give den rette Fortolkning, og derfor skal jeg tillade mig, først at sætte under Afstemning, om man anseer det her fremsatte Forslag stridende mod Regulativet, navnlig dets § 10, eller ei.

Ved den paafølgende Afstemning blev det med 66 Stemmer mod 62 afgjort, at Forslagene ikke vare at ansee som stridende mod Forretningsregulativet, og at der derfor kun udfordredes simpel Pluralitet til deres Antagelse.

Formanden: Det første Forslag, vil Forsamlingen see, gaaer ud paa, at Udvalget skal opfordres til at fremkomme med en Deel af sin Betænkning saa tidlig, at den foreløbige Behandling kan tage sin Begyndelse, naar Værnepligtslovens sidste Behandling er færdig. Hvis dette antages, vil Forslaget under Nr. 2 komme under Afstemning, da man i saa Fald vil komme til at behøve den Bemyndigelse, som Forslaget gaaer ud paa at give, men hvis derimod Forslaget under Nr. 1 ikke bliver antaget, bliver Udvalgets Forslag (Nr. 3) at sætte under Afstemning. Der er bleven forlangt Navneopraab i denne Sag, men jeg veed ikke, om man har meent, at det skal gjælde alle Forslag, eller kun det første; jeg antager, at det kun gjælder det første. Jeg skal kun kalde tilbage i Erindringen, hvad jeg allerede en foregaaende Dag har bemærket, at Comiteen har erklæret, at den ikke kan modtage den her omhandlede Opfordring.

Ved den derefter stedfindende Afstemning blev

1) Forslaget under Nr. 1:

At Forsamlingen opfordrer Udvalget til at fremkomme med en Deel af sin Betænkning saa tidligt, at den foreløbige Behandling kan tage sin Begyndelse, naar Værnepligtslovens sidste Behandling er færdig,

afgjort ved Navneopraab efter Begiering af

Andresen.

Blad.

Christensen, H.

Dinsen.

Drewsen.

Frolund.

Gregersen.

Hansen, N.

Hansen, L.

Hansen, J. A.

Hansen, P.

v. Haven.

Hermannsen.

Hækkerup.

saaledes: Stemmegivende 127 — 83 Nei, 44 Ja. Fraværende 17, 7 stemte ikke — Forslaget forkastet.

Nei.

Aggaard (G.) af Lolland.

Aggaard af Thisted.

Andræ.

Bagger.

Bergmann.

Bjerring.

Bregendahl.

Bruun (P. D.) af Kjøbenhavn.

Bungen.

Christensen (Georg) af Kjøbenhavn.

Colding.

Dahl.

Dahlerup.

David.

van Doctum.

Fibiger.

Flor.

Funder.

Gislason.

Gram.

Gudmundsøn.

Hage.

Hall.

Hammerich.

Hansen (H. P.)

Hansen (N.) af Estelund.

Hasselbalch.

Hastrup.

von Haven.

Hiort.

Hunderup.

Hvidt.

Jacobæus.

Jespersen af Grønnebjerggaard.

Jespersen (C. M.) af Viborg.

Johansen (H.) af Knardrup.

Johnsen.

Schesteht-Juel.

Kirk.

Knuth.

Køster.	Scavenius.
Larsen (J. C.) af Kjøbenhavn.	Schiern.
Linnemann.	Schlegel.
Lorck.	Schurmann.
Lüttichau.	Brind-Seidelin.
Lühöft.	Sidenius.
Lage Müller.	Stigurdsson.
Paludan-Müller.	Gedersfeld de Simonfen.
Mynster.	Steele.
Reergaard.	Stender.
Nielsen (H. C.) af Tranberg.	Tang.
Nyholm.	Theilmann.
Orif.	Turen.
Ostenfeldt.	Tvede.
Ostermann.	Ulgreen-Ulfing.
Otterström.	Ulfing af Viborg.
Orholm.	Westergaard.
Pape.	Wisby.
Pedersen (P.) af Kjøbenhavn.	Wulff.
Petersen (E. N.) af Hjørring.	Zeuthen.
Ploug.	Ørsted.
Ræder.	

Ja.

Andresen.	Johansen (H. C.) af Østrup.
Barfod.	Johannsen (F.) af Houby.
Blach.	Jungersen.
Boisen.	Jørgensen.
Christensen (Balthazar).	Kayser.
Christensen (J.) af Bøldum.	Larsen (E.) af Dalby.
Christensen (H.) af Veistrup.	Leth.
Dinsen.	Mardmann.
Drewsen af Silkeborg.	Møller (N. N.) af Draaby.
Griffen.	Nielsen (N. H.) af Løserup.
Fløe.	Rørgaard.
Frelund.	Petersen (E.) af Davinde.
Gleerup.	Pedersen (J.) af Søbing.
Gregersen.	Rasmussen (H.) af Egense.
Hansen (J. A.) af Kjøbenhavn.	Rasmussen (J.) af Svanninge.
Hansen (L.) af Bjellerup.	Rasmussen (M.) af Herlufmagle.
Mørk Hansen.	Rée.
Hansen (P.) af Abbetved.	Schack.
Hermannsen.	Schroll.
Hæfferup.	Thalbiger.
Høier.	Winther.
Jespersen (F.) af Bogenf.	Witth.

Fraværende.

Brandt.	Dlesen.
Braun af Åsens.	Petersen (B.) af Kjøbenhavn.
Braun (M. P.) af Bruunshaab.	Schytte.
Buchwaldt.	Stoekfleth.
la Cour.	Tobiesen.
Drewsen af Kjøbenhavn.	Treschow.
Dungfelt.	Tscherning.
Hold.	Wegener.
Møller af Flakkeberg.	

Stemte ikke.

Grundtvig.	Mundt.
Jacobsen.	Pjetursen.
Krleger.	Pløen.
Madsen.	

Som Følge af denne Afstemning bortfaldt Forslaget under Nr. 2.
Pape: Jeg skal henstille til den ærede Formand, om det er stemmende med god Orden, at man bliver siddende paa sin Plads og siger, at man ikke vil stemme.

Formanden: Ja jeg kan ikke finde, at der kan være Noget til Hinder derfor; idetmindste er der Intet i denne Henseende omtalt i Regulativet, og det er ogsaa ganske almindeligt i andre Kamre.

Pape: Jeg meente, at man maatte sjerne sig fra Forsamlingen, hvis man ikke vilde stemme.

2) Udvalgets Forslag:

At de 6 første og det 8de Afsnit forelægges Forsamlingen forinden det 7de, og at Udvalget bemyndiges til at vælge Ordførere, blev vedtaget med 120 Stemmer mod 6.

Efter at Viceformand Hvidt i Formandens Sted havde overtaget Forsædet i Forsamlingen, gav han Ordet til Rigsdagsmanden for Kjøbenhavns Amts 2det District i Anledning af det Spørgsmaal, han ønskede at fremsætte til Ministeriet,

Flor: „Er det sandsynligt, at den Vaabenstilstand, som blev afsluttet den 26de August i Malmø, vil blive forlænget eller ikke?“ er et Spørgsmaal, der upaatvilelig mere end noget som helst andet i denne Tid beskæftiger den største Deel af Nationen. Det er vel muligt, at Tanken herom er ikke saa almindelig eller saa levende her i Forsamlingen som udenfor den; men det er, fordi andre Spørgsmaal, vigtige og store, ligesaafuldt som hiint af Indskydelse paa Nationens og Rigets Fremtids-Velfærd, paatrængende fordrer vor Opmærksomhed og optage hver Enkelt's Interesse, for, saavidt muligt, at faae disse Spørgsmaal besvarede efter hans Ønsker og hans Ansuelser. Det er ikke — jeg siger det med fast Tro, skøndt Skindet er imod mine Ord — det er ikke, fordi vi Rigsdagsmænd paa nogen Naade ere mere ligegyldige end den øvrige Deel af Folket for den Sag, der ogsaa her i Huset ei alene betragtes, men ogsaa føles som Danmarks Livsspørgsmaal. Jeg har endogsaa fra flere faaet den Opfordring, at jeg, istedetfor at stille et Spørgsmaal til Ministeriet, skulde gjøre et Andragende til Forsamlingen, da det efter deres Mening var upaatvileligt, at et saadant Andragende vilde gaae igjennem med stor Stemmesleerhed. Men endskjøndt ikke en Eneste i Forsamlingen — selv ikke engang den Mand undtagen, som ansees for den meest frigerste af os Alle, Rigsdagsmanden for Præsto (Grundtvig), hvem jeg regner mig det til den største Ære her i Salen offentlig at turde kalde, ikke alene min personlige, men ogsaa min politiske Ven — kan være mere inderlig overbevist end jeg om, at enhver Time af Vaabenstilstandens Forlængelse udenfor den fastsatte Tid kun kan være til vor Stæde, saa har jeg dog ikke vovet, efter hvad der et Par Gange tidligere er skeet, efter den Stemning, eller idetmindste Afstemning, som et Par Andragender i en noget lignende Aand have mødt her i Forsamlingen, hvorved ogsaa mig begge disse Gange blev affaaen Leilighed til at yttre mig, hvilket jeg havde ønsket, har jeg dog ikke, siger jeg, vovet at troe, at et Andragende af mig, om at Vaabenstilstanden inden den 26de Februar skulde blive opsagt, vilde kunne gaae igjennem med en anstændig Stemmesleerhed. Jeg har derfor indskrænket mig til en Forespørgsel til det høitærede Ministerium, saameget mere, som det vilde smerte mig bittert, hvis ogsaa jeg, om endog uskyldig, skulde komme til at give Anledning til, at Rigsforsamlingen, til vore Fienders store Glæde og til vore trofaste flestvigste Brødres Fortvivlelse, skulde faae Udseende af at være saa utilbuelig til at fornye Kampen, at den foretrak Vaabenstilstandens Forlængelse for en aaben Krig.

Naar jeg derfor henvender mit Spørgsmaal til det høitagtede Ministerium om Vaabenstilstandens Opsigelse, da vilde det vistnok være mit Ønske, om jeg derpaa kunde modtage et bestemt Ja; thi jeg kan, efter mit Kjendskab til Menneskene, umulig troe Andet, end at en saadan aaben Udtalelse fra Regjeringens Side, der upaatvilelig vilde blive ledsaget af Forsamlingens lydelige Bisfald, maatte være til Gavn for vor Sag ved det Indtryk, som den vilde frembringe, saavel hos os selv og vore virkelige Venner, som hos vore Fiender og vore Mæglere. Men jeg tilstaaer, jeg venter ikke, at Ministeriet troer at burde indlade sig herpaa, uagtet jeg har været saa forsigtig, ikke at spørge, om vore Tropper efter den 26de Marts skulde rykke

ind i Slesvig, eller ei, men kun, om Vaabenstilstanden vil blive oplyst inden den 26de Februar, for at vi i alt Fald kunde have Haanden fri til at gjøre hvad vi da ansee Nødvendigt eller Ønskeligt. Men skulde mit Spørgsmaal, hvad jeg frygter, ikke modtage det Svar, jeg ønsker, saa anseer jeg det dog for min Pligt som Rigsdagsmand at udtale den Bevæggrund til Opsigelsen af Vaabenstilstanden, som jeg maaskee mere end de fleste Andre her i Salen har Anledning til at tænke paa.

Jeg skal ikke opholde mig ved de Betragtninger, der saa at sige tilbyde sig af sig selv, og som ogsaa allerede klart nok ere blevne fremhævede i flere af vore Blade. Jeg skal ikke spørge, om der findes et eneste Medlem af Regjeringen, ja et eneste Medlem af Rigsforsamlingen, som i sit Hjerte troer paa eller for fuldt Alvor stoler paa Løfter, givne af vore Fjender eller af vore Mæglere i disses Navn. Jeg troer, dette er umuligt. Hvor mageløs tilbøielig vi Danske ogsaa af Naturen ere til altid at troe det Bedste, saa maa det dog, efter de Erfaringer, vi have gjort, nu være umuligt, i det Mindste umuligt for Enhver, der elsker Danmark af sit Hjerte, elsker det med den Kjærlighed, der gjør opmærksom og aarvaagen, naar Faren truer. Jeg skal ikke pege hen paa de uhyre Kræfter til at trykke vor Fjende, som vi tabe ved at bortgive det beleilige Dieblik til Angreb, eller paa de Fordele, som vi give ham ihænde ved at overlade til ham, naar det passer bedst for ham at begynde Krigen paany. Jeg skal heller ikke minde om, hvor løs og usikker den Forudsætning er, at Tydskerne af sig selv bestandig ville blive mere uenige og derved mindre, tilsidst slet ikke farlige for os, medens det dog er vist, at den væbnede Tilstand her i Landet uden Krig kun svækker vor moralske Kraft uden at staae vor finantzielle.

Alle disse og lignende Betragtninger, som Enhver saa let kan anstille hos sig selv, vil jeg gaae forbi, dog bemærkende, at Angstselighed ikke er det Samme som Forsigtighed, og Mod ikke det Samme som Uforsigtighed, og at der gives en modig Forstand, som ikke regner mindre rigtigt end den angstelige, hvad Livets Erfaring hver Dag kan overbevise os om. Men der er eet Punkt, som jeg i Særdeleshed skal henlede Opmærksomheden paa. Hvad er det, som har paaført os denne Krig, og hvorfor befinde vi os i den? For Slesvigs, ene for Slesvigs Skyld føre vi Krig. Er det da alene Landet Slesvig, det gjælder om? Ja, det kunde maaskee for Dieblicket synes saa — ja, men ville vi dømme saaledes senere? Naar vi uden Sværdslag, blot ved Diplomatiens Kunst eller ved Tilfældighedernes Gang, efter mange piinlige Maaneders Forløb sit Slesvig tilbage, vilde vi da med Slesvig ogsaa vinde Slesvigerne for Danmark — jeg mener Slesvigerens Agtelse, deres Kjærlighed, deres Broderskab, med eet Ord deres Hjerte? Det er sjældent, at Diplomater og Statsmænd tænke paa Folkets Hjerte, og dog skulde de i Sandhed mindst i denne Tid glemme, at den, som har Folkets Hjerte, har tillige dets Guld og dets Arme. Hvad vilde ikke Fyrster og Ministre i dette Dieblik give til, at de eiede deres Folks Hjerte? Men sædvanlig tænke de ikke paa, at Folket kan have et Hjerte. Nu have de lært det, men desværre oftere af Hjertets Afstyk og Modbydelighed end af dets Kjærlighed. Fremdeles, er der Noget her i Forsamlingen, som troer, at Holstenerne og Tydskerne kunde have skaffet et Oprør an-

gaaende Slesvig og tildeels i Slesvig tilveie, hvis den danske Regjering ikke i mange Menneskealdrer havde glemt, at der var et dansk Hjerte i Slesvig, hvis den ikke havde forsømt at holde dette levende, holde det varmt og sølende for Danmark og for de danske Brødre? Nu har det vist sig, at dette Hjerte ikke ganske er udslukket. Ved Afsondringen fra den danske Kjærlighed og ved Trykket af den tydske Herstefsyge var det trængt tilbage i den dybe Grund; Slesvigeren selv sølte neppe dets Slag; men uddød var det ikke. Dette, mine Herrer, er Aarsagen til, at et Oprør imod Danmark kunde begynde i Slesvig, men det kunde ikke vedblive i Slesvig. Da det gjaldt det sidste Ryk, som skulde rive Slesvig fra Danmark, da vaagnede Slesvigerens Hjerte, som efter en langvarig Dvale, og nu staaer det hos vore Brødre ligesaa varmt og ligesaa stærkt for Danmark og dets Konge, som hos Noget af os.

Som hos Mennesker, saaledes hos Folkene gives der vigtige Dieblikke; det er disse Dieblikke, der danne deres Historie. Et saadant er for Slesvig den nærværende Lidelse og Pine. Lad det ikke gaae tabt for Danmark og for Slesvig! Slesvigerens Hjerte staaer i dette Dieblik aabent imod Danmark, tørstende efter Kjærlighedens Dug. Men Kjærligheden er det naturlige Vaand i Danmark, ligesom det er det Eneste, der kan holde i Farens Stund. Lader os omslynge Danmark og Slesvig med dette Vaand! Mener man maaskee, at Kjærlighedens Vaand nok senere lader sig knytte? Men da kan Hjertet være lukket, eller efter den smertelige Erfaring idetmindste trængt end dybere tilbage. Det er ikke den, som deler de glade Dage med os, men den, som besøger os i Lidelserne og kommer med Trøst og Hjælp, som vinder vort Hjerte. Eller troe De maaskee, at Slesvigeren er for lidet hjertelig til at det kan være længe hos ham, saa svarer jeg: er han af Naturen end ikke saa blød og saa søielig som vi andre Danske, saa er han desto fastere og mere udholdende, og jo sjældnere Kjærlighedens Indtryk kommer til ham, desto sikrere og længere holder det sig. Lad ikke denne Stund gaae bort for os; lad dette Oprør lære Slesvigeren, ikke alene at have sine tydske Undertrykkere, men ogsaa at elske sine danske Brødre! Steer dette ikke, saa trækker han sig tilbage og afslutter sig for sig selv, og hverken Slesvig eller Danmark har da vundet Noget. Om nogle Aar kunne vi da atter befinde os i den samme Stilling, hvori vi befandt os ifjor. Det bør ikke skee, at Slesvig alene har Stormagternes Naade og ikke Danmarks Fostbroderskab at takke for, at det ikke bliver løsrevet fra Danmark.

Premierministeren: Med Hensyn til det af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns Amts 2det District (Flor) til Ministeriet rettede Spørgsmaal om Opsigelsen af den i Malmø sluttede Vaabenstilstand, maa jeg tillade mig at bemærke, at den Sag, der saaledes ønskes bragt paa Bane, udelukkende turde henhøre til Regjeringens Virkefæds.

Det er ogsaa klart, at en bestemt Udtalelse om denne Gjenstand aldeles vilde affjære den Handlefrihed, uden hvilken ingen kraftig Regjering er tænkelig. (Flere Stemmer: Ja! Ja!)

(Sluttet.)

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Ri og halvtredstindstyvende (62de) Møde.

(Skriftat.)

Grundtvig: Kamp uden Seier, den kjender jeg godt, tildeels af Danmarks Erfaring isfor, og allensals af min egen Erfaring, og den er vistnok i sig selv ubehagelig; men saalange Krigen fortsattes med Kraft, lever der dog Haab om Seier, og derfor foretrækker jeg den langt for enhver slavisk Underkastelse. Seier uden Kamp, den anseer jeg derimod for tomme Ord; tomme Ord, der kun ere gode til at glimre i franske Taler, og de ville aldrig findes tommere, end naar de skulle troste os Danskere midt under den farligste Krig, vi have ført siden Niels Ebbesens Dage, altsaa i hele 500 Aar. Derfor fristes jeg som dansk Rigsdagsmand til at spørge det hele Ministerium, om det virkelig tiltroer sig en Statsklogskab, der kan forbunkle baade Metternichs og Talleyrands, saa at det, hvad jeg anseer for umuligt, kan, ved blotte Underhandlinger, uden Sværdsflag, opnaae den virkelige Besiddelse af Hertugdømmet Slesvig, eller om det nærværende Ministerium, ligesom det forrige, af Gru for den unaturlige Krig eller af andre Grunde har opgivet Slesvig og dermed Danmarks Frihed og Selvstændighed, saa at det kun vil vedblive at udskrive Mandstak i alle Kroge og ruste sig af alle Kræfter for at anvende de til Krigens kraftige Fortsættelse bevilgede Millioner og for at oppebie den Tid, da det udpiinte Slesvig, den udmattede Krigshær og den modsaldne Rængde ville raabe høit paa Fred, Fred til enhver Pris, Fred af hvilket som helst Slags, blot for at blive Krigslivet qvit og faae en rolig Søvn. Jeg fristes til at gjøre dette Spørgsmaal; men efter Alt, hvad jeg har hørt fra Ministerbordet, idag som igaar, og med Hensyn paa Alt, hvad jeg forgjæves har lyttet efter, saa vil jeg dog ingenlunde idag igjen, og ventelig aldrig mere, trætte eller uleilige Ministeriet med mine unyttige Spørgsmaal, men jeg vil kun med den Kærlighed og Aabenhed, som falder Dannemænd naturlig, siige, baade til det, til Rigsforsamlingen og til Folket, hvad der staaer klart for mig som gammel Lærling i Verdenshistorien, at paa denne Maade kan Danmark viselig ikke frelles, men gaaer med stærke Skridt sin Undergang, Lemlæstelse, Sønderrivelse, Oplosning, Skam og Skændsel imøde. (Stærk Hysen.)

Da ingen flere begjærede Ordet, blev Mødet hævet, efterat Formanden havde tilkjendegivet, at det næste Møde vilde finde Sted næste Løverdags Kl. 1, at da Børnepligtsloven vilde blive foretagen til 3die Behandling, og dernæst den Interpellation til Ministeriet, som Rigsdagsmanden for Svendborg Amts 4de District (Schiern) ønskede at fremkomme med.

60de offentlige Møde.

(Det 63de Møde i den hele Række.)

Løverdagen den 10de Februar.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal anmelde, først, at Ministeriet vil gjøre Forsamlingen en Meddelelse med Hensyn til Grundlovsudkastet, og dernæst, at Rigsdagsmanden for Viborg Amts 2det District (Bregendahl) ikke ønsker sit Andragende om Hovoriets Afsløsning, om Ophævelsen af Forskjellen mellem det privilegerede og uprivilegerede Hartkorn og om Consumtionens Ophævelse foretaget, for Forsamlingen kan ansees nogenlunde fuldtallig.

Derefter skal jeg anmelde følgende indkomne Adresser:

- 1) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Odense Amts 1ste District (Paludan-Müller), fra 1143 Borgere i Odense og andre hvenske Kjøbstæder, hvori Rigsforsamlingen anmodes om, ved Forfattelsen af Statens Grundlov ikke at ville give Udfigt til ubetinget Kæringsfrihed, men lade sig Kjøbstædernes Lærv være magtpaaliggende, og hvori særlig fremhæves Underkrivernes Overbeviisning om, at Dueltighedsproven for Haandværkerne fremdeles bør finde Sted.
- 2) 39 eenskydende Adresser med 2326 Underskrifter, hvilke Adresser ere indleverede af Rigsdagsmanden for Randers Amts 2det District (Linnemann), fra Haandværksmestere og Fabrikanter i 24 af Jyllands Kjøbstæder, hvori andrages paa: „at Rigsforsamlingen ved Drøftelsen og Antagelsen af Statens Grundlov ikke vil give Udfigt til ubetinget Kæringsfrihed, men lade sig Kjøbstædernes Lærv være magtpaaliggende.“

Da den ærede Rigsdagsmand, som har indbragt disse Adresser, ønsker at henvende Forsamlingens specielle Opmærksomhed paa dem, hvilke han anseer særdeles vigtige, saa ønsker han, at de henlægges i Læseværelset og først senere overgives til Grundlovsudvalget, naar det 7de Affnit tages under Behandling.

Endvidere skal jeg anmelde, som indbragt af Rigsdagsmanden for Ribe Amts 5te District (Gram):

- 3) Et Andragende fra Gaardfæsterne i Brede Sogn under Trøisborg Gods, indeholdende Besvælinger over det Trykkende i Fæsteforholdene under bemeldte Gods.
- 4) Et Andragende fra Huusfæsterne under samme Gods af lignende Indhold.
- 5) Et Andragende fra Fattigbestyrelsen i Brede Sogn om samme Gjenstand.

Endelig har jeg modtaget fra Rigsdagsmanden for Viborg Amts 5te District (W. Ulfing):

- 6) Et Andragende fra 520 af Districtets Indvaanere om, at Sagen om Hartkornets Egalisering og Sagen om Consumtionens Ophævelse maae komme til Forhandling paa den nu forsamlede Rigsdag.

Vi gaae derefter over til Dagsordenen, og jeg skal da tillade mig, først at foretage det Spørgsmaal, som Rigsdagsmanden for Nyborg agter at rette til Ministeriet. Den ærede Rigsdagsmand har Ordet.

Schiern: Idet jeg skal tage mig den Frihed at begynde det Spørgsmaal, som jeg har tilladt mig at rette til det ærede Ministerium, og idet jeg skal søge at gjøre dette saa kort, som det synes mig muligt, maa jeg ubbede mig den ærede Forsamlings Afsat, forudsat den havde ventet en endnu større Korthed.

Endskjønt jeg ikke her vover nogen Paastand om, at nogen Præsident i nogen constitutionel Forsamling just skulde kunne fundet det fornødent at gjøre noget Medlem af de tvende ærede Ministerier, der havde siddet i denne Sal, nogen parlamentarisk Grindring, endskjønt det i intet Tilfælde vilde være et mere indbringende end stødende Studium, at opspore Data for at begrunde en saadan, saa er min Opmærksomhed dog bleven vakt for en ældre Meningsforskjellighed, der har fundet Sted mellem flere Medlemmer af denne høitagtede Forsamling, nemlig med Hensyn til det Spørgsmaal, hvorvidt de ærede Regjeringsmænd betragte sig for, ligesom de ærede Rigsdagsmænd, at være Forretningsordenen underkastede, og navnlig det parlamentariske Princip, hvoraf i særdeleshed Bestemmelser i den 23de Paragraph ere deducerede, et Spørgsmaal, der næsten kunde siges at have foreværet ligesom det meget større og hyppigere Spørgsmaal om Forsamlingens med-lovgivende eller ikke-medlovgivende Character.

Men idet jeg nu ei har undslaaet mig for at berøre dette Spørgsmaal, haster jeg med at foregribe en Indvending. Spørgsmaalet kunde nemlig maaskee synes noget overflødig, og det kunde da synes overflødig i mere end een Henseende.

Først kunde det synes overflødig, forsaavidt Sagens Natur og historisk Vedtægt maatte ansees for tilstrækkelig at have afgjort og bekræftet det. Men dette benægter jeg. Thi vistnok er det Tilfældet, at man i Frankrig har betragtet det som en Selsfølge af den parlamentariske Lighed, at Ministrene, baade i de Deputeredes og i Pairskammeret, ubetinget ansaaes for at være det samme Ordensprincip underkastede, vistnok har man der ikke overseet, at hvad der ikke skal være forringende for Nationens Repræsentanter at see vedkjendt ikke heller behøver at være det for Administrationens; men ligesom man derimod i denne Henseende ikke kan argumentere fra Englands Exempel, forsaavidt nemlig de Ministre, der have Plads i Underhuset, og de Ministre, der have Plads i Overhuset, altid tillige ere Medlemmer af de vedkommende Huse, saaledes have jo ogsaa de kongelige Tilforordnede i alle de Folke-Repræsentationer, der vare skaarne efter det ældre tydske Mynster, staaet aldeles uafhængige, uden for Forsamlingernes Orden, uagtet der, navnlig i Preussen, ikke udeblev i større eller mindre Grad derved at vise sig Mangel paa parlamentariske Garantier. Og hvad nu os selv angaaer, da finde der jo allerede adskillige Afvigelser Sted. Jeg vil herved ikke sigte til, at Ministrene, i Overeensstemmelse med de kongelige Ord, tage Ordet, hvor de foretrække det; ikke heller dertil, at medens et Medlem, om han endog nok saa meget følte sig opfordret dertil, under den endelige, afgjørende Behandling, ikke her har den samme Ret som i Frankrig til oftere at tage til Gjenmæle, er det i denne Henseende befundet rigtigst at tilsiikre Ministrene en vis Overvægt; men jeg sigter herved alene dertil, at det er anerkjendt, at dersom en Sag nogensinde fordredes afviiist, vilde en Minister dog derved ei være forhindret fra at tage Ordet, og ligeledes dertil, at det er anerkjendt, at dersom 15 Medlemmer forlangte en Forhandling affluttet, vilde dette dog ikke beroe paa Forsamlingens Interesse, forudsat at en Minister ønskede at tale. Og saaledes mener jeg altsaa, at ei heller enten efter Sagens Natur eller historiske Vedtægt mit Spørgsmaal kan kaldes overflødig.

Men ogsaa i en anden Henseende kunde mit Spørgsmaal synes overflødig. Det kunde nemlig synes, som om det dog allerede havde fundet sin Afgjørelse. Men ogsaa dette benægter jeg. Det er vistnok blevet berørt, men ikke besvaret. Det er alene med behørig Bestemthed blevet berørt af tvende ærede Rigsdagsmænd, af den ærede Rigsdagsmand for Maribo Amts 1ste District (B. Christensen), og af den ærede Rigsdagsmand for Kjøbenhavns Amts 4de District (Krieger), der begge have udtalt sig for dets Bekræftelse, og hvoraf jeg her citerer disse Ord af den Sidstnævnte, som de udsærligste:

„Dersom man ikke erkjender, at Forretningsordenen ogsaa gaaer der Ministrene, kun med den Forskjel, at de kunne tage Ordet,

saasom de ville og udenfor Ordenen, dersom Forretningsordenen ikke med denne væsentlige Undtagelse ogsaa gaaer der Ministeriet, da er i Grunden al Forretningsordenen heri Salen ophævet; jeg troer at man i Huset ikke vil kunne have Forhandlingens tilbørlige Form og Orden, hvis man ikke erkjender det som Princip, at ogsaa Ministeriet med hin ene Undtagelse, som rigtignok er meget væsentlig, underkaster sig Forretningsordenen.“

Men hvormeget Vægt man endog maatte være villig til at tillægge disse ærede Rigsdagsmænds Formening, saa er det dog klart, at Sagen ikke dermed er afgjort; thi om endog Mangel paa bestemt Bekræftelse nu maatte skjønnes at være Benægtelse, saa behøvede dog tidligere Tausked ikke at være Samtykke.

Endelig kunde Spørgsmaalet endnu i en tredje Henseende synes overflødig. Det kunde nemlig siges, at Spørgsmalets Bekræftelse eller Benægtelse, ja, selve dets Rejsning vilde være af liden eller ingen practisk Vægt. Thi om endog enhver af vore Dages politiske Historie andetsteds taler for det Modsatte, kunde man sige, at det dog her, hos os, lige over for saadanne Mænd, var ligegyldigt. Men om endog ingen er villigere end jeg til at indrømme den ene Indvending ganske særdeles megen Ret, vover jeg dog at troe, at Retten heelt og holdent ikke findes deri. Thi jeg maa bemærke — og jeg kunde ønske, at Forsamlingen ikke vilde ledes fra at fastholde dette — jeg maa bemærke, at der til i strengeste Forstand at være udenfor Ordenen, eller kaldes til den, i Sandhed er en saare lang, om endog fuldkomment sammenhængende Vej fra de formildende, eller tilrettevisende Bemærkninger, hvoraf de ærede Ministre have en upaatvilelig af Forretningsordenens Paragraph flydende, lovhemlet Adkomst til at kunne vente Anvendelse af vedkommende Formand, forudsat at disse dertil enten umiddelbart eller middelbart følte sig opfordrede samt besviede, naar de ærede Regjeringsmedlemmers Udtalelse af deres rolige Overbeviisning enten blev altfor overdrevent stærkt mistydet, eller med altfor utidig Strenghed stemplet, eller svaret med en umotiveret Sigelse, der i en fjernere, her ikke hjemmehørende, Kreds kunde faae en usortjent Betydning, især naar den kom fra Mænd, der havde udbredt Navn for Humanitet, om den endog var af den Natur, at en directe og personlig Gjendrivelse neppe kunde synes et mindre umuligt, end utaknemmeligt Forsøg, eller i alt Fald i andre lignende Tilfælde, eller, kort sagt, naar Formændene dertil følte sig opfordrede samt besviede.

Men dette er nu netop Gjenstand for mit Spørgsmaal, om omvendt Medlemmerne af denne Forsamling turde antage, at vedkommende Formand kunde have en lignende, jeg siger ikke Villie, men tydelig anerkjendt Ret til en tilsvarende, parlamentarisk Indskriden lige overfor Ministeriet; thi jeg i det Mindste vilde i Sandhed vel vide at betænke mig paa et hvilket som helst Forsøg paa, endog nok saa svagt, at fremkalde en saadan parlamentarisk Retteelse, saa længe jeg i Almindelighed ikke vidste, om man overhovedet tilkjendte en saadan en hjemlet Adkomst og parlamentarisk berettiget Gyldighed.

Idet jeg saaledes har forklaret mit Spørgsmaal, vidende ikke at være ene med min Tilbøielighed for bestemtere at kjende, under hvilken parlamentarisk Retsform jeg har den Ære at være et Medlem af denne høitagtede Forsamling, skal jeg kun endnu tilføie, at jeg, forsaavidt det høitærede Ministeriums Dtring maatte synes mig selv at gjøre det nødvendigt, skal forbeholde mig fildigere at kunne tage Ordet.

Indenrigsministeren: I Anledning af det fremsatte Spørgsmaal skal jeg tillade mig at kalde tilbage i Forsamlingens Grindring hvad der passerede i sammes 26de og 27de Møde. Der opstod i det førstnævnte Møde Spørgsmaal om en vis Begrænsning af den Ministrene ved Kongens Aabningstale givne Ret til at tage Ordet, naar de finde det fornødent. Denne Ret blev i dette Møde paa den ene Side anerkjendt af Forsamlingens høitagtede Formand, men dertil blev under Discussionen af Formanden føiet, at han maatte ansee det som en Selsfølge, at Forretningsordenen iøvrigt ogsaa vilde blive fulgt af Ministrene. Ved den Meddelelse, jeg det næstpaafølgende Møde havde den Ære at gjøre den ærede Forsamling, gif Ministrene ganske ud fra samme Anstuelse. Ministrene kunde ikke frasalde den af Kongen i Aabningstalen givne Bestem-

melse om deres Ret til at tage Ordet, men man indvendte aldeles Intet imod og er endnu i dette Øieblik ganske enig i, at det er en Selvfølge, at Ministrene iøvrigt have at følge Forretningsordenen. Hvad nu angaaer Spørgsmaalet om Overtrædelser af Forretningsordenen og deres Forsølgelse efter Reglementets § 23, skal jeg tillade mig at henvende Forsamlingens Opmærksomhed paa, at Medlemmernes og Ministrenes Stilling ikke er ganske lige. Formandens parlamentariske Myndighed beroer væsentligen paa hans Valg af Medlemmerne, den overdrages ham ved Valg, alle Medlemmer deeltage i Valget; men Ministrene, der ikke ere Medlemmer af nærværende Forsamling, deeltage ikke i Formandens Valg. Imidlertid er det dermed ikke min Mening, at naar den høitagtede Formand nogensinde skulde finde, at et Medlems Ret var krænket paa en saadan Maade ved et Foredrag af en af Ministrene, at det burde erkjendes og udtales, Formanden da ikke skulde kunne og ville gjøre det; men jeg tvivler derimod paa, at Formanden herved kunde eller vilde benytte den egentlig tilrettevisende Form, som ligger i en Ralden til Orden. Jeg troer fremdeles, at Afgjørelsen af, hvorledes Formanden vil optræde til Beskyttelse af et enkelt Medlems Ret, maa overlades til hans Bestemmelse, og jeg holder for, at man ikke behøver at gjøre noget videre Stridt i saa Henseende.

Schiern: Det forekommer mig, at hvad der i denne Henseende har gjældt i andre Forsamlinger, hvor Ministrene ikke heller ere Medlemmer af vedkommende Hus, ogsaa forsaavidt kunde ubetinget ansees for at gjælde her. Iøvrigt meente ogsaa jeg netop nærmest her, at en Kjendelse, om den endog ikke fremtræder i den egentlige Form af en Ralden til Orden, maatte ansees for at være en inappellabel, høieste Autoritet, ligesaavel ligeoverfor de ærede Ministre, som den er det ligeoverfor Forsamlingens ærede Medlemmer.

Grundtvig: Mine første levende Indtryk af en offentlig Samtale mellem kongelige Ministre og folkelige Rigsdagsmænd, dem fik jeg netop for 20 Aar siden i det engelske Hus, hvor Frisproget alt længe har havt sit Hjem, og hvor der hartad ligesaa længe har været borgerlig Veltalenheds berømte Høresal. Derfor har jeg her i Huset, hvor Frisproget i offentlig Samtale først er isærd med at fødes, tidt maattet smile lidt baade, over mig selv og mine Medtalere, og ikke mindst ved at høre, hvorledes enkelte af vore Ministre talte til og om Rigsdagsmænd, ja endog til og om hele Rigsforsamlingen. Da har det spæret mig paa Læben det Spørgsmaal, der vistnok er langt mere fransk end engelsk, om Hans Majestæt, da han forbeholdt sine Ministre at tale her i Huset naar de vilde, ogsaa forbeholdt dem at tale som de vilde; men netop fordi jeg følte, at dette Spørgsmaal var langt mere fransk end engelsk og meget mindre dansk, end jeg selv onskede, har jeg undertrykt det og vil heller ikke gjøre det idag, ikke gjøre det, men kun, som sagt, til Oplysning i Forbigaaende berøre det. Efter min Mening ligger nemlig ingenlunde Misforholdet deri, at Ministrene i deres Tale ere fri for Snørlivet (Catter), men kun deri, at vi maa bære det, saa at Partiet derved bliver ulige, og først da, naar vi faae samme Talefrihed som Ministrene, vil der være Ligevægt, og da er jeg vis paa, at Takt vil komme af sig selv og allermindst fattes ved Ministerbordet; thi da een af Ministrene forleden sagde Huset den Artighed, at det var den bedste danske Høiskole, kunde jeg vel ikke fra mit Stæde give ham Ret, men jeg tilstaaer gjerne, at han fra sit Stæde havde fuldkommen Ret, thi for Ministrene vil dette Hus, naar det bliver Frisprogets Hjem, unægtelig være den bedste danske Høiskole.

Formanden: Skjøndt jeg ikke gjerne tager Ordet i denne Sag, der for mig som Formand er noget delicat, saa troer jeg dog at burde afgive den Erklæring, at jeg ingenlunde har været i det Tilfælde, at der er opstaaet Spørgsmaal hos mig, om min Myndighed gif saa vidt, at jeg kunde kalde Ministrene til Orden. Jeg sætter en Værd i at kaldes en praktisk Mand, og jeg troer, at en praktisk Mand ikke indlader sig i Undersøgelser om, hvad der i ethvert enkelt specielt Tilfælde bør skee, men venter helst til Tilfældet indtræffer, og allerhelst naar han holder sig overbevist om, at Tilfældet ikke vil indtræffe. Der er i en langt højere Grad Sandsynlighed for, at det ikke vil indtræffe med Ministrene, thi deres hele Stilling gjør det

nødvendigt for dem at lægge deres Ord mere paa Bægtkaalen end nogen Anden heri Salen. Videre har jeg ikke at bemærke.

Indenrigsministeren: Jeg kan ikke Andet end i Gæt og Alt slutte mig til den ærede Formands Ord. Jeg har det Haab og den Fortrosthed, at det omhandlede Tilfælde ikke vil forekomme, men paa den anden Side har jeg ogsaa meent, idet jeg maa erkjende det som en Ret for Formanden at varne om den Enkeltes Ret, at det er det praktisk Rigtige, at overlade til ham, naar Tilfældet maatte indtræde, da at afgjøre det.

Da ingen Flere begjærede Ordet, gif man ifølge Dagsordenen over til Børnepligtsagens 3die Behandling.

Det af Udvalget redigerede Lovforslag, der trykt var omdeelt til Forsamlingens Medlemmer, er saalydende:

L O V

om

almindelig Børnepligt for Kongeriget Danmark.

Første Capitel.

Almindelige Bestemmelser.

§ 1.

Alle de Mandspersoner, der have Indfødsret i Bort Kongerige Danmark, skulle uden Hensyn til Stand eller Herkomst være Børnepligten underkastede. Den samme Forpligtelse paahviler ogsaa Udlændinge, der have erhvervet fast Hjem her i Riget, forsaavidt ingen Convention med en fremmed Stat eller noget undersaatligt Forhold til en saadan maatte være til Hinder derfor.

§ 2.

Da de almindelige Regler, hvorefter Børnepligten bliver at ordne, ikke finde Anvendelse paa Island, Færøerne eller Bore Colonier udenfor Europa, blive de der fødte Mandspersoner kun naar de siden maatte erhverve fast Hjem nogetsteds i Bort Kongerige Danmark Børnepligten undergivne.

§ 3.

Skjøndt Bort Land Bornholm har sit særegne Forsvarsvæsen, saa ville dog de, der ere fødte sammesteds, være den sædvanlige Børnepligt underkastede, saafremt de tage Ophold noget andetsteds i Danmark i en saadan Alder, at Børnepligtens Oplydelse endnu kan fordres.

§ 4.

De, der hidtil have været fritagne for Børnepligten, hvad enten saadan Frihed er grundet paa Fødsel eller først senere er erhvervet, navnlig ved Indbetaling af en Kjendelse til Landmilitiefonden eller Svindrulleringsfonden, skulle, forsaavidt de ere fødte i Aaret 1826 eller senere, være Børnepligten underkastede lige med den hidtilværende børnepligtige Befolkning. De i Aaret 1826 fødte Børnepligtige, der ved den i 1848 afholdte Session ere enten udflekkede af Kullerne eller midlertidigen forbigaaede, blive at behandle ved de forestaaende Extra-Sessioner lige med de hidtil for Børnepligt fritagne Personer fra samme Aar.

Naar Noget, der i Henhold til den tidligere Lovgivning er bleven fritagen ved Indbetaling af en Kjendelse, skulde blive udfreven til activ Tjeneste, bliver den erlagte Kjendelse at tilbagebetale ham, saafremt den er bleven indbetalt forinden Udflekkelsen af Placaterne af 10de og 27de Juli 1846.

§ 5.

De derimod, som ere fødte forinden den 1ste Januar 1826, forblive i Besiddelse af den tidligere erhvervede Frihed; dog at de, som i Henhold til Bor Anordning af 23de September sidstleden maatte extraordinairt udskrives i Anledning af den nærværende Krig, blive pligtige at udføre den Tjeneste, hvortil de ere udfrevne, saalange de bestaaende Krigsforhold maatte gjøre det nødvendigt. Imidlertid skulle

de, der inden 1ste Januar d. A. have indladt sig i Ægtefælle, være fritagne for Udskrivning efter den nævnte Anordning. Fremdeles vil Bestemmelsen i den sidste Deel af den foregaaende Paragraph, naar det der forudsatte Tilfælde er tilfælde, saavel som Bestemmelserne i §§ 6 og 7 finde Anvendelse paa de i Anordningen af 23de Septbr. f. A. omhandlede Personer. Endeligen forandres Bestemmelserne i Anordningens § 12 derhen, at den Udskrivne ogsaa kan stille en Værnepligtig for sig.

§ 6.

Enhver, der har modtaget den geistlige Ordination eller er fast ansat som Skolelærer, er fritagen for al Krigstjeneste og udslettes af Rullen. Den samme Fritagelse gjælder og alle af Staten anerkjendte Religionsfamfund's Geistlige.

§ 7.

Alle de, som ere dømte paa Kren eller have lidt Straf af offentligt Arbejde, ville, som uærdige til at tjene i Vor Armee eller paa Vor Flaade, være at udelukke af samme, dog uden at de derfor fritages for i fornødent Fald at anvendes ved særlige Arbejdscommandoer og deslige, i hvilket Tilfælde de forblive staaende i Rullen, indtil de opnaae den Alder, med hvilken Værnepligten i Almindelighed ophører.

§ 8.

Med Anvendelsen af de Bestemmelser i nærværende Lov, hvorefter Rettigheder og Forpligtelser beroe paa en vis Alder, bliver stedse kun at tage Hensyn til den saakaldte „Lægdsrulle-Alder“, Aaret beregnet fra 1ste Januar til 31te December; og forstaaes ved Lægdsrulle-Alder det Alders Aar, som den Paagjældende har fyldt ved Kalenderaarets Begyndelse, saa at t. Ex. de i Aaret 1826 fødte ere at ansee som 22-aarige i Aaret 1849.

§ 9.

Enhver Mandsperson bliver, saasnart han er confirmeret, at indføre i Lægdsrullen, til hvilken Ende Sognepræsten har at gjøre behørig Anmeldelse om de confirmerede Drengene.

De, der paa den Tid, nærværende Lov træder i Kraft, alt ere confirmerede, men ei endnu have opnaaet 23 Aars Alderen, have, forsaavidt de ikke allerede ere optagne i Rullerne, i Løbet af 4 Uger fra den Tid, nærværende Lov er traadt i Kraft, at anmelde sig hos vedkommende Lægdsforstander for at optages i Lægdsrullen paa det Sted, hvor de til den Tid have fast Ophold, og til den Ende at fremlægge Døbeattest eller andet lovligt Beviis for deres Alder. Om Anmeldelsen meddeles den Paagjældende et Beviis uden Betaling, hvormed han siden har at legitimere sig. De, der forsømme saaledes at anmelde sig inden den anførte Tid, blive ved Politiretten at ansee med Mulct af 2 Rbd., hvilken Mulct gjentages for hvert af de paafølgende Aar, Anmeldelsen forsømmes, indtil de Paagjældende skulle møde for Sessjonen.

Under samme Mulct skulle Bekjendere af andre Confessioner end den evangelisk-lutheriske og reformerte anmeldes for Lægdsforstanderen for at indføres i Rullen, naar de fylde det 15de Aar; have de fyldt 15 Aar, men ei endnu opnaaet 23 Aars Alderen, skulle de under samme Ansvar melde sig inden den fornævnte Frist af 4 Uger.

Den samme Forpligtelse paalægges fremdeles Fremmede, som nedsatte sig her i Riget, og de i §§ 2 og 3 ommeldte Personer, saavel med Hensyn til deres Børn som til dem selv, forsaavidt de ere i det i §§ 1—3 omhandlede Tilfælde og ei endnu have opnaaet den i nærværende Lovs § 29 ommeldte Alder.

De hidtil for Værnepligten fritagne Mandspersoner, som ere fødte i Aaret 1826 og saaledes staae for Udskrivning paa den første Sessjon, ville, saafremt de ikke have anmeldt sig til den angivne Tid, eller i alt Fald forinden Sessjonens Afholdelse, eller naar de uden lovligt Forsald udeblive fra Sessjonen, være at udskrive forlods.

§ 10.

Alle Mulcter, der skulle erlægges efter denne Lov, tilfalde vedkommende Fattigvæsen.

§ 11.

Værnepligten opfyldes enten i Vor Land-Armee eller i Vor Sø-Tjeneste, i Overensstemmelse med de Regler, som indeholdes i det Følgende.

§ 12.

Ingen andre Fritagelser eller Begunstigelser med Hensyn til Værnepligtens Opfyldelse kunne herefter tilfødes end de, der have Hjemmel i nærværende Lov og Anordningen af 23de Septbr. f. A.

Andet Capitel.

Om Værnepligten i Henseende til Landkrigstjenesten.

§ 13.

Udskrivningen til Hæren sker paa de anordnede Sessjoner i Overensstemmelse med de Forrifter, som nu ere eller i Fremtiden maatte blive givne. For Landets Vedkommende tiltrædes disse Sessjoner af et Medlem af Amtsrådet, som dette selv dertil udvælger, eller, hvor et Amt har flere Amtsråd, af et Medlem af hvert af disse. For Kjøbstædernes Vedkommende tiltrædes de af et af Communalbestyrelsen i den Kjøbstad, hvor Sessjonen afholdes, valgt Medlem af sammes Midte.

§ 14.

Med 22 Aars Alderen indtræder den almindelige Forpligtelse til Landkrigstjenesten, til hvilken Ende i Reglen enhver Landværnepligtig har personlig at fremstille sig for den med Hensyn til Udskrivningen anordnede Sessjon, til Bedømmelse og Behandling i Overensstemmelse med de i saa Henseende foreskrevne Regler. Afholdes den Sessjon, paa hvilken Udskrivningen af Mandstabet for et vist Aar finder Sted, forinden dette Aars Begyndelse, er det en Selvfølge, at Mandstabets Alder beregnes saaledes, som den vil være ved Tjenestetidens Begyndelse.

§ 15.

For den almindelig anordnede Undersøgelse af Sektionslægerne blive de at fritage, som selv anmelde sig som fuldkommen tjenstdygtige og derom medbringe en autoriseret Læges Attest.

§ 16.

Dem, som ved dette Møde befindes at have saadanne Svagheder eller Mangler, der gjøre dem for stedse uskikede til al Krigstjeneste, har Sessjonen strax at udslette af Rullen og at meddele Fripas.

§ 17.

De, der med 22 Aars Alderen ei endnu befindes at have en Høide af 61 Tommer eller den fornødne Legemsdygtighed, eller som lide af nogen Svagbed eller Legemsfeil, der antages at kunne hæves, og som af den Grund forbigaaes ved Udskrivningen, have atter at møde med 23 Aars Alderen, og hvis de da findes at være i lige Tilfælde, med 24 Aars Alderen. Befindes de da at være tjenstdygtige, behandles de lige med det 22-aarige Mandstabs; men de, som ei endnu til den Tid befindes at være tjenstdygtige til den staaende Hær, blive enten at udslette af Rullen, saafremt de findes uskikede til al Krigstjeneste, eller, forsaavidt de maatte findes brugbare til anden militair Tjeneste, at behandle i Overensstemmelse med § 33.

§ 18.

I Fredstid kan Enhver, naar han med den sædvanlige Udskrivningsalder for Sessjonen derom fremsætter eller lader fremsætte Begjering, erholde Udsættelse med at behandles til Udskrivning for eet eller flere Aar indtil hans 25de Aar.

(Fortsat.)

om Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Tredstindstyvende (63de) Møde.

(Fortfat.)

Med Udløbet af den tilstaaede Frist har den Vedkommende personlig at fremstille sig og bliver da at behandle lige med de 22-aarige Børnepligtige. Den, som da uden lovligt Forsald udebliver fra Sessjonen, betragtes som forlods udfreven; men saafremt han ved senere Undersøgelse skulde findes at være tjenstdygtig til Soldat, bliver han at tiltale ved Politiretten til at erlægge en Mulct af 20 Rbd.

§ 19.

Det tillades Enhver, som ei har opnaaet Udfryningsalderen, men er 18 Aar eller derover, at indtræde i den staaende Hær som Menig paa de sædvanlige Vilkaar, forsaavidt han har det fornødne Maal og ellers er fuldkommen tjenstdygtig.

Derimod kan den Børnepligtige først med det 21de Aars Alder, naar han saaledes anmelder sig for Sessjonen, stedes til Lodtrækning og behandles lige med det 22-aarige Mandstab.

§ 20.

Overhovedet tillades det unge Menneker, som have opnaaet 18 Aars Alderen og have paataget sig 8 Aars stadig Tjeneste i Hæren i Underofficers-Classen eller som Menige, paa denne Maade at udtjene deres Børnepligt; men den Tid, i hvilken Noget alt forinden det 18de Aar maatte have været ansat i saadan Stilling, skal ikke i denne Henseende kunne komme ham til gode.

Skulde den Paagældende udtræde af sin Stilling, forinden han har gjort de 8 Aars Tjeneste, bliver han, hvis han har tjent 5 Aar eller derover, at overføre til Forstærkningen, men i modsat Fald at behandle lige med den Aldersklasse, til hvilken han efter sin Alder hører.

§ 21.

Der udfryves aarlig saa meget Mandstab, som Loven fastsætter. Fordelingen paa de forskjellige Udfryvingsdistricter skeer i Forhold til det Antal af tjenstdygtigt Mandstab, der ifølge de paa Sessjonen erhvalde Oplysninger staaer for Udfryvning. Det udfryvne Mandstab benyttes i Overeensstemmelse med Armeens Organisationsplan.

§ 22.

Af det tjenstdygtige Mandstab, der staaer for Udfryvning, antages først de, som frivilligt melde sig for at forrette Tjeneste paa de sædvanlige Vilkaar.

§ 23.

Forsaavidt den tjenstdygtige Udfryvingsmasse er større end det Antal, som skal udfryves, bliver det at afgjøre ved Lodtrækning mellem de Paagældende, hvo der strax skal udfryves og hvo der skal forbigaaes indtil videre.

Lodtrækningen indrettes saaledes, at der for hele Udfryvingsdistrictet trækkes Numere fra Nr. 1 opad. De, der erholde de lavere Numere, udfryves fremfor dem, der erholde de høiere Numere. Hver Mand er berettiget til selv at udtage sit Numer. For dem, der for Sessjonen anmelde og behørig godtgjøre at være forhindrede fra at møde paa Grund af Sygdom eller andet lovligt Forsald, som Sessjonen har at bedømme, trækkes Lod af Røgdsmanden.

§ 24.

Den, der paa Grund af sit udtrukne høiere Numer ei strax udtages til Soldat, skal dog være pligtig, om fornødent, at underkastes Vaabenøvelse og bliver at betragte som overcomplet Soldat, saaledes at han i Løbet af Aaret indtil næste Sessjons Afholdelse kan

indfalde til Dækning af opstaaede Vacancer. De, der ei saaledes i Løbet af Aaret ere blevne anvendte, ansættes paa næste Sessjon i Forstærkningen, men kunne dog endnu i eet Aar underkastes Udfryvning til den staaende Hær, saafremt Aarets Mandstab ikke maatte være tilstrækkeligt til den bestemte Udfryvning. I saadant Tilfælde anvendes den yngre Aldersklasse fremfor den ældre. For dem, der saaledes senere udtages, beregnes Tjenestetiden ligesom for den Aldersklasse, med hvilken de have mødt til Lodtrækning. Saadant Mandstab kan, naar 2 Aar ere forløbne, efter at det har mødt til Lodtrækning, i Fredstid ikke mere udfryves.

§ 25.

I Fredstid blive de, som uden lovligt Forsald udeblive fra den Sessjon, hvor de skulle behandles til Udfryvning, paa den følgende Sessjon at udfryve forlods, saafremt de findes tjenstdygtige, men i modsat Fald ved Politiretten at ansee med en Mulct af 10 til 20 Rbd.

Den, som uden lovligt Forsald ogsaa udebliver anden Gang fra Sessjonen, skal, naar han antræffes inden den paafølgende Sessjon og findes tjenstdygtig, afgives til vedkommende Troppesafdeling til 4 Aars stadig Garnisonstjeneste; men findes han at være utjenstdygtig, ansees han ved Politiretten med en Mulct af 20 til 40 Rbd.

Antræffes han ikke forinden den tredje Sessjon, og han heller ikke selv fremstiller sig for samme, skal han ansees som den, der forsættelig søger at unddrage sig Børnepligtens Oplyselse. Der bliver da at lægge Beslag paa den Formue, som han maatte besidde eller erhverve her i Landet, indtil han antræffes, eller hans Formue paa Grund af hans Død, eller ifølge de i Forordningen af 11te September 1839 foreskrevne Regler, tilfalder hans Arvinger. Antræffes han inden sit 30te Aar, skal han afgives til vedkommende Troppesafdeling til 4 Aars stadig Tjeneste, saafremt han findes tjenstdygtig. Befindes han derimod ikke at være tjenstdygtig, eller han først antræffes efter 30 Aars Alderen, bliver han at tiltale og idømme Straf af simpelt Fængsel indtil 6 Maaneder og iøvrigt at behandle efter § 32.

I Krigstid ville de, der uden lovligt Forsald udeblive fra den Sessjon, hvor de skulle behandles til Udfryvning, strax blive at betragte som forlods udfryvne.

§ 26.

Enhver, der er udfreven til den staaende Hær og ei endnu er, indtraadt i militair Tjeneste, er berettiget til at stille for sig og til den Ende selv at skaffe en anden Mand tilveie, som skal træde i hans Sted. Stillingen bliver at berigtige enten for Sessjonen eller, efter dennes Afholdelse, for den paagældende Troppesafdeling.

Den, som vil lade sig stille for en Anden, maa selv være frigjort for Tjeneste ved den staaende Hær og endelig overført til Forstærkningen.

Ingen maa dertil antages, som ei er fuldkommen tjenstdygtig, saavel i Almindelighed, som i Særdeleshed til den Tjeneste, han ønsker at paatage sig. Han maa ei alene ikke have udstaaet nogen Straf, der gjør ham uværdig til at tjene i Armeen, men han maa og bevise sit gode Forhold ved Attest fra vedkommende Dyrighed, i hvis Embedskreds han senest har havt fast Ophold. Er den Paagældende en udtjent Militair, har han at fremlægge lignende Attest fra sin Escadrons eller Compagni-Chef, tilligemed Oplysning om, hvorvidt han er stiftet til Tjenesten.

Ordentligviis maa ingen gift Mand, som ei er Underofficer eller en til samme Klasse hørende Militair, antages som Stillingsmand. Heller ikke maa Noget dertil antages med høiere Alder

end 28 Aar, med mindre han har udtjent i den staaende Hær, i hvilket Tilfælde han dog et maa være over 32 Aar gammel. Fra denne sidste Regel gjøres dog Undtagelse med Hensyn til udtjente Underofficerer og andre i Klasse med disse staaende Militaire, som kunne antages indtil det 40de Aar, naar vedkommende Troppesdeling ønsker at beholde dem og erklærer dem fuldkommen i Stand til at paatage sig ny Tjeneste i den hele for Tjeneste i den staaende Hær bestemte Tid.

Stilleren bør fremdeles, som hidtil, være ansvarlig for den af ham stillede Mand, indtil denne er mødt ved den paagældende Troppesdeling og af samme befunden tjenstdygtig, hvorom strax efter Mødet Underretning bør gives til Stilleren gennem vedkommende Land- og Sø-Krigscommissair. Skulde den Stillede ei strax ved Mødet kunne erklæres for fuldkommen tjenstdygtig, men heller ikke ansees ligefrem cassabel, skal paa lige Maade derom strax meddeles Stilleren Underretning; men den Stillede skal dog kunne beholdes til Prøve i det Høieste i 4 Uger. Erklæres han heller ikke da for tjenstdygtig, bliver derom uopholdeligen at meddele Underretning til Stilleren, som da tilholdes enten selv at møde eller igjen at stille en Anden, og vil det beroe paa vedkommende Troppesdelings Bestemmelse, om Mødet skal finde Sted strax eller først med næste Hold Recrutter.

For dette Ansvar fritages imidlertid de, der stille udtjente Underofficerer og andre i Klasse med disse staaende Militaire, der have erholdt Stillingstilladelse og endnu staae i fast Tjeneste.

Den, der stiller en Forstærkningsmand, som ikke har udtjent i den staaende Hær, gaaer selv over i Forstærkningen i Stillingsmandens Plads. Har denne derimod udtjent i den staaende Hær, eller er han fri for Børnepligt, bliver Stilleren at behandle lige med dem, der have udtjent ved den staaende Hær. I Forstærkningen bliver Stilleren altid staaende, indtil han efter § 32 er berettiget til at erholde Afskeds-pas.

Den, der allerede staaer i Tjenesten som Soldat, kan ikke stille for sig uden særlig Tilladelse af Krigsministeriet, hvilken kun vil blive ham meddeelt, naar den, der attraaes stillet, er fuldkommen vaabenøvet ved den samme Vaabenart.

§ 27.

Ønsker Nogen, som har opnaaet 18 Aars Alderen, men ei endnu er endeligen behandlet paa Sessjonen, at frigjøre sig for Tjeneste ved den staaende Hær ved at stille for sig, da kan han, uden Hensyn til, om han er tjenstdygtig eller ikke, af Sessjonen begjære sig forlods udskrevet og derefter stille en Mand overeensstemmende med de Regler, som indeholdes i § 26.

§ 28.

Numerbytning kan ske enten paa Sessjonen eller for vedkommende Troppesdeling, naar den Mand, der ved Bytningen erholder det lavere Numer, af Sessjonen eller Troppesdelingen erkjendes at have de Egenstaber, som udfordres for at kunne stilles for en Anden.

§ 29.

Ved Forstærkningen blive at ansætte:

a) de, som have udtjent ved den staaende Hær.

Herfra undtages imidlertid det Mandstab, som i Henhold til § 20 frivillig har ladet sig ansætte i Underofficersklassen eller som Menige og have gjort 8 Aars stadigt Tjeneste, saavel som de, der efter Placaten af 27de Juni 1842 ere, paa Grund af deres strengere Tjeneste ved den staaende Hær, fritagne for Tjeneste ved Forstærkningen, hvilke fremtidig beholde denne Fritagelse, saalænge ikke Bestemmelserne om hiin strengere Tjeneste ere ved Lov forandrede.

I Krigstid kan dog Ingen forlange Afsked fra den staaende Hær, blot fordi han har tjent ved samme i den foreskrevne Tid, men den vil kunne blive ham meddeelt, forsaavidt Forholdene tillade, at hans Afgang strax erstattes.

b) de, som ved Lodtrækningen have trukket de højere Numere og ikke i Løbet af Aaret ere blevene indkaldte til Tjeneste (§ 24).

c) de, som have stillet for sig til den staaende Hær.

d) de, som ifølge denne Lovs § 1, sidste Deel, eller efter dens §§

2 eller 3 blive Børnepligten underkastede, forsaavidt de da ere over 24, men under 30 Aar.

§ 30.

Det til Forstærkningen hørende Mandstab, der ikke først har tjent i Linien, skal være pligtigt til, naar forlanges, at indfinde sig i de anordnede Exercer-skoler for at vaabenøves. Iøvrigt har Forstærkningsmandstabet i Fredstid ordentligviis ingen Tjeneste at forrette, hvorimod det har at møde ved de anordnede Mynstringer; men i Krigstid anvendes det saaledes som Omstændighederne kræve.

§ 31.

Naar Forstærkningen i Krigstid eller andre overordentlige Tilfælde skal indkaldes under Vaaben, bliver i Reglen den yngre Aldersklasse at indkalde fremfor den ældre.

§ 32.

I Almindelighed er det udskrevne Mandstabs Tjenestepligt indskrænket til 16 Aar, saa at Enhver, der med 22 Aars Alderen er behandlet til Udskrivning, med det 38te Aar udslettes af Rullen og meddeles Afskeds-pas; men de, der med en tidligere eller senere Alder end 22 Aar ere blevene behandlede til Udskrivning, have at udtjene de fulde 16 Aar, hvorfra dog undtages de, der ifølge Bestemmelserne i § 17 ere endeligen behandlede til Udskrivning tidligere end med det 22de Aar, da disse udslettes af Rullen og meddeles Afskeds-pas med det 38te Aar.

Fremdeles skal og den, som en Tid lang forsætlig har undraget sig Børnepligten, udtjene sin fulde Tjenestetid, saavel i den staaende Hær som i Forstærkningen.

§ 33.

De Børnepligtige, som enten formedelst Mangel paa det anordnede Soldatermaal eller paa Grund af nogen mindre betydelig Svagheit eller Legemsfeil ei ansees stikede til at tjene i Linien eller Forstærkningen, men paa den anden Side ei heller kunne erklæres for aldeles utjenstdygtige, blive som hidtil at hense til en særegen Klasse, hvoraf det Mandstab bliver at udskrive, som maatte behøves ved Armeen til de der foreskrevne Forretninger, saasom til at tjene som Trainkubste eller at ansættes ved Depoter, Lazarether eller hvilket som helst andet militært Brug, hvortil de maatte findes stikede. De yngre Aldersklasser blive at udskrive fremfor de ældre.

Iøvrigt skal det være de Børnepligtige, som ere udskrevne til nogen Tjeneste af det ovennævnte Slags, tilladt at stille en anden til samme Klasse hørende Børnepligtig, som ikke selv er udskrevet og af Sessjonen dertil findes duelig.

I denne Klasse bliver Mandstabet staaende indtil det 38te Aar, hvorefter det udslettes af Rullen og erholder Fri-pas.

Ingen Børnepligtig kan mod sin Villie befales til at være Officersoppasser.

§ 34.

Ihvorel Forpligtelsen til at tjene i Armeen i Reglen ophører med 38 Aars Alderen, vil dog Enhver, endog efterat han har opnaaet denne Alder, være pligtig til, naar Fædrelandet udsættes for fjendtligt Oversald, da, paa Opfordring af Os eller af dem, som af Os dertil ere bemyndigede, at gribe til Vaaben, for, saavidt han formaaer, at medvirke til at afværge saadant Oversald, i hvilken Henseende det vil have sit Forblivende ved den allerhøieste Forordning af 3de Juni 1801.

§ 35.

Den Rigets Indvaanere saaledes paahvilende Børnepligt til Armeen skal, saalænge de ikke ere indkaldte til Tjeneste, ei være dem til Hindrer i at tage Ophold hvor de ville indenfor Rigets Grændser, dog at de, fra den Tid, de ere blevene optagne i Rullerne (§ 9), i Tilfælde af Flytning forsyne sig med behørig Følgeseddel. Denne udstedes af Lægsmanden paa det Sted, hvor den Vedkommende staaer i Rullen, og afleveres inden 8 Dage efter Ankomsten paa det nye Opholdssted til Lægsmanden sammesteds, der for Modtagelsen meddeler sin Tilstaaelse og derefter afleverer den til sin Lægsforstander, som igjen besørger den tilstillet Udstederen. Forsømmelse hermed fra den Børnepligtiges Side ansees med Mulct af 2 Rbd.

Rigeledes skal det staae enhver Landværnepligtig frit for, naar

han tager fast Ophold et andet Sted end det, hvor han er iudsført i Rullen, at lade sig omverle fra et Udskrivningsdistrikt til et andet.

§ 36.

Landværnepligten skal i Reglen ikke være Nogen til Hinder for at reise til Udlandet, naar han ikke derfor forsømmer at opfylde de Forpligtelser, der ifølge de forestaaende Bestemmelser paahvile ham i Henseende til Tjenestepligtens Opfyldelse.

Den, som reiser til Udlandet før sit 15de Aar, er dog ikke videre forpligtet, end at han, hvis han vender tilbage før sit 38te Aar, da optages i Rullen med den Aldersklasse, hvortil han hører.

§ 37.

Bestemmelserne i § 25 skulle dog ikke komme til Anvendelse paa den Værnepligtige, der formedelt Fraværelse i Udlandet udebliver fra den Sessjon, hvor han var pligtig at møde for at behandles til Udskrivning, dog under Jagttagelse af følgende Regler: den Værnepligtige, der saaledes har været bortreist til Udlandet, bør, saafremt han kommer hjem, fremstille sig for den første Sessjon, som afholdes efter hans Hjemkomst, for at bevise, at han var i Udlandet paa den Tid, da han ifølge sin Alder skulde have mødt paa Sessjonen til Behandling til Udskrivning, og at han der uafbrudt har opholdt sig siden; han bliver da at behandle til Udskrivning lige med det 22-aarige Mandskab, saafremt han endnu ikke har opnaaet en Alder af 32 Aar, men ellers at udskrive til Forstærkningen; brister derimod hiint Beviis ham, da bliver han at ansee som modvillig udebleven.

De i nærværende Paragraph givne Bestemmelser gjælde dog ikke om dem, som ved Bortreise i Krigstid unddrage sig fra Udskrivning.

§ 38.

Den, der henhører til den staaende Hær, kan ikke reise ud af Riget uden dertil fra Krigsministeriet meddeelt Tilladelse, som i Reglen ikke kan ventes, saalange den Vedkommende forretter fast Tjeneste. For Overtrædelsen heraf ansees Vedkommende ved Politiretten med en Bulet af 10 til 20 Rbd., forsaavidt hans Tjenesteforhold ei medfører, at han bliver at domme ved en militair Ret.

Det Samme gjælder om dem, der som Følge af de ved Lodtrækningen erholdte højere Numere midlertidig ere forbigaaede, saalange de i Overensstemmelse med § 24 kunne som overcomplete Soldater indkaldes til Tjeneste ved den staaende Hær.

De, der endeligen ere overførte til Forstærkningen, og de, der henhøre til den i § 33 ommeldte Klasse, ere ikke ved deres Værnepligt hindrede i at begive sig til Udlandet.

§ 39.

Værnepligten skal ikke være Nogen til Hinder for at erhverve Borgerkab i en Kjøbstad, hvilket dog paa den anden Side ingen videre Indskyldelse skal have paa de ham paahvilende militaire Tjenestepligter end den, som omtales i Slutningen af § 40.

§ 40.

Den Forpligtelse, som for Tiden paahviler Kjøbstadbeboerne til at gjøre Tjeneste i vedkommende Kjøbstads Borgervæbning eller Brand- og Politicorps, skal fremdeles vedblive, dog at Tjeneste i Borgervæbningen eller Politicorps ikke kan affordres Nogen, der henhører til den staaende Hær. Tjeneste i Brandcorps kan ikke fritage Nogen, der henhører til den staaende Hær, fra at opfylde den Tjeneste, som hans Stilling i denne medfører.

Tjenesten i saadanne Corps bliver alene at betragte som en Communalbyrde til Overholdelsen af den indre Orden og Sikkerhed i Kjøbstaden, uden Hensyn til Værnepligten, til hvilken Ende slige Corps alene skulle staae under den civile Overbefaling. Som Følge heraf skal der gives de nuværende Kjøbstads-Borgervæbninger en til dette Diemed svarende Organisation, forsaavidt det ikke allerede er skeet.

Dog skulle de borgerlige Corps i Vor kongelige Residentstad Kjøbenhavn og øvrige faste Pladser, derunder indbefattet Helsingør, fremdeles i Krigstid under Krigsbestyrelsens Befaling kunne anvendes til at modstaae fjendtiligt Overfald, naar Byen angribes, og skulle derfor ogsaa i Fredstid staae under Krigsbestyrelsens Tilsyn. Den Forpligtelse, som ifølge Reglementet af 22de April 1829 § 2 paahvi-

ler Vort Livjægercorps til i Krigstid at bruges paa hvilket som helst Sted inden Sjællands Grændser, det maatte findes hensigtsmæssigt at anvende samme, skal for Fremtiden bortfalde og Corpsets Forbindelse med Vor Armee ophøre.

Alle de, der ere ansatte ved de sidstnævnte borgerlige Corps, skulle saa længe være fritagne for at indkaldes til Armeens Forstærkning, om de end ellers maatte henhøre til samme, saavel som for at kunne bruges til saadan Tjeneste, som omhandles i § 33.

Tredie Capitel.

Om Værnepligten i Henseende til Søkrigstjenesten.

§ 41.

Udskrivning til Søkrigstjenesten skeer paa de anordnede Sessjoner blandt de til Sørollen henhørende Personer.

§ 42.

Til Sørollen henhøre:

- 1) alle de Værnepligtige, som fortiden ere optagne i Rullerne som Solimenter;
- 2) alle de Kjøbstadbeboere, som hidtil, i Henhold til Forordningen af 8de Januar 1802 § 1, ere indførte i Sørollerne;
- 3) de Uværnepligtige, som have erholdt Sø- eller Volontair-Patent. Fremdeles blive dertil at henhøre:
- 4) de af den hidtil for Værnepligt fritagne Befolkning, der paa den Tid, nærværende Lov træder i Kraft, have fast Ophold indenfor Grændserne af de nuværende Solimit-Districter, forudsat, at de ikke have opnaaet den Alder, der i Henhold til § 5 fritager for at indtages under Værnepligten, og de heller ikke maatte forestrække at opfylde deres Værnepligt i Landkrigstjenesten, hvilket skal staae dem frit for;
- 5) alle de, der, uden at være Søinrullerede, fortiden ere ansatte i Søetaten som Officerer eller i Statens Divisioner, eller som i Fremtiden maatte blive antagne i samme;
- 6) disses Søner, saasnart de have opnaaet den Alder, der i Medfør af § 9 medfører Forpligtelse til at optages i Rullen, hvilket saavel gjælder deres nuhavende Søner, forsaavidt de ikke ere fødte forinden den 1ste Januar 1826, som dem, der fremtidigens fødes dem;
- 7) for Fremtiden alle de Værnepligtige, som have fast Ophold indenfor Solimitdistricternes Grændser paa den Tid, de i Henhold til § 9 skulle optages i Rullerne, og endelig
- 8) de Landværnepligtige, som med særlig Tilladelse overføres til Sørollen i Overensstemmelse med de følgende Paragrapher.

§ 43.

Naar en Landværnepligtig ønsker at overføres til Sørollen, kan Sessjonen, naar han derom melder sig, inden han har overstredet 18 Aars Alderen, til enhver Tid af Aaret meddele ham et Interims-patent til at fare tilføes. Naar han er indtraadt i det 22de Aar, skal han fremstille sig for Sessjonen for at erholde en Character angaaende sin Befarenhed. Erklæres han herved for „heel“ eller „halvbefaren“ eller „føvant“, samt i sidste Tilfælde godtgjør at have sit Erhverv ved Lodsvæsen eller ved at fare med Skibe, Pramme, Jagter, Baade og andre Fartøier, af hvad Navn nævnes kan, eller ved Fiskeri, og vil han blive ved Søfarten, meddeles ham strax Sø-Patent, hvorefter han foranstaltes udslettet af Landrullen; men faaer han ikke een af hine Characterer, eller han ikke mere vil fare tilføes, da forbliver han i Landrullen og behandles som henhørende til samme.

§ 44.

Enhver Landværnepligtig, der endelig er overgaaet til Forstærkningen eller henhører til den i § 33 omhandlede Klasse af mindre Tjenstdygtige, og som ønsker at beskæftige sig med Søfart og Fiskeri, skal i Fredstid være berettiget til at blive overført til Sørollen.

§ 45.

Bestemmelsen i Forordningen af 8de Januar 1802 § 1, at Søner af dem, der i Kjøbstaderne ernære sig ved Søfart, Lodseri eller

vidtløstigt Fiskeri, skulle henhøre til Sørollen, skal for Fremtiden aldeles bortfalde. For kjøbstadsborte Personer, der ikke allerede nu henhøre til Sørollen, vil Overførelse i samme følgende kun ske i Overeensstemmelse med Reglerne i §§ 42, 43 og 44.

§ 46.

Derksom nogen Søindrulleret ikke, inden han indtræder i sit 22de Aar, har saaledes beskæftiget sig med Søfart og Fiskeri, at han kan opføres i Rullen idetmindste som „Søvant“, skal han behandles til Udskrivning til Landkrigstjenesten lige med det 22-aarige Mandskab, og befindes han da tjenstdygtig, overgaaer han til Landrullen.

De usøvante Solimenter, som med 22 Aars Alderen ei befindes at have den fornødne Hvide og Legemsdygtighed til Landkrigstjenesten, skulle, i Lighed med, hvad i § 17 er foreskrevet for de Landværnepligtige, fremdeles møde paa Sessjonen med 23 Aars Alderen, og i fornødent Fald med 24 Aars Alderen. Befindes de heller ikke da at have den fornødne Tjenstdygtighed, blive de staaende i Sørollen som „Usøvante“ indtil det 38te Aar.

Foranførte Bestemmelser skulle ogsaa bringes i Anvendelse paa de Der, hvis Beboere hidtil have været fritagne for at behandles til Udskrivning til Landkrigstjenesten.

§ 47.

Enhver, der henhører til Sørollen, men ei ønsker at beskæftige sig ved Søen, skal indtil sit 18de Aar eller, hvis han ikke inden det 22de Aar er bleven udfreven til Søtjenesten, da indtil denne Alder være berettiget til at blive overført til Landrullen og derom af Sessjonen at erholde et Beviis.

§ 48.

De Søværnepligtige forblive i Sørollen indtil deres 50de Aar og henføres efter deres Alder til een af de følgende 3 Afdelinger:

- 1) Ungdoms-Rullen, som omfatter det unge Mandskab fra Indskrivningsalderen indtil det 17de Aar inclusive;
- 2) Hovedrullen, hvortil henhøre alle Søværnepligtige fra det 18de til det 38te Aar, og
- 3) Extra-Rullen, hvortil henføres alt Mandskab fra det 38te Aar indtil 50 Aars Alderen, med hvilken Alder de aldeles udgaae af Rullerne.

De Søværnepligtige, der ikke ville beskæftige sig med Søfart eller Fiskeri, ere berettigede til at blive udflettede af Rullen med det 38te Aar.

§ 49.

Enhver i Ungdomsrullen eller Hovedrullen indført Søværnepligtig har, med 16 Aars Alderen og siden fremdeles, aarlig at fremstille sig for Sessjonen, forsaavidt han ikke maatte være i Fart eller ved andet lovligt Forfald forhindret fra at møde. De i Extrarullen indførte Søværnepligtige møde kun, naar den Aldersklasse, hvortil de høre, indkaldes, saavel som til de Monstringer, vedkommende Ministerium fra Tid til anden maatte finde sig foranlediget til at anordne.

§ 50.

Dem, som ved det første eller et senere Møde befindes at have saadanne Svagheder eller Mangler, der gjøre dem for stedse uskiktede til al Søtjeneste, har Sessjonen strax at udflette af Rullen og at meddele Udygtighedsbrev.

§ 51.

De derimod, som ei saaledes findes egnede til at udflettes, men ei heller siden, og senest med det 24de Aar, befindes at være af den Legemsdygtighed, at de kunne udføres til den egentlige Søtjeneste som Matroser, saavel som de af disse, der ei til det 24de Aar ere blevene „Søvante“ og heller ikke i Genhold til § 46 ere blevene udtagne til Soldater, skulle under Benævnelsen af „Usøvante“ blive staaende i Sørollen til det 38te Aar, for i paakommende Tilfælde at kunne i denne Egenkab udføres til saadan Tjeneste, hvortil mindre Sødygtighed udfordres.

§ 52.

I Fredstid, og naar ikke overordentlige Udrustringer finde Steb, skal Udskrivning til Orlogstjenesten ikkun skee af det Mandskab, der henhører til Hovedrullen; men i Krigstid og til overordentlige Ud-

rustringer kan tillige Mandskabet i Ungdoms- og Extra-Rullerne udføres.

§ 53.

For den ellers almindelig anordnede Undersøgelse af Lægerne paa Sessjonen blive de Søværnepligtige at fritage, der selv anmelder sig som fuldkommen tjenstdygtige og derom medbringe en autoriseret Læges Attest.

§ 54.

Ihvorel Forpligtelsen til Udskrivning til Bor Søtjeneste i Reglen ophører med det 50de Aar, skal dog, naar der i Krigstid maatte udgaae et saadant almindeligt Opbud, som omhandles i § 34, Enhver, som har udtjent sin Værnepligt tilføes og endnu er af den Alder og Legemskraft, at han kan deeltage i Søforsvaret, være pligtig til at udføre den Tjeneste, hvortil han maatte blive ansat.

§ 55.

Det tillades Enhver, der er udfreven som Søværnepligtig, men endnu ei udcommanderet til nogen bestemt Tjeneste, at stille en Anden af samme Befarenhed og Tjenstdygtighed for sig. En saadan Stilling gjælder kun for eet Logt og bliver at berigtige for Sessjonen eller i alt Fald for vedkommende Søkrigscommissair, Indrulleringschef eller Hverving. Men den, der allerede er commanderet til en vis Tjeneste, kan ikke stille for sig uden særdeles Tilladelse af Marineministeriet.

Den, som har stillet for sig, betragtes som om han havde udført det Logt, hvortil han var udfreven, og kan ei i Løbet af det Aar udføres til nogen Søtjeneste, med mindre der senere maatte blive paabuden en yderligere Udskrivning i det Omfang, at han ikke længere kan forstaaes; dog skal det Logt, hvortil han har stillet for sig, i ethvert Fald regnes ham tilgode.

Ingen maa antages som Stillingmand, med mindre han er fuldkommen tjenstdygtig til den Tjeneste, han vil paatage sig. Han maa ei alene ikke have udstaaet nogen Straf, der gjør ham uærdig til at tjene til Orlogs, men han maa ogsaa tilvelebringe fyldestgjørende Beviser for sit gode Forhold ved Attester fra dem, med hvilke han har faret, eller fra vedkommende Vorighed, i hvis Embedskreds han senest har havt fast Ophold.

§ 56.

Den samme Flytningsfrihed, som i Genhold til nærværende Lovs § 35 tilkommer de Landværnepligtige indenfor Rigets Grændser, skal ogsaa tilkomme dem, der henhøre til Sørollen.

§ 57.

I Fredstid skal Værnepligten ikke være den Søindrullerede til Hinder for at reise til Udlandet eller tage Hyre med fremmede Nationers Skibe; dog er han pligtig, under en Mulet af 10 Rbd. at anmelde sin Afreise for Districtschefen, der meddeler ham et Beviis for, at Anmeldelsen er skeet. Naar den, der saaledes har været bortreist, kommer tilbage her til Riget, har han under en lignende Mulet at anmelde sig hos Districtschefen.

§ 58.

I Krigstid maa Søværnepligtige ikke tage Hyre med fremmede Nationers Skibe eller forlade Landet uden ifølge særskilt Tilladelse af vedkommende Ministerium.

For den Søværnepligtige, der i Krigstid, medens han henhører til Ungdoms- eller Hovedrullen, uden særlig Tilladelse forlader Landet eller tager Hyre paa fremmede Nationers Skibe, bliver den almindelige Tjenestetid at forlange ud over det 38te Aar, saaledes, at den for hvert Aars uberettiget Fraværelse forlænges med eet Aar.

Naar nogen Søværnepligtig i den Tid, han er indkaldt til activ Tjeneste, maatte af særdeles Grunde ønske at reise ud af Riget, da kan Tilladelse dertil kun gives af Marineministeriet.

§ 59.

Iøvrigt vil det med Hensyn til Sø-Indrullingsvæsenet have sit Forblivende ved de nugældende Bestemmelser, forsaavidt de ikke ere blevene forandrede ved nærværende Lov.

(Fortætted.)

om

Forhandlingerne paa Rigsdagen.

Tredstedstvende (63de) Møde.

(Fortsat.)

Af Comiteen var der fremsat følgende Indstilling:

ad. § 18 i det reviderede Udkast (§ 16 i det ældre Udkast):

Det indstilles, at den i Paragraphens Slutning fastsatte Mulct af 20 Rbd. forandres, i Overensstemmelse med Afstemningen over § 25 (§ 23) 1ste Deel, til en Mulct af 10 Rbd. til 20 Rbd.

Anmærkning:

Af Udvalget er foretaget følgende Redaktionsforandringer:

ad. § 6:

I det under Nr. 38 stillede og af Forsamlingen antagne Forandringsforslag ere Ordene „som her gives Folketings ordinerede Bæret“ udeladte.

ad. § 25 i det reviderede Udkast (§ 23 i det ældre Udkast):

Ordene „han fylder“ i Paragraphens 3die Deel ere udeladte.

ad. § 33 i det reviderede Udkast (§ 32 i det ældre Udkast):

Det under 1ste Deel Nr. 3 stillede og af Forsamlingen antagne Forandringsforslag er tilføjet ved Paragraphens Slutning.

ad. § 38 i det reviderede Udkast (§ 36 i det ældre Udkast):

Den sidste Sætning i 1ste Deel „Overtrædelsen heraf anses, forsaavidt Vedkommendes Tjenesteforhold etc.“ forandres derhen: „For Overtrædelsen heraf anses Vedkommende ved Politiretten med en Mulct af 10 Rbd. til 20 Rbd., forsaavidt hans Tjenesteforhold ei medfører, at han bliver at domme ved en militair Ret.“

Formanden: Comiteen har kun fundet Anledning til at foreslaae en Forandring i Udkastet. De øvrige Bemærkninger, som ere tilføiede, ere kun Redaktionsforandringer, som Udvalget har meent, og jeg deler denne Mening, ikke behøve at komme til Afstemning, da der i Meningen Intet derved forandres, men blot i Udtrykkene.

Efter Reglementet kan der ikke komme noget Forslag til Forandring under Forhandling og Afstemning, uden forsaavidt I af Forsamlingens Medlemmer deri ere enige.

Der er altsaa af Comiteen kun gjort eet Forslag til Forandring, men jeg modtager i dette Øieblik et andet Forslag til Forandring, der er underskrevet af 15 Medlemmer. Det vil erindres, at efter Regulativet have 15 Medlemmer den samme Ret som Comiteen til at foreslaae Forandringer.

En af Secretairerne oplæste derefter dette Forslag, der er saalydende:

For at have den Modsigelse, som er fremkommen ved Afstemningerne over Lovens § 6, foreslaaes det, at gjøre den Skolelærerne indrømmede Fritagelse afhængig af de Betingelser, der angives i et af tvende københavnske Rigsdagsmænd (Algreen-Ussing og J. E. Larsen) stillet Amendement. I Overensstemmelse hermed vilde § 6 blive at redigere paa følgende Maade:

§ 6.

„Enhver, som har modtaget den geistlige Ordination, er fritagen for al Krigstjeneste og udslettes af Rullen. Den samme Fritagelse gjælder og alle af Staten anerkjendte Religionsfunds Geistlige. Endelig skal ogsaa enhver, der er fast ansat som Skolelærer, være fritagen for videre Krigstjeneste, naar han, hvis han ikke paa anden Maade er frigjort for militair Tjeneste, har tjent 4 Aar i den staaende Hær, eller, hvis han er søværnepligtig, har opnaaet en Alder af 28 Aar.“

Hagaard fra Thisted. Bunchen. C. M. Jespersen. Dahl. Stender. Andra. Ulrik. Otterstrom. Orholm. Gasselbalch. Mundt. Luren. Hiort. Johansen fra Knardrup. B. Pedersen.

Formanden: Jeg skal nu tillade mig først at sætte det under Afstemning, om der skal forhandles og afstemmes over det af Comiteen gjorte Forslag, og senere vil det, naar dette Forslag er afgjort, komme under Afstemning, om det nye Forslag skal behandles.

Ved den derefter foretagne Afstemning blev det med 98 Stemmer mod 1 vedtaget, at Udvalgets Forslag skulde tages under Behandling.

Ordføreren: Den Forandring af Mulctbestemmelsen i § 16 i det ældre Udkast, eller § 18 i det nu forelagte Udkast, som Udvalget har indstillet til at foretages ved den sidste Behandling af Sagen, er foranlediget derved, at Forsamlingen i sin Tid ved at afstemme over § 23 i det ældre Udkast eller § 25 i det nu reviderede Udkast har vedtaget, at den der fastsatte Mulct skal bestemmes arbitrært fra 10 til 20 Rbd. I det ældre Udkast var Mulcten baade i § 16 og i § 23 fastsat til 20 Rbd., og den var saaledes lovbestemt. Da det nu er vedtaget i § 23 i det ældre Udkast, at Mulcten skal være arbitrært, saa har Udvalget meent; at Conseqventsen maatte medføre, at denne Forandring ogsaa burde ske i § 16 i det ældre Udkast, da det Tilfælde, der omtales i begge Paragrapher, omtrent er det samme, nemlig det, at den Værnepligtige udebliver fra den første Session, ved hvilken han skal møde til Lodtrækning, og ikke kan godtgjøre lovligt Forsald samt derhos befindes utjenstdygtig. Der er kun den Forskiel mellem de Tilfælde, som disse 2 Paragrapher angaaer, at § 16 i det ældre Udkast kun angaaer de Personer, som have haft Udsættelse med deres Udskrivning, hvorimod § 23 i det ældre Udkast angaaer dem, der ikke have haft Udsættelse med Udskrivningen; men denne Forskiel imellem de Tilfælde, som Paragrapherne omhandle, er af en saadan Betskaffenhed, at der ikke synes at være nogen rimelig Grund til at lade den fastsatte Straffemulct være forskjellig i disse to Tilfælde.

J. E. Larsen: Den ærede Ordfører har rigtig angivet den Grund, hvorfor Comiteen har foreslaaet den antydede Forandring i Paragraphen, derhen, at der var en Inconseqventis mellem denne Paragraph, saaledes som den var vedtagen af Forsamlingen, og en anden Paragraph, eller at der var en Mangel paa Conseqventis mellem disse Paragraphers Bestemmelser. Dette maa jeg fuldkommen indromme at være Tilfældet; men jeg troer derhos at burde henlede Opmærksomheden paa, at Regulativet tydeligt gaar ud fra, at blotte Inconseqventser ikke skulle være tilstrækkelige til at bewirke, at der skulde finde ny Afstemning Sted ved den 3die Behandling af Lovforslag, i Modsetning til hvad der tidligere var vedtaget. Regulativet taler tydeligt kun om Modsigelse eller det Tilfælde, at der ved de forskjellige Afstemninger er fremkommen en virkelig Strid mellem tvende Bestemmelser, men en saadan er ikke tilstede her. De tvende Bestemmelser handle nemlig om tvende, vel beslagtede, men dog forskjellige Forhold, og de kunne derfor uden Uleilighed anvendes ved Siden af hinanden. At Regulativet maa forstaaes saaledes strengt efter sine Ord, som jeg har tilladt mig at anføre, derfor skal jeg paaberaabe mig Ordføreren's Erklæring under den foreløbige Behandling af Forretningsordenen, som findes i Rigsdagstidenden, Side 160, hvor han yttrede: „Man bør i saa Henseende vist holde sig nøie til hvad Regulativet har bestemt, at der maa være fremkommet virkelige Modsigelser ved Afstemningerne; thi Inconseqventser og Uoverensstemmelser kunde let strækkes meget vidt, og det bør forudsættes om Forsamlingen, at den ved de senere Afstemninger har haft de tidligere Afstemninger i Erindring.“ Iøvrigt er det ogsaa under samme foreløbige Behandling viist, hvor farligt det kunde være, naar man under Angi-

velse af Inconsequenser eller blotte Uoverensstemmelser mellem flere Bestemmelser kunde foranledige en ny Behandling og en Omgjorelse af hvad der allerede var endeligen vedtaget af Forsamlingen.

Ordføreren: Jeg skal blot tillade mig at bemærke, at det forekommer mig, at den Indsigelse mod, at det fremsatte Forslag skulde komme under Behandling, som her er fremkommet, formeentlig maa være afgjort ved den Afstemning, som er foretagen; thi det er ved vedtaget, at Udvalgets Indstilling skulde tages under Forhandling og Afstemning, og det er altsaa afgjort, at det Tilfælde, som Forretningsregulativet omhandler, her er tilstede. Desuden troer jeg ikke, at de Vittringer, som ere faldne under Discussionen af Forretningsregulativet, her i Salen kunne være et aldeles tilstrækkeligt Fortolkningssmiddel, da Udtrykkene i Regulativet ikke ere saaledes, at de indskrænke sig til bestemte, eller, som den ærede Taler fremhævede, „virkelige“ Modsigelser. Det er derhos altid et relativt Begreb, hvad man forstaaer ved en Modsigelse; men det synes mig, at det, i det Tilfælde, som foreligger, vel kan kaldes en Modsigelse, at de Straffebestemmelser, der omhandles i to forskjellige Paragrapher, men som gjælde saagodtsom om eet og samme Tilfælde, ere fastsatte forskjelligt.

Formanden: Jeg kan dog ikke være enig med den ærede Ordfører deri, at det er afgjort, thi Spørgsmaalet, om denne Forordning skal foretages eller ikke, er det, der skal komme under Afstemning, og altsaa under Forhandling. Man maa saaledes kunne fremkomme med Indvendinger imod, at Forandringen antages, og derimod kan ogsaa den Indvending ansøres, at det blot er en Inconsequens og ikke nogen Modsigelse, der findes imellem de to forskjellige Bestemmelser. Da der ikke kan debatteres herom førend under selve Forhandlingen, maa der ogsaa under denne være Leilighed til at omtale dette Punkt.

J. C. Larsen: Jeg kan ganske henholde mig til, hvad den ærede Formand har udtalt. Dette er aldeles vist; thi ellers vilde Sagen jo være afgjort ved den 1ste Afstemning, uden al Discussion. Det var da ved denne strax afgjort, at der virkelig eksisterede en Modsigelse, som maatte og burde have; men det er netop dette, som den paafølgende Discussion skal gaae ud paa at oplyse, og som derefter skal afgjøres. Jeg skal tværtimod kun gjentage, at jeg ikke blot støtter mig paa de Vittringer, der ere faldne under Forhandlingen, men paa Regulativets klare Ord; og forsaavidt jeg har anført, hvad Ordføreren i Regulativcomiteen har udtalt om Regulativets Mening, er at bemærke, at det hverken af de øvrige Medlemmer i Udvalget, eller af andre Medlemmer af Forsamlingen dengang blev modsagt, at Regulativets Mening var den angivne. Den ærede Ordfører har sagt, at det var saagodtsom det samme Tilfælde, der omhandlede i begge Paragrapher; men det er dog altsaa ikke det samme Tilfælde, og to noget forskjellige Bestemmelser kunne meget godt anvendes ved Siden af hinanden; det er blot en Inconsequens i Loven, men det er ikke nogen virkelig Modsigelse.

Formanden: Hvis ingen flere ønske at tage Ordet, kunne vi gaae over til Afstemning.

J. C. Larsen: Tor jeg spørge den ærede Formand, hvor mange Stemmer der i et Tilfælde som dette behøves, for at bevirke Forandring i det forhen Antagne?

Formanden: Sempel Pluralitet, saavidt jeg skjøner.

J. C. Larsen: Det forekommer mig rigtignok ikke, at Ordene i Regulativet ere saa ganske klare, men jeg troer dog ogsaa, at de strengt taget kun medføre, at der blot behøves $\frac{2}{3}$ af Stemmerne, for at Forhandling og Afstemning overhovedet kan finde Sted, men ikke til den egentlige Afgjørelse.

Formanden: Ja, da der ikke findes nogen kvalificeret Pluralitet, saa maa simpel Pluralitet være tilstrækkelig.

J. C. Larsen: Under Forhandlingen af denne Paragraph i Forretningsordenen, faldt der rigtignok nogle Vittringer, hvoraf man kunde troe, at det var Meningen, at der ogsaa skulde behøves $\frac{2}{3}$ af Stemmeantallet, for at tilveiebringe nogen Forandring i det forhen Antagne, men dette fremgaaer dog ikke klart af Ordene i selve Re-

gulativet, og jeg tør saaledes ikke holde derpaa imod hvad den ærede Formand har bemærket.

Andrø: Tor jeg tillade mig at bemærke, at Formanden i Regulativcomiteen har udtrykt sig saaledes om dette Spørgsmaal (Rigsdagstidenden Pag. 163): „og man har kun med megen Varsomhed tilladt, at Modsigelse mellem Afstemningerne fjernes, idet man kun har indrømmet, at Paastanden om Forhandling i saa Henseende kan tages tilfulde, naar $\frac{2}{3}$ af de tilstedeværende Medlemmer deri samtykke; hvorimod naar der først skal finde Forhandling Sted, Antagelsen eller Forkastelsen af Forslaget om Modsigelsernes Fjernelse afgjøres ved simpel Pluralitet.“

Formanden: Altsaa har Udvalgets Formand været af den samme Mening som jeg.

J. C. Larsen: Der findes rigtignok en saadan Vittring fremført af Formanden i Regulativcomiteen, som jeg nu er bleven gjort opmærksom paa; men Ordføreren i denne Comitee har, (Side 159—160), udtrykt sig om dette Punkt paa en ganske anden Maade; men jeg skal naturligvis, som sagt, give Regulativets Ord Fortrin for de Vittringer, der ere faldne under Forhandlingerne.

Ved den derpaa foretagne Afstemning blev det af Udvalget stillede Forslag vedtaget med 79 Stemmer mod 27.

Formanden: Vi gaae nu over til det andet Forslag, der angaaer en Forandring i § 6, med Hensyn til den Fritagelse fra Børnepligten, der er indrømmet Skolelærere.

Ulgreen-Ussing: Der vil vel ikke finde nogen Forhandling Sted angaaende dette Forslag, førend det med en Pluralitet af $\frac{2}{3}$ af Stemmerne er vedtaget, at det skal komme under Forhandling.

En Stemme: Det er slet ikke det Tilfælde, som Regulativet omtaler.

En anden Stemme: Her er slet ikke Tale om nogen Modsigelser i Lovudkastet.

En tredje Stemme: Det maa først oplyses, hvori Modsigelsen bestaaer, førend der overhovedet kan stemmes, om Forslaget kan komme under Behandling.

Formanden: Jeg kan ikke sætte Forslaget under Forhandling, uden at det først med $\frac{2}{3}$ Deel af Stemmerne er afgjort, hvorvidt det kan komme under Forhandling, men naturligvis maae da de, der mene, at Forslaget ikke gaaer ind under Paragraphen, og at der i denne ikke er en saadan Modsigelse at have, som maatte være tilstede, naar en Forandring skulde kunne gjøres, stemme imod det. Jeg skjøner ikke rettere, end at det er Forsamlingen, der har at afgjøre Sagen her, som i ethvert andet Tilfælde, og jeg skal saaledes tillade mig at sætte under Afstemning, hvorvidt det Forslag, der er indgivet af 15 Medlemmer, angaaende en Forandring i Lovudkastets § 6, skal komme under Forhandling.

Dette Spørgsmaal blev af Forsamlingen besvaret benægtende med 70 Stemmer mod 34.

Formanden: Jeg skal nu gaae over til at sætte det hele Lovudkast, saaledes som det nu er redigeret, under Afstemning. Jeg antager ikke, at det ønskes, at det redigerede Lovudkast, der er omdeelt til Medlemmerne, skal oplæses, og hvis Ingen udtrykkelig forlanger dette, skal jeg tillade mig, at sætte Lovudkastet under Afstemning saaledes trykt, som det findes i de omdeelte Exemplarer.

J. C. Larsen: Jeg skal tillade mig at forespørge, naar man kan fremkomme med de Redactionsbemærkninger, man maatte have til de enkelte Paragrapher?

Formanden: Man kan slet ikke fremkomme med sige Bemærkninger til de enkelte Paragrapher.

J. C. Larsen: Det er navnlig med Hensyn til Slutningen af den 1ste Paragraph, at jeg vilde tillade mig at gøre en Bemærkning. Det forekommer mig, at Udvalget har her optaget Noget, som Forsamlingen, hvis jeg ikke feiler, har vedtaget, skulde gaae ud ved den Afstemning, som findes i Rigsdagstidenden Pag. 913; jeg sigter her til Slutningsbestemmelsen i § 1. „for saavidt ingen Convention med en fremmed Stat eller noget undersaatligt Forhold til en saadan maatte være til Hinder derfor.“

Formanden: Jeg troer, at det ærede Medlem feiler, thi det blev besluttet, at Slutningen af 1ste Deel af § 1 skulde gaae ud,

men ikke, at Slutningen af denne Paragraphs anden Deel skulde bortfalde.

J. C. Larsen: Det var blot eksempelvis, at jeg har fremført dette og jeg har maaskee herved taget Feil; men der kunde forøvrigt andre Steder være Et og Andet at erindre.

Ordføreren: Jeg skal blot tillade mig at stille det Formspørgsmaal til den høitærede Formand, om det ikke forekommer ham at være aldeles sribende mod Regulativet, at Forsamlingen skal spille sin Tid med at berigtige saadanne Feiltagelser, som frentomme derved, at et Medlem ikke har læst Udkastet nøiagtigt igjennem, saaledes som det foreligger. Det er kun, naar 15 Medlemmer forlange det, eller naar Udvalget foreslaaer det, at der kan ske Forandring.

Formanden: Jeg troer, at den ærede Ordfører har Ret heri. Jeg tillod kun det ærede Medlem at tale, fordi jeg antog, at han kun vilde yttre sig over de Redactionsforandringer, der vare foretagne af Udvalget; men da han allerede havde talt om en anden Gjenstand, og da det var mig let at oplyse ham om hans Feiltagelse, saa tog jeg ikke i Betænkning at gaae ind derpaa. Jeg mener forøvrigt, at naar Vedkommende fandt Feil i Udkastet, saa bør de derved om gjøre Anmeldelse til Comiteen forinden Mødet, men jeg antager, at Comiteen er steet Uret. Jeg skal tillade mig at bemærke, at foruden at Comiteen har gennemgaaet Lovudkastet, har jeg selv gennemgaaet det og confereret det med Afstemningslisten, saa at jeg ikke troer, at der er nogen saadan Feil tilstede, og jeg mener, at det let vilde føre til stor Bidtøstighed, at afvige fra Regulativet.

Jeg antager ikke, at Nogen vil forlange Afstemning over de af Comiteen foreslaaede Redactionsforandringer.

Da Ingen yttrede sig herimod, blev det hele reviderede Lovudkast, med de tidligere vedtagne Forandringer, vedtaget med 104 Stemmer mod 5.

Formanden: Mødet er hermed sluttet.

Det næste Møde vil blive paa Mandag Kl. 2, hvor da Ministeriet vil gjøre Forsamlingen en Meddelelse med Hensyn til Grundlovsudkastet.

§ Nr. 182, Spalte 1425 tilføies efter Linie 19:

Det af Bisby stillede Forslag: at i § 1 efter Ordet i 2den Linie „skulle“ tilføies „for at Indførelsen af almindelig Folkevæbning saaledes kan forberedes“, blev forkastet med 95 Stemmer imod 22.

61de offentlige Møde.

(Det 64de Møde i den hele Række.)

Mandagen den 12te Februar.

Forhandlingsprotocollen for forrige Møde blev oplæst.

Formanden: Jeg skal tillade mig at anmelden, at Rigsdagsmanden for Aarhus Amts 1ste District (Winther) agter at rette en Forespørgsel til Indenrigsministeriet, betræffende en saadan Sammensætning af Landbocommissionen, hvorved den jydsk Bondestands særlige Interesser yderligere kunne blive varetagne. Den ærede Rigsdagsmand ønsker imidlertid, at dette Spørgsmaal først foretages, naar Forsamlingen kan antages at være nogenlunde fuldtallig. Dermed skal jeg anmelden følgende indkomne Adresser:

1) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Ribe Amts 5te District (Gram), fra adskillige Sogneforstandere i Møgeltonder Sogn, om at Statens Hovedinteresser maae blive repræsenterede saaledes, at enhver af dem kan komme til at udøve Indflydelse paa Lovgivningen.

2) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Viborg Amts

1ste District (Mørgaard), med 25 Underkrifter fra Kraiberg Sogn, om at ingen Forandring maa foretages i Valgloven.

3) En Adresse, indleveret af Rigsdagsmanden for Sorø Amts 3die District (Frolund), fra Beboerne i nogle Byer i nysnævnte Valgdistrict, om Hovoriets Ophævelse, Jagtrettens Frigivelse og Selveiendoms Fremme m. m.

Ifølge Dagsordenen vil Ministeriet gjøre en Meddelelse til Forsamlingen med Hensyn til Grundlovsudkastet.

Premierministeren: Det er blevet Ministeriet bekendt, at der af Flere af Rigsforsamlingens Medlemmer, som af mange Andre, næres Ønske om bestemtere at kjende den Stilling, Ministeriet indtager til det fremlagte Grundlovsudkast. Uvisshed i denne Henseende vilde lettigen kunne træde hindrende veien for den frie Benyttelse af alle gode Kræfter til denne, fremfor alle vigtige, Sags Fremme, og Ministeriet troer derfor at skylde Forsamlingen og det hele Folk en uforbeholden Forklaring angaaende det her omhandlede Forhold, saaledes som det opfattes fra Regjeringens Side.

Efterat Hans Majestæt Kongen ved denne Forsamlings Nabning selv havde udtalt, at han nu skred til med Folkets Udvalgte at overlægge den Forsfatning, som han af fri kongelig Villie havde tilfagt det, og ved sine Ministre lod Forsamlingen forelægge et Udkast til en Forsfatningslov, tilføiede det daværende Ministerium i den af Premierministeren ved samme Leilighed holdte Tale, at det haabede, at Udkastet til Grundloven og den dertil hørende Valglov skulde være et brugbart Grundlag for det store Værk, som for de kommende Tider skal betrygge Fædrelandets Frihed og Velvære.

Det nærværende Ministerium, saavel de Medlemmer, som havde Sæde i det tidligere Ministerium, som de nye indtraadte, kunne i Genhold hertil ikke betragte det forelagte Udkast som en fra Kongens Side forud endeligen vedtaget Forsfatningslov, der alene skulde behøve Forsamlingens Samtykke for at træde i Kraft, men de betragte det som et Grundlag for Overveielse og Drøftelse af Forsfatningsværket ved en fri Samvirkning af Rigsforsamlingen og de til den Tid fungerende Ministre.

Naar fremdeles det nærværende Ministerium ved sin Tiltrædelse erklærede, at det vedkjender sig Udkastet til Forsfatningsloven i dets Heelhed, saa har det ei været og kunde fornuftigvis ei være Mening hermed, at Ministeriets Medlemmer, hverken de ældre, som ved Statsraadets Raadslagning om Grundlovsudkastets enkelte Bestemmelser kunne have været i Minoriteten, eller de nyindtraadte, der ikke da kunde have en allerede affluttet Dom om dette Udkasts mangfoldige vigtige Bestemmelser, dermed skulde have villet erklære disse for de absolut bedste og hensigtsmæssige, og forbundet sig til, upaavirkede af de Indvendinger eller Forandringsforslag, der kunde fremkomme, at søge at opretholde dem her i Forsamlingen. Derimod har Ministeriet ved hine ved dets Tiltrædelse udtalte Ord villet erklære, at dette til Forsamlingen af Kongen overgivne Udkast er i den Betydning blevet Forsamlingens Eiendom, at Ministeriet bør frastige sig at tage Initiativet til nogen Forandring af samme. Men det er derhos tillige fra Ministeriets Side forudsat, at i Rigsforsamlingen ville de Forslag til Forandringer, om hvis Tilraadelighed der kunde være Spørgsmaal, blive bragte under Forhandling. Idet Ministeriet har kunnet holde sig forvisset om, at dette Hverv vil blive varetaget fra Forsamlingens Side, maa det have sig forbeholdt at bestemme sig, hvorvidt det finder at burde tiltræde eller fraraade de i Forsamlingen under Forhandling bragte Forandringer. Navnligen vil Ministeriet, naar det modtager den nedsatte Comitees Betænkning, undergive de derved fremkommende Spørgsmaal den omhyggeligste Overveielse, og, holdende fast ved Bevarelsen af Udkastets folkelige og friske Charakter, som udgjør dets egentlige Væsen, søge at forene sig med Rigsforsamlingen i en fælles Anstuelse i Henseende til de foreslaaede Forandringer.

Grundtvig: Da Grundloven sidst blev omtalt her i Huset, da gjorde den høitærede Indenrigsminister mig den Bebreidelse, at jeg vilde have Ministeriet til at improvisere en Grundlov. Dette var imidlertid langt fra mine Tanker, ligesom Ordet „improvise“ er langt fra mine Læber. Dertil er det baade for fremmed og tillige med Uforsynlighedens Mærke i Statsfager ildevarslende, saa at jeg

aldrig her kunde bruge det; men ikke det alene, men jeg er lige saa langt, som Nogen her i Forsamlingen, fra at tænke, at en god Grundlov lader sig, om man saa vil kalde det, improvisere, hvad paa Dansk maatte kaldes at „ryste af Hermet.“ Det glæder mig, i Meddelelsen fra den ærede Statsraads-Formand at høre, at det dog ingenlunde var langt fra Ministeriets Tanker, hvad jeg først udtalte, nemlig det, at Ministeriets Bedkjendelse af Udkastet til Grundloven vel egentlig ikke kunde gjælde alle dens enkelte Paragrafer, men maatte indskrænke sig til de Grundsætninger, som det antog, kunde og burde bære den tilkommende nye Tingenes Orden. Jeg skulde derfor ikke ved denne Leilighed have noget at lægge til, naar det ikke var, at vistnok Forsamlingen maatte ønske, at det høie Statsraad, nærmere og tydeligere havde betegnet hvad det var for Grundsætninger, som det meente, baade kan, bør og skal bære den nye Tingenes Orden, og da fornemmelig, som jeg forrige Gang tog mig den Frihed at anmærke, hele det Forhold, hvori Rigsforsamlingen skal staae til Kongen; thi det synes jo vistnok billigt og ligeligt nok, naar Ministrene, som flere enkelte have erklæret sig, tale, forsaavidt jeg har opfattet det, i den Mening, at naar Rigsforsamlingen ikke vil beslutte, hvad Ministrene fraraade, saa ville disse heller ikke fraraade, hvad Forsamlingen beslutter; men jeg skjønner dog ikke rettere, end at Ministeriet derved kun i Grunden sagde, hvad der neppe behøvede at udtales, at hvad de selv have besluttet, eller ikke have noget at indvende imod, det ville de heller ikke fraraade.

Mæ: Jeg finder ikke nogen særlig Anledning til at yttre mig i Anledning af Ministeriets Meddelelse, især da den er af saa svævende Natur, at det er vanskeligt at vide, hvilken Art af Forandring i Grundlovsudkastet det var, at Ministeriet helst vilde slutte sig til. Men der er fremkommet en Uttring i den høitagtede Førsteministers Foredrag, som har været, idetmindste mig, paafaldende. Naar han nemlig har tilkjendegivet, at skjøndt et Grundlovsudkast er forelagt Forsamlingen af Regjeringen, kunde Regjeringen, selv om Forsamlingen vedtog det, ikke antages bestemt bunden til, hvad den

havde forelagt Forsamlingen, da er dette i paafaldende Strid med hvad der synes at være Principet i al Lovgivning og hvad der er erkjendt i al constitutionel Praxis, og jeg troer derfor, at der for Forsamlingen kunde være Anledning til, enten her eller senere, ved selve Sagens Behandling at udtale en bestemt Tilkjendegivelse, om hvorvidt den anseer Regjeringen berettiget til at dispensere sig fra et Lovudkast og fra positive Bestemmelser, som engang af den ere blevne forelagte for Rigsdagen.

Formanden: Hvis ingen flere ønske at yttre sig, vil Mødet hermed være sluttet.

Jeg skal tillade mig, med Hensyn til det næste Møde, at yttre, at jeg holder mig overbevist om, at Udvalget for Grundloven vil anvende al mulig Anstrængelse, for at denne Sag snarest muligt kan komme for for Forsamlingen.

Der er ingen anden Sag, der foreligger. Naar altsaa Grundlovsagen kommer for, skal jeg tillade mig at bekyndgjøre det, deels ved Opdrag her og deels i Bladene. Skulde det imidlertid ikke ske inden den 22de Februar, skal jeg tillade mig at beramme det næste Møde til denne Dag Kl. 1; thi den 22de Februar skal der, efter Regulativet, ske Valg paa Forsamlingens Embedsmænd.

Rettelser.

- Nr. 179 Sp. 1402, Linie 12 f. n. nu, læs: en.
- 180 — 1405, Linie 24 f. n. 10000, læs: 70000.
- 182 — 1422, Linie 4 f. o. 300 Aar læs: 100 Aar.
- — — 1423, Linie 42 f. o. kommer, læs: er kommen.
- — — 1423, Linie 44 f. o. Vigilius's, læs: Vegetius's.
- — — 1424, Linie 29 f. n. Brisel, læs: Brune.
- — — 1427, Linie 22 f. o. Nim Herred, læs: Nørre Herred.

Ende paa første Bind.

Arbejde- og socialministerens bibliotek